5.a.29.816
1

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1910

NEGYVENÖTÖDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr BALOG ARNOLD

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1910.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1910. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található.

Alföldy Ede, nagybecskereki kir. járásbiró. 273.
Alföldy Géza, temesvári ügyvéd. 277.
Andres Iván, a kir. horvát-szlavon-dalmát országos kormány fogalmazója. 189.
Angyal Pál, pécsi jogtanár. 109, 202, 234, 266, 300, 414.
Antalfi Mihály, tanácsjegyző, járásbiró. 311.
Arany Sándor, kir. járásbiró. 393.
Balog Arnold, budapesti ügyvéd. 13, 141, 233, 258, 337, 345, 385.
Balogh Arthur, egyetemi tanár. 279
Balogh Jenő, vallás- és közoktatásügyi államtitkár. 158, 297, 307, 443.
Bándy Ferencz, nagybecskereki kir. törvényszéki jegyző. 285.
Baracs Marczell, budapesti ügyvéd. 367.
Baross Gyula, országgyülési képviselő. 408.
Bartha József, ügyvédjelölt. 170, 248.
Beck Salamon, budapesti ügyvéd. 417.
Bencsik János, máramarosszigeti kir. törvényszéki biró. 359.
Benedek Dezső, nyiregyházai ügyvéd. 32.
Benedek Márton, debreczeni ügyvéd. 458.
Benedikt Márk, m. kir. államvasuti felügyelő. 341.
Bernhardt Miksa, budapesti ügyvéd. 58, 161.
Bigner József, dévai vezető kir. ügyész. 426.
Biró Vilmos, szegedi kir. táblai biró. 407.
Bónis Pál. 220.
Boross Ervin, rózsahegyi kir. törvényszéki joggyakornok. 363.
Borsitzky Imre, kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 52.
Borsódi Miklós, kir. táblai tanácsjegyző. 196.
Bozóky Géza, egri jogakadémiai tanár. 43.
Buchwald Lázár, szabadkai ügyvéd. 241.
Csépai József, birósági joggyakornok. 102.
Darvai János, ügyvédjelölt. 238, 437.
Dávid István, debreczeni kir. törvényszéki biró. 166.
Degré Miklós, zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök. 149, 434.
Dombováry Géza ifj., budapesti ügyvéd. 61.
Domby Zoltán, vámosmikolai kir. aljárásbiró. 34.
Domján Lajos, karánsebesi kir. törvényszéki biró. 38.
Dorning Henrik, m. kir. államrendőrségi fogalmazó. 236.
Edvi Illés Károly, budapesti ügyvéd. 358, 388.
Egyed István, birósági joggyakornok. 204, 236, 310.
Eisner Manó, ügyvédjelölt. 373.
Eördögh Árpád, szegedi kir. ügyész. 195.
Eugen Albert, a bordeauxi törvényszék helyettes elnöke. 421.
Fehér Manó, oraviczabányai ügyvéd. 391.
Félix Antal, a szolnoki kir. törvényszék elnöke. 455.
Fertsek Gyula, budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 393.
Finkey Ferencz, sárospataki jogakadémiai tanár. 65, 173, 209.
Fischer József, ügyvédjelölt. 79, 171, 250, 294.
Fischhof Gyula, nyitrai kir. törvényszéki hites irásszakértő. 277.
Fodor Armin, kir. itélőtáblai biró. 37, 165, 413, 453.
Fráter Béla, budapesti ügyvéd. 77.
Friedmann Ernő, budapesti ügyvéd. 100.
Fuchs Jenő, mátészalkai ügyvéd. 129.
Furdek Miksa, pancsovai kir. törv.-széki biró. 278.
Fürst Mátyás, budapesti ügyvéd. 339.
Gál Dezső, budapesti ügyvéd. 245, 332.
Gál Zoltán. 61.
Gallia Béla, kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 74, 349, 447.
Gárdos Félix, budapesti ügyvéd. 235.
Geszti Andor, kir. főügyész-helyettes. 366.
Goldfahn Mihály. 270.
Gold Simon, budapesti ügyvéd. 105.
Gottl Ágost, kir. curiai tanácselnök. 9.
Grecsák Károly, kir. curiai biró. 1.
Grün Sándor, pécsi ügyvéd. 275.
Hajdu György, ráczkevei kir. járásbiró. 34.
Hamar Gyula, szakolczai kir. járásbiró. 5.
Harmath Jenő, fogarasi kir. járásbiró. 281.
Hirháger Imre, kir. járásbiró. 163.
Holitscher Szigfrid, kir. közjegyző-helyettes. 152.
Horváth Jenő, szombathelyi ügyvéd. 347, 360, 371.
Igaz Gusztáv, halmii kir. aljárásbiró. 294.
Irk Albert. 184.
Jákó Imre, bozovicsi járásbiró. 60.
Joanovits György Ernő, beregszászi törvényszéki albiró. 29.
Kain Albert, 276.
Kármán Elemér, nagyváradi kir. ügyész. 133, 284.
Kassovicz Artur, temesvári ügyvéd. 290.
Kelemen Frigyes Ottó, budapesti ügyvéd. 333.
Kéri Miklós, komáromi kir. törvényszéki biró 265, 299.
Kiss Albert, kassai áll. jogakadémiai tanár. 117.
Kiss Géza, nagyváradi kir. jogakadémiai tanár. 428.
Koncz Mihály, csongrádi kir. járásbiró. 153.
Kőnig Vilmos, budapesti ügyvéd. 142, 381, 444.
Kosztka Imre, kassai kir. táblai tanácsjegyző. 119.
Kováts Andor, dévai kir. törvényszéki jegyző. 177.
Kuszka Géza, kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 53.
Lánczi Jenő, 459.
Langer Rezső, keresk. min. s.-fogalmazó. 322.
Langfelder Ármin, námesztói ügyvéd. 95.
Lakatos Gyula, budapesti ügyvéd. 389, 435.
Lehoczky Sándor, miskolczi kir. törvényszéki elnök. 70, 87.
Leitner Mihály, dévai ügyvéd. 228.
Lengyel Aurél, budapesti kir. albiró. 5, 321, 448.
Lévai Tibor, budapesti ügyvéd. 334.
Lőw Lóránt, budapesti ügyvéd. 54.
Mandel Zoltán, joggyakornok.
Magyary Géza, egyetemi tanár. 18, 325, 353.
Márkus Dezső, kir. curiai kisegitő biró. 81, 118, 159, 315, 317, 329, 445.
Mészáros Lajos, kir. törvényszéki jegyző. 418.
Micheller István, budapesti ügyvéd. 187, 280.
Miskey István, kir. járásbirósági jegyző. 334.
Moizer Imre, kir. albiró. 427.
Nagy Antal, békési kir. járásbiró. 85, 205, 312, 400.
Nagy Kálmán, gyulai kir. járásbiró. 213.
Nagy Lajos, 51.
Nemere Béla, budapesti ügyvéd. 193, 268.
Nitsche Győző, kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró. 3, 12, 21, 31, 84, 93, 113.
Novák K. Ernő, kir. alügyész. 243.
Osvárth Ferencz, budapesti ügyvéd. 154, 290.
Pártos Ottó, mohácsi ügyvéd. 262.
Pap Géza, osztálytanácsos-biró a munkásbiztositó hivatalban. 49.
Papp Dezső. 181.
Patay László, aranyosmaróti kir. járásbiró. 265.
Pazár Zoltán, kir. törvényszéki biró. 295.
Polták Illés, budapesti ügyvéd. 365.
Pongrácz Jenő, budapesti ügyvéd. 186.
Popper Manó, mohácsi ügyvéd. 4.
Rácz Béla, máramarosszigeti jogtanár. 32, 198.
Rácz Imre, 198.
Rédei József, budapesti ügyvéd. 169.
Rehák Ferencz, kir. táblai biró. 151.
Reiner Ede, budapesti ügyvéd. 182, 357.
Reisinger Ferencz, aradi ügyvéd. 103, 251.
Reitzer Béla, budapesti ügyvéd. 183.
Révay Bódog, budapesti kir. járásbiró. 138.
Révész Ernő, szabadkai ügyvédi kamarai titkár. 369.
Richter Viktor, pozsonyi ügyvéd. 197.
Riedl Vilmos, budapesti ügyvéd. 363.
Riegelhaupt Bertalan, ügyvéd. 342.
Sági János, keszthelyi telekkönyvvezető. 62, 122, 259.
Sándorfi Kamill, nagykátai kir. járásbirósági jegyző. 254.
Schächter Miksa, egyetemi m.-tanár. 374.
Schiller Bódog, kir. törvényszéki albiró. 408.
Schreyer Jakab, budapesti ügyvéd. 25.
Schubert Ignácz, budapesti ügyvéd. 132, 331, 344.
Schuster Rudolf, kir. közigazgatási biró. 377, 446. 456.
Semtei Róbert, budapesti ügyvéd. 259.
Sichermann Bernát, kassai ügyvéd. 120, 127, 135.
Staud Lajos, kir. curiai biró. 104, 441.
Szabó György, kir. börtönügyi fogalmazó. 229.
Szabó József. 247, 287.
Szalai Emil, budapesti ügyvéd. 230, 232.
Szécsi Ferencz, hatvani kir. közjegyző. 416.
Szemethy Károly, budapesti ügyvéd. 160, 331.
Szentirmay Ödön, budapesti kir. törvényszéki biró. 110, 218.
Szilágyi József, a központi birósági kézbesitő hivatal vezetője, 172.
Szladits Károly, kir. itélőtáblai biró. 10, 19, 41.
Szlavek Ferencz, budapesti kir. büntetőtörvényszéki vizsgálóbiró. 379.
Szőnyi Ferencz. 162.
Téchy Gyula, gödöllői kir. járásbiró. 242.
Teleky Endre. 293.
Teller Miksa, budapesti ügyvéd. 387.
Térfi Gyula, igazságügyminiszteri tanácsos, 217, 225, 249, 257.
Timcsák Aladár, lőcsei kir. törvényszéki jegyző, 261.
Török Alajos, pozsonyi ügyvéd. 373.
Török Emil, budapesti ügyvéd. 347.
Tóth Gerő, nyug. curiai biró. 82, 89, 99, 112, 227.
Turnowszky Sándor. 211.
Ujfalussy Béla, kir. itélőtáblai biró. 168, 241, 291, 310.
Ullmann János, ügyvédjelölt. 283.
Vaikó Pál, curiai biró. 75.
Vályi Sándor, a budapesti munkásbiztositási választott biróság elnöke. 57, 67.
Vámbéry Rusztem, egyetemi m. tanár, 2, 38, 91, 143, 174, 190, 399.
Vargha Ferencz, kir. koronaügyész-helyettes. 305.
Vásárhelyi Domokos, komáromi ügyvéd. 45.
Waigand József, budapesti ügyvéd. 318.
Weber Károly, tanár, kir. törvényszéki szakértő. 253.
Weisz Vilmos, nyitrai ügyvéd. 211.
Zala Imre, budapesti ügyvéd. 320.
Zongor János, 228, 276.
Zsoldos Benő, székelyudvarhelyi kir. albiró. 64.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1910. évfolyamához.

Lap

Magyar magánjog.

A levegő joga. — *Dr. Bozóky Géza* 43
A léghajózás jogi problémáiról. — *Turnowszky Sándor* 211
A belügyminiszter és a telekkönyv. — *Sági János* 62
A drótnélküli táviratozás körében felmerülő jogi kérdésekről. — *Dr. Csépai József* 102
Bekebelezett uzsora-kamatok. — *Sági János* 122
Idegennyelvűek közvégrendeletei. — *Dr. Holitscher Szigfrid* 152
Az uj lakásbérleti szabályrendelet a gyakorlatban. — *Dr. Pongrácz Jenő* 186
Kritikai megjegyzések a házassági törvényhez és gyakorlathoz. — *Dr. Gál Dezső* 245
Néhány szó házassági jogunkról. — *Dr. Teleky Endre* 293
A bérbeadó törvényes zálogjogáról. — *Dr. Semtei Róbert* 259
Az 1877 : XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontjához. — *Dr. Goldfahn Mihály* 270
Beleegyezésnek utólagos érvénytelenítése az akaratelhatározásnak egyik meghiusult indoka alapján. — *Furdek Miksa* 278
Telekkönyvi korlátozás — hivatalból. — *Dr. M. J.* 292
Kártérítés ideális károkért. — *Dr. Gál Dezső* 332
Az ideiglenes nőtartás kérdéséhez. — *Nagy Antal* 400
Harmadik személy javára kötött szerződés és az életbiztositás. — *Dr. Schuster Rudolf* 446, 456

Kereskedelmi-, váltó- és csődjog.

A czégjog köréből. — *Dr. Nitsche Győző* 3, 12, 21, 31, 84, 93, 113
Az uj vasuti üzletszabályzatról. — *Dr. Szladits Károly* 10, 19, 41
Reformeszmék a csődjog terén. — *Dr. Schreyer Jakab* 25
A csődön kivül köthető kényszeregyezseg törvénytervezetéhez. — *Dr. Joanovits György Ernő* 29
Kérdések a megtámadási per keretében. — *Kuszka Géza* 53
A csődmegtámadási jog átruházhatósága. — *Dr. Bernhard Miksa* 58
Jogosulatlan czéghasználat és czégbitorlás. — *Dr. Gold Simon* 105
Az utólagos telepitésről. — *Dr. Sichermann Bernát* 120, 127, 135
Néhány szó az utólagos telepitésről. — *Osvárth Ferencz* 154
A külföldiek váltóképessége. — *Bartha József* 170
Észrevételek a «Nyilt kérdés a kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló törvény köréből» czimü közleményre. — *Dr. Richter Viktor* 197
Váltó megsemmisitése perlés után. — *Dr. Rácz Imre* 198
Hiteloltalom. — *Dr. Ullmann János* 283
A részvénytársasági igazgatóság jogkörének korlátolhatlanságáról. — *Dr. Schuster Rudolf* 377
A kereskedelmi üzlet átvevőjének felelőssége. — *Irnerius* 402
A czégjegyzés és a kereskedői tevékenység igazolása. — *Dr. Beck Salamon* 417
Fedezeti vételkényszer. — *Dr. Mészáros Lajos* 418
A sikkasztás kérdése az eladási bizománynál. — *Dr. Darvai János* 437
Nyitott kocsin szállitás veszélye. — *Dr. Gallia Béla* 447

Polgári peres és perenkivüli eljárás.

Az utóajánlat. — *Hamar Gyula* 5
Az utóajánlat kérdéséhez. — *Domby Zoltán* 34
Az utóajánlat kérdéséhez. — *Hajdu György* 34
Az utóajánlat kérdéséhez. — *Dr. Gál Zoltán* 61
Kölcsönös jogsegély végrehajtás tárgyában Magyarország, Ausztria és Németország közt. — *Gottl Ágost* 9
Helyt foghat-e a felebbviteli bíróság itéletének kiegészitése? — *Dr. Benedek Dezső* 32
A perfeljegyzésekről. — *Dr. Vásárhelyi Domokos* 45
Az 1907. évi XIX. tcz.-ken alapuló peres ügyek. — *Nagy Lajos* 51
A csődeljárás keretén belül indult megtámadási pert a visszakövetelési igény elárverezése esetén az árverési vevő folytathatja-e? — *Dr. Borsitzky Imre* 52

Lap

A felülvizsgálati bíróság birságolási joga. — *Dr. Fuchs Jenő* 129
Adalék a bíróság birságolási jogához. — *Spectator* 145
A Vhn. 31. §-a a folytatólagos kielégitési végrehajtás szempontjából. — *Dr. Szemethy Károly* 160
A Vhn. 31. §-a a folytatólagos kielégitési végrehajtás szempontjából. — *Dr. Bernhard Miksa* 161
A Vhn. 31. §-a a folytatólagos kielégitési végrehajtás szempontjából. — *Dr. Szőnyi Ferencz* 162
A vasut felperességi joga. — *Dr. Rédei József* 169
A polgári peres eljárásról szóló törvényjavaslat 189
A polgári perrendtartás javaslata. — *Dr. Térfi Gyula* 249, 257
Kereskedelem a perrendtartási javaslatban. — *Dr. Nemere Béla* 268
Észrevételek «A kereskedelem a perrendtartási javaslatban» czim alatt megjelent közleményre. — *Dr. Kelemen Frigyes Ottó* 333
Küszöböljük ki az esküt a perrendtartásból. — *Alföldy Ede* 273
A polgári perjog reformja. — *Dr. Schubert Ignácz* 331
Észrevételek a polgári perrend törvényjavaslatához. — *Dr. Magyary Géza* 325, 353
Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz. — *Dr. Horváth Jenő* 347, 360, 371
A járásbirósági hatáskör kiterjesztésének érdekében. — *Irnerius* 357
A birósági határozatokba becsuszott hibák kijavitása a polgári perrendtartás törvényjavaslatában. — *Dr. Bencsik János* 359
Széljegyzetek a perrend törvényjavaslatának néhány szakaszához. — *Dr. Révész Ernő* 369
A kir. ügyészség szerepe a polgári perrendtartási törvényjavaslat XI. czimében. — *Dr. Török Alajos* 373
A könyvkivonati illetékesség és Ausztria. — *Dr. König Vilmos* 381
Az ellentmondás. — *Dr. Teller Miksa* 387
A perbeavatkozás jelenlegi jogunk és a Javaslat szerint. — *Dr. Lakatos Gyula* 389
A perrendtartás vitája 405
A polgári perrendtartás. — *Dr. Fodor Ármin* 413
A perrendtartás a parlamentben. — *Dr. Lakatos Gyula* 435
Harminczkétéves elévülés és az uj perrendtartás. — *Dr. König Vilmos* 444
A törvényszékek helyzete a polgári perrendtartás életbeléptetése után. — *Dr. Félix Antal* 455
A telekkönyvi rendelet 52. §-a *a)* pontjának hiányosságai és azoknak mikénti rekonstruálása. — *Dr. Zongor János* 228
A hatásköri bíróság gyakorlatából. — *Dr. Egyed István* 236
Az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezeteknek saját tagjaik ellen fennálló követeléseit a tagok ingóira megillető kielégitési elsőbbség. — *Dr. Bándy Ferencz* 285
A végrehajtási novella 9. §-a. — *Egy kir. járásbiró* 292
Az árverési vevő birtokba helyezése. — *Igaz Gusztáv* 294
Ügyvédi képviselet a kisajátitási eljárásban. — *Dr. Benedikt Márk* 341
Bányabiráskodásunk jövője. — *Dr. Fehér Manó* 391
A sürgősségi eljárás. — *Dr. Fodor Ármin* 453

Büntetőjog.

Az 1849-iki pestmegyei levéltári adalékok. — *Ifj. Dombováry Géza* 61
A csavargásról és koldulásról szóló legujabb törvényjavaslatok. — *Dr. Finkey Ferencz* 65
A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. — *Dr. Angyal Pál* 109, 202, 234, 266, 300, 414.
Az igazságügyi orvosi tanács munkálatai. — *Dr. Balogh Jenő* 158
Fokozatos felelősség kérdése az esküdtek előtt. — *Dr. Bónis Pál* 220
Intellektuális okirathamisitás. — *Dr. Leitner Mihály* 228
A fiatalkoruak felügyelő hatóságai. — *Szabó György* 229
Törvény ellen. — *Dr. Darvai János* 238

Lap

A «dorgálás» a gyakorlatban. — *Dr. Timcsák Aladár* 261
Alkalmazható-e a BN. 1. §-a fiatalkoru büntettesekre? — *Dr. Pártos Ottó* 262
Magánjogi igény a vádlott elhalálozása esetén. — *Dr. Alföldi Géza* 277
A bünhalmazatról. — *Ujfalussy Béla* 291
Iparkihágás és büntetőnovella. — *Dr. Langer Rezső* 322
Sajtóközlések korlátozása. — *Pollák Illés* 365
Az «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» készült törvénytervezetnek 27. §-ához. — *Dr. Geszti Andor* 366
A 27. §. — *Dr. Baracs Marczel* 367
Az igazságügyi szervezeti novella tervezetének 27. §-a. — *Dr. Szlavek Ferencz* 379
A megtorlás alkonya. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 399
A gyermekkoru bünösök és a biróságok. — *Moizer Imre* 427
Próbára bocsátás visszavonása. — *Dr. Degré Miklós* 434
A büntetőjog átalakulása és a biztonsági rendszabályok, — *Dr. Balogh Jenő* 443

Bünvádi perrendtartás.

A BP. 384. §. 4. pontjának értelmezéséhez. — *Dr. Lengyel Aurél* 5
Az esküdtek inditványozási joga. — *Dr. Rácz Béla* 32
Néhány szó esküdtbirósági intézményünkről. — *Lehoczky Sándor* 70
Az esküdtszéki eljárás reformja. — *Dr. Degré Miklós* 149
Esküdtbirósági intézményünkről. — *Rehák Ferencz* 151
A kir. Curia és a BP. — *Vaikó Pál* 75
Az esküdtek verdiktjének felfüggesztéséről. — *Dr. Fráter Béla* 77
Megjegyzések. — *Tóth Gerő* 82, 89, 99, 112
A határozatlan tartamu szabadságvesztésbüntetések. — *Dr. Friedmann Ernő* 100
A csendőri nyomozás reformja. — *Dr. Kármán Elemér* 133
A BP. és BN. egyes ellentmondó rendelkezéseiről. — *Ujfalussy Béla* 168
A felebbezésben nem érvényesitett semmiségi okon alapuló semmiségi panaszról. — *Dr. Borsodi Miklós* 196
Az esküdtszék által marasztalt vádlott felmentése a Curia által. — *Dr. Finkey Ferencz* 209
A kir. Curia és az esküdtbirósági itéletek felülvizsgálata. — *Dr. Weisz Vilmos* 211
A Curia felmentési joga. — *Tóth Gerő* 227
A büntetőnovella és a kihágási biráskodás. — *Dr. Dorning Henrik* 236
A közvádló és a matériális védelem. — *Dr. Novák K. Ernő* 243
Fényképezés a nyilvántartás és a nyomozás czéljaira. — *Dr. Reisinger Ferencz* 251
Az irásvizsgálat a bünügyi nyomozás szolgálatában. — *Wéber Károly* 253
Irásvizsgálat és fényképezés. — *Fischhof Gyula* 277
A fiatalkoru bünösökre vonatkozó végrehajtási intézkedésekhez. — *Dr. Sándorfi Kamill* 254
Az országos birósági vegyész jogállása. — *Dr. Kármán Elemér* 284
Az országos birósági vegyész jogállása. — *Dr. Lévai Tibor* 334
A BP. 381. §-ának értelmezésébez. — *Dr. Fischer József* 294
A kir. Curia és az esküdtszék. — *Dr. Edvi Illés Károly* 358
A kir. Curia és az esküdtszék. — *Dr. Eisner Manó* 373
Más bíróság megbizása és bíróküldés. — *Dr. Edvi Illés Károly* 388
Ujrafelvétel a BP. 450. §-ának 2. pontja alapján. — *Biró Vilmos* 407
A kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában statuált jogköre. — *Bigner József* 426
A kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában statuált jogköre. — *Dr. Benedek Márton* 458
A jogkérdés a kir. Curián. — *Dr. Lengyel Aurél* 448

Közigazgatási jog.

Észrevételek a munkásbiztositási biráskodás körül. — *Dr. Pap Géza* 49
A munkásbiztositási biráskodás első évének tanulságai. — *Dr. Vályi Sándor* 57, 67

Lap

Az uj kivándorlási törvény 38. §-ához. — *Dr. Eördögh Árpád* 195
A nyugdijazás ténye mint közigazgatási panasz tárgya. — *Dr. Egyed István* 204
A «magas» kincstár bekebeleztetései. — *Sági János* 259
A községi jegyzők magánmunkálatai. — *Dr. Harmath Jenő* 281
A törvényhatósági önkormányzat birói védelme a gyakorlatban. — *Dr. Egyed István* 310

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.

A birói és az ügyvédi vizsga egységesitése. — *Grecsák Károly* 1
A birói munka csökkentése. — *Dr. Fodor Ármin* 37
A birói munka csökkentése. — *Dr. Gallia Béla* 74
A birói ügyvitel egyszerüsitése. — *Domján Lajos* 38
Az ügyvitel egyszerüsitése 73
Az ügyvitel egyszerüsitése. — *Nagy Antal* 85
Javaslatok az ügyvitel egyszerüsitéséhez. — *Nagy Antal* 205
A bíróságok tehermentesitéséről. — *Jákó Imre* 60
A birói munkateher könnyitése. — *Dr. Kosztka Imre* 119
Adalékok a járásbíróságok tehermentesitésének kérdéséhez. — *Dr. Révay Bódog* 138
A budapesti bíróságok 89
A központi iktatóval kapcsolatos törvényszéki lajstromrendszer és az irodatiszti irodák. — *Dr. Szentirmay Ödön* 110
Ügyvédi kamarák mint választott bíróságok. — *Dr. Kőnig Vilmos* 142
A birák előléptetése s az automatikus előléptetési rendszer. — *Dr. Koncz Mihály* 153
Visszhangok. — *Iudextől* 157
Visszhangok. — *Vidékitől* 158
A kir. Curia döntvényei. — *Hirháger Imre* 163
A birói információ. — *Dr. Fodor Ármin* 165
Ismét az információ. — *X. Y.* 289
Az információról. — *Ujfalussy Béla* 310
A birák informálása. — *Dr. Török Emil* 347
Bióképzés és anciennitás. — *Dr. Kováts Andor* 177
A bíróságok bajainak okaihoz. — *Dr. Nagy Kálmán* 213
Törvényjavaslat egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról. — *Dr. Térfi Gyula* 217, 225
Az igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról készitett javaslat 1., 2. és 22. §-ához. — *Dr. Waigand József* 318
Észrevételek az «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szóló törvényjavaslat 2., 10. és 22. §-aihoz. — *Dr. Zala Imre* 320
Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz. — *Dr. Szemethy Károly* 331
Néhány szó a szervezeti javaslatnak a jegyzői hatáskörre vonatkozó részéhez. — *Miskey István* 334
Az ügyvédi kérdés és a szervezeti novella. — *Dr. Balog Arnold* 337
Az ügyvédség a szervezeti novella tervezetében. — *Dr. Fürst Mátyás* 339
Észrevételek az igazságügyi szervezeti novella tervezetéhez. — *Dr. Buchwald Lázár* 241
Észrevételek az igazságügyi szervezeti novella tervezetéhez. — *Téchy Gyula* 242
Az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvénytervezet. — *Dr. Gárdos Félix* 235
Az igazságügyi szervezet novellájához. — *Dr. Fischer József* 250
Az igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról. — *Dr. Kéri Miklós* 265
Az igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról. — *Patay László* 265
Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz. — *Dr. Grün Sándor* 275
Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz. — *Kain Albert* 276
Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz. *Dr. Zongor János* 276
Az eljárás egyszerüsitése és a kir. közjegyzők. — *Dr. Kéri Miklós* 299
Az igazságügyi szervezet és eljárási novellajavaslathoz. — *Dr. Antalfi Mihály* 311
Az ügyvitel egyszerüsitése és a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. — *Dr. Gallia Béla* 349
A birói képesités reformjának alapelvei és a kötelező jogi doktorátus eszméje a bióképzés terén. — *Dr. Szentirmay Ödön* 218
A birói tanácsok tagjainak száma. — *Ujfalussy Béla* 241
Ötös tanácsok a Curián. — *Vargha Ferencz* 305

Lap

Ügyvédi szervezeti reform. — *Dr. Balog Arnold* 258
A beteg ügyvédség. — *Dr. Kassovicz Artur* 290
Az ügyvédi rendtartás reformjához az ügyvédi kar szempontjából. — *Dr. Osvárth Ferencz* 290
A temesvári ügyvédi kamara konfliktusa 301
A törvényes ügyvédi dijszabás. — *Nagy Antal* 312
Bióképzés, ügyvédképzés. — *Dr. Márkus Dezső* 317, 329
Néhány szó az ügyvédség kérdéséhez. — *X. Y.* 340
Néhány szó az ügyvédképzés reformjához. — *Dr. Baross Gyula* 408
Névaláirás hitelesitésénél kell-e a közjegyzőnek az okirat tartalmát ismernie? — *Dr. Szécsi Ferencz* 416

Vegyes tárgyu czikkek.

Tanárok biráskodása. — *Dr. Popper Manó* 4
Az igazságszolgáltatás csődje felé. — *Dr. Balog Arnold* 13
Az igazságszolgáltatás csődje felé 98, 201
Székely Ferencz 17
Az 1909. év törvényhozása. — *Dr. Márkus Dezső* 81, 118, 159
Igazságügyi kérdések 97
Egy csendes jubileum 103
Jogi szakoktatásunk reformjához — *Dr. Kiss Albert* 117
A jogi oktatás reformja 433
Részleges reformok a jogi szakoktatás terén. — *Dr. Finkey Ferencz* 173
A jogi és közjogi tanulmányok reformjáról a zágrábi egyetemen. — *Dr. Andres Iván* 189
Uj egyetemek. — *Dr. Balog Arnold* 233
Vavrik Béla 125
Vavrik Béla székfoglaló beszéde 125
Peccatur intra et extra. — *B. A.* 141
Jogalkalmazás. — *Dr. Dávid István* 166
Tekintélyek. — *Dr. Papp Dezső* 181
Jogesetbirálat. — *Justus* 269
Törvényhozásunk és a hiteloltalom. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* 342
A polgári perrendtartás törvényjavaslata a képviselőház előtt. — *Dr. Balog Arnold* 385
Ellentétes kir. táblai határozatok. — *as.* 393
A battonyai eset 397
Az 1911. évi igazságügyi költségvetésből 398
Az igazságügyi költségvetés. — *Dr. Márkus Dezső* 445
Alaptalan vádaskodás 406
Az itélkezés lélektanához. — *Dr. Staud Lajos* 441

Jogirodalom.

Magyar Anyagi Büntetőjog, egyuttal mutató a «Büntetőjog Tára» eddig megjelent 58 kötetében foglalt anyagi jogi határozatok és értekezések tartalmához. Németh Péter nyug. kir. curiai biró közreműködésével irták: dr. Németh Péter törvényszéki jegyző és dr. Steiner Imre budapesti ügyvéd, a «B. J. T.» belmunkatársai. — *X. Y.* 14
A magánjog kézikönyve. — *Dr. Löw Loránt* 54
A magyar magánjog vázlata. (Második kiadás.) Irta: dr. Szladits Károly. — *Dr. Staud Lajos* 104
Unger József tanulmánya. — *R. E.* 182
A schweizi polgári törvénykönyvről. — Magánjogi tanulmány társadalomtudományi alapon. Irta: dr. Meszlényi Artur. — *Dr. Reitzer Béla* 183
«A kerités». Irta: dr. Harmat Emil. — *Dr. Rácz Béla* 198
A közigazgatási intézkedések jogereje. Irta: Boér Elek kolozsvári egyetemi ny. r. tanár. — *Dr. Balogh Artur* 279
A magyar váltójog kézikönyve. Irta: dr. Bedő Mór. Grill Károly kiadása. — *Fertsek Gyula* 393
Dolgozatok a magánjog köréből. Irta: dr. Kiss Albert egyetemi magántanár. — *Dr. Schiller Bódog* 408
Dr. Almási Antal. A dologi forgalom. Magánjogi tanulmány. Budapest, 1910. A magyar jogászegylet könyvkiadó vállalata. III. évfolyam, II. kötet. — *Dr. Kiss Géza* 428

Külföldi jogélet.

Az osztrák és a német Btk. reviziója. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 2
A bünösség tana a német és az osztrák javaslatban. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 143
A büntett a német és az osztrák javaslatban. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 174
Uj deliktumok a német és az osztrák javaslatban. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 190
A német és az osztrák büntetőtörvényjavaslat büntetési rendszere. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 38
Társadalombiztositó intézmények az osztrák és a német javaslatban. — *Dr. Vámbéry Rusztem* 91
A bécsi jogsegély-konferenczia eredményei. *Dr. Magyary Géza* 18
Az orosz jogéletből. — *Dr. Reisinger Ferencz* 103
A berlini első jog- és gazdaságbölcsészeti kongresszusról. — *Dr. Irk Albert* 184
A német birodalmi törvényszék itéletgyüjteményének 71. kötete. — *Dr. Nemere Béla* 193
Külföldi szerzőjogi gyakorlat. — *Dr. Szalai Emil* 230
A XI. nemzetközi büntetőjogi kongresszus. — *Dr. Balogh Jenő* 297, 307
Ujabb büntetőjogi reformok Angliában. — *Dr. Lengyel Aurél* 321
Külföldi tapasztalatok. — *Dr. Balog Arnold* 345
A référé. — *Eugen Albert* 421

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A feltételes elitélés. A birói vizsgák statisztikája. — Az ügyvédi vizsgák statisztikája. — A budapesti ügyvédek statisztikája. — A polgári törvénykönyvet előkészitő bizottság működése. — Iratkezelés. — Törvényhozási furcsaságok. — Titokban tartott házasság. — A sértett fél képviselőjének dijai. — Jogirodalom. — Uj jogi szaklap 6
A Curia 1909. évi statisztikája. — A jogászegylet elnökének programmja. — A Patronage Egyesületek Országos Szövetségének közgyülése. — Jogirodalom. — A budapesti büntetőtörvényszék hátralékai. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Gyorsaság 15
Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság a gyakorlatban. — A jogászegylet és a jogászgyülés. — A jogászegylet felolvasó ülése. — Ügyvédi vizsgálatok statisztikája. — Az üzemi baleset fogalmához. — Az ügyvédi dij megállapitásához. — Jogirodalom 22
Igazságügyi munkaprogramm. — Tömeggondnoki visszaélések. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Jogászegyleti vitaest. — Magyar jogi irodalom ismertetése külföldön. — Jogirodalom. — Tizenhéteves illetékügy. — Fayer László emléktáblakettek. — A büntetőjogi egyesület tagdijai 34
A curiai ügyvédi tanács statisztikája. — Jogászegyleti vita a csődön kivül köthető kényszeregyezségről. — A nemzetközi börtönügyi kongresszus véleményei 46
Tiz uj birói állás Budapesten. — Uj koronaügyész. — Politika és biróság. — Járásbiró, mint birósági szakértő. — Értekezlet a váltójog egységesitése tárgyában. — A birói kinevezések lassusága. — Jogászkör Miskolczon. — Jogászegyleti vitaest. — Ügyvédjelöltek lapja. — Az 1909. évi törvények. — Jogirodalom 54
A Haverda-ügy. — A közigazgatási biróság 1909. évi működése. — A Jogászegylet bemutató előadásai. — Schreyer Jakab. — Egy törvényszék bajai. — Hiánypótlás. — Jogirodalom 62
A Haverda-ügy és a napisajtó. — Jogirodalom. — Jogászegyleti vitaest. — A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése. — A feltételes elitélés és a budapesti ügyvédi kamara évi jelentése. — Jogászegylet Aradon. — A m. kir. szabadalmi hivatal legujabb teljes-ülési határozatai. — Lapunk döntvénytárai 70
Az ügyvitelt egyszerüsitő rendelet. — Jogirodalom 78
Jókuthy Albert. — Helyben előléptetendő birák sérelme. — A Curia döntései a jogegység érdekében. — Jogászegyleti vitaest. — Az egyszerüsitési rendeletekhez. — Boritékok megőrzése. — Gyorsaság. — Hiányos pénzügyi hatósági végzések 86
Kiadmányi tervezetek készitése. — A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitése és a váltótörvény. — A Jogászegylet közjogi és közigazgatási jogi bizottsága. — Gyorsirás az igazságszolgáltatásban. — Egy tehermentesitési idea. — Helyreigazitás 95
Az országgyülés igazságügyi alkotásai. — A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitése és a váltótörvény. — A jogászgyülés kérdései. — Ügyvédi nyugdijintézet. — Jogirodalom. — Az erkölcsi butaság 106
Szohner Lajos halála. — A mentelmi jog. — A kecskeméti ügyvédi kamara évi jelentéséből. — A Jogászegylet vidéki ülései. — Jogászok Lapja. — Jogirodalom 115
Igazságügyi munkaprogramm. — Uj igazságügyi államtitkár. — A budapesti VI. ker. kir. járásbiróság külső képe. — Jogászegyleti ülés. — A Waisz-féle alapitvány

Lap

hovaforditása. — Jogászkör Kassán. — Költségmegállapitás. — Uj jogászegylet Kolozsvárt ... 123
Bernáth Géza nyugalomban. — A Jogászegylet Pozsonyban tartott ülése. — Hosszu terminusok. — Ügyvédi irodai órák beosztása. — Jogászegyleti vitaest. — Joggyakornok végkielégitése. — Párbajszabályok kérdése a büntető eljárásban. — Adalék a katonai fenyitő eljáráshoz. — Ügyvédek és birák elmebaja. — Lassuság. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása ... 129
Tizennégy éven aluli leánygyermekek gyári foglalkoztatása. — A nemzetközi jogi forgalom előmozditása. — Könyv a helyiérdekü vasutakról. — A csődleltározás. — A budapesti ügyvédi kör vitája. — A felebbviteli forum jogi tanácsai ... 139
Külföldi tanulmányut. — A fokozatos előléptetések elmaradása. — A polgári törvénykönyv előkészitése. — A Jogászegylet vidéki felolvasása. — A Jogászegylet vitaestéje. — Az ügyvédi kör vitája. — A XI. számu curiai teljes-ülési döntvény megváltoztatása ... 146
Környey Ede halála. — Változás a budapesti büntetőtörvényszék elnökségében. — A Jogászegylet teljes-ülése. — Fayer-pályázat. — A büntetőjogi egyesület felolvasó estéje. — Nyilt kérdés a kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló törvény köréből ... 155
A központi kézbesitő hivatal. — Dr. Vaisz Sándor halála. — A felülvizsgálatot kérő kitanitása. — A csődleltározásnál folyó visszaélések megtorlása. — Jogirodalom. — A szabadkai járásbiróság ... 163
Kinevezési politika és biróképzés. — A választások és az alkohol. — Peccatur. — A központi kézbesitő hivatal. — A szabadkai járásbiróságról ... 171
Birói előléptetések. — Igazságszolgáltatási közérdek és hivatalnoki érdek. — Az ügyvitelt egyszerüsitő rendeletek életbelépése. — Az ügyvédi irodai órák beosztása. — Jegyzők továbbképzése. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — A VI. ker. járásbiróság. — Előadás illetékrendszerünk reformjáról. — A közvédő működésének jogi jellege ... 178
Esküdtbirósági itélet megsemmisitése mellett curiai felmentés. — Itéleti indokolások furcsaságai. — Jogirodalom ... 187
Az ügyvédi irodai órák beosztása. — Jogirodalom ... 198
A polgári perrendtartás törvényjavaslata a minisztertanács előtt. — A detektivek vallatásairól. — Ujitás a fővárosi árverésekнél. — Az ügyvédség szerepe a baleset kártalanitási eljárásban. — Veszprém megye a büntető novella ellen ... 207
A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék elleni támadások. — Schwarz Gusztáv tanulmányai külföldi lapban. — A fővárosi államrendőrség évi jelentéséből. — A feltételes elitélés és a kihágási biráskodás. — A Haverda-ügy egy epizódja. — A fegyver fogalmához. — A felülvizsgálati tárgyalás napjára kijavitott meghatalmazás ... 214
A trónbeszéd. — Veszprém megye a büntető novella ellen. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Családtagok igénye. — A rendőrség jelentése a balesetekről. — A rendőrség ügyforgalma 1909-ben ... 222
Az igazságszolgáltatás csődje felé. — A patronage egyesület megalakulása. — A villamos vasuti balesetek és a rendőrség. — Egy hátraléknélküli kir. tábla. — Tanukihallgatás megkeresésre. — A statisztikára való dolgozás ... 230
A kir. Curia félévi ügyforgalma. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Ihering és műve. — Adalék a Vhn. 27. §-ához. — Tankönyvek a közbiztonsági közegek részére. — Hogy készül a felülvizsgálati kérelem? ... 238
Emmer Kornél halála. — A képviselők foglalkozás szerinti statisztikája. — Az információ eltörlése. — Az ügyvédség. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — A szervezeti törvény módositása ... 247
Magyarország közjoga. — A budapesti VIII—X. ker. járásbiróság uj helyisége ... 255
A kir. táblai elnökök és az anciennitás. — A polgári törvénykönyv elkészitése. — Az ügyvédi munkadij-táblázatok. — A Haverda-ügy a külföldi sajtóban ... 263
Az ártatlanul szenvedett büntetésért adott kártalanitás mértéke. — A budapesti büntetőtörvényszék gyakorlata a próbárabocsátás esetében. — A szervezeti novella. — Rabsegélyző egyletek jelentéseiből. — Az igazságszolgáltatás csődje felé ... 270
Rabsegélyző egyletek évi jelentése. — Az erdélyi pártfogó egyesület fiókosztályai. — Magyarország bünügyi statisztikája ... 279

Lap

A halálbüntetések statisztikája. — Ügyvédjelöltek gyülése. — Javaslat a szervezeti novellához. — Az egri jogakadémia speciálkollégiumai. — A birósági jegyzők kongresszusa. — A budapesti kereskedelmi és iparkamara évi jelentéséből ... 287
A birói munka egyszerüsitéséhez. — Az igazságszolgáltatás csődje felé ... 295
A kaszinókban folyó kártyajáték. — Nyilt levél az igazságügyminiszterhez. — Adalék a községi jegyzők magánmunkálataihoz. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Az illetékkiszabási hivatal hajszája az ügyvédek ellen. — A jogi szemináriumok ... 303
A párbaj büntetése. — Speciálkollégiumok a budapesti egyetem jogi karán. — A birák és a polgári perrendtartás javaslata. — A kir. Curia veszteségei. — A fegyházi ipar. — Fiatalkorúak tömeges elitélése szabadságvesztésbüntetésre. — A birósági jegyzők mozgalma. — Igazságügyi szervezet és eljárási szabályok. — Jogirodalom. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Kongresszusok ... 314
Birák és ügyészek alkalmazása az igazságügyminisztériumban. — Egy esküdtbirósági tárgyaláshoz. — Jogirodalom. — Érthetetlen végzés. — Enyhe fegyelmi judikatura. — Egy végrehajtás elrendelését elutasitó végzés ... 322
A szervezeti novella sajtó paragrafusa. — A birósági iroda fogalma. — Az ügyvédi kör vitája. — Jogászok és orvosok. — A birák és jegyzők helyzete ... 335
A jogi oktatás ujjászervezése. — A sommás eljárás értékhatára. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Az ügyvédi kör vitája. — Jogirodalom. — A betü ... 342
«A humánus érzés». — A szabadkai jegyzői kongresszus emlékirata. — A Jogászegylet programmja. — Az országos jogászgyülés előkészitése. — Országos ügyvédi szövetség. — A szervezeti novella az ügyvédi körben. — Értekezlet a perrendtartásról ... 350
A perrendtartás javaslata az igazságügyi bizottság előtt. — Az országos birói és ügyészi egyesület közgyülése. — Jogirodalom. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Erőszakolt vád. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Az esküdtek szolgálati lajstromának összeállitása. — Dicséretes törekvés. — Pályázat jogtanári állásra. — A birói tehermentesitéshez. — A kézbesitőszemélyzet helyzetének javitása. — A Telekkönyv czimü folyóirat ... 362
Ügyvédek és orvosok az esküdtek között. — Az igazságügyminiszterium uj ügybeosztása. — A szabadkai birósági jegyzői kongresszus. — Szabálytalanságok ... 374
Országos Ügyvéd-Szövetség. — A Jogászegylet Kassán tartott vitaestéje. — A nemzetközi büntetőjogi egyesület felolvasó-estéje. — A szabadkai járásbiróság késedelmes expedicziójához. — A perrendtartás javaslata és a curiális stilus ... 382
A perrendtartás kódexének irodalma. — A Jogászegylet vitaestéje a kereskedelmi és váltótörvényszék eltörléséről. — A kriminalitás csökkenése. — Az itélet feltételes felfüggesztésének 1909. évi statisztikája. — Az egyetem reformja. — A «szalonjogászok» ellen. — Ügyvédi munka dijazása. — Jogirodalom. — Egy kishirdetés. — Az 1868. LIV. tcz. 242. §-ának értelmezéséhez ... 394
Momentumok a perrendtartás képviselőházi tárgyalásánál. — A perrendtartás az ügyvédi körben. — A Jogászegylet teljesülése. — A gyorsirás az igazságszolgáltatásban. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — A közjegyzői kinevezések. — Jogirodalom ... 402
A référé. — Pro domo. — A Jogászegylet teljes-ülése. — A battonyai eset. — Jogirodalom. — A kegyelmezések 1909. évi statisztikája. — A kir. koronaügyészség által 1909. évben használt semmiségi panaszok statisztikája. — Ügyvédi reklámhajhászat. — A községi jegyzők magánmunkálatai és egyéb panamái ... 410
Dr. Balogh Jenő közoktatásügyi államtitkár kinevezése. — A perrendtartás vitája a képviselőházban. — Ügyvédi szempontok a polgári perrendtartás képviselőházi tárgyalásában. — Brunner Henrik születésnapi évfordulója. — Az ügyvédi kör közgyülése. — Jogi könyvtár ... 419
A kir. Curia hátralékai. — Tömeges előléptetések. — A Jogászegylet közjogi és közigazgatási bizottságának ülése. — Patriarchális igazságszolgáltatás. — Törvényhozóink ismeretei. — Az ügyvédi kör választmányának alakuló ülése. — A III. Országos Patronage-Kongresszus. — A budapesti büntetőjárásbiróság aktáiból. —

Lap

A miskolczi jogászkör közgyülése. — Előadás az irásvizsgálat módszereiről ... 430
A budapesti ügyvédi kamara rendkivüli közgyülése. — A budapesti és marosvásárhelyi felsőbirák hivatali helyiségei. — Inditvány a jogászi továbbképzés tárgyában. — A Jogászegylet Hérics Tóth János emlékének. — Az uj perrendtartás. — Jogirodalom. — Az orvos a biró előtt. — Jogászegylet Debreczenben. — A vizsgálati fogság statisztikája ... 438
Az igazságügyi költségvetés tárgyalása a pénzügyi bizottságban. — Birósági épületek. — Az előzetes letartóztatások és vizsgálati fogságok pszichológiájához. — A Jogászegylet évi közgyülése. — A Jogászegylet vitaestéje. — A budapesti ügyvédi kamara rendkivüli közgyülése. — A Büntetőjogi Döntvénytár uj szerkesztője. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. — Hivatalból foganatositott végrehajtásról felvett jegyzőkönyv bélyegzése. — Biró politikai szereplése. — A «Felsőbirósága ink elvi határozatai» czimü gyüjtemény szerkesztése ... 449
Enquête a jogi oktatás részleges reformja tárgyában. — Az itélkezés lélektanához. — Biró joga a lelet törlésére. — Visszásságok a postai kézbesités körül. — Jogirodalom 459

II. Nemzetközi szemle.

Ausztria.

A legfőbb biróság tagjainak kvalifikácziója. — Osztrák biróság illetékessége Magyarországon kiállitott okirat megsemmisitésére. — Ügyvédek és közjegyzők adója. — Felsőbirósági információk dija ... 7
Tisztességtelen verseny és czégvalódiság. — Ügyvédi kamarai közgyülés és kamarai fegyelmi biróság ... 47
Felsőbiróságok statisztikája ... 63
Visszaemlékezések ... 71
Végrehajtási költségek visszatérítése ... 96
A váltóbirtokos kiigazitási joga ... 108
Kamarai tagdijjárulék progressziv alapon 132
Bécsi ügyvédek statisztikája. — Az ügyvédi vizsga megismétlése. — Hiány joggyakornokokban ... 139
A birák szolgálati pragmatikája. — A jogi tanulmányok reformja. — Az osztrák ügyvédi rendtartás reformja. — A nő szerepe a büntetőjogban ... 147
Unger József két tanulmánya. — A jogászi pályák tulzsufoltsága ... 156
Birák az ügyvédi karban ... 164
Furcsa «jogi iroda» ... 188
Osztrák ügyvédek birodalmi delegácziójának ülése ... 216
Az osztrák büntető törvényjavaslat indokolása. — Osztrák magánjogi irodalom. — Megtámadási jog ... 231
Az osztrák ügyvédjelöltek kiképzése. — Gyámhatóság nélkül vállalt kötelezettség ... 240
A sztrájkolók kártéritési kötelezettsége 248
A bérbeadó és bérlő közti megállapodás joghatálya ... 256
A gondatlanság lényege ... 271
A becsületsértés fogalmához. — A halálbüntetések statisztikája Ausztriában ... 280
Jogi személy mint választott biró ... 295
A volt igazságügyminiszter kollegiuma a bécsi egyetemen. — Elbocsátási ok ... 304
A fizetésbeszüntetés fogalmához. — Izgatás képeslevelezőlap utján ... 316
A vasutvállalat felelősségének terjedelme. — Hitelbe adott áru szállitása a vevő fizetésképtelensége esetén ... 323
Részvénytársasági igazgatónak adott jutalék. — Az ügyvéd mulasztása miatti igazolás ... 336
A tanu büntetőjogi felelőssége ... 352
Az atyai jogok átruházhatósága ... 363
Gyujtogatás honvágyból. Csökkent beszámithatóság ... 460

Németország.

Német birák és ügyvédek statisztikája. — A vis major fogalmához. — Együttes képviselet. — Az egyéni czég tulajdonosának könyvvezetési kötelessége. — Hagyomány érvénytelensége turpis causa czimén ... 8
A biró és az itélkezés. — Szerződés idő előtti felbontásának oka ... 16
Az orvos titoktartási kötelessége. — Az ügyvédek anyagi helyzete. — Messenger boy és a postaregále. — A tettesnek sértett által való felismerése. — Házasság érvénytelenitése ... 23
A Reichsgericht tehermentesitése. — Friss szellem a német büntetőjogban ... 36

Lap

A német ügyvédi dijszabás módositása. — Itélet megsemmisitése enyhitő körülmények figyelmen kivül hagyása miatt. — Versenytilalom. — Az épitmény fogalma. — Szindarab betiltásának kérdése ... 47
A kinematográf joga. — Végre nem hajtható követelés. — Gondosság a megbizott választásánál. — A nő szerepe a jogéletben ... 55
A jogászok gyakorlati kiképzése. — A tanuvallomások megbizhatósága ... 64
Czégjogi oltalom ... 72
Kollektiv szerződés joghatálya. — Elkövetési hely ... 79
Felelősség állatokozta kárért ... 88
Az elévülés félbeszakitása. — A csalás fogalmához ... 96
Ajándék visszavonása ... 108
Rendőri közegnek korcsmai helyiségbe való behatolási joga. — A megölt személy hátramaradottjainak igénye. — Bekker uj munkája ... 116
A baleset fogalmához. — Constitutum possessorium általi tulajdonszerzés ... 123
Kereskedősegéd tantième igénye. — A becsületsértés fogalmához ... 132
Továbbképző tanfolyam birák és ügyészek részére. — Házastársak temetkezési helye. A czég megvevőjének felelőssége ... 140
A sikkasztás és csalás fogalmához ... 148
Az automobil-tulajdonos vendégének kártérítési igénye ... 164
Palatáblára irott végrendelet ... 180
Az esküdtek határozata a bizonyitásfelvétel tárgyában. — A berlin-mittei gyermekbiróság 1909. évi működése ... 188
A német Btk. novellája. — Planck Gottlieb halála. — A német jogászgyülés. — A gyermekelhajtás ... 199
A munkaképtelenség fogalmához ... 224
Az utolsó szó joga ... 240
A német jogirodalom köréből ... 248
Zálogfoglaló orvos. — Számviteli szolgálat a bíróságoknál. — Az automobil vezetőjének felelőssége ... 256
A biró kártérítési felelősségéről ... 263
Goethe mint ügyvéd. — A berlini jogászegylet pályadija. — Fogadós felelőssége. — A tánczosnő kártérítési igénye. — A vétkesség megosztása. — A kocsitulajdonos felelőssége. — Kártérités automobil balesetért. — Kártérités vasuti balesetért. — Kártérités állat által okozott balesetért — Házastársi kötelességek teljesitésének mértéke. — Felmondás nélküli elbocsátás ... 271
A XXX. német jogászgyülés. — A németbirodalmi törvényszék baleseti kártérítési gyakorlatából ... 280
A tisztességtelen verseny fogalmához. — A vádlott védekezési szabadságának terjedelme ... 287
Egy ügyvéd gyászjelentései. — Osztálybiráskodás. — Állattartó felelőssége állatorvos sérüléseért. — Telefontitok védelme. — Védjegybitorlás fogalmához. — A védő joga iratok betekintésére. — Kórházfenntartó felelőssége közegeiért ... 295
Ügyvédhiány. — A Holtzendorf-alap uj pályakérdése ... 304
Házassági jogi gyakorlat ... 316
Tárgyalások indokolatlan elhalasztása. — Berlini ügyvédi kérdések. — Kartelljogviszonyok ... 323
Vasuti baleset fogalmához. — Gyorsirás az igazságszolgáltatásban ... 336
Schoppenhauer jogelmélete. — Perjogi reformok. — Bekker uj könyve. — Német jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamok. — A német jogirodalom köréből. — Vasuti baleset ... 343
Porszivógép a hivatalban. — Betüjogászkodás. — A legfőbb biróság törvényalkotó jogköre ... 352
Jogerős itélet kiigazitása. — A büntetőjog reformja ... 396
Az üzlettulajdonos felelőssége ... 404
A balesetbiztositó hivatal és a kártérités üzemi baleseteknél ... 412
Házasságtörés megtévesztés alapján ... 420
Becsületsértés, mint házassági bontóok. — Kolera mint üzemi baleset ... 432
Bismarck mint assessor. — A német birodalmi törvényszék kártérítési gyakorlatából. — Eltiltás sértő nyilatkozattól. — Nőtartás ... 452

Bajorország.

Államhivatalnokok továbbképzése ... 140
Az üzemi baleset fogalmához ... 148
A II. német gyermekbirósági kongresszus ... 180
Az üzemi baleset fogalmához ... 216

Lap

A magasabb igazságügyi és közigazgatási vizsgálatok minősitő ereje ... 264
Koldulás vagy csalás? ... 296
Igazságügyi és közigazgatási tisztviselők előképzettsége ... 412
A bajor ügyészség uj ügyviteli szabályzata és az irásbeliség ... 420
Az ügyész jogállása ... 439

Poroszország.

A referendárok száma ... 24
A tárgyalási jegyzőkönyvek vezetése. — A közigazgatás egyszerüsitése. — Vádlottak padja ... 47
Blanketták és bélyegzők. — Gépirás és gyorsirás a porosz képviselőházban ... 88
Porosz birák gyülése ... 140
A második porosz birógyülés. — Gyorsirás a porosz bíróságoknál ... 200
A porosz jogi vizsgák reformja ... 316
Birójelöltek kiképzése ... 323

Franciaország.

A büntetőbirói itélet jogereje polgári perben 8
Perenkivüli beismerés hatálya ... 24
A szabad verseny korlátozása. — A megbizott ügyleteinek érvényessége ... 56
Angol biró a franczia bünvádi eljárásról. — Elégtelen indokolás. — Csalás házassági hirdetés utján ... 64
Kártérités alaptalan panasz miatt. — Hallgatólagos megbizás. — Ki a vállalat igazgatója? — Könyv és folyóirat. — Gondatlanságból okozott emberölés automobil által ... 72
Vasut felelőssége az óra késéséért ... 80
Együttélés helyreállitására kötelezés kártérités terhe mellett. — A háziur és házmester egyetemleges felelőssége ... 88
A vasuttársaság felelőssége balesetnél. — Czégátruházás ... 96
A dohányjövedék veszedelme ... 108
A szinész fizetésének elsőbbsége csőd esetén 116
Egy orvosi lelkiismereti kérdés. — A csavargás fogalmához ... 124
Kártérítési felelősség elmebeteg gyermekért. — Külföldi váltó elévülése. — Uj lex Béranger 132
A nemzetközi büntetőjogi egyesület évi ülése 140
Háztulajdonos felelőssége tüzkár esetén ... 148
Kártérítési kötelezettség terjedelme ... 156
Külföldi biróság itéletének hatálya Franciaországban ... 164
Vételügylet levelezés és hirdetés utján. — Az orvos felelőssége ... 180
Plakátszabadság. — Tisztességtelen verseny. — Szállodatulajdonos mint negotiorum gestor. — Házassági igéret mint kártalanitási alap ... 188
Felelősség automobil balesetnél ... 200
Irói és művészi tulajdon ... 208
A község felelőssége strikeok esetén ... 216
Belga adós és francziaországi fizetési hely ... 224
Szerzői jogi kérdések ... 232
A kedvezményezési klauzula és az illetékesség ... 240
Franczia honos külföldön elkövetett bünczelekménye ... 248
Etikett kérdések. — Sürgönyök és hirek szerzői joga ... 256
Az esküdtek és a büntetés mértékének meghatározása. — Loi de Violette. — Az Académie des sciences morales et politiques pályatétele ... 264
Rabok segélyezésének módja. — Harcz a pornografia körül. — Az utjog kodifikálása ... 272
Bizalmas információk az esküdtekről ... 288
A rejtett hiba fogalmához. — Orvosi klientela vétele ... 324
A kiadó felelőssége sajtóvétségnél ... 336
Baleset miatti kártérités ... 344
Szerzői jog és kinematografia ... 364
Ahol nem szabad harangozni. — A szállodatulajdonos felelőssége ... 396
Pályázat a homosexualitás tanulmányozására 404
Törvénytelen gyermek elismerésének megtámadása az elismerő által. — A franczia egyetemek hallgatóinak statisztikája ... 412
A référé biró hatásköre. — A feleség nevének bitorlása ... 432
Hitoktatás — történettanitás. — Vonatkésésért kártérités ... 440
Kártérités a helytelen tanok okozta kárért. — Az egyetemi oktatás reformjához. — Plakátragasztási jog ... 452

Lap

Schweiz.

Szabóárjegyzéki alakok szerzői jogi védelme 8
A schweizi kötelmi jog ... 36
Az üzlet átvevőjének váltójogi felelőssége 80
A nemzetközi büntetőjogi egyesület kongresszusa ... 288
A feltételes elitélés a schweizi kantonokban 304

Olaszország.

Olasz törvényjavaslat a valódiság bizonyitásáról és a becsületbiróságról ... 79
Szerzői jog bitorlása ujság által ... 80
Bérleti szerződés felbontása a bérlő hibájából 248

Angolország.

A dolog tulajdonosának kártérítő kötelezettsége ... 8
Szédelgés az aranykővel. — Anglia törvényhozása az 1909. évben. — Jutalék részvényjegyzés közvetitéséért ... 16
Dicsérő jelző, mint védjegy. — A sör ára 24
A feltételes elitélésről szóló 1907. évi törvény. — Kötelező ügyvállalás. — Az állami javitó-intézetek statisztikája ... 48
Orvosi szakvélemény. — Király és parlament. — A próbárabocsátás Angliában 80
Ingatlantulajdonos felelőssége az ingatlanon tartózkodókat ért balesetért ... 88
Kötelesrész megvonása. — Házasságjogi ankét Angolországban ... 108
Angol állampolgár Francziaországban alkotott végrendelete. — Anglia 1908. évi bünügyi statisztikája ... 132
Felmondás katonai behivás esetén. — Kereseti jog jótékonyczélu adományok hováforditása tárgyában. — Az uj angol kisajátitási törvény ... 148
Szolgálati szerződés megszüntetése ... 156
Feltételes végintézkedés ... 164
Az angol birróságok és az ügyvédség. — Az angol király gyermekeinek jogállása ... 172
Angol védjegyjogi gyakorlat. — Egyenes adós és dologi kezes. — Igazolás házassági bontó perben ... 180
Kiskoru által teljesitendő bontó feltétel ... 188
Az uszályhajó felelőssége összeütközésért ... 200
Ügyvédi iratok kezelése ... 256
A háztulajdonos kártérítő felelőssége ... 272
A gyermekek védelme ... 316
Authentika «si qua mulier». — A baleset fogalmához ... 352
Elbocsátás és megbocsátás. — Versenytilalom és jogtalan elbocsátás. — A hagyományra forditott költség viselésének terhe ... 364
Gyulékony anyag tartása ... 404
Az uralkodó személye a parlamenti vitában 432
Betőrés elleni biztositás ... 440
Honoratior a bitófán. — Az angol alsó ház elnöki méltósága. — Üzemi baleset fogalmához ... 452
Angol törvényjavaslat a szerzői jogról ... 460

Oroszország.

A Code Napoleon és Lengyelország. — A halálbüntetés statisztikája Oroszországban 124
Fiatalkoruak birósága ... 132
Törvénytelen gyermekek jogállása ... 200
A fiatalkoru büntettesek büntetési rendszere 264
A feltételes elitélés Oroszországban ... 272

Törökország.

Utazó békebirák Törökországban ... 16

Amerika.

A szerzői jog Amerikában ... 16
Az ügyvédi hivatás áldozata ... 48
A new-yorki gyermektörvényszék ... 64
A gyermektörvényszékek ... 72
Uszó esküdtbiróság ... 132
Amerika börtönügye ... 240
A chicagói birróságok gyorsasága ... 404
Ötvenezer korona egy lábszárért ... 420

Japán.

Japán jogélet ... 232

Ausztrália.

Az ellenzék vezérének fizetése ... 24

Afrika.

A Délafrikai Egyesült-Államok alkotmánya ... 36

Előfizetési felhivás.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

heti szaklapra, kapcsolatban a

I. Magánjogi, II. Hiteljogi, III. Büntetőjogi, IV. Közigazgatási Döntvénytárakkal.

Főszerkesztő:
Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Felelős szerkesztő:
Dr. BALOG ARNOLD.

A Jogtudományi Közlöny 45 évi fennállása óta a hazai jogirodalomnak oly lendületet adott, hogy jogosult önérzettel hivatkozhatunk eddigi müködésünk eredményeire. Feladata lesz ez után is, hogy a jogélet minden ágában tájékoztasson és állást foglaljon.

Jogrendszerünkben mélyreható ujitások váltak szükségesekké. A jogélet minden ágában uj látóhatárok nyilnak; uj czélok felé törekszünk.

A magánjogi kodifikáczió befejezése a hazai jogfejlődés elsőrendü követelménye.

A magánjogi törvénykönyv tervezetével állandóan és rendszeresen foglalkoztunk már eddig is.

Gondot forditunk arra, hogy a már meghozott törvények fogyatkozásait és előnyeit szociális szempontokból megvilágitsuk, és rámutassunk azon kérdésekre, a-melyek a polgári törvénykönyvvel a társadalom jelen állapotához képest megoldandók lesznek.

A polgári perrendtartás törvényjavaslata is részletes és sokoldalu megvitatás tárgya volt lapunkban. Ezzel kapcsolatban a szervezeti és ügyviteli természetü kérdések egész sorát kezdeményezték és érlelték meg a lapunkban megjelent czikkek.

Az anyagi büntetőjog terén a büntetőjogi reformtörekvések a fennálló jog alapelveit ingatták meg. E szaklap hazánkban a reform-mozgalom vezérharczosa volt. Jelentékeny szerepet vitt a büntető-novella törvénybeiktatása körül, mely a legfőbb bajokon segitett ugyan, de az ujabb szabályozást igénylő kérlések egész légiója követeli a büntetőjogi kodifikáczió revizióját.

Elsőrendü feladatnak tekintettük eddig is a bünvádi perrendtartás gyakorlati kialakulásának figyelemmel kisérését. A törvény alapján kifejlődő judikatura birálata kapcsán mutatunk rá a törvény fogyatkozásaira és hézagaira.

Hogy a többi fontos feladatok közül csak a legsürgősebbeket emlitsük, a jogi oktatás reformja, a birói továbbképzés, a birói és ügyvédi szervezet, a kereskedelmi és csődtörvények gyökeres reformja el nem odázható. Lapunkban mindezen tárgyak állandóan napirenden tartatnak.

A birói szervezet tökéletesitése, az ügyvitel egyszerüsitése és a biráknak a kezelői teendőktől való tehermentesitése, valamint a birák fizetésének rendezése mellett ép oly lelkesen szállunk sikra, mint az ügyvédség reformja és minden irányban való függetlenségének előmozditása érdekében.

Lapunk külön mellékletként adja a Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos közleményeit, amelyek nemcsak a birói, de az ügyvédi kart is közelről érdeklő becses anyagot nyujtanak.

A jogtudományok elméleti müvelése mellett a gyakorlati irányt szem előtt tartva, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kisérjük. Az egyes itéletek kritikai megbeszélése kapcsán törekszünk a joggyakorlat javitása és a jogegység létesitése érdekében közremunkálni.

E szaklap mindig beszámol a külföldi jogéletnek legfontosabb mozzanatairól és a külföldi jogi irodalom jelentősebb termékeiről is. Ezentúl még fokozottabb figyelmet fogunk a külföldi törvényhozás, birói gyakorlat és szakirodalom ösmertetésére forditani, hogy olvasóink a külföldi államok jogfejlődéséről tájékozást szerezhessenek és a jogéletről egyetemes képet nyerjenek.

A lapunk mellékletét képező

DÖNTVÉNYTÁR

mely **százon felüli kötetszámot** mutat már fel, a következő négy önálló részre osztva csatoltatik lapunk külön mellékleteként:

I.

MAGÁNJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
GOTTL ÁGOST,
kir. curiai tanácselnök.

II.

HITELJOGI DÖNTVÉNYTÁR

(VÁLTÓ, CSŐD, KERESKEDELMI- ÉS TŐZSDEI-ÜGYEKBEN).

Szerkeszti
Dr. GALLIA BÉLA,
kir. keresk. és váltó-törvényszéki biró.

III.

BÜNTETŐJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
VARGHA FERENCZ
kir. koronaügyész-helyettes
Dr. LENGYEL AURÉL kir. aljárásbiró közreműködésével.

IV.

KÖZIGAZGATÁSI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. MARSCHALKÓ JÁNOS,
kir. táblai biró.

Mindenik rész teljesen önálló egész, és külön-külön rendszeres és betürendes tárgymutatókkal szereltetik fel, úgy, hogy az év végével nem kevesebb, mint *négy kötetben száz ivnyi* terjedelmü határozatgyüjtemény áll olvasóink rendelkezésére. Ebben a négy kötetben a kir. Curia, a kir. táblák és a törvényszékek mint felebbezési biróságok határozatai mellett helyet foglalnak a közigazgatási biróság, a hatásköri biróság és az egyes szakminiszteriumok elvi jelentőségü döntései.

Az egyes határozatok kapcsán rendszeresen utalunk az ugyanazon tárgyú előbbi közlésekre, egyszersmind feltüntetjük a határozatok közt felmerülő eltéréseket.

A* kiadóhivatal *részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy lapunk mellékleteinek külön beszerzésénél csak a négy* Döntvénytár *évenkint 16 koronába kerül, és igy a* Jogtudományi Közlöny *ezen mellékleteinek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a* legterjedelmesebb *jogi szaklap.

Külön kedvezményül ujonnan belépő előfizetőinknek a Döntvénytárak eddigi négy évfolyamát (egy-egy évfolyam négy kötet évfolyamonként 20 K bolti ár helyett *10 koronáért*, kötetenként 5 K bolti ár helyett kötetenként *2 K 50 fillérért* szállitjuk

---

☞ ***A Jogtudományi Közlöny kiadóhivatala a felsőbiróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőket postafordultával* levelezőlap utján *dijtalanul értesiti, az elintézést figyelemmel kiséri*** és a tárgyalásra való kitüzésről, valamint az elintézés mikéntjéről levelező-lapon ad értesitést.

Előfizetési feltételek: egész évre 24 kor., félévre 12 kor., negyedévre 6 kor.
Az előfizetési pénzek bérmentesen, legczélszerübben *posta-utalvány* utján küldendők

Kiadótulajdonos: a **FRANKLIN-TÁRSULAT.**

a Jogtudományi Közlöny kiadóhivatalához
(Egyetem-utcza 4. sz.)

Negyvenötödik évfolyam. 1. szám. Budapest, 1910 január 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

'artalom: A birói és az ügyvédi vizsga egységesitése. *Grecsák Károly* kir. curiai birótól. — Az osztrák és a német Btk. revíziója. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyet. m.-tanártól. — A czégjog köréből. *Dr. Nilsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Tanárok biráskodása. *Dr. Popper Manó* mohácsi ügyvédtől. — A BP. 394, §. 1. pontjának értelmezéséhez. *Dr. Lengyel Aurél* kir. ügyészségi jegyzőtől. — Az utóajánlat. *Hamar Gyula* szakolczai járásbirótól. — Különfélék.
'elléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

. birói és az ügyvédi vizsga egységesitése.

Az ügyvédi vizsga és a gyakorlati birói vizsga tárgyai gyanazok. Az anyag azonossága azt követelné, hogy ne gyünk tehát különbséget a két vizsga külsősége között csak ért, mert a vizsgázók ugyanazon az egy czélnak a szolgálatá-n ugyan, de különböző életpályán kivánják az igazságot szol-lni. Hiszen egész irodalom keletkezett már ebben a kér-sben mirálunk és a meggyőző érvek egész tárházával támo tta azt a felfogást, hogy a két vizsgát egységessé kell ani; magam is már évekkel ezelőtt a Curia megbizásából szült és az akkori igazságügyminiszternek átadott, ezen ok hasábjain is közölt memorandumban bőven fejtettem és okoltam meg a gyakorlati birói és az ügyvédi vizsga ységesitésének a szükségességét. Nem is amiatt lépek zel a kérdéssel ismét a jogászi közvélemény elé, mintha ól meg akarnám indokolni azt, amit ma már — azt hiszem — ki ebben az országban kétségbe nem von, hogy a két sga egységessé tétele feltétlenül szükséges, hanem azért, gy azt hangoztassam és megokoljam, hogy ez az egységesés most már felette sürgős és tovább el nem odázható.

Én, aki több mint egy évtized óta ugy az ügyvédvizsgáló bizottság, mint a gyakorlati birói vizsga kivételére rvezett vizsgáló bizottságnak tagja vagyok, ebbeli minőemben szerzett tapasztalataim alapján állithatom a két sga egységesitésének tovább el nem odázható feltétlenül gős voltát.

Nem kell e tekintetben egyébre reámutatni, mint arra, y a két vizsgára való bocsátás feltételei is már egyenes zhazudtolása annak a nagy czélnak, amelynek szolgál-. Az ügyvédi vizsga képesit az ország birósági és óságainál az ügyvédi képviseletre, tehát a jogvédelemre. birói vizsga az itélőbirói vagy ügyészi képesitésnek feltétele. Az ügyvédi vizsga, amellett, hogy a birói képest is megadja, elsősorban és kiváltképen arra ad képest, hogy a sikeresen levizsgázott egyén, a birósági vagy hatósági döntést igénylő ügyeket kellőleg előkészitse azokat birósági avagy más hatósági döntés alá bocsássa. itélőbirónak pedig az a feladata, hogy a hivatásos jog által igy kellőleg előkészitett ügyekben itélet vagy határozat alakjában döntsön. Kérdem már most, hogy igazság szolgálatában, a jogbiztonság szempontjából ik feladat az, amelyik fontosabb, amely a jogkereső felek keire messzehatóbb eredményekkel jár? Azt hiszem erre a kérdésre nem kell megadnom a feleletet, ott lebeg az minden jogkereső félnek az ajkán. És mégis mit látunk? Hosszu évek során milyen abszurd törvényes állapotot türünk meg hallgatagon és tehetetlenül? Azt látjuk, hogy oly törvényes intézkedéseink vannak, amelyek feje tetejére állitják a logikának minden szabályát abban a kérdésben, hogy kitől kell a nagyobb képesitést megkövetelni, attól-e, aki a vitás kérdést előkésziti és itéleti döntés alá bocsátja, avagy pedig attól, aki a felett itéletileg dönt?

A gyakorlati birói vizsgára való bocsátás feltételeit szabályozó 1874: XXIV. tcz. 3. szakasza és az 1891: XVII. tcz. 19. szakasza ugy rendelkezik, hogy gyakorlati birói vizsgára bocsátandó minden magyar honpolgár, aki azon felül, hogy a jogi tanulmányokból valamely felsőbb, akár hazai, akár külföldi nyilvános jogi tanintézetben, a hazai jogból pedig mindenesetre valamely magyarországi intézetben a szabályszerü elméleti vizsgát letette, kimutatja, hogy tanulmányai befejezése és a szabályszerü államvizsgálat vagy az első szigorlat letétele után három évig joggyakorlaton volt, amely joggyakorlatból legalább két évet birósságnál töltendő, egy év pedig kir. ügyészségnél, ügyvédnél, m. kir. kincstári vagy közalapitványi ügyészségnél avagy kir. közjegyzőnél is tölthető.

Az ügyvédi vizsgára bocsátás kellékeit pedig az 1874: XXXIV. törvényczikk 5. szakasza akkép határozza meg, hogy vizsgára csak az bocsátható, aki valamely belföldi egyetemen a jogtudorságot elnyerte és az elméleti államvizsgák vagy egy szigorlat letétele után három évi joggyakorlaton volt, amelyből legalább 1½ év a jogtudorság elnyerése után ügyvédnél vagy kincstári vagy közalapitványi ügyészségnél töltendő.

Itélőbirák pedig, akik a jogtudorságot valamely belföldi egyetemen elnyerték, ügyvédi vizsgára akkor bocsáthatók, ha három éven át mint birák müködtek.

A két vizsgára bocsátás előfeltételeit szabályozó ezeknek az intézkedéseknek szembeállitása minden egyéb okoskodásnál fényesebben bizonyitja, hogy lehetetlenség továbbra is fenntartani egy olyan törvényes állapotot, amelyben az itélkezésre hivatot itélőbirótól kisebb elméleti képzettséget kivánnak meg, mint a jogvédelemre hivatott ügyvédtől, és amelyben a birói képesitést magában véve még arra sem tartják elegendőnek, hogy annak alapján az itélőbiró az ügyvédi vizsgára bocsátást igényelhesse, hanem megkövetelik ettől a birói képesitéssel biró itélőbirótól, hogy valamely belföldi egyetemen a jogtudorságot elnyerte és legalább három évig mint itélőbiró müködött légyen, hogy az ügyvédi vizsgára bocsátható legyen. Hát ez olyan lebecslése, lefokozása a gyakorlati birói vizsga értékének, ez olyan diszkvalifikációja a birói képesitésnek és igy implicite magának a birói müködésnek is, hogy ez már csak magában véve is elegendő annak demonstrálására, hogy egy ilyen törvényes állapot többé fenn nem tartható, hogy azt sürgősen reformálni kell.

Kifejezetten elismerte ezt már az 1891. évben a gya-

korlati birói vizsga részleges reformjának megalkotásakor akkori igazságügyi kormányunk is, amelynek élén akkor Szilágyi Dezső állott, amikor az 1891 : XVII. tcz. 19. szakaszát eredetileg abban a szövegben terjesztette a képviselőház elé, amelyben a gyakorlati birói vizsgára bocsátásnak feltételéül az határoztatott meg, hogy a jelöltnek ki kell mutatni, hogy valamely belföldi egyetemen elnyerte a jogtudorságot. Indokolta pedig ezt a rendelkezést azokkal a most is megszivlelendő szavakkal, hogy az nem szenved kétséget, hogy a jogtudorság az ügyvédi vizsgának kötelező előfeltételét képezvén, annak szinvonala alább száll, mintha a jogtudorság a kiválóbb tehetségek számára fenntartva a legmagasabb tudományos készültség mértékeül alkalmaztatnék ; valamint kétségtelen az is, hogy ha a jogtudorságot eredeti rendeltetésének visszaadni akarjuk, ugy azt a szervezendő egységes gyakorlati birói vizsgának kötelező előfeltételeül tenni nem szabad. De az is bizonyos, hogy akkor szigoru elméleti államvizsgának kell a mai jogtudori vizsgát helyettesiteni ; mert az elméleti kiképzésnek azt a fokát, amelyet a jogtudorság képvisel, nélkülöznünk nem lehet. E foknál alább szállani hiba volna. Addig tehát, mig a mai jogtudorság az annak szinvonalán álló államvizsgák által nem helyettesithető és amig a jogtudorság éppen azért, mivel az ügyvédi vizsgának kötelező előfeltétele, nem egyéb, mint az elméleti képesitettség ama mértékének biztositása, amely mértéknél kevesebbet a leendő ügyvédtől vagy birótól kivánni nem szabad: ennélfogva a jelen körülmények között leghelyesebb az, ha a jogtudorság a gyakorlati birói vizsgának is kötelező előfeltételeül nyilvánittatik. Amit akkor Szilágyi Dezső a birói képesités előfeltételeül megkivánt elméleti képesitettség oly fokának tartott, amelyről azt tartotta, hogy annál alább szállani hiba volna és amit azért hozott javaslatba, mert kivánatosnak tartotta, hogy a birói szakképzettség magasabb szinvonalra emeltessék, az nincs meg az azóta eltelt 19 év lefolyása után sem, az még ma is el nem érhetett czélja mindazoknak, akik attól a meggyőződéstől vannak áthatva, hogy a birói szakképzettségnek az ügyvédi szakképzettségnél törvényben megállapitott alacsonyabb szinvonala olyan képtelen állapot, amelyet ennyi éveken át fenntartani csakis az illetékes tényezők rövidlátása, nembánomsága és tehetetlensége volt képes.

Ismétlem ezért, hogy az ilyen törvényes állapot tovább fenn nem tartható, azt a legsürgősebben reformálni kell. Sietnünk kell azzal, hogy arról a birói müködésről, amely az ügyvéd által előkészitett jogesetek felett itélkezik, mihamarabb letöröljük azt a megszégyenitő bélyeget, mintha alacsonyabb képesités alapján nyerte volna el az itélkezésre való jogosultságot, mint amilyen az, amelynek alapján az ügyvéd a jogvédelmet gyakorolja. Ugy tudjuk, hogy az igazságügyminiszteriumban már jó ideje készen fekszik az a javaslat, amely az ügyvédi és a gyakorlati birói vizsga egységesitését czélozza. Nem tudjuk, hogy az egyetemi tanulmányi rendszer reformjával egyetemben, vagy attól függetlenül kivánja-e ez a javaslat ezt a felette sürgős kérdést megoldani. Én azt hiszem, hogy ez a kérdés, az ügyvédi és a gyakorlati birói vizsga egységesitésének kérdése egyáltalában nem áll oly szoros kapcsolatban az egyetemi tanulmányi rendszer reformjának kérdésével, hogy azt attól függetlenül, önálló rendezés tárgyává ne tehetnők. A birói szervezet küszöbön álló reformjának a megalkotásával kapcsolatban lehet és kell ezt a kérdést is megoldani. Nem szabad ezzel tovább is késni és tovább is türni egy olyan lehetetlen állapotot, amelyben megforditott logikai sorrendben mérik az itélőbirónak és az ügyvédnek a képesitését, és ha már a birói képesités mértékét magasabb nivóra nem emelik, legalább is ugyanarra az alapra kell helyezni, mint amelyre az ország bíróságainál és hatóságainál az ügyvédi müködés van alapitva.

Reméljük, hogy mihamarabb megjönnek majd az idők, amikor ismét komoly és hasznos munkával foglalkozhatik a magyar parlament és bizton számitunk arra, hogy akkor a leendő igazságügyminiszter sietni fog annak a javaslatnak törvényerőre emeltetésével, amely a mai szégyenteljes állapotokat megszünteti. *Grecsák Károly.*

Az osztrák és a német Btk. reviziója.

Azt a reményt, amelyet Liszt a berlini német jogászgyüléshez intézett Festschriftben kifejezett, hogy abból a hatalmas összehasonlitó jogi munkából, amelyben a német jogterületnek majd nem minden kriminalistája közremüködött, a büntetőjog küzdő irányainak uj egységes hajtása fog fakadni, nem koronázta siker. Két nagy munkálat készült el: a *német* és az *osztrák* büntető kodexnek uj javaslata.* Mindkettő formai tökéletességében tiszteletet parancsol, mindkettő haladást jelent a dogmatikus fogalmak architekturájában, mindkettő visszfénye a kultura ujabb fejlődésének, amelyből fakadt s amelyet véd, de egyik sem jelent radikális haladást, egyik sem kodifikálja a várt és óhajtott vagy a visszautasitott és rettegett *uj büntetőjogot.*

Ennek az uj büntetőjognak törvénybeiktatási ideje még a tej vol jövő ködében dereng. Sokaknál megingott ugyan már a hi annak a büntetésnek az igazságosságában, amelyet a biró a bű nösség és a jogsérelem összemérhetetlen fokához képest szab k sokan kételkednek az igazságosság fenhéjázó attributumával fe ruházott büntetés czélszerüségében, de kevesekben érlelődött m meg a *meggyőződés,* hogy akár a tettes társadalomellenes érz letéhez, akár a büntett inditó okaihoz, akár a gonosztevők pr blematikus osztályozásaihoz mért büntetés czélszerübb vagy é pen igazságosabb volna.** Mi sem természetesebb tehát, mi hogy a két nagy kodifikaczionális alkotás egyike sem hagyta a történeti fejlődésnek a tömegérzés által biztositott alapját cs pán azért, hogy a kriminologiai tudás háborgó hullámai evezzen.

Nem is a kriminologia tanuságai voltak a büntetőjogi refo mozgató erői, hanem ezektől független gyakorlati szükséglet egy elmult évszázad alatt *megváltozott gazdasági és társadal szerkezet,* átalakult erkölcsi fogalmak : egy uj kor jogosult vá uj törvény után. Hol van ma már Feuerbach lélektani kénysz elmélete – már Heine szerint is «aufgewärmter Abschreckun sauerteig» — amely von Haan és Zeiller kodexének eszméje v hol a német partikularizmus, amelynek leküzdésére a napole eredetü északnémet szövetségi törvénykönyv Bismarck kezé fegyverül szolgált? Uj időket élünk, uj érdekekkel, uj eszmény kel és vágyakkal, de a gazdasági és társadalmi modern alkotá körül védőbástyaként még mindig a régi büntetőjog gótikus f meredeznek.

Nagy lépéssel haladtunk előre a büntetőtörvények techni jában is. Mig a kriminologia fejlődése a büntett vizsgálatába különböződésre és konkretizálásra törekszik, addig a büntető Hammurabi kodexe óta fokozatosan halad a kazuisztika korl zásával az általánositás és az abstrakczió utján. Mi sem b nyitja ezt jobban, mint hogy a mai osztrák kodex 552. §-áv javaslat 478. §-t. a német birodalmi Btk. 370. §-ával a java 310. sokkal rövidebben szövegezett szakaszt állit sze Lényegesen hozzájárult e technikai egyszerüsitéshez, amelyne világosság és szabatosság természetes corollariuma, hogy m két javaslat az angol törvények, a norvég Btk. (5. §.) és a holl kodex (78. s köv. §§.) példáján indulva elfogadta egyes fogal törvényes definitióinak rendszerét, bárha a német javaslat (1 az osztrákkal (99—108. §§.) ellentétesen csak korlátolt mérté A mi kodexünkhöz képest, amely pl. a «hozzátartozó», a hivatalnok» fogalmát kétfélekép, a «fenyegetés» fogalmát félekép irja körül, ez mindenesetre haladás.

Régen átment már a köztudatba a meggyőződés, amel megérlelésében Binding-é a legnagyobb érdem, hogy a tör technika torzszülöttei, mint pl. a kisérleti tényálladéknak be

* Vorentwurf zu einem deutschen Strafgesetzbuch. Berlin (két kötetre terjedő indokolással); Vorentwurf zu einem reichischen Strafgesetzbuch. Wien 1909. (indokolás nélkül).

** V. ö. Allfeld: Der Einfluss der Gesinnung d. Verbre auf die Bestrafung. 1909.

zett büntettként való körülirása, a több felvonásos tényálladékok, a vagylagos tényálladékok, a Mischtatbestand-ok stb., megéreltek a revizióra. Mind e formák valóságos bagolyfészkei a scholasticizmusnak, doktrinérségnek és a jogászi körmönfontságnak s bárha «les choses parfaites ne sont pas du ressort de l' humanité», a *formalizmus megtörése* a legkonzervativabb jogászok — egy Wach, egy Binding — szemében is kivánatos feladatnak látszott.

Midőn száz év előtt a német Btk. egyenes águ felmenője: a Code Napoleon megszületett, alkotói még minden idegszálukkal átérezték a XVIII. század birói önkényének borzalmait. Már a relativ büntetési keret fejlődés volt a franczia forradalmi kodex abszolut büntetéseinek béklyóival szemben. Azóta uj biróinemzedék fejlődött, amely épp oly kevéssé vak eszköze az abszolutizmusnak, mint ahogy nem igényli az isteni igazságszolgáltatás látszatát sem. Általános tehát a követelés, hogy a birónak az anyagi törvény még nagyobb mozgási szabadságot biztositson. E szabadság biztositásában ugyan egyik javaslat sem éri el a magyar Btk. 92. §-át, de az egyes deliktumok büntetési kereteinek tágitásával, különösen a sulyosabb esetekben, mindkettő meghaladja. A korrekczionalizációnál messzebb megy továbbá a német javaslat 83. §-a, amely «különösen könnyü esetekben» a büntetés enyhitését teljesen a bíróra bizza, sőt a törvény kifejezett rendelkezésére (eskü nélkül tett hamis vallomás, testi sértés, becsületsértés, élelmiszerlopás, orvhalászat és általában kihágás esetében) a *büntetés mellőzésére* is feljogositja. Nagyobb jelentőségre tesz szert e rendelkezés az által, hogy a büntetés általában mellőzhető, az életfogytiglani fegyháznál enyhébben büntetendő cselekmény kisérletének esetében, valamint a kisérleti büntetéssel sujtott esetekben (korlátolt beszámithatóság, fiatalkor, bünsegély, jogos védelem tullépése). E birói kegyelmezési jogot az osztrák javaslat (47. §. 2. bek.) csak a fiatalkoruakra nézve ismeri, de ez viszont a vagylagos büntetések rendszerével és az időleges szabadságvesztés-büntetéseknek meghatározott feltételekhez kötött korrekczionalizációjával (57. §.) tágitotta a birói latitude-öt.

Ha nem is a kriminologia eredményei szolgáltak a német és osztrák büntetőjogi revizió kiinduló pontjául, ugy ezek az eredmények mégsem suhantak el nyomtalanul a két javaslat felett. Mindkét javaslat számol a gonosztevők egyes csoportjaival. A *biztonsági rendszabályok* szembeállitása a büntetéssel lehetővé tette, hogy a fiatalkoruakra, az iszákosokra és elmebetegekre, a csökkent beszámithatóságu közveszélyes egyénekre, a munkakerülő csavargókra, a többszörös visszaesőkre az e kategoriák kriminalætiologiai tényezőinek figyelembevételével czélszerünek mutatkozó intézkedések rendeltessenek el. Nyomot hagyott az ujabb irányok hangos követelése a *feltételes elitélésnek* és a *rehabilitációnak* mindkét javaslatba történt felvételén kivül a *büntetés kimérésén* is. Az osztrák javaslat (43. §.) a büntetés kimérésének sarkpontjaivá a bünösséget és a tettes veszélyességét teszi, a német (81. §.) még messzebb megy és vezérelvül a tettben nyilvánuló érzületet, a tettes motivumait, czélját, a tettes személyes és gazdasági körülményeit, a tettes magatartását a cselekmény után stb. állitja fel. Általában megállapitható, hogy a német javaslat az általános részben, az osztrák a különös részben radikálisabb. E körülmény magyarázatát a német javaslatra nézve Liszt és számos követőjének, az I. K. V.-nek hatalmas agitációjában találja, amelylyel szemben a Birkmeyer et consortes által az utóbbi években kiadott tiz kötetnyi «Kritische Beiträge» éppen a kriminologia kritikai igazságaira nézve csak gyenge fegyvernek bizonyult. Viszont valószinü, hogy az osztrák javaslat különös részében a társadalmilag gyengébbnek biztositott messzebbmenő védelem a szocziáldemokrata pártnak az osztrák képviselőházban elfoglalt hatalmi állására vezethető vissza.

Bár a két javaslat, különösen konzervativ irányaiban sok rokonvonást mutat, előzményeiben lényegesen eltérő. A német tervezet hivatalnok-munka, amelyen a nagy tudományos előkészitő apparátus hatása észlelhető; az osztrák javaslat professzorok alkotása, kiknek szabadabb szárnyalását a Hoegel személyében megtestesült konzervativ bürokratizmus korlátozta.

Hogy a német kodex revíziójának minő tudományos alapjai voltak, arról egy régebbi (1903) jogászegyleti dolgozatomban megemlékeztem. Azóta sem apadt el az irodalmi előkészitésnek áradata. A Lehmann-féle összeállitás csupán a Btk. általános részére vonatkozólag 1902—1904-ben tett konkrét javaslatokról 136 oldalra terjed; az Archiv für Strafrecht 1904 óta több, mint 200 idevágó munkálatról számol be, de mindez elenyésző jelentőségü a Vergleichende Darstellung 15 hatalmas kötetéhez és ahhoz az imponáló mühöz* képest, amelylyel *Bar* egy tudományban eltöltött élet eredményeként ajándékozta meg a német irodalmat. Érett kalászok letakaritására szoritkozhatott tehát a birodalmi igazságügyi hivatal által 1906 május 1-ére egybehivott bizottság, amely két miniszteri tanácsosból és három főtörvényszéki bíróból állott. A bizottság tagjai közül egyedül *Lucas* dr. porosz igazságügyminiszteri osztályfőnök ismeretes, mint a büntetőjogi irodalom régi munkása. E bizottság 117 ülésben oldotta meg feladatát. Maga az indokolás beismeri, hogy a tervezet az élő jog továbbképzése, nem «etwas vollständig Neues, noch nie Dagewesenes», nem áll egy tudományos irány szolgálatában, hanem a gyakorlati kompromisszumok talaján. Beosztásában a javaslat klasszikus egyszerüségü: az általános részben a büntetési tan előrebocsátásán kivül a szokásos dogmatikus sorrendet követi; a különös rész négy könyvben foglalja össze az állam, az állam intézményei, a személy és a vagyon ellen irányuló deliktumokat s az ötödikben a kihágásokat.

A német javaslat valóságos parvenü az osztrákhoz képest, amelynek gyökerei közel félszázadra nyulnak vissza. Az osztrák javaslat családfájában nagy nevek szerepelnek. A Hye Gluneck tollából származó legrégibb (1861) tervezet a parlamentben szenvedett hajótörést. Ez volt a sorsa Glaser javaslatának (1874) is. Épp ily kevés sikerrel járt Pražak (1881) és Schönborn (1889 és 1891) javaslata, amelyek a Glaser-féle javaslathoz kapcsolódva a német Btk.-et vették alapul. Uj nyomokon indult az a tervezet, amelyet Lammasch és Hoegel Stoossnak a svájczi javaslat szerzőjének részvételével 1906-ban készitett el s amelynek szövegezése kizárólag Hoegel munkája. Ekkor vette át *Klein* az igazságügyminiszterium vezetését s vele szabadabb szellem költözött a büntetőjogi kodifikáczióba. Midőn az általa bekivánt vélemények és egybehivott szakértekezlet eredménye a munkálatokat a modern reformirányba terelte Hoegel duzzogva félreállt. Helyét Hanns *Gross* gráczi, *Lenz* csernovitzi és gróf *Gleispach* prágai egyetemi tanárok foglalták el; utóbbi egyszersmind előadója annak a szerkesztő-bizottságnak, amely az emlitetteken kivül *Lammasch* egyetemi tanárból és *Schober* miniszteri tanácsosból állott. A javaslat tehát kollektiv munkálat, annak minden előnyével és hibájával. Szerkezete bonyolultabb, mint a német tervezeté; az általános rész hat fejezetből áll, amelyek a büntethetőségnek, a büntetésnek és præventiv rendelkezéseknek, a büntetés kimérésének, a bünvádi üldözésnek, a törvény hatályának szabályait foglalják össze, a hatodik fejezet pedig egyes törvényes kifejezéseknek a magyarázatát adja. A különös rész 29. fejezetének czimét itt felsorolni felesleges volna, de a magyar kritikus nem hallgathatja el a X. fejezet czimét sem, amely a magyar korona országai ellen elkövetett büncselekményekről szól, mig a XI. fejezet közjogunkra némileg aggályos módon ezzel szemben az *idegen* államok ellen irányuló deliktumokat tárgyalja. Másrészt azonban éppen e fejezetben figyelemreméltó, hogy mig a Kbtk. 37. §-a a magyar czimert és zászlót elég fogyatékos védelemben részesiti, addig az osztrák javaslat 139. §-a három naptól hat hónapig terjedhető fogházzal bünteti azt, aki a magyar korona országainak nyilvánosan és jogosan használt állami jelvényét ellenséges indulatból megrongálja vagy eltávolitja.

Bármily jelentőségteljes is a német-osztrák büntetőjogi reform saját büntetőjogunk továbbfejlődésére ama szoros viszonynál fogva, amelyben utóbbi a német jogvidékkel áll, a két javaslat részletes kritikai ismertetése nem lehet e lap feladata. A további közleményekben tehát főleg annak az utnak az ismertetésére szoritkozhatom, amelyet a két javaslat a büntetőjog általános fejlődési irányában tett. *Vámbéry Rusztem.*

A czégjog köréből.

Bozi Alfréd** jogi anarchizmusának jótékony hatása a magánjog alkalmazásában nálunk is érezhető.***

A Motivenkultus megdöntése, a «jogegység» imádott bálványa, «a forgalom biztonsága», a naiv lelkek által annyira kivá-

* Gesetz und Schuld im Strafrecht I—III. 1906—1909.

** Die Weltanschauung der Jurisprudenz.

*** Lásd egyebek között dr. Muntyán István mélytudásu czikkét a «Jogt. Közl.» mult évi 43. számában.

*

natosnak jelzett «jogbiztonság» ellen intézett mind sürübb és sürübb támadások, a joggyakorlat és döntvénytár csendes blasphemiája, lassu felismerése annak, hogy a hus és vér nélküli dogma, törvényhely és szakaszoknak a jellege csak informativ kell, hogy legyen, az egyén hathatósabb védelme a köz ellen, a gyengék és tudatlanok megoltalmazása nemcsak az erőssel, hanem a törvénynyel szemben: előbb-utóbb minket jogászokat is hozzászoktat emberi gondolkozáshoz, amely nem elégszik meg azzal, hogy a jogi döntést a legkönnyebb uton s többnyire kritika nélkül a döntvénytárból, nagy eset idején a német Reichsgericht határozataiból szerezze be.

Idő multán remélhetőleg elérjük annak az álláspontnak is a végét, hogy a jogi ujitásokat kivétel nélkül a Curiától várjuk.

Az alsóbiróság részén kell, hogy legyen a fiatalság s vele együtt az erő, a merészség, sőt néha vakmerőség, amelylyel egy-egy dogmát, egy-egy római responsumot, de — horribile dictu! — a német polgári törvénykönyv egy-egy szakaszát is következetesen megtámadja, sőt bizonyos kimélettel kezeli a saját törvényeinket, ha a betü az emberi érzéssel, tehát a legfőbb igazsággal ellentétbe jut.

A Curia a mérséklésből, a konzervativizmusból adjon példát. Az alsóbiróság azonban ne kutasson az apró-cseprő jogesetekben hozott döntés után, amely a konkrét esetben helyes volt, de égbekiáltó igazságtalanságok kutforrása lehet, ha azt kritika nélkül ujra meg ujra lebirják csak azért, mert nincs erejük szembeszállani vele.

El ne felejtsük, hogy a magánjog két eleven ember, két individuum összekuszált jogviszonyát van hivatva rendezni. Itt nem lehet baj, ha Themis leveti ezeréves szemkendőjét s magas piedesztáljáról letekint az alatta duló forrongásba és mérlegéből kidobja a mathematika és a Begriffsrecht összes sulyait.

Ezt szem előtt tartva, el fog következni a jog terén is a filozofus által olyan tüzes szavakkal leirt — grosse Loslösung.*

*

Ezekre az általánosságokra szükségem volt, nehogy valaki a következőkben maradiságot, görcsös ragaszkodást a formákhoz hányhasson szememre.

Mert bár lelkesedéssel támadjuk a betübe öntött magánjogi tételeket, bizonyos kiméletre tarthatnak számot egyebek között a KT.-ben lefektetett *közjogi* elvek. A magánjog terén néha-néha egy kis radikalizmus helyén van a közjog terén, a rendészet körében az nagyon veszélyes volna.

A magánjog terén a mathematikával párosult logika megöli az igazságot, a rendészet terén exakt, szigoru, logikus, de mindenkor használható tételek kellenek.

Belátható időn belül nincsen kilátás arra, hogy a KT.-ünk rendészeti intézkedései komoly törvényhozási munka tárgyát képeznék, de vajjon elegendő ok-e a törvény százfajta hiánya, hogy czégbirósági gyakorlatunkban — évek óta — határozott, fix elvekről, megállapodott irányról szó sem lehet? s vajjon törvényhozási munka nélkül a gyakorlat nem segithetne-e a létező hiányokon?

Azt nem lehet tagadni, hogy a KT. elavult, félszeg, hiányos intézkedései éppen a rendészet terén nagyon érezhetők, mindazonáltal abban, hogy a kérdések annyira összekuszálódtak, bün terheli a joggyakorlatot és jogi iróinkat is.

A kérdések ugy az egyik, mint a másik részről ötletszerüen, egyike a másikára való minden tekintet nélkül intéztetnek el, logikus összhang, amely pedig közjogi tételekben feltétlenül kivánatos, az egyes döntések között abszolute nincsen. Levegőbe dobnak egy-egy elvet s ez az elv aztán évtizedeken át kisért, annak daczára, hogy éles ellentétbe került az élettel, a logikával, több vele szoros összefüggésben álló döntéssel.

De többet mondok, annak daczára, hogy nálunk senki sem kételkedik a czégjegyzékek szükségességében, sem a felek, sem a birróságok azok rendezésének szükségét nem érezték.

Czégek vannak bejegyezve, amelyek a hetvenes évek végén csődbe mentek, elpusztultak, tulajdonosaik elhaltak, örököseiknek örökösei elköltöztek, az üzleteknek nyoma sincsen még emlékben sem s azért a hasonnevü uj czégek bejegyzését akadályozzák s akadályozni fogják időtlen időkig.

* Nietzsche: Menschliches Allzumenschliches.

Részvénytársaságok, szövetkezetek szerepelnek, amelyeknek sem részvényese, sem tagja, sem hitelezője, sem igazgatósága, sem felügyelő-bizottsága nincsen, közgyülést természetesen nem tartanak, mérleget be nem mutatnak, senki a világon többé velük nem törődik, de a czégjegyzék-vezető évenként hüségesen jelentést tesz, hogy a közgyülési jegyzőkönyvet nem mutatták be.

A csőd vagyon hiányában megszüntettetik. Kinek jutna eszébe, hogy ez talán a czégjegyzékben is valami változást involvál azon felül, hogy a csőd megszüntetését feljegyzik?

A kereskedő leteszi a vagyontalansági esküt. Ugyan melyikünk gondolt rá, hogy ennek talán a czégjegyzékben is nyomot kellene hagynia?

A kereskedelmi és iparkamara feljelenti A-t, hogy a kisipar körét meghaladó kereskedelmi üzlete daczára czégét be nem jegyeztette. A czégbiróság kérdésére az iparhatóság megerősiti a kamara adatait. A biróság felhivja A-t, hogy czégét jegyeztesse be, A. ur a felhivásra nem reagál. Következik a birságolás előbb 20, aztán 50, végül 300 K. A. beleunva a végrehajtásokba, megjelenik a czégbiróság előtt s kéri czégét bejegyeztetni. Az előadónak arra a kérdésére, hogy hol az iparigazolvány, azt feleli, hogy elveszett, hogy elkallódott, hogy nem is váltott, szóval, hogy nincsen. Az előadó aztán felvilágositja, hogy iparigazolvány nélkül nem állhat vele szóba, mire A. lefelé menve a lépcsőn, azon gondolkozik, hogy itt alighanem hiba van. 300 K birságot hajtottak be rajta, anélkül, hogy valaki is törődött volna az iparigazolványával, most aztán mégis elutasitják.

Jogi iróink ugyan *kivétel nélkül* felvilágositják, hogy hiba nincsen, hogy a dolog igy van rendén, de A. nem hisz nekik s alighanem jól teszi.

Izelitőül szolgáljon ez a néhány adat, de százával vethetnők fel a kérdéseket — a részvényjogról és különösen a szövetkezetekről nem is beszélve — amelyek helytelen megoldásában nemcsak elavult, idejét mult KT.-ünk, hanem joggyakorlatunk és jogi iróink is hibásak.

Dr. Nitsche Győző.

(Folyt. köv.)

Tanárok biráskodása.

Dr. Schwarz Gusztáv jeles tudósunk a «Jogt. Közl.» mult évi 52. számában érdekes eszmét penditett meg.

A czikkiró ur szerint a Curia tanácsaiba a jogelmélet jelesebb tanárait lehetne beosztani, hogy ott hetenként egyszer-kétszer mint kisegitő-birák a tanácskozásban és szavazásban részt vegyenek.

Minthogy én a joggyakorlat és jogelmélet összeboronálásának hive vagyok, az a nézetem, hogy ez az eszme ne csak a Curia tanácsaiban, hanem egyebütt is nyerjen megvalósulást.

A polgári törvénykezési rendtartásunk és a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. tcz. módositása tárgyában hozott 1907: XVII. tcz. tudvalevőleg az 1893: XVIII. tcz. 186. §-ának első bekezdését olyképp módositja, hogy a felülvizsgálati biráskodást azokban a perekben, amelyek tárgyának értéke járulékok nélkül 2500 K-t meghalad, a kir. Curia, minden más esetben az illetékes kir. *itélőtábla* gyakorolja.

A jelzett tcz. nemcsak ezzel az intézkedéssel tette a kir. itélőtáblát felebbezhetetlen, végső fórummá, hanem kimondja még azt is, hogy a kir. törvényszék hatáskörébe tartozó azokban a a vagyonjogi perekben — ideértve a kereskedelmi és váltópereket is — melyekben a per tárgyának értéke járulékok nélkül 1000 K-t meg nem halad, a másodbiróság határozata ellen felebbvitelnek nincs helye.

A tanárok biráskodására nézve nem tartom ugyan conditio sine qua non-nak, hogy felebbezhetetlen fórumoknál müködjenek, ám ha ilyen fellogás érvényesülne is, a kir. itélőtáblák szintén alkalmas fórumnak kinálkoznak, különösen a vidéki jogakadémiák tanácsainak.

A jogelméletre azonban nemcsak a rendes birróságoknál van szükség s viszont a jogelmélettel foglalkozó tanár nemcsak a rendes birróságoknál lehet szert alkalmas joggyakorlatra, hanem alkalma kinálkozik erre az egyes szakbirróságoknál is, aminő a *budapesti áru- és értéktőzsde választott bírósága,* továbbá *a szabadalmi hivatal* birói osztálya és a szabadalmi tanács, valamint az

állami munkásbiztositási hivatal, esetleg a *hatásköri és főudvarnagyi bíróság.*

A szabadalmi hivatal például állandó birói és müszaki tagokból és müködési dijakat élvező és öt évre kinevezett, *nem állandó birói* és müszaki tagokból áll. Ime, ebbe a szervezetbe milyen könnyen beleilleszthető volna a tanárok részvétele a biráskodásban. Ugyanez az eset áll fenn a *szabadalmi tanácsnál* is, sőt ennél még hatványozottabb mértékben. *Ennek a bíróságnak állandó jellegü tagjai egyáltalán nincsenek*, mert a tanács a legfelsőbb bíróságok tagjai közül, ebbeli hivatali alkalmazásuk tartamára és a m. kir. müegyetem tanárai közül öt évi időtartamra kinevezett ülnökökből áll.

Amint láthatjuk, a szabadalmi tanácsnál már mintegy másfél évtized óta meg van valósitva a tanárok biráskodásának eszméje, csakhogy itt a tanárok nem a jogelméletet, hanem a speciális szakismeretet érvényesitik. A jogelméletre pedig ennek a tanácsnak is szüksége van.

Hogy a *tőzsdebiróság* előtt is jogosult a jogelmélet térfoglalása, igazolja az 1881 : LIX. tcz. 94. §-a, mely tüzetesen felsorolja mindazokat az eseteket, melyek az 1870 : II. tcz. által visszaállitott budapesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak hatáskörébe utaltatnak.

Az *állami munkásbiztositási hivatal birói osztálya*, mely az 1907 : XIX. tcz. alapján nyujtandó segedelmezések és kártalanitások tekintetében fölmerülő vitás kérdésekben *végső fokban* itél, állandó birákból és nem állandó *birói tagokból* áll. Ez utóbbiakat felerészben a *munkaadók* és felerészben a *munkások* sorából az országos munkásbetegsegélyző- és balesetbiztositópénztár közgyülésének munkaadó és munkástagjai saját kebelükből külön-külön három évre választják.

Ime egy *végső fokban* itélkező bíróság, melynek tagjai sorában teljesen *laikus emberek* — akár az esküdtszéknél — birói funkcziót gyakorolnak. Mennyire megokoltnak látszik a jogelmélet térfoglalása különösen egy ilyen bíróságnál!

Az 1907 : LXI. tcz. által megteremtett *hatásköri bíróságba* nyolcz tagot a m. kir. Curia, nyolcz tagot pedig a m. kir. közigazgatási bíróság teljes-ülése választ itélőbirái (tanácselnök, curiai biró, közigazgatási biró) sorából. A tagokat lehetőleg minden szakosztálynak minél több tanácsából kell választani.

Talán fölösleges lesz bizonyitgatni, hogy ennek a bíróságnak tagja között is méltán helyet foglalhat a jogelmélettel foglalkozó tudós s talán nem vetem el a sulykot, ha azt állitom hogy a hatásköröket elválasztó finom árnyéklatokra való tekintettel ennél a bíróságnál még leginkább megokoltnak látszik a jogelmélet térfoglalása.

Végezetül néhány szóval megemlékezni kivánok még a *főudvarnagyi biráskodásról.* Bár ennek a bíróságnak két felebbviteli fóruma van (a budapesti kir. itélőtábla és a kir. Curia), a bíróság hatáskörére való tekintettel ugyancsak nem tartom megokolatlannak, hogy ennek tagjai között is részt vehessen a jogelmélettel foglalkozó professzor.

Ismétlem tehát, hogy jeles tudósunknak mindenben igazat adok, aminthogy kétségtelen is, hogy az elmélet férfia csakugyan megbecsülhetetlen informativ munkát végezhetne s hogy különösen az *elvi jelentőségü kérdések és teljes-ülési döntvények* előkészitésében fontos szerepe lehetne a tanárbirónak.

De viszont elvitázhatatlan igazság, hogy az ilyen gyakorlatból maga a tanárbiró is sokat tanul s ha alkalma nyilik a jogelméletet a joggyakorlattal párositani, ennek lefelé is *termékeny hatása nyilvánulna a joghallgató ifjuság körében.*

Dr. Popper Manó,
mohácsi ügyvéd.

A BP. 384. §. 4. pontjának értelmezéséhez.

Egyik kir. törvényszék összbüntetés kiszabása kérdésében határozván, az alapitéletekben kimért mellékbüntetéseket is összbüntetésbe foglalta. A Curia a BP. 384. §. 4. pontjában körülirt semmisséget észlelte. *(BDtár* uj f. III. k. 38. sz.)

Egyik kir. tábla, a kir. ügyész által az itélethirdetés alkalmával bejelentett felebbezés folytán a bünügyet annak daczára felülvizsgálta, hogy a kir. ügyész a felebbezést kifejezetten visszavonta. A Curia a BP. 384. §. 4. pontjában körülirt semmisséget észlelte. *(BDtár* uj f. II. k. 16. sz.)

Egyik kir. tábla, annak daczára, hogy a bünösséget megállapitó itéletet csak a védő felebbezte, szigoritotta az elsőfoku itéletet az által, hogy elrendelte az itéletnek a Btk. 277. § a értelmében való közzétételét. A Curia a BP. 384. §. 4. pontjában körülirt semmisséget észlelte. *(BDtár* uj f. I. k. 86. sz.)

És ugyane §. és pontban meghatározott semmiség czimén intézkedett számos esetben a jogegység érdekében a Curia, mikor a vádlott, mint tényleges szolgálatban álló s igy a katonai büntető szabályoknak és hatóságoknak alávetett egyén felett polgári biróság itélt.

Szerintem csupán ez utóbbi ügyekben deklarálta a Curia törvényszerüen a semmisséget.

A BP. 384. §. 4. pontja, mely arra az esetre provideál, «ha az itélőbiróság tullépte hatáskörét», összefüggésben éppen az ugyanott olvasható eme kitétellel «vagy hatásköréhez tartozó ügyet oda nem tartozónak mondott ki» : szövegezése szerint világosan a törvény II. fejezetéből, illetőleg a 16. §. által emlitett külön — nevezetesen az 1897 : XXXIV. tcz.-be iktatott — törvényből meriti tartalmát. Ehhez képest ennek a semmiségi esetnek az az előfeltétele, hogy fenforogjon ama szabályok sérelme, melyek meghatározzák, vajjon az egyes büncselekményfajok természetük és sulyosságuk szerint, mily szervezetü bíróság elé vannak utasitva. Bizonyos nemü ügyek tárgyában való biráskodási jogosultság, illetőleg törvénykezési kötelezettség : ezen közjogi gyökerü kellék léte fölött őrködik abszolut hatállyal a hivatkozott törvényhely.

Nem vonatkozik azonban ama rendelkezés azokra az esetekre, amelyekben a birói hatalommal ilyképp törvényszerüen felruházottnak tekintendő hatóság kiterjeszkedik meg nem oldandó kérdésekre, meg nem old eldöntendő kérdéseket, ha a felebbviteli forum mélyebben hatol a felülvizsgálandó anyagba, mint azt az alaki jog megengedi, avagy, hogy egyáltalán revizió tárgyává tesz valamit, ami az ő észlelése alól ki van vonva.

Frappánsan igazolja ezt az álláspontot az a rendelkezés, mely meghatározza, mi a felülvizsgáló-biróság teendője hatásköri jogszabály pozitiv sérelme esetén. Ilyenkor ugyanis kimondandó a hatáskör hiánya s az ügy iratai átteendők ahhoz a hatósághoz, mely hatósággal bir az ügy elbirálására. (BP. 401. §. 1. pont.)

Helyesebben az első esetben a BP. 518. §. 9. bekezdésének 1. tételében hivatkozott s a BP. 385. §-ának 2. pontjában foglalt, a második esetben a BP. 384. §-ának 11. pontjában emlitett, a harmadikban pedig a BP. 387. §-ának 3. bekezdésére hivatkozással a BP. 385. §-ának 2. pontjában körülirt semmisségi ok alapján kellett volna intézkedni.

A különbség gyakorlatilag igen fontos a semmisségi okok joghatásainak eltérősége (BP. 384. §. utolsó bekezdés, 385. § utolsó bekezdés) folytán. *Dr. Lengyel Aurél.*

Az utóajánlat.

A Jogtudományi Közlöny 1909. évi 50. számában e czim alatt dr. Szőnyi Ferencz a végrehajtási novella egy hiányára tesz figyelmessé, kiemelvén czikkében, hogy a 27. §. nem intézkedik arról, hogy egyenlő utóajánlat esetén a több közül melyik legyen elfogadandó. Felemliti a czikk azt is, hogy a törvény ezen hiánya folytán a bíróságok csak tapogatódznak.

A végrehajtási törvény sem intézkedett ezen esetről, de ez a törvény hiányának nem tudtuk be.

Ha a tegnap megtartott árverésen eladott ingatlanra ma a leütött vételár egy tizedrészét megajánló utóajánlatot ad be valaki, akkor a telekkönyvi hatóság ezt az utóajánlatot elfogadja s az árverést hatálytalannak nyilvánitja. Ha holnap érkezik be ugyanilyen utóajánlat, akkor a telekkönyvi hatóság ezt a később érkezett utóajánlatot el nem fogadja s a letett bánatpénzt és az előlegezett költséget a letevőnek visszautalványozza. Indoka csak egy lehet s ez az, hogy már van egy utóajánlat, mely köti az utóajánlattevőt, ha tehát az ujabb ajánlat nem nagyobb az előbb beadottnál, akkor az figyelembe nem vehető.

Az utóajánlat sem egyéb, mint a törvény intézkedése folytán a bírósági végrehajtó által végzett árverésnek folytatása. Hiába igér valaki egy ingatlanért a bírósági végrehajtónak oly összeget, melyet valaki már megigért. A végrehajtó ezt az igéretet figyelembe nem veszi. Ezt az árverelők is kézen fekvő igazságnak találják. Miért ne lenne az az utóajánlatnál?

Hogy az utóajánlatot záros határidőn belül az árverés folytatásának fogom fel, azt azzal tudom indokolni, hogy a 15 nap alatt naponta jöhet be utóajánlat s ezek közül a legnagyobbat fogom figyelembe venni.

Az talán kétségtelen, hogy az, aki utóbb adta be ugyanolyan összegre utóajánlatát, mint az előbbi, valami joghátrányról nem panaszkodhatik. Mert hiszen módjában áll a telekkönyvi iktatót megnézni, hol meggyőződhetett volna arról, hogy előtte már annyit igértek, mint amennyit ő akar igérni, ezért ha mégis utóajánlattal akar élni, nagyobb összeget kell igérnie.

Hamar Gyula,
szakolczai járásbiró.

Különfélék.

— **A feltételes elitélés** első évének adatai, miután az országos statisztika még nincs összeállitva, számszerüen ismeretlenek. Bizonyos az, hogy ez intézménynek máris számos tisztességes polgár köszöni azt, hogy csekély megtévedésért nem kerül fogházba. Az is bizonyos azonban, hogy az első évben az intézmény kezelése körül még ingadozások észlelhetők. Igy a budapesti büntető járásbiróságnál van biró, ki egyáltalában nem függeszt fel büntetést. Van viszont, aki oly előszeretettel alkalmazza a kedvezményt, hogy a szabadságbüntetések 80%-ának végrehajtását felfüggeszti. Egyik biró két koronás pénzbüntetést is felfüggeszt, a másik a maximális tételt közeliti meg, ha fel akarja a büntetést függeszteni.

Külön megfigyelésre érdemesek a főmagánvád tárgyát képező rágalmazás és becsületsértés eseteiben hozott felfüggesztő határozatok. Itt, már csak azért is, mert a becsület-védelem lanyhasága oly közismert, csak az igazán méltánylást érdemlő esetekben volna szabad felfüggesztést kimondani. Azért is ajánlatos ez ügyekben különös gond a bíróság részéről, mert a felfüggesztés kérdésében az elsőfoku határozat végleges és a főmagánvádló az elitélt terhére nem élhet perorvoslattal. (A Curia tudvalevőleg kimondta, hogy ez ügyekben a kir. ügyészt, mint aki nem ügyfél, nem illeti perorvoslati jog. «Büntetőjogi Döntvénytár» uj f. III. k., 138. sz.). Ennek daczára némely biró tömegesen függeszti fel a büntetést ilyenkor is. Az olyan itélkezés, mely rendszerré teszi az 5—10 K pénzbüntetést, sőt még ezen formális büntetés végrehajtását is felfüggeszti, valósággal belekényszeriti a polgárokat, hogy maguk vegyenek maguknak elégtételt.

Ami az eseteket illeti, e kérdésben az illető tárgyalásokon való személyes jelenlét nélkül kritikát gyakorolni, nélkülözné a komolyságot. De mégis sajátságosnak kell tartanunk, hogy csalások, orgazdaság, orgazdasággal határos tulajdon elleni kihágás, mindmegannyi materiális deliktum esetén alkalmazzák a kedvezményt és pedig nemcsak mint kivételt, holott e nemes czélu intézménynek az volna a rendeltetése, hogy azok részesüljenek benne, kiknek tettei csak külszinre büntények, lényegben azonban jelentéktelen apróságok.

Viszont feltünő, hogy egyes birák a legenyhébb esetben sem függesztik fel a büntetést, ugy, hogy a szó szoros értelmében hatályon kivül helyezik a törvénynek ezen rendelkezését.

Reméljük, hogy a birói gyakorlat aránylag gyorsan tul fog esni a gyermekbetegségen.

— **A birói vizsgák statisztikája.** 1909-ben első vizsgára jelentkezett 130 jelölt, képesittetett 111, egészben visszautasittatott 10, pótvizsgára utasittatott 9. A pótvizsgára jelentkező 17 jelölt mind képesittetett. Az első ismétlő vizsgára jelentkezett 11 jelölt közül 9 képesittetett. A miniszteri engedélylyel második vizsgára jelentkezett 2 jelölt vizsgája elfogadtatott. Az összes 160 vizsgát számitásba véve, képesittetett 139 jelölt, és pedig kitüntetéssel 5, egyhangulag 54, szótöbbséggel 80.

— **Az ügyvédi vizsgák statisztikája.** A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottságnál első izben vizsgára jelentkezett 447 jelölt. Ezek közül a vizsgát sikerrel letette 215, pótvizsgára, 135, teljes ismétlésre 87 jelölt utasittatott. Ismétlő vizsgára jelentkezett 73 jelölt, kik közül 37 vizsgázott sikerrel, mig 13 egészen visszautasittatott, 23 pedig pótvizsgára utasittatott. A pótvizsgára jelentkezett 133 jelölt közül 125 vizsgája fogadtatott el, 8 jelölt a vizsga teljes ismétlésére utasittatott. A megtartott összesen 643 vizsgából ezek szerint elfogadtatott 377, visszautasittatott 108, mig 158 jelölt pótvizsgára utasittatott.

— **A budapesti ügyvédek** számának jelentékeny szaporodását kell ismét konstatálnunk. A budapesti ügyvédi kamarának 1909 decz. 31-én 1788 tagja volt. Ezek közül Budapesten müködött 1645, vidéken 143. Az előző évhez képest a budapesti ügyvédek száma 62-vel, a vidékieké 11-gyel szaporodott. Az ügyvédi kar fluktuációja az utolsó másfél évtizedben Budapesten és vidékén a következőképp alakult:

	Budapesten voll	*Vidéken voll*
1893	934	88
1903	1225	110
1906	1421	122
1907	1490	130
1908	1583	132
1909	1645	143

— **A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét** előkészitő bizottság az 1906. év vége óta azokat ez elvi kérdéseket tárgyalta, amelyekre nézve az 1900. évben közzétett tervezet uj (második) szövegének elkészitése előtt állást kellett foglalni. E bizottsági tárgyalások első füzete (I. Személyjog, Családjog) az 1908. év végén közzététetett. Most jelent meg a harmadik füzet (III. Kötelmi jog) és ezt a közel jövőben a dologjogot és az örökjogot tartalmazó füzetek fogják követni. Ennek az anyagnak közzététele mellett az állandó bizottság főmunkája a tervezet második szövegének elkészitése. A bizottság ezt a munkáját az 1909. év szeptember hava óta heti két ülésben szakadatlanul folytatja és a tervezet dologjogi részének tetemes részét már le is tárgyalta.

— **Iratkezelés.** Aki a budapesti *törvényszékek* irattáraiban fekvő iratokat kezébe veszi, megdöbbenve látja, hogy a fontos periratok és végzések mennyire ki vannak téve a megsemmisülésnek. A végzések oly rossz anyagu papirra iratnak, különösen, ha blankettákról van szó, hogy azok nehány év alatt teljesen elszakadoznak. Igen gyakran akadunk olyan aktára, melynek csak a fele van meg, a másik fele elrongyolódott és elkallódott. Tanukihallgatási jegyzőkönyvek, ha azok a hivatalos jegyzőkönyv-blankettára iratnak, pár év alatt csak darabokban találhatók fel, ugy szétmállott, vagy szétrongyolódott a papirjuk. Emellett az iratok nincsenek sorrendben, hanem valami ki nem számitható rendszer szerint vannak összezavarva. Sajnálatunk kiséri azt a szegény birót, kinek a bonyolult perek elintézésére szükséges drága idejéből több órát rabol el egy-egy nagyobb per iratainak az elolvasás előtt való rendezése. Ennek az az oka, hogy az irattárban az iratok kiterjesztve, az előadónál, iktatóban és kiadóban pedig hosszában összehajtva kezeltetnek. Ha az irattárból kivételnek, összehajtatnak, spárgával áthurkoltatnak (kantár) és ez a proczedura hozzájárul a gyengébb papirra irt akták elrongyolódásához, másrészt az összehajtott iratok sorrendje sohasem azonos a kiterjesztve kezeltekével és igy a különböző kezelés előadónál és irattárban uj és uj rendezést von maga után. Hozzájárul ehhez az iktató rendszernek az az átka, hogy az ugyanegy ügyre vonatkozó iratok különböző helyeken heverhetnek, anélkül, hogy egyik szám elintézésekor pl. a kiadóban leirás alatt levő előszám szerelhető volna.

Mindez kétségtelenül lassitja az ügymenetet. Segiteni a bajokon akként lehetne, ha 1. minden hivatalos irat jó papirra iratnék, 2. ha az együvé tartozó iratok, ugy mint Ausztriában vagy

Németországban történik, összefüzetnének és közös védőboritékkal láttatnának el és 3., ha a lajstromrendszer a törvényszéki eljárásban is végre-valahára életbeléptettetnék.

— **Törvényhozási furcsaságok.** A csekkről szóló 1908 : LVIII. tcz. 26. §-a az ott felsorolt tiltott cselekmények elkövetőit a csekkösszeg 3%-át, de legalább 200 K-t tevő pénzbüntetéssel sujtja ; a 27. §. utolsó bekezdése pedig kimondja, hogy ezen pénzbüntetés helyett behajthatatlansága esetére megállapitandó szabadságvesztésbüntetés két havi időtartamot nem haladhat meg. Eszerint a legkisebb pénzbüntetés 200 K és a behajthatatlansága esetére kiszabható legkisebb szabadságvesztésbüntetés tiz nap.

Már most e büntetés kiszabásánál az idézett törvény 27. §-a a KT. 221. §-ában megjelölt büntetésre fennálló szabályok alkalmazását rendeli. A KT. 221. §-a értelmében azonban csak 1000 forintig terjedhető «pénzbirság» szabható ki, melynek szabadságvesztésre való átváltoztatása nincs megengedve. A 221. §. szerinti eljárás tehát a kereskedelmi vétségekre vonatkozó T. 215/6. számu igazságügyminiszteri rendelet 26. §-a szerint oly esetekre szól, midőn szabadságvesztésbüntetés nem szabható ki, példaképp idéztetik a KT. 221. §-a. Ilyenkor az eljárás főtárgyalás mellőzésével, a panaszlott nyilatkozata felhivásával kezdődik és a biróság a netán hivatalos tudomására jutott tények alapján, zárt ülésben, végzéssel szabja ki a büntetést. Midőn tehát a csekktörvény 27. §-a a KT. 221. §-ában megjelölt büntetésre fennálló szabályok alkalmazását rendeli el, ezzel azt mondja ki, hogy oly esetben is, midőn — habár csak átváltoztatás utján — szabadságvesztésbüntetés szabható ki, az eljárási garanciák nélküli egyszerü eljárás alkalmazandó. Nehezíti az eljárást az, hogy a csekktörvény 26. §-ában felsorolt vétségek csak feljelentés folytán juthatnak a bíróság tudomására, és igy a felek meghallgatása, esetleg vizsgálat szükséges volna. A biróság a 27. §. szerint elrendelheti ugyan a főtárgyalást, de ez csak joga, nem kötelessége ; a szabály az irásbeli eljárás.

Mondanunk sem kell, hogy e törvényszakaszok az igazságügyi bizottság betoldása folytán kerültek a törvénybe.

— **Titokban tartott házasság.** *A kir. Curia:* Az alperest felülvizsgálati kérelmével elutasitja.

Indokok: ... Az alperes beismerte abból a ténykörülményből, hogy ő vonakodik a felperessel megkötött házasságát a társadalmi szokásainknak megfelelő alakban nyilvánosságra hozni : a felebbezési biróság jogszabály megsértése nélkül vonhatta le azt a jogi következtetést, hogy az alperes sértette meg a házassági együttéléssel járó kötelességeket és hogy a felperes ilyen körülmények között nem kötelezhető az alperessel való együttélésre. Mert az alperes magatartása ellenkezik a házasság erkölcsi jellegével és azzal a természetes és jogi következésével, hogy a nő a házasság megkötése révén nemcsak névlegesen, hanem valósággal is részesül a férjének társadalmi állásával egybekötött összes előnyökben és abban a megbecsülésben, amely a tisztességes feleséget megilleti. A titokban tartott házasság a feleséget kétes és kinos helyzetekbe sodorhatja, amelyek jó hirnevét is veszélyeztethetik és éppen ezért a felperesnek azt a követelését, hogy az alperes a szokásos módon hozza nyilvánosságra a vele történt házasságra lépést, a házasság jogi és erkölcsi természetéből kifolyónak kellett tekinteni és e követelés teljesitésének megtagadását olybá kellett venni, hogy a házassági együttélést ő teszi lehetetlenné. (G. 34/1909. sz.)

— **A sértett fél képviselőjének dijai.** A kir. Curia 1909 február 25-én hozott 1325. számu határozatában azt mondta ki, hogy az ügyész által képviselt vád alapján folytatott eljárásban szereplő sértett képviselőjének dijat és költségeit a bünösnek kimondott vádlott nem köteles megtéritени. Ezzel szemben ugyancsak a kir. Curia 1909 április elsején kelt 1980. számu határozatában kimondta, hogy amidőn a sértett perbeli jogainak kellő érvényesitése végett ügyvédi képviseletet vesz igénybe, törvénybiztositotta jogával él s az ezen jog gyakorlatával járó költségek kétségtelenül a büntetendő cselekményből származott olyan vagyoni hátránynak tekintendők, melyet a kárt okozó vádlott megtéritени tartozik, habár nem bünügyi költség, hanem kártérités czimén. Bíróságaink nagy része a kir. Curiának előbbi határozatára való hivatkozással, a sértett ügyvédi költségeit egyik czimen sem állapitják meg vádlottal szemben, amiért is az egri ügyvédi kamara választmánya azzal a kéréssel fordult a Curia elnökéhez, hogy e kérdés a teljes-ülés által döntessék el.

— **A magyar igazságszolgáltatási szervezetet** ezer oldalas kötetben mutatják be dr. Marschalko János kir. táblai biró és dr. Farbaky István igazságügyminiszteri titkár. Ezen az igazságügyminiszter megbizásából összeállitott gyüjtemény felöleli mindazon jogszabályokat, melyek a birói hatalom gyakorlására, a rendes bíróságokra, a főudvarnagyi, közigazgatási, szabadalmi, konzuli, hatásköri, katonai, rendőri, gyámhatósági, képviselőválasztási, ipartestületi, munkás- és választott bíróságokra vonatkoznak ; ismerteti a birósági szervezetet kisegitő intézményeket és közegeket (központi telekkönyvi hivatal, igazságügyi orvosi tanács, országos birósági vegyészeti intézet, letartóztató intézetek, végrehajtók, tolmácsok, szakértők, szerzői jogi szakértő-bizottság, földmérők és birtokrendezési szakértőbizottságok, dijnokok, büntettesek nyilvántartása). Végül közli e mü a vádhatóságokra, közjegyzőkre és ügyvédekre vonatkozó jogszabályokat. A megfelelő táblázatok függelékben advák. (Grill-czég kiadása.)

— **Magyar Jogász** czim alatt uj havi lap indult meg Kolozsvárott dr. Dobó Ferencz szerkesztése mellett. A szerkesztő czélul tüzte ki az egyetemi polgárokat, szigorlókat, ügyvédjelölteket és joggyakornokokat érintő tudományos, szocziális és gazdasági kérdések megvitatását. Az első szám tartalma igen változatos.

— **Az állami szervezet alapjai** különös tekintettel a végrehajtó hatalomra. Dr. Harrer Ferencz ily czim alatt 108 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. Tárgyalja az állam és társadalom viszonyáról szóló elméleteket, az állami lét keletkezését és tartalmát, az állami müködések tanát, az állami szerveket és az állami szervezkedés irányait.

— **Döntvénytáraink** tartalommutatóit a következő számok mellett fogjuk szétküldeni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A legfőbb biróság tagjainak** kvalifikációjáról az osztrák igazságügyi kormánynak a perrendtartás novelláris módositása tárgyában beterjesztett javaslata következőket mondja :

A legfőbb biróság birájának nemcsak a sokszor igen terjedelmes peranyagot kell átolvasni, jegyzeteket, kivonatokat csinálni, a jogesetbe belemélyedni, hanem emellett feladatának magaslatán kell állnia, időt kell találnia az irodalmi tanulmányokra, a joggyakorlat állandó figyelemmel kisérésére és a birói határozatoknak ugy alak, mint tartalom tekintetében egyformán mintaszerü kidolgozására. A legfőbb biróság tagjának figyelemmel kell kisérnie a kor egyéb eseményeit is, nyilt szemmel kell birnia a szocziális és gazdasági viszonyok fejlődése és a nép szellemi életének sokféle nyilvánulásai számára. Egyszóval nem szabad elvesztenie a néplélekkel az együttérzést, hogy a jogi forgalom szükségletei iránti érzékét mindenkor megóvja ... A legfőbb bíróságnál, amelyek határozatai az alsó fokok joggyakorlatát is irányitják és tudományos szempontból a mély és bölcs jogalkalmazás példaképei kell, hogy legyenek, csak a legkimagaslóbb, tudományos és gyakorlati szempontból egyformán nagy előképzettséggel biró, széles látkörü és univerzális szellemü jogászok foglalhatnak helyet...

— **Osztrák biróság illetékessége Magyarországon kiállitott okirat megsemmisitésére.** Egy brüx-i lakos a saját illetékes birósságánál kérte egy A. és társa budapesti bankház által kiállitott részletiv megsemmisitését. Az alsóbiróságok a kérelmet elutasitották, mert osztrák birósságnak nincs joga Magyarországon kiállitott okiratok megsemmisitését kimondani és mert az ilyen határozatot a magyar birósságok nem respektálnák. Az osztrák legfőbb itélőszék az illetékesség kérdésében az alsóbirói határozatokat megváltoztatta, mert az osztrák törvény értelmében bizonyos kivételes esetektől eltekintve, a megsemmisitési eljárásra nézve érvényes különös intézkedések alkalmazandók, ezek alatt pedig természetesen az Ausztriában érvényes törvényes rendelkezések értendők. Ezen rendelkezések között nincs olyan, mely Magyarországon magánszemélyek által kiállitott okiratokra nézve az osztrák birósságok illetékességét kizárná és igy a kérelmező lakóhelye szerinti biróság az eljárásra illetékesnek tekintendő. Az a felfogás, mintha osztrák birósságok nem volnának illetékesek Magyarországon kiállitott okiratok megsemmisi-

tésére, ily általánosságban nem helyes, hanem csak azon értékpapirokra szoritandó, amelyekre nézve egy osztrák rendelet a kiállitás helye szerinti bíróságot jelöli meg a megsemmisitési eljárásra illetékes bíróságnak.

— **Ügyvédek és közjegyzők adója.** Ausztriában tudvalevően kötelező az adóköteles jövedelmek bevallása. Az utóbbi évek statisztikája szerint két ügyvéd adózott 4—600,000, egy-egy 3—400,000, 2—300,000 K évi jövedelem után. (Az összes adatokban nem csupán az ügyvédi, hanem minden néven nevezendő adóköteles jövedelmek fel vannak véve.) A közjegyzők közt a legmagasabb adóköteles jövedelem 600,000 K volt. Ezen ritka kivételek azonban csak annál szomorubb szinben tüntetik fel a kisebb ügyvéd-exisztenciák sorsát. Az ügyvédek adóköteles jövedelmének átlagösszege ugyanis 8400—9200 K, a közjegyzőké 7200—7800 K volt. 1000 ügyvéd közt az átlagos jövedelmet vallotta be 39, ennél alacsonyabb jövedelem után adózott 713, magasabb jövedelem után 248. A közjegyzőknél az átlagos jövedelem után 54, alacsonyabb után 649, magasabb után 297 megadóztatás történt. Bécsben az összesen 1081 létszámban levő ügyvédek és közjegyzők összes adóköteles jövedelmének átlaga 13,699 K.

— **Felsőbirósági információk dija.** A bécsi ügyvédi körökben élénk megbeszélés tárgyát képezi az osztrák legfőbb bíróságnak két határozata. Az egyik határozattal a legfőbb bíróság elutasitotta egy bécsi ügyvédnek 600 K ügyvédi dij iránti keresetét a következő okokból:

Egy vizsgálati fogságban levő vádlottnak hozzátartozói felkeresték az illető ügyvédet, kérve, hogy a felsőbíróságnál járjon közbe a letartóztatott szabadlábra helyezése érdekében. Az ügyvéd ezt kilátásba is helyezte és közbenjárásáért 1000 K tiszteletdijat kért, amit a felek kérelmére 600 K-ra mérsékelt, amely összegről azután tiszteletdijlevelet állitottak ki. Mivel pedig a szabadlábrahelyezés megtörténte után a fél (amint ez már ilyenkor szokásos) nem akart tudni a fizetésről, követelését az ügyvéd per utján érvényesitette. A legfőbb bíróság a keresetet elutasitotta, mivel egyrészről ilyen ügyben személyes intervenczióra szükség nincs és az ügyvéd a tiszteletdij kikötésekor személyes befolyását hangoztatta és a megbizás és a tiszteletdij lekötése éppen ezen személyes befolyásra volt alapitva.

Az ügyészség az ügyvéd ellen ezen tényállás alapján még fegyelmi feljelentést is tett, azonban a kamara fegyelmi bírósága felmentő itéletet hozott, a legfőbb bíróság azonban ezen itéletet megváltoztatta és a vádlott ügyvédet 300 K pénzbüntetésre itélte. Kiemeli a fegyelmi bíróság, hogy a személyes intervenczió és a beadványoknak törvényes és tárgyilagos indokokkal való támogatása egymagában véve nem fegyelmi vétség, de fegyelmileg megtorlandó az az in concreto megállapitott tényállás, mely szerint az ügyvéd azon látszatot keltette a felekben, mintha ő a birót aképpen kivánná befolyásolni, hogy az a szóbanforgó jogorvoslat elintézésénél ne csupán törvényes és tárgyilagos indokok által vezéreltesse magát.

— **Német birák és ügyvédek statisztikája.** A német birodalmi törvényszéknél összesen 100 biró müködik, a bajor főtörvényszéknél 22. Ezenkivül a német birodalom összes biráinak száma körülbelül 9700, ugy, hogy 6261 lakosra esik 1 biró. A bíróságok elosztására nézve a következő adatok nyujtanak felvilágositást: Átlag minden 345,000 lakosra esik egy törvényszék és minden 31,200 lakosra egy járásbiróság.

Ügyvéd van a birodalmi törvényszéknél müködő 25, és a bajor főtörvényszéknél müködő 5 ügyvéden kivül 9600; minden 6330 lakosra esik 1 ügyvéd. A legtöbb ügyvéd van a hamburgi főtörvényszék területén: 385, ugy, hogy itt minden 3332 lakosra esik 1. Stettinben, amely ugyancsak jelentékeny tengeri kikötő város, mindössze 178 ügyvéd müködik, vagyis 9460 lakosra esik 1 ügyvéd. A berlini főtörvényszéki kerületben 1500 ügyvéd müködik, minden 3717 lakosra esik 1. A berlini, darmstadti, drezdai, frankfurti, hamburgi, karlsruhei, müncheni, rostocki és stuttgarti kerületekben több az ügyvéd, mint a biró, mig Oldenburgban 56 biróra esik 16 ügyvéd, Kasselben 164 biróra 93 ügyvéd.

A birodalomban a legnagyobb kerülete van a berlini főtörvényszéknek, melyhez 5 és fél millió lakos tartozik 10 törvényszékkel, 110 járásbirósággal és 1065 bíróval.

— **A vis major fogalmához.** A német birodalmi törvényszék itélete szerint azon balesetek, melyek magában az üzem veszélyeztető természetében találják alapjukat és ezért nem tekinthetők az üzembe belenyuló eseményeknek, nem alkalmasak a vis major fogalmának megállapitására. Más oldalról ki van zárva a vis major kifogása minden olyan esetben, amikor az üzem vállalkozója az eseményt elháritható volna.

— **Együttes képviselet.** Ha együttes képviselet esetén az egyik képviselő megköti a szerződést, a szerződés a német birodalmi törvényszék döntése szerint hatálylyal bir, ha a másik képviselő is jóváhagyja (habár hallgatólag) azt. (1909 okt. 12. 492/908.)

— **Az egyéni czég tulajdonosának könyvvezetési kötelessége** a czégbe nem tartozó magánvagyonáról Németországban vita tárgyát képezi. A német birodalmi törvényszék e kérdést igenlően döntötte el, habár a törvény kifejezetten nem rendelkezik. A magánvagyon részletes feltüntetése nem szükséges; elegendő, ha a leltárba és a mérlegbe egyfelől a czéghez nem tartozó magán vagyontárgyak összértéke, másfelől a magántartozások végösszege állittatik be.

— **Hagyomány érvénytelensége turpis causa czimén.** A német birodalmi törvényszék érvénytelennek mondotta ki egy nős férfi által kedvese részére azon czélból tett és a hagyományossal közölt hagyományt, hogy utóbbi a házasságon kivüli viszonyt a végrendelkezővel tovább folytassa.

— **A dolog tulajdonosának kártérítő kötelezettsége.** Az iskola két helyiségét önmüködő ajtó választja el; a tanitó felperest, egy hatéves kis leánykát a másik szobába küldötte; felperes egyik ujját a csapóajtó elmetszi. Alperes felelős a kárért, mert az ingatlan dolog tulajdonosa szavatol azért a kárért, amit az ingatlan olyan személyeknek okoz, akikre koruknál, élettapasztalatuknál és testi erejüknél fogva veszélyes és akik az ingatlanon jogosan tartózkodnak (szószerint: «akikhez meghivás van intézve, hogy az ingatlanon tartózkodjanak». King's Bench).

— **A büntetőbirói itélet ereje polgári perben.** A franczia semmitőszék kimondotta, hogy a büntető perben hozott itélet köti a polgári birót. A büntető biró itélete mindenkivel szemben az itélt dolog erejével bir. Nemcsak rendelkező része, hanem az indokolásának lényege is. Valakinek a házában a lift, a láncz megromlása következtében lezuhan. A zuhanásnak emberhalál az eredménye. Büntetőper indul meg a liftet kezelő vállalkozó ellen. A büntetőbiróság felmenti, mert szerződés szerint csak a lift tisztitására és olajozására volt köteles és igy a láncz romlását nem észlelhette. A háztulajdonos a büntető per befejezte után polgári pert indit a vállalkozó ellen. A semmitőszék a keresetet az ismertetett jogelv alapján elutasitja.

— **Szabóárjegyzéki alakok szerzői jogi védelme.** Egy luzerni szabóczég egy müncheni szabóczégnek egy ugyanottani nyomdai müintézetnél készittetett katalogusából számos férfi és gyermekfigurát a saját katalogusába átvett. A nyomdai müintézet szerzői jog bitorlása iránt perelte a luzerni szabót. A schweizi legfőbb bíróság a keresetet elutasitotta, mert ezek a figurák nem tekinthetők müvészi termékeknek. Konstatálva van ugyan, hogy a kliséket kéz által készitett rajzok alapján állitották elő és hogy e rajzok jó minőségüek, azonban azok mégsem sorozhatók a müvészet fogalma alá, hanem müipari termékek. Hogy valamely mü a törvény értelmében müvészeti jelentőségü-e, arra nézve nem kivitelének ügyessége, hanem a müvész alkotó tevékenysége mellett az esztétikai czél a döntő. Ezen czél azonban az ilyen árjegyzék-képeknél nem állapitható meg, mert a rajzok kizárólag az ipar szolgálatában állanak, tehát csupán materiális használati czélt követnek: az üzleti reklám czélját. Ugy a gyakorlat, mint a doktrina a szerzői jogról szóló szövetségi törvénynek a technikai és hasonló rajzok és képek szerzői jogi védelmére vonatkozó intézkedését akképp magyarázza, hogy csak olyan képek és rajzok részesülnek szerzői jogi védelemben, melyek müvészeti, tudományos vagy oktatási czélt szolgálnak. Ipari tárgyak abból ki vannak zárva. Ezen rajzok képezhetik minta- vagy modelloltalom tárgyát, de nem részesülnek szerzői jogi védelemben. (Zeitschrift für schweizerisches Recht, 50. kötet 1. füzet.)

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 2. szám. Budapest, 1910 január 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Kölcsönös jogsegély végrehajtás tárgyában Magyarország, Ausztria és Németország közt. *Gotll Ágost* kir. curiai tanácselnöktől. — Az uj vasuti üzletszabályzatról. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró, egyetemi magántanártól. — A czégjog köréből. *Dr. Nilsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. *Dr. Baloy Arnold* budapesti ügyvédtől. — *Jogirodalom:* Magyar Anyagi Büntetőjog. Németh Péter nyug. kir. curiai biró közremüködésével irták: dr. Németh Péter és dr. Steiner Imre. *x. y* — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Büntetőjogi és Hiteljogi Döntvénytár III. kötetéhez.

Kölcsönös jogsegély végrehajtás tárgyában Magyarország, Ausztria és Németország közt.

Az illetékes körökben általánosságban el van ismerve, hogy Ausztria és Németország közt polgári jogügyekben hozott birói határozatoknak kölcsönös elismerése és végrehajtása nem biztos és nem kielégitő, hogy Magyarország és Németország közt viszonosság nincs.

Ezért a nevezett országok közgazdasági egyesületei, ismételt előző kisérletek után, mozgalmat inditottak aziránt, hogy czélszerü végrehajtási eljárás, illetőleg nemzetközi szerződés létesitése czéljából ezen államok közt közös értekezlet tartassék.

Ez a közös értekezlet f. é. január 4. és 5. napjain Bécsben báró Plener Ernő elnöklete alatt tartatott meg. Részt vettek a három állam közgazdasági egyesületei részéről nevezetes jogtudósok és a gazdasági körök képviselői, akik közül itt kiemelem: dr. Wach, dr. Hellwig, dr. Harburger német egyetemi tanárokat, dr. Klein b. t. tanácsost, dr. Schauer igazságügyi osztályfőnököt, dr. Hans Sperl bécsi egyetemi tanár, dr. Plósz Sándor, dr. Nagy Ferencz, dr. Magyary Géza budapesti egyetemi tanárokat.

Előkészitve volt a tanácskozás:

1. Az osztrákok részéről egy dr. Hans Sperl bécsi egyetemi tanár által szerkesztett, nagyon beható javaslattal, amelyben a tapasztalt nehézségek ismertetve és a tárgyalandó kérdések formulázva vannak ugyan, azonban az ellentétek kiegyenlitése szempontjából egyenes inditványok nem foglaltatnak.

2. A magyarok részéről egy dr. Magyary Géza budapesti egyetemi tanár tollából származó, igen terjedelmes és beható javaslattal, amely javaslat a kérdésre vonatkozó egész anyagot, az egyes államok törvényhozói rendelkezéseire kiterjedően ismerteti, megbirálja s ez alapon az egyes kérdések megoldásába bocsátkozik. A németek részéről, sajnos, sem irásbeli javaslat, sem irásbeli inditvány nem közöltetett: az értekezleten csak szóbeli felszólalásokkal vettek részt az osztrák I—X. és a magyar javaslat alapján tanácskozásra bocsátott I—VII. alatti kérdőpontokra nézve.

Az osztrákok, inditványuk szerint, elsősorban csak a köztük és Németország közt fennálló viszonyokat kivánják rendezni és csak óhajtandónak tartják, hogy Németország és Magyarország közt is hasonló állami szerződés jöjjön létre, mivel szerintük Ausztria és Magyarország közt a viszonyok törvény alapján kielégitően vannak rendezve. E szerint a közös értekezlet magyar tagjainak voltaképen csak az a szerep jutott volna, hogy az osztrák és német viszonyok rendezésénél jó tanácsokat adjanak, saját viszonyaik Németországgal szemben pedig külön szerződéssel rendeztessenek. Mégis czélszerü volt már most megtudnunk, hogy a németek minő álláspontra helyezkednek Ausztriával szemben, mert feltehető, hogy ugyanazon álláspontot fognak majd állani akkor, amikor arra kerül a sor, hogy velünk is kivánnak szerződést kötni.

A németek csak egy kérdésben mutatkoztak hajlandóknak az osztrák javaslatot elfogadni, abban a kérdésben ugyanis, hogy a német perrendtartás 723. (660.) §-ának az a rendelkezése, mely szerint külföldi bíróság itélete alapján a végrehajtás csak akkor rendelhető el, ha annak megengedése előző végrehajtási itélettel kimondatott, elejtették, mivel bizonyitásra nem szorul, hogy ilyen itélet kieszközlése esetleg külföldi ügyvéd megbizása mellett aránytalan költségbe és időmulasztásba kerül, sőt alkalmas arra, hogy az adós a bekövetkezhető végrehajtásra figyelmeztetve, vagyonát elrejtse, másra átruházza. Ellenben határozottan ellenezték a németek az osztrák Jurisdictionsnorm 88. §. 2. bekezdésének azt a rendelkezését, mely szerint kereskedők közt a teljesités helyének illetékessége egy az áruval együtt vagy már annak beérkezése előtt átküldött olyan fakturának kifogás nélküli átvétele által megállapittatik, amely azzal a feljegyzéssel van ellátva, hogy a fizetés meghatározott helyen teljesitendő és ugyanazon a helyen a kereset is beadható. A németek kifejtették, hogy az ilynemü faktura megküldése és vissza nem utasitása nem tekinthető kétoldalu szerződésnek, hanem az illetékesség egyoldalu feloktrojálásának, s hogy ilyen eljárás mellett, a távollevő, külföldi vevők érzékeny kárt szenvedhetnek, ha utólagosan az áru ellen kifogást emelni kénytelenek és ha külföldi bíróság elé idéztetnek. Ezzel szemben az osztrákok kijelentették, hogy erre a törvényes intézkedésre az osztrák kereskedőnek okvetlen szüksége van, s hogy e §. elejtése esetében éppen a külföldiek szenvednének kárt, mert akkor az osztrák kereskedő kénytelen volna a behajtás és külföldi képviselet költségeit már eleve az áru árához számitani. A németek erészben hivatkoztak arra, hogy perrendtartásuk 29. §-a kielégitő intézkedést tartalmaz, midőn kimondja, hogy az a bíróság illetékes, ahol a vitás kötelezettség teljesitendő.

Ha egyéb kérdésekben sikerülne is Németország és Ausztria közt megállapodásra jönni, szerintem e miatt a differenczia miatt hajótörést fog szenvedni a kiegyezés.

Magyarországban a váltótörvény 4. §-a alapján az emlitett 88. §. 2. bek. miatt a végrehajtás Ausztriával szemben meg nem tagadható, habár mi is annak sulyát érezzük.

Ilyen körülmények közt megfontolandó az a kérdés, nem sikerülne-e egyelőre csak köztünk és Németország

közt állami szerződésre lépni? Hiszen nincs kilátás arra, hogy Németország és Ausztria közt egyhamar vagy általában létrejön ilyen szerződés, és el van ismerve, hogy a végrehajtási viszonyok rendezése köztünk és Németország közt a kereskedelmi és jogi forgalom szempontjából szükséges.

Szerintem az akadályok köztünk és Németország közt nem oly legyőzhetetlenek, mint Ausztria és Németország közt.

A mai törvényeink igaz, alig tartalmaznak e kérdésre vonatkozóan olyan rendelkezéseket, amelyek Németország részéről elfogadhatók volnának; azonban ha figyelembe vesszük az uj perrendtartási javaslat rendelkezéseit, azt találjuk, hogy az illetékességre nézve a 418. §-ban felállított szabályok csaknem azonosak a német perrendtartás 328. §-ának rendelkezéseivel s igy az illetékesség kérdése nagyobb nehézségek nélkül szerződésileg rendezhető lesz. Megvannak tehát azok a szabályok, amelyek szerint viszont a magyar biró is a német itéletek végrehajthatóságát az illetékesség szempontjából elfogadhatná.

A német törvényhozásról továbbá feltehető, hogy nem tenne nagy nehézséget az ellen, hogy perrendtartásuk 722. (660.) és 723. (661.) §-aiból elmaradna a végrehajtási itélet körüli rendelkezés, mert nyilvánvaló, hogy ilyen itélet kieszközlése külföldön, különösen akkor, ha a tárgyalásnál ügyvédnek kell a fél képviseletében eljárni, nehézségeket és aránytalan költséget okozna s mert a magyar Tjl. 29., 31. és 32. §-ai kellően szabályozzák a kérdésben levő anyagot. Ezek a §§. ekképp szólnak: 29. §.: «Szerződés fennállásának vagy fenn nem állásának elismerését, a szerződés teljesitését vagy felbontását, valamint a szerződésszerü teljesités elmulasztásából eredő kártéritést tárgyazó perek annak a helynek a birósága előtt is megindithatók, ahol a szerződés irásbeli kikötés alapján teljesitendő; irásbeli kikötés hiányában pedig a teljesitési hely birósága előtt csak akkor, ha az idézés az alperesnek a bíróság területén vagy székhelyén kézbesithető. Több teljesitési hely közül az illetékességet bármelyik megállapitja». A 31. §.: «Kereskedő és iparos üzlete körében kötött ügyleteiből eredő követelését az előtt a bíróság előtt is perelheti, amelynek területén a vele szerződő fél az ügylet kötésekor lakott vagy a 26. §-nak megfelelően tartózkodott, ha okirattal igazolja a fél, hogy az alperes a kereset beadása előtt három hónapon belül ennek a bíróságnak területén lakott vagy a 26. §-nak megfelelően tartózkodott». 32. §.: «Bejegyzett kereskedőnek más kereskedővel szemben létrejött követelése, ha a felperes az arra vonatkozó könyvkivonatot bemutatja, az utolsó ügylet bejegyzésének keltétől számitott két éven belül annak a helynek a birósága előtt is perelhető, ahol az ügylet megkötésekor a könyvet vezették. A czégbejegyzés kitörlése ezt az illetékességet nem szünteti meg.»

Ez alapon rendezhetők a kérdőpontokban foglalt többi kérdések is.

A fődolog az, hogy mindkét államban készpénzkövetelések fizetésére vagy helyettesithető dolgok szállitására szóló birói itéletek végrehajthatósága kimondassék. És ha nem is sikerülne minden egyes pontra nézve megegyezésre jutni, megelégedhetnék egyelőre mindkét állam ennek az elvnek kimondásával s a lehetőségig ennek szabályozásával.

Helyesen mondja dr. Hans Sperl javaslatában, hogy egy tulterjedelmes terv ily nehéz területen, ahol a legellentétesebb érdekek egymást érintik és keresztezik, ahol a legkülönbözőbb megfontolások és érdekek figyelembe veendők, kétségtelenül hajótörést szenvedne.

Hiába való minden törekvés, ha az összes ellentéteket egyszerre és nem fokról-fokra kiegyenliteni akarjuk; ha mindegyik állam görcsösen ragaszkodik saját törvényeihez és nem akar engedni akkor sem, ha azokat czélszerütleneknek vagy hézagosoknak felismerte. Helytelen az a törekvés is: saját állampolgárai részére a másik állam polgárai felett oly előnyöket szerezni, amelyben ezek nem részesülhetnek. Itt kölcsönös támogatás és bizalom legyenek a főtényezők!

Gottl Ágost.

Az uj vasuti üzletszabályzatról.

A magyar királyi miniszterium 1909. évi 5592. M. E. számu rendeletével (Budapesti Közlöny 1909. évi november 13.) 1910. évi január 1-től kezdődő hatálylyal uj vasuti üzletszabályzatot (V. Ü. Sz.) léptetett az eddig hatályban volt 1892. évi üzletszabályzat helyébe.

A gyakorlat az eddigi üzletszabályzatnak különböző hiányait deritette fel és ezek kiküszöbölése végett az érdekelt körök már régebb idő óta foglalkoztak az üzletszabályzat módositásának tervével. Az a szoros forgalmi kapcsolat, amely Magyarország, Ausztria és a Német Birodalom közt áll fenn, arra inditották ez államok kormányait, hogy a reformkivánalmaknak megfelelően lehetőleg egyöntetü üzletszabályzat megalkotására törekedjenek. E végből a három állam kormányainak képviselői közös tanácskozásokat folytattak és az uj üzletszabályzat tervezetét e tanácskozások alapján dolgozták ki. Ez alapon jött létre elsőnek a német birodalmi Eisenbahn-Verkehrsordnung (E. V. O.), mely már 1909. évi április hó 1-én életbelépett (R. G. Bl. 1909. 93. sz.), s melyet most az uj magyar és osztrák üzletszabályzat kibocsátása követett.

Magyarországon és Ausztriában korábban a vám- és kereskedelmi szövetség biztositotta a vasuti üzletszabályzat teljes egyöntetüségét. Az 1908 : XII. tcz.-be iktatott kereskedelmi szerződés IX. czikke erre nézve ugy rendelkezik, hogy a jelenlegi vasuti üzletszabályzat mindkét állam területén, valamint azok kölcsönös forgalmában mindaddig változatlanul megtartandó, mig közös egyetértéssel meg nem változtattatik. Ez a szerződési kötelezettség tehát a vasuti üzletszabályzat módositásánál mindegyik államot a másik hozzájárulásához köti, anélkül, hogy a módositások tartalmi azonosságát követelné meg, sőt az idézett IX. czikk 3. bekezdése (mely egyébiránt fölöttébb homályos) ily tartalmi eltérések lehetőségét a fuvarozási jog eltérő szabályozása esetére, kifejezetten mindegyik állam részére fenntartja. Az uj magyar V. Ü. Sz. mindazonáltal az uj osztrák Betriebsreglement-tal (B. R.) tartalmilag is (elenyészően csekély kivételektől eltekintve) csaknem szó szerint megegyezik. Ez a tartalmi azonosság egyrészt a két állam sürü forgalmából folyó czélszerüségi tekinteteken nyugszik, másrészt az idézett IX. czikk 4. bekezdésén alapul, mely a szerződő államok kötelességévé teszi az arra való törekvést, hogy a dijszabások egyöntetüségét (melyet különösen az áruforgalomra vonatkozó közös dijszabási I. rész juttat kifejezésre) a vasuti igazgatóságok lehetőleg fenntartsák és tovább fejleszszék.

A német birodalmi E. V. O. a magyar és osztrák V. Ü. Sz.-tal lényeges rendelkezéseiben, sőt a paragrafusok számozásában is (100 szakasz) megegyezik, azonban egyes tartalmi eltéréseket mégis feltüntet, amelyek jórészt az államok belső törvényhozásának különbözőségén alapulnak. (Pl. 2. §., 60. §., [4], 67. §., 98. §. [5]). Egészben véve mégis a magyar, az osztrák és a német V. Ü. Sz. teljes egyöntetüsége helyre van állitva, amely tény a nemzetközi vasuti árufuvarozási jog továbbfejlesztése szempontjából nagy jelentőségü.

Az uj V. Ü. Sz. is élt azzal a felhatalmazással, amelyet a berni vasuti árufuvarozási egyezmény és pótegyezményeinek beczikkelyezéséről szóló törvények (1892 : XXV., 1901 : XXV., 1908 : XLIV. tcz., mindenütt a 2. §.) a miniszteriumnak adtak, hogy t. i. a nemzetközi egyezmény szabályait a belső fuvarozási jogra a V. Ü. Sz. módositása utján akkor is kiterjeszthesse, ha az átvett szabályok a kereskedelmi törvény cogens szabályaival ellenkeznek. Ezért az uj V. Ü. Sz.-ot az egész miniszterium rendelete léptette életbe; de a kibocsátás jeléül külön aláirta a rendeletet a kereskedelemügyi miniszter is, minthogy a V. Ü. Sz.-nak egyéb, a kereskedelmi törvénynyel nem ellenkező módositásai az ő hatáskörébe esnek.

A következőkben az uj V. Ü. Sz. egyes, jogászi szempontból jelentős rendelkezéseit kivánom röviden megvilágitani, anélkül, hogy az eddigi üzletszabályzattól való eltérések kimerítő felsorolására vállalkozhatnám.

1. A német Eisenbahn-Verkehrsordnung 6. §. [3] bek. kimondja, hogy a dijszabással szemben minden *dijmérséklés* vagy más kedvezmény tilos és semmis. A V. Ü. Sz. ily szabályt nem tartalmaz ugyan, de az elv azért nálunk is fennáll, nevezetesen a dijkedvezményekről szóló rendeletben.* A titkos refactiák állandó kizárását biztositja az Ausztriával kötött kereskedelmi szerződés X. czikke is (utolsó bekezdés: «Titkos dijtételek a jövőben is ki vannak zárva»).

2. A *kézi* és a *feladott uti podgyászért való felelősség* szabályai az utazó közönség érdekében lényegesen módosultak. Ez áll különösen a *podgyászhordárokért* való felelősség tekintetében. Mig eddig a podgyászhordárokért a vasut egyáltalában nem volt felelős, addig ezentul a podgyászhordároknak átadott podgyászért (és pedig akár feladásra, akár a kocsiba való bevitelre van szánva) a vasutat ugyanazon felelősség terheli, mint a fuvarozásra átadott podgyászért (38. §.).

Addig tehát, amig a *kocsiba beviendő kézi podgyász* a hordárnál van, a vasutat nagyobb felelősség terheli, mint az utazás alatt; mert a 28. §. [4] bekezdése szerint: «Az utas a magával vitt tárgyakra maga tartozik felügyelni. A vasut azokért csak akkor felelős, ha vétkesség terheli». Az osztrák kereskedelmi törvény 425. cz. 1. bekezdésének 1. pontja külön felhatalmazza a vasutat, hogy az utas által magával vitt podgyászért való felelősséget ebben az irányban korlátozhassa. (V. ö. a német KT. 465. §. utolsó bekezdését is.) A mi kereskedelmi törvényünk erről nem szól. Mindazonáltal ez a szabály nem kivétel a fuvarozói felelősség alól, mert hiszen a vasut az utas által magával vitt kézi podgyászt épp oly kevéssé vette fel fuvarozás végett, mint például az utas ruhájában levő tárgyakat és igy azokért nem is terheli felelősség. Épp azért az osztrák kereskedelmi törvénynek ez a felhatalmazása voltaképpen egészen tárgytalan.

A kocsiba vitt kézipodgyászszal azonos tekintet alá esnek a V. Ü. Sz. 35. §-ának [3] bekezdése szerint az olyan tárgyak, amelyek az uti podgyászként felvett járóművekben (30. §. [3] bek.) hagyattak; az ilyen tárgyak elveszéséért, hiányáért, vagy sérüléséért a vasut szintén csak akkor felelős, ha vétkesség terheli. Az osztrák kereskedelmi törvény 425. czikke (1. pont 2. mondat) az ilyen tárgyakra nézve szintén külön engedi meg a fuvarozói felelősség emlitett korlátozását. Mindazonáltal ilyen külön törvényes felhatalmazásra nincsen szüksége a vasutnak a felelősség ezen korlátozásának érvényes kikötése végett sem; az idézett szabály mindössze azt mondja, hogy utipodgyászként csak maguk a járóművek vétetnek fel, a járóművekben benne hagyott tárgyak ellenben nem vétetnek át fuvarozásra, azokat a feladó saját veszélyére hagyja a feladott járóműben. Ha a feladó azt akarja, hogy a vasut ilyen tárgyakért fuvarozóként külön legyen felelős, e tárgyakat egyenként kell fuvarozásra feladnia.

Lényeges módositás az utazóközönség érdekében, hogy a podgyász *késedelmes* kiszolgáltatása esetén a vasut ezentul épp ugy köteles bizonyos szabályzati tételt kötbérül megfizetni (bárha kár nem merült is fel, vagy nem bizonyittatik), mint az áru-fuvarozásnál felmerült késedelem esetében (37. §.).

3. Uj intézmény az *express-áru* szállitása, mely eltérőleg a ma igy nevezett szállitási módtól, többé nem a gyorsáruként való szállitásnak pusztán dijszabásszerű válfaját jelenti, hanem közbülső helyet foglal el a podgyász- és áruszállitás között, amennyiben személyszállitó vonatokkal, podgyászként szállitandó, anélkül, hogy a feladó menetjegyet volna köteles váltani. Ennek az uj szállitási nemnek csupán az alapvető tételeit foglalja magában a V. Ü. Sz.; részletes kiépitését a dijszabásnak tartja fenn (40—43. §§.).

4. Az áruszállitás körében mindenekelőtt fontos a *rendeltetési állomás* és a *rendeltetési hely* szabatosabb megkülönböztetése (56. §. [1] *b)* és *c)* p.).

A vasut árut fuvarozás végett csakis áruforgalomra berendezett állomásra vagy mellékárukezelési helyre** köteles elfogadni (53. §., KT. 423. §.: «saját pályaikon»). Ilyenkor rendeltetési állomás és rendeltetési hely egybeesik. A vasut azonban elvállalhatja az árunak oly helyre fuvarozását is, amely nem vasuti állomás, sem mellékárukezelési hely. Ilyenkor a vasut *fuvarozói* felelőssége az utolsó vasuti állomáson (a rendeltetési állomáson) tul a rendeltetési helyig szükséges továbbszállitásra is kiterjedne. E szigorú felelősség enyhitését teszi lehetővé a KT. 432. §-a, mely szerint a vasut ilyenkor kikötheti, hogy fuvarozói felelőssége csak odáig terjed, ahol a vasuti fuvarozásnak véget kell érni, amely esetben a vasut a további fuvarozásra nézve szállitmányozónak tekintetik. Az eddigi üzletszabályzat a fuvarozásnak a rendeltetési állomáson tul való elvállalását csak oly módon ismerte, hogy a továbbszállitásról az átvevő tartozik gondoskodni, hacsak a vasut egyes helyeken a továbbszállitásra be nem rendezkedett. (Eddigi Ü. Sz. 51. §. 1. *c)* p.) Ezentul azonban a vasut minden olyan esetben, amelyben az árukat vasuti állomáson kivül fekvő rendeltetési helyre vette fel fuvarozás végett, a továbbfuvaroztatásról gondoskodni *köteles* akkor is, ha a továbbszállitáshoz közhasználatú berendezései nincsenek, feltéve, hogy a közvetlen továbbszállitásról sem a feladó, sem az átvevő külön nem gondoskodott. A V. Ü. Sz. ebben az esetben a továbbszállitásra nézve a vasutat a KT. idézett 432. §-a értelmében szállitmányozóként teszi felelőssé, ami tehát azt jelenti, hogy a vasut köteles a továbbfuvaroztatást, mint szállitmányozó, saját nevében, de a feladó rovására a KT. 385. §-ában foglalt kötelességek szem előtt tartásával, a rendes kereskedő gondosságának alkalmazása mellett eszközöltetni. (V. Ü. Sz. 76. §. [9], 85. §. [1])

Megjegyzendő azonban, hogy a KT. 407. §-a szempontjából a rendeltetési *állomás* tekintendő a «rendeltetési helynek», még akkor is, ha a fuvarlevélben a rendeltetési állomáson kivül eső rendeltetési hely van megjelölve. Jelesül a feladó ilyen esetben is elveszti a rendelkezés jogát, mihelyt az áru a rendeltetési állomásra érkezett, habár még nincs is a megjelölt rendeltetési helyen; az átvevő már ezen a helyen követelheti a fuvarlevél átadását és az áru kiszolgáltatását, hacsak a feladó, amig a rendelkezési jog őt illette, másképp nem rendelkezett. (76. §. [3])

Az uj fuvarlevélminta külön rovatot tartalmaz a rendeltetési hely megjelölésére, mely ezek szerint csak akkor töltendő ki, ha a rendeltetési hely nem azonos a rendeltetési állomással. Az átvevő lakóhelye természetesen mind a rendeltetési állomástól, mind a rendeltetési helytől is különböző lehet; a lakóhely külön megjelölése az átvevő értesitése szempontjából kivánatos.

5. A *fuvardijpótlékok* szabályozása körében a V. Ü. Sz. több rendbeli kétséget oszlat el, amely a gyakorlatban e pótlékok tekintetében felmerült.

Igy nevezetesen világosan kimondja, hogy a fuvardijpótlék fizetésének kötelezettsége *független a feladó vétkességétől* (60. §. [1.] elején). Az ebből netalán származó visszásságokat a dijszabás van hivatva enyhiteni; a dijszabásban ugyanis egységesen meg kell határozni azokat az elveket, amelyek szerint a meghatározott fuvardijpótlékok beszedése méltányosságból mellőzhető vagy alább szállitható. (60. §. [2.])

A fuvardijpótlékok az eddigi üzletszabályzat szerint is a fuvarozási szerződés megkötésével váltak esedékesekké. A V. Ü. Sz. ezt a szabályt fenntartja, csakhogy méltánytalanságok elkerülése végett bizonyos fokig enyhiti. Eddigelé ugyanis az esedékes fuvardijpótlékot (mint szerződési birságot) a vasut akkor is behajthatta, ha a fél a fuvarozástól visszalépett, noha birói gyakorlatunk ebben a kérdésben nem volt egészen következetes.* Ez a felfogás tulságos szigorra vezetett olyan esetben, midőn a jóhiszemű feladó a helytelen bevallásról idejekorán meggyőződvén, a fuvarozási szerződést stornirozta, hogy azután a történt hiba mellőzésével ujabb szerződést kössön. Ilyen esetben az uj V. Ü. Sz. a már esedékessé vált fuvardijpótlékot elengedi, de csak oly feltétel mellett, hogy ha a feladó az áru visszaadása iránt oly időben rendelkezett, midőn a vasut a bevallás helyessége iránt a vizsgálatot még meg nem inditotta. (Ha a helytelen bevallás a *C)* mellékletben felsorolt, feltételesen szállitható tárgyakra vonatkozik, a fuvarozási szerződéstől való visszalépés sem mentesiti a feladót a fuvardijpótlék alól, minthogy ez esetben biztonsági

* 1895. évi november hó 20-iki 79,479. K. M. sz. szabályrendelet a dijkedvezmények engedélyezéséről és kihirdetéséről. (R. T. 318. sz.)

** Mellékárukezelési hely az olyan vasuti kirendeltség, amely vasuti pályával közvetlen összeköttetésben nincsen; ilyeneket rendez be a vasut pl. olyan fürdőhelyeken, ahol és ahonnan az árukat a legközelebbi vasuti állomásig más fuvarozási eszköz (hajó, kocsi) közvetitésével szállitja.

* L. a Dárday-féle Igazs. Törvénytár IV. B. k. (Túry) 821—822. lapján közölt határozatokat.

szabályok megszegéséről van szó, melynek veszélyeztető volta a fuvarozás megkezdése előtt is beáll.)

A fuvardijpótlékot a V. Ü. Sz. a fuvarozási szerződésből eredő követelésnek tekinti. Kifejezetten igy rendelkezik a 76. §. [5], mely szerint «a kiszolgáltató vasut köteles a kiszolgáltatásnál a fuvarozási szerződésen alapuló összes követeléseket, ugymint a fuvardijat, *fuvardijpótlékokat* stb. beszedni» Ehhez képest a vasut törvényes zálogjoga a fuvardijpótlékok biztositására is szolgál. A fuvardijpótlék fizetése (vagy a helytelenül beszedett fuvardijpótlék visszafizetése) iránti igény pedig egy év alatt évül el, ugyanugy, mint a helytelen fuvardijszámitásból eredő igény, (60. §. [5.], v. ö. a berni egyezmény 7. czikk uj [6.] bekezdésével). A jogtalanul szedett fuvardijpótlék visszakövetelése iránti igény is épp oly kevéssé szünik meg az áru átvételével és a fuvardij kifizetésével, miként a helytelenül beszedett fuvardij visszatéritése iránti igény (97. §. [2.] 5. pont).

A fuvardijpótlékoknak ilyen felfogása mellett az átvevőt, ha az árut és a fuvarlevelet elfogadta, a KT. 408. §-a értelmében csak annyiban lehet felelőssé tenni a fuvardijpótlékért, amennyiben az a fuvarlevélből kitünik. A V. Ü. Sz. azonban az átvevő felelősségét még egy további korlátozással enyhiti; eszerint az átvevő a pótlékért csak ugy felelős, ha az nemcsak a fuvarlevélben, hanem az áru megérkezéséről szóló *értesitőben* is ki van tüntetve. (60. §. [4.])

Mi történik tehát abban az esetben, ha a vasut a helytelen bevallást csak az értesitő elküldése után fedezi fel? A vasut az árut az átvevőnek ebben az esetben is csak a kiszabott fuvardijpótlék beszedése ellenében fogja kiszolgáltatni és törvényes zálogjogát az árura az ilyen utóbb megállapitott fuvardijpótlék erejéig is gyakorolni fogja, sőt ezt a korábbi fuvarozókhoz való viszonyból kifolyóan gyakorolni *köteles* is. Ugyanez fog állani akkor is, ha a vasut a fuvardijpótlék alapjául szolgáló tényt csak a fuvarlevél kiadása után, de az áru kiszolgáltatása előtt fedezi fel. Az átvevő ezzel szemben nem követelheti azt, hogy a vasut az árut az értesitőben vagy a fuvarlevélben ki nem tüntetett fuvardijpótlék beszedése nélkül szolgáltassa ki (és a fuvardijpótlékot a feladó ellen érvényesitse), mert hiszen ő a fuvarozási szerződésen alapuló jogokat csak az abból származó (bár esetleg a fuvarlevélből ki nem tünő) kötelezettségek teljesitése mellett érvényesitheti (76. §. [2.]).

Dr. Szladits Károly,
kir. itélőtáblai biró, egyet. m.-tanár.

(Folyt. köv.)

A czégjog köréből.*

A czégjegyzékek hazájában is ingadozott a gyakorlat, egyes kérdésekben kontroverz döntések is történtek, de hogy a gyakorlat és irodalom annyira összekuszálódhatott, mint nálunk, annak mélyebb okának kell lennie.

S azt hiszem nem tévedés, ha az okot KT.-ünk jóindulatu, de szerencsétlen 16. §-ában keressük.

Pontról-pontra ki lehet mutatni, hogy a 16. §. befolyása alatt miként sülyedt a gyakorlat. Nemcsak, hogy a bejegyzés jogi természetét itélik meg helytelenül, hanem a bejegyzett czéget, mint a kereskedelmi üzlettől független vagyontömeget kezelik, amelyet — üzlet nélkül — eladni, örökölni, amelyre osztályegyezséget lehet kötni, melyet törölni nem lehet addig, mig az örökösök a hagyatékra jogerősen meg nem egyeztek, még ha az üzlet maga réges-régen meg is szünt. A czégnek az egyéntől független, önálló létet tulajdonitanak, amelyet külön is perbe lehet vonni és külön marasztalni. A KT. 12. §-ában következetesen «a régi jó hirnevü czégek» védelmét hirdetik, ami ismét számtalan más kontroverziáknak lett a kutforrása. Szóval szem előtt tévesztik, hogy a czég utóvégre is pusztán megjelenési formája a lényegnek: az üzletnek.

De ki lehet mutatni azt is, hogy a 16. §. minduntalan tévedésbe ejti jogi iróinkat is. Ennek a szakasznak a nyomán hirdetik, hogy a bejegyzés jogot állapit meg, tehát a bejegyzés maga is jog, amelyet a czégbiróság a legkülönbözőbb okokból megtagadhat.**

Hiszen egyebek között az a nézet is felmerült, hogy a czégbiróság a czéghirdetési dij meg nem fizetése esetére is megtagadhassa a bejegyzést.* Ez azt jelenti, hogy azért, mert a kereskedő az 1 K hirdetési dijat le nem fizette, a törvény 21. §-a alapján 1000 K birsággal sujtassék.

S ezt egészen természetesnek találták. Mert hiszen a kereskedelmi czégjegyzéket a kereskedő érdekében létesitették azért, hogy bizonyos nyilatkozatot megtehessen s ezáltal a KT.-ben biztositott jogok részesévé legyen.

Mindezzel az ugynevezett czégjogot annyira összezavarták, hogy a be nem avatottak joggal kérdezik, hogy hát mire is jó hát az egész czégjegyzék, amelyet a német kereskedelem annak idején egyhangulag égető szükségnek deklarált?

Tény az, hogy a czégjegyzékre, ugy ahogy azt ma használjuk, szükség nincsen. Mert pusztán annak konstatálására, hogy a bejelentő bizonyos nyilatkozatot tett-e vagy sem, továbbá annak a megállapitására, hogy a bejelentett foglalkozás a KT. egy vagy másik szakasza alá vonható-e, kár ezt a nagy apparatust müködésbe hozni, amely ellenőriz, fenyeget, birságol, bejegyez, töröl minden komoly czél és ok nélkül.

Pedig a kereskedelmi czégjegyzéknek igenis van feladata, még pedig igen fontos és komoly feladata.

Ennek megállapitása előtt azonban engedtessék meg, hogy kissé mélyebb lélekzetet vegyek.

A kereskedelem alapja a hitel, ez pedig a bizalomban birja gyökerét.

Bizalmat azonban csak az igényelhet, akinek vagyoni és jogviszonyai világosak, határozottak s bizonyos hatósági ellenőrzés mellett a nyilvánosságnak alávetvék.

A kereskedő tehát, akinek foglalkozása, egész hivatása mások bizalmában gyökerezik, aki tehát, még ha nem akarná is, mások bizalmából táplálkozik, akkor, amikor foglalkozását megkezdi, köteles gondoskodni arról, hogy vagyoni viszonyai tekintetében legelsősorban maga is tisztában legyen minden időben és minden pillanatban, szükség esetén pedig azokba mások is bepillantást nyerhessenek, és köteles gondoskodni arról, hogy a könnyed, formákhoz nem kötött, gyors és sürü forgalomban jogviszonyai tekintetében másokat akaratlanul is tévedésbe ne ejtsen.

Egyiknek eszköze már a legrégibb időben a könyv volt, a másik jogviszonyainak nyilvánosságra hozatala.

Egyik sem volt soha a kereskedő tetszésére bizva. Ugy a könyvvezetés, miként a köteles nyilvánosság megsértése már a rómaiak korában bizonyos hátrányokkal járt.**

A Hanza-városok tudvalevőleg a fegyverforgatás terén sem voltak utolsók, véres harczokat vivtak az angol flottával az északi-tengeren, a spanyol hajókkal az Atlanti-oczeánon, de hogy hatalmuk átérte egész Németországot s a magyar Trencsénben végződött,*** nem a fegyvernek, hanem a kereskedelem belső erejének köszönhették, amely a kötelező könyvvezetésen és a teljes nyilvánosságon alapszik s amely a kereskedelem részére már igen korán két hatalmas kiváltságot szerzett meg.

Az egyik a könyvek bizonyitó ereje, a másik az idegen név — a czég — használata.

Nemcsak az ősidőkben, a Phönikiaiak között, számolni most sem tudnak, vagy legalább nem szeretnek az emberek. A számoktól való irtózás nemcsak nálunk van elterjedve, a numerophobia ismeretes volt mindenütt, ahol kardot forgattak és koczkát vetettek. A kereskedőt részben már törvényes intézkedések pontos könyvvezetésre kényszeritették. Nincs mit csodálkozni azon, hogy ezek a könyvek nemcsak a kereskedők ellen, hanem magánosok ellen is bizonyitékul használtattak fel. Sőt ezek a magánosok sokszor hálával fogadták, hogy vagyoni állapotukat illetőleg legalább megbizható adatokra találtak. Angliát kivéve, a könyvek bizonyitó erejét már igen korán mindenütt készséggel elismerték.

A bizalom igen szubtilis valami. Érthető ok nélkül megrendül, meginog, elfordul. Nagy baja annak a kereskedőnek, akivel szemben ez bekövetkezik. De nagy tévedés, ha azt gondoljuk, hogy ennek csak a kereskedő adja meg az árát. Bizonytalanság

* Az előbbi közl. l. az 1. számban.

** Nagy Ferencz: 82. old. Klupaty: 63. old., még a kiválóan praktikus Vályi is: 83. old.

* Dr. Konrád: A czégbejegyzések, 27. old.

** Dig. Lib. II., XIII. 10. az argentariusokról szól ugyan, később a többi kereskedőkre is kiterjesztve; továbbá Dig. Lib. XIV. Tit. III. 11.

*** Hansesches Urkundenbuch II. 78.

vesz erőt a közönségen is, a bizonytalanság, a gyanakvás pedig kényelmetlen érzés, következik az ijedtség, végeredményben a károsodás.

Nemcsak a kereskedővilág kivánta tehát, de maga a nagy közönség ugyszólván rákényszeritette a kereskedőt vagy legalább szivesen vette, hogy az egyszer választott czéget megtartsa, ugy, hogy az üzlet tulajdonosa a czéggel szemben hova-tovább közömbössé lett.*

A kereskedő nem karddal küzdötte ki kiváltságát, hanem mindkettőt a közönség maga ajánlotta fel a rendet, a pontosságot szeretőknek, a megbizhatóknak.

S ez a két kiváltság annyira sajátja. annyira megkülönböztető jellege a kereskedőnek, hogy döntsenek le bár minden válaszfalat a kereskedő és közönség között, ezt a kettőt ujra meg ujra fel kell épiteni.**

S kiváltságait a kereskedő is fontosnak fogja tartani, ameddig a rend, a pontosság, a megbizhatóság fegyvert képez a chaoszban, a reklám-zavarban.

A két kiváltsággal egyszerre óriás fontosságot nyert a könyvvezetés és a nyilvánosság, természetes tehát, hogy a törvényhozó intézkedést keresett abban az irányban, hogy a kereskedőt megillető kiváltság által harmadik személy tévedésbe ne ejtessék, meg ne károsittassék.

A könyvek vezetését, de különösen azok bizonyitó erejét erős büntető szankczióval óvta meg, a czégek használatát és a biztos forgalmat a kötelező nyilvánossággal tette lehetővé — a czégjegyzékkel.

Végeredményben mindkettő a kiváltság ellenértéke, amelylyel a kereskedő a közönségnek tartozik, végeredményben mindkettő a kereskedő részére biztositott bizalom megóvására kényszereszközt képez.

A kereskedelmi czégjegyzék tehát intézményes biztositéka annak, hogy a kereskedő a belé helyezett bizalomnál fogva — talán akaratlanul is — mást meg ne kárositson, mint ilyen nem a kereskedő érdekében, hanem kizárólag az üzleti összeköttetésbe lépők érdekében vezettetik.

A czégjegyzékbe való bejegyzés is eszerint nem jog, hanem kötelesség.

Hogy a törvény a czégjegyzék rendeltetését a nagy közönséggel szemben megállapitotta, csak természetes dolog. Ha a czégjegyzéket elfogadta, az azokhoz füződő következményeket is meg kellett állapitania. De ebből azt következtetni, hogy a czégjegyzék a kereskedő érdekében vezettetik, ez éppen annyi, mintha azt mondanák, hogy a kereskedelmi könyvek nem vezetésére vagy hamisitására kiszabott büntetés a kereskedő érdekében áll.

Szememre fogják hányni, hogy a kérdést tulságosan megalapoztam, hogy elég lett volna a KT. 21. §-ára való hivatkozás. Ebből elegendően kitünik, hogy a bejegyzés nem lehet jog, hanem kötelesség, hogy a czégjegyzék nem a kereskedő érdekében, hanem — ugyszólván — ellene vezettetik.

Megérdemlem — érzem — ezt a szemrehányást, ha jövőben erre nézve félreértés nem lesz. *Dr. Nitsche Győző.*

(Folyt. köv.)

Az igazságszolgáltatás csődje felé.

A fővárosi biróságok tarthatatlan helyzete arra birta az ügyvédi kar száz tagját, hogy a budapesti ügyvédi kamaránál rendkivüli közgyülés egybehivását kérelmezzék. Ugyanekkor a budapesti kereskedelmi és iparkamara is foglalkozik ugyanezzel a tárgygyal.

Nem egyizben mutattunk rá arra, hogy a biróságok állapota az egész országban mily siralmas, hogy a jogkereső közönség panaszai süket fülekre találnak és a váltakozó igazságügyi kormányok elhanyagolják a biróságok rendbeszedésének és rendbentartásának dolgát. Ezek az évről-évre ismételten visszatérő panaszok nem mai keletüek. Már 25 évvel ezelőtt panaszolta lapunk, hogy «mindenre van idő és pénz, csak igazságügyi alkotásokra nincs.» Már 1884-ben kesergett a miatt, mert «a három-négy hónapos tárgyalási határidők állandóak lettek és a kiadmányozás is késedelmes». «November közepén beadott keresetekre márczius közepére tüzik ki a határidőket. A birák fuldokolnak a munkában.»

Pedig a 25 évvel ezelőtti helyzet azóta még rosszabbodott. Az ügyforgalom rendkivüli mértékben emelkedett, minek ellenében a felügyelet javitásával vagy részleges foltozgatással, aprócseprő személyszaporitással iparkodtak az igazságügyi kormányok operálgatni.

Hogy az igy elért sikerek csak ideig-óráig tartók voltak, azt néhány példával igazoljuk.

Az ország közállapotairól szóló jelentések tanusága szerint a járásbirósági kontradiktorius perek közül 1905-ben 80·5, 1906-ban 81·7, 1907-ben 81% fejeztetett be három hónapnál kevesebb idő alatt; 1908-ban már ez az arányszám leszállott 79·2%-ra, ellenben a három—hat hó, valamint a hat—tizenkét hó alatt elintézett perek száma megfelelően emelkedett. A járásbirósági perekben 1908-ban a hátralék 13,764-el szaporodott az előző évhez képest, a törvényszéki rendes perekben pedig a hátralékok 3408-czal haladták meg az előző év hátralékait. A törvényszékek, mint felebbezési biróságok hátralékai 1906-ban 24·5, 1907-ben 26·1, 1908-ban pedig már 27·9%-ot tettek ki.

A büntető ügyek elintézése tekintetében ugyancsak rosszabbodott a helyzet. Mig 1905-ben, a megindulástól számitott egy hónapon belül az összes járásbirósági bünügyek 62%-a fejeztetett be, addig 1906-ban 60, 1907-ben 58, 1908-ban 54% volt ez az arányszám. A három hónapon belül befejezett ügyek arányszámai is ugyanezt a csökkenést fejezik ki. 1905-ben 96, 1906-ban és 1907-ben 93, 1908-ban 91%-a az ügyeknek nyert három hónapon belül befejezést. Ugyancsak az eljárás meglassubbodását vehetjük észre a törvényszéki bünügyekben is. Az elsőfokon jogerős itélettel véget ért ügyek közül ugyanis hat hónapon belül elintézést nyert 1908-ban 69·8%, (1906-ban 72·3%, 1907-ben 73·5%), egy éven belül 92·7%, (1906-ban 93·1%, 1907-ben 94·1%), egy évnél tovább tartott 7·3%, (1906-ban 6·9%, 1907-ben 5·9%).

Ámde mindezen számadatok csak az országos átlagot tüntetik fel, de nem nyujtják képét annak a sivár helyzetnek, amelyet egy-egy bíróság képe nyujt, valamint nem tüntetik fel az adminisztráczióban csaknem mindenütt észlelhető visszaesést.

Különösen a budapesti birósságokkal bánt mostohán a legutóbbi két igazságügyi kormányzat, pedig hiteléletünk legnagyobb része Budapesten bonyolódván le, a közhitel érdeke megkivánja, hogy ezen birósságok a legjobb birákkal legyenek ellátva és a legjobban adminisztráltassanak.

Ime, néhány adat a budapesti birósságokról:

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszékhez 1907-ben 146,761, 1908-ban 167,820 ügydarab érkezett. A kereskedelmi perek száma folyton nő. A budapesti járásbirósságoknál 1905-ben 106,880, 1906-ban 108,200, 1907-ben 122,189, 1908-ban 138,795 per indult meg. Egy-egy birónak 3000-től 4000-en felüli keresete is volt. Az ugyanitt benyujtott végrehajtási kérvények száma 1907-ben 55,743, 1908-ban 63,369 volt.*

Ezzel a rendkivüli munkatorlódással szemben az igazságügyi kormányzat csaknem teljesen passzive viselkedett, ugy, hogy daczára a birói, jegyzői és kezelői kar önfeláldozó müködésének az igazságszolgáltatásnak valóságos csődje következett be.

A budapesti kir. itélőtábla elnöke a budapesti ügyvédi kamarához intézett átiratában ezen panaszokra vonatkozólag a következőket irja: «Ami az általános panaszt illeti, hogy a budapesti kir. járásbirósságoknál a kezelés késedelmes és rendetlen, erre vonatkozólag a kir. járásbirósságok ügyvitelének és ügykezelésének időszaki megvizsgálása tárgyában hozzám felterjesztett iratokból, valamint a most foganatositott felügyeleti vizsgálat adataiból megállapitottam, hogy a panasz egyes esetekben jogosult, de ezektől eltekintve meggyőződtem arról, hogy a kezelés lassuságát nem a birósági személyzet tevékenységének fogyatékossága okozza, hanem annak oka nagyrészt az ügyforgalomnak időnkénti emelkedésében keresendő, melylyel a személyzet fokozott szorgalma daczára sem tud állandóan lépést tartani. Az ilyen hullámzásnak

* Haab: Beitrag zur Geschichte der Handelsfirma.

** Ezzel szemben szinte a komikum erejével hat az olasz kodifikáló bizottság kifakadása a czégjegyzék ellen: Le inscrizioni ordinate . . . vengano ad imprimere un carattere che si risente delle antiche tradizioni di separazione dalle altre classi di cittadini. Emellett azonban meghagyták a czégek használatát. Tout comme chez nous — a kereskedelmi birósságok megszüntetése.

* L. erről a kérdésről Révay Bódog kir. járásbiró előadását *A járásbirósági tömegnapokról.*

természetes következménye azután az, hogy időközönkint a munka megtorlódik. Az ilyen megtorlódásokat hirtelen megszüntetni nem lehet, de azért az előállott ügymeneti zavarok enyhitéséről a lehetőség szerint gondoskodás történik.»

A fentebb idézett adatok, valamint az átirat óta történtek is igazolják abbeli felfogásunkat, hogy a panaszolt bajok, nem — mint a kir. táblai elnöki átirat mondja — átmeneti jellegü, időközi munkatorlódások, hanem mélyen igazságügyünk szervezetében és az igazságügyi kormányzat kezelésében rejtőző hibás irányzatok kifolyásai. Ideiglenes intézkedésekkel és apró-cseprő adminisztrativ eszközökkel tehát enyhiteni lehet ugyan a bajokon, de ezen módon a már-már sulyos válsággal fenyegető problémát megoldani nem lehet.

Hogy nem holmi átmeneti zavarok az okai a felmerült panaszoknak, azt abból is lehet látni, hogy az átirat óta a helyzet még sulyosbodott.

Köztudomásu tény, hogy a keresk. és váltótörvényszéknél egytől másfél évig is eltart, mig a becsomózott kereskedelmi perek elintéztetnek; ugyanezen bíróságnál egy-egy váltóelőadó referádájában 17—20 ezer ügyszám is megfordul, amellett, hogy a váltóreferensek a referádájukban levő összes váltópereket, sőt kereskedelmi pereket is kénytelenek referálni. Nem csoda, ha a juliusi váltóperek még elintézetlenek. A felebbezési tanácsok 4—5 hónapos határidőket tüznek.

A budapesti kir. törvényszék felebbezési tanácsainak tárgyalási határidei ugyanilyenek. Ezen törvényszéknél is vannak még elintézetlen májusi és juniusi rendes perek.

A járásbíróságoknál ugyancsak 4—5 hónap a rendes határidő a folytatólagos tárgyalásokra. (Akad 6—7 hónapos terminus is.)

A pestvidéki törvényszéknél hét hónapos határnapok tüzetnek ki. A hátralékok igy is rendkivül nagyok, mert a felebbezési tanács tagjai kénytelenek rendes pereket is referálni, sőt néha a büntető tanácsoknál is kisegiteni. Az ujpesti járásbíróságnál kiküldő és végrehajtást jóváhagyó végzésekre hetekig, hónapokig kell várni, bárha nem is a bíróság tagjai, hanem a végrehajtók és becsüsök fogalmazzák ezen határozatokat. Gyakori a helyesirási hibáktól hemzsegő vagy olvashatlan határozat kiadmány. Az egyik gépirónő fizetését az ujpesti ügyvédek fizetik és az ezen czélra szükséges összeget a birósági kézbesitő gyüjti össze.

A budapesti büntető járásbíróságnál (amelynek itélkezési szinvonaláról — néhány biró kivételével — jobb nem beszélni) ugyancsak ilyenek a határidők.

A büntetőtörvényszéknél egészen a legutóbbi időkig hónapokig nem jutottak a birák és jegyzők az itéletek irásba foglalásához; százat meghalad azon esküdtbirósági tárgyalások száma, amelyek kitüzésre várnak; a vizsgálóbirák állandóan óriási hátralékokkal küzdenek, minek következménye a vizsgálatok szertelen elhuzódása és vizsgálati fogságnak abnormisan hosszu tartama lett.

Ezek az adatok csak kisebb részét adják vissza azoknak a panaszoknak, melyek a budapesti bíróságokkal szemben naponkint felmerülnek.

Az itélkezés szinvonaláról persze nem beszélünk. Részben a szelekczió hiányos volta, részben az óriási anyagtorlódás az oka annak, hogy az itélkezés szinvonala a budapesti bíróságoknál nem üti meg az egy évtized előtti mértéket. Nem akarunk egyesekre reámutatni, csak konstatáljuk, hogy a budapesti bíróságoktól a legkiválóbb birák vonattak el, anélkül, hogy helyük mindenkor aequivalens erőkkel töltetett volna be.

Hozzájárult ehhez a személyzet rossz beosztása. Az utóbbi években az igazságügyi kormányzat excellált abban, hogy a hivatalvezetőket és birákat egyéniségüknek, képzettségüknek és gyakorlatuknak meg nem felelő pozicziókra helyezze.

Betetőzte ezeket a nagy hibákat a személyzetben az ügyforgalom emelkedéséhez képest helyén nem való túlzott takarékoskodás. Még a dijnokokkal is garasoskodott az igazságügyi kormány, ugyannyira, hogy csak a jogi sajtó és az ügyvédi kamara többszöri erélyes felszólalása volt képes elérni, hogy a törvényszéki és kir. táblai elnök sokszoros sürgetéseinek eleget téve, a kiadmányozásban beállott *féléves hátralékok* eltüntetése végett néhány leiró költsége engedélyeztessék.

Ahol szükség volt hat-nyolcz uj bíróra, ott engedélyeztek hármat-négyet, anélkül azonban, hogy ezek mellé jegyzőket adtak volna. Ennek ismét az volt a következménye, hogy a jegyzők által elintézendő folyó ügyek hátramaradtak, ha pedig a jegyző nélküli biró ráfanyalt ezek elintézésére, akkor a perek elintézése szenvedett a kurrenczia miatt.

Rendes kezelőszemélyzet helyett az igazságügyi kormány igen rosszul fizetett dijnokokkal — és pedig nagyrészt ideiglenesekkel — operál, a leirószemélyzetnél pedig nem helyez sulyt arra, hogy a gépirásban és gyorsirásban jártas irnokok alkalmaztassanak, holott néhány gyorsiró a birák fogalmazási munkáját rendkivül megkönnyithetné és meggyorsithatná.

A birósági helyiségek elhelyezésére sem forditottak gondot igazságügyi kormányaink, melyek tétlenül eltürték a járásbíróságok botrányos helyiségeit, ahelyett, hogy végre valahára megvalósitották volna a központi járásbíróságot.

A kinevezési politika is sokban hibás. Behozták a válogatás nélküli automatikus előléptetést, amely éppen nem volt alkalmas arra, hogy a már révbe jutott és felsőbirói előléptetést nem remélő gyengébb birákat a munkára ösztönözze, hiszen e kinevezéseknél ma kizárólag a rangidősbség lévén uralkodó, minden biró megerőltetés néikül is elérheti a VIII. és VII. fizetési osztályokat. A kiválóbb birák pedig elkeseredve tapasztalják, hogy szorgalmuk, kiválóságuk jutalmazásra nem számithatnak, mert őket mégis megelőzik a sokkal gyengébb elemek. Az automatikus előléptetésnek egyébként igen helyes rendszere ekképpen keresztülvive nem maradt kihatás nélkül a birói kar müködésére és az elért eredményekre.

És mindezen visszásságok előtt kellett volna megemlékeznünk a rég elavult, bureaukratikus ügyviteli rendszerről, melynek reformját szintén egy emberöltőn át hiába sürgetjük és amely a maga komplikáltságával és észszerütlenségével megakasztja az igazságszolgáltatást és teljesen hiábavaló módon leköti a legjelesebb birói munkaerőket.

Az uj igazságügyi kormánynak végre-valahára rá kell szánnia magát ezekkel a lehetetlen állapotokkal szemben az erélyes fellépésre, a gyökeres reformra.

Ma már nem lehet megelégedni a foltozgatással, az apró-cseprő, kisegitő eszközökkel való operálással.

Elsősorban is az egész országban mindenütt, ahol csak hiány van birói vagy kezelő személyzetben, ideiglenes személyszaporitást kell engedélyezni, hogy az igazságszolgáltatás teljes csődje elkerültessék. Ez azonban csak ideiglenes intézkedés lehet.

A második lépés legyen mindazon ügyviteli egyszerüsitéseknek *késedelem nélküli* keresztülvitele, amelyek rendeleti uton, a törvényhozás hozzájárulása nélkül megtehetők.

A harmadik eszköz azon törvényhozási intézkedések sürgős előkészitése, amelyek az ügyvitel egyszerüsitésére és a bíróságok tehermentesitésére szükségesek, de amelyek a törvények módositása nélkül keresztül nem vihetők. Ezek közt ujra külön is kiemeljük a budapesti járásbíróságok központositásának megvalósitását.

Mindez azonban gyorsan történjék meg és ne hivatkozzék igazságügyi kormányunk a majdan megalkotandó általános perrendtartásra, mert immár oda jutottunk, hogy ha a perrendtartás valamikor végre-valahára tényleg megalkottatik és törvénybe lép, a mindenütt felhalmozódott óriási hátralékok az életbeléptetés munkája elé csaknem leküzdhetetlen akadályokat gördítenek és lehetetlenné teszik az uj törvény helyes végrehajtását.

Dr. Balog Arnold.

Jogirodalom.

Magyar Anyagi Büntetőjog, egyuttal mutató a «Büntető Jog Tára» eddig megjelent 58 kötetében foglalt anyagi jogi határozatok és értekezések tartalmához. — Németh Péter nyug. kir. curiai biró közremüködésével irták: dr. Németh Péter törvényszéki jegyző és dr. Steiner Imre budapesti ügyvéd, a «B. J. T.» belmunkatársai.

A BP. életbeléptetésével csaknem egyidőben Németh Péter nyug. curiai biró a «B. J. T.»-nak megalapitása óta szerkesztője, «Magyar Anyagi Büntetőjog» c. akkor már közkézen forgott müvét másodizben rendezte sajtó alá.

A mü, mely kitünő testvérlapunk összes anyagjogi határozatainak és czikkeinek tartalmát rövid, de velős kivonatban közölte a vonatkozó §§. szövege után, tartalmának gazdagsága és kezelhetőségének könnyü volta folytán a kézikönyvek terén addig nem tapasztalt vevőközönségre tett szert.

Az azzal csaknem egyidejüleg életbelépett BP. kivonta ugyan a Curia hatásköréből a ténykérdést, de másrészt a törvény 441. és 442. §§. által a Curiának hatalmas egységesitő jogkört biztositott. Innét, hogy a gyakorlati jogászközönség az u. n. uj irányok daczára ma jóval nagyobb sulyt helyez a felsőbiróságok döntéseinek ismeretére, mint valaha.

Hálára kötelezték tehát a jogászközönséget szerzők, midőn a második kiadásában teljesen elfogyott müvet most harmadik kiadásában rendezték sajtó alá.

A korábbi kiadás összes előnyeit ebben a kiadásban is megtaláljuk; a novella vonatkozó §§-t szerzők a Btk. megfelelő §-a után közölték. Oly itéletek, melyek álláspontját a Curia végleg elhagyta, vagy az időközben életbelépett ujabb törvények által értéktelenekké lettek — igen helyesen — kimaradtak a gyüjteményből. A gyakorlatot megvilágitó czikkekben tárgyalt kérdést az illető curiai határozattal párhuzamosan idézték. A bizonyitás kérdésére kiváló gondot forditottak. A teljes ülési és a jogegység érdekében hozott határozatokra külön is felhivják az olvasó figyelmét.

Ha mindezekhez hozzáveszszük, hogy szerzők a Curiának a tény- és jogkérdést elválasztó itéleteit bünczelekményekként csoportositva közlik — mely főfontosságu gyakorlati követelményre ily kiváló gondosságot tankönyvrevizióink közül, az egy Finkeyt kivéve, senki sem forditott — ugy kétségtelennek kell, hogy tartsuk, hogy ezen harmadik kiadás szintoly kedvező fogadtatásban fog részesülni, mint az előzői.

Szóval ezt a nagy szorgalommal és szakavatottsággal szerkesztett kitünő müvet a legmelegebben ajánlhatjuk. *x. y.*

Különfélék.

— **A kir. Curiához** 1909. évben beérkezett 6071 polgári, 999 váltó-kereskedelmi és csőd, 64 urbéri, 283 felülvizsgálati ügy, 4848 büntető ügy, 248 fegyelmi ügy, 418 ügyvédi tanácsi ügy, 218 képviselőválasztási, összesen 17,140 ügydarab. Az előző évről maradt 2521 hátralékkal együtt elintézendő volt 19,670, elintéztetett 17,670, hátralékban maradt 2000 ügy. Az előző évvel összehasonlitva, a beérkezett ügyek 708-czal szaporodtak, az elintézendők száma 3078-czal, az elintézett ügyek száma 2557-tel, a hátralék 521-gyel apadt. A Curia tehermentesitése előtti évnek adataival összehasonlitva, a következő figyelemreméltó eredményeket látjuk:

	Beérkezett	Elintézendő volt	Elintéztetett	Hátralék
1906-ban	26,449	37,301	26,639	10,662
1909-ben	17,149	19,670	17,670	2000

Ime, a tehermentesitési törvény hatása legfőbb biróságunkra. Mint érdekes adatot emeljük ki, hogy lényegében ugyanazon létszám mellett az elintézések száma folyton csökken. 1906-ban 26,639, 1907-ben 25,462, 1908-ban 20,227, 1909-ben 17,670 ügy nyert elintézést. Reméljük, hogy legfőbb biróságunknál az elintézések alapossága az elintézett ügyek számának csökkenése arányában folyton javul.

— **A Magyar Jogászegylet** elnöke, Nagy Ferencz, a választmány tagjaihoz intézett köriratában többek közt a következő fontos programmszerü kijelentéseket teszi:

Teljes-üléseinket és bizottságaink tárgyalásait ugy kell szervezni, hogy azoknak napirendjére, czéltudatosan és nem ötletszerüen, minden fontosabb, a törvényelőkészités körébe vágó kérdés kitüzessék.

Rendszeresen fel kell dolgoznunk és kritikai méltatásban kell részesitenünk a birói gyakorlatot.

Pályakérdéseinket olyképp kell megválasztani, hogy a kidolgozandó tételek, előre meghatározott rend szerint, a jogtudomány minden ágát felöleljék.

Értekezéseink, ugyszintén a könyvkiadó-vállalat kiadványai, különösen jogrendszerünk elhanyagolt részeit kell, hogy beható tudományos feldolgozásban részesitsék s kivánatos, hogy e müvek szigoru tudományosságuk mellett a gyakorlati jogász igényeinek is megfeleljenek.

Folytatni kivánjuk és pedig az eddiginél szélesebb keretekben a jogfejlesztés jelentősebb problémáinak kötetlen alakban való megbeszélését. Egyes plenáris-ülések tárgyául irodalmi események, törvények és törvényjavaslatok ismertetését fogjuk kitüzni.

Számos oldalról felmerült kivánalomnak eleget teendő, kézbe kell vennünk a tizennégy év óta össze nem gyült Magyar Jogászgyülés rendezését.

Tervbe vettük továbbá, hogy évkönyvet adunk ki, mely a Jogászgyülés iratait s tárgyalásait tartalmazná s amelyben ezenfelül jogi életünk nevezetesebb eseményeit, irodalmunk eredményeit, valamint az ezekkel szemben felmerülő kivánalmakat foglalnók össze.

Végül szorosabb összeköttetést akarunk biztositani a vidéki jogásztársaságok s a Magyar Jogászegylet között; máris történtek előkészületek arra, hogy egyesületünk kiváló tagjai több vidéki városban az ottani jogásztársaság ülésein, mint egyesületünk megbizottai, általánosabb érdekü jogtudományi kérdésekről, előadásokat tartsanak.

— **A Patronage-Egyesületek Országos Szövetsége** folyó évi február hó 6-án d. e. 11 órakor hivatalos helyiségében (igazságügyminisztérium II. 97.) rendkivüli közgyülést tart, amelyen tárgyalás alá kerülnek: 1. a Szövetséghez benyujtott s a II. Országos Patronage-kongresszuson előterjesztett inditványok; 2. a 27,400/1909. I. M. számu rendelettel szervezett fiatalkoruak felügyelő hatóságának viszonya és kapcsolata a patronage-egyesületekkel; és 3. a patronage-egyesületek alakitása érdekében eddig kifejtett müködésének eredménye s a további tennivalók irányának megállapitása.

— **A büntető törvényt** ma érvényes alakjában a módositó és kiegészitő törvényekkel zsebkiadásban adta ki a Franklin Társulat «*Magyar Törvények*» czim alatt most megindított sorozatos vállalatában. A rendkivül tetszetős kiállitásu könyvecske tartalmazza a büntettekre és vétségekre nézve érvényben álló összes anyagi jogszabályokat. A teljes joggyakorlatot *dr. Lengyel Aurél* kiváló gonddal és szabatossággal illesztette be az anyagba. A 358 oldalra terjedő kötet ára 3 K 60 f.

— **A budapesti kir. büntetőtörvényszéknél** három irányban mutatkozott rendkivüli hátralék: egyrészről az esküdtbirósági ügyek kitüzése körül, mert százon felüli esküdtbirósági ügy nem volt kitüzhető. Ezen az esküdtbirósági ciklusoknak lényeges szaporitása által fognak segiteni. A másik jelentékeny késedelem az itéletek irásba foglalása körül volt tapasztalható; e tekintetben részben a munkaerők jobb kihasználása, részben a leiró személyzet és az irógépek szaporitása fogja meghozni a kivánatos eredményt. A legnagyobb anomalia a vizsgálóbirói ügyek körül volt, mert a vizsgálatok száma az utóbbi években rendkivüli mértékben felszaporodott, anélkül, hogy a vizsgálóbirói személyzet is szaporittatott volna. Hozzájárult ehhez, hogy a határozatokat maguk a vizsgálóbirák és a hozzájuk beosztott segéderők voltak kénytelenek a megfelelő leiró személyzet hiányában leirni és kiadmányozni.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék uj elnöke, Stipl Károly, a rendkivüli mértékben megszaporodott vizsgálóbirói hátralékok megszüntetése okából két helyettes vizsgálóbiró kirendelését eszközölte ki, ugy hogy 100 vizsgálati ügy, amely a rendkivüli munkatorlódás folytán állandó hátralékot képezett, a két vizsgálóbiró-helyettes között osztatott szét. Természetesen a leirási anomáliák megszüntetésére is segitség jön.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** Egy 47,772 K iránt folyó perben a temesvári kir. törvényszék a perbeli ügyvédek járandóságait 780 és 800 K-ban állapitotta meg. A temesvári kir. itélőtábla 2475. sz. itéletében e megállapitásokat hivatalból *350* K-ra szállitotta le.

— **A nagyenyedi kir. járásbiróságnak** 1909. V. 1071. számu november 14-én kelt kiküldő végzése, miután emiatt panaszszal éltem (váltóügyben), nekem Budapesten 1910 január 5-én kézbesittetett.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A biró és az itélkezés.** (Richter und Rechtsprechung.) Dr. Düringer Albert, a német birodalmi törvényszék birája szól bele érdekes füzetben a biró és törvény helyes viszonyának el nem alvó vitájába. A füzetnek körülbelül harmada polemia Fuchs karlsruhei ügyvéddel. A szerző nézeteinek összefoglaló előadása csak mintegy hatvan oldalra terjed. Ilyen szük téren terjedelmesebb fejtegetésekre természetesen nincs hely, de az iró a tárgyához tartozó kérdésekben állást foglal s nézetét meg is indokolja. E nézetek igen figyelemreméltók s az indokolások igen tartalmasak. Jellemző különösen az iró itéletének józansága, amelyet tulzó követelések meg nem tévesztenek. Az u. n. szabad itélkezés hiveinek törekvéseit és czéljait méltányolja, de felforgató reformeszméiket nem támogatja. Nem vonja kétségbe, hogy a birónak van u. n. törvényhozói feladata, mert a törvények hiányosak, de ez a birói törvényhozás csak kiegészitheti a törvényt és sohasem ütközhetik a törvénybe. Helyesnek tartja, hogy az itélet gyakorlati következményeit se tévessze szem elől a biró, de az opportunitás nem lehet irányadó és a legtöbb esetben nincs is meg a lehetősége annak, hogy a biró a felek érdekeinek összevetésére alapitsa itéletét. Ily józan szellemben tárgyalja a biróképzésnek és a birói szervezetnek némely idevágó kérdését is, ez utóbbiak közt különösen az egyes és társasbiróságok előnyeit és hátrányait és a szakértő-birák alkalmazását, ami az ipartörvény és szabadalmi törvénytervezetek birálata kapcsán éppen most vita tárgya nálunk is. Kivánatos volna, hogy azok, akiket e dolgok foglalkoztatnak, ezt a reális eszmékkel telt dolgozatot elolvassák. *w. r.*

— **A kereskedelmi alkalmazottak hatáskörének** a főnök részéről való lényeges korlátozása elegendő ok a szolgálati szerződésnek idő előtti felbontására. (Német birodalmi törvényszék 1909 okt. 8.)

— **Szédelgés az aranykővel.** Az angol jogi lapok egy ujfajta amerikai szédelgésre hivják fel a közönség figyelmét. A «golden brick swindle» technikája a következő. Amerikából egy rég elhalt személy czimére levél érkezik ; az elhunyt hozzátartozói felnyitják s elolvasás után megértik belőle, hogy az elhunyt 15 év előtt egy szegény kivándorlottnak segitségére volt. Ez most hálásan emlékezik vissza a czimzett jótéteményére s közli vele, hogy egy bányában értékes aranyérczre bukkant. Felhivja, utazzék ki, hogy a leletet közösen aknázzák ki. Ha a czimzett hozzátartozója elhiszi a mesét s áthajózik, a feladó értékes valódi aranyérczet — rendesen egy 2000 dollár értékü tömböt mutat fel s ennek segélyével a «bányajogositvány kiváltása czéljaira» fosztja ki áldozatát. Legutóbb egy angol, mielőtt megkárositották volna, gyanut fogott s telefonált a rendőrségnek, de a szédelgő elmenekült.

— **Anglia törvényhozása az 1909. évben.** VII. Edvárd király 9. dekretumának fontosabb fejezetei a következők : Az egész országban munkaközvetitő-intézeteket állitanak fel évi 200,000 font költségen, melyek egymással clearingszerü összeköttetésben állnak (7.). — Délafrika gyarmat parlamentáris alkotmányt kapott, melyről külön emlékezünk meg (9.). — A birósági ügyviteli szabályokat kibocsátó bizottságba, mely eddig kizárólag birákból állt, négy ügyvéd is küldetett ki, két-két tárgyaló (barrister) és ügyvivő (solicitor ügyvéd), kik közül egynek vidékinek kell lennie (11.). — A tengeri biztositással üzött visszaélések meggátlására érvénytelennek nyilvánitja és bünteti az olyan biztositási szerződést, mely szerint a biztositott nem köteles a hajórakományhoz füződő érdekét kimutatni (12.). — Az iskolanovella feljogositja a nyilvános elemi iskolai hatóságokat, hogy a gyermekeket a szülő költségén orvosi gyógykezelésben részesithessék (13.). — A valódi ir, kézzel szőtt vászon és gyolcs védelmére a 21. fejezet elrendeli, hogy minden darab szegélyébe ezeket a szavakat kell beszőni : «Irisch hand-woven» (kézzel szőtt ir készitmény). — A skót fogházak felügyelő-bizottságába legfeljebb a tagok egyharmada erejéig nőtagok is választandók (27.). — Egy további iskolanovellának (29. fej.) a következő intézkedése érdekesebb : ha valamely tanintézet hallgatója ösztöndijat élvez azzal a kötelezettséggel, hogy közszolgálatba lép s az ellenkező esetre a felvett összegek visszafizetésére kötelezi magát, ez a megállapodás akkor is érvényes, ha az illető kiskoru s a felvett összegek a köztartozások módjára hajthatók be. — Villamos világitási berendezések czéljaira a kisajátitás megengedhető (34.). — Az esküt eddig a szentirás megcsókolása mellett tették le, ami közegészségügyi szempontból aggályos ; a 39. fej. elrendeli, hogy az esküt felemelt kézzel kell tenni, melyben az esküt tevő, ha keresztény, az uj, ha pedig zsidó, az ótestamentumot tartja.

— **Jutalék részvényjegyzés közvetitéséért.** Alperes felperesnek 3000 darab uj részvénye «eladásáért» jutalékot kötelez ; felperes megszerzi a részvényjegyzőt, de alperes — készpénze nem lévén — a jutalék kifizetése helyett 1000 darab uj részvény átengedésére kötelezi magát felperessel szemben. A lordkanczellár birósága a megállapodást érvénytelennek mondja ki. Alperes társaság ujkibocsátásu részvényeit nem «adhatja el», tehát nem adásvétel, hanem részvényjegyzés közvetitéséről van szó ; ennek fejében pedig közvetitődij gyanánt uj részvények nem bocsáthatók ki érvényesen.

— **Utazó békebirák Törökországban.** Nedsmeddin bey török igazságügyminiszter ezen intézmény meghonositását czélzó törvényjavaslatot terjesztett elő. A javaslat a békebirákat a franczia juges de paix mintájára szervezi, mig az utazó birák intézményét az angol birósági szervezetből meriti. «A falvak lakosai nem lesznek többé kénytelenek nagy távolságra, tetemes költséggel járó utazást tenni, hogy igazaikat keressék, rend és békesség fogja a legtávolibb falut is felkeresni», mondja a javaslat megokolása.

— **A szerzőjog Amerikában.** Az Egyesült-Államok a szerzői jog tekintetében eddig érvényben volt 17 apró törvényt az egész Unióra kiterjedő uj törvény alkotásával hatályon kivül helyezték és uj törvényben a szerzői jogon fontos változtatásokat eszközöltek. A nemzetközi szerzői jogi viszonyokat illetőleg különösen nagy fontossággal bir a manufacturing clause intézményének megszoritása. Eszerint ugyanis az európai kiadók csak az esetben részesültek az Egyesült-Államok területén szerzői jogi védelemben, ha a szerző munkájának két oly eredeti példányát helyezték letétbe az Unio szerzői jogi hivatalánál, amely példányokat az Egyesült-Államok területén készült tipusokkal ugyanott nyomták. Az Unióval szerződéses viszonyban levő államok helyzete is csak annyiban volt előnyösebb, hogy az ily államok területén megjelent külföldi irói és müvészi alkotások egy évig ideiglenes védelemben részesültek azon feltétellel, hogy az amerikai kiadást egy éven belül a szerzői jogi hivatalban bemutatják. Az uj törvény a manufacturing clause-t csakis az angol nyelvü irói alkotásokra és a kőnyomás vagy fotogravür utján készült könyvillusztrációkra tartotta fenn, ezek közül is kivéve azokat, amelyek valamely külföldi tárgyat ábrázolnak és vagy valamely tudományos mü illusztrációjául szolgálnak, vagy pedig valamely müvészeti alkotást reprodukálnak. Nem angol nyelvü munkák tehát nem esnek már a manufacturing clause alá, ami által lehetővé válik, hogy az Unióval kötendő szerződések a szerzői jogot valóban hatályosan védelmezhessék.

—

— **A Telekkönyv** czimü folyóiratnak 1907., 1908., 1909. évfolyamait — amig a készlet tart — ingyen kapják meg azok az uj előfizetők, akik a lapot még eddig nem járatták és akik arra *8 K* összegnek a lap kiadóhivatalába (VIII., Gyöngytyuk-utcza 14. szám) beküldésével *1910. évre* előfizetnek.

A Magyar Jogászegylet f. évi január hó 15-én (szombaton) délután 6 órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Magyary Géza egyetemi tanár következő czimü előadása: «A bécsi jogsegélykonferenczia eredményei.» Vendégeket szivesen lát az egylet.

Most vizsgázott fiatal ügyvéd, fővárosi s vidéki gyakorlattal, szerény fizetés mellett fővárosi, vagy vidéki ügyvédi irodában alkalmazást keres. Czime megtudható a kiadóhivatalban.
13600

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, dr. juris, aki németül is beszél és ir, nagyobb forgalmu irodában keres irodavezetői állást Budapesten, vagy esetleg vidéken. Ajánlatok dr. *K. I.* czimére küldendők a kiadóhivatalba.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 3. szám. Budapest, 1910 január 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Székely Ferencz. — A bécsi jogsegély-konferenczia eredményei. *Dr. Magyary Géza* egyetemi tanártól. — Az uj vasuti üzletszabályzatról. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró, egyetemi magántanártól. — A czégjog köréből. *Dr. Nitsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Közigazgatási Döntvénytár III. kötetéhez.

Székely Ferencz.

Végre ismét szakembert üdvözölhetünk az igazságügyminiszteri székben, a politikusokat végre felváltja az igazságügy szolgálatában tevékeny férfiu.

Székely Ferencz ugy is mint biró, ugy is mint ügyész és mint a koronaügyészség vezetője, hosszu időt töltött el az igazságügy szolgálatában, ismeri birói és ügyészi szervezetünk fogyatékosságait, tisztában van a hibákkal és hézagokkal.

A gyakorlatban szerzett tapasztalatokon kivül az uj miniszter müködésére termékenyitő hatással lesz az is, hogy mint az irodalom munkása és mint a Magyar Jogászegyletben évtizedeken át vezető szerepet vivő szakférfiu és mint ezen egyesületnek évek óta tevékeny alelnöke, a magasabb szempontokat is érvényesitette az igazságügyi kérdések tárgyalásánál.

Anélkül, hogy Székely Ferencz részletes programmját ismernénk, meg vagyunk róla győződve, hogy az uj miniszter müködésében értékesiteni fogja mindazokat a becsés tapasztalatokat, amelyeket az uj igazságügyminiszter eddigi pályáján szerzett.

Székely Ferencz tudja, hogy nagyszabásu törvényhozási alkotásokra van szükségünk abból a czélból, hogy a magyar igazságügyet előbbre vigyük, de azzal is tisztában van, hogy adminisztrativ uton is sok bajon lehet segiteni.

Különös fontosságot tulajdonitunk annak, hogy Székely Ferencz hosszu időt töltött az ügyvédvizsgálóbizottság élén, amelynek regeneráczióját ugyszólván teljesen neki köszönhető.

Ebbeli minőségében bőséges alkalma volt megismernie a jogtanitás rendkivüli hibáit, valamint a jelenlegi birói és ügyvédi gyakorlati képzés és a birói és ügyvédi minősitési törvények gyengéit. De alkalma volt egyuttal alaposan megismerkednie az ügyvédi kar vezérférfiaival, az ügyvédi kar helyzetével, jogos érdekeivel és kivánságaival is.

Székely Ferencz — ha a politikai események engedik — bizonyára nagy sulyt fog helyezni a kodifikáczió hátralékainak feldolgozására. Itt különösen figyelmébe ajánljuk azt az ellentétet, amely a mi igazságügyi kormányaink törvényhozási módszere és a külföldé között van. Csaknem mindenütt idejében gondoskodnak az igazságügyi kormányok a törvényeknek a szerzett tapasztalatokhoz képest való módositásáról.

Nálunk ellenben évtizedekig elkinlódnak a mindenki által bizonyos részben rossznak felismert törvényekkel, anélkül, hogy a gyakorlatban helytelennek bizonyult rendelkezések módosittatnának.

Ha az uj miniszter a különböző jogvidékeken szétteklnt, ugy látni fogja, hogy csaknem minden organikus törvényünk revizióra szorul.

Székely Ferencz eddigi müködéséhez bizonyára legközelebb áll a legsürgősebb módositásra szoruló törvényünk: a bünvádi perrendtartás.

Az ezen törvény életbelépte óta eltelt évtized feltárta ezen törvény javitásra szoruló hibáit, amelyeket a koronaügyészség volt vezetője a saját közvetlen észleléséből a leginkább ismer.

Ugyancsak a saját tapasztalatai alapján fog hozzá a sajtójog reformjához.

Hiteltörvényhozásunk alapos reviziója szintén igen fontos és igen sürgős törvényhozási feladat, valamint égető szükség a már törvénybeiktatásra teljesen kész perrendi kódex megalkotása is.

De mindezeknek nem szabad háttérbe szoritania a birói, ügyészi és ügyvédi szervezet reorganizáczióját, amely reform nélkül jó igazságszolgáltatásról szó sem lehet.

A jogi tanulmányok, a birói és ügyvédi gyakorlati képzés, a birói és ügyvédi gyakorlati vizsgák, a minősités, a kiválasztás, az előléptetés, a munkamegosztás, a birósógok tehermentesitése, a birói ügyvitel, az ügyvédi kérdés nehéz problemája, mind-mind megoldásra várnak, és pedig, ha azt nem akarjuk, hogy az igazságszolgáltatás szinvonala fokozatosan lesülyedjen, a megoldás sokáig már nem késhetik.

Különösen két feladat sürgősségét akarjuk ez alkalomból kiemelni; két oly feladatét, amelyhez nem kell törvényhozási intézkedés, de amely a sok sürgős teendő közt is mindeneknél sürgősebb. Az egyik a birói ügyvitel egyszerüsitése, a birák tehermentesitése a kezelési teendőktől, a másik a lehetetlen állapotok közt sinylődő és az utóbbi időkben a szó szoros értelmében elhanyagolt fővárosi birósógok talpraállitása. Erről a két tárgyról annyi szó esett már lapunkban, hogy a konstatált bajokat és azok orvosszereit ezuttal bővebben nem kell fejtegetnünk.

Végül nem tudjuk elégszer hangsulyozni, hogy csak az a kinevezési politika helyes, mely kizárja az igazságügy teréről a politikát és amely a kinevezéseknél minden más szempont teljes mellőzésével egyedül az arravalóságot, a képességet tartja szem előtt. Az uj igazságügyminiszter ismert erélyében és függetlenségében bizva reméljük, hogy megszünnek a képviselői, főispáni, mágnási, püspöki, meg egyéb illetéktelen protekcziók.

Addig nem lesz Magyarországon jó igazságszolgáltatás, amig akár a rangidősbség, akár a protekczió, akár a politika szempontjai vezérlik a birói kinevezéseket.

Abban a meggyőződésben, hogy várakozásunkban nem csalódunk, üdvözöljük az uj igazságügyminisztert.

A bécsi jogsegély-konferenczia eredményei.

A konferenczia legnehezebb kérdése az illetékesség volt.

Hogy ennek a kérdésnek nehézségeit megvilágithassam, utalnom kell a magyar, német és osztrák jognak idevonatkozó rendelkezéseire, amelyek szerződés esetén kivül irányadók.

A magyar végrehajtási törvény 3. §-ának *c)* pontja szerint a külföldön hozott jogerős birói határozat s ott kötött perbeli egyezség belföldön egyéb feltételek mellett csak akkor hajtható végre, ha abban az ügyben a külföldnek valamely birósága a magyar jog szerint illetékes volt. Hasonló rendelkezést tartalmaz a német perrendtartás 328. §-ának 1. és az osztrák végrehajtási eljárás 80. §-ának 1. pontja.

Ezek a rendelkezések, mint ezt a magyar jelentés ki is emeli, abból a feltevésből indulnak ki, hogy a belföldi illetékességi rendszer az alperes védelmére legkedvezőbb, ha tehát a külföldi biróság ezen illetékességi rendszer értelmében birálta el az ügyet, az alperesen semmi sérelem sem esett, s igy nincs semmi ok arra hogy az ellene hozott birói határozat végre ne hajtassék. Ez a megoldás kétségkivül helyes volna, ha helyes volna kiindulási pontja, az ugyanis, hogy a belföldi illetékességi rendszer az alperesre legkedvezőbb.

Közelebbről vizsgálva azonban a dolgot, látjuk, hogy ez a feltevés ugy a magyar, mint az osztrák, mint pedig a német jog szempontjából egészen téves. Mind a három jog a belföldi forgalomban is erősen eltér attól az alaptételtől, hogy a felperes az alperest ott perelje, ahol neki legkönnyebb védekeznie, mert a különös illetékességi okokat, amelyek mind az ezen elv alóli kivételeket jelentik, igen nagy számban állapitja meg. De hozzájárul ehhez még az is, hogy mind a három jog oly illetékességi okokat is állapit meg, amelyek a belföldi birói hatalom kiterjesztésére irányulnak a külfölddel szemben. Világos példái ennek a vagyon fekvése szerinti illetékesség, továbbá a megtorlásos illetékesség az osztrák jogban és a mi végleges perrendünk tervezetében. Az ilyen illetékességi rendszer még a belföldi forgalomban sem védi meg eléggé az alperes érdekeit, természetesen még kevésbbé lehet róla szó a nemzetközi forgalomban. Ebből eléggé kitünik, hogy ha valamely országnak a nemzetközi forgalomban rendszerint az alperes szerepe jut, ezt az illetékességi rendszert nem szabad irányadónak elfogadnia annak elbirálásánál, vajjon a külföldi biróság megfelelően illetékes volt-e, vagyis, vajjon történt-e kellő gondoskodás arról, hogy az alperes védekezhessék. Ez az oka annak, hogy értekezéseimben állandóan hangoztatom, a magyar jelentés is utal erre, hogy végrehajtási törvényünk fentebb idézett rendelkezése teljesen elhibázott, amelyből Németországhoz való vonatkozásunkban nagyobb baj csak azért nem származott, mert vele viszonosságban nem állunk. Most derüreborura perlik a magyar alpereseket Ausztriában, aminek káros következményeit eléggé érezzük, könnyü elképzelni, hogy mily sulyosan nehezednék reánk az, ha pl. a Brassóban lakó magyar alperesek ellen Hamburgban a könyvvitel szerinti illetékesség alapján hozott itéleteket nekünk végre kellene hajtanunk.

Ezekből az okokból nyilvánvaló, hogy ha mi gazdasági érdekeinket nem akarjuk a legérzékenyebben megkárositani, nem lehet a szerződést az illetékességi okoknak azon rendszere alapján megkötnünk, amelyet szerződés esetén kivül végrehajtási törvényünk elfogad. Ennek tulajdonitandó, hogy a magyar jelentés ennek a rendszernek teljes mellőzésével egy másik rendszert hozott javaslatba, amely abból áll, hogy azok az illetékességi okok, amelyek a végrehajtás alapjául elfogadhatók, a szerződésben egyenként felsorolandók, mert csak igy lehet elháritani azt a visszásságot, hogy az alperes bármely távoli külföldi biróság előtt, amely előtt védekeznie alig lehet, támadtassék meg perrel.

És itt röviden utalnom kell még azokra a szempontokra, amelyekből a magyar jelentés ezeknek az illetékességi okoknak felállitásánál kiindult. Minél kisebb a terület, amelyre a biróság joghatósága kiterjed, annál kevésbbé hátrányos az alperesre nézve az, hogy az ő központjától — lakhely, székhely — különböző helyen vonassék perbe. Ez szülte annak idején azt a gyakorlatot, hogy a Budapesten lakó alperesek bármely budapesti járásbiróság előtt vonhatók perbe. Ellenben minél nagyobb a terület, annál sulyosabban érzi az alperes, ha őt az ő központjától különböző helyen támadják meg, mert igen könnyen történhetik meg, hogy őt igen távoli helyen fogják perbe vonni, s igy meg fogják nehezíteni az ő védekezését. Nem szükséges bővebben kifejteni, hogy az alperesnek ez a szempontja nem lehet kizárólag irányadó az illetékességi okok szabályozásánál, hogy a felperes ellentétes érdekeivel is kell számolni, s hogy ennélfogva módot kell nyujtani arra, hogy az alperes ellen a pert az ő központján kivül más biróság előtt is meg lehessen inditani. Igy jöttek létre a perjogokban a különös illetékességi okok. Már fentebb utaltam arra, hogy ugy a magyar, mint az osztrák, mint pedig a német jog igen nagy számban állapitanak meg különös illetékességi okokat. Hogy ez ezen államoknak nagyobb területi kiterjedése miatt az alperesre nézve nem mindig előnyös, az egészen kétségtelen, de ezt, minthogy más érdekeket is kell megvédeni, el kell türni. Nagymértékben enyhiti ennek visszásságát az, hogy ezen szétszórás ugyanazon állam területén történik, ahol az alperesnek csupán a távolságot kell legyőznie, de nem kell leküzdenie azokat a nehézségeket, amelyek a perbeli védekezésnél a birósági szervezet és a peres eljárás különbözőségéből erednek. Egészen másképpen áll a dolog akkor, ha nagyobb területü államok, mint éppen Magyarország, Ausztria és Németország akár viszonosságnál, akár pedig szerződésnél fogva az itéletek kölcsönös végrehajtását egymásnak biztositják, s igy ebből a szempontból területeiket egységes jogszolgáltatási területté teszik. Erre a rendkivül nagy területre a szerződő államok erősen deczentralizált illetékességi rendszerét átvinni, sokkal nagyobb bajt jelent az alperesre mint a belföldi forgalomban, mert az alperesnek nemcsak sokkal távolabb fekvő helyen kell perbeállania, de ezenfelül meg kell küzdenie a jogok különbözőségéből eredő nehézségekkel is. Ennélfogva itt a felperes érdekeit annyira előtérbe tolni, mint a belföldi forgalomban, s az illetékességi okokat oly nagy számban megállapitani, mint itt, hacsak igen nagy gazdasági érdekeket nem akarunk koczkáztatni, nem szabad. Ausztriához való vonatkozásunkban, ahol egyszerre nem is egy, hanem két jognak deczentralizált illetékességi rendszere érvényesül velünk szemben, ennek káros következményeit a magyar kereskedők igen sulyosan tapasztalják. Végeredményben tehát, s ezt akarom a továbbiak kiindulási pontja gyanánt megállapitani, minél kisebb az igazságszolgáltatási terület, annál kevésbbé okoz bajt az illetékességi okok deczentralizácziója, ellenben minél nagyobb a terület, annál nagyobb baj származik belőle, s ennélfogva nagy igazságszolgáltatási területeken nem szabad sok különös illetékességi okot megállapitani.

Ez volt oka annak, hogy a magyar jelentés nem tartotta czélszerűnek egyszerüen a belföldi illetékességi rendszerre való utalással szabályozni az illetékességet, hanem a szerződő államok területei számára egy egészen önálló, a belföldi forgalom részére szánt illetékességi rendszertől egészen önálló illetékességi rendszert vélt megállapitandónak, amelyben a deczentralizáczió kisebb, mint a belföldi forgalomban, vagyis, amelyben a különös illetékességi okok nem oly számosak, mint itt, nem tengenek tul ugy, mint itt. Ez a felfogás a magyar kiküldöttek osztatlan helyeslésével találkozott, közülök különösen Plósz adott neki kifejezést. A részletekben természetesen a különböző megoldásoknak igen tág tere nyilik s a magyar kiküldöttek belső tanácskozásaikban igen értékes eszméket vetettek fel, amelyeket igen helyes volna irásba foglalni és közzétenni, hogy annak idején fel lehessen őket használni.

A németek felfogása, amelyet a konferenczián Wach tolmácsolt, ezzel merőben ellenkezett. Ők a szerződésben az illetékesség szabályozásának azt a módját kivánták keresztülvinni, amely törvényeikben arra az esetre van megállapitva, midőn az államok közt szerződés nem áll fenn s amely, mint már láttuk, abból áll, hogy mindegyik állam saját joga szerint itéli meg, vajjon a külföldi biróság az ügyben illetékes volt-e. Kivánták pedig ezt a rendszert ugy alkalmazni, hogy a biróság ne in concreto, hanem csak in abstracto vizsgálja, a külföldi biróság illetékességét.

Ezt, minthogy a szabályozás szóban levő módjának alkalmazását rendkivül sulyositja, egy pár szóval meg kell világitanom. A német perrendtartás megalkotása után a törvényhozás szándéka ellenére, az irodalomban s nagy részben a gyakorlatban is, bár itt, különösen ujabban, ellenkező megoldásokkal is találkozunk, az a felfogás vált uralkodóvá, hogy a végrehajtás elrendelése alkalmával a belföldi biróság ne azt vizsgálja, vajjon az a külföldi biróság, amely a perben eljárt, a belföldi illetékességi rendszer értelmében valósággal illetékes volt-e, hanem csak azt,

vajjon ennek az államnak valamely bírósága illetékes lehetett volna, ugy hogy az illetékességet meglevőnek fogja venni, ha a belföldi jog szerint a perbiróság nem is volt illetékes, de illetékes lehetett volna az illető államnak más bírósága. Példán megvilágitva, ha egy bizonyos ügyben a teljesitési hely a drezdai biróság területe volt s a pert mégsem inditották meg itt, hanem Hamburgban, a magyar bíróságnak az illetékességet meglevőnek kellene vennie, mert a magyar jog általában a teljesitési hely szerinti illetékességet ismeri s mert Németországnak Hamburgban székelő bírósága a magyar jogban gyökerező illetékesség szerint járt el. Ennek a megoldásnak, első tekintetre bármily különösnek látszik is vannak igen nagy előnyei is, különösen az, hogy a belföldi biróság fel van mentve azoknak a tényeknek kideritése alól, amelyek a külföldi perbiróság illetékességét a valóságban megállapithatták volna. De bizonyos az is, s éppen ez teszi az abstrakt szabályozást reánk nézve teljesen elfogadhatlanná, hogy az illetékesség deczentralizációját szertelenül fokozza. A belföldi alperes részére, mint láttuk, igen nagy baj, hogy ő a belföldi erősen deczentralizált illetékességi rendszer értelmében a külföldi biróság előtt perbe köteles állani, de még nagyobb baj reá az, hogy annak a külföldi bíróságnak valósággal nem is kell illetékesnek lennie, hanem elég, hacsak az lehetett volna. Az illetékesség deczentralizációjának a belföldi forgalomban enyhitésül szolgál az, hogy a biróság az illetékességet in konkreto vizsgálja, ellenben a nemzetközi forgalomban, ahol a deczentralizáczió még sulyosabban nehezedik az alperesre, azt még ettől a mérsékléstől is megfosztjuk. Igen jellemző, hogy a végrehajtási törvény 3. §-ában a külföldi illetékesség abstrakt vizsgálatát iktatták a törvénybe. Ezer szerencse, hogy Németországgal nem állunk viszonosságban, mert különben teljesen ki lennénk szolgáltatva a németeknek.

Nem tudhatjuk előre, hogy annak idejében, midőn majd a szerződés megkötésére kerül a sor, azok a magyar tényezők, akik a döntésre lesznek hivatva, az illetékesség minő rendszerét fogják elfogadni, de bármilyent fogadnak is el, arra már most intem őket, hogy az illetékesség konkrét vizsgálatát kössék ki, mert ezt életbevágó magyar érdekek követelik.

Az igazság kedvéért ki kell emelnem, mert igen nagy sulyt fektetek arra, hogy a különféle felfogásokról hiven számoljak be, hogy a németek merevségükből hajlandók valamit engedni, hajlandók ugyanis arra, hogy a végrehajtó állam belföldi illetékességi rendszere ne a maga egészében szolgáljon alapul a külföldi biróság illetékességének megitélésénél, hanem csak bizonyos módositásokkal, illetve bizonyos illetékességi okok kizárásával. Nem áll módomban a németeknek ezt az engedményét minden részletében felülbirálni, mert közelebbről nem fejtették ki, de mert első tekintetre olyannak látszik, mintha alkalmas volna arra, hogy a megegyezés alapjául szolgáljon, s mert a magyar kiküldötteknek egyik nagytekintélyü tagja éppen mellette foglalt állást, szükséges, hogy vele behatóbban foglalkozzam. Mindjárt előre kell kijelentem, hogy nekem ez a megoldási mód sem látszik elfogadhatónak.

A kérdés az, milyen változtatásokat kell tenni a magyar és német jog jelenlegi illetékességi rendszerén, hogy az a szerződés alapjául szolgálhasson? Még másképen is kifejezve, a magyar és német illetékességi rendszer deczentrálizacziójának csökkentése czéljából mely különös illetékességi okokat kell kizárni, illetve módositani, hogy igy annak alapján a szerződés megköthető legyen?

Idő rövidsége miatt a választ csupán a magyar jog szempontjából fogom megadni. És itt előbb a jelenlegi jogot, azután pedig a végleges perrendtartás törvényjavaslatát fogom figyelembe venni.

A jelenlegi jog illetékességi rendszeréből kizárandók volnának: *a)* a pertársasági illetékesség (Trt. 32. §.), *b)* idegen jogi személyekkel szemben az ingatlan vagyon fekvése, ilyennek hiányában az ügylet megkötésének helye (Trt. 33. §. 2. bek.); *c)* idegen fizikai személyekkel szemben a birtok, helyesebben a vagyon fekvése szerinti illetékesség (34. §.); *d)* a könyvvitelen alapuló illetékesség (35. §. 2. bek.); *e)* joggal való kérkedés esetében a felhivási per illetékessége (38. §.); *f)* váltóperekben a pertársaságon alapuló illetékesség (velj. 6. §.).

Mindenesetre módositandók volnának: *a)* a teljesitési hely (Trt. 35. §. 1. bek.); *b)* a kikötési hely szerinti illetékesség (52. §.) és *c)* a kizárólagos illetékességi okok (53. §.)

Ha pedig a végleges perrend törvényjavaslatát nézzük, akkor mindenesetre kizárandók volnának: *a)* a vagyon fekvése szerinti (27. §.); *b)* a volt lakhely, illetve tartózkodási hely (31. §.) *c)* a könyvvitel helye 32. §.); *d)* a testületek, kereskedelmi társaságok, bányatársulatok és egyesületek tagjai ellen (34. §.); *e)* az ügyvédek javára megállapitott (36. §.); *f)* a megtorlásos (46. §.); *g)* a pertársaságon alapuló illetékesség (77. §. 2. bek.).

Mindenesetre módositandó volna a teljesitési hely szerinti illetékesség (29. §.) és esetleg módositani kellene a külföldi biróság kikötésére megállapitott korlátozó szabályt (45. §.).

Mint tehát látható, ugy a mostani, mint pedig a jövendő jog szempontjából a különös illetékességi okoknak egy egész seregét kellene kizárni, illetve módositani, hogy a belföldi deczentralizált illetékességi rendszernek hátrányait elháritsuk és még igy sem egészen bizonyos, hogy a baj eltávolitására mindent megtettünk-e, ami szükséges, vajjon t. i. nem felejtettünk-e el még valamely káros illetékességi okot kizárni, illetve módositani.

Nem vonom azonban kétségbe, hogy ezen kizárások és módositások alapján a megoldás lehetséges, hogy a czél, az t. i., hogy a nemzetközi forgalom számára egy erősebben központositott illetékességi rendszert teremtsünk, mint ez a belföldi forgalomban lehetséges, igy is elérhető. De kétségtelen, hogy ez a mód sokkal bonyolultabb és sokkal bizonytalanabb, mint az, amely mellett a magyar kiküldöttek foglaltak állást, hogy t. i. a szerződésben a nemzetközi forgalom számára egyenként, tehát pozitiv alakban állapittassanak a megfelelő illetékességi okok.

Amennyiben azonban annak idején az irányadó magyar tényezők a németek kedvéért a kizárásokkal és módositásokkal telitett illetékességi rendszert fogadnák el, már most ismételten is kell felhivnom figyelmüket arra, hogy ezt a rendszert csak az illetékesség konkrét vizsgálatával fogadják el, mert ha abstrakt vizsgálattól fogadnák el, érzékenyen megkárositanák a magyar érdekeket. Nekünk, mint becsületes adósoknak, a szerződés Németországgal kivánatos, de nem kegyelemre.

Dr. Magyary Géza.

Az uj vasuti üzletszabályzatról.*

A V. Ü. Sz. szövegezése ennyiben a berni egyezmény 16. czikkének [2.] bekezdésével egyezik, (v. ö. német KT. 435. §.) és eltér a KT. 407. §-ától. Egyébiránt érdemben, ugy vélem, a KT. alapján is ugyanarra az eredményre kellene jutnunk, mert hiszen a KT. 411. §-a szerint, a vasut törvényes zálogjoga kiterjed a fuvarozási szerződésből eredő összes követelésekre, tehát azokra is, amelyek az átvevőt esetleg nem terhelik; e zálogjog gyakorlása pedig meg volna hiusitva, ha az átvevő pusztán az őt terhelő tartozások kifizetése mellett követelhetné az áru kiszolgáltatását, mely a vasut zálogjogának megszüntetését vonná maga után.

Az átvevő tehát nem felelős ugyan a fuvardijpótlékért, ha annak kiszabása az értesitőből és a fuvarlevélből ki nem tünik; de azért az árut még sem kapja kézhez, amig a kiszabott fuvarpótlékot ki nem fizeti és az ily módon (előzetes értesités nélkül) kifizetett fuvardijpótlékot nem követelheti vissza a vasuttól tartozatlan fizetés czimén, már csak azért sem, mert a vasut a fuvardijpótlékot törvényes zálogjoga alapján jogosan vette fel. Ehhez képest az emlitett korlátozásnak csekély a gyakorlati jelentősége; mindössze abban áll, hogy megszünteti azt a kétséget, mintha a fuvardijpótlék az átvevőtől utólag is (mint a fuvarlevélből kitünő tartozás) már pusztán azon az alapon volna követelhető, mert a fuvarlevél egy bizonyos dijszabásra utal, amely az árubevallás helytelensége folytán tényleg nem alkalmazható.** A fuvardijpótléknak az értesitőben való feltüntetése előre figyelmezteti az átvevőt arra, hogy a fuvardijon kivül még külön birságszerű terhet is vállal magára, ugy, hogy ő tisztán veheti számitásba, vajjon érdekeinek veszélyeztetése nélkül kiváltsa-e az ily módon terhelt árut, vagy pedig sorsára bizza-e azt.

6. *a) A szállitási kivitele* körül a V. Ü. Sz. a szállitó közönségnek szintén az eddigieknél fokozottabb kedvezményeket biztosit. Az eddigi üzletszabályzat szerint, ha a feladó a köve-

* Az előbbi közl. l. a 2. számban.

** Baumgarten Nándor: Nemzetközi vasuti fuvarozási jog, 147. lap.

★

tendő szállitási utirányt meg nem jelölte, a vasut azt az utirányt volt köteles választani, amelyet a feladó javára «legczélszerűbbnek» vélt. Ezen választás következményeiért azonban a vasut csak akkor volt felelős, ha eljárásában vétkes (értsd: sulyos) gondatlanság terhelte (ugyanigy berni egyezmény 6. czikk). Az utirány megválasztásánál követendő gondosságnak ez az enyhe mértéke a szállitó közönség érdekeinek háttérbe szoritásával a vasutnak az elszámolásnál csaknem teljesen szabad kezet hagyott. Ezzel szemben már a régi német E. V. O. az utirány megválasztásánál követendő gondosságot jobban konkrétizálta és szigoritotta is, midőn kimondotta, hogy ha a feladó utirányt nem szabott, köteles a vasut «das Gut auf demjenigen Weg zu befördern, welcher nach den Tarifen den billigsten Frachtsatz und die günstigsten Transportbedingungen darbietet». (Régi német E. V. O. 51. §. 1.) Azonban még ez az elv sem adott minden esetben tüzetes utmutatást, minthogy a legolcsóbb dijtétel nem nyujtja mindig a legelőnyösebb szállitási módozatot és igy a felállitott szabály adott esetben könnyen ellentmondásra vezethet. Ezért az uj német E. V. O. (67. §. [2.]) már kizárólag a dijtétel olcsóságát állitja fel a szállitási utirány megválasztásánál zsinórmértékül és csak több egyenlően olcsó utirány mellett utalja a vasutat arra az utirányra, amely egyébként a legelőnyösebb szállitási feltételeket biztositja. Ámde ilyen merev egyoldalúságban az olcsóság elve, különösen gyorsárukra nézve nem kielégitő. Ezért az uj V. Ü. Sz. (67. §. [3.]) utirányelőirás hiányában nem is rendelkezik az effektiv szállitási utvonalról, hanem csakis arról, hogy az árut miként kell *elszámolni*, mely dijszabást kell rá alkalmazni? E szerint «a vasut élő állatoknál és gyorsáruknál azt a dijszabást köteles alkalmazni, amelyik szerint a fuvarozási határidő a *legrövidebb,* ha pedig egyenlő fuvarozási határidővel több utirány áll rendelkezésre, azt a dijszabást, amelyiknek dijtétele legolcsóbb; teheráruknál azt a dijszabást, amelyiknek dijtétele *legolcsóbb*, ha pedig egyenlő dijtételekkel több utirány áll rendelkezésre, azt a dijszabást, amelyik szerint a fuvarozási határidő a legrövidebb». Tehát: teheráruknál az elszámolásnál a vezető szempont az olcsóság, élő állatoknál és gyorsáruknál a szállitás gyorsasága.

Az igy kimondott elv már eddigi fuvarozási gyakorlatunkban sem volt teljesen ismeretlen, mert a vasutak már eddig is széles körben tért engedtek a fuvardijfelszámitással szemben az olcsóbb elszámolás utólagos alkalmazására irányuló kivánságoknak (v. ö. a belföldi fuvarozás tekintetében az eddigi üzletszabályzat 61. §-ába felvett VI. póthatározmányt, amely azonban a rövidebb szállitási határidővel egybekötött dijszabást még általában, tehát teheráruknál is, elébe tette az olcsóbb dijszabásnak).

A V. Ü. Sz. 67. §. [3.] bekezdésének az elszámolásra vonatkozó szabálya természetesen nem adja meg a félnek a vasuttal szemben az illető utirányon való *effektiv* szállitás jogát; a vasut az árut más uton is szállithatja, csak a fuvardij kiszámitásánál és a szállitási határidő megtartása szempontjából van a fent megjelölt dijszabásokhoz kötve. Sőt adott esetben a körülmények ugy alakulhatnak, hogy a vasut nincs is jogositva az árut azon az utvonalon tényleg elszállittatni, amelyiknek a dijszabását a fentiek szerint alkalmazni köteles; mert a vasut a fuvarozás kivitelénél, ahol a jog kivételt nem tesz, a rendes fuvarozó gondosságával köteles eljárni s az adott esetben ez a gondosság esetleg eltérést parancsolhat a legolcsóbb, illetőleg legrövidebb utiránytól.

b) A német E. V. O. teherárukra nézve nem engedi meg a feladónak a *szállitási utirány meghatározását;* viszont gyorsáruknál a feladó utirányelőirásának oly erőt tulajdonit, hogy a vasut attól általában el nem térhet. A mi kereskedelmi törvényünk a feladó utirányelőirási jogát a vasutat terhelő fuvarozási kényszerrel hozza kapcsolatba (KT. 423. §.: a vaspályák «a fuvarozást *a feladó által kijelölt vonalakon*...» meg nem tagadhatják) és igy ez a jog a feladótól szabályzatilag el nem vonható (KT. 424. §.) A vasut tehát a KT. szerint az áru felvételét nem tagadhatja meg abból az okból, hogy az árut más utvonalon kivánja szállitani. Az utirányelőirás jogát eszerint a V. Ü. Sz. csak oly korlátok közé szorithatja, amelyek a berni egyezményben foglaltatnak. Ehhez képest a V. Ü. Sz. 67. §-ának [2.] bekezdése a feladó utirányelőirásának kötelező erejére és a tőle való eltérés megengedett voltára nézve mindenben a berni egyezményen alapuló jogállapotot tartotta fenn és ebben a pontban eltér a német E. V. O. szabályozásától. Amennyiben a vasut a feladó utirányelőirásához kötve van, annyiban a feladó — legalább elvileg — az utirány *effektiv* megtartását is kivánhatja, aminek különösen a feladó utólagos rendelkezési joga tekintetében van gyakorlati jelentősége (pl. utközben megállittatja, más helyen adatja ki az árut); igaz, hogy a vasut az utirány előirásától széles körben eltérhet, de ebben az esetben a feladót értesiteni köteles, ugy hogy a feladó ilyenkor is tudja, hogy az áru tényleg mely vonalon szállittatik. Ha a vasut a feladót az eltérésről nem értesitette és a feladót ennek következtében kár éri, mert ő bizott abban, hogy a vasut az árut tényleg az általa megjelölt utirányban szállitja: a vasut ezt a kárt a feladónak megtériteni köteles.

c) Ha a vasut a V. Ü. Sz. 67. §-ának [3.] bekezdése ellenére drágább dijszabást alkalmazott, az érdekelt félnek az olcsóbb elszámolás utólagos alkalmazására irányuló kivánsága ugyanolyan jogi elbánásban részesül, mintha a fél fuvardijtöbblet visszatéritését követelné azon az alapon, hogy a vasut a fuvardijat hibásan számitotta ki. A dijszabás ebben az esetben is «helytelenül alkalmaztatott» (berni egyezmény 12. czikk [4.]); mert a dijszabás helytelen alkalmazása forog fenn nemcsak akkor ha a helyes dijszabást a vasut helytelenül alkalmazta, hanem akkor is, ha a vasut *helytelen* (az illető esetre nem alkalmazható) dijszabást alkalmazott, habár ezt a kiszámitásnál helyesen alkalmazta is. Esetleges kétségek elháritása végett ez a V. Ü. Sz. szövegében világos kifejezésre jut (70. §. [1.] és erre való hivatkozással 71. §.). Ez az ekviparálás kiterjed nemcsak a követelés perbeli érvényesitésére (100. §.) és az elévülésre (71. §.), hanem arra is, hogy az ilyen követelés nem szünik meg az árunak a fuvardij kifizetésével kapcsolatos átvétele folytán (97. §. [2.] 5. p.).

Vajjon megforditva a vasut is követelhet-e fuvardij-utánfizetést, ha a gyorsárut hosszabb fuvarozási határidővel egybekötött olcsóbb dijszabás szerint számolta el? Nézetem szerint nem. A 67. §. [2.] bekezdése a vasutat csak kötelezi, de nem jogositja. A vasut a dijszabást csak a tényleges szállitásnak megfelelően alkalmazhatja. Másképp áll a dolog, ha a fél hivatkozik arra, hogy a drágább dijszabás alkalmazása mellett rövidebb lett volna a fuvarozási határidő és emiatt késedelem czimén támaszt igényt, noha a vasut az általa tényleg alkalmazott dijszabásnak megfelelő hosszabb fuvarozási határidőt megtartotta. Ilyenkor a vasut kénytelen lesz a késedelem következményeit viselni, de viszont természetesen utánfizetést követelhet a drágább dijszabás szerint, melyből a fél a rövidebb fuvarozási időhöz való jogot meriti.

d) A V. Ü. Sz. 67. §-ának [5.] bekezdése is kimondja a KT. 423. §. utolsó bekezdésének megfelelően azt a szabályt, hogy ha a vasut az elszállitásnál a feladás sorrendjétől jogos ok nélkül eltér, kártéritéssel tartozik; ellenben nem kötelezi a V. Ü. Sz. a vasutat oly berendezések fentartására, melyek alapján az áruk sorrend szerinti szállitása megállapitható (mint az eddigi Ü. Sz. 56. §. [5.] tette). Ez a hiány nem változtat ugyan az anyagi jogon, de a szállitó közönségre nézve megnehezíti a bizonyitást. Igaz, hogy a fuvarozási határidő szabályai mellett a sorrend megtartása csekélyebb jelentőségű; de ideiglenesen beraktározott áruknál az elszállitás sorrendje igen jelentős lehet s a fuvarozási határidő ilyen esetben nem nyujt biztositékot.

7. A hibásan számitott *fuvardij utánfizetésére* a V. Ü. Sz 70. §. [2.] bek. szerint az átvevő köteles, ha a fuvarlevelet kiváltotta, kivéve amennyiben a feladó a fuvardij fizetését bérmentesitő nyilatkozattal magára vállalta. Az átvevőnek ez az utánfizetési kötelezettsége független attól, hogy a fuvardij összege a fuvarlevélben helyesen volt-e kitüntetve, vagy sem; a 76. §. [4.] bekezdésében ezt még külön is kifejezésre juttatja.

Ez az eredmény első pillantásra kissé feltünő a KT. azon rendelkezésével szemben, hogy az átvevő a fuvarozót csakis a fuvarlevél *értelmében* köteles kielégiteni. Azt lehetne vitatni, hogy az üzletszabályzat az átvevőre, aki a vasuttal nem szerződött, akire tehát az üzletszabályzat határozmányai nem birnak lex contractus erejével, a törvényen túlmenő kötelezettséget nem róhat; eszerint nem lehetne a jóhiszemű átvevőt arra kötelezni, hogy olyan számitási hiba káros következményeit viselje, amelyet nem ő, hanem maga a vasut követett el.

Mindazonáltal a V. Ü. Sz. fentidézett rendelkezését nemcsak a törvénynyel megegyezőnek tartom, hanem meg vagyok gyö-

ződve arról, hogy ez a szabály az eddigi jogban is igy állott hogy tehát annak kimondása nem jelent ujitást. Minthogy a dijszabások ki vannak hirdetve, azoknak nem tudásával senkisem védekezhetik ; az átvevőnek módjában áll a fuvarlevél adatait utánaszámitani és ha ugy találja, hogy a vasut tévedésből keveset számitott fel, az üzleti jóhiszeműség is azt kivánja, hogy ezt a vasuttal közölje. Amint a szállitó felek fuvarleveleiket felülvizsgáltatják, abból a szempontból, vajjon a vasut nem számitott-e fel kelleténél többet, épp ugy felülvizsgálhatják a fuvarlevelet abból a szempontból is, nem történt-e a vasut hátrányára tévedés, amelyért őket esetleg utánfizetési kötelezettség terheli.

A megoldás jogi alapját, még ha az esetleg a kereskedelmi törvénynyel ellentétben állana is, a berni egyezmény 12. czikkének [4.] bek. szolgáltatja, melyből az irodalom a nemzetközi fuvarozásra nézve a feladó feltétlen utánfizetési kötelezettségét általában megállapitotta.*

Ez alig is lehetne másképp, mert akkor átutalt fuvardij mellett az utánfizetésért senki sem volna felelős, ami a berni egyezmény idézett rendelkezésének szövegével is ellenkeznék.

8. *a)* A V. Ü. Sz. az eddigi «szállitási határidő» kitételét a «*fuvarozási határidő*» műszóval helyettesitette (V. Ü. Sz. 75. §., v. ö. KT. 400. §. «fuvaridő»), avégből, hogy e határidőn belül a *kezelési* és *szállitási* határidő közt tett megkülönböztetésnél az utóbbi részjelző műszó élesen elkülönüljön az összefoglalú műszótól.

b) Egyébként a fuvarozási határidő szabályozásánál csak egyes szigoritások emlitendők : igy ezentul a délelőtt feladott árukra nézve a fuvarozási határidő már déli 12 órától számitandó, nem pedig mint eddig, a következő éjféltől ; elesett a vasutnak adott az a könnyités, hogy a szombaton este 6 óra után érkezett árukra nézve a fuvarozási határidő csak vasárnap éjfélkor jár le (V. Ü. Sz. 63. §. [9.] bek.) ; s pontos kifejezésre jutott, hogy a fuvarozási határidő megtartásához házhoz nem szállitandó áru esetében nem elegendő az értesités az áru megérkezéséről, hanem szükséges az is, hogy az áru a fuvarozási határidő eltelte előtt kiszolgáltatásra csakugyan készen is álljon (V. Ü. Sz. 75. §. [5.] bek. végén).

c) Szabatosan megkülönbözteti a V. Ü. Sz. a rendes kezeléssel járó póthatáridőket (V. Ü. Sz. 75. §. [3.] bek. 1—4. p.) a rendkivüli forgalmi viszonyok esetére engedélyezett póthatáridőktől (id. bek. 5. p.). Amazok a dijszabás alkatelemei és igy teljesen a dijszabás módjára állapitandók meg és hirdetendők ki. A rendkivüli forgalmi viszonyok esetére szóló póthatáridők azonban nem a dijszabás módjára, hanem külön hirdetménynyel teendők közzé ; megállapitásuk történhetik a felügyeleti hatóság utólagos jóváhagyásától függő előleges hatálylyal is. A V. Ü. Sz. külön kiemeli, hogy ezek a rendkivüli póthatáridők kihirdetésük előtt nem lépnek hatályba (id. §. [4.] bek.). Ez bizonyára azt kivánja jelenteni, hogy az ilyen póthatáridőt nem lehet olyan árukra vonatkoztatni, melyekre nézve a fuvarozási határidő a póthatáridő kihirdetésekor már szabályszerűen letelt. E tekintetben ugyanis az immár lezárt fuvarozási idő tekintetében nincs minek hatályba lépnie. Másként áll az eset az olyan áruk tekintetében, melyekre nézve a fuvarozási határidő a póthatáridő kihirdetésekor már megkezdődött ugyan, de még le nem telt ; az ilyen áruk tekintetében a fuvarozási határidő befejezése természetesen már a póthatáridő számbavételével áll be. (Ez az eredmény tehát részben eltér biróságainknak az eddigi Ü. Sz.-ra alapitott azon állásfoglalásától, mely szerint «a rendkivüli forgalmi viszonyok bekövetkezte esetében engedélyezett szállitási póthatáridő az ezen viszonyok bekövetkezése idejében már utban levő árukra és még az esetben is alkalmazandó, ha ezen áruk fuvarozása még a szállitási póthatáridő közzététele előtt befejeztetett» ; Budapesti Tábla II. G. 68 1905. Dtár IV. folyam III. k. 73. sz.)

9. A vasut *fuvarozói felelősségének szabályzati korlátozása* a mai jog keretében maradt. A V. Ü. Sz. 86. §. [1.] bek. 3. pontja a vasut felelősségét a feladó, illetve az átvevő által teljesitendő be- *vagy* kirakás esetében korlátozza, a KT. 425. §. 3. pontjának megfelelően. Az osztrák B. R., az osztrák KT. 424. czikkéhez képest ezen a helyen «be- *és* kirakásról» beszél, mely szöveg a szállitó közönségre nézve kedvezőbbnek látszik, mert ugy tünteti fel a szabályt, mintha a vasut felelősségének korlátozása csak akkor állana be, ha *mind* a be-, *mind* a kirakásról a feladó vagy átvevő gondoskodik. Valójában az osztrák kumulativ szövegezést is ugyanolyan diszjunktiv értelemben kell venni, mint a magyar szöveget.*

A vasut felelősségének ez a korlátozása eszerint beáll, ha a be- vagy kirakást 1. maga az üzletszabályzat, vagy 2. a dijszabás, vagy 3. a feladóval történt és a fuvarlevélben felvett megállapodás háritja át a vasutról a feladóra, illetőleg az átvevőre. (V. ö. V. Ü. Sz. 59. §. [1.] bek. és 76. [6.] bek.) Nem szól azonban a V. Ü. Sz. arról az esetről, midőn a vasut az átvevővel állapodik meg arra nézve, hogy a kirakást az utóbbi teljesitse. A KT. 425. §-ának 3. pontja kétségtelenül ezt az esetet is fedezi. Az eddigi Ü. Sz. is külön megemlékezett erről az esetről (97. §. [1.] bek. 3. p. «vagy átvevővel»), csakhogy helytelen szövegezéssel, mert eszerint a vasut az átvevővel a kirakásra nézve történt megállapodásra szintén csak abban az esetben hivatkozhatott volna, ha a megállapodást a fuvarlevélbe felvették, holott a fuvarlevél csupán a feladó és a vasut közti szerződés felvételére van hivatva, a vasut és az átvevő közti megállapodások tekintetében semmi szerepe nincs. Nézetem szerint nem lehet kétséges, hogy ha a vasut az átvevővel állapodik meg az utóbbi által teljesitendő kirakásra nézve, a vasut a kirakással járó veszélyből keletkező kárért nem felelős ; és pedig abból az egyszerü okból, mert ebben az esetben a kirakással együtt az áru kiszolgáltatása is megtörtént, s maga a kirakás már a czimzettnek olyan átvételi cselekvényét jelenti, melynek veszélyét ő maga viseli. (A V. Ü. Sz. 76. §. [10.] bek. a kiszolgáltatás módjául egyenesen azt jelöli meg, hogy az átvevő által elviendő áruk, ha azokat nem a vasut köteles kirakni, a *kirakóhelyeken* állittatnak az átvevő rendelkezésére.) Ugyanigy áll a kérdés a német E. V. O. és a német kereskedelmi törvény (459. §. 3. p.) szerint.

Dr. Szladits Károly,
kir. itélőtáblai biró, egyet. m.-tanár.

(Bef. köv.)

A czégjog köréből.**

Ha a bejegyzés kötelesség, ez nemcsak azt jelenti, hogy ennek a teljesitésére csak az szoritható, akitől azt a törvény megköveteli, hanem azt is, hogy a törvény által megállapitott specziális kötelesség teljesitését az államhatalom is csak attól fogadhatja el, akinek részére a megfelelő jogot kivánta biztositani.

A törvény, amint láttuk, a történeti fejlődés nyomán jogot biztositott a kereskedő részére, a kötelezettség is tehát csak azt terheli és annak teljesitésére is csak attól fogadható el, aki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik. (KT. 3. §.)

Ezt a jogot — a czég használatát — senki sem veheti igénybe azon az alapon, hogy jövőben fog kereskedelmi ügyleteket kötni, mert hiszen ez a jog a kereskedői foglalkozással születik, abban él s ezzel együtt szünik meg. De viszont a kötelezettséget sem teljesitheti addig, mig a korrespondeáló jog meg nem illeti, mert ilyen kötelezettség a megfelelő jog nélkül nem létezik, a kötelezettség megfelelő jog nélkül fogalmi lehetetlenség, az ellenőrző hatalom pedig lehetetlenség dokumentálására nem adhatja oda szerveit, mert müködése legelső sorban kell, hogy értelmes legyen.

Következik ebből, hogy aki czégét bejegyezteti, annak kereskedőnek kell lennie, hogy a czégbiróság a bejegyzéskor nem elégedhetik meg a bejelentő puszta nyilatkozatával, hanem vizsgálni tartozik, vajjon a bejelentő *valóban* birtokában van-e azoknak a jogoknak, amelyek ellenértékeképpen a kötelezettség teljesitését felajánlja, hogy tehát valósággal kereskedő-e?

Ugyanerre az eredményre jutunk, ha a törvény rendelkezéseit vesszük alapul.

Abban mindnyájan megegyezünk, hogy a kereskedelmi czégjegyzékek tartalmát csak oly bejegyzések képezhetik, melyek a KT. által elő vannak irva.*** Ebből azt hiszem, logikus az a következtetés is — hiszen a név is utal rá — hogy a czégjegyzék *csakis kereskedő* jogviszonyait tanusithatja. A czégbiróság tehát

* Gerstner 217—218., 223. l., Rosenthal 110., 155. l. ; Baumgarten Nándor 98—99. l.

* Az osztrák B. R. szövegének megfelelő szövegezési pontatlanság fordul elő a berni egyezmény illető helyén is (31. czikk [1.] bek. 3. p.).

** Az előbbi közl. l. az 1. és 2. számban.

*** Neumann : I. 68. Nagy F. 98. Vályi : 22. Klupaty 71.

bejegyzés esetén nemcsak azt tartozik vizsgálni, hogy a bejegyzési kérelem az arra jogositott kérelme-e, hanem első bejegyzés esetén azt is, hogy a kérelem kereskedőtől ered-e? Kereskedő pedig nem az, aki foglalkozásként a czégbiróságnak bejelenti, hogy olaj vételét és eladását közvetiti, hanem aki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik.

Különben a törvény minden intézkedéséből meg lehet állapitani, hogy reális alap, üzlet nélkül czéget a czégjegyzékben nem tür meg.

A 19. §. például a czég megszünése esetén a bejelentés elmulasztásához ugyanazt a jogkövetkezményt füzi, mint a bejegyzés elmulasztásához.[1] Már maga az a kifejezés «a czég megszünése» is azt bizonyitja, hogy czéget kereskedelmi üzlet nélkül nem ismer el.

A 12. §. értelmében a czég csak az üzlettel ruháztathatik át.

A 16. §. szerint a kereskedő *üzlete megkezdésével* tartozik czégét bejegyeztetni.

Mindmegannyi támpont arra, hogy a czégjegyzék csak az üzlettel biró, tehát tényleges kereskedő jogviszonyainak felvételére szolgál.

Legvilágosabb s azt hiszem, félre nem érthető intézkedést tartalmaz azonban a czégjegyzékrendelet 3. §-a, amikor a biróság kötelességévé teszi, hogy hivatalból szerezze be azokat az adatokat, amelyek a KT. 5. §-ában emlitett személyek bejegyzéséhez szükségesek. Nézetem szerint ezen szakasz egymagában elégséges annak megállapitására, hogy a czégjegyzéknek szavatolnia kell azért, hogy abba csak valóságos kereskedő és pedig csak olyan van bejegyezve, aki nem tartozik a KT. 5. §-ában felsorolt kivételek közé.

Ha ez nem áll, akkor a czégjegyzék szavatol azért, hogy az iparos üzlete a kisipar körét meghaladja, de azt, hogy a bejegyzett egyén folytat-e kereskedelmi üzletet, nem garantálja.

Németországban e kérdésben szintén volt zavar. Hiszen Behrend és Makower[2] nyomán terjedt el nálunk az a tantétel, hogy a czégjegyzékbe bevezetett ténybeli adatok valóságáért a felelősség kizárólag a bejelentőt terheli és hogy a czégjegyzék pusztán a nyilatkozatok megtörténtét tanusitja.

Egyben azonban következetes volt a judikatura és az irodalom mindig. A bejegyzési kérelemben annak kijelentését látták, hogy a bejelentő kereskedő s nem azt, hogy kereskedelmi ügyletekkel szándékozik foglalkozni: «durch die Anmeldung erklärt der Anmeldende, dass er ein Handelsgewerbe betreibe, nicht dass er es in Zukunft betreiben werde.»[3] Ehhez képest megadták a czégbiróságnak azt a jogot, hogy amennyiben annak ellenkezőjéről meggyőződött volna vagy utóbb tudomást szerez, a bejegyzést megtagadhassa, vagy a bejegyzés törlését birsággal kikényszeritse.[4] Közben azután életbelépett a «Gesetze über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit», amelynek 12. §-a jóformán pendantja a mi czégjegyzékrendeletünk 3. §-ának.

Most már nemcsak a judikatura, hanem az irodalom is kivétel nélkül elismeri, hogy a bejegyzendő egyénnek valóban kereskedőnek kell lennie, hogy tehát a czégjegyzék az abba bejegyzett egyén kereskedő voltát garantálja.[5]

Sőt a német irók legnagyobbika, Staub, a R. G. egy régebbi határozatával szemben nézetem szerint igen helyesen és logikusan a hamis adatoknak a czégjegyzékbe történt bemondását büntető uton is üldözendőnek mondja ki.

Ausztriában, ahol az adóczenzus szolgál a bejegyzés alapjául, eredettől fogva könnyü helyzete volt a judikaturának. Adót tudvalevőleg kényszeritő ok nélkül senki sem fizet szivesen. Elegendő biztositék tehát az adókivonat arra, hogy más, mint aki tényleg kereskedő, bejegyzést nem kér. Egyébiránt a legfelsőbb birósághnak itt is volt alkalma kijelenteni, hogy «vor Beibringung des Ausweises über den Gewerbebetrieb ist die Protokollirung unzulässig.»[6]

Láttuk, hogy a bejegyzés kötelesség s igy ez a kereskedőt megillető jogok forrása nem lehet s meggyőződtünk, hogy a czégjegyzéknek az abba bejegyzett egyén kereskedő voltáért szavatolnia kell.

Mihelyt ezt a tételt elfogadjuk, tisztán áll előttünk a 16. §. második bekezdése, s ami sokkal fontosabb, mert kihat az egész kereskedelmi rendészetre, megdől az iróink által annyi biztonsággal hirdetett tétel,[1] hogy a czégjegyzett csak azt bizonyitja, hogy a bejegyzett tény iránt a czégjegyzékbiróság előtt nyilatkozat tétetett.

Ezzel aztán a czégjegyzéket is visszaadtuk rendeltetésének, közönséges lajstrom helyébe a kereskedelem fontos eszközét léptettük.

Dr. Nitsche Győző.

(Folyt. köv.)

[1] Budapesti Tábla 5459/883.

[2] Behrend: 240. Markower: 28.

[3] R. G. 22. k. 59. old. R. O. H. G. III. 85., IV. 53.

[4] Makower: 28. II. a.

[5] Staub: Excurs zu § 8. Lehmann-Ring: 103.: Goldmann: 41. Cohn: Das Handels- u. Genossenschafts-Register 115.

[6] Adler-Clemens: 1538.

Különfélék.

— **Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság a gyakorlatban.** Az ország közállapotairól szóló 1908. évi jelentés szerint a járásbiróságoknál folyó bünügyekben 1252 terhelt volt előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban és ezek közül az eljárás elitélés nélkül végződött 137 esetben. A kir. törvényszékeknél az előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban levő személyek száma 7683 volt, akik közül 1608 ellen ért véget az eljárás elitélés nélkül. Ezek a számadatok azt mutatják, hogy a törvényszéki ügyekben előzetesen letartóztatottak vagy vizsgálat fogságba helyezetteknek csaknem 23%-a ellen szünt meg utóbb az eljárás.

Kár, hogy a vizsgálati fogság tartama felől a statisztika hallgat, pedig igen fontos volna tudni, hogy mennyi ideig tartott a vizsgálati fogság. Azt hisszük, nem éppen a legépületesebb adatokat kapnánk, ha az erre vonatkozó adatgyüjtés nyilvánosságra hozatnék.

A gyakorlatban ugyanis akképpen alakul a vádlott vizsgálati fogságba helyezése, hogy ha a rendőrség az előzetesen letartóztatottat a soros vizsgálóbiró elé állitja, ez a soros ügyész két soros inditványa alapján egy pusztán a formalitásokra kiterjedő kihallgatás megejtése után 15 napra elrendeli az előzetes letartóztatást. Ez az előzetes letartóztatás azután a törvény értelmében még egyszer 15 nappal meghosszabbittatik. Most a kir. ügyész igen gyakran csak azért inditványozza a vizsgálat elrendelését, hogy a vádlott vizsgálati fogságba helyezhető legyen. A törvény értelmében a vizsgálat czélja a főtárgyalás előkészitésére szükséges adatok kideritése, holott ügyészeink a vizsgálatot igen gyakran csak azért inditványozzák, hogy a vizsgálati fogságot kieszközölhessék. A vizsgálati fogságban a törvény értelmében a vádlott három hónapig tartható és igy a kir. ügyésznek a vizsgálat elrendelésétől számitott három, az előzetes letartóztatás elrendelésétől számitott négy hónap mulva kell tulajdonképpen az ügyben érdemleges állást foglalnia. Ha ezután az ügyész ezen négy hónap utolsó napjaiban adott vádiratot be, akkor a vizsgálati fogság fentartható egészen a főtárgyalásig, illetőleg végig az elsőfoku itéletig. Mivel pedig az országnak sok törvényszékénél a vádirattól, vagy a vádtanács határozatától számitva hónapok telnek el a főtárgyalás kitüzéséig, képet alkothatunk magunknak a vizsgálati fogság tartamáról.

A bünvádi eljárásnak ilyen módon való alakulása magyarázza meg, hogy akárhányszor a kiszabott szabadságvesztésbüntetés nem éri el a vizsgálati fogságban eltöltött időt, más esetekben pedig ezt az időt a kiszabott büntetés ugyan eléri, vagy valamicskével meghaladja, de az ügyek tárgyilagos szemlélője nem zárkózhatik el azon benyomás elől, hogy a törvényszék csak azért szabott ki nagyobb szabadságvesztés-büntetést, nehogy a vizsgálati fogság aránytalan hosszu tartalma kellemetlen feltünést keltsen.

— **A Magyar Jogászegylet** igazgató-választmánya a tisztujitó közgyülése utáni első ülésén *Nagy Ferencz* elnök indit-

[1] Neumann: 68. Nagy F.: 103. Vályi: 23. Klupaty: 74.

ványára egyhangu határozatával kimondotta a jogászgyülésnek 1911 szeptember havára való összehivását és a részletes előkészités végett bizottságot küldött ki, mely azután az igazgatóválasztmánynak már legközelebb jelentést fog tehetni a jogászgyülés által tárgyalandó kérdésekről és a gyülés szervezetéről.

E bizottság *Nagy Ferencz* elnöklete alatt a következő tagokból áll:

Beck Hugó, társelnök, *Baumgarten Izidor, Kenedi Géza, Nagy Dezső, Schwarz Gusztáv, Vécsey Tamás alelnökök. Baumgarten Nándor, Lengyel Aurél, Meszlény Artur, Szladits Károly titkárok, Vámossy Károly pénztárnok.* Továbbá a következők: *Székely Ferencz, Zsitvay Leó, Töry Gusztáv, Imling Konrád, Rickl Gyula, Grecsák Károly, Tarnay János, Márkus Dezső, Concha Győző, Balogh Jenő, Magyary Géza. Szivák Imre, Pap József, Szohner Lajos, Wolf Vilmos* és *Balog Arnold.*

E bizottság kiküldésével tehát az immár 14 év óta egybe nem hivott jogászgyülés ujra életre kelt. A választmányi ülés további folyamán kiegészitést nyertek az eddigi bizottságok és elhatározta a választmány azt is, hogy a vidéki jogászsággal élénkebb kontaktusba kiván lépni azáltal, hogy egyes teljes üléseit a jövő idényben vidéki városokban tartja meg és egyuttal érintkezésbe lép az ott eddig is müködő jogászegyletekkel. Az egyesület által kiadandó évkönyv ügye pedig a jogászgyülési évkönyvvel kapcsolatban további előkészités végett a könyvkiadóbizottságnak lett kiadva.

A Magyar Jogászegylet legutóbbi ülését az imént megtartott «bécsi jogsegély-konferenczia» eredményei foglalkoztatták. *Nagy Ferencz* elnök nyitotta meg az ülést és rámutatott a kérdés nagy horderejére és azokra a pozitiv eredményekre, melyekre a tárgyalások vezettek. Majd a magyar csoport előadója, *dr. Magyary Géza* egyet. tanár, széles közgazdasági alapon és mély jogi tudással ismertette azokat az előnyöket és hátrányokat, amelyekkel a szerződés kötése jár és rámutatott azokra a nehézségekre, amelyek közgazdasági okokból Magyarország, Ausztria és Németország közt kötendő szerződés utjában állanak. A szerződés tartalmának előkészitésével kapcsolatban a szerződés terjedelméről szólt, majd részletesen foglalkozott a tőzsdebirósági itéletek, a választott birósági itéletek és a fizetési meghagyásoknak végrehajtásával. Különösen érdekesek és mélyrehatók voltak azok a fejtegetések, melyeket előadó a különös illetékességi okokkal kapcsolatban előadott és különösen arra utalt, hogy a szerződésben megállapitott önálló illetékességi rendszer életbevágó magyar érdek, mert ezáltal a deczentralizáczió kisebb lesz. Foglalkozott előadó továbbá a végrehajthatóság feltételeivel, az ellenmondási eljárással, a jogrendbe ütköző közokiratok végrehajtásával és ama biztositási intézkedésekkel, melyek a pénzben marasztaló nem jogeros itélet alapján is helyt foghatnak. Habár rövid időn belül szerződés létrejönni nem fog, mégis a tárgyalások alapján előadó oda konkludál, hogy jelentékeny közeledés volt tapasztalható, ugy, hogy van remény arra, hogy oly nemzetközi szerződések létesülnek, melyek Magyarország közgazdasági érdekeit is megvédik. *Lers Vilmos* miniszteri tanácsos különösen közgazdasági szempontból szólt az előadáshoz. A szerződés megkötése közeledést jelentene Németország felé, mely különben is közgazdasági érdekeinket mindig hajlandó felkarolni. *Schwarz Gusztáv* egyet. tanár hangsulyozza, hogy a végrehajtás kiterjesztése nemcsak az adós ellenére van, hanem a hitelnyujtást megkönnyiti. Miután pedig a tényleges viszonyok folytán Ausztria kiváltságos helyzetet élvez Magyarországgal szemben, kivánatos volna, hogy német hitelezőinknek ugyanezeket az előjogokat biztosithassuk.

— **Ügyvédi vizsgálatok statisztikája.** A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság kimutatásának kiegészitéséül közöljük, hogy mig 1908-ban 574 jelölt jelentkezett vizsgára, addig 1909-ben a vizsgára bocsátottak száma 653 volt, akik közül 609 ügyvédjelölt, 11 közjegyzőjelölt, 20 birósági jegyző s gyakornok, 13 pedig egyéb foglalkozásu volt. Az először vizsgázó 447-ből igazoltan visszalépett 10, képesittetett 215, ami 48.09%-nak felel meg (1908 ban 52·56%). Visszautasittatott 19.46% (1908-ban 18.71%). Pótvizsgára utasittatott 30.20% (1908-ban 28·20%). A teljes vizsgálatot ismétlők közül 50·6% képesittetett (1908-ban 41·66%), 17·8 visszautasittatott (1908-ban 11·23%), 31·5% pótvizsgára utasittatott (1908-ban 14·29%). A pótvizsgára jelentkezettek közül a folyó évben 93·98%, a mult évben 91·91% képesittetett. Az összes vizsgákat tekintve, a bukások arányszáma 1909-ben 41·36%; 1908-ban 38%-ot tett ki.

A marosvásárhelyi bizottságnál vizsgázott összesen 190 jelölt. Az itt vizsgázó összes jelöltek 57·36%-a a budapesti ügyvédi vizsgáló-bizottság területére esik. A 109 vizsgázó közül visszautasittatott és pótvizsgára utasittatott 38. A budapesti területről vizsgázók 34·86%-ának tehát sikertelen volt a vizsgája. (Budapesti százalék: 41·36).

A budapesti ügyvédi vizsgáló bizottságtól a mult évben oklevelet nyertek 377-en (1908-ban 350), a marosvásárhelyitől 129-en (1908-ban 90-en), a két bizottságnál összesen 506-an (1908-ban 440-en).

Az ügyvédek száma ezzel szemben apadt 216-tal. (Ez a szám az ügyvédi kamarai lajstromokból az ügyvédség megszünte következtében eszközölt törléseket foglalja magában.)

Tehát ismét 290 oklevéllel több adatott ki, mint amennyivel a létszám fogyott.

Az országban az 1909. év folyamán 262 ügyvéd töröltetett az egyes kamarák lajstromából, ezzel szemben felvétetett 494 ügyvéd s igy az országban a gyakorló ügyvédek száma 232-vel szaporodott.

— **Az üzemi baleset fogalmához.** I. A budapesti munkásbiztositási választott biróság 1909. 111/6. sz. itéletével megállapitotta a kártéritési kötelezettséget, midőn a balesetet szenvedettről nem lehetett megállapitani, hogy a baleset előtt teljesen egészséges volt-e és az orvosi véleményekből nem volt kideritheto, hogy a balesetet szenvedett jelenlegi betegségét a baleset okozta volna. A választott biróság bizonyitottnak vette, hogy az igénylő betegségének mostan észlelhető nagyfoku rosszabbodását a baleset idézte elő. Mivel pedig ha az igénylő betegsége a baleset előtt kis mérvben meg is volt, mégis képes volt állandóan dolgozni: ennélfogva a választott biróság azt állapitotta meg, hogy az igénylő balesete folytán lett munkaképtelenné.

II. Egy ácssegéd egy négy mázsa sulyu fagerenda emelésénél tüdővérzést kapott. Az orvosszakértők megállapitották, hogy a munkás a baleset beálltakor tüdőbajban szenvedett és a vérzést és a tüdőbaj exploziv kifejlődését, illetőleg a lappangó, talán gyógyulás felé haladó tuberkulotikus folyamat akut megrosszabbodását a gerenda emelése okozta. A württembergi orsz. biztositási hivatal 1909 julius 3-iki itéletével az üzemi balesetet megállapitotta.

— **Az ügyvédi dij megállapitásához.** A gyulai kir törvényszék egy 3200 K értékü ingatlanra vonatkozó vagyonközösség megszüntetési perben végrehajtáskérési költség fejében 15 K 45 fillért állapitott meg, mely összegből 6 K 95 fillér készpénzkiadás levonása után 8 K 50 fillér esik munkadijra. A három példányban kiállitott kérvény nem egyszerü blankett-munka s a kérvényhez árverési feltételeket is kellett szerkeszteni s az adóbizonyitvány beszerzése is levelezést igényelt. Ugyanezen törvényszékek váltóperekben alkalmazott skálája szerint hasonló összegü egyszerü blanketta-végrehajtási kérvény munkadija 36 K s a III. példány irásdija külön 2 K.

— **Biráskodás házassági perekben** czimü könyvre hirdet előfizetési felhivást dr. Ladányi Lajos ügyvéd. A könyv két részből áll. Az első a házassági törvényt és az alkalmazásánál 14 év alatt kifejlődött birói gyakorlatot öleli fel 130 kimeritően megokolt határozatminta alakjában. A könyv másik része a házassági ügyekben követendő eljárást tartalmazza, ugyancsak a birói gyakorlat feldolgozásával. A körülbelül 25 nagy ivnyi terjedelmü munkának, mely február hóban jelenik meg, megrendelési ára 6 korona.

— **Osztrák itéletek elismerése Magyarországon.** E czim alatt dr. Schmidt Sándor budapesti ügyvédjelölt 26 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé, mint különlenyomatot az Oesterreichische Gerichtszeitungból.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az orvos titoktartási kötelessége.** Egy bünügyben tanuként kihallgatott orvos a vallomást megtagadván, a német birodalmi törvényszék kimondotta, hogy az orvost nemcsak azon tényekre nézve köti titoktartás kötelezettsége, amelyeket a beteg szóval vagy irásban vele közöl, de azon észleletekre nézve is, amelyeket mint meghivott orvos ezen minőségében tesz.

— **Az ügyvédek anyagi helyzetéről** irott tanulmányában *Hamm* a «Deutsche Juristen-Zeitung»-ban a következőket irja: Az ügyvédi karnak becsületére válik, hogy a szegények ügyeit tovább is hajlandó dijtalanul ellátni (procedura pro Deo), az állam azonban, melynek feladata a szegények jogaira érvényesitését lehetővé tenni, az ügyvédi kar iránt becsületbeli adósságot ró le, ha az ügyvédséget jelenlegi rossz helyzetében a köznek hozott ezen áldozattól megszabaditja.

— **Messenger boy és a posta-regale.** A német birodalmi kincstár a berlini, boroszlói és lipcsei gyorsfutár (messenger boy) intézmények eltiltását birói uton követelte abból az okból, mert müködésük a kincstár posta-regale jogába ütközik. A német birodalmi törvényszék legutóbb hozott itéletében a kincstár álláspontját magáévá tette. Az itélet indokolásából kiemeljük a következőket: Azon kérdés eldöntésére nézve, hogy valamely, a panaszolthoz hasonló, magánintézmény beleütközik-e a kincstár jogába, az üzemvitel módja az irányadó. Ha az intézet nem köt iparszerüleg küldemények továbbitására vonatkozó szerződéseket, hanem az ő küldönczeit, mint munkásokat, mindenféle személyes szolgálattételre bizonyos időre rendelkezésre bocsátja: akkor aggály nélkül el lehet fogadni azt az álláspontot, hogy közönséges hordárvállalattal állunk szemben. Az ily hordárszerü küldönczöknek az a tevékenysége, hogy zárt leveleket is visznek, ha erre megbizást nyernek, nem ütközik semmiféle szabályba, feltéve, hogy a levelek összeszedése nem történik iparszerüen. A birodalmi postai törvény szerint tilosak oly intézmények, amelyek zárt levelek, vagy czimzéssel ellátott, habár nyilt levelek, kártyák, nyomtatványok és áruminták összeszedésére, továbbitására és szétosztására állittatnak fel. A törvény azt akarja elérni, nehogy az ilyen magánintézetek azon szabályszerü szolgálattal rendeztessenek be, amelyek az organizált postai szolgálat sajátságai. A gyüjtés, továbbitás és szétosztás fogalmaihoz nem tartozik csupán küldemények átvétele azon szándékból, hogy több küldemény az egész továbbitási vonalon vagy annak egy részén egyidejüleg kézbesittessék és hogy ezen vonalak kézbesitő-személyzet által szabályszerüen visszatérő időben és módon felkerestessenek. Ezen fogalmak nem feltételeznek többet, mint olyan intézkedések megtételét, amelyek a közönségnek küldemények továbbitás végett való beszolgáltatására a lehetőséget megszerzik. Teljesen közömbös azután a továbbitás és kézbesités módja, mert továbbitás akkor is megállapitható, ha minden küldemény külön kézbesittetik és a szétosztás akkor is fennforog, ha az intézet nem is küldi el a küldeményt a czimzettnek, hanem a czimzett részére a küldemények egy meghatározott helyen elvitele czéljából készen tartatnak, amiként ez a postánál is szokásos. Az ily magánintézmények tehát zárt levelek, vagy czimzéssel ellátott, habár nyilt levelek, nyomtatványok és áruminták elküldésétől el vannak tiltva, ellenben meg van engedve ily küldemények továbbitása, ha azok czimzéssel nincsenek ellátva.

— **A tettesnek sértett által való felismerését (recognitio)** megbizhatatlan bizonyiték gyanánt tünteti fel dr Schwarze chemnitzi ügyvéd ily tárgyu jeles értekezésében. Egy konkrét eset kapcsán (rablás), melyben a sértettnek tárgyi bizonyitékokkal is támogatott felismerése alaptalannak bizonyult, főképp a következőkből vezeti le tételét:

A büncselekmény végbezvitele rendszerint csak pillanatok müve. Ily rövid idő alatt még normális lelki állapotban levő, éles megfigyelő képességgel biró ember is aligha képes oly lényeges ismertetőjelek perczipiálására, amelyek egy legtöbbször ismeretlen egyénnek napok, sőt hetek mulva való felismerését lehetővé tennék. Annál kevésbbé várható ez a sértettől, ki a váratlan támadás folytán lelki nyugalmát veszitve, mindenekelőtt a védekezésre gondol s akinek megfigyelései egyáltalán nem lehetnek alaposak akkor, mikor veszélyben forgó életének, testi épségének és vagyonának megmentése végett minden figyelmét ez irányban kell czentralizálnia. Az ily lelki állapotban szerzett impressziók különösen alkalmasak arra, hogy a többszöri megbeszélés, a hozzátartozóknak, szomszédoknak részletek iránti kérdezősködése (szuggesztiv befolyás) folytán meghamisittassanak s valószinü körülmények bizonyosaknak tünjenek fel magának a sértettnek szemében is. Tetézi a rekognicziő megbizhatatlanságát a tettes elfogultsága s az a körülmény is, hogy a szembesités részletei szintén bizonyos irányu szuggesztiv hatást gyakorolnak a sértettre, ugy, hogy ez a legjelentéktelenebb hasonlatra is bántalmazóját ismeri fel a szembesitettben.

— **A porosz referendárok** (biró és ügyvédjelöltek) száma 1896-ban 3506, 1907-ben 7160, 1908-ban 7512, 1909-ben 7662 volt. A Deutsche Juristenzeitung örömmel konstatálja, hogy a szaporodás már nem oly rohamos, mint az előző években volt.

— **Házasság érvénytelenitése.** Egy leány 14 éves korában lopás miatt elitéltetett. Tizenhárom évvel később férjhezmenvén, férje utólag tudta meg ezen körülményt. A házasság érvénytelenitése iránti kérelmével a hamburgi főtörvényszék elutasitotta, mert igaz ugyan, hogy a fogházbüntetés oly folt, mely rendszerint jogot ad a másik házasfélnek a házasság érvénytelenitésére, de hosszantartó kifogástalan magatartás minden őszinte és értelmes ember szemében a nőt ezen fiatalkoru botlásáért rehabilitálta és igy senkinek, férjének sincs joga ezt szemére vetni. (1909 jun. 26.)

— **Perenkivüli beismerés hatálya.** Felperes férje üzemi baleset áldozatául esett. A temetéskor megjelenik alperes biztositó-társaság ügyvédje birói szakértő társaságában, hogy a holttestet felbonczoltassa. Felperes, hogy a halott férjének testét ne bántsák, sebtiben készitett egyezségben beismeri, hogy férje nem a baleset következtében, hanem tüdőgyulladásban halt el. A szajnai törvényszék a perenkivüli beismerést hatálytalannak mondja, mert az egyezség az 1898. évi baleset-törvény szerint csak a törvényszék elnöke előtt lett volna megköthető s igy a vele kapcsolatos beismerés is hatálytalan; de hatálytalan azért is, mert oly tényre vonatkozik, amiről felperesnek tudomása nem lehetett.

— **Dicsérő jelző, mint védjegy.** Kérvényező mosószappana részére a «Perfection» (tökéletesség) védőszó belajstromozását kéri. Tarwell lordbiró az elutasitó határozat elleni felszólamlásnak nem ad helyet. Az ilyen magasztaló kitétel, ha belajstromoztatnák, a járatlan vásárlóban azt a hitet kelthetné, hogy a kormány az áru minőségét megvizsgálta s a jelző használatát ezen az alapon engedélyezte, az áru minőségéért mintegy szavatosságot vállalt.

— **Az ellenzék vezérének fizetése.** Queensland ausztráliai állam miniszterelnöke, Kidston, törvényjavaslatot nyujtott be, amely szerint az «ellenzék vezére» (Leader of the Opposition) évi 500 font (12,000 K) tiszteletdijat huzzon az állampénztárból. A javaslat a parlamentarizmus érdekes továbbfejlesztése. Sir John Hobhouse már a mult század huszas éveiben használta a «His Majesty's Opposition» kifejezést, amit Carning miniszterelnök is jogosultnak ismert el, ezzel jelezve, hogy az ellenzék is az állami közérdek képviseletében jár el.

— **A sör ára.** Alperes kötelezte volt magát, hogy sörszükségletét felperes sörfőzőtől szerzi be. Felperes mult évi julius havában a költségvetés javaslata alapján, amely a söritaladót hat shillinggel emelte, árait ennyivel felemeli. A bíróság nem jogositja fel alperest, hogy a szerződéstől elálljon. Nem törvénytelen dolog az adó átháritásának megkisérlése; ez tényleg számtalan életviszonylatban megtörténik. Felperes észszerüen feltehette, hogy a nagy többséggel rendelkező kormány által benyujtott költségvetési javaslat törvényerőre fog emelkedni; az áremelés épp az adótöbbletnek felel meg s igy az áremelés megfelelő (reasonable).

A Magyar Jogászegylet f. évi január hó 22-én (szombaton) este 6 órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Lévy Béla előadása a szabadalmi törvényjavaslatról. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, dr. juris, aki németül is beszél és ir, nagyobb forgalmu irodában keres irodavezetői állást Budapesten, vagy esetleg vidéken. Ajánlatok dr. *K. I.* czimére küldendők a kiadóhivatalba.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam 4. szám. Budapest, 1910 január 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Reformeszmék a csődjog terén. *Dr. Schreyer Jakab* budapesti ügyvédtől. — A csődön kivül köthető kényszeregyezség törvénytervezetéhez. *Dr. Joanovits György Ernő* beregszászi kir. törvényszéki albirótól. — A czégjog köréből. *Dr. Nitsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Helyt foghat-e felebbviteli bíróság ítéletének kiegészitése? *Dr. Benedek Dezső* nyiregyházai ügyvédtől. — Az esküdtek inditványozási joga. *Dr. Rácz Béla* máramarossziget jogtanártól. — Az utóajánlat kérdéséhez. I. *Domby Zoltán* vámosmikolai kir. aljárásbirótól. II. *Hajdu György* ráczkevei kir. járásbirótól. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár III. kötetéhez.

Reformeszmék a csődjog terén.*

Habár csődtörvényünk lényeges haladást jelentett a 40-es évek csődtörvényével szemben, mégis már a törvény életbeléptetésének első éveiben megnyilvánultak a panaszok és az arra irányuló óhajok, hogy a törvény revideáltassék és azóta az e részbeni kivánalmak meg nem szüntek.

E panaszok jogosultságát gyakorlati példák igazolják.

Itt van mindenekelőtt *a törvény 87. §-a*, mely, mint köztudomásu, egyenes prémiumot nyujt a rosszhiszemüségnek. Rendelkezik ugyanis ez a szakasz arra az esetre, amidőn az alaki csődöt azért nem lehet megnyitni, mert csődvagyon nincs. Rendszerint pedig azért nincs csődvagyon, legalább a kereskedelmi csődökben, amelyek nagy kontingenst szolgáltatnak, mert az adós a hitelezők elől — habár megtámadható módon — a vagyont a legkülönbözőbb formákban elvonta. Ebből a tényből, tekintetbe véve azon körülményt is, hogy nálunk ezidőszerint csődön kivüli támadójog nincs, azon állapot fejlődött ki, hogy a rosszhiszemü adós ellen, aki a hitelezők megkárositása czéljából — habár megtámadható módon — vagyonát elvonta, a csődöt megnyitni nem lehet, mert nincs vagyon, támadni pedig nem lehet, mert nincs csőd. Igaz, hogy ilyen esetben is meg lehet nyitni a csődöt, de csakis akkor, ha a hitelező a csődeljárási költségek fedezésére szükséges összeget leteszi. Ámde a hitelező csak nagyon ritkán határozza el magát arra, hogy a sokszor elég jelentékeny összeget a bíróságnál deponálja csupán azért, hogy a csődbeli támadás sikere esetében a csőd utján az összhitelezőkre — tehát az ő követelésére is — egy rendszerint igen sovány és jelentéktelen hányadhoz jusson, miután elsősorban a költségeket kell kielégiteni. Emellett a biztositékot letevő hitelező még azon koczkázatot is viseli, hogy a támadás eredménytelensége esetében — ami nem ritka — avagy amidőn a támadás eredménynyel járt ugyan, de a per substratuma be nem hajtható — ami még gyakoribb — a letett biztositékot örökre elveszti.

Ezen §. kapcsán egy másik kellemetlen állapot is fejlődött ki a gyakorlatban. Az olyan adós ugyanis, aki ellen a csődöt vagyon hiányában megnyitni nem lehet, a felfedező esküre szorittatik. Le kell az esküt tennie arra, hogy vagyonából semmit el nem titkolt. Arról, hogy ezt a vagyontalansági esküt letette, az érdekelteken kivül tudomása senkinek sincs és a gyakorlatban akárhányszor előfordul, hogy az ilyen adós uj hitelre tett szert, amelyet természetesen nem honorál. Ez is egy prémium a rosszhiszemüség javára. Mert az, aki kellő időben — érezve fizetésképtelenségét — a csődöt maga ellen megkéri, tehát a törvény rendelkezését betartja, a legnagyobb publiczitásnak van kitéve. A csőd belekerül a hivatalos lapba, innen nemcsak a kereskedelmi, hanem a napilapokba is. De az, aki vagyontalansági esküt tett, ily publiczitásnak nincsen kitéve, erről senki sem tud. Ugyanezen állapotot felpanaszolták volt Németországban is, ahol felismerték a panasz jogosult voltát és a csődtörvényükhöz alkotott novellában akként intézkedtek, hogy azon adósokról, kik a vagyontalansági esküt letették, a bíróságnál nyilvános jegyzék vezetendő, mint az indokolás mondja, azért, hogy azoknak, akik hitelt akarnak nyujtani, lehetővé tétessék a hitelképesség iránt való tájékozás.

Meg kell jegyeznem, hogy Németországban még ezt az intézkedést sem tartják kielégitőnek, hanem különösen kereskedői körök azt kivánják, hogy vagyontalansági eskü esetében éppoly publiczitásnak legyen helye, mintha a formális csőd meg lenne nyitva.

Jelenleg fennálló csődtörvényünk rendelkezései *a csődnyitás és a csődeljárás folyamán való biztositás* kérdésében hézagosak és a mai állapotoknak meg nem felelők. A csődtörvény 84. §-a értelmében csődöt csak *kellően igazolt* követelés alapján lehet kérni. Ugyanigy rendelkezik a törvény 248. §-a a kereskedelmi csőd megnyitása kérdésében, amidőn azt *igazolt* követelés alapján mondja megnyitandónak. A törvény ezen rendelkezéseit a gyakorlat akként értelmezi, hogy a hitelesitett könyvkivonaton alapuló követelés, különösen ha az adós ezzel szemben a követelést megtagadja, nem tekintetik a csődnyitás szempontjából igazoltnak. Már most megtörténik a gyakorlatban akárhányszor, hogy a hitelezők csődöt kérnek az ellen az adós ellen, aki mindenkinek nyilt tétel alapján tartozik. A csődöt kérők mást, mint könyvkivonatot, nem produkálhatnak. Ha az adós tagad, be kell perelniök a könyvkivonatot, birói itéletet kell kieszközölniök és csak ezután folyamodhatnak csődnyitás iránt. Ez az eljárás nemcsak hónapokat, hanem gyakran éveket vesz igénybe, különösen ha az adós a kereset ellen is tagad. Időközben az adós rendelkezik vagyonával tetszése szerint rendszerint ugy, hogy mikorára a hitelezőnek itélete van, akkor már vagyontalansági esküre kerül a sor. Sérelmes ez az állapot egy más vonatkozásában is, mert időközben a csődtörvény 27. §-ának végbekezdése értelmében a támadójog is meg lesz hiusitva.

Ezzel összefügg a tömeg biztositása a csődnyitási eljárás folyamán. Az e téreni állapot még sérelmesebb. Csődtörvényünk eziránt semmiképpen sem rendelkezik. Az adós tehát, aki ad infinitum huzhatja (sőt meg is hiusithatja) a csődnyitást, amelyre különben érett, szabadon rendelkezik vagyona felett. Ez nagy hézag. Érezték ezt a németek akkor, amidőn az ilyen esetekre megadták a bíróságnak azt a jogot, hogy ideiglenesen intézkedjék aziránt, hogy a tömeg a hitelezőknek fenntartassék. (Általános elidegenitési tilalmat is bocsáthat ki.)

A tömeggondnok a csődben igen fontos személy. Akármilyen csődtörvényt csinálunk, a tömeggondnoknak ugy a vagyon kezelését, értékesitését és felosztását, mint a hitelezők követelésének megállapitását illetőleg jelentékeny hatáskört kell adnunk. Amidőn ezt megállapitjuk, nem kerülheti el figyelmünket azon évtizedek óta vitatott kérdés, hogy a tömeggondnok kirendelése a hitelezők autonómiájára vagy a bíróságra bizassék-e? Hasonlóképpen lényegesen eltérők a nézetek aziránt, hogy a tömeggondnok csupán jogi szakember, avagy laikus is lehessen-e. Előre bocsájtom, hogy az én meggyőződésem szerint ez sem ügyvédi, sem nem kereskedői, hanem tisztán czélszerüségi kérdés.

* Kivonat szerzőnek a Magyar Kereskedelmi Csarnokban tartott előadásából.

Elismerem, hogy a hitelezők autonómiájának jogosultsága van, de csak addig a határig, amig ezt a czélszerüség megengedi. Ebből kiindulva a tömeggondnok kirendelését illetőleg az 1881 : XVII. tcz. álláspontját helyesnek tartom.

Ami már most azon kérdést illeti, hogy tömeggondnokká csak jogász (ügyvéd) avagy nem ügyvéd is lehessen kinevezhető és illetve, ha a választási rendszert fogadjuk el, választható, ismétlem, hogy én ezen kérdést tisztán czélszerüségi kérdésnek tekintem. Ha fentartjuk azt, hogy a tömeggondnokot a bíróság rendelje ki, akkor mindenekelőtt azzal állunk szemben, hogy a nem ügyvéd kinevezése gyakorlati nehézségekbe ütközik. Mert mig az ügyvédi kar tagjai egy biztos és név szerint megállapitott állagot nyujtanak, a nem ügyvédek tekintetében hiányzik a megbizható alap és igy mindenekelőtt intézkedések szükségesek arra nézve, hogy mely személyekből minő feltételek mellett legyen a tömeggondnok kinevezhető.

Mindezekhez járul, ami a tömeggondnok személyi minősitését illeti, még azon körülmény, hogy a csődügyek kezelésénél kettős teendők végzendők ; olyanok, melyek jogi ismeretet tételeznek fel és olyanok, melyek többé-kevésbbé kereskedelmi tevékenységet igényelnek. Ha tehát akár kinevezés utján, akár a hitelezők akaratából (választás) nem ügyvédre bizatik a tömeg kezelése, feltétlenül szükséges, hogy a csődügy jogi részeit mégis ügyvéd végezze. Igaz, hogy ezzel szemben ellenvethetni, hogy viszont az ügyvéd nem rendelkezik a kellő kereskedelmi kvalifikáczióval, mely a csődügyek kezelésénél, különösen a tömeg értékesitésénél szükséges. Ámde azt hiszem, hogy a kereskedői szakismeret hiánya pótolható a választmány nagyobb kiterjedésü közreműködésével. Sőt olyan esetben, ahol kereskedői jártasság szükséges, pl. üzem vagy üzlet folytatásánál, stb. a korrektivum meg van adva a vagyonkezelő könnyebbithető kirendelésében.

Nézzük, hogy áll e kérdés a külföldi államokban és különösen a hozzánk legközelebb álló Ausztriában és Németországban.

Ausztriában tömeggondokká nem ügyvéd is kinevezhető és illetve a hitelezői gyülésen választható. És mit látunk? A statisztika szerint daczára annak, hogy ez igy van, maguk a hitelezők autonómiájuk alapján csak igen ritkán választanak nem ügyvédet. Száz eset közül 92-ben a bíróság által kirendelt tömeggondnok-ügyvédet megerősitik és 8 esetben választanak maguk a hitelezők nem ügyvédet. Ennek meg van a maga magyarázata. Mert a kereskedő és iparos nem foglalkozhatik kellőleg csődügyeivel. Különösen nagyobb városokban, pld. Bécsben az állapot az, hogy kialakult egy ugynevezett hivatásos (nem ügyvédekből álló) tömeggondnoki kar. Áll pedig ez a kar rendszerint olyan egyénekből, kik az élet egyéb pályáin többé-kevésbbé hajótörést szenvedtek. Már pedig nem mondhatni, hogy ezek mindig alkalmasak volnának a tömeggondnoki teendők ellátására. Körülbelül ugyanilyen az állapot Németországban, ahol a csődbiróság nevezi ugyan ki a tömeggondnokot, de ügyvéd személyéhez kötve nincs és a hitelezők is a hitelezői gyülésen más személyt is választhatnak tömeggondnokká. A nagyobb városokban Németországban is találkozunk nem ügyvéd hivatásszerü tömeggondnokokkal, igy Berlinben, Drezdában, Lipcsében, stb. és Németországban legalábbis vegyesek az e téren tett tapasztalatok, olyannyira, hogy Délnémetországban, különösen Bajorországban, daczára a törvény rendelkezésének, a bíróság ugyszólván kizárólag ügyvédet nevez ki tömeggondnokká. Ugyanez az állapot Horvátországban, amely önálló csődtörvényt alkotott. Ezek előrebocsátása után az én véleményem az, hogy a tömeggondnok kirendelését illetőleg tisztán és kizárólag az ügy érdekében fenn kell tartani a kinevezési rendszert és azt, hogy tömeggondnokká csak ügyvéd legyen kinevezhető a már felhozottakon kivül azért is, mert az ügyvédi felelősség (fegyelmi szankczió) szintén oly biztositék, amelyet a nem ügyvéd tömeggondnoknál nélkülözünk. Ezzel szemben azonban a kereskedői teendők szakszerü ellátása végett tágitani kell a választmány hatáskörét különösen a tömeg értékesitése és kezelése kérdésében és még jobban meg kell könnyiteni külön vagyonkezelők kirendelését.

Itt még meg kell jegyeznem azt, hogy daczára annak, hogy a csődtörvény már majdnem 30 esztendeje van érvényben, még mindig nincs helyes judikaturánk a *tömeggondnok és a választmány egymáshoz való viszonyát és a választmány hatáskörét illetőleg,* ami a gyakorlatnak nagy hátrányára szolgál. A törvény betüje szerint a dolog ugy áll, hogy a tömeggondnok rendelkezik és kezeli a vagyont, a választmány pedig inkább csak támogatja és ellenőrzi a tömeggondnokot ebben a tevékenységében, kivéve azon egyes eseteket, amelyekben a törvény a választmány közreműködését megkivánja. Ezen rendelkezést a gyakorlat szintén szorosan magyarázza, amiből igen gyakran kellemetlen állapotok keletkeznek. Idézhetek egy más vonatkozásában hirhedté vált csődöt, amelyben a tömeggondnok, daczára a választmány tiltakozásának, beperesitett 25—30 éves kétes követeléseket, miből a tömeg hátrányára jelentékeny felesleges költség merül fel. A tömeggondnok ezen költségeket nem is bocsátotta a választmány megállapitása elé, azt mondván, hogy ezek már biróilag meg vannak állapitva és azokat egyszerüen mint kiadásokat számadásba helyezte. A hitelezők a számadások jóváhagyására irányuló eljárás keretében igyekeztek ezen felszámitás ellen védekezni. A tömeggondnok többek között azon álláspontra helyezkedett, hogy a jó családapa gondosságával járt el, amidőn az elévülés megakadályozása és a behajtás megkisérlése végett a behajtási pereket meginditotta, amelyekből egy fillér sem folyt be.

Van *csődbiztositási intézményünk* is. A csődbiztos arra volna hivatva, hogy a tömeggondnokot ellenőrizze. Az én praxisom azt tanitja, hogy ez teljesen elhibázott dolog. Még sohasem láttam annak a közvetlen beavatkozásnak és ellenőrző tevékenységnek a nyomát, melyet a csődbiztosnak gyakorolnia kellene ; de nem is helyes, hogy a bíróság tagjait kezelési dolgokkal, még pedig felelősséggel járó kezelési dolgokkal terheljük. Ellenőrző közegünk túlsok is van. Csődválasztmány, csődbiztos és csődbiróság mindmegannyian többé-kevésbbé ellenőrző közegek. Tényleg azonban a választmányon kivül — legalább közvetlenül — senki sem igen ellenőriz ; igen gyakran pedig ez sem. E tekintetben az angol rendszert ajánlom. A kereskedelemügyi miniszterium kebelében kellene egy az egész országra kiterjedő csőd ellenőrző osztályt szervezni, amelyet ezenkivül semmi egyéb teendővel sem volna szabad terhelni. Ezen a téren a czentralizáczió nagyon is indokolt. A bíróságokat lehetőleg tehermentesiteni kell oly teendőktől, melyek nem voltaképpeni birói funkcziók. Ha az ellenőrzés az éppen mondott formában szerveztetik, a csődbiztosi intézményt is egészen feleslegesnek tartom. Ezzel összefüggőleg jelenlegi csődtörvényünk azon álláspontját sem tartom helyesnek, mely a csődbiráskodást a *kollegiális bíróságra* bizza. Meggyőződésem az, hogy veszély nélkül lehet a csődügyekben való eljárást a *járásbíróságokra* bizni, annál is inkább, mert magában a csődeljárás folyamán nem fordulnak elő valami komplikált, nagyfontosságu jogi kérdések, amelyek a kollégiális biráskodást indokolttá tennék. Jogi kérdések a külön perekben fordulhatnak elő, amelyek pedig ugy is megtartják rendes illetékességüket. Nem látom át, miért kelljen egy hármas kollégium, ha adós, avagy a hitelezők csődöt kérnek, ha az adós felfedező esküre szoritttatik, ha a csőd megszüntetéséről, vagy a tömeggondnoki dijak megállapitásáról, vagy számadások megvizsgálásáról, a szavazati jog megállapitásáról, stb. van szó. Ezek mind olyan teendők, amelyek bátran bizhatók az egyes-bíróságokra. A járásbiróság előtt való eljárás azon további előnynyel is járna, hogy a csődügyek kivánatos deczentralizációját előmozditaná és a bíróságok tehermentesitéséhez is hozzájárulna. Sőt az egyes birói rendszernél, amennyiben a csődbiztosi intézmény valamely formában egyáltalán fentartatik, a birói teendőket a csődbiztosi teendőkkel könnyen lehetne egyesiteni, aminek ismét azon előnye volna, hogy bizonyos kérdéseknél, például szavazati jog megállapitásánál, birói jóváhagyásoknál, stb. időbeli jelentékeny megtakaritás éretnék el, ami a csődeljárásban igen fontos tényező. Végül az egyesbirói rendszernél alkalmazásba jövő közvetlenség is egy figyelembe jövő előny.

Van *csődbeli támadásunk,* de nincs semmi intézkedés a csődtörvényben arra nézve, hogy a támadás tárgya miképpen biztositassék. E tekintetben a végrehajtási törvény különben sem igen megfelelő intézkedéseire vagyunk utalva, aminek az a gyakorlati következménye, hogy mikorára (rendszerint évek után) a támadó per a tömeg javára befejezést nyer, a támadás tárgyának csak hült helyét találjuk. Ezen is segiteni kell az ujonnan megalkotandó csődtörvényben az ellentétes érdekek méltányos kiegyenlitése alapján.

A csődtörvény reformja szempontjából szólanom kell még a *leltározásról és a bejelentési és felszámolási eljárás* szükséges gyökeres reformjáról. Mindkettő huzamos időt vesz igénybe. Mind-

kettő lényeges költséggel jár. Leltározás és felszámolás átlagosan legalább 4—6 hónapot jelent és ügyvédi gyakorlatom alapján merem állitani, hogy az ezen két eljárásból felmerülő költségek az összköltségeknek átlag 50%-át teszik ki, amely számitás helyességét az osztrák statisztika is igazolja. Őszintén bevallom, hogy bizonyos elfogultsággal szólok a tömegleltározásokról. A csődtörvény (144. §.) a tömeg leltározását rendeli. A gyakorlat ezalatt — mondjuk, hogy jogosultan — *tételenkénti* leltározást ért. És hogyan? Kezeim között van egy divatárukereskedő csődjének a leltára. Csak szemelvényeket idézek belőle. Leltározandó volt például 40 női ruhaalj, mind egy minőségü, ez fel lett véve 40 tételben, 50 női bluz, mind egy minőségü, 50 tétel. Különböző dobozokban czérna stb.; ahány doboz, annyi tétel. Voltak különböző dobozokban egyminőségü gallérok; az egyik dobozban 2 gallér, a másikban 12 gallér stb., ahány doboz, annyi külön tétel és ez igy megy tovább oldalról-oldalra. Végeredményképpen azután kijött egy 79, mondd hetvenkilencz ivre terjedő leltár. Leltároztak pedig összesen 6320 K 45 f. 5—10 fillér értékü árut, amely legjobb esetben a becsérték felében értékesittetett. Tartott pedig ez a leltározás munkája 31 napig. Némely napon leltároztak néhány korona értékü portékát. Egész oldalakon, sőt iveken 2—5 filléres egységárak mellett találunk 10—70 filléres tételeket és ennél a leltárnál, amelyet három példányban kellett kiállitani, közremüködött a végrehajtó, a becsüs, a tömeggondnok és a kereskedői segédszemélyzet. Hogy ez a leltározás mibe került, könnyen kiszámitható.

Ezzel kapcsolatban felmerül az a kérdés, hogy szükséges-e egyáltalán a tételenkénti leltározás, amint azt a törvény betüje előirja és amint ez a gyakorlatban történik? Azt hiszem, hogy egyáltalán nem szükséges. Különösen nem kereskedelmi csődökben, kivált ha rendes leltárkönyvek állanak rendelkezésre. A csődben való leltározásnak nincs is olyan nagy fontossága, mint a végrehajtási összeirásnál, ahol a zálogjogi sorrend és az azonosság az elsőbbségi igény szempontjából jelentőséggel birhat. De a csődtömegek összeirásánál ez nem szükséges, annál kevésbbé, mert a csődtömeg értékesitését illetőleg azon helyes gyakorlat divik, hogy ezt — kereskedelmi csődöket tartva szem előtt, mert ezek adják a csődök nagy kontingensét — nem birói árverés utján eszközlik, mint amely a legrosszabb értékesitési módnak lett felismerve. Ezekben a csődökben rendszerint és helyesen ajánlati verseny utján értékesitik a tömeget. 1000 eset közül legfeljebb egyszer történik árverés utján az értékesités. Ha árverés nem történik, hanem sommásan adják el a tömeget, ami helyes, akkor kérdem, hogy mire való a tételenként való leltározás egyáltalában?

A tételenkénti leltározás még a büntető beszámitás szempontjából jöhet figyelembe. De ennek a szempontnak a figyelembe vétele sem olyan, amely megoldható nem volna, ha a mai tarthatatlan leltározási módot reformáljuk.

És most beszéljünk egy másik kérdésről: a *bejelentési és felszámolási eljárásról.*

A mai jogállapot szerint a hitelezők forma szerint bejelentik a követelésüket, még pedig a csődbiróságnál. A biróság voltaképen a bejelentési eljárás tekintetében csak közvetit, amennyiben a bejelentés egyik példányát kiadja a csődbiztosnak, a másikat kézbesitteti a tömeggondnoknak. Ezen bejelentések alapján a tömeggondnok előkésziti a felszámolást. Tájékozza magát a követelés fennállása és az azt megillető osztály iránt, elkésziti az ugynevezett táblás kimutatást és a felszámolási tárgyaláson nyilatkozik a bejelentett követelések valódisága és osztályozása iránt. Ez az eljárás kétségtelenül nagy haladást jelentett a régi (40-es) törvényekkel szemben, amelyek alapján formális, a csődbiróság közvetitésével minden bejelentés tekintetében külön váltott perbeszédek alapján voltak a valódisági itéletek meghozhatók. De a mai eljárás sem felel meg a gyorsaság és olcsóság követelményeinek.

A követelések fennállása és osztálya iránt megbizhatóan tényleg csak a tömeggondnok nyilatkozhatik, mert elsősorban neki állanak rendelkezésre az e végből szükséges adatok (közadós információja, üzleti könyvek, levelezések, esetleges periratok stb.) és a gyakorlatban tényleg ugy áll az eset, hogy rendszerint azok a követelések lesznek megállapitva, amelyeket a tömeggondnok elismer. Sokat mondok, ha azt állitom, hogy legfeljebb 1000 eset közül egyszer fordul elő, hogy a hitelezőtárs kifogásol. És ha ez a gyakorlati állapot, kérdés, szükséges-e ez az egész költséges és időtrabló bejelentési és felszámolási eljárás a mai alakjában? Szerintem nem szükséges és különösen nem akkor, ha az uj csődtörvényben is azt az álláspontot foglaljuk el, hogy tömeggondnokká csak ügyvéd nevezhető ki, akivel szemben a fegyelmi törvény is nyujt biztositékot a csőd helyes és korrekt kezelése tekintetében, anélkül, hogy erre ellenőrzés végett a biróságnál való bejelentés szükségeltetnék. Különösen ügyvéd tömeggondnokság mellett elegendőnek tartom, ha a hitelezők minden formaság mellőzésével, mondjuk akár egy levelezőlapon közvetlenül nála jelentik be követelésüket, ami az egyes hitelezőre nézve is költségmegtakaritást jelent. Aki nem bizik a tömeggondnok személyében, bejelentheti követelését ajánlott levél utján avagy saját költségén akár közjegyző vagy ügyvéd igénybevételével. A felszámolási tárgyalást is mellőzhetőnek tartom. Kezdjük mindjárt a felosztási terven. Ebben a tervben a tömeggondnok nyilatkozhatik egyuttal a követelés fennállása és osztálya iránt, vagyis a felosztási tervbe csak azoknak a bejelentőknek követelését veszi be és osztályozza, akiknek követeléseit elismeri. Ezen novum tekintetében külföldi példára nem utalhatok, de azt hiszem, hogy azért a kérdés a megfontolást megérdemli.

A felszámolási eljárás mellőzése ellen felhozható, hogy a törvény a mai rendelkezése szerint a felszámolási jegyzőkönyvi kivonat, ha a követelés a közadós által meg nem támadtatott, végrehajtható egyezség erejével bir, amelynek alapján a csődmegszüntetés után a közadós ellen el lehet járni, ha t. i. vagyonhoz jutott és végrehajtást lehet ellene vezeni. Ilyen eset azonban vajmi ritkán fordul elő. E téren tehát a felszámolási eljárás mellőzése bajt nem okoz. De ha ez bajnak tekintetik, semmi akadálya sincs annak és semminemü konstrukczionális nehézséggel sem jár, ha a felosztási tervet ugyanoly feltétel mellett, mint ma a felszámolási jegyzőkönyvet, ugyanoly hatálylyal ruházzuk fel.

A másik ellenvetés lehet a hitelezők kifogásolási joga. De ezen jogot a felszámolási eljárás nélkül is meg lehet adni a hitelezőtársaknak akkép, hogy a tömeggondnok által benyujtott felosztási terv ellen a hitelezőtárs támadás tárgyává tegyen bármely abban elismert követelést vagy annak osztályát épugy, mint a mostani felszámolási tárgyaláson, a minek ugyanaz volna a következménye, mint ma a felszámolási tárgyalás alkalmával tett kifogásnak (külön per); habár ismételten hangoztatnom kell, hogy ennek a kifogásolási jognak sincs valami nagy gyakorlati jelentősége.

Csupán csak egyes példákkal akartam illusztrálni, hogy mennyire nem felel már meg csődtörvényünk a jogos követelményeknek.

Azt hiszem, hogy az idézett példák is elegendők annak a dokumentálására, hogy novelláris uton a bajokon segiteni nem lehet. Egészen uj csődtörvényre van szükség radikális ujitásokkal, melyek némelyikére rámutattam.

Eddig nálunk az volt a felfogás, hogy az uj csődtörvénnyel várni kell addig, mig a polgári törvénykönyv elkészül. Ezt a felfogást a magam részéről nem osztom. Figyelembe veendő, hogy a polgári törvénykönyv megalkotásáig a legvérmesebb felfogás mellett legalábbis 10 év eltelik a csődtörvény reformja pedig sürgős. De különben is a polgári törvénykönyv csakis a csődtörvény anyagi részét érintheti, de a csődeljárásra, a rendtartásra, a csőd alaki részére alig lesz kihatással. Az anyagi részét pedig, amennyiben ezt a polgári törvénykönyv szükségessé fogja tenni, novelláris uton is lehet módositani.

És most beszéljünk azokról a módokról és eszközökről, melyek a csőd elháritására alkalmasak. De előbb lássuk, hogy miért is kivánatos a csőd elháritása. Ezt legkiválóbban a statisztika nyomán láthatjuk. Sajnos, megfelelő magyar statisztika nincs. Ebből csak azt látjuk, hogy évenként hány csődnyitási kérvényt nyujtanak be, hány csődöt nyitnak és hányat és mi alapon szüntetnek meg. Azon fontos momentumok iránt, hogy mennyit tett ki a leltározott vagyon, mennyit az értékesitett csődvagyon, mennyi lett felosztva, mennyi volt a költség, meddig tartott az eljárás stb., a magyar statisztika hallgat.

Megfelelő magyar statisztika hiányában idegen forráshoz kell tehát fordulnunk. Legközelebb fekszenek hozzánk Ausztria viszonyai.

Ausztriában 1901-től 1907-ig a csődügyek legnagyobb része

egy éven belül befejezést nyert. Azonban ezek a csődök nagyobbára olyanok voltak, amelyekben nem volt mit felosztani, mert nem volt vagyon. Ezek tehát nem jönnek tekintetbe. A többi csődök tartama két-három év volt, sőt elég jelentékeny számban fordulnak elő a három éven tul tartó csődök is. A statisztika szerint Ausztriában a csődhitelezők évekre visszamenőleg 100 eset közül 48·6 esetben 10%-on aluli kvótát kaptak a felosztás alá került ügyekből.

Legérdekesebbek a statisztikának a tömeg állományát és az annak értékesitését feltüntető adatai.

Év	Átlagos évi vagyon	Értékesitve lett
1896—1900-ban	18 millió kor.	12 millió koronában
1901—1905-ben	26 « «	17½ « «
1903-ban	30 « «	18½ « «
1904-ben	23½ « «	15½ « «
1905-ben	34½ « «	22½ « «
1906-ban	32½ « «	24 « «
1907-ben	20 « «	13½ « «

Megállapitható másrészt ezen adatokból, hogy az értékesités átlagosan 35%-kal a leltári értéken alul marad. Ha figyelembe veszszük, hogy a leltározási becsü rendszerint legalább 30%-kal a forgalmi értéken alól marad, megállapitható az is, hogy a csődnyitás ténye által a vagyon legalább 65%-ot és ha a kétséges követelések összegét levonásba hozzuk, legalább 50%-ot veszitett. De viszont a hitelezők hátrányára emelkedik ezen perczentuáczió, ha a leltározott értékpapirokat és készpénzeket számitásba nem veszszük.

Érdekes annak a konstatálása, hogy rendszerint minél nagyobb a város, annál rosszabbak az értékesitési viszonyok és különösen hátrányosak az értékesitési eredmények a nagyobb csődöknél. Eltekintve tehát a költség kérdésétől, a csődnyitás 50—60%-kal rosszabbitja az állapotot.

A költség kérdésében az osztrák statisztika a következő adatokat tünteti fel:

A csődeljárás költségeire elment:

1891—1895-ig	évenként átlag	1.700,000	K
1896—1900-ig	« «	2.100,000	«
1901—1905-ig	« «	2.500,000	«
1903-ban	« «	2.700,000	«
1904-ben	« «	2.300,000	«
1905-ben	« «	2.700,000	«
1906-ban	« «	2.500,000	«
1907-ben	« «	1.900,000	«

A csődhitelezők kaptak:

1891—1895-ig	évenként átlag	3.300,000	K
1896—1900-ig	« «	4.000,000	«
1901—1905-ig	« «	5.300,000	«
1903-ban	« «	6.000,000	«
1904-ben	« «	5.600,000	«
1905-ben	« «	5.800,000	«
1906-ban	« «	4.900,000	«
1907-ben	« «	3.900,000	«

Az értékesitett összeg többletét kapták a zálogos hitelezők és az előnyös tételek.

A fenti adatokból következik, hogy a csődeljárás költségei átlagosan és ismét kerek összegben a csődhitelezők között felosztás alá került összegek 50 százalékát emésztették fel. Viszonyitva a költségeket az értékesített tömeg összegéhez, azok ennek 15—18 %-át teszik ki. Aránylag legnagyobbak a költségek a kis és közép-csődöknél. E jelentékeny része a költségeknek Ausztriában is a leltározás költségeire esik.

Ami magának a tömeggondnoknak a dijazását illeti, konstatálja a statisztika, hogy az Bécsben a legdrágább, ahol 32 esetben (vagyis az összes csődök 27½%-ában) a tömeggondnoki dijak az értékesitett vagyon 50%-át és még ennél is többet emésztettek fel. A bejelentési összegek és a felszámolási eredmények nem birnak aktuális érdekkel, bár az osztrák statisztika ezek iránt is igen tanulságos adatokat tüntet fel.

Igy áll a statisztika Ausztriában, ahol a törvény alkalmazása tekintetében nem forognak fenn számba jöhető panaszok. Ezekből megtanulhatjuk, hogy a csődökben nagy értékek vesznek el; sok a költség és kicsiny a kvóta. Habár magyar statisztika nem áll rendelkezésre, azt hiszem, nálunk legalább is nem jobb az állapot, mint Ausztriában. Nálunk is milliókra, becslésem szerint nem kevesebbre, mint Ausztriában, rug az a vagyon, amely a csődökben fekszik. Igy állván a dolog, lehet-e csodálkozni azon, ha kereskedői és iparos körökben általános az az óhaj, hogy a csőd ott, ahol ez lehetséges, elhárittassék.

Kiváló hitelezői és egyuttal közérdek is az, hogy lehetővé tétessék a hitelezőkkel való rendezkedés utján a csőd elhárítása azon jóhiszemüen eljárt adósoknak, kik vétlenül jutottak azon helyzetbe, hogy hitelezőiket teljes összegben kielégiteni nem képesek.

Ezeknek akar a csődön kivül köthető kényszeregyezségről szóló javaslat szolgálni.

1892-ben, amikor néhai Szilágyi Dezső megbizásából az első javaslatot készitettem, e tárgyban Angliában, Franczia-országban, Belgiumban és Schweizban voltak rendszeres törvények. Azóta e tárgyban a legtöbb állam alkotott törvényt. Igy Egyptom 1900-ban, Argentinia 1902-ben, Brazilia 1902-ben, Dánia 1905-ben, Olaszország 1903-ban, Norvégia 1906-ban, Hollandia stb.

Ausztriában ugyane tárgyban «Über die Einberufung der Gläubiger» czimen kormányjavaslat fekszik már évek óta az urak házánál, amely azt le is tárgyalta és annak alkotmányos elintézését csupán az ismert parlamenti viszonyok akadályozzák.

Egyedül Németország az, amely szivósan szabadkozik a reform ellen. De a kereskedelmi közvélemény ott is erősen és állandóan megnyilvánul a reform mellett és a mozgalom oly kiváló csődjogászok által támogattatik, mint Jäger, Kohler stb., ugy hogy kétségtelen, hogy ezen üdvös reform elől Németország sem fog sokáig elzárkózhatni és annál kevésbbé, mert azon államokban, melyekben a csődön kivüli kényszeregyezségre vonatkozó törvények életbe vannak léptetve, a lehető legjobb tapasztalatokat teszik, olyannyira, hogy a gyakorlati tapasztalatok teljesen halomra döntik azon nagyobbára elméleti aggályokat, amelyekre Németországban hivatalos körök az elutasitó álláspontot alapitják.

A csődön kivül köthető kényszeregyezség — mint a javaslat czime is mutatja — kényszert tételez fel azon hitelezőkkel szemben, akik az egyezséghez hozzá nem járulnak.

Hogy jogászilag konstruálható-e a kényszeregyezség intézménye vagy nem, egészen mellékes, sőt ma már meghaladt álláspont nálunk is, mert a törvény az intézményt (csőd esetére) már elfogadta.

A kérdés tehát az, hogy az intézmény gyakorlatilag czélszerü-e vagy nem. Nem terjeszkedem ki az idő rövidségénél fogva azon ellenvetésekre, melyeket az intézmény ellen felhoznak. Utalok e tekintetben azon, egyébként jeles «Denkschrift»-re, amelyet a német kormány 1906-ban dolgozott ki és a képviselőház elé terjesztett. Ebben német alapossággal csoportositva vannak az összes ellenvetések.

Utalok továbbá az általam kidolgozott törvénytervezetre, amelyben kimutatni igyekszem, hogy különösen katasztrofális időkben a csődön kivüli kényszeregyezség intézményének nagy közgazdasági hordereje is van. Igy például 1907-ben nagyon sok csődöt meg tudtunk volna akadályozni, és nagyon sok existenczíát meg tudtunk volna menteni, ha lett volna egy ilyen törvényünk, mert ilyen időkben a baj különösen az által is fokoztatik, hogy a hitelező megijed és a tulzott aggodalom által vezéreltetve, künlevőségeit kiméletlenebbül és hirtelen akarja bevonni. Hogy állunk a gyakorlatban? Valaki tönkre megy. Nem tud tovább fizetni, beszünteti fizetéseit. Az adós egyezkedni akar; rokonai, barátai is segitik, az egyik kezességvállalással, a másik készpénzzel. A belátással biró hitelezők méltányolva az adós helyzetét és tisztességes szándékát, az egyezséget elfogadják. Most jön a másik csoport, amely nem akar belátással lenni és tulzott követeléseket támaszt. Adós azon alternativa előtt áll, hogy vagy a belátással biró hitelezőktől még további engedményeket kér, hogy a makacsok követelményeit kielégitse, vagy csődbe megy.

Az első esetben a makacsok indokolatlan előnybe jutnak a belátással birók rovására. Ha pedig csődbe megy, mindenki károsodik. Ez az állapot, mely a rosszhiszemüség diadalát jelenti, fenn nem tartható és azon csakis törvényhozási uton lehet segiteni. Ezt czélozza a csődön kivüli kényszeregyezség. Ezáltal a magánegyezségek korántsem fognak megszünni. Ha megalkotta-

tik a törvény és az egyezségrontó hitelező tudja, hogy szükség esetére törvény alapján lesz kényszerithető az egyezség elfogadására annál inkább el fog állani indokolatlan követelményétől, mert a birói eljárás utján minden esetre később jut a hányadhoz. Ilyenképen a törvénynek üdvös preventiv hatása is lesz. Láttuk ugyanezt az üzletátruházásoknál. Azelőtt ugyszólván napirenden voltak a rosszhiszemű üzletátruházások. Mióta az erre vonatkozó törvény életbelépett, az ilyen átruházások megszünték, mert ez az átvevő részére is felelősségénél fogva rossz üzletté vált. *Dr. Schreyer Jakab.*

A csődön kivül köthető kényszeregyezség törvénytervezetéhez.

A csődön kivül köthető kényszeregyezségről szóló törvénytervezet indokolása szerint rég érzett szükségletet van hivatva kielégiteni, miután a csődben köthető kényszeregyezség intézménye nehézkes volta és feles óvrendszabályokkal való körülsáncolása miatt nem igen vált be.

Mindenesetre már az is vita tárgyává volna tehető, hogy vajjon tényleg olyan égető szükség van-e erre a törvényre s hogy vajjon be fog-e válni ez a törvény oly mértékben, amint azt a tervezet szerkesztője gondolja.

Az előbbiben szabadjon kételkednünk, az utóbbit majd megmutatja a jövő.

Miután azonban a tervezet megvan s igy minden valószinüség szerint törvény lesz belőle, kivánatos, hogy minél többen hozzászóljanak.

Fontos kérdés az, melynek rendezését a tervezet feladatává tette s ebből önként következik, hogy a rendezésnek mentől tökéletesebbnek kell lennie; már pedig minél alaposabb kritika tárgyává tétetik a tervezet, annál több anyag fog rendelkezésére állani a törvényszerkesztőnek a tervezet lehető tökéletesitésére.

E czélt kivánják szolgálni az alábbi sorok is.

Vizsgálat alá véve a tervezetet, mindjárt az 1. §. kétséget hagy fenn aziránt, hogy mi történjék akkor, ha az egyezségi eljárás megindítását az adós akkor kéri, amikor már csődnyitási kérvény van ellene beadva, vagy esetleg a csődnyitási kérvény felett már a tárgyalás is be van fejezve, csak a határozat nincs meghozva. A tervezet 1. §-ának 1. bekezdése ugyanis csak ennyit mond: «Aki fizetéseit megszüntette, a csődnyitást elkerülheti, ha hitelezőivel e törvény szerint egyezséget köt.»

Ez a szövegezés a fentirt kétség eloszlatására nem elegendő, nem különösen akkor, amikor az 1881 : XVII. tcz. imperativ rendelkezéseket tartalmaz az iránt, hogy mikor nyitandó meg a csőd. A tervezet 2. §-ának 3. pontja szerint az eljárás meg nem inditható: «ha az adós kereskedő volt és kereskedelmi könyveket egyáltalában nem vezetett, noha az 1875 : XXXVII. tcz. értelmében ily könyveket vezetni köteles lett volna; vagy ha könyvei oly rendetlenek, hogy azok alapján vagyoni állása és különösen tartozásainak mennyisége meg nem állapitható.»

Ugyde honnan tudja a bíróság a fizetésmegszüntetésről szóló bejelentés elintézésekor, hogy az adós kereskedő vezetett-e könyveket vagy sem s ha vezetett, miképpen vezette azokat, mikor a tervezet 5. §-a értelmében a fizetésmegszüntetésről szóló bejelentéshez egyáltalán nem kell mellékelni a könyveket, ha az adós e jogát igénybe veszi?

Már most megtörténhetik az, hogy csak a tárgyaláson vagy éppen a könyveknek a tervezet 18. §-ában szabályozott megvizsgálása után tünik ki, hogy a könyvek a tervezet 2. §-ának 3. pontjában meghatározott kellékeknek meg nem felelnek, minek következménye azután az eljárás megszüntetése akkor, amikor már egy csomó olyan költség okoztatott ugy az adósnak, mint a hitelezőknek, ami különben elkerülhető lett volna.

Ezek szerint, ha a tervezet 2. §-ának 3. pontja megmarad s annak pedig feltétlenül meg kell maradnia, akkor a tervezet 5. §-a akként egészitendő ki, hogy a bejelentéshez a könyveket is mellékelni kell. Természetesen a bejelentés elintézése után a bíróság vissza fogja adni az adósnak a könyveket hogy a mérleget elkészithesse.

A tervezet 2. §-ának végbekezdése értelmében, ha az eljárás megindítását kizáró körülmények valamelyike az eljárás folyamán merül fel, a már megindított eljárást be kell szüntetni. Ez nem elegendő. A tervezet 2. §-a feltétlenül akként egészitendő ki, hogy a végbekezdésben meghatározott megszüntetéssel egyidejüleg a csőd is megnyitandó az adós ellen.

Magából az egész tervezet szelleméből következik ez, hiszen az 5. §. végbekezdése értelmében már akkor is megnyitandó a csőd, ha az adós a hitelezők jegyzékét a kitüzött határidő alatt be nem mutatja.

A tervezet 4. és 22. §-ai egy ujabb teendőt akarnak a bíróságokra háritani azzal, hogy megengedik, miképp a fizetésmegszüntetés bejelentését és a szavazatokat tartalmazó beadványok bíróilag is hitelesithetők legyenek.

A tervezetnek indokolása sem mondja meg, hogy miképpen gondolja ezt a birói hitelesitést eszközlendőnek. Ezt bizonyára az életbeléptető igazságügyminiszteri rendeletnek tartja fenn. Ennélfogva ezidőszerint kétségben vagyunk az iránt, hogy minő bíróság van jogositva, jobban mondva kötelezve a hitelesitésre. Az a bíróság-e, amelynél a fent jelzett beadványok beadandók s ha már a birói hitelesitést elfogadjuk, ez volna a helyes, vagy bármely más bíróság (esetleg járásbíróság is).

A birói hitelesités a javaslatból feltétlenül kihagyandó. A tervezet az ügyvédi ellenjegyzést ugyis egyértékünek veszi a birói hitelesitéssel.

A tervezet 5. §-a megengedi, hogy az adós a hitelezők névjegyzékének bemutatására nyolcz napi halasztást kérjen. Ez nem helyes. Az adós bizonyára nem pillanatnyi inspiráczió hatása alatt szánja rá magát a fizetésmegszüntetés bejelentésére. Tisztában van már akkor s illetve kell, hogy legyen azzal, mennyi az adóssága s ami ezzel egyértelmü, kik a hitelezői. Nagyon valószinü, hogy talán már tett is magánuton a hitelezőknek egyezségi ajánlatot. Mindenesetre módjában áll az adósnak a tervezet 5. §-ában megkivánt jegyzéket a bejelentés kapcsán a bíróságnak bemutatni s azt, hogy erre még külön halasztást kapjon, semmi különös ok nem indokolja.

Ez a nyolcz napi haladék különben nemcsak felesleges időszaporitás, hanem, mint erre az alábbiakban vissza fogok térni, veszélyes is. A tervezet 5. §-a tehát akként lenne módositandó, hogy a 3. és 4. bekezdés kimaradna s helyettök az lenne az 5. §. végbekezdése: «az e §-ban meghatározott kellékeket nélkülöző bejelentés hivatalból visszautasitandó.»

Sőt tekintve, hogy a tervezetben szabályozott eljárásnak főkelléke, hogy minél gyorsabb lefolyásu legyen, a bejelentéshez még a mérleg becsatolása is meg volna kivánandó.

Az ingatlanok és egyéb telekkönyvi jogok az 5. §. szerint a bejelentésben ugyis kitüntetendők, tehát csak az ingóságok kimutatását kell még az adósnak elkészitenie s ha már ez is megvan, a mérleg összeállitása különösebb nehézségekbe nem ütközik.

A tervezet 7. §-ának utolsóelőtti bekezdése értelmében az idézési hirdetményeket a vagyonfelügyelő teszi közzé legalább öt nappal a kitüzött határnap előtt.

Nem intézkedik azonban a tervezet az iránt, hogy mi történjék akkor, ha a hirdetmény közzététele s a tárgyalási határnap közt nincs meg az öt napi időköz, vagy ha a hirdetmény közzététele ugy elkésett, hogy a határnapig közzé sincs téve.

Azt sem mondja meg a tervezet, hogy ha a hirdetményt több lapban kell közzétenni, valamennyi közzétételnél meg kell-e lennie az öt napi időköznek.

Az első esetben a tárgyalás — esetleg a hibás vagyonfelügyelő költségére — akként lenne elnapolandó, hogy a hirdetmény közzététele s az uj tárgyalási határnap közt az öt nap meglegyen, az uj határnap a megjelent hitelezőknek szóval lenne tudtokra adandó s ez esetben az ujabbi hirlapi közzététel mellőzendő lenne, vagy pedig, ami még a leghelyesebb lenne, ki volna mondandó, hogy a postai kézbesités sikertelensége, ugy a hirdetmény késedelmes közzététele az eljárás folytatását nem akadályozza. Mindenesetre biztosabban elérhető volna a hirdetménynek kellő időben való közzététele, ha ez nem a vagyonfelügyelő, hanem a bíróság által eszközöltetnék.

Ami pedig a fentemlitett második aggályt illeti, csak zavart idézne elő, ha mindenik hirlapi közzétételnél megkivántatnék az öt napi időköz; teljesen elegendő, ha ez csak az egyiknél és pedig lehetőleg a hivatalos lapnál meglesz.

Még csak azt jegyzem meg, hogy helytelenül kivánja meg a tervezet a hirdetménynek csakis napilapokban való közzétételét,

miután Budapesten kivül aránylag kevés napilap jelenik meg, már pedig nagyobb értelme van annak, ha a hirdetményt egy olyan (ha nem is napi) lapban tétetjük közzé, amely azon a helyen vagy környéken jelenik meg, ahol a bemutatott jegyzék szerint az adósnak nagyobb számban vannak hitelezői, mint egy olyan napilapban, amely a második vagy harmadik vármegyében jelenik meg ezen helytől.

Nem tartalmazza a tervezet 7. §-a azt az intézkedést, amely pedig szintén szükséges lenne, hogy t. i. a hirdetmény a bíróság hirdetési tábláján kifüggesztessék s kifüggesztés végett, legalább az adós illetőségi helyén levő községi előljáróságnak megküldessék.

A tervezet 7. §-ának végbekezdése a vagyonfelügyelő kirendelését s a hirdetmény hirlapi közzétételét mellőzhetőnek tartja, ha az adós összes tartozása 50,000 K-t meg nem halad, minélfogva biztosra vehető, hogy ilyen esetben a bíróság mellőzni is fogja mindezeket.

S itt foroghat fenn az a veszély, amelyre fentebb már czéloztam is.

Az adós ügyei rosszul állanak, aktiváit a passzivák tetemesen meghaladják, a hitelezők kezdik szorongatni. Bejelenti a bíróságnál a fizetésmegszüntetést. Adósságai nem haladják meg az 50,000 K-át, tehát a bíróság vagyonfelügyelőt nem rendel ki, se a hirdetményt a lapokban közzé nem teszi. Azt nem is teszem fel, hogy az adós akképp állitja össze hitelezőinek jegyzékét, hogy kihagy belőle egy csomó hitelezőt s a kimutatásban 50,000 K-án alóli tartozást tüntet fel, pedig ez is könnyen megeshetik, annyival is inkább, mert ezen cselekményre a törvényben külön büntető szankczió nincs is. Már most lássuk, mennyi idő áll rendelkezésére az adósnak arra, hogy összes ingó vagyonát pénzzé tegye s feltünés nélkül kereket oldjon.

Először is a bejelentéshez nem mellékli a hitelezők jegyzékét: ez nyolcz nap. Nyolcz nap mulva beadja, a bíróság kitüzi a tárgyalást, ez ujabb 15 nap. A tárgyaláson nem jelenik meg, hanem indokolt kérelmet terjeszt elő ujabb határnap kitüzése iránt, ez ismét tiz nap. Minimális 33 napi ideje van tehát az adósnak, ami teljesen elegendő arra, hogy a hitelezők bottal üthessék nemcsak a kielégitési alapnak, hanem az adósnak is a nyomát.

Ezt a kedvező körülményt pedig nem hiszem, hogy egyes vállalkozóbb szellemü adósok fel ne használják s igy bizonyos, hogy a tervezetben szabályozott eljárásnak, ha a 7. §. a tervezet szerint megmaradna, a fentirt szempontból jövője van, annyival is inkább, mert e 33 napi határidő még meg is hosszabbitható. Például az adós jó szándékkal adja ugyan be az egyezségi ajánlatot, de felajánlott kvótáját a hitelezők el nem fogadják, tehát valamelyik hitelezőjével, akinek nincs mit veszitenie, kifogásoltat a tárgyaláson egy pár követelést, erészben külön-végzést provokál, azt felfolyamodtatja; akkor az ujabbi tárgyalási határnapig annyi ideje lesz az adósnak a likvidálásra és a szökésre, hogy akár az első tárgyalásig becsületes is maradhat.

A vagyonfelügyelő kirendelése s a hirdetmény közzététele tehát, bármennyi is legyen az adós tartozása, feltétlenül kötelezővé teendő a törvényben.

A tervezet 11. §-a kétséget hagy fenn aziránt, hogy mi történjék akkor, ha a vagyonfelügyelő s az adós a tárgyalási határnapra a mérleget nem tudják elkészitenie. A tervezet 18. §-a értelmében ugyan a hitelezők 3—5 tagu bizottsága megvizsgálhatja a mérleget. Ugyde a megvizsgálás nem egyértelmü az elkészitéssel. Nem a hitelezőket kell azzal terhelni, hogy ők teljesitsék az adós és illetve a vagyonfelügyelő helyett a mérleg elkészitését, pláne ingyen, mint a 18. §. szerinti megvizsgálást. Ez esetben nem marad más hátra, mint hogy a mérleget a bíróság készittesse el, természetesen az adós költségére.

A tervezet 11. §-a szerint az adós a tárgyaláson előterjeszti egyezségi ajánlatát s külön irásban is beadja. Ez utóbbi teljesen felesleges. Az egyezségi ajánlat ugy is bejön egész terjedelmében a tárgyalási jegyzőkönyvbe, mire akkor felesleges mellékletek becsatolása.

Ugyancsak a 11. §. végbekezdése szerint: «a tárgyaláson megjelent hitelezők tőkekövetelés szerint számitott többségének határozata alapján a kiküldött biró az adóst a személyes megjelenés alól nyomós okból felmentheti.»

Ez meglehetős furcsa. Mert ha fenn is látja forogni a kiküldött biró a nyomós okot, de nincs meg a tőkekövetelés szerint számitott többségi határozat, az adóst nem mentheti fel. Viszont ezen többségi határozat nem köti a kiküldött birót, ugy, hogy ha meg is van a többségi határozat, de a biró nem látja az okot oly nyomósnak, mint a hitelezők többsége, megtagadhatja a felmentést.

E kérdésben tehát a hitelezők megszavaztatása feltétlenül eltörlendő s a felmentés megadása vagy megtagadása teljesen a kiküldött bíróra bizandó, annyival is inkább, mert a tervezet 12. §-a már egyenesen a kiküldött bíróra bizza a hasonló határozatot s nem szavaztatja meg előbb a hitelezőket.

A tervezet 12. §-a szerint, ha nincs jelen valamennyi esküre kötelezett, a kiküldött biró a tárgyalás folytatását rövid időre elhalasztja s ujabb tárgyalási határnapot tüz.

E §. nem mondja meg, hogyha több esküre kötelezett közül nem jelent meg mindegyik, a megjelentektől kiveendő-e az eskü vagy sem, minélfogva az ujabbi határnapra csak a meg nem jelentek volnának idézendők.

Nincs intézkedés arra nézve sem, hogy ha az ujabbi határnapon ismét nem jelennek meg az esküre kötelezettek teljes számban, mi történjék.

Nem következhetik ez esetben más, mint a csőd megnyitása. Ennek pedig be kellene következnie mindjárt akkor, ha az első határnapon is hiányzik valamelyik esküre kötelezett, hacsak a személyes megjelenés alól felmentést nem kap.

A tervezet 13. §-a jogot ád a hitelezőknek arra, hogy egymás követelései ellen aggályaikat, illetve kifogásaikat előterjesszék. A tervezet 17. §-ának tullakonikus szövegezéséből az vehető ki, hogy ezen aggályok, illetve kifogások tárgyában a bíróság végzéssel határoz, amely végzés ellen felfolyamodásnak van helye. Igen ám, de mi alapon birálja el a bíróság ezeket az aggály-kifogásokat? A csődeljárásban könnyü, mert ott a csődbíróság perre utasitja a kifogásolót s egyszerüen bevárja a megtámadási per eredményét. De itt ugy látszik magának a bíróságnak kell határozni. Hogyan? Mi alapon? Tartson a kiküldött biró egy quasi sommás tárgyalást s vegye fel esetleg pro és kontra a bizonyitékokat? A tervezetből nem is következtethető más. Ez alatt természetesen szünetel az egész egyezkedési eljárás, ha a kifogásolt követelések az összes követelések $^2/_{10}$%-nál többre rugnak, mig ellenkező esetben, ha az egyezkedés folyik is ugyan tovább, de az eljárás nem fejezhető be, mert a tervezet szerint feltétlenül fixirozandó az egyezségben, hogy mindegyik hitelezőnek mennyi a követelése.

Nem intézkedik a tervezet arra nézve sem, hogy mi történjék akkor, ha valamely hitelező követelése tekintetében az adós és a hitelező közt van nézeteltérés, ami könnyen megeshetik. Pl. kölcsönös elszámolás van közöttük s az adós a bejelentéshez csatolt kimutatásban annyira teszi a hitelező követelését, amennyire az az ő számitása szerint rug, mig a hitelező szerint a követelés többet tesz ki.

*

Általánosságban különösen két ellenvetés tehető a tervezet ellen.

Az első a tulsok alakiság. Az egyes cselekmények ismétlése, felesleges halasztások engedélyezése, a hitelezők minduntalan előforduló megszavaztatása stb. Ez a formalizmus csak az eljárás gyorsaságának a rovására megy.

A tervezet optimisztikus indokolása szerint az egyezkedési eljárás egy-két hónap alatt be van fejezve.

Még ha teljesen simán megy is az egész eljárás, az adós és a hitelezők kölcsönös jóindulattal vannak egymás iránt, nem akadékoskodik senki, ha a bejelentéstől számitott 15. napon megtartható és be is fejezhető az egyezkedési tárgyalás, (ami a lehetetlenséggel határos), akkor is, mig a biró az egyezséget bemutatja, mig azt a bíróság jóváhagyja, mig a jóváhagyó határozat jogerőre emelkedik, mig az egyezségben meghatározott biztositó intézkedések megtörténnek, mig ezt a biró ujra bejelenti, mig a bíróság az eljárást egyezséggel befejezettnek nyilvánitja s mig ez a végzése jogerőre emelkedik, legalább egynegyed év biztos eltelik. De akadékoskodjanak csak akár az adós, akár a hitelezők! Elnyulhat az eljárás annyi ideig, hogy egy csődeljárás sem különben.

A másik ellenvetés az, hogy a tervezet nincs kapcsolatba hozva a csődtörvénynyel.

Feltétlenül rendezendő a tervezetben, hogy akkor, ha az egyezkedési eljárás eredményre nem vezet s a csőd megnyittatik, azon cselekmények, melyek az egyezségi eljárásban eszközöltettek, a csődeljárásban ne ismételtessenek.

Az egyezkedési eljárásban az adóstól kivétetik az eskü, megtartatik a felszámolási tárgyalás, határozat hozatik a szavazati jog kérdésében stb. Mindezeket a csődeljárásban megismételni: felesleges.

Dr. Joanovits György Ernő,
beregszászi törvényszéki albiró.

A czégjog köréből.[1]

Megállapitottuk a czégjegyzék valóságos nyilvánkönyvi jellegét akként, hogy az abba bevezetett tények az ellenkező bebizonyitásáig valóknak tartandók.

És megállapitottuk, hogy a 16. §. második bekezdése büntetés jellegével bir; büntet pedig akként, hogy a kereskedőt, aki a bejegyzést elmulasztja, az őt már foglalkozásánál fogva megillető jogoktól egyszerüen megfosztja.[2]

Hogy ez utóbbi intézkedés mennyiben vihető keresztül, azt a perbiróságok vannak hivatva eldönteni, a czégjog körében — éppen, mert utólag büntet — szerepe egyáltalán nincsen, illetőleg nem lehet, különösen abból a szempontból nem, hogy a czégbiróság a czégvalódiság elvének különben megfelelő czég bejegyzését mástól is függővé tehetné, mint attól, hogy a bejelentő tényleg kereskedő-e vagy sem?[3]

Most aztán elérkeztünk egy specziális magyar vivmány terére, az iparigazolvány szerepére a czégbejegyzésnél, mely a zavart teljessé tette, s mely, miként már egyizben rámutattam, azokat az irókat is tévedésbe ejtette, akik különben a czégbejegyzést helyesen, mint kötelességet és pedig kizárólag mint kötelességet definiálták.[4]

Nehéz volna az iparigazolvány szerepének genezisére visszamenni. Ugy ugrott ki, mint Minerva Jupiter agyából — fegyveresen. Egyszerre itt volt és gyakorlat és irodalom feltétlenül és kritika nélkül meghajolt előtte.

Igaz ugyan, hogy ha a czégjegyzék csak azt tanusitja, hogy a bejelentő bizonyos nyilatkozatot tett, a czégbiróság ennek a nyilatkozatnak a bevezetését bármiféle feltételtől függővé tehette, anélkül, hogy abból a bejelentőn kivül másra hátrány származott volna.

De törvényes alapja az iparigazolvány, iparengedély vagy belügyminiszteri engedély kötelező bemutatásának nem volt.

Ugyanis a KT. 263. §-a értelmében az a körülmény, hogy valaki hivatalánál, állásánál, iparrendészeti vagy más okoknál fogva kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkozhatik, *a kereskedelmi ügyletek minőségére* és érvényességére befolyással nincsen.

Kereskedelmi ügyletnek tekintendő tehát pl. az áruk vétele azon szándékkal, hogy azok természetben ismét tovább adassanak (KT. 258. §. 1. p.) akkor is, ha az áruk megszerzője szerzetes, biró vagy katona, vagy olyan egyén, akinek iparigazolványa nincsen. Ha ezek saját nevükben kereskedelmi ügyletekkel *iparszerüleg* foglalkoznak, akkor *kereskedőknek* tekintendők (KT. 3.) még akkor is, ha hivatali állásukkal vagy törvénynyel — az ipartörvényt sem véve ki összeütközésbe jönnek.

A 16. §. értelmében pedig *minden kereskedő*, ki az 5. §-ban érintett kivétel alá nem esik, czégét bejegyeztetni tartozik.

Ezen szakaszok között az iparigazolványnak helye nincsen. De ezt természetesnek is fogjuk találni, ha nem tévesztjük el szem elől, hogy a czégjegyzék nem a kereskedelmi ügyletekkel foglalkozó, tehát a kereskedő, hanem annak az érdekében vezettetik, aki vele üzleti összeköttetésbe óhajt lépni.

A jogi irók közül — bár az iparigazolványt a bejegyzés feltételéül kivétel nélkül megkövetelik — csak Nagy Ferencz és Klupathy kisérelte meg ennek szükségességét indokolni.

Nagy Ferencz[5] abból indul ki, hogy a KT. nem szolgálhat védpaizsul arra nézve, hogy valaki más törvényeket büntetlenül megszegjen. Sőt miután az állami hatóságok a törvények alkalmazásában kölcsönös segédkezet kötelesek nyujtani: a czég bejegyzése megtagadandó, illetve a megtörtént bejegyzés törlendő, ha az illető az iparrendészeti követelményeknek eleget nem tett.

Azonban Nagy Ferencz[1] egy későbbi fejezetben szintén kifejti, hogy a czégbejegyzés nem jog, hanem kötelesség. Végeredményben tehát neki arra a konkluzióra kellett volna jutnia, hogy ugy, miként a czégbiróság a bejegyzést köteles megtagadni, ha iparigazolványt nem mutatnak be: az adófelügyelő, illetőleg pénzügyigazgató is köteles megtagadni az adó átvételét olyan kereskedőtől, aki iparigazolvány nélkül folytatja üzletét. Ilyen adófelügyelőt azonban — azt hiszem — nem találunk.

Egyébiránt ha elfogadjuk Nagy Ferencz véleményét, akkor ugy áll a dolog, hogy a kereskedőt, aki az ipartörvényt megsértette, rákényszeritjük, hogy a tetejébe sértse meg a KT.-t is.

Klupathy[2] véleménye szerint a KT. 21. §-a értelmében kiszabandó birság oly esetben, amikor az iparigazolványt nem váltott kereskedőre szabják ki, tulajdonképpen kényszeritő eszköz a czégbejegyzést megelőző kötelességek teljesitésére.

De Klupathy elfelejti, hogy az iparhatóságnak megvan a maga eszköze (Ip. T. 156. §-a) az iparigazolvány kikényszeritésére s nem szorul a czégbiróság segitségére, sőt a non bis in idem elvénél fogva *nem szabad* még annak a segitségét is igénybe vennie.

Az eddigiek szerint ahhoz, hogy a törvénynek megfelel a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék az az ujabbi gyakorlata, hogy iparigazolványt nem követel, hanem az üzlet megkezdését igazoltatja s erre vonatkozólag hivatalból szerzi be az esetleg szükséges bizonyitékot, nézetem szerint kétség nem férhet.

De a szemrehányás után, amelyet az eddigi gyakorlatnak tettem, kötelességem kimutatni azt is, hogy az ujabb gyakorlat nemcsak törvényes, de az eddiginél következetesebb, egyenesebb, hogy ugy ne mondjam, őszintébb is.

Azt hiszem, nemcsak a KT. hivatott ismerője, de laikus előtt is érthetetlennek tünik fel, hogy czég — vagyis kereskedői név — kereskedelmi üzlet nélkül létezhessék. Pedig nagyon sok olyan czég nyert bejegyzést eddig, amelynek birtokosa egyetlen egy kereskedelmi ügyletet nem kötött. A bejegyzésre talán szükségük volt egy pályázatnál, ezt nem nyerték el s többé aztán a czégjegyzéknek hacsak az adófelügyelő nyomása alatt nem feléje sem néztek. S a czégbiróság ezzel szemben tehetetlenül állott. A nyilatkozat szabályszerüen megtörtént s nincs kizárva, hogy a czég birtokosa jövőben, mint bejegyzett kereskedő, még egyszer pályázni óhajt.

Az ujabb gyakorlat a czéget, mint az üzlet megjelenési formáját tekinti, a fősuly tehát ezentul a kereskedelmi üzleten nyugszik. Üzlet nélkül nem ismer el czéget. Ha meggyőződik, hogy az üzlet megszünt, minden fölösleges komplikáczió elkerülésével törli a czéget. Ha tudomást nyer arról, hogy a czég kereskedelmi üzlet nélkül — tehát per nefas — lett bejegyezve, a czég törlése iránt megteszi a szükséges lépéseket.

Volt abban némi visszaélés is, hogy a czégjegyzék-rendelet 3. §-ában foglalt tilalom daczára bejegyzett szatócs és kisiparos, aki kereskedelmi könyveket sohasem vezetett, fennen hirdette törvényszékileg bejegyzett czégét és hogy a kereskedők sorába fel nem vett egyén, aki czégét esetleg régebben bejegyeztette merészen állott a komoly, érdemes pályázók közé.

Amennyire emberi intézmény erre képes, ezentul ez ki lesz zárva s a czégjegyzék a KT.-ben irt és a Btk. által megerősitett garanciát nyujthatja.

A gyakorlatnak megfelelően, logikusan mondta ki több izben a budapesti kir. tábla,[3] hogy a bejegyzés még törvényes vélelmet sem állapit meg a kereskedő mellett, vagyis az ellenfél kifogásával szemben a bejegyzett kereskedő bizonyitani tartozik, hogy kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik. Akkor talán mégis kegyetlen dolog 1000 K birsággal czége bejegyzésére szoritani azt a kereskedőt, aki üzletét maga vezeti.

[1] Az előbbi közl. l. az 1., 2. és 3. számban.

[2] Vályi: 54. old.: «a kötelesség teljesitése fontos következményekkel jár» helytelen, a *nem teljesités* jár ezzel.

[3] Természetesen nem részv. társ., vagy szöv. bejegyzéséről van szó.

[4] Nagy Ferencz és Klupathy.

[5] Nagy F. 82.

[1] Nagy F. 117.

[2] Klupathy: 64.

[3] BT. 4668/92. 1250/93.

Ennek fonákságát érezte a kir. Curia, amikor a bejegyzés mellé a vélelmet vette fel.* De hát ezt a vélelmet honnan vette a kir. Curia? A törvényben, ha azt akként magyarázzuk, hogy a czégjegyzék semmiért sem szavatol, ennek a vélelemnek alapja nincsen.

Az ujabb gyakorlat meghonositása esetén ennek a vélelemnek komoly alapja lesz.

Nemcsak a czégbiróság fogja megállapitani, hogy a czégjegyzékbe bejegyzett czég kereskedelmi ügyletekkel valóban foglalkozik, de a vélelmet megerősiti esetleg a Btk. intézkedése is.

(Folyt. köv.) *Dr. Nitsche Győző.*

Helyt foghat-e a felebbviteli biróság itéletének a kiegészitése?

Az 1893 : XVIII. tcz. 124. §-a szerint abban az esetben, ha az itélet a kereseti kérelemnek vagy ellenkérelemnek valamely önállóan is eldönthető részéről vagy a mellékkötelezettség, vagy a perköltség viselése tekintetében nem intézkedett vagy az itélet (előzetes) végrehajthatóságát ki nem mondotta (117. §.), bármelyik fél kérheti az itéletnek kiegészitését.

Kérdés, hogy alkalmazandó-e a 124. §. a felebbviteli biróság itéletére nézve is?

Az egri kir. törvényszék határozatában arra az álláspontra helyezkedett, hogy kiegészitésnek csak az elsőbiróság itéletére vonatkozólag van helye.

Ezt az álláspontját a következő érvekre alapitja: *a)* a 124. §. első bekezdése felsorolja azon eseteket, amelyekben az itélet kiegészitése kérhető; a végrehajthatóság kimondásának elmulasztása esetére azonban csak a 117. §-t idézi, a 169. §-t pedig, amely a másodbirósági itéletek végrehajthatóságáról intézkedik, mellőzi; *b)* a kiegészitési kérelem beadásának határidejét ugy állapitja meg, hogy az a felebbezési határidőben adandó be, holott a másodbiróság itélete ellen csak a 400 K értéket meghaladó ügyekben s akkor is csak felülvizsgálati kérelemnek van helye.

Továbbá a 124. §. a felebbviteli eljárás szabályaival határozottan ellenkezik, mert *c)* a 124. §. a kiegészitési kérelem felett — hacsak az nem nyilván alaptalan — határozottan szóbeli tárgyalás megtartását rendeli el; a felebbezési eljárásra vonatkozó 172. §. pedig a felebbezésnek szóbeli tárgyaláson, vagy anélkül való elintézését a felek tetszésére bizza s a 177. §. alapján a biróság csak kivételes esetekben rendeli azt el; a törvényszéki felülvizsgálati eljárásban pedig egyáltalán nincs helye szóbeli tárgyalásnak; *d)* a kiegészitési kérelmet elutasitó végzés ellen felfolyamodásnak van helye; a másodbiróságnak e tárgyban hozott végzései ellen irányuló felfolyamodás megengedése pedig, miután e végzés nem birálható felül, a hiányosnak állitott itélet felülbirálása nélkül egyértelmü lenne a másodbirósági itéletek felülbirálásának megengedésével oly esetekben is, amidőn azt a törvény határozottan kizárja; *e)* végül a harmadbirósági eljárásban a 124. §. rendelkezésének egyáltalán mi értelme sincs. (?)

Nézetem szerint nemcsak az első-, hanem a felebbezési, sőt a harmadbiróság itéletének a kiegészitése is helyt foghat a 124. §. alapján, mert a járásbiróság előtti eljárás szabályai az 1893 : XVIII. tcz. 130. §-ának 1. bekezdése szerint a felebbezési s a 208. §. és 213. §§. közvetett utalása folytán a felülvizsgálati eljárásra is megfelelően alkalmazandók, hacsak a törvényből *más nem következik;* már pedig a 124. §. alkalmazása sem a felebbviteli eljárás menetére vonatkozó intézkedésekkel, sem annak természetével nem ellenkezik. Ha a felsőbiróság határozatának a «kijavitása» helyt foghat, nem tagadható meg annak a kijavitással lényegileg egy tekintet alá elá eső kiegészitése sem, hiszen mindkettő elnézésből eredő hibának a helyrehozását czélozza; a különbség csak az, hogy az elnézés ott *pozitiv*, itt pedig *negativ* következményt von maga után, mindkét esetben azonban nyilvánvaló sérelmmel jár s mi ok sem forog fenn arra, hogy e sérelem orvoslásától a felek megfosztassanak. Ez a törvénynek az intenczióját is, ami már a kijavitást és kiegészitést szabályozó 123. és 124. §§. egymás mellett való elhelyezéséből is megállapitható. Az ellenkező álláspont támogatására felhozott — a kérdés *lényegét* amugy sem érintő — összes érvek tarthatatlanok. Ad *a)* A 124. §. csak a «végrehajthatóság kimondásának» preczizirozása végett hivatkozik a 117. §-ra; fölösleges lett volna tehát a 169. §-t is idézni, annál is inkább, mert az utóbbi szerint a 117. §-t a felebbezési biróság itéletére is megfelelően alkalmazni kell.

Ad *b)* A 124. §. 2. bekezdése szerint a kiegészités iránti kérelem nem «a felebbezési határidőben», hanem «a felebbezésre nézve a 131. §-ban megállapitott határidő alatt» terjesztendő elő. Ezen szövegezésből nyilvánvaló, hogy a törvény csak a határidő megjelölése végett hivatkozik a 131. §-ra, anélkül, hogy a kiegészités kérdését az itélet elleni perorvoslat megengedhetőségétől vagy nemétől tenné függővé. Ily függővé tételnek nem is volna értelme, mert a kiegészités kérdésére nézve teljesen közömbös, hogy az itélet ellen van-e helye és minő perorvoslatnak. Az ellenkező felfogás oda vezetne, hogy az egyáltalán nem, vagy csak a felülvizsgálattal megtámadható *elsőbirósági* itéletnek a kiegészitése nem volna kérhető.

Ad *c)* Igaz ugyan, hogy a törvényszéki felülvizsgálati eljárásban egyáltalán nem, (211. §.), a kötelező nyilvános előadás eseteiben (173. §.) pedig a kiegészitési kérelem felett a 177. §. alapján sem tartható szóbeli tárgyalás; nem ütközik azonban akadályba, hogy a kiegészitési kérelem nyilvános előadás során intéztessék el, mert hiszen a bíróságnak *eredetileg is* nyilvános előadás alapján lehetett és kellett volna eldöntenie a fenforgó kérdést, az tehát ugyanigy utólag is elintézhető. A 124. §. szóbeli tárgyalást rendel ugyan, ámde e §. a törvénynek a kir. járásbiróság előtti eljárást szabályozó első czimében foglal helyet s éppen az egyes eljárások menetében mutatkozó eltérésekre tekintettel rendeli a 130. §. 1. bekezdése a járásbiróság előtti eljárás szabályainak a felebbezési eljárásra *megfelelően* való alkalmazását.

Ad *d)* A *d)* alatti érvnek már a kiindulási pontja is merőben téves, mert a 124. §. 2. bekezdése az elutasitó végzés elleni felfolyamodásra vonatkozólag nem tartalmaz derogativ intézkedést a felebbviteli rendszer alapvető szabályaival szemben, hanem csak az általános korlátok között érvényes; azokban az esetekben tehát, amidőn a felebbezési biróság itélete felülvizsgálati kérelemmel meg nem támadható, (1893. évi XVIII. tcz. 181—182. §§. és 1907. évi XVII. tcz. 5. §.), a kiegészitési kérelmet elutasitó végzés ellen sincs helye felfolyamodásnak. (V. ö. III. számu döntvény.) A felfolyamodásnak ez alapon való kizárása előfordulhat az *elsőbirósággnak* a kiegészitési kérelmet elutasitó végzésére nézve is. (V. ö. 1893 : XVIII. tcz. 225. §. 4. pontja és 1893 : XIX. tcz. 17. §. 2. bekezdése.) Ebből azonban a kiegészités megengedhetőségének a kizárása nem következik. A *d)* alatti érv tehát már ezekből az okokból sem állhat meg, de egyébként is teljesen visszás a kiegészités eseteit abból a szempontból határozni meg, hogy a kiegészités kérdésében hozandó határozat ellen *volna-e helye* felebbvitelnek.

Ad *e)* Ezen érvnek a tarthatatlan volta már a *b)* és *d)* alattiakra vonatkozó fejtegetésekből is kitünik. A kiegészités kérdése teljesen független attól, hogy a szóbanforgó ügy egy magasabb forum által felülbirálható-e, mert a kérelem nem arra irányul, hogy a biróság álláspontot *változtasson*, hanem arra, hogy az elmellőzött kérdésben álláspontot *foglaljon el.* Ha a harmadbirósági itélet a felülvizsgálati kérelem vagy ellenkérelem valamely részéről nem intézkedik, a kiegészités szüksége éppugy fennforog, mint az első- vagy másodbirósági eljárásban. A dolog természetéből következik ugyan, hogy a felülvizsgálati eljárásban az előzetes végrehajthatóság kimondása, amint az itéletnek nem, ugy kiegészitő itéletnek sem szolgáltat tárgyául, s hogy a kérelmet elutasitó végzés ellen egyáltalán nincs helye felfolyamodásnak; egyébként azonban a törvény a 124. §-nak a felülvizsgálati eljárásra való alkalmazását sem zárja ki.

Dr. Benedek Dezső,
nyiregyházai ügyvéd.

* C. 818/96.

Az esküdtek inditványozási joga.

Esküdtszéki eljárásban az esküdtekhez intézendő kérdések anyagát a vádhatározat, ennek hiányában a vádirat, illetve a főtárgyalás során módosult körülmények képezik. Ezekből merül ki a vád anyaga; a vád pedig a kérdések forrása.

A kérdéseket a BP. 353. §-a szerint a bizonyitó eljárás befejezése után a kir. ügyész, illetőleg a magánvádló hozza javaslatba. De azok formulázására inditvány alakjában befolyást gyakorolhatnak a vádlott, védő és bármelyik esküdt. És pedig: kifogásolhatják a javasolt kérdéseket, figyelmeztethetik a bíróságot a kérdések esetleges hiányaira, inditványt tehetnek kiigazitásuk, megváltoztatásuk, vagy ujabb kérdések feltevése iránt.

Miután a kérdések végleges megállapitása a szakbiróság jogköréhez tartozik, a vádlott, illletőleg védője, a javaslatba hozott kérdések kritizálása helyett — a legtöbb esetben — a védelem álláspontjának megfelelő olyan kérdések feltételét hozza javaslatba, melyek enyhébb minősitést (p. o. a büntett helyett vétség), esetleg beszámitást kizáró (jogos védelem), enyhébb büntetési nem, vagy tétel alkalmazását maguk után vonó ténykörülményeket tartalmaznak (p. o. indulati dolus a Btk. 279. §-ánál).

A szakbiróság az ekként javaslatba hozott kérdéseket a BP. 361. §-a szerint csak a törvényből meritett okból utasithatja el.

Kérdés, mi történik akkor, ha az esküdtek valamelyike a BP. 353. §-ának 4. bekezdésében megemlitett jogánál fogva uj kérdés feltételét inditványozza, azonban a szakbiróság azt mellőzi? Köteles-e a biróság ezen inditványt — már persze a törvény határain belül — respektálni s ha igen, mily jogorvoslat áll az esküdtek rendelkezésére, ha a törvényszék az inditványt mellőzi?

A semmiségi panaszra jogosultak között a BP. 430. §-a az esküdteket nem emliti meg, ami természetes is, mert legalább is szokatlan lenne, hogy a laikus esküdt jogkérdésben provokáljon vitát, másképpen pedig az esküdtek ezen joga teljesen illuzórius.

A gyakorlatban ritkán fordul elő, hogy az esküdtek inditvánnyal álljanak elő. Aminek természetes oka egyfelől a perrendtartás labirintusaiban való járatlanság, a szakképzettség hiánya, másfelől pedig az a körülmény, hogy a vád és védelem gondoskodnak arról, miképp a kérdések a vád vagy a védelem szempontjából semmi kivánni valót ne hagyjanak maguk után. Mindazonáltal nem példátlan, hogy az esküdtek uj kérdések feltételét hozzák javaslatba.

Egy konkrét esetből kifolyólag teszem szóvá mindezeket.

Máramarosszigeten, a most folyó cyklusban, három vádlott a Btk. 306. §-ába ütköző halált okozó testi sértés miatt — a Btk. 70. §-a alapján — mint tettestársak volt vád alá helyezve.

A bizonyitási eljárás befejezése után az ügyész, aki a legalitás mellett az opportunitás elvéről sem szokott megfeledkezni, vagyis nem mindenáron a vád, képviselője, a főtárgyaláson felmerült bizonyitékok alapján olyképp módositotta a vádiratában foglalt vádját, hogy az elsőrendü vádlottat a halált okozó testi sértésben mint tettest, a másik kettőt pedig ugyanazon büncselekményben, a Btk. 69. §-ának 3. pontja szerint mint bünsegédeket kivánta elmarasztaltatni, miután a vádlottaknak egymást terhelő vallomásából — támogatva a szakértőnek ama nyilatkozatával, hogy a sértetten csupán egy ütésből származó sérülés volt — az látszott valószinünek, hogy elsőrendü vádlott ütéséből származott a halálos sérülés. A védelem külön kérdést kért a 208. §. alapján, többek bántalmazásából eredő halált okozó testi sértésre.

Ekkor az egyik esküdt azon inditványát terjesztette elő, hogy a biróság a másodrendü vádlottra is, a 306. §. alapján, mint tettestársra szövegezzen kérdést s azt bocsássa az esküdtek eldöntése alá.

A védő e kérdés feltétele ellen tiltakozott azon indokból, mert a vád ura az ügyész s igy a perrendtartás szellemével ellenkeznék, hogy az esküdt sulyosabb tényálladékra hozzon javaslatba kérdést, mint amire a vád irányul. De különben is a tettazonosság követelményeibe ütköznék a kérdés feltétele, mitán a vád keretét meghaladná a biróság itélete, ha az esküdtek az ügyész vádjánál sulyosabb büncselekményben állapitanák meg vádlott bünösségét.

A szokatlan vitának a végeredménye az lett, hogy a törvényszék az esküdt inditványát — a védelem ellenzésére — mellőzte a kérdéseket a Btk. 306. §., 69. §. 2. pontja és 308. §-a szerint szövegezte meg.

Szögezzük le mindenekelőtt azt a tényt, hogy a javaslatba hozott kérdések tárgyában a biróság határoz (BP. 353. §. 5. bek.). A BP. 356. §. szerint pedig: «ha a bizonyitó eljárás alatt a tényállás olyképpen változott meg,... hogy a tettes gyanánt vádolt csak részességgel látszik terheltnek, vagy megforditva: erre nézve az esküdtekhez külön kérdést kell intézni.» Továbbá a BP. 361. §-a szerint: «külön kérdés feltevése... csak a törvényből meritett ok alapján utasitható el.» Tehát e rendelkezésekből vitán kivül áll, hogy a kérdést fel kellett volna tenni.

De nézzük, mennyire állott utjában e kérdés feltevésének a vád viszonya az itélethez — vagy ha ugy tetszik — a tettazonosság tana.

A BP. 325. §-ának 1. bek.: «A biróság semmiség terhe alatt nem tehet itélete tárgyává oly tettet, amely miatt a vádló vádat nem emelt.» 2. bek.: «Sem a minősités, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a törvényszék a vádló inditványához kötve.»

Látszólag ellenmondás van e két pontban, mert nehezen magyarázható ki, hogy az első pontban foglalt szabályt ne sértse a bíróságnak az a joga, hogy a tettnek kvalitását és kvantitását is a biróság állapitsa meg. De az ellenmondás csak látszólagos, miután a minősités csak jogi elnevezés, mely az elkövetett cselekményt nem teszi mássá, mint ami el lett követve. Nem teszi mássá különösen akkor, ha a biró — mint a jelen esetben is — a vád és itéletnek közös tárgyát képező tényálladéknál, csupán a részességi alakzatok alapján minősit eltérően a vádtól. Nem sérti tehát a tettazonosság elvét az, ha a vádló segédi tevékenység megállapitását inditványozza, a biróság azonban társtettességben mondja ki vádlottat bünösnek. Vagy a vádló befejezett cselekményben való bünösséget lát fennforogni, a biróság pedig kisérlet miatt büntet.

Sőt még ha a büncselekmény fajában és nem csupán a tevékenység vagy akaratelhatározásban történik változás, amennyiben a személyazonosság fennforog, az akkuzatorius pernek az a követelménye, hogy a biróság a vádkeretet át nem lépheti, sérelmet nem szenved.

Ezek alapján a mellőzött kérdés feltétele sem az ügyész jogkörét, sem a perrendtartás szellemét, sem a tettazonosság követelményeit nem sértette volna.

De nézzük a biróság szempontjából a kérdést. A biróság az inditványt azért mellőzte, mert abba vádlott bele nem egyezett. Ezt a határozatát pedig a BP. 357. §-ának 2. bekezdésére alapitotta. Lássuk a szöveget:

«Csak a vádlott beleegyezésével tehető fel az olyan kérdés is, melynél fogva a vádlott terhére rótt büncselekmény sulyosabb minősités alá esik, mint aminőn a vádhatározat, illetőleg a vádirat alapszik, mely esetben a kérdés a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban foglalt minősitésnek megfelelő kérdés elé helyezendő.»

«Ha ebbe vádlott bele nem egyezett, vagy ha a vádlott terhére rótt büncselekmény oly minősités alá esik, mely a védelemnek uj irányban való előkészitését teszi szükségessé, a főtárgyalás elnapolandó.»

Tehát a vádhatározatnál, vagy a vádiratnál sulyosabb minősitésre irányuló kérdést csak akkor lehet feltenni, ha abba a vádlott beleegyezik, ellenkező esetben a főtárgyalás elnapolandó. Valamint elnapolandó akkor is, ha a vádlott terhére rótt büncselekmény oly minősités alá esik, mely a védelemnek uj irányban való előkészitését teszi szükségessé. Ez az eset azonban a most vitatott kérdésnél nem forgott fenn, mert a főtárgyalás alapja a vádhatározat, illetve ennek hiányában a vádirat; ehhez szabja vádlott a maga védekezését, miből kifolyólag a védelemre csak az olyan kérdés lehet sérelmes, amely a vádhatározat, illetve vádhatározatnál sulyosabb minősitést tartalmaz. Jelen esetben a vádirat is, a vádhatározat is társtettességről szólott s csak a főtárgyaláson módosult a vád enyhébb irányban; tehát nem merült fel indok arra nézve, hogy a védelem uj irányban előkészittessék. Vádlott beleegyezését pedig nem követeli meg a törvény arra az esetre, ha a vádló a főtárgyaláson in melius eltér ugyan a vádhatározattól, de a biróság hivatalból, vagy az esküdtek kérelmére olyan minősitésre tesz fel kérdést, mely sulyosabb ugyan az ügyész módositott vádjánál, de nem sulyosabb a vádhatározatban foglalt minősitésnél. Ily esetben mindössze annyi történik, hogy a vádló által proponált kérdés, kisegitő kérdéssé devalválódik. Ehhez pedig a vádlott beleegyezése nem szükséges. Ennélfogva a biróság ebben a kérdésben tévesen értelmezte a törvényt.

Lehetséges, hogy a biróság azt az elmés megoldást válasz-

totta, hogy a kivánt kérdést akkor fogja feltenni, ha az esküdtek többsége a verdikt hozatalánál azt inditványozni fogja, mert czifra állapot következett volna be, ha a bíróság is, meg az esküdtek is csökönyösen megmaradtak volna álláspontjuk mellett.

Dr. Rácz Béla,
máramarosszigeti jogtanár.

Az utóajánlat kérdéséhez.

I.

A «Jogtudományi Közlöny» 1909. évi 50. számában dr. Szőnyi Ferencz tollából egy közlemény jelent meg — melyben a végrehajtási novella egyik állitólagos hiánya pertraktáltatik. Felveti a czikkiró ama kérdést, hogy több ugyanazon összegről szóló utóajánlat közül melyik tekintessék joghatályosnak.

Kétségen kivül megállapithatjuk, hogy az utóajánlati árverés nem más, mint ujabb vételi verseny, melyen az tekintetik vevő félnek, ki az ingatlanért a legtöbbet adja.

Minthogy pedig az alapárverésen tett azonos igéretek közül mindenkor az első tekintendő mérvadónak, semmi más következtetésre jutni nem lehet tehát az utóajánlati azonos összegü igéreteket illetőleg sem.

Ezt az állitásomat támogatja maga a végrehajtási novella 27. §-ának rendelkezése is, mely világosan rendeli, hogy amint valaki az árverés utáni 15 napon belül a megállapitott s a 25. §. értelmében kiegészitett bánatpénz letétele mellett a vevő igéretét legalább $^1/_{10}$ részével meghaladó utóajánlatot tesz és egyszersmind az ujabb árverés költségeit előlegezi. a telekkönyvi hatóság az előbbi árverést hatálytalannak nyilvánitja s ujabb árverést rendel el.

Vajjon kétségbe vonható-e a bíróságoknak azon kötelessége, hogy a fenti követelményeknek megfelelő utóajánlati első kérelemre az ujabb árverést az alapárverés hatálytalanitásával el kell rendelni; s ha már most a bíróság ezt a kötelességét megteszi, mi czélja, mi értelme van a későbbi rangsorral érkező utóajánlatokra figyelemmel lenni? Az azonos összegü, utóbb érkező utóajánlatok tehát, evidenter visszautasitandók. Nem származik a visszautasitás tényéből az utóajánlattevőre semmi sérelem, mert a vételi versenyen megjelenvén, igéreteket éppen ugy tehet, mint az elfogadott utóajánlattevő s mihelyt magasabb igéretet tesz amannál, az ő igérete tekintendő joghatályosnak.

A felvetett kérdésekkel szorosan összefügg az a kérdés is, hogy mily intézkedések teendők az egyidejülegesen érkező több utóajánlati igéretet illetőleg. E kérdésnél semmiesetre sem juthatunk azon álláspontra, hogy azon igéretek közül valamelyiknek a többi rovására joghatályt tudnánk tulajdonitani. Az egyidejülegesség maga kizárja ezt. Szerény nézetem szerint tehát ily esetben az összes egyidejülegesen érkezett igéretek figyelembevételével tartandó meg az árverés. Önként felmerül ama további kérdés is, hogy ily tekintetben ki tekintendő tehát árverési vevő félnek? Két esetet tudok e tekintetben megkülönböztetni és pedig azt, hogy az utóajánlattevők az árverésen megjelentek-e vagy sem. Ha megjelentek, az alapárveréskor tett egyidejüleges igéretek szerinti eljárás követendő velük szemben, természetesen feltéve, hogy mások részéről magasabb igéret nem tétetett. Ez esetre a kiküldött által felhivandók az utóajánlattevők, hogy tegyenek egymással szemben magasabb igéreteket, mert ellenesetben közösen vásárló feleknek tekintendők. Ugyanaz az eljárás követendő végeredményében az esetre is, ha az utóajánlattevők az árverésen meg nem jelennének s mások által sem tétetik náluknál magasabb igéret. Ez esetben is közös vevő feleknek tartom őket, minthogy utóajánlatuk egyidejülegesen érkezett és minthogy a végrehajtási novella 27. §-a értelmében az utóajánlat a meg nem jelenés esetén is kötelező.

Domby Zoltán,
vámosmikolai kir. aljárásbiró.

II.

Ugy a végrehajtási törvény, mint a végrehajtási novella megmondotta, illetve megmondja, hogy több utóajánlat közül a legmagasabb veendő figyelembe. De már aztán arról, hogy több egyenlő utóajánlat esetén melyik utóajánlat fogadandó el? sem egyik, sem másik nem tartalmaz semmi rendelkezést, nyilt kérdésnek hagyva fel mintegy ezen eshetőséget, teret nyitva az egyéni felfogásnak, ami pedig a legkönnyebben jogsérelemhez vezethet.

Hamar kartárs ur könnyen átesik e kérdésen. Szerinte a tegnap megtartott árverés ellen mai napon beadott a vételár egy tizedrészét megajánló utóajánlat elfogadandó s következésképp az árverés hatálytalannak nyilvánitandó; a rá következő napon beadott ugyanilyen utóajánlat pedig elutasitandó, mert hiszen módjában állott ezen utóbbi ajánlattevőnek a telekkönyvi iktatót megnézni s meggyőződést szerezni arról, hogy hasonló utóajánlat már tétetett.

Ebből a magyarázatból ama gyakorlat szürődik le, hogy az utóajánlati kérvények már a beadás (iktatás) után mindjárt érdemben ellátandók. Ez pedig szerintem helytelen.

Az utóajánlat beadási határideje az árveréstől számitott 15 napi időköz. Ez a 15 nap rendelkezésükre áll mindazoknak, akik az előbbi árverés eredményével meg nem elégedve, akár saját érdekükben, akár a végrehajtási tömeg érdekében utóajánlattal kivánnak élni. Ez a határidő minden körülmények között fentartandó s az érdekeltek részére biztositandó és a telekkönyvi ama nyilvánossággal, hogy az iktatót megtekinthetik, az ezen idő alatt jelentkező utóajánlattevő jogaitól el nem üthető. Csak igy méltatható a több utóajánlat s csak igy szerezhető érvény a legmagasabb utóajánlatnak.

Magát az utóajánlatot tekintve, még ki kell emelnem, hogy nem a vételár egy tizedrészét megajánlónak kell lennie bármelyiknek is, hanem a vevő igéretét, tehát — mondjuk — a vételárat egy tizedrészszel meghaladónak.

Ami most már az egyenlő utóajánlatok elfogadását illeti: szerintem ez esetben mindenekelőtt az vizsgálandó, hogy egyidejüleg adattak-e be vagy sem? Ha nem egyidejüleg adattak be, akkor a «qui prior tempore, potior jure» elvénél fogva az előbb beadott fogadandó el, az utóbb beadott vagy beadottak pedig elutasitandók. Egyenlő ajánlatból jogi előnyt legfeljebb az vindikálhat a maga részére, ki előbb jelentkezett!

Abban az esetben pedig, ha több egyenlő utóajánlat egyidejüleg érkezett a telekkönyvi iktatóba, valamennyi elfogadandó s valamennyi alapján bocsájtandó ki az ujabbi árverési hirdetmény. Az ekkénti utóajánlóknak aztán módjukban lesz az ujabb árverésen egymásra igérni, mit ha nem tennének s rajtuk kivül más árverelő sem jelentkeznék, vagy a jelentkező az utóajánlatnál nagyobb igéretet tenni hajlandó nem lenne, az vélelmezendő, hogy az utóajánlattevők közösen akarják az ingatlant megvenni, közös tulajdonosok óhajtanak lenni s a kiküldött által is igy jelentendők ki vevőknek. Elvégre ehhez is joguk van s e jogukat ugy a kiküldött, mint a bíróság, respektálni tartozik!

Hajdú György,
ráczkevei kir. járásbiró.

Különfélék.

— **Igazságügyi munkaprogramm.** A miniszterelnök a kormány programmjáról a képviselőházban tartott beszédében az igazságügyi kérdéseket is érintette, a következőket mondván:

«Az igazságügy terén legsürgősebb az adminisztráczió egyszerüsitése a végből, hogy a biró és ügyész lehetőleg valódi hivatásának élhessen. A javaslatok munkában vannak és a reform remélhetőleg nemsokára megvalósitható. Szükséges a munkaerő czélszerübb beosztása is.

Ezen intézkedésekkel az igazságszolgáltatásnak helyenkint méltán panaszolt lassusága jórészt megszüntethető és az ez uton elért megtakaritások a fizetésrendezésre fordithatók. A bajokat azonban gyökeresen csak a polgári perrendtartás megalkotása orvosolhatja. A javaslat a t. ház asztalán fekszik.

Legfontosabb feladat a polgári törvénykönyv megalkotása; mert ez szünteti meg a Magyarországnak különböző területein tényleg még érvényben levő idegen törvények hatályát és ez hozza meg az igazságszolgáltatás közjogi szempontból is annyira szükséges egységét. Sajnos, hogy a tervezet elkészitése még hosszabb időt igényel, de éppen

ez teszi még nagyobb kötelességünkké, hogy az előkészités munkáját a legserényebben folytassuk.»

E kijelentésekből különösen azt a részt emeljük ki, amely az adminisztrácziò egyszerüsitését, a birák és ügyészek tehermentesitését, a munkaerők czélszerübb beosztását helyezi kilátásba. Mivel törvényhozási alkotásokra a közel jövőben — sajnos — alig van kilátás, nagy érdem illetné az igazságügyi kormányt, ha a régvárt tehermentesitést megvalósitaná !

Mint értesülünk, az igazságügyminiszteriumban elkészültek az ügyviteli rendelet tervezetek és pedig külön a járásbiróságok külön a törvényszékek és külön a kir. ügyészségek részére. Ezt ki fogja egésziteni egy blanquetta gyüjtemény, mert az eddig hivatalosan használatos nyomtatványok éppen nem meritik ki azon eseteket, melyekben blanquetta használható. A megfelelő nyomtatványok elkészitése czéljából több biróság kéretett fel a hivatalos formulárékon kivül használatos ürlapok közlése végett. A temesvári kir. táblán kipróbált kir. táblai kezelési rendszer, amely a táblák tehermentesitését és a kezelés egyszerüsitését szolgálja, kitünően bevált, ugy, hogy ezen alapon a megfelelő ügyviteli rendelet szintén rövid idő alatt ki fog adatni.

A pénz és anyag kezelés terhének a biróságok és ügyészségek vezetőinek vállairól való levétele tárgyában szintén folynak tárgyalások.

Mindezen intézkedéseket kiegészili majd a kezelői vizsga, amelyre vonatkozó rendelet előkészités alatt áll.

Végül mindazon egyszerüsitési intézkedések, amelyek rendeleti uton meg nem valósithatók, törvényileg fognak szabályoztatni és a vonatkozó törvény tervezetének előkészitése szintén folyamatban van.

— **Tömeggondnoki visszaélések.** Tagadhatatlan, hogy a csődök eredményes lebonyolitását nemcsak a törvény hiányai, a hitelezők nemtörődömsége, a csődbiróságok bürokratizmusa, de némely esetben a tömeggondnokok nem eléggé lelkiismeretes eljárása is okozza. Egyik ilyen kárhoztatandó eljárás pereknek derüreborura való inditása.

Dr. Schreyer Jakabnak lapunk jelen számának élén közölt czikke utal is egy ilyen példára, amikor a tömeggondnok százával inditotta meg a pereket teljesen behajthatatlan követelések erejéig fizetésképtelen adósok ellen. Ugyanaz a czélja az ilyen tömeges perlésnek, mint némely esetben a tömeges megtámadási perek megindításának : itt is, ott is a biróilag megállapitott költségeknek gyakorlatunk értelmében a számadások közé a kiadási rovatba való fölvétele.

Igy egy m—i ügyvéd a blankettáris csődmegtámadási keresetek egész raját inditotta meg, anélkül, hogy a hitelezőket előbb levélileg felszólitotta volna a perelt tételek visszafizetésére. Ezeknek a megtámadott fizetéseknek tulyomó része pedig a közadós által a lejáratkor minden perlés és végrehajtási kényszer nélkül történt, sőt több hitelező ezen fizetések teljesitése után még tovább is hiteleztek az adósnak. Mondanunk sem kell, hogy ezen perek mind a közadós czégének székhelyén indittattak, habár semmiféle illetékességi ok nem volt, amely ezen bióság illetékessége tekintetében elfogadható lett volna.

Egy másik visszaélést egy é—i ügyvéd részéről volt alkalmunk tapasztalni. Ez az ügyvéd a hitelezők közül többeknek levélileg ajánlotta fel szolgálatait a csődbejelentés körül, kérve, hogy neki a bejelentés czéljából meghatalmazás bocsájtassék rendelkezésére.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A pécsi kir. tábla a 2538 P. 1909. sz. itélettel egy gondnokság alá helyezési ügyben, hol a gondnokság alá helyezettnek 45,000 K értékü vagyona van és a felebbezés két ivre terjedt és melyben a bélyegkiadások 26 K 30 fillért tettek ki, összesen 30 K 30 fillért állapitottak meg, igy tehát a felebbezési munkadijra 4 K esik. Az ügyvédi munkának ilyen hihetetlen lebecsülése érdemes a megörökitésre.

— **A Magyar Jogászegyletben** mult héten *Dr. Lévy Béla* tartott előadást a szabadalmi törvény tervezetéről. Utal arra, hogy habár a tervezet szerzőinek egyéni álláspontját tartalmazza, az mégis tekintettel kell, hogy legyen az élet követelményeire, a gyakorlati szempontokra és nem szoritkozhatott elméleti álláspontok vagy olyan óhajok jelzésére, amelyek hazai viszonyaink között meg nem változtathatók. Kimutatja, hogy nemcsak az igazság és szocziálpolitikai szempontok, hanem a hazai ipar érdeke is megköveteli az alkalmazottak találmányai ügyének oly szabályozását, amely egyfelől módot ad arra, hogy a munkaadó biztositthassa a maga részére az alkalmazottak találmányait üzeme rendes körére, másfelől a feltalálói minőségnek ezen tulmenő lekötését nem engedi meg és biztositja az alkalmazottaknak a találmány hasznaiból való megfelelő részesedését.

Kifejti, hogy a tervezet a szabadalom magánjogi oltalmát, a kártérités kérdését a mai jognál megfelelőbben szabályozza és hogy az ugynevezett erkölcsi kár megtéritésének kötelezettséget magánjogunk mai állása mellett nem volna czélszerü statuálni. A tervezet a szabadalmi hivatal tagjainak képesitése tekintetében nagyobb sulyt fektet az e téren egyedül irányadó gyakorlati, jogi, illetőleg müszaki képzettségre és hogy a hatáskörök megállapitása tekintetében kizárólag a müködés minőségét és az arra való képzettséget tekinti irányadónak, mig a fokozatos előmenetelt a hivatal mindkét képesitésü tagjai részére egyenlően kivánja biztositani. Kifejti, hogy a szerzett tapasztalatok alapján czélszerübb a legfőbb biráskodást szabadalmi ügyekben egy meglevő forumra bizni, mintsem önálló hivatalra és hogy ha már a Curiára való ruházása e hatáskörnek nem volt keresztülvihető, csak a közigazgatási bíróságról lehetne szó. A tervezet gondoskodott arról is, hogy a legfőbb fokon mindenkor azon műszaki erők közremüködése vétessék igénybe. amelyek az egyes ügyekben szereplő specziális kérdésekben a legnagyobb jártassággal birnak. — Ez előadás előtt *Kelemen* szabadalmi ügyvivő szólalt fel, aki különösen a képviselet kérdésében kifogásolta a törvényjavaslat vonatkozó intézkedését.

— **A magyar büntetőjogi irodalom** ismertetését nyujtja a Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft 30. kötetében Balogh Jenő. A dolgozat kiterjeszkedik az utóbbi évtizedekben a büntetőjog, bünvádi eljárás és a büntetőjogi segédtudományok irodalmára.

— **Az országos bünügyi nyilvántartó hivatalt** ismertette német nyelven dr. Kármán Elemér, nagyváradi kir ügyész a Lipcsében, dr. Hans Gross, gráczi egyetemi tanár szerkesztésében megjelenő «Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik» czimü folyóirat 1909 deczember 27-én megjelent 36. kötetében « Strafregister und Erkennungsdienst in Ungarn» czimen.

— **Tizenhétéves illetéküg.** Pénzügyi közigazgatásunk botrányaiból közöljük az alábbi hihetetlenül hangzó esetet :

1894. évben Z—i földbirtokosok egy osztrák pénzintézettől 330,000 forint törlesztéses kölcsönt vettek fel és a kölcsön felvételekor a nevezett pénzintézetnél a módosi kir. adóhivatal nyugtájával igazolták, hogy a 7% bekebelezési illetéket és a másodfoku bélyegilletéket, összesen 3355 frt 25 krt ezen adóhivatalnál J. L. 2331/94. és 2330/94. tétel alatt befizették. A pénzintézet ennélfogva a kölcsönt a szokásos illeték levonása nélkül folyósitotta. Ugyanazon évben a kölcsönvevők a módosi kir. adóhivatalnál kieszközölték, hogy a már befizetett illeték nekik visszafizettessék. Ezen a módosi kir. adóhivatal később ugy akart segiteni, hogy ugyanazon illetéket Ask. 3179/1897. tételszám alatt ujból előirta. A másodszori előirás ellen a pénzintézet törvényes időben felebbezéssel élt, amely a módosi adóhivatalnál 1897. évi október hó 13-án 16,031/1897. szám alatt iktattatott, majd a nagybecskereki kir. pénzügyigazgatósághoz terjesztetett fel érdemleges elintézés végett, ahova 1897. évi deczember hó 11-én beérkezett és ugyanazon nap 149,109/897. sz. alatt iktattatott. Azóta közel 13 év telt el és a felebbező ismételt sürgető kérvényei és jogi képviselőinek közbenjárása daczára a felebbezés a magyar közigazgatás nagyobb dicsőségére még elintézést nem nyert, azonban a módosi adóhivatal a birtokon belül beadott felebbezés daczára a felebbező intézetet állandóan végrehajtásokkal zaklatja és ilyen módon iparkodik az ügyet radikálisan elintézni.

— **A Fayer-emlékmüről** készült plakettek nemsokára elkészülnek és f. évi márczius havában fognak a megrendelők rendelkezésére bocsáttatni.

— **A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület** magyar csoportjának t. tagjai felkéretnek, hogy — amennyiben az 1909. évi tagdijat még nem küldték volna be — sziveskedjenek azt 1910 márczius 1-ig dr. Kramer Emil egyesületi pénztáros czimére (Budapest, Alkotmány-utcza 3.) elküldeni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A Reichsgericht tehermentesitése.** A birodalmi igazságügyi hivatal törvénytervezetet készitett a felülvizsgálati (Revision) szabályozásáról azon az alapon, hogy a legfelsőbb birósághoz csupán két egybe nem hangzó itélet ellen, illetőleg a másodbiróság itéletének az elsőbirósági határozattal meg nem egyező része ellen (duae difformes) használható perorvoslat. Ez alól csak az esetre volna kivétel, ha oly szabály sérelméről van szó, melyet a legfelsőbb biróság gyakorlata jogtétel gyanánt felállitott.

A Reichsgericht munkaterhe legutóbb 1905-ben redukáltatott a felülvizsgálati értékhatár emelésével. Ez azonban nem vezetett a kivánt eredményre. Most a kodifikátorok radikális reformot óhajtanak.

Egy, az igazságszolgáltatási statisztika részleteiben járatos szakember kimutatja, hogy mennyire nem felel meg a tervezett reform az igazságügyi érdekeknek. Felveti ugyanis azt a kérdést, vajjon a Reichsgericht által megváltoztatott itéletek hogyan oszlanak meg szám szerint azon ügyek közt, melyekben két egybehangzó s melyekben eltérő alsófoku itélet van? S a válasz az, hogy az arány nem igazolja a kodifikátorokat. Sokkal több egybehangzó itélet ellen irányuló reviziós kérelem volt sikeres, mint difform itélet elleni.

Másik szempont, mely ellene szól a tervbe vett reformnak, a másodfoku biróság hatásköri elrendezése. Ma ugyanis a másodfok ténykérdésben itélő felebbezési biróság. Az tehát, hogy itélete egyezik az alsófokéval, nem az elsőbiróság álláspontjának igazolása, mert uj tények uj mérlegelésén nyugszik az itélet.

De nem kielégitő a korlátozás alól kivételt teremtő formula sem. Maga az az egy körülmény, hogy az eljárási szabályok kiesnének a Reichsgericht felülvizsgálata alól, ellene szól a reform tervezetének, hiszen a tények megállapitásának módja lehet épp olyannyira vitiosus, hogy az itéletek egybehangzósága amellett csak alaki jelentőséggel bir.

Még sulyosabb aggodalmakra ad okot, hogy a formula csak a Reichsgericht által korábban deklarált jogtételre és minden ilyen normára provideál és arra, hogy a jogélet nem stagnálhat, az élettől el nem zárható s ennek fejlődésében kölcsönhatásában résztvesz, nem gondol. Éppen napjainkban emelkedett nagy jelentőségre az az irányzat, mely a birónak jogalkalmazás és jogképzés terén a hagyományosnál nagyobb hatalmat óhajt biztositani (Freirechtsschule); a törvénytervezet éppen az ellenkező irányban, a birói kötöttség irányában halad.

Ahelyett, hogy a biróság minden ügyet, mint az élet produkálta esetet, önállóan vesse döntés alá, a tervezet a præiudicium-kultuszt, a konstruktiv jogászatot favorizálja és megtörténhetik, hogy a legfelső biróság bizonyos értelemben éppen meggyőződése ellenére dönti el az esetet. csak azért, mert valaha egy másik tanácsban más bírák más jogi nézetet vallottak.

— **Friss szellem a német büntetőjogban** czimen *Marx Burckhard* a *Neue Rundschau*-ban igy ir: A jogászat annyiban nevezhető tudománynak, amennyiben természettudományi jellege van. A büntetőjog csak mint a büntények leküzdésére irányuló berendezkedés (Verbrecherbekämpfungsrecht) bir a tudomány jellegével. A jogállamban az ártatlanok oltalma volt a büntetőjogi reform jelszava s a büntetési tételek merevségét a törvény humánus kezelésével iparkodtak enyhiteni. Ma a belátás, a hasznossági meggondolás kell, hogy jellemezze a jó törvényt s annak helyes alkalmazását. Törvényhozási elösmerést ez a gondolat még csak a fiatalkoruak büntetési rendszere tekintetében nyert s messzi jövő zenéje a Lombroso óhaja, hogy ugyanez eszme legyen a felnőttek elleni rendszabályok alapja. A német törvényhozást a büntető-kódex megalkotása óta többször foglalkoztatta a reform gondolata; nagyobb arányu vagy mélyebbre ható reviziót azonban eddig nem sikerült keresztülvinni. Az 1908-iki perrendtartási javaslatban sem a modern szellem pezsdül meg; a feltétlen vádemelési kötelezettség elvének gazdaságossági szempontokból való áttörésén kivül, ami ujitást a javaslat tartalmaz, kis jelentőségü, bürokratikus felfogása a mai szabályozásnak. Mintha a reformirodalom mi életre valót, mi megvalósitásra érettet sem produkált volna.

— **A schweizi kötelmi jog** tervezete a megvalósuláshoz közeledik. A szövetségi tanács néhány szakasz kivételével az egész törvényjavaslatot elfogadta. A legtöbb vitára okot adó rész a szolgálati szerződés fejezete volt. A kollektiv szerződések tekintetében a következő intézkedéseket emeljük ki: A szolgálati szerződés a munkaadó és munkásszervezetek között kötött szerződésekkel szabályoztatnak, az ilyen szerződés érvényességéhez irásbeli alak szükséges. Az olyan szolgálati szerződések, melyek egy tarifaszerződés által kötelezett munkaadó részéről köttetnek, amennyiben ezek a tarifaszerződés tartalmával ellenkeznek, semmisek. A semmis határozmányok a tarifaszerződés megfelelő intézkedései által pótoltatnak. Az a kivánság, hogy a szervezett munkásokkal megkötött tarifaszerződések a nem szervezett munkásokra is kötelezők legyenek, elutasittatott. A versenytilalom, amelynek megszüntetéséért a szoczialista párt szállott sikra, akképp szabályoztatott, hogy csak abban az esetben kötelező, ha idő, hely és tárgy tekintetében akképp van elhatárolva, hogy a munkás megélhetésének méltánytalan megnehezitését ne tartalmazza.

Azon intézkedései a javaslatnak, amelyek a munkásnak betegség, katonai szolgálat esetén való bérigényeire vonatkoznak, valamint azok, amelyek a munkaadót kötelezik megfelelő munkahelyiségekről és munkásvédelmi intézkedésekről való gondoskodásra, ujból való megfontolásra a bizottsághoz utasittattak.

— **A Délafrikai Egyesült-Államok alkotmánya.** Az 1909 szeptember 20-iki South Africa Act Fokgyarmatból, Natalból, Transvaalból és az Oranje-gyarmatból egységes szövetséges államot szervez «Union of South Africa» elnevezéssel s megállapitja az uj állam alkotmányát. A végrehajtó hatalom a királyé, aki azt vezérkormányzó utján gyakorolja (fizetése 240,000 K). A minisztereket a vezérkormányzó nevezi ki s ha három hónapon belől nem választják be a parlamentbe, állásukból távozniok kell. A kormány székhelye Pretória. A törvényhozó hatalom az Unió parlamentjét illeti, mely «parlament a királyból, a szenatusból és a képviselőházból áll». Székhelye a Fokváros. Két ülésszak közé nem szabad 12 hónapi szünetnek esnie. A szenátusba nyolcz tagot a vezérkormányzó nevez ki, azonkivül mindegyik gyarmat választ nyolcz szenátort. Csak európai népfajhoz tartozó földbirtokos választható. A képviselőház 124 képviselőből áll. A kerületeket, figyelemmel az érdekek közösségére, a közlekedő eszközökre, a népesség sürüségére, a terület geografiai sajátosságaira kell beosztani. Az aktiv választójogot az egyes gyarmatok szabályozzák; csak európai népfajhoz tartozó választható. A szenátus a költségvetést nem változtathatja meg. Konfliktus esetén a két ház együttes ülésben szótöbbséggel határoz. A törvényeket angol és hollandus nyelven hirdetik ki. A birákat a vezérkormányzó nevezi ki s csak a két ház együttes feliratban kifejezett kérelmére mozdithaja el botrányos viselkedés vagy munkaképtelenség miatt.

A Magyar Jogászegylet f. évi január hó 29-ikén (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya a csődön kivüli kényszeregyezség javaslatának megvitatása dr. Messinger Simon előadása alapján. Felszólalnak: dr. Balog Arnold, dr. Doroghi Ervin és dr. Schreyer Jakab. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Dr. Juris, nagyobb forgalmu vidéki irodában azonnali alkalmazást keres. Nyelvismerete: magyar, német, szerb és szlovák. Czim: Dr. Zavisits Milorád, Ujvidék: Tóth Kálmán-u. 16. 18607

Ügyvéd, ki teljes gyakorlattal bir és kinek nyelvismeretei: német és tót, alkalmazást keres vidéki ügyvédi irodában. Czim: Dr. Elovics Jakab, Budapest, VIII., Aggteleki-u. 19. II. 9. 18614

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 5. szám. Budapest, 1910 február 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birói munka csökkentése. *Dr. Fodor Ármin* kir. táblai birótól. — A birói ügyvitel egyszerüsitése. *Domján Lajos* karánsebesi kir. törvényszéki birótól. — Az osztrák és a német Btk. reviziója. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — Az uj vasuti üzletszabályzatról. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró, egyetemi magántanártól. — A levegő joga. *Dr. Bozóky Géza* egri jogakadémiai tanártól. — A perfeljegyzésekről. *Dr. Vásárhelyi Domokos* komáromi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói munka csökkentése.

A polgári peres eljárás reformja, amelynek megvalósitásához már ismételten oly közel gondoltuk magunkat, a politikai viszonyok következtében ismét egy időre el van halasztva. Miután birósági szervezetünk végleges kiépitése, a végrehajtási eljárás teljes reformja és a birósági ügyvitel ujjáalakitása a polgári perrendtartás megalkotásával a legszorosabb kapcsolatban van, létező bajainak gyökeres orvoslása csak ezután várható.

Ily viszonyok között nem marad egyéb hátra, mint hogy birósági ügyvitelünknek azokat a részeit, amelyek a mai szervezet és eljárás keretén belül javithatók és egyszerüsithetők, módositsuk. A birói munka csökkentése érdekében addig, amig a végleges reform létesül, talán ezen az uton is lehet számbavehető eredményeket elérni.

E célt kivánják szolgálni azok a javaslatok és eszmék, amelyeket dr. Térfi Gyula e lapok hasábjain (1909. évf. 41. sz.) ismertetett és amelyek az igazságügyminiszteriumban tanulmányozás és megfontolás alatt állanak.

Ezek közül egyet kivánok közelebbről megvilágitani, amely nemcsak a mai eljárás keretében bir nagy jelentőséggel, de a megalkotandó perrendtartás által tervbe vett szóbeli peres eljárásban is: a határozat irásba foglalását és különösen az indokok kidolgozását és megszerkesztését.

Dr. Térfi Gyula czikkében rámutatott arra, hogy az itélet irásba foglalásánál a mainál jóval nagyobb tért lehetne nyitni a jegyzői munkának. E lapok szerkesztője, aki a birói tehermentesités tervének szintén egyik meleg szószólója, válaszában (ugyancsak a 41. számban) nem helyeselte, hogy az itéletek önálló irásba foglalását jegyzőkre bizzák, egy későbbi czikkében (45. szám) azonban álláspontját olyképp körvonalozta, hogy a biró utmutatása szerint való fogalmazást ő is helyesnek tartja. Azt hiszem, az ellentét e két álláspont közt ilyképp már nem nagy és abban mindkét álláspont megegyezik, hogy az irás munkáját e téren nagy mértékben le lehet venni a biró válláról.

Hogy ez a kérdés nemcsak mai irásbeli peres eljárásunk keretében, de a szóbeliség mellett is jelentőséggel bir: ezt igazolja az a körülmény, hogy abban a birói reformmozgalomban, melyet Németországban Adickes meginditott és amely már egész irodalmat teremtett, ezt a kérdést is élénken tárgyalják.*

Különösen hivatkoznak e téren Anglia példájára.

Az angol biró itéleteit egyáltalában nem dolgozza ki irásban, hanem az itéletnek és az indokoknak szóbeli kihirdetése után az irodai tisztviselőre és az ügyvédekre bizza azoknak irásba foglalását. Nem vagyok annak barátja, hogy a külföldi intézményeket egyszerüen és alapos birálat nélkül átvegyük és különösen az angol birói szervezet és eljárás oly különleges fejlődésnek eredménye és a mienktől annyira eltérő milieuben müködik, hogy azt egyáltalában nem tekinthetjük követendő mintának. De mindenesetre minket is gondolkozásba ejthet az, hogy Angliában a biró személyét oly magasan értékelik és munkaerejét oly becsesnek tartják, hogy nem kivánják irásmunkával megterhelni. És nem kevésbbé csodálatraméltó, hogy az angol biró szellemi ereje elég nagy arra, hogy nehéz és bonyolult perekben itéletét rögtön szóval oly módon képes megokolni, hogy a gyorsirói feljegyzés, miután azt a biró átnézte, az évenkint számos kötetben megjelenő határozatgyüjteményben, nyomtatásban közölhető.

Nem becsülöm alacsonyra a jól kidolgozott itéleti indokolás értékét. Egyik kiváló német perjogász, *Bähr*, egyszer azt a kijelentést tette, hogy előbb a bíróságok rossz indokolásokat, de jó itéleteket készitettek, mig most indokolásaik sokkal kimeritőbbek és jobbak ugyan, de itéleteik rosszabbak. A megkülönböztetés szellemes ugyan, és kétségtelenül fontosabb, hogy az itélet rendelkezése legyen jó, mint indokolása, de azért az alapos indokolás értékét elvitatni nem lehet. A birónak adott nagy mérlegelési szabadság mellett ez egyik biztositékunk. A felekben bizalmat kelt és állandó joggyakorlatot teremt. Természetesen az indokolás jósága nem mindig terjedelmében van. Ezt már Németországban, a terjengős itéletek hazájában is kezdik belátni. «Németország egyáltalában az egyetlen ország» — irja Adickes (i. m. 122. lap) — «ahol az itéleti indokok az itt szokásos terjedelemben ismeretesek. Ezeknek az indokolásoknak kétségtelenül nagy értékük van az ügyvédekre nézve, akik az indokolás gyenge pontjait hamar kitalálják és a felebbvitel czéljából hasznositják.»

Természetesen röviden, szabatosan és jól irni, nem mindenkinek a dolga. Egy szellemes ember valamikor azt irta barátjának: «Rövid levelet akartam neked irni, de miután nincs időm, kénytelen vagyok hosszadalmasan irni». Németországban ismételten hivatalosan figyelmeztették a bíróságokat arra, hogy a német perrendtartás az itéleti tényállás előadásánál (épp ugy, mint nálunk az 1893: XVIII. tcz. 121. §-a) a rövidséget kifejezetten előirja.* A jó itéleti tényállás irodalmi munka, irói alkotásszámba megy. De épp ez a stilisztikai képesség az, amelynek rendszerint semmi köze sincs a birói érett megfontoláshoz, a magasabb korral járó gazdagabb élettapasztalathoz. A birói funkczió annyi magasabb szellemi tulajdonságot követel, hogy ha ezeken felül még a stilisztikai ügyességet is megköveteljük a birótól, ritkán találunk emberre, aki mindezeket a képességeket együtt birja. Ellenkezőleg gyakran találunk fiatalembereket, akiket koruk és tapasztalataik talán még nem jogositanak fel önálló itélkezésre, de kitünő stilisztikai képességgel birnak. Az itéleti indokolás és különösen a tényállás semmit sem veszit értékéből, ha azokat ily fiatalabb jegyző foglalja irásba. Magukra e jegyzőkre pedig ez kitünő jogászi gyakorlat. A biráknak a Curiához és az itélőtáblához tanácsjegyzői szolgálatra való berendelése mindenesetre jobban hozta volna meg azokat az eredményeket, amelyeket ettől Szilágyi Dezső várt, ha a tanácsjegyző birák többet foglalkoztak volna fogalmazással, mint az tényleg megtörtént.

Birói ügyviteli szabályaink értelmében a határozat kiadmányának szerkesztése az előadó kötelessége abban az esetben is, ha a tanács többsége az ő inditványától eltérőleg határozott.

* *Adickes:* Grundlinien durchgreifender Justizreform 120. s k. l.

* *Stein:* Zur Justizreform 85. lap.

Mindenki természetesebbnek vélné, hogy ily esetben az a biró szövegezze az indokolást, kinek javaslatát és véleményét a tanács elfogadta. Ha az előadó kénytelen a meggyőződésével ellenkező indokokat kidolgozni, különösen, amikor az ellenkező álláspontot előbb meggyőződésének egész erejével fejtette ki, néha alig kerülhető ki, hogy a szövegezés ne viselje magán ennek a nyomait. Az ügyviteli szabályok szerkesztője ezáltal valószinüleg el akarta háritani a biráktól azt a gyanut, hogy a biró csak azért nem jelent be ellenvéleményt, nehogy a határozat indokainak kidolgozásával terhelje meg magát. Ezt a czélját azonban nem érte el egészen. Nem egyszer hallottam — a Curiánál szerzett tapasztalataim szerint teljesen alaptalan — azt a gyanusitást, hogy a birák azért nem nyilvánitanak egymással szemben ellenvéleményt, mert azt inkollegiálisnak tartják, és hogy az ily biró annak teszi ki magát, hogy vele szemben is ellenvéleményeket jelentenek be és esetleg a kiadmány ujabb kidolgozásával terhelik meg őt. Alaptalan és méltatlan gyanu, amely a bíróról feltételezi, hogy meggyőződését, amelyet senkinek és semminek sem szabad alárendelnie, ily alacsony kényelmi szempontoknak vetné alá. De ez is elkerültetnék, ha a határozatnak és indokolásának szövegezése ilyenkor az ellenjavaslatot tevő biró felügyelete mellett a tanácsjegyzőre bizatnék, amiben annál kevésbé volna veszély, mert hiszen a határozat utólag ülésben hitelesittetik és a tanácselnök revizióján is megy keresztül.

Nem akarok itt e kérdés egyéb részleteire kiterjeszkedni és csak idézni akarom még egy német irónak (Weidlich) kijelentését, amelyet a német viszonyokra nézve tett, de amely sok tekintetben a mi viszonyainkra is ráillik. Azt mondja ugyanis: «A sok irás már régóta nem emelte biróságaink tekintélyét, és ez, valamint a folytonos aktatanulás okozták, hogy biráink munkaereje többnyire már oly életkorban el van használva, amelyben az angol biró éppen a legmagasabb állásokba kerül be.»

Dr. Fodor Ármin.

A birói ügyvitel egyszerüsitése.

Az osztrákoktól átkölcsönzött — már azoknál is tulélt — bürokratikus rendszernek kiküszöbölése az igazságügyi kormány számára a nagy jogászközönség osztatlan háláját biztositaná.

A magyar birói kar régóta sinyli ennek a rendszernek lenyügöző hatását, régóta vágyódik szabadabb mozgásra, régóta sóvárogja, hogy hivatásos feladatának élhessen s jobban érvényesithesse nemesebb törekvéseit.

A bürokratikus rendszer czerféle czopfjával eltereli a birót hivatásos munkájától, és a biró munkája értékének megbirálásánál a suly manapság nem is a belső tartalomra, hanem a külső formára helyeztetik.

A felügyeleti hatóság annak a birónak munkáját szokta leggyakrabban honorálni, aki a sablonos formák és czopfos kezelés rendszerének minden szabályát legjobban betartja.

Felhozzam-e ujra a több oldalról kárhoztatott, s a mai szabadabb irányzat elveivel össze nem egyeztethető titkos minősitést, mely a bürokratikus vezetés hibáinak legjobb takarója,

Azt hiszem, elég rámutatni egyes példákra; a mai rendszer tarthatatlanságáról ugyis mindenki meg van győződve.

Lehet-e például visszásabb állapotot képzelni, s nem kiskoruságra kárhoztatja-e a birót az a mai napig divó eljárás, hogy a büntető ügyeket ellátó törvényszéki biró még azt az egyszerü intézkedését is, midőn iratokat az előiratokhoz csatol, revideálás végett az elnöknek bemutatni tartozik.

Az angol biró mint egyes biró itélkezik oly ügyekben is, a hol nálunk az itélkezést a tanács teljesiti.

Ha nem követhetjük ebben a tekintetben az angolokat, legalább ott tennők szabadabbá a biró mozgási tevékenységét, a hol azt minden érdek veszélyeztetése nélkül tehetnők.

Miért ne bizhatnók például ugy a polgári, mint a büntető ügyek teljes előkészitését az egyes bíróra? Az előkészités ugyis csak alárendeltebb jelentőségü cselekmény, melynek hiánya utólag ugyis pótolható, s melyet az egyes biró gyorsabban végezhet.

A jogkereső közönség tudja, mennyire hátráltatja rendes perek befejezését a nehézkes pertári kezelés.

Addig is, mig a polgári perrend megvalósitandó reformja teljesen elkészül, átmenetileg novelláris intézkedéssel perrendünkből a pertári irásbeliséget ki lehetne küszöbölni.

Rendes perekben jegyzőkönyvi tárgyalást tartana a polgári biró és a tárgyalást maga vezetné. Igy elérnők azt, hogy a vitás kérdések rövidesen tisztázódnának, a bizonyitás keretét a biró nyomban kiformálhatná.

A feleknek csupán a bizonyitási eljárás befejezése után engedtetnék meg egy-egy periratváltás, melyben a felek alaki sérelmeiket szóvá tehetnék.

A végrehajtási eljárásnak gyökeres reformjára lenne szükség. Itt lehetne egyszerüsitéssel sokat elérni, sok munka-tehertől mentesithetnők a birákat az egész vonalon, e mellett gyorsabbá tehetnők az eljárást is.

A jogerős itélet vagy birói egyezség záradékolt kiadmányaival a jogositó fél bármelyik kir. közjegyzőhöz fordulhatna, az adós ingatlanára pedig a végrehajtási zálogjogot egyszerü kérvénynyel bekebeleztethetné.

Csupán az igényperek s a közjegyző sérelmes intézkedései miatt használandó felfolyamodások vitetnének a kir. járásbiróságok elé.

Példaként emlitem fel, hogy a házassági pereket intéző biró, a per jogerős befejezése után 18 rovatos statisztikai lapot kénytelen kitölteni, némely rovatot többféle kérdés szerint.

Aki ismeri a VII. csoport 21. raktári szám alatti nyomtatványoknak rovatait, az tudja csak, mennyi időt forgácsol el a telekkönyvi biró addig, mig az *a*) *b*) *c*) lapok minden rovatát kitölti.

Mellőzhetőnek tartanám a kifogás folytán hozott vádhatározatnak részletes indokolását is. A vádiratban ugyis ki van fejtve az ok, mely a vád alapjául szolgál, igy teljesen pótolná az indokolást annak egyszerü felemlitése, hogy a törvényszék a vád megszüntetésére nem találta elegendőknek a kifogásban felhozottakat.

A BP. 266. §-a különben sem követel külön indokolást és a kifogás elutasitása miatt ugy sincs helye jogorvoslatnak, a törvényszék pedig itéletét ugyis a szóbeli tárgyaláson felhozottakra és nem a vádhatározatnak a tárgyaláson fel sem olvasható indokolására köteles alapitani.

Sok munkának megtakaritását érhetnők el azáltal is, ha a főtárgyalásig jogorvoslattal meg nem támadható közvetlen idézésnek külön megokolása helyett, pusztán azt az általános indokolást használnánk: a közvetlen idézésnek törvényes feltételei fenforognak.

A tulajdoni bejegyzést kérő beadványra azt irná a biró: «a tulajdoni bejegyzés a kérelem szerint foganatositandó». A telekkönyvi iroda értesittetné azután az eladót, hogy megjelölt ingatlana X. vevőre átiratott.

A czégek bejegyzésénél, czégjegyzékben eszközlendő változásoknál szintén ennek megfelelőleg eszközöltetnék az egyszerüsités. A nyomtatványokból a czikornyásság kihagyatnék. Ma egész fejezetet ir le a biró s tölt ki nevekkel és számokkal temérdek rovatot, mig odáig jut, hogy végzett.

Domján Lajos,
karánsebesi kir. törvényszék biró.

A német és az osztrák büntető törvényjavaslat büntetési rendszere.*

Érdekes fejlődési ellentétre mutat rá dr. Landau nemrég megjelent könyvében.** Mig a legrégibb hagyományok szerint a tulvilági büntetés kezdetleges képzetét a pokol kietlen puszta volta kimeritette s csak lassan fejlődött arra a változatosságra, amelyet Dante inferno-ja vagy a Pál apostol látománya nyujt, aki 144.000-féle büntetési nemet ismer az elkárhozott lelkek számára, addig a számtalan világi büntetés, amelyet az ókor és a középkor leleményes fantáziája kieszelt, az idők során két büntetésre redukálódott. Ez a halál és a börtön, vagyis, amint egy franczia kriminalista kifejezte, a jelenkor büntetőjogában csak kettő lehetséges: *faire mourir sans faire souffrir ou faire souffrir sans faire mourir.* Oly ellentétes, de oly egyaránt nagy géniusz, mint Tarde és Binding hangoztatta *szegénységünket büntetési eszközökben.* Jól mondja az előbbi, hogy a szabadságvesztés büntetésnek csak két válfaja van: a zárka és a büntető gyarmat, a többi csak ezeknek változatja. Mindinkább tudatára ébredünk

* Az előbbi közl. l. az 1. számban.

** Hölle und Fegfeuer. Heidelberg 1909. 131—132.

annak, hogy az elnevezések különbözősége még nem jelent különböző büntetéseket és hogy Németországban épp oly kevéssé sikerült a fogház és a fegyház, Magyarországon a fegyház és a börtön között különböztetni, mint ahogy Spanyolországban a cadena, réclusion, presidio, prision és arresto végnélküli változatai is csak a kodex szavaiban hoztak létre változatosságot.

Mindkét javaslat büntetési eszközeinek reformja a kitaposott ösvényen halad. Uj és radikális csupán a biztonsági intézkedések rendszere, amely a szokásszerü gonosztevők különböző csoportjai elleni küzdelemben a megelőzés gondolatát állitja csatasorba. Sajnosan megmaradt mindkét javaslatban a *halálbüntetés*. Nincs okunk csodálkozni, hogy Európa két monarchista és militarista vezérállama nem csatlakozik az abolicióhoz, hisz még Franciaországban is sikerült a szenzációt és idegingert hajhászó mobnak megakasztani a halálbüntetés eltörlését. A kérdés a büntetőjog szempontjából czélszerüségi, a kultura szempontjából pedig már nem is kérdés. Poroszországban Savigny mint igazságügyminiszter 1850-ben «a ma még fenn nem álló magasabb erkölcsi müveltség» elterjedésétől mondta függőnek az abolitio veszélytelenségét, erre hivatkozott Bismarck is történeti beszédében és a német javaslat indokolása sem tud erősebb érvet, mint azt, nogy a probléma 40 év előtt kimeritő vita tárgya volt. Ahhoz a beismeréshez, hogy Németországban az erkölcsi müveltség félszázad óta nem emelkedett, nem lehet szavunk. Ugy látszik a Simplicissimus találóan fejezte ki az ős-teuton durvaság ma is élő tömegérzését a Beier Grete kivégzéséről közölt képen, amelyen a kivégzés után egy apa e szavakkal emeli magasra kis fiát: «Bitte noch'mal, der Kleine hier hat Nichts gesehen.» Másként áll a dolog Ausztriában, ahol az abolitio nemes történeti hagyomány. Harczosai sorában az uralkodók egész sora — Mária Terézia, II. József, II. Lipót — a kriminalisták szine-java — Sonnenfels, Glaser, Wahlberg, Lammasch, Stooss kivette részét a küzdelemből. Ha az osztrák javaslat mégsem helyezkedik a hagyományos álláspontra, ugy erre a hangsulyoztatott politikai okon felül két oka lehet: a sikerre való csekély kilátás és a német jogterület egységének megóvása. Orömmel állapitható meg azonban, hogy mindkét javaslat megszoritotta a halálbüntetés alkalmazásának terét. Abszolut büntetésként a német javaslat (100. §.) ugy, mint az osztrák (109. §.), csak a felségsértés legsulyosabb esetére tartja fenn, amelyhez az osztrák javaslatban még az az eset járul, ha az életfogytig elitélt fegyencz a börtönben követ el gyilkosságot (287. §.). Ez a mai osztrák kodex nyolcz, a német Btk. két abszolut halálbüntetéses deliktumával szemben oly haladás, amelyben az osztrák büntetőjog emlitett iránya élénken visszatükröződik.

A *szabadságvesztés büntetések rendszerében* is radikálisabb az osztrák törvényalkotó a németnél, aminek okát bizonyos fokig abban kell keresnünk, hogy a büntetés végrehajtása a német birodalomban az 1897 október 27-én kelt szövetségtanácsi határozatig teljesen deczentralizáltan ugyan, de mégis fejlődött, viszont Ausztriában égető szükség a kezdetleges börtönügy modern kiépitése. Azzal az általános törekvéssel, hogy a szabadságvesztés büntetések nemeinek csökkentésével tért nyerjen az egyéniesités a végrehajtásban, mindkét javaslat számolt. Ehhez képest a *német javaslat* a várfogság és differenciált elzárás elejtésével csak három börtönbüntetés-nemet ismer: fegyházat, fogházat és elzárást. Az előbbi kettőnek tartama és alkalmazási köre a mai kodexhez képest csak annyiban változott, hogy a fogház egyes sulyosabb kihágások (pl. 305., 306. §§.) büntetéséül is szolgál. Uj azonban s csak névleg egyezik a mai törvény e büntetésnemével az elzárás (Haft), amely a jövőben nemcsak kihágási büntetés, hanem a custodia honesta-t is pótolja, sőt általában, mint párhuzamos (vagylagos) büntetés szerepel a fegyház- és fogházbüntetés mellett. Ezért tartama 15 évig terjed, sőt egy esetben (101. §.) életfogytig is kiszabható. Az elzárás nemcsak sulyban enyhébb (egy évi elzárás = nyolcz havi fogház, egy évi fogház = nyolcz havi fegyház 25. §.), de czélját és tartalmát tekintve más, mint az előbb emlitett két büntetésnem. Czélja az ártalmatlanná tétel, tartalma a mai várfogságnak felel meg, amelyet azonban foglalkozási kényszerrel sulyosit. Hasonló mértékben redukálta a büntetési nemeket az *osztrák javaslat* is. A mai két-két fokozatu börtön és elzárás (Arrest) helyébe a börtön-, fogház- és elzárásbüntetés lép, de a büntetés e trichotomiája nemcsak abban különbözik a német javaslat három szabadságvesztés büntetésétől, hogy a fegyházat börtönnek keresztelte. Abból a javaslatból, amely az osztrák BP.-nak az anyagi jog revíziója miatt szükséges módositásait foglalja magában,* kitünik, hogy az osztrák javaslat börtöne és fogháza a végrehajtásban alig különbözik. Tartamban is keveset: az időleges börtön egy évtől husz évig, a fogház három naptól husz évig terjedhet. Az elzárás minimuma egy nap, maximuma öt év. Custodia honesta-t az osztrák javaslat sem ismer: szerepét részint a fogház, részint az elzárás veszi át. A párhuzamos büntetésekben az osztrák javaslat messzebb megy a németnél, mert a különös rész legtöbb rendelkezésében a fogházat a börtön, az elzárást a fogház, a pénzbüntetést az elzárás mellett, mint vagylagos büntetést alkalmazza, még pedig a «társadalomellenes érzület» kisebb vagy nagyobb foka szerint. Arról azonban, hogy az érzület intenzitása minő viszonyban áll a bünösséggel, a javaslat bölcsen hallgat.

Name ist Schall und Rauch. Nem a büntetések nevétől, hanem tartalmától függ a büntetési rendszer értéke. Közjogi okok a *büntetés tartalmának* meghatározásában a német javaslatot szükebb korlátok közé szoritották, mint az osztrákot. A büntetések végrehajtása ugyanis a *német birodalomban* a szövetséges államok hatáskörébe tartozik s igy a javaslat a büntetéseknek csupán körvonalait állapitja meg. Dicséretes módon a gyakorlati lehetőségek határai között. Külön intézetekben kell majd végrehajtani a fegyház-, fogház- és elzárásbüntetést. Alapvető szabálya mindháromnak, hogy szabadságvesztésbüntetés és a munka korrelativ fogalmak. Csak a munkakényszer fokában és a munkaválasztási szabadságban van különbség a három büntetés között. Ha ez, miként az indokolás állitja, abban fog állani, hogy a fogházra itélt rövidebb ideig dolgozik, mint a fegyencz, ugy ez a vagyontalan elitéltre problematikus előny, mert aránylagosan csökken a keresmény is. Különbséget tesz továbbá a javaslat a ruházat, élelmezés és a külvilággal folytatott érintkezés dolgában. A büntetés végrehajtásának *rendszerében* a német javaslat nem őszinte. Formailag elveti a fokozatos rendszert,** gyakorlatilag pedig megvalósitja. Ez a hipokrizis nem magyarázható mással, mint a miniszteriális körök és Liszt iskolájának ismeretes ellentétével e kérdésben. Ugy a fegyház-, mint a fogházbüntetés magánelzárással kezdődik, amelynek legrövidebb tartama fegyház esetében hat, fogház esetében három hónap, maximuma a letartóztatási intézet igazgatóságától függ, de az elitélt akarata ellenére három éven tul nem terjedhet. A magánelzárás megszünte után az elitélt nappal közös munkát végez, de éjjel lehetőleg elkülönitendő. Intézetek szerint rendeli el a javaslat a férfi és női, fiatalkoru és felnőtt elitéltek különválasztását. Ha a büntetés tartama egy évet meghalad és az elitélt büntetésének $^2/_3$ részét, de legalább egy évet az intézetben eltöltött, jó magaviseletü és személyes viszonyaitól további javulása remélhető, feltételes szabadságra bocsátható. Csak helyeselhető az a rendelkezés (28. §.), hogy a feltételesen szabadságolt esetleg a patronage-egylet megbizottjának felügyelete alatt áll. Ime a progressziv rendszer három fokozata. A közvetitő-intézet hiánya ezen mit sem változtat. Kifejezetten is elfogadta a progressziv rendszert a maga egészében az *osztrák javaslat*. Ez annál nagyobb elismerést érdemel, mert a mai jogban a rendszer rudimentuma: a feltételes szabadság is hiányzik. Politikailag ez a lépés valósággal heroikus tett, hisz abba a gyanuba keveri a javaslatot, hogy a magyar kodexhez közeledett. A börtön- és az egy évet meghaladó fogházbüntetést külön e czélokra szolgáló intézetekben (Strafanstalt) kell végrehajtani, a rövidebb tartamu fogház- és az elzárásbüntetést birósági fogházban. Férfi elitéltek női elitéltektől, a 20-ik életévnél fiatalabbak a felnőttektől elkülönitendők. A börtön- és fogházbüntetés végrehajtását a magyar kodextől eltérő progressziv rendszer elvei szerint szabályozza a javaslat. Igy mindenekelőtt a magánelzárás a két évet meg nem haladó büntetés egész tartama alatt, ha a büntetés hosszabb, annak első két évében *kötelező* minden elitéltre, aki még büntetve nem volt. Más elitéltek ugyanily ideig magánzárkában *tarthatók*, sőt a büntetés tartama alatt többször is visszahelyezhetők a zárkába, ha munkakerülők vagy erkölcsi romlottságuk a kontagium veszélyével fenyeget, de a három hónapot meg nem haladó büntetést mindenesetre magánelzárásban kell végrehajtani. Véleményem szerint

* Vorentwürfe zu den Gesetzen, welche das Strafprozessrecht abändern. Wien, 1909. 548—582. §§.

** Begründung I. 78—79.

az először büntetettek két évi magánelzárása még akkor is felesleges szigoruság, ha a javaslatban előirt naponként legalább (!) kétszeri látogatás nem is marad papiron. Csak a 20 évnél fiatalabb elitéltekkel szemben kegyelmesebb a javaslat, mert ezeket csak három hétig kell magánzárkában tartani. Ha egyébként figyelembe vesszük, hogy a hat osztrák férfibörtönben nyolczadfélezer átlagos napi létszám mellett 1906-ban a zárkák száma összesen 1536-ra rugott, nyomban kitünik, hogy e drákói rendelkezések a gyakorlatban plátóiakká fognak szelidülni.

Még platonikusabb természetesen az a szabály (564. §.), hogy a közös elzárásban levők éjjel és a szabad idő alatt elkülönittessenek. Nálunk e rendelkezés éppen 30 esztendeje van érvényben, anélkül, hogy, két intézettől eltekintve, végrehajtása sikerült volna. Figyelemreméltó a javaslat által felállitott osztályozás, amely a munkajutalék, látogatás, levelezés, olvasmány és a kiétkezés mértékében különböző három osztályt rendez be. Az elitélt szorgalmához és javulásának más ismertetőjeléhez képest lép elő az alsóbb osztályból a felsőbbe. Ha a három évnél hosszabb börtön- vagy fogházbüntetésre itélt büntetésének *felerészét* már kiállotta és az első osztályba jutott, mezőgazdasági munkára berendezett közvetitő-intézetbe helyezhető, ahol sorsa a büntetési kényszer fokozatos enyhülésével a szabad munkáséhoz mindinkább hasonló lesz. Kimeritően szabályozza egyébként a BP.-t módositó emlitett javaslat az elitéltek ruházatát, munkáját, élelmezését, valláserkölcsi nevelését stb. is. Viszont a Btk. javaslatában (23—26. §.) találjuk a fokozatos rendszer utolsó szakának, a feltételes szabadságnak szabályozását, amely egyébként is novum az osztrák büntetőjogban.

Feltételes szabadságra az egy évnél hosszabb időre elitélt bocsátható, ha büntetésének kétharmad részét kiállotta, sőt a német javaslattal ellentétben az életfogytig elitélt is, ha büntetéséből 15 év már eltelt. A feltételek lényegileg ugyanazok, mint a mi jogunkban vagy a német javaslatban. Ellenben uj és praeventiv szempontból értékes gondolat, hogy a próbaidő hat hónál kevesebb, de öt évnél több sohasem lehet. Azzal a következménynyel, hogy a feltételes szabadság ideje ilyképp esetleg meghaladja a büntetés tartamát (pl. egy év és egy havi fogház esetében), más esetben pedig (pl. 20 évi börtön esetében) a büntetési időtartam letelte előtt ér véget, könnyen kibékülhetünk, ha figyelembe veszszük, hogy az emlitett rendelkezés közelebb hozza a feltételes szabadságra bocsátást a vele alapgondolatában analog feltételes elitéléshez.

Bármily rokonszenves az a néma hódolat, amelylyel az osztrák javaslat a progressziv rendszer megvalósitása által Taufer Emil géniuszának adózik, ugy vélem a rendszer iránti lelkesedésében kissé elfogult. Még a fokozatos börtönrendszert sem szabad egyenruhának tekintenünk, amely egyformán illik a büntettesek minden osztályára, hanem csak *egy* eszköznek, amely a javulásra szoruló és társadalmi javitásra alkalmas büntettesek réclassement-jára aránylag a legczélszerübb. A munkához való szoktatás, a szabadság fokozatos kiküzdése csak azoknál a büntetteseknél eszköze a javitásnak, akiknél a munkakerülés vagy a társadalmi létfeltételekkel való összeférhetetlenség volt a kriminogén tényező. Az alkalmi és szenvedélybüntettesekkel, a mélyen gyökerező egyéni hajlamból bünözőkkel szemben a progressziv rendszer alkalmazása állami erőpazarlás. A progressziv rendszert joggal tekinthették egyetemes orvosságnak a mult század 70-es éveiben, de ma, midőn a büntetési rendszer α-ja és ω-ja a büntettesek osztályozásán alapszik, univerzális alkalmazása anachronizmus számba megy.

Mindkét javaslat felvette büntetési rendszerébe a *feltételes elitélést,* de az osztrák Vorentwurf éppen ezen a ponton szükkeblübbnek bizonyult német kollégájánál. A német javaslat (34—41. §.) szerint az intézmény czélja, hogy az elitélt jó magaviselettel a büntetés elengedését kiérdemelje. Helye van a felfüggesztésnek *hat* hónapot meg nem haladó vagy ugyanily tartamban a behajthatatlan pénzbüntetést helyettesitő fogház vagy elzárás esetében, ha a terhelt büntett vagy vétség miatt szabadságvesztéssel még büntetve nem volt és figyelemmel előéletére, további jó magaviselete remélhető. A próbaidő vétség esetében 2—5 év, kihágás esetében 1—2 év. Noha e szabályozás kétségkivül sikerültebb Novellánk félénk szárnypróbálgatásánál, a próbaidő kedvező elteltének feltételeit a Novella sokkal jobban és szabatosabban állapitja meg. A német javaslat szerint ugyanis nemcsak az elitélés vagy a bünvádi eljárás megindítása vonja maga után a felfüggesztett büntetés végrehajtását, hanem a «rossz magaviselet» is, amely mint ruganyos erkölcsi fogalom, a birói önkénynek tág teret nyit.* Az osztrák javaslat (48—50. §.) a Kleinféle tervezet nyomán a 18-ik életévet még be nem töltött *fiatalkoruakra* korlátozza az intézményt és csak *három* hónapot meg nem haladó fogház vagy elzárás és 1000 K-nál nem magasabb pénzbüntetés felfüggesztését engedi meg 1—3 évi próbaidőre. Felfüggesztésnek csak akkor van helye, ha a fiatalkoru előélete, tettének inditó okai és a tett után tanusitott magatartása alapján feltehető, hogy a jövőben a büntetés végrehajtása nélkül sem fog ujabb deliktumot elkövetni és ha szabadságvesztésbüntetésre még elitélve nem volt. Végrehajtható a felfüggesztett büntetés, ha a fiatalkoru a próbaidő alatt iszákos, dologkerülő vagy erkölcstelen életmódot folytat, a bíróság utasitásainak makacsul ellenszegül, vagy ha a próbaidő alatt elkövetett cselekményért fogházra itélik. Megszivlelte az osztrák javaslat Lisztnek intelmét is (Vergl. Darst. III. 69.), hogy a fenyegető büntetést éppen a fiatalkoru megfontolatlansága és impulzivitása könnyen eltünteti képzetei közül s okulva a német feltételes kegyelmezés csekély sikerein (Zeitschrift, XXV. 236.) elrendeli, hogy az egy hónapot meghaladó (?) szabadságvesztésre feltételesen elitélt fiatalkorut a bíróság szükség esetében pártfogó felügyelete alá helyezheti.

Az érzelgősség vádját, amelylyel oly gyakran illetik a «Damokles-kard lovagjait», mindkét javaslat elháritja magáról a *szabadságvesztésbüntetések szigoritására* irányuló szabályai által. E szabályok csak azok elismerésével találkozhatnak, akik nem tudják vagy elfelejtik, hogy a büntetőjog évezredes kegyetlensége mily kevéssé birt gátat vetni a kriminalitásnak. A büntetőjogi homeopathiának, a taliónak eszméje kel uj életre azokban a testi büntetésekben, amelyekkel mindkét javaslat a szabadságvesztésbüntetés elijesztő hatását fokozni igyekszik. A német javaslat szerint (18. §.) a tett durvasága, gonoszsága, elvetemültsége vagy a tettes előzetes büntetése, az osztrák tervezet értelmében (61. §.) a tettes különös durvasága, durva haszonlesése, dologkerülése vagy ismételt visszaesése stb. szolgálhat okul arra, hogy a bíróság itéletében a szigoritást megállapithassa. Ennek eszközeiül az osztrák javaslatban a kemény fekhely, a kenyér és viz melletti bőjt, a németben a kemény fekhelyen felül a redukált élelem szolgál. A szigoritás az osztrák javaslat szerint hat hónál nem hosszabb büntetés esetében s hetenként legfeljebb három egymást nem követő napra rendelhető el, mig a német javaslat bármily tartamu fegyház- vagy fogházbüntetés szigoritását megengedi, de csak minden harmadik napon s összesen legfeljebb négy heti tartamban. Az osztrák javaslat tendencziája, ha nem is helyes, de érthető, a németé érthetetlen anachronizmus, amely a mai elavult osztrák kodex szellemét tükrözi vissza. Nem csodálható, ha mindkét javaslatnak «reformgondolata» már a legelső kritikusok lesujtó birálatát ** idézte elő.

Szerencsésebbek voltak a törvényszerkesztők a *pénzbüntetés* szabályozásában. Maximumát mindkét javaslat felemelte: az osztrák az általános részben (27. §.) 50,000 K-ra, a német az egyes deliktumok büntetési tételeiben (pl. becsületsértés esetében 1500 M-ról 10,000 M-ra) s ezenfelül mellékbüntetésként 10,000 M-ig terjedő összegben engedi alkalmazni (36. §.), ha a cselekmény nyereségvágyon alapszik. A pénzbüntetés kimérésénél figyelembe kell venni a vádlott jövedelmét (osztrák 43. §.), illetőleg vagyoni viszonyait (német 30. §.). Mindkét javaslat megengedi a részletfizetést, a német javaslat a ledolgozást is, de sajnos, mindkettő fenntartja az átváltoztatást. Figyelemreméltó, hogy az osztrák javaslat (28. §,) a pénzbüntetés behajtását csak annyiban engedi meg, amennyiben az elitélt önfentartását vagy tartási kötelességeit nem veszélyezteti és a behajthatatlan pénzbüntetés átváltoztatási kulcsául az elitélt napi keresményét fogadja el. A hagyatékból a jogerős pénzbüntetés behajtható az osztrák, be nem hajtható a német javaslat szerint.

Látni való, hogy a radikalizmus a büntetési eszközök reformjában mindkét javaslattól távol áll. Ellenben radikális re-

* *Aschrott:* Jur. Literaturblatt 1910 jan. 15. sz.; *Lilienthal:* Zeitschrift XXX. 239.

** *Lilienthal:* Zeitschrift XXX. 236.; *Kriegsmann:* Monatschrift für Kriminalpsychologie VI. 555.

formnak tekinthető, hogy a megelőzést, amelynek eszközeiről a továbbiakban lesz szó, mindkét javaslat e bíróságnak a büntetéssel kapcsolatos, de önálló feladatául jelöli ki.

Vámbéry Rusztem.

Az uj vasuti üzletszabályzatról.*

10. *a)* A fuvarozási határidő tullépése esetében a vasut az eddigi üzletszabályzat szerint is bizonyos téritményeket nyujtott (a fuvardij bizonyos hányadának összegében), a kár bizonyitása nélkül is. Vitás volt eddig, vajjon ez a szabály csak a bizonyitás terhét forditotta-e meg, vagy pedig az illető téritményeket a kötbér természetével ruházta-e fel? Kérdéssé vált ehhez képest, hogy járnak-e ezek a téritmények olyankor is, ha a vasut egyenesen bebizonyitja, hogy a félnek a késedelemből kára nem volt (sőt, hogy abból esetleg haszna származott)?

Nézetem szerint a kérdést már eddig is ugy kellett eldönteni, hogy a fuvardij-téritmények a felet kötbér erejével illették. Ezek a téritmények teljesen megfelelnek a KT. 401. §-ában foglalt meghatározásnak («ha a fuvaridő elmulasztása esetére a fuvardij bizonyos részének levonása, vagy teljes elvesztése, vagy *más* kötbér állapittatott meg...»), amely a kötbér jelleget világosan kifejezésre juttatja. Igaz, hogy az üzletszabályzat a kötbér jelleget ismét elhomályositotta azáltal, hogy a téritményeket a «kártérités» fogalma alá vonta.

Vitás a kérdés a berni egyezmény szempontjából is,** s azok, akik a téritmény kötbér jellegét tagadják, erre nézve ujabb érvet meritheinek a 40. czikk [4.] bekezdésének abban a szövegében, amelyet ez a második pótegyezményben nyert. (1908 : XLIV. tcz.) Eszerint ugyanis, ha szállitási érdekbevallás történt és a bevallott összeg alacsonyabb, mint az érdekbevallás nélkül járó téritmény. akkor ez utóbbi csak a 40. czikk [2.] bekezdése esetében, vagyis akkor követelhető, ha az igényjogosult a kárt bebizonyitja. Ámde nézetem szerint ez sem döntő érv a téritmény kötbér jellege ellen ; mert hiszen szállitási érdekbevallás esetében a fél maga szállitja le a kötbér összegét, ha a téritmény szabályzati tételénél kisebb összeget vall be.

A késedelmi fuvardijtéritmények kötbér-jellege mellett mindenesetre erős méltányossági okok szólnak a fuvarozó közönség szempontjából. Sok esetben méltánytalan, hogy a fél elessék a késedelmi téritménytől, ha a vasut bizonyitani képes, hogy az igénylő *anyagi* kárt nem szenvedett. Az áru késése gyakran oly kellemetlenségekkel jár a felekre nézve, amelyek pénzértékben ki nem fejezhetők és a felek érdekeit mégis érzékenyen sértik. Minthogy pedig a felek a vasuttal szemben kötbért külön ki nem köthetnek, ilyennemű érdekeik a vasut késlekedésével szemben csak ugy részesülhetnek védelemben, ha a felek személyes érdeksérelmeik jóvátétele végett kötbérszerű kártéritési átalányt igényelhetnek. Egyébiránt ez az élet általános felfogása is, amennyiben a közönség az ugynevezett «szállitási határidő-biztositást» olybá tekinti, mint amely feltétlen jogi védelmet nyujt a késedelemből eredő mindennemű érdeksérelem ellenében.

Ehhez képest a V. Ü. Sz. a kérdést helyesen oldotta meg, a szállitó felek érdekében, midőn az emlitett téritményeket ebben a vonatkozásban kifejezetten a kötbér természetével ruházta fel ; ezt fejezi ki a 94. §. [2.] bekezdése azzal, hogy «ha kár nem merült fel, vagy nem bizonyittatik» köteles a vasut a felsorolt szabályzati tételeket fizetni. (Ugyanigy áll a kérdés az uti podgyász tekintetében a 37. §. [2.] bekezdése szerint.)

b) Uj rendelkezés a késedelmi kár szabályainak körében *a V. Ü. Sz. 94. §. [3.] bekezdésének első mondata,* melynek értelmében : «az ezen határozmányokból származó igények az áru elveszése, hiánya vagy megsérülése iránti esetleges igények mellett is érvényesithetők.» A megsérült áru késése esetében az eddigi jog szerint sem lehetett kétséges a megsérülés és a késedelem alapján követelhető kártérités kumulációja. Feltünő azonban az a rendelkezés, hogy az áru elveszése esetében a dologért járó kártérités mellett (88. §. [1.]) a késedelmi fuvardijtéritmények is követelhetők.

Ennek a kérdésnek csak akkor van jelentősége, ha érdekbevallás nem történt, vagy ha a bevallott érdekösszeg kisebb, mint a 94. §. [1.] és [2.] bek. szerint igényelhető megtérités vagy végül, ha ezt meghaladó érdekbevallás történt ugyan, de az igénylő fél nem tudja vagy nem akarja a 88. §. alapján követelhető kártéritést meghaladó károsodását bizonyitani. Mindezekben az esetekben a 94. §. kérdéses [3.] bekezdésében foglalt kárfelszámitás csakugyan helyesnek is bizonyul, ha a 88. §. szerint az áru elveszéséért nyujtott kártéritést elemeire bontva vizsgáljuk. A 88. §. szerinti kártéritéssel ugyanis a fél még semminemű megtéritést nem kapott azért a kárért, amely őt az áru értékén felül éri. Az áru elveszése esetében a dolog értékének megtéritése pusztán magát a dolgot helyettesiti ; a fuvardij visszatéritése pedig annálfogva jár, mert a fuvardij ellenében elvállalt szolgáltatás a vasut részéről meg nem történt ; az a kár tehát, amely a felet az áru késésével érte, ezekben a tételekben még nem nyert fedezetet. Ellenben aki pusztán késedelem czimén igényel kártéritést : megkapja magát az árut (= érték), megkapja a vasut részéről kötelezett szolgáltatást (a fuvarozás teljesitését) és *mégsem* fizeti meg a teljes fuvardijat, hanem bizonyos átalány erejéig téritményt kap *kára* fejében. Ehhez képest az, aki pusztán késedelmet szenved, minden érdekbevallás és kárbizonyitás nélkül is kap valamelyes megtéritést a dolgon kivül esett kárért, ellenben az, akinek áruja elveszett, a dolog értékén felül eső kárért érdekbevallás és kárbizonyitás hiányában a 88. §. alapján még semminemű megtéritést nem kap. Ennélfogva az igazság elháríthatatlan követelménye, hogy az ilyen fél is legalább oly kárpótlásban részesüljön, mint az, akit pusztán késedelem ér a szállitásnál.

Az tehát, akinek az áruja elveszett, a dolog értékének megtéritésén és a kifizetett fuvardij visszatéritésén *felül* késedelmi kötbér czimén a 94. §. szerinti fuvardij-téritmények *maximumának* megfizetését is követelheti (mivel a késedelem négy napot meghaladott).

Ha érdekbevallás történt : a fél ilyenkor késedelmi kárának bizonyitása esetében sem kaphat többet, mint kapna a 93. §. esetében ; vagyis késedelmi kárigénye minden egyéb, a 88. §. számitását meghaladó kárral együtt sem rughat többre a bevallott összegnél. Ha ez a bevallott összeg kisebb, mint a fuvardij, amely fizetendő lett volna, a bizonyitott késedelmi kár pedig a fuvardij összegét eléri : ugy a fél e czimen az egész fuvardij megfizetését követelheti (94. §. [3.] bek. utolsó mondata). Kérdés, áll-e ez arra az esetre is, ha a bizonyitott *késedelmi kár* egymagában kisebb a fuvardijnál, de a bizonyitott *egyéb* (a 88. §-on felüli) kárral együtt meghaladja a fuvardij összegét? Nézetem szerint *igen*, (minthogy az idézett rendelkezés «megfelelően» kiterjeszti az egész kárigényre a 94. §. [1.] bek. *b)* pontjának második mondatát,) azonban a késedelmi káron kivül igényelt egyéb kár ez esetben sem haladhatja meg a bevallott összeget (mert a 94. §. [3.] bek. szabálya nem akarhatta a *nem* késedelmi kár összegét a 93. §. mértékén felül emelni). Pld. érdekbevallás 300 K ; fuvardij 1000 K ; bizonyitott értéktöbblet (a 88. §-on felül) 400 K, bizonyitott késedelmi kár 600 K : követelhető lesz értéktöbblet czimén 300 K, késedelem czimén 600 K, összesen csak 900 K ; ha ellenben az értéktöbblet 200 K és a késedelmi kár 800 K erejéig bizonyitható : az egész 1000 K lesz megtéritendő.

Ha a fél szállitási érdekét vallott be, de késedelmi kárt nem bizonyit : az egész fuvardijat követelheti késedelmi kötbérül ; de ha a fuvardij meghaladja a bevallott összeget, csak ez utóbbi összegre tarthat igényt. Minthogy a 94. §. [2.] bek. *b)* pontjának második mondata az elveszés és késedelem miatti kár kumulációjára nincsen kiterjesztve, e czimen szorosan véve a bevallott összegen felül akkor sem lehetne kötbért igényelni, ha a bevallott összeg netalán kisebb is a fuvardij felénél. Ez azonban képtelenség ; mert akkor a fél az érdekbevallás által (pótdij fizetése mellett!) saját maga rosszabbitaná helyzetét ; hiszen a fuvardij fele (négy napon felüli késedelem esetében) érdekbevallásra való tekintet nélkül illeti meg őt s ez a téritmény nem csökkenhet olyankor, amikor a késedelemhez az áru elveszése is járult!

11. *a)* A V. Ü. Sz. *97. §-ának [1.] bekezdése*, a KT. 410. §-ának [1.] bekezdésében és a berni egyezmény 44. czikk [1.] bekezdésében foglalt szabályt némi szövegmódositással a következőleg fejezi ki : «ha a fuvardij az árut terhelő egyéb követelésekkel együttt *kifizettetett* és az áru *átvétetett*, a fuvarozási szerződés alapján a vasut ellen támasztható összes igények megszünnek.»

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 2. és 3. számban.

** L. Baumgarten id. m. 218. l. 34. j.

Ez a szövegezés kétségen kivül helyezi azt a tételt, hogy az igényeknek ez a megszünése bérmentesités esetében is beáll, vagyis nem szükséges, hogy mind a két feltétel (kifizetés és átvétel) az átvevő személyében valósuljon meg.

A magyar birói gyakorlat eddig az ellenkező felfogást vallotta és a KT. 410. §-ának, az eddigi üzletszabályzat 90. §. [1.] bekezdésének és a berni egyezmény 44. czikk [1.] bekezdésének szabályát olykép értelmezte, hogy a vasut elleni követelések megszünéséhez az áru átvétele és a fuvardij kifizetése nemcsak *cumulative*, hanem *simultane*, vagyis az átvevő részéről kivántatik meg, mihez képest bérmentesités esetében a vasut elleni igények megszünése az áru átvételével nem állt volna be.*

Elméletileg az a kérdés, vajjon a fuvardij előrefizetése esetében beállhat-e a szóban forgó jogkövetkezmény, két szempontból oldható meg: vagy a szerződés *lebonyolitásának*, vagy a *jóváhagyásnak* szempontjából. Ha abból indulunk ki, hogy a követelések megszünése a szerződésnek mindkét részről való kölcsönös lebonyolitásához füződik, ugy a megszünés a fuvardij előre fizetése esetében is beállhat; ha azonban a megszünés a jóváhagyás következménye, ugy a fuvardij fizetése jóváhagyó cselekvénynek csak akkor minősithető, ha a fuvarozás teljesitése *után*, az átvevő részéről történt.

A kérdéses szabály szövege az idők folyamán átalakult; a kereskedelmi törvény szövege még a jóváhagyás elméleti álláspontját tükrözteti vissza, a berni egyezmény szövege azonban már az ügylet lebonyolitásának álláspontját fejezi ki.** A legszembeötlőbb a szövegezés eltérése, ha e szabályok eredeti német szövegét hasonlitjuk össze.

A régi német KT. 408. czikke igy szólt: «Durch Annahme des Gutes und Bezahlung der Fracht . . .» tehát ugy a szórend, mint az, hogy két cselekvésről van szó: arra utal, hogy e két cselekvésnek egyidejüleg az átvevő részéről kell fennforognia. Csakugyan ez volt régebben a német bíróságoknak is az álláspontja.

A berni egyezmény 44. czikkének [1.] bekezdése azonban igy szól: «Ist die Fracht . . . bezahlt und das Gut angenommen . . .»; tehát a szórend meg van forditva és a két cselekvény helyébe két *objektiv tény* lépett, ami a fentemlitett szerződés-lebonyolitási elv elfogadására mutat.

A berni egyezmény alapján megfordult a német jogi felfogás és a 44. czikk [1.] bekezdését francatura esetére is alkalmazza. Hogy pedig e tekintetben ne legyen eltérés vasuti és másnemű fuvarozás között, az uj német kereskedelmi törvény 438. §-ának [1.] bekezdése szószerint a berni egyezmény szövegezését fogadta el.

A berni egyezmény magyar forditása a lebonyolitó cselekvények sorrendjét helyesen adja vissza, de megtartja a cselekvények kifejezésére a kereskedelmi törvény szövegezését és igy a kételyeket nem oszlatta el teljesen. Az uj V. Ü. Sz. szövegezése azonban már teljesen hiven adja vissza a berni egyezmény szabályának szövegét és alapgondolatát és a szenvedő alak szabatosan fejezi ki a személytelen szerkezetet és ezzel annak közömbös voltát, hogy a fuvardij fizetése kinek részéről s a fuvarozás kezdetén vagy annak befejezésével történt. Ez az álláspont felel meg az anyagi igazságnak is, minthogy (nem is tekintve a részleges bérmentesités esetén beállható kétségeket) mi sem indokolja, hogy bérmentesités esetében a vasut kedvezőtlenebb helyzetben legyen; egyébiránt ilyenkor az átvevő a puszta átvétellel kellőképp kifejezi a szerződés teljesitésének jóváhagyását is.

Azt a kérdést, hogy a berni egyezmény csakugyan erre az alapra kivánt-e helyezkedni, most már teljesen kétségen kivül helyezi a berni második pótegyezményi konferenczia jegyzőkönyve.* S minthogy a V. Ü. Sz. szövegezése a berni egyezmény illető szabályát most már betüszerint adja vissza: nem lehet az iránt kétség, hogy ez a jogi felfogás a mi bíróságainkra is kötelező és igy azt a korábbi állásfoglalásukat, mely szerint e szabály bérmentesitett küldeményekre nem vonatkozik, a törvény értelmében el kell ejteniök.

Természetes azonban a kérdésnek ezen szabályozása mellett is, hogy a vasut elleni igények nem pusztán az átvétellel szünnek meg, hanem a fuvardij kifizetésének is hozzá kell ehhez járulnia.** Az átvevő csak oly esetben veszti el a vasut elleni kártéritési követelést, midőn a vasut a fuvarozási ügyletet a maga részéről is lebonyolitottnak tekinti s annak alapján további követelést nem támaszt. Nincs megoldva ma sem az a kérdés, (mely a berni egyezmény szerint is vitás), hogy ha téves fuvardijszámitás alapján a vasut utánfizetést követel (V. Ü. Sz. 70. §.) a vasut elleni igények megszünésének jogkövetkezménye (97. §. [1.] bek.) csak az utánfizetéssel áll-e be, vagy már az eredeti fizetéssel? A berni egyezmény irodalma az utóbbi nézet felé hajlik. E felfogás mellett beállhat az az anomália, hogy az átvevő a vasut utánfizetési követelésével szemben saját, a 97. §. [1.] bekezdése szerint megszünt, ellenköveteléseit nem érvényesithetné. A helyes döntés felfogásom szerint abban az irányban keresendő, hogy a fél ilyenkor a követelést keresettel nem érvényesitheti ugyan, de a vasuttal szemben emelt kifogás utján igen.

b) A rejtett hiányok miatt támasztható kártéritési igények utólagos érvényesitését a V. Ü. Sz. 97. §. [2.] bekezdésének 4. pontja ahhoz a feltételhez köti, «hogy a jogosult a felfedezés után azonnal, legkésőbb azonban az átvétel után egy héten belül a vasuttól irásban kéri a 82. §. szerint foganatositandó vizsgálat megtartását, vagy pedig ugyanazon idő alatt a bíróságnál kéri az árunak a *szükséghez képest* szakértők által való megszemlélését stb.» Az osztrák B. R. szövegéből az aláhuzott szavak hiányoznak. Az osztrák kereskedelmi törvény 407. czikke ugyanis a perenkivüli birói szemle helyett csakis az árunak szakértők által való megvizsgálását ismeri, mely a bíróság közbenjárása nélkül történik s a bíróságnak csak az a szerepe, hogy a vizsgálatot a bíróságnál kell kérni s a szakértőket a bíróság nevezi ki. A magyar KT. 409. §-ában *birói szemlét* rendel, melyet a kereskedelmi eljárás 10. §-a szerint a bíróság az előleges birói szemle szabályai szerint foganatosit;*** ami mellett másodlagos kérdés az, hogy a szemlénél szakértők alkalmaztassanak-e vagy sem. Az eltérő szövegezés tehát az eljárási szabályok különbözőségére vezetendő vissza.

12. *a)* A V. Ü. Sz. 98. §-a az *elévülés* kérdésében ismét megszünteti azt a harmoniát, amely eddigelé a berni egyezmény és a belső fuvarozási jog közt volt és nagyjában visszatér a kereskedelmi törvény álláspontjára.

A berni egyezmény szerint ugyanis (45. czikk) az elveszés, hiány, megsérülés vagy késedelemből származó kártéritési igények általában egy év alatt évülnek el; ha azonban a kárt a vasut csalárdságból (szándékosan) vagy vétkes (sulyos) gondatlanságból okozta, az elévülési idő három esztendő. Ugyanigy volt ez az eddigi üzletszabályzat szerint is. (91. §.)

A V. Ü. Sz. 98. §-a már most a felsorolt kártéritési igényeket akkor is az egy évi elévülésnek veti alá, ha a kárt a vasut sulyos gondatlansága okozta. E módositás alapja az volt, hogy a vasut ne legyen kénytelen közegeinek gondatlansága miatt egy évnél hosszabb idő multán is perbe állani, holott bizonyitékait ily hosszu ideig csak nagy nehézséggel őrizheti meg.

A módositás törvényszerűsége ellen aggodalmak merültek fel. Az eddigi üzletszabályzatba a kereskedelmi törvénynyel ellentétben a berni egyezmény elévülési szabályai vétettek át az 1892:XXV. tcz. 2. §-ában nyert felhatalmazás alapján. Felmerül

* L. különösen a budapesti kir. tábla 1902. II. G. 11. sz. itéletét a Jogt. Közl. 1903. évi 47. számában (773. sz. jogeset) és ez ellen dr. Goldschmied budapesti ügyvéd czikkét ugyanott.

** Ez a szövegváltozás magyarázza, hogy e kérdésben az irodalom még nem jutott egyetértésre. Baumgarten Nándor (id. m. 245—246. l.) az eddigi magyar birói gyakorlat álláspontja felé hajlik, azon az alapon, hogy a KT. 410. §-a és a berni egyezmény 44. czikk [1.] bekezdésének magyar szövege azonos (ami nem egészen áll). A német irodalomban tulnyomó az a vélemény, hogy a berni egyezmény 44. czikke [1.] bekezdésének szabálya a franco fizetés esetére is talál: Gerstner, Schwab, Rosenthal; az ellenkező álláspontot foglalja el Eger és Hahn; utóbbi még a régi kereskedelmi törvény idejéből eredő itéletekre támaszkodva, mely törvény szerint a kérdés másképp áll tt. L. bővebben dr. Max Reindl e tárgyu czikkét (Eger Eisenbahnrechtliche Entscheidungen XIX. k. 363. lap.)

* Deuxième conférence pour la revision de la convention internationale sur le transport de marchandises par chemin de fer, Berne 1905., 74. lap.

** V. ö. a berni második pótegyezményi konferenczia állásfoglalását is, id. jegyzőkönyvek 74. lap.

*** A V. Ü. Sz. alá tartozó esetekben a járásbiróság, a berni egyezmény alá tartozó esetekben a törvényszék, v. ö. berni egyezmény 44. czikk (2.) bekezdés 4. *a*) pont és Baumgarten id. m. 252. lap, 27. j.

már most a kérdés, hogy vajjon a törvényes felhatalmazás alapján már kibocsátott törvénypótló rendeletet a miniszterium utóbb a berni egyezmény szabályaitól eltérően ismét megváltoztathatja-e?

Meggyőződésem szerint e módositás teljesen törvényszerű. Azt a kérdést, hogy a törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott rendelet mennyiben módositható ujabb felhatalmazás nélkül, nem lehet valamely elvont dogma alapján megitélni, hanem mindig az illető felhatalmazás konkrét terjedelméből. Midőn pedig az 1892 : XXV. tcz. teljesen tetszésére bizza a miniszteriumnak, hogy a berni egyezmény szabályait a belföldi forgalomra kiterjeszteni kívánja-e vagy sem s midőn ezt a felhatalmazást a törvény semminemű korláthoz nem köti : ebben bennfoglaltatik egyuttal az a jogositvány is, hogy a minisztérium tetszésétől függ, meddig kívánja a berni egyezmény szabályait a belföldi forgalomra hatályban tartani. De ettől eltekintve, az üzletszabályzat módositásának feltétlen, korlátozáshoz nem kötött joga benne rejlik az Ausztriával kötött kereskedelmi szerződés (1908 : XII. tcz.) IX. czikkében is.

Az elévülésnek ez az uj szabályozása már most a KT. rendelkezéseivel (410. §. második bekezdése és 390. §. első bekezdése) nem áll ugyan ellentétben, de nem is egyezik velük minden tekintetben. A KT. szerint ugyanis a vasut sulyos gondatlanságán alapuló kártérítési követelések minden esetben, éppugy, mint a V. Ü. Sz. szerint, egy év alatt évülnek el. A vasut szándékosságán alapuló követeléseket a V. Ü. Sz. minden esetben a rendes magánjogi elévülésnek veti alá, holott a KT. szerint a rendes magánjogi elévülés a szándékosság esetében is csak akkor irányadó, amikor a vasutat csalás vagy sikkasztás terheli. Azonban a rendes magánjogi elévülésnek a szándékosság összes eseteire való kiterjesztése a kereskedelmi törvénynyel nem ellenkezik, minthogy ez az elévülési időnek a fuvarozásban érdekelt felek javára szolgáló oly kiterjesztését jelenti, amelyet a felek a szerződésben érvényesen kiköthetnek s amely általános szerződési feltétel az üzletszabályzatba is felvehető. A 98. §. [5.] bekezdése ezt a tételt, nem éppen a legszabatosabban, akként fejezi ki, hogy «az egy évi elévülési határidő» nem nyer alkalmazást, ha a vasutat szándékosság terheli ; tehát abban az esetben sem, ha a KT. szerint ilyenkor egy év volna is a határidő. Azt ugyan meg nem mondja a szabály, hogy tehát ilyenkor mi az elévülés határideje? De már a KT. 1. §-ából is következik, hogy e tekintetben az általános magánjog rendes elévülési ideje irányadó.

b) Kimaradt a 98. §. [1.] bekezdéséből az eddigi üzletszabályzatnak (91. §. [1.] bek.), illetőleg a berni egyezménynek (45. czikk [1.] bek.) az a rendelkezése, mely szerint az egy évi elévülés a vasut elleni igényekre csak annyiban vonatkozik, «amennyiben a vasut által el nem ismertettek, vagy egyezség, vagy birói itélet által meg nem állapittattak». A *birói itélettel* megállapitott követelések tekintetében a végrehajtási jog elévülése a végrehajtási törvényhez igazodik. Az *egyezség* a követelést uj alapra helyezi, és igy a megállapitott uj követelés nézetem szerint, különös szabály hiányában, az elévülés tekintetében is a magánjog általános szabályai alá tartozik.

Az igénynek a vasut részéről történt *elismerése* pedig a 98. §. [4.] bekezdése értelmében az elévülés félbeszakitását vonja maga után. Csak az már most a kérdés, hogy ha a vasut az általa elismert igényt ki nem elégiti, az elismeréstől ujonnan megindulo elévülés egy év, avagy 32 év alatt jár-e le? Minthogy a 98. §. [4.] bek. az elévülés félbeszakitása tekintetében az «általános érvényű törvényes szabályokra» utal, ezek szerint pedig kétségtelen, hogy az elévülés félbeszakadása után az eredeti elévülés folyamata kezdődik ujra : a félbeszakitás után ujonnan kezdődő elévülés ez esetben is már egy év leteltével fejeződik be.* Ugyanezek állanak a helytelen fuvardijszámitásból eredő igények elévülésére (71. §.).

c) Kimaradt a 98. §-ból az eddigi üzletszabályzatnak (91. §. [3.] bek.), valamint a berni egyezménynek (46. czikk) az a rendelkezése, mely szerint az elévült igények viszonkereset vagy kifogás utján sem érvényesithetők. E kihagyás folytán most már a KT. 390. §. 2. bekezdésének szabálya lesz alkalmazandó (410. §.), mely szerint : egy év alatt évülnek el az áru teljes vagy egészben elveszése, megsérülése, vagy elkésett kiszolgáltatása miatt emelhető ***kifogások*** is, ha a tudósitás e tényekről a vasut részére egy év alatt el nem küldetett. Ha tehát a kártérítésre jogosult igénybejelentését egy év alatt a vasutnál megtette, az igényt viszonkereset utján ugyan nem, de kifogás utján bármikor utóbb is érvényesitheti (az egy évi határidő fentartásához ebben az esetben elegendő, ha a tudósitás ezen egy év alatt a vasut részére elküldetett, habár esetleg egy év eltelte után érkezett is meg). Igy jelesül, ha a vasut a fuvardijat kivánja az átvevőtől egy év mulva behajtani : az átvevő, ha az igénybejelentést az egy év alatt megtette, megtagadhatja a fizetést azon a czimen, hogy neki ugyanabból az ügyletből viszont kártérités járna a vasuttól.

d) A V. Ü. Sz. *99. §-ának [3.] bekezdése* az igény bejelentésének okiratokkal való felszerelését kivánja meg. Nem lehet kétséges, hogy az elévülés szünetelése a 71. és 78. §. eseteiben akkor is beáll, ha az igénybejelentés nem volt kellően fedezve. Az idézett §-ok világosan utalnak is erre, midőn az «esetleg» mellékelt bizonyitékok visszaadásáról szólnak.

Dr. Szladits Károly,
kir. itélő táblai biró, egyet. m.-tanár.

* Az eddigi szöveg szerint az elismert igény elévülése csak 32 év alatt fejeződött be: K. V. T. 1896. évi D. 518. sz., Baumgarten id. m. 256. l. 7. jz.

A levegő joga.

A nemzetközi jognak egyik általánosan elfogadott szabálya szerint az államterülethez nemcsak a határain belül levő szárazföld, tenger, folyók és belvizek tartoznak, hanem az is, ami ezeknek szine alatt vagy fölöttünk létezik. Égi testünk gömbalakjából következik azonban, hogy mig a földből csupán egy olyan kup alak illeti az államot, melynek csucsa a föld középpontja és alapsikja magának az államnak területe, addig a föld felett elterülő levegőréteg minden korlátozás nélkül a végtelenségig és oly nagyságban képezi az államterület tartozékát, mint a minő az államnak sikban való kiterjedése. A rendelkezésünkre álló eszközök gyarló volta miatt e megkülönböztetésnek semmi különösebb értelme nincs, de mig a föld szine alatt elterülő rétegeket ugy a magán-, mint a közigazgatási jog már rég bevonták szabályaik körébe, addig a levegőnek legalább elméletileg nagyobb és határtalan területét egészen a legujabb időkig a jogtudomány csaknem teljesen figyelmen kivül hagyta.

A levegőnek jogilag aktuálissá válására az első impulzust hazai jogunkban a táviró és egyáltalában villamosságot tovább vezető huzaloknak idegen légrétegeken keresztül való vezetése adta, mikor is nemcsak a magánjog volt kénytelen a felmerülő uj kérdéseket megoldani, hanem a nemzetközi és közigazgatási jog is teljesen uj problémákkal találták szemben magukat. Az 1888. évi XXXI. tcz. 7. §-a kimondotta, hogy a «ház- és földtulajdonosok és birtokosok kártérités nélkül eltürni tartoznak, hogy a közhasználatu távirdák, távbeszélők és villamos-jelzők huzalai épületeik és földjeik felett a légürben a kereskedelmi miniszter által esetről-esetre megállapitandó magasságban, a vállalat költségére elvezettessenek oly módon, hogy ezáltal az ingatlannak korlátlan használatában akadályozva ne legyenek.» A törvény 6. §-a pedig apodiktice megállapitja, hogy a kisajátitásról szóló 1881 : XLI. tcz. rendelkezései a távbeszélők és villamos-jelzőknek közhasználatra való felállitása eseteiben is kiterjesztést nyernek.

Az ezzel kapcsolatos vagy analog esetek azonban koránsem meritik ki a levegő összes jogi problémáit. Éppen napjainkban, midőn a levegő meghóditása közlekedési czélokból bámulatos eredményekre vezetett s az eddig elért sikerek máris csaknem kétségtelenné teszik az aviatikának közel jövőben való elterjedését, merül fel annak szükségessége, hogy a légürre megint ujabb jogelvek állapittassanak meg, amennyiben a levegőn át való közlekedés lehetősége ezt természetszerüleg előbb-utóbb ugy is követelni fogja.

Nincs szándékunkban a levegőnek e legujabb jogi kérdéseit egyenként megvilágitani Az aviatika egyszerre annyi problémát dobott a felszinre, hogy valamennyire nem terjeszkedhetünk ki, csupán néhány érdekesebb momentumra akarunk rámutatni, melyek különösen a közigazgatási és magánjog szempontjából figyelemre méltóbbak.

Előreláthatólag úgy leszünk a repülőgépekkel is, mint minden ujabb találmánynyal. Valamint az automobilnak, mint közlekedési eszköznek elterjedése folytán eleinte elegendő volt jogforrás gyanánt rendőrhatósági rendeleteknek, majd később városi, törvényhatósági és miniszteri statutumoknak kibocsátása, melyeket csak legvégül és csak legujabb időben követett törvény utján való szabályozás (pl. Franczia ország, Németország stb.) épp ugy az aviatikánál is azt tapasztaljuk, hogy legelőször is szabályrendelet az, mely a repülőgépekkel jogilag foglalkozni kezd. Nem ugyan még nálunk, hanem Amerikában, hol *Kissimee city* (Florida) város tanácsa 1908-ban egy 11 §-ból álló szabályrendeletben már megállapitja azt, hogy mennyire terjed annak a levegőrétegnek magassága, mely közrendészetileg szabályozás alá esik és azt a gyorsaságot, melylyel a repülőgépeknek, mint minimális sebességgel a város felett haladniok kell.[1] Megállapitja továbbá a repülőgépen ülők által elkövethető kihágásokat s azok büntetését (500 dollárig terjedő pénzbüntetés és három hónapig terjedhető fogság) s végül a repülőgépekre kivetett községi adó kulcsát szabja meg.

Ilyen s ehhez hasonló pontozatokat magában foglalandó statutumokon kivül az aviatikai jog forrását másodsorban a birói gyakorlat fogja képezni, mely különösen a magánjog szempontjából lesz kénytelen a felmerülő eseteket elbirálni. Tételes törvény hiányában a judikatura önként érthetőleg eleinte különösen az analogia utján fog támpontokat keresni itélkezéséhez. Készülő magyar általános polgári törvénykönyvünkre e részben nagy feladatok várnak, mert itt kell lefektetve lenniök azoknak az elveknek, melyek rugékonyságuknál fogva az élet minden változó esélyére alkalmazhatók legyenek. Polgári törvénykönyvünk tervezete tényleg fel is vette az általános magánjogban gyökerező ezen alapvető meghatározásokat, bár azok tárgyi terjedelmén kivül esnek s tette ezt avégből, «hogy az általános polgári törvénykönyv egész jogrendszerünknek mintegy gerincze legyen, mert a polgárjogi kodexnek át kell fognia az olyan jogviszonyokat is, melyekre a szakjog kodifikálásánál a törvényhozó nem gondolhatott s melyek ily közös alapelv hiányában törvényhozási szabályozás nélkül maradnának. Az általános magánjogi kodexnek kell ugyanis szükségképpen az anyatörvényt képeznie, melyből a magánjogi vonatkozásu specziális törvények esetleges hézagai kiegészithetők».[2]

E most vázolt különféle joganyagból, melyhez még a szokásjog is fog járulni, kell végül az aviatikai jognak külön törvény keretében kialakulnia. Külföldön a repülőgépek intenzivebb elterjedése folytán állitólag már is van egy ilyen törvényjavaslat az angol parlament asztalán.[3] Franczia országban pedig a külügy és közmunkák minisztereinek javaslatára a minisztertanács 1908 deczember havában elhatározta, hogy nemzetközi kongresszust hiv össze az aviatikával kapcsolatos jogi kérdések megvitatására.[4] Ugyancsak a repülőgépekkel foglalkozott már a második hágai békekonferenczia is.[5] De mindezek a tényezők az aviatikának inkább nemzetközi vagy hadászati vonatkozásait kivánják megoldani, mint annak magánjogi szabályozását, miért is mellőzzük e javaslatok részletesebb fejtegetését s rátérünk tárgyunk tulajdonképeni anyagára.

A közrendészet körébe vág mindenekelőtt azon magánjogi kérdés megfejtése, vajjon van-e joga bárkinek repülőgéppel idegen terület felett átszállni és esetleg azon leereszkedni?

A magy. ált. polg. tvkönyv tervezetének 569. §-a értelmében: «A telek tulajdonosának joga kiterjed a telek feletti térre stb; a tulajdonos azonban türni köteles azokat a behatásokat, amelyek oly magasságban történnek, hogy az ő érdekeit nem sértik.» Ezzel megegyező rendelkezést találunk a legtöbb modern polgári törvénykönyvben. Ámbár tehát elméletileg a telektulajdonos hatalmi sferája a magasságban korlátlan volna, a gyakorlatban ez mégis csak odáig terjed, ameddig ő arra hatalmi körét kiterjeszteni képes, azontul «res communis»-szá válik. E helyen tul különben is a tulajdonosnak már semmi érdeke nincs, holott a repülőgéppel közlekedőre nézve mulhatatlanul szükséges, hogy e légrétegeket előrehaladása közben felhasználja. Nem lévén tehát érdeköszeütközés, kétségtelenül levonható az a szabály, hogy repülőgéppel idegen telek fölött átszállni bárkinek szabadságában áll.

Ezzel kapcsolatosan azonban felmerül az a további kérdés, hogy vajjon milyen magasságban szünik meg a tulajdonos érdeke? A kérdés eldöntését polg. tvkönyvünk tervezete a judikaturára bizza, abból a feltevésből indulva ki, hogy a gyakorlat bizonyára óvakodni fog a tulajdonos jogkörének tulságos megszigoritásától s azt inkább tágabb értelemben fogja magyarázni. A tervezet ezenkivül még azt is megállapitja, hogy nem csupán a vagyon, hanem egyéb érdekek is figyelembe veendők. Ezek szerint tehát nem lehet joga a repülőgépben ülőknek pl. arra, hogy a gépet állandóan vagy hosszabb ideig egy helyen tartsák s a tulajdonosnak telkére árnyékot vessenek, vagy őt kikémleljék, illetve puszta jelenlétükkel zaklassák.

Fontosabb ennél, a fentiek szerint egyszerüen megoldható kérdésnél, a leszállás problemája. E pontnál természetesen kikapcsoljuk a «vis major»-t, midőn a leszállásra az utas egyenesen kényszeritve van. A leszállásnál esetleg már a büntetőjog terrenumába juthatunk. A Btk. 330. §-a szerint ugyanis: «Aki másnak lakásába vagy bekeritett helyre az ott lakó stb. beleegyezése nélkül jogtalanul behatol stb. magánlak megsértésének büntettét követi el.» Idegen telken tehát leszállni a repülőgéppel nem szabad, ha az a Btk. által körülirt lakás stb. vagy bekeritett hely, de nem tilos a Btk. szerint a leereszkedés be nem keritett helyen, pl. nyilt mezőn. — Ilyen esetben a leszálló legfeljebb a leszállás által esetleg okozott károkért felelős, de másért nem szavatol. A kártérítésre nézve az általános szabályok irányadók. Kétségtelen, hogy ezzel a Btk. szerinti jogállapot alapján levont elvvel nem elégedhetünk meg, hanem ide kell vonnunk a polg. törvénykönyvnek a tulajdonról szóló intézkedéseit is, hacsak azt nem akarjuk, hogy a tulajdonos szó nélkül türni legyen kénytelen bármilyen leszállást. A tervezet szerint a tulajdonos tulajdonjogánál fogva az ő dolgáról tetszése szerint rendelkezhetik s joga van más mindenkit e rendelkezésből kizárni.

Másrészt azonban a tulajdonos a saját dolga feletti rendelkezésben vagy a dolog használásában korlátozható, ha a közérdek a korlátoltságot vagy a használás bizonyos módját kivánja. Az már most a kérdés, vajjon egy alkotandó aviatikai törvény «közérdek»-nek fogja-e azt nyilvánitani, hogy a repülőgéppel idegen telken le lehessen szállni, vagy pedig nem? Amint ma a telektulajdonos nem tartozik türni, hogy idegen az ő telkére bármiféle jármüvel engedélye nélkül behatolhasson, nem lesz köteles türni a repülőgép leszállását sem, hacsak a törvény nem fog erészben uj szabályt felállitani.

A repülőgépről utközben mások veszélyeztetésével szilárd anyagból lévő tárgyak ledobása a Kbtk. 118. §-ába ütközik. Ez szintén nem kielégitő rendelkezés, mivel csak olyan tárgyakra vonatkozik, melyek leesése által «utczán, udvaron, folyosón, vagy más járt helyen lévő egyének megsérülhetnek», nem intézkedik ellenben azokról az esetekről, amidőn a kidobott tárgy nem okoz ugyan sérülést, de más tekintetben idéz elő kárt vagy kellemetlenséget, pl. a repülőgépből lecsepegő olaj foltot ejt a járókelők ruháján, vagy a léggömb kosarából kiszórt homok beleesik a földön levő nyilt edénybe, melynek tartalma ezáltal hasznavehetetlenné lesz. Tehát szükséges lesz megfelelő uj szövegezés, épp ugy, mint a tervezet 1786. §-ának idevágó rendelkezése is módositandó lesz, mert a kármegtérítésnél egyedül abban az esetben állapit meg felelősséget, ha «lakásból vagy más helyiségből»

[1] A levegőnél nehezebb gépeknek (æroplán stb.) ugyanis bizonyos gyorsaságot kell kifejteniök, hogy le ne zuhanjanak s ezek folytán nem a gyors, hanem a lassu haladás a veszélyesebb.

[2] Lásd Indokolás a magyar ált. polg. tvkönyv tervezetéhez I. köt. IV. lap.

[3] Lásd «*Le Gaulois*» cz. franczia napilap 1909. évi márcz. 3-iki számát.

[4] Lásd *Bonnefoy*: «Le code de l'air.» Páris 1909. 24. lap. E kérdések a következők: *a)* Kell-e légbeli területet megállapitani az aviatika szempontjából s ha igen, melyek legyenek e terület határai? *b)* A levegő oly módon szabályoztassék-e, mint a nemzetközi jogban a szabad tenger *(mare liberum)*; *c)* Az elhagyott repülőgépek, vagy azok roncsai tekintetében miféle szabályok legyenek irányadók? *d)* A hadiczélokra szolgáló repülőgépeket megillesse-e a területenkivüliség joga? *e)* A repülőgépekre ugyanazon szabályok legyenek-e kötelezők, minők a hajókra? Kötelesek legyenek-e a nemzeti lobogót kitüzni s a szükséges okmányokat magokkal vinni? *f)* Nem lenne-e elegendő a levegőt a nemzetközi folyó vizek mintájára szabályozni, melyre nézve a különleges nemzetközi szerződések irányadók?

[5] *Lemonon*: La seconde conférence de la paix. Paris 1908. 382. lap.

dobnak vagy öntenek ki, illetve ejtenek le valami dolgot, de nem intézkedik nem ingatlanságból kidobott tárgyakról, minő pl. repülőgép. Ez utóbbi módositás azonban már nem feltétlenül szükséges, mivel a tervezet 1077. §-ának általános szabályai in concreto szintén czélravezetők lesznek.

Van azonban e kérdésnél egy más hiány, melyet külföldi példák szerint megfelelő intézkedéssel nekünk is meg kell majd szüntetnünk. A legujabb franczia jog szerint (1908 julius 17-iki törvény) már maga az a tényálladék is büntetendő cselekményt képez, ha bármilyen közlekedési eszköz vezetője, ki járművével másnak kárt okozott, tetténck magán- vagy büntetőjogi felelőssége elől elmenekül, vagy elmenekülni igyekszik.* A repülőgép természete hozza magával, hogy kár okozása esetén a menekülés könnyü, szükséges azért ilyen praeventiv intézkedés által mégis bizonyos korlátokat állitani fel, melyek legalább részben biztositsák a kár megtéritésének lehetőségét.

Közrendészeti indokok teszik továbbá kivánatossá, hogy a repülőgépek vezetői épp ugy kötelezteссenek — a gépük vezetésére szükséges jogosultsági engedélyről önként érthetőleg nem is szólva — bizonyos előre meghatározandó utrendészeti szabályok pontos megtartására, mint ahogy jelenleg a közutakon való közlekedésre szintén vannak megfelelő intézkedések, pl. a kitérésre, a gyors hajtásra, stb. Első pillanatra repülőgépeknél ez feleslegesnek látszik. A nemrég oly szerencsétlen véget ért Ferber kapitány, franczia aviatikus, emliti munkájában,** hogy e szabályozás épp annyira nélkülözhetetlen lesz a levegő birodalmában, mint ahogy a tengeri jog is kénytelen volt hasonló intézkedéseket felvenni, bár a tenger óriási felszinét tekintve, azokat szintén czéltalanoknak gondolhatnánk. Sürü légi közlekedés esetén ugyanis mindenki igyekezni fog a lehető legrövidebb utat választani s amint manapság pl. a Le Havre-ből New-Yorkba menő hajóknak csaknem olyan korlátolt a közlekedési vonaluk, mint egy országut, mert minden hajó a lehető legrövidebb irányt követi, épp ugy a Páris—Marseille-i légi utnak is meg lesz a maga legczélirányosabb vonala, melyet a repülőgépek követni fognak. Az sem hozható fel ellenvetésül, hogy a levegőben egyik gép a másik fölé emelkedhetik, mert a levegőben is folytonosan különböző széláramlatok vannak egymás fölött s a repülőgép vezetője igyekezni fog arra is, hogy nemcsak a legrövidebb irányban, de egyuttal a repülésre legkedvezőbb rétegekben is tartsa gépét s ez szükségképpen megint torlódást fog előidézni. Azok a szabályok tehát, melyek a földön egymással találkozó járművek kitérésére, gyorsaságára, a segélynyujtásra s elővigyázati intézkedésekre vonatkoznak, nem lesznek mellőzhetők a légi közlekedésnél sem.

Sőt a légi közlekedés bizonyos óvintézkedéseket fog szükségessé tenni magán a földön is. A repülőgépekkel eddig tett kisérletek alapján kitünt, hogy a tulmagasan való repülés könnyen az utirány eltévesztését eredményezi. E bajon oly módon lehetne segiteni, hogy bizonyos távolságokban (pl. 3—4 kilométernyire) a földben magas póznák lennének beásva. Ezekről nappal zászló, este pedig lámpafény jelezné a helyes utat.*** Amint a tengerben lelánczolt üres vashengerek vagy a tenger vizének fénytükrözése jelzik a szirteket, ugy az aviatikában e póznák, esetleg lekötött léggömbök mutatnák a légi kormányosnak azt, hogy merre irányitsa gépét.

Az aviatika tulajdonképpeni hazájában, Franciaországban, annyira biznak a levegő közeli meghóditásában, hogy egyes párisi házak fedelei már fel vannak szerelve a repülőgépek leszállására, mint légi kikötők (embarcadère). Egy, a Bonne-Nouvelle boulevardon levő ház bérlőinek pedig a bérleti szerződésben már a következő nyilatkozatot kell elfogadniok: «Bérlő nem tehet semmiféle kifogást az ellen, ha a közeli vagy távoli jövőben a ház fedele a repülőgépek kikötésére fog szolgálni.» A szóban forgó hétemeletes ház teteje ugyanis egészen lapos; jelenleg üdülőhelyül szolgál nyáron a lakóknak; területe 300 négyzetméter. Az aviatika elterjedése esetén légi kikötő lesz. A franczia fővárosban már vannak épitészek, kik mintegy 15,000 frankért vállalkoznak házfedeleknek ilyen légi kikötőkkel való ellátására.

Az aviatika ezenkivül szükségessé fogja tenni repülőgép-garage-oknak felépitését is. Ez viszont megint azt fogja maga után vonni, hogy az ilyen garage-okra vonatkozó bérleti szerződések általános szabályai megállapittassanak, tehát a lakbérleti szabályrendeletek megfelelő módon kiegészittessenek, illetve módosittassanak. Ugyancsak a lakásbérleti szabályrendeletekben kell gondoskodni arról is, vajjon a bérlőnek joga van-e minden külön kikötés nélkül repülőgépével a ház udvarában, illetve beltelkén leszállani.*

De pénzügyi szempontokból is alighanem meg kell majd a repülőgépeket birálni, mert igen alkalmas adótárgyak. Többféle kulcs alkalmazható. Lehet a gép lóerejének nagysága vagy amennyiben gázok által fenntartott gépekről van szó, a köbméterhez viszonyitva, esetleg a gépen elférő utasok száma szerint kivetni az adót. Az amerikai Kissimee city fentebb emlitett szabályrendelete szerint az utóbbi rendszer van elfogadva. Egy változatlan alapdijon kivül az utasok száma szerinti százalékosan emelkedő pótlék fizetendő. Az egészben csak egy amerikai izü pont van, mely az 1000 utasnál többet felfogadni képes repülőgépekről is megemlékezik. Ennek a pontozatnak alkalmazására még bizonyára sokáig nem lesz szükség.

Szabályozni fog kelleni a közigazgatási jog keretén belül a repülőgépeket végül közegészségügyi indokokból s a vámjövedéki kihágások meggátlásának czéljából. Ezek az intézkedések azonban valóban még csak a távoli jövő zenéjét képezik. A repülőgép ugyanis még hosszu ideig luxus közlekedési eszköz lesz s nem fog annyira elterjedni, hogy erészben hatósági közbelépésre érdemes legyen kiadásokat tenni. De ha egykor annyira el fog terjedni, mint napjainkban a kerékpár vagy gépkocsi s hordképessége** is emelkedni fog, az bizonyára beláthatatlan jelentőséggel fog járni s előreláthatólag előbb-utóbb a vámsorompók lerombolására fog vezetni.

A most futólag vázolt problémák még korántsem meritik ki azt a kérdést,*** melyet a repülőgépek nagy elterjedése előidézni fog. Valahányszor az emberiség egy uj közlekedési eszközt talált fel, kezdve a gőzmozdonytól a Santos Dumont rendkivül kis térfogatu æroplánjáig, e találmányok által megváltozott helyzet ezernyi feladatot háritott a jogászvilágra s különösen a közigazgatási jognak közrendészeti ága van mindig arra hivatva, hogy e feladatokkal legelőször megbirkózzék, de a magánjogra hárul rendszerint később a legtöbb feladat. S most már elérkezett az a pillanat, midőn ezekkel kénytelenek leszünk behatóbban is foglalkozni.

Dr. Bozóky Géza.

* Az emlitett törvény szövege szószerinti forditásban a következő: «Bárminő közlekedési eszköz vezetője, ha tudja, hogy járműve kárt okozott, vagy idézett elő, nem áll meg és igy tették polgári vagy büntetőjogi következményei elől menekülni igyekszik, hat naptól két hónapig terjedhető fogsággal s 16—500 frankig terjedhető pénzbirsággal büntetendő s emellett tette által netán okozott egyéb büntetőjogi felelőssége is fenmarad.»

** *Ferber:* «L'aviation, ses débuts, son développement» 150. lap.

*** Érdekes, hogy ilyen légi utak közrendészeti szabályozásáról már egy csaknem félszázaddal ezelőtt megjelent munkában történik gondoskodás. — Lásd *De Landelle:* «Aviation ou navigation æroenne sans ballon. (163.)

A perfeljegyzésekről.

A győri kir. itélő táblának egy mult évi október hó 26-án hozott végzését mutatom be a magyar jogászközönségnek okulás céljából és azért, hogy alkalomadtán mindenki küzdjön a nyilvánkönyvi jogok biztosságát veszélyeztető azon birói gyakorlat ellen, mely perfeljegyzések terén lábrakapott.

A. eladott egy ingatlant B.-nek, ki tulajdonjogát bekebelezte; erre C. — az életben lévő A.-nak egyik gyermeke — keresetet inditott B. ellen, melyben azon hazug állitás alapján, hogy atyja, az eladó, gyengeelméjü, azt kérte, hogy a biróság mondja ki, hogy az A. és B. között kötött adás-vételi szerződés érvénytelen és töröltesse ki B.-nek tulajdonjogát. Ezt a pert a telekkönyvi hatóság C.-nek kértére feljegyezte és a kir. itélő tábla

* Ehhez hasonló eset volt az, midőn az automobilok elterjedésével a biróság mondta ki azt, hogy a kocsival a házba behajtatni jogositott lakó kocsi helyett automobillal is jogosult bemenni.

** A mai repülőgépek hordképessége a gépen és utasain kivül alig haladja meg a 100 kilót.

*** Igen részletesen emlékszik meg sok, itt nem emlitett kérdésről *Bonnefoy Gaston:* «Le Code de l'air» Paris, (Marcel Rivière) 1909. cz. munkájában. Megjelent a «Bibliothèque d'administration et de droit usuel» cz. vállalatában. Mi is több adatot meritettünk könyvéből.

a felfolyamodást elvetve, helybenhagyta a telekkönyvi hatóság perfeljegyzést elrendelő végzését azon megokolással, hogy az a per «nem a tulajdonjognak megitélését, személyes jognak érvényesitését és uj nyilvánkönyvi jognak megszerzését, hanem az előbbi telekkönyvi állapot visszaállitását célozza, az ilynemü perek pedig azon perek közé tartoznak, amelyeknek folyamatba tétele a m. kir. Curia 11. sz. döntvénye értelmében feljegyezhető». Jogászok előtt talán nem is kellene megállapitanom, hogy ezen táblai határozat a nyilvánkönyvi jogok biztossága elvének nagy dicsőségére mindaddig megbénitja B.-nek vagyonával való rendelkezési jogát, mig C.-nek világosan alaptalan, mert a kereshetőségi jog teljes hiányában szenvedő keresetét a kir. Curia el nem utasitja.

Ez a végzés és az ennek megfelelő birói gyakorlat ellenkezik a telekkönyvi rendelet XIV. fejezetének rendelkezéseivel, ellenkezik a 11. sz. döntvénynyel is. A telekkönyvi rendelet XIV. fejezetének 148. §-a azt mondja, hogy «ha a bekebelezés által jogaiban sértett fél azt érvénytelenség miatt megtámadni s ezáltal az előbbi nyilvánkönyvi állapot helyreállitását elnyerni akarja, ugy keresettel a bekebelezés kitörlését kérheti»; azt mondja továbbá, hogy «felperesnek szabadságában áll a per feljegyzését kérnie.» A 11. sz. döntvény pedig «határozati» részében kijelenti, hogy csak a telekkönyvi rendelet XIV. fejezete értelmében a bejegyzés érvénytelensége (vagy megszünte) okából inditott kitörlési keresetek jegyezhetők fel, és indokoló részében arra oktat bennünket, hogy a «148. §. az ott érintett kitörlési kereset inditására azon felet jogositja fel, a ki valamely bekebelezés által jogaiban sértetett, ily jog alatt pedig csakis a nyilvánkönyvi jogokat lehet érteni.»

Igazán csodálatos, hogyan fejlődhetett ki a telekkönyvi rendeletnek ily világos rendelkezése és a kir. Curiának még világosabb döntvénye ellenére az a gyakorlat, hogy bármely harmadik telekkönyvileg nem érdekelt személy indit a bekebelezés érvénytelensége okából kitörlési keresetet, a telekkönyvi hatóságok derüre-borura feljegyzik a pert! Hiszen megmondja a telekkönyvi rendelet, hogy a telekkönyvi bekebelezést eredeti érvénytelenség alapján csak «a bekebelezés által jogaiban sértett fél» támadhatja meg perrel, megmagyarázta a kir. Curia döntvényében azt, hogy «ily jog alatt csakis a nyilvánkönyvi jogokat lehet érteni», kétségtelen tehát, hogy csak olyan — érvénytelenség okából inditott — kereset jegyezhető fel, melyet a megtámadott bekebelezés által nyilvánkönyvi jogaiban sértett fél az előbbi nyilvánkönyvi állapot helyreállitása czéljából indit.

Természetes, hogy a nyilvánkönyvi jogaiban sértett fél halála után az őt helyettesitő örökösök is indithatnak ilyen kitörlési keresetet és az örökösök inditotta per szintén feljegyezhető. Olyan jogutódok azonban, kik élők közötti jogügyletre alapitják a bekebelezés megtámadására való igényeket, a perfeljegyzést véleményem szerint nem kivánhatják, mert nem volt oly nyilvánkönyvi joguk, melyet a bekebelezés sértett és a perfeljegyzés csak a megtámadottnál előbb szerzett olyan nyilvánkönyvi jog védelmére szolgál, mely az érvénytelen bekeblezés kitörlése folytán nyilvánkönyvileg ujból és ipso jure feléled.

Könnyü átlátni, hogy az a gyakorlat, mely mindenkinek megadja a perfeljegyzést, ha keresetében a bekebelezést érvénytelennek állitja és annak kitörlését kéri, nagyon veszedelmes és valóságos pusztitást végezhet a nyilvánkönyvi jogok értékében. E gyakorlat fenntartása esetén minden csavargónak módjában áll zsarolni ilyen kitörlési perekkel, mert hiszen mindenki ráfoghatja valamely bekebelezésre, hogy az érvénytelen, minden tékozló fiu ráfoghatja a szüleire, hogy gyöngeelméjüek s az igy megtámadott telekkönyvi tulajdonos, ha tiszta telekkönyvre van szüksége, inkább megfizeti az ő telekkönyvébe betolakodót, semhogy évekig türje rendelkezési jogának megbénitását.

Mindaddig, mig ez a gyakorlat meg nem változik, hiábavaló a 11. sz. döntvénynek azon figyelmeztetése, hogy a perfeljegyzés «a már megszerzett nyilvánkönyvi jogok oltalmát czélozza» és nem terjeszthető ki «oly keresetekre, melyek személyes jog érvényesitésére indittatnak és uj nyilvánkönyvi jog megszerzését czélozzák», mindenkiben lesz annyi életrevalóság, hogy a megtámadott bekebelezést érvénytelennek fogja állitani a keresetben és ez okból kéri a kitörlést s azután, ha már a perfeljegyzést elérte s attól a per befejeztéig meg nem fosztható, keresetét szépen kiigazithatja.

A fennálló jogszabályok szerint az egyetlen eszköz a perfeljegyzésekkel lehető sok visszaélésnek legalább részben való megakadályozására a jogszabályokhoz való szigoru ragaszkodás. Sajnos, maga a kir. Curia sem ragaszkodik szigoruan a 11. sz. döntvényében világosan megmagyarázott jogszabályokhoz, mert — legalább a határozatgyüjtemények közlései szerint — több esetben megengedte oly perek feljegyzését, melyeket nem nyilvánkönyvi jogaikban sértett felek inditottak, azon helytelen megokolással, hogy a kereshetőségi jog kérdése a per érdeméhez tartozik. Kivánatos, hogy a kir. Curia a perfeljegyzések terén mutatkozó visszaéléseknek véget vessen a 11. sz. döntvénynek oly kiegészitésével, melyben kimondaná, hogy a tkvi rend. 148. §-a alapján inditott törlési perek csak akkor jegyezhetők fel, ha azokat nyilvánkönyvi jogaiban sértett fél inditja.

Dr. Vásárhelyi Domokos.

Különfélék.

— **A curiai ügyvédi tanácshoz** 1909. évben érkezett ügyvédek lajstromába való felvételi ügy 5, ügyvéd elleni fegyelmi ügy 303, ügyvédjelöltek lajstromába való felvételi ügy 39, ügyvédjelölt elleni fegyelmi ügy 5, egyéb ügy 66, összesen 443 ügydarab (1908-ban 359). Elintéztetett összesen 411 (1908-ban 359), hátralékban maradt 32 (1908-ban 25) ügy. Az ügyvédek és ügyvédjelöltek lajstromába való felvételi ügyek közül 15 visszautasitó, 4 helybenhagyó, 16 megváltoztató, 17 más módon intéztetett el. A fegyelmi ügyekben hozott határozatok közt volt 62 visszautasitó, 171 helybenhagyó, 54 megváltoztató, 12 megsemmisitő, 4 feloldó és 56 egyéb határozat. Az érdemleges határozatok közül 24 volt felmentő, 107 vétkesre szóló.

A budapesti ügyvéd-előadók átlag 40—50 ügydarabot intéztek el. A vidéki tagok mint előadók nem müködtek, ugyszintén nem fungált a budapesti tagok közül *két budapesti országgyülési képviselő sem.*

— **A Jogászegylet** folyó hó 29-én tartott ülésében dr. Balog Arnold tartott előadást a csődön kivüli kényszeregyezség intézményéről. Előadó elsősorban az intézmény jogosultságának és szükségességének kérdését fejtegette. Magyarországon az intézményre még nagyobb szükség van, mint külföldön. A csőd megnyitása teljesen megsemmisiti a közadós gazdasági existentiáját, a mellett, hogy a hitelezőket is jelentékenyen kárositja. A csődök rossz eredményei nagyrészt annak tulajdonithatók, mert a kereskedelmi üzlet csődben igen nagy értékveszteséget szenved és a kicsinyben való eladásra szánt áruk tömegáruk jellegét véve fel. értékükben devalválódnak. Ezek a mizériák a legjobb csődeljárásnak is szükségszerü követői. Nemcsak Magyarországon, de külföldön is mindenütt a lehető legrosszabb tapasztalatokat teszik a csődökkel. A csődönkivüli kényszeregyezség intézménye kiveszi egy-két hitelező kezéből a döntést a fölött, hogy nyittassék-e csőd vagy sem, és nem engedi, hogy a törpe kisebbség a tulnyomó nagy többséget arra kényszeritse, hogy az adóssal egyezségre ne léphessen. Előadó azután a javaslatot veszi részletes kritika alá, több olyan módositást inditványozván, a melyek a kisebbség érdekeinek hatályosabb védelmét szolgálják és a mellett a biróság hatáskörét is tágitják.

Dr. Doroghi Ervin az előadóval szemben a kényszeregyezségi intézmény törvénybe iktatását ellenzi. Utal arra, hogy a külföldi eredmények sem biztatók és hogy a velünk legszorosabb üzleti összeköttetésben álló két állam, Ausztria és Németország az intézményt nem honositotta meg. Lényeges gazdasági előnyöket nem lehet várni a csődönkivüli kényszeregyezségtől, ellenben jelentékeny érdekek csorbitását fogná az előidézni. A szavazati jogok gyakorlásánál utal arra, hogy nemcsak a hitelezők vagyoni helyzete, hanem az adóssal való összeköttetésük jellege is oly különbségeket mutat, a melyek aggályossá teszik egy esetleg azonos érdekből alakult többség akaratának egy más érdekü kisebbségre való rádiktálását. E mellett a morális szempontot sem szabad figyelmen kivül hagyni, mert a hitelezők többsége csak azért, hogy követelése egy részéhez jusson, hajlandó lesz egy-egy csalárd bukást is szankczionálni a csődönkivüli kényszeregyezség által.

Dr. Schreyer Jakab Doroghi Ervinnel szemben a gyakorlati

életből vett példákkal bizonyitja az intézmény nélkülözhetetlen szükségességét. Egyébként milliók mennek veszendőbe a csődeljárás utján a csődbeli kényszeregyezség intézményének hiányában. Az intézmény kiváló haszna nem csak azokban az esetekben fog nyilvánulni, a melyekben csődönkivüli kényszeregyezség köttetik, hanem azokban is, a melyekben a hitelezők magánegyezséget kötnek, mert tudják, hogy ha méltánytalan követeléseket támasztanak, akkor a csődönkivüli kényszeregyezség utján kénytelenek lesznek követelésüket az igazságos mértékre redukálni. A mi a kérdés morális oldalát illeti, utal dr. Schreyer arra, hogy kereskedelmi morálnak leghivatottabb és legkényesebb őrei maguk a kereskedők és az ő autonomikus szervezeteik, a melyek saját anyagi érdekeik feláldozásával ma is számos oly esetben tagadják meg az egyezséghez való hozzájárulást, a mikor az adós a hitelezők kijátszására törekszik. Dr. Schreyer azután kiterjeszkedett több részletkérdésre, mire a vita bezáratott

— **Az 1910 okt. 2—8. napjain Washingtonban tartandó** VIII. nemzetközi börtönügyi kongresszusra magyar részről a következő vélemények jelentettek be: A határozatlan tartamu büntetésekről: *Vámbéry Rusztem, Friedmann Ernő.* Külföldi itéletek joghatálya a visszaesés szempontjából: *Vámbéry Rusztem, Doleschall Alfréd.* Fiatalkoruak szabadságvesztésbüntetésének végrehajtása: *Balogh Jenő.* Bünvádi eljárás fiatalkoruak ellen: *Balogh Jenő, Lengyel Aurél.* A csavargó gyermekekkel való bánásmód: *Dessewffy Emma.* A házasságon kivül született gyermek védelme: *Szilágyi Artur Károly.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Tisztességtelen verseny és czégvalódiság.** Mum L. bécsi fehérnemü készitő és I. P. pezsgőgyáros Prágában közkereseti társaságra léptek pezsgőbor gyártása czéljára és kérték az *L. Mum és társa* czég bejegyzését. A társasági szerződés értelmében Mum az üzletbe tőkét nem fektet, hanem minden, a czég czimével ellátott palaczk pezsgőbornak tényleg befolyt vételára után 20 fillért kap; a czéget egyedül I. P. van jogositva jegyezni, akinek joga van a közkereseti társas viszonyt egy hónapi előleges felmondással bármikor felbontani és az üzletet a közkereseti társaság czége alatt tovább folytatni. Megállapitotta a biróság, hogy Francziaországban három nagy hasonló nevü világczég foglalkozik pezsgőborgyártással: J. Mum és Társa, G. H. Mum és Társa és de Mum Henriot és Társa. Megállapittatott az is, hogy ezek egyike teljes sikerre vezetett védjegybitorlási pert tett folyamatba az időközben megszünt I. B. Mum és Társa czég ellen, amelynek tagja a jelenleg czégjegyzésért folyamodó L. Mumnak bátyja, egy bolti szolga: Johann Mum volt. Ezen czég törlése után a jelenlegi kérvényező, L. Mum alapitott egy társával L. Mum és társa czég alatt üzletet, amely azonban szintén töröltetett, mert ezen czég ellen is védjegybitorlási pereket tettek a nagy franczia pezsgőborgyárosok folyamatba, amelyek folytán az osztrák borcsinálók sulyos büntetésben marasztaltattak. Ezen hivatalból megállapitott tényállás alapján az osztrák legfőbb biróság az alsóbiróságok határozatainak helybenhagyása mellett az *L. Mum és társa* prágai közkereseti társaság bejegyzése iránti keresetet elutasitotta, mert a biróság arról győződött meg, hogy az üzletalapitás és czégbejegyzés egyedüli indoka a Mum nevü fehérnemükészitő nevének a világhirü pezsgőborgyáros czégek tulajdonosainak nevével való egyezése. Ezen névazonosság a czégszövegek eltérő volta mellett is a gyártmányok összetévesztését idézheti elő és igy, habár nincs is osztrák törvény a tisztességtelen versenyről, mindazonáltal a bíróságoknak nem szabad segélyt nyujtaniok a nyilvánvaló megtévesztéshez. («Juristische Blätter» 1910. évf. 5. sz.)

— **Ügyvédi kamarai közgyülés és kamarai fegyelmi biróság.** A lembergi ügyvédi kamara közgyülésén a fegyelmi biróság azon eljárása, hogy több ügyvéd politikai magatartása miatt vád alá helyeztetett, kemény kritika tárgyát képezte. Egy ügyvéd inditványozta, mondja ki a közgyülés, hogy helyteleniti a fegyelmi bíróságnak ezen vádhatározatait. A közgyülést vezető kamarai elnök az inditványt nem bocsátotta szavazás alá, azzal az indokolással, hogy a fegyelmi biróság birói tisztet gyakorolván, utasitást el nem fogadhat és a kamara közgyülésének határozata semmi módon a fegyelmi birákat nem befolyásolhatja, de nem is szabad megkisérleni a független bíróságot bármely irányban befolyásolni.

— **A német ügyvédi dijszabás módositása.** A német birodalmi igazságügyi hivatal annak a kijelentésével, hogy a hatályban levő ügyvédi dijszabás a változott közgazdasági viszonyok mellett az ügyvédi kar jogos igényeivel szemben többé meg nem felelő, elrendelte a vonatkozó anyag összegyüjtését, a tarifa módositása czéljából.

— **Enyhitő körülmények** figyelembe vétele iránt tett inditvány mellőzése a német Reichsgericht D. 681/908. sz. határozata szerint elegendő alap arra, hogy az itélet büntetést kiszabó részében megsemmisittessék. Az elsőbiróság ugyanis a törvényben megállapitott fogházbüntetéssel sujtotta vádlottat, anélkül, hogy az enyhitő körülmények fennforgása tekintetében határozott volna. Minthogy pedig a biróság a felek inditványairól határozni vagy a mellőzés okát megjelölni tartozik; jelen esetben BP.-ban (266. §. 3. bek.) előirt alaki szabályok sérelme fennforog.

— **Versenytilalom.** Ha egy szállitmányozó üzletének átruházásánál kötelezte magát arra, hogy az üzlet vevőjének versenyt nem csinál, azonban kevés idő elteltével régi üzletfeleit mégis felkereste és összeköttetéseiket kereste: akkor az üzlet átvevője visszatarthatja az üzlet vételárának még hátralékos részleteit mindaddig, amig a másik fél régi üzletfeleivel az összeköttetést meg nem szünteti. (Német birodalmi törvényszék.)

— **Az épitmény fogalma.** Az épitmény (Bauwerk) fogalmát a német Reichsgericht következőképpen határozta meg: «Épitmény minden munka és anyag alkalmazása által ingatlannal kapcsolatba jutott (ingatlan) dolog». (Seuffert 59. kötet 395. oldal.) Eszerint tehát p. o. a palló (gyaloghid), egy önmagában álló fal, egy kis kerti viskó, stb. is épitménynek volna tekintendő. A berni App.- u. Cass.-Hof e definicziót nem tartotta megfelelőnek. Szerinte kiegészitendő a fogalommeghatározás olyképp, hogy csakis azon müvek tekintendők épitési müveknek, amelyeknek (a fenti feltételeken kivül) térbeli kiterjedésük és ezzel kapcsolatos financziális jelentőségük jelentékeny. Hogy egy konkrét esetben a két követelménynek mily mértékben kell meglennie, az esetenként birói mérlegelés tárgya. Ebből kiindulva nevezett biróság egy vizvezetéket, mely mindössze két ház vizszükségletét volt hivatva ellátni. nem vette épitmény számba.

— **A tárgyalási jegyzőkönyvek vezetése** tekintetében a porosz igazságügyminiszter f. év január havában a következő rendeletet bocsájtotta ki: A referendárok (joggyakornokok) irnoki munkára csakis kiképzésük czéljából alkalmazhatók, de munkaerejük nem használható ki a segédhivatalok tehermentesitése czéljából. A tárgyalási jegyzőkönyveknek tollbamondás utáni leirása csakis az előkészitő szolgálat elején történhetik, később pedig csak a legkülönösebb kivételes esetekben. A felek előadásának önálló felvétele azonban becses kiképzési eszköz és meg is van engedve, amennyire a jogkeresők érdekei veszélyeztetésétől nem kell tartani. Ugyanily keretekben lehet a referendárokat tárgyalási jegyzőkönyvek önálló elkészitésére felhasználni, ellenben nincsen a kiképzés szempontjából jelentősége a formulárék kitöltésének és egyéb tulnyomóan schematikus munkának és azért a referendárok ily munkára ne alkalmaztassanak.

— **A közigazgatás egyszerüsitése.** A porosz király rendeletére a belügyminiszter elnöklete alatt tanácskozás ül össze, melynek czélját a rendelet a következőkben határozza meg: A törvényekben és rendeletekben foglalt intézkedések megváltoztatása iránti javaslattétel az egyszerüsités és deczentralizáczió szelleme értelmében, hogy az ügyvitel, a hatósági szervezet, a munkabeosztás és a jogorvoslati rendszer az élet jelenlegi fejlődéséhez idomittassék.

— **Vádlottak padja.** A porosz igazságügyminiszter legutóbb kiadott rendeletében kijelenti, hogy vádlottak padja tulajdonképpen nincs és az elnök a vádlottat oda ültetheti, ahova jónak tartja.

— **Szindarab betiltásának kérdése.** A hamburgi rendőrség egy szindarab előadását állitólagos erkölcstelen tartalma miatt betiltotta. Hamburg város joga megengedi a magánjogokba belcütköző rendőri intézkedések ellen a polgári perut igénybevételét. Az érdekelt szinigazgató erre alapitva, kérte a betiltás hatálytalanságának kimondását. A hatásköri kifogás elvetésével a birodalmi törvényszék az ügyet polgári perutra tartozónak mondotta ki.

— **A feltételes elitélésről szóló 1907. évi angol törvény** gyakorlati hatásairól a belügyi államtitkár, (aki tudvalevőleg egyuttal az igazságügyi igazgatás feje is), most közzétett jelentésében számol be. A törvény ujitásai az 1879. sommás büntetőeljárással és az 1889. évi «first offenders act»-tel szemben a következők: A korábbi törvények szerint a biró csak olyan büncselekmények tekintetében függeszthette fel az itélet meghozatalát, amelyeknek törvényes büntetése legfeljebb két évi fogház s csak elsőizben büntevőkkel szemben. Ezek a korlátok most elesnek s az uj törvény bármely sommás eljárásra tartozó cselekmény és bármely személy tekintetében alkalmazható, ha a bíróság «a terhelt jellemének, előéletének, korának, egészségi vagy elmebeli állapotának, vagy az enyhitő körülményeknek, vagy a cselekmény csekély sulyának figyelembevételével ezt czélszerünek (fit) találja. Ilyenkor a bíróság meghagyja a terheltnek, hogy jó magaviseletet tanusitson és legfeljebb három évi határidőn belől, ha megidéztetnék, ügyének tárgyalására jelenjék meg. A bíróság más, a törvényben taxative: felsorolt feltételeket is szabhat: igy, hogy rosszhirü helyeket tilos felkeresnie, vagy hogy a szeszes italoktól tartózkodjék. Az állam alkalmazza a pártfogó tisztviselőket (probation officer), akik a pártfogoltat megfelelő időközökben felkeresik, felügyelnek rá, hogy a feltételeket betartsa, a bíróságnak jelentést tesznek, a pártfogoltat tanácscsal és tettel támogatják, részére állást, alkalmazást keresnek. A jelentés emeli már most, hogy az állami, birósági tekintélylyel fellépő pártfogónak sokkal nagyobb a befolyása, mint a korábban eljárt társadalmi patronusoké volt. Gyakran előfordult, hogy a próbára bocsátott a próbaidő eltelte után is kikéri tanácsát, támogatását. A birák elismerik, hogy a jelentésekből a jövőben követendő judikaturára nézve sokat okultak. Az 1908. évben a vétségek miatt terheltek egykilenczedét, 53,994 közül 5681-et bocsátottak próbára, a kihágásszerü kisebb ügyekkel együtt pedig 8023-at. Ezekből a próbaidő alatt az 1908. év végeig mindössze 367, azaz 5% lett visszaesővé. Kiemeli a jelentés, hogy az egyes bíróságok teljesen azonos környezetből kikerülő, homogén esetekben egész eltérően kezelik a törvényt. Igy a londoni Lambeth és Towerbridge kerületekben 115, illetve 102, a Westminster kerületben 17 esetben, Liverpoolban 478, Manchesterben 77 esetben alkalmazták. Ennek a jelentés szerint az az oka, hogy az egyes bíróságoknak más és más a nézete a törvény czélszerüségéről. Igy egyes birák kiemelik, hogy az előirható feltételek taxativ felsorolása tulságosan megköti a biró kezét. Egy másik biró szerint az állami pártfogó-tisztviselő rendszeres látogatásai a próbára bocsátott társadalmi helyzetét (a szomszédok!) elviselhetetlenné teszi s igy voltaképp hosszas és sulyos büntetés. Erre nézve a jelentés azt jegyzi meg, hogy a tisztviselőnek mindenesetre a legnagyobb tapintattal kell eljárnia s különösen nem szabad a próbára bocsátottat alkalmaztatása helyén felkeresnie. Mások szerint ellenben az a tudat, hogy a pártfogó birósági hivatalos küldött, hogy a jóviselet bizonyos, a végzésben pontosan körülirt magatartás betartását kivánja meg, nagyon üdvös hatással van. Sokan attól tartottak, hogy nem lehet majd kellő számu, teljesen megfelelő pártfogó tisztviselőt és tisztviselőnőt találni. Az államtitkár által kiküldött vizsgálóbizottság az alkalmazottak tulnyomó részéről — akiket angol szokás szerint a bizottság tanukként keresztkérdésekkel alaposan kikérdezett — a legteljesebb megelégedéssel nyilatkozik. Végül a jelentés megállapitja, hogy sok bíróság az uj törvényt is csak oly esetekre alkalmazza, melyekben a próbára bocsátásnak a régebbi törvények szerint is helye volt: fiatalkoruakra és büntetlen előéletüekre. Ennek oka a jelentés találó birópsychologiája szerint a korábbi törvény czime. A tapasztalat végül azt bizonyitja, hogy szokásos büntevőkkel, csavargókkal és publikákkal szemben a törvény alkalmazása hatástalan.

— **Kötelező ügyvállalás.** A most lefolyt angol választások alatt a north-louthi kerület egyik képviselőjelöltje azzal agitált ellenfelével szemben, aki ügyvéd, hogy ez egy földbirtokos képviseletét vállalta el egy teljesen jogtalanul kilakoltatott szegény haszonbérlővel szemben. Az ügyvéd-képviselőjelölt rágalmazás miatt feljelentést tett ellenjelöltje ellen. A bünperben hozott büntető itéletben Irország főbirája többek közt kijelentette, hogy az ügyvéd a neki a lakóhelyén levő bíróság előtti ügyre vonatkozólag felajánlott képviseletet, ha megfelelő dijait is lefizetik, csak egészen különleges (very special) okból utasithatja vissza.

— **Nagybritanniában az állami felügyelet mellett** müködő javitóintézetek és ipari iskolák (reformatories, industrial-schools) száma az 1909. év első napján 208 volt; még pedig 43 javitóintézet, beszámitva 1 hajóiskolát, 132 ipari iskola, közte 6 hajó, 12 iskola csavargók befogadására (truant school) és 21 nappali (bentlakásra be nem rendezett) ipari iskola. Eltekintve az utóbbi intézetekbe bejáró 3365 gyermektől, a felsorolt intézetekben a jelzett napon 26,254 gyermek volt őrizetben, még pedig 21,244 fiu és 5010 leány, kik közül az 1908. év folyamán 6489 vétetett föl. A javitóintézetekben elhelyezett gyermekek után az 1908. évben összesen 139,058 font költség merült föl; az ipari iskolák költségei 451.433 fontot tettek ki, a nappali iskolák költségei 39,013 fontra rugtak. E költségekhez a kincstár 83,310, 183,168, illetőleg 7640 fonttal járult, a többi költséget a szülők, illetőleg jótékony magánegyének fizették, részben pedig e czélra rendelt alapokból fedezték. A kényszernevelés fejlődésének arányát mutatják a következő adatok: 1860-ban 3803 gyermek nevelési költsége 92,854 fontot, 1870-ben 15,350 gyermek nevelési költsége 311,794 fontot, 1880-ban 24,521 gyermek nevelési költsége 458,516 fontot, 1890-ben 32,287 gyermek nevelési költsége 520,586 fontot, végül 1900-ban 33,582 gyermek nevelési költsége 578,153 fontot tett ki.

— **Az ügyvédi hivatás áldozata.** Howard Webbet, az északamerikai Connecticut állam leghiresebb ügyvédjét, f. évi január 21-én az irodájában Newport, newhaveni vagyonos kereskedő forgópisztolylyal agyonlőtte, mert felesége képviseletében ellene bontó itéletet eszközölt ki.

— **«Telekkönyv»** czimü, Káplány Géza ny. táblai biró szerkesztésében megjelenő szaklap és ennek melléklete «Felsőbirósági határozatok rendszeres gyüjteménye» megérdemlik a támogatást. E folyóiratnak 1907., 1908., 1909. évfolyamait — amig a készlet tart — ingyen kapják meg azok az uj előfizetők, akik a lapot még eddig nem járatták és akik arra 8 K összegnek a lap kiadóhivatalába (Budapest, VIII., Gyöngytyuk-utcza 14. sz.) beküldésével 1910. évre, ez év folyamán bármikor előfizetnek. Ezek az uj előfizetők az 1910. évben eddig megjelent számokat is megkapják mindaddig, amig a készlet el nem fogy. Az 1909. évi május hó 1-je óta megjelenő «Felsőbirósági határozatok rendszeres gyüjteménye» czimü melléklapnak 1909. évben megjelent számait is ingyen kapják meg azok az uj előfizetők, akik a főlapot eddig nem járatták és akik arra 8 K összegnek a lap kiadóhivatalába beküldésével 1910. évre előfizetnek. E melléklap nemcsak a végrehajtási törvényt és novellát a felsőbirósági határozatoknak rendszeres gyüjteményével keletkezésük időrendje szerint hozza, hanem az azokra vonatkozó összes rendeleteket és a törvényeknek vonatkozó részeit is.

A Magyar Jogászegylet f. évi február hó 5-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya kötetlen magánjogi vita a következő kérdésről: A tartáskövetelés megszünjék-e a kötelezett halálával? Előadó: dr. Meszlény Artur törvényszéki biró, egyetemi magántanár. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Nyugalmazott állami tisztviselő, aki a 80-as években Budapesten önállóan ügyvédkedett, olyan ügyvédi avagy közjegyzői irodában keres alkalmazást, ahol helyettesként, illetőleg irodavezetőként müködhetik a legszerényebb fizetési feltételek mellett. Czim a «Jogtudományi Közlöny» kiadóhivatalában. 13622

Lehetőleg törvényszéki székhelyen, esetleg nagyobb forgalmu járásbiróság székhelyén, régóta fennálló ügyvédi irodát keresek átvételre. Ajánlatokat e lap kiadóhivatalába kérek «Iroda» jeligével. 13621

Ügyvédi vizsgára készülő ügyvédjelölt fővárosi ügyvédi irodába kisegitőnek fizetés nélkül belépne. Czim a kiadóhivatalban. 13623

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 6. szám. Budapest, 1910 február 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Észrevételek a munkásbiztositási biráskodás körül. *Dr. Pap Géza,* osztálytanácsos-biró a munkásbiztositó hivatalban. — Az 1907 : XIX. t.-czikken alapuló peres ügyek. *Dr. Nagy Lajostól.* — A csődeljárás keretén belül indult megtámadási pert a visszakövetelési igény elárverezése esetén az árverési vevő folytathatja-e? *Dr. Borsitzky Imre* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól, — Kérdések a megtámadási per keretében. *Kuszka Géza* budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — *Jogirodalom:* A magánjog kézikönyve. Irták Lallosevits János és Lányi Márton. *Dr. Löw Loránt* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a munkásbiztositási biráskodás körül.

Általánosan ismert igazságot mondunk, amidőn megállapitjuk, hogy az intézményeknek hosszabb időre van szükségük, amig a nemzet közfelfogásában meggyökeresednek és a köztudat azoknak czélszerü és üdvös volta iránt kialakul. Minél üdvösebb és czélszerübb az intézmény, annál rövidebb az az idő, amelyen várható, hogy az a nemzet életében gyökeret verjen és a szervezett társadalom azt, mint életének szerves kiegészitő részét befogadja.

Ha ebből a nézőpontból vizsgáljuk a munkásbiztositási biráskodás eddigi eredményét és igyekszünk megállapitani, hogy az intézmény létezése valóban állami és társadalmi szükségletet elégit-e ki, ugy maga az a tény, hogy az érdekelt jogkereső felek mily arányban vették azt eddig igénybe, alkalmas mértéket szolgáltat annak megitélésére, hogy szükség volt-e ennek az intézménynek létesitésére és hogy törvényhozásunk helyesen itélte-e meg a kielégitésre váró társadalmi igényeket, amidőn e bíróságot az 1907 : XIX. 158. §-ában felállitotta.

Előre kell bocsátanunk, hogy az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezéséről szóló 1891 : XIV. tczikkel létesitett előző jogállapot az volt, hogy e törvény 76. §-a szerint azok a vitás ügyek, amelyek biztositott személyek és a betegsegélyző-pénztár között a nyujtandó segély tekintetében fenforogtak, a pénztári alapszabályok szerint alakitott választott bíróság hatáskörébe tartoztak, amelynek határozatai ellen jogorvoslatnak nem volt helye és e határozatok közigazgatási uton hajtattak végre. A választott bíróságokat a pénztárak közgyülései saját kebelükből időszakról időszakra választották, az elnököt pedig maga a bíróság választotta saját tagjai közül.

Az egymással szerves kapcsolatban nem állott és legtöbb esetben csekély létszámu tagra szoritkozó, szük körben mozgó pénztári önkormányzatok kebelében felállitott bíróságok számottevő jogvédelmet nem nyujtottak a feleknek. Minthogy a bíróság tagjai kizárólag ugyanannak a közgyülésnek megbizottai voltak, amely közgyüléstől a pénztár igazgatósága is megbizatását nyerte, egyrészt a tisztség forrásának azonossága, másrészt pedig a kellő szakismerettel rendelkező vezetés hiánya kizárta azt, hogy e bíróságok az igazgatóságok határozataival szemben életképes jogszolgáltató müködést kifejteni tudtak volna. Valóságban legtöbb helyen csak papiroson léteztek és arra, hogy a vitás igények fölött tárgyalniok és dönteniök kelljen, csak legritkább esetekben került sor.

Lényegesen megváltozott a helyzet az 1907 : XIX. tczikk hatályba lépése óta. A szocziális biztositásból származó segélyezési és kártalanitási igények tárgyában eljáró bíróságok ülnöktagjait most is a pénztárak közgyülései, saját kebelükből, időszakról időszakra választják ugyan, azonban a bíróságok a rendes bíróságok tagjai közül időszakosan kirendelt elnökök vezetése alatt állnak és ilyképpen hozzák határozataikat, amelyek ellen rendszerint jogorvoslatnak is van helye a m. kir. állami munkásbiztositási hivatalhoz.

A munkásbiztositási választott bíróságok, az életbeléptetés és szervezés annak idején széltében tárgyalt késedelmessége következtében ugyancsak az 1908. év második felében, némely helyen csak 1909. évben kezdték meg müködésüket, azonban máris megállapitható, hogy az intézmény életképes, fejlődik és a jogrend szilárdságát, biztonságát viszi bele az addig nagyrészt pongyolán, laza felfogással és az intézmény mivoltának felismerése nélkül kezelt munkásbiztositási ügykörbe.

Ezt az állitását igazolja a munkásbiztositási választott bíróságok 1908. évi ügyforgalmának ujabban közzétett kimutatása (Munkásbiztositási Közlöny 1909. évfolyam 1096. l.), amely szerint az emlitett, lényegesen csonka évben az összes munkásbiztositási választott bíróságoknál betegség esetére való biztositás alapján 272 pert, baleset esetére való biztositás alapján pedig 261 pert tettek folyamatba. Ezek az előző idők állapotaival szemben igen tekintélyes számok, még akkor is, ha abból kiindulva, hogy az 1907 : XIX. tcz. hatályba lépte előtt csak a betegség esetére való biztositás volt behozva, egyedül az ebből eredő perek számát tartjuk szem előtt az összehasonlitás mértéke gyanánt.

Az 1908. év folyamán befejezett 184 pernek aránylag csekély száma mellett, ezeknek megoszlása a pénztári határozatokra vonatkozólag helybenhagyó és megváltoztató és utóbbi esetben az igénylőre kedvezőbb és kedvezőtlenebb határozatok között, nem nyujt még megbizható tájékoztatást arról, hogy a bíróságok jogvédelmi hivatása tulnyomó részben melyik irányban érvényesül, a pénztár vagy a biztositottak javára-e; ebben a tekintetben a következő évek nagyobb számokból alakuló adatai lesznek hivatva a kivánt felvilágositás nyujtására.

A felhozott adatoknak ama tanulsága mellett, amely szerint a munkásbiztositási választott bíróságok müködésében az életképesség és a feléjük forduló közszükséglet felismerhető, másrészt müködésük eddigi eredményének és különösen tartalmi értékének vizsgálatánál egyelőre csak tartózkodó véleményt lehet nyilvánitani.

Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztár igazgatósága a pénztár első évi (1907—1908.) jelentésében (50. l.) hangsulyozza, hogy a munkásbiztositási választott bíróságok igen gyakran hoznak olyan itéleteket, amelyek a legélesebb ellentétben vannak a törvénynyel.

Ezt a szigoru megjegyzést, sajnálattal, alaposnak kell elismerni és még nagyobb sajnálattal kell hozzáfüzni, hogy az ilyen itéletek nyomán keletkező visszatetszést csak növeli az a körülmény, hogy jogtudó birák elnöklésével hozattak.

Nem szabad azonban figyelmen kivül hagyni, hogy a munkásbiztositási törvény a maga nagykiterjedésü járulékaival, rendeletekkel, alapszabályokkal együtt olyan különleges és bőséges jóganyagot tartalmaz, hogy a rendes birói hivatásában különben is rendszerint igen elfoglalt birótól ennek a nagy anyagnak alapos ismeretét, a biráskodás megkezdése óta lefolyt rövid idő eltelte óta alig lehet megkövetelni és pedig annál kevésbbé, mert Budapest kivételével egyebütt csak mellékszolgálatot tesznek a munkásbiztositási ügykörben, amely kisebb forgalmu helyeken aránylag

kevés elfoglaltsággal és igy megfelelőleg csekély gyakorlattal is jár.

Másrészt pedig igazságosan nem szabad azt sem elhallgatni, hogy egyes birák az ügykör lelkiismeretes, szeretetteljes áttanulmányozásáról tesznek bizonyságot és itéleteiket a munkásbiztositási jog alapos ismeretéből meritett olyan szabatos, helyes megokolással kisérik, amely tiszteletet követel az ilyen birák irányában. Ezeknek kötelességérzete és ügyszeretete annál tiszteletreméltóbb, mert az itéleteiket felülbiráló felsőbiróság, a m. kir. munkásbiztositási hivatal, nem gyakorol e bíróságok fölött felügyeletet és az illető birák előléptetésére befolyása nincsen.

A jövő feladata lesz ebben az irányban is bizonyos kapcsolatot létesiteni az állami munkásbiztositási hivatal és a munkásbiztositási bíróságok fölött felügyeletet gyakorló kir. itélőtáblai elnökök között.

Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó-pénztár emlitett évi jelentésében elhangzott és nem egészen alaptalan váddal szemben pedig megvédi a birákat az a tény, hogy az ötös tanácsban eljáró bíróságnak az önkormányzat által választott négy ülnök tagjával szemben kisebbségben vannak és igy az ezek által hozni kivánt törvénybe ütköző itéletek megakadályozása nincs is módjukban, ha az ülnökök a felvilágositás és kitanitás daczára ragaszkodnak álláspontjukhoz.

Ezen az állapoton a létező törvény mellett csak az segit, ha a kerületi munkásbiztositó-pénztárak megszivlelik az országos munkásbetegsegélyző- és balesetbiztositó-pénztár által adott figyelmeztetést és ülnökökké olyan egyéneket választanak, akik müveltségüknél fogva — hozzátehetjük azt is, hogy erkölcsi felelősségérzetüknél fogva — tartózkodnak törvénytelen határozatok hozatalától.

Amennyiben pedig a további tapasztalatok azt mutatnák, hogy a szakérdekelt ülnökök a törvény világos rendelkezéseit tudatosan és gyakrabban megszegik, a törvény, esetleg az eljárási rendelet módositása esetén megfontolandó lesz, hogy nem kellene-e az elnököt ilyen esetben azzal a kivételes hatáskörrel felruházni, hogy a határozathozatalt felfüggeszthesse és az ügyet ujabban összehivandó más tanács elbirálása alá bocsássa.

Egyébként el kell ismerni, hogy az állapot egyre javul, amiben talán része van annak is, hogy a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal által kiadott, hetenként megjelenő hivatalos lap, a «Munkásbiztositási Közlöny», hivatalból jár az összes munkásbiztositási választott bíróságoknak. Azok a birák, akikben megvan az érdeklődés csirája, ilyképpen állandó szellemi érintkezésbe jutnak a munkásbiztositás egész nagy jogi komplexumával, különösen pedig megismerhetik a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal birói tanácsaiban hozott és az emlitett hivatalos lapban közzétett elvi határozatokat is, amelyek ilyképpen széles körben, általánosan éreztetik irányitó hatásukat.

A m. kir. állami munkásbiztositási hivatal birói osztálya, amely 1909 márczius 4. napján tartotta alakuló ülését, ebben az évben 16 elvi határozatban fejtette ki a munkásbiztositási jog több, nagy horderejü anyagi és eljárási kérdésére vonatkozó álláspontját.

A kereskedelmi törvénynyel való összefüggésénél fogva is nagy érdeklődést keltett a 6. sz. elvi határozat, amely kimondotta, hogy a kereskedősegédnek az 1875 : XXXVII. tcz. 56. §-a alapján fizetés és ellátás iránt fennálló igénye nem zárja ki az 1907 : XIX. tcz. 50. §-ának 3. pontján alapuló táppénzigény jogosságát.

A balesetbiztositás köréből, gyakorlati jelentőségénél fogva is, nagyfontosságu a 11. sz. elvi határozat, amely kimondja, hogy azok az osztrák honos munkások, kiket a magyar szent korona országai területén az 1907 : XIX. tcz. 3. §-a értelmében balesetbiztositásra kötelezett üzemben üzemi baleset ért, az ugyanezen törvény által magyar honosoknak nyujtott baleseti kártalanitásra igényjogosultak.

Kiemelendőnek tartjuk még a 7. sz. elvi határozatot, amely kimondja, hogy a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal az elsőbiróság itéletének törvényesen megengedett felebbezés alapján teljesitett felülbirálásánál azt az igénypontot, amelyre a felebbezés vonatkozik, az igény egész terjedelmében hivatalból megvizsgálja és az igénypont alapján a köteles szolgáltatást törvényes mértékben hivatalból megállapitja, az igény teljes alaptalansága esetén pedig azt elutasitja, tekintet nélkül arra, hogy melyik féltől ered és meddig terjed a felebbezési kérelem ; ezen az alapon az elsőfoku biróság itélete a nem felebbező igénylőnek javára is megváltoztatható, ugyszintén megváltoztatható a felebbező igénylő hátrányára abban az esetben is, ha a pénztár nem felebbezett.

Ez az elvi határozat eldöntötte azt az eljárási rendeletben nyitva hagyott kérdést, hogy a munkásbiztositási perben érvényes-e az a jogszabály, amely szerint «ne eat judex ultra petita partium», továbbá, hogy a reformatio in peius tilalma itt is fenntartandó-e.

Ugy látszik, hogy Siefart Henriknek, a német birodalmi biztositási hivatal jeles tanácselnökének a «Jogállam» folyóiratban megjelent czikke, amelyre e lap hasábjain már reámutattunk («Jogt. Közl.» 1908. évf. 228. l.), nem maradt hatás nélkül a m. kir. állami munkásbiztositási hivatalnak a kérdésben való állásfoglalására.

A czikk keretét tullépné ezeknek az elvi határozatoknak bővebb méltatása, valamint a többi, itt fel nem emlitett elvi határozatoknak ismertetése. Csak reámutatni kivántunk arra, hogy csendben, a jogászkörök által alig észrevéve, még kevésbbé méltatva, a mindinkább előre törő munkásosztály létérdekeit érintő biráskodás és jogfejlesztés van folyamatban, amelyet a jogászköröknek nem volna szabad teljes közönynyel mellőzniök. Hiszen semmi társadalmi intézmény sem nélkülözheti az eszmecserék és eszmesurlódások termékenyitő erejét és nem válik sem az ügynek, sem az abban érdekelt összességnek előnyére az, hogy egyedül a napisajtó és ennek is, saját szempontjából helyesen csak egyoldalu osztályérdeket képviselő része, foglalkozik ennek a biráskodásnak birálatával.

A jogi élet munkásai pedig a fennálló, részben régi intézmények körül kialakult, bizonyos mértékben konzervativ gondolkozásukkal leginkább volnának arra alkalmasak, hogy az uj intézménynek a régiekkel való összefüggését létrehozzák és valamennyit az összefoglaló és kiegyenlitő egységes nemzeti gondolkozás szellemével áthassák. Sajnálattal kell azonban megállapitanunk, hogy jogi szaklapjaink hasábjain a munkásbiztositás jogi kérdéseivel a legritkább esetben foglalkoznak, közkézen forgó döntvénytáraink pedig nem tudnak helyet szoritani a munkásbiztositás egyetemes érdekü jogi fejleményeinek.

Talán része van ebben annak a ténynek is, hogy a gyakorlati jogélet nevezetes munkásai, az ügyvédek, ezekben a perekben eddig aránylag kisebb mértékben vesznek részt az igénylők képviselete utján.

El kell ismerni, hogy ez a gyakorlat anyagi előnyökkel nem is igen kecsegteti az ügyvédet.

Rendesen csekélyebb értékü pertárgy körül forgó, nagyobb értékü pertárgy esetén is csak járadékban jelentkező ügyekről van szó, amelyek a nagyobb ügyvédi költséget annál kevésbbé birják el, mert szegény néposztálynak és pedig éppen legválságosabb helyzetben levő tagjai a felek, akiknek az igényelt összegek létfentartási eszközül szolgálnak. Abban az esetben pedig, ha a pénztárt, mint pervesztest, marasztalja a biróság perköltségben, önkéntelenül is mérlegelés elé tolul, hogy maga a pénztár a biztositottak javára szolgáló, az ő áldozataikból is fentartott humanitárius közintézmény, amely a legtöbb esetben csak az által lesz pervesztessé, hogy a biróság szakértője a sérült munkaképességének csökkenését nagyobbfokunak véleményezi, mint ahogy ezt a pénztári orvos véleményezte. Ilyen ingatag, bizonytalan alapon megitélt jogigények mellett a marasztaltat még perköltséggel is terhelni, csak a méltányos óvatosság alkalmazásával lehet. Hiszen kártéritésre irányuló polgári perekben is gyakran találkozunk a perköltségek kölcsönös megszüntetésével, éppen azért, mert a jogalap kétes. Már pedig a balesetbiztositásból eredő igény éppen kártéritési szavatosságból ered.

Ha mindezekhez még azt is figyelembe vesszük, hogy a bíróságban, éppen a fél megnyugtatása és érdekeinek hatályos biztositása czéljából, ülnökökként résztvesznek az ő munkástársai, ugy el kell ismernünk, hogy az ügyvédi képviseletnek ezekben a perekben nincsen az a nagy gyakorlati jelentősége, mint a fontosabb bünperekben és a jelentékenyebb értékü polgári perekben.

Ezek a mérlegelések inditották a m. kir. állami munkásbiztositási hivatalt is arra, hogy egyes esetekben, az illető ügyvédek buzgó és helyes müködésének elismerése mellett is, részükre csak mérsékelt költséget állapitott meg.

Minthogy azonban ezek a perek kiadással egyáltalán nem és csak kevés időáldozattal járnak, az indokoltan szerényebb dijazás bizonyára nem fog akadályul szolgálni arra, hogy az ügyvédi kar eminens jogvédő és ellenőrző hivatását ezekben az ügyekben is a szükséges mérvig kifejtse. *Dr. Pap Géza,*
min. osztálytanácsos-biró.

Az 1907. évi XIX. t.-czikken alapuló peres ügyek.

Az 1907. évi julius hó elsejével életbelépett uj munkásbiztositási törvényünket, kivéve egynéhány részletkérdést, a magyar jogászközönség jórésze csak azokból a hirlapi vitákból és közlésekből ismeri, melyek általában a nagyközönség előtt is ismeretesek.

Most, hogy a törvény életbelépte óta majdnem két és fél év telt el, már látszanak is a keretek, melyeken belül az egyes vitás kérdések mozognak. Daczára a kezdetnek, elég tarka az élet e keretek közt, fontos érdeke tehát jogászközönségünknek, hogy eme kérdésekről tájékozódjék, annal is inkább, mert az e tekintetben fennálló hiányok egyre érezhetőbbé válnak.

Megerősiti eme állitásomat az Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztár nemrég nyilvánosságra hozott évi jelentése, mely a «Jogi ügyek» czim alatt egyebek közt a következőket mondja :*

«A törvény életbelépte után nemcsak a jogkereső érdekeltek, de a jogot kiszolgáltató birróságok is a törvény végrehajtásában tapasztalható késedelem és annak értelmezésére és alkalmazására irányitó befolyással biró rendeletek és utasitások hiánya miatt, a konkrét esetek elbirálásánál feltünően érezhető tájékozatlanságot és jogbizonytalanságot árultak el. . . .

Nem lehet feladatunk az, hogy jogerős birói itéletek felett utólagosan gyakoroljunk kritikát, csak általánosságban kell megállapitanunk azt, hogy különösen a törvény életbeléptét követő első időben annak mikénti magyarázata és értelmezése tekintetében maguk a birróságok is ingadozó és téves gyakorlatot teremtettek és általános jogbizonytalanság uralkodott.»

Tény az, hogy munkásbiztositási ügyekben ugy az eljáró birróságok mint az ügyvédek nagy része is erős tájékozatlanságot árultak el. Mert csak nehezen érthető az máskép meg, hogy egy nagyobb vidéki városban székelő kir. törvényszék polgári felebbezési tanácsának elnöke a tárgyalás alatt az Országos Pénztárt következetesen «országos betegsegélyző takarékpénztár»-nak nevezi. De megtörtént az is, hogy végzésben kapta az Országos Pénztár — ami sulyosabb elbirálás alá esik, hiszen verba volant scripta manent — egy búdapesti kir. járásbirróságtól a «takarékpénztár», sőt «részvénytársaság» elnevezést. Ezek a nem döntő fontosságu tények és jelentéktelen dolgok is magukon viselik annak jelét, hogy a tájékozatlanság nagy.

Nem egyszer megtörtént, hogy jónevü ügyvédek baleseti sérült ügyfeleik nevében a kerületi munkásbiztositó pénztárakat, vagy pedig a munkaadókat akarták kártéritési perrel megtámadni és halvány sejtelmük sem volt arról, hogy melyik is az a törvény, amely a balesetbiztositásról intézkedik és miként irja elő ez a kártalanitás iránti eljárást.

De lássunk a joggyakorlatból egy-két példát.

I. Az 1907 : XIX. tcz. 1. §-ának 14. pontja szerint az állami, törvényhatósági, községi és közalapitványi vállalatoknál, vagy hivatalokban alkalmazott tisztviselők betegség esetére biztositandók, ha évi fizetésük 2400 K-nál, illetve napidijuk 8 K-nál nem nagyobb, hacsak a törvény 10. §-a értelmében érvényben levő szolgálati rendtartás szerint részükre illetményeik betegség esetére 20 héten át ki nem járnak.

Ennél a pontnál több vitás eset merült fel. Ugyanis egyes hatóságok vitássá tevén a tisztviselők biztositási kötelezettségét, keresetükkel a per rendes utjára utasittattak. Daczára a törvény e pontra nézve fennálló világos rendelkezéseinek, az első fokon itélő kir. járásbirróságok eddigelé oly itéleteket hoztak, hogy a fenti tisztviselők biztositásra nem kötelezettek, mert a törvény csak az ipari és kereskedelmi vállalatoknál alkalmazott tisztviselők biztositási kötelezettségét kivánta kimondani, aminek határozott jele az, hogy a törvény czimében is csak az ipari és kereskedelmi alkalmazottak biztositásáról van szó. Hiába hivatkozott a pénztár képviselője a törvény határozott rendelkezéseire és arra, hogy annak a kérdésnek az eldöntésénél, hogy valamely törvénynek hatálya mily terjedelemmel bir, nem az illető törvény czime, hanem magában a törvény szövegében foglalt rendelkezések irányadók,* a birróság a felperes hatóság képviselőjének fenti, az indokolásba is bevett védekezését fogadta el, az itéletet tisztán erre alapitotta és nem vette tekintetbe a birróság azt sem, hogy a törvény 10. § a a biztositási kötelezettség alól való kivétel esetében határozottan érvényben levő szolgálati rendtartást kiván.

II. Az 1907 : XIX. tcz. kötelezően irja elő 12—14. §-aiban a biztositásra kötelezett, munkába be- és kilépő alkalmazottaknak nyolcz nap alatti be- és kijelentését és ugy rendelkezik, hogy ha a munkaadó a be- vagy kijelentést elmulasztja, az okozott kárt és az alkalmazottaknak a be-, illetőleg kijelentés előtt bekövetkezett betegségéből vagy balesetéből eredt költségeket megfizetni köteles. Megjegyzem még, hogy a pénztáraknak a be- és kijelentéshez füződő fontos pénzügyi és egyéb (statisztika) érdekei miatt a törvény 20. §-a kimondja, hogy a pénztárak jogositva vannak a bejelenteni elmulasztott adatokat a munkaadó költségére saját közegeik által a helyszinén felvétetni.

Ezek előrebocsátása után már most a felmerült peres ügyben, ahol a felperes pusztán a bejelentés elmulasztásából kifolyólag a mulasztó munkaadót a betegség, illetőleg baleset folytán felmerült költségben marasztalni kivánta, a törvény egyenes és világos rendelkezéseinek ellenére az eljáró birróság (a második esetnél pláne már törvényszék) oly itéletet hozott, hogy felperes pénztárt keresetével (a második esetben) részben elutasitotta, mert első esetben a bejelenteni elmulasztott adatokat a pénztár a törvény 20. §-a alapján hivatalból szerezvén be, a kijelentést is igy lett volna köteles eszközölni, második esetben : mert bár tényként megállapittatott ugyan a munkaadó mulasztása abból, hogy a baleset julius hó 19-én, a bejelentés pedig csak julius 30-án történt, mégis alperes a bejelentés és baleset napja közötti időre eső költségekben nem volt a törvény alapján marasztalandó.

Ime két konkrét eset a sok közül, állitásaim valóságának bizonyitására. De a tájékozatlanság maga még nem tenné türhetetlenné a helyzetet. Hiszen a nehézségek — gondoljuk — a gyakorlat és éleslátás folytán, melylyel a magyar jogászközönség bir, azonnal eltünnek, mihelyt biráink és ügyvédeink a törvényt megismerik, mire a konkrét eset eldöntésénél elég alkalom fog kinálkozni. Azonban éppen itt van a tévedés. A törvény életbelépte után, annak alkalmazására irányitó befolyással biró rendeletek, utasitások és a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal határozatainakk nagy száma nehézzé teszi biráink és ügyvédeink számára a tájékozódást még akkor is, ha a kerületi munkásbiztositó-pénztárak képviseletében megjelenő, különben talán tájékoztatott tisztviselők ily irányban hathatós müködést fejtenek is ki. Nem nehéz ezt megérteni akkor, ha figyelembe veszszük, hogy az 1907 : XIX. tcz. egyes szakaszai körül felmerülő vitás kérdések legnagyobb része a sommás eljárásban döntetik el, amidőn az eljáró birónak nincs igen sok ideje arra, hogy e kérdésekkel behatóbban foglalkozzék.

Az Országos Pénztárnak 1908. év végén közel 800 ezer tagja volt, amely szám azóta bizonyára tetemesen emelkedett s igy könnyü elképzelni, hogy sok sommás eljáráson kivül eldöntendő vitás kérdés is merült fel, melyekben, sokszor a felebbezés kizárásával, az 1907 : XIX. tcz. 158. §-a alapján szervezett választott birróságok döntenek végérvényesen.

A vázolt állapotok eredménye azután az, hogy az Országos Pénztár évi jelentésében** e birróságok müködéséről a következőkben nyilatkozik : «A választott birósági itéleteknek tanulmányozása során megállapitottuk nemcsak azt, hogy a birróságoknak gyakorlata felette ingadozó — ami az intézmény kezdetlegességénél s a törvénymagyarázat eddig kiforratlan voltánál fogva egészen természetes — hanem azt is, hogy a választott birróságok igen gyakran hoznak itéleteket, amelyek a legélesebb

* Az O. Mb. és Bb. P. első évi jelentése (1907—1908.) 48—49. oldal.

* Bővebben fejti ki a kérdést a m. kir. általános munkásbiztositási hivatal 534/1907. számu határozata. L. a «Munkásbiztositási Közlöny» 1907. évf. 75. számát.

** L. 50. és köv. oldal.

★

ellentétben vannak a törvénynyel, vagy a munkásbiztositási jogelvekkel s ezen esetek sulyosságát fokozza az a körülmény, hogy az ily esetek nagy részében a meghozott itélet a T. 167. §-ának 4. bekezdése folytán meg sem felebbezhető.»

Eme állitásának bizonyitására a bizonyitékoknak egész halmazát sorolja fel évi jelentésében az Országos Pénztár és kijelenti, hogy törvénymódositás esetén inditványt fog tenni, hogy minden választott birósági itéletet megfelebbezni lehessen.

A választott birósági ügyeket éppen ezért tovább nem kutatom, a vitás kérdéseket és törvénytelenségeket nem mutatom be, de mindezeket intő jelnek tartom arra, hogy jogászközönségünk minél előbb hozzáfogjon e kérdések tanulmányozásához és megvitatásához, nehogy azzal vádoltassunk, hogy az 1907 : XIX. tcz.-ben lefektetett eme fontos szocziálpolitikai intézményünket kifejlődésében gátoltuk. *Nagy Lajos.*

A csődeljárás keretén belül indult megtámadási pert a visszakövetelési igény elárverezése esetén az árverési vevő folytathatja-e ?

Ennek a lapnak a «Hiteljogi Dtár» melléklete 31. sz. a. közli a budapesti kir. tábla felülvizsgálati tanácsának azt a döntését, hogy abban az esetben, ha a tömeggondnok által meginditott megtámadási per folyama alatt ebben a perben visszaigényelt követelés a csődválasztmány felhatalmazása alapján birói árverésen eladatott, az árverési vevő, illetve ennek jogutóda jogositva van a tömeggondnok által a csődválasztmány felhatalmazása alapján inditott pert a csődeljárás megszüntére való tekintet nélkül folytatni. A kir. táblának ez az elvi jelentőségü döntése a hivatkozott mellékletben hozott indokoláson alapul, amelynek lényege, amint én azt kivettem, az, hogy a megtámadási per a csődhitelezők szempontjából czélját éri az által is, ha a hitelezők vagyoni érdeke, ami az elvont vagyon kárpótlásában kimerül, nem a megtámadott fél által, hanem harmadik személy által nyujtott ellenszolgáltatásban nyer kielégitést, amely ellenszolgáltatásért a követelés a csődhitelezők hozzájárulásával a harmadik személyre ruháztatik át, aki a csődhitelezők jogán a jogcselekmény hatálytalanitása helyett most már a szolgáltatást követelheti vissza s erre való jogát a tömegtől érvényesen megszerezte.

Ez az indokolás azonban szerény véleményem szerint nem megnyugtató.

Nem lehet abban megnyugodni a felsőbb bióság iránti tisztelet mellett sem, egyfelől azért, mert igaz ugyan, hogy a csődhitelezők vagyoni érdeke jogilag teljes kárpótlást nyer az által, ha a csődhitelezők arányalagos kielégitésére indult tömeg akár a megtámadott féltől, akár egy harmadik személy részéről visszakapja azt a vagyont, ami tőle a törvény ellenére elvonatott ; és igaz az is, hogy az, aki ekként a tömegből elvont vagyonért ellenszolgáltatást ad, a csődhitelezők hozzájárulásával a csődhitelezőknek jogaiba lép s igy a csődválasztmány felhatalmazása alapján inditott megtámadási pert az átruházott követelés érvényesithetése czéljából folytatni jogositott, azonban csak addig, amig a jogot átruházó hitelezőknek a közadós jogcselekményei tekintetében a megtámadhatáshoz való joga fennáll és épségben van, mert senki több jogot át nem ruházhat, mint amennyi joga éppen neki van.

Hogy a tábla döntését, illetve helyt nem állóságát megbirálhassuk, ismernünk kell a perbeli tényállást. Ez pedig a következő : a tömeggondnok a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján megtámadta a közadósnak a csődnyitást megelőzően hat hónapon belül teljesitett fizetését s kérte ezt a jogcselekményt a csődhitelezőkkel szemben hatálytalannak kimondani és a közadós által kifizetett összeget visszaitélni ; a per folyama alatt a tömeggondnok a választmány felhatalmazása alapján ezt a visszakövetelt követelést birói uton elárvereztette s az árverési vevő (engedményese) folytatta a megtámadási pert a követelés megitélése iránt, azonban az elsőbirósági itélet meghozatala előtt a csődeljárás a közadóssal szemben jogerősen megszüntettetett. A vitát a felek közt ezután a kereshetőségi jog képezte.

Vizsgáljuk most már ezt a tényállást közelebbről.

A csődtörvény 26. §-a szabályozza azt a kérdést, hogy a megtámadási pert a *csődeljárás keretén belül* ki érvényesitheti. Ezen szakasznak rendelkezése szerint arra rendszerint a tömeggondnok, kivételesen a választmány határozata alapján külön képviselő jogosult. Azonban ezeknek a joga sem *korlátlan*, hanem annak a csődtörvény 160. §-a szab korlátot, amidőn azt rendeli, hogy a megtámadást a felszámolási tárgyalás előtt a csődbiróságnak, az után pedig a csődválasztmánynak felhatalmazása alapján gyakorolhatják.

Igaz ugyan, hogy az adott esetben ez a törvényes feltétel fennforgott, de ez csak a tömeggondnok jogosultságát bizonyitja, azonban az árverési vevőnek a per folytatásához való jogosultságát megalapitani nem alkalmas.

Induljunk hát ki a kérdés eldönthetése végett a megtámadási per czéljából és annak anyagi tartalmából.

Ennek a pernek a czélja pedig az, hogy a közadósnak a csődtörvény 27—29. §-aiban részletezett jogcselekményei, vagyis a jogi következtetéssel biró akaratkijelentései, tényei és mulasztásai, amelyek által a csődhitelezők arányalagos kielégitésére rendelt vagyonból (tömegből) az ő kárositásukkal elvonatott, *nem abszolute, hanem csupán a csődhitelezőkkel szemben* joghatályylyal ne birjanak, mert hiszen ezek a jogcselekmények nem semmis és érvénytelen jogügyletek. A megtámadási jognak ebből a czéljából, ami fedi annak anyagi tartalmát is, kitünik az, hogy *kizárólag* csakis a csődhitelezőkkel szemben nem hatályosak a közadósnak szóban forgó jogcselekményei. Ebből pedig két következtetést lehet levonni.

Egyfelől azt, hogy a megtámadási jognak előfeltétele a csődnyitás, mert csak ez ad jogot a hitelezőknek ahhoz, hogy az arányalagos kielégitésükre rendelt, de a megkárositásukkal elvont vagyonra vonatkozó hatálytalanitást per utján is érvényesitsék.

Másfelől pedig az is következik, hogy a csődhitelezőknek ez a megtámadási joga a dolog természeténél fogva egyedül csak *addig nyerhet érvényesitést, amig csődhitelezők*, tehát a csődeljárás tartama alatt, mert rendelkezési joguk a csődtömeg (vagyon) felett is csak azalatt az idő alatt van, amig a csődeljárás folyik, ellenben a csődeljárás megszüntetése után a csődhitelezők a csődvagyon felett rendelkezési joggal már nem birnak, amint ez a csődtörvény 157. §-ának helyes értelmezéséből is kitünik. Ha pedig megszünik a csődhitelezőknek a csődvagyon felett való rendelkezési joga, akkor kétségtelenül elenyészik a csődvagyon visszaszerzését czélzó megtámadási joguk is.

Világos tehát az, hogy a megtámadási jognak nemcsak időbeli korlátozását, hanem anyagi érvényesithetésének is a határát a csődeljárás elrendelésének és megszüntetésének időpontja közé eső határidő képezi a csődhitelezők érdekében és jogán, a meghatalmazásán fellépő tömeggondnokkal szemben.

Kérdés már most, hogy alkalmazást nyerhet-e ez a jogszabály a fenti tényállás szerinti árverési vevővel szemben is?

Nézetem szerint nemcsak alkalmazást nyerhet, hanem azt alkalmazni is *kell.*

Egyrészt azért, mert a közadós megtámadható jogcselekményének a *csődhitelezőkkel szemben* való hatálytalanitása képezi a per főtárgyát, mig annak csupán *következménye* az, hogy az elvont csődvagyon a csődtörvény 33. §-a alapján visszakövetteltessék. Ennek a felfogásnak helyessége kitünik a most idézett törvényszakasznak félre nem magyarázható abból a rendelkezéséből, hogy «a csődtömegnek visszatéritendő az, ami a *megtámadható* jogcselekvény által a közadós vagyonából elidegenittetett.» Másrészt pedig azért, mert a hatálytalanitást szülő megtámadási jogot a csődtörvény 26. §-a alapján a tömeggondnok vagy külön képviselő a csődhitelezőknek csupán a csődeljárás megszüntetéséig adhatott felhatalmazása alapján addig érvényesitheti, amig a csődhitelezőknek a csődvagyon feletti rendelkezési joga épségben fennáll ; ebből pedig okszerűen következik az, hogy a tömeggondnok jogának megszüntével a visszakövetelési igény is ex lege megszünik.

A szóban forgó elvi döntés azonban szem elől téveszti nemcsak azt, hogy a csődhitelezőkkel szemben való hatálytalanitásnak a visszakövetelési igény csak következménye, amelyet a tömeggondnok is csak a megtámadási jog időbeli határán belül: a csőd tartama alatt érvényesithet, hanem azt is, hogy a megtámadási jognak — még ha a visszakövetelési igénynek ettől a jogi természetétől eltekintünk is — megszerzése egymagában nem szüli azt a perjogi hatást, hogy a megszerzett jog még akkor is

érvényesithető tovább, amikor az már időközben megszünt. Mert helyes ugyan az a kijelentés, hogy az árverési vevő a tömegtől érvényes jogot szerzett a visszakövetelési igénynek a megtámadási per folytatása utján leendő érvényesitéséhez, azonban figyelmen kivül hagyta azt az általa el nem döntött körülményt, hogy a jogot átruházó tömeggondnok, helyesebben a csődválasztmány megtámadási joga a csődeljárás megszüntetése folytán szintén megszünt s igy a jogutód több jogot gyakorolna a per folytatása által, mint amennyi a jogelődöt megillette. Nem éppen szerencsés az az indokolása sem, ami idevágónak látszik, hogy az árverési vevő a pert nem a csődhitelezők érdekében, azok kielégitése végett folytatja, amennyiben ez a kétségtelen körülmény az elenyészett jog felélesztésére nem vezethet, valamint a csődtörvény 159. §-ára való hivatkozás sem szerencsés, mert ez a törvényszakasz csak azt rendeli, hogy a tömeghez tartozó, de a csődvagyon felosztásáig nem, vagy nagy költséggel behajtható követelés értékesitése iránt csak akkor történik a törvénykezési rendtartás értelmében intézkedés, ha a többi vagyon már készpénzzé tétetett, s ez az érv az árverési vevőnek a megtámadási per folytatásához való jogát meg nem állapitja.

Mindezeknél az okoknál fogva szerintem a tömeggondnok jogán fellépő árverési vevő szerzett jogának is időbeli korlátját a csődnyitás és annak megszüntetése közé eső csődeljárás tartama képezvén, a szoban forgó visszakövetelési igény is csak addig érvényesitheti, amig a csőd meg nem szüntettetett, azután azonban a megtámadási pert már nem folytathatja, mert nincs kereshetőségi joga.

Dr. Borsitzky Imre,
kir. keresk. és váltótörvényszéki biró.

Kérdések a megtámadási per keretében.

Vitán kivül áll, hogy a csődtörvény 26. §-ára alapitott megtámadási jogot. a csődtörvény 160. §-ához képest a felszámolási határnap eltelte előtt a csődbiróságnak s azután a csődválasztmánynak felhatalmazása alapján a tömeggondnok, illetve a csődválasztmány által eczélból kirendelt külön képviselő érvényesiti.

Ebből kiindulva, érdekesnek tartom több oldalról megvilágitani azt az esetet, mikor a megtámadási jog alapjául szolgáló fizetés, mint vagyonérték, a csődeljárás során, a csődtörvény 159. és 160. §-a értelmében a csődválasztmány, illetve csődbiróság jóváhagyásával szabályszerüen értékesittetik, akár árverés, akár szabadkézből való eladás utján.

Kérdés merül fel ez esetnél oly irányban, hogy a tömeggondnok által folyamatba tett megtámadási per folytatható-e a vevő által, a tömeggondnok részéről a vételre utaló engedményezés folytán, vagy amennyiben az átruházás a megtámadási per megindítása előtt történt volna, vajjon az engedményes (a vevő) megindithatja-e saját nevében a megtámadási pert az engedményezés alapján?

Itt látszólagos ellentétbe jövünk a törvénynek fentebb vázolt tételével, amely tétel a megtámadási jog érvényesitését a tömeggondnok (külön képviselő) kezébe teszi.

Ez az ellentét csak látszólagos.

A budapesti kir. itélőtábla a lapunk jelen számához mellékelt Hiteljogi Döntvénytárban 31. sz. a. közölt esetben kimondta, hogy az engedményes harmadik személy az engedményezés alapján folytathatja saját nevében a megtámadási pert.

Arra nem nyilatkozott az itélőtábla, hogy tesz-e különbséget e tekintetben az, vajjon a csődeljárás folyamatban van-e még vagy nincs; de ez nem is lehet kérdéses. A megtámadási per czélja ugyanis nem más, mint hogy a csődvagyonból elvont érték a csődvagyonba visszaszereztessék: ebből kétségtelen, hogy ez a czél el lett érve azáltal, hogy a követelés ellenértéke a követelés megvásárlója által a csődtömegnek beszolgáltattatik. A követelés iránti jog ezzel a csődtömegről a vevőre háramolván át, ennek a jognak érvényesitését most már az uj tulajdonos eszközölheti. Ebből folyólag tehát, ha az átruházás és engedményezés a csődeljárás folyama alatt történt, már a csődben megszünt a csődvagyon képviseletének befolyása a megtámadási igény érvényesitésére s ez a jog az engedményest illeti. Ha pedig igy van ez a csődeljárás alatt, annál inkább a csőd megszünte után, mert itt nem a csődtörvény 26. §-ában körülirt megtámadási jog átruházásáról van szó, hanem a csődtörvény 33. §-án alapuló visszakövetelési igény érvényesitéséről, amely igény, mint vagyoni érték, átruházás tárgya lehet s mihelyt a törvényszerü uton átruháztatott, a vevő ennek a megszerzett igénynek érvényesitésétől el nem zárható azzal, hogy a megtámadási jogot csak a csődtömeg törvényszerü képviselete érvényesitheti.

Az itélőtábla, nézetem szerint helyesen, kimondta, hogy az engedményes saját nevében folytathatja a megtámadási pert. Ha ez a tétel áll, ugy ki kell mondani, hogy amennyiben az engedményezés a megtámadási per folyamatba tétele előtt történt, az engedményes saját nevében folyamatba is teheti a megtámadási pert.

Hogy a törvény mit ért az alatt a megszoritó intézkedés alatt, hogy a megtámadási jogot a tömeggondnok gyakorolja: azt nézetem szerint eldönti a csődtörvény 26. §-ának első bekezdésében foglalt az a meghatározása a megtámadási jog czéljának, hogy a közadós megtámadható jogcselekvényei a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanoknak nyilvánittassanak.

Az kétségtelen, hogy ily czélzattal a megtámadási jogot más, mint a tömeggondnok (külön képviselő) nem érvényesitheti; de a megtámadási jogot a megtámadható fizetés értékének visszatéritése, illetve kiadása iránt az átruházásból folyó engedmény alapján más harmadik személy is érvényesitheti.

A törvény tehát ezt nézetem szerint nem zárja ki, mert különben ki kellett volna zárnia a megtámadható fizetésekre vonatkozó igényeknek árverés vagy szabad kézből való eladás utján történő elidegenitését is, már pedig ezt a törvény nem tiltja. Minthogy pedig ez igények a csődtörvény 27. és következő §-ai alapján érvényesithetők csupán: kétségtelen, hogy a törvény a fentebb vázolt czélzattal járó megtámadási per viteléhez a jogot idegen egyéneknek is megengedte.

A csődeljárás alatt a csődválasztmány (esetleg csődbiróság) elrendelheti a megtámadási perek megszüntetését, illetve letételét; minthogy azonban a követelés átruházása folytán a per többé nem a csődtömeg érdekében folyik s a csődválasztmány (csődbiróság) az elidegenités jóváhagyása által a perről lemondott: a jóváhagyás perczében a csődválasztmánynak (csődbiróságnak) minden ingerenciája megszünt arra nézve, hogy a megtámadási per megszüntetését vagy letételét elrendelhesse s annak most már az engedményes az ura.

Szóba jöhet most már az, vajjon mi a jogállása az engedményesnek akkor, ha a megtámadott fizetés elfogadója (a közadós hitelezője) követelése erejéig végrehajtási zálogjogot szerzett a közadós vagyonára?

Kétségtelen, hogy a tömeg képviselete nemcsak a fizetést, de a végrehajtást is kénytelen megtámadni és hatálytalanittatni.

Ha ugyanis a tömeggondnok a végrehajtást nem támadja meg, ugy elismeri azt, hogy az alperes hitelező a végrehajtás folytán joghatályosan elégitette ki magát, minek az a következménye, hogy a tömeg ugyan a megtámadott fizetés értékét megkapja, de elveszti a közadósnak végrehajtásilag lefoglalt vagyonát, mert az alperes hitelező a hatálytalanitott fizetés folytán, a meg nem támadott végrehajtási joga alapján a lefoglalt vagyonból szerez kielégitést s igy a hitelező alperes ez esetben is elvonja a csődtömegből a közadósnak végrehajtásilag lefoglalt vagyonrészét: a megtámadási pernek tehát ily alakban értelme nem volna.

Meg kell tehát támadni a végrehajtást is, még az esetben is, ha a hitelező az utóbb megtámadott fizetésre utalva maga kérte a végrehajtás megszüntetését, mert ez a végrehajtást a csőddel szemben nem teszi hatálytalanná, mivel a fizetés folytán a végrehajtási jog önként megszünik s a fizetés hatálytalanitásával a hitelező által ujból felélesztheto.

A csődtömeg érdekében tehát nincs értelme annak, hogy csupán a fizetés támadtassék meg, mert ha erre kereset nem indittatnék, ugy a lefoglalt vagyonrész szabadul fel a zár alól s jut a tömegbe s igy ez esetben megint a meg nem támadott fizetés vonatik el a tömegből. A tömeggondnoknak tehát minden esetben meg kell támadnia a végrehajtást is, hogy biróilag mondhassa ki, miképp a végrehajtás a csődtörvény 27. §-a alapján hatálytalan.

Mi a jogállása már most ezzel szemben az engedményes harmadik személynek?

Nézetem szerint, ha a vevő a közadós által a hitelező kezéhez teljesitett fizetés értékének tulajdonát szerezte meg csupán, ugy a végrehajtás hatálytalanitása a tömeggondnok jogkörében marad;

ha ellenben a vevő a csődeljárás alatt a közadós tulajdonát képező, lefoglalt vagyonrészek tulajdonát is megszerezte, az esetben joga van a csődtörvény 27. és 33. §-aiban foglalt jogi alapon a végrehajtás megszüntetése iránt pert inditani vagy a tömeggondnok által a végrehajtás hatálytalanitása iránt megindított pert folytatni.

Végeredményében tehát nézetem az, hogy a megtámadási per érvényesitése nincs szükségképpen a tömeggondnok, illetve külön képviselő jogköréhez kötve, de az az engedményes által is gyakorolható.

Még csak egy idetartozó alaki kérdést kivánok tisztázni. Mily álláspontot foglaljon el a bíróság oly megtámadási keresettel szemben, mely nem terjeszkedik ki a végrehajtás hatálytalanitására is?

A gyakorlat különböző.

Volt eset, hogy a bíróság hivatalból észlelte ezt a kereseti hiányt s a keresetet ez okból elutasitotta. Máskor kifogás hiányában ezt az okot nem vette alapul a kereset elutasitására.

Viszont arról is lehetne beszélni, hogy a fizetés hatálytalanitására irányuló kérelemben benn értendő a végrehajtás hatálytalanitása iránti kérelem is.

Ez irányban a gyakorlatban ezt az utóbbi módot szeretném megvalósulva látni. Ez nem ütközik abba az elvbe, hogy a biró a felek kérelmén tul nem mehet, mert hisz a fentebb irt fejtegetés szerint a csődtömegre nézve egységes a fizetés és a végrehajtás hatálytalanitása, egyik a másik nélkül czéltalan a csődtömeg érdekét tekintve; önként értetik tehát, hogy ha a kereset az egyikre irányul: eo ipso kéri a másikat is, a bíróságnak pedig nem lehet czélja az, hogy csekély elnézés miatt a költséges pert alaki okokból döntse el.

Semmiesetre sem helyes szerintem a keresetnek ily esetben való elutasitása s a birónak, nézetem szerint, az volna hivatása, hogy az ellenbeszéd előterjesztése előtt tisztázza azt a kérdést: van-e végrehajtási jog s azt is megtámadja-e a felperes; ilyképp a kereset kiegészitése utján orvosolható a hiány.

Kuszka Géza,
budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró.

Jogirodalom.

A magánjog kézikönyve.

Ily czim alatt jelent meg a Grill-féle «Jogi zsebkönyvek gyüjteményé»-nek XIV. kötete dr. Lallosevits János kir. curiai biró és dr. Lányi Márton kir. itélőtáblai tanácsjegyző tollából. Ez a kötet is, mint a gyüjtemény megelőző számai, gyakorlati czéloknak vannak szánva. Ehhez képest a szerzők a magánjog irott jogszabályait, a joggyakorlatot és az elmélet eredményeit dolgozták fel.

Az irott jogszabályok közül a fontosabb magánjogi tárgyu törvények (házassági törvény, örökbefogadás, gyámi törvény és novella, birtokrendezési törvények, vaspályák felelőssége, örökösödési eljárás, végintézkedések alakja stb.) in extenso, számos magánjogi vonatkozásu törvény és rendelet pedig ügyes és megfelelő kivonatos ismertetésben közöltetnek. Az utóbbiak közül megemlitem a holttányilvánitási, a hitbizományi jogra vonatkozó anyagot.

A törvényes és rendeleti joganyagot megfelelően illusztrálja a hozzáfüzött, jól megválasztott judikatura; de a birói gyakorlat közlésének sulypontja nem erre, hanem az iratlan jog területére esik, amelyet a szerzők a legujabb korig terjedő, szerencsés kézzel megrostált judikaturában tükröztetnek vissza. Példaképpen utalok a kártéritési jognak gyakorlati nehézségekben bővelkedő matériájára, a házassági vagyonjog, a birtokvédelem, a szerencseszerződések, a vállalkozási és szolgálati szerződések, a törvényes öröklés fejezeteire.

Az elméleti kérdések megvitatását szerzők, feladatuk helyes felismerésével, munkájukból kizárták. Nem adják a kontroverz kérdéseket, de az uralkodó elmélet eredményeit ismertetik, anélkül, hogy az előadás menetét a könyv czéljától idegen irodalmi utalásokkal zavarnák. E tekintetben különösen kiemelendők a közszerzeményről, a szerződések általános tanairól, a köteles részről szóló fejezetek.

Magánjogunk nehezen kezelhető, szerte hulló, darabos anyagában első gyakorlati tájékoztatásul a derék kis munka kitünően meg fogja állani a helyét és a hozzá folyamodó praktikus jogász benne a magyar magánjog jó repertoriumát találja meg.

Dr. Lőw Lóránt.

Különfélék.

— **Tiz uj birói állás Budapesten.** Az ügyvédi karnak, a kereskedelmi és ipari köröknek és a jogi szaksajtónak felszólalásai a budapesti bíróságok siralmas helyzetének javitása iránt végre meghallgatásra találtak. Mint értesülünk, az igazságügyminiszter a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél, a pestvidéki törvényszéknél, valamint a fővárosi járásbíróságoknál összesen tiz uj bíróval kivánja szaporitani a létszámot. Ugy tudjuk, hogy ezen tiz birói állásból három a Curiához tanácsjegyzői szolgálatra berendelt birák kihelyezésével töltetik be, mig a többi hét állásra pályázat fog hirdettetni. Már most hangsulyozzuk, hogy ha nem akarja az igazságügyi kormány a mai bajokat perpetuálni, a munkára rátermett, igazán képes kiváló erőkkel töltse be ezen állásokat. El kell tekinteni a rangidősbség elvétől, amely már annyi bajt hozott az igazságszolgáltatásra és a jogkereső közönségre és egyes egyedül az arravalóságot, a képességet szabad irányadónak elfogadni a birói állások betöltésénél, annál is inkább, mert az automatikus előléptetésnek most divó rendszere mellett az anciennitás a bíróságoknál ugyis tulságosan nagymértékben érvényesül, az igazságszolgáltatásnak éppen nem előnyére.

— **Pongrácz Jenő kir. koronaügyész** eskütétele alkalmából hangsulyozta, hogy irányelve az *anyagi igazság* és a *törvény előtti jogegyenlőség lesz.* Szivből üdvözöljük e programmot és koronaügyészségünk nagyérdemü vezetőjét.

— **Politika és bíróság.** A kereskedelemügyi miniszter Iglón tartott programmbeszédje alkalmából, mint a lapok irják, a helybeli járásbíróság testületileg tisztelgett a képviselőjelölti körutat tevő miniszternél. Nem haladhatunk el ezen jelenség előtt szó nélkül, mert éppenséggel nem helyeselhetjük, hogy a bíróság mint testület, ilyenféle politikai jellegü tisztelgésekben részt vegyen. Különösen nem a képviselőválasztás idején.

A «tisztelgések» némely vidéken annyira tultengenek, hogy amikor egy grófi nagybirtokos nászutjáról kastélyába hazaérkezett, az üdvözlő küldöttségek között a járásbíróság is tisztelgett a fiatal párnál. A birák hódolása a földesurnál nem igen fér össze a független birói karakterrel.

— **Mikor a járásbiró szerepel bírósági szakértő gyanánt.** A kir. Curia 1908. 4447. számu határozatában egy törvényszéket oktatott ki, hogy szabálytalan az az eljárás, amelylyel a törvényszék egy járásbirót nevezett ki bírósági szakértőként és ebben a minőségben neki 50 K szakértői dijat állapitott meg. Ezt a figyelmeztetést egyébként a kir. Curia az illetékes kir. tábla elnökével is közölte.

— **A váltójog egységesitése** tárgyában Ausztria, Magyarország, Németország és Olaszország kiküldöttei Bécsben értekezletet tartanak. Ezen értekezlet czélja a junius hóban Hágában összeülő világkonferenczia előkészitése. E világkonferencziára eddig 38 állam jelentette be részvételét. A bécsi értekezleten a magyar igazságügyi és kereskedelmi kormányokat dr. Fodor Ármin kir. táblai biró, dr. Emich Gusztáv keresk. min. osztálytanácsos és dr. Sichermann Bernát kassai ügyvéd képviseli.

— **A birói kinevezések** lassusága miatt több felszólalást kaptunk. Egy ilyen levélből közöljük a következő részt: Fél esztendő óta nem töltötték be a VII. és VIII. fizetési osztályokban megürült birói és ügyészi állásokat. Az utolsó csoport-kinevezés tavaly augusztus hó 1-én jelent meg a hivatalos lapban. Azóta módjában volt az igazságügyi kormánynak, mely a minisztérium kebelében üresedésbe jött állások betöltéséről nagy buzgalommal gondoskodott és legujabban — az uj igaz ságügyminiszte

ellenjegyzése mellett — az összes czimzetes főügyészhelyettesi stallumokat is betöltötte, 1909. évi deczember hó 1-ig — amint az 1908-ban történt — az alsóbbfoku birói kinevezéseket is előkésziteni. Ehelyett érthetetlen okból és az 1908 : VI. tcz. intencziójának ellenére éppen az elsőbiróságoknál müködő 50—60 biró és ügyész helyi előléptetését késleltetik.

— **Miskolczon Jogászkör** alakult. Az egyesület működését meg is kezdette dr. Neumann Imre ügyvédnek «Az öröklési jog a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében» czim alatt 1910 február hó 3-án tartott felolvasásával. Február hó 10-én az egyesület vitatkozó ülést tart, melynek tárgya a következő kérdés megvitatása lesz : «Ha a BP. 23. § ának második bekezdése alapján egyesitett bünügyekben ugy a vádlott, mint a viszonvádlott bünösöknek mondattak ki, a magánvád képviseletével felmerült bünügyi költségek tárgyában hogyan kell intézkedni?» Előadó dr. Barta Jenő ügyvéd.

— **A tartási kötelezettség átszállásáról a Magyar Jogászegylet** legutóbb vitaestélyt rendezett. Az estét Borsitzky törvényszéki biró vezette be néhány gyakorlati jogeset bemutatásával. Utána dr. Meszlény Arthur egyetemi magántanár mint előadó ismertette a kérdést, vajjon megszünjön-e az eltartásra irányuló kötelezettség a kötelezett halálával, vagy pedig jogositva legyen-e a tartást az örökösöktől tovább is követelni az, akit az örökhagyó életében eltartott. A jelen jogban csak kivételesen száll át a tartás kötelezettsége az örökösre ; igy az elvált nő, a törvénytelen gyermek javára. A polgári törvénykönyv tervezete szintén ezen az álláspontón van. Előadó egyfelől a társadalmi követelményekre való utalással, másfelől régi jogunkból vett példákkal azt igyekezett kimutatni, hogy a tartásra szoruló azokat a rokonokat, akiket az örökhagyó maga is eltartani köteles volt, a polgári törvénykönyvnek magából a hagyatékból kellene eltartatnia olyként, hogy ez a tartás a hagyatékra mint teher nehezedjék. A kérdés körül élénk eszmecsere fejlődött ki, melyben Schwarz Gusztáv egyetemi tanár, Hevesi Illés, Gábor Gyula, Engel Zsigmond ügyvédek és Sándor Aladár kir. járásbiró vettek részt. Schwarz Gusztáv utalt arra, hogy ő már a törvényelőkészitő bizottságban is az előadóéval lényegében egyező álláspontot képviselt. Engel Zsigmond hangsulyozta, hogy a szoczialisztikus tudományos irány szempontjából az előadó javaslata érdemel elsőbbséget a tervezet álláspontja fölött azért, mert annak folytán a hagyaték legalább részben olyanoknak jut, akik arra rászorulnak s nem olyanoknak, akik azt meg nem érdemlik. Hevesi Illés a javaslat keresztülvitelének gyakorlati nehézségeit fejtegette, s annak oly megszoritását pártolta, hogy a tartás a hagyatékból csak ott járjon, ahol öröklési igénye a tartásra jogositottnak nincs.

— **«Ügyvédjelöltek Lapja»** czim alatt az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete kéthetenként megjelenő hivatalos közlönyt ad ki. Felelős szerkesztő : dr. Halász Gyula ügyvéd. Társszerkesztő : ifj. dr. Nagy Dezső. Segédszerkesztő : Markovits Rodion.

— **Az 1909. évi törvényczikkek.** A «Corpus Juris Hungarici» (Magyar Törvénytár) legujabb kötete a mult évben hozott és szentesitett törvények gyüjteményét adja Mint a jogi irodalmunkban páratlanul álló nagyszabásu vállalat többi köteteit, ezt is dr. Márkus Dezső, a m. kir. Curia kisegitő birája szerkesztette s látta el hő, tárgyias és minden fölmerülő kérdésre kiterjeszkedő jegyzetekkel. Minden törvényczikknél közli nemcsak a törvény szövegét, hanem a miniszteri indokolást s a képviselőház és főrendiház megfelelő bizottságainak jelentését is. A «Corpus Juris» e legujabb kötetét is a Franklin-Társulat adta ki ; ára füzve 12 K, kötve 15 K 60 fillér.

— **A magyar vallási jog és ferdeségei** czim alatt dr. Virágh Gyula budapesti ügyvéd közel 100 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. Kiindulási pontja, hogy a vallás kérdése a magánjogba tartozik, ha ugyan egyáltalán szabályozást igényel. Szerző kiterjeszkedik a gyermek törvényes vallásának kérdésére; tárgyalja a kérdést a jogtörténet, valamint a tételes jog szempontjából, figyelembe véve a polgári törvénykönyv tervezetét is. Szól a vallásváltoztatásról, a kötelező vallásoktatásról, ismerteti a külföldi jogállapotokat, fejtegeti a vallásnak az állam és társadalom szempontjából való szerepét és a vallás védelmét czélzó büntető intézkedéseket. Müve utolsó fejezetében beszél az uj vallásfelekezetek alkotásáról, a felekezetek ingatlan vagyon szerzésének korlátozásáról, az állam és az egyház közti viszonyról, az állam főfelügyeleti jogáról, a szekularizáczió kérdéséről, a jus placetiről, az alapitványok jogáról és felekezeti oktatásról. Szerző a teljes vallásszabadságnak hive, tehát álláspontja szerint a törvényhozás az egyes vallásfelekezetek belső életébe nem avatkozhatik, azokat anyagilag nem támogathatja és velük szemben az állam egyedül a főfelügyeleti jogát gyakorolhatja. A vallásfelekezet papjaiul mást, mint magyar állampolgárt nem szabad alkalmazni. Mint a mü rövid ismertetéséből is látszik, gazdag anyagot ölel fel és érdekesen világitja meg a tárgyalt nagyfontosságu kérdéseket.

— **A rendőri büntető eljárás és ügyviteli szabályzat** czim alatt dr. Vaday László székesfővárosi államrendőrségi kapitány igen hasznos kézikönyvet bocsájtott közre. A kihágási eljárás egyöntetü és modern jogfejlődésnek megfelelő alapokra való fektetése az 1901 : XX. tcz. rendelkezései alapján a belügyi és igazságügyi miniszterek által — a még érdekelt szakminiszteriumok részvétele mellett — két miniszteri rendelettel lett végrehajtva. A könyv tartalmazza a két miniszteri rendeletet, mindenütt a szakaszok után a szükséges magyarázatokkal. Ezenfelül a kézikönyv az eljárás során szükséges hatósági funkcziók ellátásához használható nyomtatványmintákat is tartalmazza az illető helyre besorozva. (Ráth Mór kiadása ; ára füzve 8 K, vászonkötésben 10 K.)

— **Magyar Pénzügyi Jog.** A pénzügyi törvényeinket összefoglaló munkák az ujabb törvényalkotások következtében elavultakká váltak. Törvényhozásunk ugyanis ujjáalkotta az összes egyenes adókat s ezekkel kapcsolatban megváltozott a közadók kezelése is. Az Ausztriával folytatott kiegyezési tárgyalásaink során uj megállapitások létesültek, amelyek lényegesen kihatnak egyenes adóinkra, fogyasztási adóinkra, az átutaló eljárásra és a vámokra is. Ezen teljesen uj anyagot kitünően feldolgozva nyujtja *Exner Kornél dr.* pénzügyminiszteri osztálytanácsos és egyetemi ny. rk. tanárnak most második kiadásban megjelent munkája. A pénzügyi törvények egész anyagát felölelő 600 oldalra terjedő könyv a legujabb törvények, rendeletek és elvi határozatok rendszeres feldolgozását tartalmazza. A joganyag elrendezésénél, feldolgozásánál és megértésénél világos és szabatos, a lényegest kiemeli, a fölösleges részletezéseket elhagyja, idézi a törvény szakaszait, az odavágó rendeleteket és elvi jelentőségü határozatokat. A munka a bevezető tanokat követő alkotmányjogi részében ismerteti a törvényhozás szerepét az államháztartásban ; azután az Ausztriával való viszonyunkat a pénzügyi téren és a pénzügy közösségét Horvát-Szlavonországokkal. Közigazgatásjogi részében a pénzügyi hatóságok és hivatalok szervezetét, hatáskörét és müködését, nemkülönben a törvényhatósági, városi és községi tisztviselők adóügyi feladatait tárgyalja, kiterjeszkedve a közadók kezelésére, valamint az adókivetésre és az adóbehajtásra is. Büntetőjogi részében a jövedéki büntetőjogot és eljárást adja elő. Állambevételi részében, mely a legterjedelmesebb, az összes egyenes adókat, fogyasztási adókat, állami egyedáruságokat, vámokat, illetékeket, dijakat, az államvagyont és az állami hitelügyet behatóan ismerteti. (Athenæum kiadása. Ára 12 K.)

— **Az egyke Baranyavármegyében.** Buday Dezső dr., Baranya vármegye aljegyzője, egyetemi magántanár, megirta az egyke történetét és összegyüjtötte adatait Baranyában, ahol az egyke a legelterjedtebb s ahol a törvényhatóság most már évek óta élénk figyelemmel kiséri népességének fogyását. Csak ebből a könyvből tudjuk meg, hogy a gyermektelenség Baranyában milyen imminens veszedelem ; van olyan község, ahol esztendőszámra egy születés sem esik s a hat éven aluli gyermekek száma, amely az egész országban a lakosság 17%-át teszi, Baranyában átlag 13%, a legtöbb községben pedig 10%-on is alul van. Szerző, aki az egy gyermekrendszert Franciaországban a helyszinen is tanulmányozta, most tapasztalatait s az egykéről eddig megirt czikkeit, ugy a vármegye hivatalos adatgyüjtéseinek eredményeit foglalta egy vaskos kötetbe. A hivatalos adatgyüjtéseket tartalmazó kötet kisebb különlenyomatban is megjelent.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A kinematograf joga.** Németországban felvettetett a kérdés, hogy a mozgófényképek bemutatásával foglalkozó vállalatok a szinházak kategoriájába sorozhatók-e és igy koncesszió kötelezettség alá tartoznak-e. Különösen rámutatnak arra, hogy

a fiatalság özönlik ezekhez az előadásokhoz és nem közömbös, hogy minő mutatványok azok, amelyeket a gyermekek oly erősen kultiválnak. Mindenesetre megtiltandó volna, hogy serdületlenek felnőtt kisérete nélkül a mozgófénykép-szinházba beengedtessenek.

— **A közkereseti társaság** egyik beltagjának a másik beltag ellen a társasági szerződés értelmében a társasági pénztárból teljesitendő fizetés át nem ruházható és igy végrehajtás alá nem is vonható követelés természetével bir. (Német birodalmi törvényszék 1909 deczember 4. 646/1908. szám. Das Recht, XIV. évfolyam, 2. szám.)

— **A szolgálatadó** megszegi a forgalomban megkövetelendő gondosságot megbizottjának kiválasztásánál, ha tudja, hogy a megbizott addigi munkájától kimerülve, nem rendelkezik az uj megbizás teljesitésére szükséges lélekjelenléttel és szellemi frissességgel. (Német birodalmi törvényszék 1909 deczember 2. 551/1908. sz. Das Recht XIV. évfolyam 2. szám.)

— **A nő szerepe a jogéletben.** Erről a kérdésről nagyérdekü felolvasást tartott dr. (iuris) Annie de Waal (Berlin). Tárgya alapos ismeretével szól bele a nő érvényesüléséért folyó küzdelembe. Nem az általános választói jog, hanem az anyagi jog javitása legyen — ugymond — a nők közvetlen törekvése. Jó házassági törvény, mely különös tekintettel van a vagyonjogra, sokkal hatékonyabb eszköz a nők védelmére és helyzetük javitására, mint a választói jog gyakorlása. Törvényismeretre van szüksége a nőnek, hogy a törvényadta jogokkal élni tudjon.

A biróságok előtt és az ügyvédek dolgozó szobáiban nyilhat mód a nők számára arra, hogy rést üssön a kemény, elmeszesedett formákon, amelyekkel szemben a nőnek az általános emberit kell képviselnie.

Mindez természetesen a nő jogi kiképzését tételezi fel. Ámde bizonyos foku jogi müveltségre nemcsak a joggal hivatásszerüen foglalkozó nőnek, hanem kivétel nélkül minden nőnek szüksége van; ugy, hogy a nőket oktató jogi tanfolyamok követelése felette aktuális. E jogi müveltségnek tapasztalat szerint igen hatékony közvetitői a nők által vezetett jogvédő hivatalok is, aminők Amerikában, Berlinben s Frankfurt a M.-ban létesültek, Hogy a berlini és frankfurti jogvédő hivatalok eredmény tekintetében az amerikaiak megett maradtak, arra vezetendő vissza, hogy mig az utóbbiak nővezetői a biróságok előtti képviselésre is jogosultak, a berlini és frankfurti hivatalokra csak az előkészités tartozik, az ügynek biróság előtti lebonyolitását már (férfi) ügyvédnek kell átengedniök.

A jogászilag kiképzett nők közremüködésének hiánya nagyon sokszor sajnosan érezhető, amint nem egyszer sinylik meg a hat éven aluli gyermekek, akiket szüleik elválása esetén a nevelés kivánalmaira való tekintet nélkül nemek szerint oszt meg a szülők közt a paragrafuson tul nem látó férfi biró. Az igazságszolgáltatásra nézve nagy érték rejlik a nő sajátságos felfogásában és egyéniségében.

Az ügyvédi pálya számos államban, mint 25 amerikai államban, Franczia-, Svédországban, Dániában, Kanadában és Ausztráliában, Genf és Zürich, kantonokban és Hollandiában nyitva is áll a nők előtt. S minthogy az ügyvédi kar a jog továbbfejlődésére állandó befolyást gyakorol, ily uton a jog fejlesztésében a nőknek is szerep jut.

Épp ily fontos a nőknek az itélkezésben való részeltetése is. A nő az itélkezés jogára teljesen megérett és mint laikus biró — de mint hivatásos biró is — pl. gyermekbiróságoknál nélkülözhetetlen. Azon nagy értékkel szemben, amelyet a nő sajátságos egyénisége az igazságszolgáltatásra nézve képviselne, ma már nem vehető komolyan a férfiak amaz ellenvetése, hogy a nőt idegrendszere a birói funkczióra képtelenné tenné. Mert aminthogy ideges férfiak sem illenek a birói székbe, azonképpen nem az ideges nőknek követeljük az igazságszolgáltatásban való közremüködés lehetővé tételét. Ezen hivatásba a nő éppugy beleszoknék, amint ma már számos más, felelősségteljes állást is sikerrel tölt be.

A legjelentősebb feladat a gyermekvédelem terén vár a társadalom munkájából részt kivánó nőre. A gyermekvédelem hatályossága feltétlenül megkivánja a gyámhatóság és büntetőbiró funkczióinak a gyermekbiró kezében való egyesitését, minthogy ez módot nyujt a büncselekmény és bünös lélektani megfigyelésére és arra, hogy a büntetést a nevelés eszközévé tegye. E hivatásra senki se alkalmasabb a nőnél. A gyermekbiróság s az önkéntes charitativ tevékenység, a gyermekvédő egyesületek együttmüködése szintugy elengedhetetlen feltétele az eredményes gyermekvédelemnek; ez együttmüködést is a nő közvetitheti leghatályosabban a bünöző gyermek előéletének, egyéniségének kipuhatolása, a gyermekre való felügyelet, gyámkodás által. Védőkként is sikerrel müködtek már nők gyermekbiróságok előtt.

Rámutat végül szerzőnő annak szükségességére, hogy a nők a törvénytelen gyermekek feletti gyámkodásban közremüködjenek. A férfit elfoglalják üzleti ügyei és saját családja, a gyámtiszt tehát nagy terhet ró reá. Éppen erre való tekintettel alakult Berlinben oly czélu egyesület, amelynek törvénytelen gyermekek személyes gondozásán kivül a gyermektartási perek vezetése különös feladata.

— **A szabad verseny korlátozása.** A vásár bérlője, hogy a szomszéd város vásárjának versenyét leküzdje, megállapodik a vásár egyik hentesével, hogy az a czikkeinek árát leszállitja, ha a szomszéd vásáron leszállitják; lehetőleg alkalmazkodik a konkurrensek áraihoz, de saját inicziativájára árleszállitást nem eszközöl. Ennek fejében a bérlő meghatározott kártérités fizetésére kötelezte magát. Mikor a hentes a kikötött kártéritést követelte, alperes azzal védekezett, hogy itt fontos élelmiczikkre vonatkozóan a szabad versenyt korlátozó megállapodásról van szó s erre jog nem alapitható. A franczia semmitőszék szerint a kérdéses szerződés nem irányul az élelmiczikkek árainak mesterséges felemelésére s igy semmisnek nem tekinthető.

— **A megbizott ügyleteinek érvényessége.** Egy franczia részvénytársaság vezetője titkos szerződést köt egy vállalkozóval, hogy az bizonyos áron meg fogja venni a részvénytársaság vagyonát s azzal közösen uj vállalatot alapitanak, melynek a régi társaság vezetője lesz a vezérigazgatója. A társaság vezetője hamis adatokkal félrevezeti a társaság közgyülését, amely elhatározza a felszámolást és felhatalmazza a vezetőt, hogy alacsony áron adja el a társaság vagyonát. A társasági vagyont az el is adja társának a titkos szerződésben meghatározott áron alul. A társaságnak ez a megállapodás tudomására jut, az ügyletet megtámadja. A franczia semmitőszék az ügyletet érvénytelennek mondja ki, mert a megbizott és harmadik személy között a megbizó terhére kötött megállapodás a megbizót nem köti.

A Magyar Jogászegylet f. évi február hó 12-én (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart a következő tárgysorozattal: 1. Dr. Balogh Jenő: Külföldi büntető javaslatok. (Bemutatás.) 2. Dr. Kovács Marczel aradi törvényszéki biró: Részletkérdések a polgári perrendtartás javaslatában (különösen: 93., 375., 413., 425., 427., 522. §§.). Vendégeket szivesen lát az egylet. Az ülés pontban hat órakor kezdődik.

Lehetőleg törvényszéki székhelyen, esetleg nagyobb forgalmu járásbiróság székhelyén, régóta fennálló ügyvédi irodát keresek átvételre. Ajánlatokat e lap kiadóhivatalába kérek «Iroda» jeligével. 13621

Budapesti, esetleg vidéki ügyvédi irodába irodavezetőnek vagy társul ajánlkozik fiatal ügyvéd, aki a fővárosban és a vidéken hosszabb ideig ügyvédjelölt volt; birja a német és tót nyelveket is és jártas a praxis minden ágában. Fizetés megállapodás szerint. Megkereséseket e lap kiadóhivatalába kér «Állandó munkatárs» jeligére. 13624

Márczius hó elsői belépésre irodámba ügyvédjelöltet keresek; a közelebbi feltételeket az érdeklődővel levélben tudatom, Rimaszombat, 1910 február 1. Molnár József, ügyvéd. 13625

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvenötödik évfolyam. 7. szám. Budapest, 1910 február 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A munkásbiztositási biráskodás első évének tanulságai. *Dr. Válgi Sándor*, a budapesti munkásbiztositási választott bíróság elnöke. — A csődmegtámadási jog átruházhatósága. *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvédtől. — A bíróságok tehermentesitéséről. *Jákó Imre* bozovicsi járásbirótól. — Az 1849-ki pestmegyei levéltári adalékok. *Ifj. Dombováry Géza* budapesti ügyvédtől. — Az utóajánlat kérdéséhez. *Dr. Gál Zoltántól.* — A belügyminiszter és a telekkönyv. *Sági János* keszthelyi telekkönyvvezető. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A munkásbiztositási biráskodás első évének tanulságai.

A munkásbiztositási választott bíróságok érdemleges itélkezési müködésük megkezdésétől fogva alig tekinthetnek vissza több, mint *egy évi* multra. Majdnem félévet vett igénybe a személyzet és tárgyi szükségletek biztositása, a birói orvosszakértők sorjegyzékének összeállitása, a megalakulás és az eljárási és ügyviteli szabályokban előirt időhöz és alakszerüségekhez kötött követelményeknek teljesitése. Kezdetben tisztázatlan kérdés volt még az is, hogy az egyes bíróságoknak területi hatáskörük mely vállalati s magánegyesületi pénztárakra terjed ki? A felebbezések eleinte felszereletlenül terjesztettek fel s az iratok beszerzése után jó időt vett igénybe, mig az ügyek kellő előkészités után tárgyalásra megértek.

E kezdeti nehézségek leküzdése után a budapesti választott bíróságnál is az ülések csak 1909. év elején szórványosan, utóbb mind gyakrabban kezdtek tartatni s az érdemi tevékenység intenzivebb felvételének eredményéül lehet tekinteni, hogy az elintézésre várt 895 peres ügyből az év végéig 535 ügy nyert befejezést és pedig ezek közül 329 érdemleges itélettel.*—**

A munkásbiztositási választott bíróságok életében eddig lefolyt aránylag rövid idő természetesen nem elegendő ahhoz, hogy a teljesen uj alapokra helyezett birói szervezet berendezésének és müködésének czélirányos s megfelelő volta kérdésében megállapodott vélemény alakulhasson ki. De már az eddigi tapasztalatok fényénél is oszladozni kezd az a szinte átláthatatlan homály, mely e bíróságok jövője felett müködésük megkezdésekor lebegett. Meg kell vallanom, hogy a berlini bíróságnál tett kedvező tapasztalataim ellenére is sok aggályom volt arra nézve, hogy ez az intézmény nálunk is beválik és életképes lesz-e; vajjon a jogtudó szakbiráknak a laikus ülnökökkel való együttmüködésük, viszonyainkhoz képest, áldást hozó eredményekre fog-e vezetni? És e kérdésre ma már igaz meggyőződéssel adhatok igenlő választ.

Egyrészt meggyőződést szereztem arról, hogy a munkások betegsegélyezési és baleseti kártalanitási ügyeiben a tanácsban együtt ülő munkaadó- s munkás-ülnökök élettapasztalataik révén a vitás kérdések tisztázásában értékes közreműködést fejtenek ki, másrészt látom azt a megnyugtató hatást, melyet az igénylő felekkel egy légkörben mozgó polgároknak az itélkezésben való részvételük ugy az érdekelt felekre, mint általában véve az egész munkásosztályra gyakorol. A szakbiró tevékenysége, igazságot kereső buzgalma nagyobb bizalomra s méltánylásra talál, ha a peres félnek szakmabeli társai nemcsak tanui, de részesei is a birói hatalom gyakorlásának.

És igazság szerint meg kell állapitanom azt a tényt, hogy ugy munkaadó-, mint munkás-ülnökeink itélkezési részvételében — mondhatom, kivétel nélkül — józan és értelmes felfogást, pártatlanságot, kielégitő mérsékletet és helyes szociális érzéket tapasztaltam. E tulajdonságok megfelelő higgadt elnöki irányitás mellett biztositékául szolgáltak a békés és eredményes együttmüködésnek. És még hozzávéve azt a bizalmat és megnyugvást, melyet a jogkereső közönség a még alig ismert bírósággal s annak itélkezésével szemben tanusit, ennek az intézménynek életképességéhez kétségem többé nem fér. Sőt meggyőződésem, hogy a modern korszellemmel feltartóztathatlanul alakuló jogfejlődés a hasonló alapon alkotott bíróságokat s azoknak hatáskörét más jogterületekre is ki fogja terjeszteni.

De e kedvező auspiciumok daczára a munkásbiztositási birói intézmény rendszerét, müködését mégis fejletlennek, tökéletességtől távol állónak tartom. Különösen a *választott bíróságok szervezete, hatásköre, jogállása — nem kielégitő.* Ezt az intézményt egy oly épülethez kell hasonlitanom, amelynek nyers falai még vakolatlanok, hézagai betömésre szorulnak; sőt az épület jövő szilárdsága érdekében annak egyes részeit nemcsak kiegésziteni, de az alapfalig lebontva ujjá épiteni volna szükséges.

E czikkem keretében nem czélom ugyan a munkásbiztositási birói rendszer rekonstrukciójának kérdését részletesen kifejteni s javaslattétel tárgyává tenni, mégis a szervezet s az anyagi és eljárási szabályok kirivóbb hiányaira rá kell mutatnom abból a czélból, hogy a munkásbiztositási választott bíróságokat védelembe vehessem azokkal a meglehetősen éles birálatokkal szemben, amelyekben azoknak kezdeti itélkezésük némely oldalról részesült.

A magyar munkásbiztositási bírósági rendszer tudvalevően német birodalmi mintára készült, azzal a lényegesebb eltéréssel, hogy az elsőfoku választott bíróságok élére közigazgatási hivatalnokok helyett — az elsőfoku bíróságokhoz kinevezett itélőbirák állittattak. Tekintve hazai közigazgatási hierarchiánknak más teendőkkel tulterheltségét és a magánjogi itélkezés gyakorlására kevésbé hivatott voltát, ez a megoldás helyes gyakorlati érzékre vall ugyan, de — sajnos — csorbát ütött a birói hatalom gyakorlásának a közigazgatástól elválasztása nagy elvén.

Mert a választott bíróságok felett álló, legfelsőbb munkásbiztositási forum: az állami munkásbiztositási hivatal ugyanazon szervezetben birói s egyszersmind közigazgatási organum. Ennek a hivatalnak birói osztálya a biztositási (adminisztrativ) alosztályoktól formailag van csak elkülönitve, tényleg mind a két osztály egységes vezetés alatt áll s a birói osztály állandó tagjai — kikre nézve a birói képesités elnyerése sem kötelező — ugy a birói, mint a biztositási osztályok teendőivel, vagyis egyrészt a biztositó pénztárak és tagjaik között felmerülő jogviták végleges eldöntésével, másrészt ugyanazoknak felügyeletével, ellenőrzésével, a biztositási ügyek szakszerü vezetésével és irányitásával egyidejüleg foglalkoznak.

Már most legnyomatékosabban hangsulyozom, hogy eddigi tapasztalataim révén teljes tisztelettel és legőszintébb elismeréssel kell meghajolnom, ama sziszifusi erőkifejtéssel, fáradhatatlansággal és nagy szellemi tőkék értékesitésével kifejtett nagyszabásu tevékenység előtt, melylyel az állami munkásbiztositási

* Ezek közül a pénztár határozatával szemben helybenhagyó 104, a félre kedvezőbb 225 volt.

** A folyamatban maradt 360 per nagyobb részben előkészités alatt állott, részben pedig tárgyalásra volt kitüzve.

hivatal alig elképzelhető nehézségek közepette magasrendü szocziális hivatását eddig betöltötte. És jóllehet a birói osztály elvi jelentőségü határozataival, konkrét döntéseivel nem mindenkor értek is egyet, elfogulatlanul meg kell állapitanom, hogy a hozott határozatok általában magas szinvonalon állanak, azokban mély tudás, birói bölcseség s a választott bíróságok független jogállásának teljes respektálása tükröződik vissza.

Mindazonáltal a fent hangsulyozott elvvel szembeállitva, aggályosnak találom, hogy a választott bíróságoknak birói képesitéssel biró és egyidejüleg rendes birói müködést is kifejtő vezető birái által elnöki hatáskörükben hozott határozatokat és elnöklésük alatt létrejött döntéseket olyan felsőbirói forum birálja felül és teszi megitélés tárgyává, melynek esetleg egyik tagja sem bir rendes birói képesitéssel és előszolgálattal. Ha ez a gyakorlatban nem is fog visszás eredményekre vezetni, mindenesetre szokatlan s a birói állás eddigi szinvonalával szemben nem előnyös helyzet, hogy a biró felett, — hacsak formai vonatkozásban is — közigazgatási forum áll. Másrészről figyelembe véve a munkásbiztositási perbeli igényeknek kétségbevonhatatlanul magánjogi természetü vonatkozásait, a judikatura irányitó elvéül a birói hatalom szupremácziáját állitanám fel. Miből folyólag a munkásbiztositási adminisztrácziő fejlődését attól különálló, független bíróságnak kellene irányitania, nem pedig forditva.

Ha arra az elvi álláspontra ma már alig lehetne vissza menni, hogy a munkásbiztositási választott bíróságok itélkezési tekintetben a rendes bíróságoknak rendeltessenek alá, elengedhetetlen elvi követelményül tekintem a munkásbiztositási hivatal birói osztályának a többi osztályoktól vezetés és ügyvitel tekintetében való szoros elkülönitését és teljes függetlenitését ; továbbá annak kimondását, hogy a birói osztály vezetője és az itélő tanácsok állandó tagjainak legalább egyike birói képesitéssel kell, hogy birjanak.*

Áttérve a munkásbiztositási választott** bíróságok szervezetére, csak helyeselhető, hogy elnökökül idősb, tapasztalt, kiváló birák alkalmaztassanak. A rendes perek helyébe lépett munkásbiztositási ügyek szakszerü előkészitése, letárgyalása sok türelmet kiván s közérdekek füződnek ahhoz, hogy a tanácsvezető birák tapasztalt, higgadt gondolkozásu, szocziális érzékü egyének legyenek.

Nagyon elhibázottnak tartom azonban azt a rendszert, mely szerint minden kerületi pénztár székhelyén választott bíróság szerveztetett és igy az ország területén összesen 96 választott bíróság állittatott fel.***

E rendszernek egyik hátrányos oldala, hogy a felállitott választott bíróságok tulnyomó részének elenyésző csekély az elfoglaltsága. Ugyanis a nem táblai székhelyeken szervezett bíróságoknak hatáskörük csak betegsegélyezési és nem állandó baleseti kártalanitási ügyekre terjed. Már most, különösen az állami munkásbiztositási hivatal birói tanácsainak 14. számu elvi határozatán alapuló gyakorlat kifejlődése óta, mely szerint az ideiglenes járadékot megállapitó vagy megtagadó pénztári határozatok elleni felebbezés ki van zárva, az emlitett bíróságoknak alig lesz dolguk, sőt lesznek olyanok, melyeknek évi ügyforgalmuk egy-két ügyön tul sem fog terjedni. Már most érdemes ezért külön birói apparatust fentartani?

A nagy deczentralizácziő következménye az is, hogy az elnökökül kinevezett birák a munkásbiráskodási ügykört csak mellékesen, rendes birói munkájuk mellett látják el. Már most igen téved az, aki azt hiszi, hogy a munkásbiztositási pereket — amugy beugorva — alkalomszerüleg jól el lehet intézni. A munkásbiztositási jog már eddig is terjedelmes s naponkint fejlődő joganyagra terjed ki. Annak helyes alkalmazása sok tanulással járó tudást, a rendes birói müködéstől több tekintetben eltérő különleges felfogást s állandó gyakorlatot igényel. Egy-két ügy alkalmából a munkásbiztositási jog szellemét megérteni s az anyagi s eljárási szabályok komplexumát megfelelőleg alkalmazni nem lehet. De a birák közismert elfoglaltsága sem engedi, hogy azok rendes teendőik mellett a választott bíróság ügyeinek is elég időt és tanulmányt szenteljenek.

E lapok mult heti számában két czikk keretében is idézve volt az országos pénztár évi jelentésében felhozott panasz, mely szerint a választott bíróságok joggyakorlata ingadozó és itéleteik a törvénynyel s a munkásbiztositási jogelvekkel sokszor éles ellentétben állanak.

Részemről ezt a kissé időelőtti birálatot csak részben találom helytállónak. Teljesen jogosult, sőt kivánatos, hogy az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó-pénztár, mint autonom testület, a választott bíróságok judikaturáját megfelelő alkalmakkor szóvá tegye s főleg elvi kérdésekben azok gyakorlatának téves irányait tárgyilagosan megjelölje.

De nem helyeselhetem, hogy a peres félként is érdekelt pénztár konkrét ügyekben hozott határozatokat állit egymással szembe, amikor még az is kérdéses, hogy melyik álláspontra alapitott felfogás állja meg helyét. S midőn a kezdetek kezdetén az egész vonalon a «Peccatur intra muros et extra» beismerése van helyén, nem is egészen igazságos egyoldalulag csakis az eltévedésekre reámutatni s az azokból levont következtetéseket általánositani.

Mindenesetre azonban megszivlelendő dolog, hogy a birói kar reputácziójának ártalmára szolgálható birói müködés mielőbb megszüntettessék. Mert az országos pénztár által idézett esetben előfordult tagadhatatlanul erős lapszusoknak oka, nézetem szerint, semmi egyéb, mint a vezető birák járatlansága. Ezt a bajt pedig rendszerváltoztatás nélkül orvosolni nem lehet.

Ezért éppen nekünk, biráknak, kell követelnünk, hogy a birói vendégszereplés intézményének mielőbb vége vettessék. Annyi választott bíróságot kell szervezni, ahányra megfelelő ügyforgalom lebonyolitása végett feltétlen szükség van. Ezek, mint szakbíróságok, álljanak feladatuk magaslatán. Az elnökökül alkalmazandó birák állása pedig necsak Budapesten, hanem mindenütt külön állásként szerveztessék ; a helyettes elnökök, ha a választott bíróságnál teljes elfoglaltságuk nem volna is, ne csak mellékesen, de elsősorban foglalkozzanak a munkásbiztositási ügykörrel.

Feltétlenül szükséges, hogy az ekkép összpontositandó munkásbiztositási bíróságok jogvégzett segédszemélyzettel is elláttassanak, nemcsak a jövő szukkreszczenczia érdekében, de azért is, mert az elnökök alárendelt fogalmazási teendőkkel nem terhelhetők.

A tanács tagjai számának háromra leszállitása aggály nélkül életbeléptethető volna.

Ha pedig az öttagu tanács rendszere tartatik fenn, megfontolandó, hogy nem volna-e helyes — osztrák mintára — két kinevezett tagot ülnökül alkalmazni, nyugalmazott tisztviselők és honorácziorok közül. Ezeknek több az idejük, mint a munkaadóknak és munkásoknak és az itélkezésben értékes s megbizható elem volna.

Hogy az ekképp rekonstruálandó választott bíróságok hivatásukat minden irányban méltóan tölthessék be, ennek egyéb feltételeit következő czikkemben szándékozom kifejteni.

Dr. Váli Sándor,
a budapesti munkásbiztositási választott bíróság elnöke.

* Ezzel szemben nem ismerem el helyt állónak a németországi mintára való hivatkozást, mert ott a választott birósági elnökökül alkalmazott közigazgatási tisztviselők jogállása s a birodalmi biztositó hivatalhoz való viszonyuk egészen eltérő a mi rendes biráink helyzetétől. Ott a birói elemnek nálunk visszatetsző inferioritása nem forog fenn.

** A «választott» jelző nézetem szerint nemcsak felesleges, de a valósággal is ellentétben áll, miután a bíróságnak nem valamennyi tagja választott.

*** A viszonyainkra nem alkalmazható német birodalmi minta helyett e tekintetben megfelelőbb lett volna az osztrák rendszert alapul venni, mely szerint csak a tartományi székhelyeken van, egész Ausztria területén, 7 munkásbiztositási bíróság. Az uj osztrák törvénytervezet a hatáskör kiterjesztésének következményeképp kivánja szaporitani a választott bíróságokat.

A csődmegtámadási jog átruházhatósága.

A budapesti kir. tábla, mint felülvizsgálati bíróság által (Hiteljogi Dtár IV. k. 31. eset) elfoglalt jogi álláspont szerint a megtámadási per tárgyát képező követelés átruházás tárgyát képezheti és az ekként folytatható megtámadási per czélja nem a hatálytalanitás, hanem a közadós által adott szolgáltatás visszakövetelése. A harmadik személy, akire a követelés átruháztatott, a pert a csőd befejezte után is saját személyében folytathatja.

Ezen, a kereskedelmi világra különös jelentőségü határozathoz a «Jogtudományi Közlöny» legutóbbi számában a budapesti kir.

kereskedelmi és váltótörvényszék két birája kommentárt füzött. Czikkirók egyetértenek a táblai határozattal az átruházhatóság kérdésében, melyet a Cst. 159. §-a nem tilalmazván, a tömeghez tartozó, megtámadás utján kereshető követelés is értékesithető. De mig Borsitzky biró ur szerint ezen pert a harmadik személy a nemo plus juris elvénél fogva csak addig jogosult folytatni, mig tehát a csőd meg nem szünt, amig a csődhitelezők rendelkezése tart, s a csőd megszüntével a folyamatban levő per ex lege megszünik, addig Kuszka biró ur az erészt ellentétes táblai álláspontot, mely a pert a csőd befejezte után folytathatónak mondja, nemcsak hogy magáévá teszi, hanem azzal is bővíti, hogy az engedményes jogát a per folytathatásán felül, a perek folyamatba tételére, megindithatására is kiterjeszti. De kiterjeszti azzal is, hogy mig a tábla szerint az engedményes által folytatható per kizárólag visszakövetelésre irányul, mig a hatálytalanitásról többé nem lehet szó, addig Kuszka biró ur szerint, ha az ellenszolgáltatás végrehajtási zálogjog alapján adatott, az ellenszolgáltatás visszakövetelésén felül hatálytalanitási per folytatható a zálogjog megszüntetésére.

Ezen ellentétes álláspontok közül az utóbbi a legradikálisabb, legkövetkezetesebb s álláspontja éppen folyik a már elfogadott felfogásból. Ha megadjuk az engedményes harmadik személynek a jogot a tömeggondnok által felhatalmazás alapján megindított per folytatására, jogi anomália áll be, ha a per a csődnyitással kell, hogy befejeződjék. A harmadik joghatályosan megszerezte a követelést, megszerezte a kereshetőségi jogot, költségeskedik a per folytatásával, de követelését még sem érvényesitheti, mert a csőd megszüntével ipso facto a per is, az érvényesités eszköze is megszünik.

Vannak ugyan kötelmek, melyektől a jog a kereshetőséget megtagadja de a kötelem, melyre nézve a felperességi jog érvényesen és joghatályosan megszereztetett, s mely a további érvényesithetésre ruháztatott át (csődtörvény 159. §-a szerint a tömeg az ily követelést nehézkes behajtás okából ruházza át másra, ki inkább ér rá a követelés behajtásával bibelődni), ezen materiális érdekkel össze van szőve, a vételnek gazdasági causáját az érvényesithetés képezte, attól meg nem fosztható.

Ha a tábla abból indul ki, hogy a megtámadás alapját képező követelés átruházás tárgyát képezheti és ezen czélból a felperességet a csőd megszünte utáni időre is fentartja — hiszen különben az engedményes érvényesithetlen jogot szerzett volna meg — azon jogi formula, hogy a czélt elért megtámadás, hatálytalanitás helyébe a «szolgáltatás visszakövetelése» lép, nem kielégitő, mert mint Kuszka biró ur is kifejtette, a szolgáltatás visszakövetelése esetében a végrehajtási zálogjog, melylyel a követelés biztositva volt, a csődtörvény 34. §-a értelmében feléled ; a foglaltató hitelező a zálogjog épségben maradása esetében, az eljárást folytathatná, sőt kielégitéshez juthatna. Ennek elkerülése végett a végrehajtási zálogjog hatálytalanitását, megtámadási pert meg kell engedni az engedményes harmadik személy javára is.

Oda jutottunk tehát, hogy a tábla határozatának alapul vétele mellett a csődmegtámadási jog átruházás tárgyát képezheti, habár az emlitett határozatban maga a tábla is azon álláspontonvan, hogy az átruházás folytán többé nem lehet szó a jogcselekménynek hatálytalanitásáról.

Ezen kérdés tisztázása rendkivül fontosságu, mert a gyakorlati életben, a kereskedelemben előforduló nagyszámu csődöknél nem lehet közömbös dolog, hogy a csődmegtámadással hatálytalanitható követelés a megtámadás iránt folyamatba tett per stádiumában átruházható-e (tábla), ezen átruházás csakis a csőd tartamára képezi a bíróság előtti itélkezés anyagát (Borsitzky), avagy átruházható-e maga a hatálytalanitható, nem peresitett követelés, sőt a megtámadási jog (Kuszka)?

Borsitzky biró ur nem tekinti vitásnak a peresitett követelés átruházhatóságát, s midőn ekkép az átruházhatóságot elismeri, elismerni kénytelen a tábla állásfoglalását a per folytathatására. Helyes eredményre csak azon részben jut, hogy a csőd megszüntén tul ilyen per folytatása — ha az mint visszakövetelési per is folyik — a csődeljárással ellenkezik.

De ezen helyes eredményre csakis ugy jutunk, ha az átruházhatóság kérdését vizsgáljuk, magát az átruházhatóságot tilalmazzuk, mert különben a csőd megszünte — bármily helyes és a csődtörvény rendelkezéseiből és szelleméből levont is legyen a fejtegetés s annak eredménye — a pert meg nem szüntetheti, az érvényesithető kötelemtől az érvényesités meg nem tagadható.

Hanem ellenkezőleg, amennyiben elfogadjuk a helytelen kiindulási pontot, az átruházhatóság megengedését, ugy arra a következtetésre kell jutnunk, amelyet a tábla elfoglalt, azaz a csőd megszüntén tuli perelhetőséget, sőt el kell fogadnunk a Kuszka biró ur által levezetett csődmegtámadási jognak átruházhatóságát.

Ezzel pedig, a következetesség utján haladva, ad absurdum jutottunk, midőn a csődeljárás által feltételezett, a csődhöz kötött, a per conditio creditorum elvének keresztülvitelére alapitott sui generis igényt közforgalmu követeléssé tettük. S a gyakorlati élet, a kereskedelem szempontjából oda jutottunk, hogy a hitelező, kinek bíróilag megitélt követelése nyert kiegyenlitést, árverési vevőknek lesz kiszolgáltatva, kik az ilyen, mindig bizonytalan és kétes értékü követeléseket olcsón megszerzik a tömegtől, állandó bizonytalanságban tartják a hitelezőket.

Az ilyen árverési vevők rendszerint kétes existenciák, kik a pert saját nevük alatt csak akkor folytatják, ha veszitenivalójuk nincs, ha semmiféle költségkövetelés rajtuk be nem hajtható. Ha pedig a költségtartozásra jók volnának, ugy eleve gondoskodnak «Strohmann»-ról, ki a követelés érvényesitésénél felperesként szerepel.

Az árverési vevő a per tárgyának csak csekély hányadát fizette meg, veszitenivalója nincs ; az ily perek a tömeggondnok által folytatott megtámadási pereknél sürübben is fognának előfordulni. A hitelező pedig mindig veszit ; veszit még akkor is, midőn a pert megnyerte, mert saját ügyvédje költségeit lesz kénytelen megfizetni.

Mindez pedig azért, hogy az összhitelezők látszólag csekély tömeghez jussanak. Tehát azok érdekében történik e transakczió, kik legjobban fájlalhatják a követelések átruházhatóságát.

A mostani csődeljárás sivár és vigasztalan képét az átruházhatóság kérdésében elfoglalt eme álláspont csak növeli, anélkül, hogy az összhitelezők végeredményben bármit is nyerjenek.

Amig a tömeggondnoknak kilátása van, hogy a tömeget gyarapitsa, ő a pereket lefolytatja, a követeléseket behajtja. Csak az igazán jóhiszemü hitelezők, kik a tömeggondnokkal egyezségre lépni nem hajlandók és inkább a pernek néznek elébe, lesznek az árverési vevőknek kiszolgáltatva.

A kereskedelmi szempont e kérdés megoldásánál nem hagyható figyelmen kivül. Hiszen a csődtörvény a kereskedőknek, a hitelezőknek érdekét van hivatva szolgálni ; legkevesebb szolgálatot teszünk a hitelezőknek akkor, ha a csődmegtámadásoknak a gyakorlatban ellenük irányuló tendencziáját fokozzuk.

De jogi alapon sem vezethető le az átruházhatóság.

A csődtörvény legkevésbbé sem foglalt állást az átruházhatóság javára, midőn a 159. §-ban, a tömeghez tartozó bármiféle követelést, mely nehezen hajtható be, értékesithetőnek mond. Ezen §. szerint a nehezen behajtható vagy egyáltalán be nem hajtható követelések értékesithetők, csakhogy a csődtörvény 26. és következő §-aiban szabályozott megtámadással hatálytalanitott jogcselekményekkel elidegenitett vagyon visszatéritése (33. §.) iránti igény ide nem sorolható.

A csődtörvény 159. §-a a tömeghez tartozó be nem hajtható követelésekről intézkedik.

Be nem hajtható vagy nagyobb költséggel behajtható követelés az olyan, mely a végrehajtási stádiumban sikertelenül vagy csekély sikerrel biztat. Az adós rosszaságán, jóságán mulik e kérdés és feltételezi, hogy a behajtás megkiséreltetett, vagy nagyobb költséggel volna megkisérelhető. A követelés behajtás alá csak az itéleti megállapitás után kerülhet, addig lehet szó érvényesitésről, peresitésről, de nem behajtásról.

De ettől el is tekintve, a csődtörvény 159. §-a alapján értékesitésről (önkényes vagy birói eladás) azért sem lehet szó, mert a megtámadható cselekvényekből eredő visszatéritési igény (33. §.) még nem követelése a tömegnek.

A közadós jogcselekvényei érvényesek ; csak akkor hatálytalanok a csődhitelezőkkel szemben, ha és amennyiben a tömeggondnok vagy külön képviselő által a törvényben megállapitott időben és előfeltételek mellett megtámadtatván, birói itélet a közadós vagyonából elidegenitett részt visszatéritteti.

Helyes azon argumentáczió (Borsitzky), hogy a per tárgya hatálytalanitásra irányul és csak következményében irányul a

*

33. §. szerinti visszakövetelésre. Csakhogy mindaddig, mig a bíróság itélete a közadós jogcselekvényét nem hatálytalanitja, azaz mindaddig, amig a közadós jogcselekvénye hatályos, a tömegnek nincs követelése, nem ruházhat át oly követelést, amely nincs.

Igaz ugyan, hogy a közforgalomban a remélt dolog, a res sperata is átruházható csakhogy a csődtörvény 159. §-a már létező követelésről beszél, mely a tömegben foglaltatik, mely a tömegvagyon alkatrésze, ilyennek pedig a legtágabb értelmezés szerint a csak keletkezendő követelés nem tekinthető.

Tovább menve, az ilyen követelés megszülemléséhez, létrejöttéhez megkivántatik: 1. a közadósnak a csődnyitás előtt keletkezett, a hitelezők megkárositására irányuló, vagy a fizetés megszüntetés jegyében és tudomása alatt stb. keletkezett (27., 28., 29. §§.) jogcselekvénye; 2. birósági vagy választmányi felhatalmazás; 3. tömeggondnoki vagy külön képviselői felperesség; 4. meghatározott alak, azaz kereset vagy kifogás; 5. hatálytalanitást kimondó itélet.

Mindezek fenforgása után téritendő vissza az, ami megtámadható jogcselekvény által a közadós vagyonából elidegenittetett; csak ezután követelheti a tömeg vissza az elidegenitett vagyonértéket, csak ekkor van a tömegnek követelése, melyet többékevésbbé behajthat és amely követelés behajthatatlansága esetében volna a csődtörvény 159. §-a alkalmazható.

De ha a csődtörvény 159. §-ától teljesen eltekintünk, akkor is az általános szabályok alkalmazása, a csődtörvény 26. és köv. §-ai figyelembevétele mellett sem volna a folyamatba tett perben a felperességi jog átruházható.

A felperességet a csődtörvény 26. §-a taxative felsorolja, megállapitván a csődhitelezők beavatkozási jogát.

Felperesként kizárólag a tömeggondnok, illetve a kirendelt külön képviselő járhat el, kik a táblai itélet indokolása szerint is, a csőd befejezéséig indithatnak és folytathatnak a tömeg érdekében pereket.

Ebből azonban nemcsak az következik, amire Borsitzky biró ur czikkében konkludál, hogy a harmadik személy által — átruházás esetében — folytatható per ugyancsak véget ér a csőddel, hanem következik direkte az átruházhatóság kizárása. Ha a per főczélja és főtárgya a jogcselekmény hatálytalanitása (emlitett czikk) és csak ennek következménye a visszatéritás, ugy kétségtelen, hogy amennyiben a táblai indokolás szerint az átruházás folytán a jogcselekménynek a már kielégitett hitelezők irányában való hatálytalanitása a megtámadási per folytatásának a czélja nem lehet, a megtámadási per tárgy nélkül marad, a megtámadási mint sui generis per, véget ért s beszüntetendő.

Ha a bíróság a táblai itélet értelmében nem mondhatja ki s illetve nem mondja ki a hatálytalanitást, az adós jogcselekménye hatályos maradt s a hitelező e hatályos jogcselekmény folytán a csődhitelezőkkel szemben megtámadható nem lévén, visszatéritési kötelezettsége nem állott be. Lévén a perben a hatálytalanitás a prius, a visszatéritési kötelezettség a posterius.

A kérdésnek olyaténkénti megoldása, mely a csődmegtámadási jog átruházhatlanságára vezet, a kereskedők érdekének is szolgál s abban az érdekelt körök is legkönnyebben megnyugodhatnának.

Dr. Bernhard Miksa,
budapesti ügyvéd.

A bíróságok tehermentesitéséről.

A «Jogtudományi Közlöny»-ben több izben találkoztunk a birói ügyvitel reformjára vonatkozó czikkekkel.

Ebből az örvendetes tényből, különösen mivel köztudomás szerint illetékes körök is foglalkoznak a kérdéssel, arra lehet következtetni, hogy a biró előbb-utóbb valódi hivatásának szentelheti idejét és tehetségét és továbbképzését eredményesebben eszközölheti.

Nem ismeretes, hogy mily irányban folynak az előtanulmányozások, de a «Jogtudományi Közlöny»-ben eddig megjelent czikkek tulnyomó részben a jegyzők érdemlegesebb foglalkoztatásában látják a czélt elérhetőnek.

Itt az a kérdés tolul előtérbe: lesz-e minden bíróságnál jegyző, mert most nincs. S ha a jegyző több munkát kap, mint eddig — még ha a jegyzőkönyvvezetéstől felszabadul is — ahol most nincs, oda ezután sem jut. Már pedig személyszaporitás a jegyzői karban különösen az érdekelt jegyzőkre tekintettel sem kivánatos.

Tehát nem a kisebb vagy nagyobb fontosságu birói intézkedések teljesitésének a bíróról a jegyzőre való átháritásával, hanem a jogi tudást nem feltételező teendőknek a bíróságról való levétele utján kell a czélhoz vezető utat keresnünk; tekintet nélkül arra, hogy van-e jegyző vagy nincs.

Ez a könnyitési mód tenné lehetővé, hogy a jegyzői előkészitő szolgálat, a már képesitett jegyző kiképzésében még mutatkozó hézagok pótlása és a biró elméleti és gyakorlati továbbképzése a kivánt eredménynyel járjon.

A birósági jegyző legyen továbbra is segitő-munkatársa a birónak; mert csak igy szerezheti meg azt a gyakorlatot és ez által azt az önállóságot, amelyre mint birónak szüksége lesz. De ennek eléréséhez nem szükséges az, hogy telekkönyvi s végrehajtási kérvényeket vagy hasonló apróságokat intézzen el önállóan.

Magát a tehermentesitést csak törvény utján gyökeres reform életbeléptetése után, a vonatkozó törvények megfelelő módositása által kellene keresztül vinni. Ehhez járulna természetesen a megfelelő ügyviteli és eljárási rendeletek módositása is.

A csak rendeleti uton elérhető ügyviteli könnyités olyan csekély foku lehetne, hogy azzal kár lenne az időt vesztegetni s félő, hogy ez a gyökeres, általános reform elodázását eredményezné.

De lássuk az egyes szakokat.

I. *Telekkönyv.* A telekkönyvi iktatóba beérkező kérvényeket s megkereséseket a telekkönyvvezető (foganatositó személyzet) telekkönyvi akadály nem létében, ami hogy nem forog-e fenn, másik társával együttesen (együttes szemle) állapitaná meg. foganatositaná.

A legtöbb esetben ugyis a telekkönyvvezető szemléje után dolgozik a biró. A foganatositás megtörténtéről, nagyjában a mostani végzésnek megfelelő tartalmu «értesitést» adna ki a telekkönyvvezető, ugyanazoknak, akik most a végzés kiadásával nyernek értesülést. A foganatositás ellen az értesités vételétől számitott nyolcz (15) nap alatt előterjesztés lenne beadható. Ezt már, valamint a foganatositó által aggályosnak jelzett beadványt, ha foganatosithatónak szintén nem tartja, a kijelölt biró látná el jogorvoslattal megtámadható határozattal.

Az árverési kérvénytől a sorrend megállapitásáig szintén biró intézkednék. A kifizetés a végrehajtási törvény szerint most is a közjegyző dolga volna.

A nagyobb garanczia tekintetéből foganatositás alapjául csak minősitett egyének által készitett és ellenjegyzett telekkönyvi kérvények lennének elfogadhatók.

II. *Hagyaték.* A hagyatéki tárgyalást megelőző birói intézkedéseket közjegyző teljesithetné. A hagyatéki tárgyalás befejezése után törvényszerü egyezség esetén az ingatlanok tulajdonjogának bekebelezése, vagy a közjegyző, vagy a gyámhatóság megkeresése alapján lenne foganatositva. Egyezség hiányában a bíróság dönthetne. A dijakat az eljáró közegek, felszámitás alapján felvehetnék a felektől.

III. *Csődeljárás.* A csődnyitási határozat kivételével s nem érintve a peres eljárásra vonatkozó kérdéseket, teljesen közjegyzőre lehetne bizni a csőd lebonyolitását.

IV. *A czégügyeket* szintén közjegyző látná el.

V. *Váltó.* A fizetés hiánya miatt felvett óvásba az óvatoló az összes váltókötelezettekhez a fizetés teljesitésére vonatkozó felhivást is intézne s már ez ellen lenne beadandó a netáni kifogás.

Tehát minden váltó óvatolva lenne fizetés hiánya esetében. A kifogással meg nem támadott óvásnak fizetésre felhivó része végrehajtható okiratot képezne.

A végrehajtható okirattal jelentkező kellően igazolt érdekelt fél vagy meghatalmazottja kérelmére, a birósági végrehajtó minden további meghagyás nélkül foganatosithatná a végrehajtást. Itt megjegyzem, hogy az ingó végrehajtási kérvény általában mellőzendő lenne.

VI. *Peres eljárás.* Itt már alig akad kiküszöbölhető vagy más közegekre bizható teendő. A most szóval is kihirdethető sommás eljárás utján hozott itéletek rendelkező része kihirdetés előtt irásba foglalandó volna ugyan, de csak akkor kellene irásba foglalni az indokolást is, ha a fél nyolcz nap alatt bejelentené,

hogy jogorvoslattal akar élni; s ez esetben az indokolással együtt kikézbesitendő lenne az itélet. A felebbviteli hatósághoz csak a részletesen kidolgozott s indokolt jogorvoslati beadvány benyujtása után lenne az ügy felterjesztendő.

XI. *Pertár.* Itt még jegyzőt sem kellene alkalmazni. Kezelő tisztviselő vagy kizárólag, vagy egyéb teendők végzése mellett — ahogy az elfoglaltság mértéke engedné — elvégezhetné a pertárnoki teendőket.

Ezeken kivül jöhetnének még az ügyviteli egyszerüsitések is.

Egyébként a járásbiróságnál alkalmazásban levő lajstromrendszerrel kapcsolatos ügyvitel rendelkezéseihez képest a kezelők kisebb fogalmazványtervezeteket ugy is kötelesek készitени.

VII. *Hivatalvezetés.* A hivatalfőnökök és a birák felmentendők mindennemü kezelési teendő és statisztika vezetése alól. A törvényszéknek megvan az irodaigazgatója: a járásbiró mellé egy számvivő tisztviselő kellene számviteli szaki képesitéssel.

A büntető ügyekben kiszabott pénzbüntetések most is minden hónapban az adóhivatalba szállitandók. Ezeket is nyilvántarthatná, behajthatná, vagy leirhatná az adóhivatal a közlendő határozatok alapján

VIII. *Közjegyző.* Amint a fentiekből kitünik, minden járásbirósági székhelyre közjegyzői állást kellene rendszeresiteni. A közjegyző a biróságnál hivatalos helyiséget is kapna s a biráskodással kapcsolatos iratait a bíróság irattározná el. Ügyvitelét a törvényszéki elnök vizsgálná meg.

Jákó Imre,
bozovicsi járásbiró.

Az 1849-iki pestmegyei levéltári adalékok.

Hogy mekkora hiba jogászaink és történészeink részéről a megyei levéltáraknak elhanyagolása, annak igazolására hivatkozunk az általunk most talált 1849. évi pestmegyei levéltári adalékokra:

1849-ben a megye területén három törvényszék itél: Pest, Kecskemét és Kalocsa. E törvényszékek hatásköre alá nem eső kisebb ügyekben (policziális kihágásokban) a megyebeli községek tanácsai és a megyének 17 kerületi főszolgabirája itélt. A törvényszéki elnököt a pestkerületi főispán nevezte ki. A közbirák 2 forint napidijat huztak. Előadóként mindig a jegyző szerepelt. A tiszti ügyészek közt egy elnöki jelentés tanuságaként a legképzettebbek egyike Fabiny Theofil, akit erre való nézve közbirónak léptettek elő.

Haynau a megyének minden, a magyar hadsereghez szitó polgárának javait lefoglaltatta. Ezzel szemben intenczióihoz mérten 1849-ben a «forradalmi pártfőnökök» által kivégzett Mericzay János szecsői és Hernsegger Antal kókai plébánosok javai és pedig a váczi káptalan megkeresése folytán feloldattak a zár alól.

Ezzel egyidejüleg nyomozat indult «Wodjaner pesti nagykereskedő» ellen, mert a «pártütő kormány» által a ráczkevei uradalomtól elkobzott gyapjut megvette. 1849 junius 27-én a budai királyi palotához tartozott konyhabeli szerek «pártütő főnök Kossuth Lajos» lakására elhordatván, Szentiványi pestkerületi főispán megkeresi Madarassy László ideiglenes alispánt: ejtse meg a bünügyi nyomozatot. Ugyanez évben «Kossuth sógora, Ruttkay József» közalapitványi jószágigazgató ellen a püspökladányi ökörcsordából 12 darab négyéves, egyenként 120 pengő forint értékkel birt ökörnek, 200 pengő forintnak Niczky Sándor kenderesi haszonbérlőtől, ezenkivül 24 darab ökörnek, 6 parasztszekérnek és különféle gazdasági szekérnek 2000 pengő forint értékben való eltulajdonitása miatt folytat Szentiványi nyomozatot. A nyomozat elrendelésével egyidejüleg, a gyanusitott megszökésére tekintettel, vagyona zár alá vétetik. Egy 1849 szeptember 16-án kelt végzés szerint gróf Zichy Edmond arra kérvén Szentiványt, hogy a «pártütő kormány által «meggyilkolt» Ödön nevü fivérének vagyonára vezetett végrehajtás semmisnek mondassék ki, Szentiványi kimondja a semmisséget, de hangsulyozza, hogy ennek a kimondása valójában véve szükségtelen volt, mert minden, amit a pártütő kormány tesz, az ab ovo semmis. Nyomozatot rendeltek el Kaidy János és Szente Péter ráczkevei lakosok ellen azon a czimen, hogy a «pártütő pestmegyei választók» által, akkor, amikor már a császári seregek megszállva tartották Pestet, adószedőkké választásukat elfogadták, adót szedtek és azt a forradalmi sereg után utazva, annak átadták. Kevéssel utóbb Nyáry Pál vagyonának lefoglalása elrendeltetett. Eljárás indult a hradiki és maluzsinai kir. hivatalokból a pártütők által elvett nagyobb mennyiségü rézkészlet visszaszerzése és az egyelőre ösmeretlen tettesek megbüntetése iránt.

Bárczay Györgyné szül. Szemere Ludovika panasza., hogy a jobbágyai kijelentették, hogy nincs többé uraság és ugy látszik, erre való tekintetettel erdejét lefoglalták. Az erre vonatkozó végzést nem találtuk.

Az iratok közt fekszik végül egy fakó két sor irásos lap, melynek tartalmát szószerint adjuk:

«Nagy Caesarok után feltünnek az ördögi Nerók
És ki vesződik, küzd, vérzik alattok? A nép.»

Ifj. Dombováry Géza.

Az utóajánlat kérdéséhez.

Ahhoz, hogy az utóajánlat megtételére nyitva álló határidő utolsó napjának eltelte előtt a telekkönyvi hatóság nem tüzhet ki uj árverést, kétség sem fér.

Más kérdés: mi történjék akkor, ha, ami a rendszerinti eset, fillérre egyenlő összegü utóajánlatot tesznek a törvényes *15 napi határidőn belül?* Igénytelen nézetem szerint elhibázott dolog volna még akkor is a qui prior tempore elvvel operálni, akármily tetszetős és kéznéllevő is ez elv, főleg telekkönyvi ügyekben. Mily alapon lehetne joghátránynyal sujtani azt az ajánlattevőt, aki, bizván a nyitva álló 15 napos határidőben, mondjuk csak az utolsó napon nyujtja be kérvényét? Ez nyilvánvaló félremagyarázása volna a telekkönyvi elsőbbség elvének, de megsértené valamennyi jogrendszernek azt a kardinális szabályát is, hogy a határidők tekintetében joghátrány csupán azt érheti, ki a határidőt elmulasztja. Mint minden határidőn, ugy ezen 15 napon belül is mindenkinek egyenlő a jogosultsága: jelentkezhetik jogszerzés vagy jogfentartás czéljából.

De nem tartom nagyfontosságunak a kérdés azon további részét sem, hogy az *egyidőben* érkező utóajánlatokkal mi történjék? A gyakorlatból bölcsen tudjuk, hogy az ily eset a legritkábbak egyike, s rendszerint csak akkor szokott előfordulni, ha a telekkönyvi hatóság székhelyén kivül eső helyről, postán és pedig egyazon postajárattal érkezik egyszerre több ajánlat. A birósági székhelyen ehhez a preczedenshez az volna szükséges, hogy két jelentkező ugyanazon másodperczben nyissa ki a telekkönyvi iktató ajtaját, ami fizikailag nehezen kivihető dolog, jogi szempontból pedig kissé bizarr gondolat. De ha mégis foglalkozni kell e további kérdéssel (hisz elvégre a jogi életben több az extremitás, mint a sablon, s amaz még több figyelmet érdemel emennél) hát akkor megint ellene kellene szólnom a Domby és Hajdu urak megoldásának. Helyesebben: nem én vagyok az, aki ellentmond, hanem eleven jogunk. Jogi iróink tanitása s felsőbiróságaink gyakorlata ugyanis egyképen oly irányban mozog, hogy a tulajdonközösség, mint jogi állapot, lehetőleg minden vonalon megszüntetendő, nemhogy mesterségesen volna szaporitandó. A konkrét esetet véve alapul, maguknak az ajánlattevőknek sem volna kényelmes az a megoldás, hogy amennyiben az árverésen nem liczitálnak egymásra, közösen fogják megkapni az ingatlant. Mit csináljanak vele? Megindithatják akár nyomban a közösség-megszüntetési pert. És aztán nemcsak kényelmükre nem válnék ez a megoldás, de jogellenes is volna az, s az ajánlattevők nem volnának kényszerithetők arra, hogy akceptálják ezt az önkényes részeltetést. Elvégre ha én, kiszemelve például magamnak az ujabb árverés alá kerülő nyárilakot, megteszem utóajánlatomat, quo jure kerüljek egy nekem nem tetsző, általam nem kért s elő sem idézett, száz apró galibát okozó kényszerhelyzetbe? Hiszen én a nyárilakot akartam megvenni, nem pedig annak egy részét!

A Hajdu s Domby urak közösség-teremtő gondolata sem nem jogszerü, sem nem czélszerü. Ha akceptálnák is telekkönyvi hatóságaink, a gyakorlatban minden bizonnyal beszáradna. S ha már mégis irányitó elvre van szükség, leghelyesebb lesz azon alig várható esetben, ha az árverés során is fillérre egyeznének az igéretek, *sorshuzással* eldönteni, kié legyen az ingatlan? (Még egy — legutolsó — árverés kitüzését, mint végső kisérletet, a Novella 27. §-ának utolsó bekezdése nem engedi meg s ez ugy sem vágná ketté a csomót.) Szerény nézetem szerint e felfogás az érvényben levő jogelvekkel sem ellenkeznék. A sorsot aztán

a kiküldött buzná, vagy ha több garanciát látna szükségesnek valaki, a telekkönyvi biró. De mindenesetre még az árverés napján.

Végül: ha több egyenlő összegü ajánlat érkezik be a telekkönyvi hatósághoz, akár egyidejüleg, akár nem egyidejüleg, de a törvényes 15 napon belül, ez esetben az utóajánlati árverés *valamennyi jelentkező javára* tüzendő ki. Ez a fent kifejtettekből következik. *Dr. Gál Zoltán.*

A belügyminiszter és a telekkönyv.

A belügyminiszterium a kórházak betegeinek közköltségen való ápoltatását ujabban azzal a feltétellel engedélyezi, hogy a beteg ingatlanait, a kórházban netán bekövetkező elhalálozása esetén, az ápolási költségek fedezésére kell forditani.

A miniszter azután felhivja az alispánt, hogy: «Az ingatlannak a jelzett czélra leendő biztositása iránt» intézkedjék. (Egy ilyen felhivás száma, a sok között, 68,429-909. VII. d.) Az alispán azután megkeresi a telekkönyvi hatóságot, hogy az ingatlant a jelzett czélra biztositsa.

Ime a belügyminiszternek egy ilyen leirata az alispánhoz: «Az egri alapitványi női kórházban elhelyezett Sz. Péternének közköltségen való ápoltatását további öt évre oly módon engedélyezem, hogy ingatlana a kórházban netán bekövetkezendő elhalálozása esetén az ápolási költségek fedezésére fog forditlatni. Ennek folytán felhivom alispán urat, hogy a szóban lévő ingatlannak a jelzett czélra leendő biztositása iránt intézkedjék.»

Az alispánok azután a telekkönyvi hatóságokhoz ilyen megkereséseket intéznek: «Az egri alapitványi női kórházban elhelyezett Sz. Péterné közköltségen való ápoltatása oly módon engedélyeztetett, hogy az ápolt tulajdonát képező ingatlan a kórházban netán bekövetkezendő elhalálozása esetén, az ápolási költségek fedezésére fog forditlatni. Megkeresem, hogy a nevezett tulajdonát képező ..... i sz. tjkben felvett + 1 -2 tvrsz. ingatlannak, a belügyminiszternek ... sz. idezárt rendelete alapján, a jelzett czélra leendő biztositását elrendelni szives-kedjék.»

A telekkönyvi hatóságok nagyrésze — hogyan, hogyan nem — vagy a *B)* lapon vagy a *C)* lapon az ingatlant «biztositja» is, mi abból is kitünik, hogy belügyminiszteriumban még most is vigan gyártják az ilyen biztositásokra való utasitásokat.

Világos pedig, hogy a miniszterium intézkedései jogszerütlenek, amellett a telekkönyvi hatóságok helytadó végzései törvénytelenek.

Állapitsuk meg mindenekelőtt ugyanis azt, hogy az alispán átiratát kérvénynek kell tekintenünk, amelynek czélzata az, hogy bejegyezzék, mikép az ingatlan az ápolással felmerülendő költségek fedezésére majd jelzálogul szolgál. A telekkönyvi rendtartás 63. §-a azonban igy szól: «Ingatlan javakra csak azon jogok kebeleztethetnek be vagy jegyeztethetnek elő, melyek törvényes fogalmuknál fogva dologbani jogok, vagy melyek a dologhozi jogok közé tartoznak ugyan, de a telekkönyvbe bejegyzés által a törvény által meghatározott dologbani jog minőségét nyerhetik».

«Ennélfogva azon jogok is mindig csak törvényes megjelölésükkel kebeleztethetnek be.»

A belügyminiszter rendeletében czélzott jogot tehát zálogjogként kellene bejegyezni.

A telekkönyvi rendtartás 65. §-a szerint azonban a zálogjog bejegyzését csupán számszerüleg meghatározott, már fennálló, vagy a jövőben keletkező követelések biztositására teljesithetjük.

A felmerülhető ápolási költségek összegét azonban a belügyminiszterium sohasem állapitja meg. Emellett azt sem tünteti ki, hogy a bejegyzést kinek a javára kell teljesiteni.

Mindezek miatt az ilyen megkereséseket a telekkönyvi hatóságoknak el kellene utasitani, s nem szabadna a telekkönyvekben helyet adni az olyan jogi abszurdumoknak, mint az emlitett bejegyzés.

Magyarországon, sajnos, sok a közköltségen ápolt beteg, sok tehát a leirt megkeresés is. Igy tehát nem szórványos eseteket, hanem meggyökeresedett jogszokást emlitek.

A megkereséseknek nem szabad a telekkönyvi jog szempontjából helyet adni még akkor sem, ha olyan előkelő helyről indulnának is ki, mint a belügyminiszterium.

Sági János.

Különfélék.

— **A Haverda-ügyben** hozott felmentő verdikt a napi sajtó némely részét arra inditotta, hogy az esküdtszéki intézmény létjogosultságát vonja kétségbe. Természetes, ha sulyos hibák követtetnek el, mindig kell lenni valakinek, vagy valaminek, akire, vagy amelyre az egész felelősséget rátolják. Ma már nem beszél senki a szabadkai kir. ügyész által rendezett szekrényjelenetekről, sem az éjjeli látogatásokról, sem pedig a rendőrkapitányi vallatásokról; elfelejtette mindenki az első tárgyalás gyenge vezetését, az egyik szavazóbirónak szereplését, a sajtóban közzétett páratlanul álló czikkeit. A verdikt birálatánál nem gondol senki a szakértői véleményekre, amelyek az elsőrendü vádlottat teljesen degeneráltnak, örökösileg terheltnek állitották, nem okolják a felmentésért a beszámithatatlanságra utaló törvényszéki kérdés feltételét; nem beszélnek arról sem, hogy a szegedi kir. ügyész gondosan kivetette az esküdtek közül az u. n. intelligens elemeket. Mindenki csak a végeredményt látja: az indokolás nélküli felmentő verdiktet; a lelkesülten éljenző közönséget, a tolakodó kiváncsiakat, a vakmerő izléstelenséggel viselkedő vádlottnőt, a szallagos csokrokkal kedveskedő és a primadonnát tegező védőket, a kétszázteritékes bankettet. És mindezekért az esküdteket, sőt nemcsak a szegedi esküdteket, hanem az egész esküdtszéki intézményt teszik felelőssé, sőt akad komoly ujság, amely az első benyomás hevétől elragadtatva, elveti a sulykot és «milliókra menő munkás és tisztességes állampolgár nevében» «kivánja — bár vérző szivvel — hogy az esküdtbiráskodást Magyarországon minél hamarább függesszék fel egy rövid törvénynyel, addig is, a mig a be nem vált intézmény gyökeres átalakitása, vagy végleges eltörlése irányában a törvényhozás nyugodtabb helyzetben végleg határozhat.»

Anélkül, hogy az ügy részleteit ismernők és a verdikt helyes vagy nem helyes voltáról véleményt nyilvánitanánk, még csak azt ajánljuk mindazoknak a figyelmébe, akiket a szegedi verdikt megbotránkoztatott, hogy a szakbiróságnál is elég gyakoriak a téves itéletek, csakhogy ezek többnyire a vádlottak terhére tévednek, ami sokkal nagyobb baj, mint a fenti előzmények, a kétes tényállás és ingadozó szakértői vélemények alapján meghozott felmentő esküdtszéki verdikt.

— **A közigazgatási bíróság 1909. évi müködése.** A közigazgatási biróság mult évi feladatáról és tevékenységéről a következő kimutatás ad számot: *A közigazgatási osztályban* hátralék volt az 1908. év végén 1850 db, beérkezett az 1909. évben 7914 db, a 8 biró között megoszló feladat volt tehát 9764 db. Elintéztetett ülésben 4258 db, ülésen kivül 3152 db, összesen 7410 db; elintézetlen maradt 2354 db, tehát 504-gyel több, mint az 1908. év végén. *A pénzügyi osztályban* hátralék volt az 1908. év végén 5309 db, beérkezett az 1909. évben 30,131 db, a 21 bíróra nehezedő összes feladat volt tehát 35,440 db. Ebből elintéztek ülésben 19,040 dbot, ülésen kivül 7178 dbot, összesen 26,218 dbot; elintézetlenül maradt 9222 db. Mindamellett tehát, hogy az elintézések száma 4377-tel haladta meg az 1908. évi elintézésekét, a hátralék mégis 3913-mal szaporodott. Ennek az oka részint az volt, hogy főképp a III. osztályu kereseti adóügyek tömeges fölterjesztése következtében a feladat 8290 számmal nagyobb volt, mint az 1908. évi, részint pedig az a körülmény, hogy két biró betegsége folytán a pénzügyi osztályban egész éven át csak 19 itélőbiró müködött.

A pénzügyi osztályban egy-egy biró átlag 1772 (a rendszeresitett 21 biró mindegyikére 1687) db, az általános közigazgatási osztályban pedig csak 1222 db esett. (Az ülésen kivül elintézett darabok száma a pénzügyi osztályban az összes elintézéseknek csak 27%-a, az általános közigazgatási osztályban ellenben 42%-a volt.) A pénzügyi osztály

hátraléka a bíróság felállitása (1897) óta (az egyetlen 1906. évet kivéve) állandóan meghaladja az 5000-et s az 1900., 1903. és 1909. években 10,000 körül járt; *13 év átlagos hátraléka 7639 db.* Az adóreform életbeléptetése után ez a hátralék a mai birói létszám mellett még tetemesen nagyobbodnék, mert csupán a most három évi érvénynyel kivetett egyenes adónemeknek a jövőben évenkint való kivetése lényegesen fogja szaporitani a bíróság munkáját. Érdekes tanulsággal szolgálnak az elintézések módjára vonatkozó adatok is. Az általános közigazgatási ügyekben elintézett 3492 panasz közül egészben vagy részben alaposnak találtatott 874 (25%), alaptalannak 1896, tárgyalás nélkül visszautasittatott 722 (20%). Az adó- és illetékügyekben elintézett 17,636 magánpanasz közül egészben vagy részben alaposnak találtatott 5897 (33%), alaptalannak 10,453, tárgyalás nélkül visszautasittatott 1286 (14%). A 606 pénzügyi hatósági panaszból elfogadtatott egészben vagy részben 166 (27%), alaptalannak találtatott 417 (69%), tárgyalás nélkül visszautasittatott 23. Az elintézett pénzügyi vitás ügyekben panasz tárgyát képezte 8.034,931 K; változatlanul fentartatott 4.872,080 K, beállitva megállapittatott 1.582,811 K, felemelve megállapittatott 9150 K. Ügyvédi képviselet 1368, adó- és illetéki ügyekben és 153 egyéb ügyben volt. Bizonyitó eljárás vétetett fel 3796 adó- és illetékügyben és 4 egyéb ügyben. Hatásköri összeütközés nem merült fel. Szóbeli tárgyalás csak az általános közigazgatási osztályban volt két esetben (1 községi és 1 vasuti ügyben). Döntvényt az általános közigazgatási osztály egyet, a pénzügyi osztály kettőt hozott. A jogegység érdekében *dr. Wlassics Gyula* elnök által meghonositott értekezleteken 9 vitás pénzügyi kérdés megoldásában történt megállapodás.

A Magyar Jogászegylet legutóbbi ülésén a választmány határozatához képest megkezdte bemutató előadásait, melyeknek czélja az, hogy a közönséget a törvényhozás, joggyakorlat és irodalom legfontosabb eseményeiről tájékoztassa. A mai ülésen dr. Balogh Jenő egyet. tanár tartott szemlét a legujabb kori európai és amerikai büntetőjogi törvények és törvényjavaslatok felett és megállapitotta, hogy az a reformszellem, melynek árama a törvénymüvek mindegyikét átlengi, a klasszikus büntetőjog olyan tételeit kezdi ki, amelyeket mindezideig a rendszer alapkövei gyanánt tekintettek. Jellemezte nagy vonásokban a reánk legközvetlenebb fontossággal biró ausztriai, német és svájczi javaslatokat, majd részletesen szólott arról a kérdésről, hogy a büntetések mellett minő szerep jut e kodifikációkban a biztonsági intézkedéseknek, akár mint a büntetési intézkedés helyébe lépő, akár mint azt kiegészitő rendszabálynak. Balogh Jenő előadása első része volt annak az előadási sorozatnak, melynek czélja az emlitett három javaslat több intézkedésének s elvi állásfoglalásának ösmertetése, s amelyben való részvételre máris többen jelentkeztek ugy tanári mint gyakorlati körökből.

Ezután dr. Kovács Marczel, aradi törv. biró tartotta meg előadását a polgári perrendtartás javaslatának egyes részletkérdéseiről. Behatóan foglalkozott a fél megesketésével, a perujitással, továbbá a meghatalmazott és az ügyvédi képviselet költségeivel. Kifejezte azt a kivánságát, hogy a pernyertes alperes a perköltségekben marasztalható legyen, ha a felperest rosszhiszemüen megtévesztette és ezzel a perre okot adott. Végül behatóan foglalkozott a felülvizsgálati eljárás fontosabb kérdéseivel.

— **Dr. Schreyer Jakab.** A csődön kivüli kényszeregyezség törvényjavaslatának megjelenése alkalmából az «Ügyvédek Lapja» legutóbbi számában Králik Lajos érdekes tárczát irt Schreyer Jakabról. Többek közt kiemeli, hogy Schreyer csak az ügyvédségnek él; ügyvéd tisztán, minden politikai stréberkedés nélkül. Az ügyvédkedést ugy fogta fel, hogy a felet segiteni kell. Ő nemcsak a felének az ügyvédje, ő a jognak, az igazságos jognak is szószólója, istápolója. Mindig a kereskedelmi joggal foglalkozott; irt czikket és könyvet eleget, a jog fejlesztése és előbbrevitele érdekében.

— **Egy törvényszék bajai.** Ujabban már a sajtó is foglalkozni kezd a *székelyudvarhelyi kir. törvényszék* jelenlegi épületének botrányos állapotaival. Legutóbb az «Erdélyrészi Jogi Közlöny» hosszabb czikkben tette szóvá a sötét középkorra emlékeztető állapotokat. A törvényszék egész épülete olyan beosztásu és olyan karban van, hogy a hatóság bármely pillanatban teljes joggal betilthatná annak használatát. A birák szük, piszkos, poros, egészségtelen levegőjü czellákban kénytelenek dolgozni, nem is szólva a segéd- és kezelőszemélyzet helyiségeiről, melyek elijesztő fészkei a tüdővésznek. A helyiségek levegője rossz, az üléstermek, azaz szobák kezdetlegesek. Illusztrációképpen felemlithetjük, hogy az épülettel szorosan egybefüggő, azzal szomszédos épületet, mely szintén kincstári tulajdon, ahol azelőtt a kir. járásbiróság helyiségei voltak, a rendészeti hatóság már kénytelen volt sürgősen bezáratni.

— **«Hiánypótlás végett visszaadatik.»** A budapesti kir. törvényszék 6017/910. sz. végzése tulmegy a kereset alakszerüségeinek követelésében a legtulzóbb formalisztikus járásbirákon is, akik részletes számla csatolását követelik meg. Az idézett végzés ugyanis igy szól: «Felperesnek ez a kereset 15 napra hiánypótlás végett visszaadatik azzal, hogy a törv. köv. terhével az *A)* és *B)* alatti számlák egyes tételeit *folyószámokkal* lássa el.»

— **A büntető novella zsebkönyve** (1908: XXXVI. tcz.) kiegészitve az igazságügyi, belügyi, vallás- és közoktatásügyi miniszterek rendeleteivel. Irta Edvi Illés Károly dr. Január 1-én lépett életbe a Büntető novella második fejezete, mely a fiatalkoru büntettesekre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. Ezek a rendelkezések minden részletre kiterjedő rendeletek kiadását tették szükségessé. E rendeletek közül négyet az igazságügyminiszter, egy nagy rendeletet a belügyminiszter, egy szintén nagyterjedelmü rendeletet pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter adott ki. A Büntető novella zsebkönyvének ezen uj negyedik kiadásában a novellára vonatkozó s különösen a második fejezettel összefüggő összes rendeleteket beillesztette a szerző és pedig oly módon, hogy a Büntető novella illető §-a után szószerint közölte a rendeletek ama részeit, melyek a kérdéses §-ra vonatkoznak. Ez tetemesen megkönnyiti az eligazodást s a rendeletek megértését. A rendkivül könnyen kezelhető, hasznos kézikönyv a Révai Testvérek irodalmi intézet részvénytársaság kiadásában jelent meg. Ára vászonkötésben 4 K.

— **Munkásügyi Szemle** czim alatt Kiss Adolf kéthetenként megjelenő folyóiratot inditott, mely a munkásbiztositás, szocziális egészségügy, a munkásvédelem, a munkaviszony és az idevonatkozó joggyakorlat ismertetését tüzte ki czélul. A nagy élénkséggel és gonddal szerkesztett folyóirat társszerkesztői dr. Stein Fülöp és dr. Hahn Dezső.

— **Magyar jogászok és államférfiak** emlékérmei czim alatt dr. Mihalovits Béla ügyvéd a Numismatikai Közlönyben érdekes dolgozatot tett közzé, amely külön lenyomatban jelent meg. A dolgozat 113 emlékérmet emlit.

— **A birói letét** intézményére vonatkozó hatályban levő összes törvényes intézkedések, miniszteri rendeletek, felsőbirósági határozatok és miniszteri elvi kijelentések gyüjteménye czimen egy gyakorlatias irányu kézikönyvet állitottak össze Rónay László igazságügyminiszteri számtanácsos és Torday Vilmos számellenőr. A 14 ivre terjedő munka Grill Károly könyvkiadóvállalata czég kiadásában jelent meg. (Ára 4 K.)

— **A Miskolczi Jogászkörről** tévesen közöltük, hogy «Az öröklési jog a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében» czimü felolvasást dr. Neuman Imre ügyvéd tartotta; a felolvasást ugyanis dr. Bárdos Benő kir. törvényszéki joggyakornok, az egyesület titkára tartotta.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Felsőbiróságok statisztikája.** Az osztrák legfelsőbb birósághoz 1908. évben 7798 felülvizsgálati kérelem, 5147 felfolyamodás, 2426 semmiségi panasz és 178 fegyelmi ügy érkezett. A személyzet áll az elnökön, a másodelnökön és 5 tanácselnökön kivül 56 rendes és 9 kisegitő biróból. Minden előadóra esett 112 felülvizsgálati kérelem, 67 felfolyamodás, 35 semmiségi panasz, 3 fegyelmi ügy és 70 egyéb ügydarab.

A német birodalmi törvényszék polgári osztályán 7 tanács müködik 59 bíróval, akik hetenként kétszer vannak ülésben.

Egy-egy biróra esik 52 felülvizsgálati kérelem és 37 panasz és egyéb ügy.

A franczia semmitőszék polgári osztályán egy-egy biróra 20, szóbeli tárgyalásos elintézendő ügy esik.

— **A jogászok gyakorlati kiképzésének kérdése** a német irodalomban állandóan napirenden van. Zitelmann a «Deutsche Juristenzeitung» 1909. évfolyamában azt a javaslatot tette, hogy a joghallgatók három félévi egyetemi studium után bíróságoknál, közigazgatási hatóságoknál és ügyvédeknél sajátitsák el a legszükségesebb gyakorlati ismereteket; ezt kövesse öt félévi elméleti tanulmány, majd azután ismét egy évi gyakorlati előkészitő szolgálat. Schwickerath államügyész ugyanazon lap 1910. évi 3. számában ajánlja a birói előkészitő szolgálat ideje alatt a szemináriumi kiképzést. Néhány bíróságnál szemináriumi tanfolyamok tényleg müködnek. Igy pl. a berlini törvényszéknél a büntető osztályhoz beosztott referendároknak tartatik ily tanfolyam. Ezen tanfolyam hallgatása fakultativ és csupán egyszer egy héten egy órára terjed. Szerző ajánlja, hogy e gyakorlatok kötelezővé tétessenek és pedig jóval szélesebb terjedelemben.

— **A tanuvallomások megbizhatósága** kérdését igen tanulságos adatokkal világitja meg dr. Heindl Róbert (München) ily tárgyu itélkezésében.* Stern, Birek, Calparéde, Liepmann kisérleteivel szemben, melyeket nevezettek aránylag igen kevés számu emberen végeztek (igy pl. Stern 47 iskolásgyerek vallomása alapján állapitja meg a különböző koru gyerekek vallomásának megbizhatóságát), Heindl csakis a gondosan keresztül vitt tömegészleléstől vár a szóban forgó kérdésre némileg megbizható eredményt. Kutatásainak tárgyát a személyleirásra vonatkozó vallomások (Signalementaussagen) képezik s kisérleteiben legfőkép a testnagyság, kor, hajzat és az arcz alakjának felismerésére helyez sulyt, nem tartván lényegeseknek azon ismertetőjeleket, melyeknek megváltoztatása mindenkinek módjában van (szakáll, öltözet stb.). Mintegy 20,000 bevallásra és vagy 80,000 számitásra alapitott eredményei közül a leglényegesebbek a következők: *Egyszeri látásra* a test nagysága tekintetében 10 éven aluli gyermekek átlag 16·34 czm.-rel, 10—12 évesek 14·154 czm.-rel, 12—14 évesek 8·93 czm.-rel, 14—17 éves iskolás fiugyermekek 6·16, leánygyermekek 10·934 czm.-rel, felnőtt férfiak 4·149 czm.-rel, nők 9·629 czm.-rel tévednek. Ez utóbbi körülményt arra vezeti vissza, hogy a 17 éven felüli emberek általában sokat tartanak testük nagyságára s e tekintetben a nők vezetnek. Nagyjából azonosak a kor megitélésében való tévedések is azzal a különbséggel, hogy a nők rendszerint *kevesebbre* becsülik a kort a valónál. A hajszinre kiváltképp nők emlékeznek jól, bár itt is jelentékenyek a tévedések; legnagyobbak azonban az arcz alakjára való visszaemlékezésnél. A gyermekekkel végzett ez irányu kisérletek átlagos itélőképességükhöz képest még elég türhető eredményt mutattak, a felnőttek tévedései azonban aránytalanul nagyok. Sok tekintetben eltérők az eredmények a távollevő ismerősök leirásánál és eltérő adatokat eredményeztek ezen felül a kisérletek aszerint is, amit azok különböző foglalkozásu, intelligenciáju egyéneken végeztettek, sőt aszerint is, amint különböző nemü, koru, nagyságu egyének voltak a tanuk megfigyelésének tárgyai.

— **Angol biró a franczia bünvádi eljárásról.** A Steinheil-perről egy tárgyalás alkalmával Granthan angol biró érdekes nyilatkozatot tett. Angliában az esküdtbirósági tárgyalás azzal az általános felhivással kezdődik, hogy mindenki, aki a vádlott ellen tanuskodni vagy vádat emelni kiván, lépjen elő, mert a vádlott most a biróság előtt megjelent, *hogy felmentését kieszközölje.* Ebből az általános felhivásból kiindulva, Granthan biró a következőket mondotta az esküdtekhez:

«Az imént tett nyilatkozat a mi bíróságaink előtt igen gyakran megtétetik. Mindenki előtt ismeretes az a világhirre szert tett franczia bünper, amelynek tárgyalása csak nem rég folyt le Párisban. Ezen bünperben is megnyilatkozott a franczia büntetőjognak az a jellemvonása, hogy mindenki kötelezve van a vádlottak ellen bizonyitékot szolgáltatni és hogy a vádlott a tárgyalást vezető biró által keresztkérdések alá vétetik, abból a czélból, hogy a saját szavaival szolgáltasson bizonyitékot az ellene emelt vád mellett. A mi bünvádi jogunk szerint az előbb elhangzott felszólitás értelmében a vádlott Önök előtt nem elitélés, hanem felmentés végett áll. Nagyon megszivlelendők ezek a szavak: «on his deliverance», mert ezek jellemzik a mi jogunkat és a mi rendszerünket, amely teljességgel különbözik a franczia jogtól és a franczia rendszertől. Ezzel a felhivással kezdődik minden bünper tárgyalása és ez fejezi ki az angol jog alapelvét, mely szerint a vádlott nem azért áll előttünk, hogy elitéltessék, hanem azért, hogy önök őt felmentsék, amennyiben az lehetséges. A vádlott ügyét önök ugy vizsgálják meg, hogyha nincs a bünösségre világos bizonyiték, önök őt felmentik; természetesen kötelességük őt elitélni, ha bünössége bebizonyittatott».

Az esküdtek főnöke ezen kitanitásért a birónak köszönetét tolmácsolta.

— **Elégtelen indokolás.** A franczia semmitőszék nem elégszik meg a per kérdésének néhány szóval való fölényes elintézésével. Egy közjegyző dijait követeli. A fél különböző kifogásokkal él. Az alsóbiróság a dijakat megitéli azzal az indokolással, hogy a kifogásoknak nincs komoly alapjuk és a dijak a törvényes tarifának megfelelően számittattak fel. A semmitőszék az itéletet megsemmisiti, mert az ily határozatlan kijelentéseken alapuló itélet nem alkalmas a felülbirálásra.

— **Házassági hirdetés utján elkövetett csalás.** Egy franczia ujságban valaki a következő házassági hirdetést teszi közzé: «40 éves előkelő ur, 45,000 frank évi jövedelemmel, nőül óhajt venni egy szentimentális hölgyet kinek 4000 frankja van. Ügynöki közvetités kizárva.» A semmitőszék megállapitja, hogy az ilyen hamis adatokat tartalmazó hirdetés közzététele, ha azt bemutatkozás és pénz felvétele követi, a csaláshoz szükséges ravasz fondorlat tényálladéki elemét kimeriti.

— **A new-yorki gyermektörvényszék** czéljaira kizárólag egy egész épület van rendeltetve s igy természetesen a gyermek vádlottakat mindenkor el lehet különiteni ugy egymástól, mint a felnőtt büntettesektől. Egy fiatalkorunak sincs megengedve, hogy meghallgassa egy másik gyermek vagy fiatalkoru bünügyének tárgyalását; e szabály alól csak az az egy kivétel, ha az illető fiatalkoru szintén ugyanazon büncselekmény elkövetésének vádja alatt áll. Az épület emeleti része kisebb szobákra van osztva, hol a gyermekeket tartják addig, mig ügyük tárgyalás alá nem kerül. A 8—9 éves első bünösöket ily módon teljesen távol tartják a 14—15 évesek nagyobb ügyeitől. A letartóztatás után egy nappal meg kell tartani a tárgyalást. Ha a tárgyalást elhalasztják, a gyermeket az ujabb tárgyalás határnapjáig a gyermekvédelmi társaság megfelelő helyiségeiben őrzik.

Zs s B—ő.

A Magyar Jogászegylet f. évi február hó 19-én (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart amelynek napirendje a következő: 1. Dr. Szladits Károly: Az ausztriai polgári törvénykönyv uj novellajavaslata. (Bemutatás.) 2. Dr. Reitzer Béla: Szavatossági és teljesitési szabályok viszonya a Tervezetben. Vendégeket szivesen lát az egylet. Az ülés pontban hat órakor kezdődik.

Budapesti, esetleg vidéki ügyvédi irodába irodavezetőnek vagy társul ajánlkozik fiatal ügyvéd, aki a fővárosban és a vidéken hosszabb ideig ügyvédjelölt volt; birja a német és tót nyelveket is és jártas a praxis minden ágában. Fizetés megállapodás szerint. Megkereséseket e lap kiadóhivatalába kér «Állandó munkatárs» jeligére. 13624

Lehetőleg törvényszéki székhelyen, esetleg nagyobb forgalmu járásbiróság székhelyén, régóta fennálló ügyvédi irodát keresek átvételre. Ajánlatokat e lap kiadóhivatalába kérek «Iroda» jeligével. 13621

Nőtlen ügyvédet társul keresek vidéki nagy városba. Ajánlatot «Nagy forgalom» jeligén a «Pesti Hirlap» kiadóhivatalába, Váczi-körut 78., kérek. 13633

Ügyvédjelölt, szerény igények mellett, azonnali belépésre sürgősen fővárosi irodát keres. Czim: Kunyaskó Lajos, Barossutcza 81., I. emelet 11. 13634

* *Dr. Hans Gross:* «Archiv für Kriminal-Anthropologie und Kriminalistik» cz. folyóiratának 1909. évf. első füzetében, 33. kötet.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 8. szám. Budapest, 1910 február 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A csavargásról és koldulásról szóló legujabb törvényjavaslatok. *Dr. Finkey Ferencz,* sárospataki jogakadémiai tanártól. — A munkásbiztositási biráskodás első évének tanulságai. *Dr. Vályi Sándor*, a budapesti munkásbiztositási választott bíróság elnöke. — Néhány szó esküdtbirósági intézményünkről. *Lehoczky Sándor*, a miskolczi kir. törvényszék elnökétől. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

A csavargásról és koldulásról szóló legujabb törvényjavaslatok.

A csavargás és koldulás kriminálpolitikai szabályozása, vagyis a kettős társadalmi bajból származó veszélyek elleni védekezés az utóbbi évtizedekben állandóan foglalkoztatja a büntetőjogi és a szocziálpolitikai egyesületeket, valamint a nyugateurópai törvényhozásokat. *A nemzetközi börtönügyi kongresszus* (Congrès pénitentiaire international) már két izben foglalkozott a csavargás és koldulás leküzdésének leghatályosabb eszközeivel; 1885-ben a *római*, 1895-ben a *párisi* kongresszus behatóan megvitatta a kérdés minden oldalát s különösen az utóbbi a csavargók és koldusok osztályozására s a velük való elbánásra, illetőleg a részükre szükséges intézetekre vonatkozólag alapvető határozatokat hozott. Az ez évben *Washingtonban* tartandó kongresszusra ujból ki van tüzve a kérdés, jeléül, hogy az még mindig aktuális. Ezuttal azonban már csak az fogja vita tárgyát képezni, hogy a büntetőjogi modern irányok álláspontjáról mik lennének a csavargás leküzdésének módozatai s különösen a *dologház*, mint a leghatályosabbnak elismert védelmi eszköz berendezésének, szervezetének szabályai lesznek megállapitandók.

Foglalkozott a kérdéssel a Liszt-féle *nemzetközi büntetőjogi egyesület* (Union international de droit pénal) az 1893-iki párisi nagygyülésen. *A nemzetközi patronage kongresszus* (Congrès international de patronage) pedig már négy izben tárgyalta a kérdést: 1890-ben, 1897-ben, 1898-ban és 1905-ben. Legutóbb 1908-ban «a társadalmi védelem kérdéseivel foglalkozó nemzetközi társaság» *(Société international pour l'étude des questions d'assistance)* Párisban több ülésen vitatta meg ismét a kérdés részleteit.

E különböző nemzetközi egyesületek, valamint a kérdéssel behatóbban foglalkozó szakirodalom[1] állandó agitácziója gyakorlati eredményeket is ért el.

Legelőször *Belgium* alkot 1891-ben egy külön törvényt a csavargás és koldulás leküzdéséről *(Loi pour la repression du vagabondage et de la mendicité)*, amelylyel — éppugy, mint «a feltételes elitélésről» alkotott 1888-iki törvényével — tényleg uttörő munkát végez e téren. A modern kriminálpolitikai követelményeknek megfelelően ez a törvény éles különbséget tesz a hivatásos (veszélyes) és a szerencsétlen közsegélyre szoruló csavargók és koldusok közt; előbbiekre szigoru munkakényszerrel járó koldustelepeket (depôts de mendicité), utóbbiakra menedékházakat (maisons de refuge) létesit; ezenkivül a fiatalkoru csavargók és koldusok részére nevelőintézeteket (écoles de bienfaisance). Folytatja az utat *Norvégia*, melynek 1900. évi május 31-iki törvénye («a munkakerülésről, koldulásról és iszákosságról») a dologkerülő csavargókra a fogház mellett vagy helyett kényszerdologházba utalást ir elő. (E két törvény részletes ismertetését l. a *Jogállam* 1905. évi 4—5 számaiban.)

Belgium és Norvégia ezidőszerint is azok az államok, melyek a csavargás és koldulás leküzdése kérdésében, ha nem is mindenben, de főbb pontjaiban megvalósitják a modern tudomány kivánalmait. A többi államok erészben még meglehetősen el vannak maradva. A legtöbb a franczia Code Pénal hatása alatt áll s egy-két havi elzárással, sulyosabb esetekben 1—2 évi fogházzal bünteti a csavargást, mint közbiztonság elleni kihágást vagy vétséget. Egyik-másik Btk. megemliti ugyan a *dologházat* (Ausztria 1885-ben külön törvényt is hoz a «kényszerdologházakról és javitóintézetekről»), a legtöbb helyt különböző néven tényleg vannak is efajta intézetek, sajnos azonban — Hollandiát és Németországot kivéve — a dologházak ügye a nyugati államokban is a legsiralmasabb állapotban van. Franciaországban, Olaszországban, Ausztriában a szakemberek a legélesebben panaszkodnak, hogy a fennálló dologházak legtöbb helyen valóságos büntanyák vagy a régi bagno-korra emlékeztetnek vagy megfelelő hasznos foglalkoztatás nélküli bünös iskolák. Angliában és hazánkban pedig a «dologházak» egyáltalán ismeretlen intézmények.

Annál örvendetesebb e szomoru tények regisztrálása mellett, hogy az utolsó évek alatt egymásután jelennek meg a törvényjavaslatok és tervezetek, melyek a csavargás és koldulás kérdését a legmodernebb szellemben, az 1895-iki párisi börtönügyi kongresszus kivánalmainak megfelelően s a belga és norvég törvények tökéletesitével igyekeznek szabályozni. Ez uj javaslatokra és tervezetekre óhajtom ezuttal felhivni a figyelmet, miután nem szenved kétséget, hogy e kérdés törvényhozási szabályozása hazánkban is kivánatos s előbb-utóbb talán csak rákerül a sor s ez esetben a külföldi törvényhozási munkálatok ismerete bizonyára szükséges lesz.

1. A *hollandiai* kormány 1904-ben küldött ki egy bizottságot a csavargás és koldulás ügyének tanulmányozására és törvényjavaslat kidolgozására. A bizottság 1908-ban terjesztette be kidolgozott javaslatát. Egészben véve a belga törvény alapgondolatát tette magáévá; a csavargók és koldusok közt nem tesz különbséget, ellenben miként *Engelm*[1] irja, élesen megkülönbözteti: 1. az «akaratlanul» koldulókat és csavargókat *(involontaires)* és 2. az «akaratos» koldusokat és csavargókat *(volontaires)*, akik irtóznak a munkától. Az első osztálylyal foglalkozik tulajdonképpen a külön törvény, a második csoportot a büntető törvény uralma alatt hagyja.

Az első csoportra nézve a külön törvény a koldulást és csavargást nem tekinti büntetendő cselekménynek, hanem egy «társadalmi ténynek» (fait social), melyet ugy akar orvosolni, hogy az illetőket megfosztja szabadságuktól, de nem büntetésül, hanem közgondozás alá helyezés végett. Az ily koldusokat és csavargókat ugyanis a törvényszéki elnök (vagy egy erre kijelölt biró) elé kell állitani, akinek joga van a ténymegállapitás után őket «a kormány rendelkezése alá bocsátani», fennmaradván az illetőknek a *polgári* törvényszékhez való felebbezési joguk. A kormány rendelkezésére bocsátás három évre szóló elhelyezést jelent valamely *állami dologházban*, vagy valamely *magánintézetben*, melyet koldusok és csavargók gyámolitására alakult társaság tart fenn. A három évi elhelyezés az igazságügyminiszter által két periodusban két évre elhalasztható, feltételes vagy feltétel

[1] L. az idevonatkozó irodalmi repertoriumot *Finkey* Büntetőjogi szakkönyve III. kiad. 447. l. (1909.)

[1] Revue Pénitentiaire. 1909. 115.

nélküli szabadonbocsátás gyanánt. A beutalt azonban kérheti, hogy ezt a két évet is az intézetben tölthesse s igy meg legyen mentve a koldulás utjára visszatéréstől.

Az állami dologházak részére a javaslat egy szigorubb és egy enyhébb rendszert ir elő; az utóbbi mintegy a közvetitőintézet rendszerét honositja meg, előkészitve a kiszabadulót a teljes szabadságra. A kiszabadultak részére egy elhelyező tisztviselő keres munkát. A koldusok és csavargók gondozásával foglalkozó társulatokat a javaslat kedvezményben részesiti és szabad tevékenységet biztosit azoknak e téren. A javaslatot szerkesztő-bizottság kifejezi, hogy az ily magántársulatok hatályosabban foglalkozhatnak az ily egyénekkel, mint az állam s több kilátásuk lehet, hogy azokat a jó utra téritik.

A koldusok és csavargók másik osztálya, az «akaratosak» (talán inkább megátalkodottak?), a büntető törvény alá tartoznak. Az ilyenek *legalább egy évi* szabadságvesztésre itélendők, melyet a rendes fogházakban töltenek ki. Bizonyos esetekben a biró elrendelheti, hogy az elitélt a fogház kiállása után szintén «a kormány rendelkezése alá» bocsáttassék, vagyis három évre dologházba utaltassék.

Foglalkozik a javaslat a szokásos iszákosokkal és *a nomádokkal*, kik «kocsikon vagy hajókon a koldusok és csavargók módjára sulyosan fenyegetik a falvakat.» Az utóbbiak, ha valami «ambuláns» foglalkozást akarnak üzni, kötelesek erre a tartományi főnöktől irásbeli engedélyt kérni s ha valamely községbe beérnek, igazolványukat azonnal láttamoztatni a községi előljáróval. E szabályok áthágása esetén az illetők akaratos csavargóknak tekintetnek.

A hollandi javaslat ezek szerint abban tér el a belga törvénytől, hogy a csavargók és koldusok részére csupán egyféle intézetet létesit: a dologházat; továbbá, hogy a megátalkodott s igy közveszélyes csavargókat (ugy mint a norvég törvény is teszi) előbb rendes fogházbüntetéssel sujtja s ennek kitöltése után utólag helyezi a dologházba. Valamint kifejezetten gondoskodik a *nomádokról,* akikkel való elbánás ujabban erősen foglalkoztatja a franczia, belga szakköröket is s ez a tárgy a «czigánykérdés» neve alatt legközelebbről érdekel minket is.

2. Éppen az u. n. «nomádok»-kal, az üzletszerü, sőt mondhatnók született csavargók és koldusok mind erősebben fenyegető táborával való elbánás kérdése késztette *a franczia* törvényhozás tagjait, hogy az utóbbi két év alatt nem kevesebb, mint öt törvényjavaslatot terjesztettek a kamara elé e tárgyban. Legelőször *Cruppi* képviselő, kinek 1899-ben benyujtott ily tárgyu javaslatát a büntetőtörvényhozási bizottság is elfogadta, nyujtotta be (1907 decz. 19.) javitott kiadásban e törvényjavaslatát;[1] a következő napon (1907 decz. 20.) *Pomeren* marquis,[2] ugyanakkor *Lebrun* képviselő,[3] 1907 decz. 27-én *Berry*,[4] 1908 jan. 20-án pedig *Flaudin*[5] képviselő adtak be kidolgozott törvényjavaslatokat a csavargás és koldulás meggátlásáról. Az öt javaslat közül legalaposabb és legrészletesebb a Flaudin (Etienne) képviselőé s a kamara, mely az öt javaslat megbirálására és véleményes javaslattételre Dubief elnöklete alatt 22 tagu bizottságot küldött ki, a bizottság egyik alelnökévé Flaudin-t választotta.

A parlamenti bizottság 1908 első felében áttanulmányozta a javaslatokat s *Reville* előadó 1908 jul. 7-re el is készitette jelentését és a bizottság által a Flaudin tervezetének átdolgozásával készitett uj (immár 6-ik) javaslat szövegét. A jelentés és javaslat 1908 deczember utolján osztatott szét a kamara tagjai közt.

Reville jelentése[6] tanulságos áttekintést nyujt a csavargás és koldulás ügyének fejlődéséről a franczia jogban. Még érdekesebb a mai viszonyokról adott eleven leirása. Ma, ugymond, a csavargók és koldusok minden fajta és minden nemzetiségü nomádok (czigányok, bolgárok, románok, stb.) napról-napra közveszélyesebbé válnak. Most egyedül kóborolnak rongyokba burkolva, nagy ügyességgel titkolva el a rablásokat, a ruhanemü- és csirke-lopásokat, a csűrök felgyujtását, amelyekbe nem sikerült behatolniok. Az egyedül otthon maradt háziasszonyon, vagy a mezőn átmenő fiatal leányon elkövetett brutális merényleteket. Majd bandákban vonulnak át egyes vidékeken, vándormesterséget szinlelve, valósággal pedig terrorizálva a falvak lakosságát s elpusztitva a vidéket, melyen átvonulnak. Mintha csak a mi czigánykaravánjaink leirását olvasnók! S megdöbbentő a statisztikai adat, melyet Reville emlit. «A rendes munka eme megátalkodott ellenségeinek» száma Franciaországban 400,000-re tehető!

A bizottság elvetette ugy a Cruppi és Barry javaslatait, melyek a rendőri biróságokat hatalmazták volna fel fokozatosan hét évig terjedhető fogház kiszabására, valamint visszautasitotta a Dubief bizottsági elnök által is védett azt a felfogást, hogy a csavargókat, mint degenerálltakat kellene tekinteni. Ezekkel szemben a Flaudin javaslatainak nagy részét elfogadta, melyek lényegileg megegyeznek a belga törvény és a hollandi javaslat alapgondolataival. A bizottsági javaslat főbb rendelkezései a következők:

A koldulás és csavargás a köztársaság területén eltiltatik.

A községi előljárók, rendőri, csendőri személyzet kötelesek a csavargásban vagy koldulásban talált egyéneket közvetlenül a kanton békebirája elé s a kanton székhelyén az elsőfoku törvényszék mellett levő államügyész elé állitani, kik az illetőt kihallgatják s igazolás esetén szabadlábra helyezik, a «bünösség vélelmezése» esetén pedig az illetékes birósághoz küldik. A 70 évesnél idősebbek, a betegek, valamint a munkát kereső egyének a közigazgatási hatóság rendelkezése alá bocsátandók, *menházba* (hospice) vagy *munkaintézetbe* (établissement d'assistance par le travail) helyezés végett.

A lakás, megélhetési forrás és foglalkozás nélküli csavargók három-hat havi elzárással büntethetők. Háromszori visszaesés esetén, a büntetés kitöltése után az elitélt 2—5 évi tartamra *dologházba* (colonie de travail) utalható. 18 évesnél fiatalabbak a körülményekhez képest, vagy szüleikhez visszaadatnak, vagy jótékony intézetekbe, esetleg javitóházba (Colonie pénitentiaire ou correctionelle) helyeztetnek el. 21. életévük betöltéséig.

A koldulás némely veszélyesebb alakja (fenyegetéssel, lakásba belépéssel, csoportosan) hat hónaptól két évig terjedhető fogházzal büntettetik. Az álruhában, fegyveresen, személy elleni erőszakkal elkövetett koldulás vagy csavargás pedig, mely a Code Pénal 277—279. §-ai szerint 2—5 évi fogházzal büntettetik, a javaslat szerint a büntetés kitöltése után kezdődő 1—5 évi dologházba utalással sujtatik.

A dologházakban a beutaltak mezei vagy ipari munkára kényszeritttetnek. Dologház hiányában az erre itéltek magánzárkaintézetbe helyezendők (de az intézeten kivüli munkára is használhatók).

A bordélyháztulajdonosok (souteneurs) és keritők három hónaptól két évig terjedhető fogházzal és 100—1000 frank pénzbüntetéssel s 5—10 évi lakhelytilalommal (interdiction de séjour), visszaesés esetén a büntetés kitöltése után 2—5 évre dologházba utalással büntettetnek.

Az állandó tartózkodási hely nélküli «nomádok», akár van «ambulans» foglalkozásuk, akár nincs, a beutazni óhajtott departement főnökétől irásbeli engedélyt kötelesek szerezni. Ez engedélyt minden községben, ahol megjelennek, kötelesek a községi előljáróságnak bemutatni a prefektura által láttamozott anthropométriai jelzésekkel együtt. E szabályok megsértése esetén az illető csavargónak tekintetik s a fenti szabályok alá esik.

Részletesen gondoskodik a javaslat a lakásbejelentésekről (módositva az 1893 augusztus 8-iki törvény rendelkezéseit).

A javaslat ügyes átdolgozása, illetőleg összeegyeztetése a belga és a norvég törvényeknek; a modern kriminálpolitika kivánalmait elég sikerülten oldja meg s mindenesetre kivánatos lenne, hogy mielőbb törvényerőre emelkedjék. A nomád-kérdés, a nálunk u. n. czigánykérdés kriminálpolitikai megoldására is (épp ugy, mint a hollandiai javaslat) megteszi az első lépést. A bizottsági jelentés különben hangsulyozza e kérdés nehézségét s figyelmeztet, hogy a *czigányoknak Európa központja felé nyomulása ellenében egységes nemzetközi fellépés lenne szükséges.*[1]

[1] Revue Pénitentiaire 1908. 280. és 1899. 293.
[2] U. o. 1908. 662.
[3] U. o. 1908. 662.
[4] U. o. 1908. 819.
[5] U. o. 1908. 292.
[6] Revue Pénit. 1909. 267.

[1] Revue Pénitentiaire 1909. 277. Érdekes esetet idéz erre vonatkozólag *H. Prudhomme* a Temps-ból. 1907 októberben egy czigánykaravánt a belga csendőrség át akart tolonczolni a franczia területre. A franczia csendőrség ellene szegült az átlépésnek s igy a czigánycsapat a két csendőrség által közrefogva több hónapig vesztegelt a két állam határán. A franczia csendőrség barakkot épitett magának

Megemlitendőnek tartom erre vonatkozólag, hogy a franczia-országi mezőgazdasági egyesület *(Société des agriculturs en France)* is 1908 márczius 20-iki üléséből felterjesztést intézett a kormányhoz, sürgetve a csavargás és koldulás meggátlásáról szóló törvény megalkotását s addig is, mig ez megtörténik, az idegen nomádok garázdálkodásának erélyes megrendszabályozását ; valamint javasolja, hogy a szomszéd államokkal nemzetközi konferenczia tartassék «a czigánykérdés» megbeszélése és gyors megoldása végett.[1] Valamint ugyanitt kell megemlitenem, hogy «a társadalmi védelem kérdéseivel foglalkozó nemzetközi társaság» *(Société internationale pour l' étude des questions d'assistance)*, Voisin F. elnöklete alatt, az 1908. év folyamán több ülésen foglalkozott ugyanezen kérdéssel. A vita alapját *Rivière* (Louis) a csavargási ügygyel régóta foglalkozó kiváló kriminálpolitikus előadói javaslata képezte. A nemzetközi társaság kifejezte óhaját, hogy minden község köteleztessék egy szálláshelyet (abri rural) berendezni a segélynélküli utasok éjjeli befogadására, továbbá minden departement köteles legyen egy vagy több nyilvános munkatelep szervezésére, az ambuláns foglalkozásu idegenek szigoru vizsgálat és felügyelet alá helyeztessenek s az általuk elkövetett vétségek erélyes megtorlási és megelőzési (dologház, ismételt csavargás vagy koldulás miatt kiutasitás) intézkedések által gátoltas- sanak.[2]

Franczia ország tehát — mint a fentiekből látható — eléggé érzi a csavargás és koldulás szabályozásának, valamint «a czigánykérdés» megoldásának szükségét s a jóakarat és a kezdeményezés a törvényhozók és a társadalom részéről meg is van ez iránt, a kormánytól függ tehát az égető bajok mielőbbi gyökeres orvoslása.

3. Nem külön javaslat ugyan a csavargásról, de mint e kérdést is felölelő törvényhozási munkálatot, meg kell emlitenem a *schweizi javaslatot*, melynek negyedik átdolgozása legközelebb jelent meg (a hivatalos dátum 1908 ápr.). Az uj javaslat 32. szakasza «*a lusták és dologkerülők munkára nevelése*» (Erziehung Liederlicher und Arbeitscheuer zur Arbeit) czimmel intézkedik e kérdésről. A fogházra itéltet a biróság, ha dologkerülőnek minősiti és büntettét ezzel összefüggőnek s az illetőt munkaképesnek találja, kizárólag erre a czélra berendezett *munkanevelő intézetbe* (Arbeitserziehungsanstalt) utalhatja. Ez esetben a fogház végrehajtása elmarad. Aki már fegyházbüntetést állott ki, munkanevelő intézetbe nem utalható.

A beutalt képességének megfelelő munkára neveltetik, testi és szellemi neveléséről is gondoskodnak. Éjjelre a «növendék» magánzárkába helyeztetik. Az intézetben a beutalt egyén legalább egy s legfeljebb három évig tartható. Egy évi jó viselet után próbára bocsátható ha a próbaidő alatt ujból munkakerülővé lesz, visszavitetik az intézetbe vagy a fogházbüntetés végrehajtatik rajta (az utóbbi rendelendő el akkor is, ha a munkanevelő-intézetben az első három hó alatt az illető képtelennek bizonyul a munkanevelésre).

A «csavargás és koldulás» a javaslat szerint kihágás, mely elzárással (három hó) büntettetik. Visszaesés esetén az illető elzárás helyett munkanevelő-intézetbe utalható (279. §.).

A javaslat ezenfelül a szokásos iszákosokat, ha fogházra itéltettek, gyógyitó intézetbe utalja, ahol legfeljebb két évig gyógyittatnak. (33. §.)

4. A schweizi javaslattal teljesen analog rendelkezéseket vett fel a *német* birodalmi Btk. átdolgozásának nemrég (1909 szept.) közzétett tervezete. (Vorentwurf zu einem deutschen Strafgesetzbuch. 1909.)

A tervezet 42. §-a szerint, ha a büntetendő cselekmény lustaságra vagy dologkerülésre vezethető vissza és azért legalább is négy heti fogház vagy elzárás lenne kiszabandó, a biróság a büntetés mellett, vagy ha az három hónapot meg nem halad, ahelyett a tettest hat hónaptól három évig terjedhető időre *dologházba* utalhatja, ha ettől azt reméli, hogy az illetőt törvényszerü munkás életre fogja szoktatni. Ha az elitélt utólag munkaképtelennek bizonyul : «a kiszabott fogház- vagy elzárásbüntetés hajtandó végre.» Ha a dologházba utalt a meghatározott idő felét kitöltötte s jóviseletet és szorgalmat tanusitott, feltételes szabadságra bocsátható.

A csavargás és koldulás a 30. §. szerint kihágás, mely legfeljebb három havi elzárással büntettetik. A csavargók dologházba utalása kifejezetten nincs megemlitve, de a 42. § szövegezése módot nyujt arra, hogy az elzárás kitöltése után vagy ahelyett az illetők (már az első elitélés után) oda utaltassanak.

Az iszákosoknak gyógyintézetbe utalását (két évre) a tervezet szintén a schweizi javaslatnak megfelelően szabályozza. (43. §.)

5. A csavargásról és koldulásról készitett ujabb törvénytervezetek sorában talán szabad megemlitenem — habár nyilvánosan még nem tétetett közzé — hogy a *magyar* igazságügyi kormány is már 1907-ben készittetett egy törvénytervezetet «*a csavargás, koldulás és az iszákosság meggátlásáról*» Az ország közállapotáról szóló kormányjelentés ugyan megemliti a tervezet elkészültét, de sorsa felől egyebet nem tudunk. Valószinüleg a belügyminisztériummal való tárgyalások, vagy a tervbe vett dologházak és menedékházak költségei miatt akadt meg a tervezet. Egyébként a Büntető Novella II. fejezetének életbeléptetése, a javitóintézetek és fiatalkoruak fogházainak kellő számban felállitása eléggé megmagyarázzák, ha a minisztérium egyelőre pihentette a csavargási tervezetet.

Azt hiszem azonban, nem tulozok, ha azt állitom, hogy a kérdés mielőbbi szőnyegrehozatala és külön törvényben való megoldása nálunk is égetően szükséges s hazánkban éppen kulturális és nemzeti kötelesség. Hogy csavargóink, üzletszerü koldusaink nekünk is elegendő számmal vannak, arról a rendőrségi jelentések, a toloncházak eléggé tanuskodnak. Hogy lakhely és foglalkozás nélküli «nomád»-jaink nekünk is vannak, akik valóságos született koldusok és csavargók, azt az annyiszor emlegetett «czigánykérdés» fényesen illusztrálja.

A mi czigányaink száma is elég tekintélyes, 100,000 körül jár (az 1880-iki népszámlálás szerint 99,098, az 1890-iki szerint 96,497, az 1900-iki szerint 61,658).[1]

A kriminalitás veszélye, amit ez a népelem képvisel, azt hiszem elég jelentékeny arra, hogy a kérdést egyszer már komolyan vegyük. A dánosi per meggyőzhette a főváros közönségét is, hogy a vándor czigányok garázdálkodásairól szóló panaszok nem mesék. Azóta nincs nap, hogy a napilapokban ne lenne hir a czigánykaravánok vagy egyes czigányok büntetteiről. Hát még mennyi eset marad felfedezetlen !

Valóban itt az ideje, hogy a magyar állam is ismerje fel a közbiztonság, a társadalom védelme iránti kötelességét e téren is és igyekezzék a csavargás, koldulás kérdését és a kóbor czigányok ügyét a többi müvelt államokkal összhangzatosan megoldani.

Dr. Finkey Ferencz,
sárospataki jogakadémiai tanár.

az őrzés költsége több mint 1000 frankba került. Revue Pén. 1908. 294.

[1] Revue Pénit. 1908. 818.

[2] Revue Pénitentiaire 1908. 685.

[1] Érdekes, hogy a 70-es években mégegyszer annyi volt czigányaink száma. Az 1873-iki összeirás szerint 214,714 volt összes számuk. Nagy részük tehát bizonyára tovább nyomult, mint a franczia jelentés mondja, nyugatnak.

[2] Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

A munkásbiztositási biráskodás első évének tanulságai.[2]

Az 1907 : XIX. tcz. a munkásbiztositási választott bíróságok hatáskörét nagyon szükre szabta. Azok nem emeltettek igazi «szakbiróság» szinvonalára az által, hogy müködésüknek köre a munkásbiztositás jogterületén felmerülhető jogvitákra általában, vagy legalább is azoknak tulnyomó részére kiterjesztetett volna.

Ennek oka nemcsak az az érthető óvatosság, melyet ez uj intézmény életre keltésénél szem elől téveszteni nem lehetett, hanem kétségtelenül az az irányzat is, mely szerint a munkásbiztositási pénztárak kötelékéhez nem tartozó jogalanyoknak jogügyeit a rendes bíróságtól elvonni és a munkaadók s munkások részvételével itélkező külön bíróságok hatáskörébe utalni nem akarták. Innen van, hogy a munkásbiztositási jogból eredő, vagy azzal kapcsolatos számos peres ügy a rendes birói vagy közigazgatási hatóságok hatáskörében maradt. Különösen feltünő azonban, hogy a törvény 156. §-a, az alkalmazott és munkaadó között a betegsegélyezési járulékok és igazolványi dijak tárgyában, valamint a pénztárak és a munkaadó között a betegsegélye-

zési járulékok és balesetbiztositási dijak tekintetében felmerülő jogvitákat — s ezek keretében a biztositási kötelezettség kérdését is — elsősorban az iparhatóságok elé, másodsorban a törvény rendes utjára terelte ; holott ezeknek a «par excellence» munkásbiztositási szakkérdéseknek elbirálására épen a munkásbiztositási birróságok lettek volna kiválólag praedesztinálva, amelyeknek tanácsaiban az érdekelt felek képviseletének elve van keresztülvive és a szakértelemnek garancziái is nagyobbak.

A hatáskör kérdéseit különben csak érinteni kivántam és ezuttal inkább annak megvilágitására törekszem, hogy a választott birróságok *jelenlegi szük hatáskörükben is,* miért nem felelhettek meg teljes közmegelégedésre a müködésükhöz füzött jogos várakozásoknak ?

I. A *betegsegély*-ügyek elintézése nem oly gyors, mint ahogy ezeknek az ügyeknek természete megkivánná. Egy mütét foganatositása, müláb elkészitése, fürdősegély. keresetképtelen beteg tagnak táppénzigénye oly természetü követelések, amelyeknek kielégitése hosszabb halasztást nem tür. S mégis az ily igények keletkezésüktől vagy érvényesitésüktől számitva csak hónapok mulva, átlagosan félév elteltével kerülnek a választott birróság elé. Addig pedig egy év is eltelik, mig az állami munkásbiztositási hivatalnak jogerős és végrehajtható határozata létrejő. E késésnek főoka a pénztári eljárás nehézkessége és lassusága. Az igény felett előbb a pénztári kezelő és főorvosok adnak véleményt s akkor az igazgató vagy a betegsegély-osztály foglal el állást, miről a felet rendszerint értesitik. Ha az érdekelt meg nem nyugszik, úgy az elnökség szokott ülésben határozni s erről a fél ismét értesitést kap, olykor azzal a kitanitással, hogy az igazgatósághoz fellebbezhet (?) Ha már most a fél ujból felszólal, akkor kerül az ügy az igazgatóság döntése alá. És csak a most meghozott határozat ellen beadott fellebbezés jut a választott birróság elé. Ez alatt hosszú idő telt el. Ha most már a birróság a többnyire szükséges pótlások és perelőkészités után abba a helyzetbe jut is, hogy rövidesen érdemi határozatot hozhat, az igényt megállapitó itélet ellen halasztó hatályu fellebbezésnek van helye, melynek felterjesztése az itélethozataltól legkevesebb 46—50 napot vesz igénybe a kézbesitéstől számitandó 30 napi tulhosszu felebbezési idő következtében.

Az igénylő félre nézve sulyos következményü bizonyitási nehézségek származnak abból, hogy az elmult, vagy hónapok előtt fenforgott betegségét a pénztári orvosok ellenkező véleményével szemben utólagosan kell igazolnia. Csak fővonásokban jelölve meg tehát a kivánatos haladás irányát, szükségesnek tartom :

a) a pénztári eljárás menetének gyorsitását, lehetőleg prekluziv elintézési határidők megállapitásával, a megállapitó pénztári fórumok kevesbitésével s azok lehető leggyorsabb összeülésének s döntésének biztositásával,

b) oly eljárás életbeléptetését, mely szerint a betegség fenforgásának vagy jelentőségének vitássá válásakor a meg nem elégedő fél óhajára nyomban és hivatalból birói orvosszakértői felülvizsgálat foganatosittassék ; ami sok pernek s utólagos bizonyitásnak venné elejét,

c) a választott birósági itéletek elleni felebbezési határidő megröviditését, de főképen azok előző végrehajthatóságának — esetleg korlátolt terjedelemben, de a legszükségesebb gondoskodás mértékéig — kimondását. Mert ugy a betegsegély, mint baleseti kártalanitási igények alimentácziós jellegét tekintve, erre nagy szükség van. És a választott birróságok jogállásával sem egyeztethető össze, hogy mig a pénztárak a segélyek megállapitása s kiadása tekintetében korlátlan adminisztrativ intézkedéseket tehetnek s határozataik halasztó hatály nélkül érvényesithetők, addig az itélkezési hatáskörben felettük álló munkásbiztositási választott birróság megállapitó itéletei előző végrehajthatóság szankcziójával nem birnak.

II. A *baleseti kártalanitási* perekben sulyosabb természetü gyermekbetegségek jelentkeztek, melyeknek eredete a balesetbiztositási szervezet organizmusában s az eljárási szabályoknak erre épitett rendszerében rejlik. Ez a baj speciális magyar betegség, amely onnan ered, hogy a balesetbiztositás szervezete — nem mint a Németbirodalomban — szakszervezeti, hanem területi alapon épittetett fel.

Mig ugyanis Németországban a balesetbiztositási ügyeket a balesetbiztositási üzemek kategóriái szerint elkülönitett, önálló autonomiával biró szakszervezetek bonyolitják le és azoknak kártalanitási határozatai egységesek s közvetlenül a választott birróságokhoz felebbezhetők, addig nálunk két biztositási szerv lett felállitva. Az egyik az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó-pénztár, mely a balesetbiztositás központi irányitására van hivatva s autonom hatáskörben az egész országra terjedő hatálylyal a járadékigények felett végleges határozatokat hoz. A másik szerv : a kerületi munkásbiztositó-pénztárak, amelyek mint helyi szervek, a balesetbiztositási ügyeket előkészitik és az igényjogosultak ideiglenes ellátásáról gondoskodnak. A törvény ez utóbbi funkczió tekintetében azt a megoldást fogadta el, hogy a kerületi pénztárakat szintén autonom jellegü előzetes határozathozatali jogkörrel ruházta fel. A hatáskörök választalát az képezné, hogy az *állandó* járadék tárgyában való határozathozatal az országos pénztár igazgatóságának feladata ; mig az *ideiglenes* és *időleges* járadékigények felett a kerületi pénztár igazgatósága határoz.

Ennek a megkülönböztetésnek azután a választott birói eljárás módjára és menetére nézve mélyreható jelentősége van az által, hogy egyrészről az *állandó*, másrészről az «*egyéb*» kártalanitási igények tárgyában a birói hatáskör, perbeli képviselet, felebbezési idő, a felebbezési jog terjedelme, az itéletek végrehajthatósága eltérőleg vannak szabályozva.

Könnyen elképzelhető, hogy elvileg is milyen komplikáczióra vezethet, ha ugyanegy balesetből folyó igény jogalapja, kezdete és véghatárideje s mennyisége kérdésében érdemben két pénztár és két külön választott birróság — vagy ha utóbbinál a hatáskör össze is esik — külön eljárások keretében hoznak határozatot.

De azután elképzelhetlen, hogy a gyakorlatban ez az amfibiális perenkivüli s peres eljárás mily zavarokra és összeütközésekre vezetett !

Elméletileg a járadékfogalom elég szabatosan határozható meg akképp, hogy «*időleges*» járadékigénynek akkor van helye, ha a baleseti sérültnek kártalanitásra alapul szolgáló munkaképesség-csökkenése csak átmenetileg, rövidebb ideig forog fenn. «*Ideiglenes*» jellegü a munkaképesség-csökkenés addig, mig annak foka véglegesen meg nem határozható, vagy a sérült még további gyógykezelésre szorul. És e két kategória ellentéte az *állandó* járadékigény.

De a törvény tüzetesebben nem mondja meg, hogy a muló munkaképesség-hiánynak mi az időbeli határa ; nem szabályozza a munkaképességveszteség-fokozat végleges kialakulásának értelmezési alapját, módját s határvonalait ; végre nem intézkedik arról, hogy a pénztáraknak *meddig szabad az állandó járadékmegállapitást függőben tartani,* vagy annak folyósitását felfüggeszteni azon a czimen, hogy a pénztári orvosok véleménye szerint a sérültnek állapota még ki nem alakult, vagy, mert a sérült még további (?) gyógykezelésre szorul. Vajjon ez a függő helyzet, mely alatt az igényjogosult fél az állandó járadékigény érvényesitésétől és azt czélzó perjogi eszközöktől el van zárva, meddig huzható, hónapokig vagy évekig is ?

És a határozathozatali jogkörre, felebbezési jog terjedelmére és lényeges eljárási eltérésekre alapul szolgáló e disztinkcziók megállapitására ki és mikor illetékes ? A pénztári orvos, a pénztárnak autonom határozathozó szerve, a választott birróság szakértője, avagy az első- vagy másodbirróság ?

Mi történik akkor, ha — amint ez a gyakorlatban hamar bekövetkezett — az emlitett különböző véleményező- s határozószervek felfogása ellentétbe kerül egymással ?

E problémák különböző értelmezéséből előállott beláthatlan fejleményeket és bonyodalmakat csak ugy világithatnám meg, ha részletesen kifejteném azt az Odysseát, melyet e kérdések körül a budapesti munkásbiztositási birróság végig küzdött és — sajnálattal tehetem hozzá — anélkül, hogy a kérdések megnyugtató tisztázása és a helyes eljárási gyakorlat kifejlődése eddig minden irányban elérhető lett volna.[1]

Mert a függő kérdéseknek még egész légiója megoldatlan. Az állami munkásbiztositási hivatal birói tanácsainak 14. sz.

[1] Ennek a küzdelmes birói müködésnek fázisait s az állami munkásbiztositási hivatalnak, valamint a választott birróságnak e kérdések tisztázása érdekében keresett megoldási módozatait s több irányu álláspontját talán más alkalommal fogom ismertetni, hozzáfüzve kritikai megjegyzéseimet arra nézve, hogy a «modus vivendi» elérését czélzó törekvések hova vezettek.

elvi határozata,[1] melynek álláspontja szerint az ideiglenes járadékigény tárgyában hozott kerületi pénztári határozatok ellen a választott bíróságokhoz felebbezésnek nincs helye, de lege lata üdvös hatásunak mondható annyiban, hogy az ugyanazon balesetből folyó kártalanitási igényeket, legalább a birói eljárás során, egy mederbe terelte. De ez az elvi határozat, melyet jobb megoldás hiányában a budapesti választott bíróság is elfogadott, kétségtelenül a választott bíróságok hatáskörének ujabb megszoritását eredményezte azáltal, hogy a T. 167. §-ának intenciója ellenére csaknem teljesen elvonta a választott bíróságoktól a nem felebbezhető s azonnal végrehajtható határozathozatali jogkört. Másrészt minden garanczia nélkül kiszolgáltatta a feleket annak, hogy a pénztárak azon a czimen, hogy a sérült állapota még ki nem alakult vagy gyógykezelés szüksége forog fenn, felebbezhetlen határozatok hozatalával megakaszthatják és lehetetlenné tehetik az ügynek bíróság elé vitelét, ami által az idő mulásával elenyészhető bizonyitási eredmények is in concreto koczkára tétethetnek.[2]

Megoldatlan kérdés, hogy a T. 90. §-ának intézkedésére figyelemmel, a járadékigény végleges megtagadására csupán az országos pénztár jogosult-e s igy a választott bíróság is ily irányban csak az állandó járadékügy keretében hozhat-e érdemi határozatot, avagy az időleges járadék megszüntetését kimondó kerületi pénztári határozat felülbirálása kapcsán. És — amint fentebb hangsulyoztam — az igazi eljárási bonyodalom ott kezdődik amikor abban a kérdésben, hogy a munkaképességcsökkenés állandó vagy muló jellegü-e, szembe kerülnek egymással a félnek (az időleges ügyben érvényesitett felebbezésben vagy külön közvetlen keresettel *állandó járadékra* emelt) igénybejelentése a pénztári vagy a különböző foku birói szakértő-orvosoknak véleményei, végre a pénztáraknak és a kétfoku bíróságnak felfogásai. Kérdéses, hogy ily esetekben a perjogilag különböző eljárások egyikéről a másikra át kell-e térni és pedig mikor; a másik eljárás folytatandó vagy megszüntetendő-e; az eljárás megkezdésére, folytatására nézve mi az irányadó alap: a félnek kérelme a szakértői vélemények, vagy végre a bíróságok döntése?[3]

És mindezen elméleti vitatkozások közben eddig az történt, hogy az ügyek százaiban a kártalanitási kérdés eldöntése hónapokra és egy évre is visszavettetett. Ugyanis oly ügyekben melyekben a budapesti választott bíróság által már 1908. év végén, vagy 1909. év elején forszirozott álláspont szerint a bíróság itélkezését megelőzőleg az országos pénztárnak kellett volna határozni (amire a pénztár akkor hajlandó nem volt), egy évvel később az állami munkásbiztositási hivatal ugyanily álláspontból az egész eljárást megsemmisitette s az országos pénztárt utasitotta határozathozatalra. De vajjon megérthetik-e ezt a késedelmet a járadékfogalom s azzal összefüggő eljárás labyrinthusaiban járatlan, 1907. évben balesetet szenvedett s azóta várakozó felek? És nem természetes-e, hogy elsősorban a mindezekről nem tehető választott bíróságban keresik a bünbakot?

A baleseti ügyek feletti biráskodás terén fenforgó, fentebb vázolt egészségtelen viszonyok gyökeres orvoslását csak a törvényileg szabályozott rendszer és eljárás megváltoztatása utján vélem elérhetőnek, mire nézve most nem teszek javaslatot. Kivánatosnak tartom azonban, hogy addig is a munkásbiztositási bíróságok gyakorlata megtalálja azt a helyes utat, melyen át ezek az igények akadálytalanul és gyorsabban volnának lebonyolithatók. Ennek azonban legelső feltétele, hogy a pénztárak által a kártalanitási ügyekben követendő eljárás egyöntetüleg s záros határidők megállapitásával szabályoztassék.

III. Mély sajnálattal kell kifejeznem azt a véleményt is, hogy a *közvetlen kereset*, az eljárási rendeletnek ez a sokat igérő perjogi eszköze, az eddigi tapasztalatok szerint nem vált be. E lapok mult évi 5. és 8. számaiban megjelent czikkeimben részletesen kifejtettem ennek a jogintézménynek különleges természetét.

Igy hát most egész röviden jelezhetem, hogy ennek az intézménynek rendeltetése az volna, hogy a pénztárak késedelme esetében az eljárást a bíróság vegye át a maga hathatósabb perelőkészitő s bizonyitási eszközeivel. A munkásbiztositási igények természete kizárja az ügyeknek «in contumaciam» elintézését; vagyis a bíróság is csak ugy érhet czélt, ha a kártalanitási eljárást a tárgyalás előtt maga is keresztül viszi, illetve folytatja ott, ameddig a pénztár eljutott. Ehhez a pénztári iratokra van szüksége, amelyek megküldését az Elj. Rend. 63. §-a értelmében elrendelheti, de ezen intézkedésének ügyviteli uton nem szerezhet érvényt, hacsak felügyeleti panaszszal nem él.

Az országos pénztár pedig az iratok átengedésében autonom hatáskörének csorbitását látja, de ezenkivül éles elvi ellentétben is áll a bíróság felfogásával. Mert mig utóbbi a késedelem objektiv tényálladékát, vagyis azt keresi, hogy a baleset óta lefolyt időre tekintettel a kártalanitási ügy rendezése az érdekelt fél hibáján kivül megtörténhetett volna-e s igy az arról való gondoskodás érdeke megkivánja-e a bíróságnak beavatkozását; addig a pénztár a késedelem okául alanyi momentumokat hoz fel, például: hogy az ügy ellátásában még nem fordult meg; vagy a balesetvizsgálati jegyzőkönyv még be nem érkezett, vagy hogy a pénztári orvos véleménye szerint az esetleg 1907. évben balesetet szenvedett sérült még mindig gyógykezelés alatt áll és állapota még ki nem alakult, stb. (Ide is belejátszik tehát a járadékfogalom bizonytalanságának problemája.) Az eredmény pedig ismét az, hogy az ellenkező álláspontból folyó vitázás hónapokat vesz igénybe s a bíróság nem jut el az érdemi eljáráshoz, amit megint a fél nem tud megérteni s méltán rossz néven vesz.

Nem akarom az e kérdés körül még mindig forrongásban levő fejleményeket részletezni, csak arra utalok reá, hogy jelen alakjában ez a kereset a bíróság kezében igen tökéletlen eszköz. Vagy meg kell adni hozzá a birói eljárás eredményességét biztositó perjogi szankcziókat, vagy ha ennek a pénztári autonómia nézőpontjából elvi akadálya volna, ugy ez intézmény eltörlésével a bíróságot fel kell szabaditani az alól az erkölcsi felelősség alól, mely a pénztári elintézés alatt álló ügyek befejezéshez jutásának késedelméből jelenleg reá is hárul. Ám tessék megfelelő adminisztrativ garancziákról gondoskodni abból a czélból, hogy a pénztári eljárás gyors és eredményes legyen!

Fejtegetéseim szük keretében ezuttal nem terjeszkedhetem ki oly javaslatokra, melyek a munkásbiztositási bíróságok kiépitése s azoknak az őket megillető helyre emelése érdekében megvalósitandók lesznek.

Czélom ugyis csak az volt, hogy az eddigi tapasztalatok fényénél megvilágitani igyekezzem a *munkásbiztositási választott bíróságok* eddigi pályájának *rögös, de magasztos czélok és hivatás irányában jelzett utjait.*

Dr. Vályi Sándor,
a bpesti munkásbizt. vál. bíróság elnöke.

[1] Most annak elvi birálatába sem bocsátkozhatom.

[2] Máris észlelhető a pénztárak eljárásában az az ujabb keletü aggályos jelenség, hogy a fent emlitett czimeken az állandó járadékmegállapitást a baleset utáni 2—3 évre elodázzák, ami végeredményben oda vezethet, hogy a fél felebbviteli joga illuzoriussá válik.

[3] Pl. mindennapi eset, hogy a pénztári orvos által mulónak véleményezett munkaképesség-csökkenés alapján a pénztárnál időlegesnek minősitett kártalanitási ügyben a bíróság saját szakértőjének véleményét elfogadva, bizonytalan idejü állandó kártalanitás megállapitásának látja helyét. Már most ezen álláspont szerint állandó járadékigényről lévén szó, a kerületi pénztár által megállapitott *időleges* járadék többé nem muló munkaképesség-csökkenés ellenértéke, hanem az állandó kártalanitás eldöntéséig kiszolgáltatott gondoskodás, vagyis *ideiglenes* járadék jellegét ölti fel. Ez esetben pedig a felebbezést a 14. sz. elvi határozat értelmében vissza kell utasitani s az ügyet az országos pénztárhoz utalni állandó járadék feletti előző határozat végett. De mit szól ehhez a diótánczhoz az egy év óta várakozó fél?

Folytatva a komplikácziókat: a választott bíróság által állandónak minősitett és igy folytatólagosan megitélt kártalanitás tárgyában az állami munkásbiztositási hivatal a pénztár eredeti álláspontjára tér vissza s megállapitja, hogy a járadékigény csak időleges. Most már kérdés, hogy ez alapon a más hatáskörbe tartozó és eltérő eljárási szabályok alá eső időleges perbeli eljárásra is vissza kell-e térni? Nem ok nélkül hozom fel azt az esetet, hanem, mert legutóbb előfordult konkrét esetekben ily alapon is történtek feloldások. Az ügyek érdemi eldöntését egy évre visszavető ezt az álláspontot nemcsak az Elj. Rend. 344. §-ába ütközőnek, de anyagi jogi szempontból is aggályosnak tartom. Mert szerintem az állandó járadékigény a kevesebb időlegest is magában foglalja s igy az állandó járadékügy keretében a szélesebb hatáskörü birói forum az időleges kártalanitás kérdését is el kell, hogy birálja. S a csakis szómagyarázatra épithető ellenkező felfogás ad abszurdum is vezethet. Amennyiben ugyanis a választott bíróságot a felsőbíróság itélkezési álláspontja nem kötelezi, attól lehetetlen kivánni, hogy *időleges* járadék iránt határozatot hozzon, mikor már elfoglalt álláspontja szerint az időlegessel fogalmilag ellentétes állandó kártalanitás olna helyén.

Néhány szó az esküdtbirósági intézményünkről.

Az esküdtbirósági intézményt mostanában több oldalról erősen megtámadták az ösmeretes szegedi verdikt alkalmából és voltak, akik nem átallották kimondani azt sem, hogy ez az intézmény semmit sem ér. Amikor ilyen vélemények kerülnek forgalomba, közérdekben fekvőnek látszik vizsgálat tárgyává tenni azt a kérdést, hogy alaposak-e az esküdtbirósági intézmény ellen felhozott kifogások és ha igen, a bajt mi módon lehet orvosolni?

Nézzük tehát, hogy az esküdtbirósági intézmény ellen nálunk mi a kifogás?

Etekintetben azt halljuk panaszolni, hogy az esküdtek igen gyakran felmentő verdiktet hoznak oly esetekben, amikor a vádlott bünössége minden kétségen kivül áll és nincs semmi törvényes ok, ami a felmentésre alapul szolgálhatna.

A mai hatáskörével az esküdtbiróság 1900. év január 1. óta van nálunk szervezve és aki figyelemmel kisérte a lefolyt tiz év alatt az esküdtbiróságok itélkezését, igazat fog nekem adni abban, hogy az emlitett kifogás csak ritkán előforduló esetekre nézve bir alappal; mert egészben véve az esküdtek verdiktje a legtöbbször kiállja a jogászi birálatot.

Éveken át szerzett tapasztalataim szerint az esküdtek akkor hoznak jogászi szempontból hibás verdiktet, amikor nincs köztük olyan, aki őket vezetni és irányitani képes.

Ilyen esetben ugyanis, amint utánuk bezáródik a tanácskozó terem ajtaja, fejüket vesztik az esküdtek és azt sem tudják, mit tévők legyenek.

Joguk van ugyan a tárgyalóterembe visszatérni és az esküdtbiróság elnökétől felvilágositást kérni, de ezen jogukkal az esküdtek a legritkábban élnek, mert félnek attól, hogy a hallgatóság előtt nevetségessé válnak, ha elárulják, hogy az elnöki kitanitás daczára teljesen tájékozatlanok.

És ez az álszégyen emberileg érthető is, mert senki sem veszi szivesen, ha nevetség tárgyává lesz.

Szegeden a Haverda-ügyben — amint ezt a hirlapokból olvastam — az esküdteket a hallgatóság köréből egyesek hangos megjegyzésekkel «értelmetlen embereknek» nevezték azért, mert a tárgyalóterembe a határozathozatal előtt visszatértek és felvilágositást kértek az esküdtbiróság elnökétől. Lehet, hogy ha ez nem adja elő magát, az esküdtek ezután ismét visszatértek volna határozathozatal előtt a tárgyalóterembe, hogy további felvilágositást nyerjenek, de már ujabb kicsinylő megjegyzéseknek nem akarták kitenni magukat és határoztak ugy, ahogy tudtak.

A magam tapasztalataiból csak egy esetet akarok felhozni erészben, amely alkalmas megvilágitani az esküdtek gondolkozását. Szándékos emberölés kisérletére irányult a vád és kisegitő kérdés volt feltéve a sulyos testi sértés büntettére nézve; emellett kérdés tárgya volt a jogos védelem és a szándékos emberölésre vonatkozóan az erős felindulás esete is.

Az esküdtek főnöke a visszavonulás után jó hosszu idő mulva bejött hozzám — mint aki az esküdtbiróság elnöke voltam — a birói szobába és felvilágositást kért arra nézve, hogy miután az esküdtek a sulyos testi sértés büntettében akarják a vádlottat bünösnek kimondani, miként kell a szavazásnál eljarniok? bár erre az elnöki rezumében a kellő kitanitást megadtam.

Én vonakodtam a felvilágositást megadni, utalva arra, hogy azt csakis a tárgyaló teremben, a nyilvánosság előtt tehetem; mire a főnök kijelentette, hogy ha igy áll a dolog, akkor inkább lemond a felvilágositásról, mert a nyilvánosság előtti eljárás feszélyezné.

Ime, láthatjuk, hogy hol van a baj. Nem abban, hogy az esküdtek járatlanok, hanem abban, hogy ők álszégyenből a felvilágositásnak előirt módját igénybe venni vonakodnak.

Miután tudjuk, hogy a baj itt keresendő, az orvoslás nem lesz nehéz; mert csak arra kell módot adni az esküdteknek, hogy nyilvánosság nélkül érintkezhessenek az elnökkel, amivégből ki kellene mondani, hogy ha az esküdtek valamelyike kivánja, az elnök köteles az esküdtek közt a tanácskozó teremben megjelenni és nekik ott a kivánt felvilágositásokat megadni.

Meg vagyok győződve, hogy ily eljárás mellett az esküdtek a verdikt meghozatalánál mindig eltalálnák a helyes utat.

Lehoczky Sándor,
a miskolczi kir. törvényszék elnöke.

Különfélék.

— **A Haverda-ügy kapcsán** a napi sajtó, amely pedig olyannyira ragaszkodik az esküdtszék kompetenciájához sajtóügyekben: derüre-borura folytatja az esküdtszék támadását, létjogosultságának kétségbevonását. Ezek közt a nyilatkozatok közt sok a tájékozatlan és felületes hozzászólás. Egyetlen támadó sem vette magának azt a fáradságot, hogy analizálta volna a felmentés okait és azt tette volna objektiv vizsgálat tárgyává, vajjon hasonló esetben a szakbiróság minő álláspontot foglalt volna el. Igy például nem esett szó arról, hogy a törvényszéki orvosok véleményei elegendő támpontot szolgáltattak volna e a szakbiróságnak is a beszámithatóság kérdésében arra, hogy nyugodt lelkiismerettel kimondják a bünöst.

Mindezekre a támadásokra a legszabatosabb és legkorrektebb választ Székely Ferencz igazságügyminiszternek következő kijelentésében találjuk:

«A szenvedélyek ellentétes türelmetlenségében olyan hangok is hallatszanak, amelyek magát az esküdtszéki intézményt szeretnék szögre akasztani vagy elégetni. Nos hát az esküdtszéki intézmény nagyon jól beválI, semmi ok sincsen arra, hogy ezt megbolygassuk. Franeziaországban fölmentették Steinheilnét, most Krakkóban Borovszka Janinát s még sem kiáltott senki az ott bevezetett s jónak talált igazságszolgáltatás reformjáért. Tessék egy kis tisztelettel lenni annak a tizenkét esküdt-polgárnak meggyőződése iránt, akik fölmentették Jánossyt. Azok látták és hallották ennek az ügynek minden apró részletét s bizonyosan annak a sok száz momentumnak alapján találták ugy, hogy Jánossy tettét teljes beszámithatatlanság alatt követte el. Nagyon sokan, akik most lármáznak, a tárgyalás menetének hatása alatt talán szintén fölmentették volna a hisztérikus, az elmebetegség határán álló embert. Én, mint egyszerü tagja a társadalomnak is tisztelettel fogadom a szegedi esküdtek véleményét s nagyon rossz szolgálatot tesznek a társadalmi rendnek önmaguk által kinevezett védői, akik esetről-esetre egyik vagy másik szélsőségnek esnek.»

Dr. Nagy Ferencz váltójogának hatodik kiadása. Ezen, nálunk egészen szokatlanul rövid időn belül megjelent ujabb kiadás ismét csak azt bizonyitja, ami jogászkörökben már régóta közmeggyőződés, hogy a szerző váltójogi kézikönyve nemcsak a tanuló-ifjuságnak és nemcsak az elmélet embereinek, hanem a gyakorlatnak is alig nélkülözhető segédeszköze. Ennek a kiadásnak is természetesen megvannak mindazon jó tulajdonságai, mint a korábbiaknak: mélyreható jogászi szellem, erős gyakorlati irány, szabatos és világos nyelvezet. S amint a szerző a korábbi kiadásokban igen nagy gondot fordított az irodalom és a birói gyakorlat felhasználására, ugyanezt tette a legujabb kiadásban is. Az utolsó kiadás óta megjelent minden fontosabb irodalmi termék és minden fontosabb birói határozat méltatást nyert a legujabb kiadásban. Igy különösen az International Law Association által Budapesten 1908-ban megállapitott váltójogi szabályok. Az utolsó kiadás óta hozatott meg a mi csekktörvényünk s a szerző ezt is, a váltójoggal való szoros kapcsolatánál fogva, szintén állandóan figyelembe vette. *M.*

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi teljes-ülésén dr. Szladits Károly, kir. táblabiró, egyetemi magántanár, nagy vonásokban, de áttekinthetően ösmertette az osztrák polgári törvénykönyv novella-javaslatának az urakháza által módositott tervezetét. Mint különösen figyelmet érdemlő tényt felemliti, mennyire szokatlan az, hogy a második kamara magánjogi törvényen olyan lényeges módositásokat eszközöljön, mint azt az osztrák urakháza tette. A novellatervezet jelenlegi formája szerencsésnek mondható, mert ugy felfogás, mint nyelvezet tekintetében jól beleillik a kódexbe. Ezen ösmertetés után dr. Reitzer Béla tartotta meg előadását a teljesitési és szavatossági szabályok viszo-

nyáról a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetében. Miután a szavatossági szabályok minden oly kötelezettség körében előfordulhatnak, ahol teljesitès van, indokolt, hogy a szavatosság ne a vételjog körében, hanem a kötelmet létszakilag módositó tények közt, a teljesitési általános részben helyeztessék el. Ilyen rendszeri elhelyezés mellett ki lesz küszöbölve a magánjog egyik legnehezebb vitakérdése, melynek gyakorlati jelentősége oly eminens fontosságu: mennyiben alkalmazandók a szavatossági tényállásra a teljesitési általános szabályok. Miután előadó rámutat a Tervezet indokolásának azon gyökeres tévedésére, mintha az a német polgári törvénykönyv szabályozási módját tette volna magáévá, (utóbbi a jogi szavatosságot egyáltalában nem is ösmeri) részletesen kifejti, hogy a szavatossági szabályokkal a vétkességi, a lehetetlenülési, késedelmi és általános megtámadási szabályok nem léphetnek konkurrálólag fel. Nemcsak a szavatossági intézmény belső indokánál fogva, hanem azért sem, mert ezen szabályok alkalmazásának premisszája a Tervezet szerint az adós kötelezettségének vétkes nem-teljesitése, mig a szavatossági jogszankcziók a nem kellő teljesités objektiv tényállásához füződnek. Nem is szólva arról, hogy a vitatott álláspont mellett az egész szavatossági intézmény elvesztené létjogosultságát, a gyakorlatban ugyszólván kivihetetlen nehézségekbe ütközik a szavatossági és nem kellő tejesitési szabályok együttalkalmazása. E tételt a gazdasági eredmények összehasonlitásával igazolja. Végül ajánlja az egész résznek uj és tüzetes átdolgozását az ösmertetett elvek szerint, mert a Tervezet szabályozása nemcsak homályos, de következetlen s határozatlan és okvetlenül tisztázásra szorul. Az előadáshoz még dr. Almási Antal kir. törvényszéki biró szólt hozzá és a legközelebbi ülések egyikén folytatni fogják a magánjogi tervezet főbb kérdéseinek megvitatását.

— **Budapesti lakbérleti szabályok.** Dr. Berényi Sándornak és dr. Gráber Károlynak az uj lakbérleti szabályokhoz irt magyarázata rövid idő alatt második kiadásban jelent meg. Azzal, hogy oly rövid időn belül szükségessé vált e munka uj kiadása, a közönség elismerte, hogy szerzők, kiknek Lakbérleti joga szintén két kiadást ért meg, valóban kompetensek az uj statutum magyarázatára.

— **Törvényszéki orvostan.** Dr. Kenyeres Balázs kolozsvári egyetemi tanárnak ily czim alatt megjelent 528 oldalra terjedő müve igen hasznos szolgálatot tehet nemcsak az orvosnak, de a jogásznak is. A mü első 189 oldalra terjedő része az anyagi és alaki büntetőjognak a tárgyba vágó részleteit öleli fel. Az orvosi részben előbb a nemi életre vonatkozó kérdéseket, azután a testi sértéseket, végül az ember halálát tárgyalja.

Ugyanazon szerzőtől jelent meg igen érdekes tanulmány az orvosszakértői müködés körül előforduló hibákról, azok forrásáról és orvoslásuk eszközeiről.

— **A budapesti ügyvédi kamara** évi jelentése 145 oldalnyi terjedelemben most küldetett szét a tagoknak. Az igazságszolgáltatás minden ágára kiterjedő jelentésből kiemeljük a következő részleteket:

Az alsófoku bíróságok fizetésrendezése nem sikerült. Főhibája, hogy nélkülöz minden egységes koncepcziót; rendszertelenül, lehet mondani ötletszerüen vitetett keresztül és épp azért, ha jelent is némi haladást, mégis sok tekintetben hátrányossá vált. Az egyes fizetési osztályokban az előlépés megfelelő szelekczió nélkül, tisztán az ansziennitás alapján történik és ennek folytán a birói kar gyengébb elemei kerültek nagy mértékben a vezető állásokba. Mig azelőtt körülbelül 28 éves korban léptek a fiatalemberek mint birák a birói karba, most sokkal, de sokkal tovább kell az albirói állásra várniok.

Rendszertelenség mutatkozott a kinevezések tekintetében is — ugy látszik — sokszor illetéktelen befolyások érvényesültek. A kir. táblák és a Curia kandidaczionális előterjesztései sokszor mellőztettek.

A kisegitő birói intézmény, mely nálunk több mint 30 éves, a birói függetlenséget a legfőbb fokon veszélyezteti. Az utóbbi időben nem rendelnek be uj kisegitő birákat a Curiához, de számuk mégis igen lassan csökken, mert a rendes birói állásokra nem mindig kisegitő birót neveznek ki.

Az igazságügyi adminisztrácziő jelentékeny hiányai ma is fennállanak. Bíróságaink fulladoznak a nagy restancziákban, sommás behajtási perek évekig huzódnak a rosszhiszemü adósok örömére, de Magyarország hitele rovására, az ügyvitel komplikált, merev, nem számol a modern kor igényeivel és eszközeivel. Minden kulturember használja a telegráf, telefon stb. előnyeit, csak a jogszolgáltatás nem.

A központi járásbiróságot mai napig sem állitották fel. A járásbiróságok botrányos bérházakban vannak elhelyezve, ahol a birónak néha csak egy konyha jut. A kezelő s leiró személyzet kevés, rosszul van fizetve, vagy sehogy.

A költségek megállapitása tekintetében még most is sok a jogosult panasz. Alsóbiróságainknál gyakran fordul elő, hogy nagyobb dijazást állapitanak meg sommás perekben és sommás váltókeresetekért, blankettáris munkáért, mint egy-egy érdemleges periratért. Különösen felsőbiróságaink sokszor hihetetlenül méltánytalanok megállapitásaikkal.

Megütközést keltett mindenütt, de kiváltképpen jogászkörökben, hogy az igazságügyi kormány az ország legfelsőbb biróságánál az elnöki állást indokolatlanul oly hosszu ideig betöltetlenül hagyta.

A késedelem, mely ezen állás betöltése körül tényleg fenforgott, annál szomorubb, mert kétségtelen jelei mutatkoztak annak, hogy politikai szempontok késleltették az állás betöltését, már pedig nézetünk szerint, ha valamit, ugy a Curia elnöki székét nem szabad politikai érdemek jutalmazásául adományozni. Csak a legmélyebb sajnálattal itélhetjük el ezt az eljárást.

— **A feltételes elitélés** intézményéről a budapesti ügyvédi kamara évi jelentésében a következőket irja: Örömmel és megelégedéssel konstatálhatjuk, hogy a BN. egyik legkiválóbb intézménye a feltételes elitélés, melyért kamaránk oly sokszor sikra szállt, maris számos tisztességes polgárnak mentette meg a becsületét, mert meggátolta azt, hogy csekély megtévedésért fogházba kerüljön. Az a körülmény, hogy a feltételes elitélés alkalmazása körül még ingadozások mutathatók ki, nem szól a feltételes elitélés intézményének jósága ellen és csak kivánatossá teszi, hogy bíróságainknál a szükséges egyöntetüség etekintetben is kialakuljon.

— **Jogászegylet Aradon.** Az aradi ügyvédi kamara választmányának kezdeményezése folytán az aradi jogászegylet folyó hó 2-án megalakult, elnökké dr. Fábián Lajos törvényszéki elnököt, alelnökké dr. Parecz Béla ügyvédet, titkárrá dr. Schütz Henrik ügyvédet választván meg. Az egylet, amint alapszabályai megerősitést nyernek, megkezdi müködését és meg fogja keresni a Magyar Jogászegyletet, hogy nevesebb tagjait delegálja Aradra előadások tartására.

— **A m. kir. szabadalmi hivatal** legutóbb tartott teljesülésein a következő határozatokat hozta:

I. Egy és ugyanazon találmányi bejelentés alapján engedélyezendő szabadalomra igénypontok szerint megosztott, különböző elsőbbségi nap meg nem állapitható. («Szab. Közl.» 1910. évf. 2. szám.)

II. Az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unióba belépésről szóló 1908: LII. tcz. 4. czikkében megállapitott 12 hónapi elsőbbségi határidő a valamelyik Unió államban tett első bejelentés napját követő nappal veszi kezdetét. Ha ezen határidő utolsó napja vasárnapra, vagy a Gergely-naptár szerinti valamely közönséges ünnepnapra esik, a kérdéses cselekmény joghatályosan még a legközelebbi köznapon is teljesithető. («Szab. Közl.» 1910. évf. 3. szám.)

— **A «Jogtudományi Közlöny» döntvénytárai.** Mind a négy Döntvénytárunknak 1909. évi folyamai külön-külön kötetekben jelentek meg és a könyvárusi forgalomban kötetenként 5 K vételáron kaphatók.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Egy öreg osztrák visszaemlékezései** czim alatt Przibram Lajos volt külügyminiszteri osztályfőnök nagyérdekü kötetben vázolja mozgalmas és érdekes életpályájának történetét. Bennünket, magyarokat, e kötet sok irányban érdekelhet. Ezuttal szerzőnek a bécsi egyetemen 1858 és 1862 között töltött diákemlékeiből idézünk néhány részletet. Szerző említi, hogy sok magyar jogászszal ismerkedett meg a bécsi egyetemen. Különösen kiemeli ezek közt gróf Zichy Józsefet, a későbbi kereskedelemügyi minisztert, Dárday Sándort, az állami legfőbb számvevőszék jelenlegi alelnökét és Szögyény mostani berlini nagykövetet. Eleinte a magyarokkal a kollegiális viszony igen jó

volt, de később, 1861-ben a barátság nem volt oly zavartalan, de már nem is volt oly sok magyar tanuló a bécsi egyetemen, mert sokan Budapesten folytatták tanulmányaikat.

A tanárok közül megemlékezik Arndts Lajosról, Stein Lőrinczről, Unger Józsefről és Glaser Gyuláról.

Glasert akképp jellemzi, hogy természeténél fogva telis-tele volt jóakarattal, mély kedélylyel és a humanitás oly rendkivüli mértékével, hogy a büntetőjog thémája iránt tanusitott természetes félelem Glaser vonzó előadásainak hatása alatt gyorsan szétoszlott. Különösen érdekkeltő volt a Glaser által vezetett Kriminalpraktikum, melyben egy-egy diák ügyész-, védő-, és bíróként szerepelt.

Ezekhez a tárgyalásokhoz a tanár azután szintén hozzászólott, szellemes megjegyzésekkel kisérve a fejtegetéseket. Szerző két ily megjegyzést idéz is: «A vádlottal nem szabad sem mint diszparipával, sem mint bünbakkal elbánni.» «Az a biró, aki mindenkit rossznak tart, maga rossz ember.»

— **A czégjogi oltalom.** A német birodalmi törvényszék kimondotta, hogy «pilseni sör» elnevezés származási, nem pedig minőségi jelzés, mert a közönség pilseni sör alatt a Pilsenben előállitott sört érti. Nincs tehát joga olyan sörgyárosnak, akinek nem Pilsenben van a gyára, «Pilsener Brauhaus» korlátolt felelősségü társaság czéget használni, mert ezen czég alkalmas az üzleti forgalomban a czég által előállitott vagy forgalomba hozott áruk tekintetében megtévesztéseket előidézni. («Das Recht» XIV. évfolyam 2. sz.)

— **Alaptalan panasz következtében megitélt kártérités.** A vasuton utaznak a szülők három éven aluli gyermekükkel, kire nézve az ingyenes utazás kedvezményét óhajtják igénybe venni. A vasuttársaság ellenőre irásbeli nyilatkozatot követel a szülőktől a gyermek születésének helyére és idejére vonatkozólag. A nyilatkozat alapján az anyakönyvi hivatalban kutat a társaság, de tévedésből egy más kerületben s igy természetesen eredménytelenül. A szülőket az illetékes rendőri hatóság előtt feljelentik hamis adatok közlése miatt. Kiderül, hogy az adatok helyesek voltak, csak a társaság saját hibájából rossz helyen kereste azok alapján a felvilágositást. A szajnai törvényszék a szülők meghurczolásáért a vasuti társaságot kártéritésre kötelezte.

— **Hallgatólagos megbizás.** A feleség a férj által bérelt lakást a háztulajdonoshoz intézett ajánlott levélben felmondja. A háztulajdonos a feleség felmondását nem fogadja el érvényes felmondás gyanánt. A franczia bíróságok megállapitják, hogy a felmondás érvényes, mert azt a feleség a férj hallgatólagos megbizása alapján tette.

— **Ki tekinthető a vállalat igazgatójának?** Az 1881. évi julius 29-i franczia törvény a valódiság bizonyitását korlátlanul megengedi az ipari, kereskedelmi és pénzügyi vállalatok igazgatóival és vezetőivel szemben. A franczia semmitőszék szerint ez a rendelkezés alkalmazandó azokra is, kik a vállalat számlájára vezetnek saját nevükben valamely üzletet.

— **Könyv és folyóirat.** André Theuriet két regényének kiadói jogát eladta Sz. kiadónak, fenntartotta azonban magának a folyóiratokban való közlés és a forditás jogát. Juven kiadó, ki a regényeket folyóiratában való közlés czéljára szerezte meg a szerzőtől, a regényeket nem folytatásokban közölte, hanem a folyóirat egy-egy számában egy egész regényt jelentetett meg. A regényen kivül alig volt más tartalma a füzetnek, a boritékon pedig Theuriet neve s a regény czime szerepelt olyképp, hogy a vevő nem lehetett azonnal tisztában, vajjon önálló könyv vagy folyóirat van-e előtte. Sz. kiadó kártéritési perrel lép fel Juvennel szemben. A párisi felebbezési bíróság helyt ad a keresetnek, mert Juven azzal, hogy a regényeket a jelzett módon egy füzetben adta ki, tullépte szerződéses jogát.

— **Az automobil vezetőjének gondatlanságból okozott emberölése.** A franczia semmitőszék kimondotta, hogy ha az automobil vezetője az előirtnál nagyobb gyorsasággal halad s veszély esetén nem tudja megfékezni az automobilt s igy valakinek halálos sérülését idézi elő, a gondatlanságból okozott emberölésben bünös.

— **Samuel J. Barrows,** a nemzetközi börtönügyi bizottság amerikai megbizottja azt mondja egy jelentésében, hogy a gyermektörvényszékek létesitése a legjelentősebb mozzanat a jelen század igazságszolgáltatásában.

A Magyar Jogászegylet február hó 26-án szombaton délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: 1. Irodalmi ismertetések (könyvek, folyóiratok; bemutatás). 2. Dr. Lányi Márton: Örökjogi vonatkozások a kényszervégrehajtási eljárásban. — Vendégeket szivesen lát az egylet. Az előadás pontban hat órakor kezdődik.

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, beszél és ir magyarul, németül és tótul, gyakorlott gépiró, hosszu ideig önállóan vezetett egy nagy irodát, fővárosi irodában állást keres. Fizetési igény 200 K és mellékilletmények megegyezés szerint. Sekeres István Budapest, V., Hold-utcza 5. II. em. 13635

A Franklin-Társulat kiadásában
és a
„Jogtudományi Közlöny" szerkesztőségében
megjelenő
curiai, kir. táblai és **törvényszéki,** mint felebbezési bíróságok **határozatainak** gyüjteményéből
ujabb kötetek jelentek meg, melyek az
1909-IK ÉVI DÖNTVÉNYEKET
tartalmazzák, és pedig:

Magánjogi Döntvénytár
Szerkeszti
GOTTL ÁGOST
kir. kuriai tanácselnök.
III. kötet. **Ára 5 kor.**

Büntetőjogi Döntvénytár
Szerkeszti
dr. BALOGH JENŐ
egyetemi tanár.
III. kötet. **Ára 5 kor.**

Hiteljogi Döntvénytár
(váltó-, csőd-, kereskedelmi és tőzsdei ügyekben).
Szerkeszti
dr. GALLIA BÉLA
kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki biró.
III. kötet. — Ára 5 kor.

Közigazgatási Döntvénytár
Szerkeszti
dr. MARSCHALKÓ JÁNOS
kir. itélőtáblai biró.
III. kötet. **Ára 5 kor.**

E „DÖNTVÉNYTÁR"-ak előző I. és II-ik kötetei szintén kaphatók.
Egy-egy kötet ára 5.— korona.

Az itt felsorolt «Döntvénytár»-ak mindenike önálló egészet képez és **rendszeres és betűrendes tárgymutatóval van ellátva.**
A kir. Curia, a kir. táblák és a törvényszékek mint felebbezési bíróságok határozatai mellett helyet foglalnak a közigazgatási bíróság, a minisztertanács, az egyes szakminiszteriumok, tőzsdebíróság elvi jelentőségű döntései. Az egyes határozatok kapcsán rendszeres utalás történik az ugyanazon tárgyu előbbi közlésekre, egyszersmind fel vannak tüntetve a határozatok között felmerülő eltérések.
Minden évben egy-egy kötet jelenik meg.
Kaphatók:
LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE
(Wodianer F. és Fiai) R.-T.-nál
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 21. sz.
és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 9. szám. Budapest, 1910 márczius 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az ügyvitel egyszerüsitése. — A birói munka csökkentése. *Dr. Gallia Béla* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — A kir. Curia és a BP. *Vaikó Pál* curiai birótól. — Az esküdtek verdiktjének felfüggesztéséről. *Dr. Fráter Béla* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvitel egyszerüsitése.

Az igazságügyminiszternek 1910. évi 2700., 2701. és 4700. számu rendeletei.

Az igazságügyi adminisztráczióban évtizedek óta meghonosodott felfogás volt, hogy az eljárási szabályok, az ügyvitel és ügykezelés terén minden reformot — ha megvalósitása még oly sürgősnek tetszett is — a végleges polgári perrendtartás életbeléptetésének idejére, vagyis — sajnos — ad graecas calendas kell halasztani. Székely Ferencz igazságügyminiszter helyes érzékére vall, hogy ezzel a felfogással szakitott, mikor hivatalbalépése után ugyszólván első nagyobbszabásu intézkedéseként kiadta a bíróságok és ügyészségek ügyvitelének egyszerüsitésére vonatkozó rendeleteket és ezzel ebben az irányban megtette az *első* határozott lépést.

Hiszszük ugyanis és a szóban levő rendeletek bevezető sorai is erre engednek következtetést, hogy a most kiadott intézkedésekkel korántsem tekinthető az egyszerüsités befejezettnek; ezeket a még kissé bátortalan, hiányos és a kezelési rendszerek lényegét még alig érintő szabályokat nagyobbszabásu és horderejü reformoknak kell követniök, hogy a kitüzött kettős czél: az ügymenet gyorsitása és a birák tehermentesitése elérhető legyen.

A most kiadott egyszerüsitési rendeleteken végigvonul az az alapgondolat, hogy a kezelőszemélyzet, ha munkaterhét az egyik oldalon megkönnyitik, a másik oldalon magasabb feladatok elé lesz állitható, Ezért az u. n. kurrenczia jelentékeny részének elintézésében önálló hatáskört kap, amelyet ha lelkiismeretesen és ambiczióval tölt be, nemcsak a kezelői állást emeli magasra mai alárendelt fokáról, hanem a birósági adminisztráczióban is az itélőbirónak lesz igazán megbecsült segitőtársa. Erre természetesen csak ott lehet számitani, ahol a kezelők a szükséges képzettséggel és gyakorlattal birnak és ahol az ügykezelésnek hátralékkal nem kell küzdenie.

A most emlitett feltételek közül az elsőt csak egy gyakorlati kezelői vizsga biztositaná. Ilyennek berendezését azonban a most kiadott rendeletben sajnálattal nélkülözzük. A második feltétel elérésére, hogy t. i. a kezelési hátralék a lehetőségig megszünjék, a rendeletben érdekes kisérlettel találkozunk.

Azok a biróságok és ügyészségek ugyanis, amelyeknél a rendelet kifejezése szerint kezelési és leirási hátralék nincs, mintegy premiumban részesülnek, amely prémium abból áll, hogy az ilyen bíróság és ügyészség kezelőszemélyzete délutáni hivataloskodásra rendszerint nem szoritható, sőt a hivatalfőnök jogositva van a kitartó szorgalmu és ügybuzgó kezelők hivatalos óráit egy órával meg is röviditeni.

Vajjon ez a szabad délután, amelyet a rendelkezés a kezelőtisztviselők részére kilátásba helyez, elég erős eszköz lesz-e a restanczia rémének leküzdésére?

A rendeletekben foglalt jelentékenyebb egyszerüsitések ezek:

Az *elnöki ügyeknek* a lajstromos kezelési rendszer szerinti ellátása, különösen a törvényszékeknél jelentékeny számapasztást fog előidézni, amit az ugyanitt meghonositott gyüjtőivrendszer is előmozdit. Hogy csak egy példát emlitsünk: valamely megüresedett állásra beérkezett 70—80 pályázati kérvény mindegyikét eddig külön-külön be kellett iktatni, mutatózni, elintézni; a most inaugurált rend szerint csupán a pályázati hirdetmény kap ügyszámot, az összes pályázati kérvények kezelés nélkül csupán a gyüjtőivben helyeztetnek el.

A lajstromozásnál jelentékeny munkaapasztást jelent az a szabály, hogy ezután a már befejezettnek jelzett és három éven belül ujra folyamatba tett ügyeket nem kell ujra lajstromozni, hanem azokat a régi ügyszám alatt kell kezelni. A végrehajtási ügyek nagy részét tudvalevőleg háromhavonkint fel szokták éleszteni és igy eddig előfordulhatott, hogy ugyanazon végrehajtási ügyet 8—10-szer kellett különböző ügyszám alatt belajstromozni és évenkint ujra mutatózni. Ennek elejtése és a szünetelő sommás perek fáradságos kimutatásának elengedése számottevő könnyitést jelent.

Munkaapasztást fog előidézni a kezelésben és gyorsitani fogja az ügymenetet, ha a bíróságok megszivlelik a rendeletnek azon utmutatásait is, amelyek az iratminták (blanketták) és stampigliák, továbbá a röviditésekkel ellátott portomentes levelezőlapok kiterjedtebb használatára vonatkoznak. Erészben a szokás ma igen eltérő. Egyes bíróságnál az elintézések jelentékeny hányada előre elkészitett litografált iratmintákkal történik, sőt a jegyzőkönyvek szokásos szövegét is jórészt bélyegzőlenyomatok teszik ki, mig más helyeken nagy munkaveszteséget okozva még az e czélra rendszeresitett nyomtatványokat se igen használják. E tekintetben lényegesen előmozditaná a bíróságok boldogulását, ha hivatalból láttatnának el a határozatok iratmintáinak és a bélyegzőnyomatok kimeritő sorozatával. A biró a kezelőt egyszerüen arra utasitaná, hogy a beadványt a folyószámmal megjelölt iratmintával ellátva expediálja vagy mutassa be.

Rendkivül sok munka lesz megtakaritható a rendeletek ama intézkedése folytán, hogy ha a fél a beadványt (pl. kereset, váltókereset, végrehajtási és árverési kérvény stb.) már a rendszeresitett nyomtatványnak megfelelő kiadmányi tervezettel ellátva nyujtotta be, a bemutatott tervezetet kell a kiadmány czéljaira felhasználni, hacsak a bíróság másként nem rendelkezik.

A kézbesités teljesitése és ellenőrzése körül két lényeges intézkedés fog megvalósulni. A rendeletek ugyanis eltörlik a kézbesitések ellenőrzésére szolgáló három jegyzéket és eltörlik a postára adott közönséges küldemények postakönyvét is. Ennek jelentősége szembeszökő, ha rámutatunk arra, hogy a kézbesitési jegyzékekben csak Budapesten évenkint két millió tétel vezettetett be, a postakönyv pedig csupán a budapesti V. ker. járásbiróságnál évenkint 70 kötetre ment. A kézbesitések gyorsitását a központi helyeken elő fogja mozditani a központi kézbesitő-hivatalok felállitása. Ezidőszerint pl. a fővárosban minden biróság saját kézbesitőivel kézbesitteti kiadmányait, akiknek tehát naponkint a belterületnek egyötöd—egytized részét kell bejárnia. Az összpontositott kézbesités mellett egy kézbesitőre a belterületnek egynyolczvanad része jut. Természetes, hogy ezen a kis területen a kézbesitő az eddiginél jóval rövidebb idő alatt jóval több kézbesitést lesz képes elvégezni.

A letisztázott kiadmányok aláirását a rendeletek a kezelő hatáskörébe utalják és ezzel a birák — különösen a járásbiróságoknál — bizonyára kellemetlen munkától szabadulnak meg. Kár, hogy ez az üdvös intézkedés a tanácsülésben kiadott határozatokra nem lett kiterjesztve.

Szintén a járásbirák munkaterhén fog könnyiteni az a rendelkezés, mely szerint az irattárba utalás, melyet eddig minden befejezett ügyre nézve a birónak kellett eszközölnie, a kezelő hatáskörébe megy át.

A jogkereső közönség és az ügyvédek érdekeit van hivatva közelebbről szolgálni az az intézkedés, amely az értesités idejét az összes biróságoknál ugyanegy időre, d. e. 9—11 közt állapitja meg; egyöntetüen állapitja meg az egész országra a gyüjtőszekrények kiüritésének idejét is délt egy órakor; megengedi továbbá, hogy a törvényszékhez czimzett minden beadványt a törvényszék felebbezési tanácsának gyüjtőszekrényében is lehessen elhelyezni.

Kivánatos lett volna, hogy a váltóeljárás ez alkalommal módositassék aképpen, hogy a kifogások idején beadottaknak tekintendők akkor is, ha a hiróság székhelyén lakó alperes a három napos határidőn belül postára adta. Szükséges ily rendelet mielőbbi kibocsátása azért, mert a három napos határidő különben is igen rövid és azt még jobban megrövidíti a délutáni iktató hivatali órák megszünte.

Ide sorozható a postai kézbesités tárgyában az ügyvédi kamarák által hangoztatott panaszok orvoslása is. A rendelet szerint ugyanis a kezelő köteles a fél szóbeli kérelmére a kézbesithetlenség miatt visszaérkezett kiadmányok levélboritékait rövid uton az ujonnan bemondott uj lakczimmel ellátott uj boritékkal kicserélni és azt a kérelmezőnek 24 óra alatt kiszolgáltatni.

Sok panaszt és késedelmet fog megszüntetni az az intézkedés is, mely feljogositja a végrehajtót, hogy az eljárás során behajtott pénzt a távollevő jogosultnak postautalványnyal közvetlenül megküldheti.

* *

A most ismertetett egyszerüsitések és módositások arra vannak hivatva, hogy ideig-óráig a biróságok munkaterhén könnyitsenek, de nem képezhetik alapját egy végleges és egységes kezelési rendszer kiépitésének. Az iktatói rendszernek részleges fenntartása hovatovább képtelenség, a lajstromrendszer pedig a lefolyt 15 év tapasztalatai nyomán gyökeres átalakitást igényel és az egyszerüsités minden követelményével felruházandó. A végleges ügyviteli rendszerben ma már nem szabad hiányozni sem a telefon általános használatának, sem az irógépnek a biró vagy jegyzőkönyvvezető asztalán és főleg a gyorsirásnak kell abba diadalmas bevonulást tartania.

A birói munka csökkentése.

A biróságok rendkivüli megterheltetése és ezáltal a hátralékoknak szinte lehetetlen mértékben való felszaporodása ismét előtérbe állitotta a birói ügyvitel egyszerüsitésének kérdését. Végre-tért hóditott annak belátása, hogy a hátralékok feldolgozása és általában az igazságszolgáltatás gyorsabb menete csak úgy lesz elérhető, ha leveszik a biróságok válláról azt a nagy terhet, melyet egy ósdi, bürokratikus eljárás formaságai róttak reá és a felesleges kezelési munkától való felszabaditással lehetővé teszik, hogy a biró intenzivebb szellemi munkát fejtsen ki és minden idejét és erejét az itélkezésnek szentelve, e téren gyorsabb, nagyobb és jobb munkát legyen képes végezni.

E lapok hasábjain* már évekkel ezelőtt rámutattam arra, hogy a birói ügyvitel egyszerüsitése és ezzel a biróságok munkaterhének csökkentése a polgári peres eljárás reformjától függetlenül is megoldható, sőt meg is oldandó, mert különben elmerül igazságszolgáltatásunk a hátralékok tengerében. Ez az elmerülés a fővárosi biróságoknál azóta be is következett.

És ha van szerencse a szerencsétlenségben, ugy ez az irányadó körök felfogásának ama megváltozásában található fel, mely szakitva a perjog és ügyvitel junktimjával, a bajok orvoslása végett elsősorban és sürgősen fog az ügyvitel egyszerüsitéséhez és a birák tehermentesitéséhez.

Ma, midőn az ügyviteli reformok még előkészités stádiumában vannak, a reájuk vonatkozó kérdések megbeszélése nem lesz időszerütlen.

Fodor táblabiró ur e lapok f. é. 5. számában a határozatok irásbafoglalásáról és az indokolás szerkesztéséről közölt figyelemreméltó fejtegetéseket. Ez a birói tehermentesités kérdésének kétségkivül egyik legfontosabb része. Mert ha egyébként sikerülne is a biró válláról levenni a mai ugynevezett kurrens ügyek elintézésének és a kezelési teendőknek nagy részét, vagy akár egészét, még akkor is terhelné a birót az a *sulyos fizikai munka*, mely a határozat és indokolás irásbafoglalásával jár; terheli pedig mind az irasbeli per mellett, mind a szóbeliségnél. Sőt minél jobban tért hódit a szóbeliség és minél kevesebb foglaltatik a felek előadásából a jegyzőkönyvben, annál nagyobb terjedelmüekké válnak az itéleti indokolások és annál nagyobb az ezzel járó irásbeli munka és időtöltés.

Fodor táblabiró ur a birónak ezen irásbeli munkával való megterhelését a jegyzői, felsőbiróságoknál a tanácsjegyzői karnak az itéletek irásbafoglalásával való megbizásával véli csökkenthetőnek. Ezt a rendszert a gyakorlatban sok helyütt alkalmazzák ma is. Igy pl. a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél, amelynek volt elnöke, Nagy Ödön ezt a biróképzés hatalmas eszközévé fejlesztette ki.

Szóbeli eljárás alapján hozott itéletek irásba foglalását könnyebben lehet jegyzőkre bizni, mint az irásbeli per előadói rendszere mellett, mert az előbbi eljárásban már kihirdetett itéletekről van szó, mig az irásbeli perben, ha a biró munkáját valóban könnyiteni és a munkát a jegyzőre nézve is hasznossá tenni akarjuk, az itélet szerkesztésén kivül az ügy beható tanulmányozását és a biró felelőssége melletti előadását is rá kell biznunk. Ennek a munkának haszna és értéke az igazságszolgáltatás jósága és a biróképzés szempontjából természetesen az előadói és elnöki ellenőrzés és kritika hatályosságától függ.

Ezzel a módszerrel azonban a biró tehermentesitése csak kis részben van megoldva; t. i. az irásbeli munka egy része áthárul a jegyzőkre. Az egész irásbeli munkát azonban igy sem lehet reájuk háritani. Sőt, minthogy az ügyvitel egyszerüsitése bizonyos ügyek önálló elintézését a jegyzőkre bizza, az elsőfoku biróságoknál nem is lesz nagy az a munkamennyiség, melytől a javasolt reform által a biró felszabadittatik.

E mellett éppen a köteles ellenőrzés, revizió sok idejét és szellemi munkáját fogja a birónak igénybe venni és ezért a javasolt megoldási módot inkább kiváló biróképzési eszköznek, mint tehermentesitésnek tekintem.

A tehermentesités czélja kétféle lehet: a biró fizikai és szellemi munkájának csökkentése. Ha a biró helyett a jegyzők foglalják irásba az itéleteket, ezáltal bizonyos mértékben csökken a konkrét ügyben a biró fogalmazási, tehát szellemi munkája;

* Jogtud. Közl. 1905. évf. 4. sz.

csökken a leirással járó fizikai munka is ; a birót fogja természetesen ezután is terhelni az itélet meghozatalával, okainak összeállításával és az itélet-fogalmazvány revideálásával járó szellemi munka, melynek átháritására gondolni sem lehet.

Biráink nem is ennek a szellemi munkának nagysága miatt panaszkodnak ; a hátralékok nagy száma nem is erre vezethető vissza. Hanem sulyos terhük az a fizikai, hogy ne mondjam, *kézi munka*, mely az irással jár és amelytől a Fodor táblabiró ur által ajánlott módon teljesen meg nem szabadulnának, sőt éppen a nagyobb és igy a birák által maguknak fentartott perekben a terjedelmesebb indokolások megirása még mindig az ő vállaikat terhelné. Már idézett czikkemben rámutattam arra, hogy az itéleteknek a biró által való megirása, szóval az irásbeli kézi munka, mely az életkor előrehaladásával egyre terhesebbé válik, nemcsak óriási fizikai munkát, hanem nagy időpazarlást is jelent, mely időt a biró sokkal hasznosabban fordithatná perek tanulmányozására és e teher alól mentesülve jóval több ügyet volna képes elintézni.

Szabaditsuk fel tehát a birót teljesen e fizikai munka alól! Ez oly egyszerü eszközökkel és csekély költséggel volna keresztülvihető, hogy — ha egyszer megvalósul — csodálkozva fogjuk kérdezni, hogy miért nem nyultunk e módhoz már évtizedekkel ezelőtt?

Ez az eszköz a *gyorsirás*, melyet ma már minden ügyvédi irodában, minden bankban és kereskedő-czég levelezésében alkalmaznak, sőt amely tért hóditott már a tőzsdebiróságnál és a budapesti munkásbiztositási választott biróságnál is, csak éppen az állami biróságoknál nem tudott gyökeret verni.

A gyorsirás alkalmazását a gyakorlatban ugy kontemplálom, hogy a kezelői és leirói személyzet körében megfelelő számu jó gyorsiró és egyuttal gépirásban is jártas egyén alkalmaztassék, kik megfelelő időbeosztással a biráknak rendelkezésére álljanak.

A gyorsirók felesketett tisztviselők vagy napidijasok volnának. A biró itéleteit tollba mondja a gyorsirónak, ez a stenogrammot felolvasva, lehetővé teszi a birónak a fogalmazvány revizióját ; a revideált stenogrammot azután irógépen átteszi közönséges irásba ; az áttételt a biró átnézi és aláirja és ez volna az itélet fogalmazványa. El is tekintve attól, hogy a felsőbiróságok ekként meg volnának kimélve a különböző nehezen olvasható irások kibetüzésétől és tisztán, könnyen olvasható fogalmazványok állanának rendelkezésükre, rendkivül sok feleslegesen elpazarolt időt kimélhetne meg ezáltal a biró. Ha meggondoljuk, hogy a levelező-gyorsirással ötször, vitairással nyolczszor rövidebben lehet irni, mint a közönséges irással és hogy gyakorlott gyorsiró az emberi folyó beszédet pontosan követni képes, nyilvánvaló, hogy a gyorsirónak tollba mondott itéletek megszerkesztése a birónak csak annyi idejét fogja igénybe venni, amennyi idő kell ahhoz, hogy az itéletet és indokait a perbeli iratok betekintése mellett és a fogalmazáson gondolkodva élőszóval elmondja.

Kisérleteken alapuló tapasztalataim azt mutatják, hogy két-három ives itéletnek gyorsiró segitségével való megszerkesztéséhez, a szerkesztés fölötti gondolkodás, fogalmazás és tollbamondás munkáját is beleértve, egy óra elégséges, mig ugyanazon itéletnek kézzel való megirása, ugyancsak a szerkesztéssel és fogalmazással együtt, legalább egy egész birói munkanapot vesz igénybe.

Aki kételkedik, kisértse meg és meg fog győződni állitásaim valóságáról.

Tévedés volna azt hinni, hogy ez a reform nagy költséggel járna.

Csak példaképen emlitem, hogy a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél, hol most 31 biró müködik, tiz gyorsiró bőven elég volna.

A női munka olcsóságára való tekintettel akárhány igen értelmes és igen jó gyorsiró- és gépirónőt találunk, kik, mondjuk 90 K havi fizetésért (3 K napidij) szivesen lépnének állami szolgálatba. Tiz ily gyorsiró évi fizetése 10,800 K és ez radikálisan segitene ; mig ellenben, ha ugyanezt a bajt ideig-óráig birói létszámemeléssel akarnánk orvosolni, legalább négy uj birót kellene alkalmaznunk és ez sem gyorsitaná lényegesen az ügymenetet.

A gyorsiróknak még a jegyzőkönyvvezetésnél is igen fontos szerepük volna. Kivált a bizonyitásfelvételnél. Tapasztaljuk, hogy a mai rendszer mellett 5—6 tanu kihallgatása és vallomásuk jegyzőkönyvbe foglalása az egész délelőttöt (9—2-ig) igénybe veszi.

Ha eltöröltetnék az a szabály, hogy a tanunak a jegyzőkönyvet alá kell irnia, a hites gyorsiró által akár közvetlenül, akár a biró tollbamondása alapján stenografice felvett vallomás felolvastatnék a tanu előtt, hivatalosan megállapittatnék, hogy felolvasott vallomását helyesnek találta vagy módositotta és a percsomóhoz az eredeti stenogramm és annak hiteles áttétele csatoltatnék. Ily módon alig tartana a kihallgatás tovább, mint a vallomásnak élőszóval való kivétele, következésképp legalább háromszor annyi tanut lehetne egy napon kihallgatni, mint most ; ami a perek gyorsabb befejezését mozditaná elő, de lényegesen csökkentené a birói munkát is, mert a biró nem volna kénytelen drága idejét a tanuvallomások sajátkezü irásbafoglalására vagy lediktálására forditani.

Hogy az emlitett reform nem megvalósithatatlan, arra nézve épp e sorok irása közben találtam bizonyitékot. A kölni törvényszék és járásbiróság bizonyitásfelvételre és itéletek leirására már hónapok óta irógépeket használ. A biróhoz gépirásban jártas jegyzőkönyvvezetők osztatnak be, ezek diktálás után legépirják a tanúvallomásokat, szakértői véleményeket, sőt azokból átütéssel rögtön másolatot készitenek a felek részére. A gépirás gyorsabb lévén a kézirásnál, a jegyzőkönyvek gyorsabban készülnek és igy 33—50%-kal több bizonyitásfelvétel tüzhető ki egy napra, mint előbb. A biró gépirónak diktálja itélet-tervezeteit is, aki egyuttal a kiadmányokat is elkésziti.*

Ha már az irógép használata ennyire megröviditi a mechanikus munkát, mennyivel inkább alkalmas erre a gyorsirás és gépirás együttes használata.

Az ügyvitel egyszerüsitésének egyéb kérdésére legközelebb teszek nehány megjegyzést. *Dr. Gallia Béla.*

A kir. Curia és a BP.

Nem éppen uj keletü az a szóban és irásban is hangoztatott meg-megujuló vád, hogy a kir. Curia büntető judikaturája sok kivánni valót hagy fenn, haladást nem mutat s főleg, hogy az anyagi igazság kideritésére nem törekszik.

Sajnos, odáig jutottunk, hogy manapság már minden meggyanusitás több hivőre talál, mint kellene, de azon mégis csak csodálkozni kell, hogy a hivatásos jogászok is hajlandók e vádnak hitelt adni, anélkül, hogy az állitólagos hanyatlásnak okaira is reámutatnánk.

Ha valaki a BP. perorvoslati rendszerét tökéletesnek ismeri el s azt mint egy kiváló alkotást dicsőiteni is elég merész, akkor annak nincsen és nem is lehet oka arra, hogy a kir. Curia judikaturája ellen szót emeljen, mert a kir. Curia ezidőszerint a BP. szabályait a legliberálisabban magyarázza és alkalmazza s gyakorlata — egy pár csekély ingadozástól eltekintve — megállapodott is.

Ha azonban valaki a BP.-nak a semmiségi panaszok használatáról intézkedő részét hibásnak, tökéletlennek s tovább fenn nem tarthatónak véli, akkor az a vád és lekicsinylés helyén való ugyan, de akkor sem a kir. Curia judikaturáját érintheti, hanem ez az ócsárlás a BP. eme fejezetének méltó birálata.

A szemrehányás éppugy nem illeti a kir. Curiát, mint ahogy rossz néven nem lehet venni a béna embertől, ha kalapját köszöntésre nem emeli.

Annyit azonban meg kell vallani, hogy kezdetben a kir. Curia is nagyon szükkeblüen magyarázta a törvényt s jobban békóba verte magát, mint ahogy a törvény megszoritotta s az is bizonyos, hogy ez a merevség hü kisérője volt hosszu időn át a curiai határozatoknak.

Ámde ma már igazságtalanok lennénk, ha a betüszerinti magyarázattal vádolnánk a Curiát s ha van is még annak az elavult felfogásnak némi maradványa, biztosan lehet remélni, hogy ha a kir. Curia a megkezdett uj csapáson fog haladni, a hibás magyarázatok, mint a mult rossz emlékei jöhetnek csak szóba.

Amint minden javulást vagy jobbra fordulást a betegség

* «Deutsche Juristen-Zeitung» 1910. évf. 3. sz. 198. lap.

okozta kimerültség is kiséri, ugy itt is vannak még árnyfoltok, amelyek a világosság után kivánkoznak. Csak egy példát említek. A védőknek a BP.-ban való nem kellő jártassága s a kir. törvényszékek egynémelyikének nemtörődömsége következtében gyakran semmiségi panasz van bejelentve oly módon, hogy «sokallom a büntetést», vagy «a büntetés enyhitése végett» olyan itéletek ellen, amelyekben a vádlottak büntetése a Btk. 92. §-ának alkalmazása nélkül állapittatott meg.

A kir. Curiának egyik-másik tanácsa ezt a semmiségi panaszt a BP. 385. §-ának 3. pontja alá vonja s az ügyet tárgyalásra tüzi ki; mig másik tanácsa ezt a panaszt hol visszautasitja, hol pedig csak bizonyos feltételek mellett fogadja el. Elfogadja akkor, ha a vádlott a Btk. 91. §-ának alkalmazásával kiszabható legkisebb szabadságvesztésbüntetésre van itélve, mert felfogása szerint ekkor világos, hogy a vádlott ennél még enyhébb büntetést kér, vagyis olyan nemüt és tartamut, amely csak a Btk. 92. §-ának alkalmazásával szabható ki; ha azonban ez az eset fenn nem forog, akkor a semmiségi panasznak csakis az az értelme lehet, hogy a Btk. 91. §-ának keretén belől kivánja az enyhitést, emiatt pedig semmiségi panasz nem használható. Szóval, aki sulyos testi sértés büntette miatt a Btk. 91. §-ának alkalmazásával hat havi börtönre van elitélve, az esetleg sikerrel panaszolhatja a Btk. 92. §-ának nem alkalmazását azon a czimen, hogy «enyhitést kér», de aki egy évi börtönre van itélve, az nem is kéri a Btk. 92. §-ának alkalmazását, ha csak enyhités végett élt semmiségi panaszszal.

Hát a törvénynek ilyen magyarázata méltán kifogás alá esik s megérdemli a legszigorubb birálatot. Mert az a vádlott vagy védő, aki enyhitését kéri a büntetésnek, az mindenesetre ki akarja meriteni az enyhitésnek minden fokát, amit csak a törvény megenged, de az is bizonyos, hogy annak a vádlottnak, aki sulyosabban van elitélve, sokkal több oka van az enyhités kérésére, a Btk. 92. §-ának alkalmazására, mint aki már ugyis enyhe büntetést kapott.*

Nem vonom kétségbe annak a felfogásnak a jogosultságát, hogy a törvénynek (BP. 385. §. 2. bek.) lehet olyan értelmet is adni, hogy a Btk. 91. §-ának nem alkalmazása miatt vagy alkalmazása miatt semmiségi panaszszal nem lehet élni. Ámde, ha kétely fér a törvény szövegének értelméhez — mint ahogy szerény nézetem szerint fér is — akkor nem lett volna szabad a kir. Curiának oly jogi álláspontot elfoglalni, amely hatáskörét megszükitette s most tehetetlenül kénytelen türni azt, hogy aránytalanul sulyos vagy aránytalanul enyhe büntetések szabassanak ki egy és ugyanazon körülmények és viszonyok között.

A BP. 385. §-ának 2. pontjában körülirt semmiségi ok fennforog akkor is, ha a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapitott büntetési tételeket nem tartotta meg.

A Btk. 91. §-a pedig azt rendeli, hogy ha az enyhitő körülmények tulnyomóak, a cselekményre a megállapitott büntetésnek legkisebb mértéke megközelitendő vagy alkalmazandó.

Ha tehát az enyhitő körülmények tulnyomóak, alkalmazni kell a Btk. 91. §-át, vagyis a büntetésnek legkisebb mértékét. Ez tehát a törvényes büntetési tétel és ha ez be nem tartatott, a semmiségi ok fennforog. Hogy mily képtelenségek keletkeztek a törvénynek ellenkező értelmü magyarázatából, amelyet a kir. Curia állandó gyakorlata már szentesitett, csak példaképpen hozom fel a Btk. XVIII. fejezetében foglalt büncselekményekre megállapitott szabadságvesztésbüntetések tartamát, ahol a birónak meglehetős tág mozgási tere van a minimumtól a maximumig. A Btk. 281. §-ának esetében p. o. az emberölés két évtől 10 évig terjedhető fegyházzal büntethető. A marasztaló itélet megállapit a vádlottal szemben nyolcz évi fegyházat. A kir. Curia azt látja, hogy ez a büntetés a fennforgó körülmények között nincsen arányban a vádlott bünösségi fokával s teljesen megfelelt volna három vagy négy évi fegyház. A BP. 385. §-a 2. pontjának jelenlegi értelmezése szerint azonban ezt a megfelelő büntetést nincsen hatalmában kiszabni, hanem vagy rajta marad a vádlotton a nyolcz évi fegyház vagy pedig kénytelen a Curia a Btk. 92. §-át alkalmazni s egy tulenyhe büntetést — egy évi és 11 hónapi börtönt kiszabni, holott sem ez, sem amaz a büntetés nem felel meg az igazságnak.

De hát kirivó esetben hatalmában van a Curiának a Btk. 92. §-a; de ott vannak az államfogházzal büntetendő cselekmények, ahol a minimum egy nap. A Btk. 92. §-ának alkalmazása itt ki lévén zárva, amit az alsófoku birróságok kiszabnak, az szent és sérthetetlen, mert a kir. Curia le nem szállithatja, sem feljebb nem emelheti az államfogházbüntetést. Gyakori eset, hogy egy és ugyanazon ülésben több olyan itélet kerül felülvizsgálat alá, ahol a cselekmény sulya, a vádlottak egyénisége és bünösségi foka körülbelül egyforma s mig az egyik itélet kiszab a vádlottra egy évi államfogházat, addig a másik csak 14 napot állapit meg s mert a Btk. 91. §-ának nem alkalmazása miatt semmiségi panasz a mostani gyakorlat szerint nem használható, a kiszabott államfogházbüntetés olyan mértékben marad rajta a vádlotton, ahogy az az alsóbiróságok által kiszabatott.

Ilyen magyarázat mellett nem szabhat ki a kir. Curia halálbüntetés helyett életfogytig tartó fegyházat, hanem a Btk 92. §-a alkalmazásával 15 évi fegyházat vagy kegyelemre ajánlhatja a vádlottat és viszont nem itélheti halálbüntetésre a vádlottat, akit az alsóbiró életfogytig tartó fegyházra itélt.

Ilyen körülmények között nagyon kivánatos volna, hogy ha a kir. Curia eltérne az elfoglalt álláspontjától s a BP. 385. §-ának 2. pontját a vádlott érdekében magyarázná, mert arra nem lehet számitani, hogy a törvényhozás egyhamar reászánja magát arra, hogy ezt korrigálja.

A BP. 371. §-a megadja az esküdtbiróságnak azt a jogot, hogy ha a biróságnak valamennyi tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, a bíróság a további eljárást felfüggesztheti s az ügyet a legközelebbi ülésszak esküdtbirósága elé utasitja.

A kir. Curia ezt hiába észleli, hiába látja, hogy az esküdtek a vádlott sérelmére tévedtek, nincsen joga ahhoz, hogy az ügyet uj esküdtbiróság elé utasitsa s ha nincsen egy szalmaszál, amelybe belekapaszkodhatik, hogy az itéletet alaki okból megsemmisithesse, a különben teljesen kifogástalan itélet hatályban marad.

Hogy helyes volt-e a ténykérdésben az egyfoku perorvoslatnál megállani, arról manapság már nem is lehet beszélni, mert ez a kérdés annak idején agyonirodalmaztatott s a törvény erre az álláspontra helyezkedett. De amikor napirenden vannak oly ötletszerü ténymegállapitások s elég sürü sorban vonulnak fel olyan verdiktek, amelyeknek tárgyi alapja bizony nagyon nagy vérszegénységben szenved, akkor a birónak igazságérzete fellázad ugyan, de tehetetlenségében kénytelen elnémulni, mert bármit diktálna is meggyőződése, azt megkötöttségénél fogva vagy éppen nem tudja, vagy csak nagy nehezen tudja megpróbálni, hogy a tényállás miatt az itéletbe belekössön.

Azt mondhatnánk erre, hogy a törvény (a BP. 437. §. 5.) kezébe adta a kir. Curiának a fegyvert, hogy uj eljárást rendelhet el, ha az alsóbiróság valamely lényeges körülményt nem állapitott meg — tehát éljen is vele. Hát erre nem is lehet panasz — ezt meg is teszi a kir. Curia, valahányszor ennek szükségét látja, de milyen eszköz van a kezébe adva, ha a bíróság minden lényeges körülményt nagyszerüen megállapit, de a bizonyitékoknak teljesen helytelen mérlegelése mellett?

Daczára a külföldi mintáknak, daczára a tudománynak, a mi közönségünkben nem fog gyökeret verni, annak a helyessége, hogy a kir. Curia a bizonyitékok mérlegelésétől el legyen tiltva, hogy megkötött kezekkel legyen kénytelen az alaki törvény között tojástánczot járni s kijelentgetni, hogy aki másnak birtokából idegen ingó dolgot vesz el beleegyezés nélkül abból a czélból, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa, az bizony büncselekményt követ el, tehát a semmiségi panasz alaptalan.

Hiszen a bünperben a vádlott sorsa nem azon fordul meg többnyire, hogy amit elkövetett, büncselekmény-e, mert az ritkaság számba megy, hogy a paragrafusos ténymegállapitás nem foglalná magában a büncselekmény tényálladékát, hanem az a főkérdés, hogy valóban elkövette-e?

Módot kellene tehát nyujtani, hogy a kir. Curia a szakbirósági ügyekben a bizonyitékokat felülvizsgálhassa s mérlegelhesse, ha az az iratok tartalmának nem felel meg; az esküdtbirósági ügyekben pedig legalább is azt a jogot megadni, amit a BP. 371. §-ának 1. bekezdésében az esküdtbiróságnak megadott, hogy az ügyet egy izben uj esküdtbiróság elé utasithassa.

* Utólag értesültem, hogy a kir. Curia az egyöntetü eljárás végett felvett a «Büntető Határozatok Tárá»-ba egy olyan határozatot, amely szerint az igy bejelentett semmiségi panasz, mint a BP. 385. §-ának 3. pontja alá eső, elfogadandó s az ügy tárgyalásra tüzendő ki.

Ha ez megtörténik, én nem kételkedem abban, hogy a laikus elem, valamint a jogászközönség is — épp ugy meg lesz elégedve a kir. Curia müködésével, amint ahogy megnyugvással fogadta a BP. életbeléptetése előtt a Curia döntéseit. *Vaikó Pál*, curiai biró.

Az esküdtek verdiktjének felfüggesztéséről.

Az esküdtbiróság két része: a jury és a szakbiróság egymáshozi viszonyának rendezésében ugyszólván a legmélyebbre ható intézkedése a BP.-nak a 371. §-a, amely lehetővé teszi azt, hogy a szakbiróság a jury hatáskörébe beavatkozzék és a verdiktet az anyagi jog szempontjából is birálat és ellenőrzés tárgyává tehesse.

A BP. hiányos rendelkezései mellett azonban felmerülhet — aminthogy egy konkrét est alkalmából fel is merült, — az a kérdés, hogy a jury jogkörébe való ez a beavatkozási jog vajjon csak az esküdtszéket vezető elsőfoku szakbiróságot illeti-e meg csupán, vagy ez a jog kiterjed a felsőbb forumra, a Curiára is?!

Ezen felvetett kérdésnek aztán további folyománya az a másik kérdés: van-e helye tehát jogorvoslatnak amiatt, mert az elsőfoku szakbiróság mulasztást követett el akkor, amidőn a BP. 371. §-a alapján az eljárást fel nem függesztette, holott nyilvánvaló, hogy az esküdtek a verdikt meghozatalánál, az ügy lényegében, a vádlott sérelmére tévedtek?!

A felmerült konkrét esetben a tévedés abban állott, hogy az ölésre irányuló előre megfontolt szándékot az esküdtek megállapitották, holott nyilvánvaló volt, hogy a premeditációt kizáró okok — terhelt lelki nyugalmát megzavaró és kizáró körülmények — forogtak fent és igy ha ennek daczára a premeditációt az esküdtek mégis megállapitották, oly tévedésbe estek, amely tévedés az ügy lényegére vonatkozik és a vádlott sérelmére van.

Ily körülmények között pedig — nézetünk szerint — az elsőfoku bíróságnak az esküdtek verdiktjét az itélethozatal alapjául elfogadni nem szabad, vagy legalább is nem helyes, hanem az eljárást a BP. 371. §-a alapján az itélethozatal előtt felfüggeszteni s az ügyet uj esküdtszék elé utasitani kell.

Hogy ezen esetben és mulasztás miatt helye van és lenni kell jogorvoslatnak, azt az anyagi igazság feltétlenül követeli, a BP. pedig nem zárja ki, sőt annak rendelkezéseiből önként értődik és világosan következik.

Ugyanis a BP. 371. §-ában a felfüggesztési jogot általánosabb kitétellel «a biróság»-nak adja meg, tehát a meghatározásban nem szoritkozik csupán «az elsőfoku biróság»-ra. Következőleg ez a jog megilleti, meg kell hogy illesse a Curiát is, mert hiszen még csak feltételezni sem lehet azt, hogy a törvényhozó az elsőfokban eljáró szakbiróságnak több jogot biztositott volna az esküdtek verdiktjével szemben, mint a legmagasabb fóku szakbiróságnak a Curiának, amely az esküdtbiróság itéletét ugy alaki, mint anyagi jogi szempontból revizió alá venni jogosult.

Ismeretes az, hogy a midőn a törvényhozó a BP. 371. §-át törvénybe iktatta, ezzel egy biztositó szelepet akart létesiteni a laikus esküdtek téves itélkezésével szemben.

Sajnosan kell tapasztalnunk, hogy a bíróságok a BP. immár 10-éves életben léte óta és alatt vajmi ritkán nyitották meg ezt a biztonsági szelepet, holott ennek a szelepnek a megnyitására és müködésbe hozatalára elég gyakran lett volna alkalom és szükség. És ha ez minden esetben alkalmaztatott volna, ma már az esküdtek itélkezése is talán helyesebb irányba terelődött volna.

Igaz ugyan, hogy az esküdtek eddig leggyakrabban a vádlottak javára tévedtek, amidőn a felfüggesztés ki van zárva. Ámde bizonyos, hogy emellett gyakori az esküdteknek in pejus irányban való tévedése is. És mégsem találkozunk a judikaturában elég gyakran a BP. 371. §-ának megfelelő és sokszor szükségesnek mutatkozó alkalmazásával.

Egy esetről a Jogtudományi Közlöny 1909. évi 43-ik számában dr. Degré Miklós zalaegerszegi törvényszéki elnök emlékezett meg s ez az volt, hogy az ottani esküdtek vádlottat szándékos emberölésben mondották ki bünösnek, a jogos védelemre és az erős felindulásra nézve pedig «nem»-mel válaszoltak. Ebben az esetben a zalaegerszegi biróság élt a BP. 371. § ában biztositott jogával és felfüggesztette az eljárást, mert arról volt meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek. Ennek a felfüggesztésnek eredménye pedig az lett, hogy a következő ülésszakban eljárt esküdtek tényleg helyesebb és enyhébb minősitést állapitottak meg.

Ez az eset teljesen analog azon esettel, a midőn az esküdtek a gyilkosságnál az előre megfontoltság kérdésében tévednek. Amikor pl. az esküdtek a megfontoláshoz szükséges lelkinyugalmat kizáró körülmények figyelmen kivül hagyása mellett mégis megállapitják a premeditációt, akkor nyilván az ügy lényegében a vádlott sérelmére olyan tévedésbe estek, amely miatt a verdikt az itélet hozatalára alkalmatlanná válik és igy azt a BP. 371. §-a alapján félre lehet és kell tenni.

Ha már most az elsőbiróság a BP. 371. §-át alkalmazni elmulasztotta, kétségtelen, hogy emiatt jogorvoslatnak kell lenni és legmegfelelőbben a BP. 384. §-ának 5. pontjába ütköző semmiségi ok miatti jogorvoslattal lehet élni.

Igaz ugyan, hogy a BP. 371. §-ának 2. bekezdése azt mondja, hogy felfüggesztő határozat csak hivatalból hozható; a feleknek nincs joguk azt inditványozni, ellene pedig jogorvoslatnak nincs helye. Ámde a törvény sehol sem intézkedik arról, hogy mi történjék azon esetre, ha a biróság elmulasztott hivatalból határozni a felfüggesztés iránt, holott az esküdteknek a vádlott sérelmére való tévedése kétségtelen és a bíróságnak, mint törvényt tudó szakközegnek látni kellett a tévedést.

A 371. §. hallgat erről az esetről és csak arról intézkedik, hogy mi történik akkor, ha ezen biztonsági szelepet a biróság megnyitja. És azt mondja a törvényhozó, hogy az egyszer már megnyitott biztonsági szelepet lezárni nem engedem, tehát a felfüggesztés elleni jogorvoslatot kizárom.

Ellenben arról nincs ebben a 371. §-ban kifejezetten rendelkezés, hogy mi történjék akkor, ha ez a biztonsági szelep nem hozatik az elsőfoku szakbiróság által müködésbe, holott annak müködésbe hozatalára a törvényes ok fennforog és azt müködtetni a birónak hivatalból kötelessége lett volna.

Minthogy tehát erről a hivatalbóli kötelességmulasztásról a BP. 371. §-a kifejezetten nem rendelkezik, a BP. egyéb rendelkezéseiből kell meriteni az alapot a biróság mulasztásának orvoslására. A keresett törvényes alapot pedig megtaláljuk a következőkben:

A BP. felhivott 384. §-ának 5. pontja alaki semmiségi oknak nyilvánitja a biróság olyan mulasztását, melyet a törvény semmiség terhe alatt tilt. És ha végig megyünk a semmiség terhe alatti tilalmat magukban foglaló szakaszokon, azt látjuk, hogy olyan csekély sulylyal biró mulasztás is, mint pl. a 353. §. szerint a javaslatba hozott kérdések felolvasásának elmulasztása is már azt eredményezi, hogy az esküdtbiróság itéletét a Curia megsemmisiteni köteles.

No már most, ha a mulasztás egy rendkivül nagy fontosságu kérdésben u. m. a BP. 371. §-a alkalmazásának elmulasztásában nyilvánul, midőn kétségtelen az, hogy az esküdtek a vádlott sérelmére tévedtek és amidőn a vádlottat ezen tévedés és mulasztás miatt könnyen fel is lehet akasztani: akkor ezen mulasztás ne legyen semmiségi ok?!

Ha ezen kérdésre a törvényhozó semmit sem felelt és nem intézkedett kifejezetten: akkor a judikaturának kell erre megadni a minden kételyt kizáró és minden érdeket kielégitő megnyugtató feleletet.

És ha ezek után figyelembe veszszük a törvény azon világos rendelkezését, mely szerint az esküdtek verdiktjét, habár csak egy bizonyos szük körben, de mindazonáltal kétségbevonhatatlanul a szakbiróság ellenőrzése alá rendelte és a verdiktnek a szakbiróság általi revizióját az anyagi jog szempontjából is megengedte; ha figyelembe vesszük azt, hogy a törvényhozó a szakbíróságnak azért engedte meg az «esküdtek ügykörébe való benyulást...» a vádlott sérelmére eső tévedés esetén, mert «a bünösnek felmentése a jogi rendet nem ingatja meg annyira, mint az ártatlannak elitélése» (Lásd M. Ind. 585. lap); ha figyelembe veszszük azt, nogy hazánkban az esküdtek közismert tévedései a BP. tiz éves fennállása alatt az ország közvéleményét meggyőzték arról, hogy az esküdteknek a szakbiróság általi gyámkodása (Lásd Vargha F. «Jogt. Közl.» 1909. évi 49. sz.) hazánkban nagyon is szükséges; ha figyelembe veszszük azt, hogy ily körülmények között hazánkban a szakképzett független bíróságnak az esküdtek ügykörébe való beavatkozásra adott jogát szükiteni valóságos merénylet lenne az anyagi igazság és a törvények uralma ellenében; ha figyelembe vesszük továbbá azt, hogy az es-

küdtek verdiktjének ezen ugyis szük körben megengedett revíziója nem illetheti egyedül és kizárólag csak az elsőfokban működő szakbiróságot, hanem a Curiát, mint legfőbb szakbiróságot is meg kell, hogy illesse, mert a Curia ellenőrzési jogának elismerése nélkül a törvények uralma és az anyagi igazság biztositott nem lehet vagy legalább is csonkán volna biztositva; ha figyelembe veszszük végül azt, hogy a verdikt revíziója a BP. 371. §-a alapján nemcsak joga, hanem egyszersmind kötelessége is a szakbiróságnak: akkor ezek után nem lehet többé kétségünk aziránt, hogy a BP. 371. §-a szerinti verdikt-felfüggesztésnek elmulasztása semmiségi panasz tárgyává tehető és az a Curia ál, tal orvosolható és az esetre feltétlenül orvoslandó is, ha a Curia büntető tanácsának valamennyi tagja arról van meggyőződve hogy az előtte fekvő esetben az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek.

Hogy a Curiának a verdikt egyszeri felfüggesztésére a BP. 371. §-a értelmében szintén joga kell, hogy legyen, azt a törvény ezen §-ának a «bíróság» kitétellel való operálása egyenesen mutatja. A törvénynek azon rendelkezése pedig, hogy a felfüggesztés elrendelhetése «az itélet kihirdetéseig» terjedő időponttal korlátozva van, nem jelenthet mást akkor, amidőn a Curia az elsőfokban eljárt esküdtbiróség evidens mulasztásának reparálásáról van hivatva itélkezni, mint azt, hogy az itélet kihirdetéseig terjedhető idő a Curia eljárásánál is fennáll ugyan a verdikt felfüggesztésének időbeli korlátja gyanánt, ámde akkor a felfüggesztési határidő a Curia itéletének kihirdetéseig értelmezendő.

Minthogy pedig a juriszdikcziónak végtére is az anyagi igazság érvényre juttatása a főczélja: önként következik, hogy a BP. rendelkezéseit a vádlott sérelmével járó esetekben használható jogorvoslat tekintetében kiterjesztőleg és nem megszoritólag kell értelmezni és alkalmazni.

Egyébiránt a felhozott konkrét esetben a BP. 385. §-ának 1. *b)* pontja szerinti anyagi semmiségi ok is fennforog akkor, amidőn az esküdtek tévesen minősitették a büncselekményt a Btk. 278. §-ába ütköző gyilkosságnak, holott a büncselekmény legrosszabb esetben is csak a Btk. 279. §-a szerinti szándékos emberölésnek lett volna minősithető.

Ezen anyagi törvénysértés a Curia által feltétlenül elbirálható, mert habár a BP. 437. §-a szerint a kir. Curia köteles határozatát az esküdtbiróság által valóknak elfogadott tényekre alapitani, mindazonáltal a vitatott döntő kérdésnek, a premeditácziónak felülbirálásába a Curia belemenni feltétlenül jogosult, mert a premeditáczió fenn- vagy fenn nem forgásának kérdése sohasem lehet ténykérdés, hanem azt különösen hazai jogviszonyaink között — mindig és kizárólag jogkérdésnek kell tekinteni.

Már pedig a BP. 437. §-a a kir. Curiát csakis a ténykérdés tekintetében köti az alsóbiróságok megállapitásához, ellenben a jogkérdés tekintetében teljes szabadkeze van, ugy, hogy a «jogkérdésben a Curia revíziója alatt áll az esküdtbiróság s ennek egyik eleme a jury is, éppugy, mint a szakbiróság. Az ezzel ellenkező felfogás az esküdtbiróság intézményét s a Curia revizionális jogkörét alapjában félreismeri.» *

"Hogy a Btk. 278. §-a szerinti gyilkosság büntette egyik elemének, a cselekvés előre megfontolt szándékból való végbevitelének meg vagy meg nem állapitása sohasem tény-, hanem csakis jogkérdés, az folyománya azon körülménynek, hogy maga a premeditáczió sem egy konkrét jogi tény, hanem egy összetett és elvont jogi fogalom, amelyet meghatározni nemcsak a büntető jognak volt nehéz feladat, hanem amelyet a birónak az adott esetekben felismerni, illetve meg vagy meg nem állapitani nem kevésbbé nehéz feladata.

Ha már most figyelembe veszszük azt, hogy az adott esetekben a jogot szolgáltató biró a premeditáczió kérdését csakis az egész bünper összes anyagából, a konkrét eset különös ténykörülményeiből és viszonyaiból levont okszerü következtetés utján képes csak helyesen eldönteni: akkor lehetetlen azt mondani, hogy a premeditáczió egy olyan egyszerü ténykérdés lenne, amelyet az esküdtek igennel vagy nemmel könnyü szerrel és végérvényesen eldönthetnének.

"Vagyis tehát, minthogy a premeditáczió eldöntése nem tény-megállapitás, hanem a tényekből levont jogi következtetés, ennélfogva a premeditáczió kérdésének eldöntése nem képezhet olyan ténymegállapitást, mely a Curiát a BP. 437. §-a szerint kötelezné.

Amikor tehát az esküdtbiróság, illetve annak egyik eleme a jury, a premeditáczió kérdésében tévesen jutott a konkluzióra, helyesebben szólva, tévesen vonta le a konkluziót a bünper különös körülményeiből s viszonyaiból a premeditáczió fenforgására nézve: akkor ezen téves megállapitással és minősitéssel a jury anyagi törvényt sértett meg, amit a Curia a BP. 437. §-ának 3. bekezdése értelmében elbirálni jogosult.

De ha még, tegyük fel, a premeditáczió eldöntése pusztán ténykérdés lenne is, még ez esetben sem kötelezheti feltétlenül a Curiát a BP. 437. §-ának 1. bekezdése értelmében a jury részbeli téves megállapitása, mert a BP. 371. §-a a vádlott sérelmére elkövetett tévedés esetén megadja a szakbiróságnak azt a jogot, hogy a verdiktet felfüggeszthesse. Ez a jog pedig — amint fentebb kimutattuk — a Curiát is feltétlenül meg kell, hogy illesse. Minthogy továbbá a szakbiróságnak a jury hatáskörébe való beavatkozási joga nem tesz különbséget abban a tekintetben, hogy az esküdtek tévedése tény- vagy jogkérdésre vonatkozik-e: a Curia sem lehet kötve a BP. 437. §-a által abban az esetben, amikor a jury lényegben való tévedése a vádlott sérelmére esik és annak fenforgása evidens, habár a tévedés ténykérdésre vonatkozik is. Vagyis tehát a Curia nincs kötve a BP. 437. §-a szerint a jury olyan ténybeli megállapitásához sem, amely a vádlott sérelmére esik és amelynek tévességéről a Curia is meg van győződve. Mert ha egyéb kivétel nem is lenne a BP. 437. §-a alól, mindenesetre kivételt kell hogy képezzen a BP. 371. §-ának azon esete, amikor a jury a vádlott sérelmére tévedett a ténymegállapitásban.

Ha a 437. §. alakiságán rést nem ütünk a BP. 371. §-ának értelmezésével: akkor befellegzett a törvények uralmának és az anyagi igazság érvényesülésének hazánkban örökre és a szakbiróságnak a jury hatáskörébe adott beavatkozási joga nagyon csekély értéküvé devalválódik.

Dr. Fráter Béla,
budapesti ügyvéd.

* L. Vargha F. A 437. §. magyarázata.

Különfélék.

— **Az első fecske.** A birói és ügyészi ügyvitel egyszerüsitésére vonatkozó első rendeletek lapunk megjelenésével egyidejüleg tétettek közzé. Az ezen rendeletekben foglalt intézkedések csak bevezetői egy nagyszabásu akcziónak, amely az egész birói és ügyészi ügyvitel gyökeres reformját, a bíróságok tehermentesitését és az ügykezelés javitását czélozzák.

Még ezen év folyamán megjelenik egy hivatalos iratmintatár, amely minden lehető esetre az eddigieknél sokkal egyszerübb, rövidebb és könnyebben kezelhető rövid iratmintákat bocsát a bíróságok rendelkezésére.

Tervbe van véve a társas bíróságok ügyvitelének gyökeres reformja is azon rendszer alapján, amelyet Omaszta Lajos temesvári kir. táblai irodai főigazgató dolgozott ki és amely ezen kir. táblán a próbaidő alatt oly kitünően bevált.

Elkészült és véleményezés végett a kir. itélőtáblák elnökeihez elküldetett a birósági kezelői vizsgákra vonatkozó rendelet tervezete, amely régen várt intézmény a szinvonal emelésével uj kezelői generácziót lesz hivatva nevelni.

A budapesti balparti központi járásbiróság felállitására az előkészületi lépések végre-valahára foganatba vétettek és az igazságügyi kormány el van határozva arra, hogy a központi járásbiróságot a kir. Curia és a kir. törvényszék közvetlen szomszédságában lehető rövid idő alatt létesiti. Az erre vonatkozó törvényjavaslat, valamint azon törvényjavaslatok, amelyek az ügyvitel egyszerüsitésének azon részleteit tartalmazzák, amelyek csupán a tételes törvények módositásával vihetők keresztül: kidolgozás alatt állanak.

Remélhető, hogy a programm ki fog terjedni a biró-

ságok és ügyészségek vezetőinek a gazdasági természetü teendőktől való felszabaditására is.

Az igazságügyi kormányt helyes irányu akcziója alkalmával szivből üdvözöljük és kivánjuk, hogy a némely bürokratikus oldalról bizonyára hangoztatandó aggályoskodástól meg nem riadva, mielőbb teljes erélylyel az egész vonalon megvalósitsa a kitüzött programmot.

Elismerés illeti e munkáért Székely Ferencz igazságügyminiszteren kivül Imling Konrád és Tőry Gusztáv államtitkárokat, valamint az egész actió végrehajtóit és a rendeletek szerkesztőit, Térfi Gyula miniszteri tanácsost és Marschalkó János kir. táblai birót.

— **A beavatkozásról** 76 oldalra terjedő tanulmányt irt dr. *Mandel Zoltán*. Az önálló felfogásra és széleskörü készültségre valló dolgozat az összehasonlitó jogtudományi és oknyomozó jogtörténeti módszer segélyével kutatja a beavatkozás jogintézményének alapokait. Müve első részében a beavatkozásnak a római jogban való szerepéről ir, azután a német és franczia jogot és irodalmat ismerteti. A negyedik rész a magyar jogot tárgyalja; és pedig előbb az 1868 : LIV. tcz. előtti jogot, azután a tételes jogot. Ezen anyag előrebocsájtása után szerző saját következtetéseit és álláspontját fejti ki, részletes elemzés és birálat tárgyává téve a perrendtartás tervezetének vonatkozó részleteit. Figyelemre méltó ellenjavaslatot is szövegezett a szerző, akinek értékes monografiája a Joghallgatók tudományos egyesületének almanachjában jelent meg.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kollektiv szerződés joghatálya.** Németország famunkásai az egész birodalomra kiterjedő faipari munkásszövetséget alakitottak. Minden nagyobb központban azután alakult ezen szövetség fiókjaként egy külön, ugynevezett ügykezelőség. Ez az ügykezelőség önálló elnökséggel és ügyrenddel birt és a birodalmi egyesület részére beszedett tagsági járulékokon kivül a saját czéljaira is szedett járulékokat. A munkásoknak Hamburgra és Altonára kiterjedő ilyen helyi egyesülete három évre szóló kollektiv munkabér szerződést kötött a faipari munkaadóegyesülettel. A munkások egyesületének részéről a szerződést a helyi egyesület elnöke irta alá. Ezen szerződés értelmében, annak időtartama alatt tilos a munkabeszüntetés és tilos a szerződésben nem foglalt bármiféle igények támasztása. 1906 május 1-én az érdekelt gyárak közül 13-ban a munkások a májusi munkásünnep alkalmával önkényüleg kimaradtak, mire a munkaadók retorzióképpen a mulasztó munkásokat három napra kizárták. Erre a munkások fejenként és óránként 5 fillér munkabéremelést követeltek, hogy az elvesztett három napi bért igy visszaszerezzék. Mivel pedig a munkaadók ezt a követelést nem teljesitették, a 13 gyár munkásai sztrájkba állottak és csak egy hónap után vették fel a munkát a régi feltételek alatt. A munkások helyi ügykezelősége közgyülésében elhatározta, hogy a sztrájkolókat erkölcsileg is, anyagilag is támogatja és ezen határozatot az elnök (ugyanaz, aki a kollektiv szerződést aláirta) végre is hajtotta. A munkaadók szervezett egyesülete most keresetet inditott a munkások birodalmi egyesülete, valamint helyi ügykezelősége és a helyi ügykezelőség elnöke ellen. A kereset tárgyává tételett kár czimén az az összeg, amelyet a munkaadók egyesülete a saját tagjainak az alapszabályokhoz képest a sztrájk idején segélyképpen kifizetett, valamint mindaz a kár, amelyet az egyes munkaadók a munkabeszüntetés által szenvedtek és amely kárigényeket az egyes munkadók a munkaadók egyesületére engedményeztek.

A helyi egyesület elleni keresetet az elsőbiróság elutasitotta, mert ez a helyi egyesület nem önálló jogi személy, hanem csak végrehajtó szerve a famunkások birodalmi egyesületének, ellenben helyt adott a keresetnek a birodalmi egyesület, valamint a helyi egyesület elnöke ellen. Ezen itéletnek elutasitó rendelkezése jogerőre emelkedett. A másodbiróság viszont azon az állásponton volt, hogy a birodalmi egyesület nem felelős a helyi egyesület által megkötött szerződésből folyólag és csak a helyi egyesület elnökét marasztalta. A német birodalmi törvényszék 1909 deczember 1-én 311/07. szám alatt hozott itéletében ezen felfogást magáéva téve, a keresetben igényelt teljes kártérítési összegben szintén csupán a helyi egyesület elnökét marasztalta. Nem adott helyt a biróság azon kifogásnak, hogy a szóbanforgó szerződés érvénytelen, mert az ilyen tarifaszerződés nem czéloz harczot a munkások és munkaadók közt és nem irányul jogtalan vagyoni haszonra, sőt ellenkezőleg a nyugodt, békés munkát akarja biztositani és a törvényhozónak nem lehet szándéka az ilyen kollektiv szerződéstől a jogi védelmet megtagadni. Mivel pedig ez a szerződés (eltérőleg hasonló kollektiv szerződésektől) a májusi ünnepre nézve nem tartalmaz külön intézkedést: sem a májusi ünnepen való részvétele, sem pedig a munkásoknak emiatt történt kizáratása nem tekinthető a szerződés megszegésének. De igenis szerződésszegést követtek el a munkások akkor, amikor a kizárást ürügyül használva fel, béremelést követeltek. Mivel pedig a helyi egyesülés ezt a ténykedést a szerződés ellenére anyagilag támogatta, az elnök felelőssége a polgári törvénykönyv 54. §-a alapján megállapitandó. (Ezen §. szerint jogképességgel biró egyesületek nevében kötött jogügyletekből folyólag maga a cselekvő személyesen felelős.)

A birodalmi egyesülés csak akkor volna felelősségre vonható, ha a szerződést maga a központ vezetősége is aláirta volna.

— **Elkövetési hely.** Terhelt (németbirodalmi lakos) osztály elleni izgatást tartalmazó daloskönyvét a vele együtt egy templomfelszentelési ünnepre Krakkóba utazott mintegy 200, ugyancsak németbirodalmi polgár közt, Krakkóban árusitotta el a megállapitott tényállás szerint azzal a czélzattal, hogy a bünelselekményért ne a német törvények szerint legyen felelősségre vonható. A daloskönyv vevői az ünnepségek befejeztével a daloskönyveket hazavive, visszatértek Németországba. Az elsőbiróság e tényállás mellett nem tartotta a német törvényt alkalmazhatónak. Ezzel szemben a Reichsgericht D. 886 08. sz. itéletében vádlottnak a német törvények szerinti felelősségét állapitotta meg. Kétségtelen ugyan — ugymond indokolásában — hogy az iratok terjesztése Ausztriában történt s hogy az osztály elleni izgatás ténye is Ausztriában vette kezdetét, de tovább folyt Németországban is, amennyiben a daloskönyv vádlott szándékának megfelelően ott is izgató és közbékét veszélyeztető hatást gyakorolt, tehát az eredmény tényleg Németországban állott be, következőleg az elkövetés helye is Németország. A büncselekmény elbirálásánál ennek folytán csakis a német törvény lehet irányadó.

— **Olasz törvényjavaslat a valódiság bizonyitásáról és a becsületbiróságról.** Az olasz Codice Penale 394. §-a tudvalevőleg rendszerint nem engedi meg a rágalmazónak az állitott tény valódiságának vagy notoreitásának bizonyitását. Alig tesz az olasz törvény etekintetben kivételt. Egy nemrég készült javaslat e kérdésben jelentős változtatásokat eszközöl s egyben egy egészen uj intézményt, a becsületbiróságot létesiti.

A javaslat főbb vonásaiban a következő: A rágalmazás büntetési tétele $^2/_3$-nyira leszállitandó, ha a rágalmazó a per folyamatba tétele előtt ugyanazon módon, mint a rágalmazást elkövette, czáfolatot ad ki. A javaslat is fentartja szabályképpen, hogy rágalmazás esetén a terheltnek a valódiság bizonyitásához nincs joga; a szabály alól azonban több kivételt statuál. Nevezetesen ugy a valódiság, mint a notoreitás (1878. évi V. tcz. 265. §-a) bizonyitásának helye van: 1. ha a sértett közhivatalnok, vagy a parlamentnek tagja és a rágalmazó állitás hivatása gyakorlására vonatkozik, (kivéve a Codice Penale 194. és 198. §-ait); 2. ha az állitott cselekmény miatt sértett ellen bünvádi eljárás van folyamatban; 3. ha a sértett terhére rótt cselekmény helyrehozása közérdek (és nem jogos magánérdek is!); 4. ha sértett kifejezetten kivánja, hogy az itéletben az állitott tény valódisága vagy valótlansága is megállapittassék. A valódiság bebizonyitása esetén, ugyszintén, ha a sértett az állitott tény miatt elitéltetik, terhelt a büntetéstől szabadul. Ha pedig a valódiság bizonyitását a törvény kizárja s ezt a sértett sem engedi meg, a biró az eset körülményeinek mérlegelésével a büntetést felére szállithatja le.

A becsületbiróságot ekképp szervezi a javaslat: Minden felebbezési biróság székhelyén becsületbiróság szervezendő, melynek elnöke a felebbezési biróság egy tagja, tagjai pedig a sértett felek által előterjesztett tiz-tiz polgár közül kölcsönösen választott egy-egy polgár. (E lajstromba csak azok vehetők fel, kik birnak azon szellemi és anyagi képességekkel, melyek az esküdtek lajstromába való felvételre jogositanak.) Sértett választásától függ, hogy a rendes biróság megkerülésével a becsületbirósághoz forduljon-e, ha pedig terhelt vonakodnék ügyét e becsületbiró-

ságra bizni, sértett panaszával a rendes bírósághoz fordulhat. A becsületbíróság eljárása nem nyilvános, jegyzőkönyvet nem vesz fel s irásba csakis a végbatározatot foglalja, melyet indokolni, a feleknek kiadni tartozik s amelynek közzétételét megengedheti.

Ha a valódiság bizonyitása sikerre nem vezetett, a bíróság a rágalmazót megdorgálja s kötelezheti, hogy sértettnek elégtételül (a titolo di riparazione) 10,000 liráig terjedhető összeget fizessen, fenmaradván sértett joga arra, hogy a becsületbíróság polgári osztályánál kártéritést követelhessen. Ha az állitás valónak bizonyul, a panaszos részesül feddésben és az ellenfél esetleges kárának megtéritésében is marasztalható. Az eljárás költségeit a vesztes fél fizeti, a bíróságnak azonban joga van indokolt esetben a költségeket kölcsönösen megszüntetni.

A becsületbíróság «igazmondása» ellen felebbvitelnek nincs helye s csakis hatáskör tullépése okából lehet a büntető semmitőszékhez folyamodni. Ez az itélet megsemmisitése esetén az eljárás ismétlésével ugyancsak a felek közbenjöttével alakitandó más bíróságot is megbizhat.

Kötelességévé teszi végül a javaslat a párbajsegédeknek, hogy minden olyan kérdést illetőleg, mely a kihivásra okot adott, a becsületbíróság határozatát kérjék ki, ellenesetben a rájuk megállapitott büntetés (C. penale 241. §.) egyharmaddal felemelhető.

F—f.

— **Orvosi szakvélemény.** E czimen a «Gyógyászat» a következőket irja: «Időről-időre akadnak olyan esetek, melyekben az orvosi szakvéleménynek nem éppen dicsőséges szerep jut és melyek aztán az abban való bizalmat alaposan megrenditik. Ily nem annyira tragikus, mint inkább mulatságos esetben szerepelt most Angliában az orvosi szakvélemény. Tudvalevőleg a nagy Albionban a nők egy kis, de fölöttébb harczias része azt vette fejébe, hogy a választási jogot a nőknek is megszerzi és az ellenkező nézeten levő politikusokat nemcsak szóval, de tettel is üldözi. Ezeket a sufragetteket — mint ahogy e harczias politizáló nőket nevezik — végre is kalodába tették az udvarias angolok és midőn itt éhségsztrájkot rendeztek, orvosi felügyelet alatt mesterségesen megetették. Sok szó esett arról is mostanában az angol szaklapokban, hogy illő-e az orvosnak ily exekucziónál asszisztálni. Az orvosi közvélemény mérvadó része, élén a «Britisch medical Journal»-lal, ebben semmi dehonesztálót az orvosi müködésre nem látott. Most az történt, hogy Lady Littont, egy főuri sufragettet, illetlenkedése miatt több havi fogságra itélték, de aztán nemsokára azon czim alatt, hogy szivgyengeségben szenved, szabadon bocsátották. A lady a szabadonbocsátás ellen tiltakozott és azt állitotta, hogy őt rangjára való tekintettel bocsátják el, tehát ebben is sértik a jogegyenlőséget. A hatóság tagadta a szabadonbocsátás ezen indokát. A lady most kifogott a hatóságon és a szivgyengeségét diagnosztizáló orvosokon. Elment Liverpoolba, munkásnőnek öltözött, megint rakonczátlankodott és Miss Warton név alatt el is itéltetvén, fogságba került. A fogságban persze az éhségsztrájkoló hölgyet orrán át etették és a fogsággal járó minden egyéb kellemességben is részesült. Most az orvosok semmi szivgyengeséget nem konstatáltak és sikerült neki a kiszabott időt egészen kitölteni, a magára vállalt martiromságot elérni és bebizonyitani, hogy a hatóságok, illetőleg az orvosok is másképp vizsgálják a ladynak és másképp a munkásnőnek a gyenge szivét.

— **Király és parlament.** Az angol parlamenti etikett két különös szokást őrzött meg abból az időből, amikor az uralkodó és a népképviselet közt folytonos harcz állt fenn. Amikor az alsóházba jön a királyi szertartásmester, hogy a Házat az országgyülés megnyitásához meghivja, az ajtónállók hangos kiáltásokba törnek ki: «A király embere! A király embere!» Erre a Ház üléstermének ajtaját belőlről lakatra bezárják. A szertartásmesternek pálczájával kopogtatnia kell s előadja küldetése czélját s csak ezután nyer bebocsáttatást. Régente a Ház komolyan védekezett a király kiküldöttének erőszakos behatolása ellen. A szertartást azonban kegyelettel fenntartották. A trónbeszéd a király kormányának terveit ismerteti meg a népképviselettel. De ez nem érinti a Ház törvénykezdeményező jogát. Ennek a jelképezése czéljából, mielőtt a trónbeszédet felolvassák, egy régesrégi, egyenesen erre a czélra tartogatott törvényjavaslatot nyujtanak be «az utonállókról és rablókról». Ezt a javaslatot első olvasásban a Ház elfogadja s csak azután olvassák fel a trónbeszédet. «Az utonállókról» szóló törvényjavaslatot azután leveszik a napirendről s csak mindenkor az országgyülés megnyitásakor keresik elő a poros archivumból rövid szereplésre.

— **A próbárabocsátás Angliában.** Lapunk f. évi 5. számában ismertettük annak a bizottságnak jelentését, melyet az 1907. évi próbárabocsátási törvény (probation of offenders act) gyakorlati hatásainak megvizsgálására küldtek ki. A jelentés kapcsán a bizottság többek közt a következő módositásokat javasolja. A bíróságot fel kell hatalmazni, hogy a próbárabocsátás feltételeit utólag megváltoztathassa, különösen a felfüggesztés időtartamát meghosszabbithassa; továbbá, hogy a felfüggesztés feltételei közé a meghatározott helyen való lakást és a szeszes italoktól való tartózkodást is felvehesse. A pártfogó tisztviselőt a tárgyaláson a vádlott körülményeire nézve a bíróság csak akkor hallgathassa ki, ha már egyébként meggyőződött, hogy a vádbeli cselekményt elkövette, nehogy a pártfogónak tett bizalmas közlések a vádlott elitélését mozditsák elő, ami bizalmatlanságot kelt és az intézmény ártalmára van.

— **A vasut felelős-e a vasuti óra késéséért?** A bordeaux-i békebíróság egy konkrét esetben kimondotta, hogy a vasuttársaság nem vonható felelősségre azért, hogy ha állomásainak valamelyikén levő óra nem jár pontosan és ennek folytán egy utas, aki a vasuti óra jelzéséhez alkalmazkodott, lekésett a vonatról.

— **Szerzői jog bitorlása ujság által.** A nizzai törvényszék szerzői jogbitorlást állapitott meg egy ujság terhére, amely egy operának tartalmát közölte felvonásról-felvonásra, mivel ez nyilván abból a czélból történt, hogy az opera szövegkönyvét pótolja s azt eredményezze, hogy a szinházjáró közönség mérsékelt árért a mü helyett az ujságot vásárolja.

— **Az üzlet átvevőjének váltójogi felelőssége.** Rendkivül érdekes döntést hozott 1908 okt. 6-án a schweiczi szövetségi bíróság e tárgyban.

Müller et Nay közkereseti társaság 1908 márczius 23-án egy 1900 frankról kiállitott és jelen per felperesére, Spitzfadenre intézvényezett váltót fogadott el. 1908 május 18-án nevezett társaság a «Kereskedelmi Közlöny»-ben megjelent hirdetményhez képest feloszlott, az üzlet aktivumait és passzivumait jelen per alperese, az uj czég: A. Müller et Comp. vette át. Az elfogadványra kellő időben teljesités nem érkezvén, a váltóbirtokos, Spitzfaden, váltóeljárás utján kért kielégitést alperestől. A zürichi elsőfoku bíróság megtagadta a kérelmet, mert alperes aláirása nem lévén a váltón, ő váltójogilag nincs kötelezve. (Ez az eset nálunk is előfordulhat, mert a döntést az 1908:LVII. tcz. is nyitva hagyta.) A másodbíróság az elsőbíróságot a sommás végzés kibocsátására kötelezte, a harmadfoku itélkező szövetségi bíróság pedig a másodbíróság eme határozatát a következő indokolással jóváhagyta: «Aki az üzletet az aktivumokkal és passzivumokkal átveszi, elődének váltói aláirásaiért, anélkül, hogy a váltón sáját aláirása szerepelne, váltójogilag felelős. tehát váltói kötelezettségének teljesitésére váltói uton is kényszeritheto.»

A Magyar Jogászegylet f. évi márczius hó 5-én (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: 1. Dr. Sömjén László: Ujabb jelenségek az ingatlan-jog reformja terén. (Irodalmi bemutatás.) 2. Dr. Fertsek Gyula bemutatja dr. Nagy Ferencz váltójogi kézikönyvét. 3. Dr. Schwarz Bertalan: A papyruskutatás jogtudományi jelentősége. Vendégeket szivesen lát az egylet. Az előadás pontban hat órakor kezdődik.

Ügyvédjelölt, dr. juris, négy évi vidéki és törvényszéki praxissal, ki magyarul, románul és németül is beszél s ki az *ügyvédi vizsgától betegség miatt visszalépett,* egy ügyvédi irodát keres azonnali belépésre. Bármily nagy forgalmu irodát önállóan vezetni képes. 200 K havi fizetést kér. Ajánlatok a kiadóhivatalhoz intézendők dr. J. C. czim alatt. 13642

Dr. Brezsny János ügyvéd Zsolnán, némi gyakorlattal biró, tót nyelvben jártas jelöltet keres. Fizetés megbeszélés szerint, beléphetni azonnal. 13638

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 10. szám. Budapest, 1910 március 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kézirat ok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az 1909. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Megjegyzések. *Tóth Gerő* nyug. curiai birótól. — A czégjog köréből. *Dr. Nitsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Az ügyvitel egyszerüsitése. *Nagy Antal* békési kir. járásbirótól. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az 1909. év törvényhozása.

I.

Abból a 21 törvényből, amely az 1909. évi törvénytárt alkotja, csak kettő (XIV. és XVI. tcz.) érdekli közvetlenül az igazságügyet, egy harmadik pedig (XI. tcz.) közvetve vonatkozik a sajátképpen vett igazságügy területére. Nyolcz törvény (V—XII. tcz.) — köztük a most emlitett «harmadik» — az adóreformot tartalmazza, három (XVII—XIX. tcz.) helyi érdekü vasutakról, kettő (III. és IV. tcz.) az évi ujonczozásról rendelkezik, egy harmadik katonai törvény pedig (I. tcz.), a honvédség részére megrendelt ismétlőpuskák beszerzéséből felmerült költségek fedezéséről gondoskodik. Gazdasági értékü és jellegü a XV. tcz., az állami kőszénbányászat fejlesztéséről; gazdasági és társadalmi fontosságu a kivándorlásról szóló 1909 : II. tcz., amely sulyos büntető szabályokat is tartalmaz; gazdasági jellegü végül a nemzetközi radio-telegráf-egyezményt beczikkelyező XX. tczikk. A közegészségügyet szolgálja a pestis és a kolera ellen való védekezés tárgyában kötött nemzetközi egyezmény (XXI. tcz.), mig az 1848 : XX. tcz. tovább kiépitését czélozza a lelkészi jövedelem kiegészitéséről szóló 1898 : XIV. törvényczikket módositó XIII. törvényczikk.

Bárha a dolog természeténél fogva csak az igazságügyi vonatkozásu törvények ismertetése lehet e soroknak czélja: általános törvényhozási szempontból nem zárkózhatom el mult évi törvényalkotásaink összefoglaló, bár csak igen rövid jellemzése elől.

Előre kell bocsátanom azt a köztudomásu tényt, hogy az országgyülés 1909-ben körülbelül három hónapig volt csak együtt és hogy rövid munkásságának javarésze az adótörvényeknek tárgyalására jutott. Persze ez a tárgyalás sem állott a szakszerüség magaslatán, aminthogy általában vajmi ritka a mi országgyüléseinken a komoly, alapos és szakszerü vita. Néhány igen kevés, de valóban értékes fölszólalás kivételével alig hallottunk igazi hozzáértő észrevételeket és igy azután nem csoda, ha ezek a törvények egészen zseniális alkotójuknak: a volt miniszterelnöknek és pénzügyminiszternek: Wekerle Sándornak egyéni fölfogását tükrözik vissza, amely az állam pénzügyi érdekeit helyezi mindenek fölé, nem törődve mindig az ország teherviselő képességével és annak arányos megosztásával. Törvényhozó-technikai szempontból birálva ezeket a törvényeket, nagy előnyük, hogy — egynek kivételével — nem foltozgatásai a korábbiaknak, hanem azoknak hatályon kivül helyezésével lépnek helyükbe, ami fölötte megkönnyiti majd alkalmazásukat. De sajnálni való, hogy ezt az egyedül helyes törvényalkotó módszert nem alkalmazták a földadó-kataszter kiigazitásáról és a földadó százalékának megállapitásáról szóló V. törvényczikknél is, amely a földadóról és a kataszterről rendelkező eddigi törvényeknek módositója és kiegészitője, nem gondolva arra, hogy különösen az 1875 : VII. tcz. hány módositáson ment már keresztül 35 esztendő óta és hogy mennyivel áttekinthetőbb, a jogbiztonságot mennyivel jobban elősegitő lett volna a földadóra vonatkozó összes jogszabályoknak egységes egybefoglalása.

Igen érdekes jelenség, hogy az 1909. évi törvények közt sok van, amelyeknek javaslata már évekkel ezelőtt készült el, de csak 1909-ben került országgyülési tárgyalásra. Ilyen az ismétlőpuskáknak 1904-ben történt beszerzéséből felmerült költségek fedezéséről szóló I. tcz. amelynek javaslata még 1905-ben készült el; ilyen a polgári eljárásra vonatkozó uj nemzetközi egyezmény (XIV. tcz.), amelyet még 1905 julius 17-én kötöttek volt meg Hágában és amelyről alább még lesz szó; ilyen a magyar főudvarnagyi biráskodásról szóló, még XVI. tcz., amelynek javaslatát 1904 márczius 2-án terjesztette volt Plósz Sándor igazságügyminiszter a képviselőház elé; ilyen a pozsony-országszéli h. é. villamos vasutról szóló XIX. tcz., amelynek javaslata 1906 julius 20-án került oda; ilyen a XX. törvényczikkbe iktatott nemzetközi radio telegráf-egyezmény, amelyet 1906. évi november 3-án kötöttek volt meg Berlinben; és ilyen végül a XXI. tcz.-be iktatott nemzetközi egyezmény a pestis és a kolera ellen való védekezés tárgyában, amely még 1903 deczember 3-án jött létre Párisban.

Általában különös és nemcsak az utolsó években észlelt jelenség az, hogy törvényhozásunk mily kevéssé siet az idejekorán beterjesztett nemzetközi egyezményeknek is beczikkelyezésével, holott azokat végre mégis csak azért kötik meg, mert valamelyes okos ujitást és előrehaladást jelentő reformot foglalnak magukban és avégből, hogy az általuk szabályozott kérdés hazánkban is olyan elbánásban részesüljön, mint a többi szerződő államokban, amelyek a legtöbbször hamarabb, de hosszabb ideig is élvezik az üdvös szerződések előnyeit.

Teszem pl. a dunai halászat védelme és kihasználása tárgyában Romániával 1903. évi január 31-én kötött egyezményt az 1907 : II. tcz. tartalmazza; a Görögországgal 1904 deczember 21-én kötött kiadatási szerződést az 1907 : XXII. tcz., a nemzetközi mezőgazdasági intézet létesitéséről szóló, 1905 junius 7-én kötött egyezményt az 1908 : XVIII. tcz.; a vasuti árufuvarozás tárgyában fönnálló berni egyezményt ujból kiegészitő és módositó, 1906 szeptember 19-én kötött egyezményt az 1908 : XLIV. tczikk; az 1906 május 26-iki egyetemes postaszerződést az 1908 : XLV. tcz.; az iparban alkalmazott nők éjjeli munkájának tilalma iránt 1906 szeptember 26-án kötött nemzetközi egyezményt az 1908 : LIII. tcz. Sőt az 1905-ben és 1906-ban megkötött kereskedelmi szerződéseket is, amelyeket annak idején rendelettel léptetett volt a kormány életbe, csak az 1908. évi törvényhozás iktatta törvénybe, holott semmi akadálya sem lett volna a törvényhozási felhatalmazás hiján kibocsátott e rendeletek mennél előbb hatályon kivül helyezésének a szerződések sürgős törvénybeiktatása utján, ugy, amint az a svájczi szerződésekkel történt (1906 : VII. és VIII. tcz.).

Bajos megérteni, hogy kormányaink is miért nem sietnek a nemzetközi megállapodások törvénybe iktatásával olyankor sem, amikor ennek nincsen nemzetközi jogi akadálya, vagy amikor Ausztria törvényhozásának egyidejü egyező törvényalkotása sem szükséges valamely nemzetközi egyezmény hatályba lépéséhez. Igy történt meg az is, hogy az 1905. évi hágai nemzetközi konferenczián a családjog körébe tartozó nagy horderejü kérdésekről létrejött egyezmények máig sincsenek törvényeink közé iktatva, holott ezek az egyezmények sok fontos, gyakorlati

kérdést oldanak meg okosan és méltányosan s pl. nem egy tragédiának vagy igazságtalanságnak tudnák elejét venni a házassági jog terén.

Én ezt a jelenséget is arra a szégyenletes közönyre viszem vissza, amelyet országgyülésünk igazságügyi kérdések iránt általában tanusit sok esztendő óta. Hiszen ha ez nem volna igy, akkor lehetetlen lenne megérteni a polgári perrendtartásnak sokszor fölpanaszolt tragikus sorsát. Nyolcz évvel ezelőtt került ennek javaslata először a képviselőház elé és azóta még kétszer terjesztették azt be némi módositással. S noha a polgári peres eljárás reformja mindenkitől érzett égető szükség, amely számtalan bajt nemcsak orvosolna, de annak elejét is venné ; noha mindenki tudja, hogy mily áldásos hatással lenne annak megvalósitása mindenkire nézve és hogy jogszolgáltatásunknak uj korszaka nyilnék meg az uj eljárás hatálybaléptével ; noha európaszerte ismeretes, hogy Plósz Sándornak ez az alkotása legelsőrangu mintaszerü kodifikatorius munka, amely szerzőjének és általa a magyar jogtudománynak igazi dicsőségét hirdeti majd igen hosszu időn át messze tul hazánk határain : mégis megtörtént, hogy a képviselőház igazságügyi bizottsága, amely az utolsó években valóban nem volt munkával tulterhelve, csak kétszer ült össze ennek a nagy, egyszer már végig letárgyalt münek az ujabb tárgyalására és ahelyett, hogy a képviselőházban tömegesen ülő jogászok követelték, sürgették volna e mindenkire hasznos javaslatnak törvénynyé válását ; ahelyett, hogy büszkeséget helyeztek volna abba, hogy nekik is részük lehet az ilyen nagybecsü reform megteremtésében : példát ritkitó közönynyel és nembánomsággal engedték csaknem feledésbe merülni ezt az érdemes munkát, amely azonban remélhetően mégis csak föl fog éledni alkotójának dicsőségére és jogszolgáltatásunk nagy hasznára.

E nagy mulasztás megállapitása után áttérek az 1909. évi törvények minket jogászokat érdeklő részleteinek ismertetésére.

(Bef. köv.) *Dr. Márkus Dezső,*
a m. kir. Curia kisegitő birája.

Megjegyzések.

I.

A kir. Curia uj elnöke nyilvános beszédeiben bizonyosan azért nem szólott a törvényekben lévő lélek felismerésének és a judikaturába való átvivésének szükséges voltáról, mert feltette, hogy a bíróság a törvényeket ugyis megtartja.

Enélkül a feltevés nélkül alkalmasint hiba volna az elnöki székből hangoztatni azt, hogy a törvény szervezetébe a biró leheljen lelket. Ugyanis : aligha kivánatos, hogy a judikaturában idegen lélek helyettesitse a törvény lelkét.

Most, hogy a BN. II. fejezete is életbe lépett, egyebeken felül azokra a fiatalkoruakra gondolok, akiket a 87. számu bünügyi döntvény értelmében 10 évi vagy esetleg 15 évi fegyházra, mint abszolute legkisebbnek vett büntetésre itéltek ; gondolok az ugynevezett «pénzhamisitási csalás»-nak azokra az eseteire, amelyekben «vagyoni kár»-nak veszik és mint ilyet a bünvádi perben meg is itélik azt, aminek megtérítését a sértettként fellépő egyén a polgári perben eljáró bármely bíróság előtt hiában követelné ; gondolok azokra az esetekre, amelyekben a védelem kötelező volta daczára a főtárgyaláson ügyvédjelölt látta el és talán ezután is az fogja ellátni a védői tisztet, meg aztán azokra, amelyekben ügyvédjelölt emelt és emel talán ezután is szót a Curia tárgyalásán ; gondolok azokra az esetekre, amelyekben figyelmen kivül hagyták és hagyják talán ezután is a BP. 343. §-ának első bekezdésében foglalt azt a szabályt, hogy az elnök kötelessége a kérdés-intézésre akkor áll be, «ha az utólagos berendelés folytán, vagy anélkül legalább 26 esküdt jelen van» ; gondolok azokra az esetekre, amelyekben figyelmen kivül hagyták és hagyják talán ezután is a BP. 376. §-ának utolsó bekezdésében foglalt azt a szabályt, hogy «egy napnál tovább tartó félbeszakitás esetében az esküdtszék ujra alakitandó és a főtárgyalás mindig elölről kezdendő»; gondolok arra is, hogy a tábla felebbviteli főtárgyalásán eljáró közvédőt és egyáltalán azt a védőt, aki a megbizást nem a vádlottól kapta : nem tekintették és talán még ezután sem tekintik a «vádlott védőjé» nek.

Arról vagyok meggyőződve, hogy az itt csak szórványosan jelemlitett esetekben idegen lélek helyettesitette s ha a judikatura nem változik, ezután is idegen lélek fogja helyettesiteni a törvény lelkét.

II.

A «Jogtudományi Közlöny» folyó évi 1. számához mellékelt «Büntetőjogi Döntvénytár» 10. sorszáma alatt a kir. Curiának 1909. évi szeptember 9-én hozott 6072/909. B. számu itélete van közölve ; belőle a következők olvashatók ki :

Az esküdtbiróság a vádlottat a Btk. 422. §-ában meghatározott gyujtogatás *kisérletének* büntette miatt a Btk. 92. §-ának alkalmazásával egy évi börtönre itélte. A vádlott a «*büntetés enyhitése végett*» semmiségi panaszt jelentett be. Ezt a panaszt a kir. Curia a BP. 385. §-ának 2. pontjára alapitottnak tekintette s mint ilyet alaposnak találta, minek következtében az esküdtbiróság itéletének a szabadságvesztés-büntetés kiszabásáról és ezzel kapcsolatosan a büncselekmény minősitéséről rendelkező részét megsemmisitette, a vádlott szabadságvesztés-büntetését öt hónapi fogházban állapitotta meg, ebből folyóan pedig a cselekményt vétségnek minősitette. Mert : A biróság annak daczára, hogy a Btk. 92. §-át alkalmazandónak nyilvánitotta, a büntetést mégis egy évi börtönben állapitotta meg ; a büntetés kiszabásánál tehát a *törvényben meghatározott büntetési tételeket, illetőleg azok enyhitésénél a törvényben vont határokat* nem tartotta meg, miután a vádlott terhére megállapitott és a Btk. 422. §-ának 2. pontjában meghatározott gyujtogatás kisérletének büntettére a *törvény által megállapitott* büntetés legkisebb mértékeül a Btk. 66. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében a hat hónapi börtön tekintendő, ha tehát a biróság oly rendkivüli enyhitő körülményeket lát fenforogni, melyek a Btk. 92. §-ának alkalmazását is indokolják, ez esetben köteles a hat hónapi börtönnél is kisebb büntetést szabni.

A curiai itélet folytán a «Döntvénytár» nagyérdemü szerkesztője azt tünteti aztán fel szabálynak, hogy «*határozott tartamu* fegyházzal büntetendő büntett kisérletének büntettére a *törvény által megállapitott* büntetés legkisebb mértékeül, a Btk. 66. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében, a hat hónapi börtön tekintendő ; minélfogva, ha a biróság oly rendkivüli enyhitő körülmények fenforgását látja, amelyek a Btk. 92. §-ának alkalmazását indokolják, ez esetben köteles a hat hónapi börtönnél is kisebb büntetést szabni.»

III.

A törvény annak a kötelességnek szempontjából, hogy a semmiségi panaszt a semmiségi ok megjelölésével kell bejelenteni, a semmiségi panaszra jogositottak között nem ismer különbséget. Az alól a szabály alól sincsen kivétel, hogy a semmiségi ok megjelölése nélkül használt semmiségi panaszt a kir. Curia visszautasitja. (BP. 434. §. harmadik bekezdés.)

Aki ezeket szem előtt nem tartja : a törvény biztos talaja helyett ingoványra jut.

A «büntetés enyhitése végett» nincs helye semmiségi panasznak, mert a «büntetés sulyositása végett» sincsen.

Azonban a judikatura nem ezt tartja, hanem különbségeket állit fel. Ugyanis :

Azokban az ügyekben, melyekben az alsófoku biróság a büntetés kiszabásánál a Btk. 92. §-át alkalmazta : a büntetés enyhitése végett használt semmiségi panaszt visszautasitják ; ellenben a 92. §. nem alkalmazásával elintézett ügyekben a büntetés enyhitése végett használt semmiségi panaszt, ha az a BP. 385. §-ának 2. pontjára van alapitva, figyelmen kivül hagyják, de ha a 385. §. 3. pontjára van alapitva, akkor elfogadják, ha pedig semmire sincs alapitva, akkor ugy veszik, mintha a 385. §. 3. pontjára volna alapitva.

Hova kell már most beállitani a «Döntvénytár»-ból föntebb felemlitett ügyet, amelyben a kir. Curia a «büntetés enyhitése végett» bejelentett semmiségi panaszt a 385. §. 2. pontjára alapitottnak tekintette, pedig a baj — a vádlott panaszából látszólag — csupán abból állott, hogy az esküdtbiróság sulyos büntetést szabott, a curiai itéletből láthatólag meg a baj az volt, hogy a biróság alkalmazandónak nyilvánitotta ugyan a Btk. 92. §-át, de igazában még sem alkalmazta azt ; alkalmazta tehát a Curia, azaz ugy intézkedett, mintha a BP. 385. §-ának 3. pontjában meghatározott semmiségi ok forgott volna fenn, de mégsem a 3

pontot vette intézkedése alapjául, hanem a 2. pont szerint a törvényben megállapitott büntetési *tételeknek*, illetőleg azok *enyhitésénél* a törvényben vont *határoknak* meg nem tartását rótta az eljárt bíróság terhére, holott a vádlott a panaszban nem az *enyhitést*, hanem éppen megforditva: a sulyosnak vélt büntetést kivánta *mérsékeltetni*.

A *vádlónak* a «büntetés sulyositása végett» használt semmiségi panaszát annak daczára sem teheti a Curia érdemleges vizsgálat tárgyává, hogy a törvény szerint: a vádlónak, habár a vádlott terhére használt semmiségi panasza mindig a vádlott javára használtnak is tekintendő. Az ily értelemben használt vádlói panasz megvizsgálására, amint én tudom, eddig nem volt példa s valószinüleg ezután sem lesz. Miért? Azért, mert az ily értelmü panaszt, mint a semmiségi ok megjelölése nélkül használtat vissza kell utasitani, minek folytán a panaszt a BP. 429. §-a szerint más irányu intézkedésre sem lehet alapnak tekinteni.

De ha ez igy van, akkor igy kellene történni a büntetés enyhitése végett használt panaszszal is, mert: valamint nincs a BP. 384., 385., 427. §-ai szerint meghatározott semmiségi okok között olyan, amely meg volna jelölve a vádlónak a «büntetés sulyositása végett» használt panasza által, azonképpen nincs olyan, amely meg volna jelölve a «büntetés enyhitése végett» használt semmiségi panasz által.

A BP. 385. §-ának 2. pontja igy szól: «ha a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapitott büntetési *tételeket vagy* ezeknek megengedett enyhitésénél, átváltoztatásánál vagy sulyosbitásánál a törvényben vont *határokat* nem tartotta meg».

Ezt mindenki megértheti, mert a megértéshez a törvény biztos alapot nyujt. A fent emlitett curiai itélet azonban a megsemmisitést «tételek»-nek, *illetőleg* «határok»-nak meg nem tartása miatt mondotta ki, holott a büntetés kiszabására nézve csak annyit tett, hogy az egy évi börtön helyett öt hónapi fogházat szabott; tehát tetszés szerint való megoldásra nyitva hagyta azt a kérdést, hogy mit jelent az itéletben a törvény «vagy» szava helyett használt «illetőleg» szó, vagyis, hogy büntetési tétel-e vagy valami határ-e, vagy mind a kettő-e; vagy éppen mind a kettőnek a többese-e az, melyet a Biróság meg nem tartott?

Én ugy vélem, hogy ha valamely büntetési tétellel kapcsolatban az ennek enyhitésénél, átváltoztatásánál vagy sulyosbitásánál megtartandó határ meg nem tartásáról beszélünk, beszédünkben benne van annak elismerése, hogy a tétel meg volt tartva, viszont ha a tételt látjuk meg nem tartottnak, az ennek enyhitésénél, átváltoztatásánál vagy sulyosbitásánál figyelembe veendő határ meg nem tartásáról már nem beszélhetünk. Ez az oka annak, hogy a törvényben a «vagy» szót, nem pedig az «illetőleg» szót használták.

Az ingoványra jutás tekintetéből még csak egyet jegyzek meg.

Nekem ugy látszik, hogy ha valamiről, hát a BP. 384. §-ának 10. pontjában meghatározott *alaki* semmiségi okról eshetnék szó a curiai itélet tárgyát képező ügynél.

Ugyanis: az itélet szerint, a fennforgott esetben, a kisérletnek *törvény által megállapitott legkisebb büntetése a hat hónapi börtön.*

Ha ez igaz, akkor érthetetlen az, hogy az esküdtbiróság a legkisebbnek tekintendő tartam kétszeresét szabta ki büntetésül, holott a Btk. 92. §-át is alkalmazandónak nyilvánitotta, mert ezáltal azt a gondolatot fejezte ki, hogy a börtön legkisebb tartamát is (azaz a hat hónapot is) aránytalanul sulyosnak találta.

De ha ez igy van, minthogy a BP. 384. §-ának 10. pontja a mindig hivatalból figyelembe veendő alaki semmiségi okot abban határozta meg, «ha az itéletnek rendelkező része érthetetlen, vagy ha az indokolás az itélet rendelkező részének ellenmond», akkor a Curia a BP. 437. §-ának 2. és 3. bekezdésében foglalt szabályok mellett *itéletet* nem hozhatott, hanem (feltéve, hogy a «büntetés enyhitése végett» bejelentett semmiségi panasz nem volt visszautasitandó) a megtámadott itélet vonatkozó részének megsemmisitésével az esküdtbiróságot uj itélet hozására kellett volna utasitani, ami azután azt eredményezhette volna, hogy az esküdtbiróság csak 1—2—3 hónapi fogházra szóló itéletet, azaz a vádlott javára még kedvezőbbet hozott volna, mint amilyet Curia hozott.

IV.

Mielőtt tovább haladok: azt a fontos tényt jegyzem meg, hogy a Btk. 66. §-ának második bekezdése, mely szerint «a kisérlet büntetése a *véghezvitt* büntettre vagy vétségre megállapitott büntetés legkisebb mértékén alul is, sőt a megállapitottnál enyhébb büntetési nemben is *kiszabható*», a biróság részére nem kötelességet, hanem jogosultságot statuált, amiből aztán önként foly az is, hogy a BP. szerint meghatározott semmiségi okok között egyetlen egy sincs olyan, amelyre a 66. §. második bekezdéséből lehetne ráismerni; ellenben a Btk. 92. §-ának téves alkalmazását vagy feltételeinek fennforgása daczára nem alkalmazását a BP. 385. §-ának 3. pontja, a törvényben megállapitott büntetési tétel megengedett enyhitésénél vagy sulyosbitásánál, tehát kétségtelenül a Btk 91. vagy 90. §-ának alkalmazásánál is, a törvényben vont határ meg nem tartását pedig a BP. 385. §-ának 2. pontja anyagi semmiségi oknak nyilvánitotta. Továbbá azt a fontos tényt is megjegyzem, hogy a BP. 328. §-a szerint a bíróságnak nem kötelessége a kisérlet büntetésének kiszabásánál az arról való beszámolás, hogy élt-e vagy nem élt és miért élt vagy miért nem élt a Btk. 66. §-ának második bekezdésében kapott jogosultsággal, de az már kötelessége ám, hogy az itélet indokolásában tüzetesen megjelölje a sulyositó és az enyhitő körülményeket és különösen azokat, melyek a Btk. 92. §-ának alkalmazására vezettek.

Nincs a törvényekben rendelkezés, mely a kivételt kevésbé türné, mint a Btk. 89., 90., 91. §-a. Már a 92. §. nem ilyen türelmetlen, mert ez a §. is minden többi esetre fennáll ugyan, de az öt évnél rövidebb államfogházzal és a főbüntetésül pénzbüntetéssel büntetendő cselekmények esetében, továbbá a Btk. 66. §-ának a 72. §. eseteiben is irányadó 3. bekezdésével szabályozott esetben, valamint a BN. 26. §-ának negyedik bekezdésével meghatározott esetben alkalmazható.

Legyen tehát a büncselekmény akár véghezvitt, akár megkisérlett és legyen valaki a büncselekményben akár tettes, akár részes: a büntetés kiszabásánál a biróság köteles a bünösség fokára befolyással biró sulyositó és enyhitő körülményeket akként figyelembe venni, hogy ha a sulyositó körülmények tulnyomóak, a büntetésnek az elkövetett cselekményre megállapitott legmagasabb mértéke megközelitendő vagy alkalmazandó, ellenben ha az enyhitő körülmények tulnyomóak: a cselekményre megállapitott büntetésnek legkisebb mértéke közelitendő meg vagy alkalmazandó; az enyhitő körülmények nagy száma vagy nagy nyomatéka esetén van aztán helye annak, hogy a büntetés a cselekményre meghatározott büntetésnek legkisebb mértékén is alul, sőt még a meghatározottnál enyhébb büntetési nemben is szabassék ki.

Nem hiszem, hogy van, de ha mégis van valaki, aki azt állitja, hogy a Btk. 89., 90., 91., 92. §-ai a kisérletre nem vonatkoznak, mert a kisérletre a Btk. 66. §-ának második bekezdése vonatkozik, akkor annak a valakinek azt mondom, hogy: 1. ne zavard össze a kötelességet a jogosultsággal; hiszen ime a Curia 6072/1909. szám alatti itélete szerint is a 92. §-al szabták ki a kisérlet büntetését; ebből tehát láthatod, hogy nem a 66. §. második bekezdésére támaszkodtak, amiből meg azt is láthatod, hogy a kisérlet büntetésének kiszabásánál is elvben irányadó a 89. §.; ha pedig ezeket látod, akkor láthatod azt is, hogy a kisérlet büntetésének kiszabásánál a körülményekhez képest alkalmazni kell a 90. és 91. §§-t is; 2. a jogosultság által egészen el akarod foglaltatni azt a területet, amelyről a kötelességet kizárnod nem szabad, ha nem az a célod, hogy a kisérlet büntetésének kiszabásánál a biró ingatagságát vagy éppen önkényét, vagy legalább annak lehetőségét vidd bele az igazságszolgáltatásba, mert ha megengeded, hogy a kisérlet büntetésének kiszabásánál a biróság a Btk. 89., 90., 91., 92. §-ait figyelmen kivül hagyja, akkor meg kell elégedned azzal, hogy a biróság a kiszabott büntetést, az enyhitő és sulyositó körülmények megjelölése és figyelembevevése nélkül, pusztán a 66. §. második bekezdésében kapott jogosultságán, azaz a büntetés nemét és mértékét saját belátásán vagy tetszésén alapulónak nyilvánitsa; de ha ezzel nem volnál megelégedve, akkor kénytelen vagy beismerni, hogy a biróság a 66. §. második bekezdésében kapott jogosultságát, mint különállót nem, hanem csupán csak a 89., 90., 91., 92. §-okban irt kötelesség teljesitése által gyakorolhatja.

(Folyt. köv.) *Tóth Gerő.*

A czégjog köréből.[1]

Az eddigi gyakorlat és elmélet különösen a czégvalódiság elve alkalmazásánál is számtalan inkonzekvenczináknak volt szülő oka.

Tudvalevőleg a czégbiróság szörnyü komolyan vészi a czégvalódiság elvét. Próbálja meg *Weiss* czégét magyarosabban Weisz névvel bejegyeztetni, avagy a czégszövegbe a *gyár* szót felvenni ha annak létezését sulyos bizonyitékkal nem támogatja ; kisérelje meg valaki a *mérnök* vagy a *tudor* bejegyzését kérelmezni diploma nélkül, az meg fogja tudni, hogy a czégbiróság hivatása magaslatán áll.

Ezen különben helyes elv mellett aztán a kereskedelem alapelemének félreértésével üldözés tárgyát képezi a legkisebb reklám, a legszerényebb toldat is.

Minden ártatlan kis reklámban, amely pedig a kereskedelem éltető eleme, sőt a helyes vagyonelosztás s a legális konkurrenczia szempontjából egyenesen kivánatos, minden szerény toldatban szörnyü visszaélést sejtve, sőt merényletet a közönség ellen, amely amellett a kereskedők egész világát is megmételyezheti, minden erővel küzd az ugynevezett «hangzatosság» ellen.

De már annak a logikának a magvát hiába kutatjuk, amely a czégvalódiság szempontjából megkivánja a *gyár*, a *mérnök*, a *tudor* bizonyitását, ellenben a *füszerkereskedő*, az *ékszerész* toldat bejegyzésénél — elméletéhez hiven, hogy a czégjegyzék csak a felek nyilatkozatát tanusitja — megelégszik a fél puszta bemondásával és a mindent orvosló iparigazolványnyal. A czégvalódiság elvének eme szigoru kezelése mellett természetesen nem eshetett meg, hogy a mérnöknek bejegyzett kereskedő a valóságban mérnök nem volt, de megeshetett, hogy az ékszerésznek bejegyzett egyén csizmadia volt.

Egyetlenegy szakasza van a KT.-nek, amely a czégvalódiság és az illoyális verseny szempontjából komolyan és szigoruan kezelendő. Ennek a szakasznak — a 12. §-nak — alkalmazása és magyarázatánál tünik ki leginkább annak a vádnak az alapossága, hogy a czégbiróságnak a czégvalódiság érdekében folytatott küzdelme kicsinyes szekaturákban merül ki és hogy a czégbiróság csak a reklámot nem türi meg, amely nem felel meg szája-izének, nem tür meg egy-egy hangzatosabb frázist, amely a konkurrenczia s ezzel a megélhetés lehetőségét mozditaná elő, de azontul a czégvalódisággal annyit nem törődik, mint a logikával.

Hogy is szól tehát a 12. §.? Aki valamely *létező kereskedelmi üzletet* szerződés vagy örökösödés utján szerez meg, azt a volt tulajdonos vagy jogutódainak beleegyezésével az eddigi czég alatt az utódlást kifejező toldással vagy anélkül folytathatja.

Már most mit követelt eddig a czégbiróság és mit követeltek jogi iróink a 12. §. alkalmazása esetén? Követelték, hogy a *bejelentő kijelentse*, hogy az üzletet megszerezte és *annak igazolását*, hogy a jogelőd a czéghasználati jogot a bejelentőre átruházta.

Miért követeli a gyakorlat az átruházó beleegyezésének igazolását s miért nem az üzlet átruházásának bizonyitását, de különösen miért nem a *fennálló üzlet* átruházásának bizonyitását?

A törvény egyik feltétele olyan fontos, mint a másik. Miért tesznek mégis különbséget a két feltétel között?

A 12. §. töri át a KT. alapját képező czégvalódiság elvét. Ha tehát a czégbiróságnak valóban a czégvalódiság elvének megőrzése képezi feladatát, ezt a szakaszt szigoruan illik kezelni s akkor nem szabad pusztán az egyik feltétel bizonyitásával megelégednie, a többit pedig igaznak tartani azért, mert azt a felek mondják. Hiszen más esetben, amint láttuk, nem hisz el éppen mindent a puszta szóra.

Egyáltalán miért hivatkoznak jogi iróink s a gyakorlat is pusztán a törvényre, amikor a czég átruházhatóságát az üzlet átruházásához kötik, miért nem adják a törvény rácziójáit is? Hiába kutatjuk a törvény rácziójáit a «Döntvénytár»-ban is.

Ennek a kutatásával kiderülne, hogy a törvény nem a czéget akarta védeni, hogy tehát a czég, amelyre a gyakorlat és elmélet olyan nagy sulyt helyez, tulajdonképpen igen mellékes valami, hogy a törvény sulypontja nemcsak a 12. §. esetében, de minden esetben az üzleten nyugszik, hogy tehát a czégjegyzékben előforduló minden egyes bejegyzésnek reális alapja kell, hogy legyen. Ezzel aztán persze az óriási körültekintéssel felépitett elmélet, mely a czégjegyzék és a román nemzetek registerje közötti különbséget elismerni nem akarja, csődöt mondana.

A törvény a 12. §-ban nem a régi, jó hirnevü czéget akarja megvédeni, mert a czéget, mint ilyet, nem is tudja megvédeni, hanem védi a régi, jó hirnevü *kereskedelmi üzletet*.[1] Mert az üzlet megváltoztatásával — amikor tehát a régi czég ugy hitelét, mint vevőközönségét illetőleg teljesen idegen, ismeretlen körbe jut — a régi czégnek minden támasza és ereje a törvény védelme daczára önmagától megsemmisül. A törvény világos szava is nem a czégnek, hanem a *létező kereskedelmi üzletnek* biztositja a kivételes előnyt.

A reális alap tehát legelső feltétele a czég további fennmaradásának ; a czégvalódiság elvét csak akkor és csak ugy szabad áttörni, ha alap van, amelyet védelemben részesitenünk kell. Ennek az alapnak a kimutatását tehát sokkal inkább meg kell követelnünk, mint a «gyár» létezését, a diplomát és a többi semmiséget, sőt inkább mint az átruházó beleegyezését, melyre akár konkludens tényekből is következtethetünk.

Tehetetlenül állott eddig a czégbiróság — theoriája mellett — ha a tegnap bejegyzett czéget ma átruházták, természetesen mindenkor azzal a bejelentéssel, hogy az üzlet is átadatott. Igy nyitott aztán igazán utat az illoyalis, sőt piszkos versenynek, amelyet a franczia biróságok — czégjegyzék nélkül is — a Cod. civ. 1382. §-ára való hivatkozással meg tudtak szüntetni. Igy nyitott utat a czégvalódiság kijátszásának s igy vette elejét annak, hogy a KT. 21. §-ának utolsó bekezdése valaha is alkalmazásba kerülhessen, de sőt igy nyujtott módot a saját maga által felállitott azon tantételének kijátszására is, hogy csak a bejegyzett czég ruházható át.[2]

Ezzel szemben helyeselnünk kell az ujabb gyakorlatnak azt az irányát, amely a kereskedelmi üzletre fekteti a fősulyt, amely tehát megkivánja annak az igazolását, hogy az üzlet az átruházás idején még fennállott, hogy ez az átruházás valóban megtörtént és nem pusztán a név lett átengedve az eddigi tulajdonosnak. Kirivó esetekben igy módja lesz mérlegelnie azt is, hogy az átruházás olyan-e, amely a 12. §-ban biztositott védelmet megérdemli s módja lesz esetleg utólag a czég jogosulatlan használata miatti eljárást megindítani. Mig tehát egyrészről a czégvalódiság elvét komolyan meg tudja védeni, az illojális versenyt is annyira amennyire megakadályozhatja.

Az eddigi gyakorlat és elmélet a KT. 7. §-a értelmében egységes egészet képező czégjegyzéket is kétfelé osztotta. Egyik része a czégjegyzéknek a bejegyzett tényeket nem garantálja, csak a nyilatkozatok megtörténtét, mig a másik : a részvénytársaságok és szövetkezetekre vonatkozó része a tényekért is szavatol. Az a teoria ugyanis, hogy a czégjegyzék a nyilatkozatok megtörténtét tanusitja, csak «rendszerint» áll. A gyakorlat például ezt a teoriát halomra dönti, amikor alaptőkefelemelés esetén a módositott alapszabályok bejegyzését megtagadja azért, «mert a czégjegyzékbe csak oly körülmények bejegyzésének van helye, melyek a valódi tényállást tüntetik fel, a folyamodó pedig nem igazolta, hogy ujabb részvénytőkéje teljesen befizettetett.»[3]

A gyakorlattal és a többi jogi iróval szemben Nagy Ferencz következetesebb álláspontot foglal el, amikor kijelenti,[4] hogy «tovább megy a biróság vizsgálati kötelessége a részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél, de a foganatositott bejegyzés jelentősége ezeknél sem más.»

Hogy azonban ez a következetesség sem állhat meg, azt hiszem elég arra rámutatnom, hogy maga Nagy Ferencz is a 159. §. magyarázatánál[5] nem puszta jelentést, hanem egyenesen bizonyitékot kiván, a 218. §-nál pedig a hamis előterjesztést büntető szankczió alá helyezi.

A tények valódisága pedig másként bajosan garantálható,

[1] Az előbbi közl. l. az 1., 2., 3. és 4. számban.

[1] Man hat mit Gestattung der Fortführung der alten Firma durch einen neuen Geschäftsinhaber vorzugsweise das Handelsgeschäft in Betracht gezogen. R. G. I. 95.

[2] Lásd erre vonatkozólag : dr. Schuster Rudolf : «Czégátruházás és czégbitorlás» czimü czikkét a «Jogtudományi Közlöny» mult évi 52. számában.

[3] Budapesti tábla 2885/95. s számtalan ujabb határozat.

[4] 103. old.

[5] 338. old.

mint hogy az adatok bejegyzése előtt azok igazolását kivánjuk s a hamis adatok előterjesztésére büntetést szabunk. Igy van ez kivétel nélkül minden nyilvánkönyvnél.

*

Folytathatnám a gyakorlat és elmélet összeütközésének és ellentétének felsorolását oldalakon át, de azt hiszem már az eddigiek is elég támpontot szolgáltattak arra, hogy ez a teoria és gyakorlat többé fenn nem tartható.

Ezzel szemben ha az ujabb gyakorlat azon legfőbb elvének további konzekvenciáit is levonjuk, hogy a czég puszta név, megjelenési formája az üzletnek, milyen üdvös eredmény várható ebből, mennyi bosszantó kicsinyeskedésnek vehetjük elejét, ami most éveken át huzódó pereknek képezi tárgyát. Törvényes korlátozás hiányában a czégbiróság bátrabban fog belenyulni a felek vitájába és számtalan, különben életképes üzletet meg fog menteni. *Dr. Nitsche Győző.*

(Folyt. köv.)

Az ügyvitel egyszerüsitése.

A közvélemény régen sürgeti a birák tehermentesitését, mert különösen nagyobb városokban a munkamennyiség ugy felhalmozódott, hogy mind nehezebb az egyes ügyek elintézését kivárni. Kétségtelen, hogy nem is odázható már el soká az egyszerüsités, fontos azonban s azt hiszem az összes igazságszolgáltatási tisztviselői kart izgatja a kérdés, hogy az milyen mérvü lesz.

Azok a kivánalmak, melyek ezt a kérdést felvetették és ébren tartják, köztudomásuak, azonban mégsem felesleges rámutatni, hogy az ügyvitel egyszerüsitésének nemcsak az ügyvitel gyorsabbá tételét kell czélozni, hanem ugy a birói testület, mint a segédszemélyzet sajátos élethivatásával áll legbensőbb összefüggésben az, hogy az ügyvitel módositásával a birák a biráskodásnak adassanak vissza, a segédszemélyzet pedig a reáruházott nagyobb önállóságban megkapja képességének s megbizhatóságának elismerését; s hogy ugy a birói, mint a segédtisztviselői karnak legyen meg a lehetőség saját szinvonalát s poziczióját a mostaninál lényegesen magasabbra emelni.

Nem lehet tagadni, hogy az ügyvitel a mostani állapotában szegénységnek s azzal járó bizalmatlanságnak kifejezése. Elmaradott viszonyaink között csak a birói testületben láttak garanciát arra, hogy a csak másodrendü kérdések is kellőleg intéztetnek s nem is maradhatott el az eredmény: hogy a birói hivatásnak kártékony konkurrenczíául szolgált a biróra kényszeritett ügyviteli teendők tömege s amikor ez utóbbiak teljesen lenyügözték az igazságszolgáltatást, természetes, hogy az igazi birói hivatás eszméje elhomályosodott. Ugyanakkor azt kell tapasztalni, hogy a szorosan vett s nem birói kezekre utalt kezelői teendők elvégzésére a kereseti viszonyok jelen állapota mellett egy olyan kezelői kar áll készen, amely nemcsak mostani teendőit végzi kitünően, hanem a szinvonal czéltudatos emelésével képes lesz fontosabbak önálló ellátására is.

Az ügyvitel mai állapotában tehát anachronizmus ugy a birósággal, mint az egyéb birói tisztviselői karral szemben, mert ma már mellőzhető az a bizalmatlanság, amely a mostani ügyvitelnek főgondolata.

Magyarország speciális fejlődésének közismert produktuma a szellemi tultermelés, ugy, hogy minden életpályán, amelynél kvalifikáczionális kellék a középiskola valahány osztályának elvégzése, a pályázók fele nagyobb középiskolai előképzettséggel rendelkezik, mint amennyi szükséges volna. A fizetésrendezés óta, bár nem irigyelhető mérvben történt is az, a birósági kezelői állás kivánatos életczél a gimnaziális VIII. osztályt végzettek egész tömegének is, amely egy vagy más okból tudományos szakpályára nem léphet. Előrelátható, hogy ez hosszu ideig nem lesz másképpen, mert az ipari s kereskedői pálya nagyon lassan emelkedik s a nőknek fokozatos felszabadulása pedig nagyon erősen növeli a konkurrenczíát éppen abban a társadalmi osztályban, mely a kereskedői személyzetet is szolgáltatja.

Ha pedig azt látjuk, hogy a birák kezén jelenleg olyan ügyviteli teendők vannak, amelyeknél sokkal fontosabbakat más közszolgálati pályákon minden nagyobb panasz nélkül olyan tisztviselők végeznek, akiknek nemcsak jogi, hanem egyáltalában magasabb szakbeli előképzettségük sincs s tekintettel vagyunk arra is, hogy a megfelelő tisztviselői kart felettébb könnyü megalakitani mert kitünő anyag áll rendelkezésre, nem lehet tulzásnak tekinteni az igazságszolgáltatási tisztviselőknek azon igényét, mely a teendők szétválasztását kivánja s melynek valósulása mindkét pályának, ugy a biróinak, mint a kezelő tisztviselőkének belső értékét s egyben társadalmi pozicziójat emelné. A kezelő tisztviselőkre már a rábizandó feladat természete magával hozná az értéknövekedést, de még nagyobb mértékben közvetve, mert intezményesen vagy hallgatag a kvalifikáczionális követelmények bizonyára növekednének.

Hogy a birói karra nézve megváltás volna az ügyvitel egyszerüsitése, az közhelynek tekintendő; én a birói függetlenség egyik legfontosabb kérdésének szeretném feltüntetni.

Magyarországon évtizedeken keresztül mindig bizonyos gyanakvás kisérte az igazságszolgáltatás és a kormányhatalom viszonyát s a birói függetlenség alatt azt értik, hogy az itélkezés a kormányhatalomtól független legyen. A mindig résen álló gyanakvás ért is el eredményeket, de a birói függetlenséget nem teremtette meg, mert kiderült, hogy a védelmezés főképp politikai érdekek szerint történt s azok, akik szerettek ráhivatkozni, mint az alkotmány legfőbb erősségére, magokkal szemben nem akarták elismerni szentségnek s megleltek a módját, hogy hozzá is férhessenek. Ugyanaz a gyanakvás, mely a kormányhatalmat oly sürün megvádolta a biráskodás befolyásolására való törekvéssel, a birói függetlenség fogalmát inkább elposványositotta, mint emelte s rá kellett a birói karnak jönni, hogy az itélkezés függetlenségét a törvény nem biztositja eléggé, a biró állásnak, a birói testületnek pedig nincs meg az a tekintélye, hogy maga megállapitván egy magas nivó követelményeit s hagyományait, vissza tudjon utasitani mindenféle sanda kisérletezést. Hisz ha megvolna az a tekintély, mernék-e zavaros, tisztátlan politikai viszonyok közt gyülölködő gyanusitásokkal s nem kevésbé bántó hizelgésekkel megkisérelni a biráskodás befolyását; merészelné-e bármely győzedelmes politikai irány foganatba venni a birák üldözését azért, mert egyik vagy másik biró pártpolitikai szolgálatba nem szegődött, vagy mert az ellenvéleményü birák üldözésétől az egész birói kar eszközül való meghunyászkodását reméli, vagy mernék-e azzal megbecsteleniteni a birói állást, hogy a kinevezéseknél nem a hivatottságot, hanem — az előtt — más szempontokat vegyenek figyelembe?!

Mindezek nem kitalált dolgok, hanem, sajnos, megtörténtek s azok nyomán odajutottunk, hogy politikai, vallásfelekezeti, szocziális szempontból — vagy tetszés szerinti alkalmakkor — meggyanusitások és nagyon sok esetben durva támadások kisérik a birói müködést. Mindezek a birói függetlenség csorbái s az orvoslást sem törvényektől, sem más külső erőktől nem reménlhetjük. Magának a birói testületnek kell azt megteremteni, el kell foglalni a jogélet vezetésében s fejlesztésében azt a kiváló helyet, melyet a dolog természete részére kijelöl.

A birák anyagi jóléte mellett a birói függetlenség egyenrangu feltétele az, hogy a birák müveltsége a lehető legmagasabb legyen.

Ha egyéb társadalmi hivatásbeliekével a birák azon átlagos müveltségét összehasonlitjuk, amely az itélkezésére befolyással bir, az összehasonlitás nem hátrányos a birói karra, mert a birói kar szükös anyagi viszonyain felül megtette a magáét annak megszerzésére. Az a müveltség azonban, amelyre a birói itélkezésnek szüksége van s amelytől a birói tekintély emelkedését s ezzel az igazi függetlenség megvalósulását szabad remélni, sokkal szélesebb körü, sokkal mélyebb kell, hogy legyen bármely társadalmi osztály általános müveltségénél, következőleg nagyon sokkal szélesebbnek, mélyebbnek kell lenni annál, amit ma birói müveltség alatt érthetünk. A különböző szaktudományok, különösen speczialiter azok, melyek az emberrel, társadalmi s gazdasági viszonyaival foglalkoznak, fejlődéseikkel annyira áthatották az emberi gondolkozást, hogy a birónak lépten-nyomon figyelemmel kell rájuk lenni, igyekezni kell megismerni, megérteni azokat a változásokat, amelyek sok esetben rendellenességeknek tünnek fel, holott egy ujabb világfelfogásnak eredményei. Tanulni kell tehát a birónak nemcsak jogot, hanem mindent, ami az emberrel s annak gazdasági, társadalmi viszonyaival foglalkozik s tanulni kell folyvást: ezen beható tanulás nélkül birói müveltség nincs.

A törvényeknek s még inkább a törvények alkalmazásának

a szabályozott életviszonyok irányitása, tisztázása képezi erkölcsi feladatát mindenütt. Magyarországon, amelynek Pulszky Ágoston szerint végzete, hogy a reformtörekvések s a társadalmi viszonyok között mindig van egy fél század időkülönbség, amennyivel t. i. el vagyunk maradva, a törvényeknek s az itélkezésnek civilizáló feladatai is vannak. Müveltebb államokban is meg lehet ez a feladat, de nálunk a haladás eszméjét többször törvénynyel kell reákényszeriteni a közvéleményre: előbb szabályoztatik a jog, mint a közönség részéről az iránta való tisztelet meghonosodna. Példák mutatják meg ennek igazságát.

A büntető perrendtartás a személyjogok védelmét, a szabad védekezést tette az itélkezés alapjává a büntető eljárásban s bizony maguk a polgárok ugyanezen jogoknak tiszteletétől messze állanak. A büntető novella elismeri a büntetésről, hogy az nagyon sok esetben czélra nem vezet és hogy a társadalomnak s a társadalmi rendnek a büntevőkkel szemben kötelességei is vannak és nem szükséges nagyon bizonyitgatni, hogy a közvélekedés nem ismeri még el nálunk minden ellenkezés nélkül ezen törekvések jogosságát.

Ugyanigy a szocziális, gazdasági s kereskedelmi viszonyokban is a törvénykezés hivatott arra, hogy gazdaságilag fejlettebb országokban bevált jogi intézményeket Magyarországba átültessen. Mindezen feladatokban nem szabad a bíróságoknak sablonmunkát végezni, mert akkor mindezek a müveltebb korszellem szülte, tehát szabadelvübb törvények ujabb visszaéléseknek válnak okaivá. Életbevágólag fontos, hogy a jogalkalmazás előtt tisztán álljanak az átültetett intézmények, tisztán álljanak a társadalmi s gazdasági egészséges fejlődés feltételei, egyszóval résen kell állani a törvény-alkalmazásnak, hogy az egyes irántadó törvények alá helyezett életviszonyok ne a törvénynek a rései felé haladjanak.

Nagyon sokszor és méltán hangzik panasz a törvény betüjéhez való szolgai ragaszkodás ellen, mert a betüjogászkodás bátortalanság és legtöbbször megölője vagy elnyomoritója a haladásnak. A betüjogászkodás, a formalizmus: az itélkezés erőtlensége s minél nagyobb az uralmuk, annál nagyobb a valószinüség, hogy a birák a törvénynek a lelkét nem ismerik.

Annak, hogy a betüjogászkodás milyen kártékony s mennyire meghamisitja a törvény lelkét, világos példája az ügynökökre vonatkozólag egész a közelmultig követett joggyakorlat, továbbá az, amely a biztositó-társaságok, szövetkezetek visszaéléseit felburjánozni engedte.

Nagy lelkesedéssel követelik sokan a biró részére az itélkezési szabadságot, kétséges azonban, hogy nem arra kellenék-e jobban törekedni, hogy megtanulják a birák előbb alkalmazni a törvényt.

Azt hiszem, hogy ezekkel a feladatokkal szemben nem szükséges tovább bizonyitgatni a birák müveltségének az ország egész jogi életére való fontosságát, sem pedig azt, hogy ezen müveltség megszerzése milyen sok időt s kitartást igényel.

A mostani ügyvitel, mikor bíróval végeztet olyan teendőket, amelyek magasabb értelemben vett jogi képzettséget nem igényelnek s melyek nem kényszeritik a birákat mélyebb ismeretek szerzésére, ennek a müveltségnek megszerzésének legnagyobb akadálya s oka annak is, hogy a birák a mostani tanultságukat sem érvényesithetik kellőleg. Mikor tanuljon az a biró, akinek a hivatalos órák alatt folytonosan aktákat kell elintézni s a hivatalos órák pedig napjának legértékesebb részét igénylik? Abból az időből, mely a mostani hivatalos órák után fenmarad s amely a test és lélek kipihenésére valóságos szükséglet, könnyelmüség nélkül nem szabad azt a napi két órát elvenni, amely a szóban forgó továbbképzésre szükséges; ellenben, ha az ügyvitel megfelelően módosittatik, közel ennyi idő felszabadulhat.

A magyar igazságügy fejlődése, de maga a birói testület is megérdemli, hogy az igazságügyi kormányzat az ügyvitel egyszerüsitésével fizikai időt, ráérést nyujtson a birói karnak, hogy annak felhasználásával a modern haladás, a minél szélesebb körü s mélyebb tudás gyümölcsöző leg hatolhasson be az igazságszolgáltatásba s váljék a birák tulajdonaivá s amint emelkedik a birák müveltsége, ugy növekedik párhuzamosan tekintélye is, és igy jobban-jobban megvalósul a valódi birói függetlenség.

Nem ennyire a belső lényegbe vágólag, de azért szintén nagyon figyelemreméltólag, más oldalról is összekapcsolódik a birói függetlenség s az ügyvitel rendezése.

A felügyeleti hatóságoknak a fennálló szabályok s a dolog természete folytán sok közvetlen befolyásuk van az ügyvitel azon részére is, amely a biró kezén van. Ez természetes, de ugyszintén az is, hogy ennek folytán amily mértékben kell ügyvitellel foglalkozni a birónak, ahogy viszonylanak efajta teendői összes müködéséhez, ugyanolyan vagy megközelitő arányban függő helyzetbe jut a felügyeleti hatósággal szemben.

Ugyanolyan sérelme más oldalról az igazságszolgáltatásnak a veszély valószinüsége, hogy a felügyelet sokkal nagyobb gondot fordit az ügyvitel ellenőrzésére, irányitására, hogy legjobb erőit, buzgólkodását erre forditja inkább, mint arra, hogy az igazságszolgáltatás eszményi czéljait megvalósitani vagy előmozditani törekedjék. Igy felügyelet és biráskodás külső körülmények sulya alatt eltolódik arról az utról, melyet magas érdekek kell, hogy megszabjanak. Ennek következménye aztán, hogy a biráskodás általános szinvonala nem emelkedhetik, ha a felügyeleti hatóságok nem forditanak megfelelő érdeklődést az igazi birói tulajdonságokra, ellenben tulzott figyelemben részesitik a jó hivatalnoki képességeket s a legkiválóbb birói arravalóságok ki vannak téve annak, hogy észrevétlenül maradnak jogtalanul előretolakodott alsóbbrendü kvalitások mellett.

Ha ez igy marad, a birói kar sohasem lehet több, nagyobb szabásu, a reáruházott magas feladatok daczára, mint egy becsületesen igyekvő szürke hivatalnoki kar.

Az elhatározásnak tehát, amely az ügyvitelt módositja, nem csupán az ügymenet gyorsitását kell megvalósitani, mert módjában van, hogy a kezelői kar társadalmi pozicziójét emelje s a birák tehermentesitésével ugy a birói függetlenséget előmozditsa, mint a felügyeleti hatóságok teendőit eszményibb tartalommal ruházza fel s mindezekkel az igazságszolgáltatás szinvonalát legmagasabb fokra emelje.

Nagy Antal,
békési kir. járásbiró.

Különfélék.

— **Jókuthy Albert.** Kimagasló birói tulajdonságokkal ékeskedő birót veszitett el Jókuthy Albertben a magyar igazságügy. Mindig az igazságot kereste; nem csupán itéleteket hozott, hanem az ideál megvalósitására: az igazságos megoldásra törekedett. Igazi független birói karakter volt, aki befolyásolhatlan és hozzáférhetetlen. Példája buzditsa a magyar birói kart.

Helyben előléptetendő birák sérelme. Évek óta követett helytelen gyakorlat szerint a helyi előléptetések és a czim- és jellegadományozások nem az ilyen állások megüresedésekor esetenként, hanem összegyüjtve, körülbelül félévenként szoktak történni. A közszolgálat érdekében helyükön megtartandó birákra nézve, kik érdemességük esetén a fokozatos előlépést az állás üresedése alapján éppen olyan joggal igényelhetik, mint mások; az emlitett gyakorlat egymagában véve is indokolatlan és sérelmes. De egyenesen elkedvetlenedésre ad okot az az eljárás, amelyet az igazságügyminiszterium a helyben előléptetésre váró birákkal szemben követ. A VI. osztályba való előléptetés 1909. évi január 27-ike óta, a VII. és VIII. osztályokba való előléptetés pedig 1909 augusztus eleje óta szünetel, több kir. ügyésztől és az igazságügyminiszteriumba szolgálattételre beosztott egy-két birótól eltekintve.

Nem akarunk hitelt adni annak a hiresztelésnek, hogy az igazságügyi kormány már a mult évi költségvetésbe felvett ezeket az állásokat az ex-lex tartamáig betöltetlenül kivánja hagyni. Mert látva azt, hogy az állami szükségletek más téren kielégittetnek és a megüresedő állások betöltésre jutnak, nem tudjuk felfogni, hogy miért éppen a helyi szolgálatot teljesitő birák legyenek azok, kik a költségvetésen kivüli állapot hátrányait viseljék. A vallás- és közoktatásügyi tárcza keretén belül hasonló helyi előléptetések az utóbbi időkben is történtek, anélkül, hogy ez bárki által is kifogásoltatott volna.

Egyébként ez év folyamán több ügyésznek főügyészi helyettesi czimmel és jelleggel felruházása tétetett közzé.

holott az egyforma elbánás elve is azt kivánná, hogy a birák és ügyészek helyi előléptetése — különösen a csoportos kinevezési rendszer mellett — egyöntetü elintézésben részesüljön.

— **A Curia döntései a jogegység érdekében.** A m. kir. Curia a jogegység érdekében hozott határozataival nem mindig egységesen oldja meg a bünügyekben elibe került kérdéseket, ami alkalmas arra, hogy az alsófoku bíróságokat zavarba ejtse és a törvények alkalmazása körül bizonytalanságot teremtsen.

Igy az 1909 november 25-én 7798. szám alatt kelt határozatában kimondta a m. kir. Curia, hogy az 1889: VI. tcz. alapján kiszabott pénzbüntetések hovafordítására nézve nem az 1892:XXVII. tcz. 3. §-a, hanem az 1889: VI. tcz. irányadó; mig előbb, az 1906. évi deczember 12-én kelt 10,969. számu határozatában azt mondta ki a m. kir. Curia, hogy az 1889:VI. tcz. 66. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a pénzbüntetések felerésze a közigazgatási fogházak fenntartására fordítandó, az 1892:XXVII. tcz. életbeléptetése folytán hatályát vesztette.

Bizonyos, hogy e két kijelentés egymással homlokegyenest ellenkezik, mert az 1892:XXVII. tcz. által az 1889:VI. tcz. 66. §-ának rendelkezése vagy hatályon kivül helyezettnek tekintendő, vagy nem.

Nézetem szerint az 1880:VI. tcz. 66. §-ának idevágó rendelkezése nincs hatályon kivül helyezve, mert az 1892: XXVII. tcz. 3. §-a szerint a pénzbüntetés csak abban az esetben fordítandó az e törvényben meghatározott czélra, ha az itélet alapjául szolgáló törvény más rendelkezést nem tartalmaz.

Azonban a m. kir. Curia az 1906. évi határozatában ezzel ellenkező álláspontra helyezkedett és ettől ujabban eltért, anélkül, hogy kijelentette volna, hogy most már az előbbi álláspontját fenn nem tartja.

Kivánatos, hogy a m. kir. Curia hasonló esetekben ennek mindig kifejezést adjon, mert igy elejét veheti a törvény alkalmazása körül a bizonytalanságnak.

Lehoczky Sándor,
a miskolczi kir. törvényszék elnöke.

— **A Magyar Jogászegylet** 1910 február hó 26-án tartott teljes-ülésének tárgya dr. Lányi Mártonnak értekezése volt az «Örökjogi vonatkozások a kényszervégrehajtási eljárásban» czim alatt.

Az előadó mindenekelőtt megjelölte azokat a tételes magánjogi szabályokat, melyek a kérdés megoldásánál kiinduló pontokul szolgálnak. Azután levonta ezekből mindazokat az eredményeket, amelyek a végrehajtási jog szempontjából az anyagi magánjog örökjogi tételeiként jelentkeznek. Majd kimeritően fejtegette az örökös felelősségének kérdését az örökhagyó hitelezőivel szemben. Az örökös felelőssége kapcsán utalt a hagyományos, a kötelesrészre jogosulttal szemben felmerülő kérdésekre, majd részletesen foglalkozott azzal, vajjon az örökös felelősségével szemben mily álláspontot kell elfoglalni a végrehajtás alóli mentesség szabályai folytán. Azután a kielégités alól mentes tárgyak egész sorozatát állapitja meg, s különösen utal az 1881. évi LX. tcz. 66. §-ára. Végül reámutat arra, hogy az elméletben felállitott disztinkcziók a gyakorlatban nem érvényesülnek. A birói gyakorlatban a cum viribus és a pro viribus felelősség fontosságát a m. kir. Curia 42. sz. döntvénye szüntette meg.

Az előadáshoz dr. Márkus Dezső, dr. Nagy Ferencz, dr. Beck Hugó és dr. Almási Antal szólottak hozzá, különösen a megtámadhatóság, a foglalásmentesség és az 1881 : LX. tcz. 66. §-ának kérdésével foglalkozva.

Végül Vécsey Tamás elnök utalt a kérdés római jogi vonatkozásaira és a mostani jogállapot eltéréseire.

A márczius 5-én tartott ülésen dr. Sömjén László ismertette az ingatlan-jog reformja terén a német Bodenreformerek irodalmában felmerült ujabb jelenségeket. Bemutatta Polenske Károlynak «Forschungen zur Bodenreform» czimü tanulmányát, amely az ingó és ingatlan scholastikus fogalmát a föld és tőke nemzetgazdasági fogalmával kivánja helyettesiteni. Rámutatott az épületjog intézményének fejlődésére és az épitőiparosok követelésének biztositása tárgyában tett törvényhozási intézkedésekre, különösen a Németországban mult évben hozott speciális törvényre.

Ezután dr. Fertsek Gyula törvényszéki biró bemutatta dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár váltójogi kézikönyvének most megjelent hatodik kiadását, ismertetve annak kapcsán a váltóóvás egyszerüsitéséről szóló 1908. évi német törvény gyakorlati kihatásait és birálva a legutóbbi három év váltójogi judikaturáját. Kár, hogy az idő rövidsége folytán az előadó értékes fejtegetéseinek egy részét, különösen pedig az utólagos telepités tekintetében kifejlődött joggyakorlat kritikáját kénytelen volt ezuttal mellőzni. A dolgozat ezen részeit ismertetni fogjuk.

Végül dr. Schwarz Bertalan tartott előadást a papyruskutatás jogtudományi jelentőségéről. Az Egyptomban sok-sok ezrével talált görög papyrus-oklevelek az ó-kori gazdaság- és jogtörténet főfontosságu forrásának bizonyultak és a római, valamint általában az ókori jogélet képét sokkal elevenebbé tették, mintsem ezelőtt volt. Elsősorban Mitteis Lajos lipcsei jogtanár érdeme volt, hogy a papyrusokat a jogtudomány számára értékesithette és ezzel az ókori jogtörténetet sokban uj alapokra helyezte. A papyruskutatás felismerte, hogy a bank- és hiteljog, valamint a telekkönyv intézménye már az ókorban magas fejlettséget ért el s hogy a végrehajtható okiratok s a fizetési meghagyásos eljárás már az antik görög világban is nagy fontosságu intézmények voltak. De legnagyobb tudományos jelentőségét a jogi papyruskutatás azáltal nyeri, hogy mély betekintéseket enged a jogi gondolatoknak egy egész évezreden keresztül való fejlődésébe és az előadó a vagyonjog számos részletén, a tulajdonjog, a zálogjog, a kötelem, a halál esetére való intézkedések és egyéb példákon mutatta ki, hogy a papyrologia eredményei mint illeszthetők be egy összehasonlitó egyetemes jogtörténet kereteibe.

— **Az egyszerüsitési rendeletekhez.** A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitéséről szóló rendelet 23. §-a értelmében «a telekkönyvi ügyekben hozott határozatok kiadmányaira a telekkönyvvezető, más kiadmányokra pedig a kiadmányozó kezelő irja rá ezt a záradékot: a kiadmány hitelcül és ezt a záradékot sajátkezü aláirásával látja el. Dijnokot nem szabad ily aláirással megbizni.» Már most mint közismeretes, a budapesti járásbiróságoknál a kezelő hivatalnokoknak csak kis része kinevezett irnok, mig a tulnyomó nagy többség dijnok. Van járásbiróság, melynél csak két iroda élén áll végleg alkalmazott irnok, mig a többi irodákban dijnokok látják el az irodavezetői és kezelői szolgálatot. Már most dijnoknak tilos lévén a kiadmányokat aláirni, a két irnoki rangban álló kezelőtiszt fogja az illető járásbiróság összes kiadmányait aláirni, ezzel természetesen elvonatván a rendszeres munkától. Ha már a kezelői tisztségre, igen helyesen, olyan nagy sulyt helyezünk, ebből természetszerüleg következik, hogy az eddigi dijnokgazdálkodással végleg szakitsunk és megfelelő minősitésü kezelőtiszteket állitsunk az irodák élére.

— **Boritékok megőrzése.** Az ügyvitel egyszerüsitéséről szóló rendelet előirja, hogy a boritékokat nem kell iktató számmal ellátni és megőrizni. Ez a rendelkezés a dolog természeténél fogva nem vonatkozhatik a váltóbiróság székhelyén kivül lakó alperes által postán beküldött váltókifogásokra, melyeknél a váltóeljárás 16. §-ának végpontja értelmében a kellő időben való beadást a postára adás időpontja állapitja meg. Ezeknél tehát szükséges lesz továbbra is a boritéknak iktató számmal való ellátása és az iratok mellett való megőrzése, ugy amint eddig történt. Hogy ez zavar és nagyobb munka nélkül megtörténhessék, czélszerü lesz, ha a felek a boritékot ezzel a megjegyzéssel látják el: «váltókifogások».

A dési kir. törvényszékhez 11,972. szám alatt 1909 deczember 26-án benyujtott váltókereset elintézést nyert deczember 30-án, kézbesitve lett 1910 január 13-án. Ugyancsak ezen ügyben 1910 január 21-én 674. szám alatt benyujtott kielégitési végrehajtási kérvény elintézést nyert 1910 február 12-én, kézbesittetett márczius 1-én.

A pénzügyi hatóságoknál uralkodó, valóban nem európai rend mellett akarhányszor megesik, hogy fizetési meghagyást kézbesitenek, amelyből nem lehet megállapitani, hogy milyen ügyre vonatkozik. A székesfővárosi pénzügyigazgató 98,522. sz. végzésével egy ilyen hiányos fizetési meghagyás elleni

felebbezésnek helyt adott és utasitotta a központi dij- és illetékkiszabási hivatalt arra, hogy a kivetett 2 K 88 f. illetékről «uj, bővebb tartalmu és az illetékkezelési utasitás 34. §-ának megfelelő meghagyást kézbesitsen.»

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Felelősség állatokozta kárért.** A német polgári törvénykönyv 833. §-a rendelkezésének figyelembevételével a colmári törvényszék kimondotta, hogy az állattartó szavatosságát csak az esetre zárja ki, ha a baleset *pillanatában* az állat kellő gondossággal őriztetett. Ellenben a szavatosság kizárása nem elegendő, ha az állattartó bebizonyitja, hogy röviddel a baleset bekövetkezte előtt, vagy hogy általában rendesen eleget tett felügyeleti kötelezettségének. (Colmári felsőbiróság 143/09.)

— **Blanketták és bélyegzők Poroszországban.** A német perrendtartás módositása következtében a porosz igazságügyminiszter revizió alá vette az eddig használatos blankettákat és azokról a «Formularienbuch zu den deutschen Prozessordnungen für den Gebrauch der Gerichte und Staatsanwaltschaften» czimü hivatalos blankettagyüjteményhez kiegészitő füzetet bocsát ki, melyben az uj és lényegesen megváltoztatott blanketták mintaképpen kitöltve, magyarázó jegyzetekkel ellátva foglaltatnak. Elrendelte továbbá, hogy gyakrabban ismétlődő, bizonyos formulákban, de blanketta nélkül elintézendő irásbeli munkára, mint végrehajtási parancs, végrehajtási záradék, jogerő bizonyitása, stb. lehetőleg bélyegzők használandók. Meg van engedve a bélyegző használata a jegyzőkönyvekben gyakran és szabályszerüen ismétlődő megjegyzések és megállapitások, valamint elismerés és meg nem jelenés alapján hozott itéletek rövidített formája, továbbá költségmegállapitási kérelmek és költségmegállapitások számára. De a bélyegzők csak akkor alkalmazhatók, ha a bélyegző párnája és festéke a nyomat tartósságát biztositja.

— **Gépirás és gyorsirás a porosz képviselőházban.** A porosz igazságügyminiszter azon rendelete alkalmából, hogy referendárok ezentul csak annyiban alkalmazhatók jegyzőkönyvvezetésre, amennyiben az kiképzésük szempontjából okvetlenül szükséges, a képviselőházban Boisly és Viereck képviselők kivánatosnak jelezték, hogy jegyzőkönyvek felvételére irógépek használtassanak és ebből a czélból ezekkel a kisebb biróságok is elláttassanak, még ha ez egyelőre költséggel is járna, mert a költség az időmegtakaritás által bőven megtérül. Viereck képviselő a gyorsirást a belső ügykezelésben sikeresen alkalmazandónak tartja, jegyzőkönyvvezetésre azonban nem ajánlja; de csak azért nem, mert a jegyzőkönyvek a tárgyalás közvetlen benyomása alatt összefoglaló alakban veendők fel és az erre való képességet a referendároktól épp ugy meg kell kivánni, mint a kezelőktől (Gerichtsschreiber); a gyorsirási jegyzetek pedig a közvetlenséget zavarnák. Mondanunk sem kell, hogy a gyorsirási jegyzetek támogatják a jegyzőkönyvvezető emlékezetét és nemhogy zavarnák benyomásait, hanem felfrissitik azokat.

— **Ingatlantulajdonos felelőssége az ingatlanon tartózkodókat érő balesetért.** Az alperes telke drótkeritéssel van az országuttól elkülönitve. A járókelők évtizedek óta áthágták a keritést s az alperes telkén keresztül mentek, hogy utjukat megröviditsék. Az alperes ilyenkor rájok kiáltott, a rendőrségnél gyakran panaszt is tett, de birtokháboritás miatt soha keresetet nem inditott. Felperes is átmászott a keritésen, néhány lépést tett a telken, mikor az alperes harapós természetü lova megtámadta és összemarta. Az elsőbiró marasztal, mert az alperes tudta, hogy lova már másokat is megharapott s mégis felügyelet nélkül hagyta olyan helyen, melyről tudta, hogy a közönség rajta keresztül közlekedik. A másodbiróság elutasitja a kártérítő keresetet. A londoni főtörvényszék három birája közül kettő helybenhagyja a másodbiróság itéletét; gondatlanság csak akkor foroghat fenn, ha kötelezettség áll fenn valamely gondosság kifejtésére. Ámde a felperes jogtalanul tartózkodott az alperes telkén. Van olyan eset, midőn valaki visszavonásig megengedi ingatlanának használatát; más esetben hallgatólagos «meghivás» (invitation) forog fenn. Ezekben az esetekben a tulajdonos rendes gondossággal felelős azért, hogy a megtürt, «meghivott» egyének ne legyenek rejtett veszélynek kitéve (befedett gödör, csapóajtó, stb.). Az adott esetben azonban bizonyitva van, hogy az alperes mindenkor tiltakozott földjének átlépése ellen; a felperes jogtalanul tartózkodott ott. El kellett készülnie tehát arra, hogy magát olyan veszélynek teszi ki, amilyen legelőn tartott állatok miatt bekövetkezhetik. Kiemeli a biróság, hogy a «Great Western» vasut esetében (l. «Jogtud. Közlöny» 1909. évf. 240. l.) *gyermekekről* volt szó; a lordok csak azt mondták ki, hogy az ingatlan tulajdonosa felelős azért a kárért, amely az ingatlanon — bárha jogtalanul — játszadozó gyermekeket éri, ha a tulajdonos tudja, hogy gyermekek járnak oda s nem teszi meg a kellő intézkedéseket. Felnőttekre a szabály nem vonatkozik. Buckley lordbiró két birótársával szemben külön véleményen van: az alperes magatartásával évek óta megtürte, vagy legalább tudta, hogy ingatlanán közlekednek. Felelős tehát azért, hogy ingatlanán ne tartson veszedelmes természetü állatot, anélkül, hogy az átjárókat a veszedelemre figyelmeztetné. A «Western» vasut esetében felállitott elv általános érvényü: az a tulajdonos, aki nemtörődömségből teszi lehetővé, hogy ingatlanát használják, épp ugy felel, mint az, aki hallgatag beleegyezik a használatba.

— **A feleség az együttélés helyreállitására kártérités terhe mellett kötelezhető.** A lyoni törvényszék a Code civil 212. és 214. szakaszai alapján, mely szerint a feleség férjével tartozik lakni, a férj pedig viszonyaihoz mérten tartozik felesége életfenntartásáról gondoskodni s a házastársak egymásnak hüséggel és kölcsönös segitséggel tartoznak, kimondotta, hogy a házastársakra törvényileg szabott kötelezettségek nemcsak egyszerü buzditásul szolgáló erkölcsi szabályok, hanem magánjogi kötelmet rónak reájuk amely kötelem teljesitése nem függhet az egyik házastárs szeszélyétől. Minthogy pedig minden tevésből álló kötelem annak nem teljesitése esetén kártéritési kötelemmé alakul át s minthogy másrészt azokat a viszonylagos nehézségeket, amelyek a házastársak együttélésénél előállanak, a jó erkölcsök s a tényleges körülmények szerint kell szabályozni: a biróság a körülmények figyelembevételével és mérlegelésével az asszonyt, *ha férjét jogos ok nélkül hagyja el és az együttélést megtagadja, az életközösség helyreállitására különbeni kártérités terhével kötelezheti.*

A biróság egy konkrét esetben hat hónapon át a férjnek fizetendő napi öt frankot állapitott meg az esetre, ha a feleség a házassági életközösséget vissza nem állitaná.

— **A háziur és házmester egyetemleges felelőssége.** A párisi békebiróság az alapon, hogy az alkalmazott főnöke hozzájárulása nélkül alkalmaztatása körében magát harmadik személylyel nem helyettesitheti, kimondotta, hogy a házmester, ki állandóan és szokásosan távol van és a ház őrizetét idegen személyekre bizza, sulyos mulasztást követ el, melyért a tulajdonos magánjogilag felelős. Ennek folytán, ha a házmester távolléte alatt valamelyik bérlőnél lopást követnek el, a házmester és a háztulajdonos az abból előálló kárt egyetemlegesen tartoznak megtéríteni.

A Magyar Jogászegylet f. évi márczius hó 12-én (szombaton) este hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes ülést tart, melynek tárgya dr. Doleschall Alfréd előadása «A svájczi, osztrák és német büntetőjavaslatokról.» (Általános rész.) Vendégeket szivesen lát az egylet. Az előadás pontban hat órakor kezdődik.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, doktor juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes. 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi működés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13643

Ügyvédjelölt, gyakorlott, azonnal alkalmaztatik. Román, szerb nyelv ismerete előnyben. Dr. Bartulov Gáspár ügyvéd, Temeskubin. 13644

Fővárosi és vidéki gyakorlattal biró, tótul beszélő doktor juris ügyvédjelölt a fővárosban vagy vidéki törvényszéki helyen ügyvédi irodát azonnali belépésre is, keres. Ajánlatokat «Lelkiismeretes» jeligével továbbit a kiadóhivatal. 13648

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvenötödik évfolyam. 11. szám. Budapest, 1910 márczius 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A budapesti bíróságok. — Megjegyzések. *Tóth Gerő* nyug. curiai birótól. — Társadalombiztositó intézmények az osztrák és a német javaslatban. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyet. m.-tanártól. — A czégjog köréből. *Dr. Nitsche Győző* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A budapesti bíróságok.

Az igazságügyi kormány tiz uj birói állással szaporitotta a budapesti birói kar létszámát és megtette a központi járásbiróság felállitására a komoly kezdeményező lépéseket.

Ha el is ismerjük ugy ezen intézkedéseknek, valamint az ügykezelés egyszerüsitésére kiadott rendelkezéseknek helyes és czélszerü voltát, mégis kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy mindez aligha fogja a *közel jövőben* a kivánatos egyensulyt helyreállitani. Az öt-hat hónapos határidőket a tulterhelt járásbiróságok mindegyikéhez kinevezett egy-két uj biró épp oly kevéssé fogja öt-hat hetesekké redukálni, amint a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszékhez kinevezett egy albiró és a pestvidéki kir. törvényszékhez kinevezett két uj biró sem lesz képes az esztendős restanczíákat megszüntetni.

A budapesti birói karnak jóval nagyobb arányu szaporitására volna szükség arra, hogy a helyzetben lényegesebb változás álljon be és hogy a türhetetlen állapotok rövidesen megváltozzanak.

Személyszaporitásról szólva, el nem hallgathatjuk, hogy a birói létszám kiegészitése mellett a jegyzők, kezelők és leirók számának legalább ideiglenes emelése is szükséges volna az ügymenet javitására, mert a jelenlegi csekély segéd- és kezelőszemélyzet a már eddig is megdagadt restanczíákkal sem képes megbirkózni, annál kevésbbé lesz elegendő arra a jövőben, midőn a birói állások szaporitása mellett az elintézések növekedvén, a kezelői munka még jobban meg fog torlódni.

Ami a jegyzők munkáját illeti, minden uj birói állás mellé uj jegyzői állás szervezendő azért is, mert a jegyző a mai rendszer mellett a biró érdemleges munkájában is lényeges segitség, viszont, ha a biró a saját kurrencziáját önmaga kénytelen elintézni, ugy érdemleges munkájával marad hátralékban.

A budapesti bíróságok végleges rendezése nem képzelhető el a központi járásbiróság felállitása nélkül, amelynek előkészitésére, mint már emlitettük, a kormány az erélyes kezdeményező lépéseket megtette.

Helyes érzékre vall azon intézkedés, amelylyel a központi járásbiróság helye kijelöltetett. Csak kicsinyes kerületi és klikk-szempontok vezethették a főváros közgyülésének többségét akkor, amikor szembeszállva minden irányadó tényező véleményével, a központi járásbiróság részére nem az igazságügyminiszterium, a kir. Curia, kir. tábla, korona- és főügyészség és a törvényszékek közvetlen közelében levő helyet jelölt ki, hanem rá akarta kényszeriteni a kormányt, hogy egy az igazságügyi központtól távol eső szük utczában levő telket használjon fel erre a czélra. Ugy tudjuk, hogy a központi járásbiróság kérdése már más irányban is az előkészités stádiumában van és a miniszterium foglalkozik a központi járásbiróságra vonatkozó törvénytervezetnek és az épitési terveknek előkészitésével.

A központi járásbiróság felállitása nem történhetik anélkül, hogy a főváros környékének igazságügyi szervezete is revizió alá vétessék. Kőbányát hiba volna a központi járásbirósághoz csatolni, mert e városrészt fekvése, valamint helyi forgalma önálló járásbiróság felállitására predesztinálja. A Budapesthez közel fekvő Erzsébetfalva jelenleg az óczai járásbirósághoz tartozik, holott még csak közvetlen összeköttetése sincs e két községnek, hanem az erzsébetfalvai lakosnak Budapestre kell bejönnie, hogy járásbirósága székhelyére utazhassék. Mivel Erzsébetfalva jelentékeny ipari várossá nőtte ki magát, természetes és igazolt, hogy saját járásbiróságra törekszik. Erzsébetfalvához volna csatolandó Kispest és egész környéke, amely jelenleg igazságügyi szempontból, hogyan, hogyan nem, a Budán székelő pestvidéki járásbirósághoz tartozik, holott más tekintetben abszolute semmi összefüggése a budai részekkel nincs. Ugyancsak természetes, hogy elszakittassék a pestvidéki járásbiróságtól Budafok és környéke is, amely forgalmánál, lakosainak számánál, környékének nagyságánál, de a pestvidéki járásbiróságtól való távolságánál fogva is aligha tartozhatik ezen biróság kötelékéhez.

Sajnos, nemcsak a budapesti bíróságok területi beosztása és szervezete elavult, de számos vidék törvényszékének és járásbiróságának beosztása is, ugy, hogy elérkezett az idő, amikor a többi szervezeti kérdésekkel kapcsolatban az egész ország igazságügyi szervezetének gyökeres reformjával ezen szempontból is kell foglalkozni.

Megjegyzések.[1]

V.

A Btk.-ben (1., 12., 20., 54., 60., 61., 64., 66., 71., 72., 90., 91., 92., 97., 98., 99., 106. §-ok) a «büntetés» vagy «büntetések» szó van használva annak a fogalomnak megjelölésére, amelyet a BP. (385. §. 2. p.) a «büntetési tétel» vagy «büntetési tételek» kifejezéssel jelölt meg.

Minthogy a Btk. 65. §-ának második bekezdése szerint: «A büntett kisérlete mindig, a vétség kisérlete azonban csak a törvény különös részében meghatározott esetekben büntetendő»; továbbá minthogy a Btk. 1. §-ának második bekezdése szerint: «Büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint amelyet arra elkövetése előtt a törvény megállapitott» és ugyanazon §. első bekezdése szerint: «Büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánit»; végül minthogy a *törvény* abban a tekintetben, hogy valamely cselekmény büntett-e vagy vétség, nem tett különbséget a véghezvitt és a megkisérlett büncselekmények között, sőt ellenkezőleg a Btk. 69., 107. §-ai ugy a büntettet, valamint a vétséget vagy véghezvittnek vagy megkisérlettnek mondják, világos tehát, hogy amely cselekményt a törvény véghezvitt alakjában büntettnek nyilvánitott, megkisérlett alakjában is büntettnek nyilvánitotta azt; a Btk. 20. §-ából pedig az tünik ki, hogy amely cselekményre a törvény büntett büntetését állapitotta meg, legyen az a cselekmény akár véghezvitt, akár megkisérlett, a törvény értelmében büntett az: ezeknélfogva szükségszerüen kell lenni a törvényben olyan rendelkezéseknek, amelyekből kitudható, hogy a kisérletre maga a törvény miféle bün-

[1] Az előbbi közl. l. a 10. számban.

tetést vagy a BP. szavával élve: miféle büntetési tételt állapitott meg.

A fogalomkörből, könnyebb megérthetés végett, a mellékbüntetéseket, továbbá az összbüntetésekhez és az 1880:XXXVII. tcz. 35. és következő §-ában megjelölt eseteket most kihagyom, mert csak a főbüntetésekkel kapcsolatban akarom azt megértetni, hogy más «*a törvényben megállapitott büntetés*» és más az a büntetés, melyet a bíróság szab ki. Az előbbit a következőkben «büntetési tétel»-nek nevezem.

Például: a Btk.-nek a Curia 6072/1909. számu itéletében felhitt 422. §-a a gyujtogatásnak abban meghatározott büntettére 5 évtől 10 évig terjedhető fegyházbüntetést állapitott meg. Ez az a büntetési tétel, mely a törvényben van megállapitva akként, hogy a tétel legkisebb mértéke 5 év, legnagyobb mértéke pedig 10 év.

Már most tegyük fel a következő három esetet. A bíróság az elsőben valamely vádlottat a 422. §. szerint meghatározott büntett miatt 9 évi és 6 havi fegyházra, a másodikban 6 évi fegyházra, a harmadikban 3 évi fegyházra itél.

Ezek nem a törvényben megállapitott büntetési tételek, hanem a bíróság által kiszabott büntetések és pedig a harmadik a Btk. 92. §-ának alkalmazásával; az első és második meg, melyeknek tartama a törvényben megállapitott büntetési tétel keretébe esik, a Btk. 90., illetőleg 91. §-ának alkalmazásával kiszabott büntetés.

Van a Curiának egy, az 1884. évi 3432. számu bünügygyel kapcsolatban hozott határozata arra nézve, hogy a törvényben megállapitott büntetési tételnek a *középmértékét* miképpen kell meghatározni. A határozatot kivánni való tudással és bölcsességgel hozottnak tartom, azonban tudatosan követettnek nem tapasztaltam, pedig nyilvánvaló, hogy aminek legkisebb és legnagyobb mértéke van, kell annak középmértékének is lenni; hogy tehát például a Btk. 422. §-ában megállapitott büntetési tételnek is kell középmértékének lenni, mely nem lehet más, mint a 7 év 6 hónap, mert hiszen a törvényben megállapitott büntetési tétel legkisebb és legnagyobb mértékétől a 7 év 6 hónap esik egyforma távolságban.

Arra nézve, hogy a kisérletet miféleképpen kell büntetni, a Btk. második (különös) részében egyetlen egy intézkedés sincsen, hanem e tekintetben a szabályt a Btk. első (általános) részében foglalt 66. §. *első* bekezdéséből olvashatjuk ki eképpen:

«A kisérlet enyhébben büntetendő, mint a véghezvitt büntett vagy vétség.»

Ennek a szabálynak felel aztán meg a 66. §. *harmadik* bekezdése is, mely szerint «olyan esetekben, melyekben a *véghezvitt büntettre* halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést határoz a törvény: a kisérlet büntetése határozott ideig tartó (azaz 15 évig tartó) fegyház, mely azonban a halállal büntetendő büntetteknél öt, az életfogytig tartó fegyházzal büntetendőknél három évnél enyhébb nem lehet.» A 78. számu bünügyi döntvényt is szem előtt tartva: világos tehát az, hogy a 66. §. harmadik bekezdésében különösen meghatározott esetekben, a Btk. 92. §-ának kizárásával, 5 évtől 15 évig, illetőleg 3 évtől 15 évig terjedhető fegyház az a büntetési tétel, melynek legkisebb és legnagyobb mértéke vet határt abban a tekintetben, hogy a büntetést a bíróság a Btk. 89., 90., 91. §-okban irt kötelesség teljesitésével és ha a középmértékre nézve fentebb felemlitett curiai határozatot is tiszteletben akarja tartani, annak is figyelembevételével kiszabja, hogy a büntetési tétel középmértéke 10, illetőleg 9 évi fegyház.

Hogy a 66. §. első bekezdésében felállitott szabályt maga a törvény is mennyire szigorunak veszi, erre nézve felvilágositanak a Btk. második részében foglalt 126. és 128. §-ok, melyekből látható, hogy bizonyos cselekményeknek már a *kisérlete* is, nehogy ez a kisérlet a 66. §. első bekezdése alá esőnek tekintethessék, «A felségsértés» bünczimén, *véghezvitt büntettnek* van nyilvánitva; ugyanilyen felvilágositást kapunk a Btk. 222. §-ából, amelyből látható, hogy már a «reábirni *törekvés*» *véghezvitt* büncselekménynek van nyilvánitva.

A törvény az általános részben felállitott az által a szabály által, hogy «A kisérlet enyhébben büntetendő, mint a véghezvitt büntett vagy vétség», a kisérlet büntetését kétségtelenül és szorosan hozzá kötötte ahhoz a büntetési tételhez, melyet a különös részben a kisérlettel összefüggő véghezvitt büncselekményre állapitott meg. A törvény nem mondotta azt, hogy a kisérlet más büntetési tétel alá esik, mint a véghezvitt büntett vagy vétség és egyáltalában még csak nyomát se fejezte ki olyas gondolatnak, amelyből az következnék, hogy például a Btk. 422. §-ában meghatározott gyujtogatásnak a kisérletére a büntetési tétel nem az 5 évtől 10 évig terjedhető fegyházban van megállapitva. Aki a 66. §. első bekezdésében foglalt szabályból vagy a törvény bármely más helyéből az ellenkezőt állitja, annak kötelessége volna egy olyan büntetési tételnek a kimutatása, amely csupán csak a kisérletre illik, de nem illik rá a véghezvitt ama büncselekményre, melylyel a kisérlet kapcsolatban van. Én ilyen büntetési tételt nem találtam és állitom, hogy ilyet más se lesz képes kimutatni; ennélfogva állitom azt is, hogy azért van *külön* megállapitva a 66. §. harmadik bekezdésében a kisérlet büntetési tétele azokra az esetekre, melyekben a véghezvitt büntettre halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést határoz a törvény és azért van a törvényben egyes helyeken véghezvitt büncselekménynek nyilvánitva már a kisérlet is; a többi esetekre pedig azért nincs külön megállapitva a kisérlet büntetési tétele, mert az utóbbi esetekre meg van állapitva a kisérlet büntetési tétele is azáltal, hogy valamennyi véghezvitt büntettre vagy vétségre a büntetési tétel a törvény különös részében egyenként meg van állapitva.

Ha vannak törvényeink, melyekben hiábavaló szó, vagy a gondolatok megértését megnehezitő kifejezés nincsen: azok között a törvényeink között még ma sem áll hátul a Btk.

Tudva azt, hogy más a most már «büntetési tétel»-nek nevezett az a «büntetés», mely valamely büncselekményre a törvényben van megállapitva és más az a büntetés, melylyel valaki valamely büncselekmény miatt a bíróság itélete szerint büntettetik, tudva különösen azt is, hogy a törvényben az egyes büncselekményekre külön-külön megállapitott büntetési tétel a büntetés kiszabásánál figyelembe veendő sulyositó és enyhitő körülményeknek, valamint egyáltalában az elkövető életkorának tekintetbe vétele nélkül vannak megállapitva, hogy ellenben a sulyositó és az enyhitő körülmények a büntetések kiszabásánál minden egyes esetben figyelembe veendők: meg fogjuk érteni, hogy a Btk. 66. §-ának első bekezdésében foglalt szabály parancsa csak oda megy ki, hogy a kisérlet büntetését, a sulyositó körülmények bármily nagy száma vagy nagy nyomatéka, szóval bármily tulnyomó volta esetén is, sohasem szabad a véghez vitt büntettre vagy vétségre megállapitott büntetési tétel legnagyobb mértékében kiszabni, ha pedig sem sulyositó, sem enyhitő körülmények nincsenek, vagy ezek egymást ellensulyozzák: akkor a kisérlet büntetését a véghezvitt büntettre vagy vétségre megállapitott büntetési tétel középmértékén alul kell kiszabni; minek folytán aztán az enyhitő körülmények azt eredményezhetik, hogy amelyek a véghezvitt büntett vagy vétség esetén a Btk. 91. §-ának mérsékelt alkalmazására szolgálhatnának, azok a kisérlet büntetésének kiszabásánál a 91. §. teljes mértékü alkalmazását vagy éppen a 92. §-nak az alkalmazását is, amelyek pedig a véghezvitt büntett vagy vétség esetén a 92. §-nak mérsékelt alkalmazására vezethetnének, azok a kisérlet büntetésének kiszabásánál a 92. §. fokozott vagy éppen teljes mérvü alkalmazását vonhatják maguk után, ellenben a nagyszámu vagy nagy nyomatéku sulyositó körülmények, vagy ha a sulyositók tulnyomóak, azt eredményezhetik, hogy a kisérlet büntetése a 90. §. alkalmazásával a véghezvitt büntettre vagy vétségre megállapitott büntetési tételnek nem ugyan a legnagyobb, hanem esetleg az ezt megközelitő mértékében, vagy a büntetési tételnek középmértékében, vagy ennél nagyobb mértékben szabassék ki.

Miként tudjuk tehát meg azt, hogy melyik az a büntetési tétel, amely egy megkisérlett büntettre vagy vétségre, azaz arra az esetre, ha a véghezvitt büntettnek vagy vétségnek csak a kisérlete forog fenn, a *törvényben* van megállapitva?

A nagyon egyszerü felelet ez: Azokban az esetekben, melyekben a törvény a véghezvitt büntettre halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést határoz, a kisérletre megállapitott büntetési tételt a Btk. 66. §-ának harmadik bekezdéséből tudjuk meg, valamennyi többi esetben pedig a kisérletre megállapitott büntetési tételt ugy tudjuk meg, hogy a kisérlettel összefüggő véghezvitt büntettre vagy vétségre megállapitott büntetési tételt a Btk. második (különös) részében, illetőleg a BN. negyedik fejezetében és illetőleg a büntető rendelkezéseket tartalmazó más törvények-

ben kikeressük, mert ezt a büntetési tételt állapitotta meg a törvény a kisérletre is, csakhogy a kisérletet a tétel legnagyobb mértékével sohasem szabad büntetni.

Igy tudjuk aztán meg azt is, hogy a kisérletet a törvény büntettnek nyilvánitotta-e vagy vétségnek, mert ez attól függ, hogy büntett-e vagy vétség az a véghezvitt cselekmény, melylyel a kisérlet összefügg.

Igy tudjuk meg azt is, hogy a vétség kisérlete egyáltalában büntethető-e?

Igy leszünk tájékozva a BN. 2. §-ának 1. pontjában és 26. §-ának negyedik bekezdésében megjelölt esetek felől.

Igy értjük meg a Btk. 66. §-ának második bekezdéséből «a véghezvitt büntettre vagy vétségre megállapitott büntetés» legkisebb mértékére utaló rendelkezést és igy a Btk. 90., 91., 92. §-ának az «elkövetett cselekményre megállapitott büntetés» legnagyobb, illetőleg legkisebb mértékére utaló kifejezését, valamint igy lesz megérthető az is, amit másként észszel felfogni nem lehet, hogy t. i. a törvényben kifejezett gondolatok szerint megtörténhetnek, például a Btk. 422. §-ában megállapitott büntetési tétel szem előtt tartása mellett a következők: Egyazon ügyben véghezvitt büntett esetén elitélik a tettest három évi, a felbujtót (Btk. 69 §. 1. p. 71. §.) kilencz évi, a bünsegédet (Btk. 69. §. 2. p. 72., 66. §§.) nyolcz évi fegyházra; egyazon ügyben megkisérlett büntett esetén elitélik a bünsegédet hat évi fegyházra, a fiatalkoru tettest pedig, cselekményének a BN. 18. §-ának második bekezdése szerint vétséggé történő minősitése mellett a BN. 26. §-ának negyedik bekezdése alapján elitélik két évi fogházra, vagy ha a 26. §. első bekezdésében jelzett «szigorubb intézkedésre» nincs szükség, még fogházra sem itélik, hanem irányában a 13. §. 2—3. pontjaiban meghatározott intézkedések közül valamelyiket alkalmazzák; egyazon ügyben megkisérlett büntett esetén elitélik a tettest egy évi börtönre, a bünsegédet pedig hét évi fegyházra.

Felfoghatatlan dolgok volnának ezek, ha nem az volna az igaz, hogy a Btk. szerint: a 66. §. harmadik bekezdésében külön meghatározott eseteken kivül valamennyi többi esetben, a 66. §. első bekezdésében megirt korlátozás mellett, a kisérletre s ezzel együtt a 72. §. értelmében a bünsegédkedésre is a «büntetési tétel» a véghezvitt büntettre vagy vétségre megállapitott büntetési tétellel ugyanazonos. *Tóth Gerő.*

(Folyt. köv.)

Társadalombiztositó intézmények az osztrák és a német javaslatban.[1]

Az iránt ma már nincs semmi kétség, hogy a büntetés jelenlegi alakjában a társadalom rendjének oltalmára nem elegendő. Csak a következtetés különböző, amelyet a büntettesek egyes csoportjaival szemben alkalmazandó rendszabályokra levonnak. Az egyik oldalon (Liszt, Prins) a megelőző és biztositó feladatot a büntetésre kivánják bizni, a másikon (Kahl, Birkmeyer) ugyane czélt a büntetésen felül vagy a büntetés nélkül[2] alkalmazott intézkedéssel óhajtják elérni. Mig az utóbbi felfogás képviselői nem győzik eléggé hangoztatni, hogy a büntetést szabatosan meg kell különböztetni a Sicherungsmassnahme-tól, addig Liszt és követői a specziál preventio álláspontjáról következetesen bizonyitják az elhatárolás czéltalanságát és lehetetlenségét. Kétségtelen ugyan, hogy az állami reakczió e két neme közül az egyik az elkövetett *büntetlhez,* a másik az *egyén közveszélyes állapotához* kapcsolódik, mindamellett a klasszikus tábornak oly hithü harczosa, mint pl. Köhler is kénytelen elismerni,[3] hogy e preventiv rendszabályok «in ihrer Wirkung einem bestimmungsmässigen Übel nach Auffassung aller Betroffenen, wie nach der Wertschätzung des Volkes ziemlich gleichkommen». Bármily vitás is azonban a proponált rendszabályok jogi természete, gyakorlati alkalmazásuknak ez épp oly kevéssé állhat utjában, mint ahogy a villanyosság lényegének ismeretlensége nem volt akadálya gyakorlati használatának. Mindkét javaslat, amely törvényhozási kompromisszumra törekedett a küzdő elméleti irányok közt, érthető készséggel használta ki e semleges területet. Mi sem bizonyitja jobban, hogy a javaslatok reformjának sulypontja e területen nyugszik, mint hogy a birálók is elsősorban e témával sietnek foglalkozni.[4] Liszt joggal hirdeti saját felfogásának diadalát, amely világosan kifejezésre jut azáltal, hogy mindkét javaslat kénytelen volt a biztonsági szabályokat büntetéspótló hatálylyal felruházni. Ha a jogi konstrukczió nézőpontjából nem is közömbös, vajjon az elkövetett deliktum sulya vagy az egyéniségben rejlő veszélyesség irányadó arra az elbirálásra, amelyben az állam az egyént részesiti, a szenvedő alany — az elmebeteg kivételével — épp ugy malumnak fogja érezni a biztonsági intézkedést, mint a büntetést. Alig hihető, hogy akár a nép jogérzete, akár a biztonsági letartóztatott méltányolná azt a finom disztinkcziót, amely a büntetésnek és a Sicherungsmassregelnek ad nauseam ismételt éles elhatárolásában rejlik. Sőt a jogász is alig méltányolhatja. Azt állitják ugyan a klasszikusok, hogy a biztonsági intézkedésen felül megtorló büntetésre szükség van a joguralom («Rechtsherrlichkeit» Binding) vagy az állami tekintély megóvása érdekében. Vajjon a biztonsági rendszabályt nem az állami tekintély alkalmazza s az nem a jog uralmát szolgálja-e? Gyenge lábon állhat az az állami tekintély, amelyet a hivatásos gonosztevőre kiszabott tiz évi biztonsági fogházon felül a lopott tárgy értékéhez képest a birói sablon szerint kimért büntetés tart fenn. Igazában nem is az állam tekintélyét, hanem a saját tekintélyüket féltik a klasszicizitásnak fanatikusai, akik érzik, hogy a megtorlás önczéluságának gondolata éppugy megrendült, mint ahogy a XVIII. században megdőlt a birói hatalom isteni eredete, amely a megtorlásnak egyedül elfogadható alapköve volt.

A biztonsági szabályok a czélgondolat legteljesebb győzelmét hirdetik. Ez szabja meg alkalmazásuk körét is a két javaslatban. A biztonsági szabályok voltaképp *a bíróság által alkalmazható közigazgatási intézkedések* két csoportját foglalják össze: a büntettesek megmentését és ártalmatlanná tételét a társadalom védelme érdekében. Az utóbbi azokra nyer alkalmazást, akik már közveszélyesek, az előbbi azokra, akiknek közveszélyessé válásától joggal tartani lehet. Viszont eredetüket tekintve, az idevágó esetek részint pszichopathologikus természetüek (elmebetegség, korlátolt beszámithatóság, iszákosság) részint a társadalmi pathologia tünemények (fiatalkoruak, munkakerülők, szokásos gonosztevők).

Általános elismerésre tarthat számot, hogy ugy a német (65. §.), mint az osztrák (36. §.) javaslat lehetővé teszi a *közveszélyes elmebetegnek* állami, a német tervezet szerint nyilvános gyógyintézetbe való elhelyezését, ha ellene az elkövetett büncselekmény miatt bünvádi eljárás meg nem inditható vagy büntetés ki nem szabható. Kevésbbé érthető, hogy az osztrák javaslat a bíróságnak e jogot csak akkor adja meg, ha a cselekményt hat hónapot meghaladó szabadságvesztés-büntetéssel sujtja, holott a cselekménynek ez elmebeteg veszélyességére vonatkozó szimptomatikus jellege igazán független a deliktumnak törvényszerü erkölcsi értékelésétől. Hogy mindkét javaslat a bíróságra bizza a gyógyintézeti elhelyezést, sőt az osztrák még a gyógyult beteg elbocsátását is, az nem szorul oly bő indokolásra, mint aminőt a német javaslatban (Begründung I. 237. s köv.) találunk. Ellenben nehezen lesz indokolható a jövőben, hogy a nem büntevő elmebeteg, akinek közveszélyessége azonban betegségéből folyik, továbbra is kiszolgáltatva marad a közigazgatási hatóságnak s ugyszólván csak az elkövetett deliktum jutalmául nyerheti el személyes szabadságának a birói eljárásban rejlő biztositékát. A büntevő elmebeteg közveszélyességének megállapitása a német javaslat szerint a birói arbitriumtól függ, az osztrák a közveszélyességet az erkölcs (?), a személy vagy a vagyon különös veszélyeztetésében állapitja meg. Hogy az internálás addig tart, amig a közbiztonság megkivánja, az természetes.

Kevésbbé kielégitő a *korlátolt beszámithatóságu* büntettesek kérdésének megoldása. A német javaslat szerint az elmebetegekkel egyenlő elbánásban részesülnek, de csak ha már a kisérletre megállapitott szabályok (76. §.) szerint kimérendő büntetést ki

[1] Az előbbi közl. l. az 1. és 5. számban.

[2] Jellemző, hogy *Beling* (Die Vergeltungsidee 1908. 74—113.) a «*megelőző jog*»-nak rendszerét dolgozta ki, amelynek alaptétele, hogy «oly egyének ellen, kik valamely jogilag védett érdeket támadással fenyegetnek, az állami hatóságnak oly rendszabályokat kell alkalmazni, amelyek fizikailag vagy lélektanilag alkalmasak a támadás megakadályozására.»

[3] Der Vergeltungsgedanke stb., 1909. 150.

[4] *Kriegsmann:* Monatschrift f. Kriminalpsych. 1909. decz.; *Liszt:* Öst. Z. f. Strafr. 1910. 1.; *Stoss* u.-o. stb.

állották. Hasonlóképp rendelkezik az osztrák javaslat is (37. §.), de csak akkor, ha a cselekmény büntett vagy a törvényes büntetése hat hónapot meghalad. Ez utóbbi korlátozás épp oly képtelen, mint a büntettes elmebeteg közveszélyessége esetében. Hogy a korlátozott beszámithatóságu közveszélyes egyén ellen a társadalmat meg kell védeni, ezt ma már csak azok tagadják, akik (mint pl. Hoegel, Birkmeyer) a fogalom törvényes elismerésében a büntetőjog halálharangjának megkondulását hallják. De abban a kérdésben, hogy a korlátozott beszámithatóságu egyént ezenfelül büntetni is kell-e, megoszlanak a nézetek. Ugy vélem, hogy a német javaslat a három lehető megoldás (Kahl : Vergl. Darst. I. 71.) közül a legszerencsétlenebbet választotta, midőn obligatoriusan enyhébb büntetést rendel. Nincs ugyan kizárva, hogy a korlátozott beszámithatóságu a büntetés hatásának hozzáférhető, de nem szükségképpen. Még kevésbbé logikus a megoldás az osztrák javaslat szempontjából, amely egyrészt enyhiti a büntetést (4. és 57. §§.), másrészt elrendeli, hogy a büntetést az elitélt pszichikai fogyatékosságához mért intézetben és szabályok szerint kell végrehajtani. Azt hiszem, nem tévedek annak feltevésében, hogy erre az amphibiális rendelkezésre nem a társadalom, hanem az egymással küzdő iskolák igazának védelme érdekében volt szükség. Inter duos litigantes pedig ebben az esetben az elitélt fog szenvedni.

Ami az *iszákosokat* illeti, már truizmus számba megy az a tétel, hogy a szokásos alkoholistát, ha bünc selekményt követ el, gyógyitó intézetben kell elhelyezni (Aschaffenburg Vergl. Darst. I. 131.). Ennek az álláspontnak gyakorlati sikereiről az 1898-iki angol Inebriates Act eredményei tanuskodnak. Sajnos, egyik javaslat sem választotta az angol törvény egyszerü megoldását. A német javaslat (43. §.) a gyakorlatilag értéktelen korcsmatilalmon felül, amelylyel az ittasságban elkövetett deliktum büntetését megtoldja, az iszákosság megállapitása esetében feljogositja a birót, hogy a legalább két heti fogházbüntetés mellett az elitéltet gyógyulásáig, de legfeljebb két évi tartamra iszákos gyógyintézetbe utalja. E határozat alapján a rendőri hatóság az elitéltet akár nyilvános, akár magánintézetben elhelyezheti. Ha az ittasság a beszámithatóságot kizárja, a bióság a felmentett egyént aszerint, hogy közveszélyes-e, vagy sem, az elmebeteg büntevők vagy az iszákosok gyógyintézetébe utalhatja (65. §.), ha az ittasság a beszámithatóságot korlátozza, ugy bármily közveszélyes is a vádlott, a teljes büntetést kell kiszabni. E rendelkezések bonyolult következetlenségével az osztrák javaslat szabályainak tökéletlensége áll szemben. Ennek 36. §-a szerint a beszámithatatlan iszákos büntettes az elmebetegre nézve megállapitott elbánásban részesül. Viszont, ha az iszákos büntetőjogilag felelősségre vonható, semmiféle mellékintézkedés nincs helyén. Biztonsági rendszabályt csak abban az esetben állit fel a javaslat (243. §.), ha a vádlottat *ittasság* miatt (242. §.) itélték el, midőn is a büntetés kiállása után az elmegyógyintézet iszákos osztályába utalható. Minthogy azonban a krónikus alkoholizmus kriminogén hatása sokkal jelentékenyebb és veszélyesebb, mint a részegségé, ez a rendelkezés aligha kielégithető. Mellesleg megjegyezve azonban az osztrák javaslatnak az ittasságban elkövetett deliktumra vonatkozó rendelkezése sokkal tökéletesebb, mint a németé. Az utóbbi ugyanis a beszámithatatlanságot okozó részegségben elkövetett cselekményt, noha a gondatlanság nyilván nem a büntetendő eredményre irányult, mint kulpozust bünteti (64. §.), mig az osztrák javaslat (242. §.) helyesen a beszámithatlanságot okozó részegséget az eredmény által minősitett sui generis delictumként bünteti, ha annak következtében a terhelt hat hónapot meghaladó szabadságvesztés-büntetéssel sujtott cselekményt követett el, amelyért beszámithatatlansága miatt felelősségre nem vonható.

Sajnos, fogalomzavar uralkodik még a társadalomnak a *krónikus kriminalitás* elleni védekezésében. Más helyen már kifejtettem,[1] hogy a ma elfogadott szóhasználat kategoriái nem kielégitők : a visszaesésnek a régi dogmatikából megmentett fogalma épp oly kevéssé, mint a szokás-, ipar-, vagy üzletszerü büntettesek osztályszerü megkülönböztetése.[2] Mindezek nem felelnek meg az egyedüli kriminaletiologiai valóságnak, hogy t. i. a társadalomra közveszélyes gonosztevők egy részénél a mélyen gyökerező *egyéni* hajlandóság, másik részénél a *társadalmi* tényezők tulnyomó hatása közveszélyességük állandóságának oka. Hogy mindkét csoporthoz tartozók részben tudatosan, részben öntudatlanul antiszociálisak, az a védekezés szempontjából közömbös. Minthogy e kriminologikus osztályok ismertetőjeleinek meghatározása még elég távol áll a gyakorlati használhatóságtól, az összes ujabb törvények és javaslatok olyan fogalmakkal operálnak, amelyekhez legalább valamely szabatos képzet füződik. Tisztában kell azonban lennünk azzal, hogy a mai büntetőjog münyelve, amely a büntett és büntetés fogalmának syllogismusára van beállitva, felmondja a szolgálatot, mihelyt az *emberek* egy bizonyos csoportja ellen kivánjuk a társadalmat megvédeni. De ennek szem előtt tartásával sem helyeselhető, ha ugy a német, mint az osztrák javaslat, sőt még az 1908-iki svájczi tervezet (31. §.) is a közveszélyességet a javithatatlansággal, utóbbit pedig a visszaeséssel zavarja össze. Épp ugy, miként a javithatatlanság a társadalomra esetleg csak kényelmetlen (pl. kis tolvajlások, koldulás, kihágások stb.), de nem mindig közveszélyes,[1] akként a visszaesés nem szükségkép jelent javithatatlanságot. Ez a tétel ma már ugyszólván közhelylyé vált.[2]

A két javaslat is belebonyolódott a fogalmak chaosába. *Az osztrák tervezet* az ipar- és szokásszerüséget a különös részbe számüzte, ahol majd minősitő, majd a tényálladék konstitutiv elemeként szerepel. Az általános részben a tervezet a *visszaesés* fogalmát (64. §.) használta fel a közveszélyesség meghatározására, amely a biztonsági intézkedés (38. §.) alkalmazásának alapja. Eltekintve a visszaesésnek a büntetési keret felemelését eredményező hatásától (63—64. §§.), a belföldi, aki a tervezetben taxative felsorolt[3] büntettek valamelyike miatt már két izben börtönnel volt büntetve s az utolsó büntetésének kiállásától számitott öt éven belül e cselekmények valamelyikét követi el, a büntetés kiállása után is visszatartható, ha büntettei (!) *közveszélyesnek* tüntetik, fel és feltehető, hogy büncselekmények elkövetésétől a jövőben sem fog tartózkodni. A bióság az itéletben mondja ki a biztonsági elzárás megengedhetőségét, de a büntetés kiállása után annak eredményéhez képest határoz, vajjon az elitélt szabadon bocsátandó-e, vagy a még mindig fennálló közveszélyessége miatt külön intézetben vagy a börtön külön osztályában őrizetben tartandó-e? Utóbbi esetben a biztonsági elzárás 10 évi maximummal határozatlan ideig tart, de három év elteltével a bióság kimondhatja a feltételes vagy végleges szabadságrabocsátást. A biztonsági elzárás lényege (E. St. P. O. 597.) nappali közös munka és éjjeli elkülönités. Ime a *határozatlan tartamu büntetés parodiája,* amely a közveszélyességet az elkövetett büntettek számában látja, amelyet a cselekmény sulyához mért büntetés előz meg az elméleti aggályok eloszlatása végett! Ehhez járul, hogy a bióság által kiszabott büntetés voltaképp megfigyelési időnek tekintendő, de nem az elitélt, hanem a birói itélet helyességének megfigyelésére. Sajnos azonban előreláthatólag rendszerint a közveszélyességet megállapitó itélet tévessége fog kiderülni, mert éppen a legveszedelmesebb visszaesők szokták a legjobb magaviseletet tanusitani. Végül kissé sajátságosnak kell találnunk a büntetés és a biztonsági elzárás «éles elhatárolásának» azt a módját, hogy az elitéltet a börtön egyik részéből a másikba szállitják át! Mindez annak a tarthatatlan elméleti makacsságnak a következménye, amelylyel az osztrák tervezet a büntetés és a Sicherungsmittel kölcsönös szubsztituálását kerüli.

Gyakorlatilag talán helyesebb, de mindenesetre egyenesebb utat követett a *német* tervezet, amely a többszörös visszaesést csupán büntetéssel sujtja (89. §.). Többszörös visszaesőnek tekinti azt, aki már sokszor, de legalább ötször jelentékeny (erheblich) szabadságvesztésbüntetéssel s legalább egy izben fegyházzal volt büntetve, ha az utolsó büntetésének kiállásától számitott három éven belül büntettet vagy szándékos vétséget követ el, amely előző büntetéseivel kapcsolatba hozva a vádlottat ipar- vagy szokásszerü büntettes színében tünteti fel. E meghatározásnak bonyolultságán felül *két nagy hibája van:* először

[1] Archiv. f. Kriminalanthr. XXXII. 144—147.

[2] Ennek — némileg tulzó — birálatát adja *Hoegel:* Die Einteilung d. Verbrecher in Klassen. 1908.

[1] V. ö. *Mittermaier:* Vergl. Darst. III. 330.

[2] *Saleilles:* Individualisation 199., *Liszt:* Verhandl. d. 26. Deutschen Juristentags I. 297., *Tesař:* Die sympt. Bedeutung 247. stb.

[3] A pénzforgalom, az erkölcs, az élet és testi épség elleni büntettek, lopás, rablás, zsarolás, csalás, orgazdaság, közveszélyes büncselekmények stb.

az, hogy a szokásszerü, közveszélyes gonosztevő kriminologiai fogalmát a büntetés hatálytalanságának éppen nem adäquat kriteriumával állapitja meg, másodszor, hogy bármily nyilvánvaló is a büntettes egyéni és társadalmi előzményeiből annak közveszélyessége, az ab ovo hatálytalan büntetést kell reá alkalmazni, ha előző elitéltetései a misztikus ötös számot még el nem érték. A következmény, amely a visszaeső közveszélyességéhez füződik: *büntetés* és pedig, ha a legutolsó deliktum büntett, öt évet meghaladó fegyház, ha vétség 2—10 évi fegyházbüntetés. Hogy ez a biztonsági rendszabály büntetés, azon mit sem változtat, ha külön intézetekben, magánelzárás nélkül, szigoru munkakényszerrel és fegyelemmel hajtják is végre, de hogy ebből a büntetésből miért kell a javitásnak még a gondolatát is kizárni (Begründung I. 367.), az igazán rejtély. Másrészt azonban nem oszthatom Liszt aggályát (i. h. 17.), hogy a büntetés tartama nem eléggé biztositja a társadalom védelmét, mert 15 évig terjedhető sulyos fegyház a hivatásos gonosztevőre bizonyára elég kellemetlen koczkázat.

Kiegészíti a német javaslatnak a *classes dangereuses* ellen irányuló e rendelkezéseit a *ledér* (liederlich) és *munkakerülő* elemekre vonatkozó szabály (42. §.), a voltaképp a mai német Btk.-ben fennálló «korrekczionális utóelzárás» továbbfejlesztése A javaslat szerint, ha valamely büntetendő cselekmény ledérségre vagy dologkerülésre vezethető vissza, a bíróság a büntetés *mellett* vagy ha ez három hónapot meg nem halad, a büntetés *helyett* a munkaképes elitéltet hat hótól három évig terjedhető időre *dologházba* utalhatja, amennyiben az elitéltnek törvényszerü és munkás élethez való szoktatására szükség van. Az a tojástáncz, amelyet a javaslat a büntetés és a biztonsági intézkedés viszonya körül állandóan jár, okozta, hogy e magában véve helyes rendelkezést csak a javaslatban felsorolt (Begr. I. 150.) deliktumokra korlátozta, másrészt pedig a dologház tartamát tulrövidre szabta. Megjegyzendő, hogy a közigazgatási hatóság már a dologházi letartóztatás felének (esetleg 3 hó!) eltelte után feltételes szabadságra bocsáthatja az elitéltet. Igaz ugyan, hogy az amszterdami Tuchthuis hatását a XVII. században Miracula Sct. Raspini-ként tárgyalták, de ma már a büntettesek átalakitására nézve csak kevesen hisznek a szentek csodatételében!

Kriminálpolitikailag kevéssé érdekelnek bennünket a két javaslatnak a *fiatalkoruakra* vonatkozó rendelkezései, amelyek messze elmaradtak novellánk radikalizmusa mögött, bár megvalósithatásukban talán éppen ezért kevésbbé utopisztikusak. A *német* javaslat (68—70. §§.) a 14—18 éves fiatalkoruakra a kisérleti szabályok szerint redukált tartamu *fogház- vagy elzárásbüntetés* alkalmazását rendeli, amelyet kizárólag fiatalkoruak részére szolgáló intézetekben vagy az intézeteknek elkülönitett részében kell végrehajtani. Ha a büntett főleg fogyatékos nevelés következménye vagy egyébként feltehető, hogy nevelőrendszabályra van szükség, a bíróság a büntetés helyett *állami felügyelet alatti nevelést* rendelhet el, esetleg azt is megszabhatja, hogy a fiatalkoru nevelő- vagy javitóintézetben helyeztessék el. Utóbbi rendszabály végrehajtása természetesen a birodalom egyes államainak Fürsorge v. Zwangserziehungsgesetz-ei szerint történik. E rendszer amely lényegileg megfelel Lilienthal (Vergl. Darst. V. 160.) és Freudenthal (u. o. III. 270.) javaslatainak, a magyar törvénytől csak abban különbözik, hogy a discernement-t teljesen elejtette, a dorgálást csak a javaslat különös részében meghatározott esetekben engedi meg és a próbára bocsátás helyett a fiatalkoruakra is a feltételes elitélésnek ad helyet. Novellánk végrehajtása, ugy vélem, igazolni fogja, hogy az eltérés a gyakorlatban nem lényeges.

Sokkal kimeritőbben rendelkezik a fiatalkoruakról az *osztrák* tervezet (47—56. §§.), amely az e tárgyban már 1907-ben benyujtott kormányjavaslatnak felel meg, anélkül, hogy a részletekre vonatkozó birálatokat[1] honorálta volna. Ha a 14—18 éves fiatalkoru (5—6. §§.) testi vagy szellemi éretlensége miatt képtelen volt cselekményének jogtalanságát belátni vagy akaratát e belátás szerint irányitani (BN. 16. §.) nem büntethető, de éppugy, mint a 14 éven aluli: a házi fegyelem elégtelensége esetében javitónevelésben részesitheto. A kellő belátásu és akaraterejü fiatalkoruval szemben büntetésnek helye van ugyan, de az alkalmazható büntetések épp oly kevéssé «büntetések», mint ahogy a mi novellánk intézkedései sem mindig «intézkedések». Az első büntetés a nem büntetésben áll. Ha a fiatalkoru romlott érzületre nem mutató okból három hónál nem hosszabb szabadságvesztés vagy 1000 K-nál nem nagyobb pénzbüntetéssel sujtott cselekményt követ el, a bíróság a tényállás és a felelősség megállapitása után büntetés megállapitásától eltekinthet és a tettest, ha még elitélve nem volt, komoly intelem (dorgálás) után elbocsáthatja (47. §.). A második «büntetés» a feltételes elitélés, amelyről már szólottam[1] Általában a fiatalkoruakra fogházbüntetés és pedig redukált büntetési skála szerint nyer alkalmazást (51. §.) a törvényes minimumoknak felére, a maximumnak tiz évre való csökkentésével. Halállal vagy életfogytiglani börtönnel sujtott esetekben a fogház 3—15 évig terjedhet. De a fogházbüntetés *helyett* javitó nevelés rendelhető, ha a szabadságvesztés büntetés három hónapot meg nem halad és a fiatalkoru züllésének veszélyét tekintve, e rendszabály javitása vagy romlásának meggátlása végett megfelelőbbnek látszik (53. §.). Viszont a fogházbüntetés *mellett* annak kiállása utáni időre is elrendelheti a bíróság a javitó nevelést, ha ez a fiatalkoru előreláthato javulása érdekében személyes körülményei figyelembevételével szükséges. Noha a végrehajtási szabályok (E. St. P. O. 557—595. §§.) szerint a három hónapot meg nem haladó fogház állami felügyelet alatt álló magánintézetekben is végrehajtható s általában a végrehajtásnál figyelmet kell forditani a javitási czélra, mégis az osztrák javaslat fogházbüntetése büntetés in optima forma. Ez az oka, hogy a büntetés utáni javitó nevelés az osztrák javaslat szerint logikusabb, mint novellánk 28. §-a, amely a szigorubb javitó nevelés után az enyhébbtől várja a fiatalkoru «gyökeres erkölcsi átalakitását.»

Sem az osztrák, sem a német javaslat nem emliti a fiatalkoruakkal szemben követendő bánásmódokat a biztonsági szabályok sorában. Liszt is azt állitja, hogy ezek nem biztositó, hanem mentő intézkedések. Bizonyára, de minthogy tullépik a bünösség mértékéhez szabott reakcziót s in ultima analysi a társadalom mégis a saját védelmére végzi e mentesitési akcziót, rendszertanilag bátran a büntetőjog ez uj kiegészitő részéhez számithatjuk.

Az ismertetett rendelkezések nemcsak önmagukban érdekesek, hanem mint szimptomatikus jelenségek is értékesek. Bizonyitékai annak, hogy a társadalom védelmének gondolata tudatosan gyökeret vert a büntetőjogi kodifikáczióban. *Prins* nemrég megjelent könyvében[2] kifejti, hogy az átmenet a társadalomvédelmi elvre, amely ismétli a magánjogi *Culpahaftung* átalakulását *Causahaftung*-gá, megfelel a korunk jogi öntudatában észlelhető fejlődésnek. Lehet, hogy téves a hasonlat, de az egészen bizonyos, hogy az átalakulás megfelel a társadalom védelmi szükségletének. A biztonsági intézkedések csak az első lépést jelentik, abban az irányban, amelyben a büntetőjognak a kriminologiai indukció erősbödésével haladnia kell. Miként szent Dénesről, aki a legenda szerint a hóna alá vett fejével a róla elnevezett városrészig sétált, azt tartja a gall szellem «dans des pareils cas ce n'est que le premier pas qui coûte», akként a büntetőjognak e, capitis diminutió-val tett első lépése is eléggé jelentőségteljes.

Vámbéry Rusztem.

[1] *Löffler:* Die strafr. Behandl. Jugendlicher 1908.; *Lederer:* Der öst. Entwurf d. Jugendstrafr. 1908.

[1] V. ö. előző 5. szám.

[2] La défense sociale et les transformations du droit pénal 1910.

A czégjog köréből.[3]

Nem tudom, melyik szerepel erősebben a napilapok hasábjain, a czégbiróság-e vagy az esküdtbiróság, illetőleg esküdtszék?

Az azonban bizonyos, hogy egyiknek sem vetik meg az ágyát éppen bársonyos kézzel.

Egy-egy uzsorás-szövetkezeti igazgató felmentése formális hadjáratot von maga után a czégbiróság ellen.

Ezeket a támadásokat a «kormányhatóságilag», «miniszterileg» jóváhagyott alapszabályok miatt jóraváló czégbiróság elbirja, mert — a karaván halad, de difficile est nem mosolyogni amikor jogászember, ügyvéd vagy biró támadja meg a czégbiróságot «slendriánsága» miatt s amellett egész támadásából ki-

[3] Az előbbi közl. l. az **1.**, **2.**, **3.**, **4.** és **10.** számban.

világlik, hogy nem a slendriánság fáj neki, hanem a normativ-rendszer, hogy a szél ellen hadakozik, de nem tudja merről fuj a szél?

Szomoru dolog, hogy a huszadik században, majdnem négy decenniummal a KT. életbeléptetése után jogászembernek kell megmagyarázni, hogy a bejegyzés sem a czégbiró, sem a czégvezető «engedélyétől» nem függ, de hát hiszen talán ennél is nagyobb dolog, hogy ez a minden izében pongyola, csupa téves hivatkozással tele, szintén lehetetlen törvény az általános háborgás daczára négy évtizedig fenntarthatta magát akkor, amikor évek óta egy kitünő tervezet fekszik előttünk.[1]

Jöjjünk végre tisztába a czégbiróság büneivel az ugynevezett uzsorás-szövetkezeteket illetőleg!

Ha van szövetkezet bejegyezve, melynek alapszabálya a kölcsön utáni kamatot fixirozza, s annak megállapitását nem az igazgatóságra bizza, és ha ez a kamat a többi járulékkal a törvényes 8%-ot meghaladja, akkor a szemrehányás jogosult, s a czégbiróság valóban slendrián munkát végzett. Ilyen szövetkezet azonban nem hiszem, hogy be volna jegyezve.

Másrészt értem én is a szegény hivatalnok felháborodását, ha a megszavazott kölcsönösszegből, mint tagtól, levonják az üzletrésznek egy tekintélyes hányadát, a fennmaradt összeg utáni kamatot, a belépési, beiratási dijat, kezelési költséget; mint kölcsönvevőtől pedig a kamatot, kezelési és nyomtatvány-költséget, a tartalék és a veszteségalap dijazását. Nem sok marad bizony a kölcsönösszegből.

De ez még hagyján! Az üzletrészből még ki nem fizetett összeg után 8%-ot, a kölcsönösszeg után szintén 8% kamatot szednek. Egyikkel mindenesetre meg fog akadni, s akkor — akkor legyen neki könnyü a föld!

Még szerencse, ha csak az üzletrészre befizetett összeg, a tartalék és veszteségi alap dotácziója vész oda, amit a joggyakorlat megenged,[2] rendszerint azonban nem oly simán folyik le az ügylet, mert előbb behajtják az egész kölcsönösszeget az egész üzletrészszel együtt s akkor az üzletrészt feltétlenül elszámolják a beállott veszteségekre.

A büntető bíróság ilyenkor megrázza a maga törvénykönyvét, a czégbiróság visszarázza a magáét, de a szegény embernek segitséget egyik sem ráz ki belőle.

Mert hát nem az alapszabályokban van a baj, hanem magában a törvényben, mely nagyobb részében a komoly takarékos és vagyonos németség részére készült — 1868-ban.

Ezzel azonban nem akarom azt mondani, hogy a czégbiróságban hiba nincsen.

Nagy mentsége ugyan, hogy a szövetkezet — franczia mintára — a KT.-be vétetett fel és pedig mintegy rokonformájaként a kapitalisztikus részvénytársaságnak, melynek szabályai is jólrosszul ráillesztettek. Természetes, hogy ilyen formán a joggyakorlat sok tekintetben tévedésbe ejtetett. Hiszen a törvényből mindent, de mindent meg lehet indokolni, ha másként nem, hát a törvény helytelen hivatkozásaiból.

De aki nem resteli a faradságot, annak észre kellett venni — hiszen minden tankönyv utal rá — hogy a szövetkezetnek egészen más az alapja, czélja, formája, mint a részvénytársaságnak s igy annak szabályai csak a legnagyobb kimélettel volnának erre alkalmazhatók.

A részvénytársaságnak a tőke, a szövetkezetnek a személyes hozzájárulás, sok esetben egyenesen a személyes tevékenység az alapja; a részvénytársaságnak bizonyos tekintetben a részvényesekétől független a czélja s az osztalék a részvénytársaság szempontjából lehet másodlagos valami, a szövetkezet czélja mindenkor tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának előmozditása, a közös üzletkezelés eredményében tehát minden tagnak részesülnie kell; a részvénytársaság formáját a független, önállóságot nyert tőke, a szövetkezet formáját a változó tagok adják meg.[2] Ennek szem előtt tartásával számtalan olyan hasznos szabályt kreálhatunk, amely a szövetkezeti tagok helyzetét türhetőbbé teszi.

Hosszan tartana azokat az intézkedéseket mind felsorolni, amelyek a hatalmas, a tőkét képviselő részvényessel szemben helyén vannak, a szerény igényü szövetkezeti taggal szemben azonban hihetetlenül kegyetlenek. Egy kevés szocziális érzék kell s ezen kérdések önmaguktól oldódnak meg.

Kettőt — nézetem szerint a legfontosabbakat — nem hagyhatunk szó nélkül.

Ilyen legelsősorban, hogy a szövetkezet alakitásánál az alapitás mint külön jogi aktus nem szerepelhet. Ám ha valakinek kedve van a kezdeményezőket alapitóknak nevezni, semmi kifogásunk, de mint jogi momentum, az alapitás számba nem jöhet s a szövetkezet nem alakittathatik alapitók által és tervezet alapján. Maga a szövetkezet természete kizárja ezt. A szövetkezet nem tőke, hanem személyek egyesülése közös üzletkezelésre, a szövetkezet alakulása tehát nem tőke gyüjtésével, hanem személyeknek egyesülésével veszi kezdetét. Nincs tehát szerepe annak az egyénnek, aki a szükséges tőkét összegyüjtené, de legkevésbbé annak aki egyéni specziális érdekből gyüjthetné a tőkét s ennek következtében bizonyos befolyást köthetne ki a szövetkezet ügymenetére. A kölcsönösség ezt kizárja.

Másrészt a részvénytársaság tervezetében megállapitott alaptőke biztos, határozott reális dolog; a részvényaláiró meg tudja itélni, hogy a társaság képes lesz-e a rendelkezésre bocsátott eszközökkel minden feltételnek megfelelni, ugyszintén bizonyos benne, hogy az alaptőke teljes biztositása nélkül a társaság meg nem alakulhat. Ezzel szemben a belépési nyilatkozat aláirója az aláirás alkalmával nem tudhatja, hogy heten lesznek-e tagok vagy hétezren, a tagok száma pedig lehet oly fontos, mint a tőke. A részvénytársaság alakitásánál az aláiró előtt rendszerint közömbös, hogy ki adja a szükséges tőkét, mert pecunia non olet. szövetkezetnél sok esetben fontos az együttmüködésre utalt társtagok személyisége is.

Mihelyt ezeket elfogadjuk és kimondjuk, hogy szövetkezet alakitásánál az alapitás, mint külön jogi momentum nem szerepelhet, a tervezet szükségessége is elesik s ezzel természetszerüen lehetetlenné lesz az alapitók részéről minden kikötés is. A KT.-ünk, mely evidensen a német és osztrák mintát vette át, alapitást és tervezetet nem is ismer.

Igy kommentálja ezt maga Apáthy, továbbá Neumann, Klupaty és Vályi; ezzel szemben Nagy Ferencz[1] az alapitás és tervezet szükségességét vitatja.

Nagy Ferencz álláspontját annyiban magáévá tette a budapesti kir itélőtábla[2] is, hogy a szövetkezet alapitó által tervezet alapján is alakittathatik, mely esetben az alapitó jogositva van az első igazgatóságot kinevezni.

Ugy Nagy Ferencz, mint a tábla döntését nem meggyőző indokkal támogatja. Nagy Ferencz különösen, aki egy helyen maga figyelmeztet,[3] hogy «a KT.-nek, a részvénytársaságra vonatkozó utalásai gyakran kétségre adnak okot azoknak jelentősége és terjedelme iránt; gyakran mellékrendelkezésekre történik utalás, anélkül, hogy az azoknak feltételét képező főrendelkezések is idéztettek volna, sőt oly intézkedésekre is történik hivatkozás, melyek a szövetkezetekre egyenesen alkalmazhatlanok.» Véleményének megerősitésére mégis azt hozza fel, hogy a 240. §. felhivja a 176—181. §§-at és nem vette ki a különben igen tekintélyes 179. §-nak végpontját és hogy a 246. §-ban a 219. §-ra történik utalás, anélkül, hogy annak első pontját kivette volna.

A tábla ugyanezen indokokat hozza fel az igazgatóság kinevezésére, megtoldva még azzal, hogy a 241. §-nak a 182—193. §§-ra utalásával a 183. §-ban az alapitók részére az első igazgatóság kinevezhetésének joga, amennyiben annak előfeltételei fennforognak, a szövetkezeteket illetőleg kifejezetten fenn van tartva. Elkerülte a tábla figyelmét, hogy a 241. §-ban a 182—193. §§-ban foglalt határozatok csak annyiban vannak fenntartva, amennyiben az igazgatóság *választására* (tehát nem kinevezésére is) vonatkoznak.

Nagy Ferencz véleménye, különösen pedig a budapesti kir. itélő tábla fenti döntése nagy fokban veszélyes lehet. Az a gyakorlat,[4] amely az aláirót tervezet nélkül pusztán, belépési nyilat-

[1] Nagy Ferencz: Tervezet a szövetkezetekről.
[2] Budapesti kir. tábla 2275/909.
[3] Maurer: Das Reichsgesetz b. die Erwerbs und Wirtschaftsgenossenschaften. 36. old.

[1] 438. old. 7.
[2] 2882/904. sz.
[3] 434. old.
[4] Curia, 220/99. 152/906.

kozata és az alakuló közgyülésre történt meghivása alapján, tagnak tekinti és az alakuló közgyülés határozataihoz — tehát az alapszabályokhoz — hozzájárultnak tekinti, egyenesen inhumánus, s a törvénynyel abszolute nem egyeztethető össze.

A részvénytársaság tervezete a részvényesnek jogviszonyát a társasághoz lényegében megállapitja, ugy, hogy ha a részvényes az alakuló közgyülésen meg nem jelenik, mégis tisztában lehet a legfőbb kérdésekkel.

Szövetkezetnél — mint fentebb láttuk — sok esetben szintén fontos lehet a tagok száma, de különösen fontos a tagok felelőssége, a veszteség fedezése, esetleg utánfizetés stb., amely csak az alakuló közgyülésen az alapszabályokban állapittatik meg. Hogy a tag mindezekhez láttatlanba hozzájáruljon, ilyet a törvény nem akart, de nem is mondott ki.

A 227. §. szerint a szövetkezet az alapszabályok bemutatásával egyidejüleg igazolni tartozik, hogy az alapszabályok az alakuló közgyülés által megállapittattak s hogy az igazgatóság és felügyelő bizottság megválasztatott. Nem kivánja tehát, miként a 159. §-nál, hogy a belépési nyilatkozatot aláirok az alakuló közgyülésre meghivassanak. Nézetem szerint ebből világosan az az egyedüli helyes következtetés, hogy csak az tekinthető tagnak, aki a belépési nyilatkozatot aláirta s az alakuló közgyülésen résztvevén, kifejezetten elfogadta az alapszabályokat.

Ezen szigoru, de helyes elv alól legfeljebb azt a kivételt engedhetnők meg, hogy aki a belépési nyilatkozatban az alapszabályokat, vagy legalább azoknak minden lényeges intézkedését elfogadta s amellett az alakuló közgyülésre szabályszerüen meghivatott, a megalakuláshoz hozzájárultnak tekintendő, ha a közgyülésen nem jelent meg.

Emellett azonban meg kell engedni az aláirónak azt a jogot, hogy belépési nyilatkozatát a megalakulásig feltétlenül visszavonhassa. A megalakulásig azért, mert addig a tagok számával is, vagyis a szövetkezet erejével is tisztában lehet.

Van még egy erős ütköző pont a szövetkezetek körében, amely szintén igen sok bajnak és pernek a kutforrása.

A hitelszövetkezetek ugyanis nagyrészt felveszik alapszabályaikba a hitelezés feltételeit a legnagyobb aprólékossággal; az alapszabályokban kreálják meg az ugynevezett évtársulatokat és a hitelegyleteket, amelyek magukban is több-kevesebb önállósággal biró szövetkezetek.

A kölcsönszerződés azonban önálló s független szerződés és a szövetkezési viszonynyal, a társasági szerződéssel csak annyiban áll összefüggésben, hogy a tagok éppen a hitel miatt állottak össze. A hitelezés feltételeinek megállapitása azonban az üzletkezeléshez tartozik, mint ilyen, pedig nem való az alapszabályba, amely nem a tagok érdekében, hanem az üzleti összeköttetésbe lépő harmadik érdekében jegyeztetik be.

Az igazgatóság nem tartja be a hitelnyujtásnak az alapszabályban meghatározott feltételeit, azoktól eltér. Vajjon akad-e biró, aki a kölcsönszerződéssel szemben kimondja, hogy a kölcsönvevőre az alapszabálybeli intézkedés az irányadó és nem a szerződés tartalma?

Két kezes helyett az igazgatóság megelégszik egygyel, váltó helyett elfogad kötelezvényt, a tartalékra 10% helyett levon 5%-ot vagy egyáltalán megtagadja a kölcsönt. Nincs az az alapszabály, amely az igazgatóság ezen határozatát megváltoztathatná. Ezt a fél azonban csak akkor tudja meg, ha perbe száll. Nagyobb része pedig nem várja meg a pert.

Sok visszaélésnek veszi elejét az a gyakorlat, mely a hitelnyujtás feltételeit helyesen, mint az igazgatóságnak adott direktivát tekinti, mint üzletkezelési utasitást, amely a tagot csak annyiban kötelezi, amennyiben a saját szerződésével megegyezik s ezért azt az alapszabályba felvétetni nem engedi.

(Folyt. köv.) *Dr. Nitsche Győző.*

Különfélék.

— **Kiadmányi tervezetek készitése.** Az ügyvitel egyszerüsitéséről szóló rendeletnek egyik jelentékeny megkönnyitési eszköze, hogy oly esetekben, midőn az elintézés rendszeresitett nyomtatvány kitöltéséből áll, a fél jogositva van a kiadmányi tervezeteket elkészitve beadványához csatolni. Ennek legnagyobb hordereje a váltóeljárásban van, hol a sommás végzés kibocsátása és a végrehajtás elrendelése ilyen blankettáris elintézést igényel és ahol a fél a kiadmányi tervezetet könnyü szerrel elkészitheti. Különösen Budapesten, hol naponként több száz váltókereset és végrehajtási kérvény vár elintézésre, igen nagy munkamegtakaritást jelentene a fogalmazó és kezelőszemélyzetre nézve, ha az ügyvédi kar ez ujitást általánosan gyakorlatba venné. Meg is vagyunk győződve, hogy az ügyvédek készséggel járulnak egyes beadványoknál alig számbavehető ezen munkatöbblettel a biróságok tehermentesitéséhez, mert csakhamar be fogják látni, hogy ez a tehermentesités nemcsak a sürgős ügyek elintézését könnyiti, hanem egyéb ügyeik gyorsabb elintézését és expediálását is lehetővé teszi. Hiszen ma a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél a váltóreferádák és a kezelő hivatalok idejének legnagyobb részét az ugynevezett sürgős ügyek elintézése veszi igénybe; ha ezekben kész tervezetek állnak rendelkezésre, a meghatározott idő a többi ügyekre lesz felhasználható és nem lehet majd annyi panasz, hogy az itéletek leirása soká tart.

Gyakorlatilag ez az ujitás akként volna keresztül viendő, hogy a fél beadványa mellé *egynél több* kész kiadmányi tervezetet csatol, mint ahány példányban adja be keresetét vagy végrehajtási kérvényét, hogy az iratoknál megőrzendő fogalmazvány és az összes kiadmányok is készen legyenek. E könnyitésnek természetesen csak akkor lesz gyakorlati értéke, ha a tervezetek pontosan és hibátlanul töltetnek ki; ellenkező esetben csak munkaszaporitást jelentene.

— **A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitése és a váltótörvény.** Az egyszerüsitésre vonatkozó 2701/910. számu rendeletnek 1. §-a alkalmas arra, hogy kételyeket és aggodalmakat előidézzen.

Ezen rendelet 1. §-a szerint ugyanis a hivatalos órák 8-tól 3-ig tartanak.

Evvel szemben a váltótörvény 102. §-a rendeli, hogy «az elfogadás vagy fizetés végetti bemutatás, az óvás, vagy általában azon cselekmények, melyek . . . a váltójogok érvényesitése vagy fenntartása végett, valamely személynél teljesitendők . . . . délelőtt 9—12 óra között, délután pedig 2—5 óra között eszközlendők. Ezen felül a váltótörvény 101. §-a rendeli, hogy az óvások jegyzőkönyvbe vezetendők és az óvási okiratok hiteles másolatban a feleknek bármikor kiadandók.

A rendeletek alkotásánál, ugy látszik, megfeledkeztek arról, hogy az országban nagyon sok kir. járásbiróság van, mely ezen váltócselekmények teljesitésével meg van bizva, miután helyben közjegyző nincsen. Ezenfelül azt rendeli a törvény, hogy még kir. közjegyzői székhelyen is mindannyiszor, ahányszor a közjegyző távol van, a járásbiróság teljesitse a fent körülirt váltócselekményeket.

Fel nem tehető, hogy ezen rendelet intencziója oda irányulna, hogy a kezelő-hivatalnokok a hivatalos helyiségeket rebus bene gestis 3 óraker vagy esetleg 2 óraker délután elhagyják, az óvások felvételével megbizott biró pedig délután 5 óráig maradjon hivatalban s esetleg a felveendő óvást a jegyzőkönyvbe sajátkezüleg bejegyezze, sőt még erről hiteles másolatot is adjon.

Másrészt a hivatkozott rendelet nem kobozhatja el egyszerüen a váltóbirtokosnak törvényileg biztositott azon jogát, hogy a jogainak fenntartásául szükséges cselekményeket délutáni 5 óráig eszközöltethesse. Szerény nézetünk szerint tehát a rendeletnek azon intézkedése, hogy a hivatalos órák délután 3 óráig terjednek, mindaddig nem foganatositható, mig a váltótörvény hivatkozott szakaszait a törvényhozás meg nem változtatja, vagy mig az általam érintett sérelem orvoslásául az igazságügyi kormány pótrendeletről nem gondoskodik. *Dr. Langfelder Ármin,*
námesztói ügyvéd.

— **A Magyar Jogászegylet** elhatározta, hogy a közjog és a közigazgatási jog müvelése érdekében külön *közjogi és közigazgatási bizottságot* szervez. Ez a bizottság márczius 12-én tartotta alakuló ülését *Concha Győző* egyetemi tanár elnöklete alatt számos szakférfiu jelenléte mellett. Az elnöki megnyitó után, mely a közjog és közigazgatási jog müvelésének fontosságát és tervezett irányát fejtegette, a bizottság abban állapodott meg, hogy müködését, mely önálló előadásokon és vitákon kivül törvényhozási és irodalmi bemutatásokat fog felölelni, még ebben az idényben megkezdi. Első előadásul a bizottság a következő kérdést tüzte ki: *A boszniai tartományi illetőség jelentősége és következményei.*

A bizottság müködése iránt érdeklődők forduljanak a bizottság titkárához, *dr. Harrer Ferencz* főv. tanácsjegyzőhöz. (IV. Központi városház.)

Az egylet márczius 12-iki teljes-ülésén *dr. Doleschall Alfréd* egyetemi tanár tartott előadást az osztrák, schweizi és német uj büntetőtörvényjavaslatokról. Bevezetőül előadó a büntetőjogtudomány uj áramlatairól, a felvetett eszmék törvényhozási értékesitésének lehetőségeiről szólott és konstatálta, hogy szemben a kiméletlenül radikális irányokkal, ugy az elméletben, mint a gyakorlati jogalkotás terén a klasszikus iskola került ki a tusából győztesként. Majd áttért a törvényjavaslatok általános részének fejtegetésére, a sulyt a készülő reformokra helyezve, mint amelyek a küszöbön álló magyar revizió szempontjából reánk közvetlen érdekkel birnak. Tárgyalta a büncselekmények alaposztályozásának kérdését, aztán áttért a büntetési eszközökre egyenként s foglalkozott a halálbüntetés állásával, a szabadságvesztésbüntetések rendszerével, ennek keretében a határozatlan büntetések intézményével s a börtönügyi reformmal, majd szólott az alternativ büntetési szankcziókról és a pénzbüntetésről. Az értekezés rövid idő alatt meg fog jelenni a jogászegylet kiadványai között.

— **Gyorsirás az igazságszolgáltatásban.** A «Tyronia» és a «Budapesti magyar gyorsiró-egylet» 1872-ben bejelentették Bittó István igazságügyminiszternek, hogy több törvényszék székhelyén felnőttek részére gyorsirási tanfolyamokat szándékoznak nyitni. Az igazságügyminiszter 4748/1872. és 5137/1872. I. M. E. számu rendeleteiben méltányolva a gyorsirásnak a törvénykezés terén különösen a jövőben nyerendő fontosságát, a nyitandó gyorsirászati tanfolyamot a törvényszéki elnökök figyelmébe ajánlotta és felszólitotta őket, hogy arra viszont a törvényszéki és a járásbirósági segédszemélyzet érdekeltségét hivják fel és közöljék velük, hogy teljesen megfelelő jogi szakképzettség mellett a miniszter a gyorsirás ismeretét a törvénykezési tisztviselőknél oly előnynek tekinti, amelyet a kinevezéseknél és előléptetéseknél méltó figyelemben fog részesiteni.

— **Egy tehermentesitési idea.** A társas bíróságoknál a határozatok tervézetének u. n. fejét, amely a felek és képviselőik, valamint az ügy megjelölését, a felsőbíróságoknál pedig az alsóbíróságok határozatainak részletes körülirását is tartalmazza, maga a biró tölti ki. Ennek a blanketta-munkának elvégzését valóban rá lehetne bizni egy-egy irnokra, aki az ügy kiosztásával együtt az előadói ivet ekképp kitöltve, a bíróhoz juttatná.

x. y.

— **Helyreigazitás.** Tóth Gerő ny. curiai biró urnak lapunk mult heti számában megjelent czikkében a második bekezdésnél az utolsó sorban értelemzavaró sajtóhiba csuszott be. Ugyanis: a IV. pont második bekezdésében a kézirat szerint annak kell kifejezve lenni, hogy az ott külön kiemelt esetekben a Btk. 92. §-a «*nem* alkalmazható.» A nyomtatásban azonban a «nem» szó kimaradt.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A harmadfokon pernyertes alperesnek a két egybehangzó alsóbirósági itélet alapján ellene vezetett végrehajtás költségei visszatéritendők.** Egyik osztrák járásbiróság alperest 366 K 20 fill. tőke és 258 K 14 fillér perköltség megfizetésére kötelezte. Ezt az itéletet a felebbezési biróság helybenhagyta. Felperes a felülvizsgálati kérelem daczára a marasztalás összege erejéig kielégitési végrehajtást kért és foganatositott. A végrehajtási eljárás folyamán alperes a megitélt követelést a perköltséggel és végrehajtási költséggel együtt megfizette. A legfőbb osztrák biróság azonban közben az alperes felülvizsgálati kérelmének helyt adva, felperest keresetével elutasitotta. Erre az alperes az előző perbeli felperes ellen 682 K 34 fill. megfizetése iránt pert inditott. Ez a keresetet 366 K 20 fill. és 258 K 14 fill. tekintetében jogosnak ismerte el, azonban a végrehajtási költségre nézve a kereset elutasitását kérte, azt hozván fel kifogásul, hogy a végrehajtás kérésével törvényben biztositott jogával élt.

A járásbiróság a felperes (előző perbeli alperes) keresetének helyt adott — és azt az itéletet a felebbezési biróság, valamint az osztrák legfőbb törvényszék is helybenhagyta — a következő érdekes indokolással.

Kétségtelen, hogy a törvény különbséget tesz a két egybehangzó itélet alapján kért végrehajtás és a jogerős itélet alapján kért végrehajtás között. Ez a különbség pedig csak abban állhat, hogy az első helyen emlitett kielégitési végrehajtás a hitelező biztositásának egy módja, aki a követelés végleges megitélését igen valószinünek tarthatja s a végső forum itéletének meghozataláig várni nem akar. Ha azonban a követelését érvényesitő hitelező ezen jogával él, ugy ez az ő veszélyére történik s ha a harmadfokon a pert elveszti, köteles az alperesnek mindazt megtéritени, amit az a végrehajtás folytán fizetni kényszerült. És etekintetben közömbös, hogy a hitelező az alperes által történt teljesités által gazdagodott-e, valamint az is, hogy vétkesség terheli-e; mert visszatéritési kötelezettsége nem kártéritési kötelem, hanem lényegileg azt kell visszatéritenie, aminek megtartásához nem volt jogalapja.

— **Az elévülés félbeszakitása.** Az ismeretlen, még csak kinyomozandó egyének ellen intézett birói cselekvény a bünperbeli elévülés félbeszakitására nem alkalmas. (Német birodalmi biróság 1059/1909.)

— **Szállodai számla ki nem egyenlitése csalás-e?** Vádlott hamis név alatt szállásolta el magát egy szállodában, de a főpinczérnek nem szólott arról a szándékáról, hogy nem fog fizetni, sem arról, hogy a költségekre kellő fedezettel nem rendelkezik. A német birodalmi biróság kimondotta, hogy erre vonatkozó közlési kötelezettség nem állapitható meg s maga a szállodában való megszállás csalási cselekedetnek nem minősithető. Ha megrendelt és azonnal fizetendő ételek és italok elfogyasztásáról lenne szó, ugy a fondorlatot meg lehetne állapitani, azonban szállodákban való megszállásnál az azonnali fizetés nem szokásos, hanem ellenkezőleg rendszerint hitel szokott nyujtatni s igy vádlott cselekményéből a csalás tényálladékát nem lehet megállapitani. (IV. 11/10. sz.)

— **A vasuti társaság felelőssége balesetnél.** A vasuti társaság felelős azon káros következményekért, amelyek az utasnak a vasuti kocsi ajtaján való kieséséből származnak, ha be van bizonyitva, hogy sem az ajtót, sem annak zárát sem az utas, sem egy harmadik személy nem nyithatta ki s ilyképpen a kocsiajtó kinyilását a rossz zárnak kell tulajdonitani, amely a vonat mozgása közben magától nyilott ki. (Párisi törvényszék.)

Czégátruházás. A franczia semmitőszék egy konkrét esetben kimondotta, hogy a czég, mint a kereskedelmi üzlet lényeges alkotórésze, az esetben, ha a kereskedő az általa alapitott üzletet másra átruházza, ellenkező megállapodás hijján nemcsak a közvetlen jogutódra, hanem az összes következő jogutódokra is átszáll. A semmitőszék eme határozata elvi jelentőségü, mert az eddigi gyakorlattal szakit s elvi kijelentésével a franczia jogállapotot közelebb hozza a német, schweizi és magyar czégjog által teremtett álláspontho. Különben az utolsó évben a franczia jogirodalomban erős áramlat indult meg, hogy a német czégjog rendszere Franciaországban is meghonositassék. Ebből a szempontból az ismertetett határozat rendkivüli fontossággal bir.

A Magyar Jogászegylet büntetőjogi bizottsága f. évi márczius hó 17-én (csütörtökön) és folytatólag márczius hó 19-én (szombaton), mindkét alkalommal délután hat órakor az ügyvédi kör helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. a. földsz.) ülést tart. Az ülés tárgya: a sajtójog reformjának főbb kérdései. Előadók: dr. Balás Elemér és dr. Tarnai János. Felszólalnak: dr. Kenedi Géza, dr. edvi Illés Károly, ifj. Dombováry Géza. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, doktor juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13643

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 12. szam. Budapest, 1910 márczius 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Igazságügyi kérdések. — «Az igazságszolgáltatás csődje felé.» *Egy birótól.* — Megjegyzések. *Tólh Gerő* nyug. curiai birótól. — A határozatlan tartamu szabadságvesztés büntetések. *Dr. Friedmann Ernő* budapesti ügyvédtől. — A drótnélküli táviratozás körében felmerülő jogi kérdésekről. *Dr. Csépai Józseftől.* — Egy csendes jubileum. — Az orosz jogéletből. Közli: *Dr. Reisinger Ferencz* aradi ügyvéd. — *Jogirodalom:* A magyar magánjog vázlata. (Második kiadás). Irta dr. Szladits Károly. *Dr. Staud Lajos* curiai birótól. — *Törvénykezési Szemle:* Jogosulatlan czéghasználat és czégbitorlás. *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Igazságügyi kérdések.

A budapesti ügyvédi körben a fővárosi bíróságok ujjászervezése körüli vita keretén belül szóba került az igazságügyi szervezetnek csaknem minden betegsége. Konstatáltatott, hogy törvényeinken és komplikált ügyviteli szabályainkon kivül nem egy tekintetben hibásak a fönnálló bajok előidézésében felügyeleti hatóságaink, valamint biráink és ügyvédeink egy része is.

Felügyeleti hatóságaink hibája ott van, hogy aránytalanul terhelik meg az egyes bíróságokat és az egyes birákat; hogy csupán a kimutatásokra, a statisztikai adatok magasságára tekintenek és arra kényszeritik a birákat, hogy ezek is statisztikára dolgozzanak. Ennek kapcsán kétségtelennek tartjuk, hogy el kell jönnie a felügyeleti hatóságok és a felügyeleti rendszer reformjának és pedig ugy szervezeti, mint személyi tekintetben. Az első lépés erre az lesz, ha a bíróságok vezetői felmentetnek a gazdasági és kezelési funkczió alól és ha tényleg és komolyan vezetőivé válnak a most csak névleg vezetésük alatt álló bíróságoknak. De abból a szempontból is hiányos a felügyelet, hogy a törvényszéki elnök által a járásbíróságoknál évenként és a táblai elnök által a törvényszékeknél két évenként eszközölt felügyeleti vizsgálatok éppenséggel nem bizonyultak elegendőknek arra, hogy a felügyeleti hatóságok állandóan ellenőrizhessék a bíróságok müködését és szemmeltarthassák az észlelt hibákat, megismerhessék a birói, valamint a kezelő- és segédszemélyzetet. Emlékezzünk csak vissza, hogy Ausztriában az uj perrendtartást miként vezették be az életbe, olyan eredménynyel, hogy ma az osztrák peres eljárás perjogi szempontból a világ legkiválóbb peres eljárásainak élére került. Az igazságügyi kormányt megillető felügyeletet ott az Oberlandesgericht kerületében egy-egy kir. táblabirói rangban lévő felügyelő mozditotta elő, amennyiben az egyes bíróságoknál gyakori időközökben megjelenve, a szükségletekről személyesen győződött meg és intézkedett a szükséges változásokról, személyszaporitásokról, ellenőrizte a kezelés helyességét és az eljárás gyorsaságát. Az Oberlandesgericht elnökével, valamint az igazságügyminiszterium felügyeleti osztályával állandó kontaktusban lévő birák által gyakorolt ez a felügyelet természetesen gyakoribb, hatékonyabb volt, mint az amugy is munkával tulterhelt birósági vezetőknek a helyszinre való utazgatása által gyakorolt felügyelet és minden tekintetben alkalmasabbnak és czélravezetőbbnek bizonyult. Természetes, hogy az ilyen felügyeletnek a birói függetlenség teljes tiszteletben tartásával és a felügyeleti hatáskör szigoru korlátai között kell gyakoroltatnia.

De a miniszterium kebelében gyakorolt felügyeletnek is lényegesen meg kell változnia, ha azt akarjuk, hogy bíróságaink szinvonala emeltessék. Bebizonyitott tény, hogy az igazságügyminiszterium felügyeleti osztályában évtizedeken át összegyültek a hatóságok felterjesztései, a törvényszéki és táblai elnökök kérvényei, az ügyvédi kamarák jelentései, telve olyan pozitiv panaszokkal, amelyeken okvetlenül segiteni kell. A legfőbb felügyeleti hatóság azonban alig vett tudomást ezekről a felterjesztésekről, hanem apró palliativ eszközök igénybevételével, egy-két dijnok vagy napidijas szolga alkalmazásával iparkodott itt-ott a kezelési hátralékokat megszüntetni, avagy nem ritka esetben egy-egy biró szaporitással az érdemleges restancziát kevesbbiteni. A végletekig menő takarékoskodás egyrészről, másrészről a hihetetlen munkaerő- és anyagpazarlást jelentő felügyelet fenntartása a jellemvonása ennek a rendszernek, amely okozta azt, hogy az igazságszolgáltatás csődje felé haladunk.

A felügyeleti rendszer hibái mellett kétségtelenül sok visszásságnak okozója az a feltünően enyhe fegyelmi joggyakorlat, amely a legsulyosabb rendetlenségeket, sőt visszaéléseket is alig részesitette valamelyes megtorlásban.

Midőn a birói kar egy részét is hibáztatjuk a mai állapotok miatt, nem csupán a fegyelmi jellegü visszaélésekre gondolunk. Elsősorban a bürokrata birákat okoljuk, akik az egyszerü elintézés helyett az aktagyártást favorizálják, akik akármilyen bizonyitást elrendelnek, ha azt a felek felajánlották, akik a sommás perben az egész jogi érvelést felölelő sok ives jegyzőkönyvek felvételével töltik az időt, akik «Schieber»-ek utján próbálják a nehezebb ügyek elintézését, akik naponta mindössze 2—3 órát töltenek a hivatalban. Sajnos ilyen birák is találtatnak különösen a vidéken, de akad ilyen a fővárosban is.

És belekapcsolódik ebbe a témába a kiválasztás, a szelekczió kérdése is. Igazságügyi kormányainkat ebben a tekintetben óriási felelősseg terheli. Egyrészről az egyetemről kikerült fiatalemberek előkészitő szolgálatára és továbbképzésére csaknem semmi gond sem fordittatott, másrészről rosszul alkalmazott álhumanizmusból mindenki felvétetett a birói karba, aki csak valaha valamely táblai elnök részéről joggyakornokká neveztetett ki. Évtizedes mellőzések után elsavanyodva beültek a birói székbe olyanok, akik abszolute képtelenek tisztük ellátására és akiknek határozatai a feleknek óriási károkat okoznak. Különösen ki kell emelnünk a rangidősbség elvének veszedelmeit és a szelekczió elvének egyedül helyes, az igazságszolgáltatásra nézve üdvös voltát. Tesszük ezt különösen most,

mikor az ország jegyzői karát a szabadkai és szekszárdi jegyzők kongresszusra hivják össze, rámutatva azokra a «veszélyekre», melyeket a szelekczió elve magában rejt. A kongresszus összehivói nem kivánnak egyebet, mint hogy a joggyakornokok jegyzőkké és a jegyzők birákká a pályázók közül a rangsor szigoru betartása mellett neveztessenek ki, a helybeli előléptetés pedig automatice történjék. A kinevezéseknél csak a «nem alkalmas» minősitéssel birók, valamint a fegyelmi büntetés joghatálya alatt állók legyenek mellőzhetők.

E lap szivós kitartással küzdött a biráknak nemcsak erkölcsi, de anyagi érdekeiért is; a fizetésrendezési mozgalomban mindenkor exponálta magát a birák és jegyzők jogos igényeinek kielégitése érdekében. Nem szükséges tehát azon vád ellen védekeznünk, hogy nem viseljük szivünkön a birák és jegyzők jogos érdekeit. Szivünkön viseljük mi a már alkalmazásban levő birák érdekeit is, azokét is, akik gyengébbek, mert ezeknek bizonyos mértékben való automatikus előléptetéséért évtizedeken át szintén küzdöttünk.

Ámde határozottan kárhoztatandónak tartjuk azt, hogy az állami alkalmazottak érdekei a közérdek fölé helyeztessenek. Az első az igazságszolgáltatás közérdeke és csak másodsorban jöhet tekintetbe a birák és a jegyzők érdeke.

Az igazságszolgáltatás közérdeke pedig az, hogy minél kiválóbb birák neveztessenek ki és hogy minden kinevezésnél legelsősorban az mérlegeltessék, hogy melyik pályázó a legalkalmasabb az illető állásra. Legyen vége annak a rendszernek, amely a rangidősbséget vette alapul és a szelekcziót akképp értelmezi, hogy a rangsor csak protekczió esetén törhető át. Sem protekczió, sem rangsor nem lehet döntő a kinevezéseknél, hanem egyesegyedül az az illető állásra való alkalmatosság.

Végül igen helyesen tette a budapesti ügyvédi körben tartott konferenczia alkalmával dr. Márkus Dezső, hogy rámutatott az igazságszolgáltatás terén az ügyvédek részéről elkövetett hibákra is. Teljesen magunkévá teszszük azt, hogy nem méltó az ügyvédhez a perek felesleges huzavonája, hogy elitélendő a rendes eljárásban sokak részéről tapasztalható és abszolute fölösleges szószaporitás, személyeskedés, nem döntő körülményeken való nyargalás, nem létező vagy az ügyről nem tudó tanukra való hivatkozás. Nem egyszer rámutattunk arra is, hogy mily hihetetlen felületességgel, sőt tudatlansággal találkozunk egy-egy ügyvéd perbeli munkájában.

Mindez csak azt bizonyitja, hogy peccatur intra muros et extra és hogy az igazságszolgáltatás minden tényezőjének keresztül kell mennie a tisztitó tüzön, ha az igazságügy regenerálását el akarjuk érni.

«Az igazságszolgáltatás csődje felé.»

Nem én találtam ki, de aki kitalálta, azt hiszem az is inkább csak figyelmeztetésül használta az igazságszolgáltatás egyes hiányainak javitása végett. Kétségtelenül megvannak az igazságszolgáltatásnak a maga bajai. A segités, vagy a segélyakczió eddigi tapasztalataim szerint két szélsőség között mozog. Az egyik a birói létszám szaporitása, a másik a biró tehermentesitése.

Nézetem szerint az első, a birói létszám szaporitása teljesen fölösleges, czélra sem vezető orvosszer. Magyarországon a biró elég, talán sok is. Erre elég támpontot nyujt nekem az a tapasztalat, amelyet az egyes biróságok ügyforgalmába betekintés alapján szereztem. Itt sietek megjegyezni, hogy a baj nem általános. Csak egyes biróságok bajairól lehet beszélni. Erre is nagyon könnyen rá lehet jönni. Rávezet maga az évi statisztika. Egyszerü betekintés elég annak a meggyőződésnek az előidézésére, hogy a legnagyobb baj az igazságszolgáltatás szervei között a munkaanyag aránytalan elosztása. Általánosságban beszélvén, konkrét példát nem hozok fel. Állitásaimnak valóságát minden érdeklődő ellenőrizheti az évi statisztikai adatokból. Ezek mutatják legfényesebben, mily óriási az aránytalanság az egyes birák kiosztásai között.

Mig egyes biróságoknál egy-egy biró kiosztása a vidéken 1600—2000 sommás per és évenként 450—500 érdemleges itéletet hoz minden segiség nélkül, addig más birónak az egész évi kiosztása 400—600 sommás per között váltakozik. Ugyanigy van ez vétségi és más ügyszakokban is.

De ez az aránytalanság áll nemcsak a birákra, hanem a segéd- és kezelőszemélyzetre is.

A segédszemélyzetre például az előkészitő szolgálat kötelező. Ismerek azonban törvényszéket, ahol az elnök legjobb akarat mellett sem viheti azt keresztül, mert kénytelen a létszám csekélysége mellett minden jegyzőt és joggyakornokot állandóan főtárgyalási jegyzőkönyvek gyártásával foglalkoztatni. Járásbirósági gyakorlatról szó sem lehet. Méltóztassék ezek után elképzelni, mennyi gyakorlati tudása lesz annak a jegyzőnek, aki ily előkészitő szolgálat után járásbirósághoz kerül birónak.

Nem hinném, ha velem nem történt volna a gyakorlati birói vizsgán. Vizsgázó társam azért nem tudta megcsinálni az itélet rendelkező részét, mert addig ő itéletet vagy itélet tervezetet soha sem készitett.

Kezelők és leirók egyes biróságoknál fölös számmal vannak, más biróságoknál pedig az ügyvédek fizetik a leirót.

Mikor tehát az igazságszolgáltatás csődjéről beszélünk, akkor bizony inkább helyén való volna a *központi igazgatás csődjéről* beszélni.

Pedig módjában áll a központi igazgatásnak ezeken a bajokon segiteni. Nagyon pontosan kiszámitották annak idején, menynyit végezhet egy leiró a hivatalos órák alatt. Ugyanennyi pontossággal az is megállapitható, hol van fölösleges munkaerő és azt hol kell felhasználni. Fejlődő ipari góczpontokban az ügyforgalom rohamosan emelkedik. A mi zsenge iparunkat talán az igazságszolgáltatás is támogathatná. Az ügyek gyors és alapos lebonyolitása a forgalmat és jogbiztonságot emeli. Ilyen esetekben mi történik? A fölöttes hatóság megteszi a kimutatásokra észrevételeit és ezzel el van intézve. Ebben sem azt nézik, ki mennyit végzett, hanem kinek mennyi a hátraléka. A legjobb bíróság tehát az, mely egy, vagy egyetlen hátralékkal sem szerepel. Pedig ez a statisztika éppen kiállitójának a megbizhatatlanságát mutatja.

De neki is igaza van. Tőle csak azt kivánják, hogy hátralék ne legyen. Azt is csak papiroson. Az eredmény ugyis mindegy, akkor sem kap segitséget, ha nem tudja elvégezni. Ellenben bármennyit dolgozott is, de ha hátraléka van, minden meghallgatás nélkül besorozzák a lusták, a tehetetlenek közé. Melyik biró ambiczionálja magának ezt az utóbbi kategoriát?

Igy vezeti a központi igazgatás és ennek tizenegy részre való széttagoltsága az igazságszolgáltatást csődje felé

Nem menti ezt a birák áthelyezhetetlenségéről szóló törvény sem. Más kevésbbé tulterhelt igazgatási ágban pl. a közoktatásügynél egy tanerő betegsége esetén mindjárt történik helyettesitésről gondoskodás. Ez az igazságügynél a legritkább esetek közé tartozik.

Ezek után nem kell az országos birói egyesületnek kutatnia, miért van oly sok korai elhalálozás különösen a birák között.

Az igazságszolgáltatás bajainak orvoslását megkisérelték ujabban a biráknak a kezelési teendők körébe tartozó elintézések alóli tehermentesitésével. Ha a biró nem birja, végezze a kezelő. Ez eddig is ugy volt. Az ügyviteli szabályok szerint eddig is meg volt bizható a kezelési teendőkön kivül kisebb elintézésekkel is. Végezték is, ha volt rá idejük. De a kezelők csak annál a bíróságnál értek rá eddig is elintézésekre, amelynél a biró is alig talált dolgot. Ott azonban, ahol a kezelők eddig is tul voltak terhelve, eddig sem végezték, ezután sem végezhetik.

Ez a mentő akczió tehát szintén csak ott válik be, ahol a személyzet vagy tulsok, vagy legalább is megfelelő.

Ezekben az előadottakban csak azt akartam körvonalozni, hogy a központi igazgatásnak a legsürgetőbb teendői közé tartozik a munkaerők arányos megosztása. Ezt követeli a humanizmus, de ezt követeli az ország érdeke az igazságszolgáltatás és pénzügy szempontjából is.

Egy biró.

Megjegyzések.*

VI.

Köztudomásuak azok az okok, melyek alapján a törvény a véghezvitt büncselekmények közül némelyekre nemben és mértékben olyan sulyos főbüntetést (büntetési tételt) állapitott meg, amely a más büncselekményekre megállapitottal össze se hasonlitható. Ugyanis, eltekintve a halál- és az életfogytig tartó fegyházbüntetéstől: miképpen hasonlitható össze a bizonyos cselekményekre megállapitott 5—10 évi, vagy 10- 15 évi fegyház csak az 5 évig terjedhető börtönnel is, hát még a fogházzal, vagy éppen a pénzbüntetéssel?

Köztudomásuak azok az okok is, melyek alapján a törvény azt rendelte, hogy a büntett kisérlete mindig, a vétség kisérlete azonban csak a törvény különös részében meghatározott esetekben büntetendő, némely esetekre nézve pedig már nemcsak a kisérletnek, hanem az elkövetésre irányzott szövetkezésnek — itt előkészületi cselekmény hiányában is, amott csak előkészületi cselekmény esetén történendő megbüntetését — sőt némely esetekben már a büncselekmény elkövetésére való felhivásnak a megbüntetését is szükségesnek találta.

Aligha vonja kétségbe valaki, hogy a BN. 2. és 26. §-ában a Btk. lelke szól, midőn amott az 1. pont azt rendeli, hogy a büntetést nem lehet felfüggeszteni, ha a biróság azt oly cselekmény vagy oly cselekménynek kisérlete miatt szabta ki, melyre a törvény fegyház- vagy börtönbüntetést állapit meg, emitt pedig a negyedik bekezdés a törvényben megállapitott fegyházbüntetést a fiatalkoru irányában szintén külön intézkedés okának veszi.

Nos tehát, már az itt jelzett szempontok miatt is: tulajdonitható-e a Btk.-nek az a gondolat, amelyet a Curia 6072/1909. számu itélete s ennek alapján a «Döntvénytár» szerkesztője kifejez, hogy t. i. mindegy az: akár kettőtől három évig (Btk. 287. §.), akár kettőtől öt évig, akár háromtól öt évig (Btk. 309. §.), akár kettőtől tiz évig (BN. 49. §.), akár öttől tiz évig, akár tiztől tizenöt évig terjedhető fegyházbüntetést állapitott meg a törvény a véghezvitt büntettre: az igy (határozott tartamu fegyházzal) büntetendő büntett kisérletének büntettére egyformán olyan büntetési tétel legyen megállapitva, melynek a hat hónapi börtön a legkisebb mértéke?

Ilyen gondolat más lélekből származhat, de a Btk.-nek nem tulajdonitható. Ugyanis: a törvényben a «Büntetések nemei» (20. §.) nincsenek összezavarva; bármelyik büntettet vagy vétséget nézzük, az arra megállapitott határozott tartamu főbüntetés (büntetési tétel) vagy fegyház, vagy államfogház, vagy börtön, vagy fogház, vagy pénzbüntetés. Ha az emlitett gondolat a törvény lelkét fejezné ki: akkor vagy az is igaz volna, hogy a fegyházas büntett kisérletének büntettére megállapitott egész büntetési tétel legalulról számitva fel a legnagyobb mértékig, börtönből áll, vagy az volna az igaz, hogy a kisérlet büntettére megállapitott büntetési tétel legalul börtönből áll ugyan, de valahol felül fegyházba megy át; ebből folyólag aztán igaz volna az is, hogy a törvény a börtönnel büntetendő büntettek kisérletének büntettére alulról egy napi fogházzal kezdődő, valahol felül pedig börtönnel végződő büntetési tételt, a fogházas vétségek kisérletére meg alulról 2 K pénzbüntetéssel kezdődő, valahol felül pedig fogházzal végződő büntetési tételt állapitott meg. A Btk. 92. §-át is számitásba véve: ugy állna tehát a dolog, hogy a határozott ideig tartó fegyházzal (mindegy: akár 3, akár 15 évig terjedővel) büntetendő büntettek kisérletének büntettére egy napi fogháztól. keresztül a börtönön, fel egész a fegyháznak valamelyik tartamáig, a börtönös büntettek kisérletének büntettére 2 K pénzbüntetéstől, keresztül a fogházon, fel egészen a börtön valamelyik tartamáig, a fogházas vétségek kisérletére egy meg nem határozható alsó ponttól, keresztül a pénzbüntetésen, fel egész a fogház valamelyik tartamáig, azaz akképpen volna a büntetés kiszabható, hogy még az 5-től 10 évig, vagy éppen a 10-től 15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő büntett kisérletének büntetése is 15-ször enyhébb lehetne, mint egy fiatalkorura a BN. 26. §-ának negyedik bekezdése szerint *egyáltalában* kiszabható fogházbüntetésnek a legkisebb mértéke.

A BT.-nek tulajdonitott gondolatból még egyebek is folynak. Ugyanis: Tudjuk, hogy valamennyi cselekmény, melyet a Btk. büntettnek vagy vétségnek nyilvánitott, egy-egy, a minősitéshez szükséges alkotó elemeknek is a meghatározásával körülirt és a többitől megkülönböztetett egység. A kisérlet is ilyen egység, mert az a Btk. 65. §-ának első bekezdésében ugy van meghatározva, hogy: «A cselekmény, melylyel a szándékolt büntett vagy vétség véghezvitele megkezdetett, de be nem végeztetett: a megkezdett büntett vagy vétség kisérletét képezi.» Olyan büntett nincsen, amely részben vétség volna, valamint olyan vétség sincsen, amely részben büntett volna.

Azt is tudjuk, hogy azok a büntetési tételek (főbüntetések), amelyek a Btk.-ben vannak megállapitva, szintén egységek és pedig olyanok, hogy vagy büntettre vagy vétségre vannak megállapitva, mert olyan büntetési tétel nincsen, amely valamelyik egyik részében büntettre, valamelyik másik részében meg vétségre volna megállapitva. A Btk. 20. §-ának harmadik bekezdésében foglalt az a rendelkezés is, mely szerint: «Az államfogház, ha az öt évnél rövidebb időtartamra állapittatik meg: vétség, ha pedig öt évi vagy azon felüli tartamban állapittatik meg: büntett esetében alkalmazandó,» világosan mutatja, hogy a büntetési tételben zavar nincsen, mert pl. a Btk. 153. vagy 154. §-ából tudjuk, hogy lázadás esetében a törvény a felbujtók és a vezetők cselekményét büntettnek, a többiekét pedig vétségnek nyilvánitotta, miután amazok cselekménye a 153. §. szerint 5 évtől 10 évig, a 154. §. szerint 10 évtől 15 évig terjedhető államfogházzal, tehát büntett büntetésével, emezek cselekménye pedig a 153. §. szerint 2 évig, a 154. §. szerint 5 évig terjedhető államfogházzal, tehát vétség büntetésével büntetendő.

Már most ezek után, ha a büntetőtörvénykönyvet lapozzuk, találunk abban büntettnek nyilvánitott sok olyan cselekményt, amelyre a büntetési tétel öt évig vagy ennél rövidebb ideig terjedhető börtönben és találunk olyat is, amelyre a büntetési tétel két évtől öt évig terjedhető börtönben van megállapitva. Nos tehát: ha a valót fejezné ki az a szabály, mely szerint a határozott tartamu fegyházzal büntetendő büntett kisérletének a büntettére olyan büntetési tétel van a törvényben megállapitva, amelynek legkisebb mértéke a hat hónapi börtön, azaz a fegyháznak a Btk. 22. §-ában meghatározott két évi legrövidebb tartamán alul esik: akkor igaznak kellene lenni annak is, hogy az öt évig terjedhető börtönnel büntetendő büntett kisérletének büntettére meg olyan büntetési tétel van a törvényben megállapitva, amelynek legkisebb mértéke a börtönnek a Btk. 24. §-ában meghatározott legrövidebb tartamán alul esik, azaz hat hónapnál rövidebb. Ennek neme természetesen már csak «fogház» lehetne, amely pedig a Btk. 20. §-ának második bekezdése szerint «kizárólag vétségekre» alkalmazandó.

Ime láthatjuk, hogy a törvénynek tulajdonitott szabály folytán is: «büntett» az öt évig terjedhető börtönnel büntetendő büntettnek a kisérlete is egészen addig, mig arról nincs szó, hogy arra a kisérletre a törvényben mely büntetési tétel van megállapitva; minek folytán azt kellene mondani, hogy ami büntett, az nem lehet egyszersmind vétség is, mert hiszen a törvény uj Minotaurust nem teremtett. Azt kellene tehát gondolni, hogy ha a büntett a börtönnel büntetendő büntettnek a kisérlete is, akkor arra nem is állapithatott meg a törvény olyan büntetési tételt, amely a büntett büntetésén kivül még mást is foglal magában.

A törvény nem is tett ilyet, hanem a neki tulajdonitott szabály, mely kiigazitotta a törvényt akként, hogy a börtönnel büntetendő büntett kisérletének büntettére olyan büntetési tétel van megállapitva, amelynek alsó része fogház, tehát kizárólag vétségnek a büntetése, felső része pedig börtön, tehát kizárólag büntettnek a büntetése.

VII.

Arról, hogy a büntetések kiszabásánál mi legyen az enyhitő és mi legyen a sulyositó körülmény, a törvény nem szól. Nyilvánvaló tehát, hogy ez a büntetéseket kiszabó bíróságra van bizva, önként lévén értendő, hogy a hivatásának fontossága felől tisztában levő bíróságot egyazon eszme vezérli valamennyi bünügyben, ugy arra nézve, hogy mit fogad el sulyositónak vagy enyhitőnek, valamint arra nézve, mily hatályt tulajdonit az igy elfogadott körülményeknek.

A Btk. 66. §-ának első bekezdésében foglalt parancs természete kizárja, hogy a biróság az engedelmeskedést hozzákösse ahhoz a kérdéshez: vajjon a kisérlet büntetésének kiszabásánál

* Az előbbi közl. l. a 10. és 11. számban.

forognak-e vagy nem forognak fenn sulyositó vagy enyhitő körülmények? a 66. §. második bekezdésében adott jog természete pedig azt zárja ki, hogy a bíróság a jog által feloldozottnak gondolja magát a sulyositó és az enyhitő körülmények számbavevésének kötelessége alól, mert az igy gondolkodó bíróság a kisérlet büntetésének kiszabásában magának ellenőrizhetlen szabadosságot arrogál.

Ezek után, aki képes: próbálja megmérni azt, hogy milyen távolságban van két embernek együtt elkövetett az a cselekménye, «amelylyel a szándékolt büntett véghezvitelét megkezdette, de be nem végezte», azaz amelylyel a Btk. 65. §-ának első bekezdésében foglalt meghatározás szerint a megkezdett büntett kisérletét elkövette: az ugyanazon két ember között ugyanazon büntett véghezvitelére, nem mondom előkészületi cselekmény nélkül, hanem előkészületi cselekménynyel létrejött szövetkezéstől! Hát még az egy ember részéről elkövetett felhivás, p. o. a Btk. 149. §-a szerint emlitett, 142. §-ban körülirt hütlenségre, mily távolságban van ugyanazon embernek attól a cselekményétől, amelylyel a 142. §-ban meghatározott hütlenség büntettét megkezdette, de be nem végezte?!

Ha ezeket a távolságokat csak felfogni is képesek vagyunk: rájövünk arra, hogy a törvény, p. o. a 142. §. első bekezdése szerint, 10 évtől 15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő hütlenség kisérletére csak ferde észjárással állapithatott volna meg olyan büntetési tételt, melynek legkisebb mértéke a hat hónapi börtön, mert hiszen a 148. §-ból látjuk, hogy a törvény, már a hütlenség elkövetésére létrejött szövetséget is, habár ahhoz előkészületi cselekmény sem járult, öt évig terjedhető fegyházzal, ellenkező esetben pedig öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendőnek határozta, sőt a 149. §-ban már a hütlenségre való nyilvános és egyenes felhivást is öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal fenyegeti.

Semmiképpen sem való tehát az, hogy határozott tartamu fegyházzal büntetendő büntett kisérletének büntettére a törvény állapitott meg olyan büntetési tételt, amelynek legkisebb mértéke a hat hónapi börtön; hanem az a való, hogy az a határozott tartamu büntetési tétel, melyet a törvény a véghezvitt büntettre vagy vétségre megállapitott, egyszersmind megállapitott büntetési tétel ama büntettnek vagy vétségnek a kisérletére is, csakhogy a kisérlet büntetésének kiszabásánál a bíróság köteles a Btk. 66. §-ának első (de nem ám a második) bekezdésében foglalt szabálynak is engedelmeskedni, mig a Btk. 89., 90., 91., 92. §-aiban foglalt szabályokat ugy a véghezvitt, mint a megkisérlett büntett vagy vétség büntetésének kiszabásánál egyformán köteles szem előtt tartani. *Tóth Gerő.*

(Bef. köv.)

A határozatlan tartamu szabadságvesztésbüntetések.*

A) Mi a határozatlan büntetés alapgondolata? Az, hogy lehetetlenség előre megállapitani, mennyi időre lesz szükség, mig a vádlott megjavul. Már pedig egyformán káros és czélszerütlen olyan egyént fogva tartani, aki a társadalmat már nem veszélyezteti, viszont azt az egyént, aki állandó veszélyt rejt magában a társadalomra nézve, szabadon engedni. Csak a büntetés végrehajtása alatt, az elitélt egyéniségének szorgos vizsgálata mutatja meg, mennyi időre van szükség az elitélt gyenge akaraterejének megaczélozására.

Ez az alapgondolat oda vezet, hogy a büntetést egyedül alkalmazásának szükségességéhez viszonyitjuk. Ezen az álláspontón van Hendersonnak nemrég megjelent kitünő tanulmánya. Ez tiszta átlátszó elméleti álláspont. A czél ki van jelölve határozottan és ennek szem előtt tartásával fel lehet épiteni az elméleti kategóriákat.

Épp oly következetesen fel lehetne igy épiteni a rendszert, mint ahogy fel tudták épiteni a XIX. század büntetőjogi tudósai az ő rendszerüket. Henderson kizárólag az egyén átalakitásához viszonyitaná a büntetést, a régi klasszikus elmélet pedig kizárólag a jogsértés nagyságához mérte azt. Henderson egészen különválasztaná a büntettessel való bánásmódot az okozott jogsérelem nagyságától, egészen megfosztaná a büntetést attól a jellegétől, hogy az a társadalmi javak és társadalomellenes cselekmények értékmérője legyen, ő a büntetésnek csak azt az egy oldalát tekinti, hogy az a társadalmat védi az egyén társadalmi fogyatkozásaira való közvetlen behatás által. Ezzel megdönti a maga egészében azt az épületet, amelyet a régi klasszikus elmélet emelt.

A régi klasszikus elmélet szerint a büntetés erkölcsi ellenhatása a bünösségnek, amely viszont a tettes beszámithatóságán alapszik. Arányosság a megsértett jogtárgy értékével egyrészt, a tettes *erkölcsi* bünösségével másrészt, ez adja meg a klasszikus elmélet lényegét. Arányosság a tettes közveszélyességével, egyrészt, javithatóképességével másrészt: ez az uj iskolának lényege. A régi iskolát a határozottság, az előre megállapithatóság, az ujat a határozatlanság, az egyéni alkalmazás jellemzi.

Igen ám, igy fest a határozatlan büntetés a maga elméleti tisztaságában. Ha azonban végig tekintünk három világrész törvényhozásán, mennyire elhomályositva látjuk ezt a czélt. De sőt a jogtudósok és filozofusok is érzik, hogy ily messzire elmenni nem lehet.

Az emberiség őskorától kezdve, mikor a Furiák, a korlátlan véres bosszu istennői voltak a társadalom őrei, egészen a mai korig, mikor Justicia őrzi a jogrendet, a büntetésnek az a hatása, hogy az a büncselekmény által a közvéleményben okozott káros hatásokat ellensulyozza, nem enyészett el. Nem enyészett el — bár átfinomodott — a büntetésnek karaktere, hogy az a büntettesnek okozott malum legyen. Ez okozza, hogy a büntetés hatályosságának szempontjával a maga tisztaságában alig találkozunk, hanem ehelyett a kompromisszumok legváltozatosabb csoportosulásaival.

B) A legalapvetőbb különbség észlelhető itt abban a tekintetben, hogy az európai kontinensen és éppen ugy New-Walesben a törvényhozás által eddig elismert esetekben olyan egyénekkel szemben alkalmaznak határozatlan büntetést, kiknél javulásra alig lehet számitani. Tehát ezekben az esetekben tulajdonképpen nem javitásról, hanem a tettes izolálásáról és a társadalom védelméről van szó közveszélyes büntettesekkel szemben. Amerikában ellenben *csak* azokban az esetekben alkalmazzák, melyekben javulás és átalakulás még várható. A kontinensen a sokszoros visszaesőkre szabnak ki határozatlan büntetést, Amerikában azokra, akik sulyosabb büncselekmény miatt még nem itéltettek el. Az európai kontinensen ujabban különösen a fiatalkoru büntettesek számára követelik a határozatlan büntetést. (A legujabb időben Magyarország gyökeres reformot létesitett a fiatalkoruak ellen való bánásmód terén.) Amerikában idősebb büntettesek ellen is alkalmazzák.

Amerikában sem alkalmazzák a határozatlan büntetést a legsulyosabb büncselekmények, igy gyilkosság esetében. Ez legélénkebben illusztrálja a megalkuvás szükségességét. Mert éppen ezekben az esetekben a közvélemény a legérzékenyebb a büntetésben rejlő társadalmi értékitélettel szemben.

Különbség van még aszerint, hogy a büntetés teljesen határozatlan-e, vagy pedig határok közé van-e szoritva. További különbség, hogy a büntetésnek csak maximuma legyen-e meghatározva, vagy pedig maximuma és minimuma. Hogy a maximum és a minimum a törvényben legyen-e meghatározva, vagy pedig azt a biró határozza meg.

Mindegyik szabályozásnál látható, hogy már nem egységes alapgondolaton alapszik, hanem több szempontot tart egyszerre szem előtt: a javitási, az ártalmatlanná tételi és ethikai szempontot. Ezeket csoportositják ugy, hogy vagy az egyik, vagy a másik predominál.

C) A határozatlan büntetés hivei azt mondják, hogy könnyü ellenvetéseket tenni a határozatlan büntetés ellen, ha azt elméleti tisztaságában tekintjük, de annál nehezebb kifogást találni az intézmény ellen, ha azt kompromisszuális alakjában nézzük.

Mi kifogásainkat a kompromisszuális alakzatok ellen irányitjuk.

Kompromisszum jellemzi már magát az elnevezést. Ha a büntetés nem irányul többé a megsértett jogtárgy és a társadalmi értékitéletek után, akkor tulajdonképpen régi értelemben vett büntetésről nem beszélhetünk, ez már csak a régi formának uj tartalommal való ellátása. De igy van ez a többi büntetőjogi alapfogalommal is. Fenntartják a beszámithatóság

* Szerzőnek a washingtoni nemzetközi büntetőjogi kongresszusra adott véleményéből.

fogalmát, noha az is határozatlanná lett és megalkotják melléje a korlátozott beszámithatóság fogalmát. Fenntartják a bünösség fogalmát, mely szintén határozatlanná lett, amennyiben az ezután nem a cselekmény sulya, hanem a tettes egyénisége után irányul. Már ebben a tényben is látható az elméletnek és a gyakorlatnak egyforma félelme a régi keretekkel szakitani és a népöntudattal egyenes ellentétbe helyezkedni.

Áthidaló formulákat keres ma mindenki, még a tudósok legnagyobbjai is; a német Liszt, a franczia Tarde. Politikusokat megszégyenitő diplomacziával igyekeznek eltakarni az ellentéteket. Itt beszámithatóság, bünösség, büntetés, ott javithatóság, közveszélyesség, preventiv rendszabályok az alapfogalmak. Ez alapfogalmakat prakticze lehet összevegyiteni, de ezeket a kompromisszuális alakzatokat többé elméletileg indokolni nem lehet. Hiábavaló munkát végez, ki azt megkisérli.

Igy vagyunk a határozatlan büntetés problémájával is. Elméletileg megállapodnak abban, hogy alkalmazásának alapfeltétele a javithatóság lehetősége és az európai kontinensen alkalmazzák olyanokkal szemben, kiknél a javithatóság legelemibb feltételei hiányoznak: a sokszorosan visszaeső büntettesekkel szemben. Viszont Amerikában nem alkalmazzák éppen azokban az esetekben, mikor a legalaposabb a remény a javithatóságra, a legsulyosabb élet elleni büncselekmények esetén. Egységes elméleti alapelvet itt hiába keresünk.

D) A magunk részéről sulyt fektetünk arra, hogy a büntetés alapjellege *ne* változtattassék meg. Nem elméleti aggályok inditanak erre a felfogásra: a büntetés abszolut felfogása távol áll tőlünk. Tisztán czélszerüségi szempontok azok, melyeken meggyőződésünk nyugszik.

A büntetésnek azt a jellegét, hogy az társadalmi értékitélet, nem lehet eltörölni. Legalább ma még nem. Ezzel a jelleggel pedig a büntetés határozatlan volta ellentétben áll.

De ezenfelül a magunk részéről a szabadságvesztés büntetést nem is látjuk annyira hatékony eszköznek a büntettek elleni küzdelemben. Az uj irányok uttörői fellépésükkor hirdették is ezt. Később érezték a köztudat merev ellenállását és ekkor mondta ki Liszt hires tételét, hogy a büntetés a leghatályosabb, ha nem az egyetlen eszköz a büntettesek elleni harczban.

Mi ily magasra a büntetés értékét nem becsüljük. Sokkal inkább a büntetést szükséges rossznak tekintjük, melyre a büncselekmény által előidézett hatások ellensulyozására — legalább ma még — szükség van.

Igen helyesek és szükségesek a reformok, melyeket a büntetés czélnak megfelelőbb végrehajtása szempontjából tesznek, de a büntetőjogi reform sulypontja ma nem itt van.

Azok a remények, melyeket a büntetés végrehajtásának uj módjához füznek, emlékeztetnek a Beccaria nyomán keletkezett reformok optimizmusára.

A reform sulypontja ma azokban az intézkedésekben van, melyek *a büntetést helyettesitik és követik.*

A büntetés alapjellegét nem lehet megváltoztatni, annál számosabbak az esetek és módok, melyekkel alkalmazásának területét kisebbitik. Ilyenek a feltételes elitélés, a feltételes szabadonbocsájtás, a korlátozottan beszámithatók elleni bánásmód, a fiatalkoruakkal szemben alkalmazott eljárás és a tartósan közveszélyesek izolálása, nem is emlitve a szocziálpolitikai intézkedések egész lánczolatát, melylyel a gyenge akaraterejü egyént felemelni és a büntől megóvni lehet.

A határozatlan büntetés problemájával különösen három problema függ ezek közül össze: a fiatalkoruakkal szemben követendő eljárás, a tartósan közveszélyesek izolálása és a feltételes szabadonbocsájtás.

E) A fiatalkor az az idő, melyben az egyén, ha egyáltalán, fogékony a vele szemben alkalmazott bánásmód iránt. Ebben a korban lehet leginkább — talán egyedül ebben a korban — remélni, hogy az egyén akaratereje megaczélozható, jelleme átalakitható, testi képességei fejleszthetők és erkölcsei emelhetők. A javithatóság előfeltétele ebben a korban igen sok esetben megtalálható. Kevés gyermek az, aki kiirthatatlanul és megrögzötten rossz. A legtöbb esetben rossz nevelés, a szülők hanyagsága és szegénysége az oka, hogy gyermekek a mások jogkörébe ütköznek. Itt kell a javitás munkáját végezni. Itt kell a büntetés helyébe más mentési rendszabályoknak lépni.

A megsértett jogrend sem kivánja ez esetben mereven a büntetést, mert a gyermekkel és a fiatalkoruval szemben a régi elmélet sem alkalmazza mereven a bünösség és a büntetés fogalmát.

Hatalmas nagyarányu feladat ez: a fiatalkoruaknak a büntől való megmentése. Jelentőségében felülmulja talán az összes többi feladatokat. Mert csirájában lehet és kell a bünös, a társadalmat veszélyeztető hajlamot elfojtani.

Viszont ez a feladat nagyobb forradalom nélkül is megoldható, mert nem dönti meg a büntetőjogi fogalmakat alapjában.

Amerika ezen a téren nagy vivmányokra tekinthet vissza.

Büszkén mutathatok rá arra, hogy ezen a téren Magyarország a legujabb időben nagyjelentőségü reformokat valósitott meg. 1910 január 1-étől kezdve hazánkban a fiatalkoruakkal szemben az általános büntetőjogtól egészen eltérő szabályok alkalmaztatnak. A törvénynek a mi problemánk szempontjából lényeges rendelkezése az, hogy a biró a fiatalkoru vádlottal szemben egyéniségének és tettének szorgos vizsgálata után a rendszabályok egész sorozatát veheti alkalmazásba. Megdorgál hatja, felügyelet alatt próbára bocsájthatja, házi nevelésbe adhatja, *határozatlan* időtartamra javitó intézetbe küldheti és a legsulyosabb esetben alkalmazhat fogházbüntetést 10 évi maximális tartammal, mely külön e czélra berendezett fogházban hajtandó végre.

A magunk részéről a megoldást igen szerencsésnek és radikalizmus szempontjából teljesen kielégitőnek tartjuk. Mindaddig mig a fiatalkorunál javithatóságra számitani lehet, büntetés nem alkalmaztatik, hanem valamely határozatlan tartamu rendszabály; ahol viszont javithatóságra számitani többé nem lehet, ott határozott tartamu büntetés. Ebben az esetben a határozatlanságnak különben sem volna már czélja.

F) A második módszere a határozatlan büntetésnek a tartósan közveszélyesek izolálása. Mig az előbbinek a javithatóság, addig ennek a javithatatlanság a kriteriuma. Olyan egyénekről van szó, kik a társadalmat folytonosan ujabb büncselekmények elkövetésével fenyegetik.

Ezeknél a határozott tartamu büntetést határozatlan tartamu biztonsági rendszabálynak kell követni. Ennek a rendszabálynak a czélja a tettes izolálása, ártalmatlanná tétele. Ha konzekvensek akarnánk lenni, ennek az izolálásnak életfogytig kellene tartani. Igy megkisérelte ezt Ohio állama, de azt ismét el kellett törölni, nyilván az egyéni szabadság érdekében felszólalók tiltakozására.

Igy választják azt a módot, hogy határozatlan időre mondják ki a biztonsági rendszabályt. Ilyen az európai kontinensen például a franczia relegáczió, a norvég biztonsági elzárás és a schweizi javaslatban szabályozott «Verwahrung». Ennek az intézkedésnek alkalmazása eddig szük körre terjedt ki, sőt még visszafejlődik. Franczia országban a relegáltak száma évről-évre csökken.

Nézetünk szerint a sokszorosan visszaesőkkel szemben feltétlenül szükséges a társadalom érdekében valamely intézkedést tenni. Erre legalkalmasabbnak látszik a büntetést követő biztonsági elzárás. Ez határozatlan időtartamra volna kimondandó és bizonyos időközökben a kibocsájtás lehetősége szempontjából revideálandó. Alkalmazásának előfeltétele volna sok kiállott szabadságvesztés-büntetés. A részletekre ezen szakvélemény keretében felesleges kiterjeszkedni.

G) A harmadik pótszere a határozatlan tartamu büntetésnek *a feltételes szabadonbocsájtás.*

A feltételes szabadonbocsájtás felnőtteknél volna a határozatlanság korrektivuma. A biró határozott büntetést szab ki, viszont valamely kollégium a fogházigazgató tapasztalatai alapján a büntetést jelentékenyen megkurtithatja. Magyarországon az elitélt feltételesen szabadon bocsájtható büntetése háromnegyed részének kitöltése után, Belgium oly messzire megy, hogy az elitélt már büntetése egyharmadrészének kitöltése után kibocsájtható. Mi más ez lényegében, mint határozatlan büntetés, melynek maximuma a biróilag meghatározott büntetés, minimuma a büntetés egyharmadrésze. Például, ha a biró Belgiumban az elitéltet hat évre itéli, ez ugyanannyi, mintha kettőtől hat évig terjedő büntetésre itélte volna.

Kérdezhetnék ugyan, miért nem itél akkor a biró mindjárt nyiltan határozatlan büntetésre. Erre az a válasz, hogy akármelyik

megoldást választjuk, az csak kompromisszuális lehet, ha pedig igy van, akkor azt a megoldást választjuk, mely a legkevesebb rázkódtatással megvalósitható.

H) Konkluziók. Célunkat világosan körvonalaztuk: egy olyan kompromisszuális megoldást ajánlunk, mely forradalomszerü ujitások nélkül már most megvalósitható. Ehhez képest eredményeink a következők:

1. A büntetés határozottságának elve fentartandó.

2. A határozatlanság hiányát egyéb rendszabályok pótolják, melyek a büntetést helyettesitik, vagy azt követik.

3. Ilyen pótszerek: a fiatalkoruakkal szemben alkalmazandó határozatlan tartamu javitó nevelés, a tartósan közveszélyesekkel szemben alkalmazandó határozatlan tartamu biztonsági elzárás és végül a feltételes szabadonbocsájtás.

*

Ebben a megoldási módban találkozhatnak a régi és az uj irány követői.

Annyi kétségtelen, hogy a megváltozott életviszonyok uj szabályozást tesznek szükségessé.

Ma már alig tagadja valaki, hogy a régi szabályozás nem kielégitő. Viszont alig van olyan, aki követelné az összes meglevő alapelvek forradalomszerü ledöntését.

Mellőzni kell az elméletek harczát, mikor az élet, a fejlődés követeli a maga örök jogait.

És ki nem engedne szivesen az elméletből, mikor reméli, hogy ezáltal a társadalmat fogja megvédeni és emberek életét megmenteni . . .

Dr. Friedmann Ernő,
budapesti ügyvéd.

A drótnélküli táviratozás körében felmerülő jogi kérdésekről.

Az ujabb német jogi irodalomnak egyik eredeti termék Friedrich Meilinek ama munkája, amely a drótnélküli táviratozás körében felmerülő jogi kérdéseket tárgyalja. — A drótnélküli táviratozás ma még csak a kezdet stádiumában van, azonban tekintettel a technika rohamos fejlődésére csak néhány esztendő kérdése, hogy mikor lesz ez intézmény a kulturállamokban általánosan elterjedtté. Időszerü tehát mindenképen, hogy egy-két pillantást vessünk Friedrich Meilinek könyve alapján azon jogi kérdésekre, amelyeket a megváltozásban lévő technikai viszonyok a felszinre hoznak.

Az e tárgy körében az első kérdés, hogy vajjon a drótnélküli táviratozás szükségessé teszi-e, hogy a törvényhozás eme uj technikai intézmény terjedésével azonnal uj jogszabályok alkotása által akczióba lépjen, vagy pedig a jelenlegi jogállapot is olyan, hogy analogia utján e téren a jövő viszonyaira is kiterjeszthető és alkalmazható lesz. — Ha egy pillantást vetünk az egyes államokban a táviró és táviratozás tekintetében fennálló jogforrásokra, ugy azt fogjuk tapasztalni, hogy azokban ugyszólván kivétel nélkül a táviratozás fogalma olyan tág határok között van megvonva, hogy az a drótnélküli táviratozást is magában foglalja. Igy pl. a német törvény a táviratozás fogalmát a következőkben állapitja meg:

«Die Möglichkeit einer Korrespondenz durch Verwendung der Elektricität oder anderer ähnlicher Mittel.»

Nyilvánvaló, hogy e meghatározás szerint a drótnélküli távratozás is fogalmilag a táviratozásra fennálló törvény alá subsumálható legalább általánosságban, mert természetesen a speciális viszonyok és kérdések tekintetében már ez nem állitható.

Hogy azt a fennálló törvény megengedi, annak fontos jogi konzekvenciája mutatkozik mindjárt akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a táviró és távbeszélő felállitása és berendezése az állam fentartott joga és bárki másnak ezek végett államhatalmi engedélyre van szüksége. Kivételt csak a magánhasználatra tervezett távirdák képeznek, melyek létesitése és használata engedélyhez kötve nincs.

Ha már most a fentebbiek szerint a drótnélküli táviratozás is fogalmilag megegyezik, vagy legalább is nem mond ellent ama meghatározásnak, amely jelenleg a táviratozás fogalmára nézve a tételes jogokban fennáll, ugy az állami regále kétségtelenül a drótnélküli táviratozásra és a drótnélküli távirdaállomásokra is kiterjed már a létező jog szerint is.

Anglia, Portugália. Svédország, Dánia, Argentina, stb. ennek daczára külön törvényt alkottak a drótnélküli táviratozást illetőleg és ezekben elsősorban eme uj szó-, illetve irásbani érintkezési eszköz állami regalitási voltát állapitották meg oly módon, hogy ahhoz kétség ne férhessen.

Mint azonban fentebb kifejtettük, e tekintetben feltétlenül ujabb törvényes intézkedésre szükség nincsen; és igy pl: Ausztria, ahol a távirdák és táviratozás tekintetében az 1847. évben január 25-én 2581/185. szám alatt kelt Hofkanzleidecret a jogforrás, a drótnélküli táviratozás állami regalitási voltának tisztázása czéljából külön törvényes intézkedést nem is létesitett.

Nálunk az 1888: XXXI. tcz. tartalmazza a távirdák és távbeszélők jogát. Ezen tcz. a táviratozás fogalmának külön megállapitása nélkül csak általánosságban decretálja a távirdák állami regalitási voltát. Hogy tehát ez alatt a távirda szó alatt a drótnélküli távirdák, illetve táviró-állomások is értendők-e, az kérdésessé válhat; különösen ha tekintetbe veszszük, hogy a törvény 1888-ban kelt, amikor a drótnélküli táviratozás fogalma ismeretlen volt. Nálunk tehát ugy mutatkozik a dolog, hogy az esetleges jogbizonytalanság elkerülése végett nem ártana a drótnélküli távirdák regalitási voltát külön törvényhozási intézkedéssel megállapitani.

Ami a közönség jogviszonyait a drótnélküli távirda-állomások és táviratozás tekintetében illeti, arra nézve ujabb intézkedésekre nem igen lesz szükség, mert a régi távirdajog analogia utján ez irányban kiterjeszthető lesz. Szükség lesz azonban az elektromos hullámok ellopása szempontjából ujabb törvényes intézkedésre. Erre természetesen csak akkor kerülhet majd a sor, ha az elektromos hullámok természete és tovaterjedési módjának mibenléte teljesen tisztázva lesz; az uj intézkedésre azonban szükség lesz feltétlenül, mert az elektromos hullámok ellopásának fogalma azelőtt teljesen ismeretlen lévén, erre, illetve eme deliktumra nem található §. semmiféle jogrendszerben.

Jelenleg az állami regále alól kivételt képeznek a tisztán magánhasználatra tervezett távirdák és távbeszélők, amelyek létesitése és használata engedélyhez kötve nincs. Felmerül a kérdés, hogy vajjon egy bizonyos gazdasági üzem czéljaira, tehát tisztán magánhasználatra létesitett drótnélküli távirdaberendezésnek a kizárólagos állami regále alól lehet-e mentességet statuálni. Ha meggondoljuk, hogy a jelenlegi táviratozás és a drótnélküli táviratozás technikája egészen más, azonnal belátjuk, hogy a kérdésnek mindkét esetben azonos módon való megoldása nem lehetséges. A tisztán magánhasználatra berendezett drótnélküli távirdákat sem lehet az állami regále, vagy legalább is az állami felügyelet és ellenőrzés alól teljesen mentesiteni, mert a magánhasználatra szolgáló drótnélküli távirda-állomásokból kiinduló elektromos hullámok zavarólag hathatnak az állami, illetve közhasználatra rendelt jeladó állomásokból kiinduló elektromos hullámokra. Fontos kérdés lesz tehát mindenképpen, hogy a tisztán magánhasználatra szolgáló drótnélküli távirda-állomásokat hogyan kell berendezni, hogy a köztük váltott Herz-féle hullámok a forgalomban az állami jeladó-állomásoktól a jelvevő-állomásokig terjedő hullámokra, illetve terjedésükre akadályozólag vagy zavarólag ne hassanak.

Ha már a belföldön jogi kérdések merülnek fel abból, hogy a különböző rádio-állomások között tovaterjedő elektromos hullámok egymásra zavarólag hathatnak, még inkább aktuális lesz e kérdés a nemzetközi relácziókban.

Ami elsősorban a tenger felett elterülő levegőt illeti, ami a drótnélküli táviratozásnak főmédiuma, erre nézve Fr. Meili szerint áll a Hugo Grotius-féle elv. Eszerint a mare liberum elvénél fogva a tenger feletti levegőréteg is ki van véve mindenféle állami uralom alól, vagyis a világtengerek feletti levegőt egy állam sem használhatja kizárólag a drótnélküli táviratozás czéljaira. Amiből önként következik, hogy a drót nélküli táviratozásnak a nyilt tengeren leendő használata csakis nemzetközi megállapodással szabályozható; ha ez irányban megfelelő nemzetközi megállapodás létre nem jönne, a különböző államok feladóállomásaiból kiinduló elektromos hullámok összetalálkozása olyan zürzavart szülne, amely minden eredményt meghiusitana.

Ha a tenger feletti levegő ezek szerint nincs is az állami uralomnak alávetve, az állam területe és a parti tengerek feletti levegőre az államok hatalmát már feltétlenül el kell ismerni. És igy mig a Herz-féle hullámoknak a tenger feletti levegőben

történő tovaterjedését illetőleg nemzetközi megállapodásra van szükség, ha a mare liberum elvét megsérteni nem akarjuk, addig az állam belterületére nézve az egyes államoknak feltétlenül joguk van, hogy a Herz-féle hullámok behatolását, amennyiben a technikai viszonyok megengedik, megakadályozzák ; különösen háborus világban van ennek nagy szerepe ; éppen azért külön kérdést képez az egyes államoknak, nevezetesen a hadviselő és a semleges államoknak a drótnélküli táviratozást illetőleg elfoglalandó, illetve elfoglalható jogi helyzete. Fr. Meili fejtegeti is részletesen eme kérdéseket, majd az utolsó fejezetben az 1906. évben a drótnélküli táviratozás kérdésében megtartott nemzetközi konferenciáról emlékezik meg. E konferenciának eredménye az összes drótnélküli távirórendszerek egyenjogusitása ; itten alakult meg továbbá a mai nemzetközi unio, melynek Európa majdnem minden állama tagja és amely unio tagjai egymással szemben fel vannak jogositva, hogy a parton és a hajókon elhelyezett drótnélküli táviróállomások egymás radiotáviratait felfogják és továbbitják. *Dr. Csépai József.*

Egy csendes jubileum.

Egy intim jellegü jubileumról emlékezünk meg. Szerkesztőségünk egy tagjának jubileumáról, aki 25 éven át a magyar igazságügyet érdeklő csaknem minden fontos kérdéshez hozzászólt és aki nemcsak lapunk hasábjain, de azon kivül — önálló munkákban, szak- és napilapokban is — kifejtett irodalmi működésével rászolgált arra, hogy kiváló érdemei méltatásban részesüljenek.

Dr. Márkus Dezső, mint fiatal ügyvédjelölt, több mint 25 év előtt kezdte meg lapunk hasábjain működését. Bonczoló, biráló elméje, eszmegazdagsága, élénk temperamentuma, széleskörü és alapos jogi tudása, nagy általános müveltsége és kiváló szónoki képessége gyorsan meghóditotta a közönséget. Önállóan megjelent munkáinak száma meghaladja a negyvenet, a kötetek száma a százat.

Márkus Dezső jogászi polihisztor a szó legjobb értelmében, akinek működése nem szoritkozik a jogtudományra, hanem a társadalmi kérdések egész körére kiterjed.

Ehelyütt nem méltányoljuk ezt a széleskörü működést, amelyet Imling Konrád czikkében lapunk hasábjain ugy jellemzett, hogy szokva vagyunk ahhoz, hogy Márkus Dezsőt a haladás és humanizmus előharczosainak első sorában lássuk.

Nem méltatjuk itt előadásainak, czikkeinek és dolgozatainak nagy tömegét, csak kiemelünk azokból jellemzés okából néhányat.

Foglalkozott a középiskola reformjával (1905) és a jogi szakoktatás reformjával (Magyar Jogászegylet 1903.).

A jogtörténetet is müvelte több dolgozatában, de különben is a «Corpus Juris Hungarici» kiadásával éppen a magyar jogtörténetnek is tett elsőrangu szolgálatot.

A birói és ügyvédi szervezeti kérdések kedvencz témáit képezték és számos idevágó eszméje nyert megvalósitást törvényekben és rendeletekben. Mint az Országos birói és ügyészi egyesületnek főtitkára és az egyesület hivatalos lapjának szerkesztője is tevékenyen foglalkozik ily kérdésekkel.

A polgári törvénykezési eljárással szintén sokat foglalkozott Márkus Dezső. Idevágó müvei közül kiemeljük «A polgári törvénykezési rendtartás kézikönyvé»-t (Fodor Árminnal együtt irt munka három kötet, két kiadást ért meg) ; a végrehajtásról irt munkáját (öt kiadást ért meg) ; az elmebetegek gondnokság alá helyezésének és a gondnokság megszüntetésének eljárását (az orsz. elmeorvosi értekezleten 1904-ben tartott előadás) s a végrehajtási törvény reformjáról a Magyar Jogászegyletben 1907-ben tartott két előadást.

A magánjog és hiteljog terén a következő önálló dolgozatokat emeljük ki : «A holtkézi törvények Magyarországon» (Magyar Jogászegylet 1897.). «A részletügyletek törvényhozási szabályozása» (Magyar Jogászegylet 1897.). A «Corpus Juris Hungarici és a magánjogi kodifikáczió» (Magyar Jogászegylet 1899.). «A biztositó magánvállalatokról» (Magyar Jogászegylet 1900.). «A munkások baleset elleni biztositásáról szóló törvénytervezetről» (Magyar Jogászegylet 1904.).

Különösen kiemeljük a Grill-féle Törvénytárban megjelent három kötetes magánjogot, amely a tételes anyagi magánjognak ugyszólván teljes anyagát öleli fel. Ez a munka éppugy, mint Márkus többi analog feldolgozásu müvei, becses és végtelenül fárasztó forráskutatás eredményei. A legfáradságosabb részei e münek azok, amelyek az 1848-ban alkott törvényekben Werbőczy hármas-könyvében, valamint az osztrák polgári törvénykönyvben lévő rendelkezéseknek biztos kritikával való kiválasztásai, amit a magyar jognak, a törvényeknek, rendeleteknek, joggyakorlatnak csaknem példátlanul teljes ismerete tett lehetségessé.

A magyar házassági jog kérdésével Márkus, ki a házassági törvényjavaslat általános indokolásának szerkesztésében is tevékenyen részt vett, számos izben foglalkozott. Igy kiadta a Házassági jog és az anyakönyvi törvény kézikönyvét (1895.).

Az International law association 1908-iki nemzetközi jogi konferenciáján pedig La divorce in fraudem legis czimen tartott beszéde kapcsán határozati javaslatot terjesztett elő, mely el is fogadtatott.

Közismeretü a nőmozgalom terén és annak keretén belül különösen a törvénytelen gyermekek jogainak reformja érdekében kifejtett irodalmi és előadói nagyhatásu működése. Az ezen reformakczió által már eddig is elért rendkivüli sikereknek jó része Márkus Dezső agitatorius tevékenységének köszönhető. Idevágó munkáiból kiemeljük a következőket : «A házasságon kivül született gyermekek joga» (1898.) ; ugyanerről előadásokat tartott a Jogászegyletben 1901. és 1909. években és a gyermekvédő egyesület 1899. évi nemzetközi jogi konferenciáján.

A magyar közjog terén a magánjogi gyüjteményéhez hasonló rendkivül becses, eléggé meg nem becsülhető nagyszabásu munkát nyujtott ugyancsak a Grill-féle törvénytárban közjogi kötete, amely ezernél több oldalon a teljes, részben eddig senki által fel nem dolgozott anyagot nyujtja világos rendszerben, kitünő judiciummal összeállitva.

Gyüjteményes munkái közül kiemeljük a felsőbiróságok elvi határozatainak Magyarországon legelső rendszeres gyüjteményét (II. kiadás 14 kötet), amely leginkább a «Jogtudományi Közlöny» «Döntvénytárá»-nak anyagát használva fel, a birói gyakorlatot rendszerbe foglalta, kiegészitve számos irodalmi utalással.

Uttörő munkát végzett Márkus a «Magyar jogi lexikon»-ban is (6 kötet), amelybe fáradságos és hálátlan szerkesztői tevékenységen felül a czikkek százait szolgáltatta.

Ugyancsak rendkivüli és eléggé nem méltányolható munkát végzett Márkus a «Corpus Juris Hungarici» millenniumi kiadásával, amely Szent Istvántól kezdve egész a mai napig a teljes törvény-anyagot tartalmazza. Ezen eddig megjelent 34 kötetnek legfőbb jelentősége az 1848 előtti törvényeknek kitünő fordítók és elsőrangu mübirálók segitségével végzett megbizható fordításán felül abban van, hogy a szerkesztő az egész joganyag legapróbb részleteinek tudását feltételező apparátussal megállapitotta és különválasztotta az immár csak jogtörténeti jelentőséggel biró, hatályukat veszitett törvényeket az élő joganyagtól, valamint nyilvántartja az utóbbinak egymás közt, valamint a multra való összes vonatkozásait, ha csak egyetlen mondatról van is szó. A szerkesztő bevezetése, hü kommentárjai, tizezrekre menő jegyzetei és utalásai át és átszövik a müvet. A rendeletek tárának egész anyagát is feldolgozza, sőt a törvényhozási előzmények ismertetésére is gondot fordit.

Egyéb munkái, különösen a Magyar Jogászegyletben tartott előadásai és felszólalásai, az általa négy éven át szerkesztett «Jogi Szemle» értékes kötetei szintén Márkus Dezső imponáló sokoldalusságát, munkaerélyét tanusitják, de amellett azt is, amit Staud Lajos curiai biró emelt volt ki a lapunkban irt egyik birálatában, hogy Márkus Dezső jogéletünknek egyik leghasznosabb embere is, ami bizonyára a legszebb és legigazabb elismerés.

Az orosz jogéletből.

Fiatalkoruak birósága Szent-Pétervárott. Folyó évi január 21-én tartotta első ülését Szent-Pétervárott Foinitzki szenátor ünnepi beszéde kapcsán a fiatalkoruak birósága. A békebirák gyülekezete e tisztségre N. O. Okunevet választotta meg, aki Angliában, Skócziában és Németországban tanulmány utat tett e végből. Fizetéses pártfogó tisztviselőnek a Prawo (Jog) czimü hetilap hiradása szerint négy városi tanitót és egy pedagógiai kitünőségnek elismert tanitónőt hivtak meg. A fizetéstelen pártfogói tisztségre mindkét nembeli személyek nagy számban jelentkeztek.

Moszkvában szintén foglalkoznak e kérdéssel a békebirák

és megkeresést intéztek a szentpétervári aiakhoz a vonatkozó anyaggyüjtemény megküldése iránt.

A fentebb emlitett Okunev szentpétervári békebiró jelentése szerint 431 fiatalkoru ügye van előtte folyamatban (köztük 35 leány). A tulnyomó többség (182) lopással van gyanusitva.

Női esküdtbirák Oroszországban. Folyó évi január hó 23-án a női haladópárt kérvényt nyujtott be az orosz igazságügyminiszterhez a nőknek az esküdtek közé felvétele iránt. Ennek a beadványnak indokolása igen figyelemre méltó érveket tartalmaz. Azt mondja ugyanis, hogy a nők kizárása az esküdbirói tisztből nemcsak sérelmes a nők egyenjoguságának szempontjából, hanem határozottan hátrányos az igazságszolgáltatásra nézve, mert ilyen módon az esküdtbiróság nem képviseli az egész társadalomnak, hanem csak a férfiaknak lelkiismeretét. Különösen feltünő az ebből eredő hátrány oly esetekben, midőn a biróság a két nem ellentétes érdekeiről van hivatva dönteni. Ugy a férfiak, mint a nők külön-külön, egymagukban egyoldalulag itélkeznek, mert nem képesek behatolni a másik nemnek lelki világába, akár a sértettről, akár a vádlottról volna is szó. A tapasztalat mutatja, hogy a férfi esküdtek elnézők a férfi vádlott iránt, ha a sértett nő, viszont szigoruak a női vádlottal szemben, ha a sértett férfi. A férfi erőszakos nemi közösülési büncselekvényei fölötti birás kodásból a nők kizárását égbe kiáltó igazságtalanságnak mondja a kérvény a női áldozatokkal szemben.

Női jogvédő egyesület Szent-Pétervárott. F. évi január 28-án Foinitzky tanár, a hirneves büntetőjogász vezetése alatt alakult uj női jogvédő-egyesület alapszabályai jóváhagyást nyertek. Az egylet Szent-Pétervárott jogi tanácsadással szolgál a nőknek.

Az orosz parlamenti munka meddőségéről. Az első duma tudvalevőleg 1906 május 10-én nyilt meg. A közvetett, de meglehetősen tág választói jogosultság alapján választott engesztelhetetlenül kormányellenes testületet már két hó multán feloszlatták, mert a tagadhatatlanul égető agrár-kérdést az összes földbirtokoknak államositásával akarta megoldani. A szükségrendeletekkel való háromnegyedéves gazdálkodás után 1907 márczius 5-én nyitották meg a második dumát, de a kormány három hó mulva ezt is feloszlatta, mert vonakodott kiadni a forradalmi összeesküvésben részvétellel gyanusitott 55 szocziáldemokrata tagját. Egyidejüleg a választói jogosultságot is módositotta a czár, tekintettel az értelmiség, a müvelt középosztály csekély számára megszoritó módon. Ezen oktrojált alapon gyült össze 1909 decz. 18-án a harmadik duma, amely elődei példáján okulva, mindeddig óvakodott attól, hogy a kormánnyal nyiltan ujjat huzzon. Bár a törvényhozási inicziativa joga az egyes képviselőt nem illeti meg, hanem csupán a képviselőknek legalább 30 tagjából összeálló csoportjait, eddig már 99 törvényjavaslat került a Ház asztalára, törvénynyé azonban ezek közül mindeddig csak hét válhatott az immár több mint egy esztendős uj parlamenti korszak alatt (ezek közül egyik a lótolvajlás elleni repressiót szigoritja). A «Prawo» legujabb, 1910 febr. 7-iki számában e meddőség okát a kormány huza-vonájában találja. Mihelyt ugyanis a kormány valamelyik javaslat alapelvét a maga részéről is elfogadhatónak jelzi, a részletes kidolgozás joga a szenátus törvénymagyarázata szerint a kormányra száll át, amely azonban a kidolgozással a legtöbb esetben esztendőre sem készül el. Azonfelül a törvényjavaslatok bizottsági tárgyalása is a legnagyobb hosszadalmasság mellett megy végbe. Az ily módon elintézetlenül heverő javaslatok között azonban igen figyelemreméltók is vannak, igy az alkohol elleni küzdelem szolgálatába álló négy javaslat (az egyik a bortermelők prémiumait akarja eltörölni), továbbá a közigazgatási uton való deportáczió eltörléséről szóló javaslat.

Közli: *Dr. Reisinger Ferencz,*
aradi ügyvéd.

Jogirodalom.

A magyar magánjog vázlata. (Második kiadás). Irta dr. Szladits Károly.

Minden igazi értéknek megjelenési formája: a szerénység. Azt hiszem: ez az oka, hogy ez a könyv is zajtalanul és szerényen jelent meg a könyvpiaczon. Bevallott czélja, hogy «a nem jogásznak a magánjogban való bevezető tájékoztatására is» szolgáljon, én azonban összevetettem tartalmát azokkal a «tan-» és «kézi»-nek elnevezett könyvekkel, amelyek a magánjogot már u. n. «jogász»-nak is, bár vázlatosan, sőt nem vázlatosan is akarják előadni, és azt találtam, hogy ezek közül többnél a Szladits könyve jóval tudományosabb, rendszeresebb és sokkal jogásziabb és ha nem csalódom, magját teszi annak a kimeritőbb és jó magánjogi kézikönyvnek, amely — főleg amióta érdemdus Reinerunk is felhagyott a Zlinszky müve átdolgozásának a befejeztével — még mindig megirásra vár s amelynek hiánya még mindig nagyon érzékeny. Az élet melegétől áthatott, és — talán ép ezért szigoruan tudományos talajon — a lelkiismeretesség gondosságával, ügyes csoportositással és átlátszóan világos tagozással felépitett rendszerben fejti ki szerzőnk az egyes, főleg azokat a jogfogalmakat és jogintézményeket, amelyek a leggyakrabban fordulnak elő a mindennapi jogéletben. Sulyt helyez arra a tartalmas, nemes ethosra, amely mindnagyobb szárnycsapásokban hóditja meg már nálunk is a jogalkalmazás mezejét s eddig a jogtanitás terén főleg Frank-ban s utána ami igazán nagy magánjogászunkban: Grosschmidban találta leghivatottabb értelmezőjét. Ebben a tekintetben ezek után indul Szladits is, csakhogy amig Franknak nagy birálója: Deák Ferencz azt mondhatta, hogy «a kitünő mü nyelvére nézve avatag, különczködő, szabálytalan, igen gyakran még következetlen is (t. i. a nyelvezetben)» és amig Grosschmid jóllehet mindig velős, gyakran zamatos stilusának gondolatoktól, tartalomtól való tulterheltsége s rendszerének majdnem elviselhetlen nehézkessége miatt sokszor élvezhetlen, addig Szladits mindig tömör, emellett azonban magyaros és nemesen egyszerü nyelvezettel, mindig világos stilussal tör céljára. A mondottakra például szolgáljon a következő tanitása: «A kötelmek teljesitésének legfőbb szabálya az, hogy az adósnak azon módon kell kötelezettséget teljesitenie, amint azt az élet helyes felfogása szerint, az adott eset körülményei között, a jóhiszemüség, a tisztesség megkivánja. Ezzel a tétellel szorosan összefügg a szerződések értelmezésének az a vezető szabálya, hogy nem annyira a használt kifejezések betüszerinti értelme, mint inkább a szerződő felek akarata szolgáljon irányadóul s hogy ehhez képest a szerződések kétes, vitás pontjait a méltányosság szellemében kell eldönteni. A szerződés nem arra való, hogy rejtett csalafintaságaiból hurkot vessünk egyik vagy másik félre, sem pedig arra, hogy hézagainak felhasználásával az egyik fél a másikat kizsákmányolhassa. A szerződés hézagait, homályos részeit oly értelemben kell kitölteni, amint tisztességes, méltányos, egymás ártalmára nem törő felek ilyen esetben eljárni szoktak; ép azért a szerződések megitélésénél főfontosságú az, mit tart hasonló esetekről a forgalomban elfogadott szokás és gyakorlat» (142., 143. l.). Az egyes jogintézmények, pl. a birtokvédelem, közszerzemény, örökbefogadás és sok más majdnem teljesen, a legtöbb pedig főbb vonásaiban, de minden esetben ugy van kifejtve, hogy senki homályban nem maradhat. Sok helyes szempontot visz be tanaiba. Igy pl.: «Ha az örökhagyó a kötelesrésznél többet hagyott a kötelesrészesre, de korlátozás vagy terhelés mellett: a kötelesrészre jogosult a kötelesrész erejéig a juttatást korlátozás nélkül, tehermentesen, a többit pedig a korlátozással és teherrel együtt kapja». Ezt az elvet a Curia olykor kimondotta már, de hogy ebben mennyire ingadoz, kitünik a Curia legujabb időben 5526/909. sz. a. kelt határozatából is, amely szerint amidőn az örökös utóörökléssel terhelt ingatlanokban többet kapott, mint amennyit kötelesrésze kitett, ezt pénzértékben adatta ki az örökös jogutódainak ahelyett, hogy az ingatlanoknak a kötelesrésznek megfelelő részét mentesitette volna az utóöröklés terhétől.

A szükebb értelemben vett magánjog intézményei mellett a szakjogok: a bánya-, a váltó-, a kereskedelmi és csődjog körvonalait is megrajzolja s megfelelő helyen illeszti rendszerébe. Ezt a mü rendeltetése kivánja meg, de ilyen terjedelemben az ilyen rajz más magánjogi könyvben sem vehető rossz néven.

Ezelőtt 15 évvel egyetemünk egyik tudós professzora dr. Katona Mór azt irta e közlöny hasábjain (l. a Jogtudományi Közlöny 1895. évi 45. számát) «Szladits érdekes ember, de czikke is érdekes hurokat penget, mintha azokból a jövő zenéjének akkordjai érintenék fülünket». Ez találó megjegyzés volt akkor, most pedig, amikor Szladits irodalmi müködéséből akkordoknál többet hallunk, tán nem sértem meg a szerző szerénységét, ha érdekességét most is elismerjük s aláirjuk azt is, amit nevezett birálója mondott: Ritka tünet az, hogy valaki olyan önálló felfogást és itélőképességet tanusitson a jogélet nehéz problémái iránt, mint ő.

Dr. Staud Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Jogosulatlan czéghasználat és czégbitorlás.

I. Az L. és társa czég 1896 óta be volt jegyezve a következő módon: «Beszterczebányai első magyar gyümölcs-lepárlás stb. L. és tsa.» Tiz évvel utóbb gőzerőre rendeztetett be a gyár és ezt a módositást is bejegyezte a czégbiróság a czég kérésére. A miniszteri czégbiztos az «Első Magyar» jelző megengedése ellen előterjesztéssel élt, mert az a czégvalódiság elvének meg nem felel. A törvényszék elutasitotta az előterjesztést, mert a czég ilyképp már jogérvényesen be van jegyezve és ennélfogva ezen jelzője meg nem támadható azon czimen, hogy az meg nem felel a czégvalódiság elvének. A budapesti tábla 1907 junius 5-én 1782. v. szám alatt ezt a végzést indokaiból helybenhagyta.

Nyomban a táblai határozatnak kézbesitése után a fenti czégnek egy beszterczebányai konkurrense, a S. és L. czég, a KT. 24. §-a alapján keresetet inditott aziránt, hogy a czég tiltassék el a czégnek további használatától, illetve töröltessék az «első magyar» jelzés, mert az a valóságnak meg nem felel és annak használata őt érzékenyen megkárositja. Ez a jelző ugyanis a közönséget tévedésbe ejti, a czéget olybá tünteti fel, mintha előkelőbb volna, jobb gyártmányokat állitana elő, mint ő, ezáltal elvon tőle vevőközönséget, vele szemben jogosulatlan előnyt élvez, vele egyenlőtlen és tisztességtelen versenyt folytat és mindez tetemes megkárositásával jár. (KT. 24. §.: «ki valamely czég bitorlása által jogaiban sérelmet szenved, követelheti, hogy a bitorló a czég további használatától eltiltassék és kártérités-ben elmarasztaltassék.») Be volt ismerve, hogy a támadó czég későbbi keletü a megtámadottnál.

A *beszterczebányai törvényszék* elutasitotta a keresetet, mert a fentidézett határozatok értelmében alperes czég «első magyar» jelzője azon a czimen, hogy az a czégvalódiság elvének meg nem felel, már meg nem támadható, mert továbbá a szolgáltatott bizonyitékokból megállapitható, hogy ez a jelző a czégvalódiság elvének megfelel, mert a jelenleg Beszterczebányán létező hasonló gyárak között keletkezésére nézve alperes gyára az első és mert mindezektől eltekintve felperes keresetét czégbitorlásra alapitotta, annak az esete pedig csak akkor forog fenn, ha valaki valamely már bejegyezett czéget jogos tulajdonosának beleegyezése nélkül használ, még pedig akként, hogy az általa használt czég a korábban már létező czéggel teljesen egyező vagy az utóbbitól csak csekély, félrevezetésre alkalmas mérvben tér el, aminek fennforgását maga felperes sem állitotta.

Ezzel szemben a *budapesti kir. tábla* eltiltotta alperest czégének a bejegyzett alakban továbbhasználatától és arra kötelezte, hogy a bejegyzett czégszövegből a «magyar» szót töröltette. Az érdekes megokolás a következő: «A KT. 24. §-a nem foglalja magában a czégbitorlás fogalmának meghatározását. Nincs ok arra, hogy czégbitorlás alatt csak az elsőbiróság itéletében emlitett az az eset értessék, amikor valaki másnak bejegyzett czégét használja vagy avval összetéveszthető czéget használ, mert ily értelmezés mellett nem esnének a törvényszakasz határozmányai alá azok az esetek, amikor a sérelem másnemü jogellenes czéghasználat folytán keletkezik, már pedig nincs ok annak feltevésére, hogy a törvény az ily jogsérelmeket ki akarta vonni a KT. 24. §-a szerinti jogvédelem alól. Eszerint czégbitorlás alatt minden oly esetet kell érteni, amikor valaki akár törvény, akár szerződés ellenére, tehát jogellenesen oly czéget jegyeztet be és használ, amelynek bejegyeztetésével és használatával más jogát sérti. Ezen értelmezés helyességére mutat az is, hogy a KT. 21. §-ának 3. bekezdése a KT. 24. §-ára való utalással jogosulatlan czéghasználatról tesz emlitést, mert ebből arra kell következtetni, hogy a törvény a KT. 24. §-ában emlitett czégbitorlás alatt nem a czégbitorlásnak az elsőbiróság itéletében kifejtett szükebb fogalmát, hanem általában a másnak jogsérelmet okozó jogosulatlan czéghasználatot kivánta érteni.»

Az alperes czégében toldatként bejegyzett «Beszterczebányai első magyar» kifejezés a szavaknak a közhasználatban elfogadott értelme szerint annak a hitnek keltésére alkalmas, hogy alperes gyára, illetve üzlete Magyarországban az első ilynemü gyár, illetve üzlet s hogy ennek az első gyárnak telepe Beszterczebányán van. Ebben az értelemben pedig a toldat nem felel meg a KT. 11. §-ában megállapitott czégvalódiságí elvnek, mert a pernek az elsőbiróság itéletében helyesen kiemelt adatai szerint csak annyi állapitható meg, hogy alperes vállalata a Beszterczebányán, de nem az is, hogy a Magyarországban létező ilynemü vállalatok közt az első.

Eszerint alperes czégének toldata csak akkor felel meg a való viszonyoknak, ha belőle a «magyar» szó töröltetik, mert ebben az esetben a toldat nem kelti azt a hitet, hogy a vállalat Magyarországban az ily vállalatok közt az első.

Felperes a per adatai szerint Beszterczebányán teleppel bir és alperes üzletkörével hasonló üzletkörü kereskedő. E szerint felperesnek jogos érdeke szenved sérelmet, ha a valónak meg nem felelő czégtoldat használata folytán a közönség az alperes üzletét az első ilynemü magyarországi üzletnek tartja, és evvel azt jelentékenyebbnek tartja, mint a minő az valóban. Minthogy pedig a fentiekből következik, hogy az a körülmény, hogy a valónak meg nem felelő czégtoldat a czégjegyzékbe bejegyeztetett, nem gátolja felperest a KT. 24. §-án alapuló ama joga érvényesitésében, hogy a czégbitorlás fenforgásának megállapitását perrel követelhesse, mindezeknél fogva és tekintettel a KT. 24. §. 3. bekezdésének rendelkezésére, az elsőbiróság itéletét a jelen itélet rendelkező része értelmében meg kellett változtatni.» (1909 máj. 25. 3166/908. sz.)

A kir. *Curia* az elsőbiróság itéletét hagyta helyben a következő megokolással:

«A kir. Curia ugy találta, hogy a felperest a fennforgó esetben a KT. 24. §-ában meghatározott czégbitorlási kereset inditásának a joga meg nem illeti.

Ezzel a keresettel ugyanis az id. törvényszakasz szerint csak az élhet, aki a czégbitorlás által «jogaiban sérelmet szenved.» Vagyis a czégbitorlási keresetnek jogsértés és nem puszta érdeksérelem az alapja.

Jogsértésről pedig csak akkor lehet szó, ha a kifogásolt czégszöveg vagy czégszövegrészlet használata a mindenkori felperesnek törvényen vagy szerződésen alapuló jogát sérti.

Pusztán azon az alapon tehát, hogy valamely czég a KT. rendelkezéseit nem fedi, harmadik személyek a KT. 24. §-a alapján való beavatkozásra nem jogosultak, és pedig abban az esetben sem, ha üzleti érdekeik kivánatossá is tennék, hogy a kifogásolt czégszöveg a törvény rendelkezéseivel összhangba hozassék.

A felperes pedig az alperesi czéghasználat következtében jogsérelmet nem szenvedett, mert nem is állitja, hogy a kifogásolt czégtoldás («Beszterczebányai első magyar») használata őt illetné, avagy, hogy arról az alperes vele szemben jogügylet utján lemondott volna.» (1910 jan. 27. 813/909.)

II. Noha a Curiának elvi állásfoglalása folytán a kérdésnek ez a része mellékessé vált, mégis felhozandónak tartom a következőket, mert az «első magyar» toldatra alapitott czégjogi viták mostanában nagyon gyakoriak.

Alperes a felebbezéséhez csatolta egyik elismert nyelvtudósunknak nyilatkozatát evvel a tartalommal: «*Beszterczebányai első magyar gyümölcslepárlás.* Ez nyelvi szempontból pontosan elemezve azt teszi, hogy *Beszterczebányán* ez az első gyümölcslepárlás. Ha a főnévnek egynél több jelzője van, a megelőző jelző mindig korlátozza, *megszoritja* az egész következő kifejezésnek érvényét. Ha az nem igy volna, akkor ugyanoly joggal lehetne hibáztatni ezt a czimet is: *Beszterczebányai első* gyümölcslepárlás (amelyre a kir. tábla ki akarta a czéget igazitani). Mert hiszen nem ez az *első gyümölcslepárlás* a világon. De nem is annyit tesz. hogy *általában* első, hanem csak, hogy *Beszterczebányán első.* S valamint ez a második czim helyes, ugyanolyan helyes az első czim.»

Ha a kir. tábla álláspontja győz, ugy százával indultak volna meg a czégbitorlási perek, mert alig van hazánkban város, ahol hasonló czég bejegyzve nem volna (aradi, temesvári, győri, pozsonyi első magyar stb.) és talán egy város sincs, ahol hasonló üzletkörü más czég nem léteznék, amelynek a pernyertesség érdekében csak azt az *egy* tényt kellett volna bizonyitania, hogy *Magyarországon* nem ez volt az első ilynemü üzlet.

III. A törvényszék és a kir. tábla, mind a ketten formulázzák a czégbitorlás fogalmát elvi alapon. Nevezetesen a törvény-

szék a czégbitorlás fogalmához megkivánja, hogy a bitorló a másiknak korábban bejegyzett czégét használja vagy teljesen azonos, vagy attól csak kevéssé eltérő a félrevezetésre alkalmas módon. A kir. tábla értelmezése szerint azonban a czégbitorlás fennforog, mihelyt valaki jogellenesen oly czéget jegyeztet be és használ, melynek bejegyeztetésével és használatával másnak jogát sérti. A Curia a hiányzó aktorátus alapján dönti el a pert, mégis kiolvasható a megalkotásból a következő fogalommeghatározás: Czégbitorlás ott forog fönn, ahol czégnek jogellenes használatával másnak nem pusztán érdeke sértetik meg, hanem határozott joga, amely jog törvényen, vagy szerződésen alapul, ily eset pedig csak akkor áll fönn, ha a kifogásolt czég vagy czégtoldat használata a felperest illeti, avagy ha arról az alperes vele szemben jogügylet utján lemondott. Vagyis: a jogosulatlan czéghasználat abban az esetben válik czégbitorlássá, ha az másnak törvényes vagy szerződési jogát, nem pedig csupán érdekkörét sérti.

IV. A kérdésnek előzményei *jogirodalmunkban* a következők:

Neumann Ármin (I. k. 80. l.) nem foglal el szabatos álláspontot. Utalással a német birodalmi törvényszéknek két határozatára, ezeket mondja: «A törvény nem mondja azt, hogy *csak* annak nyujtja a segélyt, kinek *érdeke* szenved sérelmet, hanem egyáltalán annak, aki *jogaiban* sérelmet szenved.» Mintha az érdekbeli sérelem több és nagyobb volna, mint a jogsérelem!

Nagy Ferencz (I. k. 121. stb. l.) jogsérelem szükségét vitatja ugyan, de nem különböztet eléggé a jog- és az érdeksérelem között. Felléphet-e (kérdi) valaki czégbitorlás miatt pusztán azért, mert a bitorló a törvény rendeleteibe ütköző czéget használ, pl. tiltott toldást alkalmaz? Válasza: Magában véve azt hiszszük, nem; de igenis akkor, ha a bitorlás oly természetü, hogy másnak az üzletét hátrányosan befolyásolni, ennek vevőközönségét tévedésbe ejteni képes, mert arra is van jog, hogy az ember hivatásának gyakorlásában szándékosan meg ne zavartassék. Az érdek- és jogsérelem közt tehát semmiféle különbség nem tétetik.

Vályi czégjoga 175. stb. l.: «Czégbitorlás a czég bejegyzése és használata körül megvalósuló minden tény, mely másnak jogát sérti.» 135. l.: «A jogosulatlan czéghasználat által sértett *magánjognak* védelmére egyedül a perbeli eljárás szolgál.» Kifejezést talál nála tehát az a helyes elv, hogy a czégbitorlási keresettel csak az léphet fel, aki magánjogaiban sérelmet szenved.

Völderndorff Endemannál (204. l.) «Im Begründung der Klage must dargethan werden, dass der Beklagte unbefugt die Firma gebraucht, ferner dass *ein Recht des Klägers* hiedurch verletzt ist.»

Staub Commentár 6-7. kiadás 178. stb. lapokon kimeritően tárgyalja a kérdést és a helyes elveket fejti ki a következőkben:

«Absatz 2. des §. 37. des Handelsgesetzes führt nicht eine Popularklage ein, die gegen unbefugten Firmengebrauch Jedem aus dem Volke zustände. Vielmehr steht das hier gegebene Klagerecht nur Dem zu, dessen Rechte durch die unbefugte Firmenführung verletzt werden. Wer ohne diese Voraussetzung hinwirken will auf die Untersagung der unbefugten Firmenführung, sei es, dass er ein rechtliches Interesse hat, dass sich nicht gerade als Rechtsverletzung qualificirt, oder ein sonstiges Interesse, mag dasselbe ethischer, oder irgend einer anderen Natur sein, der mag auf die Thätigkeit des Registerrichters nach Absatz 1 unseres Paragrafen hinwirken. (Anm. 10.) Jeder, der in seinen Rechten verletzt ist, kann die Klage erheben. Indessen *muss es* doch *ein bestimmtes Recht sein, welches verletzt ist. Die Verletzung berechtigter Interessen genügt nicht.* Der Gesetzgeber, der so oft von berechtigten oder rechtlichen Interessen spricht, hätte, wenn er dies gemeint hätte, auch hier diese Worte gebraucht, denn der Gegensatz zwischen berechtigten Interessen und Recht ist ihm klar zum Bewusstsein gekommen. Es kann daher nicht gebilligt werden, wenn die Klage jedem Konkurrenten gegeben wird, weil der Missbrauchtreibende «in das Absatzgebiet desselben, das sich dieser in Bethätigung des Handelsbetriebes errungen hat, eingreift, und ihn daher in dem berechtigten Genusse wirtschaftlicher Güter stört». Der berechtigte Genuss wirtschaftlicher Güter ist immer noch kein Recht, die Störung dieses Genusses noch keine Rechtsstöhrung oder Rechtsverletzung, ebenso ist das Absatzgebiet kein Recht, ein Eingreifen in dasselbe keine Rechtsverletzung. Gegen Beeinträchtigungen dieser Art wenden sich jetzt besondere Schutzgesetze, sie können sich inbesondere als unlauterer Wettbewerb darstellen. Eine weitere Rechtshilfe gewährt hier das Antrags- und Beschwerderecht, durch welches auf das Einschreiten des Registergerichts eingewirkt werden kann. Hiernach kann auf Grund des § 37 jedenfalls nicht irgend ein Konkurrent klagen auf Beseitigung der Firmenführung «einzig» oder «erste», auch wenn diese Bezeichnungen der Wahrheit nicht entsprechen. Hier müssen eben die anderen Gesetze helfen, oder § 37 Abs. I. (Anm. 11. e.)».

V. A *joggyakorlat* álláspontja a következő:

A *debreczeni kir. tábla* kimondta egy esetben, hogy «ha a kereskedő a vevők várakozásának és vételkedvének felcsigázására alkalmas czéget jogtalanul használ, ezáltal a hasonnemü áruk eladásával foglalkozó kereskedő jogos érdekeit sérti, ezzel jogaiban sérelmet szenved, miértis joga van a KT. 24. §-a értelmében annak a megállapitását kérni, vajjon czégbitorlás esete fennforog-e vagy nem.»

Azonban a Curia (1899 nov. 22. 846. sz.) a törvényszék itéletét hagyta helyben indokaiból, amely a felperest kereshetőségi jog hiánya miatt elutasitotta: «A KT. 24. §-ában irt jogokat valamely czégbitorlóval szemben kereset utján csak az gyakorolhatja, aki jogaiban sérelmet szenved. Minthogy a KT. rendelkezéseinek meg nem felelő czég használata magában véve még nem tekinthető oly jogsérelemnek, mely felperes jogait közvetlenül érintené; a czégbitorlás s illetve a KT. vonatkozó rendeleteinek meg nem tartása pedig amugy is éppen a közérdekek szempontjából hivatalból orvosoltatik: felperest el kellett utasitani.» (Grill Dtár IV. 91. sz.)

Hasonlóképpen a *német birodalmi törvényszék* (XXX. k. 21. l.): «Nicht wer in seinen *Interessen* verletzt ist, sondern nur wer in seinen *Rechten* verletzt ist, hat das hier fragliche Untersagungsrecht.»

VI. Az ismertetett anyagból levonhatjuk azt a folyományt, hogy lényegileg helyes a Curiának az az álláspontja, hogy a czégbitorlási keresetnek jogalapjához tartozik, hogy a jogosulatlan czéghasználat a keresettel fellépőnek törvényes vagy szerződési jogát sértse. Ahol az ily jogsérelem nem létezik, ott fenn nem forog a czégbitorlás esete. Épp ezért jogilag helyesebb lett volna a keresetet nem kereshetőségi, azaz felperességi jog hiányában, hanem amiatt elutasitani, mert hiányzott a keresetnek vitatott alapja: a czégbitorlás. Mert törvényes vagy szerződési jognak megsértése nélkül csupán a jogosulatlan czéghasználat esete valósulhat meg, de nem a czégbitorlás.

Dr. Gold Simon,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Az országgyülés igazságügyi alkotásai.** Sohasem kedvezett idő annyira a nyugodalmas törvényhozási munkának, mint az elmult 1906/10. évi országgyülésen. A tárgyalások, csekély kivétellel, zavartalanul folytak és óriási többség támogatta a kormányt javaslatai keresztülvitelében. A korábbi kormányok müködése idejéből nagyértékü anyag állott készen és az igazságügyminiszterium törvényelőkészitő osztálya dicséretre méltó buzgósággal készitette továbbra is elő a szerves törvényhozási alkotásokat, valamint az egyes javitásokra vonatkozó novellákat. Ennek ellenére az országgyülés nem mutat fel nagyszabásu igazságügyi alkotásokat és bár nehány üdvös reform vétetett be törvénytárunkba, az alkotott igazságügyi törvények csak a foltozgatás és toldás benyomását keltik.

A *birói szervezet* kérdésében az 1907 : I. tcz. curiai birói ranggal és jelleggel felruházott állásokat szervezett az itélőtáblánál és régi kivánságnak megfelelően szabályozta a curiai, valamint kir. táblai birói czimmel és jelleggel helyileg előléptetett biráknak, és törvényszéki elnököknek státus és előlépési viszonyait. Az 1908 : VI. tcz. a birák és jegyzők anyagi helyzete megjavitására irányuló kivánságoknak jelentékeny részét megvalósitotta, de csak fél munkát végzett, mint azt a még ma is egyre meg-megnyilvánuló elé-

gületlenség mutatja. Az 1908 : LVII. tcz. a konzuli biráskodás hatályát hosszabbitotta meg az 1909. év végéig, amely meghosszabbitás lejárván, etekintetben ma ismét törvénynélküli állapotban vagyunk. Az 1909 : XVI. tcz. a magyar főudvarnagyi biráskodásról szóló és még Plósz Sándor miniszterségе alatt előkészitett javaslatot iktatta törvénybe, amely e kérdést közjogi állásunknak megfelelően szabályozza. A bíróságok és közigazgatási hatóságok között felmerült hatásköri összeütközések elbirálását az elmélet és a közszabadság követelményeinek megfelelően a minisztertanács kezéből kiveszi és a hatásköri bíróságra bizza az 1907 : LXI. tcz. Birói szervezeti vonatkozásokat tartalmaz még az 1907 : XIX. tcz., amely a munkásbiztositási választott bíróságok és az állami munkásbiztositási hivatal biráskodását statuálja.

Az *ügyvédség* terén az 1907 : XXIV. tcz. az ügyvédi vizsgák tekintetében létesitett humánusabb rendelkezéseket és felállitotta a curiai ügyvédi tanácsot. Az 1908 : XL. tcz. pedig a régóta sürgetett ügyvédigyám- és nyugdijintézetet állitotta fel.

A *polgári perjog* terén három törvényt mutathat fel a lezajlott országgyülés. Ezek a polgári törvénykezési rendtartás és a sommás eljárás módositásáról szóló 1907 : XVII. tcz., amely a járásbirósági értékhatárt bizonyos ügyekben felemelte, módositotta a felülvizsgálati hatáskört és korlátozta a felebbvitelt. E törvény lényegesen hozzájárult a Curia tehermentesitéséhez és hátralékainak apasztásához. Az 1909 : XIV. tcz. a Hágában már 1905-ben a polgári jogsegélyre nézve megkötött nemzetközi egyezményt iktatja törvénybe, mig az 1908 : XLI. tcz. a végrehajtási novellát tartalmazza.

A *büntéadi eljárás* terén az 1907 : XVIII. tcz. a jogorvoslati rendszert módositja és rendszeresiti büntető ügyekben is a kir. Curia teljes ülési határozatait. Eltekintve az 1907 : XXII. tcz.-ben foglalt és Görögországgal kötött kiadatási szerződéstől, továbbá a borhamisitásról szóló 1908 : XLVII. tcz. büntetőjogi vonatkozásaitól, az elmult országgyülés megalkotta nevezetesen a büntető novellát (1908 : XXXVI. tcz.), amely megvalósitja azoknak az eszméknek nagyrészét, amelyekért e lapok elhunyt tudós szerkesztője évtizedeken át oly lelkes harczot folytatott. Kár, hogy egyes részei, mint a csalási szakaszok, magukon hordják a hevenyészettség és politikai szenvedélyek bélyegét és nélkülözik a jogászi szabatosságot.

A *magánjog* terén igen szegénynek mondható az elmult országgyülés törvényalkotása, mert az igazságügyminiszter kezdeményezésére csupán a birtokrendezésről szóló 1908 : VII. és XXXIX. tczikkek kerültek a «Corpus Juris»-ba, mig a jogi szempontból sok tekintetben sulyos kifogás alá eső gazdasági cselédtörvény (1907 : XLV. tcz.) a földmivelésügyi miniszter javaslata volt.

A *hitelviszonyokra* vonatkozó több fontos törvény közül elsősorban áll a kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló 1908 : LVII. tcz., amely azonban sajnálatosan magán hordja az igazságügyi bizottság szakértelmetlen toldozgatásainak nyomait. Fontos törvény az 1908 : LVIII. tcz. a csekkről, amely azonban a kereskedelemügyi miniszterium munkája. Törvénybe iktattattak továbbá 1898 : XLIV., XLV. és LIV. tczikkek alatt a vasuti árufuvarozásra vonatkozó második berni nemzetközi pótegyezmény, a római egyetemes postaszerződés és a német birodalommal az ipari tulajdonjogok kölesönös oltalmára nézve kötött egyezmény. Mig az elmult országgyülés 32 viczinális vasuti törvényt hozott: nem jutott ideje arra, hogy Plósz Sándor korszakot alkotó müvét, a jelen országgyülésnek is beterjesztett polgári perrendtartást törvénynyé emelje.

— **Utólagos telepités.** A kir. Curia eddigi gyakorlata szerint megtagadta a joghatályt a váltóhitelező és a váltókötelezettek között létrejött azoktól a megállapodásoktól, melyeknél fogva a hitelező az általa leszámitolt váltónak a saját tetszésétől függő módon való utólagos telepitésére nyert engedélyt. A Curia kereskedelmi és váltótanácsa 1910 márczius 3-án tartott ülésében eltért ettől a gyakorlattól és a tetszés szerinti utólagos telepitésre adott engedély joghatályos voltát elismerendőnek találta azokkal a váltókötelezettekkel szemben, akik ehhez az engedélyhez kifejezetten, vagy a fennforgó körülményekből megállapithatóan hallgatólag hozzájárultak. E nagyfontosságu határozatot a «Hiteljogi Döntvénytár» legközelebbi számában teljes szövegében fogjuk közölni.

— **A járásbirósági ügyvitel egyszerüsitése és a váltótörvény.** E lap 11. számában dr. Langfelder Ármin annak az aggodalmának ad kifejezést, hogy a járásbirósági ügyvitel egyszerüsitésére vonatkozó rendeletnek az a rendelkezése, hogy a hivatalos órák d. u. 3 óráig terjedjenek, mindaddig nem foganatositható, amig a váltótörvénynek az óvásfelvétel idejére vonatkozó rendelkezéseit a törvényhozás meg nem változtatja vagy mig az igazságügyi kormány pótrendeletről nem gondoskodik. Nézetünk szerint ennek az aggálynak nincs alapja. Az ügyvitelt egyszerüsitő rendelet ugyanis csak a kezelőszemélyzetre és nem a birákra vonatkozik. A birák hivatalos órái ezelőtt sem voltak rendeletileg megállapitva, ennek daczára ezelőtt sem volt akadálya annak, hogy oly helyeken, hol közjegyzői székhely nincs, a járásbiró vagy jegyző, vagy aljegyző a váltótörvényben meghatározott időben, tehát délután 3-tól 5-ig is óvást vegyen fel. Ehhez hivatalos óra nem szükséges, elég ha az óvatoló közeg holléte a törvényes órákban mindenki előtt tudva van. Az óvásfelvétel, annak az óváskönyvbe való bevezetése és az óváslevél kiállitása magának az óvatolással megbizott személyek dolga és ezek csak az irásmunkájuk könnyitése végett szokták az irásbeli teendőket kezelőre bizni. Az egyszerüsitő rendelet tehát nem állja utját annak, hogy az óvatoló biró vagy jegyző a délutáni órákban maga vegye fel az óvást, és bár a rendelet 1. §-a szerint a hivatalfőnök gondoskodhatik arról, hogy kezelő hivatalos órán kivül is rendelkezésre álljon, az óvásfelvétellel járó irásmunka oly csekély, hogy alig volna indokolt ezért a kis munkáért a kezelőszemélyzet szabad délutánját elvonni. *Judex.*

— **A jogászgyülés** előkészitő-bizottsága *dr. Nagy Ferencz* elnöklete alatt ülést tartott és a következő kérdéseket tüzte ki az 1911 szeptemberben tartandó jogászgyülés üléseire:

I. Magánjog. 1. Kivánatos-e bizonyos nemü ingóságok zálogjogi lekötése átadás nélkül? Ha igen, melyek lesznek azok az ingóságok és melyek a zálogjogi lekötés módozatai? Kivánatos-e a függő termés elzálogositása? és ha igen, mily módozatok mellett? 2. Szükséges-e és mily irányban a munkabérszerződésből eredő követelések biztositása?

II. Hiteljog. 1. A váltó utólagos telepitésének törvényhozási szabályozása. 2. Minő törvényhozási intézkedések kivánatosak a részvénytársaságok felügyeletének és ellenőrzésének hathatósabbá tételére?

III. Büntetőjog. 1. A társadalom hathatósabb védelme érdekében a bíróság minő intézkedéseket tehessen a büntettesek bizonyos csoportjaival szemben (pl. szokásszerü, közveszélyes, iszákos, korlátolt beszámitásu stb. büntettesek) és ezeknek az intézkedéseknek foganatositása körül a bíróságot mily befolyás illesse meg? 2. A bünvádi perrendtartás jogorvoslati rendszerét mily irányban kellene módositani?

IV. Törvénykezés, közigazgatás. 1. Kivánatos-e, hogy törvényszéki ügyekben a franczia référéhez hasonló sürgősségi eljárás honosittassék meg? 2. Kivánatos-e, hogy a bíróságok egyes perenkivüli teendői közjegyzőkre vagy ügyvédekre ruháztassanak át? 3. Kivánatos-e és mily irányban törvényhozásilag szabályozni a közigazgatási határozatok jogerejét?

— **Ügyvédi nyugdijintézet.** A kecskeméti ügyvédi kamara a következő átiratot intézte az országos ügyvédi gyám- és nyugdijintézethez:

«N. N. czeglédi ügyvéd 1909. évi junius hó 29-én önkéntes lemondás folytán töröltetett az ügyvédi lajstromból, de már 10 hét mulva ujból felvétette magát az ügyvédek közé. N. N. igen szegény ember, akin az 1909. évi egyszeres nyugdijilletmény is alig hajtható be s lemondásának is az volt az oka, hogy elment közjegyzőhelyettesnek, de ott sem boldogult. Már most a t. Intézet ugyanazon egyén után ugyanazon évről két-

szeres nyugdijjárulékot követel. Nem elsőizben tapasztaljuk, hogy a t. Intézetet eljárásában a legridegebb üzleti szempontok vezérlik. A kamarának és az egyes ügyvédeknek jogos és méltányos magánérdekeit figyelembe nem veszi s azokkal való harmonikus müködés helyett szembeszáll velük, mintha nem is az ügyvédi kar érdekeinek szolgálata végett alapittatott volna az intézet. Ez az oka, hogy az intézet napról-napra veszit az ügyvédi kar előtt népszerüségéből és az ügyvédek sulyos nyomasztó adót behajtó intézménynek tekintik. Ezen irányzattal le kell már számolnunk, miért is felkérjük, sziveskedjék ezen átiratunkat a f. évben összehivandó közgyülés elé terjeszteni, ahol is tisztelettel kérjük, méltóztassék kimondani, hogy N. N. czeglédi ügyvéd az 1909. évben esedékes nyugdijintézeti járulékot egyszeresen köteles befizetni.

— **A szavatosság magánjogunkban.** E czimen hosszabb tanulmány jelent meg dr. Maxintsák Gyula, budapesti ügyvéd tollából. Szerző a kérdéssel az opt. és a gyakorlat nyomán foglalkozik s feldolgozza a Tervezet idevágó rendelkezéseit is. A tanulmány a szavatosság kérdését főleg az adásvevés, az állatszavatosság, a szavatossági igények elévülése és félbeszakitása, a bérleti és haszonbérleti szerződéseknél való szavatosság szempontjából tárgyalja.

— **Az erkölcsi butaságról** a «Gyógyászat» egyik utóbbi száma a következő fejtegetéseket közli:

Külön betegség fogalmába foglalható-e az erkölcsi butaság vagy csak tünete valamely elmebetegségnek? A szakértők ezirányban még nem értenek egyet. Pedig nagyjelentőségü volna épp az erkölcsi butaság szoros meghatározása, mert egy nagy társadalmi, igazságszolgáltatási akcziónak is ezen fordul meg a sikere. A fiatalkoruak bünözését ma ugyanis ki akarják venni a többi bünözések kategoriájából és élesen megkülönböztetni óhajtják az egyszerü szervezeti alapon keletkező betegségeket azoktól, melyeket a társadalom fonáksága hoz létre. Lehet-e javitani vagy nem a bünösön: ezt már a fiatal korban kellene eldönteni és igy a később közveszélyessé váló egyénnek már fiatal korában a megfelelő direkcziót megadni. Ha sikerülne a morális imbeczillitást már a fiatalkoru egyénben, minden kétséget kizárólag megállapitani, akkor megoldást nyerne az a nagy kérdés, melylyel internaczionális kongresszusok mostanában oly behatóan és oly kevés sikerrel foglalkoznak: mitevők legyenek a közveszélyes egyénekkel. De az a baj, hogy nem lehet még az imbeczillitást sem megkülönböztetni az idiótiától. Wildermuth, ki a fiatalkoruak defektuozitásának egyik legalaposabb ismerője, nemrég azt irta, hogy nem is lehet az idiótiát az imbeczillitástól különválasztani, hogy gyengeelméjüség és hülyeség nem különböző kórformák, hanem csak egy és ugyanazon betegségnek különböző fokai. Legfeljebb gyakorlatilag lehet valamelyes különbséget konstruálni, ugy, hogy az imbeczillist még tanitani lehet, a hülyét már nem. Még az sem áll, hogy az idiótáknál testi szimptomák is nagy szerepet játszanak, mert vannak egészen «szép idióták» is, mig másrészt csekély fokban gyengeelméjüek közt vannak jelentékeny szervezeti fogyatékosságuak. Milyen alapon igazodhatik el tehát a szakember? Csak a vizsgált egyénnek a cselekedete alapján? De ha megtörténhetik az, hogy egy elmegyenge legényt, ki hullákat sirjukból kiás és azokkal fajtalankodik, egy időre tébolydába zárnak és onnan néhány év mulva mint javultat kibocsátanak és az a legközelebbi alkalommal már gyilkol is, ugy látható, hogy a szakértők eligazodása még a javulás felől is milyen bizonytalan.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A váltóürlap téves kitöltése esetén a váltóbirtokos a létrejött megállapodásnak megfelelő kiigazitásra jogosult.** A bécsi kereskedelmi biróság a felperest keresetével elutasitotta, mert felperes saját előadásából megállapitható, hogy a kereseti váltó eredetileg 1909 február 14-iki kelettel és 1908 augusztus 14-iki lejárattal volt ellátva. Minthogy ez a teljesités lehetetlen, ennek folytán a váltó ebben az alakjában érvénytelen volt s a kelet és lejárat kiigazitása által sem válhatott hatályossá. A másodbiróság az elsőbiróság itéletét megváltoztatta s alperest a kereset értelmében marasztalta. Az osztrák legfőbb törvényszék a másodbiróság álláspontját tette magáévá a következő okokból. Megállapitást nyert, hogy a váltó aláirásakor a kelet és lejárat kitöltve nem volt. Ennélfogva alperesnek azt kellett volna bizonyitani, hogy a váltó megállapodásellenesen lett kitöltve. Ezt azonban alperes nem tette. A jelen esetben nem lehet a váltó tartalmának megváltoztatásáról szó, hanem csupán egy nyilvánvaló tévedés kiigazitásáról, annál is inkább, mivel a kiigazitás a megállapitott lejárati időnek megfelel s igy a bianco-váltó aláirójának beleegyezése nélkül is eszközölhető volt. (Rv. I. 797/9. szám.)

— **Ajándék visszavonása.** A nyilvános szerelmi viszonyt folytató asszony férje akkor is jogosult az általa tett ajándékokat visszavenni, ha erkölcstelen magaviseletével maga is vétkesnek bizonyult. (Német birodalmi biróság 577/09.)

— **Kötelesrész megvonása.** Ha az örökhagyó leányától erkölcstelen életmód miatt a kötelesrészt megvonta, ugy leánya ezen kötelesrészelvonást nem szüntetheti meg azáltal, hogy az örökhagyó halála után az ágyasi viszonyt házassággá változtatja. (Colmári törvényszék 120/09.)

— **Házasságjogi ankét Angolországban.** Az Angolországban most folyó házasságjogi ankét czélja, hogy válóperekben müködő, kiváló ügyvédek szakvéleményének meghallgatása után az ankét tárgyalási anyaga rendszeresen feldolgoztassék s az angol házasságjogi reform alapjául szolgáljon. A tárgyalás eddigi menete szerint a többségnek az a véleménye, hogy a különbség a házassági bontó- és válóperek között szüntettessék meg és egyedül a házassági bontó per jogintézménye hagyassék meg. Fölvettetett az a kérdés is, vajjon külön jogszabályok állittassanak-e fel a gyermektelen és a családos házaspárokra nézve. Abban a kérdésben, vajjon házasságtörés esetén a férfi vagy nő cselekedete egyenlő elbirálás alá essék-e, az ankét egyhangulag kimondotta, hogy az asszony hütlensége sulyosabb vétség, mert a családra nézve károsabb következményekkel jár. *Watts* véleménye szerint különbség volna teendő a szokásos és a «véletlen» házasságtörés között s a nőnek bontó keresetre csak az első esetben adna jogot. Fölvettetett továbbá a *kötelező polgári házasság* kérdése, amelynek szükségességét főleg Douglas *Eyre* hangoztatta, kiemelve, hogy az egész világ törvényhozásában ez a tendenczia.

— **A dohányjövedék veszedelme.** Párisban számos aggastyán foglalkozik azzal, hogy a kávéházak terrászai körül felszedegetik az elhajitott szivarvéget, amiket azután eladnak a tőzsdéseknek, akik a dohányanyagot valami kezelés után ismét eladják. A franczia dohányjövedék érdekeit félti az öregek foglalkozásától, akik hetenként mintegy 7—8 K-t keresnek. Egy 70 éves polgár ellen meginditották a jövedéki büntetőeljárást. Védője hiába fejtette ki, hogy a kincstár egy bizonyos dohánymennyiséget csak egyszer adhat el s hogy viszont elszivni is csak egyszer lehet, a vádlott hiába jelentette ki, hogy ha keresetétől megfosztják, a szegényházba kell mennie, a biróság 200 frank pénzbüntetésre, 600 frank kártérítésre és 70 kilogramm készletének elkobzására itélte.

Nőtlen ügyvédet társul keresek vidéki nagy városba. Ajánlatot «Nagy forgalom» jeligén a «Pesti Hirlap» kiadóhivatalába, Budapest. Váczi-körut 78., kérek. 13654

Fővárosi ügyvéd megbizható, bár esetleg kezdő ügyvédjelöltet keres. Ajánlatokat a kiadóhivatal «K. 1215.» jel alatt továbbit. 13655

Ügyvédjelölt (utriusque Juris Doctor) magyar és német nyelvet birja szóban és irásban, beszél franciául és keveset tótul is, keres társat vagy alkalmazást oly nagyforgalmu ügyvédi irodában, mely pénzintézetekkel vagy nagy ipari vállalatokkal van állandó összeköttetésben, vagy közjegyzőnél. Esetleges föltételek vagy megbeszélés végett czim a kiadóban. 13653

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, doktor juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13643

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 13. szám. Budapest, 1910 április 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — A központi iktatóval kapcsolatos törvényszéki lajstromrendszer és az irodatiszti irodák. *Dr. Szentirmay Ödön* budapesti kir. törvényszéki birótól. — Megjegyzések. *Tóth Gerő* nyug. curiai birótól. — A czégjog köréből. *Dr. Nitsche Győző* budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban.

Nem rendszeres fejtegetéseket óhajtok adni, hanem inkább rövid lélegzetü megjegyzéseket, azokban a kérdésekben, melyek a BN. II. fejezetének s az ezzel kapcsolatosan kibocsátott rendeleteknek gyakorlati alkalmazása körül felmerülnek. Nem is követem sem a törvény, sem a rendeletek beosztását, hanem abban a rendben, amint az egyes kérdések tudomásomra jutnak, veszem azokat tárgyalás alá. Czélom a gyakorlati téren kivánatos összhang megteremtésének elősegitése.

I. A fiatalkoru terhelt törvényes képviselője vagy közeli hozzátartozója a végrehajtási rendelet (27,100/1909. sz. I. M. rendelet) 28. §-a értelmében a környezettanulmány adatainak megállapitása czéljából a tárgyaláson tanuként meghallgatandó s ha a tárgyalásra meg nem idézhető vagy ott meg nem jelent, a tárgyalás meghallgatásuk nélkül is megtartható, amennyiben a bíróság előtt ismeretes egyéb adatok figyelembe vételével meghallgatásuk mellőzhetetlenül nem szükséges. Szóval a rendelet szerint a fiatalkoru terhelt törvényes képviselőjének, illetve közeli hozzátartozójának meghallgatása nélkül eshetőleg a tárgyalás meg sem tartható, mi más szavakkal prima vista annyit jelent, hogy ezek a személyek nemcsak megjelenésre, hanem vallomástételre is kötelezhetők. Kérdés: alkalmazhatók-e a vallomástételt a BP. 205. §-ának 1. pontja alapján megtagadó tanu ellen a BP. 195. §-ban biztositott kényszerintézkedések? Nézetem szerint nem alkalmazhatók, mert a BP. 205. §-a feltétlen mentességet ad a tanuzás kötelessége alól az 1. pontban felsorolt személyeknek; ha tehát a törvényes képviselő, illetve közeli hozzátartozó a felsoroltak között szerepel, ugy nem köteles tanuságot tenni. A törvényi kivételt a rendeleti szabály nem helyezheti hatályon kivül. Sőt tovább megyek: a törvényes képviselő és hozzátartozó, amennyiben a BP. 205. §-ának 1. pontjában emlitett viszonyban van a fiatalkoru terhelttel, a BP. 206. §-ának rendelkezéséhez képest figyelmeztetendő, hogy nem köteles tanuságot tenni; és a törvénynek az a további szabálya is érvényes, mely szerint ha e figyelmeztetés elmarad, illetőleg a tanu kifejezetten le nem mond a mentesség jogáról: a vallomás semmis.

Miként egyenlitsük ki a törvény és rendelet ez ellentéteit? Csak egy mód kinálkozik. Világositsa fel a bíróság a tanuzás kötelessége alól saját nyilatkozata alapján mentes törvényes képviselőt és közeli hozzátartozót, hogy amennyiben vallani kiván: nem az elkövetett büntetendő cselekmény körülményeire lesz meghallgatva, hanem a terhelt előéletére, családi és vagyoni viszonyaira, foglalkozására, életmódjára, magaviseletére, a környezetre, melyben él és főként arra a körülményre: nincs-e a fiatalkoru eddigi környezetében erkölcsi romlásnak kitéve vagy nem indult-e züllésnek. (Végr. Rend. 18. §.) Ily felvilágositás után valószinünek tartom, hogy aránylag csekély számu esetben fog a fiatalkoru terhelt törvényes képviselője és hozzátartozója mentességi jogával élni.

II. Több helyütt az a gyakorlat fejlődött ki, hogy a fiatalkoru terhelt pártfogója meghivatik a tárgyalásra, melyen a bizonyitási eljárás befejezése s a felek perbeszédei után, ha pedig esküdtbiróság előtt tartatott a főtárgyalás, az esküdtek határozatának kihirdetését és a vádló, valamint vádlott, illetőleg védő felszólalását követőleg nyilatkozattételre hivatik fel, melynek során a környezettanulmány adatai közül a lényegeseknek élőszóval való előadásának kapcsán indokolt inditványt terjeszt a bíróság elé az alkalmazandó intézkedést illetően.

A végrehajtási rendelet 13. §-a ugyancsak a pártfogó tisztviselő tennivalói között emliti, hogy «jelen van a fiatalkoru terheltek ügyeinek tárgyalásán s ott teljesiti a bíróságnak a fiatalkoru terheltek oltalmát czélzó meghagyásait,» minthogy azonban a pártfogó tisztviselőt — ott ahol arra szükség van — a pártfogó tennivalóira nevezi ki az igazságügyminiszter (Végr Rend. 10. §.) kétségtelen, hogy a kettőnek müködési köre, jogai, kötelességei s általában tennivalói lényegileg azonosak. Következőleg a tárgyalásra a pártfogó feltétlenül meghivandó, a meghivásra tartozik meg is jelenni s a hozzá intézett kérdésekre felelni. E kötelezettségét a végrehajtási rendelet 7. §-a állapitja meg, melynek harmadik bekezdése értelmében: «a pártfogó a bíróságnál felmentését kérheti, de a bíróság intézkedéséig tisztében eljárni köteles.»

A pártfogó (és pártfogó tisztviselő) meghallgatását illetően kivánatosnak mutatkozik, ha a gyakorlatban egyöntetüség fejlődik ki: 1. a meghallgatás ideje és 2. annak módja tárgyában. Nézetem szerint leghelyesebb, ha a bíróság mindjárt a vádlott kihallgatása után hivja fel a pártfogót a környezettanulmány adatainak összefüggő előadására. Igy alkalom nyilik bepillantani a vádlott egyéniségébe, miáltal legtöbbször nyomban érthetővé lesz, hogy mily motivumok s egyéb körülmények sodorták a fiatalkorut a bünösség örvényébe. Sokszor támpontot nyer a bíróság arra nézve, nem abnormális-e a vádlott, kit tehát orvosszakértővel kell megvizsgáltatni. De mindettől eltekintve, a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség kérdésében szakvélemény adására elsősorban az hivatott, ki a terheltet legjobban ismeri s ez a pártfogó. A felek perbeszédei után is kivánatos még egyszer nyilatkozattételre hivni fel a pártfogót, mert nem lehetetlen, hogy inditványa, melyet a Környezettanulmány 21. a. kérdésére adott feleletében irásban terjesztett a bíróság elé, a tárgyalás során tudomására jutott körülmények hatása alatt változott.

A pártfogó meghallgatásának módja eddigelé tudtommal két irányban fejlődött. Néhol tanuként kezelik a pártfogót, azaz a vádlott jelenlétében hivják fel nyilatkozattételre, illetőleg amennyiben ez idő alatt vádlottat a teremből eltávolitják, a BP. 310. §-a alapján a kihallgatás eredményét az ujra behivott vádlottal haladék nélkül közlik. Másutt mindig a vádlott távollétében adja elő a pártfogó a környezettanulmányt, terjeszti elő inditványát és az utólagos közlés elmarad. Nézetem szerint az utóbbi módozat a helyesebb, és pedig formai okból azért, mert a pártfogó nem tanu, hanem informativ közlésekre hivatott segitőszemélye a bíróságnak, kivel szemben a tanura vonatkozó intézkedések és egyéb szabályok nem alkalmazhatók (egy vidéki járásbíróságnál igen helytelenül esküre is bocsátották a pártfogót); de érdemi okok is szólnak amellett, hogy a párfogó nyilatkozatáról s inditványáról a vádlott tudomást ne szerezzen. A kettőjük

közötti viszony alapja ugyanis a bizalom, s e viszony meginog, mihelyt a vádlott meghallja, hogy a pártfogó mindazt, mit ő négyszem között annak elmondott, most a bíróság előtt feltárja. Már pedig e bizalmas viszony ápolása annál is inkább kivánatos, mert az alkalmazásba vehető intézkedések legtöbbjénél előbb-utóbb ismét pártfogót kap az elitélt, mikor is kivánatos, hogy a pártfogást az eredeti pártfogó végezze.

III. Három vádlott áll a kir. törvényszék külön tanácsa előtt. Az első és másodrendü vádlott tizennyolcz évnél egy-két hónappal fiatalabb, a harmadrendü vádlott viszont alig haladta meg két hóval a fiatalkor felső határát. Falusi suhanczok, kik együttesen bemászás utján czigarettát, dohányt, szivart loptak. A szülők ugyan kevésbbé megbizható egyének, de a két fiatalkoru vádlott nem él azért veszélyes környezetben. A bíróság első és másodrendü vádlottat dorgálásra, harmadrendü vádlottat 3 napi fogházra itéli. Vajjon minő hatást kelt az ily itélet az illető község társadalmában? Azt hiszem nem kedvezőt, mert a közönséges észjárásu ember nem tudja megérteni, mi lehet az oka annak, hogy az egyformán bünös három egyén közül, kik korban is alig különböznek egymástól, miért eresztettek el kettőt s miért küldtek fogházba egyet. Nézetem szerint ily esetben — tekintettel a társadalmi felfogásra — lehetőleg egyenlő mértéket alkalmazó itélet hozandó. Könnyü volna a helyzet, ha a BN. 2. §-a nem zárná ki a büntetés felfüggesztésének kedvezményéből az oly cselekményt, melyre a törvény börtönbüntetést állapit meg ; ekkor ugyanis a mi esetünkben a harmadrendü vádlottra kiszabott 3 napi fogház felfüggeszthető lett volna.

Ha el akarjuk kerülni a szembeszökő anomaliát, csak egy mód kinálkozik : a korban egymástól alig különböző, egyenlő körülmények között élő s a büntetendő cselekményt társtettességben elkövetett vádlottak mindegyike, a 18 éven aluli ugy, mint az azon felüli bünösségének sulyához mérten fogházra itélendő. Elvégre egy bemászásos lopás vagy hasonló sulyu cselekmény elkövetése többnyire oly foku romlottságról tanuskodik, melynél az állam beavatkozásának szigor alakjában kell jelentkeznie, miért is rendszerint indokolt a rövidebb időtartamu fogházbüntetés megállapitása. Ha a közölt esetben mindegyik vádlottat 15—20 napi fogházbüntetésre itélte volna a bíróság, tán jobban megfelelt volna a törvény szellemének, és a társadalom is jobban megnyugodott volna az itéletben. A pártfogó a BN. 17. §-ának 4. pontját hozta javaslatba.

IV. Eléggé megvitatott s tudtommal a gyakorlat részéről is már helyes irányban eldöntött kérdés : lehet-e a fiatalkoru ellenében megállapitott, egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott fogházbüntetés végrehajtását felfüggeszteni? A M. I. (miniszteri indokolás) szerint «enyhébb esetekben a bíróság a fogházbüntetés kiszabása mellett is módot találhat a további individualizácziára e törvény első fejezete értelmében ; mert önként érthető, hogy a büntetés felfüggesztésére vonatkozó szabályok a fiatalkoruakra kiszabott fogházbüntetés eseteiben is helyt foglalhatnak.» Ugyanigy dr. Bernolák Nándor kassai jogtanár, ki szintén felállitja a tételt, hogy : «A büntetés feltételes felfüggesztésének a fiatalkoruakkal szemben szintén helye van» (v. ö. «A büntető törvények és a büntető novella» ; Budapest, 1908. 112. l.). Részemről már Tankönyvem legutóbbi kiadásában állást foglaltam e nézettel szemben, s annak a meggyőződésemnek adtam kifejezést, hogy : a fiatalkoruak ellenében kiszabott fogházbüntetés végrehajtásának felfüggesztése nem foghat helyt, «mert ezt az intézkedést a BN-nak II. fejezete, mely speciális rendelkezéseket tartalmaz, nem öleli fel, s különben is a fiatalkoruaknál ez intézményt teljességgel, sőt tökéletesebben (mert felügyelettel van egy bekötve) pótolja a próbára bocsátás» (v. ö. Angyal, A magyar büntetőjog tankönyve ; II. kiadás, Budapest 1909. 399. l.). Azóta Illés Károly (v. ö. A magyar büntetőtörvénykönyv magyarázata ; III. kiadás, Budapest, 1909. I. köt. 575. l., és A Büntető-novella zsebkönyve ; IV. kiadás, Budapest, 1910. 218. l.), Finkey Ferenc (v. ö. Vitás kérdések a Büntetőnovella II. fejezetének életbeléptetésénél ; Bjt. 59. köt. 212. l. és dr. Knörr Ferencz brassói kir. ügyész (A BN. hiányai Bjt. 59. köt. 243. l.) lényegileg ugyanezt az álláspontot foglalták el. Illés szerint : a büntetés föltételes fölfüggesztésének a BN, 17. §-a fokozatos sorrendjében a próbárabocsátás felel meg ; továbbá : a 26. §. e szavai : «ha szigorubb intézkedésre van szükség» a fogházbüntetés végrehajtásának felfüggesztését egyenesen kizárják.

A szigorubb intézkedés (azaz a fogház) szükségessége ugyanis föltétlenül azt hozza magával, hogy a kiszabott fogház végre is hajtassék. Finkey formai okokból megengedett dolognak vitatja ugyan a felfüggesztést, mert «a felfüggesztés és a próbára bocsátás a Novella két külön fejezetében van szabályozva, mind a kettőnek külön feltételei és szabályai vannak ; a törvény sehol sem ir elő tiltó szabályt arra nézve, hogy a felfüggesztés 1910. évi január 1-től fiatalkoruakra nem lenne alkalmazandó,» mindazonáltal a dolog érdemét, vagyis a felfüggesztés czélját tekintőleg Finkey is oda következtet, hogy mivel a próbára bocsátás ugyanazt a czélt szolgálja, mint a feltételes felfüggesztés, sőt mivel «határozottabban» szolgálja, továbbá, mivel a biró a fiatalkoruval szemben szélesebb körben és gyakrabban veheti igénybe a próbára bocsátást, mint a feltételes felfüggesztést, s végezetül mivel a próbára bocsátás annálfogva is előnyösebb és nagyobb sikerrel biztat, mert igy a fiatalkoru egy pártfogó atyai felügyelete alá jut, következőleg : «a felfüggesztést fiatalkoruakkal szemben ajánlatos lenne mellőzni s ehelyett minél gyakrabban alkalmazni a próbára bocsátást.» Knörr már határozottan kizártnak tartja a felfüggesztést, mert «fiatalkoruval szemben fogházbüntetés csak akkor alkalmazható, ha szigorubb intézkedésre van szükség, tehát csak akkor, ha az egyéni elbirálás szerint a dorgálás, próbára bocsátás vagy javitó nevelés nem elég szigoruak. Már pedig, ha a próbára bocsátás vagy javitó nevelés elégtelenek, akkor kétségtelen, hogy a felfüggesztett — tehát végre nem hajtott — szabadságvesztés-büntetés sem elég a fiatalkoru megjavitására.»

Álláspontom erőssége mellett ismét csak arra hivatkozom, hogy a Bn. II. fejezete teljesen különleges szabályokat ad a fiatalkoruakra vonatkozólag, s ezek a feltételes felfüggesztést nem emlitik ; fiatalkoruval szemben más intézkedés, mint amely a Bn. 17. §-ában szerepel, nem alkalmazható. De ettől eltekintve a M. I. is kijelenti egy helyütt, hogy : «az angol-amerikai rendszer (próbára bocsátás felügyelettel) megvalósitása a felnőttekre nézve hazai viszonyaink között még alig leküzdhető nehézségekkel járna, miért is, a felnőttekre a törvény az intézmény franczia-belga rendszerét (feltételes felfüggesztés) valósitja, meg.» Szóval a feltételes felfüggesztés kizárólag a felnőttekkel szemben alkalmazható s igy fiatalkoruak irányában nincs helye. Itt a próbára bocsátás helyettesiti azt.

Dr. Angyal Pál,
pécsi jogtanár.

A központi iktatóval kapcsolatos törvényszéki lajstromrendszer és az irodatiszti irodák.

A mai igazságügyi szervezet alaptörvényének vezérgondolata : az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való elkülönitése, a jelenleg fennálló igazságügyi szervezeti reform sarkpontja is.

A birák tehermentesitéséről van szó, hogy a biró, szabadulva minden közigazgatási jellegü tevékenységtől, kizárólag a birói hatalom gyakorlására, a jogviták eldöntésére, az itélkezésre, azaz annak inczidentaliter való megállapitására szoritkozzék, hogy az állami akarat megvalósulása a birói funkczió alá tartozó ügyekben szorosan az államakaratnak, a törvényhozó szellemének megfelelően történjék.

Ennek a czélnak elérésére szolgál a mai igazságügyi, központon kivül álló deczentralizált közigazgatást szabályozó törvényeknek és rendeleteknek oly irányban való megváltoztatása, hogy a birósági vizsgát tett birósági jegyzők, valamint amint ezt a napokban közzétett, az ügyvitel egyszerüsitése tárgyában kibocsátott igazságügyminiszteri rendeletek is némi tekintetben kifejezésre juttatják, a kezelőszemélyzet tagjai — ezek közé sorozva a telekkönyvezetőket is — önálló fogalmazási és müködési körrel felruháztassanak, szem előtt tartva azonban mindenkoron az ugynevezett szabadságjogok garancziáinak épségben tartását.

A fogalmazási munkálatoknak a segéd- és kezelőszemélyzetre való átháritása megköveteli, hogy ezek az ügyvitel egyszerüsitése utján a fogalmazásra forditható szabad időhöz jussanak és, hogy az ügyvitel egyszerüsitése utján egyszersmind az ügymenet is gyorsittassék.

Ebben az esetben elérjük, hogy minden fokon a megszerzett ethikai és szellemi erő arányban fog állani a termelési képességével és a munkatermék a rája forditott költségekkel.

Ezt a czélt óhajtja elérni a részemről ezennel inditványozott,

központi iktatóval kapcsolatos törvényszéki lajstromrendszer, szerves összefüggésbe hozva a kezelő-tisztviselők képesitésének magasabb szinvonalra emelésével, és ennek folyományaként a kezelőszemélyzet fogalmazási jogkörének önállósitásával. A fennálló kezelési rendszer ugyanis gyökeres reformra szorul. A napokban kiadott igazságügyminiszteri rendeletek, ha jelentékeny hatásuak is és az alábbi reformtervezet egy-egy pontját meg is valósitják, de nem eléggé intenzivek a mai rendszer lényeges megváltoztatása nélkül tartós fejlődésnek alapjául szolgálni.

A kir. törvényszékeknél ma érvényben lévő összpontositott iktatói, kiadói és irattári rendszer tarthatatlan. Azt az előnyét, hogy az összes ügynek egy nézőpontból való áttekinthetőségét biztositja, jóval tulhaladja az a hátrány, amit az egyszerüség, közvetlenség és gyorsaság hiányával magában rejt. A kezelői összes munkaerőt kimeriti és a kezelők részletes ügyismeretét az ügytömeg nagy számánál fogva lehetetleniti.

A járásbirósági mai ügyviteli szabályzatban meghatározott lajstromrendszer a törvényszéki ügykezelés terén szintén elfogadhatatlan, mert ez a rendszer, habár kielégiti is a gyorsaság, egyszerüség és közvetlenség követelményeit és lehetővé teszi is a kezelők részletes ügyismerete bekövetkezését, de mérhetetlen hátránya, hogy az irodák tagoltságánál fogva nehézkessé teszi, sőt bonyolultabb esetekben ugyszólván a lehetetlenséggel határos akadályokat gördit az ügyek, a régi, évekkel, évtizedekkel azelőtt folyamatban volt ügyek feltalálása és azoknak egy nézőpontból való áttekinthetősége elé.

A részemről javasolt vegyes, a központi iktatóval kapcsolatos lajstromrendszer azonban nem téveszti szem elől ez utóbbi czélt, amikor a maga központjához, a központi iktatóhoz füzött decentralizátiójával, az irodatiszti irodák létesitésével a járásbirósági lajstromrendszer előnyeit is érvényre juttatja. Lehetővé teszi, hogy minden ügykezelési osztály kezelője az ott folyamatban levő ügyek menetét általánosságban az emlékezetében tartva, azt gyorsan áttekinthesse és a legszorosabb értelemben vett kezelési tevékenység mellett az alábbiak szerint a fogalmazási teendőket is elvégezhesse.

E vegyes rendszer vezérgondolata a következő :

Minden feljelentés, ügy vagy önálló beadvány a törvényszékhez való első érkeztekor a központi iktatóban iktattatnék. Ez az iktatókönyv rovataiban az ügy menetének egy-egy eljárási főszakba való átlépését, vagy az ügy befejezése után az arra vonatkozó iratoknak irattárba tételét is feltüntetné.

Hasonjellegü beadványok például hatósági (közjegyzői és ügyvédi kamarai) időközi értesitések és határozatok (kivándorlási nyomtatványok elkobozását rendelő, továbbá a zugirászatot kimondó itéletek) külön-külön nem is iktattatnának, hanem minden évben elsőizben nyert iktatószám alatt külön alszámmal megjelölve csak lajstromoztatnának.

Az iktatott vagy valamely ügyben az iktatott ügydarab beadását követő minden ügydarab polgári perekben tanácsokként, bünperekben vizsgálóbirói csoportokként, vádtanácsi, illetve főtárgyalási tanácsokként vagy ezek közül kettő-háromnak kapcsolásával szervezendő kezelői irodába tétetnek át, ahol a megfelelő lajstromok vezettetnének és itt az illető iratcsomóban lajstromoztatnék.

Az uj polgári perrendtartás életbeléptetése esetén az ebben meghatározott perszakokba való átlépéshez, vagy a mai bünvádi perrendtartás szerint az ügynek a vizsgálat befejezése után a vádtanácshoz, majd innen a főtárgyalási tanácshoz, vagy közvetlenül is ezek valamelyikébe való áttételekor az ügy a központi iktatóban ismét uj iktatószámot nyerne és igy a központi iktatókönyv a perek folyamatáról is vázlatos, hü és áttekinthető képet nyujtana.

Hogy pedig az irodákban nyert lajstromszámok különfélesége és egymással való találkozási eshetősége a polgári illetve a bünperek előrehaladott folyamatában zavarólag ne hasson, alkalmasnak jelentkezik az irodai ügylajstromszámoknak akként való megállapitása, hogy lajstromszámként az illető iroda római számmal jelzett sorszámával kapcsolatban az a szám szolgáljon, amelyet az illető ügy az irodába való áttételekor a központi iktatóban nyer.

Az irodákat, eltérően a mai járásbirósági ügyviteli szabályzatban minden elfogadható indok nélkül történt «jegyzői iroda» elnevezéstől, «irodatiszti irodá»-nak nevezném. Ez az elnevezés megfelel az iroda valódi jellegének, mert abban birósági jegyző vagy joggyakornok sohasem, hanem az irodatiszt vezetése alatt csak kezelőtisztviselő dolgozik, és igy az elnevezés nem szolgáltat majd okot a mai elnevezés folytán mindennap felmerülő félreértésekre.

Az ekként szervezett irodatiszti iroda feje a biró volna, helyettese a biró irányitó utasitásai szerint birói vizsgát tett jegyző, vezetője az irodatiszt, aki mellé alárendeltségi viszonyzatban a szükséghez képest irnok és egy vagy több dijnok osztatnék be.

Minden irodatiszti iroda egyszersmind felszereltetnék az összes törvények és rendeletek hivatalos kiadásával.

Ezzel minden egyes irodatiszti iroda a törvényszéki ügymenet kiemelkedő góczpontjává válnék.

Ebben a kis körben a munkaegyesités és a munkamegosztás elvei összhangban egyesülnének és a résztvevő munkaerők a belső tartalmuknak megfelelő lehető legnagyobb értékü munka előállitására kényszerittetnének. A biró csak a jogszolgáltatás és ezzel kapcsolatban a jogalkotás terén működne A jegyző és az irodatiszti iroda munkaköre az előkészitő, segédkező és foganatositó tevékenységet szolgálná.

Ebből az okból a véleményem szerint, szükségesnek jelentkezik, hogy bünügyekben is a törvényben taxative meghatározott esetek kivételével az egyesbirói rendszer életbeléptettessék.

Szükségesnek jelentkezik, hogy a birói vizsgát tett jegyző, ha egyébként is alkalmasnak mutatkozik a majdan betöltendő birói tiszt viselésére, mert különben egy év alatt, az állami igazgatás más, vagy a kezelői hivatás körében alkalmazandó, felruháztassék azzal a jogkörrel, hogy a saját felelőssége mellett intézkedhessék csődügyekben, végrehajtási ügyekben, főtárgyalási kitüzésekben ; a vizsgálóbiró vezetése mellett vizsgálatokat teljesithessen, tanukihallgatásokat foganatosithasson, a nyilvános tárgyaláson kihirdetett itéleteket szerkeszthesse ; közbenszóló, nem ügydöntő nem Ő felsége a király nevében határozatokat hozhasson, végzéseket és értesitéseket kiadványozhasson. Vitás és kétes esetekben kérje ki a biró utasitását és eljárása, valamint az intézkedése ellen a törvényben meghatározott esetekben a bióhoz előterjesztést lehessen beadni.

Viszont fel kell menteni őket az alábbiak szerint az irodatisztekre háruló egyszerü fogalmazási teendőktől, a tanácskozási és tanácsjegyző-könyvek készitésétől, amely utóbbiakat helyettesitené az itéleteknek az illető birák részéről sajátkezüleg teendő kötelező aláirása, illetve a különvéleményeknek az illető birák részéről sajátkezüleg való megszerkesztése és ennek az itélethez való füzése.

Ki kellene mondani, hogy az irodatiszti irodák önálló hatáskörben tartozzanak a birói utasitásnak megfelelő módon és irányelvek mellett a levelezéseket, sürgetéseket és értesitéseket elvégezni. Hatáskörükbe tartozzék az irat átkérésén, iratvisszaküldésén megkeresés foganatositási sürgetésen, kézbesitéseken. a lakczimpuhatolásokon felül az, amiket már az uj ügyviteli szabály is rájuk ruház, iratra, felebbezésre, felfolyamodásra, felülvizsgálati kérelemre, vagy semmiségi panaszra stb.-re vezetett következő birói utasitások «felterjesztendő iblára», «elfogadandó és felterjesztendő curiára» foganatositása, a vonatkozó felterjesztő jelentések szerkesztése, a feleknek erről való értesitése stb.

Továbbá a megfelelő eljárás, értesitések és fogalmazások a következő birói utasitásra : «Bünjel megsemmisitendő», «Bünjel ügyészségnek», «Bűnjelre nézve hirdetményi eljárás» stb., vagy pedig N. N. tanunak S. K. uti és ...k. ellátási költség»; N. N. szakértőnek... k. szakértői dij stb. utasitásoknál utalványkiállitás, elszámolás és kifizetés.

Hatáskörükbe tartozzék az ügydarabok lajstromozása, ezeknek azonnal az irományjegyzékbe való vezetése és a végrehajtási és telekkönyvi perenkivüli ügyek elintézése a törvényben meghatározandó korlátozással.

A pénzkezelési, gazdasági és anyagkezelési teendők.

Nemcsak az ülésen kivüli, hanem az ülésben kelt birói határozatoknak is a kiadása és a kiadmány hiteléül szolgáló aláirás a következő módon : «N. N. biró s. k. A kiadmány hiteléül X. Y. irodatiszt».

A birói aláirás csakis a törvényben meghatározott esetekben és kivételes jelentőségü ügyekben alkalmaztassék a kiadmányokban.

Ez a gondolat különben nem uj. Eszmemenetét a legrégibb birói szervezetünkben is megvalósitottnak látjuk.

Az Árpád-korszakban a Szent László és Kálmán dekretumában emlitett pristaldusok, akik bíróságoknál rendszerint alkalmazott tiszti közegek voltak, gyakran előkelő egyének is, archidiakonok, comesek, vagy ispánok, a perbeli cselekvényeket különösen a bíróságon kivülieket önállóan végezték. Később felváltják őket a birói szóbeli utasitásokat foganatositó káptalanok és a konventhez intézett parancslevél. (Hazai okl. 55. Fejér: IV. 3. 546. Hajnik: 159. l.) Végül a XIII. század második felében elfoglalják helyeiket a nótariusok, a jegyzők, akik amidőn többen lesznek, a protonotarius noster, az itélőmester vezetése alatt müködnek. A nagybirák, a nádor, országbiró és személynök mellett voltak; eleinte azok pecsétjeit kezelték és azok parancsait, rendeleteit és itéleteit szerkesztették, kiadták és foganatositották; I. Mátyás, 1471. évi decretum 14. czikkelye után pedig az itélőmesterek nemcsak előkészitették az ügyeket, hanem a szokott büntetés alatt mindenkinek igazságot is szolgáltattak («unicuique faciant justitiam sub poena consueta»).

Ez a történeti fejlődés különben iránytüjéül szolgálhat a jelenlegi jegyzői müködésnek is, amely önállóan előkészitvén és foganatositván, illetve megszerkesztvén a birói itéleteket, a birói kinevezés után jelenleg is annak önálló meghozójává válik.

Az irodatiszti iroda létesitése tulajdonképp ugyanennek az irányelvnek, a munka megosztásnak még mélyebb keresztülvitelén, a másodfoku decentralisation alapszik.

De nyilvánvaló, hogy az irodatiszti irodáknak a fenti módon önálló hatáskörrel való felruházása megköveteli, hogy a kezelőtisztviselő képesitése is magasabb szinvonalra emeltessék. A kezelőszemélyzet alatt azonban nemcsak az irodaigazgató, irodatiszt, irnok stb. tisztviselőkből álló személyzetet értem, hanem idesorozom, amint ezt a perjogi rendszeres munkák is feltüntetik, a telekkönyvvezetőket is. Mindezeknek törvényszerinti képesitése, négy középiskola (polgári, reál, vagy gimnázium) szabályszerü elvégzése és a telekkönyvvezetőknél még a telekkönyvi vizsga (1883: I. tcz. 19. §.) mérhetetlenül alacsony szinvonal. Az irodatisztek képesitésének legalább is azt a szinvonalt kell elérnie, amit a községi jegyzőtől a közigazgatási törvény ma megkövetel. Középiskola elvégzése és kezelőtiszti szaktanfolyam. Mily messze áll a mai telekkönyvvezetői képesités más hasonló fizetési rangosztályba sorozott tisztviselők képesitésétől vagy például az elemi iskolai tanitóképesitéstől!

Csak ha megfelelő magas szellemi képesitéssel biró hivatalnoki kar áll rendelkezésre a külső birói adminisztrativ munkálatok elvégzésére, csak ekkor lehet nyugodt lelkiismerettel erre a tisztviselői karra a fent jelzett nagy jelentőséggel és gondolkozással járó teendőket rábizni. Csak ily tisztviselői kartól lehet megkövetelni, hogy önérzetre ébredve utasitsa vissza a ma divatozó és a birói igazságszolgáltatás tekintélyét csorbitó, ugynevezett külön honorarium rendszert, amely ma különösen a telekkönyvvezetőknél kifejlődve nem egyszer az állami fizetést is meghaladó, indokolatlan jövedelmi forrássá alakul.

Gyakorlati birói tapasztalatomra támaszkodva határozottan állithatom, hogy absolute véve semmi jogosultság sincs abban, hogy a fenti reformtervezet megvalósitása alkalmával a telekkönyvvezetők az irodatisztek elé állittassanak. Ők épp oly kezelőtisztviselők, mint ezek. Funktiójuk sem követel különösebb ismeretet, mint a fentiek szerint a fogalmazásban is résztvevő irodatisztek, vagy például a pénzügyi igazgatás terén az adóhivatali tisztviselők szakismerete.

Ebből az okból nem forog fenn ok arra nézve, hogy a telekkönyvvezető a kezelőszemélyzet többi tagjával szemben kedvezményben részesittessék, és mint ezt a mai téves elvi alapon álló igazságügyi szervezeti kimutatás feltünteti, külön csoportba soroztassék. Épp ugy mint nincs ok arra nézve sem, hogy a szervezeti kimutatásban törvényszéki biró, ügyész, járásbiró közt beosztási vagy rangsorozati különbség állittassék fel.

Nincs ok arra nézve sem, hogy a telekkönyvvezetőkre való tekintettel, megbontassék az a hierarchiai fokozat, hogy a kezelő személyzet feje egy-egy törvényszék területén az irodaigazgató legyen, aki véleményem szerint a IX. és VIII. fizetési osztályba volna sorozandó, alatta, az ő vezetése alatt állijanak a X. és IX. fizetési osztályba tartozó irodatisztek és telekkönyvvezetők, a IX. és X. fizetési osztályba tartozó irnokok és segédtelekkönyvvezetők. Ez a beosztás a képesitési szinvonaluknak megfelelő kellő előmeneteli lehetőséget biztositana a kezelőszemélyzetnek, megszüntetné a telekkönyvvezetői és irodatiszti kar közt jelenleg fennforgó egészségtelen pártoskodást és elősegitené azt a czélt, hogy az irodaigazgatói állásra ne csak a kiváló irodatisztek, hanem a telekkönyvezetők kiválósága is törekedjék és egyéni kiválóságukat ebben az állásban is az eddiginél szélesebb hatáskörben gyümölcsözővé tehessék.

Dr. Szentirmay Ödön,
budapesti kir. törvényszéki biró.

Megjegyzések.*

VIII.

Az igazaknak felismert tények mellett a Btk. 422. §-a alá eső kisérlet esetében sem ütheti agyon a valót az, ami nem való.

Ugyanis: a Btk. 428. §-ából látjuk, hogy a törvény a gyujtogatás elkövetésére irányzott előkészületes szövetségre a büntetési tételt két évig terjedhető börtönben állapitotta meg. Fölösleges megjegyezni, hogy ez a büntetési tétel a Btk. 24. §-a nyomán kifejezhető igy is: hat hónaptól két évig terjedhető börtön; amiből világos, hogy az igy megállapitott büntetési tétel az, amelynek legkisebb mértéke a hat hónapi börtön, minélfogva ez a büntetési tétel az is, amelynek legkisebb mértékén alul a Btk. 92. §-ának alkalmazásával a fogház következik.

Nyilvánvaló tehát az, hogy közönséges gondolkodással, csak abban az esetben vehetnők a Btk. 428. §-a szerint meghatározott büntetési tétel alá eső szövetségnek a Btk. 92. §-ával egy napi legkisebb tartamig leereszthető fogházbüntetését és a Btk. 91. §-ának hat hónapi legkisebb tartamig leereszthető börtönbüntetését egyszersmind a Btk. 422. §-a szerint meghatározott büntetési tétel alá eső gyujtogatás kisérletére is kiszabható büntetésnek, ha azt tennők fel, hogy van valaki s hogy ilyen valaki a törvény is, akinek eszejárása szerint: azon egy sulyu, két embernek a szövetsége, midőn annak folytán a szándékolt gyujtogatásnál történendő használat végett a kőolajjal leöntött csóvákat előkészitik, de a tett helyére még el sem indultak és midőn a meggyujtott csóvákat éjnek idején a felgyujtásra kiszemelt házfedélbe vagy buzaasztagba vagy szénakazalba már bele is dugták és ezáltal azt lángra is gerjesztették.

Én a most jelzett észjárást senkiről sem teszem fel; ennélfogva azt a gondolatot se tulajdonitom senkinek, hogy p. o. a Btk. 422. §-a szerint 5-től 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő gyujtogatást vagy bármelyik fegyházas büntettet a büntetés kiszabásánál egyazon tekintet alá veszi az olyan büntettel, amelyre a törvény börtönbüntetést állapitott meg. Mindnyájan meg tudjuk érteni és még a törvényekben járatlannak is meg lehet magyarázni azt, hogy miért itélhető p. o. a BN. 26. §-a szerint 10 évig, nem pedig csak öt évig terjedhető fogházbüntetésre a fiatalkoru: «ha cselekményére a törvény fegyházbüntetést állapit meg.» Igy mondhatjuk azután valamennyien, hogy a Btk. 92. §-ával, de csakis ezzel, a büntetést a börtönös büntettek miatt fogházban — eme büntetési nem legkisebb mértékéig — a fegyházas büntettek miatt a 10-től 15 évig vagy az 5-től 10 évig terjedő büntetési tétel esetén eme tétel legkisebb mértékén alul is, a két évtől három vagy öt évig terjedő büntetési tétel esetén, sőt amazok esetén is, ha a fegyház legkisebb mértéke (a két év) is tul szigoru volna, börtönben eme büntetési nem legkisebb mértékeig le lehet szállitani; ezért azonban, valamint a börtönös büntettekre megállapitott büntetési tétel alulról nem egy napi fogháznál, hanem hat hónapi börtönnél, sőt p. o. a Btk. 462. §-a esetében két évi börtönnél kezdődik: azonképpen a fegyházas büntettekre megállapitott büntetési tétel sem a hat hónapi börtönnél, hanem a három vagy öt vagy 10 évig terjedhetőleg büntetendőknél a Btk. 22. §-a szerint meghatározott két évnél, az öttől 10 évig terjedhetőleg büntetendőknél öt évnél, a 10-től 15 évig terjedhetőleg büntetendőknél 10 évnél kezdődik; mert ha a dolog nem igy állana, akkor a bíróság a börtönös büntett esetén pénzbüntetést, a fegyházas büntett esetén pedig fogházbüntetést is szabhatna annak daczára,

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 10., 11. és 12. számban.

hogy ezt a törvény sem a Btk. 92. §-ában, sem sehol meg nem engedi.

A fiatalkoruaknak a BN. 26. §-ában kiemelt eseteiről és a BN. 32. §-ában meghatározott esetekről teszek még néhány megjegyzést a büntetési tétel szempontjából.

A BN.-ban nincs szó a kisérletre megállapitott büntetési tételről, de azért a fiatalkoruak, ha a 26. §-ban emlitett «szigorubb intézkedés»-re szükség van, az ott meghatározott büntetések alá eső cselekmények kisérlete miatt is éppen ugy elitélhetők fogházra, illetőleg államfogházra, mint akárki más elitélhető a Btk.-ben megállapitott büntetési tétel alapján a törvénynek megfelelő büntetésre. Például: a fiatalkorura, feltéve, hogy a cselekmény elkövetésekor 15. évét betöltötte, nem áll fenn más büntetési tétel arra az esetre, ha a Btk. 422. §-a szerint fegyházzal büntetendő gyujtogatást véghez vitte, mint akkor, ha azt a gyujtogatást csak megkisérlette. Cselekményéért, bünösségének sulyához képest, a 15 naptól 10 évig terjedhető büntetési tétel keretében kell a fogházbüntetést kiszabni azért, mert cselekményére a törvény fegyházbüntetést állapit meg. Ellenben, ha állana az a szabály, hogy a Btk. 422. §-a szerint büntetendő gyujtogatásnak és általában a határozott tartamu fegyházzal büntetendő minden büntettnek a kisérletére a törvény által megállapitott büntetés legkisebb mértéke a hat hónapi börtön, akkor kérdésbe kell tenni elsősorban azt: vajjon ama fegyházas büntettnek a kisérletére a büntetési tételt a véghezvitt büntettre megállapitott büntetési «nem»-nél, t. i. a fegyháznál enyhébb büntetési nemben, azaz börtönben, állapitotta-e meg a törvény és mekkora ennek a leghosszabb tartama? másodsorban kérdésbe kell tenni azt: vajjon a határozott tartamu fegyházzal büntetendő büntett kisérletének a büntette miatt egyáltalában kiszabható-e a büntetés fegyházban is és mekkora ennek a legkisebb tartama? mert ha a kisérlet büntetése az arra megállapitott büntetési tétel keretében fegyházban is kiszabható, akkor a fiatalkoru kisérletének a büntetési tétele 15 naptól 10 évig terjed, de ha a kisérlet büntetése az arra megállapitott büntetési tétel keretében börtönben is kiszabható, akkor a fiatalkoru kisérletének a büntetési tétele 15 naptól öt évig terjed, ha pedig a kisérlet büntetése az arra *megállapitott büntetési tétel keretében* ugy fegyházban, valamint börtönben ki volna szabható, akkor a BN. 26. §-ában megállapitott büntetési tételekre nézve nem lehet eligazodni vagy ha az eligazodást a logika szigoruságával akarnók megtalálni, eljuthatnánk a következő eredményre:

A Döntvénytár szerkesztője a Curia 6072/1909. számu itéletéből helyes következtetéssel levont szabályában kimondotta, hogy a határozott tartamu fegyházzal büntetendő büntett kisérletének büntettére a törvény olyan büntetési tételt állapitott meg, amely két büntetési nemnek, t. i. a börtönnek és a fegyháznak egybefoglalásából áll elő. Minthogy pedig a BN. 26. §-a ilyen esetre nem intézkedett, mert intézkedése csak olyan esetekre szól, amelyekben a biróság a fiatalkorut «a törvény szerint halállal, fegyházzal, börtönnel vagy fogházzal büntetendő cselekmény miatt *fogházbüntetésre*, államfogházzal büntetendő cselekmény miatt államfogházra itéli»: ennélfogva a fiatalkorut olyan cselekmény miatt, melynek büntetése a fegyháznak és a börtönnek egybefoglalásából áll elő, azaz tehát a határozott tartamu fegyházzal büntetendő büntett kisérletének büntette miatt büntetésre itélni nem lehet.

A BN. 32. §-a az életkoruk 18. évét meghaladott, de 20. évét be nem töltött egyénekre 10 évtől 15 évig terjedhető fegyházbüntetést határozott, ha «a törvény szerint halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő» cselekményt követtek el. A kisérlet büntetési tétele nincs megállapitva. Ennélfogva ezt is ugy kell venni, mint a véghezvitt akármelyik olyan cselekménynek a kisérletére érvényes büntetési tételt, amelynek esetében a törvény (Btk.) 10 évtől 15 évig terjedhető fegyházbüntetést állapitott meg.

Semmi köze a kisérlet büntetési tétele tekintetében fennforgó kérdéshez annak a ténynek, hogy a BN. 32. §-ának második bekezdése a Btk. 92. §-a alapján leszállitható büntetés legkisebb mértékét három, illetőleg két évben határozta meg. Ugyanis: ez a meghatározás tisztán egyazon jelentőségü a 18—20 éves életkoruak esetében, mint amilyen jelentősége van a Btk. 92. §. második bekezdésének a 20. életévüket betöltött bünösök esetében. A BN. 32. §-a alá eső bünösökre nézve sehol sincs ám hatályon kivül helyezve vagy mással helyettesitve a Btk. 66. §-ának első bekezdése és a kisérlet esetére éppen azért nincs hatályon kivül helyezve vagy mással helyettesitve a Btk. 92. §-ának első bekezdése sem, mert a BN. a Btk. 66. §-ának harmadik bekezdésében foglalthoz hasonló rendelkezést nem tett; minélfogva egészen bizonyos az, hogy a BN. 32. §-ának esetében a kisérlet, az arra kiszabandó büntetés kérdésénél, éppen az alá a tekintet alá esik, mint akármelyik olyan büntettnek a kisérlete, amelyre a Btk. 10 évtől 15 évig terjedhető fegyházban állapitotta meg a büntetési tételt.

IX.

A Btk. életbelépte óta már elmult majdnem 30 év alatt senkitől sem hallottam, aki tagadta volna, hogy a határozott tartamu fegyházzal büntetendő büntettek közül bármelyiknek a kisérlete esetén a tettest fegyházzal büntetni lehet. Sok száz itélet is, melyet a Curia hozott vagy amely már az alsófokon jogerőssé vált, bizonyitja, hogy a bünös a fegyházas büntett kisérletének büntette miatt valóban fegyházra volt elitélve. Nem történhetett volna ez, ha azokban az esetekben, melyekben a törvény a véghezvitt büntettre határozott tartamu fegyházban állapitotta meg a büntetési tételt, a kisérlet büntettére is nem fegyházban, hanem más büntetési nemben, p. o. börtönben tekintették volna megállapitottnak a büntetési tételt.

Ezek következtén: a Curia 6072/1909. számu itéletéből és a Döntvénytár szerkesztője által amaz itélet folytán felállitott szabályból azt veszem észre, hogy olyas valamit tagadnak, amit tagadni eszükágában sincsen és sohasem is volt. Ha azonban nem akarták — aminthogy bizonyosan nem akarták — tagadni a valót: akkor beláthatták volna, hogy a Curia 6072/1909. számu itéletével elintézett ügyben az esküdtbiróság az egy évi börtön kiszabásakor eleget tett a Btk. 66. §-ának első bekezdésében foglalt szabálynak, mert enyhébben büntette a kisérletet, mint gyanusitható meggyőződése szerint büntetnie kellett volna az öttől 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő véghezvitt büntettet; nehogy pedig a BP. 385. §-ának 3. pontjába ütközzék, eleget tett a Btk. 92. §-ának is, mert az enyhitő körülmények folytán a fegyház legkisebb mértéket is tulszigorunak találván, fegyház helyett egy évi börtönt szabott, ami által azt is kifejezte, hogy élt a Btk. 66. §-ának második bekezdésében kapott joggal. A törvény szerint tehette volna az esküdtbiróság azt is, hogy a kisérlet miatt a büntetést az enyhitő körülmények folytán fegyház helyett nem egy évi, hanem hat havi börtönben szabja ki; de ez nem volt kötelessége; azt azonban a törvény megsértése nélkül már semmiképpen se tehette volna, hogy a büntetést fegyház helyett fogházban szabja ki, mert ha ezt cselekszi, beleütközött volna a BP. 385. §-ának 2. pontjába azáltal, hogy a büntetés kiszabásakor a törvényben megállapitott büntetési tételeknek (fegyháznak) megengedett enyhitésénél a törvényben (Btk. 92. §.) vont határt nem tartotta meg. *Tóth Gerő.*

A czégjog köréből.*

Különös feladat hárul nálunk a bíróságokra. Legyen az általános gazdasági, vagy szocziális kérdés, sok tekintetben a bíróságtól kell hogy kiinduljon a lökés, amely a politikai chaoszban legalább pillanatra munkaképességet teremt.

Például van abban a vádban valami kis igazság, hogy a Curiának a kegyetlenségig menő gyakorlata nélkül az 1907. évi XIX. tcz. még hosszu idő mulva látott volna napvilágot és hogy az általános rokkantság és betegség-biztositásáról csak azért nem történik emlités, mert ebbe a bíróságnak beleszólása nincsen.

Tény az, hogy a magánbiztositás nálunk erkölcsi támogatásban szintén nem részesül és ha intézeteink néha talán tulságos ügyes ügynökei az országot be nem hálóznák, bizony igen szomoruan állanánk ezen a téren is.

Másutt régen felismerték a biztositási ügy fontosságát állami szempontból. A kicsiny ember, a szegény ember — amilyen tudvalevőleg közöttünk is akad — egyedüli tőkéje az ép kéz-láb, az egészség, az élet. S ha a vagyont minden téren igyekszenek a

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. az 1., 2., 3., 4., 10. és 11. számban.

pusztulástól menteni, ugy gondoljuk, hogy *az a másik tőke* is megérdemel egy kis pártolást, egy kis morális bátoritást.

Nálunk ebben az irányban a KT. életbeléptetése óta alig történt valami, s a magánbiztositási ügy kizárólag a birói gyakorlatból merithet erőt.

Általános közgazdasági szempontból is óriás hordereje van tehát nálunk a bíróság joggyakorlatának a biztositási ügy terén.

Mert ha az utóbbi években erősen megváltozott a gyakorlat a biztositó terhére, s ha most a társaságok részéről általános az a panasz, hogy pert nem tudnak többé nyerni, azt hiszem, hogy ez a gyakorlat a mérleg másik serpenyőjét — ha tán eddig nem is — de a jövőben mindenesetre javukra billenti.

Hiszen a reális intézeteknél a perre került ügyek egy kicsiny, százalékban tán ki sem fejezhető töredékét teszik ki a megkötött s folyamatban lévő ügyeknek.

A társaság szempontjából tehát az elvesztett per alig bir fontossággal azzal a ténynyel szemben, hogy az uj gyakorlat következtében a közönség biztonság-érzése s ennek természetes következményeként a bizalom óriás módon megnövekedett.

Azt hiszem nem tévedek, hogy az utolsó években a biztositási szerződések statisztikája megjavult s határozottan meg fog javulni a közel jövőben, ha a még függő vitás kérdések is megoldatnak a biztositók ellenére. Természetesen cum grano salis.

Nem kicsinylendő tehát a birói gyakorlat sem, de elenyésző a mellett az előny mellett, amely az állami felügyeletből származik ugy a biztositottra, mint a biztositóra egyaránt.

Belátták mindenütt annak az axiomának igazságát, hogy a biztositási ügyek legerősebb támogatása az állami felügyelet.

Az 1909-ben Bécsben tartott biztositási kongresszuson a társaságok kiküldöttei vitatták legerősebben az állami felügyelet szükségességét. Nem kerülhetem el, hogy a «szabad» Anglia kiküldöttje, Barraud, nézetét ne idézzem.[1] Miután kimutatta az állami felügyelet szükségességét a biztositottak szempontjából, kijelenti, hogy érdekében áll az állami felügyelet a biztositó társaságoknak maguknak is, tekintetbe véve annak a körülménynek a biztositási ügyre való jelentőségét, hogy a kevésbbé reális és komoly társaságok eljárása folytán a biztositottak bizalma hosszu időre megrendül. Kimutatja aztán a bizalom megrendülésének következményeit, s végül az egészséges concurrentia szempontjából is fontosnak itéli az állami felügyeletet.

Hogy «a katona-állam» Németország, s a «rendőr-állam» Ausztria kiküldöttje ugyanezt hangoztatta, nem fog meglepni senkit, de már kevésbbé köztudomásu, hogy a francia (Fleury), az olasz (Mackensie), a holland (de Lieme), a belga (Lembourg) kiküldött is elismerte az állami felügyelet szükségességét vagy legalább jótékony hatását és egyetlen egy vélemény (a magyar Altenburgert sem véve ki) sem szállott sikra a mellett, hogy az állami felügyelet — természetesen kellő korlátok között — a biztositóra némileg is visszás helyzetet teremtene.

Emellett még egyszer kell hangsulyoznom, hogy a felsoroltak, mindmegannyian biztositó társaságok kiküldöttei voltak.

Tudvalevőleg nálunk is régóta foglalkoznak az állami felügyelet problemájával, de eddig még a kezdeti stádiumon tul nem vagyunk.

Minthogy politikai viszonyainknál fogva előreláthatólag még évek telnek bele, mig a kérdés valóban aktuális lesz, tán érdemes volna a KT.-nek eddig elhanyagolt intézkedéseit bevinni az életbe, s a felügyeletet ezuton legalább némi részben megvalósitani.

A czégbiróság, amint az eddigiek alapján meggyőződtünk, nem pusztán lajstromozó hivatal, ellenkezőleg a KT. egyenesen fegyelmi jogkörrel ruházza fel.[2] Igaz ugyan, hogy ez a fegyelmi jogkör nem terjed ki az összes kereskedelem-jogi kötelességek ellenőrzésére, hanem csak azokra az esetekre, melyeket a törvény eléje utal.

Ezekben az esetekben azonban fegyelmi jogköre nemcsak jogává, de egyenesen kötelességévé teszi, hogy a törvény és szabályok pontos betartására felügyeljen.

Ebből a kötelességéből folyik, hogy a hozzá benyujtott bejelentéseknek és határozatoknak nemcsak formai, hanem materiális törvényességét is felülvizsgálni tartozik és közremüködését megtagadni köteles, ha a jelentésből vagy határozatból azt állapitja meg, hogy az a törvénynek egy cogens intézkedését sérti.[1] Eddig a német judikaturával és a nagy német irókkal egy uton haladtunk, innentől a magyar joggyakorlat és az irók nézete a németektől eltér és pedig miként már Németországban is elismerik, határozottan az intézmény előnyére.[2]

Az eltérés ott veszi kezdetét, hogy a német gyakorlat kizárólag a tulajdonképeni czégjegyzéket érintő kérdésekben ad a czégbiróságnak intézkedési jogot, az okmánytári iratokat pedig — bár külön kezeltetetnek a czégjegyzék kiegészitő részének nem tekinti. (Tény az, hogy erre vonatkozólag a czégjegyzék-rendeletek támpontot nem tartalmaznak.[3]) E mellett a Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit a czégbiróságnak csak ott szabályozza intézkedési jogát, a hol maga a czégjegyzék jő kérdésbe, tehát oly határozatoknál, amelyek bejegyzés tárgyát képezik. Ezek bejegyzését megtagadhatja materiális okokból, tehetetlenül áll azonban olyan határozatokkal szemben, amelyek bejegyzés tárgyát nem képezik.

Hogy ez mennyire van helyén vagy sem, ezt kutatni ezuttal nem képezi feladatunkat, legyen elég e tekintetben arra hivatkoznunk, hogy már oda át is igen tekintélyes hangok emelkednek ezen törvényalkalmazás ellen és hogy a birósságok maguk is érzik fonák helyzetüket s például a törvénynek meg nem felelő mérlegre, mert hiszen törvényességének kritikájába nem akarnak belemenni — egyszerüen ráfogják, hogy az nem mérleg.[4]

A magyar törvény és joggyakorlat e tekintetben sokkal világosabb és határozottabb.

A czégjegyzék-rendelet 12. §-a kijelenti, hogy az okmánytári iratok a czégjegyzéknek kiegészitő részét képezik, ezzel elesik tehát a különbség a bevezetés tárgyát képező határozat és olyan határozat vagy bejelentés között, mely pusztán okmánytárba tétetik. Az okmánytározás tehát — nézetem szerint igen helyesen — éppen olyan fontos ténykedésének ismertetett el a czégbiróságnak, miként a bevezetés.

Minthogy pedig az okmánytárba elhelyezendő közgyülési határozat törvény- vagy alapszabályellenes voltát másként dekretálni nem tudja, kénytelen azt hivatalból megsemmisiteni s a megsemmisitési záradékot rávezetni.

A czégbiróságnak ezt a jogát — bár a törvényben ez szabályozva nincsen — ugy a judikatura, mint jogi iróink elismerik.[5]

Nálunk tehát a czégbiróság minden határozatot — képezze az bevezetés tárgyát vagy sem — köteles felülvizsgálni.

Logikusan és helyesen mondotta ki ezek szerint még a semmitőszék, hogy a czégbiróság a mérleg törvényességét is kötéles felülvizsgálni[6] s helyes Vályinak az a nézete is, hogy ha a mérlegből az tünik ki, hogy a társaság alaptőkéjének felét elveszitette, az igazgatóság a KT. 187. §-ában előirt intézkedés megtételére utasitandó.[7]

Mindehhez hozzájárul, hogy a törvényhozás a magyar czégbiróságra — helyesen vagy helytelenül, más kérdés — hasonlithatlanul nagyobb fegyelmi hatáskört bizott, mint a német.

Fegyelmi jogkörébe utalta nemcsak az általános felügyeletet, hanem a KT.-be ütköző vétségek feletti felügyeletet is, különösen az által, hogy reá bizta az eljárás megindítását is.[8] A czégbiróságot ennélfogva nemcsak feljelentési kötelesség terheli (BP. 87.), hanem az eljárás megindithatása végett köteles — a nyomozó hatóságok eljárását pótolva — a vizsgálat elrendeléséhez szükséges adatokat beszerezni.

Ebből következik, hogy nálunk a czégbiróság kettős feladatot teljesit, amikor a benyujtott okiratokat és határozatokat felülvizsgálja. Egyrészt vizsgálni tartozik, hogy a határozat nem ellenkezik-e a törvény vagy alapszabály egy cogens intézkedésével, másrészt, hogy nem forog-e fenn a KT. 218—221. §-aiba ütköző vétség esete.

[1] Barraud: The Supervision of Insurance Companies.
[2] Staub: 84 és 951. Makower: 33.

[1] Nagy F. 381. Klupathy 361. Vályi 434. Neumann 523. Thöl 492. Behrend 236. Ring 468. Cosack 626. Lehmann 626. Staub 837. Cohn: Handelsregister 193.
[2] Fuld: Z. f. d. g. Akt enwesen XI. 11.
[3] Porosz czégjegyzékrendelet 9. §-a.
[4] Jahrbuch für Entsch. des Kammergerichts Bd. I. 60.
[5] Nagy F. 382. 8. jegy. Klupathy: 363. Vályi 435. Neumann: 522. Curia: 1199/94.
[6] 22,079/77.
[7] Vályi 465.
[8] 215/6. M. rendelet 2. §-a.

Az eddig kifejtett elveket a biztositó-társaságokra alkalmazva azonnal észre kell vennünk, hogy a törvény a czégbiróságot — hacsak nem segit magán — lehetetlen helyzet elé állitotta.

Kifejtettük már, hogy a czégjegyzék vezetése s igy a czégbiróság müködése is leginkább az összeköttetésbe lépő harmadik érdekében történik.[1]

Biztositó társaságoknál ebből a szempontból legelsősorban a biztositottak jönnek tekintetbe. A biztositottaknak megtámadási joguk nincsen, ellenőrzési joguk pedig a biztositás különös természeténél fogva a semminél nem sokkal több, el is tekintve attól, hogy a biztositási ágak általánositásánál fogva a biztositottak között vegyesebb intelligenciával találkozunk, mint a részvénytársaságok hitelezői között.

Ezeket vette tekintetbe a törvény, amikor a 218—221. §-ok mellett a 462. §-ban olyan vétségeket statuált, amelyek más részvénytársaságoknál ismeretlenek. Ezzel implicite kiterjesztette a czégbiróságnak nemcsak nyomozó, hanem felügyeleti kötelességét is a 453—461. §-okban foglalt adatokra. Felügyeleti kötelességét is azért, mert ellenkező esetben a biróság megbüntetné az igazgatóságot olyan határozat végrehajtása miatt, melyet ő maga, mint törvényes határozatot akczeptált az által, hogy azt okmánytárába elhelyezte.[2]

Köteles felülvizsgálni a 454—460. §-okban felsorolt adatok és határozatok helyességét, mert hiszen a részvényesek és a biztositottak egyaránt megbiznak, hogy amennyiben a dijtartalék kiszámitásának elvei a szupponált dijtartalékot nem eredményezhetik, a biróság a czégbejegyzést megtagadta volna ; köteles felülvizsgálni, mert a biztositottak biznak abban, hogy amennyiben az egész dijtartalék nem a 465. §-ban körülirt módon volna elhelyezve, a biróság a bemutatott mérleget kifogásolta volna, sőt az igazgatóság ellen meginditotta volna hivatalból az eljárást a 215/6. M. sz. rendelet 3. §-a alapján.

A 454—460. §-ok egyszerü átolvasása meggyőz, hogy ennek a feladatnak a czégbiróság — segitség nélkül — képtelen megfelelni. Egy egész életpálya minden munkássága kell ahhoz, hogy a biztositó társaságok mérlegét ezekből a szempontokból felülbirálhassuk.

Ha tehát a biróság a törvény által reá rótt kötelességét teljesiteni akarja, kénytelen a biztositó társaságok mérlegét szakértővel megvizsgáltatni.

Eddig a kérdést a törvény alapján simán oldottuk meg s az eddigiekhez kétség nem férhet, itt azonban egy olyan pont következik, amire a törvény támpontot nem nyujt.

A szakértő ugyanis nem dolgozik ingyen, a bíróságnak pedig erre költsége nincsen.

Nézetem szerint a biztositó ezzel a költséggel jogosan megterhelhető.

Kétségtelen ugyanis, hogy a komoly és hatályos felügyelet — mint fentebb kimutattuk — a biztositó érdekét szolgálja legelsősorban, másrészt kétségtelen, hogy a biztositó tartozik módot nyujtani arra, hogy mérlege az okmánytárba elhelyeztessék, ennek feltétele pedig, hogy a czégbiróság a mérleg törvényességét megállapitsa. E czélból a biztositó nemcsak összeállitani és benyujtani tartozik a mérleget, hanem hozzájárulni ahhoz is, hogy a biróság azt elfogadhassa, tehát vagy szakértői véleménynyel felszerelni vagy türni, hogy az költségére felülvizsgáltassék.

Czélszerüségi szempontból meg egyenesen jótékony hatással lehet ez a formáju felügyelet a biztositóra. Nagy vagy kicsiny biztositó társaság igazgatósága ellen a 454—460. §§-ba ütköző vétség miatt elrendelt vizsgálat egyenesen katasztrófát jelenthet.

A 215/6. M. rendelet külön nyomozási stádiumot nem ismer s igy nincsen mód arra, hogy a biróság a vizsgálat elrendelése előtt szakértővel is rendelkezhessék.

Képzeljük el már most azt az esetet, hogy a czégbiróság névtelen vagy álnév alatt beadott feljelentéssel áll szemben, amely számadatok halmazát tartalmazza, ugy hogy a biróság azt egyszerüen félre nem teheti.[3]

Már maga a nyomozás, a kutatás is — bármily titokban történjék — kinos helyzetet teremt, hát ha még a vizsgálat elrendeltetik azon az alapon, hogy a dijtartalék nem a 456. §-ban felsorolt értékekben van elhelyezve, vagyis magyarán, hogy a dijtartalék elsikkadt !

Mennyivel nyugodtabban néz elébe az ilyen feljelentéseknek, sőt hirlapi támadásoknak a biztositó, a biztositott s a czégbiró egyaránt, ha bizonyos garancziát nyujtó szakértői véleményre hivatkozhatik. *Dr. Nitsche Győző.*

[1] Budapesti Tábla: 1317/904.
[2] Nagy Ferencz: 382.
[3] Balogh-Edvi Illés: BP. II. 18.

Különfélék.

— **Szohner Lajos.** A budapesti ügyvédi kar kiváló és közszeretetben állott tagjának halálát gyászoljuk. Mint a budapesti ügyvédi körnek másfél évtizeden át volt elnöke az ügyvédi kar minden közérdekü mozgalmában vezető szerepet vitt és intensiv tevékenységet fejtett ki. A kör ügyeit rendkivüli szeretettel gondozta és az utolsó években gyakori gyengélkedése daczára odaadó és sohasem lankadó buzgalommal végezte elnöki teendőit. Nagy része volt az országos ügyvédi gyám- és nyugdijintézet létesitéseért folytatott küzdelemben és annak előmunkálataiban. A nyugdijintézetnek igazgatósági tagjává választatott. Mint a m. kir. Curia ügyvédi tanácsa tagjának alkalma nyilott arra, hogy nagy látókörét és erős judiciumát érvényre juttassa. Halála kartársainak és nagyszámu tisztelőinek körében igaz részvétet keltett.

— **A mentelmi jog.** A törvényhozás tagjainak mentelmi joga a legfontosabb alkotmánybiztositék és a parlamentarizmus alapfeltétele. De alig merül fel mentelmi eset, mely uj és uj vitás kérdéseket ne vetne felszinre és rá ne mutatna e kérdés szabályozásának hiányosságára. A legutóbbi képviselőházi sajnálatos események folytán a napi és jogi sajtóban felmerült viták és vélemények is azt tanusitják, hogy a mentelmi jog területe telve van olyan kontroverziákkal, melyekre sem az érvényes jogszabályok, sem a preczedensek felvilágositást nem nyujtanak. Látjuk, hogy kétes lehet, minő eseteket véd az immunitás, és minőket az inviolabilitás; kérdéses lehet, hogy az országgyülés felosztalása minő befolyással van az ujra meg nem választott volt képviselő bünvádi kereset alá fogására ; szóval, a mentelmi jog alapvető tételei és határvonalai tisztázatlanok. A biróság lesz kénytelen eldönteni e vitás kérdéseket. Ilyenkor mindig előáll az a veszedelem, hogy a biróság másként értelmezi a mentelmi jog terjedelmét és határait, mint az országgyülés illető háza, és — jogosan, vagy jogosulatlanul — nyomban feltámad a vád, hogy a hatalom üldöz és zaklat, és hogy ebben a biróság a hatalom szolgálatába szegődik. A biróság tehát ismét belevonatik a napi politika szenvedélyeibe. És ez esetben annál sulyosabb a helyzete, mert nemcsak a törvényt kell alkalmaznia, hanem kényes közjogi kérdésekben a törvény hézagait kell kitöltenie ; itélete tehát nemcsak a törvénymagyarázat, hanem a jogszabályalkotás határain is mozog. Ily esetben pedig a biróság ki van szolgáltatva a politikai hangulatok és szenvedélyek befolyásának és birálatának, mely mindenkor aláássa tekintélyét és csökkenti a belé helyezett bizalmat.

Tartózkodunk a konkrét eset méltatásától, melyben a bíróságnak kellemetlen feladata lesz a mentelmi jog kérdésében való magyarázat és döntés. De a jövőre nézve tanuságul kell szolgálni ennek az esetnek, hogy a mentelmi jog egész területének kimeritő törvényhozási szabályozását a közjogi szempontok és a birói tekintély érdeke egyaránt megkövetelik.

— **A kecskeméti ügyvédi kamara jelentéséből.** Az idén töltötte be a bünvádi perrendtartás életbelépésének 10-ik évét. Fogyatkozásai és előnyei ezen tiz év alatt erősen kidomborodtak. A törvénykönyv leggyengébb oldala a nyomozás. A törvényhozás az eredeti javaslattól eltérőleg csak a nyomozás elrendelését utalta a kir. ügyészség hatáskörébe, annak foganatositását

a rendőrségre bizta, ami állandó veszélyeztetését képezi a személyes szabadságnak, mert a törvény értelmében a rendőrség a nyomozást ügyészségi felhivás nélkül is megindithatja, sőt a terheltet le is tartóztathatja. Teljesen elhibázott a kódex jogorvoslati rendszere. A Curia kezeit a törvény annyira megkötötte, hogy annak összes tevékenysége a panaszolt alaki sérelmek megállapitásában merül ki. Érintetlenek maradnak az olyan itéletek, amelyek nyilvánvalólag félrevezetés, tudatlanság vagy helytelen törvénymagyarázat szüleményei.

Az esküdtszéki intézmény meghonositása viszont az ujabbkori törvényhozás legjelentősebb alkotásává teszi a BP.-t. A lefolyt tiz év alatt az esküdtszéki intézmény mély gyökeret eresztett népünk lelkületében s aki az intézmény eltörlését hangoztatja, az egyik alkotmányjogi vivmány letörésére vállalkozik. Téves verdikteket hoz a szakbiróság is s hoz természetesen az esküdtbiróság is mindenütt az egész világon, de azt a tényt le kell szögeznünk, hogy amely államban egyszer az esküdtszéki intézményt megalkották, ott soha többé el nem törölték. Ami pedig az esküdtszéknek a helyi viszonyok szempontjából való megitélését illeti, joggal elmondhatjuk, hogy a lefolyt tiz évben a kecskeméti esküdtszék olyan verdiktet, amely a jogi érzetet sértené, a jogbiztonságot veszélyeztetné s amely a közönségből közfelháborodást váltott volna ki, egyetlen egyet sem hozott. Egy vagy két szenzációs esetből egy intézmény életrevalósága felett itélni nem szabad s különben is a legutóbbi időben közfeltünést keltett bünügyben nem az esküdtek, hanem inkább a többi szereplők viselkedése tette az ügyet igazságügyi botránnyá.

— **A Magyar Jogászegylet**, amely 30 év óta, mint ugyszólván egyetlen központi tudományos egyesület a gyakorlati szempontok folytonos szemmeltartásával az egyetemes jog- és államtudománynak müvelésével foglalkozik, de eddig inkább csak a főváros jogászságának szine-javát egyesitette, elhatározta, hogy országos szervezkedés által a vidéknek is számos parlagon heverő tehetségeit munkára szólitva, az egész magyar jogászságot egy nagy szellemi közösségben törekszik egyesiteni. Ezt vidéki fiókegyesületek alapitásával, az országos jogászgyülés rendszeresitésével és főkép vándorgyülések tartásával óhajtja elérni. Az első ilyen vándorgyülés április hó 11-én fog megtartatni Pozsonyban, és ezt a Magyar Jogászegylet egy külön bizottsága, amelynek tagjai dr. Nagy Dezső egyesületi alelnök, dr. Szladits Károly főtitkár, dr. Lengyel Aurél és dr. Klug Emil titkárok, máris előkésziti. A pozsonyi gyülésen, amelyre dr. Nagy Ferencz egyesületi elnök vezetésével egy körülbelül 50 tagu társaság rándul le, Zsitvay Leó curiai tanácselnök fog előadást tartani a sajtójogi reformokról. Pozsonyban az előkészületek az egész tábla területére kiterjedőleg szintén már javában folynak, a jogászság általános érdeklődése mellett.

— **Jogászok Lapja.** Aradon ily czim alatt havonként megjelenő uj jog- és államtudományi folyóirat indult meg dr. Reisinger Ferencz aradi ügyvéd szerkesztésével. A lap az aradi jogászegylet hivatalos közlönye.

— **Magyar-franczia jogi, közigazgatási, kereskedelmi és pénzügyi szakszótár** czimü müvet szerkesztett dr. Sömjén Géza ügyvéd, hites tolmács és a budapesti franczia főkonzulátus titkára. E mü hézagot pótol, mert a franczia jogi münyelv tekintetében a jogász eddig a német szótárakra volt utalva; ezek használata pedig a közvetitő idegen nyelv folytán nehézségekkel járt. Dr. Sömjén nagy szorgalommal, a franczia jognak eredeti müvekből való tanulmányozása alapján sok évi fáradságos munka eredményeképpen állitotta össze szótárát, melyben a magyar jogi, közigazgatási, kereskedelmi, pénzügyi mükifejezések helyes franczia fordításait adja vissza. A munka használhatóságát emeli a hozzá füzött franczia nyelvü birósági iratok és különféle magánokiratok mintatára. A mü a szerző kiadásában (VI., Teréz-körut 40—42.) jelent meg, ára 8 K.

— **Dr. Trócsányi József** sárospataki jogtanár «*Erkölcstelen ügyletek*» (Turpis Causa) czimü monografiát irt. Tanulmányában egybeveti a jogi, erkölcsi és társadalmi szabályokat és fejtegeti az erkölcstelen és törvénybe ütköző ügyleteket, és azok határvonalait, majd az erkölcstelen ügyletek egyes kategóriáit. A szerző figyelemmel kiséri a magyar és külföldi jogokat, a birói gyakorlatot és széleskörü elméleti tájékozottsággal világitja meg az érdekes kérdés minden oldalát. Érdekes fejtegetéseket tartalmaz a mü utolsó fejezete, melyben az erkölcstelen ügyletek jogkövetkezményeit vizsgálja és a római jog alapján kifejlődött elméletet birálja.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Mikor jogosult a rendőri közeg korcsmai helyiségbe éjjel behatolni?** A törvény ama tilalma, hogy lakásba éjjel nem szabad behatolni, nem vonatkozik azokra a helyiségekre, amelyekbe az éj folyama alatt különbség nélkül közönség bocsáttatik be, amig ezen helyiségek a közönség számára bejutásra vagy ottmaradásra nyitva állanak. A törvény rendelkezéséből kétségtelenül megállapitható, hogy a rendőri hivatalnoknak a már zárt korcsmahelyiségbe való behatolása a nyugalom helyreállitása és a csendháboritók kipuhatolása czéljából éjjel is meg van engedve, ha a helyiség megelőzőleg az éj folyamán nyitva volt és a behatolás időpontjában ott még vendégek tartózkodtak. (Német birodalmi törvényszék 910/09.)

— **Mire van igényük a megölt személy hátramaradt, tartásra jogositott utódainak?** A német birodalmi biróság kimondotta, hogy a megölt tartásra jogosult utódainak sem azt a tartást nem kell megtériteni, amelyben a megölt részéről tényleg részesültek, sem azt, amelyben később részesülhettek volna, hanem csupán annyit, amelynek fizetésére a megölt törvény szerint kötelezve volt. Minthogy pedig az adott esetben a megölt személy csak arra volt kötelezve, hogy felpereseknek társadalmi állásuknak megfelelő tartást nyujtson, minthogy továbbá a megölt személy hagyatékából többet kaptak, mint amennyi nekik törvény szerint jár, ennek folytán a megölt személy halála által káruk egyáltalán nem származott s igy kereseti igényük sincs. (RG. VI. 29/09.)

— **A jog alapfogalmai és a törvényhozás tévedései.** A heidelbergi egyetem nagytudásu seniora: Ernst Immanuel *Bekker* egy nagyjelentőségü munkája jelent meg ezen a czimen. A munka 11 fejezetre oszlik s az alapfogalmak, az egyesületek, a jog keletkezése és lényege, a jog tartalma, abstrakt és konkrét jog, a jog tárgyai, a jog ereje, a jog hatálya és hatályának területe, a jogforrások, jogtudomány és jogmüvészet, jogmagyarázat és a dogmák tárgyai az egyes fejezeteknek.

— **A színész fizetése a szinházigazgató csődje esetén nem bir törvényes elsőbbséggel.** A törvénynek kiváltságot megállapitó rendelkezései szorosan magyarázandók s nem terjeszthetők ki analogia utján hasonló esetekre. Minthogy sem a Cod. civ. 2101. szakasza, mely a szolgálati személyzet fizetésének törvényes elsőbbségéről rendelkezik, sem a Cod. comm. a kereskedelmi alkalmazottakról szóló 549. szakasza a szinmüvészekről meg nem emlékezik, a franczia semmitőszék kimondotta, hogy daczára, hogy a fennforgó esetben a szinigazgató és szinmüvész között létrejött szerződés ipari tevékenységről beszél, a bérkövetelésnek csődben való törvényes elsőbbségét megállapitani nem lehetett, mert a valóságban a megállapitott tényállás szerint felperes személyes szolgálatokat nem teljesitett s tevékenységét a kereskedelmi alkalmazotti tevékenységnek sem lehetett minősiteni s igy törvényi rendelkezés hijján a felperesi keresetet a roueni törvényszék helyesen utasitotta el.

Ügyvédjelölt 160—200 K fizetéssel felvétetik jelzálogirodába és *ügyvédünk mellé*. Értekezni délután 3—4 óra között. Országos Földhitel. Erzsébet-körut 2. 13661

Dr. Abonyi Ignácz ügyvéd irodájában Kiskőrösön 1910 május 1-től alkalmazást kaphat olyan jogtudor ügyvédjelölt, aki a törvénykezés minden ágában teljesen jártas, önállóan dolgozni képes. Fizetése havonként 200 K és kiküldetéseknél napidij. 13660

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt, doktor juris, aki nagyobb forgalmu vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13643

Gyakorlott és megbizható jelölt előkelő, szolid irodában alkalmazást keres. Czimet szivességből közli: Dr. Grosch K. István, ügyvéd, Dunavecse. 13662

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 14. szám. Budapest, 1910 április 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Jogi szakoktatásunk reformjához. *Dr. Kiss Albert* kassai áll. jogak. tanártól. — Az 1909. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A birói munkateher könnyitése. *Dr. Kosztka Imre* kassai kir. táblai tanácsjegyző, járásbirótól. — Az utólagos telepitésről. *Dr. Sichermann Bernál* kassai ügyvédtől. — Bekebelezett uzsorakamatok. *Sági János* keszthelyi telekkönyvvezetőtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jogi szakoktatásunk reformjához.

A folyó év őszén összeülő jogászgyülés előkészitő bizottsága megállapitotta és közhirré tette már ama kérdéseket, amelyeket a gyülés napirendjére kitüzni javasol. Fájdalommal látjuk, hogy ezek között jogi szakoktatásunk reformjának problémája nem szerepel. Pedig, ha van kérdés, melynek megoldása égetően sürgős, melynek rendezése kihat hazánk jogi életének egész lényére, sőt közvetve állami létünk egész organizmusára, a jogi szakoktatás reformja az! Évtizedek óta napirenden van, mondhatni, a kiegyezéssel önálló rendelkezési jogát visszanyerő Magyarország kulturális kérdései közül a legmegvitatottabb, melynek szövevényes részleteit ismételten tárgyalták már miniszteri szaktanácskozmányok, a két egyetem jogi kara, a jogakadémiák, a magyar jogászgyülés és jogászegylet, ügyvédi kamarák és a szaksajtó, anélkül, hogy a megoldás felé máig elhatározó lépés történt volna!

Pedig minden tényező egyetért abban, hogy jogi oktatásunk mai állapota ugy a két egyetemen, mint kisebb mérvben a jogakadémiákon egyenesen tarthatatlan, valósággal paródiája ama czélnak, melyet elérni, vagy legalább megközeliteni kellene. A jogakadémiák, melyek a leczkelátogatási kötelezettség ellenőrzését komolyan veszik s a hallgatóktól kollokviumokat kivánnak, elnéptelenednek (különösen a III. és IV. évfolyamon), az egyetemeken óriási mértékben szaporodik az előadásokra nem járó papirosjogászok száma s mellettük fényesen virágoznak a szigorlatokra előkészitő élelmes vállalkozók jogi szemináriumai. Közfelfogássá vált, átment a köztudatba, hogy a jogi tanfolyamot el lehet végezni anélkül, hogy a cupida legum iuventus (lucus a non lucendo!) valamikor is előadást hallgatott volna! A középiskolából a jogi karra lépő, a kötelességteljesités méltánylásában felnőtt ifju idealizmusa elpárolog, munkaszeretete eltünik, amidőn a gyakorlatban megismerkedik egy rendszerrel, amelyet az állam tűr és fentart, amely a kötelességteljesités abszolut hiányát, sőt negációját propagálja. Szellemi aratásunk évjáratai nap, mint nap látják a visszaélést, hogy a jogi pályán jóformán munka nélkül, a szabályszerü kötelesség elhanyagolásával, egy kis vizsgaszerencsével, esetleg a jogi szemináriumok anyagilag borsos, de jótékony hatásu — mert kevés fáradsággal járó — intézményének igénybevételével meg lehet szerezni a kvalifikációt, mely azután utat nyit az életbe! E tapasztalat nyilván nem utolsósorban oka közéletünk szinvonala sülyedésének, a munka és az egyéni érdem méltánylása helyett a protekczió tultengésének, a tudatlanságnál is veszélyesebb féltudomány fölburjánzásának, szóval közállapotaink, intézményeink ezer és ezer nyilvánvaló bajainak.

Bár e szomoru és tagadhatatlan mizériáit és következményeit jogi oktatásunk mai állapotának mindenki látja, tanárok, a gyakorlat munkásai, maga a kultuszminiszterium főiskolai ügyosztályai is: évek peregnek egymásután anélkül, hogy az illetékes tényezők bármit is tennének e téren, a jogi szakoktatás panamája tovább tart és az eleven élet vérkeringése akadály nélkül viszi szét innen a mérgezés csiráit a nemzeti organizmus még egészéges tagjaiba is.

Hát csakugyan oly gyenge a magyar állam végrehajtó és törvényhozó hatalma, hogy e szorosan kulturális kérdést, mely a kiegyezés óta ugyszólván állandóan napirenden van, megnyugtató megoldásra vinni nem képes? Vagy talán megoldhatatlan e probléma?

Mindkét kérdésre tagadólag kell válaszolni: A rendezés elmaradásának okai másutt keresendők, abban a tényben, hogy hazánkban a két egyetemi kar mellett 10 jogakadémia, melyek közül csupán egy tisztán állami, látja el a jogi szakoktatást s minden, a képesitésre is kiterjedő gyökeres reform végeredményében, vagy a jogakadémiák létét, fennállását érintette, vagy pedig azoknak az egyetemi karokkal való egyenjogositását jelentette volna. Ha az egységes (egy vagy több) államvizsgálat tartásának joga csupán az egyetem jogi karainak biztosittatik, az egyértelmü a jogakadémiák elsorvasztásával, mert okvetlenül maga után vonja azok elnéptelenedését, de egyben nem oldja meg a kérdést, mert a két egyetem hallgatósággal és szigorlatokkal a mai állapotoknál még ijesztőbb mérvben tul lesz árasztva. Ha pedig a minősités joga minden jogakadémiának egyformán megadatik, ez gyakorlatilag annyit jelent, hogy azok az egyetemi karokkal jóformán egyenrangusittatnak s a kvalifikáczió joga igen nagy területen véglegesen a felekezetek kezén marad, ezenkivül a jogakadémiák mai geografiai elhelyezkedése mellett továbbra is fennáll az az anomália, hogy az egész délmagyarországnak jogi főiskolája nincs. Oly megoldási mód, mely a jogakadémiák közül csak az erősebbeket (a kir. táblák székhelyén levőket) akarta a minősités jogával felruházni (Wlassits I. javaslata), nélkülözte az elvi alapot s az érdekelt felekezetek erős tiltakozását hivta ki. Mindenesetre az lett volna az állami szupremácziát megvédő s vidéki kulturális góczpontok létesitését is előidéző ideális rendezése a jogi oktatás ügyének, ha hazánknak öt, e czélra már geografiai fekvésénél fogva is predesztinált városában (Debreczen, Szeged, Pécs, Pozsony, Kassa) állami egyetem állittatik, amit az előző vallás- és közoktatásügyi miniszter, gr. Apponyi Albert, idealizmussal, de az állam anyagi erejét tekintetbe nem vevő optimizmussal föl is vett nagystilü programmjába, de amely terv, mint a szalmaszálon fölfujt szappanbuborék, nyomtalanul eltünt a politikai küzdelmek örvényében. S felettébb jellemző, hogy éppen gr. Apponyi, aki szemben Wlassitssal és gr. Csákyval, a leghatározottabban állást foglalt az egyetemi rendszer mellett, tette a legnagyobb jelentőségü lépést a felekezeti jogakadémiák megerősitésére, amidőn azok tanárainak fizetését az állam nagy anyagi áldozatával az állami ingerenczia jogának minden különösebb biztositása nélkül a kir. jogakadémiák tanárai javadalmazásának szinvonalára emelte.

Még ha hazánk nyugodtabb politikai élethez jutna is a közel jövőben, a jogi szakoktatás gyökeres rendezésének imént vázolt akadályai továbbra is változatlanul fennállanak: egyetemek létesitésére nincs pénz; két egyetem mellett pedig a jogakadémiákat a mai, bár csekély fontosságu minősitési jog elkobzásával (hiszen ma már alig tesznek államvizsgákat a jogakadémiákon!) végleg tönkretenni — nem is szólva a felekezeti érdekek közbejátszásáról — észszerüleg nem kivánatos, viszont azokat mind egyenjogositani az egyetemek jogi karaival s igy a minősités jogát véglegesen kiszolgáltatni a felekezeteknek, felettébb koczká

zatos eljárás. Előre látható, hogy a körülmények kényszere a kérdést hosszabb időn át továbbra is «noli me tangere»-vé teszi s a mai állapot a minősités terén a maga tenger hátrányával erészben változatlanul tovább fog tartani. Érthető tehát az a fatalizmus, melyet jogászi köreink (s talán a Jogászgyülés előkészitő-bizottsága is!) e kérdés napirenden tartása tekintetében tanusitanak. Érthető, de nem jogosult! «Zörgessetek és megnyittatik», mondja az Irás: Magyarország nagy jogászi közvéleményének nem szabad egyetlen alkalmat sem elszalasztani, hogy a jogi szakoktatás nagyfontosságu kérdésének végleges rendezését illetékes helyen a legnyomatékosabban ne követelje!

De addig is, mig a kérdés e része gyökeres megoldásának ideje eljön, nem szabad ölbetett kezekkel nézni közoktatásügyi kormányunknak jogi szakoktatásunknak ama hiányait, amelyeken minden nagyobb nehézség, minden partikuláris vagy felekezeti érdek sérelme nélkül ugyszólván egy máról-holnapra nyélbeüthető reformmal segiteni lehet.

Ide sorolnám a következőket: 1. A jogi tanfolyamnak a katonai kötelezettséget teljesitő hallgatókra vonatkozólag is nyolcz félévben való megszabását, ami az 1889: VI. tcz. megfelelő rendelkezésének eltörlésével történhetik.

2. A fontosabb tételes studiumokból (magyar magánjog, polgári perrendtartás, büntetőjog és eljárás), német mintára irásbeli dolgozatokkal összekötött praktikumoknak kötelező előirását.

3. A büntető perrendtartás főkollegiumban leendő előadásának a jogakadémiákon való elrendelését.

4. A büntetőjognak az államtudományi államvizsgálat tárgyai közé való beiktatását (esetleg a statisztika helyett), ami által kikerültetnék az az anomalia, hogy a közigazgatási pályára lépő egyén, ki esetleg mint nyomozó hatóság fog eljárni, vagy mint kihágási biró fog itélkezni, a büntetőjogból vizsgálatot tenni nem tartozik.

5. Végül — gyakorlatilag ez volna a legfontosabb — ki kellene mondani, hogy a végbizonyitvány kiadásának föltétele legyen, hogy a tanuló a hallgatott tárgyak minden fontosabbjából, tehát a III. és IV. évfolyam végén is vizsgálatot tenni tartozik.

Mindenki, aki a jogi szakoktatást közelről látta és látja hazánkban, tudja, hogy a tanuló ifjuság tulnyomó nagy többsége csak a vizsgára tanul; a leczkelátogatási szorgalom az I. és II. évfolyamon nagyban és egészben kielégitő, ellenben a III. és IV. évfolyamon — leszámitva a hallgatóságnak egy felettébb csekély számu elitejét, mely komolyan tanulni akar, minden elképzelhető mértéken alól marad. Messze vezetne, ha e sajnálatos, de minden kétségen kivül való tapasztalatnak előidéző okaira itt kiterjeszkedni akarnánk. Legyen szabad e tekintetben a jogi pályára tóduló ifjuság jórészének szegénységére, a középiskolából kikerülő anyag relative alacsony szinvonalára s végül a speciális morbus Hungaricusra: a szorgalomhiányra rámutatni. Ösztökélés, vizsga kell a mi tanuló-ifjuságunknak, vizsga minden év végén, akkor majd látogatja az előadást a III. és IV. évfolyamon is és tanul is!

Bizonyosra vehető, hogy e javaslat nem részesül osztatlan támogatásban. Amily mértékben helyeselni fogják a csekélyszámu hallgatósággal biró jogakadémiák, annyira nem fogja rokonszenvét megnyerni a nagyszámu (bár igaz, inkább papiroson levő) hallgatósággal rendelkező, szigorlatokkal amugy is tulterhelt, valósággal vizsgázó-géppé sülyesztett egyetemi karoknak.

Ámde ha a czélt el akarjuk érni, akarnunk kell az eszközöket is. Egyéni kényelem, tulterheltség csak másodrendü szempontok lehetnek akkor, ha a jogi oktatás eredményességének nagy lépéssel való előbbreviteléről van szó.

A III. és IV. évfolyam végén a vizsgálatok meghonositásával össze kell kapcsolni az összes vizsgatárgyak helyes megválasztását és megfelelő csoportositását. Igénytelen nézetem szerint elérkezett az ideje annak, hogy a jogi oktatás sulypontja a tételes s közelebbről a civilis jogra legyen helyezve, melynek tanitását végig kell vinni a négy évfolyamon. Hogy ezen alapelv elfogadása mellett minő legyen a vizsgatárgyak beosztása, erre vonatkozólag részletes javaslatoktól itt eltekintünk.

Ez elsősorban az illetékes jog- és államtudományi karok s a miniszterium hatáskörébe vág. Mi feladatunknak csak azt tekinthetjük e helyen, hogy a kérdésre a figyelmet fölhivjuk. Vajha az itt fölvetett eszme, a jogi szakoktatás *részleges* reformja sürgős napirendre hozatalának gondolata rokonszenves méltánylására találna az illetékes tényezőknél s a magyar jogászi közvélemény felocsudva ama lethargikus közönyből, melylyel a jogi oktatásügy e nagyfontosságu kérdését manapság szemlélni látszik, hallatná nyomatékos szavát, latbavetné hatalmas befolyását egy észszerü és gyakorlatilag keresztülvihető reform sürgős megvalósitása érdekében!

Dr. Kiss Albert.

Az 1909. év törvényhozása.*

II.

1. A *kivándorlásról* szóló 1909: II. tcz., amely az 1903: IV. tcz. helyébe lépett, a jogászt főképpen büntetőjogi rendelkezései okából érdekli, ámbár gazdasági és társadalmi jelentősége is elsőrendü. Félő azonban, hogy az uj törvény sem lesz hatásosabb a korábbinál és hogy a kivándorlás annak uralma alatt sem fog csökkenni. Elképzelni is rettenetes, hogy nyolcz esztendőn belül (1900—1907) egy millió embernél több vándorolt ki hazánkból és alig tehető fel, hogy ennek a nemzeti szerencsétlenségnek okait az 1903: IV. tcz. hiányai gyarapitották. Rendőri és büntető-rendelkezésekkel meg lehet szüntetni egy-egy visszaélést, de az olyan mélyen gyökerező bajokat, mint amilyenek a kivándorlás inditó okai, csakis a megfelelő gazdasági és társadalmi reformokkal lehet fokozatosan kiirtani.

De ehelyütt nem a kivándorlásnak óriás horderejü problemájával akarok foglalkozni, hanem ismertetni kivánom az uj törvénynek ama büntető szabályait (37—50. §§.), amelyek a kivándorlásra csábitás legkülönbözőbb módjait és a törvény kijátszását czélzó cselekményeket torolják meg. A törvény igen szigoruan minősiti és bünteti ezeket a cselekményeket; a maximum az üzletszerüség esetén és a visszaesővel szemben öt évig terjedhető börtön és 8000 K-ig terjedhető pénzbüntetés, de a vétségek büntetése is eléggé szigoru (hat hónaptól három évig terjedhető fogház, 1000—4000 K pénzbüntetés). A nyomtatvány utján elkövetett csábitás miatt mind a sajtótörvény értelmében felelős személyt, mind pedig a felelősség rendszerén kivül álló, tudatosan müködő terjesztőt is sujtja, mert a mai sajtójogi felelősség mellett a legveszedelmesebb nyomtatványok terjesztői sem lennének büntethetők. Ime egy hatalmas érv a mai sajtójogi felelősség rendszere ellen és ama felfogás mellett, hogy a tettesség és részesség általános elveit a nyomtatvány utján elkövetett büncselekményekre is ki kell terjeszteni.

A nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények dolgában különben az 1909: II. tcz. még egy kivételt tesz az általános szabály alól, amennyiben azokat — a nyomtatvány utján elkövetett kihágásokat is — a kir. törvényszék hatáskörébe utalja (49. §.), mert az esküdtbiróság nagyon lassan müködik és mert különben is ezek a büncselekmények csak nagyon lazán érintkeznek a közszabadságokkal. A magam részéről a hatáskörnek ezt a megszabását helyesnek, mert czélszerünek tartom.

A törvény különben más tekintetben is eltér a büntetőjog általános szabályaitól. Igy a 39. §. a bünrészesség fogalmát tudatosan kiterjeszti olyképpen, hogy a tulajdonképpen való bünrészesség esetein felül, «ha cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik», önálló kihágásért bünteti azt, aki engedély nélkül müködő kivándorlási vállalkozóval vagy helyettesével a kivándorlásra vonatkozóan összeköttetésben van vagy ilyen összeköttetés létesitésére lépéseket tesz vagy ezeknek a kivándorlásra vonatkozó müködését bármely más módon előmozditja. A bünrészesség érdekes kiterjesztését foglalja magában a 42. §. második és harmadik bekezdése is, midőn kimondja, hogy egyfelől «az irodavezetőnek és más alkalmazottnak a jelen törvénybe ütköző cselekményeiért büntetendő a vállalkozó és a helyettes is, ha az alkalmazott a cselekményt annak *tudtával és elnézésével* követte el» (ugyanez áll az irodavezetőre is saját alkalmazottjait illetően) s hogy másfelől kihágást követ el az a vállalkozó stb., «aki az alkalmazott által elkövetett büntetendő cselekménynél a körülményekhez képest személyesen teljesithető ellenőrzést elmulasztotta.»

Ezzel a kiterjesztéssel rokon a 44. §-nak rendelkezése, amely

* Az előbbi közl. l. a 10. számban.

a bünpártolás fogalmát terjeszti ki, önálló kihágást állapitván meg, midőn kimondja, hogy két hónapig terjedhető elzárással és 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti azt, «aki e törvénybe ütköző büntetendő cselekmény elkövetéséért a cselekmény elkövetőjének utólag jutalmat ad vagy bármi előnyt nyujt vagy igér», «ha cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik.»

Amennyire érdekesek jogdogmatikai szempontból ezek a tételek, amelyeknek bővebb megvilágitása nem lehet hivatásom, annyira érdekes a 43. §-nak szabálya is, amely a törvény 1. §-ának harmadik bekezdése alapján — a külföldre történő munkaközvetités és a munkásoknak külföldi államokba szerződtetése tárgyában — kibocsátott *miniszteri rendeletek* szabályainak megszegőjére, kihágásért két hónapig terjedhető elzárást és 600 K-ig terjedhető pénzbüntetést szab ki. Erre a rendelkezésre azért volt szükség, mert a miniszteri rendelet kihágás büntetéseül legfőllebb csak 15 napi elzárást állapithat meg (1879 : XL. tcz. 16. §.), ez pedig enyhe büntetés lett volna a szóban forgó esetben. A törvény megokolása ez aggályos és kivételes rendelkezésnek az 1878 : V. tcz. (Btk.) 316. §-ában foglalt hasonmására utal, amely vétség gyanánt bünteti a ragályos betegség továbbterjedésének megakadályozása végett elrendelt zár- vagy egyéb felügyeleti szabályoknak megszegését. Ámde ez a hasonlóság nem egészen megfelelő, mert az 1878 : V. tcz. 316. §-ának megalkotásakor még nem volt meg az 1879 : XL. tcz. 16. §-ának általános szabálya, a közegészségügyi törvény vonatkozó szabályainak pedig nem volt szankciója, annál kevésbé, mert hiszen éppen a Btk. 1. §-a szoritotta meg a büntett vagy vétség fogalmát arra a cselekményre, amelyet ez a törvény annak nyilvánit. Ott tehát nem egy másik törvény rendszerének megkerüléséről volt szó, itt igen, ami veszedelmes preczedens azért, mert a törvény eleve sulyos büntetést szab olyan miniszteri rendeletnek megszegésére, amely rendeletet a törvény megalkotásakor nem ismerték és amely rendelet bármikor módositható. Megtörténhetik tehát, hogy a rendelet olyan cselekményt fog ilyen büntetéssel sujtani, amelyre ez tulszigoru és akkor nem a rendelet, hanem a törvény lesz majd a bünbak.

Sokkal helyesebb lett volna a szóban forgó büntetendő cselekményt magába a törvénybe fölvenni. Evvel kikerülhető lett volna az 1879 : XL. tcz. rendszerének ujabb megingatása (az előző esetet l. a borhamisitásról stb. szóló 1908 : XLVII. tcz. 37. és 38. §-aiban) amelyre semmi szükség nincs és kikerülhető lett volna az, hogy a törvényhozás láttatlanban szab meg büntetést egy előtte nem ismert büncselekmény elkövetőjére.

A törvény 47. §-a az italmérési engedély elvonását is fölveszi a mellékbüntetések közé, ami nagyon okos rendelkezés. A 48. §. pedig a törvény büntető rendelkezéseit a törvény hatályának területén kivül elkövetett cselekményekre is kiterjeszti, akár magyar állampolgár, akár külföldi követte volt azt el. Érdekes lesz megfigyelni a Btk. 9. §-ában foglalt szabály e kiterjesztésének eredményét. A 48. §. megsérti ugyan a kihágási törvény 13. § ában foglalt azt az általános szabályt is, hogy «külföldön elkövetett kihágás miatt büntetésnek nincs helye,» erre azonban van már két preczedens, amelyekre hivatkozhatott volna a törvény megokolása. Az elsőt az 1888 : XII. tcz. tartalmazza («a tenger alatti kábelek védelme iránti büntető határozatok megállapitása tárgyában»), a másodikat a véderőről szóló 1889 : VI. tczikk 69. §-a, bárha ez utóbbi esetben a külföldiek közül csak az osztrák állampolgár büntethető. Kétségtelen azonban, hogy az 1909 : II. tcz. 48. §-ában foglalt kiterjesztés megokolt, tekintettel a kivándorlási üzelmek sajátos természetére.

2. Hogy az 1909. évi büntetőjogi rendelkezésekkel végezzek : fölemlitem a közadók kezeléséről szóló 1909 : XI. tcz. 101. §-ában foglalt felhatalmazást, amely az igazságügyminisztert felhatalmazza, hogy a jövedéki kihágások eseteiben követendő eljárást a pénzügyminiszterrel egyetértőleg, a bünvádi perrendtartásról szóló 1896 : XXXIII. tcz. elveinek figyelembevételével, *tekintet nélkül az egyes törvényekben foglalt külön szabályokra*, rendelettel szabályozhassa. A rendelet az országgyülésnek bemutatandó.

Ez a felhatalmazás érdekes és szomoru tanusága annak, hogy nálunk elsőrendü fontosságu kérdéseket milyen nembánomsággal hagynak megoldatlanul és hogy nálunk mily kevés érzék van egyfelől még mindig az egyéni szabadságjogok szigoru megóvása iránt, másfelől pedig, hogy milyen könnyelmüen bánnak nálunk a miniszteri jogkör korlátlan bővitésével.

A jövedéki kihágások eseteiben követendő eljárást tudvalevően csak csekély részben szabályozzák ujabb pénzügyi törvényeink. Ez az eljárás lényegében máig is az 1788. évi általános harminczadrendtartáson és az 1842. évi harminczadhivatali utasitáson alapul, amelyet hatályban levő szövegében 1893. évi 1033. számu rendeletével tett közzé először magyarul az akkori pénzügyminiszter a «Rendeletek Tára»-ban (2231. l.). Egy letünt világ, a mindent szabályozó és mindenható rendőrállam korhadt jogi fölfogásának romjaiból még fönmaradt töredéken nyugszik tehát jövedéki kihágási eljárásunk mind e mai napig, noha már a közadók kezelését szabályozó 1868 : XXI. tcz. is, 108. §-ában, felhatalmazta volt a pénz- és igazságügyminisztert, hogy a jövedéki birróságok eljárási szabályait *1869 deczember 31-ig* a pénzügyi birróságok is fentartsák, *«eljárásuk végleges szabályozása czéljából törvényjavaslatot fogván időközben előterjeszteni.»* Ez a határidő eredménytelenül eltelvén, a közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. tcz. 110. §-a felhatalmazta volt az igazságügyminisztert, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a jövedéki büntető eljárást a jelenleg gyakorlatban levő szabályok alapján a pénzügyi közigazgatás és az igazságszolgáltatás jelen körülményeihez alkalmazva, *ideiglenesen rendeleti uton* szabályozhassa.

Látnivaló, hogy ez a felhatalmazás már visszacsés volt az 1868. évi álláspontho képest, amely — az egyedül helyes módon — a törvényes szabályozást helyezte volt kilátásba, mig az 1883. évi felhatalmazás, bár csak ideiglenesen, a rendelet utjára terelte ezt a kérdést, az akkori jogállapot figyelembevételével. Az 1883. évi felhatalmazásnak annyiban lett eredménye, hogy Szilágyi Dezső miniszterségе idejében készült egy rendelettervezet, amely azonban ott temetkezett el az igazságügyminiszterium elnökségének irattárában. Azóta ujabb husz esztendő telt el és most az 1909 : XI. tcz. ujból a felhatalmazás és a rendelet utjára viszi ezt a kérdést, olyan bő jogkörrel ruházva föl a két minisztert, amilyenhez foghatót nem találunk törvényhozásunkban.* Mert «tekintet nélkül az egyes törvényekben foglalt külön szabályokra», nyilván azt jelenti, hogy a miniszterek ezeket a külön törvényes szabályokat tetszésük szerint hatályon kivül helyezhetik. Igaz, hogy a rendeletet az országgyülésnek be kell mutatni — de jól tudjuk, hogy ez üres formaság, aminek semmiféle közjogi jelentősége nincs, mert hiszen az országgyülés a minisztert ennek hijján is felelősségre vonhatja bármely rendeletéért. Az egyedül helyes eljárás a törvényes szabályozás lett volna, amelyet 1868-ban helyezett a törvény kilátásba, mert az ilyen fontos kérdéseket jogállamban nem szabad a rendeleti jogkörbe utalni, legkevésbbé sem az olyan példátlanul tág felhatalmazással, amilyent az 1909 : XI. tcz. 101. §-a tartalmaz.

(Bef. köv.)

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

A birói munkateher könnyitése.

Kevés gondolat talált felröppenésének első pillanatától olyan élénk visszhangra, mint a birróságok tehermentesitésének gondolata. És méltán! Hiszen a birróságok a munkateher alatt már-már roskadoznak. Jelen sorok czélja rámutatni arra, hogy az elsőbirósági jogerős büntető itéletek indokolásának elhagyása és az általános birói ügyviteli szabályok 357. §-a ama rendelkezésének megszüntetése, amely szerint a felsőbirróságoknál az egyhanguan hozott határozat rendelkező része beirandó a tanácskozási jegyzőkönyvbe, némiképpen hozzájárulna a birói munkateher könnyitéséhez, anélkül, hogy a javasolt két egyszerüsitésnek az igazságszolgáltatás a legcsekélyebb kárát látná.

I. Az itélet indokolása lényegileg nem egyéb, mint védőbeszéd az itélet rendelkező része mellett. Védelemre pedig csak

* Az 1892 : XXV. tcz., amely a vasuti árufuvarozás tárgyában Bernben 1890 október 14-én létrejött nemzetközi egyezményt czikkelyezi be, 2. §-ában felhatalmazta volt a miniszteriumot, hogy ez egyezmény határozmányait, tehát a törvényhozás által törvény erejére emelt jogtételeket, «amennyire azt a vasuti forgalom érdekében szükségesnek találja», a vasuti üzletszabályzat módositása utján, az egyezmény hatálya alá nem eső fuvarozási ügyletekre is, rendelettel kiterjeszthesse, *még azon részeiben is, amelyek a kereskedelmi törvény rendelkezéseitől eltérnek.* Ez volt eddig a legmesszebb menő, törvényt rontó rendeleti felhatalmazás, amely azonban pozitiv és rendelettel meg nem változtatható törvényes jogszabályokat vett alapjául.

ott van szükség, ahol támadás is van. Az itélet megtámadása a perorvoslat használata által történik. Tehát ahol nincs perorvoslat, ott védelemre, indokolásra nincs szükség.

A jól megfogalmazott itéleti rendelkező rész teljesen világos képet nyujt a vádlott által elkövetett büncselekményről és ennek összes minősitő körülményeiről. A BP. 327. §-ának 9. *a)* pontja értelmében ugyanis a vádlott által elkövetett büncselekményt olyan szabatosan kell leirni, hogy a cselekmény más cselekménytől megkülönböztethető legyen és a büntetési tétel alapjául szolgáló körülmények is ki legyenek emelve. Felmentés esetén pedig a BP. 326. §-ának, a BP. 328. §-ának végbekezdése értelmében felhivandó esetéből kitünik, hogy miért történt a felmentés.

A jogerős büntető itéleteknél az indokolás hiányát sehol sem éreznők. Most sem olvassa senki az ilyen indokolást, mert senki sem kiváncsi reá. A bizonyitás anyaga a főtárgyalási jegyzőkönyvben és az iratokban az indokolás nélkül is rendelkezésre áll.

Az ujrafelvétel esete az, ahol a már jogerősen befejezett bünügy uj életre kel. Nézzük, hogy ez eljárás szempontjából van-e szükség az alapperbeli itélet indokolására. A BP. 446. és 449. §-aiban felsorolt esetekben van helye az elitélt javára, illetve a felmentett és elitélt terhére az ujrafelvételnek.

E szakaszok 1. és 2. pontja oly ténykörülményekre vonatkozik, amelyek fenforgását az alapperbeli itélettől teljesen függetlenül kell megállapitani. Ennél az eljárásnál az alapperbeli itélet indokolására semmi szükség nincs, mert az uj eljárás során a birróság önállóan és csakis a bizonyitó adatok mérlegelése utján mondja ki azt, hogy a hamisnak bizonyult bizonyiték a lényeges körülményekre vonatkozik-e és ez, valamint a beigazolást nyert hivatali büncselekmény az alapperbeli itéletre befolyással lehetett-e? Nincs kizárva annak a lehetősége, hogy az ujitott per birósága az alapperbeli indokok ellenére is kimondhatja, hogy például az alapperben elkövetett és később megállapitott hamis tanuzás és hamis szakértői vélemény az ügy lényeges körülményeire nem vonatkozik és az előbbi itéletet az alapitéleti indokolás ellenére is hatályában fentartja.

Az ujrafelvétel harmadik közös esetét az uj bizonyiték felmerülése képezi. Ezenkivül az elitélt javára lehet még a BP. 446. §-ának 4. pontja alapján ujrafelvétellel élni, ha a ne bis in idem elve csorbulást szenvedett. Ezekben az esetekben is az alapperbeli itéleti indokoktól független ténymegállapitások döntik el az ügy sorsát. Tehát az ujrafelvétel esetén sincs szükség az indokolásra ; fődolog, hogy a rendelkező rész a törvénynek megfelelő szabatossággal legyen megszerkesztve.

De a hamis tanu és hamis szakértő elleni bünügyben sem kérdi a birróság az alapitéleti indokolástól, hogy a hamis tanuzás és a hamis szakértői vélemény az alapper lényeges körülményeire vonatkozik-e, mert ezt a kérdést a birróság a bizonyitó anyag önálló mérlegelése utján a legjobb belátása szerint fogja, esetleg az alapperbeli indokok ellenére is, eldönteni.

A javasolt egyszerüsités azonban csak novelláris uton foganatositható, mert a BP. 327. §-ának 9. pontja megrendeli, hogy az itéletet indokolással el kell látni, és nem tesz különbséget abban a tekintetben, hogy az itélet jogerős vagy perorvoslattal meg van-e támadva.

A kir. törvényszéknek másodfokban hozott büntető itélete és a felsőbirróságoknak a jogorvoslatok folytán hozott határozatai az indokolást abban az esetben sem nélkülözhetik, ha nyomban jogerőre emelkednek is. Ezek a határozatok tulajdonképen a felek és az alsóbiróság közötti vitát döntik el, tehát itt nem elég csak egyszerüen rámutatni arra, hogy mi az igazság, hanem rá kell mutatni az igazság mellett harczoló okokra, vagyis a határozatot meg kell indokolni.

A polgári ügyekben az itéleti indokolás rendszerint nem mellőzhető. A polgári perorvoslati rendszer alapvonása, hogy az itélet ellen a perorvoslatot nem kell nyomban az itélet kihirdetése után bejelenteni. Erre a jótékony haladékra a polgári ügyeknél szükség is van. Büntető ügyben a felek rendszerint már eleve tisztában vannak azzal, hogy mit fognak tenni az itélet kihirdetése után. A polgári perben ellenben megfontolást igényel annak a kérdése, hogy lehet-e siker reményével jogorvoslattal élni. A polgári ügyben kelt itélet a sokszor késedelmes kézbesitések miatt, még olyankor is, amikor senki sem ad be perorvoslatot, csak hosszabb idő után emelkedik jogerőre. Az indokolás elkészitésének elhalasztását czélszerüségi okok ellenzik. A biró a tárgyalás, esetleg előadás eleven hatása alatt kisebb fáradsággal készitheti el az indokolást, mint hetek és hónapok multán.

A polgári itélet kihirdetése után idő és gondos mérlegelés kell ahhoz, hogy a felek tisztába jőjjenek azzal, hogy az itélet által jogsérelmet szenvedtek-e vagy nem. Annak a kimondását tehát, hogy a polgári itélet ellen nyomban a meghozatala után be kell jelenteni a jogorvoslatot, magasabb szempontok ellenzik. De ez az uj rendszabály nem járna munkamegtakaritással, mert a felek meggondolási idő hiányában óvatosságból majd minden itélet ellen jogorvoslattal élnének.

A polgári itéleteknél csak abban a ritka esetben lehetne — novelláris uton — az indokolást mellőzni, ha a jogorvoslat használatára jogositott összes felek az itélet kihirdetésénél jelen vannak és a jogorvoslatról kifejezetten lemondanak.

II. Az általános birói ügyviteli szabályok 196. §-ának 1. bekezdése szerint a kir. törvényszéknél «ha a határozat egyhanguan hozatott, ennek a tanácskozási jegyzőkönyvben megemlitése elégséges.» A kir. Curia és a kir. itélőtáblánál az Ü. Sz. 357. §-a már előirja, hogy a határozat rendelkező része akár egyhanguan, akár szótöbbséggel hozatott, a tanácskozási jegyzőkönyvbe bevezetendő.

Az élet megmutatta, hogy erre az intézkedésre nincs szükség, azért ezt a sommás ügyviteli szabályok sok egyéb alakisággal együtt az egész vonalon mellőzik.

Az intézkedés okául azt szokták felhozni, hogy az iratok elveszése esetén a tanácskozási jegvzőkönyven a határozat rendelkezésre áll. Azonban az elveszésről nem lehet beszélni, ha meggondoljuk, hogy a büntető ügyekben a kir. táblai felebbviteli főtárgyaláson és a kir. curiai tárgyaláson hozott határozatokat tartalmazó tanácskozási jegyzőkönyv zárt boritékban az iratokhoz van csatolva, igy ha az iratok elvesznek, elvesz a tanácskozási jegyzőkönyv is.

A polgári ügyeknél a legcsekélyebb gondosság mellett ki van zárva e határozat elveszésének a veszélye. A kir. tábla határozatának meghozatala után a fogalmazványt az irattár számára megtartja és az iratokat a határozat kiadványával és másolataival az elsőbirróságnak megküldi. Az elsőbirróság a tábla határozatát kézbesiti a feleknek és perorvoslat benyujtása esetén felterjeszti az iratokat a kir. táblához. A tábla most már saját fogalmazványát is csatolva, felterjeszti az iratokat a Curiához. A Curia amint határozatát meghozza, ennek fogalmazványát, továbbá az alsóbirróságok határozatának hiteles másolatát visszatartva, az alsóbirróságoknak leküldi az iratokat. Mindezekből kitünik, hogy a véletlen elveszésnek a veszélye ki van zárva. Büncselekmény esetén pedig a tanácskozási jegyzőkönyv éppen ugy ki van téve az ellopás vagy a megsemmisités veszélyének, mint a fogalmazvány.

Addig is, mig az uj ügyviteli szabályok a modern gondolkozással ellentétes nyügös alakiságokat kiküszöbölik, tanácsos lenne már most megszüntetni az egyhangu határozatoknak a tanácskozási jegyzőkönyvbe való bevezetését. Sok erőt és anyagot emészt meg ez a szükségtelen munka. Az igy felszabadult erők hivatásuknak megfelelő hasznos munkára lennének fordithatók.

A büntető ügyiteli szabályok 1., 87. és 120. §-ainak egybevetett helyes értelme szerint a kir. táblai felebbviteli főtárgyaláson és a curiai tárgyaláson hozott egyhangu határozatokat már most sem kell a tanácskozási jegyzőkönyvbe szó szerint beirni, hanem «ha a határozat egyhanguan hozatott, a tanácskozási jegyzőkönyvbe csupán ez jegyzendő be : egyhangu».

A tanácsülési büntető ügyek és a polgári ügyszak azonban az általános birói ügyviteli szabályok 357. §-ának uralma alatt van, éppen azért a javasolt egyszerüsités érdekében e szakasz miniszteri rendelettel módositandó lenne olyanformán, hogy a Curiánál és a kir. tábláknál a tanácskozási jegyzőkönyvekre a 196. §. 1. bekezdése is alkalmazandó. *Dr. Kosztka Imre.*

Az utólagos telepitésről.

Előttem fekszik egy vidéki intézetnek az utólagos telepités kérdésében a fővárosi nagy bankok mindegyikéhez intézett panaszos levele — mely távolról sem áll magában.

«Intézetünk is felhasznált minden óvintézkedést, amit a gyakorlat eddig helyesnek és megfelelőnek tartott, mégis a jelenlegi bizonytalan joggyakorlat aggodalommal tölt el bennünket» panasz-

kodik az intézet s kérdi, valjon «nem okozna-e a leszámitolásnál nehézséget, ha a jövőben benyujtandó váltóinkat akként állitjuk ki, hogy az intézvényezett lakhelyét üresen hagyjuk vagy esetleg minden intézvényezett lakhelyének Budapestet jelöljük ki»?

S előttem fekszik egy ügyvéd elleni fegyelmi ügygyel kapcsolatosan a Curia 118/1909. sz. itélete; igazoltatott, hogy egy egyezség kötése alkalmával az egyezségileg megállapitott összeg fejében az alperes egy 2000 K-ról szóló elfogadványt kivánt adni, melylyel felperes csak ugy volt hajlandó megelégedni, ha azt alperesnek még veje is aláirja; a helyszinéről tehát elküldtek egy uriembert a vőhöz, aki a váltót, melyen akkor csakis a váltó összege és az após aláirása szerepelt, szó nélkül aláirta; mire azután a visszahozott váltót az alperes utasitására ügyvédje kelet, lejárat, s intézvény tekintetében kitöltötte (az apóst nevezvén meg intézvényezettnek) odairván a peres felek kivánságához képest ugyanakkor, a telepet is; az eredmény azután az volt, hogy felperes a kibocsátóval szemben a váltókeresettel az utólagos telepitésre vonatkozó szokásos indokolással el lett utasitva és most (discite mortales!) a pervesztes felperes, aki az elfogadónál természetes fedezetet hiába keresett, fegyelmi eljárást inditott a szerencsétlen alperesi ügyvéd ellen azon az alapon, hogy ez a váltó kitöltése alkalmából külön is kijelentette volna, hogy ő jogosan tölti ki a telep helyét.*

Folyik tehát a harcz egyfelől a forgalom tényezői, másfelől a Curia váltótanácsa között. Az előbbiek közismert okokból kénytelenek az utólagos telepités lehetőségéhez ragaszkodni, az utóbbi meg kénytelen álláspontját fenntartani mindaddig, mig azon meggyőződése, hogy ezen álláspont felel meg váltótörvényünknek, meg nem változik.

A harcz esélyeit azonban mindig csak a forgalmi tényezők viselik, s ők fizetik a hadiköltséget; káros is a harcz, mert a pénzintézetek e részbeni érdekeinek veszélyeztetése nagy közgazdasági hátrányokkal jár, s ami a legszomorubb, vesztes e harczban ezidőszerint az igazságérzet, mert mi, a gyakorlat emberei, látjuk, hogy az utólagos telepités kifogásának sikere révén majdnem kivétel nélkül az anyagi igazság szenved sérelmet.

Bizonyára főleg ezen utóbbi körülménynek köszönhetjük, hogy utóbbi időben felsőbb bíróságainknak két kiváló tagja is az oly kedvezőtlen körülmények között küzdő váltóforgalom segitségére lenni s a Curia eddigi meggyőződését megingatni igyekezik,** és pedig a forgalom jogos érdekeire nézve kedvező, vagyis azon eredménynyel, hogy legfőbb bíróságunk meggyőződése átalakul s eddigi gyakorlatát nem fogja tekinteni többé váltótörvényünk szükségszerü folyományának.

Nézetem szerint u. i. ez a punctum saliens; nem tartozom azok közé, akik a birót itélkezésében a törvény mellőzéséig terjedő hatáskörrel óhajtanák felruházni, különösen nem a váltójog területén; ott ahol a nemzeti vagyon milliárdjai hajszálvékonyságu vágányokon mozognak, a teljes jogbiztonság megóvandó még akkor is, ha egyes esetekben az egyén igazsága sérelmet szenved.

Ha tehát a Curia gyakorlata tényleg váltótörvényünk szükségszerü folyománya volna, akkor ez előtt meg kellene hajolnunk s a törvényhozáshoz folyamodnunk; ha azonban ez a gyakorlat nem volna ilyen természetü, akkor s csak akkor folyamodhatnánk a Curiához, hogy álláspontját vonja revizió alá.

Azért tehát elsősorban arra helyezném a fősulyt s azt óhajtanám kimutatni, hogy az utólagos telepitésre vonatkozó eddigi gyakorlat tényleg nem követelménye a mi váltótörvényünknek.

Kiindulok a törvényünk mintájául szolgált német váltórendszabályból.

A lipcsei váltókonferenczián elfogadtatott a porosz javaslat 95. §-ában foglalt azon szabály, hogy az alperes, aláirásának valódisága esetén, nem élhet azon kifogással, hogy «az aláirása felett létező nyilatkozat hozzájárulása nélkül iratott, vagy hogy ezen nyilatkozat nyelvét nem érti vagy hogy csak a nevét tudja irni»; ez a szabály azonban, mint a perjogba tartozó, a váltórendszabályba fel nem vétetett s igy hiányzik még jelenleg is a német váltórendszabályban a mi törvényünk 93. §-ához hasonló rendelkezés.

A német váltótörvényben tehát nem találunk rendelkezést, melyből következtetni lehetne arra, hogy a váltóürlap utólagos kitöltése e törvény szempontjából egyáltalán megengedhető.

Sőt ellenkezőleg, 7. §-ának azon rendelkezéséből (megfelel saját törvényünk 6. §. első két bekezdésének), mely szerint «Aus einer Schrift, welcher eines der wesentlichen Erfordernisse eines Wechsels fehlt, entsteht keine wechselmässige Verbindlichkeit. Auch haben die auf eine solche Schrift gesetzten Erklärungen (Indossament, Accept, Aval) keine Wechselkraft»: azt lehetne következtetni, hogy ilyen utólagos kitöltés helyt nem foghat, illetve hatálytalan, mert hiszen az elfogadó, forgató stb.-nek a kitöltetlen ürlapra vezetett nyilatkozata már ab ovo nem bir váltójogi hatálylyal (ab initio nullum est);* s tényleg kezdetben egyes osztrák bíróságok erre az álláspontra helyezkedtek, ami okul szolgált az 1853. évi október 6-án kelt s a mi váltótörvényünk 93. §-ához hasonló rendelkezéseket tartalmazó osztrák igazságügyminiszteri rendeletnek kibocsátására.

A német bíróságok azonban, Thöl-nek váltójoga első kiadásában kifejezett nézete ellenére kezdettől fogva azt tartották, hogy a ki nem töltött váltóürlapra vezetett váltónyilatkozat, illetve aláirás is bir joghatálylyal, az utólagos kitöltés feltétele mellett; hogy továbbá az ilyen ürlapot a mindenkori birtokos a netaláni megállapodás sérelme nélkül kitöltheti s hogy az aláiró azzal a kifogással, hogy a kitöltés megállapodás ellen történt, csak az ellen élhet, aki a megállapodás elleni kitöltést eszközölte, abban közremüködött vagy arról a kitöltött váltó megszerzése alkalmával tudott.

Alapittatott pedig ezen felfogás arra, hogy a váltó adását a pactum de cambiando előzi meg, melyben a felek a váltó mikénti kiállitásának módozatát megállapitják s hogy ezen magánjogi ügyletben a kötelezett fél jogot adhat a másik félnek arra, hogy az ügylet értelmében kiszolgáltatott okmányt utólag kitölthesse; «Diese... Annahme gründet sich auf alten Handelsgebrauch, welchem die Benützung blosser Blankette, namentlich von Blanko-Accepten unentbehrlich ist; ferner auf die Erwägung, dass, wer einen noch unausgefüllten Wechsel acceptirt, sich in allen nicht vereinbarten Punkten der Verfügung des Nehmers unterwirft»,** vagyis a német birósági gyakorlat abból indul ki, hogy az utólagos kitöltés kérdése magánjogi természetü s hogy a német váltórendszabály nem érintette az ürlapok utólagos kitöltésére vonatkozó régi szokáson alapuló magánjogi szabályokat.

Ezen szabályokból kiindulva kimondatott, hogy a ki egy ürlapot aláirásával ellát, azzal implicite jogot *** ad az okmánybirtokosnak az ürlap utólagos kitöltésére, amely jog az aláiró későbbi akaratelhatározásától s személyétől független s az okmánynyal együtt átruháztatik; vitás volt azonban ezen kitöltési jog terjedelme, mint a hogy vitás volt és maradt az a magánjog terén is.

Kiterjed-e u. i. a kitöltési jog az okmány által tanusitandó, illetve (constitutiv-okmánynál) létesitendő ügyletnek csak a lényeges elemeket érintő tartalmára, avagy pedig oly rendelkezésekre is, melyek a forgalomban hasonló ügyleteknél a felek által rendszerint megállapittatni szoktak? minő hatálylyal bir a kitöltési jog terjedelmére azon körülmény, hogy nyomtatott avagy irott ürlapokban foglalt egyes, bár ügyleti szempontból nem szük-

* A 2664/1909. számu itéletével a Curia 3200 K tőke és járulékaiban marasztalt egy ügyvédet, mert «az ügyvéd kártéritéssel tartozik azért a kárért, amelyet azáltal okozott, hogy helytelenül telepitette a neki behajtás végett áladott váltót.»

** L. dr. Juhász Andor kir. curiai kisegitő biró «A váltó utólagos telepitése a leszámitolási forgalomban» a «Kereskedelmi jog» 1909. évi 23. s 24. számaiban és Reichard Zsigmond kir. itélőtáblai biró «A váltó megállapodásellenes kitöltése» a Jogt. Közl. 1909. évi 52. számában.

* Franciaországban az elmélet az utólag kitöltött blankováltót tényleg, legalább inter partes, ez okokból érvénytelennek tekinti, bár a bíróság gyakorlata az ilyen váltó elismerésére hajlik, l. «Lyon és Renault» Traité de Droit Commerciel IV. 479. p.

** Fuchsberger «Entscheidungen» 110. l.

*** Jogot és nem «felhatalmazást», mert a váltóbirtokos azt proprio nomine «per conto proprio» saját érdekeinek megóvása végett gyakorolja, ezen jogosultsága nem szünik meg sem saját, sem az aláirónak halálával vagy cselekvőképességével, vissza sem vonható sat. Igaz, hogy még a német bíróságok is erészben, szokott szabatosságuk ellenére, gyakran az «Ermächtigung» kifejezést használják a megfelelőbb «Berechtigung» vagy «Ausfüllungsrecht», vagy «Ausfüllungsbefugniss» helyett; azonban nem vitás, hogy a kitöltési jogosultságot nem a mandátumra, hanem a váltóelőszerződés kifejezett vagy hallgatólagos kikötésére vezetik vissza.

séges vagy nem szokásos rendelkezésre utaló szavak melletti, kitöltésre rendelt, hely üresen maradt?

E kérdéseket ugy a törvényhozók, mint a jogtudósok lehetőleg kerülik; a carta bianca intézményét egyáltalán nem jó szemmel nézik, mert tulságosan s ellenőrzés nélkül kiszolgáltatja az egyik félnek jogilag leköthető akaratát a másik fél önkényének, nehéznek is találják egy ezen kérdések eldöntésére alkalmas általános szabály megalkotását.

A magánjogászok tehát e kérdéseket vagy a perjogba utalják, a hol azonban a kérdések ezen complexumával csak sommásan, a szöveg valódisága tekintetében felállitott vélelem alakjában foglalkoznak* avagy pedig a bíróságra bizzák, hogy adott esetben (as the case may be) kutassák a felek akaratát.

Igy sem a német polg. törvénykönyv, sem a mi tervezetünk nem tartalmaz vonatkozó rendelkezéseket; a code civil csak annyiba érintette ezen kérdéseket, hogy az utólagos kitöltéssel üzhető visszaélés meggátlása végett kimondja 1326. §-ában, hogy az egyoldalu kötelezettségről szóló magánokiraton a kiállító az egész szöveget vagy legalább a «bon» vagy «approuvé» szavakat, és betükben a kötelezett összeget, illetve mennyiségét sajátkezüleg irta be.

Az élet azonban e kérdések szabályozatlanságával nem törődik; a napról napra rohamosan emelkedő forgalom, a tömegesen jelentkező s okmányilag megrögzitendő ügyletekkel csakis ürlapok használata utján képes megbirkózni; számtalan aláirt — ilyen ürlap hever intézeteknél s magánosoknál gyakran teljesen, de talán ép oly gyakran csak részben kitöltve. Ez az állapot türhetetlen inkonveniencziákra vezetne, ha a köztudatban nem élnének s be nem tartatnának bizonyos, az utólagos kitöltési jog határaira irányadó szabályok.

Ilyenül tekinti a közönség azon szabályt, hogy az okmánybirtokos jogositva van az intenczionált jogügylet lényeges kellékeire vonatkozó rendelkezéseket a kötelezett fél által aláirt, de e részben üresen maradt okmányba vagy ürlapba utólag beirni; de szintugy feljogositottnak tekinti az okmánybirtokost arra, hogy az illető ügyletnél szokásos rendelkezéseket is az okmány vagy ürlapnak üresen maradt részeibe beirja; igy például a többek által aláirt kölcsönkötelezvényben az egyetemlegesség, a sommás eljárás, a birói illetékesség kikötésére vonatkozó rendelkezéseket, mert ezeket kölcsönöknél rendszerint kikötni szokás: feljogositottnak tekinti továbbá a közönség az okmánybirtokost arra is, hogy ott, ahol az aláirt ürlapban valamely más, szokásosnak nem is mondható rendelkezésre utaló hézag marad, azt szintén utólag kitölthesse, igy például kötelezvényeknél a telekkönyvi bekebelezésre, a fizetési helyre stb utaló záradékok hézagait.

Mindezen szabályok a gyakorlatban rendszerint betartatnak s a forgalom biztonsága megköveteli, hogy ezen szabályok a tételes jog által is elismertessenek.

Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy az aláiró ne igazolhassa, hogy az utólagos kitöltés megállapodásellenesen történt talán még azt a kifogást s annak igazolását sem, hogy az okmánybirtokos a kitöltés körül a fennforgó körülményekre való tekintettel az æquitást megsértette; de annyi bizonyos, hogy e részben a bizonyitás kötelezettsége kell, hogy az aláirót terhelje.

A forgalom jogos érdekei szempontjából tehát pl. egyáltalában nem tekinthető helyesnek, legalább nem ily általánosságban, a Curiának** a 286/1900. sz. felülvizsgálati itéletében foglalt azon enunciácziója, hogy «jogszabály az is, hogy a kitöltetlen ürlap utólagosan kitöltött tartalmának valódiságára nézve a bizonyitás kötelezettsége azt terheli, aki arra jogot alapit.»

* Igy pl. a német ptts (uj) 440. §., (régi) 405. §. «Steht die Echtheit der Namensunterschrift fest . . . so hat die über der Unterschrift . . . stehende Schrift die Vermuthung der Echtheit für sich», mely rendelkezés azt jelenti, (l Endemann der deutsche Civilprocess II. 302. l.) «Es wird präsumirt, dass die Schrift, wenn Sie nicht von der Hand des Unterzeichners herrührt, doch mit seinem Wissen und Willen so in die Urkunde gekommen ist, dass sie als schriftliche Erklärung des Unterzeichners zu gelten hat», s bizonyára ugy értelmezendő a sommás eljárásunk 77. §-a, valamint a pttsi javaslat 337. §-a.

** L. Grill Dt. Vl. 952. sz.

Ellenben a forgalom jogos igényei iránti helyes érzékre vall az angol váltótörvény 20. §-ának azon rendelkezése, mely szerint «ha az aláiró egy aláirásával ellátott üres bélyegezett papirost azon rendeltetéssel szolgáltat ki, hogy az váltóvá alakittassék, az prima facie (vagyis az ellenkezőnek bizonyitásáig) jogot ad a lapnak teljes váltóvá való kitöltésére a bélyeg által fedezett összeg erejéig s az aláirásnak akár kibocsátói, akár elfogadói, akár forgatói aláirásaként való felhasználására; és ép ugy, ha a váltó valamelyik lényeges részében* hézagos, a váltóbirtokos prima facie fel van jogositva, hogy ezen hézagot belátása szerint kitölthesse».

(Folyt. köv.) *Dr. Sichermann Bernát.*

Bekebelezett uzsora-kamatok.

Szerte az országban divat a 8%-ot meghaladó kamatok bekebelezése.

Állitásom igazolására hiteles adatokat közlök.

A m—i Takarékpénztár Részvénytársulat ilyen kötelezvényeket irat alá: «Megengedjük, hogy a zálogjog 3000 K kölcsöntőke s illetőleg a mindenkori tőkehátralék után 7% kamat, az esedékesség napján le nem fizetett törlesztési részlet után 8% késedelmi kamat, 1% kötbér, 3% kártalanitási dij erejéig bekebeleztessék».

A marczali kir. járásbiróság, mint telekk. hatóság 2322/909. szám alatt a zálogjogot ekként be is kebelezte és sok száz esetben is állandóan bekebelezi.

Ha már most az adós a kikötött két év alatt fizetné vissza az összeget, akkor 7 + 1 + 3 = 11% kamatot fizetne s ezenfelül esetleg a késedelmi kamatokat.

Annak bizonyitására, hogy az itt ismertetett eljárás nem egyedüli, idézem a sz -i takarékpénztár adóslevelének e részét: «Megengedjük, hogy a zálogjogot 3000 K kölcsöntőke, a tőkehátralék után 6% kamat, az esedékesség napján le nem fizetett törlesztési részlet után 6% késedelmi kamat, ½% kötbér, az intézetnek a *késedelmes fizetés által okozott és annak könyvkivonata (!) szerint meghatározandó kára (!!)*, egy éven belül való visszafizetés esetére 3% kártalanitási dij erejéig bekebeleztessék».

Látszik tehát, hogy itt meg 6% + ½ + 3% = 9½%-ot fizet az adós, ha egy éven belül visszafizetheti a tőkét. Itt most még nincs hozzászámitva az esetleges késedelmi kamat s a «késedelmes fizetés által okozott kár», amit az intézet diszkrét szobáiban, a türelmes főkönyv kivonata alapján, akár ujabb 10%-ban is meghatározhatnak, ha az adósban amolyan kezes bárányt találnak.

A zalaegerszegi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság 7229/909. sz. alatt szintén bekebelezte ezek szerint a zálogjogot s a szombathelyi telekkönyvi hatóság is igy cselekedik sok száz esetben.

E példák mellett temérdek más példát is hozhatnék fel. Ezeket azonban a szives olvasó amugy is megtalálja a saját vidékén, ha jól körülnéz.

Csupán arra mutatok még rá, hogy telekkönyveinkben a 8% kamaton felül, a 8%-os késedelmi kamat bekebelezése, és itéleteinkben a megitélése, mindennapos.

Az 1877. évi VIII. tcz. ezeket mondja: «Mindazon esetben, melyben a jelen törvény az adóstól követelhető kamat legmagasabb összegét megállapitja, abba a kötbér, üzletdij, megtéritési összeg és *mindennemü melléktartozás* is beszámitandó.» «Nyolcz százaléknál magasabb kamatot biztositó zálogjog előjegyzése vagy bekebelezése nem rendelhető el.»

Látjuk tehát, hogy a pénzintézeteknek az emlitett m—i és sz—i pénzintézetek kikötéséhez hasonló, szerte-szét divatozó kikötéseinek, továbbá a 8%-on felül még 8% késedelmi kamatok bejegyzéseinek a telekkönyvekben helye nem lehet s 8%-ot meghaladó kérelmet el kell utasitani.

Ahol a bíróságok ezt nem teszik, ott a törvényben tiltott ügyleteknek engednek szabad kezet.

Sági János,
keszthelyi telekkönyvvezető.

* «Material particular», ami nem egyértelmü a «lényeges kellék»-kel, mert pl. kelet, fizetési hely stb. az angol törvény szerint nem lényeges kellék, hanem «material particuliar» lényeges alkatrész.

Különfélék.

— **Igazságügyi munkaprogramm.** Székely Ferencz igazságügyminiszter szombathelyi programmbeszédében kiterjeszkedett az igazságügyi tárcza keretében előkészités alatt álló feladatokra is. Egyrészről nagyszabásu törvényhozási alkotásokat helyezett kilátásba, mint a polgári perrendtartást, a magánjogi törvénykönyvet, másrészről rámutatott érvényben levő törvényeink reviziójának, esetleg novelláris módositásának szükségességére is. A revizió alá veendő törvények közül kiemelte a büntető és kereskedelmi törvényeket. Teljesen megegyezik az évek óta általunk is hangoztatott elvekkel az, amit az igazságügyminiszter a prevenczió szükségességéről és a gyermekvédelemről mondott.

Ami a sajtójog reformját illeti, etekintetben bizunk abban a miniszteri kijelentésben, hogy a sajtószabadság teljesen érintetlenül fog a reformból kikerülni és reméljük, hogy a törvényhozás — *bármely oldalról jövő ellenkező irányzatokkal szemben is* — ugyanezen álláspontot fogja magáévá tenni.

Bár a miniszter csak általánosságban érintette, mégis fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az igazságügyi kormány nagy sulyt helyez az igazságszolgáltatás olcsóbbá és gyorsabbá tételére, ami a megkezdett egyszerüsitési és tehermentesitési akcziónak az egész vonalon való mielőbbi folytatását engedi remélni.

A miniszter által adott ezen munkaprogramm természetesen nem meriti ki az igazságügyi kormány feladatait. Különösen hangsulyozzuk az igazságügyi szervezet, adminisztráczió és ügyvitel gyökeres és minden részletre kiterjedő reformjának sürgősségét. De mindezek mellett elsőrendü fontosságu a helyes kinevezési politika, amelynek legfőbb irányelve csak az lehet, hogy minden állásra a számbajöhető legkiválóbb erőket kell megnyerni, a ranglétra és a protekczió szempontjainak figyelmen kivül hagyásával.

— **Rohonyi Gyula** neveztetett ki igazságügyi államtitkárnak. Rohonyi széleskörü európai müveltségén és a gyakorlat terén szerzett tapasztalatain kivül az igazságügyi kormányzatba magával hozza sokoldalu törvényhozói müködésének gyümölcseit is, mert az uj államtitkár, mint a képviselőház igazságügyi bizottságának tagja, számos nagyjelentőségü törvényjavaslatnak volt előadója. Mindezen kvalitások jogos reményt keltenek abban a tekintetben, hogy Rohonyi Gyulában az igazságügyi kormány kiváló támaszt nyer.

— **A budapesti VI. kerületi járásbiróság külső képe.** A budapesti VI. ker. kir. járásbirósághoz márczius havában két uj birót neveztek ki. E járásbiróságnál még 1909 október havában egygyel szaporitották a birák számát, ugy, hogy az eddigi 11 helyett lett 12, jelenleg pedig 14 biró müködik e járásbiróságnál. Ez önmagában véve helyes és örvendetes dolog, ha nem volna egy nagy hátránya. Április 1-től 14 birót kellett elhelyezni azokban a helyiségekben, amelyekben eddig 11 biró dolgozott. Képzelhető, hogy mily módon tudtak az uj biráknak helyet szoritani. Csupán a legkirivóbb eseteket emlitem meg. F. biró tárgyaló szobájában van a VIII. számu jegyzői iroda. Mialatt a biró tárgyal, a kezelő természetesen felvilágositást ad s igy lehetetlen e «teremben», az igazság e szentelt csarnokában, elérni azt, hogy a biró a feladat megkövetelte csendben kellően megfontolhassa az egyes ügyeket, konczentrálhassa gondolatait. Vagy még egyet. S. és F. birák jegyzői irodái nagy távolságra vannak tárgyaló helyiségeiktől. Ha e birák a jegyzői irodában meg akarnak valamit nézni, egész sétákat kell tenniök.

Ha végül még megemlitem, hogy egyes jegyzői irodákat kénytelenek voltak sötét előszobákban elhelyezni, hol a kezelő esetleg lát még valamelyest, de a jogkereső közönségnek ugyancsak meg kell erőltetnie a szemét és hogy a XII. és XIII. jegyzői irodának egy kezelője van, leirója pedig egyáltalában nincs, akkor kellően jellemeztem e bíróságnál előállott helyzetet.

Allitólag május elsején felmondanak néhány lakónak s akkor az év vége felé talán lesz hely (de milyen!) s addigra talán butorról is gondoskodik az igazságügyi kormány, mert bizony annak is nagyon szükében vannak. Debuisset pridem. *x. y.*

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén kegyelettel emlékeztek meg *Szohner Lajosnak*, az egyesület választmányi tagjának elhunytáról. Ezután *Doleschall Alfréd* egyetemi tanár folytatta a német, osztrák és schweizi törvényjavaslatok reformeszméiről szóló előadását. Foglalkozott a korlátolt beszámithatóságra vonatkozó határozmányokkal, az ittasság és iszákosság forensikus jelentőségével, a kisérleti fogalom-körülirással és a kisérlet büntetési rendszerével, a rendkivüli büntetés enyhitési szabadsággal, a visszaesési problémával, végül a rehabilitáczióval. Az előadást a nagyszámmal megjelent közönség élénk tetszéssel fogadta.

— **A dr. Waisz-féle alapitvány** vagyona az alapitólevél értelmében a birói pályára készülő ifjak segélyezésére forditandó. Ezen alapitvány tőkeértéke jelenleg körülbelül 540,000 K-t tesz ki. Az alapitvány kamatai a mult évben 21,278 K 8 fillérre rugtak. Ebből a jövedelemből a Budapesten székelő kir. bíróságoknál alkalmazott joggyakornokok közül 18 joggyakornok segélyeztetett évi 1000 K-val és egy joggyakornok félévi 500 K-val. Ezenfelül még ugyanezen joggyakornokoknak a jogi szigorlatok és vizsgák letétele alkalmával felmerült vizsgadijai is megtérittettek. Nem először tesszük szóvá a Waisz alapitványnak az alapitó intentióival meg nem egyező módon való kezelését. Mikor ez az alapitvány tétetett, akkor a joggyakornokok még ingyen teljesitették a birói előkészitő szolgálatot és értelme volt annak, hogy a kiválóbb budapesti joggyakornokok ebből az alapitványból külön segélyezésben részesüljenek. Azóta azonban egyébre alig használja az állam az alapitvány jövedelmét, mint a saját tehermentesitésére, mert 18 budapesti joggyakornokkal kevesebbet kell dijaznia. Ezenfelül még csekély mértékben felhasználtatnak a kamatok a Waisz alapitványi joggyakornokok vizsgadijainak a fedezésére is. Ez ugyan vajmi csekély segitség, de konstatáljuk, hogy ez a segitség sem jut mindig a kiválóknak, mert akárhány Waisz alapitványi joggyakornok ismétlő és pótszigorlati dijai is fedeztetnek ugyanezen alapból.

— **Jogászkör Kassán.** A mult év őszén, egyelőre ideiglenes szervezettel, Kassán jogászkör alakult, mely a téli hónapokban (deczember, január, február, márczius) kéthetenként vitaestéket rendezett. Előadásokat tartottak: dr. Bernolák Nándor jogtanár és dr. Weisz Béla ügyvéd a büntetőnovelláról, dr. Kiss Albert jogtanár a kötelesrészről, Oláh Miklós kir. táblai titkár a munkásbiztositási törvény gyakorlati tanulságairól, dr. Sichermann Bernát ügyvéd az uj csekktörvényről. Az előadásokat vita követte. A szépen látogatott jogászösszejövetelek állandósitása s egy jogászegylet megalakitása, illetőleg a mai ideiglenes szervezetnek véglegessel való fölcserélése remélhetőleg ez év őszére megtörténik.

— **Költségmegállapitás.** A brassói kir. járásbiróság az 1909. Sp. I. 61/25. sz. végzésével egy kérvényért, melylyel egy 351 K tőke és 211 K költség erejéig elrendelt végrehajtásnak a VT. 28. §-a alapján való hatályon kivül helyezése kéretett, az 1 K-ás bélyeggel együtt 5 K ügyvédi munkadijat állapitott meg. A marosvásárhelyi tábla ezen végzést helybenhagyva, kimondotta még azt is, hogy ezen felfolyamodásért az ügyvédet fele irányában sem illeti meg semmi.

— **Erdélyi Ügyvédjelöltek Egyesülete** czimmel uj egyesület alakult Kolozsvárt, melynek máris közel 200 tagja van. Az uj egyesület állásközvetitő irodát tart fenn, segélyt nyujt szegénysorsu s érdemes jelölteknek, vitaestélyeket rendez.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Orvos inficiáltatása skarlátos betegtől, baleset.** Sch. dr. német orvos baleset ellen volt biztositva. Egy kis skarlátos betegének elgennyedt mandoláját nyitva meg, ez utóbbi köhögés közben az orvos szájába frecscsentett a váladékból mire ez két nap mulva heveny sepsisben meghalt. A biztositótársaság nem akart fizetni, de a német birróságok minden instanczián keresztül elmarasztalták a biztositó-társaságot. *(Gyógyászat.)*

— **Tulajdonszerzés constitutum possessorium által.** A kieli Oberlandesgericht kimondotta, hogy a constitutum pos-

sessorium utján oly dolgok tulajdonjogát is meg lehet szerezni, amelyek csak a jövőben kerülnek az eladó birtokába.

— **Egy orvosi lelkiismereti kérdés.** A párisi törvényszéki-orvosi társulatban egy olyan kérdés fölött vitatkoztak, melyet helyesen neveztek el «lelkiismereti kérdésnek». Egy orvos rövid időközben két oly esetet észlelt, melyekben ugyanazon kartárs, ki ugy látszik nem eléggé járatos a dosologiában, egyik négy hónapos gyermeknek 60 csepp tinctura digitalist és egy másik hét hónapos gyermeknek 40 gramm narceinsyrupot rendelt. Mindkét esetben 24 órán belül következett be a halál.

Diszkrét kutatás kideritette, hogy ez az orvos barátja a nagy dosisoknak gyermekeknél és hogy a gyógyszerészek, nehogy magukat kellemetlenségeknek tegyék ki, rendeléseit más, kevésbbé hathatós szerekkel szokták helyettesiteni. Az orvost egy rokona által figyelmeztették rendeléseinek veszedelmes voltára, de ő azt felelte, hogy ő tudja mit csinál és nincs szüksége semmiféle tanácsra.

Mi a teendője ily esetben az orvosnak, ki a gyógyszermérgezéseket felismerte? Hallgatása által nem válik-e büntárssá? Nem adhatja a fiatal orvosnak a tanácsot, hogy denunciálja kollegáját, hanem a társulathoz fordul, hogy nyilvánitson e kérdésben véleményt. Az orvosi titoktartás itt nem forog kérdésben. In extremis hivták az orvost, ki felismerte a mérgezést. Ha a meghivott orvos a családot értesiti, nem szegi meg az orvosi titoktartást, de denunciálja az orvost. Fölmerült a kérdés, nem volna-e czélszerü a tiszti orvost értesiteni és figyelmét ez esetekre felhivni. És az is, hogy nem volna-e czélszerü hasonló esetek elkerülése végett annak az orvos-egyesületnek «családi tanácsát» felhivni, amelyhez az illető kollega tartozik.

A megindult vitában a következő felszólalások voltak:

Balthazard: Bíróság előtt az orvos, ki a szóban forgó nagy dosisokat rendelte, nem itéltetnék el, mert könyveinkben hasonló nagy dosisok fordulnak elő. A fenforgó esetben az orvos, ki a mérgezést konstatálta, a családnak meg kell hogy mondja, hogy a gyermeket megmérgezték. Ha a hibát egy kuruzsló követte volna el, mindnyájan egyetértenének, hogy azt fel kell jelenteni és azért, mert kartársról van szó, nem szabad hallgatni.

Chassevant: Bizonyos, hogy az orvos ez esetben nem csupán könnyelmü hibát követett el, de részese ebben a gyógyszerész is. Vétkes abban is, hogy a veszedelmes rendelést kevésbbé ártalmas szerekkel szokta helyettesiteni, mivel ezáltal az orvos abban a hitben marad, hogy amit rendelt, nem veszedelmes és tovább halad gyászos utján. Semmi esetre sem szabad, hogy az orvos, ki a hibát észrevette, kartársát a családnál denunciálja, hanem legczélszerübb, ha zárt levélben a tiszti orvosnak tesz jelentést.

Briand: Némely gyógyszerésznek az az óvatossága, hogy a rendelt adagokat redukálja, néha szerencsétlen következményekkel járhat. Egy esetben a beteget arsenpilulákkal kezelték. A gyógyszerész, kinek az adag nagynak tetszett, abban a mértékben, amint az orvos rendelte, csökkentette az adagot. Egyszer a rendes segéd helyett egy másik expediálta a vényt az előirt dosisban és a beteget megmérgezték.

Leredu: Nem szabad, hogy a családot felvilágositás nélkül hagyják és hasonló szerencsétlenségeket jövőre is lehetővé tegyenek.

Granjux: Balthazard azt mondotta, hogy az orvos, ki a gyógyszermérgezést észrevette, erről a beteg családját kell, hogy értesitse és egyidejüleg azt is mondja, hogy a bíróság az ily orvost felmenti. Nem fordulhat ez aztán az ő vádlója ellen és nem idézheti a bíróság elé rágalmazás miatt? A denunciáczió, melyet ajánlanak, nemcsak magában véve nem szép, hanem még veszedelmes is arra nézve, aki elkövette. Reassumálva a dolgokat, a fenforgó esetben, az orvos, ki a mérgezést konstatálta, a következőket teheti: 1. A hozzátartozókkal közli; 2. teljesen hallgathat; 3. közli az esetet a tiszti orvossal.

Ő maga nem hive az összetett kezekkel való várásnak és ahhoz a véleményhez csatlakozik, hogy a tiszti orvost kell értesiteni.

Schwartz: A kérdés oly nehéz, hogy azt nem lehet sem eldönteni, sem elvágni és ezért azt ajánlja, hogy maradjon az napirenden.

Az egyesület ülése ezt az inditványt elfogadta.

(Gyógyászat.)

Mikor állapitható meg csavargás? A code pénale 270. szakasza kimondja, hogy csavargó az, aki állandó lakás, megélhetési eszközök és foglalkozás nélkül van. A törvény eme rendelkezése alapján a franczia semmitőszék megsemmisitette a rennesi felebbezési biróság itéletét, amely a vádlott terhére csavargást állapitott meg az alapon, hogy a vádlottnak sem megélhetési forrása, sem állandó foglalkozása nincs, de annak megállapitását, vajjon állandó lakása van-e, megállapitani elmulasztotta; a törvény értelmében tehát a csavargás három konstituens elemének egyike (állandó lakás) megállapitást nem nyert. Enélkül pedig csavargásról nem lehet szó.

— **A Code Napoleon és Lengyelország.** Az orosz belügyminiszterium most készíti elő a Code-nak a lengyel területekről való kiszoritását és helyébe a közönséges orosz jogszabályok beültetését.

— **A halálbüntetés Oroszországban.** 1892-től 1905-ig a kivégzések száma évenként átlag 15 volt. Innen kezdődik az orosz kormány küzdelme a forradalmárokkal, a halálbüntetés mindennapos alkalmazása, hadi törvényszékek munkája segitségével.

1905-ben 62 halálos itéletet hoztak, végrehajtottak ezekből 30-at, 1906-ban már horribilisan emelkednek e számok 1242-re, illetve 798-ra, 1907-ben 1548 a halálos itélet, 690 a kivégzés. 1908-ban 1959, illetve 792; 1909-ben 1467, illetve 545. Öt év alatt tehát 6268 halálos itélet, illetve 2855 kivégzés, azaz havonként átlag 104 halálos itélet, illetve 48 kivégzés (köztük nők és fiatalkoruak is és olyan esetek is, melyekben a kivégzés után derült ki az elitélt ártatlansága). Folyó évi januárban 32 kivégzés volt és 25 halálos itélet.

A kormány tehát, mondja Klokow, a fenti statisztika közlője, a terror fegyverét választotta a forradalmárok ellenében, meg nem szivlelvén II. Katalin mondását, hogy a bünösökkel küzdjön, de ne utánozza őket az állam. *r.*

A Magyar Jogászegylet f. évi április hó 9-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: 1. Irodalmi bemutatás. (Dr. Danilovits Pál). 2. Dr. Pap Dezső: Az ipartörvény tervezetének az ipari munkaviszonyra vonatkozó rendelkezései. Vendégeket szivesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet f. évi április hó 10. napján (vasárnap) délelőtt 11½ órakor Pozsony szabad királyi városban, a városháza diszermében teljes-ülést tart. Az ülés tárgya Zsitvay Leó kir. curiai tanácselnök előadása: A sajtójog reformjának főbb kérdéseiről.

(Indulás Budapestről a nyugoti pályaudvarról: Vasárnap reggel 7 óra 55 perczkor. Déli 1½ órakor társasebéd. Visszautazás esti 6 óra 05 perczkor. A résztvenni óhajtók sziveskedjenek szándékukat mielőbb a «Jogállam» szerkesztőségével [Reviczky-tér 4. sz. Telefon 247.], vagy a büntetőjogi bizottság titkárával [V., Alkotmány-utcza 14. I. 27.] közölni.)

Jó forgalmu vidéki ügyvédi irodába azonnali belépésre ügyvédjelöltet keresek, ki az iroda önálló vezetésére is képes; telekkönyvi és sommás ügyekben teljes jártassággal bir. Ajánlatokat képzettség, eddigi alkalmaztatási hely, életkor megjelölésével dr. Lehoczky Béla czimére kérek. 13668

Fiatal ügyvéd, aki hosszabb ideig volt jelölt a fővárosban és nagyobb vidéki városokban, fővárosi ügyvédi irodába irodavezetőnek ajánlkozik. Jártas a peres és perenkivüli praxis minden ágában. Birja irásban és szóban a német és tót nyelvet is. Fizetés megállapodás szerint. Május 1-én foglalhatná el az állást. Megkeresséseket «Állandó munkatárs 29.» jeligére e lap kiadóhivatalába kér. 13664

Dr. Abonyi Ignácz ügyvéd irodájában Kiskőrösön 1910 május 1-től alkalmazást kaphat olyan jogtudor ügyvédjelölt, aki a törvénykezés minden ágában teljesen jártas, önállóan dolgozni képes. Fizetése havonként 200 K és kiküldetéseknél napidij. 13660

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 15. szám. Budapest, 1910 április 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Vavrik Béla. — Vavrik Béla székfoglaló beszéde. — Az utólagos telepitésről. *Dr. Sichermann Bernát* kassai ügyvédtől. — A felülvizsgálati bíróság birságolási joga. *Dr. Fuchs Jenő* mátészalkai ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Vavrik Béla.

A kir. Curia uj másodelnöke aki, negyven évet meghaladó fényes birói pályára tekinthet vissza, a magyar jogi közéletnek egyik legkimagaslóbb alakja.

Egyéniségének legméltóbb jellemzését nyujtja az a beszéde, melylyel a kir. Curia másodelnöki székét elfoglalta.

Mindjárt a bevezető részben ékesszólásának egész erejével száll szembe azzal a téves felfogással, hogy a birónak és az ügyvédnek nem volna szükséges a jog tudományával és elméletével való foglalkozás.

Vavrik Béla mondotta ezt, aki egész életében folyton tanult és olvasott, aki klasszikus müveltsége mellett a jog tudományának legujabb irányaival is behatóan foglalkozik, aki, mint a Magyar Jogászegyletnek tizenegy éven át volt elnöke, a magyar jogtudományért oly sokat tett és példája által oly sokakra volt termékenyitő hatással.

Vavrik Bélának a biró hivatásáról felfogását legtalálóbban jellemzik a saját szavai: «A magyar nép a jogot valójában igazságnak tekinti; a magyar ember a bíróság előtt az igazságot keresi, a jogtalanságról azt mondja: ez igazságtalan; *a törvényt ülő biró igazságot szolgáltat.*»

Vavrik Bélának a Magyar Jogászegyletben elhangzott eme kijelentése valóságos programm. *Igazságot* kell keresni és szolgáltatni a birónak, nem pedig csak merev jogszabályokat alkalmazni, mert — mint az uj másodelnök székfoglalójában mondotta — a törvény csupán holt betü mindaddig, mig a biró itéleteiben annak életet nem ad. A biró jogrendező hatalmánál fogva a törvény betüje fölé helyezze azt a jogot, mely szerinte a törvény szellemében a forgalmi élet követelményeinek megfelel. A törvény czélja, a ratio legis az, amit a birónak elsősorban kutatni kell és ez nem derithető ki a formális logikai következtetések módszerével. A biró maradjon az élettel folytonos kölcsönhatásban; a törvény feltétlen tisztelete és az itélkezés szabadsága mellett találja meg a jogalkotás és jogfejlesztés helyes utját és tartson lépést a haladó kor követelményeivel, nagy sulyt helyezve az erkölcsi szempontoknak és a forgalmi élet szilárd alapját képező bizalomnak a jogrendbe való beültetésére.

A székfoglaló beszédnek ez a gondolatmenete volt vezérlő motivuma Vavrik Béla eddigi müködésének és ez fogja őt irányitani uj pozicziójában is.

Vavrik Béla uj hatáskörében legfőbb bíróságunk bünügyi osztályának vezetésére lesz hivatva. Általán ugy ismerik őt mint ex asse magánjogászt, aki évtizedeken át a magánjogi biráskodás terén vált ki. Már kevesen emlékeznek arra, hogy a Curia bünügyi osztályának uj vezetője másfél évtizedet töltött el mint az egri kir. törvényszék elnöke főtárgyalások vezetésében. A bünügyi igazságszolgáltatás tehát Vavrik Béla előtt nem terra incognita, habár — el kell ismernünk — az immár tiz éve életben lévő bünvádi perrendtartás igen nagy feladatokat ró arra, aki az első decenniumban ezen materiával gyakorlatilag nem foglalkozott.

De ebben a tekintetben talán az, ami hátránynak látszik, Vavrik Bélának rendkivüli elfogulatlanságot biztosit, mert legalább nincs preokkupálva azon formalisztikus törvénymagyarázatok mellett, amelyek legfőbb bíróságunk joggyakorlatát némely kérdésben a közmeggyőződéssel és az élettel ellentétbe helyezték.

Meg vagyunk róla győződve, hogy bünügyi igazságszolgáltatásunk óriási lépést tehet előre, ha minden biró megszivleli Vavrik Béla azon intelmét, hogy a biró a formalizmusnak sem az anyagi, sem az alaki jog terén ne áldozza fel az anyagi igazságot, mert az igazság ereje az, ami a birói itéletnek tiszteletet parancsol.

Igen nagy jelentőségünek tartjuk annak elismerését is erről a leghivatottabb részről, hogy csak a humánus biró az igazi jó biró, aki nemcsak szigoru, de méltányos is tud lenni, mert a méltányosság a kiengesztelő igazságosság követelménye és mint ilyen, benrejlik a jogeszmében.

Ez a szellem vezesse a Curia bünügyi osztályának és az ország összes bíróságainak itélkezését és akkor nem azt fogják biráink legfőbb feladatuknak tekinteni, hogy a vádlott mindenképpen csak elitéltessék, hanem a sértett jogrend védelme mellett a bíróságok minden forumon keresik az anyagi igazságot és féltékenyen őrködnek az egyéni szabadság és becsület fölött akkor is, ha a vádlott szabadsága és becsülete forog szóban.

Ha ez a szellem lengi át a magyar bünügyi igazságszolgáltatást, akkor a perorvoslati forumok tevékenysége nem fog kimerülni a semmiségi panaszok formális elintézésében: az el- és visszautasitásban, mert akkor minden forum, minden biró mindig szem előtt tartja azt a gyönyörü mondást, melylyel Vavrik Béla székfoglalóját befejezte: *legyen a mai kor biráinak legnagyobb dicsőségük megvédeni az ártatlanságot.*

Vavrik Béla székfoglaló beszéde.

..... A magyar biró mindig becsülte az alapos tudást; tanuságot tesznek erről birói karunk számos nagymüveltségü és szakképzettségü tagjai a multban és a jelenben. Örömmel olvastam e tekintetben a budapesti ügyvédi kamarának mult évi müködéséről szóló jelentésében foglalt azt a kijelentését, hogy «téves az a felfogás, hogy csak annak kell magasabb jogi kiképzésre törekednie, aki a jogot tudományosan müveli». A birónak és az ügyvédnek, aki a mindennapi gyakorlatra dolgozik, elengedhetetlenül szükséges, hogy tájékozódjék azon ujabb tudományos irányok és törekvések iránt a fejlődött forgalmi élet által teremtett

ujabb jogreformok tekintetében, melyek tanulmányai bevégzése után merültek fel.

De a magyar biró kitünő jogi képzettsége mellett is mindig a gyakorlat embere maradt, ebben a tulajdonságban rejlett valódi jogalkotó és jogrendező ereje. A jogszabályok tartalmának és helyességének próbakövéül nem az elvont elmélet tételeit, hanem a reális élet követelményeit tekintette, azoknak az életviszonyoknak és életjelenségeknek természetét és benső erejét kutatva, melyeknek szabályozását a jogrend követelte és amelyekben már magukban nem ritkán benn rejlik szabályozásuk rendje és mértéke is és csak a jogász éles szemére vár, hogy azt napfényre hozza. Ebben rejlett a nagy római jogtudósok legnagyobb müvészete is.

Ha a birónak csak az volna a feladata, hogy a törvényt az előtte fekvő jogesetre gépiesen alkalmazza, akkor ehhez nem volna szükséges jogászi képzettség s a birói hatalom üres szóvá törpülne; akkor hazugság volna a római jogásznak ismert hires mondása: «Scire leges non est verba earum tenere, sed vim ac potestatem.»

A törvény nem képes uralkodni a jogélet egész anyagán s a törvényhozásnak nem feladata minden életviszonyra külön jogszabályt alkotni. Amire tehát a törvényhozás képes nem volt, azt pótolni a biró feladata. Csak akkor, mikor a törvényt alkalmazzuk, tapasztaljuk, hogy a birónak mily fáradságos munkája kivántatik meg ahhoz, hogy a törvényben rejlő igazi jogot megtalálja, vagy helyesebben, hogy ezt abból kifejtse. Ez bizonyitja annak a tételnek az igazságát, hogy a biró tevékenysége lényegében jogalkotó és nem egyszerüen jogalkalmazó, mert a törvény holt betü marad mindaddig, mig a biró itéletében annak életet nem ad; az élő jogot nem a törvényben, mint inkább a birói itéletben lehet megtalálni.

Hiszen e tekintetben ismét egy nagy példa fekszik előttünk. A lipcsei német birodalmi birószág egyik kiváló birája irja egy legujabb müvében, hogy keserüen csalódtak azok, akik azt hitték, hogy a polgári törvénykönyv hatálybaléptével az eddigi számos vitás kérdések biztos megoldást nyernek. A régiek közül igaz, hogy többeket eltüntetett a felszinről, de mint a laernei kigyó fejei, ugy termettek belőle és általa a számtalan ujabbak. Alig van törvényes rendelkezés, amelynek értelme felett valamely irányban viták ne merülnének fel.

Csak egy példát kivánok felhozni a birói szabad joglátás megvilágitására. A birodalmi ptk. 126. §-a szerint, ha a törvény irásbeli alakszerüséget ir elő, akkor az okiratot a kiállitónak *sajátkezü* névaláirásával, avagy birói-lag vagy közjegyzőileg hitelesitett kézjegyével kell ellátnia. Élénk vita támadt afelett, hogy «sajátkezü»-e a meghatalmazottnak a meghatalmazó nevében teljesitett aláirása? A legtöbb birodalmi birószág egyik tanácsa — bár nem egyhangulag — kimondotta, hogy az ily aláirás megfelel a törvény követelményeinek, vagyis, hogy az idegen kéz aláirása is *sajátkezű* aláirás. Jogilag a meghatalmazott keze nem idegen kéz! Itt a biró jogrendező hatalmánál fogva a törvény betüje fölé helyezte azt a jogot, mely szerinte a törvény szellemében a forgalmi élet követelményeinek megfelel. Igen kétes értékü tehát a pandekta-jog azon magyarázati szabálya: Quum in lege nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis questio!

Ismétlem, a törvény az életnek szól és abból van meritve, de azt teljesen kimeriteni képtelen. A biró azonban nem állhat meg igazságszolgáltató munkásságában ott, ahol a törvény tehetetlennek bizonyult; nem mondhatja, hogy mert a törvényben nem talált szabályt az eldöntendő jogesetre, tehát nem itél; neki meg kell keresnie, és meg kell találnia a jogszabályt akár a törvényben, akár azon kivül, mert itélnie kell, de ilyenkor ugyanazokból a forrásokból merit, amelyekből maga a törvényhozó; ugyanazt az utat kell tehát követnie a jog további kiépitésénél, midőn pótolnia kell a törvény hiányosságát, sőt magát a törvényt is; csak igy fog jogalkotó munkája szilárd alapokon nyugodni, és a jogrend biztos támaszául szolgálni. De itt egy fontos körülményt kell kiemelnem, amire már más alkalommal is, a Magyar Jogászegylet 25 éves fennállása évfordulójának ünnepén tartott elnöki megnyitó beszédemben felhivtam a jogászközönség figyelmét; értem azokat a hátrányokat, amelyek a birói itélkezésnél a logikai elem tultengéséből erednek.

Nem egy példáját látjuk ennek mind a magán-, mind a közjog terén. Hiszen a gyakorlati élet nem elégedhetik meg a tisztán logikai eredményekkel, ha még oly helyesek is azok, hanem megköveteli, hogy hasznavehetők is legyenek.

Ihering panaszolja, hogy mily gyakran vesz erőt a jogászokon az a kisértés, mely a reális elemekkel szemben a jogászi gondolkozás autonomiáját törekszik mindenáron érvényre juttatni, mi azért veszélyes, mert az ily logikai önámitás azoktól az igazi forrásoktól vezet el, amelyekben a jogtételek végső forrásait kell keresnünk, vagyis a jog igazi megértésétől. Ezek a gondolatfanatikusok — ugymond — nem veszik észre, hogy nem az élet van a fogalomért, hanem a fogalom az életért; és hogy nem annak kell történni, amit a logika parancsol, hanem annak, amit az élet követel, legyen az logikailag szükséges avagy lehetetlen.

A törvény czélja, a ratio legis, a mens legislatoris, amelyeket a birónak elsősorban kutatni kell, nem deríthető ki a formális logikai következtetések módszerével.

Hogy emellett a logika a jognak örökké a fő eleme marad, az kétségtelen; maga az az érvelési forma, amelyben minden helyes birói itélet kiépül, mint ezt elsősorban a büntető jogászok tudják, a syllogizmus, szigoru logikai törvényen alapszik.

De hiszen a magyar biró még ma is a jogéletnek egy tekintélyes területén, irott törvények hiányában, a törvényhozó feladatát pótolja; ami már maga arra utalja, hogy az élettel, annak követelményeivel folytonos kölcsönhatásban maradjon, hogy a jogszabályok gyökereit abban a gazdag talajban keresse, mely azoknak életrevalóságát egyedül biztositja; a nemzet erkölcsi, gazdasági és társadalmi életszükségleteiben és követelményeiben, hogy a tulzott formalizmusnak sem az anyagi, sem az alaki jog terén ne áldozza fel az anyagi igazságot, *de ne engedjen tért a csak szubjektiv ingadozó érzelmekre és felfogásokra alapitott jogszolgáltatásnak,* mely a kellő tárgyilagos okok hiányában inkább veszélyeztetné, mint előmozditaná a jogrend biztonságát és a judikatura alaposságát.

Döntvény- és határozattáraink bőséges tanuságot tesznek róla, hogy a magyar birószág, és elsősorban a kir. Curia az itélkezés szabadsága mellett képes volt megtalálni a jogalkotás és jogfejlesztés helyes utját, és lépést tartani a haladó kor követelményeivel akkor is, mikor irott törvény nem állott és áll rendelkezésére és hogy nem egy tekintetben szerencsésen gazdagitotta jogéletünket oly etikai elemekkel is, melyek dicsőségére szolgálhatnak bármely müvelt nemzet igazságszolgáltatásának. Csak a jó- és a rosszhiszemüség hatályosságát, vagy a turpis causa eseteit a jogügyleteknél kell megemlitenem számos egyebek közt, hogy bárki meggyőződjék róla, hogy mily fontosnak tartja a Curia az erkölcsi szempontoknak és a forgalmi élet szilárd alapját képező bizalomnak a jogrendbe való beültetését és valamint helyes gyakorlati érzékünk megóvott bennünket eddig a terméketlen doktrinair irányoktól, ugy bizonyára jövőben sem fogunk letérni erről a helyes utról.

Minthogy igen élénk és érdekes fejtegetés tárgyát képezi az ujabb jogirodalomban a birónak a törvényhez való viszonya, azért kivántam néhány nagy vonásban jelezni azt az álláspon-

tot, amelyre nézve azt hiszem megegyezik felfogásom azzal, amelyet mélyen tisztelt elnökünk őnagyméltósága fejtett ki elnöki székfoglaló beszédében. Azt a gazdag irodalmat ezuttal mellőzöm, mert nem e helyre való, de bármennyire térjenek is el egymástól a vélemények a részletkérdésekben, egy dologban mindnyájunknak egyet kell értenünk és ez az, hogy a biró nem áll a törvény felett.

Ellenkezőleg, a birónak egyik legnagyobb és gyakran legnehezebb erénye a törvény feltétlen tisztelete. Még ott is, hol a birói imperium oly messzeterjedő diszkréczionális hatalomban nyilvánul, mint Angliában, ahol a biró sokszor kegyelmet osztani látszik, midőn igazságot szolgáltat, feltétlenül meghajlik a törvény parancsa előtt, bár itéletében nem egyszer nyiltan kifejezi sajnálkozását afelett, hogy másképp nem itélhet, noha szeretett volna, de a törvény köti, melynek engedelmeskedni tartozik. És én azt hiszem, hogy a birónak igazi tekintélye *éppen az ő törvénytiszteletén nyugszik*, ez az a biztositék, mely egyedül igazolja azt a bizalmat, melyet a nemzet benne helyez, ebben látja a nép megóva igazait, midőn azokat birái kezébe teszi le. És talán éppen akkor tanusit a törvény iránt legnagyobb tiszteletet, midőn a laikus szem annak mellőzését véli látni a biró itéletében, midőn t. i. annak igazi szellemét, czélját és nem a betüjét követi. De azt is vallom, hogy a jó biró nemcsak az agyával, hanem a szivével is gondolkozik és itél. Az igazság ereje az, ami a birói itéletnek tiszteletet parancsol, de az igazság utját nemcsak az értelem, hanem az érzelemmel együtt világitják meg; csak a humánus biró az igazi jó biró, aki nemcsak szigoru, de méltányos is tud lenni, mert a méltányosság a kiengesztelő igazságosság követelménye és mint ilyen, benn rejlik a jogeszmében, de enyhiti az általánositó jogszabály ridegségét. Csakhogy egy törvénytisztelő biró sincs olykor megkimélve attól a fájó érzéstől, mely azt mondatja vele: durum sed ita scriptum, midőn a szigoru és feltétlenül parancsoló törvény elől nincs kitérés, amely nem tür érzelmi ingadozást.

Nagyméltóságu kir. Curia!

A nemzetek erkölcsi javai közt egy sincs becsesebb, egy sincs értékesebb annál a bizalomnál, amelyet a nép igazságszolgáltatásának jóságába és tisztaságába helyez.

Ez a bizalom feltételezi, hogy a nemzet együtt érez az ő biráival és büszkén tekinti őket a jogrend őreiül. De a biró iránti tisztelet teljessége csak akkor igazán kiérdemelt, ha az a bióban erkölcsi integritása czimén az embert is megilleti; mert nem a fegyelmi törvények, hanem a biró erkölcsi integritása szentesiti azt a nagy hatalmat, amely a biró kezeibe letéve van, ez szüli az erkölcsi felelősségnek azt a fenkölt érzetét, mely kell, hogy hivatásában a biró minden cselekedeteit áthassa. Ez az a nagy felelősség, mely nincs törvénybe igtatva, de erősebb minden irott törvénynél, mert azok az itélőszékek, amelyek előtt a birónak ennél az erkölcsi felelősségnél fogva tetteiért számolnia kell: Isten, a nemzet és saját lelkiismerete. Ezt tekintem én a birói felelősség koronájának, amelyet a legmélyebb bölcsesség és a legalaposabb tudás és semmi más nem pótolhat.

Csak egy példát a történelemből.

Verulami Bacon, Anglia hires lordkanczellárja, a tudományos világ dicsősége, Anglia legnagyobb bölcsésze, mint ezt Macaulay egyik remek essayjében olvassuk, megvesztegethető biró volt — önvallomása szolgáltatta reá a legnagyobb bizonyitékot — a Lordok birósága ezért minden méltóságától és állami hivatalától megfosztotta, nagy pénzbirságra és börtönre itélte, hol addig maradjon, amig a királynak tetszik.

Az ókori Görögország legnagyobb drámairójának, Aischylosnak, egyik hires darabjában Zeusnak legnagyobb dicsősége: porba tiporni a jogtalanságot; legyen a mai kor biráinak legnagyobb dicsőségük: megvédeni az ártatlanságot.

Az utólagos telepitésről.[1]

Visszatérve már most a német váltórendszabályra, illetve a német birróságoknak a váltóürlap utólagos kitöltésére vonatkozó gyakorlatára, el nem tagadható, hogy ez kezdettől fogva s következetesen a váltóbirtokos utólagos kitöltési jogát a legszükebb korlátokba, v. i. a lényeges kellékekre szoritotta s hogy még ezen szük körön belől is megtagadta tőle a jogot arra, hogy az intézvény hiánya esetén az intézvénybe az intézvényezett valódi lakhelyétől eltérő fizetési helyet jelöljön meg, valamint megtagadta tőle azt a jogot is, hogy a váltóra utólag telepet irhasson, habár a váltóürlap az intézvényezett lakhelyének megjelölésére szolgáló helyen felül még ezen szavakat is tartalmazza: «zahlbar in .....».

Ezen korlátozást a német legfőbb biróság (a Reichsoberhandelsgericht, majd a Reichsgericht) nem indokolta azzal, hogy a telep helyére is kiterjedő kitöltési jog (a fizetési hely bizonytalanná való tétele folytán) «a váltó természetével merően ellenkezik», mert hiszen ugyanezen indokból még kevésbbé lett volna elismerhető a kitöltési jog a váltó összege, vagy a váltó lejárata tekintetében; azzal sem érvelt a német legfőbb biróság, hogy «a váltó telepitése a kibocsátó sajátos joga» — mert tudatában volt annak, hogy ezen neves német irók által is felállitott tétel részben felesleges, részben téves; a váltótörvény által normálisnak gondolt esetben ugyanis — midőn t. i. a váltó-intézvényt a kibocsátó kreálja — a kitöltési jog kétségtelenül csakis a kibocsátót illetheti, de nemcsak a váltó telepe, hanem a váltónak minden alkatrésze tekintetében. Mihelyt azonban — mint ezt dr. Juhász oly helyesen fejti ki — a váltóürlap első aláirója más valaki, pl. az intézvényezett, illetve elfogadó, vagy forgató, épp oly kétségtelen, hogy a váltólevelet egész terjedelmében, tehát a telepre vonatkozó részében is ez az első aláiró töltheti ki;[2] és megforditva, mihelyt a kibocsátón kivül már más aláirás is szerepel a váltón, a kibocsátót sem illetheti több jog a telep utólagos kitöltésére, mint bármely más váltóbirtokost.[3]

A német és a magyar váltótörvény 24. §-a nem is ad a kibocsátónak ilyen speciális, a telep kitöltésére irányuló rezervátjogot, hanem igenis az intézvényezettnek adja azt a kivételes jogot, hogy a telepes nélküli telepitett intézvényen telepest kijelölhessen, annak daczára, hogy a váltón már a kibocsátó vagy más személy aláirása szerepel.

Hanem indokolta a német legfőbb biróság álláspontját azzal, hogy ezen utólagos kitöltési jog csak oly rendelkezésekre terjed ki, melyek a váltónak rendszerinti tartalmát képezik: «kann daher nur bezüglich derjenigen Bestimmungen Platz greifen, welche der Regel nach den Inhalt eines Wechsels bilden, lässt sich aber nicht anwenden auf Bestimmungen, welche sich nur als Ausnahme darstellen».

Már pedig nézete szerint a telepités nem tartozik a váltó rendszerinti tartalmához, hanem kivételes rendelkezés: (.... «die Bezeichnung eines vom Wohnorte des Bezogenen verschiedenen Zahlungsortes d. h. die Ausstellung eines Domizilwechsels, bildet einen Ausnahmsfall.... die Ermächtigung (helyesebben a «Berechtigung» szó lett volna használandó), einen derartigen Wechsel zu schaffen, kann umsoweniger als stillschweigend gewolt gelten etc.» (Fuchsberger E. 117.) — vagy mint egy másik itéletében mondja: «Fehlt es bei der Hingabe eines Wechselblankets an näherer Vereinbarung, so darf dem Wechsel nur der gewöhnliche Inhalt gegeben, also auf ihm nicht ein Domicilvermerk vollzogen werden» stb. (Fuchsberger 117.) — s e részben nem különböztet, van-e a váltón «zahlbar in .....» kitétel vagy sem.

A német birósági gyakorlat tehát, hogy felülvizsgálati nyelven beszéljek, egy ténymegállapitáson alapul; tényként állapitja

[1] A multheti első közleménybe az a sajtóhiba csuszott be, hogy a 6. bekezdésben nyomdai tévedésből a «megingatni igyekezik és pedig» szavak után a «remélhetőleg» szó kimaradt.

[2] Azon állitásra, hogy minden körülmény között «a telep kijelölésének a kibocsátótól kell származnia», a váltótörvényben támpontot hiába keresünk.

[3] E helyes szempontból indulhatott ki a Curia, midőn 732/1908. számu itéletével helybenhagyta a kassai tábla 2401/1908. sz. itéletét, melyben kimondatott, hogy az intézvényezett aláirása után sem a kibocsátó ..... nem jogosult arra, hogy a váltót ..... utólag telepithesse L. Keresk. jog 1909. évfolyam 235. l.

meg u. i., hogy a telepitési nyilatkozat nem képezi a váltólevél rendszerinti tartalmát s abból következteti, hogy a váltót megelőző szerződés (pactum de cambiando) kötésénél külön kijelentés hiányában (hallgatólag) a váltót adó félnek akarata nem irányulhatott arra, hogy a másik félnek engedett utólagos kitöltési jog a telepkitöltésre is terjedjen ki.

Helyes volt-e a német bíróságoknak ezen ténymegállapitása a német váltórendszabály hatályának első évtizedeiben, nem tudom; kétlem azonban, hogy az a jelenlegi viszonyoknak megfelelne; mert a németországi virágzó bankszervezet, annak a kereskedők s iparosok hitelszükségletét s fizetési müveleteit felöltő müködése mellett legalább is igen gyakori a váltónak valamely banknál való telepitése.

Bizonyos azonban, hogy a német birósági gyakorlat is fázik attól, hogy ezen álláspontjának végső konzekvencziáit levonja; azért tehát elsősorban lehetőleg liberális módon hajlandó in concreto megállapitani, hogy a felek az utólagos kitöltési jogot a telepitésre is akarták kiterjeszteni s azért ottan nem volna pl. képzelhető, hogy a felek által külön kiállitott általános telepitési engedély érvénytelennek nyilvánittassék.[1]

A végső konzekvencziák levonása elől kitérés különösen észlelhető a német birósági gyakorlatban, midőn azon kérdéssel foglalkozik, hogy az utólagos telepités minő befolyással van az addigi váltónyilatkozatokra és mennyiben érvényesithető az arra alapitott kifogás harmadik személyekkel szemben.

Midőn u. i. azon álláspontra helyezkedett, hogy a váltóbirtokos kifejezett külön megállapodás hiányában még akkor sincsen jogositva az intézvényezett nevét s lakhelyét már feltüntető váltólevélre a telepet rávezetni, ha a váltólevelen a telepre utaló «zahlbar in . . .» szavak melletti hely üresen maradt, következésképpen el kellett fogadnia azt is, hogy amennyiben a birtokos ezen üres helyet mégis kitöltötte, v. i. a váltót utólag telepitette, a váltónak eredeti lényeges tartalmát (a fizetési helyet) jogellenesen megváltoztatta, tehát meghamisitotta.[2]

Ebből pedig — miután a német váltójogi gyakorlat s elmélet szerint a váltótartalom hamisitása az ezt megelőzően a váltót aláirt személyek kötelezettségét egyáltalán megszünteti — elsősorban azt kellene következtetni, hogy az utólagos telepités folytán is az előző aláirók már ipso facto szabadulnak, még ha a bemutatás s óvásfelvétel az intézvényezett lakhelyén is eszközöltetnék, vagyis az utólagos telepités ténye megszüntetné az előzőleg eszközölt váltónyilatkozatok joghatályát, az elfogadóét beleértve.

Ezen logikai konzekvenczia sérelmes volta annyira szembetünő, hogy ennek levonását meg sem kisérelték, hanem kitértek előle majd azon alapon, hogy mint jogellenes cselekmény az előző aláirókkal szemben nem irottnak tekintendő,[3] majd ugy, hogy miután az eredeti tartalom fizikailag érintetlen maradt, itten az általános szabály alól kivétel teendő s ezen specziális esetben a telepités előtti aláirók az eredeti, a későbbi aláirók pedig a telepitéssel módositott tartalom szerint felelnek.[4]

A hamisitás fogalmából következnék továbbá szükségszerüleg, hogy az utólagos telepitésre alapitott kifogás minden birtokossa lszemben érvényesithető legyen; és a Reichsoberhandelsgericht tényleg ismételten kimondotta,[5] «Nachträgliche Beifügung des Domizilvermerks ohne Wissen und Willen eines Wechselverpflichteten ist Fälschung ..... und begründet die exceptio falsi gegen jeden Wechselinhaber», amint hogy logikusan mást nem is mondhatott.

Amennyire logikus és szükségszerü volt azonban ezen következtetés, épp oly türhetetlen állapotokra vezetett; mert hiszen a váltólevél rendszerint nem árulja el, valjon a telepités utólag történt vagy sem s igy még a birodalmi bank sem tudhatja, valjon a váltó, mely 3 jó váltónyilatkozattal ellátottnak jelentkezik, nem lett-e a benyujtó által utólag telepitve s nem kerül-e ki az obligóból vele szemben is épp ez a három váltókötelezett annak folytán, hogy a váltó a telep helyén s nem az intézvényezettnek lakhelyén óvatoltatott.

Minden telepitett váltóbirtokos tehát, ha jogait megóvni akarná, csak ugy járhatna el elegendő gondossággal, ha a váltót óvatosságból mindkét helyütt óvatoltatná, ami az esetek nagy részében fizikailag is lehetetlen.

Nem lehetett tehát elzárkózni annak felismerésétől, hogy a helyes logikai következtetés elfogadhatatlan eredményre vezetett.

Valahányszor pedig a helyes következtetés helytelen eredményre vezet, a logika tanai szerint a hiba a premisszában keresendő; ezen módszert követve a német gyakorlatnak s az ezt követő elméletnek is rá kellett volna jönnie, hogy téves a kiindulás-pontja, hogy nem lehet helyes és a jóhiszemü forgalom igényeivel ellenkezik az a felfogás, mely szerint az, aki a váltólevelet kiadja, anélkül, hogy azon a telepre utaló «zahlbar in ....» szavak melletti üres helyet kitöltötte vagy kihuzta volna, nem engedett volna ezzel jogot e helynek utólagos kitöltésére is.

E felfogás téves voltának felismerésére vezethetett volna a mindennapi élet, a communis opinio elfogulatlan szemlélete is. Aki egy nyomtatott ürlapot aláir, az — hacsak némi gondossággal jár el — kihuzza a neki nem tetsző rendelkezéseket, vonalt huz azon helyeken, melyeknek utólagos kitöltését nem óhajtja; ha ezt nem teszi, akkor rendes körülmények között kifejezést adott annak, hogy az okmánybirtokost akarja azon joggal felruházni, hogy az üresen hagyott helyeket kitölthesse; ha kivételesen nem lett volna ez az intenciója, mulasztást követett el, melynek következményeit ő maga viselni tartozik s nincsen igénye arra, hogy ezen következmények olyan személyekre háruljanak, akik ezen intenciójáról, sőt még talán mulasztásáról sem birtak tudomással.

Érezte ezt különösen az osztrák legfőbb itélőszék, midőn ismételten elutasitotta az utólagos telepités kifogását azért, «weil die Geklagte selbst dadurch, dass sie bei Acceptation des Wechsels das bei der Adresse vorgedruckte Wort «Zahlbar» nicht durchstrichen hat, die Möglichkeit zu einer nachträglichen Beisetzung eines Domicils dem jeweiligen Wechselinhaber offen gelassen hat»[1]; mindazonáltal ez a bíróság sem képes az utólagos telepités kifogásának természetével tisztába jönni; harmadik személyekkel szemben elutasitja,[2] majd elfogadja a kifogást[3] és elutasitás esetén sem indul ki az utólagos kitöltési jog helyes elhatárolásából, hanem a legkülönfélébb — az erészbeni utólagos kitöltési jognak el nem ismerése esetén — a helyzetnek meg nem felelő præmmissákból vagy abból, hogy az a kifogás «nem a váltóból ered»[4] vagy «nem a váltójogból ered»[5] vagy «Da kein Gesetz besteht, welches dem Inhaber des Wechsels die Verpflichtung auferlegen würde bei Präsentirung des Wechsels und Erhebung des Protestes Mangels Zahlung vorerst nachzuforschen, von wem der Zalungsort in

[1] Sőt a berlini Kammergerichtnek 1907. évi III/4-én kelt itéletében (l. «Das Recht» 1907. 519. l. 1085. sz.) a váltóra a kibocsátó által vezetett azon klauzula: «Domizil offen» a váltóbirtokosnak jogot ad a telepnek utólagos «nach freiem Ermessen» szerinti megjelölésére (Mayer 34. l.).

[2] «Hierin liegt eine wesentliche Aenderung des Inhaltes des Wechsels und somit eine Art von Fälschung..... l. Fuchsberger 259.

[3] L. Brachmann: (Endemann kézikönyvében) Wechselrecht 206. l. 4. j. s az ott hivatkozott határozatok.

[4] L. Staub: Ad 76. §. 18. s az ott hivatkozott gyakorlat.

[5] L. Gold Simon czikkét a «Jogtud. Közl.» 1898. évi 20. számában s az ott hivatkozott gyakorlatot.

[1] L. Czechelovszky «Sammlung wechselrechtlicher Entscheidungen des k. k. Obersten Gerichtshofes». I. Z. 176., 290.

[2] L. Czechelovszky emlitett gyüjteménye I. 294., 297.

[3] Különösen kiemelendő ez utóbbi irányban a 27,696/1890. sz. legfőbb birói itélet, melyben az utólagos telepitést az eredeti tartalom jogtalan megváltoztatásának minősiti és kimondja, hogy «Die Einwendung der Abänderung eines wesentlichen Wechselerfordernisses eine solche ist, welche aus dem Wechselrechte hevorgeht und daher gemäss Art. 82 V. O. jedem Wechslgläubiger entgegen gesetzt werden kann.» Ehhez ragaszkodik még bővebb indokolással 13,190/1890. sz. itéletében kiemelvén, hogy a «zahlbar in» szavaknak ki nem huzása jelentőséggel nem bir. — L. Czechelovszky III. 806. s 829.

[4] Czechelovszky I. 172.

[5] Czechelovszky I. 176. «Die angeführte Einwendung des Geklagten kann nun nicht als eine solche betrachtet werden, welche aus dem Wechselrechte selbst hervorgeht, weil die Beisetzung eines Domicils nach Art. 4. Z. 8. und Art. 24. W. O. gestattet und im vorligenden Falle aus dem Klagewechsel keineswegs ersichtlich ist, dass etwa der Domicilvermerk erst nachträglich beigesetzt worden sei.»

der Adresse auf dem Wechsel beigesetzt wurde, ja durch die Auferlegung dieser Verpflichtung die Sicherheit des Wechselverkehrs leiden würde» (!)[1] vagy «weil die in Frage stehende Domicilirung des Wechsels den Umfang und Inhalt der wechselmässigen Verpflichtung des Ausstellers unberührt liess (?) und daher hier nur für die Beurteilung der Ordnungmässigkeit des Protestes in Betracht zu ziehen ist, weil in dieser Beziehung der Inhalt des Wechsels zur Zeit des Protestes als massgebend anzusehen ist, sofern nicht der Mangel an gutem Glauben dargethan wird etc.»[2]

Különösen érdekes az 1876/1892. sz. itéletnek az utólagos telepitési kifogást elutasitó indokolása, melyben kimondja, hogy a kifogás nem ered a váltójogból s különben is, ha már a lényeges kellék utólagos kitöltését sem lehet harmadik jóhiszemü birtokossal szemben felhozni, «umsoweniger kann derselben (der Klägerin) nach dem Schlusse a maiori ad minus die Einwendung, dass der auf dem von ihr in guten Glauben erworbene Wechsel befindliche Domicilvermerk erst nach der Acceptationsunterschrift ohne Wissen und Einverständniss des Acceptanten beigelegt worden sei, mit Rechtswirkung entgegengesetzt werden.» (Czechelovszky III. 641. sz.)

A német gyakorlat a forgalom követelményeinek engedve, az utólagos telepités kifogását még a mult század vége felé kivette az «exceptiones in rem» köréből és áthelyezte az «exceptiones in personam» közé,[3] mert «nicht die Falschheit des Wechsels gegen jeden Erwerber, sondern der Einwand der Arglist gegen den arglistigen oder sonstigen anormalen Wechselsuccessor wird dadurch begründet», — tehát nem a kiindulási pontot — az erészbeni utólagos kitöltési jognak el nem ismerését találta revideálandónak, hanem a sérelmes konkluzió kikerülése végett egyszerüen kimondja, hogy az eredeti tartalom egy lényeges része: a fizetési helynek utólagos jogtalan megváltoztatása nem hamisitás, hanem dolus![4] vagyis a præmissa megmentése végett fikcióhoz folyamodik, pedig nyilvánvaló, hogy a kifogásolásnak — akár helyes, akár helytelen okból való — ilyen korlátozása gyakorlatilag máris közel jár az utótelepitési jog elismeréséhez.

*

Összegezve tehát a mondottakat: a német birósági gyakorlat az utólagos kitöltési jogot a váltórendszabály mellett is hatályos és a váltóelőszerződés keretében érvényesülő magánjogi intézménynek tekinti;[5] nem tartja azonban ezen kitöltési jogot a telepitésre is kiterjedőnek, nem mintha erészben a váltórendszabály akadályul szolgálna, hanem merőben azért, mert a telepitési nyilatkozatot nem véli a váltólevél rendszerinti szokásos tartalmához tartozónak s mert azon körülménynek, hogy a váltóürlapon nyomtatott — a telepre utaló — «zahlbar in...» szavak is fordulnak elő, mi jelentőséget sem tulajdonit.

(Bef. köv.) *Dr. Sichermann Bernát.*

A felülvizsgálati bíróság birságolási joga.

A szegedi kir. tábla mint felülvizsgálati bíróság 1910. G. 20. számu itéletével 50 K birsággal sujtott a S. E. 205. §-a alapján, mert két egybehangzó itélet ellen felülvizsgálattal éltem és a kir. tábla ugy találta, hogy a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalan volt. Ezen határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye és még köszönettel tartozom a kir. táblának, hogy olyan méltányos volt velem szemben és «csak» 50 K-ra birságolt meg, mely elsősorban engem «mint a felülvizsgálati kérelmet ellenjegyző ügyvédet» terhel és másodsorban is engem terhel, mert visszkeresetem van ugyan a felem ellen, de véletlenül tönkrejutott, ugy hogy már nincs kitől behajtanom.

A jogszolgáltatásban gyakran tapasztaljuk, hogy a bíróság sokszor felületesen, sokszor tudatlanul itél s az igazság azon fordul meg, hogy van-e helye további felebbvitelnek vagy sem.

Emberek vagyunk mindnyájan, és ha nem is követünk el ostobaságokat, de jóhiszemüen is tévedhetünk. Tévedhet a kir. tábla is, mely ugyan a legtöbb ügyben végső fórum, de gyakran nem találja el az igazságot. Mi ügyvédek a legtöbb esetben elfogultak vagyunk az igazságunk mellett és ha azt találjuk, hogy a bíróság helytelenül itélt, igénybe veszszük a rendelkezésünkre álló jogorvoslatot, «felvisszük» az ügyet, ameddig csak lehet.

A törvény lépten-nyomon alárendel bennünket a bíróság kénye-kedvének. Ha a bíróság megállapitja költségeinket, ugy honorálja az ügyvédi munkát, mint a napszámos munkáját. Ha megappelláljuk a megállapitást, még rosszabb, mert ráfizetjük a felebbviteli bélyegkiadásokat.

De a sommás eljárás 205. §-a valóságos rögtönitélő jogot ad a biró kezébe az ügyvéd ellen. «Ha a bíróság ugy találja, hogy a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalan», megbirságolhatja az ügyvédet. Hiszen a felülvizsgálat csak jogkérdésekre szoritkozik és a mi jogrendszerünkben mennyi nézeteltérés, mennyi vita merülhet fel a jogkérdésekben! Hiszen maguk a jogkérdésben itélő bíróságok is ugyanazon jogi kérdést ma igy, holnap ugy döntik el. Ugyanazon bíróságnál is előfordul, hogy két azonos jogi kérdést kétféleképpen döntenek el, mert más tanács elbirálása alá kerül. Sőt még ugyanazon tanácsnál is előfordul két ellentétes döntés ugyanazon jogi kérdésben.

Milyen abszurdum az, hogy a kir. táblának vagy kir. Curiának jogában álljon az ügyvédet megbirságolni azért, mert a törvény által megengedett jogorvoslatot igénybeveszi, ha mindjárt két egybehangzó itélet ellen is, de igazsága tudatában, jóhiszemüleg, jogi tudásának és lelkiismeretességének teljes latbavetése mellett csak azért, hogy meggyőződése szerint ügyfeleinek igazát kivivja. A bíróság egyszerüen «nyilván alaptalan»-nak találja a felülvizsgálati kérelmet.

Vajjon nyilván alaptalan-e a felülvizsgálat csak azért, mert a bíróság a panaszokat elutasitja és azokat «nem találja alaposaknak»? Nyilván nem. Én azt hiszem, a törvényhozás csak a konok perlekedést kivánta büntetni és büntetést *csak olyan esetben volna szabad alkalmazni, amikor a felülvizsgálati kérelem olyan silány és jogilag annyira tarthatatlan, hogy az rögtön elárulja az azt ellenjegyző ügyvédnek azon szándékát, hogy a felülvizsgálatot csak az ügy késleltetése végett vagy költségszaporitás czéljából vette igénybe.*

A konkrét esetben nincs módomban egy elfogulatlan harmadik személy elé bocsátani annak elbirálását, hogy jogi szempontból melyik álláspont a tarthatatlan, a megbirságolt felülvizsgálati kérelem álláspontja-e vagy a kir. tábláé?

De sajnos, a törvény szerint a kir. táblának van igaza s nekem csak fizetnem lehet. *Dr. Fuchs Jenő.*

Különfélék.

— **Bernáth Géza** visszavonult a Curia másodelnöki tisztétől.

Bernáth Géza a magyar igazságügynek igen kiváló szolgálatokat tett.

Mint szegedi kir. táblai elnök, a vezetése alatti bíróságok egy részét csaknem balkáni állapotokban találta. A felügyelet gyakorlásában rendkivüli erélyt és ahol kellett, a kiméletlenségig szigoru igazságosságot fejtett ki. A birák megválasztásában a legideálisabb szelekcziót gyakorolta és szivós, elnézést nem ismerő, de az érdemet a legteljesebb mértékekben elismerő vezetése által valóban nagy sikereket ért el.

A szegedi kir. tábla élén kifejtett eredményekben gazdag müködés kvalifikálta Bernáth Gézát arra, hogy mint igazságügyi államtitkár az ország összes bíróságainak adminisztrácziját vezesse, amely feladatnak kiválóan meg is felelt.

Mint a Curia másodelnöke és a büntető osztály vezetője nagy sulyt helyezett a jogegység megteremtésére, az anyagi igazság érvényrejuttatására. Ezen szempontból veze-

[1] Czechelovszky I. 288. sz.
[2] Czechelovszky III. 434.
[3] L. Staub ad 76. §. 18. s ott idézett judikatura.
[4] A dolus általános fogalmának ilyen felhasználása mellett ugyanazon joggal a tartalom egyéb hamisitása is személyes kifogássá volna devalválható.
[5] Olyannyira, hogy a váltójog egységesitése körül jelenleg folyó munkálatoknál a németek egy a 93. §-unknak megfelelő rendelkezésnek az egységes váltótörvénybe való felvételét feleslegesnek vélik.

tése alatt legfőbb bíróságunk itélkezésében kétségtelen a haladás.

Mint a fegyelmi bíróság elnökének sok alkalma volt a birói és ügyvédi fegyelmi jog alakitására is befolyást gyakorolni és ezen minőségében is a birói és ügyvédi karakter szeplőtlenségének szempontja vezette. Azok az ügyvédek, akik Bernáth Géza vezetése alatt a curiai ügyvédi tanács itélkezésében aktiv részt vettek, tanubizonyságot tehetnek arról, hogy az ügyvédi hivatás és kötelességek felől Bernáth Gézának minő magas felfogása volt és hogy az ügyvédi fegyelmi jog kezelése körüli itélkezés alapossága és magas szinvonala tekintetében a távozó másodelnöknek minő nagy érdemei vannak.

Méltán mondotta Vavrik Béla az ő elődéről, hogy «alapos tudásával, feltétlen törvénytiszteletével, mély igazságérzetével és példaszerü, fáradhatlan ügybuzgalmával előljárt».

Bernáth Géza birói jellemrajza nem volna teljes, ha meg nem emlékeznénk arról a hajszáról, amelyet egy itélet miatt az ő személye ellen pártpolitikai szempontból vezéreltetve inditottak. Bár a birói tanácsban hozott itéletekért a felelősség egyes birót sohasem terhelhet, a támadások mégis czélzatosan ő ellene irányoztattak, de az ő személyében a bíróság intézményét és a birói függetlenség elvét is sértették.

Elég szomoru, hogy a független, a minden párt, nemzetiség, és felekezet fölött álló biró ily jutalomban részesül független itélkezéséért.

— **A Magyar Jogászegylet történetében** és egyszersmind jogi életünkben nevezetes eseményként regisztráljuk a jogászegylet által április hó 10-én Pozsonyban tartott teljes-ülést. Az az érdeklődés, melylyel a vidéken rendezett ezt az első előadást ugy az egyesületi tagok, mint az igazságügyi hatóságok és az ügyvédi kar felkarolták, a legszebb reményeket kelti aziránt, hogy a jogászegylet müködésének az a legujabb programmpontja, mely a vidéknek a bevonását tüzte ki czélul, leggyorsabban és a legszélesebb körökben fog népszerüségre szert tenni. Első pozitiv eredménye a pozsonyi ülésnek, hogy a kir. táblai kerület minden részéből egybesereglett jogászok nagy számmal óhajtanak belépni a jogászegyletbe. A másik pedig, hogy nagy tetszéssel találkozott az a gondolat, hogy Pozsonyban jogászkör alakittassék.

Zsitvay Leó pozsonyi előadása nagyhatásu záró akkordja volt a jogászegylet sajtójogi vitájának.

Zsitvay Leó bevezetésül a magyar sajtójog történetét vázolta és ezzel kapcsolatban méltatta a pozsonyi országgyülésen hozott sajtótörvény alkotmányjogi jelentőségét.

Majd áttért annak fejtegetésére, mi a külön sajtótörvény alapja és czélja. Konkluziója, hogy a külön törvény alapja : a sajtószabadság, czélja pedig : a sajtószabadság védelme. Ez nevezetes közjogi értékünk, melyet annyival inkább meg kell becsülnünk és féltékenyen megőriznünk, mert a sajtószabadság ikertestvére : a nyilvános szólásszabadság és vele a szabad gyülekezési jog még eddig törvény által szabályozást nem nyert.

Bármennyire is hiven szolgálta ezt a czélt a 48-as sajtótörvény, az a megváltozott viszonyok között több tekintetben hézagos és elavult. Áll ez elsősorban a rendészeti határozmányokra, melyeknek körében a tapasztalt visszaélések az aktuális kérdések egész sorozatát tárják elénk.

Ezután előadó két nagyfontosságu kérdést ölelt fel.

A tulajdonképeni sajtódeliktumok meghatározása tekintetében a mai jogi helyzet ingadozó. A Btk. életbeléptetéséről szóló törvény csak annyit mond, hogy a sajtótörvényben foglalt vétségek helyébe a Btk.-ben meghatározott megfelelő büntettek és vétségek lépnek, de hogy melyek a megfelelők, rábizta a gyakorlatra. A BP. életbeléptetési törvényében pedig a sajtókihágások is előkerülnek és beillesztetnek a külön felelősségi rendszerbe. Van forgalomban többféle definiczió a sajtódeliktumról. Legsürübben használatos ez : a bünös gondolat nyilvánitása és terjesztése nyomtatvány utján. Ezt ki kell egésziteni azzal, hogy a sajtódeliktum a bünös gondolatnak sajtó utján való közlésével be van fejezve, tehát ha a sajtóközleménynyel kapcsolatosan még más valamely deliktum alkatelemei mutatkoznak, ugy ez a deliktum létesül. Helytelen tehát zsarolás vagy bankjegyhamisitás sajtóvétségének megállapitása. Az uj sajtótörvénytől előadó nem definicziót vár, mely eshetőleg ujabbi zavaroknak lesz forrása ; helyesebbnek tartja, ha §-ok szerint megjelöli, mit tart sajtódeliktumnak.

Az általános felelősségi rendszer sajtóügyekben nem állhat meg. A németek a gondatlansági elemmel kisérleteznek, de visszás helyzetek állanak ebből elő. A mi törvényünk 13. és 33. §-ai sem kielégitők. A sajtótörvény 1. §-a az irónak, a szerzőnek akarta a közlési szabadságot biztositani. Ma azonban a kiadó keresi fel és alkalmazza az irói erőket is, a haszon is a kiadóé. A közgazdasági rovat «alkalmi» kezelése, tömeges terjesztésre alkalmas, p. o. pornografikus sajtótermékek megiratása mutatják, hogy a sajtó nyerészkedési czélzatu vállalat lett. Ma a szerző hiába védekezik azzal, hogy ő utasitásra irt, a felelősség át nem hárithatá. Minthogy a szerző, mint felbujtott iró a felbujtónak gondolatait közli és igy a sajtótermék két faktornak megegyező elhatározásából kerül terjesztésre, őket együtt kell felelősséggel terhelni. Az átháritási jog a sajtószabadság lényeges kelléke az anonimitás révén ; azt, mint a gondolatközlés szabadságának erős támaszát fenn kell tartani. Ha időszaki lapoknál első fokozatba a szerkesztőt tesszük, megokolt átháritási jogot adni a szerzőre, vagy a felbujtó kiadóra. Ha más sajtótermékeknél a kiadót jelöljük ki a fokozatban elsőnek, meg kell ugyan neki is adni az átháritási jogot a szerzőre, ámde ez viszont a kiadót mint felbujtót jelenthetné be felelős társnak. A nyomdász a felelős személyek sorozatából időszaki lapoknál kihagyható lenne. Más sajtótermékeknél felelőssége fentartandó ugyan, de nem a sorozatban, hanem külön sajtórendészeti szabálylyal, mely szerint köteles a megrendelőt vagy kiadót a hatóságnak megnevezni és ha erre nem képes, sajtórendőri büntetéssel büntetendő. Ha az átháritási jog feltétlensége megszünik, a strohmann-rendszer korlátozódni fog.

Szólott még Zsitvay a czáfolatközlési kényszerről, a rágalmazási és becsületsértési ügyekben adandó vagyoni elégtétel jogáról, majd áttért az eljárási kérdésekre.

Az esküdtbirósági hatáskört a politikai és azon deliktumok részére kivánja fentartani, melyekben a köz érdeke, hogy a való a nagy nyilvánosság előtt felderittessék. Az egyéni és társadalmi torzsalkodásokból fakadó perek csak az esküdtszék lejáratására alkalmasak. Tulzott óvatosság a sajtópereknek táblai székhelyekre czentralizálása. Nagy érdek füződik a sajtóeljárás gyorsaságához.

A Zsitvay nagyhatásu előadása kapcsán tartott diszebéden Rhorer kir. táblai elnök, Bartal főispán, Kumlik polgármester, Somorjay ügyvédi kamarai elnök a pozsonyiak részéről, Nagy Ferencz, Zsitvay Leó, Pollák Illés, Nagy Dezső, Kenedi Géza a jogászegylet részéről szólottak.

— **Szeptemberi határidők.** Az igazságügyi kormány összesen 10 uj biróval szaporitotta a budapesti elsőfolyamodásu birák létszámát. Hogy ezzel mennyit segitett az igazságszolgáltatás gyorsaságán, azt élénken illusztrálja az az egy adat, hogy egyik budapesti járásbiróság április elejéről szeptemberre halasztja a folytatólagos tárgyalásokat.

— **Az ügyvédi irodai órák beosztása.** Több fővárosi ügyvéd a budapesti Ügyvédi Kör választmányához azt az inditványt terjesztette elő, hogy az Ügyvédi Kör társadalmi uton hasson oda, hogy az ügyvédi hivatalos irodai órák a mai czélszerütlen megosztott munkaidő helyett egyfolytában tartassanak. Ezen inditvány indokolásában kiemelik az aláirók, hogy az igazságügyminiszter elrendelte, hogy a birósági iktatóhivatalok beadványokat déli egy óráig fogadjanak el, délután pedig hivatalos órákat ne tartsanak. Igy rendszerint feleslegessé válik a délutáni órák sürgős munkája. Másrészt az eddig megszokott irodai időbeosztás nagy időpazarlással járt. A déli 12 órától 3 óráig tartó munkaszünet oly időbe esik, amikor más hasznos munkát alig lehet végezni, ez az idő tehát kárba veszett, igen gyakran ellustulásra is vezetett. Az uj rendszer ezt a bajt gyökeresen orvosolná, és ezen felül a kartársaknak kellő időt adván, módot adna arra is, hogy szabad óráikat egyéb, nekik tetsző módon használják el. Megfontolandó az a körülmény is, hogy az egységes munka-

idő behozatalával kartársaink a főváros környékén lakhatván, a drága házbértől szabadulnak és gazdaságosabban élhetnek.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén *dr. Danilovics Pál* bemutatta *dr. Kunze Waldemár*-nak Berlinben 1909. év folyamán megjelent «*Die Haftung des Schuldners für den Schaden des Drittbeteiligten*» czimü müvét s ennek kapcsán rámutatva az adós által harmadik személynek okozott kárért való felelősség problemájának elméleti és gyakorlati jelentőségére, ismertette a vonatkozó irodalmat s az e tárgyban kifejlődött birói gyakorlatot. Ezután *dr. Pap Dezső* min. titkár tartott előadást az ipari munkaviszonyról. Előadó annak megállapitása végett, hogy az ipari munkaviszony rendezésére szükséges szabályok lánczolatában nincs-e hézag, összevetette a polgári törvénykönyv tervezetének a szolgálati szerződésre vonatkozó rendelkezéseit az ipartörvény tervezetével. Előadásának konkluziója az, hogy az ipari munkaviszonynak vannak oly részletei, melyeket a polgári törvénykönyv tervezete nem vesz eléggé gondozásába, melyek tekintetében szükségesek tehát az ipartörvénytervezetnek speciális rendelkezései. Ezek a rendelkezések sem teljesek és kielégitők ugyan minden irányban, azonban e hiányok pótlása esetén az ipartörvény tervezetének ez a fejezete méltán sorakozhatnék a külföld legkiválóbb jog- és szocziálpolitikai alkotása mellé és törvényerőre emelkedése bizonyára lényeges biztositéka volna az ipari termelés zavartalan menetének és az ennek feltételét tevő szocziális békének.

— **Joggyakornoknak is jár végkielégités.** X. budapesti joggyakornokot nyolcz és fél évi szolgálat után az igazságügyminiszter felszólitotta a lemondásra, azzal a kijelentéssel, hogy ellenesetben hivatalból fog elbocsáttatni. A joggyakornok állásáról lemondott. Külön kérvényében orvosi bizonyitványnyal igazolván, hogy lemondását betegsége miatt lévén kénytelen bejelenteni, kérte ellátási igényének megállapitását. A miniszter elutasitó határozata ellen benyujtott panasz folytán a közigazgatási biróság a panaszló végkielégitéshez való igényét megállapitotta, mivel abból, hogy a miniszteri rendelet értelmében a joggyakornokok a közszolgálat érdekében elbocsáthatók, nem következik szükségszerüen, hogy általában csak ideiglenes minőségben alkalmazottaknak volnának tekinthetők, ha egyébként kineveztetésük körülményei és alkalmaztatásuk tartama az ellenkezőt tanusitják. Mivel pedig a konkrét esetben a panaszló kinevezése az ideiglenesség kitüntetése nélkül történt és alkalmazásának tartama is azt igazolja, hogy nevezett végleges jellegü alkalmazott volt: nincs kellő alapja, hogy panaszló ellátási igénye szempontjából ideiglenes állami alkalmazottnak tekintessék. (1468/1910.)

— **A párbaj-szabályok kérdése a büntető eljárásban.** Három katonatiszt becsületsértés vétsége miatt vádat emelt X. ellen a trencséni kir. büntető járásbiróságnál. A védelem kérte a bizonyitást arra nézve, hogy a magánvádlók a fennálló párbajszabályokat és szokásokat megsértették és igy a vádlott inkriminált kifejezése a valóságot tartalmazza.

A járásbiróság a bizonyitást el is rendelte, azonban a bizonyitási eljárás befejeztével, a helyett, hogy annak eredményéhez képest a vádlottat felmentette volna, őt a becsületsértés vétségében bünösnek mondotta ki.

A járásbiróság indokolása, amelylyel az 1909. B. 762/10. sz. itéletében a bizonyitás eredményét mellőzte, a következő: A vádlott által hivatkozott szokás és szabályok a törvény által tiltott párbajintézményre lévén vonatkozással, a kir. járásbiróság által figyelembe nem vehetők.

A biróság ezen indokolása ellentétben áll a Btk. 299. §-ával, amely szerint a biróságnak nemcsak joga, hanem kötelessége is biznyos esetekben «a párviadalnak szokásos vagy kölcsönös egyetértéssel megállapitott szabályait vizsgálni.»

A trencséni kir. törvényszék 1429/1910. sz. itéletével a járásbiróság itéletét megsemmisitette és a vádlottat felmentette. Kimondja a törvényszék, hogy az eset eldöntését «csakis a párbajszabályok, illetve a lovagias elégtételadás szabályainak szorgos méltatásával tartja lehetségesnek.»

Figyelemre méltó a kir. törvényszék itélete, amennyiben a párbaj-szabályoknak irott forrásait, az ugynevezett lovagias kodexeket jogforrás erejével ruházza fel, és mint jogforrást idézi Bolgár Ferencz és Clair Vilmos párbaj-szabályait, sőt hivatkozik azoknak egyes §-aira is.

Még tovább is megy a törvényszék a párbaj-szabályok megállapitásában, amennyiben az Országos párbajellenes szövetség igazgatótanácsának a fennforgó lovagias ügyről adott véleményét a tárgyalás alkalmával, mint szakértői véleményt elfogadta és itéletének indokolásában felhasználja.

Végül pedig az egymással ellenkező felfogások összevetésével a kérdés tárgyát képező esetre vonatkozólag itéletileg megállapitja a törvényszék a kötelezőknek vezendő lovagias szabályokat.

— **Adalék a katonai fenyitő eljáráshoz.** A katonatisztekre vonatkozó fenyitő eljárás sajátságos módon kétféle irányu, a szerint, amint az eljárást a hadbiróság, avagy a tiszti becsületügyi választmány folytatja. Példaképen álljon itt a következő eset: A trencséni 15. honvéd gyalogsági ezred parancsnokságához feljelentés érkezett, amely szerint X. honvédhadnagy bíróilag lefoglalt ingóságait a foglalás után eladta Y. vendéglősnek, ugy, hogy az árverés napján az ingók már nem találtattak a honvédhadnagy birtokában.

Az ezredparancsnokság, a helyett, hogy a feljelentést a hadbiróság elé utasitotta volna, megbizta a nyomozással az ezred becsületügyi választmányát, majd az ügyet eldöntés végett a tiszti gyülés elé terjesztette, amely az ezredparancsnokság 1693 kt. 1909. sz. határozata szerint a hadnagyot a következő indokolással mentette fel: «A tiszti gyülés X. hadnagyot a felhozott vád alól egyrészt a nyomozati iratok, a becsületügyi választmány jelentése és a vádiratból nyert impressziók nyomán, másrészt a mellékkörülmények gondos mérlegeléséből alkotott egyéni meggyőződés és felfogás alapján titkos szavazás utján abszolut szótöbbséggel felmentette.»

Szükségtelen kiemelnünk, hogy a büntetendő cselekmény feletti itélethozatal egyéni impressziók és egyéni felfogás alapján, továbbá titkos szavazás és abszolut szótöbbség utján a modern büntető jogász előtt meglehetősen különösen tetszik.

Ámde a feljelentő a dolgot nem hagyta annyiban. A trencséni kir. ügyészséghez fordult és feljelentést tett ismeretlen tettes ellen a lefoglalt ingóságok eladása miatt. Az ügyészség lefolytatván a nyomozást, 110/1910. sz. végzésében megállapitotta, hogy a büncselekmény tényleg elkövettetett és megállapitotta, hogy a büncselekmény elkövetésével X. honvédhadnagy alaposan gyanusittatik. Mivel azonban katonatisztről van szó, a nyomozati iratokat az ügyészség végzése kapcsán a hadbirósághoz küldötte meg.

A hadbiróság most már abban a különös helyzetben van, hogy az ügyben teljesen kimerítő nyomozati iratok alapján kénytelen lesz a honvédhadnagy ellen büntető eljárást inditani, noha a honvédhadnagyot egyik fóruma ugyanezen vád alól már jogerősen felmentette.

— **Ügyvédek és birák elmebaja.** Dr. Pándy Kálmán a budapesti kir. orvosegyesületben tartott előadásában beszámolt a lipótmezei gyógyintézetbe 40 év alatt felvett közel 12.000 férfibeteg kórrajzának átvizsgálása alapján az intelligens társadalmi osztályok elmebetegségeinek statisztikájáról. Az adatokból kiemeljük, hogy a 36 évesnél idősebb elmebeteg ügyvédek 89%-a, valamint a 40 és 60 év közti elmebeteg ügyvédek 95%-a paralitikus volt. A birákra hasonló statisztikát előadó nem közölt, csak annyi olvasható előadásában, hogy a nem paralizises elmebeteg biráknál 41%-ában szerepel az alkohol, mint az elmebetegség oka. Dr. Salgó Jakab hozzászólásában kiemeli, hogy az orvosok, ügyvédek és biráknál mutatkozó nagyobb arányszáma a paralizisnek azzal magyarázható meg, hogy a nagy szellemi megerőltetéssel járó szellemi élet inkább hajlamosit a paralizisre.

— **A verseczi kir. járásbirósághoz** 1909 augusztus 25-én benyujtott 1909 Pv. 60/13. sz. felfolyamodás 1910 márczius 29-én kelt végzéssel terjesztetett fel. Tehát *hét hónap* kellett az egysoros végzés meghozatalához!

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A szegedi kir. tábla 4121/909. sz. itéletével egy 48,000 K valódisági perben a felperesi ügyvéd részére a törvényszék által megállapitott 980 K perköltséget 700 K-ra, az alperesi ügyvéd részére megállapitott 435 K költséget 320 K-ra szállitotta le és pedig a megállapitás elleni perorvoslat hiján, hivatalból.

A felperesi képviselő diját a felebbezésért a kir. tábla 20 K-ban állapitotta meg. Csak ezen utóbbi megállapitás kerülvén felebbezésre, a kir. Curia 132/v. 910. sz. itéletében ezen 20 K felebbezési munkadijat 50 K-ra emelte fel.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az alsóausztriai ügyvédi kamara** közgyülésén azon inditvány tétetett, hogy a kamarai tagdijjárulék az egyes ügyvédek által alkalmazott segéderők számához képest 30 K-tól 300 K-ig terjedő összegben állapittassék meg. Ezzel kapcsolatban az állami adóhoz képest leendő progressziv kivetés is szóbahozatott. Az inditvány a kamarai választmánynak adatott ki véleményezés végett.

— **Kereskedősegéd tantième-igénye.** A német Reichsgericht kimondta, hogy a nyereségben részes kereskedősegédnek joga van a tiszta nyereség kiszámitásának közlésére, amennyiben tantième-igénye attól függ. E közlési kötelesség terjedelmét czéljából kell megitélni. A segédet abba a helyzetbe kell hozni, hogy tantième-igényeit megvizsgálhassa és érvényesithesse. Ennek megfelel, ha vele az aktiv és passziv állapot sommás össze- és szembeállitásának másolata közöltetik, amelyek egybevetéséből a nyereség összege előáll. Ebben az összeállitásban megvan az alap annak vizsgálatára, hogy főnöke a nyereség kiszámitásánál szerződés szerüen járt-e el.

— **Becsületsértés fogamzás elleni szerekre vonatkozó prospektus küldése által.** A kölni biróság elitélt egy gyógyszerészt, mivel ez egy néptanitónak fogamzás elleni szereket ajánló prospektust küldött. A tanitó a birósághoz fordult s ez becsületsértést látva ilyen prospektus, illetőleg árjegyzék elküldésében, a gyógyszerészt pénzbirságra itélte. *(Gyógyászat.)*

— **Az apa kártéritési felelőssége elmebeteg gyermekéért.** A franczia semmitőszék a Code civile 1382. és 1383. szakasza alapján megállapitotta az apa felelősségét elmebeteg gyermekéért s azt kártéritésre kötelezte az alapon, mert az alsóbiróság megállapitotta, hogy az apa ismerte fia elmebetegségének közveszélyes voltát s daczára, hogy előzőleg ő maga fiát elmegyógyintézetben helyezte el, utóbb azt a gyógyintézetből kivette és saját házába vitte s daczára, hogy ismerte fia természetét, mégis elmulasztotta vele szemben a szükséges óvintézkedéseket és sem meg nem előzte, sem meg nem akadályozta fiának harmadik személyekre káros cselekedetét, noha arról tudomással birt. Ezen tényállás mellett az apa kártéritési kötelezettsége a sértett harmadik javára megállapitandó.

— **Külföldi váltó elévülése.** Az elévülés elbirálásánál a «lex fori» lévén irányadó, a franczia biróság előtt érvényesitett váltó alapján az intézvényezett elleni keresetet 5 év alatt évül el akkor is, ha a váltó külföldön lett intézvényezve és elfogadva. (Párisi felebbezési biróság.)

— **Uj lex Béranger Franczia országban.** Franczia-ország a feltételes elitélésről szóló törvényt Béranger szenátornak köszönheti. Most Béranger ujabb javaslatot terjesztett a szenátus elé, mely szerint a közhasznu társulatok (igy különösen az *anti-alkoholista* egyesületek is) jogosultságot nyernének, hogy a hatáskörükbe eső büncselekmények elkövetése esetén a kir. ügyészség módjára közvádlói teendőket teljesithessenek. A franczia semmitőszék, amelynek birálatát és véleményét az igazságügyminiszter kikérte, egyhangulag helyeselte a tervezet álláspontját. Valószinü, hogy a törvényhozó testület is magáévá teszi a kiváló szenátor tervét.

— **Uszó esküdtbiróság.** Alaszka termelésének jelentékeny tényezője a tengeri halászat. A halfogókat azonban állandóan nagy mértékben dézsmálták. A washingtoni kormány most külön hajót szerelt fel a haltolvajok «tettenérésére.» A hajón egy esküdtszéki elnök, egy köztársasági ügyész egy vádjury, egy itélő esküdtszék és a megfelelő segédszemélyzet fog helyet foglalni; a hajó az alaszkai parton fog czirkálni s a tettenért büncsöket sommás eljárás utján fogják kezelni. Az elitélteket a «birói körut» befejezéséig a fedélközben fogják őrizni.

— **Angol állampolgár által Franczia országban alkotott végrendelet.** G. Harriett 1895-ben Angliában elvált a férjétől és Párisba költözött. Hagyatékában egy általa irt és aláirt, «Párisban 93 febr. 24»-ről keltezett végrendelet maradt. A londoni hagyatéki biróság (probate division) a végrendeletet érvényesnek mondja ki. A végrendelet nem felel meg az angol jognak, de megfelel a franczia jognak. A végrendelet alakszerüségeit pedig a végrendelet alkotásának *helyén* divó jog szerint kell megbirálni. Már most igaz, hogy franczia jog szerint a holográf végrendeletnek a valósághoz hiven keltezve kell lennie, azonban bizonyitani lehet, hogy a kelet nem hamis, hanem csak tollhibából van tévesen irva. A biróság az eset körülményeiből meg van győződve, hogy az örökhagyó tollhibából irt «93»-at «903» helyett, mert 1893-ban nem lakott Párisban a megjelölt utczában, 1903-ban ellenben ott lakott.

— **Anglia 1908. évi bünügyi statisztikája.** A kriminalitás a brit királyság területén *jelentékenyen nőtt.* A büntettek és vétségek csoportjának megfelelő «indictable offence» miatt 86,116 személy ellen tartottak tárgyalást, ami 11% emelkedés az 1907. évhez képest («Jogtudományi Közlöny» 1909. évf. 128. l.) és 13% emelkedés az 1903—1907. évi átlaghoz viszonyitva. A lakosságból 100,000 főre 193 vádlott esett, mig 1907-ben 176. A tisztán az élet és a testi épség ellen elkövetett cselekmények száma 5·6%-kal, a vagyon elleni erőszakkal elkövetetteké 22·1%-kal, a vagyon ellenieké 10·8%-kal, az okirat- és pénzhamisitás 26·5%-kal emelkedett. Az emelkedés egyhatoda Londonra és környékére esik; legnagyobb az emelkedés a nagy bánya- és ipari központokban és pedig azokban, ahol nagy ipari viszálykodások uralkodtak. Legnagyobb az emelkedés a betöréses lopás, rablás orgazdaság, okirathamisitás, pénzhamisitás és gyujtogatás terén. A gyujtogatást többnyire csavargók követték el. Kihágás miatt 488,508 egyént itéltek pénzbüntetésre, ezek közül 95,000 ellen kellett a büntetést szabadság vesztésre átváltoztatni. 2030 esetben testi fenyitékbüntetést alkalmaztak. Az 1908. évben 8023 vádlottat bocsátottak próbára; ezek közül az év végéig 7% ellen kellett uj tárgyalást kitüzni csupán 367 egyént elitélni.

— **Fiatalkoruak biróságа Oroszországban.** Röviddel ezelőtt tartotta a fiatalkoruak biróságа — mint már emlitettük — első ülését Szt-Pétervárott. Az uj biróság czélja elsősorban — mint nálunk is — a bünöző fiatalkoruak javitása és nevelése, A biróság hatáskörébe azok az ügyek tartoznak, amelyekben 10—17 éves fiatalkoruak szerepelnek vádlottképp. Azonfelül azonban mindazokban az ügyekben itélkezik, amelyekben a gyermekek ellen intéztetik a büntetőtörvények sulya alá eső támadás. Különösen, ha a büntetendő cselekményt a gyermek ellen olyan egyén követi el, akinek a gyermek fölött törvényes felügyeleti joga van. A biróságnak egész csomó tanitó és tanitónő áll rendelkezésére, akik a javitónevelésre itélt gyermekek gondozását vállalják magukra. Büntetést a biróság csak kivételes esetekben szabhat ki. Mindenesetre szép és nemes czél, de tartunk attól, hogy ez az intézmény is, mint sok más Oroszországban, csak papiroson fog beválni. *Dr. Sch.*

A Magyar Jogászegylet f. évi április hó 16-án (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: Dr. Magyar István: A büntetés kimérése. (A német, az osztrák s a svájczi büntetőtörvénytervezetek ismertetése.) Dr. Rédei József: A vasuti személyfuvarozásról az uj üzletszabályzat szerint. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Fiatal ügyvéd, aki hosszabb ideig volt jelölt a fővárosban és nagyobb vidéki városokban, fővárosi ügyvédi irodába irodavezetőnek ajánlkozik. Jártas a peres és perenkivüli praxis minden ágában. Birja irásban és szóban a német és tót nyelvet is. Fizetés megegyezés szerint. Május 1-én foglalhatná el az állást. Megkereséseket «Állandó munkatárs 29.» jeligére e lap kiadóhivatalába kér. 13664

Jó forgalmu vidéki ügyvédi irodába azonnali belépésre ügyvédjelöltet keresek, ki az iroda önálló vezetésére is képes; telekkönyvi és sommás ügyekben teljes jártassággal bir. Ajánlatokat képzettség, eddigi alkalmaztatási hely, életkor megjelölésével dr. Lehoczky Béla czimére Szikszóra kérek. 13663

Megyeszékhelyen jó forgalmu ügyvédi iroda megegyezés szerint azonnal átadó. «Iroda» jeligével ellátott leveleket e lap kiadóhivatala továbbit. 13669

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 16. szám. Budapest, 1910 április 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A csendőri nyomozás reformja. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. ügyésztől. — Az utólagos telepitésről. *Dr. Sichermann Bernát* kassai ügyvédtől. — Adalékok a járásbiróságok tehermentesitéséhez. *Dr. Révay Bódog* kir. járásbirótól. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A csendőri nyomozás reformja.

A magyar kir. csendőrség kebelében rendkivül jelentős és a haladást nagy mértékben biztositó szervezeti reformok állanak küszöbön.

A csendőrségi szolgálati utasitásoknak a nyomozás teljesitésére vonatkozó rendelkezései évek óta alapos átdolgozás tárgyát képezvén, mint értesülünk, rövid idő alatt életbe fognak léptetetni s mig egyfelől az átalakitás munkájában mód nyujtatott az igazságügyi hatóságoknak e kérdésben véleményeik nyilvánitására, másfelől a nyomozási utasitások felölelik a modern nyomozás eddigi eredményeiből mindazt, amit a kriminalisztika e téren hasznosat produkált s ami e közegek müködésének keretén belül felhasználható. Egyuttal, miután a csendőri nyomozás kiszélesitése és fejlesztése a csendőrségi szolgálatban álló egyének magasabb kiképzése nélkül nem lehet sikeres, állandó csendőrségi iskola felállitása határoztatott el, melyek egyike Nagyváradon, a másika Gödöllőn fog az eddigi tervek szerint elhelyeztetni. A nagyváradi csendőrségi iskola alapjai már egy ismétlő tanfolyam keretében meg is vettettek, amely a folyó évi szeptemberben meg is nyilt és egyelőre rövidebb időre kontemplált kisérleti müködés után rendszeresitett iskolává fog kifejlesztetni.

I. A csendőri nyomozás kérdésének a lényege ezidőszerint épp ezeken a szempontokon sarkallik: a csendőrség s az igazságügyi, illetve az előzetes eljárásban résztvevő igazságügyi és rendőri hatóságok szorosabb kapcsolatának, az igazságügyi érdekek belterjesebb figyelembevételének s a csendőrség magasabb, kriminalisztikai kiképzésének szempontjain.

A bünvádi perrendtartással az igazságügyi hatóságoknak s a csendőrségnek egymáshoz való viszonya a bünvádi perjog szempontjából teljesen megváltozott, de ennek daczára még a lefolyt tiz év alatt is a csendőrség szervezete, tevékenysége és ügyvitele mindenben az maradt, ami 1900 előtt volt s alig történt valami oly irányban, amely a bünvádi perrendtartás által reá bizott ujabb feladatok teljesitésére teszi képessé. Egyetlen ily irányu reform volt a járásőrmesteri intézmény szervezése, amely azonban a gyakorlatban a járásőrmestereknek adminisztrativ teendőkkel való tulhalmozása miatt sok tekintetben nehézséggel küzd és nem pótolhatta azt az ürt, amit a csendőrtiszteknek a nyomozásban való részvételtől történt elvonása maga után hagyott.

A bünvádi perrendtartás életbeléptetésének ugyszólván eredendő hibája volt, hogy a nyomozás keretében folytatva le a legtöbb esetben az előzetes eljárást, ezt minden átmenet nélkül, egy csapással a rendőri közegek kezébe tette le, mit sem törődve azzal, hogy vannak-e arra alkalmas rendőri közegeink, ahelyett, hogy előbb neveltek volna igazságügyi rendőrséget, amely az uj feladatot elvégezni képes legyen. E nevelő betanitást nem teljesithették a kiadott utasitások, amelyeknek javarésze alig egyéb a törvény ismétlésénél.[1]

De az életbeléptetés még az ország vidéki helyeinek közállapotait sem vette figyelembe. Nem szólok arról, hogy a legtöbb község, sőt járási székhely értelmi szinvonala oly alacsony, hogy az ott müködő rendőri közegnek semminemü módja nincs a feladata teljesitéséhez szükséges értelmiséget megszerezni; másrészt egyes vidékeken a morális nivó is annyira alantas, hogy ez a rendőri közeg egyenesen szemben találja magát az egész közönség véleményével, hogy ne mondjam kénye-kedvével, ha az igazságot ki akarja deriteni s igy vagy ő esik a többség áldozatául, vagy a munkássága tér el a helyes ösvényről. Vannak helyek és vidékek, ahol a csendőrnek egész egyszerüen senki sem akar megmondani semmit s a magam gyakorlatában fordult elő eset, ahol az ellensége által meggyilkolt apa saját gyermekei sem akartak kezére járni a nyomozó csendőrnek! Még közlekedésügyi állapotaink sem vétettek figyelembe, már pedig annak, hogy az a magára hagyott rendőri közeg valamiképp is teljesithesse feladatát, egyedüli eszköze a központokkal való érintkezés az egyes esetekben. A nyomozó közegeknek ugy egymással, mint a kir. ügyészséggel és a vizsgálóbiróval való érintkezéséhez egyik nélkülözhetetlen kellék a táviró és a távbeszélő, de különösen az utóbbi. Az egész országban 1906-ban 3559 táviróhivatal volt (a vasutiakkal együtt) és a magántávbeszélő állomásokkal együtt — Budapesten kivül — 10,999 távbeszélő állomás. Oly értelmes és vagyonos vármegyében, mint Sopron, a székhelyen kivül 136 távbeszélő állomás van, Vasmegyében pedig 120; Biharmegyében pedig vannak helyek, ahonnan a rendőri közeg vagy csendőr 6—7 óra járóföldre éri a legközelebbi táviró vagy távbeszélő állomást.

Ilyen viszonyok mellett és e viszonyok minden átalakitása nélkül hozatott be az az eljárási törvény, amely a polgári közszabadságok érdekében igen rövid és igen szoros határidőket irt elő a nyomozó tevékenységre, különösen pedig a kényszereszközök alkalmazását és minden oly intézkedést, amely az egyén ellen irányul, 24—48 órai időtartamhoz kötötte; s a gyakorlati életben jórészt ennek a folyománya azután az, hogy a csendőrkézen való letartóztatásnak nagyon gyakran a törvényes határidőn tul kell tartani, hogy házkutatást, lefoglalást, személymotozást a lehető legritkább esetekben rendel el az arra hivatott vizsgálóbiró és a nyomozás kezdeményezése, menete, majdnem kizárólag a rendőri közegek s a csendőrség rendelkezésétől függ s hogy ezt a kir. ügyészség és a biróság kénytelen vagy észre nem venni, vagy pedig, nehogy maga törvényt szegjen, a büntettek fel nem deritésében megnyugodni.

Ezek nagyjában azok a nehézségek, amelyekkel ma a csendőri nyomozás is küzd.

[1] Erre nézve mi sem jellemzőbb, mint a «Rendőri utasitás» 36. §-a, amely a nem természetes halálesetre s a talált hullákra vonatkozik. Ez a §. szóról-szóra ismétlése a BP. 88. §-ának, abból más ki nem kerül, mint hogy a hullát csak a kir. járásbiróság vagy a kir. ügyészség engedélyével szabad eltemetni. A közegészségügyi törvény végrehajtási rendeleteiből s a birói és rendőri hullaszemléről szóló rendeletből fáradságosan még ki lehetne a rendőri közegnek kutatni néhány fontosabb szabályt, de hányan vannak, akik erre elegendő kedvvel s képességgel birnak? Arról azonban, hogy ezek a közegek az öngyilkosság, vizbefullás, fojtási, akasztási, fulladási halál és a mérgezés jelenségeiben eligazodhassanak, semmi gondoskodás nem történt. Igy ezekben a legfontosabb esetekben az olyannyira pótolhatatlan első kezdeményezés majdnem kivétel nélkül tervszerütlen kapkodás, amelyben akárhányszor a rendőri közegek ügyetlenkedése segiti a büntett nyomait elenyésztetni s megoldhatatlan komplikációkat idézni elő. Ugyanigy vagyunk a gyujtogatásokkal, amelyekről elmondhatjuk egész egyszerüen, hogy nem szoktak kiderülni.

Mig a bünvádi perrendtartás életbelépte előtt a csendőrség kizárólag a közbiztonsági szolgálat körében mozgott: a bünüldözés első kezdeményezését teljesitette, feljelentést tett; s ha esetleg már ezen tulmenve: az előkészitő eljárást is lejáratta, jelentése a bünvádi eljárás során rendszerint csak feljelentés számba ment, addig a mi mai eljárásunk tulnyomó részében az egész nyomozó rendőri tevékenység le van téve a csendőrség kezébe, amely eredetileg csupán a közbiztonsági szolgálat számára szerveztetett. A főtárgyalások jelentékeny részének anyaga kizárólag a csendőri nyomozáson alapul és ez a csendőri nyomozás ma a legtöbb esetben nem más, mint tiz év előtt a feljelentés volt.

Egész nyilvánvaló, hogy a bünvádi perjog, amely az előzetes eljárás nélkül nem képzelhető, sőt amelynek ujabb iránya egyenesen erre a részre kivánja a fősulyt helyezni, sulyos sérelmeket szenved.

A csendőrségnek nincs módjában törvényes formákban foganatositani nyomozó cselekményeket, teljesen meg van fosztva attól az előzetes eljárás, hogy a csendőri nyomozó cselekmények közhitelességgel legyenek felruházhatók. Kétségtelen, hogy ha a törvény és a gyakorlat a csendőrséget, az egész előzetes eljárást lefolytató igazságügyi rendőrségnek kivánja tekinteni s a vád előkészitésére elegendőnek tartja a csendőri közegek nyomozó munkáját, akkor a csendőrség nem hagyható továbbra a közbiztonsági szolgálat nivóján, hanem fel kell azt ruházni a valódi igazságügyi rendőrség attributumaival.

Ezek a kivánalmak elsősorban arra irányulnak, hogy a nyomozó közeg a cselekményeit kellő hitelességgel vehesse fel, majd pedig, hogy a legteljesebb mértékben együtt müködjék a bünügyet ellátó többi hatósággal: a kir. ügyészséggel és a többi rendőri hatósággal, végül pedig, hogy az egyes közegek képességei fejlesztessenek.

Ami az első helyen emlitett kelléket illeti: a kötelező jegyzőkönyvezés a csendőrségnél aligha lesz behozható. Ezzel a nyomozás sikere egyenesen veszélyeztetve van, de tán veszélyeztetve van a csendőrségi közegek müködésének hatályossága is, ha ezek is irodai tultengésbe tévednének, mint számos városi rendőrség, amelynek munkája formailag tökéletes, de érdemben teljesen sikertelen. Németország több államában megvan a csendőrségnek a jegyzőkönyvfelvételi joga, de ezzel nem élnek mindig, csak fontosabb alkalmakkor. S igy, ha a kötelező jegyzőkönyvezés nem is mutatkozik czélszerünek, mindenesetre meg kellene azonban adni a jogot a csendőrségnek, hogy alkalmilag felvehetne jegyzőkönyvet azokkal az egyénekkel, akiknek vallomását lényegesnek tartja. Esetleg elegendő volna, ha a csendőrség az általa kihallgatott egyénekkel jegyzőkönyveket venne fel, vagy jelentését legalább is azokkal az egyénekkel, akik mint bizalmi egyének a nyomozásnál részt vettek, felolvasás után aláiratná. Gyakran tapasztalható ugyanis, hogy ezek az ugynevezett bizalmi egyének, mint a nyomozás egész menete alatt együttmüködő s jelen levő személyek vannak a csendőri jelentésekben feltüntetve, de utóbb kiderül, hogy csak egyes mozzanatok ismeretesek előttük.

Kivihetőnek tartanám azt is, hogy amennyiben a csendőrség legénysége nem ruháztatnék fel azzal a joggal, hogy jegyzőkönyvek alakjában tanusithassa a felvett bizonyitékokat, erre nézve a községi előljáróságok segitségét vehesse igénybe, illetve, hogy a két rendőri hatóság együtt müködhessék a büncselekmények kideritése körül. Ezidőszerint a csendőrség az a hatóság, amely a nyomozás keresztülvitele, a reális bizonyitékok beszerzése körül nagyobb képességgel rendelkezik, ellenben a községi előljáróság jegyzői többnyire megfelelőbb képességgel birnak a perbeli cselekményeket közokiratba foglaló tevékenység tekintetében, mert egyéb munkájuk körében is jegyzőkönyvek felvételével foglalkoznak. E kétféle hatóság egymásétól eltérő, de egymást kiegészitő tevékenységének helyes felhasználásával elérhető lenne az, hogy a csendőrség által kideritett ténykörülmények nyomban közokirati formában megrögzittessenek. Az együttmüködés e módja a szolgálati utasitás előtt nem ismeretlen, mert a 114. §-ban körülirt nyomozó cselekmények foganatositása végett a 88. §. szerint a csendőrség «a község előljáróságát megfelelő közremüködésre szólitja fel.» A 86—88. §-ok átalakitása utján, amelyek közül egyébként is a 86. §-nak az az enunciácziója, hogy a község előljárósága nyomozás kezdeményezésére csak akkor jogosult, ha a késedelemben veszély van, egyenesen ellenkezik a BP. 94. §-ával; a 88. §-nak szélesebb körre való kiterjesztése utján ez a módositás keresztülvihető lenne. A nyomozás eredményességének, hitelességének s czéljának mindenesetre sokkal jobban megfelelne ez az egyidejü, közös közremüködés, mint a ma divó perelőkészitő rendszer, amely legtöbb esetben a csendőri jelentést nyomozás végett kiadja a község előljáróságának és gyakran előáll az eset, hogy két hatóságnak egymástól különböző czélokat követő, divergáló álláspontot szolgáló munkája érkezik be elbirálás végett a kir. ügyészséghez. A csendőrség prestige-je mindenesetre sokkal kevésbé szenved csorbát azáltal, ha a községek előljáróságával illetve jegyzőivel együtt végzi a nyomozás teendőit, mintha azáltal, hogy a csendőri jelentést a kir. ügyész kiadja nyomozás végett a község előljáróságának, az a látszat keletkeznék, hogy az előljáróság mintegy felülbirálja a csendőrség munkáját, amint azt a vizsgálat eseteiben a vizsgálóbiró a BP. 117. §-ának 2. bekezdése értelmében teszi.

A másik szempont, amely a csendőri nyomozás reformjánál figyelembe veendő lenne, az, hogy a kir. ügyész kezébe a jelenleginél nagyobb mérvben konczentráltassanak maguk a feljelentések, azoknak első stádiumában. A mai rendszer mellett a kir. ügyész a nyomozást csak azokban a kivételes esetekben rendeli el, amikor a magánfél közvetlenül nála tett feljelentést. Minden más esetben kész csendőri nyomozás érkezik be, amelynek irányitásába, vezetésébe a kir. ügyész soha be nem folyhatott. Minden egyes feljelentés tárgyát képező büncselekményről haladék nélkül értesiteni kellene a kir. ügyészt a már meglevő adatok közlése mellett; ezzel eleje vétetnék annak, hogy a csendőrség felesleges nyomozást teljesitsen, másrészt pedig módot adna a kir. ügyésznek arra, hogy a terhelt kézrekeritése érdekében már eleve intézkedést tehessen, szakértőket hallgathasson meg s befolyhatna a házkutatás, lefoglalás foganatositásába. Csak példaképpen akarom megemliteni, hogy a 24,300/908. számu I. M. rendeletnek a helyszini ujjnyomatok felvételére vonatkozó rendelkezései épp ez okból a gyakorlatban alig alkalmazhatók. Mert mire a csendőrség jelentéséből a kir. ügyész egyáltalán tudomást vesz az elkövetett cselekményről: a helyszini ujjnyomat vagy elenyészett vagy alakja mások által megzavartatott. Végül a kir. ügyésznek módjában állana a csendőrség nyomozásának tartama alatt más rendőrhatóságokat különösen a község előljáróságát is megkeresni a nyomozásban való közremködés végett s ezzel a csendőrség munkáját előmozditani és támogatni.

II. A bünügyek sorsát intéző jogászközönség: birák és ügyészek, ugy hiszem, a legnagyobb várakozással tekintenek a csendőrség reformált müködése elé, mert egész nyilvánvaló, hogy a legtöbb bünügy sorsa e valóban derék, sokszor emberfeletti munkát végző katonák müködésén fordul meg.

A reformok legjelentősebbje azonban, véleményem szerint, *a csendőri kiképzés* szakszerü szervezése. Mert bármennyire is óvják a polgár jogait és szabadságát a törvényes garancziák a hatósági közegekkel szemben s legyen bár a nyomozó közeg a legtökéletesebb instrukczióval ellátva fáradságos eljárása számára: helyes eljárásának legnagyobb biztositéka a tudás és a fegyelmezettség. Ez oly általános igazság, hogy bővebben indokolni felesleges. Méltatlan dolog azonban a csendőröket kárhoztatni azért, hogy sok esetben a nyers erőtől várnak több eredményt, mint a nyomozó ügyességtől. Valaha vizsgálóbiráink se voltak jobbak, mikor a «rabvallatás» volt a főteendőjük s mikor a gyanusitottat «kiadták» vallatás végett a csendőrnek. Szolgabiráink ma se sokkal jobbak. Hogy a bíróságnál ez ma már nincs igy, az nemcsak a törvénynek, de leginkább a birói kar jogi és általános müveltségi nagy emelkedésének köszönhető. A csendőrségnél is lépten-nyomon tapasztalható, hogy akárhány járásőrmester sokkal inkább törekszik az u. n. érdekes és ügyes nyomozásokban tünni ki s mintegy detektivfogásokat praktizálni, mint a «rabvallatások»-kal foglalkozni.

A készülő utasitások erészben oda törekedtek, hogy felöleljék a lehetőséghez képest a rendőri tudomány (Polizeiwissenschaft) gyakorlati eredményeiből mindazt, ami a mi viszonyaink között és a rendelkezésre álló eszközeink utján megvalósitható. Alig kell annak a nagy fontosságát jeleznem, ha nyomozó csendőreink — legalább is a járőrvezetői jelvénynyel birók — a büntett nyomainak a bünvádi eljárás számára való biztositására s azok felvételére is kötelezve és kioktatva lesznek. A nyomozó őrmesternek s járőrvezetőnek módjában lesz a bün-

ügyi fényképezést gyakorolni, ugy, hogy nemcsak a jelentés fogja tartalmazni az általa a helyszinen látottakat s észlelteket, hanem a büntett felfedezésének első stádiumában, midőn annak nyomai még épek, tárgyi észlelésre alkalmas módra rögziteni. Ugyanigy a kriminalisztika egyéb eredményeit: a lábnyomok, a daktiloszkopiai vizsgálatra alkalmas helyszini ujjnyomok, vérnyomok, hajszálak s egyéb nyomok felvételének a módjait praktikcze bevezetik az uj szabályok a gyakorlatba. Természetesen hosszu idő kell majd ahhoz, hogy embereink teljesen be legyenek gyakorolva s felhasználható munkát produkáljanak, de el kell ismernünk annak a rendkivüli jelentőségét, hogy mig a külföldön is és nálunk is eddig jórészt csak a fővárosok rendőrségeinek állottak eszközök rendelkezésre a nyomozás modern vivmányainak alkalmazására, addig a csendőrség már most oda fejlesztetik, hogy az egész országra kiterjedően fogja a nyomozást ebben a szellemben gyakorolni. Hogy ezen a téren sokat lehet idővel elérni, annak mi sem élénkebb bizonyitéka, mint hogy a folyó évben rendszeresitett daktiloszkopiai felvételekre az ügyészségek és járásbiróságok fogházi és kezelői személyzetét rövid idő alatt sikerült igen megfelelően betanitani, ugy hogy az azonositásnak ez a módja — tapasztalataim szerint — kifogástalanul működik.

Leghatályosabb eszköze azonban a csendőrség valódi police iudiciaire-ré való kifejlesztésének a csendőrségi oktatás, amely a kilátások szerint nagyarányu tervek alapján fog megvalósittatni. Egyelőre Nagyváradon ismétlő tanfolyam állittatott fel, amelybe 120 járőrvezetői jelvénynyel biró — tehát 3—10 év óta szolgáló — csendőr és altiszt vezényeltetett; az iskola egy alezredes parancsnoksága alatt kilencz csendőrtisztből áll, akik a csendőrtisztikarnak eddig a kerületek székhelyein működött oktatótisztjeiből válogattattak egybe. Az iskola, helyesebben mondva ismétlő-tanfolyam, mint emlitettük, egyelőre kisérletként állittatott fel, mert hivatása leend az ismétlő oktatáson kivül alapjait vetni meg az országos csendőrségi iskolának s megállapitani azokat az elveket és módszereket, amelyek egy ily országos csendőrségi iskola vezetésére és gyakorlatára irányadók lesznek.

E csendőrségi iskola lesz hazánkban az első, ahol a rendőri ismeretek, a nyomozás tana, gyakorlatilag és az executiv nyomozó közegek részére oktattatni fog. Jelentősége van ennek magára a csendőrség szinvonalának emelésére, de jelentős abban az irányban is, hogy meg lesz vetve az alap arra, hogy a többi rendőri hatóságok tagjai és közegei számára a nyomozási oktatás lehetővé tétessék, akár ugy mint az Münchenben van, hogy a csendőrségi iskolának egyik osztálya végzi a csendőrök iskoláztatását, vagy hogy a csendőrségi iskola a létesitendő rendőriskolák előképéül szolgálhat. Be kell látni ugyanis intéző köreinknek előbb-utóbb azt, hogy nemcsak a büntető birót kell szakszerüen képezni, de az előzetes eljárás organumait is.

A kiképzésnek, a csendőrségi és rendőri kiképzésnek egyáltalán jelentékeny része természetesen nem csupán a nyomozási tanokból áll, hanem ügyviteli, szervezeti, katonai szabályok és ismeretek és ami szintén fontos az executiv közbiztonsági és rendőri közegre nézve: testi ügyességek megszerzéséből is. Avégből, hogy mindezek a nyomozási ismeretekkel egyenlően belterjesen oktattassanak és egymást kiegészitsék, alig található helyesebb mód, mint ahogy az a porosz csendőri iskolákban, Einbeckben és Wohlauban rendszeresittetett: vegyes tiszti és polgári tanárokból alakitott testület utján. A csendőrt csendőrré, a közbiztonság katonájává csak a tisztje nevelheti, de azt az anyagot, amit ezeknek a közegeknek a bünvádi eljárás számára szolgáltatni kell: a bünvádi eljárást elrendelő ügyész vagy vizsgálóbiró, nem mondjuk, hogy jobban, de *czélszerübben* fogja velök megismertethetni. Gyakran tapasztalható ugyanis, hogy a csendőrök jól megtanulták bár a büntetőtörvényt s eléggé ismerik a bünvádi perrendtartást is, de a gyakorlatban való alkalmazás okoz nekik nagy nehézségeket. P. o. nincs jóravaló csendőr, aki ne tudná, hogy a gyilkosság és szándékos emberölés között mi a különbség; de a legtöbbnek a képességei felmondják a szolgálatot, mikor azt kellene kutatni hogy melyek azok a kinyomozandó s kinyomozható adatok s körülmények, melyek az *előre megfontolt szándékot* bizonyitják. Ugyanigy vagyunk velök a lopás- és rablásnál; rablást jelent fel.s a cselekmény valóban rablás is, de az *erőszakos elvételt* nem tudta kideriteni stb. Alig hiszszük. hogy a nyomozással gyakorlatilag foglalkozó igazságügyi hivatalnokok, különösen ügyészek bevonása ne járna eredménynyel és talán sok felesleges munkától is mentené meg az iskoláztatást, amennyiben ez csak a nyomozás szükségletének kereteihez szabatnék. De hasznosnak mutatkozik annyiban is, hogy az ügyekben együttmüködő ügyészség és csendőrség belső kapcsolatát közvetlenebbé tenné. Magától értetődik, hogy ez a megoldás — bár a porosz példa előttünk áll — sok megfontolást és a polgári oktatók személyének nagy megválogatását igényli, egyfelől oly irányban, hogy csak a nyomozás vezetését *gyakorlatilag* értő egyének vétessenek számba,[1] másrészt olyanok, akiknek kellő érzéke van aziránt, hogy a csendőrség katonai jellegének sértetlenül kell fennmaradnia és az ebből folyó szabályok még a nyomozás érdekében sem bolygathatók meg.

Dr. Kármán Elemér,
nagyváradi kir. ügyész.

Az utólagos telepitésről.[2]

Ha a német birói gyakorlatot a Curia által ezidőszerint követett gyakorlattal összehasonlitjuk, azt látjuk, hogy mi nemcsak a német váltórendszabályt, hanem a német birói gyakorlatot is reczipiáltuk, mindkettőből ki nem hagyva a hibákat sem; legfőbb birónságunknak az utólagos telepitésre vonatkozó itéleteiben ott találjuk a Reichsoberhandelsgericht, illetve Reichsgericht itéleteinek eszmemenetét.

A Curia nem helyezkedik azon — a kifogások által gyakran hangoztatott — álláspontra, hogy az utólagos telepitést váltótörvényünk kizárná azért, mert a 93. §. felvételével kifejezést adott volna annak, hogy az utólagos kitöltést csak a lényeges kellékek tekintetében engedi meg. Helyes pedig, hogy ezt nem teszi, mert a 93. §. egyáltalán nem állapit meg utólagos kitöltési jogot és nem is szabályozza annak terjedelmét; ezen szakasz merőben egy kifogással foglalkozik, mely a váltóelőszerződés által (kifejezetten vagy hallgatólag) engedélyezett utólagos kitöltési jogot a váltótörvény 6. §-ának első két bekezdése alapján fenyegeti;[3] ezen «a váltójogból eredő» (92. §.) kifogással szemben kivánja a törvény a váltóhitelezőt kifejezetten megvédeni. Ennél többet e szakasz nem mond s nem akart mondani; erről maga a szakasz szövege tanuskodik, de tanuskodik az ezen szakasz eredetijét képező 1853. évi október 6-án kelt osztrák miniszteri rendeletnek fentemlitett előzménye is.

A Curia tehát az utólagos telepités kérdésének eldöntésénél szintén nem indult ki váltótörvényünk valamely rendelkezéséből; hanem követve a német legfőbb birónságot, azért tagadta meg a váltóbirtokostól a telepre vonatkozó utólagos kitöltési jogot, mert «a váltóhitelező az üresen hagyott váltót csakis a forgalomban rendesen használni szokott tartalommal töltheti ki, ilyennek pedig az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely kijelölése nem tekinthető,» (191. 900. sz.) és — ha ezt kifejezetten nem mondja s nem indokolja — mert a váltóürlapon a telepitésre szánt helyen szereplő «fizetendő» szónak s a mellette levő hely üresen maradásának mi jogi jelentőséget sem tulajdonit.

E szerint a mi legfelsőbb birónságunk is azt tette vizsgálat tárgyává, hogy az okmánybirtokos (váltóbirtokos) utólagos kitöltési joga minő terjedelemmel bir; e terjedelem kérdése azonban

[1] Erészben intő példa a községi közigazgatási tanfolyamok szervezése, ahol a jegyzők, tehát a leendő nyomozó közegek számára a büntetőjogot és bünvádi eljárást számos helyen ügyvédek és megyei központi hivatalnokok adják elő.

[2] Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 14. és 15. számban.

[3] Igaz, hogy a 93. §-ban foglalt rendelkezéssel impliczite elismerte törvényünk, hogy az aláirt váltóürlap átvételével a birtokos már hallgatólag is megszerezte a jogot arra, hogy ezen váltóürlapot a váltó lényeges kellékei tekintetében kitölthesse; azonban ezen következtetésből nem vonható le még azon további tétel is, hogy törvényünk ezen elismerésével kizárta volna az utólagos kitöltési jogot a váltónak más alkatrésze tekintetében; mert ha valamely kifogás kizárásából a megfelelő pozitiv jogtételen túl szabadna egyáltalán még egy további negativ tételre következtetni, akkor ez jelen esetben más nem lehetne, mint az, hogy — miután a törvény 93. §-ában a 6. §. abszolut rendelkezése daczára, még a lényeges kellékek tekintetében sem zárta ki az utólagos kitöltés lehetőségét — még kevésbbé zárhatta ki azt oly váltóalkatrészek tekintetében, melyeknek üresen hagyása a váltótörvény semmiféle szabályába nem ütközik.

a szerződések (váltónál a váltóelőszerződés) magyarázatát érintő magánjogi kérdés s igy nálunk is a magánjog szabályai szerint itélendő meg.

Az e részben nálunk irányadó szabályokat — igaz — irott források alapján megállapitani szintén nem lehet.

A csak aláirással ellátott, egészben vagy részben kitöltetlen kötelezők ugyan nálunk is századok óta használatban vannak; a «litterae chartabiancales»-ekről egy külön törvény — az 1729. évi XXXVII. t.-cz. — intézkedett és erről megemlékezve mondja Frank:[1] «Ha lehet üres forgatmányról szólani (giro in bianco), miért nem lehetne üres kötelezőről? Mind a kettő csak aláirásból áll és kiegészitése későbben következik. Igaz, a levél csak eleinte üres; akkor sem teljes értelemben, mert rajta van az aláirás; de a szokott elnevezés: alba vagy charta bianca is csak éppen azon megszoritásokkal illik. Egyébiránt szó nélkül is világos, hogy kiegészités után az üresen és teljesen kiadott kötelező között különbség nincsen.»

E törvény rendelkezései azonban nyilván elavultak. Birói gyakorlatunkban sem találunk utmutatást; a fent hivatkozott (kifogásolt) felülvizsgálati curiai itélet magában áll.

Tény azonban, hogy a mi jogi köztudatunkban is élnek és a mi forgalmunkban is ellenzés nélkül[2] alkalmaztatnak s azért bátran szokásjogiaknak minősithetők azon szabályok, melyeket fent a német joggyakorlat fejtegetése alkalmából felsoroltam; jelesül azt tartja a közfelfogás, hogy az okmánybirtokos a kötelezett fél által aláirt, de e részben üresen maradt okmányba vagy ürlapba jogositva van utólag beirni külön kikötés hiányában is a jogügylet lényeges kellékeit képező, továbbá a szokásos tartalomnak megfelelő, valamint azon rendelkezéseket is, melyekre az okmányban maradt hézagok melletti szavak utalást tartalmaznak.

Valamint a német, ugy a magyar váltótörvény sem tartalmaz oly rendelkezést, mely ezen szabályoknak a váltóelőszerződésre való alkalmazását s az ily tartalmu előszerződésből eredő jogoknak a váltólevél utólagos kitöltésére vonatkozó gyakorlatát kizárja; — ha tehát vita tárgyát sem képezheti, hogy egy közönséges kötelezvényben — bár kikötés hiányában a nem kereskedő adós csak lakóhelyén tartozik fizetni — a kötvénybirtokos jogositva van a «fizetendő . . .» szó mellett maradt üres hely kitöltésével a fizetési helyet ettől eltérőleg megállapitani, — váltótörvényünk sem gátolja azt, hogy a telep szokásos helyén nyomtatott «fizetendő» szó melletti hely üresmaradásával kiadott váltó birtokosa egyéb kikötés hiányában jogositottnak tekintessék arra, hogy a telepet utólag kitöltse még akkor is, ha a váltón az intézvényezett lakhelye már kitüntetve lett — aminthogy a váltóbirtokosnak ezen jogát váltótörvényünk első éveiben nem is vonta kétségbe senki.

Az a német birói gyakorlat tehát, mely a «zahlbar in» szavaknak, illetve az amelletti hely üresmaradásának mi jogi jelentőséget sem tulajdonit, a mi jogi felfogásunkkal homlokegyenest ellenkezik.

Hogy azon esetben, ha az intézvényezett lakhelye nincsen az okmányon, illetve a váltón kitüntetve, jogi felfogásunk még inkább adja meg az okmánybirtokosnak a fizetési helyre vonatkozó kitöltési jogot legalább is ottan, ahol a «fizetendő» szó a váltón a telep szokásos helyén található, — természetes; ha azonban mégis tovább menve, elfogadnók, hogy az okmánybirtokos csak a szokásos tartalommal lenne jogositva e hézagokat kitölteni, még sem fogadhatnók el azt a tételt, hogy «az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely kijelölése nem tekinthető szokásosnak,» — mert ez merőben «ténykérdés», melyet nem fikciók vagy feltevések, hanem csakis a gyakorlati élet elfogulatlan szemlélete alapján lehet eldönteni. Már pedig ezen alapon — s azt hiszem, hogy ebben minden gyakorlati szakember véleménye egyezni fog — azt kell mondanunk, hogy a fenti tétel nem felel meg tényleges viszonyainknak, mert a mi váltóforgalmunkban az esetek nagy többségében a váltókon az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely szokott kijelöltetni.

Hosszabb ideig e szempontból figyeltem meg egy elsőrangu fővárosi intézet vidéki fiókjának váltótárczáját s azt észleltem, hogy a váltók — ritka kivételektől eltekintve — a «fizetendő» szót tartalmazó szöveges kincstári ürlapokon vannak kiállitva, — hogy a kisebb helyen — nem bankhelyen — lakó intézvényezettekre szóló váltók kivétel nélkül telepitve vannak, — hogy a váltóanyag tulnyomó része telepitett váltóból áll s hogy a bankhelyen lakó intézvényezettek lakhelyén fizetendő váltók nagy részén is a «fizetendő» szó mellett még egyszer ki volt tüntetve a fizetési hely vagy pedig oda volt irva «az elfogadónál».

Már pedig ezen intézetnél az elsőminőségü váltóanyag szokott összegyülni, vagyis aránylag sok a bankhelyen lakó nagyobb kereskedők s iparosokra szóló s a dolog természete szerint valóságos telepre nem szoruló intézvény; mennél mélyebbre hatolunk azonban a bankszervezet fokozatán, annál sürübben találkozunk a nem bankhelyen lakó intézvényezettre szóló váltókkal, melyek vagy már telepitve vannak, vagy legalább is a benyujtók előtt is ismert azon szándékkal vétettek, hogy telepittetni fognak.[1]

Perlés alá — a váltókeresetek nagy száma daczára — az óriási váltóforgalomhoz viszonyitva aránylag igen kevés váltó kerül; a perelt anyag megfigyelése tehát még nem lehet irányadó; — azonban a biróság részére még ez is némi tájékozásul szolgálhat; ezen aránylag csekély váltóanyagnál is észlelhetik a birróságok, hogy olyan váltó, mely telepitve nem volna vagy melynél — ha az illető váltó az intézvényezettnek lakhelyén fizetendő — legalább a «fizetendő» szó melletti üres hely kitöltve nem volna — a kivételek közé tartozik.

Hosszu gyakorlatom folyamán azt észleltem továbbá, hogy a felek a váltó kiállitása, illetve aláirása alkalmával — valahányszor a fizetési hely megjelölésére, illetve arra sulyt helyeztek, hogy a váltó az intézvényezett lakhelyén legyen fizetendő — gondosan ügyeltek arra, hogy a «fizetendő» szó melletti üres hely megfelelőleg kitöltessék; valahányszor pedig azt akár magában, akár az intézvényezett helyével együtt üresen hagyták, ezt nem azért tették, mert elvárták, hogy az utólagos kitöltés lakhelyüket fogja fizetési helyként eredményezni, hanem azért, mert megnyugodtak abban, hogy a váltóbirtokos a fizetési helyet majd saját szükséglete szerint fogja megállapitani.

Azt hiszem tehát, hogy joggal állithatom, hogy nálunk — legalábbis azon váltóürlapokon, melyeken a «fizetendő» szó látható — szokás az intézvényezett lakhelyén kivül a fizetési helyet is megjelölni, mely megjelölés az esetek tulnyomó többségében valóságos telepitésnek minősitendő, hogy ennélfogva a telepnyilatkozat nem tekinthető a váltólevél kivételes, hanem rendszerinti tartalmának s hogy tehát a telepre utaló «fizetendő» szót tartalmazó váltólevelet aláirónak, illetve kiadónak hallgatása (a «fizetendő» szó vagy a mellette levő helynek ki nem huzása, illetve ki nem töltése — holott a helyzetnél fogva neki nyilatkoznia kellene[2]) — helyesen csak oda magyarázható, hogy a váltóbirtokosnak a telepitési nyilatkozatra vonatkozó utólagos kitöltési jogát is elismerte.

Ha pedig ez ugy van, akkor a szerződések magyarázata, illetve az utólagos kitöltési jog tekintetében irányadókul nálunk követett magánjogi szabályok helyes alkalmazásával azon konkluzióra kell jutnunk, hogy legalább is azon váltóleveleknél, melyeken a telepitésre felhasználtatni szokott helyen a «fizetendő» szó s emellett kitöltésre rendelt üres hely látható, a váltóbirtokos külön kikötés nélkül is, illetve, ha az ellenkezője ki nem köttetett, jogositottnak tekintendő arra, hogy a «fizetendő» szó mellé belátása szerint a telepités kifejezésére alkalmas utólagos kitöltést eszközölhesse anélkül, hogy e részben az intézvényezett tudott vagy akár a váltón kitett lakhelyéhez kötve volna.[3]

Legfőbb birróságunk eddigi gyakorlatában,[4] ellentétes —

[1] A közigazság törvénye Magyarhonban II. r. II. darab 651. l. a. jegyz.

[2] Valószinűleg azért nem találkozunk a kitöltetlen okmányok óriási tömege daczára megfelelő «jogesetekkel».

[1] Egy nagyobb vidéki pénzintézettől beszerzett kimutatás szerint a f. é. április 1-én esedékes 168 darab váltó közül 120 darab, az ugyanazon hó 10., 15., 25. és 30-án esedékes 106, illetve 99, 99 és 127 darab váltó közül 81, illetve 62, 73 és 91 drb. váltó tényleg telepitettnek jelentkezik.

[2] Qui tacet, quum loqui potuit et debuit.

[3] Ugyane nézetnek ad kifejezést Reichard Zsigmond fent idézett czikkében.

[4] Ismertetve dr. Nagy Ferencz «Magyar Váltójog Kézikönyve», VI. kiad., 164. és 484—7. Dr. König Vilmos «A váltótörvény magyarázata» 148—149. l. Grecsák Károly «A váltó utólagos telepitése», Keresked. jog, I. évf., 3. sz. és «Hiteljogi joggyakorlat 1909-ben». — Keresk. jog, VII. évf., 2. sz. sat. sat.

a német gyakorlat által felállitott — premisszából kiindulva természetesen ellentétes konkluzióra jut ; sőt e részben még német mintáját is tulhaladta, amennyiben még a felek kifejezett akaratelhatározásának is korlátot szabni kivánt, ismételten kimondván, hogy «hatálytalan az a kikötés, hogy a hitelező a váltót tetszése szerinti helyre telepitheti».

Hogy ezen deklaráczió téves, azt már König Vilmos mutatta ki a Curiának 493/1905. sz. hasonló itélete alkalmából ;[1] az ő nézete szerint a tévedés arra vezethető vissza, hogy a Curia összetévesztette a fogalmakat, a váltólevelet a váltóelőszerződéssel ; — én az indokolásból azt következtetem, hogy ilyen összetévesztés fenn nem forgott ; a bíróság tudatában volt, hogy itten nem a váltóról, hanem előszerződéséről van szó s tudatosan kivánta a felek autonómiáját korlátozni talán azért, hogy megvédje a gyengébbnek nézett adóst a tőle az erős hitelező által kikényszeritett, sulyosnak vélt telepitési nyilatkozatok ellenében, de talán azért is, hogy — megvédje erősen támadott álláspontját a megkerüléssel szemben.

Kötelmi jogunk azonban már századokkal a Code civil[2] előtt elismerte a felek szerződési autonómiáját «Quod secundum quid se quisque obligavit judicium et justitiam recipiat» mondja már az 1486. évi XVII. t.-cz. 1. §. — annak korlátozása tehát csak ottan foghat helyet, ahol a tételes jog speciális rendelkezései ezt megengedik ; miután azonban nem létezik külön jogszabály, melyből a kérdéses kikötésnek hatálytalan volta levezethető volna — ilyent a Curia nem is emlit — a hatálytalanságot kimondó határozatok nemcsak tévesek, hanem valósággal tételes szabad szerződési jogunkba ütközők[3].

Az utólagos telepités körüli harcznak ezen kinövésétől azonban eltekintve, ugyancsak nehéz helyzetbe kerül legfőbb biróságunk is azon kérdésben, hogy az utólagos telepités kifogásának minő hatály tulajdonittassék harmadik jóhiszemü személyekkel szemben.

Nem okozott ugyan nagyobb nehézséget azon eset, midőn a kiadott váltón nemcsak a telep, hanem az intézvényezett lakóhelye is üres maradt ; mert e részben már a Reichsoberhandelsgericht talált plauzibilis megoldást, kimondván, hogy ezen esetben a lakóhelytől eltérő telephelynek kitüntetése nem képez hamisitást (mert a váltó tartalma nem lett megváltoztatva), hanem a kitöltési jog határainak áthágását «Überschreitung der Ausfüllungsermächtigung» ; ehhez képest kimondhatta a Curia, hogy a vonatkozó «kifogás a váltó jogellenes kitöltésének tényére van alapitva, amely kifogás pedig a váltótörvény 93. §-a értelmében oly váltóbirtokos ellenében, aki a váltót már a kitöltött tartalommal szerezte meg, csak ennek rosszhiszemüsége esetében hozható fel sikerrel». (48/1908. sz. it.)

Attól sem kellett tartani a magyar váltójog szempontjából, hogy a telep utólagos kitöltése ipso facto megszünteti az előzetes váltókötelezettséget, mert ennek a váltótörvény 82. és 83. §§-ai állották utját.

Azonban azt a Curiának is el kellett ismernie, hogy álláspontjának fentartása mellett az intézvényezett lakóhelyével már ellátott váltónak utólagos telepitése hamisitást s mint olyan harmadik jóhiszemü váltóbirtokossal szemben is érvényesithető kifogást képez s igy ki kellett mondania, hogy «minthogy a váltó utólagos telepitésével nem egy hiányzó lényeges kellék pótoltatott, hanem a váltón már kitett fizetési hely, tehát a váltónak már kitöltött lényeges tartalma másittatott meg, minthogy felperes meg sem kisérelte annak bizonyitását, hogy alperes ebbe beleegyezett, minthogy végre a váltó tartalmának jogosulatlan megmásitása, mint a váltótörvény 82. és 83. §§-ai alá eső hamisitás, a váltó bármely birtokosával szemben érvényesithető, alperes pedig csak a váltó eredeti tartalma szerint felelős, a váltóra vezetett jogosulatlan telepités és az ezen telep helyén felvett óvás alperes irányában hatálytalan». (1718/96. sz.)[4]

[1] Jogtud. Közlöny, 1906. évf., 206. l.

[2] 1134. §. Les conventions légalement formées tiennent lieu de loi a ceux qui les ont faites.

[3] E czikk megirása után értesülök, hogy a Curia 1910. évi márczius 3-án kelt elvi jelentőségü határozatával e részben gyakorlatától eltérve a tetszés szerinti telepitésre adott engedélyek hatályát elismerte.

[4] E konkluzióra különben Plósz (váltójogi műve III. kiad., 165. és 243. l.) és Nagy Ferencz (váltójogi műve VI. kiad., 485. j.) is jutnak.

Már fent a német gyakorlat fejtegetésénél kimutattam, hogy ezen következtetés logikailag szükségszerü és helyes és mégis lehetetlen ; mert a visszleszámitoló intézetek épp ugy, mint az Osztrák-magyar bank váltóanyagának értékét egyszerre kérdésessé teszi ; — különösen ha figyelembe veszszük, hogy azon (gyakori) esetben, midőn a telepitési záradék bélyeglenyomattal lett a váltóra vezetve, a Curia vélelmet lát fenforogni amellett, hogy a telep utólag vezettetett a váltóra, amivel szemben az ellenkezőt a váltóbirtokos tartozik bizonyitani (!).

Az egész váltójog rendszerének alapeszméje a forgalomképességnek biztositása s e czélból a jóhiszemü váltóbirtokosnak a váltóból ki nem vehető kifogások elleni védelme ; lehet-e helyes egy oly álláspont, melynek logikai következménye a váltóforgalom biztonságának negácziója ? Lehet-e azt állitani, hogy az ilyen álláspont a váltójog vagy a váltótörvény követelménye és nem-e kell inkább azt állitani, hogy ilyen álláspont a váltójog alapeszméjével ellenkezik ?

S van-e bármi néven nevezendő érdek, mely ezen álláspont fentartását a jóhiszemü forgalom veszélyeztetése árán is szükségessé vagy kivánatossá tenné ? Bizonyára nincsen. A váltót aláiró a legprimitivebb gondossággal s figyelemmel és a legcsekélyebb fáradsággal — egy tollhuzással — biztosithatja magát a netaláni visszaélés ellen ; ha pedig még annyi figyelmet vagy fáradságot sem fordit jogcselekményére, megérdemli-e, hogy emiatt az egész váltóforgalom biztonsága szenvedjen, szemben azzal, hogy az ő érdeke még ilyen figyelmetlenség esetén sincsen valami nevezetes mértékben veszélyeztetve ? — bizonyára nem.

Az általam kifejtett helyesnek vélt álláspont mellett a kifogásolás hatályának kérdése önként oldódik meg ; miután ugyanis az utólagos telepitéssel csak az védekezhetnék, aki ellenkező megállapodást állit, az ilyen megállapodásból eredő kifogás a dolog természete szerint csak inter partes, másokkal szemben pedig csak ex dolo érvényesithető ; — egy további érv amellett, hogy az általam hangoztatott álláspont felel meg legjobban a váltójog követelményeinek és illeszkedik legegyszerübben a váltójog rendszerébe.

A kifejtettekben talán sikerült kimutatnom, hogy a Curiának az utólagos telepités kérdésében eddig követett gyakorlata nem szükségszerü folyománya a mi váltótörvényünknek és talán azt is, hogy váltójogunk szellemének jobban felelt meg a biróságoknak azon régibb gyakorlata, melynek folyományaként a budapesti kir. itélőtábla 1356/1879. sz. a. kimondotta, hogy «azt bizonyitani, hogy a telep a váltóra utólag és megállapodás ellenére iratott, az ezzel védekező alperes tartozik». (DT. XXVIII. 265. l.)

Annyi mindenesetre kétségtelen, hogy az utólagos telepités kérdése nagy gyakorlati horderejénél és annálfogva, hogy a forgalom nem bir a Curia gyakorlatához alkalmazkodni, minden esetre megérdemli, hogy a Curia álláspontját revizió alá vegye s legyen szabad reménylenünk, hogy a forgalmi élet elfogulatlan s beható megfigyelése alapján megtalálja e kérdésnek azon megoldását, mely lehetetlenné fogja tenni, hogy a jóhiszemü forgalom nagy kárával s veszélyeztetésével diadalmaskodjanak a váltóforgalom marodeurjei.

Addig is azonban az aggódó vidéki intézeteknek csak azt tanácsolhatom, hogy barátkozzanak meg a saját váltó intézményével s igyekezzenek azt ügyfeleik körében meghonositani. Elég hiba, hogy ezen, Angliában, Franciaországban, Olaszországban és Oroszországban virágzó intézmény nálunk elcsenevészesedett ; pedig a vidéki közönség által igénybe vett váltóhitel (kölcsönszerzési hitel)-nek ez volna a természetes formája, melyet a parasztember is könnyen átértene.

A saját váltónál a fizetési hely utólagos kitöltése mi akadályba sem ütközik, mert a váltótörvény 111. §-a alapján külön fizetési hely kijelölése hiányában a kiállitás helye tekintendő fizetési helynek ; már pedig a kiállitási hely a 110. §. 6 és itten is alkalmazandó 93. §. folytán bátran üresen hagyható és a váltó viszleszámitolása vagy érvényesitése előtt akadálytalanul a konkrét helyzetnek megfelelőleg kitölthető.

Igaz, hogy a Curia 439/99. sz. (Grill Dt. V. 1028. sz.) itéletében ugyanazon kifogást elutasitotta, mert «alperes tartozott volna azt bizonyitani, hogy felperesnek a váltó megszerzésekor annak utólagos, jogellenes telepitéséről tudomása volt», de ezen kijelentését tovább nem indokolta és 1182/899. sz. itéletében (Grill Dt. V. 1026. sz.) már megint a fentidézett indokolt álláspontra helyezkedik.

Meg van tehát adva most is a lehetőség arra, hogy a vidéki intézet legalább a nála normális pénzbeszerzési váltók tekintetében biztositsa magának a fizetési hely utólagos megállapitásának lehetőségét. *Dr. Sichermann Bernát.*

Adalékok a járásbiróságok tehermentesitésének kérdéséhez.[1]

A birák tehermentesitését — itt a járásbirósági szervezet reformjáról lévén szó — tehát in specie: a járásbirák tehermentesitését teljesen a jelenleg fennálló kereteken belől, mindennemü rendszerváltoztatás nélkül és a mi fő és a min már annyi üdvös reformjavaslat hajótörést szenvedett, mindennemü pénzáldozat szüksége nélkül is, igen nagy fokban keresztülvihetőnek tartom két igen egyszerü, mondhatnám mintegy kézen fekvő módon, t. i. kimeritő jó *blankettáknak* a járásbirósági szolgálatba való beállitása utján és ami az irásbeli munkától való felmentés egyedüli módja: a tárgyalásokon *a kötelező jegyzőkönyvvezető alkalmazása* által.

A járásbirósági mindennapi szolgálatban számos olyan, teljesen azonos jellegü, naponta több izben is visszatérő intézkedés van, amely a fogalmazó részéről sok el nem mellőzhető irást, a folyó munkát ellenőrző biró részéről pedig: revizió közben élénk, megfeszitett figyelmet és igy aránylag sok idő- és munkaenergia-elvonást igényel. Ne felejtsük el, hogy az egyes birák irodáiban elintézést váró ügydarabok száma a napi 40—90 átlag között váltakoznak. Ezek egy része rövidebb, más része terjedelmesebb elintézést követel. Ha a hosszu fogalmazást igénylő intézkedés helyett a fogalmazó-személyzetet megfelelő nyomtatványokkal ruházzuk fel, melyet esetleg ki sem kell maguknak tölteniök, hanem csupán utasitásba kell adniok, hogy a kezelő a megfelelő nyomtatványokat töltse ki, nemcsak megröviditjük a fogalmazással és ellenőrzéssel töltött költséges időt, de országosan egységessé is teszszük az elintézéseket.

Saját gyakorlatomban alkalmazott különböző nyomtatványokkal esztendőkön keresztül igen nagyfoku munkaerő- és időmegtakaritásokat értem el s igy tapasztalatból bátran mondhatom, hogy a nyomtatványoknak mentől nagyobb számban való alkalmazása a biró számára megbecsülhetlenül nagyfoku tehermentesitést képvisel.

A kimeritő és az eljárás egész folyamára kiterjedő elintézési tervezetek alkalmazása a mai rendszerben is teljességgel keresztülvihető volna.

A ma használatban levő nyomtatványok között annyi az avult, a gyakorlatnak már meg nem felelő, hogy magában véve ezen ósdi s mindig ujabb és ujabb szétosztásra kerülő anyag ujjászerkesztése is a tehermentesitéshez egy lépéssel közelebb visz.

Ami a jegyzőkönyvvezetők alkalmazását illeti, a polgári járásbiróságok előtt a mai ügyviteli szabályok a jegyzőkönyvvezető alkalmazását csak fakultative rendelik el az elsőbiróság előtti eljárásban, a biróság körén belül fennálló lehetőségekhez képest, amely lehetőségek azonban nagyrészben értelmezéstől is függvén, a tárgyaló birák részére csak ritka kivételes esetekben voltak és vannak meg.

A jegyzőkönyvvezetést magát pedig nem abban a formájában vélem gyakorlandónak, hogy a biró a jegyzőkönyvvezetőnek tollba mondja a tárgyalás folyamán a jegyzőkönyv anyagát, hanem ugy, amint az a büntető főtárgyalásoknál van, hogy a jegyzőkönyvvezető önállóan rögziti meg a felek előadásait, szögezi le a tanuk vallomásainak lényegét.

Nem szükséges bővebben vázolni azt a nagymérvü fárasztó tényt, amely abból áll, hogy a biró a felek előadásai között vezeti a pert, minden figyelmét a per helyes irányitására kell, hogy szentelje, ezenközben pedig foglalkoznia kell a jegyzőkönyv felvételével s ügyelnie arra, hogy a jegyzőkönyv a tárgyalás hü tükre legyen, abba a felek kérelmei, ellenkérelmei szabatosan felvétessenek és benne foglaltassanak mindazon tényállitások, amelyek a per eldöntése szempontjából fontosak.

Ha már fáradságos a jegyzőkönyvnek ebben az értelemben való puszta vezetése is, a voltaképpeni legnagyobb fáradságot azután a tanuk és a személyesen vagy eskü alatt kihallgatott felek vallomásainak lerögzitése képezi; ez a munka annál fáradságosabb, mentül inkább törekszik a biró a vallomások szószerinti megörökitésére.

Ettől a fárasztó irástechnikai munkától kell a tárgyaló birót legelsősorban is megszabaditani és a jegyzőkönyvvezetői tevékenység alóli fölmentés fogja a legeredménydusabb és hatásában legáldásosabb tehermentesitést létrehozni.

Lássuk ezek után, hogy mint volna keresztülvihető — ujból hangoztatva: a mai keretekben — ez a kötelező jegyzőkönyvvezető alkalmazása. Már az idén április 1-én életbelépett 2701/1910. I. M. számu igazságügyminiszteri rendelet, a kir. járásbiróságok ügyvitelének egyszerüsitése tárgyában is, a jegyzők munkaterhét lényegesen csökkentette azáltal, hogy az itt, a fővárosban különösen nagyszámu kézbesitési visszajelentések elintézését, valamint az ugyancsak jelentős napi munkaanyaghányadot kitevő sürgetés, iratkérés és küldés intézkedéseit a jegyzők elintézési köréből kivette s a kezelők hatáskörébe utalta át. A jegyzők a kiképzésre váró birói sarjadék lévén, ez a rendelet már ebből a szempontból is nem eléggé méltatható ujitást tartalmaz.

Tehát már ez a rendelet is a jegyzői munkaerő és idő egy bizonyos hányadát felszabaditotta. Ha azonban még a rendszeresitendő nyomtatványok alkalmazása által a jegyzőnek a folyó ügyek ellátást illető ideje csaknem háromnegyedével megröviditettik, mi sem áll utjában annak, hogy a jegyző tényleg jegyzőkönyvvezetője is legyen birájának, anélkül, hogy ezáltal vállára oly sulyos terhet raknánk, amelylyel nem tud megbirkózni, de amelynek állandó vitelét tőle jogosan meg sem követelhetnénk.

Vizsgálnunk kell azonban ezek után, hogy a járásbiróságok jegyzői alkalmasak-e erre a kétségtelenül nehéz feladatra és illetve, hogy ezen feladat ellátását a jogkereső közönség sérelme nélkül ebben a formában tényleg reájuk bizhatjuk-e.

A ma uralkodó rendszer mellett ez kissé nehezen volna keresztülvihető. Ugyanis az, hogy a jegyző, a jegyzőkönyvvezető felelősségteljes, de viszont tudását erősen előmozditó ténykedését betölthesse, legalább is egy biróság körén belől, bizonyos foku stabilitást követel meg.

Tudnivaló, hogy az előkészitő szolgálat a jegyzők hol és mennyi ideig való alkalmaztatását kötelezően előirja.

A mai rendszerben, az esetek tulnyomó részében, ez az előkészitő szolgálat, a még teljesen nyers, legtöbb esetben aktát még életében nem látott joggyakornokkal, a járásbiróságoknál veszi kezdetét, csapásaként a jogkereső közönségnek, de elemi csapásaként a tárgyaló birónak is, akit bizony néha három négy havonként is ér az a lehetetlen szerencse, hogy egy teljesen kezdő ifjut kell a gyakorlati jogalkalmazás misztériumaiba bevezetni. Hogy ez az egész délelőttöt fárasztó tárgyalások lebonyolitásával töltő biróra nézve mit jelent, hogy mily fizikai kín az, teljesen fáradt idegekkel és kimerült agygyal, alapvető intézkedéseket ujból és ujból elmagyarázni s azután a folyó ügyek ellenőrzését sorról sorra, betüről-betüre keresztül vinni, ezt fejtegetni, azt hiszem felesleges.

Azt tartanám tehát helyesnek, ha a járásbirósághoz a joggyakornok, mint teljesen keresztülvitt előkészitő szolgálatának *befejező állomására* kerülne csak és aztán jegyzővé történt kinevezéseig eme alkalmazásában — amelyben kétségtelenül legtöbbet tanul — meg is hagyatnék. De sőt leendő sommás birák részére nem is tudok elképzelni jobb előkészitő iskolát, mint önálló müködési teret egy tárgyaló sommás biró mellett.

A jegyzőkönyv már ott magán a tárgyaláson csakugy, mintha a biró maga vezeti, elkészülhetne, mert hisz az a gyakorlott jegyző maga is éppen olyan jól tudná, akár birája, hogy mi fontos, mi lényegtelen, meg tudná különböztetni a tényállásokat a jogvitáktól, de egyébként ott tárgyal mellette a biró, aki folytonosan ügyelhet a jegyzőkönyvezésre s megadhatja utasitásait, felhivhatja, ahol kell, jegyzőkönyvvezetője figyelmét.

Ebben a két körben vélem én tapasztalataim alapján a járásbirák tehermentesitését könnyen, költségmentesen, de felettébb eredményesen keresztülvihetőnek s az ezek alapján rendezett viszonyok mellett az egyes birósági szolgálat tényleg azzá lehetne, ami eddig, sajnos, csak elméletben: a birói foglalkozások legszebbikévé. És megérnők azt, hogy ennek az elméletnek nemcsak idealista hangoztatói volnának, de a járásbirósági birói szék az önálló gondolkodásu birák legkedveltebb munkahelye is volna.

Dr. Révay Bódog.

[1] Az Ügyvédi Kör vitaestéjén tartott előadás. Kivonatos közlés.

Különfélék.

— **Tizennégy éven aluli leánygyermekek gyári foglalkoztatása.** A szegedi gyufagyári katasztrófa alkalmából kitünt, hogy Magyarországon nem egy gyárban alkalmaznak fejletlen gyermekeket gyári munkára. Tüzveszélyes és az egészségre felettébb ártalmas levegőben dolgoznak tiz éves koruktól fogva 50—60—70 fillér napibérért, olyan üzemekben, melyekben a felnőtt egészsége is állandóan a foszformérgezés veszélyének van kitéve. És mindez a törvényellenesség az állam hivatalos közegeinek: az iparfelügyelőnek és a rendőrségnek hozzájárulása, sőt asszisztenciája mellett történik. Elnézik a gyermekek százainak tömeges megrontását, a gyermekek életének állandó, sulyos veszélynek való kitételét, csak azért, hogy az ipartelep tulajdonosa évenként néhány száz, vagy néhány ezer koronát megtakaritson.

A most kiderült sulyos mulasztások ismét a legszomorubb világitásban mutatják be a magyar közigazgatást, amely egyik oldalon a legcsekélyebb okból a zaklatásig menő türelmetlenséget, sokszor önkényt tanusit, mig más esetekben teljes nembánomsággal nézi a legsulyosabb visszaéléseket.

— **A nemzetközi jogi forgalom előmozditása az európai gazdasági egyesületek által.** Ezen czim alatt a «Deutsche Juristen-Zeitung» legutóbbi számaiban osztrák részről Klein volt miniszter, német részről Helwig tanár, magyar részről pedig Plósz Sándor fejtegeti a folyó évi január hóban Bécsben megtartott konferenczia eredményeit, természetesen mindegyik a saját országa szempontjából.

— **A helyi érdekü vasutakról** *Haich Károly* helyi érdekü vasuti főfelügyelő tollából a «Közlekedési szakkönyvtár»-ban igen értékes könyv jelent meg, amely a jogászi köröket is érdekli, mert megtalálni benne a helyi érdekü vasutak alapitására, szervezetére és üzemére vonatkozó gazdasági és jogi jellegü összes tudnivalókat. A könyv a következő anyagot öleli fel: A helyi érdekü vasutakról általánosságban. A helyi érdekü vasutak első keletkezése, története, fejlődése és e fejlődés okai Magyarországon. A szabványos üzemkezelési szerződés részletei. Helyi érdekü vasuti törvényeink. Miért adja az ország a helyi érdekü vasutaknak szánt kedvezményeket? Helyi érdekü vasutak önálló és állami üzemének előnyei, hátrányai; menetrendek, az üzem körül felmerülő vitás kérdések. A magyar helyi érdekü vasutakon alkalmazott dijszabások a személy- és áruforgalomban. Uj helyi érdekü vasutak létesitése körüli eljárás. Helyi érdekü vasutak financzirozása; «viczinális panamák». Helyi érdekü vasutaink szervezete, alapszabályai, adminisztrálása.

Haich Károly könyve nagy praktikus értékkel bir, mert nem pusztán az érvényben levő szabályokat foglalja össze és azok szabatos magyarázatát adja, hanem a gyakorlat terén kifejtett müködés eredményeként leszürődött igen becses tapasztalatokat is nyujt.

— **A csődleltározást** a birói végrehajtó és becsüs urak akképpen eszközlik, hogy az áruk összeirása több napig tartson és minél több ivet töltsenek meg a leltárak. A végrehajtó urak alig egy-kétszer jelennek meg a leltározás szinhelyén, mert az alatt, amig a leltárban az ő jelenlétük konstatálva van, más jövedelmező cselekvényeket végeznek. A becsüs rendezi az áruraktárt néhány napig, esetleg néhány hétig és a vagyonbukott és az üzleti alkalmazottak bemondása alapján feljegyzi az áruk beszerzési árát és a végrehajtó a leltárt utólag aláirja. Az áruk összeirása pedig akképpen történik, hogy minden darab ruha, minden doboz, gomb, czérna stb. külön tételbe vételik fel. Egy-egy tétel becsértéke 1—2—4—10—20 fillér, ugy hogy egy napi leltározás alatt 30—40 K értékü áru leltároztatik és ezért a végrehajtó és becsüs naponta 10—20 K-t számit fel, ugyanennyit a tömeggondnok, valamint legalább is ennyibe kerül az üzleti személyzet is.

Nem csoda ekképpen, ha olyan leltár, amelyet a kereskedő 8—10 óra alatt készit el, 8—10 napig tart, nagyobb üzlet csődbeli leltározása pedig, amely kereskedőknél nem vesz igénybe többet, mint 3—4 napot, esetleg egy hetet (és ez alatt az üzlet rendes menete tovább folyik és mást is végez a személyzet), 5—6 hétig is eltart. Ha pedig a csődválasztmány a leltározást sürgeti, ugy kénytelen a végrehajtót és becsüst a biróilag magállapitott dijakon felül még külön jutalommal kecsegtetni, csakhogy a leltár idején elkészülhessen. Biróságinak ezeken a visszaéléseken könnyü módon segithetnének, ha minden egyes esetben, ahol a leltározás ilyen idő-, munka- és pénzpocsékolással történik, a leltározó közegeket szigoruan figyelmeztetik kötelességük megfelelő teljesitésére és azt a gyakorlatot követik, hogy a rövidebb ideig tartó leltározásért nagyobb dijat állapitanának meg, mint az olyanokért, amelyekből egészen evidenter kitünik, hogy a költségszaporitás czéljából eszközöltettek a fenti módon.

— **A budapesti ügyvédi körben** folytattatott az a vita, amely *dr. Teller Miksa* előadása alapján a biróságok tehermentesitéséről és különösen a fővárosi biróságok ujjászervezéséről megindult. Az összes felszólalók helyeselték a dr. Teller által kifejtett egyszerüsitési inditványokat, különösen általános felkarolásra talált a dr. Gallia Béla törvényszéki biró által lapunkban propagált az az eszme, hogy a gyorsirás és gépirás a biróságoknál minél tágabb keretekben vétessék igénybe és hogy a birák és jegyzők a hosszabb határozatokat a gépbe, esetleg gyorsirók tollába mondják. *Dr. Papp József* felszólalásában kiterjeszkedett arra is, hogy a váltóeljárási rendelet sok tekintetben oka a felesleges munkának, mert teljesen elavult; szükséges tehát az egyszerüsitési akczió kapcsán mielőbbi módositása, ami elő fogja mozditani ezen sürgős természetü eljárás gyorsabbá tételét és az ügykezelés egyszerüsitését. *Dr. Balog Arnold* felszólalásában fejtegette azt a kérdést, hogy a jelenleg érvényes tételes jogszabályok mellett a birákat és ügyvédeket mennyiben terheli felelősség a jelenlegi ügyviteli fonákságok miatt és utalt arra, hogy vannak olyan visszásságok, amelyeket az igazságügyi kormány régen megszüntethetett volna azonban bürokratizmus, czopfos konzervativizmus és garasos takarékoskodás megakasztották eddig nemcsak a nagyobb reformokat, de a kisebb ügyviteli javitásokat is. Bemutatja szóló a nagyobb osztrák és német biróságok vezetőivel és több külföldi ügyvéddel folytatott levelezését, amelyből kitünik, hogy különösen Ausztriában sokkal jobb a helyzet, mint nálunk és hogy a biráknak több idejük marad az érdemleges itélkezésre. Végül *dr. Márkus Dezső* és *dr. Gyöngyösi József* fejtegették ismét azt a kérdést, hogy az ügyvédek felelősek-e az alaptalan pervitelért. Minden felszólaló egyetértett abban, hogy fordulnak elő esetek, amelyekben abszolute alaptalan beadvány intéztetik a birósághoz, de az alaptalan per vádja *általánosságban* nem emelhető, sőt minden felszólaló elismerte az ügyvédi müködésnek kiválóan jogfejlesztő hatását. *Dr. Révay Bódog* előadását lapunk más helyén közöljük.

— **Mikor a felebbviteli forum jogi tanácsokat osztogat.** A m. kir. állami munkásbiztositási hivatal a k—i kerületi munkásbiztositó-pénztárnak a következő leiratot küldte: B. felperesnek a pénztár elleni sommás perében értesiti a hivatal a pénztárt, hogy a k—i törvényszéknek ez ügyben hozott itélete ellen további jogorvoslatnak helye nincs. «Jövőben esetleg előforduló hasonló esetekben való miheztartás és szükség esetén a birói tárgyalás és esetleges jogorvoslatok során érvelés gyanánt való felhasználás czéljából közli azonban a hivatal, hogy a maga részéről nem oszthatja a szóban levő ügyben megnyilvánult ama felfogást, hogy ....» stb. stb.

Nem-e olyan szinezete van ennek a leiratnak, mintha a biróságok itélkezésének befolyásolására törekednék ilyen hivatalos nézetnyilvánitással a munkásbiztositási hivatal?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bécsben** jelenleg 1157 ügyvéd és 488 ügyvédjelölt müködik. Az alsóausztriai ügyvédi kamara területén összesen 1280 ügyvéd és 540 ügyvédjelölt van. A kamarai tagok száma az utóbbi évben 33-mal, az ügyvédjelölteké 39-el szaporodott.

— **Az ügyvédi vizsga hányszor ismételhető meg?** Ausztriában a birói vizsgákról szóló császári rendelet kimondja, hogy ha a jelölt a vizsgálaton kétszer elbukik, többször vizsgára nem bocsájtható. Az ügyvédi vizsgálatról szóló rendelet kifejezetten nem intézkedik ugyan ezen kérdésről, azonban per analogiam ugyanaz a gyakorlat fejlődött ki az ügyvédi vizsgákra vonatkozólag is. Egy bécsi jelölt, aki a vizsgán kétszer megbukott, ujból folyamodott vizsgára bocsájtásért. A főtörvényszék

elnöke elutasitotta kérelmével azzal, hogy csak királyi kegyelem utján engedhető meg az ujból való vizsgára bocsájtás. Az igazságügyminiszterium ezen intézkedést helybenhagyta, mire a jelölt panaszszal fordult a közigazgatási birósághoz, amely a megtartott szóbeli tárgyalás után az igazságügyminiszteri határozatot, mint törvénytelent hatályon kivül helyezte, azzal az indokolással, hogy az ügyvédi vizsgákra vonatkozó jogszabályokban semmiféle hézag nincs és igy más jogszabályoknak per analogiam alkalmazása helyt nem foghat.

— **Joggyakornokok kerestetnek.** Nem nálunk, ahol egy-egy joggyakornoki állásra 60 -80 jelentkező van előjegyezve, hanem egyes osztrák helyeken, különösen Galicziában, Triesztben és Dalmácziában alig van jelentkező. Ez vezette a törvényhozást arra, hogy folyó évi április 6-án életbeléptetett törvénynyel 1913-ig terjedőleg a lembergi, krakkói, trieszti és zárai felsőbíróságok kerületeiben a birói előkészitő szolgálat három évi határidejét két évre szállitotta le és megengedte, hogy az ezen kerületekben gyakorló jelöltek már két év után tehetnek birói vizsgát. A törvényt életbeléptető miniszteri rendelet kiemeli, hogy csak szorgalmas, kiváló jelöltek vehetik igénybe ezt a kedvezményt és hogy a birói vizsgálaton ezek a jelöltek ugyanazon követelményeknek tartoznak megfelelni, mint a többiek és az a körülmény sem jöhet számitásba a vizsga eredményének megállapitásánál, hogy van-e betöltésre váró állás vagy sem.

— **Továbbképző tanfolyam birák és ügyészek részére.** Berlinben birák és ügyészek részére előadások tartatnak a tényállás megállapitásának eszközléséről polgári és bünügyekben. A tanfolyam április 1-én kezdődött és körülbelül hat hónapig tart és a technika, meteorologia, élelmiszervizsgálat, a jogszolgáltatásra nézve jelentős botanika, gyermekvédelem, pszichologia, nyomoknak fotografikus és más módon való megállapitása, bünügyi rendészet, felismerési eljárások, stb. tárgyaltatnak.

— **Házastársak hova temetkezhetnek.** A német birodalmi törvényszék kimondotta, hogy a nőnek joga van férjének holttestét kiásatni, hogy később az asszony halála után egymás mellett feküdhessenek. A német legfőbb bíróság ezen határozatot «a népben uralkodó erkölcsi felfogással» indokolja. A kir. Curia 1910 márczius 18-án G. 29. sz. alatt hozott határozatával hasonló ügyben itélkezett. Ugyanis a férj elhalt nejét saját családjának sirboltjába temettette el. Az elhunyt anyja annak türésére kérte a férjet kötelezni, hogy a saját családi sirboltjába szállittathassa át az elhalt tetemét. Keresetének indokolására előadta, hogy a férj neje halála után kilencz hónappal megnősült és hogy a sirbolt fölé felesége nevét jelző sirkövet nem készittetett. A Curia kimondta, hogy a férj köteles nejét eltemettetni, tehát a férj tekintendő feljogositottnak megválasztani a temetkezés helyét.

— **A czég megvevőjének felelőssége a jogelőd által nem czégaláirással, hanem saját aláirásával kiállitott adóslevélért.** Alperesek 1905. évben megvették D.-nek D. és T. czég alatt folytatott üzletét és azt tovább folytatták. Felperes az alperesek ellen a német keresk. törv. 25. §-a alapján a reá engedményezett 1895. évből származó adóslevéllel 10,000 márkát érvényesit azzal, hogy D.-nek a pénzre üzlete folytatásához volt szüksége. Az adóslevelet D. (az egyedüli tulajdonos) nem a czégjegyzéssel, hanem saját nevével irta alá. Felperes azonban azt vitatta, hogy az adóslevél ennek daczára a német kereskedelmi törvény 344. §-a alapján üzleti tartozásnak minősitendő. Az alsóbiróság marasztaló itéletet hozott az alapon, hogy az a körülmény, hogy az adóslevél nem a czégszerü aláirással van ellátva, nem rontja le azt a törvényes vélelmet, hogy a kereskedő által aláirt adóslevél kereskedelmi üzlete körében iratott alá, minthogy az ellenkező magából az okiratból nem tünik ki. Rosszhiszemüségről csak az esetben lehetne szó, ha a kölcsön valóságban magánczélokra vétetett volna fel s erről felperesnek a követelés megszerzésekor tudomása lett volna. A német birodalmi bíróság a felülvizsgálati kérelmet az alsóbiróság itéleti indokainak helyeslése mellett a felülvizsgálati kérelmet elutasitja. Itélete indokaiban kiemeli, hogy a rosszhiszemüség bizonyitására nem elegendő, hogy az eredeti hitelező tudomással birt arról, hogy csak magánadósságról van szó, ha az engedményes eme tény tudomása nélkül szerezte meg a követelést. (Német birodalmi bíróság V. 108/09.)

— **A porosz birák** május hó 17-én Berlinben országos gyülést tartanak. Napirendre vannak tüzve a következő kérdések: A birák és ügyészek kiképzése és alkalmazása. Továbbképző tanfolyamok birák és ügyészek részére. A törvénykezési szünet megszüntetése és a birák és ügyészek szabadságidejének törvényes szabályozása.

— **A bajor államhivatalnokok továbbképzése.** Bajorországban ugy az igazságügyi, mint a közigazgatási szolgálatban lévő jogvégzett hivatalnokok részére továbbképző tanfolyamokat léptettek életbe. A sokoldalu képzést előmozditja az az intézkedés is, hogy a második államvizsga és az államszolgálat közötti időben valamely kereskedelmi kamaránál, banknál. ipari vagy mezőgazdasági üzemnél eltöltött idő az államszolgálatba beszámittatik.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** folyó évi augusztus 2-án tartja folyó évi ülését Brüsszelben. Napirenden a következő kérdések állanak: A törvény által megjelölendő mely esetekben lehet a tettes közveszélyessége fogalmát az elkövetett cselekmény fogalma helyébe tenni és mennyiben történhetik ez biztositási rendszabályok által anélkül, hogy az egyesek biztositandó szabadsága veszélyeztetnék.

A kiadatások nemzetközi jogi szabályozása.

Ezen két tárgyon kivül előadások tartatnak a tanuvallomások pszichologiájáról.

A Magyar Jogászegylet f. évi április hó 23-án (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: Dr. Rédei József: A vasuti személyfuvarozásról az uj üzletszabályzat szerint. Dr. Schuster Rudolf: Veszélyviselés pactum reservati dominii esetén. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Megyeszékhelyen jó forgalmu ügyvédi iroda megegyezés szerint azonnal átadó. «Iroda» jeligével ellátott leveleket e lap kiadóhivatala továbbit. 13669

Dr. Fésüs György fiumei közjegyző jelöltet keres. 13672

Ügyvédjelöltet keresek, ki önállóan tárgyal. Dr. Schulhof, Kiskundorosma. 13673

Dr. Révész Dezső balassagyarmati ügyvéd azonnali belépésre egy teljes gyakorlattal biró, tót nyelvet beszélő irodavezető ügyvédjelöltet keres. 13674

Ügyvédjelölt német nyelvismerettel és vidéki gyakorlattal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok fizetési igény és eddigi gyakorlat megjelölésével dr. Erdélyi Jenő szentgotthárdi ügyvéd czimére küldendők. 13675

Szerény igényü ügyvédjelöltet keresek mielőbbi belépésre, aki a román nyelvet jól beszéli. Dr. Dobos Ignácz ügyvéd, Lippán. 13671

Oraviczabányán egy ügyvédi iroda házzal együtt átvehető. A feltételek megtudhatók: dr. Fehér Manó ügyvédnél Oraviczabányán. 13676

Magyar Törvények.

A FRANKLIN-TÁRSULAT zsebkiadásai.

A BÜNTETTEKRŐL ÉS VÉTSÉGEKRŐL

szóló 1878: V. törvényczikk,

a módositó s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A büntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok.

Összeállitotta **Dr. LENGYEL AURÉL.**

Ára kötve 3 K 60 f.

Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t.-nál, Budapest, VI., Andrássy-ut 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 17. szám. Budapest, 1910 április 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Peccatur intra et extra. *B. A.* — Ügyvédi kamarák mint választott bíróságok. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — A bünösség tana a német és osztrák javaslatban. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — Adalék a bíróság birságolási jogához. *Spectator.* — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Peccatur intra et extra.

A bíróságok tehermentesitésére irányuló törekvések élénk visszhangra találtak ugy birói, mint ügyvédi körökben. Mindnyájan keressük a módokat, hogyan lehetne a már életbeléptetett adminisztrativ intézkedéseken kivül az érvényben lévő törvények és rendeletek hatálya alatt is az eljárást egyszerüsiteni és ezzel jobbá és gyorsabbá tenni. Ezeknek az egyszerüsitési és tehermentesitési törekvéseknek nem az a czéljuk, hogy a birák és jegyzők munkája könnyittessék, hanem az, hogy a nem érdemleges munkának vállaikról való levétele által a bíróságok abba a helyzetbe hozhatók legyenek, hogy a megmaradt érdemleges teendőket jobban és alaposabban intézzék, másrészről, hogy az igazságszolgáltatás lassusága ellen méltán hangoztatott panaszok is orvosoltassanak.

Teljesen igazuk van azoknak, akik azt állitják, hogy a ma észlelhető bajok egy részének okai a jogszabályokban rejlő hiányosságok mellett a birák, valamint az ügyfelek és ügyvédek — helyesebben némely birák és némely ügyfelek és ügyvédek — is.

Kezdjük az utóbbiakon.

Elég gyakori, hogy az ügyvéd nem jön kellő informáczióval a tárgyalásra. Persze az esetek tulnyomó nagy részében az ügyfeleken mulik az ügyvéd kellő informácziója; de — valljuk meg — nem egyszer maga az ügyvéd a készületlenség oka, mert ügyfelétől a szükséges felvilágositásokat idején nem kérte, vagy őt az előre láthatóan szükséges bizonyitékok beszerzésére nem utasitotta. Az is igaz, hogy akad ügyvéd, aki bármily rosszhiszemü védekezés előterjesztésére is vállalkozik. Nem érintjük itt a perbeli hazugságok kérdésének annyira vitatott anyagát, csupán arra utalunk, hogy nem egyszer az ügyvéd jobb tudomása ellenére, tehát rosszhiszemüen állit vagy tagad oly körülményeket, amelyeknek ellenkezőjéről feltétlen és biztos tudomása van.

Egy további kinövés különösen a rendes perekben a mellékes és a perre egyáltalán nem tartozó körülményeknek per longum et latum való tárgyalása, teljesen szubjektiv körülmények feszegetése, sokszor kellemetlen személyeskedésekkel kisérve.

Végül meg kell itt emlékeznünk arról a kérdésről is, mely az utóbbi időben több oldalról tárgyaltatott: az alaptalan perek viteléről.

Mikor az ügyvéd az ügyet elvállalja, igen sokszor nem tudhatja, hogy a per minő eredménynyel fog végződni. Nem szólva a törvény által kifejezetten kizárt igényekről, ismerjük a judikaturának folytonos hullámzását, az ellentétes birói határozatok gyakori voltát és igy éppenséggel nem vehetjük az ügyvédtől rossz néven, ha kétes ügyeket is vállal, feltéve persze, hogy a megindítandó per törvényes vagy köztisztességi szabályokba nem ütközik. Az tehát, amit külföldön és nálunk is felhoztak, hogy az ügyvéd «alaptalan» pereket ne inditson, az életben csak nagyon cum grano salis valósulhat meg.

Ausztriában hathatós ellenszert véltek alkalmazni az alaptalan pereskedés ellen a polgári perrendtartás 49. §-ában, mely kimondja, hogy az ügyvéd saját személyében hivatalból is marasztalható mindazon költségekben, melyeket durva vétkessége által bárkinek okoz. És megtörtént egy perben, hogy az elsőbiróság a felperesi ügyvédet e §. alapján mindkét fél költségeinek megfizetésére kötelezte, amiért nyilván alaptalan pert vállalt és vitt, és ügyfelét a per kilátástalan voltáról fel nem világositotta. És ime, a legfőbb biróság nemcsak a költségek fizetése alól mentette fel az ügyvédet, hanem az ügy érdemében is megváltoztatta az elsőbiróság itéletét és az alsófokon nyilván alaptalannak és zaklató jellegünek mondott keresethez képest marasztaló itéletet hozott.

A budapesti ügyvédi körben a legutóbb lefolyt vita alkalmával helyesen emelték ki többen, hogy az ügyvédi kar már teljes-ülési döntvényeket is döntött meg perorvoslataival, az által, hogy az ügyvédek nem nyugodtak bele egyes kérdéseknek helytelennek bizonyult megoldásába, hanem szivós kitartással követelték a gyakorlat revizióját. Igy az ügyvédi kar érdemének kell betudnunk, — hogy csak példakép emlitsünk néhány kimagasló sikert, — az elidegenitési és terhelési tilalomra vonatkozó teljes-ülési döntvény megváltoztatását, a magyar kártéritési jognak az objektiv felelősség elvére való fektetését, a régebbi évtizedes gyakorlat ellenében a sommás végzés elleni perujitás megadását és az ügynöki kérdésben az eddigi formalisztikus gyakorlat teljes megdöntését.

Ha az ügyvédi kar a régi inveterált gyakorlattal szemben is nem vállalta volna el e pereket, vagy nem élt volna minden egyes esetben perorvoslattal: a jogfejlődés bizony megakadt volna.

Éppen azért perhorreszkálnunk kell némely kir. tábla azon gyakorlatát, hogy a két egybehangzó itélet ellen benyujtott felülvizsgálati kérelem elutasitása esetén derüre-borura birságolják az ellenjegyző ügyvédet. Példát vehetnének a kir. táblák a kir. Curia felülvizsgálati tanácsától, amely évenként mindössze egy-két esetben szab ki birságot a legkirivóbb rosszhiszemüség büntetésére.

Ámde ha az ügyvédi kar alaptalan zaklatását helytelenitjük is, azt mégis konczedálni vagyunk kénytelenek, hogy sok perorvoslati beadvány nyujtatik be, amely a törvénynek magyarázatot nem türő rendelkezésébe ütközik. Csak nem régiben idéztünk egy felülvizsgálati kérelmet a járásbiróság itéletének 56 K 90 fillér költségben marasztaló része ellen, melyben az ügyvéd egyszerüen az itélet megváltoztatását kéri, kijelentvén, hogy az indokokat a kitüzendő szóbeli tárgyaláson fogja előterjeszteni.

Egy másik perben a kir. Curia 1909. G. 128. számu itéletében kitanitotta a perorvoslattal élőt, hogy a felebbezési biróság itélete ellen nem felebbezésnek, hanem felülvizsgálati kérelemnek van helye és hogy ez a perorvoslat a ténymegállapitás megtámadására nem irányulhat. Az is gyakran fordul elő, hogy a felülvizsgálati kérelmek egyszerüen utalnak az alsóbirósági eljárás során benyujtott iratokra vagy perorvoslatokra és a felülvizsgálati birák kénytelenek a perorvoslatot ellenjegyző ügyvédet kioktatni arról, hogy felülvizsgálati kérelemben foglalt oly értelmü előterjesztések, melyekben más perorvoslatra vagy korábbi felülvizsgálati kérelemre történik puszta hivatkozás, tekintetbe nem vehetők. (Igy pl. 1910 ápr. 5. G. zs. l. 1910 ápr. 12. G. 2.)

Az ilyen tudatlanságból, vagy hanyagságból elkövetett ügyvédi mühiba rászolgál arra, hogy a kari fegyelmi biróság elé

kerüljön. Az ügyvédek egy részét tehát az ilyen alaptalan beadványokért a felesleges munkaszaporitás vádja kétségtelenül terheli.

Ámde amikor az ügyvédi kart a pereskedés tekintetében terhelő felelősségről szólunk, el nem mulaszthatjuk a felelősség másik oldalát is megvilágitani, azt az oldalát t. i., amely több irányban maguknak a bíróságoknak mulasztásait mutatja.

Ha az ügyvédek egy része a tárgyalást folyton huzza-halasztja, lehetetlen nem észlelni, hogy ezt a huzavonát főkép a bíróságok aktiv asszisztenciája teszi lehetővé. Némely biró lanyhán kezeli a pervezetést. Ha a birónak gyanuja van arra, hogy alperesi kifogások csupán a per elhuzását czélozzák, módja van az ily tendenciával szembeszállni. A S. E. T. 37. §-a értelmében a bíróság gondoskodni köteles arról, hogy a felek homályos kérelmeiket, tényelőadásaikat és nyilatkozataikat felvilágositsák és kiegészitsék. A 38. §. megadja a módot a tényállás felderitése végett a felek személyes megjelenésének elrendelésére. A 32. §. szerint a fél, aki előterjesztései által, melyeket korábban érvényesithetett volna, a tárgyalás elhalasztására okot ad, az ebből eredő költségben akkor is elmarasztalandó, ha a perben nyertes. A 33. §. alapján az ügy elintézésének késleltetésére tendáló előadásokat a bíróság mellőzheti. Ezen rendelkezéseknek, különösen pedig a halasztásokra irányuló kérelmek komoly és nem sablonszerüen elintézése által módja van a bíróságnak, hogy a notoriusan rosszhiszemü előadásokkal és halasztási törekvésekkel szembeszálljon. Azok előtt a biráink előtt, akik a per huzására irányuló tendenciával megtett kifogásokra azzal válaszolnak, hogy a tárgyalást néhány órára vagy másnapra, esetleg 48 órára halasztják el, nem igen merészelnek a felek és ügyvédek efféle kifogásokkal előállni. Egyik budapesti járásbiró pl. oly esetben, amikor az aláirás tagadása az eset körülményeiből rosszhiszemünek látszott, a bizonyitás-felvételt ugyanaz nap déli 12 órájára tüzte ki, kötelezvén az ügyvédeket a peres felek és a tanuk személyes előállitására. Az alperes ezen határidőre nem jött el, és képviselője tiltakozott ily rövid terminus ellen, kijelentvén, hogy ügyfelét nem tudja értesiteni. A felperes és tanuja megjelenvén, a biró a bizonyitás-felvételt foganatositotta és mivel az alperesi képviselő egyáltalán nem igazolta, hogy az alperes nem lett volna értesithető, sőt még azt sem, hogy az alperes értesitését megkisérelte, a bíróság marasztaló itéletet hozott. Hogy pedig az itélet igazságos volt, azt mutatja az a körülmény, hogy alperes nem élt ellene felebbezéssel. Egy másik esetben az egyik fél egy helybeli bíróságnál folyó per irataira hivatkozott, kérvén ezen iratok beszerzését, továbbá a czégjegyzékkel és az iparlajstrommal is érvelt, azt vélvén, hogy a biró — már amint ez rendszerint történni szokott — el fogja rendelni az iratok beszerzését (talán éppen ezek az iratok felebbezés alatt vagy esetleg egy más perhez csatolva voltak) és ha ezt nem, akkor megadja a szokásos halasztást az iparlajstrom, esetleg a czégjegyzék kivonatának bemutatására. A biró, aki a pervitelből meggyőződött arról, hogy ez a védekezés csak a per befejezésének elodázására irányul, annyira ment a rosszhiszemü perhuzás elleni törekvésében, hogy a megadott 24 órai halasztás alatt személyesen járt el azon másik bíróságnál, valamint személyesen tekintette meg az iparlajstromot és a czégjegyzéket és a szerzett birói tudomás alapján rövidesen elbánt az ismét más uj bizonyitékokra hivatkozni akaró alperesi képviselővel.

Az ilyen helyesen disztingváló és következetesen eljáró biráknak azonban ellentétei azok, akik minden felajánlott bizonyitás-felvételt elrendelnek, akik a felek eskü alatti kihallgatásának kényelmes eszközével szeretik eldönteni a pereket és akik minden halasztást azonnal készségesen megadnak, nem különböztetve ügy és ügy között, természetesen mindenikben egyformán 4—5 hónapra tüzve ki a folytatólagos tárgyalás határidejét. Az ilyen birák önmaguknak óriási munkatöbbletet okoznak és elvonják idejüket és munkaerejüket a komoly jogviták elintézésétől.

Az ily pervezetés termeli a pereket. Ha köztudomásu, hogy a biró mindennemü perhuzási tendenciát, akaratlanul is támogat, ebből a hanyag vagy rosszhiszemü fél és ügyvédje impulzust nyer arra, hogy megpróbálkozzék a halasztásnak minden módjával. Viszont tapasztalatszerü tény, hogy annál a birónál, akiről nyilvánvaló, hogy ellentáll az ilyféle törekvéseknek, jóval kevesebb ily kifogás tétetik.

És itt elértünk ahhoz a ponthoz, amely minden igazságügyi kérdésnek alfája és omegája: az igazságszolgáltatás jósága és gyorsasága legfőképpen a birótól függ. Hogy pedig jó biráink legyenek, annak alapfeltétele a helyes biróképzésen kivül a jó kinevezési politika. A biróképzés reformja — sajnos — nincs napirenden. De a birói kinevezési politika napról napra aktuális és itt csak ismételnünk lehet azt, amit már annyiszor hangoztattunk: nem jó kinevezési politika az, amely főkép az anciennitáson alapul. Sokat rontottak a magyar igazságszolgáltatás szinvonalán azok az igazságügyi kormányok, amelyek eltértek attól az elvtől, hogy a kinevezéseknél a legfőbb szempont az igazságszolgáltatás érdeke, amely szempontnak alárendelendő minden más érdek, tehát az egyéni, a hivatalnoki érdek is. A rangidősbséget alapul vevő kinevezési politika azt eredményezi, hogy minden joggyakornokból jegyző, minden jegyzőből biró és a legtöbb bíróból felsőbiró válik, tekintet nélkül arra, hogy alkalmas-e arra az állásra, amelyre pályázik. Nézzünk szét az országban és lépten-nyomon tapasztalhatjuk, minő károkat okozott a rangidősbségre alapitott kinevezési politika. Láthatunk birákat, akik képtelenek a legegyszerűbb sommás per letárgyalására, olyanokat, akiket nem lehet másra használni, mint a hármas tanácsban a néma statiszta szerepére. Van olyan biró, akinek judiciuma annyira gyönge és a birói tiszt ellátására annyira képtelen, hogy önálló birói referádát a bíróság vezetője nem mer reá bizni, hanem a legkülönbözőbb irásbeli munkák végzésére használja. Van nem egy biró, aki bejutván a hetedik vagy hatodik fizetési osztályba, csak éppen annyit dolgozik, hogy fegyelmi eljárás alá ne kerüljön.

Igaz, hogy ma még ezek csak kivételek az állásukra rátermett birák nagy többségéhez képest, de ezek a kivételek intő és figyelmeztető példákul szolgálhatnak, hogy az igazságügyi kormány a birói anyagot ne rontsa, hanem ellenkezőleg mindent elkövessen annak feljavitására.

Hiszen ezeknek a használhatatlan biráknak a dolgát is a jobb elemek kénytelenek végezni, ami azután a birói karnak természetellenes és egyenetlen megterhelését eredményezi. Különösen Budapesten látjuk a megterhelésnek ezen egyenetlenségeit, mert itt a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsainak gyakorlata folytán a felperes a hat budapesti járásbiróság közül tetszés szerint választhatja ki biráját. Igy azokra a birákra jut a legtöbb munka, akik a legjobban, leggyorsabban és a legtöbbet dolgoznak, mig valóságos premiumot kapnak azok a birák, akiknek judiciuma gyenge, akiknek pervitele hanyag és akiknek szorgalma egyébként is kivánni valót hagy hátra.

A bíróságok tehermentesitésének a legjobb eszköze és az igazságszolgáltatás jóságának és gyorsaságának legbiztosabb garanciája a birák helyes megválasztása. *B. A.*

Ügyvédi kamarák mint választott bíróságok.

Feltünő jelenség, hogy a perrendtartásban szabályozott választott bírósági eljárás gyökeret nem verhetett. A jogkereső közönség alig veszi észre a biráskodás e nemét. Pedig logikailag éppen az ellenkező volna megindokolva. Minél nehézkesebb az állami biráskodás, annál inkább volna természetes az, hogy igénybe vegyük azt a bíróságot, mely az élet szövevényei elől nem menekül a holt betük és formák homályába.

Még külföldön is, ahol modern perjogi alakulatok uralkodnak, a törvénykezés teljes csődjét csak kicsinyes szürke kisérletekkel lehet eltakarni. Ami ma igazságként forgalomban van, lassan és sulyos vajudások közt születik meg. Nem ritkán ámulva kérdjük, vajjon lehetséges-e, hogy az ismert itéleti megnyilatkozásokért a feleknek éveken át kellett küzdeni?

És mit szóljunk, ha a mi irásbeliségünkre gondolunk?! Milyen megbizhatlan és nyugtalanitó az az igazság, melyet néhány fáradt szem poros, piszkos aktákból kibetüz. Ha az emberi szorgalom gyümölcseit tüzvész vagy földrengés megsemmisiti, megdöbbenve fellázadunk a természet oktalansága ellen. De azt nyugodtan, fatalisztikus bambasággal türjük, hogy sokkal-sokkal nagyobb kincsek évről-évre a jogukat keresők kezeiből kicsavartassanak. Milyen borzasztó volna az a statisztika, mely megmutatná, hány ember, hány család pusztul el, mert az igazság vagy soha, vagy csak évek multán és akkor volt kibetüzhető, mikor a szegény üldözött peralany már rég porladozik az illetékes hantok alatt.

És a jogkereső közönség e brutalitás elől még sem siet a választott bíróságok védelme alá. Itt a törvényben valami hiba lappanghat. Van is, még pedig több. Mindenekelőtt a kikötés, a bíróság megalakulása és működése rendkivül nehézkes. Ha továbbá a választott birák nem egyeznek meg az elnök személyében, a rendes illetékes bíróság delegálási jogot nyer. Már ez önmagában véve is bizalmatlanságot kelt az institucció ellen. A delegálás felelőtlen, ellenőrizhetlen birói aktus. A felek autonomiája ilyenkor ki van játszva és egy olyan idegen személy avatkozik be, akit nem a felek bizalma ültetett a birói székbe! És éppen ezt illeti meg a döntő szó! Mindennél még zavaróbb az, hogy a felek saját biráik megválasztásánál olyan önkénnyel járhatnak el, mely az igazság természetes megnyilatkozását egyenesen veszélyezteti. Amig az egyik fél egyszerü józan szakértő birákat választ, addig a másik nagy tekintélynek örvendő olyan elemeket tol előtérbe, akikről oka van feltételezni, hogy az elnökhöz már társadalmi állásuknál fogva is könnyen közelebb férkőzhetnek.

Hogy főleg az elemek eme divergenciája az, mely a választott bíróságok gyakorlati értékét nullifikálja, ez legszembeszökőbb bizonyitékát leli a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának folyton emelkedő ügyforgalmában. És itt a tényleg folyamatba tett perek még halvány képét sem nyujtják annak a jelentőségnek, melylyel e bíróság jogi életünkben bir. Ismerni kellene itt a kikötések számát, ismerni kellene ama milliárdokra rugó értéket, mely per esetére e bíróság hatásköre alá esett volna és csak ekkor ismernők fel, minő vehemenciával tódul a jogkereső közönség e választott bíróság fóruma elé.

És mi ennek oka? A tőzsdebiróságnál a jogkereső közönség eleve tájékoztatva van ama elemek tekintetében, melyekből a bíróság alakul. Ismeri a társadalmi milieut, melyből a bíróság tagjai kikerülnek, ismeri a bíróság felfogását, gazdasági tendenciáját és látja, hogy bizonyos szervi egységesség hatja át a bíróságot, bármiképpen alakuljon is egyes esetekben az itélkező tanács.

Mindezek oly tulajdonságok, melyek teljesen hiányoznak a választott bíróságoknál. Itt tiszta véletlen, milyen birókat küldenek ki a felek, tiszta véletlen a társadalmi hovatartozóság és még fokozottabb véletlen, hogy milyen elnökkel látja el a bíróság eme rendszerint éppen nem homogén társaságot.

Szerintünk az ebből eredő veszélyek állják útját annak, hogy az állami biráskodás összes mizériái daczára a választott bíróság institucziója meg sem közelithette a tőzsdebiróság jelentőségét. E tény megállapitásánál azonban nem állhatunk meg. A tőzsdebiróság szervezetében kétségtelenül egészséges erők rejlenek. Ha sikerül ezeket más alakulatokra is átvinni, ugy nagyjelentőségü perjogi reformokhoz juthatunk.

Aziránt nem lehet kétség, hogy a forgalom fejlődésével az állami biráskodás lépést nem tarthat. Sem kvantitative, sem kvalitative. A modern forgalomhoz ugy viszonylik az állami biráskodás, mint a két század előtti diligence az expressz-vonathoz. És a legszomorubb itt az, hogy a forszirozott gyorsaság — amint ez minden tagadás daczára Ausztriában tapasztalható — az alaposság rovására megy. Hiába, nem lehet a modern gazdasági élet erupczióit elavult jogi szentencziákkal szabályozni. Feltétlenül szükségünk van tehát két dologra, ha perjogilag haladni akarunk. Először erős tehermentesitésre és másodszor oly egyéniségeknek bevonására a biráskodás körébe, akik irányitólag hatnak és széles látkört nyitnak meg azok számára is, akik az állami jogszolgáltatást végzik.

Ezt elérhetjük a választott bíróságok szervezése által a tőzsdebíróságok mintájára. A mintát annyiban kell követnünk, hogy megadjuk bizonyos testületeknek azt a jogot, melylyel a tőzsde fel van ruházva. Amint a tőzsde tanácsának tagjaiból alakul a választott bíróság, ugyanigy más, törvényileg alkotott testületeknek is meg kell adni azt a jogot, hogy eleve e czélra delegált és kinevezett tagjai sorából választott bíróságot alakitsanak.

Elsősorban azon keretekre gondolok, melyek legalkalmasabbak ilyen szervezkedésre. Az ügyvédi kamarák kebelében bőven rendelkezésünkre állanak kiváló jogászok, akik kipróbált intakt multtal birnak. Ismerik az életet és a gazdasági forgalom összes alakulatait. Igazságérzetüket nem homályositja el bürokratikus előitélet és a jogkereső közönségnek nem lehetne oka e birák pártatlanságában kételkedni. A kiváló ügyvédtagok sorát ki kellene egészíteni más jogászi erőkkel, például egyetemi tanárokkal.

Valamely ügyvédi kamara választott bíróságának törvényileg megengedett esetekben való kikötése tehát azt jelentené, hogy a felek a kamarák által választottak és az igazságügyi kormány által oda kinevezettek közt választják biráikat per esetén. Az elnökök ugyanezen tagok sorából kerülnének ki vagy választás vagy kinevezés által.

Természetesen csak jelzem a szervezés módját. Én most csak az eszmét kivánom felvetni. Gondoljuk meg, minő hatalmas és kiváló munkát végezhetnének ezek a választott bíróságok. Jogászi tekintélyekből alkotott teljesen független bíróságok, melyek állandóan működnek! És gondoljunk arra is, hogy ezek az értékes erők különben tétlenül elhalnak. Ezek a választott bíróságok meggyőződésünk szerint ugy a jogfejlődést, mint a jogszolgáltatást a haladás terére vinnék.

Ne hallgassunk jelszavakra. Valahányszor külön bíróságok eszméje felmerül, unisono felhangzik az ósdiak csatakiáltása. Csak az állami biráskodás az, mely megbizható, csak onnét kerülhet ki az egyedül üdvözitő igazság. Ez az irány azonban már rég el van temetve. Sürün keletkeznek külön bíróságok, kereskedői és ipari bíróságok, meg államilag szabályozott és rendszeresitett választott bíróságok. Minden jel tehát arra mutat, hogy az állam kénytelen a dogma szerint kizárólag őt megillető feladat terhén könnyiteni. Csak az őszinteség hiányzik, hogy ezt az állam nyiltan is bevallja. Amit mi ajánlunk, az még csak nem is olyan radikális, mint a többi külön bíróságokhoz való közeledés. Az ügyvédi kamarák választott bíróságai jogászokból, még pedig csak kiválókból állanának. Olyan jogászokból, kik folytonosan kontaktusban maradtak az élettel és igy megőrizték a képességet az igazságot látni és hirdetni.

Dr. Kőnig Vilmos.

A bünösség tana a német és osztrák javaslatban.[1]

Mint egy szeczessziós keretbe foglalt Cinquecento-festmény, oly benyomást keltenek a két javaslatban a büntetőjog dogmatikus alapfogalmai, amelyek bár tökéletesitett formában a postglossatorok által több, mint fél évezred előtt megrajzolt körvonalakat mutatják. Mi sem jellemzőbb pl., mint hogy a német javaslat (62. §.) a mai jogállapottal szemben bizonyára progresszív szabályként valósitja meg az eredményfelelősséget, amely már Bernardus Papiensisnek a Summa Dectretaliumban foglalt hires tételében gyökerezik, hogy a tettes «si versetur in re illicita», az előreláthatő eredményért is felelős. Mindamellett tagadhatatlan a haladás, bárha a reform nem is jelent mindig reformatio in melius-t.

Mindkét javaslat *bünösségi tana* a klasszikus büntetőjognak stereotyp gondolatlánczolatából indul ki, hogy nincs — legalább is szabály szerint — büntetés bünösség, nincs bünösség beszámithatóság és nincs beszámithatóság akarat nélkül. Ebből azonban korántsem vonható le a következtetés, amelyet Birckmeyer pl. a német javaslatra nézve levon,[2] hogy az indeterminista alapra helyezkedett. Téves nem ugyan azért, mert a javaslat szövegeivel szemben irreleváns indokolás (I. 225.) oda nyilatkozik, hogy e vitás kérdésben nem foglal állást, hanem téves, mert a büntetőtörvény ex professo nem is dönt*het* a természettudomány itélőszéke elé tartozó kérdésben. Ha ezzel szemben Birkmeyer arra hivatkozik, hogy megtorló büntetés csak az akaratszabadság alapján lehetséges, ugy erre nem lehet más válaszunk, mint: tant pis pour elle t. i. a megtorlás számára. Valójában ugy áll a dolog, hogy a német javaslat 63. §-a, amely a beszámithatóságot kizáró biologiai okokat állapitja meg, ehhez ugyanazt a megszoritást füzi, mint a mai német Btk. 51. §-a, hogy t. i. «ezáltal a szabad akaratelhatározás ki volt zárva.» Ez pedig csak annyit jelenthet, hogy az akaratszabadság feltétele a beszámithatóságnak, már amennyiben a külső vagy lélektani okok által nem korlátozott akarat szabadnak tekint-

[1] Az előbbi közl. l. az 1., 5. és 11. számban.

[2] Beiträge zur Kritik des Vorentwurfs 1910. 14—21; ugyanigy *Kohler:* Archiv LVI. 287.

hető. Ultra posse nemo obligatur. Minthogy azonban tapasztalat szerint az ember cselekvését egyéniségének megfelelően, az erkölcsi, jogi stb. motivumok szerint birja irányitani, büntetőjogilag felelőssé is tehető. Ennyit és nem többet mond az a formula, amelyet a német javaslat látszólag «mint a megszokás által népszerüsitett»[1] kifejezést, tényleg mint a klasszikus iránynak tett kifejezésbeli engedményt fogadott el. Kétségtelen azonban, hogy az akaratszabadság puszta kifejezése is tudományos kakophonia, amelyek ellen a javaslat első orvosbirálója joggal emelt kifogást[2] s amely az osztrák javaslat 3. §-ában elkerülhetőnek is bizonyult. E javaslat azt az egyént nyilvánitja beszámithatatlannak, «aki a tett idejében elmezavar, elmegyengeség vagy az öntudat megzavarodása miatt nem volt képes tettének jogtalanságát belátni vagy akaratát e belátásnak megfelelően irányitani.» Még ez a meghatározás sem éri el a németalföldi Btk. 37. §-ának vagy a svájczi tervezet 14. §-ának klasszikus egyszerüségét, de legalább reális fogalmakkal operál, bár könnyen arra a félreértésre adhat alkalmat, mintha a törvény a jogtalanság tudatát kivánná a büntetőjogi felelősséghez.

Látnivaló, hogy mindkét javaslat a communis opinio értelmében[3] mellőzte a beszámithatóság pozitiv körülirását. Eltérnek azonban a kizáró okok felsorolásában : a német javaslat az elmebetegséget, tompaelméjüséget (Blödsinn) és öntudatlanságot emliti, az osztrák elmezavarról, elmegyengeségről és az öntudat megzavarodásáról beszél. Elmebetegség vagy elmezavar csak kifejezésbeli különbség ; hogy a tompaelméjüség, amely esetleg a paralytikus tébolynak vagy más elmebetegségnek utolsó stádiuma, az elmebetegséggel helyesen állitható-e szembe, annak eldöntése az elmeorvosok feladata, azonban feltétlenül kifogásolható, hogy a német javaslat az öntudat fogyatkozásai közül csak az öntudatlanságot emliti, holott tudvalevő, hogy az öntudat zavarai (pl. epilepszia esetében) is kizárják a beszámithatóságot.

Ugy a német (68. §.), mint az osztrák javaslat (5. §.) a büntetőjogi korhatárt az általános követelés értelmében a 14-ik életévre emeli fel. Az ennél fiatalabb életkor tehát a beszámithatóságot feltétlenül kizáró ok, mig a 14—18 éves korban az osztrák javaslat (6. §.) az elmaradott fejlődést vagy a szellemi érettség hiányát tekinti a beszámithatóságot kizáró körülménynek, ha a fiatalkoru miatta cselekménye jogtalanságát be nem láthatta vagy akaratát e belátáshoz képest irányitani nem birta. Ezzel szemben a német javaslat (69. §.) a fiatalkoruak beszámithatóságát egyáltalán nem köti külön feltételhez, mert a jogi megkülönböztető képesség «az általános büntetőjogi beszámithatóságnak amugy is szükséges alkatrésze.» (Indok. I. 258.). A mi novellánk szerint, amely a 17. §. 2. és 4. pontjától eltekintve a 12 éven aluli gyermekekre és a 12—18 éves fiatalkorura tartalmilag egyező «intézkedéseket» tesz lehetővé, a fejlettségi kvalifikáczió elejtése nem lett volna hiba, azonban a német javaslat álláspontjából, amely a fiatalkorut redukáltan bár, de mégis bünteti, enyhén szólva : aggályos

Látszólag radikális módositást jelent, ha a német javaslat 63. §-a igy kezdődik : «Nem büntethető az, aki...», holott a mai német Btk. 51. §-a a Code pénal 64. §-ának ismeretes szövege nyomán e szavakkal : «Büntetendő cselekmény nem forog fenn» jelölte meg a beszámithatóságot kizáró okok hatályát. Az eltérés szembeszökő : a mai kódex alapján a beszámithatatlan tettes cselekményében részes egyén — a közvetett tettesség esetét kivéve — nem büntethető, a javaslat csak a beszámithatatlan egyént kivánja mentesiteni. Binding a mai jogállapot képtelenségét a bünszerző uj értelemben vett fogalmának konstrukcziójával kivánja megszüntetni,[4] a javaslat (Indok. I. 224.) ugyanezt azzal véli elérni, hogy a beszámithatlanságot a bünösséget kizáró okból személyes, büntethetőséget kizáró okká fokozza le. Liszt, aki e kérdésben érthetetlen bizalommal viseltetik az indokolás iránt, a példák egész sorával bizonyitja e felfogás ellentmondó következményeit,[5] Mittermaier pedig[6] igen jól mutat rá, hogy a javaslat nem is *ejthette* el a megkülönböztetést, a bünösséget és a büntetést kizáró okok között, mert a jogos védelem esetében az a gondolat, hogy a bünösség nincs kizárva, «ist einfach ein Unding». Nézetem szerint ily elméleti megkülönböztetést a konstrukczió egyáltalán nem fejez ki és meg sem szüntet, aminthogy sohasem jutott senkinek eszébe, hogy pl. a magyar Btk. 76—83. §-ainak szövegezéséből a beszámithatóságot, jogtalanságot és a büntethetőséget kizáró okok elméleti diagnozisára következtessen. Gyakorlatilag a kérdést a német javaslat 80. §-a a személyes körülmények, az osztrák javaslat 13. §-ának utolsó bekezdésében a részesség keretén belül amugy is helyesen oldja meg.

Mindkét javaslatnak közös sarkpontja, hogy a büntethetőség a bünösségen alapszik. A német javaslat ezt a tételt kifejezetten (58. §.) is felállitja, de természetesen kénytelen hozzátenni, «ha a törvény másként nem rendelkezik». E gyakorlatilag értéktelen és mint látni fogjuk, elméletileg tarthatatlan kijelentésnél fontosabb, hogy mindkét javaslat megkisérlette a bünösség két alakzatának, a *szándéknak és gondatlanságnak körülirását.* «Szándékosan cselekszik, aki a tettet tudattal és akarattal hajtja végre» — mondja a német javaslat (59. §.), «szándékosan cselekszik, aki a büntethetőség alapjául szolgáló sérelmet vagy veszélyeztetést előidézni akarta» — variálja az osztrák (7. §.). A német javaslat fogalommeghatározása megfelel Hippel propoziciójának.[1] («Wissen und Wollen der Deliktsmerkmale») és a képzeti elmélet hiveit (Liszt, Frank) annál inkább fogja kielégiteni, minél kevésbbé fog a gyakorlat az indokolás (I. 203.) hipokrita álláspontjára helyezkedni, amely egyrészt tagadja, hogy elméletileg állást foglalt volna, másrészt az akaratot az eredmény akarására is kiterjeszti. Az eredmény akarása, mint a szándék meghatározása, nyilvánvalóan a büntetőjogi felelősség mesterséges megszükitése. Ellenkezik ezzel a német birói gyakorlat is, amely a tényálladéki elemek tudatos és akaratos megvalósitása esetében megállapitja a felelősséget, noha az előrelátott eredmény a tettes óhajának nem felel meg. Ezt tükrözi vissza a német javaslat szövege is, amelyben az akaratnak, sajnos, mindig homályos fogalmát Lilienthal, a dolus eventualis (59. §. 2. bek.) és a czélzat (59. §. 3. bek.) fogalmával szembeállitva, mint az eredmény bekövetkezésének képzetével való cselekvést magyarázza.[2] Az akaratelmélet régi álláspontjára helyezkedik az osztrák javaslat, mely csak a mai kódex 1. §-ában foglalt kulináris definicziót («das Übel... geradezu bedacht und beschlossen») tatarozza ki a modern törvényszerkesztési technika segélyével.

Azt a feltevést, hogy a német javaslat szándék-definiciója valóban az akaratelméletet fejezné ki, alaposan megczáfolja a javaslat 59. §-ának 2. bekezdése, amely a *dolus eventualis*-t igy irja körül : «A tettes tudata és akarata akkor is fennforog, ha a büntett törvényes tényálladékához tartozó összes ténykörülmények létét és amennyiben a törvényes tényálladéknak az eredmény is része, ennek bekövetkezését nem tekinti valószinütlennek». Igaz, hogy e meghatározás a dolus eventualis körét megszoritja és a gondatlanság területére utalja azokat az eseteket, amelyekben az eredmény beállta csak «lehetséges» volt, de egyszersmind kibőviti a szándék fogalmát, mert akaratot állapit meg ott is, ahol az eredmény nem valószinütlen. Hiába erősiti az indokolás, hogy a tettes, ha tudatában volt a «nem valószinütlenségnek», azt az eredményt akarta is, mert különben nem cselekedett volna igy. Ez a véletlen nyilván alaptalan. Ha a sebész mütétet végez, bár tudja, hogy az operáczió következtében a beteg halála nem valószinütlen, aligha akarja a beteg halálát.[3] Nem állitom, hogy a dolus eventualis e körülirása tökéletes, sőt Frank empirikus formuláját («az eredmény bizonyossága a cselekvőt vissza nem tartotta volna») gyakorlatilag kielégitőbbnek tartom, de az bizonyos, hogy e fogalomkörbe tartozó esetek változatossága[4] a fogalom bármily körülirását kivánatossá teszi. Hogy az osztrák javaslat a mai gyakorlatnak megfelelően[5] mellőzte e kisegitő konstrukcziót, az akarati elméleti álláspontjából önként következik.

Uj a német javaslatban (59. §. 3. bek.) a *czélzat* meghatáro-

[1] Ez ellen helyesen *Liszt :* Zeitschrift XXX. 257.
[2] *Göring :* Zeitschrift XXX. 593.
[3] *Bar :* Gesetz u. Schuld II. 32.
[4] Grundriss VII. kiad. 161.
[5] Zeitschrift XXX. 254—256.
[6] Ibid. 627.

[1] Vergl. Darst. III. 581.
[2] Monatschr. für Kriminalpsych. VI. 537.
[3] *Messer :* Der Schuldbegriff im Vorentwurf. Int. Wochenschrift f. Wiss. 1910 jan. 1. sz.
[4] V. ö. ezeknek számos érdekes példáját. *Bar :* Gesetz und Schuld II. 337—350.
[5] *Stoos :* Lehrbuch 86. helyesen veti szemére Lammasch-nak (Grundr. 23.), hogy a dol. event. elfogadása által a képzeti elmélethez közeledik.

zása is, amely akkor állapitható meg, ha a tettes a szándékos cselekményt egy bizonyos eredmény elérése végett követi el. Ennek a fogalomnak a gyakorlati értéke természetesen a javaslat különös részében rejlik. Igen helyesen bizonyitja Lilienthal,[1] hogy a javaslat különös részében (174., 182., 186., 277. §§. stb.) a czélzatot csupán a dolus eventualis kizárása végett vette fel a deliktum tényálladékába, ami a «határozott szándék» kifejezésével is elérhető lett volna. Mégis annak, hogy a javaslat a czélzattal oly bőségesen operál, véleményem szerint különös oka van. A javaslat ugyanis abból az alapelvből kiindulva, hogy a tettes hátrányára csak az előrelátható eredmény szolgálhat sulyositó körülményül, a norvég Btk. 43. §-ának némi megszoritásával a 62. §-ban kimondta az *eredményfelelősséget* (Erfolgshaftung). Ezzel egyszersmind honorálta a N. B. E. 1902. évi határozatát. Nehogy azonban oly esetekben, amelyekben az eredmény nem tényálladéki elem, a vádlott kibuvását a 62. §. alapján lehetővé tegye, a szándék helyébe tett czélzat segitségével az eredményt is bevonta a bünösség körébe. Elfogadta az eredményfelelősséget az osztrák javaslat (8. §.) is, de mig egyrészt a német javaslatnál helyesebben nemcsak az eredmény (Erfolg), hanem minden minősitő következmény (Folge) beszámithatóságát előreláthatóságától teszi függővé, addig másrészt ezek sorából kifejezetten kiveszi a magasabb értéket, amelyhez magasabb büntetés füződik. E kivétel kétségkivül indokolt, ha a zsebtolvaj nem is láthatta előre, hogy a sértett zsebében 500 K-nál (jav. 338. §. 4. p.) több van, ez bizonyára nem szolgálhat mentségül.

Hogy a két javaslat a *tévedés* tanában eltérő álláspontra helyezkedett, az következménye a szándék fogalommeghatározásában mutatkozó eltérésnek. Minthogy a német javaslat szerint a szándék explicite feltételezi a tényálladéki elemek tudatát, ennélfogva, ha valamely tényálladéki elem képzetét a tévedés kizárja: a szándék hiányzik. Ezzel a mai Btk. 59. §-ával ellentétben a német javaslatban feleslegessé vált a ténybeli tévedés meghatározása. Mig tehát a német javaslat (61. §.) csak a jogi tévedés következményeit állapitja meg, addig az osztrák javaslat (9. §.) csak a ténybeli tévedés jogi hatályát irja körül, majdnem ugyanugy, mint azt már a Glaser-féle I. jav. 55. §-ában megállapitotta. Eszerint a tettest a ténykörülményekre vonatkozó téves képzet alapján kell megitélni, ha az reá kedvezőbb. A szabályozás, amely a birót arra utalja, hogy nem a valódi, hanem a tettes képzetében élő «tények» alapján határozzon, egyrészt felesleges, ha a tévedés tényálladéki elemre vonatkozik, másrészt zavarra ad okot, mert az alkalmatlan kisérletet is a szándék keretében kivánja megoldani.[2] A jogi tévedés tekintetében az osztrák javaslat (10. §.) fenntartja a régi tételt: ignorantia iuris criminalis nocet. Másként a német, amely ha nem is radikális módon, de mégis szakit a hagyományos vélelemmel. Ha a tettes a büntetőtörvényre nézve volt tévedésben, a kisérleti szabályok szerint büntet*hető* (61. §. 2. bek.); ha a tévedés nem büntetőjogi szabályra vagy annak alkalmazására vonatkozott, ugy szándék egyáltalán nem s gondatlanság is csak annyiban forog fenn, amennyiben a tévedés gondatlanságon alapszik (61. §. 1. bek.). Maga az indokolás (I. 217.) sem nagyon bizik e megoldás tökéletességében, mert a nehézség éppen a büntetőjogi és a nem büntetőjogi tévedés elhatárolásában rejlik. Liszt igen jól emelte ki, hogy minden büntetőjogilag releváns jogi tévedés végeredményben büntetőjogi tévedés. Szinte tragikuma a büntetőjogi dogmatikának, hogy minden vitakérdésnek törvényhozási megoldásából a hydra levágott fejéhez hasonlóan uj problémák sarjadzanak.

Mindkét javaslatban a szándék fogalommeghatározása jobban sikerült, mint a bünösség másik nemének: a *gondatlanságnak* definiciója. A német javaslat culpa-meghatározása (60. §.) idem per idem: «gondatlanul cselekszik, aki a tettet ama figyelem hiányából hajtja végre, amelyre a körülmények és személyes viszonyai kötelezték s amelyre képes is volt.» E meghatározásból éppen az maradt ki, ami a gondatlanságban, mint bünösségi alakzatban a legfontosabb, t. i. a tettes képzete és a büntett tényálladéka között fennálló lélektani kapcsolat. Van ugyan a fogalommeghatározásban helyes novum is. Ellentétben a mai gyakorlattal, a javaslat nem a képzeleti átlagember elővigyázatosságából, hanem abból indul ki, hogy a kötelességellenes figyelmetlenséget a tettes személyes viszonyai szerint kell megitélni. De nem jut kifejezésre a definicióban a gondatlanság lényege: az előre nem látott eredmény előreláthatósága, amely a kötelességellenes magatartásból származó felelősség szubjektiv feltétele. Az uralkodó felfogást fejezik ki Hippel e szavai:[1] «Das Vermeiden — sollen setzt das Vermeiden — können voraus.» Mig tehát a német javaslat a gondatlanságot egyrészt nem határolja el a véletlentől annak kiemelésével, hogy az eredmény bünös előidézését jelenti, addig másrészt a dolus eventualis ismertetett definiciója kiterjeszti a gondatlanságot arra az esetre, amelyben a tettes az eredményt lehetségesnek, ha nem is valószinünek tartotta. Ezzel a szándék irányában is elmosódnak a gondatlanság határvonalai. Utóbbi hibától az osztrák javaslat (7. §. 3. bek.) sem ment, amely szerint «gondatlanul cselekszik az, aki a büntethetőségnek alapul szolgáló sértést vagy veszélyeztetést nem akarta ugyan előidézni, de azt, mint *lehető következményt előrelátta* vagy kötelességszerü figyelem mellett előreláthatta volna.»

A német javaslat (58. §.) büszkén hirdeti, hogy csak az büntethető, aki bünösen cselekszik. Ebből önként következik annak szüksége, hogy a bünösség két neméből a *bünösség általános fogalma* legyen abstrahálható. Éppen a német javaslat «öntudatlan» gondatlanságán szenved hajótörést e kisérlet. Ha a deliktum tényálladéki elemei még mint lehetségesek sem merültek fel a cselekvő képzetében, a legjobb akarattal sem konstruálható a cselekvő és a tett között az az öntudati kapcsolat, amely az ethikai értékelésnek a szándékban és gondatlanságban állitólag közös alapja. «Eine unbewusste Schuld ist ein Unding», mondotta Frank s ez okból a bünösség egységes fogalmát a német javaslat sem volt képes felállitani. Ezért azonban szemrehányás sem érheti a javaslatot, mert az öntudatos (luxuria) és az öntudatlan (negligentia) gondatlanságának oly szétválasztása, amely a bünösség egységes fogalmát lehetővé tenné, épp oly helytelen, mint gyakorlatiatlan.[2]

Kétségtelen, hogy a bünösség közös fogalmának és nemeinek szabatos legális meghatározása, amely a dogmatikának régi vágya, gyakorlati értékét abból meriti, hogy a bünösség a büntetőjogi felelősségnek mértékéül szolgál. Szinte «doves labour lost»-nak kell azonban minősitenünk azt a fáradságot, amelyet a a német javaslat a bünösség tanára pazarolt, ha a 81. §-ban azt látjuk, hogy a biró a büntetés kimérésénél elsősorban nem a bünösséget, hanem a tettben nyilvánuló «büntettes érzületet», a tettes motivumát, czélját, a tett *után* tanusitott magatartását stb., szóval olyan, a büntettes *egész* egyéniségével összefüggő körülményeket köteles figyelembe venni, amelyek Birkmeyer érthető méltatlankodására[3] szolgálnak okul. Az osztrák javaslat (43. §.) nem ily forradalmár ugyan, de bünösség mellett, mint egyenlő értékü büntetéskimérési okot emliti a tettes veszélyességét, valamint annak személyes és gazdasági körülményeit. Látnivaló tehát, hogy mindkét javaslatban hajnalodik. Legalább is erre kell következtetnünk abból, hogy mindkét javaslat sok mügonddal igyekszik ugyan restaurálni a bünösség gótikus palotáját, de lakásul modernebb és czélszerübb épületet választ. Ami egyébként egész okos eljárás olyan földrengéses területen, mint aminőnek a büntetőjog mostanában mutatkozik.

Vámbéry Rusztem.

[1] Zeitschrift XXX. 244. Téved azonban L., midőn a czélzatot a motivummal egyértelmünek veszi.

[2] Részletes birálatát *Hippel:* Vergl. Darst. 583. 1. jegyz.

[1] Vergl. Darst. III. 568.

[2] *Bar:* Gesetz und Schuld. II. 459.

[3] Beiträge zur Kritik 59.

Adalék a bíróság birságolási jogához.

A «*Jogtudományi Közlöny*» 15. számában megjelent «a felülvizsgálati bíróság birságolási joga» czimü czikk alkalmat ad arra, hogy a bíróság birságolási jogához néhány megjegyzést füzzek.

A konkrét esetet, melyről dr. Fuchs Jenő kartársam megemlékezik, nem ismerem.

De ismerek magam is egy-két esetet a szegedi tábla területén, melyekben érdekelve nem lévén, nem vagyok vádolható érdekeltséggel vagy elfogultsággal, ha azokat is szem előtt tartva egy kis elmefuttatást végzek a birságolási jog körül.

Tudtommal nincs a kir. Curiának az 1890 : XXV. tcz. 13. §-a értelmében hozott oly döntvénye, mely utmutatást adna abban a kérdésben, hogy az egyesitett perek tárgyának összértéke, vagy az egyes keresetek értéke irányadó a másodbiróság itélete ellen használható felülvizsgálati kérelem szempontjából, holott e téren 1904. évig volt olyan gyakorlat is, mely szerint, ha az egyesitett keresetek tárgyainak összértéke a 400 K-t meghaladja, habár egyenkint ezen alul van is, a másodbirói itélet ellen felülvizsgálatnak helye van. Ma már a joggyakorlat az, hogy nem az egyesitett keresetek tárgyának összértéke, hanem az egyes keresetek értéke, vagyis az a per irányadó, amelynek tárgya a legnagyobb és ezért oly esetben, ha az egyesitett perek egyikének értéke sem haladja meg járulékok nélkül a 400 K-t, felülvizsgálatnak helye nincs. De azért, mert a Curia adott esetben 1904 szeptember 7. I. G. 401/904. sz. alatt hozott határozatában ezen álláspontot foglalta el, még nem feltétlenül következik, hogy a jogorvoslattal élő fél ily esetben birsággal sujtandó — amint ez megtörtént — azon indokolással, hogy a törvény kizárja a perorvoslatot. Mihelyt kétség merül fel aziránt, hogy valamely jogszabály miként értelmezendő és mig a Curia teljes-ülési határozattal nem tisztázta a dolgot, mindaddig nem indokolt a birságnak alkalmazása, hisz megtörténhetik, hogy éppen a jogorvoslattal élő fél jogi fejtegetéseit teszi magáévá a felsőbb bíróság, mely a jogfejlődés elől a kaput nem zárhatja el.

Vagy abban az esetben, mikor a jogorvoslattal élő fél azt vitatja, hogy a felebbezési bíróság anyagi jogszabályt sértett, mert az irásba foglalt szerződéssel egyidejüleg létrejött és annak tartalmával ellenkező szóbeli megállapodást fogadott el döntés alapjául, indokolt-e a birság alkalmazása? Pedig ez esetben is a birságbüntetést alkalmazta a szegedi tábla az alaposan megindokolt, komoly munkával elkészitett felülvizsgálati kérelemre.

Azt hiszem, nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a jogrend sérelme az indokolatlanul igénybe vett birságolási jog és dehonesztáló az ügyvéd sokszor igen érdemes, gondosan megirt munkájára. Vannak kétségtelenül esetek, melyek kiáltóan követelik a birótól, hogy birságolja meg azt a peres felet vagy annak képviselőjét, aki tudva nem létező tanura hivatkozik, vagy akinek lakását tudva elhallgatja és más lakást jelent be; megnyugodnám abban a birságban, melyet azért rónak ki, mert az ügyvéd magánokiraton látható aláirás valódiságát az ügyfél utasitása nélkül megtagadta, mert ezen esetekben csak a bíróságnak és a másik félnek boszantása, a pernek elhuzása és fölösleges költségszaporitás lehetett a czél, de ambicióval végzett munkámtól elmegy a kedvem, ha látom, hogy a bíróság a törvény alkamazásában esetleg felületes és a jogsérelmet reparálni nem tudom.

Ha végig tekintem perrendtartásunknak a birság kiszabására vonatkozó szakaszait, tisztán áll előttem az elv, mely szerint a birság kiszabása csak akkor jogosult, ha a perben álló fél indokolatlanul késlelteti a per megindítását (biróküldés esete), a per folyamatát (általunk bejelentése) vagy annak befejezését (alaptalan *halasztó hatályu* igazolási kérelem benyujtása). Merem állitani, hogy ilyen esetek sokkal gyakrabban fordulnak elő jogéletünkben, mint nyilván alaptalan, a konok perlekedés minden kriteriumát mutató két egybehangzó itélet ellen benyujtott felebbezések és felülvizsgálati kérelmek. Azért, mert a felülvizsgálati biróság p. o. elutasitja az ilyen felülvizsgálati kérelmet, mely már az ellenfél anyagi kárára nincs, a peres igény realizálását nem gátolja, a biróság bosszantásáról pedig szó sem lehet, még nem deklarálható a jogorvoslattal élő fél konok perlekedőnek. De ha a biróság ezt a bélyeget rásüti a sokszor jobb sorsra érdemes munkára, legalább adja elő az okokat, melyekre meggyőződését fekteti.

Nem egy felülvizsgálati biróság végzésében látjuk, hogy az itélet feloldandó volt, mert a felebbezési biróság vagy a járásbiróság nem sorolta fel tüzetesen az okokat, melyek meggyőződését előidézték. Nos tehát, ha a felülvizsgálati biróság birságot szab ki, indokolja tüzetesen határozatát! Ez esetben is fáj zsebemnek a birság, de az indokok ereje a határozatról meggyőzhet. Az indokolás tüzetes legyen az itélet ezen részében is, mert azt a bíróságnak is meg kell engednie, hogy határozatait pápai csalhatatlansággal nem fogadhatjuk el.

A véletlen — sajnos — nagy szerepet játszik egy-egy per sorsának eldőlésénél és ha még attól is kell folyton tartanom, hogy két egybehangzó itélet ellen alkalmazott jogorvoslat esetén birságot kell fizetnem, ugy érzem, hogy el vagyok zárva a lehető *igazság* keresésétől.

A birság mindenkor az ügyvédet sujtja, még abban az esetben is, ha visszkereseti joga van az ügyféllel szemben és ha ezen jogot sikeresen érvényesithetné, vagyis a birságot rajta behajthatná. Mert a lelkiismeretesen dolgozó ügyvéd legjobb meggyőződése szerint adja a tanácsot ügyfelének és bizonyára csak abban az esetben ajánlja a jogorvoslat igénybevételét, ha legjobb tudása szerint az alsóbiróságok itéletét helytelennek tartja. Természetes tehát, hogy az ügyvéd ügyfele beleegyezésével és utasitására fog élni a két egybehangzó itélet ellen használható jogorvoslattal.

Nos, ezen alapon elkészül az érvekben gazdag felülvizsgálati kérelem és az eredmény: elutasitás és birság. Vajjon igazságos-e, hogy az ügyfél fizesse a birságot csak azért, mert irásbeli okiratot vett fel vele ügyvédje? Mit tehet róla az ügyfél, hogy jogi tanácsadója felfogását nem tette magáévá a felsőbb biróság? Nem tartom ezért igazságosnak, hogy a birságot az ügyvéd átháritsa ügyfelére.

S amint nem tartom helyesnek a törvény ezirányu intézkedését, be kell vallanom, hogy nem veszem rossz néven, ha adott esetben az ügyvéd, aki végtére még sem azért dolgozik, hogy a biróság kénye-kedve szerint birságra fizesse el a szerényen megállapitott dijat és költséget, más remedium hiányában az ügyféltől próbálja behajtani a birság öszegét. Indokolt tehát, hogy a biróság csak a konok perlekedés minden jelét magában hordó jogorvoslat esetében alkalmazza a törvényben körülirt birságot,

A biróság birságolási joga azonban — különösen a két egybehangzó itélet ellen használható perorvoslat esetére — a perrendtartás javaslatában, mely teljesen átvette a S. T. 205. §-át, módositandó. *Spectator.*

Különfélék.

— **Külföldi tanulmányut.** Egyrészről a birói ügyvitelnek, másfelől a központositott járásbiróságok müködésének a helyszinen való tanulmányozása végett május hó elején dr. Marschalkó János kir. táblai biró, dr. Záborszky István miniszteri osztálytanácsos és Jablonszky István müépitész az igazságügyminiszter megbizásából külföldi tanulmányutra mennek. Tervbe van véve Bécs, Berlin, Lipcse, Drezda, München és Nürnberg városok bíróságainak a fenti szempontokból való meglátogatása. A tanulmányuton szerzett tapasztalataikat a kiküldöttek közvetlenül 3—4 hétre tervezett utjukról való hazatérésük után az ügyvitel reformjára és a budapesti központi járásbiróságra vonatkozó törvényjavaslatok, rendelettervezetek, valamint az ezen járásbiróság épülettervemek elkészitésénél fogják gyümölcsöztethetni.

— **A fokozatos előléptetések elmaradása.** A VI., VII. és VIII-ik osztályba való fokozatos előléptetések több mint 8 hónap óta teljesen szünetelnek. Többször szóvátettük a biráknak ezt a jogos panaszát, amely annál jogosultabb, mert az 1909. év végén az igazságügyi kormánynak elég ideje és alkalma volt ezeket a fokozatos előléptetéseket még az ex-lex beállta előtt tető alá hozni, másrészt minden kormányzati ágban állandók az ily előléptetések, sőt az igazságügyi szakban a telekkönyvezetők szintén részesültek a fokozatos előléptetésben. Mint értesülünk, az országos birói és ügyészi egyesület a kormányhoz intézendő felterjesztésben fogja ezt a sérelmet előtárni, kérve a sürgős orvoslást.

— **A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét** előkészitő bizottság tárgyalásainak anyagából ismét megjelent egy füzet.

Ez a füzet, bár időrendben harmadiknak jelent meg (a személy-, család- és a kötelmi jogot tartalmazó I. és III. füzetek még a mult évben megjelentek), a sorozatban a II. füzetet alkotja és a tárgyalásoknak dologjogi részét tartalmazza.

A tárgyalásoknak még hátralevő örökjogi része is sajtó alatt van már s legközelebb az is meg fog jelenni.

A bizottság ez idő szerint a tervezet második szövegének elkészitésén dolgozik heti három ülésben s előrelátható lag a nyári szünidőig a dolog jogi részét le is fogja tárgyalni.

— **A Magyar Jogászegylet** választmánya folyó hó 25-én dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár elnöklete alatt ülést tartott, melyen az elnök beszámolt az egyesület által április hó 10-én Pozsonyban tartott felolvasó-ülés fényes sikeréről. A legközelebbi vidéki előadás helyéül Kassa jelöltetett ki, hol dr. Imling Konrád igazságügyi államtitkár fog előadást tartani a magánjogi tervezet köréből. Foglalkozott a választmány az 1911. év őszén rendezendő országos jogászgyülés kérdésével s megállapitotta a gyülés ügyrendjét és költségvetését. Az egyesület a jövő évi lejárattal kitüzte a Fayer László-pályadijat; a pályakérdés meghatározására bizottságot küldtek ki, a pályázati feltételek május hóban fognak közzététetni. A napirend letárgyalása után Zsitvay Leó curiai tanácselnök megemlékezett arról, hogy dr. Nagy Ferencz egyetemi tanárnak alig féléves elnöki tevékenysége mennyire fejlesztő hatásu volt az egylet munkásságára, ami különösen a vidéki jogászkörök érdeklődésének fölkeltésében, másrészt a tagoknak jelentékeny szaporodásában mutatkozik.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén dr. Rédei József az uj vasuti üzletszabályzatnak a személy- és podgyászszállitásra vonatkozó intézkedéseit ismertette, különös tekintettel azokra a főbb eltérésekre, melyeket az uj vasuti üzletszabályzat a régivel szemben feltüntet és különösen a podgyászszállitás jogi szabályait fejtegette. Az előadó utalt arra, hogy a vasuti személyfuvarozási jog fejlődésére és a közönségre kedvezőbb intézkedések statuálására éppugy, mint az árufuvarozásnál, a nemzetközi szabályozás fog impulzust adni. Kivánatos dolog volna ilyen nemzetközi egyezmény minél előbbi létrejötte, ugyszintén a belföldi vasuti személyfuvarozási jognak az utazó közönség érdekeinek megfelelő törvényhozási szabályozása is.

Ezután dr. Schuszter Rudolf curiai biró tartott előadást a veszélyviselés elvéről a tulajdonjog fentartásával kötött vételi ügyleteknél. Előadó világos okfejtéssel kimutatta, hogy az eladott és átadott dolog veszélyét mindig a vevőre kell háritanunk még akkor is, ha az eladó követelési jogának biztositása czéljából az eladott áru tulajdonát magának fentartotta. Rámutatott arra, hogy a veszélyviselés elve független a tulajdontól és hogy a törvény tételes rendelkezéseinél fogva is az áru átvételével, sőt még annak átküldésével is a veszély vevőre hárul. Közgazdasági szempontok is amellett szólnak, hogy a veszélyt a vevő viselje, mert az eladó az áru felett egyáltalában nem rendelkezik és a tulajdonjogi fentartást a kisebb hitelü vevővel szemben teszi meg, akivel semmiesetre sem szerződnék, ha e fentartásnak a veszélyviselés kérdésében reánézve hátrányos következményei volnának. Abból, hogy különös törvényes szabályok eltérően nem rendelkeznek a veszélyviselés kérdésében, szintén előadó álláspontjának helyességére kell következtetnünk.

— **A budapesti ügyvédi körben** befejezték a vitát «a birák tehermentesitése és a budapesti járásbirósági szervezet reformja» kérdésében. A vitában résztvettek Bieber Gyula járásbiró, Weigand József, Blauner Mór, Bihari Mór és Engel Zsigmond ügyvédek. Végül Teller Miksa előadó záróbeszédében reflektált a vitában résztvett szónokok előadásaira. Zsigmondy Jenő elnök az előadót felkérte arra, hogy az ezen kérdésben a vita során összegyült anyagot gyüjtse egybe és memorandum alakjában készitsen egy felterjesztést, hogy ezt az ügyvédi kör az igazságügyi kormányhoz juttathassa.

— **A szakértői dijak előlegezésére vonatkozó XI. curiai teljes-ülési döntvény** megváltoztatása tárgyában a budapesti ügyvédi kamara az igazságügyminiszterhez felterjesztést intézett. A felterjesztésben példaképen felhozza a kamara, hogy egy 5275 K iránt folyó perben 650 K szakértői dij előlegezésére az ügyvéd kötelezteteti. Ezen törvényszéki határozatot a kir. tábla is helybenhagyta, azzal az indokolással, hogy ez a szakértői dij, az ügyvédi rendtartás 54. szakasza értelmében igényelhető előleg szokásos összegét meg nem haladja. Feltételezik tehát bíróságaink, hogy az ügyvéd csupán szakértői dijakra a pertárgy 10%-ot meghaladó előleget kérhet és kaphat ügyfelétől, nem szólván a saját kiadásainak és dijainak biztositására való előlegről, amelyet szintén legalább is ennyire kellene taksálni. Méltán emeli ki az ügyvédi kamara, hogy éppenséggel nem szokásos manapság ily nagy előleg adása és az élet nem ismerése termelhet csak ily határozatokat, valamint ugyanez idézhette elő a XI. sz. teljes ülési döntvényt is.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A birák szolgálati pragmatikája.** Emlitettük, hogy az osztrák birák egyesülete kérvénynyel fordult a képviselőházhoz, kérve, hogy a tisztviselők szolgálati pragmatikájára vonatkozó törvényjavaslatból a birák kihagyassanak és az ő szolgálati viszonyaik külön törvényben szabályoztassanak. A képviselőház igazságügyi bizottsága ezen kérésre a következő határozatot hozta: Az igazságügyi bizottság elvi okokból szükségesnek tartja. hogy az általános szolgálati pragmatikára vonatkozó törvényből a birák kihagyassanak és az ő szolgálati viszonyaik egyidejüleg elkülönitve szabályoztassék.

— **A jogi tanulmányok reformja.** Az osztrák képviselőházban dr. Licht képviselő és társai a közoktatási miniszterhez interpellácziót intéztek a jogi tanulmányok reformja tekintetében. Az interpellácziő lényege a következő: Most is, mint annakelőtte, a jogi tanulmányokban a jogtörténeti irány az uralkodó; a jogász emlékezetét haszontalan anyaggal terhelik meg és vizsgákra olyan tárgyakból kell készülnie, amelyek ellentétben állanak a jogi tanulmányok czéljával. Az államtudományi és nemzetgazdasági tanulmányok mostoha elbánásban részesülnek és a praktikus élettel való érintkezés teljesen elhanyagoltatik. Semmi sem jellemzőbb a jogi tanulmányok jelenlegi helyzetére, mint a virágzó jogi iskolák, szanatoriumok stb. folytonos szaporodása, amely iskolákban a jogászok rövid idő alatt a vizsga anyagát elsajátitják. A joghallgatók igen nagy részénél tudományos kiképzésről ép oly kevéssé lehet szó, mint gyakorlati kiképzésről. A jogi tanulmányok gyökeres reformja tehát elengedhetetlenül és sürgősen szükséges, miért is kérdezik az interpellálók a minisztert, vajjon hajlandó-e késedelem nélkül a reform megvalósitására szükséges intézkedéseket megtenni.?

— **Az osztrák ügyvédi rendtartás reformja** tárgyában az ügyvédi kamarák állandó delegácziója a következő határozatokat hozta: A hivatásbeli kötelességek megsértése, valamint a kar becsületének és tekintélyének megsértése közti különbség fenntartandó. Puszta rendellenesség a választmány által intéssel, rosszalással vagy büntetéssel legyen büntethető. Az időleges felfüggesztés, mint büntetés továbbra is fenntartandó. A pénzbüntetés maximuma 5000 K-ra emelendő. Az itéletben kimondandó legyen, hogy be nem hajthatóság esetén a pénzbüntetés helyébe hat hónapig terjedhető felfüggesztés lépjen. Fegyelmi vétségek öt év alatt évülnek el. Ha a fegyelmi vétség által kár okoztatott, az öt év a sértett félnek a kár okozásától való tudomásától számitandó.

A fegyelmi eljárás nem alapitandó a vádelvre. Ha a kamarai ügyész valamely feljelentést nem tart az eljárásra alkalmasnak, a választmány elé tartozik terjeszteni. A tanuk a fegyelmi bíróság által hallgatandók ki. Hamis tanuvallomás a törvény szerint büntetendő. A főügyészségnek semmiféle perorvoslati joga ne legyen. A felebbezési bíróságot a legfőbb bíróság kebelében alakitandó fegyelmi bíróság gyakorolja egy tanácselnök vezetése alatt két biró és két ügyvédből álló tanácsban. A tárgyalás ezen tanácsnál is szóbeli. Az ügyvédbirákat a kamarák választják és pedig minden kamara legalább egyet, maximum hatot.

A fegyelmi eljárás alatt az ügyvédségről való lemondás elfogadandó, amennyiben azzal a hatálylyal történik, hogy a lemondó fél kimondottan kijelenti, hogy többé soha az ügyvédi karba való felvételét nem kéri.

— **A nő szerepe a büntetőjogban.** A Tarnowszka-ügy során Morselli egyetemi tanár érdekes kijelentéseket tett a nőnek büntetőjogi beszámithatóságára nézve. Kijelenti Morselli, hogy a büntetőtörvény a nővel szemben igazságtalan, mert egyforma elbánásban részesiti a férfiakkal, holott a nő a társadalomban is eltérő szerepet játszik, de szervezeténél és hajlamainál fogva is különleges elbánásban részesitendő. Miként a fiatalkoruakra is különleges intézkedéseket tartalmaz a törvény, éppugy különös elbánásban kellene részesiteni a nőket is. Természetesen nem minden nőt, hanem azokat, kiknél abnormitások konstatálhatók.

— **Sikkasztás vagy csalás.** Vádlott A.-nál provizió mellett utazóképp volt alkalmazva, de követelések beszedésére nem volt feljogositva. Ennek daczára főnöke részére több izben pénzt vett fel, de ennek nem adta át, hanem a maga számára felhasználta. Kétségtelen, hogy ebben a sikkasztás tényálladéka benne *lehet*. Azonban fenforgása fogalmilag ki van zárva, hogy ha a jogtalan elsajátitás tárgya más büntetendő cselekmény, pl. csalás által a tettes vagyonába jutott s annak szándéka annak elkövetésénél már kezdettől fogva a dolog megszerzésére irányult. Már pedig a jelen esetben a biróság megállapitotta, hogy a vádlottnak szándéka kezdettől fogva arra irányult, hogy üzleti követeléseket a maga számára megszerezzen. Azonfelül a tényállás szerint az a feltevés is jogosult, hogy vádlott fondorlattal magát olyan meghatalmazottnak tüntette fel, mint aki főnöke által pénzfelvételre fel van jogositva. Ennek folytán a német birodalmi biróság vizsgálandónak tartotta, vajjon A. adósai nem-e a vádlott által előidézett tévedés folytán fizették tartozásaikat vádlottnak, mely esetben az eldöntésnél a német Btk. 263. §-ának 4. bekezdése veendő figyelembe. (Német birodalmi biróság V. 926 09.)

— **Az üzemi baleset fogalmához.** B. 1907 szeptember 12-én X. épitővállalkozó czég szolgálatában egy gyár épitésénél dolgozott. Midőn délután 1 órakor a pallér a munka felvétele előtt közvetlenül a munkások neveit felolvasta, B. hangja felmondta a szolgálatot. Erre B. és a mellette álló S. napszámos nevetni kezdtek. Ingerkedésből B. megfogta S. nyakát, S. is átfogta, mindketten elestek, B. egy darab fára esett, bal keze kificzamodott, minek következtében munkaképessége korlátozott. A bajor épitőipari Berufsgenossenschaft 1907 november 7-iki határozatával a kártalanitási igényt elutasitotta, mert üzemi baleset nem forog fenn. A választott biróság 1908 április 14-iki itéletével megváltoztatta e határozatot és a kártalanitási igényt megállapitotta. Az indokolás kiemelte, hogy a baleset oka az volt, hogy B. az S.-sel történt ingerkedésnél szálfára lépett, ezért esett el. A balesetet tehát, ha nem is kizárólag az a körülmény okozta, hogy a szálfa az üzem helyén hevert, mindenesetre ez a körülmény nagyban elősegitette. Ezért a balesetet üzemi balesetnek kellett tekinteni. A bajor országos biztositási hivatal az ezen itélet ellen beadott felebbezést elutasitotta. A biztositási hivatal elfogadja a választott biróság indokait; B. a megállapitott tényállás szerint az üzemmel kapcsolatos veszély folytán szenvedte a balesetet. Ha nem feküdtek volna az üzem helyén szálfák, melyek a végzett munka folytán voltak ott, akkor B. az S.-el ingerkedésből eszközölt birkózásnál nem bukott volna el, nem szenvedett volna tehát balesetet. A balesetet tehát részben az üzemmel kapcsolatos berendezés okozta, minthogy továbbá az üzemben alkalmazott egyént ért, üzemi balesetnek tekintendő.

Háztulajdonos felelőssége tűzkár esetén. A marlyi biróság felperes keresetének elutasitása mellett kimondotta, hogy a háztulajdonos kinek házában tűz ütött ki, nem felelős egy harmadik személynek azon sérüléseiért sem magánjogilag sem büntetőjogilag, a melyeket ez oltás közben szenvedett.

— **Felmondás katonai behivó esetén.** A bérlő állandóan szabadságolt haditengerésztiszt kiköti, hogy a bérleményt idő előtt felmondhatja, ha «behivó parancsot kap.» A szerződés folyamán a parancs meg is érkezik, de az alperes bérlő kieszközli, hogy ujból szabadságolják. Alperes most felmond, mert «behivó parancsot kapott.» A nemzetközi konferenczia alkalmával nálunk járt Phillimore biró a felmondást érvénytelennek mondja ki. A felmondás időpontjában az alperes nem állt behivó parancs hatálya alatt s nem kényszerült a bérleményt otthagyni.

— **Kereseti jog jótékonyczélu adományok hovafordítása tárgyában.** Két halászbárka legénységével együtt elsülyedt; a kikötőváros polgármestere és lelkésze könyöradományokat gyüjtöttek a hátramaradottak segélyezésére. A bizottság ugy találta, hogy a begyült összeg tulmagas s annak egy részét kihasitotta, hogy hozadékából a hátramaradottak járadékot élvezzenek, a «felesleg» tekintetében pedig ugy határozott, hogy hasonló szerencsétlenséggel sujtott családok javára tőkésitendő. Az egyik hajós özvegye keresetet indit a bizottság ellen azon alapon, az hogy nem volt joga a felhivás folytán gyüjtött összeget más czélra forditani s kérte a bíróságot, hogy az egész összeg felosztását rendelje el. *Eve* biró a lordkanczellári bíróságon kimondja, hogy a bizottság által nyujtott segély tulalacsony, az egész összeg szükséges a segélyezésre s nincs felesleg. Ha ilyen valóban mutatkoznék, ugy a bíróság felhatalmazhatná a gyüjtőket, hogy más, hasonló czélra fordithassák. Ilyen birói felhatalmazás nélkül a gyüjtők nem tekinthetők erre már az aláirók részéről feljogositva.

— **Az uj angol kisajátitási törvény** (Housing and town planning act) Asquith kormányzatának egyik legfontosabb törvényhozási müve. A törvény megengedi a kisajátitást bármely területre, ha a munkásosztály elhelyezésére szolgáló lakóházak épitéséhez szükséges. A kisajátitást a belügyminiszterium jóváhagyásával a helyi közigazgatási hatóság mondja ki, de a grófság tanácsa vagy négy állandó lakos is inditványozhatja a belügyminiszteriumnál, tartson vizsgálatot, vajjon a munkásosztály elhelyezésére további épitkezések szükségesek-e s ha igen, vajjon az kisajátitás nélkül nem eszközölhető-e? A belügyminiszterium megfelelő esetben a terület kisajátitását és az épitkezésnek záros határidőben való befejezését a hely közigazgatási hatóságnak meghagyja. Ugyanezen törvény értelmében ha a lakbér összege Londonban 40 fontot, más helyeken 16—26 fontot meg nem halad, a törvény érvénytelennek mondja ki az oly megállapodást, hogy a bérlő a bérleményt ugy veszi át, ahogy van s a bérbeadó feltétlenül köteles a bérleményt «minden tekintetben emberi lakóhelynek megfelelő» és kellően szellőztethető állapotban átadni. A hatóság az ennek meg nem felelő lakás karbantartására legfeljebb 21 napi záros határidőt tüz, melynek sikertelen eltelte után az épületet bezárathatja; ha pedig három hó telik el, anélkül, hogy a tulajdonos minden megfelelő lépést megtett volna, hogy a bezárt épületet lakhatóvá tegye, vagy ha az épület a környék és a szomszédok egészségét veszélyezteti, az épület lerombolását rendeli el; a határozat ellen a belügyminiszteriumhoz lehet felebbezni.

A Magyar Jogászegylet f. évi április hó 30-án (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: 1. Irodalmi bemutatás. (Dr. Strasser Albert.) 2. Dr. Finkey Ferencz: A motivumok a legujabb büntetőjavaslatokban.

Megyeszékhelyen jó forgalmu ügyvédi iroda megegyezés szerint azonnal átadó. «Iroda» jeligével ellátott leveleket e lap kiadóhivatala továbbit. 13669

Oraviczabányán egy ügyvédi iroda házzal együtt átvehető. A feltételek megtudhatók: dr. Fehér Manó ügyvédnél, Oraviczabányán. 13676

Alaposan gyakorlott ügyvédjelölt azonnal felvétetik dr. Somló József ügyvédi irodájában Balassa-Gyarmaton. 13682

Magyar Törvények.

A FRANKLIN-TÁRSULAT zsebkiadásai.

A BÜNTETTEKRŐL ÉS VÉTSÉGEKRŐL

szóló 1878: V. törvényczikk,

a módositó s kiegészitő törvényekkel és a vonatkozó joggyakorlattal. A büntettek és vétségekre nézve érvényben levő anyagi jogszabályok.

Összeállitotta **Dr. LENGYEL AURÉL.**

Ára kötve 3 K 60 f.

Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r. t.-nál, Budapest, VI., Andrássy-ut 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 18. szám. Budapest, 1910 május 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az esküdtszéki eljárás reformja. *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — Esküdtbirósági intézményünkről. *Rehák Ferencz* kir. táblai birótól. — Idegennyelvüek közvégrendelete. *Dr. Holitscher Szigfrid* kir. közjegyző-helyettestől. — A birák előléptetése s az automatikus előléptetési rendszer. *Dr. Koncz Mihály* csongrádi kir. járásbirótól. — Néhány szó az utólagos telepitésről. *Dr. Osvárth Ferencz* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Az esküdtszéki eljárás reformja.

A Haverda-bünper körül már egész kis irodalom keletkezett.

A szabadkai tárgyalás elhalasztása után a kérdések feltétele körül indult meg a szaklapokban diskussio.

Alig hangzott el e nagyszabásu vita: jött a szegedi felmentés hire. Most már a napilapok magát az esküdtbiróság intézményét támadták. Jogászkörökben is megindult az eszmecsere. Megszólaltak az ügyvédi kamarák; a jogi szaklapok, kivált pedig a «Jogállam» a kiváló jogászok egész sorát szólaltatta meg.

Magáról az ügyről most már nem esik szó. És ez természetes. Aki az ügyet csak a hirlapok közlése alapján ismeri, az az esküdtek döntése felől véleményt nem nyilvánithat. Visszaemlékezhetünk, éppen ebben a perben a bünper egyes mozzanatai egészen tévesen közöltettek. A kérdések például, több előkelő napilap közlése szerint, ugy tétettek fel, hogy a főkérdést megelőzte a beszámitási képességre feltett külön kérdés s e külön kérdés is ugy volt megszövegezve, hogy az akarat szabad elhatározási képessége nem volt-e korlátozva. Azt hiszem, tisztában lehetünk aziránt, hogy a szegedi esküdtbiróság nem igy szövegezte meg a kérdéseket s a napilapoknak eme közlése téves volt. Lehetséges, hogy pl. az orvosszakértők véleménye s a tanuk vallomása is tévesen közöltetett. Akik tehát a tárgyalásnak nem voltunk hallgatói, nem tudhatjuk, hogy a tanuk vallomásában, az orvosszakértők véleményében, vagy a bünper egyéb adataiban nem merültek-e fel oly adatok, amelyek a felmentés indokául szolgálhattak.

De a szegedi verdikttől teljesen eltekintve, saját tapasztalataim alapján is megállapithatom, hogy az intézmény javitásra szorul, tökéletesbitendő.

Hogy ennek első kelléke az esküdtek értelmi szinvonalának emelése: ez kétségtelen. Ámde törvényhozási uton bajos ez irányban intézkedni, mert egyes vidékeken csekély a felsőbb iskolákat végzett egyének száma s igy az esetben, ha az esküdtképesség magasabb képzettséghez köttetnék, nehezen kerülne ki a kellő számu esküdt.

Gyakorlatomban nem tapasztaltam ugyan, de közelfekvő és könnyen feltehető, hogy egyes esetekben az esküdtek illetéktelen befolyásnak vannak kitéve. Különösen egyes sajtóorganumok szolgálhatnak e befolyásolás eszközéül. Országos feltünést keltő ügyekben megjelenő hirlapi közlések sokszor alkalmasak lehetnek arra, hogy az esküdteket befolyásolják.

Az esküdtszéki elnökök mestere, Zsitvay Leó, budapesti büntetőtörvényszéki elnök korában figyelmeztette az esküdteket, hogy az itélet meghozataláig tartózkodjanak az ügyre vonatkozó hirlapi közlemények olvasásától. A lelkiismeretes esküdt talán megfogadta az elnöki figyelmeztetést, de semmi garanczia sincsen arra, hogy az összes esküdtek azt figyelembe veszik-e s igy az ily figyelmeztetés elégséges-e az illetéktelen befolyás megelőzésére.

Azért nem tudom, nem lenne-e czélszerü a biróságot feljogositani, hogy egyes esetekben, amikor a körülmények azt kivételesen szükségessé teszik, akár hivatalból, akár a felek képviselőinek inditványára, szigorubb klauzurát rendeljen el oly értelemben, hogy megtiltsa és megakadályozza azt, hogy a tárgyalás tartama alatt az esküdtek mással, mint esküdttársaikkal érintkezhessenek, hirlapokat olvassanak, stb.

Elismerem, hogy az ily intézkedés nagy terhet róna az esküdtekre és sok nehézséggel is járna, amennyiben gondoskodni kellene arról, hogy az esküdtek a birósági helyiségben étkezhessenek, ott töltsék az éjszakát. De mikor elvül van kitüzve, hogy az esküdt a tárgyalás alatt álló ügyről, a határozat meghozataláig mással, mint esküdttársaival nem érintkezhetik; amikor ennek daczára azt látjuk, hogy a napilapokban oly közlemények látnak napvilágot, amelyek nagyon is alkalmasak lehetnek az esküdtek befolyásolására; amikor igy látjuk, hogy az esküdtek a lehető legilletéktelenebb befolyásoknak vannak kitéve: érthető, ha keresünk oly megoldási módot, mely az illetéktelenebb befolyásolásnak gátat vet.

Lehóczky Sándor kartársam («Jogtudományi Közlöny» 1910. évf. 70. old.) téves verdiktek elkerülése czéljából módot kiván az esküdteknek nyujtani arra, hogy nyilvánosság nélkül érintkezhessenek az elnökkel s czélból oly intézkedést hoz javaslatba, melynél fogva az elnök a visszavonult esküdtek bármelyikének kivánságára köteles volna az esküdtek tanácskozási termében megjelenni s ott a kivánt felvilágositásokat megadni.

Az eszme nem uj. A franczia jog s az osztrák perrend ismer ehhez hasonló eljárást.

Az tény, hogy az esküdtek a legritkább esetekben szoktak a tárgyaló terembe visszatérni s az elnöktől ujabb felvilágositást kivánni. Minthogy pedig felette valószinütlen, hogy oly ritkán éreznék további felvilágositás szükségét: igen tisztelt kartársamnak igaza lehet abban, hogy az esküdtek álszégyenből nem akarják igénybe venni a felvilágositás adásnak azt a módját, amelyet a büntető perrend megenged.

Ebből a szempontból van életrevalóság a javaslatban, mely azt czélozza, hogy az esküdtek a nyilvánosság kizárásával kérhessenek felvilágositást.

De azt, hogy az elnök bevonulhasson az esküdtek tanácskozási termébe s ott minden ellenőrzés nélkül érintkezhessék az esküdtekkel, a törvény soha megengedni nem fogja, mert ezzel a legtágabb tér engedtetnék az elnöki befolyásolásnak, amennyiben az elnök ugy vezethetné az esküdteket, ugy irányithatná azok határozatát, ahogy akarja.

Ha tehát azt akarjuk, hogy a nyilvánosság kizárása mellett kéressék és adassék meg a további felvilágositás, akkor nem a franczia gyakorlatnak megfelelő eljárást kellene létesiteni, de át kellene vennünk az osztrák büntető perrendből (327. §.) azt a rendelkezést is, mely szerint az elnökkel együtt a vádló, a védő s a jegyzőkönyvvezető is bevonulnak az esküdtek tanácskozási termébe s a felek kérelmezhetik, hogy ez az ujabb elnöki fejtegetés is jegyzőkönyvbe vétessék.

Nincsenek adataim arra, hogy ez az intézkedés mikép vált be az osztrák jogban. Minthogy azonban a büntető perrendtartás módositása tárgyában készült törvényjavaslat a hivatkozott törvényszakaszt nem érinti: feltételezhető, hogy az abban foglalt rendelkezés a gyakorlatban beválik.

Ami azonban engem illet, én a bajok forrását elsősorban a birói tanács és az esküdtek hatáskörének merev elkülönitésében, továbbá kérdésfeltevési rendszerünkben keresem. Azt hiszem, hogy ha az esküdtbiráskodás szinvonalát emelni akarjuk, itt kell reformokra törekednünk.

Amint már más alkalommal («Jogtudományi Közlöny» 1909. év. 370. old.) kifejtettem, az esküdtek felfogása és gondolkodása józan s a téves verdiktek a ritkaságok közé tartoznak. Amennyiben azonban mégis előfordulnak, rendszerint két okra vezethetők vissza.

Az egyik ok az, hogy az esküdtek néha a kiszabható büntetés sulyától félnek; a másik, hogy némely esetben nem értik jól meg a kérdést, nem ismerik ki magukat a hozzájuk intézett kérdések tömkelegében.

Tény ugyanis az, hogy a verdikt meghozatalánál az esküdtek mérlegelés tárgyává szokták tenni, hogy a bünösség megállapitásának mily büntetés kiszabása lesz a következménye. Hiába figyelmezteti az elnök, hogy a határozat meghozatalánál a kiszabható büntetési tételt hagyják figyelmen kivül. Esküdtszolgálatot teljesitett egyénektől tudom, hogy vannak esetek, amikor az esküdtek egyáltalában nem foglalkoznak a hozzájuk intézett kérdések benső tartalmával, nem teszik mérlegelés tárgyává, hogy a kérdésekben foglalt tényálladéki ismérvek fenforognak-e, hanem pusztán azt vizsgálják, bünös-e vádlott és a bünösség megállapitása esetén azt latolgatják, hogy egyik vagy másik kérdésre hozott igenlő határozatnak mily büntetés kiszabása felel meg, s a kérdéseket azután ugy döntik el, hogy az előreláthatólag kiszabható büntetési tétel megfeleljen annak a büntetésnek, melyet vádlott az ő nézetük szerint megérdemel. Elhiszem, hogy ez nincsen mindig igy, sőt nem állitom azt sem, hogy ez történik az esetek többségében, azt azonban pozitive tudom, hogy sok eset van, amikor az esküdtek a fentebb jelzett szempontból indulnak ki. Sőt az ülésszak vége felé, amikor ugyanazon esküdtek közremüködése mellett már több tárgyalás tartatott volt meg, az esküdtek a szó szoros értelmében mérlegelés tárgyává teszik a sulyosbitó és enyhitő körülményeket, összehasonlitásokat tesznek az előző napokban kiszabott büntetések között, s igy igyekeznek kiszámitani, hogy döntésüknek mily büntetés kiszabása lesz a következménye.

Az esküdtek lelkében az az egyébként helyes tudat él, hogy nem a minősités kérdése fontos, hanem az, hogy mennyi lesz a büntetés.

Ezért azután feszült várakozással néznek a büntetés kiszabása elé. Néha meg vannak elégedve a kiszabott büntetéssel, néha azonban szemmel láthatólag meglepi, sőt megdöbbenti őket a büntetési tétel, akár azért, mert enyhébb, akár azért, mert sulyosabb büntetés kiszabására voltak elkészülve. Sőt vannak esetek, amikor egy-egy esküdt utólagosan valósággal skrupulizál e kérdés fölött. Megtörtént például, hogy egyik vagy másik esküdt hetekkel az ülésszak befejezése után, magánbeszélgetés közben előhozta, hogy a bíróság itéletét tulszigorunak, vagy nagyon enyhének találta s hogy az nem felelt meg az esküdtek intenczióinak.

Amennyiben tehát el akarjuk érni, hogy az esküdt igazán elfogulatlanul döntsön, arra csak egy mód kinálkozik: szüntessük meg a hatáskörök mai rideg elkülönitését, aminek viszont az volna a módja, hogy az esküdteknek befolyást kell engedni a büntetés kiszabására.

Hogy mikép: ez részletkérdés. A legtökéletesebb lenne, ha a bünösségnek az esküdtek részéről történt megállapitása után a birói tanács s az esküdtek együtt vonulnának vissza és közös tanácskozás útján szabnák ki a büntetést. Ezt az eszmét kiváló jogászok (Doleschall, Bernolák) vetették fel. De minél tovább foglalkozom azzal, annál inkább arról győződöm meg, hogy az eszme rendkivül praktikus és nagyban emelné az esküdtbiráskodás szinvonalát.

Szóvá tettem a megoldásnak ezt a módját oly polgárok előtt, akik már több izben teljesitettek esküdtszolgálatot. Nyilatkozataikból azt a benyomást nyertem, hogy e megoldás felette megkönnyitené az esküdtek helyzetét, amennyiben e megoldás mellett tudni fogják, hogy oly büntetés fog kiszabatni, mely intenczijuknak megfelel. Megszünne tehát az a lelki tortura, amelyet a lelkiismeretesebb esküdtekre nézve a mai eljárás létesit, amidőn az esküdt kötelességévé teszi, hogy a bünösség kérdésében határozzon, de elzárja attól, hogy a bünösség kimondásának következményét képező büntetés kiszabásába befolyjon; amidőn az esküdtet ama kényelmetlen helyzetbe hozza, hogy a bünösség kérdésében kénytelen határozni, anélkül, hogy sejtelme is lehetne arról, hogy határozatának mi lesz a következése, hogy az általa kimondott bünösség miatt a vádlottnak mivel kell bünhődnie.

Ami a másik okot illeti, az, hogy az esküdtek a hozzájuk intézett kérdést nem jól értik meg, tapasztalat szerint leginkább akkor fordul elő, ha a bíróság külön kérdést tesz fel a jogos védelem határának félelemből, ijedtségből, megzavarodásból való tullépésére nézve (Btk. 79. §. 3.). A jogi szaklapok közléseiből («Büntetőjog Tára» 56. k. 267. lap és 58. k. 41. lap), de a gyakorlatból is tudjuk, hogy fordulnak elő esetek, amikor az esküdtek abban a hiszemben feleltek igennel e kérdésre, hogy e határozattal enyhébb büntetés kiszabását fogják elérni.

Ilyen esetnek előfordulnia nem szabad, s azért a perrend reviziójánál gond lesz forditandó arra, hogy ilyen elnézések, ily birói tévedések kiküszöböltessenek.

Ha megtaláljuk a baj okát, könnyen felismerhetjük az orvoslás módját is.

Ma a helyzet az, hogy némely ügyben a bíróság a kérdések egész tömegét terjeszti az esküdtek elé. Előfordul, hogy az esküdteknek 35—36 kérdésre kell válaszolniok. Csoda-e már most, ha az esküdt nem ismeri ki magát a kérdések között? Az elnök megmagyarázhatja a kérdéseket, mire befejezi fejtegetését, az esküdt nagyon könnyen összezavarhatja, hogy az elnöknek egy-egy megjegyzése melyik kérdésre vonatkozik.

Nem afölött kell csodálkoznunk, hogy egyes, kivételes esetekben történnek tévedések, de az a csoda, hogy tévedések ritkán fordulnak elő; hogy az esküdtek rendszerint jól kiismerik magukat a kérdések tömegében.

Ha azt akarjuk elérni, hogy tévedések elő ne forduljanak, redukálni kell az esküdtekhez intézett kérdések számát.

Egész lélekkel csatlakozom Finkey Ferencz jogtanár ama javaslatához («Büntető Eljárás Tankönyve» 448. lap), hogy a beszámitást kizáró okra külön kérdés fel ne tétessék s arra a főkérdés se terjeszkedjék ki, mert a bünösség kérdésére adott felelettel el van döntve a beszámitás kérdése is.

Kérdésfeltevési rendszerünk ugyanis arra kényszeriti az esküdtet, hogy valahányszor beszámitást kizáró okra külön kérdés van feltéve és ily okot az esküdt tényleg fenforogni lát, önmagának ellentmondó verdiktet hozzon. És ezt a visszásságot az esküdtek is érzik. Hallottam például egy esetről, amikor nyilvánvalóan jogos védelem indokából történt a felmentés s az esküdtek mégis a bünösségre vonatkozó főkérdésre feleltek nemmel s a jogos védelemre feltett külön kérdést döntés tárgyává nem tették. De saját gyakorlatomban is fordult elő hasonló eset. Ez esetben a felmentés oka csak a Btk. 79. §-ának 3. bekezdésében körülirt ok lehetett. Mégis az esküdtek már a főkérdésre nemmel feleltek.

S az esküdteknek ez az érzése józan gondolkodásra vall. Ha a vádlottat nem találja bünösnek, akkor azt kimondja már annál a kérdésnél, melyet a bünösségre nézve intéznek hozzá.

A mai rendszer végeredményben az esküdtet arra kényszeriti, hogy a felmentő verdiktet indokolja. Mert, ha tettes a cselekményt öntudatlan állapotban vagy jogos védelemben követte el, akkor nem bünös. Amidőn azonban az esküdtet arra kényszeritjük, hogy ily esetben a főkérdésre igennel feleljen s a beszámitást kizáró okot az arra nézve feltett külön kérdésre hozott határozatával állapitsa meg, akkor végeredményben annak kimondását kivánjuk tőle, hogy mely okból, mily beszámitást kizáró ok fenforgása miatt nem állapitja meg a bünösséget.

A törvény indokolása szerint, csak látszólagos az ellentmondás akkor, ha a bünösség megállapitása mellett beszámitást kizáró ok állapittatik meg. Ehhez szó fér, mert kétségtelenül van némi ellentmondás abban, ha kimondatik, hogy vádlott bünös és kimondatik, hogy a tett elkövetésekor akaratának szabad elhatározási képességével nem birt. De téve tagadva, hogy az ellentmondás csak látszólagos, még az esetben is alkalmas lehet az arra, hogy az esküdtet megzavarja s ennek következtében téves verdiktet eredményezzen.

A bíróságok ma is leghelyesebben járnak el, ha a zavarok megelőzése czéljából a beszámitást kizáró okot a főkérdésbe veszik fel. Ámde tagadhatlan, hogy ezáltal a főkérdés nehézkessé

válik, kivált akkor, ha több beszámitást kizáró ok forog fenn. (Pl. Btk. 76. §. és 79. §.)

A büntethetőséget kizáró okok pedig nem is foglalhatók a fökérdésbe (BP. 359. §.). Már pedig ilyen kérdés egészen egy tekintet alá esik a beszámitást kizáró okra vonatkozó kérdéssel. Ha a beszámitást kizáró okra nézve nem intéztetnék kérdés az esküdtekhez: ugy mellőzni lehetne a büntethetőséget kizáró okra vonatkozó kérdés feltételét is.

Ezzel lényegesen egyszerüsittetnék kérdésfeltevési rendszerünk és könnyittetnék az esküdtek helyzete is. De ebben az irányban tovább is mehetne a törvényhozás. Kérdésfeltevési rendszerünk radikálisan átdolgozható és egyszerüsithető volna. Még fogok magamnak alkalmat venni annak kifejtésére, hogy ezt miképp képzelem.

Dr. Degré Miklós,
zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

Esküdtbirósági intézményünkről.

Azok közé tartozom, akik — Lehoczky Sándor miskolczi kir. törvényszéki elnök szavaival élve — nem «átalják» kimondani, hogy esküdtbiráskodásunk bizony egy elhibázott intézmény és kimondom ezt, noha tudom, hogy véleményem a hivatalos világ nézetével szembe fordul, noha tudom, hogy a teoretikus jogászvilág és a védők (a sikeresen védők) ezért engem nagyon le fognak nézni.

Elismerem, hogy a legideálisabb igazságszolgáltatás az esküdtbiráskodás; ne fizetéses hivatalnok, hanem szabad polgár, az sem egy, hanem tizenkettő mondjon itéletet bünbe esett vagy büncselekménynyel vádolt polgártársa fölött. Csakhogy ahhoz, hogy igazságot szolgáltassunk, nem elég 12 esküdt, hanem legalább 12 elfogulatlan, nem befolyásolható, avatott, feladata magaslatán álló, a törvény szellemétől áthatott, ideális esküdt kellene. Minthogy pedig ilyen esküdtszéket csak a legritkább esetekben állit össze a sorsolás szeszélye, jönnek gyors egymásutánban a Steinheil. Borovszka, Haverda, meg a többi ügyek. nem is szólva elődeik végtelen sorozatáról.

Mondom, elméletben nagyon szép, nagyon kivánatos az esküdtbiráskodás, csakhogy — mint számos más esetben — az elmélet gyönyörü arczulatára nagyon rut szépséghibát süt a gyakorlati élet.

Lehoczky törvényszéki elnök e lapok 8. számában védelmére kelvén az intézménynek, elismeri, hogy annak leggyakrabban panaszolt az a hibája, hogy az esküdtek a vádlottat, kinek bünössége minden kétségen felül áll, felmentik, tény és való.

És hogy ez csakugyan igy áll, tudja minden gyakorlati jogász, tudja az ujságolvasó közönség. De én a magam gyakorlatából viszont ezekkel ellenkező esetről is tudok, mikor az esküdtek emberölésben, sőt gyilkosságban mondtak ki bünösnek egy embert, aki ellen semmi olyan bizonyiték nem volt, amire a szakbiróság marasztaló itéletet alapitani tudott volna. A tárgyi tényállás megvolt, csak éppen az nem volt bizonyos, hogy ki követte el a bünténYt, de az esküdtek a vádbeszéd által költött hangulatukban nyugodtan kimondották, hogy senki más, mint a vádlott. Tudok esetet, midőn a magyar földmivesekből összeállitott esküdtbiróság a beismerésben levő magyar vádlottat csak azért nem mondta ki bünösnek, mert szerb vádlottársa ellen a kir. ügyész a vádat elejtette!

Már pedig ezek olyan sarkalatos hibák, hogy az egész jogrendet felforgatni képesek. És hogy ezen az uton haladunk, mutatja amaz eset, midőn a Nyuli-féle felmentő verdikt után egy ölni szándékozó — gondolom — verseczi ember már előre memorandumot intézett az esküdtekhez, kérvén, hogy elkövetendő bünténYének következményei alól majdan mentsék fel.

A miskolczi kir. törvényszék elnöke azt mondja, hogy mindezek a hiányosságok reparálhatók, illetőleg elkerülhetők, ha van az esküdtek közt egy ember, aki őket vezeti és ha gondoskodás történik róla, hogy az esküdt a biróság elnökéhez a nyilvánosság kizárásával kérdést intézhessen, mert tapasztalása szerint a nyilvánosság előtt álszégyenből kérdést egyetlen esküdt sem intéz, inkább helytelen verdiktet hoz.

Szerény véleményem szerint ezek az orvos-szerek a beteg intézményt — mert, hogy beteg, senki sem tagadhatja — meg nem gyógyitják, mert tapasztalatom szerint az esküdtek, bármennyire tudatában legyenek is feladatuk horderejének, mindenkor a tárgyalás során bennök felébredt hangulat szerint itélkeznek, ahol a rokon- és ellenszenv játssza a főszerepet, másodsorban pedig mindig egy ember vezeti — csaknem kizárólag — az esküdteket, még pedig oda, ahova akarja, és szerintem éppen nem előnye az esküdtszéknek az a körülmény, ha egy ember tekintélyének és rábeszélőképességének sulya alatt a többi 11 laikus meghódol.

Jól ismerem a védelemnek azt a törekvését és czélját, hogy a kisorsolt esküdtek közül lehetőleg minden nagyobb intelligenczijáju embert visszavessen; ügyvéd — csupa kollegialitásból is — csak a legritkább esetben szorul az esküdtek közé. Már most, ha a véletlen egy, a dolgokban jártas, vagy egy nagyobb értelmiségü laikus embert megtartott az esküdtek közt, kétségtelen, hogy ez az ő szakismeretével vagy erősebb intelligenczijával a helyzet ura lesz, tud hangulatot kelteni, érvényt szerezni a maga akaratának és véleményének, 11 társát oda vezeti, ahova neki tetszik és lesz a 15 fejü (12 esküdt és 3 szakbiró) társasbiróságból egyes biráskodás.

Ha pedig nincs, aki vezesse és irányitsa őket, miután a tanácstalan 12 laikus a legtöbb esetben sem a bonyodalmas paragrafus-magyarázatban, sem a gyakran ivekre terjedő fő-, mellék-, kisegitő fő- és mellékkérdések utvesztőjében eligazodni nem képes, a nyilvánosság előtt pedig felvilágositást kérni álszégyenből röstell, akkor az esküdtszék sorra egymásután hozza a legképtelenebb verdikteket, a nagy közönség pedig kétségbe esve a jövő igazsága iránt, azt látja, hogy Jánosit azért a csekély lopásért, amit annak idején elkövetett s amit talán maga a káros is megbocsátott neki, a biróság sulyos börtönre itélte, ellenben mikor előre megfontolt szándékkal, azért, hogy pénzhez jusson, szeretője anyját megölte, őt is, három bűntársát is kegyelemben felmentette!

Ne áltassuk magunkat avval sem, hogy a mi népünk még nem elég érett erre az igazán ideális intézményre. Érett biz az épp ugy, mint bármely más kulturnemzet, hiszen mindenütt az egész világon ugyanezeket a panaszokat halljuk, ugyanezen hiányosságok orvoslásán törik fejüket a jogtudósok.

Az esküdtek fejére olvasott álszégyenből ne áltassuk magunkat sem, mást sem, hanem valljuk be, hogy ez az intézmény annyira ideális, hogy az emberi gyarlóság azt helyesen kezelni nem képes.

Világrengető forradalom volt a szülő anyja, viharos időkben fogant s ez a körülmény maga is amellett szól, hogy nyugalmas, rendes viszonyok közé nem alkalmas, mert az emberi gyengeség, elfogultság, álszégyen, szenvedély, rokon- és ellenszenvnek a legtágabb teret nyitja és mint előbb kimutattam, az esküdtbiróságból a legsommásabb egyesbiróságot formálja ki és itél, mint itélt 1848-ban a kiskéri előljáróság az elfogott állitólagos kém fölött. No de akkor szintén viharos idők jártak és ez mindent megmagyaráz.

Jelenti a portyázók vezetője az elüljáróságnak (esküdtszék), hogy kémet fogtak.

— Iz er a Raatz? (szerb?) kérdi a biró.

— Joó! (igen) válaszol a nemzetőr.

— Ufhenge! (akasszátok föl) volt a válasz, a tanács rábólintott és végre is hajtották az ekként kideritett és megértett tényállás alapján az itéletet.

És ez nem adoma!...

Adjon a törvényhozás a szakbiróságnak annyi vagy csak megközelitőleg annyi jogot, mint az esküdtbiróságnak adott a bünösség kérdésének és a büntetés mérvének megállapitásánál és bizonyára nem fordulnak elő egy-egy ország jogérzetét felzaklató hibák, mint most és a jogkereső közönség is teljes megnyugvással fogja az itéletet fogadni, mert tudja, hogy ahhoz értő szakemberek kezébe van letéve az ügy, kiknek felelősségtudata és humánus érzelmei minucziózus gondossággal mérlegelik az eset körülményeit és inditékait; tudja, hogy a felmentést vagy a büntetés mértékét ugyanezek szabályozzák és nem a hangulat, nem egyetlen felelősség nélkül való, társait magával ragadó laikus ember ellenőrizhetlen véleménye.

Nem szólok a BP. korrigálásra szoruló hiányosságairól, melyeket e lapok 9. számában Vaikó Pál curiai biró élesen megvilágitott, csak arra mutatok rá, hogy a BP., még ha fenntartjuk is az esküdtbiráskodást, sok kivánni valót hagy fönn, alapos átdolgozásra szorul.

*

Merem állitani, hogy az esküdtbiráskodásnak 10 éves fennállása alatt a gyakorlati jogászok nagy többsége, a jogkereső közönség pedig csaknem kivétel nélkül fanyar arczczal, csalódottan tekint az intézményre és ha egyelőre sokan — álszégyenből — belenyugszanak is a korszellem által követelt eme szükséges rosszba, hovatovább hangosabb lesz az elégületlenség, mert tapasztalásból tudom, hogy pl. törvényszékünk területén a mintegy kétszáz jogász között alig akad egy-két teoretikus, a közönség körében pedig egyáltalán senki sincs, aki védelmébe venné az esküdtbiráskodásnak terhes, az államkincstárra pedig nagy anyagi áldozatokkal járó és végeredményében az általános jogérzetet nem kielégitő intézményét. *Rehák Ferencz,*
kir. itélőtáblai biró.

Idegennyelvüek közvégrendeletei.

Iratlan jogunk számos vitás kérdésének eldöntése helyett, az irott törvények értelmét is minduntalan vitássá teszi a Curia itélkezése, mely régi törvényeknek a köztudatba átment értelmezésével ellentétbe helyezkedve, veszélyezteti a jogbiztonságot igen gyakran azon a téren is, ahol arra a legnagyobb szükség van, a végrendeleti alakszerüségek kérdésében.

Sajátos nemzetiségi viszonyainknál fogva nagy gyakorlati fontossága van azon törvényes rendelkezéseinknek és azok helyes és egyöntetü értelmezésének, melyek a *végrendelkezés nyelvére* vonatkoznak. Ide vág a Curia két itélete a közelmult időből.

I. 1909 május 18-án 939. sz. alatt kelt és elvi jelentőségünek nyilvánitott itéletében a Curia érvénytelennek mondja ki a német nyelvjogositványnyal biró kir. közjegyző által magyar nyelven felvett és a végrendelkezőnek németül megértelmezett végrendeletet (közj. novella 26. §.) azért, mert az alkalmazott két ügyleti tanu közül egyik sem tudott a végrendelet magyar nyelvén sem irni, sem olvasni. Indokolásában pedig általános elvül állitja fel, hogy a közj. törvény 72. §-ának azon rendelkezése, hogy az ügyleti tanuk közül legalább egyiknek irni és olvasni kell tudnia, csakis az okirat nyelvére vonatkozhatik, mert ez «a törvény rendelkezésének czéljából és közelebbről abból következik, hogy a tanu csakis ebben az esetben képes igazolni azt, hogy az okiratnak felolvasott tartalma a végrendelkezésnek megfelelően van felvéve».

Egyrészt a három évtizeden keresztül folytatott gyakorlatnak megfelelően már felvett közvégrendeletek érvényessége szempontjából, másrészt tekintettel arra, hogy a nemzetiségek által lakott vidékeken igen gyakran nem akad oly tanu, aki a végrendelkező nyelvét és a magyar nyelvet is birja szóban és irásban: meg kell állapitanunk, vajjon a törvény csakugyan előirja-e azt, amit a Curia annak tulajdonit? Kifejezetten a törvényben kimondva nincs, de következik-e rendelkezésének czéljából? A közj. törvény 74. §-a rendeli, hogy a tanuknak csupán az okirat felolvasása, helybenhagyása és aláirása időpontjában kell jelen lenniök. Egyszerüen közjegyzői okiratokra nézve nem is volt vitás sohasem, hogy a tanuknak magánál a fél akaratkijelentésénél jelen lenniök nem kell. Ugyanezt állapitotta meg azonban a közvégrendeletekre nézve is a Curia 80. számu teljesülési döntvénye, kimondván, hogy a közj. törvény 82. §-ában emlitett «ügymenet» alatt csupán a már irásba foglalt végrendelet felolvasása, jóváhagyása és aláirása értendő és a tanuknak magánál a végrendelkezésnél jelen lenniök nem kell. Nem áll tehát, hogy a tanunak azért kell birnia a végrendelet nyelvét, mert képesnek kell lennie igazolnia azt, hogy «az okiratnak felolvasott tartalma a végrendelkezésnek megfelelően van felvéve,» mert hiszen jelen sem kellett lennie a végrendelkezésnél és igy, ha érti is a végrendelet nyelvét, sem ellenőrizheti annak a fél végrendelkezésével megegyező voltát. Épp oly kevéssé van hivatva a tanu igazolni talán azt, hogy a felolvasott szöveg megegyezik az irásba foglalttal, mert hiszen ehhez a megértés maga sem volna elegendő, hanem szükséges volna a betekintés is, amit pedig a törvény sehol elő nem ir.

Az ügyleti tanuk egyszerüen azt a tényt vannak hivatva tanusitani, hogy a végrendelet a félnek felolvastatott, általa helybenhagyatott és aláiratott, nem pedig azt, hogy annak tartalma a végrendelkezéssel, sem azt, hogy a felolvasott szöveg az irásba foglalttal megegyezik. Erre pedig képes a tanu, akár érti az okrat nyelvét, akár nem, csupán a végrendelkező jóváhagyó kijelentését kell megértenie, de ezt nem csupán az egyiknek, hanem mindkét tanunak. Sőt a közj. törvény 79. §-ának *d)* pontja és az arra hivatkozó 82. §-a értelmében a végrendelet felolvasása helyébe annak a végrendelkező általi elolvasása is léphet, tehát a tanunak nemcsak értenie, de hallania sem kell az okirat tartalmát. Azt tehát minden kétségel kizárólag megállapithatjuk, hogy általában, ha t. i. a végrendelkező érti a végrendelet nyelvét, a tanuknak vagy azok csak egyikének is azt érteniök nem kell.

Vajjon előirja-e már most a törvény azt, amit a Curia kimond, arra az esetre, ha a végrendelkező a végrendelet nyelvét nem érti? Ilyen esetekben, amikor a puszta felolvasás nem alkalmas arra, hogy a végrendelkező meggyőződjék a végrendeletnek akaratával való megegyező voltáról, a törvény a hites tolmács (78. §.) vagy a nyelvjogositványnyal biró közjegyző általi megmagyarázást (nov. 26. §.) irja elő. Szó lehetne tehát csupán arról, hogy a törvény ezen megmagyarázás hüségét egy tanu által ellenőriztetni kivánja. Hol van ez azonban kimondva a törvényben, vagy mely rendelkezéséből következik? A tanukra nézve felállitott szabályokból éppen ellenkezőleg az következik, hogy valamint általában csakis a felolvasás tényét és nem annak érdembeni helyességét, ugy ebben a specziális esetben is a felolvasás mellett csupán a törvényben előirt megmagyarázás tényét, nem pedig annak hüségét kell a tanuknak igazolniok. Az utóbbit a törvény a megmagyarázás hitelességével (h. tolmács, nyelvjogositvány) biztositja. Ugyanazzal a joggal azt is lehetne a törvényből következtetni, hogy a siket végrendelkezőnél egyik tanunak a bizalmi személy által használt jelbeszédet (76—77. §§.) is kell értenie, a felolvasott szöveggel való megegyezésének ellenőrizhetése végett. A Curia ezen magyarázatát egyenesen kizárja a törvény szerkezete. A 72. §. a tanuknak szóbanforgó kellékét általában állapitja meg és nem külön azon esetre, amikor az a körülmény teszi szükségessé a tanuk alkalmazását, mert a fél nem érti az okirat nyelvét. Általában pedig, amint láttuk, *nem is lehet* ennek a kelléknek az az értelme, hogy legalább egyik tanunak az okirat nyelvét kell birnia, mert semmiféle czélja nem volna. Az általánosan felállitott kelléknek ezt az értelmet azonban csupán a kivételes esetre nézve tulajdonitani, a törvény külön rendelkezése nélkül nem lehet. Továbbá: a közj. novella 26. §-a azon esetre, ha nem a tolmács, hanem a közjegyző maga magyarázza meg nyelvjogositványa alapján az okiratot, általában elő sem irja tanuk alkalmazását és arra csupán a végrendeletnél van szükség, tehát ebből magából kifolyólag és nem azért, mert a végrendelkező a végrendelet nyelvét nem érti. Nem tulajdonitható tehát a tanukra nézve felállitott kelléknek oly értelem, mely alkalmazásuk indokával egyáltalán össze nem függ.

A közj. törvény 72. §-a azt, hogy az ügyleti tanuk közül legalább egyik irni, olvasni tudjon, egyszerüen a 80. §-ban foglalt azon szabályra való tekintettel irja elő, mely szerint az irni nem tudó fél nevét egyik tanunak kell aláirnia, ami nem volna teljesithető a 72. §-ban felállitott kellék nélkül. Arra azonban, hogy ez az okirat nyelvére vonatkozhassék, semmiféle alap a törvényben nincs és az a tanuskodás szabályozásánál fogva általában semmiféle czéllal sem birhat. Különben a Curia itélete különös megvilágitásban jelentkezik, ha azt egybevetjük az irástudatlan fél magánvégrendelkezésénél követett gyakorlattal. Tudvalevőleg* a Curia ujabban beéri azzal, hogy nemcsak a végrendelkezőnek nem kell értenie a végrendelet nyelvét, de a négy tanu közül is csupán annak a kettőnek, akitől a törvény az irni-olvasni tudást követeli meg. Vagyis a Curia megelégszik egy tanunak még egy tanu által ellenőrzött forditásával, a nyelvjogositványnyal biró közjegyző forditásához pedig szintén megkivánja legalább egy tanu ellenőrzését. Sem a közjegyzői funkczió közhitelességének általában, sem a nyelvjogositványban nyert különös hitelességnek tehát semmiféle hatályt nem tulajdonit és a magánszemélyt a közjegyzővel és hiteles forditóval azonositja.

II. 1909 szeptember 1-én 2353. sz. alatt kelt itéletében a Curia a járásbiró által a magyar nyelvet nem értő féllel magyar nyelven felvett közvégrendeletet érvényesnek mondja ki, daczára annak, hogy hites tolmácsot nem alkalmazott, mert ez «a kir. járásbiróra nézve nem végrendeleti érvényességi alakszerüségi követelmény, hanem csupán hivatali eljárási kellék, melyre a birói

* L. dr. Szladits Károly czikkét e lap 1909. évi 1. számában.

ügyviteli szabályok irányadók, ezek szerint pedig annak csak abban az esetben van helye, ha a járásbiró az ügyfél nyelvét nem beszéli». A Curia ezzel olyasvalamit mond ki, ami régebbi törvény szerint állott, de amit ujabbi törvény kifejezetten megváltoztatott. Ugyanis a közj. törvény 25. §-a eredetileg azt rendelte, hogy a járásbiró az okiratok fölvételénél a bíróságokra nézve fennálló szabályok szerint jár el. A végrendeleti törvény 21. §-a azután azt mondván ki, hogy közvégrendeletet kir. járásbíróságok előtt is a közj. törvényben előirt módon lehet tenni, a Curia 12. számu teljes-ülési döntvénye a két törvényt olyképp egyeztette össze, hogy «a közvégrendeletek felvételénél a járásbíróságok a közj. törvényben előirt módon kötelesek eljárni és csak az okirat külalakját illetőleg tartoznak a bíróságokra nézve fennálló szabályokat alkalmazni». Miután azonban azóta a közj. novella 9. §-a a közj. törvény 25. §-át egyáltalán hatályon kivül helyezte és kimondotta, hogy a járásbiró a közjegyző helyett végzendő teendőknél mindazon szabályokat köteles megtartani, amelyekre a közjegyzőt a közj. rendtartás kötelezi, ennek más értelme nem lehet, mint az, hogy a járásbiró a külalakot illetőleg is a közjegyzői törvényt tartozik alkalmazni. Nem vitás pedig, hogy a h. tolmács alkalmazása (közj. törv. 78. §.) feltétlen szükséges érvényességi kellék, mely nélkül az okirat közokirat erejével nem bir, amint az a 68. §-ban kifejezetten ki is mondatik. Az tehát, hogy a járásbiró a végrendelkező nyelvét érti, nem menti fel a h. tolmács alkalmazása alól, épp ugy, mint a közjegyzőt sem, hanem a járásbiró, aki mindig magyar nyelven veszi fel az okiratot és aki nyelvjogositványnyal nem birt minden esetben köteles h. tolmácsot alkalmazni, ha a végrendelkező a magyar nyelvet nem érti. Hogy a h. tolmács alkalmazása a kir. járásbiróra nézve csupán eljárási kellék volna és igy a birói ügyviteli szabályok értelmében mellőzhető volna, ha a fél nyelvét érti, ellenkezik tehát a törvény világos rendelkezésével, de ellentmond annak a h. tolmácsolás alakszerüségének czélja is. Nagy különbség van ugyanis az okirat és a jegyzőkönyv között, ha mind a kettőt biró is veszi fel. A jegyzőkönyv a fél nyilatkozatát csupán visszaadja, az okirat és különösen a végrendelet ellenben nem reprodukált, hanem szövegezett nyilatkozat. A jegyzőkönyvnél tehát meg lehet elégedni azzal, hogy amint a birói ügyviteli szabályok rendelik, a biró értse azt a nyelvet, melyen a fél nyilatkozatát előadta, mert hiszen ennek szövegét a jegyzőkönyv ugy sem tartalmazza, még azon esetben sem, ha a fél nyilatkozatát a jegyzőkönyv nyelvén adta elő. Az okiratnál és végrendeletnél azonban, ha az más nyelven vétetik fel, mint amelyen a fél nyilatkozatát előadta, a közvetitő fordításnak közokiratnál hitelesnek kell lennie. A Curia álláspontját tehát semmi tekintetben sem fogadhatjuk el és az következetesen oda vezetne, hogy a járásbiró a közvégrendeleteket ugy, amint a novella előtt, tanuk nélkül és jegyzőkönyvi alakban is vehetné fel.

Dr. Holitscher Szigfrid.

A birák előléptetése s az automatikus előléptetési rendszer.

Az 1908 : VI. tcz. lényegében teljesitette az elsőfolyamodásu birák régi óhaját, az előléptetéseknél az anciennitáson alapuló automatikus kinevezési rendszert.

De ez a törvény sem léptette életbe a maga merevségében a gépszerü előlépést ; aminthogy ennek merev keresztülvitele nem is volna jó hatással sem az igazságszolgáltatásra, sem a birói szervezetre. Eltekintve attól, hogy nullifikálná a kormányzatnak a közérdek szempontjából igen fontos jogát, az állások betöltésénél a kiválasztási jogot, nagy jogsérelemmel járna azokra, kik tanultságuknál, gyakorlati ügyességüknél, vagy szorgalmuknál fogva a soronkivüli előléptetést méltán igényelhetik.

Oly expediensről kellene tehát gondoskodni, mely az automatikus előléptetés előnyeit — a biró és birósági hivatalnok rangbeli emelkedésének és anyagi helyzete javulásának garantálását — összhangzásba tudja hozni az állam jó igazgatása szempontjából szintén elsőrangu fontosságu elvvel, a kinevezéseknél a miniszteri kiválasztás rendszerével.

Sajnos, igazságügyi törvényeinkben e két érdek kiegyenlitéséről sehol sincs szó.

Igazságügyi kormányunk ugyan azzal segit a hiányon, hogy a kinevezéseknél iparkodik az anciennitás elvét és a kiválasztási jogot összeegyeztetni ; azonban a gyöngébbek, félénkek s mindenben mellőzést látók kedveért jobb lenne, ha törvényben határozottan körvonalozva lenne az, hogy hány százalék léphet soronkivül elő s az előlépettek hány évvel előzhetnék meg pályatársaikat. Azt hiszem, nem lenne sok, ha a kinevezettek 20%-a soronkivüli kinevezés lenne.

A mai helyzetet vizsgálva, azt tapasztaljuk, hogy a soronkivüli kinevezés rendszertelenül történik. Az 1908 : VI. tcz. alkotásánál nem gondoltak a kialakulandó helyzetre. Amig a jegyzőknek biróvá való kineveztetése (hozzá teszem : helyesen) teljesen a kiválasztás alapján történik s tulnyomóan ez alapon neveztetnek ki a VI. fizetési osztályu törvényszéki elnökök, kir. táblai birák, főügyészi helyettesek is (a VII. fizetési osztályban foglalt 972-re rugó birói és elnöki titkári létszámból 1909 január 31. óta összesen 32 kinevezés történt a VI. fizetési osztályba), addig a VIII. fizetési osztályba sorozott 979 biró és ügyész közül soronkivül csupán 7 neveztetett ki, ez is mind vezető járásbirói állásba. Automatikus kinevezés a VIII. fizetési osztályból a VII-be összesen 46 történt ; a soronkivül előlépettek százalékszáma a jelenben 15. Ha azonban a januárra már várt további folytatólagos kinevezések megtörténnek, e százalékszám felére fog leolvadni ; ez pedig kevés. Az albirói állásokból soronkivüli előléptetésre ezidőszerint nincs szükség ; mert az albiró az automatikus kinevezések során is három év mulva a VIII. fizetési osztályba jut. A VIII. fizetési osztályu birák előléptetési viszonyai azonban, ha a soronkivüli előléptetésekre nagyobb tér nem nyilik, rendkivül meg fognak rosszabbodni. Jelenben az 1908 : VI. tcz. szerint a törvényes létszám 1000 ; ha évenként 100 kinevezés történik, tiz év kell arra, hogy valaki a VIII. fizetési osztályból a VII. fizetési osztályba jusson. Most a jegyzők tulnyomó része 30—35 éves korában lesz biróvá ; nem számithat tehát arra, hogy 43—48 éves koránál előbb a VII. fizetési osztályba jusson. Valóságban még kedvezőtlenebb az eshetőség ; mert a VII. fizetési osztályba lépettek összes száma nem üti meg a 100-at. Feltétlenül biztositani kell tehát az elsőrendü erők kedvezőbb előléptetési esélyeit.

Az igazságügyi kormány — a pályázati hirdetésekből látni — ugy akarja a VIII. fizetési osztályu birák soronkivüli előléptetését lehetővé tenni, hogy a megüresedett vezető-járásbirói helyeket VII. fizetési osztályu birákkal tölti be. Egész kis helyekre hirdetnek VII-es vezető-birói állásokra pályázatokat. Kapcsolatban van ez az eljárás a polgári perrendtartási javaslat majdan törvénynyé válása esetére tervezett szervezeti reformmal. Azt tervezik ugyanis — amennyiben a járásbirósági értékhatár sommás perekben 2500 K-ra emelkedhetnék fel — hogy a sommás pereket kizárólag VII. fizetési osztályu birák lássák el. Abból a gondolatból indul ki e terv, hogy a polgári perek igen nagy kontingense kerülvén járásbirósági hatáskörbe, a jó itélkezés szempontjából nagyobb garanczia fekszik az idősebb biró birói egyéniségében ; a IX. és VIII. fizetési osztályu birák pedig a törvényszékeknél, a tanácsokban szerezzék meg a szükséges előgyakorlatot.

Eltekintve attól, hogy e kontemplácziő bizalmatlanság a mai állapot ellen, amikor a sommás ügyek tulnyomó részét tényleg IX. és VIII. fizetési osztályu birák látják el ; amely bizalmatlanság semmivel sincs indokolva : nem tartom helyesnek e tervet azért sem, mert ellenkezik a birák legnagyobb részének törekvéseivel és érdekeivel s a bíróképzés szempontjából sem előnyös.

Téves nézet, hogy a polgári anyagi jogot a fiatal biró a tanácsülésekben jobban és könnyebben sajátitja el, mint az egyes bíróságoknál.

A jelenben érvényben levő rendes perbeli irásos eljárás nemcsak hogy ósdi, elavult s nem felel meg a jogszolgáltatás iránt támasztott mai igényeknek, hanem a bíróképzés szempontjából sem elsőrangu. A törvényszéki eljárás, még ha tisztán szóbeliségen fog is alapulni, annyira lassu és nehézkes, hogy a birói gondolkodás fürgeségének, gyorsaságának a kifejlesztésére, nem alkalmas. Ezenkivül a fiatal biró, bármily önálló legyen is különben, önkéntelenül alkalmazkodni fog a nála rangban idősebb tanácsvezető tekintélyéhez, aki neki sokszor minősitő felügyeleti hatósága. A kellő akaraterővel és szorgalommal nem birót a felelősség megosztottságának tudata s az abban való bizakodás, hogy a tanácsban ugy is megtalálják az igazat, vissza fogja tartani a mélyebb buvárkodástól, tanulástól.

Ezzel ellentétben a sommás eljárás természetében rejlő gyorsaság, fürgeség, átlátszóság jótékony irányban hat a birói felfogás gyorsaságára ; az egyéni felelősség érzete pedig megfontolt, előzetes tanulmányokon alapuló döntésre készteti az egyes birót. A sommás perekben a jogkérdések kaleidoszkopszerü váltakozása szintén igen nevelő hatásu. A sommás perek terén merül fel a legtöbb kötelmi jogi kérdés. a kötelmi jog pedig a magánjog legnehezebb része, amelynek alapos megtanulására a jogkérdéseket nagy számban felvető sommás praxis a legalkalmasabb.

Ezzel szemben nem ad biztositékot jobb, alaposabb munkára az, ha a sommás pereket kizárólag VII. fizetési osztályu birák látják el. A biró a kontemplált tervezet szerint igy csak 42—45 éves korában jut sommás praxishoz s ha azelőtt polgári pert még nem is látott (különösen ha járásbiróságnál nem szolgált), nehezére fog esni, a biráskodás. Az pedig megint nem lehet czélirányos intézkedés, hogy VIII-as biró a polgári felebbezési tanácsokban tanulja meg a polgári jogot és a sommás eljárást. Azért nem, mert ide már a sommás itélkezés terén gyakorlatot szerzett birákat kell vinni, abból az okból, mert a felebbvitt perek 60—80%-ában a törvényszék végérvényesen dönt, jelenleg is és valószinüleg végérvényesen fog dönteni, legalább ténykérdésekben, a jövőben is. E végdöntést pedig csak nagy gyakorlatot szerzett birákra lehet bizni. Nincs tehát czélszerüségi indoka annak, hogy a sommás ügyek elintézését a IX. és VIII. fizetési osztályu birák kezéből egészen kivegyük.

De sértené a birák egyenlőségének elvét is. Egyazon bíróságnál müködő biráknak egyenlő hatáskörrel kell birniok — a társas bíróságnál csak fontos jogpolitikai okokból lehet ez elv alól kivételt tenni — s a laikus közönségben a biró hivatalbeli inferioritásának tudatát keltené fel az, ha a közönség látná, hogy az egyik járásbiró bizonyos ügyek elintézésére bir hatáskörrel, a másik nem.

Tapasztalati tény az is, hogy a birák falukból városokba, járásbiróságoktól törvényszékekhez törekednek, különösen a korosabb birák. Oka ennek azon körülményen kivül, hogy a törvényszéki birói állásról könnyebb a táblai bíróságra jutni, mert a jogi központokban könnyebb a tehetségek érvényesülése, abban is kereshető, hogy rendszerint törvényszéki vagy táblai székhelyeken van középiskola, ahol a VII. osztályuvá lépett biró könnyebben neveltetheti gyermekeit. A városban egyéb kulturális igényeit is könnyebben kielégitheti.

Ha tehát ki is megy faluba az idősebb VIII. osztályu biró a VII. fizetési osztályba való előlépés kedvéért, onnan csakhamar be fog törekedni s áthelyeztetése — mert indoka van rá — többnyire sikerül is. Ez pedig, tekintve, hogy a VII. osztályu birák a vidéken rendszerint vezető járásbirák is, igazgatási szempontból is hátrányos, mert a vezetők sürü változását az igazgatás egyöntetüsége és stabilitása megérzi.

Az lenne tehát czélirányos, hogy a VII. osztályu birói állásokra a törvényszékeknél éppoly mennyiségben hirdessenek pályázatot, mint a járásbiróságoknál ; hogy a megüresedő birói állások egy jó hányada, kinevezés utján, VII. osztályu biróval töltessék be. Azért nem kellene elhanyagolni a birák érdekéből oly o ntos áthelyezéseket sem.

Viszont a járásbiróságoknál ne tüzzék ki föltétlenül azt az elvet, hogy a vezetőnek VII. osztályos birónak kell lennie. Jó vezetők a VIII. fizetési osztályu birák közt is találkoznak, — ahogy jelenleg is vannak — mert a vezetői képesség független a fizetési osztálytól.

Kisebb bíróságoknál épp a bíróképzés szempontjából is fontos, hogy oda lehetőleg albirák kerüljenek. A kisebb bíróságoknál ugyanis az egy kézben egyesitett resszortok különbözősége folytán a biró kénytelen több irányban képezni magát, gyakorlatot szerez a járásbirósági hatáskör alá tartozó minden ügyszakban ; látja a jogrendszerek közötti összefüggést, megfigyeli az elválasztó határvonalakat, tanulmányozza a polgári, büntető, telekkönyvi, peres és perenkivüli eljárások specziális jogi természetét ; általános áttekintést nyer, de a gyakorlat folytán részletes ismereteket is szerez, a jogélet legszélesebb, leggyakorlatiasabb terrénumain. Ha gyakorlati ismereteit kellő olvasgatással párositja, igen szép alapismereteket nyer arra, hogy majdan a hajlamának megfelelően választott specziális szakmát kitünően lássa el. Mert a jó speczialistának a határos vagy rokontudományszakok egész rendszerét ismernie kell s erre igen jó iskola a kis bíróságoknál teljesitett müködés.

Bármily szervezeti akadálya van is jelenleg a speczialisták első fokon való alkalmazásának, a jogfejlődés fogja magával hozni, hogy a jogszolgáltatás szervei reformálásánál vissza fogunk térni az ősi intézményhez : az első fokon az egyes birói rendszerhez. Minél differenciáltabb a jogélet, minél fejlődöttebb a szervezett társadalom, annál tökéletesebb jogászok, birák, ügyvédek fognak belőle kikerülni s a tagjaiban megszaporodott társadalomban az életküzdelem annál jobb és jobb szakembereket fog felszinre hozni.

S ha most még komoly aggályok vannak is az egyes birói rendszernek az első fokon való felállitása ellen, tán a közel jövő feladata lesz, hogy — legalább a polgári perekre — a törvényszékeknél is egyes birákat fognak alkalmazni. S akkor igen nagy hasznát fogják venni a periferiákon gyakorlatot szerzett egyes birónak ; ezekből fognak a jó speczialisták kikerülni.

Dr. Koncz Mihály.

Néhány szó az utólagos telepitésről.

Dr. Sichermann Bernátnak az utólagos telepitésről e lap hasábjain megjelent igen kiváló s nagy tudással megirt czikkéhez néhány szót én is füzök.

Két dolgot óhajtok kiemelni a váltó utólagos telepitésének kérdéséhez.

Az egyik a váltószigor elve, a másik a bizonyitás kérdése.

A váltótörvény 93. §-a világosan megmondja, hogy csupán a lényeges kelléket szabad kitölteni a váltóbirtokosnak utólag a váltón. Tehát bármennyit beszéljünk is e kérdésről, itt csupán az fontos, hogy a telepités lényeges kellék-e vagy nem? Nézetem szerint nem. Nem lényeges kellék a törvény 3. §-a s nem a czikkiró ur szerint sem. Itt dől el a kérdés. Minden, ami e kérdésen kivül esik, az nagyon szép védőbeszéd az utólagos telepités megengedhetősége mellett, de törvényen nem alapszik. A váltótörvény szigoruan magyarázandó. Itten a bíróságnak törvényt lerontó vagy kiterjesztő magyarázatot adni szerintem igen veszélyes utra való tévedést jelentene.

Kőnig Vilmos A váltótörvény kommentárjában, a 82. §. magyarázatánál azt mondja, hogy azért, mert az intézvényezett neve mellett annak lakhelye oda van irva, ezáltal még a fizetés helye nem lévén megnevezve, jogositva van a váltóbirtokos a fizetés helyét akár eltérőleg az intézvényezett lakhelyétől a «fizetendő» szó után irni, tehát joga van akár megállapodás ellenére is telepiteni, mert abból, hogy az intézvényezett lakhelye mellett egy hely ki van téve, nem következik, hogy ez a hely fizetési hely is. Visszatérve a törvényre : a 6. §. 7. pontja megczáfolja ezt a felfogást, szintén világosan kimondván, hogy az intézvényezett neve mellett előforduló hely, ha külön fizetési hely kijelölve nincsen : egyuttal fizetési hely is. Tehát ha az intézvényezett ugy adta ki a váltót, hogy azon az ő neve után lakhelye is ki volt téve, akkor már kimeritette a fizetési hely, a lényeges kellék utólagos kitöltésének jogát, ezáltal megfosztotta a váltóbirtokost a «fizetendő» szó utáni üres hely kitöltésének jogától. Természetesen, ha a váltón nincs kitéve az intézvényezett lakhelye, akkor a váltóbirtokos tetszése szerint telepithet.

Ami az utólagos telepités kérdésének kiváló gyakorlati jelentőséget biztosit, az tulajdonképpen a bizonyitás kérdése. Itt már nincs tételes jogszabály a váltótörvényben, itt már lehet a forgalom igényei, biztonsága stb. különben igen fontos kérdéseivel is foglalkozni.

Teljesen osztom a budapesti kir. itélőtábla 1356/1879. sz. határozatában kimondott azon jogi elvet, hogy «azt bizonyitani, hogy a telep a váltóra utólag és megállapodás ellenére iratott, az ezzel védekező alperes tartozik.» Igy aztán a jóhiszemü pénzintézetek a telepitett váltót elfogadhatják leszámitolás végett, mert velök szemben az utólagos, megállapodás elleni telepitéssel a váltóadós nem védekezhetik a 93. §. szerint.

Nem fogadhatom el azon jogi felfogást, hogy aki egy nyomtatott ürlapot aláir, akkor ezáltal annak kitöltésére az okmánybirtokost akarja felhatalmazni. Vannak olyan nyomtatott ürlapok is, ahol a külön megállapodásoknak is hely van hagyva. Eszerint a felfogás szerint akkor ezen külön megállapodások tetszés szerinti kitöltésére is fel lenne hatalmazva az okmánybirtokos.

Azt mondja a czikkiró ur, hogy huzza ki a szövegből azon szavakat a kötelezett, melyeket nem akar hogy az okmánybirtokos kitöltsön. Ezzel szemben azt mondom s talán a jogbiztonságra nézve helyesebb is azon felfogás, hogy ha a jogositott akar magának jogokat, akkor irja be az aláirás előtt a kikötményeket ő, hogy az adós tudja mire vállalkozott és mire nem.

Kiválóan fontosnak és meggondolandónak tartom ezen kérdés tárgyalását, különösen hazánkban, ahol, mint jól tudjuk, egyszerü, tanulatlan gazdaemberek is — sajnos — már nagyon megismerkedtek a váltó gazdasági előnyével. Másutt, ahol nagyobb a kereskedői és iparos-osztály, talán ellenkező tételes rendelkezés hiányában ilyen törvénykitágitási magyarázatoknak lehetne esetleg helye, de minálunk, azt hiszem, hogy a törvény világos rendelkezésével ellenkező birósági gyakorlatot meghonositani éppen ebben a kérdésben mégsem volna czélravezető.

Osvárth Ferencz.

Különfélék.

— **Dr. Környei Ede.** Mély részvéttel értesülünk a magyar ügyvédi kar egyik legtiszteletreméltóbb alakjának, Környei Edének elhunytáról. Környei kiváló képzettségü, nagy európai müveltségü jogász volt, a budapesti ügyvédi kamarának egyik legrégibb tagja, aki általános rokonszenvnek és becsülésnek örvendett nemcsak az ügyvédség körében, de az igazságügy minden munkása részéről. Tevékeny részt vett az ügyvédi kamara müködésében, évtizedeken át tagja volt az ügyvédvizsgáló-bizottságnak, valamint a birói vizsgálati és az államtudományi bizottságoknak is. Egyik alapitója, kezdettől fogva alelnöke és legszorgalmasabb tagja volt a Magyar Jogászegyletnek. Résztvett a magyar jogászgyülés intézményének megalapitásában is, sőt még a német jogászgyüléseket is rendszeresen látogatta. Környei Edét a magyar jogászság mély részvéte kiséri pihenő helyére.

— **A budapesti kir. büntetőtörvényszék** vezetésétől Stipl Károly, aki csak rövid idővel ezelőtt foglalta el állását, a napokban megvált. Ha Stipl Károlyt betegsége nem akadályozta volna, kétségtelenül egyike lett volna a leghivatottabb főtárgyalási elnököknek. Ezen képességéről, valamint kiváló adminisztrativ tehetségéről a kecskeméti törvényszék élén tanubizonyságot tett. Utóda, Baloghy György koronaügyészhelyettes, mint ügyvéd, főügyész- és koronaügyészhelyettes, minden pozicziót kiválóan töltött be. Nem bürokrata, nem kicsinyes, de erélyes és igazságos férfiu és igy méltán remélhetjük, hogy a budapesti büntetőtörvényszék és járásbiróság szinvonala az ő vezetése alatt emelkedni fog. Ezen birói testületektől a felsőbiróságok és ügyészi hatóságok annyi kiváló erőt vontak el, hogy a nagy vérveszteség müködésükön bizony az utóbbi években meglátszott. Különös sulyt kell helyezni a büntetőjárásbiróságnak kiváló erőkkel való felfrissitésére, mert ezen biróság itélkezése, a kivételektől eltekintve, az átlagos követelményeknek nem minden tekintetben felel meg. Ha az uj elnök mindegyik biró tárgyalásainak meghallgatására és ügyvitelének felülvizsgálatára egy egy délelőttöt szentel: akkor személyesen fog meggyőződést szerezhetni a szükséges változtatásokról.

— **A Magyar Jogászegylet** szombaton este tartotta a nyári szünet előtti utolsó teljes-ülését dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár elnöklete alatt. Az ülés tárgya dr. Finkey Ferencz egyetemi magántanár, sárospataki jogtanárnak előadása volt: «a motivumok tanáról a legujabb büntetőtörvényjavaslatokban» czimen. Szerző néhány évvel ezelőtt már terjedelmesebb tanulmányt irt a motivumok büntetőjogi jelentőségéről s dolgozata éppen a jogászegylet kiadványai között jelent meg. Ezuttal mintegy kiegészitéseül és fejlesztéseül további müvének, azt a kérdést tette fejtegetés tárgyává, hogy a német, az ausztriai s a schweiczi törvényjavaslatok mennyiben és vajjon helyesen értékelik-e a büncselekmények elkövetésének belső rugóit, az erkölcsi és társadalmi tekinteteket? Egyenkint ismertette a három javaslat rendelkezéseit a büntetési rendszerre, a büntetéskimérésre s az egyes büncselekmények tényálladékaira vonatkozólag, hol méltatják a különböző érzelmeket, indulatokat, vágyakat s mindenütt rámutatott, mennyiben lenne szükség az uj eszméket a magyar büntetőjog reformja körül felhasználni. Az előadást megelőzőleg dr. Strasser Albert mutatta be Fuchs karlsruhei ügyvédnek nagy feltünést keltett «Recht und Wissenschaft» czimü könyvét. Dr. Nagy Ferencz elnök zárószavában összefoglalta az egyesület ezen idényben kifejtett tevékenységét, megemlékezett az egyleti tagok számának több százzal történt szaporodásáról s különösen a vidéki jogászközönség intenziv érdeklődéséről és jelezte, hogy az egyesület vezetőségének munkája az üléseknek a nyáron át való szünetelése alatt sem szakad félbe, mert ez alatt kerül előkészitésre a jövő évi országos jogászgyülés, miről az érdeklődők időnként a sajtó utján fognak értesülést szerezhetni.

— **Fayer-pályázat.** A Magyar Jogászegylet a 600 K-ás *Fayer László*-pályadijat a következő kérdésre tüzte ki: «Minő elvek szerint kellene előkésziteni kihágási jogunknak egységes kodifikáczióját?»

A pályázat feltételei a következők:

1. Kivántatik egy körülbelül 4—6 nyomtatott iv terjedelmü magyarnyelvü értekezés, mely a kitüzött kérdés tárgyát behatóan bár, de mégis csak leglényegesebb részeiben tárgyalja, és főleg önálló buvárlaton alapuló uj eredmények, valamint uj eszmék felvetése által válik ki. A szakirodalom kimeritő idézése és közlése nem kivántatik. A pályázatban nem egyleti tagok is résztvehetnek. A pályadij csakis önálló irodalmi értékkel biró munkának adatik ki; a biráló-bizottság a pályadij odaitélése nélkül is egyes pályamunkákat dicséretben részesithet.

2. A pályadijat a «Magyar Jogászegylet» igazgató-választmánya által kiküldött biráló-bizottság itéli oda, s az bontja fel a pályadijnyertes munkák jeligés leveleit. Az esetleg megdicsért munkák jeligés levelei csak az igazolt szerző kivánságára bonthatók fel.

3. A pályamunkák legkésőbb 1911 szeptember hó 1-ig az egyleti titkárság czimére (V., Szemere-utcza 10. sz.) postán ajánlva küldendők. Ezen határidőn tul semminemü ily munka el nem fogadtatik.

4. A pályamü idegen kézzel, lehetőleg géppel, tisztán és olvashatóan irva és lapszámozva legyen és boritékán megjelölendő, hogy melyik dijra pályázik.

5. A szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó lepecsételt levélen ugyanaz a jelige álljon, amely a pályamü czimlapján. A lepecsételt levélben foglalt netáni kikötések, feltételek tekintetbe nem vétetnek. Több szerző közös munkával nem pályázhatik; álnév alatt vagy névtelenül pályázónak a jutalom ki nem adatik.

6. A pályadijnyertes müvet a «Magyar Jogászegylet» akár értekezései között, akár könyvkiadó-vállalatában, külön tiszteletdijfizetés nélkül közzéteheti.

7. A jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratai, megfelelő igazolás ellenében, a titkárságnál egy éven belül átvehetők.

Ehelyütt megemlitjük, hogy az egyesület ezidei pályázata 1910 október hó 1-én jár le. E pályázaton a megoldandó kérdés a következő:

«A kötelesrészre jogosultat az örökös vagy a hagyományos jogállása illesse-e az alkotandó magánjogi törvénykönyv szerint? Fejtessenek ki és mérlegeltessenek mindkét megoldás tekintetében a mellette és ellene szóló okok a helyesebbnek talált megoldásnak megfelelő tervezetvázlat kapcsán».

— **A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület** magyar csoportja április 22-én a Tud. Akadémiában Rickl Gyula miniszteri tanácsos elnökletével teljes ülést tartott, melynek tárgya dr. Darvai Dénesnek «Beszámithatóság és determinizmus» czimü felolvasása volt. Dr. Darvai Dénes felolvasása egyik kiszakitott, de egymagá

ban is zárt egészet képező részét tartalmazta «Az akaratszabadság kérdésének gyakorlati fontossága a büntetőjogban» czim alatt megjelenendő munkájának. Utána dr. Friedmann Ernő, az egyesület főtitkára előterjesztette a közveszélyes büntettesek tárgyában kiküldött bizottság jelentését. E jelentés képviseli majd a magyar csoport állásfoglalását a nemzetközi büntetőjogi egyesületnek 1910. évi nagygyülésén.

— **Nyilt kérdés a kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló törvény köréből.** A kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló 1908 : LVII. tcz. akként intézkedik, hogy a kereskedelmi üzletet szerződés utján átvevő felelős az átruházónak az üzletből eredő azokért a kötelezettségeiért, amelyeket az átvétel idején ismert, vagy a rendes kereskedő gondosságával megtudhatott. Nem intézkedik azonban arról, hogy mi történik akkor, ha egy kereskedelmi üzlet ismételten átruháztatik, de különösen, ha átruháztatik oly időben, amidőn az eredeti átvevő, de a második átruházásnál már átruházó szerepét betöltő kereskedő ellen az első átruházó tartozása miatt per van folyamatban.

Kérdés az, hogy az üzletátvevő akkor, ha az üzlet megelőzőleg több izben cserélt gazdát, hány előzőjének adósságáért felel és milyen feltételek mellett, mindig szem előtt tartva azt, hogy az előzők felelőssége jogerős itélet által megállapitást nyert, valamint azt az alapelvet, hogy az előző tartozásaiért az utód is felel. Vajjon feltétlenül, vagyis minden esetben felel-e a második átvevő, vagy csak akkor, ha az első átvevő ellen az üzletátvételből folyólag már per van folyamatban, vagy csupán csak akkor, ha ilyen pernek folyamatban létéről tudomással bir? Továbbá, kérdés, vajjon ilyen pernek folyamatban létéről való meggyőződés üzletátvétel esetén a rendes kereskedő gondosságához tartozik-e? Egyáltalában felelőssé tehető-e a harmadik, a negyedik átvevő az első átruházó adósságaiért, ha t. i. az előzők felelőssége már megállapittatott és bizonyitható, hogy az átvevők a követelés fennállásáról meggyőződést szerezhettek? Többszöri üzletátruházás esetén ilyképpen egy üzletet két-három előző üzlet adóssága is terhelhet-e?

A kérdés eldöntésénél figyelembe veendő az, hogy a felelősségnek szük körben való megállapitása esetén az üzletátvevő az átruházó által kontrahált adósságoktól, illetve az azok folytán ellene inditott perektől ugy fog megszabadulhatni, ha az üzletet egy jóhiszemü harmadikra átruházza és igy a hitelezőknek a törvény által szándékolt védelme ismét semmivé lesz. Gondoljunk végre arra az esetre, hogy *A* szinleg átruházza *B*-re az üzletet, ez azután *C*-re, de a kettős átruházás csak azért választatott, hogy *A* hitelezőitől megszabaduljon, de viszont az általa kontrahált adósságokért *C* se legyen felelős. Az üzlet kétszeri átruházása a közbülső átruházó részére különösen hasznothajtónak jelentkezik, ha az olyképpen eszközöltetik, hogy az első átvevő az üzlet adósságait a vételárból levonásba veszi, de azokat ki nem fizeti, hanem az ilyképpen tehermentesnek látszó üzletet egy harmadiknak adja tovább, az adósságok fejében levont összeget pedig, mint a kétszeri átruházás tiszta hasznát vágja zsebre. (Pl. az üzlet megér 5000 K-t, teher 2000 K. Ő megveszi 3000 K-ért, levonva a 2000 K terhet, de már 5000 K-ért mint tehermentes üzletet adja tovább. A harmadik jóhiszemü és az első átruházó adósságairól mit sem tud.) *K.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Unger József** a katholikus egyházból kilépett papok és szerzetesek házasságának kérdéséről, valamint az ágytól és asztaltól való elválás intézményéről két nagyjelentőségü tanulmányt tett közzé. Az első tanulmány az osztrák birróságok azon gyakorlatával száll szembe, amely érvénytelennek tekinti a katholikus egyházból kilépett papok és szerzetesek által kötött házasságot. Kifejti, hogy a kérdés eldöntésénél az állami birróságnak nem lehet az egyházjog szempontjából kiindulni, hanem az érvényes állami jog alapján kell a problemát megoldani. Az osztrák polgári törvénykönyv 63. §-a csak a tényleges lelkészekre nézve állitja fel a házassági akadályt. Ha azonban a katholikus pap vagy szerzetes ebbeli minősége megszünt, akkor éppen ugy megszünt a házassági akadály, mint amiképpen a katonára nézve felállitott akadályok az illető egyén katonai minőségének megszüntével szintén megszünnek. Nem döntő az sem, hogy a katholikus egyházjog értelmében az egyházból kilépni nem lehet és hogy a katholikus egyház elhagyása ezen szempontból nem létezőnek tekintetik. Az állam megengedi az összes egyházakból más egyházakba való átlépést aminek formáit előirja. Ha bárki egyik egyházból a másikba átlép, akkor az illető minden tekintetben és minden jogviszonyaira nézve az uj egyházhoz tartozik. Senkit sem lehet bizonyos vonatkozásban egyik, más vonatkozásban másik egyházba tartozónak tekinteni.

Másik dolgozatában Unger az ágy- és asztaltól való elválás folytán beálló gyakorlati jogi kérdésekkel foglalkozik. Az ágy- és asztaltól való elválás tartama alatt született gyermek törvényességének kérdésében azon álláspontra helyezkedik, hogy nem lévén házassági életközösség, a gyermekek törvényeseknek nem tekinthetők. Abban a büntetőbirróságok előtt is sokszor megfordult kérdésben, hogy tartoznak-e az ágy- és asztaltól elválasztott házasfelek egymásnak hüséggel, Unger az osztrák birróságok gyakorlatával szemben tagadó álláspontot van, mert a felek között áll az elválasztó birói itélet, amely felmenti őket az egymás iránti kötelességektől, amiből következik, hogy egyik házasfélnek sincs joga a másiktól hüséget követelni és a hüség megszegéséből akár magánjogi következményeket levonni, akár pedig a hütlenséget büntetőjogi sanctióval üldözni.

— **A jogászi pályák tulzsufoltsága Ausztriában.** Az osztrák kormányhoz a következő interpellácziót intézték: Az 1906 7. tanévben az osztrák gimnáziumokban 5700, a reáliskolákban 3193 tanuló tette le az érettségi vizsgát. Ugyanezen időszakban a jogi főiskolákon 10,490, a technikai főiskolákon 9734 hallgató volt beirva. Ámde a szükséglet jogászokban és technikusokban korántsem oly nagy, hogy ezen számokkal arányban állana. Ezen adatok mutatják, hogy a pályaválasztás helytelen irányokba terelődött és hogy középiskoláink a tanulóknak olyan tömegével vannak megterhelve, akik a saját, valamint szüleik érdekében, de a középiskolák érdekében is helyesebben tennék, ha távol maradnának. Ugyanez áll a főiskolákra is. Kivánatos volna az államnak és az autonom testületeknek jogászokban és technikusokban évenként rendszeresen beálló átlagos szükségleteiről tájékozódni és az eredményt olyan módon közzétenni, hogy arról a nagyközönség pontos tudomást nyerjen. Különösen pedig a közoktatási intézetek vezetőit kellene ezen adatokról időnként pontosan értesiteni, hogy az intézetek a szülőknek és tanulóknak, különösen a pályaválasztásra döntő időszakokban tanácscsal és figyelmeztetéssel szolgálhassanak. Az interpelláczió tehát arra irányul, hogy a kormány sürgősen állapitsa meg az államnak és az autonom testületeknek rendszerint visszatérő szükségletét jogászokban és technikusokban.

Ezt a javaslatot megvalósitás végett a magyar kormánynak is a legmelegebben ajánlhatjuk.

— **Kártérítési kötelezettség terjedelme.** A deliktum vagy quasi deliktum által előállott kártérítési kötelezettséget a franczia semmitőszék a Code civ. 1382. szakasza alapján nemcsak azzal a személylyel szemben állapitja meg, aki a büntetendő cselekmény ért, hanem mindenkivel szemben, aki közvetve vagy közvetlenül kárt szenvedett a szóban forgó tett folytán, ha ez a tett volt a kár ható és szülő oka. Ezt a jogelvet konkréte a hadügyminiszter és az északi vasutak közti perben mondta ki, kijelentvén, hogy ha egy vasuti balesetnek, melynél egy tiszt esett áldozatul, megállapithatóan a vasuttársaság volt az oka, amelynek folytán az állam a tiszt özvegyének nyugdijat kénytelen fizetni, a fennálló nyugdijszabályok értelmében az állam jogositva van a vasuttársaságtól az özvegynek fizetett évi szolgáltatás megtérítését követelni.

— **Szolgálati szerződés «megszüntetése.»** Az alperes társaság a felperest két évre szerződteti igazgatójának, azzal, hogy az alperes a szerződést ezen időn belül is «tetszése szerint bármikor megszüntetheti.» A lordfőbiró szerint ez a szövegezés csupán arra jogositja fel az alperest, hogy a szerződést a két éven belül is méltányos (reasonable) időre felmondhassa, de külön és kifejezett kikötés nélkül nem arra is, hogy a felperest hibáján kivül felmondás nélkül is nyomban elbocsáthassa.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 19. szám. Budapest, 1910 május 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Visszhangok. I. *Judextől.* II. *Vidékitől.* — Az igazságügyi orvosi tanács munkálatai. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — Az 1909. év törvényhozása. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — A Vhn. 31. §-a a folytatólagos kielégitési végrehajtás szempontjából. I. *Dr. Szemethy Károly* budapesti ügyvédtől. II. *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvédtől. III. *Dr. Szőnyi Ferencztől.* — A kir. Curia döntvényei. *Hirháger Imre* kir. járásbirótól. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Visszhangok.

I.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Mult heti czikkében szives volt többek közt rámutatni a birák aránytalan és egyenetlen megterheltetésére is és ezzel kapcsolatban ismételten hangsulyozta a szelekczionak, a birák gondos megválasztásának szükségességét.

Engedje meg, hogy a mondottakhoz érdekelt oldalról néhány megjegyzés essék. Érdekelt oldalnak azért mondom magamat, mert minden biró erősen érdekelve van abban a kérdésben, hogy kénytelen legyen birószomszédja és kartársa hanyagságánál vagy alkalmatlanságánál fogva az igát akképpen huzni, hogy egészsége forog koczkán. És szomoru valóság, de sajnos, ugy van, hogy az előléptetés azon rendszere mellett, amelyet az igazságügyi kormány eddig követett, a munkaképtelen vagy dolgozni nem tudó birák velünk egyszerre, sőt ha nálunk idősebbek, bennünket jóval megelőzve lépnek elő. Ugyan miért dolgozzunk akkor mi a megszakadásig, ha — amint szerkesztő ur is emliti — van olyan járásbiró, akinek egyáltalán per-referádája nincs, a törvényszéknél pedig nem egy statisztáló biró található, akit másra, mint «szavazói», tehát ülés által abszolválható teendőkre használni nem lehet. Avagy mi munkával tulterheltek mit szóljunk ahhoz, hogy a felsőbirói tanácsjegyzői állásokra nem egyszer olyanokat hivnak be, akik az alsóbiróságoknál abszolute képtelenek voltak megfelelni, akikre egyáltalán semmiféle érdemleges munkát nem lehetett bizni és akik most ebbeli lázas és eredményes munkásságuk jutalmául kényelmes és a mi munkánknál hasonlithatatlanul kellemesebb hatáskörben pihenhetik ki *évek hosszu során át* — a mi fáradalmainkat?

Beszéljünk-e az utóbbi évek felsőbirói kinevezéseinek egy részéről? A vezető állások betöltéséről?

Kinos személyi kérdéseket kellene szellőztetnünk, hogy az irányadó körökkel megértessük azokat az aggodalmakat, amelyek igazságügyünk minden elfogulatlan tényezőjében gyökeret vertek és azokat a veszélyeket, amelyek a rangidősbség elvének uralma folytán igazságszolgáltatásunkat fenyegetik.

In ultima analisi nem sokkal kisebbek ezek a veszélyek a protekczió okozta sulyos hátrányoknál, hiszen a kinevezési politika mindkét káros kinövése egyformán azt eredményezi, hogy alkalmatlan egyének kerülnek a birói székekbe.

Megjegyzem, hogy a magam részéről éppenséggel nem lelkesedem azért a kinevezési rendszerért sem, mely kizárólag a hivatal-főnökök által adott minősitésen alapszik. Nem ugyan azért, mert a minősités titkos, vagy legalább titkosnak van kontemplálva, hanem mert a hivatalfőnökök minősitése tökéletlen.

A törvényszéki elnök a területén levő összes járásbiróságok minden birájának érdemleges müködését nem ismerheti, sőt a vezető járásbiró is alig győződhetik meg a mellette dolgozó birótársa itélőképességéről.

Egyfelől a tájékozatlanság, másfelől a tulságos közelség, esetleg jóbarátság okozta feszélyezettség oka azután annak, hogy annyi birónak van elsőrendü minősitése. Annyira redukálódott a minősitésnek a jelentősége, hogy a kettes minősités valósággal megszégyenitőnek tartatik. Sok elnök és vezető járásbiró megjavitotta a minősitéseket annak folytán, hogy tapasztalni volt kénytelen, hogy a szomszéd biróságoknál divó általános elsőrendü kvalifikáczió a saját még mindig elég jó, de éppen nem elsőrendü biráinak és jegyzőinek abszolute lehetetlenné tette a még náluknál is gyengébbekkel szemben is a pályázatoknál való érvényesülést. A kényszerü lefelé való liczitálás folytán értéküket veszitették azok az egyébként is kétes jelentőségü és helyességre nézve alig ellenőrizhető holt jelzések, amelyekkel a birák müködése nagy általánosságban osztályoztatni szokott.

Ámde ha általánosan ismeretes is a jelenlegi minősitési rendszernek a devalvácziója: sajnosan tapasztaljuk, hogy a kandidáczióknál és a kinevezéseknél még mindig nagyon sokszor döntő sulyt tulajdonitanak a felügyelő és kinevező hatóságok a számjelzésnek. Ennek a következménye azután az, hogy ha két egyformán elsőrendü minősitésü biró kerül a pályázók sorába, a kijelölő bizottság a sorrendet nem az érdemleges müködés komoly és tárgyilagos vizsgálata alapján, hanem egyszerüen a rangidősbség szerint állapitja meg, az igazságügyi kormányok pedig ugyancsak ezen számbeli minősitések alapul vétele mellett, a rangidősbséget döntőnek elismerve, a kinevezéseket akképpen eszközlik, amint azt az utóbbi években is tapasztaltuk. Szilágyi Dezső és Plósz Sándor éppen nem ragaszkodtak ezekhez a minősitő jelzőkhöz, sem a rangidősbség elvéhez, hanem törekedtek az illető pályázók érdemleges tudását megismerni. Érdemleges tudását, mondom, mert nem elégedtek meg azzal sem, hogy hány ügyszámot intézett el a pályázó, hanem a határozatok kidolgozására, a tudományos képzettségre és irodalmi érdemekre is kiváló tekintettel voltak. *Nem egyszer megtették azt is, hogy a pályázatok fölötti döntés előtt két-három pályázó fontosabb pereit felhozatták és azokból saját maguk győződtek meg az illető alkalmas voltáról.*

Azóta, sajnos, sokszor politikai szempontok, vagy nagyuri protekczió is félretolták az érdemeseket, ha pedig ezeknek egyike sem volt domináló a kinevezéseknél, akkor jött a rangidősbség szempontja, alaposan hozzájárulva a birói anyag megromlásához.

A rangidősbség elvének indokolására azt szokták felhozni, hogy a biráknak, mint állami tisztviselőknek jogos igényük van az előléptetésre.

Igenis az állami tisztviselők jogos igényei elégittessenek ki akképpen, hogy minden birónak, aki kötelességeit teljesiti, legyen mód adva arra, hogy helyi előléptetésben részesüljön, de ez a helyi előléptetés se magyaráztassék ugy, hogy annak, aki alig dolgozik valamit, vagy akinek munkája keveset ér, ugyanoly elbánásban legyen része, mint annak, aki a munka terhét viseli és aki kiváló képességeivel jelentékeny szolgálatot tesz a közérdeknek.

Teljesen hozzájárulok ahhoz, amit czikkében t. Szerkesztő ur hangsulyozott, hogy a legeslegelső és legfőbb szempont a birói állások betöltésénél az igazságszolgáltatás érdeke, ennek pedig deferál minden más szempont és minden más érdek, tehát a birónak mint állami tisztviselőnek érdeke is. *Judex.*

II.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Lapjának mult hó 29-én megjelent számában *B. A.* ur érdekesen fejtegeti igazságszolgáltatásunk bajait és kutatja a perek elhuzódásának, jobban mondva elhuzásának okait.

Ami ezt a témát illeti, a rosszhiszemü perhuzás, tisztelt Szerkesztő uram, bizony nem olyan ritka, mint ahogy czikkében megirni méltóztatott. Mi türés tagadás, erre mifelénk csaknem mindennapos az, hogy az alperes, aki fizetni nem tud vagy nem akar (és sajnos fizetni nem tudó és nem akaró alperes nemcsak Budapesten, de vidéken is bőviben akad) minden rendelkezésére álló eszközt felhasznál arra, hogy a fizetést elodázza.

Itt azután a birónak pszichologiával életismerettel és a körülmények szorgos méltatásával az egyéb ügyek tömegéből meg kell találnia azokat a pereket, amelyekben a felhozott kifogások tényleg olyanok, hogy indokolják, hogy az illető per más ügyek és ügyfelek rovására, soronkivül tárgyaltassék. Én a magam részéről olyan ügyben, amelyben az egyik fél valószinüvé teszi, hogy a másik csupán a per befejezését akarja megakadályozni — ha okvetlenül szükséges a halasztás az ügy tárgyalását 8—10 napra, esetleg, ha még sürgősebb szüksége merül fel, egy-két napra halasztom el és pedig a többi tárgyalás előtti vagy utáni időre, vagy pedig egy olyan napra, amikor más tárgyalásom nincs. Az bizonyos, hogy amióta a helybeli ügyvédek tudomást vettek arról, hogy az ily perekben egész rövid határidők is kaphatók — sajnos, 8—10 napos terminusokat csak rendkivüli megerőltetéssel tudunk kiszoritani — azóta ritkán fordul elő olyan eset, hogy az alperes efféle próbálkozásokkal álljon elő, és ha meg is teszi, hamarosan lemond róla, mihelyt értesül a rövid határidőről. Megjegyzem, hogy a birónak esetleg sok munkát takarit meg ez a kis terminusbeli áldozat, mert egyfelől a per rendszerint rövidebben befejezhető, másfelől pedig más ügyekre is van — mint emlitettem — hatása ennek a gyors eljárásnak. Ami a vidéki tanukra való rosszhiszemü hivatkozást illeti, azzal szemben akként operálok, hogy ha a vasuti vagy más egyéb összeköttetés megengedi vagy ha valamelyik fél a tanu előállitására vállalkozik, a tanut közvetlenül a perbiróság elé idézem, ha pedig ez nem lehetséges, akkor a megkeresést még a tárgyalási napon elküldöm, ugy az átiratban, mint külső részén észrevehetően feltüntetve, hogy az ügy sürgős és fel is kérem a megkeresett biróságot, hogy a kihallgatásra a lehető legrövidebb határnapot tüzzön. Néha persze, megtörténik hogy a megkeresés ezen része egyáltalán figyelembe nem vétetik és csak hónapok mulva érkezik vissza a jegyzőkönyv, de sokszor a megkeresett biróság készségesen áll rendelkezésre és már 8—10 nap alatt visszaküldi a tanuvallomásról felvett jegyzőkönyvet.

Egyébként azáltal is iparkodom hatni az ügyvéd urakra abban az irányban, hogy az ilyen huzavonától tartózkodjanak, hogy ha egy-egy esetben mégis előfordul, hogy sikerre vezet az egész evidenter rosszhiszemü proczesszus, akkor az ügyvédi dijak megállapitásánál is kifejezésre juttatom véleményemet, amennyiben ezen ügyvédi munkáért a rendesnél jóval kevesebb dijat állapitok meg, de egyuttal az itéleti indokolásban is kiemelem mindazon ténybeli adatokat, amelyekből következtethetni lehet a rosszhiszemü perhuzásra.

Végül engedje meg igen t. Szerkesztő ur, hogy örömömet fejezzem ki a felett, hogy b. lapjában teret adott a teljesen őszinte és minden tartózkodás nélküli nyilatkozatnak és szakitva az eddigi szokásokkal és elhagyva a bíróságokkal és az ügyvédséggel szemben szokásos udvarias frázisokat, minden szépitgetés nélkül őszintén rámutatott arra, hogy vannak rosszhiszemü és tudatlan ügyvédek, valamint vannak gyenge judicziumu és hanyag birák is.

Mind a két kar elismeri a saját gyengéit és hibáit amellett persze, hogy sok (talán a meglevőknél is több) hibát lát a szomszédban. De az is bizonyos, hogy biráknak és ügyvédeknek egyformán van okuk panaszra igazságügyi adminisztrácziónkkal szemben is, melyet sok tekintetben sulyos felelősség terhel abban, hogy haladunk — «az igazságszolgáltatás csődje felé.» Igaza van tehát szerkesztő urnak, «peccatur intra et extra.» *Vidéki.*

Az igazságügyi orvosi tanács munkálatai.

Az orvostudományoknak régóta nagy jelentősége van a törvénykezés terén általában és a büntető törvénykezés terén különösen. Amióta azonban a kriminalitást a természettudományok kutatási módszerének felhasználásával is tanulmányozzuk ; amióta felismertük azt a gyakran szoros kapcsolatot, amely némely *nem rendes* elmeállapotok és a bünczelekmények elkövetése között jelentkezik ; amióta a sanyargató büntetés mellett, illetőleg helyett a büntettesek némely csoportjaira, főleg a degeneráltak, abnormisok tekintetében a *gyógyitó kezelés is* állami feladattá vált ; végre amióta a birósági vegyészet és a toxikologia nagy eredményeket értek el : ettől az időtől fogva e tudományoknak igazságszolgáltatási jelentősége még inkább fokozódott.

Volt nagynevü tanárom, később főnököm, *Szilágyi Dezső,* aki aránylag nagyon rövid igazságügyi minisztersége alatt annyi nagy igazságügyi szervezeti és törvényalkotási munkát inditott meg és közülük többet meg is valósitott, két évtized előtt a vele egyforma zsenialitásu, kitünő orvos-professzornak, *Kovács Józsefnek* közremüködésével előkészitette az Igazságügyi Orvosi Tanácsról (I. O. T.) szóló 1890 : XI. tcz.-et és szervezte ezt a testületet, amelynek egyéb fontos teendői *mellett* hivatása : «indokolt szakvélemény nyilvánitása utján az igazságügyminiszterium és a bíróságok teendőiben segédkezni és különösen a bíróságok megkeresésére a törvénykezési ügyekben szükséges felülvéleményeket is megadni».

Ez a testület két évtized óta szakadatlanul és fáradhatlan módon, mindig *csendben* munkálkodott. Tevékenységét az I. O. T. tagjain kivül egész nagyságában nagyon kevesen ismerik, e sorok irója is csak az első évtizedben kisérhette figyelemmel, amidőn igazságügyminiszteri szolgálatom alatt előadója voltam az I. O. T. ügyeinek ; résztvettem a hatályba léptetésben, majd az I. O. T. több nagyérdemü tagjával, elsősorban a nagytehetségü, tudós és szellemes jegyzőjével, *dr. Schächter Miksa* magántanár és főorvossal együtt szerkesztettük az I. O. T. szervezetét, ügyrendjét és eljárási szabályait tartalmazó rendeleteket, rendszeresitettük és szabályoztuk a törvényszéki orvosi vizsgálatokat s amikor személyes és hivatali érintkezésben évek hosszu során át közvetlenül megfigyelhettem azt a gyors, alapos és nagytudományu, lelkiismeretes munkát, amit az I. O. T. bíróságok, az igazságügyminiszterium, sőt katonai hatóságok megkeresésére is szakvélemények adása utján végzett.

Két évtized elteltével az I. O. T. most azzal ünnepel, hogy köteteknek is beillő 12 terjedelmes füzetben elszámol munkásságának olyan eredményeiről, amelyekből az igazságszolgáltatás munkása és a törvényszéki orvos egyformán tanulságokat merithet.

Ugyanis az I. O. T. jelenlegi nagyérdemü elnökének, báró *Korányi Frigyes* tanár urnak 1900-ban tett előterjesztésére még *dr. Plósz Sándor* volt igazságügyminiszter megengedte, hogy egy szerkesztő-bizottság vezetése alatt a tagok feldolgozzák a bíróságok részére adott felülvéleményekből mindazokat, amelyeknek maradandó értéke van.

A szerkesztői bizottság tagjai voltak: az elnök, *dr. Réczey Imre* tanár, alelnök; *dr. Schächter Miksa* magántanár, jegyző; *dr. Genersich Antal* és *dr. Moravcsik Emil* tanárok, mint tagok.*

A szerkesztő-bizottság átvizsgálta a tanács által az első évtizedben felülvéleménynyel ellátott összes eseteket. Ezekből *618* olyan ügyet választott ki, amit közzétételre legalkalmasabbnak tartott.

Dr. Genersich Antal tanár volt a munkálatok legnagyobb részének szerkesztője. A vezetése alatt álló *első* csoportban a segédtagok a kórboncztani, a szoros értelemben vett törvényszéki orvostani, a gyermekölési és a mérgezési eseteket dolgozták fel.

A második csoportban *dr. Réczey Imre* tanár alelnök szerkesztése mellett a belgyógyászati, sebészeti, szülészeti, szemészeti és fülorvosi esetek tartoztak.

Dr. Moravcsik Emil tanár szerkesztésében több psychiater dolgozta fel az *elmekórtan* körébe vágó és jogászok számára különösen nagyérdekü és tanulságos eseteket.

A *negyedik* csoportba *dr. Schächter Miksa* magántanár szerkesztésében az orvosi mühibák körében adott véleményeket sorozták.

A feldolgozás módja mindegyik csoportban a következő:

Mindenekelőtt közlik a tényállás rövid leirását, azután jönnek az orvosszakértői vélemények és az I. O. T. felülvéleménye teljes szövegükben. A bíróságoknak az ügyben hozott határozatai csak röviden közöltetnek, olyan keretben, ami annak megitélésére szükséges, hogy miképpen méltányolták a bíróságok a felülvéleményt, illetőleg miképpen mérlegelték a szakértők nézetét. Az eset feldolgozását (epikrizis), amely a tanulságokat röviden összefoglalja és visszapillantást vet a más hasonló esetekből figyelembe jöhető körülményekre, az igazságügyi kormánynak csak az a rendelkezése korlátozta, hogy a birósági itéletek birálat tárgyává ne tétessenek.

Amint az I. O. T. is önállóan magyar intézmény, akképpen semmi más nemzet irodalma nem mutathat fel ilyen munkálatot, amely a törvénykezés és az orvosszakértők együttmüködését ily tüzetesen és behatóan dolgozná fel.

Mint büntetőjogász, akinek az orvostudományok ezen ágai segédtudományaim körébe tartoznak, meleg köszönettel emelem ki, mennyit tanultam e nagyterjedelmü tudományos anyagból. A munkálatoknak örvendetes és megnyugtató tanulsága, hogy az Igazságügyi Orvosi Tanács tagjai, habár rövid záros határidő alatt kell beható felülvéleményüket megadni, munkásságuknál nemcsak a tudomány magas szinvonalán mozogtak, hanem a legnagyobb lelkiismeretességgel és odaadással jártak el.

A kiváló szerkesztők, valamint buzgó és hivatott munkatársaik e hatalmas három kötetnek elkészitése által maradandó emléket emeltek munkásságuknak.

Az igazságügyi kormány, helyesen, akképpen intézkedett, hogy a munkálatok az igazságügyi és börtönügyi hatóságoknak hivatalból rendelkezésükre álljanak.

A törvénykezés tudományosabbá tétele és végeredményben az igazságszolgáltatás czéljainak mind teljesebb elérése érdekében melegen kivánom, hogy magisztraturánk és védői karunk tagjai, valamint az alsóbb fokon eljáró orvosszakértők is minél több időt szakithassanak e munkálattal való beható foglalkozásra és az abból meritett tanulságokat a haladás czéljaira hasonló lelkiismeretességgel és alapossággal értékesitsék, aminő tudományossággal és mély gonddal ezt a több mint hatszáz esetet az Igazságügyi Orvosi Tanács tagjai feldolgozták.

Nyugodtan állithatom, hogy ez a munkálat mind az igazságszolgáltatásnak, mind a tudománynak hosszu időn át nagy szolgálatokat fog teljesiteni és egyuttal hozzá fog járulni törvényszéki orvosainknak magasabb kiképzéséhez és ahhoz, hogy a magyar törvénykezés tényezői természettudományi ismeretekkel felvértezve oldhassák meg nehéz és nagyjelentőségü feladataikat.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

Az 1909. év törvényhozása.*

III.

3. A közadók kezeléséről szóló 1909 : XI. tcz.-nek a végrehajtási eljárásról szóló VI. fejezete (40—82. §§.) azért érdemel figyelmet, mert sokkal emberségesebb és méltányosabb, mint az 1881 : LX. tcz.-be iktatott általános végrehajtási eljárás. Igaz, hogy az uj törvény számos rendelkezését már az 1883 : XLIV. tcz. is magában foglalja, de ez nem ront le semmit az uj törvény értékéből. Különösen érdekes és utánzásra érdemes a törvény 49. §-a, amely a zálogolás sorrendjét szabja meg, u. m. 1. készpénzfizetés stb., 2. értékpapir, 3. készpénzkövetelés, 4. egyéb ingóságok, «elvül tüzetvén ki, hogy az adóhátralék az adókötelezettre nézve minél kevésbé sértő és kártékony módon biztositassék.» «Ennélfogva oly tárgyak, melyeknek eladása által az adókötelezettnek nagyobb kár okoztatnék, mintsem az adóhátralék fedezésére elkerülhetlenül szükséges, amennyire lehet, megkimélendők s a kéznél levő tárgyak közül mindig azok foglalandók le, melyeket az *adózó* maga jelöl ki, feltéve, hogy e tárgyak egyszersmind könnyen el is adhatók.» Tessék ezt a §-t és az 50. §-t összehasonlitani az 1881 : LX. tcz. 47. §-ával, mennyivel ridegebb az utóbbi és mennyi fölösleges bajt okoz avval is, hogy a kijelölés jogát a végrehajtatóra bizza, aki evvel igen sokszor visszaél, anélkül, hogy a maga érdekét jobban biztositaná. Az is helyes és méltányos szabály, hogy az ingatlant vagy annak haszonélvezetét csak akkor szabad lefoglalni, ha lefoglalásra alkalmas ingóság nincs. (74. §.)

Rendkivül érdekes rendelkezés az 59. §. utolsó bekezdése, amely kimondja, hogy «ha az árverést a kitüzött határidőben bármely okból meg nem tartják, a zálogolás a foglalás napját, illetőleg a tulajdoni igényperben hozott jogérvényes elutasitó végbatározat kézbesitését követő egy évig marad érvényben.» Igen sajnálni való, hogy a végrehajtási novella nem tartalmaz hasonló szabályt, amely igen sok bonyodalomnak veszi elejét, az ingóknak éveken át — a tartozás kiegyenlitése után is — zár alatt maradását lehetetlenné teszi és főképpen a végrehajtást szenvedőnek büntetőjogi felelősségét enyhiti. A magam részéről több izben javasoltam már hasonló törvényes szabályt az általános végrehajtási eljárásban — de hasztalanul. A végrehajtási novella 10. §-ának utolsó bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy a köztisztviselők illetményeire stb. vezetett végrehajtásnak hatálya öt évi szünetelés után megszünk, mindenesetre kezdő lépés a helyesebb irány felé, de édes-kevés ahhoz képest, amit könnyü szerrel lehetne megvalósitani.

A törvény 68. §-a érdekesen illusztrálja a végrehajtási költség kérdésének könnyü és amellett jövedelmező megoldhatásának módját a birósági végrehajtók államositása esetében. A behajtási illeték két fillér minden korona után, ha a zálogolást tényleg foganatositották és további három fillér minden korona után, ha az árverést is tényleg megtartották. Az árverésig tehát minden néven nevezendő behajtási költség (átszállitásnál is) koronánként öt fillér, vagyis 5%. Mennyivel több a mai költség, amelyből a legtöbb birósági végrehajtó még sem tud megélni!

Megemlitem még, hogy a törvény 83. §-a lényegesen módositja az 1881 : LX. tcz. 189. §-ának *b)* pontját, mig a törvény 84. §-a ugyancsak az 1881 : LX. tcz. 189. §-ának kiegészitésével, az ingatlan haszonélvezetére vezetett birói végrehajtás esetén megállapitott elsőbbségek kielégitési sorrendjét szabja meg a maitól eltérően.

4. A magyar főudvarnagyi biráskodásról szóló 1909 : XVI. tcz., amely 1909 október 1-én már életbe is lépett, törvénykezésünknek egyik nagy sérelmét szünteti meg, mert véget vetett annak a közjogi szempontból is kiválóan sértő állapotnak,

* Az elnök ur a munkának jogi szempontból való felülvizsgálatára dr. Balogh Jenő egyetemi tanárt kérte fel, mint «aki tiz éven át az igazságügyi miniszteriumban az I. O. T. ügyeinek előadója volt és igy az I. O. T. munkásságát legközvetlenebbül ismerte.»

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 10. és 14. s számban

hogy a királyi ház Magyarországon élő tagjainak s a területen kivüliséget élvező, itt lakó személyeknek ügyeit, ugyszintén az itt nem lakó ilyen jellegü személyeknek magyarországi ügyeit is a bécsi főudvarnagyi hivatal látta el osztrák birák közreműködésével, a felebbvitel pedig ugyancsak a bécsi főtörvényszékekhez történt, mindez az uralkodónak egyoldalu elhatározásából, az alkotmányos formáknak teljes figyelmen kivül hagyásával.

Az uj törvény — amelynek egyes rendelkezéseit azért nem ismertetem, mert akkor az egész törvényt kellene idéznem — természetesen nem szünteti meg egészen a királyi ház tagjainak a törvénykezés terén is kivételes helyzetét, de mégis sok kérdésben kiterjeszti reájuk a rendes bíróságok hatáskörét, amit a törvény előtt való jogegyenlőség és a magyar bíróságok tekintélye szempontjából bizonyára örömmel kell fogadni. Érdekesen állapitja meg a királynak személyes biráskodását a királyi ház tagjainak egymás közti magánjogi pereiben és az ő személyállapotukat tárgyazó perekben (6. §.), amely azonban választott bíróságra is bizható (erre persze nem a perrendtartás szabályai lesznek hatályosak, hanem a király maga szervezi azt) ; azonfelül a király elintézésének vannak fenntartva a királyi ház tagjainak perenkivüli ügyei, beleértve a végrehajtási és csődügyeket. (9., 10. §§.) Ezekben az ügyekben a főudvarnagyi bíróságnak curiai birói rangban levő elnöke mint egyes-biró jár el, ha a király őt evvel az eljárással megbizza. Mindenesetre érdekes adalék ez az egyes-birói hatáskör kiterjeszthetése mellett, aminthogy jövő jogfejlődésünk és törvénykezésünk reformja szempontjából érdemes leszögezni a törvény (10. §.) indokolásának azt a helyes kijelentését, hogy a nem peres ügyek elintézése tulajdonképpen nem birói feladat.

A törvény 12. §-a következtében, amely a törvény hatálya alá tartozó személyek számára való kézbesitések, azokat érdeklő birói vagy végrehajtási cselekmények foganatositását a főudvarnagyi bíróság elnökére bizza, nemkülönben a királyi palotában, udvari épületben vagy a királyi ház valamelyik tagjának házában foganatositandó kézbesitést vagy végrehajtást is, módosul az 1868 : LIV. tcz. 272. §-a és az 1881 : LX. tcz. 33. §-a.

A törvényes szabályozásnak közjogi szempontból is értékes következése lesz az is, hogy a főudvarnagyi biráskodás alá tartozás kiváltsága ezentul csak törvény utján lesz adományozható, ugyszintén az is, hogy ennek a bíróságnak a hatásköre a magyar korona egész területére kiterjed. Mivel pedig a főudvarnagyi bíróság felebbviteli bíróságai a budapesti kir. itélőtábla és a m. kir. Curia, e két főbíróságunknak ezekben az ügyekben Horvát-Szlavonországokra is kiterjedő hatósági köre lesz.

5. A nemzetközi jogsegélynek az 1909 : XIV. czikkbe iktatott és a *polgári eljárásra* vonatkozólag 1905 julius 17-én Hágában megkötött *nemzetközi egyezmény* alakjában magában foglaló uj szabályozását alkalmul szerettem volna felhasználni arra, hogy a nemzetközi jogsegély kérdésével behatóbban foglalkozzam, amire kitünő alapot szolgáltatott az a véleményes jelentés, amelyet a közokiratok végrehajtása tárgyában Magyarország középeurópai közgazdasági egyesülete megbizásából *dr. Magyary Géza* budapesti egyet. tanár ur dolgozott ki. Ez az igazi tudással megirt és a tárgyba mélyen belehatoló jelentés a szóban forgó kérdést rendkivül értékes tartalommal minden számba jöhető szempontból világitja meg és alapvető munkája lesz annak, aki ezt a kérdést tanulmányozni óhajtja. Munkaközben azonban arra a meggyőződésre jöttem, hogy ennek az ismertetésnek a keretébe nem illeszthetem be kellőképpen a nemzetközi jogsegély egész kérdését felölelő és a tudós tanár ur nézetétől részben eltérő megjegyzéseimet, miért is ezeket máskor önállóan szándékozom közzétenni.

Ami már most az 1909 : XIV. tcz.-be iktatott egyezményt illeti : ez az 1899 : XIII. tcz.-be iktatott korábbi egyezménynek lép helyébe, igen okos és hasznos ujitásokkal, amelyek a szerződő államok ama dicséretes törekvéséről tesznek tanuságot, hogy mennél gyorsabbá, egyszerübbé, biztosabbá és olcsóbbá tegyék az érdekelt hatóságoknak érintkezését egymás közt. Örvendetes, hogy ez ujitások megvalósitásának érdeméből nagy rész Magyarország képviselőjének : *dr. Tőry Gusztáv* igazságügyminiszteri államtitkár urnak jut, akinél hivatottabban és méltóbban alig képviselhette volna valaki hazánkat ezen a konferenczián is.

Az uj egyezmény a hosszadalmas diplomácziai ut helyébe — Magyarország inditványára — a gyorsabb és egyszerübb konzuli közvetitést teszi szabályylyá ; szabályul állitja föl a jogsegély nyujtásának kölcsönös ingyenességét ; módot nyujt kényszerkézbesitésre is ; a perbeli biztositékot elengedi ugyan, de lehetővé teszi, hogy a költség akkor is behajtható legyen, ha a végrehajtás terén egyébként nincs jogsegély ; szabályozza a szegényjog engedélyezésének nemzetközi hatását és rendezi a nálunk már csak Fiumében hatályos személyfogság kényes kérdéseit. Egyebekben lényegükben a korábbi egyezmény rendelkezéseit vette át az uj is, amelynek tartamát öt évben szabja meg a 29. czikk. Az öt év a 28. czikk 2. bekezdése értelmében 1909 április 24-étől számit, mert az 1905 julius hó 17-én megkötött egyezményt megerősitő okiratot akkor tették le Hágában. Felmondás hijján az egyezmény öt-öt évre megujul.

Az egyezmény, mint már érintém, kétségtelenül örvendetes haladás a nemzetközi érintkezés terén, de még messze van attól az eszménytől, amelyre a kulturállamoknak törekedniök kell és amely a feltétlen viszonosság biztositásában áll, avégből, hogy a jog uralma alól senki sem vonhassa ki magát holmi alaki ürügyekkel és kifogásokkal. Akár a hitelező jogos — mert jogerős határozattal megállapitott — igényéről van szó, akár a büntető jogszolgáltatás érdekeiről, amelyek a közlekedés mai fejlettségénél mindjobban kulturközösséget teremtenek a czivilizált államok és társadalmak közt, a czél mindig csak az lehet, hogy az államok maguk rontsák le azokat a korlátokat, amelyeket teljesen megokolatlan bizalmatlanságból önmaguk emelnek a jog föltétlen érvényesülése ellen.

Ennek a kérdésnek bővebb fejtegetése azonban elterelne mostani tárgyamtól és elvinne a nemzetközi jogsegély nagy területére, amelyre, mint említém, máskor akarok lépni. Itt csak ismételhetem, hogy az 1909 : XIV. tcz.-be iktatott egyezmény tartalma nagy és okos haladás, amelyért alkotói mind a gyakorlati élet, mind a jogfejlődés szempontjából köszönetet érdemelnek.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

A Vhn. 31. §-a a folytatólagos kielégitési végrehajtás szempontjából.

I.

A folytatólagos kielégitési végrehajtás szempontjából a Vhn. 31. §-át a budapesti és a kolozsvári kir. tábla ellentétesen magyarázzák s mig az előbbi (1910 febr. 8. 1256 10. számu Magánjogi Dtár IV. 43. eset) ezt folytatólagos kielégitési végrehajtás esetében is alkalmazza, addig az utóbbi szerint (1909 decz. 2. 14. számu polgári határozat) abban az esetben, ha az alapvégrehajtás a Vhn. hatályba lépte előtt már elrendeltetett, a Vhn. kihirdetésétől számitott egy év eltelte után az 1881 : LX. tcz. 117. §-a értelmében kért folytatólagos végrehajtás elrendelhető és foganatositható az adósnak olyan ingóságaira, készpénzére és járandóságaira, melyek a Vhn. értelmében nem foglalhatók ugyan le, de az 1881 : LX. tcz. rendelkezései szerint végrehajtás alá vonhatók.

A budapesti kir. tábla határozatát azzal indokolja, hogy a Vhn. 31. §-a nem tesz különbséget alap- és folytatólagos kielégitési végrehajtás között, mert csupán a kielégitési végrehajtást emliti, amely fogalommeghatározás alá tartozik ugy az alap-, mint a folytatólagos kielégitési végrehajtás. Ezt az álláspontot támogatja a Vhn.-nak általában az adós érdekeit megóvni szándékoló czélzata s az, a törvényhozás részéről okszerüen kizártnak tekintendő, feltevés, mintha a Vhn.-nak záros határidőn belül való életbeléptetése mellett az 1881 : LX. tcz.-nek ezzel ellenkező rendelkezéseit az általános elévülési időn belül folyton alkalmazandóknak kivánta volna tekinteni.

A kolozsvári kir. tábla határozatát terjedelmes indokolással támogatja s a kérdés lényegére, azaz, hogy a Vhn 31. §-ában emlitett kielégitési végrehajtás kifejezés alatt az 1881 : LX. tcz. 117. §-a alapján s a Vhn. kihirdetése után kért folytatólagos végrehajtás is értendő-e, tagadólag válaszol. Ennek alapját abban látja, hogy a Vhn. 31. §-ában kifejezett utalás történik, az 1881 : LX. tcz. 1. és 8. §-aira s igy az emlitett kifejezés csakis az alapvégrehajtás kérésére (1881 : LX. tcz. 1—17. §-ai) vonatkozhatik. A folytatólagos végrehajtás pedig nem az 1881 : LX. tcz. 1—17. §-ai értelmében kért és elrendelt végrehajtás és a folytatólagos végrehajtás elrendelésének feltételei is különböznek az alapvégrehajtás

elrendelésének feltételeitől s mig az alapvégrehajtás elrendelése esetén a végrehajtató önálló végrehajtási jogot nyer, addig a folytatólagos végrehajtás esetén csak arra nyer felhatalmazást, hogy a már megszerzett végrehajtási jogát az adósnak még le nem foglalt javaira is folytatólag érvényesithesse. Ezt az álláspontot támogatja a Vhn. 31. §-ának képviselőházi tárgyalásakor hozott ama határozat is, mely szerint elvettetett az az inditvány, hogy a Vhn. hatálybalépte előtt az 1881 : LX. tcz. alapján és értelmében szerzett végrehajtási jog alapján a végrehajtás, ha a Vhn. 31. §-ában meghatározott egy évi határidő alatt bármi okból nem foganatosittatott, ezen átmeneti idő után csakis a Vhn. rendelkezései szerint legyen foganatositható.

E két határozat szembeállitása után nem habozunk kijelenteni, hogy véleményünk szerint a kettő közül a budapesti kir. tábla határozata felel meg inkább a törvényhozó intenczióinak. Indokait a törvény szelleméből meriti, mig a kolozsvári tábla határozata a betükhöz ragaszkodik.

Nem lehet kétséges, hogy a Vhn. czélja az adós helyzetének könnyitése volt, amit a törvény általános miniszteri indokolása (1907 jul. 5. 567. számu képviselőházi iromány) igy fejez ki : «E javaslat czélja : a végrehajtást szenvedő vagyoni existenciájának lehető kimélése...», majd (a 2. §. miniszteri indokolása) : «Az indokolás bevezető részében kiemeltem, hogy a végrehajtás alól mentes ingók körét a javaslat sokkal tágabb körben állapitja meg, mint az 1881 : LX. tcz. 51. §-a. Ezt a kiterjesztést az adós iránti tekintet megkivánja...» Ez az intenczió jut kifejezésre az igazságügyi bizottság 846. sz. (első) jelentésében is : «A benyujtott törvény elsősorban az adós helyzetén kiván könnyiteni».... Ugyanez a szellem szólal meg a főrendiház közjogi és törvénykezési bizottságának 1908. évi julius 8-án kelt 238. számu Igazságügyi Javaslatok Tára VIII. 1261. lap jelentésében is : «szocziális szempontból a törvényjavaslat, midőn a két fél közül az adósnak kedvez, a gyengébbet védelmezi.»

Ha ily világosan megnyilatkozott törvényhozói akarattal állunk szemben, nem szabad a törvény homályos helyeit ugy magyarázni, amely a törvény betüivel esetleg megegyezik ugyan, de amely a törvényben megnyilatkozott egységes szellemmel homlokegyenest ellentétben áll. Az a körülmény, hogy a Vhn. 31. §-ában kifejezett utalás történik az 1881 : LX. tcz. 1. és 8. §-aira, erre még nem jogosit fel bennünket. Mert nem szabad e kérdés eldöntésénél figyelem kivül hagynunk azt, hogy a Vhn. törvényszerkesztési technika szempontjából nem a legszerencsésebb alkotás s a szakaszoknak egymásra való utalása a sok toldás-foldás után nem a legszabatosabb. És specziálisan a 31. §. egy hirtelen elhatározás eredménye. Ismeretes ugyanis, hogy a 31. §-t sem az eredeti miniszteri javaslat, sem annak az igazságügyi bizottság által átdolgozott szövege nem tartalmazta. Az átmeneti intézkedések eredetileg igazságügyminiszteri rendelettel lettek volna szabályozandók. Csak a Vhn. képviselőházi tárgyalásakor az utolsó ülésen terjesztette be az igazságügyminiszter a 31. §. mai szövegét. S a képviselőház alig pár percz alatt, egyszeri hallásra végzett ezzel a nagy horderejü inditvánnyal. Csak egy felszólaló volt s az is hangsulyozta, hogy egyszeri hallásra ahhoz helyesen alig lehet hozzászólani. Ily körülmények között nem lehet döntő sulyt tulajdonitani az 1881 : LX. tcz. vonatkozó §-ai felhivásának. Hiszen a törvényhozónak alig állott módjában megfontolni azt, összhangban áll-e a meglepetésszerüen beterjesztett inditvány addig egységesen kifejezett intenczióival?

Nem erősitheti a kolozsvári kir. tábla álláspontját éppen ezen okból az sem, hogy elvettetett az az inditvány, mely a Vhn. hatálybalépte előtt az 1881 : LX. tcz. értelmében szerzett végrehajtási jog alapján az átmeneti idő alatt nem foganatositott végrehajtásnak az átmeneti idő után a Vhn. szerint való foganatositását czélozta. Mert csak megemlitve azt a különbséget, amely a folytatólagos és a még nem foganatositott alapvégrehajtás között — azaz amikor egy már megszerzett, de még ki nem meritett jogról van szó — fennforog, nem szabad figyelmen kivül hagynunk, hogy ezen módositás elvetése is csak a gyors tárgyalásnak volt az eredménye. Hiszen a javaslat előadója pártolta ezen inditványt. Szavai szerint : «Csakugyan nem lehet megengedni azt, hogy olyan időben, amikor az életben a törvény hatálya tulajdonképpen érvényesül, a követeléseknek egész kategóriája ama érvényben lévő törvény hatálya alatt maradjon». (Igazságügyi Javaslatok Tára VIII. 1257. lap.) De az elvetés az egész javaslatot átértő előadó pártoló szavai daczára mégis bekövetkezett, minek előidézésében nem kis szerepet játszott az a körülmény, hogy az igazságügyminiszter nem nyilatkozott.

Döntő sulylyal eshetik-e ily körülmények között a fenti inditvány elvetése a mérlegbe akkor, amikor a törvény szavai ellenkező magyarázatot is megengednek s amikor a törvényhozó megfontolt akaratnyilvánitása oly határozott? Alig hiszszük.

S végül az az érv sem lehet döntő, hogy alap- és folytatólagos kielégitési végrehajtás között különböztetnünk kell, mert mig alapvégrehajtás esetén a végrehajtató önálló végrehajtási jogot nyer, addig folytatólagos végrehajtás esetén csak arra nyer felhatalmazást, hogy a már megszerzett végrehajtási jogát az adósnak még le nem foglalt javaira is folytatólag érvényesithesse. Végeredményében ez a disztinkczió nem lényegbevágó. Az alapvégrehajtás elrendelésekor, ha uj jogot is nyer a végrehajtató, jogával élvén, azt ki is meriti. S igy folytatólagos végrehajtás kérésekor uj jogért — ha ugy tetszik — a megszerzett jog kiterjeszthetésének jogáért terjeszt a bíróság elé kérelmet. Ekkor pedig ujra birói kogniczió elé kerül a végrehajtási jogosultság kérdése s igy mi elvi akadálya sem lehet, hogy a határ, amelyben a megszerzett jogát a hitelező kiterjeszthetí, önállóan biráltassék el.

Dr. Szemethy Károly,
budapesti ügyvéd.

II.

A két tábla állásfoglalása közül elméletileg, a végrehajtási törvény szelleméből, rendelkezéseiből levezetve, a kolozsvári tábláé a helyesebb.

A végrehajtási törvény rendelkezései szerint az alapvégrehajtást a törvény 1. §-ában meghatározott bíróság (perbíróság stb.) rendeli el. Ezen elrendelt végrehajtást foganatositani van hivatva a megkeresett járásbíróság, természetesen oly terjedelemben, mint amely terjedelemben a megkeresés szól.

A foganatositás iránt megkeresett bíróság nincs jogositva a megkeresést hivatalból felülbirálni, kisebb terjedelemre szoritani. Ha tehát az alapvégrehajtást az elrendelő bíróság a novellára való tekintet nélkül rendelte el, a végrehajtást foganatositani a birói kiküldött ezen elrendelés értelmében köteles.

Kétségtelen — s ebben nincs eltérés a táblák állásfoglalása között — hogy ha az alapvégrehajtást a perbíróság a novellára tekintet nélkül rendelte el, ugy a foganatositás is a novellára tekintet nélkül történik és pedig az elévülési határidőn belül bármikor. Akinek a régi törvény alapján végrehajtást elrendelő határozata van, az minden kétséget kizárólag jogositva van az elrendelt végrehajtás foganatositása iránt a birói végrehajtót 3—3 havonként kiküldetni, az iratokat három havonként a végrehajtó kezéhez kiadatni, anélkül, hogy szerzett joga — a novellára tekintet nélküli végrehajtás igénybevételére — csorbulást szenvedne. De tovább menve, ha az iratok kiadatása alkalmából a végrehajtató a végrehajtást oly módon foganatositja (sikertelenül, mert végrehajtást szenvedő nem találtatott, elköltözött, nem azonos a végrehajtást szenvedett az adóssal stb.), mely foganatositás daczára ujabbi kiküldetésnek nincs helye és a végrehajtó a megkezdett eljárást folytathatja a korábbi kiküldő végzés alapján, ugy nyilvánvaló, hogy a birói kiküldött az eljárást ugy fogja folytatni, amint előzőleg abban hagyta, azon terjedelemben, mint az elrendelő végzésbeni utasitás szerint kiküldetett.

Ha a végrehajtás foganatositása alkalmából a sikertelenségnek oka abban rejlik, hogy a foglalás végrehajtást szenvedőnél eszközölhető nem volt, ugy a végrehajtó nem terjeszti be az iratokat a szabályszerü három hónap eltelte előtt, hanem bevárja a végrehajtató utasitását.

Ha pedig a végrehajtó arról győződik meg a hivatalbóli kiküldetése alkalmából, hogy a végrehajtást szenvedett más helyre költözött, más járásbiróság területére távozott, ugy az iratokat hivatalból teszi át az eljárás folytatása végett.

Ha a végrehajtás foganatositása alkalmából végrehajtató az eljárást felfüggeszteni kéri néhány napra, ugy a birói kiküldött az iratokat ezen időre még magánál tartja s ujabb elrendelés, ujabb kiküldetés nélkül az eljárást a végrehajtató kérelmére ott folytatja, ahol abban hagyta, természetesen a korábbi keretben. Ezen esetben tehát a budapesti tábla területén is — a régi végrehajtási törvény rendelkezései folytán — a birói kiküldött

nemcsak egy izben mellőzi a novella rendelkezéseit, hanem akkor is, midőn a végrehajtató kérelmére felfüggesztett eljárást folytatja, midőn a végrehajtást szenvedőnél folytatólagosan foglal.

A birói kiküldött csak foganatositó közeg, kit az elrendelésben foglalt utasitás köt.

Az elrendelésben foglalt utasitást pedig csak bíróság változtathatná meg, amint a budapesti tábla a foganatositó bíróságok hatáskörébe utalja az elrendelés korlátolását.

Ha tehát a birói kiküldött a végrehajtató kivánságához képest a végrehajtási törvény 116. §-a alapján folytatólagos kielégitési végrehajtást foganatosit ujabb kiküldetés nélkül, ugy a korábbi kiküldetés alapján, a korábbi kiküldetés foglalta terjedelemben fogja s köteles a végrehajtást foganatositani.

A budapesti tábla területén is van tehát oly folytatólagos kielégitési végrehajtás, mely a táblai álláspont figyelembe vétele nélkül, önkénytelenül a kolozsvári álláspont mellé csatlakozik. Mert azt a budapesti tábla sem akarhatja, hogy a valamelyik bíróság által elrendelt végrehajtás és ennek megfelelő kiküldetés mellőzése mellett a végrehajtó önmagának a korábbi kiküldetéstől eltérő kiküldetést adhasson.

A budapesti itélőtábla állásfoglalása daczára is a folytatólagos végrehajtásnak a végrehajtási törvény 116. §-a alapján való foganatositása alkalmából a végrehajtási törvény rendelkezései szerint történik a foglalás, ha az alapvégrehajtás a végrehajtási novellára tekintet nélkül rendeltetett el és foganatosittatott.

De a végrehajtási törvény 116. §-a csak egyik esete a folytatólagos kielégitési végrehajtásnak s a 117. §. szerint. a 116. §. esetein kivül még a 3. pontban felsorolt egyéb esetekben is van helye a folytatólagos kielégitési végrehajtás elrendelésének.

Minthogy pedig az egységes szabályozás elve (ubi eadem legis ratio, ibi eadem legis dispositio) a folytatólagos kielégitési végrehajtásnál is kell, hogy keresztül legyen vive, kétségtelen, hogy a budapesti tábla álláspontja, mint a végrehajtási törvény rendelkezéseivel ellentétes, meg nem állhat.

De nem állhat meg a 117. §. belső szerkezetéből következtetve sem. Ezen §. utolsó bekezdése értelmében folytatólagos végrehajtás elrendelését kérheti a végrehajtató akkor is, mikor a már elrendelt végrehajtás még nem foganatosittatott. Ezen különleges eset a 117. §-ban felsorolt három eset mellé sorakozik s kétségtelenné teszi — ami a 116. §-ból is következik — hogy a folytatólagos végrehajtás elrendelésének esetei a 117. §. *a)*, *b)* és *c)* pontjaiban nem taxative, hanem exemplifikative vannak felsorolva.

Midőn pedig a végrehajtató a végrehajtás folytatólagos elrendelését kéri, még mielőtt az előbb már elrendelt végrehajtás foganatosittatott volna, lényegileg ugyanazt tette, amit az iratok kiadatásával, illetve az iratok áttételével elérhetett volna.

S ha az eljárás folytatásának a 117. §. utolsó bekezdésében foglalt nemét választotta, rosszabb helyzetbe nem kerülhet, mintha egyszerüen kikérte volna vagy áttétette volna az iratokat.

A végrehajtási törvény 116. és 117. §-aiból az eddigiek alapján is világos, hogy a törvény az eljárás folytatását kivánja eredményezni. A végrehajtásnak folytatását követelheti a végrehajtató, már pedig ha a foganatositó bíróság kisebb körre, kisebb terjedelemre szoritja a végrehajtást, nem folytathatja a végrehajtást, amihez pedig a végrehajtatónak joga van.

A végrehajtási törvény 116. és 117. §-ai eseteiben a végrehajtás folytatását éppugy kérelmezi a végrehajtató, mint a végrehajtási törvény 17. §-a esetében.

A 17. §. szerint, ha a jogositott személyében a végrehajtás folyamán változás áll be, azon bíróság, mely a végrehajtást elrendelte, rendeli el a végrehajtás folytatását az uj jogositott javára. Ezen 17. §. esetében tehát nincsen szó a végrehajtásnak külön, önálló elrendeléséről, hanem csak a folytatás elrendeléséről, a jogkeresés folytatása pedig a már szerzett jogok csorbitásával nem járhat. Helyesen hivatkozik ezért a novella a 31. §-ban a végrehajtási törvény 1. és 8. §-aira, mert a végrehajtás elrendeléséről, a végrehajtási törvénynek csakis e két szakaszai az alapjai.

Az 1. §. taxative felsorolja a végrehajtható közokiratokat, melyek alapján van helye a kielégitési végrehajtásnak. Ezen okiratokat a végrehajtási jog megilleti, de csakis a 8. §. előfeltételei mellett.

A végrehajtás elrendelésével megszerzi a végrehajtató a végrehajtási jogot, de ezen végrehajtási jog a 8. §. utolsó bekezdése értelmében a végrehajtás alapjául szolgáló közokiratban megállapitott teljesitési határidő lejárta után szülemlik meg, amiért is az elévülési határidő innen megkezdődik (23. §.), tekintet nélkül arra, hogy végrehajtató mikor szerezte meg a végrehajtási jogot.

A végrehajthatóság csak tulajdonsága az okiratnak, oly tulajdonság, mely a végrehajtási jogra vezethet.

A végrehajtási jog már jogositvány, szerzett joga a végrehajtatónak a végrehajtási törvény 1. és 8. §-ai alapján, hogy a végrehajtás az elrendelés értelmében foganatosittassék.

Ezen jogositvány személyében változás állhat be (17. §.), amikor a végrehajtás az uj jogosult javára folytatandó; ha ezen joggal a végrehajtató három hónapon belül nem él, az iratokat a birói kiküldött beterjeszti, de végrehajtató kérelmére az eljárás folytatandó, de folytatandó az eljárás mindazon esetekben, mikor a végrehajtató fedezethez a korábbi eljárás során nem jutott.

A folytatólagos kielégitési végrehajtás iránti kérelem nem egyéb, mint a végrehajtás folytatásának kérelmezése fedezethiány okából, magában foglalja tehát a kérelmet a szerzett jog alapján való kielégittetéshez.

A gyakorlatban a válaszfalak az eljárás folytatása a (folytatólagos végrehajtás és iratok kiadatása) tekintetében sok esetben alig észlelhetők, sőt maga a törvény sem különiti el (117. §.), amiért is a végrehajtás folytatására vonatkozó szabályokat a dolog természeténél fogva ki kell terjesztenünk a folytatólagos kielégitési végrehajtás iránti kérelemre.

Minthogy pedig a végrehajtásnak folytatása (iratok kiadatása, uj jogositott javára, árverés sikertelensége eseteiben) a budapesti tábla állásfoglalása szerint is a végrehajtási törvény által szerzett jog épségben hagyása mellett történik, jogos és a végrehajtási törvény szelleméből és rendelkezéseiből folyó, hogy ezen jog épségben hagyassék a folytatólagos kielégitési végrehajtás kérelmezése esetében, azaz, hogy a kolozsvári kir. tábla döntvényében kifejezésre jutott álláspont teljes diadalra jusson.

Dr. Bernhard Miksa.

III.

Nézetünk szerint a kolozsvári kir. tábla álláspontja helyes. Az emlitett 14. sz. polgári határozat indokolásával ugyan nem értünk mindenben egyet, de a határozat rendelkező része kétségtelenül helyes. Helyes azért, mert a végrehajtási novella 31. §-ának az a része, mely a kielégitési végrehajtás foganatositásáról szól, csakis az ugynevezett alapvégrehajtásra vonatkozhatik. S csak az alapvégrehajtásra mondja ki, hogy az a novella értelmében rendelhető el és foganatositható.

A folytatólagos végrehajtást azonban nem tekinthetjük egyébnek, mint azon végrehajtási eljárás folytatásának, mely végrehajtási eljárás az ugynevezett alapvégrehajtás elrendelésével kezdetét vette. Ha tehát ez az alapvégrehajtás az 1881 : LX. tcz. korlátai között mozgott, akkor logikus az, hogy annak folytatása is ezen törvény korlátai között mozoghasson.

Hogy a törvény sem tekinti a folytatólagos végrehajtást egyébnek, mint az alapvégrehajtás elrendelésével megindult végrehajtási eljárás egyszerü folytatásának, annak igen világos bizonyitéka a végrehajtási törvény 116. §-a. Ezen §. szerint abban az esetben, ha a végrehajtató követelése az árverésen befolyt vételárból ki nem telik, a kiküldött a végrehajtató kérelmére a végrehajtást ujabb kiküldetés nélkül folytatni tartozik. A kiküldött tehát egyszerüen folytatja minden ujabb birói intézkedés nélkül azt a végrehajtást, amely végrehajtás az 1881 : LX. tcz. korlátai között folyt le addig.

Kétségtelen tehát, hogy minden oly esetben, amidőn az alapvégrehajtás a régi törvény értelmében foganatosittatott, a folytatólagos végrehajtás is a régi törvény értelmében foganatositható.

Hiszen ha az ellenkező álláspontot fogadjuk el helyesnek, akkor a végrehajtási novellának visszaható erőt tulajdonitunk. Már pedig az kétségtelen, hogy a végrehajtási novella a szerzett jogokat érinteni, s a végrehajtatónak a régi törvény értelmében szerzett végrehajtási jogát megszoritani nem kivánta.

Dr. Szönyi Ferencz.

A kir. Curia döntvényei.

A kir. Curiának büntető ügyekben hozott teljes-ülési határozatai közül huszonkettőt már tételes törvények hatályon kivül helyeztek, illetve tárgytalanná tettek. Igy a BP. a 7., 8., 9., 11., 15., 19., 27., 31., 36., 38., 46., 52., 54., 57., 63., 64., 66., 69. 73. sz. döntvényeket; az 1894: XII. tcz. a 10. és 29. sz., az 1894: XXXI. tcz. pedig a 61. sz. döntvényeket.

A felsorolt döntvények hatálytalansága, illetve tárgytalan volta a hivatkozott törvényekben a dolog természete szerint kimondva nincs, ha csak a BP. 590. §-ában tett kijelentést ilyennek nem tekintjük.

A kir. Curia f. évi márczius hó 11-én hozott 90. sz. büntető döntvényében a 2. sz. büntető teljes-ülési határozatától eltérő határozatot hozott és ennek a döntvény szövegében is kifejezést adott. Ezzel tehát a 2. sz. döntvényét hatályon kivül helyezte. A 90. sz. döntvény hatálya azonban nemcsak a 2. sz. döntvényre, hanem az 59. sz. döntvényre is kiterjed, jóllehet ezt a kir. Curia 90. sz. teljes-ülési határozatban kifejezni szükségesnek nem találta. Hogy pedig az uj döntvény folytán az 59. sz. döntvény létjogosultsága is megszünt, az kétségtelenné válik, ha a két döntvény indokolását összehasonlitjuk.

Az 59. sz. döntvény szerint a Btk. 92. §-ának alapján vétséggé minősitett büntetendő cselekmények is a Btk. 106. §-a végbekezdésében a vétségekre nézve meghatározott három év alatt azért évülnek el, mert a 2. sz. döntvényben kimondott elvnél fogva a büntettet vétséggé változtató itélet alapján a cselekmény olyannak tekintendő, mintha már elkövetésekor is vétséget képezett volna s a biró köteles a minősitésnek megfelelő elévülési szabályt alkalmazni. A 90. sz. döntvény indokolása szerint pedig a Btk. 92. §-a értelmében történt átváltoztatás csupán a tettes személyi s másrészt a tett elkövetési körülményeire alapitott birói mérlegelés következménye, a tett alkotó elemeit tehát nem érinti s igy a Curia 2. sz. döntvényétől el kellett térni.

Eme kijelentésével tehát a Curia megdöntötte a 2. sz. döntvényben letett elvet és ezzel önként megdőlt az 59. sz. döntvény is, mely a 2. sz. döntvényben kimondott elvre van felépitve.

Az 59. sz. döntvénynek különben sem volt létjogosultsága. A döntvény ugyanis kimondja, hogy a Btk. 92. §-ának alapján vétséggé minősitett büntetendő cselekmények is a Btk. 106. §-a végbekezdésében a vétségekre nézve meghatározott három év alatt évülnek el.

A Btk. 92. §-ának alkalmazásával a korrekczionalizáczió itéletben történik, a Btk. 106. §-a pedig arról rendelkezik, hogy mikor zárja ki az elévülés a *bünvádi eljárás megindittását!* Már pedig, ha valamely büntető ügyben itélet hozatott, legalább is elkésett dolog azt vizsgálni, hogy a bünvádi eljárás megindittását nem zárja-e ki az elévülés? Itélettel kiszabott büntetésről lévén szó, szabatosan a bünvádi eljárás *folytathatóságát* és az itélet végrehajthatóságát kellett volna tárgyalni.

Hirháger Imre,
kir. járásbiró.

Különfélék.

— **A központi kézbesités előnyeit** a központhoz közel lakók máris élvezik, amennyiben a közönséges ügyek kézbesitése az eddiginél gyorsabban történik. Zavarok még csupán a sommás végzések kézbesitésénél észlelhetők, amely tekintetben nem ritka a 1—2—3 napi késedelem, vagyis ennyivel később kapják a felek kézhez a sommás végzéseket és az azok alapján elrendelt végrehajtási végzéseket, mint eddig kapták. A központtól távolabb lakók azonban hátrányban vannak e belső részekhez képest, amennyiben a szükmarkuság eddig nem engedte meg, hogy a kézbesitőknek a közuti vasutakra bérletjegyek fizettessenek elő, ugy, hogy bizony ezek az ügyiratokkal erősen megrakott kézbesitő közegek gyalog teszik meg az utat a legkülsőbb részekre, ami természetesen azt jelenti, hogy a kézbesités aznap nem történhetik meg. Csodálatos, hogy igazságügyi adminisztrácziónk némely tényezője mily kevés érzékkel bir a modern technika vivmányai iránt. Amiképpen következetesen ragaszkodik a miniszterium illető ügyosztálya a gyertyavilágitáshoz a pertárakban, a birák szobáiban, sőt a felsőbirói tanácskozó szobákban is, holott a folyosókon és a tanácstermekben villamos és gázvilágitás áll rendelkezésre; amily makacsul elutasitja a telefon bevezetését az egyes biróságokhoz: ezen magatartásához csak következetes marad, amikor a villamos vasut igénybevételét nem konczedálja. A vasuti, postai, közigazgatási kézbesitő közegeket a megfelelő hatóságok mind ellátják villamosvasuti jegyekkel, sőt már a katonaság is villamos vasuton küldi őrszemeit a külső részekre, csak éppen az igazságügyi adminisztrácziő garasoskodik ezen a téren is.

— **Dr. Vaisz Sándorban** a budapesti védői kar kiváló tagját veszitette el. Tehetsége, széleskörü müveltsége, jeles szónoki képessége és egyenes jelleme mindenütt becsületet szerzett annak a testületnek, melynek tagja volt.

— **Miről kell kitanitani a felülvizsgálatot kérőt?** A kir. Curia felülvizsgálati tanácsa 1910. G. 2. sz. a. 1910 április 12-én kelt itéletében elemi oktatást ad egy felülvizsgálatot kérő félnek, helyesebben ügyvédjének, midőn indokolásában a többek közt ezeket mondja: «Alperesnek az az állitása, hogy a bizonyitékok szabad mérlegelése ténymegállapitásnál helyt nem foghat, a sommás eljárás alapvető, de egyben elemi tételébe ütközik, amely komoly czáfolatra nem tarthat igényt.»

— **A csődleltározási visszaélések ellen** a csődbiróságok is kezdenek erélyesen állást foglalni. A kereskedelmi és váltótörvényszéknek 41,655/1910. számu végzéséből idézzük a következőket:

«A leltár fogalmazásáért, az árak megállapitására vonatkozó tevékenységért és a könyvek tanulmányozásáért felszámitott dijak megállapitása mellőztetett, mert ily czimen az 1891. évi 31,158. sz. igazságügyminiszteri rendelet alapján a végrehajtó részére dij meg nem állapitható. A leltár leirása czimén felszámitott dijból az első példányért felszámitott dij levonatott, mert azért ezen rendelet szerint nem jár. Ugyancsak nem állapittatott meg a végrehajtó által öt izben használt kocsiért felszámitott 10 K sem, mert a megjelölt hely villamos kocsival is megközelithető s azért csakis a villamos dija volt megállapitható.»

Ugyanezen törvényszék egyik csődbiztosa a következő figyelmeztetést bocsájtotta ki a birósági végrehajtóhoz:

«A tömeggondnok azt jelentette, hogy a leltározásra kiküldött birósági végrehajtó és szakértő 1. annyi tételt állitanak be a leltárba, ahány egyes darabot találnak, ahelyett, hogy az azonos minőségü darabok egy tételbe foglaltatnának; továbbá 2., hogy az eredeti csomagolásban levő kézmüárukat fel akarják mérni. Ad 1. Gyakran tapasztaltam, hogy a leltározó közegek az egynemü áruknak egyenként, külön tételekben való leltározásával felesleges munkát végeznek, a leltározást szükségtelen módon kinyujtják és azzal a tömegnek jelentékeny felesleges költséget okoznak. Figyelmeztetem tehát a kiküldött becsüst és végrehajtót, hogy a munka- és költségszaporitásnak ez a módja nincs megengedve és hogy a leltározás akként eszközlendő, hogy az egynemü és azonos egységárral biró áruk összeszámolandók és egy tétel alatt állitandók be a leltárba. Ad 2. Eredeti csomagolásban levő gyári bélyegzővel lezárt kézmüáruk forgalmi értékükből sokat vesztenek, ha eredeti csomagolásuk felszakittatik és maguk az áruk szétbontatnak, másrészt az ily lezárt darabokon levő gyári jelzés elegendő a mennyiség megállapitására és igy pusztán eczélból a felmérés szükségtelen és minthogy csökkenti az értékesités lehetőségét, káros is. Az ily kézmüáru felmérése tehát csak megkezdett daraboknál szükséges, de ott is a gyürődés és elpiszkolás elkerülésével foganatositandó. Gyári eredeti csomagolásban levő fel nem bontott oly darabokat tehát, melyekről a gyári jelzésből a mennyiség kitünik, egyenként felbontani nem szabad és a minőség szerinti megbecslés a lehetőség szerint a már megkezdett darabokon eszközlendő.»

— **Magyar vasuti jog** czim alatt Barthos Andor miniszteri osztálytanácsos a vasuti tisztképző tanfolyam hallgatói részére 290 oldalra terjedő kézikönyvet irt. A kézikönyv azonban nem-

csak mint tankönyv, de mint gyakorlati vezérfonal is hasznos szolgálatokat tehet. A vasut fogalmáról a vasuti jog forrásairól, a vasutak osztályozásáról és a vasutnak az államhatalomhoz való viszonyáról szóló bevezető rész után szerző tárgyalja a vasutak keletkezésének történetét, azután a vasutak keletkezésének előfeltételeit, az előmunkálati engedélyezési eljárást, a pénzbeszerzést, a vasuti részvénytársaságok alakulását, az alapitással összefüggő kérdéseket, az épitésrendészet, épitésfelügyelet és a telekkönyv körébe eső anyagot. A munka utolsó része a vasutüzlettel foglalkozik. Az üzletkezelés igazgatás, üzletvitel, forgalmi rend, üzletrendészet, üzletrendőri hatáskör, egészségügyi rendészet, dijszabási jog, a vasuti üzlet feletti felügyelet, valamint a vasuti alkalmazottak jogai és kötelességei foglalnak e részben helyet.

Örvendetes, hogy az utóbbi időben vasuti jogunk irodalma lényeges haladást mutat.

— **Bevezetés a magyar jog történetébe.** Dr. Illés József egyetemi magántanár ily czim alatti művében előbb a jogforrások történetét és a jog megismerési forrásainak történetét fejtegeti. Jelentékeny részt szentel Verbőczynek és a Hármaskönyvnek. Külön ismerteti a kodifikáczió történetét a Hármaskönyv utáni korszakokban. Külön fejezetet szentel a privilegium és a statutum jogintézményeinek, valamint a birói gyakorlatnak. Az utolsó fejezet a középkori európai jog közös forrásai és a magyar jog viszonyairól szól. Függelékül válogatott forráshelyek gyüjteményét adja. A könyv méltatására visszatérünk.

— **Az elbirtoklás az osztrák általános polgári törvénykönyv szerint.** Ily czimü monografia jelent meg dr. *Menyhárt Gáspár* kolozsvári egyetemi magántanártól. Szerző a telekkönyvi és a telekkönyvön kivüli elbirtoklás tanát tárgyalja a törvény rendszerének megfelelően.

A szabadkai járásbiróság is azok közé a járásbiróságok közé tartozik, amelyekkel az igazságügyi kormány mostohán bánik. Előbb apasztották a birói létszámot egy bíróval, most pedig az egyik biró felfüggesztetvén, ennek a birónak is az összes pereit szétosztották a többiek közt. Persze, igy nem csodálható, hogy az első határidők is már juliusban járnak.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Birák az ügyvédi karban. Ausztria némely részeiben gyakran fordul elő, hogy a birák átlépnek az ügyvédi karba és ugyanazon a helyen folytatják az ügyvédi gyakorlatot, ahol mint birák müködtek. Igy Spalatóban a 15 régebbi ügyvédhez egész rövid idő alatt négy nyugalmazott biró telepedett le. Az ügyvédi kamara megtagadta legutóbb egy ilyen birónak a felvételét azért, mert mint nyugdijas biró az ügyvédi jegyzékbe való bevezetésének kérelmezése előtt dijazás ellenében beadványokat szerkesztett, magyarán mondva: zugirászkodott. A legfőbb ügyvédi fegyelmi bíróság a kamara határozatát megváltoztatta, mire kamara összes funkczionáriusai állásukról lemondottak, a közgyülés pedig a lemondást tudomásul vette, azonban a legfőbb fegyelmi bíróság itéletében elrendelt bejegyzés foganatositását megtagadta.

— **Az automobil-tulajdonos vendégének kártéritési igénye.** Egy automobil-tulajdonost ismerőse felkérte, vinné el magával hosszabb kirándulásra. Az automobil tulajdonosa a kérésnek eleget is tett, de a kirándulásnak sulyos következményei lettek. Az automobil ugyanis utközben felborulván, a vendég sulyosan megsérült és felgyógyulása után a vendégszerető automobil-tulajdonostól teljes kártéritést követelt. A német birodalmi törvényszék az alsóbíróságok itéletével szemben a keresetet elutasitotta, mert mikor a felperes éjjeli utazásra vállalkozott, tisztában kellett lennie az utazás veszélyes voltával, de egyébként is a forgalomban uralkodó felfogás szerint, aki másnak szivességet tesz, a meghivottól elvárhatja, hogy a véletlen balesetekért nem fog érvényesiteni ellene olyan igényeket, amelyek a kirándulásra használt jármü ebbeli minőségéből és olyan körülményekből folynak, amelyek a meghivott által is előre felismerhetők. És ha ily előre felismerhető körülmények forognak fenn és annak daczára az utas a meghivást elfogadta, akkor kárának előidézésében ő maga is részes. Természetes, hogy ez a felfogás nem terjed ki az olyan balesetekre, amelyek bekövetkezését a meghivó jármü-tulajdonosnak hibája okozta.

— **Külföldi biróság itéletének hatálya Franczia-országban.** Külföldi biróság itélete, mely külföldiek házasságát bontja fel, a személyállapotra vonatkozván, Franczia-országban ugyanaz a hatálya van, mint abban az országban, amelyben hozatott. Azonban a franczia biróságok megtagadhatnak az ilyen itélettől mindennemü joghatályt, ha megállapitást nyer, hogy a védelem jogainak sérelmével hozatott, ha a férj az itéletet hazug és csalárd eskü alatti vallomással eszközölte ki, azt állitván, hogy felesége lakhelye előtte ismeretlen, s az a tárgyalásra megidézve nem lett s azon meg nem hallgattatott s igy védelmét sem terjeszthette elő; ily körülmények közt az itélet sérti a nemzetközi közjog szabályát s ilyképpen nem lehet akadálya annak, hogy a franczia biróság a már előzőleg külföldön elbirált házassági ügyben a feleség által inditott válóperben itéletet hozzon.

— **Feltételes végintézkedés.** «Ha valami történnék velem, mig itt vagyok Indiában, rendelem, hogy egész vagyonom nőmé, V. Lucy-é legyen, stb.» A törvényes örökösök a végrendeletet megtámadják, mert az intézkedés feltételhez volt kötve, ami nem következett be. A londoni hagyatéki biróság a feleségnek itéli meg a hagyatékot. Meg kell különböztetni a feltételes intézkedéstől azt az esetet, mikor az örökhagyó valamely lehetőséget csupán mint a végrendelkezés inditó okát jelöli meg; ebben az utóbbi esetben az intézkedés megáll, akár bekövetkezik az esemény, akár nem. A biróság a kihallgatott tanuk vallomásából megállapitja, hogy a fenti végrendelet a második kategoriába tartozik. A biróság a végrendelet szavainak értelmezése tekintetében felhasználhatja az örökhagyónak egyéb, pl. tanuk előtt tett nyilatkozatait is.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje 1910-re.
A m. kir. államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon f. é. május hó 1-én a nyári menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényben levő téli menetrenddel szemben a következő lényegesebb változásokat tartalmazza: A budapesti keleti p. u. bruck–királyhidai vonalon. A Budapest keleti p. u.-ról d. u. 2 ó. 5 p. induló 4. számu gyorsvonat Hegyeshalom állomáson föltételesen megállittatik, ahol csatlakozást nyer Pozsony-Ujváros felé. A Wienből jelenleg d. u. 2 ó. 10 p. induló és Budapest keleti p. u.-ra este 7 ó. 5 p. érkező 3. sz. gyorsvonat Wienből d. u. 1 ó. 40 p. fog indulni és Budapest keleti p. u.-ra este 6 ó. 35 p. fog érkezni. A Wienből jelenleg d. e. 11 ó. 55. p. induló és Budapest keleti p. u.-ra este 9 ó. érkező személyvonat Wienből d. u. 12 ó. 15 p. fog indulni és Budapest keleti p. u.-ra este 8 ó. 45 p. fog érkezni. A Budapest keleti p. u.-ról jelenleg d. u. 12 ó. 30 p. induló és Wienbe este 7 ó. 50 p. érkező személyvonat Budapest keleti p. u.-ról d. u. 12 ó. 40 p. fog indulni és Wienbe este 8 ó. 15 p. fog érkezni. Az Esztergomból induló és Almás-Füzitőre jelenleg d. e. 10 ó. 3 p érkező személyvonat forgalma kiterjesztetik Komáromig, a hová d. e. 10 ó. 43 p. fog érkezni, ezzel kapcsolatosan a jelenleg Almás-Füzitőtől d. u. 12 ó. 30 p. Esztergom felé induló személyvonat már Komáromtól fog közlekedni, ahonnan d. e. 11 ó. 50 p. fog indulni. A Budapest keleti p. u.-ról jelenleg éjjel 10 ó. 30 p. induló és Wienben reggel 6 ó. 32. p. érkező személyvonat Budapest keleti p. u.-ról éjjel 11 ó. — p. fog indulni és Wienbe reggel 6 ó. 50 p. fog érkezni. Április 30-án e vonat már az uj menetrend szerint közlekedik. A Budapest keleti p. u.-ról Bicskéig jelenleg csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedő, Budapest keleti p. u.-ról este 6 ó. 55 p. induló és Bicskére este 8 ó. 18 p. érkező személyvonat naponta fog közlekedni, ezzel kapcsolatosan Bicskétől Budapest keleti p. u.-ig egy uj személyvonat lesz naponta forgalomba helyezve, mely Bicskétől reggel 5 ó. 20 p. fog indulni és Budapest keleti p. u.-ra reggel 7. ó. 55 p. fog érkezni. A Budapest keleti p. u.-ról jelenleg csak Budapest—Kelenföldig közlekedő, Budapest keleti p. u.-ról reggel 6 ó. 10 p induló személyvonat Torbágyig fog közlekedni. ezzel kapcsolatosan az eddig a nyári idény alatt vasár- és ünnepnapokon közlekedett Torbágyról d. e. 9 ó. 48 p. induló és Budapest keleti p. u.-ra d. e. 10. 45 p. érkező személyvonat naponta fog közlekedni. A Budapest keleti p. u.-ról d. u. 12 ó. 50 p. induló és Bicskére d. u. 2 ó. 19 p. érkező, valamint a Bicskéről este 9 ó. 27 p. induló és Budapest keleti p. u.-ra éjjel 10 ó. 50 p. érkező személyvonatok május hó 15-től bez. szept. 15-ig vasár- és ünnepnapokon ismét közlekedni fognak. A Bruck—Királyhidáról jelenleg reggel 5 ó. 2 p. induló és Győrbe reggel 7 ó. 23 p. érkező vegyesvonat, személyvonattá átminősitve, Bruck–Királyhidáról reggel 5 ó. 31 p. fog indulni és Győrbe reggel 7 ó. 24 p. fog érkezni. A Győrből jelenleg este 8 ó. 15 p. induló és Bruck—Királyhidára éjjel 10 ó. 30 p. érkező vegyesvonat, ugyancsak személyvonattá átminősitve. Győrből este 8 ó. 10 p. fog indulni és Bruck—Királyhidára éjjel 9 ó. 53 p. fog érkezni, hol csatlakozást nyer Wien felé, hová éjjel 11 ó. 20 p. fog érkezni. Kőérberek megállóhelynél azok a vonatok, amelyek ott a mult nyáron megállottak, az idén ismét megfognak állitatni.

Junius elsején való belépésre képzett és minden irányban teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével és az eddigi gyakorlat ismertetésével Schvarz Izidor ügyvédi irodájába Nyiregyházára küldendők. 13687

Ügyvédjelölt másfélévi birói, másfélévi ügyvédi irodai joggyakorlattal, ügyvédi irodát keres. Értesitést «Dr.» czimre vár e lap kiadóhivatalába. 13685

Ügyvédjelölt német nyelvismerettel és vidéki gyakorlattal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok fizetési igény és eddigi gyakorlat megjelölésével dr. Erdélyi Jenő szentgotthárdi ügyvéd czimére küldendők. 13675

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 20. szám. Budapest, 1910 május 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birói információ. *Dr. Fodor Ármin* kir. táblai birótól. — Jogalkalmazás. *Dr. Dávid István* debreczeni kir. törvényszéki birótól. — A BP. és BN. egyes ellentmondó rendelkezéseiről. *Ujfalussy Béla* kassai kir. táblai birótól. — A vasut felperességi joga. *Dr. Rédei József* budapesti ügyvédtől. — A külföldiek váltóképessége. *Dr. Bartha Józseftől.* — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói információ.

Az Országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitőjének utolsó száma (I. évf. 5. szám) közli a nevezett egyesületnek az igazságügyminiszterhez intézett előterjesztését az információ eltiltása iránt. Az előterjesztésből arról értesülünk, hogy az egyesület már egy izben kérte a birói ügyviteli szabályok módositását az információzióra vonatkozó rendelkezéseiben. Kérelmére akkor azt a választ kapta, hogy a felvetett kérdésnek törvényhozási uton leendő megoldása terveztetvén, az ügyviteli szabályok módositása ebben az irányban nem volna időszerü. Az egyesület azért ismétli kérelmét, mert, «előreláthatóan ily törvényhozási intézkedés hosszu ideig nem fog történhetni.» Reméljük, hogy az egyesületnek ez az előrelátása nem fog beválni és hogy a polgári perrendtartás reformja, amelynek megvalósitása jelenlegi igazságügyminiszterünk programmjának egyik lényeges pontja, valahára mégis csak létesül. Természetes, hogy a birói információnak, az irásbeli eljárás e kinövésének azonnal meg kell szünnie, mihelyt a peres eljárás az egész vonalon szóbeli lesz. De akár helyes az egyesületnek ez a feltevése, akár nem, nézetem szerint az egyesület minden esetben üdvös dolgot cselekszik, amikor a birói információ ellen szót emel. Megfontolandó azonban, hogy az egyesületnek müködése e téren kimerüljön-e azzal, hogy e tárgyban előterjesztéseket tesz és rendeleti intézkedéseket kér, avagy a bíróságok saját körükben is nem orvosolhatnák-e azt a bajt maguk is.

Önkéntelenül is felmerül a kérdés, hogy ha valamennyien egyetértünk abban, hogy az információ mindenképp helytelen és káros, vajjon mi kényszeriti a birákat, hogy a felek vagy képviselőik magánlátogatásait, az ugynevezett információt egyáltalában elfogadják?

Nézetem szerint semmi sem kényszeriti őket arra. Az ügyviteli szabályok 35. §-a a szóbeli tárgyalás alá kerülő ügyekre nézve felállitván az információ tilalmát, a többi ügyre nézve kimondja, hogy azokban az itélőbirák a felektől, vagy ezek képviselőitől információt elfogadni nem kötelesek. Elegendő volna tehát, ha maguk a birák arra az álláspontra helyezkednének, hogy információt nem fogadnak el, amint azt tényleg számos biró ma is megteszi.

Ebben az irányban nehány év előtt már egyszer felszólaltam e lap hasábjain.* A birói és ügyészi egyesület fellépése arra indit, hogy e tárgyra visszatérjek.

Akkor is rámutattam arra, hogy ma már sehol sem türik meg a birói információt, csak nálunk.

A zürichi birói szervezeti törvény ennek az általánosan elfogadott felfogásnak a schweiczi törvények jellemző népies nyelvén erőteljes kifejezést ad. «A felek magánlátogatásai a biráknál abból a czélból, hogy őket ügyükről felvilágositsák és magukat jóakaratukba ajánlják, minthogy szabad polgárhoz nem méltók és az igazságosságra hátrányosak, (eines freien Bürgers unwürdig und der Gerechtigkeit nachtheilig), tilosak.» (Zürichi birósági szervezeti és polgári peres eljárási törvény 208. §.)

A XVIII. században Francziaországban még divott a szokás, hogy a felek tiszteletük jele gyanánt meglátogatták a birót. Ugy akarták ezt feltüntetni, mint egyszerü udvariassági formaságot (une simple formalité de bienséance), azonban a gondolkozó elmék nem nyugodtak meg ebben. «Bármily szint adnak is a dolognak» — irja Rousseau d'Alemberthez irt levelében — «az, aki ilyképp meglátogatja a birót, vagy kötelességének teljesitésére akarja buzditani, ami sértés, vagy személyével akarja őt befolyásolni és akkor kötelességének megszegésére akarja őt birni mert a birónak az ügyet és nem az ügyfelet kell megbirálni.» A birói információ szokása nem állhatott ellen ezeknek a támadásoknak és ma már nem akad Francziaországban senki, aki azt megengedhetőnek tartaná.

Angliában azelőtt a «non audiendo extra judicialiter» tilalma külön is fel volt véve a birói eskü szövegébe* és ezt a klauzulát csak az esküszöveg egyszerüsitése végett hagyták el utóbb, mint feleslegest és mint olyat, amely eskü nélkül is magától értetődik.

Csak nálunk divik még a birói információ.

Elismerik ugyan nálunk is, hogy ez a szokás kárára van az igazságszolgáltatásnak, veszélyezteti a biró részrehajlatlanságába vetett bizalmat, alkalmat ad a gyanu felkeltésére, felesleges költséget okoz a feleknek és felesleges módon igénybe veszi a biró idejét. Csakhogy mentségül felhozzák az irásbeli per hibáit, a birói előadás fogyatékos voltát, a hirhedt «Referentenwirtschaft» ismert bajait.** Csakhogy az információ nem a megfelelő orvosság az előadói rendszer és az irásbeliség hibái ellen. Ha már a fél felvilágositani akarja az előadón kivül (mert hiszen az előadó felvilágositása csak nem szükséges) a bíróság többi tagjait, ha külön is fel akarja hivni figyelmüket oly körülményekre, amelyekről azt hiszi, hogy az előadó nem fogja azokat kellően méltatni, megteheti ezt más uton is. A magam részéről is czélszerünek tartom azt, ami nálunk nagyobb perekben néha megtörténik, hogy a fél a per rövid vázlatát a vitás körülmények megjelölésével megküldi a tanács tagjainak. Minden lelkiismeretes biró készséggel fogad egy olyan — a kellő rövidséggel és a megfelelő alakban szerkesztett — memorandumot, amely őt előzetesen tájékoztatja az ügyről és lehetővé teszi, hogy a vitás kérdést behatóan megfontolja. Ilyen, a postán elküldött kivonat feleslegessé tesz minden személyes eljárást.

Az ügyviteli szabályok is enyhithetnék némileg felsőbiróságainknál az előadói rendszer hibáit, ha elrendelnék, hogy az alsóbirósági itéletek másolatai a tanácsülés előtt, amelyben az ügy előadásra kerül, kiadatnának a tanács minden egyes tagjának. Igaz ugyan, hogy ezek az itéletek a tanácsülésben felolvastatnak; de egyrészt gyakran nehéz az ily felolvasásból egy-

* Jogtudományi Közlöny 40. évfolyam 52. szám. (1905 decz. 29.)

* L. Bentham: De l'organisation judiciaire. Paris 1828—94. lap.

** Ezért a birói ügyviteli szabályzat 35. §-a csak szóbeli tárgyalás alá kerülő ügyekben tiltja azt el. Általában el van tiltva az információ a Curia előtt képviselőválasztási ügyekben (66,140/1899. I. M. sz. rendelet 5. §-a), valamint a hatásköri bíróságnál. (Ügyrend 21. §.) — Az irásbeliség mellett az információnak általánosságban való eltiltását ellenzi egy e lapok hasábjain Advocatus aláirással megjelent czikk (43. évf. 49. sz. 1908 decz. 25.). Érveit helyesen czáfolta dr. Térfi Gyula e lap 43. évf. 52. számában. (1908 decz. 25.)

szeri hallásra minden részlet felől beható tájékozódást szerezni, másrészt sokszor az eldöntendő jogi kérdések előzetes tanulmányozása és megfontolása szükséges. Miután az alsóbirósági itéletek gyakran kőnyomatilag sokszorositttatnak, az e czélból szükséges másolatok előállitása nem okozna figyelembe vehető munkatöbbletet. Minthogy nálunk arról, hogy a periratok az itélő tanács tagjai közt köröztessenek abból a czélból, hogy mindegyik szavazó biró közvetlenül is tájékozást szerezzen a per anyagáról, szó sem lehet, mert bíróságaink az ezzel járó munkaterhet egyáltalában nem birnák el, az alsóbirósági itéletek közlése az összes tanácstagokkal ezt némileg pótolná. Megfontolható volna az is, hogy nem készithetnének-e a tanácsjegyzők az ügyiratokból rövid perkivonatot, amely a tanácstagokkal előre közöltetnék; a tanácsjegyzők mai szervezete mellett azonban, nézetem szerint ez alig volna kivihető.

Az előadói rendszer hibáinak teljes orvoslása természetesen csak a szóbeli peres eljárástól várható. Ha az irásbeli peres eljárás mellett e hibák orvosszerét az informáczióban keresik, ez valóban «medicina peior morbo.» Ebből az okból már akkor, amikor a polgári perrendtartás életbeléptetésének 1895-ben közzétett első tervezete e tárgyban rendelkezést vett fel, e lapok hasábjain annak a nézetemnek adtam kifejezést, hogy bíróságainknak nem is kellene bevárniok a törvény tilalmát, hanem felsőbíróságaink és elsősorban a kir. Curia birái magas hivatásuk érzetében önmaguk megállapodhatnának abban, hogy nem fogják fogadni a feleknek vagy érdekükben harmadik személyeknek magánlátogatásait informáczió czéljából. Az Országos birói és ügyészi egyesület nagy szolgálatokat tehetne az ügynek, ha ezt előmozditaná.

Távol áll tőlem az, mintha ezzel az informáczió kifejezett eltiltását feleslegesnek vélném. Hiszen én magam voltam az, aki Plósz Sándor igazságügyminiszter részéről a polgári perrendtartás életbeléptetésére vonatkozó tervezet előkészitésével megbizatván, abba felvettem az informáczió kifejezett tilalmát. Tekintélyes oldalról akkor az az ellenvetés merült fel, hogy nem szükséges ezt a tilalmat törvénybe foglalni, elég volna az ügyviteli szabályok 35. §-a helyébe ugyanott helyesebb intézkedés. Akkor is az volt, ma is az a nézetem, hogy éppen nálunk, a mai állapottal szemben minél nagyobb nyomatékot kell adni ennek a tilalomnak. Nem egyszerü ügykezelési szabály az, amelynek megsértése csak ügyviteli rendellenesség volna, hanem egyenesen törvényellenesnek kell az információt nyilvánitani. Azért be kell azt iktatni a birói szervezetről alkotandó törvénybe, addig pedig, mig ez megalkotható lesz, a polgári perrendtartást életbeléptető törvénybe. Megtörténhetik azonban ez törvény nélkül is. Minden ut, amely az informáczió kiküszöböléséhez vezet, jó. A legrövidebb ut erre az ügyviteli szabályok módositása, ennél jobb a törvényes tilalom, de a legjobb, ha a köztudatba bele tudjuk vinni azt a meggyőződést, hogy az informáczió az ügynek és a feleknek nem használ, az igazságszolgáltatás méltóságával és a bíróságok tekintélyével pedig össze nem egyeztethető. Ha ezt a felfogást nem viszszük bele a köztudatba, az irott szabály könnyen feledésbe megy. Ezt a köztudatot kell a Birói és ügyészi egyesületnek fejlesztenie és ha ez sikerülni fog, akkor törvény és rendelet nélkül is megszünik az informáczió. *Dr. Fodor Ármin.*

Jogalkalmazás.

Egy jogalkalmazási kérdést óhajtok az alábbiakban megbeszélés tárgyává tenni a Curia egyik itéletével kapcsolatban, mely ezideig tudtommal döntvénygyüjteményeinkben nem jelent meg.

A felperes házasságon kivül született gyermek volt és anyjának megajándékozottaival szemben, kiknek egyike ennek házasságából született gyermeke volt, megsértett kötelesrészének kiegészitése iránt lépett fel perrel. Az alperesek az első és második forumon pervesztesekké válván, a Curiához beadott felebbezésükben egyebek között azt is felhozták, hogy az örökség 1903. évi augusztus 18-án nyilván meg, a házasságon kivüli gyermek örökjoga tárgyában 1906. évi november 9-én kelt 79. sz. teljes-ülési határozat ama szabálya, hogy törvényes és törvénytelen gyermekek anyjok után egymás mellett örökösödhetnek, alkalmazást nem nyerhet.

A Curia a kir. tábla itéletét helybenhagyta, az alperesek felebbezésében felhozott s már előbb emlitett kérdésben pedig oda nyilatkozott, hogy «a m. kir. Curiának 79. sz. teljes-ülési polgári döntvényében nem uj jogszabály megállapitása, hanem csak az azelőtt ingadozott joggyakorlat állandósulása nyert kifejezést; ennélfogva alpereseknek azon kifogása, hogy az idézett számu döntvény meghozatala előtt megnyilt örökösödési jogviszonyokra a döntvénybeli kijelentés nem alkalmazható, mert annak visszaható ereje nincs, minden alapot nélkülöz.» (Curia 1909 jan. 28-án 5153/908. P. sz.)

Első tekintetre látnunk kell, hogy az alperesek felebbezésében felvetett kérdés a Curia itéletében megoldást nem nyert s az itéletben foglalt kijelentés inkább a kérdés felett való ügyes tovasiklás.

Mert mi volt a kérdés? Nem az volt, hogy vajjon uj jogszabály-e a döntvényben foglalt kijelentés, vagy csak az addigi divergens jogszabályok állandósulása, hanem az, hogy visszahat-e a *döntvény;* még világosabban, minthogy a visszaható erő kérdése csak a tárgyi jog kutfőinek tulajdonságaival kapcsolatban merült fel, az volt a kérdés, hogy kutfő-e a *döntvény?* *

Kétségtelen, hogy erre az itéletben felelet nincs s ami erre vonatkozóan az itéletben mégis foglaltatik, szerény véleményem szerint ahhoz is szó fér.

Ha ugyanis áll az, amit az itélet kifejezésre juttat, hogy a házasságon kivüli gyermek örökjogának kérdésében a gyakorlat ingadozott, az azt is jelenti, hogy a gyakorlat hiányával volt *egy* általánosan kötelező jogszabálynak. Viszont a 79. sz. teljes-ülési határozatban kifejezésre jutott jogszabály a döntvény meghozatala után az 1881 : LIX. tcz. 4. §-ában meghatározott korlátok között kizárólagosságot nyert. Ha tehát azt nézem, hogy a teljes-ülési határozatnak a régi gyakorlatba visszamenő gyökere van, akkor abban nincs uj jogszabály, de ha azt nézem, hogy a teljes-ülési határozatba foglalt szabály annak meghozatala óta kizárólag uralkodik, a jogszabály mégis csak uj.

És ha ez az utóbbi tétel áll, akkor a Curia egy uj jogszabály visszaható erejének álláspontjára helyezkedett, anélkül, hogy ezt a visszaható erőt bármely jogforrásra vissza lehetne vezetni.

Azt hiszem, hogy az eddigiekből is kitünik az, hogy itt a jogalkalmazásban valami zavar van. Ennek eredetére kivánok az alábbiakban reámutatni és pedig két okból; először, mert a jogalkalmazás elméleti kérdései az itéletek kritikai méltatása mellett legtöbb eredménynyel világithatók meg; másodszor, mert éppen a fenforgó esetből merithető tanulság nézetem szerint gyakorlati szempontból is fontossá válhatik.

I. Azt hiszem, tévedés nélkül állithatom, hogy a birói gyakorlat s illetve a teljes-ülési határozatok kutfői jellegét illetően az elméletet Grosschmid mélyreható fejtegetései dominálják. (Magánjogi előadások. Jogszabálytan 713. s köv. l.)

Az alábbiakban is az általa megjelölt alapból kivánván kiindulni, mindenekelőtt arra mutatok reá, miképp Grosschmid a birói gyakorlatnak mint ilyennek kutfői jellegét el nem ismeri és kimutatja azt, hogy ujabb jogunkban az 1869 : IV. tcz. 19. §-ának amaz álláspontja, mely szerint a birói gyakorlatot kutfő gyanánt meg nem jelölvén, azt annak nem is tekinti, nem jelent eltérést régi jogunktól; a Hk. II. r. 6. tit. 3. és 11. §-ában foglalt az az elv ugyanis, hogy az ország rendes biráinak itéletei kutfői erővel birnak, csak ugy értendő, hogy a birói gyakorlat a consuetudonak csak keletkezési eleme. (759. l.)

Végeredményében ugyanezen az alapon áll Grosschmid elmélete a teljes-ülési határozatok kutfői minőségét illetően is. Szerinte kutfői jelleggel ezek sem birnak, mert jogot nem rendel-

* Helyén valónak tartom megjegyezni, hogy jogunkat illetően a törvény vissza nem hatásáról tételes törvény is rendelkezik, az 1486. évi LXX. tcz., mely ugy szól: «Item quod omnes causae et lites, quæ hactenus super quibuscunque rebus negotiis motae sunt eodem ordine et processu iuris, quo hucusque consuetum fuit, prosequi, terminari et finiri debeant; ita videlicet quod præscripti articuli sulummodo de futuris et non de præteritis confecti intelligantur». Lényegileg ugyanigy a Hk. II. 2. tit. 7. §. Nem férhet kétség ahhoz, hogy e szabály a szokásjogi tételekre is áll, de hogy bármely más uton kifejezésre juló jogszabályra nem áll, annak, nézetem szerint, kétségtelen bizonyitéka, hogy a Hk. II. 9. tit. szerint maguknak a privilegiumoknak sincs erejük azon a téren, ahol mások szerzett jogával ellentétbe kerülnek.

nek, hanem azt csak deklarálják (772. l.); kötelező erejük csak rendtartásszerü, nem általános. (781. l.)

Nem fér kétség ahhoz, hogy a fentebbi tanitást tételes jogunk is fedi, mert a kir. Curia és a kir. táblák döntvényhozási jogát szabályozó törvényeink (1881 : LIX. tcz. 4. §., 1890 : XXV. tcz. 13. §., 1907 : XVIII. tcz. 3. §.) az intézmény vezérgondolatát egybehangzóan abban állapitották meg, hogy a polgári s illetve büntető-tanácsok teljes-üléseiben csak a vitás elvi kérdések döntetnek el; távol áll tehát innen minden oly gondolat, mintha a döntvényhozási jog egy darab oly jogszabályalkotó hatalom volna, amely müködésében, de iure korlátokhoz kötve nincs.

A teljes-ülési határozatok legnagyobb része meg is marad ebben a keretben, szem előtt tartván, hogy a törvény által emlitett vitás kérdések csak egy, már kötelező erővel fennálló szabály körében merülhetnek fel, amely kérdéseket illetően a döntvényhozás czélja a szabály értelmének meghatározása vagy az általános tételben foglalt szabálynak egy különös esetre való vonatkoztatása.

Emellett azonban a tapasztalat arra is megtanit, hogy vannak teljes-ülési határozataink, melyek ugy az előadott tanitás, mint a felhivott törvények ellenére az ott megszabott hatalmi kört tullépik és hogy — igy fejezzem ki magam, — a tetszés szerinti jogalkotás terére lépnek. És ha ezt látjuk, miképp fogjuk megtalálni a döntvények emlitett két változatában az egységes alapgondolatot és különösen hol találjuk meg az utóbb emlitett változatnak helyét az elméletnek s törvénynek fentebb ismertetett rendszerében?

Szépen irja Schwarz a biróról, hogy «joggá lesz az ő kezében a nem törvény, a tévesen felfogott törvény, sőt a törvényellenesség is, mert életében nyilatkozik meg a jog és joggá lesz minden, mi a gyakorlatban kiküzdi az életet.» («Ujabb magánjogi fejtegetések», «Magánjogunk és a döntvényjog».) Szerény nézetem szerint is egy teljes-ülési határozat létrejötte és már az, hogy *van*, indokolja szükségességét s végeredményben önmagát. Egy ország jogászi közvéleményének megtisztulása, leszürődése az, mely pusztán létrejötte által bizonyitja be azt, hogy a jogéletnek valamely hiányát van hivatva betölteni.

Felfogásom szerint a teljes-ülési határozatok jellegét és a jogi kutfőkkel szemben elfoglalt helyzetét azon a terrenumon kell keresnünk, melyet egyfelől a jogéletben megnyilvánuló valamely kivánalom és szükségesség, másfelől a jogalkotás terén fennálló alkotmányjogi korlátok határolnak. Ezen a terrenumon vizsgálódva, nemcsak hogy eltünik az ellentét a teljes-ülési határozatoknak már emlitett két kategoriája között, hanem egyszersmind kitünik a teljes-ülési határozatoknak tudomásom szerint eddig meg nem világitott s felfogásom szerint egyedül helyes jellemvonása.

Arra már reámutattam, hogy Grosschmid tanitása szerint a teljes-ülési határozatok nem a kutfők helyzete szempontjából tekintendők s amint ezt oly szellemes hasonlatai által kifejezésre juttatja, ezek a jogéletnek csak tükörképei, melyek a jogszabályoknak egy adott időben való helyzetét mutatják fel. (775. l.)

Kétségtelen, hogy ez a tanitás legszembeötlőbb módon a teljes-ülési határozatoknak fentebb elsősorban emlitett ama változatában demonstrálható, melyben explikáló szabályok foglaltatnak, de szerény nézetem szerint ez csak egy arczképet ad eme döntvényekről, anélkül, hogy belső jellemvonásuk abból felismerhető volna.

Magam részéről ezt a belső jellemvonást abban találom fel, hogy ezek a teljes-ülési határozatok, melyek egy-egy törvényhely vitás értelmével, alkalmazhatóságának feltételeivel foglalkoznak — eltekintve a tisztán skolasztikus, ma már figyelmet nem érdemlő magyarázatoktól — abból a felfogásból indulnak ki, amelyet a kérdéses törvényhely által szabályozott életviszonyról a forgalmi élet táplál vagy amely az illető viszony belső természetének megfelel, amiből folyólag az ilyen teljes-ülési határozat tükörkép ugyan, de elsősorban nem valamely élettelen szabályé, hanem a szabály fundamentumát képező életfelfogásé.

Vajjon másként van-e ez azoknál a teljes-ülési határozatoknál, melyeket fentebb a másik változat gyanánt jelöltem meg, amelyekben formailag egy uj jogszabály jelenik meg?

Felfogásom szerint nincs. Csakhogy a vizsgálódásnak itt sem abból kell kiindulni, hogy ime egy uj jogszabály deklaráltatott, hanem abból, hogy egy jogi szabályozásban részesülő viszony megszünt, módosult vagy uj jogszabály keletkezett.

Anélkül, hogy e kérdésnek e helyen ugyis bővebben ki nem fejthető részletezésébe bocsátkoznám, a gyakorlatból meritett néhány példára kivánok hivatkozni.

Mire vezethető vissza az, hogy a birói gyakorlat régebben az árverési vevő jóhiszemü voltát büntetendő cselekmény fenn nem forgása esetén, mindig megállapitandónak találta, mig manapság gyakran előfordul, hogy e jóhiszemüség egyes körülményeit büncselekmény fenn nem forgása esetén is bővebb vizsgálat alá veszi?

Miért ragaszkodott a kir. Curia hosszu ideig a váltó telepitésére vonatkozó határozatlan megállapodást illetően amaz álláspontjához, hogy az váltójogi szempontból érvénytelen s miért szakitott éppen legujabban ezzel az állásponttal? («Hiteljogi Döntvénytár» IV. k. 52.)

Mire vezethető vissza a tartási, élelmezési és más hasonló természetü kötelezettséget megállapitó itéletek végrehajtásánál az a gyakorlat, miképp a végrehajtási törvény 42. §-ában megjelölt eljárás itt nem alkalmazható? (Curia XVI. teljes-ülési határozata.)

Mi volt annak a végső alapja, hogy a Curia a holtkézi törvények hatályban nem létét kimondotta? (Curia 63. teljes-ülési határozat.)

És hogy a hosszan folytatható példák sorát befejezzem, mi vezette a Curiát abban, hogy a házasságon kivüli gyermek anyja utáni örökjogára nézve az addig tulnyomóan ellenkező gyakorlattal szemben a 79. számu teljes-ülési határozatban foglalt álláspontra helyezkedett?

Ha mindezekben az esetekben csak a jogszabályokban történt változást veszszük észre, vagy azt fogjuk mondani, hogy a Curia a gyakorlatban való vezető szerepét és döntvényhozási jogát ugy értelmezi, hogy azt törvényhozó módjára gyakorolhatja, vagy azt, hogy a jogszolgáltatás ingatag. A való azonban az, hogy egyiket sem mondhatjuk, mert hiszen a dolognak egészen más indoka van. A felhozott példák mindenikében feltünhetik, hogy a jogszabály alkalmazásában való változást a forgalmi, gazdasági viszonyokban, a szocziális kérdések felfogásában beállott változás előzte meg.

Nem kell bővebben tárgyalni azt a nemes társadalmi törekvést, mely nemcsak a gyermekvédelem terén, hanem a bűn utjára tért, vagy erkölcsi szempontból egyéb kifogás alá eső egyének világában az elhagyottakat, elesetteket védelmébe veszi; elég erre csupán rámutatni, s tisztában lehetünk azzal, hogy a 79. sz. teljes-ülési határozat, mellyel éppen foglalkozunk, eme törekvésből fakad. Midőn csak legujabban is a schweicziak uj kodexe a házasságon kivüli gyermeknek anyja utáni örökjogát a törvényesekével egyenlően állapitja meg (461. §.), a gyakorlat nálunk sem maradhatott a régi uton.

És ha kétségtelen az, aminthogy kétségtelen, hogy a Curia egy bármely kutfőből eredő jogszabálylyal szemben uj jogszabályt nem alkothat, vagy ha ennél a szónál akarunk maradni, nem deklarálhat, szükségkép annak belátásához kell jutnunk, hogy ami a legutóbb emlitett teljes-ülési határozatban foglaltatik, semmiképen sem több, mint annak deklarálása, hogy a társadalmi helyzet az, mikép a házasságon kivüli gyermek anyja utáni öröklési jogának korlátozására a törvényesekkel szemben ok nincs. A teljes-ülési határozat élére irt szabály e ténynek csak reflexe; nem parancs, csupán egy társadalmi szükségességre való rámutatás mellett az irány megjelölése a fejlődő szokásjog számára, melynek a Curia határt nem szabhat ugyan, de fejlődési irányát a törvény által engedett jogánál fogva megjelölheti.

Látnivaló ezekből, hogy a teljes-ülési határozatoknak mindkét emlitett változata megegyezik abban, hogy létezésének alapja a jogi szabályozásban részesülő viszonyok bizonyos irányu felfogása és természetének felismerése; hogy ez markánsabban az utóbb fejtegetett változatnál jut kifejezésre, az csak az esetek minőségéből folyik. Látnivaló azonban az is, hogy a teljes-ülési határozatoknak nem a jogszabályt deklaráló, hanem az élet szükségességeit felismerő, annak helyes jogi szabályára reámutató, a szokás fejlődésének irányt szabó tulajdonság képezi főjellemvonását.

És most visszatérek oda, ahonnan kiindultam, a felvetett

*

esetben való jogalkalmazási kérdéshez, és ismét csak azt a következtetést vagyok kénytelen levonni, hogy a kir. Curia indokolása a teljes-ülési határozat visszaható erejét illetően nem megfelelő. Kifejtett álláspontom szerint az indokolásnak arra kellett volna reá mutatni, hogy a teljes-ülési határozat nem jogi kutfő s mint ilyennél nem jöhet szóba a vissza nem hatásnak mint a kutfők attributumának kérdése ; a továbbiakban aztán az indokolásnak azt kellett volna kifejtenie, hogy vajjon az örökség megnyilta idején fennforogtak-e mindazon körülmények, melyek a kir. Curiát a 79. sz. teljes-ülési határozatban kifejezésre jutott álláspont elfoglalására inditották?

II. Minden elméletet a gyakorlatnak kell igazolnia. Mi jelentősége van ugyanis annak, hogy a teljes-ülési határozat jogi kutfő-e vagy bármi egyéb, hogy vajjon jogszabályt deklarál-e vagy a jogszabályok tényálladékául szolgáló körülményekben való változást konstatálja, ha ennek gyakorlati hordereje nincs? Viszont ha az előadottaknak a gyakorlat hasznát látja, akkor életrevalósága bizonyitást nyert.

Hogy a kifejtettek gyakorlati hasznát bizonyitsam, egy kérdést vetek fel. Miképp lehet vajjon megérteni a jogszabályok alkalmazásában nyilvánuló azt a visszásságot, hogy egy házasságon kivül született gyermek 1906. évi deczember hó előtt abban az esetben, ha anyja után törvényes gyermekek is maradtak, ez után való mindennemü öröklési igényével elutasittatott, viszont az emlitett idő után egy másik ugyanezt az igényét sikerrel érvényesiti, holott a jogalkotó hatalom nem nyilatkozott abban a kérdésben, hogy az előbbi jogállapotot fentartani nem kivánja.

Tovább megyek. Az előbb emlitett pervesztes örökös az uj jogszabály életrekelte után perujitással él, de ismét pervesztes lesz azon az alapon, hogy hiszen jogkérdés az, hogy az ő örökjogi igénye helyt fogható-e vagy sem, jogkérdésben pedig perujitás nem használható.

Ezeket az ellentéteket elsimittatlanul hagyni, ha a jogbizonytalanság látszatát kerülni akarjuk, nem lehet. Erre azonban csak egy mód kinálkozik és ez az, hogy a teljesülési határozatok kifejtett jellegét felismerve, elfogadjuk azt az álláspontot, hogy a már eldöntött perek egy ujonnan létesült teljes-ülési határozat álláspontjáról perujitás utján ujból eldöntés tárgyává tehetők akkor, ha a bizonyitás anyaga támpontot képes nyujtani arra, hogy az illető jogviszony keletkezése idején azok a körülmények, melyek az alkalmazandó teljes-ülési határozat hozatalánál a kérdésnek az addigitól eltérő módon való felfogását eredményezték, fenforogtak. Nem férhet ugyanis kétség ahhoz, hogy az illető teljes-ülési határozatnak a multra való alkalmazása ezeknek a körülményeknek, mint faktumnak fennforgásától függ s ezen az alapon a perujitás utja nyitva áll.

Meg kell vallani, hogy a perujitási alap ilyszerü megjelölése különösen fog hangzani, de az élet nem mindig halad a sablonok utján s a bíróságoknak a társadalom számtalan kérdésében forrongó állapotok folytán hozzá kell szokniok a szokatlanabb kérdésekhez is.

Ezekben kivántam a felvetett kérdést csupán nagy vonásaiban megvilágitani. Czélom emellett az is volt, hogy reá mutassak arra, hogy a jogalkalmazás kérdéseivel kapcsolatban lehet legtöbb sikerrel demonstrálni azt, hogy mily nagy különbség van ama két eset között, midőn az itélet indokolása az eldöntendő jogkérdésnek csak tükörképét s midőn annak valódi megoldását tartalmazza.

Dr. Dávid István,
debreczeni kir. törvényszéki biró.

A BP. és BN. egyes ellentmondó rendelkezéseiről.

Ismételten volt alkalmam e lap hasábjain foglalkozni a BP.-nak a semmiségi panaszokra s az anyagi semmiségi okokra vonatkozó rendelkezések fogyatékosságával és a jelen czikkem tárgyául a BN.-nak egyes rendelkezéseit választottam, melyeket szembeállitva a perrendtartás szabályaival, azokból is szintén kitünik a már sok oldalról hangoztatott az a kifogás, hogy az utóbbi időben az igazságszolgáltatás körébe eső törvények előkészitése mily kevés alapossággal történik, mely hiba csakis arra vezethető vissza, hogy az utóbbi években az igazságszolgáltatás terén történő reformok rendszerint nem terjednek ki egy egész ügyszakra, hanem csak kiszakitva egyes szakoknak egy egy részére terjedő novelláris intézkedésekkel történtek a változtatások s az uj intézkedések.

A BN. alapján megengedett felfüggesztés alkalmazása körül egyes bíróságok joggyakorlatában tulzás mutatkozik abban a tekintetben, hogy habár a cselekmény természete s tárgyi sulya a Btk. 92. §-ára való tekintet nélkül megengedhetővé teszi a büntetés felfüggesztését, mégis némely bíróságok a vétséggel vádolt vádlottra kiszabható rövid tartamu s egy hónapot meg nem haladó fogház helyett a Btk. 92. §-ának alkalmazásával pénzbüntetést szabnak ki s ennek a pénzbüntetésnek a végrehajtását a BN. 1. §-a alapján felfüggesztik.

Nézetem szerint ily esetben a Btk. 92. §-a alapján történő enyhitésnek semmi értelme nincsen s a vádlottra sem bir jelentőséggel, mert teljesen közömbös az, hogy a jogrendet csekélyebb mértékben sértő s a fölfüggesztés kedvezményére érdemes vádlott egy rövid tartamu fogházra vagy pedig pénzbüntetésre lett elitélve akkor, amidőn a büntetésének a végrehajtása ugy is felfüggesztetett.

A BN.-nak 1. és 2. §-a az anyagi joghoz, ellenben a BN. 10. §-a az alaki joghoz tartozó kérdésekben rendelkezik ; ha tehát egy elsőbirói itélet ellen a kir. ügyész a BN. 10. §-a alapján felebbezést jelent be azért. mert az elsőbiróság a BN. 1. §-a alapján a vádlott büntetésének a végrehajtását felfüggesztette s a BN. 2. §-ának esetei fenn nem forognak, kérdem : hogy a másodfoku biróság a BP. 423. §-ának 2. vagy 3. bekezdése értelmében megsemmisitéssel vagy megváltoztatással határozzon-e oly esetben, midőn az elsőbiróság itéletében kimondott felfüggesztést mellőzendőnek tartja?

A BN. 1. §-a szerint a bíróságnak belátásától függ ama kérdésnek az eldöntése, hogy a vádlott javára fennforog-e méltánylást érdemlő ok, a 2. §. esetében ellenben a törvény már kifejezetten felsorolja a felfüggesztés kizárásának eseteit. Mindkét esetben azonban a BN. 10. §-ára vonatkozó indokolás törvénysértésnek minősiti azt, amidőn tévesen, illetve helytelenül lett a biróság által a büntetés végrehajtásának felfüggesztése kimondva.

Ha tehát ez törvénysértést képez, ebből azt kell következtetni, hogy ily törvénysértések esetében a BP. 385. §-ának 2. pontjában megjelölt s a büntetés enyhitésére szolgáló határok be nem tartása miatt anyagi semmiségi ok forog fenn, mely esetben a felebbezés felülvizsgálatára hivatott másodfoku biróság megsemmisitéssel határoz.

Másrészt azonban a BN. 1. és 2. §-aira vonatkozó indokolás szerint a büntetés felfüggesztése csak czélszerüségi s nem büntetés enyhitési eszköz, ebből az indokolásból pedig már a fenti következtetéssel ellentétesen azt kell kimagyarázni, hogy daczára a törvénysértésnek s daczára, hogy a törvenysértés az anyagi jogba ütközik, az mégsem képezhet semmiségi okot és ily álláspontból kiindulva, csak megváltoztatással lehet a másodfokban a büntetés felfüggesztésének mellőzését kimondani.

Véleményem ebben a felvetett kérdésben az, hogy a másodfoku birróságok a BN. 385. §-ának 2. pontja alapján megsemmisitéssel határozzanak, mert a BN. 1. és 2. §-ainak téves alkalmazása eseteiben törvénysértés fennforog, tekintet nélkül arra, hogy az elsőbirói itélet a BN. 1. §., vagy a 2. §-án alapszik és mert a büntetés végrehajtásának felfüggesztése kedvezmény ugyan, azonban feltétlenül erkölcsi büntetést képez s igy enyhe büntetési módnak tekintendő, már pedig a BP. 385. §-ának 2. pontja világosan anyagi semmiségi oknak jelöli meg a büntetési tétel enyhitésénél a törvényben vont határoknak a be nem tartását. Büntetőjogi szempontból nem tartom sikerültnek a büntetőnovella ama rendelkezését, hogy a fiatalkoruakra vonatkozó felső korhatár a betöltött 18-ik évig lett kiterjesztve. Az élet tapasztalatai bizonyitják, hogy a cselekmény büntethetőségéhez szükséges értelmi s erkölcsi fejlettség ezen korban már minden egyes fiatal egyénben meg van s ha elvétve némelyikben hiányzik, akkor ez már nem a fiatal korra, hanem rendszerint elmebajra vezethető vissza, mely a büntető törvény általános rendelkezései szerint ugyis beszámitást kizáró okot képez.

Komikus dolog, hogy valamely falunak a 18-ik életévében levő elsőrangu suhanczáról s gyakran a falunak az első fiatal gavallérjáról az eljáró biróság az itélet hozatala előtt orvosi s pedagógiai megfigyelést kénytelen tartani afelett, hogy bir-e az illető megfelelő erkölcsi s értelmi fejlettséggel?!

Sajátszerü a BN. 17. §-ának ama rendelkezése is, hogy a fiatalkoruakra meghatározott négy rendbeli büntetési tételt nem a maga igazi nevén büntetésnek, hanem intézkedésnek nevezi. Azt hiszem, hogy ha a bíróság a fiatalkoru terhelttel szemben a felhivott törvényszakasznak akármelyik intézkedését alkalmazza, az csakis egy enyhe büntetési módnak lesz tekinthető, mert a szószerinti értelmét véve eme ugynevezett intézkedéseknek, azok végeredményükben csakis büntetéseknek mondhatók. Egy egyszerü példa is eléggé meggyőző e tekintetben, pl. ha egy tanító hanyag tanitványát megdorgálja vagy javulás szempontjából a napi tanidő leteltével néhány órára az iskolában visszatartja, az ilyesmit mindenki csak erkölcsi büntetésnek, nem pedig intézkedésnek fogja tekinteni.

A BN. 17. §-ánál egy anomáliára is akarok rámutatni; ugyanis, ha egy fiatalkoru terheltre a dorgálás, javitó-nevelés vagy fogház (államfogház) büntetés alkalmaztatik, a vádlott bünössége itélettel megállapitandó, mig ellenben a próbárabocsátásnál a törvény kivételt tesz azzal, hogy az utóbbi végzésileg elrendelendő. A próbárabocsátás is azonban intézkedés, illetve enyhe erkölcsi büntetési mód lévén, hogy ez a fiatalkoru ellen alkalmaztassék, szükséges a tettet és a terhelt értelmi s erkölcsi fejlettségét megállapitani, vagyis anélkül hogy a terhelt bünössége megállapittatnék, annak mégis a végzés indokaiban kifejezést kell adni; továbbá daczára annak, hogy ily esetben a terhelt bünössége itéletileg meg nem állapitható, mivel nincs is itélet, sőt ha a próbaidő alatt a fiatalkoru terhelt jó magaviseletet tanusit, az eljárás ellene meg is szüntetendő, mégis a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó 27,100/909. I. M. R. 30. §-a szerint a kiskoru terheltet a próbárabocsátás elrendelésével egyidejüleg a magánjogi igényben s a bünügyi költségben marasztalni kell.

Miképpen egyeztethető össze ez utóbbi rendeleti intézkedés a BP. 480., 482. és 487. §-aiban felvett törvényes intézkedésekkel, melyek szerint csakis a bünösnek kimondott vádlott köteles a bünügyi költséget megfizetni, ha ellenben a vádlott bünösnek ki nem mondatik, a költség az államkincstárt terheli s ha a bíróság az eljárást megszünteti, a BP. 487. §-a értelmében a magánfelet arról is köteles értesiteni, hogy magánjogi igénye tárgyában nem határoz?

Végezetül megjegyzem, hogy a BP. 17. §-ában felsorolt intézkedések ama sorrendjéből: 1. dorgálás, 2. próbára bocsátás, 3. javitó-nevelés, 4. fogház, vagy államfogház, azt kell következtetni, hogy a törvényhozó a legenyhébb intézkedésnek a dorgálást, a legsulyosabbnak pedig a fogházat, vagy az államfogházat jelölte meg. Nézetem szerint azonban ez a sorrend nem lett egészen helyesen megállapitva, mert alapjában véve a büntetési módok szerint a legenyhébb a második helyen lévő próbára bocsátás, mivel az első helyre tett dorgálás már rendes büntetés, melynek alkalmazásához már szükséges a vádlott bünösségének itéleti megállapitása s az ilyképpen kimondott dorgálást a tárgyaláson nyilvánosan foganatositani is kell, ellenben a próbára bocsátás végzéssel lesz kimondva, a terhelt bünössége itélettel megállapitva nem is lesz, büntetés sem lesz kiszabva, csupán felügyelet alá helyeztetik a fiatalkoru terhelt, de a felügyelet is elsősorban a törvényes képviselőjére tartozik, vagyis a terhelt ugyanazon a helyzetben marad, mint volt a cselekménye elkövetése előtt, tehát a cselekményeért őt ért intézkedés a lehető legenyhébben gyakoroltatott.

Ujfalussy Béla,
kassai kir. itélőtáblai biró.

A vasut felperességi joga.

— Adalék a berni egyezmény reviziójához —

Közel két évtized mult el a berni egyezmény (1892 : XXV. tcz.) megalkotása óta. Joggal üdvözölhette *Rosenthal* * ezt a korszakos jelentőségü kódexet, mint egy jövendőbeli «Weltprivat- és Weltprozessrecht» kezdetét. A B. E., mely részben kompromisszumokon részben a szerződéses államok hazai jogának reczepcziján épült fel, a szerződéses államokban nagyrészt a belföldi fuvarozásra is kiterjesztetett. A párisi (1901 : XXV. tcz.) és a berni pótegyezmény (1908 : XLIV. tcz.) sokat javitottak az egyezményen, azonban a nélkül, hogy a vasuti fuvarozási jognak internaczionalizálását előbbre vitték volna. A B. E. által nyitva hagyott kérdések sok tekintetben továbbra is nyilt kérdések maradtak, ami a szerződéses államok belföldi jogának fejlődésére is hátrányos, mert a szerződéses államok csak nehezen határozzák el magukat a nemzetközi szabályozás által nyitva hagyott elvi fontosságu kérdések megoldására.

A B. E.-nek egyik nagy hiányossága, hogy a nemzetközi fuvarozási szerződésből eredő s a vasutat a feladó vagy átvevő ellen megillető jogok birói érvényesitésére nézve nem tartalmaz intézkedéseket. Ugyanez a hiányossága megvan az uj német Eisenbahnverkehrsordnungnak és az annak majdnem szószerinti fordítását képező uj V. Ü. Sz.-nak is.

A fuvarozási szerződésből a *vasut ellen* keletkező igények birói uton való érvényesitésének esetére ugy a felperesség (actoratus), mint az alperesség (passiv legitimatio) kérdése szabályozva van. Ezeket a szabályokat a B. E. 26. és 27. czikkei s az uj V. Ü. Sz. 99. és 100. §-ai tartalmazzák.

Az actoratus azt illeti meg, akit az áru feletti rendelkezési jog megillet. A keresetre jogosult azonban per utján csak a feladási vagy azon vasut ellen léphet fel, amelyik az árut a fuvarlevéllel legutoljára átvette, vagy amelyiknek vonalán a kár keletkezett. Ezen vasutak közt a felperest illeti meg a választás. Ugyanigy szabályozza az alperességet a KT. 431. §-a is. Ezen perjogi szabályok nem fedik a szállitásban részes vasutaknak materiális jogviszonyait, melyek a szállitás egységességének (Transportgemeinschaft) elvén épülvén fel, a fuvarozási szerződésből eredő kötelezettségekért való egyetemleges felelősséget vonnak maguk után. Az anyagi jog szerint tehát a felperes bármelyik vasutat egyenként külön-külön, vagy többet, vagy valamennyit együtt is perbe vonhatná. Minthogy azonban «a nemzetközi vasuti fuvarozásban rendszerint számos vasut vesz részt, a nemzetközi fuvarozás érdekeivel ellenkeznék a jogositottal oly sok kötelezettet szembeállitani»: ** a B. E. megalkotói indokoltnak találták az alperesként perbe vonható vasutak számát korlátozni. Ugyanezen érdekek a belföldi csatlakozó pályákon való szállitás esetén is méltánylást érdemelnek.

S valamint a vasut elleni igények birói érvényesitése esetén nem szorul bővebb magyarázatra az, hogy a felperesség és alperesség kérdése határozott és világos szabályozást igényel, ugy nem lehet kétséges az sem, hogy ugyanilyen határozott és világos szabályozást igényelnek ezen kérdések *a vasut jogainak birói uton való érvényesitése esetére* is, sőt talán még fokozottabb mértékben, mert hisz ezen perekben a sok tekintetben privilegizált helyzetben levő hatalmas vasutvállalatok állanak szemben, mint felperesek a vasuti fuvarozásra utalt magánfelekkel, mint alperesekkel szemben. Az alperesség kérdésére ehelyütt nem kivánok kiterjeszkedni, mert az részben a birói gyakorlat és az irodalom, részben a létező jogszabályok által többé-kevésbbé tisztázottnak tekinthető, noha de lege ferenda helyes volna az alperesség kérdését is világos és határozott szabályozás tárgyává tenni. Ehelyütt csupán a felperesség kérdésére vonatkozólag szándékozom néhány észrevételt tenni.

1. A B. E. 7. czikkének 1. bek. és a V. Ü. Sz. 57. §-a szerint a feladó viseli mindazon következményeket, melyek a fuvarlevélben foglalt helytelen, határozatlan, vagy elégtelen nyilatkozatokból származnak. Ha ezen nyilatkozatok a fuvarozásban részes vasutak közül többnek vagy valamennyinek kárt okoznak, akkor ezen vasutak kártéritést követelhetnek a feladótól. Ugy a B. E., mint a V. Ü. Sz. bizonytalanságban hagynak azonban bennünket az iránt, hogy melyik vasutat, vagy mely vasutakat illeti meg a felperesség joga.

2. A B. E. 7. czikkének 5. bekezdése szerint a szállitásban részes vasutak javára fuvardij-pótlék fizetendő. (V. Ü. Sz. 60. §. [1.] bek.: «fuvardij-pótlékok fizetendők.)»

Azt a kérdést, vajjon a fuvardij-pótlékért az átvevő mikor felelős, az uj V. Ü. Sz. 60. §-ának [4.] bekezdésében megoldja, de a felperességi jog tekintetében továbbra is bizonytalanságban hagy bennünket.

3. A B. E. 12. czikkének 4. bekezdése és a V. Ü. Sz. 70. §-ának [1.] bekezdése szerint: «ha a fuvardij vagy illetékek kiszámitásánál vagy a dijszabás alkalmazásánál hibák fordulnak elő, a hiány utánfizetendő.»

* Internationales Eisenbahnfrachtrecht; 1894. Előszó.

** Eger: Das internationale Übereinkommen über den Eisenbahnfrachtverkehr. II. kiadás, 459. l.

Ezen igényre nézve a B. E.-ben az alperesség sincs szabályozva. A V. Ü. Sz.-ban igen. (70. §. [2.] bek.) Ellenben a felperesség kérdése sem a B. E.-ben, sem a V. Ü. Sz.-ban szabályozás tárgyát nem képezi.

4. A B. E. 17. czikke, a KT. 408. §-a és a V. Ü. Sz. 76. §-ának [4.] bekezdése szerint a fuvarlevél és az áru átvétele folytán az átvevőre az a kötelezettség hárul, hogy a vasutnak a fuvarlevél szerint fizetést teljesitsen. Ezen követelések tekintetében is kontroverziák forrását képezheti a felperesség kérdése.

Mindezen követeléseknél, minthogy egyetemleges hitelezői viszonyt kifejezett törvényes intézkedés vagy kifejezett megállapodás hiányában megállapitani nem lehet, azt kell elfogadni, hogy valamennyi vasut külön-külön az őt megillető rész erejéig keresetre jogosult. Ha a szállitás egységessége alapján a szállitásban részes vasutak közt egyetemleges hitelezői jogviszonyt konstruálunk, akkor valamennyi vasutat az egész követelés erejéig kell keresetre jogosultnak tekintenünk. Mindkét esetben megvan a lehetősége annak, hogy a feladó vagy átvevő annyi ellenféllel kerül szembe, ahány vasut részes a fuvarozásban s nemzetközi fuvarozás esetén még az a veszély is fenyegeti az alperest, hogy a szállitásban részes vasutak saját államuk bíróságai előtt vonják perbe s igy különböző országokban kell védelméről gondoskodnia.

Ha a nemzetközi és egyszersmind a belföldi fuvarozás érdekeivel is ellenkezik az, hogy a jogosulttal oly számos kötelezett álljon szemben, akkor ezen érdekekkel éppen ugy ellenkezik az is, hogy a kötelezett oly számos jogosultnak tartozzék felelősséggel. De a méltányossággal, a nemzetközi forgalomban hagyományos ius æquummal is ellenkezik az, hogy mig a felelős vasutak száma korlátozva van, addig a védelemre sokkal inkább rászoruló felek ellenében a szállitásban részes s a keresetinditásra egyaránt jogosult vasutak száma semmiféle korlátozásnak alávetve nincs. Ezen segiteni kell. Ugy a nemzetközi, mint a belföldi fuvarozás terén a vasutaknak a fuvarozási szerződésen alapuló igényeire nézve a felperesség jogát egységesen és a szállitás egységessége elvének megfelelően egységesen kell szabályozni.

Nézetem szerint legczélszerübb volna a felperességi jognak akkénti szabályozása, hogy a feladóval szemben a feladási vasut, az átvevővel szemben pedig az a vasut legyen keresetinditásra jogosult, amely utoljára vette át az árut a fuvarlevéllel. S valamint nemzetközi fuvarozás esetén a vasutak csak a saját államuk illetékes bírósága előtt vonhatók perbe (B. E. 27. czikk 4. bek.), éppen ugy a vasutak és a felek közötti paritás követelményeinek megfelelően kimondandó volna, hogy a feladó elleni keresetek elbirálására azon állam bíróságai legyenek illetékesek, ahol a fuvarozási szerződés megkötteteti, az átvevő elleni keresetek elbirálására pedig azon állam bíróságai, melynek területén a kiszolgáltatási hely fekszik.

A felperességi jog ilyetén szabályozása nézetem szerint nem csak az uralkodó bizonytalanságnak vetne véget, hanem a szállitás egységességén alapuló rendszer további kiépitését is jelentené s egy lépéssel előbbre vinné a felek és a vasutak közötti paritás megvalósitását.

Dr. Rédei József,
budapesti ügyvéd.

A külföldiek váltóképessége.

A Curiának 822/1908. sz. határozata* ismét aktuálissá teszi a vt. 95. §-ának magyarázatát.

E határozat ugyanis a vt. 95. §-ára való hivatkozással megismétli azt az elvet, melyet már megelőzőleg is kimondtak pl. a 216/1897. és az 1842/1901. sz. curiai határozatok, hogy a külföldiek cselekvőképességének külföldön elrendelt korlátozása a belföldön kiállitott váltónyilatkozat kötelező erejét nem érinti.

Mindenekelőtt lássuk a 95. §. szószerinti szövegét: A szenvedő váltóképesség külföldiekre nézve rendszerint azon ország törvényei szerint itélendő meg, melyhez a váltókötelezett mint alattvaló tartozik. Azonban a saját hazája törvényei szerint váltóképességgel nem biró idegen a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért felelős, ha őt ezen törvény szerint a váltóképesség megilleti.

* L. a. «Jogtudományi Közlöny» 1909. évf. 15. számához mellékelt «Hiteljogi Döntvénytár»-ban (IV. sz.) 71. sorszám alatt.

E §. tehát a külföldiek szenvedő váltóképessége tekintetében egy szabályt állit fel s egy kivételt állapit meg. Szabállyá teszi az ugynevezett «nemzetiségi» elvet, de kivételül fogadja el bizonyos helyzetben az ugynevezett «területi»-t.

E rendelkezés valódi értelmének kutatásánál döntőnek tartom azon különbség figyelembevételét, mely a közönséges magánjogi (általános) és a váltói cselekvési képesség között létezik.

A váltói cselekvési képesség ugyanis egy (hogy ugy mondjam) minősült alakja, fokozata a közönséges magánjogi cselekvőképességnek. A kettő szoros kapcsolatban van egymással, de mégsem esik össze teljesen. Mert föltétlenül áll ugyan azon elv, hogy a váltói cselekvőképesség az általánoson épült fel, enélkül nem képzelhető; de megforditva már nem mondhatjuk a tételt. A közönséges magánjogi cselekvőképesség nem vonja szükségszerüleg maga után a váltóit is.

Gondoljunk csak a mi váltótörvényünk 1. §-ának 3. bekezdésére, mely a pusztán férjhezmenés által nagykoruvá vált nőktől 24 éves korukig általános cselekvőképességük daczára is megtagadja a váltói cselekvési képességet.

Még nagyobb eltéréseket mutat etekintetben megelőző jogunk: az 1840:XV. tcz. és — ami a 95. §. szempontjából fontosabb, mutatnak külföldi törvényhozások.

Vagyis lehetséges pusztán a «váltói» cselekvőképességről, mint olyanról, beszélni; lehetséges pusztán a «váltói» cselekvőképességet, mint olyat, szabályozni, anélkül, hogy e rendelkezések az alapul szolgáló közönséges magánjogi cselekvőképességet érintenék.

Szerény nézetem szerint a váltótörvény 95. §-a ilyen szorosabb értelemben magyarázandó. E §. nem csak ötletszerüleg használja következetesen a «váltó»-képesség kifejezést. Amiből a §. 2. bekezdésére nézve önként következik az a magyarázat, hogy a külföldi a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért csakis azon esetben felelős, ha őt egyrészről a magyar törvény szerint megilleti a váltóképesség, másrészt hazája törvényei szerint is csupán a speczifikus váltói cselekvőképességgel nem bir. De nem felelős akkor, ha hazájának törvényei szerint általában cselekvőképtelen.

Következik e magyarázat nemcsak az általános és váltói cselekvőképesség közötti különbségről előbb mondottakból, nemcsak a 95. §. grammatikai értelmezéséből, hanem a váltótörvény 1. §-ából s általában magánjogunknak a külföldiek cselekvőképességére vonatkozó szabályából.

A váltótörvény 1. §-a ugyanis szabályul mondja ki azt, hogy «szenvedő váltóképességgel bir mindenki, aki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet.» Ami — helyesebben formulázva — azt jelenti, hogy: szenvedő váltóképességgel csak az bir, aki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet, tehát — a cselekvőképességet tartva szem előtt — aki bir a közönséges magánjogi cselekvőképességgel. Vagyis e §. a szenvedő váltóképességet minden körülmények között a közönséges magánjogi cselekvőképességre épiti fel s igy rendelkezésének a 95. §., mely pusztán a felépitményre vonatkozik, nem derogálhat. Közönséges magánjogi cselekvőképesség nélkül sincs szenvedő *váltó*képesség se bel-, se külföldire nézve!

A Curiának elől emlitett határozatai oly külföldiek szenvedő váltóképességét ismerték el a 95. §. alapján, akik hazájuk törvényei szerint közönséges magánjogi cselekvőképességgel se birnak. Holott az elmondottakból nyilvánvaló, hogy a kérdés ilyen formában már kiesik a specziális váltójog köréből és a közönséges magánjogba, ennek nemzetközi részébe utalódik át.

E tekintetben pedig külföldiekre nézve «Magyarországban az a szabály áll fenn, hogy a magyar állam területén tartózkodó idegeneknek személyállapota és jog- (helyesen: cselekvő-) képessége saját hazájuk törvényei szerint itélendő meg.» Kimondják ezt a 46,132/1843. I. M. és a 25,503/1881. Vkm. sz. rendeletek, kimondja számos birói határozat, de az elv különben is általánosan elfogadott szabálya a nemzetközi magánjognak.* Mindössze arról van szó hogy a jóhiszemü forgalom érdekeire való tekintettel valamennyire megszorittassék.

Mellőzve a megszoritó magyarázatok ismertetését, ám fogadjuk el a szabályt a legmegszoritóbb értelmezésben, hogy: a saját

* E szempontból nem lényeges azon különbség, hogy pl. az amerikai jog az idegenek cselekvőképességének elbirálásánál nem honosságuk, de lakhelyük jogát veszi irányadónak.

hazája törvényei szerint cselekvőképességgel koránál fogva még nem biró, vagy olyan idegen, kinek cselekvőképessége hazájában a belföldi törvények által nem ismert okból korlátoztatott, a belföldön vállalt kötelezettségért felelős, ha őt törvényeink szerint a cselekvőképesség megilleti...

Már azáltal, hogy e megszoritó magyarázatot elfogadjuk, igen közel jutottunk a szabály megdöntéséhez. Éppen azért a «nemzetiségi» elv teljes negligálása nélkül tovább egy lépést se tehetünk. S igy épenséggel nem kivánhatjuk meg azt sem, hogy a külföldi kiskoruságának saját hazájában történt meghosszabitása, vagy a külföldinek saját hazájában történt gondnokság alá helyezése a magyar hivatalos lapban közzététessék,* különben cselekvőképességének korlátozása nálunk figyelembe nem vétetvén.**

Vagy áll a «nemzetiségi» elv mint szabály, vagy nem áll. Az állam megteheti ugyan azt, hogy az idegenek cselekvőképességének elbirálásánál is saját területei felségjogát emeli kizárólagos érvényre. De mig a «nemzetiségi» elvet tartjuk érvényben állónak, addig a fentebb irt formulázással elértük azt a határt, melyen tul az idegenek belföldön való cselekvőképességének elismerésében nem mehetünk. S habár lehetséges, hogy konkrét esetekben a váltóhitelező oldalán szóló méltányosság a még tovább haladást javallja, elméletben föltétlenül megállapitandónak tartom azon tételt, hogy: azon idegen, aki saját hazájának törvényei szerint, a mi jogunk által is elismert okokból még csak közönséges magánjogi cselekvőképességgel sem bir, a bár belföldön elvállalt váltói kötelezettségért a váltótörvény 95. §-a alapján sem felelős, még azon esetben sem, ha különben őt ezen törvény szerint a váltóképesség megilletné. *Bartha József.*

Különfélék.

— **A kinevezési politika és a biróképzés.** Mélyen tisztelt Szerkesztő ur! Őszinte örömmel olvastam b. lapja 14. számában B. A. urnak igazságszolgáltatásunk nagy hiányait tárgyazó czikkét s az arra érkezett válaszokat. Meggyőződésem, hogy az ügyvédi és birói kar komoly s az igazságszolgáltatás nivóját féltő tagjai között nem akad senki, ki e bátor őszinteséggel megirt czikkek minden sorát alá nem irná és sajnálattal tapasztalván, hogy valóban «peccatur intra et extra», őszintén ne óhajtaná: sed ne peccetur!

Mindnyájan érezzük e tárgy nagy horderejét, engedtessék meg ezért nekem, hogy e kérdésnek minél több oldalu megvilágitásához néhány szóval én is hozzájáruljak.

Bizonyos, hogy a peres eljárás egyszerüsitése az igazságszolgáltatás bajainak szanálása szempontjából nagyon fontos s épp ezért az erre irányuló törekvéseket ugy a birói, mint az ügyvédi kar méltányolja is. De kétségtelen másrészről az is, hogy ez önmagában véve az igazságszolgáltatás nagy hiányainak megszüntetésére haszontalan erőlködésnél nem egyéb.

Az orvost, ki tifuszos betegét az által vélné meggyógyithatni, hogy emésztő lázát ideig-óráig csökkenti, a betegség gyökerének kiirtására ellenben nem gondolna: mindenki megmosolyogná. Igazságügyi adminisztrációnk azonban még ma sem tartja lehetetlennek, hogy az igazságszolgáltatásban felszinesen jelentkező hézagok kitöltésével egy egész rendszer mélyen gyökeredző bajait orvosolhassa. Nem veszi észre, hogy a beteges szimptomáknak az eljárás egyszerüsitése által ideiglenes eltüntetése nem orvosszer, mert a betegség, melyet ily intézkedések máról-holnapra enyhitenek, gyökeres orvoslás hijján holnapután ujult erővel támadja meg az igazságszolgáltatás beteges fizikumát.

Vajjon remélhet-e komolyan a viszonyokat alaposan ismerő gyakorlati ember számbavehető eredményt az eljárás egyszerüsitését czélzó intézkedéstől akkor, mikor a birói kar egy bizonyos százaléka — amint azt a t. czikkiró urak meggyőzően kimutatták — feladata magaslatán nem áll? Igazságügyi adminisztrációnk tehermentesiteni igyekszik egyrészt a bíróságokat az eljárás egyszerüsitésével, másrészt pedig lehetetlenné teszi az egyöntetü összemüködést, az igazságos munkamegosztást azáltal, hogy az anciennitásnak — a bürokratikus rendszer ez ősrégi kinai czopfjának — jegyében a birák megválasztásánál érdemet, tudást, rátermettséget mellőzve, nemcsak elsőfoku, de felsőbíróságainkhoz is nem egyszer kevésbbé alkalmas elemeket nevez ki.

Elsősorban tehát az anciennitás elvével kell szakitani s ebben — mint már arra szintén történt utalás — semmiesetre sem szabad bennünket a hivatalnoki érdekek vagy bármily más melléktekintetek által korlátoztatni. Egyáltalán nem értjük, hogy miért birna az állam saját hivatalnokaival szemben kevesebb joggal, mint a magánvállalatok; vagy quo iure igényelhetnének a kötelességüknek meg nem felelő állami hivatalnokok kedvezőbb elbánást, mint aminőben ugyanily minősitésü más hivatalnokok részesülnek? Az ekzisztenciát érintő ezen oldala a kérdésnek teljesen azonos köz- és magánhivatalnoknál; már pedig ha a jogosult magánérdek megóvása is indokoltnak látszik a nem hivatott tisztviselők ellenében, mennyivel indokoltabb és sürgetőbb követelés a közérdek védelme! Bajos volna ezzel szemben meggyőzően érvelni amellett, hogy miért kell okvetlenül a legtöbb járásbirónak — akár győzi tehetséggel, akár nem — a táblabirói rangot elérnie, megnehezitve ezzel sok oly — hivatása magaslatán álló — biránknak előrejutását, kik magasabb pozicziójukban az igazságszolgáltatás érdekeinek sokkal hathatósabb képviselői lehetnének.

Bármily megszivlelendők azonban a fent előadottak, véleményünk szerint igazságszolgáltatásunk renaissanceának sokkal mélyebben fekvő nehézségek állják utját. *S ez az elméleti és a gyakorlati jogi képzés toppant elmaradottsága.*

Általánosságban is megállapithatjuk — s az egyetemi élet ismerői ebben igazat fognak nekem adni — hogy főiskoláink a gyakorlati életre a mai rendszer mellett nem képesitenek. A szorgalmasabbakat, a tanulni vágyókat sem. Lehetséges-e, hogy a magyar magánjogot vagy a polgári perrendtartást, az anyagi büntetőjogot a bünvádi perrendtartással együtt egy félévi hallgatás által az egyetemi hallgató a legjobb akarat mellett is megtanulhassa? Kétségtelen, hogy nem. Pedig több ideje nincs rá. S vajjon lehet-e bizakodnunk abban, hogy pl. a birói pályára készülő ifju később nyeri el majd a szükséges képzettséget? A jogtudományi államvizsga s a birói vizsga bizony ezirányban nagyon sok kivánni valót hagynak hátra, ugy hogy a biró képzettségének legfőbb garancziájaképp azt a három évi gyakorlati időt kell tekintenünk, melynek javarésze idéző végzések kibocsátásával, végrehajtási kérvények elintézésével s jegyzőkönyv vezetésével telik el.

Ily körülmények között azután nem lehet csodálni, ha a birói tudatlanság olykor akkora mérvben nehezedik igazságszolgáltatásunkra, amint azt *B. A.* ur a valóságnak teljesen megfelelően vázolta s amint azt nap-nap után sajnosan tapasztaljuk.

Nem tudom eléggé helyeselni azt a törekvést, hogy e kérdések napirenden tartassanak. *F.*

— **A választások és az alkohol.** A Good Templar-rend egy beadványban arra kéri a belügyminisztert, hogy

* L. a Curiának 1482/1902. sz. itéletét is.

** Annál kevésbbé kivánhatjuk ezt, mert, ha nem akarunk a való élet előtt szemet hunyni, be kell látnunk, hogy a hivatalos lap efféle közleményei tisztán akadémikus természetüek. Ugyan hányadik ember olvassa a «Budapesti Közlöny»-t abból a czélból, hogy megtudja, melyik magyar honpolgárt helyezték pl. gondnokság alá s igy melyikkel nem köthet jogérvényes ügyletet? Ezen esetek bármi más uton inkább jutnak az érdekeltek tudomására, mint a «Budapesti Közlöny»-ben való czéltudatos böngészés utján.

«rendelje el a választások napján a korcsmák zárvatartását és tiltsa el a szeszes italok kimérését.» A beadvány szerint a «választásoknál oly gyakori véres összeütközéseket elsősorban az alkoholnak kell tulajdonitani. Ott, ahol az alkoholt sikerült a politikai vagy szocziális küzdelmekből eltávolitani, azok nyugodt lefolyásuak voltak. Példa erre a tavalyi svédországi általános sztrájk, melyben a munkásság küzdelmét a végső elkeseredésig folytatta és rendzavarás egy hónap alatt nem történt, mert a szeszes italok eláru sitása az egész idő alatt tilos volt. Az alkohol ezenkivül veszélyezteti a választások komolyságát és öntudatosságát, mert leszállitja az itélőképességet és csökkenti a felelősségérzetet. Nem szabad megengedni, hogy a választóknak alkohol által befolyásolt akarata döntse el évekre az ország sorsát. A korcsmák bezárásától várja a nevezett egyesület, hogy a választás napja országos dáridóból a nemzet komoly, impozáns akaratnyilvánitásának nagy napja legyen »

Mi jogászok ezen inditványt a büncselekmények megelőzésének szempontjából, valamint a választások tisztaságának érdekéből is a legmelegebben támogatjuk.

— **Peccatur.** Hogy sok törvényellenes felülvizsgálati kérelem kerül a felsőbiróságokhoz, azt már nem egyszer elmondottuk. A Curia 1910. G. 42. számu itélete ujabb bizonyitékot tartalmaz erre nézve.

Indokok: Alperes részéről felülvizsgálati kérelmében felhozott panasz nem bir megállható alappal. A sommás eljárás 197. §-a szerint ugyanis a felülvizsgálati eljárásnál a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás az irányadó és ez a tényállás csak az e törvényszakaszban meghatározott alapon megtámadható; általában véve felülvizsgálatnak csak a sommás eljárás 185. §-ának *a)* és *c)* pontjaiban meghatározott alapon van helye és a sommás eljárás 190. §-a szerint a felülvizsgálati kérelemnek kell magában foglalnia azt, hogy a fél az itéletet mely alapon támadja meg; következésképpen alperes részéről a felülvizsgálati kérelmében és a felülvizsgálati tárgyaláson az ügy érdeme szempontjából felhozott uj ténykörülmények és bizonyiték, továbbá alperes részéről felülvizsgálati kérelmében, azonban a fenn kijelölt valamely alapra visszavezethető tüzetes panasz előterjesztése nélkül, aziránt felhozottak, hogy a jelen perben mi és miáltal van, vagy nincs bizonyitva és mi a való tényállás, tekintetbe nem vehetők; egyébiránt alperes részéről felülvizsgálati kérelmében *NB.* alatt csatoltnak jelölt irat a felülvizsgálati kérelemhez tényleg nem is csatoltatott.

— **A kir. birósági központi kézbesitő-hivatalra** vonatkozó s mult számunkban megjelent közleményre vonatkozólag a központi kézbesitő-hivatal vezetője az alábbi közlemény közlésére kérte fel a szerkesztőséget:

Téves a czikk azon része, hogy a központtól távol eső felek később kapnák kézhez az iratokat, mint a központ közelében levők, mert a beosztás olyan, hogy a késedelem legfeljebb egy órai időt okozhat, de feltétlenül ugyanazon napon történik, amelyen a központ közelében. Különben a távol levő területekre szóló villamosvasuti jegyek megszerzésére megtétettek a lépések s valószinüleg junius 1-re meg is lesznek.

A váltótörvényszéki kézbesitésekre vonatkozólag meg kell emlitenem (amint azt a Szerkesztő ur előtt be is bizonyitottam), hogy a szóban forgó késedelem nem a kézbesitő-hivatal felállitása következtében áll elő s nem a központi kézbesitő-hivatalban, hanem a váltótörvényszéknél keresendő a késedelem oka, mert ha ma a váltótörvényszék maga kézbesittetné is az iratokat, mégis fennállana az észlelhető késedelem. Ezt azért állithatom, mert a váltótörvényszéki és a sürgős ügyek kézbesitésére külön kézbesitő-csoportot akartam szervezni, de ennek az akadálya, hogy a váltótörvényszék nem adhatja le előbb az iratokat, mint most s igy azok részben még az nap délután részben pedig másnap délelőtt kézbesittetnek, a külön csoport felállitásának tehát czélja nem volna.

Arra nézve igéretet kaptam a váltótörvény-zéknél, hogy ezentul gyorsabban fognak már az ügyek kiadatni s igy remélhető, hogy gyorsabban fog menni a kézbesités is.

Ha ama javaslatomat, hogy a vidékről küldendő anyag közvetlenül a kézbesitő-hivatalhoz küldessék: a miniszterium elfogadja és a kért helyiségeket rendelkezésemre bocsátja, a kézbesités terén semmi kivánni való nem fog maradni, mert sok felesleges munkától menthetem meg ugy a bíróságokat, mint az ügyvédi kart már magában azon tervbe vett eljárásommal, hogy a visszajelentéseket én fogom átvizsgálni, nem a birósági kezelő s ha a czimzett lakást változtatott, lakását én fogom kinyomozni oly módon, hogy egy emberem naponta menni fog az ilyenekkel a bejelentő hivatalhoz s egyszerre kinyomozza az uj czimeket és nem kell az ügyvédet értesiteni vagy a biróságnak a rendőrséghez átiratozni. Nagy előny lesz az is, hogy az összes Budapesten kézbesitendő iratok ide küldhetők lesznek s ami kültelekre szól, azt egyszerre küldjük át a rendőrséghez és igy a birósági kezelőknek nem kell keresgélni, hogy egyes utczák kül- vagy beltelken vannak-e és nem kell különböző helyekre levelezniök, ami a munka menetét igen meggyorsitja. Szóval arra törekszem, hogy a kézbesités nálunk olyan legyen, amilyennél különbet sehol sem tudnak felmutatni. *Szilágyi József.*

— **A szabadkai kir. járásbirósághról** irott multheti közleményünkre nézve illetékes oldalról a következő felvilágositást nyertük: A szabadkai kir. járásbirósághál állás beszüntetve nem lett, de az való, hogy egy biró és egy jegyző az év eleje óta betegség okából kapott távozási engedély alapján hivatalba nem jár s hogy e biró perei a többi birák közt osztattak szét, daczára annak, hogy az 1907., 1908. és 1909. években rendkivül módon megnövekedett ügyforgalom következtében beállott hátralék feldolgozása a biráknak enélkül is fokozott tevékenységét igényelte. Az első határidők nem julius hóra tüzetnek — mert csak egy biró tüz junius közepére, aki három heti rendes szabadságot vett ki május 17-től kezdődőleg — a többi mind folyó hóra tüz ki a keresetekre első határnapot folytatólagos tárgyalásra is csak egy biró tüz julius hó 4-re, a többi junius első felére, vagy éppen elejére.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az angol királyok és az ügyvédség.** VII. Edward, az Egyesült Nagybritanniai Királyság és Irország, valamint a tengerentuli britt birtokok királya, India császára, a hit védelmezője, a londoni ügyvédi testület előljáróságának tiszteletbeli tagja volt. A «Middle Temple» tiszteletreméltó testületének jegyzőkönyvei szerint a király még walesi herczeg korában, 1861-ben foglalta el helyét az előljáróság padján, fekete selyem ügyvédi talárba öltözve. VII. Edward nyolczszor vett részt a kar diszebédjén, utoljára már mint király, 1903 november 2-án. A király ekkor a karnak ezüst serleget ajándékozott. V. György, az uj király, szintén walesi herczeg kora óta tagja a «Lincoln's Inn» ügyvédi testület előljáróságának.

— **Az angol király gyermekei az elsőszülött kivételével** jogilag polgáremberek, commonerek. Freeman tanár mondja, hogy ha kedvük tartaná, képviselőválasztó jogukat gyakorolhatnák, megválaszthatók s ha büntettet követnének el, az esküdtbiróság hatásköre alá esnének. Az, hogy «herczegeknek», «herczegnőknek» nevezik őket, egészen modern divat, melynek közjogi alapja nincs.

Jeles képzettségü, előkelő megjelenésü ügyvéd lehetőleg járásbirósági székhelyen azonnal letelepedne, esetleg társként ügyvédhez belépne. A nyári idényre helyettesnek is ajánlkozik. Kinek bármely érdeke füződik ehhez, irjon sürgősen «azonnal» jeligére e laphoz. 13692

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 21. szám. Budapest, 1910 május 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Részleges reformok a jogi szakoktatás terén. *Dr. Finkey Ferencz* jogakadémiai tanártól. — A büntett a német és az osztrák javaslatban. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — Biróképzés és anciennitás. *Dr. Kováts Andor* dévai kir. törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Részleges reformok a jogi szakoktatás terén.

Kiss Albert kassai joglanárnak a Jogt. Közl. folyó évi 14. számában «jogi szakoktatásunk reformjáról» közzétett czikke — azt hiszem — nemcsak az én lelkemet érintette a legközelebbről, de merem hinni, hogy a hazai jogakadémiai tanárok legnagyobb részénél a legélénkebb visszhangra talált. Nekem — ugyszólván — a számból vette ki a szót Kiss Albert kollegám, még czikkének külső inditéka is lelkemben élt már annak olvasása előtt: a hosszu idő után összehivott magyar jogászgyülés egyik legfontosabb, legnagyobb horderejü kérdéséül képzeltem el én is a jogi oktatás reformját.

De ha a jogászgyülés hivatalosan megállapitott programmjába nem jutott s már nem juthat is bele e kérdés, annak nincs akadálya, hogy mi, a jogi oktatás hivatásszerü munkásai, igyekezzünk a kérdést állandóan napirenden tartani s az illetékes tényczők figyelmét, irodalmi vagy társadalmi uton, e mindennap égetőbbé váló kérdésre irányitani és őket a reform törvényhozási vagy kormányzati kivitelére reábirni törekedjünk. Nagy segitségünkre szolgáltak legutóbb s álláspontunk igazságát erősitették ama, legnagyobbrészt gyakorlati szakférfiak részéről történt felszólalások, melyek a jogászi továbbképzést, a gyakorlati jogi pályára lépő fiatalság elméleti és gyakorlati kiképzését sürgették.

Nem szándékozom ezuttal jogi szakoktatásunk mizériáiról, a Kiss Albert által találóan ugynevezett s tömören be is mutatott panamájáról beszélni. Nem képzelek Magyarországon egy kissé mélyebben gondolkozó jogászembert (akár tudományos, akár gyakorlati pályán levőt), aki jogi oktatásunk mai állapotát az elméleti jogi vizsgák mai rendszerét el ne itélné s ne óhajtaná e szomoru, minket jogtanárokat pedig mélyen lehangoló és elkeseritő állapotok orvoslását. E hitben lévén, legyen szabad csupán az orvoslás mikéntjéhez, a jogi szakoktatás mindenképen kivánatos reformjához pár szóval hozzászólnom.

Nagy örömmel olvastam és szivvel-lélekkel csatlakozom Kiss Albert kollegám amaz inditványához, hogy, tekintettel a kérdés kétségtelen nehézségeire, addig is, mig a kérdés gyökeres reformjának az ideje elérkezik, igyekezzünk kisürgetni azokat a kisebb részleges reformokat, amelyek felett nagyobb érdekellentétek és véleménykülönbségek nem lévén, az eddigi módon, tudniillik miniszteri rendelettel is keresztülvihetők s amelyek által mégis jogi oktatásügyünk legeslegégetőbb bajain segithetnénk. Pompás analogia erre büntetőtörvénykönyvünk reviziója és novellája. A BTK. revizióját is évek hosszu során sürgette a szakirodalom, a minisztérium hozzá is fogott az előkészitő munkához s másfél évtized után arra a meggyőződésre jutott, hogy a revizió oly nagy munka, melynek elkészültéig kár halogatni egyes, valóban égetően szükséges reformok megvalósitását. Igy alkotta meg a törvényhozás a kis novellát, mely a felölelt néhány kérdés megoldásával is hatalmas reformot jelent, szinte korszakot alkot a magyar büntetőjogban, a revizió előmunkálatai pedig folynak tovább s most már nyugodtabban, nagyobb türelmetlenkedés nélkül várjuk azok befejezését és előterjesztését.

A jogi szakoktatás és vizsgarendszer gyökeres reformja is immár több mint másfél évtized óta van szőnyegen. Tizenkét év folyt le gr. Csáky Albin ismeretes törvényjavaslatának (az egységes jogi államvizsgákról) a képviselőház elé terjesztése óta s ma ott vagyunk, hogy elfásulva a sok várakozásba, biztatásba, belenyugodnánk, sőt örömmel és hálával vennők a Kiss Albert által inditványozott részleges reformoknak egy miniszteri rendelettel leendő megvalósitását. Bárminő kis reform, mely a mai rendszer áldatlan kinövésein valamicskét segit, nagybecsü lesz nekünk. Torkig vagyunk a mai rendszerrel s annak bárminő nyesegetése csak használhat.

De a körülményeket és viszonyokat figyelembe véve, ezeknek a kisebbszerü reformoknak a megvalósitása is — félek tőle — kissé nehezen fog menni. Az egyszerü irodalmi agitációtól, bármennyire fontosnak és szükségesnek tartom azt a közvélemény megteremtése és ébrentartása czéljából, nem várhatjuk a biztos sikert. Azt hiszem, több reményünk lehetne a sikerre, ha az összes hazai jogakadémiák (királyiak és felekezetiek) tantestületei együttes memorandummal fordulnának a közoktatási kormányhoz, kérve a legégetőbb bajok sürgős orvoslását.

Felbátorit ez inditványra az, hogy éppen az egyetlen állami jogakadémiánk egyik tekintélyes tanára vetette fel a részleges reformok gondolatát, azonkivül tudtommal a pozsonyi kir. jogakadémia is többször tett ez utóbbi időben felterjesztéseket hasonló részleges reformok iránt, a felekezeti jogakadémiák köréből pedig a négy református intézet képviseletében azok egyházi főhatósága nagyon sokszor, ujabb időben évente sürgeti a miniszteriumnál a jogi oktatás reformját.

Ha tehát most közös erővel, az állami, királyi és felekezeti jogakadémiák tanárai együttes kérelemmel járulnánk a minisztérium elé, talán sikerülne meggyőznünk a minisztériumot, hogy itt nem egyes intézetek, s nem egyes felekezetek specziális érdekeiről, hanem egy valóban közérdekü nemzeti ügyről, egy országos kulturális kérdésről van szó, melynek állandó halogatása, elodázgatása a nemzedékek ujabb és ujabb sorozatára terjeszti a demoralizácziót, a felületességet, könnyelmüséget s egy igen jelentékeny társadalmi osztály szinvonalának alászállitására vezet.

Hiszen a folyó 1909/10. iskolai év első félévére a két egyetemen és 10 jogakadémián kerekszám 7000 joghallgató volt beiratkozva. Ennyi fiatalember, ennyi leendő biró, ügy-

véd, közigazgatási hivatalnok, politikus oktatása, kiképzése talán csak megérdemli a komoly figyelmet, a jogi szakoktatásügy és vizsgarend slendriánjának, kiáltó sebeinek orvoslását!

Mik legyenek ezek a részleges reformok, vagyis miket kérjünk a miniszteriumtól, amiket az egyetemi kérdés érintése nélkül a maga jószántából teljesithet? eziránt mi, jogakadémiai tanárok bizonyára könnyen és hamar meg tudunk egyezni. Az első javaslatot erre nézve Kiss Albert nagyon jól össze is állitotta említett czikkében. Az általa javaslatba hozott öt pont mindenikéhez részemről teljes mértékben hozzájárulok s nagyon óhajtandónak vélném, hogy a siker érdekében ne is terjeszkedjünk ki nagyon kivánságainkkal. Ne markoljunk sokat, talán igy biztosabban megszorithatjuk a keveset.

Csupán a Kiss Albert által összeállitott javaslatok egynémelyikének szabatositásához teszek még egy pár szót.

1. A hét féléves rendszer eltörléséhez s az 1889 előtti nyolcz féléves tanidő helyreállitásához azt füzném hozzá, hogy a III. és IV. évi tanfolyam hallgatandó tárgyai is a jogakadémiákra kötelezőleg iratnának elő. (Harmadik éven főleg az államtudományi, negyediken főleg a tételes jogi tárgyak.) E reform magával hozná a mai 6—7 órás tárgyak (egyházjog, váltó-, kereskedelmi, osztrák-jog) arányosabb beosztását is. Tanárra és hallgatóra egyaránt fárasztó egy héten 6—7 óra ugyanazon tárgyból; két félévre, 3—4 órás kollégiumokra elosztva, sokkal gyümölcsözőbb lesz az illető tárgyak előadása és tanulása.

2. Az irásbeli dolgozatokkal összekötött praktikumok kötelező előirását a tételes jogi tárgyakból, a büntető perrendtartásnak főkollegiumban levő kötelező előadását, valamint a büntetőjognak az államtudományi államvizsga tárgyai közé igtatását (a statisztika helyett), mint feltétlenül kivánatos s minden rendszerváltoztatás nélkül keresztülvihető reformokat régóta sürgetjük valamennyien. A kötelező praktikumokkal kielégithetnők részben a gyakorlati jogászvilág jogos követeléseit is és bizonyára intenzivebbé és eredményesebbé tennők a tételes jogi tárgyak tanitását. A büntető perjog kötelező előadása és hallgatása pedig oly természetes követelmény, hogy valóban csodálkozni kell, miért nem rendeltetett ez el mindjárt a bünvádi perrendtartás kodifikációja után s hogy türhette meg eddig is a közoktatási kormány, hogy valaki abszolutóriumot nyerhessen e nevezetes jogi tantárgy hallgatása nélkül.

A büntetőjognak az államtudományi államvizsga tárgyai közé igtatását azonban csak abban az esetben tartom szükségesnek, ha a következő ötödik pont nem fogadtatnék el egészében. Ugyanis, ha a pályavégzettséghez mindkét államvizsga letevését kivánjuk meg minden joghallgatótól, ez esetben nincs szükség egy tárgyat két helyen szerepeltetni, ha azonban az államvizsgák mai fakultativ rendszere fenntartatik, ez esetben természetesen részemről is óhajtom az államtudományi vizsgán is a büntetőjog kérdezését.

3. A legfontosabbnak jelzett ötödik kivánságot, t. i., hogy a III. és IV. év végén is kötelező vizsga tartassék, ugy vélném — a gyakorlati kivitel megkönnyitése végett — formulázni, hogy a mai államtudományi államvizsga a III., a mai jogtudományi pedig a II. év végén lenne kötelezőleg leteendő. A két államvizsga tárgyainak revizióját s evégből a jogakadémiai tanrend átalakitását s főleg a magánjogi kiképzés erősitését (a magánjogi anyag elosztását a három felső tanfolyamra) magam is feltétlenül üdvösnek és szükségesnek tartom, nem tudom azonban, nem lesz-e már ez egy kissé keményebb dió, melyet a miniszterium a részleges reformok czime alatt nem lesz hajlandó rögtönösen elintézni. Nem fogja-e tehát ez hátráltatni, esetleg megakasztani a többi üdvös rész-reformokat? Ha kivihető, mindenesetre a legnagyobb örömmel venném a tanrend s a két államvizsga ily irányu reformját is, de ha ez már nehézségbe ütköznék, belenyugodnám a mai két államvizsga kötelező előirásába is. Ezzel is óriási lenditenénk a jogi oktatás eredményesebbé tételén s a felsőbb tanfolyamok hallgatóinak szorgalomra és kötelességteljesitésre szoritása tekintetében.

Továbbmenő reformokat a «részleges» programmba csakugyan koczkázatos lenne felvenni. Mindnyájan tudnánk és szeretnénk is még sok részletkérdést dülőre juttatni, de a czél, a lehető akadálytalan s mielőbbi megvalósitás érdekében legjobb lesz mérsékelni kivánalmainkat. Igy részemről felette szükségesnek s a joghallgatók szorgalmának fokozására leggyakorlatiasabbnak tartanám, ha az is kimondatnék, hogy aki valamelyik évfolyam végén (legkésőbb a következő félév elején) a kötelezőleg előirt vizsgát le nem tette, a következő évfolyamra nem vehető fel. Ezzel utját vágnók a mai gyönyörü állapotnak, hogy harmad-, negyedévet hallgató jogászok az I. vagy II. alapvizsgára készülnek s egyik kötelességmulasztást a másikkal mentegetik. Ezt a radikális, de bizonyára csak a hallgatók és a tanügy érdekét szolgáló javaslatot is azonban hajlandó vagyok most félretenni s a gyökeres revizió, a jogi oktatásügy teljes reformjának idejére fenntartani, ha ez akadályozná a fentebbi részleges reformok mielőbbi megvalósitását.

Végül csak jámbor óhajtás gyanánt vetem fel, nem lehetne-e az állami és a felekezeti jogakadémiák számára nézve ma fennálló egyenlőtlenséget azzal áthidalni, hogy egyik-másik jól berendezett felekezeti jogakadémia, pl. a pozsonyi és a nagyváradi, a kassai mintára állami jogakadémiává alakittatnék át? S nem lehetne-e Szeged régi jogos kérelmét teljesiteni s a délvidék e legnagyobb városában egy uj állami jogakadémiát felállitani? Jól tudom, hogy ezzel már az «egyetemi kérdés» darázsfészkét környékezem meg, de ugy vélem, még ezek is megtörténhetnének az egyetemek érdekeinek sérelme nélkül s tulajdonképpen előkészületek is lennének az uj egyetemek kérdésének megoldására. E két eszmét azonban a fentebbi indokból szintén nem kivánnám belefoglalni a részleges reformok programmjába, csak megemlitettem azokat, mint amelyekkel szintén lehetne segiteni egyes bajokon a gyökeres reform elérkezte előtt is.

Akár sikerül a részleges reform, akár nem, a további kötelességünk mindenesetre a gyökeres reform napirenden tartása és sürgetése is. Ha nem sikerül, kétszeres kötelességünk minden követ megmozgatni, hogy az igazán szégyenletes állapotok, amik a jogi oktatás és vizsgarendszer terén három évtizeden át felburjánzottak, végre-valahára gyökeresen orvosoltassanak. Nekünk, jogakadémiai tanároknak, akik mindennap látjuk a mai anarchisztikus rendszer romlását, erkölcsi kötelességünk a rendelkezésünkre álló eszközökkel, hirlapi vagy egyesületi uton e tisztességtelen és pusztitó rendszer ellen állandóan tiltakozni s addig ostromolni a miniszteriumot, mig a hazai közoktatásügy e legsötétebb foltját képező rendszert meg nem változtatja. Az erkölcsi igazság a mi részünkön van s igy ha lankadatlanul kitartunk a sürgetésben, az igazságnak végre diadalmaskodnia kell.

Dr. Finkey Ferencz,
jogakadémiai tanár.

A büntett a német és az osztrák javaslatban.[1]

Teljesen egyetérthetünk Birkmeyer állitásával,[2] hogy a büntetőjog modern fejlődése a büntettek minden oly osztályozását, amely nem egyszersmind a büntetteseknek osztályozása, megfosztja jelentőségétől. De e végső következtetés levonása

[1] Az előbbi közl. l. az 1., 5., 11. és 17. számban.

[2] Studien zu dem Hauptgrundsatz der mod. Richtung etc. 1910. 48.

nélkül is csak akkor van értéke a büntettek kategorizálásának, ha ahhoz oly ismérvek füződnek, amelyek a Btk. általános részének kezelését megkönnyitik. Ily értéke a *hármas felosztásnak*, amelyet mindkét javaslat fenntart, a mai jogban nincs. De nincs a javaslatok szerint sem. Büntett a német javaslat szerint (1. §.) az a cselekmény, amelynek törvényes büntetése halál, fegyház vagy öt évet meghaladó elzárás ; vétség a három hónál hosszabb fogházzal, elzárással vagy 300 márkát meghaladó pénzbüntetéssel, kihágás az ennél kisebb büntetéssel sujtott deliktum. Hasonlóan az osztrák javaslatban (2. §.) azzal az eltéréssel, hogy a büntett csak a törvényben börtönnel vagy halállal büntetett cselekmény, a vétség és kihágás elhatároló vonala a hat havi fogház vagy elzárás, illetőleg 2000 K pénzbüntetés. A német javaslat indokolása a «népfelfogásra» hivatkozik, amelynek a hármas felosztás állitólag megfelel. Nem tudom, hogy a német birodalomban a népies gondolkodás egyezik-e a magyarral, amely «kis» és «nagy törvény» között különböztet, de azt biztosra veszem, hogy a deliktum erkölcsi sulyát bizonyára nem aszerint itéli meg, hogy a *törvény* öt évnél vagy három hónál hosszabb elzárással rendeli büntetni. Ha még az is problematikus, hogy a törvényhozó mennyiben vesse magát alá a nép jogérzetének,[1] ugy még problematikusabb, hogy a büncselekményeknek a törvényes büntetési maximumok szerint keresztülvitt osztályozása e jogérzetnek meg bir-e felelni. Csak az menthetné a hármas felosztás fenntartását, ha belőle gyakorlati következtetések volnának levonhatók. Ily következtetéseket a két javaslatban hiába keresünk. Mig a mai osztrák kodexben az egyes deliktumkategoriák befolyással voltak a büntetőjogi korhatárnak, a külföldön elkövetett cselekmény büntethetőségének, az elévülési időnek meghatározására, addig a javaslat (15., 38., 39., 86. §§.) a büntett fogalmát a felbujtás kisérletének megbüntetésénél, a közveszélyes visszaesés meghatározásánál felhasználja ugyan, de emellett egyes rendelkezéseket külön megjelölt büntetési tételektől tesz függővé. Jobban értékesiti az osztályozást a német javaslat (49., 54., 58., 75., 79., 87., 94. §§.), de azért jellemző, hogy pl. a büntett és a vétség elévülési idejét a büntetési maximum szerint felállitott öt fokozatu skálában határozza meg. Méltán kérdhetjük az ilyen ethikailag szintelen gyakorlatilag hasznavehetetlen osztályozástól: cui bono?

Az az ultra konzervativ felfogás, amely a trichotomiához való indokolatlan[2] ragaszkodásában nyilvánul, a büntettre vonatkozó összes általános rendelkezésekben érezhető. Nem kifogásolható, hogy mindkét javaslat mellőzte a büncselekmény u. n. általános tényálladékának körülirását, hogy a cselekvés, a kauzalitás stb. meghatározását a tudománynak engedte át (felesleges kivétel: osztr. jav. 90. §.), sőt még az is vitás lehet, hogy a *jogellenességet* mint a deliktumnak önként érthető ismérvét az 1903. svájczi javaslat 23. §-ának mintájára (módositva az 1908. jav. 25. §-ában) fel kell-e venni,[3] de kétségtelen, hogy a törvénynek a jogellenességet kizáró okokra vonatkozó rendelkezéseiből a büncselekmény jogellenességének élesen ki kell domborodnia. E pontban egyik javaslat sem elégit ki ; a német még kevésbbé, mint az osztrák. Mig az utóbbi legalább az önkényes orvosi beavatkozás pönalizációja (325. §.) által a kontrarió következtetést enged arra, hogy a hivatásszerü jogok gyakorlása kizárja a jogellenességet, addig a német javaslat csupán az indokolásban (I. 254.) megelégszik azzal a kijelentéssel, hogy az orvosi beavatkozás «rendszerint» nélkülözi az objektiv jogellenességet, noha a communis opinio világosan követelte a kifejezett rendelkezést.[4] Még kevésbbé szabályozzák természetesen a javaslatok a *beleegyezés* általános jelentőségét,[5] a hivatali, szolgálati parancsnak vagy kötelességnek, a fegyelmi jogosultságnak befolyását a jogellenességre. Ha a javaslatok különös részében találunk is singularis rendelkezéseket (pl. osztr. jav. 301., 313. §§., ném. jav. 202., 215. §§.), ugy mégis nélkülözzük a német javaslatban annak az igéretnek a beváltását, amelyet az indokolás tesz, hogy a beleegyezés hatását a különös részben «esetről-esetre kell szabályozni.»

A magyar Btk. reformja szempontjából értékes, de elméletileg nem teljesen kielégitő a *jogos védelemnek* és a *végszükségnek* a szabályozása. Ugy a német, mint az osztrák javaslat szerint mindkettő büntethetőséget kizáró okként szerepel, ami a végszükségre nézve — bár a német Ptk. 823. s köv. §§. szerint a dologi végszükség az uralkodó czivilisztikus felfogás értelmében szubjektive jogtalan s kártéritésre alapul szolgál — vitatható,[1] de a jogos védelemre nézve képtelen következményekhez vezet. Igy különösen, minthogy a büntetést kizáró ok csak arra hat ki, akinek személyében fennforog, büntethető volna az, aki a jogos védelemre felbujt, mig ha a jogtalan támadást személyesen háritja el, büntetlen marad. Egyébként a német javaslat (66. §. 1. bek.) szószerint ragaszkodik a mai Btk. 53. §-ának 3. bekezdéséhez, tehát mellőzte a támadás és védelem legtávolabbi arányosságának posztulátumát is. Nagyon elismerésreméltó ugyan, ha egyes kriminalisták a «szükséges» védelmet ugy magyarázzák,[2] hogy az a relativitást is fedje, de ez a magyarázat a törvénynyel és birói gyakorlattal szemben csupán plátói. Épp ezért az, aki a jogtörténeti reminiszczenciáknak nem vak fanatikusa, aki belátja, hogy az állam által korunkban nyujtott hatékonyabb védelemnek szükségképpen korlátoznia kell az egyéni védekezés féktelenségét, csak örömmel üdvözölheti[3] az osztrák javaslat 12. §-át, amely csak a «megfelelő» (angemessen) védekezést tekinti jogosnak. Hozzáteszi, hogy «a védelem mértékét a támadás veszélyessége, a fenyegető sérelem neme és a tettes magatartása határozza meg.» Szinte érthetetlen, hogy a német javaslat, amely a jogos védelem fogalmát oly formalisztikusan állapitotta meg, a jogos védelem tullépése (66. §. 2. bek.) esetében liberális módon engedi meg a kisérleti büntetés alkalmazását. A tullépés teljesen büntetlen, ha a védekező meg volt zavarodva vagy «menthető izgalom» (a mai törvény 53. §-a = magy. Btk. 79. §-a «félelmet és ijedséget» emlit) hatása alatt cselekedett. Szigorubb az osztrák javaslat (12. §. 3. bek.), amely büntetlenséget csak a védelem határainak «a támadás által okozott megfontolatlanságból» történt tullépése esetében biztosit.

A *végszükséget* a német javaslat (67. §.) a következő — Liszt szerint «gondos és sikerült» — módon szabályozza: «Nem büntethető, aki avégből cselekszik, hogy a saját vagy más személyét vagy vagyonát közvetlenül, más módon el nem háritható, vétlen veszélyből megmentse, hacsak a veszély nem csekély vagy amennyiben tulajdon[4] megmentéséről van szó, a cselekvésből várható kár nem aránytalanul nagyobb, mint a veszély. Hogy e «sikerült» meghatározás, amelynek törvénytechnikai nehézkességét alig lehet tagadni, bizonyos mértékig a jogos védelmet is felöleli,[5] az inkább szépséghiba, de lényeges fogyatkozása, hogy a vagyoni végszükség kérdésében nem fedi a német Ptk. 228. §-át, amely a proporczionalitást éppoly kevéssé ismeri, mint a «nem csekély» veszély «vétlenségét.» Bármily haladás is a mi Btk.-ünk nézőpontjából a végszükség kiterjesztése a vagyonra, feltételeit a magánjogi végszükséggel egyezően kell megállapitani, hacsak azt nem akarjuk, hogy a büntetlenségnek dolgokon okozott sérelem esetében enyhébb feltételei legyenek, mint akkor, ha a tilalom megszegése jogtárgyat nem sért vagy veszélyeztet.[6] Haladásnak kell tekintenünk, hogy a javaslat mellőzte a kodex 52. §-ának (= magy. Btk. 77. §.) különválasztását, amely nyilvánvalóan a végszükség egy esete enyhitő hatályát biztositja a 301. §-ban, az orvosi beavatkozást megoldja a 325. §-ban.

[1] A. *Baumgarten:* Strafrecht und Volksempfinden 1909. 11. s köv. ll.

[2] «Die ganze Dreiteilung mit ihren Unterscheidungsmerkmalen ist nicht das Ergebnis der Abstraktion . . . sondern ein gedankenlos übernommenes, innerlich unwahres Beiwerk — also das Widerspiel einer rationellen systematisierender Technik.» *Wach:* Vergl. Darst. VI. 5.

[3] Pro: *Lilienthal:* Monatschrift VI. 541.; contra *Heimberger:* Vergl. Darst. IV. 12.; *Mittermaier:* Zeitschrift XXX. 630.

[4] Igy *Heimberger:* Vergl. Darst. IV. 68—69., kivételes nézetet vall *Bar:* Gesetz und Schuld III. 83.

[5] A német indokolás (I. 251—252.) felsorolása a törvényt nem pótolhatja. Az osztrák javaslat a sulyos testi sértés esetében

[1] *Oetker:* Vergl. Darst. II. 347.

[2] Pl. nálunk *Finkey:* Tankönyv 180., de l. lata, ell. *Fayer:* Kézikönyv I. 238. *Angyal:* Tankönyv 436.

[3] Igy *Liszt:* Zeitschrift XXX. 268., *Mittermaier:* u. o. 631.

[4] Méltán helyteleniti *Kohler* (Archiv 56., 290.) a többi dologi jogok kizárását.

[5] *Mittermaier:* i. h. 633.

[6] Erre már *Oetker* utal: Vergl. Darst. II. 344.

★

(«Drohungsnotstand»)[1] s a mi Btk.-ünkben annál illogikusabb, mert a 80. §. csak az élet, a 77. §. pedig — noha nem mindig jelent sulyosabb veszélyt — a testi épség veszélyeztetését is felöleli. A mai osztrák Btk. 2. §-ának *g)* pontjához képest, amely a végszükséget csak «az ellenállhatatlan kényszer» alakjában ismeri, az osztrák javaslat (11. §,) lényegesebb haladást jelent, mint a német javaslat módositása. Utóbbitól az osztrák javaslat rendelkezése abban tér el, hogy a veszélyeztetett érdek és a mentő cselekmény közötti arányosságot minden esetben, tehát nemcsak a tulajdon védelmében kivánja meg, hogy továbbá nem állapit meg büntetlenséget, ha a tettesnek külön kötelesség parancsolta, hogy magát a fenyegető sérelemnek kitegye. Utóbbi kivételnek kiemelése teljesen felesleges volt. Hogy a katona a háboruban, a kapitány a hajótörésben vagy bármely köztisztviselő kötelességének teljesitésében nem hivatkozhatik a végszükségre, ha kötelességellenes büncselekményt követ el, az lege non distinguente is önként értetődik.[2] Elismerésre méltó módon mindkét javaslat mellőzi a végszükségnek a hozzátartozókra való korlátozását[3] és ezáltal megoldja a perforációnak ősrégi iskola kérdését anélkül, hogy singularis rendelkezésre[4] lett volna szükség.

Nem éppen előkelő, bár ügyes taktika az amelyet az ugynevezett klasszikus kriminalisták követtek, midőn a reformereknek a *büntett fogalom megsemmisitését* insinuálják. Szerintük[5] a büntetőjogi modernizmus következetesen a büntettet csak szimptomaként fogadhatja el a büntett elleni küzdelemben. Hiába hangoztatta Liszt,[6] hogy az a büntetőjog, amely az egyén és nem a tett büntetésén épül fel, még kevésbbé nélkülözheti a büntett szabatos körülirását, az egyéni szabadság legbiztosabb palladiumát, ellenfelei mint tudományos agent-provokatőrök bizonyitják,[7] hogy a büntettre alapitott büntetőjog nem szolgálhat a társadalomellenes érzület mértékéül. Hogy Liszt csak az állapotbüntettesre nézve fogadta el a társadalomellenes érzületet a represszió mértékéül s hogy ezen számra elenyésző csekély kategóriától eltekintve, Liszt is a büntettre alapitja a büntetést, arról természetesen bölcsen hallgatnak. Még merészebb következtetéseket imputálnak Liszt irányának a büntett alakzataira nézve. Meglepetve olvassuk, hogy a «szociologiai» iskolának logikusan fel kell adnia a megkülönböztetést az előkészületi cselekmény és kisérlet. az alkalmas és alkalmatlan eszköz közt, büntetnie kell a putativ deliktumot stb., noha tudvalevőleg éppen Liszt[8] képviseli az objektiv álláspontot a kisérleti tanban és éppen ő állitotta fel Burival, Lammaschsal és Fingerrel szemben a cselekmény veszélyességét az alkalmatlan kisérlet büntethetőségének ismérvéül.

Egyik javaslat sem tette meg a klasszikus agent-provokatőröknek azt a szivességet, hogy a reformköveteléseket ad abszurdum vigye. A német javaslat (75. §.) a *kisérlet* fogalommeghatározásán keveset változtatott. Látszólag csak annyit, hogy összevonta a Code pénal 2. §-ából a mai német törvény (43. §.) definiciójába átvett két fogalmi elemet: az akaratelhatározás tettleges érvényesitését és a végrehajtás megkezdését. A javaslat meghatározása igy kezdődik: «Aki a büntett vagy a szándékos vétség végrehajtását megkezdte...» Ezzel azonban, minthogy a javaslat kifejezetten a szubjektivista felfogást követi (Begr. I. 285.), *elmosódik a határvonal az előkészületi cselekménynyel szemben,* mert a végrehajtás megkezdése a «bünös akarat megvalósitásának» clejtése által a deliktuális akarat érvényesitésével válik egyértelmüvé.[9] De tévedésben voltak a javaslat szerzői akkor is, midőn ezáltal a R. G. általán támadott álláspontját vélték kodifikálni, mert a R. G. az ultra szubjektivista felfogást csak az alkalmatlan kisérlet kérdésében vallja. Hogy egyébként a javaslatnak nem volt szándéka a kisérlet és az előkészületi cselekmény azonositása, amelytől Frank óva int,[10] az kitünik abból is, hogy egyes esetekben (pl. 102. §.) az előkészületet kifejezetten bünteti. Ezzel szemben az osztrák javaslat (14. §.) a kisérlet fogalmát a mai osztrák Btk. 8. §-ának sokat vitatott definiciójával ellentétben, mint «*közvetlenül* a büntett végrehajtásához vezető szándékos cselekményt» irja körül, sőt pro superfluo még azt is kimondja (17. §.), hogy az előkészületi cselekmény csak a törvényben meghatározott esetekben büntetendő.

Sajnálatos, hogy egyik javaslat sem foglal állást az *alkalmatlan kisérlet* kérdésében. Gróf Gleispach véleménye szerint[1] az osztrák javaslat nem zárja ki büntethetőségét, de ez épp ugy csak egyéni vélemény, mint a német javaslat indokolásának (I. 289.) hasonló nyilatkozata. Még az sem lehet irányadó, hogy pl. az osztrák javaslat (292. §.) magzatelhajtás esetében a deliktum alanyául a «terhes nő»-t jelöli meg, mert ugyane megjelölés nem akadályozta meg a német R. G. képtelen gyakorlatát. Minthogy a szubjektivista irány előrenyomulása az elméletben kétségkivül megállapitható és még oly higgadt gondolkodó, mint Frank is, büntethetőnek tartja az alkalmatlan kisérletet «insoweit er eine Störung des Rechtsfriedens enthält»,[2] legalább is olyan óvatossági szabály felvétele lett volna szükséges, aminőt az orosz Btk. 49. §-a állapit meg, amely szerint «a nagyfoku tudatlanságból vagy babonából választott, nyilván alkalmatlan eszközzel» elkövetett kisérlet büntetlen.

Ellenkező felfogást követ a két javaslat a kisérlet *büntetésének* kérdésében: az osztrák (14. §.) a mai joggal összhangzásban a kisérletet a befejezett cselekménynyel elvileg egyenlően bünteti s csak a halállal vagy életfogytiglani börtönnel büntetett esetekben engedi meg a redukciót 5—20 évi börtönre, viszont a német javaslat (70. §.) kötelezően állapitja meg az enyhitést, sőt a német Btk. 44. §-ánál messzebbmenőleg még a törvényes minimum alá szállást és különösen enyhe esetekben (83. §.) a büntetés teljes mellőzését is lehetővé teszi (76. §.). Ha azt látjuk, hogy az egyik oldalon Liszt, Seuffert és Prins a Code pénal rendszerének követését ajánlják, a másikon pedig Bar, Binding, Kohler, Frank, Berner, stb. a kötelező enyhitést követelik, ugy a német javaslatot e ponton a radikalizmus vádja alig érheti. Liszt nem is késett[3] Kasszandra jóslatával, hogy e rendelkezés, amely az extrem szubjektivista álláspontból következetlen, törvénnyé válása esetében végveszélylyel fenyegeti a szubjektivizmust. A kisérlet büntethetősége alól a német javaslat (75. §. 2. bek.) által megállapitott kivételek összevágnak a német és a magyar Btk. rendelkezéseivel, mig az osztrák javaslat (14. §. 3. bek.) — a hármas felosztás értékére jellemző módon — csak a három havi szabadságvesztést vagy 1000 K pénzbüntetést meg nem haladó büntetéssel sujtott kihágás, továbbá szinguláris rendelkezéssel a házasságtörés (254. §.) és a csábitás (274. §.) kisérletét hagyja büntetlenül.

Eltér a két javaslat a kisérlettől való *visszalépés büntetlenségének* szabályozásában is, noha a kérdés érdemében — az angol jog kivételével — az európai törvényhozásban teljes összhang uralkodik. A német javaslat (77. §.) egyszerüsiteni igyekezett a mai törvény (46. §.) rendelkezését annak kijelentésével, hogy «a kisérlet büntethetősége megszünik, ha a tettes önként elállt a végrehajtástól, vagy a befejezéshez tartozó eredményt elháritotta». A befejezetlen és befejezett kisérlet e megkülönböztetése azonban nem jelöli meg, hogy miben áll a különbség, mert az indokolás szerint (I. 295) a kisérlet befejezettsége alanyi tényezőktől (a végrehajtás módja, terve, stb.) függ. Frank figyelmeztet[4] a következő esetre: *A.* megakarja ölni *B.*-t s ugy véli, hogy terve egy lövéssel végrehajtható, de a lövés nem talál. Ekkor önként eláll attól, hogy még egyszer lőjön: emberölés kisérlete miatt megbüntetik. Ha azonban előre számol az eshetőséggel, hogy több lövést kell tennie és az első lövés csak testi sértést okoz, a második lövéstől pedig eláll a tettes, csupán testi sértés miatt lesz büntethető. Megengedem, hogy a megkülönböztetés indokolatlan, de még a szubjektivista álláspont szerint is elhatárolható a befejezetlen kisérlet, ha a tettes meggyőződését vesszük alapul, amely szerint cselekménye az eredmény bekövetkeztéhez elegendő vagy elégtelen volt.[5] Hiánya továbbá a javaslatnak, hogy a vissza-

[1] *Oetker:* i. h. 339.
[2] *Binding:* Handbuch I. 780—82.
[3] Legujabban mellette emelt szót *Bar:* Gesetz u. Schuld III. 271., *Oetker:* i. h. 394.
[4] *Radbruch:* Geburtshilfe u. Strafrecht 1907. 28-29.; ugyanaz. Vergl. Darst. Kül. r. V. 169.
[5] *Allfeld:* Einfluss' d. Gesinnung 3.; *Rirkmeyer:* Beiträge zur Kritik 43.; *Beling:* Die Vergeltungsidee 59.
[6] Strafr. Aufsätze II. 58.
[7] *Overbeck:* Die Erscheinungsvormen d. Verbrechens 19—21.
[8] Lehrbuch 209., 124.
[9] Igy *Köhler* is: Studien zum Vorentwurf 1910. 28.
[10] Vergl. Darst. V. 187.

[1] Der österr. St. G. Entwurf 1910. 30.
[2] Vergl. Darst. V. 267.
[3] Zeitschrift XXX. 272.
[4] Vergl. Darst. V. 238.
[5] *Köhler:* Studien z. Vorentwurf 32.

lépés önkéntességét nem irja körül, mert e kérdésben a német gyakorlat épp oly érthetetlenül szükkeblü álláspontot foglal el,[1] épp ugy erkölcsi motivumokból folyó bünbánatot kiván, mint a magyar praxis, ha ennek önkénytelen humorát[2] nem is éri el. Törvénytechnikailag ugyan kevésbbé tökéletes, de érdemben kifogástalan az osztrák javaslat (16. §.), amely ezenfelül büntetlenséget biztosit a visszalépésnek a sui generis deliktum alakjában körülirt előkészületi vagy kisérleti cselekmény esetében is (17. §.), mig a német javaslat a kérdésről hallgat, az indokolás pedig (I. 290.) az ósdi formalisztikus nézőpontra helyezkedett.

Ha azt az energiát látjuk, amelylyel a legkülönbözőbb oldalról a *részesség* uralkodó tanának alapjait támadják,[3] ugy a priori azt kellene hinnünk, hogy a részesség szabályait érte a legmélyebbreható átalakulás a két javaslatban. Hogy mindkét javaslat csekély módositással a status quo-hoz ragaszkodott, azt éppen a reformjavaslatok tarkasága teszi érthetővé. Hisz még az ugynevezett modern irányzat is ketté ágazik: az egyik a részességet járulékos természetének megszüntetésével önálló alakzattá kivánja fejleszteni, a másik csupán a részesek büntetését kivánja elvben egyenlősiteni, de a birót feljogositaná, hogy a büntetést a bünösséghez képest enyhitse. Birkmeyer, aki e javaslatokat épp ugy elveti,[4] mint a Binding által a felbujtásból és bünsegélyből nagy elmeéllel rekonstruált bünszerzői fogalmát,[5] maga is a javaslatok egész sorával lép fel. Követeli, hogy az uj törvény a részeseket kifejezetten az objektiv részességi tan értelmében különböztesse meg, hogy a társtettesség a tettességi formába olvasztassék, hogy a bünsegély enyhébb büntetése csak a büncselekmény előkészitéséhez nyujtott segélyre szoritkozzék, hogy a gondatlanságból elkövetett büncselekményhez nyujtott segélyt is kifejezetten büntesse a törvény, hogy a részesség kisérlete büntetlen maradjon, a Duchesne-szakasz (német Btk. 49. *a)* §.), mint deliktum sui generis a különös részbe vitessék át, hogy a személyes körülményekre vonatkozó rendelkezést, mint a részesség járulékossága által fedett szabályt az uj törvény mellőzze, stb.[6]

A *német javaslat* Birkmeyer konzervativ forradalmi tervét épp oly kevéssé honorálta, mint Liszt és a N. B. E. radikalizmusát. Megtartotta a részesség akczesszorius jellegét és bár a társtettességet elejtette, az indokolásban (I. 305.) kifejezetten a tettes és segéd szubjektiv megkülönböztetését fogadta el, aminthogy egyébként is az indokolásban kifejezett kellő tisztelettel mellőzte Birkmeyer propoziczióit. Módosult azonban a részesség járulékossága az által, hogy a javaslat, mint láttuk,[7] a bünösséget kizáró okokat a büntethetőséget kizáró okokkal helyettesitette ez által lehetővé tette, hogy a részes akkor is büntettessék, ha a tettes beszámithatatlan és közvetett tettesség meg nem állapitható. Elismerést érdemel a javaslat (78—80. §.) fogalommeghatározásainak klasszikus egyszerüsége a mai törvény (48—50. §.) kazuisztikájával szemben. Érdemlegesen csak a javaslat 80. §-a változtatta meg a mai törvény 50. §-át a joggyakorlat ama tételének elfogadásával, amelyet a magyar Btk. 74. §-a már felölelt, hogy a büntethetőséget *kizáró* személyes körülmények sem hatnak ki a többi tettesre vagy részesre. Végül a Duchesne-szakasz ugyancsak egyszerüsitve a javaslat különös részébe (132. §.) került.

Ragaszkodott a mai osztrák törvény elvi álláspontjához az *osztrák javaslat* is (13. §.) Ennek megfelelően a részesség a büntett *önálló* alakzata, amely a tettes büntethetőségétől független. Elvileg a részesek büntetése egyenlő a tettesével s a segéd is csak a halál vagy életfogytiglani börtön esetében büntethető enyhébben: 5—20 évi börtönnel. A részesség formái közül a javaslat az osztrák Btk. 5. §-ából átvette a felbujtást és a bünsegélyt, egyszerüsitette a törvény kifejezésmódját anélkül, hogy a német javaslat tökéletességi fokát elérné. Igy pl. a felbujtásnál nem oszlatja el a kétséget, hogy gondatlan felbujtás lehetséges-e, viszont a bünsegélyre nézve átvette a német kódexből a német javaslat által helyesen derelinquált eszközmegjelölést («durch Wort und Tat Hilfe leistet»). Helyesbitette a javaslat a mai törvény elavult nomenklaturáját («Mitschuld») s mellőzte a «társbünösség»-nek és a «részesedés»-nek a mai törvény által elfogadott megkülönböztetését, amely az utóbbi alatt a tettes által harmadik személynek a büntettből nyujtandó előnyre és nyereségre vonatkozó igéretet értette.[1] A személyes körülményekre vonatkozó szabály (13. §. 3. bek.) majdnem szószerint egyezik a német javaslat 80. §-ának rendelkezésével. Pro superfluo a két legvitatottabb esetben (gyermekölés 291. §. és magzatelhajtás 293. §.) e szabály következményeit külön is kiemeli. Épp ily feleslegesnek tartom, hogy a javaslat (13. §. 4. bek.), amely a részességet nem tekinti járulékosnak, a közvetett tettességről külön rendelkezést állitott fel.

Figyelemre méltó a javaslatnak a *felbujtás kisérletére* vonatkozó rendelkezése, amelyet tudvalevőleg 43-iki javaslatunk 56. §-ában is megtalálunk. Merev objektivista szempontból a felbujtásnak nincs kisérlete,[2] ami nem akadályozta a magyar kódexet hogy a «nyilvános és egyenes felhivást» büntethesse. Hatására nézve ez utóbbi ugy viszonylik a felbujtás kisérletéhez, mint a jactus missilium az ajándékozáshoz. Hogy a sikertelen felbujtás esetleg objektive nagyobb veszélyt jelent, mint a «felhivás», az iránt nem lehet kétség. Midőn az osztrák javaslat (15. §.) a *büntettre* irányuló felbujtás kisérletét bünteti és pedig a felbujtó által czélbavett büntett sulyához képest, de lényegesen enyhébben megállapitott három büntetési fokozatban, nemcsak az osztrák kódexhez (9. §.) marad hü, hanem a czéltudatos kriminálpolitikához is.

Azt a következtetést, amelyet a modern irányzatnak a *halmazat* tanára nézve imputáltak, hogy az alaki és anyagi halmazat közti különbséget el kell ejtenie,[3] a német javaslat — Liszt helyeslése mellett[4] — nem vonta le. Sőt ellenkezőleg technikai érdeme éppen az éles elhatárolásban rejlik, mig az osztrák javaslat (65. §.) teljesen aequiparálja a két alakzatot. Az alaki halmazatot a német javaslat (90. §.) a törvényhalmazattal, az anyagi halmazatot a deliktumtöbbséggel helyettesitette. Az osztrák javaslat egyébként a mai jogtól az által tér el, hogy utóbbival ellentétben a legsulyosabb cselekményre megállapitott maximum tullépését is megengedi, hogy továbbá elveti a kumulácziő elvét.

A büntett fogalmára és alakzataira nézve tehát a két javaslat által megvalósitott reformok egy nézőpont alá esnek: plus ça change, plus c'est la même chose. A dogmatikus formák, amelyek vitapontjait már Julius Clarus vagy Jodocus Damhouder leszögezte, lényegökben nem változtak. Csak a köntös, a technikai forma uj, amelyben megjelennek. A büntetőjog, mint a kriminalitással szemben hadviselő fél, abban a kedvező helyzetben van, hogy ellenségének: a büntetendő cselekménynek formáczióját maga állapitsa meg. Ezzel a taktikai előnynyel azonban a két javaslat csak kis mértékben élt s miként az előzőkben láttuk, inkább arra helyezte a sulyt, hogy a régi ellenséggel uj fegyvereket állitson szembe. *Vámbéry Rusztem.*

Biróképzés és anciennitás.

Igazságszolgáltatásunk bajainak gyökeres orvoslására való törekvés a «Jogtud. Közl.» legutóbbi számaiban már több értékes s az élet igazi ismeretéből fakadt megjegyzést váltott ki. Az ezen eszmecsere folyamán leszürődött eredményekből kétségtelenül legigazabbnak tartható az, amelyet a 20. számban «*F.*» szögezett le s amely szerint a bajok végoka, hogy «a birói kar egy bizonyos százaléka feladata magaslatán nem áll», amit azonban még ki kell egészitenünk azzal, hogy még kevésbbé áll ezen a magaslaton a segédszemélyzet bizonyos százaléka is.

Ha tehát az igazságszolgáltatás bajait gyökeresen orvosolni akarjuk, ezt a százalékot fel kell emelni a megfelelő magaslatra és el kell érnünk azt, hogy a jövőben hivatásuknak kellőleg megfelelni nem tudó elemek az igazságügyi szolgálatban alkalmazást ne nyerjenek. Ez pedig, mint *F.* rámutat, az anciennitás elvével való szakitás utján, a már szolgálatban álló birák, jegyzők s joggyakornokok tekintetében — a biróképzés reformja utján pedig a még ezután szolgálatba lépőkkel szemben érhető el.

[1] *Frank:* Das St. G. B. (4. kiad.) 63.
[2] Pl. Btöj. Dtár I. 190. alatt közölt eset.
[3] V. ö. Dr. *Halász:* Jogállam IX. 107. s köv. l.
[4] Legutóbb: Vergl. Darst. II. 132—140.
[5] Grundriss (7. kiad.) 161.
[6] E javaslatok indokolását l. Vergl. Darst. II. 140—158.
[7] Jogt. Közl. 1910. 17. sz.

[1] Noha ez nyilván csak indicziumul szolgálhat. *Gleispach:* i. m. 27.; *Stooss:* Lehrbuch 123.
[2] *Finkey:* Tankönyv 300.; *Angyal:* Tankönyv 318.
[3] *Overbeck:* i. m. 58.; *Beling:* Die Vergeltungsidee 113., stb.
[4] Zeitschrift XXX. 275.

Ha azonban bajok vannak az anciennitás körül, még nagyobbak és nehezebben orvosolhatók azok, amelyek biróképzésünk fogyatékossága tekintetében észlelhetők. Ez irányban, hacsak a kérdés állandóan napirenden nem marad, gyors segedelemre alig van kilátás, hiszen összefügg ez a jogi szakoktatás évtizedek óta huzódó reformjával, az előkészitő szolgálat rendezésének s főleg a birói és ügyvédi vizsga egységesitésének kérdéseivel.

Pedig itt volna a sürgős intézkedésre szükség, mert minden nap uj és uj, majdan be nem váló elemeket hoz igazságügyi szolgálatba, akik állandó ballasztként fognak nehezedni az igazságszolgáltatás tökéletesbitésére irányuló törekvésekre.

De ha már megvan ez a baj a jelenben, a legelitélendőbb volna annak állandóvá tétele a meg nem felelőknek még mindig tartó folytonos befogadásával.

Tény ugyanis annyi, hogy ma igen nagy részben nem a különös hajlandóság tereli a jogvégzett ifjakat a birói pályára, hanem azt afféle refugiumnak tekintik, amelybe csak az ügyvédjelöltösködés s a közigazgatás terén való eredménytelen szárnypróbálgatás után menekülnek. Személyes tapasztalataim vannak olyanokról, akik az első szigorlat után mind a tizenegy tábla elnökéhez beadták a joggyakornokságérti folyamodványaikat s az egymásután megjelenő, hét-nyolcz táblától való kinevezéseket tisztelettel félre tették, mert még messze volt a törvényhatósági közgyülés, amikorra az atyafiság egy-egy szolgabiróságot vagy törvényhatósági városokban fogalmazóságot vagy aljegyzőséget tippelt. S csak ha mind e tervek füstbe mentek, fogadtatik el a kilenczedik táblától a joggyakornoki kinevezés és kezdődik meg a «biróképzés.» Mert bizony csak ekkor s nem, amint talán helyén való lenne, már az egyetemen vagy jogakadémián is. Ez a kitérés azonban már a jogi szakoktatás néhány abszurdumának feltárására vezetne, ami a jelen alkalommal feladatunk körén kivül esik; de annyit mégis meg lehet emliteni, hogy mai nap az egyetemről juris doktori diplomával kikerült s az előbb emlitett folyamat után joggyakorlatát legtöbbször járásbiróságnál megkezdő ifjunak fogalma sincs a végrehajtási eljárásról, a telekkönyvről, a járásbirósági büntetőeljárásról, a hagyatéki eljárásról, mert ezek nem kérdeztetnek a szigorlatokon vagy pedig csak «egy kérdés» adódik belőlük, amelynek meg vagy meg nem fejtése azonban a vizsga eredményére közömbös.

A birósági szolgálatba való belépéssel megkezdődöttnek állitott biróképzés azonban tulajdonképp az esetek 90%-ában nem létezik. Arra van ügyelet, hogy a kezdő hány hónapot milyen ügyszakban töltsön el előkészitő szolgálata alatt, de hogy ezek alatt a hónapok alatt az illető ügyszakkal meg is ismerkedjék, azt a felsőbbség igen ritkán ellenőrzi, ugy hogy általában a büntetőügyszakban való foglalkoztatás főtárgyalási vagy «kis büntető» jegyzőkönyvvezetésnél, a polgáriban való tanuhaligatási jegyzőkönyvezésnél, végrehajtáselrendelésnél s makacsságfelvételnél, a váltóban való sommás végzések gyártásánál egyebet nem jelent. Ily ismeretszerzési körülmények közt telik el azután az előkészitő szolgálat három éve, amely azután az illető jóvoltából öt-hat évre is meghosszabbittatván, a birói vizsga letétele kiséreltetik meg, olykor sikertelenül, gyakrabban, az ott alkalmazott valóban tulszerény mérték folytán, sikerrel. Ily módon minden beható gyakorlati ismeret, rendkivül fogyatékos s csak a törvénybetüt memorizáló elméleti készültség árán hozzájut a jelölt a birói oklevélhez, amely őt a birói tiszt önálló gyakorlására képesiti (?) s amelylyel egyszersmind a biróképzés is befejezést nyert.

Miután pedig, bár a jelöltek többsége 5—6 év előtt a birói vizsgának neki nem is megy, ezen 5—6 év alatt a joggyakornokból már csak az idő mulása folytán is, az anciennitási elv következtében mégis jegyző lett s esetleg a X. fizetési osztályt an már két évet el is töltött: a 400 K vizsgai képesitési pótlékot a vizsga letételét követő hó 1-én megkapja, mig azok, akik az önképzéssel jól felhasznált előkészitő szolgálat letelte után azonnal, tehát még mint joggyakornokok tették le a vizsgát, ezt a «képesitési»-nek nevezett pótlékot csak a jegyzői kinevezéstől számitott két év mulva nyerik el; ami után is ez a pótlék kétségen kivül nem a megszerzett képesités jutalma, aminek lenni kellene, hanem az éveken átali, minden különösebb ambiczió nélküli hivataltaposás ellenértéke. A fenti uton-módon megszerzett képesitésü jegyző, egyelmi esetét kivéve, holt bizonyosan albiró lesz, legfeljebb azzal a különbséggel, hogy jobb vagy rosszabb helyen, sőt az anciennitás révén VII., esetleg VI. osztályu biró is lesz belőle.

Nem akarunk ez alkalommal a többi apróbb bajok ismertetésére is kitérni, de annyi kétségtelen, hogy ezeknek az apró betegségeknek a csirája mind a most leirt ferde állapotban rejlik, amelynek tekintetében sovány vigasztalás, hogy nemcsak a biróság, hanem az ügyvédség s a közigazgatás terein is ugyanily, sőt az utóbbiakon még kietlenebb kép tárul elibénk. Mert mig az ügyvédek közt a megfelelni nem tudók önmaguk önmagukat adják át az elmaradásnak s mig a közigazgatásnál velük szemben egyéb remediumok is vannak, addig a független biró meg nem felelő volta önmagára hátránynyal alig jár s csak a helyette is dolgozni kénytelen birótársának vállát nyomja. S hány kitünő magyar biró pusztult el már az épp ezen coefficiensek következtében előállt munkateher alatt!

Dr Kováts Andor,
dévai kir. tvszéki jegyző.

Különfélék.

— **Birói előléptetések.** A hivatalos lap pünkösdi és pünkösd utáni számai meghozták végre az 1908 : VI. tcz. alapján eszközlendő birói előléptetéseket. Konstatáljuk, hogy az igazságügyminiszter eltér az eddig követett azon gyakorlattól, mely szerint a VIII. és VII. fizetési osztályokba való előléptetésnél a rangsor szigoruan betartatott és csak a fegyelmi büntetés hatálya alatt állók hagyattak ki. Ezuttal több kihagyás történt, melyek aligha állanak fegyelmi eljárással összefüggésben. Anélkül, hogy a kinevezések és kihagyások személyi részeit érinteni akarnánk, csak annak kijelentésére szoritkozunk, hogy ha e kinevezések és kihagyások a szelekczió alapján történtek — mit ellenőrizni nem áll módunkban — akkor a rendszerváltoztatást helyeseljük. A VI. fizetési osztályba az előléptetések most sem történtek szigoruan rangsor szerint, a kinevezés azonban 18 idős bíróra esett. Távol áll tőlünk, hogy a kinevezettek személyére nézve kritikát gyakoroljunk, de nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy a VI. fizetési osztályba való előléptetésnél követett gyakorlat rég eltért a törvényhozás intenczióitól. A törvényhozót nem az a czél vezérelte, hogy idős birák rangemelésben részesüljenek, hanem kifejezetten az volt a szándéka, hogy azokat a kiváló birákat, kik egyébként a felsőbirósághoz való kinevezésre tarthatnának számot, e rangemeléssel és előléptetéssel az elsőbirósághoz megtartsa és ezzel az alsófoku birósághoz szinvonalát emelje. Nem szabad elfelejteni, hogy a táblabirói czimmel és jellegge' felruházott birákra a birói ügyv. szab. 63. §-a a törvényszékeknél a tanácsvezetői tisztet bizza; járásbirósághoknál pedig a vezető járásbiró állása rangjuknál fogva őket illeti és ha e fontos feladatok avatatlan vagy gyenge kezekbe kerülnek, az itélkezés szinvonala sülyed. Még nagyobb bajjal fog ez járni, ha egyszer a szóbeliségre alapitott perrendtartás életbe lép, amikor a tanácselnök szerepe még fontosabb lesz és amikor majd valóságos müvészet lesz szükséges olyan beosztás létesitéséhez, hogy az elöregedett, vezetésre alkalmatlan «táblásitott» birák a tanácsvezetésből kizárhatók legyenek. Az igazságügyi kormánynak már most arra kellene törekednie, hogy az amugy is csekély számban megüresedő VI. osztályu állásokra munkabiró és kiváló birákat nevezzen ki, ezzel megtartva őket az első fokon. Addig is szükségesnek mutatkozik a birói ügyv. szabályok 63. §-ának oly értelmü módositása, hogy «tanácselnökként vagy helyettesként csak oly birák müködhetnek, kiket a törvényszék és az illetékes kir. tábla elnökének meghallgatása után az igazságügyminiszter a tanácsvezetéssel megbiz», nehogy — mint ez ma általános — a tanácselnökség nehéz tisztjére a rangidősbség szerint jelöltessenek ki a birák.

— **Igazságszolgáltatási közérdek és hivatalnoki érdek.**

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

B. lapjának már két számában volt szó arról, hogy a kinevezések a legideálisabb szelekczió alapján történjenek és hogy a rangidősbségnek csak másodrangu szerep jusson. Magam is azt tartom, hogy minden kinevezésnél az az első és legfőbb kérdés, hogy a pályázók melyike legalkalmasabb a szóbanforgó állásra. Salus rei publicæ suprema lex esto.

Ennek az álláspontnak a támogatására legyen szabad arra utalnom, hogy ha egy-egy állami tisztviselőnek keservesen is esik az, hogy nálánál fiatalabb tisztviselőtársa őt megelőzi: azok, akik az állam kormányzatát igazgatják, *gondoljanak mindig arra a sokkal nagyobb malumra, amely annyi és annyi embert ér azáltal, hogy alkalmatlanok kerülnek a bíróí székbe.* Hány vádlott keserülte meg már a büntető biró gyenge judiczium át és hány igazságos polgári per veszett el, exisztenczíák mentek tönkre kevésbbé alkalmas birák alkalmazása által.

És különösen azt szeretnénk az igazságügyi kormányzatnak figyelmébe ajánlani, hogy olyan állásokra, amelyekben a malum reparálhatatlan, kell a legkiválóbb erőket kiválogatni.

Az alsó fokoknál a felebbezési tanácsok tagjainak kinevezése, a járásbiróságoknál minden járásbirói szék betöltése előtt fokozott gondossággal mérlegelendő az, hogy az illető pályázó bir-e elég képzettséggel, elég judiczium mal ahhoz, hogy a legnagyobb szellemi funkcziót feltételező birói tisztet ellássa.

A felsőbirósági állások betöltésénél pedig az illetékes tényezők gondolják meg, hogy mivé válik a joggyakorlat, ha a kir. Curia és a kir. táblák öreg urak végellátó intézetei lesznek; hogy megcsontosodik, megkövesedik, megmerevedik az a jogrendszer, amelyben a birói állások kiérdemesült veteránokkal tölttetnek be.

Jogéletünknek az az óriási hátránya volt a legutóbbi évtizedek alatt, hogy vezető állásokra akkor kerültek kiválóságaink, amikor már kidülőfélben voltak. Olyanok, akik 40—50 éves korukban óriási eredményeket tudtak volna elérni, jócskán a 60-as és 70 es éveikben kerültek a rangidősbség szent és sérthetetlen elvének respektálása mellett arra a helyre, amelybe már évtizedekkel előbb bele helyezhetők lehettek volna.

Szivvel-lélekkel a szelekczió elvét vallom!

Egy biró.

— **Az ügyvitelt egyszerüsitő rendeletek** életbelépése minden nagyobb zökkenés nélkül történt és az életbeléptetést az egyes biróságok kellően előkészitették. Igy pl. a kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél közzétételett a nyomtatványjegyzék, mely ezen bíróság specziális czéljainak szolgáló 93 blankettát tartalmaz és amelyek egy része a kezelő hivatalok által elintézendő ügyekre vonatkozik, egy része pedig akként van szerkesztve, hogy a birói elintézés csak a kiadó részére adott utasításból áll. Blanketták készültek gyakoribb jegyzőkönyvek számára is. A fogalmazó személyzet által kitöltendő nyomtatványokba is a kezelő irja a felek neveit. Feltünő, hogy az ügyvédek nem nagyon járulnak még hozzá az ügymenet gyorsitásához kész kiadmányi tervezetek beadásával, aminek jórészt az az oka, hogy a megfelelő nyomtatványok még nincsenek forgalomban.

— **Az ügyvédi irodai órák beosztásáról** a birósági hivatalos órák megváltoztatásával kapcsolatban az utóbbi időben sok szó esett. Az ügyvédi körben inditvány nyujtatott be aziránt, hogy az ügyvédi irodai órák ezentul reggel 9-től d. u. 3-ig tartassanak egyhuzamban. Az «Ügyvédek Lapja» legutóbbi számában dr. Molnár Mór ezt az eszmét szintén pártolja.

A magunk részéről azt hiszszük, hogy ugy az inditvány, mint a czikk irójának érvelése helyes ugyan, azonban az ügyvédi irodai órák beosztása nem tőlünk ügyvédektől, nem is csupán a biróságoktól, hanem jórészben a kliensektől függ. Ameddig a társadalmi és üzleti élet a franczia és angol minta szerint át nem alakul, nincs kilátás arra, hogy az egyhuzamban való hivatalos órák megvalósithatók legyenek.

Ámde kisebb könnyitéseket a jelenlegi beosztás mellett is be lehetne hozni az ügyvédi irodai életbe. Igy a nyári hónapokban, amikor az üzleti élet pang és amikor különben a kliensek egy része nyári lakásban vagy fürdőhelyeken üdül, a jelenlegi irodai órák helyett könnyen lehetne d. e. 9—1-ig és d. u. 2—4-ig vagy 3—5-ig ügyködni.

Mint utánzásra méltót, ajánlom a kartársak figyelmébe azt is, amit Németországban tapasztaltam. A német ügyvédek egy része ugyanis levélpapirjára kiirja: «szombaton az irodát d. u. 3 órakor zárjuk.» Az ügyvédi hivatalos müködésnek szombaton délután való szüneteltetése kettős czélra szolgál. Egyrészről az ügyvéd a jövő heti munkáját tanulmányozhatja, nagyobb periratokat szerkeszthet, ügyeit revideálhatja, irodáját rendbe szedheti. mindezt teljes nyugalomban, bezárkózva, zavartalanul. Másrészt ha kedve van, ezt a délutánt összekapcsolva a vasárnappal felhasználhatja kirándulásra, sportolásra és arra. hogy családjáé is legyen. Különösen a kirándulások és sportok kultusza tekintetében magasan felettünk állanak ugy Ausztria, mint Németország nagy városainak ügyvédei, mert azok ha csak szerét tehetik, télen-nyáron felhasználják a szombat délutánt és a vasárnapot az egészség kultiválására.

A budapesti ügyvédi kör ebben az irányban is szerezhetne érdemeket, egyrészről a szombat délutáni szünet társadalmi uton való megszervezése, másrészről pedig társas kirándulások és könnyebb testedző sportok előmozditása által. *B.*

— **A jegyzők továbbképzése.** Dr. Baloghy György, a budapesti kir. büntetőtörvényszék uj elnöke a törvényszék jegyzői karának tisztelgése alkalmával kijelentette, hogy a jegyzőket nem tekinti csupán jegyzőkönyvvezető gépeknek, hanem arra fog törekedni, hogy belőlük modern büntetőbirákat neveljen. E czél megvalósitására a téli hónapokban hónaponkint kétszer értekezletre fogja összehivni a jegyzői kart és ezen értekezleteken a felmerült érdekesebb jogeseteket és irodalmi eseményeket fogják megvitatni. Üdvözöljük az uj elnök e jelentős ujitását.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A bonyhádi ügyvédek az igazságügyminiszterhez intézett beadványukban a következőkben festik le a bonyhádi járásbiróságnál uralkodó állapotokat: «Bíróságunk vezető birája 1910 január 1-étől kezdve a hivatalában egyáltalán nem fordult meg és ennélfogva teljes bénultság állott be bíróságunknál azon ügyek tekintetében, melyek a legfontosabbak. Május hónap 10-től kezdve ujból elfoglalta hivatalát, de tárgyalásokat nem tüz ki, betegsége, illetve idegessége miatt tárgyalni nem képes. A hat hétig müködött kisegitő biró távozása óta biróságunk megint csak ott van. hogy a vezető járásbirónál egy pert sem lehet inditani és hogy a folyamatban levő perek elintézetlenül ott hevernek. Ki kell terjeszkednünk egyuttal járásbiróságunk egyéb bajaira, melyek az összes teendők rendkivül lassu és gyakran hónapokig huzódó elintézésében állanak. Hónapok telnek el addig, mig a telekkönyvi végzésekről a magánfelek értesittetnek, mig a bíróság polgári osztályában az itéletek és végzések leirás alá jutnak és igy a birák szorgalma is teljesen kárba vesz, mert a birói határozatok kézbesitése rendkivül hosszu időt vesz igénybe.» Ha mindaz, ami itt megirva van, igaz, akkor hihetetlen, hogy az igazságügyminiszterium felügyeleti osztálya sürgősen nem intézkedik.

— **A budapesti VI. kerületi járásbiróságnál** két birósági irodának egy leirója van és pedig egy napidijas szolga. Ennél találóbban nem jellemezheti semmi azt a garasos politikát, amelyet az igazságügyi adminisztrácziő a biróságokkal szemben folytat.

— **Illetékrendszerünk reformja.** A Budapesti Ügyvédi Körben dr. Ujlaki József ügyvéd illetékrendszerünk reformjáról tartott előadást. Az előadó behatóan ismertette illetékjogunk hiányait és részletesen megokolta a reform sürgős voltát. Az előadó nézete szerint a reformot azon kell kezdeni, hogy a tulajdonképpeni illetékeket külön kell választani az illeték neve alatt szedett egyéb adóktól, a jogszolgáltatási illetékeket egysé

gesen az ugynevezett átalányrendszer alapján kell szabályozni, amely mellett a beadványi, jegyzőkönyvi, mellékleti stb. bélyeg elesik és a felek előzetes hatósági megszabás alapján készpénzben átalányösszeget fizetnek illeték fejében. Az előadást vita követte, amelyben dr. Fränkel Sándor és dr. Márkus Dezső vettek részt.

— **A közvédő működésének jogi jellege.** A budapesti kir. tábla előtt egy közvédő védelmét akként terjesztette elő, hogy védencze cselekményét nem tartja sem sikkasztásnak, sem lopásnak, hanem c alásnak. (A vádlott és az elsőbiróság előtt szerepelt védő teljes felmentésre plaidirozott.) Ily körülmények között felmerült a kérdés, hogy a közvédőnek hivatása-e a vád javára szóló állásfoglalást előterjeszteni, avagy csupán csak a vádlott védelme-e a hivatása.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A II. német gyermekbirósági kongresszus** a müncheni városi tanács meghivása folytán a bajor fővárosban fog megtartatni 1910. évi szemptember hó 29-től 1910 október 1-ig. A német gyermekvédelmi központ erre meghivja Schweiz, Németország, Ausztria és Magyarország összes érdekelt és érdeklődő hatóságait, egyesületeit és magánszemélyeit. A gyermekbirósági kongresszuson a gyermekbirósági mozgalom jelenlegi állásáról dr. Krohne, Warhanel (Bécs), Hoffer prof. (Zürich) fognak áttekintő felvilágositást nyujtani. A napirend tárgya továbbá: a gyermekbiróság a nyomozás során, a gyermekbiróságok szervezése és illetékessége, az eljárás különlegességei, büntetés és a nevelési rendszabályok és azok elhatárolása, a gyermekbiróságok együttmüködése más hatóságokkal, egyesületekkel és önként közremüködő magánegyénekkel.

— **Palatáblára irott végrendelet.** A német birodalmi törvényszék az alsóbiróságokkal egyezően érvényesnek mondotta ki a palatáblára irott végrendeletet, mert a törvény nem rendelkezik arról az anyagról, amelyre a végrendelet irandó. Különösen gyorsan pusztuló anyagnak használata a végrendelet lényegével ellentétben volna ugyan, azonban a palatábla ilyennek nem tekinthető, annál is kevésbbé, mert a palának, mint irásra szolgáló anyagnak használata különösen a vidéki alsóbb néposztályoknál elég gyakori. Egyébként ha az irás tényleg nem is volna már a palatáblán olvasható, más módon is lehet bizonyitani, hogy az örökhagyó a szóbanforgó irásbeli végrendeletet tette, a konkrét esetben azonban nem is kétséges, hogy a végrendeletnek mi volt a tartalma.

— **Angol védjegyjogi gyakorlat.** Nem vitás, hogy «*diamin*» elnevezésen több mint husz év óta a brit kereskedelemben a kérvényező festékkészitményeit értik. A lajstromozó hatóság azonban a védőszó bejegyzését megtagadta. A felebbezési biróság az elsőbiróság itéletének megváltoztatásával az elutasitó határozatot hagyja helyben, mert vegyészeti szakértők a lajstromoztatni kért szót, mint technikai kifejezést fogják fel s annak az a jelentősége, hogy az áruban az «amin» vegyületnek két csoportja foglaltatik. Ilyen technikai értelemmel biró, szakértők által megérthető kifejezés védelemre nem alkalmas. — Franciaország 1901-ben a karthauzi szerzeteseket, akik a világszerte ismert «Chartreuse» likőrt készitették, kiutasitotta, likőrgyáruk értékesitésére pedig zárgondnokot rendelt, aki a gyárat és a «Chartreuse» védőszót birói árverésen eladta. A vevő folyamodására az angol védjegylajstromozó hatóság a védőjegy tulajdonát a vevőre ruházta át. A karthauziak a készités titkát Spanyolországba vitték magukkal s Angliában pert inditottak a védőjegy átruházása ellen. A lordok háza az átruházást érvénytelennek mondja ki. A franczia elsősorban közrendészeti jellegü törvény és birósági határozat a belföldön nem lehet irányadó. Az angol védjegyjognak az az alapelve, hogy a védőjegyet csak az illető áru gyártásának jogával lehet átruházni. A karthauziak azonban a gyártási eljárást titokban tartják; amit a karthauziak most Farragonában gyártanak, az valóban azonos az ismeretes «Chartreuse»-zel és nem vitás, hogy joguk van hozzá, hogy Spanyolországban az árut előállitsák. Viszont az árverési vevő Franciaországban ugyan jogosan használhatja a védőszót, de az, amit forgalomba hoz, nem azonos a korábban védett áruval. A védőjegy önmagában, a gyártmány nélkül, nem lehet forgalmi érték. A lordok háza idézi a franczia itéletet, mely maga is elismeri, hogy «más államok joga szerint a védőjegy csakis a gyártmányhoz való joggal együtt ruházható át.» A lordok háza örömének ad kifejezést, hogy itélete nem ütközik tehát össze a franczia biróságok itéleteivel, «amelyek iránt mindenkor a legnagyobb tiszteletünknek kivánunk kifejezést adni.» Nálunk is ismeretes a világhirü Slazenger-czégnek «máltai kereszt» védjegye, melyet sportczikkein használ. — Egy amerikai czég hasonló kereszttel ellátott golflabdákat hoz forgalomba. A biróság a bitorlást eltiltja, de a kártérités iránti keresetet elutasitja, mert nem vitás, hogy alperes jóhiszemüleg járt el. A védjegylajstromnak nem ismerése még egymagában véve nem olyfoku gondatlanság, ami a rosszhiszemüséggel egyenlőnek volna tekintendő.

— **Egyenes adós és dologi kezes.** A tartozásért harmadik személy jelzálogot állit azzal, hogy a hitelező által az adósnak adott fizetési haladék, vagy bármely más engedmény vagy egyezség nem érinti azt a jogát, hogy magát a jelzálogból kielégithesse. Az adós fizetésképtelenségbe jut, mire a hitelező az adós vagyonából alkotott részvénytársaság részvényeiből bizonyos mennyiséget követelése egy részének kiegyenlitésére átvesz, a többlet tekintetében pedig az adóst a kötelezettség alól felmenti. A jelzálog tulajdonosa keresetet indit a jelzálog feloldása (a mi fogalmaink szerint a zálogjog törlése) iránt, melynek az elsőbiró helyet ad, mert, ha a követelés megszünt, a járulékos jog is elenyészik, az elengedéssel pedig az egész követelés megszünt! A londoni felebbezési biróság a keresetet elutasitja. Jogszabály ugyan, hogy, ha a hitelező az adósnak halasztást vagy leengedést ad, a kezes mentesül. Az ezzel ellenkező megállapodás azonban érvényes és ebben az esetben az egyenes adós feloldása esetén nem kell a kezessel szemben jogfentartással élni.

— **Igazolás házassági bontó perben.** Alperes a bontó per tárgyalásán ügyvédje mulasztása miatt nem jelent meg s a pert távollétében letárgyalták. Alperes a bontó itélet ellen igazolási kérelmet terjeszt elő. Sir John Bigham, a házassági biróság elnöke esküt vesz ki az alperestől arra nézve, hogy a kereseti tényállitás valótlan s mivel ezen az alapon előreláthatóan a védekezés nem egészen alaptalan és a mulasztás alperes részéről vétlen, az igazolásnak helyet ad. Az angol biró tehát házassági perben is elvben megengedi az igazolást, de előbb meggyőződik, hogy ez nem-e a per elhuzását czélozza; státusperben pedig a képviselő vétkes mulasztását nem tekinti egyenlőnek a képviselt mulasztásával.

— **Vételügylet hirdetés és levelezés utján.** A párisi törvényszék kimondotta, hogy a levélváltás utján kötött szerződés perfektté vált abban a pillanatban, amikor a szerződő felek az árura és árra nézve megegyeztek és következésképpen, amikor az elfogadási nyilatkozat postára adatott. (A magyar jog álláspontja is ez; azonban a franczia joggyakorlat számos ellentétes határozatot produkált). Különösen, ha valaki egy ujságban hirdetést jelentet meg, amelyben azt adja tudtul, hogy egy meghatározott tárgyat meghatározott áron megvesz és a hirdetés egyik olvasója tudatja vele, hogy a kivánt tárgyat a meghatározott áron ajánlja, az adásvételi ügylet a felek megegyezése folytán perfektté válik és pedig nem akkor, amikor a levél a rendeltetési helyére ér, hanem abban a pillanatban, amikor irója azt a postára adta. Ettől a pillanattól kezdve a hirdetés közzétevője kötelezve van az eladott dolog szállitására.

— **Az orvos felelőssége.** Egy orvos a sérült munkást Röntgen-sugarakkal kezelte, minek folytán annak betegsége sulyosbodott a kutató sugarak befolyása alatt. Az aix-i törvényszék megállapitotta az orvos kártéritési kötelezettségét, mert bizonyitottnak vette, hogy az orvos a szükséges óvintézkedéseket elmulasztotta, különösen, mert a radioscopiai eljárás tartamát hosszabbitotta és olyan eljárást alkalmazott, mely a kihallgatott birósági szakértők véleménye szerint a betegség fokozódásának okozója volt. Azonfelül pedig a mütét körül mutatkozott ügyetlenségen kivül azt a mulasztást is elkövette, hogy a beteget a gyógykezelés veszélyeire sem figyelmeztette.

Irodát teljesen önállóan vezetni képes szerbül beszélő jelöltet keresek, 200 K fizetés mellett. Czim: Dr. Abonyi Henrik ügyvéd, Temes-Kubin. 80693

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvenötödik évfolyam. 22. szám. Budapest, 1910 junius 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Tekintélyek. *Dr. Papp Dezsőtől.* — *Jogirodalom:* Unger József két tanulmánya. *R. E.* — A schweizi polgári törvénykönyvről. Magánjogi tanulmány társadalomtudományi alapon. Irta dr. Meszlény Artur. *Dr. Reitzer Béla* budapesti ügyvédtől. — A berlini első jog- és gazdaságbölcsészeti kongresszusról. *Dr. Irk Albertől* — Az uj lakásbérleti szabályrendelet a gyakorlatban. *Dr. Pongrácz Jenő* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tekintélyek.

Nemcsak emlegetni halljuk, de érezzük is lépten-nyomon, hogy nálunk a tekintélyek kora végleg lejárt. Vigasztalódhatnánk, ha az uj korszak lángelmékkel, nagy szellemekkel kárpótolt volna bennünket. De a nagyok fajtája ugy látszik kiveszett.

Harmincz esztendővel ezelőtt hervadhatlan nagy érdemek jutalmául nevezte ki a király *Perczel Béla* igazságügyi minisztert a semmitőszék alelnökévé és *Csemegi Károly* igazságügyi államtitkárt curiai tanácselnökké.

A magyar büntetőtörvénykönyv alkotóit illette ez a fényes kitüntetés. A javaslatot és indokolását *Csemegi Károly* államtitkár dolgozta ki, *Perczel Béla* igazságügyminiszter nyujtotta be a képviselőházhoz s *Pauler Tivadar* egyetemi professzor volt a javaslat előadója, Perczelnek utódja az igazságügyminiszteri székben.

Csemegi, a nagy jogalkotó s világszerte ismert kiváló jogász, hosszu érdemteljes államtitkári müködés után beérte a tanácselnöki diszes méltósággal a legfőbb itélőszéken. Nemes ambiciója nem terjedt tovább. *Perczel*, aki a képviselőház elnöki székéből ült át az igazságügyminiszteri bársonyszékbe, kitüntetésnek tekintette akkor a semmitőszéki alelnökséget.

Igaz, hogy a semmitőszék elnöke *Mailáth György* országbiró volt, kortársai közt a legnagyobb tekintély, fölfelé, lefelé egyaránt.

Kistermetü, zömök alak, szigoru arczvonásokkal, szúrós tekintettel. Minden mozdulata tiszteletet parancsoló. Minden szava kimért, tömör. Az egész ember maga a megtestesült klassziczitás. Nagy szónok, nagy stilista, nagy tudós és független, büszke nagy ur, az ország első zászlósa, a főrendiház elnöke, nem mágnás, nem gróf, pozsonyvármegyei egyszerü magyar nemes, de tekintélyre a király után első az országban.

Talán 22 esztendős sem volt még ezelőtt 69 évvel, mikor Baranya vármegye közönsége, melynek országgyülési követe volt, első alispánná választotta. Túltett az édesatyján, idősb Majláth György országbirón, akit Pozsony vármegye 1817-ben mint 25 éves ifjut emelt az első alispáni székbe.

Az 1843—1844. évi országgyülésre a fiatal alispánt megint követül küldte vármegyéje. Pozsonyból mint adminisztrátor tért vissza, 1847-ben pedig főispánja lett Baranya vármegyének.

Főispáni minőségében jelent meg az utolsó pozsonyi országgyülésen s ott ifju kora daczára a legnagyobb tudásu, leghiggadtabb államférfiak közé sorozták. Szavának sulya volt. Deák és Széchenyi a jövő nagy emberét látták a baranyai főispánban, aki a népszerüséget s ennek hajhászását megvetette. Testestől, lelkestől konzervativ maradt mindvégig.

Mikor 1849 január 3-án Windischgrätz herczeg a pesti országgyülés békeküldöttségét elutasitotta, a két Mailáth György, apa és fia, visszavonult a magánéletbe. Debreczenben nem volt számukra hely, Kossuthban nem biztak; de a bécsi udvarral is megszakitottak minden összeköttetést. Sem az öreg, sem a fiatal nem volt arra birható, hogy akár Albrecht főherczeggel, akár Bach Sándorral szóba álljanak, pedig Szögyény László váltig biztatta őket, mert azt remélte, hogy a két Mailáth fordithat a bécsi politikán.

Tiz éven keresztül Baranyában, Bakóczán gazdálkodott ifjabb Majláth György s csak 1860-ban, Deák Ferencz tudtával, sőt biztatására ment föl Bécsbe, hogy szószólója legyen a történelmi jogfolytonosságnak és érdemes részese annak az akcziónak, mely az októberi diplomát, az abszolutizmus bukását és a magyar országgyülés összehivását eredményezte.

Ő Felsége akkor főtárnokmesterévé nevezte ki az 1848-as főispánt; de azért ez, mikor az országgyülést 1861-ben föloszlatták, hazament Bakóczára s 1865-ig ki sem mozdult a kastélyából.

Mikor a husvéti czikk gondolkozóba ejtette a bécsi elméket, Ő Felsége 1865 május havában meghivatta *Mailáth Györgyöt* s ennek a kihallgatásnak két eredménye volt. Egyik az, hogy az uralkodó junius 8-án Budára jött; másik az, hogy junius 26-án főkanczellárrá nevezte ki *Mailáth Györgyöt*, anélkül hogy *Rainer* főherczeget, a miniszterelnököt és *Schmerlinget*, a miniszteri, megkérdezte volna. A miniszterelnök-főherczeg nyomban szabadságot kért, *Schmerling* pedig beadta lemondását.

Az uj főkanczellár kineveztetése mindazonáltal nem keltett élénkebb viszhangot az országban, de *Mailáth* keveset törődött sajtóval, hangulattal, ő jól tudta, mit csinál s beérte azzal, hogy az uralkodón kivül is van valaki, aki mögötte áll és bizik benne s ez a valaki *Deák Ferencz.*

Ismeretes, hogy az uj főkanczellár szeptember 20-án kieszközli a februáriusi pátens fölfüggesztését s utóbb azt is, hogy Ő Felsége deczember 14-én személyesen nyitja meg Budán az országgyülést.

Az uralkodó ugyancsak *Mailáth* javaslatára és közvetitésével kérette magához 1866 julius 10-ére *Deák Ferenczet* Bécsbe s utóbb az ellentétek kiegyenlitésében, a kiegyezés sikerében nagy része van a főkanczellár rendithetlen tekintélyének és erős hazafias érzületének.

Szigoruan alkotmányos felfogására vall, hogy mihelyt czélt ért, a felelős magyar miniszterium kineveztetésével egyidejüleg visszavonult a magánéletbe. *Deák Ferencz* tanuságával szemben merő tévedés tehát egyik történetirónknak az az állitása, hogy miután a kiegyezés fő elveire

nézve a császár megegyezett *Andrássyval* s a kormány férfiai közül báró *Sennyey Pál*, a budai helytartótanács elnöke kész volt elfogadni a parlamentáris minisztériumot, *Mailáth György*, a főkanczellár, még mindig ragaszkodott az 1848 előtti berendezésekhez és erős támaszt talált *Belcredi*-ben, az egész osztrák feudális és czentrálista pártban és a katonaságnál.

A kiegyezés alapelveire nézve a főkanczellárral állapodott meg az uralkodó, akiben föltétlenül megbizott s aki az ő nevében tárgyalt mindvégig. A parlamentáris kormányforma a fő elvek egyike volt és nem részletkérdés. *Mailáth* és *Andrássy*, *Mailáth* és *Sennyey* közt épp ugy nem volt elvi ellentét, mint nem volt *Deák* és *Mailáth* között.

Bizonyitéka ennek az is, hogy az uj alkotmányos élet első aktusa Mailáth Györgynek országbiróvá, majd a főrendiház és utóbb a királyi semmitőszék elnökévé való kinevezetése. Deákon kivül hozzá fogható tekintélyt a parlamentáris korszak sem ismert.

A semmitőszék biráit Mailáth csupa kitünőségekből válogatta össze A rendes birák közül *Barta Béla*, *Tóth Lőrincz*, *Manojlovich Emil*, *Soltész Albert*, *Babos Kálmán*, *Masirevics Samu*, *Mersich Miklós*, a pótbirák közül *Blaskovich István*, *Oberschall Adolf*, *Erdélyi Sándor*, *Lacza József*, *Sántha Gábor*, *Gáll József* országos tekintélyek voltak. Az országbirói iroda elnöki titkára, *Tóth Bódog*, az 1849. évi hadügyminiszterium titkára volt.

Télen a nemzeti kaszinóban, nyáron a Margitszigeten szokta volt megvendégelni birótársait az országbiró. De a fehér asztalnál is olyan természetes méltósággal elnökölt, mint akár a teljes-ülések zöld asztalánál, ahol a legbonyolultabb jogi vitákból a nagy elme világosságával emelte ki a lényegest s minden elvi kérdést tisztázott, mielőtt szavazásra bocsájtotta volna. Könnyü volt birónak lenni az ő szenátusában.

— Olyan éle van az eszének, mint a borotvának — mondogatta róla *Manojlovich* — pedig éppen ezt a kiváló jogtudóst, aki rendszerint mindenkinek ellentmondott, sokszor zaklatta az ügyhátralékok miatt az országbiró.

— Méltóságodnak megint sok a hátraléka! — szólt egy izben félig tréfásan a nagy vitatkozóhoz — aki hirneves ügyvéd volt azelőtt a Bácskában s mint országgyülési képviselő került föl a semmitőszékre. Még meg is fenyegette az ujjával *Manojlovichot*, mire ez mentegetőzni kezdett.

— Kegyelmes uram, én elég sokat dolgozom!

— Az meglehet, hogy sokat, de nem eleget.

Erre a lakonikus megjegyzésre még *Manojlovich* sem talált hirtelenében kadenciát, de ha talált volna is, elhallgatta volna, mert csupa jóindulat sugárzott az országbiró arczulatáról.

A legfőbb itélőszék elnöke *Fábry István* volt akkor, a budapesti kir. itélőtáblá *Szabó Miklós*.

Az is, ez is régi fiskális. Amaz Bártfán, emez Szombathelyen. De kiváltak a többi közül s mind a kettő nagy tekintély a főbirói székben, megközelithetetlen, fenséges. Ezekkel nem lehetett pajtáskodni.

A budapesti kir. itélőtábla alelnöke, utóbb igazságügyi miniszter *Fabiny Teofil*, joviális, kedvés öreg ur, egyszerü, nyájas férfiu, de soha le nem szállott a birói piedesztálról s független nagyur minden izében.

De valamennyi közt kimagaslott maga az utolsó országbiró, akinek az állása, egyénisége Magyarország közéletében épp oly kivételes volt, mint *Deák Ferenczé*. Előszobájában miniszterek várakoztak s bejelentés nélkül csak *Haynald Lajos*, gróf *Károlyi György*, gróf *Széchen Antal* és báró *Sennyey Pál* léphetett be hozzá.

Keserves szatirája a végzetnek, hogy ezt a nagy históriai alakot, a magyar birói kar büszkeségét, az 1883. évi márczius 29-ére virradó éjszakán hitvány csavargók kóczmadzaggal megfojtották.

A budavári Batthyány herczegi ház első emeletén lefolyt tragédia a kezdete a tekintélyek alkonyának. Az utolsó országbiróval együtt temettük el a tekintély eszméjét. *Mailáth Györgyöt* még senki sem merészelte kicsinyleni, pedig ez a büszke oligarcha keményen éreztette szellemi fölényét mindenkivel.

Mióta az avari sirboltban ősei mellett álmodja az örök álmot, azóta szokássá vált nálunk lehuzni mindenkit, akit érdem vagy jó szerencse mások fölé emelt. Azóta nincsenek többé nagy embereink, mert szorgalmasan igyekezünk lekicsinyelni őket. Politikus, tudós, bármennyire méltányolja is kiválóságukat a külföld, itthon, a magyar hazában nem válik többé tekintélylyé.

Jól van-e ez igy? Aligha van jól. Elfogulatlan szemlélője az állapotoknak könnyen reánk olvashatja, hogy mióta a tekintélyek kora lejárt, mióta nagy embereink nincsenek: a nemzeti süllyedés korszakát éljük.

Dr. Papp Dezső.

Jogirodalom.

Unger József két tanulmánya.

«Priesterehen und Mönchsehen» «Rechtliche Natur der Scheidung von Tisch u. Bett» czim alatt két tanulmány jelent meg az utóbbi napokban. A két tanulmány vékony füzetet tesz, sed ex unquæ leonem. Szerzőjük Unger József, a bécsi egyetem egykori hires professzora, ki már vagy 30 év előtt hagyta oda tanszékét, hogy előbb mint miniszter, majd mint a Reichsgericht elnöke tegyen hazájának fontos szolgálatokat. Unger időről-időre mégis visszatér férfikorának kedvelt tanulmányára, az osztrák polgári törvénykönyvre, melynek tudományos módszer szerinti feldolgozására ő adta meg több mint félszázad előtt az első lökést. Unger volt az, aki néhány év előtt az osztrák polgári törvénykönyv átdolgozásának jelszavát kimondotta. Ez a mag, melyet elvetett, termékeny talajra hullott, azóta megjelent a novelláris előadói javaslat, majd az urakháza bizottsága által feldolgozott szöveg, melyek annak idején e lap hasábjain is kimeritő ismertetésben részesültek. Az osztrák polgári törvénykönyv a jövő évben éli meg hatálybalépésének századik évfordulóját. Az ezen emlékezetes forduló alkalmából tervezett gyüjteményes mü részére irta Unger a két tanulmányt, de az iró aggkorára való tekintettel nem tudta bevárni az 1911-iki évet, mert még meg akarta élni utolsó tudományos munkájának megjelenését.

Az első tanulmány az osztrák polgári törvénykönyv 63. §-át magyarázza, mely szerint felsőbb rendet felvett vagy fogadalmat tett pap vagy szerzetes jogérvényes házasságot nem köthet. Tudvalevő, hogy Ausztriában teoria és praxis ennek az akadálynak elévülhetlen természetet tulajdonitanak, minek következtében felsőbb rendet felvett vagy fogadalmat tett szerzetes soha és semmi viszonyok között házasságra nem léphet, még akkor sem, ha a papi vagy szerzetesi rendből kilép vagy más felekezetre tér át. Unger mindig az ellenkező értelemben fogta fel az optkv. ezen határozatát és most grammatikai és logikai magyarázat alapján a törvénykönyvet megelőzött munkálatok segitségével igazolja, hogy az impedimentum ordinis az optkv. szerint önálló, a kánonjogétól eltérő akadály, mely elenyészik, mihelyt a papi vagy szerzetesi minőség megszünik.

A optkv. nem engedi meg a katholikus házasfelek között létesült házassági kötelék felbontását, hanem csak az ágy- és asztaltól való elválasztást. A törvénykönyv e rendeletét másként magyarázni nem lehet. Unger fejtegetésének tárgyává azt a kérdést teszi, mi a jogi természete az ágy- és asztaltól való elválasztásnak és igaz-e, hogy a házassági kötelék ennek ellenére épen fennáll. Ausztriában az ágy- és asztaltól elválasztott házasfelet házasságtörésben mondják ki vétkesnek, ha mással, mint házastársával, kitől pedig ágy- és asztaltól el van választva, viszonyt folytat. Itt is nagy apparátussal, melynek csak végső következtetéseit adja elő, mutatja ki Unger, hogy az ágy- és asztaltól való elválás kimondása után a házassági kötelék foszlányokra szakad és az osztrák gyakorlat abszurdumokra vezet

Azok a kérdések, melyeket Unger fejteget, nálunk már rég anachronizmusok. Az 1868 : LIII. tcz. óta ezek a kérdések nálunk az emberiesség szempontja szerint találtak rendezést, ma pedig az 1894 : XXXI. tcz. életbelépése után az optkv. alapján kifejlődött gyakorlat sokak előtt érthetetlen. Mindezek ellenére vonzók Unger fejtegetései, világos stilusa, logikai következetessége és tárgya feletti uralkodása okából. Életében készített végrendelete ez az agg tudósnak, aki mindig Ulpianusnak azt a maximáját vallotta, hogy rapienda est occasio, quæ præbet benignius responsum. *R. E.*

A schweizi polgári törvénykönyvről. Magánjogi tanulmány társadalomtudományi alapon. Irta: dr. Meszlény Artur.

Dr. Meszlény Artur tetőtől-talpig modern iró. Ugy tesz, mint a hypermodern belletristák, meg különösen az ujabbi szinmüirók, akik darabjuk müfaját maguk keresztelik el, ezzel akarván előre jelezni, hogy «carmina non prius audita» az, amiket hallatnak. De teszik ezt azért is, hogy ezzel már előre megfeleljenek a dramaturgia és birálat azon vádjainak, melyektől legjobban félnek, mert jogosultságukat legjobban érzik.

Ha valaki uj müfajt teremt vagy — tudományos témáról szólva — uj problémákat tárgyal, vagy eddig még nem használt módszert alkalmaz meglevő problemákra, ezt igazság szerint az olvasónak kellene a mü elolvasása után észlelnie, anélkül, hogy a szerző ezt előre beharangozná. Ugy látszik, a nézeteltérés e mü szerzője közt és köztem már itt kezdődik. Mert mig ő előszavában («egyuttal bevezetés») azt konstatálja, hogy munkája befejezése után azon vette magát észre, hogy magánjogi témára szocziologiai módszert alkalmazott, addig én, ha őszinte akarok lenni, éppen a munka elolvasása után más észleletre jutottam. Arra t. i., hogy irodalmunk egy szép és értékes munkával gazdagodott és hogy az a módszer, amit szerzőnk alkalmazott, sok vonatkozásban ujnak is mondható, csak nem az, amit igér, nem szocziologiai módszer.

Nehogy ugy járjunk, mint a görög bölcsek, akik vitatkozásaik közben deritették ki, hogy a vita köztük csak onnan ered, mert mindegyikük mást ért a kérdéses fogalom alatt, mindjárt fixirozom, hogy Sinzheimernek: «Die soziologische Methode in der Privatrechtswissenschaft» czimü munkájában foglalt és szerző által is idézett kitételét kiindulási pontunk egyöntetüsége kedvcért magamévá teszem. «Amikor a szocziologiai módszer a jogéleten végigmegy, beleviszi az eddigi tudomány nyugalmába mindazon események és folyamatok visszfényét, amelyeket ez az élet megélt. A jogtudomány tárgya elveszíti a megváltozhatatlanság, állandóság jellegét s mozgékonnyá, alakithatóvá lesz. A vizsgálódásba bevonul a fejlődés gondolata. Egyben uj forrásai nyilnak a jogi létnek azáltal, hogy *a szocziologiai módszer* nem az elvileg érvényes, hanem *a tényleg hatályos jogállapotra tereli a figyelmet.*» Sőt már megelőzőleg is: «Mig minden egyéb tudományágban .... a klasszikus ideáltól a fejlődéstani és pozitivisztikus felfogásra már megtörtént az átmenet, a dogmatikus jogtudomány lényegében megmarad azon az álláspontonn..., hogy egyedüli feladata a jogrend szellemi világának fölépitése és kifejtése. Mig a társadalmi életben rengeteg változások és evolucziók mentek végbe, mig a való élet ráczáfolt amaz ideális fogalmakra, melyeket belőle levontak, mig körös-körül uj és nehéz problémák merültek föl, melyek az erkölcsi és jogi világ átalakitását követelték: a magánjogtudomány nyugodtan haladt megszokott utain és alig érintette az idő vihara.» Hogy ezen fejtegetésekkel érdemben nem mindenben értek egyet, azt ezen lap hasábjain már volt alkalmam egy izben kifejteni. De nem is az, amit itt mondani akarok. Mindössze oda akarok konkludálni, hogy éppen ezeket a szempontokat a birált müben én nem találtam. Olvastam egy nagy jogi készültségre való munkát. De hiába kerestem benne az uj problémákat és azokat a szocziálpolitikai kérdéseket, melyeket a jogtudománynak fel kellene szivnia magába. Hiába kutatom az események és a folyamatok visszfényének a tudomány eddigi nyugalmába való bevitelét, vagy a fejlődés gondolatának bevonulását. De nem látom a jogi lét uj forrásainak megnyilását sem a tényleg hatályos jogállapotra való figyelmeztetés által. Amit látok, az tiszta dogmatika, megengedem, az eddigiektől eltérő szempontokkal, de uj életnedv, uj alakulatok nélkül és semmivel sem közelebb hozva az élethez, mint eddig.

Az alábbiak igazoljanak az elmondottakért.

Mielőtt a részletekbe belemennék, jó lesz még előbb elmondani, hogy szerző munkája a bevezetésen kivül két részből áll. Az első rész levélalaku közleményekben Schweiz általános társadalmi és gazdasági állapotát ismerteti és ezen speciális gazdasági állapotoknak produktumaképpen állitja elénk Schweiz polgári törvénykönyvét. Kétségtelen, hogy ezen Schweiznak egész életét részletesen ismertető közleményeknek, melyeket szerző részben közvetlen tapasztalatai nyomán gyüjtött, mindenkinek, aki Schweiz politikai, vagy jogi viszonylatainak részleteivel, vagy egészével kiván foglalkozni, igen sok és becses anyag fog szerző könyvében rendelkezésére állni. Mindenesetre csak helyeselhető, ha egy nálunk teljesen idegen és ismeretlen joganyagnak bemutatását a közállapotoknak részletes és mindenre kiterjedő rajzával vezeti be szerző. Mert ma már nem lehet kétség az iránt, hogy a társadalmi, politikai és gazdasági viszonyoknak legalább hozzávetőleges ismerete nélkül egy teljesen idegen és velünk nem éppen erős kölcsönhatásban élő államnak jogát sem megismerni, sem kritikailag méltatni nem lehet. Abban sem csalódott szerző, hogy az általa választott levélalak az érdeklődés ébrentartására fölötte alkalmas és az egész leirást közvetlenebbé teszi.

A második részt maga szerző is dogmatikai méltatásnak mondja. De nem követi sem a törvénykönyv beosztását, sem a meghonosodott rendszeri beosztásokat, hanem három nagy fejezetben a társadalmi szervezet jogát, (jogképesség, cselekvőképesség, személyiség oltalma, immateriális javak), az egyén, mint a társadalom szervének funkcióit és végül a harmadik fejezetben a vagyonjogot (házassági vagyon, családi vagyon, közösségek, szavatoló vagyon) adja. Ezen rövid vázlatból is látható, hogy szerzőnek vannak uj nézőpontjai s hogy itt-ott még nem taposott ösvényeken halad. Szerinte a jogszabályok körében az egyén kettős minőségben jön figyelembe. Először, mint a jogi gondoskodás tárgya általában. De másodszor ugyis, mint a társadalom gazdasági szerve, azon szerv, amely a gazdaságot élővé teszi. Már most az egyéneknek ezen összmüködését rendező szabályokat nevezi szerző a társadalmi szervezet jogának. Ami ezeken fölül marad, az a vagyoni forgalom joga. A fősulyt szerző müvében az előbbiekre helyezi és igen érdekesen, éles analitikára való megfigyeléssel elemzi a társadalmi szervezet jogszabályait és arra az eredményre jut, hogy ezeknek négy főjellemvonásuk van. Az egyénnek a társadalomban betöltött hivatása nem jogositvány, nem is puszta kötelesség, hanem a szó technikai értelmében vett hivatás. Hogy továbbá a társadalmi szervezet joga csak személyekhez lehet intézve, de sohasem tárgyakhoz. Ez a második specificum. Ebből folyik az, hogy az egyes egyén szerepe átruházhatatlan és helyettesithetetlen. Végül pedig, hogy a társadalmi szervezet joga olyan természetü kényszeritő szabályokból áll, melyek körében az egyéni autonómia, diszpoziczió sokkal szükebb, mint a vagyonjogok körében.

Ezeket a szempontokat, helyesebben megkülönböztetést szerző az általa tárgyalt problemákon próbálja ki. Minőnek jelentkezik ez a módszer, ha konkrét kérdésre applikáljuk, ezt talán egy példával mutathatjuk be legjobban. Vegyük pl. a társasági szerződést. Szerző szerint a társasági szerződésnek szervezetjogi jellegét az eddigi doktrina még csak nem is sejtette. Ez a szervezetjogiság itt különösen abban nyilvánul meg, hogy bizonyos szabályokat csak emberekre lehet alkalmazni. Mert a vagyon nem vehet részt a társaság bizonyos funkczióiban, pl. ügyvezetésben, képviseletben, határozathozatalban, stb. stb. Társasággá a társaságot a közös czélra való szervezkedés teszi. Ezért a társaság tagja csak fizikai személy lehet, mert csak ez képes a közös czélra való szervezkedésben közremüködni. Ami a társaságot ezzé teszi és egyéb szervezetjogi ügylettől megkülönbözteti, az kettő: a közös czél, amiben a társaságnak kölcsönös szervezkedésszerü jellege kifejezésre jut, a másik pedig az a negativum, hogy ne valósitson meg valamely magasabb szervezkedési formát. Joghatása a társaságnak az, hogy a tagok egymással szemben bizonyos szervezetjogi állásba jutnak. A társasági czélra való közremüködés rendszerint vagyoni hozzájárulást kiván meg a tagoktól. Ezen vagyonjogi hozzájárulás csak eredetére nézve szervezetjogi, jogi természetére nézve egyszerü vagyonjogi kötelem. Éppen ezért a teljesitési szabályok szerint igazodik. A személyes közremüködés ellenben nem a hozzájárulásnak egy fajtája, aminek azt

*

a schweizi törvény tekinti. Ez nyilván helytelen, mert a személyes és vagyoni kötelem közt nagy a különbség. Utóbbi a társaság vagyonjogi követelése a tagnak a szervezkedésen kívül álló vagyonával szemben, mig a közremüködési kötelezettség a szervezkedésnek lényeges alkatrésze. A társ pozicziója személyhez kötött és átruházhatatlan ; az ebből folyó jogok csak személyesen gyakorolhatók, a kötelezettségek csak személyesen teljesithetők, stb., stb.

Ezt a módszert követi szerző a többi joginstitucziót vizsgálásánál is. Bevezetésében pedig ezt igy jellemzi : «Jogtechnikai szőrszálhasogatás helyett a szocziologiai módszer». Impulzust erre szerző a schweizi kódextől nyert, igazabban ennek két megkülönböztető jellemvonásától. Az egyik az, hogy e törvény szerves produktuma az ország gazdasági viszonyainak. A másik, hogy ez az első modern törvény, amely — ha talán részben öntudatlanul is — (ipsissima verba) áttér az individualisztikus fölfogásról az organikus társadalmi fölfogásra. Ezt a kettős speczifikumot akarja szerzőnk könyve formailag szemléltetni müve emlitett kettős szétválasztásával. Az elsőt a levélalaku közleményekkel, a másodikat az általa is dogmatikának nevezett nagyobbik részszel.

Azt hiszem, hogy helyesen ismerem föl intencziót, ha azt állitom, hogy a második résznek kivánta a tulajdonképpeni jelentőséget tulajdonitani. Az első rész inkább csak készülődés, gondos és kimeritő adatgyüjtés Schweiz kulturális, gazdasági és politikai életének legapróbb részleteivel. Kompilatorius szempontból igen becses és fáradságos munka.

Megengedem, hogy ez a tárgyalási mód érdekes s hogy fejtegetései elméleti szempontból módfölött tanulságosak. Sőt szivesen elismerem, hogy részben ujak is. De ez nem az, amit szerző igér. Az általa bemondott czél szempontjából nem tulajdonitok ennek több értéket, mint amennyit egy általa is idézett jeles német iró a mü egyik fejezetének tulajdonit. Doktriner. És mindenekfölött dogmatikus. És ha még oly helyes is a szerző által tett szétválasztás és fontos a fogalmak pontos körülirása és elhatárolása szempontjából, de tagadhatatlan, hogy gyakorlatilag sok értéke nincs s a magánjogot nemcsak nem viszi közelebb az élethez, hanem merném mondani, nem is adja hü tükrét a valóságos életviszonyoknak ; merném mondani, még nagyobb izoláczióra vezet. Mert a társas élet fölfogásának és a *tényleges helyzetnek* nem hü képe az, mikor szerző — hogy csak a kiragadott kérdés keretében maradjak — azt tanitja, hogy a jogszabályok szervezetjogi mivoltánál fogva társasági tag csak fizikai személy lehet, mivel a társaság szervezeti jogait csak élő személy gyakorolhatja, hogy a társasági jogok átruházhatatlanok, személyhez kötöttek, stb., stb. Holott az életben, a valóságban tapasztalatszerüleg egészen másképpen van. A szerző által szervezetjoginak nevezett kötelezettségek és jogok ugyan csak személyek által gyakorolhatók.

Az élet azonban mindezeken tultette és tulteszi magát és a valóságban akárhányszor látjuk, hogy bizony a társaság tagjai, vagy azok egyike-másika a vagyoni hozzájáruláson kivül semmiféle személyes közremüködést nem fejtenek ki, nem vesznek részt sem üzletvezetésben, sem képviseletben, sem határozathozatalban, esetleg csak személyesen nem, nem munkálkodnak közre a szervezetjogi czélok elérésében s a társaság mégis társaság, a tagok mégis társasági tagok. És hangsulyozom: hiába ösmerjük el ezen fejtegetéseknek élvezetes voltát, főleg éppen dogmatikai tekintetből: nem hiszünk azon szempontoknak ezen tanitásokban való érvényesülésében, amiket szerző maga elé tüzött.

Hibáztatnunk kell még szerző müvében azt, hogy bár müvének első részében behatóan ismerteti Schweiz gazdasági intézményeit, nem eléggé szemlélteti, hogy hol az a szerves összefüggés, ami ezek és az egyes jogintézmények közt fennáll. Hol az a kapcsolat, amely véleménye szerint a schweizi kodexnek oly nagy előnye? Melyek azon jogintézmények, melyek más országokban nincsenek meg és melyek speczifikumai a gazdasági viszonyok önálló alakulatának. Itt-ott megérint ugyan egy-egy részletkérdést — ezt is inkább jogtörténeti vonatkozásban — szerintünk azonban éppen az hozta volna szerzőt közelebb kitüzött czéljához, ha munkájában kimutatta volna azt a szükségszerüséget vagy okozatiságot, mely a jogintézmények és a gazdasági alakulatok közt fennáll, ha elleste volna az életviszonyoknak a jog által eddig még nem észlelt jelenségeit, melyeket a schweizi törvénykönyv diagnosztizált először s ha az egyes jog-institucziók kapcsán világitott volna be a háttérbe, mely ezen institucziók mögött áll.

Nem látjuk a munkából azt sem bebizonyitottnak, hogy a schweizi törvény az első modern törvény, amely az individualisztikus társadalmi felfogásról áttér az organikus társadalmi felfogásra. Mert az, hogy szerző ezt egyik-másik jogintézmény körében a konkrét jogtól absztrahálva kimutatni igyekszik, még nem jelenti e tétel beigazolását. Szerzőnek azt kellett volna demonstrálni, hogy mik azok a jogszabályok, amelyek — más kodextől eltérőleg — ezt az elvet juttatják kifejezésre. Ezt pedig a különböző jogterületek szabályozásának szembeállitásával volna csak lehetséges. Ugyanezen fejtegetések, miket szerző e részben előad, a német kodexre és a tervezetre éppen ugy illenek. Vagyis más szóval, nem konkrét jogrendszeri, hanem szervezeti fejtegetések, melyek lehetnek igazak, de nem speciálisak.

Mondanom sem kell, hogy a fentiekkel csak főbb elvi megjegyzésekre szoritkoztam. Ilyen röviden letárgyalni ezt a munkát nem lehet. S ha egyik napi lapunk «első kisérlet»-nek mondja, melynél inkább az akarat, mint a végrehajtás érdemel elismerést, nyilván helytelenül itél. Nem is csoda, ha népszerüsitésben keresi a vezető szempontot. Meszlény könyve kétségtelenül értékes és érdekes alkotás. Csak nem az, aminek ő adja. Sajnos, a magyar «Kritische Vierteljahrschrift» még nem született meg. Majd ha a Jogászegylet munkájában továbbmenve a könyvkiadó-vállalatában megjelenő müvek birálatára alkalmas kritikai szaklapot is fog alapitani, ahol elegendő tér lesz részletes birálatok közlésére, akkor a kritikának is módjában lesz a megjelent müveket érdemleges méltatásban részesiteni és iróinknak sem kell panaszkodniok az agyonhallgatás és a rövidszavu kritikák miatt.

Dr. Reitzer Béla.

A berlini első jog- és gazdaságbölcsészeti kongresszusról.

Mult év október hó elsején a jog- és gazdaságbölcsészet hatékonyabb müvelésére egy nemzetközi egyesület (I. V. R.) alakult, mely, bár kimondotta, hogy semmilyen határozott filozófiai irányhoz nem csatlakozik, mégis direktivául a modern filozófia ideáinak és követelményeinek melegebb felkarolását tekinti.

Czéljai közé vette azonban fel a tisztán elméleti téren maradó kérdések kultiválásán kivül a jelentősebb törvényhozási kérdések tudományos előkészitését is. Igy körébe vonja az összes segédtudományokat ; de strikte kizárja az aktiv politika, vallás és minden a tudomány körén kivül eső területeket.

A nemzetközi jog- és gazdaságbölcsészeti egyesület létesülésével egy régi kivánság ment teljesülésbe, mert eddig a tudomány e téren dolgozó munkásai csak redukált erőkifejtéssel állhattak a fenn vázolt czél szolgálatában. Jelenleg meg van adva a lehetőség az erők minden akadálytól mentes szabad kifejtésére. A jogbölcsészet elfoglalta a tudományok nemzetközi hierarchiájában az őt megillető helyet. Nem kell többé idegen egyesületek ajtaján kopogtatnia egy kis vendégjog élvezetéért.

Az egyesület védnökségét Lajos Ernő hesszeni és rajnai nagyherczeg fogadta el, kinek védnöksége alatt az összes kulturállamok legelső tudományos vezérférfiai tömörülnek.

Az idén tartotta Berlinben (május 17—20.) első kongresszusát, melyen fényes tanujelét adta életképességének és szükségességének.

A jog- és államtudományok, nemkülönben a filozófia legelső reprezentánsai vettek részt az előadásokban és vitákban. És ha az első kongresszus szinvonalát a továbbiak mértékéül szabad felvennünk, ugy bátran állithatjuk, hogy az egyesület müködésének ugy a tudomány, mint a gyakorlat rövid időn belől élvezhetni fogja áldásos hatásait. Mert az első berlini kongresszus aktiv résztvevői a tudományos készültség és ideális kötelességérzet ama sulyát vitték be előadásaik és az ezeket követő véleménykicserélésekbe, melylyel csak ott találkozunk, hol a tudomány igazságainak megállapitására irányuló törekvést nem zavarja semmilyen melléktekintet.

A kongresszuson tartott előadásokat és vitákat a következő csoportokba osztályozhatjuk : I. A szorosabb értelemben vett jogbölcsészeti ; II. a jogalkalmazás körébe tartazó ; III. büntetőjogi és politikai előadások és viták csoportjába, melyekhez még két önálló karakterü előadás csatlakozik, az egyik foglal-

kozott ; IV. a technikának a jogra gyakorolt befolyásával, a másik ; V. a jog methodikájának javulásával.

Az alábbiakban megpróbálunk az egészről egy összképet nyujtani, különös sulyt fektetve a vezérmotivumok kiemelésére.

I. Az előadások sorát Kohler berlini egyetemi tanár nyitotta meg : «A jogbölcsészet feladatai és czéljai» czimü értekezésével. Kohler a primitiv embernek a természetben elfoglalt helyzetével foglalkozott először behatóan, amikor a természet öléből kikerült lény élete nem más, mint állandó harcz a nála hatalmasabb őserőkkel. A természettel való legbensőbb symbiosisa következtében az azzal való egység érzete a lehető legintenzivebb, ugy hogy gondolkodása tulajdonképpen nem gondolkodás. Még hiányzik tudatából az objektum és szubjektum fogalma. Majd áttér ama fejlődési proczesszus vázolására, amelynek folyamán végül fellép a dualizmus érzete ; vagyis amikor tudatára ébred lényének a természettől való különállóságára. Itt kezdődik az ember felszabadulása. De azért szabadulása egyuttal még nem teljes függetlenedés, mert ott van az erős hite : embernek szellemekkel és istenekkel való érintkezésében. E kor a legsötétebb babonák kora.

De tudásának köre is egyre szélesbedik, ujabb meg ujabb tapasztalati elemek bővitik. Mindamellett nem veszíti el a természettel való kontaktusát sem, hisz a léleknek és szellemeknek vándorlásaiban. Igy keletkezik azután a mythos, monda, mithológia, igy jönnek létre a költői alkotások és végül a müvészet. És igy jelenik meg tudatában differenciáltan az eddigi egységesség : a világmozgató technika, világot előrevivő tudomány és a teremtő müvészet képében.

Ez az a három terület, előadó szerint, mit jogbölcsészeti értelemben kulturának hivunk. Olyan kultura tehát, mely az egyesből indul ki, nem létezik, kiindulási pontja mindig az összesség. Ami áll a kulturára, áll a jogbölcsészetre is.

A jogbölcsészetnek éppen ugy nem szabad egy a priori létezőnek gondolt jog felvételéből kiindulnia ; hanem az igazi jogbölcsészetnek a következő szempontokkal kell számolnia : *a)* kutatnia kell a jognak a kulturához való viszonyát (kulturtörténeti elem) ; *b)* vizsgálnia kell azt a hatást, amelyet a jog a néppsychére gyakorol (néppsychológiai momentum) ; *c)* feladata tanulmányozni az emberiség nagy családjában az egyesnek az összességre, az összességnek az egyesre való hatását (organicus-szociologiai elem) ; *d)* mivel a jog a történet folyamán evolvál : szükséges a történeti jövőnek kellő mérlegelése. Itt ugyanis nem egy esetleges történeti leendő játszik szerepet, hanem az isteni szellemek emanácziója, melynél fogva az emberi nem anélkül, hogy akarná, meghatározott czélok felé törekszik (történetfilozófiai momentum) ; *e)* végül nekünk megvan hozzá a jogunk gondolkozni a felől, hogy mik a czéljai a világfolyamatnak (metaphysikai elem.

Kohler gondolatokban gazdag, történeti áttekintésében mély előadását Somló Bódog kolozsvári egyetemi tanáré követte : «A helyes jog megállapitásának módjairól.»

A helyes jog megállapitásának problémája kétségtelenül ama legelső társadalomtudományi kérdés, mely sulyával valamennyit felülmulja. Hisz minden emberi társas konglomeratum jólétének és fejlődésképességének legelső feltétele : a helyes jog a helyes czélra, vagyis annak tudományos megállapitása, hogy mi legyen ama mérték, melynek a jogi szabályozás legvégső direktivájául kell szolgálnia. Ez az egyetlen biztos bázisa egy tudományos szocziálpolitikának. S bár ma már e felismerés általános. a tudomány körében még mindig nem találjuk meg ama figyelmet és odaadást, melyet e kérdés megérdemel.

Ama két főirány, mely ma általában e kérdés felett domináns : a Liszt-féle naturalisztikus, mely a kauzális törvényszerüségek és szükségszerüségek látszögéből vizsgál minden jelenséget, nemkülönben a Stammler nevéhez füződő szubjektiv-raczionális, mely viszont a Kanti ethika princzipiumait fogadja el bázisul, előadó szerint egyáltalában nem fejtik fel a problémát.

Somló ezekkel szemben teljesen uj utat tör s kimondja, hogy a kérdés tudományos megoldásának egyetlen módja visszatérni az értékelés jelenségére, amely mellett az individuális helyesség érzetének kell kiinduló pontul szolgálniok. Minden ily érzet azonban szükségképpen egyuttal egy a sokaság részéről való megegyezéssel jár együtt s bár erkölcsi autonomia létében kételkednünk nem lehet, mégis ennek olyannak kell lennie, amely mindenkor megegyezik a sokaság itéleteivel. A jog helyessége tehát nem jelenthet mást, mint a jognak egy pozitiv erkölcs szempontjából való értékelését. De a morálnak értékelése sem jelent egyebet, mint egy morálnak birálatát egy másiknak mértéke szerint. Tehát a jog helyességének mértékeit — előadó szerint — nem állapithatja meg a tudomány, a tudománynak meg kell elégednie az egyes adott értékeknek öntudatos, szisztematikus alkalmazásával. A jogbölcsészetnek feladata éppen abban áll, hogy eme öntudatlan értékelés helyébe egy czéltudatost, eme ellenőrizhetetlen helyébe ellenőrizhetőt, a kazuisztikailag zavaros helyébe szisztematikus értékelést iktasson be, ami által azután lehetővé válik a még ma merő utópia : a törvényhozási intézkedések tudományos megvitatása, felülbirálása. Végül kijelenti, hogy az értékelés lényegének felismerése előfeltétele a tudományos jogbölcsészetnek.

Somló előadása élénk vitát váltott ki, amelyben Ostwald (Lipcse), Sternberg (Lausann), Hompel (Münster) és az előadó vettek részt.

E csoportba tartozik még Berolzheimernek : «A jogbölcsészet módszereiről» tartott előadása. Előadó szerint a jogbölcsészet legerősebb küzdelme annak módszerei körül játszódik le. E küzdelemben pedig két irány viv egymással különösen erős harczot, ugymint a Kanti iskola, mely szerint a jog a priori, a tiszta észből konstruálható és az uj Hegeli iskola, mely a történetet tekinti kiinduló pontul ugy a jog-, mint a gazdaságbölcsészetnél. Előadó ez utóbbi irányhoz csatlakozik.

II. Az e csoportba tartozó előadások és viták foglalták le a kongresszus tárgyalásainak javarészét. A szabad jogi iskola mindvégig és érdekes vitája Brie (Boroszló), Reichelt (Jena) és Kiss Géza (Nagyvárad) professzorok nevéhez füződik.

Brie helyett, kit betegsége akadályozott meg a megjelenésben, Reichelt olvasta fel amannak értekezését, amelyet azután megtoldott a maga felfogásának preczizirozásával. Jog és méltányosság két külön fogalom, mert a jog lehet méltánytalan és forditva. Éppen ezért követeli a szabad jogi iskola a szabadság bizonyos quantitását a biró részére, hogy adott esetekben a törvény szigorától eltérve, a méltányosságot juttassa érvényre annak holt betüje fölé. Majd festi a tulzott és mérsékelt szabad jogi iskola közötti ellentétet. Brie szerint, amennyire jótékony hatásu a mérsékelt irány elveinek a gyakorlatba való átvitele, éppen olyan veszedelmes a jogbiztonságra és a jogrend szocziálódására a tulzott irány. Reichelt magát szintén a mérsékelt irány hivének vallja, ki szerint különben ma már ugy a prakszisban, mint az elméletben a tulzott szabad jogi iskola elvei visszaverteknek mondhatók.

Ezután Kiss Géza tartotta meg a jogi hézagokról szóló önálló elméletének bemutatásával előadását. Kiss abból indul ki, hogy a szabad jogi iskolának egyetlen érdeme abban keresendő, hogy felvetette a jogalkalmazás módszerének a kérdését ; de a dolognak tulajdonképpeni jogászi magva még mind ezideig nem nyert elegendő beható tárgyalást. Előadó szerint azalatt, mig a jogalkalmazás «müvészetének» szabályain kutatott, sokkal helyesebb lett volna kezdettől fogva arra törekedni, hogy egy tényleg fenforgó jelenségnek, t. j. a jogalkalmazás teremtő erejének jogi megindokolását adja. Erre vonatkozólag utal arra, hogy felesleges mindennemü radikális, vagy «szabad» jogi theóriák után kutatni, hisz nincs más egyébre szükség, mint csak a már meglevő eredményeknek tudományos birálat alapján nyugvó felhasználására. Itt különös hangsulylyal két körülményre utal : 1. Aristoteles e kérdésre vonatkozó tételeire, 2. a római jogalkalmazásra, mely az interpretáczió utján a jog és æquitas közötti ellentétet kiegyenlitette.

Kiss szerint ezért a kérdés helyes megfejtéséért vissza kell térni a római jogi gondolkozáshoz, amit főleg az æquitas módszertani elismerése fog jelenteni.

Előadó, miután előbb még a tételnek kritikai megvilágitását és a jogi hézagokról szóló eddigi irodalom áttekintését adja, röviden kifejti elméletét a jogi hézagokról, amelyeknek módszeri elismerésével, illetve azok kitöltésének alapelveivel a *reális jogi* kérdést tárgyalni kell. Ezen az uton fejleszthető azután tovább ama teória, mely a birói jog exisztencziájának elismerésével a jogforrások helyesebb felfogásához vezet.

Az előadásokat követő élénk vitában, Ostwald, Kohler, Düringer, Sternberg, Koehne és Wassermann vettek részt. Ostwald az energetikai imperativus alapján, mely szerinte a szocziál-ethikai

emberi fejlődés felett uralkodik, a méltányosság következő fogalommeghatározását adja: a méltányosság nem jelent egyebet, mint azt, hogy a társadalom szocializálása által feltételezett szükséges rend az egyesre nehezedő kényszer egy minimuma utján valósittassék meg.

Itt kell még megemlitenünk ten Hompel előadását, ki hosszabb történeti áttekintés után szorgalmazza a német polgári törvénykönyv nyelvének kellő megtisztitását. Egyébként a tulzott szabad jogi mozgalom tanitásait élesen elitéli.

III. A büntetőjogi és politikai csoport előadásait Liszt berlini egy. tanár értekezése nyitotta meg, melyet a nagynevü kriminológus távollétében Delaquis m. tanár olvasott fel. Liszt az uj (német, schweizi, osztrák) büntetőtörvényjavaslat biztonsági rendszabályairól értekezett. Legelőbb is a megtorló és czélszerü büntetések fejlődésének történeti áttekintését és filozófiai magyarázatát adta, vázolva egyuttal ama fejlődést, amelynek folyamán mindenütt a kulturállamok ujabb büntetőtörvényjavaslataiban a czélszerü büntetés lép a régi megtorló büntetés helyébe. Ezt leginkább láthatni a biztonsági rendszabályoknak az uj büntetőtörvényjavaslatok rendszerébe való felvételéből. Liszt szerint az objektiv tetten alapuló büntetés helyébe a magában veszélyt rejtő állapoton nyugvó biztonsági rendszabályoknak kell lépniök. A mai büntetőtörvényjavaslatok azonban még csak bizonyos rezervával illesztik be ezen szabályokat, pedig ezeknek alkalmazása a társadalom hatékony védelme érdekében a czélbüntetés elveinek következetes keresztülvitelével azokkal szemben is jogosult volna, kiknek személyéhez még ugyan nem tapad az elkövetett büncselekmény objektiv tényálladéka de személyüknek felismerhető veszélyességével a jogrend épsége állandóan veszélyben forog. Liszt is konczedálja azonban, hogy a kérdés megoldása nem olyan könnyü, mert itt nyomul elő intenziv erővel csak igazán a társadalom védelmének és az egyéni szabadság sérthetetlensége megóvásának nehezen kiegyenlithető ellentétessége.

Delaquis Liszt felfogásaival szemben oda nyilatkozik, hogy eme biztonsági rendszabályok tulhaladják a büntetőjog körét, miért is ezeket nem lehet oda tartozóknak felvennünk.

A vitában még résztvett Aschaffenburg, ki a határozatlan időtartamu büntetés mellett fejtette ki álláspontját, egyebekben lényegében magáévá téve Liszt felfogását.

Landsberg az ifjukoruak védelméről beszélt de lege ferenda, e téren legerősebb eszközt abban látva, hogy a gyermek életének még inkább a nyilvánosság előtt kell lejátszódnia, mint eddig.

Meg kell még emlitenünk Grotewold berlini ügyvédnek a deportációról tartott fejtegetését, ki egy bizottság létesitését sürgeti a deportáczió ma még annyira kontroverz kérdéseinek alaposabb tanulmányozására. E téren utalt ama szomoru tapasztalatokra, melyeket Franczia ország Cayenneben, Oroszország Szibériában tett; mig ellenben teljesen bevált Franczia ország részéről Numeában, Oroszország részéről Sachalinban és minden kivánságot kielégitőnek mutatkozott Anglia részéről Ausztráliában. A büntetőpolitika eme, ma még nem egészen kikristályosodott kérdését élénk vita követte, melyben igen nagy számmal vettek részt. Hessert hosszabb beszédben a deportáczió mellett fejtette ki érveit, mig Lasson éles szavakkal tört lándzsát az ellen. Anélkül, hogy a kérdés teljesen tisztázódott volna, annyi mégis megállapitható, hogy a kontra deportáczios mozgalom erejéből sokban veszitett.

IV. Az előadások sorát, mint már emlitettük, két önálló karakterü rekesztette be. Meili zürichi professzor értekezését, mely a technika egyre tartó fejlődésének a jogra való hatásával foglalkozik, Koehne egy. m. tanár olvasta fel; Konkluziói: *a)* a jog területének a világforgalom és modern közlekedési technika által való kiterjesztése maga után fogja vonni az uj közlekedési eszközök jogának, különösen a nemzetközi jognak behatóbb tudományos müvelését; *b)* követeli a technikai főiskolákon uj jogi katedrák felállitását; *c)* a modern világforgalom egyre hatalmasabbá való válásával a birónak és ügyvédnek különös gondját kell képeznie emez emlitett jogterületek, nemkülönben a legfontosabb idegen kulturnépek jogának alapos megismerése; *d)* ezzel szükségképpen együtt jár a jogi szakoktatás reformja; *e)* szükséges tehát a népjog (Völkerrecht), nemzetközi jog és idegen kulturnemzetek jogának beható tanulmányozása.

Végül Pollack látványos előadása következett, mely egyuttal az első kisérlet volt arra nézve, hogy a vetités felhasználásával a jogi tényezők és fogalmak grafikai ábrázolásban és képes szimbolizálásban állittassanak a tanuló jogász szemei elé.

Május 20-án délben fejezte be a berlini első jog- és gazdaságbölcsészeti egyesület eredményekben gazdag kongresszusát. Lajos Ernő hesszeni nagyherczeg meghivására a kongresszus jövő évi helyéül Darmstadt állapittatott meg. *Dr. Irk Albert.*

Az uj lakásbérleti szabályrendelet a gyakorlatban.

Budapest székesfőváros uj lakásbérleti szabályrendelete a legnagyobb jóakarattal sem mondható sikerült alkotásnak. Félévi hatálya alatt bebizonyult, hogy nem mondható annak sem a lakástörvényhozás szempontjából, sem mint jogalkotás.

Hogy a lakásjog terén a jogi manchesterianizmus, vagy a közhatalmi beavatkozás hiveinek van-e igazuk, rég eldöntött kérdés. Amidőn megállapitjuk, hogy a lakásbérleti szabályrendelet a «laisser faire», a szerződési szabadság elvén áll, amidőn hivatkozunk a szabályrendelet első szakaszára, amely ahelyett, hogy azt mondaná: «amennyiben a szabályrendelet kivételt nem tesz, a benne foglalt rendelkezésektől a felek el nem térhetnek», a következőképp hangzik: «amennyiben a szabályrendelet kivételt nem tesz, a felek a szabályrendelettől eltérhetnek», megadtuk egyszersmind a szabályrendelet szocziálpolitikai kritikáját.

Alig van jogforrás, amely a benne foglalt rendelkezések kijátszására annyi teret engedett volna, mint az uj lakásbérleti szabályrendelet. Azok az aggályok, amelyeket — igen kevesen bár — még az életbeléptetés előtt felvetettek, éppen nem bizonyultak a gyakorlatban tulzottaknak.

Emlitettük már, hogy a lakásbérleti szabályrendelet a szerződési szabadság alapján áll, dispozitiv jogszabályokat tartalmaz és ezt az alapelvet csak néhány helyen töri át a közhatalmi beavatkozás gondolata, néhány helyen tartalmaz csak cogens jogszabályokat. A cogens jogszabályokat azonban félredobta a gyakorlat, azok a bérleti jog terén alig érvényesülnek. Áll ez mindjárt a szabályrendelet első cogens rendelkezésére, a házirendre. A szabályrendelet 2. §-a kimondja, hogy a házirendnek oly kikötései, amelyek a szabályrendelettel ellenkeznek, még akkor sem érvényesek, ha azokat a bérlő alá is irta.

A szabályrendelet életbelépésének első gyakorlati következménye az lett, hogy a házi rendszabályok eltüntek a föld színéről, de uj köntösben felbukkantak, mint lakásbérleti szerződések. Uj blanketták kellettek csak, semmi egyéb. Azok a terhes kikötések, amelyek, mint házi rendszabályok érvénytelenek, érvényesek mint lakásbérleti szerződési pontozatok. A birói gyakorlat ezzel szemben tehetetlen, mert hisz a szabályrendelet a szerződési szabadság elvét deklarálja.

A második cogens rendelkezés, a béremelés és felmondás tilalma (szab. rend. 2o. §.) a lakásoknak havi és heti bérletekre történt átalakitását eredményezte különösen ott, ahol a szabályrendelet leginkább segiteni akart: a munkáslakásoknál. Statisztikai adatok még nincsenek róla, de köztudomásu tény, hogy megszaporodtak a heti és havi bérletek, kétheti, heti és még rövidebb felmondással, teljes és korlátlan béremelési és felmondási szabadsággal. Mert hát a béremelési és felmondási tilalom pusztán a negyedévi felmondástól van függővé téve.

A birói gyakorlat itt is tehetetlen. Néhány birói itélet azonban mégis megfoldozta a szabályrendelet 26. §-át. Igy semmisnek tekinti az olyan ügyletet, amelynél a felmondási a béremelési tilalom kijátszása czéljából évi bérleteknél felmondási időt negyedévinél rövidebbre szabják, vagy ugyanezen czélzattal egy évnél rövidebb időre szóló határozott időtartamu bérleti szerződést kötnek. A szabályrendelet 26. §-a szerint ugyanis a béremelési és felmondási tilalom nem terjed ki a határozott időtartamu bérleti szerződésekre.

A másik két cogens rendelkezés: a lakások és istállók albérletbe adhatása és a negyedév végére való felmondhatása a családfő elhalálozása és a fővárosból való kényszerü eltávozása esetén (24. §.), továbbá a házmesterpénz maximumának megállapitása (39. §.) kevés sullyal esik a latba a bérleti jog terén felmerülő mindennapi vitális kérdések között.

Teljesen értéktelen a szabályrendeletnek a főbérleti rendsze

megakadályozása (!) czéljából felállitott jogi korlátja (?), amely két koronától száz koronáig terjedhető pénzbirsággal czimtábla alkalmazására kötelezi a főbérlőt (25. §.).

Sok perre szolgáltatott okot és szolgáltat a jövőben is a magyar polgári törvénykönyv tervezetének 1554. §-a alapján a szabályrendeletbe bevitt rögtöni hatályu felmondás intézménye. Jóllehet a rögtöni hatályu felmondás a felmondást követő nap déli 12 órájára szól, mégis ugyanazon formákhoz van kötve, mint a rendes felmondás. Itt is kötelező tehát a szabályrendelet 35. §-a, amely szerint el nem fogadás, irásbeli elismerés adásának megtagadása esetén és akkor, ha az ellenfél nem nyilatkozik, a felmondónak a felmondás érvényességének birói megállapitása iránt 8 nap alatt pert kell inditania, különben a felmondás hatályát veszti. Ha pedig a felmondás hatósági, az ellenfélnek 8 napi ideje van a felmondást kifogással megtámadni, mert a kifogásra nyitva álló 8 napi határidő eltelte előtt a végrehajtás el nem rendelhető (1894. évi 4873. sz. igazságügyminiszteri rend. 9. §.). Ott, ahol tehát gyors segitségre van szükség, ott ahol a régi szabályrendelet szerint a jogositott fél a szerződéstől elállhatott, az uj szabályrendelet szerint egy esetleg hónapokig tartó pert kell lefolytatnia.

A szabályrendelet a felmondási ügyekben követendő eljárást szabályozó 4873/94. sz. I. M. R. rendelkezésével sem áll összhangban. Ott van például a szabályrendelet 35. §-ának utolsó bekezdése, amely szerint «aki a magánuton tett felmondást el nem fogadja, az köteles a birói vagy közjegyzői felmondás költségeit viselni abban az esetben, ha az ily felmondást aztán elfogadta.» Az id. rendelet 9. §-a szerint azonban a hatósági felmondást nem kell és nem is lehet elfogadni, mert ha ellene kifogást nem adnak be, az a kifogások beadására rendelkezésre álló határidő leforgása után végrehajtható közokirat erejével bir.

Latba vetve az elmondottakat, 12 év munkája jobb gyümölcsöt teremhetett volna. Mert ha az uj lakásbérleti szabályrendelet már természeténél fogva sem léptethetett oly rendelkezéseket életbe mint például amilyeneket az angol 1890. évi «The Housing of the Working Classes Act» és az azt követő novellék tartalmaznak, az sem szenved kétséget, hogy az imént vázolt következmények és a nyomukban tömegesen fellépő pörök nagy része elhárítható lett volna. *Dr. Pongrácz Jenő.*

Különfélék.

— **Esküdtbirósági itélet megsemmisitése mellett curiai felmentés.** A napilapok emlitették azt az esetet, amelyben a kir. Curia az esküdtbiróság itéletének megsemmisitése mellett a vádlottat felmentette az ellene emelt vád alól azon az alapon, hogy az esküdtbiróság által megállapitott tények nem képeznek büntetendő cselekményt. Ide iktatjuk a nagyjelentőségü határozatot, mely szakit az utóbbi évek joggyakorlatával:

Igaz ugyan, hogy az esküdtek a hozzájuk intézett kérdésre «igen»-nel válaszoltak és igy határozatukban azt jelentették ki, hogy vádlott az ország román anyanyelvü polgárait a magyar nemzetiség elleni gyülöletre izgatta, ámde a Curia ugy találta, hogy a vádlott által irt és sajtó utján közzétett hirlapi czikknek tartalmában nyoma sincs olyan kifejezéseknek, amelyek egyik nemzetiségben a másik nemzetiség elleni gyülölet felkeltésére alkalmasak volnának, mert a czikk nem egyéb, mint politikai elmélkedés afelett, hogy a román nemzetiségnek arra való férfiai a politikai és szocziális téren részt nem vesznek és a szegény paraszt népet nem pártolják, ha bajba kerül. Minthogy pedig ilyen tartalmu irat közzétételével és terjesztésével a Btk. 172. §-ának 2. bekezdésében foglalt nemzetiség elleni izgatást elkövetni nem lehet, a törvényt alkalmazó biróság jogi tévedésben volt, amikor a vádlott terhére a büncselekmény fennforgását megállapitotta. Ezekhez képest az esküdtbiróság itélete a rendelkező rész értelmében meg volt semmisitendő és a törvénynek megfelelően felmentő itélet hozandó, még pedig daczára annak, hogy az esküdtek határozata a bünösségre szólott, mert a BP. 437. §-ának 1. bekezdése szerint a kir. Curia ugy az esküdtbirósági, mint a szakbirósági eljárás alá tartozó ügyekben a határozatát köteles a valóknak elfogadott tényekre alapitani, de hogy valamely tény büncselekmény tényálladékát megállapitja-e, a BP. 427. §-ának 1. bekezdése szerint az esküdtbirósági ügyekben is egyaránt érvényesithető panasz keretében, felülbirálja; már pedig az a kérdés, hogy valamely czikknek a vádiratban vagy vádhatározatban foglalt szavaiban az izgatás jogi alkotó elemei megvannak-e, nem ténykérdés, hanem jogkérdés. (1910. évi május hó 19-én, 3563.)

Ezen nagyjelentőségü határozat méltatására legközelebb visszatérünk.

— **Itéleti indokolások furcsaságai.** Nem végezne haszontalan munkát az, aki egy nagy gyüjteménybe foglalná azt a sok indokolásbeli furcsaságot, amely a birói itéletekben nap-nap után megnyilvánul.

Ez a gyüjtemény tükörként szolgálhatna, amelyben kiki megláthatná azokat a hibákat, melyekben maga is leledzik s amelyek a törvény nem tudásának, a logikai gondolkodási képesség minden hiányának, a formához és betühöz való értelmetlen ragaszkodásnak sokszor hajmeresztő példáit szolgáltatják.

Ime egy-két példa: 1. Felperes vételt állit s a vételárt perli; alperes tagadja a vétel létrejöttét s kölcsönt vitat, azonban vétel megállapitása esetére beszámitási kifogással él. Az itéletben a biró a beszámitási kifogást mint elkéseltet elutasitja, mivel az, hogy vétel forog-e fenn vagy kölcsön, csak az itéletben nyer megmegállapitást, következőleg csak a vétel megállapitása esetére előterjesztett beszámitási kifogás ugy tekintendő, mintha itélet hozatala után adatott volna elő, igy tehát elkésett! *(Budapesti járásbiró.)*

2. Alperes beismeri, hogy a csatolt kötelezvényen levő aláirása valódi, de tagadja, hogy a 800 K «készpénzkölcsönt» a kötelezvény szerint megkapta volna, mert az csak «biztositéki» összeg volt, amelynek keretén belül jövőbeli fizetések teljesitendők lettek volna s az okirat tartalmi valótlanságára két tanu s az ellenfél kihallgatását kéri. A biró a bizonyitás mellőzésével marasztal, mert az alaki valódiságból következik a tartalmi valódiság s ellenbizonyitásnak nincs helye. *(Sz..... i járásbiró.)*

3. Felek birói egyezséget kötnek, amelyben alperes a követelésnek bizonyos határidőben való lefizetésére magát kötelezi. Az alperes késedelmeskedése folytán felperes végrehajtást kér. A biróság a kérvényt elutasitja, mert ugy találja, hogy az egyezségben nem foglaltatik az, hogy alperes «végrehajtás terhe alatt» kötelezte magát a fizetésre. *(Budapesti járásbiró.)*

4. A sz..... i járásbirósághoz még nem juthatott el a végrehajtási novella, mert még most is dijat állapit meg a 100 K-án aluli végrehajtásnál.

5. Felperes perli a hagyományost, mert egy hagyatékban leltározott 1036 K készpénzletétből 518 K-át vett fel, holott az a letét nem az örökhagyó, hanem az ő pénze volt s igy neki a hagyományos ezt az általa felvett 518 K-át visszatériteni köteles. A biróság helyt ad a pergátló kifogásnak s megállapitja, hogy itt «örökösödési» perről van szó s ennek tárgya «1036 K» lévén, a törvényszék bir hatáskörrel. *(A felfolyamodás e végzés ellen természetesen sikerre vezetett.)*

Egyelőre elég ennyi, volna ugyan még sok. Sajnos, nagyon sok. Mennyi hiábavaló fáradság és költség pazaroltatik el a jogorvoslatokra, hogy az ilyen nyilvánvaló aberrációk orvosoltassanak!

Dr. Micheller István,
budapesti ügyvéd.

— **A magyar védjegytörvények magyarázata.** Irták: ifj. dr. Nagy Sándor budapesti ügyvéd és dr. Szarka István miniszteri segédfogalmazó. Egy gazdag, de nálunk elhanyagolt jogi vidéket tár fel az uj könyv, amely most hagyta el a sajtót 16 ivnyi terjedelemben. E könyvben megtaláljuk a védjegyjog kérdéseinek tömör, de emellett értelmes és mindenhol jogászi kifejtését, egyszersmind organikus feldolgozását a gazdag magyar judikaturának, amelynek irányát és méreteit megközelitőleg sem ismertük. Rendszere egyszerü és könnyen kezelhető, anyaggyüjtése kimerítő. Feldolgozza az összes magyar jogforrásokat: az 1890: II., 1895: XLI. tcz.-et, az Ausztriával és külfölddel való viszonyunkra vonatkozó törvényeket, az összes rendeleteket, a kereskedelemügyi miniszter és a biróságok elvi jelentőségü határozatait és itéleteit.

— **A házasságon kivül született gyermek jogvédelme, különös tekintettel az apasági perre.** Dr. Engel Zsigmond és dr. Steiner Hugó ily czimü, igen használható kis munkát adtak ki. Szerzők végig vezetik az olvasót a tartási igény

érvényesitésének hosszu utján, a tényállás felvételétől kezdve az itélet végrehajtásáig. Részletesen foglalkoznak a hatáskör és az illetékesség összes kérdéseivel, a bizonyitás összes részleteivel, a kifogások összes fajaival a kérdés pénzügyi jogi és nemzetközijogi összes vonatkozásaival. Felvették könyvükbe a teljesség kedvéért az elismerésre, az örökbefogadásra, a törvényesitésre, a törvényes születés megtámadására, a tartási igény érvényesitésénél alkalmazandó bélyeg- és illetékszabályokra vonatkozó legfontosabb tudnivalókat is. Szerzők mindenütt utalnak a jelenlegi birói gyakorlatra, egyben kifejtik saját álláspontjukat is. A könyv gyakorlati használhatóságának emelésére szolgálnak az iratminták. Dr. Bosnyák Zoltán miniszteri tanácsos, a belügyminiszterium gyermekvédelmi főosztályának főnöke a könyvhöz igen meleghangu, a kérdés szociálpolitikai fontosságát tárgyaló Előszó-t irt. A mü a m. kir. belügyi és igazságügyi miniszterium erkölcsi támogatásával jelent meg. Ára 2 K 60 fillér.

— **Alkalmazottak törvénye.** Ily czim alatt hagyta el a sajtót dr. Hegedüs Oszkár tanulmánya, melyet a szerző az osztrák kereskedelmi törvény novellájának életbeléptetése ötletéből irt. Ausztriában «Handlungsgehilfengesetz» (Kereskedelmi alkalmazottak törvénye) kiterjed a kereskedelmi alkalmazottak mellett, ugyszólván az összes alkalmazottak jogviszonyaira. Nálunk a kereskedő vagy magasabb rendü, szorosabb értelemben nem kereskedői teendőkkel megbizott alkalmazottak jogviszonya az ipartörvény tervezet keretén belül nyert szabályozást, ami tekintettel arra, hogy igy sorsa ahhoz van kötve, a megvalósulás, illetve a törvénybeiktatás szempontjából nem előnyös. Szerző tehát az önálló részként való törvénybeiktatás mellett foglal állást és az ipartörvény tervezetünkre beérkezett vélemények és az osztrák törvény alapján, kimutatni igyekszik a felhasználható anyagot, amit a tanulmányához csatolt függelékben önálló törvénytervezet formájában, szakaszokra szedve be is mutat. A szakavatottsággal megirt könyv Benkő Gyula cs. és kir. udvari könyvkereskedésében jelent meg és ára 1 K 50 f.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Furcsa «jogi iroda.»** Bécsben, Grünauger-Gasse 1. sz. alatt van egy «Staatsbürger-Rechtsbureau.» Felirása a következő: «Auskunft in Sachen der Staatsbürgerschaft und des Heimatsrecht. Rechtsanwälte in allen Staaten, insbesondere für Angelegenheiten in Ungarn.»

— **Az esküdtek határozata a bizonyitásfelvétel tárgyában.** A vádlott védője az esküdtszéki főtárgyalás folyamán inditványt tett, hogy orvosi felülvélemény szereztessék be. Az elnök erre kijelentette, hogy habár a biróság dolga e fölött az inditvány fölött határozni, azonban az esküdteknek is alkalmat akar szolgáltatni a véleménynyilvánitásra a tekintetben, hogy a maguk részéről további szakértőre szükségük van e. Az esküdtek erre határozathozatalra visszavonultak s azt határozták, hogy további szakvéleményre szükségük nincs. Erre az inditványt a törvényszék saját határozatával elutasitotta. A német birodalmi biróság ezt a határozatot a törvénnyel ellenkezőnek találta s az esküdbiróság itéletét megsemmisitette. A bizonyitás felvétel iránt tett inditvány fölött való tanácskozás az eddig felvett bizonyitás eredménye alapján az esküdteknek a bünösség kérdésében való tanácskozását is magában foglalja. Az esküdtek azonban csak a kérdések megállapitása után jutnak abba a helyzetbe, hogy visszavonuljanak, a bünösség kérdésében tanácskozzanak és csak akkor mérlegelhetik, hogy a bünösség kérdésében valamely inditványnak van-e jelentősége. Semmiesetre sem kifogásolható ugyan, hogy a tárgyalás folyama alatt egyes esküdtek, habár birói kérdésre, nyilatkozzanak arra nézve, vajjon további bizonyitásfelvételt szükségesnek tartanak-e. Azonban a német BP. 301. §-ában meghatározott tárgyalási időpont előtt való formális határozathozatalhoz hiányzik minden törvényes alap.

— **A berlin-mitte gyermekbiróság 1909. évi működése.** A berlin-mitte gyermekbiróság 1909. évben 1759 egyén fölött itélkezett; ezek közül 55-öt kétszer, 8-at háromszor, 1-et ötször itélt el. Az elitéltek közül 1352 férfi, 401 nő volt. A korfokozat szerint vádlottak a következőképp oszlottak meg: Az itélet időpontjában volt

	12—14 éves	*14—16 éves*	*16—18 éves*
fiu	190	353	809
leány	25	101	275

A vádlottak közül 1546 törvényes származásu, 178 pedig házasságon kivül született. A törvényes származásuak közül félárva volt 378, egészen árva 39; 109-nál a szülők különváltan éltek, 44-nél pedig a szülők együttélése nem volt megállapitható. Büntetett előéletü volt 301 és pedig 203 egyszer, 59 kétszer és 39 3—6-szor volt büntetve. A vádlottak közül felmentetett 502, ezek közül 153 a belátási képesség hiánya miatt; az elitéltek közül 877 feddésre, 235 pénzbüntetésre és 214 szabadságvesztésbüntetésre itéltetett.

— **Plakátszabadság.** A franczia semmitőszék kimondotta, hogy a plakátok kiragasztásának szabadsága törvény (1881 julius 29-iki törvény) által lévén szentesitve, a prefektus még a köz nyugalma érdekében sincs jogositva oly rendeletet kibocsátani, amely végeredményében ezt a szabadságot érinthetné. Helyesen itélkezett tehát a rendőrbiróság, amikor megtagadta annak a prefektusi rendeletnek kötelező erejét, hogy egy az állam közhatalmát támadó plakát kiragasztását megtiltotta.

— **Tisztességtelen verseny.** A franczia semmitőszék kártérítési kötelezettséget állapitott meg egy kereskedő ellen, aki ismerte azt a megállapodást, melyet egyik alkalmazottja kötött egy harmadikkal, mielőtt üzletébe belépett, amelynek értelmében a kötött szerződés megtiltotta, hogy bizonyos körzetben hasonló kereskedelmi ügyleteket kössön s ennek daczára a tiltott körzetben utaztatta s ily módon elősegitette, hogy megszegje azokat a kötelezettségeket, melyeket egy harmadikkal szemben vállalt. Hiába hivatkozik ez a kereskedő arra, hogy a szerződés, melyet nem ő kötött, vele szemben nem alkalmazható, minthogy az elkövetett cselekmény nem mint szerződésszegés számittatott be terhére, hanem quasi deliktumkép.

— **A szállodatulajdonos mint negotiorum gestor.** A szajnai törvényszék kimondotta, hogy a szállodatulajdonos, ki orvosi rendeletre bizonyos időre befogad és elszállásol egy balesetnek áldozatul esett munkást, a szükség és hasznosság kivánta cselekedetet végez s amikor előlegezi azokat a költségeket, amelyek egyébként a munkaadót terhelik, ennek negotiorum gestoraképp tényked ik és joga van a sebesült elszállásából és élelmezéséből származó követelését a munkaadó ellen érvényesiteni, aminthogy joga van követelni annak az ágynemünek értékét is, mely a betegnek a szállodában való tartózkodása alatt felhasználtatott.

— **A házassági igéret mint kártalanitási alap.** A lyoni törvényszék kimondotta, hogy a házassági igéreten alapuló csábitás csak akkor szolgálhat kártérités alapjául, ha ez az igéret volt a csábitás tényleges előidézője.

— **Kiskoru által teljesitendő bontó feltétel.** Edwards azzal a feltétellel hagyja vagyonát a Bayly-család tagjaira, hogy az örökség birtokbavételének napjától számitott hat hónap alatt kötelesek az örökhagyó nevének és czimerének rájuk való átruházását kérni, mert ha ezt elmulasztják, az utóörökös lép be a hagyatékba. Az egyik — kiskoru — Bayly a feltételnek nem tesz eleget. A lordkanczellári biróság az utóörököst elutasitja, mert a névváltoztatást csak a kiskoru gyámja kérhette volna, a gyám mulasztása pedig a kiskorut örökségétől nem foszthatja meg. Ebben az esetben a felbontó feltételt megállapitó mulasztás valamely akaratnyilvánitás elmulasztásában állt volna, a kiskoru azonban saját személyében az illető akaratnyilvánitásra nem is volt képes.

Ügyvédjelöltet, ki románul beszél, keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Neumann Manó ügyvéd, Vajdahunyad (Hunyadmegye). 13701

Vidéki gyakorlattal biró, németül tudó jelöltet keres azonnali belépésre dr. Erdélyi Jenő ügyvéd. Szent-Gotthárd, Vasmegye. Fizetés 160 K és a szokásos kiszállási dijak. 13702

Képzett, vagyonos fiatal ügyvéd állandó klienturával biró irodába társul ajánlkozik, esetleg ilyen irodát azonnal át is vesz. Czim a kiadóhivatalban. 13703

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvenötödik évfolyam 23. szám. Budapest, 1910 junius 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A polgári peres eljárásról szóló törvényjavaslat. — A jogi és közjogi tanulmányok reformjáról a zágrábi egyetemen. *Dr. Andres Iván*, a kir. horvát-szlavon-dalmát országos kormánynak fogalmazója Zágrábban. — Uj deliktumok a német és az osztrák javaslatban. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — A német birodalmi törvényszék itéletgyüjteményének 71. kötete. *Dr. Nemere Béla* budapesti ügyvédtől. — Az uj kivándorlási törvény 38. §-ához. *Dr. Eördögh Árpád* szegedi kir. ügyésztől. — A felebbezésben nem érvényesitett semmiségi okon alapuló semmiségi panaszról. *Dr. Borsodi Miklós* kir. táblai tanácsjegyzőtől. — Észrevételek a «Nyilt kérdés a kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló törvény» czimü közleményre. *Dr. Richter Viktor* pozsonyi ügyvédtől. — Váltó megsemmisitése perlés után. *Dr. Rácz Imrétől.* — *Jogirodalom:* A kerités. Irta dr. Harmat Emil. *Dr. Rácz Béla* jogtanártól. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A polgári peres eljárásról szóló törvényjavaslat.

Az igazságügyminiszter a képviselőház egyik első ülésén be fogja terjeszteni a polgári perrendtartásról szóló Plósz-féle törvényjavaslatot és komoly elhatározása, hogy azt, mihelyt a képviselőház munkaideje megengedi, tárgyalás alá bocsájtja.

Örömmel regisztráljuk e hirt, mert ha az igazságügyi kormány intenciójához képest e már oly sok hányattatáson keresztül ment javaslat törvénynyé válik, ezzel a magyar jogászközönségnek évtizedek óta táplált egyhangu óhaja megy teljesedésbe.

A polgári perrendtartás kodifikációját legfőképpen azért sürgetjük, mert e nagyjelentőségü reformmal eltünik a mai formalisztikus és irásbeliségénél fogva komplikált, munka- és költségpazarlással járó rendes eljárás, az előadói rendszerrel és a ma még szükségesnek mondott roszszal: az információval együtt.

Másfelől óhajtva várjuk a perrendtartást azért is, mert azt reméljük, hogy e törvény megszünteti az eljárás rendkivüli hosszadalmasságát, a rosszhiszemü perlekedő fél birói favorizálását és a jogok kijátszásának ma lehetséges rendszerét. Mai perjogunk mellett szomoru igazság, hogy Magyarország a rosszhiszemü felperesek és rosszhiszemü alperesek országa, mert ha az egyik fél a másik igényének érvényesitését meghiusitani, vagy a másik jogait kijátszani, a másik perfél terhére jogtalan előnyhöz jutni akar, erre perjogunk bőséges alkalmat és eszközöket szolgáltat.

Az uj perrendtartás másik üdvös hatása abban nyilvánul meg, hogy lehetetlenné válnak ugy a birói, mint az ügyvédi karban a betümolyok; azok a birák, akiknek az eskübizonyitás volt a perek eldöntésének legkényelmesebb és igy legkedvenczebb eszköze; akik a bizonyitékok szabad mérlegelésének elveit csak a törvény szakaszaiban ismerik; akik a perekben csak a betüket és szavakat olvassák, de nem látják meg az azok mögött rejtőző szellemet; akik a szerződéseket, a felek előadásait és a tanuk vallomásait szószerint magyarázzák, azonban nem akarnak semmit sem tudni a lényegről, nem vizsgálják a jó- és rosszhiszeműséget és messze elkerülik a tanuvallomások pszichologikus értékelését.

Szabadabb felfogást, szélesebb látókört, modernebb pervitelt várunk a magyar ügyvédségtől is a perrendtartás kapcsán, ami természetesen feltételezi, hogy az ügyvédi szervezet régen várt reformjára is rákerül végre valahára egyszer a sor. Az ügyvédi kar a rá váró nehéz feladatoknak csak akkor fog megfelelhetni, ha lehetetlenné tétetik a karba való válogatás nélküli beözönlés és az ennek nyomán támadt tisztességtelen verseny, másfelől ha az ügyvédő müködés parazitáinak: ugy a hivatalosan elismert, mint a csendesen megtürt zugirászoknak kuruzsló garázdálkodása is beszüntettetik.

Polgári peres eljárásunk és birói szervezetünk átalakitása elengedhetetlenné teszi a mai elavult, csődöt mondott ügyviteli rendszer gyökeres reformját. A Németországban és Ausztriában keresztül vitt és kiválóan jónak és eredményesnek bizonyult egyszerüsitési és tehermentesitési intézkedések tanulságainak nagy részét már magában a perjogi törvényben lehet és kell értékesiteni, a törvény kereteiből kiszorulók pedig a megalkotandó ügyviteli kódexben lesznek megvalósitandók. Igen fontos etekintetben, hogy az igazságügyi kormányt és törvényhozást modern szellem vezesse.

Nagy hálára kötelezi le a magyar birói és ügyvédi kart az igazságügyi kormány, amely teljesen szakitva az «öregek» által oly annyira portált eddigi bureaukratikus ügyvitellel, uj nyomokon indulva, uj tapasztalatokat értékelve a technika vivmányainak felhasználásával az egész vonalon csakugyan keresztül viszi az eljárás és ügyvitel valóságos egyszerüsitését, a bíróságok valóságos tehermentesitését.

Ilyen reményektől és óhajoktól vezéreltetve üdvözöljük az igazságügyi kormány nagyjelentőségü lépését és reméljük, hogy Plósz Sándor hatalmas törvénymüve nemsokára végre disziteni fogja a magyar Corpus Jurist.

A jogi és közjogi tanulmányok reformjáról a zágrábi egyetemen.

A magyar közvélemény több izben a horvát legfelsőbb tanintézet iránti érdeklődésének kifejezést adott. Ennélfogva azt tartjuk, hogy e sorok, amelyek a zágrábi egyetemen való jogi tanulmányok reformjáról szóló aktuális kérdésnek vannak szentelve, a magyar jogászoknál is érdeklődést találhatnak.

A mint ismeretes, a horvát egyetem az 1869. évi április 8-iki törvényczikkel alapittatott és I. Ferencz József legmagasabb nevét viseli, és szervezetét az 1874. évi január 5-iki törvény szabályozza. A horvát egyetemre vonatkozó későbbi autonom törvények és határozmányok a következők: 1875. évi augusztus 26-ik törvény a rektor választásáról; a kir. horvát-szlavon-dalmát országos kormány közoktatásügyi osztályának 1875. évi márczius 18-án 1152 sz. a. kelt rendelete, amelylyel azok a szabványok adatnak ki, amelyek szerint a hittudományi és jogügyi karon jogtudori oklevél szerezhető; az országos kormány ugyanazon osztályának 1878. évi augusztus 3-án 4100. számu rendelete, amely szerint a filozófiai karon a szigorlatok sora állapittatik meg; ugyanazon osztály 1894. évi augusztus 18-án 9828. számu rendelete, amelynek alapján a «Promotio sub auspiciis Regis»

intézménye a horvát egyetemen is bevezettetik, és végre az 1894. évi október 6-ki póttörvény. Az utóbbi törvény után keresztülvitték a horvát egyetemen a jogi és közjogi tanulmányok modern fejlődési követelményeinek megfelelő nagyon fontos ujitásokat. Igy alapitottak egy külön tanszéket a közigazgatási tan és közigazgatási jog számára, másik széket a polgári magánjog számára, a pénzügytan és pénzügyi jog, végül a szocziológia és kriminalisztika számára egy-egy külön kathedrát.

Mindez ujitás, ámbár szép haladást mutat, mégis a reformmunka számára nagy teret hagy hátra, mely munkának a mai tulnyomó felfogás szerint kettős feladata van: 1. megkönnyiteni a jogi tanulmányokba való bevezetést és 2. meghatározni a történelmi tantárgyaknak, különösen pedig a római jognak helyzetét a modern jogügyi karokon.

Különösen nagy irodalom keletkezett Németországban a jogi tanulmányok reformjáról és ezen reform keresztülvitelének módjairól. Magyarországon is elég korán kezdett ezen reformatorius irány előtérbe nyomulni, még pedig ugy a törvényalkotási kisérletek, mint a jogtudomány terén is. A magyar ujitó törekvéseknek az volt a tendenciája, hogy elsősorban az állami vizsgálatok és szigorlatokról szóló akadémikus szabályok alaposan megváltozzanak. E szellemben gróf Csáky Albin, volt vallás- és közoktatásügyi miniszter tervezetet készittetett, amelynek alapelve volt, tekintettel az ügyvédi pályára, a kötelező jogi doktoratus eltörlése és helyébe a szigoritott egységes államvizsgálat életbeléptetése. A Csáky-féle tervezetet, amint ismeretes, br. Eötvös Lorand a képviselőházhoz benyujtotta, de azt maga is visszavonta. Utóda, Wlassics Gyula, a Csáky-féle tervezet alapelveinek szemmel tartásával uj javaslatot dolgoztatott ki, amely annyiban tér el az előbbitől, amennyiben a jogi tanulmányok általános reformjával foglalkozik.

Minálunk, Horvátországban a reformakczió 1892. évben. Pliverics rektori beszédével kezdődött. (Lásd horvát jogászegyletnek «Havi szemlé»-jét — Mjesecnik — 1892. évf. 579 oldal) Plivericsnek utóda ezen tudományos törekvésben dr. M. Maurovics, az általános jogtörténelem, aztán a jogi metodologias encyklopediának mostani zágrábi egyetemi tanára.

Az ő tollából megjelent a «Mjesecnik»-ben egy érdekes értekezés, a melyet ő «Nehány kérdés a jogi és közjogi tanulmányok reformjáról» czim alatt különnyomatban is közre bocsátott.

Jónak tartom, hogy ezen horvát jogászi törekvésekről a magyar jogászközönség is tájékozva legyen, annál is inkább, mert pótolni szándékozom Maurovics javaslatait nehány olyan kérdéssel, amelyet a magyar közvélemény már több izben közvetve felvetett.

Maurovics tanár értekezését nagy tudományos készséggel irta meg. Adatait és állitásait a megjegyzésekben idézett bő szakirodalomból meriti és az életben megvalósitandó nézeteit mindig a modern, gyakorlati követelményekkel összhangba hozza, de mégis a horvát külön kulturális visszonyokra való utalással.

Három fő eszmét foglal Maurovics értekezése magában.

Először azt inditványozza, hogy alaposan kellene reformálni a zágrábi egyetemen a jogtudományokba való bevezetést, mert a mi (horvát) tantervünk szerint az első két évfolyam ugyszólván kizárólag történelmi tantárgyak számára van lefoglalva. Az első évben adatnak elő a zágrábi egyetemen mint kötelező tantárgyak: a római jog, a római jog története, az általános jogtörténet, különös tekintettel a frank és ó-német jog fejlődésére, és a régi magyar-horvát magánjog, amely Horvátországon is 1852-ig érvényben volt (az általános osztrák polgári törvénykönyv életbeléptetéséig). A második évben adatnak elő pedig: az egyházjog, még pedig ugy a római katholikus, mint a görög keleti egyházé, továbbá a pandekták és a jogbölcselet. Mindezen tantárgyakból, a jogbölcselet kivételével, kell az első, illetve a második államvizsgálatot letenni.

Ezen kizárólag történelmi alapon nyugvó bevezetést a jogtudományba Maurovics szerint mentől előbb meg kell változtatni. Legjobb volna Maurovics nézete szerint, hogy az első években már a dogmatika tárgyalása a történelem előtt és a publicziszstika a czivilisztika előtt megkezdessék. Ezzel önkénytelenül a jövő horvát törvényalkotó figyelmét a Magyarországban érvényben lévő alapvizsgálat rendszerére forditotta, hol különösen a második alapvizsgálaton kizárólag a publicziszstikai tantárgyak képezik a vizsgálat tárgyait. A mostani nem kötelező jogi encyklopädiát és methodológiát Maurovics nézete szerint ki kellene cserélni egy kötelező tantárgygyal, amely a jogi és közjogi tanulmányokba való bevezetés czimét viselné.

Maurovics tanár értekezésében a római jog redukálásáról szóló kérdést is érintette, azt az álláspontot képviselve, hogy Horvátországon is mielőbb meg kell szoritani a római jog előadását. Maurovics átmegy aztán a történelmi tanszakokra, és azt mondja, hogy a magyar jogtudományi irodalomban és gyakorlatban is lábra kap az az irány (Timon), amely az ugynevezett általános európai jogtörténelem eltörlését és csak a magyar jogtörténelemnek különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre, való tárgyalását kivánja. Maurovics követeli ugyan, hogy egy külön tanszék alapittassék a magyar-horvát jogtörténelem számára, de mégis azt inditványozza, hogy a mai általános jogtörténelem ugyanazon terjedelemben, mint kötelező tantárgy érvényben hagyassék. Azt tartjuk, hogy Timon fölfogása, amely szerint az ugynevezett általános európai jogtörténelem fontos részletei csak a magyar jogtörténelemmel összefüggésben adathatnának elő, a praktikus követelményeknek jobban megfelel, mint Maurovics követelménye, hogy az alapitandó magyar-horvát jogtörténelmi uj tanszék mellett az általános jogtörténelem mint külön tantárgy adassék elő. Ezzel a jogtudományok bevezetésében a történelmi tantárgyakkal való megterhelés nem szünnék meg, hanem még inkább nagyobbodnék.

Maurovics jó eszméjét, hogy a magyar-horvát jogtörténelem számára külön tanszéket kellene alapitani a horvát egyetemen, nagy örömmel fogadom, annál is inkább, mert a mi régi fontologiánk vagy egyáltalában nincs, vagy csak felületesen van kritikailag megvizsgálva. De mégis tagadnom kell, hogy a fenti reformkövetelés a legaktuálisabb szükségletek egyike volna. A horvát egyetemen nincsenek külön kathedrák a magyar közjog és a magyar tételes magánjog számára. A mai tanterv szerint a magyar-horvát közjogot *egy* egyetemi tanár adja elő, akinek a mellett két nagyon fontos tantárgyat (t. i. az általános közjogot és nemzetközi jogot) kell előadnia. És mégis tekintettel a két ország között fennálló százéves testvérnemzeti viszonyra, különösen pedig azon szoros közjogi életre, amely 1868. év óta keletkezett, azt tartom, hogy a közös közjog számára egy külön tanszék alapitása a horvát legfelsőbb tanintézetben annál is inkább kivánatos, mert épp a közjog terén a hamis tanok tárt ajtókra találnak, amit sok tekintetben a nyelvek nem tudása okoz, és főkép az, hogy gyönge az érintkezés a két nemzet között ugy társadalmi, mint tudományos tekintetben is. Hogy pedig az egymásközti közjogi viszonyok alaposabb ismerése áldásos hatást fog gyakorolni mindkét nemzet politikai életére, arról kétség nincs, ha fontolóra veszszük, hogy a nem tudás gyakran minden rossz forrása.

A magyar tételes magánjog számára egy külön tanszék alapitása pedig azért kivánatos, mert gazdasági kontaktusunk a magyar testvérnemzettel egyáltalában azt kivánja, hogy a magyar tételes magánjoggal is mielőbb megismerkedhessün k.

E két aktuális kérdéssel és követelménynyel pótolni akartam a Maurovics tanár értekezésében foglalt javaslatot.

Magyar szaklapban azért fejtegettem nézeteimet, hogy a magyar jogászoknak is alkalom adassék, hogy e kérdés iránt érdeklődjenek.

Dr. Andres Iván,
kir. horvát-szlavon-dalmát országos kormánynak fogalmazója.

Uj deliktumok a német és az osztrák javaslatban.[1]

Ihering, akit talán még sem lehet a szocziologus jelzővel elintézni, épp ugy kigunyolta a «Scherz und Ernst»-ben a német Btk. 243. §-ának formalizmusát, mint amilyen komikussá teszi Wachnak — a klasszikusok egyik oszlopának — példája, amely szerint, ha valaki a pályaudvar váróteremében az összeszijazott esernyőtartóból egy botot tulajdonit el, minősitett lopásban bünös, mig ha az egész tartót viszi magával, egyszerü lopás miatt itélik el.[2] Némi tulzás tehát, hogy a tényálladékok egyszerüsi-

[1] Befejező közlemény. — Előbbi közleményeket l. az 1., 5., 11., 17., 21. számban.

[2] Bl. f. Gefk. XXXVI. 18.

gosságát Alimena óta[1] minden ujabb felélesztési kisérlet[2] ellenére az elmélet általában tulhaladott álláspontnak tekinti,[3] a német javaslat a «Volksbewusstsein» kényelmes talapzatára támaszkodva meg sem kisérlette pótlását vagy kiegészitését, viszont az osztrák javaslat (286. §.), amelyet a kódex 135. §-ának erkölcsi szempontból szinesebb meghatározására jobban feszélyezhetett volna, nem késett modern szempontokat belevinni a gyilkosság fogalmába. Szerinte ugyanis gyilkosságot követ el, aki az emberölés által sok ember életét veszélyezteti, aki a tettet különös kegyetlenséggel, sulyos büntett végrehajtása czéljából, több emberen, vagy mint visszaeső követi el. Hasonló eredményre jutunk, ha egy másik alapvető deliktumnak: a lopásnak fogalommeghatározását vizsgáljuk. A német javaslat (269. §.) csekély változtatással (einem Anderen helyett aus dem Gewahrsam eines Anderen)[4] szószerint vette át a R. St. G. 242. §-át, viszont az osztrák javaslat (335. §.) teljesen méltányolva azokat a nyomatékos ellenvetéseket, amelyeket a lopásnak csakis a *tulajdon* védelmére szolgáló meghatározása ellen tettek,[5] helyreállitotta a *vagyon* ellen irányuló jellegét s ezáltal («um durch deren Aneignung sich oder einem Dritten einen unberechtigten Vermögensvorteil zuzuwenden») az önbiráskodás kérdését is megoldotta. Ezenfelül egy uj deliktumot is konstruált a 345. §-ban, amely az idegen dolognak vagyoni haszon czélzata nélkül történt eltulajdonitását magáninditványra alternative fogházzal vagy pénzbüntetéssel sujtja, de a tettest nem bünteti, ha a dolog «majdnem értéktelen.» Hogy melyik megoldásnak sikerült a Begriffsjurisprudenz felett jobban diadalmaskodni, az alig lehet kétséges.

Mégis mindkét javaslat a tanulságnak gazdag forrását nyitja meg számunkra. De különböző az, amit a két javaslat nyujt. A német javaslat technikai formatökéletességének müvészi magaslata éppoly értékes kodifikációnknak, mint az osztrák javaslat kriminálpolitikai ereje. Kódexünk magán hordja ugy a német, mint az osztrák törvényhozás hatásának nyomait, de a BN. uj irányba terelte büntetőjogi kodifikációnkat. Ha ebben az irányban haladunk tovább, ugy a két javaslatnak legbecsesebb tanulsága az, hogy a tulfélénk kompromisszumok legkevésbbé vezetnek kielégitő eredményre. Ez az oka annak, hogy az osztrák javaslatnak több reménye lehet a törvénynyé válásra, mint a német javaslatnak, amely ellen Liszt és társai az irodalomban már legközelebb megfujják a harczi riadót.

Vámbéry Rusztem.

A német birodalmi törvényszék itélet-gyüjteményének 71. kötete.

Ha a jogászember örvendeni tudna a saját mesterségének, ugy örömmel vehetné elő a Reichsgericht döntvénytárának köteteit. Jóleső érzéssel lapozgat az ember a rendszerezés, tájékoztatás müvészetének e mintatáraiban. Ezzel korántsem akarom azt mondani, hogy az itéletek nagyobb müvészettel vannak rendszerbe foglalva, mint meghozva, amint a német ifju gárda hangoztatni szokta.

Bárhogyan itéljük is meg a Reichsgericht gyakorlatát, kétségtelen, hogy alapos munka, nem egy itélete jogi monografia. És ha két rossz között választani kell, ugy tán inkább a dogmatikus, de állandó és a jogszabályok strict értelmezésén nyugvó gyakorlat óvja meg a jogbiztonságot, mint az «élet»-ből meritő, de a jogszabályokat, melyekhez cselekedeteinket irányithatjuk, néha ötletszerüen neglígáló «jó» biró.

A Reichsgericht azonban érzelmi szempontok elől sem zárkózik el és — ha sérelmet nem okoz — tulteszi magát az irott jogon. Igy helyt adott a brémai zsidó hitközség ellen irányuló keresetnek, melyben az özvegy férje holttestének az exhumálását és kiadását kérte, hogy a másutt felállitandó közös sirban helyezzék el. A hitközség dologi jogával és pergátló kifogásával (közigazgatási eljárás) szemben a Reichsgericht a német nép *erkölcsi felfogására* utal, mely nem engedi meg, hogy a dologi jogosult megakadályozhassa férj és feleség közös sirontuli pihenőjét. Leonhard tanár birálatában («Deutsche Juristen-Zeitung» 1910. 8.) joggal kételkedik ugyan e jogforrás erejében, de csak mosolyogni lehet német alapossággal emelt kifogásán, hogy a bíróság megkerülte annak a fontos kérdésnek a megoldását: személyi vagy dologi joga van-e az özvegynek férje holttestére?

Hogy a német nép erkölcsi felfogása az eleven hitvestárssal szemben nem olyan kiméletes, mint a minő gyöngéd a halottal, a Reichsgericht egyik további itéletéből mihamar kiderül. A külön élő férj arra kivánja kötelezni alperest, ki felesége udvarlója, hogy a folytonos házasságtörést hagyja abba. A berlini Landgericht I. segitségére sietett a megcsalt férjnek és eskütől föltételezetten marasztaló itéletet hozott. A Reichsgericht az itéletet megváltoztatja és felperest keresetével elutasitja, mert a házasság erkölcsi természete nem engedi, hogy — a házassági jog keretein kivül — e belső életközösség polgári per alapjául szolgáljon. Megvigasztalja azonban felperest, mondván, hogy a sértett férjnek módjában áll a válást kimondatni és azután a házasságtörő megbüntetését kérni, avagy pedig, ha ez a mód tulságos körülményesnek látszanék, igyekezzék «nejére békés eszközökkel hatni és a házastársi hüség megtörésére csábító kisértés elől elvonni.»

Egy a Reichsgericht elé kerülő távolról sem elvi jelentőségü kérdés az ipari balesetek köréből alkalmat nyujt a vonatkozó *törvény keletkezésének* és szerkesztése körülményeinek a vizsgálatára. A mi biráink nem egyszer a «felek akaratát» kutatják fölösleges módon, ahelyett, hogy a hasonló esetben általán szokásos eljárást állapitanák meg, de másrészről teljesen tartózkodnak a törvényhozás szándékainak vizsgálatától. A Reichsgericht ragaszkodik azon gyakran hangoztatott elvéhez, hogy a törvények előmunkálataiban visszatükröződő felfogás mindannyiszor döntő, valahányszor a végleges szöveg tényleg e felfogás — bár technicze átformált — eredményének tekinthető. A gyakorlat találkozik e ponton az elmélettel, melynek Dernburg sokat idézett szavai adtak pregnáns kifejezést: «Aki a törvényjavaslatok tárgyalásának menetét, megértésük kulcsát, figyelmére nem méltatja, hasonlatos az egyszeri emberhez, ki a tetőn át akar bemászni a házba, holott az ajtót is kényelmesen kinyithatná.»

Különbözik a Reichsgericht álláspontja, a mi gyakorlatunktól a pozitiv megállapitási keresetek kérdésében is, amelyek ezuttal meglehetős nagy számmal kerültek itélet alá. Bíróságaink immár évek óta egyöntetüen azt az álláspontot vallják — ellentétben a Curia 36. sz. döntvényével, — hogy pozitiv megállapitási keresetnek csakis akkor van helye, ha a jogviszony fennállásának megállapitása felperes jogainak biztositására okvetlenül szükséges, amely körülmény hivatalból vizsgálandó. E nézetet utóbb a Curia is megerősitette. (Magánjogi döntvénytár 1907. 4., 139. sz. 1909. 95., 140. sz. 1910. 80. sz.) Ezzel szemben a Reichsgericht kimondja, hogy a kárkövetelési jog megállapitása iránti pert a követelés időközben beállott perelhetősége nem befolyásolja, és a felperes jogosult, de nem köteles teljesités iránt perelni. Másképen áll a dolog a negativ megállapitási keresetnél. Az ilyen kereset nem szolgálhat az ellenfél teljesitésre irányuló keresetével szemben, perfüggőségi kifogás alapjául. A negativ megállapitási per alperesétől nem lehet kivánni, hogy követelésének érvényesitésével a megállapitási per eldöltéig várjon. A konkrét esetben felperes «Ding an sich» hatásos elnevezésü mosóport hozott forgalomba. Azonban a «Ding an sich» filozófiai czélokra alkalmasabbnak bizonyult, mint mosásra, mert alperes annak használatától sulyos szembajt kapott. Felperes a szappan ártalmatlan voltának megállapitásával akarta a kártérités iránti kereset utját állni, azonban az időközben megindult kártéritési per folytán a Reichsgericht a fenti indokolással utasitotta el a negativ megállapitási kérelmet. Hangsulyoznunk kell azonban, hogy a német birróságok egyedül a negativ megállapitási keresetet tekintik — igen helyesen — a kárkövetelés által feleslegessé váltnak, mig pozitiv megállapitáshoz készséggel nyujtanak segédkezet, még ha a teljesités követelhető is. Nem kivánják tehát hivatalból tudni azt, amit a felperes bizonyára jobban tud, hogy szüksége van-e a megállapitásra, vagy sem.

Érdekesen fonódik össze a puszta kötelmi jogszabály a váltójog strikt rendelkezésével egy ajándékozott váltóelfogadvány

[1] «Le è una circonstanza aggravante, perche non aggrava ogni reato? E se non lo è, perchè tenerne conto negli omicidî?» La premeditazione stb. 1887. 114.

[2] *Cornaleano:* Préméditation criminelle. 1910.

[3] *Liszt:* Vergl. Darst. Kül. r. V. 37.

[4] Ennyiben, de csakis ennyiben honorálta a javaslat *Harburger* részletes propozicióit. (Vergl. Darst. VI. 365—8.)

[5] Már *Merkel:* Holtzendorf Handb. III. 634.; *Lammasch:* Diebstahl u. Beleidigung. 1893. 14—16. stb.

peresitésénél. Alperes, felperes lányával házasságra kiván lépni. Alperes, a jövendő férj körülbelül 60,000 márkát igért jegyesének jegyajándékul és 18,000 márkát tényleg előre ki is fizetett. Minthogy azonban a további összeget előteremteni nem tudta, leendő apósának 45,000 márkáról szóló lejárat nélküli váltót adott át. Miután igy kellőképen gondoskodott menyasszonyáról, házassági szerződést is kötött vele, amely szerint a nő minden vagyona külön vagyon marad. Állt pedig e vagyon a házassági szerződés szavai szerint 60,000 márka készpénzből és ingóságokból. A szerződéskötést megelőző napon átadta az emlitett és félévvel antedatált váltót. Felperes e váltót peresiti és keresetében előadja, hogy a leánya vagyonában, melyet a házassági szerződés 60,000 márkára tesz, e váltó is bennfoglaltatott, minthogy azt a felek készpénznek vették. Alperes azzal védekezett, hogy a váltó, mint ajándékozási igéret formátlan megismétlése, érvénytelen. Egyébként pedig a házassági szerződés, mely a menyasszony vagyonát 60,000 márka készpénzben állapitja meg, e váltót hatályon kivül helyezte, a váltó kiállitásának czélja ezzel megszünt. De mindezen felül felperes lánya, a feleség, ki a perben felperes incasso-megbizójaként szerepel, a váltó érvényesitéséről lemondott és felperes is mindaddig várt a peresitéssel, mig a házastársak között családi viszály nem támadt. Felperes természetesen tagadja az állitások valódiságát és felhozza, hogy alperes maga is érvényesnek tekintette váltókötelezettségét, amennyiben az alól való felmentését kérte nejétől. Mindhárom fok elutasitotta a keresetet.

A Reichsgericht indokolása főleg arra támaszkodik, hogy amidőn a német polgári törvénykönyv 518. §-a ajándékozási igéret hatályát annak közokirati voltától teszi függővé, nem statuál kivételt a váltóalakban tett igéretre és lerontja a váltójogi absztrakt fizetési kötelezettséget. (Az igéret alapján tett szolgáltatás azonban nem követelhető vissza.) Támogatják e nézetet mind az irodalom, mind a törvény előmunkálatai, melyeket az itélet ehelyütt is bőségesen felhasznál. Olyan veszi e váltófizetési igéretet, mintha játék vagy tőzsdei differenciális ügylet megerősitésére adatott volna. Hivatkozik az uj német tőzsdetörvény 55. §-ára, mely a magyar polgári törvénykönyv tervezetének 960. §-ával egyezően kimondja, hogy a (játék)-ügylet alapján történt szolgáltatás kötelezettség hiányából nem követelhető vissza. De szolgáltatásról ebben az értelemben csak akkor lehet szó — mondja a Reichsgericht — ha a hitelezőnek már követelése nincsen, még pedig fizetés helyett adott váltó alapján sem. Nem okoz különbséget, hogy a megajándékozott nő helyett apja lép fel felperesként, mert hiszen ő a váltót leánya részére, a neki tett igéret beváltásaképpen kapta és igy csakis leánya inkasszo-megbizottjának tekinthető, kivel szemben a váltóbirtokos ellen emelhető minden kifogás megáll.

Nem lehet feladatunk a Döntvénytár részletes ismertetése. Ezuttal még csakis egy oly határozatra kivánom a magyar jogászközönség figyelmét felhivni, mely egyrészt a magyar törvénynyel azonos jogi bázison nyugszik és igy ez okból bennünket praktikcze érdekel, másrészt hatásában vajmi nagyjelentőségü.

A *részvényjog* reformjának, a kereskedelmi törvény megalkotásakor nem is sejtett tőkekoncentráczió jogi szabályozásának szükségességéről tanuskodik a következő jogeset a «nagybankok» életéből: Alperesek a Dresdner-Bank és a hannoverai közuti vasut, mely utóbbi részvényeiből a bank tanácsára ötven darabot vásárolt felperes. E részvények később az átvételi árfolyam egyötödére hanyatlottak. A kereset szerint felperest az alperesek által kibocsátott csábitó prospektus birta vásárlásra, melynek adatai azonban valótlanok voltak. Alperesek előtt ez nem lehetett titok, vagy legalább is tudniok kellett volna a hamis állitásokról. Kéri tehát, hogy alperesek a német tőzsdetörvény alapján (43. §.) lényeges adatoknak értékpapirprospektusban való helytelen közlése által okozott kár megtéritésére köteleztessenek. A felelősség a bankot ezenfelül a tanácsadás folytán is terheli.

A Reichsgericht az alsófok elutasitó itéletét rendkivül tanulságos fejtegetés kapcsán semmisitette meg. Az utóbbi évek joggyakorlata, ellentétben a Reichsgericht régibb álláspontjával, oda irányult, hogy a részvényes e minőségéből folyó igényeivel a részvénytársaság ellen egyáltalán fel nem léphetett. Következik ez az 1900. évi német kereskedelmi törvény 213. és 215. §-aiból, melyek a régi törvény 216. és 217. §-ai rendelkezésének felelnek meg. A mi magyar kereskedelmi törvényünk 163. és 165. §-a a hivatkozott törvényhelyekkel azonos és joggyakorlatunkban is az emlitett álláspont jutott a részvényesekkel szemben érvényre (Curia 94/1900., 864/905). Ugy látszik azonban, hogy a Reichsgericht, mely ezen álláspontját 1904-ben teljes-ülési határozattal a szövetkezetekre is kiterjesztette, ujabban mégis visszarettent a kisebbség majorizálásának, megfélemlitésének megkönnyitése elől. Tavaly a korlátolt felelősségü társaságot vonta ki e kedvezés alól, jelen itéletében pedig kijelenti, hogy nem hajlandó a részvénytársaságot szent és sérthetetlennek nyilvánitani akkor, amidőn a részvényesi minőség nem az alapitói minőségből folyik, illetőleg nem az eredeti vagy felemelt alaptőke egy részének jegyzése által támadt. Mindenekelőtt eddigi álláspontját igyekszik a fordulat daczára is megvédeni. Kifejti, hogy a részvénytársaság alakulása tiszta tőkecgyesülés, melynek létjogosultsága és hitele egyedül az alaptőke tényleges befizetésén nyugszik és amely számára a törvény az összesség érdekében különös garancziákat alkotott. Ugyanez áll az alaptőkefelemelés által módosult társaságra.

Első szempont az összesség érdeke, mely megköveteli, hogy a tőkecgyesülés ugy, amint a czégjegyzékbe bevezettetett és közzétételni fog, tényleg életbe is lépjen. E közérdekkel szemben az egyes érdeke háttérbe szorul. Ezért az alapitói nyilatkozat és a részvényjegyzés tévedés, fenyegetés vagy megtévesztés czimén meg nem támadható. Az alapitó vagy részvényjegyző nyilatkozata a közhöz van intézve, társadalmi, jogrendészeti aktus. Ki van zárva tehát, hogy valaki e nyilatkozatából támadó érdekeltsége alapján a társaság ellen kártéritési igényt támaszthasson, mert ezáltal a részesedés megszüntét és a nyilatkozattal nyilvánosan biztositott tőke visszautalását, felbomlását idézné elő. A részvényes saját nyilatkozatán alapuló részesedése nem tehető ki semminemü megtámadásnak és megszünésnek, ha nem akarjuk a társaság müködésének jogi és gazdasági alapját koczkáztatni. A Reichsgerichtnek ezen okfejtése eddig az állandó gyakorlat indokolása, amely a maga szélesen kitaposott medréből alig-alig engedi kitérni a Reichsgericht reformereit. Nem is a jogi okoskodást ejtik el a kisebbség védelmében, hanem kénytelen-kelletlen a tényállást öltöztetik uj gunyába. Tudniillik az egész megtámadhatlansági elvet elejti és a szépen felépitett theoriát visszájára forditja a bióság az olyan esetben, amidőn nem részvényjegyzésről vagy alapitásról van szó, hanem egy müködő társaság részvényeinek megszerzéséről. A német és magyar kereskedelmi törvény hivatkozott szakaszai utját állják ugyan annak, hogy az alaptőke a befizetés visszautalása által eredeti rendeltetésétől elvonassék, de nem akadályozhatják meg, hogy a társaság alaptőkéje kedvezőtlen üzletmenet folytán ne csorbuljon. A forgalomban a részvénytársaság a többi jogalannyal azonos elbánás alá esik. Saját részvényeseivel szemben sem lehetnek privilegiumai. Ha részvényeseivel — szerveinek közvetitése által — jogügyleteket köt, avagy pedig ugyanezen szerveinek tiltott cselekménye folytán a részvényes iránt kötelezettségbe esik, akkor éppen ugy kell teljesitenie a részvényessel szemben, mint bárki más irányában. Nyoma sincs a törvényben annak a feltevésnek, hogy a forgalmi jog elvei a társaság és a részvényes közötti fantasztikus kinai falát ne léphessék át akkor, ha alkalmazásuk a társaság vagyonának a részvényesek kezéhez való teljes vagy részleges visszafizetését eredményezi. A részvényes ilyenkor hitelezőként áll a társasággal szemben és a társaság a hitelezői helyzetet és jogokat nem ronthatja le azzal a varázsigével, hogy hiszen részvényeséről van szó. Az a részvényes, ki valamely tévutra vezető prospektus folytán, aminőt a nagybankok százával intéznek ipari alapitásaik érdekében ügyfeleikhez, vagy más kecsegtető, de valótlan kilátásoktól megkörnyékezve szerezte részvényeit (a jelen esetben a Dresdner Bank tanácsára magától a kibocsátó közuti vasuttársaságtól!), mint vevő — annak daczára, hogy részvényes — jogosan érvényesitheti igényeit. Az ő kártéritési követelése nemcsak jogilag, hanem gazdaságilag is merőben különbözik az (eredeti, vagy felemelt) alaptőkére eszközölt befizetéstől. A társasági viszonyból folyó elvek, melyek a részvényest az alapitásban, vagy alaptőkefelemelésben való részesedés megtámadásának vagy megszüntetésének fegyverétől megfosztják, nem terjeszthetők ki olyan jogügyletekre, melyek hatásukban szintén a részvénytársaságban való részesedést jelentik, de amelyek mégsem a részvényjog alá eső cselekmények, hanem értékpapiroknak

visszteher mellett való megszerzésére irányuló forgalmi szerződések. A jelen esetben a kereskedelmi törvény rendelkezése ellenére saját részvényeivel kereskedett a társaság. A Reichsgericht nézete szerint, mely — ugy hisszük — helyes nézet, a tilalom daczára a forgalmi élet követelményének felel meg és mindennapos jelenség, hogy a bankok saját részvényeiket kinálják vagy veszik. De ellenkeznék a forgalom természetével, ha az intézet saját részvényeinek eladásánál az általános jogelvektől különböző elbánást igényelhetne.

A Reichsgericht itélete félszeg, mint minden ujitás, de tulzás nélkül nagyfontosságunak mondható. Nehéz volt a helyzet, mely megoldásra várt. Eltekintve a részvényekbe fektetett milliárdoktól, melyeket egy szürkének látszó itélet — mert «ki tudja hol áll meg, s kit hogyan talál meg» — végzetesen fölrázhat nyugalmukból, a jogi aggodalmak sem voltak egykönnyen eloszlathatók. A bíróságot nemcsak a törvény kötötte, hanem még inkább saját szava, állandó és a közelmultban teljes-ülésileg leszögezett határozata. Érthető tehát, hogy a Reichsgericht ezuttal csak félmunkát végzett és radikális megoldás helyett a tranzigálást választotta. Kétségtelennek látszik, hogy a kérdés megoldásánál nem lehet a Reichsgericht által felállitott bifurkáczió: a társaság alapitásakor, vagy tőkefelemelésekor való részvényjegyzés, és a későbbi részvényszerzés a döntő, elválasztó szempont. De ha nem is eredmény az, amit az itélet hozott, emlékezetes kisérlet a tőkekoncentráczió jogterületén.

Dr. Nemere Béla.

Az uj kivándorlási törvény 38. §-ához.

Büntető jogszolgáltatásunk terén a bünvádi perrendtartástól kezdve az ujabb törvények sok esetben a jogbizonytalanság öregbedéséhez vezettek.

Ha a törvény szövege nem elég világos, nem határozott és főként ha nem kimerítő: tág teret nyit a legellentétesebb magyarázatoknak és felfogásoknak. Ezek közül pedig rendesen az enyhébbek vergődnek győzelemre. Igy történik azután, hogy a törvény irott malaszt marad. Nem szolgálja a törvényhozó előtt lebegett czélt, mert a büntető szankczió nem éri el a törvényhozó által üldözni kivánt cselekményt.

Klasszikus példa erre a régi kivándorlási törvény, az 1903. évi IV. t.-cz. 48. §-a, mely kihágás miatt rendeli büntetni azt, aki sajtó utján közzé teszi a kivándorlásra vonatkozó hirdetményét olyan vállalkozónak, akinek a kivándorlás közvetitésére nincs belügyminiszteri engedélye.

Mi vonatkozik azonban kivándorlásra? Ezt a kérdést kellett a bíróságoknak eldönteni.

A törvény egész általánosságban tiltja a kivándorlásra vonatkozó hirdetmény jogosulatlan közzétételét. A bíróságok tehát eleinte elitélték minden nem engedélyezett vállalat Amerikába* való személyszállitásról szóló hirdetményének közzétevőjét.

Az volt a minden kételytől ment általános felfogás, hogy Amerikába való utazásról nálunk csakis a kivándorlók számára tesznek közzé hirdetményeket. És bizony ez a felfogás aligha volt téves. Egyéb czélból, élvezet, turisztika, vagy tanulmány czéljából sokkal jelentéktelenebb még nálunk az Amerikába való igyekvők száma, semhogy érdemes volna azok számára apró vidéki lapocskákban és naptárakban hirdetményeket közzétenni. Akiknek ezek a nyomtatványok a kezükbe kerülnek, azok bizony legfölebb tartós kereset czéljából utazhatnak Amerikába!

Maguknak a bevádolt lapkiadóknak sem jutott mindjárt eszükbe azzal védekezni, hogy a hirdetmény nem kivándorlásra vonatkozik. Eleinte egyebekkel próbálták meg előhozakodni. Felmutatták az illető vállalat megrendelő levelét, melyben az azt állitja, hogy ilyen meg ilyen (természetesen hamis) szám alatt kiadott belügyminiszteri engedélye van. Ennek még nem ült fel a bíróság és nem fogadta el azt a védekezést, hogy a lapkiadó hitt a külföldi vállalat állitásának, mikor köztudomásu, hogy engedélye csak az egyetlen Cunard Line-nak van.

Ezzel czélt az ügynöki furfang nem érvén, más valamit kellett kieszelnie.

Egyszerüen tagadja, hogy a hirdetményei kivándorlásra vonatkoznának.

Ezen azután fennakadtak a bíróságok, kivált, ha szemfényvesztésül olyasféléket vettek fel a hirdetés szövegébe, hogy «frissitőket beleértve» vagy «gyorsjáratu hajók», «express hajók».

Olvashattuk azután itéletek indokolásaiban, hogy a hirdetmény nem lehetett kivándorlóknak szánva, mert gyorsjáratu hajókat ajánl, amiken az utazás sokkal drágább, hogysem a szegényebb néposztályhoz tartozó kivándorlók megfizethetnék. Holott még a legpompásabb és leggyorsabb német Lloyd-hajókon is van ugy-nevezett fedélköz (Zwischendeck), amelyen a menetdij olcsó, s a melyen állandóan kivándorlók utaznak. Erre a Curia is többször rámutatott az alsóbíróságok felmentő itéleteit megsemmisitő határozataiban. (2700. 1908 április 8., 8003. 1908 deczember 9. 6075. 1909 szeptember 7.)

Ugyancsak a Curia itéletei rámutattak ismételten a hirdetmények ama kitételeire, a melyekből kiviláglik, hogy azok kivándorolni szándékozóknak szólnak.

Ilyenek pl., hogy csak Amerikába és csak az odautazásra tesznek ajánlatot és sohasem a visszautazásra is, ami annak a jele, hogy állandó vagy hosszabb tartózkodásra kiutazókhoz vannak intézve, hogy továbbá levelezőlapon tett tudakozódásra ingyen kinál utbaigazitást, amire a más czélból utazó rendesen nem szorul, hogy nyilván a szegényebb néposztályoknak szánt pár filléres lapokban jelennek meg.

Erre azután ezeket a kitételeket is elhagyták a hirdetményekből, amelyek legujabban csak a hajóknak az európai kikötőkből való indulását jelzik.

Most azután még erősebben hangsulyozzák a védelem nyomán a felmentő itéletek, hogy a hirdetményekben nincs oly kitétel, a melyből a kivándorlással való összefüggésre lehetne következtetni.

Kikapnak ezek az itéletek a törvényjavaslat indokolásából egy részt, mely szerint az a jogosulatlan vállalatok kivándorlásra vonatkozó hirdetményeinek közzétételét azért tiltja, «mert e hirdetmények, habár egyenes csábitást nem tartalmaznak is, mégis nagyon alkalmasak arra, hogy a kivándorlási kedvet fokozzák és a fontos ok nélkül kivándorlók számát szaporitsák» és ebből azután azt a következtetést vonják le, hogy tehát a törvény csak akkor tekint valamely hirdetményt a kivándorlásra vonatkozónak, ha tartalmánál fogva alkalmas arra, hogy a kivándorlási kedvet fokozza.

Ez egyenes félreértése a törvényhozó szándékának.

A miniszteri indokolás világosan kimondja, hogy «a 48. §. megtiltja az engedélylyel nem biró vállalkozók és ügynökeik bármily hirdetményeinek közlését».

A miniszteri indokolás tehát korántsem állitja oda a tilos hirdetmény különös kriteriumaként azt, hogy annak tartalma alkalmas legyen a kivándorlásra való kedv felkeltésére és a könnyelmü kivándorlók számának fokozására. Ellenkezőleg: erre alkalmasnak tart és azért tilosnak mond bármily, tehát még a tartalmilag legszükebb hirdetményt is.

Sed nunc venio ad fortissimum. A törvényhozó nemcsak és nem is főképen ezért állit tilalomfát a jogosulatlan vállalatok hirdetményei elé. Az indokolás ugyanis nemcsak eddig van, hanem nyomban ezután hozzáteszi ezt is: «másrészt pedig szükségesnek látszik, hogy az engedélylyel nem biró vállalkozók és ügynökök müködése és az engedélylyel birókkal szemben kifejthető versenye megbénittassék».

Ez tehát a legfontosabb ok. Az állam, ha már meg nem akadályozhatja, legalább ellenőrizni kivánja a kivándorlást és az azt közvetitőket. És pedig két szempontból. Először, hogy az állam a maga vitális érdekeit megóvhassa, de másodszor pedig éppen a kivándorlók érdekében, a kiket különben a közvetitő vállalatok a legkönnyebben rászedhetnek és kiszipolyozhatnak.

Minthogy pedig a külföldi és az állammal szerződéses viszonyban nem álló vállalatokat az állam ellenőrző szeme és büntető keze el nem érheti, azoknak káros müködését csak ugy hiusithatja meg, ha levelezésök lefoglalása és hirdetményeik közzétételének megakadályozása által teljesen elvágja azt az utat, melyen át e vállalatok müködésüket folytatják.

Ez a törvényhozó nyilvánvaló és helyesen felfogott szándéka. És ezt a miniszteri indokolás meg is mondja éppen igy. Minthogy azonban a törvény szövege nem szerencsés, az annak

* Mert hiszen nálunk legalább csakis az Amerikába való kivándorlást közvetitik üzletszerüen.

védelmére hivatott birósógok a törvényhozó szándékát nem mindig értik meg.

Annak ellenére, hogy — mint fentebb már érintettem, — a Curia többször kifejtette ebben a kérdésben a helyes álláspontot, mégis feltünően sürük a felmentések. Sőt, horribile dictu, még kir. ügyészi megszüntető határozatot is láttam a fentebb tárgyalt téves indokolással.

Igy áll a dolog most, mikor 1909. évi szeptember elsejével életbelépett az uj kivándorlási törvény, az 1909 : II. tcz., melynek 38. §-a ezt a cselekményt, mely a régi törvény szerint kihágás volt, vétségnek nyilvánitja s hat hónaptól három évig terjedhető fogházzal és 1000 K-tól 4000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti. Az első visszaesés alkalmával pedig már büntett miatt öt évig terjedhető börtönt és 2000 K-től 8000 K-ig terjedhető pénzbüntetést rendel. Sőt ezen felül a 47. §. szerint ugy büntett, mint vétség miatt még a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondandó.

A rendkivüli szigoritás szembeötlően mutatja, hogy törvényhozás és kormányzat mily komoly veszélyt lát e cselekmény elharapózásában.

Annyi bizonyos, hogy a régi törvény büntetési tételei, még ha minden esetben elitélték volna is a tettest, akkor sem lettek volna alkalmasak arra, hogy a bünismétléstől visszatartsák.

Hiszen az illető vállalatok a hirdetmény egyszeri megjelenéséért is tizszer annyit fizettek, mint amennyit a birósógok az obligát enyhitő szakasz alkalmazásával még összbüntetésképpen is kiszabtak. Ez a magyarázata annak, hogy némely falusi lapkiadó ezért a sajtókihágásért már öt izben is meg volt büntetve.

A cselekmény definicziója is változott. Igy: «Aki a nem engedélyezett kivándorlási üzlet körére vonatkozó hirdetményeket vagy közleményeket nyomtatvány utján közzétesz. . .»

Ez alig világosabb valamivel, de semmiesetre sem határozottabb és kimeritőbb. De legalább rámutat arra, hogy a sulypont a nem engedélyezett kivándorlási üzleten van és annak a körére vonatkozó minden hirdetményt és közleményt büntetés alá kiván vonni.

Mig a régi törvény szavain elindulva a biró a kivándorlásra és nemcsak az azt közvetitő üzletre való vonatkozást kereste a bevádolt közleményben, addig az uj törvény világos értelme szerint csak azt kell kutatni, hogy nem engedélyezett kivándorlási üzletnek a hirdetményéről vagy közleményéről van-e szó.

Hiszen több mint valószinü, hogy azok a külföldi vállalatok és ügynökök, akik az Amerikába való utazást tárgyazó hirdetményeiket nálunk a nép körében elterjedt hirlapokban és naptárakban szokták elhelyezni: kivándorlási üzlettel, sőt csakis ezzel foglalkoznak. Megállapitható ez már csak abból is, hogy ugyanazoknak a czégeknek kivándorolni szándékozó falusi parasztokhoz irott levelei kerülnek minduntalan a birósógok elé elkobzás végett.

Mindazáltal, ha majd a birósógok bizonyitékot kivánnak arra nézve, hogy a hirdető-vállalat kivándorlási üzlet, ennek bizonyitása, külföldi czégekről lévén szó, nem lesz könnyü.

Azok a vállalatok pedig, amelyek kivándorlókon kivül esetleg más utasok szállitásával is foglalkoznak, megint csak azon a czimen akarnak majd kibujni, hogy a bevádolt sajtóközlemény nem a kivándorlási üzletük körére vonatkozott.

Dr. Eördögh Árpád,
szegedi kir. ügyész.

A felebbezésben nem érvényesitett semmiségi okon alapuló semmiségi panaszról.

Olyan esetekben, midőn a vádlott vagy védője a kir. törvényszék mint elsőfoku birósógnak itéletében a bünösség kérdésében megnyugodtak és csupán a büntetés mértéke miatt felebbeztek, a kir. tábla másodfoku itélete ellen használhatnak-e oly semmiségi panaszt, mely a bünösség kérdését érinti, tehát a BP. 385. §-a 1. pontjának *a), b)* vagy *c)* tételeire van alapitva?

A birói gyakorlat e tekintetben az, hogy az ily semmiségi panaszt a kir. tábla a BP. 432. §-a alapján mint törvényben kizárt perorvoslatot visszautasitja azzal az indokolással, hogy a bünösség kérdésében a vádlott, vagy védője nem felebbeztek és igy ez a rész jogerőre emelkedett, az ellen tehát semmiségi panasznak helye nincsen. E gyakorlatra példaképpen felhozom a budapesti kir. tábla 3273/1910. B. számu végzését, amely a védőnek a BP. 385. §-a 1. *b)* pontjára alapitott semmiségi panaszát azzal az indokolással, hogy a nem felebbezett rész jogerőssé vált, visszautasitja. Pedig ez esetben a minősités roppant nagy jelentőséggel birt, mert arról volt szó, hogy a Btk. 206. §-a 2. pontjában meghatározott pénzhamisitás büntette forog-e fenn, amely esetben a büntetési tétel maximuma 10 évi fegyház, vagy pedig a 207. §-a 1. bekezdésében meghatározott hamis vagy hamisitott pénz csalárd használatának büntette, amelynél a maximális büntetés a kérdéses esetben — mert a hamisitott pénz ötszáz forintnál csekélyebb értékü volt — három évi börtön, mert a cselekmény a Bn. életbelépése előtt követtetett el.

A kir. táblák álláspontját a kir. Curia is magáévá tette, amennyiben a tárgyalt esetekben a kir. tábla mint másodfoku birósóg visszautasitó végzése ellen használt felfolyamodást visszautasitja, szintén azzal indokolva, hogy a semmiségi panasz jogerős rész ellen irányult és igy a visszautasitás helyesen történt. Példaképpen felhozom a kir. Curia e gyakorlatára 1666/1910. B. sz. végzését.

Nézetem szerint ez a birói gyakorlat a bünvádi perrendtartás jogorvoslati rendszerével össze nem fér és a semmiségi panasz használatának indokolatlan megszoritására vezet. Nem egyeztethető össze ugyanis ez a gyakorlat a BP. 387. §-ának rendelkezésével, amely szerint: «a felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket — csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott rendelkezésére szoritkozik.» Továbbá: «A felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt is.» Az idézett rendelkezésekből kitünik, hogy az itélet nem felebbezett része is megdönthető, ha a másodbiróság hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot észlel, sőt még az egyáltalán nem felebbező vádlott javára is megváltoztatható az elsőbiróság itélete.

Ha tehát a kir. törvényszék itélete csak a büntetés mértéke tekintetében felebbeztetett is, előállhat az az eset, hogy a másodbiróság azt észleli, hogy a BP. 485. §-a 1. *a) c)* pontjaiban megjelölt semmiségi okok valamelyike forog fenn a vádlott sérelmére és igy a BP. 385. §. végső bekezdése értelmében, mely szerint az ebben a §-ban meghatározott okok, amennyiben a vádlott sérelmére szolgálnak, hivatalból veendők figyelembe, az elsőbirói itéletet megsemmisiti és vádlottat felmenti.

Ami pedig áll a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okok tekintetében a kir. táblára, az áll a Curiára is és igy mihelyt egy bünper jogerős befejezése előtt bármilyen perorvoslat utján a Curia felülvizsgálata alá kerül, a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okok észlelése elől kitérni nem lehet. Ez lévén a törvény alapján a helyzet, az az indok, amelyre a másodbiróság ilyen esetekben a visszautasitást alapitja, hogy t. i. a nem felebbezett rész jogerőssé vált, meg nem állhat és igy maga a visszautasitás is helytelen. Olyan rendelkezést, amely még a per jogerős befejezése előtt, tehát a rendes perorvoslat folytán bekövetkező felülvizsgálat folyamán megmásitható, jogerősnek tekinteni nem lehet. Az ellenkező felfogás a BP. 395. §-a azon rendelkezésének, amely szerint: «a felebbezés bejelentése az itélet felebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti», egyoldalu magyarázatán alapszik, amennyiben ebből azt a következtetést vonják le, hogy az itélet nem felebbezett része pedig jogerőssé vált. Ez a törvényhely azonban — a BP. 387. §-át figyelembe véve — nem jelenthet mást, mint azt, hogy a felebbezésnek az itélet felebbezett részének végrehajtására halasztó hatálya van, mig a nem felebbezett rész azonnal végrehajtható, hogy tehát például a csak a büntetés mértékét felebbező vádlott büntetését azonnal megkezdheti. Semmiesetre nem jelentheti azonban ez a rendelkezés az itélet nem felebbezett részének helyes értelemben vett jogerősségét.

Bárhogy értelmezzük is azonban a BP. 395. §-át, az a tárgyalt esetekben a semmiségi panasz visszautasitására alapul nem vehető, mert a BP. 426—440. §-ai, melyek a semmiségi panasz használatáról rendelkeznek, nem tartalmaznak oly intézkedést, amely szerint a semmiségi panasz visszautasitható lenne azért, mert olyan okra alapittatik, amely a felebbezésben nem érvényesittetett. A BP. 428. §-a értelmében ugyanis a 426. §. 4. pontja esetében — vagyis a kir. táblának mint másodfoku birósógnak

itélete ellen használt semmiségi panasznál — a semmiségi panasz a BP. 384. és 385. §-aiban meghatározott valamennyi semmiségi okra alapitható. Nincsen tehát a törvényben kizárva a semmiségi panasz használata a másodbirói itélet ellen olyan anyagi semmiségi okból, amely miatt az elsőbirói itélet felebbezéssel meg nem támadtatott. E tekintetben argumentum a contrario a BP. 428. §-ának 2. bekezdése, amely szerint a BP. 426. §-ának 4. pontja esetén az az *alaki* semmiségi ok, amely a felebbezésben nem volt felhozva, semmiségi panaszszal már nem érvényesithető, mert ebből kitünik, hogy anyagi semmiségi ok használatát ez a körülmény ki nem zárja.

Azt lehetne talán a kifejtettekkel szemben ellenvetni, hogy a kir. tábla bizonyára csak akkor utasitja vissza ilyen esetekben a semmiségi panaszt, ha hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot nem észlelt, vagyis a visszautasitó végzésben, mint hallgatólagos indok benne rejlik, hogy hivatalból észlelendő semmiségi okot pedig nem talált. Feltéve azonban, hogy ez a hallgatólagos indok a visszautasitó végzésben benne rejlik, a visszautasitás a jogerősség fikciója alapján akkor is helytelen és nem a törvényen alapuló, mert a tekintetben, hogy van-e hivatalból észlelendő semmiségi ok, vagy nincs, a kir. tábla nem a végső fórum és igy a visszautasitással nem ütheti el a kir. Curiát attól, hogy ő a kérdés érdemébe belemenjen és a kir. tábla által esetleg nem észlelt semmiségi okot ő észlelje. Már pedig az ily visszautasitó végzések ellen használt felfolyamodások esetén a Curia már egyáltalán nem szokott annak vizsgálatába belebocsátkozni, forog-e fenn hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok, vagy nem, hanem szintén beéri azzal, hogy a semmiségi panaszt, mint «jogerős rész» ellen irányulót, helyesen elutasitottnak jelenti ki és igy a felfolyamodást mint alaptalant elutasitja.

Az eredménye ezen álláspontnak tehát mindenképpen az, hogy a semmiségi panasz használata helytelenül megszorittatik, ami pedig erősen beleütközik a vádlottak érdekébe. Mert hiszen figyelembe veendő, hogy a laikus vádlott gyakran védő nélkül jelenik meg, az ő bünössége és különösen annak minősitése gyakran nehéz jogi kérdéseken mulik, amelyeknek megitélésére a vádlott képtelen és igy az a körülmény, hogy ő a bünösség megállapitásában megnyugszik, még nem képezhet megnyugtató alapot arra, hogy a bünösség és minősités kérdése felülvizsgálatlanul maradjon.

Közérdeket képez tehát, hogy az ily esetek a harmadbiróság érdemleges revizióját ki ne kerüljék. *Dr. Borsodi Miklós.*

Észrevételek

a «Nyilt kérdés a kereskedelmi üzlet átruházásáról szóló törvény köréből» czimü közleményre.

A Jogtudományi Közlöny ezidei évfolyamának 18. számában a fenti czim alatt megjelent közleményben felvetett kérdések tekintetében nézetem a következő :

Tény az, hogy az 1908 évi LVII. törvényczikk nem tartalmaz specziális intézkedést a kereskedelmi üzlet átvevőjének, ismételt üzletátruházás esetén fennforgó felelőssége tekintetében. A Miniszteri Indokolás következő passzusából azonban : «Az üzletből eredőkként jelentkeznek ugyancsak azok a kötelességek is, melyek keletkeztek éppen azért, mert a kereskedő egy már létező üzletet átvett, ugy hogy, ha ez a kereskedő az átvett üzletet egy harmadiknak tovább adja, az uj átvevő felelős lesz azokért a kötelezettségekért is, amelyek elődjét már a jelen javaslat következtében megalkotandó törvény alapján terhelték», nyilvánvaló a törvényhozó amaz intenciója, hogy az üzlet átvevő felelőssége, ceteris paribus, ismételt üzletátruházás esetén is megállapittassék.

A kereskedelmi üzlet eredeti átruházójának üzleti tartozásaiért, a második átvevő részéről fennálló felelősség megállapitásához szükséges lesz tehát : 1. egyrészt az, hogy az első átvevő az illető kötelezettségről az üzletnek általa történt átvétele idején tudomással birt légyen, vagy a rendes kereskedő gondosságával arról tudomást szerezhetett, vagy hogy az eredeti átruházóhoz a törvény 2. §-ában felsorolt rokonsági, illetve sógorsági viszonyban álljon, vagy az eredeti átruházóval szemben az üzletből eredő kötelezettségeket magára vállalta légyen.

2. Másrészt még az, hogy a második átvevő a szóbanforgó kötelezettségről, ugyancsak az üzletnek általa történt átvétele idején szintén tudomással birt légyen, illetve a rendes kereskedő gondosságával arról tudomást szerezhetett, vagy hogy az első átvevőhöz a törvény 2. §-ban felsorolt rokonsági, illetve sógorsági viszonyban álljon, vagy az első átvevővel szemben az üzletből eredő kötelezettségeket magára vállalta légyen.

E feltételek fennforgása esetén, bármely későbbi üzletátvevő felelőssége is megállapitandó az eredeti átruházó tartozásaiért, ha az előzők lánczolatának mindegyik tagjára nézve ugyane feltételek fennforognak.

Ugyanez áll az eredeti átruházó után következő átruházók által kontrahált tartozások tekintetében is.

Ha pedig e lánczolat valamelyik tagjára nézve a felelősség fentjelzett feltételei fenn nem forognak, akkor az ő előzői kötelezettségeiért — miután ő maga sem felelős — utódai sem vonhatók felelősségre.

Az, hogy az előzők felelőssége jogerős itélet által megállapitást nyert légyen, nem szükséges, sem az, hogy per legyen folyamatban és erről az üzlet átvevője tudomással birjon, mert e körülmények magának a felelősségnek megalapozása szempontjából nem primordiális jellegüek.

Hogy a kérdések feltevője oly nagy fontosságot tulajdonit a törvény 5. §-ában jelzett perinditásnak, azt az impressziót kelti bennem, hogy ő — bár lehet, hogy e tekintetben tévedek — ez 5. §-nak oly értelmezést ad, mely szerint az átruházó ellen hozott marasztaló itélet alaki jogereje is kiterjed az átvevőre.

Képviselőházunk igazságügyi bizottságától származó eme szakasz azonban nem czéloz semmi egyebet, mint hogy a hitelező a már egyszer megitélt követelést az üzletátvevő ellen inditandó perben ne legyen kénytelen teljesen ujból bizonyitani és igy az itélet anyagi jogerejének kiterjesztése által csak a hitelező perbeli helyzetén kiván könnyiteni.

Az előző elleni perinditás és az átvevő részéről e tekintetben fennforgó tudomás nem képezi tehát a felelősségnek önálló alapját.

Az átruházó ellen megindított per folyamatban léte tekintetében az átvevő részéről fennforgó tudomás esetén azonban meg lesz állapitandó az átvevő felelőssége a törvény 1. §-a alapján, miután a tartozás érvényesitésére vonatkozó perről, vagy az ebben hozott itéletről való tudomás azonos magáról a követelésről való tudomással.

A perinditás, vagy itélethozatal objektiv tényéről való tudomásszerzés elmulasztása pedig az esetek tulnyomó részében — nézetem szerint — ugyancsak indokolni fogja az üzletátvevő felelősségének a törvény 1. §-a alapján való megállapitását. Ennek rendelkezése értelmében ugyanis az üzletátvevő felelőssége fennforog az esetben is, ha a kötelezettség fennállásáról az átvétel idején a rendes kereskedő gondosságával tudomást szerezhetett. Az Indokolás szerint pedig «feltehető, hogyha valamely tartozásról az átvevő tényleg még sem szerzett tudomást, az a legtöbb esetben a kellő gondosság hiányára lesz visszavezethető.»

Ennélfogva tehát — tekintettel arra, hogy a törvény tudakozódási kötelezettséget állapit meg az üzletátvevőre nézve az átveendő üzlettel kapcsolatos tartozások tekintetében — az e tartozásokra vonatkozó per folyamatban létéről való tudomásszerzés elmulasztása a konkrét esetek tulnyomó részében a rendes kereskedői gondosság elmulasztására lesz visszavezethető, mert a perinditás által a követelés fennállásáról való tudomásszerzés lehetősége a legtöbb esetben jelentékenyen meg van könnyitve.

A kellő gondosság elmulasztásának meg vagy meg nem állapitását ez esetben azonban a birói szabad mérlegelésre kell biznunk, amint általában az egész törvény, igy különösen annak 3. §-a e birói szabad mérlegelésnek rendkivül tág teret nyit, «mert nem kiván rideg formalizmusba esni ott, ahol a formalizmus a jóhiszemü forgalom létérdekeit veszélyeztetné és ujabb rosszhiszemüségek és csalárdságok melegágyává lehetne.» (Indokolás.)

Ha birói praxisunk a törvényhozó intencióit magáévá teszi és az általa kijelött irányt követi — amit bíróságainkról joggal feltehetünk — ugy az üzletátruházással kapcsolatos visszaélések lehetősége az 1908 : LVII. t.-cz. rendelkezései folytán a minimumra fog redukálódni.

Dr. Richter Viktor,
pozsonyi ügyvéd.

Váltó megsemmisitése perlés után.

Valamely kellően óvatolt váltó, mely az összes váltókötelezettek ellen pereltetett, a sommás végzés jogerőre emelkedése után, azonban végrehajtás kérése előtt elvész. Felperes a váltót bíróilag megsemmisitteti. Miután a végrehajtási törvény már a végrehajtási kérvényhez megkivánja az eredeti váltó csatolását, de szükséges annak felmutatása később is esetleges folytatólagos végrehajtás kérésénél, továbbá a közpénztárból járó és lefoglalt fizetésnek utalványozásánál, felmerül a kérdés: pótolhatja-e a megsemmisitést kimondó végzés a végrehajtási eljárás során az eredeti váltót, s ha igen, vajjon eljárhat-e annak alapján felperes az összes váltókötelezettek ellen?

Hogy az elveszett váltót a megsemmisitést kimondó végzés általában, tehát perlés után is helyettesitheti, az a váltótörvény 78. és következő §-aiból kétségtelen. A váltótörvény 79. §-a szerint azonban a váltó megsemmisitése után annak bíróilag elismert tulajdonosa csupán az elfogadótól van jogositva a váltó kifizetését váltójogi uton követelni. E szerint tehát a felhozott esetben is a megsemmisitő végzés alapján a végrehajtás csupán az elfogadó ellen volna elrendelhető és folytatható.

Eltekintve a helyes jogérzettől, mely a váltótörvény hivatkozott rendelkezésének ily értelmü alkalmazását a váltóhitelezőre szerfelett sérelmesnek kell, hogy találja, a váltótörvény intenciója is ellene szól a korlátozásnak.

A váltótörvény 79. §-ában foglalt korlátozás azt czélozza, hogy a visszkeresét feltételét képező bemutatás és óvás mellőzhető ne legyen. Ha ugyanis a megsemmisitő végzés alapján a kibocsátó és forgatók ellen visszkeresetet is engedne a törvény, ugy a váltó bemutatása- és óvásának elmulasztása esetén a váltóbirtokos a megsemmisités keresztülvitelével a törvényt megkerülhetné. Igaz, hogy a törvény ezen intézkedése az esetben, ha a váltó óvásfelvétel után vész el, feltétlenül sérelmes és alaposan helytelenithető, azonban — de lege lata — a dolog igy van.

Visszatérve már most a felhozott esetre, nyilvánvaló, hogy a törvény intenciójában foglalt ez az aggodalom ott már fenn nem forog, mert a peresitett váltó nemcsak kellően óvatoltatott, hanem az annak alapján kibocsátott sommás végzés az összes váltókötelezettek ellen jogerőre is emelkedett. Tehát nem arról van szó, vajjon a megsemmisitő végzés alapján az elfogadón kivül lehet-e más váltókötelezett ellen is váltójogi uton fellépni, hanem csupán arról, helyettesitheti-e az elveszett váltót a végrehajtási eljárás során a megsemmisitést kimondó végzés? Erre pedig a válasz csakis igenlő lehet, mert a váltón alapuló követelés ma már res judicata: alperesek nem a váltó alapján, hanem a jogerős sommás végzésben foglalt marasztalás alapján tartoznak fizetni és a végrehajtási eljárásban azoknak egyenes vagy visszkereseti váltókötelezetti minősége már teljesen közömbös. A jogerős sommás végzés pedig a végrehajtási törvény 1. §-ának *a)* pontja alapján végrehajtható közokirat és mellette az eredeti váltó csak mint a követelésre vonatkozó okirat jöhet figyelembe, melyet, mint minden okiratot, elveszte esetén a szabályszerü megsemmisitő végzés helyettesit. Következésképpen a már jogerősen marasztalt alperesek ellen, habár azok visszkereseti kötelezettek is, az eljárás a váltómegsemmisitő végzés alapján fennakadás nélkül folytatható. *Dr. Rácz Imre.*

Jogirodalom.

«A kerités.» Irta: dr. Harmat Emil. — Grill Károly budapesti czég kiadása.

Szerző tárgyát öt fejezetben tárgyalja.

Az I. fejezet kriminologiai alapvetés. A Btk. feladata a társadalom legmagasabb szervezete által büntetőjogi védelemben részesitendőnek itélt érdekeket sértő támadások ellen megoltalmazni. E védelmet igénylő érdekek közé tartozik a nemi erkölcs is. A nemi erkölcs követelményeinek tárgyalásánál kifejti, hogy a nemi erkölcs szabályai miért alkalmaztatnak jóformán kizárólag a nő ellen.

A prostitucció és kerités szembeállitásánál Lombrosónak ama tételét igyekszik lerontani, hogy a prostitucció a férfiak kriminalitásainak ekvivalense. E kérdésnél Aschaffenburg, Herz és Tarde nézeteihez simul.

Értékes fejtegetések kiséretében, gondos társadalomtudományos elemzés alapján mutat a kerités okaira, majd arra az érdekes jelenségre, hogy a keritők miért tulnyomóan nők, ezek körében is különösen özvegyek? Fejtegetéseiben oda konkludál, hogy valamennyi tényező, mely a kerités okaként szerepel, társadalmi jellegü. Egy hosszadalmas és kissé nehézkes definicióban összefoglalja, mi a kerités oka? Tanulmányának leszürt eredménye után megjelöli — taxativ felsorolásban — hol nyilik tág tere a hatásos prevencziónak. A bordélyházak eltiltását, régóta vajudó magánjogi kódexünkben a törvénytelen gyermek helyzetének kellő szabályozását, a papi nőtlenség megszüntetését, vagyontalan nők férjhezmenetelének megkönnyitésére — a 32 évnél idősebb és 3000 K-nál több jövedelemmel biró nőtlen férfiak megadóztatásával (legény-adó) — egy alap létesitését, az alkohol erősebb megadóztatását, a válás megkönnyitését, ezzel kapcsolatban az 1894: XXXI. tcz. 77. §-ának *a)* pontja szerint a «hat hó»-nak három hónapra való redukálását javasolja. Végül — a jövőbe pillantva — azon reményének ad kifejezést, hogy a fejlődés az erkölcsi viszonyok javulása felé halad; a jövő társadalma véget vet az érdekházasságoknak s a prostitucziónak. Az igazi müveltség terjedése a nemi élet terén is meghozza a maga gyümölcsét. Spencer gondolatvilágába merülve fejtegeti, hogy az evolucció folyamán milyen lesz az emberiség továbbfejlődése.

A II. fejezet a kerités büntetőjogi szabályozásának történetét adja elő attól az időtől kezdődőleg, ahova legrégibb történeti emlékeink nyulnak. Kimutatja, hogy a patriarchális korban is kifejlődött már ugy a prostitucziónak, mint a prostituczióval való kufárkodásnak társadalmi és kriminális üldözése. A mi törvényhozásunk azonban nem tartotta szükségesnek e kérdésnek az 1878: V. tcz.-ben való szabályozását. Jogtörténeti adatainak ismertetése tekintetében az 1909 szeptember 10., 11-én tartott II. országos Patronage-kongresszusnál áll meg.

A III. fejezet a BN. 43—47. §-ainak dogmatikai és kritikai fejtegetése. A BN. 43. §-ánál mellőzendőnek tartotta volna a korhatárt. A saját maga számára való keritésnek, a házassági igérettel való teherbeejtésnek, az iparszerü kéjelgésnek, sőt a bordélyház tartásának büntetés alá helyezését, stb.

Helyteleniti a cselekmény inditványi jellegét (43. §. 2. bek.) Hivatalból üldözővé kellett volna tenni a cselekményt azért, mert szabály lévén a hivatalbóli üldözés, azt kell mérlegelni, hogy az inditványivá tételből származó előnyök felülmulják-e azokat a hátrányokat, amelyek ennek következtében a közre előállanak? Arra az eredményre jut, hogy nem. Figyelemreméltók a cselekmény befejezése és kisérlete közti határvonalat illető dogmatikus fejtegetései.

A IV. fejezet az európai, valamint a főbb ázsiai, amerikai és ausztráliai országok büntetőjogának a keritésre vonatkozó rendelkezéseit tartalmazza a 134—170. oldalon.

Az V. fejezetben egy törvénytervezettel zárja le munkáját, amelyben fokozottabb szigorral törekszik kiirtani azt a mételyt, mely fajunk lerontására vezet.

A munka világos, érthető stilusban, helyenként nagy szociologiai erővel van megirva. Bosszantóan kellemetlen azonban, hogy gondolatmenetével lépten-nyomon az idegen és eredeti nyelven czitált forrásokba szalad bele. Van olyan oldal, ahol két-három sor csak a magyar szöveg, a többi német. Aztán az angolt miért czitálni németül, amikor magyarul is lehet?

Egyébként szerző nagy és dicséretes munkát végzett.

Dr. Rácz Béla,
jogtanár.

Különfélék.

— **Az ügyvédi irodai órák** beosztása tárgyában a Budapesti Ügyvédi Körhöz inditvány nyujtatik be, melyben hivatkozással a több oldalról felmerült javaslatokra, az inditvány kéri a kör választmányát, hogy az összes budapesti ügyvédekhez intézendő körkérdés utján iparkodjék a közóhajt kipuhatolni. A kérdőiven a következő kérdésekre kérne a választmány választ: Megmaradjon-e a jelenlegi d. e. 9—12, d. u. 3—6 óráig terjedő munkaidő? Ha nem, ugy helyes volna-e olyan beosztás, hogy a hivatalos órák d. e. 9—12-ig, d. u. 1—4-ig, vagy d. e. 9—12-ig, d. u. 2—5-ig

tartassanak. Ha az egész évre nézve a hivatalos időnek a jelenlegitől eltérő beosztása nem ajánlatos, esetleg javasolnak-e a kartársak csupán a nyári hónapokra más időbeosztást?

— **A Budapesti Szemle** juniusi számában két nagyérdekü jogi tárgyu értekezés foglal helyet. Az egyik *Balogh Jenő* dolgozata *a büntetőjog válságáról*, a másik *Schwarz Gusztáv* ily czimü tanulmánya: *Ihering és müvei.*

— **Dolgozatok a magánjog köréből** czim alatt dr. Kiss Albert kassai jogakadémiai tanár hét tanulmányt bocsájtott közre. A tanulmányok a következő tárgyakról szólanak: 1. Az osztályra bocsátásról. 2. A mostoha anya özvegyi joga a kir. Curia ujabb gyakorlatában. 3. A kötelesrész ujabb birói gyakorlatunkban. 4. A birtokvédelem keletkezése a római jogban. 5. A birtokvédelem fejlődése a kánonjogban. 6. A birtokvédelem a régi germán jogban. 7. A birtokvédelem a magyar nemesi jogban az Árpádkortól a Hármaskönyv koráig.

— **Az ügyvéd szocziális hivatása** czim alatt dr. Horváth Zoltán ügyvéd az Ügyvédjelöltek Országos Egyesületében tartott előadását külön füzetben adja ki.

— **A magyar büntetőtörvények és szabályok** a csendőrség és rendőrség, valamint általában a nyomozó hatóságok és közegek részére jelentek meg Vaszy György kezelőtiszt és Szij Géza csendőrszázados szerkesztésében. Felülvizsgálták a gyüjteményt K. Nagy Sándor kir. táblai biró és Körner Károly csendőralezredes. Ezen a nyomozó hatóságok és közegek részére szükséges minden tudnivalót felölelő igen jó beosztásu és praktikus kézikönyv tájékoztat a nyomozásról szükséges tudnivalókról, közli a Btk.-t, Kbtk.-t és az ezeket kiegészitő törvényeket, a vonatkozó birói gyakorlattal, a rendőri eljárásra vonatkozó szabályzatot, részletesen vázolja a kihágási ügyekben eljárásra hivatott közigazgatási hatóságok jogait és kötelességeit, nemkülönben a kir. bíróságok hatáskörébe utalt kihágásokra vonatkozó összes érvényben levő törvényeket és rendeleteket. A mü utolsó része magában foglalja a kihágásokra vonatkozó összes fontosabb rendeleteket. Szerzők czéljukat, hogy t. i. könnyen áttekinthető rendszerben csoportositsák az összes idevágó tudnivalókat, kiválóan oldották meg és a 700 oldalas kötetnek nemcsak a nyomozó közegek, hanem mindenki, akinek csak a bünvádi ügyekkel hivatásszerü en foglalkoznia kell, nagy hasznát veheti.

— **Franczia ország és az általános választói jog** czim alatt dr. Szemenyei Kornél nagyobb tanulmányának egy részletét teszi közzé.

— **Biráskodás házassági perekben.** Dr. Ladányi Lajos nyugalmazott törvényszéki biró, budapesti ügyvéd, ily czim alatt 440 oldalra terjedő kötetben dolgozta fel a házassági törvényt Szerző a törvényszöveg mellett részletes magyarázatokat is közöl és mindenütt kimeritően utal a felsőbiróságok joggyakorlatára. Emellett közli a kapcsolatos miniszteri rendeleteket is és összeállitja a házassági perrendtartás jogát. Rendkivül használhatóvá teszi különösen birák részére a munkát a közölt 130 határozatminta, amelyek kimeritő indokolással vannak ellátva. E határozatminták négy csoportba vannak osztva. Az első csoport a semmiségi, a második a megtámadási, a harmadik a bontó és a negyedik a válóperekre vonatkozó határozatokat foglalja magában. Dr. Gaár Vilmos kir. táblai biró látta el bevezetéssel a könyvet és kiemeli, hogy a munka nem egyszerü iratmintatár, hanem gazdag tárháza a gyakorlati jognak, ami nem teszi ugyan feleslegessé a törvény tudását, de rendkivül megkönnyiti a törvény szabatos alkalmazását. Kiemeli az előszó a szerző müvének éppen ezt a tulajdonságát: a szabatosságot.

— **Ausztriával együttesen intézendő egyes pénzügyi kérdésekről** dr. *Nádas László* budapesti ügyvéd három értékes tanulmányt tett közzé. Az első a «magyar block» megváltásáról szól az államadóssági pótegyezmény alapján. A második a jegybank likvidációjának törvénybeli szabályozását, a harmadik az ezüstkuráns bevonásának kérdését tárgyalja.

— **Az akaratszabadság** kérdésének gyakorlati fontossága a büntetőjogban. E czim alatt *dr. Darvai Dénes* 164 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé, a következő tartalommal; 1. Fogalommagyarázatok és a problémától elválasztandó kérdések. 2. Az akaratszabadság kérdésének és a büntetőjog czéljának viszonya. 3. Az akaratszabadság kérdése és a büntetőjog egyéb fogalmai.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német Btk. novellája.** A birodalmi gyülés 7-ik bizottságának a novelláról szóló jelentése már megjelent. A jelentésből kiemeljük a következőket:

A *magánlaksértés* büntetésének magassága csökkentetett. A minősitett magánlaksértésre nézve maximális büntetésül ugyan fenntartatott az eddigi büntetési tétel, azonban annak minimuma egy napra redukálható. Azonkivül 1000 márka pénzbüntetés is helyt foghat. Elsősorban való büntetésképp a pénzbüntetés alkalmazhatósága van kimondva s a behajthatatlanság esetén annak fogságra való átváltoztatása mondható ki.

Az *állatkinzásra* vonatkozó büntető határozatok sulyosbodtak. Attól a kelléktől eltekintettek, hogy a kinzásnak nyilvánosan vagy megbotránkoztató módon kell történnie.

A *gyermekek bántalmazására* vonatkozólag külön büntetőjogi védelmet talált szükségesnek a bizottság s a törvénytervezetben e czélra megállapitott 14 éves korhatárt 18 évre emelte fel, kimondván, hogy ha 18 évet be nem töltött kiskoru ellen az, akinek háztartásához tartozik, a sértést ismételt durva és rosszindulatu bánásmód által, követi el, szigorubb büntetés alá esik. Azonkivül büntetendő az is, aki eltüri azt, hogy felügyeletére vagy gondozására bizott személyen más valaki hasonló természetü testi sértést kövessen el.

Külön rendelkezést tartalmaz végül a javaslat a *szükségből* elkövetett *lopásokra* és a csekély értékü tárgyak *elsikkasztása* tekintetében, valamint a kisebbszerü csalásokra vonatkozólag. *A zsarolás* tényálladékára vonatkozólag annyiban tartalmaz módositást, hogy e büncselekményt befejezettnek csak akkor tekinti, ha vagyoni kár okoztatott.

— **Planck Gottlieb**, a német jogtudománynak egyik büszkesége, a polgári törvénykönyv egyik megalkotója, 86 éves korában elhunyt. Planck 1870. évben teljesen elvesztette szemevilágát és ennek daczára is bámulatra méltó müködést fejtett ki. 1871-ben a polgári peres eljárást kodifikáló bizottságba hivták meg, 1874-ben belépett a polgári törvénykönyv megalkotására kiküldött bizottságba. Ezen első bizottság 1874-től 1887-ig ülésezett. Planck a családjogi rész előadója volt. Az 1888-ban megjelent első tervezet átdolgozására 1890-ben uj bizottság alakittatott. Ezen bizottság főelőadója Planck lett. Tiszte volt az összes részek fölött a referátumot vezetni. Neki minden kérdéshez értenie kellett, észre kellett vennie a törvény egyenetlenségeit, az egyes előadók munkái közti ellentmondásokat, következetlenségeket. Sohm aképpen jellemzi az ő müködését, hogy müvész volt a joganyag tárgyalásában és elméleti alapismereteinek világosságával eleven gyakorlati érzék párosult. Csodálatraméltó emlékező képessége segitette munkájában. Az irásbeli inditványokat otthon felolvastatta magának és a sokszor terjedelmes javaslatok fölött a legteljesebb biztonsággal volt tájékozva. El lehet mondani, hogy Planck volt a német polgári törvénykönyv kodifikálásának lelke és csaknem valamennyi intézkedésére az ő szavának döntő sulya volt. Nagy munkáját mint egyetemi tanár segitett belevinni a fiatal jogásznemzedékbe és nagyszabásu kommentárja által a gyakorlati életbe.

— **A német jogászgyülés intézménye** 50 éves multra tekint vissza. Az idén tartatik Danzig városában szeptember 12. és 14. napjai között a harminczadik jogászgyülés.

— **A gyermekelhajtásról** a «Gyógyászat» egyik legutóbbi számában a következőket olvassuk:

Schickeles egy kis könyvében «Über Strafrecht und Frauenheilkunde» azt mondja, hogy oly esetekben, amelyekben szocziális, azaz megélhetési viszonyok azt kivánják, hogy a család ne szaporodjék, ez hivatalosan megállapittatván, az orvos a magzat elhajtására — vagy mint azt eufemice nevezik, a terhesség megszakitására — jogot nyerjen. Helyesen mondja Mathes, e könyvet ismertetvén, hogy ha valóban megállapitható volna is az, hogy magasabb szocziális követelménynek a magzat feláldozandó, miért éppen mi orvosok legyünk a pribékek, kik ezen magasabb társadalmi érdek nevében emberéletet pusztitsunk? Állitsanak fel ily czélra külön intézeteket, amelyekben talán eziránt kiképzett laikusok végezhetik a hóhéri szolgálatot; legfeljebb szerencsétlen komplikácziók esetére tartsanak készenlétben orvosokat. Abból, hogy ez a kérdés állandóan napirenden van, azt lehet következtetni, hogy mélyen belefészkelődött a

mindennapi élet problémái közé és hogy az orvosi hivatásnak pszichoanalizisében is mindinkább előtörő kényszerképzet. Irtózatosan terjed a gyermekelhajtás orvosi asszisztenciával; az orvosi kar egy része elég gyenge, hogy enged a csábításnak és ily körülmények között iparkodnak megállapitani a törvényes liczenczíát a tiltott cselekedetre. A társadalom pedig, legalább ebben nem inkonzekvens, az orvost, kit belecsábit a bünbe, nem üldözi kegyetlenül. Mert paragrafusok daczára a magzatelhajtók nagy része büntetlenül folytatja mesterségét és még rajtakapatván is, többnyire vagy egészen büntetlenül vagy csak nagyon enyhe megtorlással menekül. A szocziális felfogás a bíróságok enyhe ítéletében is megnyilatkozik.

— **A második porosz birógyülés** május hónapban tartatott meg Berlinben. A porosz birói egyesületnek jelenleg 2030 tagja van. A német birodalmi birói szövetség tagjainak száma 6000.

A most megtartott porosz birógyülésen a napirend első pontjaként tárgyaltatott a birák és ügyészek kiképzése és alkalmazása Poroszországban. Ebben a tárgyban a következő határozatok hozattak: I. *Egyetemi tanulmányok.* Az egyetemi tanulmányok ideje a jelenlegi 3 évről $3^1/_2$ évre emelendő fel. Ezen tanulmányi időt se meg ne előzze (Kitz javaslata), se meg ne szakitsa (Zitelmann javaslata) semmiféle gyakorlati előkészitő szolgálat. Az egyetemi oktatás két szakra oszoljon, egy alapvető és egy magasabb kiképzési szakra. A két szakot egy a harmadik szemeszter befejezésekor tartandó vizsgálat válaszsza el. A jogi oktatásnak a történelmi és dogmatikus irányzattal ellentétben elejétől kezdve legnagyobb mértékben számot kell vetnie a jog praktikus czéljával és a jogtörténet tanitásánál is a jogszabályok gyakorlati tartalmával. A praktikus kiképző tanfolyamok vezetésére arra alkalmas birák is alkalmazandók.

II. *Előkészitő szolgálat.* Az előkészitő szolgálat 3 és $^1/_2$ évig tartson. Ezen időből $^1/_2$ év közigazgatási hatóságnál töltendő. Az előkészitő szolgálat alatt a gyakorlatban felmerülő esetek által történjék a továbbképzés, amelynek sulypontja az egyéni kiképzés legyen.

Kivánatos, hogy ez az egyéni képzés közös gyakorlatokkal egészittessék ki, amelyek folyamán szisztematikus rendszerben a birói gyakorlatból vett jogesetek, különösen lehetőleg a polgári törvénykönyv minden részéből vett gyakorlati példák tárgyaltassanak. Ezen gyakorlatok vezetői egyéb hivatalos ügyektől tehermentesitendők.

Második tárgy volt a birák alkalmazásának módja. Erre nézve, két határozati javaslat terjesztetett elő:

Grimm javaslata a következőkép szól: Gerichtsassessorok (jegyzők) alkalmazása a szükséghez képest korlátozandó. A kiválasztásra nézve a jelentkezés sorrendje mellett az előkészitő szolgálat folyamán nyert képesitő bizonyitványok, valamint a vizsgák eredményei által megállapitott képesség legyen döntő. Kivánatos, hogy egyidejüleg korlátoztassék az előkészitő szolgálatra bocsájtottak száma is. Az első alkalmazás járásbiróságnál történjék. Törvényszékeknél kisegitő birákul csak állandóan alkalmazott birák legyenek alkalmazhatók.

Boisy javaslata: A befejező vizsga a jelölt gyakorlati képességének megállapitására korlátozandó. Akik ezen vizsgát kiállják, az assessori czimet viselhetik. Az assessorok végleges kinevezése a szükség arányában történjék. A többi assessornak is megengedendő biróságnál való foglalkozás azzal a kilátással, hogy amennyiben beválnak, ki fognak neveztetni.

Ezen javaslatok felett a határozathozatal elhalasztatott.

Végül a gyülés kimondotta, hogy a jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamok felállitását birák és ügyészek részére szükségesnek tartja.

— **Gyorsirás a porosz biróságoknál.** A porosz igazságügyi kormányzat a birák köréből kiinduló kivánságra több nagyobb biróságnál gyorsirási tanfolyamokat rendezett be birák és birósági hivatalnokok részére. A tanfolyamokat a gyorsiró-egyesületek vezetik és pedig dijtalanul. A legtöbb biróságnál a tanfolyamra annyian jelentkeztek, hogy párhuzamos tanfolyamok berendezése vált szükségessé. Ezen kurzusokkal kapcsolatban az igazságügyi kormány kisérleteket tett az iránt, hogy a gyorsirásnak a birói eljárásban minő szerepe jusson, mert e tekintetben a birák között nézeteltérések voltak. A kisérletek abban az irányban folynak, hogy ajánlatos-e a biráknak megengedni hosszabb fogalmazványaiknak gyorsirónak való tollbamondását. Eddig minden oldalról igen kedvező eredményekről számolnak be.

— **Felelősség automobil balesetnél.** Az 1908. évi jul. 17-iki franczia törvény külön vétséget statuál arra az esetre, ha egy jármü vezetője, aki balesetet okozott, nem áll meg s ily módon iparkodik az őt esetleg terhelő felelősség alól szabadulni, mely vétségért való feleletrevonás ép ugy bekövetkezik, ha a baleset következtében egyébként a vétkes csak magánjogilag volna felelősségre vonható, mintha egyébként is büntetőjogilag felelősségre vonható lenne. Ezen törvény alkalmazásánál a franczia semmitőszék a hivatkozott vétségben mondotta ki bünösnek az automobilvezetőt, aki egy kutyát elgázolván, *megállás nélkül* folytatta utját, noha a kutya elgázolása magában véve büntetőjogilag nem is lett volna üldözhető. Egyuttal azonban kimondotta, hogy a törvény csak akkor alkalmazható, ha a vezető a balesetről tudomást szerezhetett és tényleg meg akart szökni.

— **A törvénytelen gyermekek** jogállását az uj orosz polg. törvénykönyv az eddig érvényben levő jogtól eltérően szabályozta. A törvény 132. §-a értelmében törvénytelennek tekintetnek, 1. férjnél nem levő nők gyermekei, 2. házasságtörő viszonyból származó gyermekek, 3. a férj halála, vagy a házasság felbontása, vagy érvénytelennek nyilvánitása után 306 napon tul született gyermekek. Törvényteleneknek tekintendők a gyermekek akkor is, ha a házasság tartama alatt születtek, azonban a házasság a férjnek teljesen bebizonyitott teljes tehetetlensége (impotentia) folytán bontatott fel. A gyermek tartására elsősorban az anya köteles; amennyiben az anya vagyoni viszonyainál fogva a gyermeket eltartani nem képes, a törvénytelen atya tartozik a gyermeket nagykoruságának elértéig, vagyis 21-ik életévének betöltéseig vagyoni helyzetének és az anya viszonyainak tekintetbe vételével eltartani. A tartásdijak a viszonyok változtával felemelhetők vagy leszállithatók. Az atya és anya tartási kötelezettsége megszünik, ha a gyermek a saját munkájából megszerzi az élete fentartásához szükségeseket. Az atya tartozik megtéríteni az anyának a szülési költségeket, valamint a teljes fölgyógyulásig szükséges tartást, amennyiben az anya erre rá szorul. Ez az igény csak a születéstől számitott egy éven belül érvényesithető. Ha az anyát gyermekének gondozása a saját életszükségleteinek megszerzésében akadályozza, akkor az apa ezért is felelős. A törvénytelen gyermeknek csak anyja után van örökjoga. Az atya tartáskötelezettsége személyes kötelezettség, mely nem megy át az örökösökre.

Képzett, vagyonos fiatal ügyvéd állandó klienturával biró irodába társul ajánlkozik, esetleg ilyen irodát azonnal át is vesz. Czim a kiadóhivatalban. 13703

Fiatal ügyvéd nagyobb iroda önálló vezetésére, esetleg társul vagy iroda átvételére ajánlkozik. Bővebb értesitések dr. Lévai I. ügyvéd czimén dr. H. részére V., Bank-u. 2. 13707

Ügyvédjelölt teljesen önálló működésre feltétlenül képes, elsőrangu elméleti és gyakorlati képzettséggel állandó alkalmaztatásra kerestetik. Csak megfelelő ajánlkozók kéretnek. Czim megtudható *Blockner J.* hirdető-irodájában. *IV., Semmelweis-u. 4.* 13705

Ügyvédjelölt, kezdő, ügybuzgó, alapos és szorgalmas ügyvédi irodába állandó alkalmaztatásra kerestetik. Czim megtudható *Blockner J.* hirdető-irodában *IV., Semmelweis-u. 4.* 13708

Ügyvédjelölt, jogtudor, ki a magyar, német és román nyelveket birja és négy évi joggyakorlata van, ügyvédi irodába, esetleg irodavezetői minőségben, állást keres. Bármily nagyforgalmu iroda vezetésére képes. Fizetési igényei 200 K és a szokásos mellékes illetmények. Ajánlatok e lap kiadóhivatalába Dr. I. I. névre czimzendők. 13706

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 24. szám. Budapest, 1910 junius 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az igazságszolgáltatás csődje felé. — A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — A nyugdijazás ténye mint közigazgatási panasz tárgya. *Dr. Egyed Istvántól.* — Javaslatok az ügyvitel egyszerüsitéséhez. *Nagy Antal* békési járásbirótól. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Az igazságszolgáltatás csődje felé.

Nem először tesszük szóvá azokat a tarthatatlan állapotokat, amelyek a birósági ügykezelés terén nemcsak Budapesten, hanem országszerte mindenütt észlelhetők. Számos bíróságról köztudomásu, hogy vagy az elintézés lassu és késedelmes, vagy pedig a kiadmányozás olyan vontatott, hogy az igények érvényesitését meghiusitja.

Nem tudjuk, az egyes biróságok közül melyeknél okozza a megtorlódást az, hogy kevés a munkaerő, vagy hogy a meglevő munkaerő nem teljesit megfelelő munkát, és melyeknél az, hogy az ügybeosztás nem helyes. Akárhol van a hiba, az igazságügyi kormány nem nézheti tétlenül ezeket az állapotokat és nem teheti irattárba, — mint azt évtizedeken át tette — a táblai és törvényszéki elnökök felterjesztéseit és az ügyvédi kamarai jelentéseket, amelyekben konkrét adatok soroltatnak fel és a botrányos állapotok sürgős szanálása évek hosszu sora óta minden eredmény nélkül kéretik.

Az aradi ügyvédi kamara jelentése kiemeli, hogy a kolozsvári kir. tábla elnöke 1909. El. 9/C 10 számu átiratával elismerte, hogy a kamarának a dévai törvényszékre nézve tett felszólalása jogos, sőt azt is kijelentette, hogy «a kezelő személyzet szaporitása iránti előterjesztések eredménytelenek maradván, a kezelés menete tarthatatlanná vált.» És daczára annak, hogy a kir. tábla elnöke és az ügyvédi kamara egyértelmüleg kérték az igazságügyi kormányt, hogy segitsen a hivatalosan is tarthatatlannak minősitett helyzeten, a minisztérium felügyeleti osztálya egyszerüen ad acta tette ezeket a felterjesztéseket is, mint a többieket, ugy, hogy ezen törvényszéknél ma is, mint azelőtt a sürgős természetü ügyek, köztük a végrehajtási kérvények is, néha a benyujtásától számitott 5–6 hét mulva kerülnek csak vissza az ügyvédhez, a felebbezési tanácstól pedig az itélettel ellátott ügyek 2—3 hónap mulva küldetnek vissza a járásbirósághoz.

Ugyancsak az aradi ügyvédi kamara jelentése panaszolja, hogy a körösbányai járásbiróság összes osztályaiban a torlódás szintén nagy, hogy makacssági itéletek alapján néha csak 2 hónappal azok hozatala után lehet végrehajtást kérni, mert az itéleteket csak hosszu idő mulva irják le és kézbesitik. Ugyanezen jelentés szerint a máriaradnai járásbirósságnál az ügyek elintézése már évek óta lassu, a perek tartama és a határidők tulhosszuak, sőt a kihirdetett itéletek irásbafoglalása is sokáig tart. A gyulai járásbirósságnál a rendes perek késedelmes elintézése panaszoltatik, a felek alig győzik az itéletek meghozatalát bevárni.

A nagyszebeni ügyvédi kamara panaszolja, hogy egy albirói állás 4 hónapon keresztül betöltve nem lévén, a hátralékok rendkivül felszaporodtak. A kezelési munkaerő is elégtelen ezen birósságnál, ami abban is nyilvánul, hogy a végrehajtás foganatositása iránti megkeresések és a végrehajtás folytatása végett az iratoknak a végrehajtóhoz leendő kiadása csak több heti késedelemmel történik.

A szabadkai ügyvédi kamara panaszkodik, hogy ezen törvényszék polgári felebbezési tanácsa tul van terhelve, a határnapok hosszuak. Ugyanezen törvényszéknél a biró tulterheltségénél fogva a kereskedelmi és váltóügyek elintézése is késedelmes.

A pozsonyi ügyvédi kamara a birósági adminisztrácziő fogyatékosságának tulajdonitja, hogy igen sok birósságnál a hátralékok ijesztő mérvben szaporodnak, a kezelő és leiró személyzet kevés, ugy, hogy az ügyvédek kénytelenek a birói határozatok leirásáról gondoskodni.

A kassai kamara évek óta hangoztatja, hogy az ottani járásbirósságnál a segédszemélyzet elégtelen, ennek folytán a leirásban és kiadmányozásban folyton észlelhető a torlódás és a késedelem.

Az egri kamara az ottani törvényszék felebbezési tárgyalási határnapjai miatt panaszkodik; a felebbezési tárgyalási határnapok 4—5 hónaposak. A gyöngyösi járásbirósságnál a telekkönyvi iktatói, kiadói és irattárosi munkát egy ember látja el.

A hatvani, hevesi és tiszafüredi járásbiróságokról azt mondja a kamarai jelentés, hogy a bajok itt is a leiró személyzet számának elégtelenségéből származnak. «Az a mód, ahogy eme járásbiróságoknál a dijnokok számának elégtelenségén részben a biróság, részben a közönség kényszerüségből időnkint segit, igazán nem egyeztethető össze az állami igazságszolgáltatás méltóságával.»

A beszterczebányai kir. járásbiróságról a kamara azt jelenti, hogy a csekély személyzet a munkát nem győzi; a hátralék napról-napra nő, a folytatólagos tárgyalásokra hónapokig kell várakozni, «ugy, hogy a jogkereső közönség már szinte fél pereivel a járásbiróság elé kerülni, mivel ott többet kell néha várnia a jogerős itéletre, mint egy rendes perben».

Az eperjesi kamara szerint az eperjesi törvényszéknél az itéletek leirása és kiadmányozása megengedhetetlenül késedelmes. Az eperjesi kir. járásbiróság nagymérvü munkájának elvégzésére a mostani birói és kezelőszemélyzet nem elegendő. A girálti kir. járásbirósságnál elégtelen az irodai munkaerő. A bártfai kir. járásbirósságnál a telekkönyv késedelmes kiadmányozása esetik kifogás alá, megfelelő számu másolószemélyzet hiánya miatt. A felsővizközi kir. járásbirósságnál késedelmes a hagyatéki ügyek elintézése. A kisszebeni kir. járásbirósságnál a telekkönyvi árverési ügyek elintézésének — sokszor — késedelmes volta eshetik kifogás alá.

A temesvári kir. törvényszékről az a panasz, hogy a birói létszám a nagy ügyforgalommal szemben elégtelen.

Rendetlen kezelés miatt az ügyiratok elkallódnak és a percsomók az előadó birák szobáiban hónapokig érintetlenül hevernek. A telekkönyvnél a kiadmányozás lassu, minek oka a leiró személyzet csekély létszámában keresendő.

A kolozsvári kamara jelentéséből a következőket közöljük:

«A kolozsvári kir. törvényszéknél sajnálattal konstatáljuk, hogy régi sürgetéseink daczára, e törvényszék ma is jelentékeny személyzethiánynyal küzd, amely körülmény az ügyek kellő intézésére gyakorol nagymérvü, hátrányos befolyást. Ezen törvényszéknél összesen 8 dijnoki állás van rendszeresitve; a 8 dijnok közül 4 a telekkönyvi hatóságnál müködik és pedig 2 a megrendelt telekkönyvi másolatokat készíti, kettő pedig az ez évben körülbelül 21,500-ra felmenő ügydarabokat; a másik 4 dijnoknak az összes büntető (kb. 15,300), polgári (kb. 17,300) és polgári felebbezési (kb. D. 750 és E. 270) ügydarabokat kell lemásolnia. E csekély dijnoki létszámnak a következménye az, hogy a telekkönyvi másolatok kiadása állandóan késedelemmel történik, az ügydarabok leirása sem történik a megkivántató gyorsasággal (4—5 hónap mulva). A telekkönyvi ügydarabok száma évről-évre növekedik, a meglevő bevezető személyzet pedig a növekedő munkamennyiséggel — daczára annak, hogy folyó évben hivatalos órájuk több izben hosszabb időre felemeltetett — megküzdeni nem tud, miért is a bevezetési hátralék állandóan igen nagy mérvben növekedik.

A gyulafehérvári kir. törvényszéktől a büntető felebbviteli ügyek néha egy év mulva kerülnek vissza.

A dési kir. törvényszéknél a legutóbbi években nagy mérvben emelkedett ügyforgalom folytán elégtelennek mutatkozott fogalmi és kezelői személyzet szaporitása szükséges.

A Kolozsvár városi kir. járásbiróságnál a kezelő személyzet elégtelen.

A mocsi kir. járásbiróságnál a leiró személyzet elégtelen volta miatt az elintézett darabok tisztázása és kiadványozása hosszu ideig tart.

A magyar-láposi kir. járásbiróságnál a személyzet elégtelenségének kell betudni azt a panaszt, hogy p. o. *az egész 1909. év folyamán bünügyi tárgyalások ki nem tüzettek* és csupán az év végén kerülhettek az egész év alatt tömegesen összegyüjtött panaszok tárgyalás alá.

Érzékenyen megboszulja magát a személyzetben tapasztalt hiány a végrehajtási ügyeknél s más ügynemeknél is, melyekben az elintézés szintén késedelmes és a restanczia jelentékeny.

Ezen utóbbi körülmény azonban a segéd- és kezelőszemélyzet hiányára és munkaerejének rendkivüli kiaknázására is vall, mert a személyzetnek elfoglaltsága miatt nem jut ideje a szükséges végzések leirására.

A segéd- és kezelőszemélyzet hiányának következménye az is, hogy a telekkönyvnél egy-egy bekebelezés heteket vesz igénybe, mert, ha a telekkönyvvezető foganatositja is a kellő időben a bekebelezéseket, (amit — egyedül lévén — aligha tehet meg) a végzések leirása és azok kiadása fölötte sok időt vesz igénybe.

A birák nagymérvü elfoglaltsága következtében a polgári perekben az egyik tárgyalástól a következő tárgyalásig minimum két-három hónap telik el, de megesik az is, hogy félévenként tüznek ki egy tárgyalást. Azonban a pernyujtásnak megtalálják a módját azon alperesek is, kik a keresetben előadottakat elismervén, a tárgyaláson meg sem jelennek, mert, ha az itéletet hiteles kiadmányban kell alperessel közölni, eltelik legalább három hónap annak leirásáig és még vagy két hónap a kézbesitéssel és a vétiv visszaszármaztatásáig.

A kékesi kir. járásbiróságnál a megrendelt telekkönyvi másolatok csak két-három hónap mulva kaphatók meg és a telekkönyvi ügyek expediálásra a legjobb esetben is csak három-négy hónap mulva kerülnek.

A személyzet elégtelensége az oka annak is, hogy (különösen a polgári osztálynál) a legnagyobb rendetlenség uralkodik, olyannyira, hogy egyes aktákat heteken, hónapokon keresztül nem képesek megtalálni, de vannak oly esetek is, hogy egyáltalában — a legnagyobb utánjárás mellett — sem lehet az aktákat előkeriteni.... »

*

Elvégre azt nem hihetjük, hogy az ország összes ügyvédi kamarái elfogult jelentéseket küldözgetnének fel az igazságügyi kormányhoz. Annyira konkrétek az ügykezelés ellen felhozott panaszok és annyira egybehangzók az ország minden részéből, hogy hacsak egy tizedrésze való mindannak, ami a kamarák jelentéseiből kitünik, akkor is igazságügyünk vigasztalan állapotát mutatják be.

A magunk részéről nem mindenben csatlakozunk a kamarák által javasolt panaczeákhoz. A személyszaporitás csak ideig óráig segithet, de a bajok kiujulnak rövid idő mulva, ha rendszerváltozás nem áll be.

Rendszerváltozás kell elsősorban az egész ügyvitelben és e tekintetben azt hisszük, kilátás is van arra, hogy igazságügyi kormányunk rendeleti uton, valamint törvényhozási uton is a szükséges reformokat kezdeményezze.

Rendszerváltozás kell másodsorban a kinevezési politikában, mert azt hisszük, nemcsak a személyzet elégtelensége, de sok helyütt kevésbbé alkalmas volta is okozza a hátralékokat. Nem akarunk visszatérni az anciennitás és a szelekczió kérdéseire, csupán annyit konstatálunk, hogy az alkalmasabb erők kinevezése kétségtelenül sokat lenditene a helyzeten. Ezuttal ismételten rámutatunk a dijnokgazdálkodás káros voltára és a kezelőtisztek jobb kiképzésének szükségességére.

Végül nem mulaszthatjuk el azt is hangsulyozni, hogy egész felügyeleti jogunk reformra szorul, de különösen az igazságügyminisztériumnak, mint legfőbb felügyeleti hatóságnak nem szabad elzárkóznia a jogos panaszok elől és a hol a munkaerő gyengesége, vagy alkalmatlansága az oka a rendkivüli helyzetnek, ott megfelelő eréllyel kell fellépni mindazokkal szemben, akiket a hiba terhel.

A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban.*

V. Birónak, ügyésznek, ügyvédnek egyaránt szokatlan még az uj rend; s ez nem csodálható, mert akik az oly mély gyökereket vert klasszikus iskola légkörében nevelődtek, kik évtizedekre menő gyakorlatukban a büntetést csak mint a megtorlás eszközét ismerték, kik tevékenységüket kimeritve látták abban, ha megállapitották a birói fórum elé hozott büntetendő cselekmény elkövetőjének bünösségét s ezt mint állitólag pontosan értékelhető mennyiséget lemérve, a végrehajtandónak kijelentett büntetéssel közömbösitve hitték: azoknak tüdejét gyors lélegzésre készteti a modern irányok hegyi levegője. Mindezek ma még csak pihegnek és csak lassan ismerik fel azokat az eddig nem látott tájakat, melyek az uj iskola egyik kilátó-tornyáról, a BN. magaslatáról szemeik előtt megnyilnak s a büntetés sötét mezői mellett a gyermekmentés eszközeinek virágos rétjeire irányitják a szemlélő tekintetét és bennük még mindig erős a törekvés, hogy a BN. ugynevezett intézkedéseinek (BN. 17. §.) alkalmazásával elsősorban a büntetendő cselekményt elkövetett fiatalkoru bünösségét értékeljék s ellensulyozzák. Legkirivóbb ez álláspont hibásága azokban az ügyészi s védői felszólalásokban, inditványokban, továbbá birói itéletekben, melyek az intézkedések megállapitásának kérdésébe a Btk. 89., 90., 91. és 92. §-ait vetik be. Gyakori eset, hogy a védő a felsorolt enyhitő körülmények alapján a 92. §. figyelembevételét kéri; ritkább, de előfordult, hogy a vádhatóság képviselője ezt — nem elvi okokból, hanem mert nem látott elegendő számu és nyomatéku enyhitő körülményt fennforogni — ellenezte, s hogy befejezzem az esetek felsorolását: tudomásom

* Az előbbi közl. l. a 13. számban.

van nehány oly itéletről, melyben a Btk. 92. §-ára történik hivatkozás.

Nézetem szerint: a BN. 17. §-ában felsorolt intézkedések közül a dorgálás, próbárabocsátás és javító nevelés alkalmazásánál a Btk. 89—92. §-ai egyáltalán nem hivhatók fel. Nem pedig azért, mert bár igaz, hogy a BN. 18. §-a értelmében az intézkedésnél figyelembe veendők: a fiatalkoru egyénisége, értelmi és erkölcsi fejlettségének foka, életviszonyai és «az eset összes többi körülményei», s ezek mind, de különösen az utolsó helyen emlitettek önmagukban mindenesetre olyanok, melyek vagy sulyositó'k, vagy enyhitők, ámde midőn egyfelől a Btk. 89—92. §-ai csak a törvényi vagy törvény által engedett rendkivüli keretek között való mozgást engednek, és ily mozgásról legföllebb csupán a BP. 26. §-a alapján kiszabható fogház- vagy államfogházbüntetésnél lehet szó, midőn másfelől ugyan a BN. 18. §-a kimondja, hogy az intézkedések közül a bíróság azt alkalmazza, «amelyik a fiatalkoru terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kivánatosnak mutatkozik,» ugy máris kiérezhető e szavakból, hogy az alkalmazandó intézkedés nem annyira a mult romjain épül, mint inkább a jövő reményéhez hord egy követ.

De lépjünk közelebb a problemához. Arra semmiféle alap sincs, hogy a bíróság a szabadságvesztés-büntetés helyett a Btk. 92. §-a alapján mondja ki a javító nevelést, próbára-bocsátást vagy dorgálást, mert a 92. §-ban bent van, hogy «fogház helyett pénzbüntetés,» de az nincs bent, hogy «fogház helyett javító nevelés» stb. De ettől eltekintve értelme sincs a Btk. 89—92. §-ai ilyetén felhivásának, mert a dorgálás, próbára bocsátás és javító nevelés intézkedéseinél ki van zárva a bünösség értékelésének lehetősége, amennyiben ezek az intézkedések egymással nem mérhetők össze és a birói megállapitás idején semmiféle mennyiségi különbséget nem türnek; a dorgálás mindenkoron «ünnepélyes komoly intelem» és «figyelmeztetés» az elitélthez, hogy ujabb büntett vagy vétség elkövetése esetében ellene szigoru büntetést fog alkalmazni» a bíróság (BN. 19. §.); a próbára bocsátás mindenkoron abban áll, hogy a «bíróság a fiatalkorut megfelelő figyelmeztetés után egy évi próbaidőre szigoru szabályokhoz kötött felügyelet mellett feltételesen szabadlábon hagyja» (BN. 21. §.); végül a javító nevelést mindig határozatlan időre és akkor rendeli el a bíróság, ha a fiatalkoru eddigi környezetében a romlás veszélyének van kitéve, züllésnek indult vagy ha értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a javító nevelés más okból szükségesnek mutatkozik (BN. 24. §.); az egyik vagy másik intézkedés csak a végrehajtás folyamán lehet enyhébb vagy szigorubb, ide azonban még kevésbbé hat ki a Btk. 92. §-a. A dorgálás foganatositható keményebb vagy szelidebb hangon, a próbára bocsátottnak akár a bíróság, akár a pártfogója külön utasitásokat adhat (Végr. Rend. 45. §.), a javító nevelés meg éppen sok változattal jelentkezhetik, amennyiben határozatlan ideig — azaz a javulásig, illetve a betöltött huszonegyedik életévig — tart, továbbá a királyi javitóintézetekben szigorubb, az állami gyermekmenhelyekben illetőleg az ezekkel kapcsolatos vagy ezeket kiegészitő társadalmi intézetekben enyhébb elbánás jellegét tünteti fel (Min. Ind. 58. l.)

De vajjon figyelembe jöhet-e a Btk. 90., 91., vagy 92. §-a a BN. 26. §-a alapján kiszabható fogház-, illetve államfogház-büntetésnél? A Btk. 89., 90. és 91. §-ának első bekezdése kihat a fiatalkoruak ellenében alkalmazott fogház- vagy államfogházbüntetés mértékének megállapitására, mert e büntetések mindegyike «határozott tartamban, a bünösség sulyához mérten állapitandó meg» (BN. 26. §. 3. bekezdés), már pedig a bünösség sulya a most emlitett törvényszakaszokban értékelt s a büntetés kiszabásánál figyelembe veendő enyhitő és sulyositó körülmények szerint igazodik. Már a Btk. 91. §-ának 2. bekezdése s a Btk. 92. §-a egyáltalán nem bir hatálylyal a fiatalkoruak fogház-, illetve államfogházbüntetésénél. A 91. és 92. §-ok 2. bekezdései azért nem, mert ezeket a BN. 26. §-ának 3. bekezdése helyettesiti, mely a halál- vagy fegyház-, tehát életfogytiglani fegyházbüntetéssel fenyegetett büntetendő cselekményeknél a 15 nap és 10 év közötti mozgást enged; a 92. §. 1. bekezdése pedig azért van kizárva, mert a BN. 15 napnál rövidebb idejü fogházat nem enged, a pénzbüntetés viszont azért nem szabható ki, mert ezt a BN. 17. §-a kifejezetten megtiltja.

Szükségesnek tartom még kiemelni, hogy a Btk. 89., 90. és 91. §-ának 1. bekezdése sem alkalmazható azzal a kiterjedéssel, mint a felnőtteknél. Ez utóbbiak szabadságvesztés-büntetésénél ugyanis ezidőszerint kizárólag az enyhitő és sulyositó körülmények száma és nyomatéka döntő abban a kérdésben, hogy a konkrét büntetési tétel a minimumhoz, maximumhoz, vagy középmértékhez álljon-e közelebb stb.; a fiatalkoruak fogház- vagy államfogházbüntetése is a bünösség sulyához mérten állapitandó ugyan meg, de mint a Min. Indokolás is hangsulyozza, «a cselekmény abstrakt tárgyi sulyának döntő szerepe nincs» (M. i. 58. l.), mi annyit jelent, hogy a szabadságvesztés-büntetés mértékének megállapitásánál mindig figyelembe veendő a fiatalkoru jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése irányitásának szempontja. Szóval: «mikor az erkölcsileg és értelmileg fejlett fiatalkoru bünselekménye nagyobbfoku romlottságról, rosszakaratról, viselkedése különös makacsságról tesz tanuságot» s ez okból «az állam beavatkozásának szigor alakjában kell jelentkeznie (M. i. 56. l.) és tehát a bíróság a BN. 26. §-a alapján fogház-, vagy államfogház-büntetés kiszabását tartja indokoltnak: a mérték megállapitásánál vegye ugyan figyelembe az enyhitő és sulyositó körülményeket s ennyiben alkalmazza a Btk. 89—91. §-ait, de a sulyt inkább arra helyezze, hogy egy valószinüségi itélet alapján megállapitsa, mennyi idő alatt törhető meg a fiatalkoru rosszakarata, makacssága, sőt ha szükségesnek véli, ugy a BN. 28. §-a alapján már az itéletben rendelje el az utólagos javitó-nevelést.

Birónak, ügyésznek, ügyvédnek egyaránt bele kell élnie magát abba a gondolatba, hogy a BN. szabadságvesztés-büntetései nem a megtorlás gondolatát szolgálják, hanem azt a czélt tartják szem előtt, hogy a fiatalkoru büntettes megmentessék.

VI. A most tárgyalt kérdéssel némileg egybefügg az a távolabbi: vajjon áthághatatlan minimum-e a fogházbüntetésnél a BN. 26. §-ának negyedik bekezdésében meghatározott 15 nap, s megközelithető, illetve alkalmazható maximum-e minden esetben az ugyanott megállapitott 5, illetve 10 év? Más szavakkal és közelebbről: megállapitható-e a fogházbüntetés legkisebb mértékeül 15 nap oly esetben, midőn a törvény az elkövetett büntetendő cselekményre 15 napnál rövidebb ideig, pl. 8 napig terjedhető fogházat (igy a levéltitoksértésnél a Btk. 327. §-ában) ró? továbbá meghaladható-e a büntetendő cselekményre törvényileg megállapitott legmagasabb mérték, midőn az 5, illetve 10 évnél alacsonyabb (pl. a lopás vétségénél, melynek büntetése a Btk. 339. §-a szerint 1 évig terjedhető fogház) s felfokozható-e az 5, illetve 10 évre? Nézetem szerint mind a két kérdésre igenlően kell felelnünk (v. ö. az első kérdésre vonatkozással: Finkey Vitás kérdések a BN. II. fejezetének életbeléptetésénél czimü czikkét a Bjt. 59. köt. 211—212. l., hol is ugy nyilatkozik, hogy «a Btk. 327. §-ában foglalt maximum nem lehet akadálya a fogház alkalmazásának»). A BN. 26. §-ából kitünőleg ugyanis kétségtelen, hogy amennyiben fiatalkorura fogházbüntetés kiszabása mutatkozik indokoltnak, annak kereteit nem az illető büntetendő cselekményre meghatározott különleges minimum és maximum határolja, hanem a lefelé való menetben mindig a 15 nap, a felfelé való haladásban pedig az 5 év, illetve amennyiben a cselekmény felnőtt irányában halál-, vagy fegyházbüntetéssel büntetendő, 10 év. Az államfogháznál a végső minimum egy nap, tehát ugyanannyi, mint a felnőtteknél; már a maximum csak két év, mely tehát akkor is megközelithető vagy alkalmazható, midőn a büntetendő cselekményre törvényileg meghatározott államfogházbüntetés speciális maximuma két évnél kisebb (például a Btk. 293. §-ában hat hó, 295., 296. 479., §-aiban egy év a felső határ, s ha e cselekményeket fiatalkoru követte el, hat hónál, illetve 1 évnél hosszabb idejü államfogház is kiszabható; viszont még a 10 évtől 15 évig terjedhető államfogházzal büntetendő büntett — igy a Btk. 129., 143., 152., 154. §-ainak esetében — is csak 1 naptól 2 évig terjedhető államfogházzal sujtható.

A dolog tulajdonképen ugy áll, hogy midőn a bíróság meggyőződik arról, hogy a fiatalkoruval szemben a dorgálás, próbárabocsátás vagy javító nevelés nem elegendő, illetve nem alkalmazható és tehát a «szigorubb intézkedéshez» kénytelen nyulni, mindenekelőtt azt vizsgálja, vajjon államfogházzal, vagy — pénzbüntetést kivéve — más büntetéssel van-e az illető cselekmény fenyegetve. Ha a cselekmény államfogházas, ugy államfogházat állapit meg s az egy nap és két év közötti keretet nyeri minden idetartozó cselekményre; ha fogházzal vagy börtönnel van a cse-

*

lekmény sujtva, ugy fogházban szabja ki a büntetést s tekintet nélkül a törvényben vont határokra, tizenöt nap s öt év között szabja ki a büntetési tételt, végre ha fegyházzal vagy halálbüntetéssel fenyegetett cselekményt kell elbirálnia, ugy hasonlóképp fogházra itéli a fiatalkorut és pedig tizenöt naptól tiz évig terjedhető tartamban. A Btk. különös részének, valamint a melléktörvényeknek büntetésnemei s keretei ugyanis hatályukat vesztették a BN. folytán a fiatalkoruak irányában s azok helyébe az ismert megkülönböztetés szerint az egy naptól két évig terjedhető államfogház és a tizenöt naptól öt évig, illetőleg tizenöt naptól tiz évig terjedhető fogház lép. Tehát pl. mig a levéltitoksértés büntethető akár öt évi fogházzal is, addig a gyilkosság esetén nincs akadálya a tizenöt napi fogházbüztetés megállapitásának. *Dr. Angyal Pál.*

A nyugdijazás ténye, mint közigazgatási panasz tárgya.

A hatásköri bíróság 1908. Hb. 77. számu határozatával kimondotta, hogy a törvényhatósági alkalmazottaknál a nyugdijba lépés vagy küldés feltételeinek és időpontjának, különösen pedig a szolgálatképtelenség beálltának megállapitása kizárólag a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik s a közigazgatási bíróság elé nem vihető. (A határozatot az «Igazságügyi Közlöny» 1909 augusztus 25-iki száma közli.)

A kérdés nagy gyakorlati jelentőséggel bir s a közigazgatási bíróság felállitása óta már többször felmerült a magyar birói gyakorlatban. A közigazgatási bíróság minden egyes esetben megállapitotta hatáskörét, de a belügyminiszter hatásköri kifogása folytán mindig a minisztertanács elé került az ügy, amely minden esetben azt mondja ki, hogy az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (Törvényhatósági alkalmazottakra vonatkozólag 1902. évi 27,849. I. M., 1902. évi 30,899. I. M. és 1906. évi 14,810. I. M. sz., állami alkalmazottakra vonatkozólag pedig az 1900. évi 25,723. I. M., 1902. évi 917. I. M., 1905. évi 665,986. I. M., 1901. évi 15,476. I. M., 1902. évi 10,862. I. M. és 1898. évi 17,317. I. M. sz. minisztertanácsi határozatok. (Térfi gyüjteményében l. 436—442. és 514—524. lapokon.)

A közigazgatási bíróság következetes állásfoglalása, amelylyel a nyugdij-ügy egész komplekszumát a saját birói védelme alá tartozónak vallotta s amelylyel minden egyes esetben ujra szembe helyezkedett régebbi elvi jelentőségü minisztertanácsi döntésekkel, a szemlélőben a hatáskörhöz való jog fentartásának s a törvény helyes magyarázatához való szigoru ragaszkodásnak megnyugtató látszatát keltette. Ilyen körülmények között érdeklődéssel vártuk a hatásköri bíróság első ilyen irányu határozatát, amely a közigazgatási bíróság kitartó állásfoglalását szentesiteni lett volna hivatva. És a hatásköri bíróság is a közigazgatási bíróság hatásköre ellen kifogással élő belügyminiszternek adott igazat és kimondta, hogy maga a nyugdijazás ténye tisztán a közigazgatási hatóság végérvényes döntése alá tartozik.

Az 1896 : XXVI. tcz. 82. §-ának 2. pontja szerint a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak van helye a miniszternek és az állami számvevőszéki elnöknek azon intézkedése ellen, amelylyel a nyugdijazott állami tisztviselő, altiszt vagy szolga nyugdiját állapitja meg, ha ennek következtében azon kérdés válik vitássá, hogy az alkalmazottnak jogos igénye van-e a nyugdijra, vagy hogy ez alapon mekkora összeg illeti meg őt; a 45. §. 1. pontja szerint pedig a törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, amelylyel a törvényhatósági tisztviselő és más alkalmazott nyugdija ügyében intézkedik, amennyiben az a kérdés válik vitássá, hogy az alkalmazottnak jogos igénye van-e a nyugdijra, vagy hogy e czimen mekkora összeg illeti meg őt.

E §-okat szorosan kiegészíti az indokolás következő helye: «A bíróság, amidőn jogot nyer arra, hogy az *igényjogosultság és mérték* felett döntsön, egyszersmind az azok megállapitásának alapjául szolgáló körülmények, különösen pedig a személyi és tárgyi nyugdijképesség és az ellátásra jogositó szolgálati idő vizsgálására és megállapitására is fel lesz jogositva. Azon kérdés eldöntése ellenben: vajjon *beállottak-e a nyugalomba lépés vagy küldés feltételei és időpontja*, a birósági hatáskörből mindenesetre ki volt zárandó.»

A minisztertanácsi határozatok s a hatásköri bíróság legujabb határozata is a miniszteri indokolás alapján áll. E felfogás szerint a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozik annak megállapitása, hogy a nyugdijazás törvényes előfeltételei: végleges, vagy legalább tartós szolgálatképtelenség, a 65. életév betöltése, vagy a köteles szolgálati idő letelte fenforognak-e. A közigazgatási birósághoz a nyugdijazás, mint befejezett tény kerül, amely a nyugdijazás jogosultságát többé nem vizsgálhatja, csak a nyugdijazással kapcsolatos illetményi kérdések (a nyugdijigény jogosultsága és mértéke) tekintetében adhat orvoslást. E felfogás támogatásra talál magában a törvény szövegében is, amikor a panaszjogot nem maga a nyugdijazó határozat, hanem annak csakis financziális vonatkozásai ellen látszik megadni.

A közigazgatási bíróság dönt ezek szerint azon kérdés felett, 1. hogy az alkalmazottnak jogos igénye van-e a nyugdijra és 2. hogy e czimen mekkora összeg illeti meg. A nyugdij mennyiségének a megállapitása a beszámitható szolgálati idő és a szolgálatban utoljára huzott beszámitható javadalom tekintetbe vételével végzett számtani müvelet eredménye. Itt a közigazgatási bíróság legfeljebb a szolgálati idő sérelmes megállapitását orvosolhatja és a számmüvelet helyességét ellenőrizheti.

De a közigazgatási bíróság hatáskörrel bir a *nyugdijigény jogosultságának* vizsgálatára is. A miniszteri indokolás szerint ez nem lenne más, mint annak megállapitása, hogy a közigazgatási uton végérvényesen *nyugdijazott* alkalmazottnak jogos igénye van-e a nyugdijra. Már maga a kérdés képtelenség; hisz minden jogosan nyugdijazott alkalmazottnak nyugdijigénye van, a nyugdijazás jogosultsága pedig a birói utra nem vihető.

A nyugdijazás és nyugdijigény megállapitása egymástól el nem választható teendő; a nyugdijazás lényege a nyugdijigény megállapitása. A tényleges szolgálat megszünését akkor nevezzük nyugdijazásnak, ha nyugdijigény megállapitásával kapcsolatos. Ha nincs nyugdijigény, nincs nyugdijazás, hanem elbocsátás, vagy hivatalvesztés. Akkor tehát, mikor a közigazgatási birósághoz feljogositjuk annak vizsgálatára, hogy az alkalmazott nyugdijigényének jogosultságát megállapitsa, a nyugdijazás jogosságának vizsgálati jogát is reá kellett ruháznunk. Mert különben a közigazgatási bíróság teendője valóban nem sokkal haladja meg a számmüveleti ellenőrzés munkáját s valódi jogvédelmet alig jelent.

Hogy azonban a nyugdijigény jogosságának megállapitása mégse váljék a törvény szövegében merő szójátékká: az indokolás azt mondja, hogy a közigazgatási bíróság a nyugdijigény megállapitásának alapjául szolgáló körülmények, különösen a személyi és tárgyi nyugdijképesség vizsgálására és megállapitására is fel lesz jogositva.

Amig a szolgálatképtelenség, a 65 éves kor, illetve a szolgálati idő betelte a nyugdijazás és a nyugdijigény különös előfeltételei, addig a személyi és tárgyi nyugdijképesség általános feltételek. Tehát, ha a közigazgatási hatóság egy tiz évnél kevesebb szolgálati idővel rendelkező, egy korengedély mellett kinevezett, egy fegyelmi alatt álló etc. alkalmazottat vagy egy nyugdijigénynyel nem biró gyakornokot nyugdijaz, a közigazgatási bíróság kimondhatná, hogy nyugdijigény nincsen s hogy ennélfogva nyugdijazásról szó sem lehet (legfeljebb elbocsátásról). De ilyen határozattal a közigazgatási bíróság magának a nyugdijazás tényének a jogosságát épp ugy érinti, mintha a nyugdijigény, illetve nyugdijazás különös előfeltételeinek vizsgálatába bocsátkozna.

Mindezeknélfogva — bár a törvény szószerinti szövege és az indokolás arra utal, hogy a közigazgatási bíróság csakis a nyugdijazás financziális oldalát vizsgálhatja s a jogosság kérdésébe nem bocsátkozhatik — szerény nézetünk szerint feltétlenül jogosultsággal bir a közigazgatási bíróság azon álláspontja, hogy hatásköre magának a nyugdijazás tényének jogosságára, mint az igényjogosultság kérdésével elválaszthatatlanul összefüggő, sőt összeolvadt kérdésre is kiterjed. Ezt mondja a törvény intenciója, mely jogvédelmet kivánt a közigazgatási bíróság által biztositani — ezt a törvény 17. §-a, mely a bíróság hatáskörét az eldöntésre váró kérdéssel kapcsolatos más kérdésre is megállapitja.

Amig egyrészt érdeklődéssel várjuk, hogy ha a hatásköri bíróság tanácsában a közigazgatási bíróság tagjai lesznek többségben, nem hoz-e majd a hatásköri bíróság az 1908. Hb. 77. sz. határozattal ellenkező s a közigazgatási bíróság nézetét respektáló határozatot — addig másrészt nem szabad engedni, hogy az

állami és törvényhatósági alkalmazottak nyugdijigénye ilyen esetlegektől legyen függővé téve.

A nyugdijtörvény általánosan szükségesnek vélt reviziója alkalmával azon §-ban, mely majdan a törvényből folyó igények birói jogvédelmét a szokásos módon biztositani lesz hivatva, világosan ki kell mondani, hogy maga a nyugdijazó határozat is panasz tárgya lehet. Igy, ha a közigazgatási bíróság azt találná, hogy nincs nyugdijigény, azt is kimondhatná, hogy az illető nem nyugdijazható, vagy hogy állásából nyugdij nélkül elbocsátottnak tekintendő.

Még a közigazgatási hatóságoknak oly gondosan őrzött joga a szolgálatképtelenség megállapitására is bátran bocsátható birói ellenőrzés alá. Hiszen helyesen mondja a közigazgatási bíróság: a szolgálatképtelenség czimén való elbocsátás nem tisztán igazgatási teendő, hanem pervitás természetü oly kérdés, mely az általános jogi felfogás szerint vagy alakszerü fegyelmi eljárás, vagy más, szintén intézményes biztositékokkal körülvett jogvédelem körébe tartozik. Meg kell akadályozni, hogy a tisztviselő egyik legfontosabb joga: a nyugdijigény, a közigazgatási hatóságok kénye-kedvére bizassék. Mert amig egyrészt kétes, hogy az alkalmazottnak a nyugdijazásra és nyugdijra, illetve a nyugdijba lépéstől való vonakodásra vonatkozó jogát a kormány elismeri, másrészt lehetnek esetek, mikor egyesek szolgálatképességük teljében más, nagyobb jövedelmü magánalkalmazásba lépés végett jelentékeny nyugdijjal hagyják el a közszolgálatot. A jogrendet az állam és egyének érdekében csakis a minden irányu jogvédelem tarthatja fenn.

A nyugdijtörvény legfontosabb alapelvét, hogy a nyugdijazás büntetésből nem történhetik (1885 : XI. tcz. 21. §.), intézményes védelemben kell részesiteni. *Dr. Egyed István.*

Javaslatok az ügyvitel egyszerüsitéséhez.

Az alábbiakban egynehány javaslat foglaltatik az ügyvitel egyszerüsitésére, amelyekkel a kezelő munkája lényeges szaporitása nélkül könnyithetni a birón.

Az ajánlott módszerek a járásbirósági eljárásra vonatkoznak, de egyik-másik általános természetü.

1. A határozatok jogerősségét a mostani ügyvitel és gyakorlat szerint is a kezelő birálja el elsősorban, midőn a jogerősséget a birónak jelenti. Nem látszik veszélyesnek, ha a jogerősségnek az érdekeltekkel való közlését, vagy a határozatokban, a jogerőtől feltételezetten elrendelt s belső természetüknél fogva további birói cognitiót nem igénylő teendőket a kezelő önállóan teljesiti. Ha a kezelő hatáskörébe tartoznak ezek a teendők, munkaterhe nem szaporodik, hanem apad. Elsősorban ugyanis semmi szükség nem lesz a kezelői jelentésre, mert ehelyett a határozat fogalmazványára rájegyezheti röviden, hogy mit teljesitett; maga a teljesités pedig felek vagy hatóságok értesitésénél tintaczeruza és másolópapir felhasználásával ürlapok kitöltéséből állhat. A határozatnak valamely hatósághoz áttétele esetén pedig a kiadmányon igazolható a jogerősség és minden átirat nélkül küldhető el az.

Azt hiszem, hogy kiutaló végzésnek, hagyatékátadó végzéseknek, örökösödési bizonyitványoknak a királyi adóhivatalhoz, illetve a telekkönyvi hatósághoz való áttételénél, erről a felek értesitésénél, továbbá bélyegfeljegyzéses perek, vagy más eljárások jogerős befejezése után, a véghatározatoknak a bélyegjegyzékkel a királyi adóhivatalokhoz való áttételénél, igényperbeli, vagy végrehajtás-megszüntetés iránti perekben kelt jogerős itéleteknek a végrehajtási iratokhoz szükséges csatolásánál, továbbá hagyatéki és polgári peres eljárásban kiszabott rendbüntetéseknek a pénzügyigazgatósággal közlésénél a bejelentett jogerősség miatti eljárásul az általam javasolt módszer teljesen czélravezető.

Ha átadó végzések, vagy örökösödési bizonyitványok jogerőre emelkedés után azon megkereséssel teendők át a telekkönyvi hatósághoz, hogy örökösödési illeték erejéig zálogjog kebeleztessék be, a megkeresést pótolhatja, ha az adóhivatal közlése eredetben tétetik át a kezelő által és ha örökösök fizetést igazoltak — amit szintén a kezelő elbirálása alá lehet utasitani — ez az adóhivatal értesitésén a kezelő által bizonyitandó.

Mindezen esetek a legujabb ügyviteli szabályzat értelmében ugyis tulnyomólag kezelői munkakörbe esnek s csak könnyités lesz a kezelőn, ha a jelentést nem kell lajstromoznia s viszont a biróra felesleges munkateher a kezelőnek szükségtelen ellenőrzése s utasitása.

Nagy kár volna, ha ezen teendőket nem kezelőhöz utalná az uj ügyvitel, mert a kezelői kar csak az esetben érzi a felelősséget, ha kizárólag az ő teendőiről van szó. De mégis, ha valami nem ismert okból ez nem lehetne, elég lesz, ha a birák kiadmányozás előtt rövid uton és szóbelileg ellenőrzik az elintézés helyességét.

2. A végrehajtási eljárásban belföldi bíróságoktól jövő megkeresés esetén a bíróság kiküldöttet rendel s erről a feleket értesiti. Itt az alakszerü határozat mellőzendő.

Az ország bíróságainak tulnyomó számánál csak egyetlen végrehajtó van, tehát eo ipso az kapja a megbizást, de ha több van is, az ügyeknek azok közti felosztása teljesen a belső ügykezeléshez tartozik. Amint a végrehajtató a végrehajtást elrendelő végzést kézhez kapta, egész biztosan tudhatja s tudja is, hogy az a foganatositásra illetékes bírósághoz is megérkezett már.

A felekre nagy haszon hárul abból, ha a végrehajtási megkeresésnek a kiküldött kezéhez juttatása nincs alávetve az elintézés, vagy a leirás sorrendjéből származható fennakadásnak s emellett ugy a biró, mint az irodák jelentékeny munkatehertől szabadulnak. Az itt javasolt módszer szerint mindazon végrehajtási ügyek, amelyekben kiküldöttet kell rendelni, a mostani végrehajtói nyilvántartási naplót magában foglaló jegyzékbe vezettetnének és annak megfelelő rovatába az átvételt az illető kiküldött elismerné. Azt, hogy kiküldöttet kell-e kirendelni, a biró minden nap az akkor nap beérkezett darabokról alakszerü eljárás nélkül megállapithatná s a legegyszerübb módon az aktán ezt kitüntetné, vagy akár szóbelileg nyilvánitaná s ennek megtörténtével a fentebb emlitett naplóba — mely minden végrehajtó részére külön nyittatnék — a kezelő bevezetné s azzal a végrehajtónak kézbesitené a darabokat. Már most, ha a felek értesitésétől, — ami, ismétlem, teljesen mellőzhető, — eltérni nem akarunk is, azt hiszem, hogy a bíróság székhelyén levő végrehajtatókra nézve ez teljesen felesleges. Más végrehajtatókra azonban a birói végrehajtók rendelkezésére ürlapos levelezőlapot lehet bocsátani, amelyben csak a végrehajtást elrendelő bíróság megnevezése, s a végzés száma irandó, s azon kötelesek lennének értesiteni a végrehajtatókat megbizatásukról.

Természetesen ezen csekély munkáért dijjat nem igényelhetnének. Hogy pedig a végrehajtó ezen kötelezettséget nem hanyagolja el, arra elég biztositék az ő anyagi érdeke.

Ha a végrehajtató értesitése mellőztetnék, kérdés az, hogy a végrehajtató a birói végrehajtó nevének ismerete nélkül mi módon jelentkezzék. A hol egy végrehajtó van, ez nem okozhat gondot, mert a postahivatal a sürgöny, vagy levélbeli felszólitásokat név megnevezése nélkül is kézbesitteti a birói végrehajtónak. Ahol azonban több végrehajtó van, az ügyviteli szabályok megszabhatják, hogy a jelentkezés a bírósághoz küldendő, s a kezelő tartozik haladéktalanul a megbizott végrehajtónak azt kézbesiteni postakönyv, vagy az előbb emlitett jegyzékbe való bevezetés mellett vagy ezek nélkül rövid uton; természetes, hogy ezen jelentkezés bélyegmentes volna.

3. A nem szorgalmazás miatt irattárba helyezett végrehajtási iratoknak a kiküldött kezéhez való ujabb kiadása iránti kérelmek elintézését szintén a kezelőre lehet bizni azon esetekben, melyekben a kiadást kérő fél költséget nem számit. Ilyen esetekben is a kiadásról ürlapos levelező-lapon értesitendő a kérelmező, a darab pedig az emlitett jegyzék mellett adassék ki a végrehajtónak.

A többi eseteket czélszerü volna a járásbirósági ügyvitelt egyszerüsitő szabályzat 19. §-a szerint intézni el, — feltéve természetesen, hogy az iratok kiadásának helye van. A biró ráirná az aktára a költség összegét, vagy pár szóval azt, hogy a kérelemért költséget nem állapit meg az ellenfél terhére. Esetleg, hogy költség mennyiben állapittatik meg az ügyvédnek saját felével szemben.

Az ilyen határozatok ellen nem szoktak felfolyamodni, tehát az indokolás már ezért is felesleges, de ha felfolyamodás használtatik is, oly kevéssé bonyolult kérdésről van szó, hogy maga a rendelkezés, illetve a kérvény és melléklete alapján kitünik az indok, és felülbirálható felsőbbfokulag az elintézés.

4. Végrehajtási eljárás során lefoglalt követelések behajtására kinevezett ügygondnokot, zárlati ügyekben a zárgondnokot,

ugyszintén hagyatéki követelések behajtására kirendelt ügygondnokot jelentésének, számadástételének beterjesztésére hivja fel a kezelő, s csak ha ez a legfeljebb 15 napban megállapitandó határidőn belől eredménytelen maradna, tegyen jelentést a birónak. Mindezekben az esetekben a kirendelés alkalmával a biró ugyis köteles megállapitani, hogy a jelentés körülbelül mikor várható s akkorára nyilvántartatja az aktát, tehát itt csak arról van szó, hogy ha a kilátásban volt időpontban a jelentés nem érkezett meg, a csak figyelmeztetésül szolgáló első felhivásért ne tegyen a kezelő jelentést, hanem ürlapon végezze a sürgetést s annak megtörténtét a birói határozat fogalmazványán jelezze.

5. A birói végrehajtók végrehajtási eljárásban ürlapos végzéstervezetek készitésére sok helyt alkalmaztatnak. Ezen eljárás megfelelő törvényes alap nélkül kifogásolható, éppen azért szükséges lenne, hogy az uj ügyvitel ezt megengedje, a birói végrehajtók készsége esetén. Náluk erre a kellő szakértelem megvan s mivel az elintézés az ő segitségük felhasználásával gyorsulna ebben munkájok ellenértékét is megnyernék.

6. A fizetési meghagyásban az ellenmondásról szükséges értesitést a kezelő végezze. Ez bővebb indokolásra nem szorul; ugyszintén az ellentmondó kivánatára az 1893 : XIX. tcz. 8. § ának utolsó mondata értelmében adhat bizonyitványt.

A fizetési meghagyásból kifolyó végrehajtási megkeresésekнél a megkeresett bíróság az ellentmondási határidőt nyilvántartja, ezalatt a beérkezett ellenmondásról a megkereső bíróságot haladéktalanul értesiteni tartozik. Miután a törvény ezt nem teszi kétségtelenül birói teendővé, válik, az értesitést ugyancsak a kezelőre lehet bizni.

7. A sommás eljárásban felesleges sok munka a biróra és a kezelőre, hogy minden tárgyalási napon külön iven vétetik fel a jegyzőkönyv. Az első tárgyalási jegyzőkönyv az esetek tulnyomó többségében az egész ivet nem tölti be s a következő tárgyaláson folytatható volna, mondjuk ilyen bevezetéssel: folytatódott X. Y. időben, a tárgyalási hely változása esetén ennek megjelölésével, valamint annak a kitüntetésével, hogy az előbbi tárgyaláson jelen voltak közül valaki nincs jelen, esetleg mások vannak jelen, vagyis, ha a résztvevők személyében változás nincs, az hallgatással mellőzendő. Czélszerü volna, hogy igy a jegyzőkönyv összefüggőleg folytatódnék az egész elsőfoku eljárás alatt s ugyanezen jegyzőkönyvi ivekben fogalmaztatnának azok a határozatok is, amelyek nem valami beadványra hozatnak s amelyek most is rendszerint jegyzőkönyvön, vagy külön jelentésen fogalmaztatnak. Az ivek összefüzetnének. Ezen eljárás mellett a kezelőnek a tárgyalási jegyzőkönyveket nem kellenék minden alkalommal lajstromoznia és sok felesleges papiros nem tenné nehézkessé az iratok áttekintését s a tárgyalási jegyzőkönyvek egyébként is könnyebben volnának használhatók. A kincstár pénzügyi érdekeit nem érintené ezen módositás, mert minden jegyzőkönyv külön bélyegzés tárgyát képezné.

8. A perben becsatolt okiratok visszakérése esetén az általános ügyviteli szabályok 246. §-a előirja a felek meghallgatását; ez a befejezett pereknél teljesen felesleges, a bíróságoknak értéknélküli munkát, a feleknek haszonnélküli költséget okoz. A kiadás iránt intézkedhetik a biró az iratok alapján, legfeljebb különösen indokolt esetben feljogositható az érdekeltek meghallgatására

A sommás eljárás 79. §-a alapot ad ilyen ügyviteli rendelkezésre, mert a szerint csak bizonyos esetekben szükséges, hogy az okirat az iratcsomóban eredetben legyen meg, ha tehát az okirat már a becsatoláskor másolatban is beadható lett volna, ami a peres eljárás befejezése után is, a kiadási kérelem elintézésekor elbirálható, semmi elképzelhető indoka nincs, hogy a szükségtelenül eredetben becsatolt okirat kiadása, a felek meghallgatása után történjék, mert hiszen a kiadás az ujrafelvételi határidőn belül ugyis csak a fél által beszolgáltatandó másolat ellenében történik meg helyesen. A felek meghallgatását egyedül abban az esetben lehet megkivánni, amelyben az okirat közösnek tekintendő s nem adnak az iratok támpontot arra nézve, hogy az a közös tulajdonosok melyikének birtokába adandó.

Felvethető az a kérdés, hogy a sommás eljárási törvény 79. §-a értelmében a fél által eredetiben becsatolt okiratnak a perujithatás végső határidején belül, visszakérése esetére ne tartassék-e fenn kötelezőnek a felek meghallgatása.

Az a kérdés azonban, hogy a sommás eljárási törvény 79. §-ának utolsó bekezdése értelmében eredetben becsatolandó okirat a peres eljárás befejezése után kiadható-e vagy sem, nem ügyviteli természetü s igy a kiadás feltételének megállapitása helyesen nem az ügyvitel keretébe vág; ha az ilyen irat egyáltalában kiadható, akkor is helyes a felek meghallgatását csak a szükség esetére korlátozni, amit a biró állapitana meg.

A hozandó határozat azonban csak jogerőre emelkedés után foganatositható és pedig a kezelő által önállóan.

Megengedhető azonban a kérelmező kivánságára is a felek meghallgatásának elrendelése, ha ezt indokoltan abból a szempontból kéri, hogy az okirathoz hamarabb hozzájusson.

9. A hagyatéki eljárásban a legfontosabb teendőket nem a bíróság végzi, csak ellenőrzi, ezen ellenőrzői és az eljárások eredményét megállapitó hivatás sérelme nélkül a birák teendőit czélszerüen lehet csökkenteni.

Igy a téritvény eltörlendő.

Az 1894 : XVI. tcz. 45. §-ának második bekezdése a telekkönyvi hatóságot kötelezi, hogy a leltározó felszólitására a szükséges telekkönyvi kivonatokat adja ki, de a 14,394/1895. I. M. számu életbeléptető rendelet 52. §-a megállapitotta a leltározó önigazolásának szükségét s erre szolgál a téritvény.

Mivel a leltározó mindig hivatalos közeg, ezen igazolás megkivánása indokolatlan, amely gyakorlatilag semmiféle czélt nem szolgál, mert hiszen a visszaélést nem teszi lehetetlenné s a kincstár pénzügyi érdekeit kellőleg megvédi, hogy a másolat záradékában a bélyegmentes kiállitás oka fel van tüntetve.

A gyakorlatban a téritvény lassitja az eljárást, mert mig az a leltározótól a kezelőhöz, a kezelőtől a bíróhoz, onnan vissza a kezelő utján a leltározóhoz, a leltározótól a telekkönyvi hatósághoz eljut, rendszerint s igen könnyen eltelik 4—5 nap, a törvény által a leltározásra szánt 15 nap tekintélyes része s mi sem természetesebb, hogy e miatt gyakran kell a birónak birságot kiszabni a leltározóra s kell az utóbbinak igazolni mulasztását s a birónak elengedni a birságot. Tehát ezen indokolatlan kivánalom ugyis szerfölött szaporitja a hagyatéki eljárás során tennivalókat. Viszont a hanyagabb leltározóknak kedvencz mentségük a téritvénynyel való bajoskodás.

Ha valami nem ismert okból mégis szükséges a leltározó ellenőrzése, ez könnyen megtörténhetik a telekkönyvi hatóság által vezetendő jegyzék segélyével, amelyben az örökhagyók nevei szerint bevezettetnének a kiszolgáltatott telekkönyvi másolatok számai és évenként 2—4 esetben a hagyatéki kezelő próbákkal összehasonlitaná a jegyzéket a hagyatéki iratokkal; ismétlem azonban, hogy ez teljesen felesleges.

10. Nagyon gyakori, sőt a telekkönyvi hatóságok székhelyein vagy az illető község összes telekkönyvi betétjeinek másolatával rendelkező községekben müködő leltározóknál rendszerinti az az eset, hogy a leltározó a leltárt és az adóbizonylatot a telekkönyvi másolatok kiszolgáltatása előtt elkésziti. Nagy könnyités volna a leltározón s az eljárást gyorsitaná, ha ilyen esetekben a leltárt nyomban beterjeszthetné s a telekkönyvi hatóságnál azt kérhetné, hogy a telekkönyvi másolatokat a hagyatéki bírósághoz küldje. Ahol pedig a telekkönyvi hatóság a hagyatéki bíróságnál van, vagy bár a törvényszéknél, de ugyanazon épületben, ilyenkor legegyszerübb lenne, ha a beérkezett leltár alapján, esetleg több ügyben egyszerre, a hagyatékügyi kezelő rendelné meg a szükséges másolatokat s azok neki adatnának át.

11. A kezelő feladatává lehet tenni annak a megállapitását, hogy a beérkezett haláleset felvétele a leltározásra, vagy a hagyatéki eljárás hivatalból leendő megindítására tekintettel a törvény alapján meddig tartassék nyilván, rá lehet bizni, ha el nem töröltetik, a téritvény aláirását, s ha birságolás vagy a rendestől eltérő intézkedés szüksége nem forog fenn, czélszerü, hogy az iratok csak akkor mutattassanak be a birónak, mikor azok tárgyalásra a közjegyzőnek kiadandók.

A leltározási költség megállapitása és tárgyalásra kiküldött rendelése iránt azon leggyakoribb esetekben, mikor a leltározó illetményeit helyesen számitja fel, s azok kiegyenlittettek, alakszerü végzést szükségtelen hozni. Irja rá a biró a leltárra a felszámitásnál a helybenhagyást, s teljesen elég, ha az érdekeltek ezt a hagyaték tárgyalása alkalmával ugyis felolvasott leltárból megtudják. A közjegyző megbizatásáról elég, ha a megidéztetéskor értesülnek a felek. A kir. közjegyzők pedig átirat

nélkül kapnák tárgyalásra a darabokat, legfeljebb a boritékon szines czeruzával kitüntethető, hogy tárgyalásra adatnak ki.

12. Az 1894 : XVI. tcz. 54. §-ának 2. bekezdése értelmében hirdetményes idézésnél a bíróságnál is kifüggesztendő a hirdetmény. Az ez iránti intézkedést a kezelő önnálló hatáskörébe kell utalni.

13. Az 1894 : XVI. tcz. 100. §-a értelmében kibocsátandó hirdetményül szolgáljon az a végzés, amelyet a bíróság a kérelemre hoz, s melyben a hirdetmény kibocsátását elrendeli ; igy elég lesz egyszer leirni az örökhagyó nevét, elhalálozási helyét, és idejét, s azt, hogy végrendelet maradt-e, vagy nem, a kérelmezők nevét, s a hagyatéki javak felsorolását.

14. A Büntető eljárásban a fő- és pótmagánvádlók, és a terheltek idézésére olyan ürlapokat kell kiadni, amelyekbe a tárgyalást kitüző végzésnek ezen felekkel is közlendő tartalma beirható legyen. Ez különösen indokolt azért, mert ugy a tárgyalást kitüző, mint az idéző végzésnek a kezelő által hitelesitendő másolata megy ki a feleknek, s a két másolat idő-, és papirkiméléssel egybeolvasztható.

15. Az erkölcsi és vagyoni bizonyitványok bekivánását, a különböző bünügyi költségtartozás-kimutatások elkészitését és továbbitását a büntető biró mellett müködő kezelő önálló intézkedése tárgyává lehet tenni, ugyszintén hozzá lehet utalni a más bíróságoktól, és hatóságoktól jövő hirdetményeket és közléseket, amelyek ugyis mindig irattárba tételnek minden intézkedés nélkül, vagy esetleg kifüggesztetnek.

16. Az anyagszerek és nyomtatványok megrendelését, s a vonatkozó számadásokat a vezető királyi járásbiró irodáját vezető kezelőre lehet bizni, mert az évi szükségletek között csekély eltérés van, s különben is az anyagszerek és nyomtatványok rendszerint ezen kezelő őrizete alatt állanak, és a számadások felülvizsgálatában a szükséges ellenőrzés megvan. Ezektől annyival inkább mentesiteni kell a vezető birót, mert azok tisztán csekélyebb jelentőségü gazdasági természetü tennivalók.

* *

Az ajánlott egyszerüsitések és módositások természetszerüleg támaszkodnak a kezelői személyzet nagyobb önállósitására, minélfogva, ha a jegyzői és joggyakornoki kar nagyobb önállósággal fog is felruháztatni, az itt ajánlottakra nézve változás nem állhat elő, mert a jegyzők és joggyakornokok önálló szerepkörrel felruházása helyesen fontosabb munkakörben fog megtörténni.

Nagy Antal,
békési járásbiró.

Különfélék.

— **A polgári perrendtartás törvényjavaslata** a napokban kerül a minisztertanács elé, ahonnan előzetes szankczióra küldetik fel és mihelyt legfelsőbb helyről visszaérkezik, be fog terjesztetni a képviselőházhoz. A képviselőház a javaslatot az igazságügyi bizottsághoz fogja utalni, melynek elnöke előreláthatólag Erdély Sándor volt igazságügyminiszter lesz, mig az előadói tisztet maga a javaslat szerkesztője, *Plósz Sándor* fogja betölteni. Minden faktorban megvan a jó szándék arra, hogy az igazságügyi bizottság a javaslatot minél előbb tárgyalás alá vegye és jelentése kapcsán a ház elé terjessze. A politikai viszonyoktól függ azután az, hogy a törvényhozás két háza mikor tárgyalja a minden oldalról oly régen óhajtva várt törvényjavaslatot.

Mivel a perrendtartás életbeléptetéséig két-három év is eltelik : az igazságügyi kormány külön törvénytervezetet készit elő a birói ügymenet egyszerüsitéséről és ezzel kapcsolatosan egynehány szükségessé vált szervezeti reformról. A vonatkozó javaslat valószinüleg őszszel nyujtatik be és kerül tárgyalás alá. Ha ez a javaslat rövidesen törvénynyé válhatik, akkor a tervbe vett összes egyszerüsitési intézkedések már január 1-én életbe léphetnek.

— **A detektiv-vallatásokról.** A budapesti államrendőrség főkapitánya legutóbb közzétett évi jelentésében arról panaszkodik, hogy a sajtó egy része alaptalan támadásokkal illeti a rendőrszemélyzetet. Felpanaszolja, hogy egy «előkelő testület» az államrendőrséget meggyanusitó kinvallatásokkal szintén mint pozitivumokkal foglalkozik és legutóbbi évi jelentésében már «a joguralom hiányára» is következtet, sőt «türhetetlen állapotot» emleget. A főkapitány ur ezzel szemben elfogultsággal és felületességgel, animozitással vádolja azokat, akik a rendőrség ellen panaszkodnak, egyuttal tiltakozik még annak feltevése ellen is, hogy a budapesti rendőrségnek bármely szerve, «különösen pedig a detektiv testület» rendszerré tette volna a terheltek bántalmazását, vagy beismerő vallomásuknak fizikai és lelki kényszereszközökkel való kicsikarását. Hogy kijelentéseinek sulyt adjon, hivatkozik a főkapitány ur arra is, hogy az ismert nagy postalopással gyanusitott Hima postaszolga megkinzásával vádolt detektiveket a törvényszék ezen vád alól felmentette.

Ami ezt a felmentő itéletet illeti, mindenekelőtt konstatáljuk, hogy a feljelentő vallomása szemben állott a detektivek vallomásával és mivel (könnyen érthető okokból) a vallatásnál más tanu nem volt jelen, a bíróság kénytelen volt bizonyitékok hiányában felmentő itéletet hozni. Ez azonban egyáltalában nem egyjelentésü a detektivek ártatlanságának megállapitásával. Ami a főkapitány ur azon megjegyzését illeti, hogy rendszerint a vádlottak felelősségük elháritására használják fel a kinzásukról való panaszkodást : ez az érv ebben az esetben fel sem hozható, mert hiszen Himáról kétségtelenül kiderült, hogy ártatlanul gyanusitották a lopással.

Ha azonban az igen tisztelt főkapitány ur (kinek modern felfogását és jóakaratát elismerjük) konkrét esetet kér arra nézve, hogy a detektivek egy-egy esetben tényleg bántalmazzák a kezeik közé került delinkvenseket, ismételten utalunk a fiumei bankrablók esetére, amelyről meg volt irva az összes napilapokban, hogy a rendőri tudósitók a másik szobából egész világosan észlelték a letartóztatottak ütlegelését.

Egyébként a főkapitány urnak módjában áll minden ilyen gyanusitást elhallgattatni azáltal, hogy nem türi meg a detektiveknek a zárt ajtók és négy szem közti vallatást, hanem csupán rendőrtisztviselő és jegyzőkönyvvezető jelenlétében engedi meg a gyanusitott kihallgatását, és mint minden nyomozati cselekvényről, ugy a detektivek vallatásairól is szabályszerü pontos jegyzőkönyvet vétet fel minden egyes esetben.

Amig azonban a nyomozatok négy szem közt történnek, ne vegye senkise rossz néven sem a sajtótól, sem az ügyvédi kamarától, ha a detektivek ellen panaszkodó gyanusitottaknak, különösen azoknak, akikről kiderül, hogy ártatlanul voltak gyanusitva, inkább ad hitelt, vagy legalább is annyi hitelt ad, mint a rendőri közegeknek és közöttük a detektiveknek.

— **A fővárosi árvaszék** fontos kezdeményezését regisztrálják a napilapok. A czél, amelyet az árvaszék elérni törekszik, az, hogy különösen a házasságon kivül született gyermekek érdekei és jogai a ma még mindig meglevő előitélettel szemben védelmet kapjanak, a gyermekek jogai a természetes apával szemben érvényesülhessenek és azok érvényesitését sem az anya erkölcsi szégyenének palástolása, sem haszonlesése meg ne akadályozhassák. Ebből a czélból : *a)* addig is, mig a gyámság intézményének reformja megtörténik, a házasságon kivül született gyermekekre vonatkozólag a tömeges gyámság intézményét életbelépteti ; *b)* a tömeges gyámi tisztek viselésére elsősorban a székesfőváros t. ügyészségénél alkalmazott ügyvédeket hivja föl, másodsorban pedig az arra vállalkozó gyakorló ügyvédek közreműködését veszi igénybe.

A teljeskoru anyáktól házasságon kivül született gyermekekre vonatkozó születési értesitések elintézésénél a jövő-

ben szigoru vizsgálat tárgyává tétessék az a körülmény, vajjon a tartási pör megindittatott-e vagy sem? ha mellőztetett, mi okból történik az? elfogadható-e a gyermek érdekében állónak a pör mellőzése? és vajjon nem indokolt-e a gyámi törvény 30. §-a *a)* pontjának alkalmazása, vagyis a gyermek részére kirendelendő ügygondnok által a pör folyamatba tétele?

Az utólagos házasság utján való törvényesités tekintetében kifejlődött helytelen gyakorlattal szemben: amennyiben olyan születési anyakönyvi kivonat jut az árvaszékhez, amelyből az utólagos házasság utján való törvényesitésnek nem az Anyakönyvi Utasitás 141. §-a értelmében való szabályszerü följegyzés tünik ki, annak megfelelő kiigazitása iránt hivatalból tétessék intézkedés.

A gyermekvédelmi ügyek elintézésére az árvaszék keretében egy külön, állandó és egyelőre kéthetenként ülésező gyermekvédelmi tanács létesittetik.

Szivből üdvözöljük az árvaszék és a fővárosi tanács helyes és czéltudatos kezdeményezését és kivánjuk, hogy e példa követőkre találjon az ország többi árvaszékeinél is. Ami az ügyvédi kar közremüködését illeti, az — hiszszük — nem fog elmaradni, mert az ügyvédség a humanisztikus munkából mindig nagy részt vállalt magára, anélkül, hogy emberszerető, önzetlen és nem egyszer önfeláldozó müködése az állam és társadalom részéről méltánylásra találna.

— **Az ügyvédség szerepe a baleseti kártalanitási eljárásban.** Az állami munkásbiztositó hivatal az s—i kerületi pénztárhoz a következő leiratot intézte:

«A pénztárnak Zs. B. kártalanitási ügyében dr. H. k—i ügyvéddel szemben követett s nevezett ügyvéd által panasz tárgyává tett eljárását a hivatal a leghatározottabban helyteleniti. Bár az 1907: XIX. tcz. alapján való kártalanitási eljárásnál a feleknek ügyvéd által való képviseltetése nem kötelező, mindazonáltal viszont a törvény s az érvényben álló rendeletek az ügyvéd utján való képviseltetést nem zárják ki. Eszerint tehát a feleknek saját tetszésüktől függ, hogy igényeik érvényesitése végett személyesen járnak-e el, vagy pedig magukat ügyvéd által képviseltetik. Utóbbi esetben — feltéve természetesen, hogy az illető ügyvéd meghatalmazását kellőképen igazolta — az intézkedések, illetve határozatok az illető ügyvéddel mindenkor ép ugy közlendők, mint más esetekben magával a féllel. Amennyiben tehát dr. H. I. ügyvéd a szóban levő ügyben a pénztárhoz intézett megkeresés alkalmával megbizatását szabályszerüen igazolta, ugy a pénztár tartozott volna őt beadványára megfelelő módon érdemileg tájékoztatni. Viszont ha meghatalmazását nem is igazolta volna, az esetben sem volt a pénztár feljogositva arra, hogy 1166/910. sz. a. Zs. B.-hoz intézett értesitésben *nemcsak nevezett ügyvéd, de az egész ügyvédi karra nézve sértő és gunyos megjegyzéseket tegyen, hanem legföljebb* az ügyvéd értesitését, minden különösebb megjegyzés nélkül mellőzhette volna. Ezekhez képest felhivja a hivatal a pénztárt, hogy a jövőben hasonló eljárástól a legszigorubban tartózkodjék.»

Ime, ismét egy szomoru példája annak, hogy az ügyvédség a szocziális és humanisztikus jellegü intézményeknél igen nagy mértékben igénybe vétetik, de másfelől müködése gunynyal és sértésekkel viszonoztatik. Kiemeljük a munkásbiztositási hivatal korrekt álláspontját és az ügyvédi karnak nyujtott teljes elégtételét.

— **Egy kir. ügyész által kezdeményezett országos mozgalom a feltételes elitélés ellen.** Veszprémvármegye közigazgatási bizottságában — mint a Pesti Hirlapban olvassuk — J. J. kir. ügyész kifejtette, hogy «a folyó év január 1-én életbelépett büntetőjogi novellának végrehajtása mily óriási nehézségekbe ütközik az igazságszolgáltatásnál is, de még nagyobbakba a kihágási ügyeknél a járási főszolgabirák és rendőrkapitányok előtt. Ez év 5 hónapja alatt máris bebizonyult, hogy ezen Amerikából átültetett intézmény (?) ideálisan szép, de nem gyakorlati munka, mely még a kontinensen sehol sem lépett életbe, (!) csak nálunk, és hogy elhamarkodott kisérlet csupán, melyhez kulturális fejlettségünk az alsóbb rétegekben sem megfelelő, de főleg rendőri hatóságaink és azok végrehajtó szervei sem elegendők, s nincs annak eredményes keresztülvitelére anyagi erőnk sem. A fejletlen koru bünösökre (12—18 évig) megállapitott, leggyakortább alkalmazott dorgálás, és a kivihetetlen próbára bocsátás illuzóriusak, pénzbüntetés nem alkalmazható, elzárás is csak rövidebb időtartamra szabható ki. Ily körülmények között tehát arra kéri a vármegye alispánját, hogy ezen állitásainak bebizonyitására azonnal szerezzen be pontos adatokat a járások főszolgabiráitól s a rendezett tanácsu városok rendőrkapitányaitól, hogy az elmult időszakban mily hatása volt a dorgálásoknak, s mily mérvben és számban alkalmaztattak az egyéb büntetések? Eme adatok alapján a közigazgatási bizottság az augusztus havi féléves jelentésében intézzen felterjesztést a belés igazságügyminiszterekhez e gyakorlatiatlan törvény végrehajtása sikertelenségének bizonyitására és kérje annak hatályon kivül helyezését. A vármegye közigazgatási bizottsága az inditványt egyhangulag elfogadta és bizva abban, hogy az ország többi vármegyéi, illetve közigazgatási bizottságai is csatlakoznak ezen üdvös mozgalomhoz — kimondta, hogy ily értelemben tesz fölterjesztést augusztus havi féléves jelentésében.»

Nem hihetjük, hogy a szóban levő közlemény megfelelne a helyes tényállásnak, nem hihetjük, hogy egyfelől egy kir. ügyész ennyire tájékozatlan lenne ily nagyfontosságu intézmény felől másfelől, hogy hivatottnak érezné magát ily kezdeményezésre.

Nem hiszszük, hogy akadna kir. ügyész, aki ne tudná, hogy a feltételes elitélés intézménye Ausztriát kivéve csaknem minden európai kulturországban törvénybe van iktatva, nem szólva arról hogy Magyarországon is évszázadokon át gyakorlatban volt a vádlottaknak minden különösebb forma nélkül való feltételes felmentése. (Németország tulnyomó nagy részében a feltételes megkegyelmezés formájában müködik ezen institutio. Egyébként Németországban épp ugy, mint Ausztriában, a legujabb javaslatok is behozni készülnek az intézménynek éppen azt az alakját, amely felett a kir. ügyész ur pálczát tör.) Azt ellenben elhiszszük, hogy a magyar közigazgatási közegek egyrésze előtt nem szimpatikus az intézmény, éppen azok előtt, a kiknek rokonszenve még ma is inkább a patriarchális deres felé huz és akik akadályai annak, hogy Magyarországon a közigazgatás is modernizáltassék, amint ez 1869-ben az igazságszolgáltatással történt. De, hogy a kir ügyész ur azok mellé álljon, akik országos mozgalmat kezdeményeznek a haladás megakasztására: ez ismét hihetetlenül hangzik.

— **Irói és müvészi tulajdon.** A franczia zeneszerzők és zenemükiadók egyesülete szerzői jog bitorlása miatt beperelte Guillon Juliét, pontaveni szállodatulajdonosnőt, mert bálján az egyesület tulajdonát képező zenemüveket adta elő. A franczia semmitőszék a felperesek keresetét elutasitotta az alapon, mert az alperes adott bál nem volt nyilvános, mivel azon csak meghivottak lehettek jelen s igy nyilvánosság hiányában szerzői jog bitorlásáról sem lehet szó.

Két évi gyakorlatot és a német nyelvet birom. Irodát keresek. Dr. Schick Károly, Kolozsvár, Király-u. 33. 13717

Vidéki bank és telekkönyvi praxissal biró, folyó ügyeket önállóan intézni képes jelöltet keres: Dr. Weisz Sándor ügyvéd, Németbogsán. 13719

Közjegyzőhelyettes. Német nyelvi jogositványnyal, hosszas és széleskörü önálló ügyvédi és közjegyzői gyakorlattal, kitünő bizonyitványokkal biró, a franczia nyelvet beszélő, az angol nyelvet értő kir. közjegyzőhelyettes állást keres. Czime megtudható a kiadóhivatalban. 13718

Képzett, vagyonos fiatal ügyvéd állandó klienturával biró irodába társul ajánlkozik, esetleg ilyen irodát azonnal át is vesz. Czim a kiadóhivatalban. 13703

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 25. szám. Budapest, 1910 junius 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az esküdtszék által marasztalt vádlott felmentése a Curia által. *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogakadémiai tanártól. — A kir. Curia és az esküdtbirósági itéletek felülvizsgálata. *Dr. Weisz Vilmos* nyitrai ügyvédtől. — A léghajózás jogi problémáiról. *Turnowszky Sándortól.* — A birőságok bajainak okaihoz. *Dr. Nagy Kálmán* gyulai kir. járásbirótól. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az esküdtszék által marasztalt vádlott felmentése a Curia által.

Élénk emlékezetünkben van még az a nagy vita, mely 10 11 évvel ezelőtt a bünvádi perrendtartás életbeléptetésének előkészületei közben indult meg afelett, van-e joga a Curiának, a semmiségi panasz folytán, az esküdtbiróság által felmentett vádlottat elitélni? Legtekintélyesebb elméleti és gyakorlati perjogászaink felszólalásai után ez a vita akkor azzal végződött, hogy a BP. 437. §-a alapján a Curiát ez a jog nem illeti meg, mintán e szakasz szerint a Curia köteles az esküdtbiróság által valóknak elfogadott tényekre alapitani itéletét, felmentő verdikt esetén pedig a tények nincsenek megállapitva s igy ily alsóbirósági itéletre marasztaló felsőbb itéletet hozni nem lehet. Ezt a magyarázatot fogadta el és követi állandóan a Curia is s a BP. 10 évi élete alatt még nem volt rá eset, hogy az esküdtek által «nem bünösnek» nyilvánitott vádlottat a Curia elitélt volna.

A kérdés megforditott alakja, t. i., hogy az esküdtbiróság által elitélt vádlottat felmentheti-e a Curia az erre irányuló semmiségi panasz folytán, ezideig nem volt behatóbb vita tárgya. A semmiségi panasz elintézését szabályozó 437. §. harmadik bekezdését, mely szerint anyagi semmiségi ok megállapitása esetén a Curia a «törvénynek megfelelő itéletet hoz», összes kommentátoraink ugy magyarázták, hogy a Curiát ez a jog megilleti, mert «a törvénynek megfelelő itélet» hozatala az anyagi törvényt sértő alsóbirósági itéletnek uj, érdemleges itélettel való pótlását jelenti. A BP. semmiségi panasza nemcsak a törvényt sértő alsóbb itélet megsemmisitésére, hanem «anyagi semmiségi ok» fenforgása esetén a jogi kérdésekre nézve érdemleges felülbirálatra jogositja fel a Curiát, vagyis az alsóbb birőságok által megállapitott tények alapján a Curiának joga van nemcsak a minősitést megváltoztatni, a büntetést felemelni vagy leszállitani, hanem az elitélt vádlottat felmenteni, sőt törvényszéki ügyekben az alsóbiróságok által felmentettet el is itélni.

Igy fogta fel s igy alkalmazza tiz év óta a kir. Curia is a BP. 437. §-át. Mig azonban szakbirói itéletekkel szemben nagyobb skrupulus nélkül vette igénybe az érdemleges megváltoztatás jogát s akárhányszor hozott felmentő itéletet az alsóbirói marasztaló itéletekkel szemben, sőt több példa volt arra is, hogy az alsóbiróilag felmentett vádlottat elitélte (elég e részben csak a közismert Koczurek-esetre hivatkoznunk), addig az esküdtbirósági itéletekkel szemben erészben is felette óvatosan járt el s nem tudunk rá esetet, hogy az esküdtszék által «bünös»-nek nyilvánitott vádlottat a Curia felmentette volna.

Az első ily eset (legalább a mi tudtunkkal) a Jogtud. Közlöny f. é. 22-ik számában (187. l.) közölt ügy, midőn a Curia a nemzetiség elleni izgatás vétségében (BTK. 172. §.) az esküdtbiróság által marasztalt vádlottat felmentette, azon indokból, hogy «a törvényt alkalmazó biróság jogi tévedésben volt, amikor a vádlott terhére a büncselekmény fenforgását megállapitotta»

Ha szakbirói alsóbirósági itéletről lenne szó, a jogászközönség egyáltalán nem ütődött volna meg az itélet felett. A szakbiróság (törvényszék és tábla) köteles itéletét jogilag indokolni s igy tényleg könnyen megeshetik, hogy ugyanazt a tényt, amit a törvényszék vagy tábla büntetendő cselekménynek minősit, mert jogi felfogása szerint az betölti a Btk. valamelyik tényálladékát, a Curia ellenkező törvénymagyarázattal nem tekinti büntetendő cselekménynek. A tények jogi megitélése, jogi felfogása éppen a szakbiróságok körében elég változatosságot mutat, gyakran homlokegyenest ellenkezik. Igy legutóbb is például a kir. tábla a polgári házasság elleni izgatás vétségében marasztalt egy kath. papot, mert ez a jegyespárhoz a templomban intézett beszédében oly kifejezéseket használt, melyek a kir. tábla felfogása szerint kiválóan alkalmasak voltak arra, hogy «az alacsonyabb müveltségénél fogva fogékonyabb lelkületü néposztály körében — ellenséges indulatot keltsenek» a polgári házasság ellen, a Curia ellenben felmentette a vádlottat, mert szerinte «nem lehetett minden kételyt kizáró módon arra a következtetésre jutni, hogy vádlott kifakadásai a házasság jogintézményére vonatkoztak». (Bünt. Jog Tára LX. k. 6. sz. 67. l.)

A most tárgyalt fentebbi esetben azonban az alsóbiróság, mely a marasztaló itéletet hozta, esküdtbiróság lévén, nemcsak a laikus ujságolvasó közönség, de a jogászok körében is feltünést keltett, hogy a Curia az esküdteknek bünösséget megállapitó verdiktje dacára az elitélt vádlottat felmentette. Talán nem lesz azért felesleges, ha a felmentés helyességét közelebbről is vizsgálat alá veszszük.

Törvényhozásunk a semmiségi panasznak, mint rendes perorvoslatnak szabályozásánál abból indult ki, hogy a felebbezés megszoritása és korlátozása (egyfokuvá tétele) folytán szükséges egy oly perorvoslatot engedni a feleknek, melylyel ha az alsóbiróilag megállapitott tényeket nem tehetik is többé vita tárgyává, de a jogi kérdésekre, az alaki és anyagi büntetőjog sarkalatos rendelkezéseinek megsértésére vonatkozó panaszaikat a felsőbb, illetőleg legfelsőbb biróság elé hozhassák, hogy igy a jogi kérdésekben a legtekintélyesebb forum nyugtassa meg a feleket. Esküdtbiróság itélete ellen pedig az eddigi külföldi törvények szerint is egyenesen ki lévén zárva a felebbezés, a semmiségi panaszszal kivánt módot nyujtani a feleknek arra, hogy legalább a jogi kérdésekben a legfelsőbb biróság döntését kérhessék ki.

Hazánkban a BP. életbelépte előtt a bünügyekben két-

foku (egyes kérdésekben háromfoku) felebbezés volt gyakorlatban s fontosabb ügyekben ment a felebbezés a Curiáig. A felek tehát vétségek, büntettek, sőt egyes kihágások miatt is igénybevehették a Curia döntését. A BP. ezzel a gyakorlattal, a magyar népnek a felebbezés iránti előszeretetével, valamint az esküdtbiróság hatáskörének a sulyosabb közönséges bünügyekre kiterjesztése folytán előállt helyzetkülönbséggel számolt, nem akart «erős resensust» kelteni a gyökeresebb reformok (mint a felebbezés teljes eltörlése) vagy a merőben semmisitő joghatályu semmiségi panasz behozatala által. Törvényszéki itélet ellen tehát meghagyta a felebbezést, de már a táblai itélet ellen csak semmiségi panaszt enged s a semmiségi panaszt, mely esküdtbirósági itélet ellen az egyetlen érdemleges rendes perorvoslat, ugy szervezte, hogy a legfelső biróság a jogi kérdésekben érdemleges itéletet hozhasson s igy a semmiségi panasz némileg pótolja a felebbezést.

A BP. semmiségi panasza eszerint — miként Fayer László annak idején rögtön reámutatott — lényegileg nem egyéb, mint egy a jogi kérdésre szoritott felebbezés. A Curia a jogi kérdésekben ma is vezetője, irányitója lehet a birói gyakorlatnak s jogi felfogását az anyagi jogi kérdésekben közvetlenül is érvényesitheti, az alsóbb biróság által elitéltet felmentheti, a felmentettet elitélheti, a minősitést megváltoztathatja, a büntetést leszállithatja vagy felemelheti. Egyedüli kivétel, hogy az esküdtek által «nem bünös»-nek nyilvánitottat közvetlenül el nem itélheti s egyedüli korlát, hogy mindezt csak az alsóbb biróságok által «valóknak elfogadott tényekre» alapithatja, az érdemleges változtatást csak valamely anyagi jogi kérdés eltérő felfogásával indokolhatja. Helyes volt-e vagy nem a semmiségi panasz ily értelmü szervezése, afelett persze lehet vitatkozni. Hiszen a perorvoslatok rendszere, azok megnyugtató szabályozása egyik legnehezebb vitakérdése a büntető perjog tudományának. Éppen ezt igazolja az a körülmény is, hogy a jövő évi magyar jogászgyülés programmjába a büntető perjog köréből ez a kérdés vétetett fel. A BP. semmiségi panaszának igazolásául különben legyen szabad csak az azóta hozott (1907. évi) angol Criminal Appeal Act-ra hivatkoznom, mely az esküdtbiróság itélete ellen megengedi a felebbezést; egy oly reformra, amelyet eddig elvi lehetetlenségnek tartottunk s melylyel most az esküdtszék igazi hazája mutat példát arra, hogy az esküdtbiróság itélkezését is kivánatos és szükséges a legfelső szakbiróság ellenőrzése és irányitó vezetése alá helyezni.

A tárgyalt esetben tehát nézetem szerint a Curia de lege lata is teljesen jogkörében járt el, midőn az esküdtbiróság által marasztalt vádlottat felmentette azon indokból, mert az esküdtbiróság által valóknak elfogadolt tények nem állapitják meg a vád tárgyává tett büncselekmény tényálladékát. A BP. 385. §-ának 1. *a)* pontja anyagi semmiségi oknak tekinti, ha az alsóbb biróságok ez irányban tévedtek s e szakasz utolsó bekezdése szerint ez a semmiségi ok hivatalból figyelembe veendő, ha a vádlott sérelmére szolgált. Ha tehát a Curia ugy találta, hogy a «valóknak tekintendő tények» nem töltik be a Btk. egyik tényálladékát sem, vagyis az esküdtek oly tett miatt mondták bünösnek a vádlottat, ami nem büntetendő cselekmény, a Curiának nemcsak joga, de kötelessége volt az alsóbirósági itéletet — ha esküdtbiróság hozta is azt — megsemmisiteni s a törvénynek megfelelő itélettel pótolni, vagyis jelen esetben a vádlottat felmenteni. Ezt az anyagi igazság, mint a büntető eljárás főczélja kivánja meg (hogy ártatlan ember ne büntettessék), sőt ez egy alkotmánybiztositék, a Btk. 1. §-ának tiszteletben tartása (csak az a tett büntethető, amit a törvény büntetendőnek nyilvánit). Az esküdtbiróság nem áll a törvény felett, az is csak amiatt itélhet el valakit, ami a Btk. értelmében büntetendő.

Igy áll nézetem szerint a dolog elvi része, vagyis a felvetett kérdés általánosságban.

Helyes volt-e azonban a felmentés a jelen konkrét esetben, alapos-e a Curiának az a kijelentése, hogy a vád tárgyává tett kifejezések (a valóknak tekintendő tények) nem képeznek büntetendő cselekményt, ez természetesen más kérdés. Sajnos, ehhez alig lehet hozzászólni, mert a curiai itélet indokolása nem idézi szó szerint az inkriminált hirlapi czikket, csak a Curia a saját «jogi» véleményét irja le, hogy «a czikk nem egyéb, mint politikai elmélkedés afelett, hogy a román nemzetiségnek arra való férfiai a politikai és szocziális téren nem vesznek részt és a szegény paraszt népet nem pártolják, ha bajba kerül». A Curia szerint a czikkben «nyoma sincs oly kifejezéseknek, melyek egyik nemzetiségben a másik nemzetiség elleni gyülölet felkeltésére alkalmasak volnának». Ez persze elég indok arra, hogy a Curia a maga felmentő itéletét jogilag igazolja, de éppen az a kérdés, valóban ily jámbor álmélkodás volt-e az illető czikk, melyben az esküdtek nemzetiség elleni izgatást láttak?

A döntő kérdés in concreto éppen az, alkalmasak voltak e a vádlott által használt kifejezések az izgatásra vagyis egyik nemzetiség tagjaiban a másik elleni gyülölet felkeltésére? Az esküdtbiróság szerint igen, a Curia szerint nem. A további s igy a tulajdonképpeni döntő kérdés azonban: jogi kérdés-e ennek az eldöntése vagy nem? A Curia kategorikusan azt feleli: jogi kérdés, mert az izgatás «jogi alkotó elemeinek» megállapitása «nem ténykérdés, hanem jogkérdés.»

A büntető perjogászok előtt régóta tengeri kigyó a tény és a jogkérdés elhatárolása. Természetesen, mert a két kérdés in concreto mindig összefolyik, a felmerült esetben mindig tényeknek jogi megitéléséről van szó. Ha tehát a törvény szerint a Curiának a jogi kérdést érdemlegesen is joga van felülbirálni, ez esetben tényleg bármikor hozzányulhat az alsó itéletekhez és pedig az esküdtbiróság itéletéhez is s azon a czimen, hogy az ő jogi felfogása szerint az inkriminált tények nem töltik be a Btk. valamelyik §-ának tényálladékát, felmentheti az esküdtek által bünösnek itélt egyént.

Éppen ez a körülmény ad nagy jelentőséget a fenti konkrét esetnek. Eddigelé szinte közfelfogás volt, hogy amint az esküdtek által felmentett egyént a Curia el nem itélheti, ugy megforditva a «bünösnek» talált vádlottat fel sem mentheti. Az esküdtszék hivei talán csalódva fogják hallani, hogy a BP. megengedi a bünösnek nyilvánitott vádlottnak a Curia általi közvetlen felmentését. Az esküdtszék ellenségei pedig ujabb érvet találnak ez intézmény ellen abban, hogy ime az esküdtszék döntése a bünösség kérdésében szintén nem végérvényes, az is a Curia revideáló hatósága alatt áll.

Részemről azonban, habár elvileg az esküdtszék hive vagyok, nem nyugtalankodom a Curiának most kipattantott, de a BP. szerint őt kétségtelenül megillető jogköre felett s viszont nem féltem az esküdbiróság intézményét az esetleges uj támadásoktól. A Curia — mint eddigi gyakorlata is mutatja — bizonyára csak a legritkább esetben fog élni azzal a jogával, hogy az esküdtek által bünösnek nyilvánitott vádlottat felmentse s ha e jogával élt, annak bizonyára nagy és alapos oka volt. Ily «in melius» reviziót pedig az esküdtszék hivei is szivesen fogadhatnak. Hiszen a BP. már az esküdtszék melletti birói tanácsnak megadja a jogot, hogy ha az esküdtek a vádlott sérelmére tévedtek, a «bünösre» szóló verdiktet felfüggeszthesse. Ennek továbbfejlesztése a Curiának in melius változtatási, esetleg felmentési joga.

Az esküdtszéki intézmény elleni támadásokkal pedig ugy vagyunk, mint a politikai ellenfelek. Egymást bajosan

fogjuk meggyőzni. Az esküdtszék ellenségei természetesen minden követ megmozditnak a helytelennek tartott intézmény diszkreditálására. Mi pedig beismert hiányai daczára védjük azt. Ime, a «botrányos» felmentő verdikt a Haverda-perben, nem ingatott meg egyikünket sem elvi álláspontjában. Az esküdtszék elvi ellenségei csatasorba álltak, az intézmény barátai és higgadt megitélői ellenben kimutatták, hogy egy, talán valóban téves verdikt nem lehet kellő ok egy nagy intézmény megsemmisitésére. Legfeljebb a szükségessé vált reformkivánalmak tünnek ki élesebben az ily hires esetek utján. Az ezuttal tárgyalt eset is — habár ez távol van attól, hogy «botrányos»-nak legyen mondható — talán egy inditék lesz arra, hogy a BP. perorvoslati rendszerének reviziója alkalmával a Curia érdemleges itélkezési jogkörét szabatosan igyekezzünk meghatározni.

Dr. Finkey Ferencz,
sárospataki jogakad. tanár.

A kir. Curia és az esküdtbirósági itéletek felülvizsgálata.

A kir. Curia csak hosszas tanácskozás után és csak most jutott ahhoz, hogy azon igazságot kijelentse és eszerint járjon el, hogy ő jogositva van az esküdtek verdiktjével szemben az inkriminált czikk felülbirálására és hogy az, vajjon valamely czikkben van-e izgatás, vagy nincsen, nem ténykérdés, hanem jogkérdés, eddig pedig ellenkező álláspontot volt, a koronaügyészség pedig még jelenleg és ezen esetben is az előbbi joggyakorlatot helyesnek és törvényesnek tartotta és a semmiségi panasz elutasitását inditványozta.

A BP. 427. §-ának I. bekezdése világosan mondja, hogy a 384. és 385. §-okban meghatározott alaki és anyagi okokból esküdtbirósági itélet ellen is semmiségi panasznak van helye és minthogy a BP. 385. §-a első pontjának *a)* és *b)* alatti rendelkezései semmiségi okoknak mondják, ha a biróság a Btk. megfelelő rendelkezéseit nem alkalmazta, vagy tévesen alkalmazta ama kérdésekben: *a)* hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely büncselekmény tényálladékát és *b)* hogy a büncselekményt a büntető törvényeknek melyik rendelkezése szerint kell minősiteni: soha kétség nem férhetett ahhoz, hogy a kir. Curiának nemcsak joga, de magától el nem hárithatő kötelessége az esküdtbirósági itéletet e szempontokból is felülvizsgálni és felülbirálni, sőt ha ezen semmiségi okok a vádlott sérelmére szolgáltak, még hivatalból is figyelembe kell azokat venni.

Az esküdtek, midőn a hozzájuk intézett kérdésre: «Bünös-e a vádlott . . . stb?» igennel felelnek, egyben határoznak a tekintetben: hogy a büntettre vonatkozó tényállitásokat valóknak elfogadják és hogy eszerint a Btk. bizonyos meghatározott rendelkezését alkalmazandónak vélik és ha az esküdtbiróság az igenlő verdiktet marasztaló itélete alapjául veszi, ezáltal ugy a tény-, mint a jogkérdés tekintetében az esküdtek felfogását magáévá tette.

Hát való ugyan, hogy a kir. Curia a BP. 437. §-a szerint az itéletet annyiban, amennyiben ez a biróság (esküdtbiróság) által valóknak elfogadott tényekre vonatkozik, felülbirálat tárgyává nem teheti, de a törvény alkalmazása tekintetében történt intézkedés, az itélet ezen tartalmának felülbirálása: vajjon e részben az esküdtek és esküdtbiróság nem tévedtek-e, a kir. Curia hatásköréből, mint láttuk, a törvény által kivonva nincsen, épp ellenkezőleg ez képezi feladatát és kötelességét.

Hogy az, vajjon valamelyik czikkben van-e izgatás, vagy bármely más vétség, vagy nincsen, nem ténykérdés, hanem jogkérdés, ez nem is képezheti vita tárgyát, hisz valamely cselekménynek a törvény szabályai alá vonása, a szubszumczió, az elme müködésének, a gondolkodásnak az eredménye, ezt curiai döntés nélkül is, senki másnak, mint jogkérdésnek nem mondhatta.

A kir. Curia eddigi gyakorlata annál kevésbbé érthető meg, mert a törvény (BP. 371. §.) még az elsőbiróságnak azon jogot adja meg, hogy az esetben, ha meg van győződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, a további eljárást felfüggesztheti, amiből logikusan az következik, hogy a kir. Curiának tevékenysége ily esetben nem abban merülhet ki, hogy a semmiségi panaszt el- és visszautasitsa, hanem ez okból is, valamint az előbb kifejtettek alapján a BP. 385. és 427. §§-nak megfelelően hozzon határozatot, a vádlott esetleges felmentése helyett ne mentse fel önönmagát az inkriminált közlemény felülbirálása alól, hogy azon kérdést alaposan dönthesse el, vajjon nem forog-e fenn tévedés a törvény alkalmazásában? vajjon tényleg foglaltatik a czikkben, ennek tartalmában valamely vétség és melyik vétség az és vajjon a biróság nem követett-e el tévedést e kérdés eldöntése körül.

Dr. Wejsz Vilmos,
nyitrai ügyvéd.

A léghajózás jogi problémáiról.

A levegő meghóditásával felmerült jogi kérdések megoldása napjainkban a jogtudomány legaktuálisabb kérdése. A franczia Paul Fauchille volt az első, ki a levegőjoggal behatóan foglalkozott s egy tiz évvel ezelőtt megjelent alapvető munkájával [1] megalapitotta a levegőjog tudományos irodalmát. Azóta a franczia és német jogi folyóiratok állandóan foglalkoznak a levegőjog igen fontos elméleti és gyakorlati kérdéseivel s már sok érdekes tanulmány — utóbbi időben néhány önálló munka is [2] — jelent meg e kérdésről.

A felvetett jogi kérdéseket néhány iró (Grote, Nys) igen egyszerüen a tengeri jog alapján akarta megoldani. A levegőréteget a tengerhez hasonlitották s ezen analogia alapján két fontos elvet állitottak fel: 1. A levegőben való közlekedés legyen teljesen szabad («mare liberum»). 2. A léghajók és repülőgépek tekintessenek ugy, mint repülő részei államaik s minden léghajó és repülőgép láttassék el e czélból nemzetének lobogójával.

Azonban csakhamar kitünt e tetszetős analogia s az abból levont következtetések tarthatatlansága. A tengeri hajózás teljes szabadságát ki lehetett mondani, mert a hajó, amint elhagyta a partot, nem veszélyeztetheti többé a földön lakókat. De a repülő léghajó alatt emberek laknak s minden felszálló léghajó és repülőgép [3] veszélylyel fenyegeti a polgárok személyi és vagyoni biztonságát. De különben is tullőttek a czélon a levegő feltétlen szabadságát követelő irók. Ahhoz, hogy a léghajók zavartalan közlekedését biztositsuk, elég, ha a közlekedésnek szabad pályát nyitunk s nem szükséges az egész levegőt szabadnak nyilvánitani.

Az Institut de droit International 1906-ban tartott kongresszusán behatóan tárgyalta a levegő szabadságának nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szempontból is igen fontos kérdését s bár a tenger és levegő analogiáját teljesen elvetette, bizonyos megszoritásokkal mégis a levegő szabadsága mellett foglalt állást. A kongresszus kimondta, hogy «a levegő szabad s az államoknak ugy béke, mint háboru idején csak annyi joguk van felette, amennyi érdekeik védelmére szükséges». Ha az egyes államok törvényhozásai elfogadják s következetesen keresztülviszik ezt az elvet, mely egyrészt elismeri az állam szuverénitását a levegő felett, másrészt a léghajók zavartalan közlekedését is biztositja, akkor igen helyesen lesz megoldva a levegőjog sok nehéz problémája. Elméletileg még lehet érvelni a levegő teljes szabadsága mellett és sokan talán igazat fognak adni Fauchillenak, aki azt mondja, hogy nem szabad a technika egy korszakalkotó vivmányának haladását megnehezíteni a folytonos ellenőrzéssel. De ugy az egyeseknek, mint az államnak igen fontos érdekei megkiván-

[1] Le domain aérien et le regime juridique des ærostats. (Annuaire de l'Institut de droit international XIX.) 1900.

[2] *Bodenheim:* Das Privatrecht der Luftschiffahrt, Hannover 1910. — *Fleischmann:* Grundgedanken eines Luftrechts, München 1910. — *Grünwald:* Das Luftschiff in völkerrechtlicher und strafrechtlicher Beziehung, Berlin 1909. — *Meili:* Das Luftschiff im internen und Völkerrecht, Zürich 1908. — *Meurer:* Luftschiffahrtsrecht, Berlin 1909. — *Meyer:* Die Luftschiffahrt in kriegsrechtlicher Beleuchtung. — *Warschauer:* Luftrecht, Kattowitz 1910. — *Zitelmann:* Luftschiffahrtsrecht, Leipzig 1910. — *Juillot:* De la propriéte du domain ærien, Paris 1910. — *Bonnefoy:* Le Code de l'air, Paris 1909.

[3] A levegő-jogot tárgyaló irók nagy része — igen helyesen — *csak* a léghajók közlekedéséből előálló jogeseteket veszi figyelembe. A repülőgépnek, mint közlekedési eszköznek még nincs és sok kiváló szakember véleménye szerint még jó ideig nem is lesz nagy jelentősége. De nemcsak ez okból, hanem a tárgyalás egyszerüsitése czéljából is, a következőkben csak a léghajón való közlekedésről szólunk.

★

ják a levegőben való közlekedés teljes szabadságának bizonyos megszoritását. Azon a teméntelen sok visszaélésen kivül, amik a teljesen szabad közlekedés esetén a vámok kijátszása körül előfordulhatnak,[1] az államnak főleg katonai szempontból fontos érdeke, hogy idegen országbeli léghajó ne repülhessen át az ország határain minden ellenőrzés nélkül. Hogy azután mely feltételek mellett fogják megengedni az egyes államok idegen léghajóknak az ország területén való átrepülését és hogy a hatósági ellenőrzés mire fog kiterjedni, ezt a kérdést az államok nemzetközi egyezmények utján fogják elintézni.

Az eddigi nemzetközi békekongresszusok két izben foglalkoztak már a levegőjogot érintő kérdésekkel.[2] Az 1899-iki hágai békekongresszus kimondta, hogy «háboru esetén robbanó anyagoknak léghajókból való lehajitása tilos.» Ezt a határozatot, melyet 27 állam fogadott el öt évi időtartamra, 1907-ben, a második békekongresszuson ujra tárgyalták s az egyezmény hatályát a harmadik békekongresszus idejéig meghosszabbitották. Ez utóbbi határozatot néhány állam (Németország, Oroszország) nem irta alá.

De a levegőben való közlekedés tökéletesedésével felmerült jogi kérdések nemcsak a nemzetközi jogot érintik ily közelről, hanem a magánjogot is.

Igen fontos és aktuális a kérdés, hogy van-e szükség e téren uj törvényekre, avagy fennálló jogunk alapján is eldönthetők a közlekedés uj területén felmerülő jogesetek. Nehány iró (főképp Zitelmann bonni egyetemi tanár) véleménye szerint egyáltalán nincs szükség uj törvényekre; a fennálló jog alapján kell megitélni az uj jogviszonyokat. «Nicht nur, dass die Rechtsordnung durch die vielen Sonderregelungen völlig Unübersichtlich wird — mondja Zitelmann[3] — sie verliert auch ganz notwendig in sich ihren Zusammenhang und ihre Übereinstimmung.»

Ezen érveknek azonban csak elméleti jelentőségük van. Ha a vasuti forgalom jogviszonyait külön törvényekkel kellett szabályozni, mennyivel inkább indokoltak a kivételes törvényi intézkedések a közlekedésnek egy egészen uj területén. A léghajózás által uj jogviszonyok keletkeznek, melyeknek helyes megitélése a levegőben való közlekedésről egyáltalán nem intézkedő magánjogunk szerint teljesen lehetetlen.

A legelső s legfontosabb magánjogi kérdés az, hogy kiterjed-e az ingatlan tulajdonosának joga a levegőre is?[4]

A római jog szerint a földbirtokos tulajdonjoga épp ugy kiterjed a föld alá a feneketlen mélységig, mint a föld felett a végtelen magasságban, egészen az egekig. A modern jog már elvetette ezt a felfogást s kimondta, hogy a telek tulajdonosának joga csak addig terjed, ameddig érdekei megkivánják. A magyar polgári törvénykönyv tervezete is kimondja (569. §.), hogy «a telek tulajdonosának joga kiterjed a telek feletti térre és az alatta lévő földtestre; a tulajdonos azonban türni köteles azokat a behatásokat, amelyek oly magasságban vagy mélységben történnek, hogy az ő érdekeit nem sértik».

A telek tulajdonosának nincs joga az ingatlana feletti átrepülést megtiltani, vagy megakadályozni. Ezzel szemben természetesen garanciákat kell nyujtani a tulajdonosnak arra az esetre, ha a léghajó bármily módon kárt okoz neki.

A kártérités kérdése körül már eddig is számos vitás eset fordult elő. 1908-ban Wilmersdorfban, Berlin közelében egy Conqueror nevü léghajó a burok szétrepedése folytán sülyedni kezdett, mire a léghajós a léghajón levő ballasztot, homokzsákokat és egyéb tárgyakat lehajitott s ezáltal egy wilmersdorfi villa fedelét megrongálta. A bíróság helyt adott a villatulajdonos kártéritési igényének. A léghajós végszükségben élete megmentése czéljából okozott kárt s igy büntetőjogilag (Btk. 80. §.) nem felelős tettéért.[5] De a magánjog szerint a végszükségben okozott kárért is felelős a kártokozó. A német polgári törvénykönyv 904. §-a épp ugy, mint Tervezetünk 574. §-a kimondja ugyan, hogy «a tulajdonos nem tilthat el mást attól, hogy közvetlen és másképpen el nem hárithatő veszély elhárítása végett az ő dolgát használja, vagy használás közben meg is semmisitse, ha az ebből eredő kár aránytalanul csekély a fenyegető kárhoz képest», de «a tulajdonos a használásból, vagy megsemmisülésből származott kár megtérítését követelheti». Eszerint tehát a ballasztnak végszükségben való lehajitása épp ugy, mint egy ház tetejére való leszállás s annak esetleges megrongálása nem jogellenes cselekmény. De még kártérítéssel sem tartozik a léghajós minden esetben. Tervezetünk 572. §-a s a német polgári törvénykönyv hasonló 904. §-a kimondja, hogy «a tulajdonos köteles teljes, vagy részbeli kártalanitás fejében, avagy kártalanitás nélkül is saját dolgának elpusztitását, vagy megsemmisitését türni, ha ez a másokat fenyegető veszély elhárítására szükséges s ha a kár, amely különben keletkezhet, aránytalanul nagyobb annál a kárnál, amely a tulajdonost a dolog elpusztitása, vagy megsemmisitése által éri». Ilyen esetek igen könnyen képzelhetők. Ha például kénytelen a léghajós leszállani egy rétre s a füvet letiporja, vagy végszükségben lehajit egy homokzsákot egy kertre s ott a veteményágyban kisebb kárt okoz, ezen esetekben nem lesz kártérítésre kötelezhető.

De ugyancsak az elvnek egy más alkalmazása is előfordulhat a levegőjogban. A léghajón levő utasok ugyanis veszély esetén nem tilthatják meg a léghajó vezetőjének, hogy a tulajdonukat képező tárgyakat ki ne hajitsa a léghajóból. És még kártérítési igénynyel sem élhet az ily módon kárt szenvedett utas, mert a kár végszükségben, az ő és a többi utas életének megmentése czéljából okoztatott. A kárt természetesen, épp ugy, mint a tengeri jog szerint a veszélyben levő hajóknál, el kell osztani az utasok között.

A léghajós (a léghajó vezetője s vele együtt a léghajótulajdonos) általában csak akkor kötelezhető kártérítésre, ha a kár közvetlenül általa idéztetett elő. Abban az esetben például, ha a léghajó leszállását kiváncsi járókelők közelről akarják szemlélni s ezáltal egy kertben letaposják a virágokat, (bár az okozati összefüggés nyilvánvaló) nem felelős a léghajós az okozott kárért. Másként áll a dolog, ha a léghajós maga hivott segitségül a leszálláshoz embereket s tudta, vagy tudhatta (dolus eventualis), hogy azok kárt fognak okozni.

Nagy vonásokban ezek a levegőjogot érintő főbb magánjogi kérdések.

A levegőben való közlekedés által azonban a büntetőjog terén is sok vitás kérdés merül fel. Előfordulhatnak büntetendő cselekmények, melyeket 1. léghajókon, 2. léghajókról (ezek lesznek talán a leggyakoribbak) és 3. léghajók ellen követnek el. Az első eset, a léghajókon elkövetett cselekmények (utasok egymás ellen stb.) megitélése nem okoz nagy nehézséget. Tekintet nélkül arra, hogy a tett elkövetője melyik állam polgára, annak az államnak a birósága lesz illetékes, amelynek a lobogóját a léghajó viseli. A tengeri jog analogiájának alkalmazása ebben az esetben igen czélszerü.

Sokkal nehezebb a birói illetékesség megállapitása abban az esetben, ha egy külföldi léghajóról a földön levő jogi oltalom alatt álló dolgok (Rechtsgüter) ellen követnek el büntetendő cselekményt. Fauchille, az Institut de droit international által elfogadott javaslatában[1] minden ilyen esetre a léghajó államának illetékességét ajánlja. Ezzel szemben azok az irók, akik szerint az állam szuverénitása minden korlátozás nélkül terjed ki a levegőrétegre, annak az államnak a birói illetékessége mellett foglalnak állást, amelynek területén a büntetendő cselekmény elkövettetett.

Czélszerüségi szempontból Fauchille álláspontja a helyesebb[2] s a kérdés igen egyszerüen lesz megoldva, ha az államok nemzet-

[1] Már eddig is előfordult könnyü sulyu áruk (tea, saxin) léghajón való csempészése.

[2] *Meurer:* Haager Friedenskonferenz, München 1907. — *Fleischmann:* Völkerrechtsquellen, Halle a. S. 1907.

[3] Luftschiffahrtsrecht, Leipzig 1910. 11. old.

[4] Az állam szuverénitása *feltétlenül* kiterjed a levegőre is.

[5] *Kipp* szerint (Luftschiffahrt und Grundeigentum 6. old.) ez is vitás, mert a léghajós szándékosan idézte elő azt a helyzetet, melyből a végszükség származott.

[1] Regime juridique des Aerostats. Annuaire de l'inst. de droit intern. Paris 1902. 336. old.

[2] Lásd *Meili* i. m. 27. old. — *Gareis:* Juristische Ausblicke in die Zukunft des Luftschilfahrts Betriebes 323. old. *Fleischmann* i. m. 45. old. — *Grünwald* szerint (i. m. 55. old.) a léghajó államának birói illetékessége által csorbát szenved a levegőrétegre is kiterjedő állami szuverénitás. Hogy ez az érv mennyire nem áll meg, bizonyitja *Meurer* (Luftschiffahartsrecht 33. old.) álláspontja. *Meurer* is az állami szuverenitást védi, de azért Fauchille álláspontjáról igy ir: «Damit erhalten wir ein höchts einfaches, innerlich begründetes, überaus klares und leicht durch fuhrbares Prinzip».

közi megegyezés utján elhatározzák, hogy a léghajóról elkövetett büntetendő cselekményeket illetőleg a léghajó államának birósága legyen illetékes. Bizonyos jogokat természetesen fenntarthat magának az az állam, amelynek területén a cselekményt elkövették s egyes esetekre nézve magának követelheti a birói illetékességet.[1]

A levegőjogot tárgyaló irók nagy része csak a már emlitett eseteket, a léghajón, vagy a léghajóról elkövetett cselekményeket veszi figyelembe, holott igen fontos kérdés a léghajók ellen elkövetett büntetendő cselekmények (leszállás, vagy felszállás megakadályozása stb.) megitélése is. És itt felmerül a kérdés, hogy ne adjuk-e meg a léghajóknak is azt a különös büntetőjogi védelmet, amelyet a vasutaknak és a hajóknak nyujt a büntetőtörvénykönyv? (Btk. 434,, 435., 436. §-ok). Az uj schweizi büntetőtörvénytervezet 160. §-a már tekintetbe veszi az uj közlekedési eszközt is. Eszerint «aki a nyilvános közlekedést, vagy hajók, vagy léghajók biztonságát szándékosan ugy veszélyezteti, hogy czáltal emberek élete veszélybe kerül, fogházzal büntettetik.» Ez az intézkedés minden tekintetben helyes. Ugyanazok az okok, melyek indokolttá teszik a hajók és vasutak védelmét, teljes mértékben fennforognak a léghajóknál is.

A levegőben való közlekedés különben, (eltekintve a léghajózás különös büntetőjogi védelmétől) nem tesz szükségessé uj törvényeket. Külön «Luftstrafrecht» kodifikálásának, amelyet néhány iró, főképp Fleischmann[2] kiván, nem volna sok értelme. Igaz ugyan, hogy a büntettek elkövetésének egészen uj területe nyilott meg a léghajózás által, de ez a körülmény nem azt bizonyitja, hogy uj törvényekre, hanem csak azt, hogy a meglevő törvények szélesebbkörü alkalmazására, nagyobb rendőri ellenőrzésére stb. van szükség. Egy 2000 méter magasságban, vagy magasságból elkövetett büntetendő cselekménynél éppen ugy vizsgálhatjuk a tett körülményeit, a tettes szándékát stb. s éppen ugy itélkezhetünk a tettes bünösségének kisebb vagy nagyobb mértéke szerint, mintha a tettet a föld szinén követték volna el.

A levegőjog legaktuálisabb kérdései a közigazgatási jogot érintik. Ugy a léghajók zavartalan közlekedése, mint a polgárok személyi és vagyoni biztonsága érdekében feltétlenül szükséges e téren minél előbb uj rendszabályokat életbeléptetni. E rendszabályok természetesen efemer jellegüek lesznek, mert a léghajózási technika fejlődésének majd folyton módosulniok kell.

A párisi Aero-klub a mult évben igen érdekes tervezetet dolgozott ki a léghajóközlekedés közigazgatási rendezéséről. A belügyminiszteriumhoz felterjesztett tervezet[3] főbb pontjai a következők: A léghajókon és repülőgépeknél való felszállásnál a vezető szakszerü kiképzését tanusitó igazolvány szükséges.

A léghajókon látható helyen, messze feltünő szinekkel hatóságilag megállapitott számokat, valamint a tulajdonos nevét és lakhelyét föltüntető táblákat kell alkalmazni.

Az 50 méternél magasabb épületek körül az est beálltával 50—50 méternyi távolságban világitó fénytornyok helyezendők el, amelyek az épület körvonalait eléggé feltüntetik.

Az a léghajós, amelyik a másikat el akarja hagyni, kürtszóval tartozik az elől haladót erről értesiteni. A megelőzés az elölhaladó léghajó jobb oldalán 50 méternyi távolságban s 50 méternyi magasságban történik. Városok felett az átrepülés tilos, kivéve azt az esetet, ha erre a város külön engedélyt ad.

A léghajó-állomásokon hatalmas betükkel fel kell tüntetni az illető város, vagy község nevét.

Hogy e rendelkezések mennyiben helyesek és czélszerüek, azt majd életbeléptetésük esetén a gyakorlat fogja megmutatni. Mindenesetre figyelemreméltó e tervezet azon elve, hogy nemcsak a léghajósokra, hanem harmadik személyekre, telektulajdonosokra is kötelező rendszabályokat ir elő.

Ezekben igyekeztem ismertetni a levegőjog fontos és részben aktuális kérdéseit. A léghajózást illetőleg a technika még nem fejezte be teljesen feladatát s a léghajó, mai fejlettsége mellett még nem alkalmas arra, hogy általános közlekedési eszközül szolgálhason. A levegőjog részletkérdéseinek tárgyalása[1] tehát nézetem szerint még igen korai dolog volna. A fontos elvi kérdések tárgyalása azonban, amilyen például a telektulajdonos joga a levegőrétegre, már most sem felesleges.

Turnowszky Sándor.

[1] *Grünwald* szerint (i. m. 57. old.) olyan büntetendő cselekményeknél, amelyek egy állam érdekeit nagyobb mértékben sértik, feltétlenül a sértett állam birósága kell, hogy illetékes legyen.

[2] Grundgedanken eines Luftrechts 23. old.

[3] Projet de Reglementation de la circulation aérienne Par l'aéro Club de France. L'Aeropchit 1909.

A biróságok bajainak okaihoz.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

A Jogt. Közlöny f. évi 24. számában «Az igazságszolgáltatás csődje felé» czimü czikkben a vezetésem alatt álló gyulai kir. járásbiróságról az mondatik, hogy az aradi ügyvédi kamara jelentése szerint ezen járásbiróságnál a rendes perek elintézése késedelmes.

Legyen szabad helyreigazitásként megjegyeznem, hogy az emlitett jelentés nem emlékezik meg a gyulai kir. járásbiróságról s ugy látszik valami sajtóhiba forog fenn, már csak azért is mert a rendes perek nem a járásbirósághoz tartoznak.[2]

Ha már a levélirásban benne vagyok, engedelmet kérek arra is, hogy a szőnyegen levő kérdéshez hozzászólhassak.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy magam részéről a kamarai évi jelentéseket ugy szeretném szerkesztve látni a biróságok birálatára vonatkozó részükben, hogy a birálat ne csak a «vidéki kartársak» «informáczióin» alapuló dicsérő vagy kisebbitő megjegyzés legyen, hanem legyenek ezek a jelentések behatóbirálatai nemcsak a kamarai székhelyeken levő, hanem a vidéken levő biróságoknak is és e czélból a kamarák a biróságok ügyforgalmi adatait állandóan rendelkezésükre kellene bocsátani.

Ami a kezelési hátrányokat illeti, ezeket valami tragikusan nem fogom fel, mert ez olyan baj, amin könnyü szerrel lehet segiteni és kell is sürgősen segiteni, de a kamarai jelentések óta maga az ügyvitel egyszerüsitése jórészben segitett is.

Komolyabb figyelmet előttem ama jelenségek érdemelnek, melyek maguknak a biráknak tevékenységét tüntetik fel, nem kielégitőnek a «quantum» dolgában.

Nem tartom a birót darabszámra dolgozó mesterembernek, ösmerem a kárhozatos kinövéseit a statisztikára dolgozásnak és dolgoztatásnak, még sem tagadhatom el, hogy elvégre garanczián kellenek arra nézve is, hogy a biró kezén az ügyek ne legyenek hátralékban.

A közelmultban, mikor még nem lett a birói kar nagyrésze a VII. és VIII. fizetési osztályokba behelyezve, nem kellett félni attól, hogy az elsőfokon müködő birói kar nem fog kellő mennyiségü munkát végezni, mert a nyomorult anyagi helyzet a titkos minősitéssel ügyes, erélyes vezetés mellett összes erőik kifejtésére késztette az egyeseket.

A helyzet ujabban lényegesen megváltozott.

Ma már a birói kar nem olyan könnyen adminisztrálható.

Maga a titkos minősités is kezdi veszteni a nimbuszát s nincs kizárva, hogy eljön az idő, mikor a hivatalfőnökök fogják kivánni a minősités titkosságának az eltörlését, hogy a kedvezőtlen minősités közlésével bizonyos pressziót gyakorolhassanak.

Igaz ugyan, hogy az életviszonyok a birói kar jelenlegi javadalmazását is gyarlónak tüntetik fel, mégis ezen javadalmazás már eleget nyujtana, hogy valaki azzal, mint végeredménynyel beérje s éppen most annyit dolgozzék, hogy a jelentékenyebb kellemetlenségeket kikerülje.

A fokozatonként való előlépés biztos volta, azon alapos remény, hogy a VI. rangosztályba hosszas szolgálat után sokan bejutnak, egyáltalán nem alkalmas arra, hogy egyes emberek kiválóbb tevékenységre, behatóbb önképzésre törekedjenek. Ha még ehhez hozzá vesszük azt, hogy az olyan rendszertelen fizetésrendezések, mint a legutóbbi volt, azokból is alkalmasak kiölni az igyekezetet, akikben megvolt, mert egyszerre egyforma javadalmazásba kerültek régi szolgálatu birák olyanokkal akiket 7—8 év választott el tőlük a rangsorban s igy egy csapással sikerült az előbbieket elkedvetleniteni, az utóbbiakat pedig elbizakodottá tenni: akkor meg fogjuk tudni, hogy honnan fenyeget bennünket az

[1] *Fauchille* (i. m. Art. 18.) a léghajón születendő gyermek illetőségének megállapitásáról ir, *Grünwald* pedig (Luftschiff und Jagdrecht) a vadászati jognak a léghajózással összefüggő eseteit részletezi.

[2] Tényleg sajtóhiba. A jelentés a gyulai törvényszékről szól.

igazságszolgáltatás csődje, vagy legalább is a jelentékeny hanyatlás.

Jelen sorok irása közben érkezik hozzám az országos birói és ügyészi egyesület kalocsai osztályának körözvénye, melyből ezen osztály azon feltétlenül helyeslendő határozatát olvasom, hogy kerestessék meg az országos birói egyesület a kir. igazságügyi miniszter urhoz oly értelmü felterjesztés iránt, hogy a VII. fizetési osztályu birák és ügyészek közül a VI. rangosztályba történő kinevezéseknél az automatikus előléptetés mellőztessék s az állások esetről-esetre szelekczió utján töltessenek be. A kalocsai osztály fején találta a szeget.

Ez a szelekczión alapuló kinevezés, együtt a fizetési fokozatokban való olyan elosztással, hogy a javadalmazások egyenlősége megszünjék az idős és fiatal biráknál: alkalmas arra, hogy a birói karba, amely most egy álló viznek látszik, friss szellem öntessék.

Erre a friss szellemre és nem személyzet szaporitására van szükség.

Nem kell felejteni, hogy az át nem helyezhető bíróval szemben nem rendelkezünk eszközzel arra nézve, hogy ez ne csak a minimumot szolgáltassa, amiből az igazságszolgáltatás meg nem él s arra kell gondolni, hogy a munkakedvet és készséget csak a becsvágy ébrentartásával lehet elérni és fenntartani.

Dr. Nagy Kálmán,
kir. járásbiró.

Különfélék.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéket** a napisajtóban ujabban több oldalról támadások érték. E támadások vonatkoztak egyrészt a kezelés és leirás késedelmességére, másrészt a hátralékok nagy számára.

Tény, hogy a jogkereső közönségre igen nagy hátrány az, hogy ezen törvényszéknél a rendes perek 8—9 hónapig hevernek becsomózva, hogy a felebbezési tanácsok hat hónapos határidőket tüznek és a birói határozatok kiadmányozása is szerfelett késedelmes.

Ámde az is tény, hogy e törvényszék birói, jegyzői és kezelői karának ügybuzgalma korántsem kisebb, mint volt régebben és igy nem lehet ebben keresni a bajok forrását.

A kereskedelmi és váltótörvényszéknél évek óta folyik a birói létszám szaporitása, amit az ügyforgalomnak meglepetésszerü szaporodása tett szükségessé. Ezzel szemben nem emelték megfelelően a kezelőszemélyzet létszámát. A budapesti ügyvédi kamara 1909. évről szóló jelentéséből kitünik, hogy az 1908. évi statisztikai adatok szerint a budapesti kir. törvényszéknél 24 kezelőre és 30 dijnokra, tehát 54 emberre 60,463 ügy esett, mig a kereskedelmi és váltótörvényszéknél ugyanezen évben 167,820 ügy esett 28 kezelőre, 20 végleges és 12 ideiglenes dijnokra. Eszerint az előbbi bíróságnál 1120, az utóbbinál 2797 ügy esett egy emberre. 1909-ben csökkent az ügyforgalom 148,600-ra, de igy is 2473 darab esett egy személyre. Hozzájárul ehhez, hogy az ügyvitelt egyszerüsitő rendelet egész sereg tennivaló önálló elintézését bizza a kezelőre, melyeket eddig a biró és a hozzá beosztott segédszemélyzet végzett. E megszaporodott teendőkkel szemben egyáltalán nem történt a létszámnak emelése.

Az ügyvitelt egyszerüsitő rendelet könnyitései a kezelésnél még azért sem érezhetik hatásukat, mert az ügyvédek a kész kiadmányi tervezeteket részint blanketták hijján, részint mert ez ujabb munkáért semmi dij sem állapittatik meg részükre — nem készitik el. A törvényszék állandóan egy litografussal kinlódik, aki, noha két gépe van, az óriási anyagot elvégezni és azonkivül a szükséges blankettákat elkésziteni nem képes. A törvényszéknek csak öt irógépe van. (!) Emellett az irattárból elvettek egy 140 m²-nyi területet, miáltal az iratok jó része a pinczébe került és az ügymenet a hurczolkodás következtében megakadt; az iratok más része pedig csak létrán elérhető magas állványokra szorult és ez az elintézendő ügydarabok felszerelését jelentékenyen megnehezíti és lassitja.

Az elintézések hátraléka szintén állandó panasz. De nem szabad elfeledni, hogy a felebbezési tanácsokhoz már ez évben 300 zal több felebbezés érkezett, mint az elmult év megfelelő szakában; igy nem csoda, hogy a felebbezési tanácsok deczemberre kénytelenek határnapokat kitüzni. E tanácsok állandóan öt ügyet, néha többet is tüznek ki egy napra és aki tudja, hogy öt ügy alapos letárgyalása és lelkiismeretes elbirálása mit jelent, aki tudja, hogy a tárgyalások siettetése, a szólásszabadság korlátozása és a perek ugynevezett «agyonütése», melylyel nem egy felebbezési bíróságnál találkozunk, mennyire megrendítik az igazságszolgáltatásba vetett hitet, különösen ott, hol e bíróság, mint utolsó instanczia müködik: az nem kivánhatja, hogy e bíróság a gyorsaság kedveért az alaposság rovására intézzen el számszerüleg több pert.

Való az is, hogy a rendes perekben igen nagy a hátralék, aminek legfőbb oka az, hogy az érdemleges perek száma évről-évre szaporodik; a bizonyitás-felvételek száma is ezzel nő. A kormány személyszaporitással próbált segiteni. Egyik napilap szerint 20-szal szaporitották a bíróság létszámát. Igaz, de ez a szaporitás 1894 óta számitandó és igy 16 évre oszlik fel és e 20 biró közül tizenkettőből az azelőtt nem létezett felebbezési tanácsok alakultak. Az összes szaporitás a rendes ügyek számára tehát 8. Ámde ezzel mindig párhuzamosan és nagyobb arányban emelkedett az ügyek száma. 1894-ben érkezett 103,795 ügy, 1909-ben 148,600; de 1908-ban 167,820-ra rugott az ügyforgalom. A mostani nagy hátralékot az idézte elő, hogy az 1909. évben üresedés, betegség, rendkivüli szabadság és katonai szolgálat által 1608 birói, jegyzői és joggyakornoki munkanap vonatott el a bíróság munkaidejéből; magukból a birói munkanapokból *üresedés miatt* 372 (!), betegség miatt 106 munkanap veszett kárba. Azonkivül a birák szaporitása mellett évekig nem emelték a segédszemélyzet létszámát, ugy, hogy több helyütt két birónak van egy jegyzője és ezáltal tevékenysége meg van bénitva, és currens ügyeinek elintézése késedelmet szenved. Ujabban egy jegyzővel és néhány joggyakornokkal szaporitották a létszámot, de 15 jegyző és 18 joggyakornok korántsem elég, különösen mikor 2 jegyző nincs bíróhoz beosztva és mikor a 16—18,000 ügyszámu váltóreferensek mellett legalább is 2—2 jegyző szükséges.

Ezen megbizható oldalról nyert adatok alapján konstatálhatjuk, hogy ha a munkabeosztásban és az erők megfelelő elhelyezésében lehet is kifogásolni valót találni, és ha az érdemleges elintézés is némely irányban kivánni valót hagy hátra: az bizonyos, hogy a törvényszéknél az ujabb időben beállott torlódásért magát a törvényszéket felelőssé tenni nem lehet. Mélyebben kell ezeknek a bajoknak gyökerét keresnünk: nem kis részben a törvényhozás mulasztásaiban és az igazságügyi adminisztrácziő hibáiban és szükkeblüségében, melylyel a panaszokat évtizedek óta elmulasztotta orvosolni és csak akkor igyekszik aprólékos eszközökkel segiteni, amikor a hullámok már összecsapnak. Ezzel a rendszerrel kell szakitani az egész vonalon és ha a bíróságok felügyelete az eddiginél intenzivebben és modernebben fog történni, akkor kilátásunk lehet arra, hogy bíróságaink elkerülhetik a fenyegető csődöt.

— **Dr. Schwarz Gusztáv,** kinek a jogi személyről irott nagyobb tanulmánya kibővitve «Rechtssubjekt und Rechtszweck» czim alatt az «Archiv für bürgerliches Recht» 32. kötetében is megjelent, ugyanezen folyóirat legutóbbi számában 81 oldalra terjedő dolgozatban tér vissza ugyane tárgyra.

— **A fővárosi államrendőrség** évi jelentése a közbiztonsági állapotokról és a bünügyi rendészetről a következő érdekes fejtegetéseket irja:

Számszerinti jelentőségben az 1909. év bünstatisztikája emelkedést mutat. Nem nagy, sőt egész jelentéktelennek mondható ez az emelkedés, ugy hogy inkább javulást lehet konstatálnunk ma, amikor a bünözés motivumai, akármely perspektivából nézzük, annyira hatványozottan megnövekedtek sulyokban s késztető momentumaikban, ugy, hogy a bünözésnek esetleg aránytalan nagy felnövekedése sem mehetne meglepetés számba.

Az okok kézenfekvők. A társadalomrendi elvek és morálfelfogások kereteinek bomlásával, a tradicziók és tekintélyek szinte általános irányzatu rombolásának közepette a bün is sokszor elveszti visszariasztó hatását. Sőt mintha suggestiója mind közelebb vonná magához mindazokat, akiket pathologikus hajlamok vagy a kedvezőtlen életviszonyok kényszere predesztinálhatnának a bünözésre.

Az elmult esztendő nagy bünpöreinek szereplőiből sajátos dekadens irányzatunk inkább héroszokat mint gonosztevőket alakitott. A hősgyártás témái irodalomban, közvéleményben egyaránt a bünös világ «szenzációs» alakjaihoz szegődtek. A kiváncsiság láza s a normális határokon tultengő érdeklődés szinte a bünglorifikálásig készitett reklámot akárhány kapitális gonosztett szerepvivőinek.

A morális rossz igy lassan lefejtődik a bünről s következményképpen előttünk kell, hogy álljon a bünözésnek nagy gonosztettekben is bő tömegtermelése.

Emelik, gyarapitják azt természetesen specziális okok, elsősorban a megélhetés folytonos drágulása is. Az élelmiszerek árainak aránytalan felszökése, a lakásviszonyoknak a mizériás állapotokig való rosszabbodása, mindmegannyi jellegzetes hátterek s késztető motivumok a bünözés terjedésére.

De szerencsére, mintha a társadalom immáron tudatára ébredt volna annak, hogy a bünözés okai voltaképen önönmagában rejlenek. Számos akcziója révén maga siet tehát a megelőzés gyakorlati czéljának hathatós támogatására.

A társadalomban és a szakkörökben egyaránt már régóta datálódott az a mozgalom, mely a bünözésnek egyes, különösen elharapódzott nemeivel szemben a büntető törvénykönyv reformját sürgette.

E mozgalom eredménye lett a büntető novella, mely ugyan a büntetőtörvénynek csak egy ad hoc reformja, de mégis kétségtelen vivmányt és haladást jelentő előhirnöke annak a nagy reviziónak, a mely a büntetőtörvény egész terjedelmének a korszellem és kivánalmak szerinti megváltoztatására irányul.

Egy esztendő s néhány hónap, hogy a büntető novella (a II. fejezet kivételével) életbelépett, azonban már is vannak olyan szembetünő eredmények, melyek leszegezésre mindenképp érdemesek.

Talán a legközvetlenebbül és leginkább szemléltetően kidomborodók azok a büntető novellának a leánykereskedés s keritős ellen felállitott büntető rendelkezések hatásában.

Konstatáljuk, hogy a büntető reform óta már a budapesti rendőrség, karöltve a határrendőrséggel, egyre nagyobb sikerrel állja utját ugy preventiv uton, mint a megtorlásra felépitett munkájában a leánykeritésnek és leánykereskedésnek.

Messzemenő hatást mutat a büntető novellának a csalásra vonatkozó része is. A csalás hivatalból való üldözendőségének kimondása ugyanis nemcsak a csalásnak, ennek a ma oly jellegzetesen felkapott bünczelekménynek eset- és suly-csökkenését vonta máris maga után, hanem ezzel összefonódó következményként véghatásában kétségtelen befolyással lesz s van is már kereskedelmi és gazdasági életünknek reálisabb irányzatba való terelésére is. Egyenesen gazdasági jelentőségü büntetőjogi reform ez, melynek sok része lesz abban, hogy gazdasági s kereskedelmi életünknek rendszerré vált, csalásból és megtévesztésből táplálkozó kinövései s elfajulásai bizonyos minimumra leszálljanak. A csalás azelőtt amolyan «egyezségi» bünczelekmény volt. Veszélytelen, ha az abban mesterkedőben megvolt az óvatosság, hogy üzelmeit ugy tudta beállitani, hogy a jogaiban és vagyonában sértett vagy sértettek kára csak részleges lett — egyezség esetén, melynek azonban természetes sine qua non-ja a feljelentés visszavonása volt. Mondanunk sem kell, hogy a károsok végső menedékképen tulnyomó többséggel ezt a megoldást fogadták el.

Végül a büntető novellának a lopásra vonatkozó rendelkezései is sok tekintetben kedvezőbb helyzetet teremtettek. A minősitett lopási esetek szigorubb elbirálása, mint a megtorlás teljesebb keresztülvitele elsősorban a proffesszionatizmust: a szokásos büntevők tolvajsöpredékét sujtja. Egyoldalu büntetés-elmélet ugyan az, amely a visszariasztást helyezi különösen a büntetés czéljai közé, de egy elvitathatatlan haszna van az olyan intézkedésnek, mely a proffessionatus tolvajelemekre visszaesésük adtán hosszabb tartamu szabadságvesztést ró. Ez az, hogy börtönfegyházba való internáltatásuk idejére ártalmatlanná tételnek, magyarán azalatt nem lophatnak tovább és a társadalom hosszabb időre megszabadul a javithatatlannak és közveszélyesnek mondandó individuumoktól.

Egészen helyesen és a gyakorlatban is beválón illeszkedik ehhez a novellának az az intézkedése, mely a lopás értékhatárát felemelte. Büntetés enyhités ez, melynek preventiv hatása is van. A kezdő bünösöket az enyhe büntetés inkább megmentheti a társadalomnak és önmagának. Statisztikánk is többé-kevésbbé bizonyságot tesz erről. A büntetteknek a vétségekhez való aránya kisebb lett, de mintha a novella életbeléptetése óta a visszaeső bünösök számában is inkább csökkenés volna konstatálható.

Bár a büntető novellának II. fejezete, mely a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseket foglalja magában, csak ez év január hó 1-től lépett életbe, a rendőrség bünügyi osztálya teljes körültekintéssel már az elmult évben mindent megtett, ami az abban foglaltaknak előkészitésére alkalmas.

A fiatalkoruak ellen folyamatba tett s a tárgyuk szerint elszórtan az egyes szakelőadók által intézett bünügyi nyomozások szemmeltartására, különösen pedig a fiatalkoru személyére vonatkozó intézkedések foganatositására egy külön főtisztviselő jelöltetett ki. A fiatalkoruakra vonatkozó statisztika 1910 január hó 1-ig a következő adatokat tünteti fel:

471 oly nyomozás volt, melyben fiatalkoru volt a gyanusitott. Nagyrésze a szülőknél hagyatott, egyrésze menhelyben helyeztetett el, kisebb számban mint fogvatartottak a bíróságnak adattak át.

A fiatalkoruak ügyei minden esetben sürgősen, soron kivül intéztettek el, s minden esetben azonnal értesitette a rendőrség az állami pártfogó tisztviselőt, akivel állandó érintkezést tartott fenn. Viszont ez utóbbi is gyakran fordult a rendőrséghez olyan esetben, amikor a rendőrség segitségét vagy valamely irányu intézkedését kellett igénybe venni. Igy kitiltások felfüggesztésénél, cselédkönyvek kiadatásánál, fiatalkoruak elvitele a szülőktől stb.

A kitiltás felfüggesztését többnyire a patronage-egyesületek kérték, hogy a szóban forgónak itt munkát adhassanak.

— **A feltételes elitélésről a kihágási biráskodásban** a főkapitányi jelentés a következőket irja: A kihágások nagyobb részében nem állja meg helyét a feltételes elitélés. Olyan szabályok s rendelkezések meg nem tartását jelentik a kihágások tulnyomó esetei, melyek meg nem tartása a rend komolyabb megzavarásával, esetleg mások vagyoni, vagy testi épségének veszélyeztetésével függ össze, s igy a radikális elbánás nem mellőzhető. A mult évben eszerint a ker. kapitányságok kevés feltételes itéletet mondtak ki. A legtöbbet a bejelentési hivatal mondta ki — számra 339-et — a ker. kapitányságok által kimondott feltételes elitélés-számai 15—60 között ingadoznak. Igen sok feltételesen elitélt egyenesen tiltakozott az itélet felfüggesztése ellen. Az illetők részére egyéni lapot kellett kiállitani, a feltételesen elitéltek pedig ilyen értelemben való kikerülhetetlen nyilvántartásukat annyira sérelmesnek vélték a maguk részéről, hogy inkább kifizették a rájuk szabott «feltételes» büntetést.

— **A Haverda-ügy egy epizódja.** Mint olvasóink előtt ismeretes, a szabadkai törvényszék egy birája, aki a Haverda-ügyben az esküdtbirósági tanács tagja is volt, a folytatólagos tárgyalás előtti napon a «Bácskai Napló»-ban, valamint a «Budapesti Hirlap»-ban a «Haverda ügy botrányai» czimü czikket tett közzé, melyben beesmérőleg nyilatkozott a főtárgyalás vezetéséről, határozott véleményt nyilvánitott a vádlottak bünösségéről és igen szubjektiv hangon beszélt a szakértői véleményekről és a védelemről. A czikkeknek az volt a következménye, hogy a főtárgyalás elnapoltatott és a kir. Curia más esküdtbiróságot delegált az ügy tárgyalására. Ezen közlemények miatt B. B. törvény-

széki biró ellen fegyelmi eljárás indittatván, a szegedi kir. tábla őt az 1871 : VIII. tcz. 20. §-ának *a)* és *b)* pontjába ütköző egyrendbeli fegyelmi vétség miatt vád alá helyezte. A kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa f. é. junius hó 4-én 121/1910. sz. alatt az elsőfoku fegyelmi bíróság határozatát a következő indokolással hagyta helyben: A vád szerint vádlott a fegyelmi vétséget az által követte el, hogy olyan ügyben, amelyben mint biró járt el, a saját neve alatt oly hirlapi czikket tétetett közzé, amelynek tartalma fegyelmi vétség megállapitására alkalmas. Vádlottnak ezt a cselekményét helyesen vette az elsőfoku bíróság egy cselekménynek, mert a fegyelmi jog szempontjából e cselekménynél nem azon fekszik a suly, hogy vádlott két lapban tétette a nyilatkozatot közzé, hanem az abban nyilvánuló egységes kötelességszegésben, hogy vádlott, mint biró a folyamatban levő ügyben egyáltalában hirlapi nyilatkozatok közzétételébe bocsátkozott.

— **A Flaubert-pisztoly nem fegyver.** Ezt mondotta ki a kir. Curia a «*Büntetőjogi Döntvénytár*»-ban, a 92. szám alatt közölt esetben. Egyik olvasónk arra figyelmeztet, hogy a Curia ezen határozata szerint az ezen eszközzel elkövetett ölésekre és testi sértésekre nem volnának alkalmazhatók pl. a Btk. 278., 279., 284., 290., 301., 303., 306. és 310. §-ai és felveti a kérdést, hogy ha a Flaubert-pisztoly nem fegyver, hogyan van mégis, hogy oly sok emberélet oltatik ki és tétetik nyomorékká ezzel a «nem fegyverrel?»

— **A felülvizsgálati tárgyalás napján kijavitott meghatalmazás.** A m. kir. Curia a G. 96. sz. perben a következő itéletet hozta: Alperesek válasziratát és ebben előterjesztett csatlakozási kérelmét hivatalból visszautasitja és alperesek igazolt meghatalmazottjául dr. O. V. ügyvédet el nem fogadja, az alperesek által a felebbezési birósághoz beadott kérvényt és ehhez csatolt ügyvédi meghatalmazást külön átirattal a szabadkai ügyvédi kamarához átteszi. *Indokok:* Alperesek válaszirata és az ebben előterjesztett csatlakozási kérelem a S. E. 187. §-ának utmutatásához képest hivatalból azért utasittatott vissza, mert azt a válaszíratot dr. O. V. ellenjegyezte, azonban alperesek által ennek az ügyvédnek részére magánokirat alakjában kiállitott, a felebbezési birósághoz beadott és a felebbezési bíróság által pótlólag felterjesztett meghatalmazást alperesek nem sajátkezüleg irták és ez a meghatalmazás két tanu által aláirás nélkül adatott be, illetőleg 1910. évi május hó 30. napján (a felülvizsgálati tárgyalás napján) reggel két tanu aláirásával ellátva nem volt; az a körülmény, hogy ezen a meghatalmazáson ma már két tanu neve látható, nyilván visszaélés mellett keletkezett, ez a meghatalmazás tehát a S. E. 7. §-ában előirt alakszerüséget nélkülözi. (1910 május hó. 30. G. 96. sz.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Az osztrák ügyvédek birodalmi delegácziója legutóbb tartott ülésében tárgyalta azt a visszásságot, hogy az utóbbi időben több biró jóval a nyugdijképességük elérése előtt testi vagy szellemi hibáik folytán nyugdijaztatásukat kérték és ennek megtörténte után azonnal kérelmezték az ügyvédi jegyzékbe való felvételt és pedig rendszerint azon a helyen, ahol mint birák müködtek. A delegácziő kijelentette, hogy ez a szokás beleütközik az ügyvédség jogos érdekeibe, az illető helyen működő ügyvédeknek jogtalan versenyt okoz és igy ezzel szemben erélyesen állást kell foglalni.

Másik tárgya volt a delegácziónak az osztrák legfőbb bíróság tehermentesitéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása. Ezen kérdésben a következő érdekes határozatok hozattak: A legfőbb bíróság legyen ezentul is az egyedül revizionális fórum. Igaz ugyan, hogy a legfőbb bíróság tul van terhelve, de a revizió korlátozása nem ajánlatos. Ellenben minden körülmények között szükséges a legfőbb bíróság birói személyzetének szaporitása és ezuttal is hangsulyozza az ügyvédi kar, hogy nagyon kivánatos kiváló jogtanároknak és ügyvédeknek a legfőbb birósághoz való kinevezése.

— **A község felelőssége a strikeok esetén.** Az 1884. évi április 5-iki franczia törvény 106-ik szakasza kimondja, hogy a községek magánjogilag felelősek azokért a károkért, melyeket nyilt erőszakkal követtek el hatóságuk területén csoportosulások és gyülekezések alkalmával, ha nem bizonyitják, hogy minden rendszabályt alkalmazásba vettek, melyet alkalmazni módjukban állott, hogy a csoportosulások megakadályoztassanak. Annak megállapitása, hogy ezen bizonyitás eredményre vezetett-e, birói szabad mérlegelés tárgya. Ezen törvényi rendelkezés figyelembevételével a franczia semmitőszék kimondotta, hogy a a strike kitörése óta, mely május hónaptól juliusig tartott, Cluses város polgármestere a közrend fenntartása érdekében nem alkalmazta a megfelelő rendszabályokat s nem előzte meg a gyülekezéseket és csoportosulásokat, amint az a törvény értelmében módjában állott volna; különösen, hogy ahelyett, hogy mindenféle gyülekezést teljesen eltiltott volna, megelégedett azzal, hogy a katonai parancsnokhoz átiratot intézett, hogy az este hat óra utáni csoportosulásokat oszlassa szét, még későbbi rendelkezésével megtürte e gyülekezéseket este nyolcz óra után is s minthogy ezen utólagos rendelkezés annál helytelenebb volt, mert általános strike kitörőfélben volt: az, hogy ily módon egész napon át csoportosulások alakulhattak, amelyek nélkül az 1908 julius 18-iki zavargások be nem következtek volna, megállapitja a polgármester vétkességét s azért a község felelős s igy a julius 18-iki gyujtogatás és fosztogatás által bekövetkezett kár a községet terheli.

— **Az üzemi baleset fogalmához.** L. 1907 augusztus 26-án H. czég gránitmüvei munkahelyén egy kő faragásával foglalkozott, midőn K. és V. kőfaragók megtámadták és késsel felső karján megsebesitették. A Berufsgenossenschaft 1908 április 8-iki határozatával L. kártalanitási igényét elutasitotta, mert a sérülés az üzemmel összefüggésben nincs. L. felebbezését a választott bíróság 1908 julius 28-iki itéletével elutasitotta. Ezen itélet ellen L. felebbezett a biztositási hivatalhoz, mely a felebbezésnek helyt adott és a kártalanitási igényt megállapitotta. A határozat indokolása a következő: A birodalmi biztositási hivatal és az itélkező biztositási hivatal határozataiban ismételten kifejezésre jutott az a felfogás, hogy a munkástársak által valamelyik munkásnak okozott testi sértés, mely a munkahelyen, munkaidő alatt okoztatik, üzemi balesetnek tekintetik akkor, ha az esemény oka az üzemmel összefüggésben van, tehát a sérülés az üzemmel kapcsolatos veszélynek tekintendő. A választott bíróság tényként állapitotta meg, hogy K. és V. L.-t a továbbdolgozásban akarták megakadályozni és a támadást csak akkor kezdték, midőn L. a munka abbanhagyásától vonakodott. Ha tehát K. és V. meg akarták akadályozni a munka folytatásában és czéljuk elérésére tettlegességre vetemedtek, nem lehet kétség arra nézve, hogy ezen tettük az üzemmel kapcsolatban van. Nevezettek eljárását az a tény okozta, hogy L. az üzemben foglalatoskodott, L. ezen cselekvése ellen irányult. Ehhez járul még az, hogy L. akkor a munkahelyen egyedül volt, a sérülés ejtésére használt vas a támadókra kedvezően ott hevert, ugy, hogy az üzemben való munka folytán a veszély L. részére magasabb volt, mint különben. Minthogy ezek szerint üzemi baleset forog fenn, a felebbezésnek helyt kellett adni és az igényjogosultságot meg kellett állapitani. (A bajor kir. biztositási hivatal 1908. évi október 5-iki 1.209. sz. határozata.)

Ügyvédjelölt több évi gyakorlattal fővárosi, vagy vidéki városi ügyvédi irodába azonnal belépne. Czim a kiadóhivatalban. 13723

Két évi gyakorlatot és a német nyelvet birom. Irodát keresek. Dr. Schick Károly, Kolozsvár, Király-u. 33. 13717

Vidéki bank és telekkönyvi praxissal biró, folyó ügyeket önállóan intézni képes jelöltet keres: Dr. Weisz Sándor ügyvéd, Németbogsán. 13719

Félévi fővárosi gyakorlattal biró ügyvédjelölt vidéki ügyvédnél keres szeptember hóban betöltendő állást, lehetőleg törvényszéki székhelyen. Nyelvismerete: német és szerb. Levél a kiadóba: «Dr. r—d» jeligére. 13722

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvenötödik évfolyam. 26. szám. Budapest, 1910 julius 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Törvényjavaslat egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról. *Dr. Térfi Gyula* igazságügyminiszteri tanácsostól. — A birói képesités reformjának alapelvei és a kötelező jogi doktoratus eszméje a biróképzés terén. *Dr. Szentirmay Ödön* budapesti kir. törvényszéki birótól. — Fokozatos felelősség kérdése az esküdtek előtt. *Dr. Bónis Pállól*. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényjavaslat egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról.

Az országgyülés munkaképességének helyreálltával a polgári perrendtartás törvényjavaslata remélhetőleg legközelebb országgyülési tárgyalás alá kerül és igy alapos a remény arra, hogy ez a négy évtized óta várt nagyfontosságu reform végre valahára megvalósul.

A polgári perrendtartással együtt uj szervezeti kódex, uj végrehajtási törvény és a birói eljárás minden nemére kiterjeszkedő uj ügyviteli szabályok készülnek.

Minthogy azonban ezek az uj törvények csak pár év mulva léphetnek életbe, ezek életbelépése előtt szükséges már most oly rendelkezéseket tenni, amelyek a bíróságoknak ujabban ismét felmerült bajain: az ügyek késedelmes elintézésén, az elsőbirósági birói és különösen ügykezelési hátralékok ijesztő szaporodásán segitenek.

Ezek a rendelkezések oly szervezeti és eljárási módositásokra irányulnak, amelyek egyfelől a bíróságok tehermentesitésére, a birói munkának csökkentésével kapcsolatosan a birósági jegyzők és kezelők munkaerejének czélszerü kihasználására, másfelől az igazságügyi személyzet szinvonalának emelésére alkalmasak. Nagyon természetes, hogy most, amikor a polgári perrendtartással kapcsolatos teljes szervezeti és eljárási átalakulástól csak pár év választ el bennünket, nem lehet erre a rövid időre szerves uj kódexet alkotni, hanem olyan szabályokat kell létesiteni, amelyek a polgári perrendtartási javaslat rendszerétől külön, mai eljárásunkhoz simulva a polgári perrendtartás életbelépése előtt már mostani eljárásunkban is értékesithetők, anélkül, hogy az eljárás alapelveinek lényeges megváltoztatására szükség lenne. Erre a czélra törekedett a birói és ügyészi eljárásnak a folyó évi február havában kibocsájtott igazságügyminiszteri rendeletekkel történt egyszerüsitése, erre törekszik a kezelői vizsgának behozatala, valamint az egyik kir. táblán kisérletképpen behozott és helyesnek talált ügykezelési rendszer lehető általánositása és ezt a czélt szolgálja az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslat is, amelynek előadói tervezetét dr. Székely Ferencz igazságügyminiszter a napokban küldte szét a felsőbiróságok, a koronaügyészség és a főügyészségek vezetőinek, az ügyvédi kamaráknak és a közjegyzői kamaráknak véleményezés végett.

A 30 §-ból álló tervezet, az életbeléptetési rendelkezéseket nem számitva, két részre, u. m. szervezeti rendelkezésekre és eljárási rendelkezésekre oszlik.

A szervezeti rendelkezések között első helyen áll a birói minősités emelése, amire nézve a tervezet a mai 26. életévvel szemben 28. évet kiván és azt rendeli, hogy biróvá csak azt lehet kinevezni, aki a gyakorlati birói vagy ügyvédi vizsga letétele után legalább két évig gyakorlatot folytatott. A birói elméleti képesitettség megszerzése után folytatott gyakorlat mindenesetre termékenyitő hatással lesz a képesitésre. A minősitésnek ez a szigoritása egyáltalában nem sérelmes, mert a gyakorlatban ma is alig éri el valaki 28. életévének betöltése előtt és vizsgájának letételétől számitott egy-két év letelte előtt a birói kinevezést.

A birói minősités emelésével kapcsolatosan az ügyvédi minősitést is emeli a Tervezet, amennyiben az ügyvédi kamarák részéről többször nyilvánitott óhajtásnak megfelelően az ügyvédek lajstromába való felvételhez az ügyvédi oklevél keltétől számitott két évi gyakorlatot követeli meg. Hogy a minősitésnek ez az emelése a gyakorlatot már megkezdettekre sérelmes ne legyen, a szigoritott minősitést nem kivánja meg a tervezet azoktól, akik a birói vagy ügyvédi vizsgát a törvény hatálybaléptének napjától számitott egy év alatt leteszik.

Nincs most már kétség afelől, hogy a birói munkának torlódását és állandó szaporodását nem az igazságügyi személyzet szaporitásával, hanem a munkatehernek a csökkentésével kell ellensulyozni. A birák most sok olyan munkát végeznek, amit ügyes jegyző igen jól elvégezhet. Nevezetesen a perenkivüli eljárás: örökösödési ügyeknek, telekkönyvi ügyeknek, végrehajtási ügyeknek, fizetési meghagyásoknak elintézése nem kiván feltétlenül birói munkát. Az igazságügyi közvéleményben és a szaksajtóban ugyszólván általánossá vált már az a meggyőződés, hogy a birák munkaterhén kell és lehet is könnyiteni azzal, hogy a birói itélkezés körébe nem tartozó tennivalókat a biró munkaköréből kivonva jegyzőkre bizzuk. Ezért a tervezet az igazságügyminisztert felhatalmazza arra, hogy a birákra megszabott jogi képesitéssel rendelkező olyan jegyzőt, aki kifogástalan szolgálatán felül jeles képzettséget és fáradhatatlan szorgalmat tanusit, a kir. itélőtábla elnökének, illetőleg a kir. főügyésznek, a hivatal vezetőjének meghallgatásával tett előterjesztésére felruházhasson azzal a müködési körrel, hogy nem peres ügyekben önállóan eljárjon, polgári perben vagy büntető ügyben megkeresés vagy kiküldés alapján birói cselekményeket önállóan végezzen, illetőleg tárgyaláson kivül ügyészségi ügyeket önállóan intézhessen el A munka alapossága szempontjából ez aggodalomra nem ad okot, mert csak kiváló jegyzők lesznek ezzel az önálló müködési körrel felruházva, akiktől bizton várható, hogy a kitüntetésképpen reájuk bizott munkát jól el fogják végezni.

A kezelői vizsga behozatala jelentékeny módon emelni fogja az igazságügyi kezelők szinvonalát, ugy hogy őket is bátran meg lehet bizni több olyan munkával, amelyet most jegyző, vagy biró végez. Az egyszerüsitési rendeletek erre már utat nyitottak, a mostani tervezet tovább megy és azt rendeli, hogy az igazságügyminiszter általános rendelkezés-

sel a birósági irodák önálló hatáskörébe utalhat olyan elintézéseket, amelyek birói döntést nem tartalmaznak. Ennek korrektivuma az, hogy ahol az ilyen tüzetesen meghatározandó elintézésre alkalmas birósági iroda nincsen, ott a kir. itélőtábla elnöke ezt a munkakört megszüntetheti, vagy korlátozhatja, hogy a biró az iroda önálló hatáskörébe utalt bármily elintézést magának fentarthat és hogy a biró az irodának önálló hatáskörében tett elintézését, mig az jogerőre nem emelkedett, hivatalból vagy kérelemre, megváltoztathatja.

Méltánytalan, hogy a fegyelmi uton történt hivatalvesztés az elitélt vétkében teljesen ártatlan családtagokat is állami ellátásra való jogosultságuk elvesztésével szigoruan sujtsa. A fegyelmi judikaturának többször felpanaszolt enyhesége azon is alapszik, hogy a bíróság a hozzátartozókra nehezedő sulyos következmények elkerülése czéljából mellőzi egyes esetekben a hivatalvesztés kimondását, Ezért a javaslat, fenntartva rendszerinti következményként az állami ellátásra való jogosultság elvesztését, a fegyelmi bíróságot feljogositja, annak kimondására hogy a hivatalvesztés az elitélt, vagy hozzátartozói állami ellátásra való jogosultságát nem érinti.

Igen fontos ujitást tartalmaz a tervezet a felsőbirósági tanács tagjainak számára nézve, amidőn a tanácstagok számát a curiai tanácsra nézve hét helyett ötben, az itélőtáblai másodfoku tanácsra nézve pedig öt helyett háromban állapitja meg. Ezt a leszállitást a jó igazságszolgáltatás megvalósitásának érdekében a polgári perrendtartásnak 1907. évi javaslata is szükségesnek tartotta. Szükséges ez már a perrendtartás életbelépése előtt is, mert a Curia biráinak egyéb ügyekkel, most különösen a választási ügyekkel elfoglaltsága ellenére is fenn kell tartani az ügyeknek gyors elintézését, már csak azért is, hogy a perrendtartással behozott uj eljárás ne legyen kénytelen a régi perek nagy tömegével küzködni. Azt az aggodalmat, hogy a tanácstagok számának leszállitása az itélkezés alaposságát veszélyeztetné, alig lehet indokoltnak elfogadni. Nem a birák száma biztositja a jó itélkezést; sőt, — amint a perrendtartási javaslat indokolása kiemeli — kisebb számu tanácsokban inkább lehet a kiváló birói erőknek tulsulyt biztositani, mint nagyobb számu tanácsokban. Hogy a tanácstagok kisebb száma nem jár az itélkezés szinvonalának csökkentésével, arra világos példa a Curia felülvizsgálati tanácsa, amely öt taggal kifogástalanul müködik. A közigazgatási bíróság is öt tagu tanácsban határoz.

E lapokban is többször tárgyalták a birói információ helytelenségét. A nálunk gyökeret vert információ az irásbeliség egyik kinövése, amelylyel a fél, vagy érdekében harmadik személy a birót magánuton igyekszik az ügyről felvilágositani. és a kedvező elintézést biztositani. Ez a szokás csak kárára van az igazságszolgáltatásnak, veszélyezteti a biró részrehajlatlanságába vetett bizalmat, alkalmat ad a gyanu felkeltésére, felesleges költségeket okoz a feleknek és felesleges módon igénybe veszi a biró idejét. A tervezet kimondja, hogy az itélő birónak a bíróságnál folyamatban levő ügyekben a felektől, képviselőjüktől, vagy harmadik személytől semminemü magánértesitést elfogadnia nem szabad.

Dr. Térfi Gyula,
igazságügyminiszteri tanácsos

(Folyt. köv.)

A birói képesités reformjának alapelvei és a kötelező jogi doktorátus eszméje a bíróképzés terén.

A birói szervezeti reform alapkövetelménye — amint ezt a Jogtudományi Közlöny 1909. évf. 48. számában is kifejtettem — a birói munkaerő nemesitése, az erkölcsi törvény és a szellemi erő uralmának biztositása.

Ebből az okból a birói funkczió helyes gyakorlásában rejlő államérdek megköveteli, hogy a birói tiszt betöltésére hivatott egyének képesitése már a kezdőponton is kellő alapot szolgáltasson a biró gyakorlatias itélőképességének és az elméleti tudományos képzettségének tiszta erkölcsi alapokon nyugvó oly magas szinvonalu találkozására, hogy e szinvonal belső tartalma az elméleti tudománynak örökké fejlődő, uj és uj alakban előtörő. egymással állandóan vivódó, forrongó eszméit csakis a maguk kikristályozódott alakulatában engedje átszürődni a való, a tényleges életbe.

A biró tudományosságának, jogi és erkölcsi értékének mélysége kell, hogy oly nagyfoku legyen, hogy tántorithatlan, de tárgyilagos birálatának éles boncкése alá vehesse még a tudomány képviselői szellemi harczaiban szereplő eszmei erőket is akkor, amidőn azoknak az életbe való átültetéséről van szó.

Birálat alá vegye akként, hogy e hatalmával vissza ne éljen és az emberi általános haladást gátló konzervativ erők védbástyája ne legyen.

Az elméleti tudomány eszméi ugyanis, amily fényes világitópontjai az emberi boldogulás tökéletesbitésének: kiforratlan, nyers alakjukban épp oly gyenge támpontjai az emberi boldogulás megvalósulásának, a jogrend biztonságának és szilárdságának.

A biró nemcsak gondolatra, de a tettre is hivatva van. Minden döntése és határozata való életbe vág. Müködési tere felszinre vetett elméleti tanok kisérletező terrenuma nem lehet.

Az állam és társadalom, valamint az egyes ember élete nemcsak a jövőért áll fenn. Létének czélja és pedig nagyobb részben a jelen körül forog.

A birót, amikor felruházza az állam az állami felségjog közvetlen és független polgári perekben megkorrigálhatlan (kegyelemhiány) módon való kezelésével, a jogtudás legmagasabb fokára kell emelni, hogy a jogot ne csak ismerje, hanem azzal bánni, azt fejleszteni és irányitani is tudja. Mint szaktudós érezze át a fennálló tételes jogrendszer belső ethikáját, tudja és ismerje annak filozófiáját, alkossa meg a pozitiv és bölcseleti jog reális kapcsolatát.

Ebből az okból a tudományosság szellemi világában nevelt birákra van szükség. A biró legyen a jog tudósa.

A tudomány ereje a legnagyobb hatalom. Létrehozza a léleknek önbecsérzetből fakadó függetlenségét, a dogmatikus uralom alól való mentességet és megvilágitja az egyéni czélokat is átható egyetemességet.

Az a tudás, amely csakis a gyakorlat egyes eseteinek elbirálása alkalmából esetről-esetre szerzi meg a vonatkozó elméleti ismereteket, csak féltudás és nemcsak, hogy nem elegendő, sőt károsabb, mint annak a hiánya, mert kötőféke a természetes tiszta józan ész kibontakozásának.

S igy a birói képesités reformjának alaptétele az a követelmény, hogy a jogtudori fok megszerzése a birói képesitésre szolgáló és az ügyvédi gyakorlatra is jogositó igazságügyi vizsga feltételéül állittassék.

Bizonyos, hogy a nevelési rendszer nemcsak ezen a ponton, hanem az alapépitményeiben a közép- és felsőiskolai tan- és vizsgarendszer tekintetében is gyökeres reformra szorul. Tény az is, hogy e kérdések megoldása már több mint félszázad óta állandóan foglalkoztatja tanügyi előkelőségeink tudását és erélyét és azt még eddig megállapodásra nem jutott erős szellem harczok közé sodorta. Bármily eredményre vezessen is ez a küzdelem, a bíróképzés sürgős és elodázhatlan megoldásának akadályául nem szolgálhat; a bíróképzés kiindulási pontja ugyanis ott kezdődik, ahol a közép- és felsőiskolai oktatás rendszere végződik.

Egyéb élethivatásokra vonatkozóan az egyetemi oktatás reformja akár fentartja a jogtudori fok megszerzésének szükségességét, akár nem, ettől függetlenül kialakult társadalmi és állami életszükségletként jelentkezik, hogy mint az egyetemi tanári, ugy a birói hivatás betöltésénél a jogi doktorátus minősitő hatályát meg kell teremteni, illetve fenn kell tartani. E kötelezettség az ifju erőt akarata tevőleges irányainak vezetésével kényszeriti, hogy a kezdet uttörő nehézségein átvezetve megszokja az önálló független gondolkodást, nevelje benne a tudományszeretetet és késztesse őt önálló kutatásokra, hogy a jogesetek változatos tömkelegében is könnyen találja meg a tudományos szellemi világot uraló, vezető irányt, a jogtételek intézményszerüségében uralkodó belső ethikai erőt.

E tudománykedv és pszichologiai ethikai érzék kifejlesztése tekintetében a jogtanári és birói képzés irányzatának találkoznia kell; utjaik iránya csakis azon a ponton válik el egymástól, ahol az élethivatásuk létczéljainak különbözősége ezt megköveteli. Ez a szükség-szerüség a jogtudori fok elnyerését követő folyamatban következik be, anélkül azonban, hogy a biró és a jogtanár későbbi életmüködésükben is egymást bármikor nélkülözhetnék és megszünnének egymás müködésének megfigyelői, birálói és sok tekintetben irányitói lenni.

Az egyetem ugyanis mindenkoron a tudományosságnak, a forrongó haladó bölcseleti gondolkozásnak legeszmeibb csarnoka, a kutató elmék uj eszméinek szószólója és hirdetője marad; a biró pedig átcsap az életbe és ha a törvényhozói hatalom meg nem előzi, munkásságán szürődik át az életbe az eszmei elvont gondolat.

S ezen a ponton foglalkoznom kell azzal a kérdéssel is, hogy a jogtudori fok kötelezettségének kimondása nem szolgál-e a jogi szakoktatás „deczentralizációját képviselő jogakadémiák sérelmére? Nyilvánvaló, hogy a fenti kötelezettség megállapitása esetén a czélszerüség tudata a különben jogakadémián tanuló ifjuság nagy részét arra fogja késztetni, hogy tanulmányait ne a Jogakadémián, hanem az egyetemen folytassa.

Az egyetemeknek és jogakadémiáknak ebből feltétlenül keletkező ellentétes érdeke a bióképzés fent ismertetett reformjának lényegén nem változtat. A birói képesités eszmei lényegét ilyen, e czél szempontjából másodrendü kérdésnek alávetni nem szabad. jogi képzettséget igénylő pálya nemcsak a birói, jogtanári és ügyvédi hivatás, amelyeken a legmagasabb képesitést feltétlenül megkövetelni kell, hanem a közigazgatási és társadalmi életczélok terén számos ágazata van, ahol az akadémiai képesitésnek még tág tere nyilik.

De egyébként is a keletkezésük idején nagy hivatást betöltött jogakadémiák létjogosultsága ebben az országban ma már megszünt. Amily fokozott mérvben nyomul elő hazai uj egyetemek létesitésének szükségessége, épp oly fokozott mérvben jelentkezik és erősbödik a társadalom részvétlenségének a jogakadémiák iránt való megnyilatkozása.

Évről-évre az egyetemek hallgatói száma rohamos emelkedéséhez viszonyitva, fokozott mérvben csökken a jogakadémiákat látogatók száma, ugy, hogy már számitás tárgya lehetne, vajjon arányban áll-e az egyes jogakadémiák termelőképessége a ráforditott áldozattal és nem-e állott be annak a szükségessége, hogy a mai helyzetet uj egyetemek létesitésével ne váltsa-e fel a jogakadémiák létének teljes megszüntetése?

A jogi szakoktatás egyetemeken kivül való deczentralizációja csakis az alsóbbfoku jogi kiképzésre szolgáló, közigazgatási, végrehajtói, telekkönyvi és más hasonló minőségü tanfolyamok létesitésében nyerhet uj fejlődő életet.

Nem tartom indokaikban helyesnek azoknak az álláspontját, akik a kötelező jogi doktorátus behozatalának szükségszerüségét nem egyedül a birói hivatás belső tartalmából, a birói munkaerő ethikai értékének az igazságügyi «suprema potestast» visszatükröztető államhatalom belső jellegével való összhangba hozatalából meritik, hanem annak okát külső társadalom tüneti jelenségekben keresik és nem szünnek meg hangoztatni azt a már mintegy jelszóvá vált tételt: «az ügyvédi és birói vizsga egységesitendő», mert ha az ügyvédi vizsga letevését megelőzi a jogtudori fok elnyerése, ugy azt a bióképzés terén is meg kell honositani.

Végeredményében, ha állitásuknak részükről ki nem fejtett pszichologiai okozati kapcsolatait kutatjuk, véleményük helyes lehet, de nincs indokolva és igy nem szabatos.

A birói és ügyvédi vizsga ugyanis két hivatás belső tartalmának összes mozzanatait tekintve egymással teljes korrelációban nincs és a két vizsga czélja nem annyira egységes, hogy azok minden körülmények közt feltétlenül egységesitendők lennének.

Az ügyvédi vizsgának III. Károly korába visszavezethető hagyományos jellege sokkal erősebb történeti jelentőségü, semhogy azt ebből minden különös kényszerü ok nélkül kivetkőztetni és azt a birói képesités alapjául szolgáló igazságügyi vizsga körébe beolvasztani kellene. Nincs is szükség erre, mert a birói és ügyvédi hivatás czéljainak sok tekintetben megnyilvánuló egységes tartalma nem jelenti e czélok egybevágóságát és a két hivatás irányainak egy eszmei czél felé törekvése nem jelenti azok utjainak azonosságát.

Ezek a különbségek azonban, amint nem indokolják a két képesités egységesitésének feltétlen szükségességét, épp ugy nem szolgálnak okul arra sem, hogy az ügyvédi és birói képesitésre szolgáló vizsga tartalmi szinvonalában, — anélkül, hogy a szinvonalon belül tökéletes egyenlőség hozatnék létre — különbség állittassák fel és e két vizsga hatálya megfosztassék a két hivatás közti különbség áthidalására szolgáló, az illető vizsga letételén kivül megkövetelt, a gyakorlati müködés bizonyos időtartamához kötött feltételek mellett létrejövő kölcsönösségtől, az ügyvédi vizsgának a birói hivatás, a birói vizsgának az ügyvédi hivatás gyakorlatára jogositó hatályától.

Nem osztom dr. Schwarz Gusztáv, budapesti kir. magyar tudományegyetemi tanárnak e tekintetben nyilvánitott azt a felfogását,* hogy szemben az ügyvédi vizsgával, a birói vizsgát megelőző kötelező doktorátus kimondása nem szükséges, mert — amint ő mondja — «aki ügyvédi vizsgát tett, az szabad uszó, de aki a gyakorlati birói vizsgát tette le, még továbbra is kötélen marad és csak fokról-fokra megy előre, amint az ő képzettségének és rátermettségének próbáit adja és amint a gyakorlatban megedződik». Nem osztom nézetét abban a tekintetben sem, hogy «az ügyvédi hatáskör veszélyesebb, mert ő egyszerre mondja ki a fele képviseletében az utolsó szót, amig a bíróra nézve Mephistopheles mondása áll: Da musst es dreimal sagen».

Az utóbbi érv nem fogadható el, mert figyelmen kivül hagyja a perrendtartások és egyéb eljárási szabályok, valamint a magánjog azon számtalan sok rendelkezését (ujrafelvétel, igazolás, uj bizonyitás, a felebbezés, sőt kivételesen a felülvizsgálati eljárás során is, kártéritési kötelezettség stb.), amelyek a fegyelmi és büntetőjogi szabályokon felül is az ügyvédi müködési körnek a képviselt félre kiható veszélyességét nemcsak hogy korlátolják, hanem majdnem megszüntetik; az előbbi érv pedig nem áll meg, mert az az erkölcsi és tudástöbblet, amelyet a birói pályára törekvő egyén a birói vizsga, vagy esetleg az ügyvédi vizsga letétele után kineveztetéséig megszerez, csak némi kifejezője ama követelményeknek, amelyeket az állam és a társadalom a birói hatalom független és felelőtlen kezelőjétől a tudáson kivül még megkövetel. A biró ugyanis nem mint az ügyvéd, nemcsak a társadalom követelményeinek, hanem az egyik állami felségjognak is gyakorlója és pedig nemcsak az alsófoku birósági eljárások korrektivumaként szolgáló felebbviteli fórumoknál, hanem kifelé való hatásában az ezekkel együtt egy felbonthatlan egységes egészet alkotó alsófoku biróságoknál is.

Erre vall az 1869 : IV. tcz. rendelkezése, amely szerint az ügyvédi vizsga nem egyedüli alap a birói kinevezhetésre, hanem ily vizsga esetén is szükséges, hogy ehhez a tudáshoz esetleg több évi jegyzői müködéssel igazolva hozzájáruljanak azok az attributumok, amelyeket a közfelfogás és államhatalom a birói tiszt viselőjétől megkövetel.

A birói nevelésnek fenti módon való magas elméleti alapra való helyezése mellett bizton várható, hogy jogszolgáltatásunk gyors, jó és alapos lesz és a konkrét jogesetek elbirálásánál nem fog tartózkodni az azokat megvilágitó pszichologiai folyamatok, gazdasági és szocziális életjelenségek vizsgálatától, amelyek bizonyitják, hogy habár más és más minden eset külső megjelenése és minden eset folyton más és más szinben játszadozik, de a bennök rejlő ethikai és eszmei erő, az igazság, mégis csak egy és ugyanaz.

Ekkor már az aranybulla második czikkében is kifejezésre jutott történeti hagyományainknak megfelelően a birói hatalmat a közszabadságjogok legkiválóbb biztositékának méltán fogjuk tekinteni.

És ez a birói kar a legkiválóbb módon fogja megoldani azokat a terhes feladatokat, amelyeket az uj polgári perrendtartás az egyes-birói intézmény kiterjesztésével, az uj polgári törvénykönyv és a törvényhozás minden más alkotása maga reá ró, és czélszerüvé, szükségessé fogja tenni, hogy a bünvádi perrendtartás terén is nagy reformok valósittassanak meg; törvényszéki bünperekben is egyes taxative meghatározandó bünczelekmények kivételével a büntettek és vétségek azon eseteiben, amelyekre a

* Jogászegyl. értekezések XXV. köt. 260. l.

törvény főbüntetésül öt évet meg nem haladó szabadságvesztésbüntetést állapit meg, a közvetlen idézéseknél, a nyomozati eljárás adatai alapján beadott vádiratoknál és egyszerübb vizsgálati ügyeknél az egyes-birói intézmény hozassék be, az improduktivnak bizonyult vádtanácsi eljárás a bünperrendből teljesen küszöböltessék ki, továbbá, hogy a politikai, valamint a sajtóbünperek kivételével a többi bünpereket illetően, ahol minden esetben jól kifejlett, rendkivül finoman fegyelmezett itélőképességre, jogérzésre és a jogtudás maximumára van szükség, töröltessék el a mai büntető igazságszolgáltatásnak e téren rettenetes mérvben létrejött dekadenciáját előidéző esküdtbirósági intézmény. Bizton állithatom, hogy amig e téren az esküdtbirósági intézményt meg nem szüntetjük, az igazságszolgáltatás épületét «betetőzött»-nek nem tekinthetjük és csak tehetetlen szemlélői maradunk az eddigi büntetőjogi alkotások lassu porladozásának.

Végül a birói munkaerő szellemi és ethikai erejének tökéletesbitésével, mint eddig, ugy ezután még inkább nélkülözhetőbb lesz a dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanár részéről kifejezésre juttatott és részemről legkevésbbé sem helyeselt az az eszme, hogy a m. kir. Curia tanácsaiban hetenként egyszer vagy kétszer a jogelmélet jelesebb tanárai kisegitő birákként részt vegyenek. Ugyanis a fent kifejtettek szerint a bíróság minden egyes tagjának hivatásszerü kötelességéből kifolyóan ismernie kell a jogelméletnek eszmeáramlatait, a jogszabályok tömkelegét átfogó belső ethikai erő sarktételeit. E tudás segitségével a hivatásszerü biró gyakorlati tapasztalatai tárházával felfegyverkezve a gyakorlati jogesetekkel hivatásszerüen nem foglalkozó és a felsőbíróságoknál csakis kisegitőként eljáró egyetemi tanárokkal szemben sokkal eredményesebben fogja kiaknázhatni azokat a gyöngyöket, amelyek ujra és ujra fejlődve a gyakorlati élet kincsesbányájában szakadatlanul teremnek. Az évtizedekre terjedő, állandóan a dolgok lényegére és mélyére ható birói működés mindenesetre, különösen a legfelsőbb bíróságnál alkalmazott biráknál megfelelő magas elméleti képzettség mellett oly anyagot, oly nagy ethikai és szellemi erőt tartalmaz, amely teljesen szükségtelenné teszi azt, hogy a tanári pályán működő elméleti szakférfiaink munkássága a hivatásszerü kötelességüktől, a tanitástól, elvonassék. Nem áll az a tétel, hogy a jogelmélet uj irányai tanulmányozására a tényleges szolgálatban lévő birónak érkezése nincs. Helyes szervezet (tehát a mai rossz szervezetet kell letörni és mihamarabb megváltoztatni) mellett a jó birónak nemcsak hogy erre érkezése van, hanem ez a szoros hivatali kötelességéhez tartozik, mert elmulasztásával megszünnék jó biró lenni.

Eddig is, ugy a hazai, mint a külföldi bíróságoknak nem egy tagja a szakirodalomnak is kiváló vezető férfia volt, akiknek nagy elméleti tudása a bíróságok határozataival együtt sok esetben a törvényhozásnak és az elméleti szakirodalom legkiválóbb müvelői kutatásainak irányitójaként szolgált.

De különben éppen a legkiválóbb egyetemi tanárok működését az irodalom önálló kutatása, a haladó teremtő eszmék irányainak megalkotása teljesen leköti, ugy, hogy a gyakorlatnak aktiv tényezőiként, hacsak a tanári hivatásukat háttérbe nem szoritják, lelkiismeretes alapossággal nem szerepelhetnek. Az egyetemi tanárok, mint jogtudósok, uj önálló eszméinek gyümölcse életképesség esetén a nevelésük alatt állott egyetemi ifjuság felsarjadzásában — ha azok a törvényhozás és megfelelő irodalmi ismertetés után a törvénykezés terén előbb utat nem törhetnének — ugyis életre kél. Az emberiség életében a nemzedéket az uj nemzedék nemcsak fizikai létében váltja fel; a gondolatvilágot is uj eszmei kör tölti be s amint a fizikai létnek elmulása időt követel, ugy az eszmei erők megvalósulása is csak a régi gondolatvilág romjain fakaszt virágot.

Dr. Szentirmay Ödön,
budapesti kir. tvszéki biró.

Fokozatos felelősség kérdése az esküdtek előtt.

I. Az Aradon megjelenő «Tribuna» czimet viselő s a román nemzetiségi irányt képviselő lap és szerkesztői már sokat foglalkoztatták a politikusokat, a közvéleményt és különösen a nagyváradi esküdtszéket, mint — sajtóbiróságot — de a bünvádi perjoggal foglalkozót még soha oly érdekes esettel, mint amelyet a kir. Curia f. évi május hó 12-én hozott marasztaló itéletével juttatott végleges befejezéshez.

Az imént emlitett politikai napilap 1906 deczember 1-én megjelent 215. és 1907 márczius 20-án kiadott 53. számának tartalmát ugyanis a *kir. ügyészség* nemzetiségi gyülöletre izgatónak találván: az előbb emlitett számban foglalt «Calvarul» és «Agitatiuni» s az utóbb emlitettben közzétett «Egy szent kötelesség» cz. czikkek miatt a sajtótörvény 13. és 33. §-ai szerint felelős személyek ellen vádat emelt azon az alapon, mert a «Calvarul» és «Agitatiuni» azáltal, hogy az azokban fölsorolt politikai jellegü deliktumokért elitélt és névszerint meg is nevezett egyéneket oly szinben tüntette föl, mint akik a magyarság által épitett kálváriát járják: ezeket, mint vétségek elkövetőit — azok elkövetése miatt — földicsérte és nyilvánosan kitüntette, amit pedig a büntetőtörvény hat hónapig terjedhető fogházbüntetés terhe alatt tilt a 174. §-ában; az «Egy szent kötelesség» cz. vezérczikk pedig az Apponyi-féle uj népoktatási törvény kritikája közben azáltal, hogy az oláh nemzetiséget a magyar nemzetiség ellen gyülöletre izgatta: beleütközött a Btk.-nek az e cselekményt elkövetőre két évig terjedhető államfogházat és ezer forintig terjedhető pénzbüntetést megállapitó 172. §-ának 2. bekezdésébe.

Az ügyészség vádját az utóbbi sajtótermék miatt is a felelős szerkesztő, B. Sz. ellen emelte. A *vizsgálat* alatt, 1907 augusztus 3-án J. N. J., mint a szerkesztőség tagja, tanuként kihallgattatván, előadta, hogy az «Egy szent kötelesség» czimü czikket ő irta — és pedig ugy, hogy a S. J. bukaresti egyetemi tanár által adott eszme alapján dolgozta ki a czikket; ő bocsátotta azt közre s mint szerző — vállalja érte a felelősséget.

A *vádtanács* előtt, a kifogások tárgyalása során, B. Sz. felelős szerkesztő védője ezt a körülményt érvényesitette is és a BP. 572. §-a alapján kérte a védettje ellen inditott eljárás megszüntetését s az eljárásnak J. N. J. helyettes szerkesztő ellen való folytatását, mint ki a vizsgálóbiró előtt önként vallotta magát a czikk szerzőjének — és igy, ha nem is a terhelt maga nevezte meg őt: a valódi szerző mégis tudva van és felelősségre vonható (sajtótörvény 33. §.), minélfogva a felelős szerkesztő ellen való további eljárást a fokozatos felelősség rendszere kizárja. Ám a vádtanács B. Sz.-t mégis vád alá helyezte — és pedig azzal az indokolással, hogy miután J. N. J. szerint az eszmét S. J. bukaresti tanár adta: igy tehát valódi szerzőnek az tekintendő; de mint külföldi, felelősségre vonható nem lévén: a felelős szerkesztőnek kell helyt állania.

Ez alapon a *főtárgyalás* a nagyváradi esküdtbiróság előtt 1908 május 19-én megtartatott. Ennek tárgya az «Egy szent kötelesség» czimü közleményen kivül még három, a 172. §. 2. bekezdése alá vont politikai czikk volt; eredménye pedig az, hogy B. Sz. felelős szerkesztőt két vád alól fölmentették, egynek alapján pedig a vétkesség megállapittatván ellene: jogerősen 14 napi államfogházra itéltetett.

E főtárgyaláson konstatálván az elnök, hogy J. N. J. augusztus 3-án mint szerző az «Egy szent kötelesség»-ért elvállalta a felelősséget: a bíróság a most emlitett czikket a többiektől elkülönitette s azzal tette át az ügyészséghez, hogy miután a szerző hat hónapon belül (sajtótörvény 28. §.) — még a kifogások tárgyalása előtt — jelentkezett: erre nézve tegyen uj inditványt.

A *kir. ügyészség* azonban ragaszkodván régi álláspontjához: ujabb inditványában ismét a szerkesztő ellen tartotta fönn a vádat, mert szerinte: az *esküdtek illetékesek annak eldöntésére, hogy a szerkesztő kellő időben megnevezte-e a szerzőt.* Ez inditvány folytán a nagyváradi törvényszék ujra kitüzte az esküdtbirósági főtárgyalást s az időközben a 174. §. alapján meginditott két ügygyel (Calvarul és Agitatiuni) ezt egyesitve: azt 1908 november 28-án tartotta meg.

E *főtárgyalás* folyamán azonban már a törvényszék is más álláspontot foglalt el mint az elsőn. Az esküdtbiróság elnökének kijelentése szerint ugyanis, minthogy a szerkesztő védője a vádtanácsi tárgyaláson kifejezetten S. I. bukaresti professzort nevezte meg szerzőül s J. N. J.-t csak mint a czikk átdolgozóját és közrebocsátóját tüntette föl, ki ezért a felelősséget vállalja s minthogy e czikk alá is S. I. tanár neve van irva: ezekből az elnök szerint az látszik, hogy S. I. a tulajdonképpeni szerző és nem J. N. J., hogy tehát B. Sz. szerkesztő nem a valódi szerzőt adta ki, tehát felelős, mint szerkesztő. Erre a védő azon az ala-

pon, hogy vádlott a szerzőt kellő időben *bejelentette* (szerinte az első, 1908 május 19-iki főtárgyaláson) kérte, a szerkesztő elleni eljárás megszüntetését s annak a szerzővel szemben való folytatását, mire a törvényszék a következő végzést hozta: «Ez ügyben eddig semmiféle oly határozat nem hozatott, melynek alapján az eljárás folytatható ne lenne, illetőleg azt meg kellene szüntetni, *az a kérdés pedig, hogy a szerkesztő kellő időben megnevezte-e a szerzőt, mint a bünösséget érintő körülmény, az esküdtek elbirálása alá tartozik.*»

E határozat folytán föltétettek az esküdteknek a kérdések, a védő által inditványozott azzal a különkérdéssel, hogy: «B. Sz. vádlott a főkérdésben megjelölt hirlapi czikknek («Egy szent kötelesség») valódi szerzőjét kellő időben és akkor nevezte-e meg, amidőn az még felelősségre vonható lett volna», mely kérdésre azonban az esküdtek *nemmel* felelvén: B. Sz. felelős szerkesztő összbüntetésként két havi fogházra és 400 K pénzbüntetésre itéltetett.

A *védelem* a 385. §. 1. *a)* és 3. pontja alapján jelentett be semmiségi panaszt; a *kir. Curia* előtt tartott tárgyaláson azonban az «Egy szent kötelesség» czimü czikkre vonatkozóan a 385. §. 1. *c)* s a 427. §. 4. pontjának semmiségi okát is érvényesiteni kivánta, előbbit azért, mert ez esetben szerinte a vádlott javára bünvádi eljárást kizáró ok forog fönn, utóbbit azért, mert e czikket illetőleg oly kérdést intéztek az esküdtekhez, amelynek eldöntése hozzájuk nem tartozik.

Az alább kifejtendőkből kitünőleg e helyes védelmi álláspont nem érvényesült, mert a kir. Curia az összes semmiségi panaszokat elutasitotta.

II. Ez elutasitással azonban a kir. Curia nemcsak a perrendtartás szabályainak megsértését, hanem az anyagi igazság sérelmét is szentesitette, amennyiben a czikk tudvalevő, valódi és felelősségre vonható szerzője helyett a közlemény megjelenésekor külföldön tartózkodó és arról mit sem tudó szerkesztőt sujtotta büntetéssel.

Az alaki jog megsértése azonban az, ami az iménti ismertetett esetben a büntetőjoggal foglalkozót különösebben érdekli.

Az inkriminált czikkre vonatkozólag két kérdést intéztek az esküdtekhez.

Az egyik ez volt: «Bünös-e vádlott, mint felelős szerkesztő, abban, hogy a kérdéses czikk közlése és terjesztése által az oláh nemzetiséget a magyar ellen gyülöletre izgatta?» A másik kérdés pedig az volt, hogy: «kellő időben megnevezte-e a felelős szerkesztő a kérdéses czikk valódi szerzőjét?»

Ez a fő- és ez a különkérdés oly módon van egymás mellé állitva, mint ahogy pl. beszámitást kizáró ok fönforgása esetén a két kérdést föltenni szokták. Jogos védelem esetén például az első kérdés az, hogy bünös-e vádlott abban, hogy sértettet szándékosan megölte; a másik kérdés pedig az, hogy e cselekményt jogos védelemben követte-e el. Ebben az esetben a két kérdés egymással összhangzásban áll, mert egymást kiegészíti. Az esküdtek igennel válaszolhatnak az első kérdésre és igennel felelhetnek a másodikra is: ez mégse teszi értelmetlenné az első kérdésre adott feleletet. Mert akár forog fönn jogos védelem, akár nem: az mindegyik esetben igaz, hogy vádlott szándékosan fosztotta meg sértettet életétől. A különbség csak az, hogy amennyiben a jogos védelem fönforgása megállapitást nyert: ezért az egyébként büntetendő cselekményért vádlott nem büntethető, mig ellenkező esetben büntetendő. Ilyen természetes, egymást kiegészítő viszony a szóban levő két kérdés közt nincs; sőt ezek egymást teljesen kizárják. Annak az előföltétele ugyanis, hogy a felelős szerkesztő büntethető legyen: az a negativum, hogy a czikk felelősségre vonható szerzőjét az elévülési határidőn belül meg nem nevezi. Ha megnevezte: akkor ő többé szóba sem jöhet; ha pedig nem nevezte meg: akkor ez a kérdés a főtárgyaláson már föl se merülhet. A főtárgyalás előtt ugyanis már vitán kivül kell állania annak, hogy ki a felelősségre vonandó személy; a főtárgyaláson már csak az lehet döntés tárgya, hogy foglal-e magában büntetendő cselekményt az inkriminált czikk, amelyért a vádlott, mint szerző, szerkesztő, vagy kiadó felelős. Erre az esküdtek válasza lehet igen vagy nem. De ha kimondták azt, hogy vádlott, mint felelős szerkesztő bünös, ekkor már nem állhat elő a felelősség fokozatára vonatkozó különkérdés föltevése által az a helyzet, hogy a szerkesztő mégse büntetendő, nevezetesen: hogy azért nem büntethető, mert nem ő felelős, hanem a szerző. Mert ha nem ő a felelősségre vonható személy: akkor nem őt, hanem a szerzőt kellett volna az esküdtbiróság elé állitani, ha a szerző őt kellő időben megnevezte. Ha pedig ez már előzetesen kétség tárgya volt: magának a biróságnak kellett volna jogérvényesen eldöntenie azt, hogy kit kell mint felelős személyt az esküdtek elé állitani. Az a személy, aki az esküdtbiróság előtt áll vádlott gyanánt, már nem lehet kétség tárgya atekintetben, hogy valóban ő-e az, aki felelősséggel tartozik, vagy talán más. Ha ez lehetséges volna: ez azt jelentené, hogy amennyiben az esküdtek *igennel* felelnek arra a kérdésre, hogy vádlott kellő időben megnevezte-e a szerzőt: ez esetben ezt a főtárgyalást egy második főtárgyalás is követhetné, amelyen már a szerző állana vádlott gyanánt az esküdtek előtt.

Kétségtelen, hogy az az eljárás, amely ily képtelen eredményt idézhet elő, nem lehet törvényszerü, a logika józan követelményeivel pedig minden körülmények közt ellenkeznék. A konkrét esetben nem állott elő ez a képtelen eredmény, mert az esküdtek nemmel feleltek a második kérdésre. De épp ugy felelhettek volna igennel is s ekkor törvénybe ütköző visszásság állott volna elő.

Egyébként pedig ez a két kérdés egymás mellett még abban az esetben is képtelenség, midőn az esküdtek a második feleletttel nem czáfolják meg az elsőt. Az első kérdés ugyanis azt teszi döntés tárgyává, hogy bünös-e vádlott, mint felelős szerkesztő; az esküdtek igenlő válasza pedig már megállapitja vádlottnak, mint felelős szerkesztőnek a bünösségét. Mi van ezzel kimondva? Az, hogy a fokozatos felelősség során elsősorban felelős személyről már a másodsorban felelős személyre, t. i. a szerkesztőre került a sor, hogy tehát fönforognak mindama törvényes föltételek, amelyektől függ az, hogy a szerkesztő felelőssége megállapittassék. Ámde e föltételek közt van az is, hogy a szerkesztő kellő időben nem nevezte meg a felelősségre vonható szerzőt, illetőleg, hogy ez önként nem jelentkezett. Ha azonban ez már eldöntöttnek tekintendő az első kérdés föltevése s az igenlő verdikt által: ugy teljesen ki van zárva annak a lehetősége, hogy ezután még egy oly kérdés következzék, amely az első kérdéssel már szuperáltnak tekintendő.

És itt tünik ki leginkább a különbség a fölhozott példa és a tárgyalt eset közt. A beszámitást kizáró ok fön- vagy fön nem forgására vonatkozó körülmények a BP. 358. §-a szerint a főkérdésbe is befoglalhatók, sőt befoglalandók. Külön kérdést ezirán csak akkor kell föltenni, ha a beszámitást kizáró ok jelenségei czélszerüségi szempontból nem vétettek be a főkérdésbe. Csak ekkor következik a különkérdés, amely tehát még ez esetben is ugyszólván benne van a főkérdésben, mert azt szervesen kiegészíti. A szóban forgó esetben azonban a két kérdésnek ilyetén kombinációja teljesen lehetetlen. Hisz abban a kérdésben, hogy bünös-e vádlott, mint felelős szerkesztő: már benne van mindaz, ami ahhoz szükséges, hogy a fokozatos felelősség rendjén a szerkesztő felelőssége megállapittassék, ha a vád tárgyává tett czikk tartalma büntetendő. Ebbe a főkérdésbe a fönti különkérdést már semmiképp se lehetne beleilleszteni.

De tekintsük önmagában a második kérdést abból a szempontból, hogy olyan-e az, melyben az esküdtek vannak hivatva határozni, vagy amelyben a bíróság az esküdtek meghallgatása nélkül határoz. Az esküdtbiróság azt a körülményt, hogy a kellő időben megnevezte-e vádlott a valódi szerzőt: büntethetőséget kizáró oknak tekintette. Minthogy pedig a büntethetőséget megszüntető ok iránt a BP. 359. §-a értelmében külön kérdést kell föltenni: ez alapon e körülményre vonatkozó kérdést is intéztek az esküdtekhez. Ez azonban nyilván tévedés.

A 359. §-ban «a büntetőtörvényeknek külön rendelkezésein alapuló» büntethetőséget megszüntető okról van szó. Ez okokat ugyan nem sorolja föl a 359. §., de azért megtaláljuk azokat a Btk. rendelkezései közt, ha a büntethetőséget megszüntető okokat a bünvádi eljárás megindítását kizáró okoktól megkülönböztetjük. A 385. §. 1. *c)* pontja már egymás mellett emliti, mint két külön dolgot, a bünvádi eljárás megindítását és a büntethetőséget kizáró okot. Utóbbiakat *Vargha Ferencz* a BP. 359. §-ának magyarázata kapcsán sorolja föl. Szerinte büntethetőséget kizáró okok azok, amelyeket a Btk. 67., 79. §-ának 3. bekezdése, továbbá 135., 137., 151., 244., 266., 313., 427. stb. §-ai állapitanak meg. Ezek közt nincs olyan, amely csak megközelitőleg is hasonlitana ahhoz a kérdéshez, hogy kellő időben meg

nevezze-e a szerkesztő a szerzőt. Ez a körülmény első pillanatra föltünően *a bünvádi eljárást kizáró okok közé tartozik*, mert hiszen minden sajtóközleménynél elsősorban arról van szó, kit terhel a fokozatos felelősség rendjén a felelősség, vagyis ki ellen indittassék meg és folytattassék az eljárás. Ez a kérdés pedig rendszerint összefügg az elévülés kérdésével. Igy különösen a tárgyalt esetben hat hónap alatt kellett a szerkesztőnek a szerzőt megnevezuie. Ha ezt nem tette meg: a szerző felelőssége elévült. Következik tehát a másodsorban felelős személy annálfogva, mert az elsőfokon felelős személy ellen elévülés miatt az eljárás már nem inditható meg.

Ez a kérdés tehát lényegét tekintve — az elévülés kérpése. Erre nézve pedig világosan rendelkezik a BP. 352. §-a, mely szerint a bíróság a felek meghallgatása után, azonban az esküdtek meghallgatása nélkül határoz (fölmentő itéletet hoz) abban az esetben is, ha a bünvádi eljárás elévülés következtében nem folytatható. Ez elsősorban ugyan azt jelenti, hogy a főtárgyaláson levő vádlott ellen nem folytatható elévülés miatt az eljárás, hogy tehát az ismertetett esetben a szerkesztő ellen nem lett volna az folytatható, ha ennek eredménye a főtárgyalásig elévült volna. De ez nem zárja ki azt, hogy a törvény ugyane rendelkezése más, analog esetre is alkalmaztassék. Mert ha a főtárgyaláson levő vádlottra nézve az tünik ki, hogy az elévülési időn belül megnevezte a felelősségre vonható szerzőt: ez oly körülmény, mely ugyanazt az eredményt vonja maga után, mint mikor erről a vádlottról az tünik ki a főtárgyaláson, hogy vele szemben a bünvádi eljárás folytatását az elévülés kizárja.

Ily esetnek azonban nem is volna szabad előfordulnia. Mert ez a kérdés már előzetesen a vádtanács — esetleg az esküdtszék birói tagjai által — eldöntendő. A törvényhozó is nyilván ebből a szempontból indult ki, midőn a 352. §-ban csak azt az esetet emelte ki, ha a főtárgyaláson jelenlevő vádlottra nézve tünik ki az, hogy cselekménye elévült. A törvényhozó nem gondolt, de nem is gondolhatott oly esetre, hogy mikor a szerkesztő kellő időben megnevezi a szerzőt: a főtárgyaláson mégis a szerkesztő álljon vádlott gyanánt; mert föltételezte, hogy amennyiben e tény iránt, hogy t. i. kellő időben nevezte-e meg a valódi szezőt, kétség merül föl: e kétséget a bíróság előzetesen épp ugy megszünteti az esküdtek nélkül hozott határozatával, mint ahogy nem bizza az esküdtekre annak eldöntését: vajjon folytatható-e vádlott ellen az eljárás amiatt, mert cselekménye esetleg elévült. Az egyik épp oly előzetes proczesszuális kérdés, mint a másik.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy épp ugy, mint az elévülés kérdése, az a kérdés, hogy a szerkesztő kellő időben megnevezte-e a szerzőt, nem a büntetőtörvényeken alapuló büntethetőséget kizáró okok közé, hanem *a bünvádi eljárás megindítását kizáró okok csoportjára tartozik, melynek tekintetében nem az esküdtek, hanem a szakbirák vannak hivatva határozni.*

Ennek a kérdésnek az eldöntése tehát az esküdtek hatásköréből teljesen ki van zárva.

A revizionális eljárásra vonatkozólag pedig ennek folyománya a következő:

Ha valamely szakbiróság ítéletének fölülvizsgálatáról lett volna szó a konkrét esetben, vagy ha az esküdtek hatásköréhez tartozott volna a szóban forgó kérdés eldöntése: akkor a kir. Curia a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontja alapján nemcsak megsemmisitette volna az alsófoku itéletet, hanem egyszersmind föl is menthette volna vádlottat.

Minthogy azonban ez esetben oly kérdést döntöttek el az esküdtek, mely a törvény helyes értelme szerint nem tartozik hatáskörükbe: ennek a kérdésnek az eldöntése már nem lett volna az esküdtbiróság itéletének felülvizsgálata körébe bevonható, mert e kérdésben nem volt hivatva az esküdtbiróság, *mint ilyen*, határozni.

Az elintézés törvényszerü módja tehát az lett volna, hogy miután az esküdtbiróság a büntetőtörvénynek megfelelő rendelkezést nem, illetőleg tévesen alkalmazta ama kérdésben, hogy a bünvádi eljárás megindítását kizáró ok forog-e fenn: a kir. Curiának az ő itéletét a *BP. 385. §-ának 1. pontja alapján hivatalból* meg kellett volna semmisitenie s utasitania a törvényszéket, hogy abban a kérdésben, vajjon a szerkesztő kellő időben megnevezte-e a valódi szerzőt: az esküdtek meghallgatása nélkül határozzon.

Dr. Bónis Pál.

Különfélék.

— **A trónbeszéd.** Az imént összeült országgyülést megnyitó trónbeszéd nagyfontosságu igazságügyi vonatkozásu programmpontokat tartalmaz.

Jelzi, hogy «az igazságügyi törvényhozás terén a szóbeliség és a közvetlenség elveire alapitott polgári perrendtartási javaslat és az azzal összefüggő több javaslat letárgyalása lesz az első teendő.» Ha a magyar törvényhozás végre időt szakit ahhoz, hogy ezen a jelenkor magaslatán álló kiváló javaslatot törvényerőre emelje: ezzel Magyarország igazságszolgáltatását óriási lépéssel viszi előre. Hogy a «perrendtartással összefüggő több törvényjavaslat» alatt mi értendő, az lapunk vezető czikkéből kitünik.

A trónbeszéd szerint a perrendtartást követi «fennálló rendszeres igazságügyi törvényeinknek némely novelláris módositása.» Ezen általános kijelentésből nem tudhatjuk meg, hogy mely törvények azok, amelyeknek módositása tervbe van véve. Hogy a számos sürgős feladatból csak egy-kettőt emeljünk ki, reméljük, hogy hiteltörvényeink, különösen a kereskedelmi törvény módositását beleértve a részvény- és szövetkezeti, valamint a biztositási jogot és a csődtörvény revizióját, valamint a csődönkivüli kényszeregyezség jogának kodifikáczióját a jelenlegi kormány felveszi programmjába.

Megelégedéssel konstatáljuk, hogy az igazságügyi kormány az általános magánjogi törvénykönyv megalkotását szintén tervezi.

A jogéletre nézve egyik legfontosabb pontja a trónbeszédnek a közigazgatási biráskodás kiterjesztésének bejelentése, ami szolgabirói szinvonalon álló közigazgatásunk mellett az állampolgárok nélkülözhetetlen garanczáit fogja kiterjeszteni.

Ehhez kapcsolódik a közigazgatás reformjának bejelentése, amely nagy és nehéz munka Magyarország haladása tekintetében ugyanannyit jelent, mint 40 évvel ezelőtt a vármegyei birói szervezet és igazságszolgáltatás reformja.

Kiemeljük még a trónbeszédből «a modern jogtudomány magaslatán álló uj katonai bünvádi perrendtartást» amely programmpont megvalósitása véget vetne a középkorias katonai bünvádi eljárásnak, melynek tarthatatlan voltát éppen legutóbb a szomoru hirnévre vergődött Hofrichterügy kihivóan jellemezte.

Az egész igazságügyi szervezet alapját képező ügyvédi és birói szervezeti reformról és a jogi tanulmányi és vizsgarend reformjáról a trónbeszéd ugyan nem szólott, de megemlékezett arról, hogy uj egyetemek felállitásának folytatólagos előkészitése az államnak és törvényhozásnak sürgős feladata lesz. «Több uj egyetem» felállitása kulturális szempontból nagyjelentőségü haladás volna, azonban a jogi képzés szempontjából csak akkor lehet jelentőségét igazán méltányolni, ha egyuttal a felekezeti akadémiák teljes megszüntetését jelentené.

— **Veszprém vármegye a Büntetőnovella ellen.** A lapunk f. é. 24. számában ezen tárgyban megjelent közleményünkre *dr. Juraszek János* veszprémi kir. ügyész urtól a következő helyreigazitást kaptuk:

Az 1908: XXXVI. törvénynek a fiatalkoruakra vonatkozó és folyó évi január 1-én életbe lépett II. fejezete mig egyrészről nagy hozsannával fogadtatott az ideális czélokért lelkesedő jogászközönség által másrészről erős kritika tárgya lett, vajjon a társadalmi uton kellőleg elő nem készitett ezen uj intézmény a törvényben megnyilatkozó ama radikális formájában, mely Amerikában kitünően bevált, de az európai kontinensen még a gyakorlatban ismeretlen, a kivánt eredménynyel fog-e müködhetni.

Sohasem titkoltam, hogy noha a törvényben lefektetett elvekért magam is lelkesedem, a gyakorlati megvalósitást az ahhoz szükséges állami intézmények hiányában, a társadalom kellő előkészitése nélkül korainak tartom.

De nem hallgattam el a törvény egyes, nézetem szerint homályos, félreértésekre alkalmas intézkedése felett szükségessé vált

biráló észrevételeimet sem, amint azok kimondására mód és alkalom kinálkozott.

Legnagyobb aggodalmam az volt és az marad is, hogy a BN. 33. §-a szükszavu, homályos, félreértésekre, vagy téves magyarázatokra szolgáló.

Tudvalevő ugyanis, hogy különösen a közigazgatási hatóság biráskodása körébe utalt kihágások legnagyobb része pénzbüntetéssel büntetendő s csak behajthatlanság esetén változik át elzárásbüntetéssé, a novella pedig a pénzbüntetést eltörölte s csak dorgálást, próbárabocsájtást, javító-nevelést és elzárást enged alkalmazni. Ámde az első legtöbbnyire hatástalan, a második társadalmi alkalmas tényezők (pártfogó) hiányában végrehajthatlan — a harmadikra csak legritkább esetben lehet szükség — marad tehát a jóformán egyedül és legegyszerübb módon végrehajtható elzárásbüntetés — és ime, azon nehéz ponton vagyunk — amelyet a törvény éppen elkerülni akart (Igazságügyi Javaslatok Tára VII. 675. és 676. lap.), hogy t. i. a hatástalannak deklarált kistartamu szabadságvesztés büntetés czélba vett mellőzése lehetetlenné válik.

Igy azután a kihágást elkövető fiatalkoru ellen sulyosabb büntetést kell alkalmazni, mintha néhány év mulva mint felnőtt visszaeső, ugyanazt a kihágást ismét elköveti, mert ekkor már a törvény szerint csak pénzbüntetéssel büntethető.

A törvényjavaslat indokolása (Igazságügyi Javaslatok Tára 682. lap.) ugyan az elzárásbüntetést felfüggeszthetőnek mondja — ámde ennek kimondása talán magába a törvénybe és nem az indokolásba való, mert a BN. 26. §-ának első bekezdéséből, amely persze szabály az elzárásbüntetésnél is s amely szerint szabadságvesztés-büntetés csak akkor szabható, ha szigorubb intézkedésre van szükség — továbbá a 26. §. indokolásának utolsó soraiból, valamint abból, hogy a végrehajtási utasitás (1909. évi 160,000. B. M. számu rendelet) a fiatalkoru ellen kiszabott elzárásbüntetés felfüggeszthetéséről egy szóval sem emlékezik meg — végre — mert a próbárabocsájtás ugyanezt a czélt látszik szolgálni: azt a következtetést vonhatjuk csupán, hogy az elzárásbüntetés fiatalkorunak ellen kiszabva nem függeszthető fel.

De ha felfüggeszthető lenne is, ennek gyakorlati akadályát képezi a BN. 11. §-a, mely hivatalból való felülvizsgálatot ir elő s ezen nehézkesség által előre csökkenti az esetleges felfüggesztések számát.

Ismerjük a közigazgatási hatóságok elzárási helyiségeit. Tessék elképzelni, miként hajtatik itt végre a felnőttektől való elkülönités.

A most előadott érvek érlelték meg azon meggyőződésemet, hogy a büntető novellának a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezései a közigazgatási hatóságok előtti eljárásban nagy nehézségekkel hajthatók végre, esetleg végrehajthatlanok s az 1876. évi VI. t.cz. 64. §-a értelmében szükségesnek tartom, hogy ezen nehézségekről a törvény magyarázása, esetleg módositása végett a belügyi és igazságügyi kormány a közigazgatási bizottság által tájékoztatva legyen.

A fentebb előadottaknak megfelelő ismertetése mellett folyó hó 10-én Veszprém vármegye közigazgatási bizottságában felkértem az alispánt, hogy tájékoztassa a bizottságot, miként válik be a büntető novellának a fiatalkoruakra vonatkozó II. fejezete a közigazgatási hatóságoknál; ide vonatkozólag szerezzen adatokat s ha ezen adatok előadásomat támogatják, a közigazgatási bizottságnak módja legyen augusztus havi ülésében a féléves jelentésbe felvenni, miszerint a törvény végrehajtása esetleg magyarázó és módositó intézkedéseket igényel.

Jeleztem, hogy a törvény végrehajtásának nehézségei esetleg annak felfüggesztését is szükségessé teszik, — ezen radikális megoldást azonban — már csak a tapasztalati idő rövidsége okából sem hozhattam javaslatba.

Az alispán kijelentette, hogy készséggel tesz eleget kivánságomnak annál is inkább, mert a fiatalkoruakra vonatkozó törvény végrehajtása, különösen a mezőrendőri törvénynek a fiatalkoru gyümölcstolvajok és kihágást elkövető pásztorok elleni alkalmazása nehézségbe ütközik; — megigérte, hogy a bekivánandó adatokat az augusztus havi ülésen a közigazgatási bizottságnak bemutatja.

Ezt tudomásul vettem.

A közigazgatási bizottság határozatot nem hozott, mert ilyenre az adatok nélkül szükség nem is volt.

Ez a tényállás.

A tiszteletre méltó czélokat szolgáló — de mindenesetre korán agyondicsért nyellarésznek — nézetem szerint fennálló hibáira rámutatni s a nehézségek elhárítása iránt az államhatalom intézőihez felterjesztést inditványozni — ugy véltem — eminens kötelességem.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** Ily czimü czikkünkhöz a következő adatokat kaptuk:

1. A pestvidéki kir. járásbiróság 1909. Sp. II. 1136/18. számu 1910. év januári hó 27-én hozott végzésével egy tanu díját és költségeit megállapitotta. E végzés ellen 1910 február hó 2-án felfolyamodást adtam be. A felfolyamodást a pestvidéki járásbiróság haladéktalanul felterjesztette a pestvidéki törvényszékhez azzal, hogy az ügyben márczius hó 15-re tárgyalás van kitüzve. A felfolyamodás február hó 10-én felérkezett a törvényszékre, hol kék irónnal ráirták, hogy «sürgős». A törvényszék felebbezési tanácsa 1910. E. 43. sz. alatt már február hó 19-én elintézte a felfolyamodást. A «sürgős» felirattal ellátott ügy ezután a felebbezési biróság jegyzői irodájába került, honnan *többszöri sürgetés után* a sürgős ügyet, mely február hó 19. óta várta a leirást, *junius hó 9-én* küldötték vissza a pestvidéki kir. járásbirósághoz.

Ügyfelem, kinek érdekében a felfolyamodást beadtam, junius hó 9-én a pestvidéki törvényszékhez ment az ügyet sürgetni, ott ekkor *már* le volt irva a másodfoku végzés, át is adták neki azzal a merőben helytelen felvilágositással, hogy e végzést *kikézbesiteni nem is kell, az már február 19. óta jogerős.*

2. A decsi törvényszékhez 1910 junius 7-én 5173. sz. alatt benyujtott sommás váltókereset junius 16-án intéztetett el.

3. A sziráki kir. járásbirósághoz az 1909. Sp. 28. itélet hatálytalanitása iránt 1909. Sp. 315. sz. alatt beadott és 1909 december 18-án iktatott ujitó keresetre az idéző végzést a járásbiróság 1910 junius 8-án kézbesittette az ujitó alpereseknek és a tárgyalást 1910 junius 17-re tüzte ki.

— **Családtagoknak fürdőre, mint gyógyászati segédeszközre igényük van.** A m. kir. állami munkásbiztositási hivatal 1909—154.9. sz. 1910 április 28-án kelt itéletével a következő fontos kijelentést tette: Igaz ugyan, hogy az idézett pont, a pénztári biztositott tagok segélyeit megállapitó és ugyanannak a §-nak 1. és 2. pontjaiban foglalt fölsorolástól eltérőleg, a fürdőket és gyógyvizeket nem tartalmazza, azonban ez a körülmény nem szolgáltat alapot arra, hogy a fürdő és a gyógyviz feltétlenül kizárassanak a családtagok részére is biztositott gyógyászati segédeszközök köréből, ahova azok fogalmilag tartoznak. Annak a felfogásnak törvényszerü helyességét, amely szerint a fürdő is gyógyászati segédeszköz, támogatja a törvény javaslatának indokolása is, (Min. ind. 139. l. 4. bek.), amely a fürdőket kifejezetten a szükséges gyógyászati segédeszközök közé sorolja. Figyelembe véve azt, hogy a törvény 50. §-ának 2. pontja a «stb.» kitétel alkalmazásával arra mutat, hogy az ott kifejezetten megemlitett segélyek felsorolása nem kizárólagos, hanem csak példaszerü, ebből helyesen arra kell következtetni, hogy az 5. pontban általánosságban és minden példaszerü felsorolás mellőzésével emlitett szükséges gyógyászati segédeszközök alatt mindazt kell érteni, amit ez a fogalom a 2. pontban való alkalmazásánál magában foglal. Ezekből meriti a m. kir. állami munkásbiztositási hivatal azt a jogi meggyőződését, hogy a fürdőre, mint szükséges gyógyászati segédeszközre, az igényjogosult családtagnak is joga van. A biztositott tag és az igényjogosult családtag fürdősegélye között eltérés abban van, hogy a tag magán a fürdőn, mint gyógyászati segédeszközön tul, azt az ellátást is igényelheti, amelyet a szükséges fürdő használata föltételez, mig ellenben a családtag az ellátásra igényt nem emelhet. Következik ez a törvénynek abból a rendelkezéséből, amely szerint az 50. §. 3. pontja értelmében táppénzre csak a tag jogosult, a táppénz ugyanis az elveszett keresetnek, mint az ellátás eszközének kárpótlására szolgál, a családtag igényjogosultságának pedig a törvény 50. §-ának 5. pontja szerint éppen az az egyik feltétele, hogy keresettel nem bir és ellátását a tagtól nyeri.

— **A balesetekről** a fővárosi államrendőrség a következőkben számol be: Az összes balesetek száma 1909-ben 14,301 volt, ami az 1908. évihez képest 1829 többletet jelent. A balesetek egyáltalán évről-évre emelkednek. Összefüggésben van ez egyrészt a város utczai forgalmának emelkedésével, másrészt az ipari s gyári üzem gyarapodásával, de az előző évek baleset-

statisztikájával való helyes viszonylatbahozatalnál okvetlen figyelembe veendő az is, hogy a baleset biztosító törvény rendelkezései folytán a balesetbejelentések is nagyobb pontossággal történnek. Maguk a balesetszenvedettek is utána járnak, hogy a rendőri balesetvizsgálat megtörténhessék, mert annak eredményétől függ a kártalanitásuk.

A villamos vasutak által okozott összes balesetek száma 295. 76-tal több, mint az elmult évben. A többlet magyarázatát leli az állandó forgalomemelkedésben. Mindazonáltal *eme állapot nem tekinthető egészen normálisnak.* Nem normális, mert mint a villamos vasuti balesetekben tartott ténymegállapitó nyomozások is javarészt igazolják, sajátszerü már az az óvatlanság, amely a gyalog közlekedő közönséget nálunk jellemzi. Bár viszont igaz az is, hogy *a villamos vasuti társulatok sem tesznek meg mindent, ami a baleset elhárítását előmozditaná.* A kocsi elejére alkalmazandó mentőkészülék kérdése is még hol nekiinduló, hol szünetelő kisérletek stádiumában vesztegel, másrészt *az alkalmazottak tulkimeritése semmiképp sem alkalmas mód a balesetszámok netáni kedvező befolyására.*

Részletezve: A közuti villamos vasutnál volt összesen 174 baleset, közte 20 halálos végü. Ennek a társaságnak van a legnagyobb forgalmi hálózata. A városi villamos vasutnál volt összesen 90 baleset, közte 15 halálos végü, ami aránylag igen magas szám. (16%) A B. U. R. vasutnál volt összesen 20 baleset, közte 4 halálos végü. A gőzvasutak összesen 88 baleset okozói voltak. Lényegesen kevesebb, mint az 1908. évben. Az automobil balesetek száma a mult évben 43, az előző évben 38. A teherkocsik által okozott balesetek száma aránylag még mindig nagy: 174.

A gyári balesetek számában az elmult évben csökkenés konstatálható. Az 1909. évi 10.568 gyári balesetszámmal szemben 1909-ben 9326 a balesetek száma. E balesetek 13 esetben halálos, 4506 esetben sulyos és 5007 esetben könnyü kimenetelüek voltak. Okaik: a semmivel sem elháritható véletlen, a balesetnek áldozatul esett vigyázatlansága, vagy mulasztása. Különösen gyakoriak a gyári balesetek, melyek a hajtó fogaskerekek, hajtó közvetitőknek, körfürésznek, gyalu és marópadoknak, továbbá a tartályoknak védőkészülékkel, illetve korláttal való fel nem szerelés miatt következnek be. Sok esetben azonban a meglévő védőkészülékeket a munkások nem használják fel. A csökkenés azonban mégis arra mutat, hogy a gyárosok a büntetőjogi és anyagi felelősség ma fokozott voltának tudatában a balesetek elháritására az óvatossági intézkedéseket mindjobban betartják és betartatják.

— **A székesfővárosi államrendőrségnek** huszonhét bünügyi előadója van s minden előadóra 4038 ügydarab elintézése jutott.

Az 1909. évben 23,342 önálló büncselekmény került eljárás alá. 1908-ban 23,236, 1907-ben 22.648.

Részletezve a mult évben eljárás alá került büncselekményeket volt: büntett 8364, 35%, vétség 14,978, 65%.

Összehasonlitva az 1908-iki számadatokkal a büntettek száma 1302-vel csökkent, a vétségeké pedig 1408-al emelkedett. A büntető novellának hatása tehát az elmult esztendőben már szembetünően mutatkozik. A novella azáltal, hogy a lopás értékhatárát 200 K-ra emelte fel, valamint, hogy a 10 K értéket felül nem haladó lopást, sikkasztást és jogtalan elsajátitást az 51. §-ban meghatározott esetekben tulajdon elleni kihágássá minősitette, a büntettek számát lényegesen módositotta.

Az összes nyomozás alá került esetek száma 1909-ben volt 23,342. A sikeres nyomozások az összes nyomozásoknak 62·8%-át teszik ki.

Általánosságban nézve a fővárosban a mult évben feltünően megapadt a sulyos, a közbiztonság s vagyoni rend szempontjából nagyobb beszámithatóság alá eső esetek száma, ezzel szemben azonban jellegzetesen előtérbe nyomultak a kisebbrendü, csekély kárral s többnyire az «ismeretlen tettes» jelzéssel megtett feljelentések tömegesetei.

Az okozott 9.710,000 K kárból az 1909. évben megtérült 2.790.535 K, ami 28%-nak felel meg. A feljelentettek száma 1909-ben 22,857 személy volt. Ezek közül kinyomozott a rendőrség: 1909-ben 17,893 személyt azaz 78%-ot.

A kinyomozottak között volt: 14,383 férfi és 3510 nő. Százalékokban kifejezve 81% férfi, 19% nő.

A kinyomozott tettesek közül előzetes letartóztatásba helyezett a rendőrség: 1909-ben 2080, vagyis a kinyomozott tettesek 14%-át. A letartóztatottak között volt 2208 férfi, 472 nő; százalék szerint 82·3% férfi, 17·7% nő.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Munkaképtelenség a német munkásbetegsegélyezési törvény 6. §-a szerint.** Vitás kizárólag az, vajjon a B. gyógyhelyen ápolt munkásnő már 1907 november 26-án a munkásbetegsegélyezési törvény 6. §-a szerint keresetképtelennek volt tekintendő. Erre nézve a gyógyintézet főorvosa 1907 decz. 16-án a következő szakvéleményt adta: «Gyógykezelés alatt álló 1907 november 26-tól keresetképtelen a munkásbetegsegélyezési törvény 6. §-a szerint». A járási bizottság a vitás kérdést e szakvélemény alapján intézte el. Ezen körülmény az eljárás lényeges hibája. A jogvita minden esetben a biróság és nem a biróság által meghallgatott szakértő által döntendő el. A szakértők kizárólag azért hallgattatnak meg, hogy a birói meggyőződés megfelelő ténymegállapitásra épittessék föl. A szakvélemény értéke tehát indokolásának meggyőző erejétől függ. Oly szakvélemény, melyben nincs meg a szakismereten alapuló indokolás, nem szolgálhat birói meggyőződés alapjául. A jelen eset ilyen. A bírónak és nem a szakértőnek kellett volna nyilatkozni a 6. §. alkalmazásáról. Ki van zárva ez esetben annak vizsgálata, vajjon a szakértő a 6. §. tartalmát helyesen fogta-e fel. A szakértőnek a birói döntéshez szükséges ténybeli adatokat kellett volna szolgáltatni. Minthogy pedig ez a véleményben nincs, döntés erre a véleményre nem alapitható. Fel kellett tehát oldani a szóbanforgó itéletet és ujabb eljárást kellett elrendelni, mert a vitás kérdés az eddigi iratokból el nem birálható. Az ügyet tehát a járási bizottsághoz utalta az itélő biróság. Megemliti ez alkalommal azt, hogy keresetképtelenség esete akkor is fennforoghat, ha tényleg dolgozik az illető, de lehetetlen a munka folytatása anélkül, hogy ezen már meglévő betegség ne rosszabbodjék, továbbá az a kérdés, hogy a szükséges előfeltételek a jelen esetben fennforognak-e, objektiv szakértők által megállapitandó körülmények, nem pedig a beteg nézete, vagy eljárása szerint itélendők meg. (A porosz felső közigazgatási biróság 1909 márcz. 25-iki határozata.)

— **Belga adós és franciaországi fizetési hely.** A lyoni törvényszék a franczia-belga 1899. évi kereskedelmi és magánjogi egyezményre való hivatkozással kimondotta, hogy ezen egyezmény alapján a belgák Franciaországban s a franciák Belgiumban magán- és kereskedelemjogi szempontból az illető ország honosaival egyenlő elbirálás alá esvén, az adott esetben, amelyben belga alattvalóval szemben franczia területen levő hely köttetett ki fizetési helyül, a franczia biróság illetékessége épp ugy megállapitandó, mint megállapitandó lett volna egy franczia alattvalóval szemben.

— **Nyilatkozat.** A Budapesten megjelenő jogi szaklapok alulirt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz 1910 julius hó 1-től 1910 augusztus hó 31-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelem e csökkenését, melyet a törvénykezési szünet természetszerüen hoz magával, a téli hónapokban kipótoljuk, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1910 julius hó 1-én.

Németh Péter, a «Büntető Jog Tára» szerkesztője.
Dr. Balog Arnold, a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztője.
Dr. Wolf Vilmos, az «Ügyvédek Lapja» szerkesztője.
Dr. Bender Béla, a «Kereskedelmi Jog» szerkesztője.

Tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet keresek; fizetés megegyezés szerint. Czim a kiadóhivatalban. 13741

Azonnal való belépésre képzett és minden irányban teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével és az eddigi gyakorlat ismertetésével Szilágyi Mór ügyvédi irodájába Balassagyarmatra küldendők. 13742

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.**
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 27. szám. Budapest, 1910 julius 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Törvényjavaslat egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról. *Dr. Térfi Gyula* igazságügyminiszteri tanácsostól. — A Curia felmentési joga. *Tóth Gerő* ny. curiai birótól. Intellektuális okirathamisitás. *Dr. Leitner Mihály* dévai ügyvédtől. — A telekkönyvi rendelet 52. §-a *a)* pontjának hiányosságai és azoknak mikénti rekonstruálása. *Dr. Zongor Jánostól.* — A fiatalkoruak felügyelő hatóságai. *Szabó György* kir. börtönügyi fogalmazótól. — Külföldi szerzőjogi gyakorlat. *Dr. Szalai Emil* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Közig. Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényjavaslat egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról.*

— Előadói tervezet. —

A tervezet második része mai jogszabályaink egyes eljárási rendelkezéseit módositva mind a birónak, mind a birósági irodának a munkáját igen nagy mértékben csökkenti. E módositások közül a következőket emeljük ki:

Olyan beadványt, amelynek elintézésére és kiadmányozására a bíróságnál rendszeresitett nyomtatvány van, a benyujtó fél ellátkat elintézési tervezettel és a kiadmánynak annyi példányával, ahány példány az érdekelteknek kézbesités végett és esetleg a bíróság részére szükséges. Ez az intézkedés, amely továbbfejlesztése az u. n. egyszerüsitési rendeletek idevonatkozó szabályának, egyrészt igen nagy munkától és költségtől kiméli meg mind munkaerőben, mind anyagszerekben a birósági irodát, másrészt előnyére szolgál különösen azoknak a feleknek, akik gyakran szoktak a bírósághoz fordulni, nevezetesen ügyvédeknek, pénzintézeteknek, főként telekkönyvi és végrehajtási ügyekben, mert a határozati kiadmányt előre elkészitvén, a fogalmazásra és a leirásra a bíróságnál szükséges időt megtakaritják és igy ügyükben a leggyorsabban történhetik meg a kézbesités. Ennek biztositására ki is mondja a tervezet, hogy az ekként felszerelt beadványok az igy fel nem szerelt beadványokat megelőző sorrendben kerülnek elintézés és kiadmányozás alá, hacsak egyes kiadványok elintézésére nézve külön jogszabály másként nem rendelkezik.

Minthogy a telekkönyvi rendtartás 130. §-a értelmében a telekkönyvi bejegyzés szövegét a biró köteles szórólszóra megállapitani, arra, t. i. a telekkönyvi bejegyzés szövegére, az emlitett rendelkezés nem terjed ki.

A kézbesitések körül igen nagy késedelmet okoz az 1875: X. tcz.-nek az a szabályozása, hogy vidéken teljesitendő kézbesités végett a bíróság nem közvetlenül a kézbesitő közeghez, hanem a kézbesités közvetitése végett a kézbesitési hely járásbíróságához fordul és ugyanannak a közvetitésével történik a vevények visszaküldése is. Ezt a visszásságot a tervezet az eljárás jelentékeny gyorsitása érdekében megszünteti és a kézbesitő közeg közvetlen megbizatását rendeli el. Ez azt is lehetővé fogja tenni, hogy a vidéki bíróságok a központi kézbesitő-hivatalt közvetlenül kereshessék meg kézbesités végett.

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

Mai szabályaink szerint a járásbirósági tárgyalásról minden esetben kell jegyzőkönyvet készitenі. Akkor, amikor a tárgyaláson az egyik fél nem jelenik meg és a bíróság a meg nem jelenés alapján határoz, amikor tehát a tárgyalásnak a már előterjesztetteken felül alig van uj tartalma, felesleges a jegyzőkönyv felvétele. Ezért rendeli a tervezet, hogy a makacssági tárgyalásról nem kell jegyzőkönyvet készitenі, hanem a megjelenteket, továbbá a határozatot a perköltség feltüntetésével a keresetlevélre, vagy a szóbeli keresetről szerkesztett jegyzőkönyvre kell a legrövidebben feljegyezni. A mulasztás alapján hozott birói határozat irásbafoglalására és kiadmányozására nézve is igen nagy könnyitést hoz be a tervezet. Azt rendeli ugyanis, hogy az ily itélet kézbesitésének czéljára az ügyvéd által megjelent fél a tárgyalásról az ott előadott kereseti kérelmet annyi példányban irásba foglalva mutassa be, hogy mindegyik félnek, akinek az itélet kézbesitendő, egy példány jusson. Erre a kereseti felzetre fogja az iroda bélyegzővel rányomni az itélet egészen rövid szövegét és kézbesiteni a félnek. A makacssági itéletet indokolni sem kell, hanem indokolásul elég azt mulasztási itéletként megjelölni. Ha figyelembe veszszük, hogy évenként sok százezerre menő makacssági itéletet hoznak, és hogy a makacssági jegyzőkönyvnek és itéletnek a mai szabályok szerinti kiállitása mind a birót, mind az irodát nagy munkával terheli, kétségtelen, hogy ez az egyszerüsités óriási munka- és költségbeli megtakaritást fog eredményezni és az eljárást a felek érdekében rendkivül meg fogja gyorsitani, amivel szemben a félnek az iratok elkészitésével járó munkája alig jön számba.

A kiadmányoknak a biró részéről aláirása tömérdek munkát okoz a birónak és czéltalan szabály. Az aláirás a kiadmány hitelességének a tanusitása. Hogy a kiadmány a fogalmazványnak megfelel, azt a biró nem tanusithatja, mert az esetleg több száz darabra terjedő napi aláirásnál képtelen a kiadmány helyességét ellenőrizni. Arra már munkakörénél fogva is a birósági iroda vezetője van hivatva. aki a kiadmány helyességeért felelős. A birónak az aláirás gépies és terhes munkájától felszabaditása a birói köröknek régi jogosult óhajtása, amely óhaját rendeleti jogkörben a határozatok legnagyobb részére nézve a már emlitett egyszerüsitési rendeletek meg is valósitották; de mivel az 1893: XVIII. tcz. 170. §-a a felebbezési birósági itéletre birói aláirást rendel, törvénynyel szükséges ezt a rendelkezést hatályon kivül helyezni; arról, hogy a birói aláirás a rendes eljárásbeli birói határozatokra is megszünjék, rendelet fog intézkedni.

A felülvizsgálati tárgyalásról szóló jegyzőkönyv, melyet a mai ügyviteli szabályok szerint fel kell venni, a tárgyaláson résztvevők nevén kivül csak azt tartalmazza, hogy a megjelent ügyvéd felszólalt-e, vagy nem. Ezért jegyzőkönyvet felvenni nem indokolt. A felülvizsgálati bíróság határozata ellen további jogorvoslat nincsen, ott ténybeli előadásoknak nincs helye, a jegyzőkönyvnek tehát nem is

lehet megfelelő tartalma, ezért azt rendeli a tervezet, hogy a jegyzőkönyv elmarad és a felek részéről megjelenteket, továbbá azt, hogy a tárgyaláson felszólalt-e valaki vagy nem, a határozat fejezetében kell kitüntetni; az utólagos előadást, ha ennek helye van, az indokolásba lehet felvenni. Hogy az ítélethozatalban kik vettek részt, az a határozat aláírásából is kitünik.

Nem sok értelme van a rendes eljárásbeli tanácskozási jegyzőkönyvnek sem. Ez a jegyzőkönyv a határozathozatal módjának, a szavazás eredményének, szóval az ülésben történteknek a megörökitésére szolgál. Ha szavazás nincs, a jegyzőkönyvbe csak az előadott ügyek iktatószáma és az «egyhangulag» szó kerül belé. A felsőbíróságoknál pedig az a szokás, hogy az előadó részéről elkészitett és a tanács által meghozott határozat rendelkező részének egész szövegét beleirják a jegyzőkönyvbe; ez meglehetős sok munkával jár és nincs rá szükség. A határozathozatal módjának és a szavazás eredményének feltüntetésére teljesen megfelelő a sommás eljárásban behozott az a módozat, hogy a különvéleményt adó biró vagy birák különvéleményüket irásba foglalják és ez a tanács határozatához füzetik. Az pedig, hogy az ülésben kik vettek részt, a határozat aláirásából fog kitünni. A tanácskozási jegyzőkönyv elmaradásával elmarad a jegyzőknek jegyzőkönyvvezetői müködése is olyan ügyekben, amelyeket nem szóbeli tárgyaláson intéznek el. Azt, hogy mely ügyeket adtak elő, a bejelentési iveken lehet feltüntetni. Az értesités czéljára kiadandó rövid feljegyzéseket pedig vagy a tanácselnök, vagy valamelyik biró elkészitheti, ugy, hogy a jegyzők, ahelyett, hogy az ülésben töltenék idejüket, más munkával foglalkozhatnak. Természetes, hogy ez az intézkedés egyáltalában nem zárja azt ki, hogy az arra alkalmas jegyző tanulás czéljából vehessen részt az ülésben, esetleg ott apróbb ügyeket elő is adhasson. A jegyzők foglalkoztatására nézve egyébként rendelet fog intézkedni.

A jegyzőkönyvnek és az itélet körülményes irásba foglalásának mellőzését a községi birósághoz a járásbirósághoz kerülő és a fizetési meghagyásból keletkező perekre is kiterjeszti a tervezet és azt rendeli, hogy ezekben az ügyekben az itéletnek csak a végrehajtás elrendeléséhez szükséges tartalmát kell a legrövidebben az iratoknál feljegyezni. Ezekben az ügyekben a járásbiróság itélete ellen nincs felebbvitel, nem indokolt tehát a tárgyalás eredményének olyan körülményes feljegyzése és az itéletnek olyan tüzetes indokolása, amilyent eljárásunk más ügyekben megkiván.

Nem fér össze a felsőbíróságok tekintélyével és az ügynek sem válik előnyére, hogy a felsőbiróság előtt kezdő jogászok tartsanak előadásokat, akiknek nem mindig van megfelelő elméleti képzettségük, vagy a gyakorlati jártasságuk. Az 1907. évi perrendtartási javaslat a Curiára, a kir. táblára, sőt a törvényszékre sem engedte be az ügyvédjelöltet. Ez ellen több oldalról felmerült az a jogosult ellenvetés, hogy ha az ügyvédjelölt a társasbiróság előtti eljárásból egészen ki lesz zárva, nem lesz módjában az eljárásnak ebben a nemében kellő gyakorlatot szerezni. Ezért a tervezet csak azt rendeli, hogy a Curia, az itélőtábla és az esküdtbiróság előtti tárgyaláson nem lehet az ügyvédjelölt az ügyvéd helyettese.

Jelentékeny munkamegtakaritást javasol a tervezet a végrehajtási ügyekben. Tudvalévő, hogy azok közül a végrehajtások közül, amelyek elrendelését kérik, alig foganatositanak többet, mint egyharmad részét. A többi ügyekben tehát egészen meddő munka az iratoknak a kiküldött részére kiadása, a kiküldött által lajstromozása, számontartása, a visszamutatásnak birósági nyilvántartása, sürgetése, az ügyvédek részéről visszamutató kérvények szerkesztése stb. A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál pl. 30,—40,000 azoknak az ügyeknek a száma, amelyekre vonatkozó iratok teljesen czéltalanul vándorolnak és pedig évenként többször a birósságtól a kiküldötthöz és vissza. Ennek a megtakaritása végett a tervezet a mai végrehajtási törvény szerint fakultative alkalmazott eljárást kötelezővé téve ugy rendelkezik, hogy a végrehajtást rendelő végzés kiadmányának valamennyi példányát a kérvény valamennyi példányával együtt a végrehajtatónak kell kézbesiteni és a végrehajtás foganatositása végett a végrehajtató adja át a foganatositó biróság kiküldöttjének és a végrehajtást szenvedőnek szóló megfelelő példányokat. Ez az ujitás csak azokra a végrehajtásokra vonatkozik, amelyeket kizárólag ingóra nem hivatalból kell foganatositani.

A közkórházakban elhalt egyéneknél igen gyakori eset, hogy tudvalevő örökösük nincs; ilyenkor, bármily csekély a hagyaték értéke, hivatalból kell a hagyatéki eljárást lefolytatni, ami olyan birósságnál, amelynek területén sok a kórház, igen sok munkával jár. A tervezet megengedi, hogy a csekély értékü ingó hagyatékot a halálesetet felvevő közeg minden további eljárás nélkül a temetési költségek fedezésére, vagy a kórházat illető betegápolási költség kiegyenlitésére fordithassa. Az örökösödési eljárás más irányban is alkalmat ad jelentékeny egyszerüsitésre. A tervezet abban az esetben, ha az örökösök között az osztály létrejött, ugy rendelkezik, hogy a közjegyző az osztályt akképen vegye jegyzőkönyvbe, hogy a jegyzőkönyvbevétel a hagyatékátadó végzésnek törvényben megszabott kellékeit tartalmazza; a közjegyző a jegyzőkönyvből az osztályt tartalmazó szószerinti kivonatot készit annyi példányban, ahány példányban kell az átadó végzést az érdekelteknek és a hatóságoknak kézbesiteni és a kivonatokat az iratokkal együtt bemutatja. A biróság a jegyzőkönyvre csak azt a záradékot vezeti rá, hogy a hagyatékot a jegyzőkönyvbe vett osztály értelmében átadja és ugyanez a záradék kerül — esetleg bélyegző használatával — a jegyzőkönyvi kivonat példányaira. Ez lesz a hagyatékátadó végzés; elmarad tehát a rendszerint hosszu végzésnek a biró részéről megfogalmazása és elmarad annak rendszerint több példányban való birósági leirása. A közjegyző ezért a több munkáért a törvényben meghatározott irásdijban részesül. Egyébként megfontolás tárgya, nem volna-e czélszerü ilyen esetben az egész hagyaték átadását minden birói közreműködés nélkül a közjegyzőre bizni. Ha ez megvalósul, a most ismertetett intézkedés elmarad.

Szól a tervezet a birósági és ügyészségi iratok és kezelési könyvek selejtezéséről is; ennek szabályozását rendeleti utra utalja és megengedi, hogy a rendelet egyes ügycsoportokra vagy egyes iratokra nézve a rendes elévülési határidőnél rövidebb selejtezési határidőket állapitson meg.

Igen sok panasz merült fel különösen a bünvádi ügyekben elkövetett indiszkrécziók miatt, hogy már a — sokszor alaptalan — feljelentések tartalmát a nyilvánosságra hozzák. Az ily indiszkrécziók sohasem szolgálják a közérdeket és egyesekre könnyen sérelmesek lehetnek. A bünvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897:XXXIV. tcz. 20. §-a csak a nyilvánosság kizárásával tartott büntető tárgyalás adatainak közzétételét tiltja, nem oltalmaz tehát sem a bünvádi eljárás egyéb szakában lehetséges közzététel ellen, sem pedig a polgári eljárás egész folyamában elkövethető indiszkréczió ellen.

A tervezet ugy rendelkezik, hogy a bünvádi, valamint a fegyelmi ügyekben a nyilvános tárgyaláson nyilvánosságra nem hozott közlésnek közzétételét minden esetben el kell tiltani, mert az ártatlan félnek az utólagos felmentéssel gyakran helyre nem hozható sérelmet okozhat, ellenben a polgári ügyek közül csak a házassági, a születés törvényességének megtámadása, a kiskoruság meghosszabbitása, a gondnokság alá helyezés stb. ügyeket tekinti a tervezet olyanoknak, amelyekben a feleket az előzetes közlésekkel járó hátrányok ellen mindig meg kell védeni.

A tervezetre kért észrevételek a folyó évi szeptember végéig előreláthatólag be fognak érkezni és remélhetőleg gyorsan be fog következni a javaslat országgyülési tárgyalása is, ugy, hogy a tervezett egyszerüsitések az 1911. év január 1-ével életbe is léphetnek. *Dr. Térfi Gyula,*
igazságügyminiszteri tanácsos.

A Curia felmentési joga.

Tudomásom szerint sohasem volt az vitás, hogy a Curia, akár a táblának, akár az esküdtbiróságnak bünösségre szóló itéletével szemben felmentő itéletet hozhat, sőt köteles hozni, ha büncselekmény tényálladékának a hiányát látja.

Csupán abban az esetben nem tehet kötelességének eleget, ha figyelembe vehető perorvoslatot — ide értve utolsó sorban a jogegység érdekében használhatót is — nem használtak.

Mi az a figyelembe vehető perorvoslat?

Amelyiket a Curia figyelembe vehetőnek találja; mert ha akarja, fontos okon bizony bármelyiket figyelembe vehetőnek találhatja. Mindenesetre ilyen a vádlónak, habár a vádlott terhére használt perorvoslata is. (BP. 430., 387. §§.)

Ezért tartottam mindig és tartom most is törvénybe ütközőnek azt, hogy a koronaügyész a közvádlónak a vádlott terhére használt semmiségi panaszát visszavonhatja. Be kellett volna látnunk, bárha ez a belátás egy kis munkatöbbletet okozott volna, hogy az emlitett visszavonási jog nemcsak a közvádló jogaiba való beavatkozás jogát, hanem a Curia hatósági körének szükitését és ezáltal esetleg a vádlott érdekének megsértését, meg még az anyagi büntetőtörvény megsértésének megengedését is magában foglalja. Példákkal bőven szolgálhatnék.

A koronaügyész a közvádlónak a sulyosabb minősités mellőzése miatt, vagy a Btk. 92. §-ának alkalmazása miatt használt semmiségi panaszát visszavonja, mert nem veszi észre, vagy saját véleményét követvén, észrevenni nem is akarja, hogy a hiba nem a minősitésben, vagy a 92. §. alkalmazásában, hanem egészen másban van. Ekkor azután hiában látja a Curia *büncselekmény tényálladékának* hiányát; sőt megtörténhet, hogy az ügy a Curiához egyáltalában nem is kerül, mert megesik, hogy a tábla, vagy az esküdtbiróság a közvádló perorvoslata folytán nem a Curiához, hanem a koronaügyészhez küldi az iratokat. A koronaügyésznek engedett visszavonási jog folytán kétségtelenül fennforog tehát az a lehetőség, hogy bünösnek mondanak valakit és meg is büntetnek oly esetben, melyben a Curia büncselekmény tényálladékának hiányát láthatná s ha ezt látná: a közvádló semmiségi panasza alapján hivatalból figyelembe veendő semmiségi okon felmentő itéletet volna köteles hozni.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 21. számához mellékelt «Büntetőjogi Döntvénytár»-ból olvastam a Curiának 1910. évi április 28-án 3033/B. sz. alatt hozott itéletét, melyben az van kimondva, hogy a tolvaj a lopás elkövetésekor nem viselt fegyvert, a lopás tehát tévesen van a Btk. 337. §-a szerint minősitve, mert a tolvajnál Flaubert-pisztoly volt.

Gondoljunk már most olyan esetekre, melyekben a vádlott az esküdtbiróság előtt folytatott ügyben azzal áll elő, hogy igenis agyon akarta lőni a sértettet, agyon is lőtte, de szándékos emberölést még sem követett el, mert csak Flaubert-pisztoly volt az az eszköz, melylyel a sértettet agyonlőtte.

Az élettapasztalatokban felnőtt ügyész, birák, esküdtek és védő közremüködésével befejezett ügyben az esküdtbiróság szándékos emberölés büntettének fennforgását állapitja meg, mert az esküdtek «igen»-nel határoztak a következő főkérdésre: «Bünös-e N. N. vádlott abban, hogy (ekkor, akkor, ott és ott) P. P. sértettet, Flaubert-pisztolylyal, előre meg nem fontolt ölési szándékból reá irányzott lövés által szándékosan megölte?»

A Btk. 92. §-ának alkalmazásával büntetésre itélt vádlott, valamint a védő az itéletbe belenyugszik, egyedül a közvádló él a vádlott terhére a 92. §. téves alkalmazása miatt semmiségi panaszszal.

Ha a Curia ragaszkodik ahhoz a nézetéhez, amelyet a 3033/B. 1910. számu itéletben kifejezett és az indokolásban kifejtett, hogy t. i. a Flaubert-pisztoly «nem tekinthető veszélyre alkalmas eszköznek», mert annak használata a megtámadottnak életére vagy testi épségére nézve komoly következményekkel nem járhat»: akkor tisztában lehetünk azzal, hogy miként szükittetik a Curia hatósági köre, miféle sérelmet szenved a vádlott érdeke s miként lesz megsértve az anyagi büntetőtörvény, ha a koronaügyész — a 92. §-t helyesen alkalmazottnak látván, a Flaubert-pisztolyt azonban a legveszélyesebb testi sértés, sőt halál okozására is alkalmas fegyvernek tudván — a közvádló semmiségi panaszát visszavonja s ezáltal a Curia felülvizsgálatát lehetetlenné teszi.

A Curiát a törvény nem kötelezi, mert a dolog természete miatt nem kötelezheti arra, hogy mit tekintsen az alsófoku biróság által való gyanánt elfogadott «tény»-nek. A Curia belátásától függ, hogy mit vegyen «ténykérdés»-nek és mit «jogkérdésnek».

Valamint jogi nézet gyanánt kezelte a 3033/B. 1910. számu itéletben a Flaubert-pisztolyra vonatkozót: azonképpen kezelhette a most sokszor felszinre hozott esküdtbirósági ügyben (Jogtudományi Közlöny 22., 25. szám, dr. Edvi Illés Károly czikke a Budapesti Hirlapban) a «Mea culpa» czimü czikk közlése által elkövetett izgatásnál azt, hogy a czikkben foglalt kifejezések birnak-e gyülöletre izgató tulajdonsággal.

Minden tekintetben egyetértek dr. Finkey tanár urnak a 25. számban megjelent fejtegetésével.

Az esküdtbirósági marasztaló itélettel szemben felmentő itéletet hozó Curiára a BP. 328. §-a ugyanazt a kötelességet rótta, mint amelynek a Curia eleget tett a 3033/B. 1910. számu itélettel elintézett ügyben, mert a BP. 437. §-ának harmadik bekezdése szerint a Curia «a törvénynek megfelelő itéletet hoz».

Minthogy a BP. 574. §-ában foglalt szabályhoz képest: a szóba hozott esküdtbirósági ügynél «a *főkérdésben* a vád tárgyává tett büncselekménynek megkülönböztetésére szolgáló *ténykörülmény* gyánánt a vád alapjául szolgáló *sajtóközlemény,* annak a vádiratban megjelölt *szavaira* való utalással volt kifejezetten megemlitendő», a BP. 328. §-ának első bekezdése pedig igy hangzik: «Az itélet *indokolásában* ki kell *fejteni,* hogy a biróság mely tényeket és mily okból tart bebizonyitottaknak, vagy be nem bizonyitottaknak; továbbá felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél irányadók voltak»: szerintem a felmentő itélet indokolásában szükséges lett volna *kifejteni,* hogy a sajtóközlemény *szavaira* utalt esküdtek határozatában és az azon alapuló (BP. 375. §.) itéletben mely *szavak* voltak gyülöletre izgatóknak elfogadva, amely szavaknak azonban a Curia gyülöletre izgató tulajdonságát (a Flaubert-pisztoly «veszélyre alkalmas» voltát) mindamellett sem fogadhatta el valónak, hogy azokat a szavakat a vádlott a «Gazetta Transilvania» czimü román lap román olvasóihoz a magyar nemzetiségre való vonatkozásban intézte. Ugyanis: az esküdtek határozatán alapuló itélet szerint el van fogadva az, hogy a vádlott, mint szerző az ország *román anyanyelvü polgárait a magyar nemzetiség ellen való gyülöletre izgatta.*

A Curia igenis lehetett abban a nézetben és azt tiszteletben kell tartani, hogy a vádlott által irt és sajtó utján,

közzétett hirlapi czikknek tartalmában nyoma sincs olyan kifejezéseknek, amelyek egyik nemzetiségben a másik nemzetiség elleni gyülölet felkeltésére alkalmasak volnának, mert a czikk nem egyéb, mint politikai elmélkedés afelett, hogy a «román nemzetiségnek arra való férfiai a politikai és szocziális téren részt nem vesznek és a szegény parasztnépet nem pártolják, ha bajba kerül»: de kifejtés nélkül aligha tudja valaki, én legalább nem tudom, hogy mit kell érteni; nevezetesen, hogy a román nemzetiség arra való férfiainak tett szemrehányást kell-e érteni a vádiratból tudomásomra jutott eme szavak alatt is: «a mi sorsunk elviselhetetlen»; «támadások, melyekkel naponta szembe találkozunk»; «harczainknak nem lesz más eredménye, mint veszteség ma is, holnap is»; «sietnek biztos megsemmisülésünket kiaknázni»; «egy faj körülvéve annyi és oly hatalmas ellenség által»; «üldözöttek»; «fajunk legádázabb ellenségeit és rosszakaróit»; «inkább nyilt és határozott harczot folytatni, mint csak látszólagos harczot»; «nem egyéb, mint csapás és szerencsétlenség a sorsüldözött és évszados ellenségeink zsákmányául kiszolgáltatott faj nyakán».

Még csak egyet jegyzek meg.

A Curia az esküdtbirósági intézményt feleslegessé tehetné. *Tóth Gerő.*

Intellektuális okirathamisitás.

Az intellektuális okirathamisitás esetei a gyakorlati életben igen változatosak és ez okból ugy a szakirodalom, mint a judikatura e téren bő anyagot nyujt. Nevezetesen tisztázódtak az eszmék a tekintetben, hogy milyen esetek szubszummálhatók e fogalom alá. Egyértelmü megállapodás van arra nézve is, hogy az ingatlanoknak jelzáloggal való megterhelése is ezen kategoriába esik, ha azok a valóságban nem képezik tulajdonát a telekkönyvi tulajdonosnak. Szigoruan megvonattak a határvonalak ezen büncselekmény között és a csalás között és megállapittattak azon esetek, midőn e két büncselekmény eszmei halmazatban áll egymással. Mindezekre valóban szükség is van, mert — amint emlitettük — e téren a gyakorlati élet annyi és oly változatos esetet vet felszinre, hogy azokat a leggondosabb törvényhozás sem képes felölelni.

Ezeknek előrebocsátása után meglepő, hogy az intellektuális okirathamisitás egyik leggyakoribb és legaktuálisabb kérdését mai napig is homály fedi és sem a judikatura, sem a szakirodalom azzal nem foglalkozik. Értjük alatta azt a kérdést, hogy valamely ingatlan kétszeri eladása és telekkönyvi átruházása akkor is intellektuális okirathamisitás-e, ha az első vevő a vételárt nem fizette meg.

Nagyon helytelen volna e kérdésre akár «nem»-mel, akár «igen»-nel válaszolni, hanem minden egyes eset külön vizsgálandó meg és birálandó el.

Lássunk néhány esetet:

Kovács András eladja az ingatlanait Csürös Jánosnak és abban állapodnak meg, hogy Csürös János Szent-György napján fizeti meg a vételárt, amikor is Kovács neki szerződést ad. Szent-György napja elmulik anélkül, hogy Csürös fizetne. Ekkor Kovács megtudja, hogy Csürös szegény ember, akinek betevő falatja sincs, annál kevésbbé 2000 K vételár. Ennek daczára Kovács kötelességének tartja azt, hogy Csüröst a 2000 K vételár lefizetése iránt felszólitsa, de erre Csürös nem reagál. Kovács András ekkor eladja az ingatlanokat másnak. Ekkor Csürös János intellektuális okirathamisitásért feljelenti Kovács Andrást.

Ha ez esetet czivilis szemmel nézzük, kétségtelenül megállapitandó, hogy a vételár le nem fizetése daczára továbbra is hatályban maradt Kovács és Csürös szerződése, mert az egyik fél késedelmes teljesitése még nem ok a szerződés felbontására. Ha tehát Csürös a polgári birósághoz fordulna jogsegélyért, ez bizonyára elmarasztalná Kovács Andrást arra, hogy Csürösnek bekebelezésre alkalmas okiratot adjon. Igen ám, de a marasztaló itélet is csak feltételes lehetne, mert viszonkereset nélkül is csak akként marasztaltatnék el Kovács, hogy a vételár lefizetése ellenében adjon szerződést Csürösnek. És éppen ez utóbbi feltétel adja meg a kulcsot a bünügy helyes megoldására. A büntetőbiróság ugyanis igy fog okoskodni: Abból a körülményből, hogy a késedelmes teljesités még nem ok a szerződés felbontására, semmiképpen nem következik az, hogy a jelen esetben Kovács András keze örökre meg legyen kötve és örökre azt lesse, hogy mikor jut Csürös abba a helyzetbe, hogy fizethessen és mikor akar is fizetni. Kovács András minden tőle telhetőt elkövetett arra nézve, hogy a szerződésnek eleget tegyen és igy legkevésbbé sem volt meg a szándéka, hogy okirathamisitást kövessen el, tehát felmentendő.

Másik eset:

Csürös Jánosnak 2000 K-ra lévén szüksége, 6000 K-át érő ingatlanait Kovács Andrásnál elzálogositja azon megállapodás mellett, hogy ez ingatlanokat Kovács András használhatja mindaddig, amig Csürös neki a 2000 K-át vissza nem fizeti és hogy Kovács egész biztos legyen afelől, hogy ez ingatlanokra Csürös későbbi hitelezői végrehajtást ne vezessenek, azokat Csürös egy szinleges adásvételi szerződéssel Kovácsra ruházza. Idő multával Csürös keresetet indit Kovács ellen ez ingatlanok tulajdonjoga és birtokbaadása iránt azon az alapon, hogy az adásvételi szerződés csak szinleges volt és oly burkolt zálogszerződést tartalmaz, amely a Nyilt Parancs értelmében érvénnyel nem bir. Kovács András elismeri e viszonyt és a maga részéről is restituálást kiván, aminek következtében a biróság akként itélkezik, hogy Kovács András köteles a peres ingatlanokat 2000 K ellenében Csürös Jánosnak tulajdonába és birtokába bocsátani. Évek telnek és Csürös János többszöri figyelmeztetés után sem fizeti ki Kovácsnak a 2000 K-át, miért is Kovács a továbbra is nevén álló ingatlanokat másnak adja el.

Nem szenved kétséget, hogy ez esetben a büntetőbiróság meg fogja állapitani az okirathamisitás büntettét.

E kérdésnél tehát generalizálni nem szabad, hanem minden egyes esetben lelkiismeretes mérlegelés tárgyává teendők a mellékkörülmények. *Dr. Leitner Mihály*
ügyvéd

A telekkönyvi rendelet 52. §-a a) pontjának hiányosságai és azoknak mikénti rekonstruálása.

52. §. «A tulajdoni lapra bejegyzendők: *a)* a tulajdonos vezeték- és keresztneve, valamint netaláni mellékneve, vagy polgári állásának, származásának, iparának, lakhelyének, stb. más ismertető jele, hogy az által a személy iránti minden kétség elháritassék; községek, intézetek, testületek, alapitványok és más jogszemélyeknek az őket illető sajátságos nevezetek (helység név, czimzet, aláirási czim); s közös tulajdon esetében az ugyanazon módon kijelölt tulajdontársak.»

I. *A mostani megjelölés hiányai.* Akinek a telekkönyvben csak csekély dolga volt is, bizonyára tapasztalta az 52. §. fent idézett *a)* pontjának hiányos voltát és hátrányait. Az általa javasolt megjelölései a telekkönyvi tulajdonosoknak annyira hiányosak, megbizhatlanok, hogy az emlitett pont által elérni kivánt czél, hogy «azáltal a személy iránti minden kétség elháritassék», egyáltalán nem éretik el.

A vezeték- és keresztnév szerinti megjelölés teljesen helyes és elégséges akkor, ha a telekkönyvben csupa különböző nevü egyének vannak; de kérdés, mi történjék akkor, ha a telekkönyvben több hasonnevü egyén van tulajdonosként bejegyezve? Ezeknek egymástól való megkülönböztetésére ugy maga a telekkönyvi rendtartás 52. §-ának *a)* pontja sorol fel megjelölési módokat, valamint a birói gyakorlat is konstruált efféléket.

A telekkönyvi rendtartás 52. §-a a telekkönyvben bejegyzett egynevü tulajdonosoknak melléknév, polgári állás, származás, iparának, lakhelyének feltüntetése által való megjelölését javasolja.

Ezen megjelölési módok azonban egytől-egyig abban a közös hibában szenvednek, hogy az általuk megjelölt egyént nem különböztetik meg oly határozottan minden mástól, hogy annak kiléte iránt mindennemü kétséget eloszlatni képesek volnának.

Ezenkivül mindegyik megjelölési módozatnak vannak különös hiányosságai.

Igy a melléknév szerinti megjelölés nem alkalmas azért,

mert különösen nagyobb városokban, hol a lakosok egymást nem is ismerik, nincsenek is ily melléknévvel egymástól megkülönböztetve, ha pedig melléknevük van, ez rendszerint oly természetü, mely az illető egyénnek vagy valamelyik elődjének valamely ballépését állitja pellengérre, vagy testi hibáját teszi guny tárgyává (pl. tökös Nagy József, girhes Németh István, tolvaj Horváth János, gügye Kiss Lajos, stb.). A köznép különösen leleményes az efféléknek gyártásában.

Polgári állás, lakhely és iparának feltüntetése általi megjelölés szintén nem vezet czélra, mert gyakori, sőt rendszerinti eset az, hogy valamely község telekjegyzőkönyvében tulajdonosként bejegyzett egynevü egyének ugyanolyan polgári állásuak, vagy ugyanazon ipart üzik.

Származás szerinti megkülönböztetés még a legalkalmasabb volna s ennek daczára tudtommal egy telekkönyvi hatóság sem alkalmazza.

A birói gyakorlat által konstruált megjelölési módok: a tulajdonosnak neje, illetve a nőnek férje szerinti megjelölése. Ez a módozat nem alkalmazható akkor. ha a telekkönyvi tulajdonos nem él házasságban. S ezen módozat szerinti megjelölés mellett legnagyobb konfuzió származhatik akkor, ha a telekkönyvi tulajdonosnak házastársa meghal, ő pedig ujabb házasságra lép.

A gyakorlatban használatban levő másik megjelölési módozat, ifju, idősb jelzővel való megkülönböztetés, szintén nem vezethet czélra, mert ha akár vétel, akár örökösödés folytán, szóval bármiféle jogczimen ujabb hasonnevü egyén lesz tulajdonossá, a legnagyobb foku zavar ezen megjelölési módozat mellett is készen van. Tehát ebből láthatólag, ha több hasonnevü egyén van a telekkönyvben tulajdonosként bejegyezve, ezeknek egymástól, minden kétséget kizáró módon való megkülönböztetése sem a telekkönyvi rendelet által javasolt, sem pedig a birói gyakorlat által konstruált módokon nem sikerül.

Ezen bizonytalanságból származó chaotikus állapotnak a jogkereső közönségre nézve, valamint magukra a telekkönyvnél alkalmazott egyénekre is óriási hátrányai vannak. A hátrányok közül felemlitem a legkiválóbbakat. Természetesen legnagyobb hátránya a fent vázolt bizonytalanságnak az, hogy: 1. ha valakinek a telekkönyvei után érdeklődöm, nem áll olyan megbizható adat rendelkezésemre, amelynek alapján az illető egyén minden más hasonnevü egyénektől megkülönböztethető volna. Igy aztán kétszeres, sőt nem ritkán tizszeres munkát kell végeznem, mig a kivánt ingatlanokat megtalálom, de akkor sem lehetek feltétlenül biztos abban, hogy ezen ingatlanok tényleg az általam kerestettek. Ebből kifolyólag: 2. igen könnyen megeshetik és gyakran meg is esik, hogy a zálogjog nem az adósnak és a tulajdonjog nem az eladónak, hanem más hasonnevü egyénnek az ingatlanára kebeleztetik be.

Magukra a telekkönyvi alkalmazottakra is óriási hátránynyal van ez a bizonytalanság, ugyancsak a fentebb vázolt okokból.

II. Kérdés most már az, hogy nincsen-e olyan megjelölési mód, amelynek alkalmazása mellett a megjelölni kivánt egyén minden más hasonnevü egyéntől első pillanatra megkülönböztethető, izolálható?

Igenis van:

A telekkönyvi tulajdonos születési idejének (év, hó és nap szerint) a telekkönyvben leendő feltüntetése az egyedüli és abszolut tökéleteségü megjelölési mód, amely által a fent ismertetett zavarok egy csapásra megszüntethetők.

A tulajdonosok életkorának telekkönyvi kitüntetése körüli munkálat ugy viendő keresztül, hogy a községi, illetve körjegyzők utasittatnak, hogy a községükben, illetve körükhöz tartozó községekben az összes birtokosok születési idejét év, hó és nap szerint feltüntető pontos jegyzéket készitsenek, amelynek alapján születési éve, hónapja és napja a tulajdonosok neve mellett ugy a betüsoros jegyzékben, mint az ingatlanokról vezetett telekjegyzőkönyvek, illetve betétek 3. lapján feltüntetendő.

A rendelet életbeléptetésének napjától mindennemü, az ingatlan tulajdonjogának átruházását czélzó kérvényhez az uj tulajdonos hiteles születési anyakönyvi kivonata mellékelendő, hacsak már nincs ugyanazon község telekkönyvében tulajdonosként bejegyezve.

Ezen megjelölési módnak főbb előnyei volnának, hogy: 1. az ingatlanok kikeresése körül jelenleg uralkodó zürzavaros állapot egyszerre megszünnék s ha a tulajdonos vezeték- és keresztnevét, továbbá életkorát ismerem, annak ingatlanait minden nehézség nélkül és feltétlen bizonyossággal megtalálhatom. 2. a kiskoruságnak és megszüntének telekkönyvi feljegyzése feleslegessé válnék, mert a születési idő hiteles okmány alapján lévén feltüntetve, a kiskoruság fennállásáról, vagy megszüntéről a telekkönyv betekintése által bárki meggyőződhetik, igy aztán az idő folyásával a természeti személy személyi állapotában rendszerint beállni szokott változás nem, hanem csak az ettől eltérő állapot (nagykorusitás, gondnokság, kiskoruság meghosszabitása) jegyzendő fel.

Ezekben rámutattam a telekkönyvi rendtartásnak egy igen nagy, a jogbiztonságot hátrányosan befolyásoló hiányosságára, érintettem annak orvoslási módját, mely minden különösebb nehézség nélkül megvalósitható lévén, csak az illetékes tényezőknek egy kevés jóakarata szükséges ahhoz, hogy tényleg meg is valósittassék.

Dr. Zongor János.

A fiatalkoruak felügyelő hatóságai.

A már közel egy évtized óta tartó állami gyermekvédelmi nagy munkának az utolsó befejező mozzanatai az igazságügyi kormánynak amaz intézkedései, amelyekkel a fiatalkoruak felügyelő hatóságait szervezi.

Amig az 1901 : XXI. tcz. a 15 éves korhatárig veszi védelmébe a gyermeket s végzi ezáltal egyuttal a legszorosabb értelemben vett preventiv munkát is, bár a bünöző gyermeket még sorsának engedi át. addig a fiatalkoruakra vonatkozó BN. az állami gyermekvédelmet már a 18, respektive a 21 éves korhatárig terjeszti ki. Gondoskodik a bünöző és az erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermekről egyaránt. Kiváló fontossága mindkét törvénynek még abban csucsosodik ki, hogy nemcsak részt ad, de részt is kiván a társadalmi együttmüködésből.

Eme czélt kivánják szolgálni a fiatalkoruak emlitett felügyelő hatóságai, melyeknek szervezetét az igazságügyminisztériumnak 27,400/1909. I. M. sz. rendelete irja elő. Ilyen hatóság minden olyan kir. törvényszék székhelyén alakul, amelynek területén javitó nevelő intézet, vagy fiatalkoruak befogadására szolgáló fogház van.

Különös tennivalói a javitó nevelő-intézeteknek és a fiatalkoruak fogházainak időnkénti látogatása utján felügyelni a javitó nevelés és a fogházbüntetés szabályainak megtartására. Véleményét nyilvánitja a javitó nevelés alatt álló fiatalkoruak kisérleti kihelyezésénél és a fogházbüntetés alatt álló fiatalkoruak feltételes szabadságra bocsátásánál. Közremüködik a kisérletileg kihelyezett és a feltételes szabadságra bocsátott és végleg szabadult fiatalkoruak elhelyezésében. Szükség esetén javaslatot tesz a kisérletileg kihelyezett és a feltételes szabadságra bocsátott fiatalkoruak visszasszállitásának kérdésében, valamint a fogházbüntetés alatt álló fiatalkoruak utólagos javitó-nevelésének az elrendelésénél. Végül segédkezik a próbára bocsátott fiatalkoruak elhelyezésében és felügyeletében.

A hatóság tagjainak száma a hivatásuknál fogva eme hatóság keretébe illő hivatali személyeken kivül korlátlan. Eme körülmény a felügyelő hatóságnak kifelé kiváló sulyt, mozgékonyságot ad. Azáltal pedig, hogy a gyermekvédelem és patronage terén müködő vagy az iránt kiváló érdeklődést tanusitó egyének közül a szükséges számu tagok által kiegészittetik: biztositja a sikert s mondhatnám társadalmi uton és eszközökkel valósitja meg a patronaget. Vagy mondhatjuk megforditva is: a társadalmi patronage-munkának sikere igy biztosittatik állami hatósági szervvel. A hatóság legfontosabb tennivalóját abban látjuk, hogy a javitó-nevelésre szorult és feltételes szabadságra bocsájtott és a végleg szabadult fiatalkornak elhelyezésében és felügyeletében közremüködik. S hivatását valóban akkor fogja a legteljesebben betölteni, ha eme feladatának a legpontosabban fog eleget tenni. A belső átalakitási munkát ugyanis a javitó-nevelő és büntető intézetek a rendelkezésre álló eszközökkel megfelelően elvégzik, amint azonban a fiatalkoru hatalmi körükből távozik, további befolyást sorsára gyakorolni csak az lesz képes, aki őt kint a szabad életben figyelemmel kisérheti és szükség esetén támogatja is.

A fiatalkoruaknál a legnagyobb mértékben, a felnőtteknél nagyrészt a visszaesés okául az szolgál, hogy szabadulásukkor munkájuk nincs. A szégyenérzet őket nem a jó társaságba hajtja, amelytől inkább megvetést, mint segitséget vélnek. Visszatérnek tehát az előbbi környezetbe, ahol van együttérzés és megértés s

ha kell, bajtársi segitség. Az által pedig, hogy a szabaduló fiatalkorut munkába helyezzük, megszereztük egyuttal a jogot is ahhoz, hogy sorsába belenyuljunk s ő készséggel bele is nyugszik abba, ha javulási szándéka komoly.

Kell tehát okvetlenül előbb valamit szolgáltatnunk, ha a fiatalkorutól a felügyelet türését kivánjuk, mert ő csak akkor fogja azt igazán megérteni és szivesen elviselni, akkor fogja pártfogójában a jóakarót és nem elnyomóját látni. A bizalom megszerzésének ez lesz az egyedüli sikeres módja.

Szerencsés alkotásnak kell jelezni a felügyelő hatóságot nemcsak külsőségeiben, hanem belső szervezeténél fogva is. A tagok, kik egyszersmind jogositva vannak a fiatalkoruak felügyelő hatóságánál viselt állásnak megfelelő czimet használni — az ügyek különböző csoportja szerint az elnök által tanácsokba osztatván be (a fiatalkoru leányok ügyeire nő tagok), mint az ügyek előadóinak folytonosan mód és alkalom adatik, hogy érdeklődéssel kisérjék az ügyet.

Abban látjuk végül még a hatóság szervezésének a jelentőségét, hogy tagjai utján mihamarább át fogja hatni az egész társadalmat ennek az ügynek a nagy hordereje. Ettől várjuk annak az averziónak, a bizalmatlanságnak az elmulását, amelylyel nemcsak a munkát kereső felnőtt, de a szabaduló fiatalkoru is találkozik még uton-utfélen.

Szabó György,
kir. börtönügyi igazgató.

Külföldi szerzőjogi gyakorlat.

1. A párisi Cour d'Appel kártéritès fejében a napi bevételek 12 százalékára itélte egy kinematográf szinház tulajdonosát, mert ez a közismert «Faust» czimü operának cselekményét kinematográf-felvételekben zenekisérettel bemutatta. A kinematográfszinház tulajdonosa hiába hivatkozott arra, hogy a «Faust» zenéjének előadására a zeneszerzők egyesületétől a jogot megszerezte; továbbá, hogy a «Faust» cselekménye tulajdonképpen Goethetől ered, nem pedig a «Faust»-opera szövegirójától, végül arra, hogy a franczia szerzőjogi törvényeknek nincs rendelkezése, mely a kinematográfképekkel való reprodukálást tiltja: a bíróság e védekezéssel szemben megállapitotta, hogy a zene előadására való jog megszerzése nem ád jogot arra, hogy a zene kapcsán az opera cselekménye, bárha csak képekben is bemutattassék, továbbá, hogy, bár a Faust cselekményének lényege tényleg Goethetől ered, e cselekménynek operaszöveggé való feldolgozása mégis eredeti irói alkotásnak tekintendő, mert az operaszöveg beosztásában és az események folyamatában sok eltérést mutat a Goethe drámája eseményeinek sorrendjétől és folyamatától, végül megállapitotta a bíróság, hogy a szerzői jogi törvények a szerzők érdekében kiterjesztőleg magyarázandók, s igy a film lesodortatása, mely nem egyéb, mint a szerző által alkotott cselekménynek reprodukálása fényképek sorozatos egymásutánja által: a szerzői jog bitorlását képezi.

2. A nizzai Tribunal Correctionnel birságra itélte és kártéritésben marasztalta a Nice-Thèatre czimü lap szerkesztőjét, mert ez a «Rigoletto», «Carmen», «Aida» és a «Troubadour» operák szövegének kivonatát kiadta a czélból, hogy a nizzai dalszinház közönsége könnyebben megérthesse ez operák előadásait. Az itéletet a bíróság azzal indokolta, hogy az operák szövegének tulajdonképpen a cselekmény a lényege s igy e cselekményeknek — bárha kivonatos — közlése a szerzőjog bitorlása már csak azért is, mert az, akinek módjában van a cselekményt kivonatban megismerni az olcsó szinházi lapból, aligha fogja megvenni a drágább szövegkönyvet. A szinházi közönség részére kiadott lap pedig nyilvánvalóan azért közölte az emlitett operák szövegének kivonatát, hogy a teljes szövegkönyvek helyettesitését adja olcsó pénzen a közönségnek.

3. A saint-étiennei Tribunal Correctionnel a franczia zeneszerzők egyesületének panasza folytán kártéritésre és büntetésre itélte egy czirkus tulajdonosát, mert ez automata kintornával eljátszatott a czirkuszi közönség jelenlétében néhány ujabb keletü dalt. A bíróság megállapitotta, hogy a szerzőjogi törvények rendelkezései szerint bárki szabadon gyárthat ugyan és eladhat olyan mechanikai automatikus hangszereket, melyekbe szerzőjogilag még védett zenemüvek vannak beleillesztve, azonban ezen törvényes rendelkezés daczára sem szabad ily mechanikai hangszereket nyilvánosan müködtetni, mert ezáltal az illető zenemüvek nem utánképeztetnek, hanem nyilvánosan előadatnak.

4. A lipcsei Reichsgericht kimondotta, hogy a grammofonlemezeken bármely védett zenemü utánképezhető, azonban tiltják a szerzőjogi törvény rendelkezései az oly lemezek avagy tekercsek készitését, mint amilyen például a pianolánál is használtatik, amely lemezek vagy tekercsek lejátszatásánál az egyéni müvészi felfogásoknak érvényt lehet szerezni.

5. A neufchateli Cour de Cassation a szerzőjog bitorlását megállapitotta, mert egy templom restaurálása czéljára tartott hangversenyen Gounodnak és más zeneszerzőknek müveit előadták. A hangverseny rendezői azzal védekeztek, hogy a schweizi szerzői törvény megengedi, hogy jótékonyczélu hangversenyen védett zenemüveket előadhassanak. Ámde a bíróság ugy döntött, hogy templom restaurálása, ha közérdekü vagy közerkölcsü is, de nem ugynevezett jótékonysági czél, mivel a jótékonysági czélt csak a testi és anyagi nyomorban sinylődők és elhagyatottak istápolása s az ehhez való anyagi eszközök beszerzése képez.

6. A brüsszeli Juge de Paix előtt szerzőjogbitorlás vádját emelték valaki ellen, aki Felicien Ropsnak, a nemrég elhunyt hires belga rajzoló-müvésznek öt magánlevelét a müvész örököseinek engedélye nélkül kinyomatta. A bíróság felmentő itéletet hozott és a felmentést azzal indokolta, hogy a kiadott levelek bárha érdekesek, s az elhunyt müvész egyéniségét felette jellemzők, mégis egészen magán természetü tartalmuak, s igy irói müveknek nem mondhatók; lehet az ilyen levelek kinyomatása indiszkréczió, vagy a barátság és tisztesség szabályainak megsértése, s ily alapon esetleg követelhető kártéritès a magánjog szabályai szerint, de a szerzőjog alapján fellépni nem lehet, midőn a levél irójának czélja csak közlések tétele, vagy érzelmek kifejezése volt, de nem irói, vagy müvészi alkotás létrehozása.

Dr. Szalai Emil.

Különfélék.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** Ily czimü közleményeink visszhangot keltettek a napi sajtóban is, ami arra inditotta az igazságügyminiszteriumot, hogy félhivatalos czáfolatot bocsásson közre. Ami ezen czáfolat lényegét illeti, arra nézve a következőket jegyezzük meg:

Teljesen igaza van az igazságügyminiszteriumnak abban, hogy «személyszaporitásra szükség nincs; a személyzet elegendő, csak az elosztásban mutatkoznak bizonyos aránytalanságok.» Ámde tény az, hogy ezek az aránytalanságok már évtizedek óta mutatkoznak, a nélkül, hogy az igazságügyi adminisztrácziő alaposan hozzálátott volna azok megszüntetéséhez. Örömünkre szolgál, hogy — mint a czáfolat mondja — ezen aránytalanságok kiegyenlitése már folyamatban van, azonban kétségtelen, hogy nagyon, nagyon sokáig készülődtek erre a «kiegyenlitésre» és éppen ez volt az oka annak, hogy az állapotok idáig fajulhattak.

Ezzel kapcsolatosan igen különösnek találjuk a miniszterium részéről jövő azt a kijelentést, hogy «teljesen valótlanoknak minősitendők azok a feltevések, mintha az ügyvitel ellen felmerült panaszok elintézést nem nyernének.» Ezzel a kategorikus kijelentéssel szembe állitjuk azt a tényt, hogy a kir. táblai elnökök és ügyvédi kamarák évek hosszu sora óta panaszolják ugyanazokat a bajokat, a nélkül, hogy az igazságügyi kormányzat, vagy mint a czáfolat mondja, «a minisztérium felügyeleti osztálya» «haladéktalanul» intézkedett volna. A legeklatánsabban czáfolja meg a czáfolatot az, hogy ugyanezek a panaszok az ország minden részéből állandóan évről-évre visszatérően megismétlődnek.

Hogy csak egy példát hozzunk fel, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél, valamint a többi budapesti bíróságnál évről-évre felhozatik az a kivánság, hogy a jegyzők, a joggyakornokok, kezelők és leirók száma szaporittassék, anélkül, hogy — apró-cseprő javitásoktól eltekintve — lényeges intézkedések történtek volna a budapesti bíróságok egyensulyának helyreállitása érdekében. A folytonos panaszok ellenére is a kereskedelmi- és váltótörvényszéknek ma is mind

össze öt irógépe és egyetlen egy litografusa van, daczára a horribilisen megnövekedett ügyforgalomnak. Ily csekélységek miatt szaporodtak fel a kiadmányozási hátralékok annyira, hogy miután már az ügyek egy esztendeig hevertek az előadóknál, a teljes esztendőre bekövetkezett elintézés után még 3—4 hónapig kell várni a határozatok kézbesitésére.

Bizonyára arról is tudomása van a miniszterium felügyeleti osztályának, hogy a járásbiróságok és a felebbezési biróságok 5—6 hónapos határidőket adnak, meg hogy a budapesti VI. ker. kir. járásbiróságnál a leirói szolgálatra is napidijas szolgák vannak alkalmazva. Hol marad a «haladéktalan intézkedés» ezen csupa réges-régi bajok orvoslása tekintetében?

Ajánljuk, hogy az igazságügyi kormány a személyzeti viszonyokkal, a birói ügyvitellel, a peres és perenkivüli eljárással teljesen ismerős gyakorlati szakférfiak által az országból beérkező összes panaszokat elejétől végig revideáltassa és ahol fegyelmi vagy felügyeleti intézkedésre van szükség, tegye meg, ahol azonban másképen, esetleg személyszaporitással kell segiteni, ez iránt haladéktalanul intézkedjék.

— **Az országos pártfogó-egyesület** alakulása alkalmából a patronage-ügy minden hive őszinte örömet érezhet. A nemes eszmét szolgáló és a társadalom minden rétegét magában egyesitő egyletre igen fontos feladatok várnak. A patronage-ügy terén az utóbbi években kifejtett nagyarányu müködést szinte betetőzi a most megalakult egyesület, amely a már müködő intézményekkel párhuzamos akciójával a fiatalkoruak ezreit van hivatva megmenteni.

— **A villamos balesetek és a rendőrség.** Lapunk mult számában közöltük a főkapitány jelentésének a balesetekre vonatkozó részét. E jelentés szerint 1909-ben 76 tal, tehát 34%-kal több baleset történt mint az előző évben. Konczedálja a főkapitány, hogy ez az állapot nem normális. Okolja a balesetekért a közönség vigyázatlanságát is, de azt is kénytelen konczedálni, hogy *«a villamos vasuti vállalatok sem tesznek meg mindent, ami a balesetek elhárítását előmozditaná.* A mentőkészülék kérdése is még a kisérletek stádiumában vesztegel, másrészt *az alkalmazottak tulkimeritése semmiképen sem alkalmas mód a balesetszámok netáni kedvező befolyásolására.»*

Daczára, hogy a rendőrség a villamos vállalatok mulasztásait ismeri, még sem tesz sem közigazgatási, sem rendőri uton semmit a balesetek megelőzésére.

Miért nem sürgeti a főkapitány erélyesebben a mentő készülékek kérdésének megoldását, miért nem tesz előterjesztést a kereskedelemügyi miniszterhez és a fővároshoz az alkalmazottak szolgálati idejének humánusabb beosztása iránt?

Ha konkrét esetben a rendőrség arról győződik meg, hogy a balesetet a személyzet tulkimeritése okozta, miért nem inditja meg a bünvádi nyomozatot a társaság azon közegei ellen, akik a tulkimeritést a helytelen munkabeosztás, illetve a személyzetben való takarékoskodás által idézték elő?

Azt, amit mindenki tud, a rendőrségnek is tudnia kellene, hogy a villamos vállalatok váltóigazitókként 14 éves gyermekeket alkalmaznak, akik — hogy csak egy adatot mondjunk — d. u. 5-től este ½12-ig tesznek szolgálatot és másnap már hajnalban ½6-kor ismét jelentkezniök kell szolgálattételre. Ha tehát a hazamenetelre és a visszajövetelre, meg az étkezésre csak ¾—¾ órát számitunk is, a serdületlen gyermekeknek négy és fél órájuk marad alvásra. Maga ez az egy adat számos balesetet képes megmagyarázni.

— **Egy hátraléknélküli kir. tábla.** A temesvári kir. táblának most lezárt félévi ügyforgalmi adatai szerint a kir. táblánál a mult évi hátralékkal együtt elintézendő volt 3070 ügy; ebből junius hó 30-ig befejeztetett 2653 ügy; a hátralék julius hó elsején: polgári 226, felülvizsgálati 65, büntető 126, összesen 417 ügy. A 417 ügyből van rendelvényes, avagy bizonyitás-felvételt rendelő végzéses: 78, a tulajdonképpeni hátralék, vagyis olyan, amelyben még eddig másodbirói intézkedés nem történt, 331; ezek közül mindössze 8, azaz nyolcz ügy olyan, amely junius hónapját megelőző időben érkezett; a junius hóban érkezettekből elintézést nyert 55 ügy. Junius hóban érkezett 386 ügy; a 417 befejezetlen ügy tehát csak 31-el haladja meg a juniusi beérkezést.

— **Tanukihallgatás megkeresésre.** Birák és ügyvédek sokat panaszkodnak a rendes perekben megkeresésre foganatositott tanukihallgatási jegyzőkönyvek vezetése ellen. A megkeresett birák egy része a dolog könnyebb végét fogja meg, és a kérdőpontokra adott válaszokat ily módon veszi jegyzőkönyvbe: «Igaz», «Nem igaz.» A jegyzőkönyvezésnek ez a módja kétségkivül «egyszerüsiti az ügyvitelt», de a per elintézésére, a vallomás mérlegelésére éppen nincs előnyös befolyással. A birói ügyviteli szabály 272. §-a a kérdések beirása helyett azoknak a kérdőpontokban kitett számára való hivatkozást megengedi ugyan, de előirja, hogy az adott feleletek a jegyzőkönyvbe felveendők. A megkeresett biróságokra irányadó sommás ügyviteli szabályok 49. §-a szerint pedig a tanu vallomását összefüggően és lehetőleg kimeritően kell jegyzőkönyvbe venni, a tanu által használt kifejezéseket lehetőleg szó szerint kell felvenni, ugy azonban, hogy a jegyzőkönyv a vallomásnak csakis lényeges tartalmát tüntesse fel. Ez a rendelkezés ugyan a rendes eljárásra nincs kiterjesztve, de nem képzelhető józan eszü és lelkiismeretes biró, ki nem igyekeznék a rendes eljárásban is a vallomást hiven felvenni és nem tartaná kötelességének a tanuhoz a vallomás felvilágositására és kiegészitésére szolgáló kérdéseket intézni, különösen annak megállapitása végett, hogy a tanu tudomását honnan meritette, noha az 1893:XVIII. tcz. 89. §-a a rendes eljárásra nincs kiterjesztve. De aki csak egy kissé foglalkozott a tanuvallomások lélektanával, tudja, hogy a tanu a per czéljaira kikerekitett tényállást tartalmazó kérdésre könnyen rámondja az «igaz» feleletet és csak a közelebbi kérdezősködés alapján derül ki, hogy felelete csupán a kérdés egy részére vonatkozik, hogy másik részéről nem bir tudomással, vagy tudomása nem alapszik közvetlen tapasztaláson. Hányszor megfordithatja a bizonyitás eredményét a birónak néhány erre vonatkozó kérdése; és hányszor döntene másként a perbiróság, ha ismerné azt a módot és használt kifejezéseket, melyekkel a vallomás tétetett. Nem is szólva arról, hogy ahol nem egyszerü a tényállás, hanem fontossággal bir a tanu által észlelt minden egyes mozzanat, vagy ahol ellentétes vallomások mérlegelése czéljából a vallomások részletei is összehasonlitandók: az emlitett lakonikus jegyzőkönyvek teljesen hasznavehetetlenek.

A felügyeleti hatóságok hasznos munkát végeznének, ha a megkeresett biróságokat a jegyzőkönyvezés helyes módjára figyelmeztetnék és azt megfelelően, pl. a felebbezési biróságok utján ellenőriztetnék.

— **A statisztikára való dolgozásról** a brassói ügyvédi kamara a következőket irja: Általában ugy a kir. törvényszéknél, mint a járásbiróságoknál észlelhető az a törekvés, hogy az ügyek formálisan, gyorsan elintéztessenek, egyszóval meg van a nizus: a látszatra, a statisztikára való dolgozásra.

Jellemző tünete ennek a statisztikai adatokban: a szünetelő perek nagy száma.

A brassói kir. törvényszék területén levő 5 királyi járásbiróságnál például az 1909. év deczember 31-én be nem fejezett 4650 ügyből körülbelül 8% (380 darab) volt csak folyamatban, mig 4270 ügy, tehát az ügyek 92%-a szünetelt. *Ez nem normális jelenség, hanem a birák kezdeményezésére az ügyvédek által apró szivességként engedélyezett statisztikai eredmény.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák büntető törvényjavaslat** indokolása jelent meg az utóbbi napokban. Mint emlitettük, az osztrák kormány eddig nem foglalt állást a tekintetben, hogy magáévá teszi-e a javaslatot, vagy sem és igy a most közölt indokolás is csupán mint a szerkesztő bizottság magánmunkálata tekintendő. Mint ilyen is azonban igen becses, mert különösen a büntető jogpolitikai kérdésekben igen gazdag anyagot ölel fel.

— **Az osztrák magánjogi irodalom köréből.** *Krasnopolski* Horaz az 1909. évben elhalt kiváló osztrák magánjogász

ötkötetes nagy magánjogának első kötete gyanánt jelent meg a kötelmi jog. Az elhunyt szerző hátrahagyott kéziratai alapján a kiadást eszközölte *Kafka Bruno* prágai egyetemi magántanár. Az 556 oldalra terjedő kötethez *Mitteis Lajos* lipcsei egyetemi tanár irt előszót. Krasnopolski könyve a tételes osztrák kötelmi jognak rendkivül lelkiismeretes és pontos tudományos feldolgozását adja. Kiváló előnye a münek az osztrák joggyakorlat teljes feldolgozása. — Egy másik, különösen tankönyvnek alkalmas magánjogi kézikönyv *Anders* gráczi egyetemi tanárnak az örökjog vázlata czimü müve, mely második kiadásban jelent meg. Mindkét mü a Duncker és Humblot lipcsei czég kiadása.

— **Megtámadási jog.** 1908 október 13-án *A.* öngyilkos lett. Néhány órával halála előtt *B.*-hez a következő levelet intézte: «Mellékelten küldök 3 bélyegalbumot s több bélyeget tartalmazó boritékot. Ezek értéke kb. 25—30,000 Márka. Ezeket az albumokat azon 700 K fedezetéül adom, amellyel *C.*-nek tartozom, továbbá azon 2000 K fedezésére, melyet *D.* és azon két váltó fedezésére, melyet *E.* girált. Ha a bélyeggyüjteményért nagyobb összeg folyna be, ugy az *F.* unokanővéremé. Egyéb mondani valóm már nincs. Aláirás.» «*NB.* A csomagot hamis név alatt adom fel s mellékelten küldöm a feladóvevényeket.» *A.* a küldeményt megkapta s erről az érdekelteket értesitette. 1908 deczember 21-én az elhalt vagyonára csőd nyittatott. A csődleltár felvételénél *B.* vonakodott a három bélyegalbumot és boritékokat kiadni. Erre a csődtömeg perrel lépett föl, kérve, hogy az elhalt megbizásának érvénytelenné nyilvánitása mellett mondja ki a bíróság, hogy *B.* tartozik a perelt bélyegalbumokat kiadni s *B.*, *C.*, *D.*, *E.* tartoznak elismerni, hogy ezek a csődtömeghez tartoznak. A keresetet mindhárom bíróság elutasitotta. Az osztrák legfőbb bíróság 1909. Bc. IV. 165/9. sz. a. hozott itéletének indokaiból kiemeljük a következőket: *A.*-nak *B.*-hez intézett leveleiben foglalt meghagyás folytán, mely szerint a bélyegalbumok *C.*, *D.*, *E* követelésének kielégitésére fordithatók, az utóbb nevezettek különkielégitési alapot nyertek, s ezért a többi hitelezők megrövidítéséről az esetben lehet szó, ha az egyéb vagyon azok kielégitésére nem elegendő. A csőd megnyitásával azonban ez utóbbi tény kétségtelen. Azt azonban nem lehetett bizonyitani, hogy alperesek tudták volna, hogy *A.* a *B.*-nek adott megbizással a többi hitelezőjét megkárositotta. E tekintetben bizonyitékul az szolgált volna, hogy alperesek 1908 okt. 13-án *A.* eladósodott voltáról tudtak. Ezt azonban felperes nem bizonyitotta. Az a körülmény, hogy a megbizás röviddel *A.* halála előtt adatott, s hogy a bélyegalbumok hamis név alatt küldettek, nem alkalmas arra, hogy ebből alperesek ez irányu tudomására következtetést lehetne vonni. Az optk. 1022. §-a alapján való megtámadás sem bir alappal, mert a hivatkozott levélben adott megbizás világosan a halál esetére is adatott, ami abból a körülményből is kitünik, hogy *A.* a megbizást közvetlenül öngyilkossága előtt adta s igy a megbizás értelmetlen és czéltalan lenne, ha nem volna egyszersmind halál esetére szóló. Egyébként magában a levélben is utalás történik a megbizó leveliró közeli halálára, miért is a meghatalmazást halál esetére szólónak kellett tekinteni, amely halálával nem szünt meg.

— **Szerzői jogi kérdések.** A párisi Cour d'Appel ügyvédjeinek értekezlete — a Droit d'Auteur közlése szerint — a következő érdekes jogi kérdéseket vitatta meg:

1. Közszerzemény tárgyát képezi-e a férj által a házasság tartama alatt alkotott és kiadott irói, zenei vagy képzőmüvészeti mü szerzői joga? Az értekezlet ugy döntötte el e kérdést, hogy e szerzői jog, mint vagyonérték nem tekinthető közszerzeménynek.

2. Az a müvész, aki először mutatja be nyilvánosan az általa kigondolt uj tánczfajt, vagy általában valamely zenemü uj koreografiai értelmezését, igénybe veheti-e ebben rejlő müvészi alkotásának védelmére a szerzői jogot? Az értekezlet ugy döntött, hogy a tánczban rejlő müvészi invenczió is a szerzői törvény védelme alatt áll.

3. A festőmüvész, vagy szobrász követelhet-e kártérítést müalkotása vevőjétől, ha a vevő megcsonkitja, vagy megsemmisiti a megvásárolt müvet? (Ugyanis a müvész joga marad az eladás daczára a mü reprodukcziójának joga). Az értekezlet ugy döntött, hogy a müvész a mü vevőjétől nem kérhet kártérítést.

4. Akik lefoglalták egy dráma tantiémjeit, felléphetnek-e a szinigazgató ellenében, ki a dráma bizonyos számu előadására magát szerződésileg kötelezte, hogy tényleg adassa elő a kötelezett számban a drámát, mely már szinre is került. Az értekezlet ugy döntött, hogy a tantiémeket lefoglaló hitelezők ily követeléssel nem léphetnek fel, mert a drámairó legszemélyesebb joga, hogy óhajtja-e, hogy müve továbbad is a közönség elé kerüljön; a hitelezőket a legszemélyesebb jog tekintetében befolyás nem illetheti meg. *Dr. Sz. E.*

— **Japán jogélet.** A japán büntetőtörvénykönyv a Code pénal mintájára készült. 1882-ben honositották meg az uj büntetőjogot, amikor is az addig divó kegyetlen büntetésnemeket egy csapásra eltörölték. A kriminalitás mindazonáltal nem mutatott számbavehető emelkedést. 1909-ben a Btk. reviziója lépett életbe. A büntetés kimérésénél figyelemmel kell lenni a motivumra és a tettes jellemére. A büntetés végrehajtása bizonyos enyhébb esetekben két évre, sulyosabb esetekben öt évre feltételesen felfüggeszthető. Az elitélt büntetése egyharmadának, az életfogytiglan elitélt tiz évi büntetésnek kiállása után feltételesen szabadlábra helyezhető. A halálbüntetés 30, a pénzbüntetés egy év alatt évül el. A büntetési tételekre jellemzők a következő példák: orvosi, vagy ügyvédi titok tiltott felfedezése: hat hónapig terjedő fogház, vagy 100 yen-ig terjedő pénzbüntetés. Forgatható értékpapirok hamisitása: 3 hónaptól 10 évig terjedő fogház. A lopás és csalás maximuma azelőtt 4 év volt, amit 1909-ben 10 évre emeltek fel. A pénzbüntetés minimuma 10 sen, mintegy 20 fillér, maximuma nincs. A fegyházban évenkint 12 szünetnap van; az a rab, akinek szülője meghal, 3 napig fel van mentve a munkától. Az elitéltek vasárnap erkölcsi oktatásban, az elemi müveltségüek naponkint négy, a középiskolát jártak naponkint két órai közönséges (nem erkölcsi) oktatásban részesülnek, mig a magasabb müveltségüek egyszerre három könyvet és tetszés szerinti szótárt használhatnak.

A japán annyira társas lény, hogy a magánelzárást alig képes elszenvedni, csak mint legsulyosabb fegyelmi büntetést alkalmazzák. A meleg időszakban 5 naponkint, télen hetenkint van fürdés. Az elzárásra itéltek naponkint, a foglyok egyszer egy hónapban, a fegyenczek negyedévenként fogadhatnak félóráig látogatást. A börtönök levegője nem oly rideg, mint Európában; a letartóztatottak kedélye nem tulságos nyomott, s a javitásra hozzáférhetőbbek. Az elitéltek száma 1902-ben 125,135 (férfi: 115,215); 1904-ben 88,463 (férfi: 82,234); 1906-ban: 71,243 (66,013). Gyilkosság 1902-ben 696 fordult elő, halálbüntetés 28; 1906-ban 593 (19). A 18 éven alóliak elkülönitése foganatositva van; most épülnek külön intézetek részükre. A gyanusitott 48 órán belül a vizsgálóbiró elé állitandó. Az esküdtszék ismeretlen; a szakbirói tanácsok ugy vannak szervezve, mint nálunk. Kihágás többek közt: jövendőmondás, lőfegyver elsütése kellő ok nélkül, éretlen gyümölcs árusitása, saját magának, vagy másnak tetoválása. (Kavakami: Japan Jear Book.)

Tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet keresek; fizetés megegyezés szerint. Czim a kiadóhivatalban. 13741

Fiatal ügyvéd, aki a német nyelvet tökéletesen birja és hosszabb időt töltött előkelő bécsi ügyvédi irodában, később pedig 3½ éven át nagyobb ügyvédi irodának volt vezetője (kereskedelmi és bünügyi gyakorlat), magyar és német gyorsiró, ir és beszél francziául, valamit angolul, csakis előkelő fővárosi irodában október hó 1-re állást keres. Kivánatra személyesen bemutatkozik. Ajánlatok «A» 2341 jelbetü alatt Blockner I. hirdetési irodájába (IV. Semmelweiss-uteza 4.) küldendők. 13745

Némi gyakorlattal biró, a román nyelvet tökéletesen beszélő jelöltet keres szeptember 1-ére dr. Glück Ede ügyvéd Déván. 13746

Fiatal ügyvéd nagyobb felvidéki városban forgalmas irodát keres átvételre. Ajánlatot a kiadóhivatal továbbit. 13747

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvenötödik évfolyam. 28. szám. Budapest, 1910 julius 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Uj egyetemek. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — Az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvénytervezet. *Dr. Gárdos Félix* budapesti ügyvédtől. — A hatásköri bíróság gyakorlatából. *Dr. Egyed Istvántól.* — A büntetőnovella és a kihágási biráskodás. *Dr. Dorning Henrik* m. kir. államrendőrségi fogalmazótól. — Törvény ellen. *Dr. Darvai Jánostól.* — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Uj egyetemek.

A közvéleményt izgalomba hozta annak a hire, hogy a kormány öt uj egyetem felállitását tervezi, jobban mondva az ujonnan alapitandó szegedi egyetemen kivül a pozsonyi, kassai, pécsi és debreczeni jogakadémiákat két-három fakultás felállitása által továbbfejleszteni és az igy létesülő univerzitásokat mindazon jogokkal felruházni kivánja, amelyek fennálló egyetemeinket megilletik.

Nem teszszük ezuttal részletes vizsgálat tárgyává, hogy az egyetemi rendszer mint ilyen, mai alakjában a mai viszonyoknak megfelelő-e, habár nem titkoljuk abbeli meggyőződésünket, hogy két egyetemünk jelenlegi szervezete is lényeges reformra szorul. De nem is azt tartjuk döntőnek a reformnál, hogy egyedül jog- és államtudományi kar legyen-e valamely főiskolán, vagy hogy két, három, esetleg négy fakultás ontsa-e a diplomákat, hanem a kérdésnek lényege az, hogy minő kulturális szükségletei vannak az országnak, milyen hivatások teszik kivánatossá ujabb szakiskolák felállitását és végül, hogy az állam és a társadalom érdekében milyen pályákra tanácsos terelni az ifjuságot.

Hogy kizárólag a jogászi kiképzésnél maradjunk, elsősorban azt konstatáljuk, hogy ujabb jogi iskoláknak felállitására nemcsak nincs szükség, de sőt nagy társadalmi és igazságügyi érdek meglevő főiskoláink egy részének mielőbbi beszüntetése. A jogi pályák túlzsufoltsága eléggé ismeretes, még jobban való elözönlésük előmozditása éppen nem állami vagy társadalmi szükséglet. A főiskolák ujjászervezése tehát a tódulásnak ezen pályákról való levezetését kell hogy szolgálja. Ebből kiindulva semmi értelme sem volna annak, hogy a szegedi egyetemmel a jogi fakultások száma megszaporittassék és ugyanakkor fenntartassék az a lehetetlen állapot, hogy a kassai és debreczeni egyetemek között tovább vegetáljanak a máramarosszigeti, sárospataki és eperjesi fakultások, a budapesti és kassai egyetemek között az egri, a budapesti és szegedi egyetemek között pedig a kecskeméti jogakadémia. Azzal kell tehát elsősorban tisztában lenni, hogy a feleslegessé váló jogi iskolák és velük együtt a felekezeti oktatás egyszersmindenkorra végképpen megszünjenek. Szinte hihetetlen, hogy a XX. században a jogakadémiák igazgatóit és tanárait egy főpap nevezze ki, vagy hogy egyházi testületekben földbirtokosok, földmivesek, kereskedők, bankigazgatók és egyéb hasonló kiváló jogi kapaczitások válaszszák meg (természetesen csupán a velük egy hiten levők közül) a jogi discziplinák oktatóit. Hogy azután ezeken a felekezeti iskolai tanszékeken a jog- és államtudományok egyik-másik része egyoldalu szempontok szerint tárgyaltatik és hogy ezen intézetekben minden tudományos és társadalmi kérdésben a felekezetiség szelleme és ennek megfelelően valódi hamisitatlan vaskalaposság az uralkodó: ezt mindazoknak, akik ezen kulturális czentrumok lokális eseményeit figyelemmel kisérik, felesleges bővebben fejtegetnünk.

Az igazságügy szempontjából azonban nem érhetjük be egyszerüen a felekezeti akadémiák eltörlése mellett az uj egyetemek felállitásával, hiszen egyik legfőbb problémája az egyetemi kérdésnek az, hogy kik lesznek tanárai és kik hallgatói az uj intézeteknek. Ami a tanárkérdést illeti, rá kell mindenekelőtt arra mutatnunk, hogy a multban is némelyeket nem éppen tudományos érdemek juttattak nemcsak a jogakadémiai, de az egyetemi tanszékekre is. Szomoru valóság, hogy müködő tanáraink között olyanok is vannak, akik politikai, felekezeti, vagy nemzetiségi érdemek elismeréseül jutottak tanszékhez, valamint ugyanilyen szempontokból mellőztettek olyanok, akik a katedrát méltón diszitették volna. Ezek a momentumok indokolják a jogtudomány minden komoly munkásának aggályait, amelyekkel az uj egyetemi tanszékek betöltését kisérik.

Ami a hallgatókat illeti, az uj egyetemek alapitásánál nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy Magyarországnak eddig jóformán csak egy országos kulturális központja volt, amelybe tódult hivatott és hivatlan és amelyben boldogulását kereste minden fiatal erő, akár rátermett a választott pályára, akár nem. A főváros által nyujtott rendkivüli kulturális és társadalmi előnyök mellett a tanuló fiatalságot idecsőditette, a pályavégzetteket pedig itt tartotta az is, hogy a központ sokszorosan több lehetőségét biztositja a megélhetésnek, mint a vidéknek bármelyik góczpontja. Nem azért iratkozik be a budapesti egyetemre a három és félezret tevő jogászok nagy többsége, mintha itt intenzivebben müvelhetnék a jogot, hanem azért, mert sajátszerü hypokrita berendezkedésünk mellett a leczkelátogatás kötelezettségét sokkal könnyebben kijátszhatják, mint vidéken és mert ugyanaz az állam, amely előirja a jogi iskolák látogatását, ugyanakkor módot nyujt hivatalaiban arra, hogy a leczkelátogatásra kötelezettek dijnokokként állami, városi, vasuti és egyéb hivatalokban keressék meg az élet fentartására szükségeseket. És ugyanaz az ügyvédi kar, amely a jogszabályok hivatott őre kellene hogy legyen, és amely folyton panaszkodik amiatt, hogy a társadalom minden rétegéből annyi gyenge és tudományosan képzetlen elem tódul e pályára és teszi nehézzé a megélhetést: tárt karokkal fogadja irodáiba a joghallgató irnokokat, szintén segitséget nyujtva a jogszabályok kijátszására és arra, hogy minden jogászi képzést nélkülöző elemek veszélyeztessék a kar nagy erkölcsi és anyagi érdekeit.

Kérdés, hogy az uj egyetemek felállitása végét veti-e

ennek a szomoru állapotnak, megszünteti-e azt a minden szónál ékesebben beszélő tényt, hogy a budapesti egyetem jog- és államtudományi kara a három és félezer hallgató mellett fele annyi doktori diplomát sem ad ki, mint a kolozsvári egyetem, melynek fele annyi hallgatója sincs.

Az uj egyetemek organizációjával egyidejüleg meg kell tenni mindazon intézkedéseket, amelyek mindezen hátrányok megszüntetésére alkalmasak és amelyek biztositják, hogy a budapesti egyetemről elvonassék a hallgatók óriási tömege, és ez által lehetségessé váljék a hallgatók kötelező leczkelátogatásának megvalósitása és ezzel a jogászképzésnek az eddiginél sokkal intenzivebbé tétele.

Azonban ezzel egyidejüleg elengedhetetlen egész jogi tanulmányi rendszerünk gyökeres reformja is. A jog tudománya, valamint gyakorlata az élet szükségleteihez alkalmazkodva nagy haladást tett, sőt sok részben valóságos átalakuláson ment keresztül, anélkül, hogy a jogászi képzés, a tanulmányi és vizsgarend ehhez alkalmazkodnék. A jogi oktatásnak az a rendszere, amely még ma is divik, — különösen a tételes tárgyak tekintetében — nem vált be.

Hogy egyebet ne emlitsünk, csak arra a köztudomásu tényre utalunk, hogy a jogi fakultásokon egyrészről sok olyant tanul a fiatalember, aminek sem tudományos, sem gyakorlati értéke nincs, mig másrészről a jogrendszernek legfontosabb vidékein a legkiválóbbaknak és a legszorgalmasabbaknak képzése is hézagos marad.

Nem tudjuk elképzelni uj egyetemek felállitását anélkül, hogy az egész jogi tanulmányi és vizsgálati rendszer az elmélet és a gyakorlat férfiainak meghallgatása mellett gyökeres revizió alá ne vétessék.

Jogászgyüléseinknek és jogászegyesületi összejöveteleinknek időről-időre megismétlődő és mindig nagy érdeklődéssel kisért témája volt a jogi képzés reformja és most, hogy a kormány terve a jogi iskoláknak uj szervezetet készül adni: mellőzhetlen lesz e kérdéseket ujból napirendre tüzni. *Dr. Balog Arnold.*

A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban.*

VII. Sem a BN., sem az ennek végrehajtása tárgyában kibocsátott rendelet nem döntik el azt a gyakorlatban több helyütt vitás kérdést: kötelező-e a fiatalkoru terheltek bünügyeiben a védő közremüködése?

A törvényszék és esküdtbiróság elé tartozó ügyekben e kérdés igenlő megoldása nem lehet kétséges, amennyiben a BP. 56. §-ának következő szavai szerint: «a főtárgyalásra védő rendelendő . . . 3. ha a vádlott életének 16-ik évét még tul nem haladta». Közbevetőleg megjegyzem, hogy kivánatos lett volna a BP. egy külön szakaszában a tizenhat évet tizennyolczra emelni, mert hogy a BP. e rendelkezésével a fiatalkoru vádlottak kötelező védelméről akart gondoskodni, az vitátlan, ámde a BP. életbelépése óta a fiatalkor nem a tizenhatodik, hanem a tizennyolczadik életévvel végződik. Nyilvánvaló továbbá, hogy az emlitett ügyek esetén változatlanul megmaradt a biróság ama joga is, melyet a BP. 57. §-a biztosit, hogy t. i. «a biróság, ha az ügy körülményeinél fogva czélszerünek találja, már a főtárgyalás előtt is, az eljárás bármely szakában rendelhet védőt».

A járásbirósági ügyekre vonatkozással a BP. tudvalevően nem irja elő a kötelező védelmet s e hézagot a BP. sem töltötte be, miből folyólag törvényi kötelezettség a védelmet illetően ez ügyekre vonatkozólag ma sem áll fenn.

E két hiányt a Végr. Rend. életbeléptéig több helyütt az egyes ügyvédi karok Gyermekvédelmi Bizottságai pótolták (igy a budapesti, aradi s a kezdeményezésemre alakult pécsi, szekszárdi, kaposvári, nagykanizsai bizottságok). E társadalmi önkéntes közremunkálást mintegy szentesitette a Végr. Rend. 17. §-a, mely szerint: «mihelyt kiderül, hogy a terhelt fiatalkoru, az eljárásról a terhelt érdekeinek megóvása végett azonnal értesiteni kell a fiatalkoru terheltek védelmére alakult s a bíróságnál e czélra jelentkezett bizottságot vagy egyesületet s ilyen hiányában az ügyvédi kamara választmányát.» Ez értesitésből természetesen még nem következik, hogy — a BP. 56. §-ában előirt esetet kivéve — védő kirendeltetik, vagy ha ez meg is történt, hogy a védő — amint az kivánatos, — a pártfogóval együtt müködve a tárgyalás előtt s a tárgyaláson, sőt utóbb is a fiatalkoru terhelt érdekében közre is müködik. A rendelet inkább csak óhajt fejez ki, de ez óhaj valóra válik s a gyakorlatban lassanként szabállyá lesz, mihelyt az ügyvéd urak — átérezve erészbeni hivatásuk nemességét — a bárhonnét hozzájuk intézett felkérésnek eleget tesznek, s a biróság — némileg tultéve magát a törvényen — egyszerüen nem tartja meg a tárgyalást, ha védő nincs jelen. Igy hovatovább átmegy az ügyvédi kar vérébe az a gondolat, melyet idővel mindenesetre törvénybe is kell iktatni, hogy a fiatalkoruak bünügyeiben a védelem az eljárás kezdetétől fogva mindvégig kötelező.

A pécsi kir. törvényszék s ennek területén müködő járásbiróságok előtt előfordult ügyekben eddigelé tudtommal még nem volt eset, hogy a fiatalkoru terhelt érdekében pártfogó s védő, kik mindig jelen vannak a tárgyaláson, közre ne müködött volna.

Az eljárás, mely ismételten ezideig mindig eredményre vezetett, a következő: a járásbiróság, illetve törvényszék mihelyt megállapitotta, hogy a terhelt fiatalkoru, a gyermekvédelmi bizottság elnökéhez átiratot intéz, pl. ily formában (találomra emelek ki egyet a sok közül): «1910. B. .159. sz. A siklósi kir. járásbiróságtól.

Utalással a 27,1000/909. számu I. M. rendelet 17. §-ára B. L. siklósi lakós elleni bünügyben megkeresem, hogy a fiatalkoru terhelt érdekeinek megvédésére védő kirendeléséről gondoskodni sziveskedjék. Siklós, kelt stb. aláirás.» Erre a bizottság elnöke felkéri a jelentkezettek közül a soros ügyvédet, ki ezután mindig a legnagyobb buzgalommal végzi teendőit.

Igy elérhető, hogy az összes járásbirósági, továbbá a 16—18 éves fiatalkoruak törvényszéki s esküdtbirósági ügyeiben közremüködik a védő és pedig nemcsak a tárgyaláson, hanem már az eljárás kezdetétől fogva s — amennyiben a szükség ugy kivánja — utóbb, az itéletet követő időben is.

VIII. A védelemről levén szó, nem mulaszthatom el, hogy csak néhány rövid sorban rá ne utaljak azokra a kötelességekre, melyek — figyelemmel a BN. alapeszméjére — a fiatalkoruak bünügyeiben a védőkre hárulnak. Nálam sokkal hivatottabb: dr. Balogh Jenő t. kartársam nagy alapossággal foglalkozott e rendkivül jelentős kérdéssel az Ügyvédek Lapja 1910. évfolyam 5. számában megjelent «A fiatalkoruak védelméről» czimü czikkében, s teljesen egyetértek vele, midőn erősen hangsulyozza, hogy a «védő uraknak nem az lesz a hivatásuk, hogy a menhelyekből már 5—6-szor megszökött mindegyik rakonczátlan fiatal csirkefogót a pszihiátria rejtekein át kimentsenek a javitó nevelés vagy a fiatalkoruak fogháza elől»; aláirom továbbá azt a tételét is, hogy a védő urak «a fiatalkoru terheltek érdekeit képviselik ugyan, de nem azok magánmegbizottjai, hanem a társadalom érdekében közfunkcziót is hivatottak teljesiteni».

A fiatalkoru védőjének feladata csakugyan nem abban áll, hogy védenczét liliomfehérre mossa, felmentését szorgolja, illetőleg vele szemben a minél enyhébb jellegü intézkedés alkalmazását sürgesse, hanem hogy együttmüködve a vádlóval, pártfogóval, biróval arra törekedjék, hogy a fiatalkoruval szemben, az eljárás kezdetétől fogva mindvégig oly intézkedések vétessenek foganatba, melyeknek alkalmazásától remélhető, hogy az a jó utra térittetik, visszaadatik a tisztességes társadalomnak és illetőleg amennyiben szükségesnek mutatkozik, azon legyen, hogy a talán máris közveszélyes fiatalkoru ellenében oly intézkedést tegyen a biróság, mely az ilyen fiatalkoruval szemben a társadalom védelmét szolgálja. A védőnek nem annyira a bünösség kérdését kell vizsgálni, hanem inkább a fiatalkoru züllöttségének, erkölcsi romlottságának fokát, az ezt előidézett tényezők minőségét. Ehhez képest nem is merül ki feladata a tárgyaláson tartott védőbeszédben felsorolható mentő és enyhitő körülmények kidomboritásával s ezt megelőzőleg a vonatkozó bizonyitékok feltárásával. A védő, ki csupán erre szoritkoznék, ellensége lenne védenczének s a társadalomnak.

* Az előbbi közl. l. a 13. és 24. számban.

Ne riadjon vissza egy védő sem attól, hogy javító nevelést vagy fogházat inditványozzon, ha meggyőződése szerint védenczének megmentése végett ez az intézkedés mutatkozik kivánatosnak.

Az eljárás kezdő szakaiban főleg arra törekedjék, hogy a pártfogóval együttmüködve a fiatalkoru erkölcsi romlásának esetleges továbbfejlődését megakadályozza; tehát szorgolja, ha kell, az eddigi rossz környezetből való azonnali kiragadást, menhelyben, alkalmas intézetben vagy magánegyénnél, esetleg vizsgálati fogságban való elhelyezést, — viszont — ha a körülményekből kitünőleg ilyen előző intézkedésre szükség nincs, vagy az (különösen a vizsgálati fogság) a fiatalkorura káros, ugy fejtsen ki ily irányban megfelelő ellenmüködést (pl. törekedjék arra, hogy a vizsgálati fogság meg legyen szüntetve, — hogy a fiatalkoru visszakerüljön szüleihez stb). A nyomozás, vizsgálat s vád alá helyezés során különösen oly irányban gyüjtsön bizonyitékokat, hogy azok nyomán minél élesebb kép táruljon a bíróság elé a fiatalkoru előéletéről, a környezetről, melyben élt, egyéniségéről, szóval erkölcsi és szocziális jelleméről. Ehelyütt gyönyörü hivatása a védőnek: erősiteni a szülő és gyermek közötti kapcsokat; azaz: ha a jelek arra mutatnak, hogy a fiatalkoru szülőinek környezetében nem fog tovább zülleni, igyekezzék ez álláspont helyességéről a bíróságot meggyőzni, mert hiába: ha nincs veszély, a gyermek legjobb nevelője mégis csak a szülő. A tárgyaláson hasonló módon müködjék közre a védő, s csak ismételhetem: világért ne erőltesse a mindenáron való felmentést vagy enyhébb intézkedést. Végül a felebbezésekkel se menjen tulságba, mert nagy hiba, ha a fiatalkorut — a legtöbb esetben feleslegesen — ujabb tárgyalás izgalmainak teszszük ki.

Dr. Angyal Pál,
pécsi jogtanár.

Az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvénytervezet.

A Jogtudományi Közlöny 1910. évi 26. és 27. számában dr. Térfi Gyula igazságügyminiszteri tanácsos ur ismerteti az általa készitett törvényjavaslatot egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról.

Magát a tervezetet, sajnos, nem olvastam még, de dr. Térfi miniszteri tanácsos ur oly kimeritően ismerteti azt, hogy egyedül ez ismertetés alapján is lehet róla birálatot mondani.

A tervezet általában nagy helyesléssel találkozik, ami természetesen nem zárja ki azt, hogy egyes intézkedései kifogások tárgyául ne szolgáljanak.

Az alábbiakban a tervezet első s annak is kiváltképpen az ügyvédi minősités emelésére irányuló részével kivánok foglalkozni.

A tervezet a birói minősités emelését azzal kivánja elérni, hogy a birói kinevezés előfeltételeként a birói, illetőleg ügyvédi vizsga letétele után folytatott két évi gyakorlatot és a 28 éves életkort kivánja meg.

Oly feltételek, melyek ma is tényleg fennállanak, habár törvénybe iktatva nincsenek. A tervezet e része csak a mai állapotokat akarja törvénybe foglalni. A tervezet e része, ha törvényerőre emelkedik az életben változást nem fog előidézni, hiszen a birói pályára készülő jogászok biróvá történendő kinevezésük előtt mindannyian régen letették már a birói vagy ügyvédi vizsgát s a 28 éves életkort is betöltötték, sőt azt hiszem, mindannyian meg volnának elégedve, ha 28 éves életkorukban a birói illetőleg ügyvédi vizsga letétele után folytatott két évi gyakorlat után, biróvá kineveztetnének. A birói minősités-emeléséről, a tervezet törvényerőre emelkedése esetén, tehát szó sem lehet. Ma is ugyanolyanok a viszonyok, sőt mondhatjuk, hogy a birói minősités még sokkal szigorubb, mert 4—5, sőt még több évig is várnak kinevezésükre a vizsga letétele után.

Annál nagyobb változást idézne elő a tervezetnek az ügyvédi minősités emelésére vonatkozó része, melyet határozottan kifogásolok.

Visszás dolognak tartom, hogy akkor, midőn egy bizottság megállapitja valakiről, hogy az ügyvédség gyakorlatára alkalmas, attól még további előkészitő gyakorlatot követeljünk. Vagy alkalmas arra, hogy az ügyvédséget folytassa — hisz ezt bizonyitja az oklevél, nem pedig azt, hogy két év mulva alkalmas lesz reá — s akkor kezdhesse meg az illető pályáját azonnal, vagy nem alkalmas és akkor utasitsa a bizottság további gyakorlatra.

Furcsa helyzetek is állanának elő a tervezet e részének törvénybe iktatásával. Egyik jelölt leteszi az ügyvédi vizsgát, az oklevelét megkapja — de két évig még folytatnia kell, mint okleveles ügyvéd — az elnevezés mellékes — az ügyvédjelölti gyakorlatot. Egy másik jelöltet a bizottság az ügyvédségre nem talál alkalmasnak s arra utasitja, hogy még egy évig folytasson gyakorlatot. Az egy év után jelentkezik ujra s akkor ha alkalmasnak találják az ügyvédségre, folytathat még két évi gyakorlatot.

Nem mondom ugyan, hogy a két gyakorlat között semmi különbség nincs. A két évi gyakorlatot folytató ugynevezett ügyvédhelyettes ügyvéd felléphet az esküdtbiróság, a tábla és Curia előtt is. Igen, de ki biztositja ezt az ügyvédhelyettest arról, hogy olyan ügyvédnél lesz alkalma e gyakorlatot folytatnia, akinek az emlitett bíróságoknál van ügye s ha van, nem maga látja el, hanem az ügyvédhelyettesre bizza?

Az ügyvédi és birói minősités emelése csak az egységes gyakorlat és egységes vizsga által érhető el. Akár biró, akár ügyvéd akar lenni valaki, annak a *bíróságnál is, ügyvédi irodában is* kelljen gyakorlatot folytatnia s mindkettő a gyakorlat letelte után ugyanazt a vizsgát legyen köteles letenni. Csak ily módon lesz alkalma minden jelöltnek a jog minden ágával megismerkedni.

Az ügyvédjelölt a jelenlegi viszonyok között még ha oly sok ügyvédi irodában folytat is gyakorlatot, gyakorlata mégis egyoldalu lesz. Számos oly ügykör, a jognak számos olyan területe lesz, melylyel a gyakorlatban sohasem találkozott. Mig ha a legkülönbözőbb bíróságoknál is eltölt hosszabb-rövidebb időt, ez ki van zárva.

Viszont a jelenlegi birák, mivel folyton hivatalban vannak, az ügyfeleket és ügyeket mint hivatalos emberek látják, a való élettel nem ismerkednek meg, ezért szükséges, hogy bizonyos időt ügyvédi irodában töltsenek.

A helyes szervezeti ujitást csakis igy tudom elképzelni oly ujitásnak, melynek tényleg üdvös, hasznos következményei volnának, melylyel el lehetne érni a birói és ügyvédi minősités emelését.

Talán azt vetik ennek ellene, hogy a tervezet csak *átmeneti* intézkedést tartalmaz, a birói és ügyvédi szervezet végleges megoldását a szervezeti kódex fogja tartalmazni s ily mélyrehajtó reformot átmeneti törvénynyel létesiteni nem lehet.

Elfogadom ez ellenvetést, de a végleges megoldást is csak igy tudom elképzelni s helyes átmeneti intézkedésnek ez esetben sem fogadhatom el a tervezet álláspontját a kifejtettek folytán. Ez esetben a legjobb s legegyszerübb megoldás az lenne, ha a három éves ügyvédjelölti gyakorlat kezdetét a jogtudományi doctori oklevél elnyerésétől számitanák. A jelenlegi három éves gyakorlat ugyanis azért nem elegendő, mert annak nagy részét a jelölt nem a gyakorlatnak, hanem a tanulásnak szenteli s a doctori oklevél elnyerése előtt a jognak egy jórésze ismeretlen terület előtte. Itt emlitem meg, hogy a történeti szigorlatot, mint teljesen feleslegest eltörölném s a többi tárgyat osztanám fel a három szigorlat között.

Sérelmes a tervezetnek az a része is, amely szerint a szigoritott minősitést csak azoktól nem kivánja meg, akik a vizsgát a törvény hatályba léptének napjától számitott egy év alatt leteszik. Az egy évi határidő *kevés*. E kivételt azért engedélyezi a tervezet, hogy «a minősitésnek ez az emelése a gyakorlatot már megkezdettekre sérelmes ne legyen». A gyakorlat megkezdésétől azonban még *három* évnek kell letelnie az ügyvédi vizsga letehetésének időpontjáig s igy a tervezet ellentétben áll az indokolással, mert sérelmes azokra, akiknek két évi vagy még több gyakorlati idejük van hátra.

A tervezetnek ezt a részét — ha az egyáltalában törvényerőre emelkedik — igy kellene megváltoztatni: «a minősitésnek ez az emelése nem terjed ki azokra, akik a törvény életbeléptekor már mint ügyvédjelöltek be voltak jegyezve s a törvény életbeléptétől számitott három éven belül az ügyvédi vizsgát leteszik».

Dr. Gárdos Félix,
ügyvéd.

A hatásköri bíróság gyakorlatából.

I. Az 1908. Hb. 68. sz. ügyben a rendes bíróság és közigazgatási hatóság között hatásköri vitára azon kérelem adott okot, amely szerint R. G. folyóviznek minden hatodik napon kertöntözési czélra való békés használatába kért a békés használatot megzavaró R. P.-vel szemben visszahelyezést.

A hatásköri bíróság határozata, melylyel az ügyet a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalta, több szempontból is figyelemre méltó. (A határozat szövege az Igazságügyi Közlöny 1909 október 25-iki számában.)

Folyóviznek kertöntözésre való használata az 1885 : XXIII. tcz. 18. §-a szerint való «hatósági rendelkezés alá eső vizhasználat» ; jelen esetben azonban R. G.-nek a viz használatára hatósági engedélye nem volt, hanem csakis 14 évi békés gyakorlatra hivatkozhatott. A kereset továbbá nem petitorius, hanem csakis possessorius jellegü ; nem jogának elismerését, érvényesitését követelte, de a békés használatba való visszahelyezést kért.

A hatásköri bíróság, mikor az ügyet a vizjogi törvény rendelkezései alá tartozónak és a törvény 156, illetve 157. §-a szerint közigazgatási hatáskörben elbirálandónak mondotta ki, ilyenformán kettős irányban élt kiterjesztő értelmezéssel. Egyrészt azon álláspontou volt, hogy nem is létező közigazgatási jog (a vizkönyvbe be nem vezetett vizhasználati igény) érvényesitése ugyanazon hatáskörbe tartozik, mint a jogengedélyezés vagy engedélyezett jog érvényesitése iránti eljárás ; másrészt feltételezte, hogy a jog birtokának védelme ugyanazon hatáskörbe tartozik, mint magának a közigazgatási jognak a védelme. A tulajdon és birtok fogalmának a közigazgatási jogositványokra való kiterjesztése mindenesetre érdekes és a közigazgatási jogok elmélete szempontjából nem hiábavaló törekvés.

Még megjegyezzük, hogy az ügyben elsőfokon eljárt járásbíróság hatáskörét megállapitotta, mert az ügy tárgya az 1885 : XXIII. tcz. rendelkezésein kivül eső magánjogi kérdés és czélja : sommás viszahelyezés ; a törvényszék a birói hatáskört leszállitotta, mert felperes jogát nem szerződéses jogviszonyra alapitja, a vizhasználati ügyek pedig közigazgatási hatáskörbe tartoznak ; a főszolgabiró és az alispán a panaszt elutasitotta, mert panaszos vizhasználati joga a vizikönyvbe bevezetve s engedélyezve nincs s igy a vizjogi törvény alá nem tartozik ; az igazságügyi miniszter a kérdést birói hatáskörben elintézendőnek vélte.

A vizhasználati ügyeknek közigazgatási hatáskörbe való utalása nemcsak az elméletileg egyedül helyes álláspont, de a jogvédelem szempontjából sem kifogásolható, mert az 1896 : XXVI. tcz. 54. §-a a közigazgatási bírósághoz való panaszjogot biztositja. A hatásköri bíróság most tárgyalt határozatával lényegében egyezik a minisztertanácsnak 1908 ápr. 28.138/9. I. M. sz. döntése, bár ezen esetben felperesnek nem engedélyezett vizhasználati igénye községi képviselőtestületi határozaton alapult.

II. A hatásköri bíróságnak az Igazságügyi Közlöny 1910 jan. 27-iki számában közölt, 1909. Hb. 10. sz. határozata azt állapitja meg, hogy az ideiglenesen nyugalmazott törvényszéki birónak a tényleges szolgálatra való jelentkezése napjától a teljes illetmény kifizetése iránt előterjesztett kérelme nem tartozik a közigazgatási bíróság elé. A határozat az 1896 : XXVI. tcz. 83. §-át értelmezi, mely az állami tisztviselők illetményeinek, nyugdijának vitás kérdéseit sok vitára alkalmat adó szövegezésben utalja a közigazgatási bíróság elé.

E határozat alkalmat ad az «ideiglenes» nyugdijazás kérdésének megvilágitására. Ideiglenes nyugdijazás nyer alkalmazást az 1885 : XI. tcz. 21. §-a értelmében akkor, ha 1. a szolgálatképtelenség tartós, de csak időleges jellegü, 2. ha hivatali változások vagy fegyelmi itélet egyes tisztviselők azonnali elhelyezését gátolja. A nyugdijazás ideiglenes volta a végleges nyugdijazás feltételeinek (állandó szolgálatképtelenség vagy 65 éves kor) beálltakor a törvény szerint is megszüntetendő ; de viszont, «ha az ideiglenes nyugdijazás indokai megszünnek, az ideiglenesen nyugdijazottak a tényleges szolgálat kötelékébe visszaveendők» (1885 : XI. tcz. 22. §.). A törvény módot ad még arra, hogy az ideiglenesen nyugdijazottakat, ha nem is szüntek meg teljesen az ideiglenes nyugalmazás feltételei, fontos szolgálati érdekből tényleges szolgálatra alkalmazzák — és hogy az ideiglenes nyugdijazás alapját képező «időleges jellegü szolgálatképtelenség» fennlálását orvosilag ellenőrizzék.

Tudomásom szerint igen gyakran előfordul, hogy ideiglenesen nyugdijazottak hatósági orvosi bizonyitvánnyal igazolva a nyugdijazás indokának megszüntét, tényleges szolgálatra jelentkeznek. Az illetékes hatóság kérelmüket a törvény parancsoló rendelkezése daczára, rendszerint «indokolás nélkül» utasitja el. A mi esetünkben szereplő törvényszéki biró erre a közigazgatási bíróság előtt — igazolva szolgálatképességét és a szolgálat megkezdésére való jelentkezését — kérte fizetése utalványozását ; a közigazgatási bíróság, minthogy a panaszlónak az igényelt illetményre való jogosultsága vált vitássá, megállapitotta hatáskörét, de az igazságügyminiszter hatásköri kifogása és a hatásköri bíróság ellenkező értelmü döntése következtében az ügy érdemében el nem járhatott.

Kétségtelen, hogy a nyugdijazás állapotának megszüntetése és a teljes illetmények ujból való utalványozása egymástól alig elválasztható kérdés. Az 1896 : XXVI. tcz. 83. §-ának azon értelmezése, amelyet ma a hatásköri bíróság már ismételve szentesit,* a közigazgatási bíróság hatáskörét megfosztja tulajdonképeni tartalmától. Az 1885 : XI. tcz. 22. §-a, mely az ideiglenesen nyugdijazottak ujból alkalmazását a szolgálatképesség helyreállta esetén parancsolólag irja elő, ma üres szólam csupán, a jogállam fogalmának negácziója ; megszegését még indokolásra sem érdemesitik.

Ám fokozza le az uj nyugdijtörvény egyben-másban a tisztviselő igényét, de gondoskodjék, hogy minden szava birói oltalom alatt álló, élő jog legyen.

III. Érdekes kérdés volt döntés tárgya az 1909. Hb. 42. sz. ügyben. (Közölve az Igazságügyi Közlöny 1910 ápr. 26-iki számában.) Valaki arra kért engedélyt, hogy leánya holttestét az elhalt férjének ellenzése daczára a sirboltból kivétethesse és saját családi sirboltjába helyezhesse. Az 1876 : XIV. tcz. 118. §-a szerint «Sirok vagy sirboltok kinyitása, valamint hullák kiásatása csak hatósági engedély folytán, az eljárásnál az egészségügyi szempontokból szükséges, rendeleti uton kiadandó szabályok szigoru megtartása mellett történhetik». Az ezen §. alapján kiadott 25,857/906. sz. belügyminiszteri rendelet ujra hangoztatja, hogy a hullák átszállitására vonatkozó engedély megadása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik s igy hatáskörébe tartozik annak megállapitása is, hogy ki jogosult a hulla átszállitása iránt intézkedni. A polgári bíróságok e jogtételekre való hivatkozással elutasitották a keresetet, mely annak megállapitására irányult, hogy a férj türni tartozik néhai nejének exhumálását és átszállitását.

Az ügyben eljárt főszolgabiró mindezek daczára a kérelmet ismételten és igen helyesen a törvény rendes utjára utasitotta ; ezt a nézetet fogadta el a hatásköri bíróság az igazságügyminiszter ellentétes véleménye daczára is. Ugyanis a közigazgatási hatóságnak az idézett törvényszakasz szerint adott engedélye csakis a közegészségügyi szempontból szükséges elővigyázati intézkedések megtörténtét, illetve felesleges voltát állapitja meg, de nem kötelezhet senkit családjogából folyó akarata korlátozására, a sirbolt kinyitásának, a hulla kiásásának eltürésére.

De egyuttal aggódva képzeljük magunkat az ily ügyben itélni hivatott biró helyébe. Ki formálhat több jogot a holttestre : a hitves, szülő vagy gyermek ? Oly kérdések, melyekben földi biró nehezen itélhet. A holttestre vonatkozó tulajdonjog kérdését még nem szabályozza a magánjog. A gyakorlati élet a maga igényeivel ép ugy a jog rideg formáiba fogja beönteni ez erkölcsi kérdéseket, mint ahogy biró állapitja meg a válást kimondó itéletben a gyermek helyzetét mindkét szülőjével szemben.

Dr. Egyed István.

A büntetőnovella és a kihágási biráskodás.

A Jogt. Közl. egyik legutóbbi számában szó esett arról, hogy a BN. második fejezete nagy bajokat okoz a kihágási biráskodásban. Szükebbre szoritva a kört, a közigazgatási hatóságok érzik a visszásságokat, azok előtt nem akar beválni a modern eszmék inaugurálta rendszer.

Közel két éven át előadója és vezetőhelyettese voltam a dunai ker. kapitányságnak, a budapesti m. kir. államrendőrség gyermek-

* V. ö. A nyugdijazás ténye, mint közigazgatási panasz tárgya, Jogtudományi Közlöny, 1910. 24. szám.

bíróságának. Már 1908 juliusától kezdve — miként arról a «Társadalmi rendészet» rovat alatt az államrendőrség 1908. és 1909. évi jelentései is részletesen beszámolnak — a BN. törvényjavaslatában, majd a még életbe nem léptetett II. fejezetében lefektetett elveket vettük zsinórmértékül. 16 éven aluliakkal szemben pénzbüntetést már akkor sem alkalmaztunk s ennek ellenére senki sem tapasztalta, hogy Budapest közrendjét a fiatalkoruak kihágásainak elszaporodása megrontotta volna.

Ezek bátoritanak fel arra, hogy a kérdéshez én is hozzászóljak.

Nézetem szerint a BN.-át, főleg annak II. fejezetét sokan humanitárius szempontok sugalta, «enyhébb törvény»-nek nézik, mely a mindent megértés és megbocsájtás hypermodern elvét juttatja diadalra. Vannak például, akik azt vallják, hogy az egyes törvények, rendeletek és szabályrendeletek szerint csupán pénzbüntetéssel fenyegetett kihágások esetén a fiatalkoruakat csupán megdorgálni lehet s legfeljebb még próbára bocsájtani, ahol pedig a törvény 3, vagy 8 napos specziális maximumot állapit meg, ezt a BN. alapján sem lehet meghaladni.

Részemről korántsem tartom a BN.-át csupán enyhitő törvénynek, sőt ha ugy tetszik; a II. részében foglalt nem egy rendelkezése alapján, amilyenek az objektiv tényálladéktól független maximumok, a fogház 15 napos minimuma stb. akár sulyositónak is minősithetem. Önkénytelenül is idéznem kell azt a franczia törvényt, melynek czime ekkép szól: «A büntetések enyhitéséről és sulyositásáról.» És ez nem contradictio in adjecto!

Kétségtelen, hogy a BN. specziális törvény. Ebből mindjárt következik, hogy derogál minden eddigi büntetőtételnek, minimumnak, maximumnak, sőt büntetési nemnek is. Specziális volta a társadalom védelmének mindjobban hangoztatott követelményein, a fiatalkoruak kriminalitásának aggasztó növekedésén, az eddigi büntetve-javitás, illetve elrettentés eszközeinek csekély hatékonyságán és a fiatalkoruak fejlődőképességének feltételezésén alapszik. Aki tehát fiatalkoruak ügyeiben itél, avagy határoz, annak követnie kell az egykori nagy pápa intelmét: Aeneam rejicite, Pium recipite! Az összes régi törvények és szabályokból csak a normatilalmak maradjanak meg, el a szankcziókkal, el a többivel s vegyük kezünkbe a büntető novellát!

Sajnos, hogy a szorosan vett tudományos folyóiratokban alig esik szó a közigazgatási hatóságok elé utalt kihágásokról. Igy aztán, mikor a «Büntetőjog tára»-ban magas szinvonalu vita folyt a BN. II. részének értelmezéséről, midőn a «Jogtudományi Közlöny» hasábjain csak a közelben is értékesnél értékesebb czikkek jelentek meg: a kihágási eljárásról hallgatott mindenki. Pedig nem szabadna feledni, hogy a közigazgatási hatóságok előtt sokszorta több fiatalkoru fordul meg, mint a bíróságoknál s azt sem, hogy az illetékességet nem egyszer a hatóságok pusztán szubjektiv tudomása dönti el, mert például a züllött suhancz csak általánosságban gyanusitható lopások elkövetésével s igy hiányzik az az alapos gyanu, mely egy vagy több konkrét esetből kifolyólag a bünvádi eljárást megindithatóvá tenné. Igy, csavargás, vagy egyéb kihágás miatt a közigazgatási hatóság itél, a fiatalkoru felett, jóllehet a társadalmi veszélyessége sokkal meghaladja más apróbb vétség tetteséét. Még az év elején megkiséreltem, lehetne-e az eszméket tisztázni, azaz hosszabb czikket tettem közzé a közigazgatási tisztviselők körében meglehetős elterjedésnek örvendő «Közbiztonság» cz. heti lapban.* Senki sem felelt rá. Nem tudom, melyik jogelvből vonjak következtetést: Qui tacet consentire videtur, avagy — nihil dicit?

Bizonnyal kivánatos volna, hogy a közigazgatási, az u. n. rendőri kihágások ügyével — legalább a fiatalkoruak dolgait illetőleg — a jogtudomány hivatott müvelői is foglalkozzanak. Lehet sok kivetni valót találni kihágási biráskodásunk mai rendszerében, de vigasztalódhatunk azzal, hogy van ennél sokkalta ósdibb is. Aki nem hiszi, olvassa el dr. Hatschek czikkét az osztrák rendőri büntetőjogról.**

Nem állhatom meg, hogy ne utaljak a javitó nevelésre, amit a közigazgatási hatóságok elé utalt kihágások esetén is a járásbiróság van hivatva elrendelni. Ebből egész sereg kontroverz kérdés merülhet fel, melyben a javitó nevelést szükségesnek vélő és az ügyet végzésileg a járásbirósághoz áttevő közigazgatási hatóság szembe kerülhet a birósággal. Igaz, hogy nézetem szerint a járásbiróságnak nincs joga az ily ügyet a közigazgatási hatósághoz azzal visszaküldeni, hogy a javitó nevelés feltételeit fennforogni nem látja, hanem a 27,100/1909. számu igazságügyminiszteri rendelet 61. §-a értelmében ugy kell határoznia az ügyben, mintha elejétől kezdve a hatáskörébe utalt büncselekmény miatt indult volna meg. Igen előkelő gyakorlati jogászoktól hallottam azonban, hogy nem osztják felfogásomat, mert akkor a közigazgatási hatóság minden ügyet a járásbiróság nyakába akaszthatna. Csak az a kérdés, nem származnék-e ebből hatáskőri összeütközés?

Csak közbevetőleg emlitettem ezeket, mert azt mutatják, hogy volna e téren is érdekes kérdés elegendő. Felszólalásomnak más a czélja.

A vidéki hatóságok — ugy tetszik — azt panaszolják, hogy a BN. óta rosszabb a helyzet, mint azelőtt volt. Csakis igy érthetem, mert ha csak az a baj, hogy nem javult, ez még nem indokolja a reviziót, hiszen tudjuk, hogy a társadalmi és az állami patronage-tevékenység most kezd csak igazában fejlődésnek indulni.

Vegyük azonban sorra a kihágás terén való nagy ujitásokat. Elsőnek a pénzbüntetés eltörlését emlitem. Erről alig hittem volna, hogy valahol bajt okozhat, bár beismerem, hogy 16—18 éves, saját keresettel biró suhanczokkal szemben elvi okokból kizártnak nem tartanám. Ily értelmü dichotomia alig ártott volna. A többi fiatalkorunál, a saját keresettel nem bíróknál s a 12—16 éveseknél általában fura büntetés volt az, amit koronákban szabtak meg. A fiatalkoruak legnagyobb részének nincs magánvagyona, ha meg volna is árvaszékileg kezelt pénze, ugyan törődne-e sokat azzal, hogy abból pár koronát levonnak? A multban kiszabott efféle büntetéseket vagy a szülők, hozzátartozók fizették le a sajátjukból, ami sehogy sem vágott össze a büntetés rendeltetésével, vagy szabadságvesztessé kellett átváltoztatni, aminek igen keserü szocziális mellékize volt. A fiatalkoru jó korán megtanulta, hogy neki nem azért kell elzárást szenvednie, mert a hatóság ezt találta alkalmazandónak, hanem pusztán azért, mert nincs pénze az apjának, mint van a társáénak, kit vele együtt itéltek el. Megvolt az a további baj is, hogy a pénzbüntetés lévén a legenyhébb büntetési nem, alkalmazták hatra-vakra, a vége pedig elzárás lett olyankor is, mikor enyhitő körülmények figyelembevételével a 21. §. is alkalmazva volt, A rendszerint nem kereső, vagyonnal nem rendelkező fiatalkoruak ügyeiben nem lehet szerepe a pénzbüntetésnek. Lehet, hogy a gyakorlatban ennek révén a szülőket sikerült sujtani, kik nem akarták, hogy elzárják a gyermeküket, de ez a régi törvénynek sem volt és nem is lehetett az intencziója. Ha a szülők hibásak, van mód, hogy közvetlenül feleletre vonassanak. Az ily be nem vallottan közvetett rendtartás nem fér össze sem a gyermekvédelem, sem a büntető biráskodás alapeszméivel. Arra a statisztikára pedig igazán kiváncsi volnék, amely kimutatná hány kihágás miatt elitélt fiatalkorutól sikerült szabályszerü végrehajtás utján a pénzbüntetést behajtani.

Uj intézkedési nem gyanánt jelentkezik a dorgálás és a próbára bocsátás, uj szabályozást nyert a javitó nevelés elrendelése s az elzárás-büntetés szintén módosult.

A dorgálás csak nálunk uj intézmény, mert a Kbtk. nem ismerte. A német büntetőtörvénykönyvben már régen benne volt és benne van, mint fiatalkoruakkal szemben a vétségek és kihágások enyhe eseteiben alkalmazható büntetési nem. Mi kifogást lehet tenni ellene, igazán nem tudom, mert a BN. sohsem irja elő kötelezőnek, ha tehát enyhének bizonyul, sorjában vehetem a többi intézkedési módot. Bökkenője azért van a dolognak, de erre később kell rátérnem.

A próbára bocsátás az itélet végrehajtása feltételes felfüggesztésének angol-amerikai formája. Nem is tartom a felfüggesztést fiatalkoruak ügyeiben alkalmazhatónak, hanem csakis ezt a szoros felügyelethez kötött próbaidő megállapitását, mely nem a büntetés végrehajtását, hanem annak kiszabását, az itéleti megbélyegzést hagyja függőben. Való igaz, hogy a kihágások nagy részénél szóba se kerülhet. A csavargásnál kizárja maga a törvény, azon kihágásoknál pedig, melyek szabályokhoz kötött foglalkozásoknál e szabályok megsértésében állanak, a felügyelet illuzórius. A hajtási rendeleteket be nem tartó s igy bizony a közönség épségét is veszélyeztető fiatalkorut hiába keresi fel időről-időre a patrónusa, azt meg nem lehet követelni, hogy a kocsin

* «Közbiztonság» XVII. évf. 1910. 7. és 8. sz.

** Dr. Otto Hatschek k. k. Richter: Studien zum österreichischen Polizeistrafrecht. — Archiv für Strafrecht und Strafprozess. Berlin 1910. 57. Band. Seite 1—120.

mellette üljön s mindenüvé vele járjon. Valójában csak ott volna próbára bocsátásnak helye, hol a fiatalkoru élete-módjában, környezetében, társaságában, erkölcsi érzületének meghibbanásában, vagy fejletlen voltában kell a hibaforrást keresnünk. Igaz, hogy kevés kihágási fajnál válik be, de például koldulás, továbbá serdülő leányok ugynevezett titkos kéjelgése esetén jobbára alkalmazható. Igaz, baj van a probation officer tisztének betöltésével, de nem szabad feladnünk, hogy még nagyon a kezdet kezdetén vagyunk.

Bár nem egészen a novella szellemében, sürübben is alkalmazhatjuk a próbára bocsátást, akképen, hogy nyomatékos fenyegetésnek vesszük, mely Damokles-kard gyanánt függvén a tettes feje felett, talán visszarettenti a kihágás ismétlésétől. Ilyenkor egész bátran kirendelhetjük pártfogóul a szülők bármelyikét, a mestert, vagy a szolgálatadót is. Helyesen alkalmazva ennek is van foganatja s igy fokozatát képezheti az egyszerü dorgálásnak.

Az elzárást legutoljára hagytam. Megvolt a multban is, megvan ma is. A multban voltak korlátok, specziális maximumok, ma nincsenek. Ha a szükség ugy kivánja, bármely kihágásért két hónapi elzárás is kiszabható. Persze tudom, hogy a vidéki «kóter»-ek, sőt a járásbirósági fogházak is messze esnek a fiatalkoruak fogházának ideális alakzatától, hanem itt is türelemmel kell lennünk. Vajjon megvoltak-e a valóságban a fokozatos rendszernek megfelelő szabadságvesztő intézeteink, mikor a Btk. életbelépett? S megvan ma már minden, ami kellene?

Kihagytam a sorrendből a javitónevelést. Nem a közigazgatási hatóság rendeli el. Az ügyet megvizsgálja, végzést hoz és átteszi a járásbirósághoz. Eddig rendben van a dolog. Hová teszi azonban a fiatalkorut? Ha 15 éven aluli, beküldheti a gyermekmenhelybe, jó pár kilométernyire a saját székhelyétől. Bajos ez is, de mi történik, ha a terhelt 15—18 éves? A letartóztatása és fogva átkisérése sok esetben indokolt és czélszerü lehet, kivitelében azonban alig egyeztethető a gyermekvédelem érdekeivel. Budapesten az egyes patronage-egyesületek menhelyeivel dolgozunk, szükség esetén polgári közeg átkiséri a fiatalkorut a büntető járásbiróság elé. Hogy milyen a gyakorlat vidéken, azt nem tudom.

Ezzel rátérhetek a már emlitettem bökkenőre. A fiatalkoruak ügyeiben való biráskodás nem azonos a közönséges kihágási biráskodással. Talán sohasem szabad büntetnünk azért, quia peccatum est, ritkán azért, hogy ne peccetur, hanem minden rendelkezésre álló eszközzel, jogi és közigazgatási tudásunk egész teljességével, hacsak lehet személyes és társadalmi befolyásunk csonkitatlan erejével azon kell lennünk, hogy a fiatalkorut a szabályok további megsértésétől visszatartsuk, netán züllött környezetéből kiemeljük, további züllésének elejét vegyük. A gyámhatósággal, a szegényügyi hatóságokkal, a különböző felekezetek lelkipásztoraival, jótékony egyesületekkel és magánosokkal folyton érintkezésben kell állanunk, itt tanácscsal, közvetitéssel, ott dorgálással, fenyegetéssel törekednünk, hogy az apró kihágásokat elkövető fiatalkoruakból a kriminalitás ujabb táplálékot ne nyerhessen. A gyermekbirónak küzdeni kell és bizva bizni, mert nem adatott nap egyetlen halandónak sem, hogy munkája gyümölcsét féreg és hiány nélkül élvezhesse.

Meggyőződésem, hogy a BN. II. fejezete ellen felhangzott panaszok túlzottak, abban pedig, hogy a multbeli állapotot is visszakivánnák, egyenesen igaztalanok. Mindazáltal nem kétlem, hogy vidéken több a nehézség, mint Budapesten, s igy lehetnek jogosult észrevételek is. Szükséges volna tehát, hogy valamely vidéki gyakorlati szakember a nyilvánosság elé lépne, beható részletességgel megvilágitaná a kérdést, ami üdvös eszmecserére, s talán nem egy apróbb hiány gyors kiküszöbölésére vezetne.

Budapesten is látjuk, hogy a gyermekvédelem terén, a BN. II. fejezetének tökéletes végrehajtása érdekében még sok teendő vár elvégzésre. Az államrendőrség évi jelentései rá is mutatnak a főhiányokra. De látjuk azt is, hogy a BN. és a közel multban kiadott, s a gyermekvédelmet tárgyaló rendeletek segélyével sokkalta inkább megóvható a társadalom a fiatalkoruak kriminalitásában rejlő veszély ellen, mint az a multban lehetséges volt. A züllésnek indult gyermekeknek a gyermekmenhelybe, másoknak patronage-intézetekbe való elhelyezésével, javító nevelésük elrendelésének eredményes javasolásával nem egy közveszélyes tolvajbandát sikerült szétugrasztaniok, amit a multban pénzbüntetéses, vagy anélküli eljárásokkal elérnünk nem sikerült.

A — bár régebben formákhoz nem kötötten — már 2 év óta gyakorolt dorgálásokkal is elég jó eredményt értünk el, mert sok kisebb kihágásnál — például a kbk. 80. §-ába ütközőnél — visszaeső alig akadt.

Azt hiszem, korán van még, hogy a BN. II. fejezetéről itéletet mondjunk. Az egyévi próbaidőt bizvást megérdemli.

Dr. Dorning Henrik,
m. kir. államrendőrségi fogalmazó.

Törvény ellen.

A kir. törvényszék a BN. 1. §-a alapján felfüggesztette az itélet végrehajtását, a vádlott megnyugodott az itéletben, viszont a kir. ügyész felebbezett a büntetés végrehajtásának felfüggesztése miatt, melyet ezen felebbezés folytán a kir. tábla mellőzött.

A vádlott a kir. tábla itélete ellen a BP. 385. §-ának 3. pontja alapján jelentett be semmiségi panaszt, de ezt a kir. Curia azzal a megokolással utasitotta vissza, hogy a 92. §-t már az elsőfoku biróság sem alkalmazta és minthogy ennek itélete ellen a vádlott jogorvoslatot nem használt, az itélet a büntetés mérvére nézve jogerőssé vált.*

A Curia felfogása nemcsak igazságtalan, hanem a törvénynyel is ellenkezik.

Minthogy a 387. §. 2. bekezdése szerint a vádló által a vádlott terhére bejelentett felebbezés mindig a vádlott javára is szolgál, a kir. táblának kötelessége lett volna, amennyiben a 92. §. alkalmazása indokolt volt, a kir. törvényszék itéletét a BP. 386. §-ának 3. pontjában meghatározott, az utolsó bekezdés értelmében hivatalból észlelendő semmiségi ok alapján megsemmisiteni. (405. §. 1. bekezdés, 423. §. 2. bezkedés.) Ha ezt a kir. tábla elmulasztotta, a szóban forgó semmiségi ok az ő határozatára nézve is fennáll.

Felmerülhet még az a kérdés, hogy olyan anyagi semmiségi okot, mely az elsőfoku biróság itélete ellen érvényesithető volt, de nem érvényesittetett, lehet-e a másodfoku biróság itélete ellen érvényesiteni?

Joggyakorlatunk nem teljesen egyöntetü ebben a kérdésben, de tulnyomó az igenleges álláspont. «Ha a vádlott az elsőbirói itélet ellen bejelentett felebbezésében anyagi semmiségi okra nem is hivatkozott, a másodbirói itélet ellen ily semmiségi okra mégis hivatkozhat.» B. J. T. XLIII. 26. C.

«Ha a vádlott az elsőbiróság itélete ellen csak a büntetés tekintetében élt felebbezéssel, a BP. 385. §-ának 1. *a), b)* és *c)* pontja alapján semmiségi panaszszal élhet a másodfoku biróság itélete ellen (XLII. 26. 299—300. C. XLIII. 111. C.) Anyagi semmiségi okok a kir. tábla itélete ellen akkor is érvényesithetők, ha azok az elsőbirói itélet elleni felebbezés alapját nem képezték. (1901. 22. C.) Ellenkezőleg XLII. 297., 298. XLIII. 111., 112.

A magam részéről döntőnek azt tartom, hogy a BP. 428. §-ának 1. bekezdése szerint *szabály,* hogy a semmiségi panasz a 384. és 385. §-okban felsorolt valamennyi semmiségi okra alapitható és a 428. §. 2. bekezdése mint *kivételt* ezen szabály alól, kimondja, hogy a felebbezésben fel nem hozott *alaki* semmiségi okot semmiségi panaszszal érvényesiteni nem lehet.

Tehát a kir. Curia a jogorvoslat egy megszoritását, egy kivételt a törvény világos rendelkezése ellen terjesztette ki, ami annál sulyosabb, mert a kiterjesztés nemcsak a tételes törvénynyel, hanem a favor defensionis alapelvével is ellenkezik és az anyagi igazság rovására eshet. *Dr. Darvai János.*

Különfélék.

— **A kir. Curia félévi ügyforgalma** jóval kedvezőtlenebb volt az előző év megfelelő időszakának ügyforgalmánál. Daczára, hogy 121-gyel kevesebb ügy érkezett (9492) és 642-vel kevesebb volt elintézendő (11,492): a hátralék mégis 2161-ről 2375-re ment fel, aminek oka az, hogy a folyó év első felében csupán 9117, azaz 1856-tal kevesebb ügy intéztetett el, mint az 1909. év első hat hónapjában.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A pécsi ügyvédi kamara évi jelentéséből a következő adatokat emeljük ki:

A kamaránk területén müködő biróságok ugyanazokkal a

* Jogt. Közl. Bjogi. Dtár. III. füzet. 114. l.

bajokkal küzködnek, melyek az ország valamennyi bíróságának müködését is megbénitják. A kezelő- személyzet elégtelen volta a kiadmányozást késedelmessé teszi, és ezzel a birák megfeszitett munkásságának hatását paralizálja. A bonyhádi kir. járásbiróságnál tarthatatlan állapotok uralkodnak. Hónapokon át hevernek elintézetlenül a beadványok, — a tárgyalásra váró ügyekről, és a hagyatéki, telekkönyvi és bünügyekről nem is szólva. Helylyel-közzel egy kisegitő birót küldenek a hátralékok apasztására, de ez a bajon gyökeresen nem segit, mert a kisegitő biró távozása után ismét beáll a régi mizéria. A siklósi kir. járásbiróságnál a kiadmányozás oly késedelmes, hogy az egyik biró a mult év végén maga volt kénytelen a határidőre szóló idézéseket és kézbesitési vevényeket a felek részére leirni és kiállitani. Hogy a mult év végén leirási hátralék nem volt, az annak köszönhető, hogy az ügyvédek ügyeik nagy részét szüneteltették, nehogy a statisztika kedvéért felületes elintézést nyerjenek. A pécsi kir. törvényszéknél berendezendő telefonállomásra nézve az igazságügyminiszter a pécsi kir. törvényszék elnökétől nyert értesülés szerint azt a választ adta, hogy a kért távbeszélő állomás nem engedélyezhető, mert az igazságügyminiszter c 60 K-t igénylő tételre a 48.684,962 K-s költségvetésben nem talált fedezetet. (Éppen mint Budapesten.)

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A budapesti V. ker. kir. járásbiróság az 1910 Sp. XVIII. 535. számu, május hó közepén benyujtott kereset tárgyalását julius 8-ra tüzte ki. A tárgyalás azonban ezen napon nem tartatott meg, mert a biró már szabadságon van és az összes ügyeket deczember 19-re halasztották el. A halasztásnak persze formát adtak azzal, hogy nem hivatalból történt az elnapolás, hanem a felek kérelmére. (!)

— **Jhering és müve** czim alatt dr. Schwarz Gusztávnak a Budapesti Szemle legutóbbi számában megjelent müvéből jegyezzük ki a következő szellemes megjegyzéseket.

... Mi teszi a gyakorlati talentumot a mi mesterségünkben? — nem könnyü elemezni. Ha azt mondom: az ép és erős jogérzés, akkor első hallomásra csak egyik szót adtam a másik helyébe. Pedig mégis tovább jutottunk vele egy lépéssel. A zenei talentumot is elsősorban az ép és érzékeny hallás teszi. A zenész füle könnyebben, helyesebben és erősebben reagál a harmóniára, mint a tompa hallásu emberé. A jogász talentumának is ebben az értelemben könnyen, épen és erősen kell reagálnia az igazságosra és az igazságtalanra. És itt is, valamint a müvészi tehetségnél, mindenek előtt a visszahatás erőssége az, amiben a tehetség nyilvánul. A négy éves Mozartról beszéli életirója, hogy midőn a zongorától az ebédlőasztalhoz parancsolta a szigoru apa, a gyermek evés közben titkon vissza osont a hangszerhez, hogy egy befejező accorddal állitsa helyre a félbemaradt melódia által felzavart egyensulyt. Feloldatlan accordussal nem tudta lenyelni a levest. Ez az, amit a reactio erősségének nevezek. Aki egy feloldatlan jogi disszonanczia mellett el tud haladni, hogy nyugodtan szürcsölje a maga mindennapi levesét, az nem a jogi Mozartok fajtájából való. És abban is összehasonlitanám a kétféle tehetséget, hogy szinte erősebben nyilvánul a diszharmónia elleni türelmetlenségben, mint a harmónia feletti elégtételben. Egy rendes hármashangzat nem vált ki a zenészben semmi különös örömet, de egy hamis hangzat, amelyet fel nem oldanak, szinte testi fájdalommal gyötri. Azonképen az erős jogérzés is nem a rendben lévő megelégedésben, mint inkább az igazságtalanságon való felháborodásban nyilvánul. Nemcsak a poétára áll, hogy «pectus facit», hanem a jogászra is: a felháborodás a jogász muzsája ...

... A német professzor, különösen az északnémet, és ismét különösen a jogi professzor, a hagyomány teremtése, alakban, lényegben egyaránt. Az alak hagyománya: az északnémet jogi professzor nem lehet el unalmasság nélkül. És a lényeg hagyománya: a hagyományos német akadémikus jogász elvont theoretikus, fogalmi arithmetikus, ki a maga fogalmi schémáit lefejti, tekintet nélkül a gyakorlati életre — kétlábu kézikönyv. ...

... Jhering egyre a jogérzés üterén tartotta a kezét. A semmis szerződések jogkövetkezményeiről (Schadenersatz bei nichtigen Verträgen, Jahrb f. Dog. 4. k.) irt értekezését e szavakkal vezeti be: «Hogy ily esetekben valami kártéritést kell adnunk, ezt éreztem; csak az indokolása iránt nem voltam tisztában».. A jogtudomány igazában nem fogalmi mathematika. Aki jogi kérdésekben csakis e logika után akar indulni, a nélkül, hogy a sokszor igen logikátlan jogérzettől is kérne tanácsot, az lehet docens vagy jogi iró, (ezek gyakorlatilag ártatlanok), de hasznavehető biró vagy ügyvéd nem válhat belőle. És mondjuk ki csak bátran: a gyakorlati jogalkalmazásban legalább is annyi része van a jogi tapintatnak és a jogi müvészetnek, mint a tudományosságnak és a fogalmi deductiónak... Jhering is akárhányszor tisztán gyakorlati benyomásával, jogérzetének reagálása módjával érvel; sokszor a maga jogi impressziójáu kezdi és csak utólag keresi meg hozzá az indokolást. «Uraim», mondá egyszer, «ezt az én nézetemet én igy találtam a forrásokban; de ha meg nem találtam volna, hát kerestem volna, mert éreztem, hogy ennek a forrásokban igy meg kell lennie.» Mindig lesznek, kik azt fogják mondani, hogy ez nem «tudományos» eljárás. Nekik kettős a válasz. Először tegyenek kérdést a legkiválóbb gyakorlati biráknál, nem igaz-e, hogy majdnem minden esetben előbb jönnek tisztába az itélettel, mint az indokolással? Baehr Ottó Windscheid azon tételével szemben, hogy a «jogérzet nem jogforrás», azt mondja: «A jogérzés nem jogforrás ugyan, de a jogforrások forrása és ezért sem megértésük, alkalmazásuk nélkülc nem lehető.» (Urtheile des Reichsgerichtes stb. 14. l.)

— **Adalék a Vhn. 27. §-ához.** I. A pécsi kir. tábla 1910 február 7-én 176/910. P. sz. alatt hozott végzésével kimondotta, hogy az utóajánlat folytán megtartott ujabb árverésnek az ujabb árverési vevő által viselendő költségei alatt, tekintettel arra, hogy ez az árverés a végrehajtató és csatlakozott társainak közbenjárása nélkül is foganatositandó, a Vhn 7. §-a 2. értelmében csak az a költség érthető, mely az ujabb árverés hirdetésével és a kiküldöttnek az árverés foganatositása körüli eljárásával felmerül, nem pedig az a költség is, melyet végrehajtató és csatlakozott társai az ujabb árverésnél való megjelenésükért felszámitanak.

II. A budapesti kir. tábla pedig 1910 máj. hó 6-án 2810/910. P. sz. alatt hozott végzésével kimondotta, hogy az 1908: XLI. tcz. 27. §-a szerint az utóajánlati árverés az általános szabályok szerint történik, következésképen a végrehajtató hitelező képviselője utján az utóajánlati árverésnél annál is inkább megjelenhetik, mert a kir. Curiának II. számu teljes ülési polgári döntvénye értelmében, ha a végrehajtást szenvedő az ujabb árverési határnapon az árverés megkezdéséig a végrehajtató követelését kifizeti, az árverés az utóajánlattevő beleegyezése nélkül is felfüggesztendő; amiből folyik, hogy az ujabb (utóajánlati) árverés által a végrehajtató jogai közelről érintetvén, emez árverésen végrehajtatónak megjelenni érdekében áll, s ebből folyóan felmerült dijai és kiadásainak megtérítését az árverési vevőtől igényelheti, aki az ujabb árverés költségeit a törvény intézkedése értelmében viselni köteles.

Ime két ellentétes táblai határozat, amelyekre a jogegység érdekében a szakkörök figyelmét felkelteni bátorkodom.

Dr. R. J., ügyvéd.

— **Tankönyvek a közbiztonsági közegek részére.** Laky Imre székesfővárosi m. kir. államrendőrségi felügyelő, az állami rendőrség őrszemélyzetének tanosztályparancsnoka, az oktatás anyagát külön könyvekben adta ki. Ezek elseje a magyar közjog és magánjog általános ismeretének kézikönyve, különös tekintettel a közbiztonsági közegek igényeire. A másik fontos kézikönyv a büntető törvények tankönyve, amely tájékoztat az anyagi büntető törvények, valamint az eljárás fontosabb részleteiről, azután ismerteti az országos bünügyi nyilvántartó hivatalt és az ujjlenyomatok rendszerét. Külön zsebkönyv foglalja magában a kihágások jogát és a közigazgatási büntető biráskodást. Végül kis füzetben foglalvák össze azon szabályok, amelyek szerint a rendőrnek a szolgálatban önálló intézkedéseket kell tennie. Mind a négy könyv Szalay és Laky czég kiadásában jelent meg.

— **Hogy készül a felülvizsgálati kérelem?** Még mindig akad ügyvéd, aki a felülvizsgálati kérelemben a bizonyitékok mérlegelésébe bocsátkozik és uj bizonyitékokat ajáln. Ime, a sok közül a Curia 1910. G. 53.sz. itélete:

Indokok: A S. E. 197. §-a szerint a felülvizsgálati eljárásnál a felebbezési biróság itéletében megállapitott tényállás az irányadó és ez a tényállás csak az e törvényszakaszban kijelölt alapon támadható meg; azonban a S. E. 190. §-a szerint a felülvizsgálati kérelemnek kell magában foglalnia azt, hogy a fél az itéletet mely alapon támadja meg; éppen ezért felperes részéről felülvizsgálati kérelmében az ügy érdeme szempontjából felhozott uj

körülmények és bizonyitékok, továbbá a fenn felhivott valamely alapra visszavezethető tüzetes panasz előterjesztése nélkül az iránt felhozottak, hogy a jelen perben mi és mi által van, vagy nincs bizonyitva és mi a való tényállás, tekintetbe nem vehetők.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az osztrák ügyvédjelöltek kiképzése.** Az osztrák ügyvédi rendtartás értelmében minden ügyvédjelöltnek egy évig birói szolgálatot kell teljesiteni. Az erre vonatkozó szabályok hézagosak lévén, a képviselőházhoz törvényjavaslat terjesztetett be, amely kimondja, hogy ezen egy évi előkészitő szolgálatból legalább négy hónap törvényszéknél és legalább hat hónap járásbiróságnál töltendő. Kizárólag büntető ügyszakon három hónapnál több ezen egy esztendőből nem tölthető el. Az ügyvédjelöltek beosztását a főtörvényszéki, illetőleg törvényszéki elnök eszközli, a szolgálat helyének megválasztásánál különös tekintetbe véve az illető jelölt egyéni viszonyait. A joggyakorlati idő alatt a jelölteknek alkalmat kell nyujtani, hogy jegyzőkönyvvezetés és a bíróságoknál előforduló mindennemü ügyek feldolgozása által az igazságszolgáltatás és a birói müködés minden ágát, valamint a segédhivatalok és a birói szervezet mindama részleteit, amelyeknek ismerete jövendőbeli hivatásukra nézve jelentős, megismerjék. Birói teendők önálló elvégzése gyakornokra nem bizható. Kihallgatásokat joggyakornokok csupán kiképzésük czéljából és csak a biró jelenlétében és az ő vezetése és utmutatása alatt eszközölhetnek. Az ügyvédjelöltek ezen joggyakorlati idő alatt kétheti szabadságidőt kaphatnak.

— **Egy kiskoru szinésznő** nevében édesatyja, mint törvényes képviselője kötötte meg a szinház igazgatójával a szerződést, amelyben bizonyos szerződésszegések esetére a kiskoru 500 kor. kötbér megfizetésére kötelezte magát. Daczára annak, hogy a kiskoru törvényes képviselője ezzel nem védekezett, az osztrák legfőbb biróság helybenhagyta a felebbezési biróság elutasitó ítéletét, mert a kiskoru szinésznő, akinek nyáron 70, télen 90 K havi fizetése volt, gyámhatósági beleegyezés nélkül nem vállalhatott 500 K kötbér megfizetésére kötelezettséget.

— **Az utolsó szó joga.** A vádlott felülvizsgálati kérelmében azt panaszolta, hogy a biróság megvonta tőle az utolsó szó jogát. A német birodalmi törvényszék az emiatt használt felülvizsgálati kérelemnek a következő érdekes indokolással adott helyet: A tárgyalási jegyzőkönyvbe az elnök a jegyzőkönyv elkészitése után a következőket szurta belé: «Az előterjesztett inditványt a biróság, mint az ügy eldöntésére lényegtelent, elutasitotta, azután az ügyészség képviselőjének és a vádlottnak a nyilatkozására alkalom adatott; a vádlotté volt az utolsó szó.» Ezzel szemben a tárgyalást vezető elnök és a jegyzőkönyvvezető nyilatkozattételre felhivatván, előadták, hogy ezt a beszurást az elnök a jegyzőkönyv elkészülte után utólag eszközölte, anélkül, hogy a jegyzőkönyvvezető hozzájárulását a beszuráshoz kikérte volna. Ezen ügyállás mellett a beszurás csupán az elnök egyoldalu megjegyzésének tekinthető és nélkülözi a szabályszerüen létrejött jegyzőkönyvet megillető bizonyitási erőt. Annak bizonyitása pedig, hogy tényleg a vádlotté volt az utolsó szó, csakis a jegyzőkönyv által eszközölhető.

— **A legtöbb kedvezményezési klauzula kiterjed-e az illetékességre?** A Franciaország és Németország között 1870-ben Frankfurtban létrejött békeszerződés 10. §-a értelmében a két állam kereskedelmi viszonyaik tekintetében egymásnak kölcsönösen mind a két állam bármelyike részéről akármely harmadik államnak nyujtott legtöbb kedvezményt biztositotta. Ezen rendelkezés alapján egy kölni czég a párisi törvényszék előtt ellene egy franczia czég által inditott kereset ellen illetékességi kifogást tett. Ugyanis a franczia peres eljárás értelmében a franczia állampolgár külföldön kötött jogügylet alapján is a saját illetékes birósága előtt perelheti a külföldit, bárha az nem is lakik Franciaországban. Ezt a rendelkezést a schweizi állampolgárokkal szemben hatályon kivül helyezte a Schweiz-czal kötött 1869. évi nemzetközi szerződés, mely szerint az alperes csak a saját illetékes birósága előtt perelhető. A Párisban megperelt kölni czég azzal érvelt, hogy a schweizi szerződés több jogot biztositván egy külföldi állam polgárainak, a legtöbb kedvezményezési klauzula alapján a jogot a német állampolgár is igénybe veheti. A párisi felebbezési biróság az illetékességi kifogást elvetette, azzal az indokolással, hogy a frankfurti békeszerződés nem tartalmaz illetékességi szabályokat és igy erre a térre nem is terjeszthető ki.

— **Az uszályhajó felelőssége összeütközésért.** A mi folyamhajózási viszonyaink közt is érdeklődésre tarthat számot a londoni főtörvényszéknek tengerészeti ülnökök bevonásával hozott az az itélete, melyet a napokban a «Knight Errant» ügyében hozott. A nevezett hajó elvállalta a W. H. No. 1. sz. uszály vontatását s a fuvarozási szerződés szerint a vontatóhajó emberei az uszály tulajdonosának vannak alárendelve s az ő embereinek tekintendők. A vontatóhajó uszályostul nekimegy a «Comet» nevü világitóhajónak, mely erősen megrongálódik. Az admirálitás törvényszéke ugy a vontatót, mint az uszályt marasztalja, mert a szakértők szerint az uszály teljes gondosság mellett még kellő időben kitérhetett volna. A főtörvényszék az uszálylyal szemben a kártéritő keresetet elutasitja, mert a mondott helyzetben az uszály emberei nem voltak nagyfoku gondosságra kötelezve s joggal tehették fel, hogy a hajózás irányát a vontató emberei kellő gondossággal irányitják; ha ez nem lenne igy s ha az uszály embereitől azt követelnők, hogy folyvást saját felelősségükre intézkedjenek, ezzel a veszély eshetőségei csak növekednének.

— **Amerikai «börtönügy».** Mélyen elszomoritó, sőt csaknem hihetetlen, amit az amerikai börtönügyi liga legujabb kiadmánya («Crime and Criminals», by the Prison Reform Leagne Los Angelos) forrásszerü, többnyire *hivatalos* adatok alapján állapit meg: az Egyesült-Államok börtöneiben a tortura valóságos rendszere áll fenn. A legválogatottabb kinzások mindegyikére külön mükifejezés van, ami azt bizonyitja, hogy alkalmazásuk állandó szokás. Primitivebb eljárások a következők: a rab száját felpeczkelik, karjait derekához csatolják, s a vizvezeték kifolyócsapjához illesztett csövet tesznek torkába; vagy kezeit háta mögött összekötözik s azután oly magasan, ahogy csak lehet felkötik. Az illinoisi (chicagoi) parlament a mult évben állapitotta meg, hogy egy fiatalkorut ilyen helyzetben hagytak 48 órán keresztül, közben két órai «pihenéssel». Amikor levették hátgerincze két helyen el volt törve. Rettenetes kinzások történnek korbáccsal és kényszerzubbonynyal is. A következő módszer azonban már egészen a modern technika magaslatán áll: a rabot fürdőkádba ültetik, a villamos áram egyik elektródja a vizbe ér. A deliquens oda van csatolva. A másik elektród spongyába van rejtve. Ezzel simitják végig a boldogtalan tagjait, akinek az izmai az áram következtében csomókban rándulnak össze. Ez a «humming bird» (kolibri). Az ilyen szörnyüségek kinyomozását nagyon megnehezíti az, hogy a letartóztatottak érthető okokból nem igen hajlandók őszintén nyilatkozni. Viszont a vagyonos letartóztatottak ugy élnek a börtönben, mint a Fifte Avenue valamelyik klubjában. Taft elnök nemrégiben azt mondta: «Ugy hiszem, s fáj kimondanom, hogy ebben az országban a büntető igazságszolgáltatás a czivilizáczió szégyenfoltja». A liga szerint fokozott mértékben áll ez a büntetés végrehajtására.

Tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet keresek; fizetés megegyezés szerint. Czim a kiadóhivatalban. 13741

Fiatal ügyvéd, aki a német nyelvet tökéletesen birja és hosszabb időt töltött előkelő bécsi ügyvédi irodában, később pedig 3½ éven át nagyobb ügyvédi irodának volt vezetője (kereskedelmi és bünügyi gyakorlat), magyar és német gyorsiró, ir és beszél francziául, valamit angolul, csakis előkelő fővárosi irodában október hó 1-re állást keres. Kivánatra személyesen bemutatkozik. Ajánlatok «A» 2341 jelbetü alatt Blockner I. hirdetési irodájába (IV. Semmelweiss-uteza 4.) küldendők. 13745

Némi gyakorlattal biró, a román nyelvet tökéletesen beszélő jelöltet keres szeptember 1-ére dr. Glück Ede ügyvéd Déván. 13746

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 29. szám. Budapest, 1910 julius 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A birói tanácsok tagjainak száma. *Ujfalussy Béla* kassai kir. táblai birótól. — Észrevételek az igazságügyi szervezeti novella tervezetéhez. I. *Dr. Buchwald Lázár* szabadkai ügyvédtől. II. *Téchy Gyula* gödöllői kir. járásbirótól. — A közvádló és a materiális védelem. *Dr. Novák K. Ernő* kir. alügyésztől. — Kritikai megjegyzések a házassági törvényhez és gyakorlathoz. *Dr. Gál Dezső* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói tanácsok tagjainak száma.

Napirenden van mostanában a birói ügyvitel egyszerüsitésének a kérdése, mivel a haladó korral az igazságügyi adminisztráczió terén is oda jutottunk, hogy a bürokratizmussal szakitani kell és a régi megszokott, de elavult adminisztráczió s ügyvitel helyébe uj szabályokat kell felallitani, amelyek ugy a jogkereső közönség érdekét kielégitsék, mint a birósági szervezet müködését egyszerüsitsék.

A létesitendő uj ügyvitelnél s az ügykezelésnél ugyanazok a szempontok legyenek az irányadók, mint az itélkezésnél, nevezetesen legyen mindez: olcsó, gyors és jó. Az igazságszolgáltatás gyorsasága ellen a felebbviteli fórumokon ezidőszerint kifogás alig támasztható, de ez, figyelemmel a folyton emelkedő ügyforgalomra, továbbá a tanácsülések s a tárgyalások nagy számára, valamint a nehézkes ügyviteli szabályokra, csakis a birák ügybuzgalmának tulajdonitható.

Nem kivánok jelen soraimban a részletekkel foglalkozni s különösen nem szándékozom a kezelői s a birósági segédszemélyzet ügykörébe utalható s ezzel is az ügyvitel gyorsaságára, valamint a birák tehermentesitésére szolgáló munkakör megjelölésével foglalkozni, csupán annyit jegyzek meg, hogy az itélőbirót a lehetőséghez képest csakis az itélkezésre kellene felhasználni, minden egyéb munka a kezelői s a segédszemélyzet ügykörébe volna utalandó.

E helyütt az itélőtanácsok megalakitásának kérdését hozom fel, mely kérdésnek megoldása szorosan összefügg az ügyvitel egyszerüsitésével.

A magyar törvények területén a bióságok részint mint egyes-, részint mint társas bióságok müködnek, az utóbbiakban azonban hármas, ötös s hetes tanácsok vannak. Azt hiszem, ahhoz már szó sem fér, hogy az egyes-bióságok a helyüket jól megállják; emellett bizonyit, hogy a hatáskörük évről-évre folyvást szélesbedett, mivel az uj törvényeknek legtöbbje a felmerülő munkának nagy részét az egyes-bióságok hatáskörébe utalta.

Ha tehát az egyes-bióság beválik, szakitani kell a régi időből visszamaradt azzal a felfogással, hogy felsőbb fokon a tanács tagjainak a száma logaritmikus arányban emelkedjék.

Teljesen fölöslegesnek és semmirevalónak tartom azt, hogy a tábláknál az ötös, a Curiánál a hetes tanács müködjék. A tanács tagjainak nagyobb száma csak nehézkessé teszi a müködését s az itélkezést. Hiszen ahhoz magyarázat nem kell, hogy a három tagból álló tanács az öt tagból álló tanácsnál a munkájában gyorsabban halad előre; az sem hozható fel az ötös vagy a hetes tanács mellett, hogy ezeknek a müködése a jogbiztonság szempontjából megnyugtatóbb, mint a hármas tanácsé, mivel ezen emlitett felfogás, a jelenlegi birói készültség mellett s ha még az egyes tanácsok jól vezettetnek és helyesen irányittatnak, már régen túlhaladott álláspontot képez és azt gondolom, nem szükséges azt sem bizonyitanom, hogy a birói munka általában jelenleg már az egész vonalon sokkal kiválóbb, mint volt egynéhány évtized előtt.

A soktagu tanács csak idő- s anyagpazarlással jár, aminek az igazolására a gyakorlatból vett következő adatok szolgáljanak: Az ötös és a hetes tanácsokban a szavazásban legutolsó helyen álló szavazó birák véleménye az ügy elintézésére már többnyire döntő befolyással nem bir, mert az itélet alapjául szolgáló birói vélemény kialakul már az előadónak az előterjesztésével s a szavazásban első helyen álló birák véleményének nyilvánitásával. Ha a felebbviteli fokon a nyilvános tárgyalásokon s az ügyek előadása után a feleken kivül a tanácsnak mind az öt, illetve hét birói tagja a kérdezés jogával élne, alig lehetne az egy napra kitüzött tárgyalásokat elvégezni. A táblai büntető felebbviteli főtárgyalásokon a kitüzött ügyek nagyobb számánál fogva gyakran kevés idő jut az ügyállásnak részletes előadására, ezért is a tanácsnak el kell fogadnia az ügy előadása helyett az előadó biró részéről dióhéjba foglalt rövid felvilágositásokat, mivel csak ily röviditett, habár a perrendnek meg nem felelő eljárással lehet a táblai hatáskörbe eső tárgyalási munkahalmazt és ezenkivül a tanácsülésekbe tartozó egyéb érdemleges büntető ügyeket 4—5 bióval elintézni és csakis ily rendszer mellett lehetséges a vidéki táblákon müködő 14—20 tagból álló itélőbirói karnak kétharmad részét, sőt még ennél is többet, a polgári ügyek elintézéséhez igénybe venni.

A tanácsok alakitásának a kérdése különösen most, midőn az uj polgári perrendtartás megvalósitásának küszöbén állunk, nagyon fontos feladat, mert a felebbviteli fokon a polgári eljárásban szóbeli tárgyalások s ugyanott bizonyitásfelvételek lesznek s tudvalévő dolog, hogy perrendszerü eljárás mellett egy pernek nyilvános tárgyalás utján való elintézése legalább kétszer annyi időt igényel, mintha ez az ügy csupán tanácsülésben, nyilvános előadás utján intéztetik el, amiből előre látható, hogy ha a tanács tagjainak a száma nem lesz leszállitva, be fog következni a jelenlegi birói személyzet számával le nem győzhető munkatorlódás, holott a tanács tagjai számának leszállitása esetén beálló üdvös eredménynek az igazolására elég arra utalnom, hogy amig jelenleg a vidéki táblák egyikénél sem müködhetik egy időben két-három tanácsnál több, addig az esetben, ha a tanács tagjainak a száma háromra leszállittatik, egy és ugyanazon időben már nem három, hanem öt-hat tanács fog müködhetni.

Mennél nagyobb a testület, annál nehézkesebb a müködése; abban a feltevésben pedig semmi garanczia sincsen, hogy mennél több biró van egy tanácsban, annál jobb az itélet! Nem a birák számától, hanem a gondos s alapos itélkezéstől függ az itélkezés helyessége, ehhez pedig sok biró nem kell, hanem tökéletesen megfelel egy jól müködő hármas tanács.

Ujfalussy Béla
kassai kir. itélőtáblai biró.

Észrevételek az igazságügyi szervezeti novella tervezetéhez.

I.

Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslat előadói tervezetét az igazságügyi miniszter az ügyvédi kamaráknak észrevételezés, netáni módositás vagy kiegészités végett küldte meg.

A javaslatra néminemü észrevételeim nekem is vannak.

Az abban nyilvánuló nemes szándékot csak dicsérnem lehet, de szerény nézetem szerint a tervezett intézkedések sem a birói, sem az ügyvédi kar értelmi szinvonalát nem fogják kellő mértékben emelni egyrészt, másrészt pedig a javaslatban sem látom megtestesülve azt a magasabb birói körökben is minden ünnepélyes alkalommal hangoztatott és az életben is igazolt ama tényt, hogy a birói és ügyvédi kar koordinált tényezők, és hogy a jó birói kar jó ügyvédi kart, és viszont a jó ügyvédség jó birói kart nevel.

A szervezeti szabályzatokban intézményeket szeretnék látni, melyek e két, az igazságszolgáltatás rendes menetére és eszményibb szárnyalására szükséges tényezőt szorosabban összekapcsolná.

E tekintetben semmi javulást nem látok abban, ha a jövőben a 28. évét betöltött magyar állampolgár lehet csak biró. Elég a 26 év is. Hiszen a kellően minősitett 26 éves egyén elég komoly lehet ; és ha rátermett, a bíróságnak külső tekintélyét is megóvhatja. Csak embere válogatja.

A szolgálatnak vagy a gyakorlatnak a tervezet szerinti két évvel való meghosszabbitása sem járna az elérni óhajtott eredménynyel, mert a gyakorlatnak a szervezeti rendelkezésekben tervezett módon való meghosszabbitása a praxis egyoldaluságát meg nem szünteti. A birói álláshoz szükséges sokoldalu készültség, a magas és széles látókör, szóval a birói kvalitások sem az igazságügyminisztériumban, sem a kir. járásbíróságnál, sem a kir. kincstári jogügyek igazgatóságánál, sem a közalapitványi kir. ügyigazgatóságnál, sem a kir. kincstári vagy közalapitványi ügyészségnél, sem közjegyzőnél alaposan meg nem szerezhetők.

Igenis nagyon kivánatos, hogy a birói pályát választó jogász az ügyvédi vizsgával egységes birói vizsga letételétől számitott legalább egy évig bejegyzett ügyvédnél ügyvédi gyakorlatot folytasson, és csak azután — az ügyvédi kamara ajánlatára — neveztessék ki birónak. Természetes, hogy az illető jogosult minden fórumon helyettesiteni azt az ügyvédet, akinek az irodájában joggyakorlaton van. Igy aztán közvetlen tapasztalásból megfigyelheti és láthatja a jogkereső közönségnek és a társadalomnak jogos igényét ugy a bíróval, mint az ügyvéddel szemben. És alkalma nyilik megbecsülni a nemes hivatásának élő ügyvéd ténykedéseit, ami minden kétségen kivül azt eredményezi, hogy a két kar tagjait szorosabb kapocs füzné össze.

De a birói és ügyvédi kar összetartozását még szorosabban összekapcsolnám azzal is, hogy viszont az ügyvédnek a vizsga letétele után kötelességévé tenném, hogy a két évi gyakorlati időből egy évet valamely törvényszéknél töltsön. Haszálna ez a törvénykezés helyes menetelének éppugy, mint az ügyvéd továbbképzésének. Ennek a módositásnak előnye lenne még az is, hogy az ügyvédek között akadnának, akik kedvet kapnának a birói pályát életük czéljává tekinteni, igy tehát az igazságügyminiszteriumnak alkalma nyilnék közülök választani.

Látni való, hogy e módositásokhoz szükséges a birói és ügyvédi vizsgák egységesitése. A gyakorlati élet ugyanis lépten-nyomon igazolja, hogy a bírónak legalább is oly képzettségünek kellene lennie, mint az ügyvédnek ; különösen áll ez ma, mikor törvényhozásunk oda irányul, hogy az egyes-bírónak hatásköre kiterjesztessék.

A tárgygyal összefüggően nem hagyhatom említés nélkül az ügyvédjelöltek gyakorlatát sem. Erre vonatkozóan az a nézetem, hogy nekik csak a kir. járásbíróságoknál való tárgyalásokat lehetne megengedni. Hiszen alkalmuk nyilik az ügyvédi vizsga letétele után két évig minden fórumon eljárni.

Annál inkább ajánlatos ez, mert evvel több időt nyernek a vizsgákra alaposan készülni. Másrészt jól tudjuk, hogy a sommás ügyek legtöbbjénél a fősuly a felebbezési bíróság ténymegállapitásán nyugszik, amit felülvizsgálattal vajmi ritkán lehet orvosolni. De az ügyvédjelöltek jogi fejtegetései sem lehetnek annyira megállapodottak, hogy azok a bíróságot irányitsák. Különben az ügyvédi kar az egységesitett vizsgát kiállott birói és ügyvédjelöltekből kaphat majd alkalmas helyettesitőket.

Feltétlenül helyeslem ugy a bíróra mint az ügyvédre nézve a vizsga letétele utáni két évi gyakorlatot, de a felhozottakból kitünően nem a szervezeti rendelkezésekben tervezett módon.

Lehető röviden ezuttal még csak a tervezet 27. §-ában foglaltakra reflektálok.

Való igaz, hogy a szenzációhes vagy a zsarolásra szá hirlapi czikkek sok boszuságot, keserüséget és anyagi és erkölcsi kárt okoznak a meghajszolt egyénnek, s igy csak kivánatosnak láthatja minden ép erkölcsi érzékkel biró ember, hogy a fenti szakaszban foglalt nem közérdeket szolgáló közlemények sulyos büntetéssel járjanak.

Ámde a javaslat 27. §-ában vétségnek minősitett dolgok közlése még mindig nem okoz annyi lelki fájdalmat és annyi erkölcsi és anyagi kárt, mint a sajtó utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés.

Valóban itt volna már a legfőbb ideje annak, hogy a törvény erélyesen megvédené az állam polgárainak haszonlesésből vagy bármi más aljas okból megtámadott becsületét. E tekintetben a javaslat kiegészitendő volna. *Dr. Buchwald Lázár,*
szabadkai ügyvéd.

II.

Örömmel kell konstatálnunk, hogy az igazságszolgáltatás terén a már oly régen óhajtott gyökeres rendszerváltoztatás megvalósitása munkában van.

Az előadói tervezetből látjuk, hogy az igazságügyi kormány nem fogja megengedni, hogy az oly sokszor tulzottan hangoztatott «igazságszolgáltatás csődje» beálljon.

Ha az igazságszolgáltatás a kellő mederben nem folyhat, annak mindenesetre a magát tulélt rendszer az okozója.

Ami a tervezeti módositásokat illeti, czélra vezetőnek vélném azok némely irányban való kiegészitését.

A tervezet a végrehajtási eljárást kellőképen nem egyszerüsiti. Nézetem szerint elsősorban a végrehajtókat kellene államositani és a kir járásbíróságok személyzetébe bevonni. Ez esetben mellőzhető lenne a végrehajtói eljárást oly felette drágává és lassuvá tevő irásbeli kérvényezés. A jegyzői iroda az itéletre a jogerőt reá vezetné, a jogositott ezzel a végrehajtóhoz menne, aki a végrehajtásokat a terminus könyve szerint sorban foganatositaná. Az árverést, mint most, kitüzné, a befolyt vételárat pedig felosztaná, a kiutaló végzés tervezetét elkészitve a bírónak benyujtaná. Egyébként pedig az iratok a bíróhoz csak előterjesztés esetén kerülnének. Ennek a rendszernek az az előnye is lenne, hogy a végrehajtók a bíróságok helyiségében lennének és megszünnék a jelenleg szabálytalanságok melegágyaként tekinthető sokféle különböző dijazás, mely őket megilleti.

A hagyatéki eljárást illetőleg helyes lenne azon érintett rendszer behozatala, hogy az elrendelés után minden részében a kir. közjegyzők hatáskörébe utaltassék.

A kir. közjegyző, mint aki a tárgyalást vezeti, az ügyet jól ismeri, a végleges elintézés tehát ujabb lényeges dologgal reá nézve nem jár. Mig a bíróság, ha intézkedni akar, kell, hogy az iratokat áttanulja, ami után azonban legtöbbször a közjegyző jegyzőkönyve nyomán határoz.

Feltétlenül szükséges lenne azonban kimondani, hogy a tárgyalást vagy közjegyző vagy közjegyző-helyettes, de semmiesetre sem jelölt vagy irnok vezetheti. A közjegyző tényei ellen előterjesztésnek, a bíróság e tárgyban hozott határozata ellen egyszeri felfolyamodásnak lenne helye. Ezzel az eljárás befejezésének gyorsasága biztositttatnék.

A telekkönyvi ügyek tabuláris részének elintézését a telekkönyvvezetők ügykörébe tartom utalandónak, fenntartva azon intézkedést, hogy a fogalmazványát senki be nem vezetheti. Köztudomásu tény, hogy a telekkönyvvezetők általában jó szakemberek. Nem ritka eset, hogy a kezdő birót komplikáltabb tabuláris ügyek elintézésének technikájába ők vezetik be, még gyakoribb, hogy rendszeresen fogalmaznak. Mi akadálya sincsen tehát annak, hogy e téren az önálló intézkedésre feljogositassanak.

Egész más elbirálás alá esik a végrehajtási rész, ahol jogkérdések gyakran fordulnak elő ; ezen rész intézése tehát kizárólag birói funkczió.

A fizetési meghagyást tárgyazó 1893 : XIX. tcz. olyként volna módositandó, hogy az eljárás gyorsaságát biztositsa. Ennek a törvénynek az volna a rendeltetése, hogy a liquid követelések általa gyorsan behajthatók legyenek. Mégis teljesen czéltalanul jogot ad az adósnak arra, hogy a meghagyás kézbesitésétől számitott nyolcz nap után foganatositott végrehajtásnak 30 nap alatt ellentmondhat, mely esetben az ügy tárgyalás alá kerül. Ez az

oka annak, hogy még kereskedők is perüket inkább keresettel kezdik meg, mert hamarább czélt érnek. Olyként lenne tehát a törvény módositandó, hogy a meghagyás ellentmondás hiányában nyolcz nap után végérvényesen, nem pedig csak korlátozással, végrehajtható.

A kezelés terén kilátásba helyezett sok üdvös egyszerüsités során a 2701/1910. sz. ig. min. rend. 4. §-a szerinti alcsoportositás eltörlendő lenne. Ez a gyakorlatban soha sem fog beválni. A kezelést nehézkessé teszi, alkalmat ad a tévedésekre és az elnöki ügyek kezelésének összezavarására. Sokkal helyesebbnek tartom a régi rendszert, mely szerint az egyes ügyek, természetük szerint külön csoportokban kezeltettek. Ha tehát valamely ügyszámra szükség volt, a csoport boritékján történt alszámozás nyomán rögtön feltalálható is volt. Mig az alcsoportok behozatala óta először a csoportositást feltüntető táblázatról kell kisütni, hogy mely csoportnál és hol kell keresni. De mi lesz 10—20 év mulva azon alcsoportokkal, melyeknek száma a 100-at ez idő alatt sem éri el?

A megkeresés folytáni tanuhallgatás esetén, a megkereső bíróságnak a kitüzött határnapról való értesitése, mint teljesen czéltalan, eltörlendő lenne.

Nincs kétség az iránt, hogy a megkeresett biró a megkeresésnek eleget tesz, a megkereső bíróság pedig az iratokat a jegyzőkönyv beérkeztéig nyilvántartja. A határnap közlése tehát teljesen czéltalan kezelési munkát okoz. Az értesités, nézetem szerint, csak oly esetben szükséges, ha a megkeresés illetéktelenség okából más bírósághoz tétetik át.

Ugyanilyen felesleges intézkedés az is, melylyel a bejegyzés végett megkeresett telekkönyvi hatóság a megkereső polgári osztályt értesiti, hogy a bejegyzés megtörtént, vagy nem volt teljesithető. Ha megtörtént is, ha nem is, a fél erről végzést kap, tehát a további lépeseket megtenni módjában van. De a megkereső bíróság a felet nem értesiti arról, hogy a bejegyzés nem történt meg, hivatalból szintén nem intézkedhetik, hogy az pótlólag megtörténjék, értesitése tehát teljesen czéltalan. *Téchy Gyula,*
gödöllői kir. járásbiró.

A közvádló és a materiális védelem.

Hivatásában az erkölcsi felelősség érzése hassa át a birót, és legfőbb munkájának az ártatlanok megvédését tekintse! Ezeket az aranyszavakat mondotta nemrég székfoglalójában a m. kir. Curia másodelnöke.

Megóvni a makulátlan embert a meghurczoltatás legkisebb fokától is; tiszteletben tartani az arra érdemes embernek a büntetlen előélet fenntartásához való igényét; javára irni mindenkinek azt, amit a gondviselés az ő előnyére és segitségére nyujtott; óvakodni a megrovástól mindaddig, amig meggyőző bizonyitékok és érvek a hibát kétségtelenné nem teszik; a bünösként eléje állitott egyénben is a tiszteletet érdemlő embert látni mindaddig amig ennek lehetőségét tények és bizonyitékok meg nem döntik vagy meg nem gyengitik; a tévedhetés lehetőségét elismerve, utat adni a netalán ártatlannak a maga tisztázására: elengedhetlen kötelessége a büntető igazságszolgáltatást teljesitő egyéneknek.

Első pillanatra talán nevetségesnek, mondjuk gyermekesnek tünnék fel a fentiekben jelzett elvszerü kivánalmakat a közvádlóval szemben is változatlanul felállitani. Már pedig, ha az elmondottakat olyanok gyanánt fogadjuk el, amelyekhez az ember a maga erkölcsi integritásának megvédésére jogot formálhat: ugy nem lehet kétség az iránt, hogy mindezt a közvád képviseletében eljáró egyén is respektálni tartozik; más szóval, hogy ezek az erkölcsi szabályok korlátokat képeznek vele szemben is azon müködésében, amelyben az állam büntetési igényének érvényesitéséért sikra száll. A közvádló nem a hóhér munkájának az egyengetője, hanem a büntető jogszolgáltatást teljesitő bíróság pártatlan munkájának igazságos megindítója, részrehajlatlan támogatója, erélyes, de tárgyilagos és méltányos előmozditója legyen.

Az első stáczió, amelyen a közvádló mentő tevékenységre is kötelezve van: a feljelentések mérlegelése. Amily kötelessége a bünecselekmények hathatós üldözése, és ebből a szempontból ugy a hatóságok, mint az egyesek által eléje terjesztett panaszok respektálása, és a szükséges eljárás szorgos megindítása: épen igy feladata a nyilvánvalóan, szembetünően alaptalan, a különböző hitvány emberi szenvedélyekből (bosszuból, ellenségeskedésből stb.) eredő, nemkülönben a büntető eljárás alapjául nem szolgálható tényeket feltáró feljelentéseknek csirájokban való elfojtatása. A lelkiismeretes, buzgó közvádló gyakran találkozik oly panaszokkal, amelyek tárgyában a vád képviseletét jogosan és kötelességszerüen meg fogja tagadni. Makulátlan ember neve lehetőleg a mutatókönyvekben se forduljon elő; de ha ez kezelési okokból elkerülhetlen, legalább a lajstromban ne szerepeljen

A felek, kicsinyes szempontok által vezéretten, gyakran már az eljárás kezdetén, sőt magában a feljelentésben is, kellő alap nélkül kérelmezik a személyes szabadság megszoritását eredményező intézkedéseket. A kellő törvényes okot nélkülöző letartóztatások elháritása elengedhetlen kötelessége a közvádlónak. Az erkölcsi felelősség e részben nem hárulhat egyedül a bíróságra. Ugyanis maga az inditványozás, mint kiválóan ügyészi funkczió, nem állhat semmiféle körülmények között azon az ingatag alapon, hogy a néki megfelelő, esetleg nem törvényes, vagy nem méltányos intézkedés mellőzése a nagyobb felelősséggel dolgozó bíróság feladata leend. Ellenkezőleg: a közvádló, mint az állami akarat egyik képviselője és kifejezője, azzal a morális kötelességgel tartozik inditványozási, javasoló funkcióját ellátni, hogy az ő óhaja nem terjedhet túl azokon a határokon, amelyeket a törvényhozás az állami akaratnak a bünvádi eljárás terén való érvényesitése tekintetében felállitott. És ha figyelembe veszszük azt, hogy az előzetes eljárás során rendőrhatóságok halaszthatlanság okából számos, a személyes szabadság megszoritását jelentő intézkedésre jogositvák, és hogy az a rendőrhatóság ezeket az intézkedéseket a közvádló megkeresése alapján teljesiteni tartozik: szembeötlő az, hogy a közvádló ezekben a kérdésekben nagy erkölcsi felelősséggel jár el, amelynek pótolnia kell azt a felelősséghiányt is, amely a jelzett halaszthatlan intézkedéseket keresztülvivő rendőrhatóságoknál fennforog.

Az egyén erkölcsi integritását nagy fokban érinti személyes szabadságától letartóztatás által történő megfosztása. Ezért ebben a kérdésben a közvádló fokozott óvatossággal tartozik eljárni. Nem elegendő a letartóztatás törvényes okainak egyszerü figyelembevétele. Számos esetben formailag fennáll az u. n. törvényes ok, mig a körülmények gondos, körültekintő mérlegelése annak jog szerinti fennforgását megczáfolja. A már bünvádi eljárás alatt álló egyénnel szemben ujabb feljelentés nyomán ujabb eljárást tesznek folyamatba. Az ennek tárgyát képező cselekményt az először inditott eljárás tartama alatt követte el. A letartóztatás formai oka fennforog. Ámde tegyük fel, hogy akár az első, akár a második feljelentés tartalmához kétség fér; vagy az eljárás sikerét reméltető terhelő adat rendelkezésre nem áll; vagy a megállapitható tényállás egyik vagy másik esetben büntetőjogilag fel nem róható cselekményt látszik magában foglalni. Világos, hogy ily esetben a letartóztatásnak ténybeli és jogi alapja nincs.

A materiális védelem terén nagyjelentőségü szerepet fejt ki a közvádló az egész előzetes eljárás, de főként a nyomozás során. Amennyire czélja a nyomozásnak annak az anyagnak az egybegyüjtése, amely a vádemelés alapjául szolgáland, annyira üdvös, mondhatnám elmaradhatlan már az eljárás ezen részében is mindama körülmények földeritése, amelyek a gyanuba fogott egyén esetleges mentesitését, avagy cselekménye, illetve mulasztásának enyhébb elbirálását vonják maguk után. A közvádló a nyomozás menetének irányitásakor hivja fel a foganatositó hatóságok figyelmét mindarra, amit a panaszolt cselekmény vagy mulasztás körülményeinek megvilágitása, és ezzel kapcsolatban a gyanusitott mentségeinek, büntethetőségét, beszámithatóságát megállapitó, illetve ezt kizáró tények, mozzanatoknak földeritése czéljából teljesitenie kell.

Már a nyomozás során sikerrel ki lehet puhatolni, meg lehet állapitani számos lényeges körülményt, amely egyrészt a gyanusitott érdekében elmaradhatlan, másrészt pedig a további eljárást kizáró, esetleg azt irányitó adatokat szolgáltat. Ha azt az intencziót tekintjük, amely a törvényhozást a büntető novellának a fiatalkoruakra vonatkozó II. fejezetének megalkotásánál vezérelte: ugy szembeöltő az, hogy a büntető eljárás ezen nagyjelentőségü terénumán a közvádló szerepének czél tekintetében egyesülnie kell az igazságszolgáltatás egyéb faktorainak munkájával; azaz vállvetve ezekkel a fiatalkoru büntettesnek a társa-

dalom számára való megmentését fogja elsőrendü feladatának tekinteni. Ezt azonban csak az esetben teljesitheti a kellő hatállyal, ha már az előzetes eljárás szakában gondja lesz mindazon körülmények földeritésére, amelyek egyrészt a szükséges erkölcsi és értelmi fejlettség kérdésében, másrészt a fiatalkoru büntettest befolyásolt környezeti momentumok tárgyában felvilágositást nyujtanak. Az ekként fölépitett anyag alapján a biróság biztosabban, nagyobb megnyugvással tárgyalhat és dönthet.

A nyomozás adatait a közvádló már egy biró gondosságával és részehajlatlanságával tartozik mérlegelni. A gyanuba vett egyén erkölcsi érintetlensége szempontjából nincs fontosabb és kényesebb lépcső annál, amely a befejezett nyomozás anyagának elbirálásakor a közvádló előtt áll. Nincs könnyebb, mint a büncselekményre mutató formális adatok nyomán vádat emelni, és a kérdés lényeges részét ekként teljesen a biróságra háritani. Ha gondosan, lelkiismeretesen müködő közvádlótól joggal elvárjuk, hogy a teljesen alaptalan és az eljárásra alkalmatlan panaszok tárgyában közremüködését ab ovo megtagadja, annál inkább tudjuk kötelességének azt, hogy a befejezett nyomozás anyagának lelkiismeretes tanulmányozása és mérlegelése után, azokban az esetekben, amelyeket e részben minden kulturállam büntető perrendtartása előir, hozza meg bátran, jó szivvel és lélekkel azt a sokat jelentő megszüntető határozatot.

Ennél a kérdésnél ki akarom emelni azt a nevezetes körülményt, hogy a közvádló a nyomozás megszüntetésére vonatkozó jogát mily széles mederben gyakorolhatja. Általános szempont gyanánt a magam részéről azt jelölném meg, hogy a befejezett nyomozás anyagát mérlegelő közvádló helyezkedjék arra a képzeleti álláspontra, mintha az előtte fekvő anyag egy itélőbiró rendelkezésére álló, itéletre váró adatcsoport lenne. Hiszen ismerjük el, hogy a magyar bünvádi eljárásnak a nyomozás megszüntetésére vonatkozó 101. §-ának 1—3. pontjai és a felmentő itélet hozatalára vonatkozó 326. §-ának 1 4. pontjai között alig van lényeges eltérés. Ha a nyomozást meg kell szüntetni azért, mert nincs büncselekmény, akkor ugyebár a közvádlót semmiféle törvény vagy egyéb szabály nem kötelezi arra sem, hogy a biróság döntését hivja ki olyan esetekben, amikor van ugyan formális büncselekmény, de már a nyomozás során kétségtelenül megállapitást nyert az, hogy a büncselekmény annak a gyanusitottnak — valamely a beszámithatóságot kizáró vagy a büntethetőséget megszüntető okból — fel nem róható. Nos tehát a dolog lényege csak az, hogy ily esetben sincs büncselekmény. A nyomozás kétségtelen adatokat nyujthat arra nézve, hogy a gyujtogatással gyanusitott egyén piromanikus ; hogy a gyanusitott ellenállhatlan kényszer hatása alatt cselekedett ; hogy a végszükségnek vagy a jogos védelemnek olyan eklatáns esete forog fenn, amely a gyanusitott cselekményét szükségszerüen idézte elő, és igy tovább. Ha tehát a közvádló előtt kétségtelenül áll az a tény, hogy a nyomozás tárgyát képező cselekmény bármely okból nem büntethető (ide véve a felmentő itéletnél emlitett azon esetet is, amikor a kérdéses delictum tárgyában korábban már jogerős itélet hozatott): semminémü jogos alapot nem találhat arra, hogy az ügyet tovább erőltesse, a biróság munkáját kellő ok nélkül szaporitsa, és a feddhetlen egyén kálváriáját egy stáczióval odébb vigye !

Hasonló szempontok vezéreljék a közvádlót akkor, amikor az eljárás folytatásától a nyomozás nyujtotta anyag gyengesége miatt sikert remélni nem lehet. Ott, ahol a gyanuba vett egyén tagadja a terhére rótt büncselekmény elkövetését, és ezzel szemben csupán oly adatok állanak rendelkezésre, amelyek ő reá gyanut (lehet : alapos gyanut) háritanak, anélkül, hogy bünösségének bebizonyitását megnyugvással lehetne remélni : a büntető biróságnak nem lehet szerepe ; és a közvádlónak meg kell alkudnia azzal a körülménynyel, hogy a bünösség látszata nem nyujthat alapot a gyanuba vett, esetleg ártatlan egyén vádolására.

A büntető eljárás közbenső szakában, akkor, amidőn az előzetes eljárásban összegyüjtött anyag az előirt retortákon átmegy, és a biróság határozata mondja ki azt, hogy a terhelt egyén mentesül-e, avagy a vádlottak padjára kerül, a közvádló szerepe nem merülhet ki abban, hogy a gyanusitottnak (illetőleg terheltnek) vádlottá való átalakitását szorgalmazza, bármennyire is ugy tünik fel a dolog, mint a következetesség természetes követelménye. Emberi berendezkedéseink gyarlósága azt hozza magával, hogy a megváltozott körülmények és az ujonnan fölmerülő tények elől nem zárkózhatunk el és hogy ennek felismerése után tiszta lelkiismerettel, nyugodt lélekkel mondjuk ki a «*b*» ét ott, ahol előbb más alapon, legjobb meggyőződésünk szerint «*a*»-t mondottunk. Talán semmi egyéb nem teszi a közvádló müködését a felek és a közönség szemében gyülöletessé, mint az olykor észlelt és «következetesség»-nek csufolt hajhatatlanság, vagy inkább nyakasság ! Tagadhatatlan az, hogy a hatóság tekintélyét emeli a müködésében kifejtett erély és következetesség ; tagadhatatlan, hogy ez nagyobb sulyt kölcsönöz ténykedésének. Ámde van-e viszont tiszteletet érdemlőbb, nemesebb emberi vonás a tévedés belátásánál ; a más egyén erkölcsi épségét veszélyeztető hiba elháritásának feltétlen szükségét, általánosan kötelező voltát elismerni, s aszerint cselekedni, amint azt az igazságosság és a felebaráti szeretet törvényei előirják? Az ilyen következetlenséget több becsülés és tisztelet illeti meg, mint a tévedhetéstől egyáltalán nem mentesitett szorosan egy csapáson haladó hajthatatlanságot ! Ezek a szempontok kivánják meg a közvádlótól a materiális védelem gyakorlását akkor, amidőn a megvádolt egyén ártatlanságáról, avagy arról, hogy vele szemben a vád tárgyát képező büncselekmény elkövetése megnyugvással nem bizonyitható, a vádaláhelyezés kérdésében (illetve a főtárgyalás előkészitése tárgyában) folyó közbenső eljárás során nyer meggyőződést. Teljesen elvetendő az a nem ritkán hangoztatott nézet, hogy a jogos alapon megvádolt egyén felett megnyugtató módon csupán a közvetlen tárgyalás nyomán itélkező biróság határozhat. Az erkölcsi integritására sulyt helyező, rovatlan multu terheltre nézve a védelejtés, vagy az egyéb alapon nyugvó megszüntetés mindig tisztább elégtétel a felmentésnél, mert magában hordja annak a megpecsételését, hogy a hatóság azt az ügyet, amelyben őt büncselekmény elkövetésével gyanusitották, megvizsgálta, és nem talált alapot arra, hogy őt a vádlottak padjára ültesse és büncselekmény elkövetése miatt kérdőre vonja. Róla tehát a gyanu bántó fellegét is leveszi — és (hiszen mennyire megszivlelendő ez is !) idejekorán megóvja a további fölösleges és meg nem érdemelt izgalmaktól.

Kivételes figyelem, fokozott gondosság és lelkiismeretesség szükséges (az eljárás valamennyi szakában) a gondatlanság czimén büntetőjogilag felrovandó cselekmények, illetve mulasztások elbirálásánál. (Nyilvánvaló ennek a fontossága nyomban az eset bekövetkezte után is a halálos baleseteknél, ahol a birói bonczolás mellőzése s a temetési engedély megadása a közvádlótól függ.) Az a gyanusitott, akit büntetőjogilag felrovandó vétkességgel, gondatlansággal terhelnek, joggal elvárhatja a hatóságtól s igy a közvádlótól is azt, hogy az ő vétkességének kérdését a legfinomabb részletre is kiterjeszkedő figyelemmel mérlegeljék. Hiszen nem lehet kétség az iránt, hogy az olyan egyénre sulyosodó vádat, aki minden bünös szándék hijján volt, olyan szeretettel és gondossággal tartozunk kezelni, amely mellett a megrovást nem érdemlő — gyakran a véletlen folytán, gyakran a sértett egyén saját gondatlansága következtében beállott — esetekben a gyanuba vett egyén teljes joggal mentesülni fog. Számos, ezen a téren mozgó feljelentés annak a számitásnak a szülöttje, hogy az ekként gyakorolt nyomás révén nagyobb kártérítési összeg lesz kipréselhető. A közvádlónak pedig nem lehet hivatása jogosulatlan igények érvényesitését előmozditani. Ez okból az ilyen ügyekben (figyelemmel arra, hogy a gyanusitott egyén vétkessége mellett a puszta véletlen, a sértett saját vigyázatlansága, avagy egyéb körülmény minő behatással volt) nevezetes szerep jut a közvádlónak alaptalan panaszok elfojtása, sikertelen nyomozások megszüntetése és az esetleg czáfolatot nyert vádak elejtése körül.

A birósági bünügyi főtárgyaláson fungáló közvádlónak elengedhetlen kötelessége minden irányban őrködni a törvény megtartása felett. Ezen a nevezetes ponton nem abban kulminál az ő müködése, hogy minden eszközt megragadva a vád erősitésére, lépten-nyomon küzdjön a védelem munkája ellen, ennek minden inditványát ellenezve : hanem igenis abban, hogy a tárgyilagosság tiszteletreméltó alapján állva, minden eljárási eszközt az anyagi igazság földeritése érdekében igyekezzék igénybe vétetni ! Ahol a védelem érdekében történik bizonyitékokra való hivatkozás, ott a maga részéről is küzdjön azok beszerzése mellett ; — ahol a vád bizonyitékaiban az ügy elbirálására kiható fogyatkozás mutatkozik, ott ő maga hivja föl erre az itélőbiróság figyelmét ; és vádinditványában emberi lehetőség szerint kö-

zelitse meg a fölmerült bizonyitékokból részben kihámozható, de teljes mértékben talán soha fel nem fedhető való tényállást és kérje az állam büntetési hatalmának olyan mértékben való érvényesitését, amilyenben azt a tárgyilagos, részrehajlatlan felfogás a földeritett összes körülmények nyomán, igazságosnak tekinti.

A közvádlónak adott jogorvoslati hatáskör módot nyujt arra, hogy az itélőbiróság tévedéseinek elháritása végett, ugy a bünösség törvényszerü megállapitása, mint a büntetés helyes mértékének alkalmazása érdekében, a szükséges lépéseket megtehesse. A materiális védelem terrénumán itt merül fel az a ténykedés, amely az igazságosság megközelitésére törekvő jogszolgáltatásban a már emlitettekkel egyforma jelentőségü, amelynek gyakorlati alkalmazása azonban (természetszerüen) a ritkaságok közé tartozik. Jogában áll a közvádlónak az elitélt javára felebbezni. És ha meggyőződést szereztünk arról, hogy a közvádló hivatásának telje a büntető jogszolgáltatást teljesitő biróság munkáját jogos és igazságos alapon meginditani, és azt erélylyel, de mindig tárgyilagosan előmozditani, ugy bizton felismerjük abbeli kötelességét is, hogy a bíróságnak a vádlott terhére történt tévedését a maga részéről is hathatósan elháritani igyekezzék. Emberi szempontból ebben nyilvánul az államügyészi funkció legszebb oldala. A dolog természeténél fogva erre fölötte ritkán kerül a sor ; mert hiszen a jogos vád alapján hozott szigoru marasztaló itélet vádlói sikert jelent. Ámde a biróság a vádlott javára szóló körülmények mérlegelésében könnyen tévedhet ; avagy viszont (tévesen) annak terhére mértéken tul felróhat bizonyos körülményeket. És ily esetekben a közvádló most tárgyalt joga egyuttal morális kötelesség gyanánt is jelentkezik.

Mindazok a szempontok, amelyeket az eddig fölvetett kérdésekben hangoztattam, irányadók a közvádlónak az ujrafelvételi és a kártalanitási eljárás során követendő magatartására nézve is. A közvádló nem zárkózhatik el attól, hogy az esetleg ártatlanul, avagy kelletén tul elitélt egyén igazságos menekvése, vagy vezeklésének a bünösség kisebb fokához mért enyhitése érdekében jogos alapon inditott eljáráshoz, és az ártatlanul szenvedett sérelem expiálásához a maga részéről is csatlakozzék !

Meggyőződésem az, hogy hivatásában az erkölcsi felelősség átérzése, és ezzel kapcsolatban a büncselekmény gyanuja miatt üldözött egyén erkölcsi integritásának tiszteletbentartása, a közvádlónak — a bíróságéval egyforma — kötelessége, és hogy a nagyközönség előtt a közvádló hatóság tekintélyét az a müködés emeli magasra, amely a bün igazságos üldözését és az ártatlanság megvédését egyaránt feladatának vallja.

Dr. Novák K. Ernő,
kir. alügyész.

Kritikai megjegyzések a házassági törvényhez és gyakorlathoz.

A válóperi gyakorlatból néhány szemelvényt óhajtunk közölni annak illusztrálására, hogy a birói gyakorlat igen sok esetben eltávolodik az élettől.

Ha a házasfelek között a házassági viszony annyira fel van dulva, hogy az életközösség elviselhetetlenné vált: akkor sem az állam, sem pedig a felek érdekében nem áll, hogy az ily házas viszony fenntartassék.

Bármely komoly ok forog fenn azonban a kötelék felbontására nézve, — amely okokat a törvény oly szépen csoportositja és felsorolja — nem elég a komoly válóok fennforgása, hanem még talán fontosabb annak kellő bizonyitása.

Ámde éppen a házassági eljáráson alapuló gyakorlat akadályozza, hogy a valódi váló ok bizonyitható is legyen. A gyakorlat például nem engedi meg, hogy a felek beismerései bizonyitéknak vétessenek, nem engedi az eskü alkalmazását, már pedig a válóoknak máskép való bizonyitása, mint beismerés, illetve eskü utján, a legtöbbször ki van zárva.

A házasélet természete hozza magával, hogy abba idegenek a legkevesebb esetben nyerhetnek bepillantást. A családi élet gyönyörei és átkai a négy fal között folynak le tanuk jelenléte nélkül, és hiába van bármely komoly válóoka az egyik félnek a másik ellen, avval a komoly okkal nem sokra megy, ha nem képes bizonyitani.

Ha a válni akaró házasfelek vagy az igazi válóokot nem tudják bizonyitani, vagy tudják ugyan, de a birói itéletben nem akarják megállapitani családi okokból, például gyermekeik érdekében : akkor a házassági törvényben lefektetett hütlen elhagyási válóokhoz folyamodnak, amely a legegyszerübb, a legrövidebb idő alatt keresztülvihető, amellett nem kell a házasélet szennyét a jegyzőkönyvekbe és itéletekbe lefektetni, nem kell tanukat meghallgatni. A felek lelki életének legkisebb zavarása nélkül halad a válóper.

A házassági törvény azonban a hütlen elhagyásos válóokhoz egy farizeuskodást ir elő. Fel kell hivni a «hütlent», hogy térjen vissza, illetve a biróság által megszabandó záros határidőn belül állitsa vissza az életközösséget. Mosolyogni való dolog, hogy komoly képpel a biróság utján a visszatérésre hivatik fel a házas fél. A fölhivó válni akar, nem pedig birósági asszisztencziával akarja visszakapni házastársát. Sőt lélekzet visszafojtva számitja a visszatérésre kiszabott záros határidő napjait és irtózik még a gondolattól is, hogy hátha a fölhivott fél rosszul értelmezi a birói felhivást és visszatér, mert akkor vége a válásnak.

Tudja a biróság, tudják az ügyvédek, tudják a házasfelek, hogy nekik törvényből folyó kötelességük komédiázni és farizeuskodni. Ha a felhivó házasfél nem oly ügyes szakavatott komédiás, mint a minőt tőle a törvény megkövetel : ennek az a következménye, hogy nem mondják ki az óhajtott válást.

A Curia 1901 január 10-én 7049. sz. a. következő határozatot hozta : Minthogy felperes a felhivó kérvényében határozottan kijelentette, hogy a házasság felbontása iránt óhajt férje ellen pert inditani s e czélból kéri, hogy férje az életközösség visszaállitására felhivassék : felperesnek ebből a nyilatkozatából szükségképpen következtethető, hogy felperes akarata arra irányult, hogy alperes felhivásával a házasság felbontására jogczim szereztessék s igy felperes eme kérelme alapján helytelenül kibocsátott felhivásnak joghatály nem tulajdonitható : felperest a házasság felbontására irányzott keresetével elutasitani kellett. A biróság tehát — mint látjuk — roppant éberséggel ügyel arra, hogy a fórumon fellépő visszahivó fél alakoskodó, farizeus szerepét kifogástalan ügyességgel és szakavatottsággal játsza el — ugy amint azt a törvény előszabja — s ha a felhivó fél magyaros őszinteséggel valódi szándékát sejtetni engedi : lecsap reá a biróság s daczára annak, hogy a felhivott házastárs vissza nem tért — s ennek folytán valóban alárendelt, hogy a felhivó fél milyen kifejezéseket használt felhivó kérvényében — mégis az egész eljárást megsemmisiti s a házasságot fel nem bontja.

A Curia 94/1901. számu határozatában pedig kimondotta : «Felperes visszafogadási készségét nem lehet a per egész folyama alatt megkivánni s ha alperes a biróilag kitüzött idő alatt nem tér vissza, de ennek daczára utóbb az együttélésre való készséget ki is jelentené : felperes a zárhatáridő letelte után a házasság felbontását jogosan kivánhatja.»

Ime, felperes két héttel ezelőtt biróilag komoly képpel felhivja alperest az életközösség visszaállitására, tehát két hét előtt akarja a házas élet folytatását, két hét után — letelvén a záros határidő — pedig már nem kell neki a házas élet, hanem a válás. Lehet-e egyébnek tekinteni, mint alakoskodásnak a felhivást ; lehet-e komoly kérelemnek tekinteni a birói felhivás kibocsájtását, midőn ugyanattól a bíróságtól két hét után ugyanaz a fél már a válást követeli? Nyilvánvaló, hogy a felperes mindjárt válást kivánt volna, csakhogy ez a törvény alapján nem megy, hanem előbb olyat kell kérnie komoly formában, amit voltaképpen maga sohasem akar és czéloz.

Az ezelőtti birói gyakorlat csak a vétlen félnek biztositotta a birói visszahivhatás jogát. Egy esetben azonban arra az álláspontra helyezkedett a biróság, hogy a visszahivást a házasság megbontásában vétkes fél is kérheti, hogy házastársa a visszatérésre kötelezteссék. Tehát folyamodhatik a birói meghagyás kibocsátása iránt pl. az a férj is, aki nejét elüzte házából, mert az ujabb gyakorlat szerint «ez esetben ugy tekintendő, mintha tettét megbánta volna».

Volt oly házas fél, aki azzal védekezett, hogy azért nem tért és nem térhetett vissza a fölhivó félhez, mert nem is ő bontotta meg az életközösséget, hanem a fölhivó fél. A biróság ugy határozott, hogy teljesen meddő annak a kutatása, mi volt a házasfelek különélésének az oka, meddő az is, hogy melyik fél okozta a különélést, «mert a 77. §. *a*) pontjában meghatározott bontóoknak leglényegesebb jellemzője az életközösség helyreállitására kötelező birói végzésnek szóló engedelmesség megtagadása, te-

hát tulajdonképpen nem az elhagyás ténye, hanem a visszatérés megtagadása tekintendő bontó oknak.» (Curia 8162/905.)

Az ujabb birói gyakorlat az életközösség helyreállitásának megtagadását tekintvén az igazi bontó oknak, felbontotta a házasságot a «férj hibájából» vétkességének megállapitása mellett, «mert az a körülmény, hogy a nőnek leánykorában szeretője volt: a férjet neje elüzésére fel nem jogositja (?) tekintve tehát, hogy a férj neje birói hivására vissza nem tért a házasság a férj hibájából (!!) felbontandó». Curia 1163/901.)

Igy aztán beáll sokszor az a furcsaság, hogy a házasság felbontásában vétkesnek mondatik az a fél, aki a legtisztességesebb és a legderekabb magaviseletet tanusitotta a házas életben, de magára veszi inkább, azt, hogy ő legyen vétkesnek deklarálva, a vétkesség összes következményeivel, semhogy a házasság felbontása ne sikerüljön.

Humorista tollára való a visszatérésre vonatkozó felhivást komolynak tekinteni, midőn a felek előre elrendezték már a felbontani szándékolt frigy összes anyagi, vagyonjogi, tartási kérdéseit. Nem a felhivás a komoly tehát, hanem a válás, melynek következményei már eleve okiratilag szabályoztattak.

A gyakorlati élet tanusitja, hogy sokszor mily áldáz küzdelmekkel s mily nagy anyagi áldozatok árán — pl. a tartásról való lemondással, a hozomány egészbeni vagy részbeni elengedésével, készpénzfizetéssel — kell megvásárolni a renitenskedő házasfél beleegyezését, illetve hozzájárulását a váláshoz. Különösen akkor küzdelmes a dolog, ha a vétkes fél tudja, hogy ellene az igazi válóok nem bizonyitható. Ez a küzdelem, ez a harcz nem a biróság előtt folyik le; oda már csak teljes megegyezés után a «komoly» felhivó kérvény szabályszerü elintézése tartozik.

Ismerünk esetet, amikor a férj, neje vagyonát elprédálta, titkon szeretőket tartva, megdézsmálta a neje rokonságának gondviselésére bizott pénzét, azután megszökött, de nem feledkezett meg előbb utiköltségül s uj élet kezdése végett ötvenezer koronát neje rokonságától felvenni, azzal az igérettel, hogy a válóper sima keresztülvitelét nem ellenzi. A nő családja meghozta az áldozatot a botrány elkerülése végett. A válás a 77. §. alapján elsőbiróilag kimondatott, de a férj megfelebbezte a választ kimondó határozatot, arra hivatkozán, hogy a «válásban» neje *családjával* megegyezett, kiket névszerint megnevezvén: tanukként kért kihallgatni. A kir. tábla az elsőbirói itéletet feloldotta, a tanuk meghallgatását elrendelvén. Az elsőbiróság a tanubizonyitás lefolytatása után a válókeresetet elutasitotta s ezt az itéletet azután minden fórum helybenhagyta.

Látjuk tehát, hogy a válás kimondását megakadályozhatja a fölhivott fél azzal, hogy visszatér, vagy pedig olyképp is, hogy a határozatot a megegyezésre való hivatkozással felebbezi. Ez pedig annál szomorubb, mert bármennyire fel legyen dulva a házasfelek között a házas élet: még sincs mód arra, hogy a felek elválhassanak.

A házassági törvény továbbá egy borzasztó szerencsétlen rendelkezést vett fel a 83. §-ban, midőn megállapitotta, hogy a 76., 78., 79. és 80. §-ok eseteiben a válókereset csak hat hónap alatt inditható meg. Tehát a hütlen elhagyáson kivül rendelkezésre álló egyéb összes válóokok alapján csak hat hónapon belül lehet keresetileg fellépni, ellenben a 77. §. alapján csak hat hónapi időn tul inditható meg a visszahivásra irányuló kérvényezési eljárás. Ebből az folyik, hogy ha a fölhivott házasfél a birói meghagyás folytán visszatér, ezzel a tényével minden időre lehetetlenné teszi a választ és pedig azért, mert a fölhivó félnek komoly válóokai a hat hónapi idő alatt elévültek. Különösen nehezen sulyosodik a felekre az elévülési idő abszurd szabályozása azért, mert — mint kifejtettük — botrányok elkerülése végett folyamodnak a 77. §-ban előirt zajtalan, csendes temetéshez, amely temetést azonban a másik fél visszatérésével meghiusithatja. A birói gyakorlat pedig még csak rontott a törvény amugy is szerencsétlen rendelkezésén, mert megállapitotta, hogy a házassági törvény 77. és 80. §-ai sem alternative, sem kumulative meg nem állhatnak. (Curia 6801/1901.)

A gyakorlati élet segitett a törvény szerencsétlen rendelkezésén. Ma már azt praktizálják a törvény kijátszására, hogy felperes a hat hónapon belül meginditja a válópert a komoly válóok alapján, ezt a válópert aztán szüneteltetik. A hat hónapi idő letelte után pedig fölhivja a házasfelét biróilag a visszatérésre. Már most ha a felhivott házasfél vissza nem tér, akkor lefolytatja a 77. §. alapján a pert, mig jogerős itélet keletkezik. Ha ellenben a felhivott házasfél a 77. §. alapján inditott válópert meghiusitja, akkor felperes felveszi a régi szünetelő pert és azt folytatja. Más szóval a törvény kijátszása végett divatba jön, hogy egy és ugyanazon házasság felbontása két különálló keresettel szorgalmaztatik és különösen könnyü tere van ennek a fővárosban, ahol több válóperi biró van s igy nem kell attól a veszélytől tartani, hogy ugyanazon biró kezébe jut ugyanazon házasság felbontására irányuló két különálló per.

Ha figyelembe veszszük, hogy az országban a válóperek tulnyomó többsége a hütlen elhagyás alapján indul: könnyen elképzelhető, mennyi könny, mennyi átok, kinszenvedés és zsarolás füződik a házassági törvény farizeus rendelkezéssel telitett 77. és kapcsolatos szakaszaihoz.

Amely törvény a feleket és képviselőit belekényszeriti képmutató rendelkezéseivel a hazudozásba, amely törvény hibás szakaszaival a zsarolásnak kiapadhatatlan forrásává válik — amely törvény nem a felek érdekeit tartja szem előtt, — hanem a felek és a törvény megkerülésével és kijátszásával védhetik csak jól felfogott érdekeiket: az a törvény — a házassági törvény — megásta saját sirját és reformra szorul.

Nézzünk már most pár esetet a házassági törvény más területeiről.

Felperes két évi távollét után Amerikából hazatérve, nejét teherben találja és neki megbocsát; utólag megtudja, hogy neje felperes édesatyjától esett teherbe. Ez alapon kéri a bontást.

Az elsőbiróság a megbocsátás ténye alapján a keresetet elutasitja. A tábla a házasságot a 80. §. *c)* pontja alapján alperes hibájából felbontja. Curia: Minthogy felperes megbocsátotta alperesnek vétkes cselekvényét, tehát az az előadása, hogy nem bocsátott volna meg alperesnek, ha tudta volna, hogy atyjával folytatott szerelmi viszonyt, a megbocsátás tényén mit sem változtat: ennélfogva felperest keresetével el kellett utasitani. (Curia 7322/1904.)

Ha a törvény formalizmusból nem engedi meg a megbocsátás folytán az ily házasság felbontását, akkor azt a törvényt nyilvánosan el kell égetni. Ha pedig a biróság rosszul magyarázta a törvényt, akkor köteles tisztelettel kell meghajolni a birói «bölcs» döntés előtt.

Erősen kifogásolhatók a Curia következő határozatai is: Curia 5759/98. «A nőnek szüzessége nem vonható az 55. §-ban felsorolt lényeges személyi tulajdonságok közé s ezért a házasság érvénytelenitésére alapul nem szolgálhat.»

Ugyancsak Curia 4042/1903. «Az a körülmény, hogy felperes a nejét nemileg nem érintetlennek találta, a házasság felbontására önálló jogalapul nem szolgálhat, mert a házasság czéljának megfelelő életközösség folytatását ki nem zárja».

Igen elszomoritók ezek az itéletek is. Bizony lényeges személyi tulajdonsága a nőnek nemi érintetlensége és azt tartjuk, hogy minden esetben fel kellene bontani, illetve érvényteleniteni a házasságot, valahányszor felperes keresetileg fellép, mert evvel is dokumentálja, hogy bizony rá nézve lényeges neje érintetlensége. Aki nem tartja lényegesnek, az megnyugszik e tényben, megbocsát, illetve keresetileg fel nem lép. De elvileg lényegesnek nem tartani a nő e személyi tulajdonságát: szerintünk elhibázott álláspont.

Képtelen a következő határozat is. «Az a körülmény, hogy a nő elhallgatta, hogy évekkel a házasság megkötése előtt idegen helyen gyermeket szült, nem képez megtévesztést és nem ok a házasság érvénytelenitésére.» (Curia 3700/902.)

Hasonlóan Curia 2077/903. «Az a körülmény, hogy alperes és hozzátartozói nem közölték felperessel azt, hogy családjukban öröklékeny természetü elmebetegségi esetek fordultak elő: nem képez a házassági törvény 55. §-ában meghatározott megtévesztést.»

Ellentétesek, de józanabbak a következő határozatok: Curia 1302/901. «Az, hogy alperes már az egybekelés előtt eskórban (epilepsia) szenvedő és ezen baját tudva felperes előtt elhallgatta: a házasság érvénytelenitésére alapul szolgál.»

Curia 1537/1899.: «A rovott előélet elhallgatása s erkölcsileg kifogástalan egyénnek való szinlelés a házassági törvény 55. §-ában felhozott megtévesztés fogalma alá esik, mert a házasságnál kikötés nélkül is lényeges feltétel, hogy a hitvestárs előélete a becsülésre és tiszteletre alkalmas legyen.»

A házassági törvény taxative sorolja fel az 54. §-ban *a)*-tól *f)*-ig azon eseteket, midőn a házasság tévedés miatt megtámad-

ható, ellenben az 55. §-ban taxativ felsorolás nélkül általánosan irja körül a megtévesztés miatt megtámadható házasságot. Elhibázott dolog önmagában véve a kétféle alapon való szabályozás. Ezen felül a taxativ felsorolás nem kimerítő; a megtévesztés miatti megtámadhatóság pedig a törvény szerint szük körre van szoritva, mert csak akkor foglalhat helyet, ha a megtévesztés «a házastársnak lényeges személyi tulajdonságára» vonatkozik és a megtévesztést a házastárs tudva maga idézte elő, vagy tudta a megtévesztést, mely egy harmadiktól ered.

A birói gyakorlat a törvény hibáit fokozza. Sokszor komor szemmel nem fogadja el «lényeges» személyi tulajdonságnak azt, ami kétségtelen igen lényeges tulajdonság (pl. a szüzesség) sokszor pedig félremagyarázva az amugy is elhibázott törvény intenczióit, liberális magyarázat helyett még szigorubb becsapást, megtévesztést, fondorlatot. félrevezetést követel a házasság érvénytelenitésére, mint bármely más magánjogi. vagy kereskedelmi ügylet, illetve szerződés megtévesztés miatti hatálytalanitására, mely már közel jár a büntetőjogi családhoz. Ezt a törvényhozó semmiképp sem akarhatta.

Ily rideg, az élet követelményeit mellőző birói gyakorlat mellett a legkétségbeejtőbb házasságok érvénytelenitésére hiányzik a lehetőség. Nem lehet czélt érni az 55. §. alapján a birói gyakorlat tulzott követelményei miatt, de nem lehet sikerrel fellépni az 54. §. alapján tévedés miatt sem a legvilágosabb tévedés daczára, mert a törvény nem ad általános fogalommeghatározást a tévedésről, hanem a helyett a tévedés eseteit sorolja fel és pedig nem példálózva, hanem a biró kezeit megkötve taxative.

A felhozott példákból is kiderül, hogy a házassági törvénynek kirivó hibái vannak, hogy a törvény a gyakorlati élet követelményeivel lépést nem tart, s hogy elavult, farizeus rendelkezései szükségképpen modern alapokra fektetett igazságos és a felek érdekeit is szem előtt tartó uj törvényes intézkedésekkel lennének helyettesitendők és pedig sürgősen, mert hiszen egyetlen törvény sem nyul oly mélyen a felek jogviszonyaiba, mint a házassági törvény s egyetlen törvény sem képes oly évtizedekre kiható rombolást és pusztulást előidézni képtelen rendelkezéseivel, mint a házasfelek elválását szabályozó házassági törvény.

Dr. Gál Dezső,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Emmer Kornél** elhunyta által a magyar jogászvilágot nagy veszteség érte. Ritka általános és jogászi müveltségü, széles látókörü férfiu volt, aki ugyis mint biró, ugyis mint törvényhozó a magyar jogéletben kimagasló pozicziót foglalt el. A Magyar Jogászgyülés és a Jogászegylet munkásságában kiváló tevékenyen részt vett. A polgári eljárás reformja tárgyában 1883-ban tartott jogászegyleti előadását 1885-ben követte a saját egyéni eszméi szerint kidolgozott perrendtartási törvényjavaslata. 1887 ben a référé intézményéről tartott előadást. Ezen kiválóan kedvelt eszméjét tüzte ki az 1911. évben összeülő Jogászgyülés napirendjére az előkészitő bizottság és Emmer Kornél lelkesedéssel vállalkozott az előadói tisztre. Az egész jogászvilág nagy sajnálatára, Emmer Kornél szellemes és tartalmas előadását, kiválóan vonzó egyéniségét örökre nélkülöznünk kell.

— **A képviselők statisztikáját** állitotta össze egy napilapunk. E szerint a most összeült képviselőházban van 58 gróf és báró, akik legnagyobbrészt földbirtokosok, 68 egyéb nagybirtokos, 121 volt hivatalnok, 73 ügyvéd, 13 hiteli, ipari és kereskedelmi foglalkozásu, 38 egyéb értelmiségi hivatáshoz tartozó (iró, tanár, pap, orvos, mérnök, gyógyszerész). A többi képviselőkről nem tudatik, minő foglalkozást üznek. Figyelemreméltó jelenség az ügyvédek számának körülbelül *ötvennel* való leapadása.

— **Az információ eltörlése.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! Alighogy közzététetett az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvényjavaslat előadói szövege, már a nagyváradi kir. tábla megvalósitotta a tervezet azon intézkedését, hogy tilos az információ. A kir. tábla vonatkozó megállapodásának szövege szerint a birák értesitéseket sem szóban, *sem irásban* el nem fogadhatnak. Azt hiszem, ez a megállapodás túllő a czélon, amennyiben a mai előadói rendszer mellett éppenséggel nem megy jogosulatlan befolyásolás számba, ha a tanács tagjaival előzetesen *irásban* közöltetik röviden a per anyaga, a fontosabb okiratok és az elsőbirói itéletek. Jelentőségteljes perekben szolgálatot is tehet a tanácstagoknak ha már a tárgyalás előtt ismerik a döntés alá kerülő kérdéseket. Azt hiszszük, ezt nem veheti senki sem rossz néven, annál is kevésbbé, mert az illető birák szabad elhatározásától függ, hogy elolvassák-e a velük közölt anyagot, vagy sem. *Advocatus.*

— **Ügyvédség.** A birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló törvényjavaslat azt az intézkedést tartalmazza, hogy az ügyvédi oklevél megszerzése után még három évi ügyvédi irodai gyakorlat kötelező, mielőtt az ügyvédi vizsgát tett egyén önálló ügyvédség folytatására jogosittatnék.

Ez a rendelkezés megnehezíti ugyan az önálló ügyvédséghez jutást, de nem tartalmaz garanczíát a szélesbkörü gyakorlati ismeretek megszerzésére nézve. Mert ha oly ügyvéd mellett folytatja az ügyvédi vizsgát tett egyén a három évi másodgyakorlatát, aki jobbára iparos- és kereskedő-számlák vagy házbérkövetelések beperesitésével foglalkozik, akkor nem tágul az ügyvédkandidátusnak látóköre gyakorlati jogismeretek tekintetében. De itt kinálkozik alkalom és mód az ő egyéni kiképzését a közérdekkel párositani: azaz, birósági s kir. ügyészségi joggyakorlatot kellene kötelezőleg előirni, még pedig ugyanazon kiképzési vagy előkészitő módozatok követése mellett, minő a joggyakornokok és jegyzők részére van megszabva. S igy, ha járásbirósági, törvényszéki és kir. ügyészségi, jelesül polgárjogi, büntető, csőd- és kereskedelemjogi ügykörben tervszerü beosztással irányitják a kandidátus kiképzését, akkor — az emlitett hatóságok változatos ügyköre mellett — sokkal inkább remélhető a kiképzendő egyén tehetségének facettirozása, mint az ellenőrizhetlen s sok esetben kétes értékü magánügyvédi gyakorlat körében való müködése mellett.

Más kérdés, hogy a hatósági joggyakorlat betöltésével kapcsolatban a szegénysorsu ügyvédkandidátus anyagi ellátása a szóban forgó szabályozásnál figyelmen kivül hagyható-e? Nem-e látszik embertelennek a kandidátust három évi dijtalan hatósági joggyakorlatra kötelezni és igy az ügyvédséget csak jobbmódu család ivadékainak lehetővé tenni? Válaszul utalható a müvelt külföldre, a hol a birósági s ügyészségi kötelező joggyakorlat szintén előfeltétele az ügyvédség önálló gyakorolhatásának.

Az ország pénzügyi helyzete pedig nem engedi meg, hogy az ügyvédkandidátusok nagy csoportját a köteles joggyakorlati idejök alatt az állam dijazza is. Az egyedüli ellenérték, melyet az állam (esetleg a törvényhatóság, az ügyészségénél gyakorlatot folytató kandidátusok tekintetében) munkájukért nyujthat: maga a kiképzés, melyben őket főnökeik, a birák és ügyészek, lelkiismeretesen részesiteni tartoznak. S talán rendelnek olyan nagylelkü hazafiak, minő a dr. Vaisz alapitvány teremtője, az ily joggyakorlaton alkalmazott és kitünő előmenetelt tanusitó szegényebb sorsu kandidátusok részére ezen joggyakorlati idejök tartamára megfelelő ösztöndijat. Itt is a társadalom köteles segiteni. *Szabó József.*

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A szegedi ügyvédi kamara jelentéséből közöljük a következő adatokat: A szegedi kir. törvényszéknél a váltó- és kereskedelmi ügyek késedelmes elintézést nyernek. Bajok vannak az ügydarabok kiadmányozása körül. Ez az állapot, bárha az utóbbi időben némileg javult, a mult év folyamán botrányos volt. E tárgyban többször is történtek felterjesztések és daczára annak, hogy személyszaporitás kéretett — felháborító, hogy ez a botrányos állapot ennek daczára nem lett orvosolva.

A szegedi kir. járásbiróság a mult év folyamán a kézbesités körüli siralmas állapot és a kiadmányozásnak csaknem teljes fennakadása miatt nagyott hanyatlott.

Ime beszéljenek a példák: Az 1910. V. 259. sz. ügyben az 1910 január 28-án foganatositott kiel. végrehajtást jóváhagyó végzés február hó 9-én intéztetett el, február hó 14-én ment el a kiadóból és márczius hó 6-án még nem volt kézbesitve, holott a kézbesités a város belterületén volt eszközlendő.

Az 1909. Sp. II. 1495. sz. ügyben a bizt. végrehajtási kérvény

1910. év január hó 3-án adatott be, ez január 16-án nyert elintézést, január hó 21-én ment el a kiadóból és csak január hó 27-én történt a kézbesités.

Az 1910. Sp. VI. 6. sz. igényügyben a kereset 1910. év jan. 4-én lett benyujtva, 5-én elintéztetett, a tárgyalás január hó 25 ére lett kitüzve, az erre szóló kézbesités azonban csak január hó 27-én eszközöltetett.

Az 1909. Sp. I. 1197. sz. kilakoltatási ügyben a kereset 1909 aug. 14-én adatott be, 16-án elintéztetett és kézbesitésre kiadatott, de csak aug. 25-én, a tárgyalás előtti napon lett kézbesitve.

Egy augusztus hó 6-án benyujtott, 9-én elintézett és 12-én kiadott biztositási végrehajtási kérvény csak augusztus 23-án lett kézbesitve.

A makói kir. járásbiróságnál az 1909. V. 130. sz. végrehajtási ügyben a végrehajtó 1909 julius 21-ére tüzött árverést. A vonatkozó árverési hirdetmény Szegeden is kézbesitendő lévén, mivel az itt csak julius hó 14-én kézbesittetett, a 8 napi előterjesztési határidőre való tekintettel az árverés nem volt megtartható, amiről azonban a felek csak a helyszinén nyertek értesülést és igy hiába való költségekkel terheltettek. A végrehajtás foganatositását jóváhagyó végzések csak 6–8 hét mulva kerülnek kézbesitésre. Az egész járásbiróságnak óriási kezelési munkáját túlnyomó részben három (3) ingyenes dijnok végzi, akik — miután már több mint másfél év óta várják, hogy dijaztassanak — elképzelhető, minő kedvvel dolgoznak.

Ha magánegyén bármelyik embertársát ingyenes szolgáltatásokra kihasználja, méltán megszólni való; az államnak ilyen eljárása tehát visszaélés az egyénnel és visszaélés a hatalommal. Szabad-e az államnak ilyen szorongatott helyzetü, kiéhezett egyének reménykedésével üzérkedni és a reménybeli kenyér fejében tőlük hónapokon, sőt éveken át ingyen munkát elfogadni? Felháboritó uzsoráskodás ez a szegény ember munkaerejével és szorultságával. De még felháboritóbb emellett az a nem ritka eset, hogy ha végre-valahára egy napidijas állás megürül, erre nem közülük valaki kerül, hanem más harmadik. És az ilyen kényszerhelyzetü egyének munkaerejétől mit lehet várni, mit lehet kivánni? Lehet-e föltételezni, hogy ilyen kétes existenciák komoly munkát végezzenek?

A szegedi kir. járásbiróság ügykezelése, ahol az irodai személyzet elégtelenségénél fogva az iratok kezelése körül annyira állandó a zavar, hogy néha napok telnek el, mig egyes keresett ügydarab előkerül és állandóan akta utáni keresgéléssel fecsérlődik el egy-két egyén munkaideje. Ennek az állapotnak a megszüntetése okából tehát vagy meg kell a rendszert változtatni, vagy pedig szaporitani kell a segédszemélyzetet.

A battonyai kir. járásbiróságnál a kiadmányozás lassu.

A nagykikindai kir. járásbiróságnál a kiadmányozás lassu és sok a hátralék.

— **Az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvénytervezet** ama rendelkezése mellé, mely szerint a birói alsó korhatár 26 évről 28-ra emeltetik fel, talán fel kellene venni az esküdtbiróságokról szóló 1897 : XXXIII. tcz. 4. §-a 1. bekezdésének megfelelő módositását is. Kétségtelen ugyanis, hogy az esküdtbirói alsó korhatár az 1869 : IV. tcz. 6. §-ának *a)* pontjára való tekintettel állapittatott meg szintén 26 évben s ez a céltudatos összhang megzavartatnék az által, ha a javaslat esetleg az ajánlott módositás nélkül emelkednék törvényerőre.

Dr. Bartha József, (Szatmár).

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A sztrájkolók kártéritési kötelezettsége.** Egy osztrák szövőgyár vezetősége a munkásoknak meghagyta, hogy márczius 22-én, 23-án és 24-én este 6 és 8 óra között a megszabott külön dijazás mellett külön munkára maradjanak a gyárban. Azt is elrendelte a gyár vezetősége, hogy márczius 25-én, ünnepnapon délelőtt, ugyancsak külön dijazás mellett, dolgozzanak. A két első napon a munkások a külön munkát elvégezték, 24-én azonban hat órakor beszüntették a munkát és kérték a vezetőséget, hogy a gyár területén ezen kérdésben gyülést tarthassanak. A vezetőség a gyülés megtartását nem engedélyezvén, az egész munkásság kivonult a gyárból, másutt tartotta meg az értekezletet, a melyen elhatározták, hogy a gyárvezetőség jogtalan kivánságának eleget nem tesznek és másnap se mennek munkába. A gyárvezetőség 20 munkás ellen kártéritési keresetet inditott 1719 k. iránt, előadván, hogy a munka megtagadása, tehát a szerződésszegés által okozott kár annyit tesz ki. Az ipari biróság a munkások kártéritési kötelezettségét megállapitotta, mert a szabályszerüen kihirdetett munkarendben a munkásoknak az a kötelezettsége, hogy felemelt dijazás mellett különórákat tartoznak a normálnapokon kivül teljesiteni, kifejezetten megállapitva lévén, ezzel szemben a munkásoknak azon érvelése, hogy ők a munkarendnek nem vetették magukat alá, nem helytálló. Az a kifogás is elvettetett, hogy mindegyik munkás csak az általa okozott kárért vonható felelősségre, mert habár a perelt munkások a gyülésen nem is vettek részt, de az összes munkások összebeszélése és szolidaritása és velük együtt az alpereseké is abból látszik, hogy mind az 500 munkás egyszerre szüntette be a munkát.

— **A német jogirodalom köréből.** *Bekker Immanuel Ernő* «A jog alapfogalmai és a törvényhozás felfogásai» czimen 336 oldalra terjedő müvet irt. Szól a jog keletkezéséről, lényegéről, tartalmáról, tárgyáról, erejéről, hatályáról, a jogforrásokról, a jogmagyarázat-tanról, a dogmákról. A mü a mai jogtudomány nem egy részének igen beható és éles birálatát tartalmazza. — *Wieland*, a baseli egyetem rektora, az egyetemi ünnepen beszédet mondott «A történeti és a kritikai iskola a jogtudományban» czimen. Wieland nem kicsinyli a jogtörténeti iskola értékét, hanem sikra száll a jogtörténeti kutatás mai formája ellen, mely vigasztalan és üres formalizmus megfosztja a jogot életelvétől: a céltól. — *Sello* Erich: «A cause celébre pszihológiája» czim alatt arról ir, hogy a szenzációs bünügyek tárgyalása a közvéleményre mily károsan hat. — *Olshausen* ismert kommentárja a német Btk.-hez nyolczadik átdolgozott kiadásban jelent meg.

— **Franczia honos külföldön elkövetett büncselekménye.** A franczia törvényhozás a Code d'instruction criminelle 5-ik szakaszát megváltoztatva, törvénybe iktatta, hogy minden franczia, aki Franciaország területén kivül franczia törvény által büntetéssel sujtott *büntettet* követ el, Franciaországban bünvád és büntetés alá vonható. Az a franczia honos, aki Franciaország területén kivül *vétséget* követ el, Franciaországban az esetben vonható bünvád és büntetés alá, ha az elkövetés helyének törvénye a cselekményt büntetendőnek nyilvánitja. Ugyanezen szabályok alkalmazandók az uj törvény szerint, ha a vádlott a franczia honosságot csak a büntett vagy vétség elkövetése után szerezte meg. Ha a vádlott igazolja, hogy a külföldön elkövetett büntett vagy vétség tekintetében külföldön már itéletet hoztak, elitéltetés esetén pedig, hogy büntetését kiállotta vagy a büntetés elévült, avagy kegyelmet kapott, ugy bünvádi eljárásnak nem lehet helye.

— **Bérleti szerződés felbontása bérlő hibájából.** A constantino-i törvényszék kimondotta, hogy az esetre, ha a bérleti szerződést a biróság a bérlő hibájából bontja fel, a bérlő köteles az ujra való bérbeadásra szükséges időre a bért fizetni, vagyis arra az időre, mely szükséges arra, hogy a bérbeadó uj bérlőt találjon. Ezen idő megállapitása a perbiróság szabad belátására van bizva.

Fiatal ügyvéd, aki a német nyelvet tökéletesen birja és hosszabb időt töltött előkelő bécsi ügyvédi irodában, később pedig 3½ éven át nagyobb ügyvédi irodának volt vezetője (kereskedelmi és bünügyi gyakorlat), magyar és német gyorsiró, ir és beszél franciául, valamit angolul, csakis előkelő fővárosi irodában október hó 1 re állást keres. Kivánatra személyesen bemutatkozik. Ajánlatok «A» 2341 jelbetü alatt Blockner I. hirdetési irodájába (IV. Semmelweiss-utcza 4.) küldendők. 13745

Négy évi gyakorlattal biró ügyvédjelölt előkelő fővárosi irodában irodavezetői állást keres azonnali belépésre, ahol októbertől kezdve esetleg mint ügyvéd is megmaradhatna. — Czim dr. Divényi Károly IV. Ferenczieк tere 9. sz. 13771

Ügyvédjelöltet keresek. Tót és német nyelv ismerete szükséges. Dr. Ferdinándy Béla ügyvéd, Turócz-Szent-Márton. 13768

Fiatal, nőtlen ügyvéd társulna jó forgalmu vidéki irodához, esetleg azt átvenné. Ajánlatokat a kiadóba kér. 13767

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 30. szám. Budapest, 1910 julius 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A polgári perrendtartás javaslata. *Dr. Térfi Gyula* igazságügyminiszteri tanácsostól. — Az igazságügyi szervezet novellájához. *Dr. Fischer Józseftől.* — Fényképezés a nyilvántartás és a nyomozás czéljaira. *Dr. Reisinger Ferencz* aradi ügyvédtől. — Az irásvizsgálat a bünügyi nyomozás szolgálatában. *Weber Károly* tanár, kir. törvényszéki szakértőtől. — A fiatalkoru bünösökre vonatkozó végrehajtási intézkedésekhez. *Dr. Sándorfi Kamill* nagykátai kir. jbirósági jegyzőtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A polgári perrendtartás javaslata.

Dr. Székely Ferencz igazságügyminiszter 1910. évi julius hó 26-án beterjesztette a képviselőházhoz a polgári perrendtartás javaslatát. A javaslat immár negyedszer kerül az országgyülés elé. 1902. évi január 29-én Plósz Sándor, 1907. évi október 17-én, majd ismét 1908. évi április 29-én Günther Antal terjesztette azt az országgyülés elé. Az 1902. évi javaslatot a képviselőház igazságügyi bizottsága 50 ülésben letárgyalta és jelentését 1903. évi julius hó végén beterjesztette. Az 1907. évi javaslattal is foglalkozott két ülésben, 1908 julius havában, az igazságügyi bizottság, de csak néhány szakasszal végzett. A politikai zavarok mindkét alkalommal megakadályozták azt, hogy a javaslat a képviselőház plénuma elé kerüljön. Most, amikor nyugalmasabb időkre van kilátás, remélhető, hogy az a korszakos munka, amelynek megalkotása az egész jogászközönségnek négy évtized óta állandó óhajtása, végre tető alá kerül. Valamint az 1907. évi javaslat, ugy a mostani javaslat is Plósz Sándornak a javaslatát fogadja el alapul az 1903. évi igazságügyi bizottság szövegében. De ezen a szövegen mindkét javaslat többé-kevésbbé jelentékeny módositást tesz és pedig az első javaslat különösen igazságügyi politikai szempontból (járásbirósági és felülvizsgálati értékhatár felemelése, a felsőbirósági tanácstagok számának leszállitása stb.), a mostani javaslat pedig különösen a birák tehermentesitése és az eljárás egyszerüsitése érdekében. A javaslatnak alapelvei: a szóbeliség, a közvetlenség megvalósitása, a felebbviteli rendszer berendezése stb. a lényegben változatlanul maradtak.

A «Jogtudományi Közlöny» a javaslatnak eddigi sorsával a tárgyalások minden szakában kimeritően foglalkozott, az eddigi javaslatok tehát a jogászközönség előtt ismeretesek; ezért ezuttal csak a mostani javaslat ujitásaival foglalkozunk.

Elsősorban az az ujitás tünik szembe, hogy a javaslat az értékhatárokat általában felemeli, nevezetesen a járásbirósági értékhatárt és a Curia felülvizsgálati értékhatárát 2500 K-ról 3000 K-ra, a felülvizsgálati értékhatárt a mostani 400 K-ról 500 K-ra, a községi biráskodás értékhatárát pedig 40 K-ról 50 K-ra emeli fel. A tehermentesitésen felül a gazdasági viszonyok változása is inditotta erre a javaslatot; az a dolog, amely ezelőtt 40 és 400 K-t ért, ma mindenesetre megér 50 és 500 K-t.

A szóbeliségnek a törvényszék elsőbirósági és a táblák másodbirósági eljárásában behozatala ezeknek a biróságoknak a munkáját jelentékenyen növeli. A munkaterhet a járásbirósági értékhatár felemelésével kell csökkenteni, amely felemelés a Curia terhét is csökkenti, mert e pereknek törvényszéki hatáskörből járásbirósági hatáskörbe utalása kapcsolatban a felülvizsgálati érték felemelésével, ezeket a pereket a Curia elintézési köréből kivonva a táblák harmadfoku biráskodása alá helyezi. Már az 1907. évi javaslat felismerve a felemelésnek elengedhetetlen szükségességét, 2500 K-ra emelte a járásbirósági értékhatárt, a javaslat ettől csak kis mértékben tér el. Hogy az eljárás helyességének biztositékait e pereknek járásbirósági hatáskörbe utalása ne csorbitsa, arra egyrészt az ügyvédi kötelező képviseletnek e perekben meghagyása, másrészt az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével megvalósitandó olyan szervezeti intézkedések fognak szolgálni, amelyek a járásbiróságok szinvonalát emelni és a járásbiróságoknak kiváló birói erőkkel ellátását biztositani alkalmasak lesznek.

A javaslat megkönnyiti a járásbirósági hatáskör kikötését, amennyiben elhagyja a kikötésnek a mai törvényben és az eddigi javaslatokban foglalt azt a feltételét, hogy a kikötésnek csak meghatározott pénzösszeg fizetése, vagy meghatározott mennyiségü helyettesithető ingóság, vagy értékpapir szolgáltatása iránt inditott perekben lehet helye, továbbá azt a feltételt is, hogy az okirat a követelés létrejöttét és mennyiségét teljesen bizonyitsa. Ezt a módositást már az 1908. évi igazságügyi bizottság tette. Ha a felek maguk akarják ügyeiket a járásbiróság hatáskörébe utalni, nincs arra ok, hogy a törvény ezt megnehezitse, egyébként is ezek a feltételek, különösen a követelés létrejöttének és mennyiségének okirati bizonyitása, a gyakorlatban sok nehézséggel járt és sokszor lehetetlenné tette a feleknek a járásbirósági hatáskör kikötését.

Eljárási törvényeinkben, nevezetesen a perrendtartásban, a végrehajtási törvényben, az örökösödési eljárásban általában az az értékkiszámitási mód van elfogadva, mely szerint a szőlők és házosztályadó alatt álló ingatlanok értékét a legközelebbi mult évi állami adó kétszázszoros, házbéradó és földadó alá eső ingatlanokét pedig annak százszoros összegében kell megállapitani. Ez a kiszámitási mód többször volt már felszólalás tárgya a miatt, mert az igy kiszámitott érték az ingatlanok valóságos forgalmi értékének jóval alatta marad. Visszás dolog az is, hogy ez a kiszámitási mód nagyon eltér attól a kiszámitási módtól, a melyet az ingatlanok értékére nézve, különösen az illetékszabás szempontjából, pénzügyi törvényeink megszabnak. A valóságos forgalmi érték megközelitése és a pénzügyi értékkiszabási szabályoknak az igazságügyi ilyen szabályokkal összhangba hozatala nagyon kivánatos és amennyiben megfelelő megoldást sikerül találni, indokolt lenne a javaslatban is fenntartott eddigi kiszámitási módot megváltoztatni.

Már az 1907. évi javaslat a tanácstagok számát a Curia tanácsára nézve 7 helyett 5-ben, a tábla felebbezési tanácsára nézve pedig 5 helyett 3 tagban állapitotta meg. Ezt a megállapitást a mostani javaslat is fenntartja.

A tanácstagok mostani számának leszállitását az egész perjogi reform sikerének és a jó igazságszolgáltatás megvalósitásának érdekében alig lehet mellőzni, habár ez ellen több tekintélyes részről aggodalom nyilvánult is meg. A kir. Curia hátralékainak nagy száma, a perek befejezésének évekre elhuzódása, igazságszolgáltatásunk általánosan ismert állandó sulyos baja volt hosszu időn keresztül. A közelmultnak a Curia tehermentesitésére irányuló törvényhozási alkotásai ezt a bajt csökkentették ugyan, de véglegesen nem szüntették meg és figyelemmel az uj eljárással a Curiára rótt nehezebb feladatra, továbbá arra is, hogy a Curia sajátképpeni feladatán kivül a hatásköri bíróságban, a képviselőválasztási biráskodás terén és egyéb bíróságokban is el van foglalva, nem alaptalan az az aggodalom, hogy gyökeres javitás nélkül a Curia régi sulyos állapotába visszakerülhet. Nagy igazságügyi érdekek a kisegitő birósági intézmény megszüntetését is szükségessé teszik, aminek következtében a Curiánál rendelkezésre álló birák száma csökken.

Nem hagyható az sem figyelmen kivül, hogy a Curia birái ma sokkal erősebb, sokkal terhelőbb munkát végeznek, mint amennyivel ily magas birói testület tagjai helyesen megterhelhetők ugy, hogy nemcsak a Curiának, de a Curia biráinak tehermentesitése érdekében is indokolt a javaslatnak ez a reformja.

A Curia itélkezésének a gyorsitását a curiai birói létszámnak emelésével nem érhetjük el. Ma már ismételt szaporitás után ez a létszám nagyobb a külföldi nagy államok legfőbb bíróságainak létszámánál. Az eljárási és szervezeti szabályok módositásával, de különösen a tanácstagok számának leszállitásával kell tehát itt segiteni.

Azzal az aggodalommal szemben, hogy a tanácstagok számának leszállitása az itélkezés alaposságát veszélyeztetheti, jogosult az az ellenvetés, hogy nem a birák száma biztositja a jó itélkezést. Kisebb számu tanácsokban inkább lehet a kiváló birói erőknek tulsulyt biztositani, mint nagyobb számu tanácsokban. Hogy a tanácstagok kisebb száma nem jár az itélkezés szinvonalának csökkentésével, világos példa arra a Curia felülvizsgálati tanácsa, amely öt taggal kifogástalanul müködik, öttagu a közigazgatási bíróság tanácsa is.

Ami a kir. itélőtáblákat illeti, ezeknél a felebbezési tanácstagok számának leszállitását azért sem lehet mellőzni, mert különben a kir. táblák a felebbezés szóbeli tárgyalásával rájuk nehezedő munkatöbblettel tetemes személyszaporitás mellett is alig lennének képesek megbirkózni; már pedig az állam jól felfogott érdekei azt kivánják, hogy peres eljárásunk reformja személyszaporitás nélkül és igy számbavehető költség nélkül legyen keresztülvihető.

További szervezeti módositása a javaslatnak az, hogy bizonyos ügyekben jegyzőket önálló müködési körrel ruház fel. Az erre irányuló rendelkezések tulajdonképpen az egyidejüleg készülő szervezeti törvényben ennek az életbeléptéig pedig a mult számainkban ismertetett szervezeti és eljárási novellában foglalnak helyet. Minthogy azonban a perrendtartási javaslat (57. §.) felsorolja a birói cselekményeket végező birói személyeket, itt is szükséges a jegyzőt, mint birói cselekményt önállóan végző bírósági személyt felemliteni.

A meghatalmazott által való képviseletet némileg kiterjeszti a javaslat az eddigi javaslatokkal szemben annyiban, hogy a gazdatisztnek, a kereskedelmi meghatalmazottnak és gazdának meghatalmazottként való eljárását nem szoritja azokra a perekre, amelyek nem kikötés alapján tartoznak a járásbiróság hatáskörébe, az ügyvédjelölt képviseleti jogkörét az 1907. évi javaslattal szemben a törvényszék előtt megadja.

Az államkincstár érdekeinek megóvása czéljából a szegénységi jogról szóló rendelkezések közé olyan szabályt vett fel a javaslat, amely szerint szegénységi jogot megadó megvonását, vagy az utófizetés elrendelését megtagadó végzés ellen a pénzügyi hatóság felfolyamodással élhet.

A beadványoknak gyors és a bíróságoknak minél kevesebb munkájába kerülő elintézhetése és kiadmányozása czéljából a javaslatban is helyet talál az egyszerüsitési novellában foglalt az a rendelkezés, hogy a beadványokhoz csatolni kell annyi példányban a kiadmány tervezetét, ahány példányban az a kézbesités végett szükséges.

A kézbesitéseket a javaslat általában a bírósági iroda hatáskörébe utasitja és azzal az intézkedésével, hogy a vidéki kézbesités teljesitése végett a bírósági iroda a vidéki járásbiróság közvetitésének mellőzésével közvetlenül keresi meg a kézbesitő közeget, a kézbesitéseket rendkivül meg fogja gyorsitani. Az előkészitő iratok közlésére azt az ujitást hozza be az eddigi javaslatokkal szemben, hogy az ügyvéd az előkészitő irat másodpéldányát nemcsak akkor kézbesiti postai uton az ellenfél ügyvédjének, ha az más helyen lakik, vagy ha az irat átvételét, vagy a kézbesités elismerését megtagadta, hanem a helybeli ügyvédnek is postán küldheti meg, ha a közlésnek ezt a módját alkalmasabbnak találja, mint az iroda személyzetének utján való kézbesitést.

Makacssági itélet esetén a jegyzőkönyv felvételét és az itéletnek körülményes irásba foglalását a javaslat is épp ugy mellőzi, mint az egyszerüsitési novella a mai eljárást illetőleg tervezi.

Minthogy többször megtörténik, hogy a biróság olyan tényre is meghallgatja a közhivatalnokot, amely közokirattal is bizonyitható, és igy őt hivatali munkájától elvonja, a javaslat az eddigi javaslatokkal ellentétben a mostani sommás eljárás 85. §-ának 3. pontjával lényegében megegyező olyan rendelkezést vesz fel amely szerint közszolgálatban levő egyént közokirattal bizonyitható ténykörülményre csak akkor lehet kihallgatni, ha a közokirat aggályos, hézagos, vagy kiállitásának körülménye tárgya a bizonyitásnak.

Azok közé a személyek közé, akik a tanuság tételét megtagadhatják, a rokonsági kapcsolatra tekintettel a testvért is felveszi a javaslat és azok közül a személyek közül, akik a rokonsági viszony vagy a tanu sérelmének okából a tanuságtételt nem tagadhatják meg, a kezest kiveszi. A szemle költségéről szóló rendelkezések között kifejezetten megmondja, hogy a perbeli képviselő ellen a szemle költségeinek behajtása végett végrehajtásnak nincs helye. E csekély eltéréseket nem tekintve, a javaslatnak a perfelvételi, az érdemleges tárgyalásra és a tárgyalás előkészitésére vonatkozó szabályai mindenben megegyeznek az eddigi javaslatokkal.

Dr. Térfi Gyula,
igazságügyminiszteri tanácsos.

Az igazságügyi szervezet novellájához.

E javaslatot, amint azt az előadói Tervezetből és a javaslat illusztris szerkesztőjének, dr. Térfi Gyulának, a Jogtudományi Közlöny 1910. évi 26. és 27. számában közölt czikkéből ismerni szerencsénk van, az igazságügyi személyzet szinvonalának emelésére, a bíróságok tehermentesitésére s általában az igazságszolgáltatás alaposságának és gyorsaságának fokozására irányuló törekvés hivta életre.

Hogy az előadói Tervezet e czél elérésére alkalmas-e s általában a Tervezet általánosságban való birálására nem érezzük magunkat hivatottnak. Ugy véljük mégis, hogy nem végezünk felesleges munkát, ha a Tervezetnek különösen az ügyvédi kart érintő s mindenesetre legfontosabb ujitást tartalmazó két szakaszát, az I. rész 2. §-át és a II. rész 22. §-át röviden — s talán nem árt hangsulyoznunk — sine ira et studio méltatjuk, anélkül, hogy fejtegetéseink e részletkérdés keretén belül is teljességre tartanának számot.

I. Ami mindenekelőtt a Tervezet 2. §-ában az ügyvédekre rótt szigorubb minősitést illeti, bizonyos, hogy e szigorubb minősités az ügyvédi kar helyzetének javitására s talán az igazságszolgáltatás alaposságára sem maradna jótékony hatás nélkül. Semmi kétség: mellette legalább is annyi érv szól, mint ellene. De nem tartjuk helyesnek azt abban a formában, amelyben a Tervezet javasolja.

E részben egész terjedelmében magunkévá tesszük *dr. Gárdos Félix*-nek egy hasontartalmu czikkben* elfoglalt azt az álláspontját, hogy nagyon visszás eredményre, mindenesetre azonban az ügyvédvizsgáló-bizottság minősitésének degradálására vezetne, ha az ügyvédi diploma önmagában nem képesitene arra, amire képesit: az ügyvédi gyakorlatra.

De tekintettel kell lennünk arra is, hogy ha ily két lényegesen különböző minősitésü ügyvédjelölti tábor — az okleveles és nem okleveles ügyvédjelölteké — állana egymással szemben, ez utóbbiak el volnának zárva attól, hogy alapos praxist szerezhessenek.

Tudvalevő ugyanis, hogy aránylag kevés azon ügyvédi irodák száma, amely irodák a mindenesetre illőbb tiszteletdij mellett alkalmazandó ügyvédhelyettest elbirnák. Ezzel szemben az ügyvédhelyettesek száma — legalább is az átmeneti időben, mig a szigorubb minősitésnek a jogi pályától való elriasztó hatása érezhető nem lenne — folyton szaporodni fog, ugy hogy számuk idővel nem sokkal lesz kevesebb, mint az ügyvédjelölteké. Minthogy pedig az ügyvédhelyettesnek is feltétlenül praktizálnia kell, az erre különösen alkalmas nagy iroda pedig kevés, ez szükségképen oda vezetne, hogy az ügyvédhelyettes is egyrészt kisebb javadalmazásért, másrészt kisebb irodában is alkalmazást volna kénytelen vállalni, vagyis elfoglalná ugyanazt a poziciót, amelyet ma az ügyvédjelölt tölt be. Hol töltené ez esetben gyakorlati idejét az ügyvédjelölt? Azt nem nehéz belátni, hogy ugyanazon vagy csak lényegtelenül terhesebb kondiciók mellett minden ügyvéd szivesebben fogja alkalmazni az ügyvédhelyettest. S minthogy az ügyvédhelyettesek száma idővel — átmenetileg mindenesetre — akkora lesz, (hisz az ügyvédjelöltek nagy része előbb-utóbb meg-

* L. Jogtudományi Közlöny, 1910. 28. szám

szerzi az oklevelet), hogy a számottevő és gyakorlatszerzésre alkalmat nyujtó, de még a kisebb irodák segédszükségletét is bőségesen ellátják, nem is nagyon sokára oda jutnánk, hogy a nem okleveles ügyvédjelölt ügyvédi irodába még a protekczió mankóján is nehezen juthatna be.

Ellenvethető talán, hogy az ügyvédhelyettesi intézmény éppen azt czélozza, hogy az ügyvédjelölt kénytelen legyen minden dijazásra való igény nélkül ügyvédi irodába lépni, s hogy ezáltal a pálya megnehezittessék.

Legyen szabad erre is megfelelnünk. Eltekintve attól, hogy nálunk ily reformokra távolról sincs még a talaj gazdaságilag előkészitve, hogy a mi jogász tanulóifjuságunk egyáltalán nincs ma még abban a helyzetben, hogy 7 éven át saját tőkéjéből tarthassa fenn magát és hogy ennélfogva a dijtalan praktizálás kikényszeritése nálunk egyértelmü volna azzal, hogy a jogi pályát — a nem is jómódu — hanem egyenesen gazdag emberek privilegizált zártkörü czéhévé tegyük, s eltekintve még több más jelentéktelenebb ellenérvtől is: ezek az ellenvetések azért sem állhatnak meg, mert ha az ügyvédjelöltek arra utalva kénytelenek volnának az ügyvédi irodában dijazás nélkül dolgozni, ez megint oda vezetne, hogy az ügyvédhelyettesek nem jutnának megfelelő irodához. Az csak természetes, hogy a legtöbb ügyvéd inkább személyesen látná el tárgyalásait a curián, az itélőtáblán, és az esküdtbiróság előtt, csakhogy minden ellenszolgáltatás nélkül nyerhessen munkaerőt. Ily körülmények között nagyon kevés ügyvéd akadna, aki ügyvédhelyettest alkalmazna, hacsak szintén nem — dijazás nélkül.

Nagyon megfontolandónak tartjuk ezt a kérdést. Ugy véljük, az ügyvédhelyettesi intézmény nincs alaposan végig gondolva, semmiesetre sincs azonban a mi specziális viszonyainkhoz idomitva. Vigyáznunk kell, nehogy a Tervezettel éppen az ellenkezőjét érjük el annak, ami szándékunk. Félő ugyanis, hogy a Tervezet törvényerőre emelkedése esetén az ügyvédi tudatlanság még nagyobb volna, mint most, mert egyszerüen elzárná az ügyvédjelöltet, esetleg az ügyvédhelyettest is az intenzivebb gyakorlat megszerzésének lehetőségétől. S ez nagyon természetesen nem maradhatna hatás nélkül az ügyvédi vizsgák szinvonalára sem, amennyiben a ma alkalmazott mértéken mélyen alul lehetne csak az ügyvédi vizsgák eredményének mai statisztikáját fenntartani.

Az alaposabb kiképzés czélját a fenti aggályokkal csakis olyképpen gondoljuk ezért összeegyeztethetőnek, hogy a jelölt csak öt éves gyakorlat után bocsáttassék ügyvédi vizsgára s az öt évi gyakorlat megszerzése esetén is csak akkor, ha a jelölt a jogtudományi tudori fok elnyerése után legalább három évet töltött gyakorlaton.

Megjegyezzük azonban, hogy az elrendezés mellett is az ügyvédjelöltek számának hirtelen szaporodása az intenziv praktizálást jó időre megnehezitené.

II. Akár a fenti értelemben módosittatnék a Tervezet, akár pedig eredeti rendelkezései tartatnának fenn, mindenképpen egészen átalakitandó a 2. §. 2. pontjának a már bejegyzett jelöltekre vonatkozó rendelkezése. Dr. Térfi Gyulának már idézett ismertetése szerint — mely a Tervezet indokolásának tekinthető — a Tervezet a szigoritott minősitést azoktól, kik a birói vagy az ügyvédi vizsgát a törvény hatályba léptének napjától számitott egy év alatt leteszik, azért nem kivánja, hogy a minősitésnek ez az emelése a gyakorlatot már megkezdettekre sérelmes ne legyen. Érintetett már e lap hasábjain, hogy ez intézkedésből mindazon jelöltekre, kik még csak egy-két év óta vannak bejegyezve és ennélfogva ügyvédi vizsgára csak két, illetve három év mulva jelentkezhetnek, nagy és *a Tervezet czélja által nem indokolt* sérelem származnék; történt már utalás arra is, hogy a Tervezet szövege az indokolással ennyiben ellentétben áll.

Ki kell emelnünk azonban ezenfelül azt is, hogy a Tervezet ez intézkedés által, arra való szükség nélkül a legmerevebb ellentétbe helyezkedik a ius quaesitummal, ellentétbe kerül a törvény visszaható hatályára vonatkozó általános jogelvekkel is, amelyek szerint törvény magát ily erős visszaható hatállyal csak a legégetőbb társadalmi bajok szanálása végett ruházhatja fel. Már pedig a mily készséggel elismerjük az alaposabb kiképzés szükségét, épp oly feleslegesnek tartjuk azt, hogy ez már megszerzett jogok romjain vitessék keresztül.

Kivezető utként a következő kinálkozik:

Nézetünk szerint mindenekelőtt el kell ejteni a Tervezet azon rendelkezését, amely a visszaható hatály alóli kivétel feltételeként az ügyvédi oklevélnek bizonyos időn belül leendő megszerzését állapitja meg. Ebben semmi ráczió nincs. Csak azért, mert valaki kevesebb szerencsével próbálkozik meg az ügyvédi vizsgával, nem méltányos azt oly igen nagy hátrányokkal sujtani, aminőket a szigorubb minősités megszerzésének kötelezettsége jelentene. De egyébként is nagyon visszás helyzetet teremtene ez. Ha ugyanis a Tervezet megvalósulna, az 1911. évben lefolytatandó ügyvédi vizsgák olyannyira meg volnának nehezitve, mint sem azelőtt, sem azután soha. Ez év folyamán a jelölt sikertelenség esetén nemcsak a visszavetésnek volna kitéve, hanem ezenfelül annak is, hogy esetleg már az oklevél megszerzése után is még két évig kell gyakorlatot folytatnia. Ez év tartama alatt tehát az ügyvédvizsgáló-bizottság a jelöltet a visszautasitás által nem egy fél évre s nem egy egész évre, hanem harmadfél, illetőleg három évre vetné vissza, ami — magától értetődőleg — az ez évi ügyvédi vizsgák szinvonalát sem hagyná érintetlenül, minthogy a bizottság kénytelen volna sokkal enyhébb mértékkel mérni. Szóval ez az intézkedés az 1911. évre az ügyvédi vizsgák tekintetében valósággal kivételes állapotot teremtene.

Az ügyvédi oklevél megszerzése helyett tehát helyesen csakis a bejegyzettség állapotát lehet a törvény visszaható hatálya szempontjából döntőnek elfogadni. És pedig nézetünk szerint olyképen, hogy a minősitésnek ez az emelése nem terjedhet ki azokra, akik a törvény hatályba léptekor ügyvédjelöltként be voltak jegyezve.

Ha pedig ily messze menni a törvényhozás nem akarna s az alaposabb kiképzés szempontját a közvetlenül következő generáczióra is feltétlenül érvényesiteni kivánná, ezt csak oly formámban tartanók megengedhetőnek, hogy mindazon jelöltekre, akik a törvény életbelépésekor már be voltak jegyezve, *az ügyvédvizsgáló-bizottság elbirálásától tétessék függővé, hogy az illető jelöltre a szigorubb minősités alkalmaztassék-e vagy nem.* Az ügyvédvizsgáló-bizottságot tartjuk leginkább hivatottnak annak elbirálására, hogy a törvény hatályba léptekor már bejegyzett jelölt az alaposabb kiképzés szempontjából feltétlenül rászorul-e arra, hogy a törvény szigorubb minősitése reá is alkalmaztassék.

Ezt pedig az esetre, ha a fenti propozicziók — mely az ügyvédjelölti gyakorlatnak az ügyvédi vizsga előtt öt évre leendő meghosszabbitását czélozza — elfogadtatnék, olyképen tartjuk keresztülvihetőnek, hogy az ügyvédvizsgáló-bizottság jogositva legyen a kellő képzettség nélkül vizsgázó jelöltet mindjárt az első esetben is két évre visszavetni. Ha pedig a Tervezet eredeti rendelkezései maradnának meg, az oklevél kiadása mellett ugyancsak az ügyvédvizsgáló-bizottság volna hivatva megállapitani, hogy a képesitett jelölt ezenfelül két évi ügyvédhelyettesi gyakorlatra utasitandó-e vagy sem.

Nem szükséges fejtegetnünk, hogy ez az elrendezés a már bejegyzett jelöltekre sem volna oly felette sérelmes és nem jelentené ezenkivül az ügyvédvizsgáló-bizottság képesitésének azt a degradálását sem, amelyet a Tervezet kétségtelenül involvál.

III. A Tervezet 22. §-a értelmében a kir. Curia, a kir. tábla és az esküdtbiróság előtti tárgyaláson ügyvédjelölt nem lehet az ügyvéd helyettese. A 2. §. 2. pontja szerint pedig az ügyvédi oklevél kelte után ügyvédnél gyakorlatot folytatókra az ügyvédjelöltekre fennálló szabályok alkalmazandók.

A Tervezet ezen szövegezése mellett az ügyvédhelyettesek sem járhatnának el a fenti biróságok előtt, azt pedig a Tervezet tudtunkkal nem czélozza.

IV. Megfontolandónak tartjuk végre azt az eszmét, nem kellene-e a hozandó törvényben kihágásnak minősiteni azt a ma nagyon is gyakori jelenséget, ha az ügyvéd magát arra nem jogositott egyén által helyettesitteti ugy az ügyvéd, mint az eljáró egyén részéről.

Dr. Fischer József.

Fényképezés a nyilvántartás és a nyomozás czéljaira.

I. A bünvádi perrendtartás 240. §-át, a mely csupán az ismeretlen holttest lefényképezését sorozta be a magyar bünvádi eljárás menetébe, mindenesetre örvendetesen egészíti ki az évtizedes időköz után a 24,300/908. számu igazságügyminiszteri rendelet az országos bünügyi nyilvántartás tárgyában, midőn a közveszé-

*

lyes szokásos és ismeretlen kilétü büntetteseket illetőleg elrendeli a lefényképezést. 1909 január hó 1. óta a magyar büntető birónak és ügyésznek is van dolga hivatása körében a fényképpel.

Az emlitett miniszteri rendelet ugyan kissé szükszavuan végez ezzel a témával. Részletesebb utasitások üdvösen irányithatták volna a birósági fényképészt. Az en face képről Hans Gross azonban azt tanitja, hogy nem alkalmas az azonositás feladatának megkönnyitésére, mert az orr, fül és egyéb kiszögellő részeit az arcznak ellapositva, a jellegzetességek elhomályositásával adja vissza.

Ezen tanitás kézzel fogható igazsága folytán tehát helyesebb lett volna a ¾ profil és a ½ profil előirása az en face és en profil kép helyett.

Hiányos az az előirás is, hogy a terheltet mellképben kell lefényképezni, mert Hans Gross figyelmeztetése szerint ez czélt tévesztett intézkedés, ha olyan egyénről van szó, a kinek termete feltünő ismérvet mutat. Dr. Finkey Ferencz jogtanár a Jogtudományi Közlöny 1910. évi február 25-iki számában rámutat a legujabb franczia és hollandiai példára, a melyek a kóbor czigányokat irásos igazolvány váltására és ennek községenkénti láttamozására szoritják. A fentebb hivatkozott magyar igazságügyminiszteri rendelet üdvös kedvezményezést jelent e téren is, midőn 8. §. r) pontjában és 16. §-ában a csavargásnak a Kbtkv. 63. §-ában szabályozott eseteire előirja az ujjnyomat és fénykép felvételét.

Éppen csak egy lépéssel kellett volna tovább mennie és a Kbtkv. 62. §-ának esetére is be kellett volna soroznia a kóbor czigányokat az országos bünügyi nyilvántartásba, mert nem kell bővebben fejtegetnem, hogy a czigányok tekintetében félrendszabály, vagy még kevesebb várni addig, mig rá lehet bizonyitani az illetőre, hogy 2 éven belül már volt büntetve csavargásért. Ausztriában éppen most sürgetnek a franczia példán okulva a czigányokat illetőleg a fentebb ismertetett magyar szabályhoz hasonló intézkedést. (L. Friedrich Paul czikkét az Archiv für Kriminal-Anthrop. und Kriminalistik.) A Bp. 240. §-ára való tekintettel is szükséges lett volna némely részletesebb utasitó rendelkezés. Az ismeretlen holttestre vonatkozólag ugyanis nem elég kimondani, hogy ezeket is le kell fényképezni a bonczolás előtt, hanem ki kellene mondani, hogy ezen fényképezésnél is ugyanazon szabályokat kell követni, mint a melyeket az emlitett rendelet letartóztatott közveszélyes stb. büntetteseket illetőleg előir. Sőt meg kellene ezeket toldani még azzal, hogy ujjnyomatot kell venni róluk persze nem festékezés, hanem plasztikus anyagbaszoritás segitségével, mert a halott kezével ezt az eltérő eljárást mondják csak czélravezetőnek. Nem lehetetlen ugyanis, hogy a halott kiléte ily módon megállapitható, ha t. i. az illetőről életében készült ujjlenyomat létezik már az országos bünügyi nyilvántartó hivatalban. Az ismeretlen holttest lefényképezése előtt kivánatos volna annak a toilettenek megcsinálása is, a mely a felismerést annyira megkönnyiti. Niceforo emliti gyönyörüen illusztrált müvében, hogy Minovici, a zseniális bukaresti orvosszakértő, még a halott arczába is különböző szerekkel megelevenitő vonásokat lehell a lefényképezés előtt. Mondanom sem kell, hogy az azonositás — különösen eltorzult arczu holttesteknél — később mennyivel sikeresebben eszközölhető az ily fénykép alapján.

Általában azonban a fényképezés a bünügyi nyilvántartásban az emlitettekhez hasonló részleteket leszámitva immár elfoglalta nálunk is az őt megillető helyet.

S ilyen körülmények között nem kell nagyon sajnálnunk, ha a mi nyilvántartási lapjaink, a büntető lapok nélkülözik is a párisi nyilvántartás Bertillon-rendszerü részletes anthropometriai adatait. A fénykép pótolja meglehetősen a portrait parlénak még kimeritőbb részletezését is. Ezek különben is hova-tovább kiszorulnak a bünügyi nyilvántartás nemzetközi fejlődéséből, a daktiloszkópia elől Niceforo szerint.

A 27,200/909. számu igazságügyminiszteri rendelet értelmében a javitó intézetbe felvett növendékeket is le kell fényképezni. Kivánatos lett volna ezen fényképekre is kiterjeszteni a 24,300/1908. számu rendelet összes emlitett szabályait és az országos nyilvántartásba ezen fényképeket is besorozni.

Az országos bünügyi nyilvántartó hivatal 143,000 fényképet vett át a budapesti államrendőrségtől és ezeket a most megnevezett miniszteri rendelet 27. §-a értelmében szám szerint tartja nyilván. A párisi példa követése, mely szerint a nők és fiatalkoruak képei a felnőtt férfiakétól külön-külön csoportositattnak, talán helyén való lett volna, noha persze Párisban két milliónyi fényképről van szó.

Természetesen hiányos a fentebb emlitett miniszteri rendelet abban a tekintetben is, hogy csupán a büntető lapok tekintetében emlékezik meg «a velünk csereviszonyban álló országok»-ról. Kétséget nem szenvedhet ugyanis, hogy büntetőlapjaink 13. *a)* és *b)* pontjaiban foglalt sovány utasitások, melyek csupán az arcz, a haj, szem, bajusz általános tulajdonságainak és még a netaláni testi, vagy szellemi fogyatkozásnak, valamint az arczon és karon észlelhető különös ismertető jeleknek felsorolására szoritkoznak, a fényképek csatolása nélkül nem alkalmasak a bünügyi nyilvántartás adatainak nemzetközi kicserélésével szem előtt tartott czélok elérésére. Fényképeknek mellékelése nélkül a büntető-lapok csak akkor volnának elégségesek, ha a teljes portrait parlé-t, vagyis a büntettes testi egyéniségének az irott nyelv eszközeivel anthropometriai számok és jelzők segitségével kimeritő ábrázolását nyujtanák, vagy legalább is a párisi signalement lapoknak kevésbbé kimeritő, de még mindig eléggé részletező leirását és anthropometriai adatait közölnék. Ezenfelül, de a fényképek kicserélésének el nem mellőzése esetén is feltétlenül szükséges az ujjnyomatok nemzetközi kicserélését lehetővé tenni.

A kriminalitás nemzetközi csereforgalmának mai széditő gyorsaságát és intenziv fejlettségét tekintve, bármely ország bünügyi nyilvántartása is csak akkor felelhet meg hivatásának, ha minderről gondoskodik.

II. Azonban mindezzel csak fél munkát végeztünk. A fényképezés jelentősége ugyanis nem merül ki a bünügyi nyilvántartásnál és a személyazonosság megállapitásánál való szolgálattal.

Szinte beláthatatlan nagy méretü ugyanis a fényképezés jelentősége a büncselekmények kideritésének, a bünügyi bizonyitásnak munkájánál. Ez pedig, sajnos, nálunk ma még meglehetős parlagon heverő terület.

A BP. 226. §-a csak annyit rendel, hogy a szemlejegyzőkönyvhöz a megszemlélt tárgyak a talált nyomok és jelenségek tüzetes megjelölésére szükséges vázlatokat, rajzokat, vagy fényképeket kell csatolni. A 130,000/99. sz. belügyminiszteri rendelet 136. §-a a nyomozó hatóságokat a helyszinén talált tárgyak helyzetéről, minőségéről, alakjáról, tartalmáról, a nyomok méreteiről hü leirás, «esetleg» vázlatok, rajzok és fényképek felvételére utasitja, hogy «a szemlélt tárgy és hely azonosságának megállapitásához és bizonyitásához kétség ne férhessen». A fényképnek a kriminalitás elleni küzdelemben oly mérhetetlenül nagy hivatását nem domboritja ki, tehát a törvény és rendelet, midőn ugyszólván csak az azonosság megállapitásának segédeszköze gyanánt emliti fel, mintha csak a nyilvántartásnál a személyi és a nyomozásnál a tárgyi azonosság megállapitását szolgálhatná egyedül a fotografia a jegyzőkönyvi leirás és rajz mellett «szükség esetén».

Nem csodálkozhatunk ilyen körülmények között, ha irányitás hiányában a magyar büntildöző hatóságok számára ugyszólván nem léteznek a fényképezés segitségével a nyomozásban és vizsgálatnál elérhető csodás eredmények.

A fentebb ismertetett 24,300/908. I. M. sz. rendelet szerint is a nyilvántartás czéljaira készülő fényképeknek lehetőleg Bertillon-féle fotografáló gépeket kell alkalmazni. El kellene rendelni, hogy az utóbb emlitett helyszini felvételeknél feltétlenül Bertillon-renszerü metrikus fotografiákat kell készitteni, amelyekről az itélőbiró és esküdt számára később bármikor leolvashatók legyenek a két oldalt alkalmazott léptékek segitségével a lefényképezett tárgyaknak valóságos méretei, vagy egymásközti távolsága.

Tömérdek kételyt és vitát, hosszadalmas és megbizhatatlan tanuvallomások kényszerét lehetne igy elkerülni, megelőzni.

Részletes utasitásban ki kell tanitani a hatóságokat, hogy a fényképezésnek nemcsak szórványos esetekben kell a vázrajz mellé lépnie, hanem mindenkor, midőn betörés, vasuti, épitkezési stb. szerencsétlenség, emberölés, gyujtogatásról van szó, a helyszinen több pontról fényképeket kell felvenni, esetleg részletképeket is egyes különösen jelentőseknek látszó részletekről, ha a tettes ismeretlen. A megöltről minden esetben több felvételt kell készitteni, még ha a tettes ismeretes is ; és pedig egyet oldalról, egyet felülről és a sebhelyekről még külön részletképeket

is. A szabad szemmel láthatlan vérnyomokra és zuzódásokra, a gyanus öngyilkossági helyzetekre még utólag is világot vetnek e fotografiák, valamint oly esetekre is, midőn kétes, vajjon a fojtó füstben fulladt meg az áldozat, vagy emberi kéz oltotta ki életét. A sziv vérének spektrumképéről vett fénykép utbaigazithat. Óriási a fényképezés jelentősége az okirathamisitások vizsgálatánál.

Száz és száz fogás ismeretes e téren: az irat fényképének sokszoros nagyitása, különböző világitás és különböző fénysugarak iránt különbözően érzékeny lemezek alkalmazása.

Niceforo—Linderau müvének «Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften» illusztrációiból egyszerü betekintés után világosan láthatjuk mindezt.

A nagyitóval is láthatatlan, a kiradirozott, vegyszerekkel kitörlött, a csak más kiszakitott lapról odanyomódott irás is pompásan elolvasható az ügyes fényképen, esetleg lencse nélküli átvilágitással készitve a fényérzékeny lemezzel való kontaktus utján.

Mindezen vivmány alkalmazása ma már Magyarországon sem ütköznék nehézségekbe, csak egy kis pénzáldozatra, egy-egy miniszteri rendeletre volna szükség.

Minő gazdag anyagot kapna az ilyen fényképek révén a bünügyi muzeum és a büntetőjog egyetemi tanitása, meg a bünüldöző közegek kiképzése. Éppen ezért a 20,001/2—908. sz. igazságügyminiszteri rendeletek már a mai helyzetben is kiegészitésre szorulnak, mert csupán az elkobzott tárgyakról rendelkeznek a bünügyi muzeum számára, noha például egyes bünügyekben felvett helyszinrajzok és fényképek is mutatkozhatnak «tudományos szempontból különösen tanulságosaknak, vagy olyanoknak, a melyek a büntetendő cselekmény elkövetésének valamely uj módozatát világitják meg».

A 24,300/908. sz. rendelet a selejtezés kapcsán a nyilvántartásban szerepelt egyének fényképeiről a bünügyi muzeum javára igen szükösen rendelkezik, összesen öt szót veszteget erre a tárgyra.

A nagy kulturállamoktól (lásd Gross, Niceforo müveit) nem nehéz immár eltanulnunk a fényképezés eredményeinek a büncselekmények kideritésénél való alkalmazásba vételét is.

Ez ma már Magyarország részére sem elérhetetlen ábránd, ha még talán Berlin, Stockholm, Kopenhága, München, Páris példájára távfotografiai állomást nem is tudnánk felállitani, az áldozat, vagy a gyanusitott fényképét villamosság iránt érzékeny selénlemezek utján pár percz alatt egyik világvárosból a másikba repitvén.

A metrikus, vagy legrosszabb esetben a közönséges fényképezésnek kiterjedtebb alkalmazása azonban a fentebb emlitett esetekben immár halasztást nem tür. Sürgős szükség volna tehát immár a kellő kormányrendelkezések megtételelére ez irányban is. Ne álljunk meg a személyi nyilvántartás czéljaira történő fényképezés fele utján oly sokáig!

Dr. Reisinger Ferencz,
aradi ügyvéd.

Az irásvizsgálat a bünügyi nyomozás szolgálatában.

Köztudomásu, hogy a kézirás szakszerü vizsgálata régóta segédeszköze az igazságszolgáltatásnak. Hogy e fontos munkát régebben minő emberek végezték s helyenként még ma is mekkora ismerethiánynyal intézik: kitünik a meg-megnyilatkozó méltatlankodásból, mely olykor az egész graphologiai tudományt éri. Sértett jogok, ártatlanul szenvedett meghurczolások feljajdulása ez. Viszont ha tekintjük a graphologiai tudomány fejlettségét, melytől az igazságszolgáltatás ma már méltán követelheti a legmegbizhatóbb adatokat, amennyiben az irásvizsgálatnak sokszor perdöntő szerep is jut: képtelen állapotnak tartom, hogy valaki problematikus müveltségü emberek által szerkesztett rossz szakvéleményből következtetve, avagy képzelt fölényében, pusztán csak azért, mert az irásisme az ő látkörén kivül esik, vagy pedig valamelyik fontosabb ügyében, bár beigazolt alapossággal ellene szólt, — ócsárolja a szakképzett graphológus munkáját is.

Szükségesnek tartottam: egyfelől a felsoroltak tisztázására, a szakismerettel végzett irásvizsgálat megbizhatóságára nézve; másfelől pedig érdeklődők részéről történt többszörös felszólitásnak eleget teendő — e rövid közleményben lehetőleg elmondani mindazt, amit a mai graphologiai tudomány nyujt, amit az irásvizsgálatnak nyujtania kell, hogy czélját ne téveszsze.

Az ember psychophisikai életének erőbeli nyilvánulásai az egyéni jelleg kinyomatával birnak; ez pedig az egyeddel változik. A legfelsőbb, legérzékfölöttibb értelmi müködéstől kezdve a legkisebb taglejtésig, testmozdulatig: teljesen más és más érvényesüléseket tapasztalhatunk minden egyes embernél. Ez kétségbevonhatatlan tény. Ebben rejlik, vagyis ebből áll lelki-testi összmüködésének önálló egysége, énje, egyénisége, mely életfunctióinak végtelen változataiban is mindig ugyanaz marad és kellő megfigyelés mellett mással soha össze nem téveszthető.

Tudjuk, hogy az agyrendszer mozgáscentrumainak müködése intézi, szabályozza az életerők minden nyilvánulásait. Igy az irás-centrum az irás munkájának faktora.

Antrophológiai, psychológiai tanulmányok során kitünik, hogy a testi s lelki fejlődés utján fejlődik az irás készsége is. Az egyéniség, az egyéni karakter teljes kifejlődésének idejére, az iráskivetési módozatok egész sorozatát birja az ember, melyet mint beidegzett mozgásnyilvánulási komplexust mindig ugyanazon módon fog használni; mert természetévé vált s tőle szabadulnia lehetetlen. A müvelődés, az egyéni dispositio, az elért értelmiségi fok s egyéb személyes mellékkörülmény befolyása alatt szerzett összképességek végtelen arányváltozásai szintén lényegesen befolyásolják az irás egyéni kialakulásait s más és más, de maradandó kinyomatot kölcsönöznek neki.

Tágabb értelemben befolyásolja az irást: a nemzetiség, az égalj, az életviszonyok, a hivatás s mint a történelemből kitünik, minden korszakban más és más irásjelleget mutat fel a föld minden egyes népe. Ez utóbbi már a nemzeti egyéniség egyik nyilvánulása. Ezen belül jelentkezik azonban az egyed egyéni karaktere. A diplomatika és paleographia keretébe tartozó fontos jelenségek ezek, melyek régi okiratok, oklevelek valódiságának elbirálásában számottevő tényezők. A különböző helyzetben — fekve vagy állva — végzett irás eltérései, valamint a kórtani iráselváltozások csakis külső formai különbségeket mutatnak fel; agybántalmak megállapitására alkalmasak; az egyéni jelleg azonban még a legnagyobb destrukczió mellett is felismerhető. Az aggkorban beálló erőfogyatkozás is határozottan érvényesül az irásban. Ép igy az átmenő és állandó idegesség, a paralysis progressiva, az elmezavar, delirium tremens, a marasmus, az erőbeli teljes collapsus, valamint az agonia alatt végzett irásban — ami végrendelkezésnél nagyon gyakori — tisztán felismerhető az expressiv és impressiv irászavar egészen a disgraphia végső határáig. Rezgő, szakadozott az irás mindezen esetekben s a laikus nem is lát benne különbséget: a kórtani alapon megejtett szakszerü irásvizsgálatnak fel kell ismernie az esetet, mely mindezen elváltozásokban a különböző agymüködési nyilvánulásokból határozottan megállapitható. Az egyéni jelleg azonban még e felsorolt körülmények között is felismerhető, bármennyire torzuljon is a vonalak kivetéseinek strukturája; hiszen az egészséges ember sem képes nevét, vagy bármit kétszer egyformán leirni. Nem a formai arányok azonossága tehát a döntő, hanem az irás egyéni jellege. A hamisitó tehát az idegen, vagyis hamisitandó irás minucziózus jellegnyilvánulásait képtelen utánozni, még ha szakképzett graphologus is, mert ebben saját egyéniségének nyilvánulási kényszere teljesen meggátolja. Csakis a külső formai hasonlóságot fogja többé-kevésbé elérhetni: a maga egyéniségét azonban beléviszi, bármennyire tartózkodnék is tőle. Igy áll a dolog az irásferditéseknél, torzitásoknál is, mikkel névtelen leveleknél találkozunk. A levéliró egyénisége itt is kétségtelenül nyilatkozik s felismerhető. Ebben rejlik már most a hamisitás és alakoskodás irásbeli tényének megállapitási titka. A kérdéses irásban nyilvánuló egyéni sajátságoknak minél nagyobb mérvü azonossága a gyanusitott irásának egyéni sajátságaival: a valószinüségtől a bizonyosságig juttathatja a közös eredet fenforgásának kimutathatóságát. Ha tehát a gyanusitott egyéni sajátságai többszörösen felismerhetők a kérdéses irásban: akkor az hamis. A mozzanatok tárgyilagos felsorolásán s az erre alapitott bizonyitáson nyugszik a helyes szakvélemény. A demonstrált adatokat s azoknak bizonyitó erejét ugy a biróság, mint minden müvelt ember elbirálhatja. A szakvéleményben kifejtett helyes okvetés és alapos szakismereteken nyugvó véleményadás képezi a döntő erejü, vagy legalább is erős támaszul szolgáló szakbirálatot.

Legelsősorban hivatottság, kiváló megfigyelő tehetség azonkivül a világirodalmi szakmunkák megfelelő értelmiséggel megejtett tanulmányozása s végül évek hosszu sorára terjedő irástanulmány kell hozzá. Kapkodással, avagy a mai szeleskedő stréberséggel ész nélkül összeolvasott s meg nem értett könyvekből szerezni vélt ismereteknek félszegségeivel legfeljebb nevetségessé válni, vagy ami nagyon komoly; ártatlanokat bajba hozni lehet. Alapos tudományos képzettség s nagy gyakorlat kell a szakszerü irásvizsgálathoz: minden egyéb csak segédeszköze ennek, mely támogathatja, de sohasem pótolhatja azt. A hiányos tudás, valamint a gyenge jogalappal biró pereskedés, az irásvizsgálati segédeszközöknek tulzott alkalmazásával, mint erős érzéki hatásra irányuló törekvéssel igyekeznek képtelenségeiket hihetővé tenni és az egész dolgot ilyképen elütni. Ez laikusokkal szemben rendesen sikerülni is szokott.

Leginkább visszaélnek a fényképezéssel. A fényképezés és a mikroskopiai vizsgálat tisztán technikai vizsgálatok, melyek nagy elővigyázatot igényelnek, nehogy a legnagyobb botlásokba vezessenek. A fényképezést rendesen tulzott nagyitások elkészitésére használják, melyek a torzulásig viszik a dolgot. A fénykép mindig tömegeket ad vissza — strukturát soha. Ezenfelül a nagyitás fokozódásával a kép tisztasága, éles volta csökken, azaz mindinkább elmosodottabb lesz. Ez a fényszóródás optikai törvényeinek természetes következménye. Az irás graphológiai vizsgálatánál az irás szerkezetének megállapitása a fontos. A szinhatásokat a fénykép szintén nem hozza ki, de kihoz minden karczolást, hajlást, papirrostot, sőt még a papir anyagának felhőzetszerü hullámzását is, s igy olykor a legnagyobb tévedéseket okozhatja; tapasztalásból tudom, hogy a nagyitott fényképekre alapitott irásbirálat a börtön küszöbéig vitt ártatlan embereket. A fényképezéssel elkövethető botlások közül felemlitem, hogy tulzott nagyitásokkal például a legegészségesebb ember irásában is mutatkozik szakadozott, reszketeg vonalvezetés, mely csakis a papir göröngyös felületének tulajdonitandó s nem lehet impressiv zavar. A tulzott nagyitás a legsimább papiron is göröngyöket mutat, s igy az irás vonalvezetése szakadozottnak tünik föl. A szakképzettség hiánya ilyenkor nagy hibákat követhet el. Ezenkivül a szinérzékeny lemezek s szines fényfilterek alkalmazásával azt hozza ki az ember, amit akar, tehát megtévesztésre, a laikus düpirozására vezet az egész eljárás. Igy homályos, fakó helyeket szinerőseknek, sötéteket halványoknak lehet feltüntetni; vagy beirt felületeket egyáltalán irásmenteseknek, tisztáknak lehet felvenni, ami a valóság teljes ellentéte. Oly esetekkel is találkoztam, hogy a negativ lapon retouchszerüen módositottak, s igy oly dolgok jöttek ki a pozitiv levonaton melyek magán a beirt lapon egyáltalán nem voltak. Azon állitás pedig, hogy a fénykép olyasmit is kihoz, amit a szem még a mikroskopban sem lát — nem igaz. Vegyszerek segitségével kezelhetők oly helyek, melyekről savakkal eltávolitottak irást, igy a papir keményitő-részecskei szint nyernek s előtünnek. Ezeket lefényképezik. Csak a szem látja a helyek szinét is, ha kell esetleg a mikroscop vagy polarisator segélyével.

Alkalmaznak még teljes czélszerütlenséggel ugynevezett fénypausákat az eredetiről nagyitva. Ezek egyszerü körvonalozások minden szin- s tömeg-feltüntetés nélkül. A mikroscopiai nagyitott képek szinbeli, rajzbeli pontos visszaadása: a festés és rajz képességeit követeli s a megfelelő készülékek szakavatott alkalmazásával a teljes megbizható adatokat nyujthatja.

A czélirányos nagyitások tekintetében a mikroskop kezelése viszont specziális tudományos képzettséget igényel, mert hiszen az ujabb optikai előhaladás már ezrekbe vitte a nagyitás lehetőségét s a mikroscopiának is egész irodalma van. Tudni kell itt azonban ismét azt, hogy a tulhatványozott nagyitás eseteinkben: a papiranyagok, tinták, festékek stb. anyagbontó kémlelésére s nem graphologiai irásvizsgálatra való, aminthogy a szakszerü vegyi vizsgálat is legnagyobbrészt igy kémlel, mert az ezerszeres nagyitások már bontó munkát végeznek, az aggregátumok molekuláris oszlását mutatják. Ez pedig a törvényszéki vegytan és az optikai ismeretek teljesen tájékozott alkalmazását követeli. Technikai készültség tekintetében a mikroskop megfelelő lencserendszer-kombináczióiban alapos jártasságot és a mikroscopiai anyagpraeparatumok elkészitéséhez szükséges gyakorlatot igényli, Kétely esetén, az elkészitett szines makrogramm alapjául szolgáló præparatumot megnézhetik az érdekeltek a mikroskopban; avagy maga a præparatum is meglelelő felügyelet mellett készülhet. Az ellenőrzés tehát absolut módon történhetik.

A müuton: rajzolás, pauzálás, fényképezés, nyomás stb. által készült hamisitások, utánzatok pedig azonnal felismerhetők, mert élettelenek. Nem nyilvánul bennök mozgás, vonalvezetés, ütem, szóval hiányzik belőlük minden, ami az ember életlüktetését jellemzi. Pusztán formai azonosság lehet az igy elért eredmény, semmi egyéb. Mikroskopiai réteges megfigyelés, különböző fénykémlelés és polarisatió utján meg lehet az utánképzés technikai módját állapitani. Mindezen kémlelések azonban nem demonstráczióra valók s csakis segédeszközei az innervált egyéni sajátságok tényleges jelenlétének, vagy hiányának, eltérésének, vagy azonosságának megállapitását czélzó graphologiai vizsgálatnak, mely az irásbirálat tulajdonképpeni és egyedüli helyes módja. Csakis oly irásvizsgálat szolgálhat megbizható nyomozási alapul, mely tudományos szakismerettel, nagy gyakorlattal és a segédeszközök helyes, megfelelő alkalmazásával készült.

Hangoztatták egyesek azt is már, hogy az irásvizsgáló szakértő nem mondhat ki soha apodiktikus itéletet, csakis s pusztán lehetőséget, valószinüséget állapithat meg. Ezzel szemben meg kell jegyeznem, hogy mindkét módja az ilyen véleményadásnak helytelen. Az apodiktikus megállapitás megokolás nélkül meg nem állhat: a lehetőséget megengedő pedig semmi, mert nem használ az ügy tisztázásának. Egyedüli helyes módja a véleményadásnak: az azonos mozzanatok sorozatának kimutatása s megokolt vonatkoztatása a hamisitás tényére, miben a végső elbirálás — elfogadás, vagy elvetés — a biróság dolga.

Amennyiben sikerült ezuttal az irásvizsgálat tudományának, valamint a megfelelő exekutiv szakszerü munkának mivoltát vázolnom, —ugy czélomat elértem.

Weber Károly,
tanár, kir. törvényszéki irásszakértő.

A fiatalkoru bünösökre vonatkozó végrehajtási intézkedésekhez.

A büntetőnovellának a fiatalkoruakra vonatkozó második fejezetében foglalt rendelkezések végrehajtása tárgyában kiadott 27,100/1909. I. M. számu rendeletet mostanában az ország sok száz birája forgatja s hiszem, nagyon sokak véleményének és meggyőződésének adok szerény kifejezést akkor, mikor ennek a rendeletnek és az ezzel kapcsolatban kiadott többi végrehajtási rendeletnek nagyszabásu voltát elismerve, meg merem koczkáztatni, hogy a rendelet gyökeres, a nemes és nagy kriminálpolitikai czélt igazán szolgáló, nem a látszat és a statisztika kedvéért dolgozó végrehajtása előtt rendkivüli akadályok állanak. Szabadjon mindjárt azon kezdenem, hogy ez a rendelet szinte a nagyvárosi fiatalkoruak számára készült, Budapest s a többi nagyváros fiatalkoru bünöseinek kódexe és jóformán elfeledkezik az ország nagyon sok ezer falváról, a népről, a vidék millióiról mik a biróságoknak nem tizeit, hanem százait foglalkoztatják, elfeledkezik arról, hogy agrár állam vagyunk, hogy sok milliónyi parasztsággal, kisemberrel állunk szemben, hogy szemben állunk milliók törvénytudatlanságával, ezer és ezer elmaradt, kulturátlan faluval. A törvények csak akkor válhatnak be igazán, ha átmennek a köztudatba és szomoru jelenség, ha valaki a törvényt akkor tanulja meg, ha valamiért törvényt áll. Egy ilyen merész, az eddigi elveket felforgató, a huszadik század finom, emberies irányát szolgáló törvényt, mint amilyen a büntetőnovella, mely a birónak szinte felségjogokat, a megkegyelmezés, a felfüggesztés jogait biztositja sok esetben, mely a fiatalkoruak biráját gyermekpszichiáterré, még ennél is többé, szerető apává, a fiatal bünös lelkek valóságos erkölcsi gyámhatóságává teszi, nagyobb, intenzivebb eszközökkel kellene a milliók köztudatába átvinni s nem szabadna megelégedni azzal, hogy a törvény, a rendelet kihirdettetik a törvényes formában, tehát mindenkinek tudnia kell. Hiába fognak tudni birák, ügyvédek, a felső- és középosztály intelligens tagjai, a patronage-egyesületek, a gyermekvédelem többi szervei erről a novelláról, végrehajtási rendeletéről, ha a nép, a milliók tanulatlan és tudatlan tömegei nem értik át, mi az s mi a czélja, hogy a gyermekét a biróság, próbára bocsátja, vagy házi felügyelet alá helyezi, hogy mi a czélja a pártfogói intézménynek, a környezettanulmánynak s czéltalanná válik a pártfogói intézmény, ha a nép abban — ami valószinü — kémet fog látni, aki előtt el kell titkolni mindent

mint mikor az adóalapról van szó. Ezeket a törvénybeli s rendeletbeli intézkedéseket bele kell itatni a nép lelkébe s nagyon helyén lett volna a végrehajtási rendeletben intézkedni az iránt hogy ezeket a rendelkezéseket ne a fiatalkoruak birája ismertesse meg a konkrét esetekben a kis delikvenssel s hozzátartozóival, hanem a nép nevelésére hivatott többi egyének, lelkészek, tanitók, községi jegyzők, szószéken, katedrán, népgyüléseken népszerüsitsék azokat, ismertessék a törvény nemes céljait, a pártfogói tisztet tegyék rokonszenvessé a nép előtt. E nélkül félő, hogy a nép a környezettanulmány adatait szolgáltató pártfogóban, lelkészben, tanitóban, munkaadóban, tanukban, vagy községi elüljáróságokban ellenséget fog látni, az adatok szolgáltatását megtagadja, már pedig kétségtelen, hogy a fiatalkoruak birája nagy jogai gyakorlásában tárgyalási benyomásokkal nem elégedhetik meg, igazi bázisa az a lélekfestés és miliőfestés, ami a környezettanulmányban fog adódni.

Ebből a szempontból rendkivül fontos a pártfogói intézmény, de ennek a végrehajtási rendelet az igazi ágyát nem veti meg. A gyakorlati életet véve figyelembe, papok, tanitók, előljáróságok a környezettanulmány megadását nem fogják ambiczionálni, a legtöbb helyen felesleges tehernek fogják ezek ezt a missziót tekinteni, de meg idejük, alkalmuk sem lehet arra, hogy ilyen adatok után járjanak. Akinek hivatali tiszte mellett még azt a kellemetlen szerepet is adják, hogy deritse ki a fiatalkoru terhelt előéletét, családi viszonyait, foglalkozását, életmódját, magaviseletét, a környezetet, melyben él, hogy figyelje meg a környezet erkölcsi világát is, szóval legyen a családi körnek valóságos vizsgálóbirája, aki megfigyelje az otthon minden aprólékosságát s ellenőrizze például a próbára bocsátás ideje alatt a fiatalkoru bünös minden mozdulatát, az ezzel nem fog — tisztelet a kevés kivételnek — alaposan foglalkozni, hanem meg fog elégedni azzal hogy a környezettanulmány nyomtatott blankettáját jól-rosszul kitölti s ezzel a munkát, a szerepek legszebbikét lerázza magáról. Igy azután a környezettanulmány, mely a biró mindenkori bázisának készült, blankettamunka lesz, amit a biró semmi módon sem lesz képes a czélhoz méltó alapossággal kiegésziteni s akkor a fiatalkoruak feletti uj igazságszolgáltatás igazi alapja megdől s lesz belőle impresszionista itélkezés. Budapesten vagy városi helyeken, hol gyermekvédő-egyesületektől kezdve lelkes gyermekbarátokig százak állanak a bíróság rendelkezésére, a bíróság bizonyára fog kapni alapos, mélyreható miliőfestéseket a pártfogótól, — de hogy és mint lesz ez a tizezernyi falvakban, ahol a jegyző, lelkész, tanitó, orvos, a falu intellektuális eleme kémszerepet lát az ilyen szerepben s borzadva fog elfordulni ettől a kellemetlen ballaszttól. Aki a falut ismeri, talán igazat fog ebben nekem adni. Ezt a pártfogói intézményt ugy, ahogy a rendelet kontemplálja, életképes igazságszolgáltatási segédfaktorrá tenni nem lehet. Nem lesz számottevő sikere még az olyan okos, talpraesett rendeletnek sem, mint a milyen a vallás- és közoktatásügyi miniszter 149,500 1909. V. K. sz. rendelete, mely a tanitó pártfogói kötelességeit irja elő s részben még fegyelmi szankcióval is ellátja. Ha minden helyen fizetéses pártfogó-tisztviselői állást lehetne kreálni, fegyelmi felelősséggel, több biztositék volna, hogy a czél el lesz érve, de ez lehetetlen, a kincstár milliókat egyelőre nem áldozhat ily czélra. Más uton kell a pártfogói intézmény helyes megkreálásának módjait keresni. Legyen szabad lege ferenda felemlitenem, mennyire czélszerü volna a községi pártfogói tiszt létesitése. Aki a falut ismeri, tudja, hogy például a közgyámi tisztet a nép rendszerint tiszteltebb, értelmesebb, komoly emberre szokta ruházni, sok helyen a neve is: árvák apja s tudvalevő, hogy a közgyám a falusi autonómiának egyik nagy külső tiszteletben részesülő szerve. A nép természete az, hogy szeret hivatalra szert tenni, de csak olyan hivatalra, ami vagy fizetéssel jár, vagy a nép közbizalmán alapszik. A rangkórság nemcsak uri vonás, arisztokrata népünk egyik — sokszor megbecsülendő — vonása is az. Birónak, törvénybirónak, közgyámnak lenni nagy tisztesség, helyet ad a képviselőtestületben, a falu parlamentjében, dekorummal jár, ami kifelé a népnek imponál s megadja neki a tiszteletet s engedelmességet a kikényszeritheték igazi erős eszközei nélkül is. Szerveztessék rendeleti uton községi pártfogói tiszt. akár a községek által nyujtandó mérsékelt javadalmazás mellett is és ahol kell, akár több ily tisztség; legyen szervezve ennek a tisztnek betöltése végett egy, a főszolgabiróból, a fiatalkoruak birájából, a községi jegyzőből, a helybeli lelkészekből, tanitókból s a községi bíróból álló jelölőbizottság, melynek jelölései alapján maga a nép válaszsza meg a pártfogót; a jelölés biztositéka lesz a pártfogó rátermettségének, a nép által való választás viszont a pártfogói tiszt czélját át fogja vinni a köztudatba s biztositéka lesz a pártfogói tevékenység belső sikerének, megnyitja előtte minden porta bizalmát s a nép által igy megismert intézmény tisztelt megbecsült lesz előtte, ebben pedig már a siker titka is meglesz. Az igy megválasztott pártfogó részére azután bátran kiadható a végrehajtási rendelet I., IV. sz. mintái szerinti utasitás, meg fogja érteni hivatását. Rendelkezés történhetnék afelől is, hogy a megválasztott községi pártfogót a fiatalkoruak birája megválasztásakor szóbeli kioktatásban részesitse, — a biró szivesen fogja tenni, hiszen jó pártfogó s jó itélet testvérek lesznek — s hogy jogai s kötelességei mindazok legyenek, amiket a végrehajtási rendelet 13. §-a a pártfogótisztviselőre nézve felsorol. Legyen szervezve ilyen községi pártfogói tisztség minden községben s állapittassanak meg oly helyeken, hol gyermekvédelmi intézmények vannak, a két intézmény közös eljárási módozatai; ahol pedig ily intézmények nincsenek — s ez tizezernyi helyen igy lesz — ott helyezzük a pártfogót a községi intelligenczióból s a népből kötelezőleg szervezendő, a községi képviselőtestület által választandó, a lelkészt, tanitót, orvost mindenesetre magában foglaló helyi bizottság felügyelete, ellenőrzése alá s ennek a bizottsági szerepnek lelkiismeretes teljesitése füzessék büntetőszankczióhoz, mint a hogy az esküdti szolgálat teljesitése ezzel van erősitve. Az esküdti szolgálat révén igazságszolgáltatási faktorrá lett nagyközönséget tegyük a megelőzés tényezőjévé, vegye ki kötelezőleg a prevenczionál épp ugy, mint az igazság itéleti kiszolgáltatásánál a részét a társadalmi javitás nagy munkájából.

Végül pedig adjunk a fiatalkoru terheltek birájának jogot és törvényes eszközöket, hogy a községi pártfogói s pártfogóbizottsági kötelességek hüséges teljesitését kikövetelhesse és mulasztás esetén ellenük eljárhasson s adjunk neki — de ez már talán nagy gyakorlati rébusz lesz — időt arra, hogy bent a parkettos hivatali helyiségben legjobb pszichologiai tanultsága alapján megtett intézkedéseinek külső sikerét kint az életben állandóan ellenőrizhesse s annak nádfedeles házikóban vagy emeletes palotákban egyenlően érvényt szerezhessen.

Igy majd milliók előtt megvilágosodik a czél: a fiatal bünösök megmentése s a büntetőnovella, mely milliók tömegeinek és nemcsak a nagy városoknak készült, átmehet a köztudatba. Az emlitett végrehajtási rendelet bármily nagyszabásu alkotás, mai formájában ennek a czélnak érdekében kevés, a benne felállitott uj szervezetek nagy helyeken feltétlenül érvényesülni fognak, de nem viszi be a szövétneket oda, ahova a patronage nagy gondolata a néplélek szuggerálása nélkül sohasem fog bejutni: az ötvenezer falu körül látatlanban is látható kinai falak közé. Nemcsak a nagyvárosi gyermeknek szolgál a törvény. Hugo Victor egyik regényében éppen a falusi miliő rajzában mondja: «Aki csak egy férfi nyomoruságát látta, semmit sem látott: egy nő nyomoruságát kell látnia. Aki csak egy nő nyomoruságát látta, semmit sem látott: egy gyermek nyomoruságát kell látnia.» Annak a sok ezer falunak gyakorlatilag keresztülvihető intézkedésekre van szüksége.

Dr. Sándorfi Kamill,
nagykátai kir. járásbirósági jegyző.

Különfélék.

— **Magyarország közjoga.** Jogi irodalmunk nagy nyeresége az a vaskos kötet, amely «Közjog» czimen most került ki a könyvpiaczra. Szerzője dr. Márkus Dezső kisegitő curiai biró, aki ebben az 1119 lapra terjedő kötetben a magyar közjog hatályban levő tételes jogforrásainak valóságos kincsestárát alkotta meg. Államjogunknak teljes és hü képe tárul fel itt előttünk világosan áttekinthető rendszeres csoportositásban, a jog minden más ágával való összefüggésének a legapróbb részletekig terjedő feltüntetésével, ugy, amint az évszázados küzdelemmel párosult jogfejlődés utján napjainkig kibontakozott. Tárgyilagos rendszerbefoglalással vannak összegyüjtve az összes jogforrások, Horvát-Szlavonország közjogi törvényei, valamint a bennünket különösen érdeklő osztrák jogforrások is. Hasznosan egészitik ki a könyvet, az országgyülés két házának házszabályai, a delegáczió ügyrendje, a király, valamint a minisztertanács

elé terjesztendő ügyek felsorolása, a királyi udvartartásra, a kabinet-irodára, a külügyi szolgálatra, Bosznia-Herczegovinára stb. vonatkozó összes adatok, amelyek közül nem egy a szerzőtől megszokott alapos és fáradságos kutatással ebben a könyvben található föl először. A mü a «Magyar Közigazgatási Törvények» czimü gyüjtemény része. Ára 18 K.

— **A budapesti VIII—X. ker. járásbiróság** julius 28-án átköltözött a VIII. ker. Sándor-utcza 13. számu házba.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A bérbeadónak az a nyilatkozata, hogy kötelezi magát,** hogy mindaddig, mig a bérlő kötelezettségeinek eleget tesz, a bérlőnek sem felmondani, sem a bérösszeget felemelni nem fogja, joghatályos s az osztrák polgári törvénykönyv 1090. §-a ilyen megállapodásnak nem akadálya.

Felperes bérbeadó azt hozta fel, hogy a felek között létrejött megállapodás sokkal határozatlanabb, semhogy arra kötelezettséget lehetne alapitani. Ezt a felperesi állitást azonban nem vette figyelembe a biróság. Az igaz, hogy a vitatott megállapodásban felperes határozatlan időre lemond felmondási és béremelési jogáról, de a szerződés tartalma nem bizonytalan. Felperes álláspontja mellett minden határozatlan időtartamu szerződés, pl. a bérleti szerződések nagyobb része érvénytelen volna, ami nyilván értelmetlen. Ez az álláspont csak akkor volna helyes, ha a szerződő felek akarata határozott időtartamu szerződés kötésére irányul, azonban elnézésből vagy tévedésből a szerződési időtartam meghatározását elmulasztják. Minthogy a konkrét esetben a tanuvallomásokból megállapithatólag erről nem lehet szó, felperest elutasitotta a biróság. Ezt az itéletet az osztrák legfelső törvényszék 1910. évi I. 172. sz. a. a felülvizsgálati kérelem elutasitásával azzal hagyta helyben, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 1090. §-a meghatározott időtartamu szerződést kiván, a jelen esetben, amikor a szerződő felek akaratából más nem tünik ki, s a mikor a bérbeadó kijelentette, hogy nem fog felmondani, a szerződés a bérbeadó élettartamára tekintendő megkötöttnek. *Dr. Sch.*

— **Zálogfoglaló orvos.** Egy berlini fülorvost elitélt a biróság, mert egy betegétől, ki magánrendelésén jelent meg, és a fizetést azon ürügy alatt, hogy nincs elég pénze, megtagadta, a beteg által használt hallócsövet vette el. A biróság elfogadta ugyan az orvos azon érvelését, hogy a beteg, ki külföldi volt, bizonyára többé nem jött volna és igy követelése kárbaveszett volna. Azt is elismerte a biróság, hogy ezen okból jogában volt az orvosnak valamit elvenni a betegtől, amivel követelését mintegy biztosithatta — elvehette volna botját, óráját és ha nem volt rossz az idő, még a felső kabátját is — csak éppen azt nem, amit az illető leginkább nélkülözött: a hallócsövét nem. (Gyógyászat.)

— **Számviteli szolgálat a bíróságoknál.** Egy német szaklap felveti azt a kérdést, hogy a bíróságok mellett a számvitelben teljesen jártas segédszemélyzetnek kellene müködnie, mert a gyámügyekben, hagyatéki, végrehajtási és csődügyekben, de különösen az utóbbiakban igen gyakran kellene a számadásokat felülvizsgálni, de a bíróságok a szakszerü és pontos felülvizsgálatot nem eszközölhetik, és igy az ellenőrzés jóformán csak papiron van.

Megjegyzendő, hogy némely német államban, igy Poroszországban is az ily számvevői állások a bíróságok mellett szervezve vannak és pedig némely nagyobb bíróságnál külön állások, másoknál hozzáértő hivatalnokok külön dijazás mellett mellékfoglalkozásként teljesitik a számadások átvizsgálását és pedig legtöbbnyire nem fix dijazással, hanem a végzett munkához képest.

— **Az automobil vezetőjének felelőssége.** Egy utas az automobil vezetőjét folyton gyorsabb tempóra sarkalta, hogy barátnője idején érjen el a szomszéd faluba. A vezető eleget is tett a kivánságnak, amire egy kanyarodásnál a rohanó jármü felborult és a sürgető utas megsérült. Kártéritési keresetének a német birodalmi törvényszék helyt adott. Igaz ugyan — mondja az indokolás — hogy az az utas, aki sürgetésével rábirja a vezetőt a gyors tempóra és a veszélyesebb helyeken a szükséges elővigyázat figyelmen kivül hagyására: a beállott balesetért a felelősség egy részét viselni tartozik. Ámde a jelen esetben a sürgetés még csak részben sem mentesiti a chauffeurt azon hibákért, hogy az éles fordulón oly gyors tempóban száguldott.

— **Etikett-kérdések.** A szajnai törvényszék előtt a napokban egy fiatal ügyvéd, aki hadgyakorlatot teljesit, katonai egyenruhában jelent meg; egy heves gesztus elárulta az etikett-hibát, mire az elnök felfüggesztette a tárgyalást, mig az ügyvéd átöltözködik. Mi már láttunk fiatal jogvédőket teljes katonai diszben tárgyalni, amit a biró nem kifogásolt, holott egyik kitünő főtárgyalási elnökünk megbirságolta azt a védőt, aki a szegfüt nem távolitotta el gombjukából, bár, mint ismeretes, ezt a végzést a tábla megváltoztatta. Különben ilyen kérdésekben a felfogások nem állandóak. A fenti eset alkalmából irja egy belga szaklap, hogy 1864-ben merészelt ügyvéd először bajuszosan megjelenni a párisi biróság előtt; az elnök akkor is félórára felfüggesztette a tárgyalást, amig a merénylő megborotválkozott. Ma már a szakáll is polgárjogot nyert a palais de justice-ben.

— **Sürgönyök és hirek szerzői joga.** A *Soleil du Midi* kiadója, miután egy ideig az «*Agence Havas*»-ra előfizetett, a kötött szerződést megszüntette. Ennek daczára az ujságban olyan táviratok jelentek meg, amelyek a Havas-ügynökségtől származtak. Az ügynökség perrel lépett fel. A biróságok megállapitva azt, hogy alperest a hirek, illetve táviratok átvételénél sem vétkesség, sem gondatlanság nem terheli, mert azokat máshonnan szerezte be, habár ugyanakkor felperes is közölte ezen táviratokat, felperest keresetével elutasitották. A franczia semmitőszék pedig megállapitotta, hogy az ilyen táviratok és hirek, melyeket a lapoknak dij ellenében szolgáltatnak ki, nem esnek a szerzői jog védelme alá. Azonban ezek mégis mindaddig az ügynökség tulajdonát képezik, amig ezeket magán vagy előfizetői forgalomba nem hozták s igy köztulajdonná nem váltak, s az, aki ezen jogot megsértette, csak az esetben tartozik kártéritéssel, ha szándékosan cselekedett vagy a hirek közlésénél vétkesség terheli.

— **Ügyvédi iratok kezelése.** Singleton a következő rendszert ajánlja: Az iratokat két, szalaggal átkötött kemény papiroslap közt tartják. A csomókat nyilt állványokra rakjuk, a leghosszabb élre állitva, Az egyik lapra kis, kiálló lapot ragasztunk, mely az ügyfél nevét és az ügy megjelölését, valamint számát tartalmazza. A számozás minden betün belül megismétlődik. Az elhelyezés az állványon az *A, B, C* szerint, az egyes betükön belül sorszám szerint történik. Az irattárt czédulakatalogus egésziti ki, melyre azonban a vázolt rendszer szerint alig van szükség. A folyamatban levő és a befejezett ügyek a jelzett módon külön kezelhetők.

Fiatal ügyvéd, aki a német nyelvet tökéletesen birja és hosszabb időt töltött előkelő bécsi ügyvédi irodában, később pedig 3½ éven át nagyobb ügyvédi irodának volt vezetője (kereskedelmi és bünügyi gyakorlat), magyar és német gyorsiró, ir és beszél franczióul, valamit angolul, csakis előkelő fővárosi irodában október hó 1-re állást keres. Kivánatra személyesen bemutatkozik. Ajánlatok «A» 2341 jelbetü alatt Blockner I. hirdetési irodájába (IV. Semmelweiss-utcza 4.) küldendők. 13745

Fiatal, nőtlen ügyvéd társulna jó forgalmu vidéki irodához, esetleg azt átvenné. Ajánlatokat a kiadóba kér. 13764

Jóforgalmu vidéki ügyvédi irodát azonnal átvennék, esetleg társként belépnék. Ajánlatok «Azonnal» jeligére e laphoz. 13782

Teljes vidéki gyakorlattal biró doctor juris ügyvédjelölt, ki a német nyelvet szóban és irásban teljesen birja, f. é. augusztus hó 1-től, esetleg augusztus hó 15-től alkalmazást nyerhet dr. Varga Gábor ügyvédi irodájában, Szentgotthárdon. Havi fizetés az alkalmazhatóság mérvéhez képest 160—200 K és a szokásos napidijak. Ajánlatok dr. Varga Gábor szentgotthárdi ügyvédhez intézendők. 137721

Fiatal fővárosi ügyvéd, német, franczia nyelvismerettel, lukrativ összeköttetésekkel előkelő fővárosi ügyvédi irodába társul ajánlkozik. Ajánlatok a kiadóhivatalba kéretnek «vagyonos» jelige alatt. 13788

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 31. szám. Budapest, 1910 augusztus 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A polgári perrendtartás uj javaslata. *Dr. Térfi Gyula* igazságügyminiszteri tanácsostól. — Ügyvédi szervezeti reform. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — A «magas» kincstár bekebelezései. *Sági János* keszthelyi telekkönyvvezetőtől. — A bérbeadó törvényes zálogjogáról. *Dr. Semlei Róbert* budapesti ügyvéd, állami felső kereskedelmi isk. joglanártól. — A «dorgálás» a gyakorlatban. *Dr. Timcsák Aladár* lőcsei kir. törvényszéki jegyzőtől. — Alkalmazható-e a BN. 1. §-a fiatalkoru büntettesekre? *Dr. Pártos Ottó* mohácsi ügyvédtől — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári perrendtartás uj javaslata.*

A birói határozatokról szóló fejezetbe a perrendtartási javaslat is felveszi lényegben ugyanazokat az egyszerüsitéseket, amelyeket a makacssági itélet irásbafoglalására és a kiadmányok aláirására nézve a mult számainkban ismertetett egyszerüsitési törvénytervezet tartalmazott. Rendeli ugyanis a javaslat, hogy a mulasztás alapján hozott birói határozat közlésének czéljára a megjelent fél a perfelvételi tárgyaláson az ott előadott kérelmét annyi példányban irásba foglalva mutassa be, hogy a bíróságnak és mindegyik félnek, akinek a határozat kézbesitendő, egy példány jusson. A bíróságnak szóló példányra bélyegző használatával fogja a biró rávezetni a makacssági itélet rendelkezését, beleirva abba a költség összegét, a többi példány pedig a kiadmány czéljára szolgál. Ha a megjelent fél a példányokat nem mutatja be, a kiadmány kézbesitése annak utólagos bemutatásáig elmarad. Ez a rendelkezés az ügyvéd által képviselt félre némi munkatöbblettel jár, amennyiben a példányokról neki kell gondoskodnia és azokat esetleg olyankor is el kell hoznia magával a tárgyalásra, amikor az ellenfél megjelenvén, makacssági itéletre nem kerül sor; de mivel azokat a példányokat a nevek és összeg kihagyásával ürlapokkal csekély költséggel elő lehet állitani és mivel a felperes legtöbbször tudja, hogy alperes megjelenik-e a tárgyaláson vagy nem és az ürlapnak a tárgyaláson való kitöltése nem jár nagy munkával, az ezzel az ujitással az ügyvédekre háruló csekély fáradság alig jöhet számba azzal a nagy előnnyel szemben, amely ebből a kiadmányok gyors elkészitésével a felperesre származik. Hogy a tárgyaláson ügyvéd által nem képviselt fél, aki ily iratról nehezen tudna gondoskodni, ne szenvedjen hátrányt, azt rendeli a javaslat, hogy az ügyvéd által nem képviselt fél részére hivatalból kell elkészitenie a szükséges példányokat.

A mulasztás alapján hozott határozatot nem kell indokolni, a határozat fogalmazványát nem a hozatalában résztvett valamennyi biró, hanem csak az elnök, a határozatok kiadmányát pedig — és pedig nemcsak a mulasztási, hanem minden határozati kiadmányt — nem a biró, hanem a bírósági iroda vezetője irja alá.

Nevezetes módositásokat tartalmaz a javaslat a felebbviteli értékek tekintetében.

A Plósz-féle 1902. évi javaslat szerint a járásbíróságnak pénz fizetése, munka teljesitése, továbbá ingó dolog vagy értékpapir iránt inditott perekben hozott itéletei ellen nincs helye felebbezésnek, ha a per tárgyának értéke 40 K-át meg nem halad. Ezt a korlátozást az akkori igazságügyi bizottság elejtette és arra az álláspontra helyezkedett, hogy egyszeri felebbvitelt és egyszeri társasbirósági elintézést minden ügynek biztositani kell, bármily csekély legyen is annak értéke, mert a pernek sokszor az értéken tulmenő erkölcsi és elvi jelentősége is van. Ez ellen az álláspont ellen akkor különösen a bíróságok és felügyeleti hatóságaik köréből sulyos aggodalmak nyilvánultak meg főleg abból a szempontból, hogy a nagy számu apró ügynek törvényszékre tódulása ezek munkáját igen nagy mértékben emeli.

Minthogy ennek az aggodalomnak van jogosultsága, minthogy a felebbvitelnek a 40 K-t meg nem haladó értékü, a községi bíróság elé tartozó perekben kizárása a mai jogban is megvan, minthogy a felebbvitel következtében ezeknek az ügyeknek törvényszéki elintézése az ügyvédi kényszer következtében a feleknek is jelentékeny és a per tárgyával arányban nem álló költségeket okozhat, szükségesnek tartja a javaslat a mai joghoz való visszatérést és a mai 40 K-ás értékhatár felemelésével a felebbvitel kizárását azokban a perekben, a melyek tárgyának értéke 50 K-t meg nem halad. Ez alól a szabály alól csak a váltópereket, a részvénytársasági vagy szövetkezeti viszonyból származó pereket és egyéb ily kereskedelmi természetü pereket, valamint az értékre tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe utalt és a kizárólagos illetékességgel felruházott pereket, szóval azokat a pereket veszi ki a javaslat, amelyekben hozott elvi döntésnek a pertárgy értékén sokszor tulmenő jelentősége van.

A Plósz-féle 1902. évi javaslat fenntartotta a mai jognak azt a szabályát, mely szerint a törvényszéknek, mint felebbezési bíróságnak itélete ellen felülvizsgálatnak *nincs* helye, ha a per tárgyának értéke 400 K-t meg nem halad. Ezzel szemben az akkori igazságügyi bizottság a törvényszékek végleges itélkezése ellen a gyakorlatban felmerült panaszokat figyelembe véve, a 400 K-s értékhatárt 100 K-ra szállitotta le és az 1907. évi javaslat is igy rendelkezett.

Egyes felülvizsgálati bíróságok elnökei a legnagyobb nyomatékkal hangsulyozzák azt az óriási munkaterhet, amely a felülvizsgálati értékhatárnak leszállitásával a kir. táblákra háramlanék. Hasonló aggodalom a felsőbb birói karban több helyütt is megnyilatkozott. Figyelemmel arra, hogy a kir. táblák azok, amelyeket az uj perrendtartás életbeléptetése a szóbeli felebbezési tárgyalások behozatalával legerősebben fog érinteni, nem látszik alaptalannak az az aggodalom, hogy a felülvizsgálati értékhatár leszállitásával rájuk zuduló uj munkatöbblettel a kir. táblák alig fognak megbirkózni, hacsak a személyzetük jelentékenyen nem szaporittatik, ami pedig a javaslatnak a munka egyszerüsitésére irányuló czéljával és a tervbevett uj birósági szervezetnek a birói munkaerők lehető csökkentésében álló egyik alapelvével ellenkezik.

Az 1908. évben 188,112 volt a járásbíróságoknál a folyamatban levő azon pénzkövetelést tárgyazó pereknek a száma, amelyek tárgyának értéke 100 és 400 K között volt; ha ehhez hozzávesszük a nem pénzkövetelést tárgyazó ilyen pereket, mintegy 200,000-re lehet tenni azt a perösszeget, amelyből eredő felülvizsgálat, mint egészen uj teher, a táblákra zudulna. Ha emellett még figyelembe veszszük azt, hogy a felülvizsgálati ügyeknek elintézése általában több munkával jár, mint a mostani felebbezéseknek az elintézése, kétségtelen, hogy a felülvizsgálatból ma kizárt apró perek előtt a felülvizsgálat megnyitása olyan terhet róna a táblákra, hogy azt azok még jelentékenyebb személyzetszaporitás mellett is alig lennének képesek gyorsan elintézni. Ezért a javaslat az egész reform sikerének biztositása végett szükségesnek tartja a mai magasabb értékhatár fenntartását, sőt — a gazdasági viszonyokkal számolva — az értékhatárnak 500 K-ban megállapitását. Nem kevésbbé nyomós indok erre a feleknek az érdeke. Ezeknek a csekély értékü pereknek már a törvényszék felebbezési bíróságánál ügyvédi képviselettel tárgya-

* Az előbbi közl. lásd a mult heti számban.

lása, továbbá a felülvizsgálati eljárásban kötelező ügyvédi képviselet és a felülvizsgálat bélyegköltsége olyan sulyos teherként nehezedik mindkét peres félre, hogy a per tárgyának csekély értékével semmi arányban sincs, nem egyszer fordulna elő az az eset, hogy a perköltségek összege a per tárgyának értékét meghaladja. Az értékhatárnak 500 K-ban megállapitása alól épp ugy, mint az 50 K-ás felebbezési értékhatár alól csak bizonyos, főként kereskedelmi és váltójogi perekre tesz a javaslat kivételt.

Valamint az egyszerüsitési javaslat szerint, ugy a perrendtartási javaslat szerint sem kell a felülvizsgálati tárgyalásról jegyzőkönyvet felvenni.

A javaslat előbbi előkészitése közben többször felmerült az az inditvány, hogy a felülvizsgálati tárgyaláson a feleknek ne legyen felszólalási joguk. Indokolták ezt azzal, hogy a felülvizsgálati tárgyaláson ténybeli előadásnak nincs helye, a jogkérdés eldöntése pedig nem kivánja feltétlenül a felek közreműködését. Egyik felülvizsgálati tanács elnöke felhozta, hogy az ő elnöklete alatt tárgyalt sok száz felülvizsgálati ügyben ugyszólván egyetlenegy eset sem volt arra, hogy a feleknek a felülvizsgálati tárgyaláson felszólalása szükséges lett volna, a felszólalási jog tehát teljesen felesleges munkával terheli a biróságot és ok nélküli költséget okoz a feleknek. Valamint az eddigi javaslatok, ugy a mostani javaslat sem fogadta el ezt az inditványt és már csak a felek megnyugtatása végett is megengedi általában a felülvizsgálati tárgyaláson is a felszólalást. Hogy azonban a felülvizsgálat a kisebb perekben ne járjon a felekre nézve aránytalan költséggel és a biróságra nézve elviselhetetlen munkatcherrel, ugy rendelkezik a javaslat, — az értékre vonatkozó eltérések megegyezve az előbbi javaslattal, — hogy az 1000 K-t meg nem haladó értékü perekben a felülvizsgálat tárgyalás kitüzése nélkül nyilvános előadással intéztessék el és hogy ezekben a kis perekben a feleket az ügy előadása után felszólalási jog ne illesse.

Az eddigi javaslatok az igazolási kérelem halasztó hatályára nézve azt a rendelkezést tartalmazták, hogy akkor, ha az előterjesztett adatokból az igazolási kérelem sikere valószinünek mutatkozik, a biróság a fél kérelmére a végrehajtást ideiglenesen felfüggeszthesse, rendszerint azonban az igazolási kérelemnek a végrehajtásra halasztó hatálya nincs. Mostani jogunk és az eddigi javaslatok szerint is a perujitás sem akadályozza az itélet végrehajtását. Méltányosnak találta azonban a javaslat az igazolásra vonatkozó emlitett intézkedést a perujitásra is kiterjeszteni és kimondani azt, hogy ha a perujitás birósága a perujitás sikerét az előterjesztett adatokból valószinünek látja, nagyobb károk megelőzése czéljából a végrehajtást felfüggeszthesse.

A fizetési meghagyásból keletkezett pereknek és a községi biróságtól a járásbiróság elé került pereknek egyszerübb elintézésére a perrendtartási javaslat is éppen ugy, mint az egyszerüsitési törvénytervezet olyan rendelkezést vesz fel, hogy ha e perek tárgyának értéke 50 K-t nem halad meg, a tárgyalásról nem kell jegyzőkönyvet készitени és az itéletet nem kell az általános szabályok szerint irásba foglalni, hanem a tárgyalás eredményét és az itéletnek a végrehajtás elrendeléséhez szükséges tartalmát az iratoknál kell egészen röviden feljegyezni.

Az okiratok megsemmisitése iránti eljárást ez a javaslat a hatáskörök egyszerüsitése végett kiveszi a törvényszéki hatáskörből és a járásbirósági hatáskörbe utalja.

Ugyanazok az okok, amelyek a végrehajtás felfüggesztését az igazolás és a perujitás esetében indokolják, a választott biróság itéletének megtámadása esetében is fennforognak, mihez képest a javaslat a választott birósági eljárásba is felvett oly rendelkezéseket, hogy ha a fél a választott biróság itéletének vagy az ott kötött egyezségnek érvénytelenitése iránt a rendes biróság előtt keresetet inditott, a rendes biróság a választott birósági itélet vagy egyezség végrehajtásának felfüggesztését elrendelheti, ha az előterjesztett adatokból a kereset sikere valószinünek mutatkozik.

Az eddig tüzetesen előadott módositásokon felül még több kisebb jelentőségü érdemleges és stiláris módositást tett az uj javaslat az előbbi javaslaton.

A perrendtartást életbeléptető törvényjavaslat is elkészült és előre láthatólag még ez év októberben lesz az egyszerüsitő törvényjavaslattal együtt benyujtva.

Dr. Térfi Gyula,
igazságügyminiszteri tanácsos.

Ügyvédi szervezeti reform.

Az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvénytervezetnek az ügyvédi előkészitő gyakorlatra vonatkozó rendelkezései izgalomba hozták az érdekelt köröket és a napi sajtó is telve olyan fenyegetésekkel, amelyek részben a helyzet fel nem ismeréséből, részben az egyoldalu érdekek védelméből indulnak ki.

Megmozdult a budapesti ügyvédi kamara is, amely az ügyvédjelöltek országszerte megnyilvánult mozgalmával szemben a tervezet támogatására állásfoglalásra szólitja fel az összes ügyvédi kamarákat.

Pedig ha jól a mélyére nézünk a dolgoknak, az ügyvédjelölteknek és ügyvédeknek — nemcsak a mai ügyvédjelölteket és ügyvédeket, de általában a kart értve — ellentétes érdekük nincs és a nagy zajjal megindult fegyverkezés tulajdonképpen értelemnélküli ijedelemből ered.

Az ügyvédjelöltek, mint jövendő ügyvédek ugyanis érdekellentétben az ügyvédi karral nem állhatnak, hiszen rövid idő mulva ők is ügyvédekké válván, nekik is ugyanaz az érdekük lesz, mint ügyvédtársaiknak, és igy az ügyvédjelölti álláspontnak azon döntő két szempont tekintetében, amely a kérdésnél egyedül jöhet szóba, teljesen fednie kell az ügyvédi kar álláspontját.

Ez a két szempont legelsősorban az igazságszolgáltatás közérdeke és *ezen belül* az ügyvédi közérdek.

E két szempont sorrendjét némileg felcserélve láttuk a budapesti ügyvédi kamara átiratában, mert az átirat elsősorban beszél az ügyvéd «jogos érdekei»-ről és arról, hogy a jelenlegi rendszer mellett «félő, hogy az ügyvédi kar megélhetési lehetősége alapjában veszélyeztetve lesz» és csak azután szól azokról az okokról, amelyek igazságszolgáltatási érdek szempontjából sürgősen követelik a mai helyzetnek szanálását.

Ami már most az általános igazságszolgáltatási és másodsorban az ügyvédi közérdeket illeti, ezeknek képviseletére az ügyvédi kar kompetencziáját azért kell inkább elismerni, mert az ügyvédi kar tagjainak több tapasztalata van, mert áttekintésük az egész igazságszolgáltatásról nagyobb, mint az ügyvédjelölteknek és mert itt is áll az a régi igazság, hogy a tanár rendszerint többet tud a tanulónál.

Már most az tagadhatatlan tény, hogy az ügyvédjelöltek kiképzése manapság abszolute nem felel meg az igazságszolgáltatás követelményeinek, hogy a gyakorlati kényszer kijátszása tekintetében a visszaélések egész sorozatában hibásak az ügyvédjelöltek, de hibásak sok tekintetben az ügyvédek is és hogy a törvény által előirt három évi ügyvédjelölti gyakorlat igen sok esetben alig másfél évre zsugorodik össze.

A legeklatánsabb bizonyitéka annak, hogy az ügyvédjelöltek jelenlegi gyakorlati ideje és jelenlegi kiképzése nem felel meg az igazságszolgáltatás követelményeinek, az a körülmény, hogy az ügyvédi vizsgákon körülbelül 50%-a a jelölteknek utasittatik teljes vagy részleges ismétlésre.

És hiába beszélnek az elkeseredett bukottak igazságtalanságról, elfogultságról és arról, hogy egyes cenzorok az ügyvédi kérdést buktatásokkal akarnák megoldani, mert eltekintve némely cenzorok rossz kérdezési módszerétől és talán egyes jelöltek képességeinek téves megitélésétől, 72 cenzor kérdezésére és több száz vizsga megitélésére mégsem lehet ráfogni az elfogultságot, nem is szólva arról, hogy éppen az ügyvédi karon kivül álló cenzorok a legelégedetlenebbek a jelöltek elméleti és gyakorlati kiképzésével.

Az tehát bizonyos, hogy a jelöltek kiképzésének jelenlegi rendszere nem helyes, nem felel meg az általános igazságszolgáltatás közérdekeinek, és a magam részéről örömmel üdvözlök minden kezdeményezést, amely a mostani állapotnak véget vet.

Azonban éppen az ügyvédi vizsgák szomoru statisztikájára való tekintettel nem tudom helyeselni a tervezet azon álláspontját, hogy az ügyvédi vizsgáig eltelő három esztendei gyakorlati időnek teljes kiaknázására és a teljes és folytonos gyakorlat biztositására semmiféle intézkedést nem hoz javaslatba. Sőt, ha a tervezet intézkedései törvénynyé válnak, a helyzet bizonyos tekintetben talán még rosszabb lesz, mert az ügyvédi helyettesi intézmény törvénybeiktatása folytán az ügyvédi vizsgával mindenki sietni fog és olyanok is, akik most a három esztendei

gyakorlatot megtoldották volna, iparkodnak ügyvédjelölti gyakorlatuk leteltekor azonnal vizsgát tenni, mert hiszen az eredményes és sikeres vizsgától számittatik még a két évi ügyvédhelyettesi gyakorlati idő.

De a tervezet által érintetlenül hagyott mai állapotot más okból is tarthatatlannak véljük.

A mai jogállapot egyik lényeges anomáliája ugyanis az, hogy a gyakorlati időbe a szigorlatokra, valamint az ügyvédi vizsgákra való készüléssel eltöltött és köztudomás szerint a gyakorlattól elvont idő beszámittatik: az egyetemről kikerült tájékozatlan, homályban tapogatózó fiatalember olyan jogositványt kap az első szigorlat letételével, amelyet megadni, általános igazságszolgáltatási szempontoknál fogva, egyáltalában nem volna szabad.

Az egyetemet végzett 21—22 éves ifju ugyanis, aki leteszi az első — történeti vagy vegyes — szigorlatot, már ennélfogva eo ipso tárgyalhat a járásbiróságoktól fel egész a Curiáig minden biróságnál. Igaz ugyan, hogy a tervezet ezen az anomálián a legkevésbbé praktikus terrenumokra: a felsőbiróságokra nézve segiteni kiván tilalmak megállapitása által, de ahol a kezdő a legtöbb kárt okozhatja: az elsőbirósági gyakorlat tekintetében, meghagyja a mai helyzetet, vagyis az egyetemről kikerült és a tételes tárgyakban abszolute tudatlan fiatal és tapasztalatlan ügyvédjelöltet továbbra is rászabaditja az elsőbirósági érdemleges tárgyalásokra, a biróságoknak nagy kinjára és az ügyfelek és az igazság jelentékeny hátrányára.

Elengedhetetlennek és minden reform kiindulási pontjának azt tartjuk, hogy az ügyvédjelölti gyakorlat a doktorátus letételétől kezdődjék. Akár elfogadjuk az ügyvédhelyettesi intézményt, akár pedig ellene vagyunk, akár állást foglalunk a gyakorlati idő hosszabbitása mellett, akár nem: a reformnak ezen a ponton kell kezdődnie és ebben a tekintetben semmiféle egyéni, vagy pillanatnyi érdeket respektálnia az igazságügyi kormánynak és törvényhozásnak nem szabad.

Más kérdés az, hogy a *jelenlegi* ügyvédjelöltek érdekei mily módon biztosittassanak. És e tekintetben azt hisszük, nincs is szükség olyan ideges mozgalomra, mint a minő most megindult.

Nem lehet ugyan az ügyvédjelölteknek a szó szoros értelmében szerzett jogairól szó, nem is lehet kétségbe vonni a törvényhozás azon jogát, hogy minden más érdekre való tekintet nélkül szabja meg az ügyvédi oklevél elérésének feltételeit: de méltányosság és a helyes igazságügyi politika azt tanácsolja, hogy a jelenlegi ügyvédjelölt generácziónak, amely abban a tudatban készült az ügyvédi pályára, hogy az első bejegyzéstől számitott 3 esztendő elteltével ügyvédi vizsgára és az ügyvédi vizsga letétele után ügyvédi gyakorlatra bocsáttatik, ne nehezittessék meg feleslegesen az ügyvédi gyakorlatra való lépés és e tekintetben — azt hisszük — a tervezet átmeneti intézkedésein tulmenő méltányos megoldás lesz keresendő. *Dr. Balog Arnold.*

A «magas» kincstár kebeleztetései.

Örökös a panasz, hogy egy államnak sem kell annyi hivatalnokot eltartani, mint Magyarországnak. Az is igaz azonban, hogy sehol sem terhelik meg a hivatalnokot annyi tennivalóval, mint nálunk.

Abban a törekvésben, hogy a tisztviselőket fölösleges munkával halmozzák el, maga az állam jár elől példákkal.

Nézzünk ezekből néhányat.

Valaki tartozik 11 K illetékkel az atyjától örökölt ingatlanok után. Rámutattam már, hogy nálunk mire meghal valaki, addig 10—20 telekkönyvet nyitnak neki. Igy tehát azt a haszontalan 11 koronát egy órai munkával, ennyi rengeteg telekkönyvben kell bekebelezni. Ez azonban még semmi! Előbb az adóhivatal kiállitja a kimutatást, megirja a kérvényt és a felzeteket, a könyveiben bejegyzéseket tesz, a szolgával vagy a postán megküldi a kérvényt a telekkönyvi hivatalnak, amely azt beiktatja, azután a telekkönyvi biró elintézi. A telekkönyvvezető még csak most vezeti be a végzést, amelyet a leiró leir, a kiadó expediál. Egy örökhagyónak van 5—6 örököse is, akik különböző községekben laknak. Ezért 6 boritékba kell tenni a végzést, amelyet 6 közjegyző, esetleg 6 járásbiróság kézbesittet, 6 kisbiró vagy hivatalszolga keresi 2—3-szor az ügyfeleket. Tudjuk azonban, hogy az ország lakosainak egy tekintélyes része Amerikába vándorolt. Az örökös valahol Rio de Janeiro körül bányássza a szenet. A rend tehát az, hogy a végzést felküldik a minisztériumba. Itt iktatják, kiküldik a követségnek vagy konzulátusnak, amely egész apparátussal hajszolja azt, aki a magas kincstár 11 koronájának 1/6 részével tartozik!

Az expediálás után az ügy az irattárnokhoz megy. Ez nyilvántartja, megvárja a vétiveket, azután elirattározza az aktát. Az adóhivatal a végzést persze iktatja, irattározza s tudja a jó ég, hogy még milyen eljárásokon viszi keresztül.

Az örökösök az illetéket csakhamar kifizetik. A kincstár tehát törlési kérvényt ir, amelylyel szintén az előadottak szerint bánnak el. A négysoros végzéssel ismét hajszolják Czibay Ábrist az amerikai szénbányák rejtelmeiben.

Látjuk tehát, hogy a kincstár ily módon a racionalismussal 40—50 embert is foglalkoztat a 11 K biztositása miatt.

Ha még azután lenne ennek a biztositásnak értelme! Tudjuk azonban, hogy a magyar ember tiszteli a törvényt, jó előre tudja, hogy neki százalékot, és körülbelül mennyi százalékot kell fizetni. Meg is fizeti, mihelyt csak teheti. Egy birtokot vesz, akkor már félre teszi a «százalékot», hogy mire jön a fizetési meghagyás, hát akkor a pénzt vihesse az adóhivatalba.

A tömeges bekebeleztetések helyett tehát erélyes behajtásra kellene törekedni, akkor az államnak megmaradna a temérdek ideje és pénze, amit a bekebelezések körül a tisztviselőivel botorul elfecséreltet.

A bekebelezéseknek azért sincs értelme, mert hisz az illeték két évig bekebelezés nélkül is első helyen terheli az ingatlant. Már pedig két év alatt behajthatják a kincstár követeléseit, a bekebelezéssel való presszionálás nélkül is. A bekebelezés tehát csak a második év vége felé lenne indokolt.

Annak meg éppen nincs értelme, hogy a 11 K-át 10—20 telekkönyvbe kebeleztetik be, mikor az egyik telekkönyvben is van pl. 500 K-ás évi tehermentes ingatlan.

A józan ész nevében kérjük tehát: rendeljék el végre, hogy az illetéket csak a második év vége felé kell bekebelezni, s hogyha 1—2 telekkönyvben foglalt ingatlanok is elég biztositékot látszanak nyujtani, akkor nem kell 20 telekkönyvben való irkálással megröviditeni a hivatalnoki munkaerőt. Megtörtént, hogy a kincstár még 80 fillért is bekebeleztetett és az erről szóló végzés kézbesittetése miatt a követségekkel kerestette az illetékkötelest a tulsó világrészekben 1905-ben azonban rájöttek, hogy ez mégis csak — bocsánat a kifejezésért — ostobaság. Akkor kimondották, hogy csak a 10 koronán felül lévő illetékeket kell biztositani.

Ezt az összeget is csekélynek tartjuk ahhoz, hogy miatta 20—30 embert kelljen foglalkoztatni, mert ha 1000 esetben el is vesznék ilyen kis összeg a bekebelezés elmulasztása miatt, akkor is többet ér az idő, amit a 999 kérvénynek a rengeteg fórumon keresztül való elintézésén az állam megtakaritott.

Gondos behajtás mellett azonban még 1000 esetben sem vész el illeték.

A bekebelezendő illeték minimumát szerintem nem 10, hanem 100 K-ban kellene megállapitani.

Ha azt akarjuk, hogy a hivatalok ügymenetének gyorsaságát ne kössék le a felesleges tennivalók, akkor minden téren radikális egyszerüsitésekre kell törekedni, mert különben nem apasztani, hanem feltétlenül szaporitani kell a hivatalnokok számát.

Ságí János,
keszthelyi telekkönyvvezető.

A bérbeadó törvényes zálogjogáról.

A végrehajtási törvény 72. §-a megállapitja a bérbeadó törvényes zálogjogát a kibérelt helyiségben levő ingóságokra arra való tekintet nélkül, hogy az ingóságok a bérlő tulajdonát képezik-e vagy nem? Kivételt csak azon tárgyak képeznek, melyek a bérlő birtokába törvény által tiltott módon jutottak.

Azt hiszem, hogy abban minden gyakorlati jogász egyetért velem, hogy ez a törvényi rendelkezés igazságtalan, méltánytalan és indokolatlan!

Polgári perrendtartásunk, mely VIII. czimében (345—347. §§.) eredetileg a végrehajtási eljárást is tartalmazta, 362. §-ában a kérdést egészen másképen szabályozta, mondván:

*

«A törvényes zálogjog azon ingókra nézve bir hatálylyal, melyek a bérlő tulajdonában vagy használatában a bérlemény területén találtatnak, vagy a bérleményi területen kivül ugyan, de a bérlési üzlethez tartozóknak bizonyittatnak.»

Kétségtelen ellentét van e kérdésben az 1868: LIV. tcz. 362. §-a és az 1881: LX. tcz. 72. §-ának rendelkezései között.

Voltaképen egy mély horderejü szociális kérdéssel állunk szemben, mely miniatur képben magában foglalja az évezredes osztályharczot s annak soha véget nem érő küzdelmeit. A bérbeadó, a háziur képviseli a burzsoáosztályt, a bérlő, a lakó, a proletárosztályt. A bérbeadó törvényes zálogjoga pedig egyik elsőrangu ütköző pontja a harcznak.

A kérdés közelebbi részleteit a miniszteri indokolásban hiában keressük. Az 1881: LX. tcz. 72. §-a az eredeti miniszteri törvényjavaslat (Képviselőházi Irományok VI. kötet 156. szám) 564. §-ában foglaltatott, s jelentéktelen módositásokkal át is ment a törvénybe. E módositásokat azonban az igazságügyi bizottság eszközölte, mert a plénumban ugy a 72. §., mint az ezzel összefüggő 89. §. megjegyzés nélkül fogadtatott el. Az indokolás mindössze ennyit mond: «Az 564. §-ban a törvényes zálogjog tüzetesebb körülirásánál a földbirtokosok jogos érdekeinek megvédése tartatott szem előtt.»

E változtatás pedig igen nagy horderejü, mert azt jelenti, hogy ettől fogva ha a bérlőnek van egy vagy több albérlője, akkor ezeknek ingóságait minden akadály nélkül le lehet foglalni és el lehet árverezni a főbérlő házbértartozása fejében, bárha az albérlő kötelezettségének eleget is tett légyen.

A végrehajtási törvény még tovább is megy s a 72. §. consequentiája gyanánt a 89. §. utolsó bekezdésében ezt mondja: «. . . ha a bérbeadó bérleti követelésének behajtására olyan ingóságok foglaltattak le, melyre a végrehajtatónak a 72. §. szerint törvényes zálogjoga van, ezekre nézve igény-bejelentési felhivásnak és halasztó hatálylyal biró igénykeresetnek helye nincs.» Előrebocsátva, hogy ezen rendelkezésnek sem az 1868-as törvényben, sem az idézett miniszteri törvényjavaslatban (581. §. utolsó bekezdés) nyoma sincs s az csak a képviselőházi tárgyalás során, még pedig mint fennebb emlittetett, az igazságügyi bizottságban került be a törvénybe, meg kell állapitanunk, hogy ezen törvényhely amilyen igazságtalan egyfelől, olyan kétértelmü másfelől. Önként felmerül ugyanis a kérdés, hogy «nem halasztó hatályu» igénykeresetnek van-e helye? Mert ha igen, akkor ez a rideg elven már jelentékeny rést ütne!

Imling a végrehajtási törvény kommentárjában (136. oldal.) azt mondja: «kiterjed tehát a zálogjog tulajdonul az albérlőt illető, valamint harmadik személy által akár a bérlőre, akár az albérlőre használat, őrizet végett, vagy más czélból bizott tárgyakra, de nem azokra, melyek tiltott módon jutottak azoknak birtokába, vagy melyek csak történetesen kerültek a bérelt helyiségbe stb.»

Mint látható, ez nem más, mint a végrehajtási törvény 72. §-ának a lehető legkiterjesztőbb magyarázata. Imling csak következetes marad önmagához, midőn alább (169. old.) a végrehajtási törvény 89. §-ának magyarázatánál azt mondja: «ez esetben tehát a tulajdoni igénykeresetnek a végrehajtatóval szemben nincs hatálya . . . tehát igénybejelentési felhivásnak, mint feleslegesnek és czélra nem vezetőnek, helye nincs.»

A kommentátor érzi a törvény rendelkezésének jogtalanságát és a kérdést ugy próbálja megoldani, hogy expediensül kiveszi a törvényes zálogjog alól a bérelt helyiségbe «történetesen» került ingóságokat. Ezt a megoldást de lege lata helytelennek, de lege ferenda pedig veszedelmesnek tartom. A végrehajtási törvény 72. §-a kiveszi a tiltott módon, de nem a történetesen oda került tárgyakat. Ennek a törvénynek nyoma sincs. De lehetetlen is ez a megoldás. Az albérlőt pl. meglátogatja két barátja, az egyik odakölcsönzi neki estére aranyfogantyús sétapálczáját, a másik ott felejti az arany szivartárczáját. Az albérlő mindkettőt beteszi a szekrénybe s eltávozik hazulról. Megjelenik a kiküldött, lakatossal felnyittatja a lakást s a szekrényeket és lefoglalja mind a két értéktárgyat a főbérlő bértartozása fejében. Imling szerint a sétapálcza nem lesz kiigényelhető, a szivartárcza igen. Mert az előbbi szándékosan került az albérlő birtokába, utóbbi csak történetesen. Nevezhető ez megoldásnak? Eltekintve attól, hogy ez a scholasztikus megkülönböztetés a praxisban bizonyitási nehézségekbe ütközik, nem birom megérteni, hogyan lehet megkonstruálni a jogi összefüggést egyfelől a bérbeadó s főbérlő viszonya, másfelől az albérlő és barátjának viszonya között? E kettőt egymástól függővé tenni a törvényhozó nem akarta, de nem is lehetséges.

Mig a törvény csak az albérlőkre nézve hátrányos, addig a kommentár ezt a hátrányt kiterjeszti az ártatlan harmadik személyek egész légiójára, nevezetesen mindazokra, akik akár a bérlővel, akár az albérlővel bármilyen jogi, sőt nem jogi viszonyban állanak.

S itt elérkeztünk a voltaképeni bajhoz, melyet orvoslandónak tartunk. A bérbeadó törvényes zálogjogát ugyanis ennyire kiterjesztenünk nem szabad. Még annyira sem, amennyi a törvényben van. Végre is, hogy jön akár az albérlő, akár más harmadik személy ahhoz, hogy az ő jogos tulajdonát lefoglalják egy rajta kivül álló személy bármilyen természetü tartozása fejében?

A jogbiztonság elemi követelményeit veszélyezteti a kérdésnek ilyetén szabályozása. Hiszen igy soha senkire sem bizhatom a dolgaimat (pl. szállitóra, fuvarozóra, bizományosra, stb.), még akkor sem, ha előbb gondosan utána jártam, nem tartozik-e házbérrel, mert még mindig ki vagyok téve annak, hogy az én jószágomat lefoglalják az *ő* házbértartozása fejében, egy félévre — előre! Ne menjen egyetlen albérlő sem lakást kivenni, rettegjen bárki egy bérlőt vagy albérlőt meglátogatni, vagy valamit nála hagyni, reá bizni, mert sohasem tudhatja, mely pillanatban fogják az ő jogosan szerzett, s állitólag kizárólagos tulajdonát képező dolgát a törvény segitségével elrabolni! Magyarországon a városok, különösen Budapest lakosságának egy tekintélyes része lakik albérletben. Még többen vannak azok, kiknek ingóságai valamilyen módon egy bérlő, vagy albérlő birlalatába kerülnek.

A kérdés tehát sokkal nagyobb mértékben gyakorlati jelentőségü, mint a hogy az az első pillanatra látszik.

Ha már a törvényben ez a rés megvan, csak azon az egyen lehet csodálkozni, hogy hagyhatta a gyakorlat három évtizeden át ezt a rést betömetlenül? Hát akkor mire való a jogászjog? Birói gyakorlatunk ugyanis Imlinghez hasonló hibás nyomokon jár. Igy a budapesti tábla kimondotta: «Az ingóságok, melyekre a bérbeadót törvényes zálogjog illeti, nem szükséges, hogy a bérlőnek tulajdonát képezzék, hanem kiterjed az nemcsak a bérlőt, hanem az albérlőt illető, vagy harmadik személy által ezek bármelyikére bizott és bérelt helyiségekben talált ingóságokra is! (1899. máj. 17. 1590. sz. Grill.)

Érdekes megfigyelni a végrehajtási törvény életbelépte előtti jogállapotot.

A legfőbb itélőszék 1876 szept. 21-én 8,972. sz. határozatában (id. Jogt. Közlöny 1881. évf. XLI. szám 345. old.) igy szól: «. . . a bérbeadó törvényes zálogjoga ellenében más, habár hasonló czimen és jogon előbb szerzett zálogjogok (de nem tulajdonjog!) harmadik személyek által nem érvényesithetők, minthogy azon körülmény sem igazoltatott, miszerint a bérbeadó tudomással birt, hogy a kérdéses ingóságok előzőleg egy harmadik részéről lefoglaltattak.» (Tehát, ha ez igazolható lett volna, a consequentia ellenkező lett volna.)

Az 1868: LIV. tcz. 362. §-ában ott van ugyan: «melyek a bérlő puszta használatában találtatnak»; azonban már akkor, mikor oda költözött. Ez igen lényeges kritérium s voltaképen ez dönti el a kérdést. Hogy akkori iróink is igy magyarázták, az kitünik Huf egyik czikkéből (Jogt. Közl. 1881. XLI. sz.): «Ha valaki az őrizetére bizott vagy nála zálogba tett dolgot egy kibérelt lakba viszi (!!), azaz ha a tárgyakat a bérbeadónak hallgatag elzálogositja, az ezen tény által létesült törvényes zálogjog is érvényesnek tekintendő a bérkövetelésre nézve.» Tehát kell, hogy a bérlő már a beköltözés alkalmával oda vigye a kérdéses ingóságokat, ami azután már egészen másképen hangzik, mint a végrehajtási törvény 72. §-a! Különösen, ha figyelembe veszszük, hogy az albérlő ingóságai voltaképen nincsenek a bérlőnek még használatában sem!

Hogy a végrehajtási törvény 72. §-át az akkori irók sem fogadták egyhangu lelkesedéssel, az kitünik pl. Illatky Endrének egyik czikkéből: (Jogt. Közl. 1884. XV. sz. 115. old.) «A 72. §. szerint a szállodabérlő tartozásaiért a szállodában szállt vendégek ingóit le lehet foglalni, az iparoshoz kijavitás végett küldött drága butorokat, az ügyvéd kasszájában levő cliensei értékpapirjait mind le lehet foglalni stb.» Szerinte is sokkal helyesebb a 68-as törvény «használatában» kifejezése, mert a mely ingók a bérlő használatában voltak, arról a tulajdonos azt vélelmezhette, hogy

azok a bérlő tulajdonai s éppen ezen vélelem alapján adta ki a bérlemény tárgyát; ellenben a végrehajtási törvény 72. §-át ő sem tudja «az igazság, sőt a méltányosság és czélszerüség elveivel» sem összeegyeztetni.

Hogy a kérdés mennyire sebezhető oldala a végrehajtási törvénynek, mi sem bizonyitja jobban, minthogy maga Imling is csak igen lanyha és bizonytalan védelemben részesiti. A Jogt. Közl. 1884. évi 29. számában (230. old.) ezt mondja: «Mit fognak a birróságok érteni a bérlő vagy haszonbérlő tulajdonához nem tartozó ingóságok alatt, vajjon csak azokat-e, melyeket harmadik személy a bérlőre vagy haszonbérlőre használat, őrizet végett, vagy más czélból bizott, vagy azokat is, melyek bármi módon, talán csak történetesen kerültek a kibérelt helyiségbe, nem merném megjósolni.» Érdekes, hogy ugyanő ugyanezen évben megjelent kommentárjában már egészen bátran — de mint fennebb kimutatni megkiséreltük — nem egészen helyesen jósol.

A végrehajtási törvény 72. §-a tehát ugy amint van, sem az albérlők, sem harmadik személyek, sem az általános jogérzet és jogbiztonság szempontjából nem maradhat meg. Viszont az is igaz, hogy a bérbeadó törvényes zálogjoga teljesen indokolt, mert hiszen ő a beköltözés alkalmával látja, mije van a bérlőnek s ez képezi azt a bázist, melyen részéről a bérösszeg hitelezése alapszik. Az tehát szintén helytelen volna, hogy ez a hitelezési alap bármi módon elvonható legyen előle, mert ez megint nagy gazdasági kavarodást vonna maga után.

A kérdés csak látszik nehéznek. Voltaképpen igen egyszerü a megoldása. Sőt erre két ut is kinálkozik. Az egyik a végrehajtási törvény 89. §-ának szószerinti magyarázata; engedjük t. i. meg, hogy az albérlő vagy más harmadik személyek nem halasztó hatályu igénykeresettel éljenek; ilyképpen mindkét félnek bőségesen volna alkalma a legteljesebb bizonyitásra, az árverelést pedig el lehetne kerülni az összeg birói letétbe helyezése által. Ez a megoldás tehát a birói gyakorlat feladata, mely azonban tudtommal mai napig ez irányban nem fejlődött ki.

A másik megoldás legislativ természetü, t. i. szurassék be a végrehajtási törvény 72. §-ába: «amelyek a bérlő birlalatában voltak már a beköltözés alkalmával.» S az esetleges igénylőnek meg kellene engedni — mondjuk itt is nem halasztó hatályu keresetben — annak bizonyitását, hogy az ő tulajdonát képező ingóságok csak később kerültek a bérlő birlalatába.

Igy azután a bérbeadó nem panaszkodhatnék kijátszásról, a hanyag bérlők helyett pedig nem szenvednének a ma már kivált Budapesten óriási számban lévő albérlők és más ártatlan személyek. Különben a mai törvényhozás tendenciája megint a bérlőosztály érdekének látszik kedvezni. A végrehajtási novella a lefoglalhatatlan tárgyakat a törvényes zálogjog alól is kiveszi.

Az osztrák polgári törvénykönyv legujabb novelláris javaslata pedig a bérbeadó törvényes zálogjogát szintén már csak a bérlő tulajdonát képező tárgyakra nézve állapitja meg.

A végrehajtási törvény megalkotása óta immár egy emberöltő telt el; a szocziális viszonyok azóta sokat változtak, a városi agglomerácziók megszaporodtak és megerősödtek; azt hiszem, nem tévedek, ha azt vélem, hogy a végrehajtási törvény 72. §-a a mai szocziális viszonyoknak többé meg nem felel s föltétlenül a kifejtettek értelmében módositandó.

Dr. Semtei Róbert,
budapesti ügyvéd, áll. felső keresk. isk. jogtanár.

A «dorgálás» a gyakorlatban.

A büntető novellának folyó évi január hó első napján életbelépett II. fejezete még a gyakorlatban alig melegedett meg, mert az uj irányokhoz, uj elvekhez hozzá kell szokni ugy a törvényt alkalmazó biráknak, mint a jogkereső közönségnek.

Jelen fejtegetéseimmel nem akarom a BN.-nak a fiatalkoruakra vonatkozó részét magyarázni, miután ezt már sokkal illetékesebb faktorok megtették, mindössze csak a BN. 17. §-ának 1. pontjában jelzett intézkedést, a «dorgálást» szeretném a gyakorlati életben bemutatni.

A BN. 18. §-a teljesen a bíróságra bizván, hogy a BN. 17. §-ában előirt intézkedéseket mikor alkalmazza, ezzel egyuttal nagy feladatot is ró a bíróra, mert a BN. alapelveinek, irányának és czéljainak tudatos ismerete mellett megköveteli, hogy az elébe kerülő fiatalkoru vádlott lelkületét teljesen nyiltan lássa, mert ellenesetben nehezen fogja eltalálni azt az intézkedést, amely a fiatalkoru javitására nézve egyedül czélszerü.

Éppen egy, a gyakorlatban előfordult esettel kapcsolatban akarok rámutatni az e téren felmerülhető visszásságokra.

Egyik vidéki törvényszéknél dorgálásra itéltek egy fiatalkoru czigányleányt, aki lopás büntettével volt vádolva.

A bíróság az intézkedés megtételénél tekintettel volt az enyhitő körülményekre és az elkövetett büncselekmény kisérleti mivoltára.

Szerény véleményem szerint ezen esetben a bíróság nem a BN. szellemében alkalmazta a dorgálást, mert alig hihető, hogy ily alacsony müveltségü és bünözési hajlammal biró környezetben felnőtt czigányleány olyan fogékony lelkületü lenne, hogy ezen eset után, a dorgálás hatása alatt, sohasem fogna büncselekményt elkövetni.

A BN. 17. §-ában jelzett intézkedések megtételét ugyanis a törvényhozó nem a büncselekmény enyhébb, avagy sulyosabb minőségétől tette függővé, hanem ezen kérdésnél egyedül azt vette irányadónak, hogy a fiatalkoru javitását, mely intézkedés fogja a leghathatósabban előmozditani.

Lássuk tehát, hogy mely esetben alkalmazható czéltudatos eredménnyel a dorgálás?

Minthogy erre a kérdésre a BN. törvényjavaslatának miniszteri indokolása megfelel, most már csak a tapasztalati adatok alapján kell megkisérelni azon szükségszerü körülmények összeállitását, amelyek nélkül a dorgálás czélirányosan nem alkalmazható.

Ilyen körülmény mindenekelőtt a fiatalkorunak és környezetének magasabb müveltségi foka, természetesen az erkölcsi felfogást véve figyelembe; ugyancsak fontos adat a fiatalkorunak jóra hajló, gyengédebb lelkülete, melyre való tekintettel a büncselekmény elkövetésének indokaiból az aljas rugók teljesen hiányozzanak.

Még ha mindezek fennforgását meg is állapitja a bíróság és ha a fiatalkorunak csak enyhébb jellegü eltévelyedéséről is van szó, még az esetben is felmerül a kétely, hogy «erkölcsi büntetés» tényleg elegendő lesz-e a fiatalkoru bünös megjavitásának előmozditására; mert itt figyelembe kell venni azt is, hogy egy nagyobb müveltséggel biró fiatalkoru vádlott esetleg előző kitanitás folytán tettetni fogja a fogékony lelkü embert s mert néha éppen a müveltebb társadalmi osztályokból kerülnek ki olyan pökhendi fiatalkoru bünözők, akiknél bár csak igen kis eltévelyedés esetén sem alkalmazható a dorgálás, mint erkölcsi büntetés, mivel a müveltségük csak külső máz, amely alól a lelki müveltség hiányzik.

Megesett az is egyik vidéki táblánál, hogy egy fiatalkoru vádlottat — aki iparostanoncz — dorgálásra itéltek, anélkül, hogy a felebbezési bíróság személyesen meggyőződött volna arról, hogy a dorgálás meg fog e czéljának felelni.

Az eset az volt, hogy a vádlott a sértettet előzetes szóváltás után, a karján egy zsebkéssel megszurta s ezáltal rajta 20 napon tul gyógyuló testi sértést ejtett; megjegyzem, hogy az összekocczanást a vádlott idézte elő azzal, hogy a sértettet trágár kifejezésekkel illette és az efeletti felindulásában támadólag fellépett sértett ellen használta a kését a vádlott.

Részemről már ezen tényállásból kifolyólag sem tartom a vádlottal szemben alkalmas intézkedésnek a dorgálást, mert egyrészt a cselekmény is sulyos természetü, másrészt pedig egy trágár kifejezéseket használó és késelő iparostanoncz nem állhat a müveltségnek olyan magas fokán, hogy a javulásának előidézésére már a dorgálás is elegendő lenne és pedig annál kevésbbé, mert ugyanezen vádlott a kir. törvényszék előtti főtárgyalás alkalmával nem tanusitott olyan magatartást, hogy abból a bíróság azt következtethette volna, hogy a kérdéses vádlott már a dorgálás folytán is jobb utra fog térni.

Hogy ezeket a kir. tábla nem is figyelhette meg, azt egészen természetesnek találom, mert a vádlott nem volt jelen a felebbezési főtárgyaláson s igy meg nem győződhetett a vádlott lelkiállapotáról.

Mindezekből pedig azon következtetés vonható le, hogy a bíróság csakis ugy tehet eleget a törvény (BN.) követelményeinek, ha a fiatalkoru vádlott lelkületét személyes tapasztalatai alapján igyekszik megismerni, amire a BP.-nek a közvetlenségre felépitett tárgyalási rendszere elég módot is nyujt.

Ez a kérdés főleg akkor lép előtérbe, ha a felebbezési bíróság az elsőfokon eljáró bíróság határozata ellenére találja a dorgálást alkalmazandónak, mert — mint a fent hivatkozott táblai esetnél is — a felebbezési bíróságok a BP. 413. §-ában és 551. §-ában körülirt jogot ritkán veszik igénybe és igy a vádlott is ritkább esetben van jelen a felebbezési tárgyalásokon.

Már most ha a fiatalkoru vádlott nincs jelen a felebbezési tárgyaláson, igen kérdésessé válik, hogy a dorgálás alapfeltételeit megállapithatja-e a felsőbiróság.

Éppen ezért a fentebb kifejtett lelki momentumok kiismerésére nézve feltétlenül szükségesnek vélném, hogy a felebbezési bíróságok törvényadta joguknál fogva minden esetben megidézzék a fiatalkoru vádlottat a felebbezési tárgyalásra.

A felülvizsgálati biróság (Tábla, Curia) előtt a vádlott kihallgatása törvénybe ütköznék s ezért a felülvizsgálati biróság kénytelen a BP. értelmében az alsófoku bíróságok által megállapitott tényállás alapján felülvizsgálni, hogy helyes-e az alsóbiróság intézkedése.

A nehézség természetesen megint csak ott áll elő, ha a felülvizsgálati biróság az alsófoku bíróságok határozatai ellenére véli a dorgálást alkalmazandónak, mert mindenesetre kétséges, hogy személyes tapasztalatok hiányában eltalálható-e a helyes intézkedés.

Érdekes helyzet áll elő a BN. 20. §-a utolsó bekezdésének esetében, mert ha az elsőfokon eljárt biróság hirdeti ki a felsőfoku bíróságnak dorgálást elrendelő határozatát s a dorgálást a fiatalkoru vádlott nem fogadja kellő tisztelettel, avagy a kitüzött határnapon igazolatlanul meg nem jelenik, a biróság az itéletet hatályon kivül helyezi és uj határozatot hoz. Kérdéses csak az, hogy ez esetben melyik biróság helyezi hatályon kivül a dorgálást magában foglaló határozatot.

Bár a BN. 20. §-ának szövegezése arra engedne következtetni, hogy a kihirdetést eszközlő biróság teljesiti a hatályon kivül helyezést, mégis a BP. perorvoslati rendszerét figyelembe véve, erre csakis azon birósagot vélem feljogositottnak, amely a dorgálást elrendelő itéletet hozta.

Ha tehát a kihirdetést foganatositó biróság a BN. 20. §-ának utolsó bekezdésében foglalt körülményeket látja fennforogni, az összes iratokat kénytelen felterjeszteni a dorgálást elrendelő birósághoz, az itélet hatályon kivül helyezéséhez szükséges előfeltételek hivatalból való megállapitása mellett.

Hogy pedig ez az ügy elhuzódásához vezet és az alaposság rovására esik, az csak természetes és e mellett a felebbezési biróság, esetleg mégis kénytelen a fiatalkoru vádlottat maga elé idézni, hogy ujabbi határozatát a vádlott lelki világának alaposabb megismerése mellett hozhassa meg.

Mindezen fent vázolt nehézségek azonban elesnének, ha a birósagok gyakorlata oda irányulna, hogy a fiatalkoruak ügyeiben a vádlottat minden egyes esetben maguk elé idéznék, igy a járásbiróságok nem élnének a BP. 540. §-ának 2. bekezdésében jelzett joggal már csak azért sem, mert a BN. 17. § ában felsorolt intézkedések előfeltételeinek megállapitásához a fiatalkoru vádlott jelenléte mindig szükséges ; a kir. törvényszék és a kir. tábla, mint felebbezési birósagok a BP. 551., illetve 413. §-ai értelmében a fiatalkoru vádlottat mindig megidézhetnék s igy a dorgálást megállapitó itéletüket is maguk foganatositván, a BN. 20. §-ának utolsó bekezdésében jelzett hatályon kivül helyezést is maguk azonnal eszközölhetnék, ami mindenesetre az ügy gyorsabb befejezésére és alaposabb elbirálására vezetne, mert a biróság személyes benyomásai alatt azonnal megtalálná a helyes intézkedést.

A felülvizsgálati birósagok által hozott s dorgálást elrendelő itéletet azonban kénytelen lévén az elsőfokon eljárt biróság a fiatalkoru vádlott előtt kihirdetni, a BN. 20. §-ának utolsó bekezdésében jelzettek fennforgása esetén az iratok mindenesetre felterjesztendők a felülvizsgálati birósághoz, ahol a további határozathozatalban felvett ujabb intézkedés a közvetlenség hiányában nem is mindig fogja a fiatalkoru vádlott javitását előmozditani.

A BP. novelláris módositásánál mindenesetre törvénybe kellene iktatni, hogy a fiatalkoruak ügyeiben, a birósagok minden fórumánál kivétel nélkül kötelező legyen a közvetlenség. mert igy leginkább kikerülhető a biróság tévedése, ami pedig minden egyes esetben egy fiatalkoru romlását idézheti elő, ahelyett, hogy a biróság céltudatos intézkedése őt a társadalomnak hasznos polgárává tenné.

Hiszem azonban, hogy az eddig esetleg felmerült tévedések csak a BN.-nak gyermekbetegségei s remélhetőleg rövid időn belül tapasztalhatni fogjuk ezen kiválóan szociális törvény áldásait.

Dr. Timcsák Aladár,
lőcsei kir. törvényszéki jegyző.

Alkalmazható-e a BN. 1. §-a fiatalkoru büntettesekre?

Általános szabály az, hogy törvényeink az összes állampolgárokra kihatnak és amennyiben a törvény kivételt óhajt tenni, ugy módot talál arra, amidőn hatálya alól egy-egy kor, nem, vagy más körülményektől differenciált csoportot kivesz.

Amikor a büntető-novella a fiatalkoruakra nézve egészen különös, enyhe intézkedéseket honositott meg, akkor csak azt fejezte ki, hogy ezek az intézkedések a nem fiatalkoruakra nem alkalmazhatók, de a BN. 1. §-ában — amely pedig generális törvény — sehol egy szóval sem mondja, hogy ez a szakasz a fiatalkoruakra nem volna alkalmazható.

A törvény tehát világosan beszél ; de a logika is azt a nézetet erősiti meg, hogy nemcsak, hogy lehet alkalmazni a BN. 1. §-át a fiatalkoruaknál, de ez egyenesen szükséges intézkedés is. Áthidalja azt az ürt, amely a BN. 21. §-ának humánus rendelkezése és a BN. 26. §-a között van. Mert ha nem lebegett volna a törvényhozás előtt a BN. 1. §-a akkor bizonyára provideált volna oly irányban, hogy a két szakasz közötti átmenetet valami más módon oszlassa el ; mert az kétségtelen, hogy e két rendelkezés között hiányzik az a lépcsőfok, amely az összekötő kapcsot létesithetné közöttük.

Az itélet nélkül való próbára bocsájtás és a kiszabott és végrehajtott itélet közé egész természetes láncként illeszkedik a BN. 1. §-a a kiszabott, de végre nem hajtott itélet rendelkezése révén. Megvilágítja e kérdésnek ilyetén módon való elintézését, a BN. 26. §-ának szövegezése mondván : «ha szigorubb vagyis, a BN.-nak e §-át megelőző szakaszaiban felsorolt intézkedéseknél szigorubb rendszabályokra van szükségünk, akkor, de csakis akkor, alkalmazható a kiszabott és végre is hajtott itélet ; mert ha nem tartódott volna szem előtt az, hogy az itélet kiszabása nélkül való próbára bocsájtás és a kiszabott és végre is hajtandó itéletbeli rendelkezés között itt van a BN. 1. §-ban lefektetett középut, vagyis a kiszabott, de egyelőre végre nem hajtott itélet módusa, akkor a 26. §. helyesen ugy lett volna szövegezendő : «ha szigoru itélkezésre van szükség ... stb.» ; mert a törvény intencióit egybevetve a szövegnek grammatikális magyarázatával, tiszta dolog, hogy a törvényhozás e szakasz kodifikálásánál számbavette a BN. 1. §-át.

Igaz ugyan, hogy a próbára bocsájtás «lényegileg» azonos a föltételes elitélésnek az angol-amerikai rendszerbeli elrendezésével, de csak lényegileg az, gyakorlatilag mégis csak más, mert a próbára bocsájtás quasi dorgálásszámba mehet, igen enyhe esetekben alkalmazandó és más a feltételes elitélés, amelynek oly esetben van jogosultsága, amidőn az itélet mellőzése tulságosan enyhe intézkedés, a végrehajtás pedig tulszigoru amennyiben a czélt teljesen szolgálja a kimondott, de végre nem hajtott itélet minden perczben lesujtható karja, hisz már általánosan elfogadott büntetőjogbölcseleti tétel az, hogy a büntetés csak akkora legyen, amely a megsértett jogrend helyreállitására elegendő.

A próbárabocsájtás rendszerét a M. I. szerint azért létesitették a fiatalkoru büntettesek részére, hogy azok minél humánusabb módon mentessenek meg a feléjük szeretettel forduló társadalom számára ; a 26. §. a M. I. szerint csak az oly fiatalkoru büntettesek javára statuáltatott, kiknek bünczelekménye romlottságról, rosszakaratról, viselkedése különös makacsságról tesz tanuságot, és igy az állam beavatkozásának szigor alakjában kell jelentkeznie. Minden mélyebb behatolás nélkül is látjuk már, hogy micsoda ür tátong e két szakasz rendelkezése között, mert hisz az kétségtelen, hogy vannak olyan fiatal büntettesek, akiknek megjavitása sem a tulságosan enyhe 21. §., sem pedig a BN. 26. §-ának már valósággal, esetleg elrettentő rendelkezése által nem eszközölhető a czélnak megfelelően.

A BN. 1. §-ának alkalmazását a törvény sehol sem tiltja a II. fejezetbeli és a 17. §-ban felvett és csupán a fiatalkoru

büntettesekre érvényes, a nagykoruakat kizáró speciális rendelkezésénél azt mondja, hogy :

1. dorgálás ; 2. próbára bocsájtás ; 3. javító-nevelés büntetések «tehetők» és nem azt, hogy a fiatal büntettesekre ezek, és csakis ezek az intézkedések nyerendenek alkalmazást.

És minthogy a törvény módot és eszközt nyujt a BN. 1. §-ának a fiatalkoruakra való alkalmazhatására és miután a humánus érzés azt egyenesen parancsolólag előirja s miután az a BN. 28. §-a alapján az egyidejüleg kiszabható javító-neveléssel kapcsolatban czélszerüen is alkalmazható, világos, hogy a fiatalkoru büntettesek megmentését, a büntetéseknek megfelelő fokozását kitünően biztosító és előmozdító BN.-beli 1. §. beillesztésével szolgálhatjuk a legjobban. *Dr. Pártos Ottó,*
mohácsi ügyvéd.

Különfélék.

— **A kir. táblai elnökök és az anciennitás.** Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Mindazok, akik az igazságszolgáltatás javitását szivükön viselik, élénk érdeklődéssel kisérik a Jogtudományi Közlönyben megindult és immár más jogi és napi sajtóorganumokban is visszhangra talált azt a törekvést, amely az annyira károsnak bizonyult rangidősbségi rendszernek kiküszöbölésére és a szelekczió elvének érvényre juttatására irányul.

Azt hiszem azonban, hogy elkerülte az eddigi felszólalók figyelmét az, hogy tulajdonképpen mely forrásból indul ki a rangidősbség elvének favorizálása és mi az oka annak, hogy igazságügyi kormányaink olyan nehezen képesek magukat ezen elv alól emanczipálni és amikor megteszik, akkor sem elvi okokból, hanem legtöbbnyire politikai szempontok, vagy valamely különleges protekczió folytán tesznek kivételt.

A fő oka annak, hogy törvényszékeink tanácsvezetői székeibe épp ugy, mint a kir. táblai és a kir. curiai állásokba az utóbbi esztendőkben «az öreg urak» ültek be, az, hogy már a *kandidácziónál* érvényesül a rangidősbség elve. A miniszter elé terjesztett kandidáczióba rendszerint az a három jelölt kerül, akinek elsőrendü minősitése mellett legtöbb szolgálati éve volt. A miniszter a formalisztikus minősitést nézve, tényleg ugy láthatja, hogy az összes elsőrendü minősitésü és igy egyforma qualitásunak feltételezett pályázók között méltánytalan volna a fiatalabbat választani, mikor jóval régibb és *papirforma szerint* épp oly kiváló idősebb birák évek óta várakoznak az előléptetésre.

A kir. itélőtáblák elnökei természetesen nem számolnak azzal, hogy a papirforma szerinti minősités nem tünteti fel a pályázók tényleges képességeit és hogy az egyformán elsőrendünek jelzett pályázók qualifikácziója között a valóságban *óriási különbségek* vannak.

Személyi kérdésekről lévén szó, az egyénekre való példálózgatás nincs helyén, de annyit mindenki lát, aki csak egyetlen pályázat részleteit is ismeri, hogy az elsőrendü minősitésü pályázók között rendkivüli nagy minőségbeli eltérések vannak. Kialakul egy bizonyos jogászi közvélemény, amely szinte kiemeli a kiváló birákat az egyazonos elsőminősitésü többi birák közül, rámutatva arra, hogy X. biró rendkivül szabatosan dolgozik, éleslátása és emberismerete által kitünik, szorgalma igen nagy. Ugyanez a közvélemény, ha el is ismeri Y. biró buzgalmát, meg is engedi, hogy kötelességeinek iparkodik megfelelni, sőt nem is tartja korlátoltnak, vagy judiczium nélkülinek, mégis sokkal kevésbbé kiválónak minősiti, mint egyik-másik birótársát. Mig sok hivatalfőnök adminisztrativ, vagy bürokratikus szempontokból kiindulva a biró érdemleges munkáját nem is ismerve, az egyes minősitésüek között alig tesz disztinkcziót.

A miniszter pedig, ha *csak* a kandidácziókat nézi, akkor vajmi ritkán fogja az igazi képességet a betöltendő birói székbe ültetni, hanem előmozditja azt, amit ma itt is, ott is látunk, hogy nem egy törvényszéki tanácsvezetői állásban, hála az anciennitás elvének, a középszerüségek foglalnak helyet és ugyanilyenek kerülnek a felsőbirói állásokba is.

Ennek azután az az eredménye, hogy azok a birák, akik középszerüségüknél fogva alig számithatnak soronkivüli előléptetésre, szintén nem igen dolgoznak többet, mint amennyi okvetlenül szükséges, mig a fiatal birák elkedvetlenednek, mert ugyanakkor, ugyanolyan szolgálati idő után jutnak előléptetéshez, mint a kevésbbé kiválók. Ambicziójuk lankad, nem érdemes nekik többet dolgozni, mint azoknak, akik anciennitás utján az automatikus előléptetéssel jutnak előre, hiszen 10—12 évi törvényszéki birói müködés a legkiválóbb képesség mellett sem qualifikál manapság a táblabiróságra. *Judex.*

— **A polgári törvénykönyv előkészitése.** A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét szerkesztő bizottság a nyári szünetig elkészitette a tervezet dologjogi részének második szövegét, a jelzálogjogi fejezet kivételével, melynek átszövegezése az ősz elején fog megtörténni. A dologjogi rész szövegének végleges megállapitása után a bizottság heti három ülésben folytatni fogja a tervezet többi részének átszövegezését, amely ily munkabeosztás mellett remélhetőleg nem tulhosszu idő alatt befejezhető lesz. A tervezet második szövegének előkészitése végett az előző években a tervezet főkérdéseiről folytatott bizottsági tárgyalásokat az igazságügyminisztérium füzetes kiadványsorozatban tette közzé. Ebből a sorozatból most jelent meg az öröklési jog főkérdéseit tartalmazó füzet, melylyel a sorozat is befejezést nyert.

— **Az ügyvédi munkadij-táblázatok** miatt már sokat panaszkodtunk, de a dijazás még sem javult. Most az egyszerüsitési novella és a perrendtartási javaslat azt is meg fogja tőlünk követelni, hogy beadványainkhoz megfelelő számu kiadványi tervezetet csatoljunk. Eddig három példányban adtunk be egy kielégitési végrehajtási kérvényt, ezentul tehát más formában ugyan, de hat példányra lesz szükség. Az eddigi munkánk dijazása silány volt, s most hegyibe több lesz a munka. Nem kellene az ügyvédeknek már most megkezdeni a harczot, hogy a munkadij-skálák a javaslatokkal egy időben megjavittassanak? *(Ügyvédi körökből.)*

— **A Revue Pénitentiaire et de Droit pénal** egyik utolsó számában megemlékezik arról a tüntetésről, melylyel a budapesti közönség a Haverda-perben fölmentett s a szegedi esküdtek által ünnepelt vádlottakat a fővárosba érkezésükkor fogadta, s regisztrálja a napilapoknak esküdtszékellenes állásfoglalását.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A biró kártéritési felelősségéről** a német judikaturában a «Deutsche Juristenzeitung» legutóbbi számából a következő érdekes adatokat vesszük át :

A birodalmi törvényszék egy járásbirónak felelősségét a kezelő hivatalnoka által elkövetett sikkasztás miatt megállapitotta, mert ha a biró az előző pénztárvizsgálatnál gondosan járt volna el, a sikkasztást már akkor észlelhette volna.

Egy a czégjegyzék felügyeletével megbizott birót ugyancsak a birodalmi törvényszék elmarasztalta azokban a többköltségekben, melyek egy czégbejegyzésnek külön való hirlapi közzétételéből keletkeztek, holott a miniszteri rendelet a czégbejegyzések egyesitett közlését rendelte el, ami jóval kevesebb költségbe kerül. (Entscheidungen 58 K.)

Egy telekkönyvi biró *A.* házasfelek személyazonosságának igazolására elfogadta hivatalszolgájának azon jelentését, hogy a telekkönyvi hivatalban ezek a házasfelek többször megjelentek és magukat mindig ugy nevezték, tehát a szolga őket csakugyan azoknak tartja, akiknek magukat kiadják. Hozzájárult a biró meggyőződésének megalkotásához az is, hogy a házasfelek egy ügyvédnek levelét is felmutatták, melyből kitünt, hogy az ügyvéd is őket minden aggály nélkül *A.* házasfeleknek tartotta. Ezen bizonyitékok, valamint 10 perczig tartó személyes érintkezés után a biró a házasfelek személyazonosságukat igazoltnak vette, holott, mint utóbb kitünt, a jelentkezők az *A.* házaspár kárára telekkönyvi csalást követtek el. A német birodalmi törvényszék az igy elkövetett hamisitás által okozott károk miatt a biró felelősségét

megállapitotta. mert a biró nem meritette ki a személyazonosság megállapitására rendelkezésére álló összes eszközöket, különösen pedig elmulasztotta a megjelentek aláirásának összehasonlitását az iratok közt levő valódi aláirásokkal.

Egy biró az ingatlan árverésen nem fogadta el egy árverelni kivánónak bánatpénzét, mert az nem megfelelő értékpapirokban ajánlotta fel. A német birodalmi törvényszék a biró kártéritési felelősségét ebben az esetben is megállapitotta, mert a törvény egészen világosan, minden kételyt kizáróan akkép rendelkezik, hogy a felajánlott értékpapirok kauczió gyanánt akadály nélkül elfogadandók. (Juristische Wochenschrift 1906. évf.)

A jogszabályban való tévedés kérdésében a német birodalmi törvényszék álláspontja (Entscheidungen 39. kötet) az, hogy a jogszabályban való tévedés nem eo ipso jelenti a tévedőnek hibáját. Különösen nem állapitotta meg a birodalmi törvényszék (Entscheidungen 59. kötet) a biró felelősségét olyankor, amikor az alkalmazandó jogszabály magyarázata tekintetében kiváló jogi irók is eltérő véleményben voltak. A drezdai főtörvényszék egy esetben azon indokolással hozott marasztaló itéletet, mert minden birótól meg lehet kivánni, hogy a fontosabb jogi fogalmakat helyesen fogja fel és helyesen tudja alkalmazni. A biró felelőssége helytelen felfogásáért csak akkor szünik meg, ha valamely jogi kérdés gondos mérlegelése mellett valamely jogszabály jelentősége és hordereje tekintetében volt tévedésben, feltéve természetesen, hogy olyan jogi kérdésekről van szó, amelyeknél minden vélemény- és nézeteltérés ki van zárva.

— **A magasabb igazságügyi és közigazgatási vizsgálatok** minősitő erejéről a bajor igazságügyi kormány rendeletet adott ki. A rendelet szerint biróvá, ügyészszé, közjegyzővé ezentul csupán azok nevezhetők ki és az ügyvédi jegyzékbe csak azok vehetők fel, akik a két államvizsgát 1-es vagy 2-es általános minősitéssel állották ki. Azon jelöltek, akik a két vizsgán 3-as általános minősitést kaptak, csupán birósági irodatisztek (Gerichtsschreiber) lehetnek.

A német birodalmi szervezeti törvény értelmében a birói tisztre három évi jogi tanulmány és három évi birósági gyakorlat után leteendő két államvizsga képesit. A vizsgálatok módja és részletei tekintetében az egyes államok önállóan intézkednek. Némely államokban, mint Bajorországban, Badenben és Hessenben a két vizsgának minősitő ereje van az igazságügyi és közigazgatási szolgálatra, mig más államokban a két szolgálati ágnak megfelelőképen a két államvizsga különbözőképen van szervezve. Mivel pedig a birodalmi ügyvédi rendtartás 1. §-a értelmében az ügyvédség gyakorlására csak azok képesittetnek, a kik a birói tisztre való képesitést elnyerték, a birósági kvalifikáczió szigoritása kihat az ügyvédi képesités emelésére is. Az ügyvédi rendtartás indokolása is kiemeli, hogy a birói és ügyvédi képesitésnek egységesnek kell lenni. Bajorországban azonban — bár a papiron tényleg a képesités ugyanaz volt — egészen az utóbbi időig tényleg különbözött, mert évtizedet meghaladó gyakorlat szerint olyan jelöltek, a kik a birói vizsgát 3-as általános minősitéssel állották ki, soha nem neveztettek ki birói tisztre, sőt még a belügyi, pénzügyi és közlekedésügyi szolgálatban sem fordult elő az, hogy rosszabb, mint 2-es minősitésü jelöltek alkalmaztattak volna. Az ügyvédekre nézve ez a helyzet rendkivül hátrányos volt, mert mindazok, a kik 3-as notát kaptak a vizsgákon, az ügyvédi karba tódultak, annál is inkább, minthogy a köztudatba átmenvén az, hogy a 3-as kvalifikáczió a gyengébbeknek jut, a magánalkalmazásban is mellőzték ezen gyengébb elemeket.

Érthető, hogy az ügyvédség aggodalommal nézte a kar természetellenes gyarapodását, de különösen a gyengébb elemeknek betódulását, miért is az ügyvédi kamarák állandóan követelték a birói és ügyvédi képesitésnek az utóbbi évtizedben csak papiroson maradt elvének tényleg való keresztülvitelét, amit a mostan kibocsájtott miniszteri rendelet tényleg meg is valósit.

— **Az esküdtek és a büntetés mértékének meghatározása.** A szajnai esküdtbiróság mellett egyik legutóbbi ülésszak alatt müködött esküdtek felirattal fordultak az igazságügyminiszterhez, kérvén, hogy a bünvádi eljárás reformja alkalmával, melyre vonatkozó törvényjavaslat ezidőszerint a parlament előtt fekszik, vétessék fel oly határozmány az esküdtszéki eljárásról szóló fejezetbe, hogy az esküdtekhez a büntetés mértéke tekintetében is kérdés intézendő. Igy elkerülhető leend, hogy az esküdtek jobb tudomásuk ellenére felmentő verdiktet hoznak csak azért, mert félnek a szakbiróság esetleg tulszigoru büntetés kiszabásától. Másik óhaja a feliratot készitő esküdteknek, hogy a kérdések népiesebb nyelven és egyszerübb szerkezettel szövegeztessenek. A bonyolódott, utalásokat tartalmazó, feltételekhez kötötten megválaszolandó és e mellett jogászi szakkifejezésektől hemzsegő kérdéskomplexus sok esetben oka a téves verdiktnek.

— **Loi de Violette.** Violette képviselőnek lapunkban már ösmertetett javaslatát a bünténykről szóló képes ábrázolatok terjesztésének korlátozása tárgyában a kamara igazságügyi bizottsága átszövegezte s a bizottság a sajtótörvény (1881. évi julius hó 29-iki törvény) 38. §-ának kiegészitéséül a következő szöveget hozta javaslatba: Olyan fényképfelvételnek, rajznak, vagy arczképnek nyilvános kiállitása, avagy időszaki lapban való terjesztése, melynek tárgya a Code Pénal 295—300. §-aiban körül irt büntettek valamelyike, vagy ily büntett tárgyában elrendelt vizsgálat, itélkezés, vagy büntetésvégrehajtás, feltéve, hogy a vizsgálat tiz éven belül indult meg, ötventől ezer frankig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Büntetés alá esik képzelt vagy kigondolt bünténveknek reprodukálása is. Ezt a szöveget, bár ellene a sajtó egy részében kritikák hangzottak föl, most a kamara elfogadta.

— **Az Académie des sciences morales et politiques** pályázatot hirdetett a következő tárgyu monografia megirására: «Miféle rendőri, vagy más intézkedések volnának folyamatba veendők azok irányában, kik büntetésüket elszenvedték? (Rendőri felügyelet, tartózkodási tilalom stb.)?» A pályadij 2000 franc. Lejárat: 1913.

— **A fiatalkoru büntettesek büntetési rendszere Oroszországban.** A duma törvényjavaslatot fogadott el a fiatalkoru büntettesek büntetési rendszerének reformja tárgyában. Legtényegesebb rendelkezés a börtönbüntetés eltörlése s annak helyébe a javító-nevelést czélzó intézetekbe utalás léptetése.

Dr. juris ügyvédjelöltet, aki teljes gyakorlattal bir s önállóan tud dolgozni, alkalmaz 1910 szept. 15-től *dr. Abonyi Ignácz kiskörösi ügyvéd* irodájában. Ajánlatok hozzá intézendők. Fizetés: havonként 200 K és kiküldetéseknél megfelelő napidij. 13797

Tót és német nyelvben jártas, jogtudori oklevéllel és a peres és perenkivüli eljárásban teljes jártassággal és alapos gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek, ki az irodámat önállóan vezetni képes és f. é. szept. 1-én belépne. Fizetése külön megállapodás szerint lesz. Donath Manó, ügyvéd, Trencsén. 13794

Jó megjelenésü, 28 éves ügyvédjelölt, 5—6 hónapra magyar, törvényszéki székhellyel biró városban lakó ügyvédhez belépne. Négy éve doktor juris s ilyen minőségben több nagyobb irodát önállóan vezetett. Fősulyt nem a nagy fizetésre, de inkább arra fekteti, hogy a princzipálisával való együttmüködése kellemes legyen. Czime a kiadóhivatalban megtudható. 13795

Azonnali belépésre lehetőleg kezdő jelöltet keresek. Dr. Zachár Kálmán, ügyvéd, Gödöllő. 13796

Teljes vidéki gyakorlattal biró doctor juris ügyvédjelölt, ki a német nyelvet szóban és irásban teljesen birja, f. é. augusztus hó 1-től, esetleg augusztus hó 15-től alkalmazást nyerhet dr. Varga Gábor ügyvédi irodájában, Szentgotthárdon. Havi fizetés az alkalmazhatóság mérvéhez képest 160—200 K és a szokásos napidijak. Ajánlatok dr. Varga Gábor szentgotthárdi ügyvédhez intézendők. 13772

Fiatal fővárosi ügyvéd, német és franczia nyelvismerettel, tekintélyes kereskedelmi klientélával, előkelő fővárosi ügyvédi irodába társul és irodavezetőül ajánlkozik, vagy ilyen ügyvédi irodát átvenne. Ajánlatok a kiadóhivatalba kéretnek «vagyonos» jelige alatt. 13799

Jó forgalmu ügyvédi iroda, kiterjedt klientélával, megye székhelyen, változott viszonyok következtében átadó. Bővebb értesités e lap kiadóhivatalában. 13798

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 32. szám. Budapest, 1910 augusztus 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról. I. *Dr. Kéri Miklós* törvényszéki birótól. II. *Patay László* aranyosmaróti kir. járásbirótól. — A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — A kereskedelem a perrendtartási javaslatban. *Dr. Nemere Béla* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Jogesetbirálat. *Juslustól.* — Az 1877: XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontjához. *Dr. Goldfahn Mihálytól.* — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról.

I.

Az ügyvédi és birói kar lelkesen üdvözöl minden intézkedést, mely hivatva van a szóbeliségre fektetett polgári perrendtartás utjait egyengetni s különösen lehetővé tenni azt, hogy a törvény életbelépésekor minden akadály és hátráltatás nélkül érvényesithesse üdvös hatását. E czélt kivánja szolgálni az a törvénytervezet, melyet igazságügyi kormányunk egyes szervezeti és eljárási szabályok módositásáról készitett s melyet a jogászközönség zöme a Jogt. Közl. f. é. 26. és 27. számaiban foglalt, kompetens tollból eredő ismertetés révén az eredeti szöveget teljesen pótló publikációban kapott kézhez.

Hogy a tervezetbe foglalt módositások, különösen azoknak az eljárási szabályokat érintő része az elérendő czél szolgálatára teljesen alkalmasak, azt már a jogászi közvélemény eddigi megnyilatkozásai is kétségtelenné teszik. De azt hiszem, hogy amikor a törvényhozási apparátus müködésbe hozásával akarjuk a várvavárt perrendtartás elől az avult romokat eltakaritani, nem szabad féluton megállani, hanem az eltakaritást alaposan kell elvégezni. S mert tudvalévő dolog, hogy a kir. törvényszékek a rendes perek hátralékainak terhe alatt görnyednek, a segitséget e téren sem szabad elvonnunk és éppen ezen a ponton a törvénytervezet ismertetésében elegendő intézkedést nem találtam.

Pedig ha azt akarjuk elérni, hogy a polgári perrendtartás életbelépésekor a kir. törvényszékek minél kevesebb rendes perrel megterhelve láthassanak munkásságukhoz, már most hatályon kivül kell helyezni a sommás eljárás 1. §-ának 5. *a)* pontját, mely a járásbirósági hatáskör kikötésének kerékkötője. Hogy e kikötés megkönnyitése kiváló igazságügyi érdek, ezt maga a perrendi javaslat, mely ismét a képviselőház előtt fekszik, tanusitja, és nincs ok, hogy az egykor felismert igazság csak később s ne már most érvényesüljön. A gyakorlati élet ismerője nem kételkedhetik abban, hogy ily intézkedésnek hatása már legközelebb érezhető lesz egyrészt a rendes keresetek számának csökkenésében, másrészt a kikötések gyakoribb használatában, ami pro futuro is kivánatosnak mutatkozik. De percsökkentő hatása lesz a kir. törvényszékek előtti eljárásban annak is, hogy a laikus felek által oly gyakran a sommás eljárás szóban forgó rendelkezésének mellőzésével tett kikötések sikerrel érvényesithetők lesznek.

A rendes perekkel foglalkozó biró tudja, hogy ezek egyik legnagyobb hátráltatója az a szabadság, melylyel az 1881. évi LIX. tcz. 8. §-ának *b)* pontjával visszaélve, viszonkeresetek támasztatnak.

E szabadság a per elhuzására vezet s oly perkérdéseket vet felszinre, melyek egyébként sohasem láttak volna napvilágot s ekként a birót arra kényszeriti, hogy egy jogalap helyett legtöbbnyire feleslegesen több jogalapot biráljon el a papirra vetett szóáradatból. Az alperesnek más jogalapon támasztott viszonkeresete többnyire meg sem üti a törvényszéki értékhatárt, s a pert a költségek szempontjából is bonyolitja. Aggály nélkül belefoglalnám a módositási törvénytervezetbe, hogy rendes eljárásban csakis az 1881. évi LIX. tcz. 8. §-ának *a)* pontja alapján és csak akkor lehet viszonkeresettel élni, ha az önmagában véve is törvényszéki hatáskörbe esik. Fájni ez csak azoknak az alpereseknek fog, kik a pert huzni s halasztani szeretik.

Bátran kiküszöbölhetjük a végiratot és az ellenvégiratot, valamint — az átmenetnek remélhetőleg már csak egy-két esztendejében — az észrevételeket is.

Felesleges, hogy a bizonyitás elrendelésének és terjedelmének kérdésében tanácsülés tartassék, mert nincs tanács, mely e részben az előadó kezét megkötné. Mellesleg szólva a tanácsülésben való elintézés közvetlenség és szóbeliség nélkül egyáltalában nem egyéb, mint időt elvonó jóváhagyása az előadói véleménynek.

Az ügykezelés körében felmenteném a birót ama teher alól, hogy a perfelvételi jegyzőkönyvet ő folytassa. (Ü. Sz. 151. §.) Az utóbb érkezett ügyiratokat csatolhatja és jegyzékbe veheti a kezelő.

Az itélet meghozatala után pedig minden teendőt (eskük kivétele, felebbezések felterjesztése, végrehajtás elrendelése stb.) önállóan jegyzőre lehet bizni.

Dr. Kéri Miklós,
törvényszéki biró.

II.

Az igazságügyi szervezet és jogszolgáltatás egyes szabályainak megváltoztatásáról szóló törvényjavaslat szakaszai közé következő §§-kat ajánlom:

1. A szóval kihirdetett és megindokolt itéletek indokolását irásba foglalni nem kell, ha az itélet ellen a felek jogorvoslattal nem élnek s ennek folytán az 1893. évi XVIII. tcz. 120. §-ának 2. bekezdése oda módosittatik, hogy az ügy a jogorvoslat beérkeztétől számitott 3 nap alatt terjesztendő fel;

2. az 1893. évi XVIII. tcz. 121. §-ának 6. pontja akként módosittatik, hogy az indokolásban csak a megállapitott tényállás terjesztendő elé, ellenben a kereseti- és ellen-kérelem kiemelése és a bizonyitékok részletes felsorolása mellőzendő;

3. ugyanezen törvény 115. §-ának az itélő birákra vonatkozó intézkedése hatályon kivül helyeztetik;

4. az 1. pontban foglalt rendelkezés a büntető ügyekben hozott itéletekre is alkalmazást nyer;

5. a közbenszóló végzések irásba foglalása s jegyzőkönyvbe vétele nem szükséges; a biró ez irányban tett intézkedését a kiadmányozási utasitásba foglalja.

Az ujabban s illetőleg az 1893. évi XVIII. tcz. alapján kifejlett birói gyakorlat szerint a peres ügyekben hozott itéletek, azt lehet mondani, kivétel nélkül szóval hirdettetnek ki s a biró az itéletet a kihirdetéskor szóval nyomban megindokolja s ennél a kihirdetésnél a felek és ügyvédeik jelen vannak.

A kihirdetés akként történik, hogy az itélet rendelkező része felolvastatik s a tárgyalások során mindkét fél előtt amugy is ismert és feltárt tényállás ezuttal röviden ismételve összefoglaltatik s a biró a nyujtott bizonyitékokat s azok mérlegelését hangsulyozza és felhozza az esetre alkalmazott jogszabályt.

Minthogy ekként a felek a kihirdetett itélet indokolásáról megfelelő tájékozódást meritheznek, tulajdonképen további irásbeli

indokolásra szükség nincs, még azokban az ügyekben sem, melyek jogorvoslat alá kerülnek.

Ugyanis a jogorvoslatot a fél kimeritő beadványban terjeszti elő s megjelöli a sérelmes részleteket s felsorolja azokat az okokat, a melyek miatt a biró indokai nem fogadhatók el s igy a másodbirói eljárásnál, a felülvizsgálatnál, vagy nyilvános előadásnál elegendő a keresetnek, a nyujtott bizonyitékoknak, valamint a jogorvoslati beadványnak felolvasása s a másodfokulag eljáró bíróság kimeritőleg tájékozódik az ügy állásáról s a mellett ujabban s szabadabban mérlegelheti a bizonyitékokat, annál is inkább, mert a jogorvoslatra az ellenfél irásbeli észrevételt tehet.

Természetesen mindezek a másodbiróság előtti szóbeli eljárásnál fokozottabban kidomborodnak.

Végeredményében pedig nem az a főczél, hogy az első biró indokolása megczáfoltassék, hogy a biró stiláris gyakorlatok végzésére, hathatós körmondatok szerkesztésére szorittassék, hanem, hogy az igazság kiszolgáltassék s ebben a tekintetben a szépen kifejtett indokolás kevésbbé nyugtatja meg a felet, mint a jól felfogott tényállás és a helyesen alkalmazott jogszabály, melyeknek szóbeli közlése sokkal nyomatékosabb, mint irásbeli kidomboritása. Ily körülmények között tehát ott, a hol az itélet szóval kihirdettetik és indokoltatik, az indokolás irásba foglalásának magára az igazság kiszolgáltatására semmi érdemi befolyása sincs.

Hogy mindamellett egyelőre csak a jogorvoslattal meg nem támadott itéletekre vélem ezen intézkedést kiterjesztendőnek, azzal indokolom, miként a jogszolgáltatásnál is kivánatos az átmenet és a gyakorlat bővebb tapasztalatokat fog szolgáltatni ezen intézkedés kiterjesztésére, különösen, ha majd a magyar perjog keretében meg nem honositható s a magyar jogszokásokkal össze nem egyeztethető felülvizsgálati intézmény ismét felebbezéssé fog átalakulni.

Ugyanezek vonatkoznak a büntető itéletekre is, azzal a megjegyzéssel, hogy ezeknél a felebbezések a kihirdetéskor nyomban bejelentendők lévén, a biró a megtámadott itéletekről nyomban tudomást szerez.

A kérdés technikai oldala pedig akként lenne megoldható, hogy az ügy csak a jogorvoslat beérkezte után terjesztendő fel, amivel a befejezés elenyésző késedelmet szenved, mivel a biró a beadvány beérkeztétől számitva három nap alatt lenne köteles az iratokat felterjeszteni.

Nem akarom hosszasabban indokolni, hogy az itélet indokolásában a kérelem és ellenkérelem felsorolása épen szükségtelen, csak röviden, példák mellőzésével annyit emlitek meg, hogy a felebbező kijelöli azon intézkedést, melyet sérelmesnek tart, melyről tehát a felebbezési eljárás során szó lehet és igy a keresetből vagy jegyzőkönyvből könnyü megállapitani, hogy a kérelem a keresetben bennfoglaltatik-e; nagyon elegendő tehát, ha a tényállás röviden előterjesztetik, esetleg a bizonyitékok ujból mérlegeltetvén, az elsőbiróság által elfogadott, vagy a felsőbiróság által alkalmazott jogszabály beállittatik.

A mi a közbenszóló végzéseket illeti, ezeket a biró ugy is kénytelen a kiadmányozási utasitásba foglalni s miután azokat tetszése szerint megváltoztathatja s általában véve mindenkor szóval kihirdettetnek és az ügy érdemére csak annyiban vannak befolyással, amennyiben valóban foganatosittatnak: külön jegyzőkönyvi megerősitésük szükségtelen s ugy az idő, mint a munka megkimélése szempontjából jegyzőkönyvbe való felvételük bátran mellőzhető. Nem szükséges indokolni s a gyakorlati biró előtt köztudomásu, hogy mindezek az egyszerüsitések tetemes idő- és munkamegtakaritással járnak.

Végül még az 1893. évi XVIII. tcz. 115. §-ának módositására nézve tett előterjesztésemre kell röviden kiterjeszkednem.

Nem állitom, hogy a biró kivételes lény, de foglalkozása, lelkiismerete, önérzete már alapjában véve meggondoltságra, higgadtságra oktatja annyira, miként bátran állithatni, hogy a legritkább esetekben fordul elő nyilvánvaló vétkesség s e §-nak a bíróra való alkalmazására alig is merültek fel esetek s igy valóban nem tartom indokoltnak, hogy a biró a kézbesitéssel megbizott közegekkel helyeztessék egy sorba s nem tartom a birói tekintély megóvására s az önérzet fejlesztésére alkalmasnak s amellett feleslegesnek is vélem, mert az 1871. évi VIII. tcz. ugyis teljes felelősségre kötelezi a birót minden gondatlanságért.

Patay László,
aranyosmaróti kir. járásbiró.

A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban.*

IX. Felsőbiróságaink a dolog természeténél fogva ritkábban jutnak abba a helyzetbe, hogy a fiatalkoruak bünügyeiben itélkezve, a BN. II. fejezetének s a vonatkozó rendeleteknek vitás vagy homályos kérdéseiben állást foglaljanak. Az ügyek jelentékeny száma jogerejü elintézést nyer az első fokon s ez rendjén is van, mert ha általában kriminálpolitikai, alkotmányjogi s perjogi követelmény, hogy a büntetendő cselekmény elkövetésével gyanusitott bünössége vagy ártatlansága lehető rövid idő alatt végérvényesen megállapittassék, — ha a társadalmi egyensuly és védelem elve általában azt kivánja, hogy a terhelt e megállapitáshoz képest: vagy mielőbb ismét elfoglalhassa helyét a tisztességes emberek körében, vagy mielőbb alávettessék az igazságosság és czélszerüség követelte büntetőjogi kezelésnek, — ugy fokozott mérvben kivánatos, hogy amennyiben a terhelt fiatalkoru, ne sokáig lebegjen Mohamed koporsójaként ég és föld között, hanem, a mily gyosan csak lehetséges, állapittassék meg irányában: vagy a beavatkozás szükségtelen volta, vagy a tervszerü mentés megfelelő módozata, s ez utóbbi kezdessék is meg haladéktalanul. A pedagógiai elvek szerint igazodó mentés munkálatának sikere ugyanis jórészt attól függ, vajjon kellő időben vette-e az kezdetét. Tehát bár az egyöntetü birói gyakorlat kifejlődése szempontjából nem ártana, ha — legalább az első években — a mainál nagyobb számban volna alkalmuk felsőbiróságainknak megnyilatkozni s igy a vitás kérdésekben elvi határozatokat hozni, ezzel a formális előnynyel szemben azonban sokkal értékesebb az a materiális, mely a fiatalkoruak rövidlélegzetü bünpöreiből ered.

Ha azonban a felsőbiróság előtt ajtót nyit a felebbezés vagy semmiségi panasz, ugy meg is kivánnók, hogy a lehető legnagyobb ügyszeretettel foglalkozzék az eléje vitt ügygyel, vagyis inkább az abban vádlottként szereplő fiatalkoruval s ne érje be a mult idők dohos aktáira emlékeztető formalizmussal és dogmatizmussal. Sajnos azonban, hogy — tudomásom szerint — nemcsak a legtöbb királyi itélőtáblánál, de még a kir. Curiánál is az a jogi divat kezd lábrakapni, hogy — lévén a vádlott fiatalkoru, az ügy vagyis inkább az eset többnyire csekély jelentőségü s a BN. a maga egészében, de különösen annak II. fejezete a konzervativ biró urak szemében még ellenszenves — röviden, kevés szóval, csak az ügy külső burkolatát vizsgálva felül hozzák meg az itéletet, holott ép ezt a burkolatot kellene áttörni s a mélyebb egyéni és környezeti rétegekbe hatolva, ezek alapos áttanulmányozása alapján kellene minden esetben dönteni. A mondottak igazolásául közlök nehány sablonos, semmitmondó felsőbirósági indokolás-részletet; Curia (1910. évi jan. 12-én 203. sz.): «tekintettel a vádlott egyéniségére, életviszonyaira és az eset körülményeire, vádlottat a BN. 17. §-ának 1. pontja alapján dorgálásra itélni kellett» (v. ö. Bjt. 59. köt. 238. l.); Curia (1910. évi január hó 13-án, 230. sz.): «tekintettel arra, hogy az elkövetéskor a vádlott már 17 éves volt, végül, hogy a tett minőségéhez s a vádlott egyéniségéhez mérten a szigorubb intézkedés volt helyén, ezeknélfogva a Curia D. P. vádlottat fogházbüntetésre itélte» (v. ö. Bjt. u. o.); ugyanigy a Curiának 1910 jan. 20-án hozott 432. sz. itélete, melyben még «a vádlott életviszonyaira» is «tekintettel» «ellenc intézkedésül a fogházbüntetés találtatott alkalmazandónak» (v. ö. Bjt. 59. köt. 239. l.); valamivel részletezőbb, de azért még mindig üres a pécsi kir. itélőtábla következő indokolása: «A büntetési nem (?) kiválasztásánál figyelemmel volt ugyan a tábla a BN. 18. §-a 1. bekezdésében lefektetett irányelvekre, de nem zárkózhatott el az elől, hogy vádlott a tett elkövetésénél a legnagyobb megrögzöttséget tanusitotta, másrészről, hogy már hónapok óta törvényszéki fogházban van letartóztatva, hogy a 18 éves korhatárt pár hó mulva eléri, hogy javitó nevelésre nincs ráutalva, mert ennek a BN. 24. § a 1. bekezdésében felsorolt előfeltételei nála hiányoznak és mindezen körülmények egybevetésével fogházzal találta büntetendőnek» (v. ö. Bjt. 59. köt. 240. l.); Curia (1910 márcz 10-én 1691. sz.): «mert e tények- és körülményeknél fogva (a tábla ugyanis megállapitotta, hogy a 15 éven felüli vádlott «cselekményei» bünösségének felismeréséhez szükséges belátással bir, hogy értelmi fejlettséget igénylő ipari munkával foglalkozó lakatos inas, irni, olvasni tud, végül, hogy a cselekmények elkövetésének ő volt a kezdeményezője, ami szin-

* Az előbbi közl. l. a 13., 24. és 28. számban.

tén kellő értelmiségre vall») nyilvánvaló, hogy ez a vádlott a vádbeli cselekmények elkövetésekor a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel birt: ezért őt a BN. 17. §-ának 3. pontja alapján, mint fiatalabb korára való tekintettel megfelelőnek mutatkozó intézkedés alkalmazásával javító nevelésre itélni kellett .... s minthogy ezekből következtetve (II. r. vádlott ugyanis a tábla ténymegállapitása szerint közel 18 éves, irni-olvasni tud, s értelmi fejlettséget igénylő ipari munkával foglalkozó lakatossegéd) ez a vádlott is a vádbeli cselekmények elkövetésekor a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel birt, ennélfogva és arra való tekintettel, hogy a cselekmények elkövetése idejében élete 18. évének betöltéséhez már igen közel állott s hogy ő ezen koránál fogva nagyobb értelmi és erkölcsi fejlettsége daczára bünre vetemedett s igy vele szemben szigorubb intézkedés alkalmazása mutatkozik szükségesnek, őt a BN. 28. §-a értelmében ... fogházbüntetésre kellett itélni» (v. ö. Bjt. 60. köt. 37. l.); Curia (1910. évi márcz. 16-án 1844. sz.): «minthogy vádlott előzőleg már kétszer volt lopás miatt büntetve, ebből, valamint az alsóbiróságoknak ama megállapitásaiból pedig, hogy e vádlott bünösségének felismerésére szükséges belátással bir, alaposan következtethető, hogy e vádlottnak a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége megvolt, de züllésnek indult s ennélfogva erkölcsi fejlődésének érdekében javító nevelése szükségesnek mutatkozik, ellenben tekintettel arra, hogy az általa elkövetett lopások nem oly sulyos természetüek, hogy ellene szigorubb intézkedés volna alkalmazandó: az előbb idézett törvényhelyek rendelkezéseinek megfelelően... vádlottat javító nevelésre itélni kellett» (v. ö. Bjt. 60. köt. 38. l.); még lakonikusabb az eddigieknél a következő indokolás: Curia (1910. évi márcz. 8-án 1611. sz.): «minthogy a rendelkezésre álló adatokból megállapithatólag vádlottnak a cselekmény elkövetése idejében a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége megvolt s az eset körülményeinél fogva szigorubb intézkedés szüksége nem forog fenn (BN. 26. §.), ennélfogva ... a törvénynek megfelelő uj itéletet (dorgálás) hozni kellett» (v. ö. Bjt. 60. köt. 59. l.) Hasonló üres indokolásokkal találkozunk a dr. Balogh Jenő szerkesztésében megjelenő Büntetőjogi Döntvénytár IV. kötetében közzétett alábbi itéletekben: Curia (1910 jan. 11. 170/1910. sz. IV. Bt.): «minthogy a rendelkezésre álló adatokból megállapithatólag (stb. ugy mint fent) ... az eset körülményei pedig szigorubb intézkedést tesznek szükségessé, ennélfogva ... tekintettel a vádlott egyéniségére, életviszonyaira s az eset körülményeire, őt a rendelkező részben meghatározott fogházbüntetésre itélni kellett». (V. ö. Bjogi Dtár IV. köt. 99—100. l.)

Áttekintve ezeken az itéleti indokolásokon, megállapithatjuk, hogy, némi eltéréstől eltekintve, felsőbirósságaink beérik azzal, hogy konstatálják a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség létét, illetve hiányát s az első esetben az alkalmazott intézkedés (BN. 17. §. 1—4. pont) indokolásául vagy szószerint leközlik a BN. 18. §-ának idevonatkozó szavait («az intézkedésnél figyelembe veendők»: a fiatalkoru egyénisége, értelmi és erkölcsi fejlettségének foka, életviszonyai és az eset összes többi körülményei»), vagy azokat egy kissé más formában, kissé kibővitve, de azért lényegileg változatlanul vonultatják fel.

Nézetem szerint nem szabad a dolgot ily kényelmes oldaláról fogni fel, nem szabad az indokolásoknak a törvényből a vonatkozó szavakat igy «kipipálni». Ezek a szavak csak a formát, az alapot jelzik, az indokolásnak e formát be kell töltenie, ez alapra épitenie kell. Midőn a biróság dorgálást, próbára bocsátást stb. mond ki, az indokolásból meg akarjuk tudni, hogy mi vezette a birságot az illető intézkedés alkalmazására, meg akarjuk tudni, hogy milyen a fiatalkoru egyénisége, hogy értelmi és erkölcsi fejlettségének konkrét foka mily tényezők összhatásából alakult ki, minők a fiatalkoru életviszonyai s melyek az eset összes többi körülményei? Igaz, hogy az ilyen mélyreható indokolás beható tanulmányokat igényel s megkivánja, hogy a biróság a vádlottat s a cselekményt minden izében, a jelen keresztmetszetében s a mult hosszmetszetében megismerje, de viszont e nélkül az itéletben kimondott intézkedés alig felel meg a BN. individualizáló szellemének s csak találom szerint oldja meg a fiatalkoru büntettesek megmentésének nagy szocziálpolitikai problémáját.

Az indokolások klasszikus szerkesztésével találkoztam a zalaegerszegi kir. törvényszék által hozott alábbi végzésekben s itéletekben, melyek fényes bizonyságai annak, hogy ahol az igazságszolgáltatás közegei átérzik a BN. intencziót s a hol a társadalom kiveszi részét a gyermekmentés nehéz munkájából, ott megszünik a formalizmus, nem kisért tovább a dogmatizmus, hanem felülkerekedik az eszme. Követésre méltó elmélyedéssel indokolja a kir. törvényszék 1910. évi márczius hó 7-én hozott 965/B. 1910. sz. próbára bocsátó végzését: «Mindkét vádlott többrendbeli vagyon ellen irányuló büncselekményt követett el. A büncselekmények elkövetésének czélja beismerten az volt, hogy az azzal szerzett pénzt korcsmában elmulassák. Már a büncselekmények többsége s azok elkövetésének czélja nyilvánvalóvá teszi, hogy sulyosabb eset forog fenn s a terheltek hajlammal birnak a korcsmázás és a szeszes italok élvezetére, amely hajlam könnyen a fiatalkoruak erkölcsi züllését idézheti elő, ha felügyelet nélkül maradnak. Másrészt azonban mindkét fiatalkoru vádlott a büncselekmények elkövetését töredelmesen beismerte s oly megbánást tanusitottak, mikép joggal elfogadható az a védekezésük, hogy őket bünbe inkább a rossz társaság, mint a gonosz hajlam sodorta. Hasonló felfogásnak hódol a környezettanulmányokat beterjesztő Balog Pál is, amidőn annak ad kifejezést, hogy mindkét fiatalkoru a büncselekmény elkövetése óta magát megjavitotta, rendes életet folytat s őket inkább a társaság vitte a bünbe. Minthogy pedig a főtárgyaláson meghallgatott törvényes képviselők előadása szerint mindkét fiatalkoru eddig jó magaviseletet tanusitott, korcsmába azelőtt nem járt, a templomot rendesen látogatta, sőt K. L. vádlott keresményéből öreg anyját is tartja, sőt keresményét utolsó krajczárig a nevezettnek mindig átadja, minthogy továbbá a fiatalkoruak törvényes képviselőinek tisztességes életmódja, a kir. törvényszék nézete szerint elegendő biztositékot nyujt arra, hogy a fiatalkoruak otthonukban erkölcsi züllés veszélyének kitéve nem lesznek, sőt a törvényes képviselők határozott kijelentése alapján remélhető, miképp a fiatalkoru vádlottak teljesen megjavitják magukat s többé büncselekményt elkövetni nem fognak; minthogy végül vádlottak még büntetve nem voltak: a kir. törvényszék mindezen körülményeket mérlegelve ugy találja, hogy a fiatalkoru vádlottak jövendőbeli magaviselete s erkölcsi fejlődése szempontjából üdvös hatás várható attól, ha velük szemben a Novella 17. §-ának 2. pontját alkalmazza, azért őket egy évi időtartamra próbára bocsátotta s felügyeletükkel a község lelkipásztorát bizta meg, a kiről remélhető, hogy a fiatalkoruak magaviseletét éber figyelemmel kiséri s őket a rossztól megóvni törekszik. A rendelkező részben körülirt s a 27,100/909. I. M. rendelet 45. §-a alapján tett különös meghagyásokat illetőleg a büncselekmények elkövetésének oka a korcsmázásra való hajlam lévén: a vádlottaknak a korcsmalátogatástól s a szeszes italok élvezetétől való eltiltása indokolt volt; az estéli órákban való csavargás legkönnyebben szüli az alkalmat ugy a rossz társasággal való érintkezésre, mint a büncselekmények elkövetésére, miért is utasitásul adatott, hogy vádlottak az estéket lakásukon, családi körben töltsék; a templomnak vasár- és ünnepnapokon leendő szorgalmas látogatását pedig a valláserkölcsi érzés felébresztése és fokozása czéljából kellett elrendelni, amennyiben ez érzés fokozásától várható elsősorban a fiatalkoru terheltek lelki nemesbedése.»

A zalaegerszegi kir. törvényszék egyébként rendkivül helyes érzékkel három részre osztja az indokolást; I. alatt leirja a bizonyitást nyert tényállást s közli a környezettanulmány kiemelkedő adatait; II. alatt a bizonyitékokat sorakoztatja fel; III. alatt pedig megállapitván a terhelt korát s a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség létét, tüzetesen megvilágositja azokat az okokat, melyek a vonatkozó intézkedés alkalmazására inditották. Ime itt az 1910. évi márcz. hó 10-én dorgálást kimondó 1025/B. 1910. számu itélet indokolásának egy részlete, mely maga dicséri mesterét: «Vádlott cselekményét azért követte el, mert a csendőröknek atyjával s később vele szemben követett eljárását jogtalannak tartotta s atyját a csendőrök kezei közül kimenteni akarta. Cselekményének legfőbb inditó oka a szülő iránti szeretet, a bajba jutott atya megvédelmezésének gondolata. Ez erény; a bün azonban az, hogy azt a bünbeesett szülő javára, a fennálló törvényes rend ellenében akarta gyakorolni. Figyelembe véve azonban azt, hogy vádlott a falutól távol a hegyek között levő szülői házban nevelkedett fel, hol jellemének alakulására atyja a szokottnál erősebb befolyást gyakorolt, atyja pedig erőszakos természetü ember volt; figyelembe véve továbbá azt, hogy atyja a csendőrök által ez alkalommal ellenszegülése folytán oly sulyo-

*

san bántalmaztatott, hogy szenvedett sérüléseibe belehalt; vádlott pedig a csendőrök kardjától oly sulyos sérülést szenvedett, a melynek következményeit egész életén át érezni fogja; figyelembe véve végül, hogy vádlott anyja és a tanuk előadása, valamint a környezettanulmány adatai szerint, szorgalmas, jó ember, ki korcsmázni sohasem szokott, összeütközése a törvénynyel sohasem volt s a büncselekmény elkövetése előtt kifogástalan jó magaviseletet tanusitott s azóta is jól viseli magát; tekintve, hogy ezek szerint a vádlottnál a romlottság vagy züllés jelei egyáltalában nem észlelhetők; tekintve végül, hogy jelenlegi környezetében a züllés veszélyének kitéve nincsen, mert édesanyjával együtt lakik, az édesanya pedig a kihallgatott összes tanuk előadása szerint kifogástalan életmódot folytat, ez okokból a kir. törvényszék arra a meggyőződésre jutott, hogy vádlottat egyrészt erkölcsi érzéke, másrészt a jogrenddel első alkalommal történt szembeszállásának szomoru emlékei vissza fogják tartani attól, hogy jövőben büncselekményt elkövessen s ezért a dorgálást tartotta annak az intézkedésnek, melytől a vádlott jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kedvező hatást vár.»

Ide iktatom végül ugyancsak a zalaegerszegi kir. törvényszéknek 1910 május 2-án hozott 1767 B. 1910. számu fogházbüntetést megállapitó itéletét, illetve ez itélet indokolásának következő részletét: «A fiatalkoru vádlott egyéniségének, értelmi fejlettségének, erkölcsi életének, ugy a környezettanulmány adatainak beható vizsgálata alapján a kir. törvényszék arra a meggyőződésre jutott, hogy a BN. 17. §-ában meghatározott intézkedések közül a dorgálás, próbárabocsájtás vagy javitó nevelés elrendelésétől, tekintettel vádlott teljes erkölcsi romlottságára, eredmény nem várható és csakis szigorubb intézkedés alkalmazásától remélhető az, hogy a fiatalkoru vádlott büncselekményének sulya felett elmélkedni és a jövőben büntetőtörvénykönyvbe ütköző cselekmény elkövetésétől tartózkodni fog, ezért a kir. törvényszék a BN. 17. §-a 4. pontjában meghatározott fogházbüntetést alkalmazta. A vádlott ugyanis gazdáját többször lopta meg, már annak daczára, hogy 16-ik életévét még be sem töltötte, üzletben (bordélyházban) is volt, dijazásért magát nemi vágyak kielégitése czéljából eszközül átengedte s ezt oly módon és helyzetben tette, amely a legnagyobb mérvü erkölcsi züllést teszi megállapithatóvá, de csavargó és feslett életet is folytat. Ezek a vádlott lelkületének oly jelenségei, amelyek a szigorubb intézkedés megtételét, fogház alkalmazását teszik indokolttá. A büntetlen előélet, a beismerés, a kár részbeni megtérülte mint enyhitő körülmények mérlegelésével, másrészt azonban arra figyelemmel, hogy vádlott erkölcsi sülyedtségénél és züllöttségénél fogva javitó hatás csak hosszabb szabadságvesztés büntetéstől várható, a kir. törvényszék a büntetés mértét hat hónapi fogházban határozta meg.»

Mindenesetre kivánatos lenne, hogy összes hazai bíróságaink ily — mindenesetre nagy munkát igénylő — módon hajtsák végre a mi sokat igérő uj törvényünket, amelyekhez füződő szép reményeinket azonban csak akkor fogja siker koronázni, ha nem elégszünk meg azzal, hogy a régi kaptafát egy kissé meggyaluljuk, hanem ha minden esetet, illetve fiatalkoru büntettest a maga specziális egyéniségének értéke szerint birálunk el. Ámde ebben járjanak elő jó példával kir. tábláink s elsősorban a kir. Curia!

X. Felmerült a kérdés, vajjon a kir. törvényszék és a kir. tábla előtt tartott felebbviteli tárgyaláson jelen lehet-e a pártfogó? Nézetem szerint a jelenlét mindenesetre kivánatos, mert esetleg időközben oly változások állhattak be a fiatalkoru terhelt környezetében, melyek az alkalmazandó intézkedés kiválasztását lényegesen befolyásolhatják, és mert — amennyiben a tárgyaláson vádlott is jelen van — felmerülhet a szüksége annak, hogy bizonyos birói meghagyás (a fiatalkoru ideiglenes elhelyezése, javitó nevelőintézetbe, állami gyermekmenhelybe vagy gyermekvédelmi intézetbe szállitása) nyomban teljesittessék. Ámde mily uton juthat a pártfogó a törvényszéki, illetőleg táblai tárgyalásra? Feltéve, hogy az elsőfoku bíróság előtti eljárás során volt a fiatalkorunak pártfogója: a kir. törvényszék ezt a BP. 551. §-ának 3. bekezdése alapján idézze meg; már a kir. táblánál más az eljárás, itt a pártfogó «érdekeltnek» tekinthető, ki a BP. 409. §-ának 2. bekezdése értelmében «a főtárgyalásra kitüzött ügyek heti jegyzékének a kir. tábla hirdető tábláján való kifüggesztés utján és egyidejüleg a főtárgyalás határnapját közlő «ajánlott levélben» értesitendő. A kir. Curiánál ki van zárva a pártfogó jelenléte, mert itt a BP. 435. §-a a vádlott s a magánvádló ügyvédjeinek enged szólási jogot, s a BP. 436. §-a a bizonyitásfelvételt kizárja. A pártfogó tisztviselő jelenlétét a Végr. rend. 13. §-ának 2. pontja szabályozza, kit nézetem szerint nemcsak a kir. törvényszéknek, de a kir. táblának is meg kell idéznie. A pártfogó és illetőleg pártfogó tisztviselő nélkül a tárgyalás természetesen megtartható, de ha megjelent, alkalom nyujtandó neki, hogy nyilatkozhassék. A meghallgatás ideje és módja tekintetében ehelyütt is a II. alatt előadottak (v. ö. Jogt. Közl. 1910. évf. 13. sz.) irányadók.

Dr. Angyal Pál,
pécsi jogtanár.

A kereskedelem a perrendtartási javaslatban.

Amidőn több mint negyven éve a mai polgári perrendtartás törvénynyé lett, a képviselőház jogügyi bizottsága a következő bucsuztatóval bocsátotta hosszu utjára: «Nem szenved kétséget, hogy az elmélet szempontjából az átalakitott perrend nem felel meg teljesen a tudomány magasabb követelményeinek s ha jogviszonyaink a rendezettség azon magaslatán állanának, melyre némely állam szerencsésebb körülmények között már rég eljutott, bizonyosan nem lát napvilágot jelen alakjában». Szinte ma is elmondhatnánk ugyanezt. Ha igazságügyünk a rendezettség teljes magaslatán állana, akkor a most benyujtott — immár negyedik — törvényjavaslat minden kiválósága mellett sem láthatott volna napvilágot «jelen alakjában».

Egyetlen kérdés az, amelylyel ehelyütt foglalkozni kivánunk. A javaslat eltöröli a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéket, megszünteti a könyvkivonati illetékességet.

Nem ér váratlanul ez az elhatározás. Idestova nyolcz éve, hogy a képviselőházi jogügyi bizottság ugyanezt az álláspontot foglalta el.

Akik a kereskedő azon jogát támadják, hogy számlakövetéseit ott perelheti, ahol könyvei vitetnek, az indokolatlan privilegiumot óhajtják megszüntetni. Ámde itt privilegiumról nincs szó. A kereskedő üzlete ott van, ahol a könyvei. Bennük él, bennük testesül meg. Itt köti és teljesiti tulajdonképpen ügyleteit, itt van nyujtott és élvezett hitelének a forrása. Bárhonnét is jön a vevő, bárhova szállitandó is az áru, a kereskedőre nézve csakis könyveiben lesz üzletté az üzlet. Amidőn tehát ott perel, ahol a könyvei vannak, nem tesz egyebet, mint hogy a saját ügyletkötési és teljesitési helyének bíróságához megy. A legis ratio is a könyvkivonati illetékesség szabályszerü és nem kivételes jellege mellett szól. A kereskedő többnyire aktiv pereket folytat, vagyis felperes; a nem kereskedő, a hitelviszonyban az adós, rendszerint alperes. Amidőn a törvény általánosságban azt mondja, hogy egyik nem kereskedő a másikat a lakhelyén keresse fel, ha perelni akarja, igen bölcsen nem engedi alperest oly felperes személyes bírósága elé vonni, ki csak kivételesen áll a perben felperesi, hitelezői minőségben. De amidőn kereskedő a felperes, akinek rendes körülmények között majdnem összes perei aktiv támadó perek, akkor a könyvkivonati illetékességgel tulajdonképpen csak a személyes bíróság előtt való perelhetés elvét alkalmazza arra a félre, aki gyakrabban szokott perelni. A kereskedő pereinek száma ugy aránylik a nem kereskedőéhez, mint egy a százhoz. Vajmi indokolt tehát, hogy annak adjuk meg a könnyebb lebonyolitás módját, aki sokkalta többször kénytelen a bírósághoz fordulni.

Legyen szabad egy érdekes tünetre is rámutatnunk. Az utóbbi évek során mind sürübben mutatkoznak kisérletek a nemzetközi jogsegély egységes rendezése iránt. Valahány konferenczia és ankét foglalkozott a kérdéssel, mindannyiszor a neves jogászok és politikusok által képviselt magyar álláspont volt a legliberálisabb. Nemzetközi jogviszonylatokban készséggel engedjük perelni és végrehajtani polgárainkat a legtávolabbi külföldi bíróságok által, ismeretlen és merőben idegen illetékességi szabályok alapján, sőt azok mellőzése daczára. Csodálattal látjuk, hogy ez az álláspont azonnal visszájára fordul, amint hazaérkező delegátusaink immár nem kifelé, hanem befelé óhajtják szabályozni a perrendtartást. És nem is vehetjük rossz néven, ha felhangzik a kézenfekvő panasz: a belföldi adóst a külföld prédájául dobják, mert hiszen a nemzetközi hitelviszonyban csaknem kivétel

nélkül belföldi kereskedő és nem magánember az alperes. Bezzeg, ha magyar kereskedő itteni adósát perli, ki viszont a legritkább esetekben kereskedő, akkor elvonjuk felperes lába alól a talajt és megnehezitjük a követelés érvényesitését. A törvényhozónak az ily gyanu árnyékát is kerülnie kellene.

Gyakorlati megfontolások is szólanak a tervezett reform ellen. A kereskedőt a vevők százai keresik fel személyesen és rendeléseikkel. Czélszerü-e, hogy amidőn a fizetés követelésére kerül a sor, a kereskedő keresse fel adósait mind a négy világtáj irányában? Ha a vevő venni jöhetett, fizetni is jöhet. Hiszen aki egyszer-egyszer keveredik perbe, annak könnyebb felperes bírósága előtt védekezni, mint felperesnek üzleti követeléseivel az egész vidéket bejárnia. Sokkalta egyszerübb, ha a kereskedő helyhez kötött telepe, vagyis könyvvitelének helye szabályozza a behajtás illetékességét, mint hogyha a folyton változó adóstömeg minden egyes tagját — lakik: ibi-ubi — külön kell felperesnek keresnie. Horvátországgal egyenesen meg kell szünni a hitelforgalomnak, ha kereskedőinket az idegen nyelvü és nem a legideálisabb szervezetü horvát bíróságok elé kényszeritjük. Nehézségbe ütközhetik a vidéki képviselet megszerzése is. Nem egy járásbirósági székhelyen 2—3 ügyvéd dolgozik csupán, akik néha mindannyian az odavaló alpereseket képviselik. A vidéki perléssel jár a végrehajtás ugyanott való elrendelése az összes ebből támadható jogcselekményekkel, ami ismét fokozott költséget okoz. Számtalan eljárási hátrányról nem szólva, emlitsük csak meg a könyvek felmutatásának nehézségét. Mindennapos elodázó védekezés, hogy alperes az eredeti könyvek felmutatását kéri. Mulatságos látvány lesz (ha csak hitelesitett könyvkivonatot nem csatol felperes minden keresetéhez), amint a főkönyvek állandóan utaznak Malaczkától Kézdivásárhelyig; talán mégis fontosabb, ha utazás helyett könyvelésre szolgálnak.

Mindezen ellenvetésekre végső felelet, hogy a könyvkivonati illetékesség eltörlése a kisember védelmét czélozza, ki ügynökök hálójába kerül, képet és gépet vesz, könyvet és gramofont rendel — és marad számára minde gyönyörüségből a makacssági itélet. Hogy ez igy van, azt egyetlen kereskedő sem merné tagadni és minden intézkedésnek örvendenünk kell, mely segit a helyzeten. De kérdjük: éppen ezen a bajon kell segiteni? A kisember nyomoruságában talán mégsem itt a sedes mali. Nyomja az adó, a drágaság, a földetlenség: és mi a részletügynököktől akarjuk megóvni. Aligha bölcs orvos az, aki csak a tolakodó legyeket tudja elhessegetni a paciensről. Egyébként ennek a védekezésnek is megvan a maga módja, mely nem rontja le az egész rég bevált intézményt. Az ügynökök utján, a telep helyén kivül a vevő felkeresésével kötött ügyleteket ki lehetne vonni a könyvkivonati illetékesség szabálya alól. Ez által alperes maradna személyes bírósága előtt és nem lakolna az egész kereskedelem az utazók esetleges visszaéléseiért.

Nyolcz év előtt az igazságügyi bizottsági előadó azzal indokolta a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlését, hogy néhai Ulászló királyunk 1492. évi X. törvénye értelmében csakis az ország rendes birái vannak hivatva a rend- és rangkülönbség nélkül gyakorlandó igazságszolgáltatásra. Ám iskolai tétel, hogy a kereskedelmi bíróság nem a kereskedők bírósága, hanem a kereskedelmi forgalmi jog alkalmazója. Hazánknak kodifikált magánjoga nem lévén, a valóságban a kötelmi jogot a kereskedelmi jog pótolja. Ennek a mindenkire kiterjedő jognak, a forgalom jogának kezelője a kereskedelmi törvényszék és távolról sem a kereskedők kivételes bírósága. Éppen ezért azzal a tudattal fordultak a forgalom legkülönbözőbb tényezői a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszékhez, hogy ott a forgalmi élet követelményeitől áthatott, a kereskedelmi formákban járatos birákra találnak. Valóban e törvényszék joggal viselte a mintabíróság nevét. Az esetek tulnyomó többségében megtalálta itt a perlekedő felek mindegyike a megnyugvást, mely a helyes itélet kritériuma. A magyar ipar és kereskedelem fellendülésének nem lekicsinylendő tényezője lett a kereskedelmi törvényszék.

A forgalom alapja a jogbiztonság, ennek pedig egyik oszlopa az a bíróság, melyet most ledöntésre szántak. De nemcsak mi, hanem a külföld, melynek adósai vagyunk, bizalommal fordult e forumhoz és a megbizható, gyakorlatias törvénykezés tudatában hitelezett. Czélszerü-e a bizalmat megingatni? Mert nagy különbség lesz, ha majd a követeléssel az eszmék és a javak cseréjétől elzárt periferiák valamelyik bíróságához kell fordulni, hol a forgalom intézményeit, felfogását, szokásait és szüntelen fejlődő életét a legkitünőbb biró sem ismerheti. Ez a «fölösleges» törvényszék nemcsak a legnagyobb ügyeket, hanem a legtöbbet is tárgyalta le. Az ország kereskedelmének $^9/_{10}$ része az ő területén bonyolódik, nem csodálatos tehát, hogy évi forgalma szinte 200,000 ügy körül jár. A budapesti törvényszék számszerüleg félannyi munkát sem végez és mégis a nagyobb, a jelentősebb van halálra szánva. Adminisztrativ szempontból képzeljük el azt a bonyolult ügykezelést és torlódást, melyet a törvényszékek egyesitése okvetlenül maga után vonna.

A külföld nem látta szükségét a külön kereskedelmi bíróságok megszüntetésének, vagy beolvasztásának. A német Handelskammerek, a három osztrák kereskedelmi törvényszék, az ősi franczia kereskedelmi bíróságok nem igen erősitik a javaslat álláspontját. Félünk, hogy ezuttal a kezdeményezés nem a magyar dicsőséget fogja szolgálni. Az egyetlen szervezeti módositás, melyet a perrendtartás javaslata tervez, a kereskedelmi törvényszék eltörlése. E változás nyomában csak a forgalom bénitása, a kereskedőnek ujabb kárositása, a jogbiztonság gyengitése járhat. És last not least: a tőzsdénél fognak perelni, kik a kereskedelmi törvényszékhez nem fordulhatnak.

Emlékezetébe idézzük a javaslat szerzőjének saját nyolcz év előtt mondott szavait: «Ennek a kiváló bíróságnak megszüntetése oly kisérlet lenne, amelylyel járó veszélyeket és hátrányokat elég gyakorlati czél nélkül felidézni nem mutatkozik indokoltnak».

Dr. Nemere Béla.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Jogesetbirálat.

Egy utazó megrendeléseket gyüjtött a községben varrógépekre. A községi biró megtiltotta a gyüjtést, de az utazó nem hajtott a tilalomra, amire a biró őt letartóztatta. Az utazó feljelentette a birót a személyes szabadság megsértése miatt. A biró védekezése abban állt, hogy ő a megrendelések gyüjtésére vonatkozó 1900: XXV. tcz. értelmében jogosultnak hitte magát a tilalomra és a letartóztatásra, arról pedig nem tudott, hogy a varrógépekre vonatkozó megrendelések gyüjtése az idézett törvény 3. §-a értelmében kiadott rendelettel ki van véve a gyüjtés tilalma alól.

A bíróságok valónak fogadták el ezt a védekezést. Csakhogy mig az alsóbíróságok ezt csak enyhitő körülménynek vették, addig a Curia felmentette a vádlottat azzal az indokolással, hogy a Btk. 193. §-ában meghatározott személyes szabadság elleni vétség a Btk. 75. §-a szerint csak szándékosan lévén elkövethető, a vétség tényálladékának teljességéhez megkivántatik a tettes közhivatalnoknak az a tudata, hogy a letartóztatás hivatali hatalmával visszaélve törvényellenesen történik, és hogy meg van állapitva, hogy a vádlott «kötelességét vélte teljesiteni», tehát büncsekmény nem forog fenn. (Büntető Jog Tára, LX. köt. 134. lap.)

Azt hiszem, nem lehet ellenmondás nélkül hagyni a Curiának ezt az álláspontját. Ténykérdés, hogy a községi biró tudta-e, hogy a varrógépekre szabad megrendeléseket gyüjteni. Ténykérdés az is, hogy menthető-e az illető részéről a tévedés ebben a kérdésben, noha nyilvánvaló, hogy még egy alacsony szinvonalu községi birótól is meg lehetne kivánni, hogy ilyen tévedéseket ne kövessen el. De ezt nem tekintve, kihivja a birálatot az a felfogás, hogy a közhivatalnok mentve van cselekményének büntetőjogi következményei alól, ha nem ismeri azt a jogszabályt, amelyet ismerni köteles. Igaz, hogy a Btk. 193. §-a csak a szándékosan elkövetett hivatali hatalommal való visszaélést bünteti, és hogy az idézett szakaszban «törvényellenes» letartóztatás van emlitve a cselekvény tényálladéki elemei közt, de ebből nem szabad arra következtetni, hogy a törvény csak azt a közhivatalnokot akarja büntetni, akinek a törvényellenesség tudatos elkövetése a czélja. A Btk. 350. §-a értelmében zsarolás akkor forog fenn, ha a tettes jogtalanul akar vagyoni haszonhoz jutni, és e végett erőszakot használ. Ha a vádlott ily esetben azzal védekeznék, hogy ő valamely jogszabály felől tévedésben volt, és azt hitte, hogy az erőszakkal, amit kifejtett, jogos vagyoni haszonra törekszik, akkor védekezése lényegben ugyanaz volna, mint a közhivatalnoké, aki avval védekezik, hogy azt hitte, hogy a letartóztatással kötelességét teljesitette. Már pedig alig hihető, hogy ily védekezés a zsarolás

vádjával szemben sikerrel járna. A büntető törvény a személyes szabadság elleni vétségnek egyik tényálladéki elemeként a törvényellenességet emliti, épugy, mint a zsarolás vétségének egyik elemeként a jogtalan vagyoni haszonra irányuló czélzatot, de a Btk. 75. §-át nem szabad ugy értelmezni, hogy a büncselekmény csak akkor forog fenn, ha a tett elkövetője egyik esetben a letartóztatás törvényellenességét, és a másik esetben a vagyoni haszon jogtalan voltát megállapitó jogszabályokat ismeri. Már pedig ez következnék a Curiának abból az álláspontjából, hogy a közhivatalnok, aki nem tudja, hogy a varrógépekre a megrendelések gyüjtése szabad, a megrendeléseket gyüjtő utazót büntetlenül letartóztathatja.

Igaz, hogy a Btk. 81. §-a csak azt mondja ki, hogy a büntetőtörvény nem tudása nem zárja ki a beszámitást, egyéb törvények nem tudásáról pedig nem szól. De ebből nem az következik, hogy egyéb törvények nem tudása a beszámitást kizárja, hanem az, hogy a büntetőtörvény nyitva hagyja azt a kérdést, hogy egyéb törvények nem tudásának mily befolyása van a beszámitásra. Ezt a kérdést alig is lehet másképen helyesen eldönteni, mint ugy, ha a konkrét esetben vizsgáljuk, hogy valamely jogszabály nem tudása kizárja-e oly szándékosság fennforgását, amely a törvény czélja szerint büntetendő. Ebből kiindulva pedig a jelen esetben arra az eredményre kell jutnunk, hogy a büntető törvény czélja, hogy a közhivatalnokot sulyos szankcióval szoritsa arra, hogy nagy hatalmával csak a törvény korlátai közt éljen, és ebből következik, hogy a törvény czélja szerint általában nem védekezhetik a közhivatalnok oly törvény nem ismerésével, amelyet ismernie kell. A jelen esetben nem védekezhetik ezzel még a jogban járatlan községi biró sem, mert a törvényből világosan kitünik, hogy bizonyos árukra a megrendelések gyüjtése meg van engedve, és igy a letartóztatás előtt a községi birónak legalább is kötelessége lett volna eljárása jogosságáról felvilágositást szerezni.

Justus.

Az 1877 : XX. tcz. 28. §-ának b) pontjához.

A kir. Curia VIII. polgári tanácsa a Magánjogi Döntvénytárnak a Jogtudományi Közlöny 28. számához mellékelt 7. számában közölt 623 P. 1910 sz. elvi jelentőségü itéletében 1910. junius 8-án a vagyonuk önálló kezelésére képtelen gyengeelméjüeknek a gondnokság alá helyezés közzététele előtti ügyletei felett döntött. A VIII. tanács azt az elvi kijelentést tette, hogy ha a gyengeelméjüségnek az a foka, mely az egyént vagyonának önálló kezelésére képtelenné teszi, már az ügylet kötésekor fennforgott, a gyengeelméjü által kötött ügylet ugyanannak érdekében eredeti érvénytelenség okából sikerrel megtámadható még akkor is, ha a gondnokság alá helyezést tárgyazó hirdetmény csak a szerződés után tétetett közzé.

A határozat indokolása abból indul ki, hogy az 1877: XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontja alapján való gondnokság alá helyezés elrendelésével a biróság csak a cselekvő képesség már fennforgó korlátoltságát állapitja meg.

Ámde ezt megczáfolja az 1894 : XXXI. tcz. 129. §-a. A házassági törvény értelmében korlátolt cselekvőképességüek alatt a vagyonuk önálló kezelésére képtelen gyengeelméjüek közül csak azon teljeskoruak értendők, akik az 1877: XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontja alapján gondnokság alatt állanak. Amikor a biróság az 1887: XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontja alapján gondnokság alá helyez, nem állapitja meg, mily czélból teszi. Mig tehát egyrészről az itéletnek minden irányban csakis ugyanazon hatásai lehetnek, másrészről kétségtelenül nem áll meg a kir. Curia VIII. polgári tanácsa által az itélet indokolásában egész általánosságban felállitott az a tétel, hogy a biróság az 1877: XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontja alapján a gondnokság alá helyezéssel csupán a cselekvő képesség már fennforgó korlátoltságát állapitja meg.

Aki elmebeteg, vagy az 1877 : XX. tcz. 28. §-ának *a)* pontja alá eső siketnéma, annak gondnokság alá helyezése kötelező, amennyiben az árvaszéki ügyész mindenesetre köteles a gondnokság alá helyezés iránti eljárást meginditani. De mi történik, ha a gyengeelméjü gondnokság alá helyezését hozzátartozói családi érdekből, vagy a gyengeelméjü iránti kiméletből nem szorgalmazzák s gondnokság alá helyezésére az árvaszék, illetve az árvaszéki ügyész nem lát okot fennforogni, mert elszegényedésétől s ennélfogva attól, hogy az illetékes község a tartás által való megterheltetésnek leend kitéve, tartani nem lehet s igy gondnokság alá helyezése az 1885 : VI. tcz. 4. §-a alapján nem kérhető. Mit csináljon ily esetben az a harmadik személy, aki kötelezve van ily gyengeelméjünél jogcselekményt eszközölni? Akivel szemben a gyengeelméjü javára pl. elővételi jog van kikötve. Vagy ha a vagyona önálló kezelésére képtelen gyengeelméjü részére a harmadik személynek fizetést, esetleg más szolgáltatást kell teljesiteni, mely éppen ugy lehet a legegyszerübb, mint a legösszetettebb, az ilyen harmadik személy feje felett a kir. Curia VIII. polgári tanácsának álláspontja szerint az 1885 : VI. tcz. 4. §-ából kitünőleg folyton a Damokles-kardnak kell lebegni.

Ily következményekre vezet ez az álláspont. Sőt a vagyona önálló kezelésére képtelen gyengeelméjü az őt terhelő kötelezettségek teljesitésére sem volna szoritható, ha gondnokság alá helyezve nincsen, mert ellene pert inditani nem lehet. Elmebeteg alperesnél módjában van a bíróságnak, hogy felperes kérelmére az elmebeteg alperes gondnokság alá helyezése czéljából az árvaszéket értesitse. Vagy talán azt hiszi a kir. Curia VIII. polgári tanácsa, hogy aki korlátolt cselekvőképessége miatt önállóan ügyletet nem köthet, az képviselő nélkül perben állhat s hogy perbenállásához nem kell a cselekvő képességnek legalább is az a foka, mint az ügyletkötéshez? A kérdésre a válasz nem lehet kétséges, megadja az 1893 : XVIII. tcz. 7. §-a, mely szerint a kiskoru vagy gondnokság alatt levő, aki a per tárgyáról peren kivül rendelkezhetik, sommás perben is csupán mint felperes léphet fel személyesen, ellenben alperesi minőségben egyedül az által a bérben birt lakásnak vagy üzlethelyiségnek visszabocsátása iránt idézhető perbe.

A kir. Curia VIII. polgári tanácsának álláspontja minden tekintetben a kérdésre vonatkozó törvények megdöbbentő figyelmen kivül hagyását tünteti fel. Az itélet indokolása arra hivatkozik, hogy az 1877 : XX. tcz. 33. §-ában nincs kimondva, hogy az 1877 : XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontja alá tartozó gyengeelméjü által a hirlapi közzététel előtt kötött ügyletek feltétlenül érvényesek. Ez igaz, de az 1885 : VI. tcz. 4. §-a a közzététel előtti ügyletek érvényességének vagy érvénytelenségének megállapitását, a gondnokság alá helyezés indokát képező körülmény miatt az 1877 : XX. tcz. 28. §-ának *a)* pontjára szoritja.

S az 1877 : XX. tcz. 28. §-ának *b)* pontja szerint sem az ügyletkötés az amire a gyengeelméjü képtelennek tekintetik, hanem a vagyonkezelés, éppen ugy, mint a tékozlónál, aki ügylete következményeivel számolni szintén nem tud. Amig ez a vagyonkezelés meg nem szüntettetik s kellő közzététellel harmadik személyek tudomására nem hozatik, az ügyletek érvényét vitássá tenni annál kevésbbé sem lehet, mert a gyengeelméjüség önmagában a vagyon önálló kezelésének megszüntetésére sem szolgálhat okul. Ha a hozzátartozók fel nem lépnek s az árvaszéki ügyész az eljárást meg nem inditja, a gyengeelméjü, a ki vagyonának önálló kezelésére különben képtelen, elélhet az emberi kor legvégső határáig, anélkül, hogy cselekvő képességében bármiként korlátoztatnék.

Dr. Goldfahn Mihály.

Különfélék.

— **Az ártatlanul szenvedett büntetésért adott kártalanitás** mértéke tekintetében a BP. 580. §-a azt a rendelkezést tartalmazza, hogy a kártalanitás kiterjed megfelelő készpénzbeli kárpótlásra és annak a munkának tiszta jövedelmére, amelyet az elitélt a helytelenül megállapitott szabadságvesztés-büntetés tartama alatt kiérdemelt. Szélesebb keretet jelöl meg igy a magyar törvény, mint akár az osztrák jog, mely csupán a vagyonbeli hátrány egyenértékét adja meg, akár a német, mely szintén a büntetésvégrehajtás által előállott vagyoni károsodás mérvét veszi alapul. A gyakorlat viszont nálunk szükkeblübb, mint ezen országokban. Több igazságügyminiszteri döntést ismerünk e tárgyban; köztük ugy rövidebb, mint hosszabb szabadságvesztés-büntetés esetében keletkezetteket. Néhányat e hasábokon közöltünk is. Ugy látszik ezekből, az igazságügyminisztérium kártalanitási tarifája a napi egy korona. Ami alatta marad az igen közönséges napszámosmunka bérminimumának.

Legutóbb olvastuk, hogy a szegedi esküdtbiróság által perujitás alapján fölmentett Istenes Horvát István, a ki több mint 13 évi fegyházbüntetést töltött ki, kártalanitásul 4300 K-t kapott

Itt egy napra csupán mintegy 80 fillér jut. Az állam, mely behajthatlanság és ennek okából való átváltoztatás esetében 2—20 K pénzbüntetést vesz egy napi fogházbüntetéssel egyenértékünek s amely közhivatalnoknak a személyes szabadságot megsértő büntetendő cselekményei esetében a törvényesen letartóztatott személy részére öttől tiz forintig terjedhető kártalanitást állapit meg a vétkes közhivatalnok ellenében, igy garasoskodik egy tönkretett emberélet roncsain.

A Curia a kártalanitási igény megállapitása kérdésében amugy is felette rigorozus. Nem engedi megkoppasztani a kincstárt. Ami elvégre tiszteletreméltó álláspont.

De ha már a Curia megállapitotta az igényt, és megállapitotta ebben az esetben olyan ember javára, akinek életét félemberöltővel megröviditette és teljesen örömtelenné tette az állam apparátusa: az ily eljárás nem kártalanitás, nem is miniszterileg mérsékelt kárpótlás, de — frivolitás. *L.*

— **A budapesti kir. büntetőtörvényszéknek, mint a fiatalkoruak bíróságának** kezdettől fogva állandó gyakorlata, hogy próbára bocsátás esetében (BN. 17. §. 2. pont) nem mondja ki a vádlott bünösségét, hanem az elkövetés és a büntethetőséghez szükséges erkölcsi s értelmi fejlettség fennforgásának megállapitása mellett végzésileg teszi meg az intézkedést. Ezt a megoldást a büntető kir. járásbiróság is követi. Igy határozott már a budapesti kir. itélő tábla is. Helyesli ezt a felfogást *Balogh* Jenő a BJT. 1910. évi 11. számában megjelent értekezésében. Legujabban a Curia arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bünösség iiy esetben is megállapitandó. A határozatot, melynek megbeszélésére még visszatérünk, legközelebbi büntetőjogi melléklapunkon közöljük.

— **Az igazságügyi szervezeti és eljárási novella** tervezetének az ügyvédjelöltekre vonatkozó határozmányai miatt a pécsi ügyvédi kamaránál bejegyzett ügyvédjelöltek nyilt levélben fordulnak az igazságügyminiszterhez. Ők a legfőbb sérelmet abban találják, hogy a tervezetbeli intézkedések visszaható erővel fognak felruháztatni, ami kialakult viszonyokat bolygatna meg. Javaslatuk szerint felveendő volna a tervezetbe az 1874 : XXXIV. tcz. 112. §-ának megfelelőleg azon átmeneti intézkedés, hogy «jelen törvénynek az ügyvédjelölti és ügyvédi joggyakorlatra vonatkozó mindennemü intézkedései, azon ügyvédjelöltekre, akik a törvény életbeléptetése napjáig valamely ügyvédi kamaránál vezetett ügyvédjelölti névlajstromba felvétettek, nem vonatkoznak».

Itt emlitjük meg, hogy az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete a tervezet az ügyvédjelöltekre vonatkozó részeinek megvitatása tárgyában s egységes állásfoglalás végett, augusztus hó 21-ikére Budapestre országos ügyvédjelölt-gyülést hivott össze.

— **A dunántuli rabsegélyző egyletnek** az 1909. évről szóló jelentésében olvassuk, hogy egyre nagyobb figyelmet forditanak a letartóztatottak ártatlan családtagjaira. A községi elüljáróságok dicséretes készséggel támogatják az egyesület ez irányu törekvéseit, 16 község alapitó-tagul belépett az egyesületbe. A patronage-feladatok ellátására az egyesület karöltve munkál a soproni Szeretetház-egyesülettel. Pénzbeli segélyképp mintegy 5000 K-t osztottak ki, részben családok támogatására, részben a szabadulóknak kezéhez ruhára, anyagra, szerszámra s utiköltségre. A soproni fogházban iskolát tartottak fenn.

— **A lugosi rabsegélyző egyesület** 196 K-t költött a mult évben kiszabadult foglyok közvetlen segélyezésére rabok hozzátartozóit pedig 532 K-val gyámolitotta. Fogháziskolát is tartott fenn az egylet.

— **A szegszárd-tolnamegyei rabsegélyző-egylet** könytárt és iskolát tartott fenn, 45 szabadulót 269 K pénzsegélyyel, 9 rab hozzátartozóit 334 K-val támogatta. Az egylet vagyona 7190 K.

— **A székesfehérvári és fehérmegyei rabsegélyző-egyesület** 1909. évi közgyülésén megtörtént az alapszabályoknak a Patronage-egyletek országos szövetsége által javasolt alapszabálytervezettel való összhangba hozatala. Az egyesület 47 kiszabaduló rabot 196 K segélyben részesitett, 545 K-t pedig rabok támogatására szoruló családtagjai kaptak. Iskolát is tartott fenn az egylet.

— **A jász-nagy-kun-szolnokmegyei rabsegélyző-egylet** szintén átalakitja alapszabályait a szélesebbkörü patronage-feladatoknak müködési körébe való bevonhatására. A mult évben segélyezésre fordiltottak 2543 K-t; rabiskolát tartottak fenn. A folyó évben patronage-szakkönytárt alapitanak.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A budapesti V. kerületi járásbiróságnál 1908. Sp. VIII. 1006. sz. alatt inditott sommás perben 1909 október 11-én benyujtott felebbezést a budapesti kir. törvényszék IV. felebbezési tanácsa 1909. IV. D. 514. sz. a. 1910 julius 16-án intézte el, mikor is az első tárgyalási határnapul 1910 deczember 6-át tüzte ki. *(Beküldetett.)*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A gondatlanság lényege.** Dr. Exner Ferencz (Wien) ezen a czimen irott tanulmánya az uralkodó elmélettel összhangban a gondatlanságot akkép határozza meg, hogy gondatlanul cselekszik az, aki oly jogsérelmet okoz, amelyet elháritható volna s amelyet elháritani kötelességében állott. Mértékül állitja fel, hogy az elháritható képességre a tettes individualitása, a jogsérelem elháritására vonatkozó kötelesség tekintetében pedig a közület fennállhatásához szükséges minimum szolgál irányadóul.

— **Goethe mint ügyvéd.** Wieruszowski tollából érdekes tanulmány látott napvilágot. A tanulmány a fiatal Goethe életének ama négy évével foglalkozik, amelyben Goethe szülővárosában ügyvédi gyakorlatot folytatott.

— **A berlini jogászegylet** még a mult évben 2000 K pályadijat tüzött ki egy a fiatalkoruak büntetőjogi oltalmát tárgyazó, a kérdést összehasonlitó jogi alapon kifejtő s törvényhozási javaslatokkal felszerelt monografiára. A pályázat lejárt s a pályabiróság most dolgozik a birálatokon. Az eredményt az 1911 április hónapi ülésen fogják kibirdetni.

— **Fogadós felelőssége.** A fogadós azért a kárért, amely a vendéget az illemhelyre vezető ut hiányos állapota miatt éri, nemcsak általán a tilos cselekmények elvei szerint felelős, de felelős a vendég és a fogadós közt létrejött szerződésnél fogva is. A fogadós a forgalomban irányadó általános felfogás szerint ugyanis tartozik vendégének megfelelő illemhelyet rendelkezésére bocsátani és e kötelezettséget minden külön megállapodás nélkül már a vendég befogadásánál magára vállalja.

— **A tánczosnő kártéritési igénye.** Egy német udvari szinháznál alkalmazott tánczosnő a próba alkalmával a gyakorlóteremben elcsuszott és sulyos testi sérülést szenvedett. A szinház ellen inditott kártéritési keresetében előadta, hogy a baleset oka a padozatnak tulságosan csuszamlós, sikos volta és az, hogy a teremben nem volt kolofonium előkészitve abból a czélból, hogy a tánczosnők ezzel czipőjüket bevonva, a padozat sikosságát mérsékelhessék. Az alsóbiróságok a keresetet elutasitották azzal az indokolással, hogy az okozati összefüggés nem állapitható meg. A német birodalmi törvényszék feloldó határozatot hozott. Határozatának indokolásában kiemeli, hogy az okozati összefüggés kérdésében nem lehet az abszolut biztonság bizonyitását követelni, hanem meg kell elégedni a megközelitő valószinüség igazolásával. Olyan lehetőségek, amelyekre nézve a megállapitott tényállás nem nyujt elegendő támpontot a kauzalitás kérdésénél, figyelmen kivül hagyandók. Nem lehet tehát csupán azon feltevésre épiteni az elutasitó határozatot, hogy a balesetet más körülmények is okozhatták, mint pl. a felperesnő fáradt volta, vagy a gyors komplikált lépések. Semmi támpont sincs arra, hogy ilyen okok idézték volna elő a felperesnő elcsuszását, ellenben a valószinüség amellett szól, hogy a baleset ugy történt, ahogy a felperesnő előadta. Emellett nem lehet azt megkövetelni, hogy a csuszamlósság egyedüli okozója legyen a balesetnek, elegendő ha közreható okul felismerhető.

— **A vétkesség megosztása.** Egy német iskolában a fütő az iskolaszolgának alárendeltetett azzal az utasitással, hogy tartozik a szolga utasitásait követni. Az iskolaszolga a fütőt felhivta az ablakok tisztitására és ebből a czélból egy régi rozoga létrát adott rendelkezésére, amely az ablak tisztitása közben eldült, a fütő jelentékeny testi sérülést szenvedett. A kártéritési keresettel szemben alperes a felperesnek magának vétkességét hozta fel védelméül, mert a szolga utasitására nem volt köteles a rozoga létrát használni. A német birodalmi törvényszék a kár megosztásának esetét nem állapitotta meg, mert az alacsony müveltségü fütő joggal azt hihette, hogy ő köteles az iskolaszolga rendelkezéseit foganatositani és mert minden vizsgálat nélkül feltehette, hogy a szolga által rendelkezésére bocsátott létra nem hibás.

— **A kocsitulajdonos felelőssége.** A kocsi tulajdonosa a kocsisnak több izben odaszólt, hogy ne hajtson oly sebesen. A sebes hajtás által előidézett balesetért a német birodalmi törvényszék a tulajdonost is felelőssé tette, mert a kocsi tulajdonosának nem volt szabad megelégednie ily csendes figyelmeztetéssel, hanem minthogy a veszélyes tempót észlelte, a kocsisát kellő erélylyel kellett volna rendreutasitania és őt a gyors hajtástól visszatartania.

— **Kártérités automobil-balesetért.** Egy keskeny utczán egy fogat és egy villamos kocsi közti szük részen az automobil normális sebességgel keresztül hajtott. A lovak az automobiltól megijedtek és a kocsit oldalt rántották, ugy hogy egy az uton menő ember sulyos sérülést szenvedett. A német birodalmi törvényszék az automobil vezetőjét kártéritésben marasztalta. Marasztaló itélet hozatott az automobil tulajdonosa ellen is, aki kezdő motorvezetője mellé gyakorlott, ügyes vezetőt adott a próbamenetre, mert a gyakorlatlan embert egyáltalán nem szabad abba a helyzetbe hozni, hogy balesetet okozhasson. (Reichsgericht.)

— **Kártérités vasuti balesetért.** Ugyancsak marasztaltatott a vasut, midőn az utczán az esti sötétségben hirtelen bekanyarodó vonattól egy utas megijedve, hirtelen meglepetésében félreugrott és egy mélyedésben megbotlott és lábát megsértette.

— **Kártérités állat által okozott balesetért.** Felperes amiatt követel kártéritést, mert egy kutya nagy ugatással felé ugorván, a támadás kikerülése közben egy lóra dült, amely őt megrugta. A kutya tulajdonosa kártéritésben marasztaltatott. (Reichsgericht.)

— **A házastársi kötelességek teljesitésének mértéke.** A német birodalmi törvényszék egy itéletében kimondotta, hogy aki 55 éves férfihez megy nőül, nem várhatja, hogy ez a korával arányban nem álló mértékben teljesitse házastársi kötelességeit.

— **Szabad-e beszélni a gyári munka közben?** A chemnitzi ipari biróság kimondta, hogy szabad. Egy munkaadó elbocsátotta egy munkásnőjét felmondás nélkül, mert munkaközben más munkásnővel beszélt: pedig a gyáros megtiltotta, hogy munkaközben egymással beszéljenek a munkásnők. A munkásnő beperelte a gyárost és követelte a felmondási időre járó bért. A törvényszék ezt megitélte. Ha a társalgás el is van tiltva, ugy az a körülmény, hogy a munkás munkaközben véletlenül beszél egy társához, még nem lehet oka a rögtöni elbocsátásnak. *(Munkásügyi Szemle.)*

— **Egyes franczia országi rabsegélyző-egyesületekben** a támogatás egyik módja az, hogy az egyesület közegei s pedig rendesen az egyesület müködő tagjai kikutatják, hogy a letartóztatott elitéltek közül kik méltók a feltételes szabadság kedvezményére; az ilyen egyének részére azután nemcsak előkészitik kiszabadulása esetére a megélhetés talaját, de támogatják kihelyezése iránti kérelmüket az ajánlásra és döntésre hivatott hatóságoknál is.

— **Harcz a pornografia körül.** Bérenger szenátor, mint a franczia erkölcsvédő liga elnöke, beadványt intézett egyik vasut igazgatóságához, kérve, hogy tiltsa el egy pornografikus tartalmu és igy mételyező hatásu képes folyóiratnak a pályaudvarokon való árusitását. Czélját elérte; a vasut igazgatósága az illető lapot kitiltotta összes állomásairól. Most a kiadó kártéritési pert tett folyamatba az erkölcsvédő liga és az erkölcsvédő szenátor ellen, elmaradó hasznának egyenértékéül jelentékeny összeget követelve. A biróság a keresetet elutasitotta. Az itélet hangsulyozza, hogy minden polgárnak joga van felhivni a közigazgatás figyelmét a törvénybe ütköző vagy erkölcsellenes üzelmekre s ha ezt illő formában, tulzás nélkül teszi, még akkor sem érheti hátrány, ha eljárása esetleg sikerre nem vezetne. Ez esetben a marasztalás a kritika szabadságának elnyomása s a pornografia jogának szentesitése volna. A biróság itéletében felhatalmazta az alpereseket, hogy az itéletet három lapban közzétehessék; e rendelkezés indoka az volt, hogy a felperesek, mikor a Bérenger beadványa a vasutigazgatósághoz beérkezett, falragaszokon guny tárgyává tették a purifikátor buzgóságát s azt nevetséges szinben feltüntetni kisérelték meg. Ennek az eljárásnak netáni hatását kivánta az itélet a közzététel megrendelésével ellensulyozni.

— **A háztulajdonos kártérítő felelőssége.** Egy angol preczedens szerint a háztulajdonos felelős azért a balesetért, mely a lépcső tatarozásának elmulasztásából ered. A most fennforgó esetben egy kereskedősegéd a megrendelt csomagot házhoz szállitotta; utja egy teljesen sötét lépcsőnek vitt le, melyről azután a mélységbe zuhant. Felperes az emlitett előző határozat alapján követel kártéritést. A King's Bench két birája közül az egyik a keresetet elutasitja, mert a két eset egész különböző; a háztulajdonosnak tudnia kell, hogy a lépcsőn járnak-kelnek; de arra nem gondolhat, hogy valaki teljes sötétségben nekivág az ismeretlen lépcsőnek; a másik biró hozzájárul az itélethez, azzal, hogy «jelentékeny kételyei vannak» helyességében. Ilyen őszinte, a véges emberi elme vergődését eláruló, és azért szivhez szóló kijelentéseket gyakran lehet olvasni angol birák itéleteiben. A jeles biró, Mr. Justice Bucknill kiemeli, hogy felperes jogosan tartózkodott alperes házában, s ha félhomály lett volna, a kártéritést a lépcső veszélyes állapota miatt megitéli. De teljes sötétségben felperesnek nem lett volna szabad a végzetes lépést megkoczkáztatnia.

— **Az utjog kodifikálására** a franczia kormány szakbizottságot nevezett ki az érdekelt szakkörökből.

— **A feltételes elitélés Oroszországban.** A duma a konzervativek s a parasztképviselők ellenzése daczára megszavazta a kormány által a feltételes elitélésről előterjesztett törvényjavaslatot. Leglényegesebb módositás a kormányjavaslaton az által esett, hogy a kedvezmény politikai büncselekményekre is alkalmazhatónak mondatott ki.

A parasztpárt azt a koncessziót kapta, hogy az állatlopásra kiirt büntetés felfüggeszthetetlennek nyilvánittatott, a kormány financziális érdekeit pedig azzal a határozmánynyal honorálták, hogy pálinkával való titkos kereskedés czimén történt elitélés nem függeszthető fel. Érdekes ujitás, hogy esküdtbirósági eljárásban nemcsak a szakbirói tanács, de a polgári tanács is kimondhatja a felfüggesztést; ez a határozmány a kormány ellenzésével került a törvénybe. Egy jobbpárti képviselő azt inditványozta, hogy zárassanak ki a kedvezményből azok, akik megtagadták a vallomástételt; ezt a megszoritást nem fogadták el. A próbaidő három év.

Dr. juris ügyvédjelöltet, aki teljes gyakorlattal bir s önállóan tud dolgozni, alkalmaz 1910 szept. 15-től *dr. Abonyi Ignácz kiskőrösi ügyvéd* irodájában. Ajánlatok hozzá intézendők. Fizetés: havonként 200 K és kiküldetéseknél megfelelő napidij. 13797

Tót és német nyelvben jártas, jogtudori oklevéllel és a peres és perenkivüli eljárásban teljes jártassággal és alapos gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek, ki az irodámat önállóan vezetni képes és f. é. szept. 1-én belépne. Fizetése külön megállapodás szerint lesz. Donath Manó, ügyvéd, Trencsén. 13794

Vidéki praxisban jártas, tótul tudó ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Stieglitz Mór, ügyvéd, Breznóbányán. 13803

Teljes vidéki gyakorlattal biró doctor juris ügyvédjelölt, ki a német nyelvet szóban és irásban teljesen birja, f. é. augusztus hó 1-től, esetleg augusztus hó 15-től alkalmazást nyerhet dr. Varga Gábor ügyvédi irodájában, Szentgotthárdon. Havi fizetés az alkalmazhatóság mérvéhez képest 160—200 K és a szokásos napidijak. Ajánlatok dr. Varga Gábor szentgotthárdi ügyvédhez intézendők. 13772

Ügyvédi irnok nyolcz évi irodai, alapos telekkönyvi gyakorlattal, ki a német és román nyelvet, valamint a gépirást birja, ügyvédi irodában — melyet tárgyalások kivételével önállóan is képes vezetni — alkalmazást keres. Leveleket «Irnok» jeligére a kiadó továbbit. 13800

A kalocsai kir. közjegyző telekkönyvi és hagyatéki ügyekben teljesen jártas és szépirásu jelöltet, esetleg segédet keres. 13801

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 33. szám. Budapest, 1910 augusztus 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Küszöböljük ki az esküt a perrendtartásból. *Alföldy Ede* n.-becskereki kir. tszéki elnöktől. — Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásairól szóló törvényjavaslathoz. I. *Dr. Grün Sándor* pécsi ügyvédtől. II. *Kain Alberttől.* III. *Dr. Zongor Jánostól.* — Magánjogi igény a vádlott elhalálozása esetén. *Dr. Alföldi Géza* temesvári ügyvédtől. — Irásvizsgálat és fényképezés. *Fischhof Gyula* nyitrai hites törvényszéki irásszakértőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Beleegyezésnek utólagos érvénytelenitése az akaratelhatározásnak egyik meghiusult indoka alapján. *Furdek Miksa* pancsovai törvényszéki birótól. — *Jogirodalom:* A közigazgatási intézkedések jogereje. Irta dr. Boér Elek kolozsvári egyetemi ny. r. tanár. *Dr. Balogh Arthur* egyetemi tanártól. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Küszöböljük ki az esküt a perrendtartásból.

Az igazságszolgáltatás terén bő tapasztalatra nyilik alkalom abban a tekintetben, hogy a tények megismerésére, emlékezetbentartására és másokkal való közlésére vonatkozó emberi képesség jóval gyarlobb, mint amilyennek gondolni szokás.

A tanuk észleleteinek megbízhatósága tekintetében foganatositott tudományos kisérletek eredménye még szakkörökben is meglepetést okozott. Ez bizonyitja leginkább, hogy az észleletek megbizhatóságát az emberek tulbecsülik.

Minthogy már az sem tartozik a ritkaságok közé, hogy az észleletek hiányosak vagy tévesek, természetes, hogy ez a fogyatékosság az emlékezet terén növekedni szokott és az észlelet megbizhatóságát további veszedelem fenyegeti akkor, amidőn azt másokkal közlik, mert attól is sok függ, hogy miképen történik a közlés és hogy miképen fogja föl a közölt észleletet az, akivel közölték.

Eszerint elsősorban az észlelet hüségéhez szokott alapos kétely férni. Ez a kétely fokozódik akkor, amidőn az észleletről emlékezet alapján kell beszámolni, mert az észlelet képe az emlékezetben nemcsak az elhomályosulás, hanem a változás veszélyének is ki van téve.

Az észletet képén további változást a közlés idézhet elő, mert a legőszintébb közlés sem biztosit arról, hogy a közlés az észlelet képét hiven tudta előállitani.

Végül az is elég gyakran előfordul, hogy a közlés a fölfogásban hibásan tükröződik vissza.

A jogügylet képe tehát azon az uton, amelyen a biró tudomására szokott jutni, könnyen annyira megváltozhatik, hogy a biró, ha módjában volna az eredetit látni, erre rá nem ismerne.

A perbeli tényállás megállapitásánál a biró csak föltevésekből indulhat ki, mert biztos adat ritkán áll rendelkezésére.

A birónak a többi között abból a föltevésből kell kiindulnia, hogy a fél hiven tudta ügyvédjével a tényállást közölni, hogy az ügyvéd a tényállást jól fölfogta és helyesen adta elő. Föl kell különösen tételezni, hogy a tanu a bizonyitandó tényeket hiven észlelte, hogy észleleteit helyesen tudta közölni és hogy a biró a vele közölt körülményeket jól megértette.

Nyilván elég gyakran megesik, hogy ezek a föltevések egytől-egyig, többé-kevésbbé hibás alapon nyugszanak, pedig bármelyik föltevésnek téves volta egymagában is elég lehet ahhoz, hogy a perbeli tényállás helyes megállapitása meghiusittassék.

A föltevések száma akkor szokott a legkisebb lenni, amidőn a biró kizárólag és közvetlenül a felek előadásából állapitja meg a tényállást.

A felek előadásából kihámozott tényállás nemcsak a közvetlenségnél fogva felel meg leginkább a valóságnak, hanem amiatt is, mert az érdekeltnek az észleletével élénkség tekintetében semmiféle más észlelet nem állja ki a versenyt. Az érdekeltnek az elfogultsága előidézhet ugyan változást az észlelet képén, de a közönyös észlelet aránytalanul hiányosabb és az emlékezetben való elhomályosulása gyorsabban szokott végbemenni.

A felek előadásából, ha ez egymástól lényegesen eltér, nehéz ugyan, de elég sok esetben nem lehetetlen a valóságot kihámozni. Ily ténymegállapitás a birói éleslátásnak és itélőképességnek legértékesebb sikerei közé tartozik.

Mintbogy a perbeli tényállást a peres feleknél jobban rendszerint senki sem ismerheti, ennek a körülménynek a kiaknázása a perjogban elsőrendü föladatként jelentkezik. Ámde ily kiaknázásnak a perrendtartásokban nyoma sincsen, holott nem mondhatni, hogy bővében volnánk azoknak az eszközöknek, amelyek a perbeli tényállás pontos megállapitására teljesen alkalmasak.

Ha nem fektetünk sulyt arra, hogy a tényállást elsősorban a felektől tudjuk meg, akkor eljárásunk külszinre sikeres lehet ugyan, de a tényeg szempontjából sok kivánni valót hagy hátra.

A perjog a feleknek igazmondásra való kötelezését főképen az ugynevezett tárgyalási elv szempontjából és amiatt mellőzi, hogy a feleknek a per tárgyával való rendelkezési joga sérelmet ne szenvedjen. A perjog ezenkivül abból az okból sem követel igazmondást a felektől, mert a kellő ellenőrzés eszközeinek a hiánya folytán ily kötelezés az irott malasztok sorába tartozónak mutatkozik.

Ami mindenekelőtt a tárgyalási elvet illeti, ezen az ujabb keletü törvénykezési szabályok már jó nagy réseket ütöttek, anélkül, hogy ebből számbavehető följajdulás származott volna.

Ha a biró hivatalból elrendelheti például a felek személyes meghallgatását és a nyilatkozat megtagadásának a jelentőségét szabadon mérlegelheti, akkor következetlenség nélkül nem lehet arra az álláspontra helyezkedni, hogy a feleket őszinteségre kötelezni nem szabad.

A per tárgyával való rendelkezés jogánál fogva a birónak természetesen nincs beleszólása abba, ha a fél a per tárgyára, habár ehez joga volna, nem tart igényt, hanem azt a másik félnek átengedi. Erre nézve a biró még magyarázatot sem követelhet, mert ily esetben a beavatkozás tullőne a czélon. De ha a felek igénye összeütközésbe kerül és birói döntésre vár, ebben az esetben az igazmondás megkövetelése a rendelkezés jogát távolról sem érinti.

Az uralkodó fölfogás szerint a peres fél mindaddig ráér az igazat mondani, amig esküre nem kerül a sor. Addig hazudozhat és tagadhat derüre-borura, sőt ha nem akarja, hogy élhetetlennek tartsák, ugyszólván még a csillagot is letagadja az égről.

A peres eljárásban a magasabb élvezetek közé tartozik annak a szemlélése, hogy a másik fél miképen kinlódik a puszta kajánságból letagadott tények bizonyitása körül.

A legfinnyásabb kaszinónak is közbecsülésben álló tagja lehet az, aki a perben a legotrombább hazudozást követi el.

Abból, hogy a hamis vallomáshoz csak esküvel való megerősitése esetében füződnek sujtó következmények, föltétlenül folyik, hogy a perben való hazudozás a jogok sorába tartozik, s hogy ennélfogva az, aki a perben tudva mond valótlanságot, fölemelt homlokkal járhat embertársai között.

Az eskü intézménye létezését éppen annak a laza erkölcsi fölfogásnak köszönheti, amely szerint a hazugság csak esküvel való megerősités esetében válik bünné.

Ez a fölfogás erkölcsi szempontból aligha igazolható.

Természetes, hogy a hazugságot valláserkölcsi szempontból még kevésbbé lehet igazolni, mert az egyház az erkölcsi fölfogás szigorusága tekintetében az elsőbbséget nyilván nem engedi magától elvitatni.

Mindaddig, amig az eskü intézménye érvényben van, kizártnak kell tekinteni olyan fölfogásnak a kifejlődését, a mely szerint a perben való füllentés legalább is a tisztességbe ütközik.

Az eskünek a perrendtartásból való kiküszöbölése az erkölcsi fölfogás megtisztulását jelentené és ennélfogva esetleges vallási érzékenykedésnek alapja nem volna.

Az eskü eltörlése ellen legnyomósabb érvként azt szokás fölhozni, hogy a müveletlen népréteg lelkiismeretét csak az elkárhozással való rémitgetés utján lehet fölébreszteni.

Fölösleges szót vesztegetni annak bizonyitására, hogy legkevésbbé jogi intézményt szabad az emberek hiszékenységére alapitani. De ha rá is helyezkedünk arra az álláspontra, hogy a czél szentesiti az eszközöket, még mindég kérdéses marad, hogy ez a joghoz egyáltalában nem méltó eszköz czélhoz vezet-e legalább?

Tagadhatatlan, hogy a müveltség alacsony fokán álló emberek többnyire vallásosak, de azt nem lehet alaposan állitani, hogy ez a vallásosság megalkuvást nem ismer.

Akárhány olyan fogás ismeretes, amelynek alkalmazása mellett, a néphit szerint, bátran lehet hamisan esküdni, mert az alkalmazott fortély a hamis eskü sujtó következményeit hatálytalanitja.

Vannak vidékek, ahol eskületétel közben hüvelykujjukat befelé görbitik, másutt pedig balkezüket nemi részükre teszik, abban a meggyőződésben, hogy azzal az esküt hatálytalanitják.

A lelkiismerettel való megalkuvásnak más módjai is vannak.

A ki például abban a jogilag téves meggyőződésben van, hogy az ellene támasztott követelés igazságtalan, az lelkiismereti furdalás nélkül szokta leesküdni azokat a tényeket, a melyekből a követelés fönnállása jogilag megállapitható volna.

Akad olyan felfogás is, amely szerint «igazhitünek» nem igazhitü ellen folyatott perében a hamis eskü nemcsak nem bün, hanem valósággal erény.

Ha ezekhez az esetekhez még hozzávesszük azt a köztudomásu tényt, hogy minden vidéken vannak emberek, akik egy pohár pálinkáért is készek hamis tanuskodásra vállalkozni, megállapithatjuk, hogy az eskü tulajdonképpen csak azokat riasztja vissza a hamis vallomástól, akik különben sem vetemednek hazugságra és hogy elenyésző csekély azoknak a számuk, akik csak azért nem tesznek hamis vallomást, mert arra meg kell esküdniök. Hogy az eskü jelentősége mennyire összezsugorodik abban az esetben, ha a lelkiismeret az érdekkel összeütközésbe kerül, az főképpen abból tünik ki, hogy a felek esküjével eldöntött perekben a legnagyobb ritkaságok közé tartozik az, hogy az esküre bocsájtott fél az esküt le nem teszi. Ebből nyilván nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy mindig annak itélik meg az esküt, akinek a perbeli előadása megfelel a valóságnak.

Az eskü intézménye tehát merőben czéltalan. Czéltalan intézménynek, bármily régi legyen is, eltörlésére vonatkozóan nincs alapja annak a kifogásnak, hogy az eltörlés átmenet nélkül veszedelmes. Az eltörlés különben sem történnék átmenet nélkül, mert a fogadalom, mint átmeneti intézmény, már régóta érvényben van és a jogászi közvélemény megnyugvással türi az eskünek fogadalommal való pótlását.

A fogadalmat a vallási vonatkozásoktól való mentessége különbözteti meg az eskütől, de egyébként a fogadalom is azon a laza erkölcsi felfogáson alapszik, hogy csak az ünnepélyes nyilatkozattételnek kell a valósághoz alkalmazkodnia és hogy azonkivül szabad a vásár.

Az eskü és a fogadalom eltörlése módot nyujt annak a kötelezővé tételére, hogy a perbeli előadás a valóságnak megfeleljen.

Aki a perben ennek bármely körülményére vonatkozóan szándékosan, vagy gondatlanságból hamis vallomást tesz, annak a cselekményét büntetendőnek kell nyilvánitani és megfelelő büntetéssel kell sujtani.

Előitélet okozta elfogultság azt az aggodalmat kelti, hogy az eskü eltörlése lényegesen meg fogja nehéziteni a vallomás hamis voltának megállapitását.

Eddig is nehéz volt és ezután sem lesz könnyü annak a kideritése, hogy hamis-e valamely vallomás, vagy sem, de ezeket a nehézségeket az eskü segitségének a nélkülözése nem fogja növelni, mert azt, hogy az ellentétes eskük közül melyik fedi a valóságot és hogy a vallomás megbizható-e, éppen az eskü körén kivül álló bizonyitékok alapján kell megállapitani.

Minthogy az eskü a hamis vallomást nem zárja ki, a tényállás megállapitásánál nem lehet egyedül az esküre támaszkodni, hanem külön mérlegelés tárgyává kell tenni, hogy például a tanu igazat vallott-e? Eszerint tehát az eskünek a tényállás megállapitásánál csak másodrangu szerepe van és ennélfogva eltörlésével még akkor sem támadna ür, ha pótlására semmiféle mód sem kinálkoznék.

Ámde az eskü eltörlése a hazudozási szabadság kiküszöbölését is maga után vonja és ezzel bizonyára jelentékenyen csökkenni fog azoknak a pereknek a száma, amelyekben a bizonyitási eljárás sikamlós terére kell lépni.

Ennek az eredménynek az értékét csak akkor tudjuk megbecsülni, ha figyelembe vesszük, hogy nem csekély a száma azoknak a pereknek, amelyekben egyes tények csak azért szorulnak bizonyitásra, mert a peres felek visszaélnek azzal a jogukkal, hogy nyilatkozataikban nem kötelesek a valósághoz alkalmazkodni.

A peres eljárás bizonytalanságát az a körülmény is növeli, hogy a magánokiratokon szereplő tanuk előttemezésében nem lehet megbizni.

Az előttemezésnek legalább az okirat valódiságát és a kiállitó azonosságát kellene bizonyitania, de tudjuk, hogy az előttemezéseket akárhányszor utólagosan szokták odabiggyeszteni, anélkül, hogy a tanuk előzően meggyőződést szereznének arról, megfelel-e a valóságnak az, amit aláiratkozásukkal bizonyitanak.

A tisztesség szempontjából nem szokás kivetni valót látni abban, ha valaki az okiratról hiányzó előttemezést láttatlanban pótolja, holott ily eljárást szépitgetés nélkül okirathamisitásnak lehet minősiteni, mert az előttemezés azt jelenti, hogy a tanu aláiratkozás előtt közvetlen meggyőződést szerzett arról, hogy a kiállitó aláirása valódi.

Az előttemezés a személyazonosság bizonyitására is hivatott és a tanuk mégis habozás nélkül szokták az okiratot akkor is előttemezni, ha a kiállitó kilétéről sejtelmök sincsen.

Tetőzi a botrányos állapotokat az a köztudomásu körülmény is, hogy rendszerint többé-kevésbbé hamis szokott lenni az okiratoknak az a záradéka, amely szerint az okiratot aláirás előtt felolvasták és a kiállitónak anyanyelvén szóról-szóra megmagyarázták.

Peres eljárásunk züllöttségének tiltó és büntető szabályokkal kell gátat emelni.

Eskü eltörlése mellett elsősorban annak a kötelezővé tétele szükséges, hogy a perbeli előadás a valóságnak megfeleljen.

Annak a peres félnek a cselekménye, aki szándékosan, vagy gondatlanságból hamisan adja elő a tényállást, büntetlenül nem hagyható.

Az a körülmény, amely szerint a perbeli előadás nem közvetlenül, hanem meghatalmazott képviselő utján történt, a peres felet csak akkor mentesitheti a büntetéstől, ha kimutatja, hogy a képviselő nem alkalmazkodott a kapott utasitásokhoz. A meghatalmazott képviselő ily esetben saját személyében felelős. A törvényes képviselő természetesen a peres féllel egy tekintet alá esik.

Felelős lesz például a meghatalmazott képviselő, ha az ellenfél tényállitását, amelynek mibenállásáról tudomása nincs, tagadni fogja, ahelyett, hogy valóságnak megfelelően bevallaná, hogy ügyfelének megkérdezése előtt nem nyilatkozhatik.

A mai peres eljárást sok esetben az bonyolitja, hogy az ügyvéd kényelmi szempontból olyan tényt is letagad, amelynek a mibenállásáról, értesültség hiányában semmit sem tud.

Az eskü eltörlésével az igazmondás a per minden szakában kötelező és ennélfogva a hamis vallomás büntetőjogi következményei nem függhetnek a következményekre való előzetes figyelmeztetéstől, mert azt a gyermeknek is tudnia kell, hogy hazudni nem szabad.

A hamis tanuzást nemcsak a vallomás valótlansága, hanem

az okirat hamis előttemezése és hamis tartalmu bizonyitvány kiállitása is megállapitja.

Az eskü eltörlésével és hamis tartalmu magánbizonyitvány kiállitásának büntetendő cselekménynyé minősitésével az igazságszolgáltatás egyszerübbé és olcsóbbá tétele magas fokra emelkednék, mert ekként a magánokiratok megfelelő hitelességhez jutnának és a költséges tanukihallgatás sok esetben mellőzhető volna. Amig azonban a tanuvallomás hitelessége az eskün alapszik, addig még a közjegyzői okiratba foglalt magánbizonyitványnak sem lehet bizonyitó erőt tulajdonitani, holott kétségtelen, hogy némely magánbizonyitvány több hitelt érdemel, mint számtalan esküvel megerősitett tanuvallomás.

Bizonyára el fog következni az idő, amidőn a magánbizonyitványok a bizonyitási eljárásban vezető szerephez jutnak és az utókor mosolyogni fog afölött, hogy valamikor az emberek csak abban az esetben hittek egymásnak, ha kezüket szivükre téve babonás értelmü szavakat mormogtak.

Az előitéletek ellen folytatott küzdelemben közvéleményünk sajátságos hullámzásokat mutat. Vannak időszakok, a midőn a legszabadabb eszmék is ellentmondás nélkül tért hóditanak, a következő pillanatban pedig meglepő visszaesés áll be. Ennélfogva nem lehet előre megjósolni, hogy az uj perrendtartás kedvező időben kerül-e tárgyalás alá.

Szomoru volna, ha az elavult bizonyitási rendszer a korszakalkotó uj törvényt is elektelenitené és ha a haladás utját megint az időelőttiség kifogásával vágnák el. Ez a kishitüség a haladásnak sok áldásától fosztotta meg már az emberiséget.

Alföldy Ede.

Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz.

I.

Uj törvényeket mindig a létező állapotokban rejlő veszedelem, a létező állapotok tarthatatlansága szüli. Ez az igazság soha jobban alkalmazható nem volt, mint az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositását czélzó törvénytervezetre, mely valóban a tizenkettedik órában nyul a legégetőbb kérdésekhez. Három évtizeden át hiába panaszolta az ügyvédi kar igazságügyi szervezetünk abnormitásait és hiába sürgette az ügyvédség exisztenciális veszedelmét képező állapotok szanálását; három évtizeden át nem jutottunk tovább e kérdéseknek akadémikus megvitatásánál. Végre akadt igazságügyminiszter, aki energikus kézzel óhajtja a laikus nagyközönség előtt cseppet sem szimpatikus ügyvédkérdést megoldani és igazságügyünk mai szerkezetének legkiáltóbb hibáit orvosolni. Annál csodálatosabbak és érthetetlenebbek azok a támadások, melyek a tervezetet éppen ügyvédek és ügyvédjelöltek részéről érik.

Legkardinálisabb pontja a reform ügyvédeket érdeklő részének a joggyakorlati idő meghosszabbitása. Cseppet sem szükséges leplezni, hogy e tervezeti intézkedés nem csupán az eddigi gyakorlati időnek az alapos képzettség megszerzéséhez elégtelen voltát akarja megszüntetni, hanem az immár katasztrófális jelleget öltő tulprodukcziónak is gátat vetni kiván. A jelenlegi igazságügyminiszter, kinek igazságügyi szolgálati poziczióiban és az ügyvédvizsgáló bizottság elnöki székében volt alkalma meglátni azokat a veszedelmeket, melyekkel ez az immár mérhetetlen szaporodás nemcsak az ügyvédi kar exisztencziáját fenyegeti, hanem komolyan és alapjában fenyegeti azt az etikai nivót, melyet az ügyvédi kar eddig kinos gazdasági küzdelmei közepette is megőrizni tudott és fenyegeti ezzel a jogkereső közönség érdekeit, mert el sem képzelhető az igazságszolgáltatásnak nagyobb veszedelme, mint az ügyvédség demoralizáltsága, amit pedig a mai állapotoknak progresszíven jelentkező fokozása okvetlenül előidézne.

Igenis ezt a czélt szolgálja a gyakorlati idő meghosszabbitása. Éppen ezért annak szüksége vitán felül áll és a tervezetnek ez a része közóhajt elégit ki. De megfelelő a keresztülvitel módja is, mert az ügyvédi vizsga által meg nem szakitott, egységes gyakorlati idő gondolatával szemben határozottan a tervezeti módozat mellett kell állást foglalnunk. Az ellenkező álláspont az ügyvédi vizsga jelentőségének félreismerésén alapszik. Kétségtelen lévén ugyanis, hogy a szoros értelemben vett ügyvédi — ügyvédi vizsga utáni — önálló gyakorlat a diplomával legalizált tudást növeszti, szaporitja, az is kétségtelen, hogy az ügyvédi vizsga az önálló ügyvédi müködéshez szükséges tudás minimumának és nem maximumának mérőlécze és a diploma ennek a minimumnak fenforgását konstatálja. Ezt a hivatást fogja teljesiteni az ügyvédi vizsga czután is. És éppen azért mert a gyakorlati jogszolgáltatás azt a tapasztalatot érlelte meg, hogy az ügyvédi vizsgát megelőző, majdnem kizárólag vizsgákra való készüléssel, elméleti tanulmányokkal eltöltött három évi «gyakorlat» nem szolgáltat elég garanczíát arra, hogy az ügyvéd a felet valóságos gyakorlatban megedzett szakértelemmel fogja képviselni, hogy tehát az a diplomával leszögezett minimális tudásquantummal történt önálló müködésre bocsátás a jogkereső érdekeket csak hiányosan elégiti ki, sőt veszélyezteti: szükséges a további gyakorlati időnek az ügyvédi vizsga utáni beállitása.

Azokat az aggályokat, melyek ettől a konstrukcziótól az ügyvédi vizsgák nivóját féltik, alaptalanoknak tartom. Az ügyvédi vizsga a tudás mértéke szempontjából marad az, ami volt; a vizsgálóbizottságnak mindig lesz kellő érzéke abhoz, hogy különbséget tudjon tenni a pótló ügyvéd*jelölti* gyakorlat szüksége és az ügyvéd*helyettesi* gyakorlatra bocsátás között. Éppen azért nézetem szerint nem ártana a jelöltek bifurkáczióját az egész vonalon keresztülvinni, még pedig olyképp, hogy a nem okleveles jelölt csak járásbirósági és egyéb hatóság — nem biróság — előtti tárgyalásokon vehessen részt, szemben a helyettesekkel, akiknek helyettesitési jogkörét nem korlátoznám. Ami a jelöltek és helyettesek közötti konkurrenczíát illeti, ez természetesen meglesz, szükséges is, hogy meglegyen; ma is megvan. A jelölt fizetése ma is tudásához, képzettségéhez, alkalmazhatóságához igazodik és a különbség csak az, hogy az életbe léptetendő uj rend mellett a főnök az akczeptálásnál nem lesz annyira tájékozatlan a jelölt használhatóságát illetőleg, lévén annak megbizható fix támpontja: az oklevél birtoka.

Legkevésbbé jogosultak azonban azok a panaszok, melyek az ügyvédjelöltek részéről a tervezet 2. §-ának 2. pontja ellen emeltetnek. Ez a pont a már bejegyzett jelölteket abban a kedvezményben részesiti, hogy amennyiben a hozandó törvény életbelépésétől számitott egy év alatt az ügyvédi oklevelet megszerzik, őket az önálló gyakorlat megkezdésének szigoritott feltételei alól kiveszi. Figyelembe véve tehát azt, hogy a törvény életbelépése a tervezet nyilvános közlésétől számitott fél éven belül a legvérmesebb remények mellett sem várható, a jelenleg bejegyzett jelöltek közül e kedvezményt csak azok nem élvezik, akiknek még másfél évi gyakorlatuk sincs. Ezek pedig a jelöltek mai számának alig 1/4-ét teszik ki.

Sérelemről azonban még ezek sem panaszkodhatnak. Szerzett jogokról beszélni itt nem lehet. Törvénnyel szándékolt változással szemben a szerzett jogoknak különben is kétes értékü álláspontja ném érvényesülhet, mert hiszen különben még ma is a jobbágyrendszernél tartanánk és, hogy egy kézenfekvő példát emlitsek, az uj perrendtartási javaslattal szemben a szerzett jogra való hivatkozással a már bejegyzett kereskedők azt igényelhetnék, hogy a könyvkivonati illetékességet eltörlő szakasz alól kivétessenek!

Azonfelül egészen bizonyos, hogy ennek a reformnak hasznát éppen a mostani jelöltek fogják elsősorban élvezni, mert kétségtelen, hogy a reform hatásának első nyomai csak mintegy 6—8 év után lesznek érezhetők, addig a jelenlegi létszámnak nemcsak csökkenése, de stagnáczíója nem fog beállani, sőt legalább ennyi ideig még progresszív lesz a növekedés is. Ha pedig a jelenlegi jelöltek jónak és helyesnek találják a reform előnyeinek lefölözését, akkor valóban nem mondható nagy áldozatnak az a két esztendő, melyet a reform tőlük ellenszolgáltatásképpen igényel.

Ami a tervezet egyéb. nevezetesen az ügykezelésnek egyszerüsitését czélzó részét illeti, ezeket mint az igazságszolgáltatás legfőbb érdekének, a gyorsaságnak szolgálatában állókat csak a legteljesebb megelégedés hangján üdvözölhetjük. Komoly és indokolt aggodalmakat kell azonban táplálnunk a kir. tábla tanácsainak három taggal czélzott alakitásával szemben, mert ez már olyan intézkedés, mely szerény nézetünk szerint a gyorsaságot az alaposság rovására szolgálja. Ha figyelembe vesszük u. i. a kir. Curia megváltoztatási statisztikáját, a sommás biró-

sági hatáskörnek nem rég történt s az uj perrendtartási javaslatban még fokozottabban czélzott kiterjesztését és ezek mellett a jogorvoslatoknak ugyanezen javaslattal szándékolt nagymérvü korlátozását: akkor, bármennyire meghajlunk is a kir. táblák tanácsainak qualitativ szinvonala előtt, a quantitativ sulyban rejlő garanczián fel nem áldozhatjuk.

Ellenben a kir. Curia nehézkesen dolgozó hetes tanácsainak felesleges voltát már eddig is eléggé igazolta a fényesen müködő ötös felülvizsgálati tanács.

Végül igaz, hogy a tervezet érintetlenül hagyja igazságszolgáltatásunk több sajgó sebét, de ideiglenes jellegü novelláris intézkedésről lévén szó, ez érthető. A perrendtartási javaslat megszavazását amugy is nyomon kell követnie az uj szervezeti törvénynek, melylyel kapcsolatban okvetlenül meg kell oldani az uj telekkönyvi rendtartás, telekkönyvi és hagyatéki ügyvédkényszer, a végrehajtók államositásának és a jegyzői magánmunkálatoknak kérdését, melyek mindegyike egyformán égető.

Dr. Grün Sándor,
pécsi ügyvéd.

II.

Vizsgálat tárgyává óhajtom jelen közlemény keretén belül tenni, valjon sért-e a tervezet 2., 22. és 30. §-a szerzett jogot, ha igen, mennyiben és hogy mi módon lehetne a tervezet esetleges káros hatásait paralizálni?

A 2. §. Annak előrebocsátásával, hogy osztom azok nézetét, akik az ezen §. által tervezett reform gyors életbelépését többékevésbbé méltánytalannak tartják, egyszersmind ama nézetemnek adok kifejezést, hogy a §. semmiféle szerzett jogot nem sért. Szerzett jogról ugyanis legfeljebb csak akkor beszélhetünk, ha valaki egy jog gyakorolhatásának már összes előfeltételeit egyesiti magában; azonban még ez a fogalommeghatározás is annyira széleskörü, hogy a legtöbb esetben nem is volna alkalmazható, hanem hozzá kellene még azon ismérvet is füznünk, hogy ez a jog már gyakoroltatott is légyen. Az önálló ügyvédi müködés kifejthetésére is csak azok birnak feltétlenül megszerzett joggal, akiknek arra a teljes minősitésük megvan, tehát azok, akik már a vizsgát is letették. Csaknem oly kevéssé mondhatja azonban egy ügyvédjelölt azt, hogy őt a 2. §. szerzett jogában sérti, mint akár egy ma született magyar állampolgár, mert hiszen a jelenlegi törvényes állapot szerint minden magyar állampolgárt megillet az a jog, hogy előzetes tanulmányai és ügyvédjelölti joggyakorlata bevégzése után letett ügyvédi vizsgája alapján nyomban felvétethesse magát bármelyik kamara lajstromába. A már bejegyzett ügyvédjelölt is csak néhány előfeltétellel többet biztositott magának az ügyvédségre, mint ama ujszülött állampolgár, aki a születés puszta tényével szintén megszerezte a kvalifikáczió egy — még pedig igen fontos elemét, az állampolgárságot, de azért arra még csak feltételesen sem szerzett jogot, mindaddig, amig a teljes képesitést meg nem szerezte. Ezen tényt már mint figyelmeztetést is szükséges leszögezni az ügyvédjelöltek bizonyos rétegei számára, akik «tiltakoznak» az őket érő «jogfosztás» ellen, ahelyett, hogy az illetékes körök *méltányosságára* apellálnának, ami ugy helyzetüknek, mint a dolgok való állásának sokkal inkább megfelel.

A 22. §. rendelkezése azonban megszerzett jogok nyilvánvaló megsértése, mert az ügyvédjelölti lajstromba való felvétel által már minden ügyvédjelölt feltétlen jogot szerzett arra, hogy főnökét az ügyvédi eljárás minden fázisában helyettesithesse, 1911 január 1-én pedig az összes ügyvédjelöltek jogköre lényegesen összeszorul, noha ezen megszoritásra igazán nem szolgáltattak annyi okot, hogy ezt ugy kellene — mintegy statáriális uton — végrehajtani, hogy annak hatásait még az ügyvédi vizsga letétele által se háritthassák el. Már pedig, mint még alább igyekezni fogok kimutatni, az volna ezen jogsérelem minimális és egyszersmind szükségképi tompitása is, hogy módot nyujtsunk minden ügyvédjelöltnek, hogy ezen szerzett jogait legalább az ügyvédi vizsga letétele által megvédhesse.

A 30. §. Meg tudom érteni a tervezet ama tendenczióját, hogy a két megszoritás egyikénél sem ad salvus conductust valamennyi már bejegyzett ügyvédjelöltnek, sőt a tervezet ilyetén álláspontját bizonyos mértékig igazoltnak is kell tartanom. A tervezet ugyanis azt akarja elérni, hogy bizonyos, lehetőleg rövid idő mulva egész egységes jogállapot legyen lehetséges, azaz hogy pl. 20 év mulva ne legyenek még mindig olyan «optimo iure» ügyvédjelöltek, akik arra való hivatkozással, hogy ők már anno Domini 1910-ben is ügyvédjelöltek voltak, gyakorolni kivánnák az ügyvédjelölteket akkoriban megilletett, azóta már régen megszünt jogokat. Ismételten hangsulyozom azonban, hogy a 2. §. esetleges méltánytalanságainak és a 22. §. jogfosztásának tompitására szükség van. Ezen tompitást a 30. §. módositásával igen könnyen el lehet érni, ha ugyanis azt ugy változtatnák meg, hogy a törvény csak 1913 (esetleg 1914) január 1-ére lépne életbe.

A kérdés ilyetén megoldása minden tekintetben kielégitő volna: 1. nem állna meg ugyanis ez esetben azon ellenvetés, hogy az ügyvédjelöltekre nézve sérelmes, mert hiszen módot nyujtana minden már bejegyzett jelöltnek arra, hogy a törvény hatásait magáról elhárithassa. Amennyihen pedig a jelöltek egy része mégis lemaradna, azért a törvény nem volna okozható; sőt ez még bizonyos mértékig igen üdvös eredmény volna, mert feltételezhető, hogy egyáltalában nem az ügyvédjelöltek «szellemi arisztokrácziája» volna az, mely három évi készülés után sem tudja az ügyvédi vizsgát letenni; 2. törvényszerkesztési szempontból is igen czélszerü volna ez a megoldás, mert nem volna szükség a törvény teljes átgyurására, amit igen sok módositási inditvány keresztülvitele megkivánna, hanem egy egyszerü dátumbeli módositással el volna minden baj kerülve.

Az ilyen novelláris törvényhozási alkotásoknál szokatlanul hosszu terminust pedig teljesen igazolja a törvény által rendezendő viszonyok specziális volta.

Kain Albert.

III.

A jogi pályák, különösen pedig az ügyvédi, annyira el vannak árasztva, hogy e kóros tultengés ellen feltétlenül akcióba kell lépnie az államnak, ugyszintén magának az ügyvédi karnak is, mert hisz ezen számbeli tultengés hátrányos következményeinek eliminálása elsősorban az ügyvédi karnak létérdeke.

Ám ha valamely okozatot megszüntetni akarunk, ezt ugy eszközölhetjük leggyökeresebben, ha magát a ható okot szüntetjük meg.

A törvényjavaslatnak bevallott czélja az, hogy a hosszabb gyakorlat által a birói és ügyvédi kar értelmi szinvonalát, képzettségét emelje, de e mellett azt a czélt is szolgálja, hogy a jogi pályákra való képesités megnehezitése által ezen életpályáknak a többi tudományos pályákhoz viszonyitott tulságos elözönlését meggátolja. Helyes volna a javaslat, az utóbbi czél szempontjából, az esetben, ha a vizsgára jelentkezés előfeltételét képező három évi gyakorlati idő tul rövid volta csábitaná az egyéneket a jogi pályára. De ez nem igy van, mert hisz sem a gazdasági, sem a tanári, sem az orvosi, szóval semmiféle életpályán ilyen hosszu praxist kimutatni nem szükséges.

A jogi pálya elözönlésének kizárólagos oka az egyetemi «tanulmányok» elvégzésének könnyü volta. Az érettségit tett ifju beiratkozik az egyetemen a jogi szakra s azután mehet haza a falujába, helyben, vagy vidéken állást vállalhat, senki számon nem kéri tőle, hogy a félévet hol és mivel töltötte. A félév végén aztán az előadó tanárokkal aláiratja az indexét. Ugyanez félévenként ismétlődik négy éven keresztül. És miképp állunk a vizsgálatokkal? Ilyen van kettő, az I. és II. alapvizsga. Az ügyes hallgató a sok cenzornál kompendiumokból pár hét alatt bármelyik alapvizsgára elkészülhet annyira, hogy több-kevesebb szerencsével azon átcsuszik, ha először nem is, másodszor, vagy harmadszori próbálkozás után. Egyetlen előadásnak a hallgatása nélkül jogvégzett emberré lehet lenni. Ez az ami igen sok érettségit tett ifjut a jogi pályára csábit. Ezt azt állapotot kell megszüntetni, ha azt akarjuk, hogy a jogi pályára lépők száma egészséges arányban maradjon a többi életpályára lépők számával.

Ez nem is olyan kivihetetlen idea, mint első pillanatra látszik. Kötelezővé kell tenni a hallgatónak az előadásokra járást és félévenként a lehallgatott anyagból való vizsgázást. Természetesen ez esetben az egyetemeknek rendelkezésre álló épületei elégtelenek lennének a beiratkozott hallgatók befogadására, ugyszintén a jelenlegi előadó tanárok a nagyszámu hallgatók oktatására.

Az egyetemi és akadémiai szervezetnek rekonstrukcziója, melynek részleteiről szólani itt nincs helyén, maga után vonná nemcsak a jogi pályára menők számának egészséges arányokig menő korlátozását, hanem a mostani visszás és helytelen kon-

czentrácziót is megszüntetné és ami a fő, a novella által kimondottan czélbavett eredmény is eléretnék: kapnánk egy igazán képzett, tekintélyes jogászi gárdát, amely a maga képesitését nem futólagos elhamarkodott tanulással, hanem négy évi beható, alapos tanulmányozással szerezte meg. *Dr. Zongor János.*

Magánjogi igény a vádlott elhalálozása esetén.

A bünvádi perrendtartás 423. §-ának hatodik bekezdése, mint általános szabály alól kivételt tesz ugyanezen szakasz hetedik bekezdése. E szerint, ha a bünösséget megállapitó rendelkező rész felebbezéssel nem volt megtámadva, a tábla az elsőbirósági itéletnek a magánjogi igényre vonatkozó részét felülvizsgálhatja, habár az elitélt időközben elhunyt is. Nyitva marad azonban az a kérdés, hogy az itélet többi részével, nevezetesen a bünösséget kimondó és büntetést kiszabó rendelkezéssel mi történjék. Alkalmazandó-e a hatodik bekezdésnek az itélet hatályon kivül helyezésére vonatkozó szabálya a hetedik bekezdés eseteiben is, avagy nem?

Mindkét álláspont mellé lehet érveket sorakoztatni. A két bekezdés szerkezeti elhelyezése az igenlő megoldás mellett van. A hatodik bekezdés főszabálya után következő hetedik bekezdés a kivételt tartalmazza; miután e kivétel csupán a magánjogi igényre szoritkozik, az itélet többi részére, tehát a bünösséget kimondó és büntetést kiszabó rendelkezésre nézve irányadó szabály a hatodik bekezdés marad.

Az igenlő megoldást támogatja továbbá, hogy a bünösség kimondása elleni felebbezés hiánya — ha a vádlott halála közbe nem jön — még korántsem jelenti e rendelkezés jogerejét. Gondoljunk a BP. 384. §-ának végbekezdése szerint hivatalból figyelembe veendő alaki, vagy a 385. §-ban meghatározott anyagi semmiségi okokra. Ha a bünösséget az elsőbiróság ily semmiségi ok mellett mondta ki, a tábla felülvizsgálati jogköre nincs a felebbezés korlátaira szoritva, hanem az alsóbirósági itéletnek felebbezéssel meg nem támadott részére is kiterjed. Ámde az elitélt közbenjött halála, mely a további bünvádi eljárást gátolja s — hogy ugy fejezzem ki magam — a bünpert egyszerüen törli: gátja még a hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok felülbirálásának is. Miután tehát a bünösségben való megnyugvás ezek szerint még perrendileg sem jelenti mindig az elitélt bünösségét, viszont az elhunyt ártatlanságának kimondása perrendi akadályokba ütközik, méltánytalan volna a bünösség megállapitását fenntartani csupán azért, mert az elhunyt az ellen nem felebbezett.

A hatályon kivül helyezés ellen azonban nevezetes akadályt lehet felhozni. Ha a tábla az elsőbirósági itélet bünössé kimondását hatályon kivül helyezi s igy egyszerüen elzárkózik annak felismerésétől, hogy a bünösség kimondása megáll-e, vagy nem: hogy kötelezhet vagy menthet fel a magánjogi igények tárgyában, holott ez a bünösség kérdésével a legszorosabb ok-okozati összefüggésben áll? Ezen álláspont szerint csakis ugy áll módjában a táblának a magánjogi igények kérdését felülbirálni, ha az elsőbiróságnak felebbezéssel meg nem támadott «bünös»-ét teljesen érintetlenül hagyva, azt nem helyezi hatályon kivül; megsemmisitéséről a közbejött elhalálozás folytán szó sem eshetvén.

Felfogásom szerint a két álláspont egymást korrigálja. A bünösség megállapitása, a büntetés kiszabása s egyáltalán az elsőbirósági itélet a magánjogi igényre vonatkozó rész kivételével a felhozott okokból a hetedik bekezdés esetén is hatályon kivül helyezendő. (Balogh—Illés—Vargha szerint nem, de ott mivel sincs megindokolva.) A magánjogi igény iránt rendelkező rész érdemi felülbirálásánál pedig a bünösség tárgyában netán felmerült, hivatalból figyelembe veendő semmiségi okok is vizsgálandók, természetesen azonban csakis a magánjogi igények szempontjából. S ha a tábla ugy találja, hogy az elsőbiróság a bünösséget valamely hivatalból figyelembe veendő semmiségi okkal állapitotta meg, az itélet egyéb részének hatályon kivül helyezése mellett a magánjogi igényekre vonatkozó rendelkezést megsemmisiti s a semmiségi ok természete szerint a magánfelet igényével el is utasithatja. Mert hogy kötelezze a felsőbiróság a vádlottat a magánjogi igények kielégitésére, midőn látja, hogy az alsóbiróság a bünösség kimondásakor teljesen figyelmen kivül hagyta például a jogos védelem fennforgását?

Végül még egyet kell megemlitenem. A hatodik bekezdés esetén a tábla az elsőbirósági itéletet végzéssel helyezi hatályon kivül (424. §.), a hetedik bekezdés esetén azonban — egyben érdemleges felülbirálatnak is helye lévén — ezt itélettel teszi.

Dr. Alföldi Géza,
temesvári ügyvéd.

Irásvizsgálat és fényképezés.

A Jogtudományi Közlöny julius 29. számában az irásvizsgálatok tárgyával, illetve az ezeknél eszközölhető fényképezési eljárással két czikk foglalkozik.

Az elsőben arról van szó, hogy az okirathamisitások vizsgálatánál óriási jelentősége van a fényképezésnek s mig a külföldi bíróságoknál nagy eredményeket érnek el igy a büncselekmények kideritésénél, addig hazánkban, sajnos, ennek még praktikus hasznát alig veszik.

Annál meglepőbb a másik czikk e tárgyra vonatkozó fejtegetése, mely szerint kevés bizalommal lehet viseltetni a fényképezési kisérletek és ily nagyitások iránt a nyomozásoknál, mert e téren megfelelő gyakorlat hiján gyakori visszaélések történnek és különben is a nagyitással a kép tisztasága csökken és ilyképen a máskülönben normális vonalakban is mutatkozik reszketeg vonalvezetés.

Tény az, hogy különösen e téren kellő gyakorlat, tanulmányozás és elővigyázat hiján a legnagyobb botlások követhetők el; nem is szólva a visszaélésekről. De ezen körülményből legfeljebb csak nagyobb óvatosságot lehet ajánlani ezen bizonyitási mód alkalmazásánál, de semmiesetre sem szabad tulzott pesszimizmussal fogadni akkor, midőn tudvalevő, hogy e téren már most is nagy eredmények érhetők el.

Alkalmam volt a mult évben a berlini, párisi és müncheni bíróságoknál e téren müködő hirneves szakemberekkel érintkezni, akik igenis sok okirathamisitási esetben veszik igénybe és határozott sikerrel a fényképezés utján való bizonyitást.

Az ott nyert tapasztalatok és természetesen még hosszabb teoretikus tanulmány után ujabban már e téren a nyitrai kir. törvényszéknél határozott eredményeket is sikerült elérnem és éppen e fényképezésekkel lehetett komplikált okirathamisitási ügyekben tiszta tájékozást nyujtani és valószinüségek helyett pozitiv és kétségkivüli megállapitásokat konstatálni.

A fentemlitett legutóbbi czikkben *egyszerü* fényképek *nagyitott* példányáról van szó. Hát ez bizony nem is alkalmas e czélra, mert nem egyszerü, normális nagyságu fénykép nagyitása, hanem a kérdéses irásnak *nagyitva beállitott* és igy 3—4-szeresen nagyitva is igen tisztán nyert fényképe szolgálhat csak sikerrel a szóban lévő bizonyitási czélra.

A közelmultban is egy okirathamisitási ügyben 87 átvételi elismervénynek megvizsgálásáról volt szó. A valódiak és a hamisaknak állitottak között szabad szemmel alig, vagy egyáltalában nem látszott különbség. Alapos gyanu volt pedig arra, hogy vádlott a kérdésben lévő 24 okmányt a nála volt többi valódi aláirás mintájára hamisitotta.

A következő eljárással sikerült az ügyészség részére tiszta tájékozást nyujtani.

24 nagyitott fénykép-felvételt készitettem, hol mindenütt a megkárositott személyek egyikének egy-egy valódi és hamisnak állitott aláirása került egymás mellé.

Az eredmény frappáns volt, mert az ilykép nagyitott képeken a valódi aláirások nagyitva is megtartották a rendes, önkéntelen, szabad folyóirás formáját, hol a normális, több betün át terjedő szakadatlan tollvonások és a toll két hegye tisztán meglátszott, ezzel ellentétben azonban a hamisaknak állitott aláirásoknál a minta utáni rajzolás ténye az igy feltünően látható szakadozásokból és majdnem minden betünek kisebb tollvonásokból álló határozatlan, erőltetett rajzolt vonalaiból, minden kétséget kizáróan megállapitható volt.

Eltekintve attól, hogy ily bonyodalmas ügynek csoportos áttekintése is ilykép lényegesen megkönnyithető, a szakértői véleményt határozottság és megbizhatóság szempontjából az azt mérlegelni hivatott biró előtt is kétségtelenné és elfogadhatóvá teszi.

Igen szép eredményeket lehet továbbá elérni a «Frazer»-féle ugynevezett «méthode par la vision oblique» módszerü fényképezéssel.

Ennek szüksége akkor merül fel, ha kérdés tárgyát képezi, hogy két keresztben egymásra irt irás közül melyik iratott előbb. Ilyenkor az okmányi, illetve a kérdéses keresztezési hely az asztal szélére fektetett helyzetben lesz lefényképezve és a sikerült fényképen egészen világosan és tisztán látni a fent levő és alatta fekvő irást.

Igen sok más esetben is még nagy szolgálatokat lehet a fényképezés utján teljesiteni: homályos czeruzafeljegyzéseket tisztán olvashatóvá tenni, különféle tintával irt okmányoknál ezen különbözőséget kimutatni és még sok ily fontos tényt félremagyarázhatatlanul bebizonyitani, melyek peres ügyekben gyakran döntő befolyással birnak.

Kitünik tehát mindezekből, hogy a fényképezés segélyével — természetesen megfelelő theoretikus és gyakorlati szakismeret mellett — a nyomozási és bizonyitó eljárás terén nagy czélokat lehet szolgálni és el lehet érni azt, ami a szakértőnek tulajdonképpeni feladata, hogy az eljáró bíróság tagjai nemcsak a szóbeli indokolások valószinüsége, hanem saját igy nyert meggyőződésük alapján is magukévá tehessék a szakértő véleményét.

Fischhof Gyula
nyitrai hites törvényszéki irásszakértő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Beleegyezésnek utólagos érvénytelenitése az akaratelhatározásnak egyik meghiusult indoka alapján.

A szülők igen gyakran egész vagyonukat, vagy annak egy részét még életükban át szokták ruházni gyermekeikre. Midőn ezt teszik, rendszerint abból a feltevésből indulnak ki, hogy törvényes öröklésre hivatott gyermekeik őket tulélik. Ily jámbor óhajnak jogi megitélésére nézve érdekes képet nyujt a következő jogeset.

Felperesnő 1907. évben sommás keresetet inditott elhalt fiának második házasságából származó és az özvegynek t. t. gyámsága alatt álló három kiskoru gyermek mint I—III. rendü, valamint az első házasságból született és külön gyám által képviselt negyedik kiskoru gyermek, mint IV. rendü alperesek ellen, egy 1200 K értékü ház és házhely felerészére nézve a tulajdonjognak felperes részére megitélése iránt azon az alapon, hogy a kereseti ingatlant felperes és elhalt fia, vagyis alpereseknek atyja 1897-ben közös pénzükön együtt vették meg, ennek daczára alpereseknek atyja az adás-vételi szerződésben egyedül önmagát tüntette ki vevőként és a tulajdonjogot is egyedül a saját nevére telekkönyveztette, midőn pedig 1906. évben elhalt. alperesek örökölték az egész vagyont az özvegynek élethossziglani haszonélvezeti jogával terhelten, ami nyilván felperesnek hátrányára szolgál, mivel a kereseti ingatlannak felerésze vétel czimén korlátlanul őt illeti.

Az elsőbiróság a keresetet elutasitotta azzal az indokolással, hogy ajándékozás forog fenn, mivel felperes személyes kihallgatása alkalmával maga azt adta elő, hogy örökhagyónak fenti egyoldalu tényéhez utólag hozzájárult. Felperes előadása szerint a hozzájárulás oly módon történt, hogy midőn a kereseti ingatlannak örökhagyó kizárólagos tulajdonául való átiratása miatt, mindjárt azután szemrehányást tett örökhagyónak, utóbbi megnyugtatta őt azzal, hogy felperes halála után ugyis reá maradna a ház, mire felperes kijelentette «jól van, amig élek becsülj meg». Örökhagyó életében nem is volt közöttük egyenetlenség, de miután elhalt, özvegye folyton azt hangoztatja, hogy nem türi meg a házban. Ez inditotta őt jogainak a törvény rendes utján való érvényesitésére.

A felebbezési bíróság az elsőbirósági itéletet helybenhagyta indokolásánál fogva és még főleg azért, mivel felperesnek akaratelhatározása a belenyugvásban nyilvánulván, az akaratelhatározás indoka pedig e jogvita területén hatályos osztrák polgári törvénykönyv 901. §-a szerinti külön feltételként ki nem köttetvén, nincs elfogadható alap az alperesek jogelőde tulajdonszerzésének felerészben való utólagos érvénytelenitésére.

A felülvizsgálati bíróság a felperesnő felülvizsgálati kérelmének helyt adva, a felebbezési bíróság itéletét megváltoztatta és a kereseti ingatlan osztatlan felerészére a felperesnek tulajdonjogát az alperesnek mint örökhagyónak örököseivel szemben, az özvegy javára bekebelezett haszonélvezeti jogtól mentesen megállapitotta, indokolásul azt hozván fel, hogy az utólagos hozzájárulásban nyilvánult felperesi akarat egyedül azon az indokon alapult, mely szerint őt a felperest az örökhagyó, mint fia, vagyis nálánál korban jóval fiatalabb tuléli és ekként a törvény rendje szerinti öröklésnél fogva a felperesnek tulajdoni jutalékát amugy is az örökhagyó szerezné meg; minthogy azonban felperesnek ez az indoka valótlanná vált, mert fia az örökhagyó őt, a felperest tul nem élte; minthogy eszerint a saját tulajdona visszteher nélküli elidegenitésében nyilvánuló akaratának eme egyedüli indoka valótlan volt: az osztrák polgári törvénykönyv 901. és 572. §-aiban foglalt szabályoknak a jelen esetre való megfelelő alkalmazása mellett, a felperes utólagos hozzájárulási tényében nyilvánult ingyenes átruházási ügylet érvénytelenné vált, minek folytán az örökhagyó egyoldalu és jogtalan átiratási tényével szemben felperesnek tulajdonjogát alperesek, mint az örökhagyó örökösei elismerni tartoznak.

A most leirt jogesetnél a harmadbirósági jogerős döntés tévedésen alapszik.

Ugyanis a felhivott 901. §. értelmében, ha a felek beleegyezésük indokát vagy végczélját világosan feltételül tették: az indok vagy végczél ugy tekintetik, mint más feltétel. Ezenkivül, efféle nyilatkozatoknak a terhes szerződések érvényességére befolyásuk nincsen. A visszthernélküli szerződéseknél pedig a végrendeletekre vonatkozó rendszabályok alkalmazandók.

Az 572. §. szerint a végrendelet abban az esetben is érvényes marad, ha az örökhagyó által felhozott indok valótlannak találtatik; ha csak be nem bizonyitható, hogy az örökhagyó akarata csupán és egyedül ezen hibás indokon alapult.

Az itt idézett két törvényszakasz egymással összefüggő rendelkezéseinek nem lehet más értelmet tulajdonitani, minthogy az akaratelhatározás indokának jogi megitélésére nézve a végrendeleti szabályok csak a dolog természetének megfelelő eltéréssel alkalmazandók az élők közti visszthernélküli ügyleteknél. Ez önként következik abból a különbségből, melynél fogva a téves feltevésnek következményei az élők közti jogügyleteknél magára a cselekvőre, ellenben a halál esetére szóló rendelkezéseknél nem a rendelkezőre, hanem más érdekeltekre nézve hátrányosak. Ebből a szempontból a téves feltevéseknek jogi jelentősége egészen más lehet a végrendeleteknél, mint az élők közti jogügyleteknél.

Az embernek halandóságából és a halál idejének bizonytalanságából önként következik, hogy az a szülő, aki egyedüli gyermekének juttatott ingatlan vagyonra nézve, a gyermek korábbi elhalálozása esetében, saját rendelkezési jogát fenntartani kivánja, ezt külön ki kell kötni, s egyszersmind megfelelő biztositékról gondoskodni, mert különben nem tarthat igényt ebbeli jogának elismerésére. Felperes jelen esetben ily külön kikötéssel nem élt, ingatlan jutalékát fiának korlátlan tulajdonába engedte át, minek folytán fia ama jutalékot szabadon megterhelhette s el is idegenithette volna. Ily körülmények között nem is lehet elhinni, hogy a beleegyezésben nyilvánuló akaratelhatározásnak egyedüli indoka a felperes korábbi elhalálozására vonatkozó feltevés volt volna, hanem ez legfeljebb egy mellékindok lehetett és a beleegyezésnek tulajdonképpeni indokául a szülőnek gyermeke iránti szeretete szolgált.

Tévedett tehát a felülvizsgálati bíróság, midőn a kérdéses feltevést az akaratelhatározásnak egyedüli indokául tekintette és e feltevésnek meghiusulása miatt a beleegyezést mint az akaratelhatározásnak eredményét érvénytelennek nyilvánitotta.

De nemcsak ebben, hanem abban is tévedett a felülvizsgálati bíróság, hogy döntésénél egy igen fontos jogszabályt figyelmen kivül hagyott, mely a kérdéses feltevésnek egy hasontárgyu végrendelet keretébe való beillesztése és ennek a jelen esettel való összehasonlitása által legjobban megvilágitható.

Ha felperes kereseti ingatlan jutalékát végrendeletileg fiára hagyta volna, ez a rendelkezése kétségtelenül halál esetére szólna, s mivel fia előbb halt el, a végrendeletnek nem is lehetne hatálya. Jelen esetben azonban felperesnek beleegyezése folytán fia a kereseti ingatlan jutaléknak korlátlan tulajdonjogát szerezte meg és közel tiz éven át szabadon rendelkezhetett vele, midőn tehát a felülvizsgálati bíróság felperes korábbi elhalálozására vonatkozó és meghiusult feltevés alapján a beleegyezést érvénytelenitette, a feltevést tulajdonképpen bontó feltételnek

tekintette, a mi külön kikötés nélkül jogilag teljesen ki van zárva, mert ily fontos feltételnek érvényessége az érdekelt feleknek erre irányuló akaratelhatározása nélkül el sem képzelhető. E tekintetben a fent idézett 901. §. világos utmutatást foglal magában. Ezzel összefüggnek a 695. és 897. §-oknak rendelkezései, melyek értelmében a feltétel ugy az élők közti jogügyleteknél, mint a végrendeleteknél külön kikötés tárgyát képezi. Ebben nyilvánul az akaratelhatározás indoka s a feltétel közti különbség.

Összegezve az előadottakat, kétségtelenül megállapitható, hogy a felülvizsgálati bíróság a felperesnek korábbi elhalálozására vonatkozó feltevést, a beleegyezésben nyilvánuló akaratelhatározásnak mellékindoka helyett tévesen egyedüli indoknak minősitette, s ez alapon a beleegyezést közel tiz évi hatálya után a feltevésnek meghiusulása következtében érvénytelennek nyilvánitotta, holott ez csak a feltevés meghiusulásának bontó feltételként való kikötése esetében volt volna jogosult, ily kikötés azonban jelen esetben nem történvén, a beleegyezésnek érvénytelenitését a feltételre vonatkozó általános jogszabályokkal sem lehet összeegyeztetni.

A szülő nem köteles életében a vagyonát gyermekének juttatni, de ha megteszi, külön bontó feltétel kikötése nélkül azt többé vissza nem veheti. Kivételt képez a vastag hálátlanság esete, melyről jelenleg nincs szó.

De azért mi sem áll utjában annak, hogy ha a szülő házát vagy házjutalékát gyermekére átruházza és később ennek vagy jogutódainak türhetetlen magaviselete miatt nem képes ott lakni, a lakásnak egyenértéke iránt ellenük a törvény rendes utján fellépjen.

Furdek Miksa,
pancsovai törvényszéki biró.

Jogirodalom.

A közigazgatási intézkedések jogereje. Irta dr. Boér Elek kolozsvári egyetemi ny. r. tanár.

A közigazgatási jog egyik legérdekesebb s mindjárt hozzátehetjük, nagyon kevéssé tisztázott kérdésével foglalkozik a közigazgatási jogtudomány kolozsvári professzorának fenti czimü munkája.

Nem valami hosszura nyuló monografia ez. A munka egy az erdélyi muzeum-egylet jogi szakosztályában tartott felolvasásnak kibővitése. De az aránylag rövid terjedelem (82 oldal) nem esik a mű rovására, sőt éppen a szerzőnek a kérdés feletti teljes uralmát mutatja, hogy ezt ebben az aránylag szük keretben is igen sikerülten megvilágitva állitja elénk.

Szerző ismerteti azoknak a közigazgatási iróknak álláspontját, akik ezzel a kérdéssel tüzetesebben foglalkoztak. Igy a Bernatzik, Tezner, Lemayer, Zorn, Seidler, Otto Mayer, Laferrière stb. nézetét. Behatóan tárgyalja ezek után a kérdés állását hazai közigazgatási jogunk szerint, hol azt a közigazgatási biráskodást megalkotó 1896 : XXVI. tcz. 139. és következő szakaszai hozták felszinre, ujabban pedig az 1901 : XX. tcz.-nek az ujrafelvételre vonatkozó intézkedései. A hazai jog alapján megállapitja aztán azt az alapelvet, hogy a rendes (nem peres) közigazgatási eljárás körében hozott intézkedésekre nézve a res judicata elve olyan alkalmazást nem nyerhet, aminőt nyer a polgári perjog értelmében.

Sikeresen czáfolja azoknak a közigazgatási jogi iróknak álláspontját, akik a közigazgatási intézkedések jogerejét a közigazgatási funkczió czéljával és a közigazgatási viszonyok belső természetével össze nem egyeztethető módon fogták fel. Fejtegeti, hogy minő viszonyban állanak egymáshoz hazai jogrendszerünk szerint a jogerős közigazgatási intézkedések és birói határozatok. Végül a kifejtettek következtetéseit de lege ferenda ezekben a tételekben vonja le: A közigazgatási birói itéletek hatályosulásáról oly módon kell gondoskodni, hogy a közigazgatás akcióképessége meg ne bénittassék. Az alaki jogerősség feltétlenül alkalmazandó ugy a közigazgatási bíróság itéleteire, mint a közigazgatási határozatok és intézkedésekre ; de az alaki jogerősség általában csak inter partes érvényesüljön. A res judicatára való hivatkozás a feleknek csak az alakilag jogerős közigazgatási birósági itéletekre nézve engedendő meg, a nem peres (rendes) közigazgatási eljárásban hozott közigazgatási határozatokkal szemben azonban ezt általában ki kell zárni és csak kivételesen lehet megengedni.

Hogy a kérdést teljesen uralja, ezt a szerzőnél természetesnek kell vennünk. De a kérdést emellett annyi gyakorlati közigazgatási tapasztalatokkal látjuk tárgyalva, hogy ez kellemesen lep meg, mert ezzel éppen a közigazgatási jogtudósoknál vajmi ritkán találkozunk.

Boér tanárnak ez a munkája nemcsak hézagpótló nálunk, hanem éppen aktuálisan hézagpótlóvá tette az a körülmény, hogy jogászegyletünk ennek a kérdésnek megvitatását levette a napirendről. Ugy tudjuk egyébként, hogy ez a rövidebb munka megnagyobbitott tartalommal közelebbről franczia nyelven is megjelenik, amit a hazai szakjogászság is csak érdekkel várhat.

Dr. Balogh Arthur,
egyetemi tanár.

Különfélék.

— **A pécsi rabsegélyző-egylet** mult évi müködéséről szóló jelentése becses tanulmányt közöl Varga Nagy István itélőtáblai biró, az egyesület elnökének tollából rabsegélyző egyleteink és az uj patronage munkáról, továbbá Loycell Kálmán főügyészhelyettestől, ki azt a kérdést tárgyalja, mily hivatása van a kir. ügyésznek a patronage tevékenység terén. A jelentés adatai szerint az egylet 53 szabaduló rabot 367 K segélyben részesitett, 14 rab családja pedig 832 K összegü támogatást kapott. A munkaszerzésben álló támogatás igen csekély mértékü volt. Az egylet rabiskolát tartott fenn s vállalta az oktatást a fiatalkoruak fogházában is. A rabmenháznak 15 lakója volt. Párhuzamosan müködött az egyesület a pécsi patronage-körrel és a pécsi gyermekvédelmi bizottsággal. A patronage-kör elsősorban a fogházmissziót kultiválta, e mellett a rabsegélyző-egylet pénzbeli támogatásával több letartóztatott családjáról gondoskodott, 16 szabadulót utijegygyel, ruhanemüvel, élelmiszerrel látott el, 18 szabadultat részben ipari, részben mezőgazdasági ágban állandó foglalkozásra helyezett el s ellátta a pártfogói munkát a gyermekvédelmi bizottságban. A gyermekvédelmi bizottság pedig 84 esetben nyujtott fiatalkoruaknak ingyenes jogvédelmet. A három egyesület közt a feladatoknak szabatos megosztása czéljából helyi szövetség megalakitása van tervbe véve.

— **A budapesti rabsegélyző egylet** a mult évben 491 egyént 9350 K segélyben részesitett ; ebből 108 segélyezési eset letartóztatottak családtagjaira esik ; 69 család állandó havi támogatást kapott. Az egyesület menedékházában 157 egyén fordult meg. 13 szabadultnak állás, illetőleg munka szereztetett.

— **Az Erdélyi Pártfogó-Egyesület** vezető ügyosztálya megkezdette az erdélyi törvényszéki székhelyeken a tagozatlan patronage-munka végzésére a fiókegyesületek szervezését. Kolozsvárott a rabsegitő-egyesület beolvadt a pártfogó-egyesületbe, Kézdivásárhelytt, Bánffyhunyadon, Tordán és Csikszeredán pedig önállóan alakultak a szervezetek. Más helyeken az alakulás folyamatban van. Tárgyalások folynak javitó-nevelő intézet állitása iránt.

— **A magyar szent korona országainak bünügyi statisztikája** czimen a m. kir. központi statisztikai hivatal külön — harmincz ives — kötetben teszi közzé a bünügyi statisztika ujabb (1904—1908. évi) adatait és eredményeit. Eddig az adatokat a Magyar Statisztikai Évkönyv közölte szükebb keretekben. Most azonban, midőn a büntetőnovella uj irányelveket juttatott büntetőitélkezésünkben érvényre s a magyar bünügyi statisztika is gyökeres reformon ment keresztül : indokoltnak látszott az eddigi adatgyüjtés alapján bünügyi judikaturánk lezárt korszakát külön feldolgozásban megvilágitani oly módon, hogy a mult tanulságai utmutatásul szolgáljanak a jövőre nézve is. A táblázatokat beható ösmertető és elemző szöveg előzi meg *Bud János* miniszteri segédtitkár tollából. Ugyanő végezte a kötet szerkesztését is. A nagyméretü anyag egyes részeinek megbeszélésére vissza fogunk térni. Itt csupán regisztráljuk a kötet megjelenését, mely a büntények okainak puhatolásában, a kriminalitás egyéni s kollektiv tényezői felismerésének munkájában, a bünözés irányainak meghatározásában és mindezzel a büntény elleni orvosszerek felkeresése és alkalmazása körüli kutatásokban alapvető, eleddig sajnálatosan és kárunkra nélkülözött segéd eszközt szolgáltat a bünügyi kodifikáczió és itélkezés munkásainak.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Üdvkiállás mint becsületsértés a nemzetiségi ellenfélre.** Ez a kérdés persze vagy minálunk vagy az osztrák földön vetődhetett fel. Ezuttal az osztrák bíróság döntött benne. Az osztrák koronaügyészség karolta fel nem régiben ezt a kérdést, miután azt az alsófoku bíróságok különfélekép bírálták el és a semmitőszék a koronaügyészségnek a jogegység megóvása érdekében használt jogorvoslatára foglalkozott azzal, vajjon valamely nemzetiségi üdvözlő forma használata a nemzetiségi ellenféllel szemben annak megalázását jelenti-e. A német a cseh felé ismételten a következő szavakat kiáltotta: «Heil und Sieg! Heil! Heil!» A cseh ezt kigunyolásnak és szidalmazásnak vette és a német üdvözlő ellen becsületsértési feljelentést tett. A német azzal védekezett, hogy a nemzeti üdvözlésében nincs semmi becsületsértő, még akkor sem, ha az egy nem németnek szólott; ő, a panaszlott, nem érezte volna magát becsületében sértve, ha a panaszos őt cseh nyelven üdvözölte volna. Ezzel szemben a panaszos azt vitatta, hogy a németnek a «Heil» kiáltása a csehhel szemben, ha mindakettő — mint a jelen esetben — nemzetiségét ismeri, a kigunyolás folytán becsületsértést képez, merthogy nem foroghat fenn kétség, hogy az üdvözlés, amelyre egyébként semmi ok nem volt, csak meggyalázó czélzattal használtathatott.

A járásbíróság panaszlottat bünösnek mondva, 20 K pénzbüntetéssel sujtotta, mivel a cseh a németnek «Heil» kiáltásai által nevetségessé tétetett és nyilvánosan pelengérre állittatott, kigunyoltatott. (Btk. 491. §.)

A másodfoku bíróság azonban ezt az itéletet megsemmisitette és vádlottat felmentette.

A felmentés miatt a koronaügyészség által a jogegység érdekében használt jogorvoslatban a törvény megsértése panaszoltatik. A semmitőszék mindamellett elutasitotta a jogorvoslatot. Indokolásában kiemeli, hogy a Btk. 491. §-ának tényállásához nemcsak az kivántatik, hogy valaki egy másikat kigunyoljon, hanem, hogy az illetőt a nyilvános gunynak kitegye ugy, hogy nyilvános guny tárgyává valóban lesz. A nevetségessé tétel egymagában nem elegendő, ehhez még a fenti becsületsértő jelleg is megkivántatik. A vádlott által használt, üdvözlést jelző szavakban, a melyekre nézve a panaszos sem állitja, hogy sértő jelentőséggel birnának és a melyek a nemzetiségi elvtársak közt alkalmazásra találnak, tisztán az által, hogy a sértettnek, mint nemzetiségi ellenfélnek szólottak a személy lefokozása és a panaszos becsülésének csökkentése nem ismerhető fel, légyen akármilyen a panaszlott cselekedetének mozgató rugója.

Dr. Micheller István
budapesti ügyvéd.

— **Az osztrák igazságügyminiszterium** közzétette az utolsó tiz év halálbüntetési statisztikáját. Kitünik innét, hogy a bíróságok évről- évre feltünő nagy számban hoznak halálos itéletet, ugy hogy az uralkodó hatalomköre — mint a kimutatást kisérő szöveg kifejezi — tul van terhelve a halálbüntetést kimondó itéleteknek felülvizsgálásával. Egyébként az adatok a következők:

Év	*Kiszabott halálbüntetések száma*	*Kivégzések száma*
1899	69	4
1900	72	4
1901	64	3
1902	54	2
1903	64	3
1904	49	—
1905	43	—
1906	54	—
1907	46	—
1908	45	—
1909	33	1

— **A XXX. német jogászgyülést** szeptember hó 12—14. napjain tartják meg Danzigban. A következő kérdések kerülnek napirendre: Ajánlatosak-e oly törvényhozási intézkedések, melyek a személyes adós felelősségét korlátozzák az esetre, ha a hitelező követelése nem nyert kielégitést és a hitelező a jelzáloggal terhelt ingatlant lényegesen értékén alul szerezte meg? Ajánlatos-e a kereskedősegédek tekintetében hatályban levő szocziális védőintézkedéseknek mindennemü magánalkalmazottra való kiterjesztése? Ajánlatos-e a vagyonösszesség jogállásának törvényi szabályozása? A büntetési eszközök a büntetőtörvény tervezetében; *a)* általában, *b)* különösen a szabadságvesztésbüntetések. Ajánlatosak-e külön bíróságok az ipari jogvédelem körébe eső jogviták elbirálására? Szükséges-e egy birodalmi közigazgatási bíróság szervezése?

— **A német birodalmi törvényszék baleseti kártérítési gyakorlatából.** Egy gyár udvarán, olyan helyen, ahova mindenkinek, gyermekeknek is bejárásuk volt, egy nagy szijkorong állott. Az ingatagon álló és nem biztosan, fix helyzetben elhelyezett szijkoronghoz egy gyermek hozzáférvén, azt megmozgatta, mire a korong a gyermekre dőlt és rajta sulyos sérülést okozott. A kir. törvényszék a gyáros ellen inditott kártérítési keresetnek helyt adott, mivel ha a tulajdonos gyára udvarát a forgalomnak megnyitotta, gondoskodni köteles arról, hogy az oda került személyek, különösen gyermekek testi épsége veszélynek kitéve ne legyen.

Egy sörgyáros szolgáját megbizta azzal, hogy a gyalogjárón keresztbe fektetett tömlő segélyével pinczéjéből egy hordót töltsön meg. A munkálat közben beesteledett és a járó-kelők közül valaki a tömlőben elbotlott és testi sértést szenvedett. Kártérítési keresetének a birodalmi törvényszék helyt adott, mivel nem a gyáros nem gondoskodott, vagy arról, hogy a sötétség beálltával a munka abbahagyassék, vagy arról, hogy figyelmeztető lámpás alkalmaztassék. Nem menti a gyárost az a körülmény, hogy ő szakértő és hasonló munkában gyakorlott munkásokat bizott meg a munka végzésével, mert az ily alacsony állásu alkalmazottak szük látókörükben különös utasitás hiján nem igen szokták a szükséges elővigyázatot tanusitani.

Felperes félhomályban leesett egy üzletből levezető 37 czm. magas lépcsőkről. A német birodalmi törvényszék az üzlet tulajdonosát kártérítésben marasztalta amiatt, mert nem gondoskodott a lépcsők kivilágitásáról.

Ellenben elutasittatott a kártérités iránti kereset, midőn a falusi korcsmáros a korcsmájába vezető, korlát nélküli négy lépcsőfokot este 9 órakor nem világitotta ki és a délutáni esőviz este a lépcsőhöz odafagyván, egy korcsmalátogató lábát törte. A falusi kis korcsmárostól nem lehet kivánni, hogy folyton törődjék az időváltozással, sem hogy este 9 órakor még világitson. A korlát hiánya sem állapitja meg a konkrét körülmények közt a gondatlanságot, különös tekintettel arra, hogy mindössze négy lépcsőfok vezet a korcsmába.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** brüsszeli kongresszusáról közelebb szólunk.

Ügyvédi irnok nyolcz évi irodai, alapos telekkönyvi gyakorlattal, ki a német és román nyelvet, valamint a gépirást birja, ügyvédi irodában — melyet tárgyalások kivételével önállóan is képes vezetni — alkalmazást keres. Leveleket «Irnok» jeligére a kiadó továbbit. 13800

A kalocsai kir. közjegyző telekkönyvi és hagyatéki ügyekben teljesen jártas és szépirásu jelöltet, esetleg segédet keres. 13801

Több évi gyakorlattal biró ügyvéd társul belépne ügyvédi irodába; kész irodavezetői állást is elfoglalni. Czim a kiadóhivatalban. 13815

Fiatal fővárosi ügyvéd, német és franczia nyelvismerettel, tekintélyes kereskedelmi klientélával, előkelő fővárosi ügyvédi irodába társul és irodavezetőül ajánlkozik, vagy ilyen ügyvédi irodát átvenne. Ajánlatok a kiadóhivatalba kéretnek «Vagyonos» jelige alatt. 13814

Budapesti kir. közjegyző helyettest keres, aki a közjegyzőség terén kellő jártassággal és képzettséggel bir és aki a német nyelvet tökéletesen birja. Ugyanott egy szép kézirással biró, németül tudó irnok is felvétetik. Ajánlkozók sziveskedjenek kellően felszerelt ajánlataikat ezen lap kiadóhivatalába «Budapesti közjegyző» czimre küldeni. 13816

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 34. szám. Budapest, 1910 augusztus 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken.
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A községi jegyzők magánmunkálatai. *Dr. Harmath Jenő* fogarasi kir. járásbirótól. — Hiteloltalom. *Dr. Ullmann Jánostól.* — Az országos birósági vegyész jogállása. *Dr. Kármán Elemér* nagyváradi kir. ügyésztől. — *Törvénykezési Szemle:* Az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezeteknek saját tagjaik ellen fennálló követeléseit a tagok ingóira megillető kielégitési elsőbbség. *Dr. Bándy Ferencz* nagybecskereki kir. törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A községi jegyzők magánmunkálatai.

Az 1904. évi XI. tcz. 12. §-a kifejezetten szankczionálta és törvényesnek ismerte el a községi és körjegyzők magánmunkálatait, amennyiben kimondta, hogy «e törvény rendelkezései a jegyzők által végezhető magánmunkálatokért engedélyezett szabályszerü dij-felszámitást nem érintik.»

E szerint a jegyzők bizonyos magánmunkálatokat végezhetnek.

Müködési körük és felszámitható dijaik a vármegyei szabályrendeletekben vannak körülirva, mely szabályrendeletek a 126,000/1902. belügyminiszteri rendelet mintája szerint készülnek.

E szabályrendeletek nagyobb része csak annyiban engedi meg a jegyzőknek a magánügyködést, amennyiben ez őket hivatalos kötelességeik teljesitésében nem akadályozza, s e feltétel alatt «mindennemü okirat», «telekkönyvi kérvény», «irásbeli felebbvitel» készitésére szabadalmat ad azzal a megszoritással, hogy «peres ügyekben magánmunkálatokat végezni tilos», mely tilalom megszegését, valamint az engedélyezett magánmunkálatokon kivül más magánmunkálat végzését vagy a megállapitott dijnál magasabb dij szedését fegyelmi eljárással fenyegeti.

Lássuk milyenek ezek a magánmunkálatok és előnyére vannak-e a feleknek s a közérdeknek? Milyen az ellenőrzés arra nézve, hogy a jegyzők valóban csak az engedélyezett magánmunkálatokat végzik? És mi volna a teendő a káros következmények elháritása vagy csökkentése czéljából?

Tizenhárom évi birói müködésem alatt gyüjtött tapasztalataimra alapitom azt a meggyőződésemet, hogy a jegyzők magánügyködése a feleknek hátrányára van és szaporitja a pereket.

Ennek a legfőbb okai, hogy *a)* a közfunkcziókkal amugy is tulterhelt jegyző alapos munkát nem végezhet; *b)* a jogtudományokban járatlan vagy legjobb esetben féltudással és semmi joggyakorlattal sem rendelkező jegyző szakszerü, jó munkát képtelen végezni.

Különösen gyakori fajtái a jegyzői műhibáknak, hogy a házastársak közötti ügyleteket a kir. közjegyző megkerülésével magánokirat alakjában saját irodájukban bonyolitják le, hogy a hitelezők kijátszását czélzó vagyonátruházásoknál szinlelt szerződések szerkesztésével közremüködnek, hogy a valódi vételárnál majdnem mindig kevesebbet irnak a szerződésbe, minek következménye igen gyakran érzékeny pénzbirság, mely nem a jegyzőt sujtja, hanem a feleket, hogy felületes vagy semmi azonositással olyan ingatlanokat is beirnak a szerződésbe, ami nem adatott el és olyanokat hagynak ki, mi valóban vétel tárgya volt, hogy kényelemszeretetből elhallgatnak olyan kikötéseket, melyek nélkül a felek az ügyletet meg sem kötötték volna.

Szóval rosszhiszemüség, járatlanság, tudatlanság, felületesség jellemzi a már törvényesnek elismert jegyzői magánmunkálatok tulnyomó nagy részét, tisztelet a tiszteletre méltó kivételeknek.

A szomoru és káros következmények illusztrálására a gyakorlatomban előfordult néhány esetet mutatok be.

I. Bágye Juon eladta ingatlanait Bozdok Pantyilimonnak 2000 K-ért, akként, hogy a vevő fizet 500 K-t készpénzben, egy év mulva, s fizeti az eladónak — mondjuk a «Furnicánál» levő — 1000 K-ás váltóadósságát, s végül fizet évente 50 K járadékot a Bágye Juon tehetetlen öreg anyjának, ki rá van szorulva arra, hogy fia támogassa.

Elmennek a jegyzőhöz, elmondják becsületesen megállapodásukat, mert a paraszt mindig becsületes, mig ki nem tanitják. A jegyző ránczba szedi a homlokát, az eset komplikált, de az üzlet az első s elővesz egy adásvevési szerződési blankettát, beleirja az 500 K vételárt s a többit vagy kényelemszeretetből, vagy azért, mert nincs reá rovat a blankettában, vagy azért, mert fogalma sincs a visszteherről, hallgatással mellőzi.

Aláiratja a szerződést a felekkel s azt mondja nekik, hogy benne van minden, amit kikötöttek, a magyarnyelvü szerződést a felek amugy sem értik s «re bene gesta» aláirják.

A jegyző behivja a szomszéd szobában körmölgető segédjegyzőt, aki tanuként előttemezi a szerződést.

Rövid idő mulva meghal a jegyző. Bozdok Pántyilimonban felébred a gonosz szellem, s miután az ingatlan nevére került és birja, tudni sem akar sem a Furnicánál levő adósság fizetéséről, sem a Bágye Joun öreg anyjának járó életjáradékról, hanem ragaszkodik a szerződéshez ugy, a hogy irásba van foglalva.

Hát lássuk mi van irásba foglalva? Az, hogy Bágye Juon eladta ingatlanait Bozdok Pántyilimonnak 500 K-ért, mely összeget utóbbi pontosan és hiány nélkül lefizetett, melynek átvételét Bágye Juon elismeri s végül, hogy a szerződés a feleknek anyanyelvén felolvastatott, mit ők megértve elfogadtak stb. Szegény Juon pert indit, elveszti mindenütt, ellene szól saját nyilatkozata, mit két tanu előtt irt alá.

Elvesztette tehát ingatlanait, anélkül, hogy egy fillért is kapott volna értük, fizett rengeteg birságot vételár eltitkolás miatt, mert ő maga vitatja, hogy nemcsak 500 K volt a vételár, fizet rengeteg perköltséget, a saját ügyvédjét, az ellenfél ügyvédjét, öreg anyja elmehet koldulni s igy tesz tönkre egyszerre két exisztenczíát a tudatlanság, a slendriánság, a kényelemszeretet.

II. Egy apának négy leánya van. Három otthon férjnél, a negyedik évek óta Romániában. A vők sürgetésére és biztatására az apa összes ingatlanait reá ruházza otthon levő férjes leányaira, azzal a kikötéssel, hogy őt haláláig tisztességesen eltartsák és ha meghalt, eltemessék. Az ilyen ügyletet székelyföldön a nép e szavakkal jellemzi: «levetkőzött, mielőtt lefeküdt volna». Elmennek a jegyző urhoz, aki előveszi a jó öreg adásvevési szerződési blankettát s megirja a kontraktust a legkényelmesebb módon akként, hogy az apa eladta ingatlanait leányainak, mondjuk 500 K-ért, holott az ingatlanok megérnek 2000 K-át. A vők birtokba veszik az ingatlanokat, s mihelyt azoknak telekkönyvi tulajdonosai lesznek, valóságos futballt játszanak az öreggel, ugy rugdossák egyiktől a másikig. A Lear király meséje paraszt kiadásban, csakhogy az apa nem bolondul meg, hanem pert indit a tartásért, amit szerencsésen elveszit s földönfutóvá, koldussá lesz a jegyző ur kényelemszeretete miatt, majd meghal.

Erre haza kerül a Romániában volt leány is, s pert indit a kötelesrész megröviditése czimén, elveszti ő is, mert a jegyző ur csökönyösen ragaszkodik ahhoz a valótlan állitásához, hogy ő a felek megállapodása szerint foglalta irásba az okiratot.

Nem is mer egyebet vallani, hiszen a mühiba bevallásával kártéritési pert zudit a nyakára s igy vagyoni hátrányt szenvedne.

A biróság pedig mit tehet? Hoz a két perben itéletet, megfelelőt az alaki igazságnak, melylyel kénytelen agyonütni az anyagi igazságot, mert ez csak sejtésszerüen borongott előtte.

Ezt az esetet is csak onnan tudom olyan biztosan, hogy alügyész koromban az egyik vő, később mint rab, názárénus lett, s bevallotta előttem az egész hunczutságot, felajánlva rabkeresményét Romániában elhalt nővére kolduló törvénytelen gyermekének.

III. Gyakori eset az is, hogy a jegyzők a felekkel üres blankettát iratnak alá s utólag, felületes betekintés után, irják be a telekkönyvi adatokat s ilyenkor beirnak minden ingatlant, ami a telekkönyvi betüsorosban, mondjuk Nagy János nevén van nyilvántartva.

Egy ilyen szerződés nyomán, mint eső után a gomba, terem a per.

Jön Nagy János, ki bebizonyitja, hogy ő sohasem adta el ingatlanait a vevőknek.

Jön Tóth Pál, ki bebizonyitja, hogy a Nagy János nevén álló egyik ingatlant ő már régen elbirtokolta s erről a vevőknek is tudniok kellett.

Jön a harmadik, ki magától az eladó Nagy Jánostól vett egy ingatlant, de még nem iratta nevére és jön negyedik és ötödik, ki tudná milyen czimen s a vevők egyre-másra fizetik a perköltséget, holott egy kis utánjárással, alapos telekkönyvi azonositással, a vétel tárgyának pontos körülirásával ez a sok zavar és jogvita elkerülhető lett volna.

A régi jó időkben mikor még nem voltak blanketták, a falu jegyzője azt irta a szerződésbe, hogy «Nagy János uram örökáron eladta Tóth Pálnak a Csáligát-dülőben fekvő egy hold terjedelmü azt a kaszálóját, amelyiknek szomszédjai északon Szolga Miklós Ábel, délről Demeter Ferencz, keletről a Kincstár erdeje s nyugatról az ország utja s mely földnek vételára fejében Tóth Pál menten kifizet 50 drb. rénes frtokat, elmaradván 5 rénes forinttal, mely összeg megfizetését a nagyboldogasszonynapi vásárra igérte.»

Nem is lett belőle per s ha lett, megnyerte, akinek igaza volt.

Hol látunk ma ilyen szabatos szerződést? Bizony ritkán, hanem látunk annál több pert, ami semmiesetre sem mondható normális állapotnak.

Az ujabb birói gyakorlat arra mutat, hogy a birróságok kártéritési felelősség kimondásával, az összeférhetlenség hangoztatásával, a turpis causa megállapitásával akarják elriasztani a jegyzőket a magánmunkálatoktól vagy legalább is rá akarják szoritani őket arra, hogyha már dolgoznak, alaposabban dolgozzanak. (Jogt. Közl. 44. évf. 50. sz. 435. old.) Erd. jogi közl. 47. sz. Jogesetek). (Ügyv. Lapja XXVII. évf. 7. sz.)

A kolozsvári kir. tábla 1909. okt. 18-án hozott itéletében kimondotta, hogy alperes körjegyző «a hivatali állásához füzött bizalmat s a jogi dolgokban járatlan köznéppel szemben fennálló felvilágositási kötelezettségét szegte meg, midőn a házasfeleknek az általa készitendő szerződés érvénytelen voltát előzetesen tudomásukra hozni elmulasztotta és rosszhiszemüen járt el, midőn a telekkönyvi hatóságot a vagyonátruházás elrendelhetése tekintetében megtévesztette azzal, hogy a vásárló feleséget csak leány nevén nevezte,» mihez a magam véleményeként azt is hozzá tehetem, hogy ez nemcsak rosszhiszemüség, mert a házassági viszony furfangos elleplezése, a telekkönyvi hatóság becsapása, a közjegyzői törvényt kijátszó szándék fennforgása, közhivatali viszonyban álló egyénnél nem egyszerü csalafintaság, hanem kötelességsértés is, mert kitől várjuk elsősorban a törvények tiszteletben tartását, ha nem a köztisztviselőktől? Ha ezeknél tapasztalunk e tekintetben megbizhatatlanságot és törvényellenes magatartást, nem elegendő a közvetlen és feltétlen kártéritési felelősség, hanem szükséges a lehető legkeményebb fegyelmi megtorlás is.

A magánügyködésnek a közhivatali állással való összeférhetlenségét meggyőzően bizonyitja a bpesti tábla 1909 nov. 27-én G. 559. sz. a. kelt itélete, melynek indokolása kifejti, hogy «figyelemmel arra a tulnyomó befolyásra, melylyel a jegyző a község ügyeinek elintézését a községi előljáróság és képviselői testület tagjai között rendszerint irányitja, megengedhetetlen, a község érdekeire s igy a közérdekre is veszélyes, hogy a jegyző olyan ügylet megkötésénél járjon közbe, melyben az egyik szerződő fél maga a község.»

Eljutottunk ahhoz a kérdéshez, hogy ha már türnünk kell a jegyzők magánügyködését, mi volna a teendő a káros következmények elháritására vagy legalább is csökkentésére?

Első remedium : a szigoru ellenőrzés. Majdnem minden szabályrendeletben benne van, hogy «a főszolgabirák a felügyeleti vizsgálatok alkalmával az ellenőrzést a jegyzők magánmunkálataira is kötelesek kiterjeszteni», amit bizonyára akként fognak teljesiteni, hogy a magánmunkálatokra vonatkozó és elkülönitve kezelendő irattárt és a sorkönyvet átnézik. De van-e ilyen irattár?

Azzal ugyan nem terhelhetők a jegyzők, hogy minden magánmunkájukról fogalmazványt tartsanak vissza, amint hogy nem is tartanak, de az már nagyon is szigoruan ellenőrzendő lenne, hogy az ügyv. szab. 85. §-ában irt sorkönyvet, melyből kitünik, hogy kinek mily természetü magánmunkát végeztek és mennyi dijat szedtek azért, pontosan vezessék. Ha ezt elhanyagolják vagy hiányosan vezetik, illuzóriussá válik az egész ellenőrzés, mert nem lesz bolond az a jegyző pl. egy peres ügyben készitett felebbezés fogalmazványát megtartani, de ha nemcsak a szabályrendelet kötelezi őket hiteles könyvvezetésre, hanem a szigoru kontroll is, főként azzal a szankczióval, hogy e könyv hamis vagy hiányos vezetése a magánmunkálatoktól való eltiltást vonhatja maga után, a két rossz közül a nagyobbik, a nép zsarolása, paralisálva lenne.

A vizsgáló a sorkönyv átnézéséből könnyen meggyőződést szerezhetne a végzett munkák természetéről abból a szempontból, hogy a szabályrendeletben foglalt tilalom nincs-e áthágva s a felek közül egyik-másiknak rövid kihallgatása utján azt is vizsgálat tárgyává kellene tenni, hogy nem szedett-e a jegyző több dijat, mint amennyit szednie szabad volt, s mint amennyit a sorkönyvbe bevezetett.

Olyan jegyzőknél, kik nem megbizhatók, vagy vagyonilag zilált helyzetben vannak, a felügyeleti vizsgálatnak behatóbbnak kell lennie ; sőt akár mindenik ügyfél is kihallgatható s igy a jegyzők e téren is hatályosan ellenőrizhetők lennének.

Ez a kontroll abból a szempontból is előnyös volna, hogy a vizsgáló látná, mennyi a jegyző magánmunkája s ebből arra is következtethetne, hogy vajjon a magánmunkálatok mennyisége nincs-e a közszolgálat rovására?

Az a jegyző, aki hivatalos ügyeivel hátralékban van : feltétlenül eltiltandó lenne a magánmunkálatoktól, mert a magánügyködés nem hátráltathatja a jegyzőt közfunkcziói végzésében.

Ez olyan szempont, mely tisztán közérdek.

Az eltiltás feltétlenül kimondandó lenne, ha a jegyző tudatlansága vagy járatlansága a félnek kárt okozott.

Az ilyen kártéritési perekben hozott marasztaló itélet jogerő után közlendő lenne a jegyző felettes hatóságával, mely a kir. ügyésznek az 1874 : XXXV. tcz. 192. §-ának megfelelően biztositandó ingerencziájával, az eltiltás kimondására lenne hivatva.

Részletesen körülirandó lenne az, hogy mely magánmunkálatoknál áll be az inkompatibilitás.

Eltiltandó lenne a községi jegyző attól, hogy a községi alkalmazottakat magánmunkálatok elvégzésére egyáltalán felhasználhassa. Szabályrendeletünk 17. §-a ezt bizonyos korlátozással megengedi.

Ez sulyos hiba, mert ez az engedély valóságos melegágya lesz sokféle visszaélésnek.

A 2. §. második bekezdése szerint a községi vagy körjegyző a községi alkalmazottakat magánmunkálatok elvégzésére csak annyiban használhatja fel, amennyiben hivatalos teendőik ellátása után erre kellő idő marad rendelkezésére.

Mi lesz ennek a következménye?

Ha a jegyzőnek sok a magánmunkája, miután ez a jövedelmesebb stallum, elhanyagolja közfunkczióit, restancziája lesz, tulterhelésről panaszol, segitséget kér és kap, de nagyforgalmu és kiadósabb magánpraxisa fenntartása végett világért sem a közfunkcziót végezteti a községi alkalmazottakkal, hanem még több magánmunkát vállal. Ha még hozzávesszük, hogy ha a jegyző a községi alkalmazottaknak a honorárium csekély százalékát, jövedelme morzsáit odaadja, amint hogy odaadja, ezzel annyira megnyeri őket a magánmunkálatoknak, hogy könnyü szivvel félre teszik vagy elhanyagolják, vagy legalább is késedelmesen végzik közfunkczióikat, aminek pontos teljesitése tulajdonkép-

peni hivatásuk lenne, ha még hozzávesszük, hogy ezzel a községi alkalmazottak mintegy bevezettetnek a zugirászkodás elemeibe: azt hiszem nem kell bővebben fejtegetnem, hogy ez az engedély a közérdek szempontjából csak káros lehet.

Hogy a felek magánérdekeire is káros, azt mutatja a visszautasitott telekkönyvi beadványoknak megdöbbentő nagy száma, mert hiszen az a községi irnok vagy jegyzősegéd még annyi szakismerettel sem bir, mint a jegyző s igy annál több hibát követhet el.

A kárnak aztán természetesen nehezen akad gazdája. Több izben előfordult már, hogy a rossz szerződések miatt inditott kártérítési perben a jegyző azzal védekezett, hogy azt a segédjegyző saját szakállára csinálta. Ami amellett bizonyit, hogy a jegyző firmája alatt egész kis zugirász-iroda burjánozhatik fel végtelen kárára a közérdeknek, a feleknek, az ügyvédek és közjegyzők jogos magánérdekeinek. Ha már magánmunkát végez a jegyző, végezze egy maga a saját «legalább némi jogászi tudása» alapján és saját felelőssége mellett, de ne adja azt albérletbe ahhoz egyáltalán nem értő egyéneknek.

Ha a főszolgabirák a felügyeleti vizsgálat alkalmával a magánmunkálatoknál olyan visszaélésekre jönnek rá, melyekből az tünik ki, hogy a jegyző a megengedettnél magasabb dijat szed, vagy peres ügyekben is beadványt készit, ne csak fegyelmi eljárást kezdeményezzenek, hanem jelentsék fel a jegyzőt a bírósághoz is, mert az eddigi birói gyakorlatból arra lehet következtetni, hogy ilyen esetekben a jegyzőt is meg fogják büntetni zugirászatért és akkor a bíróság fogja eltiltani a jegyzőt a magánügyködéstől.

Minthogy a jegyzők nagyobb része vagyontalan, lefoglalható fizetésük sincs, az 1874 : XXXV. tcz. 9. §-ának és az 1886 : VII. tcz. 40. §-ának analogiájára megfelelő biztositék letételére lenne kötelezendő minden jegyző, ki magánmunkálatot végez, mely biztositék zálogul szolgálna mindazon kötelezettségek tekintetében, melyek kártérités czimén akár a jegyzőnek, akár helyettesének kárt okozó cselekményéből vagy mulasztásából erednek.

Amelyik jegyző megfelelő biztositékot nem tesz le: annak a magánmunkálatok végzése nem volna megengedhető s ha az okozott kár a biztositéki összeget meghaladja s a jegyző vagyontalan, subsidiariter a törvényhatóság is felelőssé tehető, aki a tudatlan jegyzőnek a magánmunkálatok végzését megengedte.

Igy talán nem lesz annyi vaskos hibában leledző jegyzői magánmunka és ha mégis lesz: a jegyző tudatlansága miatt károsult fél is elégtételhez juthat, ami elvégre a jogrendnek is követelménye.

Dr. Harmath Jenő,
fogarasi kir. járásbiró.

Hiteloltalom.

A szellemi élet, a kereskedelem és technika fejlődése a jognak uj területeket jelölt ki. A testi javakhoz füződő anyagi érdekek mellett szükségesnek mutatkozott bizonyos abstrakt, de mégis felette gyakorlati érdekkörök jogi védelme. Ezen szükségletből kifolyólag keletkezett az irói, müvészi alkotásokon való szerzői jog, a szabadalom védjegy, ipari minta, czég-, egyszóval az ugynevezett «eszmei javak» oltalma.

Különösen a kereskedő az, akinél ezen absztrakt, de mégis anyagi érdekü vonatkozások nagy szerepet játszanak. A czég-, védjegy- és mintaoltalomban ezen érdekek védelmének szüksége részben kielégitést is nyert. Csakhogy ezzel ezen materia még nincsen kimeritve; különösen egy érdekkör az, amelyről a jog eddig jóformán megfeledkezett: a hitel.

A hitel fontosságát a mai kereskedelemben e helyütt felesleges kifejteni; a nemzetgazdászat ezen anyagot kimeritően letárgyalta és minden oldalról megvilágitotta. Tényleg alig van ma kereskedő, aki hitelt igénybe nem venne, sőt a legtöbbre nézve hitelének épségben tartása létkérdés; annak megvonása üzletének tönkjét jelenti. Annál feltünőbb, hogy a jog a kereskedő ezen relációját ugyszólván teljesen negligálja és ezen felette fontos érdekkör jogtalan és rosszakaratu sérelmei ellen ugyszólván semmiféle védelmet nem nyujt. Ha én ma egy ujságban azt irom, hogy N. N. kereskedő értesülésem szerint a tőzsdén nagy veszteségeket szenvedett, ez által az illetőnek esetleg — hitelének megingatása által — nagy kárt okozhatok, anélkül, hogy a kárositottnak hathatós retorzióra módja lenne.

A védelem hiánya elsősorban abból következik, hogy jogrendszerünk a hitelt, mint jogi védelemben részesitendő sui generis jogviszonyt eddig el nem ismerte, minek folytán az ezen viszonylatban elkövetett jogsérelmek csak akkor részesülnek megtorlásban, ha vagy a Btk. valamelyik rendelkezése alá vonhatók, vagy pedig a tényálladékból magánjogi kártéritési igény kikonstruálható.

Csakhogy az ezáltal nyujtott védelem felette problematikus értékü. Azon esetek, amelyekben a bünvádi megtorlás lehetősége fennforog, a megtorlást igénylő sérelmeknek elenyészően csekély részét teszik ki, mert a becsületsértés vagy rágalmazás tényálladékát, — amely leginkább jöhet tekintetbe — igen könnyü elkerülni. Másrészt pedig a kártéritési igény érvényesitése is a legtöbb esetben nehézségekbe ütközik, mert a károsult csak ritkán lesz abban a helyzetben, hogy egyrészt kárát, másrészt a kárnak az alperes tényével való okozati összefüggését ugy kimutathassa, amint azt joggyakorlatunk megköveteli.

Hozzájárul még az is, hogy a tudomány is alig foglalkozott ezen anyaggal, ugy hogy a hitelnek, mint jogi védelemben részesitendő jogviszonynak tartalma és jogi természete kellően tisztázva, annak összefüggése a jogrendszerünkben megvédendőnek már elismert más érdekkörökkel megvilágitva nincsen. Csakhogy ezen körülmény a jogi rendezésnek akadályát nem képezi. Igen szép, ha a tudomány valamely jogintézményt történetileg és dogmatikailag teljesen kifejteni és a jogrendszerbe logikusan beilleszteni képes; — de ez utóvégre is nem létkérdés. A gyakorlati életre teljesen elegendő a védelemre szoruló jogosult érdeknek és azon utnak felismerése, amelyen ezen védelem megvalósitható. A tudomány az ő munkáját utólag is elvégezheti. Igen találóan jegyzi meg Kohler a védjegyoltalomról irt munkájában,* hogy a jog elvégre is nem a jogászok, hanem a jogi védelemre szorulók részére van. Hogy a tudomány valamely jogintézményt a rendszerbe beilleszteni nem tud, ez nagyon sajnálatos lehet ugyan a jogtudományra nézve, de egy szükségesnek felismert intézmény létesitésének nem képezheti komoly akadályát.

Mi értendő a kereskedő hitele alatt?

Mint megvédendő érdekkört felfogva, hitel alatt a kereskedő azon helyzetét értjük, amelyben üzletfelei vele, illetve üzletével szemben bizalommal vannak és ezért hiteleznek neki. Ezen bizalom nem mindig és nem kizárólag a kereskedő személyén nyugszik; a személyes tulajdonságok sok esetben ugyan nagy szerepet játszanak, gyakran azonban nagyon is háttérbe szorulnak. A kereskedő üzletének minősége, ennek terjedelme, az általános üzleti helyzet stb. mind oly vonatkozások, amelyek a hitel szempontjából jelentős szerepet játszanak.

Mégis, ha a hitel jogi természetét és a jogrendszerben annak kijelölendő helyét akarjuk megállapitani, inkább a személyiség védelme, mint a személytől elkülönült — esetleg eszmei — javak védelmének czime alatt kell ezen anyagot tárgyalni. Az eszmei javaknak — immateriális voltuktól eltekintve — jellemző sajátságát az képezi, hogy bizonyos tekintetben mégis az egyéntől elkülönithető objektiv exisztenciával birnak, és a jog tárgyai maradnak akkor is, ha időleges jogalanyuk megszünt létezni.** Csakis ezen tulajdonságuknál fogva nevezhetjük «javaknak» az eszmei javakat, mert hiszen épp ezen tulajdonságuk a javaknak az, amely azoknak a személytől elkülönitett tárgyalását szükségessé teszi. A hitel azonban par exellence személyi helyzet, azon személytől, amelyhez füződik, el nem választható, alkotó elemei a személyiség — akár mint magánember, akár mint kereskedő — összképéhez tartoznak és azért ezen viszonylat mint a személyiség része veendő tekintetbe.

A jogi oltalom szüksége már most két irányban jelentkezik: egyrészt a kártéritési igény könnyebb érvényesitése, másrészt a bünvádi megtorlásnak oly esetekben is lehetővé tételében, amelyben a tényálladék jogtalan és rosszakaratu ténykedést foglal ugyan magában, de mindazonáltal nem vonható a fennálló büntetőjogi rendelkezések alá. A hamis hirek terjesztése, ha ez

* Dr. Josef Kohler: Das Recht des Markenschutzes. Würzburg. 1884.

** A név és képmás véleményem szerint nem tartozik az eszmei javakhoz, mert név és képmás elválaszthatatlanul a személyhez tartozik; annak quasi jelképe.

★

egyébként is büncselekményt nem foglal magában, nem büntethető.

A kereskedő hitelének ily ténykedések általi rosszakaratu kárositása számtalan esetben fordul elő és ez ellen kell a jognak — minthogy a kártéritési igénynek csak akkor van értéke, ha a megitélt kártéritési összeg alperesen be is hajtható — büntetőjogi védelmet is nyujtani.

A legelső lépés a hiteloltalom terén természetesen az kell hogy legyen, hogy a jogrendszer a hitelt mint jogilag védelmezendő sui generis jogviszonyt elismeri és annak jogtalan ténynyel történt megsértését megtorolja. Elvileg ezen védelem jogrendszerünk többi intézményével összhangzásban könnyen indokolható.

Ha a jog az ingó és ingatlan vagyon rosszakaratu és jogtalan ténynyel történt kárositását büntetőjogilag megtorolja, nincsen ok ezen védelmet egy bár lényegében abstrakt, de mégis ugyancsak anyagi vonatkozásu érdekkörtől megtagadni. Hogy a cselekmény mikor tekinthető jogtalannak, az talán a becsületsértés vagy rágalom analogiájára volna szabályozandó. Nem lehet a cselekmény pl. jogtalan akkor, ha az inkriminált állitás vagy hir megfelel a valóságnak. Azért itt is meg kellene engedni a valódiság bizonyitását. Szükséges továbbá az is, hogy a cselekmény bizonyos publiczitást nyerjen, mert csakis akkor lesz annak sérelmes hatása. A bona fides a büntethetőséget — de nem a kártéritési kötelezettséget — természetesen kizárja, de nem a gondatlanság.

A kártérités tekintetében szükséges rekonstrukcziónak az lenne a czélja, hogy lehetővé tegye a sértett kártalanitását az esetben is, mikor ő a kárát számszerüleg nem tudja kifogástalan módon bizonyitani. A jogban ilyen intézmények nem ismeretlenek.

Utalok a német birod. szerzőjogi törvényre (Reichsgesetz v. 9/I. 1907 betr. das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie), melynek 35. §-a értelmében oly esetben, amikor a kárositott a szerzőjog bitorlásából eredő kárát számszerüleg bizonyitani nem tudja, a károsodás azonban nyilvánvaló, a bitorló birságban (Busse) marasztalható. Ezen birság maximuma a törvényben meg van állapitva és mily mértékben való kiszabása a biró cognitiójára tartozik. Természetes, hogy a birság a károsodottat illeti és annak egyéb kártéritési igényét kizárja.

Dr. Ullmann János.

Az országos birósági vegyész jogállása.

Hazánkban az ujabbi időben ijesztő nagy számban felépett pálinkamérgezések egyik legutóbbi esetében — mint a lapok hiradásaiból tudjuk — konfliktus merült fel a budapesti kir. büntetőtörvényszék vizsgálóbirája és az országos birósági vegyész között a tekintetben, hogy a biróság a pálinkamérgezés gyanujában elhalt egyének hullarészeinek vegyi vizsgálatára megkeresett birósági vegyész mellé a terhelt kérelmére a BP. 228. §-a értelmében müködő ellenőrző szakértőt rendelt ki. Az országos birósági vegyész ezen intézkedés ellen óvást emelt, de a konfliktus — ugy tudjuk — magasabb fórum döntése elé nem került, hanem mig a biróság mereven megmaradt a maga intézkedése és álláspontja mellett, a birósági vegyész ugy oldotta meg a kérdést, hogy bár elvi álláspontjával nem egyezett, de mindenesetre dicsérendő okos udvariassággal beengedte mütermébe az ellenőrző szakértőt.

Véleményem szerint ebben a kérdésben az országos birósági vegyész álláspontja — amely szerint az ő hivatalos műtermében lefolyó vegyi vizsgálatoknál nincs helye ellenőrző szakértőnek — minden tekintetben helyes s ezért érzem magam indittatva, hogy mint jogász, de különösen, mint a nyomozó hatóság tagja, a nyomozások sikére érdekében — amelyek közül tán a legnehezebbek azok, amikben az ő tudós támogatását vesszük igénybe — védelmére szót emeljek. Nem mutatkozik ez feleslegesnek azért sem, mert az országos birósági vegyész jogállása eddig nem nyert kellő megvilágitást, sőt nem egy esetben az teljesen félremagyaráztatott, mikor p. o. a biróság elé szakértőként megidézték.

A birósági vegyész hivatala kétféle funkczio teljesitésére állittatott fel.

Ő első sorban birósági technikus (Gerichtstechniker), aki tudományos kisérleteket végez, s e kisérlet eredményét közli. A birósági technikus fogalma nálunk, ahol a tudományos, kriminalisztikai alapon nyugvó nyomozás még meglehetősen ismeretlen, sokak előtt idegen, de a külföldi biróságoknál nagy és jelentős intézetek emeltettek e czélokra. Hasonló p. o. Párisban Bertillon, akinek intézete az azonositási, anthropometriai és fényképezési czélokat szolgálja, vagy a berlini, drezdai, bécsi Erkennungsdienst-ek körében müködő technikusok, vagy berlinben Jeserich, a sokoldalu birósági technikus. Nálunk hasonló intézet az országos bünügyi nyilvántartó hivatal dactyloskopiai osztálya,* amely nemcsak a büntetett egyének ujjnyomatait regisztrálja, de a fényképezés segélyével a helyszini ujjnyomatokkal is végez kisérleteket.

Végül ide tartozik az osztrák-magyar banknak vagy a körmöczbányai pénzverő hivatalnak az a szakosztálya, amely a BP. 247. §-a szerint a hamis pénzeket vizsgálja. Mindezek az intézetek nem uj felfedezések, uj igazságok keresésére állittattak fel, hanem a tudomány által approbált, megállapitott módszereket alkalmazzák a biróság által nekik átadott anyagon. Nem a szó szoros értelmében vett szakvélemények adása tehát a feladatuk, hanem oly experimentumok elvégzése, amelyekhez specziális technikai ügyesség és nem elméleti tudomány szükséges.

Ezért müködésük módja is más, mint a birósági szakértőé. A szakértő a birói szemlénél müködik, a birói szemlét tartó bíróval ugyanoly viszonyban áll, mint a tanu. Közléseit a biró mérlegeli, és ezek alapján hoz határozatot. A vizsgálat során a hullaszemlét és bonczolást a biró tartja meg, ő vezeti, (már az aki lelkiismeretes és oda is mer menni!) azért ő felelős; beleavatkozhatik az orvosok munkájába és egyenesen utasithatja őket egyes hullafoltok, véraláfutások bemetszésére, nézete szerint szükséges hullarészek kivételére, bemeneti nyilásnak és lőcsatornának látszó jelenségek pontos megmérésére stb. A technikusnál ez nem lesz igy. Az laboratóriumában a megállapitott szabályok szerint dolgozik a neki átadott anyagon, s véleményében, jobban mondva jelentésében azt kell előadnia, hogy min, minő módszerrel, mit talált. A birósági vegyész nem is adhat véleményt ügydöntő kérdésre, hogy p. o. mi okozta a halált. A vegyész csak annyit mondhat, hogy talált a hullarészekben milyen reagenciák utján, s milyen mérget, de hogy az hogy került a testbe, és hogy a halált okozta-e, erre az orvos mond véleményt s a felett a biró dönt!

A technikai, illetve jelen esetben kémiai vizsgálatok elvégzésére tehát nem állhatnak azok a szabályok, amelyek a BP. 227—237. §-aiban foglaltatnak a birói szemlén müködő szakértőkre. A biróságnak jogában áll több szakembert alkalmazni technikai vizsgálatok czéljára, személyökre nézve a terheltet meg is hallgathatja; megteheti azt is, hogy a birósági vegyész által vizsgálat tárgyává tett anyagokat és tárgyakat más szakemberrel is megvizsgáltathatja, sőt kétségtelennek tartom azt is, hogy az országos birósági vegyész feltétlen igénybevétele nem is kötelező, mert a BP. 244. §-a szerint a vegyi vizsgálatot csak «rendszerint» teljesiti az országos birósági vegyész. Aki megbizik benne, alkalmazhatja a falusi patikust, és a füszerkereskedőt is, csakugy, mint a dactyloskopiai vizsgálat számára a budai jósnőt! De ép azért, mert a technikai vizsgálatok teljesitésére nincs a birónak direktivája arra, hogy kit alkalmazzon, mert nem birhat oly technikai ismeretekkel, amelyek ennek a megitéléséhez szükségesek, és a technikai ismeretek kiszolgáltatása nincs oly külső dokumentumokhoz kötve, mint a közhatósági orvosoké, állitotta fel az állam a birósági vegyész állami intézetét, ép ugy mint a dactyloskopiai intézetet. Nem-e abszurdum már most az, hogy mikor az állam válogatta ki az ahhoz nem értő biró számára a technikai szakértőt, akkor a biró ezt a szakértőt ellenőriztesse olyannal, a kit a terhelt ajánlása alapján válogatott ki a technikusok, illetve jelen esetben a kémikusok köréből.

Térjünk át már most a kérdes érdemi részére.

Nem kivánok személyeskedő érvekkel lépni fel, s az országos birósági vegyészeti intézet jelenlegi fejének európai hirnevét s kiváló érdemeit hangoztatni, amelyeket közel 40 éve szerzett az igazságügy szolgálatában (és amelyek közt nem egy hires eset van, melyben a bünvádi eljárás alá vont egyének ártatlanságát bizonyitotta be a tudomány fáklyájával). Megemlithetem azt is,

* Hasonló joggal oda is lehetne ellenőrző szakértőt küldeni, ami lehetetlenné tenné az azonositási munkálatokat!

mint aki részt vettem egy hasonló pálinkamérgezési ügy nyomozásában, hogy dr. Felletár Emil nevéhez e téren jelentős felfedezés fűződik, amelylyel tán százak életét mentette meg, akiknek haláláért közigazgatásunk hanyagsága lenne felelős. Mindenek előtt azonban rá kívánok mutatni arra, hogy a vegyi vizsgálatokhoz szükséges ellenőrzés megvan magában az intézményben. Az intézetnek négy tagja van, akik együtt, egymás szeme előtt dolgoznak, s a vezető ép ugy ellenőrzi segédjeit, mint segédjei a főnököt s alig hihető, hogy valamelyikük kitegye magát még csak tévedések leleplezésének is!

Ezzel szemben nem tudom elképzelni, hogy a birósági vegyész mellé kiküldött ellenőrző szakértő hogyan működhetik. A vegyész vizsgálata nem olyan, mintha egy zsák lisztben keressük a beleesett kanalat s vagy ezt vagy egy kést találunk benne; neki át kell tanulnia az iratokat, a tényállást s mindenekelőtt megállapitania, hogy mire keressen, s azután kezdenie el nagy óvatossággal a kisérleteit.

Már most annak a négy vegyésznek a kezébe évente hány ügy fordul meg? Hova lenne az intézet rendje, hogyan végezhetnék kellő alapossággal e munkát, meddig tartanának a vizsgálatok és ebből folyólag meddig huzódnának a vizsgálati fogságok, ha csak az ügyek 1/8-ában lennének ellenőrző szakértők, akik nélkül a munkához hozzá fogni nem lehet. De mit végezhet az ellenőrző szakértő a birósági vegyésznél? Nézi, hogy az mit csinál és látja azt a manipulációt és azt a folyamatot, amely a vegyész jelentésében úgyis benne lesz; s amely azután úgyis kritika tárgyát fogja képezni. A vizsgálat birói szemlén kivül folyván: nincs módja semmit sem konstatálni és semmit se vetethet jegyzőkönyvbe. Jelenléte nem több egy kiváncsiskodó idegen ottléténél, mert ami az ő feladata: a terhelt érdekeit védeni és előmozditani, az a vegyi vizsgálat után fogja kérdés tárgyát képezni, hogy t. i. a bíróság még mily irányban rendelje el a vegyi vizsgálatot, tehát a vegyész véleményének a kritikája. Ehhez hozzá szólhat a terhelt s igy az ő védője, szakértője is.

Az országos birósági vegyész azonban a mi igazságügyi szervezetünkben nemcsak birósági kémikus, hanem ugyanabban a személyben felülvéleményt adó szakhatóság is (Fachbehörde.) Ez a minősége szorosan véve nem tartozik ide, de müködése értékének más jelleget kölcsönöz. Mint szakhatóság, mikor a Bp. 238. §-a értelmében müködik: jogállása teljesen azonos az igazságügyi orvosi tanácséval, s amint ennek az üléseire sem küldhetünk ellenőrző orvost, úgy a birósági vegyész véleményadásai sem ellenőrizhetők.

A midőn tehát mi abban a különleges helyzetben vagyunk, hogy a kémiai vizsgálatot rendszerint mindjárt s minden esetben elsőfokulag ez a legfőbb fórum teljesiti, amely minden más szakember által eszközölt vizsgálat felülvéleményezésére van hivatva, akkor valóban forditott világ: ezt a fórumot oly szakértőkkel ellenőriztetni, a kik felett ő bir felülvéleményezési hatáskörrel.

Mindnyájunknak: birónak, ügyésznek és védőnek közös érdeke az igazság kideritése, és oly ügyekben, a melyekben épen a vegyi vizsgálat dönti el az ügy sorsát, s ahol a terhelt rendszerint vizsgálati fogságban van: minél gyorsabb kideritése. Ennek főbiztositéka: a nyugodt, óvatos és alapos vizsgálódás, különösen oly kérdésekben, amelyek a természettudomány tapasztalati eredményeit használják fel. Mikor az állam kellően gondoskodott arról, hogy a lehető legszakképzettebb egyéneket kötelezte e természettudományi eredmények szolgáltatására, egyenesen az igazság érdeke ellen van, a helyett, hogy a birónak és szaksegédeinek mód nyujtassék erre a gondos kutatásra, contradictorius kérdésekkel zavarni az ügy menetét, és csupán azért, mert valakinek állitólag joga van ellenőrzést gyakorolni, mindjárt eleve, mikor még semmi pozitivum nincs, az ellenőrzés kérdését vetni fel. Ez csak egyre jó, az ügy érdemének elposványositására és (akinek morális érzéke ezt nem tiltja) a zavarosban való halászásra. Szomorú jelensége igazságügyünknek, hogy mikor — hogy a tárgynál maradjak — oly kevés biró és jogász foglalkozik még nálunk birósági kémiával, s még kevesebb ért hozzá: a bíróságnak a kémikus jogállásával, perbeli szerepeivel, tehát alaki kérdésekkel kell foglalkoznia s az emiatt felmerült konfliktusokat intézni el.

Dr. Kármán Elemér,
nagyváradi kir. ügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezeteknek saját tagjaik ellen fennálló követeléseit a tagok ingóira megillető kielégitési elsőbbség.

Jogeset: A «Sz. takarékpénztár részvénytársaság» kölcsönkövetelése biztositására részvényeket tartott kézizálogként birtokában. A részvényeket kézizálogban lételük alatt lefoglaltatta a «T. központi hitelszövetkezet, mint az O. K. H. tagja». Az elárverezett részvények árverési vételárának felosztásánál a szövetkezet az 1898: XXIII. tcz. 23. §-a alapján követelése erejéig a kézizálogbirtokos hitelező követelésével szemben elsőbbségi igényt támasztott; a végrehajtási bíróság ennek az igényének érvényesitésével perre utasitotta.

Az elsőbiróság a felperes szövetkezet követelésének elsőbbségét a zálogbirtokos alperes követelésével szemben egyéb mellékindokoláson kivül azzal a főindokolással állapitotta meg, hogy az alperes nem is állitotta, annál kevésbbé bizonyitotta azt, hogy követelése előbb keletkezett, mint a részvényeket zálogba helyező adósa felperes szövetkezetnek névjegyzékébe felvéve lett, már pedig az 1898: XXIII. tcz. 23. §-a értelmében az országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet saját tagja ellen fennálló követelése erejéig végrehajtás, vagy csőd esetében, minden más törvényes elsőbbséggel nem biró követelést megelőző kielégitési joggal bir adósának összes ingó vagyonára; ez az elsőbbség azonban csupán azon hitelezőkkel szemben illeti meg, akiknek követelése az adósnak a szövetkezet névjegyzékébe történt bevezetése után keletkezett.

A szegedi kir. tábla az elsőbiróság itéletét «indokai alapján és a felebbezésben felhozottakra való tekintettel azért hagyta helyben, mert az 1898: XXIII. tcz. létrejöttének a törvény indokolásából megállapitható oka és körülményei lehetetlenné teszik, hogy az országos központi hitelszövetkezetnek és a kötelékébe tartozó szövetkezeteknek a törvény 23. §-ában biztositott előjog azért adatott, mert az a központi intézet követeléseinek, különösen pedig az ezek alapján kibocsátott kötvényeknek a biztositására szükséges. Azok az elsőbbségi jogok, amelyeket a törvény a központnak magukkal a szövetkezetekkel szemben ad, csak a szövetkezeteknek saját tagjaikkal szemben megállapitott elsőbbsége által válnak teljesen hatályossá, mivel a szövetkezeteknek vagyona főképp a tagjaik irányában fennálló követelésekből áll, amelyeknek az értéke lényegesen csökkenne, ha más hitelezők a szövetkezetet a végrehajtásnál, vagy csődnél megelőznék» (5265/p. 1908. sz.)

A kir. Curia a másodbiróság itéletét felhivott és felhozott indokaiból helybenhagyta. (1469/p. 1909. sz.)

Ezek az itéletek első tekintetre is szigoruan törvényes alapon állóknak mutatkoznak, egybehangzóságuk a határozó bíróságok meggyőződéseinek szilárd egységét és biztosságát mutatják. Mégis, nem megnyugtatók.

Ma már a kereskedelmi és magánjogokban — nálunk is — meggyökeresedett szabály, hogy a jóhiszemüleg szerzett zálogjog a zálogbirtokost minden előzőleg keletkezett tulajdoni, zálog- és dologi jogokkal szemben megvédi és a zálogbirtokost a zálog által nyujtott kielégitési alaptól semmi, a zálogbaadó személyétől eredő igény meg nem foszthatja.

Ezeknek az elveknek megfelelőleg, aki értékeknek, pl. aranyaknak zálogba vétele mellett hitelezett, az nyugodtan zárhatta szekrényeibe az aranyakat, semmiféle jogi veszély nem fenyegette, hogy az aranyak követelésének kielégitése elől elvonatnak, csak a jogon kivül álló valamely casus, tüz, viz stb. tehette ezt.

A fenti itéletek értelmezése mellett azonban a hitelező a zálogba adott aranyakat hiába zárja Wertheim-szekrényeibe, nincs biztositva. Akármelyik napon jelentkezhetik egy az orsz. közp. hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet, melynek névjegyzékébe az adós előbb lett felvéve, mint a zálogbirtokos hitelező követelése keletkezett s az aranyakat magának követelheti s ha a hitelező vonakodik kiadni, — vonakodik a szövetkezet elsőbbségét elismerni — a bíróságok kimondják az itéletet:

az aranyakat köteles vagy kiadni (köteles vagy elsőbbséget engedni).

Az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a ezek szerint sértené az általános magánjog és kereskedelmi jog egyik alapszabályát.

A hitelforgalomnak is egyik főfeltétele a biztosság. Aki zsebéből, vagy szekrényéből előveszi pénzét, az tudni kivánja és akarja, hogy ha pénzét másnak adja, annál a másnál pénze mennyire áll biztonságban.

A jognak hivatása az élet érdekeit s igy a hitelforgalomnak a biztosságra irányuló törekvését is intézményeivel megvédeni, megvalósulásához juttatni.

A mi jogrendszerünkben az ingatlanokra vonatkozólag a telekkönyvi jog eléggé megfelel ezen feladatnak. Ingatlanoknál a hitelező megállapithatja, hogy követelésének kielégitésénél milyen sorrendre számithat. Van ugyan olyan dologi teher, mely be nem jegyzés esetén is megelőzi a közönséges jelzálogos követeléseket, de a be nem jegyzés csak tévedésből történhetik meg s ezen esetek felette ritkák s jelentéktelenek.

Magánjogunk és kereskedelmi jogunk az ingókra történő hitelezéseknél, közelebbről megjelölve, a kézizálog- és lombardüzlet mellett történő hitelezéseknél is megállapitotta ezt a biztosságot, szabály lévén, hogy a kézizálog elsőrendü rendeltetése a biztositott követelésnek kielégitési alapul szolgálni. Az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-ával azonban megdőlt volna ezen biztosság. A hitelező, mondjuk egy bankár, hiába választja a hitelezésnek a hitelvilág szerint legbiztosabb alakját, s hitelez értékek, nemesérez, drágaság, értékpapirok zálogbavétele mellett, nem tudhatja, hogy holnap nem jelentkezik-e egy az országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet, melynek kénytelen lesz az értékeket kiadni, illetőleg követelése erejéig elsőbbséget engedni, miáltal saját követelése a kielégitési alapot elveszti ; ha csak néhány száz koronáról van szó, hagyján, de százezrekről is lehet szó s itt már feltünő az igazságtalanság.

Ilyen esetek nem igen merültek ugyan fel, nyilván abból az okból, mert a szóban forgó szövetkezetek hitelezése szük téren mozog ; de mi volna, ha ezeknek a szövetkezeteknek a hitelezése nagyobb méreteket öltene ? Ingó dolgokra másnak, mint ily szövetkezetnek, alig lehetne hitelezni, mert más hitelező soha sem tudhatná, mikor lép elébe egy szövetkezet és fosztja meg a kielégitési alaptól : szóval követelésének kielégitése állandó veszélyben forogna. Ezek szerint a központhoz tartozó szövetkezetek hitelforgalmának nagyobb elterjedése mellett az őket a fenti itéletek értelme szerint megillető előjog az ingókra irányuló hiteforgalmat, különösen pedig a kézizálog és lombard-üzlet mellett való hitelezést, teljesen megzavarná és tönkretenné.

Az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a tehát hatályon kivül helyezte volna a hitelforgalom egyik alapfeltételét.

Bizonyos jogszabályok annyira természetszerüek, hogy azokat mindenki tudja, helyesebben, bizonyos életviszonyra mindenkinek egyforma a felfogása s azt hiszi, hogy annak a viszonynak tételes jogi szabályozása nem lehet más, mint ami az egyetemes felfogásnak megfelel s ennek érzetében nem is keresi, hogy a tételes jog tényleg mit mond — mert hisz ugy sem mondhat mást, — hanem cselekszik saját jogi érzése szerint.

Ma már ilyennek tekinthető, ha például valaki 100 darab aranyra kölcsönt ad s azt hiszi, hogy pénze a zálogbirtokában tartott 100 darab arany által feltétlenül fedezve van. az abból való kielégitésben senki meg nem előzheti. Ha az ilyen kölcsönző elé áll egy a központhoz tartozó szövetkezet s az aranyakra magának követel elsősorbani kielégitést s ha ez által amaz egészen elveszti a kielégitési alapot, ez a hitelező bizony ugy fogja magát érezni, mint aki telt tárczával sétára indul s utközben pénzét elveszik. Ez a közbiztonságot szidja : hallatlan, az embert uton-utfélen megfosztják vagyonától ; amaz, mikor látja, hogy sem pénz, sem arany nincs, méltatlankodik : ez még sem igazság.

Az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a tehát konkrét esetek előfordulásánál a jogban hitt igazságosságnak és a jogba helyezett bizalomnak arczul csapásaként jelentkeznék.

Ezzel a rejtett paragrafussal ily eredményeket elérni mégsem akarhatott a törvényhozó s ha akart volna, kellene, hogy az anyagi igazságot kereső jogászt a nagy franczia biró, Magnaud példája kisértse, aki a törvényt, ha lelkiismeretével ellenkezett, egyszerüen félretette s az utóbbit követte.

Az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-ával szemben azonban erre az eljárásra nincs szükség ; a törvénymagyarázat is segit.

Először a kereskedelmi zálogjogot vizsgáljuk, mert ide vonatkozóan kifejezett törvényi intézkedések vannak.

Előbb azonban megjegyezzük, hogy a jogesetbeli kézizálog kereskedelmi zálog, mert a részvénytársaságnak, mint kereskedőnek üzlete körében adott kölcsöne biztositására szolgáltak a kézizálogba adott részvények.

A kereskedelmi törvényen alapuló zálogjogok az érvényesités módja szerint háromfélék : irásbeli szerződés nélkül létesült zálogjogok, melyeknél az érvényesités szabályszerü keresetinditást és itéletet tételez fel ; irásbeli szerződés mellett létrejött zálogjogok, melyeknél az érvényesités módja az, hogy a hitelező egyszerü kérvényben a birósághoz fordul s ez a zálogtárgynak a hitelező veszélyére és költségén leendő eladását elrendeli (K. T. 305. §.) ; oly irásbeli szerződés mellett létrejött zálogjogok, melyeknél a felek ugyancsak irásban megállapodnak az iránt is, hogy a hitelező magát a zálogból birói közbenjárás nélkül is kielégitheti ; itt a hitelezőnek jogában áll a zálogot nyilvánosan eladni, ha pedig a zálogtárgy piaczi, vagy tőzsdei árfolyammal bir, azt hiteles személy által folyó árban, magánuton is eladhatja. (K. T. 306. §.)

A zálogkielégités két utolsó formájánál a központhoz tartozó szövetkezetnek nincs módjában elsőbbségi igényt érvényesithetni.

Ha a hitelező birói közbenjárás nélkül, vagy éppen magán uton adja el a zálogtárgyat, egyáltalán hiányzik az alkalom az elsőbbségi igénynyel való fellépésre ; a hitelező a befolyt vételárt követelése összegéig zsebre teszi s ezzel — legfeljebb, ha felesleg van, ezt az adósnak kiadja s őt minden esetben értesiti, az eljárásnak vége. Ha a hitelező a birósághoz fordul az eladás közvetitéséért, erre az esetre pedig az 1881 : LX. tcz. 115. §-a rendeli el, hogy «se az igények bejelentésére felhivásnak, se elsőség iránti eljárásnak nincs helye ; a biztositott követelés a vételárból a kiküldött által elégitendő ki». Ebben az utóbbi esetben tehát a törvény zárja ki bárminemü elsőbbségi igény érvényesithetését.

De a felhozott két kielégitési formánál az elsőbbségi igény azért sem érvényesithető, mert ilyent az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a csak «végrehajtás, vagy csőd esetében» biztosit a központhoz tartozó szövetkezeteknek. már pedig a felhozott kielégitési formáknál sem végrehajtás, sem csőd nincs.

Tegyük fel, hogy a K. T. 305. és 306. §-ai szerint érvényesithető zálogjogoknál komplikáczió áll be : egy közönséges hitelező a zálogtárgyakat végrehajtásilag lefoglaltatja s elárverezteti.

Nyilvánvaló, hogy a közönséges hitelező fellépése a kézizáloggal biztositott hitelező jogával és a központhoz tartozó szövetkezetnek az ugyanazon adós ellen fennálló jogaival szemben közömbös tény ; az egyiknek jogot nem adhat, vagy jogát nem növelheti, a másikat jogától meg nem foszthatja, vagy jogát nem kisebbitheti. A közömbös tény előtt a fentiek szerint nem állott módjában a központhoz tartozó szövetkezetnek a záloghitelező ellen elsőbbségi igényt érvényesiteni, a kielégitési alapot tőle saját követelése erejéig el nem vonhatta ; ezt a közömbös tény felmerülése után sem teheti tehát, mert ily variációkat a jog meg nem türhet. A közömbös tény előtti és utáni jogi helyzeteknek ugyanazonosaknak kell lenni s mivel a központhoz tartozó szövetkezet a közömbös tény előtt a záloggal biztositott hitelezővel szemben nem érvényesithetett elsőbbséget, nem érvényesithet az után sem, a zálogtárgy árverési vételárának felosztásánál, daczára, hogy már most van végrehajtás.

A kereskedelmi törvényen alapuló zálogjogok közt azonban csak a zálogkielégités módja szerint lehet különbséget tenni, azoknak dologjogi jellege, mihez a zálogból való kielégitési sorrend is tartozik, egy és ugyanaz. Ezek szerint nemcsak irásbelileg, hanem a szóbelileg létrejött kereskedelmi zálogjogokra is meg kell állapitani, hogy azok kielégitési sorrendjét a központhoz tartozó szövetkezeteket az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a alapján megillető előjog nem érinti.

Az 1875 : XXXVII. tcz. (K. T.) 299—306. §-ai, az 1881 : LX. tcz. (végrehajtási törvény 115. §-a, az 1881 : XVII. tcz. (csődtörvény) 52,, 115., 173. és 175. §-ai eléggé kifejezik, hogy a kereskedelmi zálogok első rendeltetése a biztositott követelésnek fedezetül szolgálni. Ezek kivételes (specziális) intézkedések, me-

lyeknél fogva a kereskedelmi zálogjogot végrehajtás esetén elsőbbség, csőd esetén külön kielégités illeti meg. Végrehajtásoknál a gyakorlat is a kézi zálogjogokat elsőbbségi igényként kezelte. (Curia 1900 szept. 13. G. 280. sz., 1900. G. 612/99. sz.)

Az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a «törvényes elsőbbséggel» biró követelések alatt, melyekkel szemben nem akart a központhoz tartozó szövetkezeteknek előjogot adni, azokat a követeléseket érthette, melyeknek kivételes törvényi intézkedések valaminő kielégitési sort már megállapitottak. A kereskedelmi zálogjogok kivételes törvényi intézkedéseknél fogva igényelhetik, hogy a zálogtárgyak elsősorban nekik nyujtsanak kielégitést ; ennélfogva ezekkel szemben az országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezetek elsőbbségi igényt nem támaszthatnak.

Igaz ugyan, hogy a hivatkozott törvényhelyek nem szólnak «törvényes elsőbbség»-ről, amely kifejezést az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a használja, de ha azok a törvényhelyek kivételes intézkedéskép megállapitják a kereskedelmi zálogjogoknak a zálogtárgyból elsősorban való kielégités iránti igényüket, ettől azokat a kifejezés nem használása miatt megfosztani nem lehet. A kifejezés értelme felett vitatkozni lehet, de ha a törvény azt mondja : ezt a követelést ebből a dologból elsősorbani kielégités illeti meg, ennek az intézkedésnek az értelme felett nem lehet vitatkozni.

A kézizálog-kölcsönügyletről szóló 1881 : XIV. tcz. sem mondja, hogy a zálogüzlet-tulajdonos követelését a kézizálogra «törvényes elsőbbség» illeti meg, hanem 13. §-ában kimondja, hogy a tulajdonos a zálogtárgyat addig kiadni nem köteles, a mig a zálogot terhelő kölcsön kielégitve nincs, 19. §-ában pedig azt, hogy a zálog árverési vételárából a zálogra adott kölcsön összegét és járulékait megtarthatja ; szóval ezekben kifejezi azt, hogy a zálogüzlet-tulajdonosnak a zálogtárgyból legelsősorbani kielégitésre van igénye, amit kifejezik ezt a hivatkozott törvényszakaszok a kereskedelmi kézizáloggal biztositott követelésekre is, mégis alig akadhat valaki, aki a kézizálogüzletben elhelyezett zálogtárgynak végrehajtási eladása esetére azt vitatná, hogy a központhoz tartozó szövetkezet követelését az üzlettulajdonos követelését megillető elsőbbsége van azért, mert hiszen az üzlettulajdonos követelésének nincs «törvényes elsőbbsége».

Ezek szerint a törvényekből vont jogi érvek amellett szólnak, hogy a kereskedelmi kézizáloggal biztositott követeléseket a zálogtárgyból való kielégitésnél a központhoz tartozó szövetkezetek követelését elsőbbség nem illeti meg.

De aki ezt szabályként elfogadja a kereskedelmi kézizálogjogokra, el kell fogadnia a magánjogiakra is, mert a magánjognak vonatkozó szabályai — a kiváltságos kielégitési formáktól eltekintve, — a kereskedelmi jog szabályaival ugyanazonosak.

Dr. Bándy Ferencz,
nagybecskereki kir. tszéki jegyző.

Különfélék.

— **A halálbüntetés állása Magyarországon.** Az imént megjelent Bünügyi Statisztika a következő kimutatással ad számot a hazánkban végrehajtott halálbüntetésekről :

1881	4	1891	1	1901	1
1882	2	1892	1	1902	1
1883	5	1893	—	1903	1
1884	7	1894	1	1904	—
1885	5	1895	1	1905	—
1886	1	1896	—	1906	—
1887	1	1897	—	1907	—
1888	1	1898	—	1908	1
1889	1	1899	—		
1890	4	1900	1		

E számadatok eléggé beszélnek. Elmondhatjuk ujból, amit egy-egy «fehér év» elteltével konstatálunk : nyilvánvaló e büntetési nem térvesztése, és Magyarország is hovatovább azokhoz az országokhoz sorozható, hol a halálbüntetés jogilag ugyan fenn van tartva, de tényleg nem kerül alkalmazásba.

— **Az ügyvédjelöltek nagy gyülése** programmszerüen folyt le. A törvénytervezet sérelmesnek tartott határozmányai ellen a gyülés óvást emelt és ennek megokolását az igazságügyminiszter előtt is kifejtették. Az igazságügyminiszter kijelentette, hogy a kérdésben még nem foglalt állást s hogy a felmerült ellenvetéseket és javaslatokat megfontolás alá fogja venni.

Azt is mondotta az igazságügyminiszter ur, hogy a novelláris reform életbeléptetését nem tervezi a közeli időpontban, mert az szoros összefüggésben áll a jogi oktatás, a vizsgarendszer stb. reformjaival, sőt igazságügyi szervezetünk ujjáalkotásával is, ami szintén előkészités alatt áll.

Nézetünk szerint ez az álláspont nem egyeztethető össze a novelláris reform czélzataival. Ennek a novellának, mint már fogalmilag minden novelláris törvénynek, az általa felkarolt kérdések *sürgős* rendezése a feladata s ha a tervezetbe olyan probléma is felvétetett volna, amiről azt hiszik, hogy nem szakitható ki a szerves kodifikáczió anyagából, azt inkább ki kell emelni, semmint a reform egész terjedelmében elodázódjék. De mi ugy hiszszük, hogy ilyen ok ez esetben nem forog fenn és különösen az ügyvédjelölti képzés tekintetében is található leszen oly megoldás, amely az igazságszolgáltatási közérdekek feláldozása nélkül méltányos átmeneti helyzetet teremt.

— **A birósági és ügyészségi szervezeti** noveliáris törvénybe a következő intézkedés felvételét ajánlom :

§. Ha a hivatali állásától felfüggesztett egyén a felfüggesztés alapjául szolgáló bűnvádi vagy fegyelmi eljárás során hivatalvesztésre itéltetik, akkor visszatartott félfizetése a visszatartás napjától kezdődőleg, továbbá : lakpénze azon évnegyednek, többi illetményei pedig azon hónapnak végével szüntetendők meg, a melyben az itélet jogerőre emelkedett.

§. A hivatalvesztést kimondó jogerős határozatát a büntető vagy fegyelmi birőság haladéktalanul közölni tartozik saját vezetőjével, a birőság vezetője pedig a hivatalvesztett egyén illetményei kifizetésének függőben tartására az adóhivatalt haladéktalanul — szükség esetén távsürgöny vagy távbeszélő utján is, de egyúttal irásosan — utasitani köteles. A távsürgöny vagy távbeszélő utján tett emez intézkedés csak irásos intézkedés alakjában vonható vissza. *Szabó József.*

— **Az egri jogakadémián** az 1910—11. években a következő speciálkollegiumok tartatnak : Római perjog ; Közjogunk közvetlen jogtörténeti előzményei ; Gazdasági statisztika ; Népességi statisztika ; A becsület védelme a régi Rómában ; Széchenyi gazdasági politikája.

— **A birósági jegyzők** szept. hó 11-én Szabadkán kongresszusra gyülnek össze helyzetük megbeszélésére és sérelmeiknek mi módon lehető orvoslása tekintetében való tanácskozás végett. Az előkészitő bizottság szerint az az óhaj volna kifejezendő, hogy a birói oklevelet elnyert jegyzők kivétel nélkül vitessenek be a IX. fizetési osztály 2. fokozatába ; az albirói állások haladéktalanul töröltessenek el s azoknak valamennyije, VIII. fizetési osztályu birói állássá szerveztessék át. A birói létszám pedig, akár a jegyzői létszám apasztása mellett is, szaporittassék.

— **A budapesti kereskedelmi és iparkamara** által «Kereskedelmünk és iparunk 1909-ben» czim alatt kiadott jelentésben olvassuk : Megnyugvással emeljük ki a hiteljogi gyakorlatot illetőleg, hogy felsőbirőságaink, különösen a czégjog terén, megfelelően alkalmazták a kereskedelmi törvénynek a cégvalódiságra alapitott elvét. Nyugtalanságot keltett ellenben kereskedői és iparkörökben a kir. Curiának az a határozata, melyben konkrét eset alkalmából egy vételárfelosztási eljárás keretében arra az álláspontra helyezkedett, hogy az 1898 : XXIII. tcz. 23. §-a szerint az Országos Központi Hitelszövetkezetnek és a kötelékébe tartozó szövetkezeteknek biztositott előjog azokat még kézi záloggal szemben is megilleti. Egy időre ez csak egyedül álló eset, de ha ez a felfogás birói gyakorlatunkban általánossá válik, a jogbiztonság tekintetében veszedelmes hátrányokat vonna maga után. Mai számunkban a «Törvénykezési Szemlé»-ben ennek a határozatnak kritikai megbeszélését közöljük.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Hirdetések utánközlése, mint tisztességtelen verseny.** Alperes az álláshirdetéseket tervszerüen és folytatólagosan átvette felperes állásközvetitő lapjából. Felperes tisztességtelen versenyt lát ebben az eljárásban. A birőság helyt adott a keresetnek. Meg nem rendelt hirdetések kinyomatása — mondja a Reichsgericht megokolása — a nyomdaipar körében nem ismeretlen. Különösen oly lapok, melyek csupán hirdetések közzé-

tételével foglalkoznak s amelyeknek szövegi részük nincs, vagy az jelentőségnélküli, laptöltelék gyanánt, hogy a lap egy része üresen ne maradjon, ami az üzlet rovására menne, a mutatkozó s nem ritkán nagyterjedelmü hézagokat gyakran kitöltik fel nem adott hirdetések leközlésével. A jelen esetben azonban az alperes átvette felperes lapjából egész tömegét a bizonyos nemü hirdetéseknek, abból a czélból, hogy az ő lapja is felkeresettnek látszszék oly hirdetésekkel, mint versenytársának, a felperesnek lapja. Az a lap, amely sok hirdetést közöl, széles körben elterjedtnek tünik föl; elterjedtnek ugy a hirdetők, mint az olvasóközönség soraiban. Igy a valóságnak meg nem felelő hirdetés-közzététel az elterjedettség állhirét költeni alkalmas tény. Ez a ténykedés ártalmas a szolid versenytársra, aki tőkebefektetés és munkaáldozat vén kapja a hirdetéseket s jut az elterjedettség hiréhez, de veszélyeztető a nagyközönségre nézve is, mert az ily eljárással dolgozó lap olyannak tünteti fel magát, amely bizalmát már kiérdemelte. Aki másnak lapjából hirdetéseket vesz át, nagyobb méretekben, mint az a «laptöltelék-hirdetés»-ekkel («Füllinserate») az üzleti életben szokásos, az jelölje meg a forrást, honnét a hirdetéseket átvette. Ez és a jó erkölcs a kereskedői tisztesség követelménye.

— **A vádlott védekezési szabadságának terjedelme.** A nyomozó hatóság a gyanusitottat az ellene sajtóvétség miatt tett feljelentés tárgyában kihallgatván, ez a szerzőséget beismerte. Mikor ugyanőt a birói eljárás során kihallgatták, megtagadta a szerzőséget és mikor korábbi vallomását elébe tartották, kijelentette, hogy előtte nem ezt a jegyzőkönyvet olvasták fel s ő nem ennek a jegyzőkönyvnek tartalmát helyeselte. Most ezen cselekmény okából közhivatalnok megrágalmazása czimén indult meg a terhelt ellen az eljárás és a bíróság őt bünösnek is nyilvánitotta. Becsületsértő vagy veszélyeztető állitások — mondja a Reichsgericht indokolása — csak jogilag elismert érdekek oltalmára irányuló czélzat esetén feleletmentesek; ha valaki, aki vád alatt lévén és különösen, ha oly körülmények forognak fenn, melyek szerint bünössége nyilvánvaló, vagy megállapitható, mást jobb tudomása ellenére azért rágalmaz meg, hogy magát elvonja az állam büntetési igényének érvényesülése elől, nem hivatkozhatik ily méltánylást érdemlő helyzetre. Még az ártatlan vádlott védekezési szabadsága sem terjed odáig, hogy tudatosan másoknak rovására épithesse föl védelmét. A jelen esetben a vádlott abban a perben, melyben a kihallgatást eszközlő közhivatalnokot megrágalmazta, ugyancsak rágalmazás vétségével volt vádolva. Ott érdemileg a jogos magánérdek oltalmának jogczimére hivatkozással védekezett. (A védekezése sikeres is volt.) E czimen mentetett fel. Ily körülmények között megtagadni az ő tényeinek megtörténtét és a közhivatalnokot kötelességének sulyos megsértésével meggyanusitani semmiképpen nem volt indokolt, nem is volt szükséges, sem czélravezető. Ez a ténykedés a jó erkölcsökkel homlokegyenest ellenkezik. Ez nem jogvédelem. Ez menthetetlenül aggressziv behatolás másnak érdekkörébe. A bíróság az ilyképp megtámadott közhivatalnokot nem hagyhatja védtelenül.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület brüsszeli kongresszusán** a *tanuvallomások lélektanáról Claparède* genfi tanár tartott előadást. Szólott a tanuvallomások különböző nemeinek sajátosságairól. Előadó négyféle vallomási válfajt különböztet meg: a szabad vallomást, a hirtelen véletlen vallomástételt, az eseményekről való tanuskodást és a szuggesztiv vallomást. Kiterjeszkedett a gyermekek vallomása megbizhatóságának kérdésére is; ő a vallomásoknak a szokottnál nagyobb jelentőséget tulajdonit. Fejtegetéseit kiegészitette *Werner* genfi államügyész előadása, főleg a tanuvallomások pszychologiájának orvosi vonatkozásai tekintetében.

A kiadatási jog nemzetközi szabályozásának kérdésében az első előadó *Liepmann* kieli tanár volt. A probléma megoldását az államok közötti érdekközösség elsőrendü követelményének tartja. Oly állam, mely akár az idegen állam érdekei iránti közömbösségből, akár népességének emelésére irányuló czélzatból mindenféle büntettesnek menedékhelyet és büntetlenséget biztositana, elszigeteltségében nem állhatna fenn. Viszont mindenféle bünténynek a külföldön való megtorlása sem lehet az esemény, már a különböző büntetőtörvények között fennálló külömbségek okából sem. A kiadatási szerződéssel az elkövetés helyének országát ahoz a jogához segiti a megkeresett ország, hogy a büntettet megbüntesse; téves az a nézet, mely politikai vagy diplomácziai kérdésnek tekinti a kiadatási ügyet, az tisztán jogászi kérdés. Elsőnek Belgium fogta fel e helyes értelemben a problemát, mikor kiadatási szerződéseit megkötötte. Azóta a szerződések százai jöttek létre s ma már egy-egy konkrét eset helyes eldöntéséhez a tételes jogok hosszu sorozatának alapos ismerete szükséges.

Ha most már egységesiteni akarjuk a kiadatási jogsegélyt, elsősorban azokra a normákra kell gondolnunk, melyek az egész kulturtársadalomban el vannak ösmerve. Katonai, pénzügyi, sőt a szemérem elleni büntények némelyikét nem lehet az ily szerződésekbe beilleszteni, de viszont p. o. az élet, vagy a vagyon ellen irányuló delictum esetén elég volna, ha annak az államnak a törvénye, melytől a megkeresés ered, a cselekményt bünteti. Nem indokolt fentartani azt a jogtételt sem, hogy az állam saját polgárát nem adja ki. Tulzás minden politikai büntettesnek menedéket biztositani; amint az államfő megölésének eseteire vonatkozólag a kivételi klauzula ujabban sok szerződésben már is olvasható. De ez a klauzula tulszük s legalább is a közveszélyes politikai büntettek miatt a kiadatás engedélyezendő volna.

Utána *Garraud* lyoni tanár szólalt fel. Utalt arra, hogy a kriminalitás mindjobban nemzetközi jelleget ölt; ehhez képest a védekezésnek is nemzetközivé kell tökéletesedni. *Aut dedere, aut punire*, csak ez lehet a helyes jelszava a vonatkozó nemzetközi szerződéseknek. A szabályozás részletei tekintetében számos nehézség merül fel. Melyik ország s annak mily hatósága állapitsa meg a kiadatás előfeltételeit? Mely cselekmények miatt legyen helye kiadatásnak? Miként határoztassék meg a politikai delictumok fogalmi köre? Legyen-e szabad a kiadott egyént más tett miatt is felelősségre vonni? Végül szabályozni kell a kiadatási megkeresés alakiságait, a biztonsági intézkedéseket, mik a kikért egyén ellen foganatba vehetők.

Liszt és *van Calker* felszólalása után a kongresszus kimondta, hogy az egyesület a kormányok figyelmét felhivja a kiadatás nemzetközi szabályozása szükségességére s oda fog hatni, hogy a hágai konferenczia napirendjére ez a kérdés felvétessék.

A kongresszus napirendjén volt legfontosabb kérdésről: a *közveszélyesség kérdéséről* külön referálunk.

— **Bizalmas informácziók az esküdtekről.** Franczia-országban némely ügyész a parquets s ezek révén a békebirák utján kérdőlapok segélyével bizalmas tájékozódást szerez az itélkezésre hivatott esküdtekről, abból a czélból, hogy a visszautasitás jogát a vád érdekeinek megfelelőleg gyakorolhassák. Néhol az ily informálódás a magán- és családi élet körébe vágó tényekre is kiterjeszkedik, ami miatt számos felszólalás történt. Az igazságügyminiszter most felhivta az ügyészségeket, hogy az ily adatgyüjtést, mint amely különben sem megbizható s amelynek hiánya azoknál az ügyészségeknél, hol az meghonositva nem volt, mi nehézséget sem okozott, szüntessék be.

Budapesti kir. közjegyző helyettest keres, aki a közjegyzőség terén kellő jártassággal és képzettséggel bir és aki a német nyelvet tökéletesen birja. Ugyanott egy szép kézirással biró, németül tudó irnok is felvétetik. Ajánlkozók sziveskedjenek kellően felszerelt ajánlataikat ezen lap kiadóhivatalába «Budapesti közjegyző» czimre küldeni. 13816

A kalocsai kir. közjegyző telekkönyvi és hagyatéki ügyekben teljesen jártas és szépirásu jelöltet, esetleg segédet keres. 13801

Járásbirósági székhelyen, gazdag alföldi nagyközségben, jó forgalmu ügyvédi iroda azonnal átvehető. Ajánlatokat a kiadóhivatal továbbit. 13814

Jó forgalmu vidéki ügyvédi iroda elhalálozás folytán sürgősen átadó. Közelebbi adatokkal szolgál dr. Földes Béla, ügyvéd, Élesden. 13815

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 35. szám. Budapest, 1910 szeptember 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Ismét az információ. *x. y.* — A beteg ügyvédség. *Dr. Kassovicz Artur* temesvári ügyvédtől. — Az ügyvédi rendtartás reformjához az ügyvédi kar szempontjából. *Dr. Osvárth Ferencz* budapesti ügyvédtől. — A bünhalmazatról. *Ujfalussy Béla* kassai kir. itélőtáblai birótól. — Telekkönyvi korlátozás — hivatalból. *Dr. M. J.-től.* — A végrehajtási novella 9. §-a. *Egy kir. járásbirótól.* — Néhány szó házassági jogunkról. *Dr. Teleky Endrétől.* — Az árverési vevő birtokba helyezése. *Igaz Gusztáv* halmii kir. aljárásbirótól. — A BP. 381. §-ának értelmezéséhez. *Dr. Fischer Józseftől.* — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Ismét az információ.

— Levél a Szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Néhány év óta állandóan napirenden van és a birák és ügyvédek részéről bizonyos idegességgel tárgyaltatik az információ kérdése. Különösen a Kormos-ügy óta észlelhető ez az idegesség, mert ebben az esetben olyan tények nyertek megállapitást, amelyek igazolták, hogy az információ köpönyege alatt visszaélés követtetett el.

A polgári perrendtartás javaslatának két évvel ezelőtt megjelent életbeléptetési törvénytervezete a több oldalról hangoztatott kivánságnak megfelelően kodifikálni kivánta az információ teljes eltiltását és e tervezetnek rendelkezését átvette az igazságügyi szervezet módositásáról imént közzétett törvénytervezet is és pedig abban a szövegezésben, hogy «biráknak a bíróságnál folyamatban levő ügyekben felektől, ezek képviselőitől, vagy harmadik személyektől *magánértesitést* elfogadniok nem szabad.»

Jellemző, hogy az információ kérdésében sem az ügyvédi, sem a birói karban nincs egyöntetüség. Vannak birák, akik szivesen veszik az információt és vannak ügyvédek, akik a leghatározottabban perhorreszkálják az ilyen «magánértesitések» megengedését.

Legujabban az «Ügyvédek Lapjá»-ban erről a kérdésről megjelent két czikk ismét aktuálissá teszi e tárgyat, amelyről a «Jogt. Közl.» hasábjain pro et contra már nem egy érdekes fejtegetés jelent meg.

Dr. Popper Tódor budapesti ügyvéd ur czikkében az információt *szépséghibának* mondja, azonban int, nehogy annak eltávolitásával nemesebb szerveket, a jogszolgáltatás vitális érdekeit megsértsük. A czikkiró különösen sulyt helyez az információ megengedésére azért, mert a perekben a félnek nincs módja a referens előadását kiegésziteni és tanács többi tagjainak figyelmét az előadó által esetleg mellőzött lényeges körülményekre felhivni.

Ezzel szemben dr. Márkus Dezső a kir. Curia kisegitő birája, aki az információ teljes eltiltásának álláspontján van, azzal érvel, hogy a tanács tagjai az esetleg hiányosan előadott perekben a kiegészitést információ hijján önmaguk is provokálják. «Az alsóbirósági döntéseket egész terjedelmükben a tanácsnak más tagjai olvassák fel a tanácselnök ellenőrzésével, a tanuk vallomásait, a szakértők véleményét, fontos okiratokat *szószerint* ismerteti az előadó, az *ilyen előadás* mellett pedig — és ez dr. Márkus biró ur szerint az általános — lehetetlenség, hogy a tanács többi, vagy legalább is egy-egy tagjának figyelmét kikerülje az előadónak hiányos vagy téves előadása.»

Azért is perhorreszkálja a czikkiró ezt az «intézményt», mert a jogkereső közönség körében kellemetlen gyanusitásokra ad alkalmat. «Egyes informálók, főleg azok, akik különböző czimü összeköttetéseiket óriási fontoskodással és nagyképüsködéssel bocsátják áruba» és «akik az ügynek nem is jogi képviselői, aránytalanul nagy dijazást követelnek néha egy-egy ilyen kijárásért, olyan dijazást, mely könnyen vezethet a biró meggyanusitására, kinek ilyen áron «megdolgozását» az illető férfiu elvállalta».

Ily illusztris helyről először van alkalmunk hallani a sógorság, komaság, pajtásság mezébe burkolt «kijárások» leleplezését. Ezek az urak azonban annyira ismeretesek a birósagok tagjai előtt, hogy közbenjárásukat nagyon könnyen meg tudják különböztetni a perbeli képviselők komoly és tárgyilagos eljárásától. Ezek a «kijárók» nem is dolgoznak jogászi érvekkel, hiszen eljárásuk czélja nem a tárgyilagos érvelés, mert az ő létjogosultságuk és fellépésük jogczime a kaszinói pajtásság, a politikai klubbokban megszerzett összeköttetés, vagy egyéb intim jellegü kapocs.

De ha nem is volnának megkülönböztethetők az ily kijárók és nem is volnának ezen a czimen maguk a birák által távol tarthatók: vajjon szabad-e a sporadicze észlelhető visszaélések miatt magának az információnak eltiltására gondolni akkor, mikor az a jogkereső közönség megnyugtatására szolgál és ma még szükségesnek mutatkozik?

Mert nem fest ám a magyar igazságszolgáltatásban minden oly szépen, mint ahogyan azt dr. Márkus Dezső ur feltünteti.

Mindenekelőtt nem szabad elfelejteni, hogy van ugyan sok kiváló biránk és elsőrendü tanácselnökünk, de bizonybizony az annyiszor ostorozott anciennitás elve, meg a more patrio divatos protekczió nem egy gyenge birót és tanácselnököt vitt bele a birói karba.

Azután meg azt se hagyjuk figyelmen kivül, hogy a felső bíróságok tagjainak egy része 70 éven felüli öreg urakból áll, és hogy nem mindegyiknek előadása szabatos és figyelme sem oly éles, mint amiként az ideális birótól elvárható.

Ami pedig az itélkezés menetét illeti, tapasztalatból tudjuk, hogy minő gőzerővel intéznek el a felsőbíróságok egyes tanácsai nagyfontosságu ügyeket, hogy éppen nem mindig olvassák fel szószerint a tanuvallomásokat és az okiratokat, sem a perorvoslatokat nem ismertetik a maguk egészében, hanem hogy egyes birák és illetőleg egyes tanácsok megelégszenek az ügy részletes előadása helyett az alsóbirói itéletek egyszerü felolvasásával és a perorvoslatok három-négy mondatban való jelzésével.

Hogy ez nem valami ritka kivétel, arra nézve elegendő utal-

nunk Ujfalussy Béla kassai táblai biró urnak ezen közlöny f. é. 29. számában megjelent czikkére, amelyben a birói tanácsok tagjainak számáról elmélkedvén, a következőket mondja: «Ha a felebbviteli fokon a nyilvános tárgyalásokon s az ügyek előadása után a feleken kivül a tanácsnak mind az öt, illetve mind a hét birói tagja a kérdezés jogával élne, alig lehetne az egy napra kitüzött tárgyalásokat elvégezni. A táblai büntető felebbviteli főtárgyalásokon a kitüzött ügyek nagyobb számánál fogva gyakran kevés idő jut az ügy állásának részletes előadására, ezért is a tanácsnak el kell fogadnia *az ügy előadása helyett az előadó biró részéről dióhéjba foglalt* rövid felvilágositásokat (!), mivel csak az igy rövidített, habár *a perrendnek meg nem felelő* eljárással lehet a táblai hatáskörbe eső munkahalmazt .... elintézni.»

Ha semmi más, maga ez a nehány mondat teljesen igazolja az információ szükségességét. Ahol ily állapotok rendszeresen megtüretnek, ahol a tanácsok vezetői csak azért, hogy a biróságok a hátralékoktól mentesek legyenek, eltürik, sőt favorizálják a törvényellenes eljárást, ahol ennélfogva a tanácselnökök és a szavazó birák csakugyan egyoldaluan és hézagosan értesülnek a tényállásról és az eldöntés alá kerülő jogi kérdésekről: ott igenis lehetetlen a felektől megvonni a jogot arra, hogy a tanács összes tagjait az előadásra kerülő ügyre előkészitsék.

Abban a perczben, amelyikben a félnek módja lesz a referens előadását szóbeli tárgyaláson kiegészitени, az ügyállást minden oldalról megvilágitani, természetesen nem akad hive ennek az u. n. «intézménynek».

Negyven éven át megtürtük az információt, mint *szükséges* roszt és most az uj perrendtartás életbelépte előtt pár évvel a régi rozoga perjog uralma alatt akarjuk a még mindig nem felesleges intézményt kiküszöbölni? Nem várhatunk ezzel is még 2—3 évig?

Amig a szóbeliség meg nem valósul, ez a «szépséghiba» megtürendő, éppen ugy, mint az a szépséghiba, amelynek «Referentenwirtschaft» a gúnyneve. *x. y.*

A beteg ügyvédség.

A magyar ügyvédség már idestova egy negyedszázad óta jajong, egy negyedszázad óta rágódik a testén valami nyavalya. És a mindenkori igazságügyminiszterek, mint a hivataluknál fogva hivatott orvoslók között senki sem akadt még, aki az ügyvédség betegágyához sietett volna, baját gyökeresen orvoslandó. Csak az elfogultság tagadhatja meg Székely igazságügyminisztertől azt az érdemet, hogy ő meghallotta a betegségben szenvedő ügyvédség jajkiáltásait és betegágyához sietett azzal a tiszteletreméltó és tagadhatatlanul jóakaratu elhatározással, hogy ha kell, operativ beavatkozással is, de talpra állitja a negyedszázados beteget.

Sajnos azonban, az igazságügyminiszter nem mutatkozik jó orvosnak. Javaslata legalább azt bizonyitja, hogy elvéti a jó orvos legelső, legfőbb, de egyben legnehezebb feladatát, amelynek helyessége pedig előfeltétele minden gyógyulásnak: helytelenül állapitotta meg — a diagnózist.

Az igazságügyminiszter diagnózisa szerint az ügyvédség a túlprodukczió betegségében szenved.

Ez a diagnozis merőben téves! Magyarországon *nincs* ügyvédi tulprodukczió. Kimutatta ezt dr. Sztura Szilárd temesvári kartársunk egy a «Temesvári Hirlap»-ban a minap megjelent, a statisztika megczáfolhatatlan érveit sem nélkülöző magvas czikkében.

A magam részéről reámutatva az igazságügyminiszter diagnózisának téves voltára, a helyes diagnózist s az orvoslásnak természetesen ehhez a helyes diagnozishoz igazodó metódusát szeretném megállapitani.

Az igazságügyminiszter, és vele együtt nagyon sokan, látják, hogy Budapesten, Temesvárott, Szegeden, egyszóval a városokban oly foku ügyvédi tulprodukczió van, hogy megélni is alig tudnak és ebből azt a következtetést vonják le, hogy az egész országban ügyvédi tulprodukczió van.

Ez a következtetés hibás általánositáson épül fel: téves. Keczelen, Nagytorákon, Szakállházán, egyszóval a falvakban nincs ügyvédi tulprodukczió, sőt a falvakban egyáltalán nincs ügyvéd.

Már pedig öreg hiba az, amikor a vér összefut az agyban, vagy ellepi a szivet és a lábnak, ahova ilyenformán nem jut vér, természetesen el kell zsibbadnia. Ugyanez az ügyvédség öreg hibája, betegsége is: a szabálytalan eloszlódás, az egy csoportban, a czentrumokban, a székhelyeken való összetorlódás. Senki sem akar falun megtelepedni, holott falun még nem láttam, hallottam ügyvédet nyomorogni; falun még mindenki megteremtette a tisztességes exisztencziáját, ami persze egyike a legrelativebb fogalmaknak.

Már most adott hasonló esetben ugyebár az orvos, ha másként nem, érvágással megszünteti a vértolulást. Ugyanezen a módon kell orvosolni az ügyvédség mindenben hasonlatos betegségét is. Kényszeriteni kell az ügyvédeket, hogy telepedjenek meg a falvakban is.

Igen ám, hallom a minden radikális reformban tamáskodókat, de az reakczió! Ez abszurdum! Ez ellenkezik a szabadelvüséggel! Végtére is senkinek sem tilthatjuk meg, hogy ne telepedjék meg ott, ahol éppen akar.

Nos hát én nem is a szabadelvüséggel ellentétben álló formában képzelem a megoldást.

Az igazságügyminiszter ur mindenképpen meg akarja hosszabitani az ügyvédi gyakorlatot néhány esztendővel, amely tervezete a saját szavai szerint is szerzett jogokat érint és legfeljebb a czél szentesiti az eszközt elvének érvényesülését jelentheti. Ámde ki beszélhetne szerzett jogok érintéséről akkor, ha a törvény azt mondaná ki, hogy az ügyvédi oklevél elnyerése után, mondjuk három évig, az ügyvéd önálló praxist csakis faluban folytathat, városban csak mint ügyvédhelyettes müködhetik. Ezzel a megoldással elérnők a javaslattal czélzott összes előnyöket, tárgytalanná tennénk a javaslat mostani formájában bizony helytálló minden kifogást, ellenvetést, de egyuttal olcsó, állandó és kéznél fekvő ügyvédekhez juttatnók a falusi jogkereső közönséget és megteremtenők az ügyvédi deczentralizácziót, mert ilyenformán igen sokan teremtenének maguknak becsületes, jó egzisztencziákat a falun, akik a három év elteltével dehogy is kivánkoznának be a városba, amelyhez pedig ma még olyan érthetetlen, kárhozatos szivóssággal, csökönyösséggel ragaszkodnak annyian.

Dr. Kassovicz Artur.

Az ügyvédi rendtartás reformjához az ügyvédi kar szempontjából.

Kétségtelenül üdvös minden törekvés, amely az ország szellemi munkásainak anyagi helyzetét javitani törekszik. Minden társadalmi osztálynál az anyagi kérdések jutottak napirendre s ezek képezik a sürgős megbeszélések tárgyát, nemcsak minálunk, hanem a külföldön is. Gazdasági rázkódtatásra van kilátásunk. Sok az eszkimó s kevés a fóka. Madách remekmüve borzalmasan kezd igazzá válni már az utolsó részletekben is. Ok a tulprodukczió minden téren s a nemzet értelmiségének régi, hagyományos, elavult helytelen gondolkodása a lateiner pályák előnyeiről. Ma a dolog akkor nem szégyen, ha a diplomák tetején állva dolgozunk. Nálunk válogatnak az emberek a munkában, ahelyett, hogy dolgoznának.

Ha a nemzetben, a társadalomban nincsen meg a helyes munkamegosztás iránt való érzék, akkor az államnak nemcsak joga, hanem kötelessége is ugy irányitani a körülményeket, hogy ezek a helyes mederbe terelődjenek.

A tervezet a bajokon segiteni akar, de hibája, hogy szerzett jogokat sért s a mai ügyvédjelölti generácziót érzékenyen sujtja, mert azok, akik abban a tudatban léptek az ügyvédi pályára, hogy három évi gyakorlat után a diplomát megkapják s a praxist megkezdhetik: ezt csak öt év mulva érik el.

Hogy itt azon szabály alól, hogy a törvénynek rendes körülmények között visszaható ereje nincsen, helytelenül és indokolatlanul kivételt tesz a tervezet, az is világos. Az csupán a kérdés, hogy a javaslat életbeléptetése után megszünik-e a tulzsufoltság az ügyvédi pályán vagy sem, vagyis hogy a javaslat el fogja-e érni czélját vagy nem? Nézetem szerint a leghatározottabban nem. Az a két esztendő plus csak a mostani generácziónak, a mostani jelölteknek esik igen rosszul, de akik ő utánuk

jönnek, azok egész természetesnek találják az öt éves praxist s a tolulás épp oly mértékben lesz meg, mint ahogy megvan az a mai nap is. Tessék statisztikát csinálni, hogy hány jelölt teszi le 3 év alatt az ügyvédi vizsgát? Merem állitani, hogy 50 % sem. Tehát tulajdonképpen a mai állapotoknak szabályokkal való szentesitése történnék meg a javaslatnak törvényerőre való emelése által.

Nem tudom eléggé helyeselni a javaslat azon intézkedését, hogy a vizsga letétele után akar még két évi praxist a diplomás ügyvédtől. Más pályán is igy van ez. Pl. az orvosoknál ott a kötelező kórházi gyakorlat, ami bizony nagyon üdvös intézmény s amit szigoruan be is tartanak. Erre feltétlenül szükség van, mert a vizsga anyaga oly óriási, hogy irodai gyakorlat mellett alaposan elkészülni a vizsgára majdnem lehetetlenség. Aki ezt teszi, az a legtöbb esetben egészségével fizet ezért a merészségéért. Tehát a gyakorlat bizony sokat szenved a készülés ideje alatt. Engedjenek a készülésre egy-két esztendőt a doktori fok elnyerése után és a diploma kiadása után szintén egy-két év után bocsássák saját szárnyára a fiatal ügyvédet.

Lehetőleg olyan törvényt kell hozni, amiről meghozatalakor tudja a törvényhozó, hogy becsületesen végrehajtható. Már pedig aki a mai viszonyokkal ismerős, tudja nagyon jól, hogy két urnak szolgálni egyszerre, a gyakorlatnak és az elméletnek, a változott viszonyok következtében óriásivá megnövekedett anyag megtanulása folytán: egyszerüen lehetetlenség. Nem is szólok arról, hogy ha a magyar polgári törvénykönyv megalkottatik: akkor még egy félévvel egész nyugodtan meg lehet hosszabbitani a tanulásra — és nem a gyakorlatra — forditandó évek számát.

Nézetem szerint — bár bizarrnak látszik első pillanatra, — de egyetlen megoldás van ezen kérdések eldöntésénél, nevezetesen: mondja ki a törvényhozás, hogy akik pl. 1911—1915. évben nyernek érettségi bizonyitványt: azok ügyvédi vizsgára nem bocsáttatnak. Hogy hány évre tegyük ezt az időt, azt nálamnál illetékesebbek mondják meg: én elégnek tartok ötöt. Be kell zárni a kapukat bizonyos esztendőre az ügyvédi pályánál, azonban meg kell védeni azon 18 éves fiatalembert is, aki azon tudatban lépett a jogi pályára, hogy ügyvéd lesz belőle. Az ügyvédek már egymás ellen állanak harczban, olyanok az állapotok. Ezen segiteni kell, az államnak joga is van reá. Ekkor szerzett jogokat nem sértünk s kikerüljük a numerus clausust is, amellyel esetleg vissza is élhetne a kormányhatalom. *Dr. Osvárth Ferencz,*
budapesti ügyvéd.

A bünhalmazatról.

A bünhalmazatra vonatkozó szabályoknak alkalmazása körül a magyar büntető-törvénykönyvnek életbe lépte óta ugy a gyakorlatban, mint az elméletben ellentétes felfogások nyilvánultak meg és ezek az ellentétek az azóta lefolyt néhány évtized daczára meg nem szüntek.

Az alsó- s a felsőfoku birósági határozatok gyüjteményeiben előforduló határozatok, a bünhalmazat körül felmerülő ellentétes felfogásokat eklatánsul igazolják és ezek a felmerült különböző ellentétek eredményezték a Curiának 28., 51. és 60. számu döntvényeit, melyekkel azonban a Curia nemcsak hogy nem tisztázta az ellentéteket, de határozataiban s döntvényeiben önmaga is az ellentétekbe beleesett, miáltal kizárta azt, hogy e tárgyban egyöntetü eljárás keletkezzék. Igy a 28. és 51. számu döntvények közül, a 28. számu döntvényben a hatóság elleni erőszak és a sulyos testi sértés halmazata esetében anyagi, az 51. sz. döntvényben pedig a lopás kihágása s a magánlaksértés esetében eszmei halmazatot állapitott meg, daczára, hogy az egyik esetben is egy cselekménynyel lett elkövetve a hatóság elleni erőszak s a testi sértés és a másik esetben is egy cselekménynyel lett elkövetve a lopás s a magánlaksértés, sőt az előbbi esetben a hatóság elleni erőszak deliktuma az egyuttal testi sértést is eredményezett bántalmazás által okoztatott, ellenben az utóbbi esetben önállóan előbb a magánlaksértés s csak ennek befejezése után lett egy folytatólagos cselekménynyel a lopás elkövetve, tehát az utóbbi esetben már két tettről van szó s ekként ha az előbbi esetben az eredmények anyagi halmazatot létesitettek, utóbbiban is ugyanannak kellene lennie, ha pedig mindkét esetben az eredményt egy cselekedettel elkövetett deliktum többségnek veszszük ezekben egyformán az eszmei halmazatot kellene megállapitani. A 60. számu döntvény is ellenkezik a törvénynyel, mert az aberráczió esetében, vagyis, amidőn a tettes mást sértett meg, mint a kit sérteni akart, egy cselekménynyel két deliktum jött létre, tudniillik egy befejezett és egy megkisérlett büncselekmény, melyekre sem subsidiaritás, sem az absorbczió elve nem alkalmazható, tehát ily esetben a bünhalmazat megállapitandó volna.

A gyakorlatban szükséges egyöntetüség hiánya kitünik abból is, hogy daczára, mikép az 51. sz. döntvény kifejezetten mondja, hogy ha a büntetendő cselekmény elkövetője az általa czélba vett törvényszegés végett, egyidejüleg egy másik büntetendő törvényszegést is elkövetett, a bünössége valamennyi elkövetett törvényszegés miatt megállapitandó, mégis egyes biróságok csak a legsulyosabb beszámitásu cselekményben mondják ki a vádlottat bünösnek, az elkövetett többi cselekményeket pedig az előbbi cselekménybe beolvadottnak tekintik, addig más biróságok a vádlott bünösségét valamennyi általa elkövetett büncselekmények miatt, a Btk. 95. §-ának felhivásával eszmei halmazat alakjában állapitja meg. További ellentétes gyakorlat nyilvánul meg az anyagi bünhalmazat esetében a vonatkozó törvényszakaszok alkalmazása körül. Ugyanis amig egyes biróságok itéleteikben rendszerint csak a Btk. 96. §-át hivják fel s ezen az alapon szabják ki az összbüntetést addig, más biróságok, anélkül, hogy a Btk. 97—99. §-aiban megengedett büntetéssulyosbitást alkalmaznák, a Btk. 96. §-a mellett a 97—99. §-okat is feleslegesen felhivják.

A felmerült s részben a fentebbiekben előadott különböző ellentétes felfogások és magyarázatok annak a körülménynek tulajdonithatók, hogy a büntető-törvénybe az alaki s anyagi halmazat közötti megkülönböztetés felvétetett, holott a kettő közötti különbség, a törvénynek gyakorlati alkalmazásánál, alig határolható el egymástól. Ennek a feltüntetésére állitsuk szembe a törvénynek az alaki s az anyagi bünhalmazatra vonatkozó tételeit egymással:

Alaki bünhalmazat akkor forog fenn, ha valamely büncselekmény a büntető-törvény több rendeletét sérti, amidőn is az ezekre megszabott büntetések közül a legsulyosabb alkalmazandó. (95. §.)

Anyagi bünhalmazat akkor létesül, ha ugyanazon személy több büntetendő cselekményt követ el, amidőn az ezekre megszabott büntetések közül a legsulyosabb összbüntetésként kiszabandó. (96. §.) Az esetek elbirálásánál e két halmazatra vonatkozó különbség, amint a szövegből kitetszik, csakis az *összbüntetés* szóban van, de a törvény gyakorlati alkalmazásában gyakran ez sem okoz a Btk. 95. és 96. §-ainak esetei között különbséget, igy például, ha börtönnel büntetendő lopás büntette s fogházzal büntetendő személyes szabadság megsértésének vétsége egymással halmazatban áll, a büntetés, akár anyagi, akár alaki halmazat forog fenn, az elkövetett legsulyosabb cselekményre meghatározott büntetési nemben és pedig a felhozott esetben börtönben lesz megállapitandó.

Az alaki s az anyagi halmazat közötti különbséget csakis a törvény következő szakaszai, ugymint a 97—102. §-ok adják meg akkor, ha a határozott ideig tartó szabadságvesztés büntetés leghosszabb tartama a Btk. 97—100. §-aiban meghatározott mérték szerint felemeltetik, vagy ha szabadságvesztéssel büntetendő konkurráló cselekmények között a pénzbüntetés is szerepel.

A gyakorlatban azonban a Btk. 97—100. §-ai tényleg alig lesznek alkalmazva, mert az egyes büncselekményekre meghatározott büntetési tételek (például a Btk. 232. §-a szerint az erőszakos nemi közösülés esetén tiz évig terjedhető fegyház, a 303. §. szerint sulyos testi sértés büntetténél öt évig terjedhető börtön) oly tág kereteket biztositanak az itélő biróságnak, hogy e keretben több rendbeli bünhalmazat esetén is az elkövetett cselekményekkel arányban álló összbüntetés megfelelő mértékben kiszabható, anélkül, hogy szükséges volna a Btk. 97—100. §-aiban megengedett szigoritáshoz nyulni.

Az anyagi bünhalmazatra vonatkozó törvényszakaszok közül a 102. §-t azonban az itélő biróságnak már alkalmaznia kell ámbár ez a rendelkezés ellentétben van az összbüntetés jellegéve s értelmével.

Sajátszerü a törvénynek az a rendelkezése, hogy amig halmazat esetén a szabadságvesztés büntetés a kumuláczió kizárásával, összbüntetésben állapitandó meg, addig a pénzbüntetés kiszabásánál, a törvény indokolása már a kumulácziót fogadja

el s a pénzbüntetést minden cselekményre külön megállapittatni rendeli s ez által egy ily birói itélet az idegen olvasó előtt, a kiszabott pénzösszegeknek az összeadásra vonatkozó jellel történő összekapcsolása folytán (10+100+20 K), továbbá a büntetőtörvényből s a perrendből felhivott, az itéletben valóságosan hemzsegő sokféle törvényszakaszoknak számszerü megjelölésével, egy valóságos számtani feladványnak tünik fel. Hogy a pénzbüntetés halmozására vonatkozó rendelkezés ellenkezik az összbüntetés nyelvtani értelmével, ez kitünik az anyagi halmazatot meghatározó 96. §-nak szövegéből, amely szerint több büntetendő tényálladéknak és több büntetésnek találkozása esetén, az egyes cselekményekre együttvéve egy összbüntetés szabandó ki s ez a bünös által elkövetett cselekményekre meghatározott legsulyosabb büntetési nemben állapitandó meg. Ebből tehát logice azt kellene következtetni, hogy a pénzbüntetés is csak akkor szabható ki, ha a legsulyosabb cselekményre meghatározott büntetési nemben a pénzbüntetés is előfordul. Hogy a törvény a pénzbüntetésre miért tett kivételt, erre nézve adós maradt a felvilágositásadással és a törvény indokolásában csupán annyit emlit, hogy a pénzbüntetés kumulációja már ki nem zárható, de miután ez az indokolás ellenkezik az összbüntetés értelmével s miután az összbüntetés kiszabásának egyaránt a szabadságvesztés- s a pénzbüntetéseknél is érvényesülni kellene, ezért nyilván fiskális érdekekre kell visszavezetni a törvénynek a pénzbüntetések halmazatára vonatkozó rendelkezéseit.

A pénzbüntetések halmozására vonatkozó rendelkezés a gyakorlatban ismét csak ellentétek s ellentmondások előidézésére vezetett. Ehelyütt csak azt a meddő kérdést, emlitem fel amely még most is a gyakorlatban napirenden van akkor, amidőn több pénzbüntetéssel egy szabadságvesztés büntetés találkozik, tudniillik, hogy ily esetben kell-e a Btk. 96. §-ára hivatkozni, továbbá felemlitem azt a már jelentékenyebb s e lapok hasábjain már általam is tárgyalt azt a kérdést, hogy börtönnel büntetendő büntett és pénzbüntetéssel büntetendő vétség halmazata esetén a főbüntetésként kiszabott pénzbüntetés behajthatlanság esetén milynemü szabadságvesztés büntetésre változtatandó át?

Ebben a tekintetben, daczára annak, hogy a Btk. 53. §-a világosan intézkedik a pénzbüntetés átváltoztatásáról, a Curia mégis részint a határozattárában, majd pedig a jogegység tárgyában hozott határozataiban előbb azt mondotta ki, hogy a főbüntetésként kiszabott pénzbüntetés a Btk. 53. §. 2. bekezdése értelmében fogházra változtatandó át, majd pedig azt, hogy a főbüntetésként kiszabott pénzbüntetés behajthatlanság esetén azonnemü szabadságvesztés büntetésre átváltoztatandó, melyre a vádlott a pénzbüntetésen felül itéltetett. Hogy e két nézet közül melyik a helyes, ez vitás, de az utóbbi mindenesetre a Btk. 53. §-ának 2. bekezdésével világosan ellentétben áll, mert e szerint a pénzbüntetés, ha főbüntetésként szabatik ki, behajthatlanság esetén fogházra s nem pedig börtönre vagy fogházra változtatandó át.

A kifejtettekből tehát látható, hogy a bünhalmazati rendelkezések alkalmazásánál az ellentéteknek s az ellentmondásoknak halmaza keletkezett, amelyek a gyakorlatban az itélkezésnél és a teóriában a bünösség s a minősités kérdésében még folyvást felmerülnek.

Az alaki bünhalmazatra vonatkozó rendelkezés számos theoretikus vitára adott alkalmat, már pedig az anyagi büntető törvénynek a czélja a megtorlás s ezzel kapcsolatban a javitás, az oly törvényből tehát, mely az emberek élete s szabadsága felett rendelkezik, mind az olyan rendelkezés kiküszöbölendő volna, mely gyakorlati alkalmazásában ellentétekre szolgáltat okot s az elitélt sérelmére vezet.

A modern irányzat a büntető törvény reviziójánál az alaki s az anyagi halmazat közötti különbségnek az elejtésére irányul s minthogy a magyar büntető törvény reformja is előbb-utóbb sorra fog kerülni, ezért kivánatos volna az előfordult ellentétek megszüntetése czéljából a halmazati rendelkezéseknél az alaki s az anyagi halmazatot kiegyenliteni, továbbá a pénzbüntetés s a szabadságvesztés büntetés halmaza esetén az ezek között jelenleg fennálló különbséget s egyuttal ellentmondást is megszüntetni akképpen, hogy az összbüntetés nemcsak a szabadságvesztés büntetésre, hanem a pénzbüntetésre is kimondandó volna.

Ujfalussy Béla,
kassai kir. táblai biró.

Telekkönyvi korlátozás — hivatalból.

A mult év vége óta egyik budapesti telekkönyvi hatóságtól egymás után jönnek az 1877 : VIII. tcz.-re való utalással korlátozást tartalmazó végzések.

A bekebelezési kérvényekben kérem a zálogjogot *x.* kölcsöntőke, ennek *y.* % kamatai, *z.* törlesztési részletek és 3% kártalanitási dij erejéig bekebelezni.

Jön a végzés, amely a kért zálogjogbekebelezést elrendeli, egyben azonban az 1877 : VIII. tcz.-re való utalással hozzáteszi : «ugy azonban, hogy ezen kamatok és kártalanitási dij együtt a tőke évi 8%-át meg nem haladhatják.»

Ez a hivatalos korlátozás valóságos halálos itélet a stornódijakra.

Az 1877 : VIII. tcz. 3. §-a ugyanis, amelyre a telekkönyvi hatóság a helytelen gyakorlatot alapithatni véli, nem bármiféle melléktartozások tekintetében rendeli a kérdéses megszoritó rendelkezés alkalmazását, hanem csak «a felek által határozott összegben kikötött, de százalékban ki nem fejezett melléktartozások tekintetében.»

A megbeszélt esetekben azonban ilyen határozott összegben kikötött, de százalékban ki nem fejezett melléktartozásokról szó sincs, minek folytán a kérdéses megszoritó rendelkezés az én eseteimben egyáltalán nem alkalmazható.

De még kevésbbé alkalmazható a szóban forgó megszoritó rendelkezés, ha figyelembe veszszük, hogy minden esetben törlesztéses kölcsönről volt szó, amelyekre nézve pedig egy későbbi törvény, nevezetesen az 1881 : LX. tcz. 192. §-ának utolsó bekezdése akképpen intézkedik, hogy ezeknél a kamatnak és a kötvényen alapuló egyéb járuléknak a tőkével egyenlő elsőbbsége ellen csak annyiban tehető kifogás, amennyiben a tőke és járulék czimén követelt összeg a bekebelezett tőkét és annak a bekebelezésben kitüntetett kamatlábbal, kamatláb ki nem tüntetése esetén pedig hatszáztólival számitott három évi kamatait felülmulja.

Eszerint tehát a törlesztéses kölcsönnél a törvény maga is konczedálja, hogy a kamat a járulékokkal együtt meghaladhatja a 8%-ot, sőt a vonatkozó felszámitást hathatós védelembe is veszi, amennyiben annak kifogásolását meg nem engedi, hanem, hogy az esetleges visszaélésnek elejét vegye, csupán azt rendeli, hogy a kamatok és járulékok együtt véve nem haladhatják meg az irásos (illetve — ha ilyenek nincsenek — a törvényes kamatlábbal számitott) kamatok három évi összegét. Ha tehát pl. egy 10,000 K-ás kölcsönnél 7% kamat és akár 5% stornó dij van kikötve, ez együtt véve esetleg teljes 12%-ot, számszerint 1200 K-át is kitehet ; s az 5% kártalanitási dij sorozása ellen (feltéve, hogy a kamatok és a storno dij összege együtt véve 2100 K-át, vagyis a három évi kamat összegét meg nem haladják) még sem emelhető kifogás.

A végrehajtási törvény ezen rendelkezéséből az is világos, hogy az a körülmény, vajjon a kártalanitási dij jár-e vagy nem, csakis kontradiktorius eljárás rendjén itélettel dönthető el.

De ha ez igy van, vagyis ha a kártalanitási dij felszámitása ellen még az érdekelt adósok, vagy a telekkönyvi rangsorban utóbb következő hitelezők sem tehetnek kifogást, mi jogon üti el akkor a telekkönyvi hatóság a hitelezőt kártalanitási dij iránti esetleges követelésével már a zálogjog bekebelezésnél egyoldalulag, az érdekeltek kérelme nélkül, sőt ennek ellenére ?

Ugyanaz a telekkönyvi hatóság (persze nem ugyanaz a referens) ugyanakkkor, amikor én nyakra-főre adom be a felfolyamodásokat az alaptalan korlátozások ellen, adott esetben — minden korlátozás nélkül — bekebelezni rendelte a zálogjogot egy másik takarékpénztár kérelmére és javára 10,000 K hiteltőke, ennek 8% kamatai, és 4% kártalanitási dij erejéig ; holott pedig a végrehajtási törvény idézett szakasza váltóhitelre egyáltalán nem alkalmazható.

A quot capita ... elvének talán még sem lenne szabad egy egyszerü kérdésben ugyanazon birósághál ennyire tért foglalni.

Dr. M. J.

A végrehajtási novella 9. §-a.

Egyszerü a tétel : a Vhn. kihirdetésétől számitott egy éven tul egy állami tisztviselő ellen, kinek fizetése 2000 K, felesége kinek részére meg van itélve három évre visszamenőleg havi

40 K tartásdij, férje fizetésére végrehajtást vezet. Kérdés: mi foglalható le a 2000 K fizetésből?

Egyik kir. itélőtáblánk ugy döntötte el ezt a kérdést, hogy a tartásért a fizetésnek $^2/_3$ része lefoglalható, de akként, hogy 1000 K a foglaláson tul érintetlen maradjon és indokolva ezt azzal, hogy a fizetésnek csupán $^1/_3$ része, mint a foglalásmentes $^2/_3$ rész fele lesz ebben az esetben a foglalástól mentes és ennek a mentes hányadnak legkisebb mértéke nem 2000 K, hanem csak 1000 K.

Ezzel a döntéssel szemben áll az a felfogás, hogy a Vhn. 6. §-a kifejezetten csak a fizetés $^1/_3$ részét engedi lefoglaltatni, mentesnek jelentvén ki 2000 K-át, tehát minden esetben s igy a jelen esetben is csak a fizetés $^1/_3$ része foglalható le, csupán a 2000 K mentesség száll le felére, vagyis 1000 K-ra.

Melyik felfogás a helyes? Ugy vélem, a táblának fentebb ismertetett állásfoglalása.

A végrehajtási eljárásról szóló 1881 : LX. tcz. módositása és kiegészitése tárgyában beadott törvényjavaslatra vonatkozó képviselőházi igazságügyi bizottsági jelentésnek második bekezdése szerint a benyujtott törvény elsősorban az adós helyzetén kiván könnyiteni olyképp, hogy a közalkalmazottak járandóságát a mainál nagyobb mértékben kivonja a végrehajtás alól, ez okból módositotta a Vhn. 6. §-a az 1881 : LX. tcz. 54. §-át olyképp, hogy az állami tisztviselő rendes fizetésének legfeljebb egy harmada és ez is csak ugy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 2000 K a foglaláson tul is érintetlen maradjon.

A novellára vonatkozó miniszteri javaslat 8. §-a szerint, ha a végrehajtás tartásdijra irányul, a marasztalt köztisztviselőnek 750 K-át meghaladó tényleges szolgálati járandósága korlátlanul lefoglalható, tehát ez a javaslat a vt. 58. §-ában foglalt rendelkezés szerint mentes 600 K-át 750 K-ra kivánta felemelni.

A képviselőház igazságügyi bizottsága azonban méltánytalannak tartva azt, hogy a például 6000 K fizetéssel biró köztisztviselő feleségét megitélt és lefoglalható tartásdija czimén 5250 K, magát a tisztviselőt pedig 750 K illesse, vagyis, hogy igy a tartásra jogositott jóval nagyobb összeget vegyen igénybe, mint amennyi a tartásra kötelezettnek magának megmarad, ugy kivánta megosztani a végrehajtás alól mentes járandóságot, hogy az fele részben a végrehajtást szenvedőnek érintetlen maradjon, fele részben pedig a végrehajtató által tartozására igénybe vehető legyen; ez okból szövegezte meg oly formában a miniszteri javaslat 8. §-át, amily formában minden vita nélkül abból a Vhn. 9. §-a lőn.

Tehát a törvényhozás czélzata az volt a most hivatkozott szakasznak ama rendelkezésével, hogy ha a végrehajtás az adós ellen feleségét illető tartás miatt intéztetik, a Vhn. 6. §-ában meghatározott mentességek felényire szállanak alá, hogy a foglalás alól mentes fizetés, vagyis a fizetésnek $^2/_3$ része felében a tartásért végrehajtatónak, felében pedig a végrehajtást szenvedőnek jusson, de ennek legalább 1000 K-ja megmaradjon, vagyis a 2000 K fizetéssel biró államtisztviselő felesége megitélt tartásdija fejében lefoglalhat férje fizetéséből 1000 K-t, a férjnek is 1000 K-ja maradván, a 6000 K fizetéssel biró államtisztviselő feleségét pedig megitélt és lefoglalható tartásdij czimén megilleti 4000 K, a férjnek pedig 2000 K marad.

De hogy ez volt a törvényhozó akarata, kitünik abból is, hogy ha a tisztviselő fizetésének egyharmad részét bárki más előzőleg lefoglalja, a tartásra szoruló, a fenti táblai határozattal ellentétes felfogás helyessége esetén teljesen elveszitette a fedezeti alapot, mert a fizetésnek lefoglalható egyharmadrészét elviszi az előző foglaltató, s ekkor a tartásra szorultnak az a tény, hogy vele szemben a 2000 K mentes fizetés 1000 K-ra száll le, kenyeret nem ad. *Egy kir. járásbiró.*

Néhány szó házassági jogunkról.

A házassági jogról szóló 1894 : XXXI. tcz.-nek a házasság felbontására vonatkozó drákói intézkedései és az eljárási szabályok minden liberálisan gondolkozó embert aggodalommal kell, hogy eltöltsenek.

A házassági joggal foglalkozó jogászok figyelmét nem kerülheti el az a kirivó ellentét, amely a törvénynek a házasság megkötésére és megszünésére vonatkozó két főrészét annyira megkülönbözteti egymástól, mintha azok nem is egy czélnak a szolgálatában állanának.

A házasság nem pusztán jogi ügylet és viszony lévén, hanem — legalább nézetem szerint — főképpen erkölcsi és lelki motivumokon nyugvó kapcsolat, ezeknek a figyelembe vételét nem lehet mellőzni a felmerülő jogi kérdések eldöntésénél. S dicséretére válik a törvénynek, hogy a házasság megkötésére vonatkozó részében ezeket a motivumokat méltányolta is, amidőn a házasságkötésre irányuló akarat szabadságát körülbástyázta s lehetőleg biztositani akarta. E tekintetben tehát a törvény liberálitását el kell ismerni.

Ámde nagyon helyesen mutat reá dr. Gál Dezső a «Jogt. Közl.» 1910. évi 29. számában e liberalitás defektusára, amidőn a házasság megtámadásának némely okáról s ezzel kapcsolatban a joggyakorlatról elmondja a véleményét.

Kétségtelenül felismerhető, hogy a törvény a megtámadás okainak a megállapitásánál nem eléggé határozott és bátor, s éppen olyan eseteket nem preczizirozott, amelyek elég gyakran előfordulnak és pedig lesujtó eredménytelenséggel. Már pedig a megtámadásnak legalább is azért kell minél tágabb teret biztositani, mert az tulajdonképpen restitutio in integrum, amennyiben a házasságkötésre irányuló akarat és elhatározás szabadságát utólag részesiti védelemben s czélja: hogy a házassági kötelék megszüntettessék minden olyan esetben, amikor valamelyik fél nem köthetett, vagy a körülmények ismerése mellett nem kötött volna házasságot.

De a házasság felbontására vonatkozó rendelkezésekben már nemcsak a liberalizmus hiányát látom, hanem némi reakcziót is. Mintha a törvény itt már teljesen félretette volna a kötelék lelki fundamentumának a respektálását, bontó okul csupa fizikai okot és cselekményt konstituál s egyetlen elvül a vétkességet állapitja meg.

Tehát mellőzi a házastársak egész lelki világának minden jelenségét, azokat a természeti törvényben gyökerező fizikai és lélektani megnyilvánulásokat, amelyek nélkül, vagy amelyek mellett erkölcsös házasélet nincs. Már pedig a törvénynek egyik alapelve a morál. S homlokegyenest ellentétben áll ezzel az elvével és czéljával, mikor egymáshoz lánczol olyan házastársakat, akik ugyan a 76—80. §-okban megjelölt cselekmények közül egyet sem követtek el, de azért messzebb vannak egymástól és az egymás megértésétől, mint a vétkes cselekmények egész halmaza esetén lennének. Mert nincs meg közöttük a kölcsönös megértés, egymásnak teljes megbecsülése, tehát nincs meg lelkükben az az egyensuly és harmónia, az az erkölcsi alap, amely a házasságnak egyik elengedhetetlen feltétele.

Az ilyen házastárak meg sem kisérlik a válást, mert az lehetetlen; tehát vagy igy élnek együtt s akkor az egyik jobbra, a másik pedig balra keresi a kárpótlást, vagy pedig különválnak s nyakukon egy elszakithatlan lánczczal, egyszer majd megtalálják a megoldást a 77. §-ban s a felhivó majd remegve várja a dr. Gál ügyvéd ur által oly hiven leirt komédia végét.

Ez még a jobbik eset, de lehetséges, hogy csak az egyik házastárs jut ilyen lelki dilemmába, amikor aztán esetleg a 77. §. sem segit.

Kérdem ezek után, mi erkölcsösebb: az ilyen házastársakat egymáshoz kötve tartani, vagy pedig megadni a lehetőséget a váláshoz?

Konkluzióm: engedje meg a törvény a válást minden esetben, ha csak az egyik házastárs is kijelenti, hogy reá nézve a házassági együttélés elviselhetetlen.

Ha már a 77. §-ról szóltam, reá kell mutatnom arra a hibájára, hogy a farizeuskodás mellett nagyon megnehezíti és időtlen időkig kitolja a válást. Semmi szükség sincs a hat hónap bevárására, mert ha az elhagyó ki akar békülni, s vissza akar térni, azt az elhagyás után nyomban megindítandó per alatt is megteheti; másfelől megszüntetendőnek tartom a birói felhivás intézményét, mert ez gyakran megfosztja az elhagyott házastársat attól, hogy az elhagyás alapján pert indithasson. Már pedig nézetem szerint erkölcstelen dolog, hogy az elhagyott házastársat maga a törvény kényszeriti az elhagyó visszafogadására. Czélszerű lenne tehát a 77. §. eltörlésével az elhagyást a 80. §. *a)* pontjának a kategóriájába sorozni.

Az ágytól és asztaltól való elválasztásról a legjobb akarattal sem lehet jót mondani. A pert elhuzza, komplikálja s tapaszta-

lati tény, hogy a törvényben megjelölt czélját, a kibékülést soha sem hozza meg. Ami nagyon is plauzibilis ; mert a békülni akaróknak amugy is van arra elég idejök az elévülési idő alatt s mert akiknek a kibékülésre ily hosszu idő kell, azoknál az nemcsak eleve ki van zárva, hanem nem is lehet alkalmas a házassági együttélés folytatásához. Én ebben a régi egyházi biráskodásnak egy elavult intézményét látom.

Nézetem szerint házassági jogunk akkor lesz igazán liberális, erkölcsös és amellett humánus is, ha a válást minél könnyebbé és gyorsabbá teszi. *Dr. Teleky Endre.*

Az árverési vevő birtokba helyezése.

A hazai kir. bíróságok mint telekkönyvi hatóságok gyakorlata nem is a kir. táblák, de már a kir. törvényszékek területe szerint is eltérő abban az irányban, hogy az árverési vevő birtokba helyezése milyen előfeltételek mellett rendelhető el.

Az etekintetben irányadó 1881 : LX. tcz. 180. §-a szerint, «ha az árverés napjától számitott 8 nap alatt előterjesztés nem adatik be, a telekkönyvi hatóság, hacsak az árverési feltételek ellenkezőt nem tartalmaznak, a vevőnek vételi bizonyitványt ad ki, melynek alapján a vevő a megvett ingatlant birtokába veheti s amennyiben ebben a végrehajtást szenvedő, vagy bárki más által gátoltatnék, a birtokba vételre nézve, a községi, vagy közigazgatási hatóság segédletét veheti igénybe, ha a vevő kivánja ; a birtokba helyezés birói kiküldött által és szükség esetén karhatalom alkalmazása mellett eszközöltetik». A tételes törvény tehát a birtokba helyezés elrendelését attól teszi függővé, hogy az árverési vevőt valaki a birtokba vétel körül gátolja, vagyis tény képezi a vonatkozó birósági határozat meghozatalának előfeltételét, tény pedig csupán megfelelő községi, vagy más alkalmas bizonyitvány által igazolható.

Az árverési vevő egyoldalu — bizonyitványnyal nem támogatott — kijelentése annál kevésbbé pótolhatja a bizonyitvány szükségességét, mert az emlitett törvényhely alapján elrendelt és foganatositott birtokba helyezés költsége elsősorban az ingatlant jogalap nélkül birlaló végrehajtást szenvedő terhére állapitandó meg, annak indokolatlan költséggel való megterhelése pedig még csak méltányosnak sem lenne tekinthető.

Az árverési vevő kérelme — bizonyitvány bemutatása hiányában — akkor sem teljesithető, ha nem a végrehajtást szenvedett, hanem más valaki tartja az ingatlant birtokában, mert tény ugyan, hogy ez esetben (bár a végrehajtási törvény szerint, de azért mégis a telekkönyvi, perenkivüli eljárás folyamán) a birtokba helyezés költségeit és dijait a birtokba helyezést kérelmező árverési vevő előlegezi, ezen költségek azonban végeredményben mégis a birtokháboritást elkövető egyénnel szemben lesznek, az árverési vevő által meginditandó per során megállapitandók. Ezen per során az alperesként perben álló birtokháboritó fél helyesen fog védekezni akkor, amikor a községi bizonyitvánnyal nem igazolt birtokháboritás tényét fogja tagadásának alkalmas tárgyául tekinteni.

A birtokba helyezést legtöbb alkalommal — valóságos birtokháboritás hiányában is — kéri az árverési vevő azért, hogy a birói kiküldött a telekkönyvi vázrajz, vagy eredeti térkép adatainak figyelembe vétele mellett, a helyszinén jelölje ki az árverési vevő által megvásárolt ingatlant, vagy jutalékot. Különösen ott, ahol a telekkönyvi térképek idomai, sem körvonalak, sem elhelyezkedés tekintetében nem felelnek meg a természetben fekvő birtokrészleteknek, nem ritka az az eset, hogy a kiküldött — főképp, ha nincs mellette jártas telekkönyvi szakközeg — más, vagy nagyobb ingatlanba helyezi az árverési vevőt.

Ott, ahol a telekkönyvek még a helyszineléskor összegyüjtött, kevéssé megbizható adatokat tartalmazzák, a telekkönyvi térképek megbizhatatlanságát fokozza azon gyakori körülmény, hogy a birtokrészletek darabolásai nem lettek a telekkönyvi térképen keresztülvezetve.

A helyszinén a kiküldött végrehajtó, legjobb tudása szerint, azonositja az árverésen megvett ingatlant, az eljárás teljesitésénél könnyü a feladata akkor, ha megfelelően vázolt — természetes határokkal körülvont — helyrajzi számról (birtokrészletről) van szó, mihelyt azonban hányadrészt kell kijelölni, akkor a rendszerint nem szakközeg kiküldött tájékozatlan, vagy nagyobb részt, (parczellát) vagy más helyről hasit ki, eltilt olyan egyént a birtoklástól, akinek az árverési vevő birtokába átadott ingatlan, vagy jutalék — előbb szerzett jogán — telekkönyvi tulajdonát képezte és az eljárás során is képezi. A kiküldött szabálytalanul foganatositott eljárását követi az egyéni torzsalkodás és az 1881 : LX. tcz. 35. §-ához képest benyujtott előterjesztés. Ha az árverési vevő nagyobb, vagy jobb ingatlan birtokába jutott, minden igyekezete oda fog irányulni, hogy a kiküldött szabálytalan eljárását anyagi előnyére forditsa ; az előterjesztés tárgyalása során ugyanis a birósági eljárást hosszadalmassá tevő bizonyiték-félékre hivatkozik és ezalatt a birtokában lévő ingatlan jövedelme az övé. Ha véget ér a tárgyalás és a telekkönyvi hatóság szabálytalannak mondja ki a birtokba helyezési eljárást, az árverési vevő költségei a kiküldött nyakába szakadnak ugyan, de ki tériti vissza a meginditandó per folyamán birtokba helyezéssel védekező, tehát jóhiszemü birtokosnak tekintendő árverési vevő helyett, az előbb szerzett feltétlen jogaiban háborgatott egyén anyagi kárát?

A birtokba helyezés elrendelésének előfeltételei tehát a legszigorubban betartandók, különben sajátlagosan visszás helyzetek állanak elő, az árverést szenvedő, az árverési vevő, a harmadik személy és a birósági kiküldött között.

Visszás helyzetek előidézése pedig nem volt, de nem iś lehet a kir. bíróságok, mint telekkönyvi hatóságok feladata!

Igaz Gusztáv,
halmii kir. aljárásbiró.

A BP. 381. §-ának értelmezéséhez.

A BP. 381. §-ának második bekezdése értelmében nincs helye felebbezésnek a törvényszék oly itélete ellen, melylyel a vádlottat egyedül oly büncselekményben mondta ki bünösnek, illetőleg oly büncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva.

A jelzett törvényszéki itéletek elleni felebbezésnek kizárása természetesen a kir. Curia munkaanyagát szaporitotta, minthogy a BP. 426. §-ának 2. pontja a szóbanforgó törvényszéki határozatok ellen semmiségi panaszt enged, ennek elintézése pedig a BP. novelláris módositásáig a kir. Curiát terhelte.

A kir. Curia öntehermentesitési törekvésének eredményeképen szülemlett meg a 81. számu döntvény, mely a BP. ismertetett rendelkezése folytán a kir. Curiára eső munkatöbbletet a kir. táblával megosztani igyekszik azáltal, hogy a törvény világos rendelkezésével szemben a felebbezést csak azon esetben zárja ki, amidőn a cselekmény kisebb minősitése tekintetében a vád és az itélet megegyezik. A döntvény alapul vétele mellett nincs tehát kizárva a felebbezés, ha a vád törvényszéki hatáskörbe tartozó cselekményre vonatkozott, vagy ha az alacsonyabb kompetenciáju cselekmény egyesités folytán vagy összefüggés okából került a törvényszék elbirálása alá.

Ámde lege non distinquente, nec nostrum est distinquere. Ez interpretáczió tehát a törvény valódi értelmének nem felel meg s a gyakorlatot a törvény eredeti intenczijától eltéritette. A BP. 381. §-a a törvényszék előbb körülirt itéletei ellen minden fentartás nélkül, következőleg az esetre is kizárja a felebbezést, ha a kisebb minősités a Btk. 92. §-a alkalmazásának vagy akár annak volt is következménye, hogy a biróság a vád álláspontját nem tette magáévá, hanem attól eltérően kisebb sulyu büncselekményben mondta ki bünösnek a vádlottat. Ezzel szemben a 81. számu döntvény az esetre, ha a vád törvényszéki hatáskörbe tartozó cselekményre vonatkozott, vagy az ügy egyesités, vagy összefüggés folytán került törvényszék elé, felebbezésnek még akkor is helyt ad, ha a biróság (esetleg a 92. §. alkalmazásával vagy anélkül, de a vádtól eltérően) «a vádlottat egyedül oly büncselekményben mondta ki bünösnek, ...mely járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva». Helyt ad tehát felebbezésnek mindazon kellékek fenforgása daczára, amelyeket a törvény a felebbezés kizárásának feltételéül odaállit, mert hisz a felebbezést csakis azon esetre zárja ki, ha a vád és itélet a kisebb minősités tekintetében megegyezik. E megszoritást azonban az idézett szakasz nem tartalmazza s azt helyesen belemagyarázni sem lehet.

Az ellentét tehát egészen világos : a törvény az itélet tartalmára helyezi a sulyt, a döntvény pedig a vád tartalmát veszi alapul, ami — eltekintve attól, hogy a kir. Curia minden uton-

módon való tehermentesitése égető szükség volt — annál kevésbbé indokolt, mert a Bp. vonatkozó rendelkezése éppen arra irányult, hogy ne legyen alkalom az ily csekély joghátránynyal sujtó itéletek ellen a felsőbiróságot, a felebbviteli főtárgyalás nagy apparátusát mozgósitani. A Bp. többször idézett rendelkezése nem is áll egyedül abban a tekintetben, hogy az itélet sulyát veszi a felebbvitel meg, vagy meg nem engedésében kiindulási pontul: a Bp. 547. §-ának harmadik bekezdése teljesen analog rendelkezést tartalmaz a büntetés kiszabása tekintetében alkalmazható felebbezésre a járásbirósági eljárást illetőleg.

Semmi kétség tehát, hogy a 81. számu döntvény a BP. 381. §-ának pusztán a kir. Curia tehermentesitése érdekében oly értelmezést adott, amely a törvény intenciójával ellenkezik. Az igaz, hogy a czélba vett eredményt a 81. sz. döntvény elérte, a mennyiben — a törvényszéki itélet ellen használt felebbezés elintézése a kir. tábla hatáskörébe tartozván — ilykép a BP. 381. §. második bekezdésének 2. pontjában körülirt itéletek elleni jogorvoslatok elbirálása a kir. Curia és tábla közt tényleg megoszlott.

Ámde az 1907 : XVIII. tcz. folytán a helyzet megváltozott. A törvényszéki itéletek ellen használható semmiségi panasz felülbiráló hatósága a kir. tábla lett s ennek folytán a 81. sz. döntvény létjogosultságát teljes mértékben elvesztette. Ma már ugy áll a dolog, hogy a törvényszéki itélet ellen használt minden jogorvoslatnak — ugy a felebbezésnek, mint a semmiségi panasznak — elintézése a kir. tábla dolga s ily körülmények között annak, hogy az alacsonyabb minősités tekintetében a váddal megegyező itélet ellen semmiségi panasznak, más itélet ellen azonban felebbezésnek legyen helye, evidenter semmi értelme sincs.

A munkamegosztást, ami ezen önkényes megkülönböztetésnek czélja volt, az 1907 : XVIII. tcz. a döntvénynél sokkal gyökeresebben keresztül vitte, semmi ok sincs tehát arra, hogy a gyakorlat a törvény ez erőszakolt magyarázatát továbbra is fentartsa.

A törvény eredeti értelmének restituálása tehát kétségkivül helyén volna. Helyén való volna pedig három okból: 1. a 81. sz. döntvény — mint fent kimutattuk — nem felel meg a törvény valódi értelmének; 2. a döntvény az 1907 : XVIII. tcz. folytán elvesztette aktualitását, a kir. Curia tehermentesitése szempontjából ma már nem szükséges; 3. indokolja végül ugyanaz a tehermentesitési szempont, mely a 81. sz. döntvényhez vezetett, csakhogy ezuttal a kir. tábla tehermentesitése. A törvény valódi értelme szerint ugyanis — ha t. i. a fent körülirt itélet ellen a felebbezés kizáratik — a kir. tábla nem kényszerülne ily jelentéktelen ügyekben esetleg bizonyitás-felvétellel járó felebbviteli főtárgyalást tartani, elintézhetné azokat kevesebb munkával: a semmiségi panaszok elbirálásánál követendő egyszerübb s gyorsabb eljárás kapcsán. *Dr. Fischer József*

Különfélék.

— **A birói munka egyszerüsitéséhez.** Azon alkalomból, hogy az igazságügyminiszterium komolyan hozzálátott a birói eljárás egyszerüsitéséhez s a felesleges formalitások kiküszöböléséhez, legyen szabad nekem is egy ily formalitásra felhivnom az illetékes körök figyelmét.

Az osztrák határral szomszédos vármegyékben elég sürün fordulnak elő a kivándorlásról szóló 1909. évi II. tcz. 38. §-ába ütköző vétségek. A német és holland hajózási társaságok elözönlik a népet kivándorlásra csábitó nyomtatványokkal. A kir. ügyész ezeket a BP. 477. §-a értelmében a vizsgálóbiró által lefoglaltatja s miután a küldők ellen az eljárás meg nem inditható (Btk. 62. §.), a nyomtatványok vagy képes ábrázolatok elkobzását és megsemmisitését inditványozza. Ez formális főtárgyalás után itélettel mondatik ki, mely a 478. §. és a miniszteri rendeletek szerint *valamennyi bírósággal,* a belügyi és kereskedelemügyi miniszterrel s a főügyészségekkel közöltetik. Tehát minden járásbiróság és törvényszék megkapja az itéletet, kénytelen beiktattatni, illetőleg lajstromoztatni s elintézni, mely elintézés abban áll, hogy olvasatlanul irattárba téteti.

Hogy mennyi munkát ad ez az itéletet hozó törvényszék kiadóhivatalának, annak illusztrálására megemlitem, hogy a nyitrai törvényszéknél a mult évben 124 ily ügy volt folyamatban, minden itélet legalább 457 példányban adatott ki, ami 56,668 példányt tesz ki. Nem idő- és papirpazarlás ez? Nézetem szerint elegendő volna az ily itéleteket a kir. ügyészségnek, a törvényszék területén lévő járásbiróságoknak s a fent emlitett két miniszteriumnak kiadatni.

Dr. Pazár Zoltán,
törvényszéki biró.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A budapesti I—III. ker. kir. járásbiróság, mint telekkönyvi hatóságnál az 5901. sz. betétet két órai keresés után sem tudták előadni. Ez nem egyedül álló eset. A birák már több alkalommal korporative fordultak az igazságügyi kormányhoz, hogy kellő számu és megfelelő segédszemélyzettel lássák el a járásbiróságot. Orvoslás nem történt.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Jogi személy is kijelölhető választott biróvá,** p. o. valamely egyesület, de kell, hogy a felek meghatározzák az itélkezésre hivatott természetes személyt; ennek hiányában a választott birósági szerződés nélkülözi a kellő határozottságot. Nem érvényes kikötés ez: «a felmerülő vitás kérdésekben a drezdai kiviteli társaság fog dönteni», mert nincs meghatározva, valjon ennek az egyesületnek melyik szerve, az igazgatóság, a választmány vagy a közgyülés járjon el. (Bécsi legfelső biróság.)

— **Négy gyászjelentés.** A «Berliner Tageblatt» aug. 23-iki számában négy gyászjelentés siratja el Behrendt János danzigi ügyvéd halálát. Az egyikben Danzig városa emeli ki az elhunytnak a városi közigazgatás terén kifejtett müködését, a másikban az ügyvédi kamara méltatja az elhunyt páratlan kötelességtudását, különös érdeméül tudva be neki a gyám- és nyugdijintézet megalakitása körüli buzgóságát. Ugyanezt emeli ki az ügyvédi kör gyászjelentése, mely a kör megalapitóját is bucsuztatja. De legjellemzőbb a danzigi törvényszék elnökének, a főtörvényszék és járásbiróság birói karának, az államügyészeknek és a «törvényszéknél és járásbiróságnál müködő ügyvédeknek» közös gyászjelentése, mely igy szól: «1887 óta müködött az elhunyt az ilteni biróságoknál és ezen idő alatt kiváló jellembeli tulajdonságai- és szellemi képességeivel éppugy, mint szigoruan becsületes, kollegiális érzülete által a legmagasabb mérvben megnyerte szükebb és tágabb pályatársainak személyes nagyrabecsülését.»

— **Osztálybiráskodás.** *Landé* berlini biró arra figyelmeztet, hogy a törvénykezési hatalom kezelésében néhol oly áramlat észlelhető, mely a magasabb osztályokhoz tartozó vádlott érdekeit éppen annálfogva szoritja háttérbe, mert az illető igazságszolgáltatási közeg nem akar annak gyanujába jönni, hogy őt a vádlott társadalmi állása a vádlott javára befolyásolhatta. «Osztálybiráskodás» nemcsak az, mikor a magasabb társadalmi osztályból kikerült hivatalnok — a törvény korlátai között — czélzatosan, sőt öntudatlanul is beleviszi a maga osztályának világfelfogását közhatósági müködésébe s ezzel hozzájárul az alacsonyabb osztálybeliek elnyomásához, vagy elnyomva tartásához. Az is osztálybiráskodás, mikor magas állásu, gazdag gyanusitottat vizsgálati fogságba helyeznek kényszeritő okok nélkül, nehogy a kedvezés szine látsszék a letartóztatás mellőzésében; mikor beteg, sőt alig eszméletnél levő előkelő vádlott ellen főtárgyalást rendelnek és folytonos orvosi közremüködés igénybevételével addig-addig próbálgatják annak megtartását, mig kétségen kivül bebizonyosodik, hogy a vádlott csupán fizikailag van jelen, de a tárgyalás figyelemmel kisérése s gondolatainak kifejezésére képtelen, nehogy a bünvádi eljárás elől való elvonás szine látsszék a főtárgyalás elhalasztásában.

— **Állattartó felelőssége az állatorvost operáczió közben ért sérülésért.** A ló tulajdonosa állatorvost hivatott s ezt megbizta a lova egyik mellső lábán levő tályog felfakasztásával. Az állatorvos a szokásos szájkosarat alkalmazva, hozzáfogott a mütéthez; az első beszurásra a ló hirtelenül előreszökött s az állatorvost megrugta. Ez most a ló tulajdonosát kártéritésre pereli. Az elsőbiróság a keresetet elutasitja, mondván:

a károsító aktus ellenállhatatlan erőként fellépő reflex-mozgás. A Reichsgericht itélete szerint helyes az a tétel, hogy az állattartó nem felelős az állatért, ha az oly külső fizikai kényszer hatása alatt áll, melynek a normális állat nem tud ellenállani. Ilyen a mütői be avatkozásra közvetlenül előálló görcsös rángás, hajlás, a rendeshelyzetből elvont izmoknak szokott helyükre visszacsapódása, mindmegannyi mechanikus ellenhatás, kiváltva a gyakorolt behatás által. A jelen esetben azonban a tényállásból nem ismerhető föl az, hogy közvetlenül ily ellenhatás okozta volna a sérülést. Ki kell deriteni tehát, valjon a tályognyitási műtét, mint amely tapasztalás szerint fájdalomnélküli beavatkozás, idézett-e elő oly mértékü fájdalmat, amelynek hatása alatt a sérelmező szökkenést és rugást létrehozó izmok legyőzhetetlenül sodródtak mozgásba.

— **Telefontitok védelme.** A német büntetőtörvény bünteti a táviróhivatalnokot, aki a táviróhivatalra bizott sürgöny tartalmát mással közli. Szemben a vád álláspontjával, a birodalmi törvényszék kimondotta, hogy a törvénynek ez a határozmánya távbeszélő hivatalnok által közölt telefonbeszélgetés esetében nem alkalmazható. Ily hivatalnok csak fegyelmi uton üldözhető. A büntetőtörvény novelláris kiegészitéséről szóló javaslatnak bizottsági szövegében már ez a kétségtelen hézag kitöltést nyer amennyiben a telefontitokra a távirati titok oltalmát czélzó intézkedések kiterjesztetnek.

— **Védjegybitorlás?** Egy kiskereskedő a vevőinek, akik a magukkal hozott Maggi-féle üvegeket Maggi-cseppekkel akarták nála megtöltetni, hasonló rendeltetésü más gyártmányu kivonatot adott. Egyszer közölte ezt a vásárlókkal, kik is akkor nem kifogásolták, másszor elhallgatta eljárását. Fenforog-e utóbbi esetben a védjegybitorlás, mely árunak Maggiwürze elnevezés alatt való forgalomba hozatalában állana? A német birodalmi törvényszék szerint: nem. A védjegygyel ellátott üveg ugyanis, mondja az indokolás, nem más, mint a vevő által az ő — kétségtelenül jogos — magánhasználatára rendelt szállitási eszköz és ha a kereskedő a vevőt az áru eredete tárgyában tévedésbe ejtette, ez lehet szerződésszegés, esetőleg csalás, de nem jogtalanság a védjegybirtokossal szemben.

— **A védő joga iratok betekintésére.** A német bünvádi perrendtartási törvény megengedi, hogy a védő a vádirathoz csatolt iratokba betekinthessen, és pedig azokba az iratokba is, melyek a vádirat mellékletéül szolgáló iratokhoz utólag — a vádirat benyujtása után — csatoltattak. Nem terjed ki a védőnek betekintési joga azokra az iratokra, melyeket a bíróság az illető ügyben nem a vádirathoz csatolás végett szerzett be, vagy amelyeknél a beszerzés indoka ez volt ugyan, de amelyeknél az iratok felett rendelkező hatóság a titokbantartást kikötötte. Konkrét esetben a védő inditványára az ügyészség a főtárgyalás előtt beszerezte Z. erdőőrnek személyi táblázati adatait a kormányhatóságtól. Az iratokat kisérő levélen a kormányhatóság az adatokat «bizalmasoknak» jelezte. Az ügyész az iratokat átadta rövid uton a főtárgyalás elnökének. A védő inditványozta ezen iratok közül egyesek felolvasását. A bíróság az inditványt elutasitotta. Az iratok, mondja az indokolás, nem állanak a bíróság rendelkezésére; az a körülmény, hogy az ügyész átadta ezeket az elnöknek s hogy azok az elnök asztalán feküsznek, nem egyértelmü azzal, hogy az iratok tárgyalási czélból szereztettek be. A kormányhatóságnak azzal az intézkedésével, melylyel az elküldött iratok tartalmát bizalmasnak nyilvánitotta, lényegileg az iratok átengedését megtagadta. A Reichsgericht a felülvizsgálati kérelmet elutasitotta.

— **Koldulás vagy csalás?** A karlstadti (Bajorország) Schöffengericht bünösnek mondta ki a holicsi (Nyitra m.) származásu D. J. csavargót a németbirodalmi büntetőtörvénykönyv 263. §-ába ütköző egy rendbeli folytatólagos csalás vétségében és ezért őt egy napi fogházbüntetésre itélte. Az itélet a következő indokokon alapul: D. J. vádlott beismerte és a kihallgatott tanuk vallomásaival is bizonyitva van, hogy vádlott 1909. évi november 28-án Sch. karlstadti órásnál adományt kért, vagyis koldult, amikor is Sch. előtt azt a valótlan tényt állitotta, hogy ő aranymüves; bizonyitva van továbbá, hogy vádlott özv. F.-né karlstadti czukrásznő előtt, ennek üzletében, állásnélküli kereskedőként mutatkozott be és pedig oly módon, mint ahogy azok szoktak bemutatkozni, kik valami adományt kérnek, minek folytán a czukrásznő azon meggyőződésben volt, hogy vádlott adományt kér. Sch. és a czukrásznő a vádlott előadásainak hitelt adtak és 5—5 fillérnyi segitséget adtak neki. Mindkét tanu azt erősitette, hogy ők egy közönséges koldusnak és igy vádlottnak sem adtak volna ennyit, ha ez nem az ő szakmájukkal rokon szakmabeliként mutatkozott volna be és Sch. a koldust a városi pénztárhoz utasitotta volna, a czukrásznő pedig csupán 2—3 f.-t adott volna neki. Miután vádlott az ő előadásai valótlanságának tudatában volt és tudatában volt fondorlatos előadásai előreláthatóan eredményes voltának is, őt a folytatólagos csalás vétségében bünösnek kellett kimondani.

— **Kórházfenntartó felelőssége közegeiért.** Egy kórház hivatalnoka az orvosok távollétében Röntgen-vizsgálatokat végzett. Az ezen közben okozott károk erejéig a kórház fenntartóját a német birodalmi törvényszék marasztalta. A kórház fenntartója tartozik arról gondoskodni, hogy a Röntgen-vizsgálatokat csakis orvosok végezzék és hivatlan egyének orvosi felügyelet nélkül ne teljesithessenek ilyen vizsgálatokat. A gondatlanság már azon mulasztásnál fogva megállapitandó, hogy a kórház fenntartója, illetőleg az ő közege, az igazgató nem tudott a hivatalnok ezen visszaéléséről és azt nem akadályozta meg.

— **Uj antropometrikus rendszert** szerkesztett az olasz *Tomassia*. Alapja az uj rendszernek az a megfigyelés, hogy a kézfej erezete egyénenkint egészen sajátos és egész életen át megváltozatlan. Minthogy az erezet tekintetében az erőszakos és czélzatos külbehatás sikerének veszélye kisebb, mint az ujjlenyomat alapjául szolgáló ujjredőzetnél, itt a személyazonosság megállapitása állitólag nagyobb biztossággal történhetik, mint az ujjlenyomatok segélyével.

Budapesti kir. közjegyző helyettest keres, aki a közjegyzőség terén kellő jártassággal és képzettséggel bir és aki a német nyelvet tökéletesen birja. Ugyanott egy szép kézirással biró, németül tudó irnok is felvétetik. Ajánlkozók sziveskedjenek kellően felszerelt ajánlataikat ezen lap kiadóhivatalába «Budapesti közjegyző» czimre küldeni. 13816

Felvidéki jó forgalmu ügyvédi iroda átadó. Ajánlatok «10,000» alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 13830

Románul beszélő ügyvédjelöltet, kinek némi gyakorlata van, keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Székely Aladár ügyvéd, Tenke, Biharmegye. 13831

Jóforgalmu ügyvédi iroda, kiterjedt klientelával, megyeszékhelyen, változott körülmények folytán átadó. Bővebbet (23,684.) Schwarz József hirdetési irodájában, Budapest, Andrássy-ut 7. (Válaszbélyeg.) 13820

Ügyvédjelölt, hosszabb gyakorlattal, irodát keres. Beszél: németül, tótul. Dr. Seitz Viktor. Divény, Nógrádm. 13828

Dr. Baán Achill eperjesi ügyvéd teljes gyakorlattal biró, tót nyelvben jártas ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres. 13821

Ügyvédjelölt, dr. juris, nagy vidéki praxissal, irodámba azonnal beléphet. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Fuchs Jenő ügyvéd Mátészalka. 13822

Vidéki ügyvédi irodába azonnali belépésre jómodoru gyakorlott ügyvédjelölt kerestetik, aki telekkönyvi ügyekben és járásbirósági előtti tárgyalásokban teljes jártassággal bir, szükség esetén az iroda önálló vezetésére is képes. Javadalmazás: teljes ellátás és készpénzfizetés — megegyezés szerint. Ajánlatokat életkor és eddigi alkalmaztatási hely megjelölésével, dr. Lehoczky Béla czimre, Szikszó (Abauj m.) kérek. 13824

Dr. Goldner Fülöp esztergomi ügyvéd, gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre. Tótul és németül tudók előnyben részesülnek. Ajánlatok a hirdetőhöz küldendők be. 13823

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 36. szám. Budapest, 1910 szeptember 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A XI. nemzetközi büntetőjogi kongresszus. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — Az eljárás egyszerüsitése és a kir. közjegyzők. *Dr. Kéri Miklós* komáromi törvényszéki birótól. — A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — A temesvári ügyvédi kamara konfliktusa. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A XI. nemzetközi büntetőjogi kongresszus.

1888 deczemberben *Liszt* Ferencz, jelenleg berlini egyetemi tanár kezdeményezésére *Prins* brüsszeli és *van Hamel* amszterdami tanárok közremüködésével «Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület» alakult. Az Egyesület feladatának tekinti a büncselekményt és az annak leküzdésére szolgáló eszközöket nemcsak jogi, hanem egyuttal embertani és társadalomtudományi szempontból is szemügyre venni és ezt a felfogást, valamint következményeit a tudományban és törvényhozásban elismeréshez juttatni. Az Egyesület ezenfelül hadat üzent a büntetőjogi dogmatika egyeduralmának, illetőleg tultengésének, valamint a büntetőjogi reformmozgalom zászlóvivője is kivánt lenni.

Éppen 21 év előtt tartotta az «Union Internationale de Droit Pénal» Brüsszelben, a Mária Terézia királynőnk által alapitott belga Tudományos Akadémia termében, első kongresszusát, amelyet a következő két évtizedben más tiz nagygyülés («Assemblée générale») követett.[1]

A f. évi augusztus 2—4. napjain szintén Brüsszelben tartott XI. nagygyülés mintegy lezárója akart lenni az Egyesület első harczi éveinek, valamint fiatalkorának, a belgiumi magánjog szerint «kiskoruságának».

Prins Adolf, az Egyesületnek (néhány év kivételével) megalakulásától fogva állandóan elnöke, aki évtizedek óta a többi vezetővel teljes egyetértésben és személyes barátságban irányitotta a tagok munkásságát s aki mint elsőrangu szónok, valamint a jogi és társadalmi tudományok kiváló müvelője egyformán rátermett erre a vezető szerepre, joggal mondhatta a f. évi augusztus 2-án (éppen 21 év mulva ugyanabban a teremben) tartott elnöki megnyitó beszédében, hogy az Egyesület nemcsak a reményt messze tulhaladó mértékben megerősödött,[2] hanem érettebben, tudományosabban is fogja fel a maga elé tüzött feladatokat, mint évtizedek előtt.

Ebben a czikkben nincs terem arra, hogy az egyesületnek első két évtizedére, fiatalkori küzdelmeire, csalódásaira és eddigi sikereire, (melyek közül a feltételes elitélésnek az európai törvényhozásokba való átvitele, továbbá a büntetési rendszer más kérdéseinek és a visszaesési statisztikának reformja a legkiemelkedőbbek,[1] bármily vázlatos visszapillantást vessek. Ezuttal csak a legutóbbi nagygyülés tanácskozásairól és a brüsszeli tartózkodásom alatt szerzett némely más tanulságokról szeretnék rövid ismertetést adni.

A) A f. évi brüsszeli nagygyülés programmja és tanácskozásai.

I. Közveszélyes büntettesek és biztonsági rendszabályok. A kérdés jelentősége és háttere.

A XI. kongresszus napirendjére három kérdést tüztek ki. Az első kérdés a közveszélyes büntettesekre és az ezekkel szemben alkalmazható, a társadalom védelmét a jelen leginél inkább biztositó *rendszabályokra* vonatkozott.

A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesületnek (N. B. E.) megalakulásától fogva ez a probléma volt *egyik legjelentősebb* programmpontja. Valóban joggal állithatták, hogy ezt a *nagy gyakorlati jelentőségü* kérdést az Union vetette fel és különböző vonatkozásokban két évtized óta foglalkozott vele, ugyszólván (habár eltérő szövegezésben) állandóan napirenden tartotta.

Ez az egy *tény* is bizonyitja: mennyire alaptalan az az unosuntig hangoztatott szemrehányás, hogy az ujabb büntetőjogi iskolák és ezek között a N. B. E. is érzelgős elnézéssel dédelgetik a romlottakat és a büntetteseket és a megtorlásnak hatálytalanná tételére, illetőleg arra törekszenek, hogy a büntettesek rászabadittassanak a tisztességes társadalomra.

Az ilyen *általánosságban* tartott szemrehányás csak a *tájékozatlanságot* bizonyitja.

Az igazság a következő:

A N. B. E. eddigi küzdelmeinek két egyformán figyelemreméltó és a büntető törvényhozás, valamint az igazságszolgáltatás történetében emlékezetes, sőt korszakos eredménye van.

Csak látszólagosan közös a mindkét irányban folytatott eszmeharcznak az a kiinduló pontja, hogy a jelenlegi büntető törvénykezésben óriásilag tultengő *rövid tartamu* szabadságvesztés-büntetés ellen irányulnak.

Nemcsak a N. B. E.-nek, hanem általában a társadalom- és természettudományi alapon álló kriminologiának egyik főérdeme, hogy sikerült elismeréshez juttatni s az európai törvényekbe is átvinni azt a helyes és igaz eszmét, hogy a *kezdő, alkalmi büntettest kimélni*, bizonyos megbocsátás-

[1] Sokan emlékezünk még rá hogy az Egyesület 1899-ben Budapesten tartotta VIII. kongresszusát és hogy ugyanekkor számos tekintélyes külföldi vezérférfiát is köztünk üdvözölhettük.

[2] Az Egyesületnek alakulásakor 75 tagja volt. Jelenleg a tagok száma mind az öt világrészben a 800-at meghaladja. Az Unionnak több nemzeti csoportja van, amelyek közül a belga, a dán, a franczia, a német (315 taggal), a németalföldi, az osztrák, az orosz (282 taggal) és a schweizi, valamint az 1906. évben történt ujjászervezés óta a magyar (96 taggal) fejtenek ki nagyobb tevékenységet.

[1] Az Egyesület munkálkodásának összes eredményeit tizenhét terjedelmes kötetre menő folyóirata (*Bulletin de l'Union* internationale de Droit pénal) tartalmazza. E tanácskozások rendszeres összefoglalását l. a magyar csoport tiszteletbeli elnökének, dr. Wlassics Gyula urnak nagybecsü elnöki megnyitójában, «*Kriminalpolitikai feladatok*», a «*Jogállam*» 1907. évf. deczemberi füzet és még behatóbban Kitzinger monografiájában: «Die Internationale Kriminalistische Vereinigung», (München 1905; 164. l.)

sal felemelni, a *felesleges és ártalmas* szabadságvesztés-büntetéseket pedig *lehetőleg* mellőzni kell.

E részben a N. B. E. agitatorius müködésének is sok az érdeme és jelentékeny a törvényhozási eredménye.

A *másik* vivmány pedig annak a felismerése, hogy az a büntetési rendszer, amelyet a XIX. század végének törvényhozásai (köztük a magyar Btk. is) megalkottak és amit ennek folytán a bíróságok korunkban alkalmaztak — amint évtizedes tapasztalatok bizonyitják — a büntettesek bizonyos csoportjaival szemben hatálytalan, a társadalom megvédésére teljesen alkalmatlan és hogy épp a *társadalom* tisztességes, munkás tagjainak *megvédése érdekében* más, hathatósabb, czélravezetőbb rendszabályokra van szükség.

A megtorlásnak ez a hatálytalansága nemcsak abból ered, hogy a *büntetések mindinkább* enyhültek, a bíróságoknak kegyelmes felfogása pedig folytonosan növekedett és ilyképpen, amint Tarde, a franczia kriminologiai irodalomnak legragyogóbb tehetsége őszintén megirta, a büncselekmények hivatásszerü elkövetése ma már egyike a legjövedelmezőbb és a legkevésbbé koczkázatos vállalkozásoknak.

A tételes büntetési rendszernek ez az eredménytelen volta, részben abból *is* magyarázható, hogy a kriminalitásnak *olyan tényezői*, olyan társadalmi, élettani és egyéni okai is vannak, amelyeket néhány napi, vagy heti fogházbüntetéssel nemcsak elháritani, de meggyengiteni se lehet.

A bünügyi kóroktan (œtiologia)[1] tanulságaival és tapasztalataival gazdagodott büntető törvényhozásnak a kriminalitás elleni küzdelemben a büntetés *helyett* és a büntetés *mellett más* eszközöket és más módozatokat is kell keresnie.

A laikusok, sőt a büntetőjog alapvető kérdéseivel foglalkozók *egy része* is azt hiszi, hogy a büncselekmények ellen a leghathatósabb visszatartó eszköz: a *büntetés*.

Ez a tétel a *rövidtartamu* és az enyhébb végrehajtási módozatok mellett végrehajtott büntetésre nézve egyáltalában nem áll.

A büncselekmények *lehető csökkentésére* irányuló törekvésnek, amely minden büntető politikának *legfontosabb* és mindegyik büntető törvényhozásnak bizonyára végső czélja, a büntetéssel részben egyenrangu, részben annál *fontosabb* fegyverei is vannak.

Ilyenek:

a) a *megelőzés* (præventio) egész rendszere. A büncselekményeket *megelőzni* jobb, bölcsebb és olcsóbb, mint a legnagyobb gonddal kieszelt és legpontosabban végrehajtott büntetési rendszer keresztülvitele;

b) a büntetés helyett alkalmazandó *nevelési rendszabályok*, illetőleg *büntetést pótló* más eszközök. Ezek pl.: a fiatalkoruaknál büncselekmény *nélkül* is alkalmazható javító nevelés (BN. 15. és 25. §.); továbbá a büncselekmény esetére elrendelhető próbára bocsátás (BN. 17. §. 2. pont; 21—23. §-ok), amelyek ulján a fiatalkoruak büntetési rendszerében *nem* a büntetőjog, hanem a gyámkodás és szocziálpolitikai munkásság lép előtérbe; továbbá a felnőttekre nézve a büntetés feltételes felfüggesztése. (BN. 1—7. §-ok);

c) a *biztonsági rendszabályok*. Ezeknek rendszerét *még egy törvényhozás* sem állapitotta meg következetesen és nem épitette ki teljesen.

A biztonsági rendszabályokat[2] a schweizi Btk.-nek 1903. évi szövegezése kisérelte meg először törvényhozásilag értékesiteni.[1] Az 1908 deczember 21-éről kelt és a büncselekmények megelőzéséről szóló angol törvény (II. fejezet 10—16. §§. a szokásszerü büntettesek biztonsági elzárásáról); továbbá az 1909-ben közzétett osztrák és német Btk.-tervezetekben az *idevágó* rendelkezések[2] az uj irányoknak, amint egyik nagytehetségü osztrák biráló *(Makarewitz)* irta, «legmerészebb hóditásai», illetőleg, amint én hangsulyoznám, legérdekesebb *kisérletei*. Mert tudománynak-és törvényhozásnak sokat kell még buvárkodnia, a gyakorlati alkalmazásnak pedig évtizedek tapasztalatait kell még megszerezni addig, amig a büntetőjog általános tanainak ezt a fejezetét is teljesen kidolgozzák.

A kriminalitás elleni küzdelemnek most (*a—c*) alatt) felsorolt eszközei részben a büntetést akarják *feleslegessé* tenni (pl. a megelőzés és a nevelés), részben a büntetés *helyébe* lépnek. Végső rendeltetése valamennyinek az, hogy a büncselekményeknek az utolsó évtizedekben minden államban mutatkozó aggasztó *növekedése megakadályoztassék*.

Azt a tényt, hogy a büntetőjog általános része ilyképpen uj fejezetekkel bővült, különösen, hogy (egyelőre csak a büntetőjog uttörő müvelőinek előadásaiban és tanulmányaiban, de néhány év vagy évtized mulva majd a büntetőtörvénykönyvekben is) a büntetési rendszer mellett ott szerepelnek a *biztonsági rendszabályok* is, *gyakorlati szükség érzete* magyarázza. Megérlelte a változtatás szükségét az a tapasztalat, hogy *a büntetések* nagy része a jelenlegi végrehajtási módozatok mellett nemcsak *vissza nem tart*, hanem azt, akin a büntetést végrehajtották, nem is birja átalakitani.

Hangsulyozom, hogy *nem* az *erkölcsi* átalakitást, a *belső* megjavitást értem. *Ez* volna az *eszmény*, mely azonban jelenlegi eszközeinkkel csak ritkán érhető el. *A társadalmilag használhatóvá tételt* se tudjuk elérni. A szabadságvesztés-büntetésre itéltek közül a jelenleg rendelkezésre álló eszközökkel nagyon sokat nem birunk sem a tisztességes munkás élethez *hozzászoktatni*, sem a törvényt tisztelő munkás életre *rászoritani*. Amint kiléptek a letartóztató intézet kapuján, *sokan azonnal* folytatják régi büntettes életmódjukat.

Ezen nem is csodálkozhatunk.

Mindenki beláthatja, hogyha a csavargó fiatalkoru tolvajt *két-három hétre* (akár magánzárkába is) elzárják és ő ezen idő alatt a fogházban *papirzacskókat* készit, akkor két papirdarabnak ez az egyhangu összeenyvezése más (a lelki tényezőkre, az akaraterőre stb., gyakorolt) hosszabbtartamu nevelő és átalakitó behatás *nélkül* nem lesz olyan csodatevő hatással, hogy azt a suhanczot megjavitsa.

Hasonlóképpen, ha a biróság a felnőtt *visszaeső* betörőt vagy szokásos zsebtolvajt, mindig az enyhitő körülmények hangsulyozásával (pl., hogy csekély értékü ingó dolgot lopott, stb.) néhány hónapi vagy legfeljebb egy évi szabadságvesztésre itéli és az a visszaeső a börtönben naponkint 10—12,000 darab *lámpacsavart* készit, ez az egyhangu munka nem fogja őt *más*, munkaszerető, rendes, tisztességes, szigoru életfelfogásu egyénné átalakitani. Az iskolai és erkölcsi oktatás pedig ezeknél az egyéneknél rendszerint elkésett, vagy azt aránylag *csak rövid ideig*, a kisebb birósági fogházakban pedig egyáltalában *nem* kapják.

És nem lesz meg ezeknek a büntetéseknek a társadalmilag átalakitó, munkás életre nevelő hatása akkor sem,

[1] Ennek fogalmát és nagy *gyakorlati* jelentőségét kifejtettem «*Fiatalkoruak és büntetőjog*» cz. munkám 54—65. l.

[2] A magyar irodalomban még nincs általánosan elfogadott elnevezésük sem. Ellenben az ujabb külföldi tervezetek (l. pl. a német 42., 43., 65., 89. §§., az osztrák 36—40. §§.) és irodalom már elfogadták a «*sichernde Massnahmen*, *Sicherungsmittel*, *mesures de defense sociale*» megjelölést. *Lényegük*, hogy bennük *nem* a megtorlás domborodik ki, hanem a társadalom *biztonságának* (innen ered a nevük) hathatósabb védelme némely közveszélyes egyénekkel szemben.

[1] *Irodalom: Wüst*, Die sichernden Massnahmen im Entwurf zu einem schweizerischen Str. G. B. (Zürich 1905); *Liszt, Stooss* és *Makarewitz* Oest. Zeitschrift f Strafrecht I. köt. 3—25; 249. és köv.; *Aschrott* Strafen. Sichernde Massnahmen (Berlin 1910.) 140—153.; *Liszt, Delaquis, Aschaffenburg:* Archiv für Rechtsphilosophie III. köt. 610—624., 651—654; *Vámbéry:* Két büntetőjogi dolgozat 43—53. l.

[2] Ezeket ismertettem a «*Büntetőjog válsága*» cz. tanulmányomban, *Budapesti Szemle* 402. sz.; a különlenyomatban 24. l.

ha rövid időközökben három-négy-ötször alkalmazzák is azokat.

Ilyképpen *a visszaesések* számának *aggasztó növekedése* teljesen érthető.

II. A brüsszeli kongresszuson tárgyalt első kérdés szövegezése és a felszólalások vázlata.

Más helyen[1] már tüzetesen kifejtettem, hogy a N. B. E. a közveszélyes büntettesek elleni védekezés kérdését már előzőleg *négy* alkalommal tárgyalta.

A f. évi brüsszeli nagygyülés napirendjére került szövegezés, melyet a mult évi amsterdami előértekezlet állapitott meg, a következő volt: «A törvény által meghatározandó mily esetekben tehető a büntetendő cselekmény helyébe a büntettes *közveszélyessége* (veszélyes állapota, «état dangereux»), mint ismérv és minő feltételek alatt egyeztethető ez össze *a társadalmat védő biztonsági rendszabályok szempontjából* az egyéni szabadság biztositékaival?

Négy, különböző nemzetbeli és egyuttal eltérő alapfelfogásokat képviselő szakférfit kértek fel a véleményadásra: Garçon párisi, v. Liszt berlini, van Hamel amsterdami egyetemi tanárokat és Jaspar brüsszeli ügyvédet, aki a N. B. E. franczia nyelven megjelenő hivatalos lapjának («Revue de Droit Pénal et de Criminologie») szerkesztője és a kongresszusnak nagy érdemeket szerzett fáradhatatlan főtitkára volt.

Mint előrelátható volt, a vita egyike volt az Union heves csatáinak, de eldöntetlen maradt, mert kompromisszummal végződött.

Megkisérlem pár sorban összefoglalni a *vélemények* és a *felszólalások lényegét.* Ez a problema ugyanis jelenleg a magyar szakférfiak, sőt általában a magyar jogászközönségnek szélesebb rétegei számára is *két okból* aktuális.

Egyrészről azért, mert az 1911 szeptember havára kitüzött *Magyar Jogászgyülés* előkészitő-bizottsága a biztonsági rendszabályok problemáját a büntetőjogi szakosztály első kérdéséül tüzte ki.

Másrészt abból az okból, mert a magyar törvényhozásnak, ha a parlamenti viszonyok mellett nagyobb alkotásokhoz is foghat, a közelebbi jövőben, (az én felfogásom szerint még a Btk. teljes reviziója előtt *is)* a közveszélyes büntetteseknek legalább bizonyos csoportjaival, különösen a hivatásszerü, üzletszerü, visszaeső büntettesekkel, valamint a csavargókkal szemben tételes jogunkat sürgősen és gyökeresen reformálni kell.

1. A véleményezők közül az óvatos álláspontot *Garçon* fejtette ki 18 oldalra terjedő véleményében. Ez az egyedüli, amelyik eddig nyomtatásban is megjelent.

G. is vita nélkül bizonyitottnak tekinti, hogy *létezik közveszélyes állapot,* vannak egyének, akik a közbiztonságra örökös veszélyt alkotnak és akikkel szemben a társadalom védelme érdekében különleges biztonsági rendszabályokat kell alkotni.

Én is azt hiszem, hogy akik a gyakorlati viszonyokat, a bünügyi statisztika adatait, az igazságügyi rendőrség és a büntető törvénykezés tapasztalatait ismerjük, ebben a fennebbi tételben mindnyájan egyetértünk. A feladat ezidőszerint már annak a meghatározása, hogy kik ezek az egyének, minő csoportjaik vannak és mik legyenek a velük szemben alkalmazható leginkább czélravezető intézkedések; valamint hogy a biztonsági rendszabályokat melyik hatóság és minő eljárás során alkalmazza.

G. a közveszélyesek közé sorolja mindenekelőtt: *a)* a javithatatlan visszaesőket. *Részemről,* minthogy vitatható, hogy vannak-e javithatatlan visszaesők, a tételt ugy állitanám fel: azokat a szokásszerü büntetteseket, akikkel szemben a jelenlegi büntetési rendszer többszöri megbüntetésük után is *hatástalan* maradt; *b)* azokat, akikre nézve szokásaik, életmódjuk alapján attól kell tartani, hogy ujabb büncselekményeket fognak elkövetni; *c)* a nem rendes elmeállapot alapján közveszélyes egyéneket; akiknek ugy látszik, természetes hajlamuk van büncselekmények elkövetésére.

G. szerint a közveszélyesekkel szemben alkalmazható biztonsági rendszabályok természetükben és végrehajtási módozatukban különbözők lehetnek és előrelátható, hogy a jövőben nem annyira börtönügyi, mint inkább támogatási jellegük lesz («un caractère *moins* pénitentiaire *que* d'assistance»); *nem* annyira büntetés lesz ez, mint inkább állandó felügyelet, illetőleg egyesekre nézve hosszabb tartamu pártfogásba vétel. Igy pl. a csavargókra és a keresetképes koldusokra nézve előtérbe lép az a társadalmi kötelesség, hogy őket munkára neveljék, szükség esetén munkára szoritsák.

Én ugy mondanám: *tanuljanak meg* dolgozni, különösen sajátitsanak el valamely munkanemet; és kiséreljék meg őket ugy *átalakitani,* hogy *akarjanak* is dolgozni.

Erre természetesen hosszabb idő és megfelelő módozatok szükségesek.

Ennélfogva teljesen képtelenség a magyar *kihágási* Btk. 18., 62. és 63. §-ainak az a rendelkezése, hogy a csavargók legfeljebb nyolcz napi, visszaesés esetén is legfeljebb egy havi elzárásra itélhetők és hogy ezt az elzárásra itélt munkakerülő, tunya, dorbézoló, közveszélyes elemet *nem* szabad munkára kényszeriteni. (Kbtk. 18. §.)

Hisz' ez az, amire vágyódnak: fogházban vagy toloncz-házban ingyen eltartás, egész nap henyélés, munka *nélkül!* Ez *nem* büntetés, hanem sokra nézve eszmény és vágyakozásuk tárgya!

A szokásszerü *iszákosokat* szintén nem lehet két-három heti büntetéssel, amit fogházban töltenek ki, átalakitani; velük szemben a hosszabb tartamu *gyógyitó kezelés* szükséges.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

[1] «*A társadalom védelme a közveszélyes büntettesek ellen.*» Büntetőjogi Értekezések, a N. B. E. magyar csoportjának kiadmányai, I. füzet (1908.), 1—13. l.

Az eljárás egyszerüsitése és a kir. közjegyzők.

A törvényszékek eljárásának egyszerüsitése terén bizonyára nem kerülheti ki figyelmünket az a nehézkesség sem, mely jelenleg a csődügyek elintézését jellemzi. A felvetett kérdés szempontjából az egyszerüsités keretébe természetesen nem vonható be csődjogunk rendszeres reformja, különösen az anyagi csődjog mezejét érintetlenül kell hagynunk, ámde a csődeljárás annál több helyen igényel már most egyszerüsitést.

Nem tudom, vannak-e sokan, kik a csődbiztosi intézményt a csőd lebonyolitása körül nélkülözhetetlennek tartják? Én hosszu évek tapasztalatára támaszkodva ezek közé nem tartozom. Amit a franczia csődeljárás a csődnek kommisszárius vezetésével kiván elérni, az nálunk elérhető tényleg nem volt. Már a törvény is bizonyos tartózkodással szabta meg a csődbiztos jogkörét, a gyakorlat pedig ugyszólván semmivé tette azt. Nálunk a csődbiztos = az ügy előadójával, aminthogy a csődreferens többnyire mint csődbiztos szerepel a csődhirdetményben. Egyebekben pedig e névleges szereplés csak megnehezíti az ügy expeditiv elintézését. Nem hiábavaló munkapazarlás-e az, ha az előadó, mint csődbiztos jelentget önmagának a csőd eme vagy ama fázisáról, vagy ha az ügy előadója önmagát utasitja ilyen vagy amolyan intézkedésre? Csak azért, hogy egy külön csődnapló vezettessék, melynek hasznát még senki sem látta, vagy, hogy a csődbiztosi és a csődiratok egymást hajszolják s folytonos keresésükben biró és kezelő vesztegessék az időt: bizony kár a csődvezetésnek nálunk meghonosodott bifurkációja.

Előre kellett ezt bocsátanom annak indokolására, hogy miért nem érvényesülhet a csődeljárás körében az az előny, amelyet az 1898. évi X. tcz. nyujtott azzal, hogy a polgári ügyek egy tekintélyes részének elintézését az egyes-biróra bizta. Megcsonkit-

tatván a csődbiztosi jogkör, az idézett törvénynek ama rendelkezése folytán, hogy csődügyekben mindazok a határozatok, amelyek addig tanácsülésben lettek elintézve, továbbra is itt intézendők el: ez ügycsoportból az egyes-birói intézkedésnek tere nem maradt. Pedig a csődnyitás, a hitelezők szavazati aránya, a kényszeregyezség, a tömeggondnoki számadások és a dijmegállapitás kérdésén kivül minden egyéb határozat bátran az egyes birónak elintézési körébe utalható. Sőt nem habozom kijelenteni, hogy ha már az elsőfokon a kollegiális biráskodás rendszerével teljesen szakitani nem akarunk, hagyjuk azt fenn a perbeli itélkezésre és engedjük át a csődeljárást elsőfokon teljesen az egyesbirónak; kárát a csőd vallani nem fogja. Hogy azután az egyesbiró helyébe nem-e léphetne be a kir. közjegyző, oly kérdés, mely szintén megfontolás tárgya lehet.

A bíróságok tehermentesitését igazán és alaposan csakis ugy fogjuk elérni, ha az ugynevezett perenkivüli ügyeket egészen közjegyzői hatáskörbe utasitjuk. Első pillanatra ez merész ujitásnak tünhetik fel, de közelebb vizsgálva a dolgot, magától értetődőnek fogjuk tekinteni. Ez ügyeket a bíróságok nem mint vitadöntő fórumok, hanem mint közhitelességgel biró hatóságok látják el. Annak kimondása, hogy N. J. a nyilvános felhivás daczára életben létét nem igazolta, hogy az elveszett papir birtokosa gyanánt senki nem jelentkezett, stb., stb. nem igényel birói kognicziót, hanem egyszerü, bár közhitelü megállapitást. E megállapitások hivatottabb szerve, mint mai hiteles helyünk: a kir. közjegyző, nem lehet.

Még csak költségterhet sem róna a felruházás a felekre; a mai bélyegilleték fedezhetné a kir. közjegyző díját, az államkincstár pedig a birói létszám leszállitásával bő kárpótlást nyerne az elmaradt illetékért.

Igy tekintve a kérdést, még a sommás végzés kibocsátását is a kir. közjegyzőre lehetne bizni, mig a bíróság szerepe csakis kifogás esetében kezdődnék, amire vonatkozó eljárás módjának megállapitása detail-kérdés.

Dr. Kéri Miklós,
törvényszéki biró.

A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban.*

XI. Évekkel ezelőtt átutazóban megfordultam egy kisebb vidéki városban — nem akarván semmiféle irányban neheztelést vonni magamra, mondjuk Piripócson — hol aznap este egy vándorszintársulat «Hamlet» előadására vállalkozott. A nagyvendéglő gyéren világitott termét megtöltő közönség tapsolt, csak én ültem komoran helyemen. Sohasem hittem, hogy igy tönkre lehessen tenni egy darabot. Shakespeare bizonyára megfordult sirjában és szelleme bosszuért kiáltott, hogy müremekét igy meggyalázták. Én magam is nem tudtam, min bosszankodjam jobban: a közönség tetszésnyilvánitásain-e, avagy a magukat szinészeknek nevező kontárok rettenetes előadásán? Ezek a kinzó emlékek keltek fel lelkemben, midőn a s.....i (kiméletből s ugyancsak kerülendő az esetleges neheztelést, csupán a kezdőbetüt jelzem) kir. törvényszéknek egy képtelen döntéséről vettem nemrég tudomást. Egy fiatalkoru állott a törvényszék előtt két büncselekménynyel vádolva s a törvényszék ugyanazon határozattal az egyik büncselekmény miatt dorgálásra itélte vádlottat, a másik miatt próbárabocsátást rendelt el s hogy még czifrább legyen az eset, határozatát a bevezető részben «itélet, illetőleg végzés»-nek nevezte. Ez a határozat valóban elrettentő például szolgálhat az iránt, miképp nem lehet eljárni. Alig hiszem ugyan, hogy akadjon tapsoló közönség, mindazonáltal nem lesz tán felesleges, ha nehány szóval reámutatok azokra az eredendő hibákra, melyekben e határozat szenved.

Képtelen a határozat először is formai okokból, mert annak itélet illetőleg végzés czimmel való felékesitése amolyan fából vaskarika. A BP. 77. §-a ugyanis, melyen a BN. semmiféle változást sem idézett elő, szószerint igy hangzik: «A bíróság itélettel vagy végzéssel határoz. Minden határozat, melyet a jelen törvény kifejezetten itéletnek nem nevez, végzésnek tekintendő.» Ezekből a szavakból azt hiszem nyilvánvaló, hogy felemás határozatokat, tehát amelyek elülről itélet, hátulról végzés képében jelentkeznek, a mi bünvádi perrendtartásunk nem ismer s hogy az a rendkivül kényelmes s a határozatlanságot olyannyira jellemző «illetőleg» szócska ily kötésben nem használható. Tehát a BN. II. fejezetét alkalmazó határozatok is vagy itéletek vagy végzések. Végzés hozandó a BP. 301. §-ának végső bekezdésében s a 323. §-ban emlitett esetekben, valamint amikor a bíróság próbára bocsátást rendel; ezeken az eseteken kivül tehát dorgálást, javitónevelést, fogházat vagy államfogházat alkalmazva «a bíróság az ügy érdemében itélettel dönt.» No és ha a bíróság ugyanazon határozatban, ugyanazon vádlott ellen dorgálást és próbárabocsátást vél elrendelendőnek?! Részemről ugy gondolom, hogy ez az együttesség homlokegyenest ellenkezik a BN. rendelkezéseivel és szellemével s igy a felvetett kérdés csak azoknak okozhat gondot, kik — mint a s.....i kir. törvényszék fent közölt határozatát hozott tanácsának tagjai — a mi büntetőnovellánkat csak felszinéről, látásból ismerik.

Képtelen ugyanis ez a hermafrodita határozat másodszor éppen azért, mert a fiatalkoru vádlott két cselekményét külön-külön birálja el s az egyik miatt dorgálást, a másik miatt próbárabocsátást állapit meg. Az ily egybekötést kizárják ugy a törvény szavai mint annak értelme és illetőleg a dolog természete.

A BN. 17. §-ának felsorolásából, mely semmiféle együttességre nem utal, de még inkább a 18. §. szókötéséből, melyben az egyes szám szerepel («ezekhez képest a bíróság a 17. §. 1—4. pontjában meghatározott korlátok közt azt alkalmazza, amelyik .... stb.), továbbá abból a körülményből, hogy ahol a törvény akarta, ott a két intézkedés egybekötését kifejezetten megengedte (BN. 28. §., melynek alapján a bíróság fogházbüntetést megállapitó itéletben rendelheti el az utólagos javitó-nevelést), kétségtelen, hogy — kivéve a most emlitett 28. §-ban meghatározott esetet — ugyanazon fiatalkoru vádlott ellen, legyen bár több a vádbeli cselekmény, a bíróság csak egyféle intézkedést tehet. De, a törvény értelme s a dolog természete is ugyanehhez a következtetéshez juttat; a törvény ugyanis nem a cselekmények számát, nem is — legalább elsősorban — azoknak sulyát, hanem a fiatalkoru egyéniségét, értelmi és erkölcsi fejlettségének fokát stb. kivánja figyelembe vétetni az intézkedés kiválasztásánál, «a fiatalkoru megmentése körül — mondja a miniszteri indokolás — a czélszerüségi eszme ugy előtérbe lép, hogy mellette minden más gondolat teljesen háttérbe szorul», tehát háttérbe szorul az igazságosság eszméjén nyugovó ama látszólagos követelmény, hogy «quot delicta tot poenae»; ezt az elvet különben — leszámitva a pénzbüntetést — tudvalevőleg már a Btk. sem követte, annál érthetetlenebb, hogy azt a s.....i kir. törvényszék alkalmazta. De a dolog természete is kizárja a dorgálásnak a próbára bocsátással való együttes alkalmazását, mert akkor épp ily joggal össze lehetne kötni a dorgálást a javitóneveléssel vagy a fogházzal, illetve államfogházzal, vagy ki lehetne szabni együtt a próbára bocsátást ugyan a javitó-neveléssel, a fogházzal, illetve államfogházzal — sőt — ha a fiatalkoru terheltet négy, fokozatosan sulyosbodó cselekmény terhelné — alkalmazni lehetne együttesen mind a négy intézkedést; ettől azonban azt hiszem, még a s.....i kir. törvényszék is visszariadna, ha másért nem, ugy azért, mert nem tudná, vajjon mit hajtasson előbb végre: a javitó-nevelést, illetőleg fogházbüntetést vagy a próbára bocsátást.

Azt hiszem, nem kell tovább folytatnom, hogy az olyannyira világos tétel igazát bizonyitsam, mely röviden igy hangzik: a bíróság — akárhány büntetendő cselekmény terhelje is a fiatalkorut — a BN. 28. §-ában meghatározott esetet kivéve, mindig csak egy intézkedést alkalmazhat a BN. 17. §-ában felsoroltak közül.

XII. Némileg összefügg a most tárgyalttal az a további kérdés, hogy amennyiben a fiatalkorut terhelő több büntetendő cselekmény alapján a bíróság fogház-, vagy államfogházbüntetést vél kiszabandónak, figyelembe jönnek-e a Btk.-nek a bünhalmazatra vonatkozó szabályai? Illés Károly a büntetőnovella zsebkönyvében igenlően felel, amennyiben egy helyütt azt mondja, hogy «bünhalmazat esetében a Btk. 97. §-a alkalmazandó (v. ö. 108. l.), majd kifejezetten arra az álláspontra helyezkedik, hogy «bünhalmazat esetében a fogház maximuma egy évvel fölemelhető (Btk. 97. §.). Ugyanez áll az államfogházat illetően is, amelynek maximuma két év» (v. ö. 217. l.).

Nézetem szerint, mint erről egy helyütt (v. ö. Angyal: A magyar büntetőjog tankönyve II. kiadás, Budapest, 1909. 399. l.) már emlitést tettem: a fogházbüntetésnek öt, illetve tiz éves maximuma halmazat esetén sem emelhető (v. ö. még a jelen

* Az előbbi közl. l. a 13., 24., 28. és 32. számban.

czikksorozatból a VI. alatt modottakat, l. «Jogt. Közl.» 1910. évf. 24. szám, 203—204. l.) és pedig azért nem, mert ezek a maximumok a BN. 26. §-a értelmében, mint áthághatatlan maximumok jelentkeznek. A törvény ugyanis a hivatkozott szakasz negyedik bekezdésében ugy beszél, hogy «a fogházbüntetés .... leghosszabb tartama .... tiz év, más esetekben öt év,» ez a felső határ a korábbi törvény, azaz a Btk. 97. §-a alapján tehát nem emelhető, nem azért sem, mert a Btk. 97. §-a nem arra a fogházbüntetésre vonatkozik, mely a büntetőnovellában szerepel; ez utóbbi ugyanis ugy a kiszabás mértékét (BN. 18. és 26. §§.), valamint végrehajtásának módját és helyét illetően (BN. 27. és 29. §§.) teljesen különbözik a büntetőtörvénykönyvbeli fogháztól. S e nézetünkben a BN. miniszteri indokolása is megerősit, midőn azt mondja, hogy a büntetés kiszabásánál a fiatalkoruakkal szemben «leomlanak a válaszfalak, melyek a cselekményeket egymástól elválasztják, megszünik a Btk. különös részében megállapitott büntetési mérték» (v. ö. M. i. 58. l.), de akkor megszünik a Btk. különös részében meghatározott s a Btk. általános részének 97. §-a alapján egy évvel bővülő mérték is, ami más szavakkal annyit jelent, hogy akár egy, akár több cselekmény terhelje is a fiatalkorut s a BN. 26. §-ának kezdő szavai szerint «szigorubb intézkedésre van szükség»: a bíróság — amennyiben van legalább egy olyan cselekmény, melyre a törvény halál-, vagy fegyházbüntetést állapit meg — a tiz évet, ha pedig ilyen nincs, az öt évet nem haladhatja meg. Hasonlóképp, ha csupán államfogházbüntetéssel fenyegetett cselekmények találkoznak: a büntetés államfogházban állapitandó meg, melynek legmagasabb mértéke a két év végső határ. De ha az Illés Károly által vitatott egy évi emelés ki van zárva, akkor nincs semmi értelme a Btk. 97. §-a felhivásának, miből viszont közvetlenül folyik a kérdés egészébe bevilágitó alaptétel, mely nézetem szerint ugy hangzik, hogy: a bünhalmazat szabályai a büntetőnovella keretében nem nyernek alkalmazást. Bernolák Nándor t. kartársam már helyesen mondja, hogy «halmazat esetében a fiatalkoru ellen ugyanazoknak az intézkedéseknek van helye, mint egy büntett vagy vétség miatt» s hogy a BN.-ban «meghatározott büntetési kereteket tullépni nem lehet» (v. ö. A büntető törvények és a büntető novella; Budapest, 1908. 109. l.).

XIII. Kérdés azonban, ha halállal, fegyházzal, börtönnel, vagy fogházzal és államfogházzal büntetendő cselekmények tárgyai a vádnak s a bíróság szigorubb intézkedés szükségét látja fenforogni: miben állapittassék meg a büntetés? Illés Károly a Btk. 101. §-ára hivatkozással fogházbüntetést vél kiszabandónak (v. ö. id. zsebkönyv 217. l.), mely nézetét a magam részéről elfogadom, mégis azzal az eltéréssel, hogy a fogházbüntetés megállapitása nem a Btk. 101. §-án, hanem a BN. 18. §-án alapszik. A halmazat szabályai ugyanis — mint fennebb kimutattam — a büntetőnovella keretéből egyáltalán kiszorulnak, miből folyólag sem összbüntetésnek, sem a Btk. 101. §-án alapuló büntetésátváltoztatásnak nincs helye és ha mégis csupán fogházbüntetés alkalmazandó a felhozott esetben, ennek oka abban keresendő, hogy ha egyszer — figyelemmel a BN. 18. §-ára — a bíróság ugy találja, hogy a fiatalkoru terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából a fogházbüntetés alkalmazása mutatkozik kivánatosnak s erre a BN. 26. §-a alapján azért, mert a vádbeli cselekmények között van egy halállal, fegyházzal, börtönnel vagy fogházzal büntetendő cselekmény, az alkalom megvan: ugy ez a speciális s mint a miniszteri indokolás is megjegyzi, nevelő jellegü büntetés szabandó ki. A büntetőnovella miniszteri javaslatából az államfogház hiányzott; e büntetés az igazságügyi bizottság javaslatára került a törvénybe azzal az indokolással, hogy ez különleges természetü büntetés (custodia honesta) lévén, a fiatalkoruaknál sem helyettesithető más intézkedéssel és büntetéssel. Ez a helyettesithetetlenség azonban csupán abban az esetben marad az államfogház jellemző ismérve, ha az eljárás egyedül államfogházzal büntetendő egy büntett vagy vétség miatt indult meg s — mint Illés Károly helyesen jegyzi meg — a 17. §. 1—3. pontjai alá eső más intézkedés föltételei nem forognak fenn (v. ö. zsebkönyv 216. l.). Minden más esetben, tehát akkor is, amikor halállal stb. és államfogházzal büntetendő két vagy több büntetendő cselekmény terheli a fiatalkoru vádlottat, mindig a BN. 18. §-ának utbaigazitó szavai s ezekhez képest elsősorban az a megfontolás nyomul előtérbe, hogy mit követel a fiatalkoru jól felfogott érdeke. A vádbeli büntetendő cselekmények inkább csak szimptómák, melyek a fiatalkoru egyéniségét, értelmi és erkölcsi fejlettségének fokát, életviszonyait s az esetet általában és különösen jellemző összes többi körülményekkel kapcsolatban döntők abban a kérdésben, hogy a BN. 17. §-ában felsorolt négy, illetőleg öt intézkedés közül melyik fogja legüdvösebben befolyásolni a fiatalkoru terhelt jövőbeli magaviseletét és erkölcsi fejlődését. Ez intézkedések közül a mi esetünkben az államfogház ki van zárva, mert ez a különleges büntetés a dolog természeténél fogva csak abban az esetben alkalmazható, ha a vád tárgya egy vagy több csupán államfogházzal büntetendő büntett vagy vétség; visszamarad tehát a dorgálás, próbárabocsátás, javitó-nevelés s a fogház, melyek közül — mint a BN. 18. §-ára való tekintettel már hangsulyoztam — csak egy alkalmazható; ha tehát a BN. 26. §-ában meghatározott feltételek fenforognak: a fogház.

XIV. Egész röviden még egy «piripócsi» itéletről emlékezem meg. A p..... i kir. járásbiróság a fiatalkoru terheltet, ki a Btk. 418. §-ába ütköző idegen ingó dolog rongálásának vétsége miatt állott a biróság előtt, dorgálásra itélte s itéletében a magánfelet kártéritési követelésével elutasitotta azon okból, mert a BN. 17. §-a értelmében «pénzbüntetés fiatalkoru ellen sem mint fő-, sem mint mellékbüntetés nem állapitható meg» s igy vele szemben a kártéritési kötelezettség sem foghat helyt. Teljes félreismerése a magánjogi igény jogi természetének. Azt hiszem, szükségtelen a büntetés és kártérités között fenforgó lényeges különbségre reámutatnom (v. ö. e kérdésről bővebben Tankönyvem II. kiadása 149. l.), mégis kiemelek annyit, hogy a büntetésről — miután közérdeket szolgál — az állam rendelkezik, tehát az állam törvénye mondja meg és pedig figyelemmel az igazságossági és czélszerüségi tekintetekre, hogy azt mily cselekmények esetén, mily formában és mennyiségben szabja ki a biróság az elkövetőre; már a kártéritési igény — lévén magánjogi természetü — egész más elbirálás alá esik; ez igény felett elsősorban a kárt szenvedett magánfél rendelkezik s annak tárgyában az állam törvényei utján csak szabályozólag és nem rendelkezőleg intézkedhetik, szóval röviden s a mi kérdésünket érintőleg: a büntetés valamely nemét általában (törvényben) mellőzheti, konkretizált alakjában (kegyelem utján) elrendelheti az állam, a kártéritési igényről azonban csak a sértett mondhat le s azt a kir. kegyelem sem érinti (v. ö. Btk. 119. §., melybe ugyan szöveghiba csuszott, amennyiben pénzbüntetés a mi büntetőtörvényeink szerint sohasem illeti a sértett felet; a pénzbüntetés szó alatt tehát «kártérités» vagy «magánjogi elégtétel» kifejezés olvasandó (v. ö. Tankönyvem 99. l.). Fakadjon tehát bár ugyanazon tőről az államnak büntetési s a sértett félnek kártalanitási igénye, abból, hogy az állam arról lemond vagy azt szükebbre szabja, nem következik, hogy a károsultnak magánjogi követelése elenyészik vagy csorbul. A BN. II. fejezete mellőzi a pénzbüntetést, mert «a büntetésnek a fiatalkoruval szemben a jellem átalakitására vagy az erkölcsi fejlődés irányitására kell hatnia, a pénzbüntetésnek azonban ily hatást tulajdonitania rendszerint nem lehet» (v. ö. Min. Ind. 51. l.), de — a mondottakból folyólag — ugyanakkor nem törölhette a fiatalkorut terhelő kártéritési kötelezettséget. A pénzbüntetés mellőzésénél irányadó czélszerüségi szempont nyilvánvalóan éppenséggel nem jön figyelembe a sértett felet illető kártéritési igény kérdésénél. A fiatalkoru terhelt tehát pénzbüntetésre nem itélhető, de a cselekményével okozott kár megtéritésére már kötelezendő. A kérdés különben olyannyira világos, hogy elmondhatom Desbarreux-val: Tant de bruit pour une omelette.

Dr. Angyal Pál.

A temesvári ügyvédi kamara konfliktusa.

A temesvári ügyvédi kamara 1910. évi jelentésében az igazságszolgáltatási állapotokról a következők foglaltattak:

«Ami kamaránk területén az igazságszolgáltatást illeti, erre nézve tapasztalataink nagyon is elszomoritók.

Mindjárt a kir. táblánál megütközéssel kell megállapitanunk, hogy az utolsó három évi jelentéseinkben e biróság vezetősége ellen felhozott panaszaink még ma is helytállók. Meg kell állapitanunk, hogy a polgári osztályban a beosztás még mindig ötletszerü és hogy szorosan vett szakreferensek most sincsenek, mely hiány sulyos voltát főleg azon ügyek elintézésénél érezzük, melyekben a tábla végső fórum és igy jogorvoslattal meg nem támadható

határozatokat hoz. De érezzük a hiányt abban az irányban is, hogy táblánknál oly állandó joggyakorlat, mely a bizonytalanság útvesztőjében az alsóbíróságokat irányitaná, ki nem fejlődhet és igy a tábla az oktató iskola magaslatára -- mint ennek lenni kellene — emelkedni nem tud.

Itt rögzitjük meg a táblával szemben azt a sajnos tapasztalatunkat is, hogy ennek dijmegállapitásai az ügyvédi szellemi tevékenységet nem fedik és hogy az alsóbíróságok által megállapitott munkadijak indokolatlan leszállitásával, bár szórványosan, találkozunk. Helyén levőnek tartjuk annak a megemlitését is, hogy a felülvizsgálat mint jogorvoslat be nem vált, mert a formák szigoru követése az anyagi igazság érvényre jutását kizárja s igy az ügyfelek kárára az alsóbiróságilag elkövetett hibák orvoslása lehetetlenné van téve, mit mi itt nem azért emlitünk fel, hogy ezt a táblának hibaként rójuk fel, hanem inkább azért, hogy e perorvoslatnak teljes eltörlését vagy legalább annak a kötöttség békóiból kellő reform mellett törvényhozási uton leendő felszabaditását sürgessük.

Dicsérettel kell azonban megemlékeznünk a tábla büntető osztályáról, melynek működése ugy érdemben, mint a gyorsaság tekintetében teljesen kifogástalan.

Elismerőleg szólhatunk még az Omaszta Lajos táblai főigazgató által kidolgozott és Nagyméltóságod elődje által e táblánál már életbeléptetett ügyviteli kezelési rendszerről, mely mig egyrészt a birákat a nem szorosan vett szakszerü munkától mentesiti, másrészt a darabok elintézését és a jogorvoslatok folytán az ügyeknek a harmadfokhoz való felterjesztését és igy azok véglegesitését feltünő módon meggyorsitja. Amiért is kérelmünk Nagyméltóságodhoz az, hogy e bevált ügyviteli kezelési rendszermódositást az alsó biróságra is mielőbb terjessze ki.

A temesvári kir. törvényszéknél a vezetőség működését tekintőleg sok a kivánni való, ugyannyira, hogy itt helyes vezetésről és működési ellenőrzésről beszélni nem lehet. Az ügyek ellátásában nemcsak nagyfoku lassuságot, de valójában általános stagnálást tapasztaltunk. A munkakörök beosztása itt is rossz, a munkaerők nem megfelelő munkakörben alkalmaztatnak. A birói létszám a nagy ügyforgalommal szemben elégtelen, amely bajt még az is fokozza, hogy a büntető szak a polgári rovására tulerővel van ellátva. Kifogásoljuk e bíróságnál a váltó, kereskedelmi és csődügyeknek egy biró kezébe való összehalmozását, mert egy biró ezt a munkát tartósan meg nem birja ; továbbá több jegyzői állásnak indokolatlan beszüntetését, mert ez által le nem küzdhető munkatorlódás és késedelem állt elő. Kifogásoljuk továbbá azt is, hogy a telekkönyvi hatóságnál a kitüzött sorrendi tárgyalások azért, mert a telekkönyvi birót az utolsó perczben büntető tanácsba hivják, hivatalból elhalasztatnak, ugy azt is, hogy rendetlen kezelés miatt ügyiratok elkallódnak és a percsomók a referens birák szobájában érintetlenül hónapokig elhevernek, mely bajok mind a vezetőség terhére esnek.

A büntető osztály mint elsőfoku bíróságnak, valamint a vádtanácsnak a működése is azonban minden tekintetben kifogástalan és ügymenete példás gyors. Nem mondhatjuk ezt azonban a büntető felebbviteli tanácsról — bár az előadók ennél is példás szorgalmat tanusitanak és kifogástalan munkát végeznek — azért, mert a tanács vezetője az alapos tárgyalást, az ügynek kimeritő megvitatását, — talán a tárgyalandó ügyek sokasága miatt — siettetett eljárásával lehetetlenné teszi.

Kifogástalan továbbá a telekkönyv működése is és itt csak a kiadmányozás lassu, minek oka a leiró személyzet csekély számában keresendő.

A temesvári kir. járásbíróságnál a birák munkássága és előzékenysége dicséretet érdemel ; de itt legalább két munkaerő beállitása és a jegyzői létszám emelése lenne szükséges. A büntető osztálynak abbeli eljárását, hogy a békéltetéseket az igazság rovására tulhajtja, csaknem erőlteti és ez által a védői működést lehetetlenné teszi, mint ezt az utolsó jelentésünkben is megtettük, ezuttal szintén felpanaszoljuk és ennek mentségéül csakis azt hozhatjuk fel, hogy e szak munkával tul van terhelve és az illető biró a fenti módon igyekszik a kurrenciát fenntartani. Kifogásoljuk ennél a szaknál még az alacsony költségmegállapitást is.

A vidéki kézbesitések körül a közigazgatási kézbesitők részéről tapasztalt lassuság azt tenné indokolttá, hogy a postai kézbesités általánositassék.

Meg kell még emlékeznünk az igazságügyi palota mielőbbi felépitésének szükségességéről is, mert a birák szobái valóságos oduk ; ügyfeleknek, ügyvédeknek váró helyiségük nincs, miért is ez az állapot tarthatatlan.

A temesvári kir. főügyészség és az ez alá tartozó összes ügyészségekről ugy közvetlen tapasztalatunkból, mint a beérkezett jelentések adatai alapján csak elismerőleg nyilatkozhatunk, mert ezek működése alaposság és gyorsaságban az egész országban elsők között áll.

A fehértemplomi, lugosi, karánsebesi és pancsovai törvényszékeknél az igazságszolgáltatás ügymenetéről jelentések hiányában nem nyilatkozhatunk, mint nem nyilatkozhatunk hason okból a kamara területén működő többi járásbíróságok ügymenetéről sem, amennyiben azonban ezen bíróságoknál panaszra mégis ok lenne, arról külön jelentésben fogunk Nagyméltóságodnak beszámolni.»

Erre az igazságügyminiszter 12,366/910. sz. a. leiratával válaszolt. Ezen leiratot, melyre még visszatérünk, a következőkben közöljük :

«A temesvári kir. tábla elnöke 422/910. Eln. számu fölterjesztésében tudomásomra hozta, hogy a kamarának 360/1910. polg. számu általános évi jelentésében előadottakból folyólag felügyeleti hatáskörében teendő intézkedésre okot fenforogni nem lát és ezért a kamarával évi jelentéséből kifolyóan levelezésbe bocsátkozni nem szándékozik. A kamara évi jelentésében csak a kir. tábla és a temesvári kir. törvényszék, illetve ennek elnöke ellen emelt panaszt. 1. A temesvári kir. táblára vonatkozóan a kamarának panasza az, hogy a táblánál szaktanácsok és szakelőadók nincsenek. Erre nézve utalok arra, hogy az ottani büntető szaktanácson kivül a két polgári tanács szintén szaktanácsok. Az első polgári tanács kizáróan rendes polgári perek, telekkönyvi és ingatlanokra vezetett végrehajtási ügyekkel foglalkozik. A második polgári tanácsba vannak utalva a sommás felülvizsgálati ügyek, a váltó és kereskedelmi perek, a hagyatéki, csőd-, czégjegyzési és az ingókra vezetett végrehajtási ügyek, a most érintett szakok pedig ismét szakelőadók kezeiben vannak ; ugyanis Kovács Béla táblai biró a hagyatéki és végrehajtási ügyeket, Kotocz Pál a váltó és válópereket, Jurca János és Balásy Adolf a kereskedelmi pereket, csőd- és czégjegyzési ügyeket dr. Kovács Károly a sommás felülvizsgálati, végre Scholmáschi Adolf a végrehajtási ügyeket és egyes rendes polgári pereket végzi. Nem áll helyt ezek szerint az ügyvédi kamarának az az állitása, hogy a táblánál a beosztás ötletszerü és szorosan vett szakelőadók nincsenek, miből folyóan a táblánál irányt adó állandó joggyakorlat sem fejlődhetik. Meg kell jegyeznem, hogy ez a tanácsbeosztás már évek hosszu során át változatlanul fennáll és erről a kamara feltétlenül tudomással bir, sőt a kamara az 1904. évi jelentésében épp ezt a tanácsbeosztást helyesnek és üdvösnek jelezte. 2. A temesvári kir. törvényszék működésére vonatkozólag megjegyzem, hogy a mult év végén ott megállapitható elmaradást az okozta, hogy a törvényszék birái közül az elmult évben többen huzamosabb ideig különböző okokból nem teljesitettek szolgálatot. Ez az elmaradás azonban csak ideiglenes jellegü és a jelzett kedvezőtlen körülmények megszüntével rövid idő alatt elenyésztethető és igy nem hozható kapcsolatba a törvényszéki elnök vezetési képességének állitólagos hiányával. A most érintett két panaszponton kivül a kamarának a kir. tábla területén lévő bíróságokkal szemben panasza nincsen, sőt az évi jelentés egyenesen megüti, hogy a fehértemplomi, lugosi, karánsebesi és pancsovai törvényszékeknél az ügyek ellátása elég alapos és gyors és hogy az e területen működő járásbíróságok ügymenete ellen nincsen panasza, bár a kamarai titkárnak a közgyülésen tett kijelentése szerint öt-hat ügyvéd is megbizatott a bíróságok működését illetően adatok gyüjtésével. Mindezeket összefoglalva, immár épp a kamara évi jelentése alapján megállapitható, hogy a jelzett területen lévő bíróságok működését illetően semmi irányban sem merültek fel panaszok.

A kamara tehát ezek szerint nem szolgáltatott oly tényeket és adatokat, amelyek igazolnák a kamara évi jelentésének azt a megjegyzését, hogy «igazságszolgáltatás tekintetében a kamara tapasztalatai nagyon is elszomoritóak». Nem hagyhatom ezek után szó nélkül, hogy a kamara amellett, hogy a fentiek szerint megfelelő alap nélkül és igaztalanul gyakorol elitélő birálatot az ottani bíróságok ügymenete és az igazságszolgáltatás fölött, az évi jelentésben oly hangot használ, amely személyeskedő termé-

szeténél fogva a kamarához nem méltó. A kamara, amely szervezeténél fogva hatósági jelleggel bir, egyebektől eltekintve a bíróságokkal szemben már azért sem követhet ily eljárási modort, mert ezzel szemben a nyilvánosan megtámadott tisztviselő, aki csakis felsőbbségének tartozik felelni, hivatali állása tekintélyének megsértése nélkül nem is védekezhetik. Tekintettel tehát arra, hogy a kamara évi jelentésében a temesvári törvényszéki elnök vezetői képességét merőben illetéktelen bírálat tárgyává tette és ezzel jogkörét tullépte : kénytelen vagyok a kamarát ujból nyomatékosan figyelmeztetni, hogy az 1908. év február 1-én 54,649/907. szám alatt kelt rendeletemben bővebben kifejtett okokból a jövőben — ilyen a kamarát semmiképpen meg nem illető bírálattól annyival is inkább tartózkodjék, mert ellenkező esetben a hasonló tartalmu évi jelentést elfogadandó kamarai közgyülési határozatot meg fogom semmisiteni, aminek természetszerü következménye az lesz, hogy az abban előterjesztett javaslatok, óhajok és panaszok e helyen figyelmen kivül fognak hagyatni.»

Különfélék.

— **A kaszinókban folyó kártyajáték.** Időnként, mikor egy-egy botrányos eset alkalmából bepillantást nyer a nagyközönség a kártya-klubbokban folyó üzelmekbe, fel-felzudul a közvélemény a kaszinó játékprivilégiuma ellen s a sajtó haragosan követeli a hatósági beavatkozást Mikorra aztán a kártya áldozatát elhantolják vagy földi birája elé állitják, elcsitul a fölháborodás moraja s minden csendes marad a legközelebbi botrányig. A bíróság kezét mossa ; az ügyészséget és a rendőrséget okolja lanyhasággal, mért nem inkriminálják a kaszinóbeli szerencsejátékot? Az ügyészség és rendőrség pedig nem talál törvényes jogot a beavatkozásra, felfogásuk szerint a kaszinókban folyó játék nem lévén «nyilvános». Ha ez a felfogás helyes, annál sulyosabb a mulasztás a belügyminiszter részéről, melynek kihágást statuáló jogánál fogva módjában és hatalmában volna háromszor huszonnégy óra alatt véget vetni a kártyajáték szabadalmas barlangjaiban folyó emberrontásnak és existencia-pusztitásnak. Egy néhány soros rendelet hatásosabban vetne véget a már ijesztően elharapózott kórnak, mint a büntettesekké váltaknak még oly szigoru elbirálása.

— **Nyilt levél az igazságügyminiszter urhoz.** A következő «*nyilt levelet*» kaptuk egy munkatársunktól; Miniszter úr, Ön nem sajnálja a fáradságot, hogy a törvényszékekért és járásbíróságokért versenyző városokba és falvakba messze földre utazzék, abból a czélból, hogy a helyszinén győződjék meg a lokális viszonyokról és szükségletekről és a bíróságok elhelyezésének czélszerü voltáról.

Miniszter úr, mi, az igazságügy napszámosai, a legteljesebb mértékben elismerjük fáradozásának igazán követésre és utánzásra méltó voltát, de még sokkal szivesebben vennénk, ha nemcsak ilyen alkalmakból tenne egy-egy kirándulást az ország különböző részeibe, hanem abból a czélból is, hogy személyesen győződjék meg *az igazságszolgáltatás mai állapotáról.*

Ha a miniszter úr egyszer ilyen utra szánja el magát (Fabinyi Teofil valamikor sok bíróságnál csinált igy rendet), akkor arra is kérjük az igen tisztelt miniszter urat, hogy ne jelentse be magát előre, hanem minden előzetes értesités nélkül toppanjon be egy-egy birósági tárgyalóterembe. Igy azután láthatja majd, hogyan festenek a birósági helyiségek, ha nem tisztogatják ki azokat miniszterlátogatás alkalmából, hallhat néhány épületes tárgyalást is, meggyőződést szerezhet némely biró és ügyvéd modoráról, törvényismeretéről, törvénytiszteletéről, és sok más egyébről.

De nem is kell messze fáradnia a miniszter urnak ; eleget láthat és hallhat itt Budapesten is és nagyon szépen kérjük Excellenciádat, ha már rászánta magát a több száz kilométeres, terhes utazásra, hogy a helyi viszonyokat anulmányozza Kézdivásárhelyen és Sepsiszentgyörgyön: ne sajnálja a fáradságot és *személyesen* győződjék meg arról is, hogyan vannak elhelyezve a *budapesti bíróságok,* hogyan beszél némely biró a felekkel és a tanukkal, miben áll az a tömeges nap intézménye, hogy néz ki egy sommás tárgyalás, minő mélységes nagy tudományt árulnak el az ügyvéd és ügyvédjelölt urak, milyen jogi kapaczitások szabnak ki a budapesti büntetőjárásbíróságnál hónapokra terjedő szabadságvesztés büntetéseket, stb., stb.

És ha a miniszter ur minderről személyesen meggyőződött, akkor, ahogyan az ő nemes ügybuzgalmát és a magyar igazságszolgáltatás iránti lelkesedését ismerjük : aligha kell soká várnunk nemcsak a törvényekben és rendeletekben kodifikált reformokra, de *a fegyelmi és felügyeleti intézkedésekre és személyi változásokra sem.* *X. Y.*

— **Adalék a községi jegyzők magánmunkálataihoz.** Az ököritói rettenetes tüzkatasztrófa utóhangjaként az «*Est*» szept. 2-iki számában több érdekes adat jelent meg, többek közt a következő vadházassági szerződés, melyet a községi jegyző készitett :

Kölcsönös egyezségi szerződés, mely egyrészről Sándor Gedeon másrészről Sajó Lászlóné szül. Tarczali Julianna ökörítói lakosok között köttetett a következő feltételek alatt :

1. Sándor Gedeon ökörítói lakos laktársul fogadja Tarczali Juliannát s kötelezi magát, hogy közös keresményeiben vele osztozik.

2. Tarczali Julianna kijelenti, hogy neki törvényes férje Sajó László ökörítói lakos, ki azonban tőle külön háztartásban él s válni nem akar, miért is törvénytelen lakótársul szerződik Sándor Gedeon ökörítói lakossal, kivel közös keresményét megosztani magát kötelezi.

3. Mindkét szerződő fél kijelenti, hogy nekik az ágynemün kivül egyéb ingóságuk nincsen, mi azonban ezután Tarczali Julianna, férj. : Sajó Lászlóné tulajdonát fogja képezni.

4. Egyben kijelentik szerződő felek, hogyha egymást elhagyják, vagy Tarczali Julianna férjéhez vissza megyen, vagy férje ezen külön életmódot megszüntetni kivánja, ugy az együtt eltöltött idejök alatt szerzett vagyonukat egyenlő arányban fogják szétosztani, mit ha annak idején békésen nem tudnának elintézni, ugy a községi elöljáróság lesz az illetékes a szerzett vagyon szétosztására.

Jelen szerződés felolvastatott s mindkét fél által elfogadva aláiratott.

Kelt Ökörítón, 1900. évi deczember 28-án.

Előttünk : Fiók Zoltán h. jegyző, Kalmár István, Sándor Gedeon, Tarczali Juliánna férj. Sajó Lászlóné, névirója Fiók Zoltán.

Ennek a szerződésnek az lett a következménye, hogy az ököritói katasztrófa alkalmával elpusztult «férjet» négy apró gyermek siratja, a biztositó társaság pedig az életbiztositási összeget nem fizeti ki, mert az asszony nem özvegye, a gyermekek pedig nem törvényes gyermekei az elhunytnak. A jegyző ur annak idején felvette a három forintot a kontraktusért és azt mondta, hogy minden rendben van, a biztositó is a dij fizetésekor rendben talált mindent és — most semmi sincs rendben. «*Igy ölik a parasztot*» — teszi hozzá az «*Est*» czikkirója.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A sárkányi kir. járásbíróságnál az ügyek elintézésének lassuságát a következő példa illusztrálja : 1908. Sp. I. 584. sz. sommás perben hozott elsőbirói itélet ellen alperes *felülvizsgálati kérést adott be 1908. évi október 7-én.* A bíróság a felülvizsgálati kérvényt majd két év mulva, vagyis *1910. évi augusztus 31-én terjesztette fel a brassói kir. törvényszék* polg. felebbezési tanácsához. Addig az ügy elintézetlenül feküdt.

— **A dij- és illetékszabási hivatal hajszája az ügyvédek ellen.** A központi dij- és illetékszabási hivatal legutóbb jövedéki kihágási eljárás czéljából tömegesen átteszi az iratokat a büntető bírósághoz mindazon ügyvédek ellen, akiknek a feleltáltaléka az 100 koronát meghaladja

Se felszólitás, se végrehajtás meg nem kiséreltetik, nem vizsgálja a hivatal, hogy behajtható-e a lelétből származó követelés (igen vagyonos ügyvédeket is ért e kellemetlenség irodájuk mulasztása miatt, olyanokat, akiknél a szándékosság ki van zárva), sem azt, hogy eljárásuk rosszhiszemü-e?

A budapesti ügyvédi kamara, valamint az ügyvédi kör figyelmét felhivjuk e zaklatásra.

— **Jogi szeminárium.** Hihetetlen, mi mindent igérgetnek a vizsgázó ifjuság előkészitésére vállalkozó u. n. «jogi szemináriumok.» Előttünk fekszik egy ilyen kolozsvári «intézmény» prospektusa, mely történeti szigorlatra négy hét alatt, vegyes és tételes szigorlatra hat hét, államvizsgára négy hét, alapvizsgára két hét (!) alatti előkészitést igér. Államtudományi doktorátushoz — ugymond — három hónap alatt juttatja a jelölteket.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Dr. Klein,** a volt osztrák igazságügyminiszter, a bécsi egyetemen érdekes kollégiumot hirdet e czimen: «Az ujabb jogfejlődés hajtó erői, irányai és eredményei».

— **Érdekes elbocsátási ok.** Egy bécsi nagy kereskedelmi irodában együtt dolgozó fiatal leány és egy nejétől elválva élő fiatal ember közt szerelmi viszony fejlődött ki. Az irodában semmit sem vettek észre abból, ami az irodán kivül lejátszódott és csupán a férfitől külön élő feleség denunciácziójára derült ki a két alkalmazott szerelmi viszonya. Mivel főnök mindkét alkalmazottját felmondás nélkül elbocsájtotta, az érdekes ügy a kereskedelmi biróság elé került. Itt kifejtette az alperes, hogy irodájában számos férfin kivül nem kevesebb, mint 30 női alkalmazott dolgozik és már példaadás okából is kénytelen volt a szerelmes párt azonnal eltávolitani. A közerkölcs érdekében cselekedett tehát és igy a felmondási időre járó fizetést nem köteles megfizetni. A kereskedelmi biróság marasztaló itéletet hozott, mert az alkalmazottak magaviselete az irodában teljesen korrekt volt, semmiféle kifogására okot nem adott.

— **Ügyvéd kerestetik.** Schöneberg város — Berlin elővárosa — tanácsa emlékiratot adott be a porosz igazságügyminiszterhez. Az emlékiratra azért volt szükség, hogy felpanaszolják benne mostoha helyzetüket. Schönebergben 170.000 lakosa ellenére mindössze 25, mondd huszonöt ügyvéd van. A tanács szerint a 25 ügyvéd *kevés,* nem felel meg a város jogkereső közönsége szükségletének.

Az ügyvédek kevés voltának okát pedig abban találja, hogy az ottani ügyvédek törvényszék előtt nem léphetnek fel. Hivatkozik Charlottenburg példájára, hol azelőtt, mig e város ügyvédjei sem léphettek fel törvényszék előtt, hasonlóan *siralmas* volt a helyzet, mióta azonban a charlottenburgi ügyvédek a Landgericht III. előtt föllépheinek, ott javult a helyzet s a boldog Charlottenburgban most már 59 ügyvéd van. Megjegyzik azt is, hogy Charlottenburgnak 250.000 lakosa van. Ezt Németországban már kedvező helyzetnek nevezik. Mily irigykedéssel tekinthetünk mi magyar ügyvédek ez ország felé, hol azért panaszkodnak, mert «kevés» az ügyvéd s hol megfelelőnek találják azt, ha 250.000 lakosu városban 59 ügyvéd van!

Ha ezzel szemben megemlitem, hogy Aradon 92, Debreczenben 103, Kolozsvárott 81, Miskolczon 64, Nagyváradon 112, Pécsett 64, Pozsonyban 63, Szabadkán 70, Szegeden 78, Temesvárott 95 ügyvéd volt a mult év végén bejegyezve, holott e városok egyikének sincs 250.000, sőt Szeged kivételével még 100.000 lakosa sem s végül az összehasonlitás kedvéért még Budapest ügyvédeinek számát — 1645 — is ideiktatjuk, ugy teljes joggal irigyelhetjük németországi kartársainkat. *G. F.*

— **A Holtzendorff-alap uj pályakérdése** a következő: Büntetés és biztonsági intézkedés; jellegzetes különbségeik és törvényhozásbeli szerepük a büntény elleni küzdelemben. A pályadij 1200 márka. Pályabirák: Lilienthal, Stooss, Mittermaier, esetleg Torp. Pályázati határidő 1911 május hó 1. napja.

— **A feltételes elitélés a schweizi kantonokban.** Alig lépett életbe Franciaországban a Loi Berenger, egyes kantonok reczipiálták és pedig többnyire franczia országi kivitelében az uj intézményt. Az elsők a franczia kantonok voltak. A németek csak azután kezdték meghonositani, mikor azt a birodalmi büntetőtörvény tervezete is felkarolta. A folyó évben a feltételes elitélés behozatott ujabb négy kantonba. A zürichiben pedig törvényjavaslat készült e tárgyban. E javaslat szerint a pénzbüntetés és a hat hónapot meg nem haladó szabadságvesztés büntetés függesztheto fel. Ki van zárva a kedvezményből az, aki akár a kantonban, akár másutt pénzbüntetést vagy fogházbüntetést szenvedett. Ki van zárva a kedvezmény azokra a büntetendő cselekményekre, melyek a tettes aljas vagy durva szenvedélyeiről szolgálnak bizonyságul. A felfüggesztési idő 2—5 esztendő. A biróság, mely a felfüggesztést kimondja, a vádlottat felügyelet mellett tartja, meghagyhat részére bizonyos feltételeket, melyeket ha nem teljesit, a kedvezménytől elesik; igy eltilthatja korcsmák látogatásától, szeszes italok élvezetétől, utasithatja bizonyos foglalkozás elvállalására s az okozott kárnak bizonyos idő alatt leendő helyreállitására. Ha a biróság indokoltnak tartja, az előirt szabályok megszegése esetén előbb ünnepies intelemben részesül a vádlott, s csak ha ez is hatástalan marad, hajtatik végre a büntetés. Ujabb büntetendő cselekmény elkövetése után a büntetés feltétlenül végrehajtandóvá válik.

— **Helyreigazitás.** A lapunk 35. számában «A beteg ügyvédség» cz. a. megjelent czikk szerzője, dr. Kassovicz Arthur ur felkért bennünket annak konstatálására, hogy ő nem ügyvéd, hanem ügyvédjelölt és hogy e nyomdahiba nem az ő rovására esik.

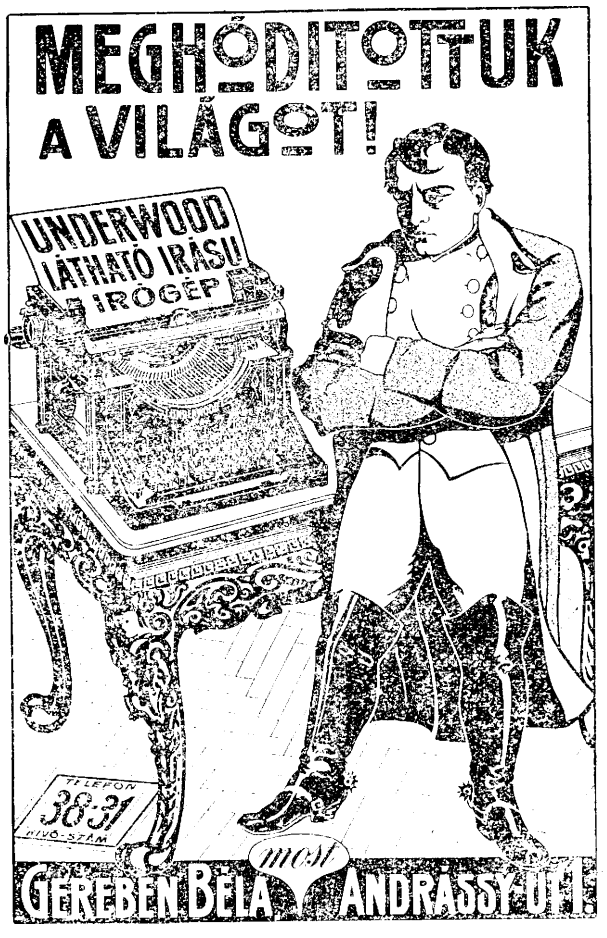
Ügyvédjelölt, doctor juris, két éves alapos gyakorlattal, aki a német és tót nyelvet birja és bármely nagyforgalmu iroda önálló vezetésére is képes, Budapesten vagy Pozsonyban nagyobb ügyvédi irodában állást keres azonnali belépésre. Cim: Dr. Füredi, Vágujhely. 13833

Ügyvédjelöltet keresek önálló munkakör ellátására kiváló elméleti és gyakorlati képzettséggel. Csak oly levélbeli ajánlatokat vehetek figyelembe, amelyek a képzettség tekintetében kimeritő adatokat tartalmaznak. Dr. Fazekas Oszkár, Budapest, Lloyd-épület. 13832

Fiatal ügyvéd — nagy praxissal — **irodavezetői** állást vagy délutáni alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 13831

Ügyvédjelölt, hosszabb gyakorlattal, irodát keres. Beszél: németül, tótul. Dr. Seitz Viktor. Divény, Nógrádm. 13828

Románul beszélő ügyvédjelöltet, kinek némi gyakorlata van, keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Székely Aladár ügyvéd, Tenke, Biharmegye. 1383

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 37. szám. Budapest, 1910 szeptember 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ✦ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Ötös tanácsok a Curián. *Vargha Ferencz* koronaügyészhelyettestől. — A XI. nemzetközi büntetőjogi kongresszus. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — Az információról. *Ujfalussy Béla* kassai kir. táblai birótól. — A törvényhatósági önkormányzat birói védelme a gyakorlatban. *Dr. Egyed Istvántól.* — Az igazságügyi szervezeti és eljárási novella-javaslathoz. *Dr. Antalfi Mihály* tanácsjegyző-járásbirótól. — A törvényes ügyvédi dijszabás. *Nagy Antal* békési kir. járásbirótól. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Ötös tanácsok a Curián.

Az igazságügyminiszterium által készitett előadói tervezet szerint 1911. év január hó 1. napjától kezdve a kir. Curián az ügyek ötös tanácsokban fognak elintéztetni. (8. §.) Miután ez csak előadói tervezet, ahhoz indokolás nincsen füzve s igy nem tudható, hogy a miniszter urat mily törvényhozási gondolatok sarkalták ennek a javaslatnak megszövegezésére. Bármi lett legyen is a javaslat vezető gondolata, azt mindenki, aki a gyakorlati életet ismeri, örömmel üdvözli.

A hetes tanácsok fentartása mellett észszerü, gyakorlatias okok nem hozhatók fel. Legerősebb támasza volna ennek a rendszernek az ősi hagyomány, a régi tradiczió. A tradiczióhoz való *vak* ragaszkodás azonban — amint *Montesquieu* a rómaiak nagyságáról s hanyatlásáról szóló tanulmányában megjegyzi — a fejlődésnek s kulturának gáncsvetője. Az a nemzet, amelyik csak azért ragaszkodik intézményeihez, mert azok az évszázados multban gyökereznek s nem vizsgálja meg azt, hogy az intézmények a jelenlegi fejlettség szemüvegén át nézve, észszerüek-e vagy nem: gazdag lehet kegyeletes érzelmekben, de szegény az észszerü belátásokban, a fejlődő kultura javaiban és stagnáczióra van kárhoztatva.

A hagyomány tehát sohasem lehet ok arra, hogy valamely intézmény fentartassék.

A hetes tanácsok mellett fel lehet hozni azt is, hogy «*több szem többet lát*»; tehát nagyobb biztositék van abban, ha hét agyvelő keresi s állapitja meg az igazságot, mintha ugyanazt a munkát öt végzi el. Teljesen igaz ez, de csak elméletileg; igaz volna akkor, ha a tanács érzelmektől s mindenféle emberi gyarlóságoktól mentes, kizárólag a kötelességérzettől áthatott automatákból állana. Ámde az emberi gyarlóságoktól a biró sem immunis; s azok a bironál is éreztetik hatásukat. Lélektanilag nagyon könnyen megérthető, hogy a biró figyelme s ehhez kapcsolódó birói kötelességérzete annál lazább, minél kisebb az egyéni felelőssége; ez pedig, — amint a kollektiv lélektani vizsgálódásokból kitünik, — a tanács tagjainak számával forditott arányban áll. *Le Bon;*[1] *Sighele;*[2] *Tarde;*[3] *Draghicesco,*[4] akik a kollektiv lélektani jelenségeket megfigyelték, azt tapasztalták, hogy az egyén felelősségérzete oly mértékben csökken, amint növekszik számban a kollektiv cselekvő alany; ez az oka annak, hogy nagy tömegek impulzive cselekszenek; nem a gondolkodás s értelem irányitja cselekményeiket; hanem a kormányát vesztett érzelmek.

Ezek szerint minél több tagból áll az itélőtanács; annál kisebb az egyén erkölcsi felelőssége, tehát annál kisebb a kötelesség parancsoló szavának ereje. Miután ekként a tanácstagok lelkiismeretének egyéni munkája is annál gyarlóbb, csaknem biztosan ki lehet számitani, hogy hét kevésbbé lekötött figyelmü birónak munkája nem ér annyit, mint öt olyan biróé, kik nagyobb felelősségérzet hatása alatt alaposabban végzik kötelességüket.

Véleménykülönbség esetében a hetes tanácsokban a határozat négy kontra három; az ötös tanácsokban: három kontra kettő hozatik meg; tehát, ami ötös tanácsban többség (3), hetes tanácsban kisebbség. Azt lehetne tehát mondani, hogyha hetes tanácsban hozatik a határozat, az ötösből hiányzó két tag a kisebbséghez járulhatott volna, mely esetben a három szavazattal határozattá vált ötös tanács határozata a kisebbség külön véleménye lett volna.

Igaz, ez megtörténhetik; de *epp oly valószinüséggel* megtörténhetik az ellenkező is, t. i., hogy a hiányzó két tag az ötös tanács három tagjával szavaz; ez esetben a hetes tanács épp ugy határoz, mint az ötös tanács; ilyenkor számszerüleg is fölösleges ballaszt a hetes tanács.

A tervezet megitélésénél azt sem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy különvélemény esetében a hetes tanácsban *nem szabály* az, hogy négy szavazat áll hárommal szemben; sőt gyakrabban megtörténik az, hogy öt, vagy hat áll kettővel, vagy egygyel szemben. Ezekben az esetekben a hetes tanács épp ugy határoz, mintha ugyanaz a tanács öttagu tanácsban határozott volna.

Tehát az ötös tanács határozata csak azokban az esetekben vezethetne ellenkező eredményre, mint a hetes tanácsé: midőn három kontra kettő hozatik a határozat; s hetes tanácsban a két tag az ötös tanács kisebbségi véleményéhez csatlakoznék. Ez azonban egyrészt kiszámithatatlan mennyiség; másrészt *nem mindig bizonyos*, hogy a többség véleménye értékesebb lett volna. Igy tehát azt mondhatjuk, hogy a hetes tanács ballaszt, aminek az értéktelen tradición kivül semmi kimutatható jelentősége sincs.

Az ötös tanácsoknak azonban igen sok előnyük van.

Ilyen a többek közt az, hogy ezen a réven a kisegitő birói intézmény, igazságszolgáltatási szervezetünknek ez a *fattyuhajtása*; sőt — bátran kimondom — *szégyenfoltja*: meg fog szünni.

Hogy ezt az intézményt tárgyilagosan jellemeztem, azt hiszem azt teljesen felesleges volna külön bizonyitani; mert hiszen ez az intézmény az erkölcstelen igazságügyi politika ágyában született, ilyen légkörben élt évtizedeken át s lett organikus része az ország legfőbb birószágának.

[1] Psychologie des foules.
[2] La Foule criminelle.
[3] L'opinion et la Foule.
[4] Le problème de la conscience.

A helytelen, oktalan takarékosság hozta létre; takarékoskodtunk; fukarkodtunk ott, ahol más nyugati állam bőkezü, sőt, mint *Anglia,* tékozló; ha ugyan tékozlásról egyáltalában beszélhetünk akkor, mikor az ország legfőbb birságának honorálásáról van szó, arról a birságról, ahol bármily politikai viszály duljon is az országban, bármily erkölcsi epidémia zuduljon is reánk: biztosra vehetjük, hogy ott az állami s társadalmi egyéni javaknak bevehetetlen fellegvárát mindig feltaláljuk. És ennek a legfőbb birságnak szervezetébe csempészték be a kisegitő birói intézményt, takarékosságból, akkor, mikor egyebütt, más téren politikai okokból mindig volt pénz elég. Táblabirói fizetésért épp oly jó s annyi, sőt — *az előmenetel reményében* — még több munkát követelt az állam a kisegitő birótól, mint a rendes birótól s reáadásul feje felett lebegett a mellőzés s visszarendelés veszélye!

Szerencsére ez az intézmény már haldoklik; a haldoklónak pedig az utolsó kenetet szokás nyujtani s nem illik azt doronggal főbeütni.

Magától értetődik, hogy az ötös tanácsok felállitása a Curián *megköveteli*, hogy a kinevezéseknél még inkább, mint eddig, ne a rangsor dominăljon, hanem kizárólag a reátermettség és a felsőbbrendü birói erények legyenek mértékadók; ezek a tényezők nemcsak a curiai, hanem a táblabirói kinevezéseknél is elsősorban irányadók volnának. Hova vezetne az, ha a felsőbirósági kinevezéseknél is a rangsor volna a döntő?! Megfojtaná csirájában a nemesebb ambiciót; leszerelné a kiválóbb kötelességérzetet s a tanulás vágyát kiölné az emberekből; mert bármily nemes ambiczió hevitsen is egy birót, élesebb, vagy homályosabb körvonalakban mindig az öntudat központjában van az a gondolat, hogy kiválóbb szorgalma és tehetsége kézzelfogható elismerésre talál és pedig nem is a tulvilágon, hanem itt a földön, az ő hivatalos pályáján.

Ha ezt a hitet és reményt az anciennitás előtérbe tolásával kiölnénk a tanulni vágyó felsőbbrendü birák lelkéből, legyünk meggyőződve, hogy rövid idő mulva a birák erkölcsi s értelmi szinvonala nagy dekadenciát mutatna fel.

A jobbaknak az értékesebbeknek felkarolása s előtérbetolása különösen a felsőbbfokon, az egyedüli helyes s igazságos kinevezési politika; mert ezen a réven honoráljuk a kiválóbbakat, ami a nemes versenyt mozditja elő; s ezen a réven kap a társadalom jobb s kiválóbb munkát. Nem is társadalmi igazság ez, hanem *Darwintól* megalapozott természeti törvény, ami a szelekcióban csucsosodik ki. Ezt a törvényt a legtulzóbb kollektivisták sem akarják lényegében teljesen hatályon kivül helyezni, formailag akármilyerővel törjenek ellene: a dolog velejében, csak mérséklésére törekszenek annak.

A szabad pályákon érvényesül is a jobb, a képesebb, a kiválóbb, ott azonban, ahol az érvényesülés nem szabad társadalmi erőktől függ, hanem a minisztertől, ennek kell a szelekczió természettörvényét a társadalom érdekében megtartani.

Lássuk már most a Curia munkaképességét ötös tanácsokkal.

A Curián van szervezve 65 rendes biró (1891: XVII. tcz. 25. §., 1893: XXII. tcz. 1. §.), s jelenleg 14 kisegitő biró müködik. Ezt a 14 kisegitő birót azonban nem szabad számitani, mert azok a kinevezés folytán a létszámból el fognak tünni, maradnak tehát a rendes birák. Hogy ez a 65 biró képes lesz-e a Curia munkaanyagát feldolgozni s legfőbb birságunkat kurrencziában tartani, az más kérdés, amivel itt részletesen nem lehet foglalkozni, mert ismeretlen menynyiségekkel kellene számot vetni; ismeretlen s kiszámithatlan ugyanis az, hogy az uj polgári perrendtartás életbeléptetése után hány biróra lesz szüksége a polgári osztálynak.

Irányadó körök azt hiszik, hogy a Curia mai rendes birákból álló létszáma elegendő lesz; majd meglássuk! *Bizonyos azonban, hogy négy büntető tanácsot öt tagból álló tanácsokkal, a jövőben is fenn kell tartani.*

A Curián a bünügyek száma már apadni nem fog. A BN.-tól számot tevő apadás nem várható; az 1907: XVIII. tcz. ügyforgalmi hatása már végleg kialakult s ezek alapján azt tapasztaljuk, hogy hét biróból alakult tanácsoknál is szükség volt négy tanácsra. Négy tanácsnál is tapasztaltuk nem egyszer, hogy heti penzumát a tanács a három tárgyalási napon nem tudta elvégezni, ha tehát eddig négy tanács hat referens biróval tudta csak kurrencziában tartani a Curia büntetőosztályát, annál inkább szükség lesz ezután négy tanácsra, mikor 24 referens helyett 16 referens fog dolgozni. Sőt könnyü belátni, hogy 16 biró a jövőben — bármennyire megfeszitené is munkaerejét 24 biró munkáját nem fogja elvégezni; ilyen nagy nekilendülést, a munkaképesség s munkaerő ily óriási átalakulását semmiféle reform sem tudja előidézni. Helyes tanácsbeosztással és a munkaerő *humánus, de észszerü* kihasználásával kell a dolgon segiteni.

Hangsulyozom a *munkaerő humánus kihasználását*, mert hajdanában olyan felfogás uralkodott, hogy *a birói kvalitás legbiztosabb értékmérője a statisztika.* Tehát a birói erényeket — az irodaigazgató által készitett statisztikából olvashatjuk ki; — ez a felfogás épp oly csalhatatlan volt, mint a czigányasszonynak a tenyérből való jövendőmondása! Szerencse, hogy ez a sajnálatos és szük látókörre való gondolkodásmód csak a mult emlékeiben van meg s azt az erkölcsi értékek s a valódi birói erények kellő méltánylása váltotta fel.

A birói erők humánus kihasználása tiltakozik az ellen, hogy a biró munkaerejét teljesen kizsákmányoljuk. A gépiesen dolgozó napszámost sem szabad agyondolgoztatni; annál kevésbbé a szellemi erővel dolgozó birót, akinek szellemi rugalmassága biztosit a helyes igazságszolgáltatásról. Már pedig számot kell vetni azzal, hogy a Curián öreg urak dolgoznak, akik nem a 20—30 éves fiatalember idegzetével végzik munkájukat. S ezektől az öreg, vagy legjobb esetben öregedő uraktól nemcsak azt kivánjuk meg, hogy kiosztásukat elvégezzék, hanem azt is, hogy munkájuk a jogtudomány magaslatán álljon s *alkalmas* és *képes legyen irányitani a joggyakorlatot. A curiai birónak tehát a tudománynyal is kellene foglalkozni, ez pedig szabad időt s munkakedvet igényel, ami viszont föltételezi, hogy az idegrendszer teljesen ne legyen kizsákmányolva.*

Jusson eszünkbe, hogy a curiai birák egy jelentékeny részének munka*idejét* nemcsak a perek elintézése, vagyis a rendes munka veszi el, ami a kriminalistáknál három munkanapot, a czivilistáknál legtöbbször négy munkanapot jelent hanem *ehhez járulnak* s ezenkivül vannak a fegyelmi tárgyalások, hatásköri ügyek s a peticziók.

Tehát minden biró *átlag* négy nap el van foglalva, megtörténik azonban, hogy a hatásköri s fegyelmi ügyek és a peticziók révén némely biró mindennap ülésben van. Maradna a *rendes* munkára, önképzésre stb. két teljes köznap s egy vasárnap

A vasárnapot is számitom, mert csaknem egyedül a biró az a társadalom munkásai közt, akinek akkor sincs pihenője; minden más munkakörben pihenő napot jelent a vasárnap. Sőt, sajátságos berendezkedése a társadalomnak, ami az osztályerkölcsök ellentétességét is bizonyitja az, hogy az iparos, aki vasárnap dolgozik, vagy dolgoztat: az 1891: XIII. tcz. szerint kihágást követ el; azt a birót pedig, aki vasárnap nem dolgozik, kötelességmulasztás terheli.

Ezek után lássuk, hogy a 14 kisegitő biró kinevezése után 65 rendes biróval hogy lehet majd megélni a Curián.

A mostani beosztás szerint van a Curián nyolcz pol-

gári és négy büntető tanács. Az bizonyos, hogy a polgári perek *száma* a polgári perrendtartás megalkotásával s életbeléptetésével *jelentékenyen apadni fog*, ezzel szemben figyelembe kell venni azt, hogy a felek jelenléte, szóval az ügyek tárgyalási elintézése sokkal nehézkesebbé s lassubbá teszi az ügyek elbirálását. Bünügyekben átlag 4—8 ügyet intéznek el egy tárgyalási napon; a BP. életbelépte előtt 2—3 annyit elintéztek ugyanannyi idő alatt. Tehát, habár a bünügyek száma a Curián erősen apadt, a BP. előtti rendszerhez hasonlitva, mégis az ügyek elintézése alaposabb, körültekintőbb lett s igy az elintézés több időt is vesz igénybe.

Az ötös tanácsok életbeléptetésével tehát meg kell hagyni a négy büntető tanácsot s fel kell állitani a nyolcz polgári tanács helyett tizet. A tizennégy tanácshoz szükség volna 56 referens bíróra. Miután pedig a kisegitői intézmény megszüntetése után lesz 65 curiai biró; felesleg maradna kilencz biró. Ez a kilencz biró szét volna osztandó azokba a polgári s büntető tanácsokba, ahol kevesebb időt igénybevevő ügyek adatnak elő s ott referálnának.

Persze kilencz biró akkor maradna, ha a kisegitő intézménnyel, a *tanácsvezetői intézmény is megszünnék*. A felsőbiróságoknál, különösen a Curián, ez is olyan intézmény, amit az indokolatlan s nem menthető takarékosság hozott létre. Általában sajátságos jelenség, hogy a takarékosság leginkább az igazságszolgáltatásban érezhető; talán azért, mert ott legjobban megbosszulja magát? Észszerü s igazságos volna ez akkor, ha az állami igazgatás minden ágában megnyilvánulna; de elszomoritó s a társadalmi intézmények tökéletlenségét, a társadalom fejletlenségét bizonyitja ez a jelenség azért, mert más területen két kézzel szórjuk a pénzt akkor, mikor az igazságügyi igazgatásban a fillérekét is két kézzel kell megmarkolni.

Gondoljunk csak az elmult évek *észszerütlen* s *kulturális czél nélküli* politikai küzdelmeire; amit inkább könnyelmü sportnak, mint az ország jóléteért aggódó politikának lehetne nevezni; hány száz milliót vesztett az ország az elhibázott politika vagy helyesebben a politikai sport miatt részint közvetve, részint közvetlenül; mennyi pénzt nyel el minden politikai rendszerváltozás a nyugdijazások stb. révén?! *Az észszerü belátás* hiánya az, hogy a társadalom organikus betegségeit nem veszszük észre; de nagy apparátussal igyekszünk gyógyitani az apró pörsenéseket a társadalom testén.[1]

Teljesen igaza van *Izoulet*-nek, midőn azokkal szemben, akik a társadalom fejlettségét bámulják, azt állitja, hogy messzi vagyunk attól; mert az emberi társadalmak fejlettsége olyan fokon van ma, mint azé a gyermeké, aki ügyetlen tipegő mozgással járni tanul.

Be kell látnunk azt, hogy ha *szükség van* tanácsokra, szükség van tanácselnökökre is; s erkölcstelen igazságügyi politika az, amelyik kicsinyes takarékosságból tanácsvezető birákat alkalmaz tanácselnökök helyett. Azért mondom, hogy ez a takarékosság kicsinyes, mert a tanácsvezető, tehát rangidősebb biró fizetése lakpénzzel együtt 14,500 K, a tanácselnök fizetése pedig szintén lakpénzzel 17,000 K; tehát az állam ezen a réven *egy tanácsvezetővel megtakarit 2500 koronát*. Jelenleg van nyolcz tanácselnök; a másodelnök s az elnök; tehát tiz tanácsnak van elnöke. Szervezni kellene négy tanácselnököt, ami éppen 10,000 K többletet jelentene évenként. Elenyésző semmiség másfél milliárdos költségvetésnél.

Egy pár shrapnel a nagy hadgyakorlatokon többe kerül. Sőt a négy tanácselnök szervezése semmi költségvetési többletet sem igényel. Gondoljunk csak arra, hogy a 14 kisegitő birói állás felszabadul. Ez a 14 kisegitő biró fizetésben s lakpénzben kap évenként, második fizetési fokozatot felvéve, 123,200 K-át; ebből leütve a négy tanácselnök fizetési többletét, marad megtakaritás 113,200 K. Tehát, ha minden tanács élére tanácselnököt állitunk s a kisegitő birói intézményt megszüntetjük, az államnak tiszta haszna lesz belőle. Reméljük, hogy az igazságügyi kormány mostani vezetője nem fog elzárkózni ez elől; hiszen jól ismerjük gondolkozását, éppen ő nagy ellensége volt mindig a félrendszabálynak, amilyen a kisegitő birói s tanácsvezetői intézmény. Ő volt az, aki hajdan megbuktatta azt a tervet, hogy a koronaügyészségnél főügyészhelyettesek müködhessenek; mert ez félrendszabály lett volna; ebbe a gondolkozásba logikailag illesztődik bele annak *szükségszerü volta*, hogy a tanácsvezetői intézmény is megszüntettessék.

Könnyü ezen a szervezeti bajon segiteni, mert amellett van az észszerü belátáson kivül az is, hogy kiadással sem jár; legfeljebb Justiczia kevesebbet takarit meg; de hát igazságosan s észszerüen kivánhatjuk-e azt, hogy szervezeti változásoknál, ami sok kiadással jár, a legszegényebb tárcza éppen a legfőbb bíróságnál még többet takaritson meg?!

Vargha Ferencz,
koronaügyészhelyettes.

[1] A társadalmi fejlődésnek talán legnagyobb akadálya s a legtöbb társadalmi bajnak is kizárólagos oka a *társadalmi hasznosság s czélszerüség belátásának hiánya;* ami azután gyakran azt idézi elő, hogy vagy olyas valamiért küzdünk, ami kivihetetlen, vagy társadalmilag nem hasznos; vagy az elérhető eredmény sokkal kisebb értékü, mint az az áldozat, amit érte hozunk. Igy pl. az utilitárius belátás hiánya az ország exlexbe kergetése; vagy az a rettentő állapot, amit Apuliáról olvasunk, hogy a nép az orvosokat, betegápolókat tudatlanságból, vagyis belátás hiányában elkergette; s igy a kolera korlátlanul terjedt. Gyakran az a baj, hogy a czélszerüség belátása megvan, de csak azoknál, *akiknél hiányzik az illető vonatkozásban a hatalom.* Legkárosabb ez a jelenség akkor, mikor a parlamenti terror, tehát egy kis csoport erőszakoskodik az ország sorsa elett, a müvelt lakosság utilitárius belátása ellenére.

A XI. nemzetközi büntetőjogi kongresszus.*

Garçon véleményének az eddigiekben vázolt tételeivel egyetérthetnek a radikálisabb reformkövetelmények pártolói is. A szemben álló két tábornak kiindulási pontjai tehát közösek.

Ellentétben az uj iránynak merész követelményeivel, Garçonnak óvatos és nem a társadalom érdekeit, hanem elsősorban az egyéni jogokat hangoztató álláspontja a következőkben domborodik ki.

Garçon kiemeli, hogy habár elvileg nem áll ellentétben az uj eszmékkel, mégis azt hiszi, hogy azok végső következményeikben a legsulyosabb veszélyeket rejtik magukban. Annak veszélyét, hogy olyan elméletekhez és olyan gyakorlathoz vezetnek, amelyet a franczia forradalom óta végérvényesen el kellene vetni.

A biztonsági rendszabályokat tehát, még ha azokat az illető egyén védelme érdekében állapitották is meg, össze kell egyeztetni az alkotmányjognak az egyéni szabadságot védő rendelkezéseivel. Még a pártfogásba vétel czime alatt sem szabad figyelmen kivül hagyni az egyéni szabadság biztositékait.**

Garçon ezentul is határozottan ragaszkodnék a Btk. I. §-ában kimondott elvhez, nem akar a bíróságoknak semmiféle arbitrarius jogot adni és attól tart, hogy a hatóságok a közveszélyesség megállapitásában ugyanolyan önkénnyel járnának el, mint a XVIII. század végéig a lettres de cachet

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

** A N. B. E. magyar csoportjának vitái folyamán szintén többen állitották előtérbe az egyéni szabadság érdekeit, igy érdemes főtitkárunk dr. Friedmann Ernő (Jogt. Közl. 1907 nov. 15., 22. és 29-én megjelent számaiban,) valamint Bjogi Ért. I. 14—17. l., hasonlóképen dr. Baumgarten Izidor t. barátom az «Uj irányok a büntetőjogban» czimü becses előadásában, M. J. E. értekezések 297. füzet.

kibocsátásában, pl. közveszélyeseknek nyilvánitanák azokat, akik erős ellenzéket alkotnak a kormánynyal szemben, akik a dégénérés *très* supericurs közé sorolhatók, akiknek egészen uj társadalmi eszméik volnának, stb.

Garçon kiemeli, hogy teljes bizalma van ugyan minden állam birái iránt, de a birák is csak emberek, alá vannak vetve, mind a harag, mind a kegyelem tulkapásainak és az olyan hatalom, amit a birónak törvényes korlátok nélkül adnak, bizonyos esetekben a szigor tulzásaihoz, máskor pedig a büntetés meggyengitéséhez vezethetne.

2. A radikális álláspont képviselői közül kettőt óhajtok kiemelni. Mint jogászt, Liszt Ferenczet a természettudósok közül pedig főleg Aschaffenburg kölni professzort.

Liszt nem készitett részletes nyomtatott véleményt, csupán tételeit foglalta össze három oldalon. Polemizálva Garçon-nal több mint egy óráig, rögtönzött előadásban beszélt és pedig tekintet nélkül a legnagyobb számban franczia anyanyelvü hallgatóságra, német nyelven.

Mindenekelőtt vizsgálta a közveszélyesség állapotát és a biztonsági rendszabályokat vagy amint franczia nyelven szerkesztett tételei mondják, a társadalom védelmi rendszabályait általánosságban. Szerinte a közveszélyesség állapota akkor forog fenn, ha valamely meghatározott egyénnek különleges értelmi állapotából azt kell következtetni, hogy őt a büncselekmények elkövetésétől a rendes büntetéssel való fenyegetés és a büntetés végrehajtása által nem lehet visszatartani. Közveszélyesség állapota akkor is fennforoghat, ha az illető egyén még nem is követett el büncselekményt. A társadalom védelmi rendszabályai vagy az illető egyénnek átalakitását, nevelését kisérlik meg, vagy őt a társadalomból kizárni akarják. Az előbbiek czélja az, hogy az egyént a társadalmi életre alkalmassá tegyék, az utóbbiaké, hogy őt abból kizárják. Az előbbiek még ha nem is érik el czéljukat (pl. a fiatalkoruak javitó nevelése) bizonyos idő mulva kell, hogy véget érjenek; az utóbbiaknak addig kell tartani, mig a közveszélyesség tart, ami ellen irányozva vannak.

Szemben Garçon aggodalmaival, arra utal, hogy a kormány és a pártok mindig elnyomhatják az egyéni szabadságot, akárminő törvényes kijelentést vagy akárminő szép frázisokat foglalnak is kódexeikbe vagy alkotmánytörvényeikbe. Azt, hogy meddig tart a közveszélyesség, nemcsak a törvény, de a biró sem tudja előre meghatározni. Előfordulhat ugyan, hogy tévedésből olyannal szemben intézkednek, aki nem közveszélyes, de meg lehet állapitani a módozatokat az ilyen téves intézkedés helyrehozatalára.

A biztonsági rendszabályok alkalmazása nem veszélyezteti az egyéni szabadságot, ha a törvényhozás fogja megállapitani azokat a feltételeket, amelyek mellett a közveszélyesség fennforgása kimondható; továbbá ha a bíróság kezébe teszik le az elhatározást a felett, hogy a biztonsági rendszabály alkalmazható-e és ha meghatározzák, mily feltételek alatt szüntethető ez meg akár időlegesen, akár véglegesen.

Abban az esetben, amelyben a törvényhozás a közveszélyesség megállapitását valamely büncselekmény elkövetésétől tette függővé, a megfelelő intézkedéseket a büntető birónak a Btk. alapján kell megtenni és pedig a bünper folyamán. Ilyenkor a biztonsági rendszabály a büntetés helyébe léphet vagy a büntetés mellett alkalmazható lesz.

Ha a fiatalkoru büntettesekkel szemben nevelési rendszabályok alkalmazása mutatkozik szükségesnek, a végből, hogy őket társadalmilag használhatókká tegyék, ezeket a rendszabályokat az állam felügyelete alatt kell alkalmazni. Az ilyen rendszabályoknak a magánjogi értelemben vett nagykoruság időpontjában véget kell érniök.

Azon büntettesek tekintetében, akiknél a büncselekmény oka rakonczátlan magaviselet vagy a tunyaság, ha szükségesnek mutatkozik, a dologházba utalást kell elrendelni, feltéve, hogy ez alkalmas őket a rendes munkára szoktatni. A dologházba utalást a törvény által meghatározott legmagasabb tartamon (körülbelül 5 év) tul nem szabad elrendelni.

Azon büntettesekre nézve, akiknél a büncselekmény inditó oka az iszákosság, külön menhelybe való elhelyezést kell elrendelni, ha ez a rendszabály szükségesnek mutatkozik és az illetőnek gyógyitására alkalmas. Az iszákosok menhelyébe való elhelyezés nem terjedhet tul a törvény által meghatározott leghosszabb tartamon (legfeljebb 3 év).

Az elmebeteg büntettest, akit a bíróság beszámithatóság hiánya miatt felmentett, ha közveszélyességét megállapitották, külön intézetben olyan időtartamra kell elhelyezni, ameddig közveszélyessége tart.

Ugyanezen szabály áll ugyanazon feltételek mellett azon büntettes tekintetében, akinek büntetését a bíróság korlátolt beszámithatóság miatt enyhébb tartamban állapitotta meg.

Az az ép elméjü büntettes, aki ismételt sulyos visszaesés okából közveszélyesnek látszik, mindaddig megfelelő intézetben tartandó, amig közveszélyessége tart. Mellékes, hogy az ilyen egyént letartóztató intézetben vagy különleges megfelelő intézetben kell-e elhelyezni. Ellenben a letartóztatás tartamát nem szabad az itéletben előre meghatározni.

Nagyjelentőségü és *Lisztnek* a tételes joggal szemben merész álláspontját leginkább jellemzi, hogy a közveszélyes visszaesőkkel szemben a határozatlan tartamu elitélést feltétlenül szükségesnek tartja.

Valamely egyén közveszélyessége akkor is fennforoghat, ha még nem követett el büncselekményt. Az ilyen egyének ellen is szükségesek a biztonsági rendszabályok. Ebben az esetben a biztonsági rendszabályok alkalmazásának előfeltételeit a törvényben kiváló gonddal kell megállapitani. Ezen rendszabály elrendelését, a végrehajtásuk felett való felügyeletet és megszüntetésük időpontjának meghatározását a rendes polgári biró hatáskörébe kell utalni.

Ezidő szerint Liszt a nem büntettesek tekintetében csak a következő esetekben kivánná az ilyen intézkedések megtételét:

a) az elhagyott gyermekekre és fiatalkoruakra nézve az állam által ellenőrzött nevelés alakjában;

b) a közveszélyes elmebetegek tartós elhelyezését gondnokság alá helyezési eljárás folyamán kell elrendelni. Ez csak akkor történhetik, ha szakértői vélemény megállapitotta, hogy az illető az elmebetegségek valamely tipikus formájában szenved;

c) a közveszélyes iszákosok ellen a polgári bíróságnak kell elrendelni az iszákosok menhelyébe való időleges elhelyezést.

Helyesen emelte ki Liszt, hogy ezen esetek mindegyikében a büntettes vagy nem büntettes közveszélyes egyének kezelését külön törvényben kell tüzetesen szabályozni.

Liszt szerint a biráknak inkább több szabadságot kellene adni, semmint azt a mai törvények teszik (például a relegációról szóló 1885. évi franczia törvény). Semmiképen sem kell a dolgokat valamely felsőbb bíróságra bizni, hanem elsőfoku hatóságra, amelyik az életet legjobban ismeri és az illető egyénekkel legközvetlenebbül érintkezhetik.

Szemben Garçon-nal ismételten hangsulyozta, hogy nem a szabadság elve a legfőbb, hanem az összesség áll az egyén felett és ez időszerint is vannak olyan közigazgatási jogi tételek, amik nem az alkotmányon nyugosznak és olyan jelentékeny korlátozások, amelyek ellentétben állanak az egyéni szabadsággal. Utalt a munkaidő maximumának meghatározására, a gyermekek és nők munkájának tilalmára, illetőleg korlátozására és maga részéről csak azért

nem kivánt többet, hogy Garçon aggodalmait lehetőleg eloszlassa.

3. A következő előadó: a szellemes és zseniális van Hamel amsterdami tanár, kiemelte, hogy a büntetés is a társadalom védelme érdekében alkalmazott rendszabály és hogy ezenkivül másokat is alkalmazunk, ez csak annak a bizonyitéka, hogy nem vagyunk megelégedve a büntetésnek a társadalmat védő hatásával. Részéről főleg a hivatásszerü büntettesek, a munkakerülők, az iszákosok és a nem rendes elmeállapotuak ellen tart szükségesnek biztonsági rendszabályokat megállapitani. A közveszélyességet kimondhatónak tartja nemcsak az elkövetett büncselekmény, hanem annak kisérlete, sőt a büncselekményre irányuló fenyegetés alapján is.

Amint a magyar csoport vitáiban is többen hangoztattuk, leginkább szükséges, hogy bizonyos nemi büntettek elkövetőinél, akik ismételve 10—15 gyermeket és fiatalkorut tesznek szerencsétlenné, valamely felügyelet mondassék ki, ha nem is intézetben való elhelyezés. Közveszélyes például az az egyén, aki az utczán járó-kelő asszonyokat megszurkálja szexuális motivumból kifolyólag. A vagyon elleni büncselekményeknél egyrészt a rablókat, másrészt a nagy csalások és szédelgések elkövetőit tartja közveszélyeseknek.

4. A negyedik véleményező, *Jaspar* ügyvéd, utalt rá, hogy az először büncselekményt elkövetőkkel szemben megpróbáljuk a mentés és pártfogásba vétel minden eszközét, de akik mindenkép állandó veszélyt alkotnak a társadalomra, azok ellenében védelmünkre más módozatokat kell keresnünk.

Amig Garçon a büncselekmények ismétlésére helyezte a sulyt, van Hamel pedig a büntettesek bizonyos csoportjait sorolta fel, részéről egy általános formulát javasolt elfogadásra. E szerint a biró közveszélyesnek nyilvánithatná azokat a büntetteseket, akik akár előéletük, örökölt hajlamuk vagy korábbi büntetésük, akár életmódjuk, akár büncselekményeik természete alapján a társadalomra állandó veszélyt alkotnak és akikkel szemben a törvény által meghatározott különleges biztonsági rendszabályokat kell alkalmazni

A két napon át tartott vitában mindegyik felszólalásnak vázolása ivekre terjedne. Nagyon érdekes volt még *Aschaffenburgnak* hatásos beszéde, aki a szélső radikálisokhoz csatlakozott. Hangoztatta, hogy a N. B. E. 21 év alatt nemcsak nagykoru lett, de tulságosan bölcs és szerfelett óvatos. Ehhez járul, hogy a birák a reformtörvényeket oly óvatosan alkalmazzák, hogy a gyakorlati szükség igényei kielégitetlenül maradnak. Jaspar tételén azt változtatná, hogy a közveszélyes büntettesekkel szemben a biró nemcsak tehet valamit, hanem kell is neki valamit csinálni. Bárhogy nevezik is az uj rendszabályokat, csak védve legyen a társadalom az ilyen egyének ellen. Egyedül helyesnek a határozatlan tartamu elitélést véli, a büntettesek is csak ettől a határozatlan tartamtól félnek. Azokkal szemben, akik a büntettesek egyéni szabadságának koczkázatától tartanak, hatásosan utalt rá, hogy a világ minden államában korlátozták azokat a szerencsétlen elme- és leprabetegeket, akik teljesen hibájuk nélkül alkotnak veszélyt a társadalomra, tehát a büntettesekkel szemben sem lehet másképen eljárni.

Végül egy szükebb bizottságban, amelybe e sorok iróját is bevonták, Garçon, Liszt és mások a következő kompromisszuális szövegben egyeztek meg: azon büntettesekkel szemben, akik akár visszaesésük, akár a törvény által meghatározandó életmódjuk, hajlamaik és szokásaik következtében közveszélyesek, biztonsági rendszabályokat kell a társadalom védelme érdekében megállapitani. Ezt az inditványt a nagygyülés egyhangulag elfogadta.

A kongresszus megbizta a N. B. E. elnökségét, hogy a folyó évi tanácskozások, valamint az alapul vehető törvények és törvénytervezetek felhasználásával kimeritő javaslatokat dolgozzon ki és azokat a legközelebbi nagygyülés elé terjeszsze.

Ezenfelül az alulirottnak inditványára, amelyhez később Garçon is csatlakozott, egyhangulag elfogadták a következő óhajt is: a kongresszus kifejezi azt az óhaját, hogy a legközelebbi nagygyülések egyikének napirendjére tüzessék ki az a kérdés, minő legyen azoknak a hatóságoknak előkészültsége, amelyek a közveszélyesség fenforgása kérdésében dönteni fognak.

Magam részéről ugyanis bizonyosnak tartom, hogy a közveszélyesség megállapitása olyan különleges természettudományi és szocziologiai előkészültséget kiván meg, amelylyel a jelenlegi, rendszerint egyoldalu magánjogi képzést nyert birák legnagyobb része nem bir és hogy azokra az uj feladatokra, amik az uj hatóságokra várnak, uj birói nemzedéket is kell nevelni.

B) Külsőségek és egyéb tanulságok.

Az első kérdés egészére nézve véleményem részleteit a Magyar Jogászgyülésre szerkesztett véleményemben adtam elő. A második és harmadik kérdés tárgyalásairól, amikről e lapokban már rövid ismertetés jelent meg, térhiány miatt meg nem emlékezhetem.

Mint nagyon örvendeteset és jellemzőt kell azonban hangoztatnom, hogy van Hamel abban az előadásban, amit a brüsszeli világkiállitás konferenczia-termében nagy laikus közönség előtt is, szokott szellemességgel és ékesszólással tartott, nagyon lekötelező elismeréssel emlékezett meg a N. B. E. magyar csoportjának eddigi müködéséről, különösen kiemelvén azt a tanfolyamot, amelyet a magyar csoport az igazságügyminiszterium börtönügyi osztályával egyetértésben az 1909. év április havában börtönügyi és igazságügyi hivatalnokok számára tartott.

Ismét meggyőződtem arról, hogy állami önállóságunk, sőt más világrészek tudósai előtt nemzeti létünk kiemelése végett legnagyobb szükség van arra, hogy a jogtudomány magyarországi müvelői a nemzetközi kongresszusokon képviseltessék magukat és hogy a nagy nemzetközi egyesületekben tevékeny munkásságot fejtsenek ki.

Szükség volt erre Brüsszelben is, ahol az Union horvát csoportjának elnöke és az annektált tartományokból az igazságügyi osztály főnöke a horvát és bosnyák büntető jogászokat képviselték.

Hálával kell kiemelnem, hogy a N. B. E. magyar csoportját mind a belga csoport vezető férfiai, mind a kongresszus tekintélyes vezérférfiai rendkivüli szeretetreméltósággal tüntették ki, az alulirottat a kongresszus egyik alelnökévé választotta és az augusztus 3-iki ülés vezetésével is megbizta.

A kongresszuson az Egyesület ismert, nagytekintélyü vezetőférfiai régi babérjaikhoz ujakat szereztek, különösen ismételten szónoki sikereket aratott *Prins* elnök is, de az ismert tekintélyekhez több uj nagy tehetség feltünése csatlakozott.

Meglepő és a szokásos miniszteri megnyitókat magasan tulszárnyaló volt a jelenlegi belga igazságügyminiszter, *de Lantsheere*-nek, rövid idővel azelőtt még a louvain i egyetemen a büntetőjog tanárának, hosszabb beszéde, amely teljesen igazolta *Prinst*, aki a minisztert, mint elsőrendü tudóst aposztrofálta.

Szenzáczió számba mentek továbbá az orosz csoport elnökének, *Nabokoff* pétervári főügyésznek felszólalásai és egész szereplése. Már meglepő volt az a rendkivüli készség amelylyel ez a fiatal orosz tudós a vitában egyforma könnyedséggel vett részt akár franczia, akár német nyelven. Örvendetesen lepett meg továbbá bennünket a szó

nok előadásának rendkivül szabadelvü tartalma. Semmi kétségem, hogy az orosz csoport munkássága a következő években a kriminologia nemzetközi müvelésében igen nagy figyelemre tarthat jogos igényt.

Ismeretes, hogy Belgiumban a tiszta magánelzárási rendszert sok millióra menő költséggel teljesen keresztül vitték. A kongresszus tagjainak sok tanulságot nyujtott az, hogy az összes intézetekben, amelyeket a tagok egyszerüen tagsági jegyük felmutatásával bármikor megtekinthettek és amelyek közül csak a Brüsszel melletti *Saint-Gilles*-ben levő fegyintézetet emlitem meg, az intézeti személyzet mindenütt a magánelzárási rendszer csődjéről nyilatkozott.

Azoknak, akik a dologházak, valamint a fiatalkoruak részére állitandó szigorubb nevelésre berendezett intézetek részleteivel kivánnak megismerkedni, különösen figyelmükbe ajánlhatom a belgiumi intézeteket, amelyek közül az *Ypres*-ben levő *Ecole de bienfaisance* különösen kiemelendő. Ezt az intézetet a kongresszus összes tagjai egy napra terjedő kiránduláson behatóan megtekintették.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

Az információról.

A Jogt. Közl. 35. számában az információ megengedéséről irt czikkben annak névtelen irója, felhasználva a birói tanácsok tagjainak számáról irt s a Jogt. Közl. 29. számában megjelent czikkemből egyes sorokat, oda konkludál, hogy az információ szükséges.

Az információ kérdéséhez nem volt szándékom hozzászólni és annak a kérdésnek a tüzetes fejtegetésébe, hogy az információ megengedhető avagy eltiltandó-e, bele sem bocsátkozom, mert ezt az egész kérdést alárendelt kérdésnek tartom. Minthogy azonban a czikkirónak az emlitett czikkemből kiszakitva átvett néhány sorhoz füzött fejtegetése félremagyarázásra adhat okot, ezért kénytelen vagyok rektifikálás szempontjából mégis e tárgyhoz hozzászólni.

Nézetem az, hogy oly esetben, amidőn az ügy a bíróságnál tárgyaláson intéztetik el, amelyen a feleknek módjukban van az ügyhöz hozzászólni, tehát a felek az itélőtanácsot a tárgyaláson nyilvánosan informálhatják, semmi értelme sincsen még az egyes bíráknál külön történő informálásoknak, sőt az ilyesmi már csak a biró molesztálására vezet ; oly esetben pedig, amidőn az ügy tanácsülésben intéztetik el, az információt feleslegesnek tartom azért, mert tudvalevő dolog, hogy a tanácsülésekben — ahol a felek meghallgatása nélkül lesznek az ügyek elintézve s az ügyeknek elintézése nincsen kitüzött határidőhöz kötve, — az ügyek előadása általában nagy részletességgel történik, tehát ki van zárva az elnézés.

A czikkiró ur azonban a czikkében a meggyanusitás terére is lépett és kizárólag a tárgyalásokra vonatkozóan felhozott abból a megjegyzésemből, hogy a tárgyalásokon a büntető ügyek előadása gyakran röviditett felvilágositások alakjában történik, azt a téves következtetést vonja le, hogy az információ szükséges, mely téves következtetéséhez a czikk irója nyilván csak azért juthatott, mert fejtegetéseinek a kiindulási pontja is téves.

Ugyanis, amint már fentebb emlitettem, a tárgyalásokon a feleknek módjukban lévén felszólalni, igy tehát önmaguk is az előadó birót az ügy előadásában ellenőrizhetik s egyszersmind a felszólalásaikkal a tanácsot nyilvánosan informálhatják, minek folytán ezeknek az ügyeknek az előadó biró részéről a tárgyaláson csupán röviditett alakban való ismertetése semmiképpen nem lehet a félre sérelmes. A Jogt. Közl. 29. számában irt czikkembe beléfoglalt azt a megjegyzést, hogy a büntető felebbviteli főtárgyalásokon az ügyeknek az előadása gyakran röviditett alakban történik, a tárgyalásoknak megfelelő időben való befejezhetése végett, a czikkem tárgyához csupán érvül hoztam fel annak a feltüntetésére, hogy mivel egy tárgyalásnak a megtartása s az ügynek tárgyaláson való elintézése sokkal több időt vesz igénybe, mintha az ügy tanácsülésben intéztetik el, ezért a polgári perrendtartásnak életbelépte esetén megszaporodó felebbviteli tárgyalásoknak késedelem nélküli befejezése, a birói létszám nagyobbmérvü felemelése nélkül, csakis a tanács tagjainak leszállitása mellett lesz lehetséges, amely állitásomnak igazolására hoztam fel azt, hogy jelenleg is a kir. táblákon az egy napra kitüzött többrendbeli büntető főtárgyalásokat csakis ugy lehet befejezni, ha az ügyek részletes előadása lehetőleg mellőztetik s az előadás csupán röviditett alakban, a szükséges felvilágositások megadásával történik.

A czikkiró ur azonban egyáltalában nem volt figyelemmel arra a distinkczióra, melyet a Jogt. Közl. 29. számában közölt czikkemben a tárgyalások és a tanácsülések közötti különbségre a birói munka tekintetében, felhoztam, hanem a saját fejtegetéseinek indokolására mind a kettőt egy kalap alá véve, oda konkludált, hogy a táblákon szabálytalan az eljárás ; már pedig kizáróan a tárgyalások egyszerüsbitése s a hosszadalmasság elkerülése szempontjából irt s előbb emlitett czikkemben foglalt megjegyzésekből azt a következtetést levonni, hogy a tanácsok vezetői favorizálják a törvényellenes eljárást csakis egyoldalu ; s a bírósággal szemben ellenszenves indulatra mutató felfogással lehet.

A czikkiró következtetéseinek a büntető perrend szabályai is ellentmondanak ; ugyanis a BP. 418. §-a előirja ugyan, hogy a tárgyaláson az ügy állása előadassék, de alig tételezhető fel, hogy a törvényhozó azt kontemplálta volna, miképpen az ügy a felebbviteli fokon tartandó tárgyaláson egész terjedelmében adassék elő, ami különben kitetszik a törvény ama szavaiból, hogy az ügy állása a felebbezés szabta keretben adassék elő, mely rendelkezés abban a körülményben találja indokát, hogy a büntető eljárásban gyakran az itéleteknek csakis egyrésze, mint például a minősités, a büntetés mérve, költség stb. van felebbezéssel megtámadva. Egy s ugyanazon tényt lehet hosszadalmasan is, de tömör előadással röviden is elmondani, anélkül, hogy az ügy állásának a megismerése az utóbbi által szenvedne, sőt a szavazó biró figyelmét rendszerint inkább köti le az ügynek rövid ismertetése, mint a hosszadalmas előadás ; abból tehát, hogy az előadó biró röviden összefoglalva felvilágositások alakjában adja elő az ügy állását, a felületes eljárásra, következtetni nem lehet.

Kiemelem még, hogy a felebbviteli főtárgyalást a BP. 408. §-e szerint rendszerint az előadó s a tanácselnök rendeli el, a tárgyalást pedig a tanácselnök vezeti, igy tehát azoknak feltétlenül ismerni kell az ügyállást és ezek szerint az ügy előadója nemcsak a felek által, hanem a tanácselnök által is ellenőriztetik, miért is kizártnak tekintendő a czikk irója által feltételezett olyan eset, hogy az ügynek rövid előadása a felek sérelmére szolgálhatna, a tárgyalásoknak a lehetőségig megengedhető röviditése pedig az információ megengedésére elfogadható indokul nem szolgálhat.

Megengedem, hogy a perrend s az ügyvitel szabályainak inkább felelne meg az, ha a tárgyalásokon is az ügyek állása részletesen ismertetnék, sőt az előadó bíróra sokkal kényelmesebb volna a különböző jegyzőkönyvek tartalmának felolvasásával az ügyet részletesen előadni, ámde az ily feleslegesen hosszadalmas eljáráshoz idő s nagyobbszámu munkaerő kell, már pedig a táblákon az évről-évre szaporodó büntetőügyek menetét négy-öt bíróval szabályszerüen fenntartani csakis gyorsitott eljárás mellett lehetséges.

Ezekben kivántam a névtelen czikkiró urnak a Jogt. Közl. 35. számában foglalt czikkének téves és tendenczióz us következtetésére válaszolni.

Ujfalussy Béla,
kassai kir. táblai biró

A törvényhatósági önkormányzat birói védelme a gyakorlatban.

A közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről szóló 1907. évi LX. tcz. tudományos körökben és az irodalomban nem talált fontosságát még csak megközelitő méltatásra sem. Nem lehet egy rövid értekezés keretében feladatunk, hogy kiemeljük jelentős voltát azon törvénynek, mely kereseti jogot biztosit a törvényhatóság részére a miniszternek vagy a miniszter bármely közegének reá nézve sérelmes rendelete, határozata vagy intézkedése ellen ; csak ismertetni kivánjuk az 1907 : LX. tcz. alapján fejlődni kezdő birói gyakorlatot azon keretben, ahogy azt a hatásköri bíróság gyakorlatára vonatkozólag régebben megkezdettük.

Az 1907. évi LX. tcz.-et igen sokan tisztán alkotmánybiztositó jellege szempontjából itélik meg s tulajdonképeni hivatását

rendkivüli időkre korlátozzák. És azon körülmény, hogy e törvény a birói védelem hijján lévő közigazgatási ügyek roppant tömegéből ép az önkormányzati és kormányhatósági szervek között ütköző pont tárgyát képező ügyeket ragadta ki és hogy épen akkor gondoskodott ezek birói védelméről, mikor a trónbeszéd szerint a «sajnálatos események» rájukterelték a figyelmet, világosan mutatja a törvény megalkotásának alkotmánybiztositó kiinduló pontját.

Azonban az 1907. évi LX. tcz. normális időkben is igen sokat tehet a közigazgatás törvényes menetének biztositására, sőt ennek kell képeznie tulajdonképeni és rendszerinti feladatát. Az 1909. évi közigazgatási döntvénytár már számos, az 1907. évi törvény alapján hozott határozatot közöl, bár e törvény alapján csak annak hatályba lépte után keletkezett intézkedések ellen lehetett panaszszal élni (29. §.) és az uj törvény még nem is ment át a köztudatba.

A döntvénytár által közölt esetek közül kettőben a panaszt érdemi vizsgálat nélkül kellett visszautasitani. Az egyik esetben azért, mert magánfél emelte, holott az 1907. évi LX. tcz. alapján az 5. §. szerint csak a törvényhatósági bizottság közgyülését vagy tagjainak felét együttesen illeti a panaszjog (4533/908). A másik esetben a törvényhatósági bizottság szerint a kereskedelmi miniszter azzal sértette meg a törvényt, hogy egy rendezett tanácsu város tulajdonát képező és az 1907. évi III. tcz. szerint kisajátitás alá nem vonható ingatlanra is kisajátitási jogot adott egy részvénytársaságnak ; ezt a panaszt azért kellett visszautasitani, mert ez az ügy a törvényhatóságot vagy közönségét sem érdekében, sem szervei hatáskörében, sem hatósági jogaiban és törvényes feladataiban egyáltalán nem érinti. (1025/909.)

Az érdemileg elbirált esetek tulnyomó része a panasz elutasitására vezetett. Igy kimondotta a bíróság, hogy nem sértette meg a belügyminiszter az 1888. évi VII. tcz. 127. és 129. §-át és az 1900. évi XVII. tcz.-et, mikor a törvényhatósági városnak állandó állatorvosi állás szervezésére vonatkozó határozatát oly módositással hagyta jóvá, mely szerint a szervezett állás az 1886. évi XXI. tcz. 80. §-a szerint a főispán által töltendő be. (4533/908. és 5153/908.) Nem sértette meg a belügyminiszter az 1883 : XV. tcz. 9. és 13. §-át mikor a törvényhatóságnak 5%-os pótadó kivetését megállapitó határozatát oly módositással hagyta jóvá, hogy a megszavazott 5% helyett csak 3½%-os pótadó kivetését engedélyezte, de ezt is csak oly feltétellel, hogy a jegyzői alap javára kivetett 1% pótadó szedését a megye beszünteti és ezen alap fizetőképességének biztositásáról a községi járulékok megállapitásával gondoskodik. (530/909.) Nem sértette a belügyminiszter meg az 1904. évi X. tcz. 9. és 14. §-át, mikor a megye költségvetéséből törölte a megyei székházban lakást nyerő főszolgabirák lakpénze fejében előirányzott összeget s az állami javadalmazást ez összeg leszámitásával állapitotta meg ; azzal sem sértette meg a miniszter az 1877. évi XX. tcz. 298. §-át és az 1902. évi III. tcz.-et, hogy a megyei költségvetés fedezeti részébe rendeletileg állitotta be azon összeget, melylyel a megyei gyámpénztári tartalékalapból a már megszünt pénztári és számvevői állások fenntartásához régebben hozzájárult. (12621/909.)

Bár ez esetek mindegyike bővebb kifejtésre lenne érdemes, hely hiányában itt csak tartalmuk rövid kiemelésével akartuk felhivni a figyelmet a vitás ügyek természetére. A törvényhatóság mint önkormányzati jogalany áll ezekben a kormánynyal szemben és mint közjogi testület védelmezi jogkörét.

Külön foglalkozni kivánunk azon két esettel, mikor a panasz sikerrel járt.

A főispán felterjesztésére a miniszter a megyei közgyülés határozatának megváltoztatásával az ujonnan alakitott körjegyzőség székhelyéül a legnagyobb lakósságu Zs. községet jelölte ki. A törvényhatósági bizottság e határozat ellen panaszszal élt s a közigazgatási bíróság a miniszter rendeletét megsemmisitette. Az érdekes indokolás szerint a főispán által felterjesztett határozatokat a miniszter az 1886. évi XXI. tcz. 57. §-ának *k)* pontja és 10. §-a szerint csak hatáskörhiány, törvénybe vagy miniszteri rendeletbe ütközés vagy az államérdekre sérelmes volta miatt semmisitheti meg. Minthogy a miniszter nem ezen okokra alapitotta határozatát, hanem csakis a helyi közszükséglet, tehát a czélszerüség szempontjából indult ki, a megsemmisitésre joga nem volt ; annál kevésbbé lehetett joga a megváltoztatásra, még amennyiben a közgyülési határozat az állam érdekébe ütköző lenne is. A miniszter határozata tehát az önkormányzat jogsérelmét jelenti s igy meg volt semmisitendő. (530/909.) E határozat a miniszter felülvizsgálati jogának pontos körvonalazása szempontjából nagyfontosságu s egyuttal jelzi a közigazgatási bíróság felfogását az állam érdeke tekintetében, a mely iránt a jogszerüség kérdése mellett nem egyszer lesz hivatva állást foglalni.

A másik esetben a belügyminiszter rendeletileg állitotta be a megyei költségvetés bevételei közé azon 1600 K-át, melylyel a gyámpénztári tartalékalap az állategészségügyet államositó 1900. évi XVII. tcz. megalkotása előtt a megyei állatorvosok illetményeihez járult. A közgyülés panaszára a közigazgatási bíróság a miniszter rendeletét megsemmisitette ; indokolása szerint a gyámpénztári tartalékalapnak az állatorvosi állások illetményeihez való hozzájárulása az 1900. évi XVII. tcz. következtében felszabadult s a megyének az 1877. évi XX. tcz. 298. §-án alapuló szabad rendelkezési joga alá került. A miniszter intézkedését tehát, melylyel az 1600 K-át a közigazgatási költségekre továbbra is lekötötte, törvényellenes volta miatt meg kellett semmisiteni. (12621/909.) Ezen határozat az önkormányzati háztartás és költségvetési jog körét védi meg a miniszter jogtalan beavatkozása ellen.

Ez utóbbi esetben a megye az állami javadalmazásnak a miniszter által jelzett beállitás következtében leszámitott 1600 K-val való felemelését is kérte s ezen, az 1907. évi LX. tcz. 3-§-án alapuló kérelem arra is alkalmat adhatott volna, hogy a közigazgatási bíróság rendes megsemmisitési jogkörén túlmenő s valósággal utalványozó jogkört gyakoroljon. Ilyenkor a törvényhatóság mint felperes lép fel a kormánynyal szemben s követeli birói formák között a törvényben biztositott államsegély kiszolgáltatását. Minthogy azonban a közgyülés nem bizonyitotta, hogy az 1600 K leszámitásával a megyének az 1903. évi IV. és az 1904. évi X. tcz. alapján igényelhető állami javadalmazása megcsonkult volna, az utóbbi kérelmet a bíróság elutasitotta.

Az 1907. évi LX. tcz. indokolása beismerte, hogy az önkormányzat erőssé csak akkor lesz, ha hatásköre a kormány adminisztrativ gyámsága alól felszabadul s ha — már a birói védelem érdekében is — pontosan meg lesznek állapitva a kormány és törvényhatóság jogkörének határai. Ezek a törvényhatósági jog reviziójával és az alsófoku közigazgatási biráskodás szervezésével kapcsolatban megoldandó feladatok, bár a főispán kivételes hatalmának ép az 1907. évi LX. tcz. 23. §-a által történt eltörlése nagy lépés ezen irányban is. Tisztán a birói védelem szempontjából pedig a többször emlitett törvény korszakos munkát végzett ; nemcsak a kormány jogtalan intézkedései ellen adott panaszjogot, de a törvényhatóság sérelmi politikáját s a minduntalan való felirást is birói formák közé szoritotta. A kormány és törvényhatóság régebben annyi zavart okozó összeütközései ma a közigazgatási per sima formái között oldódnak ki anyagi igazsággá.

Dr. Egyed István.

Az igazságügyi szervezet és eljárási novella-javaslathoz.

1. A jegyzők önálló müködési hatáskörrel való felruházása perenkivüli ügyekben (3. §.) a tekintetben aggályosnak mutatkozik, hogy az igen sok esetben nagyfontosságu perenkivüli határozatok is a minden kiválóság daczára kellő gyakorlattal még nem biró hivatalos személy által fognak elintéztetni és tekintettel arra, hogy a másodfoku jogorvoslat elbirálása hosszabb időt vesz igénybe, gyakran előfordulhat a feleket a helytelen határozatból kifolyólag érhető s másodfokban már csak tökéletlenül helyrehozható károsodás veszélye ; de másrészt a gyakorlatban az lesz az eredmény, hogy a perenkivüli tömegmunka a jegyzők ügykörébe fog utaltatni, anélkül, hogy a törvény által rendelt gondos kiválasztás megtörténnék és az igy elérhető birói létszámapasztás is ugyancsak a jegyzői karnak a mai viszonyok közt is türhetetlenül lassu előrehaladását még jobban neheziti.

Amennyiben ezen aggályok elháritásáról gondoskodás történnék és pedig az első azáltal, hogy a bíróság főnöke intézné a jegyzőknek önálló elintézés végett kiadandó ügydarabok kiosztását és ezek közül a nagyobb jelentőségü ügydarabokat a birák részére tartaná fenn, a másodikáról pedig azáltal, hogy az ily kiváló minősitésü jegyzőknek a II. fizetési osztályba soro-

zása lehetővé tétetik, az esetben eme perorvoslatot is aggálytalanul lehetne elfogadni.

2. A tanácsjegyzői berendelést illetőleg (9. §.) fentartandó lenne a tanácsjegyzői pótlék, mert hiszen méltányos és igazságos, hogy ebben kárpótlást nyerjen a berendelt biró annak ellenében, hogy a berendelés a berendelt saját költségére történik és a távolabbi székhelyekről való berendelés tetemes költséggel jár.

Sérelmes volt a tanácsjegyzői karra eddig és fentartatik most is ama rendelkezés, mely szerint a berendelés rendszerint két évnél tovább nem tarhat és csak kivételesen hosszabbitható meg, mert két évi tanácsjegyzői alkalmaztatás mellett az alapgondolatul szolgáló czél, hogy t. i. a berendelt birák a másodfoku biráskodásban minden irányban, alaposabb kiképzést nyerjenek meg nem valósulhat.

A törvény eddigi kezelése mindamellett érezhető sérelemmel nem járt, mert a fenti tekintetek méltánylásával éppen a kivétel képezte a szabályt.

Most tehát kivánatos volna oly időt szabályszerünek megállapitani, amely a gyakorlati élet követelményeit is kielégiti és ehhez képest a javaslat szövege helyett a következőt felvenni: «A berendelés rendszerint öt évnél tovább nem tarthat; ez az időtartam azonban kivételesen meghosszabbitható.»

Megfontolás tárgyává tehető, hogy ne vétessék-e fel oly rendelkezés is, mely szerint kivételesen, de csakis kivételesen a berendelés két év eltelte után öt évnél rövidebb időn belül is megszüntethető.

Végül nem szorul különös indokolásra azon kivánság, mely szerint a birónak az állam a berendelés és a biró akarata ellenére való ujabb kihelyezése folytán felmerülő költségeit megtéritse.

3. A 18. és 19. §-ok mellőzendők volnának és az ezekben érintett kérdések rendezése fennhagyandó volna a még megalkotandó polgári perrendtartás részére, mert a 18. §-t illetőleg a sommás felülvizsgálati bíróság itéletét az érthetlenségig felduzzasztaná, ha az itélet fejezetébe kellene belefoglalni azt, hogy a felek képviseletében ki jelent meg, felszólalt-e és terjesztett-e ott elő utólagos előadást, a 19. §-t illetőleg pedig a tanács elnökének a munkája nehezittetik, ha jegyzőkönyv hiányában az elnök lesz kénytelen legalább önmaga részére jegyzőkönyvet készitени, a különvéleményt pedig a biró önmaga lesz kénytelen szerkeszteni, ami a birákra ismét több munkaterhet ró. Egyébként is, mig a polgári perrendtartás mai rendszerében a tanácsok szabálytalan alakitásából és szavazásából és egyéb alakiságokból merithető és részben hivatalból észlelendő semmiségi okok megmaradnak, egyedül a jegyzőkönyvből lévén ezek megállapithatók, a jegyzőkönyvvezetés nem nélkülözhető. De a birák vagyonjogi, fegyelmi és büntetőjogi felelősségének megállapithatása szempontjából is mulhatatlanul fentartandó az eddig követett rendszer, annál inkább, mert az uj polgári perrendtartás életbeléptével ugyanezen, most tanácsülésbe tartozó perek akkor tárgyalásra fognak utaltatni s ismét kell azokról jegyzőkönyvet felvenni, a remélhetőleg kis időközre tehát nem is indokolt eltérőleg berendezkedni.

Végül nem hagyható figyelmen kivül a bíróképzés szempontja sem. Hol fog ezután a jegyző alapos kiképzést nyerni, ha mint a javaslat tervezi (19. §.), polgári tanácsülésekben jegyzőkönyvvezető közreműködése elmarad, szem előtt tartva, hogy a kir. törvényszékeknél és az összes felsőbb bíróságoknál is az összes rendes perek és a perenkivüli ügyek, tehát az ügyek, tulnyomó tömege tanácsülésbe tartozik, hacsak fel nem veszszük, hogy mindezen ülésekben a jegyzők pusztán tanulás czéljából lesznek ezután jelen. Ámde ez esetre a 17. §. akként volna módositandó, hogy a «bíróság (és pedig nemcsak felebbezési bíróság) határozatát a tanács elnöke, megbizott tagja vagy az ügy előadásánál jelen volt tanácsjegyző foglalja irásba. Minő könnyebbités volna ezáltal tehető a birónak és mily megfelelő eszköze volna ez a jó bíróképzésnek, tekintve, hogy az indokok fogalmazása az a munka, mely az ügybe való elmélyedésre késztet, mely a szükséges itélőképességet fejleszti, a jogászi gondolkodást neveli. Természetesen megfelelően gondoskodni kellene, hogy a jegyző tul ne terheltessék, hogy elég ideje legyen az alapos elmélyedésre, gondolkodásra, tanulásra.

Ellenkezőleg a sommás felebbezési és felülvizsgálati eljárásban is éppen a fentiekre tekintettel s különösen a bíróságnak a különvélemény szerkesztésével felmerülő többletmunka alól való felmentése végett felveendő volna a következő rendelkezés:

«A sommás polgári felebbezési és felülvizsgálati eljárásban is a tanácskozásról tanácskozási jegyzőkönyvet kell felvenni, melynek tartalmára a közpolgári rendes perekben felveendő tanácskozási jegyzőkönyvre megállapitott szabályok a mérvadók.

A különvélemény irásba foglalása alul az ezt adó biró felmentetik».

Hanem mindenesetre szükséges lesz a kir. tábláknál és kir. Curiánál a jegyzőkönyvvezetés körül könnyitéseket tenni; különösen mellőzni kell, hogy a hozott határozatok is jegyzőkönyvbe foglaltatnak, elég ha a jegyzőkönyv a szavazás hü képét adja, a különvéleményeket s ezek indokolását szabatosan magában foglalja, amihez szükséges is, hogy a tanácsjegyző a határozatok szóról-szóra való lemásolása alól felmentessék és ezáltal a szabatosabb fogalmazáshoz az eddiginél több időt nyerhessen. Ugyanez keresztülvihető volna a büntetőügyekben is minden fokon; mert mi értelme sincs annak, hogy a jegyző a határozatokat a jegyzőkönyvbe másolja, mikor a tanács tagjainak eredeti aláirásával ellátott fogalmazvány a hozott határozatot hitelesen tartalmazza. Egyébként e tekintetben a táblák ügyvitelének ujabb szabályozásáról szóló és minél előbb életbeléptetendőnek óhajtott külön tervezet igen czélszerüen intézkedik is.

Szükség volna azonban még a következő §-t felvenni: «A felebbviteli bíróságok által hozott határozatok fejében mást, mint a bíróság megnevezését, a felülbirált határozat keltét és számát, az ezt hozó bíróság megnevezését, ugy a jogorvoslattal élő perbeli fél megjelölését belefoglalni nem kell.»

4. A hagyatéki eljárásban: Az Ö. E. 2. §. 5. pontja helyett felveendő volna, hogy hivatalból inditandó meg az örökösödési eljárás akkor is: «ha az örökhagyó javára bármely — ingatlanra vonatkozó — dologi jog van bejegyezve a telekkönyvben.» Mely intézkedés mellett az Ö. E. 4. és 69. §-a hatályon kivül helyezendő lenne.

Nincs semmi szükség arra, hogy három hónapig várjon a bíróság arra, kéri-e valaki addig az eljárást; ezt mi sem indokolja, mert hiszen amugy is el fog tartani három hónapig, mig az örökösök nevére kerül az ingatlan, pedig ezeknek is, a köznek is eminens érdeke, hogy ez minél előbb megtörténjék.

Legfeljebb az volna még felveendő, hogy: «Az örökhagyó halálától számitandó 15 napon belül (esetleg az iratoknak a kir. közjegyzőnek tárgyalás végett leendő kiadásáig) az Ö. E. 99. és köv. §-ai értelmében örökösi, illetve hagyományosi bizonyitvány kérhető.

Nemcsak tulajdoni, hanem egyéb ingatlanra vonatkozó dologi (zálog, haszonélvezeti) jognak az elhalt nevén állása esetére is világosan rendelni kell az eljárást, mert kifejezett ez iránti rendelkezés hiányában a hagyatéki bíróságok eltérően jártak el, pedig kiváló közérdek, hogy a telekkönyv hivatalból rendben tartassék.

A perrentasitás kérdésében zürzavarosan intézkedő 85. §. helyett pedig felveendő volna az ennek miniszteri indokolásában foglalt s jogszabálynak kitünően alkalmas következő hely: «Az az örökös köteles a pert meginditani, kinek igénye a fenforgó eset körülményeinek a peren kivüli eljárásban helyt fogható mérlegelése után kevésbbé alaposnak mutatkozik.»

Ez méltányolni engedne minden méltányolható körülményt, mig a 85. §. kazuisztikus és zürzavaros rendszerével sokszor helytelen irányban köti meg a biró kezét. *Dr. Antalfy Mihály.*

A törvényes ügyvédi dijszabás.

Az ügyvédi dolgok közül leggyakrabban jelentkezik az ügyvédi dijmegállapitás kérdése, amelynek a jogi lapokban a felmerülő panaszokból állandó rovata van s csak természetes, hogy a bíróságok ellen irányuló éllel. Viszont a jogkereső közönség köréből a megállapitott dijazás magassága miatt hallható gyakran ugyancsak a bíróság ellen irányuló szemrehányás.

Hogy az egyes esetekben elhangzó vélekedések jogosak-e, eldönteni a nyilvánosságra jutó adatokból nem lehet, mert azok rendszerint tendenciózusak; el kell azonban ismerni, hogy a mostani dijmegállapitás módszere a maga egészében hibás és nemcsak az ügyvédek vagy a felek jelentkezhetnek panaszaikkal

hanem a birói kar is bátran beállhat a panaszkodók közé. Ugyanis mig az ügy érdemében, amely nagyon sokszor világos és czélszerü jogszabályok körül forog, a legnagyobb apparátussal a közvetlenül érdekeltek támogató s ellenőrző segitségével kutathatja az igazságot, addig az ügyvédi dijmegállapitás majdnem mindig bonyolult kérdéseinél minden utmutatást nélkülöz s meg kell nyugodnia abban, hogy e kérdésnél nem az igazságot szolgálja, hanem megy olyan tarifák után, melyeket teljes egészükben rendszerint másoktól vett át, anélkül azonban, hogy azok belső alapelveit ismerné és igy igazságosságukról meg lehetne győződve. Ez pedig talán még a jobbik eset, mert nincs kizárva, hogy az utánzás következtében országszerte egyenlősülésre törekvő ügyvédi dijmegállapitás az igazságot is megközeliti, — de a kapkodástól és következetlenségtől némileg bizonyára megóvja a birót. A rosszabbik azonban az, ha a biró elvonatkozva egyéb esetektől, előzetesen leszürődött sablon nélkül akarja esetenként a megállapitandó ügyvédi dij mennyiségét eldönteni. Ugyanis hol van az a biró, aki a dij megállapitásánál képes kellően összeegyeztetni a per tárgyát, annak értékét, az ügy bonyolultságát, a végzett munka hasznosságát s értékét, mindkét peres félnek, az ügyvédi karnak s magának az igazságszolgáltatásnak érdekeit s talán még több, az ügyek szerint figyelembe jöhető más szempontot s ki tudja ezen összetevők eredőjét pénzben kifejezni, hol lehet az ide szükséges tudást és tapasztalatot megszerezni? A gyakorlatban tehát állandó a veszély, hogy a legodaadóbb igazságra törekvéssel müködő biró is véthet e kérdésnél az igazságosság ellen s áldozata lehet szinte öntudatlanul a véletlennek, kimerültségének, vagy talán felfogása egyoldalúságának, hiszen rendszerint nagyon rövid idő alatt, többször fáradtan s majdnem mindig az ügy érdemére vonatkozó s agyvelejébe bevéső dött gondolatok között kell határoznia.

A birák törvényszékek vagy táblák területe szerint ujabb időben foglalkoznak azzal, hogy tarifában megállapodjanak, de eltekintve attól, hogy ez a mozgalom rendszerint az intézkedés sürgősségét átérző felügyeleti hatóságoktól indul ki s igy talán a birák kisebb, vagy nagyobb számánál a felügyeleti hatóság kezdeményezése, érdembe való vélemény nyilvánitása feszélyezőleg hathat s ezenkivül a többség és kisebbség, vagy még több árnyalat vélekedése között nehéz a kiegyeztetés, mindezek folytán tehát a birói függetlenség elve kétségtelenül érintve lehet : a mozgalom főként azért nem vezethet a kérdés megoldására, mert az összes figyelembe veendő tekintetekre alig terjeszkedhetik ki.

Talán nem meggondolatlanság azt állitani, hogy a dijmegállapitás részletes szabályozása túl van a bíróság feladatán, mert az irányadó szabályok hiányoznak, a birói gyakorlat, — amelynek fentebb érintett hiányai különben is tagadhatatlanok, — ezen lényegileg a magánjog terén tulcsapó kérdésben jogszabályokat nem teremthet, a mostani szabályozatlan állapot pedig tarthatatlan. Ezen most érintett szempontoknak társául szegődik, sőt a törvényhozói intézkedés halaszthatatlansága indokolásában azok fontosságát túlhaladja annak megszivlelése, hogy az ügyvédi dijszabásnál, vagyis az ügyvédi munka és annak dijazása közötti viszonyba sok közjogi vonatkozásu szempont játszik közre, s hogy voltaképen itt egy szociális kérdésről van szó : az ügyvédek kari helyzetéről s ezzel kapcsolatosan a jogkereső közönség sokféle érdekéről is.

Ha az ügyvédi dijazást az ügyvéd és megbizója közti magánjogi szempontból tekintjük, akkor megállapitásánál — eltekintve a szerződéses esetektől, vagy a munka értékét, vagy annak árát kellene irányadónak venni. Hogy állapitható meg azonban ez az érték? Olyan kérdés, amelyre nehéz megnyugtató választ remélni. És alighanem ezt kell a munka áráról is tartani, mert hiszen az ár kialakulása a kereslet és kinálat szabad érvényesülését tételezi fel ; hogy pedig ez az ügyvédi hivatás uralkodó fogalma szerint ki van zárva és hogy az ügyvédek zöménél a dijszabás előzetes kikötése nagy általánosságban hiányzik, ahol pedig megvan, vagy a nagyon keresett ügyvédek privilégizált helyzetének, vagy ellenkezőleg a másik véglet szorult anyagi viszonyainak a tükrözője, azt bizonyitgatni nem kell. Telekkönyvi perenkivüli ügyekben elég gyakran alkalmaznak ugyan az ügyvédek maguk által készitett tarifát, de ennek a dijtételeit a községi jegyzői kar magánmunkálatának a konkurrálása nagyban befolyásolja, tehát idegen szempontok vegyülnek közbe.

Magánjogi alapon tehát ezen egyszerübb kérdést sem lehet eldönteni, de még sokkal inkább előtérbe nyomulnak a magánjogon kivül eső szempontok.

Ugyanis annak, hogy az ügyvédi dij perköltségképen a vesztes fél által viselendő, egységes törvényhozói alapgondolata nem vonható le, ha csupán a teljesitett munka és az ügyek közti viszonyt tekintjük tényezőkül, vagyis ha magánjogi oldalról nézzük a kérdést. Nevezetesen azokban az ügyekben, amelyekben ügyvédi kényszer van, nem lehet azt állitani, hogy ezt tisztán a felek érdeke, vagy az ügy természete parancsolja ugy, mert legalább annyira, ha nem jobban a jogszolgáltatás külső formája, szervezete, az előirt alakszerüségek zavartalan kifejlődésének biztositása, tehát álladalmi érdekek állapitották meg annak szükségességét, s igy ezen ügyeknél az ügyvédi közremüködés ugy tekintendő, mint az igazságszolgáltatás szerves kiegészitője, ugyszólván annak feltétele.

Igy tehát az ügyvédi dijat viselő fél részben az állami érdeket is dijazza. Azokban az ügyekben pedig, amelyekben a törvény ügyvédi képviseletet nem ir elő, de annak jogosságát elismeri, és pedig ugy, hogy az ügyvédi dijat a perköltséghez számitja, ujból két különböző szempont érvényesül. Az ügyek egy nagy részében ugyanis az alaki s anyagi jogszabályokban járatlan fél, magánérdeke megóvása végett fordul ügyvédhez, mig az ügyek mindinkább szaporodó másik nagy részében, és pedig a törvényhozásnak erre törekvő irányzata mellett, nincs a fél az ügyvéd közremüködésére rátalva, sőt a törvényhozó czélja épp az, hogy a felek részére a közvetlen jogkeresést megkönnyitse ; az ügyek ezen utóbbi nagy részében az ügyvédi közremüködés igénybevételét, mint a modern munkamegosztás jelenségét foghatjuk fel. Nyilvánvaló tehát, hogy a dijmegállapitásnál mindkét esetben mást kell figyelembe venni, és pedig az előbbi esetben inkább az egyes ügyvédek jogászi tudását, az utóbbi esetben pedig inkább magát az ügyvédi kart, az ő sajátságos differencziálódásával, társadalmi hivatásával s fontosságával.

Ime az ügyvédi dijazás jogi alapjául az ügyek belső természete szerint nem lehet egyazon okot találni, de mindenik esetben tekintettel kell lenni egyetlen ugyanazon dologra, ez pedig az, hogy az ügyvédi hivatás álladalmi és társadalmi érdek, s hogy igy az ügyvédeknek, mint közérdeket munkáló karnak joga van a nemzeti vagyonmegosztásban részt venni. Ez igaz lévén pedig, a részesitésnek a módja, az ugynevezett dijmegállapitás nem önálló, hanem járulékos, ugyszólván czélszerüségi kérdés, amelynek, ha az élet maga nem szolgáltatja a megoldást eldöntő alkatelemeit, a törvényhozónak kell az igazi szabályait kikutatni, a ahol azok nincsenek, megteremteni.

Lehet-e ezt a kérdést azzal megkerülni, hogy a bíróságok maguk gondoskodnak bizonyos megegyezőségről. És mint testület felruházható-e a birói kar helyesen azzal a joggal, hogy egy másik testület életfeltételeinek kimérője s megállapitója legyen, még hozzá találomra, vagy engedve egy vagy más oldalról jövő nyomásnak s helyes-e, hogy ebbeli tevékenysége össze legyen kapcsolva valódi igazságszolgáltatási hivatásával s annak tekintélyét rontsa? Nem lehet kétséges, hogy ezen feladat a törvényhozót terheli, neki lévén módja a különböző érdekek közötti kiegyeztetés, a birónak erre, mint főczélra törekedni nem szabad.

Ezen felfogással tekintve azon legfontosabb ellenvetést, hogy a magasabbrendü ügyvédi munka nem tarifálható lealacsonyittatása nélkül, azt nem lehet döntő fontosságunak tekinteni és pedig nemcsak azért nem, ami első pillanatban szembetünő, hogy t. i., ha a kérdés rendezése a törvényhozás elé tartozik s ez alig történhetik másképpen, mint a dijtételeknek lehetőleg pontos megállapitásával.

A kérdés belső tartalma szerint jogtalan ezen ellenvetés. Mindenekelőtt a mostani gyakorlat is, mint fentebb bővebben ki van fejtve, messze elmarad attól, hogy az ügyvédi munkálatok között az összes különbségeket mérlegelje, ha még egyszerü, nem bonyolult különbözőségekről van is szó. De, ha ez a gyakorlat — szerény véleményem szerint természetszerüleg elérhetlen — ideális magaslatra emelkednék is, tarifálisnak kellene lennie, mert hiszen, hogy a biró bármelyik esetben az ügyvédi munkálatok egyéni értékei közt a különbséget megtalálja s eltalálja a megfelelő dijazást, át kell az ügyek egész skáláját gondolnia, hogy viszonyitani tudjon. A jó biró ezt bizonyára higgadtan, nyomozással előzetesen végezné el s akkor ideális magaslaton is tarifa lenne,

de sok oly hibával, amelyet a törvényhozás sokkal jobban elkerülhet.

S vajjon az ügyvédi munkának az értéke nem az ügyvédi kar jogi és társadalmi pozíciójának elismerésével, magas fokra helyezésével s ezen körülménynek az ügyvédi dijazás igazságos alapjául való elfogadásával részesül-e méltó megbecsülésben s vajjon, ha más kari testületeknél az egyéni különbségek óriási számát jogosan lehet közérdekből néhány kategóriába szoritani, ha az orvosi, közjegyzői, mérnöki kötelező dijszabások elvileg nem sérthetik a nevezett karokat s ha biró és biró között ugyanazon rangfokozatban nem tehető aszerint különbség, hogy egyiknek helyi körülmények folytán több, vagy nagyobb fontosságu ügyben kell itélkezni, mint a másiknak, miért legyen ez másképpen az ügyvédeknél s miért ne lehessen nivellálásra törekedni, ami nemcsak az egyik oldalon való értékveszteséget, hanem a másik oldalon való értékemelkedést is jelent?

Vajjon nem látszanék-e visszásnak példaképpen egy nagyértékü, de világos pernél a kifejtett munkához alkalmazandó, csekély, ellenben egy 41 K-ás sommás perbeli nagyon szépen elkészitett felülvizsgálati kérelemért olyan összegü dijat megállapitani, a mely a munka belső kiválóságával arányban áll, amely, mondjuk, akkor sem lehetne nagyobb, ha a per értéke 41 K helyett ennek az összegnek akármily nagy többszöröse lenne? Pedig ha az ügyvédi munkának ideális felfogásáról van szó, más mellékkörülményt a munka belső értéke mellett nem szabad figyelembe venni. Hát még ha az ügyvédi dijak tényleges befolyására is gondolunk, nem kell-e figyelemmel lenni arra, hogy nagyobb substrátumu pereknél az azokkal arányosan megállapitott ügyvédi dijak biztosabban befolynak, mint a szegényebb néposztály kisebb értékü peres ügyeinél, tehát nem előnyös-e már ezért a tarifálás? Végül ha az ügyvédi kar létele állami és társadalmi szükséglet, nem igazságos-e, hogy a vagyonosabb osztályok pereiben megállapitott költségek a per értékével is arányban álljanak, nem kell-e itt progresszivitásra törekedni?

Különben is az ügyvédek kiválóbbjai azon helyzetben vannak, hogy a tarifálásba nehezebben beszoritható, nagyobb jogászi tudást igénylő ügyekkel őket keresik fel s privilegizált helyzetüknél fogva maguk szabhatják meg közremüködésük diját, tehát az ügyek egy igen nagy részénél az ügyvédi munka tarifába szedése az ügyvédre nem, hanem legfeljebb megbizójára lehet hátrányos, aki perköltségben az általa fizetendő dijat nem kapja meg ellenfelétől.

Jellemző különben, hogy az ügyvédi panaszoknál maguk az ügyvédek rendszerint csak a per értékét s a megállapitott dijösszeget közlik, elismervén ezzel azt, hogy igazságaik ezen két adat összehasonlitásából kitünhetik.

Azt hiszem, hogy közérdekü kérdés tehát az ügyvédi dijmegállapitásnak mielőbbi törvényhozási rendezése.

Az előadottakon kivül van még egy lényeges követelmény is, amelynek teljesülését szintén a törvényes dijszabástól kell várni: ez pedig a birói s ügyvédi kar közötti jó viszony s egymás müködésének igazságosabb megitélése. Nem kell bizonyitgatni, hogy az igazságszolgáltatás ezen tényezőinek torzsalkodása ugy az igazságszolgáltatásnak, mint az emlitett tényezőknek rovására van. Az egymás müködésének érdektelen s igy igazságosabb megbirálása pedig abban fogja áldásos hatását érezteti, hogy az nem fog megtörténhetni, amit pedig ma néha bizony tapasztalni kell, hogy valamely biró költségmegállapitásainak szükmarkusága fellépésre ösztönzi vele szemben az ügyvédeket s mert felügyeleti uton ezt nem lehet panasz tárgyává tenni, a biró más tevékenysége állittatik tendenciózusan a felügyeleti hatóság elébe. Még nagyobb kára az igazságszolgáltatásnak azonban az, ami szintén elég gyakran megtörténik, hogy egyes birák bő költségmegállapitásaikkal, nem mondom, hogy hibáik eltürésére, vagy elhallgatására nyerik meg az ügyvédeket, hanem elérik ezzel azt, hogy az ügyvédek anyagi érdeke ellen van a tapasztalt s az igazságszolgáltatás jóságát érintő, sulyosabb hibák ellen fellépni. A nyilvánosság ellenőrző s birót fejlesztő jótékony befolyása pedig főképp az ügyvédi kartól függ, ez látja legközvetlenebbül a biró munkáját és meg is tudja találni a módját, kevésbbé, hogy a jó biró ügyét előmozditsa, amit nem is tőle kell várni, hanem inkább, hogy a tapasztalt sulyosabb bibákra a felügyeleti hatóság figyelmét, nem ellenszenvből, hanem magasabb érdekből felhivja.

Nagy Antal.

Különfélék.

— **Emberhalálért három hét.** Az esküdtbirósági intézmény ellenesei szemére vetik ez intézménynek, hogy a bünösökkel szemben kegyelmet gyakorol, hogy sulyos büncselekmények miatt gyakran teljes abszolucziót ad. Pedig az államhatalom ugyancsak azt teszi, mikor a már különben is enyhén büntetett párviadal miatt elitélteknek osztogatja a kegyelmet. Egy országgyülési képviselő, aki párviadalban ellenfelét megölte, mindössze három hónapi államfogházra itéltetett ezen cselekménye miatt. De ezt a három hónapot sem kell teljesen «elszenvednie», mert a párviadal elkövetője, akinek cselekményét már a törvényhozó privilegizálta és akire még ezen enyhe kereten belül is különösen enyhe büntetést szabott a bíróság, ezenfelül még egy külön privilegiumot kapott: három heti államfogház kitöltése után királyi kegyelmet. Nem beszélünk ezuttal arról, hogy a törvényhozói függetlenség megerősitésére a kegyelmi tény nem fölöttébb alkalmas, de fel kell szólalnunk a kiváltságok ezen halmozása miatt, amely egyenesen buzditólag hat hasonló büncselekmények elkövetésére. A paraszt ifjuságnak halállal végződő lovagias mérkőzéseit bíróságaink nem három hónapi államfogházzal, hanem jóval szigorubb börtön, vagy fegyházbüntetéssel szokták megtorolni és nem hallottunk arról, hogy a verekedésben résztvevőknek, akármily nemes indulat volt is a cselekmény rugója, a királyi kegyelem jutott volna osztályrészül. Pedig a törvény előtti feltétlen egyenlőség a jogrend egyik követelménye.

— **Speciálkollégiumok a budapesti jogi karon.** Nagy sajnálkozással tettük le kezünkből a budapesti egyetem jogi karának tanrendjét a most meginduló félévre. Annak elolvasásából mindenkinek azt a benyomást kell szerezni, hogy ez a jogi kar részben alig több, mint a vizsgálatokra előkészitő iskola, amelyben a tanárok egy része csak éppen annyit ad elő, amennyi a vizsgálatra képesit. A szorosan az egyetemi hallgatóknak szánt speciálkollegiumok mellett szeretnénk, ha tanári karunk kiválóságai, akik a jogtudománynak a szó legnemesebb értelmében való müvelése által válnak ki szürke hivatalnok-társaik közül, egy-egy olyan kollegiumot is hirdetnének, amely — külföldi mintára — az egyetemről már rég elszakadt jogászokat is visszavezetné az alma mater falai közé. Számtalan kérdése van mindegyik tanszaknak, amely igen széles köröket kiválóan érdekelne és nem kételkedünk abban, hogy az ilyen kérdéseknek igazi tudással és élvezhető előadással néhány héten át heti egy-két órában előadása olyan tömeghallgatóságot vonzana, amelynek körében az egyetem hallgatói volnának a legkevesebbek. Igy kellene az egyetemet kapcsolatba hozni a tudnivágyók százaival, akik szivesen tanulnak ujat és eredetit, ha van kitől. Az egyetem hallgatói pedig ilyen módon arról is meggyőződnének, hogy nemcsak tételes, vegyes és történeti szigorlatok alkotják a jogász életét és hogy a jogtudománynak vannak részletei, amelyeket élvezetből is meg lehet hallgatni, amellett, hogy behatóbb tanulásra és mélyebb gondolkodásra ösztönöznek a vizsgálatok elmultával is, sőt éppen a gyakorlat idejében.

— **A birák és a polgári perrendtartás javaslata.** Értesülésünk szerint az Országos Birói és Ügyészi Egyesület elnöksége köriratban azt a javaslatot tette összes osztályainak, hogy az ősz és tél folyamán, de mindenesetre a képviselőház tárgyalása előtt, fesztelen megbeszélések alakjában szakaszonként, veszik megvitatás alá a polgári perrendtartás javaslatát de kizáróan gyakorlati szempontból, ugy t. i., hogy a birák a peres és különösen a sommás eljárás körében szerzett tapasztalataik szempontjából mondjanak véleményt a javaslat minden egyes szakaszának czélszerüségéről. Azt hiszszük, hogy a birói egyesület ezzel a lépésével igen becses szolgálatot tesz majd a törvényhozásnak,

amely ilyen módon rendkivül értékes biráló anyagnak jut birtokába.

— **A kir. Curia veszteségei.** Az utóbbi években legfőbb bíróságunk vezető kara halálozás és nyugdijazások által sok nagyértékü erőt veszitett. Rövid néhány év alatt elhaltak: Szabó Miklós, Oberschall Adolf, Hérics Tóth János, Sélley Sándor; nyugalomba vonultak: Bernáth Géza, Ádám András, Bömches Gyula, Neuberger Ignácz, Sütteö Rudolf, Szabó Albert és a legutóbbi napokban Décsey Zsigmond. Mindannyian oly markáns, kiváló birói egyéniségek, akiknek pótlására valóban a szó legteljesebb értelmében vett szelekczió lesz szükséges.

— **A fegyházi ipar.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! A váczi fegyház asztalosmunkáinak vállalkozójával szemben egy fegyencz részéről elkövetett büncselekmény főtárgyalása ujból a fegyenczmunka kérdése felé irányitja az érdeklődők figyelmét.

A mult év szeptember havában tartott országos patronage-kongresszuson is szóvá tettem ezt a kérdést és utaltam arra, hogy a rabmunka jövedelmét, amelyet az 1909. évi költségvetés körülbelül 600,000 K összes nyers bevétellel irányzott elő, fokozni kell és lehet, mert a munkavállalkozók potom áron bérlik a rabmunkát, ugy, hogy nagyon is érthető, ha a többi iparos irigységgel és ellenszenvvel viseltetik az efféle versenynyel szemben. Amellett a munkálkodó fegyenczek és rabok munkakeresményének hányada is rendkivül csekély (1/5, 1/6) és azt annál inkább fokozni kellene, mert csak igy juthatna nekik kiszabadulásuk idejére egy kis tőke, amelylyel valami önálló vállalkozáshoz foghatnának.

Nézetem szerint a letartóztatási intézetekben lehetőleg olyan munkaágakat kellene müvelni — a közmunka mellett, amire a legnagyobb sulyt helyezném — amelyeknek nálunk még kevés a munkása. Igy azután az iparnak a munkásképzéssel is valósággal szolgálatot lehetne tenni, de támogatnánk a kiszabadulókat is, mert olyan képességekhez jutnának, amelyeket okvetlenül jobban becsülnének meg anyagilag is, mintha a százezrek üzte iparnak fölös számu munkásai lesznek, nem is szólva, hogy ekkor a munkaadó érdekei kevesebbet szenvednének amiatt az előitélet miatt, amelylyel mindaddig meg kell majd küzdeniök, mig társadalmunk emberbaráti érzései gyökeresen meg nem változnak és mig a felebaráti szeretetet nemcsak kenetteljes és nagyhangu szónoklatokban fogják hirdetni, hanem föltünés nélkül tettekben valóvá fogják váltani. Ha pedig — bármily okból — mégis a szokásos ipari munkák valamelyikét kell a letartóztatási intézetekben folytatni, akkor tegyék azt házi kezelésben, megbizható és a nyereségben részesülő szakavatott üzletvezetők irányitásával, igazi üzleti szellemben és a bürokratizmus teljes kizárásával, de ne munkavállalkozók belevonásával, akik — kézzelfoghatóan — olyan előnyöket élveznek, amilyenekkel szemben a tisztességes verseny eleve ki van zárva. Az efféle iparüzésből csak a vállalkozónak lehet tulságosan nagy haszna, az államnak pedig, amelynek jól berendezett, fütött, világitott és jól őrzött épületében folyik a munka, igen kis igényü, rendkivüli fegyelem alatt álló munkások közremüködésével, aránytalanul kis haszna jut, magukról a munkásokról, mint már érintém, nem is szólva.

Tudom, hogy a problema megoldása nem könnyü. De végre is: az ugynevezett illetékes körök oldottak már meg nehezebb föladatokat is és a nehézség egymagában különben sem lehet ok arra, hogy egy nagy horderejü kérdés okos és czélszerü reformjától visszariadjunk; annál nagyobb lesz az intéző körök öröme és dicsősége, annál nyugodtabb lesz lelkiismeretük, mennél sikeresebben tudtak majd ennek a problémának is a végére járni.

Arról persze szintén nem lenne szabad megfeledkezniök az irányadó köröknek, hogy a fegyházi (börtön) ipar kérdése, épp ugy, mint a patronage ügye is, nem jogi, hanem gazdasági és társadalmi kérdés, amelyet tehát ebbeli jellegéhez és jelentőségéhez képest kellene kezelni.

Dr. Márkus Dezső.

— **Fiatalkoruak tömeges elitélése szabadságvesztés büntetésre.** Egy olvasónk irja: «Az x—i főszolgabiró aratási sztrájkból folyólag 40 szerződésszegő munkást itélt el 30—30 napi elzárásra s a büntetést nyomban foganatba is vétette olykép, hogy az elitélteket csendőrökkel bekisértette a megye székhelyén levő törvényszéki fogházba. Az elitéltek közül 13 fiatalkoru (18 éven aluli) volt, három 15-ik, egy pedig 13-ik életévét sem töltötte még be a cselekmény elkövetésekor. Éppen az utóbbi négy elitélt az idősb hozzátartozókkal együtt dolgozván, illetőleg tagadván meg a munkát, azokkal együtt itéltetett el. Meggyőződtem, hogy a főszolgabirói határozat egyáltalában emlitést sem tesz sem a büntetőnovella határozmányairól, sem arról, hogy a fiatalkoru terheltek erkölcsi s értelmi fejlettségének kérdése akár fontolóra is vétetett volna. A fogház befogadó képessége amugy is csekély lévén, a nagyszámu «közigazgatási fogoly» minden osztályozás nélkül csukatott el. Igy nyujtott módot a statáriális itélkezés annyi fogékony ifjukorunak a fogház kontágiumával érintkezésbe jutni, nekünk pedig ujabb adalékot a közigazgatási juriszdikczió sötét szellemének megismeréséhez.»

— **A birósági jegyzők mozgalma.** A birósági jegyzők f. hó 11-én Szabadkán dr. Miskolczy Gusztáv szabadkai kir. törvényszéki jegyző elnöklésével országos kongresszust tartottak, amelyen a kir. törvényszékek legnagyobb része képviselve volt, a hiányzók pedig levélileg és sürgönyileg jelentették be csatlakozásukat.

A kongresszusnak az igazságügyminiszter legujabb szervezeti törvényjavaslata adja meg az aktualitását, amely javaslat a birósági jegyzők egy részét önálló hatáskörrel kivánja felruházni, anélkül, hogy ezért megfelelő anyagi rekompenzációt nyujtana. Ez a javaslat az «átmeneti állásoknak» egy ujabb faját kivánja meghonositani, holott a birósági jegyzőknek éppen az a legfőbb panasza, hogy életüknek legproduktivebb éveit átmeneti állásban kell eltölteniök.

A kongresszuson jelenvoltak nagy önmérsékléséről tesz tanuságot az, hogy a birói létszám szaporitását, tehát az előmenetel radikális megjavitását czélzó szabadkai inditványt elvetették és a kongresszus legfőbb feladatává a jelenleg létező albirói és alügyészi állások birói és ügyészi állásokká leendő sürgős átrendszeresitésének kivivását tekintették, megelégedve azzal, hogy a birói képesitésü jegyzők azt az időt, amit a birói állások megüresedésére való várakozásban még el kell hogy töltsenek, legalább a IX. fizetési osztályban töltsék el.

Örvendetes jelensége a szabadkai kongresszusnak az is, hogy nem ült fel az Országos Birói és Ügyész-Egyesület ellen a jegyzők körében folyó izgatásoknak, hanem felhivta a jegyzők figyelmét arra, hogy az egyesület részéről csak akkor remélhetik joggal érdekeiknek hathatós előmozditását, ha abba a jegyzői kar minél tömegesebben belép, az egyesületi életben agilisan részt vesz és abból részt is kér magának és ily módon az egyesületbe pezsgő életet visz. Éppen azért a kongresszus nem foglalkozott azokkal a kérdésekkel, melyeknek megoldását a Birói Egyesülettől reméli.

Végül megbizták dr. Keresztes Béla budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéki jegyzőt, hogy a kongresszus kivánságait irásba foglalja és felkérték a budapesti kollégákat, hogy az emlékiratot küldöttségileg nyujtsák át az igazságügyminiszternek.

Kivánatos volna, hogy a szervezeti kérdéseket és köz-

tük a jegyzőkérdést a kormány mielőbb gyökeresen oldja meg.

— **Az igazságügyi szervezet és eljárási szabályok** készülő módositása alkalmával a tervezet figyelmét elkerülte az, hogy a sommás eljárásban a határozati és egyezségi illeték lerovását a bélyegjegyek alatt a birónak kell tanusitani. (1894. évi XXVI. tcz. 30. §-a.) Ez sem birói feladat. Rá lehet bizni bátran az irodára. S az iroda által felvett leleteknek a biró által történő láttamozása is olyan abusus, amelyet el kell tiltani, ez sem a biró dolga. *O.*

— **A birtok és védelme, különös tekintettel a fennálló birói gyakorlatra.** Dr. Szabó Alajos kir. járásbiró ily czimü, 280 oldalra terjedő müve az egész birtoktant tárgyalja a gyakorlat szempontjából. A mü felöleli a következő részleteket: A birtok és a birlalat fogalma. A birtok alanya és tárgya. A jó- és rosszhiszemüség kérdése. A jogszerü és jogszerütlen, a valódi és álbirtok. A közös birtok. A közbirtokosság. A birtok szerzése és megszünése. A birtokvédelem általában. A sommás visszahelyezési és birtokháboritási perek. Helyettesi viszony idegen birtoknál. Az örökösök által és ellen inditható sommás visszahelyezési perek. Idegen birtokba való beavatkozás. Birtokkereset bérlet és haszonbérlet esetén. Hatósági beavatkozás esetén van-e kereshetőség? Sommás visszahelyezés közös birtok esetén. Sommás visszahelyezési perben a felek előadásai és a peres eljárásról. A határper. A rendes birtokper. «Actio publiciana». A mü ára 9 K 30 fill. Megjelent Csikszeredán.

— **Jogi müszótár.** Dr. Révész Vilmos elismerésre méltó feladatra vállalkozott magyar és német jogi müszótár kiadása által. A 234 oldalra terjedő első rész a magyar-német szótár, amely igen bő anyagot ölel fel. A könyv a Manz-féle bécsi könyvkiadóvállalat kiadásában jelent meg.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A budapesti V. ker. kir. járásbirósághoz 1910 május 4-én 1910. Sp. II. 134/15. sz. a. benyujtott felfolyamodást a biróság 1910 szeptember 7-én terjesztette fel az itélőtáblához.

A zimonyi kir. járásbiróság 13,535/1910. számu 1910 junius 8-án kelt csődhirdetménye a «Budapesti Közlöny» 1910 szeptember 10-én megjelent 206. számában tétetett először közzé s a szeptember 10-én megjelent csődhirdetményben a követelések bejelentésének határidejéül 1910 julius 26-a, a felszámolási tárgyalás határnapjául 1910 augusztus 9-e van kitüzve.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kongresszusok.** Az idei nyár különösen gazdag volt valóban nagyértékü jogászi összejövetelekben. Londonban ülésezett az International Law Association, Brüsszelben a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület. Ugyanitt gyült össze az első közigazgatási jogi kongresszus. Most ülésezik a német jogászgyülés Danzigban. Rostockban tartatott meg a gyermekjavitási és nevelési kongresszus (Fürsorge-erziehungstag) és Amsterdamban a nemzetközi kiadójogi kongresszus. Luganóban a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének nagygyülésére, Brüsszelben az iparegészségügy kongresszusára gyülnek össze a szociálpolitikával foglalkozók.

— **Fizetésbeszüntetés fogalma.** A kereskedő, aki fizetéseit beszüntette, hitelezőivel egyezséget köt és az egyezségi megállapodások teljesitéséül fizetéseket teljesit. Kérdés, ha a fizetések teljesitésétől számitott hat hónapon belül ellene csőd nyittatik, megtámadhatók-e a teljesitett fizetések azon az alapon, hogy a közadós annak idején fizetéseit beszüntette? Ebben a kérdésben az osztrák legfőbb biróság a mi birói gyakorlatunkkal ellenkezően azon álláspontra helyezkedik, hogy ezen fizetések nem támadhatók meg, mivel a közadós hitelezőivel egyezségre lépvén, a megtámadott fizetések eszközlésekor már nem volt insolvens.

— **Izgatás képes levelezőlap utján.** A «Vorwärts» czimü szocziálista ujság május elsei képes levelezőlapot hozott forgalomba, amely azt ábrázolja, amint a munkások lerombolják az uralkodó társadalom érdekeinek védelmére törvényekből és rendeletekből emelt falat, amely falat belülről a polgári társadalom képviselőiként egy «bourgeois», egy katona és egy pap védelmeznek. Az államügyészség a képes levelezőlapot lefoglalta és a rajzoló és a terjesztők ellen izgatás miatt vádat emelt. A biróság felmentő itéletet hozott, mert ugy találta, hogy a kép csupán szimbolikus rajza a munkásság küzdelmének, anélkül, hogy izgatás volna a tendenciája, vagy hogy tényleg izgató hatást érne el.

— **Házassági jogi gyakorlat.** A német birodalmi törvényszék kijelentése szerint nem lehet a nő vétkességét amiatt megállapitani, mert tőle különválva élő férje hűtlensége iránt bizonyitékok után kutat, másoknál tudakozódik, sőt pénzt is igér férje házasságtörésének bizonyitékaiért.

Ellenben egy másik ügyben megállapitotta a német birodalmi törvényszék a feleség hütlenségét, amikor a nő detektivet fogadott föl, akinek átadta férje fényképét azzal az utasitással, hogy szolgálatsson férje házasságtörésére bizonyitékokat. A detektiv 500 márkát kapott előlegül és 1000 márkát helyezett a nő kilátásba, ha a házasság felbontására vezető bizonyitékokat szerez.

Tisztátalanság és a háztartásban való hanyagság csak akkor képezhet bontó okot, ha rendkivül magas mértékben forog fenn és a másik fél komoly intelmei dacára is állandó marad.

— **A porosz jogi vizsgálatok reformja** tárgyában az igazságügyminiszter szakértekezletet tartott, amelyre kiváló gyakorlati jogászokon kivül meghivta Liszt, Zitelmann, Löning, Seckel és Stammler egyetemi tanárokat is. Feltünést keltett az értekezleten, hogy a közoktatási miniszter képviselői egyáltalán nem szólaltak fel, mig a többi meghivott élénk részt vett a vitában, mely négy napig tartott. A gyakorlati férfiak különösen sokat beszéltek Zitelmannak azon (annak idején általunk is ismertetett) tervéről, hogy az egyetemi tanfolyamok közzé ékeltessék egy esztendei gyakorlat. Ez a terv több ellenzőre és több pártolóra talált. Csodálatoskép nem részesült általános visszautasitásban Beseler igazságügyminiszter azon terve, hogy a jelenlegi irásbeli vizsgákat még egygyel toldják meg, amelyen egy pandektahely fordiiását és magyarázatát legyen köteles a jelölt adni. Ennél különösebb reform aligha merült fel az utóbbi időben.

— **A gyermekek védelme.** Weagwood képviselő törvényjavaslatot terjesztett az angol alsóház elé, amely azon pörökről szóló tudósitásokra vonatkozik, amelyekben a gyermekek mint vádlottak, vagy tanuk szerepelnek. A törvény megtiltja a lapoknak, hogy az ilyen gyermeknek a nevét, lakczimét, vagy bármily olyan információt közöljenek, amelyből a gyermek kiléte megtudható. Az ezen törvény ellen vétőket az első esetben 250 K birsággal sujthatják, megismétlődés esetén pedig 625 K-ig büntethetők. Ha a gyermeket egy felnőttel közösen helyeztek vád alá, nem tartják a törvény ellen való kihágásnak, ha a tudósitásban egyszerüen megemlitik, hogy a gyermek milyen rokonsági viszonyban van felnőtt vádlottársával. («Munkásügyi Szemle.»)

Fiatal ügyvéd — nagy praxissal — **irodavezetői** állást vagy délutáni alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 13834

Fiatal ügyvéd, minden irányu praxissal, fővárosi irodában irodavezetői állást keres. Ajánlatok «Fiatal ügyvéd 93.» jeligére a kiadóba kéretnek. 13835

Ügyvédjelölt vidéki teljes gyakorlattal, ki a német nyelvet szóban és irásban birja és önállóan tárgyal, október 1-től alkalmazást nyer. Fizetés 160 K és a szokásos kiszállási dijak. Ajánlatok dr. Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vasmegye czimre intézendők. 13842

Gyakorlattal biró ügyvédjelölt október elsejére beléphet vidéki irodába. Czim a kiadóhivatalban. 13843

A sátoraljaujhelyi kir. közjegyző a perenkivüli ügyek minden ágában teljes jártassággal biró jelöltet, illetve helyettest keres 200—250 K-ig terjedő kezdő és a szolgálati időnek megfelelően emelkedő fizetés mellett. A tót és német nyelv ismerete kivánatos. 13844

Jeles képzettségü öt évi gyakorlattal biró ügyvéd vidéki irodát azonnal átvenne, esetleg társként belépne. Irodavezetőnek is ajánlkozik. Ajánlatok «*Azonnal*» jeligére e laphoz. 13845

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 38. szám. Budapest, 1910 szeptember 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Bíróképzés, ügyvédképzés. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Az igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról készitett javaslat I., 2. és 22. §-aihoz. *Dr. Waigand József* budapesti ügyvédtől. — Észrevételek az «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szóló törvényjavaslat 2., 10. és 22. §-aihoz *Dr. Zala Imre* budapesti ügyvédtől. — Ujabb büntetőjogi reformok Angliában. *Dr. Lengyel Aurél* törvényszéki jegyzőtől. — Iparkihágás és büntetőnovella. *Dr. Langer Rezső* keresk. min. s.-fogalmazótól. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.
Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Bíróképzés, ügyvédképzés.

Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslatot csak ama részeiben tekintem rövid átmenetre szántnak, amelyek a polgári perrendtartással szorosan összefüggnek és amelyek a polgári eljárás reformjával együtt szükségképpen elvesztik hatályukat. A javaslat többi tartalmát — föltéve persze, hogy a tervezetből törvény lesz, ami legnagyobb részét illetően nagyon is óhajtandó — nem merem ideiglenesnek tekinteni, e fogalomnak igazi értelmében, bármenynyire annak gondolják is alkotói. Nálunk ugyanis attól kell tartani, hogy az «intéző» körök csakhamar beérik avval a tudattal, hogy akkor amikor a közvélemény évtizedes sürgetése után végre elhatározzák magukat valamelyes ujitásra, akkor nagyon is eleget tettek kötelességüknek és hogy a «közélet», elégedjék meg azzal a kevéssel is, amelyet neki nagylelküen nyujtanak. Majd egypár évtized mulva rákerül a sor a többi, esetleg némelyik uj panasznak is részleges orvoslására.

Hogy ez a fölfogásom nem tulzó, de nem is gunyos jellegü, azt törvényhozásunk és igy közvetve a kezdésre hivatott *eddigi* kormányaink mulasztásainak és a Pató Pál tipikus alakjából kimagyarázható, de meg nem bocsátható késéseinek végtelen sorával bizonyithatnám, itt azonban elég lesz e végből csak néhány kevés példára rámutatnom, amelyek az igazságügyet legközelebbről érintik.

A polgári törvénykönyv javaslatát az 1848: XV. tcz. 1. §-a szerint — a miniszterium «a legközelebbi országgyülés elébe terjesztendi» — máig sincs még meg e törvénykönyv javaslata. Ugyancsak «a legközelebbi» országgyülés elé utalta az 1848: XIX. tcz. 3. §-a az egyetemekről szóló törvényt, amely máig sem készült el. Az 1852 szeptember 16-iki *ideiglenes* polgári perrendtartás Fiumében és kerületében ma is hatályos. Az országbirói értekezlet által javaslatba hozott *ideiglenes* törvénykezési szabályok a jövő év julius havának 23. napján érik meg hatályban létüknek félszázados évfordulóját. A jövedéki birósági eljárást az 1868: XXI. tcz. 108. §-a *ideiglenesen* tartotta fönn 1869 deczember 31-ig a pénzügyi biróságoknál, «eljárásuk végleges szabályozása czéljából törvényjavaslatot fogván időközben előterjeszteni» és a közadók kezeléséről szóló 1909: XI. tcz. 101. §-a is még csak annyira jutott, hogy a jövedéki kihágás eseteiben követendő eljárás rendelet utján szabályozására adjon (negyedizben) felhatalmazást az illető miniszereknek, persze eddig eredménytelenül. Hogy az 1868: LIV. tcz.-be iktatott polgári perrendtartás menynyire ideiglenesnek készült, az köztudomásu, hiszen már 1870-ben fogtak a *végleges* törvény megalkotásához, amely negyven esztendő elmultával sem készült még el.

De talán elég a példázásból ennyi is.

Ha pedig igy vagyunk az *ideiglenességgel:* akkor jogosult azoknak az álláspontja, akik a fönn emlitett szervezeti javaslatot ugy birálják, mintha hosszu időre végleges lenne és akik ebből az okból már ma is állandó jellegü rendelkezéseket követelnek évtizedekre kiható kisérletezés és töredékes javitások helyett.

Éppen ezért nem tudok megnyugodni a tervezet 1. §-ának rendelkezésében, amely a biró és ügyész * képesitését az 1869: IV. tcz. 6., 7. §-aitól némiképpen eltérően szabja meg olyképpen, hogy azt az életkort, amelynek elérése előtt birói hivatal el nem foglalható, a 26. életév helyett a 28. évben határozza meg és hogy a gyakorlati birói vagy az ügyvédi vizsga ** letételétől számitva még legalább két évi gyakorlatot követel meg, amely bármely igazságügyi szakban avagy jogtanári minőségben tölthető el.

Kifogásom nem a 28 éves korhatár ellen irányul. Nemcsak azért nem, mert ma is csak nagy ritkán kerül valaki fiatalabb korban a birói székbe, ugy, hogy az ujitás csak a mostani állapotnak törvényes megrögzitése és egyben oltalom jogosulatlan törekvések ellen; hanem legfőképpen azért nem, mivel a birótól minden fokon — a jogi tudáson és az ugynevezett általános, évről-évre gyarapitandó müveltségen fölül — annyi élettapasztalatot, annyi életbölcsességet, olyannyira higgadt és leszürt életfölfogást kell követelnünk, amennyivel a 26 éves ember, minden egyéb kiváló tulajdonsága mellett (persze önhibáján kivül), természetszerüen, nem rendelkezhetik. Igaz, hogy a 28 éves ember sem jutott el még ebben a tekintetben az életnek óhajtott szakára, de hát valahol mégis meg kell állapodnunk, mert még nagyon messze vagyunk a birói szervezetnek olyan átalakitásától, amilyent én képzelek el magamban. Ennek az én álmodozásomnak a kifejtése persze nem a mostani alkalomra való, de annyit — némi vonatkozással a szóban forgó javaslat egyéb terveire is — mégis meg akarok penditeni, hogy mennyire különös fölfogás nyilatkozik meg a kontinens mindegyik birósági szervezeti törvényében akkor, amikor az első fokot egy legfiatalabb, tehát legkevésbé tapasztalt avagy három, csak részben idősebb és tapasztaltabb bíróval tölti be, a második és a harmadik fokot pedig a biráknak fokozódóan nagyobb számával, tudásával és életbölcsességével láttatja el. Az aránytalanság szembeszökő: a törvényhozás az egyes birónál a legkevesebb biztositékkal is beéri, holott a közvetetlenségnek és a gyors itélőképesség érvényesülésének itt jut a legnagyobb felelősséggel legteljesebb tere; viszont a felsőbb és legfelsőbb fokon a tanácsot nemcsak a tagok nagyobb számával, hanem (legalább elvben gondosabb válogatásával is megerősiti, tehát kettős biztositékkal övezi körül. De, mondom, ma nem térhetek ki arra, miképpen gondolom és óhajtom végső kialakulásában a bíróság szervezetét és ha az előbbi megjegyzésemet még sem hallgattam el, ez azért történt, mivel az egyesbirói állások betöltésénél ma az a végzetes hiba történik mindenfelé, hogy a kezdő birót helyezik a birói szervezet legnehezebb pontjára, ahelyett, hogy kivétel nélkül a társas bíróságnál kezdetnék meg vele müködését.

Ismétlem tehát: a 28 éves korhatár ellenében komoly kifogás nem tehető, főképpen akkor nem, ha egyfelől az albirói állás és fogalom megszüntével a hatáskörükben lényegesen gyarapodó jegyzők a IX. fizetési osztályba is kerülhetnek, ami a tervezet reájuk vonatkozó ujitásainak természetes következése lenne és ha másfelől a biróságok és ügyészségek vezetői és tagjai a jövendő

* Törvényszerkesztési szempontból kivánatos lesz az 1. §-t kifejezetten a kir. ügyész képesitésére is kiterjeszteni, ugy amint azt az 1871: XXXIII. tcz. 15. §-a tette volt az 1869: IV. tcz. 6. és 7. §-aival.

** A «*vizsga*» szó melléknév és nem főnév (pl. *vizsga* szem) és azért helyesen a *vizsgálat* szót kellene itt használni.

ben abba a helyzetbe juthatnak, hogy a gyakorlaton levők kiképzésével az eddiginél behatóbb módon foglalkozhatnak és ha az ifjak maguk is komolyabb törekvéssel töltik be tanuló éveiket, mindig szemmel tartva azt az alapvető igazságot, hogy a birónak — akinél, az elébe kerülő ügyek rendkivüli sokféleségénél fogva, kevés ember mondhatja több joggal, hogy «nil humani a me alienum puto» — mindenekfölött a jog tételei által szabályozott életviszonyokkal kell mennél alaposabban megismerkednie, mert az ember belső életének, cselekvései inditó okainak és igazi céljainak, valamint az emberek alkotta társadalom jelenségeinek behatható ismerete hiján az összes jogtételeket, az összes jogi vitás pontokat és az összes jogi elméleteket tudó jogász sem válik be majd az itélőbiró székében.

Kérdés azonban, vajjon a javaslat tervezte bíróképzés módot és alkalmat nyujt-e a birói és ügyészi pályára készülőknek arra, hogy magukat ebben az irányban kimüvelhessék, helyesebben: van-e a bíróképzés mai módszerében elégséges serkentő és buzditó elem, amely az ifjut az ilyen sokoldalu müveltség fokozatos elsajátitására inditja, mert hiszen a bíróképzésre is áll a Goethe nevelési axiomája: «Die Jugend will lieber angeregt, als unterrichtet sein».

A kérdésre nemmel kell felelnem, bárha sietek elismerni azt a jó szándékot, amely a gyakorlat idejének tervbe vett meghosszabbitásában nyilvánul meg, amely időbeli meghosszabbitást itt is, éppen ugy, mint az ügyvédjelöltek gyakorlatánál, föltétlenül helyeslem, noha a megvalósitás módját illetően nem is értek egészen egyet a javaslattal.

Bármennyire javitanánk ugyanis a bíróképzés mai módján, az, a rendszer gyökeres változtatása nélkül, a dolog természeténél fogva, egyoldalu és a való élettől elzárt marad.

Már pedig az igazság kiszolgáltatásának lehetősége nemcsak a jog szabályainak ismeretét tételezi föl. Aki az élet viszonyairól itélkezik, annak az életet kell ismernie; aki emberekre alkalmazza a jog tételeit, annak az embereket kell ismernie. Mindezt pedig csak részben lehet a bíróképzés mai módszere mellett elsajátitani, mert a legkiválóbb biró mellett is a müködés és a tanulás csak egyoldalu lehet.

A jogászok közül csakis az ügyvéd az, aki a jogviszonyokat a maguk meztelen valóságában látja maga előtt ugy, mint az orvos az ember beteg testrészét. Csak az ügyvéd előtt őszinte az ügyfél, aki a bíróság előtt a maga vélt érdekében óvatosan elhallgatja az igazságnak századrészét is, sőt mindent tagad, amitől károsulni fél. Igy azután alkalma nyilik az ügyvédnek behatolni az élet rejtelmeibe, az emberi cselekvés inditó okaiba, az ember lelkének gondosan titkolt zugaiba. Ami a biró előtt sokszor csak a jogtétel alkalmazhatása szempontjából érdekes, az az ügyvédre nézve az emberi és társadalmi problémák egész sorát nyujtja és igy nyilik alkalma tapasztalatait gyarapitani, életfölfogását leszürni, gondolkodását fegyelmezni, életbölcsességét bőviteni. Ehhez járul müködésének rendkivüli sokfélesége, sőt — az ügyvédi hivatás tág körén belül — csaknem határtalansága, amely az állami, gazdasági, társadalmi, sőt kulturális élet minden mozzanatába avatja be, még pedig mindig a legnagyobb közvetetlenséggel, álarcz nélkül, a maga vonzó szépségében vagy elrettentő, visszariasztó rutságában.

Minden jogász egyetlen jó iskolája tehát az ügyvédi gyakorlat és azért a törvénytervezet, nézetem szerint, a jogszolgáltatás ellen vét sulyosan, ha a mostani alkalmat sem ragadja meg annak a tarthatatlan állapotnak a megszüntetésére, amely az ügyvédtől sokkal nagyobb minősitést követel, mint a birótól, akinek az ügyvéd eljárását is meg kell birálnia.

A Dunába hordanék vizet, ha kérdésünket ebből a szempontból is ujból meg akarnám világitani — hiszen erről nálunk is könyvtárakat irtak már. Csak arra akarok rámutatni, amiről, ugy látom, sokan megfeledkeznek, hogy ennek a megkülönböztetésnek oka és czélja távolról sem a biró képesitésének szándékos alábbszállitása volt a törvényhozó részéről. Ennek okát abban kell keresnünk, hogy az 1869 : IV. tcz. megalkotásakor és a birói tiszt viseléséhez szükséges törvényes előföltételek megállapitásakor, az ügyvédi képesitést illetően nem a mai ügyvédi rendtartás volt hatályos, hanem az országbirói értekezlet javasolta ideiglenes törvénykezési szabályok VIII. részében («Vegyesek») megszabott minősitő szabályok («*A)* Az ügyvédkedés ideiglenes szabályozása»), ezek pedig a minimális elméleti képességhez két évi joggyakorlatot követeltek meg az ügyvédi vizsgálat előföltétele gyanánt. Az 1869 : IV. tcz. 6. és 7. §-aiban a bíróra megszabott elméleti és gyakorlati képesités tehát messze meghaladta az ügyvédre megállapitott minősitő föltételeket, mert a törvényhozó tudta és érezte, hogy a birónak tudásban és élettapasztalatban fölötte kell állania az ügyvédnek. Aki pedig az 1874 : XXXIV. tcz.. megalkotásának törvényhozási előzményeit ismeri, az jól tudja, hogy ez a törvény az ügyvédnek a bíróénál magasabb képesitését legfőképpen az ügyvédi pálya tulzsufoltságának óvó- és elrettentő szeréül alkalmazta, de nem azért, hogy az ügyvédet bármily tekintetben a biró fölé emelje.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája.

(Bef. köv.)

Az Igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról készitett javaslat 1., 2. és 22. §-aihoz.

Szinte fellélekzik a gyakorló jogász, mikor az igazságügyminiszter előttünk fekvő javaslatát olvassa. Mindenki kénytelen elismerni azt a rendkivüli jóakaratot és bátorságot, amelylyel a miniszter régen panaszolt bajaink, a szervezetünket pusztitó kór orvoslására siet. Ha valaha, ugy most kellene tehát nekünk, gyakorló jogászoknak összefogni, hogy ebből a javaslatból minél előbb és minél biztosabban törvény váljék.

Ez a törekvés nem zárja ki azonban azt, hogy ott, ahol a miniszter által a javaslat részére megállapitott keretek megbontása nélkül tehetjük, a javaslat rendelkezéseit javitani, a gyakorlati kivánalmakhoz közelebb juttatni, vagy reformjai medrét mélyiteni iparkodjunk.

Különösen a javaslat 1., 2. és 22. §-ai azok, amelyek ily kiegészitésre, illetve helyesbitésre várnak.

Lényeges hiánya a javaslat 1. és 2. §-ainak, hogy nem egységesitik a biró és ügyvédi vizsgálatot. Nem képzelhető olyan jogszolgáltatási érdek, amely ezt a megkülönböztetést ma még indokolttá tenné. Minden érv amellett szól, hogy a biró és ügyvéd egyazon jogi képzettséggel birjon. Technikai akadálya sincsen, hogy a javaslatba ily értelmü rendelkezés vétessék fel, mert hiszen a jogi oktatás reformja távolról sincsen a birói és ügyvédi vizsgálatok egységesitésének kérdésével oly szoros nexusban, hogy az utóbbi az előbbitől függetlenül megvalósitható ne lenne.

A képesités egységessé tételével megoldható volna az a másik teljesen jogosult kivánalom is, hogy minden biró legalább másfél évi ügyvédi, illetve ügyvédjelölti gyakorlattal birjon, viszont minden ügyvéd legalább másfél évet a bíróságnál töltsön el. A javaslat 1. és 2. §-ai ennek a kölcsönös gyakorlatnak csupán a lehetőségét biztositják, anélkül, hogy ezt egyuttal kötelezővé tennék. Ámde minden gyakorló jogász tudja ma már, hogy mily fontos igazságszolgáltatási érdekek füződnek ahhoz, hogy a birónak legalább némi ügyvédi, az ügyvédnek pedig valamelyes birósági gyakorlata legyen. Akárhány kitünő képzettségü biránk itélkezése csak azért nem áll a biró tudásának és képességeinek megfelelő szinvonalon, mert a biró kora ifjuságától fogva mintegy hermetice el volt zárva az élettől, ezt megismerni, ennek mintegy a fogásait megtanulni nem állott módjában. Viszont hány ügyvéd gondolkozása és viselkedése válnék a jelenleginél sokkalta fegyelmezettebbé, ha néhány évi gyakorlat az alapos, gondos és lelkiismeretes munkához hozzászoktatta volna! Ezt a kölcsönös gyakorlatot tehát minden birótól, illetve ügyvédtől meg kellene követelni.

Hogy pedig a birósági gyakorlat az ügyvédjelöltre elviselhetetlen anyagi, illetve megélhetési gondot ne háritson — mert ezt az ellenérvet halljuk gyakran hangoztatni — ki lehetne mondani, hogy igazolt szegénység esetén a birósági gyakorlaton lévő ügyvédjelöltet az állam rendszeres havonkénti segélyben részesiti.

Egyik előnyét látnám e kölcsönös gyakorlat megkövetelésének abban is, hogy akárhány ügyvéd vagy ügyvédjelölt megismervén a birói pályát, belátná, hogy természetének és gondolkozásának ez jobban megfelel, mint az ügyvédi és igy talán sokan azok közül, akik ma csak azért nem tudnak boldogulni az ügyvédi pályán, mert hiányzik belőlük az a mozgékonyság és bizonyos foku élelmesség, amelyet ez a pálya ma már megkiván, a birói pályán maradnának és nem növelnék az ügyvédproletárok számát.

Feltétlenül kimondandónak tartom a törvényben, hogy ugy az ügyvédjelölti, mint a birósági gyakorlati idő csakis a jogtudományi doktorátus elnyerésének időpontjától számit s illetve, hogy senki az ügyvédjelöltek sorába addig fel nem vehető, amig a jogi doktorátussal nem rendelkezik. Megengedhetetlennek tartom ugyanis, hogy a fiatal jogásznemzedék a praktikus jogélet terén tevékenykedésre bocsáttassék, mielőtt legalább azt a minimális teoretikus képzettséget megszerezte, amely szükséges ahhoz, hogy bármely — akár legcsekélyebb jelentőségü — jogi funkcziót öntudatosan végezhessen. Az a jogász, akinek csak történelmi vagy vegyes szigorlata van, aligha tud többet azokból, amiket mint ügyvédjelöltnek tudnia kell, mint az az ügyvédi irnok, aki egyket évet ügyvédi irodában töltött. És mégis azt látjuk, hogy az ügyvédek akárhányszor fontos tárgyalások ellátását bizzák ilyen kezdő, jogi képzettség nélküli jelöltekre, rengeteg kárára a feleknek és valóságos szégyenére az egész ügyvédségnek. Közszálon forognak azok a szinte hihetetlen baklövések, amelyeket az ily ügyvédjelöltek elkövetnek; a birák pedig joggal háborodnak fel azon, hogy az ily tudatlan egyének jogi mesterkedéseiért még dijat is kell az ügyvéd részére megállapitaniok.

A javaslatnak azon rendelkezése, amely a gyakorlat idejét három évről öt évre emeli fel, szinte általános helyesléssel találkozik. Még maguk az ügyvédjelöltek sem igen tesznek a gyakorlati időnek ezen meghosszabbitása ellen érdemi kifogást, annyira átérzi minden érdekelt faktor, hogy a javaslatnak ez az intézkedése mintegy közszükségből fakadt. Nagyrészt illuzorius volna azonban ez az üdvös intézkedése a javaslatnak az esetben, ha továbbra is megtürnők azt, hogy a jelöltek a praxis ideje alatt készüljenek szigorlataikra. Jól tudjuk, hogy a gyakorlati idő legnagyobb része a katonáskodáson kivül a szigorlatokra készüléssel telik el; ezen a bajon volna hivatva segiteni az a kivánalmunk, hogy a gyakorlat csupán a szigorlatok letétele után kezdődjék. Fontosnak és helyesnek itélem azonban, hogy a jelölt csak akkor bocsáttassék ügyvédi vizsgára, ha már legalább 4—4½ évet töltött gyakorlaton. Ebből a szempontból helytelenitem a javaslat azon intézkedését, hogy három évi praxis után megengedi az ügyvédi vizsgálat letételét. Ennek rossz következményei lesznek. Minden ügyvédjelölt tüzzel-vassal oda fog törekedni, hogy a három évi gyakorlati idő leteltével az ügyvédi vizsgálatot rögtön letegye, mert hiszen amugy is két évet kell még praxison töltenie; iparkodik tehát mielőbb lerázni ezt az öt évet. Viszont az ügyvédi vizsgák czenzorai már csak azért is elnézéssel lesznek, ha a jelölt tudása nem is üti meg a kellő mértéket, mert abban fognak bizni, hogy a hátralevő két esztendő alatt majd pótolja a jelölt tudása hiányát. Az eredmény pedig az lesz, hogy a jelöltek legnagyobb része, mihelyt nem áll többé előtte az ügyvédi vizsga, elveti magától a tanulás gondját és sohasem pótolja azt, amit az ügyvédi vizsgára meg nem tanult. Eddig mindig az volt a baj és a panasz, hogy a jelöltek csodálatosan keveset tudnak az ügyvédi vizsgákon. Ezentul még fokozottabban mutatkozni fog ez a baj és még az ügyvédvizsgáló bizottság szigorában rejlő egyetlen kautélánk is elvész. Ennek folytán éppen azt a legfontosabb jogszolgáltatási érdeket: hogy az ügyvédség képzettségét emeljük, az uj rendszerrel nemcsak hogy megvalósitani nem fogjuk, hanem részben még ártunk is az ügynek. Nem szabad ugyanis felednünk, hogy teljesen a jelölt lelkiismeretére van bizva, hogy a vizsga letétele utáni két esztendő alatt tanul-e még és mennyit? Sőt függ ez a jelöltön kivül álló körülményektől is. Többnyire olyan irodák fogják ugyanis az ügyvédhelyetteseket alkalmazni, amelyeknek nagy a behajtási praxisuk, ahol tehát az ügyvédhelyettes a kezén megforduló ügyek legnagyobb részéből ujat nem tanul. Viszont az olyan irodák aránylag igen csekély számára való tekintettel, ahol ügyvédhelyettest alkalmazni, ezt nagyobb tudásának megfelelő munkával ellátni, de egyuttal nagyobb igényeinek megfelelően dotálni is képesek: az ügyvédhelyetteseknek nem igen lesz módjukban válogatni az irodák között; kénytelenek lesznek ennélfogva alkalmazást vállalni ott, ahol éppen ilyen véletlenül kinálkozik és helyettesi idejüket ily irodákban tölteni még akkor is, ha itt az egész két esztendő alatt alig tanulhatnak is ujat.

A dolgok természetéből folyónak tartanám, hogy az ügyvédjelölt akkor bocsáttassék ügyvédi vizsgálatra, ha a praxis évei már elteltek, ha már kellő teoretikus és praktikus tudásra tett szert. Viszont ha egyszer az ügyvédi vizsgálatot sikerrel kiállotta és a bizottság ugy találta, hogy eleget tud arra, hogy képesittessék: akkor engedtessék meg neki azonnal az ügyvédség önálló gyakorlása.

Fontosnak tartom ezt már csak abból az eddig kevéssé méltatott szempontból is, mert az ügyvédhelyettesi intézmény szinte mesterségesen fogja a fiatal ügyvédgenerácziót a főváros és néhány nagyobb vidéki város felé terelni. Ügyvédhelyettest fizetni és munkával ellátni ugyanis vidéki irodák aligha tudnak. Ritka az a vidéki iroda, amelynek ügymenetele ügyvédhelyettes alkalmazását szükségessé tenné. A vidéki irodák legnagyobb része ennélfogva továbbra is csak irnokokkal meg jelöltekkel — mint sokkalta olcsóbb munkaerővel — fog dolgozni. Csakis a fővárosban lesznek nagyobb számmal oly irodák, ahol helyettest fognak alkalmazni, aminek természetszerü következménye az lesz, hogy az ügyvédhelyettesek szinte akaratuk ellenére a fővárosba telepittetnek. Minthogy pedig minden ügyvédhelyettesnek legfőbb gondja természetszerüleg az lesz, hogy a helyettesi idő alatt magának praxist biztositson arra az időre, amikor automatice önálló gyakorlatra bocsáttatik, mi sem természetesebb, mint az, hogy a helyettesek ezt a klientélát itt a fővárosban iparkodnak majd maguknak megteremteni és előállmajd ennek folyományaképpen az ügyvédeknek olyan egészségtelen tódulása a főváros és néhány nagyobb vidéki város felé, amely arányaiban messze tul fogja haladni még a mai egészségtelen tódulást és tulprodukcziót is; viszont a kisebb vidéki helyekről — ahol köztudomás szerint ma sem panaszkodhatnak ügyvédi tulzsufoltságról — szinte mesterségesen elvonjuk az ügyvédséget és átengedjük a teret még a mainál is nagyobb mértékben a falusi jegyzőknek és zugirászoknak.

A jelölti gyakorlatnak három évről öt évre kiterjesztése mellett a jelölt sokkal nyugodtabban készülhet az ügyvédi vizsgálatra, sokkal alaposabban megszerezheti a kellő gyakorlatot, mint ugy, ha rövid három év alatt továbbra is még két szigorlatot kell letennie és ügyvédi vizsgálatra is készülnie. Öt évi ügyvédjelölti gyakorlat után meg lehetne azután kivánni, hogy a jelölt kellő teoretikus és gyakorlati tudással felszerelve jelentkezzék az ügyvédi vizsgálatra. Ellenben a három évi gyakorlati idő fentartása, pláne még annak is megengedése mellett, hogy az ügyvédjelölt két legnehezebb szigorlatát ezen három év alatt tegye le, csak arra vezet, hogy a jelölt nem készülhet tisztességesen a szigorlataira, nem készülhet tisztességesen az ügyvédi vizsgára, vagy ha mégis, annyira amennyire lelkiismeretesen veszi a dolgát, akkor idegzetében teljesen tönkre téve kerül el az ügyvédi vizsga padjáról.

Nagyon helyesnek vélném azonban — éppen azért, hogy a jelölt az ügyvédi vizsgára kellőleg elkészülhessen és abba a rengeteg anyagba, amelyet megtanulnia kell, idegzetének tulfeszitése és agyának tulerőltetése nélkül kellőleg behatolhasson — hogy az ügyvédi vizsga legalább két részre osztassék olyként, hogy a tárgyak egyik csoportjából már négy vagy négy és fél évi praxis után vizsgázhassék a jelölt, mig a tárgyak másik csoportjából öt évi gyakorlat után. Sokkal alaposabb és mélyrehatóbb teoretikus tudást lehetne ez esetben nemcsak az ügyvédi vizsgák főbb tárgyaiból megkivánni, hanem a jelenleg meglehetős mostohán kezelt egyéb tárgyakból, különösen a közigazgatási jogból, pénzügyi jogból és közjogból. Szinte csodálatos keveset tud ma ezekből a tárgyakból a képesitett ügyvédek kilencztizedrésze, aminek oka köztudomásszerüleg az, hogy az ügyvédi vizsga rengeteg anyaga mellett szinte inhumánusnak látszik a jelölttől még ezekben a tárgyakban is alapos tudást megkövetelni.

Hogy azután az ügyvédi vizsgálat két vagy három tárgycsoportozatra osztassék-e fel? és hogy e vizsgálatok mily időközökben legyenek letehetők? ezek csupán a kivitel egyszerü kérdései, amelyeket igen könnyü volna czéltudatosan és praktikusan megoldani.

A javaslat 2. §-ának a fenti értelemben való megoldása — azaz az ügyvédjelölti gyakorlatnak a doktorátus elnyerésétől számitott öt évben való megállapitása esetén természetesen aligha lehetne fentartani a javaslat 22. §-át, amely az ügyvédjelöltet eltiltja a Curia, a táblák és az esküdtbiróság előtti tárgyalásoktól. E szakasz tiltó rendelkezésének fentartását egyébként nem is tartom többé fontosnak, mihelyt kimondatnék az, hogy csak az lehet ügyvédjelölt, akinek jogtudományi doktorátusa van. Akárhányszor előfordul különben is, sőt talán az esetek többségében

*

igy van, hogy a törvényszék előtti felebbezési tárgyalásnak jókorta nagyobb fontossága van az ügy mikénti kimenetele és az ügyfél érdekeinek megóvása szempontjából, mint a felülvizsgálati tárgyalásnak. Nem látom ennélfogva czélját, hogy a jogtudor ügyvédjelölt törvényszék előtti felebbezési tárgyalást elláthasson, de már felülvizsgálati tárgyalásra küldhető ne legyen. Viszont a mai állapotok mellett, amikor sokan vannak az ügyvédjelöltek között, akik még csak történeti szigorlaton is alighogy nagy nehezen átcsusztak: nemcsak azt tartom helytelennek, hogy az ilyen fiatalemberek a legmagasabb fórumok előtti tárgyalásokra bocsáthatók, hanem helytelenitem azt is, hogy ezek egyáltalában érdemleges tárgyalások ellátására jogositvák.

Azt a szempontot sem akarom figyelmen kivül hagyni — amelyet különösen birói körök részéről ismételten hallottam hangoztatni — hogy nem helyes, hogy az ügyvédek a magasabb birói fórumok előtt, ahol idősebb nagyképzettségü birák itélkeznek, ügyvédjelöltekkel helyettesittessék magukat. Én ezt a felfogást nem osztom, mert hiszen egy kezdő ügyvéd vagy ügyvédhelyettes és egy némi gyakorlattal biró ügyvédjelölt között nagy különbség nincsen, sem kor, sem tudás tekintetében; és ha az a magasabb fokon lévő biró visszatetszőnek találja, hogy ügyvédjelölt fejtegesse előtte az ügy jogi részleteit, ugy ugyanebből a szempontból azon is megütközhetnék, hogy egy nálánál sokkalta fiatalabb, sokkalta tapasztalatlanabb ügyvéd vagy ügyvédhelyettes teszi ugyanazt! Ez tulajdonképpen nem is egyéb nézetem szerint, mint puszta etikett-kérdés és csakis ebből a szempontból oldható meg. Én például tisztán a felsőbiróságok iránti tiszteletből lehetőleg személyesen szoktam ellátni felebbezési és felülvizsgálati tárgyalásaimat, holott akárhányszor nyugodtan rábizhatnám az ügy ellátását valamelyik segédemre. Ha azonban a Curián és kir. táblákon sulyt helyeznek arra, hogy az ügyvédek ez ellen az etikett-szabály ellen ne vétsenek, ugy ezt könnyen elérhetőnek vélem azzal a Curia által már régebben inaugurált gyakorlattal, hogy amennyiben az ügyvéd a felebbezési vagy felülvizsgálati tárgyaláson ügyvédjelölttel helyettesitteti magát, ugy a rendes tárgyalási dijnak csak fele része állapittatik meg részére.

A 2. §. visszaható hatályának sokat vitatott és nagy port felvert kérdését én részemről távolról sem tartom olyan fontosnak, mint aminővé az magát kinőtte. Aki már be van jegyezve ügyvédjelöltnek, az amugy is ügyvéddé lesz; egy-két évvel korábban, vagy később: ez teljesen mindegy. Az ügyvédség érdekei szempontjából tehát irrelevans, hogy ezt a kérdést miként oldják meg. Nézetem szerint itt csakis az a szempont lehet irányadó, hogy nem vétünk-e a jogszolgáltatás és a jogkereső közönség érdekei ellen, ha a mai állapotot — amelyet a hozzáértők egyértelmüleg tarthatatlannak jeleznek — csak egy nappal is tovább tartjuk fenn kelleténél. Mert ha igazak és alaposak az ügyvédjelöltek képzettségének hiányairól általában hangoztatott panaszok, ugy nem ügyvédi, hanem egyenesen közérdek, hogy ennek a visszás és a közre hátrányos állapotnak mielőbb vége vettessék. Ebből a szempontból nézve a dolgokat: mi hátrányát sem látnám annak, hogy mindazon jelöltek, akik a jelen törvényjavaslat törvényerőre emelkedéséig a jogtudományi doktorátust elnyerik, még a régi törvény előnyeit élvezzék; azok ellenben, akik a törvény életbe léptéig doktorátussal nem birnak, már az uj törvény szerinti gyakorlati időre késztessenek. Az olyan jelölt ugyanis, akinek már jogtudományi doktorátusa van, nagyobbfoku elméleti képzettséggel birván a többieknél, inkább feltehető az illetőről, hogy a gyakorlati idő rövidsége daczára legalább annyira, amennyire el fogja sajátitani azokat, amikre mint ügyvédnek szüksége lesz.

Bajnak tartanám ellenben, ha a javaslatnak visszaható hatálya teljesen töröltetnék, mert ennek az volna a következménye, hogy a törvény életbeléptéig még előttünk álló egy vagy másfél év alatt tömegesen tódulnának a jogvégzett fiatalemberek az ügyvédi pályára, hogy még élvezhessék a rövidebb gyakorlati idő előnyeit. Annak kimondását tehát, hogy a javaslat, illetve a létesülendő törvény nem hat ki azokra, akik a törvény életbeléptéig ügyvédjelöltekként bejegyeztettek, én a magam részéről hibának tartanám, amely nagyon megboszulná magát. Teljesen elegendő, ha ezt a kedvezményt csupán a már jogi doktorátussal biró jelölteknek adjuk meg, akikkel szemben azután az ügyvédi vizsgán is szigorubb mérték lenne alkalmazható és a rövidebb gyakorlati idő hátránya ilyként ellensulyozható. *Dr. Waigand József.*

Észrevételek az «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szóló törvényjavaslat 2., 10. és 22. §-aihoz.

Nem tartom helyesnek, hogy ügyvédi oklevéllel birók kénytelenek legyenek ügyvédi irodákban, biróságnál stb. alkalmazottakként gyakorlatot folytatni. Az ügyvédi oklevél legyen mértéke azon képzettségnek, hogy valaki ügyvéd lehessen s hogy ennek folytán ügyvédi gyakorlatot is folytathasson. De ettől eltekintve is az ügyvédhelyettesi intézménynek vannak nehézségei. Csak egyet emlitek. Ugyanis az ügyvédhelyettesek közjegyzőknél, biróságnál, ügyészségnél, igazságügyminiszteriumban stb., miként — most az ügyvédjelöltek — csak igen csekély részben nyerhetnének alkalmazást. A legnagyobb részük tehát továbbra is az ügyvédi irodákra volna utalva. Azt hiszem, hogy kevés ügyvéd lesz, aki megfelelő hatáskörrel és természetesen megfelelő dijazással ilyen ügyvédhelyettest alkalmazhat.

Bajos elképzelni, hogy mi történik majd azon ügyvédhelyettesekkel, kik illő és társadalmi állásuknak megfelelő alkalmazást nem nyerhetnek; pedig muszáj nekik két évi gyakorlatot kimutatni.

A vidéken az ily ügyvédhelyettesek még kevésbbé boldogulnának, mert itt még az is megneheziti a helyzetüket, hogy a főnök mindig attól tart, hogy a helyettese a két év elteltével bizonyára vetélytársa lesz.

De miután a törvényjavaslat intenczióját feltétlenül helyes és valami intézkedésre okvetlenül szükség van, kérdés már most, hogy miként segitsünk a tagadhatlanul létező bajokon.

Előre kell azonban bocsájtanom, hogy a segitség nem is annyira a mai ügyvédekre szükséges, mert ezeken a törvényjavaslat vajmi keveset segithet, de szükséges és hasznos lehet a jövő generáczió szempontjából, mert a törvény előnyeit csak ők fogják érezni és élvezni. Az ügyvédjelöltek feljajdulása tehát nem indokolt.

Az egyetemet végzett fiatalember igyekszik a szigorlatait mielőbb letenni s addig, mig ezzel nem végzett, komoly ügyvédjelölti gyakorlatról alig lehet szó, mert az ily fiatalember a vizsgákra szánt készülődéssel tölti idejét. Ez a vizsgára szánt idő tehát a gyakorlat szempontjából nem ér semmit s igy azt a gyakorlati időbe beszámitani nem lehet. Ha az ily ifjakat ügyvédjelölti gyakorlatra nem kényszeritjük, akkor a szigorlatokra való komoly készülődésre több idejük maradván, körülbelül egy év alatt letehetik szigorlataikat s elnyerhetik a tudori fokot (illetve a kötelező doctoratus eltörlésével az egységes végvizsgát letehetik.)

Ügyvédjelölt tehát csak az lehessen, ki az összes szigorlatait letette; a bejegyzés és gyakorlatra bocsájtás is csak ezek igazolása alapján legyen megengedve. Ilykép elkerülhető volna azon visszás helyzet is, hogy egy «történeti» szigorlat alapján bejegyzett jelölt oly ügyekben tárgyal biróságok előtt, amely ügyekben még teljesen járatlan, sőt az alapismeretei is hiányoznak.

E bejegyzéstől számitva négy év legyen a gyakorlati idő s ha valaki ezen négy évi gyakorlati idő után leteszi az ügyvédi vizsgát, azonnal — miként most is — ügyvédi gyakorlatra legyen bocsájtható.

Ilyképp végeredményében körülbelül ugyanannyi idő alatt lehetne valaki kész ügyvéd, mint a javaslat szerint. A gyakorlatra szánt négy év ilyképp igazán a gyakorlatra volna fordítható, mert a szigorlatokra nem kellene készülődni. Az ügyvédi vizsgára való készülődést inkább össze tudom egyeztetni a gyakorlattal, mint a jórészt absztrakt tárgyu szigorlatokkal.

A kifejtettek után a 22. §. akként módosulna, hogy a kir. Curia, a kir. tábla és esküdtbiróság előtti tárgyaláson ügyvédjelölt csak két évi gyakorlati idő elteltével, amiről a kamara külön igazolványt adna ki, lehetne az ügyvéd helyettese.

Még a 10. §-ra vonatkozólag is volna pár szavam:

Az informáczió a mai formájában mindenesetre megtiltandó, mert az immorális és nagyon is alkalmas a birói pártatlanságba vetett hit megdöntésére.

De amig a mai irásbeli eljárás érvényben lesz, módot kellene adni, hogy a tárgyalás (referálás) előtt ne csupán az előadó biró ismerje a tényállást és az ügyet, hanem a tanács többi birája is. Ezt akként vélném megoldhatónak, hogy a peres felek mindegyikének joga legyen informáló iratot (a tényállás és bizonyi-

tékok rövid ismertetésével) annyi példányban beadni, a hány tagja van az illető tanácsnak. De ezen informáló iratot az illető bíróság elnökéhez kelljen (csak ide legyen szabad) beadni azon kérelemmel, hogy az juttassa az illető birákhoz. Az illető birák lelkiismeretességére számitunk, hogy azok az informáló iratot el is olvassák, mert csak igy ellenőrizhetik, hogy a referens minden lényeges részletre kiterjeszkedő referátumot adjon s csak igy mondhatnak meggondoltan és megfontoltan itéletet.

Az mindenesetre kimondandó volna, hogy az ily informáló iratot csak a perben szerepelt ügyvéd adhassa be, illetve szignálhassa, nehogy holmi protekcziós informálók bevonásával ugy tünjék fel, mintha ezek a birákra jogtalan befolyást gyakorolhatnának.

Dr. Zala Imre,
budapesti ügyvéd.

Ujabb büntetőjogi reformok Angliában.

Mintegy két évtizeddel ezelőtt egy hires angol börtönügyi főfelügyelő azzal a keserü mondással rekesztette be a belügyminiszterhez intézett évi jelentését, hogy a megvizsgált intézetekben a kezelést kifogástalannak találta ugyan, de az itélőbiróságok munkájára, a szabadságvesztésre méltók kiválasztását s a szabadságvesztés büntetés tartamát illetően, az a szerény kritikai észrevétele volna, hogy a letartóztató intézetekbe utaltak egyik részét — körülbelül felét — kár volt a börtönökbe *beengedni*, a másik részét pedig nem volna szabad onnét *kiengedni*.

Az angol büntetőjogi kodifikáczió, mely tudvalevőleg minden népek törvényszerkesztési módszerei közül a legkevésbbé követ elméleti tételeket s leginkább valósit meg gyakorlati követelményeket, azóta határozottan felösmerhetőleg ebben az eszmekörben mozog, minek világos kifejezői egyrészt a kezdő bünösök kimélése s a büntettes fiatalkoruak megmentése érdekében, másrészt a bünẗnyek megelőzése, különösen a szokásos büntettesek ártalmatlanná tétele ügyében alkotott törvények. *(Probation of offenders Act, Children Act; Prevention of crime Act)*

Az idei költségvetési vita során a belügyminiszter kilátásba helyezte, hogy az ősz folyamán ujabb törvényjavaslatokat fog beterjeszteni a büntetési rendszer egyes részeinek reformja tárgyában s tájékoztatta az alsóházat az előkészités alatt álló javaslatok irányelveiről.

Kitünik innét, hogy az ujabb reformok ugyancsak az imént jelzett irányban haladnak, ami egyuttal megerősiti annak az áramlatnak a helyességét, mely a kontinentális országokban is mindjobban utat tör s amelynek jelszava a büntető-biróságok szelekczionális munkájának mélyrehatóbb tétele, hogy nevezetesen, akik csupán meggondolatlanul, szükségből, méltányolható felindulásból, vagy éppen nemes indokból szegték meg a törvényt, azok lehetőleg erkölcsi eszközökkel vagy pszichikai befolyásolással (dorgálás, próbára állitás, feltételes elitélés), esetleg vagyoni büntetéssel determináltassanak; azok, akik hiányos nevelésüek, megélhetést nyujtó munkára szoktattassanak; mig a börtön az egyéb módon nem fékezhető, társadalmilag fegyelmezetlen egyének megrendszabályozására rezerválandó, kik a társadalom hatályos védelme érdekéből huzamosabb időn át tartassanak izolálva és pedig szigoru elbánás alatt.

I. A reformok elseje a pénzbüntetések átváltoztatásának kérdését érinti.

Az angol törvények és szokásjog a pénzbüntetést kizárólagosan enyhébb büncselekmények elkövetőire alkalmazzák.

A statisztika szerint *(Criminal Statistics for the year* 1907. London, 1909.) az 1907. évben az esküdtbiróságok mindössze 49 esetben, az ügyeknek csak mintegy fél százalékában szabtak pénzbüntetést, mig a sommás biróságok ugyanazon évben 597,023 egyén közül 498,352-t itéltek pénzbüntetésre. Ezek közül körülbelül 92,000 elitélt leülte a büntetést. (Magyarországon az arány sokkal rosszabb; a bünügyi statisztika szerint nálunk 42–44%-ra tehető az átváltoztatott pénzbüntetések arányszáma. «Magyar Statisztikai Közlemények», uj sorozat, XXX. kötet, 39. lap.)

A belügyminiszter ennek a csupa kis bünözőből alakuló kontingensnek a börtön kontágiuma elől való elvonását tüzi ki feladatul.

E probléma megoldása azért kiván törvényhozási intézkedést, mert a mai jog nem *behajthatatlansága*, hanem a *fizetés elmulasztása* (default of payment) esetére rendeli a pénzbüntetés helyettesitését s az angol büntető eljárásban feltétlen hatályunak elfogadott ama szabálynak hódolva, hogy kiki legjobban hivatott a maga érdekeiről megfelelően gondoskodni, azt, aki kijelenti, hogy nem fizet, akár mert nem képes, akár mert nem kész, a szó valódi értelmében sommásan itélkező rendőrbiró habozás nélkül fogházba utalja, külön biztositékot követelvén a még oly rövid halasztásra is.

Nem megy bele a biró a fizetőképesség vizsgálatába annál kevésbbé, mert hiszen a főkérdésben: a bünösség kérdésében is ugyszólván teljes a vádlott diszpoziczionális joga és ha a vádlott birói kérdésre bünösnek nyilatkoztatja magát, semmiféle bizonyitó eljárásnak, a rendes eljárásban az esküdtek megkérdezésének sincs helye, sőt még abban a kérdésben is a vádlott nyilatkozata a döntő, vajjon ő szokásos büntettes-e s az esküdtek csak az esetre kérdezendők meg erre nézve is, ha a vádlott nemleges választ adott.

A kontinensen azzal odázhatja el az elitélt a pénzbüntetés lefizetését, hogy az itélet ellen perorvoslatot jelent be. Ám Angliában a rendőrbirói itéletek elleni felebbezések arányszáma mindössze 0·023%, igy az e czimen való halasztás számottevőnek nem mondható.

A vagyonos vádlottat ki is oktatja ügyvédje, hogy az előrelátható pénzbüntetés összegét tanácsos magával vinni a tárgyalásra, mert ha a biró a fizetési halasztást megtagadja, amint az a legtöbb esetben történik, és pedig azért, mert Angliában sem lakbejelentési kötelezettség, sem más rendőri czélzatu népességnyilvántartás nem létezik, sulyos szabadságbüntetés nehezedik reá.

Az átváltoztatási kulcs nincs ugyan törvényileg szabályozva. A büntetés-kimérés általános szabálya hat ki ide, amely akkor alkalmazandó, midőn a törvény nem határozza meg a kiszabható büntetés maximumát, hogy tudniillik a biró ne legyen tulzó *(excessive)*. Ismerek itéletet, mely három shilling, esetleg nyolcz napi imprisonmentre szól; ösmerek olyant is, amely egy font pénzbüntetést egy hónapi fogházzal rendel helyettesiteni. Amint azonban ismeretlen vagy legalább is felette kivételes a gyakorlatban az egy-három napi fogházra itélés, épp ugy kerüli a biró a rövidtartamu büntetést a helyettesitő büntetésnem mértékének megállapitásánál is. (A sommás biróságok 1907-ben 76,130 fogházbüntetési eset közül 33,878-ban szabtak 15 napon aluli fogházbüntetést, 2220 esetben pedig három hónapon felülit; Magyarországon 1908-ban a járásbiróságok fogházra itéltek 34,193 egyént, ezek közül 15 napon aluli volt a büntetés 29,961 esetben és csak 119 esetben több három hónapnál.)

Végeredményben az alsóbb néposztályhoz tartozó, tehát éppen azok a személyek ülik le ezt a kontinentális felfogás szerint aránytalanul szigoru büntetést, akiknek a rövidtartamu szabadságbüntetés mételyével szemben erkölcsi önállóságuk, edzettségük, ellenálló képességük legkevésbbé van meg s akiket más téren a büntető itélkezés éppen felösmert gyengeségük okából az ellenkező irányban részesit kivételes elbánásban.

E joghelyzettel szemben a Howard-Association a reform szükségességét régen hangoztatja, régen napirenden tartja; s a reformkivánalom a parlamenti tárgyalásokon is több izben kifejezésre jutott.

Az a reform, amit *Churchill* most tervez, a mi fogalmaink szerint uttörőnek éppen nem mondható.

Ujitásul ő elsősorban azt óhajtja törvénybe iktatni, hogy nem fizetés hiánya, hanem egyedül *valódi fizetésképtelenség* czimén lehessen a pénzbüntetést átváltoztatni.

Azokra pedig, kik halasztási vagy részfizetési kedvezmény élvezése mellett volnának csak fizetőképesek, a bíróságnak meg akarja adni kifejezetten a felhatalmazást e kedvezmény nyujtására; sőt kötelességévé akarja tenni a bíróságnak a kedvezmény megadását minden oly esetben, melyben a halasztási kérelem nem a büntetés alól való elvonás czélzatát leplezi.

Azt az eszmét, hogy a be nem hajtható pénzbüntetés elzárás nélküli közmunkával helyettesittessék, ami a kontinensen szintén már nem novum, a reformterv nem karolja fel.

II. A belügyminiszter tovább óhajtja fejleszteni a fiatalkorunak büntetési rendszerét, melyet legfontosabb vonatkozásaiban a *Children Act* (V. része) s a *Prevention of Crime Act* (I. része) állapitottak meg.

Ma a jogállapot az, hogy a 16 éven aluli büntettes gyermekek és fiatalkoruak tekintetében a bünügyi biró felette nagy diszkreczionárius hatalommal bir, de fogházba csak abban a végső esetben küldheti a fiatalkorut, ha az oly romlott lelkületü vagy féktelen természetü, hogy sem javitó, sem ipari iskolában, sem a fiatalkoruak letartóztató intézeteiben *(remand homes)* el nem helyezhető. A 16—21 éves koru egyének pedig, ha a bíróság ugy találja, hogy káros hajlamaiknak elnyomása s gyökeres átalakitásuk érdekében hosszabb időt igénylő fegyelmező szakoktatásra van szükségük, legalább egy s legfeljebb három év tartamára Borstall-intézetbe szállittatnak.

Ámde azok a 16 éven felüliek, akik a fennálló szabályok szerint ily intézetbe nem utalhatók, az általános büntetőjogi határozmányok alá esnek s ha csak próbára nem bocsáttatnak, különösen a pénzbüntetések átváltoztatásának mai rendszere mellett, fogházba kerülnek.

Ez az állapot a munkásosztályokhoz tartozó suhanczokat kiméletlenül sujtja — mondja a miniszter — s abban az országban, melynek törvényhozását a *Children Act* szelleme lengette át, nem maradhat fenn az ily pusztitó rendszer. Csak javithatatlan, vagy sulyos bünténvt elkövető ifjukoru egyén tekinthető fogházra-érettnek, de akinek vétke nem komoly természetü, azt nem szabad engedni érintkezésbe jutni a fogház belsejével, mely minden komolysága mellett is csábitó s minden társadalmi akczió daczára is megbélyegző. A 16. év elérésével nem következik be a fejlettségnek az a foka, amelyet a felnőtt állampolgár értelmisége mutat s azon 5000 ifju közül, akik évente fogházba kerülnek, bizonyára számosan inkább nevelésre szorulnának.

A készülő törvényjavaslat szerint 16—21 éves fiatalkoru egyén tette tisztán büntető rendelkezéssel nem birálható el. Ha megdorgálás, vagy próbára bocsátás nem látszik kellő hatályunak, a Borstall-hoz hasonló, de annál enyhébb rendszerü intézetbe kell őket utalni és pedig legalább egy hónapi időtartamra, a rendes maximum itt is három esztendő lévén. Az intézet a hiányos nevelésüekre különösen pedagogikus szempontokból fog gondot forditani s állandó kitartó munkához szoktatja a beutaltakat, kik szintén nem «elitéltek»-nek, hanem az intézet «bentlakó»-inak *(inmates)* neveztetnek.

És amint ma átvihető a fogházban letartóztatott a Borstall-intézetbe, ha ez a fiatalkoru erkölcsi átalakitása érdekében indokoltnak látszik és viszont a nagy mértékben fegyelmezetlen a Borstall-ból fogházba szállitható: ugy meg leszen az e czélra szervezendő hatóságnak a joga arra is, hogy az ily letartóztatóhelyen őrzötteket az eset körülményeihez képest Borstallba vagy fogházba helyezze át s viszont ezekből az intézetekből az oda nem valókat a megfelelő helyre szállitsa. *Dr. Lengyel Aurél.*

Iparkihágás és büntetőnovella.

Közigazgatási hatóságaink általánosságban abban a tévedésben vannak, mintha iparkihágásokban a büntetőnovella nem nyerhetne alkalmazást. Erre a következtetésre abból a helytelen feltevésből kiindulva jutnak el, hogy iparkihágás és egyéb a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt, ugynevezett rendőri kihágások között lényeges, sőt minden összehasonlitást kizáró különbség volna. Azt mondják, hogy az előbbiek jogforrása az ipartörvény és az annak végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter által 1884. évi aug. 26-án 39,266. sz. a. kibocsájtott rendelet, továbbá az 1879 : XL. tcz.-be foglalt Kbtk. általános része és egyéb semmi. Pedig épp a most idézett rendelet 49. §-a ezeket mondja: «Az ipartörvénynek a kihágásokról és ezek büntetéséről szóló intézkedései részint több oly uj intézkedést tartalmaznak, amelyekre a kihágásokról szóló 1879 : XL. tcz. nem terjed ki, részint pedig a most idézett törvény, valamint az 1878. : V. és az 1880 : XXXVII tcz.-kek végül a 38,547/1880. sz. kir. belügyminiszteri rendelet és utasitás több intézkedéseit módositották.» Ez az iparkihágásokról szóló autentikus kijelentés ellene szól annak, mintha itt egy teljesen sui generis büntetésnemmel állnánk szemben, mintha a «kihágásokra» vonatkozó bármilyen későbbi rendelkezés nem vonatkozhatnék egyuttal az «iparkihágásokra» is. Ime ez a teljesen hibás okoskodás vezetett ama téves eredményre, hogy iparkihágásokban nincs helye a feltételes elitélésnek. Minthogy pedig nem vitás az, hogy a BN. 8. §-a, mely szerint a bíróság az egy hónapot meg nem haladó tartamban kiszabott elzárást és a pénzbüntetést egy évi próbaidőre a törvény 1—6. §-ainak alkalmazása mellett felfüggesztheti, a kihágásokról szóló 1879 : XL. tcz. általános részét kivánja kiegésziteni (l. Edvi Illés Károly: «A büntetőnovella zsebkönyve» cz. kommentárja 53. oldalát) és minthogy nem vitás az sem, hogy a Kbtk. általános része a maga mindenkori adott terjedelmében az iparkihágásokra is alkalmazandó, nem lehet semmi kétség az iránt, hogy a Kbtk.-nek, mint az iparkihágásokban irányadó törvénynek kiegészitéséül szolgáló későbbi törvényes rendelkezés, mint amilyen az 1908 : XXXVI. tcz. 8. §-a — a lex posterior derogat priori elvénél fogva — szintén nyerjen alkalmazást az iparhatóságoknál.

E néhány igénytelen szó czélja a közigazgatási, helyesebben iparhatóságok figyelmét az elmondottakra felhivni, aminek talán lesz gyakorlati eredménye, különösen ha az ipartörvénynek néha kissé szigoru és némely esetben még a Btk. 92. §-ának alkalmazásával sem eléggé enyhitető 158. §-a alapján kell marasztalni, még pedig akkor, ha a kihágás oly körülmények között követtetett el, melyek nem annyira a büntetés kiszabásának mérséklését, mint inkább feltételes felfüggesztését teszik indokolttá. *Dr. Langer Rezső.*

Különfélék.

— **Birák és ügyészek alkalmazása az igazságügyminisztériumban.** Az 1906 : XI. tcz., mikor az erről az alkalmazásról szóló törvénynek a hatályát 1910 deczember 31-ig meghosszabbitotta, indokolásában egyben konstatálta, hogy az a helyes szándék, amely a törvényhozást az ilyen czélu törvény megalkotásánál vezette, az évek folyamán milyen tarthatatlan állapotokat szült. Kivánatos és szükséges, hogy a birói és ügyészi karnak alkalmas tagjait a törvényelőkészités czéljaira az igazságügyminisztériumban rövidebb vagy hosszabb ideig igénybe vegyék — ez ellen senki kifogást nem tehet. De az ügyvitel érdekeivel egyenest ellentétes, hogy az ügyosztályokban a rendes ügymenet ellátására állandóan, *a személyekben változás nélkül*, ugyanannyi — némely osztályban több — berendelt biró és ügyész müködjék, mint amennyi a minisztérium fogalmazó személyzetének megfelelő száma. Az ellen persze nem lehetne kifogást tenni, *ha rendszerré válnék*, hogy mindazokban az osztályokban, amelyek a bíróságok és ügyészségek felügyeletével és ellenőrzésével (e szó legtágabb értelmében) foglalvák el, megfelelően képzett és sokoldaluan tapasztalt birák és ügyészek dolgozzanak, akiket néhány évi müködés után részben fölcserélnek, hogy ujabb tapasztalatuak jőjjenek helyükbe, részben osztályvezetőkké léptet nek elő. Ez okosabb rendszer lenne a mainál, amely mellett megtörténik, hogy a bíróságok és ügyészségek ügyvitelét olyanok irányitják és ellenőrzik, akik vagy soha életükben nem müködtek a miniszteriumon kivül és ott sem olyan ügyosztályban, ahol jogászi tudásban vagy gyakorlati érzékben gyarapodtak volna, vagy pedig olyanok, akik mint jegyzők kerültek a minisztériumba és ott léptek elő a minisztérium avagy a birák vagy ügyészek létszámában, anélkül, hogy évtizedek óta gyakorlati tapasztalatokat szereztek volna; nem ismerik az életet, az *igazi* szükségleteket, nincsenek tisztában a peres és perenkivüli eljárás részleteivel, nem értik át a panaszok jelentőségét és csak papirforma alapján gyakorolják a főfelügyeletet. A mai rendszer azonban, amely mellett évtizedeken át ugyanazok a birák és ügyészek rendes miniszteri tisztviselő munkát látnak el, semmivel sem okolható meg. Fölöslegesen von el jó erőket a bíróságoktól és ügyészségektől, terheli ezeknek költségvetését.

Mindezeket — számadatokkal illusztrálva — lényegileg az 1906 : XI. tcz. indokolása is tartalmazza és mi ennek tartalmát csak néhány gondolattal bővitve adjuk közre, mert közeledik a törvény hatályának lejárta és szeretnénk, ha az igazságügyminiszter, a maga praktikus érzékével,

ezt a kérdést gyökeresen oldaná meg, a minisztériumbeli szolgálat egyidejü ujjászervezésével.

— **A balassagyarmati esküdtbirósági tárgyalás** vezetése és a vád és a védelem higgadt és tapintatos vitele példát szolgáltatott arra, hogy a legnagyobb szenvedélyeket is távol lehet tartani a forumtól. Az önfegyelmezés a pártokra szakadt helyi társadalom szenvedélyes beavatkozása daczára is elejét vette annak, hogy ez a feltünést keltő ügy is a többi szenzációs törvényszéki szinjáték sorsára jusson és botránynyal végződjék.

De amig örömmel ismerjük el, hogy a tárgyalás vezetése és a védelem mindvégig feladata magaslatán állott, a kir. ügyész magatartására nézve két megjegyzést nem hallgathatunk el.

Az egyik arra vonatkozik, hogy a közvádló a kir. ügyészi palástba burkolózva minden mélyebb ok nélkül a védelem tanuit a legkinosabb módon meggyanusitotta. Kijutott a gyanusitásból egy kir. járásbirónak és egy ügyvédnek is. Az utóbbinak vallomását utszéli pletykának bélyegezte, a járásbiróval pedig a — lapok közlése szerint — következőkben bánt el: «A járásbiró a lehető legrosszabb viszonyban volt az elhunyttal. Ez volt, nem mondja hamis, hanem kétségtelenül rosszindulatu vallomásának lélektani rugója». Ennél a kirohanásnál is kinosabb volt a kir. ügyész szereplése egy 18—19 éves lánynyal szemben, akit konyhai pletykák alapján egyenesen azzal gyanusitott meg, hogy vádlottal szerelmi viszonyt folytatott.

Ugyanebben az ügyben a kir. ügyész replikájában azt kérdezte, hogy a vádlott, ahelyett, hogy felesége csábitóját megölte, miért nem cselekedett ugy, ahogy azt a helyzet parancsolta volna, miért nem vált el a feleségétől, vagy — «nem az ügyész, hanem a férfi beszél belőlem, ugymond, — miért nem hivta ki párbajra ellenfelét?». Az egyéniségnek ez a bifurkácziója mindenkinél értelmetlen, de különösen megengedhetlen a közvád képviselőjének szájából és azt mutatja, hogy az ekkép érvelő vádközeg éppenséggel nem tisztelője annak a törvénynek, amelynek nevében vádját emeli.

Hogy egyébként ebben az eléggé nem helytelenithető ferde felfogásban a kir. ügyész ur nem áll egyedül, azt egy budapesti rendőrfogalmazó és az a két rendőrtisztviselő is megerősitik, akik a mult héten a fogalmazó nevében a védőügyvédtől «lovagias» elégtételt kértek egy hivatalos ügyből folyólag tett kijelentésért.

— **Részletek a hamis tanuzás büncselekményének tanából.** Ezen czim alatt 52 oldalra terjedő büntetőjogi tanulmányt tett közzé dr. Kraus Kálmán budapesti kir. albiró. A munka a kérdés jogtörténetének ismertetése után szabatos előadásban tárgyalja a hamis tanuzás büncselekményének főbb kritériumait, azután pedig a hamis tanuzás büntetlenségének törvényben biztositott eseteit. Mindenütt kiterjeszkedik szerző a vonatkozó irodalomra és konkrét javaslatokat tesz a tételes jog módositására nézve. (Toldi Lajos kiadása.)

— **Az igazságügyi szervezet módositásáról** szóló törvénytervezet a budapesti ügyvédi körben élénk vita tárgyát képezi. Első felszólaló, *dr. Fürst Mátyás*, a gyakorlat meghosszabbitását szükségesnek tartja; ellene van az ügyvédhelyettesi intézménynek, valamint annak, hogy a törvénynek visszaható ereje legyen. *Dr. Waigand József* szintén főképp az ügyvédi kérdéssel foglalkozott; előadásának ezen részletét lapunk jelen számában közöljük. *Dr. Blauner Mór* kivánja az albirói állás megszüntetését és a birói minősitésü jegyzőknek a IX. osztályba való besorozását. Ajánlja, hogy az u. n. makacsságok felvételével járó teendők szintén a jegyzőkre bizassanak. Sürgősnek tartja a kötelező ügyvédi dijszabás megalkotását.

A vitát legközelebb folytatják.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróság aktáiból** közöljük az 1908. V. XV. 2623/30. sz. végzést, amely betüszerinti másolatban igy hangzik: «Minthogy az ügygondnok azon állitása, hogy a végrehajtási törvény 124. §-a alapján eszközölt felhivásnak a végrehajtatók eleget nem tettek, tagadva nem lett, az ügygondnok tiszte alól felmerülendő és a mérsékelten felszámitott dijai és költségei megfizetésében az erre okot szolgáltató iratok voltak kikezelendők».

— **Enyhe fegyelmi judikatura.** A brassói ügyvédi kamara 100 K pénzbüntetésre itélt egy ügyvédet, aki egy nőegyleti gyülésen nagyobbrészt intelligens nőkből álló gyülekezet előtt egy nőt a leggyalázatosabb szeméremsértő kifejezéssel illetett. A kamarai itélet indokolása konstatálja, hogy vádlott magatartása a legelemibb társadalmi szabályokat sérti és a kir. Curia ügyvédi tanácsa is elfogadja ezen indokokat, de egyik biróság sem látta szükségét annak, hogy a mosdatlan száju ügyvédet komoly büntetésben részesitse. Ilyen esetben nagyon helyénvalónak tartjuk, hogy az ügyvédi fegyelmi judikatura közelitsen a német és osztrák gyakorlathoz, amely országok fegyelmi birósági az ügyvéd által elkövetett ilyen sértéseket igen szigoruan torolják meg.

— **A beregszászi kir. törvényszék aktáiból.** Ezen kir. törvényszék a 15,038/1910. számu kielégitési végrehajtási kérvényt a következő végzéssel intézte el: «Miután a vonatkozó per iratai felebbezés folytán jelenleg a kir. Curiánál vannak, a becsatolt hiteles kiadmányoknak az eredeti itélettel és végzéssel való összehasonlitása és az iratok betekintése nem áll a kir. törvényszék módjában, miért is a kielégitési végrehajtás aggálytalanul nem rendelhető el.» Ehhez igazán nem kell kommentár!

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Birójelöltek kiképzése.** A porosz igazságügyminiszter f. é. julius 22-én kelt rendeletével a törvényszéki elnököknek lelkére kötötte, hogy az előkészitő szolgálatban álló referendárokkal a mezőgazdaság, ipar és kereskedelem nevezetesebb telepeit szemléljék meg, hogy a gazdasági életről eleven képet kapjanak és az élet szükségletei iránti megértésük előmozdittassék.

— **A vasutvállalat felelősségének terjedelme.** Egy nagy iparvállalat hivatalnoka az államvasutak egy alkalmazottjának hibája folytán sulyos vasuti balesetet szenvedvén, a szolgálatra alkalmatlanná vált és a vállalati nyugdijintézet által 1370 kor. nyugdijjal nyugdijaztatott. Mivel fizetése 4761 K-t tett ki, a különbözetért megperelte az osztrák államvasutakat és a biróság meg is itélte neki a kereseti követelést. A nyugdijintézet most szintén az államvasut ellen fordult, előadván keresetében, hogy egy államvasuti alkalmazott idézte elő a balesetet, melynek folyományaként lett a sértett szolgálatképtelen és nyugdijaztatott. Mivel igy a sérültnek fizetett nyugdij szintén a baleset konzekvenciája, kérte az államvasut kötelezését annak megtérítésére, amit a nyugdijintézet a sérültnek nyugdij fejében kénytelen kifizetni. A keresetet mindhárom biróság elutasitotta. A legfőbb biróság kiemeli itéletének indokolásában, hogy a nyugdijfizetés szerződésszerü kötelezettség teljesitése a nyugdijintézet részéről, melynek megfelelő biztositási dijat a baleset előtt az intézet mindig szabályszerüen megkapta. A felperes nyugdijintézet kártéritési jogának csak akkor volna alapja, ha az osztrák polgári törvénykönyv 1215. §-a értelmében bizonyitaná magának az alperesnek vétkességét. Vétkesség azonban magában véve nem állapitható meg csupán azért, mert az alperes vasut kártéritési kötelezettsége megállapittatott.

— **Tárgyalások indokolatlan elhalasztása** minden biróságnak munka- és idő beosztását megzavaró körülmény. Az osztrák perrendtartás e tekintetben igen szigoru álláspontra helyezkedik, amennyiben közös megegyezés esetén is csak igen kivételes esetekben engedi meg a tárgyalás elhalasztását. A biróságok szintén rendkivül erélyesen alkalmazzák e tekintetben a törvényt. A magyar polgári perrendtartási javaslat szerint a biróság a tárgyalást a törvényben meghatározott eseteken kivül csak fontos okból halaszthatja el. A 240. § értelmében az ellenfél beleegyezése az elnapolásnak és elhalasztásnak törvényes feltételeit nem pótolja. Németországban ez a kérdés szintén napirenden van és pro és contra igen sok érv hozatik fel. A porosz birósági egyesület és a berlini ügyvédegyesület közös bizottságot küldöttek ki, amelynek feladata lesz e kérdésben olyan megoldást javasolni, mely amellett, hogy a felek érdekeit nem sérti, a biróságokat a munkabeosztás szempontjából is kielégiti.

— **Berlini ügyvédi kérdések.** Néhány év előtt a berlini polgári törvényszéket területileg három részre osztották és az egységes bíróságból három különálló bíróságot szerveztek. Mivel pedig a német ügyvédség területi szervezeténél fogva rendszerint minden ügyvéd csak egy törvényszék területén folytathat gyakorlatot: a berlini ügyvédek müködése meg van nehezitve. Minthogy azonban a törvény szerint a jogszolgáltatás érdekében kivételesen a felsőbiróság teljes-ülése megengedheti, hogy az ügyvéd bizonyos helyen levő összes elsőfoku bíróságoknál müködési jogositványt kapjon, a berlini Kammergericht 1904-ben számos ügyvédnek meg is engedte egész Berlin mindhárom törvényszékénél az ügyködést. Ezeknek az ügyvédeknek természetesen előnyösebb a helyzetük, mint azoknak, akik csak egy törvényszéknél müködhetnek és akik igy rá vannak utalva arra, hogy a szomszéd jogterületen lebonyolódó ügyeiket egészen egy ottani ügyvédnek engedjék át, vagy esetleg jövedelmüket egy másik ügyvéddel megosszák. Azon ügyekben, melyekben az ügyfél az ügyvéd személyes intervencióját köti ki, teljesen elesnének az ügyvédek a képviselettől, ha nem találtak volna kibuvót. Ez a kibuvó pedig abban áll, hogy az ügyvédi rendtartásra támaszkodva, a szóbeli tárgyaláson és a bizonyitásfelvétel alkalmával az eredetileg megbizott ügyvéd mint helyettes jelenik meg azon törvényszék előtt is, amelynél müködési jogositvánnyal nem bir. Más perbeli cselekményeket azonban ott nem végezhet, hanem azokat formálisan egy azon bíróságnál ügyködő kolléga látja el. Az egy-egy berlini törvényszéknél gyakorló 700 berlini ügyvéd most mozgalmat inditott, amelyben követelik, hogy azon 400 ügyvéd kiváltsága, akik az összes berlini törvényszékeknél ügyködni jogositva vannak, szüntettessék meg.

— **Kartelljogviszonyok.** Egy német város téglagyárosai a tégla gyártása és egységes eladása szabályozására szindikátusi szerződésre léptek, melynek betartására a felek magukat igen magas kötbérek terhe alatt kötelezték. A szindikátus egy tagja a szerződést megszegvén, az ellene inditott perben felhozta, hogy a szindikátusi kötelezettség tartalma, valamint a túlmagas kötbérek a szerződést a jó erkölcsökbe ütközővé teszik. A német birodalmi törvényszék az elsőbirósággal egyetértően ezen kifogást elveti. Az ilyen szindikátusi szerződések keresztülvitele jelentékeny kötbérek nélkül lehetetlen. Valamely társasági szerződés azért nem tekinthető igazságtalannak, mert egyik vagy másik társasági tagra nézve hátrányos.

— **Az eladó tartozik-e hitelbe eladott arut szállitani,** ha a vevő a megrendelés tétele után fizetésképtelen lesz? Ebben a kérdésben az osztrák legfőbb bíróság egész a legutóbbi időkig azt az álláspontot foglalta el, hogy az eladónak joga van ebben az esetben készpénzfizetést követelni, ha pedig ez nem történik, akkor az ügylettől elállhat. Ujabban ezzel éppen ellenkező legfőbb birósági határozat jelent meg. Ezzel a határozattal a legfőbb bíróság visszatér a harmincz év előtti álláspontjára, amelyet annak idején a jogi és kereskedelmi szakkörök éles birálata folytán hagyott el.

— **Rejtett hiba.** A fréjus-i kereskedelmi törvényszék kimondotta, hogy az eladó nem felel az eladott dolog rejtett hibáiért, ha jóhiszemüleg kötötte ki, hogy semmiféle szavatosságot nem vállal. Különösen áll ez akkor, ha megállapitást nyer az, hogy a dolognak olyan természetü gyártási hibája van, melyet a leggyakorlottabb szem sem tételezhetett volna fel s amikor az eladó terhére sem megtévesztés, sem csalás nem állapitható meg.

— **Orvosi klientela vétele.** A franczia állandó joggyakorlat érvényesnek ismeri el azt a megállapodást, hogy az orvos vagy fogorvos eladva butorait és átadva lakását, kötelezi magát, hogy vevőjét klienseinek bemutatja s bizonyos meghatározott körzeten belül orvosi gyakorlattól tartózkodik. Ezen megállapodott gyakorlattal ellentétben a párisi törvényszék kimondotta, hogy az esetben, ha a klientéla a gyakorló orvos személyes tulajdonságaitól és attól a bizalomtól függ, amelyet az orvos személye kelt, a klientela nem képezheti közforgalom tárgyát s azt sem eladni, sem megvenni nem lehet. Ennek folytán az a szerződés, amelylyel a fogorvos mütermét átengedte klientelájával, müszereivel, butoraival s a bérleti joggal együtt és arra kötelezte magát, hogy nem fog fogorvosi mütermet nyitni, semmis abban a részében, amely a klientélát engedményezi.

Ily esetben helyén való, hogy a klientéla becsértéke megállapittassék s a megállapitott összegből levonásba hozassék, mig a fenmaradó összeg, mely a szerződés egyéb tárgyának értékét adja, a vevő által fizetendő.

Gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok czimemre küldendők. Dr. Gáspár Gyula ügyvéd Szilágysomlyón. 13850

Nagy munkaképességgel és közel 25 évi sokoldalu gyakorlattal biró vidéki nagy városbeli ügyvéd részestársul belépne fővárosi nagyobb ügyvédi irodába. Czime a kiadóhivatalban megtudható. 13849

Fiatal ügyvéd — nagy praxissal — **irodavezetői** állást vagy délutáni alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 13834

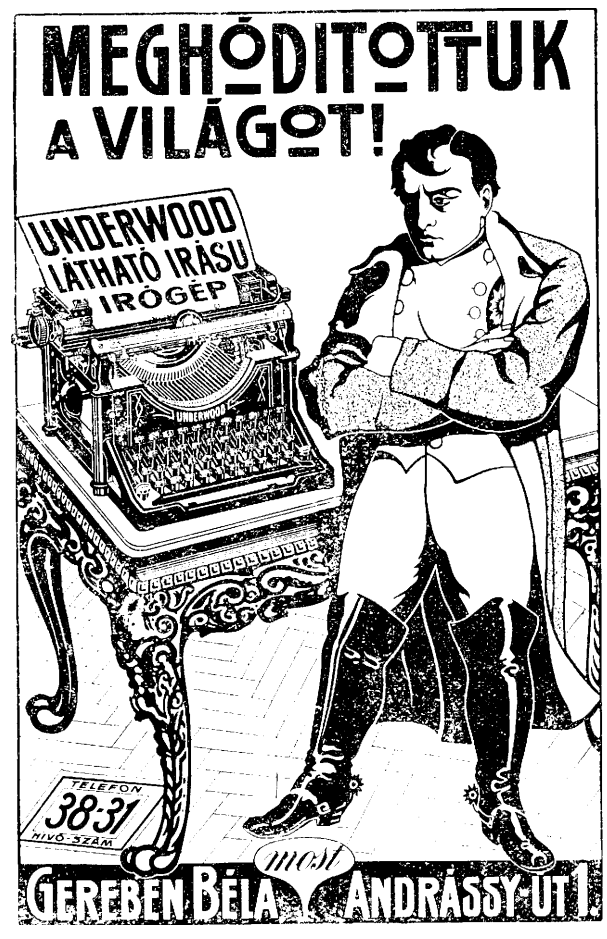
Ügyvédjelölt vidéki teljes gyakorlattal, ki a német nyelvet szóban és irásban birja és önállóan tárgyal, október 1-től alkalmazást nyer. Fizetés 160 K és a szokásos kiszállási dijak. Ajánlatok dr. Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vasmegye czimre intézendők. 13842

A sátoraljaujhelyi kir. közjegyző a perenkivüli ügyek minden ágában teljes jártassággal biró jelöltet, illetve helyettest keres 200—250 K-ig terjedő kezdő és a szolgálati időnek megfelelően emelkedő fizetés mellett. A tót és német nyelv ismerete kivánatos. 13844

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt azonnali belépésre kerestetik. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Adorján Gyula, Pápa. 13848

Teljes gyakorlattal és elméleti képzettséggel biró német és tót nyelvben perfekt jelölt felvidéki város oly ügyvédi irodájában keres vezető alkalmazást, amelyet később esetleg átvehetne, illetőleg amelybe társul beléphetne. Megkeresések «Dr. B.» alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 13846

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek, legkésőbb október 15-iki belépésre. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Vetzák Ede ügyvéd, Nagykároly. 13847

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 39. szám. Budapest, 1910 szeptember 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Észrevételek a polgári perrend törvényjavaslatához. *Dr. Magyary Géza* egyetemi tanártól. — Bíróképzés, ügyvédképzés. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz. *Dr. Szemethy Károly* budapesti ügyvédtől. — A polgári perjog reformja. *Dr. Schubert Ignácztól.* — Kártérités ideális károkért. *Dr. Gál Dezső* budapesti ügyvédtől. — Észrevételek «A kereskedelem a perrendtartási javaslatban» czim alatt megjelent közleményre. *Dr. Kelemen Frigyes Ottó* budapesti ügyvédtől. — Az országos birósági vegyész jogállása. *Dr. Lévai Tibor* budapesti ügyvédtől. — Néhány szó a szervezeti javaslatnak a jegyzői hatáskörre vonatkozó részéhez. *Miskey István* kir. járásbirósági jegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Észrevételek a polgári perrend törvényjavaslatához.

Hosszu várakozás és sok csalódás után végre-valahára alapos a reményünk, hogy polgári perjogunk végleges reformja megvalósul. A néhány hónappal ezelőtt beterjesztett törvényjavaslatot a törvényhozás hamarosan s minden nagyobb küzdelem nélkül emelheti törvény erejére. Mert legrégibb, legjobban előkészitett s részben már megvalósitott reformot kiván betetőzni. Midőn 1868-ban a polgári törvénykezési rendtartást megalkották, csak a legégetőbb bajokon kivántak segiteni, mig a végleges reformot sikerül megvalósitani. Ki gondolta volna akkor, hogy az ideiglenesség negyven évnél is tovább fog tartani. Azóta örökös toldozás-foldozással, előkészületekkel és részleges reformmal kellett beérnünk. Igazságszolgáltatásunk ennek végtelen sok kárát vallotta, de a sok várakozásnak van egy rendkivül értékes eredménye is. Oly kiváló, mély jogászi belátással s nagy gyakorlati érzékkel készitett munkálat várja most törvényre emelését, a minővel törvényhozásunknak eddig igen ritkán volt alkalma foglalkozni. Alig megbecsülhető előnye az is, hogy rendelkezéseinek nagy része már kiállotta a gyakorlat tüzpróbáját. Nagyon helyesen történt, hogy az igazságügyi kormány ezt a törvényjavaslatot a törvényhozás munkarendjének élére állitotta.

A legelső kérdés, amely ennek a törvényjavaslatnak tanulmányozásánál előttünk felmerül, az, hogy mennyi hasznot várhatunk tőle? Polgári igazságszolgáltatásunk az utóbbi időben igen sok panaszra adott okot. Fog-e majd az uj törvény minden bajt orvosolni? Nehogy kellemetlen csalódás érjen minket, jőjjünk tisztába azzal, hogy eljárási kódex, legyen az bármily tökéletes is, magában véve még nem orvosolja az igazságszolgáltatás összes bajait. Az uj törvény mindenekelőtt meghozza a közvetlen érintkezést a biróság és a felek közt azokban a perekben is, amelyekben az most még hiányzik, megszünteti jelenlegi jogunknak sok fogyatkozását, különösen a nagyon rossz illetékességi rendszert, továbbfejleszti a sommás eljárás számos rendelkezését, végül pedig kimeritő, az eljárás minden részére kiterjedő rendelkezéseket nyujt. Kétségtelen tehát, hogy nagy mértékben fogja javitani igazságszolgáltatásunkat. Különösen igen nagy hasznot várhatunk az anyag kimeritő, rendszeres szabályozásától. A kódexeknek sok gyakorlati hasznuk mellett az a nagy előnyük is van, hogy nevelőleg hatnak. Tapasztaltuk ezt a büntetőtörvénykönyveknél is. Ez a hatás nem fog elmaradni itt sem; biztosan számithatunk arra, hogy tisztultabb s önállóbb jogászi felfogást fog bevinni polgári törvénykezésünkbe.

Midőn az előtt a feladat előtt állok, hogy észrevételeimet a polgári perrend törvényjavaslatára megtegyem, nem akarok az egész javaslaton végig menni s kisebb jelentőségü részletek megvitatásával helyet igénybe venni. A nagy anyagból csak két kérdést ragadok ki, nézetem szerint valamennyi közt a legfontossabbakat: *a hatásköri megoszlást és a felülvizsgálatot*, mert maga a törvényjavaslat is ezen a két ponton ujat, a jelenlegi jogtól eltérőt akar alkotni.

a) A hatáskörök megosztása.

Mindjárt az 1. §. olvasásánál egy nagy dolog tünik szemünkbe, a törvényjavaslat az általános járásbirósági értékhatárt ezer (1000) koronáról *három ezer* (3000) koronára emeli fel. Ezenfelül kibőviti azoknak az ügyeknek körét is, amelyek az értékre való tekintet nélkül tartoznak a járásbiróság hatáskörébe; példaképpen csak azt emlitem fel, hogy ezentul tágabb körben és enyhébb feltételek mellett lehet kikötni a járásbirósági hatáskört a törvényszéki helyett, s hogy a törvényjavaslat minden megszoritás nélkül odautalja az összes haszonbérleti pereket.

Hogy ezeknek a rendelkezéseknek nagy horderejét megitélhessük, tegyünk egy kis összehasonlitást.

1908-ban érkezett sommás per 699,373. (A mult évről folyamatban maradt 541,355, de ezeket itt most figyelmen kivül hagyom.)

Ugyancsak 1908-ban a törvényszékhez érkezett polgári per (telekkönyvi perek nélkül) 186,589. (A mult évről folyamatban maradt 40,591, de ezeket itt szintén figyelmen kivül hagyom.) Az 1908-ban meginditott sommás és törvényszéki polgári pereknek összevetéséből tehát kitünik, hogy a sommás perek ezen két rendbeli pereknek valamivel több, mint 78%-át teszik ki. Ebből következtethetünk némileg a jövőre is. Ha mi a járásbirósági hatáskört 3000 K-ra felemeljük s általában ugy kibővitjük, mint ahogyan a törvényjavaslat akarja, akkor a járásbirósági ügyek száma legalább még 10%-kal fog megnövekedni, ugy hogy a járásbirósági ügyek száma igen szerény számitás szerint a pereknek legalább 88%-ára fog felszökni.

Kérdés, czélszerü, hasznos dolog-e ez a kiterjesztés és elbirja-e a mi mostani járásbirósági szervezetünk ezt a rendkivül tág hatáskört?

Nem akarok itt most vitát inditani afölött, hogy általában, elvileg mi jobb, az egyes, vagy pedig a társasbirósági rendszer, mert ennek semmi gyakorlati hasznát nem látom. Minden államnak saját gazdasági és müveltségi viszonyaihoz mérten kell megalkotnia birósági szervezetét. Ha tehát valamely állam, amely gazdagság és müveltség dolgában magasabban áll, mint egy másik, jól elbirja az egyesbiró-

sági rendszert, vagy legalább egy nagyon tág egyesbirósági hatáskört, ebből még nem következik, hogy az beválik ott is, ahol ezek a feltételek nincsenek meg. Semmi sem áll tőlem oly távol, mint önmagunkat folyton lebecsülni, volt már benne elég részünk, de kellő tárgyilagossággal mégis be kell látnunk, hogy a hozzánk legközelebb álló országok: Ausztria, Német- és Francziaország ugy gazdasági, mint kulturális tekintetben fölöttünk állanak és mégis azt tapasztaljuk, hogy ezek az államok tartózkodnak az egyesbirósági hatáskör tulnagy kiterjesztésétől. Még a legujabbi reformok után sem nagyobb itt az egyesbirósági hatáskör, mint nálunk ezidő szerint. Ausztriában az általános egyes birósági értékhatár ugyanolyan mint nálunk, 1000 K; Franczia- és Németországban pedig ezt el sem éri. Franczia-országban az 1905 julius 12-iki törvény a békebiró (juge de paix) hatáskörének legmagasabb értékhatárát 600 frankban állapitotta meg. Németországban pedig az 1909 junius 1. törvény az egyesbirósági általános értékhatárt 300 márkáról 600 márkára emelte fel. A kormányjavaslat 800 márkára való felemelést óhajtott, de a törvényhozás igen beható megfontolás után csak 600 márkára emelte azt fel. Nekünk azonban még a mostani kör is szük, s azt egy merész ugrással a jelenlegi értékhatárnak háromszorosára akarjuk felemelni.

Nem tudtam elzárkózni ezen összehasonlitás elől, midőn a törvényjavaslat ujitását kell elbirálnom. Mint már érintettem, a nagyon tág egyesbirósági hatáskört nem tartom minden körülmények közt helytelennek. Most csak az a kérdés, hogy a nagy kiterjesztésnek nálunk megvannak-e a feltételei s van-e olyan egyesbirósági szervezetünk, amelyre ezt a nagy hatáskört nyugodtan rábizhatjuk?

Ha az elsőfokon van egyes- és társasbirósági rendszer, s most nincs is arról szó, hogy ezen változtassunk, akkor az az általában elfogadott elv, hogy a nehezebb és nagyobb értékü ügyeket a társasbiróságokra bizzuk, ugy mindazonáltal, hogy köztük és az egyesbiróságok közt a munka aránylagosan oszoljon meg, vagyis, hogy a társasbiróságokat ne terheljük meg tulságosan. A gazdasági élet azonban állandóan fejlődik, a gazdasági viszonyok állandóan javulnak, aminek az a következménye, hogy a nagyobb értékü perek száma is mindjobban növekszik, s igy az elsőfoku társasbiróságok előtt koronként munkatorlódás áll be. Ezen, minthogy a társasbiróságok számát tulságosan szaporitani nem czélszerü, ugy segitenek, hogy az egyesbiróságok hatáskörének értékhatárát koronként magasabb összegre teszik. Az egyesbiróságok hatáskörét kiterjeszteni csupán ebből az okból szabad, más körülmények erre okul nem szolgálhatnak. Ennélfogva, ha a gazdasági fellendülés az elsőfoku társasbiróságok előtt a nagyobb értékü perek számát még sem növeszti meg, s igy előttük ezen perek miatt munkatorlódás nincs, akkor nem helyes, nem czélszerü a nagyobb értékü pereket mind nagyobb és nagyobb számban tőlük elvonni s őket az egyesbiróságok elé utalni. Ha ebből a szempontból vizsgáljuk a mi gazdasági viszonyainkat, akkor azt tapasztaljuk, hogy a mi kétségtelen gazdasági fellendülésünk nem vont maga után annyi, a törvényszékek hatáskörébe eső nagy pert, hogy emiatt ezeknél nagyobb munkatorlódás állott volna be, s igy emiatt tőlük a nagy perek egy részét elvenni kellene. Minden gazdasági fellendülésünk mellett is a mi országunk még mindig a csekély értékü perek országa. Szembeszökő adat erre nézve, hogy azon sommás pereknek, amelyeket 1908-ban inditottak, körülbelül fele (340,910) volt 100 K-án alól. Ugyanezen évben inditottak 142,723 váltópert. A statisztika ugyan nem szól arról, hogy ezek érték szerint miképpen oszlottak meg, de azt hiszem, hogyha figyelembe veszem a sommás perekre vonatkozó fentebbi adatot, nem hajtok tul, ha azt állitom, hogy ezen nagy számot képviselő váltópernek legalább fele volt 1000 K-án alól, vagyis legalább fele volt kis értékü per. A dolog természete tehát, a gazdasági fellendülés nyomában járó nagyobb értékü perek számának megnövekedése nem okolja meg az egyesbirósági hatáskörnek rendkivül nagy kiterjesztését. Igaz, hogy a törvényszékeknek, mint elsőfoku biróságoknak forgalma az utóbbi időben rohamosan megnövekedett. Erre nézve csak azt hozom fel bizonyitékul, hogy mig pl. 1904-ben a törvényszékek előtt (telekkönyvi perek nélkül) 111,188 pert inditottak, addig négy év mulva, 1908-ban ezeknek a pereknek száma már 183,234-et tett ki. Az erős felduzzadást a váltóperek okozták. Mert mig ezeknek száma 1904-ben 77,628 volt, addig 1908-ban számuk már 142,723-at tett ki, tehát majdnem kétszeresre emelkedett fel. És minthogy nem minden ok nélkül tehetjük fel azt, hogy ezeknek értéke tulnyomó részben az 1000 K-án alul van, megkapjuk az irányt is, amelyben a reformot meg kell valósitani, t. i. a törvényszékeket meg kell szabaditani általában az 1000 K-án alóli perektől, amint ez a magyar jogászközönségnek régi kivánsága. Ennyi azonban, legalább egyelőre, elég is, mert jelenlegi gazdasági helyzetünk s a törvényszékek ügyforgalma az egyesbirósági hatáskörnek nagyobb kiterjesztését nem teszi szükségessé.

Csodálatosképpen a törvényjavaslat indokolása erre semmi sulyt sem fektet. Mindenekelőtt előrebocsátja, hogy «az értékhatár felemelése megegyezik az európai törvényhozások irányával is, amely az egyesbiróságok hatáskörét mindinkább kiterjeszti». Hát igaz, hogy kiterjesztik, de az indokolás elfelejti, hogy azokban az államokban, amelyekhez gazdaságilag legközelebb állunk, csak nagyon óvatosan terjesztik ki, s nem olyan merész ugrásokkal, mint mi. Azután pedig a törvényjavaslat igen röviden végez azzal az ellenvetéssel, hogy a mi gazdasági viszonyaink közt 1000 K nagy összeg, hogy ezt az összeget meghaladó perek alig 10 %-ot tesznek ki, s igy az értékhatár felemelésével a törvényszékeknek alig lesz mit elbirálniok. Erre mindössze annyit mond, hogy ezt nem tekinti döntőnek. Pedig a dolog éppen ezen mulik, mert minden helyes birósági szervezetnek alaptétele az aránylagos munkamegosztás.

Ezzel szemben a törvényjavaslat két más érvet fogadott el döntőnek. Az egyik, az elbirálandó jogviszonyok természetének azonossága, a másik a bíróságok tehermentesitése.

Ami az előbbit illeti, a törvényjavaslat szerint «a vagyonjogi perekben előforduló jogviszonyok általában nem függenek a per tárgyának értékétől; jobbára ugyanazokat a jogviszonyokat kell a nagyobb értékü perekben megbirálni, amelyek a kisebb értékü vagyoni perekben is előfordulnak. E szempontból tehát nem merülhet fel alapos aggodalom az értékhatár felemelése ellen.»

Ezzel az érveléssel azonban a törvényjavaslatnak vagyonjogi perekben a társasbirósági rendszert az elsőfokon egészen el kellene ejtenie; önmagának mond ellen, midőn azt 3000 K-án felül mégis fenntartja. Maga az érv egyébként egészen hamis. Mert az elsőfokon az egyes és a társasbiróság közti munkamegosztásnak alapja nem a jogviszonyok természete, legalább elsősorban nem, hanem a jogviszonyok értéke. Az a helyes közgazdasági elv szolgál a megosztás alapjául, hogy minél nagyobb a gazdasági érték, annál nagyobb biztositékok mellett kell azt elbirálni. Ezért kell az értékhatár. Hogy ez mennyi legyen, az mint fentebb láttuk, kizárólag az állam közgazdasági viszonyaitól függ. A mi viszonyaink közt pedig a 3000 K-ás értékhatár tulságos sok.

A másik érvről, a bíróságok tehermentesitéséről alább szólok. Itt csak azt jegyzem meg, hogy a törvényjavaslat voltaképpen ezt tekinti döntőnek.

De még bele is nyugodhatnánk abba, hogy az egyesbirósági hatáskör igen tág legyen, akár olyan, mint aminőre törvényjavaslat teszi, ha volna egyesbirósági szervezetünk,

amelyre azt nyugodtan rábizni lehetne. Alig van valaki, aki többre becsülné bíróságaink müködését mint ezeknek a soroknak irója, de azt mégis kénytelen bevallani, hogy járásbíróságainkat nem tartja elég erőseknek arra, hogy a törvényjavaslat által tervezett rendkivül tág hatáskört rájuk bizzuk. Hogy ez az állitás mennyire nem alaptalan, kitünik abból, hogy 1908-ban elintézett 31,253 sommás perbeli felebbezés közül csak 16,946 volt helybenhagyó s 10,077 megváltoztató, ami óriási szám. Ehhez járul még néhány száz (466) feloldás. A törvényjavaslat ezt a tényt azzal intézi el, hogy «igazságügyi statisztikai adataink szerint a járásbíróságok itélkezése a felsőbíróságok felülbirálatának világitásában *nem rosszabb*, mint a kir. törvényszékeké». Nemcsak hogy nem rosszabb, de talán még jobb is. 1908-ban felebbvitellel megtámadtak (telekkönyvi perek nélkül) 34,068 elsőfoku törvényszéki határozatot. Ebből helybenhagyólag nyert elintézést csak 16,978; egészben, vagy részben megváltoztattak 10,901-et, feloldottak és megsemmisitettek 3032-t. Ha pedig a megváltoztatásokat, feloldásokat és megsemmisitéseket összefoglaljuk, látjuk, hogy azok 13,933-at tesznek ki, vagyis ily óriási számu ügy nem nyert a felsőfokon kedvező elintézést, ami még kedvezőtlenebb arány, mint a minőt a járásbíróságoknál láttunk. Már most a bölcs törvényhozást ezek az adatok mire fogják inditani? Semmi esetre sem arra, hogy az elsőfoku társasbiróság hatáskörét megnyirbálja, hanem arra, hogy megfelelő megerősitésekkel ezt a bíróságot átadja rendeltetésének. A törvényjavaslat azonban mégis az előbbi utat választja.

Én különben egész természetesnek találom, hogy a járásbíróságok, minden nagy igyekezetük mellett is, jobbat nem nyujtanak, mert nem is nyujthatnak. Jogi oktatásunk nagyon fogyatékos, a leendő birák, a joggyakornokok gyakorlati kiképzése még ennél is fogyatékosabb, főleg, ha összehasonlitjuk azzal a nagy gonddal, amelyet gyakorlati kiképzésükre Ausztriában és Németországban forditanak. A gyakorlati birói vizsga sem nyujt elég biztositékot, semmiesetre sem annyit, mint az ügyvédi vizsga. De végül az anyagi ellátás sem megfelelő, habár teljes elismeréssel kell adóznunk a törvényhozásnak azért a jóakaratáért, amelyet ebben a részben az utóbbi időben a birák iránt tanusitott. (1908: VI. tcz.) Látjuk tehát, hogy nincsenek meg a feltételek ahhoz, hogy a mai járásbirósági szervezetre még a mostaninál is nagyobb hatáskört ráruházzunk. Nem fektetek sulyt arra, hogy a kinevezés korhatárát fel akarják emelni, mert ma is alig van reá példa, hogy valaki 30 éves kora előtt beülhetne a birói székbe. De nem is a koron mulik a jó biráskodás, a korhatár csak mérséklő rendszabály, amely magában véve semmit sem jelent. Hanem mulik azon a szellemi fegyverzeten, azon az életerőn, amely a birót az elbirálandó életviszonyok helyes és gyors felfogására állandóan képessé teszi és mulik minden irányban a teljes függetlenségen. Ezeket a tulajdonságokat mindenkinek magával kell hoznia, aki beül a birói székbe. Hogy a törvényjavaslat által tervezett széles hatáskört a járásbíróságokra nyugodtan rábizhassuk, ahhoz az volna szükséges, hogy olyan egyes birákat alkalmazzunk, akiknek anyagi ellátása, jogi képzettsége a kir. táblai birákénak felel meg. Hogy még a törvényszéki birák szinvonalát is meghaladó mértéket állitok fel, annak oka az, hogy egyes bíróként eljárni mindig nehezebb, mint társas bíróságban, főleg akkor, ha a birót oly óriási hatalommal ruházzuk fel a felekkel szemben, amire alább még visszatérek, mint ezt a törvényjavaslat teszi. Nem hiszem, hogy egyhamar sikerülne ezt megvalósitani. De még az is nagyon kétséges, vajjon sikerül-e az összes egyes biráknak legalább a VII. fizetési osztálynak megfelelő helyzetet biztositani. Mindaddig, mig a megerősités nem sikerül, legbölcsebb volna a hatásköri kiterjesztést függőben tartani.

Mindezek ellenére a törvényjavaslat indokolásából azt az érdekes dolgot tanuljuk meg, hogy járásbíróságaink a közönség különös bizalmának örvendenek, mert «a felek gyakran élnek azzal a joggal, hogy a járásbíróságok hatáskörét kikötik». Tehát nincs mit tartani a kiterjesztéstől. A törvényjavaslatnak nincsenek statisztikai adatai, amelyekkel ezt a különös állitását támogatná, mert a kikötésekről nem is készül statisztika. Igy csak hozzávetőleg szólhatunk a kérdéshez, aminthogy a törvényjavaslat állitása is csak merő feltevéseken alapszik. 1908-ban 1000 K-án felüli pert inditottak a járásbíróságok előtt 12,528-at, tehát csak egy kis töredékét az egész összegnek. Ezek azonban nem mind kikötéses perek, vannak köztük 1000 K-án felüli bérleti és haszonbérleti perek is, a többieket alig érdemes figyelembe venni. Kétségtelen azonban, hogy nagyobb részük mégis kikötéses, ebből azonban még nem szabad valami nagy bizalomra következtetni. Az adós, a leendő alperes, kényszerhelyzetben van, nála nem igen lehet bizalomról szó, midőn magát a járásbirósági hatáskörnek aláveti; a hitelező, tulnyomó részben pénzintézetek, a leendő felperes legtöbbször közokiraton alapuló követelésnél köti ki a járásbirósági hatáskört, midőn tehát neki alig van mit koczkáztatnia.

A birói hatáskörök megosztásánál nemcsak azt kell néznünk, hogy egyik másik bíróságnak mennyi ügyet juttatunk, hanem azt is, hogy a bíróságot a felekkel szemben minő *hatalommal* ruházzuk fel. Ismeretes, hogy a mai perjogokban a biró pervezető tevékenységét, az officialitás elvét nagy mértékben engedik uralomhoz. Tapasztaljuk ezt már a mi sommás eljárásunkban és még nagyobb mértékben látjuk ezt polgári perrendünk törvényjavaslatában. Sőt ez utóbbi ennek még tágabb tért enged, mint az osztrák perrendtartás, amely pedig éppen arról nevezetes, hogy a birói pervezetésnek igen nagy szerepet juttat. Minél nagyobb a perben az officialitás, annál nagyobb mértékben érvényesül benne a biró egyénisége, annál nagyobb mértékben intézkedhetik a biró egészen *belátása* szerint, menten minden törvényes korláttól. Magam is hive vagyok annak az elvnek, hogy a szabad birói belátásnak igen tág kört kell biztositani a perben, de tisztán látom ezen elv hátrányait is. A szabad belátása szerint eljáró biró nemcsak jót tehet, de sokat árthat is, ha nem áll feladata magaslatán, ha nem elég higgadt, ha nem elég tapasztalt, vagy ha valamelyik fél iránt nem tanusit elég jóakaratot. Bármily helyes is tehát az a tétel, hogy a biró a perben ne legyen gép, amelyet a felek kedvük szerint irányitanak, hanem ő legyen a per mozgató ereje, ez a gyakorlatban csak ugy válik be, ha a biró erre a szerepre minden tekintetben rátermett. Ha tehát az officialitás elvét a perben erősen kidomboritjuk, arról is kell gondoskodnunk, hogy legyen erős birósági szervezet, amelynek kezében ez az elv nem okoz kárt. Világos tehát, hogy milyen feladat vár a törvényhozásra, ha az officialitást a törvényjavaslat értelmében viszi be a törvénybe: minden eszközt meg kell ragadnia a birósági szervezet megerősitésére. Járásbirósági szervezetünk a törvényjavaslat offiicialitásának alkalmazásával jelenlegi hatáskörében is nagy megerősitésre szorul, még inkább nagy lesz erre a szükség, ha azt ezenfelül a törvényjavaslat által tervbe vett hatáskörrel ruházzuk fel.

A járásbirósági hatáskör szertelen kiterjesztése következetlen rendelkezésekre is vezetett. Azt rendeli ugyanis a törvényjavaslat 94. §-a, hogy járásbirósági perekben, ha a per tárgyának értéke az 1000, váltóperekben már a 200 K-át meghaladja, kötelező az ügyvédi képviselet. Az ügyvédi kényszer a birósági szervezettel, nem pedig a perek értékével összefüggő intézmény, igy van ez nálunk is. Vannak bíróságok, amelyek szervezetüknél fogva oly nehézkesek, hogy nem alkalmasak arra, hogy a jogban járatlan felek velük ügyvédi képviselet nélkül érintkezzenek, ennél-

fogva a feleknek, legalább szabályként, ügyvéd által kell magukat képviseltetniök. A törvényjavaslat azonban ettől az elvtől eltér, s az ügyvédi kényszert az ügyek értékével hozza összefüggésbe. A törvényjavaslat ezt azzal okolja meg, «hogy a járásbirósági hatáskör értékhatárának háromezer koronára felemelése hozza magával, hogy a javaslat a járásbirósági hatáskörbe ilyképpen átutalt perekre fentartja a helyes eljárás egyik biztositékát: a kötelező ügyvédi képviseletet». Az ügyvédi képviselet kétségkivül igen fontos tényezője a per helyes elbirálásának, de a társasbirósági rendszer biztositékait sohasem fogja pótolni. A törvényjavaslat azonban engedi sejtenünk, hogy még egyebet is akar elérni, biztositani akarja az ügyvédi karnak azt a kereseti forrást, amelynek élvezetében jelenleg van. Sejtjük ezt az indokolás ama fordulatából, amely szerint rendelkezésével «az ügyvédi köröknek régi óhajtását teljesiti.» És sejtheljük ezt abból is, hogy váltóperekben az ügyvédi kényszert már 200 K-hoz köti, bár ennek a törvényjavaslat más, egészen különös megokolását adja. Ez ellen a nagy jóakarat ellen elsősorban az ügyvédi köröknek kellene állást foglalni. Azt lehet megérteni, hogy bizonyos jogviszonyokban, amelyeket a törvény rendkivül nehezeknek tart, vagy bizonyos nehéz kérdésekben, minő pl. a felülvizsgálat, a törvény megkivánja a kötelező ügyvédi képviseletet az értékre való tekintet nélkül, de az már semmiképpen sem a dolog természetéből eredő rendelkezés, hogy az ügyvédi kényszert ugyanannál a bíróságnál, mert ezen fekszik a sulypont, értékhatárhoz kössük, s nem is egy, hanem kétféléhez.

A törvényjavaslat tehát, mondjuk ki nyiltan, abban a szinben tünik fel mintha osztályérdeket akarna megvédeni. S éppen ez az, ami elszomoritó, mert lealacsonyitjuk vele az országnak egyik legkiválóbb testületét, azt, amelynek nemcsak az igazságszolgáltatás terén, de a magyar társadalmi és politikai közéletben egyaránt elévülhetlen érdemei vannak. Ha az agráriusoknak a román meg szerb állatbehozatalért bizonyos megtéritést adunk, az ugyan odiózus dolog, de üzleti dolog lévén, ugy, ahogy még elviseljük. Hogy azonban bizonyos szükségeseknek vélt igazságügyi reformok fejében, amelyeknek az a látszatjuk, hogy az ügyvédi kart keresetében meg fogják röviditeni, neki bizonyos vagyoni ellenértéket adjunk, illetve neki az eddigi keresetet a reform természete ellenére is biztositsuk, az már egészen elviselhetlen. A magyar törvényhozás az igazságügyet sohasem tette valamely osztály keresetforrásává, a jövőben sem szabad azzá tenni. A magyar ügyvédség válságos helyzetben van, sulyos anyagi gondokkal küzd, segiteni kell rajta okvetlenül, de a bajoknak egészen más az orvosszere. Egyébiránt az a nagy jóakarat, amelyet a törvényjavaslat az ügyvédi karra rápazarol, egészen fölösleges is. Ma a sommás eljárásban nincs ügyvédi kényszer és mégis a felek a perek tulnyomó részében ügyvéd által képviseltetik magukat, a jövőben sem lesz a dolog másképp, különösen akkor nem, ha a járásbiróságok hatáskörét kiterjesztjük. Elenyésző kivételek kedvéért nem érdemes az ügyvédi karhoz nem méltó rendelkezéseket felvenni. Legczélszerübb volna ennek a kellemetlen ügynek élét venni az által, hogy a járásbirósági értékhatárt a jövőben is változatlanul meghagyjuk. Az ügyvédi kar érdekeit az eljárási szabályok keretén belül, más uton lehetne megvédeni. Szigorubban kellene keresztülvinni azt az elvet, hogyha a fél a járásbiróság előtt személyesen nem akar eljárni, ügyvéd által kell magát képviseltetnie. A S. E. 7. §-a ezen az elven nagy rést üt, megengedvén azt, hogy bizonyos állandó alkalmazásban levő egyének (kereskedősegédek mint ügyvédjelöltek) munkaadójukat a járásbiróság előtt képviselhessék, ami a gyakorlatban sokszor oda vezet, hogy ezt a képviseletet állandóan, tehát üzletszerüen folytatják. Az ilyen képviseletnek forrásait a törvényjavaslat sem tömi be eléggé, miért is 95. §-a 2. és 3. pontjának szigoritását nagyon ajánlanám, ami különösen a 200 K-án alóli váltóperekre való tekintettel kivánatos volna.

A másik érv, amelyből a javaslat, mint már érintettem, a 3000 K-ás értékhatárt szükségesnek tartja, a felsőbiróságok tehermentesitése. Ezeknek a bióságoknak munkaterhe a szóbeliség következtében amugy is nagyobb lesz, ezt tehát az értékhatár felemelésével kell ellensulyozni. De a 3000 K-ás értékhatár különösen a Curia tehermentesitésére szükséges, mert ha alacsonyabb lenne, az ezen alóli ügyek elsőfokulag a törvényszékek hatáskörébe esnének, s igy a felülvizsgálatot bennük szükségképpen a Curiára kellene bizni.

Ezek a szempontok a törvényjavaslatot arra inditották, hogy a felebbviteli hatásköröket még kedvezőtlenebbül szabályozta, mint ezt a jelenlegi jog teszi. A felülvizsgálattal meg nem támadható járásbirósági ügyek értékhatárát, néhány kivételtől eltekintve, amelyben az csak 100 K — 400 K-ról 500 K-ra emeli fel. (521. §.) Tessék csak jól meggondolni, hogy mit jelent az a kis kikerekitás egy országban, ahol a járásbirósági ügyeknek körülbelül fele a 100 K-ás értékhatárt sem haladja meg. Ezenfelül pedig a járásbirósági ügyeknek értékhatárát, amelyekben a Curiához lehet felülvizsgálattal élni, 2500 K-ról 3000 K-ra emeli fel. (525. §.)

Már most az a kérdés, hogy csakugyan van-e szükség ezekre a nagy korlátozásokra? 1908-ban a kir. itélőtáblákhoz összesen 3784 felülvizsgálat érkezett. Ez 11 itélőtáblánál nem jelent nagy munkaterhet. Ugyanebben az évben a Curiához 231 felülvizsgálat adatott be sommás ügyekben. Ez szintén olyan összeg, amely nagy megterhelést nem idézhet elő. Ezek az adatok abból az évből valók, midőn az 1907. évi «reform» már teljes mértékben éreztette hatását. A végleges perrend életbelépte után ezekben az ügyekben valami rohamos emelkedés nem várható, az uj, több időt igénylő eljárás sem fog annyi munkát adni, hogy e miatt tulterheléstől kellene tartani. A törvényjavaslat indokolásának az ellenkezőt előttünk egészen nyilvánvalóvá kellett volna tennie, hogy valamiképpen beletörődhessünk abba, hogy a felebbviteli hatáskörök jövőre még kedvezőtlenebbül legyenek szabályozva mint jelenleg. Ezt azonban nem teszi, hanem az egész kérdésen csak könnyedén átsiklik. Csupán arra van igen rövid megjegyzése, hogy miért emelte fel a felülvizsgálattal meg nem támadható ügyek értékhatárát 400 K-ról 500 K-ra. Azt mondja, «a gazdasági viszonyokkal számolt». Azok után, a miket fentebb kifejtettem, ez az elszámolás nem megokolt. A mi viszonyaink között a felebbviteli hatáskörök reformjánál két szempontra kell igen nagy sulyt fektetni. Az egyik, hogy a törvényszékek ne szerepeljenek a járásbirósági ügyek tulnyomó nagy részében utolsó fórum gyanánt, mert ugy a jogegység mint a felek egyaránt sokat szenvednek tőle. A másik, hogy a Curiát tulmagas értékhatárok által nem szabad az élettől elzárni, s ezzel irányitó befolyását a jogszolgáltatásra a legkisebb határok közé szoritani. S ezt annál inkább kell követelnünk, mert semmi biztos támpont sincs arra a feltevésre, hogy ezen elvek figyelembevételével oly teher nehezednék a felsőbb bíróságokra, amely munkaképességüket nagy mértékben csökkentené. A legkevesebb, amit követelnünk kell, hogy a törvényhozás legalább a mai helyzetet ne tegye rosszabbá.

A törvényjavaslatot merész vállalkozására, ugylátszik, a legujabb német reformok is felbátoritották. A mult évi törvény, amelyet fentebb emlitettem, az egyesbirósági hatáskört 600 márkára emelte fel, az egyesbirósági ügyekben pedig az elsőfoku társasbiróság minden további felebbvitel kizárásával határoz. Tehát nagyobb itt az értékhatár, ameddig a további felebbvitel ki van zárva, mint amennyit a törvényjavaslat tervez, mert ez csak 500 (kivételesen 100) K-án felül zárja ki a felülvizsgálatot. A jelen évi május 22-iki

törvény szerint pedig a felülvizsgálatot vetették különféle korlátozásoknak alá, amelyek közt legfontosabb az, hogy a felülvizsgálat értékhatárát 2500 márkáról 4000 márkára emelték fel, tehát még a törvényjavaslat által tervezett összegnél is magasabb összegre. Itt azonban ne feledjük, hogy Németország az ő sokkal fejlettebb gazdasági viszonyai és birósági szervezete mellett könnyebben bir el nagyobb megszoritásokat, ámbár ott is igen nagy ellenszenvvel fogadják őket, mint mi.

A felsőbb bíróságok, különösen a legfelsőbb bíróság tehermentesitésének szüksége elől én sem zárkózom el. Ezt igen komolyan kell venni, mert igen fontos igazságszolgáltatási érdek, hogy ezek a bíróságok munkaképesek legyenek. Csakhogy az orvoslást nem keresem a hatáskörök szertelen megszoritásában, s itt térek el a törvényjavaslattól, hanem egyéb eszközökben. Mindenekelőtt a felebbviteli eljárást, amennyire csak lehet, egyszerüsiteni kell; e részben igen sok tanulságot meritheténk az osztrák perrendből. Alig zárkózhatunk el a felülvizsgálat tartalmi körének szabatosabb meghatározása és esetleg megszoritása elől sem; erről a legközelebbi alkalommal szólok. Minden eszközt meg kell ragadnunk továbbá, hogy megszüntessük törvénykezésünk legnagyobb baját, a jogbizonytalanságot. És végül a felsőbb bíróságok, de különösen a Curia munkaterhét más ügyekben is kell csökkenteni. Különösen meg kell szabaditani a Curiát a választási biráskodástól. Minden képviselőválasztás után oly nagy munka zúdul a Curiára, hogy emiatt a többi ügyek szenvednek nagy haladékot. Ha ezeken a pontokon segitünk, beérhetjük szerényebb hatásköri megszoritásokkal is, s nem leszünk kénytelenek legfelsőbb bíróságunkat az élettől elzárni. Mert mint mindenütt, ugy nálunk is, igen fontos érdek, hogy a legfelsőbb bíróság erős kézzel tartsa össze az igazságszolgáltatás szálait.

Magyary Géza

Bíróképzés, ügyvédképzés.*

Két tételem van tehát, amely, azt hiszem, nemcsak meg nem támadható, de komolyan nem is vitatható. Az egyik az, hogy a birónak mindenféle tudásban és a látókör bőségében az ügyvéd fölött kell állania, mert az embereknek emberekhez, az embereknek dolgokhoz és mindkettőnek az államhoz és ebben a jogszabályokhoz való minden képzelhető viszonyát kell az élet összes számbajöhető körülményeinek bölcs mérlegelésével, tehát lehetőleg egyénitve, kielégitően eldöntenie; mert az ügyes-bajosok kénytelenek az ő jogsegélyéhez fordulni és mert ő sohasem utasithatja el magától a döntés kötelességét azzal az érvvel, hogy ő a szóban forgó jogviszonyról nem képes itélni, mivel teljesen tájékozatlan az annak alapját tevő életviszonyról vagy pedig, mivel nincsen jogszabály, amely őt megfelelően utbaigazitaná. «Le juge qui refusera de juger, sous prétexte du silence, de l'obscurité ou de l'insuffisance de la loi, pourra être poursuivi comme coupable de déni de justice», mondja az ilyen biróról a Code civil 4. cikke, abból indulva ki, hogy a birónak tudnia kell megtalálni az osztó igazságosságot minden elébe kerülő jogvitában. A másik tételem pedig az, hogy a biró látókörének bőségét sokkal bizonyosabban szerzi meg ügyvédi gyakorlattal, mint tisztán a bíróságnál, ügyészségnél vagy más igazságügyi hatóságnál szerzett gyakorlattal, mert ez utóbbiaknál hiányzik az esetek olyan sokfélesége, megnyilatkozásuk olyan őszintesége, az elhatározás gyorsaságának és a cselekvés biztosságának olyan szüksége, és mindezeken felül: az olyan egyéni felelősség tudatának óriás hordereje, mint az ügyvédnél.

Ha tehát áll az, hogy az ügyvédség teszi leginkább lehetővé mindazoknak az ismereteknek a megszerzését, amelyekre az összes jogászok közül a birónak van a legnagyobb szüksége — hiszen a nagyhirü *Wundt* is, bár talán tulzással, a jogtudományt mondja a legnehezebb tudományok egyikének, «mert valósággal a legszélesebb körü reális ismereteket tételezi föl» («Logik der Geisteswissenschaften», 3. kiad. 1908., 595. l.), akkor a szóban forgó tervezetnek mindebből *nem* azt a következtetést kellett volna levonnia, hogy a bíróképzés mai rendszerét fönn kell tartani és annak fogyatkozásait csakis a gyakorlat idejének meghosszabbitásával kell orvosolni, hanem azt, hogy *meg kell szüntetni a különbséget a biró és az ügyvéd minősitése közt,* kimondva azt is, hogy *biró vagy ügyvéd csak az lehet, aki az ügyvédség önálló gyakorlására jogosult.*

Ezzel az egyetlen mondattal meg lehetne vetni a magyar bíróképzés uj korszakának alapjait — mert a további fejlődés bizonyára az lesz, hogy csak az lehet biró, aki bizonyos időn át mint ügyvéd kifogástalanul müködött. S mivel az igazságügyminiszter ur a Magyar Jogászegyletben 1902. április 26-án a jogi vizsgálatok reformjáról tartott előadásában az egységes igazságügyi gyakorlati vizsgálat hivének vallotta magát; mivel a szóban forgó tervezetet a biró- és az ügyvédképzés kérdésében lehetetlen ideiglenesnek tekinteni, nemcsak azokból az okokból, amelyeket fölhoztam, hanem azért sem, mert az ilyen életbevágó kérdéseket nem lehet rövid időközökben ujból meg ujból megbolygatni: talán nem hiu azoknak a reménysége, akik a mostani alkalmat tartják a leginkább megfelelőnek arra, hogy ez a régi vitás pont valahára megszünjék szerepelni a magyar igazságügyi szervezet kérdései közt, annál is inkább, mert ez a kérdés teljesen független a jogi tanulmányrendszernek ugyancsak évek óta vajudó problemáitól.

Bizonyos, hogy a biró- és az ügyvédképzés ilyen egységesitésének gyakorlati keresztülvitele az átmenet idejére nehézségekkel járna — de tulzás és optimizmus nélkül állitom, hogy ezek a nehézségek inkább csak látszólagosak, mint valóságosak. Mert ha a birójelöltekre** a mainál hosszabb idejü ügyvédi gyakorlat lesz majd kötelezővé, ugy viszont az ügyvédjelölteknek** is kötelességük lesz a kir. bíróságoknál és ügyészségeknél tölteni a gyakorlati idő bizonyos részét, sőt kiterjeszteném ezt a kötelező gyakorlatot a közigazgatási hatóságokra is, még pedig két okból. Egyfelől azért, mert a közigazgatás — e szónak legtágabb, tehát a pénzügyi igazgatást is felölelő fogalmában — az életviszonyoknak és a czélszerüségi szempontoknak rendkivüli különféleségét ismerteti meg a jelölttel; másfelől azért, mert ugy gondolom, hogy viszont a közigazgatási hatóságok főnökeitől, akik (helyesen vagy sem, azt most ne bolygassuk) igen bő körben birói hatóságot gyakorolnak, jogérzetüknek megerősitése végett a birákéval és ügyvédekével azonos képesitést, tehát egyenlő gyakorlati kiképzést kell követelnünk.** Igy azután könnyen és minden zökkenés nélkül előáll majd az a körforgás és az az egyensuly, amelyre szükségünk van: a jelöltek csak ugy megtalálják majd a maguk elhelyezését, mint ma (hiszen az abszolut számok nem változnak), azzal a minden érdekeltre nézve előnyös változással, hogy a jövendő hivatásra az előkészités sokkal többoldalubb, sokkal tartalmasabb és igy sokkal értékesebb lesz, mint eddigelé. Egy-egy hiba, egy-egy zökkenés, egy-egy elégedetlenség persze nem lesz kikerülhető, de hát a jogszabályok alkotásánál, természetesen mindig csak átlagos viszonyokat lehet szemmel tartani és azokkal csak viszonylagos jót lehet biztositani — ezt az átlagosan kielégitő szabályozást pedig, csak némileg előrelátó szervezéssel nem lesz nehéz elérni.

A kérdés anyagi része sem változnék lényegesen. Ingyenes szolgálatot hatóságnak nem szabad elfogadnia, nemcsak azért nem, mert minden tisztességes munkát meg kell fizetni, hanem azért sem, mert az igazságügyi és a közigazgatási szolgálatot sem szabad a jómóduak kiváltságává tenni. A joggyakornoknak tehát

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a multheti számban.

* A minősités egységessége persze megszüntetné a jelöltek különböző elnevezését és csak joggyakornokot ismernénk.

** A tervezet 1. §-a a jogtanári müködést is egyenlő értékünek tartja a bíróságnál, ügyvédnél stb. folytatott gyakorlattal. A tanári müködés nagy értékességének föltétlen elismerése ellenére sem fogadhatom el azonban ezt a rendelkezést megszoritás hiján. Mert *a gyakorlat* szempontjából ugyan mi értéke lehet pl. a statisztika, az államszámviteltan, a közgazdaság, az egyházjog, az európai jogtörténet bármily eredményes müvelésének? Én azt hiszem, hogy a jogi oktatás törvényes szabályozásánál, éppen megforditva, azt kell majd elrendelni, hogy magántanár is csak az lehessen, akinek bizonyos idejü birói vagy ügyvédi gyakorlata van, mert a puszta elméleti jogi tudás, gyakorlat és gyakorlati érzék nélkül, nem vezethet valóban eredményes oktatásra.

föltétlenül olyan segélydijat kell biztositani, amelyből müködésének helyén szerényen, de müveltségi fokának megfelelően, jövendőbeli hivatását és társadalmi állását is szemmel tartva, meg is élhet. Az esetleges tulzsufoltságon pedig könnyebben lehetne segiteni, mint ma, mert a kötelező gyakorlat sokfélesége lehetővé tenné a gyakornokoknak az egész ország minden bíróságánál és hatóságánál elosztását anélkül, hogy ebből szükségképp gyakori vándorlás válnék szükségessé, mert hiszen ugyanegy törvényhatóság területén birói, ügyészségi, ügyvédi, közjegyzői és közigazgatási gyakorlat könnyen elsajátitható. De különben is: a gyakorlat helyének változtatása az ifjura csak értékes lehet, hiszen mindenütt uj emberekkel, uj életviszonyokkal, uj szokásokkal, hazája különböző vidékeivel ismerkedik meg és ezen az uton is is bővül látóköre, gyarapodik emberismerete és élesedik itélőképessége. A «Lehrjahre» és a «Wanderjahre» szoros egybekapcsolódása tehát mindenképpen csak hasznos lehetvén, az áthelyezés gyakorisága sem okozhat különös aggodalmat. Ami pedig az ügyvédeknél és a közjegyzőknél gyakorlókat illeti: ezeknek anyagi helyzete sem fog változni. Az ügyvédjelölt — a mai elnevezéssel élve — csak ugy kénytelen lesz bármilyen dijazásért gyakorlatra menni, mint most; viszont az ügyvéd a jövőben is ugy fogja dijazni jelöltjét, amint azt anyagi körülményei lehetővé teszik. Ha a gyakorlatra kényszerülők száma pedig váratlanul és ideiglenesen tulságosan gyarapodnék — bár nem valószinü a mai egyensulynak lényeges változása — egyfelől az egész országban szükségképpen megosztásukkal, másfelől pedig a nem-jelöltek alkalmazásának csökkentésével lehet majd a bajokon segiteni.

A kiképzés emez egységességének azonban még egyéb, rendkivül értékes hatásai is lesznek, azokon fölül amelyeket egyben e reform inditó okai gyanánt tártam föl. A bíróságok és hatóságok figyelmesekké lesznek a kiváló erőkre és jobban válogathatnak majd közülük, mint eddigelé; az ifjak önmaguk inkább jutnak majd igazi hivatottságuknak tudatára, mint ma és kiki inkább marad majd meg abban a hatáskörben, amelyet egyéniségéhez inkább tart megfelelőnek; az ügyvédség ethikája és képzettsége is magasra fog nőni, mert mindenki tudni fogja, hogy a birói tisztre csak gyakorló ügyvéd lesz kinevezhető, mindazok tehát, akik ilyen kinevezésre igényt fognak tartani, az ügyvédi tisztnek mintaszerü gyakorlásával iparkodnak majd erre érdemesekké válni. Meg fognak szünni az egyoldaluságnak bizonyos, csaknem természetes kinövései, amelyek nem lényegesek ugyan, de sokszor kellemetlenek és kölcsönösen bántók; az együttnevelkedés összes előnyei érezhetőkké lesznek majd a bíróságok és a közigazgatási hatóságok müködésében, de az ügyvédekkel való személyes érintkezésben is. Az igazságügyi és közigazgatási szervezetet alkotók valóban egy nagy családot fognak alkotni, amelyből nem fog ugyan hiányozni a jellemnek és életfölfogásnak a családon belül is tapasztalható különfélesége, de amelyben föl lesz található az, ami a családból még mindig nem veszett ki egészen: az összetartozás érzése és az azzal járó bensőség.

A biró- és az ügyvédképzés itt javasoltam reformjának nem látom egyetlen hátrányát sem, de látom annak számos előnyét a jogszolgáltatásra és minden érdekeltre nézve és azért nem kételkedem abban, hogy végre mégis csak ez a fölfogás fog győzedelmeskedni, amelyben itthon és a hazán kivül a jogtudók ezrei osztoznak.

A joggyakorlat idejének meghosszabbitását öt esztendőre föltétlenül helyeslem, a mai idő nem lévén elégséges annak a sokféle ismeretnek elméleti és gyakorlati elsajátitására, amelyre bírónak, ügyésznek, ügyvédnek, közjegyzőnek egyaránt szüksége van. Ezzel mindenki tisztába van, aki a kérdésről komolyan és elfogulatlanul gondolkozik, ugy, hogy alig kell még valamit hozzátoldanom az erről e lapok hasábjain is sokak részéről bölcsen elmondottakhoz. S ha a gazdasági önállóság lehetőségének két évvel kitolása nem is előnyös: szemben a gyakorlat meghosszabbitásának szükségességével a birói, ügyvédi stb. tiszt kielégitőbb betölthetése érdekében, meg kell szünnie minden ellenkezésnek. Hogy ezzel egyben némi ellenszerét kapjuk a jogi pálya tulzsufoltságának, az természetes és ha ez a hatása lenne, ezt mindenki csak örömmel fogadná, mert semmi egyéb hátrányt nem is emlitve, az ügyvédi pályának mai tulzsufoltsága szükségképpen irrealitásra vezet, ami az ügyvédi hivatásnak eszményi és erkölcsi oldalának sulyos és alig gyógyitható megsértését jelenti. Erről is évtizedek óta annyit irtak és beszéltek — jó magam sem hallgattam, — hogy lehetetlen egyebet állapitani meg, mint azt, hogy a tervezet a joggyakorlati idő meghosszabbitásának javasolásával csak a jogászi közvéleményt fejezi ki.

A gyakorlat idejének kiszámitásánál föntartanám a mai gyakorlatot, amint azt a tervezet is teszi. Igaz, hogy a szigorlatokra készülés elvon valamit ebből az időből, de viszont igaz az is, hogy az ifju ezalatt az idő alatt is gyakorlaton van és szükségképp tanul valamit akkor is. A gyakorlat idejének a jogtudorság elnyerésétől számitása sok igazságtalanságra vezetne és nem mindig a legérdemesebbnek gyakorlati ideje rövidülne igy meg. Ellenben avégből, hogy a szigorlatok letételét ne sokáig halasszák, a jogtudor-joggyakornokok segélydiját fokozhatnák a hatóságok és azonfelül azt is ki lehetne mondani, hogy az ügyvédi vizsgálat csak a jogtudorság elnyerésétől számitott három év mulva tehető le. Igy azután maradna elégséges idő a szigorlatok letételére és a gyakorlatra, nemkülönben az ügyvédi vizsgálatra készülésre is, anélkül, hogy bárkin igazságtalanság esnék e határidők ilyetén megállapitásával.

Ilyen módon fölöslegessé válnék az ügyvédhelyettesi intézmény is, bármennyire elismerem az amellett fölhozott érvek közül egyeseknek az igazát és bármennyire méltánylom a tervezetnek jó szándékát ez intézménynek meghonositásával. Hogy miért nem tartom szükségesnek ezt az ujitást? azt ugyanazokkal az érvekkel okolom meg, amelyeket előttem már mások oly bőségesen hoztak föl e lap hasábjain is. Ezeket az érveket a magaméivá tevén, nem kell olvasóimat ismétlésekkel untatnom. Csak szaporitani akarom még ez érvek számát néhány megjegyzéssel.

Az ügyvédi vizsgálatot, — amelyet szintén reformálni kellene, de erről most nem akarok beszélni, — a tervezet szerint a mai három évi gyakorlat után lehetne letenni és ügyvédhelyettessé csak az lenne, akinek ügyvédi oklevele van. De ha a gyakorlat idejét azért kell meghosszabbitani, mert éppen az ügyvédi vizsgálat tanusitja, hogy az elégtelen a szükséges ismeretek elsajátitására: nem helyesebb-e a gyakorlat idejének a vizsgálatot megelőző időben meghosszabbitása, hogy maga a vizsgálat győzhessen meg a gyakorlati idő kellő kihasználásáról? S azután: ki és mi biztosit arról, hogy az ügyvédhelyettesség ideje nem lesz inkább formális, névleges gyakorlat, mint valóságos, ki és mi biztosit arról, hogy e két év elmultával többet tud majd az okleveles ügyvéd, mint a vizsgálat időpontjában? továbbá: nem természetesebb-e a gyakorlat idejének egységessége, a vizsgálat caesurája nélkül és nem megnyugtatóbb biztositék-e az egész gyakorlat eredményességét kutató vizsgálat és az azt tanusitó oklevél? Végül: mennyi mindenféle félreértés, zavar, kellemetlenség származnék az olyan állapotból, amikor valaki nem ügyvédjelölt ugyan, mert van ügyvédi oklevele, de azért mégis a jelöltekre hatályos szabályok alatt áll és amikor valaki okleveles ügyvéd ugyan, de ennek semmiféle jogát nem gyakorolhatja!

Mindazt, amit az ügyvédhelyettestől várunk, éppen olyan jól elláthatja a juris doktor ügyvédjelölt, akinek két vagy három éves gyakorlata van. Ha minden áron bifurkációt akarnak egyesek, megtalálhatják azt itt, de az okleveles ügyvédet ne kényszeritsék további gyakorlatra és segédi müködésre.

Ami a tervezet 2. §-ának átmeneti rendelkezését illeti, ebben a tekintetben azon az álláspontón vagyok, amelyet az igazságügyminiszter ur foglalt el fönt emlitett jogászegyleti előadásában (26. l.) és amely szószerint ez: «Átmeneti intézkedésül lényegileg az volna megállapitandó, hogy akik e törvény életbelépése előtt a mostani rend szerinti jogtudományi doktori fokot megszerezték, az eddigi szabályok szerint bocsáthatók az igazságügyi gyakorlati vizsga letételéhez». Kilenczedfél esztendő ugyan hosszu idő és komoly ember bizonyára nem vádolhatja az igazságügyminiszter urat következetlenséggel azért az ellentétért, amely korábbi fölfogása és a tervbe vett szabályozás közt mutatkozik, — hiszen az időközben szerzett tapasztalatai arról győzhették meg, hogy ma radikálisabb intézkedés szükséges, mint amilyent korábban óhajtott. Én azonban azt hiszem, hogy a viszonyok nem változtak 1902 tavasza óta annyira, hogy ne érhetnénk be azzal a méltányos átmeneti rendelkezéssel, amelyet Székely Ferenczneк fönn idézett inditványa tartalmaz.

Dr. Márkus Dezső,
a m. kir. Curia kisegitő birája

Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló törvényjavaslathoz.

A javaslat — amint ismeretes — az ügyvédi lajstromba való bejegyzés előfeltételeinek (1874 : XXXIV. tcz. 2. §.) módositását tervezi. Ez a kérdés eddig már széleskörü megvitatást nyert s az irányzat jelenleg az, hogy az ügyvédi lajstromba való felvétel okvetlenül megnehezitendő különösen azért, mert a mostani jogállapot szerint az ügyvédjelölteknek az ügyvédi pályára való kiképzésére rendelkezésre álló idő rövid.

E kérdés megvitatásában egy körülmény azonban — legalább a mi tudomásunk szerint — nem került felszinre. Ez pedig az, hogy biztositva van-e s a javaslat szerint biztositva lesz-e, hogy az ügyvédjelölt ténylegesen s ne csak papiroson folytassa a joggyakorlatot?

E kérdésre ugy a jelen, mint a javaslat folytán előálló jogállapot szempontjából csak tagadólag válaszolhatunk. Az utóbbi tekintetben különösen azért, mert a javaslat a mai helyzet javitására mi intézkedést sem tartalmazván, a mai helyzetet tartja fenn.

Ami pedig a mai jogállapotot illeti, közismert, hogy az ügyvédi kamarák által vezetett ügyvédjelölti lajstromokba való bejegyzés csak formalitás, amelyet, ha a magát bejegyeztetni szándékozónak a bejegyeztetés «szivességére» hajlandó ügyvédismerőse van, játszva lehet — különösen a vidéki kamarák területén — megszerezni s igy mielőbb biztositani a «jogot» az ügyvédi vizsgálóbizottságok elé állásra. Az igy bejegyzett «ügyvédjelölt» természetesen az iroda felé sem néz.

Hogy abban dolgozzon s az ügyvédi teendőkkel megismerkedjék, arról ne is beszéljünk. Jórészük állandóan hivatalban van és sok esetben még az iroda székhelyén sem tartózkodik. S amidőn a joggyakorlati idő eltelik, az «ügyvédjelölt» re bene gesta vizsgára jelentkezik. Sőt előfordulnak olyan esetek is, hogy a bejegyzett jelölt már régen más pályán van s ennek daczára — miután az évi jelentés (Ü. R. 11. §.) szabályosan megtörténik — még mindig mint jelölt szerepel.

Nézetünk szerint a törvényhozónak a mai helyzetet továbbra nem szabad türnie, mert ezen kinövés eliminálása nagyban hozzájárulna az ügyvédképzés sikerességéhez s utját vágná az ügyvédi pályára való tódulásnak. Az utóbbi szempontjából a purifikácziót különösen fontosnak tartjuk, mert sokakat éppen a jelölti bejegyzés könnyüsége s ezzel más elfoglaltság megtarthatása csábit az ügyvédi pálya felé.

A budapesti kamara e téren igen szigoru álláspontot foglal el. A bejegyeztető főnöktől ünnepélyes nyilatkozatot követel a tekintetben, hogy a jelölt tényleg és állandóan Budapesten lakik, hogy egész idejét a szokásos irodai órák alatt a joggyakorlatnak szenteli s hogy sem állami vagy más közszolgálatban nem áll. (342/904. és 428/904. számu választmányi teljesülési határozatok.)

A többi kamara álláspontjáról, illetve rendszabályairól nincs tudomásunk.

Mindez azonban kevés, az Ü. R. második fejezete (11—16. §-ok) pedig nem biztosit a kamarák részére más eszközöket, amelyek segélyével ez az abusus leküzdhető lenne. Itt törvényhozási intézkedésre van szükség s e tekintetben a most kinálkozó alkalmat igazságügyi kormányunknak nem szabad elmulasztania.

Nézetünk szerint az Ü. R. 11. §-a oda lenne módositandó, hogy a főnök a nála joggyakorlaton lévő jelölt magaviseletéről és a joggyakorlat ténylegességéről sajátkezüleg irt nyilatkozatban évenként — esetleg félévenként — ügyvédi esküjére (Ü. R. 6. §.) való hivatkozással jelentést tesz. Ha pedig a jelölt irodát változtat (Ü. R. 12. §.), előző főnöke a fent érintett körülményekről a sajátkezüleg irandó bizonyitványban ügyvédi esküjére hivatkozással tanuságot, mig az uj főnök ugyanigy és ugyanazon körülmények tekintetében igéretet tartozik tenni. Mindezen szabályok megtartására a kamarák ügyelnek s erre a mulasztó ügyvédet 25 K-tól 500 K-ig terjedő pénzbirság terhével szoritják.

Amennyiben pedig az derülne ki, hogy a jelölt a fenti rendelkezések daczára sem volt ténylegesen joggyakorlaton, ugy az ügyvéd, mint a jelölt szigoru büntetéssel sujtandók. Az ügyvéd szempontjából első izben 100 K-tól 1000 K-ig terjedő pénzbirságot (Ü. R. 70. §. 2.), tiz éven belül való visszaesés esetében pedig az ügyvédi gyakorlatnak legfeljebb egy évig terjedő felfüggesztését (Ü. R. 70. §. 3.) látnánk helyesnek. A jelölttel szemben 50 K-tól 500 K-ig terjedő pénzbirság s a fiktiv joggyakorlat megsemmisitése mellett joggyakorlatának az addig eltöltött idővel való meghosszabbitása lenne czélirányos. Ha pedig a jelölt közszolgálatban áll, a fegyelmi eljárás megindítása végett felettes hatósága értesitendő.

Hogy pedig e szankcziók ne csak papiroson maradjanak meg, elrendelendőnek tartjuk, hogy a kamarák a jelöltek tényleges joggyakorlaton való létéről szabálytalan időközökben — de évente legalább négyszer — a választmány kebeléből kiküldendő biztosok utján meggyőződést tartoznak szerezni. Ez a vizsgálat nem lenne minden esetben általános, azaz minden főnökre kiterjedő, hanem csak részleges, ugy azonban, hogy évente mindegyik főnök sorra kerüljön. Ennek módozatai az életbe léptető rendeletben lennének szabályozandók.

A pénzbirságnak a jelölttel szemben való alkalmazásának indokolására felhozzuk, hogy igy büntetésben részesülhetnek azok is, kik magánalkalmazásban állanak s kikkel szemben sem a felettes hatóság értesitése, sem pedig a joggyakorlati idő meghosszabbitása érzékeny s visszatartó hatásu joghátrányt nem képezne.

Ami pedig a büntetések szigoruságát illeti, különösen a főnökök szempontjából megemlitjük azt, hogy e büntetések ma tulajdonképpen nem az ügyvéd, hanem a közönség — bár ez első pillanatra kissé paradox állitásnak tetszik — részére szükségesek. Tény ugyanis, hogy a nagyközönség a mai abusust természetes dolognak tartja s nehezteléssel sujtja azon ügyvédet, ki ezt a kis szivességet megtenni nem hajlandó. Sőt sok esetben a jellemszilárd ügyvéd korrekt álláspontja miatt kliensének elvesztésével lakol. Ha azonban az általunk javasolt szigoru büntetések átmennek a köztudatba, azonnal megszünik az ügyvéd kisértése, mert a szigoru szankcziót a legkorlátoltabb ember is felfogja.

Ezekben kivántuk előadni a kérdés lényegét. Mi az általunk ajánlott módositásokat a javaslat által elérni óhajtott czél szempontjából elsőrendü fontossággal biróknak tartjuk.

Nézetünk szerint ezeknek elmaradása egyjelentőségü volna a fél munkával, pedig — ha valahol egész munka volt szükséges — ugy szükséges az a jelen kérdésben. Reméljük, hogy igazságügyi kormányunk e kérdést is fontolóra veszi s az általa kontemplált módositásokat a fent érintettekkel kiegészíti.

Dr. Szemethy Károly,
budapesti ügyvéd.

A polgári perjog reformja.

A polgári perrendtartás most benyujtott javaslata lényegileg megegyezik a Plósz-féle törvénytervezettel és főleg a járásbirósági hatáskör kiterjesztése mellett a felülvizsgálati értékhatár felemelésével tér el tőle.

A Plósz-féle törvénytervezet módositását mindkét irányban helytelennek tartjuk.

Egy reformnak a behozatalára nem elég ok és alap az a jelszó, amely az utolsó években az igazságügyi politikát dominálja és amely az igazságszolgáltatás mizériáit a felsőbiróságok tehermentesitésével akarja megszüntetni.

Ez az indok vezetett oda, hogy a javaslat a járásbiróság hatáskörét 1000 K-ról 3000 K-ra emelte és hogy a Plósz-féle javaslattal szemben, amely az összes 100 K-n felüli ügyekben a táblához való felülvizsgálatot megengedte, a felülvizsgálati értéhhatárt 500 K-ban állapitja meg.

Az értékhatár felemelésének egyedüli indokául a biróságok tehermentesitése szolgál.

Az kétségtelen, hogy a jó igazságszolgáltatásnak egyik feltétele, hogy az egyes elbirálás alá kerülő ügyek kellő alapossággal legyenek felülvizsgálhatók, de ez okból az ügyek ezreit éppen a felülvizsgálat alól elvonni nem lehet.

Nincs polgári törvénykönyvünk. Nincsenek irott magánjogi jogszabályaink. Ennek folytán a jogszabályok csakis a felsőbiróságaink elvi jelentőségü határozataiban juthatnak kifejezésre. Ha azonban az ügyek legnagyobb részében éppen a felsőbiróságokat zárjuk el attól, hogy a konkrét esetben a jogszabályok tekintetében nyilatkozhassanak, akkor amellett, hogy a felülvizsgálat alól elvont ügyekben az ország 63 törvényszékénél a legkülönbözőbb és legellentétesebb joggyakorlat feljődhetik ki,

az ennek folytán előálló jogbizonytalanság az ország gazdasági fejlődését is károsan fogja befolyásolni.

De nemcsak a polgári törvénykönyv hiánya, hanem az a körülmény is ellene szól egyrészt a járásbirósági hatáskör oly tetemes mérvü kiszélesbitésének, mint azt a javaslat tervezi, hanem az a körülmény, hogy nincsenek szakképzett biráink, kikre a polgári törvénykönyv hiányában az ügyek végleges eldöntését rábizni lehetne.

Nem is indokolt dolog a bíróságok tulterheléséről beszélni akkor, mikor a szervezeti reform folytán a kir. táblák az ügyek legnagyobb részében háromtagu tanácsban fognak határozni.

A polgári ügyekben a jogegység fenntartása érdekében a deczentralizálás nem lehet a czél.

A sommás törvény uralma alatt is elég sajnosan tapasztaltuk, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a felülvizsgálat ki van zárva, sokkal nagyobb nemtörődömséggel és sokkal kevesebb alapossággal döntik el a kir. törvényszékek a pereket, mint azokban az esetekben, amelyekben a felülvizsgálat lehetősége nincsen kizárva.

Feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a Plósz-féle javaslat álláspontjának fenntartása mellett mindazokban az ügyekben helye legyen a felülvizsgálatnak, melyek a 100 K-s értékhatárt meghaladják.

Ennek nem állhatja utját az sem, hogy az eljárás költségei ilyképpen szaporodnának. Ez a kifogás nem állhat meg azért, mert a felülvizsgálat költsége a költségeket lényegesen nem szaporitja. Különösen, ha figyelembe vesszük azt, hogy a javaslat bizonyos értékhatárig a feleknek, illetve képviselőjüknek a felszólalást nem engedi meg és igy a nyilvános előadás a feleket külön költséggel nem terhelné meg.

A jogorvoslat megszoritása helyett, ellenkezőleg annak szélesebb megengedését tartjuk szükségesnek. Szükséges ez a jogegység fenntartása érdekében.

Épp ez okból, minthogy a Curia az ügyek egész csoportjában el lesz zárva attól, hogy valamely jogszabály tekintetében kijelentést tehessen, a mai deczentralizált táblai rendszer mellett szükségesnek tartjuk *a polgári koronaügyészség felállitását.*

A polgári koronaügyészség a koronaügyészség szervezetének keretében lenne szervezendő olyképen, hogy mindazokban az ügyekben, melyekben a Curia érdemleges határozatot nem hozott, a polgári koronaügyészségnek jogában álljon rendkivüli perorvoslattal a Curia határozatát provokálni az esetekben, amelyekben az alsófoku bíróságok jogerős határozata jogszabálysértéssel jött létre.

Elég sürün tapasztaljuk a jelenlegi rendszer mellett is, hogy maga a kir. Curia különböző tanácsaiban egymással ellentétes határozatokat hoz. Ez az ellentét még jobban fokozódik, ha a különböző táblák joggyakorlatait hasonlitjuk össze. Azokban az ügyekben pedig, ahol a kir. törvényszékek hoznak végső fokban határozatot, ez az ellentét már a teljes zürzavar képét mutatja.

Ezt a chaost, melynek következménye a teljes bizonytalanság, csakis oly módon lehet megszüntetni, ha módot adunk arra, hogy a kir. táblák már a 100 K-n felüli ügyekben is dönthessenek és a jogszabályokat kinyilvánithassák. Ezzel a ténynyel magával már a különböző határozatokban mutatkozó ellentétek nagyrésze kiküszöbölhető lesz, a polgári koronaügyészség felállitása pedig a polgári törvénykönyv hiányának következményeit csökkentené.

A járásbirósági hatásköröknek felemelésére a 3000 K-s értékhatárt tulmagasnak tartjuk, mert hisz az az ok, amelyért a legtöbb esetben a sommás eljárást a felek igénybe vették kikötés alapján is, a szóbeliség és közvetlenség volt. Ha pedig a szóbeliség és közvetlenség meg lesz a kir. törvényszéken is, ugy az az ok, amelynek folytán a járásbiróság illetékességét rendszerint kikötötték, önmagától elesik. Elesik azon további ok is, hogy a felek a rendes eljárás hosszadalmassága, a törvényben gyökeredző számtalan halasztás lehetősége folytán a pert évekre elhúzhatták és ily körülmények között a felek között fennforgó vitás jogviszonyból keletkező jogbizonytalanság nyomasztó teherként feküdt az érdekelt feleken. A szóbeliség és közvetlenség mellett ezek a bajok önmaguktól meg fognak szünni. Viszont azzal a ténynyel, hogy a kereskedelmi és váltóperek a járásbiróságra nézve megállapitott értékhatáron belül jórészt amugy is a járásbiróság hatáskörébe utalódnak, már a járásbiróságok munkaterhét annyira fokoztuk, hogy félő lesz, hogy az elsőbiróságok, amelyek az ügygyel éppen a legalaposabban és legkimeritőbben kénytelenek foglalkozni, vagy nem fognak kellő gondot fordithatni az ügyek alapos elintézésére, vagy pedig a munkatúlterhelés folytán azok gyors elintézésében lesznek akadályozva. Ennek a következménye azután az lesz, hogy a mig eddig csak a bonyolultabb perek elintézése vett éveket igénybe, addig most majd az egyszerü behajtási perek is, ahol az alperes védekezik, évek során át nem fognak befejezést nyerni. *Dr. Schubert Ignácz.*

Kártérités ideális károkért.

A kir. Curia a napokban feltünést keltő határozatot hozott, mely sok tekintetben irányitó befolyást fog gyakorolni kártéritési jogunk további kiépitésére.

Erőszakos nemi közösülés folytán egy leány szüzességét elvesztette és a büntető per lefolytatása után a tettesek ellen kártéritési pert inditott. A Curia 2000 K-t megitélt a sértettnek. Az indokolás szerint: «Bár a nőnek a szüzesség nem feltétlen kelléke, a mindennapi tapasztalat bizonyitja, hogy a szüzességét veszitett leány a megvetés egy bizonyos nemének van kitéve és férjhezmenetele — ami a nőnek természetszerü hivatása — meg van nehezitve; viszont az ily fogyatékos szüzességü leány is elérheti hivatásszerü czélját, a férjhezmenetelt, ha társadalmi állását tekintve jelentékenyebb vagyona van.

Sértett egyszerü falusi asztalos leánya, aki mezei munkába jár napszámba; a tanuvallomások igazolják, hogy sértettnek a férjhezmenetelhez reménye nem lehet; de ha vagyona lesz, akkor férjhez veszik. Tekintettel a kiskoru felperes társadalmi állására, az alperesek vagyoni helyzetére, a kir. Curia a büncselekmény által a kiskoru felperes női becsületében és erkölcsi integritásában s ezzel közvetve vagyoni érdekkörében okozott jogsérelem kárpótlásául 2000 K kártéritési összeg megitélését találta megfelelőnek.» (Magánjogi Döntvénytár IV. k. 215. l.)

A magyar judikatura a gazdasági, vagyoni hátrányok és károk megtéritése tekintetében a müveltebb államok kártéritési jogával lépést tart. Ellenben a nem vagyoni, u. n. ideális hátrányokért és károkért kártéritést csak nagyon szórványosan, kivételesen s csak olyankor itél meg, midőn az ily ideális hátrányokért való kártéritésre specziális törvények alapot nyujtanak. Ily törvényes rendelkezés található a Btk. 198. §-ában. Ezen szakasz törvényellenes letartóztatásért naponkint 5—10 forintot állapit meg anyagi kárpótlásként kizárólag a szabadság elvonásáért — minden anyagi kár fenforgása és igazolása nélkül. Hasonlóképen a bünvádi perrendtartásról szóló 1896 : XXXIII. tcz. 589. §-a szintén vagyonjogi elégtételt biztosit az elitéléssel, letartóztatással vagy vizsgálati fogsággal járó erkölcsi hátrányért, kellemetlenségért és zaklatásért, szóval az ártatlanul szenvedett szabadságelvonásért.

A törvényes szabályozások más területeiről is kimutatható hasonló módon, hogy kivételesen kártéritést biztosit egy-egy specziális törvény nem vagyonjogi hátrányokért.

Ha azonban a kártéritési igény nem ily specziális intézkedésekre, hanem általános magánjogi elvekre való hivatkozással vétetik keresetbe, akkor bíróságaink többnyire elzárkóznak az ideális hátrány vagy kár megitélése elől. Pedig a külföldi törvényhozások jogfejlődése mind szélesebben enged tért az ideális károkért való kártalanitásra.

Kétségtelen dolog, hogy nemcsak a vagyoni, hanem a nem vagyoni jelentőségü érdekek is magánjogi oltalomra szorulnak, mert oltalom nélkül ezek ki lennének szolgáltatva mások magánjogilag meg nem torolható sérelmeinek. A kártérités tanának egyedül helyes kiindulása és alaptétele csak az lehet, hogy akár materiális, akár ideális hátrányokért és károkért az okozó anyagi felelősségre legyen vonható. A nem vagyoni érdekek megsértése esetében nem lehet igazság szerint megnyugodni egyedül a büntető törvényekben lefektetett kizárólagos büntetőjogi oltalomban. Nem lehet igazságosnak elfogadni, hogy a vagyonbeli kár a kártéritésre kivétel nélkül alapul szolgáljon, ellenben a nem vagyonjogi kár magánjogi kártérités nélkül maradjon.

A büntetőjogi oltalom legtöbbször nem kielégitő, mert igen sok károsító cselekmény büntetőjogilag nem is üldözhető, másrészről a kizárólagos büntetőjogi szankczióval még nincs reparálva és helyrehozva a sértett érdek.

A törvényhozások a nem vagyonjogi kárnak megtéritését

legtöbbször azért zárják ki vagy szoritják meg, mert attól tartanak, hogy a törvényes szabályozások tág teret engednének a jogtalan nyerészkedésre és az ily esetekkel való üzérkedésre.

Az ideális hátrányokért való kárpótlást magasabb erkölcsi szempontok s ezen felül a méltányosság követelményei indokolják, de ezek a magas szempontok alá lennének ásva, ha éppen a legszentebb morál hangoztatásával kicsinyes érdekek jogtalan védelmére lennének a törvényes szabályok kihasználhatók.

Ez okból tulnyomó részben a külföldi magánjogi törvények csak a személyiségi jogokat részesitik magánjogi oltalomban, ha azok megsértéséből nem vagyonjogi, hanem pusztán ideális kár keletkezik.

A schweizi kötelmi törvény kötelezettséget állapit meg testi sértések esetében, oly csonkitások és torzitások miatt, melyek a sértett boldogulását (pl. a lány férjhezmenetelét) megnehezitik; de helye van meghatározott esetekben fájdalomdij követelésnek is és végül egész általánosságban vagyoni kár igazolása nélkül kártérités jár minden oly esetben, midőn valaki tiltott cselekmények által személyi viszonyaiban sértve lett.

Ugyancsak a hollandi polgári törvénykönyv is megállapit a testi és lelki fájdalomért kártéritési összeget, valamint vagyonbeli elégtételt ad a becsületnek, a jó hirnévnek és más immateriális jognak, pl. a névhez való jognak oly sértése miatt, amely esetleg nem is jár vagyoni kárral.

A német polgári törvénykönyv részben ezen törvényben, részben más specziális törvényekben tért enged az ideális hátrányokért való kártéritésnek vagyoni kár igazolása nélkül a birságok (Busse) alakjában, vagy pénzbeli kártéritéssel, de tulnyomólag csak a személyiségi jogok terén ismeri el a nem vagyonbeli kár megtérítését. A német törvénykönyv például a jegyesi vagy függőségi viszony felhasználásával csellel vagy erőszak utján a nő erkölcsisége ellen, a testi épség és személyes szabadság ellen elkövetett sérelmek esetében veszi figyelembe a nem vagyoni kárt.

Az angol és amerikai jogrendszerek szintén a legkiterjedtebb mértékben nyujtanak pénzbeli elégtételt az ideális károkért és hátrányokért. Nemcsak a vagyon megsértése, hanem a szabadság elvonása, a rágalmazás, védjegy-bitorlás, titok felfedése is kártéritésre kötelez és a sértett vagyoni elégtételt kap a testi és lelki fájdalomért és a szenvedett méltánytalanságért.

Ki ne emlékeznék az angol orvosprofesszor esetére, aki elárulta egy leány nagybátyjának azt az orvosi titkot, hogy a leánynál abortust fejezett be. A nagybácsi ezen titok birtokába jutva, megváltoztatta végrendeletét és az unokahugának szánt pár százezer koronát ennek erkölcstelensége miatt ujabb végrendelettel jótékony czélra hagyta. Az orvosi titok jogellenes megsértéséért a leány kártéritési keresete folytán az angol bíróság az orvos-tanárt a korábbi végrendeletben hagyományozott pár százezer koronának a megfizetésére kötelezte. Ez az eset annak idején bejárta a világ lapjait s napjainkban is igen sokszor találkozunk oly angol birósági döntésekkel, amelyekben horribilis összegek itéltetn k meg kártéritésül tisztán ideális károkért, vagy legalább is közvetett vagyoni hátrányokért.

Legmagasabb fokon áll azonban a franczia jog, illetve joggyakorlat, mely a nem vagyoni jelentőségü érdeket a legmesszebbmenő módon védi. A törvény általános meghatározással irja körül a kártéritès fogalmát és felelősséget állapit meg mindazon cselekményekért, amelyekkel másnak bármely hátrány vagy kár okoztatik. A helyes alapelvnek a következményei fellelhetők a birói gyakorlatban, mely széleskörü védelmet enged az immateriális javak terén. Felöleli a joggyakorlat a névjogokat, a jegyek, minták jogát, védelmet nyujt a tisztességtelen verseny ellen; a csábitás folytán végzett elhálásért vagy teherbe-ejtésért járó erkölcsi hátrányért kárpótlást ad. megvédi a házi nyugalmat, az éjjeli csendet, kártéritésre kötelez, ha a levél a tulajdonos beleegyezése nélkül közzététetik. De ki győzné felsorolni a kiterjedt judikaturából azokat az eseteket, melyekben a franczia biró vagyoni kár igazolása nélkül ideális hátrányokért, fájdalomért, deformáczióért, erőszakosan eszközölt szépségfogyatkozásokért kártéritést nyujt.

A magyar polgári törvénykönyv tervezete a franczíát vette mintájául és védelmét nem korlátozza csak a személyiségi jogokra, hanem a dologi, kötelmi és különösen családi jogok sérelménél is nem vagyoni hátrányokért kártéritést ad.

A magyar bíróságok jurisprudentiájától fog függni, hogy a modern alapokra fektetett tervezetet — ha abból törvény lesz — helyes belső tartalommal töltse ki, hogy igy megközelithesse a franczia jogot és joggyakorlatot, amelyet szabályozásánál mintául vett.

A Curia a bevezetésben ismertetett határozatával jó mesgyén indult el. Kártéritést itélt meg tisztán ideális hátrányért, a szüzességnek erőszakos módon való elvételéért, illetve a női becsület és erkölcsi integritás megsértéséért. Kissé mégis bátortalan annyiban, hogy közvetett vagyoni hátrányra hivatkozik a kártéritès megadásánál, arra, hogy a szüzességvesztett vagyonos leánynak könnyebb férjet találnia, mint a vagyontalannak.

Megoldatlan maradt, vajjon járt volna-e kártéritès ugyanannak a nőnek a tettestől, ha a perinditás előtt vagy folyama alatt máshoz férjhez ment volna? Még inkább megoldatlan, vajjon járna-e kártéritès hasonló körülmények között egy férjes nőnek?

Dr. Gál Dezső.

Észrevételek «A kereskedelem a perrendtartási javaslatban» czim alatt megjelent közleményre.

A «Jogtudományi Közlöny» folyó évi 32. számában a fenti czim alatt dr. Nemere Béla kartársam tollából egy különben nagyon vonzó közlemény jelent meg, amelyet azonban nem hagyhatok megjegyzés nélkül, mert e czikk egy oly ténybeli tévedést tartalmaz, amely az uj perrendtartási javaslat egy rendelkezését teljesen hamis szinben tünteti fel.

A czikk a javaslat két, a kereskedelmet különösen érdeklő ujitásával foglalkozik, azzal, hogy a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéket eltörli és hogy a könyvkivonati illetékességet megszünteti. E két ujitás közül azonban a javaslat csak az egyiket tartalmazza, t. i. a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlését, mig a másik állitólagos uj rendelkezés hiányzik a javaslatból, amennyiben az a mostani perrendtartási törvény 35. §-ában szabályozott könyvkivonati illetékességet kissé módositott, mondjuk megszoritott alakjában továbbra is fentartja, amidőn 32. §-ában igy rendelkezik:

«Bejegyzett kereskedőnek más kereskedővel szemben létrejött követelése, ha a felperes az arra vonatkozó könyvkivonatot bemutatja, az utolsó ügylet bejegyzésének keltétől számitott két éven belül annak a helynek a bírósága előtt is perelhető, ahol az ügylet megkötésekor a könyvet vezették. A czégbejegyzés kitörlése ezt az illetékességet nem szünteti meg.»

A javaslat tehát — eltérőleg e javaslat 1893-iki tervezetének az álláspontjától — az ügyvédi és kereskedői körökből felmerülő óhajtásokra tekintettel, igenis fentartotta a könyvkivonati illetékességet és azon csak két irányban tett — igaz megszoritó — változtatást.

Eltekintve ugyanis attól a csekélyebb jelentőségü rendelkezéstől, hogy a javaslat a könyvkivonatnak a keresethez való feltétlen csatolását kifejezetten megkivánja és hogy könyvkivonat alapján csak azon hely bírósága előtt enged perelni, amely helyen a könyvek az üzlet megkötésekor vezettettek, lényeges megszoritása a javaslatnak a mai jogállapottal szemben az, hogy a könyvkivonati illetékesség csak kereskedőkkel szemben vehető igénybe és hogy a könyvkivonati illetékesség igénybevehetését a javaslat a mai tiz évről két évre szállitja le.

A javaslat indokolása mindkét megszoritást kellően motiválni igyekszik. A könyvkivonati illetékességnek csak kereskedőkkel szemben való igénybevehetését a javaslal azzal indokolja, hogy a mai állapot, mely szerint ez a kivételes illetékesség mindenkivel szemben igénybe vehető, számos baj kutforrása lett. Némely kereskedők ugyanis — mondja tovább az indokolás — megrendelés nélkül tömegesen küldöttek árukat a nagyközönségnek, mások pedig meg nem felelő árukkal zaklatták a vevőket, akik inkább fizettek, semhogy a felperes bíróság előtt megjelenni vagy ismeretlen ügyvédet vallani legyenek kénytelenek.

A javaslat eme megszoritásával tehát a «Bauernfängerei»-nak kivánja elejét venni és álláspontját azzal is kivánja erősiteni, hogy a mai jogállapot mellett különösen visszás, hogy ezt az illetékességet külföldi, főleg osztrák kereskedők is igénybe veszik és igy ez illetékesség igen sok esetben a hazai kereskedelem hátrányával a külföldi kereskedelem javára érvényesül.

A javaslat ez indokolása azonban több irányban sántikál.

Ugyanis nem lehet kétség az iránt, hogy a megszoritó rendelkezés daczára is fogják az osztrák kereskedők Ausztriában perelni a magyar honosokat, igaz, hogy csak a kereskedőket (és itt nem hagyhatjuk megemlités nélkül, hogy a könyvkivonat alapján indított pereknek legalább 80%-a kereskedő alperes ellen indul ma is), de meg ezenfelül, aki a mi kereskedőink egy részének, sajnos, alacsony szellemi nivóját ismeri (hiszen fennálló jogunk szerint pl. a czipész, a korcsmáros, a kőfaragó is kereskedő) az a javaslatnak a «Bauernfängerei» megszüntetését czélzó intenczióját csak pium desideriumnak tekintheti.

Mondjuk ki nyiltan, hogy a javaslat e megszoritó intézkedése engedmény akar lenni azoknak a köröknek, amelyek a könyvkivonati illetékességnek egészben való eltörlését kivánták.

A második megszoritást t. i. a könyvkivonati illetékesség igénybevehetésének a mai tiz évről két évre való leszállitását a javaslat a követelések gyors lebonyolitásának szükségével indokolja és nehogy a hitelező a kamatoknak és az egyenlegátvitelnek a könyvekbe való bejegyzésével ezt a határidőt ismételten is meghosszabbithassa, kimondja a javaslat azt is, hogy a két év nem az utolsó bejegyzéstől — mint a mai 35. §-ban — hanem az utolsó ügylet bejegyzésétől számitandó.

A javaslat ez ujitása ellen különösebb kifogás nem tehető, nemcsak azért, mert hiszen a két év nem kereskedőkkel szemben már mai jogunkban is fennállott, hanem azért is, mert a kereskedőknek követelésük gyors érvényesitésére való szoritása sok esetben az ő érdekükben állónak is tekinthető.

Dr. Kelemen Frigyes Ottó,
budapesti ügyvéd.

Az országos birósági vegyész jogállása.

A fenti czimen dr. Kármán Elemér nagyváradi kir. ügyész urtól a Jogtudományi Közlöny 34. számában czikk jelent meg, mely az országos birósági vegyész jogállását tárgyalja. A czikk azon alkalomból iródott, hogy a pálinkamérgezési esetek egyikében a budapesti kir. törvényszék vizsgálóbirája az országos birósági vegyész mellé ellenőrző szakértőt rendelt és a czikk ezen rendelkezését helyteleniti, ugy értelmezvén a vegyész jogállását, hogy melléje ellenőrző szakértő nem rendelhető ki.

Előre bocsájtom, hogy személyi momentumok nem érintenek, mert nekem is volt alkalmam az országos birósági vegyész pártatlan és kipróbált tudományos ténykedéséről meggyőződést szerezni, mindamellett helytelennek tartom ama felfogást, mintha a birósági vegyész müködési köre a rendes birósági szakértő müködési körét meghaladná.

Az ügy érdemi eldöntésénél a bünvádi perrendtartásnak a szakértőkre vonatkozó elvi álláspontjából kell kiindulni. A törvény ugyanis megállapitja, hogy amennyiben a ténykörülménynek felismeréséhez és megitéléséhez szakértelem szükséges, ebben az esetben az eljárás bármely szakában szakértő alkalmazandó, de sőt hozzáteszi mindjárt, hogy a terhelt, vagy a terheltek egy ellenőrző szakértő közremüködésével élhetnek. Olyan általános szabály ez, mely alól a bünvádi perrendtartás későbbi szakaszaiban egyáltalán nem tesz kivételt. A bünvádi perrendtartásnak 228. §-át tehát megszoritani, a terheltnek ama jogát, hogy ellenőrző szakértő közremüködésével éljen, megvonni nem lehet, mert ez a védelem jogát csorbitaná, már pedig a törvény szelleme zárja ki, hogy azt amit a védelem javára intézményesen biztosit, hogy azt megszoritani lehessen.

Nem rontja le a fent előadottakat ama körülmény, hogy a bünvádi perrendtartás a szakértőkre vonatkozó általános és a büncselekmények minden ágára kiható rendelkezések mellett egyes speciális büncselekmények vizsgálatára a szakértők bizonyos körét bizza meg. Azon esetekben ugyanis, a gyilkosságról, emberölésről, szóval olyan büncselekményekről van szó, amelyeknél halottszemle és bonczolás eszközlendő, két orvosszakértőt kell alkalmazni ; hamis pénz hamisitásának megállapitása végett az azt kibocsájtó hatóságtól kell kérni véleményt ; mérgezés esetén a vizsgálatot rendszerint az országos birósági vegyész teljesiti. Ilyen speciális esetek a bünvádi perrendtartás 240. §-ától bezárólag a 254. §-ig foglaltatnak, de semmisetre sem ellenkeznek a szakértőkre vonatkozó azon általános határozmányokkal, amelyek a 225. §-tól a 240. §-ig vannak meghatározva, mert az egyes speciális esetek csakis azért szabályoztattak részletesebben is a törvényben, mert a törvény ezeket oly fontosnak tartotta, hogy nem elégedett meg általános rendelkezésekkel. Bár a törvényben világosan meg van mondva, hogy az országos birósági vegyész csak «rendszerint» teljesiti a vizsgálatot, mindazonáltal határozott akarata a törvénynek a jelen esetben az, hogy még ha mérgezés esetén azt mondaná is ki, hogy az országos birósági vegyész teljesiti a vizsgálatot, még akkor sem lehet a 228 §-ban biztositott jogától a terheltet elütni, hogy ellenőrző szakértő közremüködésével ne élhessen.

Vannak esetek, amidőn az Országos birósági vegyész jogállása tényleg lehet olyan, hogy az ellenőrző szakértő nem müködhetik mellette, de ekkor már az országos birósági vegyész müködése tulajdonképp nem egyezik a szakértői rendes müködésével, hanem ugynevezett felülvéleményező másodfoku hatóság, amidőn szakértőként az elsőfokon más vegyész müködött és ennek a véleményét kell felülbirálni.

Az eset ugyanaz, mint az orvosszakértőknél, hiszen a törvény maga parallel emliti az orvosszakértői vélemény felülbirálatával a vegyészi vélemény felülbirálatát és ebből következik, hogy a vegyészi vizsgálat csakugy felülbirálható, mint más egyéb szakértői eljárás és észlelet. Ebből ismét az következik, hogy a vegyészi vizsgálódások nem egészen olyanok, mint aminőknek dr. Kármán ügyész ur állitja, hogy azok csupán egy személy által volnának teljesithetők.

Ha a kémiai vizsgálódások egy személy előtt nyilvánulnának és a vegyi folyamat előidézésében más személy nem vehetne részt, ugy a törvény bizonyára nem állitott volna fel intézkedést arra, hogy a kémikus szakértő munkáját ki birálja meg másodfokon. A kémiai tudomány sem tanitja azt, hogy bizonyos hatások csakis egyetlen és egyféle vegyi hozzátétel folytán állanak elő, mert hisz a tudomány folyton halad és az ellenőrző szakértő ujabb tudományos vizsgálatok alapján talán más eredményt fog elérni, mint régebbi módszerek segélyével a birósági vegyész elért volna. Ami pedig az előálló eredményt illeti, ugy egyenesen fontos, az igazság kideritése szempontjából czélirányos, hogy a vizsgálatot és annak eredményét mindkét fél szakértője észlelje. Az ügyfél-egyenlőség is igy kivánja ezt, mely legjobban van biztositva, ha a legelső, tehát már a vizsgálat szempontjából szükséges bizonyitékok beszerzésénél a terheltnek is biztosittatik a közremüködés a bizonyitás felvételénél.

Maga a bünvádi perrendtartás a vizsgálat ismétlésének szükségességét is felemliti és előirja, hogy a megvizsgálandó tárgynak csak egy része engedendő át a szakértőnek, a többi pedig a bíróság és felek pecsétjével lezárva tartandó és ezt olyan esetre rendeli, amidőn «a szakértők vizsgálata a megvizsgált tárgyakat megsemmisiti, vagy megváltoztatja.» (236. §.) Ez utóbbi eset feltétlenül a vegyi vizsgálatokra vonatkozik, mert az változtatja meg a tárgyakat, tehát ily esetben maga a törvény elismeri a vizsgálatok ismétlésének szükségét, ami éppen ugy előfordulhat egy csak halványan észlelt, vagyis vizsgálati anyag hiányában nem eléggé megbizható, mint pedig egy olyan vizsgálatnál, amely szakértői tévedés miatt ismétlendő meg.

Az országos birósági vegyész jogállása csak felülvéleményező alakjában bir nagyobb hatalommal, mint a rendes szakértő müködése, egyébként azonban nem különbözik más, a bíróság által kirendelt szakértő jogállásától és igy melléje ellenőrző szakértő is kirendelhető.

Dr. Lévai Tibor,
budapesti ügyvéd.

Néhány szó a szervezeti javaslatnak a jegyzői hatáskörre vonatkozó részéhez.

A «Jogtudományi Közlöny» szeptember 16-iki számában egy kiváló figyelmet érdemlő czikk jelent meg a szervezeti javaslat kritikájáról, melynek a birósági jegyzőkre vonatkozó részét a czikk elején foglaltak kivételével, azt hiszem, az egész jegyzői kar egyértelmü helyesléssel magáévá teheti.

Mert a czikkiró még a régebbi idők fiatal és kezdő aljegyzőire, hogy ugy fejezzem ki magam, a birótanonczokra gondolhatott, amidőn ez az aggálya felmerült, nem pedig a mai 10—15 éves gyakorlattal biró, férfikora delét elért, megállapodott jegyzői karra.

Minden személyi vonatkozástól és sértett önérzettől menten kérdem, melyik birhatott nagyobb gyakorlati képzettséggel a

8—10 év előtti viszonyok között néhány havi gyakornoki és három évi aljegyzői szolgálat után kinevezett, három-négy évi összszolgálattal birt albiró, avagy a mai, három-négy évi gyakornoki s ezenfelül hat-tiz évi jegyzői, 10—15 évi összszolgálatot felmutató s csupán a szerencsétlen előlépési viszonyok által elnyomott 33—38 éves tisztviselő?

Az a jegyző, akit a miniszter főnöki javaslat alapján önálló hatáskörrel fog megbizni, az az igazságszolgáltatás minden ágazatában — nemcsak a perenkivüli ügyekben — bőségesen elég gyakorlatot szerzett ember lesz, akire a nagyobbára ugyis sablonos perenkivüli dolgok elintézését válogatás nélkül nyugodtan rá lehet bizni.

Bár ne volna erre az intézkedésre szükség s bár elérhetné a törvényes életkor és minősitési feltételek beálltával minden arra való jegyző a birói kinevezést, amely őt egyszerre alkalmassá tenné a legnagyobb fontosságu ügyeknek önálló elintézésére.

De ha már, sajnos, nincs igy, akkor rá akarok mutatni egy momentumra, amely a szervezeti javaslatot méltató és biráló czikkekben nem igen nyert még kifejezést, amely azonban ugy látszik vérünkből való és bajainkat ismerő miniszterünk bölcs figyelmét egyéb s kivált a birói tehermentesitésre vonatkozó szempontok mellett nem kerülte el, amikor a javaslatnak erre vonatkozó részét elkészitette.

Ez a momentum a mai idős és képzett jegyzőknek fokozottabb önérzete és komolysága. Mert elvégre egy harminczadik életévét jóval tullépett embernek, aki hivatalán kivül egy család szük anyagi viszonyok közt való eltartásának gondjait derekasan el tudja intézni, kinek jelleme ennek megfelelőleg már eléggé megállapodott és férfiasan komoly s társadalmi szereplése is ehhez mért, aki azután ehhez fokozott jogi képzettségén és öt-hat év előtt letett birói vizsgáján kivül hosszas gyakorlaton leszürt tudással is rendelkezik, annak az embernek nem éppen mindegy, hogy hivatalában mit biznak rá s elvégre is számit-e már valamit abban a munkában, amelyet az igazságszolgáltatás intéző kara végez, van-e valami hatásköre, mely állásának némi tekintélyt adjon, amelyért érdemesnek tarthatja a megfeszitett gondos munkát, amelynek fontosságát és felelősségét érezheti, avagy most is csak olyan tanonczszámba veszik-e, amilyen pályája kezdetén mint 10—15 évvel ifjabb fiatal ember volt, mikor még a princzipálisok nem annyira számottevő segéderőnek, mint inkább nevelésével és tanitásával gondot adó diszczipulusnak tekintették.

Hogy ez az ambiczióra káros rendszer nem lehet az intéző faktoroknak czélja, az a hivatalfőnökök legnagyobb részének eddigi eljárásából is kitünik, akik megbizható jegyzőket ma is nemcsak perenkivüli ügyeknek, hanem sokszor komplikáltabb pereknek önálló intézésével, tárgyalásával és itélethozatallal bizzák meg s az igy produkált és a felsőbb biróságok által is gyakran méltatott eredményekhez nevüknek különösebb revizió nélküli aláirásával saját tekintélyüket és renoméjukat füzik.

És hogy az igazságügyminiszternek is ez lehet a felfogása, azt bizonyitja az, hogy javaslata szerint a főnökök véleményezése alapján az arra képesnek minősitett jegyzőket fentartás nélkül kivánja felruházni mindazzal a hatáskörrel, amelyhez a birói kinevezés nem szükséges.

A kivánatos kautéla tehát bőségesen meglesz a felettes hatóságok ajánlatában.

Hogyha ez a bizalom az idős és jelesebb képzettségü jegyzők iránt a fokozott felelősséggel szükségszerüleg karöltve járó anyagi helyzetjavitással együtt valósággá lesz, mihamar meg fog győződni a javaslat megteremtője és a többi felettes hatóság is arról, hogy ebből a bizalomból kellő szelekczió mellett sem a hivatalos ügymenetnek, sem a jogkereső közönségnek nem lesz kára.

A jegyzői kar idősebbjeiből pedig ez az intézkedés az albirói állásoknak ma már igazán elodázhatatlan megszüntetése és a IX. rangosztályu jegyzői állások szervezése mellett lelkesen dolgozó, a birói kinevezést türelmesen váró és a birói hivatásra magát minél alaposabban kiképezni igyekvő megelégedett gárdát fog teremteni.

Miskey István,
kir. járásbirósági jegyző.

Különfélék.

— **A szervezeti novella sajtóparagrafusa.** A novellatervezet 27. §-a szerint tilos bünvádi, fegyelmi, házassági, születés törvényességének megtámadása, kiskoruság meghosszabbitása gondnokság alá helyezés, stb. iránti ügyben beadványt vagy hatósági iratot, mely nyilvános tárgyaláson nyilvánosságra nem hozatott, közzé tenni.

Ez nem jelent kevesebbet, mint hogy a törvényhozás eltiltaná ezen ügyekben a jogerős birói határozatoknak akár tudományos könyvekben, akár folyóiratokban való közlését mindannyiszor, amikor a határozat nem nyilvános ülésben hozatott. Minthogy pedig a nem nyilvános ülésben hozott határozatok között is vannak nagyfontosságu elvi jelentőségü határozatok, ezekben az elvi kérdésekben a jogászközönség teljesen tájékozatlanul állna, ha a javaslat ebben a formában törvényerőre emelkednék.

— **A birósági iroda fogalma.** A szervezeti novellajavaslat 4. §-a szerint oly intézkedéseket, melyek birói döntést nem tartalmaznak, az igazságügyi miniszter a birósági iroda önálló hatáskörébe utalhat. Az ügyvédi körben tartott vita során felvettetett a kérdés, hogy mi az a birósági iroda. Nos, megmondhatjuk, hogy az a legtöbb helyen egyenlő a dijnokkal. Feltétlenül meg kellene kivánni, hogy aki bármily nemü ügynek vagy birósági cselekménynek intézésével megbizatik, állandóan alkalmazott állami tisztviselő legyen.

— **A budapesti ügyvédi körben** f. hó 22-én folytatták az igazságügyi szervezeti novelláról megkezdett vitát. Dr. Bedő Mór, dr. Blauner Mór, valamint dr. Teller Miksa ellenzik az ügyvédhelyettesi intézményt. Bedő a jelenleg bejegyzett ügyvédjelöltekre a törvény visszaható erejét nem terjesztené ki. Mig Bedő a doktorátustól számitaná az öt évi gyakorlatot, addig dr. Blauner a gyakorlatot már az első szigorlattal megkezdhetőnek tartja. Teller Miksa érdekesen fejtegette az ügyvédhelyettesi intézmény kérdésének előzményeit és kifejtette, hogy a gyakorlat meghosszabbitható ezen intézmény nélkül is, melytől csak káros hatást vár. Dr. Kohn Jakab veszélyesnek tartja a tervezet 3. és 4. §-ainak azon intézkedéseit, amelyek bizonyos ügyek elintézését a birósági irodákra bizzák. Kivánja, hogy az ügyvéd a tervezet által reá rótt többletmunkáért külön dijazásban részesüljön és e dij a költségben marasztalt felet terhelje.

— **«Jogászok» és orvosok.** Az orvosok közt nagy a felháborodás amiatt, mert a belügyminisztérium közegészségügyi osztályának vezetője nem orvos, hanem jogász. Nem minden alapnélküli az a szemrehányás, hogy ezen eminenter orvosi szakértelmet igénylő osztály vezetésével bizony bölcsebb lett volna orvost megbizni, de abban nincs igazuk az orvosi szakköröknek, hogy «jogász» bitorolja ezt a vezető pozicziót. Azért ugyanis, mert valaki jogot végzett és egy államvizsgát tett, az illető még akkor se kvalifikálódik «jogászszá», ha oly magas állásba is jutott fel, mint a miniszteri tanácsosság. Éppen az a hiba, hogy Magyarország közigazgatásában a jogvégzettek légiói közt alig akad egy tuczatnyi olyan tisztviselő, aki a szó szoros értelmében vett «jogász» volna.

— **A birák és jegyzők helyzete.** A szabadkai jegyzőkongresszus dicséretre méltó önuralommal meghozott határozatával maga felé forditotta a rokonszenvet és azt hiszem, hogy az általuk elfogadott elvek fogják irányitani a jövő évi költségvetésben végleg eldöntendő státus-rendezés kérdését és a közeljövőben benyujtandó és tudomásunk szerint már kész szervezet törvény intézkedéseit.

A jelenlegi miniszterium sokat hangoztatott kijelentései szerint az 1911. évi költségvetés magában fogja foglalni az összes állami alkalmazottak státusrendezését, még pedig teljes mértékben és mivel a magyar elsőfolyamodásu birák és ügyészek, ugy a birósági jegyzők ugy érzik, hogy az ő helyzetük rendezése végleg befejezve nincs, mivel a jelenlegi igazságügyminiszter ur által elkészitett és már a jövő év elején életbeléptetni szándékolt perrendi novella a birósági jegyzők jó részének hatáskörét kitágitván, a miniszter ur bizonyára ezen jegyzők anyagi előmenetelét is czélozza: nem érdektelen az a kérdés, miképp óhajtanák az elsőfolyamodásu birák, ügyészek és a birósági jegyzők a kérdésnek végleges rendezését.

Az 1909. évi költségvetés szerint elsőfolyamodásu biró és ügyész van 2530, közülök 175 a VI., 975 a VII., 1000 a VIII. és 380 a IX. fizetési osztályban. A polgári perrendtartással kapcso-

latosan minden törvényszéknél tanácselnöki állások szerveztetnének, kik a VI. fizetési osztályba soroztatván, meg kellene jóval szaporitani a VI. fizetési osztályba sorozott birák számát. A IX fizetési osztályba sorozott birák és ügyészek pedig mind a VIII. fizetési osztályba léptettetnének elő és az a 380 szám a VII. és VIII. fizetési osztály közt egyenlő arányban osztatnék fel.

A IX. fizetési osztályba sorozandóknak tartanám birósági fogalmazói czimmel azokat a birósági jegyzőket, kik az uj perrendi novella értelmében önálló hatáskörrel ruháztatnának fel, a többi jegyző pedig a X., a gyakornokok a XI. fizetési osztályba soroztatnának és mindketten a birói képesités megszerzése után azonnal megkapnák a minősitési pótlékot.

Tehát ezen szervezés mellett az elsőfolyamodásu birák és ügyészek következőképp soroztatnának be a fizetési osztályokba:

a VI. fizetési osztályba	_ _ _ _ _	300 (+ 125),
a VII. « «	_ _ _ _ _	1115 (+ 140),
a VIII. « «	_ _ _ _ _	1115 (+ 115),
	Összesen:	2530,

amely szám megfelelne az 1909. évi költségvetés szerinti számmennyiségnek, mert az elsőfolyamodásu birák számát, különös tekintettel a közel jövőben megalkotandó polgári perrendtartásra, leszállitani nem lehet, hanem szükségét látom annak, hogy ezek okos belátással és körültekintő mérlegeléssel helyesen osztassanak szét az ország minden elsőfolyamodásu bióságainál és ügyészségeinél.

És ha ezeken kivül a törvényhozás még ugy intézkednék, hogy a X. és XI. fizetési osztályokban a várakozási időt két, a többiekben pedig három évre leszállitaná, ugy az 1911. évi költségvetés feltétlenül orvosolná az elsőfolyamodásu birák, ügyészek és a birósági jegyzők minden anyagi és előléptetési bajait.

Egy kir. járásbiró.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A részvénytársasági igazgatónak adott jutalékok.** Egy osztrák szövőgyár részvénytársaság *B.*-t gyárigazgatónak szerződtette 16,000 K fizetésért, amihez még a tiszta nyereményben való részesedés is járult. *B.*-nek 8¾ évi működés után a részvénytársaság szolgálatából való kilépését követőleg az igazgatóság azt a különös észleletet tette, hogy számos olyan nagy czég, amelytől a társaság állandóan bevásárolni szokott, most lényegesen olcsóbban szállitja a megrendelt árukat, mint előbb. Utána járván a dolognak, kiderült, hogy *B.* mielőtt a részvénytársasághoz belépett, egy más czégnél volt alkalmazva és ott minden szállitótól jelentékeny jutalékot élvezett. Mikor *B.* a részvénytársasághoz ment át, a czégek kénytelenek voltak a megszokott jutalékokat *B.*-nek tovább is fizetni, mivel különben attól kellett tartaniok, hogy elesnek a jelentékeny üzletektől. Ezen tényállás alapján a részvénytársaság keresetet inditott volt igazgatója ellen annak kimondása iránt, hogy jegyzéket tartozik bemutatni, hogy minő értékeket, ajándékokat, vagy előnyöket kapott egész szolgálata ideje alatt a részvénytársaság részére kötött ügyletek után és kérte felperes, hogy ezen adatokra tartozzék alperes esküt tenni. Az elsőbiróság elmarasztaló itéletét a felsőbiróság helyben hagyta, az alperes felülvizsgálati kérelmét pedig az osztrák legfőbb biróság elutasitotta, különösen kiemelvén, hogy alperes tartozott volna szolgálatát buzgón és becsületesen teljesiteni és minden, a felperesi üzletből eredő hasznot kizárólag a szolgálatadónak megszerezni. Mivel pedig ő felperessel szemben vagyonkezelőnek tekintendő, mint ilyen számadással és felvilágositással tartozik. Nem mentheti alperes eljárását azzal, hogy ilyen ajándékok az üzleti világban szokásosak, mert ilyen visszaélés, ha gyakran fordul is elő, mint a közerkölcsökbe ütköző, jogvédelemre igényt nem tarthat. Az bizonyos, hogy az árak azért voltak magasabbak, mert az alperes provizióját is bele kellett kalkulálni minden egyes esetben és az előny, ami alperesnek jutott, tulajdonképpen felperest illeti. Az a védekezés, hogy az alperes nem vezetett ezen jutalékokról vagy ajándékokról feljegyzést, nem vehető figyelembe, mert ez, mint az ő saját hibája, nem róható a felperes terhére.

— **Az ügyvéd mulasztása miatt számos** birósági nem ad igazolást. E tekintetben az eddigi indokolatlanul merev gyakorlatot lényegésen megváltoztatja a polgári perrendtartás javaslata, melynek 451. § a értelmében igazolással orvosolhatók a mulasztás következményei, akár a fél, akár a képviselő mulasztott. Az osztrák joggyakorlat igen liberális és akkor is megadja az igazolást, ha akár az ügyvéd, akár pedig annak valamely közege tévedésből nem jegyezte elő a határidőt. Akárhány hazai birósági határozatot ismerünk, mely ilyen esetben mereven elzárkózott a vétlenség megállapitásától.

Vasuti baleset fogalma. Ha a közuti vasuti kocsiból az utas teljesen kiszállott is és azután esett bele a sin melletti árokba, amely ároknak semmi köze sem volt a vasuti üzemhez, mégis megállapitható az üzemi baleset, mely azáltal állott elő, hogy a szándékolt átszállással összekötött sietség folytán történt az árokbaesés. Az átszállás helyéig megteendő utvonal ezen esetben beleesik a vasuti üzem veszélyességi körzetébe. (Német birodalmi törvényszék.)

— **A gyorsirás az igazságszolgáltatásban.** Erről a követelményről, amelyet annyiszor hangoztattunk és amely igazságügyi kormányzatunknál régen megszokott süket fülekre talál, a «Deutsche Juristenzeitung» a következőket irja: Utódaink nem fogják elhinni, hogy egy olyan egyszerü követelmény, mint a gyorsirás meghonositása a bióságnál — kevés német állam kivételével — ismét félretolatik. Künt az utczán száguld az auto, a levegőt a repülőgépek szelik át, de a birói szobában a biró épp ugy, mint nagyapáink idejében az olvashatatlan irással körmölő jegyzőkönyvvezetőnek mondja tollba a jegyzőkönyvet. A statisztika idejében érdekes tanulmányt lehetne közzétenni arról, hogy a bióságnak és nagyközönségnek mennyi idejét pazarolják igy el. Ha az itéletek gyorsirói felvétele szabálylyá válnék, nemcsak a bióságok tehermentesittetnének, hanem az is lehetetlenné válnék, hogy a felebbezési tárgyalást amiatt nem lehet megtartani, (amint ez már előfordult), mert — az elsőbirói itélet — olvashatatlan.... Hogy pedig az a kifogás, mintha a gyorsirás megbizhatatlan és bizonytalan volna, nem áll meg, mutatja az a birósági határozat, mely a gyorsirással irott végrendeletet jogérvényesnek mondja ki, ha egyébként a többi feltételeknek megfelelt.

— **A kiadó felelőssége sajtóvétségnél.** A franczia sajtótörvény értelmében az időszaki lapban elkövetett sajtóvétségért elsősorban a felelős szerkesztő vonható felelősségre, a kiadó csupán akkor, ha a lapnak felelős szerkesztője ismeretlen. A törvény ezen rendelkezése folytán egy időszaki lap kiadója sajtó utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetén nem vonható elsősorban felelősségre, ha annak a felelős szerkesztője ismeretes; a bünvádi eljárás ez esetben ez ellen folytatandó még akkor is, ha az inkriminált lapszám azon példányán, melyet a sértett csatolt, pusztán véletlen mulasztás folytán a felelős szerkesztő személye megnevezve nincs, azonban más, ugyanazon keletü példányokon, valamint a megelőző keletü példányokon a felelős szerkesztő neve rajta van. (A franczia semmitőszék, Páris.)

Nagy munkaképességgel és közel 25 évi sokoldalu gyakorlattal biró vidéki nagy városbeli ügyvéd részestársul belépne fővárosi nagyobb ügyvédi irodába. Czime a kiadóhivatalban megtudható. 13849

Fiatal ügyvéd — nagy praxissal — **irodavezetői** állást vagy délutáni alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 13834

A sátoraljaujhelyi kir. közjegyző a perenkivüli ügyek minden ágában teljes jártassággal biró jelöltet, illetve helyettest keres 200—250 K-ig terjedő kezdő és a szolgálati időnek megfelelően emelkedő fizetés mellett. A tót és német nyelv ismerete kivánatos. 13844

Teljes vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek, legkésőbb október 15-iki belépésre. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Vetzák Ede ügyvéd, Nagykároly. 13847

Teljes gyakorlattal biró, a német és tót nyelvet is értő jogtudor ügyvédjelölt irodavezetőként alkalmazást talál dr. Müller Bertalan eperjesi ügyvéd irodájában. 13851

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 40. szám. Budapest, 1910 október 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom: Az ügyvédi kérdés és a szervezeti novella. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Az ügyvédség a szervezeti novella tervezetében. *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvédtől. — Néhány szó az ügyvédség kérdéséhez. *X. Y.* — Ügyvédi képviselet a kisajátitási eljárásban. *Dr. Benedikt Márk* m. kir. államvasuti felügyelőtől. — Törvényhozásunk és a hiteloltalom *Dr. Riegelhaupt Bertalantól.* — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédi kérdés és a szervezeti novella.

Az igazságügyi szervezeti novelláról folyó tanulságos vita messze túllépte a tervezetnek magában véve is elég széles medrét.

A szaklapokban és az Ügyvédi Körben a javaslatról folytatott eszmecsere során szóba került a mai birói szervezet számos nagyfontosságu problemája mellett az ügyvédi kérdésnek csaknem minden egyes részlete, a javaslat által kijelölt kereteket jóval tulhaladó terjedelemben.

Felvettetett a vitában az ügyvédi dijtarifa kérdése, az ügyvédeknek bizonyos jogositványokkal való felruházása, uj ügyvédi keresetforrások megnyitása. Innen csak egy lépés volt az ügyvédi kar túlzsufoltságának tárgyalása és azon eszközök kutatása, amelyekkel a túlzsufoltságon segiteni lehetne. Szőnyegre került az ügyvédképzés hiányos volta, az ügyvédi és birói kvalifikáczió egységesitésének, valamint az ügyvédi vizsgák reformjának kérdése is, ugy, hogy mondhatjuk tulajdonképpen az ügyvédi kérdés minden részlete szóba jött.

Az alábbiakban én sem ragaszkodom szorosan a novella tervezetének kereteihez.

I.

Amikor a fiatal ember kilép az egyetemről és hamarosan leteszi az első szigorlatot (mert ezzel ugyancsak siet), első dolga, hogy mint ügyvédjelölt állás után nézzen, vagy legalább magát az ügyvédjelöltek lajstromába bejegyeztesse.

Ha nem akar irodában görnyedni, akad nem egy ügyvéd, aki az ügyvédjelölti gyakorlatra vonatkozó törvényes rendelkezés megkerülésére segitő kezet nyujt.

Ha pedig az egy szigorlattal rendelkező jelölt nem szinleges bejegyzést keres csupán, hanem tényleg gyakorlatra lép, akkor mindent elkövet, hogy irodai elfoglaltsága mellett a lehető legrövidebb idő alatt legyürje a hátralévő két szigorlatot.

A szigorlatok az egyetemi tanulmányok betetőzését képezik és azoknak a gyakorlati idő alatti letétele azt eredményezi, hogy sem a szigorlatra nem tud a jelölt kellő nyugalommal és alapossággal elkészülni, sem pedig az előkészitő szolgálatot nem képes kellő módon teljesiteni. Két urnak egyszerre nem lehet szolgálni; vagy az egyik, vagy a másik, de legtöbb esetben mindkettő szenved a mohó kapkodásban. Az ügyvédjelöltek is érzik ezt és ők maguk is kivánják a gyakorlatnak a doktori fok elnyerésétől való számitását azzal az indokolással, hogy «lehetetlen állapot, hogy a jelöltet egy történeti szigorlat alapján a bíróság elé bocsássák tárgyalni.» («Ügyvédjelöltek Lapja» folyó évi szeptember havi számának 2. oldala.)

Minden reformnak tehát sine qua non-ja, hogy a doktorátus előtt ügyvédjelölti bejegyzés ne legyen lehetséges. *Ragadjuk meg a kinálkozó alkalmat és erre a kivánságra fektessük a legfőbb sulyt.* Amellett, hogy ez a rendezés nem vágna elébe a kvalifikáczionális törvény reformjának, igazán sokat használna a képzettség emelése tekintetében.

Az intenzivebb képzés szempontjából szivesen üdvözlöm a gyakorlati idő meghosszabbitását is.

Maguk az ügyvédjelöltek részéről is olvassuk («Ügyvédjelöltek Lapja» folyó évi szeptember havi számának 5. oldala), hogy «három esztendő nem elegendő idő kellő gyakorlat szerzésére, sőt rettenetesen kevés.» Hozzátehetjük, hogy különösen ma van ez igy, amikor az idő nagy részét a vizsgákra való készülés foglalja le.

Ami a meghosszabbitás keresztülvitelének módját illeti, e tekintetben a magam részéről elfogadhatónak tartom akár a gyakorlat egyszerü meghosszabbitását a doktori fokozattól számitva, akár pedig, amint a javaslat kontemplálja, a helyettesi intézmény meghonositását, a helyettesi hatáskör megfelelő szabályozásával.

Az előbbi esetben azt a módositást inditványozom, hogy az előkészitő szolgálat ideje *állapittassék meg a doktorátustól számitott négy évben, de az ügyvédi vizsga csak hat hónappal ezen négy év eltelte után legyen letehető.* Ezen módositás rácziója az, hogy a négy évi gyakorlati idő kizárólag és teljesen a gyakorlatnak legyen szentelhető, tehát sem elméleti, sem gyakorlati vizsgára készülés ne zavarja azt.

Azon jelöltek, akik a négy év után is ügyvédi irodában akarnak ügyvédjelölti teendőket végezni, ezt megtehetik és emellett teljes fél esztendejük lesz a vizsgára készülni. Azok pedig, akik — amint ez ma igen gyakran történik — az ügyvédi vizsgára készülés mellett gyakorlatot folytatni nem kivánnak, ezt anélkül tehetik meg, hogy hamis bizonyitványt kelljen hozniok arról, hogy ezen idő alatt gyakorlaton voltak. Viszont bizonyos garanczián van arra, hogy a négy évi gyakorlat alatt a jelölt nem készül vizsgára, mert csak a négy év eltelte után félév mulva lehetvén a vizsgát letenni, nincs is szükség arra, hogy az előkészitő szolgálat ideje alatt készüljön a jelölt.

Az ügyvédhelyettesi intézményt szintén el lehet fogadni, feltéve, hogy ezen módozat mellett is a doktorátustól számittatik a gyakorlat. Ez esetben az ügyvédi vizsga a doktorátustól számitott három évi teljes gyakorlat után fél évre lenne letehető és az ügyvédi vizsga után még egy évig volna köteles a jelölt helyettesi gyakorlatot folytatni. Amennyiben az ügyvédhelyettesi intézmény bármily formájában megvalósittatik, természetesen szabályozandó lesz az ügyvédjelölt és ügyvédhelyettes képviseleti joga, amelyet nem képzelhetek másként, mint hogy az ügyvédjelölt csak egyesbiróság előtt tárgyalhasson, társasbiróság előtt csak megjelenést láthasson el, érdemleges tárgyalást nem, mig az ügyvédhelyettes bármely biróság előtt korlátlanul helyettesithesse főnökét.

A helyettesi intézmény ellen különösen az ügyvédjelöltek részéről felhozzák, hogy «a reform nemcsak az ügyvédjelölti generácziót — különösen a jelenlegit — tenné tönkre, hanem idővel magát az ügyvédi kart is», sőt egyik czikkiró oly messzire megy, hogy azt az állitást is megkoczkáztatja, hogy «a javaslat egyesek érdekét szolgálná — a *mostani ügyvédekét* — kik azt maguk se kivánják.»

Ennek ellenében konstatálom, hogy a tervezet egyetlenegy intézkedésének a gyümölcsét se fogja már a mi generáczionk élvezni és elsősorban éppen annak a fiatal ügyvédjelölti generáczionak az érdekében folyik ez a vita, amely a mi helyünkbe fog lépni és amelyhez a czikkiró is tartozik.

Más kérdés az, hogy az átmenet hogyan szabályoztassék.

Véleményem nyilvánitásában nem feszélyez az ügyvédjelöltek kongresszusán elhangzott az a felszólalás sem, amely eleve megbélyegez mindenkit, aki nem fogadja el a *szerzett jog* elméletét. «Elmondhatjuk — ugymond a felszólaló ügyvédjelölt — hogy fiatal korunk daczára jogtanárok vagyunk, mert nekünk, fiatal ügyvédjelölteknek, kell kioktatnunk a jogtudósokat arról, hogy mi a szerzett jog».

Hogy miben állana az állitólagos szerzett jog, azt a jelölt urak a következőkben irják körül: «2000—2500 olyan jelölt lesz, aki azon *hiszemben* választotta magának az ügyvédi pályát, hogy egyetemi tanulmányainak elvégzése után három esztendő alatt czélt ér, önállóságba jut; tehát ehhez mérten rendezte be egész jövőjét, igy vetett számot az anyagiakkal...» (Ügyvédjelöltek Lapja, 1910 aug. szám, 5. l.)

Jogot, vagy éppen szerzett jogot maguk a jelölt urak se tudnak még nagyitó üveggel se megjelölni, csak kilátást, hiszem-et, reményt.

Ezen elvi álláspontom mellett is természetesnek találom, hogy az átmeneti intézkedések menjenek el a lehetőség határáig nem a szerzett jogok, hanem a fent idézett *kilátások, remények* respektálásában, de ha a közérdekben tett eme intézkedés egyesek magánérdekét a legmesszebb menő méltányosság mellett is érinteni fogja, ugy jusson eszünkbe, hogy operácziót minden vérzés és fájdalom nélkül végrehajtani nem lehet.

Ámde ne higyjük, hogy maga a gyakorlati idő egyszerü meghosszabbitása a szinvonalat lényegesen emelné.

Teljesen egyetértek a birói és ügyvédi minősités unifikálására vonatkozó indítvánnyal, valamint azzal a javaslattal is, hogy a birósági és ügyészségi előkészitő szolgálat közt a kötelező csereviszony megállapittassék.

Rövidség okáért ezzel a kérdéssel itt nem foglalkozom, csak azt akarom kiemelni, hogy az előkészitő szolgálat ugy, amiként az ma a birósági, valamint az ügyvédi szervezetben megvalósult, csődöt mondott.

Ezen a téren nincs szükség törvényes rendelkezésre, csak egy jóakaratu igazságügyi kormány komoly kezdeményezésére és a biróságok vezetőinek, valamint az ügyvédi kar előljáróinak hathatós és odaadó támogatására.

A csereviszony az ügyvédi és birói gyakorlat közt, azaz annak kötelező megállapitása, hogy minden birójelöltnek bizonyos időt ügyvédnél, minden ügyvédjelöltnek bizonyos időt biróságnál kell gyakorlaton töltenie, kiváló hatással volna a birói karra is, amely ma ugyszólván zárt kaszt, melyben minden joggyakornok jegyzővé, csaknem minden jegyző birává lesz, tekintet nélkül képességére, szorgalmára és judiczium ára. A javasolt ujitás mellett a biróságok vezetői megismervén a jogásziíjuság legkiválóbbjait, módjukban lesz a mai véletlenre alapitott rendszertelenséget a szelekczió rendszerével felcserélve, a legjobbakat megnyerni a birói pályának.

II.

Az ügyvédi kar szinvonalának emelése és az ügyvédi pályára való türhetetlen tódulás megakasztása szempontjából a miniszteri javaslatot a jelenlegi helyzethez képest lényeges haladásnak tartom ugyan, azonban mégsem zárkózhatom el annak konstatálása elől, hogy a tervbe vett intézkedések önmagukban nem elegendők arra, hogy akár az egyik, akár a másik kitüzött feladat megoldását biztositsák.

Ami elsősorban a szinvonal kérdését illeti, nem kétséges, hogy ugy a birói, mint az ügyvédi pályára készülők elméleti és gyakorlati képzése ugyanazon eredendő alaphibákban szenved.

Nem akarunk itt jogi oktatásügyünkkrl foglalkozni, csak megérintünk néhány szempontot, amennyiben a jogászi pályák túltömöttségével összefüggésben vannak.

Hogy az elején kezdjük, nem mondunk ujat, mikor konstatáljuk, hogy egyetemi és akadémiai szervezeteink korhadtak, jogi tanulmányi és vizsgarendszerünk elavult, sőt, hogy ezen ósdi tanés vizsgaszabályok is csak a papiroson vannak, mert azok komoly végrehajtására senki sem gondol.

Szemináriumokkal, praktikumokkal, amelyekben a tanár a hallgatókat a tudományos munkára serkenti, csak elvétve találkozunk.

Senki sem vezeti be a jövendő itélőbirót és ügyvédet a jogalkalmazás müvészetébe; a bizonyitékok mérlegelésének módszere is terra incognita marad a végzett jogász előtt; sőt még a tételes jog egyes fontos részleteibe sem hatolhatnak be a tanulók.

Arra, ami a jogásznak a legfontosabb: a logikus gondolkodás elsajátitására, az itélőképesség fejlesztésére, psychologikus ismeretek bővitésére, — a tömegtermelésre berendezett főiskoláink semmi sulyt nem fektetnek.

Egész tanrendszerünk nem arra van felépitve, hogy a jövő biró és ügyvéd generáczió az életnek tanuljon, jövendő pályájára nyerjen kiképzést, hanem, hogy a vizsgákra készüljön elő.

Mivel pedig a közmeggyőződés akként alakult ki, hogy a jogi vizsgákra az előadások látogatása nélkül is el lehet készülni, a legtöbb előadást a beirt hallgatóknak csak csekély töredéke látogatja.

Bármily csábitó is ez a téma, nem akarok a jogi oktatás és vizsgarend kérdésénél tovább immorálni és ellenállok annak a kisértésnek is, hogy megfessem a *vidéki* oktatásügy korképét. Pedig a vidéki, főképp pedig a felekezeti főiskolák ügye szoros kapcsolatban van a tárgyalt kérdésekkel és jól tudjuk, hogy éppen a lokális érdekek és — ami még ennél is jobban neheziti a megoldást — felekezeti szempontok teszik még évtizedekre lehetetlenné jogi oktatásunk és vizsgálati rendünknek európai szinvonalra való emelését.

Mindaddig, amig nem akad komoly, tetterős és a nehézségektől vissza nem riadó államférfiu, aki bele mer nyulni ebbe a darázsfészekbe, meg kell nyugodnunk abban, hogy a felekezeti akadémiákra a püspökök nevezik ki, vagy pedig az egyházkerületi presbiteriumok, esetleg a városi közgyülések választják a jogtanárokat és hogy az ügyvédi vizsgán megbukott ügyvédjelöltek adják elő ott ugyanazokat a fontos szaktárgyakat, amelyekből éppen megbuktak....

Oktatásügyünk egy másik mizériáját az ország közállapotairól szóló jelentés szószerinti idézetével lehet leghitelesebben illusztrálni. E jelentés szerint: «Ha a budapesti és kolozsvári egyetemek által kiadott doktori oklevelek számát egymással összevetjük, feltünik egy óriási aránytalanság. Ugyanis jogi doktori oklevél kiadatott Budapesten 259, Kolozsvárt 546, államtudományi ugyanott 81, emitt 211, holott a jog- és államtudományi kar hallgatói Kolozsvárt felényi számmal sincsenek, mint Budapesten.»

Élénk világot vetnek erre a furcsa helyzetre azok a statisztikai adatok is, amelyek a szigorlati eredményekről számolnak be. Erről a témáról a miniszteri jelentés a következőket mondja el: Budapesten 2113, Kolozsvárt 3522 szigorlat tartatott. Budapesten elfogadtatott az összes szigorlatok 52·5%-a, Kolozsvárt 61·5%-a. Budapesten az első alapvizsgák 46·2%-a, Kolozsvárt 88·3%-a, Budapesten a második alapvizsgák 54·7%-a, Kolozsvárt 78·7%-a.

Ezekhez az adatokhoz csak azt az egy kommentárt füzöm, hogy mindezeken a régen és általánosan ismert visszásságokon egy rövid két szakaszos rendelettel lehetne segiteni, elrendelvén, hogy ott kell vizsgát tenni, ahol a hallgató be volt irva. Hogy e rendelet még mindig késik, annak legjobban örülnek az ugynevezett jogi szanatóriumok, amelyek vigan hirdetik, hogy alapvizsgára két hét, államvizsgára és történeti szigorlatra négy hét, tételes és vegyes szigorlatra hat hét alatt készitenek elő — biztos sikerrel.

Nem csoda, hogy ilyen körülmények között a hallgatók túlnyomó nagy többsége elkerüli az egyetemet, hiszen nincs semmi ami őt oda vonzaná, vagy oda kényszeritené.

De mai viszonyaink közt lehetetlen is volna például a budapesti egyetem jogi karának első évfolyamában a leczkelátogatási kényszert megvalósitani, hiszen egy-egy tanszékre a hallgatók százai iratkoznak be, de nincs olyan terem, mely ennyi hallgatót befogadhatna, nincs tanár, aki az összes beiratkozottakkal valósággal foglalkozhatnék.

Ha az elemi és középiskolákban meg van határozva az egy évfolyamra egy terembe bebocsátható tanulók száma, nincs akadálya annak, hogy ugyanez történjék a főiskolákon is.

És ha a kiválók megtöltik majd a tantermeket, nem busulhatunk a gyengék elmaradásán. Ennek a rendszabálynak keresztülvitele esetén az egyetemekről kiszorultak az akadémiákra volnának utalva és ekkép megtelnének a vidéki főiskoláknak jelenleg nem egy helyütt az ürességtől kongó padjai, ami az oktatási, társadalmi, sőt az ügyvédségi deczentralizáczió czélját is előmozditaná.

A mai rendszer egyfelől a birói és ügyvédi kar szinvonalának árt, másfelől mesterségesen túlzsúfolja a kart, mert módot ad arra, hogy — ami más pályákon lehetetlen — a tanulmányokra szánt szorgalmi idő alatt a joghallgatók nagy része kenyérkeresettel foglalkozzék.

Azért favorizálja a fiatalság nagy része a pályaválasztásnál a mi pályánkat és e pályán is főként az egyetemeket, mert itt alig kell tanulni, nem kell előadásokat látogatni és a szorgalmi időt közhivatalokban, vagy ügyvédi irodákban lehet eltölteni.

A szabályok kijátszását elnézi, sőt valósággal tevőlegesen elősegiti ugyanaz az állam, mely a szabályokat papiroson kiadta, az által, hogy tömegesen alkalmazza a joghallgatókat a közhivatalokban.

Jogi főiskoláink tanárai szintén hozzájárulnak ennek a visszaéléseknek lehetővé tételéhez, mikor tanusitják a leczkelátogatást az u. n. «hallgatók» százainak, holott előadásaikat a beiratkozottak tizedrésze sem frekventálja.

Végül segitőtársak a szabályok kijátszásában az ügyvédi kar tagjai is. Hangosan jajgatnak évtizedek óta az uj generáczió hiányos képzettsége, a kar túlzsúfoltsága és pauperizmusa fölött, szenvedélytől izzó vitákban követelik a numerus klauzust is, de nincs annyi összetartás, annyi jellemerő a karban, hogy a maga köréből kiküszöbölje azokat az ügyvédsegédeket, akik tanulmányaikat elhanyagolva, ügyvédi irodákban töltik el azt az időt, amelyet törvény szerint a kiképzésre kellene forditaniok. Pollák Illés ügyvédrendtartási tervezete ezeken a visszaéléseken segiteni kivánt, eltiltván a joghallgatók alkalmazását. Ezt a rendelkezést kellene most törvénybe iktatni, ha komolyan akarjuk a kar szinvonalát emelni és egyuttal a túlzsufoltságát megszüntetni, mert — mint az Ügyvédjelöltek Lapja helyesen irja — «a túlprodukczió oka az, hogy a középiskolát végzett ifjak közül sokan azért lépnek erre a pályára, mert itt az első pillanattól fogva fenn tudják magukat tartani» és hogy a «leczkelátogatás az egyetemen nincs behozva.»

Ámde ne áltassuk magunkat. Ahhoz, hogy az érvényben levő ezen tételes szabályok végrehajtassanak és az ügyvédség megszünjön a magyar társadalom tömegesen felkeresett kedvencz pályája lenni és hogy különösen metropolisunk és a nagyobb vidéki czentrumok túlzsúfoltsága megszünjék : szükséges az ország kulturális előhaladása és a társadalom felfogásának átalakulása is.

Addig, mig a kulturális élet olyan szinvonalon mozog, mint az ország kisebb helységeiben, mindig a czentrumok felé fognak törekedni mindazok, akik mint középiskolai diákok vagy főiskolai hallgatók a központok nagyobb kényelmet és kulturát nyujtó életével megismerkedtek.

Másfelől csak lassu tempóban haladhat a jogi pályákra való tódulás megakasztására irányuló akczió mindaddig, amig az ezen pályára való előkészület alkalmat ad az uri semmittevésre, vagy a tanulmányok elhanyagolásával a kenyérkereset után való szaladásra.

Át kell mennie a köztudatba annak, hogy a joghallgatónak főiskolai évei alatt épp ugy tanulmányaival kell foglalkoznia, mint az orvosnövendéknek, a technikusnak és tanárjelöltnek ; hogy nem boldogulhat mint jó biró, vagy jó ügyvéd, aki jogi tanulmányokkal komolyan soha nem foglalkozott és nem viheti többre a jogi mesterember szinvonalánál, aki egyebet nem tud, mint amit a vizsgákra be kellett magolnia.

A szervezeti novellát, mint ezen akczió kezdő lépését, mint az ügyvédségnek teljesitett első részletfizetést, őszintén üdvözlöm.

Dr. Balog Arnold.

Az ügyvédség a szervezeti novella tervezetében.

A tervezet egyik legfontosabb és az ügyvédi kar életébe leginkább belevágó kérdése a 2. §-ban kontemplált ujitás.

Ha állást akarunk foglalni abban az irányban, hogy az ügyvédjelölti joggyakorlat meghosszabbitása indokolt és szükséges e, tisztában kell lennünk : 1. azzal, hogy mily czélt szolgálhat ez az ujitás? 2. azzal, hogy mit eredményez az?

Ami a második kérdést illeti, meg kell állapitani, hogy a gyakorlat meghosszabbitása az ügyvédek szaporodásában csak két évi stagnálást fog előidézni, mert azontúl ismét évről-évre be fog telni a jelöltek megfelelő csoportjának gyakorlat-ideje. Előidézheti azonban azt is, hogy a képesités előfeltételéül megszabott hosszabb idő egy bizonyos kontingenst el fog riasztani attól, hogy erre a pályára lépjen. S ez az utóbbi szempont tényleg alkalmas lehet arra, hogy az ügyvédi létszámot idővel csökkentse.

Ezen szempontok egyikére sem helyezek azonban különös sulyt, mert az imént felvetett első kérdést, hogy t. i. a tervezett ujitás mily czélt szolgálhat? én sokaktól eltérőleg nem ugy oldom meg, hogy a gyakorlat meghosszabbitása az ügyvédi megélhetés érdekében szükséges, hanem ugy, hogy arra a megfelelő ügyvédképzés érdekében van szükség.

Az ügyvédi megélhetés kétségkivül igen fontos szempont, de nem az ügyvédi képesités megnehezitésével, hanem inkább más területeken oldandó meg. S nem is lenne igazságos, hogy a leendő ügyvéd megélhetése az ügyvéddé lenni akarók hátrányával biztositassék.

Ellenben tény az, hogy a jelöltek képzettsége nem kielégitő, mert kevés és nem eléggé intenziv a gyakorlat.

Ezért szükséges a joggyakorlat meghosszabitása, amelyet az emlitett szempont elkerülhetetlen szükséggé minősit, holott a másik czél elérésére az csak közvetett eszköz jelentőségével birna.

Az ügyvédi vizsgák menete és eredménye tanusitja, hogy az átlag, amely a vizsgára jelentkezik, igen alacsony szinvonalon mozog. Nem is magas kvalifikáczió, nem valami különös képzettség az, amit a bizottság a jelöltektől megkiván, hanem egy kis jogászi gondolkodás. S még ez is ritkán fedezhető fel. Sőt gyakoriak azok a szinte kétségbeejtő esetek, amelyekben a jelölt nem is jogászi, de még a logikus gondolkozásnak sem adja tanujelét, ugy, hogy a bizottság ámulva kérdi önmagától, hogy hogyan tudott a jelölt az eddigi vizsgákon keresztül vergődni. Ez az állapot szükségszerüen azt idézi elő, hogy az ügyvédvizsgáló bizottság kénytelen a szinvonal legalsó határáig leszállani s a jelöltet, ha benne csak egy szikrányi többlete a tudásnak mutatkozik, képesiteni. S még igy is fel-felhangzik a bizottság szigorusága miatt az alaptalan panasz.

A jelzett állapot az ügyvédi kar szinvonalának emelésére éppen nem alkalmas ; pedig hogy erre nagy szükség van, az iránt aligha lehet véleményeltérés.

A kar erkölcsi és képzettségi szinvonalának emelése tehát az a főszempont, amelynek megvalósulását a jelölti gyakorlat meghosszabbitásától várom s ennek persze együtt kell járnia a gyakorlatnak a főnökök részéről való lelkiismeretes, buzgó, alapos és főként szeretetteljes ellenőrzésével és irányitásával.

Az utóbbi tevékenység és ebben az irányban alkalmas intézkedések megtétele inkább az ügyvédi kamarák önkormányzati hatáskörébe fog tartozni, mig a gyakorlat meghosszabitása törvényhozási intézkedést igényel.

Az elvet tehát, amely a tervezett szakaszban megnyilvánul, helyeslem, de a megoldás tervezett módjával nem értek egyet.

Nem is tudom semmi előnyét felfedezni annak a tervezett intézkedésnek, hogy az ügyvédi oklevél elnyerése után legyen a gyakorlat folytatandó abból a czélból, hogy az ügyvéd a kamara lajstromába való felvételre igényt tarthasson. Az ügyvédi oklevél az igazságügyminiszteri 38,200/1874. számu szabályrendelet 21., illetve 22,760/1907. számu rendelet 25. §-a értelmében a jelöltet az ügyvédség gyakorlására képesitettnek mondja ki s ez a minősités semmi további korlátozásnak nem engedhet helyet, hanem nyilvánvalóan fel kell, hogy jogositsa az oklevél tulajdonosát mindazon jogok korlátlan gyakorlására, amelyeket a törvények az ügyvédnek adnak. Türhetetlen ellenmondás és sulyos jogsérelem lenne tehát, ha a megszerzett teljes minősités ellenére az ügyvéd hivatásának korlátlan gyakorlásában és keresőképességének teljes kifejtésében megakasztatnék. Ennek a tervnek czélszerütlenségét és tarthatatlanságát s az ily ügyvédi oklevéllel biró sem jelölt, sem ügyvédlénynek fonák helyzetét mindenki átlátja ; erre több szót vesztegetnem nem kell.

Az átmenetet pedig a tervezet 2. §-ának második bekezdése szintén jogfosztással, tehát sulyos méltánytalansággal kivánja megoldani.

Akik hat év előtt az ügyvédi pályára léptek és jogi tanulmányaikat megkezdették, azok a jelenlegi törvény alapján bizhattak abban, hogy hét év mulva teljes képesitésöket elnyerik. Ha a hét év elteltével megkisérelt vizsgájuk nem sikerül s igy az ügyvédi oklevelet megszerezni nem képesek : akkor az 1907 :

*

XXIV. tcz. 1. §-ában szabályozott időszakok irányadók. A jelöltek ebbeli számitását a tervezett módon keresztülhuzni, nem méltányos és nem igazságos. Az illetők jogot szereztek arra, hogy a szabályozott időszakokban korlátlan képesitésöket elnyerhessék.

Semmiesetre sem tartom az ujitást kiterjeszthetőnek azokra, akik, már mint jelöltek, joggyakorlatukat megkezdték.

Az 1907 : XXIV. tcz. 1. §-a azt rendeli, hogy teljes visszautasitás esetén a jelölt még egy és csak kivételes esetekben két évi joggyakorlatot tartozik folytatni.

Ámde ha a tervezett rendelkezés törvénynyé válik, akkor a további gyakorlat a törvény hatályba lépte után teljes visszautasitással végződő vizsga esetén legalább még három évre, a törvény hatályba lépését követő hat hónapon tul történt pótvizsgára utasitás esetén pedig legalább két és fél évre fog terjedni.

A törvényjavaslat előadói tervezete indokolással nem lévén ellátva, nem állapitható meg, hogy mily szempontok vezették a tervezőt és ugyanő mily előnyt látna az intézkedésnek abban a módjában, amelyet a javaslat tervez.

A gyakorlatnak a jogtudorság elérésétől kezdve számitása egyértelmü lenne annak további meghosszabbitásával s igy azt nem helyeslem, hanem a gyakorlat kezdőpontja tekintetében az eddigi állapotot vélem fentartandónak. Ezen a tervezet sem kiván változtatni.

A kifejtettek szerint a 2. §-t oly értelemben kivánnám módositani, hogy az 1907 : XXIV. tcz.-nek az ügyvédi vizsga ismétlésére vonatkozó rendelkezéseinek ezuttal való fentartása mellett az 1874 : XXXIV. tcz. 5. §-ának 2. pontja és második bekezdése helyett mondassék ki, hogy ügyvédi vizsgára csak az a feddhetlen jellemü magyar állampolgár bocsátható, aki az elméleti államvizsgák, vagy egy szigorlat letétele után öt évig folytatott joggyakorlatot, amelyből legalább két év a jogtudorság elnyerése után és legalább két és fél év ügyvédnél, kincstári vagy közalapitványi ügyészségnél töltendő. Aki ily előfeltételek mellett ügyvédi oklevelet szerzett és az ügyvédi kamara kerületében állandóan lakik, az kérelmére az ügyvédek lajstromába felveendő.

A tervezet 2. §-ának második bekezdése helyett pedig javasolnám, hogy a 2. §. 1. pontja akár annak változatlan fentartása, akár általam inditványozott módositása esetén csak azokra nézve lenne alkalmazandó, akik a jelen törvény hatályba lépte napján az 1874 : XXXIV. tcz. 5. §-ának 2. pontjában megjelölt joggyakorlatot még nem kezdték meg.

A 2. §. harmadik bekezdése természetesen elesik. A 2. §. utolsó bekezdése az 1874 : XXXIV. tcz.-nek 2. §-ára kimondja, hogy az hatályát veszti. A tervezet tehát ugy kontemplálja, hogy az ügyvédi vizsgára bocsátás feltételeire nézve az ügyvédi rendtartás 5. §-a hatályban marad. az ügyvédi oklevél utáni gyakorlatot pedig az uj törvény szabályozza. Ha az a szabályozás jut érvényre, amelyet én ajánlok, hogy t. i. az egész gyakorlat a vizsga előtt töltendő ki, akkor az egész intézkedést egységesen lehet megtenni s akkor az ügyvédi rendtartás 5. §-a is hatályon kivül helyezendő és az uj törvény 2. §-a lesz hivatva a gyakorlatot, illetve ügyvédi vizsgára bocsátást és az ügyvédek lajstromába való felvételt szabályozni.

Dr. Fürst Mátyás,
budapesti ügyvéd.

Néhány szó az ügyvédség kérdéséhez.

A polgári perrendtartás tervezetének az ügyvédjelöltekre vonatkozó intézkedéseit, ugyszintén az ügyvédjelölti idő meghosszabbitására vonatkozó miniszteri javaslatot különböző szempontokból birálgatták már és halottunk olyan nézeteket is, amelyek ezeket egyedül helyeseknek tartják és olyannak tüntetik fel a tervezeteket, mint amelyek kétségen felül hivatva lesznek az ügyvédség kérdését megoldani, az ügyvédi és ezzel a jogi pályára való tódulást megakadályozni.

A miniszteri javaslat az ügyvédi pályát, illetve annak elérési idejét kilencz évben állapitja meg. Ez a hosszu idő sem nem alkalmas arra, hogy az ügyvédi pályára való tódulást megakadályozza, sem nem méltányos magával az élettel szemben. Ma ugyanis nagyon sokan azért mennek a jogi pályára, mert ott mindjárt az első perczben nem kell a joggal törődniök. Ha délelőtt a jogakadémián, vagy az egyetemen töltik is az idejüket, az egész délután rendelkezésre áll, — de hányan nincsenek délelőtt sem az előadáson? Ezeket az, hogy a diploma csak kilencz év után lesz elérhető, egyáltalában nem fogja visszariasztani és a jogi pálya, melyen kilencz év után lesz az önállóság elérhető, ugyanazon menedékhelye lesz a más pályára azért nem menni akaróknak, mert ott egész nap le vannak kötve — mint eddig.

Nem méltányos a pálya hosszabbá tétele az élettel szemben azért, mert ma az általános korhatár 50—60 év között ingadozik, az ügyvéd tehát, ha 19 éves korában érettségizett, egy évet katonáskodott, kilencz évet jogászkodott, 30 éves korában lehet csak önálló és ezután is csak három-négy év mulva alapithat családot — az élete felén tul.

Hét esztendő ne lenne elég egy pálya bevégzéséhez? Akkor, amikor érett ifjak mennek erre a pályára? Az sem méltányos, hogy a diploma megszerzése után még gyakorolni kelljen. A mi funkcziónk nem hasonlitható össze az orvoséval, — hogy miután annak a diploma megszerzése után még egy évet gyakorolnia kell, hát ennek analogiájára az ügyvédjelölt is gyakoroljon még két évet. Mi nem gyógyitunk vagy ölünk egyedül, velünk együtt dolgozik a biróság és a kezünkben a törvény és judikatura és hét esztendőn át vizsgákat tettünk le, és felelősek vagyunk fegyelmileg, vagyonilag, büntetőjogilag. Mi kell ennél több?

Ha az orvosi, mérnöki, vegyészi pálya oly csekély jelentőségüek volnának az ügyvédi pálya mellett, hogy azok elérésére az orvosira hat, a mérnökire négy év elég s csak az ügyvédire kellene kilencz esztendő? Hát a mérnök, vagy orvos funkcziója kisebb jelentőségü, vagy talán lényegileg könnyebb? Nem könnyebb, sőt a vegyészi és a mérnöki pályát nehéznek mondják. Hát mi a különbség? Az, hogy ott az egyetemen tanitanak és tanulnak, szóval dolgoznak egész nap és négy-öt év alatt elvégzik az anyagot és tudják az anyagot. Nálunk az egyetemen nem tanulnak, hanem az egyetemi évek befejezése után tanulnak csak — általánosságban.

Ez az a pont, ahol segiteni, reformálni kell. Egyetemi munkát kell adni a joghallgatónak egész napra. Délután is. Németországban délután szemináriumokban irásbeli feladatokat old meg a joghallgató. Ha ez igy lenne, már nem volna olyan sok a joghallgató és már lehetne katalógust olvasni az egyetemeken, s aki abszencziáit kellően igazolni nem tudja, az elveszti a félévét. A minden tárgyból kötelező colloquium is nagyon áldásos lenne a jövő jogásznemzedék képzettségére. Ma az egyetemen csak az ösztöndijas és tandijmentes és néhány szorgalmas hallgató colloquál, 80 % felé sem néz négy éven át az egyetemnek. Az indexaláirást is a pedellussal végezteti.

Ha mindenáron meghosszabbitani akarjuk a pályát, és visszariasztani az embereket tőle, mondjuk ki, hogy az egyetemen délután is tartassanak előadások, vagy colloquiumok, hogy kötelező az előadás látogatása. A katonának ne számitsunk be egy félévet. Ez különben, ha jól meggondoljuk, furcsa is. Valaki azért, mert egy évig katona, kevesebbet tanuljon, vagy egy fél évvel hamarább tanulja azt meg, amit az tanul, aki nem katona. Ez a körülmény maga joggal téteti fel az emberrel azt a kérdést, vajjon szükség van-e nyolcz félévre egyáltalában, nem-e lenne elég az egyetemből hat félév is?

Mondják ki továbbá, hogy az egyetemi négy évi tanulási idő alatt a jog minden (csőd, végrehajtás is) ága előadassék és abból mindenkinek colloquálnia kell. A kötelező látogatás keresztülvitelére, szerény nézetem szerint, az akadémiákat illetőleg elég volna egy szigoru rendelet. A debreczeni jogi fakultás ebben vezet. Az egyetemeken a katalogus-olvasás és igy az előadások látogatásának ellenőrzése és a colloquáltatás lehetővé tételére a következőket ajánlom: Töröltessék el az ugy is illuzorius tanszabadság abban az értelemben, hogy egy professzorhoz ezer hallgató is beiratkozhassék, és ugyanazon tárgyat előadó másik professzorhoz 20 hallgató, ugy, hogy az egyetemi dékán osztja be a hallgatókat szám, illetve mennyiség szerint az egyes tárgyakat előadó professzorhoz, ugy hogy egyhez 50—60 hallgató, vagy annyi jusson, amennyit ő tanitani tud, ellenőrizni, hogy ott vannak-e és colloquáltatni, hogy tudnak e.

Az a tudat, hogy látogatni kell az előadást, és colloquálni, nagyon sok embert tartana vissza a mostan menedékül szolgáló jogi pályától. Ma nagyon sok katonatiszt, póstás, vasutas, bankhivatalnok — joghallgató, sőt még ügyvédekké is lesznek, anélkül, hogy előadást hallgattak és ügyvédi irodában müködtek volna

A katonatiszt jogász elzárja a rendesen végzett jogászt a hadbiróságtól, a póstás és vasutas — bár dicsérendő az ő dupla tevékenységük — elzárja az előadásokat látogatott jogászt a pósta és vasut jogügyi osztályaitól.

A főnök helyettesitését illetőleg pedig, hogy ne lehessen előállani azzal, hogy az egy szigorlattal biró ügyvédjelölt gyakorlat, tudás nélkül helyettesitheti princzipálisát, minden fórum előtt, mondatnék ki, hogy a négyévi egyetemi tanidőnek a negyedik év juniusában colloquiumokkal történt befejezése után a következő szeptemberben tehető csak le az első szigorlat, minimum 2—3 hónap mulva a második és ugyancsak annyi minimális idő után a harmadik. Ezzel elérjük azt, hogy a joghallgató a negyedik év végén is nyugodtan hallgatja az előadásokat és colloquál alaposan a hallgatott tárgyakból. Az igy elvégzett négy év után valóságos ismétlés lesz előtte a szigorlat anyaga, amire igy lesz türelme a judikaturát olvasva is elkészülni, amivel nagyban fejleszti jogi tudását. Ily irányu intézkedéssel csökkenteni lehetne a jogra menők számát és magasabb fokra emelni a képesitést. Ezzel sürgősen segitve lenne a bajon. Ezután pedig alapos munkával a jogi oktatást belülről kellene reformálni. A négy évi tananyagot helyesen beosztani és az egyetemi oktatást praktikusabb alapra helyezni.

A mind a három szigorlatot letett joghallgató, tehát a dr. juris legyen csak bejegyezhető a kamarába és legyen csak ügyvédjelölt és ez aztán helyettesithesse főnökét minden fórum előtt. Az igy gyakorolt három esztendő aztán elég alap lesz az ügyvédség gyakorlásához. Lenne tehát négy évi egyetemi tanulás, pár hónap a három szigorlatra és három évi gyakorlat. Igy maradhatna egyébiránt minden a régiben. Eszerint is már nyolcz év lenne a pálya, nem számitva hozzá a három évi gyakorlat után az öt-nyolcz havi tanulást az ügyvédi vizsgára. *X. Y.*

Ügyvédi képviselet a kisajátitási eljárásban.

A kir. Curia 1909. évi junius hó 12-én hozott 3682/P. 1909. számu végzésével* egy kisajátitási ügyben benyujtott felebbezést ügyvédi ellenjegyzés, illetve képviselet hiánya miatt visszautasitott. Ezen határozat indokát az képezi, 1. hogy a kisajátitási kártalanitási eljárás a rendes eljárás alá tartozik; 2. hogy a kisajátitási eljárásból folyó végrehajtási eljárásban a hatodik számu döntvény értelmében az ügyvédi képviselet kötelező s nem lehetséges az, hogy az alapeljárásban ne legyen kötelező az ügyvédi képviselet, mikor a végrehajtási eljárásban kötelező.

A határozat helyessége ezek szerint attól függ, mennyire helytállók a felhozott indokok.

A kisajátitási törvény közérdekből korlátozza az egyéni tulajdont, elrendelvén, hogy közérdeket szolgáló létesitmények előállitásához szükséges ingatlant ezen czélra a tulajdonos beleegyezése nélkül is igénybe lehet venni. A közérdeknek ez a támogatása, illetve előnyben részesitése azonban nem terjedhet odáig, hogy a tulajdonos ingatlanát saját kárával tartozzék átengedni, hanem a tulajdonost megfelelő kárpótlásban kell részesiteni. Ezen kárpótlásnak a megállapitása az államnak, illetve köznek ezen fenhatóságából eredő kötelezettségét képezi. Abból pedig, hogy hazai törvényünk ezen érték megállapitását a bíróságra bizza, nem következik, hogy az polgári peres ügyet képez, mert hiszen polgári per alatt valamilyen magánjogi jogviszonyból eredő jogvitának az elintézését kell érteni; már pedig a fentiek értelmében a kisajátitást szenvedő és kisajátitó egymással magánjogi jogviszonyban nem állanak.

De nemcsak a kisajátitás szelleméből s természetéből, hanem a kisajátitási és peres eljárás közt fenforgó különbségekből is következik, hogy a kisajátitási eljárás polgári peres eljárásnak nem tekinthető.

Ezen különbségek a következők: *a)* A polgári per a fél keresete alapján indul meg (1868: LIV. 129. §., 1893. XVIII. t.-cz. 14. §.), mig a kártalanitási eljárás rendszerint a közigazgatási hatóság megkeresése alapján hivatalból tétetik folyamatba. *b)* Az eljárások menete is egészen más. Mert a peres eljárásban a felek a per felvételére vagy tárgyalására idéztetnek meg; a felek egyikének elmaradása az ellenfél állitásainak valóként való elismerését vonja maga után. A kisajátitási eljárásban a felek egyezkedési kisérletre idéztetnek; az elmaradás semmiféle hátránynyal nem jár, még azzal sem, hogy a kisajátitó fél által felajánlott árak kötelezővé válnának. Az egyezkedési kisérlet sikertelensége esetében a bíróság a kisajátitás alá kerülő tárgy értékének megállapitására becslő bizottságot alakit, a feleknek pedig csak az a joguk van, hogy a szakértőknek adandó utasitások tekintetében kivánalmaikat s bizonyitékaikat előterjeszthetik. *c)* A bíróság nem itélettel, hanem határozattal fejezi be az eljárást. *d)* A felebbezési határidő nem tizenöt, hanem nyolcz nap. *e)* A határozat hatálya, ha hat hónap alatt egyik fél sem él a határozatban adott joggal, magától megszünik s az egész eljárás hatálytalanná válik.

Mindezekből következik, hogy a kisajátitási eljárás peres eljárásnak nem tekinthető s éppen ezért a kisajátitási eljárásban a polgári törvénykezési rendtartás szabályai csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben az 1881. évi XLI. tcz. azokra hivatkozik, már pedig az 1881. évi XLI. tcz. az 1881. évi LIX. tcz. 11. és 12. §-aira nemcsak hogy nem hivatkozik, hanem előbbinek 65. §-ában oly intézkedés foglaltatik, amely az 1881: LIX. tcz. 11. és 12. §-okban kimondott szabálylyal ellentétben áll.

Az 1881: XLI. tcz. 65. §-a értelmében ugyanis a kisajátitási eljárásban a felek képviseleti költségei felszámitásának s megállapitásának helye nincs. Ezen költségeket a kisajátitó fél viselni egyáltalán nem tartozik. Ha figyelembe veszszük, hogy ezen eljárásban felmerült összes költségeket a kisajátitó fél viseli, a kisajátitást szenvedőt semmi költség sem terheli, kivévén a maga részéről felajánlott külön szakértő költségeit (1881: XLI. tcz. 51. §.) nyilvánvaló, hogy a törvényhozó ezen eljárásban az ügyvédi képviseletet kötelezőnek nem tartotta s nem is akarta.

Még szembeötlőbben kitünik ez, ha az 1881: XLI. tcz. 65. §-át összevetjük a régi kisajátitási (1868: LV.) törvény 73. §-ával. Utóbbi szerint a kisajátitó fél az összes, tehát a képviseleti költségeket is viselni tartozott, mig az 1881. XLI. tcz. szerint ezen költségek viselése a kisajátitó felet nem terheli; ennél pregnánsabban nem kell kifejezni azt, hogy a felek nem kötelesek magukat ügyvéd, vagy bárki által képviseltetni.

A Curia álláspontja a feleket oly költségekkel terheli, amelyeket minden körülmények közt, tehát még az esetben is, ha eljárásuk sikeres volt, maguk tartoznak viselni, ami által a részükre megállapitott kártalanitási ár csorbul az ügyvédi költségekkel, ami közvetve az 1881: XLI. tcz. 23. §-ának azon rendelkezésébe ütközik, hogy a kisajátitás teljes és valódi kártalanitás mellett eszközlendő.

Mindezekből következik, hogy az 1881: XLI. tcz.-ben szabályozott eljárás nem peres eljárás, hanem az egy sui generis eljárásnak tekintendő.

Hogy ezen eljárást a törvényhozó sem tekinti polgári peres eljárásnak, kitünik abból, hogy alkalmazni rendeli ezt minden oly esetben, amidőn közérdekből az egyéni tulajdont megszoritani kénytelen, igy pl. a vizhasználat, vagy vizi munkálat engedélyezéséből eredő kártéritési igény megállapitásánál (1885: XXII. tcz. 170. §.), kiméleti térré nyilvánitásból eredő kár megállapitásánál (1888: XIX. tcz. 58. §.), távirda, távbeszélő és egyéb villamos berendezéseknél a huzalvezetés által okozott károk megállapitásánál. (1881: XXXI. tcz. 9. §.)

Különösen figyelemreméltó ezen utóbb hivatkozott törvényhely, mert ez egész kifejezetten szembe állitja az 1881: XLI tcz.-ben szabályozott eljárást a peres eljárással, amidőn kimondja, hogy a később — tehát nem a huzalvezetés alkalmával — okozott károk megtéritése a törvény rendes utjára tartozik.

Ezek szerint a Curiának a rendes eljárásra alapitott indoka nem helyt álló; de nem helyt álló a végrehajtási eljárásra alapitott indok sem, mert a kisajátitási törvényben a kisajátitásoknál szükséges végrehajtási eljárás nem nyer szabályozást, hanem a végrehajtás az 1881: LX. tcz. határozmányai értelmében eszközlendő. Abból tehát, hogy a végrehajtási eljárásban a törvény az ügyvédi képviseletet kötelezőleg előirja, nem lehet következtetni arra, hogy ez más eljárásban, amelyre a kötelező ügyvédi képviselet nincs kiterjesztve, is kötelező; és pedig annál kevésbbé, mert igen gyakori az az eset, ahol az alapeljárásban az ügyvédi képviselet nem kötelező, mig a végrehajtási eljárásban az a VI. sz. döntvény értelmében kötelező, igy pl. nem kötelező az ügyvédi képviselet a kereskedelmi eljárásról szóló rendelet 34. §-a szerinti perenkivüli ügyekben, ugy nemkülönben a büntető

* Közölve a lapunk jelen számához csatolt Magánjogi Döntvénytár IV. köt. 165. sz. a.

eljárás során, mégis az ezen alapeljárásokból származó végrehajtási ügyekben, amennyiben a végrehajtás elrendelésére a törvényszék illetékes, az ügyvédi képviselet kötelező.

A Curia álláspontjának tarthatatlansága magából az 1868. évi LIV. tcz.-ből is kitünik, mely az ügyvédi képviseletet csak a rendes eljárásra, amelyhez a jegyzőkönyvi eljárás is tartozik, teszi kötelezővé. Már egymagából abból, hogy a perrendtartás szükségesnek tartotta kimondani azt, hogy a jegyzőkönyvi eljárást is rendes eljárásnak tekinti, következik, hogy az ügyvédi képviselet csakis az 1868 : LIV. tcz. III. Czim III. fejezetben szabályozott eljárásban kötelező, egyéb esetekben azonban még akkor sem, ha ezen más eljárás a törvényszékek előtt folyik.

Dr. Benedikt Márk.

Törvényhozásunk és a hiteloltalom.

E lap 34. számában «Hiteloltalom» czimmel megjelent czikk őszinte jóérzéssel töltött el két okból.

Először, mert nyiltan foglal állást a hazai jogtudomány s törvényhozás dogmatizmusa ellen, másodszor, s főleg, mert törvényhozásunknak oly téren jelentkező, — a dogmatizmusra visszavezethető — hiányára mutat rá, ahol t. i. a hiteloltalom terén nálunk ugy az elméletben, mint a gyakorlati törvényhozásban egy elmaradt, hazánk jelenlegi fejlett ipari és kereskedelmi viszonyainak meg nem felelő, időszerütlen és tarthatatlan helyzet uralkodik.

Hihetetlen ugyanis, de sajnálatos valóság, hogy törvényhozásunk éppen azokat a viszonyokat hagyja szabályozatlan és rendezetlenül, amelyek mindennapos s életbevágó kérdésekből alakulnak ki.

Messze vezetne, ha mindezekre a szabályozatlan viszonyokra rámutatnék, elég — tulzás nélkül — arra utalni, hogy rebus hic stantibus előbb van kilátásunk a repülőgépekre vonatkozó törvényre, mint a hitel kérdéseit tárgyazókra.

Ezt tulzás nélkül azért tehetem fel, mert valószinütlennek látszik, hogy 30—40 évi rendezetlenség után egyhamar megfelelő törvényes szabályozás történjék, mig a repülőgép rohamos fejlődése és elterjedése elkerülhetetlenné fogja tenni a reá vonatkozó viszonyok szabályozását és pedig ha másként nem, hát nemzetközi kezdeményezés alapján.

A hitelforgalmat szabályozó törvényeink ugyanis mind a hatvanas-nyolczvanas évekből valók s noha azok sem ölelték fel a hitelforgalom összes viszonyait, elavultságuk daczára mai napig sem reformáltattak. Ama egy-két novella ugyanis, mely e törvények életbelépte óta keletkezett, a törvénynek oly csekély részét öleli fel, hogy a törvény reformjának nem tekinthető.

Igaz, hogy ezen hiányoknak oka — de nem mentsége — egy azon törvények helyébe lépő kodifikáczió reménye, amire azonban sem hivatkoznunk, még kevésbbé számitanunk nem lehet s nem szabad, mert évtizedekig — ennyi nálunk egy-egy törvény kodifikáczijának ideje — fontos, életbevágó viszonyokat rendezetlenül és szabályozatlanul hagyni nem szabad.

Pedig ezek a szabályozatlan viszonyok nem uj keletüek, hanem mind olyanok, amelyek már a hatvanas években szabályozásra szorultak.

Hitelforgalmunk, iparunk és kereskedelmünk ugyanis a hetvenes és nyolczvanas évek óta hatalmasan fejlődött s daczára annak, hogy a kereskedelmi törvény a kereskedelmi forgalom külső viszonyairól nem rendelkezik, az ipartörvény pedig a hitelforgalmat alig teszi szabályozás tárgyává, semmiféle, sem törvényi, sem rendeleti intézkedés nem történt.

A hiteljogi törvények közt természetesen nagy fontossággal birnak azok, amelyeknek czélja : a hiteloltalom. Ezeknek megalkotása tehát felette sürgős szükséglet.

A hiteloltalomnak, vagyis a hitelt oltalmazó szabályozásnak azonban nemcsak a hivatkozott czikkekben emlitett módon, hanem minden vonatkozásban kell történnie. Fel kell tehát ölelni a hiteloltalomnak hármas vonatkozását, u. m. : 1. a kereskedőnek, mint hitelnyujtónak oltalmát a hitelbevevőkkel szemben ; 2. a kereskedő által igénybe vett hitel oltalmát, amelyet a hivatkozott czikk tárgyal és 3. speciálisan a kereskedő hitelének oltalmát kereskedőtársaival szemben, vagyis a tisztességtelen verseny elleni oltalmat.

Ezek közül pedig éppenséggel nem a hivatkozott czikkben sürgetett hiteloltalom a legaktuálisabb és legfontosabb, mert mig ezen hitel a rágalmazás és becsületsértés büntetőjogi és a kártérités magánjogi szankcziójának oltalmában részesül, addig a kereskedőnek, mint hitelnyujtónak büntetőjogi oltalma a Btk. vonatkozó rendelkezéseibe foglalt szük büntethetőségi esélynél fogva felette hiányos, a tisztességtelen verseny elleni büntetőjogi oltalom nem létezik, a magánjogi oltalom pedig — törvényi rendelkezés hijján — legalább is problematikus.

De a kereskedő által igénybe vett hitel oltalmának a fenti hármas vonatkozás komplexumában való szabályozása elkerülhetetlen is, mert ezen «hitel» oltalma — legnagyobbrészt — bennfoglaltatik a tisztességtelen verseny elleni oltalomban, miután a hitelnek a hivatkozott czikkben kifejtett módon való sértése majdnem kivétel nélkül a tisztességtelen verseny folyománya, illetőleg kinövése.

Hogy a hiteloltalom büntető- és magánjogi tekintetben mikép vezettessék keresztül, — eltekintve attól, hogy ez a már számtalanszor megvitatott kérdések közé tartozik — nem taglalható eme czikk keretében, elég rámutatni arra, hogy a büntetőjogi oltalom mellett a magánjogi oltalom törvénybefoglalására is nagy suly helyezendő, nemcsak azért, mert ez utóbbi sokszor alkalmasabb és hathatósabb védelmet nyujt, hanem azért is, mert csak igy várható feltétlen oltalom az igazságszolgáltatás részéről, mely ezidőszerint — tételes törvényi rendelkelkezés hijján és az általános kártéritési jogszabályok elégtelensége folytán — számos alapos, sőt jogos igény elismerését megtagadni kénytelen.

Dr. Riegelhaupt Bertalan.

Különfélék.

— **A jogi oktatásügy és vizsgarend** ujjászervezésével foglalkozik a közoktatásügyi kormány. Mint értesülünk, az ügy előadójául a miniszteriumba beosztatott a nemzetgazdaság tudományának egyik jogakadémiai tanára. Anélkül, hogy a tudós tanár ur személyét vagy képességeit a leglávolabbról is érinteni akarnánk : nem hallgathatjuk el a kodifikátor megválasztása fölötti sulyos *elvi* aggályainkat.

Talán a közoktatásügyi kormány vezetői előtt sem titok az, hogy a jogi főiskolák elsősorban a birói és ügyvédi, másodsorban a közigazgatási pályára vannak hivatva előkészíteni.

Már most hogyan ismerje az illető tanár ezen pályák szükségleteit, mikor ő soha egyik hivatásban sem élt, sőt még csak nem is foglalkozott e hivatások bármelyikén fontossággal biró gyakorlati szaktárgygyal.

Az ily balfogások mellett értjük meg igazában a technikusok és orvosok keserveit amiatt, hogy szakügyeiket «jogászok» intézik. Hasonló történik most velünk birákkal, ügyvédekkel, akik addig kesergtünk mai jogi oktatásügyünk elmaradottságán és gyakorlatiatlanságán, amig csakugyan meghallgattatik kérésünk, de félő, hogy nem lesz köszönet benne.

— **A sommás eljárás értékhatára** a képviselőház igazságügyi bizottságában beható vita tárgya volt. A felszólalók közül egy fogadta el a javaslat 3000 K-ás értékhatárát, egy pedig annak 5000 K-ra való felemelését javasolta. Két képviselő 2000, egy 1500, egy 1000 K-ás értékhatárt javasolt, kettőről pedig a tudósitás csak azt emliti meg, hogy ellenezték a 3000 K-át azért, mert a járásbiróságok tulterhelésével jár. Érdekes, hogy a vélemények ezen megoszlása mégis csak azt eredményezte, hogy 2500 K-ban állapittatott meg az az érték, ameddig a vagyonjogi perek a járásbirósági hatáskörbe utaltatnak.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! Egy jogi szaklap közli a budapesti kir. táblának a következő, szinte hihetetlennek látszó állásfoglalását : Egy bünügyben a büntetőtörvényszék a pótmagánvádló költségeit saját ügyfele ellen 150 K-ban állapitotta meg. A budapesti kir. tábla az ezen megállapitás ellen az ügyvéd részéről benyujtott felfolyamodást a következő indokolással utasitotta el : «Helyes a megállapitás azért is, mivel ha mindjárt a rendőrségnél,

ügyészségnél, vizsgálóbirónál és vádtanácsnál történtnek jelzett, feltünően nagyszámu eljárásoknak tényleges megtörténte igazolva volna is, *ezek, mint teljesen szükségtelenek és semmiféle törvényen nem alapuló, a hatóságokat indokolatlanul terhelő ügyvédi müködések* fejében az ügyvéd jogszerüen megbizójával szemben sem igényelheti semminemü ügyvédi dijnak megállapitását.»

Ennek a határozatnak elvi kijelentését csak az élettől elzárkózott bürokratizmus teremhette. Természetesen nem beszélve a konkrét ügyről, érthetetlen előttünk az, hogy mily alapon mondhatja a kir. tábla, hogy a rendőrségnél, ügyészségnél, vizsgálóbirónál való eljárások szükségtelenek. Ugy látszik, nincs tudomásuk a táblabiró uraknak arról, hogy erélyes sürgetés nélkül a rendkivüli anyagtorlódás folytán hónapokra megfeneklenek az ügyek, hogy e hatóságok maguk az ügyvéd intervencióját éppen nem tartják *indokolatlanul terhelőnek*, hanem sok esetben az ügyre egyenesen hasznosnak, az ügymenetet sokszor megröviditőnek.

Ime, igy veti elő árnyékát az információ eltörléséről szóló, magában véve helyes intencióju, de szerencsétlen szövegezésü szakasz, mely még jobban elzárja majd a bíróságokat az élettől, meg az életből jövő ügyvédektől. *Advocatus.*

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** Az ügyvédi és kereskedői körökben a budapesti biróságok botrányos állapotai miatt megindult mozgalomnak az az eredménye volt, hogy a négy budapesti törvényszékhez és hét budapesti járásbirósághoz összesen 11 uj birót neveztek ki. Hogy ennek a rendszabálynak, kapcsolatban az áprilisban életbelépett egyszerüsitési intézkedésekkel, minő messze kihatásu következményei voltak, azt élénken dokumentálják a fővárosi járásbiróságok határidői, amelyekről ujabban is nem egy szemelvényt közöltünk. Ime, ismét egy példa: A budapesti V. ker. kir. járásbiróság az 1909. Sp. XVIII. 1086. sz. ügyben szeptember 26-ról 1911 február 20-ra halasztotta el a tárgyalást.

Elvégre annyit csak elvárhat a jogkereső közönség az igazságügyi kormánytól, hogy végre-valahára a budapesti biróságok egyenesen *botrányos* határidőit megszüntesse.

Nem ideiglenes, nem is félrendszabályokat kérünk, hanem végleges és gyökeres orvoslást.

— **A budapesti ügyvédi körben** a szervezeti novelláról szóló vita harmadik estéjén *Balog Arnold, Márkus Dezső* és *Urbach Lajos* szólaltak fel. Márkus Dezső állásfoglalása a novellában tárgyalt kérdésekről e lapok olvasói előtt ismeretes. Balog Arnold előadását lapunk jelen számában kivonatosan közöljük. Urbach Lajos az információ ellen foglalt állást. Ellenzője az ügyvédhelyettesi intézménynek és kivánja az ügyvédi dijszabás megvalósitását a hazai viszonyoknak megfelelő formában.

— **A jogérték elmélete** czim alatt *dr. Borbély Zoltán* kőrösbányai járásbirósági jegyző 154 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. Szerző álláspontja, hogy a jog össze van forrva létérdekeinkkel. Az ember a jog értékét a saját értékéből meritette s ennélfogva minden intézmény az ember saját értékéből nyeri értékét. A jog fejlődésének biztositéka nem a külső körülmények fejlődésében, hanem az alany értelmi fejlődésében van.

— **A betü.** Egy budapesti járásbiróról beszélik a következő szinte hihetetlen dolgot. Megjelenik egy folytatólagos tárgyaláson *A.* fiatal ügyvéd. A biró vizsgálván a meghatalmazás kérdését, az ügyvéd arra utal, hogy ő *X.* ügyvédet helyettesiti és helyettesitése szabályszerüen rá van vezetve az eredeti meghatalmazásra. *A biró:* Itt azonban *A.* ügyvédjelölt van helyettesitve. *A.* Időközben letettem az ügyvédi vizsgát. *A biró:* Mivel *A.* ügyvédjelöltre szól a helyettesités, nem *A.* ügyvéd urra, kérek *A.* ügyvéd ur nevére szóló szabályszerü helyettesitő meghatalmazást.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Schoppenhauer jogelmélete.** A nagy bölcsész halálának 50. évfordulója alkalmából nem érdektelen jogbölcsészetének irányelveit felelevenitení.

A jogtudomány és a politika czimü müvét azzal vezeti be Schoppenhauer, hogy a németeknek megvan az a különös hibájuk, hogy ami lábaik előtt fekszik, azt a felhőkben keresik. A legegyszerübb fogalmak, mint jog és jogtalanság, birtok, állam, büntetőjog, stb. magyarázatára a legfellengzőbb, legabsztraktabb és legtartalmatlanabb fogalmakat szedik össze és azokból majd egyik, majd másik tudós valóságos bábeli tornyot épit — a felhőkbe. Ezen elméletek folytán a legvilágosabb, legegyszerübb és legtermészetesebb életviszonyok érthetetlenekké válnak. Bizonyos szavaknál — ugymond — mint jog, szabadság, stb., valósággal megszédül a német, a delirium bizonyos neme vesz rajta erőt és semmitmondó, magasan járó frázisoknak adja át magát, a legtágabb, következésképp a legüresebb fogalmakat egymás mellé sorakoztatva, ahelyett, hogy a valóságot tartaná szem előtt és a dolgokat és életviszonyokat tekintené, amelyekből azon fogalmak absztrahálva vannak és amelyek ennélfogva e fogalmak egyedüli igaz tartalmát teszik.

Schoppenhauer szerint a jog és szabadság fogalmai negativ jelentőségüek, mig a jogellenesség a pozitiv, mert egyjelentőségü a jog megsértésével. A jogtalan cselekményeknél a jogtalanság qualitative mindig ugyanaz marad, quantitative azonban igen különböző lehet. Aki az éhhalálhoz közel egy kenyeret lop, jogtalan cselekményt követ el; mennyire messze marad azonban jogtalansága azon gazdagéhoz képest, aki egy szegény embert utolsó betevő falatjától foszt meg. A gazdag, aki napszámosát pontosan fizeti, a jog szabályai szerint jár el, de jogszerüsége messze elmarad annak a szegénynek eljárása mögött, aki a talált pénzt az elvesztő gazdag embernek visszaadja.

Kant elméletét a jogról és államról Schoppenhauer erős birálatban részesiti.

Szerinte a természeti állapot az erőszak volt. Később jöttek annak tudatára az emberek, hogy az egymás elleni erőszakosság által elért élvezetről a saját érdekükben is le kell mondani. A belátás folytán methodikusan eljáró és a saját egyoldalu álláspontját felhagyó egoizmus által kieszelt, lassanként tökéletesitett eszköz volt az államszerződés, a törvény.

Erre az államelméletre alapitja Schoppenhauer büntetőjogi elméletét is. A büntetés czélja — ugymond — a törvénynek mint szerződésnek teljesitése. A büntetőtörvény rácziója más jogainak megsértésétől való elrettentés. Ebben különbözik a bosszutól. A jogtalanság megtorlása a jövőre való tekintet nélkül, nem egyéb mint bosszu és semmi más jelentősége nincs, mint a szenvedett bántalom fölött saját magát vigasztalni. Ez pedig ethikailag nem igazolható jogtalanság, gonoszság, kegyetlenség. Ezért Kant elmélete: megtorlást csupán a megtorlás okáért, elvetendő és teljességgel ferde.

— **Perjogi reformok.** *Kohler* József egy legutóbb megjelent dolgozatában (Rheinische Zeitschrift für Civil- und Prozessrecht) a perjogi kodifikáczió több fontos kérdését tárgyalja.

Nem egyedül a németek tervezik perjoguk átalakitását, hanem csaknem minden állam, Ausztriát kivéve, melynek perjogi kódexe valóságos mestermü. Olaszország, Franciaország és Amerika egyformán panaszkodnak afölött, hogy az eljárás hosszadalmas és a perjogi formák megölik az anyagi igazságot.

Kohler ismételten sikra száll a felek rendelkezési joga ellen. Dicséri e tekintetben az osztrák törvényt, mely eltörölte a formális esküvel való bizonyitást, lehetővé tette a birónak a tanubizonyitás hivatalból való elrendelését és megakadályozta a pereknek a felek közös beleegyezésével való halasztgatását. Ajánlja ezen utóbbi mizéria megszüntetésére, hogy ha a két fél ügyvédjének közös kérelmére, vagy egyik perbeli képviselő elmaradása esetén a megjelent fél kérelmére a tárgyalás elhalasztatik, a perbeli képviselők birságban marasztaltassanak, hacsak mindkét fél kifejezett beleegyezését a halasztásba nem tudják igazolni, vagy ha a halasztásra fontos objektiv okot nem bizonyitanak. Ha pedig egyik fél sem jelenik meg, az ügy ujrafelvétele három hónap eltelte előtt ne legyen lehetséges.

A formalizmusok lehető kiküszöbölésére is igen nagy sulyt helyez Kohler. Az igazolás intézménye nagyobb szabadsággal kezeltessék; módot kell adni a határidők szükség esetén való meghosszabbitására is. Egészen uj alapokra fektetendő és egyszerüsitendő a makacssági eljárás. Az az elv, hogy ha alperes meg nem jelenik, a felperes állitásai valóknak fogadandók el, nem alkalmazható a kártéritési keresetekre, mert a biróság olyan kár megtéritése fejében, mely evidenter nem halad meg 3—400 márkát, nem itélhet meg százezreket csak azért, mert alperes nem jelent meg.

Felszabaditandó a biró minden nem itélkezési teendőtől. Etekintetben tanulni lehet a franczia és angol rendszerből. Mu-

lasztás és elismerés alapján hozott itéletnek rendszerint nem is kell a biró elé kerülni, hacsak valamely kivétel ezt nem teszi kivánatossá. Leghelyesebb volna kimondani, hogy ha a kereset ellen szóbeli, vagy irásbeli ellenmondás vagy válasz nem érkezett, a birósági iroda által intéztessék el az ügy makacssági itélettel.

Az itéleti indokolásnak az a része, amely megismétli a felek előadásait egyszerüen elhagyandó.

A jelenlegi 600 márkás járásbirósági értékhatár kiterjesztendő. A felsőbirósági tanácsok birói létszáma leszállitandó ; három biró elég a legfelső fokon is.

— **Bekker Immanuel Ernő** az agg pandektista tollából nagyérdekü könyv jelent meg «A jog alapfogalmai és a törvényhozás felfogásai» czim alatt. A 336 oldalra terjedő, Sohm Rudolfnak ajánlott munka a német polgári törvénykönyvnek igen éles kritikáját nyujtja. Tartalmából a következőket emeljük ki : Alapfogalmak. Az egyesülések. A jog keletkezése, lényege és tartalma; abszolut és konkrét jog. A jog tárgyai. A jog erői. A jog érvénye. A jogforrások, jogtudomány és jogmüvészet. Magyarázat. A dogmák. (Rothschild kiadása. Ára 8 M.)

— **Német jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamok.** A berlini tanfolyam idei tanrendjéből kiemeljük a következőket : *Heilfron:* Jogászi napi kérdések. *Eltzbacher:* Jogrendszerünk vitakérdései a müvelődéstörténet világitásában. *Krohne:* Büncselekmény, büntetés, büntetés végrehajtás és prophylaktikus szabályok. *Wiedfeldt:* Munkások és munkaadók egyesülései, kartelljei és tarifaszerződései. *Weymann:* A német munkásbiztositás reformja. — A berlini egyesület kirándulásokat tesz Harz vidékére, Lübeck és Hamburg városokba.

A kölni továbbképző tanfolyam programmjából a következőket emlitjük fel : *Van Calker:* Az uj Btk. tervezete. *Eltzbacher:* Törvényhozásunk három problémája. *Stein:* A jogerő problémája. *Kahl:* Az állam és egyház viszonya. *Zorn:* Birodalmi közigazgatási jog. *Geffcken:* Parlamentarizmus és önkormányzat Angliában. *Schmoller:* A porosz pénzügyek a XIX. században. *Dietzel:* Szabad kereskedelem és védvám. *Weber:* Szolgáltatások és ellenszolgáltatások a nemzetgazdaságban. A kölni egyesület két napra terjedő tanulmányutat tesz Hannoverbe és környékére.

— **A német jogirodalom köréből.** *Enneccerus*, *Kipp* és *Wolff* szövetkeztek a német polgári jóg megirására. *Enneccerus* tollából megjelent az általános rész (580 oldal, 10 M. 80 f.) és a kötelmi jog (700 l. 14 M 20 f.), *Wolfftól* a dologi jog (309 l. 6 M.). *Kipp* örökjoga legközelebb jön. Az egész mü kiadója Elwert Marburgban. — *Cosack* kereskedelmi jogi tankönyvének hetedik kiadásából a második kötet jelent meg Enke kiadásában (Stuttgart). — A Reichsgericht határozatainak összevont kiadását adják Noest és Plum. Az első kötet 175 oldalon kivonatolja a hivatalos kiadás 72. kötetét. (Ára 2 M.) — *Sturm A.* tollából két munka jelent meg : Die psychologische Grundlage des Rechts (Hellwing kiad. 15 M.) — U. a. A jog formája (U. a. kiadó. 5 M.) — A magánjog haladása a XIX. században. E czim alatt *Hedemann* Németország, Ausztria, Franciaország és Schweiz jogfejlődéséről számol be. Az első kötet a forgalmi élet átalakulásáról szól. (Heymann. 4 M.) — A büntetőjogi reformmozgalom legujabb irodalmából kiemeljük a következőket : *Birkmeyer:* Büntetések és biztositó rendszabályok a Btk. legujabb tervezetében. (Lipcse, Engelmann kiad. 2 M 20). — *Oetker:* Ugyanerről. (Stuttgart, Enke, 12 M 20.) — *Leonhard:* A modern büntetőjogi eszmék és a büntetések végrehajtása. (Lipcse, Engelmann, 4 M.)

— **Vasuti baleset.** Ha egy közuti vasut közeledte daczára a gyalogos, hogy egy másik gyalogjárót kikerüljön, a járda széléről lelép a kocsiutra és ezenközben az éppen arra jövő közuti vasuti kocsi által elüttetik : nem lehet minden további nélkül a sérültnek saját hibáját megállapitani. Akármilyen közelségben vannak is a gyalogjáróhoz a közuti vasut sinei, arra nem gondolhat senki, hogy ha közvetlenül ezen sinek mellett tartózkodik : elüttetés veszélyének teszi ki magát. A gondatlanság kérdésénél nem döntő az sem, hogy a kocsivezető folytonosan csengetett, mert a körülményeknél fogva nem okvetlenül szükséges, hogy az illető gyalogjáró saját magának szóló figyelmeztetésnek tekintse a csengetést.

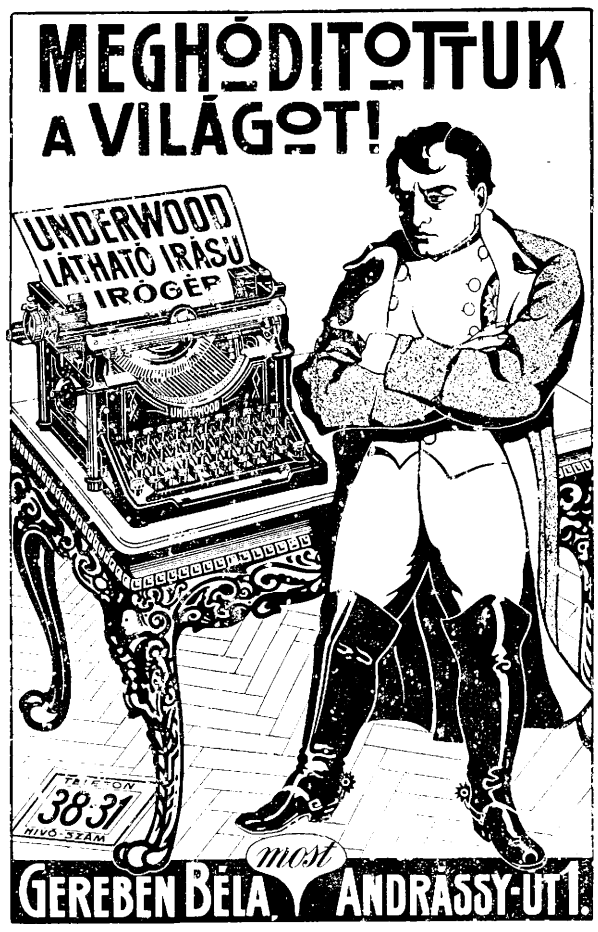
— **A munkaidőben és a munka helyén történt balesetért a munkaadó kártérítéssel tartozik.** A franczia semmitőszék eddigi állandó gyakorlata az volt, hogy az 1898-iki, a munkaadó balesetből származó felelősségét szabályozó törvény nem alkalmazható akkor, ha a baleset és a munka között nincsen okozati összefüggés. Nagy feltünést keltett ennek folytán az a most hozott határozata, melylyel kimondotta, hogy minden baleset, mely a munkást a munkaidőben és a munka helyén éri, ugy tekintendő, mintha az a munka közben érte volna s jogot ad a balesetet szenvedő munkásnak arra, hogy a vállalkozótól kártérítést követeljen. A gazda felelőssége nem szünik meg az által, hogy a balesetet egy harmadik, a vállalathoz nem tartozó személy okozta. *Sch.*

A Magyar Jogászegylet választmánya folyó évi október hó 7-én (pénteken) délután fél hét órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) ülést tart. Napirend: Jelentés az Országos Jogászgyülés előkészitéséről. Az őszi munkaprogramm megállapitása. Teljes-ülés Kassán. Folyó ügyek.

A román nyelvet beszélő s némi gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek október 15-iki belépésre. Ugyanott egy a román nyelvet beszélő irnok felvételik. «Dr. Dobos Ignácz ügyvéd, Lippa.» 13858

Alapos, ugy törvényszéki, valamint vidéki és telekkönyvi gyakorlattal biró ügyvédjelölt, jogtudor, ügyvédi vizsgás, ki a magyar nyelven kivül a német és román nyelveket is birja és öt évi joggyakorlattal rendelkezik, *november 15-ére* vagy *végére* egy forgalmas ügyvédi irodában, esetleg irodavezetői minőségben, állást keres. Teljesen önálló müködésre és bármily nagyforgalmu ügyvédi iroda vezetésére képes. Dijazás megegyezés szerint ; ajánlatok e lap kiadóhivatalához, dr. I. K. czimre intézendők. 13856

Doctor juris, ki a német nyelvet szóval és irásban teljesen birja és önállóan tárgyal, havi 200 K fizetés s kiküldetéseknél fél napra 3 K, egész napra 6 K napidijjal, dr. Lipp Ferencz szentgotthardi ügyvédnél alkalmazást nyerhet. A korábbi gyakorlatról szóló bizonyitványokkal felszerelt ajánlatok közvetlenül hozzá intézendők. 13857

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.**
Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 41. szám. Budapest, 1910 október 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Külföldi tapasztalatok. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — A birák informálása. *Dr. Török Emil* budapesti ügyvédtől. — Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz. *Dr. Horváth Jenő* szombathelyi ügyvédtől. — Az ügyvitel egyszerüsitése és a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. *Dr. Gallia Béla* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Külföldi tapasztalatok.

A folyamatban levő igazságügyi reformok kapcsán e lapok szerkesztője több kiváló osztrák, német és franczia birót és ügyvédet kérdezett meg az illető országokban részben tervezett, részben már megvalósitott perjogi, szervezeti és ügyviteli reformokra nézve. Ezzel egyidejüleg egyuttal felvilágositást kértünk a birósági ügymenet több kérdéséről is.

A részben élőszóval, nagyobbrészt irásban közölt válaszokból elsősorban azok keltik fel érdeklődésünket, amelyek az ügyvitel egyszerüsitésére és a birónak a kezelési munkától való tehermentesitésére vonatkoznak.

Alkalomszerü ezen válaszok közlése most, mikor nálunk éppen a tehermentesités irányában terveztetik részben törvényhozási, részben kormányzati uton keresztülviendő reform és amikor az uj perrendi kódex törvénybe iktatásának ugyszólván küszöbén érezzük magunkat.

Tanulságosak ezek a válaszok és okulhatunk a külföldi tapasztalatokból, hiszen éppen a perjog és az ügyvitel az a tér, amelyen — eltekintve a szervezeti keretektől — nem kell a részletkérdésekben a tradicziókat respektálnunk.

I.

A. Az ügyvitel egyszerüsitése és a bíróságok tehermentesitése érdekében Ausztriában foganatositott intézkedéseket egy osztrák járásbiró a következőkben foglalja össze:

1. A felek által élőszóval előadott kérelmeket nem a biró, hanem a birósági iroda veszi jegyzőkönyvbe.

2. Oly határozatoknál, amelyek a beadványban vagy jegyzőkönyvben előterjesztett kérelemnek teljes mértékben helyt adnak, elegendő az illető irat eredeti példányára feljegyezni, hogy a kérelemnek hely adatott, az elintézést a kérelemhez képest a birósági irodára lehet bizni.

3. Más bíróságokhoz vagy hatóságokhoz a megkeresések és válaszok az eredeti példányban intéztetnek és azokról másolat nem tartatik vissza.

4. A bíróság és a felek között, valamint ugyanazon bíróság különböző organumai között az érintkezés szóbelileg bonyolittatik le. A bírósághoz való meghivás levelezőlapon történhetik. A fél vagy ügyvédjének meghallgatásáról jegyzőkönyv nem vétetik fel, hanem ha szükséges, a megbeszélés eredménye az illető iratra feljegyzendő.

5. A beadványok formahibák miatt nem utasittatnak vissza, hanem a hiba a benyujtó fél személyes meghivása utján igazitandó ki.

6. Nagyobb városokban a bíróságok a telefonforgalomba bekapcsolandók. A telefon az irásbeli, valamint a küldöncz utján való érintkezés megtakaritására lehető gyakran használandó. Az ügyvédek és ügyfelek is használhatják a telefont a bíróságokkal való érintkezésekben egyszerü kérdezősködések vagy közlések czéljaira.

7. Gyakran előforduló és egyformaságot mutató elintézésekre formuláriák használtatnak. Ilyen könyvben összegyüjtött formulária a polgári eljárásban jelenleg több mint 300 van rendszeresitve. Ezeknek kezelése akképpen történik, hogy az elintézésről fogalmazvány nem tartatik vissza, hanem a biró az ügyiratra ráirja azt a sorszámot, melylyel az illető formulária a hivatalos gyüjteményben meg van jelölve és esetleg hozzájegyzi a megállapitandó költséget. Egészen rövid, gyakran előforduló elintézéseknél stampiglia használtatik.

8. Minden bíróság tagja a postatakarékpénztári chequeforgalomnak. A bíróságok minden fizetésre való felszólításhoz befizetési lapot csatolnak a fizetés egyszerüsitése czéljából.

9. A birák nem foglalkoznak illetékek, pénzbüntetések, vagy egyéb fizetések evidenciájával, ellenőrzésével, vagy felvételével; ez minden bíróságnál külön e czélból kijelölt hivatalnok hatáskörébe tartozik.

10. A perorvoslatokhoz nem szükséges felterjesztő jelentés csatolása.

11. A hosszabb tisztázatok elkészitésére irógépek használtatnak. Nagyobb bíróságoknál külön gyorsirók alkalmaztatnak, akiknek a birák hosszabb fogalmazványaikat tollba mondják és a sztenogramm irógépen tétetik át.

12. A birói elintézések kézbesitése ugy a helybeli, mint a távolsági forgalomban posta utján történik.

B. A német egyszerüsitési törekvésekről a következőkben számol be egy berlini járásbiró: A sablonos elintézéseket már eddig is a birósági iroda (Gerichtsschreiberei) készitette elő. Ilyen gyakran előforduló munkák közé tartoznak a makacssági itéletek és minden egyéb azonos tartalmu birói határozatok. Még nagyobb mértékben tehermentesitette a bíróságokat az 1910 április 1-én életbelépett perrendnovella, amely a tarifaszerü dijaknak megállapitását is az irodára bizza; ugyanezen törvény megengedi az intőeljárásban is a birósági iroda széleskörü intézkedési jogát.

A gyorsirás ma még a járásbíróságoknál nem igen használatos, de csak igen rövid idő kérdése annak behozatala, mert ma már minden irnoki állásra aspiráló (Gerichtsschreiber-Anwarter) tartozik a gyorsirásban és gépirásban való jártasságát igazolni.

II.

Érdeklődtünk az iránt is, hogy az osztrák és német bíróságoknak milyen az ügymenetük, különösen pedig, hogy minők a tárgyalási határidők a külföld nagyobb városaiban.

A. Az ügymenet tekintetében Ausztriában különbséget

kell tenni a kisebb és a nagyobb forgalmú bíróságok között. A kisebb városokban a tárgyalási határidők rendkivül rövidek és az ügymenet még sokkal gyorsabb, mint a nagyobb központokban, például Bécsben.

Peres ügyekben a beadványok elintézése csaknem mindenütt a benyujtás napján, legkésőbb egy-két nap alatt történik. A kiadmányozás sürgős esetekben azonnal, nem sürgősekben négy-öt nap alatt történik; hosszabb határozatok expedicziója legfeljebb 8—10 napig tart. A kézbesités postán eszközöltetik.

A bécsi járásbíróságoknál helyben lakók ellen az ugynevezett bagatell-ügyekben (100 K-án alul) nyolcz-tiz napra tüzetik ki az első tárgyalás és egy-két, legfeljebb három hétre a folytatólagos határnap. Bérleti, birtokháboritási és munkabéri perekben, valamint átutazók elleni és egyéb igen sürgős természetü ügyekben szükség esetén még aznapra, esetleg 24 órára tüzetik tárgyalás. Egyéb járásbirósági perekben a vidéki praxistól eltérően, ugynevezett első tárgyalási határnapok (megfelelően a mi tömegnapjainknak) tartatnak (ily perfelvételt a perrend csak a törvényszéki eljárásra ir elő), amelyeken egyezségek vétetnek fel, makacssági itéletek hozatnak és azon ügyekben, melyekben a peres felek megjelentek, egész röviden előadják kifogásaikat és bizonyitékaikat.

Sokszor ezen a tömeges tárgyalási határnapon szóval előadott kifogások és bizonyitékok nem is vétetnek jegyzőkönyvbe, hanem a biró enélkül is megidézi a felek részéről megnevezett tanukat a következő érdemleges tárgyalásra, amelynek határideje 1—3 hét. A folytatólagos tárgyalások azután szintén nem tüzetnek hosszabb időre, mint 1—2 hétre.

Ha a biró a keresetből előre látja, hogy nem egyszerü, sablonos számlaperről van szó, hanem a per valószinüleg kontradiktorius tárgyalásra kerül, igen gyakran a tömegnap elkerülésével mindjárt érdemleges tárgyalásra tüz határnapot, sőt ha a keresetből kitünik, hogy tanubizonyitás lesz szükséges és meg vannak jelölve a keresetben a tanuk, ugy az első idéző végzés kibocsátásával egyidejüleg már az első tárgyalásra megidézi azokat is.

Amennyiben az ügy csak valamennyire is komplikáltabb, az ügyvédek, anélkül, hogy a perrend ezt előirná, vagy megengedné, egészen rövid előkészitő iratokat váltanak, amelyekben a törvényszéki eljárás analogiájára, a tényállás és a bizonyitó eszközök rövid lapidáris mondatokban vannak megjelölve. A járásbiróság ezen előkészitő iratok elolvasása alapján az érdemleges tárgyalásra már az iratban megjelölt tanukat is megidézi.

Szabályként állapitható meg, hogy a kereset benyujtásától számitott 30 napon belül az első érdemleges tárgyalás megtartatik és a folytatólagos tárgyalások egy-két heti időt vesznek igénybe.

Az elsőbirói itélet kihirdetésétől számitott 8 nap alatt kell az itéletet irásba foglalni.

Ezen 8 napot soha át nem lépik a birák, de sok esetben már két-három nap alatt kész az itélet. A felebbezés az itélet kézbesitésétől számitott 14 napon belül nyujtandó be, illetőleg adandó postára. A felebbezés beérkezésétől számitott egy-két nap alatt kézbesittetik az ellenfélnek azzal, hogy előkészitő iratát 14 nap alatt nyujtsa be. Ezen 14 nap letelte után az iratok haladéktalanul felterjesztetnek a felebbezési birósághoz, amely átlag két—három, legfeljebb négy hetes határidőt tüz az érdemleges tárgyalásra. A perek nagy részében tehát az elsőbirói itélet meghozatalától számitott hat-nyolcz hét alatt a felebbezési birói itélet is meghozatott, s igy ezen ügyekben a kereset megindításától számitva három hónap alatt az ügy két fórumot is megjárt. Különösen sürgős esetekben még nyolcz-tiz nappal rövidebb idő alatt is lehetséges a pert keresztülhajtani.

Galicziát kivéve (melynek birósági hirhedtek rossz ügymenetükről), egész Ausztriában csaknem mindenütt ily gyors az igazságszolgáltatás.

Igy *Linzben* 100 K-ig terjedő ügyekben a határidők egy hetesek, egyéb ügyekben 10—14 naposak és ugyanennyit tesznek ki a folytatólagos tárgyalások határidői is. A beadványok rendszerint 1—3 nap alatt intéztetnek el és ugyanennyi időbe telik a kiadmányozás is. A felebbezési biróságnál sem terjednek még a folytatólagos határnapok sem két-három héten túl.

A brünni járásbiróságnál ugy az első, mint a folytatólagos tárgyalások 8—14 napra tüzetnek ki. A folyó ügyek rendszerint 24 óra alatt intéztetnek el; a kiadmányozás szintén gyors.

Az elsőbirói itélet kézbesitésétől számitott két hónap alatt rendszerint megtartatik a felebbezési tárgyalás.

Hogy az osztrák biróságok itélkezésének gyorsaságáról fogalmat alkothassunk, idézem az 1907. évi hivatalos statisztika adatait is.

A járásbirósági perek közül az egész országban átlag 84% fejeztetett be egy hónapon belül (van kerület, ahol 92% is), 12·9% 1—3 hónapig, 1·6% 3—6 hónapig, 0·5% hat hónapon túl tartott.

A második fokon a felebbezés benyujtásától számitott 1 hónapon belül befejeztetett 75%, 1—3 hó alatt 21·9%, 3—6 hó alatt 2·0%, hat hónapnál tovább tartott 1·0.

Két fokon ment át hat hónapnál kevesebb idő alatt 52.4%, 6—12 hó alatt 37·9%, 1—2 év alatt 8.3, ezen túl 1·4%.

B. Annak daczára, hogy a német perrend elavult és az osztrákhoz egyáltalán nem hasonlitható, a német járásbirósági eljárás aránylag mégis elég gyors, sokkal gyorsabb, mint a miénk.

A hamburgi járásbiróságnál az első határidők 8—10 napra tüzetnek ki, folytatólagos tárgyalások határidői 8—14 naposak.

Az összes beérkezett beadványok legtöbbnyire a beérkezés napján elintéztetnek, a kiadmányozás is minden késedelem nélkül a lehető legrövidebb idő alatt történik.

A felebbezés törvény szerint az itélet kézbesitésétől számitva egy hónap alatt nyujtandó be. A felebbezési biróságnál az első határidők 1—2 hónapra terjednek, folytatólagos tárgyalások három-négy hetesek.

A lipcsei járásbiróságnál az első határidők 8—10 nap között váltakoznak; a folytatólagos tárgyalások két-három hétre tüzetnek ki.

A berlin-mitte-i járásbiróságnál a határidők ugyanolyanok, mint a lipcsei járásbiróságnál. A 82 egyes biró mindegyike rendszerint a hét három napján tárgyal, 9½—12½ óra között.

A beadványok rendszerint ugyanaz napon, esetleg 24 órán belül intéztetnek el. Fontosabb és kevésbbé sürgős ügyek elintézése néha 1—2—3 hétig tart el. Sürgős ügyek azonnal kiadmányoztatnak, mig kevésbbé sürgősek expedicziója 1—2—3 hétig is eltart.

A felebbezési biróság az elsőbirói itélet kézbesitése után körülbelül 2—4 hónapra tüzi ki határidőit; a folytatólagos tárgyalások két—három hétre halasztatnak.

A drezdai járásbiróságnál a határidők lehetőleg akként állapittatnak meg, hogy a kereset kézbesitése és a határidő között csupán a törvényesen megszabott minimális idő teljék el, ez pedig váltóügyekben helybeli alperesek ellen 24 óra, más ügyekben három nap, mig ha az alperes a járásbiróság területén kivül lakik, egy hét. A folytatólagos tárgyalások egy-két héten belül tartatnak meg.

A felebbezési biróságnál az elsőbirói itélet kihirdetése után hat-nyolcz hétre kerül az ügy tárgyalásra. Folytatólagos tárgyalási határidők három-négy hétre terjednek.

Az országos átlag a német birodalomban nem mutat oly kedvező adatokat, mint Ausztriában.

Járásbirósági perekben a kereset benyujtásától az itéletig 3 hónapnál rövidebb idő telt el 53·8%-ban, 3—12 hó 40·8%-ban, 1 évnél tovább 5·4%-ban.

A felebbezési fokon az első tárgyalás a perek 45·1%-ában a felebbezés benyujtásától számitott 1 hónapon, 33·2%-ában 1—2 hónapon, 21·7%-ában 2 hónapon belül tartatott meg. A felebbezési birróság itélettel fejezte be az ügyet a felebbezés benyujtásától számitott 6 hónapon belül a felebbezett perek 68·6%-ában, 6—12 hónap alatt 23.9%-ban és 1 éven tul 7·5%-ban. *Dr. Balog Arnold*

A birák informálása.

Az «egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szóló törvényjavaslatnak a birák információjára vonatkozó szakasza nagy port vert föl a jogászvilágban és a budapesti Ügyvédi Körben is nagy érdeklődés mellett folytatott vitákra adott alkalmat. Nem szándékozom most az ezen kérdésben pro és contra felhozott érvek helyességéről elmélkedni, csak megjegyzem, hogy az emberi természetnek egyik lélektanilag könnyen megmagyarázható jelensége az, hogy minden ember a maga élő szavának és az embertársával való személyes és közvetlen érintkezésnek bizonyos hatást tulajdonit, mindenesetre nagyobbat, mint akármilyen szépen megfogalmazott irásnak, különösen akkor, mikor akár valamely fenyegető, akár már megtörtént baj elháritásáról van szó ; a peres eljárásbeli szóbeliségnek és közvetlenségnek jelentősége is részben ezen momentumban gyökeredzik.

Nálunk az irásbeliség túltengése, a vele járó számtalan hátrány folytán fészkelődött be az informálás, különösen a felebbezésre került peres ügyekben. A jogszolgáltatásban az igazság elérésének egyik garancziáját abban látjuk, hogy három, öt, vagy hét biró is foglalkozik egyidejüleg ügyünkkel, tanácskozik arról és meggyőződése kialakulásával mond abban itéletet. De ez az itélkezés az illető ügy minden részletének beható ismeretét is feltételezi és mind a két fél előadásának, minden felhozott bizonyitéknak minutiosus mérlegelését kivánja. Kérdem azonban, vajjon a társas bíróságainknál döntés alá kerülő ügyek minden birája tényleg és valósággal ennyire ismer-e minden ügyet, amelyben itél, és különösen ugy ismeri-e, de ugy ismerheti-e azt minden részletében, mint annak előadója? Ez pedig azért fontos, mert hiszen a tanács többi birái is épp ugy itélkeznek benne, mint maga az előadó, aki pedig közvetlenül csak maga foglalkozott vele. Nem szükséges taglalni, hogy milyen lelkiismeretességgel referálnak nálunk a társas bíróságoknál, az előadók, sem pedig azzal érvelni, hogy nagyon sok előadó a tanuvallomásokat, néha az okiratokat is egész terjedelmében olvassa fel. Nagyon jól ismerjük a referálás módját, előnyeit és hátrányait, és mi ügyvédek egy perczig sem kételkedünk a magyar birák kifogástalan lelkiismeretességében. Azonban örök emberi igazságot fejez ki az a régi adoma, hogy valamely levél ugyanazon szavait az olvasó hangulata szerint többféle hangsulyozással is lehet fölolvasni.

A társas bíróságoknál tárgyalt ügyek teljes és közvetlen megismerésére módot nyujtó helyes eljárásnak voltam tanuja Krisztiániában, Norvégország legfőbb itélőszéke előtt tartott egyik felebbezési tárgyalás alkalmával. A tárgyaláson az itélőtanács minden tagja előtt fekvő nyomtatott füzetet láttam és mikor a tárgyaló ügyvédek felszólalásaikban egy-egy perbeli adatra, valamelyik tanu vallomására hivatkoztak, az ügyvéd az ő kezében is levő nyomtatvány illető helyére utalt és a tanács minden itélő birája a maga füzetében is odalapozott és igy kisérte, mintegy ellenőrizve az ügyvéd előadását.

A szünet alatt a tanács elnöke azután a következő felvilágositásokat nyujtotta : A norvégországi peres eljárásban a társasbíróságok hatáskörébe tartozó perek összes iratait a bizonyitás egész anyagával együtt a birósági iroda kinyomatja. Az ilyen nyomtatott füzetből kap a társasbiróság itélőtanácsának mindegyik tagja és minden ügyfél is egy-egy példányt a tárgyalás előtt pár héttel ; és amikor azt kérdeztem a tanácselnöktől, vajjon mindegyik biró elolvassa-e a füzetet, mosolyogva elkérte az ott jelenlevő szavazóbirák füzeteit s azokat felmutatva előttem, láttam, hogy mind az öt példányban voltak kék irónnal aláhuzott részek s azokba észrevételek is voltak beirva. Más iratot, mint a nyomtatott füzetet az itélőtanács birái csak kivételesen látnak és az akták rendszerint a segédhivatalokban maradnak és csak ha az elnök vagy a tanács valamelyik tagja pl. váltóügyben vagy mikor valamely okmány aggályossága forog szóban, annak megtekintését kivánja, hozatják el azt a tárgyaláshoz.

A nyomtatás költségei a perköltségekhez számittatnak és a vesztes fél terhére állapittatnak meg ; ellenben az igaz, hogy bélyegkiadás a peres eljárásban ott nincs.

A periratok kinyomatásának és az egész ismertetett proczedurának előnyei annyira szembeszökők, hogy nem is kell azokat részletezni. De kétségtelen az is, hogy ilyen eljárás mellett nincs olyan ügy, amelynek a valóságban csak egy birája, az előadó volna, akkor, mikor hárman, öten vagy heten egyenlő joggal döntik azt el ; és az is igaz, hogy ez az eljárás minden informálást teljesen fölöslegessé tesz.

Megjegyzem, hogy a norvég legfőbb itélőszék egy-egy tanácsa nem intéz el ugyan annyi ügyet, mint nálunk a Curia vagy a tábla valamelyik tanácsa egy ülés alatt, de nemi s sokkal kevesebbet, mert a délelőtt 9-től délután 3-ig tartott ülésre öt ügy tárgyalása volt kitüzve. Kétségtelen, hogy ilyen kinyomtatott peranyagból egy óra alatt többet olvas el az illető biró, mint amennyit a nálunk akárhányszor gyalázatosan összefirkált aktacsomókból egy nap alatt képes elolvasni az előadó és a mellett nem kell magát azzal sem fárasztania, hogy mellékleteket, tanuvallomásokat sok időveszteséggel, bosszusággal kihalászszon az iratok halmazatából. A biráink nagy részénél tapasztalható idegesség, — ami sokszor ugyan türelmetlenség — annak is tulajdonitható, hogy egy-egy olvashatlan irat kibetüzésével, az akták összeállitásával, minden mellékletnek megfelelő elhelyezésével kell az előadónak órákat is eltöltenie. Minderre a fenti eljárás mellett szükség nincs, és a biráknál sem fekszenek ládaszámra a tüdőt rontó porrétegekkel befedett akták.

Az ügyvédek is a tárgyaláson a tényállást csak röviden körvonalozzák, mert a felszólaló ügyvéd tudja, hogy az itélő tanács minden tagja már ismeri a tényállást, a bizonyitás eredményét, a mellékleteket, és azért tulajdonképpen a nálunk annyira perhorreszkált jogi érvelésre szoritkozik. A norvég birróság pedig milyen figyelemmel és türelemmel hallgatta a tárgyaló ügyvéd érvelését ! Pedig ott is ismerik, azon nálunk unos-untig idézett axiómát, hogy «jura novit curia». Egy berlini fölebbezési tárgyalás alkalmával is nagy ámulattal láttam, hogy az egyik ügyvéd érvelésének támogatására a német jogászgyülés vitájából olvasott fel, nem pár sort, hanem majd két oldalt és utána hosszan idézett Staub müvéből, a másik fél replikázva pedig Makower és Wach munkáiból idézett hosszabb részleteket és mindezt bölcs nyugalommal és nagy figyelemmel nemcsak meghallgatta az itélő birróság, hanem mint utóbb meggyőződtem, ezekre az idézetekre itéletének indokolásában még reflektált is, pedig csak pár ezer márkás ügyről volt szó.

Minden további összehasonlitástól és ehhez füzött reflexiótól tartózkodva, ezuttal csak a norvég felebbezési birósági eljárásban emlitett s nagyon czélszerünek bizonyult iratok kinyomatását ajánlanám az illetékes tényezők figyelmébe. Azt vélem, hogy ennek, valamint minden társasbiróság előtti egyszeri tárgyalás és ügyvédi felszólalás megengedésének meghonositásával hasonlithatlanul nagyobb szolgálatot tennének a biráknak és feleknek egyaránt, mint az informálás akármilyen szigoru eltiltásával. *Dr. Török Emil.*

Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz.

A polgári perrendtartás legujabb javaslata ismét a törvényhozás előtt fekszik és minden magyar jogásznak őszinte kivánsága, hogy ez a sokszor előterjesztett és sokat vitatott törvényjavaslat mielőbb törvénynyé is legyen.

Ezen remélhetőleg utolsó beterjesztés alkalmából kivánom a javaslat némely intézkedését a gyakorlati élet, a gyakorlati jogszolgáltatás szempontjából megvitatás tárgyává tenni.

1. A birói illetékesség kérdésében a jogszolgáltatás terén egyike lesz a legnehezebb és legnehézkesebb kérdéseknek a kincstár, a különféle vagyonkezelő hatóságok, az állami, és állami

kezelés alatt álló alapok, községek stb. illetékessége és pedig azért, mert ez a javaslat szerint azon hatóság székhelye után igazodik, amely a képviseletre hivatva van.

Ezen képviselet szabályait a jogkereső közönség többnyire nem ismeri és nem is ismerheti, mert azt nagyobbrészt miniszteri rendeletek vagy specziális törvények állapitják meg s kétes esetekben a perrendtartás nem ad felvilágositást.

Például a katonai kincstár általában a hadtestparancsnokság utján perlendő, vannak azonban miniszteri rendeletek, amelyek szerint bizonyos esetekben maga az illető csapattest, máskor pedig annak a gazdasági bizottsága ellen kell a pert inditani. Ezeket a rendeleteket természetesen csak akkor van módunkban megismerni, mikor a kincstár képviselője pergátló kifogást emel.

Hasonló nehézséggel jár annak az eldöntése, hogy a kereset törvényhatóságokat, községeket érdeklő bizonyos ügyekben a pénzügyigazgató, az alispán vagy a községbiró kezéhez kézbesitendő-e?

Ezek a nehézségek most sem fognak megszünni, mert a javaslat szerint is az illetékesség a képviseletre illetékes hatóság székhelye szerint igazodik; pedig az államnak s egyéb közintézményeknek nem lehet czéljuk az ellenük inditandó pereket illetékességi és pergátló kifogásokkal megnehezíteni, megdrágitani.

Az államnak legalább is minden megyei székhelyen vannak olyan hatóságai vagy egyéb szervei, amelyek a perben kellően képviselhetik vagy legalább is a perbeli cselekmények nagyobb részét közvetithetik.

Szükséges lenne tehát a javaslatot olyképen megváltoztatni, hogy a kincstár, közalapok stb. megperelhetők a szerződés kötése, a munka teljesitése, a szolgálat, a károsító tény stb. helyének vármegyei székhelye szerinti járásbiróság, illetve törvényszéknél, a kézbesités pedig minden esetben valamely központi hatósághoz, pl. az igazságügyminisztériumhoz történjék, amely azután a keresetet a per vitelére illetékes hatósághoz tegye át. Ez nem hátrányos a kincstárra, mert a bizonyitás ugyis az emlitett bíróságnál folyik s a per anyagát és a védelemhez szükséges adatokat ugyis a megyei székhelyen levő hatóságok vagy egyéb állami szervek adják meg; a jogkereső közönségre nézve pedig még akkor is előnyös lenne, ha a kincstárral, közalapokkal, közjogi testületekkel szemben hosszabb perfelvételi határnap tüzetnék is ki, mint a többi alperesekkel szemben. A birói illetékességre vonatkozólag határozottabb rendelkezésre volna szükség az esetre, ha egy keresetbe több követelés van összefoglalva.

2. A javaslat a követelések halmozását kifejezetten megengedi. Kérdés már most, hogy ha a bíróság az egyik követelésre nézve illetékes, ezáltal illetékessé válik-e a többi követelésre nézve is, mert ha igen, ugy a felperes egy kis összegü illetékes, de koholt követelés előadásával ott perelheti meg az alperest, ahol neki éppen tetszik, sőt ha a többi követelés aránytalanul nagyobb összegü, ugy a törvénynek ezen nyilvánvaló kijátszása még a költségekre sem lesz befolyással.

3. Felesleges és önmagával ellentétes a javaslatnak a birói illetékességnek hivatalból leendő vizsgálatára vonatkozó intézkedése. Az első bekezdés szerint a bíróság illetékességét hivatalból vizsgálja. A második bekezdés szerint, ha alperes jelen van, ugy ennek csak bizonyos esetekben van helye. A harmadik bekezdés szerint a bíróság az illetékességre nézve előadott tényállitások valódiságát csak ellenkező hivatalos tudomás vagy az ellenfél tagadása esetén vizsgálhatja. Vagyis a javaslat nem ad jogot a bírónak, hogy a jelenlevő alperest kitanitsa, másrészt egyenesen utalja a felperest valótlan tényállitások előadására.

A gyakorlatban természetesen ugy fog alakulni a kérdés, hogy felperes mindig ugy fogja előadni a keresetet, hogy az illetékesség megállhasson, viszont alperes vagy tagadni fogja az illetékességre vonatkozó adatok valóságát, vagy nem ismervén a törvényt, az illetékességet szóvá sem teszi s igy a bíróság a legritkább esetben lesz abban a helyzetben, hogy a birói illetékesség kérdésében hivatalból eljárhasson s igy ide vonatkozó joga legtöbbnyire csak papiroson lesz meg s legfeljebb csak számtalan felfolyamodást fog előidézni.

4. A kifogás alá eső biró kizárása iránti kérelem a javaslat szerint a tárgyalásba bocsátkozás után már nem terjeszthető elő. Ez a rendelkezés a gyakorlati életnek nem felel meg. A kizárás iránti kérelem előterjesztése ugyanis ugy a félre, de még inkább az ügyvédre nézve éppen nem kellemes s igy természetes, hogy ezt a kérelmet puszta sejtések és aggályok alapján nem terjesztik elő, hanem csak akkor, ha meggyőződést szereznek arról, hogy a kizárásra az ügy érdekében tényleg szükség van; ez pedig többnyire csak az illető birónak a tárgyaláson tanusitott viselkedéséből tünik ki. Meg kellene engedni — ha mindjárt az eddig felmerült összes költségek viselésének terhe mellett is — hogy a kizárás iránti inditvány az itélethozatalig vagy legalább az első tanu- vagy szakértőbizonyitás után még előterjeszthető legyen.

5. A perképességről szóló fejezetben a javaslat a törvényes képviselőnek a pervitelre való jogosultságáról, törvényes képviselői minőségének igazolásáról s az e részbeni hiányoknak hivatalból leendő figyelembe vételéről intézkedik.

Ezek a rendelkezések először is hiányosak, mert bennök még csak utmutatás sincsen arra nézve, hogy a törvényes képviselőnek mikor és minő perviteli feljogositásra van szüksége és hogy törvényes képviselői minőségét mivel, vagy hogyan kell igazolnia.

A javaslatnak általánosságban tartott idevonatkozó rendelkezéseiből az következik, hogy az emlitett igazolásra minden esetben szükség van, mikor valamely fél törvényes képviselője utján perel.

Ez a mi nehézkes, lassu és semmiképpen sem modern szinvonalon álló, a gyakorlati élet követelményeit teljesen figyelmen kivül hagyó árvaszéki rendszerünk mellett annyira keresztülvihetetlen, hogy akárhányszor talán el is évülne a követelés akkorra, mire az árvaszéktől az igazoláshoz szükséges okmányokat be lehetne szerezni, másrészről pedig a bíróságok kénytelenek lennének a szabályszerünél négyszer ötszörte hosszabb határidőket kitüzni, mert alperesi törvényes képviselő nem lenne képes a tárgyaláson képviselői minőségét, vagy perviteli jogosultságát igazolni.

De teljesen felesleges is ez a kerékkötő rendelkezés, mert ez irányban visszaélések alig történtek s teljesen kielégitő volt az a rendszer, hogy törvényes képviselő fellépése esetén az illetékes hatóság a kereset egyik példányának áttételével a perinditasról értesittetett.

6. Az ügyvédi képviseletnél, a tervbe vett novella állitólagos sérelmeit is meg lehetne oldani olyképen, hogy a törvényszéki, táblai és curiai tárgyaláson az ügyvéd helyettese csak ügyvédi vizsgát tett jelölt (ügyvédhelyettes) lehessen. Ez kizárná azt, hogy az emlitett bíróságoknál az ügy és az ügyvédi tekintély kárára, a jogtudományokban járatlan egyének járjanak el; lehetővé tenné, hogy az ügyvédjelölt az ügyvédi vizsga után a törvényszék és a felsőbíróságok előtti eljárásban magát gyakorlatilag is kiképezze s végül teljesen biztositaná az ügyvédhelyettesek (ügyvédi vizsgával biró jelöltek) megélhetését, mert a nagyobb irodák kénytelenek lennének az ő müködésüket igénybe venni, miután az emlitett tárgyalásokra a fiatalabb jelölteket nem küldhetik.

7. Igazságtalanságokra vezethet az az intézkedés, hogy az egyezség, jogelismerés, joglemondáshoz ügyvédi képviselet még olyan ügyekben sem szükséges, amelyekben az ügyvédi képviselet egyébként kötelező. A jogéletnek számtalan olyan jelensége van, amelyre nézve a közfelfogás eltér a törvényes intézkedésektől. A naturális obligációkat, a váltó- és kereskedelmi jogi, az erkölcstelen jogalappal biró ügyleteket, a határozott alakhoz kötött jogcselekményeket stb. a nagy közönség másképen birálja el, mint a törvények s ha a törvényhozás vagy a joggyakorlat az alperest ilyen esetekben a kötelezettség alól mentesiti, azt azért teszi, hogy tényleg meneküljön még akkor is, ha magát esetleg kötelezve érezné.

Az ilyen ügyletekben a járatlan hiszékeny ember, ügyvédi képviselet hiányában, mindig hajlandó lesz egyezséget kötni, elismerő vagy lemondó nyilatkozatot tenni, ez pedig nem lehet czélja a törvényhozónak, mert a törvény épp úgy alkalmazandó a jogtudósra, mint a jogtudományokban járatlan emberre.

Ahhoz, hogy valaki egyezséget kössön, jogokat elismerjen, jogokról lemondjon, szükséges, hogy az ügyletet, annak jogi természetét és vonatkozásait kellően ismerje, a per esélyeit megfontolhassa, vagyis majdnem ugyanannyi jogi tudás szükséges, mint a per viteléhez.

Ha már most a javaslat bizonyos ügyleteknél, akár azok kényesebb jogi természete (váltó-hitelügyletek stb.), akár nagyobb értékére való tekintettel a közönség tudatlanságából és járatlanságából, valamint a törvényektől eltérő felfogásából származható

károk megelőzéséhez az ügyvédi képviseletet szükségesnek tartja, ugy teljesen indokolatlan az, hogy az ugyanilyen ügyleteknek egyezséggel, elismeréssel, vagy lemondással való elintézése esetére a jogkereső közönség szakszerü jogi tanács nélkül maradhasson.

8. Az ügyvédi meghatalmazás hiányát a javaslat szerint a fél nem érvényesitheti, ha az eljárást akár kifejezetten, akár hallgatólag jóváhagyta. Ez az intézkedés helytelen. Maga a javaslat is a meghatalmazás hiányát hivatalból észlelendő fontos alakiságnak tartja s annak alapján perujitást is enged, amivel merőben ellenkezik az, hogy némelykor a hallgatólagos jóváhagyás is ugyanolyan hatályu legyen, mint az alakszerü meghatalmazás. De egyébként is a meghatalmazás a jogcselekményeknek egy egész sorozatára ad megbizást s a képviselet körében a legkülönfélébb jogi helyzet állhat elő, keresetinditás, lemondás, elismerés, beismerés, egyezség, eskü, pénzfelvétel, elszámolás stb., s igy lehetetlen vélelmezni, hogy a hallgatólagos elnézés vagy jóváhagyás minderre irányult volna.

Különösen az ügyvédi rendtartás szempontjából nem állhat meg ez a rendelkezés. Az ügyvédi rendtartás a meghatalmazást egy szigoru formál ügyletnek tekinti s határozottan az irásbeliséghez köti. Ez szükséges is.

A meghatalmazás rendszerint négyszemközt s egy hosszabb bizalmas megbeszélés után állittatik ki, ugy, hogy a megbizás tárgyát és terjedelmét sem az ügyvéd, sem a fél mással, mint az irásbeli tényfelvétellel és irásbeli meghatalmazással bizonyitani sem tudná s igy mindkettőnek fontos érdeke, hogy ezen okirati bizonyiték mindig kéznél legyen.

Másrészt az ügyvédi tisztességet, az ügyvédi kar tekintélyét és az ügyvédek iránti bizalmat veszélyeztetné az, ha a meghatalmazást és annak terjedelmét akár a fél, akár az ügyvéd később az eredetitől eltérően értelmezhetné, illetve, ha azt bármikor pontosan és könnyen megállapitani nem lehetne. Szükséges tehát, hogy az ügyvédi meghatalmazásokra nézve az irásbeliség érvényességi kellék legyen.

9. A szegénységi jogra vonatkozó szabályok közül nem érthetek egyet azzal, hogy a szegényjogos ügyeknél a biró a per eredményét már előre megbirálja. A bíróság iránti bizalom céljából szükséges, hogy a biró a per kimeneteléről sem a perinditás előtt, sem a per folyama alatt ne nyilatkozzék, sőt a jó biró, elfogultságát elkerülendő, a bizonyitási eljárás lefolytatása előtt még csak határozott képet sem alkot magának az ügy sorsára nézve, annál kevésbbé nyilvánit (pláne hivatalos) véleményt arra nézve, hogy a per eredményes lesz-e, vagy sem.

A bíróság érdekében, a bíróság elfogulatlanságába vetett bizalom fenntartása érdekében szükséges tehát, hogy ez a rendelkezés elhagyassék.

A szegényjogon perlekedők 95%-a ugyis pártfogó ügyvédet kér.

Az ügyvéd a per első bírája. Ettől a szabálytól a szegényjogon perlekedőknél eltérni annyival is veszélyesebb, mert a szegénysorsuak kérelmeiket többnyire szóval terjesztik elő, amit a joggyakornok, vagy kezelőhivatalnok vesz fel, s igy ezek döntenék el, hogy egy per eredményes lehet-e, vagy sem? Ha t. i. a panaszfelvevő közeg a panaszt alaptalannak találja, vagy lebeszéli az illetőt kérelmének előterjesztéséről, vagy egyszerüen fel sem veszi a jegyzőkönyvet s igy a birónak nincs is módjában az ügybe beleszólni.

Ha pedig a kérelem már irásban érkezik, akkor ismét lehetetlen követelni egy laikus embertől, hogy kérelmét, illetve az ügyet oly kimeritően adja elő, hogy az eljáró biró ennek alapján a per előrelátható eredményét már a szegényjog megadása iránti kérelem előterjesztésekor megállapithassa. Csak hadd vesződjék az a pártfogó ügyvéd a tényállás kideritésével s az ügy első megbirálásával!

10. A kereset tartalmára nézve rendeli a javaslat, hogy az okiratok már a keresethez eredetiben, vagy hiteles másolatban csatolandók. Azt nem lehet kivánni senkitől, hogy fontos eredeti okiratait már a keresetlevélhez csatolja; elvégre az a bíróságnál is elveszhetik, megsemmisülhet stb, vagy tartalmát bünös kezek megváltoztathatják, az iratokat pedig nem lehet elzárva tartani. A másolatok hitelesitése egyrészt drágitja és lassitja az eljárást, de másrészt céltalan is, mert az ellenfél, ha kételyei vannak, mégis csak követelni fogja az eredeti okirat felmutatását s azt a bizonyitó fél köteles is felmutatni.

A hitelesitést annál is inkább el lehetne engedni, mert néhány szakaszszal később maga a javaslat is megelégszik az egyszerü másolattal.

A jogkereső felek előnyére lenne az a módositás is, hogy a kereset nemcsak a per bíróságánál, hanem bármely járásbíróságnál jegyzőkönyvbe mondható, amely azután átteszi azt az illetékes járásbírósághoz.

A bíróságokra nézve, miután kölcsönösen egymás helyett dolgoznak, végeredményben ez az eljárás nem jelent munkaszaporitást, ellenben a felperesre, kinek más járásban kell perelni, nagy munka-, idő és pénzmegtakaritás lenne, ha nem kell neki a kereset bemondása végett más járásba, vagy más megyébe vándorolni s még akkor is kérdés, hogy éppen eltalálta-e azt a napot, amikor a panaszokat felveszik.

11. A javaslat is fentartja azon szabályt, hogy ha egy bíróság a keresetet hatáskörének hiánya miatt visszautasitja, ugy az utóbb eljáró bíróság a keresetet a korábbi határozat alapjával ellenkező ok miatt vissza nem utasithatja.

Szerintem ez nem elég, hanem szükséges, hogy birsággal is sujtassék az a fél, vagy ügyvéd, aki az utóbb eljáró bíróságnál ismét hatásköri kifogást emel, mert ez az eljárás másnak, mint czélzatos zaklatásnak nem tekinthető.

12. Az idézésből ki kellene hagyni azt a részt, hogy a felek bizonyitékaikat, nevezetesen tanuikat már az első tárgyalási napon magukkal hozzák. Nincsen és nem is lesz olyan bíróság az országban, amely az első tárgyalási napon — tömegnapon — abban a helyzetben legyen, hogy az ügy érdemében tárgyaljon, elrendelje a tanubizonyitást és azt nyomban foganatositsa is.

Számtalanszor előfordul, hogy a felek az idézés értelmében messze vidékről magukkal hozzák a tanukat s azután a bíróság szóba sem áll velük, az illető fél fizetheti a költségeket s akkor hazáig együttesen szidják a bíróságot, amely nézetük szerint őket felültette.

12. A kihirdetett határozatokban kitüzött határnapra a jelen volt felet — a javaslat szerint — megidézni nem kell. Itt a felek sokszor fognak saját hibájukon kivül jelentékeny hátrányokat szenvedni. A bíróság előtt amugy is elfogódott, megzavarodott egyszerübb ember nem igen tudja a szóval megmondott határnapot megjegyezni. Azután kérdés az is, hogy a biró kellően megmagyarázza-e neki, hogy irásbeli idézést nem fog kapni; különösen ott lesznek félreértések, ahol a fél más nyelvü s a biró pusztán ezen egy felvilágositás közléséhez nem akar tolmácsot alkalmazni.

Ugyancsak nehézségbe ütközik ez a katonai, vagy egyéb közszolgálatban levő feleknél, akiknél felettes hatóságuk kivánja, hogy távozási engedély iránti kérelmüket kellően igazolják s igy irásbeli idézés nélkül a tárgyaláson leendő megjelenéshez szükséges szabadságot nem fogják engedélyezni.

13 A kézbesitésre vonatkozó szabályok közül kifogásolható az, hogy az ügyvéd és közjegyző részére az irodában levő segéd, vagy irnok kezéhez is lehet kézbesiteni. Ez helyes az olyan kézbesitéseknél, amelyek mint ügyvédhez, vagy mint közjegyzőhöz történnek, de nem helyes ott, ahol a kézbesités az illetőt saját személyében illeti. Az ügyvéd, vagy közjegyző és segédje, vagy irnoka között soha sincsen és nem is lehet olyan viszony, mint a családfő és a családtagok között s igy azok az okok, melyek a családbeli kezéhez való kézbesitést megengedhetővé teszik, itt figyelembe nem vehetők.

Más az ügyvédjelölt, aki a törvény szerint állandó meghatalmazottja az ügyvédnek s aki fegyelmi és vagyoni felelősség alatt áll, ugy a mulasztások, mint titoktartás tekintetében.

(Folyt. köv.) *Dr. Horváth Jenő*

Az ügyvitel egyszerüsitése és a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék.

Minden gyakorlati jogász örömmel üdvözli az ügyvitel egyszerüsitését czélzó törvénytervezetet, mely egyéb üdvös intézkedések mellett a bürokratizmus avult formaságain igyekszik könnyiteni. E formalizmus annyira befészkelődött igazságügyi szervezetünkbe, hogy nem elégségesek a kormányrendeletek, hanem a törvény hozónakkell annak szövevényét erélyes kézzel átvágnia.

Ha már a törvényhozás ügyviteli kérdésekkel kénytelen fog-

lalkozni, helyes volna, ha minden kiáltó igazságügyi baj orvoslására megragadná az alkalmat.

Ilyen kiáltó igazságügyi és közgazdasági baj a kereskedelmi és váltótörvényszék kezelési és elintézési munkájának megtorlódása. Véleményem szerint ezen a tervezet intézkedései nem fognak teljesen segiteni, mert e bíróság különleges ügykörénél fogva más bíróságokétól eltérő specziális intézkedésekre szorul.

Kissé különösen hangzik, hogy a végleges perrend megalkotásának küszöbén javaslom, hogy a törvényhozás foglalkozzék olyan bírósággal, mely fölött ismét megkonditották a lélekharangot és amelyet a polgári perrendtartás javaslata már nem létezőnek tekint. E szempontból azt lehetne mondani, hogy nem érdemes e halálra itélt törvényszék számára specziális intézkedéseket tenni. Ámde nem szabad feledni, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszék *ma* tényleg létező valóság, melynek a kereskedelmi életben rendkivül fontos a szerepe ; hogy eltörlése esetén is a perrendtartás életbeléptetéséig óriási ügyforgalma és bajai fennállanak és azokon segiteni kell. Azonkivül nem szabad feledni, hogy ezt a törvényszéket csak névlegesen lehet megszüntetni, de a kereskedelmi és váltóügyeket egy tollvonással eltörölni nem lehet és akármely bíróság hatáskörébe utaltatnak is, élni fognak és elintézésre, mégpedig specziális természetüknek megfelelő elintézésre várnak. Föképpen pedig nem szabad elfeledni, hogy akármelyik bíróság veszi át a kereskedelmi és váltótörvényszék ügyeit : kiváló igazságügyi érdek, hogy a szóbeliségre való átmenet ne történjék az elintézetlen irásbeli perek és a velük járó folyó ügyeknek ezrekre menő ballasztjával.

Nem lenne tehát fölösleges e bíróság érdekében, különleges ügyvitelének egyszerüsitésére és munkájának megkönnyitésére vonatkozó, de más bíróságokra is kiterjedő rendelkezéseket a törvénybe felvenni. Erre vonatkozó javaslataim a következők :

I. A tervezet a járásbirósági makacssági itéletekre nézve azt a helyes intézkedést tartalmazza, hogy azok előadmányi és kiadmányi tervezeteit az ügyvéd által képviselt felek készen tartoznak benyujtani. Ezt a rendelkezést kellene *kötelezővé tenni* a sommás váltókeresetek, végrehajtási kérvények és makacssági itéletek előadmányi és kiadmányi tervezeteire a törvényszéki eljárásban is. Szükséges volna a kötelezővé tétel azért, mert a kész tervezetek benyujtását az ügyvitelt egyszerüsitő miniszteri rendelet megengedi ugyan, de ez a fakultativ benyujtási rendszer czélra nem vezetett, amit legjobban illustrál az a tény, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszéknél eddig a felek e jogukkal mindössze *két esetben* éltek.

Ha tekintetbe vesszük, hogy e bíróságnál munkanaponként átlag 150—250 ugynevezett «sürgős darab», azaz sommás váltókereset, kielégitési és biztositási végrehajtási kérvény kerül elintézésre, melyek beérkezésük utáni napon feltétlenül elintézendők és hogy a vasár- és ünnepnapoktól eltekintve, egy évben 297 munkanap van : e sürgős ügyek száma 150 darab napi átlagot véve *44,550,* 200 darab napi átlagot véve pedig *59,400*, vagyis a *törvényszék ügyforgalmának majdnem egyharmadrésze.* Ha ezen ügyekre nézve kötelezővé tétetnék a kész előadmányi és kiadmányi tervezetek benyujtása, még ha 15%-ot leütünk is a helytelenül elkészitett és igy a bíróság által ujra készitendő tervezetekre, az első átlag alapján 37,868, a második alapján 50,490 olyan sürgős ügydarab fogalmazványának blankettaszerü elintézésétől szabadulna fel a fogalmazó-személyzet, amely ma 10—15 jegyzőnek és joggyakornoknak ugyszólván minden munkáját abszorbeálja. És minthogy a sommás végzések legalább két, a végrehajtási végzések legalább három példányban adandók ki és minthogy a beadványok felét keresetre, felét végrehajtásra lehet számitani : a fenti számitás alapul vételével *az iroda 94,660 126,225 sürgős kiadmány elkészitésétől mentesülne* és legfölebb az összeolvasás munkája maradna meg. A hozzáértők előtt nem kell bővebben fejtegetnem, hogy e megkönnyebbités mily nagy mértékben hozzájárulna a kezelés javitásához, a leirás, expedicziő gyorsitásához és hogy ezzel mindazok a kétségkivül jogos panaszok, melyek az utóbbi időben a kezelés és föképpen a leirás és az expedicziő késedelmessége ellen felhangzottak, egy csapásra megszünnének. E hajsza munka megszünésével vagy legalább is minimumra redukálásával jutna mindenhova elegendő kezelő-személyzet, a kezelés gondosabb lenne és a sietségben alig elkerülhető tévedések ritkábban fordulnának elő.

De nemcsak a kezelésben, hanem az elintézésben is nagy könnyebbséget jelentene ez intézkedés. A jegyzői kar, melyre ekként az irásbeli elintézés helyett csupán a felülvizsgálás munkája maradna, e tehermentesités után nagyobb gyorsasággal láthatná el a többi ugynevezett «nem sürgős,» de a felekre nézve késedelmet nem türő kurrens ügyet és az önképzésre több szabad ideje maradván, fokozottabb mértékben foglalkozhatnék perek előkészitésével, ami lényegesen hozzájárulna a peres hátralékok feldolgozásához. A perek mostani halmazánál pedig, hacsak teljesen el nem akarnak merülni a fővárosi bíróságok, okvetlenül foglalkoztatni kell a jegyzőket is, kisebb pereknek a biró felügyelete alatt való előkészitésével és itélettervezetek irásba foglalásával.

Természetes előfeltétele e reformnak, hogy a tehermentesitő intézkedések ne köttessenek össze takarékoskodással és létszámcsökkentéssel. Létszámot csak ott szabad apasztani, hol a hátralék teljesen megszünt és a rendes munka ellátására a személyzet túlnagynak mutatkozik.

Az általam javasolt intézkedés az ügyvédségre ujabb munkaterhet róna. Ezzel szemben megfelelő ellenszolgáltatásról kellene gondoskodni, mert méltánytalan volna a bíróság munkáját minden ellenérték nélkül az ügyvédi karra átháritani. Ez ellenszolgáltatást két irányban vélem megadandónak. Elsősorban a tervezetekhez szükséges nyomtatványok dijtalanul volnának az ügyvédek rendelkezésére bocsátandók, mert az államhoz nem méltó, hogy ily kicsinyes dolgokon igyekezzék takarékoskodni és mert az egyöntetüség is kivánatossá teszi, hogy az állam által rendszeresitett nyomtatványok használtassanak, melyek áttekintése és reviziója könnyebb, mint a magánvállalkozás által létesitett különféle nyomtatványoké.

Másodsorban pedig az ilyen tervezetek elkészitéséért mérsékelt irásdijat állapitanék meg ; pl. minden példányért 20 fillért. E dij, mely csekély volta miatt az alperest alig terhelné, az ügyvéd fokozottabb irodai költségei megtéritésére szolgálna. E dij összege az egyöntetüség kedvéért a törvényben volna megszabandó.

II. A kereskedelmi és váltótörvényszék érdemleges munkájának gyorsitása végett a kereskedelmi ülnökök száma is emelendő volna. Az ülnökök számát az 1874 : XIX. tcz. tizennégyben állapitotta meg, oly időben, midőn e bíróságnál 12 birói állás volt rendszeresitve. Ma a birák száma 32, és noha ezekből 12 felebbezési tanácsokban müködik, az előadó birák száma nyolczczal, tehát 66 %-kal emelkedett. Szükségessé vált ennélfogva három tanács alakitása és igy ülésnaponként három ülnökre volna szükség. Ámde a gyakori igénybevétel a saját ügyeikkel is elfoglalt és dijtalanul müködő kereskedőkre nézve nagyon terhes és igy nem csoda, ha három tanács alakitása gyakran nem is sikerül. Ezért kivánatos volna az ülnökök számának az 1874 : XIX. tcz. módositásával legalább húszra emelése.

III. E törvény keretében volna czélszerü megadni a felhatalmazást az igazságügyminiszternek a kereskedelmi és váltóeljárási rendeletek módositására. Közjogi szempontból kétséges, hogy az 1881 : LIX. tcz.-ben adott felhatalmazás az eljárási rendeletek kibocsátásával kimerittetett-e, és megtörténhetnék, hogy a biró a konkrét esetben a módositó rendelet törvényességét kétségbe vonná. A meglehetősen elavult rendeletek módositása által lényeges könnyitéseket és egyszerüsitéseket lehetne keresztülvinni, esetleg lényegbe vágó hatásköri és eljárási kérdéseket lehetne rendeleti uton megoldani arra az esetre, ha a polgári perrendtartás javaslata — minden remény és várakozás ellenére — ismét hajótörést szenvedne. *Gallia Béla.*

Különfélék.

— **«A humánus érzés».** A Haverda-féle tárgyalás folyamán dr. Szalay szegedi főkapitány-helyettes, előbb hódmezővásárhelyi főkapitány arról tett vallomást, hogy Vojtha mint rendőrkapitányságí tisztviselő 300 K-t sikkasztott, de mivel az eltulajdonitott pénzt megtéritette, a tanu őt csupán állásáról való lemondásra kényszeritette, anélkül, hogy bünvádi feljelentést tett volna ellene. Arra a kérdésre, hogy tudja-e a tanu, hogy a sikkasztó köztisztviselő ellen hivatalból kell a bünvádi eljárást meginditani, a főkapitány azt válaszolta, hogy százszámra fordulnak elő Magyarországon ilyen esetek, amikor nem inditják meg a bünvádi eljárást, hanem

az illetőt állásának elhagyására kényszeritik. Ily esetekben — ugymond a tanu — nem a büntetőtörvény, hanem a humánus érzés által vezetteti az ember magát.

Érdekes ez a vallomás, mert a közhatóságok részéről tényleg tapasztalható elnéző bánásmódot tár fel teljes őszinteséggel. De ha már a bünügyi nyomozó közeg hatályon kivül helyezi a büntetőtörvényt, hogyan van az, hogy ez csak akkor történik, ha magafajtáju ur a sikkasztó és ha közpénzek a jogtalan eltulajdonitás objektumai, mig azonnal elhallgat ez a «humánus érzés», mihelyt a paraszt egy csekélyke kis mezőrendőri, erdészeti, vadászati, vagy halászati kihágást követ el? Hol marad az egyenlő elbánás elve, hol marad a törvény előtti egyenlőség?

— **A szabadkai jegyzői kongresszus** emlékirata következő kivánságokat fejezi ki:

1. A dijtalan joggyakornoki állás eltöröltessék és a joggyakornokok, tekintet nélkül arra, hogy doktor jurisok vagy nem, évi 1600 K segélydijban részesittessenek;

2. a birákra megszabott jogi képesitéssel biró jegyzők az 1908. évi VI. tcz. által létesitett 400 K képesitési pótlékot ne két év eltelte után, hanem a képesités megszerzésének a napjától élvezzék;

3. az albirói és alügyészi intézmény megszüntetendő, az albirói és alügyészi állások a birói és ügyészi létszám csökkentése nélkül birói, illetve ügyészi állásokká rendszeresitendők át;

4. az igy megnyiló IX. fizetési osztályba a birákra megszabott jogi képesitéssel rendelkező jegyzők nagyobb része a jelenlegi albirói illetményekkel a rangsor és összszolgálat figyelembevételével kinevezendők;

5. a szolgálati idő 35 évben állapittassék meg.

Ezek közül az első kivánságra nézve megjegyezzük, hogy csak a kiválóak tartassanak meg mint joggyakornokok az államszolgálatban, ezeknek megélhetése azután biztositassék, mig a gyengék egy évi próbaidő után távolittassanak el a birói karból.

A 2—5. pontok tekintetében nincs senki, aki a jegyzők szerény kivánságait ne pártolná. Mindazáltal azt a fentartást kell tennünk, hogy a rangsor betartása éppen nem kivánatos a kinevezéseknél, mert a kiválóaknak meg kell előzniök a többieket és aki akár tudatlanságánál, akár magaviseleténeél fogva alkalmatlan a birói tisztre, az soha birói kinevezést ne kapjon. Végre szakitani kell azzal a helytelen iránnyal, hogy mindenkit, érdemetlent és alkalmatlant is, ki kell nevezni birónak, csak azért, mert nagynehezen birói oklevelet szerzett.

Kivánatosnak tartjuk, hogy az igazságügyi kormány végre-valahára ne pótlékokkal és egyéb toldással-foldozással lásson hozzá a jegyzői kérdés rendezéséhez, hanem komoly, végleges szervezeti reformokkal.

— **A Magyar Jogászegylet** igazgató-választmányának *dr. Nagy Ferencz* ny. államtitkár elnöklete alatt tartott ülésében, az elnök kegyelettel emlékezett meg néhai *Emmer Kornélnak* a jogászegylet és a jogászgyülések müködésében való maradandó becsü tevékenységéről. Foglalkozott a választmány az egyesület őszi munkaprogrammjával és elhatározta, hogy az ezidei ülések sorozatát az október hó 30-án Kassán tartandó teljes üléssel fogják megnyitni, melynek tárgya *dr. Imling Konrád* előadása «A magánjog és büntetőjog egymáshoz való viszonyáról». November hóra kitüzettek: *Balogh Jenő* előadása «Biztonsági rendszabályok a svájczi, német és osztrák Btk.-javaslatokban», *Balog Arnold* előadása «Birói szervezeti reformok» czimen és *dr. Schächter Miksa* előadása «Az Igazságügyi Orvosi Tanács munkálatairól». Ugyancsak november hó folyamán veszi kezdetét az a tanácskozmány, melynek tárgya «Vajjon mennyiben felelnek meg a polgári törvénykönyv tervezetének az ingatlant terhelő dologi jogokra vonatkozó rendelkezései a gazdasági szükségleteknek, jelesül a forgalmi élet és a közhitel kivánalmainak és a földbirtok érdekeinek». Ebben a kérdésben az előadói tisztet *dr. Éber Antal* vállalta el. Ugyancsak az ősz folyamán fogja tartani első ülését a közjogi és közigazgatási bizottság, melyet *Concha Győző* egyetemi tanár elnöklete alatt a folyó évben szervezett az egyesület: mig a *Zsitvay Leó* elnöklete alatt müködő büntetőjogi bizottság azokat a tanácskozásokat, melyek a bünvádi eljárási törvények 10 évi hatálybanlétének tanulságai tárgyában tüzetnek napirendre, január hóban fogja megkezdeni.

— **Az országos jogászgyülés** előkészitő-bizottsága legutóbbi ülésén megállapitotta az 1911. évi szeptember hó folyamán tartandó országos jogászgyülés szervezeti szabályzatát és tanácskozási rendjét, végleg megszövegezte a napirendre tüzött kérdéseket, dr. Vámossy Károly előadása alapján meghatározta az országos jogászgyülés költségelőirányzatát és egyben örvendetes tudomásul vette, hogy azok a szakemberek, akiket a bizottság véleményezésre és a kérdéseknek a jogászgyülésen való referálására felkért, erre csekély kivétellel készséggel vállalkoztak. Az országos jogászgyülés tagja lehet minden magyar állampolgár, akinek ügyvédi vagy birói minősitése van, közigazgatási hatóság tisztviselője, jogtanár, jog- vagy államtudor, vagy a Magyar Jogászegylet tagja. A tagsági igazolványt 15 K részvételi dij lefizetése ellenében az előkészitő-bizottság máris kiszolgáltatja. Minden tag megjelenhet, felszólalhat és szavazhat az összes teljes és szakosztályi üléseken, és megkapja a jogászgyülési véleményeket és a jogászgyülés naplóját. Az országos jogászgyülésnek öt szakosztálya lesz. Az első szakosztályba tartozik az általános magánjog, a másodikba a hiteljog, a harmadikba a büntetőjog, a negyedikbe a birósági szervezet és a polgári eljárás, az ötödikbe a közjog és közigazgatási jog. A kérdéseket a szakosztályokban vitatják meg, és a szakosztály megállapodásait e czélra választott előadó terjeszti a plenáris ülés elé. A szakosztály kisebbségének jogában áll külön inditvány előterjesztése. A határozati javaslatok felett a plénum szavazással, egyszerü szótöbbséggel dönt. Az országos jogászgyülés tárgyában az előkészitő-bizottság (V., Szemere-utcza 10.) mindennemü felvilágositással szolgál.

— **Országos ügyvédi szövetség.** A budapesti ügyvédi kamara választmánya 1910. évi junius 30-án tartott teljes ülésében elhatározta, hogy az országos ügyvédi szövetség kérdésében f. évi október 28-án d. u. 5 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz. I. em.) kamarai értekezlet fog tartatni, amelyre a társkamarák, valamint az összes ügyvédek — kamarájuk utján — meghivatnak.

— **A szervezeti novella az ügyvédi körben.** A Budapesti Ügyvédi Kör csütörtökön este folytatta az igazságügyi szervezeti novelláról rendezett vitát. Balog N. Imre a szervezeti novella 8-ik paragrafusánál azt a módositást ajánlotta, hogy az esküdtbirósági tagok számát háromról szállitsák le egyre, amint ez Olaszországban van. Ajánlja, hogy a rendőri sajtóiroda közleményei a soros vizsgálóbiró felügyelete alá helyeztessenek, mig a többi közleményekre az engedélyek megadását a birói referensekre bizzák. — Dr. Polányi Aladár a tervezet 27. §-át változatlanul fentartaná, mert mig egyrészt a közlési szabadság megszoritása a jól értelmezett §. szerint bünügyeknél csak ott kezdődik, ahol a büncselekmény perrendszerü nyomozási stádiumba jut, másrészt annak elbirálására, hogy mely esetekben kell és mily mérvben czélszerü a nyilvánosság segélyét igénybe venni, az a hatóság illetékes (rendőrhatóság), amely a kérdéses ügygyel hivatásszerüleg foglalkozik. Dr. Baracs Marczel, mint a Budapesti Ügyvédi Kamara ügyésze, nagyszabásu beszédben kelt ki a reklámhajhászó ügyvédek ellen, utalt arra, hogy az ügyvédi kamara állandóan és folytonosan üldözi ezeket az ügyvédeket és most is több fegyelmi vizsgálat van folyamatban. Dr. Weisz Ödön üdvözölte a novellát, különösen a tervezet 27. szakaszával foglalkozott felszólalásában. Felszólaltak még dr. Hevesi Illés, dr. Kádár Gyula, dr. Kruk Elemér és dr. Havlik János.

— **Értekezlet a perrendtartásról.** A budapesti ügyvédek uj ügyvédi pártjának értekezletén dr. Lévy Béla birálta a perrendtartási javaslatnak a birói hatáskört és illetékességet szabályozó intézkedéseit. Veszedelmesnek tartja a járásbirósági értékhatárnak 3000, vagy miként azt az igazságügyi bizottság megállapitotta, 2500 K-ra való felemelését. Az értékhatár ezen megállapitása, figyelembe véve azt, hogy a váltókeresetek tulnyomó tömege is a járásbiróságok hatáskörébe tartoznék, azt eredményezné, hogy a járásbiróságok még a birói

létszám felemelése mellett sem lesznek képesek az eléjük utalt ügyeket a megkivánt gyorsasággal elintézni. Előrelátható ennélfogva, hogy az értékhatár ezen kiterjesztésével a járásbiróságoknál a mai máris türhetetlen állapotok csak romlani fognak. Elkerülhetetlen emellett az igazságszolgáltatás szinvonalának a csökkenése is. Másfelől éppen nem várható a törvényszékek tehermentesitése, miután az elsőfokon mutatkozó tulterheltségnek szükségképpeni következménye lesz, hogy az onnan fellebbvitt ügyekben igen gyakran uj bizonyitási eljárás lesz szükséges. Még veszedelmesebbnek tartja az előadó a sommás eljárás kikötésére vonatkozó szabályt. Mig eddig csak pénz, vagy helyettesithető ingóságok, értékpapirok bizonyos mennyiségére irányuló és okirattal igazolt liquid-követelések tekintetében volt a sommás eljárás érvényesen kiköthető, addig a javaslat e követelmények tulnyomó részét elejti. Előrelátható ennélfogva, hogy számos bonyolult per fog a járásbiróságok elé kerülni, amelyek elintézésére azok a legkevésbbé alkalmasak. Emellett semmi remény sincs arra, hogy az alsófokoknak annyiszor kilátásba helyezett erősbbitése csakugyan be fog következni. Hiánynak tartja az előadó, hogy a javaslat kereskedelmi ügyekben a laikus elem részvételét megszünteti, különösen miután szóbeli eljárás mellett a kereskedelemben otthonos ülnökök müködésének igen hasznos, a mainál nagyobb szerepe lenne és kifejti, hogy ez a reform szükségképp maga után fogja vonni ujabb és ujabb különbiróságok szervezését, amely irányban a folyamat máris megindult. Hasonlóképp károsnak tartja a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlését. *Dr. Kraemer József*, a javaslat kereskedelem- és iparellenes sérelmeire mutat rá és kiemeli, hogy a könyvkivonati illetékesség korlátozása a kikötésekkel dolgozó tisztességtelen kereskedelmet nem fogja érinteni, de kárt tesz a tisztességes kereskedőknek. *Dr. Szende Pál* a javaslatban osztályirányzatot lát. Ennek tudja be a hatáskör és illetékesség kérdéseinek kereskedelem és iparellenes szabályozását. *Dr. Blauner Mór* inditványára az értekezlet elhatározta, hogy felkéri az ügyvédi kamara vezetőségét, hogy a többi érdekelt gazdasági egyesülethez hasonlóan hasson oda, hogy a parlament ügyvéd tagjai a sérelmes szabályozás veszélyeiről a legsürgősebben felvilágositassanak.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A tanu büntetőjogi felelőssége.** Egy osztrák biró felügyeleti hatóságánál panasz emeltetvén amiatt, mert az illető biró a birói mérlegelést összetéveszti az önkénynyel, a fegyelmi eljárás folyamán két ügyvéd a birót terhelő vallomást tett. A biró, aki ellen a fegyelmi eljárás beszüntettetett, a két ügyvéd ellen büntető feljelentést tett becsületsértés miatt. Az alsóbiróságok az ügyvédeket el is itélték, mire az elitéltek a koronaügyészséghez fordultak, kérve a jogegység érdekében jogorvoslat benyujtását. Kérelmüknek a koronaügyészség helyt is adott és az osztrák semmitőszék is elfogadta álláspontjukat, kimondván, hogy az igazságszolgáltatást veszélyeztetné, ha a tanuk ki lennének téve tanuvallomásuk folytán becsületsértés miatt az elitéltetésnek, hacsak vallomásuk igaz voltát be nem tudják bizonyitani. Csak akkor lehet szó büntetésről, ha a tanu jobb tudomása ellenére tette volna vallomását.

— **Porszivógép a hivatalokban.** Németországban minden ujonnan épült hivatalban villamos porszivógépek vannak felszerelve, amelyek különösen az irattárak pormentesitésével a közegészségügynek és köztisztaságnak tesznek jó szolgálatot. Egy német jogi szaklap követeli ily porszivókészülékek alkalmazását a biróságoknál is.

— **A német biróságok betüjogászkodásának** furcsa példáját szolgáltatja a Reichsgericht következő határozata: Egy gazdálkodó tehénistállójában minden egyes tehénről naponként krétával feljegyezték, hogy az illető tehén mely napon volt a bikánál. Egy szolgálatból elbocsátott béres bosszuból ezeket a krétával irt feljegyzéseket letörölte. A német birodalmi törvényszék ezért a bérest *okiratthamisitás* miatt elitélte.

— **A legfőbb biróság törvényalkotó jogköre.** Kohler a perjogi reformokról irt, lapunk legutóbbi számában ismertetett dolgozatában rámutat arra, hogy a perjogi szabályok részletkérdéseit gyakran kell törvényhozás utján módositani. Ez a részlet-munka azonban nem való a törvényhozás elé. Utánzandónak mondja az angol 1875. évi Supreme Court of Judicature Act azon intézkedését, mely szerint «a legfelsőbb biróság bármikor megváltoztathatja, vagy megsemmisitheti a hatályban levő eljárási szabályokat, s épp oly hatáskörrel fog ezentul birni eljárási szabályok alkotására, mint aminővel Ő Felsége minisztertanácsában eddig birt». Ezt a törvényes rendelkezést kiegészitette az 1909. évi Judicature Rule Commitee-Act annyiban, hogy a perjogi szabályokat revideáló és alkotó bizottságba a lordkanczellár négy birót és négy ügyvédet nevez ki és pedig két barrister-t és két solicitor-t. Az utóbbiak egyikének vidékinek kell lenni.

Az ezen bizottság által alkotott Rules a parlament elé terjesztetnek és ha a parlamentnek nem tetszenek, elvettetnek, amig azonban a törvényhozás által meg nem változtattatnak, addig quasi törvényerővel birnak.

— **Authentika «Si qua mulier.»** A délafrikai gyarmatokban a magánjogot a pandektajog szabályozza. A férjes nő Londonban jelzálogot engedett férje adósságáért transvaali ingatlanára. A londoni főtörvényszék kimondja, hogy az ingatlanra vonatkozó szerződés tekintetében az ügyletképességet az ingatlan fekvése helyén érvényes jog szerint kell elbirálni. A hollandus-római pandektajog szerint az Authentika «Si qua mulier» olyan alakban van hatályban, hogy a férjes nő kezessége csak akkor érvényes, ha neki egy harmadik személy a S. C. Velleianum kedvezményét megmagyarázta s a nő arról kifejezetten lemond. A felperes bank ezt nem bizonyitotta s a nő interczessióját nem teszi érvényessé az sem, hogy évekkel ezelőtt már ily természetü kezességet elvállalt s akkor az Authentika formaságait betartották.

— **Az alkalmazott ellen elkövetett rablógyilkosság baleset.** A pénztárnok Newcastle-upon Tyne-ből a szénbányához utazott, magával vivén egy zacskóban a bányászok fizetését. A vasuti kocsiban revolverből agyonlőtték s kirabolták. A londoni főtörvényszék az özvegynek tartásdijat itél; az esemény az alkalmazott szempontjából baleset akkor is, ha harmadik személynek szándékos, büntetendő cselekménye okozta. Ez a baleset az alkalmaztatásból kifolyólag történt. Aki nagyobb mennyiségü pénzt szokott magával hordani, fokozottabb mértékben van rablótámadásnak kitéve; a pénztárnok pedig az alkalmaztatásból kifolyólag volt köteles feltünő módon nagyobb mennyiségü pénzt magával hordani. A «Master of the Roll» ezt az analógiát állitja fel itéletében: mindnyájunkat érhet villámcsapás; tehát sok esetben az a villámcsapás, ami munka közben éri az embert, nem üzemi baleset. De ha p. o. a munkás valami magas állványon dolgozik s ott sujtja agyon a zivatar, a fokozottabb veszélynél fogva a balesetet már az üzemből kifolyónak kell tekinteni. Kennedy lordbiró még hozzáteszi, hogy a «baleset» szó a közhasználatban ugyan nem jelenti harmadik személy szándékos cselekményét, mégis, ha ezekben az esetekben az alkalmazottak kártérítő igényét kizárnók, olyan eredményre jutnánk, ami sérti az igazságérzetet, ebből a szempontból tehát baleset minden olyan előre nem látható esemény, ami testi sérülést okoz.

Kiigazitás Miskey István járásbirósági jegyző urnak lapunk szeptember 30-iki számában a jegyzői hatáskörről irt czikkéből a második bekezdés kimaradván, konstatáljuk, hogy a kimaradt rész szerint alaptalan az az aggály, mintha a birósági jegyzők nem volnának felruházhatók bizonyos ügyek önálló intézésével.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt doktor juris, aki nagyobb forgalmas vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13859

Tótul jól tudó kezdő vagy gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre; fizetés megállapodás szerint. Nagyrőcze, Gömör megye. Dr. Botto Milán ügyvéd. 13860

Gyakorlott, képzett s önálló ügyvédjelöltet keresek. Belépés november 1. Dr. Hinléder Fels Ernő ügyvéd Okland (Udvarhelymegye). 13861

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 42 szám. Budapest, 1910 október 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Észrevételek a polgári perrend törvényjavaslatához. *Dr. Magyary Géza* egyetemi tanártól. — A járásbirósági hatáskör kiterjesztésének érdekében. *Irneriustól.* — A kir. Curia és az esküdtszék. *Dr. Edvi Illés Károly* budapesti ügyvédtől. — A bírósági határozatokba becsuszott hibák kijavitása a polgári perrendtartás törvényjavaslatában. *Dr. Bencsik János* máramarosszigeti kir. törvényszéki birótól. — Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz. *Dr. Horváth Jenő* szombathelyi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a polgári perrend törvényjavaslatához.*

b) A felülvizsgálat.

A reformatorius felülvizsgálattal mindenütt sok a baj. Mert a tény- és jogkérdés közt a biztos határvonalat sehol sem tudják megtalálni, azután pedig a legfőbb bíróságnak mindig mélyen bele kell nyulnia az ügy érdemébe, ami sok időt vesz igénybe s igy nagy munkatorlódást is idéz elő. Ezen tapasztalatok alapján az volna a leglogikusabb megoldás, áttérni a tisztán kasszatorius felülvizsgálatra. Egészen kétségtelen, hogy itt ezek a bajok elháritathatók. Itt a jogkérdés elhatárolása nem okoz nagy nehézségeket, s az elbirálás a bíróság idejét sem veszi tulságosan igénybe, mert az ügy érdemével nem kell foglalkoznia. Mindazáltal a reformatorius felülvizsgálat kiküszöbölésére sehol nem gondolnak, sőt ellenkezőleg javitásokkal a gyakorlat számára hasznavehetőbbé akarják tenni. Ez a magyar törvényhozásnak is az álláspontja, s ezt csak helyeselni lehet. Különösen a mi czélszerütlen hatásköri beosztásunk mellett kész veszedelem volna a felülvizsgálati bíróságot az ügy érdemének felülbirálásától elzárni.

A javitás egyik módja az volt, hogy felemelték az értékhatárt. Erről a multkor kifejtettek után most nem óhajtok többé szólani.

A javitás másik módja a felülvizsgálat körének szabatosabb meghatározására és kibővitésére irányult. Kezdeményezőleg e részben az osztrák perrend (503. §.) lépett fel, s a törvényjavaslat őt ebben követi. Törvényjavaslatunk egészen uj, eddig sehol meg nem kisérelt elhatárolásra vállalkozik, amely szerint, legalább igy tartja ezt az indokolás, a felülvizsgálat jellege is megváltoznék s megszünnék csupán a jogkérdésre szoritkozó perorvoslat lenni. A törvényjavaslatnak az idevonatkozó rendkivül fontos rendelkezése az 534. §-ban foglaltatik. Észrevételeimet most erre s a vele összefüggő rendelkezésekre nézve fogom megtenni.

Ez a vállalkozás azonban azoknál a magas jogászi absztrakcióknál fogva, amelyekkel itt dolgoznunk kell, igen nehéz, s kötelességévé teszi mindenkinek, aki erről a kérdésről ir, hogy gondolatait a legnagyobb világossággal s rendszerességgel fejezze ki. Erre törekszem tőlem telhetőleg én is. Ebből a czélból előbb meg fogom világitani a mai reformatorius felülvizsgálat természetét, mert csak igy fogjuk tudni megitélni a törvényjavaslat ujitásait.

A reformatorius felülvizsgálatnál az elhatárolás nehézségei leguagyobbrészt a helytelen elvi felfogásból származnak. Az ugyanis a közfelfogás, s ez kifejezésre jutott a S. E.-ban is, hogy ez a perorvoslat csupán a jogkérdésre szoritkozik, hogy a tények felülbirálása köréből ki van zárva. Behatóbb vizsgálat mellett, amely azonban igen sok nehézséggel jár, arról győződünk meg, hogy a reformatorius felülvizsgálat nem csupán a jogkérdésre szoritkozó perorvoslat, hanem, hogy az bizonyos megkötöttségben kiterjed a ténykérdésre is. Igy hozza ezt magával természete, amely szerint a felülvizsgálati bíróságnak magát a *konkrét* ügyet kell felülbirálnia. Ha a felülvizsgálati bíróságra az a feladat vár, hogy az alsóbb bíróságnak az ügy *érdemében* hozott itéletét *helybenhagyja* vagy *megváltoztassa*, akkor teljes lehetetlenség, hogy elzárkózzék magának a tényállásnak felülbirálása elől, mert nem lehet itéletet helybenhagyni, vagy megváltoztatni a tényállás ismerete nélkül. Ami a reformatorius felülvizsgálatot a közönséges felebbezéstől megkülönbözteti, az nem az, hogy a bíróság csak a jogkérdésre szoritkozik, hanem az, hogy az elbirálandó tényállás megismerésének egyedüli forrásává a felebbezési bíróság itéletének *tényállását* köteles elfogadni. A felebbezési bíróság az elsőbíróság itéletének tényállásához semmiképpen sincs kötve, az elbirálandó anyagot más adatokból is megismerheti, sőt köteles is erre. Ellenben a felülvizsgálati bíróságra nézve egyedüli megismerési forrás a felebbezési bíróság itéletének tényállása. Ez a tényállás reá nézve kötött bizonyitó erejü bizonyiték jellegével bir, ő köteles az elbirálandó tények megtörténtére következtetni, mert a felebbezési bíróság ezt igy adja elő.

A törvény azonban a reformatorius felülvizsgálatnak ezt a természetét nem ismeri fel. Kétségtelen bizonyiték erre nézve a S. E. 185. §-a, amely kimondja, hogy felülvizsgálatnak *csak* jogszabály, anyagi vagy alaki jogszabály, megsértése miatt van helye, amivel azt akarja mondani, hogy ténykérdések felülbirálása a felülvizsgálat köréből ki van zárva. Ez azonban, fentebbi kifejtésem szerint, nincs igy. Az kétségtelen, hogy a felülvizsgálati bíróság minden reformatorius felülvizsgálatnál jogkérdést is, vagyis azt is elbirálja, vajjon az alsóbb bíróság jogszabályt sértett-e meg vagy sem, csakhogy ezt nem elszigetelten teszi, hanem mindig egy konkrét tényállás alapján, tehát mindig egyuttal tényeket is elbirál. A felülvizsgálat valódi természetének megfelelő rendelkezést a S. E. a 197. §-ban tesz, amely szerint «a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás irányadó.» Ebben fejezi ki a törvény azt, hogy a felülvizsgálati bíróság az elbirálandó tények megtörténtére ugy köteles következtetni, amint ezt a felebbezési bíróság itélete megállapitotta. Világos tehát, hogy a S. E. két egymásnak ellenmondó rendelkezést tartalmaz a felülvizsgálat természetére nézve, amelyek együtt semmi-

* Az előbbi közl. I. a 39. számban.

képpen sem férhetnek meg, ami természetesen a gyakorlatban rendkivül sok nehézséget okozott. De a törvény a 197. §-ban kifejezett azt az alaprendelkezését, hogy a felülvizsgálati bíróságra a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás irányadó, sem volt képes következetesen keresztülvinni, mert több oldalról is ráutalja a felebbezési bíróságot arra, hogy az *előző iratokat* is olvassa (l. különösen 170. §.[3]) s igy tudomását az itélet tényállásán kivül egyéb iratokból is meritse. Ennek következtében — erre alább még lesz alkalmam utalni — természetesen a felülvizsgálatnak jellemző tulajdonsága, amely azt a felebbezéstől megkülönbözteti, a törvényben elmosódik.

A bíróságok mindazonáltal igen komolyan vették a S. E. 185. §-ának hamis elvi álláspontját, amely szerint a felülvizsgálatban csak jogkérdésekről van szó, ami a judikaturában egészen komikus helyzeteket szült. Igy a felülvizsgálati bíróság az iratok közt látja azt az adásvételi szerződést, amelyet az alsóbb bíróságok nem jól értettek meg, s igy egészen hamis tényállást állapitottak meg, a felülvizsgálati bíróságnak azonban van bátorsága a kezei közt levő okiratot helyes értelme szerint venni, a felebbezési bíróság itéletétől eltérő tényállást megállapitani s ennek megfelelő itéletet hozni. Ez természetesen ténykérdés, mert az okirat bizonyiték, minden bizonyiték felülbirálása pedig a perbeli tényekre való következtetést jelent. A felülvizsgálati bíróság előtt azonban ott van a sorompó, az az elv, hogy a ténykérdés ki van zárva a felülvizsgálat köréből, másfelől helyes jogérzéke sem engedi nyngodni, s nem törődik bele abba, hogy ő azt az okiratot, amely kezei között van, ne vehesse azon értelem szerint, amelyet ő tart helyesnek. Ebből a kétes helyzetből csak egy kiszabaditó ut volt, hogy azt mondták: a periratok közt levő okiratokból való következtetés az elbirálandó tényekre, vagy mint szokták mondani, az okirat magyarázat nem tény- hanem jogkérdés, vagyis a ténykérdést jogkérdéssé léptették elő. Vagy pedig, s ez szintén igen gyakran fordul elő, a felebbezési bíróság rosszul minősiti az ügy elbirálásához szükséges köztapasztalati tényeket. Például kimondja azt, hogy a felperes nem szenvedett kárt, pedig éppen a felebbezési bíróság által kideritett tényállás szerint felperes ügye közönséges káreset; kimondja azt, hogy egy bizonyos koru egyén keresetképes, pedig a köztapasztalat szerint nyilvánvaló, hogy nem az, vagy a törvénytelen gyermek anyját feslett erkölcsünek jelenti ki, pedig a közfelfogás szerint nem az. Ezek természetesen mind ténykérdések. Mindezeket a törvény elvi álláspontja szerint ki kellene rekeszteni a felülvizsgálat köréből. Igen ám, csakhogy ez ellen a bíróság romlatlan jogérzéke fellázad, s nem engedi ki őket elbirálása köréből. Hogy azonban a bíróság a törvénynyel összeütközésbe ne kerüljön, a megoldás itt is az, hogy ezeket nem tény-, hanem jogkérdéseknek tekinti. Mindezt nem megrovásképpen mondom, sőt ellenkezőleg, a bíróság dicsőségét látom benne, mert azt mutatja, hogy egészséges jogérzékét nem engedi megvesztegetni rossz elméletek által. Inkább még ő is rossz elméletet állit fel, csakhogy valamiképpen azt, amit helyes jogérzéke szerint meg kell menteni, megmentse. A reformatorius felülvizsgálatnak, mint azt ezeknek a soroknak irója már nem egyszer megirta, nem az a rendeltetése, hogy a tény- és jogkérdés elhatárolását hajszolja, hanem az, hogy sok munkával járó bizonyitás felvételtől, s ezzel kapcsolatban ilyen természetü bizonyitékok mérlegelésétől a felülvizsgálati bíróságot megszabaditsa, minthogy erre szervezeténél fogva nem alkalmas. Minden egyéb azonban, még ha ténykérdés is, sőt még ha bizonyitás felvétel is, minő a periratok közt levő okiratok mérlegelése, belevonandó a felülvizsgálat körébe.

Már most, ha a törvényjavaslat felülvizsgálatát ebből a szempontból vizsgáljuk, látjuk, hogy az szakit azzal a felfogással, hogy a felülvizsgálat csak a jogkérdésre szoritkozzék és hogy azt tudatosan bizonyos tények felülbirálására is kiterjeszti. Ennélfogva a törvényjavaslat felülvizsgálatát, mint életrevaló intézményt, amelyben benne van a helyes alapgondolat, örömmel fogadhatjuk.

A törvényjavaslat ennek a felfogásnak mindenekelőtt az által ad kifejezést, hogy elejti a S. E. 185. §-át, illetve nem veszi fel a neki megfelelő rendelkezést. Ez abból a szempontból, hogy az ő felülvizsgálata nem szoritkozik csupán a jogkérdésre, kétségkivül helyes. Csak azt nem szabad gondolni, hogy ezzel valami ujat mondana, mert, mint láttuk, a S. E. felülvizsgálata sem csupán a jogkérdésre szoritkozó perorvoslat, bármennyire is dekretálta ezt a törvény annak.

A törvényjavaslat a felülvizsgálat jellegzetes sajátságát az 534. §. első bekezdésében fejezi ki, azt rendelvén, hogy «*a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság itéletét az abban előadott tényállás alapján vizsgálja felül*». Ez a lényegre nézve megegyezik a S. E. 197. §-ának fentebb idézett rendelkezésével. Ezekben a rendelkezésekben jut kifejezésre a felülvizsgálatnak az a tulajdonsága, amely őt a felebbezéstől élesen elhatárolja. Mig a felebbezési bíróságot, mint azt már kiemeltem, de fontosságánál fogva még egyszer ismétlem, az elsőbiróság itéletének tényállása semmiképpen sem köti, nem is szabad, hogy kösse, addig a felülvizsgálati bíróság igenis kötve van a felebbezési bíróság által megállapitott tényálláshoz. A felülvizsgálati bíróság bizonyos tényeket meg, vagy meg nem történteknek csak azért köteles elfogadni, mert ezt a felebbezési bíróság igy mondotta ki, reá nézve tehát ez a megállapitás ugy hat, mint a kötött bizonyiték,

Nyilvánvaló, hogy ennek következtében a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállásnak a törvényjavaslat is döntő szerepet juttat a felülvizsgálati eljárásban. Ez a szerep legteljesebben akkor volna biztositva, ha a törvényjavaslat elrendelné, hogy a felebbezési bíróság itéletében a tényállást oly világosan és oly kimeritően adja elő, hogy a felülvizsgálati bíróságnak teljes tájékozása czéljából az előző periratokat ne is kelljen olvasnia, sőt ha el is tiltatnék attól, hogy a tényállás teljes megismerése czéljából más iratokat, mint a felebbezési bíróság itéletének tényállását, olvasson el. Ez azonban sem a törvényekben, sem pedig a törvényjavaslatban nincs keresztülvive, mert egyik sem kivánja meg, hogy a felebbezési bíróság itéletének tényállását a legapróbb részletekig kidolgozza, hanem megengedik, hogy annak kiegészitésére a periratokra is hivatkozhassék. Igy a törvényjavaslat 507. §-a szerint «a felebbezési bíróság itéletében a tényállás előadásánál az elsőbiróság itéletére is hivatkozhatik.» Ez a bíróság azonban a tényállást itéletében szintén nem köteles teljes részletességgel előadni. «A per tárgyát kitevő jogvita és azok a ténykörülmények, amelyek az itélet megértéséhez szükségesek» az itélet indokolásában ugyan mindig előadandók, de egyébként az elsőbiróság a tényállás előadását «az előkészitő iratok és a birósági iratok» tartalmára való hivatkozással is kiegészitheti és pótolhatja. (Törvényjavaslat 401. §.[3]) Ennek következtében a felülvizsgálati bíróságnak, hogy teljesen tájékozódjék, gyakran nemcsak a felebbezési bíróság itéletének tényállását, hanem jóformán az összes periratokat kell elolvasnia, ami természetesen ismét azt vonja maga után, hogy gyakran a felebbezési bíróság itéletének tényállásától eltérő benyomásokat kap, amelyek elől az itélet hozatalánál lehetetlen elzárkóznia, s igy igen sok esetben nagyon is háttérbe szorul a törvénynek az az elvi álláspontja, hogy a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság itéletének tényállása alapján birálja el az ügyet. Ennek a rövid kifejtésnek csak az volt a czélja, amire különben egy izben már utaltam, hogy a törvények, s ebben a törvényjavaslat

sem tökéletesebb, nem gondoskodnak megfelelő biztositékokról, hogy a felülvizsgálat jellegzetes tulajdonsága minden körülmények közt megóvassék; sőt ellenkezőleg maguk a törvények vezetik rá a felülvizsgálati bíróságot, hogy a felebbezési bíróság itéletének tényállásán kivül más forrásokból is meritsen. Nem szemrehányásképpen mondom ezt, mert a kielégitő szabályozás rendkivül nehéz, hanem csak azért, hogy tisztán lássuk, hogy még akkor is, midőn a felülvizsgálati bíróság nem akar egyebet tenni, mint hogy a felebbezési bíróság itéletének tényállására támaszkodjék, ezer kisértésnek van kitéve, sőt sokszor kénytelen is vele, hogy tudomását más forrásokból is meritse. Ez természetesen sok bizonytalanságot okozott, innen támadt többi közt az a sokat vitatott kérdés is, hogy a felülvizsgálati bíróság a periratok közt levő okiratokat figyelembe veheti-e, vagyis megengedett-e az ugynevezett okirat magyarázat vagy sem.

Ezt a bajt, ha nem is lehet elháritani, de legalább enyhiteni kell. Erre a czélra igen alkalmasnak tartanám azt, ha a törvény elrendelné, hogy a felebbezési bíróság itéletének tényállásában lehetőleg kimeritően adja elő az anyagot, ezt tehát a lehetőségig itt összpontositsa, s kerülje az utalásokat az előző iratokra. Igy nagyobb mértékben volna biztositva az, hogy a felülvizsgálat jellegzetes tulajdonságai s az ezekből eredő előnyök a felülvizsgálati eljárásban kifejezésre jussanak.

A törvényjavaslat azonban csak szabály gyanánt állitja fel azt a tételt, hogy a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállás alapján birálja el az ügyet, mert bizonyos határok közt megengedi, hogy a fél ezt a tényállást megtámadja, s hogy ennek folytán a felülvizsgálati bíróság más tényállást fogadjon el az elbirálás alapjául. (534. §.[2]). Ebben a tekintetben a törvényjavaslat nem különbözik a S. E.-tól, mert 197. §-ában (2. bek.) ez is nyujt erre módot. Különbség köztük csak a kivitelben, a megtámadás terjedelmében van, s éppen ebben állanak — ezt nagyon kivánom hangsulyozni — a törvényjavaslat ujitásai.

Hogy a felülvizsgálati bíróság az ügyet uj tényállás alapján elbirálhassa, annak feltételéül a törvényjavaslat azt tüzi ki, hogy a fél a felebbezési bíróság itéletében megállapitott tényállást megtámadja, még pedig a felülvizsgálati kérelemben, illetve válasziratban. (534. §.[2]). Jó lesz azonban vigyázni, hogy a törvényjavaslat ezt még sem gondolja kivétel nélküli szabálynak, mert ha az 540. §. szerinti hivatalból figyelembe veendő eljárási hibákról van szó, amelyeket alább érintek, a felülvizsgálati bíróság hivatalból is megállapithat uj tényállást.

Már most az a kérdés, s ez éppen a döntő, hogy a felülvizsgálati bíróság milyen okokból (milyen alapon) állapithat meg uj tényállást?

Az uj tényállás megállapitása tekintetében a törvényjavaslat különbséget tesz a között, vajjon az uj tények vagy bizonyitékok nélkül vagy ilyenek alapján történik. Az 534., 535. és 543. §-nak összevetéséből jutunk arra az eredményre, hogy a törvényjavaslat ezt a megkülönböztetést fogadja el alapul.

Fontosabb a két eset közül az első, mikor a felülvizsgálati bíróság az uj tényállást uj tények vagy bizonyitékok nélkül állapitja meg, mely okból előbb ezzel kell foglalkoznunk.

a) Midőn a felülvizsgálati bíróság ezen tétel értelmében az uj tényállást uj tények vagy bizonyitékok nélkül állapitja meg, midőn tehát az uj tényállás megállapitásánál egyedül azon tényekre támaszkodik, amelyeket a felebbezési bíróság kideritett, akkor a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság bizonyitását sem mérlegelheti és tárgyalást sem tarthat. Vagyis csupán a felebbezési bíróság által kideritett tények alapján a felülvizsgálati bíróság az uj tényállást csak a bizonyitás mérlegelése és uj tárgyalás nélkül állapithatja meg. (534. §. ut. bek.)

Ezen tétel alá, amelyet könnyebb megértés kedvéért hosszasabban kellett körülirnom, a következő esetek tartoznak:

1. «Hogy a felebbezési bíróság tényállitásokat jogszabály helytelen alkalmazásával vagy mellőzésével állapitott meg valóknak vagy valótlanoknak»;

2. «hogy megállapitásuk *nyilván helytelen ténybeli* következtetéssel történt»;

3. «hogy megállapitásuk az *iratok tartalmával* ellentétben áll.»

Ha mindezen esetekben a felülvizsgálati bíróság más eredményre jut, mint a felebbezési bíróság, akkor kétségkivül egészben vagy részben uj tényállást is megállapit, s ennek megfelelően az itéletet egészben vagy részben megváltoztatja.

Vizsgálván ezeket az eseteket, arra kell utalnom, hogy az az alaptétel, amelyen nyugosznak, az életben kivihetetlen, s igy a gyakorlatban sok bajnak lesz az okozója. Az alaptétel, mint láttuk, két részből áll; az egyik, hogy a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság által összegyüjtött anyag alapján állapitja meg az uj tényállást, tehát semmi ujat sem ad hozzá, a másik, hogy azonban a felebbezési bíróságnak bizonyitását mérlegelnie, vagy tárgyalnia (ez az utóbbi itt nem bir jelentőséggel) nem szabad. Igen ám, csakhogy a felebbezési bíróság által összegyüjtött anyagnak, tehát a bizonyitásnak mérlegelése nélkül uj tényállást nem lehet megállapitani. A felülvizsgálati bíróság, mérlegelvén a felebbezési bíróság által összegyüjtött anyagot, s igy az ő bizonyitását is, juthat más eredményre, vagyis megállapithat uj tényállást; hogy azonban uj tényállást megállapithasson, a nélkül, hogy a felebbezési bíróság bizonyitását ne mérlegelje, ez alig képzelhető. De számolok azzal az ellenvetéssel is, hogy ez nincs kizárva, főleg akkor, ha valakinek a bizonyitásról más a felfogása, mint e sorok irójának. Ekkor is azonban megmarad a leküzdhetlen nehézség: mely esetek tartoznak a törvényjavaslat szabálya alá, mikor beszélhetünk arról, hogy a bíróság uj tényállást állapit meg, a nélkül, hogy a felebbezési bíróság bizonyitását mérlegelné? Nincs ember aki, ezt pontosan meg tudná határozni.

Ki a megmondhatója annak, hogy a felebbezési bíróság valamely tényállitás valóságát vagy valótlanságát nyilván helytelen ténybeli következtetéssel állapitotta meg? Ami egyikünknek nyilvánvalóan helytelen ténybeli következtetés, másiknak nem az. Igaz, hogy a törvényjavaslat indokolása itt a köztapasztalati tényekre gondol, de ki képes ezeket pontosan elhatárolni a konkrét bizonyitási tényektől? Ki tudja pontosan elhatárolni azt, hogy midőn a bíróság nyilvánvalóan helytelen ténybeli következtetés miatt állapit meg uj tényállást, ugyanakkor a bizonyitást ne mérlegelje? Ugyanezek a nehézségek merülnek fel akkor is, midőn arról van szó, hogy valamely tényállitás valósága vagy valótlansága az iratok tartalmával ellentétesen állapittatott meg. Ki tudja itt megvonni a határvonalat, hogy a felülvizsgálati bíróság ezen ellentét czimén uj tényállást megállapithatna, de a bizonyitást még se mérlegelje?

A gyakorlatnak tehát ismét olyan szabályt adunk a kezébe, amelylyel majd nem tud mit csinálni, s ismét fog keletkezni «gazdag judikatura» arról, hogy a felülvizsgálati bíróság mely esetekben véli megállapithatónak az uj tényállást bizonyitás mérlegelése nélkül. Az ilyen kodifikálást kerülni kell, mert nem szabad a gyakorlatot szubtilis, alig átérthető megkülönböztetéseken alapuló szabályokkal megterhelni.

De vannak ezekben a rendelkezésekben még más fogyatkozások is. Az 534. §. összefüggése szerint a nyilván hely

telen ténybeli következtetés czimén a felebbezési biróság itélete csak akkor birálható felül, ha ezt a fél kifejezetten kérte. Ez, ha a köztapasztalati tényekre vonatkoztatjuk, a legferdébb helyzetekre vezethet. Továbbá, midőn a felebbezési biróság valamely tényállitást az iratok tartalmával ellentétesen állapitott meg valónak vagy valótlannak, eljárási szabályt sért, s igy a felülvizsgálás ezen a czimen tulajdonképpen benne van már abban, amit a javaslat egy sorral felebb mond, hogy t. i. a megállapitás jogszabály megsértésével történt.

b) A felebbezési biróság előtt, a felebbezési biróságnak fel nem hozott tények és bizonyitékok adhatók elő, s igy természetesen a felülvizsgálati biróság azok alapján bizonyitást vehet fel és mérlegelhet, tárgyalást tarthat, s igy uj tényállást is állapithat meg:

1. ha az 540. §. szerint hivatalból figyelembe veendő körülmények forognak kérdésben;

2. ha annak megállapitása forog kérdésben, hogy a felebbezési biróság az eljárásra vonatkozó szabályt helytelenül alkalmazott vagy mellőzött (535. §. első bek.).

Az 540. §. a kérdéses hivatalból figyelembe veendő körülményeket közvetlenül nem sorolja fel, hanem utal a 182. §. 1. és 2. pontjára, nemkülönben az 522. §-ra, amelyekben bizonyos pergátló körülményekről van szó, részletezésük itt nem érdekel; utal továbbá az 505. §. 1—3. pontjára, amelyekben szintén bizonyos pergátló körülményekről van szó, amelyek részletezésétől ismét eltekinthetünk. És végül utal az 504. §. 1—3. és 5. pontjában felsorolt alaki sérelmekre· részletezésüktől szintén eltekintek. A felülvizsgálati biróság az uj tények és bizonyitékok alapján tárgyalást tarthat, bizonyitást vehet fel és mérlegelhet (534. §. utolsó bek., 537. §.). Az eredmény, minthogy csak pergátló körülményekről, illetve más eljárási szabályok megsértéséről van szó, nem lehet egyéb, mint az eljárás beszüntetése, illetve feloldása póteljárás rendelése mellett.

Mindezekben az esetekben azonban, ha a per *érdemére* vonatkozó itélet a felülvizsgálat tárgya, s rendszerint ilyen forog kérdésben, nincs szó uj tényállás megállapitásáról. Itt tehát az az alapmegkülönböztetés, amelyből a törvényjavaslat kiindul, hogy a felebbezési biróság uj bizonyitékok alapján uj tényállást állapit meg, nem talál. Ez csak arra az esetre áll, midőn pergátló körülmények tárgyában hozott itélet a felülvizsgálat tárgya.

Mindez engem arról győzött meg, hogy az az alapvető megkülönböztetés (*a* és *b*), amelyre a törvényjavaslat rendelkezéseit felépiti, nem tartható fenn. Uj tényállást megállapitani bizonyitékok mérlegelése nélkül alig lehet; midőn pedig a felülvizsgálati biróság uj tényeket és bizonyitékokat vesz figyelembe, legtöbbször uj tényállást meg sem állapithat.

Nézetem szerint azt a helyes gondolatot, amelyet a törvényjavaslat nagyérdemü szerzője az életbe át akar ültetni, más formába kell öltöztetni, más alapra kell visszavezetni, s most ezt fogom megkisérelni.

Abból kell kiindulni, hogy a birósságnak a polgári perben kétféle jogviszonynyal van dolga: a perbevont *magánjogi viszonynyal* és a *perbelivel*, amely utóbbi éppen a per által jön létre. Egyik fokon sem oly fontos ezt a két jogviszonyt oly élesen elhatárolni, mint a felülvizsgálati eljárásban, mert itt a biróság egészen más szerepre van hivatva az előbbivel, mint az utóbbival szemben.

A perbevont magánjogi viszonyt, tehát az ügy érdemében hozott itéletet a felülvizsgálati biróság csak azon bizonyitási eredmény alapján birálja felül, amelyet a felebbezési biróság itéletének tényállásában megállapitott. Más szavakkal, a felülvizsgálati biróság az ügy érdemét illetőleg kötve legyen a felebbezési biróság bizonyitási eredményéhez; amit ez az ügy érdemét illetőleg a multra nézve kideritett, azt a felülvizsgálati biróság ugy vegye, amint ki van deritve, s ne mérlegelje szabadon. Ennek oka egészen nyilvánvaló. A felülvizsgálati bíróságot nem terhelhetjük meg az ügy érdemére vonatkozó bizonyitás-felvétellel. Ha pedig ő bizonyitást nem vehet fel, akkor az alsóbb biróság által felvett bizonyitási eredményt ne is mérlegelje szabadon. Egyedül a periratok közt levő okiratok tekintetében kellene kivételt tenni, mert ezeket a felülvizsgálati biróság éppen ugy megtekintheti, mint az alsóbb biróság, tehát nincs ok, hogy azokat, mint bizonyitó eszközöket önállóan ne mérlegelje. Egyéb tényeket azonban, s ezen szempont alá tartoznak különösen a köztapasztalati tények, a felülvizsgálati biróság egészen önállóan, szabadon mérlegeljen. Minden körülmény tehát, amely nem vonatkozik arra, vajjon a perbevont magánjogi viszonyra vonatkozó tények valósággal megtörténtek-e, a felülvizsgálati eljárásban szabad mérlegelés tárgya. A tényeket illetőleg ezen határok közt mozogván a felülvizsgálati biróság, a felebbezési bíróságnak az érdemben hozott itéletét helybenhagyja, vagy megváltoztatja.

A perbeli jogviszonyt, vagyis köznapiasan kifejezve, azon kérdést illetőleg, vajjon a felebbezési biróság, vagy általában az alsóbb bíróságok az eljárási szabályokat betartották-e, a felülvizsgálati bíróságnak egészen más a helyzete. Az eljárási szabályok megsértésének kérdése vagy akkor kerül a felülvizsgálati biróság elé, midőn a pergátló körülmények tárgyában hozott itéletet birál felül, vagy akkor, midőn a felebbezési bíróságnak az ügy érdemében hozott itélete fekszik előtte, de ezt a fél csupán az eljárási szabályok megsértése miatt támadta meg, vagy ha a megtámadás az érdemben történt ugyan, de hivatalból figyelembe veendő alaki sérelem forog fenn. Mindezekben az esetekben a felülvizsgálati biróság azt, hogy az alsóbb biróság az eljárási szabályt *megsértette*, ismétlem, csak ezt, önmaga deriti ki, e czélból, ha kell, bizonyitást is vesz fel, s igy természetesen azt, hogy a sérelem megtörtént, önállóan birálja el. Ha azt találja, hogy a sérelem megtörtént, az eljárást a sérelem természetéhez képest egészben vagy részben beszünteti, vagy pedig póteljárást rendel el.

Ezzel az egész kérdés ki van meritve, oly világosan van meghatározva a kör, amelyben a felülvizsgálati bíróságnak mozognia kell, hogy a gyakorlatban e részben a legkisebb nehézség sem merülne fel. Az elmondottakat §§-ba foglalni nem az én feladatom, különben is egészen könnyü dolog.* Itt csak azt kivánom megjegyezni, hogy ezen meg-

* Ebben a jegyzetben mégis megmutatom, hogy a dolgot miképpen gondolom.

507. §. A felebbezési biróság itéletében a tényállást minden hosszadalmasság nélkül, de mégis teljesen kimeritően köteles előadni. Ez alól csak akkor lehet kivételt, midőn az elsőbiróság itéletében megállapitott tényállást egészen megfelelőnek találta, midőn erre kiegészitésképpen hivatkozhatik.

534. §. A felülvizsgálati biróság az ügy érdemét a felebbezési biróság itéletében megállapitott tényállás alapján birálja felül annyiban, hogy az ügy érdemét illető tényeket ugy köteles megtörténteknek, illetve meg nem történteknek elfogadni, amint ezt a felebbezési biróság itéletének tényállásában megállapitotta. Kivétel áll fenn ez alól a periratokhoz csatolt okiratokra nézve, amelyeket a felülvizsgálati biróság minden irányban önállóan mérlegelhet.

Minden más ténybeli körülményt, amely nem esik ezen §. előző bekezdésének első mondatában foglalt rendelkezés alá, a felülvizsgálati biróság az ügy érdemének felülbirálásánál hivatalból is egészen önállóan mérlegelhet. Tárgyalást azonban e czélból nem tarthat és bizonyitást sem vehet fel.

A felülvizsgálati biróság ezen határok közt birálván felül az ügy érdemét, a felebbezési biróság itéletét helybenhagyja, illetve a megtámadás értelmében egészen vagy részben megváltoztatja.

535. §. Ha valamely pergátló körülmény tárgyában hozott itélet a felülvizsgálat tárgya, vagy pedig, ha a fél az érdemben hozott itéletet valamely eljárási szabálynak megsértése miatt támadta meg, vagy végül általában, ha a felülvizsgálati biróság valamely az 540. §. értelmében hivatalból figyelembe veendő körülményt vél fenforogni.

oldás mellett az 534. §. harmadik és negyedik bekezdését, az 535. §. első bekezdését és az 543. §. első és második bekezdését egészen el kellene ejteni.

El vagyok készülve azonban arra is, hogy javaslataimat nem fogják meghallgatni, s hogy a rendezés azon gondolatmenet alapján történik, amely a törvényjavaslatban jut kifejezésre. Ha ez bekövetkeznék, ugy nem fojthatom el magamban azt a megjegyzést, hogy az 534. és vele összefüggő néhány következő §. a törvényjavaslat legnehezebben megérthető, sőt igen homályos §-ai. Még az is, aki nem laikus a törvényolvasás, különösen perjogi törvények olvasása terén, csak sok fáradsággal tudja az emlitett §§-ból a helyes értelmet kihámozni. Ezeket tehát át kell szövegezni, értelmüket világosabban kell kifejezni, hogy a gyakorlatban ismét ennek hiánya ne okozzon bajt.

Azt sem hallgathatom el, hogy ezeknek a §-oknak nyelvezete is a magyar nyelv szellemébe ütközik. Mindenesetre kerülni kell az ilyen mondatfüzést: «A felebbezési bíróság itéletében előadott tényállás megtámadása csak akkor vehető figyelembe, ha a megtámadást a fél . . . kifejezetten érvényesitette» (534. §.[2]). Vagy: «ily tényállitásokat és bizonyitékokat a felülvizsgálati kérelemben . . . kell érvényesiteni» (535. §.[2]). stb. Ezen is kell tehát segiteni, s ez nem is fog sok munkát adni. Ezekkel a megjegyzésekkel én nem akarom a törvényjavaslat szerzőjének, akit mindnyájan nagy tisztelettel veszünk körül, kiváló érdemeit leszállitani. Ezek a fogyatkozások a dolog természetéből fakadnak. Elvont s rendkivül finom jogászi megkülönböztetéseken alapuló gondolatokat igen nehéz könnyen érthető, világos nyelvezetben kifejezni. Már pedig kétségtelen, hogy az, amit a törvényjavaslat ebben a részben nyujt, a legmagasabb rendü jogászi munka. *Magyary Géza.*

A járásbirósági hatáskör kiterjesztésének érdekében.

Magyary Géza. a budapesti egyetemen a polgári perrendtartás professzora, e lapok hasábjain a járásbirósági hatáskör kiterjesztése ellen nyilatkozott. Ily nagyfontosságu kérdésben a szavazatokat mérlegelni kell. Aki élete javát nem siker nélkül, a törvénykezési eljárás tudományának tanulmányozására szentelte, megérdemli, hogy ezt a kérdést, mielőtt véleményünk meggyőződéssé érlelődik, ujabb megfontolás tárgyává tegyük. Én e feladatnak megfeleltem, de ragaszkodnom kell mégis azon meggyőződéshez, hogy a járásbirósági hatáskör kiterjesztése szükséges is, üdvös is.

Régi időkben, az 1868 : LIV. tcz. megalkotásakor és hatályba lépése után hosszu ideig abban találták a helyes birói határozat biztositékát, hogy hozatalában minél több biró müködjék közre. Az ebbe a biztositékba vetett hit lassan-lassan megingott. Felemeltük az egyesbiró hatáskörét 300 forintról 500 forintra, a társasbiróságok kebelében is több ügy elintézését egyesbiróra biztuk, a közigazgatási bíróság és a képviselőválasztások érvényessége felett itélő curiai tanácsot öt tagból képeztük és ma már alig emelkedik kifogás az ellen, hogy a táblai tanács három, a Curiáé pedig öt tagból alakuljon. Ma a jól képzett, valóban független és felelősségének tudatától áthatott birótól várjuk a helyes itéletet. Ily tulajdonságokkal rendelkező birói testület szervezésére kell gondolnunk. Vessék bár korunknak szemére materialisztikus irányát, tekintsünk bár vissza irigységgel azokra a rég elmult időkre, amidőn sem a pretor, sem az ügyvéd szolgálataiért nem várhatott semmi jutalmat, mi kellően szervezett birói testületet csak azon feltétel alatt nyerhetünk, ha tagjai megfelelő dijazásban részesülnek. Állami bevételeink java-részét azonban belátható időkön tul a hadügyi kiadások és az államadósságok kamatai emésztik fel. Állami bevételeinkből nem szakithatunk ki olyan részt, amely elegendő volna arra, hogy nagyobbszámu tagokból álló birói tanácsot megfelelő módon dijazhassunk. Választanunk kell tehát vagy a mindennapi kenyérért küzködő, a valódi függetlenség és felelősség kellékei nélkül szükölködő, nagyobbszabásu birói testületek, vagy pedig jól dijazott, kitünően képzett és független egyes birák között. Lehet, hogy Nyugot-Európa gazdag államai jobban dotálhatják bíróságaikat, mi azonban az érintettem dilemma előtt állunk.

De, ha első helyre állitottam is pénzügyi helyzetünket, nem azt tartom döntő szempontnak. A tapasztalat bennem azt a meggyőződést erősitette meg, hogy a mi járásbíróságaink annak ellenére, hogy szervezetük kiáltva kiált reformok után, megfeleltek feladataiknak és vállaik magasabb terhek elviselésére is alkalmasak.

Az 1881-iki perrendtartási novella a járásbirósági hatáskör kikötését a feltételek hosszu sorához kötötte és ha e mesterséges akadályok fenforgása daczára mégis történnek járásbirósági prorogácziók, ez kétségtelen jele annak, hogy az állampolgárok bizalommal vannak az egyes birák iránt. Hozzájárul ehhez, hogy a Magyary Géza tanár ur által közzétett statisztikai adatok szerint is, a járásbirósági itéletek ellen körülbelül ugyanannyian felebbeznek, mint a társasbiróságok itéletei ellen és hogy a felebbezett járásbirósági itéletek közül nem több esik megváltoztatás alá, mint a társasbiróságokéi. Kollegiális határozatoknál a felelősség megoszlik. Mi nem tekinthetünk be a társasbiróságok tanácskozási és itélethozatali termeibe. Az egyesbiró tudja, hogy határozataiért ő felelős, felelősségének tudata és becsvágya, melyekkel az igazságszeretete párosul, ösztökélik őt arra, hogy megfeszitett erőkkel keresse a helyest, az igazságost. Nincs okunk tehát a járásbirósági hatáskör kibővitésétől tartani. De Magyary Géza tanár ur érvelésében bizonyos ellenmondásokat is látok. Ő attól fél, hogy a járásbiróságok a nagyobb értékü vagyoni perek sulya alatt összeroskadnak, de nincs észrevétele az ellen, hogy a járásbiróságok hatáskörébe utaljunk az értékre való tekintet nélkül bizonyos ügyeket, melyek igen gyakran értékben is, fontosságban is, bonyolultságukban is, messze meghaladják a 3000 K értékhatárt. A haszonbéri szerződéseket, a munkaadó és munkavállaló közötti viszonyból származó pereket a járásbiróságok fogják eldönteni. Valóban, ha ily, igen gyakran rendkivül komplikált ügyeket a járásbiróságok hatáskörébe utalunk, ne féltsük náluk a 3000 K értékü vagyonpereket.

De én nemcsak az eddig tárgyalt kérdésben járok más csapáson, mint a tudós czikkiró, az ügyvédi képviseltetés dolgában is más nézetet vallok. Azt látom, hogy a vitás ügyet legjobban készíti elő, a birót legjobban tájékoztatja, ha ügyvédek tárgyalnak előtte. A hetvenes években működött Budapesten egy bíróság, mely az ügyvédi képviseltetést kizárta. Az 1881-iki perrendtartási novella hatályba lépése után megnyiltak e bíróság ajtói is az ügyvéd előtt. Páni félelem fogta el a birákat és most ugyanez a bíróság retteg, ha a felek személyesen tárgyalják peres ügyeiket. Volt idő, midőn egyes pénzügyi hatóságok sem szivesen látták az ügyvédi képviseltetést. Itt is gyökeresen átalakultak a nézetek. Midőn a birónak oly nagy hatalmat adunk a kezébe, minővel őt a perrendtartási javaslat helyesen felruházza, midőn a biró mihelyt szükségesnek találja, személyes megjelenésre idézheti az ügyfelet, a per helyes strukturája megköveteli az ügymenet egész folyamán az ügyvédi képviseltetés kötelességét.

Bizonyos, hogy nemcsak a kifejtettem nézetek, de a perrendtartás javaslata is erős birói és ügyvédi kart kiván. Nem vitás az, hogy a jogi szakoktatás mostani szervezete ezeknek a követeléseknek meg nem felel. Gyökeresen reformálni kell e szakoktatást.

És noha nézeteimmel ellentétbe jöttem a tudós czikk-

akkor a felülvizsgálati bíróság annak kideritésére, hogy az alsóbb bíróságok a kérdéses jogszabályt megsértették, a felekkel tárgyalást is tarthat, bizonyitást is vehet fel, s a sérelem kideritésére uj bizonyitékokat is vehet figyelembe.

Ha a felülvizsgálati bíróság azt találja, hogy alaki sérelem nem forog fenn, a megtámadott itéletet helybenhagyja, ellenkező esetben pedig a sérelem természetéhez képest és az 540. §. határai között az eljárást egészben vagy részben beszünteti, illetőleg póteljárás rendelése mellett feloldja.

* *

(Az 534. és 535. §§-nak ezen ujabb szövegezés által nem érintett részei, nevezetesen az 534. §. második bekezdése valamint az 535. §. szintén második bekezd. továbbá az 538—542. §§., végül pedig az 543. §. harmadik és negyedik bekezdése változatlanul maradnak meg.)

iróval, mégis egy hozzá intézett kéréssel zárom be soraimat. Távol áll tőlem az a nézet, hogy a jogi szakoktatás mindenki által és oly régóta sürgetett reformja a budapesti egyetem jogi fakultásában talál akadályra. Megengedem, hogy aki oly nemes ambiczióval és buzgalommal ragadta meg a reform zászlaját, Wlassics Gyula kezéből más tényezők ejtették ki a lobogót. Kétségtelen azonban, hogy a budapesti egyetem jogi fakultása nagyot lendithetne az ügyön, ha a reform utját egyengetné. És Magyary Géza tanár urnak nagy köszönettel adóznánk, ha kartársait nagy befolyásával arra birná, hogy erre az utra lépjenek. *Irnerius.*

A kir. Curia és az esküdtszék.

A budapesti esküdtbiróság által néhány nap előtt letárgyalt Haverda-ügy több olyan jelenséget hozott fölszinre, amelyek alkalmasak arra, hogy minden magyar jogászban a jogbizonytalanság érzését keltsék föl.

Már a vizsgálat menetét kellemetlenül zavarta meg egy törvénybe ütköző inczidens. A szabadkai kir. ügyész cselfogással rávette a beismerésben levő Jánossy Aladár vádlottat, hogy a másik két vádlottra nézve terhelő vallomást tegyen (szekrényjelenet). Ez a vádlott ennélfogva megváltoztatta az eddig tett vallomását és a vizsgálóbiró előtt oly vallomást tett, amelyben vádlott-társait az általa elkövetett büntett részesei gyanánt tüntette föl. E mellett egy terjedelmes emlékiratot is készitett a fogházban, amelyben regénybe való részletességgel ecsetelte a közte és Haverda Mária közt létezett szerelmi viszonyt s ebből kifolyólag a gyilkosság elkövetésére nézve, köztük és Vojtha Antal közt létrejött előleges megegyezést. Ez lett az eredménye a kir. ügyész törvénybe ütköző beavatkozásának.

Az esküdtbirósági főtárgyalásig azonban Jánossy meggondolta a dolgot. Szerelmi féltékenységét, amely terhelő vallomásának okozója volt, szerelmének ujabb fölébredése és Haverda Máriába vetett bizalma váltotta föl. A főtárgyaláson tehát ismét egészen magára vállalta a bün elkövetésének terhét, vádlott-társait pedig ártatlanoknak mondta. Ez okul szolgált arra, hogy a közvádló Jánossy vizsgálati vallomásának ismertetését s az általa szerkesztett emlékirat felolvastatását inditványozza. Ebből kellemetlen, majdnem botrányos jogi harcz keletkezett a vádló és védők között, amelybe a biróság egyik tagját is bevonták, aki szemmel láthatólag az emlékirat felolvastatása mellett volt. A biróság ezt el is határozta s ennélfogva ez a szeméremsértő emlékirat az esküdtbiróság nyilt ülésén, nagyszámu nőközönség jelenlétében felolvastatott.

Most következett volna a kérdések föltevése és a verdikt. Ennek azonban utját állita az a körülmény, hogy Haverda Máriára nézve a törvényszék hivatalból föltette a föllbujtásra vonatkozó kérdést, holott a kir. ügyész csak bünsegédi minőségben vádolta őt s ily értelmü kérdést terjesztett elő. Minthogy ez eltérés folytán Haverda Mária részességi cselekménye oly minősités alá vonatott, amely a védelemnek uj irányban való előkészitését tette szükségessé: a biróság a védőknek a BP. 357. §-ára alapitott kérése folytán a főtárgyalást elnapolta s az ügyet uj esküdtbiróság elé utalta.*

A szabadkai esküdtbiróságnak, azonban már nem nyilt alkalma ezzel az ügygyel foglalkozni. Az uj főtárgyalás napját megelőzően ugyanis a birói tanácsnak az a tagja, ki az emlékirat fölolvasását és a sulyosabb minősitésre szóló kérdés föltevését keresztülvitte s akit ennélfogva a védők kiméletlenül megtámadtak, egy budapesti és egy szabadkai napi lapban ugyanazon a napon czikket tett közzé, amelyben saját eljárásának igazolása mellett felhozta mindazokat a bizonyitékokat, amelyek az első főtárgyaláson Haverda Mária felbujtói bünössége mellett fölmerültek. Ez a nyilt állásfoglalás az ügy egyik birája részéről nemcsak azt tette lehetetlenné, hogy ez a biró az uj főtárgyaláson részt vegyen, hanem a szabadkai esküdt-polgárokat is már előre oly módon befolyásolhatta, hogy ennélfogva ezektől elfogulatlan biráskodás már alig volt remélhető. A védők tehát más biróság kiküldését kérték. A törvényszék e kérést pártolta, a kir. Curia pedig a Haverda-ügy további ellátására a szegedi esküdtbiróságot delegálta.

Ennyi viszontagság s az igazságszolgáltatás különböző tényezői által elkövetett hiba előzte meg a Haverda-ügy Szegeden tartott második főtárgyalását.

Ez a főtárgyalás egészben véve törvényszerüen, és néhány zavaró inczidenstől eltekintve, simábban folyt le, mint a szabadkai. Kiemelendőnek csak azt tartom, hogy Jánossy itt is csak magát vallotta bünösnek, és hogy a biróság ennek ellenére nem olvastatta fel emlékiratait, amelyekben vádlott-társait terheli.

Annak idején közfeltünést és mély megdöbbenést keltett, hogy a szegedi esküdtek a főtárgyalás eredményeként nem bünösnek mondták ki mindhárom vádlottat, igy tehát azt is, akinek bünösségéhez kétség nem fért, mert hiszen azt maga beismerte s e beismerése a tárgyi adatokkal is megegyezett. A felmentés tehát nem a bizonyitékokon fordult meg, hanem subjektiv körülményekben keresendő. Az esküdtek nyilván félreértették az orvosszakértők nyilatkozatait s beszámithatatlannak tekintették azt, aki csak erkölcsi defektusokban szenved. Ez volt a fölmentés egyik oka. A másik pedig nyilván az volt, hogy az esküdtek, a védők suggestiója folytán olyan gonosz asszonynak és rossz anyának tekintették a megöltet, aki sorsát megérdemelte. A szegedi esküdteknél már többször szolgált a felmentés okául az ilyen okoskodás. Tehát aligha csalódunk, ha azt hiszszük, hogy ez esetben is e körülmény volt a felmentés valódi oka.

Ez eredmény volt ebben az ügyben az első fordulat, mely a jogbizonytalanság érzését nemcsak a jogászokban, hanem a társadalom legszélesebb rétegeiben is felköltötte. Fokozta pedig e nyugtalanitó érzést az az ünnepeltetés, amelyben a fölmentett vádlottakat a szegedi közönség részesitette.

Mindenki fölvetette a kérdést, hogy hová fog vezetni az olyan esküdtszéki biráskodás, amelynél a szimpátia és antipátia határoz abban a kérdésben, hogy bünös-e vádlott vagy nem. Melyikünk érezheti magát biztonságban, ha attól kell tartania, hogy valamelyik ellensége, bizakodva az esküdtek jószivüségében, egy szép napon élete kioltására használja browning pisztolyát.

Efféle nyugtalanitó gondolat sok ember agyában megfordulhatott. Arra azonban aligha gondolt valaki, hogy a szegedi esküdtek verdiktjét, amelyet lelkiismeretükre való hivatkozással hoztak és hirdettek ki, egy másik esküdtbiróság hatályon kivül helyezze. Részemről is szigoru kritika tárgyává tettem egy napilap hasábjain a szegedi verdiktet. De nem mertem más eredményt levonni ebből s az ehhez hasonló jelenségekből, mint azt, hogy esküdtbiróságainkat reformálni kell.

Kiindulási pontom az volt és ma is az, hogy, amennyiben az esküdtek vádlott javára tévednek: ezt a tévedést a szakbiróság csak a legkivételesebb esetekben orvosolhatja. Az alapeszmét megtaláljuk a BP. 371. §-ában, mely szerint abban az esetben, ha az esküdtek vádlottat bünösnek mondták ki és a biróság «valamennyi tagja» arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegére nézve a «vádlott sérelmére» tévedtek: a biróság az ügyet a legközelebbi ülésszak esküdtbirósága elé utasitja. Ha tehát a vádlott javára tévedtek az esküdtek: ezt a biróságnak nem szabad meglátnia. A 373. §. parancsolóan rendeli, hogy amennyiben az esküdtek vádlottat nem bünösnek mondták ki, vagy a beszámitást kizáró ok fenforgása iránt tett kérdésre igenlő választ adtak, a biróság a vádlottat azonnal felmenti.

A kir. Curiára nézve e szabály nem kötelező ugyan, de magában foglalja azt az irányadó elvet, hogy az esküdtbiróság fölmentő itéletéhez csak keztyüs kézzel szabad hozzányulni.

A kir. Curia megsemmisitő hatáskörét illetőleg a BP. 427. §-a rendelkezik. Ennek bekezdő szavai szerint az esküdtbirósági itélet ellen is helye van ugyan a 384. és 385. §-okban meghatározott alaki és anyagi semmiségi panaszoknak: azt azonban a 437. §. első bekezdése mégis kizárja, hogy a Curia közönséges bünügyekben, a 385. §. 1. pontja alá eső anyagi semmiségi ok czimén, tehát a bünösség kérdésében megsemmisithesse az esküdtbiróság itéletét akként, hogy bünösnek mondja ki az esküdtbiróság által fölmentett, vagy fölmentse az esküdtbiróság által bünösnek nyilvánitott vádlottat. Fölmentés esetében a 384. §. is

* Ez alkalomból: «Esküdtbirósági tárgyalás elnapolása sulyosabb kérdés föltevése miatt» czimen vita tárgyává tettem a Jogt. Közl. 1909. évi 400. és 430. lapjain, hogy van-e joga a biróságnak hivatalból kérdést intézni az esküdtekhez. Fejtegetéseimre válaszolva a kérdéshez hozzászóltak még: Lehoczky Sándor (Jogt. Közlöny 909., 409., 441. l.), Vargha Ferencz (421. l.), Tóth Gerő (424. l.), Justus (426. l.), Doleschall Alfréd (438. l.).

csak kivételesen alkalmazható, mert az esküdtbiróság itéletével szemben érvényesithető speciális semmiségi okokat a 427. §. sorolja fel.

Megtörténhetik tehát e §. alapján a felmentő esküdtbirósági itélet megsemmisitése is, ha pl. az esküdtszék nem volt szabályszerüen alakitva, ha a szavazó esküdtek bármelyike nem volt jelen az egész főtárgyalás tartama alatt, ha a kérdések föltevésénél a törvény parancsoló rendelkezései nem tartattak meg. stb.; a 384. §. alapján való megsemmisités azonban, különösen felmentő itélettel szemben, a már kiemelt okból csak nagyon kivételesen és csak a legkirivóbb törvénysértés esetében fordulhat elő.

Meglepetésszámba ment tehát az, hogy a kir. Curia a 384. §. 9. pontja alapján megsemmisitette a szegedi felmentő itéletet s egyben az ügy további ellátására a budapesti esküdtbiróságot delegálta. Hogy ezt a megsemmisitő határozatot kellően méltathassuk: ide iktatom annak lényegét.

A kir. Curia 4405/910. sz. a. hozott határozatában * a kir. ügyész által bejelentett semmiségi panaszok közül kettőt fogadott el a megsemmisités alapjául. Egyik az, hogy az esküdtbiróság nem olvastatta fel a Jánossy Aladár által irt s kérelmére a vizsgálati vallomásához csatolt följegyzéseket. E följegyzéseket a Curia a vizsgálati vallomás kiegészitő részének tekintette s minthogy az utóbbi a BP. 305. §-a alapján felolvastatott: az ehhez tartozó följegyzéseket is fel kellett volna olvasni. Sőt fölolvasandó lett volna e följegyzés még akkor is, ha nem lett volna vallomásnak tekinthető: mert mint bíróságon kivül tett beismerés fölolvasandó lett volna. A megsemmisités másik oka az volt, hogy az esküdtbiróság nem hallgatott ki két tanut, akik közül az egyik azt bizonyitotta volna, hogy Haverda Mária a Jánossyról terjesztett öngyilkossági hir hallatára azt mondta: «Bár lőtte volna le előbb az anyámat», a másik pedig arról tett volna tanuságot, hogy ugyancsak Haverda Mária nehány nappal a gyilkosság előtt kérdezte tanutól, hogy anyja visszatért-e már Szabadkára s kijár-e már a szöllőbe.

E második megsemmisitési okra csak azt a megjegyzést teszem, hogy ez, mint látjuk, kizárólag Haverda Máriára vonatkozik és csak az ő bünösségének bizonyitásával függ össze. A megsemmisités első okáról ez nem tünik ki ily szembeszökőleg. Ha azonban tudjuk, hogy Jánossy Szabadkán is, Szegeden is teljesen beismerte saját bünösségét és hogy a főtárgyaláson tett beismerő vallomása és a vizsgálati jegyzőkönyvhöz csatoltatni kért följegyzései között csak az a lényeges különbség van, hogy a vizsgálóbiró előtt és a följegyzésekben két vádlott-társát is bünrészesek gyanánt terhelte, mig a főtárgyaláson ezeket ártatlanoknak mondta: ugy be kell látnunk azt is, hogy ez a megsemmisitési ok sem vonatkozik mind a három vádlottra, hanem csak Haverda Máriára és Vojthára. Hogy Jánossy bünösségének megitéléséhez nincs és nem is volt szükség az emlékirat fölolvasására, ezt kétségtelenné tette a budapesti esküdtbiróság főtárgyalása is, amelyen teljesen beérték Jánossynak önmagára nézve tett szóbeli vallomásával, s a melyen a Curia határozata ellenére ismét nem olvastatták fel a följegyzéseket és pedig azért, mert Jánossy most már vádlott-társait is terhelte és igy emlékiratának felolvasása feleslegessé vált.

Ezeket tudva, mepállapithatjuk, hogy a megsemmisités egyik oka sem vonatkozott Jánossyra, aki bünösségét mind a két főtárgyaláson töredelmesen beismerte, akinek «bíróságon kivül tett beismerése» tehát fölolvasandó nem volt. Megállapithatjuk ennélfogva azt is, hogy a megsemmisités első oka kizárólag Haverda Mária és Vojtha, második oka kizárólag Haverda Mária ellen irányult. Jánossy, mint harmadik vádlott-társ csak a két előbbivel való összefüggésénél fogva került mint vádlott a budapesti esküdtbiróság elé.

A kir. Curia ugyanis megsemmisitő határozatának kiegészitéséül uj eljárást rendelt el s ezzel a budapesti büntető törvényszéket, mint esküdtbiróságot bizta meg. Miért? Ez nem tünik ki a határozatból, amelynek indokolása csak ezt a kijelentést tartalmazza: «minthogy.... a semmiségi panasz részben alaposnak találtatott, az esküdtbiróság itélete meg volt semmisitendő, *uj eljárás elrendelendő s azzal egy más esküdtbiróság megbizandó.*» Mi ez? Biróküldés? Tényleg az, de törvény szerint nem, mert hisz a BP. 29. §-a meghatározza ennek föltételeit. A szegedi esküdtbiróság delegálásakor a Curia betartotta e föltételeket, miként azt az 1909. évi deczember 30-án 8628/909. sz. a. hozott határozata mutatja. * Ezuttal a Curia nem is hivatkozott a BP. 29. §-ára, a törvény értelmében tehát nem is gyakorolt biróküldést.

Hogy bizhatta meg mégis az uj eljárással a budapesti esküdtbiróságot? A Curia előtt nyilván a BP. 437. §-ának 5. bekezdése lebegett. Azonban erre sem hivatkozott; de nem is hivatkozhatott, mert ebben arról van szó: «ha anyagi semmiségi ok forog fenn» s a Curia erre való tekintettel semmisité meg az eljárást. A jelen esetben tehát, minthogy anyagi semmiségi okról szó sem volt, a Curia nem is juthatott abba a helyzetbe, hogy szabályszerü biróküldés nélkül egy más bíróságra bizza az uj eljárást.

Hogy mégis megtette: ebben az eljárásában bizonyos önkényesség van, amelynek czélzatap azonban ép oly nyilvánvaló, mint magáé a megsemmisitésé A kir. Curia jogérzetét épp ugy sértette a vádlottak felmentése, mint a legtöbb emberét. Tehát kereste annak módját, hogy a bünösök elnyerjék méltó büntetésüket. Ehhez szükséges volt az itélet megsemmisitése, a kir. Curia szerint pedig, ugy látszik, egyszersmind az is, hogy a szegedi helyett olyan esküdtbiróság járjon el, amely megérti és teljesiti a Curiának a megsemmisitő határozatból kitetsző intencióját.

Az eredmény megfelelt a kir. Curia várakozásának és — hozzátehetjük, — kielégitette az ebben az ügyben felzaklatott közvéleményt is. Más kérdés, hogy kielégitheti-e, nem az eredmény, hanem az ezt előidéző eljárás a törvényt tisztelő jogászt?

Ha ez lett volna az ügy első főtárgyalása, amelynek itt Budapesten vádlottak elitéltetése lett az eredménye: ebben mindenki megnyugodnék. A fennforgó körülmények közt azonban ez az eredmény, ha jogászi szemmel nézzük a dolgot, épp ugy fölkölti a jogbizonytalanság nyugtalanitó érzését, mint a hogy fölidézte ezt a szegedi fölmentés.

Egy pillanatra felejtsük el, hogy itt Jánossy Aladárról van szó, aki részvétünkre semmiképp sem érdemes. Képzeljük, hogy előttünk áll egy ismeretlen vádlott, akit több társával együtt már fölmentett egy szabályszerüen alakitott és törvényszerüen eljárt esküdtbiróság. A többi vádlottra nézve felmerülnek olyan semmiségi okok, amelyek uj eljárás elrendelését teszik szükségessé. Ekkor ujra az esküdtbiróság elé állitják azt a fölmentett vádlottat is, akivel szemben semmiségi ok nem merült föl és az a második, önkényesen kiválasztott esküdtbiróság most már őt is elitéli, akinek előző törvényszerü fölmentéséhez szó sem fér.

Ilyesminek nem szabad megtörténni egy jogállamban, akár Jánossynak, akár másnak hivják a vádlottat s akármi legyen a vád tárgya. Minthogy ez esetben mégis megtörtént: ezért állitom, hogy ebben az ügyben még a nagyközönséget kielégitő végeredmény is, az ezt megelőző eljárás folytán, a jogbizonytalanság utját egyengeti.

Elérkezettnek látom annak az idejét, hogy az esküdtbiróság nálunk reformáltassék. Addig is azonban, mig ez megtörténik: tartsuk meg a törvényt, habár ennek védő szárnyai alatt egyes bünösök elkerülik méltó büntetésüket.

Dr. Edvi Illés Károly.

* Büntetőjogi Döntvénytár 1910. évi 114. szám.

A birósági határozatokba becsuszott hibák kijavitása a polgári perrendtartás törvényjavaslatában.

Már az osztrák ideiglenes perrendtartás befolyása alatt készült 1868. évi LIV. tcz. 258. §-a intézkedést tartalmaz arra, hogy «a birói határozatokba vagy azok kiadványaiba becsuszott név-, szám, vagy tollhibák, a fél kivánatára kiigazitandók azon bíróság által, melynél a hiba történt.»

Az 1881. évi novella ezt a rendelkezést nem érintette; ellenben az 1893: XVIII. tcz. 123., 124. §-aiban tüzetesebben szabályozza a hibák kijavitásának eseteit és módozatait.

A 123. §. általában a birói határozatba becsuszott név, szám és más efféle nyilvánvaló hibák kijavitásáról, a 124. §. pedig a hiányos itélet kiegészitéséről intézkedik.

Ezt az intézkedést az uj P. T. R. javaslata, mint az indokolás is mondja, 407. és 409. §-ában lényegében átvette.

* Büntetőjogi Döntvénytár 1910. év. 30. szám.

A 407. §. szerint: Az itéletbe becsuszott név-, szám, számadási és más efféle nyilvánvaló hibákat a bíróság, amelynél a hiba történt, hivatalból is bármikor kijavitja stb.

Szóbeli tárgyalás nélkül is határozhat, tehát szóbeli tárgyalást is tarthat. A kijavitást megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye, amiből ismét az következik, hogy a kijavitás ellen perorvoslattal lehet élni.

E §-ra az az észrevételem, hogy az «efféle» szó hagyassék ki s a bíróság «más nyilvánvaló» hibák kijavitására jogosittassék fel.

A 422. §. második bekezdése szerint ugyan a 407. §. a végzéseknek és kiadmányaiknak kijavitására nézve is alkalmazandó, a határozat szó helyett azonban az itélet szó használata azzal a rendszerbeli ténynyel indokolható, hogy a javaslat először az itéletekről szól, a végzésekről pedig csak ezeket követőleg a 418—423. §-okban.

A nyilvánvaló hiba kijavitási joga azon a tapasztalati tényen alapul, hogy a szóbeliség és közvetlenséggel gyakran együtt járó izgalom, sietség, fáradtság mellett többször előfordul olyan nyilvánvaló tény- vagy jogbeli elnézés, amit későn ugyan, de mégis legtöbbször a biró vesz először észre.

Az ilyen nyilvánvaló hibák ártanak a bíróság tekintélyének, az iránta való bizalomnak; a nyilvánvaló hibának a határozatban maradása sérti az igazságot, kijavitása tehát az anyagi igazság érvényesülésének része.

Ez annyival inkább megfelel a javaslat rendszerének, mert a 413. §. a benne megállapitott esetben kereseti jogot enged a szolgáltatás itéletileg megállapitott mennyiségének, vagy tartamának megváltoztatása iránt is s egyáltalán nem sérti a 406. §-ban foglalt azt a szabályt, hogy a bíróság kihirdetett itéletében foglalt határozatához, abban a perben, amelyben hozta, kötve van. A nyilvánvaló hiba a bíróság elnézéséből ered, ennek pedig a birót kötő joghatályt tulajdonitani nem lehet.

A kijavitási jog liberális rendszere a perorvoslatok esetét is apasztja.

A 408. §-ban foglalt kiigazitási jog analog a kijavitási joggal.

E §. szerint «ha az itéletben foglalt tényállásban az előbbi §. alá nem vonható hibák, továbbá hiányok, ellentmondások, vagy homályosságok fordulnak elő, kiigazitásukat nyolcz nap alatt bármelyik fél kérheti.»

Az e §-hoz füzött miniszteri indokolásból az tünik ki, mintha a 407. §-ban foglalt kijavitási jog csak az «egyszerü tollhibák» esetére kontempláltatnék. Önként felmerül erre a kérdés: miért szükséges az egyszerü nyilvánvaló tollhiba kiigazitására perorvoslattal kapcsolatos törvényes rendelkezés? A nyilvánvaló tollhiba, a név, szám elirása, egyéb iráshibák, szókihagyások, értelemzavaró mondatszerkezetek, helytelen számadások stb. kiigazitása olyan elemileg magától értetődő, amit minden törvényes rendelkezés nélkül is meg kell tenni. Ellenben nyilvánvaló elnézésből téves lehet az egész határozat s talán alig van biró, ki ilyen végzést önmaga nem helyezett hatályon kivül. Gyakori nyilvánvaló hiba, hogy a biró a költség összegét kisebb összegben állapitja meg elnézésből, mint ahogy enélkül rendes tarifája szerint megállapitotta volna. Ez és sok egyéb nem tollhiba, hanem elnézésből eredő nyilvánvaló hiba. Kiigazitásukat az igazság követeli.

A javaslat szerint az itéletnek kell tartalmazni a tényállást; az 534. §. szerint a felülvizsgálati bíróság a felebbezési bíróság itéletét az abban előadott tényállás alapján vizsgálja felül. Az itéleti tényállás e nagy jelentőségénél fogva a 399. §. szerint a törvényszéki eljárásban a kihirdetett itéletet a felekkel teljes kiadmányának kézbesitése utján kell közölni.

Az itélet a tényállás parancsoló jogi következménye. Az itéletben tehát ténybeli vagy jogi tévedés fordulhat elő. A ténybeli tévedés jogi tévedést von maga után. Már most, ha a törvény megengedi a tényállás kiigazitását s a szóbeli tárgyalás alapján az ügyben eljárt bíróság elrendeli: ugyanaz a bíróság nyilvánvaló jogi tévedését is észlelheti, látja, hogy itélete mely részben javitandó. Corrigatió jurisnak azonban nem lévén helye, hagyja, hogy a felek költségére, a felsőbb bíróság terhelésére, a gyors eljárás rovására ezt a felsőbb fok fejére olvassa.

A tényállás kiigazitási jogból természetszerüen folyó corrigatió juristól nem indokolt elzárni a birót.

De a való élet sohasem egészen olyan, mint aminőt a legjobb törvényszövegező is föltételez vagy föltételezhet. Talán a legjobb biró előtt se mindig kifogástalan a tárgyalás. A szóbeliséggel és közvetlenséggel, a biró tulterheltségével együtt jár az izgalom, fáradtság s előfordul, hogy a biró nem jól ismeri a tényállást s igy nemcsak félreértési, vagy emlékezeti hibák vannak. De különben a javaslat indokolása által felhozott félreértési hiba egymagában eredményezhet nyilvánvaló jogi hibát.

A nyilvánvaló hiba kijavitási joga tehát korlátlanul megengedendő, annyival inkább, mert azt a logika is követeli, az igazságszolgáltatás nagy érdekeire pedig üdvös hatásu.

Kiigazitási határidő megállapitása nem indokolt, ellenben a kiigazitás elleni perorvoslat megengedése magától értetődő.

Ily módon a javaslat 407. és 408. §-a teljes harmóniában lenne a 409. §-al, mely szerint, «ha a bíróság a kereseti kérelemnek vagy ellenkérelemnek valamely részéről a fő- vagy mellékkötelezettség tekintetében, vagy a perköltség viseléséről nem intézkedett, ugyszintén, ha a bíróság az itélet végrehajthatóságára vonatkozólag a 416. §-ban emlitett kérelemről nem határozott, vagy az itélet végrehajthatóságát a 415. §. értelmében ki nem mondotta, bármelyik fél kérheti az itélet kiegészitését.

A mondottakhoz még hozzátehetjük, hogy a 407. és 408. §-ban foglalt álláspontot a gyakorlat már helyenként tulhaladta s ezt a gyakorlati irányt nem korlátolni, hanem fejleszteni kell.*

Dr. Bencsik János,
máramarosszigeti kir. tvszéki bíró

Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz.**

14. Az érdemleges tárgyalás előkészitésére s az előkészitő iratra vonatkozó intézkedés ellenkezik a javaslat előző rendelkezéseivel.

Az ide vonatkozó rész szerint, ha felperes a tényállitásokat és bizonyitékokat még nem közölte volna, tartozik előkészitő iratot adni. Vagyis a kereset tartalmára és felszerelésére, a perfelvételi tárgyalásra és az akkor adandó kiegészitő küloniratra vonatkozó szigoru szabályok daczára lehetséges lesz az, hogy a tények és bizonyitékok előadása még mindig nem történt meg.

Mindenesetre tudnunk kellene, hogy egyáltalában mikor és mi módon állhat elő ilyen kivételes helyzet?

Az eredeti okirat megtekintésére adott három nap rendszerint kevés lesz.

Ha az eredeti okirat megtekintésére tényleg szükség van, ugy rendszerint nem az ügyvédnek, hanem magának az ellenfélnek kell azt megtekinteni, mert csak ő tudja megállapitani, hogy az okirat valódisága elleni aggályok alaposak-e?

Akár közvetlenül kap az ellenfél értesitést a bíróságtól, akár ügyvédje utján — a legritkább esetben lesz abban a helyzetben, hogy három napon belül személyesen megjelenjen a bíróságnál. Ha pedig a per más törvényszék területén, vagy pláne az ország egy másik részében folyik, ugy nem is lehet tőle kivánni, hogy minden más ügyét félbeszakitva, a legelső vonattal elinduljon az eredeti okirat megtekintésére. Igaz, hogy a javaslat szerint az elnök a határidőt meghosszabbithatja, ezzel azonban az elnökre ismét csak felesleges munka hárul; de másrészt nem is helyes egy ilyen fontos jogot egyszerüen az elnök jóindulatától függővé tenni.

Elég volna annyi, hogy a bizonyitó fél tartozik az eredeti okiratot a tárgyalást megelőzőleg kellő időben a jegyzőnél letenni, az ellenfél pedig köteles az okirat valódiságára nézve a tárgyaláson nyilatkozni, mi végből joga van a tárgyalást megelőzőleg az eredeti okiratot a jegyzőnél megtekinteni.

15. A személyes megjelenés elmulasztásának tulságos sulyos következményei vannak. Igazolásnak nincsen helye, az ujbóli megjelenés elrendelése a bíróság tetszésétől függ. Az ebből származó sulyos hátrányok a jelenlegi sommás eljárásban is sokszor mutatkoznak. Legalább azt meg kellene engedni, hogy ha az ellenfél nem ellenzi, ugy a bíróság az ujbóli megidézést köteles elrendelni.

* L. czikkirónak a Büntetőjog Tára 60. kötet 14. számában a BP. 443. §-ához irt fejtegetését.

** Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

16. Céltalan és igazán csak a statisztikára dolgozással magyarázható intézkedése a javaslatnak, hogy a tárgyalás elnapolásához vagy elhalasztásához nem elég az ellenfél beleegyezése, hanem szükséges, hogy a halasztást indokoló fontos ok valószinüvé tétessék. Hiszen nem büntető vagy egyéb közérdekü ügyekről van szó! Ha felperes és alperes nem akar tárgyalni, akkor a bíróságnak mi köze az egész ügyhöz? Hiszen a felek a per urai, minden további lépés az ő akaratuktól függ! A felek egyszerüen ott hagyhatják a tárgyalási termet s akkor hogyan és kivel fog a bíróság tárgyalni? Mire való ez az illetéktelen beavatkozás, mire való ez a gyámkodás? Egyedül és kizárólag a felektől függ, hogy akarják-e s mikor akarják a bíróság segélyét igénybe venni?

Ma még az ilyen eljárásnak semmi törvényes alapja nincsen s mégis akárhány sommás biró ugy értelmezi a birói hatalmat, hogy a halasztás megadása még az ellenfél beleegyezése esetén is tőle függ. S ha jobban utána járunk, megtudjuk, hogy mindez azért van, mert a halasztás rontja a biró statisztikáját; ezért kényszeriti a feleket, hogy vagy tárgyaljanak. vagy szüneteltessék a pert.

17. A jegyzőkönyv helyes felvételére, a szabálytalanságok elkerülésére vagy leszögezésére, az esetleges hiányok pótlására, a hibák kiigazitására a javaslatban nincsen elég biztositék.

18. A javaslat előirja, hogy a jegyzőkönyvet hogyan kell vezetni, hogy a fél kérelmeit és kifogásait fel kell venni, hogy a szabálytalanságok elleni felszólalások a jegyzőkönyvbe beveendők stb. Kérdés azonban, mi lesz, ha ez nem történik meg? Ha a fél kérelmei vagy kifogásai nem vétetnek fel, vagy nem ugy vétetnek fel, ahogyan a fél azokat előterjesztette?

Némi megoldása a kérdésnek a javaslat azon intézkedése, hogy a törvényszéki eljárásban a félnek jogában áll kérelmeit és ténybeli állitásait különirattal megállapitani. Ez azonban csak fél intézkedés.

Először is a javaslat ezt nem terjeszti ki a szabálytalanságok elleni kifogások, felszólamlások megállapitására, pedig ha ez a jegyzőkönyvből ki nem tünik, ugy a fél a szabálytalanság miatt később már fel nem szólalhat.

További hiánya ennek a rendelkezésnek, hogy csak a törvényszéki eljárásra nézve áll, pedig éppen az egyesbiró által felvett jegyzőkönyvben lehetnek elferditések, ott lehetnek szabálytalanságok s ott van leginkább szükség a felek részére ellenőrzési jogot és módot biztositani.

De még a törvényszéki eljárásban sem nyujt a különirat beadása kellő biztositékot, mert a javaslat szerint a «bíróság az irat helyességét ellenőrzi», vagyis végeredményben mégis a bíróságtól függ, hogy a különirat mit tartalmazzon. A jegyzőkönyv az egész eljárásnak egyik legkényesebb része, miért is itt a fél jogait teljesen függetleniteni kell a birótól; kell hogy a fél az eljárás bármely szakában és bármely irányban adhasson a jegyzőkönyvhöz különiratot, amelynek tartalmába a bíróságnak semmi beleszólása ne legyen.

Ha az a különirat a bíróság felfogása szerint nem helyes, ugy idevonatkozólag megjegyzéseit akár a jegyzőkönyvben, akár a határozatban megteheti, az azonban feltétlenül szükséges, hogy legyen egy mód és alkalom, ahogyan és amikor a fél a maga álláspontját, előadásait, kérelmeit, nyilatkozatait ugy adhassa elő, ahogyan szükségesnek tartja.

Szükséges ez ugy a törvényszéki, mint a járásbirósági eljárásban és szükséges az is, hogy a bíróság köteles legyen a különirat elkészitésére még a jegyzőkönyv lezárása előtt a félnek kellő időt is engedni.

A fél jogainak ez irányban való megóvására annyival is inkább szükség van, mert a javaslat szerint a biró tetszésétől függ, hogy a jegyzőkönyvet a felek megjegyzései alapján kiegésziti vagy kijavitja-e? mert a jegyzőkönyvbe a jegyzőkönyv aláirásának megtagadását igen, de a megtagadás okát felvenni nem kell; továbbá mert a tárgyalási alakszerüségek betartása egyedül csak a jegyzőkönyvvel igazolható s mert a jegyzőkönyv tartalma az eljárás későbbi szakában hivatalból figyelembe veendő, továbbá felállitása szerint az elsőbiróság előtt megtörtént, de jegyzőkönyvbe nem foglalt beismerés figyelembe vétele a felebbezési bíróság belátásától függ s végül mert a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési bíróság itéletében előadott tényállással szemben bizonyitékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv és annak mellékletei használhatók fel.

Szükséges és helyes dolog, hogy a bíróságnak a tárgyalás vezetésénél, irányitásánál s általában a tárgyalás szinhelyén abszolut jogai is legyenek; ezek a peres felektől független, abszolut jogok azonban az ügy érdemét nem érinthetik, nem befolyásolhatják, mert maga a peres kérdés nem a bíróságé, hanem az egyedül csak a felek ügye és mindenkinek be kell látni, hogy a vitás kérdés elbirálásánál nemcsak a birónak, hanem a feleknek és azok képviselőinek is lehet önálló, a bíróéval ellentétes és sokszor nagyon helyes álláspontja vagy nézete, amelynek kellő helyen való kifejezésre juthatása a felsőbiróság itéletének megalkotásánál akárhányszor perdöntő fontosságu lehet.

19. A más államban érvényes jogszabályok, valamint a viszonosságra vonatkozó szabályok bizonyitását a javaslat a felek kötelességévé teszi. Ezen szabályok bizonyitása nem történhetik valamely törvénykönyv becsatolásával, hanem kell hogy a bizonyitó fél a más állam törvényeit, az arra illetékes hatóság hitelesitésével ellátva mutassa be, vagyis a külállam hatósága előtti eljárásról van szó, amelyet azonban sokkal könnyebben és olcsóbban elvégezhetne maga a bíróság s legfeljebb a felmerülhető költségek biztositására kellene a bizonyitó felet kötelezni.

20. A magánokiratok kiállitására vonatkozó 317. §. teljesen figyelmen kivül hagyja a gépirást, pedig ez a széles rétegekben elterjedt okiratkiállitási mód tüzetes szabályozást igényelne. A javaslat szószerinti értelmében a géppel irott okirat nem is képezhet bizonyitó erejü magánokiratot.

21. A hatóságnál vagy közhivatalnoknál levő okirat felmutatása, illetve a bíróság részére leendő kiadása a javaslat szerint megtagadható akkor, ha a hatóság az okirat tartalmát közzétette. (328. §.) Ez egyrészt sok vitára adhat alkalmat, másrészt akárhányszor egyszerüen lehetetlenné teszi a bizonyitást. Legalább azt meg kellene engedni, hogy ilyenkor is a 331. §. szerint az okiratnak a bíróság által a helyszinén leendő megszemlélésének legyen helye.

22. A 333. §. szerint az okiratnak csak az ügyre nézve jelentőséggel biró része tekinthető meg. Ez csak az esetben indokolt, ha az okirat többi része valami fontos titkot képez, mert hiszen azt nem lehet előre tudni. hogy az okiratnak egyéb részei nincsenek-e összefüggésben az ügygyel és mindennapi eset, hogy az ellenfél által fontosnak talált okirati rendelkezéseket, a felebbezési bíróság is ügydöntőknek találja, holott az alsóbiróság annak jelentőséget nem tulajdonitott s igy nem indokolt az, hogy az ellenfél minden különösebb ok nélkül elzárassék az egész okirat megtekintésétől.

23. A másik fél eskü alatti kihallgatása mellőzhető, ha e miatt a tárgyalást el kellene halasztani (370. §.). Vagy tulajdonitunk valami fontosságot a másik fél kihallgatásának, vagy nem! Ha nem, ugy a kérdést minden mellékkörülmény figyelmen kivül hagyásával a bíróság belátására kell bizni, ha pedig igen, ugy ezt nem lehet attól a véletlentől függővé tenni, hogy a fél jelen van-e, vagy sem? Az ügyvéd által képviselt felek rendszerint nem jelennek meg a tárgyaláson, ha tehát előre nem volt tudható, hogy az egyik fél eskü alatt ki lesz hallgatva, ugy a másik fél rendszerint nem lesz jelen s igy kihallgatása ugyszólván minden esetben mellőzhető lesz, pedig a gyakorlat azt mutatja, hogy az előadott tényállás igen gyakran megváltozik, illetve tisztázódik akkor, ha mind a két fél lesz eskü alatt kihallgatva. Indokolt tehát, hogy a jelenlegi sommás törvény idevonatkozó rendelkezése változatlanul átvétessék, vagy a 370. §. második bekezdése legalább olyképpen módositassék, hogy a másik fél eskü alatti kihallgatása mellőzhető akkor, ha tudta, hogy ellenfele eskü alatt lesz kihallgatva s a tárgyalásra még sem jelent meg.

24. Az előzetes bizonyitásra nézve a 384. §. ugy rendelkezik, hogy a kérelem felől, az ellenfél meghallgatása után, de tárgyalás nélkül és sürgős esetben s ha az ellenfél ismeretlen, ennek meghallgatása nélkül kell határozni. Vagyis megmarad a jelenlegi helyzet, hogy az előleges bizonyitás annyira nehézkes, hogy czéljának alig felel meg, mert tárgyaláson-e vagy egyébként, de rendszerint előzetesen meg kell hallgatni az ellenfelet, ami tetemes időt vesz igénybe. Az előzetes bizonyitás mindig sürgős, azért késik az előzetes bizonyitás, mert nem lehet vele várni, a költséget pedig ugyis a bizonyitást kérő fél viseli s igy az ellenfelet sérelem nem érheti, ha pedig a kérdést más megvilágitásban tartja fontosnak, ugy kérjen ő is előzetes bizonyitást, de az eljárásnak a felek meghallgatásával való elhúzása ellentétben áll az egész intézménynyel.

Egyébként ezen ügyekre nézve törvényben kellene kimondani, hogy azok soron kivül kezelendők és bizonyos záros időn belül (48 óra) elintézendők. Ha a büntető ügyekben lehet bizonyos eljárás leghosszabb tartamát órákban meghatározni, ugy itt is indokolt a törvényes biztositék a kérelem azonnali elintézésére nézve.

25. A bizonyitási eljárással felmerült költségekre nézve továbbra is kétségben maradunk az iránt, hogy az ügyvéd azokért felelőséggel tartozik-e vagy sem? Jelenleg a birói ügyvitel szabályokra és a teljes-ülési döntvényekre való hivatkozással a biróságok az ügyvédet a féllel egyetemlegesen kötelezik a tanudijak, kiszállási költségek stb. megfizetésére, pedig az annyit hangoztatott s az ügyvédi rendtartáson alapuló költségelőleg a legtöbb perben hiányzik!

26. A birói határozatokban megállapitandó teljesitési határidőre nézve megszabott 15 nap sok esetben nagyon hosszu. Ha indokolt a 418. §. azon rendelkezése, hogy a végrehajthatóság kimondása az adós valószinü károsodása esetén mellőzhető, ugy ugyanolyan indokolt, hogy a hitelezőnek valószinü károsodása esetén rövidebb teljesitési határidő szabassék, vagy pedig már a 15 napon belül is valamely biztositás engedtessék.

27. Az itéletek irásba foglalásánál helytelen a megkülönböztetés, hogy a járásbirósági itélet 3. a törvényszéki itélet 8 nap alatt foglalandó irásba (400. §.). Az indokolásnak a felebbezés szempontjából van különös jelentősége; a felebbezés ideje pedig mindkét esetben azonos. Tekintve már most, hogy a javaslat álláspontja szerint a törvényszéki ügyek körüli jogi munkálatok kényesebbek és hosszabb időt vesznek igénybe s hogy a vidéken lakó ügyvéd még az indokolás megszerzésével is elveszit 2—3 napot, érthetetlen, hogy a javaslat miért röviditi meg ennyire a felebbezés elkészitéséhez szükséges időt. Inkább huzódjék néhány nappal az itélet kihirdetése, de a felebbezéshez szükséges 15 nap tényleg legyen meg, mert ha ez leapad 5—6, napra ugy csak szaporodni fog az üres, tartalmatlan, jogászilag lehetetlen felebbezések száma, sőt általában a felebbezések száma is, mert sem a félnek, sem képviselőjének nem lévén elég ideje a felebbezés megfontolására, be fogják adni a felebbezést akkor is, amikor kellő és hosszabb megfontolás, ismételt megbeszélések után nem adták volna be.

Dr. Horváth Jenő.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

— **A polgári törvénykezési rendtartás** törvényjavaslatát a képviselőház igazságügyi bizottsága október hó folyamán teljesen le fogja tárgyalni és az a terv, hogy november hónapban a plénum is végezzen a javaslattal.

Az igazságügyi szervezeti novella tervezete a beérkezett vélemények és a vonatkozó szakirodalmi anyag figyelembevételével átdolgozás alatt áll és előreláthatólag november hó folyamán terjesztetik az országgyülés elé.

— **Az országos birói és ügyészi egyesület** győri közgyülésén az összes szóba hozott tárgyak tekintetében teljes egyöntetüség nyilvánult meg. *Grecsák* Károly nagyszabásu elnöki megnyitója általános helyeslés közt fejtegette a birói függetlenség garanciáit. Ezek közül különösen kettőt emelt ki: az automatikus előléptetést és a birói kar ingerencziáját a kinevezésekre.

Dr. *Márkus Dezső* főtitkári jelentése rámutatott az egyesület eddigi müködésére. Azok a javaslatok, amelyeknek tárgya a birósági szervezet átalakitása, a biróképzés javitása, a kinevezés rendszerének gyökeres ujjászervezése, a minősités titkosságának eltörlése, a külön birói status megalkotása, a munkaerőnek megfelelő arányos megosztása, a tegyelmi törvény módositása, az információ megtiltása, a járásbiróságoknál könyvtárak létesitése és a biráknak a törvények és rendeletek tárával ellátása, az előmenetel javitása, a vezető biráknak és ügyészeknek intézményesen, magasabb fizetési osztályba sorozása, az albirói és az alügyészi állás megszüntetése, a kinevezések gyorsitása, a egyzők és joggyakornokok helyzetének orvoslása, ezek mindmegannyian egy egységesen végig gondolt szervezeti reformnak a részletei, amelyek megvalósitásuk esetében hatalmas lépéssel viszik előre a birói kar és a jogszolgáltatás érdekeit.

Kiemeli e jelentés a birói továbbképzés ügyének fontosságát, a birói és ügyvédi minősités egységesitésének szükségességét, kilátásba helyezi tisztviselői internátus létesitését és családi házak épitésének kezdeményezését.

A nagy agilitással vezetett egyesület a birói testület érdekeinek önérzetes és jelentékeny sulylyal birók ifjezője.

— **Az államszolgálat reformkérdései.** Ily czim alatt *dr. Márkus Dezső* curiai kisegitő biró kiadta az ezen tárgyban megjelent dolgozatait. A 100 oldalra terjedő kötetnek tartalma a következő: Az állami tisztviselők mozgalma. Napidijasok. Iskoláink és a köztisztviselői pálya. A köztisztviselők. A nyugdijtörvény módositása. A birói felelősségről szóló törvény módositása. A jogász társadalmi kötelességei. Az utóbbi három dolgozat különlenyomat a «Jogtudományi Közlöny»-ből.

A fáradhatatlan szorgalmu, sokoldalu szerző, akinek a köztisztviselői, különösen pedig a birói kar érdekeinek előmozditásában oly rendkivüli érdemei vannak, ezekben a dolgozatokban is a legmelegebben száll sikra a tisztviselői testület szinvonalának emelése érdekében. Jellemzi e dolgozatokat éppugy, mint Márkus Dezső egész müködését, hogy a szerző a tisztviselői érdekeket soha nem tekinti csupán mint egyoldalu testületi érdekeket tehát felfogásával, kivánságaival, az összesség érdekeivel összeütközésbe nem jön, sőt azokat szolgálja.

— **Munkásbiztositás és magánjogi kártérités** czim alatt *dr. Szladits Károly* kir. táblai birónak a *Munkásügyi Szemleben* megjelent czikksorozata különlenyomatban jelent meg. Az 1907. évi XIX. tcz., mely az ipari és kereskedelmi alkalmazottak balesetbiztositását egészen uj alapokra fektette, a kártérités magánjogi szabályain mélyreható módositásokat eszközölt. E módositásoknak jogrendszerünkre gyakorolt hatását minden irányban kifejti e munka, ami éppen, mert e törvény hézagos és sok helyütt nem világos, rendkivül nehéz feladat. (Ára 1 K 60 fill. Kapható minden könyvkereskedésben.)

— **A Magyar Jogászegylet** könyvkiadó vállalatának kiadásában két nagyterjedelmü munka jelent meg. A III. évfolyam első kötete: A határozatlan tartamu itéletek. Irta dr. Friedmann Ernő budapesti ügyvéd. A második kötet szerzője dr. Almási Antal törvényszéki biró, czime: A dologi forgalom. Mindkét munka méltatására visszatérünk.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A szabadkai kir. járásbirósságnál az 1909. M. 187. számu ügyben 1909 október hó 18-án beadott felfolyamodás 1910 október hó 13-án terjesztetett fel a törvényszék polgári felebbezési tanácsához.

— **Tizennégy éves fiut egy savanyitott paprika** ellopásával vádolt meg a nagyváradi kir. ügyész 1910. évi 24,157. sz. vádirata. E szerint a vádlott, aki egy hónap hiján 14 éves, M. J.-né bezárt lakásába egy ablak betörése után behatolván, egy darab savanyitott paprikát azon czélból vett el, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa. Hiába a gyermekvédelmi akczió, hiába a prevencziót szolgáló nemes intenczióju törvények, ha a kir. ügyészek igy fogják fel hivatásukat, ha a kriminalitás elleni küzdelmet *ily* vádiratban találják.

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A budapesti kir. tábla 1910. évi 1171. számu itélete egy *212,000 K iránti* örökösödési perben az egyik felebbező félnek *61 K*, a másik felebbező félnek *42 K 30 fill.* felebbezési költséget állapitott meg, a bélyegkiadásokkal együtt az alaposan kidolgozott és terjedelmes (öt ives) felebbezésért.

Mikor jutnak már bíróságaink végre valahára annak be-

látásához, hogy az *érdemleges,* felelősségteljes, komoly ügyvédi munkát aránylagosan dijazni kell és az ilyen megállapitás nem méltó se az ügyvédhez, se a költséget megállapitó bióhoz. A tanácsok, különösen pedig a felsőbirói tanácsok vezetőinek kellene oda hatni, hogy egyes előadók nagyon is egyoldalu felfogása a dijmegállapitásnál érvényre ne juthasson.

— **Védőügyvéd mint esküdt.** Sok éven át figyelemmel kisérem a budapesti esküdtbirósághoz meghivott esküdtek névsorát és foglalkozását, és azt a sajátságos tapasztalatot tettem, hogy — ha a látszat nem csal — a ritka kivételtől eltekintve, az *alap*lajstromba okvetlenül felvett olyan esküdtképes ügyvédek, kiknek neve a budapesti ügyvédi kamaránál vezetett védői jegyzékben is előfordul, szinte bántó következetességgel a *szolgálati* lajstromokban ugyszólván sohasem fedezhetők fel.

Nem hiszem, hogy ez a jelenség véletlen müve volna, mert ami annyira következetes, az már szabályosságot, tehát a véletlennek épp ellenkezőjét árulja el.

Feltéve, hogy észleletem helyes, ugy magyarázatának is kell lennie, de hogy az elgondolható sok közül melyik a megfelelő és irányadó, azt törvényes rendelkezés hijján csak sejteni és következtetni lehet. Bármily tiszteletreméltó czélzat vezérelje is e tekintetben a szelekcziót teljesitő bizottságot (1897 : XXXIII. tcz. 15. §.), annyi bizonyos, hogy nagy hibát követ el akkor, ha azt tulságos merevséggel érvényesiti.

Nem hatolva a dolog mélyebb megvilágitásába, csak röviden felvetem a kérdést: böles dolog-e kizárni a védelemmel foglalkozó ügyvédet abból a mühelyből, amelynek szellemi müködését más alkalommal kivülről sokszor lényegesen, néha kizárólagosan irányitja, de amelynek belső munkáját: a jogérzésnek, az igazság sejtésének, a lelkiismeret mozdulásának, az igazmondás vágyának s a polgár birói magatudatának küzdelmét a tényekkel, az elfogultsággal, hangulatokkal, a szükenlátással, a szenvedélyekkel, érdekeltséggel, ezt a lelki folyamatot, az érzelmi impressziónak és értelmi motivumoknak miként való kiegyensulyozását voltaképpen csak elképzelheti, de közvetlen tapasztalat révén meg nem ismerheti és igy az ebből merithető tanulságot nem is lesz sohasem módjában az igazság szolgálatában értékesiteni.

Nagy hiba egyáltalában a hivatott, vagy legalább foglalkozás szerinti szakembereket alárendelt fontosságu okokból megfosztani az emberi lélek egyik legkomplikáltabb erőfeszitésének látásától és abban való részvételtől, de kétszeres hiba, ha ezt a gyakorló ügyvédtől tagadjuk meg, attól nevezetesen, aki a bünügyek ellátásában való állandó részvételével egyik leghivatottabb tényezője a laikus biró pszihikumának megismerésére és értékesitésére.

Helytelen a szelekcziónak ilyetén gyakorlása, mert tulságba hajtja a differenciálást.

Az *évi* lajstromnak a jövő hónapban történendő összeállitása teszi aktuálissá e sorokat. *r. v.*

— **Az uj polgári perrendtartásról** *dr. Pap József* egyetemi r. k. tanár, a budapesti ügyvédi kamara titkára, 17 oldalra terjedő tanulmányt bocsátott közre, melyben a javaslat alapelveinek ismertetése és birálata után azon reményének ad kifejezést, hogy a nagyarányu törvénymüvet sikerül az igazságügyi kormány erélyének és czéltudatos eljárásának mielőbb törvényerőre emelni.

— **Dicséretes törekvés.** Közöljük a szobi főszolgabirónak következő utánzásra érdemes végzését: «K. L.-t a hátralékos 2 K nyolcz nap különbeni végrehajtás terhe alatt leendő befizetésére felhivom. *Indokok:* K. L. a reá kirótt 10 K birságból 8 K-t befizetett, mig a szeptemberi utolsó részlet befizetését eddig nem teljesitette. A fenti módon kellett intézkedni, mivel a fél a részleteket eddig pontosan fizette, és igy joggal feltételezhető, hogy a hátralévő utolsó részlet be nem küldésének indoka feledékenység.»

— **Pályázat jogtanári állásra.** Az egri jogakadémia igazgatója, Demkó György prépost-kanonok pályázatot hirdet az egri érseki főiskolán a peres és perenkivüli eljárás és a kereskedelmi és váltójog tanszékére. Csak katholikus vallásuak pályázhatnak. A kérvények az egri érsekhez, mint az intézet főkegyurához, intézendők.

— **A birói tehermentesités** tárgyalása során, ugy tudom, eddig még nem mutattak reá, mennyi felesleges munkával terheli a jegyzőkönyvvezetőt a büntető tanácsok itéletei rendelkező részének kétszeri irásba foglalása. A BP. 329. §-a az itélet rendelkező részének nem kétszeri, hanem azonnali irásba foglalását rendeli, ennek pedig akként is eleget lehet tenni, hogy a tanácskozás befejeztével a jegyző a rendelkező részt közvetlenül az itéleti ürlapra irja. Bürokratikus aggodalmak elkerülése végett az elnök s jegyző a rendelkező részt külön alá is irhatnák, ekként sem volna semmi akadálya annak, hogy az indokolás ugyanarra a lapra folytatólag irassék.

Csak aki éveken át végzi az itéletek rendelkező részeinek gépies másolását, tudja méltányolni, mily időt rabló, s még a tanácskozási jegyzőkönyvek faragásánál is feleslegesebb munka volna ekként elkerülhető.

Nem tulságosan gyakorlati különben az azonnali irásba foglalás törvényi kivánalma sem, mert az itélet tartalmát a főtárgyalási naplóban röviden az elnök, ezenkivül pedig az előadó és jegyző amugy is feljegyzik, a kir. ügyész s az érdekeltek utólag ellenőrzik, s ámbár nyilt titok, hogy a jegyzőkönyvhöz mellékelt itéleti betét — nyilván mert az azonnali irásba foglalás fölöslegesnek s a tanács munkáját akadályozónak bizonyult — sok helyütt csak a jegyzőkönyv szerkesztésekor készül, még sohasem hallatszott panasz a társasbiróságok kihirdetett itéleteinek helytelen irásba foglalása miatt. A jegyzői munkapazarlás azonban a mai törvényes állapot mellett is megszüntethető.

Ez alkalommal kiemelem még, hogy Németország s Ausztria mintájára mi is behozhatnók azt a rendet, hogy a biró s birósági hivatalnok, a hivatatos iratokban — névazonosság esetét kivéve — csak vezetéknevével jelöltessék meg.

Dr. Boross Ervin,
rózsahegyi kir. tszéki joggyakornok.

— **A budapesti kir. központi kézbesitő hivatal** kézbesitő személyzete az igazságügyi kormányhoz helyzetének javitása érdekében kérvényt intézett, kérve, hogy sorsukat legalább annyira javitsák, hogy a postásokéhoz egyenlő jövedelmük legyen. Ezeknek a kézbesitőknek legnagyobb része tiz évig is mint napidijas szolgál és rendszeresitett hivatalszolgai állásban nincs a fele sem. A kinevezettek fizetése is a mai viszonyokhoz mérten oly csekély (kezdő fizetés 700 K, maximum 1000 K), hogy abból a legszerényebb igények mellett is megélni nem lehet.

A kézbesitő közegek bizalmi szolgálata és a közérdek is megkivánja, hogy megfelelően dijaztassanak és hogy a dijnokrendszerrel itt is egyszersmindenkorra szakitson a kormányzat.

— **A Telekkönyv** czimü folyóiratnak 1910. évi folyamát a «Felsőbirósági határozatok rendszeres gyüjteménye» czimü melléklappal együtt (amig a készlet tart) továbbá e melléklapnak 1909. évben megjelent 1—7. ivét is, ugy nemkülönben az előző évfolyamoknak még el nem fogyott példányait (amig a készlet tart) — körülbelül 50 ivet — ingyen kapják meg azok az uj előfizetők, akik a lapot még eddig nem járatták és akik arra nyolcz korona összegnek a lap kiadóhivatalába (Rákospalota, Batthyányi utcza 12. sz.) beküldésével 1911. évre a folyó év folyamán (1910 deczember hó 31. napjáig) előfizetnek. A melléklap ez idő szerint a végrehajtási törvényt és novellát a felsőbirósági határozatoknak rendszeres gyüjteményével keletkezésük időrendje szerint hozza, a reájuk vonatkozó többi törvénynyel és rendelettel együtt, amelyhez kimeritő betüsoros tárgymutató járul. E külön iven nyomott melléklapokat a betüsoros tárgymutató megjelenése után beköttetni és becses kézikönyvül használni lehet.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Átruházhatók-e az atyai jogok?** Egy rakonczátlan kiskoru fiu atyja atyai jogait átruházta egy gyermekvédő egyesületre. A járásbiróság mint gyámhatóság ezen bejelentést tudomásul nem vette és ezen határozatot a törvényszék is helybenhagyta, mert — amint a törvényszék Dernburg, Endemann, Staudinger és a német birodalmi törvényszék gyakorlatának idézése mellett kifejtette, — az atyai jogokról lemondani nem lehet. Az osztrák legfőbb biróság megváltoztatta e határozatokat a következő indokolással: Igaz ugyan, hogy az atyai hatalom mint ilyen át nem ruházható, azonban a szóbanforgó esetben az atya csupán kiskoru fiának nevelésére és kiképzésére irányuló jogait ruházta át a fiu érdekében a gyermekvédő egyesületre, anélkül, hogy

ezzel a fiunak jogai atyjával szemben bármely változást szenvednének. Tekintettel arra, hogy az atya vagyoni viszonyainál fogva sem fordithat fia nevelésére különös gondot és hogy a gyermekvédő egyesület intézetében való elhelyezés a gyermeknek nyilvánvaló érdekében történik: nem lehet akadálya annak, hogy az atyának a gyermek nevelésére vonatkozó jogai átruháztassanak.

— **Elbocsátás és megbocsátás.** A londoni titkos tanács, mint a gyarmatok legfelsőbb birósága egy, állásából felmondás nélkül elbocsátott részvénytársasági igazgatónak a felmondási időre járó fizetés iránt inditott perében a következő kijelentéseket tette: Jogos ok az azonnali elbocsátásra, ha az igazgató azt az árut, amire társasága alkuszik, az eladótól megveszi s azután magasabb áron visszaadja, hogy a társaságnak ezen a magasabb áron legyen adható, mert ez burkolt közvetitődij elfogadása. Ha a munkaadónak az elbocsátó okot tudomására hozzák, de az alkalmazott tagadásának hisz és az elbocsátástól eltekint, ezzel az elbocsátó okot nem lehet megbocsátottnak tekinteni; megbocsátani csak olyan jogsértést lehet, amiről tudomást szereztünk, vagyis aminek tényálladékát megállapithattuk. Épp ezért nem következik be a megbocsátás az alatt az idő alatt sem, amig a munkaadó, aki ujabb bizonyitékokat talál alkalmazottja bünösségére nézve, az adatokat egybegyüjti s a rendes kereskedő gondosságával magának feltétlen bizonyosságot szerez az állitólagos hütlenségre nézve.

— **Versenytilalom és jogtalan elbocsátás.** Az alkalmazott arra kötelezte magát, hogy a szolgálati viszony megszünése után bizonyos ideig nem folytat a munkaadó iparába vágó foglalkozást; minthogy azonban a munkaadó a szerződés lejárata előtt jogos ok nélkül elbocsátotta, ugyanolyan ipart kezdett. A lordok háza elutasitja az eltiltásra irányuló keresetet. A versenytilalom iránti szerződés járulékos természetü a szolgálati szerződéssel szemben és ez az összefüggés oszthatatlan; az idő előtt való elbocsátással a főnök feloldja az alkalmazottat a tilalom alól.

— **A hagyományra forditott költség** kit terhel? Erre a látszólag mindennapos kérdésre a londoni hagyatéki bíróság «legnagyobb csodálkozására» nem talált preczedenst. Az örökhagyó valakire lovait, kocsiparkját és gőzyachtját hagyományozta. Az eljárás folyama alatt ezeknek a dolgoknak fentartása, illetve karbantartása elég jelentékeny kiadással járt. A hagyományos azt vitatta, hogy, mivel az örökhagyó másként nem intézkedett, a költség az általános örököst terheli. A bíróság abból indul ki, hogy a gyümölcsöző természetü dolog hagyományozása esetén a gyümölcs az örökhagyó elhunytától a hagyományosé. Ennek reciproc tétele, hogy az egyedi dolog fentartására szükséges költség a hagyományost terheli.

— **Szerzői jog és kinematografia.** Moineaux szerzői jog bitorlása miatt pert inditott a közismert Pathé-kinéma-társaság ellen, mert «Boubourouche» czimü müvének jeleneteit és történetét fényképsorozattal adta vissza. A párisi törvényszék a keresetet elutasitotta azon az alapon, hogy a két mü között lényeges különbséget állapitott meg. A semmitőszék a semmiségi panaszt elutasitotta, mert a törvényszék ténymegállapitásai mellett azok felülvizsgálatába nem bocsátkozhatott, azonban kimondotta, hogy a szerzői jog a szerzői müvet minden mekanikai eljárás utján való utánképesités — s igy a kinematografia utján való utánképzés — ellen is megvédi; szükséges azonban, hogy a mü szerkezete, a jelenetek kifejlődése s a munka kiállitása az eredeti utánzatának legyen tekinthető.

—

A Magyar Jogászegylet az 1910. évi október hó 30. napján (vasárnap) déli 12 és fél órakor Kassán, a kir. tábla disztermében teljes ülést tart, melynek tárgya dr. Imling Konrád igazságügyminiszteri államtitkár következő czimü előadása: A magánjog és büntetőjog viszonya egymáshoz.

(Indulás Budapestről [keleti pályaudvar] reggel 6 óra 25 perczkor; érkezés 11 óra 49 perczkor. Délután két órakor közös ebéd a Schalkház-szállóban. Visszaindulás 5 óra 25 perczkor, érkezés Budapestre 10 óra 50 perczkor. — A résztvenni óhajtók sziveskedjenek szándékukat az egylet titkári hivatalával, avagy a *Jogállam* szerkesztőségével telefonon [2—47] közölni.)

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt doktor juris, aki nagyobb, forgalmas vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13859

Tótul jól tudó kezdő vagy gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre; fizetés megállapodás szerint. Nagyrőcze, Gömör megye. Dr. Botto Milán ügyvéd. 13860

Gyakorlott, képzett s önálló ügyvédjelöltet keresek. Belépés november 1. Dr. Hinléder Fels Ernő ügyvéd Okland (Udvarhelymegye). 13861

Kezdő ügyvédjelölt kerestetik a fővároshoz közel fekvő vidéki ügyvédi irodába. Csak hosszabb alkalmaztatásra reflektálók pályázhatnak. Bővebb értesitést ad dr. Nádai Jenő ügyvéd, Budapest, József-körut 10. 13862

Kezdő ügyvédjelöltet és gyakorlott irnokot keres azonnali belépésre, kifogástalan szerb nyelvtudással dr. Pejov Lipót, antalfalvai ügyvéd (Torontálmegye). 13864

Dr. Ardó Sándor aranyosmaróti ügyvéd, gyakorlott, tótul is tudó ügyvédjelöltet keres mielőbbi belépésre. Dijazás megállapodás szerint. 13865

Ügyvédjelölt, ki irodai teendőket, különösen **telekkönyvi** ügyeket és **tárgyalásokat** *önállóan végez* **azonnali** vagy *november elsején* való belépésre **kerestetik,** továbbá **ügyvédi irnok,** *gép-* és *gyorsirásban* jártas, azonnal felvétetik. Ajánlatokat kér: Dr. Hercz Ödön ügyvéd, Miskolczon. 13896

Román nyelvet beszélő s némi gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Ugyanott egy irnok is felvétetik, aki románul beszél s az irodai teendőkben járatos. Dr. Dobos Ignácz ügyvéd, Lippán. 13867

Ügyvédjelölt, doktor juris, jó három éves teljes gyakorlattal, fővárosi nagyobb iroda önálló vezetésére ajánlkozik; esetleg nagyobb vidéki városba is lemegy. Németül levelezést és felekkel érintkezést vállalja. Czim: Dr. Fekete Sándor, Budapest, IX. ker. Ferencz-körut 23, I. em. 1. 13868

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 43. szám. Budapest, 1910 október 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Sajtóközlések korlátozása. *Pollák Illés* budapesti ügyvédtől. — Az «Egyes igazságügyi, szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» készült törvénytervezetnek 27. §-ához. *Dr. Geszti Andor* kir. főügyész-helyettestől. — A 27. §. *Dr. Baracs Marcel* budapesti ügyvédtől. — Széljegyzetek a perrend törvényjavaslatának néhány szakaszához. *Dr. Révész Ernő*, a szabadkai ügyvédi kamara titkárától. — Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz. *Dr. Horváth Jenő* szombathelyi ügyvédtől. — A kir. ügyészség szerepe a polgári perrendtartási törvényjavaslat XI. czimében. *Dr. Török Alajos* pozsonyi ügyvédtől. — A kir. Curia és az esküdtszék. *Dr. Eisner Manótól.* — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Sajtóközlések korlátozása.

Felettébb tanulságos és jellemző, hogy arról valamennyien egy véleményen vagyunk, hogy a bünügyek hirlapi közlésének teljes zabolátlansága ellenében valamit tenni kell. Ha sajtónknak belső élete volna, észre kellene vennie a közvéleménynek azt az osztatlan egyöntetüségét, mely bizony, fájdalom, egy nagy szerelem lejárását és végét jelenti. De hiszen, ha a sajtó a maga hivatásos kifelé élése közben el nem vesztette volna házi tüzhelyét és a konczentrálásnak azt a tisztitó kritikáját, melyet a belső élet kifejleszt és ébren tart, akkor nem is jutott volna ennyire, mert némi körültekintéssel már csirájában elpusztithatta volna azt a rothadást, mely most ime már országos védekezést tesz szükségessé A sajtó azonban még e pillanatban sem veszi észre magát és azt a mélységes elhidegülést, mely őt körülveszi, hanem opiátumokkal csalja magát és betegségét, mondván, hogy mikor valakit zsaroláson tetten kapnak, akkor az nem volt igazi, hanem álhirlapiró, ahogy ez kedvencz szava; mikor pedig a lapok valakit széjjelmarczangoltak és vérző husczafatjait két fillérjével árulják, akkor ez boulevard-lap volt és nem komoly közege a sajtónak. Pedig hát, ha valaki hirlapot ad ki és ilyenbe ir, akkor az valódi hirlapiró, ha pedig valakinek exisztencziáját az utczán széjjelmarczangolták, akkor azt a sajtó tépte széjjel, differenczialás nélkül, aminthogy a hirlapirók maguk közt nem is tesznek otthonukban különbséget, holott pedig ezen fordul meg a sajtó becsülete. Azon ugyanis, hogy maguk közt nem tartanak fegyelmet, nem akad, aki komoly intő szóval figyelmeztetné a kollegáit a sajtó valódi feladataira és arra a mindinkább elsötétedő hangulatra, mely előbb-utóbb débaclera vezet.

Nagy fájdalmunk nekünk valamennyiünknek, akik a sajtó nagy jelentőségét politikában és társadalomban egyaránt elismerjük és tiszteljük, ennek a hatalmas kulturtényezőnek a lerongyolását szemmel kisérnünk és ez a fájdalom hasonló ahhoz, melyet az apa érez, mikor valamely fia gondnokság alá helyezésének esélyeit kell latolgatnia. Sajtónk magától nem embereli meg magát. Nagyjai vagy közömbösen, vagy tehetetlenül viselkednek a szenzáczió démonjának őrjöngésével szemben. Ők, akik az egész világot annyi hozzáértés és lelkesedéssel birálgatják, nem találnak egy hangos és jól elhelyezett szót a saját maguk megfenyegetésére és ezért a társadalomra beállt szüksége annak, hogy legféltettebb és legbecsesebb tényezőinek egyike ellenében védelmi állásba helyezkedjék.

Mi jogászok nem vagyunk azonban egyoldalu birálói a társadalmi jelenségeknek és a mi tárgyilagosságunk igazságra kötelez. Amikor tehát a sajtó visszaéléseit meglátjuk, meg kell, hogy lássuk társait is a közkincsek elprédálásában, vagyis azokat, akik a sajtót a maguk charlatanériáira felhasználják és a kölcsönös támogatás elvi alapján vásárra viszik egymást. Mert bizony igaz, hogy a krajczáros emberhus-mészárszékeknek emberhusra van szükségük, ezt pedig valahonnan szállitani kell s ha nincs aki szállitja, a mészárosok becsukhatják boltjaikat. És bizony igaz, hogy ilyen szállitók vannak. Nincsen pedig semmi okunk annak az elhallgatására, hogy a szenzácziószállitás két fő tényezője a rendőrség és az ügyvédi kar. Tegyük mindjárt hozzá, nehogy tulzással vádoljanak, hogy a rendőrség a legtöbb esetben a közérdeket véli szolgálni, mig az ügyvédség a maga kartársainak eljárásáról jól tudja, hogy csak személyes érdekeket szolgál. De tegyük hozzá azt is, hogy a rendőrség, mikor ezért támadják, rögtön falanx-szá tömörül és mint a tentahal, testületileg szórja a támadóra sötét haragját, mig mi ügyvédek a vétkesek ellen fordulva, megütközésünkkel és haragunkkal a charlatán kollegák ellen fordulunk.

Ám, amikor a kar erkölcsi felháborodása ezek ellen fordul, nagy megkönnyebbülésére szolgál, hogy a budapesti 1600 ügyvéd közül talán mindössze tizen vannak csak a Teofrasztus Bombastusok, akiknek mindennap az ujságban kell szerepelniök, akik a feljelentést, melyet be fognak adni, a panaszt, melyet beadnak, a felebbezést, melyet sikerült beadniok és a kaucziós kérvényt, melyet geniálitásuk kieszelt. hüségesen leadják a folyosón váró gyüjtőszekrénybe, melyre a szokásos «ingyen tej» helyett «ingyen méreg» van ráirva. Nincsenek többen tiznél, de olyan lármát csapnak, hogy nekem Karlsbadban egy berlini ügyvéd csudálkozva mondotta: «hogy van az, uram, hogy önök ügyvédi elszaporodásról panaszkodnak, hiszen csak nyolczan-tizen vannak Budapesten?!» És aztán elmondotta azt a tiz nevet, amely állandóan felszinen van, engem pedig valami svindlernek nézett, mikor kollégának tituláltam.

Ez ellen a tiz ügyvéd ellen és a rendőrség ellen kell most a közvéleménynek fegyverbe szállnia és erre nem tud más módot annál, hogy a — divánt kidobja, a sajtót. Mondhatnánk ugyan, hogy a sajtó megrendszabályozása helyett egyszerübb volna a védekezést a kisebbik oldalon megkezdeni és azt a néhány Paracelsus Bombastust, meg a rendőrséget nagyhangu piaczkodásától eltiltani, csakhogy ez lehetetlennek bizonyult. Az ügyvédi kamara és a köztisztesség nem bizonyult elég erősnek annak a nehány izgága tagjának a megfékezésére. A kamara már közgyülési határozattal is publikálta degoutját az ügyvédi reklám fölött és az egész kar tisztességtudása és lelkiismerete ebben szolidáris, de az a tiz ügyvéd ez alól a szolidaritás alól kivonja magát

és a maga külön piaczi életét éli, annyira, hogy a budapesti ügyvédségnek ennek a tiz harsonásnak az elhallgattatása már a megélés kérdésévé is lett és én egy mozgalomról is hallottam már, mely a kamarát figyelmeztetni óhajtja arra, hogy a reklám eltiltását ilyen körülmények közt szüntesse be, mivelhogy a tradicziók és az előkelő életelvek követőinek a fenforgó körülmények és a verseny teljes egyenlőtlensége közt a fentartás már-már lehetetlenné kezd válni. Más oldalról a rendőrségnél is bajos a sajtóközlést eltiltani, mert azt néha csakugyan a közérdek parancsolja, néha pedig indiszkréczióra hivatkoznak a rendőri palotában, melynek nem lehet nyomára akadni. Nincsen ennélfogva más expediens, mint az, hogy a sajtóközlést magát szabályozzuk.

Bizonyos azonban, hogy ennek a szabályozásnak a módját nagyon meg kell gondolni. Ugy, ahogyan ezt a Tervezet gondolja, nem tartom czélszerünek, sőt némely részében a nyilvánosság nagy közkincsébe ütközőnek. Mert ne feledjük, hogy a nyilvánosság mindenütt, de különösen az olyan másféllábon járó jogállamban, minő a mienk, az elnyomott igazságnak utolsó felebbezési fóruma. «Vannak esetek» — mondotta egyszer egy bécsi védő, «melyekben nem lehet mást tenni, mint a nyilvánosságba menekülni.» Az elnyomásnak ezt az Amerikáját nem szabad ennélfogva blokade alá venni. Ahol, miként a Hima-esetben történt, a vádtanács még főtárgyalásra sem engedte az ügyet, hogy a nyilvánosság a szóbeli tárgyalás penetrans erejétől győzessék meg arról, hogy Hima az ő kék foltjait a 126-os czellán beszürődő levegőég azurjától kapta, nem pedig az oknyomozó detektivek szives utbaigazitásaitól; ahol letartóztatásokat vallomási jegyzőkönyvek összecserélése alapján hagynak helyben; ahol a törvény nyilt rendelkezése ellenére a bíróságok a főtárgyaláson elő nem került aktákból itélkeznek, ahol... de mit folytassam?... ott nagy gonddal kell ehhez a témához fogni.

Az ügyek nyilvánosságra hozásának tulnyomó részben az önharsonások lármás csapata lévén a megcsinálója, csak meg kell tiltani az ügyvédek és hatósági közegek nevének közlését bármiféle büntető ügyben, melyen nyilvános tárgyalás nem tartatott.

A kormányt biztositjuk arról, hogy ezt a tilalmat a főváros egész tisztességtudó ügyvédi és rendőri kara hálás elismeréssel fogja fogadni, a közönség pedig nyugodt lehet, hogy a szenzációs közlések száma egyszerre harmadára fog leapadni a réginek. Ki kell továbbá mondani, hogy tisztán vagyoni büntettek esetében csak a vezető kir. ügyész engedelmével lehet hireket hozni a szóbeli tárgyalás előtt és ekkor is csak a most megnevezett hatóság szövegezésében. Ezzel eleje vétetnék a feljelentett eset kiaknázásának és kiszinezésének, fejezetekbe szedésének és mészáros módjára kimérésének; valamely vizsgálati eset ilyképpen csak akkor fog köztudomásra hozatni, ha erre szükség fenforog. Ki kell végül mondani, hogy gyilkosságok, betörések és frappans esetekben, továbbá, ha a tettes ismeretlen, vagy szökésben van, a rendőrség is adhat közre bünesetet. Ezekkel az intézkedésekkel, gondolom, rendet teremtenénk a hirlapok bünügyi hiradásában, mely megszünne az emberek szerencsétlenségéből krajczáros keresetforrásokat teremteni és a fehér népfajok közt kannibalizmust gyakorolni. Az ügyvédi karnak azon tagjai pedig, akik eddig a tradicziók és a nemes öntürtőztetés bástyáin kivül legeltek, visszatérnek ismét a közös legelőre, ahol bár nem oly zsiros a fü, de tisztességes.

És még egyet. Lehetnek esetek, történhet valami, amikor a vizsgálat, vagy nyomozás során az a bizonyos «in die Öffentlichkeit flüchten» elkerülhetetlen. Mondjuk ki tehát, hogy nevek megemlitése nélkül bármely hatósági eljárásról lehet hireket hozni, a hatóságot, határozatát és intézkedéseit meg- és körül lehet irni, a világot ilyképpen tájékoztatni, a közvéleményt tömöriteni és a felettes hatóságokat figyelmeztetni lehet, anélkül, hogy családokban, emberekben, becsületekben és vagyonokban kár tétetnék. Talán fognak akadni Curtiusok is, akik még messzebb fognak menni a szent emberi jogok védelmében. De hiszen nem is a Curtiusok ellen védekezünk mostanság, hanem a templomgyujtók ellen. Még én Curtiussal világéletemben nem találkoztam különben. *Pollák Illés.*

Az «Egyes igazságügyi, szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» készült törvénytervezetnek 27. §-ához.

Az «Egyes igazságügyi, szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» készült törvénytervezetnek 27. §-a a következő rendelkezést tartalmazza: «Amennyiben sulyosabban büntetendő cselekmény nem forog fenn, vétséget követ el, és az 1897 : XXXIV. tcz. 20. §-ában meghatározott büntetéssel büntetendő az is, aki a hatóság engedélye nélkül: 1. a polgári vagy a fegyelmi bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást bármely módon egészben, vagy részben közzétesz; 2. bünvádi vagy fegyelmi ügyben, továbbá a polgári előtt meginditott házassági, születés törvényességének megtámadása iránti, kiskoruság meghosszabbitása, gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése, elmebetegség birói megállapitása iránti ügyben beadványt vagy hatósági iratot, vagy az ügyre vonatkozó bármely közlést, mely nyilvános tárgyaláson nyilvánosságra nem hozatott, akár egészben, akár részben közzétesz.»

Megtisztelő feladatom, hogy erről a szakaszról véleményemet közöljem.

Azokból az ügyekből kifolyóan, amelyeket e szakasz körülir, annyi lelketlenséget és ocsmányságot követtek már el a sajtó szabadságának hamis örve alatt, és követnek el napról napra, hogy ha kétségbeejtő állapotainknak csak szemernyi javulását remélhetjük is: köszönettel kell minden kezdeményezést fogadnunk.

A most tervezett szakasz mostani keretében is sokkal többet, hatalmas lépést jelent a czél felé s a jogászvilág is, a tisztességes sajtó is, csak örömmel üdvözölheti.

A czélt biztositónak azonban, vagyis olyannak, melytől a sajtó utján elkövethető visszaélések megszüntetését remélhetném, ezt a szakaszt nem tarthatom.

Hogy be fogja-e mind válthatni a hozzá füzött reményeket: felettébb kétséges.

Nézetem szerint azon irányelvek ismerete nélkül, melyeket a hatóságnak az engedély megadásánál vagy megtagadásánál majdan szem előtt kell tartania, a szakasznak várható hatását tárgyilagosan nem is mérlegelhetjük, de könnyen tulbecsülhetjük.

Tán nem ismerem félre a mai helyzetet, mikor annak a meggyőződésemnek adok kifejezést, hogy az 1897. évi XXXIV. tcz. 20. §-a is éppen azért nem érvényesül czéljának megfelelően, mert a hatóság engedélyének kötelező feltételei meg nem határoztattak; az engedély megadásánál követendő jogi és erkölcsi irányelvek tekintetében az illetékes hatóságok irányitást sem kaptak.

A hatóságok most egy diskreczionális jogot nyernének, melynek feltétlen és korlátlan volta — főként a bünvádi nyomozás szakában — méltán okozhat aggodalmat.

Kinek adassék az engedély: a vádlónak, a terheltnek, vagy a riporternek, milyen esetben és a pernek melyik szakában adassék az és mikor tagadtassék meg? Mindezen kérdések mérlegelése feltétlenül és korlátlanul a hatóság feladata lesz.

Az 1897 : XXXIV. tcz. 20. §-ának egyik főindoka volt, lehetetlenné tenni, hogy napvilágot láthassanak olyan «egye-

dül szenzáczió-hajhászatra számitott hirlapi közlések, melyek a nyilvánosságnak a közerkölcsiség veszélyeztetése miatt történt kizárása esetében az érdekelt családoknak jó hirnevét a legnagyobb mértékben sértenék.»

A most tervezett törvényszakasz a nagy államérdeken felül bizonyára ugyancsak az érdekelt családok és kétségtelenül az érdekelt egyének jó hirnevének oltalmát és kiméletét czélozza.

De mely családoknak és mely egyéneknek jó hirnevét?

Érvényesülni fog-e az uj szakasz az «ideális liberalizmus» szellemében minden egyén és minden család érdekében egyaránt s nem-e a véletlen, a valamely társadalmi osztályhoz való tartozás, az érdeklődő riporter személye és lapjának tekintélye vagy — ami mindennél végzetesebb, — nem-e a reklám-hajhászás lesz-e a döntő?

És mikor lesz aktuálissá a hatóságnak az a hivatásából folyó, szép feladata, mely az érdekeltek jó hirnevének védelmére kötelezi?

Csak akkor, a midőn a kálváriának a feljelentés visszavonása, a nyomozás megszüntetése, a vád elejtése, vagy a felmentő itélet vetett véget s amikor az előzően engedélyezett sajtóközlemények megsemmisitő hatását elenyésztetni és a becsületen és az anyagi érdekeken való keresztülgázolást meg nem történtté tenni már semmiféle emberi hatalom sem képes?

És ki lesz az, aki mint hatóság fog intézkedhetni s a kinek korlátlan hatalmától fog függeni, hogy sok száz ártatlan család ugyanazt a szégyent és ugyanazokat az irtózatos szenvedéseket élje át ok és szükség nélkül, amint ez napjainkban történik?

A hatóság feje csupán, vagy az alárendeltek is, tehát például a nyomozást teljesitő rendőrfogalmazó és kapitány vagy éppen egy rendőri sajtóiroda, avagy csupán a főkapitány és hivatali helyettese?

Hogy ezeknek a kérdéseknek és ezek előrelátó és czélszerü megoldásának mily életbe vágó a fontossága: kiáltó bizonyitéka a mostani jogállapot sok száz vértanujának és kálváriajárójának erkölcsi hullája és anyagi romlása.

Ezeknek a kérdéseknek szabályozása s a törvény alkalmazásának gondos irányitása nélkül a tervezett szakasz nemes, emberszerető, fölemelő alapgondolatának méltó érvényesülését nem remélhetjük.

Miben vélem tehát a panaczeát?

Mitől remélném a biztosabb orvoslást?

A sajtó utján elkövetett rágalmazásra és becsületsértésre megállapitott büntetési tételeknek jelentékeny szigoritásától és a most tervezett szakasz 2-ik pontjának gyökeres módositásától.

Szükségesnek tartanám annak általános szabályként való kimondását, hogy közlés tárgya csupán bünvádi és fegyelmi ügynek nyilvános tárgyaláson nyilvánosságra hozott adata lehessen. A nyilvános tárgyalás előtt azonban semmi sem volna közölhető. Sem a nyomozás, sem a vizsgálat szakában. És hatósági engedélylyel sem.

Ezzel elejét vehetnők azoknak a vérlázitó, és sajnos, elég gyakori eseteknek, melyekben emberek napokon, sőt hónapokon keresztül pellengérre állittatnak és kóbor vadak módjára üldöztetnek, holott az eljárás megszüntetéssel végződik; és biztositathatjuk azt, hogy pellengérre csakis az arra érdemesek juthatnak.

Ezért az eredményért pedig a nemzedék erkölcsi jövőjét féltő közönség szivesen fogja a mai szertelen, becsülettipró és erkölcsromboló szenzáczió-hajhászást nélkülözni.

Csupán két kivételt tartanék megengedhetőnek.

1. Igénybe volna vehető a sajtó a nyilvános tárgyalást megelőzően is a tettes vagy bünrészes kideritése és kézrekeritése végett és ezeknek letartóztatása esetében.

2. Helye volna továbbá a közzétételnek, ha ezt a közérdek sugallja, tehát a közhivatalnokok és közmegbizatásban eljárók bünügyeiben, a közvagyon, a közintézetek s a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyesületek kárára elkövetett büncselekmények eseteiben.

Ezekben az esetekben a nyilvánosság felhasználásának lehetősége közérdek.

A közzététel azonban természetesen a hatóság engedélyétől függne.

A szakasz 2. pontjában felsorolt többi ügyben, tehát a házassági, a születés törvényességének megtámadása, a kiskoruság meghosszabbitása, a gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlatának megszüntetése, végül az elmebetegség birói megállapitása iránt inditott ügyekben a közzététel lehetőségét kizáróan a jogerős határozat rendelkező részére, esetleg a kereset meginditása tényének megállapitására is szoritanám. Egyuttal azonban ezek közé az ügyek közé soroznám még az atyaság elismerése és a nőtartás iránt inditott pereket is. A felvételt a 2. pontban felsorolt rokontárgyu perekkel való azonos természetük és jelentőségük indokolná.

Ezeknek az ügyeknek sajtó utján való szellőztetése és kiaknázása ugyanis sohasem közérdek, sőt rendszerint erkölcstelenséget vagy zsarolást czéloz. Ezek az ügyek kizáróan a család beléletét érintik, kizáróan a család tagjait érdeklik; ezeknek a nyilvánosság előtt való tárgyalása a legszentebb érdekeket sujtaná.

Nem volna tehát megengedhető, hogy maliczia vagy bosszu, kapzsiság és elvetemültség a családi szentélyt vagy tán a hálószobát az ártatlan család s az ártatlan gyermekek gyalázatára az utcza martalékává tehesse.

Igen sajátságosnak is tünhetik fel, hogy midőn a házasságtörés nagy ethikai és társadalom-politikai okokból csupán magáninditványra üldözhető és rágalmazás vagy becsületsértés esetén a törvény a valódiság bizonyitását kizárja, ha az állitás vagy kifejezés a családi élet viszonyaira vonatkozik: a családi élet viszonyaiban felmerülő intim események, harczok, perpatvarok büntetlenül hurczoltathassanak a nyilvánosság elé, ha a támadás oly alakban történik, hogy rágalmazás vagy becsületsértés nem volna megállapitható, a bünvádi inditvány előterjesztése pedig a botrány napirenden tartásának gyötrelmeivel fenyeget.

A jogi szaklapoknak azonban továbbra is meg kell hagynunk a jogot, hogy a szóban forgó összes ügyekben hozott határozatokat teljes szövegükben közölhessék.

Ha az uj törvény megalkotásánál ezek a szempontok érvényesülnek: a sajtó egy arczpiritó fekélytől szabadulhat meg, anélkül, hogy valódi szabadsága érintetnék.

Megtisztul a szabadságára zuduló sártól és tekintélye, megbecsültetése eszményi hivatásához méltó lesz.

Közerkölcseink pedig, egy mindennél rombolóbb métely-től váltatnak meg.

A becsület nem lesz sem a sajtó szentségét sárba tipró martalóczoknak piaczi áruja, sem a hiuságnak tehetetlen áldozata.

Igy az uj törvény kiküszöbölné a becsületükben és anyagi javaikban eltiportaknak a védelmet nem biztositó törvényes rend ellen fordulók dühét és sziklára helyezné a becsületnek és minden erkölcsi értéknek oltalmát.

Dr. Geszti Andor
kir. főügyész-helyettes.

A 27. §.

A sajtótörvénynek 14. §-a még ma is hatályban van; szabály ma is az, hogy «ki mindenféle törvényszékek és törvény által alkotott egyéb testületek iratait és azok nyilvános üléseit hiv szellemben és igazán közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indittathatik». Az

1897 : XXXIV. tcz. 20. §-a tehát, amely «a büntető bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalás vagy főtárgyalás» közzétételét helyezi büntető szankczió alá, a sajtótörvénynek idézett intézkedését nem szoritja meg, mert hiszen ez a hü közléseknek korlátlan üldözés-mentességét csupán a nyilvános ülések tekintetében biztositotta, amaz pedig a büntető következményeket csupán a zárt tárgyalásoknak közzétételéhez füzte.

Nem jelentené e szerint a sajtótörvény 14. §-ában biztositott szabadságnak korlátozását oly intézkedés sem, amely az É. T. 20. §-ának szabályát a polgári vagy a fegyelmi bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalásra kiterjesztené, amint ezt a szervezeti novella-tervezet 27. §-ának 1. pontja szándékolja.

Viszont kétségtelen, hogy ezen szakasznak 2. pontja, mely a bünvádi és fegyelmi ügyekben egyáltalán, a polgári birósági ügyeknek pedig egy igen nagy csoportjában büntető szankczió alatt kivánja tiltani nyilvános tárgyaláson nyilvánosságra nem hozott ügyiratoknak («beadvány vagy hatósági irat») és «az ügyre vonatkozó bármely közlésnek» közzétételét: a sajtótörvény 14. §-át igen nagy mértékben hatályon kivül helyezné.

Szabadságbiztositékunk nincs oly sok és erős, semhogy közülök csak egyet és akár csak részben is könnyelmüen feláldozhatnánk, pedig erre a jelen esetben feltünő készség mutatkozik. Ez a készség már több mint a fásultság, melyet a szabadságjogok közhatalmi kezelésének nálunk megszokott módja idézett fel; a sokat felboszantott és meggyötört társadalomnak megtorló kedve nyilatkozik meg abban a sajtó ellen.

A megtorlás egymagában azonban nem törvényhozói gondolat és ha valahol, ugy nálunk s ha valamely téren, ugy a sajtójognak terén óvatos tartózkodással kell megvonni oly ujitásoknak határait, amelyek visszaélések elfojtásának tetszetős czime alatt mutatkoznak be, utóbb pedig a szabad gondolat és birálat béklyói gyanánt használtatnak fel.

Kétségtelen, hogy a reform elkerülhetetlen és a reform sürgős. Ahhoz azonban már szó férhet, vajjon a sürgősség oly elodázhatatlan-e, hogy a sajtójognak régóta hirdetett általános reformját, sőt részben (a 27. §. 1. pontjára nézve) a perrendtartási javaslat életbeléptetését (lásd az 1907. évi javaslat 211. §-át) is megelőznie kell? Avagy a sajtójog visszásságai közül csak azok az égetőek, amelyeknek orvoslása a közlésnek szabadságát megnyesi, a haladó szellemü ujitások (hirlapkaucziónak, kolportázsengedélynek stb. megszüntetése, a hirlap vasuti fuvarozásának biztositása stb.) pedig várjanak eladdig, amig a szabadságeszméknek Európa nyugatán emelkedő hullámai nehány évtized mulva hozzánk is elhatolnak?

Ezt az aggályt erősiti az a további megfontolás, hogy politikai derüs időben közhatalmunk a sajtójogi szabályokat, sok jogos magánérdeknek és nem kevés közérdeknek elhanyagolásával, túllazán kezeli; viszont politikai vihar idején még a sajtójogi szabadsággaranciákat is a gyakorlatban visszájukra fordítja. Minél több büntető szakaszt adunk a közhatalom kezébe, annál több alkalma lesz a sajtót zabbal jutalmazni, ostorral büntetni, annál illuzóriusabbá válik a sajtónak függetlensége. Kerülni kell tehát, hogy fölöslegesen szaporitsuk a hivatalból üldözhető sajtóbeli büncselekmények számát.

Egyik erős kifogásunk a 27. §. ellen tehát éppen az, hogy minden tilos közzétételt hivatalból üldöz s ekként a közhatalomnak beavatkozást enged oly esetekbe is, amelyekben azt a közérdek nem követelné, a jogos magánérdek pedig eltiltaná. A polgári biró ugyanis a nyilvánosság kizárását nem csupán «a közerkölcsiség tekintetéből», hanem akkor is elrendelheti, ha «a perben olyan viszonyok érintetnek, melyeknek nyilvánosságra hozatala egyik vagy másik fél jó hirét vagy érdekét veszélyeztetné» (Perrendtartás 103. §.). Az utóbbi esetben a tilos közlés bünvádi üldözését az érdekelt félnek avagy feleknek inditványától kellene függővé tenni — ugyanazon legis ratio-nál fogva, amely inditványi cselekményekké minősitette a Btk. 327. és 328. §-ainak vétségeit. A félnek azon érdeke, mely a tárgyalás zárt voltához füződött, utóbb megszünhetik; avagy a zárt tárgyalás tilos közzétételének üldözésétől, más, még fontosabb érdekének megóvása végett kell eltekintenie; de sőt nem egyszer ugy is fordul a dolog, hogy akinek érdekében a nyilvánosság kizáratott, annak utóbb érdeke az, hogy a «nyilvánosságba meneküljön». Mindezekben az esetekben a tiltott közzétételnek hivatalból üldözése éppen azt az érdeket sujtaná, amelynek kedvéért a közzététel eltiltatott. Esztelen volna, de lehetséges; kivált ha azoknak felfogása érvényesülne, akik az É. T. 20. §-ába ütköző vétséget formális büncselekménynek tekintik, amely a tudatosan tilos közzététellel létesül akkor is, ha a tilalommal védni kivánt érdeket nem is csorbitja. A magánérdek szankcióját a magáninditványnak köréből kiragadni és közvádi üldözésre bizni végeredményben tehát nem jelent egyebet, mint a közhatalomnak alkalmat adni arra, hogy egyeseket s a sajtót zaklassa.

Ugyane szempont alá esnek a 27. §. 2. pontjába ütköző közzétételek. Ha az e pontban részletezett ügyekre vonatkozólag tétetik közzé valamely adat, amelyre egy nyilvánosan tartott tárgyalás még nem adta meg az imprimatur-t s e közzététel sem az eljárásnak menetét, sem a közrendet nem veszélyezteti, hanem merőben magánérdeket sért: bizzuk nyugodtan annak üldözését a magánkezdeményezésre.

Fő aggályunkat a 27. §. 2. pontja ellen azonban nem a most taglalt szempontból, hanem a szakasznak azon intézkedéséből meritjük, hogy tiltó és büntető parancsát a szóban forgó ügyekben minden, nyilvános tárgyaláson nyilvánosságra nem hozott ügyadatnak közzétételére kiterjeszti, tehát tilt és büntet akkor is, ha az sem köz-, sem magánérdeket nem sért, sőt a közérdeknek és más jogos magánérdeknek sérelme nélkül jogos magánérdeknek védelmében történt.

Példák: kereskedőnél betörnek s a lapok százezrek ellopásának hirével csigázzák a szenzácziót; az ilyen reklám azonban tönkreteheti a károsultnak hitelét, ez tehát «akár egészben, akár részben közzéteszi» a nyomozat során a kárleletről felvett hatósági jegyzőkönyvet. Tilos. — Letartóztattak valakit, utóbb kiderül a tévedés és elbocsátják; az ártatlanul meggyanusitott avagy érdekében más ezt közzé nem teheti. — Az apa nyilvános intelmet akar közzétenni, hogy könnyelmü fiának ne hitelezzenek, mert ennek kiskorusága meghosszabbitás alatt van. Becsületes dolog, szokásos dolog, ezentul tilos. — Nyilvánosan szabálytalanságokkal vádolnak ügyvédet. Ez az inditandó sajtópernek végét be nem várhatja és rögtöni czáfolatra közzé akarná tenni, hogy ugyanezen vádakat az ő kamarája már megvizsgálta s a fegyelmi eljárást (bár még nem jogerősen) megszüntette. Tilos. — De sőt még azt is tilos lesz közzétennie, hogy «rágalmazóm ellen a feljelentést X. iktató szám alatt megtettem». — Általában: a felek közül előnyben lesz az, aki előbb támad, különösen ha támadása után közvetlenül siet az ügyet feljelentéssel avagy keresettel bünvádi vagy fegyelmi ügygyé, vagy polgári biróság előtt megindított házassági stb. ügygyé minősitni. Őt még a 27. §. szankcziója nem éri, az ellenfelet már gátolja.

A 27. §. bizonyára nem fogja megszüntetni a nyomozó hatóságoknak kommünikéit egyes bünügyekről. Bünesetnek felderitése, mikor azt főbenjáró volta avagy egyéb közérdek követeli, ezután sem fogja a nagy nyilvánosságnak segédkező erejét nélkülözhetni. Kivánatos azonban, hogy

maga a törvény mondja meg, hogy a nyomozó hatóság mikor élhet ezen jogával, mert különben azzal megtorlatlanul vissza is élhet. Ezzel kapcsolatban oldandó meg a kérdés, hogy a hivatalos hiradások utján érdekeikben megtámadottakat a 27. §. ne zárja el attól, hogy ugyancsak a nyilvánosság előtt védekezzenek. Szóval: a helyreigazitásnak jogát se magán-, se hatósági forrásból jövő közzétételekkel szemben a 27. §. ne zárja ki.

A 27. §. azt a szoros zárt, amely alatt a 2. pontban felsorolt ügyeknek összes beadványait, hatósági iratait és bármely adatait tartja, csak a nyilvános tárgyalással s csak annyiban oldja fel, amennyiben azon nyilvánosságra hozattak. Tehát (dánosi czigánykinzásokról és Hima-esetekről nem szólva), politikai bünperben a közhatalom utasitásaira utalt nyomozó hatóság, sőt a gyakorlatban függetlennek alig bizonyult vizsgálóbiró is embereket lefog, lapokat rendre koboztat (ilyenforma üldözések még nem oly régen megestek és ismétlődhetnek) s a sajtónak mukkannia sem lesz szabad. Vagy például közigazgatási atroczitásokkal üldözik a polgárt, de propter formam fegyelmit inditnak a tisztviselő ellen s ezzel az ügyet elsikkasztják a sajtó elől. Ha pedig a bünvádi vagy fegyelmi ügyet évek multán nem nyilvános tárgyalással, hanem még tárgyalás előtt szüntetik meg, akkor az ügyre az örök hallgatásnak pecsétjét nyomja a 27. §. Ez a szakasz tehát egy önkényre hajló kormányhatalom kezében a sajtószabadság elnyomásának lehet erős fegyvere. Igaz, hogy ilyen kormány a 27. §. nélkül is üldözheti a sajtót, de csak nyilt erőszakkal és a nemrég mult tanitott meg arra, hogy óvakodnunk kell oly törvényeknek hozatalától, melyek egy rut visszaélésnek is a törvényesség látszatát kölcsönzik.

A 27. §. tehát főleg két irányban szorul módositásra: a tilos közzététel vétségének alkotó elemei közé expressis verbis felveendő, hogy az vagy közérdeket (az eljárásnak zavartalan menetét, a közrendet vagy közerkölcsiséget) vagy jogos magánérdeket sértsen; hogy továbbá a magánérdek rovására elkövetett vétség csak magáninditványra legyen üldözhető.

Ha a 27. §. e két helyesbités nélkül válnék törvénynyé, az a gyakorlatban oly eredményekre vezethetne, amelyek legkevésbbé annak a radikálisan szabadelvü jogásznak állanak szándékában, aki ez idő szerint az igazságügyminiszteri széken ül s akitől joggal várjuk, hogy reformjaiban a haladó kornak előretörő irányzatát valósitsa meg.

Dr. Baracs Marcel

Széljegyzetek a perrend törvényjavaslatának néhány szakaszához.

Előljáró beszéd nélkül: in medias res.

61. §. A második bekezdés szerint a biró aggályos csak az ügyre tekintettel lehet. Mivel a későbbi törvény lerontaná a 4291/891. sz. rendelettel életbelépett birói ügyviteli szabályok 154. §-ának a rendelkezését, kétségtelen, hogy a biró és a fél vagy az ügyvéd között levő személyes viszonyból a birót aggályosnak nem lehetne minősiteni. Aki látta az eleven életet és nem a doktrina szemüvegén nézi a világ folyását, az tisztában van vele, hogy az ügyre tekintettel a biró jóformán sohasem aggályos. Az ügyre tekintettel való aggályosság intézményét kár felállitani. E fajta eset olyan kevés lehet, hogy a törvény kifogástalan akkor is, ha nem provideál az ügyre tekintettel aggályosságnak. Hiányos azonban a törvény akkor, ha *személyre* tekintettel való aggályosságot nem ismer. Tévedés azt hinni, hogy 1891 óta; amikor még hivatalosan elösmerték a személyi viszonyból folyó aggályosságot, a bíróság minden tagja megtisztult az emberi gyarlóságoktól. A régi szabályok haladottabbak, mint a törvényjavaslat rendelkezése. A régi szabályok szerint: «semmi ügydarabot sem lehet oly birónak kiosztani, ki a felekkel, vagy ezek képviselőjével oly viszonyban áll, hogy ennél a viszonynál fogva az ügy elintézésénél az elfogultság szinébe jöhetne».

Ez a régi rendelkezés is ugyan a bíróság tekintélyét őrzi csak, de vele mégis el van érve az, hogy a peres fél ügyében nem itélkezik olyan biró, akiről nem bizonyos, hogy tárgyilagos. Tessék elhinni, hogy nem is a bíróság tekintélye a fő. Olyan intézmény a világon ugy sincs, amelynek a tekintélyét mesterségesen lehet belém szoritani, ha nekem alapos okom van abban a hitben élni, hogy az az intézmény nem érdemli meg a tekintélyt. A biró tekintély akkor, ha pártatlan az eljárásában, ha póz nélkül higgadt és ha az itéletét ugy okolja meg, hogy meggyőz. Ha nincs igy: az intézményes tekintély gloriolája voltaképp csufság.

De ne a bíróság tekintélyéről legyen szó. Nekem, jogkereső félnek, jogos kivánalmam az, hogy az a biró, aki haragosom, vagy aki haragosa az ügyvédnek, ne igazitsa el az én jogvitámat. Ez nem a biró érdeke, hanem az enyém. A birák szinte kivétel nélkül idegenkednek az ügyviteli szabályok 154. §-ának a fenforgását bevallani. Ugy szeretik feltüntetni a dolgot, hogy ők elfogulatlanok akkor is, ha a féllel, vagy az ügyvédjével össze vannak különbözve. Holott pedig, amig a biró náthás lehet a megfázástól, addig az elfogultság náthája ellen sem tarthatom őt immunisnak.

Különös, hogy a javaslat a birót alkalmatlannak tartja a tisztében eljárni, ha valamelyik félnek az ügyvédje neki unokatestvére, vagy egyenes ágon sógora; ha azonban a rokonérzelmeknek a fonákja lakozik benne, akkor alkalmasnak tartja őt. Holott pedig tudunk a gyakorlatból rá nem is egy példát, hogy az egymás közt összeharagudott birák vonakodnak ugyanazon egy tanácsban müködni. Ők maguk ismerik tehát a legszemélyesebb személyi aggályosságot.

Mulhatatlanul fenn kell tartani az eddigi rendelkezést és kidomboritani, hogy az ügyfél kedvéért és nem a bíróság renommeéért tehet a fél a személyi viszonyokra tekintettel kifogást az aggályos biró ellen.

105. § A rendelkezés, hogy az ügyfél az egyezségkötés, a lemondás, vagy az elismerés tekintetében az ügyvédet korlátozhatja — végre — nem kifogásolható, ha rám, mint ügyvédre, feszélyező is. Mindezek a biró előtt teljesitendők, aki a meghatalmazás szövegét ellenőrizheti. Azt azonban tulságos gyámkodásnak tartom, hogy a fél az érték felvételétől elzárhassa az ügyvédjét. Ne tessék azt ellenvetni, hogy ha derogál az ügyvédnek az ilyen csonka meghatalmazás, akkor ne fogadja el. Ugyanilyen erővel kivánhatnám, hogy az ügyfél ne bizzon meg olyan ügyvédet, akire a pénzét nem meri bizni.

Nem lehet a nagyközönséget kitenni annak, hogy amikor a teljesitési határidő utolsó napján, vagy bárha korábban vagy akár később fizet, vizsgálgassa: hatályosan fizet-e az ügyvédnek? Ebből a rendelkezésből aligha baj nem lesz. A fizető fél nem is férhet mindig a meghatalmazáshoz és fonák dolog az «ignorantia juris nocet» elvét tulhajtani, mikor a büntetőtörvény meg a fegyelmi rendszabályok garanciája is a világon van. Ha az ügyvéd *mulhatatlanul megkárosit* valakit: ugy illik, hogy a megbizója legyen kárositható, aki őt választotta magának, ne az ártatlan harmadik.

Nem az ügyvéd tekintélyéről énekelek. A közönség érdekéről.

116. §. A kamarai székhelyen az ügyvédi kamarákra lehetne bizni sürgős esetben is a szegény fél részére való ügyvéd kirendelését A bíróság által történt kirendelésről a kamarát értesiteni kell avégből, hogy a szegény felek képviselete, a büntetőügyi védelmek és a kiskoru terheltek védelme folytán erősen megterhelt ügyvédi karnak ez a közterhe arányosan legyen elosztva. Aki a statisztikát figyelemmel kiséri és tudja belőle, hogy egy-egy ügyvéd az emlitett czimeken 10—15 megbizást is kap esztendőn át, az megérti, hogy az arányos teherviselés iránt való kivánalom nem méltánytalan. A kamara tudniillik a birói kirendelést is nyilvántartaná.

117. §. Utolsó bekezdés. Mint a 116. §-nál.

129. §. Utolsóelőtti bekezdés. Teljességgel felesleges az okiratot eredetiben, vagy hiteles másolatban csatoltatni. Az eredetihez azért ragaszkodik a fél, mert elveszés esetén vagy nehezen lenne pótolható vagy a bizonyitéktól lenne megfosztva. A másolat hitelesitése pedig felesleges költséggel jár. Ne csak éppen mindig az ügyvéd rovására keresgéljük a peres eljárás olcsóbbá tételének a módjait. Ha az ellenfél nem vonja kétségbe az okirat

egyszerü másolatának a hü voltát, akkor kár beleavatkozást engedni a birónak ebbe a kérdésbe. Általában *a lehető legkevesebb atyáskodást az emberek magánügyeibe!*

194. §. A második sorban a «volna» felesleges. A javaslat szokatlanul szabályosan van megfogalmazva; ugy, hogy az ilyen apró kis szeplő is feltünik.

201. §. Teljességgel megokolatlan, hogy a három napos határidő meg legyen rövidithető. Van a világon olyan okirat is, amely egypár ivnyi terjedelmü. Nincs kizárva, hogy az egész szövege jelentőséges. Mire való akkor, amikor a birósági irodák értesitési ideje mindösszesen két óra és ez a két óra is ugy van kiszabva, hogy éppen az ügyvéd tárgyalási idejébe esik: mire való ilyen statáriális határidőt szabni? Soha senkin jogsérelem nem esik, ha a határidő nyolcz napos és tessék elhinni, abból sem lenne semmi hiba, ha minden felfolyamodás határideje nyolcz és minden felebbezésé 15 nap lenne.

A váltóügyben a felebbezési határidő ma három nap. Érdemes ezt a furcsaságot szemügygyel tartani. Az ügyvéd nem lakik a bíróság székhelyén. A törvényszék székhelyén lakó helyettesének kézbesitik az itéletet. Ez a vétel napján postára teszi, de mégis rendszerint csak másnap kapja meg a megbizója, akinek a legjobb esetben két napja van, illetőleg mióta az iktatási idő csak délután egy óráig tart, még annyi ideje sincs, hogy megszerkeszsze és lemásoltassa a felebbezést. Ha olyan nagyon sürgős a történet: miért éppen csak a fél részére három napos a határidő? Akinek a bőréről van szó és akinek nincs elegendő idő hagyva, hogy higgadtan szerkesszen jogorvoslatot és hogy aludhasson rá? Miért nem következetes a regula? Miért nem kell a felebbezésnek három nap alatt a felsőbiróságnál lenni? Ma, mikor ezeket a sorokat irom, 1910 október 10-ike van. 1910 februárjában terjesztetett föl egy megbizóm ügyében a váltóperbeli itélet ellen a felebbezés a harmadbirósághoz. Még ma sincs lenn az itélet. Miért siettettek engem lóhalálra?

Kilakoltatási ügyekben érthetők a nagyon kurta határnapok; de más jogvitában kár a feleket kergetni három napos és még ebből is leszabható határidők kurta pórázán. Ez igazán szolgai értelmezése az ugynevezett gyors jogszolgáltatásnak.

206. §. A bizonyitás felvételének a nyilvánossága is biztositandó. A 206. és a 279. §. egybevetéséből ehhez kétség fér. A 279. §. csak a feleket emliti.

240. §. Végképp nem érthető meg, hogy a felek miért ne halaszthassák el a tárgyalást, ha mind a ketten kivánják. A 241. §. megengedi, hogy a bíróság másnemü halaszthatatlan hivatalos tennivaló miatt, vagy egyéb fontos okból elnapolja a tárgyalást. A 239. §. megengedi ugyan, hogy a tárgyalás a fél kérelmére is el legyen halasztható fontos okból, de teljességgel felesleges beleavatkozni a bíróságnak az oknak és az okok fontosságának a vegyelemzésébe, ha mind a két fél egész egyszerüen kijelenti, hogy a tárgyalást el akarja napolni. A feleknek száz oka lehet rá és tisztán az ő magánügyük, hogy ha később akarják a jogvitájukat birói itélet alá vetni. A bíróság munkájának az «arányossági» elméletét ismerem. Nincs sulya. A közönség az első.

287. §. A rendelkezés nem imperativ. Ha következetes lenne a javaslat ahhoz a sokszor megokolatlan sietséghez, amely abban nyilvánul meg, hogy oktalanul kurta határnapokat szab és oktalanul zárja el a feleket attól, hogy a jogvitájukban lélekzethez jussanak, ha kell nekik, ha következetes lenne a javaslat a saját elveihez, el kellene rendelnie, hogy a biró a tárgyalás folyamán hallgassa is ki az előállitott tanut, ha a kihallgatása egyáltalán szükséges.

306. §. A felkelő nap országában tudvalevőképp a vallást magánügynek tekintik. Szép példát nyujtana a javaslat, ha a tanutól nem kérdezné meg, hogy milyen czeremóniák szerint imádkozik. A személyazonosság megállapitásához erre ugyan nincs szükség.

376. §. A második bekezdés akképp lenne módositandó, hogy ha a fél a mulasztását a kihallgatására rendelt határnapon, vagy bár később, az itélet hozatala előtt, igazolja: a bíróság köteles legyen foganatositani. A jogorvoslattal egyébiránt megtámadható itélet rendelkezése nem mindig közömbös. Van — például — biztositási végrehajtás is ezen a teremtett szép világon.

405. §. Megokolatlan, hogy az itélet kiadmányáért külön fizessen a fél. A törvényszéki eljárásban a javaslat szerint is kézbesiteni kell az itéletet teljes kiadmányában. (399. §.)

406. §. A 240. §. szigorát ezzel enyhithetik a felek: a szüneteltetéssel tudniillik. Azonban a javaslat mostohán bánik a felekkel itt is. Ha a bíróságnak üres határnapja van, igazán érthetetlen, hogy miért ne kérhetnék a felek akár harmadnapra az uj tárgyalást. Ki kellene hagyni azt a rendelkezést, amely a feleket a szüneteléstől két hónapra némaságra kárhoztatja. A szüneteléstől büntetni mulatságosan megokolatlan. Hova lett a birósági munka arányosságának az elmélete?

475. §. Ugyanaz a czéltalan és megokolatlan rendelkezés, amely a 446. §-ban is megvan.

479. §. Czélszerü lenne megengedni, hogy azokban az esetekben, amelyekben a határozatok külön felebbvitellel is megtámadhatók, az érdemben való jogorvoslattal együtt is meg lehessen támadni az előző eljárásban hozott határozatokat. A 499. §. első bekezdése ebben a tekintetben némi analógia.

646. §. Hogy az ügyvéd a békéltetéskor jelen ne lehessen, ez megokolatlan rendelkezés és nem is valami nagyon komoly. Egyáltalán nem tulságosan épületes, ha az ügyvéd, az a bizonyos «egyenragu tényező», a folyosón antisambrirozva leskelődik, hogy mikor ér véget a békéltetés odabent.

Valami olyasfélét akarnak helylyel-közzel a csukott szobában csinálni, amit nem hivatalos perszónának nem jó tudni?

A megokolás külföldi példákra hivatkozik; de azok nem győznek meg. A külföldi példák nyomán az egyesbirósági értékhatárt se lehetne fölemelni!

Őszintén megvallva, engem mindazáltal nem is a rendelkezés irritál, hanem a megokolás.

Hogy — azt mondja — egy mozdulat, egy szemhunyoritás befolyásolja a békéltetés alatt vonagló házasfelet. Ezért jó az ügyvédnek odakint ácsorogni.

Nem tudom, mit kell már most a sorok közül érteni, mivel az ügyvéd a legritkább esetben szokta avégből felbujtani az asszonynépet, hogy váljon el az urától, hogy azután ő maga vegye el feleségül. El nem tudok képzelni mást, mint hogy a törvényhozó abban a pillanatban, amikor ezt a rendelkezést ugy vélte a legokosabban megokolni, amint megokolta, hogy abban a pillanatban arra gondolhatott csak, hogy az ügyvéd azért siratná, ha a házasfelek összebékülnének, mert megcsappanna vele az ő járandósága. Hiszen tudvalevőképpen a házasfelek jobbadán csakis azért szoktak elválni, hogy némi keresethez juttassák ezen a réven a sinylődő magyar ügyvédséget. Hogy az urbéri ügyek jóformán elapadtak, nem is árt ez a kis segitség hézagpótlónak. Mivel azonban a törvényhozó az előrelátásával éppenségesen tultesz a mennyei gondviselésen, még arra is ügyet vetvén, hogy az ügyvédnek valami ravasz gesztusa, avagy csalafinta szemhunyoritása föl ne boritsa azt a dicső békét, amely a házasfelek közt már-már helyreáll: semhogy azzal a részben szégyenletes, részben pedig nem kicsit mulatságos megokolással váljék törvénynyé az a jóizü rendelkezés, hogy az ügyvéd maradjon az ajtó előtt, inkább azt tanácsolnám: rendelje el a törvény, hogy az ügyvéd nézhesse ugyan végig a békéltetést, csak kössék a kezét gúzsba és tegyenek az orrára sötétkék, vagy zöld pápaszemet; (én a zöld mellett szavazok, mert ez a szin stilszerübb a rendelkezéshez), akkor nem gesztikulálhat és hasztalanul hunyorit. Avagy példának okáért, rendelje el a törvény, hogy a kibékitendő feleségek boritsanak a fejükre valamit, hogy ne lássanak és ne halljanak egyebet, mint a békéltető birákat, akikről tudvalevő hogy hasonlatos alkalmakkor oly hatalmas szónoki erővel beszélik rá az akaratos házasfeleket, hogy azok sirva borulnának egymás nyakába, ha ott nem lábatlankodnék az advocatus diaboli, minden jónak a megrontója, aki csak megmoczczan, vagy kacsint . . . és a békéltetés dicsőségesen felépitett vára iziben romba dől.

Igaztalan vagyok azonban. Volt egy eset, amely rám czáfol. A férj rabiátus, veszedelmes alak; iszákos, szeretőtartó és a feleségét későn-korán ütlegelte. Az asszony vézna, félénk teremtés, aki addig türt, amig a lányukat férjhez adhatták, akkor nyomban meginditotta a válópert. Orvosi bizonyitványt is csatoltunk a rámért bőséges ütlegekről. Az utolsó csakhogy a szemét ki nem kergette a fejéből.

A békéltetéskor egyéb elfoglaltságom miatt nem lehettem jelen s ahogy később megjelentem érdeklődni, hogy majd tár-

gyaljunk, a biró mosolyogva, bizonyos felsőbbséggel ujságolta, hogy neki sikerült a házasfeleket összebékiteni. Hazaérve az irodámba, könnyek közt találtam az asszonyt, aki alig tudott számot adni, hogy történt, mint történt, csak annyit mondott, hogy három ur is beszélte rá, hogy a házasság szent és hogy egész életre kötődik s igy kivették belőle, hogy ő megbocsát az urának. Ezek után az az ur, aki a hármuk közt a legtöbbet beszélt, elküldte azzal, hogy már rendben van minden.

Nem vitatom én, hogy az ilyen eset valami nagyon gyakori; csak amonnan túlnanról se vitassák, hogy azokat a házasfeleket, akik a bíróság elé viszik a békétlenségüket, hogy azokat éppen az ügyvéd kézmozdulata, vagy kacsintása akadályozza meg a hitvesi szeretetben.

A törvényjavaslat rendelkezésének az a naiv megokolása föllebbentette azt a fátylat, amelylyel a hivatalos körök az ügyvédi hivatásról táplált véleményüket takargatják.

Kár volt pedig elveszíteni az illuziónkat. Olyan jól esett azzal a tudattal járni-kelni, hogy a jogszolgáltatás «egyenrangu tényezője» vagyok. Én egyénileg nem szégyenlem bevallani: attól a megokolástól ugy érzem magamat körülbelül, mint egy trónjafosztott fejedelem.

749. §. Megtörténhetik az is, hogy az okirat megsemmisitése annak is érdekében van, aki az okirat utján kötelezettséget vállalt. Annak is meg lehetne engedni, hogy az okirat megsemmisitése végett eljárást kérhessen. *Dr. Révész Ernő,*

a szabadkai ügyvédi kamara titkára.

Gyakorlati jegyzetek a perrendtartási javaslathoz.*

28. A 402. §. az itéletben foglalt tényállást a felek előadásai tekintetében teljes bizonyitó erejünek jelenti ki, amivel szemben bizonyitékul csak a tárgyalási jegyzőkönyv szolgálhat. Ez ellentétes a 316. §-al, ahol a bizonyitás a közokiratokkal szemben általában meg van engedve, ami az itélet és tárgyalási jegyzőkönyvvel szemben azért is szükséges, mert, mint előző közleményemben kifejtettem, a jegyzőkönyv helyes vezetésére s az esetleges hibák vagy tévedések megállapitására kellő biztositékunk nincsen.

Az itélet kijavitása vagy kiigazitása a 407. és 408. §-ok értelmében kérhető ugyan, de a kiigazitás iránti kérelemnek a felebbvitelre halasztó hatálya nincsen s a kijavitást vagy kiigazitást megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak helye nincsen. Ezen rendelkezésnek az lesz a természetes következménye, hogy a felek nem akarván a felebbezési határidőt elmulasztani, a kijavitással való kisérletezés helyett mindjárt felebbezéssel fognak élni, ami a feleknek költséget, a bíróságnak pedig jelentékeny munkatöbbletet okoz.

Ezen szakaszokat olyképpen kellene módositani, hogy a kijavitás vagy kiigazitás iránti kérvény, ha a felebbezés megszabott időben adatik be, a kérelem megtagadása esetén egyuttal felebbezésnek is tekintendő.

A kiigazitási kérelem elintézésére vonatkozó 408. §. megfeledkezik arról az esetről, ha az itélethozatalban résztvett mindhárom biró akadályozva van a kiigazitási kérelem feletti tárgyaláson való részvételben? Történhet olyan tömeges baleset, előfordulhat olyan sajátságos véletlen, hogy mindhárom tanácstag elpusztul, vagy hivatása teljesitésében egyébként akadályozva van. Mi történik akkor?

29. Az itélet csak a keresetben érvényesitett jogra vonatkozó részében emelkedik jogerőre (411. §.). De hogy és ki fogja eldönteni, hogy az itélet a kereseti kérelmen tul terjedt-e? Ezt csak felebbezés, vagy az itélet kiigazitása által lehet tisztázni, már pedig a javaslat szerint a kiigazitási kérelemnek a végrehajthatóságra halasztó hatálya nincsen, tehát az itélet nem jogerős és mégis végrehajtható lesz? S ha a bíróság a 411. §. ellenére mégis elrendeli a végrehajtást, hogyan és melyik bíróság előtt lehet azon szakasz rendelkezésének érvényt szerezni?

A végrehajtási törvény nem ad rá módot, a felebbezés pedig már elkésett! Ugyanaz a bíróság fogja-e felülvizsgálni a saját itéletét, vagy a végrehajtási végzés ellen felfolyamodásnak lesz helye?

30. A birói egyezségről, annak megtekintéséről, horderejéről stb. a 423. §. intézkedik ugyan, de egy szót sem szól az egyezségnek megkötési módjáról és alakiságairól.

A törvényszéki eljárásban ugyszólván vidékenkint más az eljárás, illetve a szokás. Hol a pertárban kötik meg az egyezséget, hol az előadó biró foglalja jegyzőkönyvbe, hol pedig közös kérvényben terjesztik be. Melyik a helyes? és megjelenhetnek-e a felek az egyezség megkötése végett a bíróság előtt? Ez a kérdés azért is fontos, mert a javaslat álláspontja szerint az egyezség megkötéséhez ügyvédi képviselet olyan ügyekben sem szükséges, ahol az ügyvédi képviselet egyébként kötelező lenne.

31. Uj intézmény a javaslatban az ellentmondás, melylyel a perfelvételi tárgyaláson meg nem jelent alperes a meghozott makacssági itéletet minden indokolás nélkül egy puszta szavával megsemmisitheti.

A javaslat ezen teljesen elhibázott, s alig indokolható intézményt a franczia perrendtartásból vette át. Az ellenmondás megengedése az alperes védelmének tulhajtása. A javaslat indokolása azt mondja, hogy az első tárgyalás elmulasztása menthetőbb, mint az egyéb mulasztások s ezért kell megengedni az ellentmondást.

Nézetem szerint éppen az ellenkező áll. Az mindenkivel könnyen megtörténhetik, hogy egy közbeneső határidőt elfelejt, eltéveszt és elmulaszt, de hogy valaki az első idézésben meghatározott időt mulassza el, ahhoz már vagy szándékosság, vagy valamely rendkivüli esemény szükséges; az első esetben nem lehet helye kiméletnek, a második esetben pedig a helyes orvoslási mód az igazolás.

Azt is felhozza indokolásul a javaslat, hogy a makacssági itélet meghozatalakor még kérdéses lehet, hogy alperesnek tudomása van-e a perről. Ez sem áll! Vagy szabályos az idézés és a kézbesités, vagy nem. Ha szabályos, ugy alperes tudja, hogy perelve van s hogy mulasztásának törvényes következményei lesznek; ha pedig nem szabályos a kézbesités, illetve idézés, akkor megvan a joga a kellő perorvoslathoz.

További indokolás, hogy ekkor még alig számbavehető birói munka vesz kárba. Ez azonban nem lehet indok, mert az alperesnek adott kedvezmények nem a kárbaveszett birói munka, hanem a jogbiztonság, az igazságszolgáltatás gyorsasága és gyakorlati haszna szempontjából birálandó meg. A humánus czél sem indokolhatja eléggé az ellentmondás intézményét.

Mert ha humánus dolog az alperest a tönkrejutás ellen megvédeni, éppen olyan humánus dolog a felperes vagyoni tönkrejutását megakadályozni a nem fizető rosszhiszemü alperesekkel szemben? Mert mi fog történni? A kereset elkészitése és beadása 3—4 nap, a bíróság elintézi a keresetet és kiadja az idézést 8—10 nap alatt, az idézési határidő 15—20 nap, a makacssági itélet kiadása és kézbesitése 10—12 nap; ellenmondási határidő 15 nap, az ellentmondási határidő elmulasztása miatti igazolás határideje 15 nap (lásd a 461. §. indokolásának utolsó mondatát!), az igazolás feletti tárgyalásra vonatkozó idéző végzés elintézése, kiadása és kézbesitése 8—10 nap, az igazolási tárgyalás határideje 15—20 nap, az uj itélet teljesitési ideje 15 nap, a végrehajtási kérvény elintézése, kiadása, a végrehajtást rendelő végzésnek a kiküldött kezéhez való kézbesitése stb. 10—12 nap, vagyis egy normális kezelésü bíróságnál 110—120 nap szükséges a felperesnek, mig a végrehajtást foganatosithatja. Ennyi idő alatt bármily nagy birtokot, üzletet, vagy vállalkozást pénzzé lehet tenni, vagy agyonterhelni és a hitelezők pénzével jobb hazába vitorlázni. Erre jó az ellentmondás, amely az alpereseknek üzelmeik keresztül vitelére még 50—60 napot bocsát rendelkezésükre! A mulasztások következményeinek orvoslására teljesen elegendő maga az igazolás, további jogorvoslat már tultengés a felperesek rovására.

Az ellentmondással való visszaélés meggátlására nem elég az, hogy az ellentmondás költségeit alperes viseli. Aki időt akar nyerni, aki a végrehajtást meg akarja akadályozni s a hitelezőt kijátszani, az sem a tőke, sem a költségek viselésére nem gondol. Az sem pótolja az ellentmondás folytán előállott időveszteséget, hogy a bíróság ellentmondás esetén azonnal az érdemleges tárgyalást is kitüzi. A kijátszásra irányuló huzavona czéljából az alperes az érdemleges tárgyalás során is bőven igénybe fogja venni a 203. §-nak a tárgyalás elhalasztására vonatkozó — bár költséges — kedvezményét.

A jelenlegi fizetési meghagyásos eljárást a 40 K-n felüli

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 40. és 41. számban.

ügyekben éppen az ellentmondás lehetősége miatt a legritkább esetben veszik igénybe, s bár itt nem egy megtartott szóbeli tárgyaláson hozott ítélet megsemmisitéséről van szó, a közönség jogérzéke még sem tudta az ellentmondás intézményét helyesnek elfogadni.

Leghelyesebb lenne az ellentmondásra vonatkozó részeket a javaslatból teljesen törölni, vagy ellentmondás esetén legalább biztositási végrehajtási jogot adni.

Ha a biztositási végrehajtási jog indokolt a sommás váltó végzés elleni kifogás esetén, ugy éppen olyan szükséges lenne itt is.

32. Az eljárás szünetelésére vonatkozó 475. §-nak különös hiánya, hogy csak a felek megegyezése következtében a bíróságnál bejelentett szünetelést ismeri. Mi fog történni, ha a felek nem jelentenek be semmit, sőt meg sem jelennek? Ilyenkor szünetel az ügy, vagy megszünt? az indokolás szerint szünetel, de kérdés, mi lesz a szünetelés törvényes alapja? Törvényes intézkedés nem lesz reá.

33. Általában indokolatlan az, hogy a felebbvitel szempontjából az egyes ügyek között különbséget teszünk.

Ha már most pénzügyi okokból az az elv teljesen keresztül nem is vihető, azt mégis meg kellene engedni, hogy minden ügyben legalább is egyfoku felebbezésnek helye legyen, ami azonban például az 50 K-án aluli fizetési meghagyásos ügyeknél nem lesz meg.

A felebbezések nagy számától nem kell félni; a kisebb ügyekben a tapasztalat szerint aránylag kevesebb a felebbezés, mint a nagyobbakban, a minek érthető magyarázata az, hogy a nagy perekben aránylag kevesebb a költség s igy ha a megváltoztatásra bármily kevés remény van is, a pervesztes fél igénybe veszi a perorvoslatot.

Természetes, hogy a felebbvitel megengedése nálunk elsősorban pénzügyi kérdés, de nem kell felejteni, hogy a felsőbíróságok létszámának e miatt esetleg szükségessé váló emelésének költségei részben megtérülnek a beadványi és felebbezési bélyegilletékkel; másrészt kétségtelen, hogy az igazságszolgáltatás magasabbfoku érdekeit nem szabad pénzügyi okok miatt figyelmen kivül hagyni.

34. A törvényszéktől a táblához, vagy a kir. Curiához megfelebbezett, illetve felülvizsgálat alá terjesztett ügyek tárgyalásánál egy igen fontos költségkérdés merül fel. Kétségtelen, hogy a szóbeli felebbezési tárgyalás arra való, hogy a felek képviselői ott megjelenjenek és tárgyaljanak, az is kétségtelen, hogy nagyon sok ügyben szükséges lesz, hogy a felebbezési tárgyaláson is ugyanazon ügyvéd tárgyaljon, aki már az alsófokon is tárgyalt; ez szükséges lesz ugy az ügy, mint a bíróság érdekében is.

Kérdés már most, hogy a táblai székhelyre, vagy a Budapestre való utazással felmerülő utazási költséget és a munkamulasztás megtérítését a bíróságok az ellenféllel szemben megállapithatják-e vagy sem? Ez az uj eljárásban egy nagyon lényeges és nagyon gyakori kérdés lesz s igy törvényhozási szabályozást igényelne.

35. A felülvizsgálat keretében meg lehetne oldani az «informáczio» kérdését is.

A magam részéről az informáczio jelenlegi módjának eltiltását feltétlenül szükségesnek tartom. Másrészt azonban van sok ügy, ahol emberileg lehetetlen, hogy valaki egyszeri hallás után rögtön tisztán lásson és azonnal helyes itéletet hozzon. Ha már most a peres felek képviselői — mondjuk költségkimélés okából — a felülvizsgálati tárgyaláson meg nem jelennek s ott az ellentétes tényeket s az ellentétes jogi érveket egymással szembe nem állitják, ugy a tanács tagjai sokszor kénytelenek lesznek a leglényegesebb kérdések megoldását is az előadó bíróra hagyni.

Már pedig ez merőben ellenkezik a társas bíróságok czéljával és rendeltetésével.

Nézetem szerint a kérdést leghelyesebben ugy lehetne megoldani, hogy a felek a felülvizsgálati kérelmet és válasziratot annyi példányban adhassák be, hogy minden tanácstagnak egy példány jusson; a példányokhoz csatolni lehessen a periratok hivatkozott részének másolatát, amely másolat helyességét a jegyzői iroda ellenőrizze. Ha ezt minden tanácstag a tárgyalást megelőzőleg megkapja, ugy ez pótol minden informácziót s az ilyen informálás sem a bíróság tekintélyét nem sérti, sem a bírókat munkájukban nem hátráltatja, sem a bíróság befolyásolhatlanságába vetett hitet meg nem ingatja s végül a felekre nézve is olcsóbb mint az informátorok igénybe vétele.

36. Különös, hogy a javaslat 541. §-a az 505. §. szerint hivatalból figyelembe veendő semmiségi okoknak a felülvizsgálati kérelem korlátain kivül leendő elbirálását csak az esetben engedi meg, ha ezen okok a felebbezési eljárásban merültek fel.

Semmivel sem indokolható az, hogy ha egy bizonyos hiány a pernek egyik szakában hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot vagy pergátló körülményt képez, akkor miért ne lehessen azt a pernek egy másik szakában is hivatalból figyelembe venni.

Sem a felek, sem a bíróság szempontjából nem czélszerü a feleket perujitásra kényszeriteni, nekik ujabb költséget okozni. Mindezt csak azért, mert a felek vagy a bíróság figyelmét a semmiségi ok a felebbezési eljárásban kikerülte.

Legalább az iratokból ujabb bizonyitás nélkül megállapitható semmiségi okoknak hivatalból leendő figyelembe vételét el kellene rendelni.

37. A gyermek törvénytelenitése iránti fejezetből hiányzik egy ma már éppen nem ritka eset.

A javaslat szerint a férj életében csak a férj indithatja meg a törvénytelenitési pert. Gyakori eset nálunk, hogy a férj Amerikába vándorol s családjáról többé nem gondoskodik. Az itthon maradt menyecske viszonyt kezd valakivel, amely viszonynak gyümölcse lesz. Később férje ellen a bontó pert is meginditja azon a czimén, hogy nejét és családját elhagyta, róla nem gondoskodik. El is választják s ujból férjhez is megy.

Mi lesz már most az interregnum alatt született gyermekkel? Az sohasem érheti el a tényeknek megfelelő családi jogállását? Hiszen neki ahhoz lenne természetes joga, hogy a névleges apával szemben törvénytelenittessék, a természetes apa pedig az utólagos házassággal törvényesitse! A névleges apa azonban él Amerikában, de a törvénytelenitési pert nem inditja meg s igy az igazi apa sem teheti meg a törvényesités iránti lépéseket.

38. Éppen az amerikai kivándorlásra való tekintettel, rövidnek tartom a holttányilvánitásra nézve a 733. §. 1. pontjában meghatározott tiz évet is.

Ma sokszor előfordul, hogy valaki az uj világ egyik zugában 15—20 évet is eltölt anélkül, hogy életjelt adna magáról; a hivatalos lapot pedig természetes, hogy nem olvassa sem ő, sem a hozzátartozói! Ha már ilyen rövid időt állapit meg a törvényhozó, akkor a kellő óvóintézkedésről is kellene gondoskodni, ami szerintem például az is lehetne, hogy a kérvényező tartozik a holttányilvánitandónak legközelebbi rokonait családi értesitővel igazolni, illetékességét és utolsó lakóhelyét bejelenteni; a hirdetmény pedig ugy a rokonokkal, mint az illetékességi és az utolsó tartózkodási hely elüljáróságával is közöltessék s ugyanezen helyeken valamely helyi lapban közzététessék. Igy mégis nagyobb a valószinüség, hogy az eljárás az életben levő holttányilvánitandónak valahogy tudomására jut.

Rendkivül fontos érdekekről van itt szó, amelyek megérdemlik a nagyobb óvatosságot.

*

Végül még egy megjegyzésem lenne.

Már a jelenlegi rendszer mellett is zavart és fennakadást okoz az, ha betegség, szabadság, üresedés, stb. folytán a bíróság létszáma nem teljes.

Még érezhetőbb lesz ez akkor, ha nemcsak a határozat hozatalánál, hanem az egész eljárás során is birói tanácsok fognak müködni.

Ezen hátrányokat, azt hiszem, ugy lehetne legkönnyebben elkerülni, ha minden tábla területére néhány helyettesitő biró lenne beosztva, akik rendszerint a kir. táblánál jegyzői vagy egyéb teendőket végeznének s ha szükséges, esetről- esetre kiküldetnének az elsőfoku bíróságokhoz a távollevő birák helyettesitése czéljából, illetve a létszám ideiglenes kiegészitéseül.

Ez a rendszer minden olyan állami igazgatási ágban megvan, ahol halaszthatatlan teendők vannak.

Az igazság szolgáltatásánál a helyettesitő személyzet kinevezése ellen csak egy érv lehet, t. i. az, hogy ellenkezik a birói függetlenséggel.

Ez igaz! azonban, ha valaki a helyettesitésre önként vállalkozik s ha ez a beosztás két-három évre korlátozva lenne, ugy a birói függetlenség megsértéséről beszélni nem lehet.

Az pedig kétségtelen, hogy különösen a nőtlen birák közöl

elég lesz, aki a külön jövedelemmel járó helyettesi beosztásra önként és szivesen vállalkozik.

Ez ugyan már szervezeti kérdés, de szorosan összefügg az uj perrendtartással s igy alkalomszerünek tartottam már most felvetni. *Dr. Horváth Jenő.*

A kir. ügyészség szerepe a polgári perrendtartási törvényjavaslat XI. czimében.

A törvényjavaslat a házassági perekben annyi szerepet és beavatkozási jogot juttat a kir. ügyészségnek, amennyi a házasság közjogi vonatkozásai szempontjából a felölelt rendelkezések mellett felesleges, a kir. ügyészség szempontjából időt vesztegető, az eljárás menetére pedig hátráltató.

A házassági törvény megjelöli azon eseteket, amelyekben a kir. ügyész a semmiségi és megtámadási perekben félként felléphet, az 1907 : XVII. tcz. alapján pedig a kir. ügyész a hatáskör kérdésében felebbezéssel élhet. A közjogi beavatkozás ezen mértéke indokolt és helyes, habár nem tudjuk, hogy a házassági törvény hatálya óta a kir. ügyészségek ezen jogokkal mennyiben éltek. Nem is tartjuk számon, hogy ezen jogokat mennyiben gyakorolják, mert tudjuk, hogy sokkalta fontosabb funkcziók ellátására vannak szervezve, amelyekben tömérdek joguk van, de amelyek egyuttal kötelességek is és mint ilyenek előbbrevalók, mint a fent emlitett jogok. Másként lesz azonban ez a jövőben, ha a javaslat változatlanul fog törvényerőre emelkedni.

A javaslat szerint az előkészitő eljárásban az azzal megbizott biró a semmiségi perekben feltétlenül hivatalból tartozik a tényállást kideriteni, egyéb perekben pedig, tehát a köteléki perekben is, a biró «gondoskodik» a felek előadásaival kapcsolatos tényállás kideritéséről és a bizonyitékok beszerzéséről. (656. §.)

A biró kezében van eszerint nemcsak a technikai pervezetés, hanem a bizonyitás érdemleges irányitása is. A javaslatban a házasfelek személyes meghallgatása kötelező ; meghallgatható bárki (657. §.), aki a tényállás felderitésére felvilágositást adhat ; tanuságtételre a megfelelő kényszereszközök mindenkivel szemben alkalmazhatók (csak letartóztatni nem szabad a házasfeleket), egyszóval a birónak minden mód rendelkezésére áll, amely a való tényállás felderitésére kivánatosnak mutatkozik. Ezek az intézkedések az előkészitő eljárásra tartoznak.

Az előkészitő eljárás megbizhatóságának biztositéka fokozódik abban, hogy a törvényszék a tárgyalás folyamán megismételheti vagy kiegészitheti az előkészitő eljárást. A bíróság keze e tekintetben egyáltalán kötve nincs, sőt a házassági perek kivételes helyzeténél fogva a tárgyaló bíróság szükség szerint ujból ex officio fogja a tényállást puhatolni, amint azt az előkészitő biró tette vagy tenni jogosult lett volna.

Ugyanily biztositékok állanak fenn a felebbviteli eljárásban is. A tárgyalás mindig szóbeli, kivéve, ha csupán pergátló kifogás, avagy perköltség tárgyában használtatott a felebbezés. A felek az irásbeli felebbezés kereteihez kötve nincsenek. Az előterjesztett uj bizonyitékok elkésés okából a felebbezési eljárásban nem mellőzhetők stb.

A hivatkozott főbb eljárási szabályok eléggé bizonyitják, hogy a javaslatban a házassági perekre nézve kezdettől végig le vannak téve azon garancziák, amelyek szükségesek azon alapelv birói érvényesitésére, hogy a házassági per nem egyedül a perfelek magánügye, hanem az állam ügye is, amely hivatva van a kötelék fenntartását a perfelek esetleges összejátszásaival szemben megvédeni.

Már most ennyi, hangsulyozzuk, kötelező birói garanczával szemben, mire való a kir. ügyészséget lépten-nyomon a bíróság háta mögé állitani, azt mindenről értesiteni, tárgyalásokhoz meghivni, inditványozási joggal felruházni stb. A tervezet a házasságvédői intézmény elhagyásával nyilván azt czélozza, hogy a kir. ügyészség lássa el a házasságvédői tisztet sokkal tágabb hatáskörrel. A kir. ügyész azonban több mint házasságvédő, ő a javaslatban valósággal ellenőrzési szerepre van hivatva.

De kérdjük, mi teendő vár a kir. ügyészségre a tervezet szerint, ha a bíróság amugy is ugyszólván nyomozási jogkörrel tárgyalja az ügyet, hogy a való tényállást kötelességszerüen felderitse. Ha pedig a tényállás felderitése a bíróság kötelessége, ennek a bíróság eleget is fog tenni. Következőleg össze nem egyeztethető a birói méltósággal, a bíróság függetlenségével, hogy a kir. ügyészséget oda állitsuk annak ellenőrzésére, hogy mint teljesiti a bíróság a maga kötelességét. Ilyképpen a bíróságot a kir. ügyészségnek mintegy szubordinálni nem szabad, már pedig joggal szubordinálásról beszélhetünk, mert a kir. ügyészség a javaslat szerint nem perfél, hanem a perfelekkel szemben álló közhatalmi faktor, akit a javaslat, annak daczára, hogy szorosan meghatározott jogkörrel nem bir, a javaslatban ismételten hangoztatott szerepeltetésénél fogva akaratlanul a bíróság fölé emel és annak ellenőrző közegévé teszi. Hisz éppen abban rejlik a javaslat hibája, hogy a kir. ügyész jogkörét meg nem szabja ; helyesebben akarja is, hogy a házasság fenntartása érdekében valaki képviselje az államot, meg nem is akarja, hogy az a valaki a saját munkakörétől el legyen vonva. Ugy van tehát a kérdés megoldva, hogy a kir. ügyész meg nem határozott jogokat gyakorolhat, gyakorolhatja ezeket a bírósággal szemben is, de ha nem akar azokkal élni, nem kell velük élnie.

A javaslat azon hibájából, hogy a kir. ügyész jogköre megszabva nincs, önként következik, hogy ha a kir. ügyész nagyon lelkiismeretesen fogja követni a törvényt, minden vele közölt iratot el fog olvasni, minden válópert át fog tanulmányozni és meg fog jelenni a tárgyalásokon. Jogában lesz inditványokat tenni oly kérdésekben, amelyekben a bíróság ő nélküle is fog határozni, mert ez különben is kötelessége. Mindez pedig tömérdek időveszteglétéssel, esetleg személyszaporitással, felesleges kiadással fog járni a jogszolgáltatás másik ágának rovására, amely pedig nem kevésbbé fontos, mint a válóperek, amelyekben az állami érdeket senki jobban nem képviselheti, mint a bíróság maga.

Arról nem is szólunk, hogy a házassági jog a hágai egyezménybe foglalt nemzetközi vonatkozásaival egyetemben egy külön studium. Nem lehet a kir. ügyészektől kivánni, hogy saját studiumukon kivül állandóan foglalkozzanak a cziviljog egy csoportjával is.

A javaslatnak a kir. ügyészre vonatkozó bizonytalan határozmányait az eljárás menete és a felek is meg fogják sinyleni. Eltekintve attól, hogy a percsomó néha a kir. ügyésznél lesz található, a bíróság soha sem fogja tudni, hogy a kir. ügyész a tárgyalásnál vagy a bizonyitásfelvételnél kiván-e megjelenni, vagy sem, nem fog-e a tárgyalás után megjelenni és esetleg inditványt tenni. Ha a semmiségi per tárgyalását a kir. ügyész mulasztja el, a bíróság egyszerüen uj határnapot tüz ki (672. §.), mondja a javaslat. A felek mehetnek haza, de hogy ez hányszor ismétlődhetik meg, azt a javaslat nem mondja. A kisebb törvényszékeknél ma is sokszor nehéz egy békéltetési tanácsot összehozni, mert a birák másfelé vannak elfoglalva. A jövőben majd nemcsak a bíróság vár önmagára, hanem a kir. ügyészre is várakozhat, ha ez éppen megjelenni kiván, mert ez a foglyos ügyekkel, tárgyalásokkal stb. ugyancsak sokfelé lehet elfoglalva. A felekről és képviselőikről nem is szólunk, ezek már megszokták a várakozást.

Czélszerübb lenne tehát a bíróságra nézve munka- és időmegtakaritás szempontjából, a kir. ügyészségre nézve pedig ezen felül a bizonytalan kötelességgel járó felelősség elháritása szempontjából, a kir. ügyész beavatkozási jogát csak az okvetlenül elkerülhetlen esetekre szoritani, a határozatok közül pedig vele csak az itéleteket közölni. Legyen ezen jogkör szorosan meghatározva, hogy azt ugy a bíróság, mint a felek eleve ismerjék, ezzel meg fog szünni a bíróság visszás helyzete, a kir. ügyész pedig tudni fogja teendőjét. *Dr. Török Alajos.*

A kir. Curia és az esküdtszék.

A «Jogtudományi Közlöny» legutóbbi számában e czimen érdekes czikk jelent meg Edvi Illés Károly tollából. A czikkiró ebben a közleményben a szegedi esküdtszéki verdikt keletkezését és a kir. Curia megsemmisitő határozatát fejtegeti a jogászilag még mindig aktuális Haverda-bünperben és arra a konkluzióra jut, hogy a szegedi esküdtek egyedül általános erkölcsi elvek és az orvosszakértői vélemény félreértése folytán hozták meg ismeretes verdiktjüket, a kir. Curia pedig törvényes ok nélkül delegálta főtárgyalásra a budapesti esküdtbiróságot.

Az illusztris szerzővel szemben csak az a meggondolás késztet felszólalásra, hogy a Haverda-bünper valósággal tipikus esete a tizéves büntetőperrendtartás uralma alatti jogszolgáltatásunknak és kivánatos, hogy a napisajtó elfogult ügyismertetése mel-

lett a szakkörök az ügyet a maga valóságában ismerjék meg.* A kiváló czikkiró azt állitja, hogy a megsemmisités alapjául szolgált egyik semmiségi ok sem vonatkozott Jánossy Aladárra, hanem kizárólag a vádlottársakra, amit legjobban a budapesti főtárgyalás bizonyit, amelyen a hirhedt memoárok a Curia határozata daczára fel nem olvastattak. Ez az állitás azonban téves, mert a kir. Curia előtt megsemmisitő határozata hozatalakor még nem feküdt ott a budapesti főtárgyalás anyaga, nevezetesen pedig a Jánossy Aladárnak a főtárgyaláson tett minden korábbi vallomásától elütő vallomása és igy a kir. Curia a memoárok kérdését csakis a vizsgálati, a szabadkai és szegedi főtárgyalásokkal kapcsolatban mérlegelhette és dönthette el. A legfelsőbb bíróság végzéséből éppen az tünik elő, hogy a memoárokat a kir. Curia is egyenesen Jánossy Aladár elleni bizonyitéknak gondolta felhasználandónak, mert hiszen a memoárok felolvasását — esetleg — mint bíróságon kivüli beismerés főtárgyaláson való felvételét látta szükségesnek, de nyilvánvaló ez a tendenczia a per anyagából is, amelynek hiányos ismerete alapján állitja a czikkiró azt, hogy Jánossyval szemben a memoárok felolvasása szükséges nem volt, mert hiszen Jánossy bünösségét mindkét megelőző főtárgyaláson töredelmesen beismerte. Ez ugyanis nem felel meg a tényeknek. Jánossy sem a szabadkai, sem a szegedi főtárgyaláson nem tett beismerő vallomást. Jánossy a gyilkosságban mint tettes volt vádolva, de csak a tett elkövetését ismerte be, mig vádlottársai bünösségével kapcsolatban mindvégig tagadta ugy az előre megfontoltság, mint a szándékosság vádbeli faktumait, sőt védekezett a teljes beszámithatatlansággal is. A szegedi kir. ügyésznek tehát igenis nagy szüksége volt a memoárokra, melyekben Jánossy csodálatos bőbeszédüséggel kifejtette a büncselekményt és annak összes előzményeit és nemcsak vádlottársait vádolta meg a felbujtás és bünsegités tényeivel, hanem saját magát is az előre megfontolt, szándékos, teljesen öntudatos emberöléssel. A kir. ügyész Jánossy terhére a gyilkosságot akarta bizonyitani és a beszámithatóságot, ennélfogva neki a vádlottársak elleni bizonyitó erőtől függetlenül nagy szüksége volt a memoárokban foglaltakra. A memoárokban ugyanis lényegileg valóban az a vallomás foglaltatik, amelyet Jánossy később a budapesti főtárgyaláson tett. Ám Jánossy Szabadkán és Szegeden azzal védekezett, hogy ő Szabadkára ismételten nem gyilkolni utazott, hanem özv. Haverdánét a leányával kibékiteni és ölési szándéka csak akkor keletkezett, amikor a gonosz arczu öregasszonyt meglátta és az ő közelitését elutasitó kézmozdulatát észrevette és pedig ez is csak afeletti felindulásában, amelyet annak az asszonynak a látása és az elzárkózása okozott benne, aki véghetetlen szerelmének, Mariskának nyomorba és sülyedésbe taszitója volt. Igy ismert be és igy védekezett Jánossy és ezzel szemben a vádnak igen nagy szüksége volt a memoárokra, ahol a tervszerü gyilkosság minden részletét elmondja Jánossy. A kir. Curia tehát elsősorban valóban Jánossy bünössége okából tartotta sérelmesnek a memoárok fel nem olvasását.

Hasonló tévedésben van a czikkiró a szegedi verdikt okait illetőleg is. A verdikt indokolt nem lévén, annak keletkezését senki az esküdteken kivül nem ismerheti, de senki, aki a szegedi tárgyalást figyelmesen végig nem hallgatta, meg nem értheti. A szegedi és szabadkai törvényszéki és ellenőrző orvosszakértők ugyanis Jánossyt nem «erkölcsi defektus»-ban szenvedőnek mondották, mint ahogy Illés idézi, hanem határozottan és bőven indokoltan *korlátoltan beszámithatónak* és azt is határozottan állitották, hogy Jánossy degeneráltságánál és öröklött idegbajánál fogva oly egyén, aki rendkivüli indulatok hatása alatt a teljes öntudatlanság állapotába is kerülhet. A szegedi főtárgyalás utolsó napján a vádlottak szünet közben való kikisérése alkalmából Haverda és Jánossy között rövid szóváltás esett, ami Jánossyt olyan idegrohamba kergette, hogy a jelenvolt budapesti ellenőrző orvosszakértő kijelentette, hogy Jánossy ezen rohamában teljesen beszámithatatlan állapotban volt.

Az orvosszakértőknek ezen határozott és zárt véleménye láncszemek pontosságával kapcsolódott össze a Jánossy Aladárnak ott tett védekező vallomásával és az esküdtek verdiktjének valószinü oka egyéb nem lehetett, mint az, hogy ők Jánossy egész vallomását valónak véve, az orvosszakértői vélemény alapján elfogadták azt a védekezését is, hogy a cselekmények elkövetésének pillanatában reá zuduló indulatok hatása alatt nem birt akaratának szabad elhatározási képességével.

A czikkiró a BP. 437. §-ának 5. pontja alapján és illetve ezen §. egyedüli figyelembe vétele mellett nem talál törvényes okot arra nézve, hogy a kir. Curia a szegedi esküdtbiróság helyébe a budapesti esküdtbiróságot delegálta. Szerény nézetem szerint a Curia nem indokolt ezen rendelkezésének törvényes alapja van. A BP. 404. §-ának 1. pontja ugyanis a kir. táblára nézve kimondja, hogy «ha a kir. tábla a 382. és 384. §-ok szerint figyelembe vehető semmiségi okot lát fennforgónak, az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, megsemmisiti és amennyiben uj eljárás szükséges, erre ugyanazt a törvényszéket utasitja, vagy ezzel a kir. tábla területén levő más törvényszéket biz meg.» A BP. 437. §-ának 2. pontja azt mondja az alaki semmiségi okra nézve, «ha az első vagy másodfoku bíróság a 384. §. rendelkezéseit sértette meg, a kir. Curia 404. §-a 1. és 3—7. bekezdéseiben foglalt szabályoknak megfelelő alkalmazásával, ha pedig a 427. §-ában felsorolt semmiségi okok valamelyike forog fenn, a 404. §. 1. és 3. bekezdése értelmében határoz.» Ennek a két törvényhelynek az összevetéséből kitünik, hogy a kir. Curia, a BP. 384. §-ában foglalt semmiségi panaszról lévén szó, az itélet megsemmisitésével jogositott volt más esküdtbiróságot delegálni. Az a kérdés, hogy a jelen esetben kivánatos és indokolt volt-e a kir. Curiának ezzel a jogával élnie, már nem törvénykérdés és ebben a részben, azt hiszem, a delegálás inkább elkerülendő lett volna.

Kivánatosnak látszik ugyanis, hogy a kir. Curia — főképp esküdtbirósági esetekben — csakis a biróküldésnek a BP. 29. §-ában foglalt eseteiben delegáljon perorvoslat kapcsán más bíróságot.

Dr. Eisner Manó.

* Legyen szabad megemlitenem, hogy megjegyzéseim teljes ügyismeret mellett keletkeztek, amennyiben a pernek ugy a szegedi, mint a budapesti egész főtárgyalását végig hallgattam és a peranyagot ismerem.

Különfélék.

— **Ügyvédek és orvosok az esküdtek között.** Ebben a tárgyban a következő levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztő ur! A «Jogtudományi Közlöny» utolsó számában *r. ó.* ur «*Védőügyvéd mint esküdt*» czim alatt panaszt emel amiatt, hogy az esküdtek selegálásánál évek során át következetesen mellőzik azokat az ügyvédeket, kiknek neve a budapesti ügyvédi kamaránál vezetett védői jegyzékben is előfordul. Én nem azon csodálkozom, hogy ily felszólalás történik, hanem azon, hogy ily későn hangzik föl a méltatlankodás afölött, hogy ott, hol igazságszolgáltatásról van szó, irányzatosan azok közremüködését zárják ki, kik az igazságszolgáltatáshoz előképzésük, hivatásuk, életük munkája következtében mégis csak legjobban értenek és hogy az esküdtbirói tisztben szinte prémiumot tüznek ki a hozzá nem értésre... és jogi tudatlanságra. Hisz nem szenved kétséget, hogy az esküdtbiróságok hajmeresztő igazmondásai ebből a forrásból fakadnak. De ha van abban vigasztalás, hogy «socios habere malorum», ugy ez a vigasztalása a fölszólaló ügyvéd urnak is megvan. Mert hajszálnyival se jobb az esküdtbiróságok dolga az ott majdnem minden esetben szóban forgó orvosi szakkérdések ügyében sem. Alig van ügy, melyben orvosi szakvélemény ne kerülne az esküdtek elé; a legtöbb esetben ez a szakvélemény kellene, hogy a döntő argumentum legyen és mégis esküdtbiróságaink ugy vannak összeválogatva, selegálva, hogy orvos alig van az esküdtek közt. Senki a szakvéleményt, a törvényszéki orvosok nyilatkozatait meg nem érti, senki, aki a többi esküdtet felvilágositani képes volna és igy az egész szakértői vélemény nem éri meg az időt, amit elmondására forditanak. Sok esetben egyenesen csak arra való, hogy megzavarja az esküdteket, kik a nagyhangu és nagy határozottsággal elmondott véleményt, mint kész igazságot fogadják el, ha az még oly távol áll is az igazságtól.

Tiz év előtt, midőn az esküdtbiróságok megkezdték müködésüket, én közvetlen tapasztalatom alapján hivtam fel az uj intézmény ezen gyengéjére is a figyelmet. Az orvosra az esküdtek közt azért is szükség van, mert az esetek tulnyomó számában nincs is többé mód a szakértő-vélemény separálására, illetőleg ennek helyes irányban való értékesitésére; mert az esküdtbirósági főtárgyalásról nem utasitanak majdnem soha vissza ügyet azért, hogy a szakértői véleményeket fölülvéleményeztessék. Az igazságügyi orvosi tanácshoz az esküdtbiróságok müködése óta főtárgyalásról csak három esetben került fel ügy fölülvéleményezés végett. És ha meggondoljuk azt, hogy itt majdnem mind sulyos, ugyszólván főbenjáró ügyről van szó, elképzelhetjük, mily alárendelt szerepe van itt a szakértői véleménynek, holott sokkal jelentéktelenebb, a szakbiróságoknál megforduló ügyek ez idő alatt ezrével kerültek a tanácshoz fölülvéleményezés végett. Ha én tiz év előtt azt mondottam, hogy az esküdtbiróságok előtt csak annyi értéke és értelme van az orvosi szakvéleménynek, hogy akár azt is ki lehetne sorsolni, ugy ez akkorában malicziozus élcznek hangzott; de azóta arról győződhetett meg mindenki, aki az esküdtbiróságok munkáját és a szakértők szereplését figyelemmel kiséri, hogy ez keserü valóság.

Nem magam állottam kartársaim között már tiz évvel ezelőtt sem, kik az orvosok mellőzését az esküdtek selegálásánál ugy a szakértői vélemény, mint az anyagi igazság szempontjából káros és veszedelmes proczedurának tartottuk. A Budapesti Orvosi Kör beadványnyal is fordult a budapesti kir. büntetőtörvényszék elnökéhez, melyben azt kérte, hogy az esküdtek selegálásánál lehetőleg minden ülésszakra orvost is szemeljenek ki. Részletesen megokolta az Orvosi Kör ezen komoly kérelmét, nem zárkózván el az elől sem, hogy az orvosok maguk nagyrészt szivesen veszik, ha ezen polgári kötelesség alól fölmentetnek. De biztosra vettük, hogy akad mindig olyan is elegendő számmal köztünk orvosok közt, ki hivatásának ideális feladatát akkor sem tagadja meg, midőn annak ily életbevágó megnyilatkozásáról, illetőleg érvényesitéséről van szó. De a büntetőbiróság elnöke ezt a beadványt mellőzte, ugy értesültünk, hogy azért, mert a törvényszéki orvosok egyike maga azt a tanácsot adta neki, hogy ne engedje még az orvosokat is alkalmatlankodni. Mert hát, ha még ilyen orvos-esküdt is elkezd okoskodni és a törvényszéki orvoshoz kérdéseket intézni? Hogy összezavarhatja ez a többi esküdt fejét! Mert az már megdönthetetlen szabály, hogy mindenki, aki arra törekszik, hogy esküdttársait valami iránt felvilágositsa, ezt tendenciózusan teszi: ez valamit akar! Kiüldözték az esküdtbiróságból azokat, akik valamit értenek a dolog valamely részéhez: az orvosokat, az ügyvédeket... és igy most már igazán elfogulatlan birák ülnek és hallgatnak. Semmire sem kiváncsiak. És igazat mondanak. Verum dicunt.

De mégis jobbra fordult valamivel a dolog. Midőn én ezelőtt tiz évvel merészkedtem olyan szakadár véleményt mondani az esküdtbiróság felől, nem sok hija volt, hogy kiátkoztak. Dr. Farkasházy Zsigmond nagy tanulmányban czáfolt, melyben az volt a legkisebb szemrehányás, hogy .... ne sutor ultra crepidam. Most már azt hiszem, hogy nem volna tanácsos plebiscitum alá bocsátani jogászkörökben sem az esküdtbiróságok értékét. Legalább javitani akarnak rajta. Persze, száz ember alig tudja kihuzni a kutból azt a követ, amelyet egy valaki oda bedobott. De még is meg kell próbálni. Ezt akarja *r. ö.* is, midőn a legközelebbi esküdtselegálás alkalmával az ügyvédek beválogatására is kéri a törvényszéki elnök jóakaró figyelmét. Talán ez nem lesz meddő óhaj és talán törvényszékünk ez idő szerinti elnöke, ki máris szembeötlő jeleit mutatta mély belátással párosult ügybuzgóságának és ügyszeretetének, talán előkéri az irattárból annak a budapesti orvosi testületnek beadványát és annak érveit méltányolva néhány orvos-esküdtet is selegál. A törvényszéki orvosok véleménye nem lesz rosszabb, ha az esküdtek közt hozzáértő orvos is ül. Talán csak kevésbbé lesz határozott,... de ez nem baj ott, ahol a határozottság gyakran az igazság rovására van.

Kiváló tisztelettel:

Dr. Schächter Miksa.

Az orvosoknak és ügyvédeknek az esküdtek szelekcziójánál való feltünő mellőzését természetesen magunk részéről is kardinális hibának tartjuk.

Ami a nagyérdemü tudós tanár urnak az esküdtbirósági intézményről kifejtett véleményét illeti, az — mondanunk sem kell — ellenkezik e lapok szellemével, tradicziójával. Ezzel nem veszünk védelmünkbe egyes verdikteket, de nem is tartjuk abszolut jónak az esküdtszéki intézmény jelenlegi szervezetét.

Az esküdtszék nem noli me tangere és ha hibái vannak, ám korrigáljuk azokat mielőbb, de a szakbiróságok mulasztásait az esküdtszéki intézménynek felróni nem lehet.

Ilyen kétségtelen szakbirói hiba például, hogy az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménye szükség esetében nem kéretik ki, valamint ugyancsak komoly beszámitás alá eső hiba az is, hogy az esküdtek évi lajstromának összeállitása nem a kellő gonddal történik.

— **Az igazságügyminiszterium uj ügybeosztásában** az a változás konstatálható, hogy két uj ügyosztályt állit fel: a IX-iket a fiatalkoruak és a patronage-ügy és a X-iket a közjogi kérdések részére. E két uj ügyosztály szervezése a szükségletek iránti érzékre mutat és csak helyeselhető.

Szerettük volna, ha az uj beosztás alkalmával a biróságok és ügyészségek fölötti főfelügyelet, valamint a birósági és ügyészségi személyzeti és gazdasági ügyek vitelében is reorganizáczió állott volna be.

A tapasztalatok azt bizonyitják, hogy az igazságügyminiszterium illető ügyosztályai nem birnak elegendő érzékkel a szükségletek, valamint a felmerült panaszok iránt. Az évtizedek óta örökösen felhangzó panaszok nem állandósulhattak volna, ha a kormányzat komoly és erélyes felügyeletet gyakorol. Ezen osztályok vezetőinek élénk kontaktusban kellene állani a bíróságokkal: az igazságszolgáltatást, annak menetét és minden faktorát alaposan ismerniök kellene. Ámde ezen fontos ügyek vezetői a bíróságokat soha meg nem látogatták és csak papirforma után ismerik az igazságszolgáltatást, hiszen aktiv birák, ügyészek nem voltak, hanem ott nőttek bele a hivatali büróban — a felügyeleti, ügyviteli és gazdasági ügyekbe.

— **A szabadkai birósági jegyzői kongresszus** küldöttségét az igazságügyminiszter a mult hét folyamán fogadta. A miniszter, bár a kérdéssel jóindulattal foglalkozott és elismerte annak szükségességét, hogy az albirói és alügyészi állások — a létszám csökkentése nélkül — birói és ügyészi állásokká átszervezessenek, de viszont az átszervezést az ország pénzügyi helyzetére való tekintettel ezidő szerint megvalósithatatlannak nyilvánitotta.

Mi a megoldás sürgősségét illetően csak két körülményre mutatunk rá.

Az egyik az a közismert tény, hogy a mai jegyzők csak 12—14 évi szolgálat után, 35—36 éves korukban érhetik el az albirói állást.

A másik, hogy akik ma idősebb jegyzők és fiatalabb albirák, azok öt-hat éven keresztül aljegyzői minőségben a XI. fizetési osztályban szolgáltak.

Ezt az állást azóta eltörölték, de azokra nézve már késön, akik fiatalságuk nagy részét ebben az állásban eltöltötték.

Ha most az albirói állások átszervezése halasztást szenved, akkor ugyanazok, akik öt-hat évig voltak aljegyzők, évekig lesznek albirák is. Már pedig az egyértelmü volna azzal, hogy ez az egész generáczió egész pályafutásán keresztül a «kisérleti nyul» áldatlan szerepét játsza.

Figyelembe kell venni a korábbi generációk helyzetét is.

Köztudomásu dolog, hogy csak három-négy évvel ezelőtt — még Budapesten is — igen közepes előmenetelnek tekintették azt, ha valaki 30—31 éves korban érte el az albirói állást.

Itt tehát egy generációnak (mintegy 300 embernek) egészen specziális s másként, mint sürgős átszervezésekkel nem is orvosolható balszerencséjéről van szó.

S a kérdés megoldásánál az ország pénzügyi helyzete nem lehet ok a halasztásra, már csak azért sem, mert a helyzet orvoslása legfeljebb 200,000 K körül lévő költségtöbbletet jelent.

— **Szabálytalanságok.** A budapesti kir. tábla elnöke rendeletet adott ki a felügyelete alá tartozó kir. törvényszékek elnökeihez, melyben egy 1905. évben kiadott rendelete szigoru végrehajtására utasitja őket.

Az 1905-ben kiadott rendelet czélja az volt, hogy a kir. táblán a hiányos felterjesztések miatt az ügyek érdemi elintézését elodázó rendelvényekre lehetőleg ne legyen szükség.

A mostani rendelet kiadására az szolgáltatottt okot, hogy a felterjesztések hiányosak, ugy hogy a kir. tábla igen gyakran kénytelen az iratok pótlása iránt intézkedni, ami pedig az ügyek érdemi elintézését nagy mértékben késlelteti.

Kiemelünk a hiányokból egy-kettőt — a rendelet nyomán — amelyek leggyakrabban fordulnak elő:

Oly perekben, melyekben kiskoru van érdekelve, a gyámhatóságot nem értesitik.

Némely bíróság a felebbviteli határidő lejárta előtt terjeszti fel az ügyiratokat.

Az iratok nem időrend szerint sorba szedve, hanem összehányva és sokszor iratjegyzék nélkül terjesztetnek föl.

Nem forditanak gondot arra, hogy a felperes mellékletei betükkel jelöltessenek, az alperesiéi pedig számok alatt csatoltassanak s hogy minden melléklet csak egy betüvel, vagy egy számmal legyen, de világosan felismerhetőleg megjelölve.

Ügyvédváltozás eseteiben a véghatározatot csak az utolsó ügyvédnek kézbesitik, a visszalépett ügyvédnek vagy az elhalt ügyvéd örököseinek ellenben nem.

Gyakran vannak oly tanukihallgatási jegyzőkönyvek az iratok között, amelyeken a tanukihallgatásnál eljárt biró nevének kitüntetése és névaláirása hiányzik.

A felterjesztő jelentés kelte s az iratok felérkezésének idő pontja között nem ritkán hetekre terjedő időköz mutatkozik.

Elvétve van a felterjesztő jelentésen megjelölve, hogy a táblai határozatból hány másolat szükséges.

Végrehajtási ügyekben a végrehajtási kérvény első példányát és az ügyvédek meghatalmazásait be nem szerzik.

Perekhez néha egész halmaz olvashatatlan irásu német levél, okirat csatoltatik s az egyes jogi vagy mükifejezések helyes értelmének megállapitása, esetleg lefordittatása iránt a bíróságok nem intézkednek.

Kiadmányok olvashatatlanok.

Aláirások olvashatatlanok.

A rendeletben felsorolt ezen és még egyéb hiányok legnagyobbrésze olyan, amelynek oka a bíróságok mulasztása. Kettő van azonban az itt felsoroltak közt, melynek részben az ügyvédek is okai s amelyek megszüntetésére főként az ügyvédek működhetnek közre.

Az egyik az, amelyik arra vonatkozik, hogy a bíróságok forditsanak arra gondot, hogy felperes mellékletei betükkel, alpereséi számokkal, minden melléklet csak *egy* számmal, vagy *egy* betüvel, de *világosan* legyen jelölve. Erre elsősorban és a legkönnyebben az ügyvédek fordithatnának gondot. A pertárnoknak ugyis oly sok dolga van, hogy nem lehet tőle kivánni, hogy a periratok beadásakor minden egyes mellékletet egyenként megvizsgáljon ebből a szempontból. Mikor pedig az ügy a biró elé kerül, neki nincs módjában ezen a hiányon segiteni. Ő azután kénytelen a chaoszban — nagy időveszteséggel és munkával — valahogy eligazodni. Ha minden ügyvéd *tudná* és minden ügyvéd *ahhoz tartaná magát*, hogy felperes mellékletei betükkel, alpereséi pedig számokkal jelöltetnek: sok kellemetlenségnek, zavarnak és félreértésnek vétetnék eleje, ami most csak az ügy elintézését késlelteti és a biró munkáját nehezíti.

Ami pedig azt illeti, hogy minden melléklet csak *egy* betüvel, vagy *egy* számmal és világosan jelöltessék meg: ez meg a rendes és pontos ügyvédi munka egyik legfőbb követelménye, aminek azonban — sajnos — az ügyvédek éppen nem tesznek eleget. Ezzel pedig csak a bíróságnak okoznak felesleges, időrabló munkát s az ügy elintézését késleltetik.

A rendelet nem szól ugyan róla, de felhasználjuk ezt az alkalmat, hogy a rendes és pontos ügyvédi munkáról van szó s felemlitjük itt azt az ügyek elintézését késleltető és az ügy megértését nagy mértékben nehezitő, sajnos, igen gyakori rendetlenséget, hogy az ügyvédek periratikban csatoltnak jeleznek valamely mellékletet, holott az tényleg nincs csatolva és hogy a periratok olvashatatlan irással vannak irva. Mennyi sok felesleges munkától, bosszuságtól kimélhetnék meg az ügyvédek az amugy is tulterhelt bíróságokat, ha egy kicsit alaposabban, gondosabban és tisztábban dolgoznának, nem pedig mintha állandóan konczeptust irnának!

A második hiány, aminek megszüntetésére szintén az ügyvédek fordithatnának elsősorban gondot, az, hogy a periratokhoz olvashatatlan irásu német nyelvü mellékletek vannak csatolva. Ezeknek lefordításáról az ügyvédek gondoskodhatnának és sok fölösleges munkától és időveszteségtől kimélnék meg ezáltal a bíróságot. Amit fentebb a periratok olvashatatlanságáról mondottunk, ugyanez áll a mellékletek olvashatatlanságáról is.

— **A «Telekkönyv»** czimü folyóiratnak 1910. évi folyamát a melléklappal együtt (amig a készlet tart), — továbbá a melléklapnak 1909. évben megjelent 1—7. iveit (amig a készlet tart), ugy nemkülönben az előző évfolyamoknak még el nem fogyolt példányait (amig a készlet tart) ingyen kapják meg azok az uj előfizetők, akik a lapot még eddig nem járatták és akik arra 8 K összegnek a lap kiadóhivatalába (Rákospalota, Batthyányi-utcza 12. szám) beküldésével 1911. évre a f. év folyamán (1910. évi decz. 31-ik napjáig) előfizetnek. 1911. évi jan. 1-től fogva a melléklapnak 1909. és 1910. években megjelent iveit ingyen többé senki sem kapja meg, hanem (amig a készlet tart) csak akkor, ha azokért a főlap 8 K előfizetési árán felül külön még 6 K összeget is beküld. Azok az uj előfizetők, akik még ebben az évben fizetnek elő a főlapra, a melléklapban minden ráfizetés nélkül jutnak egy igen értékes és nélkülözhetetlen (körülbelül 50 nyomott ivre terjedő) kézikönyvhöz. Felhivjuk a figyelmet e közhasznu és nélkülözhetetlen szaklapra és annak «Felsőbirósági határozatok rendszeres gyüjteménye» czimü melléklapjára, mely ezidőszerint a végrehajtási törvényt és novellát a felsőbirósági határozatoknak rendszeres gyüjteményével keletkezésük időrendje szerint hozza a reájuk vonatkozó többi törvénynyel és rendelettel együtt és amelyhez kimeritő betüsoros tárgymutató járul. E külön iven nyomott melléklapokat a betüsoros tárgymutató megjelenése után beköttetni és becses kézikönyvül lehet használni.

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt doktor juris, aki nagyobb, forgalmas vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13859

Tótul jól tudó kezdő vagy gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre; fizetés megállapodás szerint. Nagyrőcze, Gömör megye. Dr. Botto Milán ügyvéd. 13860

Gyakorlott, képzett s önálló ügyvédjelöltet keresek. Belépés november 1. Dr. Hinléder Fels Ernő ügyvéd Okland (Udvarhelymegye). 13861

Ügyvédjelölt bíróságnál és ügyvédi irodában szerzett, főleg *telekkönyvi* és büntető praxissal, fővárosi vagy vidéki nagyobb irodában nov. 1-ére alkalmazást keres. Czim: Dr. ügyvédjelölt, Budapest, Thököly-ut 17. II. 19. 13874

Vidéki iroda önálló vezetésére, esetleg átvételére keresek fiatal ügyvédet; ajánlatokat «Vidék 2.» jeligére a kiadóhivatalba kérek. 13869

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 44. szám. Budapest, 1910 november 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A részvénytársasági igazgatóság jogkörének korlátozhatlanságáról. *Dr. Schuster Rudolf* kir. curiai kisegitő birótól. — Az igazságügyi szervezeti novella tervezetének 27. §-a. *Dr. Szlavek Ferencz* budapesti kir. büntető törvényszéki vizsgálóbirótól. — Könyvkivonati illetékesség és Ausztria. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

A részvénytársasági igazgatóság jogkörének korlátozhatlanságáról.

Kereskedelmi törvényünk 189. §-a értelmében a részvénytársasági igazgatóságnak képviseleti jogköre alapszabályok vagy közgyülési határozat által korlátozható ugyan, ily korlátozás azonban csak a társasággal szemben hatályos; mig a 190. §. értelmében a jogkörnek korlátozása harmadik személyekkel szemben joghatálylyal nem bir.

Vagyis a törvény világos rendelkezése szerint az igazgatóságot megillető jogkör harmadikkal szemben korlátozhatlan.

Az a kérdés merül fel, vajjon jól van-e ez igy?

Sokat, nagyon sokat mond ki a törvény ezzel a rendelkezésével.

Nem időszerütlen talán, most ezzel a kérdéssel foglalkozni, midőn a Magyar Jogászegyletnek hálát és feltétlen elismerést érdemlő kezdeményezése és intézkedése folytán a jövő évben megtartandó magyar jogászgyülés egy rokon természetü kérdéssel fog foglalkozni, tudniillik azzal, hogy minő törvényhozási intézkedések szükségesek a felügyelet és ellenőrzésnek (a részvénytársaságoknál) hathatósabbá tétele végett.

Ez utóbbi kérdéssel — minthogy e sorok irója a magyar jogászgyülésen egyik vélemenyező lesz — ezuttal ugyan nem foglalkozhatunk, de arra rá kell utalnunk, hogy legyen az a felügyelet és ellenőrzés bármily kitünően is szabályozva, nagyon nehezen lesz a czél elérhető mindaddig, amig az igazgatósági képviseleti jogkör korlátlanságának és korlátozhatlanságának elve a mai merev alakjában fennáll. Ily igazgatósággal szemben egy hathatós felügyeletnek és ellenőrzésnek feladata nagyon, nagyon meg lesz nehezitve. Az igazgatóság a mostani törvényes jogállás szerint harmadikkal kötött jogügylet tekintetében mindenhatónak mondható. Köthet ügyleteket, melyek a társaságra nézve egyenesen károsak; köthet ügyleteket, melyek a kereskedelmi üzlethez nem tartoznak, igy például egy takarékpénztári részvénytársaság igazgatósága megvehet egy czipőgyárat; vagy eladhat egy ingatlant, melyet a társaság maga soha el nem adott volna. Teheti mindezt a társaságot kötelező hatással és a harmadik személy az ingatlant jogérvényesen megszerzi. Egy konkrét esetben — Németországban — a telekkönyvi hatóság, mivel a czégjegyzékben ki volt tüntetve, hogy az igazgatóság ingatlant csak a közgyülés meghatalmazása mellett adhat el, ily közgyülési határozat azonban felmutatva nem lett, a tulajdonjognak a vevő javára leendő bekebelezését megtagadta, de a felsőbiróság a bekebelezést elrendelte, mivel a korlátolás már törvénynél fogva joghatálytalan harmadikkal szemben és igy a czégjegyzékbe való bevezetés folytán sem válik joghatályossá.

Közömbös a mostani jogállás szerint az is, hogy a harmadik személy tudott-e a korlátozásról vagy sem? Mert ha tudott is, akkor csakis törvénynél fogva hatálytalan korlátozásról tudott, és igy az ügyletnek érvényes megkötésében nincs gátolva.

Igy szól a most érvényes jog ugy Németországban, mint nálunk is, mely csak annyit enged meg, hogy összejátszás esetében ne hivatkozhassék a harmadik az igazgatóság jogkörének korlátozhatlanságára; de összejátszást nem látnak fenforogni már akkor, midőn a harmadik a korlátozást ismerte, hanem csak akkor, ha dolus forog fenn, azaz ha az igazgatóság kárositási szándékkal járt el és ezt a harmadik fél tudta.

Hogy az itt vázoltak képezik tényleg az uralkodó nézetet, kitünik csaknem valamennyi szakiró munkáiból (l. például Staub: Kommentar zum Handelsgesetzbuch VIII. kiad. I. köt. 796. lap, Ring: Kommanditgesellschaften auf Aktien und Aktiengesellschaften 549. lap; Esser Róbert II. hason czimü munkájának 157. lap., stb.)

Látjuk, hogy az igazgatósági jogkör korlátozhatlansága teljesen megszokott jogi jelenség, annyira, hogy azt megváltoztathatlan jogi axiomaként tekintik; nem nyulnak hozzá, mintha az máskép nem is lehetne.

Azt szokták felhozni, hogy ezt a korlátozhatlanságot fenn kell tartani már csak azért is, mert harmadik személyekkel szemben a czégvezetői jogosultság is korlátozhatlan, és az igazgatóság jogköre nem lehet kisebb, mint a czégvezetőé.

Ez igaz ugyan, de különbség mégis csak van, mert a kereskedelmi törvény 38. §-a szerint a czégvezetői minőség a czégvezetőt csak «kereskedelmi üzlet folytatásával járó» minden ügyletre és jogcselekményekre jogositja fel és az ingatlanok elidegenitését és megterhelését a törvény jogköréből kiveszi.

Felhozzák azt is, hogy a közkereseti társaságnál is a képviseletre jogositott társasági tag szintén ily korlátozhatlan jogkörrel bir.

Ez is igaz. A nagy különbség azonban ott van, hogy közkereseti társaságnál egyik társasági tag az, ki ily jogkörrel bir; ily tag esetleg maga a társaság; könnyen és közvetlenül ellenőrizhető, saját vagyonát kezeli, saját ügyében jár el. A részvénytársaságnál pedig az ellenőrzés nem ily könnyü és közvetlen, idegen vagyon kezeléséről van szó, az igazgatósági tagnak szükségképpen nem is kell részvényesnek, tehát társasági tagnak lenni.

Látjuk tehát, hogy e két analogon sehogy sem talál és valóban megfoghatatlan, hogy milliókra meg milliókra menő idegen vagyon kezelését korlátozhatlan jogkörrel biró igazgatóságra bizzák!

Ily nagy, korlátlan, harmadikkal szemben korlátozhatlan, tehát abszolutisztikusnak mondható igazgatósági jogkör ellen azonban alapos aggályok és kifogások támaszthatók.

Figyelmet érdemel az a tény, hogy ugy régebben, mint az ujabbi időben is mindig voltak jogirók és testületek, melyek ezzel a korlátozhatatlansággal megbékülni sehogy sem tudtak.

Igy látjuk, hogy a német kereskedelmi törvényt megelőző nürnbergi konferenczia jegyzőkönyvei szerint már el volt fogadva az az inditvány, hogy az igazgatósági jogkör korlátozása azzal a harmadikkal szemben legyen hatályos, ki a korlátozást ismerte. Ennek megtörténte után azonban a kérdést ujból tárgyalás alá vették és igy hosszu vita és sulyos ellenérvek érvényesitése után kimondták a jogkörnek korlátozhatlanságát harmadik irányában.

Azóta a korlátozhatlanság elleni hangok nem némultak el.

Igy például Pinner Albert (Das deutsche Aktienrecht czimü munkájában 145. lap) hirdeti ugyan, hogy az igazgatóság jogköre a törvény szerint harmadik irányában korlátlan és korlátozhatlan («unbeschränkt und unbeschränkbar»), kivéve ott, hol a törvény

maga állit fel ily korlátozást. Ily, a törvényben kimondott korlátozást lát Pinner abban, hogy a korlátlanság és korlátozhatlanság csakis a vállalat tárgya által kitüzött határokon belül érthető, ugy, hogy Pinner nézete szerint például egy bankigazgatóság nincs jogositva egy gyárat megvenni. Azzal azonban, hogy a törvény a korlátozást hol állitja fel, Pinner adós marad.

Habár kétségtelen, hogy de lege lata Pinnernek e nézete nem helyeselhető, mégis jellemző, hogy mily magyarázatot igyekeznek a törvénynek adni, csakhogy ezen a korlátozhatlanságon valahogy rést üssenek.

Nem kevésbbé jellemző továbbá a német Reichsgericht-nek még 1902-ben hozott egy itélete (l. Stier-Somló «Der Aufsichtsrath», 55. lap) melyben ki lett mondva, hogy az igazgatóság (és felügyelő bizottság) törvény szerint köteles fontos, költséges és koczkázatos, tehát a részvényesek érdekeit érintő vállalatba való bocsátkozás előtt a közgyülés beleegyezését kieszközölni. Nem vehető ugyan ki a tényállásból, hogy itt az igazgatóságnak a társasággal szemben való felelősségéről, vagy harmadik személy szempontjából hatályos ügylet megkötéséről volt-e szó, de bármiképp is álljon a dolog, az nyilvánvaló, hogy a Reichsgericht az igazgatóság jogkörének igen nagy korlátozását állitja fel. Ez az itélet Németországban felette heves támadásoknak volt kitéve, nézetem szerint de lege lata helyesen.

A mi jogiróink közül Neumann Ármin (Kereskedelmi törvény magyarázata, I. 556. lap), szólal fel ez ellen a korlátozhatlanság ellen, felhozván, hogy a társaság a vállalat tárgyát nem változtathatja meg közgyülésileg sem (ha az összes részvényesek beleegyeznének, nézetem szerint megváltoztatható), az pedig — Neumann szerint — képtelenség, hogy az igazgatóság, mely a társaságnak csak közege, nagyobb jogkörrel birjon, mint maga a társaság. Ebből azt a következtetést vonja le, hogy a kereskedelmi törvény 189. és 190. §-ait csak ugy lehet helyesen értelmezni, hogy az igazgatóság rendeltetésének czélját a társasági ügyek intézésében találja. Ami nem társasági ügy, annak intézésére az igazgatóság nincs kirendelve; a társaság czélja és a vállalat tárgya képezi a korlátot harmadikkal szemben is. Vagyis Neumann is arra a konkluzióra jut, melyet fent Pinner nézetének ismertetésénél kiemeltünk.

Habár a törvény rendelkezését szem előtt tartva a Neumann Ármin által levont következtetéssel egyet nem érthetünk, az mindenesetre ujabbi bizonyitéka annak, hogy türhetetlennek tartják az igazgatósági jogkör korlátozhatlanságát harmadik személy irányában.

Legujabban mindegyre szaporodnak a reformjavaslatok a jogirodalomban, melyek a jogkör korlátozhatlansága ellen harczolnak.

Ezek közül különösen megemlitendő a Gemünd-Knödgen-féle monografia, «Wie kann unser Aktienwesen gesunden?» Szerzők arra utalnak, hogy az igazgatóság korlátlan jogköre folytán kiszámithatlan károk érték a részvényeseket, ezért szükséges oly korlátozás, hogy minden ügylethez, mely bizonyos mértéket, terjedelmet meghalad, az igazgatóság legyen köteles a felügyelő bizottság beleegyezését kieszközölni, e nélkül ne legyen joga harmadikkal szemben eljárni. E korlátozás, szerzők nézete szerint, a keresk. czégjegyzékben kitüntetendő volna, ugy hogy a harmadik nem hivatkozhatik arra, hogy e korlátozást nem ismerte. A forgalomnak nagy megnehezitését ez nem képezné, mert — szerzők szerint — minden, csak némileg óvatos üzletember az ügylet megkötése előtt a czégjegyzéket meg szokta tekinteni.

Hogy helyes-e ez a javaslat — azt ezuttal birálat tárgyává nem teszszük, de nagyon megfigyelendő — kivéve talán a czégjegyzékbe való bevezetést, még pedig annál nagyobb figyelmet érdemel, mivel a sok reformjavaslat közül erre vonatkozólag oly szaktekintély, mint *Lehmann* Károly, a Goldschmid-féle Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht (53-ik köt. 265. lap) czimü folyóiratban azt mondja, hogy e monográfiát melegen figyelembe ajánlja, a javaslathoz a maga részéről hozzájárul, a mint azt maga Lehmann a «Bankarchiv»-ban külön ki is fejtette. De Lehmann szerint a korlátozásra való hivatkozhatást nem kell a czégjegyzékbe való bevezetéstől függővé tenni, mert a főkérdés legyen az, vajjon a korlátozás tényleg meg volt-e és a harmadik személy tudott-e róla, ugy hogy az a «wissender Dritte» ne hivatkozhassék a korlátozhatlanságra.

De nagy figyelmet érdemel a mi kérdésünkre vonatkozólag az is, a mit dr. Klein Ferencz (volt osztr. igazságügyminiszter) az alsóausztriai iparegyesületben még 1904-ben tartott, magas szinvonalon álló klasszikus előadásában («Die neueren Entwickelungen in Verfassung und Recht der Aktiengesellschaft») erre nézve felhozott.

Előre bocsátja, hogy az igazgatóság a részvénytársaságnak legfontosabb szerve, annyira fontos, hogy bátran azt lehetne mondani, hogy az igazgatóság maga a társaság. Az igazgatóságnak szabadon kell mozognia, jogkörét szükiteni csak óvatosan kell. De ebből nem következik, hogy az a jogkör egyáltalában kortátozhatlan volna harmadikkal szemben is, különösen abban az irányban volna korlátozandó, hogy elejét vegyék annak, hogy az igazgatóság koczkázatos spekulácziókba bele ne mehessen. — Ezért, utalva az angol és schweiczi törvényhozásra — lehetségesnek és kivánatosnak tartja Dr. Klein az igazgatósági jogkör terjedelmének korlátozását harmadikkal szemben is, anélkül, hogy ez által a társaság üzlete hátrányt szenvedne.

Mindezekből láthatjuk, hogy az igazgatósági jogkör korlátozhatatlanságának dogmája sok és alapos támadás tárgya.

Hogy azonban még most is mereven fentartatik a többség, illetve a törvényhozás által, ennek indoka még most is csak az, a mi a korlátozhatlanság behozatalánál is szerepelt.

Ez ugyanis egyetlen egy indok, t. i. a forgalom biztonsága.

Tagadhatlan, hogy ez fontos, sőt a biztonság elengedhetlen követelménye az egészséges kereskedelmi forgalomnak.

De másfelől áll az is, hogy a kereskedelmi forgalom — éppen biztonsága érdekében — megköveteli, hogy bizalomra, hűségre és teljes jóhiszemüségre legyen alapitva; e nélkül egészséges kereskedelmi forgalmat elképzelni nem is lehet.

Ezeket szem előtt tartva, azt kérdem, hogy hogyan állunk a bizalommal és jóhiszemüséggel akkor, ha pl. az igazgatóság közgyülési határozat vagy alapszabály által el van tiltva attól, hogy a közgyülés előzetes beleegyezése nélkül ingatlant eladhasson, az igazgatóság azonban ezt mégis megteszi és az ingatlant eladja egy vevőnek, ki e korlátozásról tud? Ez a tudás ennek a harmadiknak ne ártson? Jogosan ellenvethesse-e, hogy a korlátozásról tudott ugyan, de tudja a törvényt is, tehát azt is, hogy ily korlátozás vele szemben joghatálytalan!

A most érvényben levő törvény alapján ezt a kifogást a harmadik sikeresen felhozhatja.

Ily körülmények közt nem üres jelszó-e a «forgalom biztonsága»?

Mit védünk mi tulajdonképpen akkor, midőn ily ügyletet fentartunk és a társaságra kötelezőnek mondjuk ki, mely társaság ily ügyletet megkötni sohasem akart?

Igazán megvédjük-e ezzel a forgalom biztonságát?

Dehogy védjük! Ártunk a forgalom biztonságának. Ilyenről szólani sem lehet oly vevővel szemben, ki tudva szerez meg ingatlant, melyet az igazgatóság eladni jogositva nem volt.

Hol találunk az egész jogrendszerben, vagy annak bármely ágazatában ily abszolut korlátozhatlansághoz hasonló szabályt? A kereskedelmi «forgalom biztonsága» érdekében felforgatták a képviseleti jogkör terjedelmére és annak harmadik személy irányában való szabályozására vonatkozó egész tant.

Az bizonyos ugyan, hogy a kereskedelmi jog mint speciális jog külön szabályozást igényel, mert nem lehet mindenben az általános magánjog szabályait alkalmazni. De az már talán mégsem folyik a kereskedelmi jog vagy akár a részvényjog speciális jellegéből, hogy a rosszhiszemü harmadik személy épp oly jogi helyzetben legyen, mint a jóhiszemü!

Ez a következménye tehát a jogkör abszolut korlátozhatlanságának, hogy tényleg rosszhiszemü szerzőt vagyunk kénytelenek védelemben részesiteni. Innét aztán még csak kis lépés van az összejátszásig, sőt a határvonal sokszor nagyon nehezen lesz megállapitható.

Hogy az igazgatósági jogkörnek harmadik személy irányában való abszolut korlátozhatlanságát hirdető tan a jó- és rosszhiszemüségre nézve a tiszta látást mennyire elhomályositotta, erre ráutal dr. R. A. Iklé a schweiczi és a német részvényjog összehasonlitását tárgyazó igen érdekes munkájában (l. 160. és 161. lap 1. jegyzetét), midőn felhozza, hogy a schweiczi Bundesgerichtnek gyakorlata szerint a «Bundesgesetz über das Obligationenrecht»

654. §-a alapján a rosszhiszemüség már fenforog a korlátozásról való tudomás esetén, holott a német joggyakorlat szerint ez a tudomás a rosszhiszemüséget még nem állapitja meg ; a harmadik egyedül és kizárólag csak collusio esetén nem részesül védelemben.

Mindezeknél fogva azt hiszem, hogy a keresk. törvény 190. §-ában foglalt rendelkezésen törvényhozásilag változtatni kell a társaság érdekében és annak a harmadiknak hátrányára, ki a korlátozást ismerte ; amint erre dr. Bender «Dolgozatok a részvényjog köréből» czimü munkájában (74. lap) helyesen rámutatott.

Legyen az igazgatósági jogkörre nézve szabályként ugyan kimondva a harmadikkal szemben való korlátozhatlansága, de legyen kimondva az is, hogy a korlátozás a harmadikkal szemben kivételesen hatályos, t. i. akkor, ha a harmadik a korlátozást ismerte. Ezáltal a kereskedelmi forgalom biztonsága nem volna veszélyeztetve, és kellő védelemben részesül az a harmadik, ki a korlátozást nem ismerte.

Ha legalább ebben a szerény alakban mondjuk ki a korlátozhatóságot, akkor sok károsodástól fogjuk a részvénytársaságokat megóvni, és nem leszünk kitéve annak, ami Németországban előfordult, hol ugyanis sok nagy bankbukásnál kitünt, hogy a bukásban igen nagy része volt éppen az igazgatósági jogkör harmadik személylyel szemben való abszulut korlátozhatlanságának.

Dr. Schuster Rudolf,
kir. curiai kisegitő biró.

Az igazságügyi szervezeti novella tervezetének 27. §-a.

Igen tisztelt Szerkesztő ur !

Becses felhivására véleményemet a következőkben terjesztem elő :

Az igazságügyi szervezet módositásáról szóló törvénytervezet 27. §-ának rendelkezését a bünügyeket illetőleg nemcsak a sajtószabadság szempontjából veszélytelennek és a sajtótörvénybe beleillőnek (1848 : XVIII. tcz. 14. §-a), de a mindenkori érdekeltek jogainak megvédése szempontjából égetően szükségesnek is tartom.

Tény ugyanis, hogy a sajtó egyik-másik organuma a polgárok magánügyeivel, hol beteges feltünési viszketegből, hol üzérkedő szenzációhajhászatból a megengedhetőség határait erősen átlépve, tulsokat foglalkozik.

Oka ennek ezen lapok részéről majdnem mindig a magánérdek, következménye pedig mindenkor a passzive érdekelteknek érzékeny anyagi és erkölcsi károsodása.

Pedig a sajtó egyedül a közület, az összérdek szolgálatában müködhetik jogosan és haszonnal.

A büntetőjog közjogi természetü ugyan, de az egyes bünügy, hacsak a sértett nem az állam maga, vagy valamely kisebb közület, mint pld. izgatás, felségsértés, pénzhamisitás, köztisztviselők visszaélései, stb. eseteiben — mindig jóformán teljesen magánügye ugy a vádlottnak, mint a sértettnek és egyáltalán nem jár haszonnal semmiféle tekintetben és senkire nézve az ilyen bünügyet még nyilvánosabbá tenni, mint amilyen nyilvánosságot maga a törvény megszabott.

Ezen törvényes nyilvánosság pedig a nyilvános tárgyalás (BP. 293. §-a).

De ez utóbbi nyilvánosságot sem a vádlott és illetve a peres felek terhére, hanem azok javára rendelte a törvény : ez az igazságszolgáltatás garanciája, ellenőrző szerve a hatósággal szemben. És amennyiben a sajtó csak ezen ellenőrzési jogot gyakorolja, alkotmánybiztositéki szerepét teljesen betölti.

Ennél több nyilvánosság nemcsak fölösleges, de káros is és büntetéstöbblet számba megy a vádlottra nézve, sőt sujtja sokszor a sértettet is, kit panaszjogában a tulnyilvános szereplés számos esetben korlátoz.

De beszéljünk most csak a vádlott helyzetéről a sajtónyilvánosságban. Ismétlem, hogy a törvény rendelte nyilvánosság a vádlott érdekében van és a törvényhozónak a legtávolabbról sem volt szándéka a lapok olvasóközönségének a római circus-játékokhoz vagy a bikaviadalokhoz hasonló szórakozást nyujtani, mikor bünvádi ügyekben a főtárgyalást általánosságban nyilvánossá tette.

Ez nem is lehetett szándékában, mert hiszen a Btk. 1. §-ában kimondotta azt a nagyon jogos, méltányos és humánus tételt, hogy «büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint amelyet arra, elkövetése előtt, a törvény megállapitott».

Fentartom azon fenti kijelentésemet, hogy a közületet nem érintő bünügyeknek a sajtóban való szellőztetése büntetésszámba megy, nemcsak itélet előtt, de itélet után is. És pedig sokszor sokkal érzékenyebb büntetés ez, mint amilyet a vádlottra a biró kiszabott. Gondoljunk csak egy-két koronával büntetett lopásra, melyet az összes lapok, mondjuk, hiven meghoznak.

Már pedig a törvény a büntetés ily sulyosbitását nem ismeri. Szerintem kegyetlenség, inhumánus dolog a törvény által sujtott embertársunk büntetését és szenvedését fokozni, néha sokszorosan megtetézni.

De jogtalan és törvénytelen is ezen nyilvánosság főtárgyalás előtt, sőt az 1848 : XVIII. tcz. 14. §-ánál is csak a közületet érdeklő bünesetekre gondolhatott a törvényhozó, mikor a főtárgyalás hü közlését megengedte. Mint alaptörvény, ezen rendelkezés csak alkotmánybiztositékot, ellenőrzési szervet akart kreálni a sajtóban. Utóbbi azonban nem éri be az ellenőrzéssel vagy a büntetőjoggal, mint társadalmi tudománynyal való foglalkozással, hanem mindenek fölött sulyt helyez az egyéni esetnek minél részletesebb és rikitóbb szinekben való leközlésére és különösen a szereplő felek neveinek feltüntetésére.

A sajtó tehát ily esetekben valósággal büntet, majdnem birói funkcziót végez, mely pedig meg nem illeti, mert az 1869 : IV. tcz., mely szintén egyik alaptörvényünk, megmondja, hogy a birói hatalmat csak azok gyakorolhatják, kiket a törvény erre felhatalmaz és hogy illetékes birájától senkit elvonni nem szabad.

De ha még a nyilvános tárgyalások anyagának hü leközlésével beérné a sajtó! Elvégre is hivatkozhatik a sajtótörvény 14. §-ára és alakilag beigazolta jogát.

Ámde mit tapasztalunk nap-nap mellett?

Nemde azt, hogy a sajtó már a nyomozás megindítása pillanatában lopásról, sikkasztásról, gyilkosságról beszél és a még csak gyanusitottat már hónapokkal az esetleges főtárgyalás előtt tolvajjá, sikkasztóvá, csalóvá, gyilkossá teszi és itéletet mond felette, anélkül, hogy bevárná, vagy ismerné és tudná a feljelentés sorsát.

Pedig köztudomásu és ezt a sajtónak, mint a köztudomás személyesitőjének a legjobban kellene tudnia és merem állitani, hogy tudja is, miképp a feljelentések 30—35%-a alaptalannak bizonyul.

És most ismét felhivom a Btk. 1. §-át, mely első bekezdésében ezeket mondja : «Büntettet és vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánit.»

A törvény alkalmazója pedig egyedül a biró. A mig a biró a megfelelő törvényes eljárás után ki nem mondja azt, hogy a feljelentett eset büntett vagy vétség, addig senkinek sem áll jogában a gyanusitottat tolvajjá, csalóvá, gyilkossá tenni, még kevésbbé a nagy nyilvánosság előtt.

A Btk. 1. §-ában foglalt ezen szép és humánus garanczia azonban szintén kárba vész csak azért, mert egyes lapok olvasóközönségének, no meg aztán magának a lapnak, vagy talán egy harmadik érdekeltnek, hasznos szenzáczió kell.

Ez már nemcsak jogtalanság és kegyetlenség, hanem mint azt fentebb kimutattam, egyenes törvénysértés is.

Igaz ugyan, hogy törvényeink, az egy 1897 : XXXIV. tcz. 20. §-ának esetét kivéve, nem tiltják kifejezetten a nyomozat és vizsgálat és illetve valamely bünügy főtárgyalást megelőző anyagának közlését, ámde azon rendelkezésekből, hogy mikor jut valamely bünügy a nyilvánosság stádiumába (Bp. 132., 191., 210., 261., 293., 399., 418. §-ai stb.) és mikor mit szabad közzétenni (1848 : XVIII. tcz. 14. §-a), nyilvánvaló, hogy a törvény ezen eseteken kivül hirlapi közlést nem enged meg.

A hiba azonban ott van, hogy törvényeink, az életbeléptetési törvény 20. §-át kivéve, sehol sem kötik közvetlen szankcióhoz az ily meg nem engedett közlést. Kiemelem itt a közvetlen szankcziót, mert közvetett szankczió igenis van ily esetekben is. Megadja ugyanis a törvény vagy inkább a joggyakorlat a sajtó utján elkövetett becsületsértés és rágalmazás miatti panaszjogot.

És épp ez utóbbi tény bizonyitja legjobban azt, hogy a sajtónak ily természetü közlései jogalap nélküliek, törvénysértők.

Hogy a pereknek mily tömege támad abból, hogy a sajtó a

nyilvánosságra vonatkozó törvényes rendelkezéseinket nem respektálja és hogy abból a bíróságokra és egyéb hatóságokra mily óriási munkateher, az érdekeltekre és tanukra pedig mily érzékeny kár és sérelem háramlik, azt ama tény bizonyitja legjobban, hogy pl. 1909-ben 464 sajtóügyi feljelentés adatott be csak a budapesti kir. büntető törvényszékhez, ahol ugyancsak 1909-ben csupán 33 sajtóper végződött felmentéssel, tehát a sajtóra nézve kedvezően. Volt ugyan 117 megszüntetés is, de mivel ez majdnem mindig bocsánatkérés és egyéb elégtételadás eredménye a vádlott részéről, ennélfogva ezen megszüntetések nemcsak hogy nem kedvezők a sajtóra nézve, hanem az előadottak szempontjából talán még sulyosabban számitandók be a sajtónak, mint a marasztaló itéletek.

Ezen perek igen nagy része pedig az u. n. törvényszéki rovatból és a rendőrségi hirekből került ki a bünügyeknek a főtárgyalás előtti szakában.

Ezen anarchikus állapoton kiván segiteni a kérdésben forgó törvényjavaslat 27. §-a.

Ugy érzem, hogy a javaslat szoros kapcsolatban van a bíróságok munkaterhének folyamatban lévő apasztási törekvéseivel is.

És tény, hogy a javaslat törvénynyé válása körülbelül 200—250 sajtópert fog megakadályozni évenkint csak a budapesti büntető törvényszéknél.

Tehát a javaslat 27. §-a nemcsak azért értékes, mert hathatós jogvédelemben részesiti az ország polgárságát a sajtó tulkapásaival és egyesek üzérkedő erőszakoskodásaival szemben, hanem a bíróságok munkaerejét is hasznosabb teendőkre fordittatja.

Én szerintem a javaslat még mindig megállott a fél uton. Majdnem azt a benyomást teszi reám a javaslatnak ezen rendelkezése, hogy üdvös intézkedését nem meri az egész vonalon a logika vaskövetkezetességével keresztülvinni. Mintha nem merte volna a kodifikátor szép és hasznos gondolatát végig gondolni. Pedig fél rendszabályok még sohasem voltak nagyon hasznosak és a jog csak ugy bir az igazság erejével és csak akkor igazán hasznos, ha kérlelhetetlenül következetes.

Vagy van joga a sajtónak jogerős itélet előtt bünügyekkel foglalkozni, vagy nincs. Az én álláspontom az, hogy a sajtó csak közérdekü ügyekkel foglalkozhatik. Valamely bünügyben közérdekünek pedig csak a bíróság és általában a hatóságok szereplését, a törvény alkalmazását és a büntető jogot, mint ilyet tekintem. De nem közérdekü az ügyfelek neveinek és a bünesetnek részletes leközlése, amit még az ügy jogerős elintézése után sem engednék meg.

Az egyes bünügyek nem közérdekü anyagának korlátlan nyilvánossá tétele mindenképpen ártalmas: árt az érdekelteknek épp ugy, mint a nem érdekelteknek. Valóságos iskola a sajtó bünügyi rovata a csak némileg is bünözési hajlammal bíróknak, kiknek a főtárgyalási terem a tantermök és az ujság a tankönyvük. Eszmét ad a «cselekvés»-re és kitanit a védekezésre és amit addig szörnyünek és sulyosan büntetendőnek tartott az illető, azt csakhamar a mindennapi pertraktálás folytán könnyünek, természetesnek, könnyebb megélhetési módnak vagy romantikus vállalkozásnak kezdi tekinteni.

Nem áll, hogy a bünesetek hirlapi közlése elrettentő hatással van, mert a még ártatlan, becsületes lelket nincs mitől elrettenteni, a bünbe esetteket pedig csak teljesen kiképezi és a gyöngéket megrontja.

A bünös kinyomozása körül is igen csekély haszonnal jár a hirlapi közlés, mely semmi arányban sincsen a fentebb körülirt hátrányokkal. A nyomozást elvégzi az amugy is közzétett nyomozólevél és a hivatásos hatóságok és közegeik. Amennyi nyomot megszerez a nyomozó hatóság részére a sajtó, ugyanannyit, ha nem többet, el is árul a szökésben lévő lappangó tettesnek.

Elég tehát a bünügyekben az a nyilvánosság, melyet a törvény megenged (BP. 293. §-a stb.), annál is inkább, mert hiszen a törvény megjelöli azokat az eseteket is, melyekben hirlapi közlésnek helye van, és mely esetekben az itéletek egész terjedelmükben — természetesen szintén csak jogerő után — közzéteendők. (BP. 470. §. és Btk. 277. §-a, 1848: XVIII. tcz. 35. §-a stb.)

A javaslat álláspontja szerint bünügyekben — természetesen a Bp. 293. §-ában megjelölt korlátozással — hirlapi közlésnek általában helye van. Azonban a közlést csak a per bizonyos szakában: a nyilvános főtárgyalástól kezdve engedi meg.

A javaslat nyilván az 1848. évi XVIII. tcz. 14. §-ára való tekintettel rendelkezett igy.

A sajtótörvény szempontjából ez kétségkivül helyes is, de csak azért, mert a sajtótörvény 14. §-a ma is még érvényben van.

Ezen körülmény azonban nem zárja ki azt, hogy ujabb törvény a bünügyekre vonatkozólag a 14. §-tól eltérőleg nem intézkedhetnék.

Mert a javaslat a 14. §. miatt következetlen lett és csak fél intézkedést tett azzal, mikor csak az elsőbirósági főtárgyalás előtti hirlapi közléseket tiltja el a bünügyekben.

Nyilvánvaló, hogy a javaslat ezen rendelkezése csak másodsorban akarja a nyomozat és a vizsgálat érdekeit szolgálni és nem tévedek, mikor állitom, hogy ezen intézkedés mindenekelőtt a peres felek és különösen a gyanusitott és illetve terhelt védelmét czélozza a sajtóval szemben.

De miért szünik meg káros lenni a sajtónyilvánosság az elsőfoku bíróság tárgyalásától kezdve, hisz a másodbíróság, de a Curia is felmentheti azon vádlottat, kit az elsőbíróság elitélt. És ez esetben — pedig sok ilyen eset van — vajjon ki és mi kárpotolja a meghurczolt vádlottat?

Ilyenkor a sajtótörvény 14. §-ának rendelkezése folytán még panaszjoga sincs az illetőnek és a Btk. 258. és 259. vagy 261. §-ai alapján senkivel szemben nem léphet fel.

Ha tehát a javaslat meg akarta védeni a vádlottat a sajtónak esetleges méltatlan támadása ellen, miért szoritotta meg ezen védelmet és miért nem terjesztette azt ki az itélet jogerőre emelkedéséig?

Ha már a javaslat megengedi a sajtónak, hogy bünügyekkel egyáltalán foglalkozzék és ezzel a sajtószabadságnak engedményeket akar tenni, miért teszi ezt az esetleg ártatlan polgárok sérelmével? Mert azt még értem, ha jogerősen elitélt bünös esetét a lapok meghozzák, — ámbár, amint azt fentebb már jeleztem, haszon ebből sem háramlik senkire, — még az igazi sajtószabadságra sem; — de az már határozottan és nem kevésbbé sérelmes, mint a nyomozat és vizsgálat anyagának közzététele, ha a még jogerősen el nem itélt vádlott esetét ország-világ olvassa, ellenben a hónapok, néha csak egy-két év multán bekövetkező felmentésről alig vesz valaki tudomást, részint azért, mert a lapok, melyek az esetet «felfujták», a felmentést kevésbbé érdekesnek találván, azt csak röviden regisztrálják, részint pedig azért is, mert addig az eset már többnyire feledésbe ment és a «felmentett» vádlottat, kit a sajtószabadság ismerősei köréből, sőt néha hazájából is kiüzött, alig ismeri már valaki. Meg aztán ha egy-két esztendeig hozzászoktunk ahhoz, hogy valakit bünösnek tartunk, kissé nehéz, meg kényelmetlen is az ellenkezőt tenni és mintha tévedésünk beismerése nem is felelne meg egészen az emberi természetnek. Szóval azt az örvényt, melyet a hirlapi nyilvánosság a vádlott és a társadalom közé szakitott, csak igen ritkán, azt lehet mondani sohasem hidalja többé át a felmentő itélet, még ha azt a lapok ugyanazon zenebonával hoznák is meg, mint elitéltetését.

A javaslat tehát nem következetes. Pedig érdemes volna következetesnek lennie. A sajtótörvény 14. §-ával szemben legalább a jogerős itélet meghozataláig kellene a sajtónyilvánosságot eltiltani. Mert minden szabadság csak addig az, amig erkölcsi és kulturális haszonnal jár. Ha pedig a szabadság árt és sérelmeket okoz, nem szabadság többé a neve, hanem az ellenkező: zsarnokság és erőszak.

Ezért mondtam, hogy a javaslat 27. §-a féluton megállott és hogy intézkedésében következetlen. A félmunka pedig csak félhaszonnal fog járni.

Természetes, hogy mindezeket csakis a bünügyekre vonatkozólag mondtam.

Mondtam pedig nemcsak a vádlottak és az igazságszolgáltatás, de a sajtó érdekében is, amelynek nálam nagyobb tisztelője alig van. De épp azért, mert tisztelem a sajtót, szeretném őt a fentiekben emlitett szépséghibától teljesen megtisztittatni és tulajdonképpeni nemes rendeltetésének visszaadatni.

A szakasz szövegezésében ezen kitételt «közzé tesz», kissé homályosnak találom. Vajjon kit kell ez alatt érteni?

Nyomtatványról van szó és tudjuk, hogy a sajtótörvény 13. és 33. §-ai szerint több egyén lehet felelős a nyomtatványért. Nem egyszerre ugyan, de fokozatosan.

Természetes, hogy a szóban forgó 27. §. épp ugy, mint az

az 1897 : XXXIV. tcz. 20. §-a is nem a sajtótörvényhez, hanem az 1870 : V. tcz.-hez kapcsolódik és ez utóbbinak általános szabványai alá esik. Ez azt jelenti, hogy a 27. §-nál nem a fokozatos felelősségi elv, hanem a bünrészesség jogszabályai fognak érvényesülni. Azután szándékos büncselekményről lévén szó (Btk. 75. §-a), ezen vétség gondatlanságból nem lesz elkövethető.

Ámde «közzétevő»-nek minősithető-e a kérdésben forgó szakasz szempontjából a szerkesztő, a kiadó vagy a nyomdatulajdonos?

Aligha. Aki ismeri a sajtó ügyvitelét, az tisztában van vele, hogy mindezeket a közzétételben legfölebb gondatlanság szokta terhelni, és a szándékosság velök szemben a lehető legritkább esetekben lesz bizonyitható. Marad tehát a szerző. Igen ám! De ha a szerkesztő, kiadó és nyomdatulajdonos a szerzőt meg nem nevezi, mi lesz akkor?

Fokozatos felelősség nincs, a bünrészesség nem bizonyitható és az anonymitás jogáról nem is beszélve, mint tanuvallomás a szerkesztő, kiadó és nyomdatulajdonos vallomása a BP. 208. §-ának rendelkezése folytán értéktelen és a kézirat lefoglalása sem jelent sokat. Nincs tehát semmi fegyver a bíróság kezében, mely a «közzétevő», vagyis a szerző kideritésére alkalmas volna.

Ugyanez a nehézség van az 1897 : XXXIV. 20. tcz. §-ának alkalmazásánál is. Ezen nehézség elháritása végett azt javasolnám, hogy vagy terjesztessék ki a fokozatos felelősség ezen és az 1897 : XXXIV. tcz. 20. §-ában meghatározott vétségre is, vagy pedig mondassék ki, hogy tettes a mindenkori felelős szerkesztő. Az ő tevékenysége ugyis legközelebb áll a szerzőé mellett a a szándékossághoz, mert hiszen elvben ő tartozik a lapot revideálni és ugyancsak elvben ő engedi is meg a közzétételt. És ha ő nem érezné magát bünösnek, majd megnevezi védekezésében azon egyént, ki külön engedélyén és tudtán kivül a közleményt kinyomatta. De esetleges bünösségének csökkentése végett is meg fogja nevezni büntársát.

Kiváló tisztelettel

Dr. Szlavek Ferencz.

A könyvkivonati illetékesség és Ausztria.

A budapesti ügyvédi kamara a perrendtartás tárgyában felterjesztést intézett az igazságügyminiszter urhoz és ebben az elaborátumában felvetette az Ausztriával fennálló relációt a könyvkivonati illetékesség szempontjából. Az igazságügyi bizottságban azután a budapesti ügyvédi kamara elnöke is szóba hozta ezt a kérdést és előterjesztette az emlitett felterjesztésben formulázott inditványt. Jelen czikk irója még az 1906. évben közzétett egyik dolgozatában (Jogállam 727. l.), habár más vonatkozásban foglalkozott e tárgygyal és a megoldásnak azon módozatával, melyet most a budapesti ügyvédi kamara felkarolt.

Azon nem csodálkoztam, hogy igénytelen dolgozatom mellőzésben részesült, de igazán megdöbbenéssel értesültem a napilapokból, hogy az igazságügyi bizottság a kiváló jogászi képviselet daczára is napirendre tért a kamara indokolt véleménye és előterjesztése felett. Az igazságügyi bizottság valóban nem járt el kellő körültekintéssel, amikor ezt a végtelenül fontos jogi, politikai és közgazdasági kérdést vállvonogatva eltolta magától. Ezt kivánom kimutatni.

Talán nem szorul bizonyitásra, hogy minden állam szigoruan őrködik a fölött, hogy a saját polgárait érdeklő jogvitákban nem a külföldi, hanem a hazai biróságok itélkezzenek. A kivételeket pedig az államok csak ott engedik meg, ahol a nemzetközi forgalomból származó előnyök mindkét államra nézve azt kivánatossá teszik. Aggódó óvatossággal határolja el tehát minden állam azokat az illetékességi eseteket, melyek fennforgása esetén hajlandó a külföldön keletkezett itéleteket végrehajtani. Finom mérlegre kerülnek itt a gazdasági és jogpolitikai okok; éles szemmel vizsgálják, hogy a külföld nem részesül-e oly előnyben, mely a belföld számára igénybe nem vehető, hogy a külföldi itélkezés folytán a belföld nem kerül-e gazdaságilag inferiorisabb helyzetbe, hogy a külföldön érvényesülő illetékességi esetek nem telepitik-e át erőszakos módon külföldre az itélkezést és hogy a politikai relációk nincsenek-e befolyással az itélkezés pártatlanságára. Csak egy példát hozunk fel illusztrácziául. Ausztria és Németország közt viszonosság áll fenn, de a német biróságok nem hajlandók az osztrák faktura-illetékesség alapján egyetlenegy itéletet sem végrehajtani. A bécsi jogsegély-konferenczia elsősorban azért végződött eredmény nélkül, mivel a német delegátusok nem voltak hajlandók ezt a durva egyoldalusággal konstruált illetékességet elismerni.

Magyarország és Ausztria közt ma — fájdalom — teljes és korlátlan viszonosság uralkodik. Minden osztrák bíróság által hozott itélet egyszerüen végrehajtatik, nálunk, kivéve ha a teljesitmény hazai tiltó törvénybe ütközik, vagy az itélet valamely magyar honosnak személyállapotát tárgyazó kérdésben hozatott. Mi tehát nem vizsgálhatjuk, vajjon a mi perrendtartásunk szerint fennálló valamely illetékesség alapján egyáltalában eljárhatott-e valamely osztrák bíróság, mi egyszerüen alá vagyunk vetve az osztrák perrendtartás szerint fennálló illetékességeknek, bármenynyire is differáljanak ezek a magyar perjog szabályaitól. Nem lehet czélom itt az ide vonatkozó joganyaggal foglalkozni, mert e nélkül is megállapitható, hogy mi egyszerüen szégyenletes függőségi viszonyban vagyunk, amennyiben az osztrák törvényhozó állapitja meg a reánk is kiterjedő illetékességi eseteket.

Ezzel szemben azt mondhatná valaki, hogy Ausztria is respektálja a mi perrendtartásunkat és annak illetékességi szabályait. Persze, hogy respektálja, miért is ne tenné, amikor egy osztrák ellen inditott perre néhány száz olyan per esik, melyet osztrákok ellenünk inditanak. A ma uralkodó törvény az, hogy a magyar adós az osztrák hitelező birósságának van alávetve. Ha megforditva volna, Ausztria nyomban elhagyná a viszonosság talaját; hisz láttuk ezt a tőzsdebirósági itéletek végrehajtásának kérdésében, ahol a passziv mérleg láttára a mi szomszédaink azonnal félre lökték a viszonosság jelszavát, amibe mi hihetetlen módon bele is egyeztünk.

Ez ma a jogállapot, mely a magyar állampolgárok százezreit veti alá az osztrák birósságok itélkezésének. A gyülölettől és előitéletektől inficiált légkörben mond itéletet az osztrák biró magyar állampolgár felett és pedig akkor, amikor a hitelező osztrák és az adós magyar. Én csodákban nem hiszek és azért nem hiszem, hogy a magyar adós pártatlan védelemben részesül és hogy az ő helyzete egyenlő volna az osztrák hitelező helyzetével.

Arra kell tehát törekednünk, hogy a jogi kolónia lealázó kötelékeit széttépjük. Ha lehet, szerződésileg kell szabályozni a viszonosságot, ugy amint az független államok közt szokásos. Ha ez nem volna lehetséges, mert Ausztria hagyományos politikájánál fogva lehetőleg kerüli a velünk kötendő szerződéseket, ugy a végrehajtási törvény 4. §-át egyoldalulag kell hatályon kivül helyezni és megállapitani azokat az osztrák illetékességi eseteket, melyeket mi respektálni hajlandók vagyunk.

De ez nem elég. Most, mikor az uj perrendtartást törvényerőre emeljük, mindenekelőtt gondoskodnunk kell, hogy abba ne kerüljön bele oly intézkedés, melyet az osztrákok sikerrel ellenünk fordithatnak. És itt lép előtérbe az igazságügyi bizottság határozata, mely élénken emlékeztet arra a körültekintésre, mely a végrehajtási törvény 4. §-ának törvénybe iktatását lehetségessé tette.

Az osztrákoknak ma két hathatós eszközük van, melyek segitségével hazájukba konczentrálják az ellenünk inditott pereket. Az egyik az ugynevezett faktura-illetékesség. A Jurisdictionsnorm 88. §-a azt az intézkedést tartalmazza, hogy kereskedést üzők közt a teljesitési hely kiköthető olyképpen, hogy az áruval együttesen vagy annak megérkezése előtt számla küldetik, amelyen ki van tüntetve, hogy a fizetés meghatározott helyen teljesitendő, ahol a perlés is eszközölhető, feltéve, hogy ezt a számlát az adós kifogás nélkül elfogadja. Ennek a jogilag teljesen indokolatlan illetékességnek kiküszöbölésére azonban, mint fent kiemeltük, csak két módunk van: államszerződés vagy a végrehajtási törvény reviziója. A magyar perrendtartás keretében természetesen nem védekezhetünk eme perjogi inváziő ellen.

A másik eszköz, melyet a Jurisdictionsnorm a pereknek Ausztriában való konczentrálása czéljából nyujt, még veszélyesebb.

Az osztrák törvény nem ismeri a könyvkivonati illetékességet. A mi törvényünk és javaslatunk igen. Ausztriában most már felhasználják a Jurisdictionsnorm 101. §-át, mely szerint oly illetékesség, mely más államban osztrák állampolgár ellen, igénybe vehető, a retorzió elvénél fogva az osztrákok részéről is alkalmazandó az illető állam polgára ellen habár az osztrák törvény szerint különben ki van zárva. Vagyis a mi perrendtartásunk alapján ellenünk megállapitják az osztrák biróságok a könyvkivonati illetékességet és azt a javaslat alapján, ha

az törvényerőre emelkedik, a jövőben is fogják alkalmazni. Ez ellenében védekezhetünk, de csakis most, mikor a könyvkivonati illetékességet szabályozzuk. Mondjunk le arról a jogról, hogy a könyvkivonati illetékesség Ausztriával szemben alkalmazható legyen és semmisitsük meg a Jurisdictionsnorm 101. §-ának alkalmazhatóságát a könyvkivonati illetékesség szempontjából. E lemondás által vajmi csekély jogot adunk fel, mert hisz mi, csekély kivételektől eltekintve, mint alperesek szerepelünk. A budapesti ügyvédi kamara alapos megfontolás után azt inditványozta tehát, hogy a könyvkivonati illetékesség csak belföldön lakó kereskedővel szemben fennálló követelés alapján legyen igénybe vehető.

Az igazságügyi bizottság ezt a megoldást, sőt az egész kérdés behatóbb tárgyalását is mellőzte. Mérvadó volt a javaslat szerzőjének és előadójának dr. Plósz Sándornak állásfoglalása. Ama nagy jelentőség daczára, melylyel kiváló perjogászunk minden szava természetszerűleg bir, még sem nyugodhatunk meg a kérdés ilyetén való elintézésében. És bizunk abban, hogy Plósz Sándor, aki a tudomány minden eszközét alkalmazva, ujra és ujra revideálja javaslatának minden intézkedését, a praktikus nézőpontok elől sem fog elzárkózni és ezek alapján ujból megfontolás tárgyává fogja tenni a felvetett kérdést és az ajánlott megoldási módozatot.

A napilapok értesitései szerint az előadó ur ugy argumentált, hogy a könyvkivonati illetékességnek oly szabályozása, hogy az Ausztriában igénybe vehető ne legyen, teljesen czéltalan és értéktelen volna, mert az osztrákok ezután is alkalmazhatnák a faktura-illetékességet. Ezzel szemben legyen szabad rámutatni, hogy gyakorlatilag nagy különbség van a faktura-illetékesség és a könyvkivonati illetékesség közt. E kettő éppen nem kongruens, amennyiben a könyvkivonati illetékesség utján sokkal, de sokkal több ügy kerül osztrák biróságok elé, mint a faktura-illetékesség által. A faktura-illetékesség ugyanis csak vételi ügyletekre vonatkozik és itt is csak azokra az esetekre, amikor a számla az áruval együttesen vagy azt megelőzően küldetik meg. Ez az illetékesség továbbá csak akkor áll meg, ha a vevő a számlát kifogás nélkül elfogadja.

Egészen más természetü a könyvkivonati illetékesség. Ez kiterjed a kereskedelmi összeköttetésből folyó minden követelésre, tehát proviziókra, fekbérekre, kölcsönkövetelésekre, dijakra stb. Amig továbbá egy egyszerü ellentmondás elháritja a faktura által oktrojáltatni szándékolt illetékességet és igy a vevőnek csak egy szavába kerül, hogy az osztrák biróságtól szabaduljon, addig a könyvkivonati illetékesség minden körülmények közt kiméletlen ridegséggel megáll. A könyvkivonati illetékesség, amint a multban, ugy a jövőben is éppen akkor érvényesülne tehát, ha a faktura-illetékesség vétel hiányában nem alkalmazható vagy ha az eladó és vevő közt érdemleges anyagi differenciák merülnek fel. Vegyük csak azt a ritkának sem mondható esetet, hogy az osztrák kereskedő magyar kereskedőket meg nem rendelt áruval árasztja el, avagy hogy elkésetten küldi az árut, vagy hogy rossz árut szállit. Mindezen esetekben a vevő visszautasithatja a fakturát. De mit ér az, ha fennáll a könyvkivonati illetékesség. Teljesen téves tehát, ha ugy állitjuk be a dolgot, mintha a faktura és a könyvkivonati illetékesség azonos volna. Mert ez utóbbi nemcsak hogy tágabb körrel bir, hanem alkalmazható akkor is, ha a faktura-illetékesség feltételei fenn nem forognának.

De a legvégzetesebb konzekvenczia abban érvényesül, hogy ha most a könyvkivonati illetékességet meg nem szoritjuk, ugy a jövőre is egyszerüen lehetetlenitettük a végrehajtási törvény 4. §-ának hatályos revizióját és az abból folyó visszásságok megszüntetését. Azt mondotta a t. előadó ur, hogy az életbeléptetési törvényben kell majd szabályozni az Ausztriával fennálló viszonosságot.

Az kétségtelenül irrelevans, vajjon a végrehajtási törvény 4. §-ának revizióját a végrehajtási törvényben avagy az életbeléptetési törvényben eszközöljük. Csakhogy ezzel már semmit sem érhetünk el, ha a mi perrendtartásunk megmarad amellett, hogy a könyvkivonati illetékesség osztrák alperes ellen is érvényesithető legyen. Tegyük fel, hogy az életbeléptetési törvény kimondaná, hogy ezentul az osztrákfaktura-illetékesség alapján keletkezett itélet végrehajtatni nem fog. Hát ugyan mit érne ez? Semmit, mert ezentul az osztrák kereskedő a magyar kereskedőt könyvkivonat alapján perelné. Az osztrák Jurisdictionsnorm 101. §-ához pedig nem férkőzhetünk és pedig annál kevésbbé, mivel a magyar perrendtartási javaslat 46. §-a ugyanugy intézkedik, mint az osztrák 101. §.

A helyzet tehát az: ha a magyar perrendtartás most fentartja a könyvkivonati illetékességet az osztrák alperes ellen, ugy ezzel megadta a jogot az osztrák kereskedőnek, hogy ezt az illetékességet a magyar kereskedő ellen is igénybe vegye. Ha pedig ilyképen szankczionálja a mai állapotot, ugy rajtunk már semmiféle életbeléptetési törvény sem segithetne. Ezt fontolja meg a törvényhozás.

Dr. König Vilmos.

Különfélék.

— **Az Országos Ügyvédi Szövetség** kérdésében tartott értekezlet alkalmából némelyek azt az álláspontot foglalják el, hogy az ügyvédi érdekek védelmére az ügyvédi kamarák elegendők. A magunk részéről a legnagyobb elismeréssel vagyunk a kamarák iránt, amelyek igen nagy szolgálatokat tettek az ügyvédi karnak, de ugy látjuk, hogy egyrészről a kamarai intézmény nem azt a czélt van hivatva szolgálni, amelyet a szabad szervezkedéssel el akarunk érni, másfelől pedig a kamarák már szervezetüknél és hivatásuknál fogva sem képesek azt az erélyt és egységes erőt kifejteni, amelyre bizonyos kérdésekben feltétlenül szükség van. Igy volt ez Ausztriában, ahol a kamarák mellett központi szervként felállitották a kamarák kiküldötteiből alakult központi delegácziót. Az osztrák ügyvédség körében ezen központi szerv ellen is az a jogosultnak bizonyult ellenvetés hallatszik, hogy az a kamarai intézménynyel való szoros nexusánál fogva szintén nem pótolja a szabad szervezetet, mert hiszen lényegileg csak azoknak a kivánságoknak ad kifejezést, amelyeket a kamarák magukévá tesznek.

A kamarák állásfoglalásának előkészitését, szükség esetén ellenőrzését szolgáló, állandóan müködő, agilis és éber országos szervezetre tehát szükség van és reméljük, hogy a megindult mozgalom mihamarább teljes sikerre fog vezetni.

— **A Magyar Jogászegylet** Kassán tartott, kiválóan sikerült évmegnyitó ülése méltán sorakozott a pozsonyi megnyitóhoz. *Nagy Ferencz* elnök bevezető és záró beszéde és a kassai jogászság nevében elhangzott meleg üdvözlő szavak helyesen emelték ki ezen látogatások nagy jelentőségét. *Imling Konrád* előadása volt az ülés tulajdonképpeni tárgya a *magánjog és büntetőjog egymáshoz való viszonyáról.* Előadó a jog egyes ágainak túlságos speczializálódásából indul ki. Pedig a jogrendszer minden része szoros összefüggésben van. Kétségtelen, hogy több részben a magánjog mivelése, helyes fejlesztése és szabályainak gyakorlati alkalmazása sem nélkülözheti a büntetőjog ismeretét, szellemének, elveinek s egyes tételeinek figyelembe vételét. De sokkal nagyobb a két jog amaz érintkező pontjainak a száma, amelyeken kell, hogy a magánjog legyen a büntetőjognak vagy az alapja, vagy az irányitója, annyira, hogy ha a büntetőjog azt az alapot semmibe sem veszi, ha a magánjog kinálta iránytűt eldobja, elmaradhatatlanok a törvényhozás terén a helytelen eredmények és az igazságszolgáltatásban a tévelyedések és oly határozatok, amelyek az általános jogérzetet ki nem elégitik. E szempontból az előadó tüzetes taglalás alá vette a büntetőtörvénynek rendelkezéseit, behatóan birálta a joggyakorlat megállapitásait, mindenhol összefüggésbe hozva a bünügyi rendelkezés tartalmát a magánjogi kihatásokkal. A vizsgálódások eredménye, hogy mély ür mutatkozik a magánjog és a büntetőjog között ugy a törvényhozásban, mint a joggyakorlatban, melynek betöltése a túlhajtott szakbiráskodás kiküszöbölésétől remélhető. Egység az éltető eleme a jognak. Egység a törvényhozásban, egység a jog alkalmazásában. Ez jelenti azt is, hogy a szakjogok és igy a magánjog és a büntetőjog egymást támogatva és kiegészitve rendelkezzenek.

— **A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület magyar csoportja** 1910 október 21-én tartotta a nyári szünet után első felolvasó ülését. A napirenden *dr. Degré Miklós* zalaegerszegi törvényszéki elnök előadása szerepelt a büntető novellának a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseiről. A távollevő előadó tanulmányát *dr. Friedmann Ernő*, az egyesület főtitkára, mutatta be. Degré a büntető novella II. fejezetéhez füződő gyakorlatot irodalmilag feldolgozta, ismertette az előfordult esetek természetét, azokat beható bírálat tárgyává tette és számos vitakérdést vetett fel a törvénynek a gyakorlatba való átvitelével kapcsolatban.

Ezután *dr. Balogh Jenő* egyetemi tanár ismertette és bírálta a nemrég megjelent bünügyi statisztikai évkönyvet, fejtegette annak jogászra és szociólogusra egyaránt kiváló jelentőségét és becsét. Rámutat arra, hogy az évkönyv kiadásával a statisztikai hivatal igen nagy érdemeket szerzett.

Dr. Baumgarten Izidor elnöki záróbeszédében Degré előadásával kapcsolatban fejtegeti a nehézségeket, melyek a büntető novellának az általános büntetőjogi törvényekkel való összhangbahozatalánál felmerülnek és utal egy a büntető novellának megfelelő uj eljárási törvény hozatalának szükségességére.

Az egyesület október 27-iki ülésében a tisztujitás megejtése után *Angyal Pál* tartott előadást a büntető novellának a fiatalkoruakról szóló fejezetéről. Hangsulyozta, hogy a büntető novella helyes végrehajtásának előfeltétele a formalizmussal való szakitás és az egyéniesités gondolatának mélyitése. A modern jogász szellemében bonczolgatta és döntötte el a felvetett vitás kérdéseket.

Ezután *Bernolák Nándor* kassai jogtanár tartott előadást a fiatalkoruak bíróságainak Münchenben tartott kongresszusáról. Behatóan ismertette és méltatta a kongresszus munkásságát és levonta belőle a tapasztalatokat a hazai hasonló irányu reformokra vonatkozólag.

— **A szabadkai kir. járásbiróság** késedelmes expedíciójára vonatkozólag lapunk legutóbbi számában megjelent közleményre vonatkozó iratok megtekintése után illetékes helyről azt a felvilágositást kaptuk, hogy a fenforgó esetben a felfolyamodás korábban felterjeszthető nem volt, mert az a megkeresés foganatositásáról felvett jegyzőkönyvben foglalt tanudijakat megállapitó végzés ellen irányult s akkor érkezett, amikor a megkeresésre vonatkozó összes iratok a sommás ügyviteli szabályok 45. §-ának negyedik bekezdése értelmében a megkereső budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságához már visszaküldettek, azok nélkül pedig a felebbviteli biróság a felfolyamodást rendelvénynyel visszaküldötte volna. A szabadkai kir. járásbiróság a felfolyamodás beadását követő napon sürgősen megkereste a tőzsdebiróságot az iratok visszaküldése iránt, de azt a választ kapta, hogy a per folyamatban léte miatt az iratokat vissza nem küldheti és ismételt sürgetés után 1910. évi október hó 12-én a per jogerős befejezése után küldötte azokat vissza. Ezek szerint a szabadkai kir. járásbiróságot mulasztás nem terheli, amit készségesen konstatálunk.

— **Az uj polgári perrendtartás tervezete meg a kuriális stilus.** E czim alatt dr. Buzás Dezső tapolczai ügyvédtől a Magyar Nyelvőr legutóbbi számában hosszabb czikk jelent meg, melyből kiemeljük a következőket:

A törvénytervezet igen dicséretes haladás minden előző, hasonló szabásu jogi alkotással szemben.* Lépten-nyomon látni annak jelenségeit, hogy a szerző a magyar jogászság egy legkiválóbbja, Plósz Sándor, az Európaszerte elismert jogi kiválóság a szabatosság mellett a nyelvi, stilusbeli tökéletességre s emellett különösen a magyarosságra is törekedett. Erre vall a mondatszerkesztésnek a tervezet javarészében való egyszerü, világos volta, egészen meggyökeresedett jogi idegenszerüségek, németességek kerülése, kijavitása, olyannyira, hogy a szöveg sokszor egyenest orthologuskodó, nyelvtisztitó.*

Ime a példa:

Szépen megmutatja a tervezet azt, hogy a sokat üldözött s hiába üldözött *-tatik, -tetik* milyen könnyü szerrel elkerülhető. Használja evégre a többesszámu harmadik személyes igealakot, az általános alanynyal való cselekvő szerkezetet. Pl.: A biróság az igazolási kérelmet, amelyet a hathónapos határidőn tul *adtak* elő (459. §.).** A biróság a felvételi jogosultságot vagy kötelességet csak abban az esetben állapitja meg, ha *azt* (ez már elmaradhatott volna) valószinüvé *teszik*. (469. §.). A biróság a kérelem felől, ha tárgyaláson kivül *adták* elő . . (476. §.). Ha valamelyik félnek törvényes képviselőjét *mellőzték* (567. §.). — Máskor — igen helyesen — a visszaható igével segit magán, igy: E határidő az akadály megszünésétől, (másutt) az itélet kézbesitésétől *számitódik* (456., 532. §.). A postai szállitásra szánt idő, a háromnapos határidő nem *számitódik* be (617. §.). Ez is helyes a passzivum helyett: az igazolási kérelem fölött (ez — persze — megint kiri innen) az a biróság határoz. . . amely előtt a határnap *el volt mulasztva* (458. §.).

Másik jellemző szokása a kuriális stilusnak az *-andó, -endő*, meg *-hat, -het*-es szerkezetben való tobzódás. Ebben is ujitást látunk a javaslatban, mert ilyen magyarabb szerkezetet olvasunk: A földadó alá eső ingatlanok értékét az . . . adó százszoros összegében kell *megállapitani* (chelyett: *állapitandó meg*, 7. §.). A . . . fennállott értéket *kell* alapul *venni* (e h. *veendő*, 10. §.). A perbehivásban elő kell adni a perbehivás alapját (91. §., e. h. előadandó). Vagy ez: A megkeresést megtagadni *nem szabad* (17. §., e h. *meg nem tagadható*). A perbehivást . . a tárgyalási jegyzőkönybe is *fel lehet venni* (91. §.). Az ellenzést irásban *be lehet jelenteni*, vagy jegyzőkönyvbe *lehet mondani* (348. §.).

Kerüli a tervezet a németes *által-lal* való szerkezetet. Ilyenformán: *Ügyvédtől* nem képviselt fél (429. §.). Első *bíróságtól* eldöntött kérdés, (511 §.). *Elnöktől* kitüzendő határidő (472. §.).

A jogi nyelvben, meg egyebütt is, ujabban különösen a németből forditott hirdetések utján nagyon elharapódzott a sok *-i* képzős szó, ott ahol a német a főnévhez az *-s* képzőt teszi (*Gesundheits-gürtel: egészségi öv, Sicherheits-nadel: biztonsági tü* stb.). A javaslat a magyaros *-ó-t* használja. Teszem *bizonyitó* eszközök, *megtámadó* kereset, *békéltető* kérelem; *kényszeritő*, nem pedig kényszereszköz, *záró*, nem pedig zárhatározat.

A tudákos *azon, ezen*-t is sokszor kiküszöböli: *ennek* a törvénynek a szempontjából (96. §.), *azok* a magánjogi hatályok 147. §.). — A németes *ugy mint* helyett olvassuk a *mind—mind*-et) pl. Ha *mind* a birák és a jegyző, *mind* a felek jártasak a használt nyelvben, tolmács nem szükséges (233. §.). — *Szembesit* helyett *szembeállit*; oly tanuk, kiknek vallomásai egymással ellenkeznek, *szembeállithatók* egymással (308. §.). Mennyivel tökéletesebb ennek a kifejező ereje! — A *bir* helyett egyszerüen ez: Az igazolási kérelemnek *nincs* halasztó hatálya (463. §.), (e h. nem bir halasztó hatálylyal). — A biróság nem a kérelem *felett*, hanem *felől* határoz. A *fogadós* nem szállodás (1. §. *m)* pont) — *Képez* az egész törvénykönyvben talán csak egyszer fordul elő.

Mindezt jól esik olvasni a javaslatban. Sajnos, gáncsolni való is van bőven.

Nem ment a javaslat a mondatszerkesztésnek a kodifikálásnál megszokott hibáitól. Nem rövidebb a törvény, ha egy mondatba zsufolunk mindent, csak érthetetlenebb.

Igen gyakran akad meg az ember a kuriális stilus sok értelmetlen idegenszerü kifejezésében.

Ilyen az *iránt*-nak helytelen alkalmazása lépten-nyomon. Igy: *Károk iránt* nyujtott biztositás (110. §.), a biró elfogulatlansága *iránti* kétség (62. §.), szegénységi jog megadása *iránti* kérelem (112. §.), kereset jogviszony, időszakos szolgáltatás *iránt* (130. §.). Mindezekben mivel czélról van szó, legegyszerübb az *-ért* ragos vagy *végett* névutóval való szerkezet; helyes az is, amit különben a tervezetben olvasunk: a számadási kötelezettség megállapitás*ára* inditott kereset (130. §.).

* Lehetetlen ehelyütt meg nem emlékeznem másik korszakos törvénytervezetünkről, az általános magánjogi törvénykönyv tervezetéről, ebben is két részről, t. i. a családi vagyonjogra és az öröklés jogára vonatkozó részekről. Ezek, de főképp az utóbbi, nagyon szép példái annak, miként lehet kitünő törvényt, kitünő magyarossággal, rövid, szabatos, magyarán megirt fogalmazással szerkeszteni. Szerzőik: Zsögöd Benő és Schwarz Gusztáv.

* A perrendtartásnak Plósz Sándor szerkesztette első tervezetét bold. Szilágyi Dezső akkori igazságügyminiszter megbizásából nyelvi tekintetben átnézte Simonyi Zsigmond egyetemi tanár.

** A törvényszakaszok idézése az igazságügyi miniszteriumnak 1902. évi kiadványa szerint van; ettől a mostani javaslat alig néhány rendelkezés tekintetében tér el.

Ilyen sallang az *illetőleg* is. Pl.: alperest *illetőleg* kereskedelmi ügylet (e h. az alperesre *nézve*), a pótolt cselekmény *illetőleg* ujabb határnap kitüzése tekintetében irányadó kérdés *felett* (!) a tárgyalást megtartja (460. §.). Az ilyen *illetőleg* helyett *vagy, avagy* a megfelelő kötőszó.

Sok a németes vagy egyébként rossz szóösszetétel; *jogerős* (e h. jogerejü), *gyógyintézet* e helyett gyógyitó intézet, *kényszereszköz* helyett kényszeritő eszköz, továbbá *rangidősb, perképes, jogképes, joglemondás* (!) rangban idősebb, perre, jogra képes, jogról való lemondás helyett. Az *indok, indokol*-t, akárhogy befészkelte is már magát, kiküszöbölném; helyette nagyon jól alkalmazható a *megokolás, megokol*. Oktalan aktaszerüségek: a per *szorgalmazása* (e h. siettetése, sürgetése), közszerzeményt *tárgyazó* per, e h. közszerzeményért való per, bizonyitás-felvételt *eszközölni*, e h. bizonyitást felvenni (ugyan a *felvételt* is jó lenne letenni). A *-lag, -leg*-nek a hivatalos irásokban annyira uralkodó derüre-borura való használata a javaslatban is megvan. Pl.: *lényegileg* hasonnevü, a bejelentéshez a *biróilag* vagy *közjegyzőileg* hitelesitett meghatalmazás eredetiben csatolandó e h. a biró vagy közjegyző hitelesitette meghatalmazás. *Katonailag* megszállott épület e h. katonaság megszállta épület.

Megtaláljuk a ragos szók, névutók, határozók továbbképzését, ezt a hivatalos stilus hibái közt is ósdi helytelenséget. Pl.: a megtagadás jogosultsága *felőli* tárgyalás (312. §.), *azonnali* fizetés (318. §.), a titoktartás *alóli* fölmentés (333. §.), a szerződés e részbeni rendelkezése (628. §.).

Fent részletesen ismertettem, milyen szépen el tudja kerülni a javaslat a *-tatik, -letik*-et, mégis igen gyakran olvasunk evvel alkotott szerkezetet sokszor ugy, hogy szaporasága miatt különösen bántja az ember nyelvérzékét. Ime: a bíróság elrendelheti, hogy .. a bizonyitás a szóbeli tárgyalások folyamában *ismételtessék* vagy *kiegészittessék* (288. §.). Mennyivel egyszerübb ez a helyes szerkezet: a bíróság elrendelheti .. a bizonyitásnak a szóbeli tárgyalás folyamában megismétlését vagy kiegészitését! Ha a kitüzött idő alatt a hiány nem *pótoltatik* vagy az eljárás során jóvá nem *hagyatik* (110. §.) e h. nem pótolják vagy jóvá nem hagyják. Az elnök gondoskodni köteles arról, hogy .. a tárgyalás .. kitérésekkel ne *zavartassék* és megszakitás nélkül lehetőleg ugyanabban az ülésben *befejeztessék* (228. §.) e h. meg ne zavarják, befejeződjék.

Legsajnosabb hibája azonban a javaslat nyelvének a tömén-telen sok germanizmus, annál is inkább, mert mint fentebb örömmel kiemeltem, tudja a javaslat szövegezője, hogy a legbevettebb németességeket is könnyüszerrel ellehet kerülni. Pedig igen gyakran olvasunk olyan germanizmusokat, amiket lassan-lassan a leghevenyészettebb ujságczikkekből is kihagynak már. Ilyen egy helyen a *képez*: Ha a per tárgyát hasonnemü (e h. hasonló) ténybeli és jogi alapból eredő jogok és kötelességek *képezik* (79. §.), e h. a per tárgya .. jog és kötelezettség. Vagy a *bir;* teszem: az ügyvédnek a per vitelére szóló meghatalmazással *kell birnia* (103. §.) e h. kell, hogy meghatalmazása legyen. Az ügy eldöntésére *befolyással biró* körülmény (714. §.) e h. az ügy eldöntésére kiható körülmény. Ha az okiratnak csak egyes részei *birnak* jelentőséggel (133. §.), e h. ha csak az okirat egyes részeinek van jelentőségük. Ez a megerősités eskü *hatályával bir* (314. §.), e h. ennek a megerősitésnek az a hatálya, ami az esküé.

A leggyakrabban előforduló németesség azonban az ilyen: *A határozat, melylyel* az illetékes bíróságokat kijelölték, felebbvitellel meg nem támadható (54. §.). *A biró, kinek* tudomása van ... köteles bejelenteni (61. §.). *A fél jogát, hogy* a tanutól .. követelhesse, ez a szakasz nem érinti (312. §.). *Pergátló körülményeket, amelyeket* az elsőbiróság figyelembe venni köteles volt, a felebbezési biróság is hivatalból figyelembe köteles venni (503. §.). Ugy érzem: ide mindenüvé nyomatékosabb kiemelés kivánkozik, mutató névmással, igy: *az a határozat, az a biró, a* félnek *azt a jogát, olyan* pergátló körülményeket. (V. ö. Helyes Magyarság 83.)

Megtaláljuk a mutató névmásnak németes használatát is: a bíróság, mely a szegénységi jogot megadta, *azt* a féltől megvonhatja (118. §). Ha az alperes a pergátló kifogásokat a perbe bocsátkozás után adta elő, a bíróság a felperes kérelmére *azoknak* a per érdemében együttes tárgyalását is elrendelheti.

Tudja a tervezet, hogy a bíróság ha nem csak jól, hanem magyarul is határoz, akkor valami*ről*, valami *felől* határoz, mégis olvasunk ilyesmit: *a kérelem felett* az ellenfelet meg kell hallgatni (126. §). Az igazolási *kérelem felett* az a bíróság határoz (458. §). Ha a bíróság a beadvány *felett* szóbeli tárgyalás nélkül határoz (136. §).

Elmaradhatott volna az ilyesmi is: *ugy* az első, *mint* a felebbezési bíróság; kézbesiteni *valakinek kezéhez* (160. §.) (hát a lábához is lehetne?). A kihallgatást a bíróság *ujból* elrendelheti (380. §.) e h. *ujra*. Megvan a németes *ellenében* is: a bíróság itéletét a hitelezőtől adandó biztositék *ellenében* végrehajthatónak köteles nyilvánitani (420. §).

Az ilyen törvényt végrehajtó miniszteri rendeletnek kiegészitője szokott lenni egy formagyüjtemény, amely a törvény megfelelő szakaszára való utalással készül s hivatalos szövegezése és mintája a bírósági nyomtatványoknak. Az igazságügyi miniszteriumnak u. n. törvényelőkészitő osztálya elrettentő példával szolgált már a bürokrata stilus ilyenfajta alkotásainak. Amit teszem másik nagy kódexünkhöz, a bűnvádi perrendtartáshoz való nyomtatvány-mintákhoz készitettek, — de kiváló jogász pedig az alkotója! — találóvá avatja még ma is a büntető törvény régi német elnevezését: *Hals-Not-Peinliches-Gesetz.* (Ebben van, hogy csak egyet mondjak, az itéletnek az a formája, mely jó másfél oldalon át egy mondat s amely szerint a vádlott bünösnek mondatik ki, — mondjuk — a rablás büntettében, *elkövetve az által* stb.)

Justitia asszonyság eddig csak a szemét kötötte be, de bizony befogná ezentul a fülét is, mintsem ilyen krudélis formáju formátlanságban mondjuk ki az igéit. A törvény rendelkezései ezekben a nyomtatványmintákban öltenek testet. ezek kerülnek avatottnak, avatatlannak a kezébe, kétszeres hát a haszna a nyelvhelyességnek, ha szabatos, magyaros mintákat szerkesztenek, de kétszeres a kár is, ha az eddig való elvek szerint készül el ez a fontos iratminta-gyüjtemény.

A Magyar Jogászegylet f. évi november hó 5-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Gallia Béla kir. törvényszéki biró előadása: Kereskedelmi biráskodás és a perrendtartás javaslata.

Nehány éve önálló irodával biró jónevü fővárosi ügyvéd vidéki jó irodával cserélne, esetleg ilyent átvenne. Megkereséseket «*Jónevü fővárosi*» jelige alatt e lap kiadóhivatalába kérek. 13877

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt doktor juris, aki nagyobb, forgalmas vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13879

Pályázat fogalmazói állásra.

A kamaránknál üresedésben levő fogalmazói állást *meghivás* utján kivánjuk betölteni. Az állás nyugdij élvezetével kapcsolatos. Javadalmazása 2000 (kétezer) korona törzsfizetés és 700 (hétszáz) korona lakáspénz, amihez négyszeri 10 %-os ötödéves korpótlék járul. A pályázónak jogi, vagy műszaki képesitéssel kell rendelkezni. Feltételként kötjük ki továbbá a közgazdasági téren akár gyakorlatilag, akár elméletileg folytatott tevékenységet, a szakirodalmi müködésre való fogalmazási képességet, az idegen nyelvek közül legalább a németnek alapos ismeretét és a katonai szolgálat teljesitését. Az alkalmazás egy évig ideiglenes.

Ha a pályázók között a *fogalmazói* állásra alkalmasat nem találunk, egyelőre segédfogalmazót választunk, aki később fogalmazónak fog előlépni. A 2000 (kétezer) korona fizetéssel javadalmazott segédfogalmazói állás betöltésének feltételei ugyanazok, mint a fogalmazóinak, csupán az előzetes szakirányu tevékenységet nem követeljük meg.

A pályázati kérvényeket folyó évi november hó 20-ig kell a kamara titkári hivatalában benyujtani. 13878

Temesvárott, 1910 október hó 27-én.

A kereskedelmi és iparkamara.

Vest, kir. udvari tanácsos, elnök. *Lendvai* titkár.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 45. szám. Budapest, 1910 november 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A polgári perrendtartás törvényjavaslata a képviselőház előtt. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — Az ellentmondás. *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvédtől. — Más bíróság megbizása és birókuldés. *Dr. Edvi Illés Károly* budapesti ügyvédtől. — A perrendtartás jelenlegi jogunk és a Javaslat szerint. *Dr Lakatos Gyula* budapesti ügyvédtől. — Bányabiráskodásunk jövője. *Dr. Fehér Manó* oraviczabányai ügyvédtől. — Ellentétes kir. táblai határozatok. *as.* — *Jogirodalom:* A magyar váltójog kézikönyve. Irta dr. Bedő Mór. *Fertsek Gyula* budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A polgári perrendtartás törvényjavaslata a képviselőház előtt.

E hó 5-én az igazságügyi bizottság a képviselőház elé terjesztette e korszakos fontosságu kódexről szóló jelentését és a képviselőház már folyó hó 16-án megkezdi a javaslat tárgyalását.

Ezen jelentőségteljes események küszöbén a Magyar Jogászegylet, az Országos birói és ügyészi egyesület és az Ügyvédi Kör sürgős tanácskozásokban tárgyalják a javaslat némely részleteit.

Mivel ugy vagyunk meggyőződve, hogy az igazságügyi kormány még az utolsó órában sem zárkózik el a felmerült aggályok elől, az alábbiakban igyekszünk a felmerült aggályok és óhajok fontosabbjait tolmácsolni.

1. A Magyar Jogászegylet legutóbbi ülése a szó szoros értelmében lelkes demonstrácziő volt a kereskedelmi és váltótörvényszék fentartása mellett. Csatlakozott a Jogászegyletben megnyilvánult felfogáshoz az Ügyvédi Kör értekezlete, valamint választmánya is.

A magam részéről a magas szinvonalú, nagyérdekű vitához csak néhány megjegyzéssel akarok hozzájárulni.

E bíróság eltörlése mellett érvelők a kereskedelemnek adott kiváltságnak tartják a külön kereskedelmi hatáskört és a külön kereskedelmi bíróságot és attól félnek, hogy e bíróságnak kereskedelem-barát szelleme a többi hivatások és osztályok kárára volna.

Tekintettel arra, hogy az ipar és kereskedelem a forgalomnak és a pereknek több mint a felét (Budapesten bátran mondhatjuk háromnegyedét) adja, a magam részéről egyáltalán nem tartom méltánytalan vagy jogtalan dolognak, hogy a kereskedelmi és ipari forgalomból eredő perek valamint az ezekkel kapcsolatos perenkivüli ügyek részére külön eljárás állapittassék meg és Budapesten külön bíróság állittassék fel.

Ami pedig azt a félelmet illeti, hogy ezen külön bíróság itélkezése a kereskedelem előnyére, más foglalkozásuak hátrányára fejlődik: ezzel szemben elegendő arra utalni, hogy ez a bíróság volt az, amely kezdeményezte a judikaturában a biztositási vállalatok érdekeivel ellentétes joggyakorlatot, amelynek köszönhető az ügynökökre (különösen pedig a biztositási és részletüzletek ügynökeire) vonatkozó évtizedes praxis megdöntése. Az is általánosan ismeretes, hogy a kereskedelmi és váltótörvényszék három évtizeden át szembe helyezkedett a kir. Curia azon joggyakorlatával, mely a sommás végzés elleni perujitást nem engedte meg, mig végre sikerült a kereskedelemnek éppen nem kedvező ezen álláspontját a felsőbirósságokkal is elfogadtatni. Ez a néhány példa is mutatja, hogy e bíróság soha nem szolgált egyoldalú osztályérdekeket.

Igen helyesen utaltak arra, hogy eddig még senki sem bizonyitotta, kinek árt a kereskedelmi és váltótörvényszék fentartása és kinek használ eltörlése. A dolog tehát ugy áll, hogy az ország fővárosában itt van a kereskedelmi és váltóperek nagy tömege, itt van a kereskedelmi czégek, a részvénytársaságok és szövetkezetek fölötti felügyelet szüksége, itt vannak továbbá a kereskedelmi csődök és van ezek elintézésére egy európaszerte ismert, teljesen bevált bíróságunk, melyet, ha nem léteznék, az elintézésre váró ügyek nagy mennyisége miatt meg kellene teremteni; és ezt a bíróságot minden pozitiv szükség és komoly ok nélkül meg akarják szüntetni. Nem gondolják meg, hogy az uj perrendtartásra való átmenet nehézségeit csak tetézik, ha egyuttal megbolygatják e bíróság szervezetét és nehezebbé teszik a beolvasztása által monstruózussá váló budapesti törvényszék adminisztráczióját.

A magyar jogászság tulnyomó nagy többsége mély sajnálattal látná, ha a polgári perrendtartás törvénybe ikatása oknélküli rombolással járna együtt.

2. A kereskedelmi forgalomban tapasztalt perjogi visszaélések nagy része egyfelől a bíróságoknak bizonyos kérdésekben a forgalmi élet követelményeihez nem simuló gyakorlatára, másrészről a blankettákkal való bizonyitás szabályozatlanságára vezethetők vissza.

Az ügyletek egész légiója a tömeges üzletszerzésre berendezett kereskedelmi üzletek által előre előkészitett ürlapok alapján jön létre. Ezeket az ürlapokat pedig az azokat kibocsájtó vállalatoknak az üzletszerzésre kiküldött meghatalmazottai hozzák forgalomba, ők magyarázzák meg azok tartalmát, ők tanusitják az ürlapokon, s majd ha perre kerül a sor, a bíróság előtt, hogy az ügylet létrejött, hogy az ürlapon foglalt feltételeket a másik fél elfogadta, és hogy az ürlap szövege aláirás előtt felolvastatott és megmagyaráztatott.

Az ürlapok pedig a rendszerinti ügyleti feltételeken kivül tartalmazzák a teljesitési hely megállapitását, a sommás eljárásnak és a felperes által szabadon választható kir. járásbiróság illetékességének kikötését is.

Annál veszedelmesebb a tömeges üzletszerzésnek ez a fajtája, mert az üzletszerzők (ügynökök) a megkötött ügyletek után nyervén csak dijazást, nagy érdekük füződik ahhoz, hogy — ha talán kevésbbé reális módon is — minél több ügyletet kössenek.

Különösen fontos e körülmény azért, mert az ügyletkötő felek között értelmesség és routine tekintetében rendszerint megmérhetetlen nagy a különbség. Még kereskedőink jó része sem áll — különösen a vidéken — azon az értelmi szinvonalon, amely e visszaélésektől őket mentesitené. A blankettákat aláiró egyéb foglalkozásuak közt pedig aránytalanul sok az értelmetlen és tapasztalatlan, sőt az ürlapokon szereplők nagy része olvasni, irni sem tud.

Ám azok akik irni — olvasni tudnak, sem képesek ellenőrizni az elébük tett ürlap hosszu szövegét és nem képesek eligazodni az ügyleti feltételek utvesztőjében, nem értik meg a kikötött joghátrányok jelentőségét.

Az ürlapokkal való bizonyitás kérdését* a perrendtartás javaslata teljesen szabályozatlanul hagyja, pedig azok a visszaélések, amelyeknek meggátlására a könyvkivonati illetékesség

* Lásd dr. König Vilmos: Az ügyletkötés egy veszélyes módja. Jogtudományi Közlöny 1898 márcz. 28. sz.

megszoritása által törekszik, jórészt ezen blankettáknak használatára vezethetők vissza.

Maga a könyvkivonati illetékesség aránylag kevés visszaélést takart, az ürlapokkal való bizonyitáshoz képest. A könyvkivonati illetékesség megszoritása a kereskedelmet bénitja, anélkül, hogy a visszaélések kiküszöböltetnének, mert ezentul is módot nyujt a perjog arra, hogy a teljesitési hely és az alperes lakóhelyétől eltérő illetékesség kiköttessék. Hogy pedig a blankettákon ezek a kikötések ezentúl is szerepelni fognak, azt mondani is felesleges.

3. Az igazságügyi bizottság szövegezése szerint «a felek a tárgyalás előtt legkésőbb 8 nappal a bíróságnál bejelentett közös megegyezéssel a tárgyalást elnapolhatják. Ezen az eseten kivül az ellenfél beleegyezése az elnapolásnak és az elhalasztásnak 238. és 239. §-aiban megjelölt törvényes feltételeit nem pótolja».

Nálunk ez a szakasz aktualitással aligha fog birni. Hiszen jól tudjuk, hogy jelenleg annyi tárgyalás tüzetik ki, hogy egy-kettőnek elmaradása nem zavarja meg a bíróság munkarendjét, sőt biráink maguk kérik az ügyvédeket, hogy a kitüzött tárgyalások egy részét halaszszák el, mert idő hiján ugy sem kerül rájuk a sor. (A hivatalos halasztásokat a birák a statisztika miatt szeretik elkerülni.) Olyan járásbiró, aki 15—16 folytatólagos tárgyalást tüz egy délelőttre, bizonyára nem jön zavarba, ha 2—3 el is marad, sőt ha az ügyvédek nem halasztanák el a tárgyalásokat, maga a biró volna kénytelen hivatalból néhányat elhalasztani. Ugyanez a helyzet a felebbezési bíróságok előtt is, amelyek, legalább Budapesten, állandóan 7—8 ügyet tüznek egy délelőttre, ugy hogy ezen ügyeknek alapos letárgyalására akkor sem marad idő, ha egyetlen egy tanu, fél vagy szakértő kihallgatása sem válik szükségessé.

A közös halasztásnak 8 nappal előbb való bejelentése tehát egyrészről felesleges, másrészről azonban sok esetben értelemmel sem bir, mert a tárgyalást megelőző 8 napon belül is elég gyakran fordul elő olyan momentum, amely a halasztást szükségessé teszi.

4. A szakértői és tanubizonyitás tekintetében a javaslat több irányban szorul módositásra.

Ami a szakértői bizonyitást illeti, e tekintetben elegendő az ismert mizériákra hivatkozni. A bíróság szakértőkül kinevezi azokat, akiket a felek javaslatba hoznak és ezekhez hozzáadja a saját maga szakértőjét. A felek által megnevezett szakértők igen sok esetben semmi egyéb teendőt nem végeznek, mint hogy a szemlén egyoldaluan képviselik a felek érdekeit. Véleményük tehát elfogulatlannak éppen nem mondható és igy teljesen osztozom az Országos Birói és Ügyészi Egyesület budapesti osztályának azon állásfoglalásában, hogy a szakértőket nevezze ki a bíróság, anélkül, hogy a feleket azok személyére nézve megkérdezné. A magam részéről csak azt az egy módositást javasolnám, hogy a feleknek jogukban álljon saját költségükön ellenőrző szakértőket igénybe venni.

A tanuk kihallgatására nézve a bünvádi perrendtartás 132. §-ának analógiájára szükségesnek tartanám annak kiemelését, hogy nem szabad a tanukhoz (sőt a szakértőkhöz, meg az eskü alatt kihallgatandó felekhez sem) határozatlan, hamis, többértelmű, homályos vagy olyan kérdést intézni, mely a feleletre utmutatást tartalmaz.

A tanuk megesketése tekintetében a bíróra biznám a megesketés esetleges mellőzését abban az esetben, ha a vallomás lényeges körülményre nézve valótlannak bizonyult, ha kitünik, hogy a tanu a felek valamelyikével oly ellenségeskedésben áll, mely vallomásának elfogulatlansága iránt kételyt alkalmas támasztani, ha vallomásának lényegére nézve ingadozást tanusit, és ha a tanu ellen nyerészkedő szándékból elkövetett büntett vagy vétség miatt vádhatározat hozatott, vagy ily büncselekmény miatt elitéltetett. (BP. 221. §. 5., 6., 222. §. 2., 3. p.)

5. Felette aggályos az igazságügyi bizottság által javaslatba hozott azon uj szakasz (222. §. 2. bek.), mely szerint: «Aki jobb tudomása ellenére az ügyre tartozó oly tényt állit, amely nyilván valótlan, az ügyre tartozó tényt nyilván alaptalanul tagad, vagy nyilván alaptalanul hivatkozik valamely bizonyitékra, azt a bíróság 600 K-áig terjedhető pénzbirsággal bünteti. Ha a képviselő magát e részben a féltől nyert utasitással igazolni nem tudja, a birság visszkereseti jog nélkül a képviselőt terheli.»

E rendelkezés a gyakorlatban vagy hatástalan marad, vagy a feleknek, különösen képviselőiknek alaptalan zaklatására vezet. Az ügyvéd nem szokta minden tanu bejelentése előtt ügyfelének irásbeli információját kérni, valamint az ellenfélnek minden egyes tényállitására nézve sem kérhet a féltől irásbeli utasitást. A perbeli képviselő nem is szaladhat minden birói tárgyaláson ügyfeléhez az ellenfél tényállitására nézve információért (ez a tárgyalásokat elhuzná és elaprózná) és sem az ügyvéd, sem az ügyfél nem tudhatja előre, hogy valamely tanu hogyan fog vallani. Sokszor a fél nincs is a tényállásról teljesen tájékozva, csak sejti, hogy nem azonképpen áll a dolog, amint ezt ellenfele előadja, azért tagadja az ellenfél előadását. Viszont kifogásképpen kénytelen olyan tényállitásokat is előadni, amelyeknek valóságáról közvetlen észlelete alapján meg nem győződhetett, de melyeket valószinüknek tart. Ily körülmények között a rosszhiszemű, de óvatos fél és ügyvéd előnyben lenne a jóhiszemü, de kevésbbé óvatos felett, akit a pervezetés nagy hatalmával visszaélő biró esetleg minden perczben megfenyithetne a birsággal és az annak nyomában járó, önérzetét sértő erkölcsi büntetéssel.

Egyébként ugy tapasztaltuk, hogy ilyen visszaélések csak azon birák előtt fordulnak elő, akik azokat elnézik. Azon birák előtt, akik az alaptalan tagadásokat és halasztási ürügyeket kellő psychologiával kezelték, akik a huzás-halasztási kisérletekre 24—48 órás terminusokkal feleltek, nagyon leapadt a rosszhiszemü védekezés.

A budapesti Ügyvédi Kör vitája során méltán emelte ki dr. Teller Miksa, hogy ilyen rendelkezést a világnak egyetlen egy perjogi kódexe sem tartalmaz és hogy ez a szakasz még azoknak szempontjából sem használható, akik a fél igazmondási kötelességét kivánják a perben statuálni.

Egyébként az igazmondási kötelességre nézve legyen szabad utalnunk a javaslat szerzőjének, Plósz Sándornak lapunk 1908. év folyamán kifejtett következő szavaira:

«A fél, aki nem tudja ugyan, hogy hogyan történt a dolog, de nem tartja valószinünek, hogy felperes állitása igaz legyen, nem hisz felperesnek vagy általán nem akarja érdekének megóvását a bíróság belátására bizni, kétségkivül jogositva van a mentesség igénybevétele nélkül egyszerüen tagadni... Részemről azt sem tartom képtelenségnek, hogy a fél a nem tudás kijelentése mellett tényállitást tegyen. Mindennapos dolog, hogy a fél olyan tényeket állit, amelyekről közvetlen észleletén alapuló tudomása nincs, sőt nem is lehet. És ezt a perrendtartás is megengedi. Bizonyos, hogy ha már nem kivánunk öntudomást, bajos volna meghatározni a tudomás fokát, mely az állitáshoz szükséges legyen. A végén oda kell jutnunk, hogy elég a vélekedésnek az a foka, mely abban jut kifejezésre, hogy a fél a tényt egyáltalán állitja. És ez helyesen van igy. Lehetnek esetek, midőn a fél nem tudhatja a valót. Ha rosszul állitott, majd tagadni fogja az ellenfél és a bizonyitási eljárásban majd kiderül a valóság.»*

6. A javaslat 424. §-a szerint a költség összege a marasztaló határozatban számszerüen megállapitandó. Amennyiben a fél költségét az eljárás folyamában nem számitotta fel, vagy nem igazolta, a bíróság az összeg megállapitásában csak a lefolyt eljárásból ismert adatokat veszi figyelembe. Utólagos felszámitásnak nincs helye.

Ezen, a sommás eljárási törvénynyel lényegében megegyező rendelkezés mellett a fél, illetőleg képviselője jogositva van a pervitellel járó, feltétlenül szükséges perenkivüli dijait és kiadásait is felszámitani, anélkül, hogy tudná vagy tudhatná, hogy a bíróság azokat megállapitja-e vagy sem. Sőt azok az ügyvédek, akik a perben tételenként felszámitják e dijakat és kiadásokat, de akiknek — anélkül, hogy ez a költséget megállapitó birói határozatban kifejezésre jutna — a bíróság e költségeket nem állapitotta meg, hátrányosabb helyzetben vannak, mint akik részletesen nem számitották fel a költségeket. Ugyanis a részletes költségfelszámitást adó ügyvéddel szemben saját ügyfele azt vitathatja, hogy ezek a költségek benfoglaltatnak az ellenféltől befolyt összegben, mert a költségeket megállapitó határozatból nem tünik ki, hogy a felszámitott tételeket a bíróság nem vette volna a megállapitásnál figyelembe.

* L. *Plósz Sándor:* «A perbeli beismerés» czimen (Jogt. Közl. 1907. évf.) megjelent czikksorozatát; *Magyary Géza:* «A perbeli beismerés» czimü monografiáját (1906.); *Polláh Illésnek* «Perbeli hazugságok» czimü (Jogt. Közl. 1909. 11. sz.), *dr. Urbach Lajosnak* (Jogt. Közl. 1909. 13. sz.) és *dr. Mandel Zoltánnak* (Jogt. Közl. 1909. évi 12. és 13. sz.) megjelent czikkeit.

Ezeken a viszásságokon és sulyos érdeksérelmeken csak a költségeknek tételről-tételre való (rendszerint indokolás nélküli) megállapitása segithet.

Rendkivüli érdeke füződik az ügyvédi karnak ahhoz, hogy ezen rendszer iktattassék törvénybe, a mai átalánymegállapitási rendszer helyett.

7. Végül még egy szót a járásbirósági értékhatár kérdéséről.

Az igazságügyi kormányt gondolkodóba ejthetné az a *számos oldalról felhangzott* aggodalom, mely a járásbirósági hatáskör lényeges felemelése ellen felhangzott.

Az Országos birói és ügyészi egyesület budapesti osztálya és a Budapesti Ügyvédi kör egyaránt nagy ugrásnak tartják a 2500 K-ás értékhatárt.

Nem akarom az ismert érveket variálni, csak azt az egy szempontot szeretném a törvényhozás figyelmébe ajánlani, hogy ily kardinális, az egész birói szervezetbe mélyen belevágó reformot nem lehet inczidentaliter, az egész szervezetre kiterjedő egységes programm nélkül elhatározni. Hiszen a 2500 K-ás értékhatár teljesen felbillenti az elsőfolyamodásu bíróságok egyensulyát. A javaslat tulajdonképpen bevezetés az egyesbirósági rendszerre való áttéréshez, anélkül, hogy ezen rendszer megvalósitásának garancziáit nyujtaná.

Nyiltan és egyenesen nem meri proklamálni az egyesbirói rendszert, azért felemás munkát végez, meghagyva a törvényszékeket régi szervezetükben, régi feladataik kis töredékével.

Nem vagyunk elvi ellenesei az egyesbirói rendszernek, de nagyon messze távolinak tartjuk azt az időt, amikor ennek előfeltételei Magyarországon meglesznek. *Dr. Balog Arnold.*

Az ellentmondás.*

A polgári perrendtartás törvényjavaslata uj intézményt akar meghonositani: az ellentmondás intézményét. A 460. §. szerint, ha alperes a perfelvételi határnapon nem jelent meg, az itélet ellen minden ok és minden indokolás nélkül ellentmondással élhet és pedig ugy a járásbirósági, mint a törvényszék előtti eljárásban. Az ellentmondás következtében a már meghozott makacssági itélet hatályát veszti és a per felvételére ujabb határnapot kell kitüzni.

Nyilvánvaló, hogy ez az uj intézmény a perek elhuzására kitünő eszközül fog szolgálni. Mig a jogkereső közönség, valamint az ügyvédi kar évek hosszu sora óta szakadatlanul és hangosan panaszkodik a birói eljárás lassusága miatt és orvoslást követel, addig ime a törvényhozás egy olyan ujabb intézmény meghonositását készíti elő, mely az igazságszolgáltatás bajait egygyel szaporitani fogja.

Vizsgáljuk meg, vajjon szükség van-e erre az intézményre?

A ma érvényben levő perrendtartás szerint a tárgyalás elmulasztása miatt a mulasztó fél igazolással élhet, ha hitelt érdemlőleg bizonyitja, hogy mulasztása vétlen volt. Köztudomásu, hogy bíróságaink az igazolás kérdésében a lehető legszabadelvübb álláspontra helyezkedtek és soha tudtommal panasz nem hangzott fel amiatt, hogy a bíróságok nem adtak volna helyt az igazolásnak oly esetben, ha erre a legparányibb lehetőség megvolt.

A bíróságok ezen liberális gyakorlatán kivül az igazolás intézményének további kifejlesztése azért sem volt szükséges, mert már az első tárgyalások kitüzésénél a bíróságok annyi időt engedtek az alpereseknek, hogy bőven volt idejük megjelenésük előkészitésére, ügyvédvallásra és az idő rövidsége miatt igazán alig volt alperes az első tárgyaláson való megjelenésben megakadályozva. Ha pedig ez a csoda mégis megtörtént, ugy nem kellett alperesnek igazolással élnie, hanem a felebbezési bíróságok felebbezés esetén a sérelmet az 1893 : XVIII. tcz. 54. §-ának 3. pontja alapján orvosolták. Hangsulyozom azonban, hogy ezek az esetek igen elvétve, kivételesen fordultak elő, mert már az elsőfokon eljáró biró hivatalból is megtagadta az itélet meghozatalát az idézett rendelkezés folytán, ha a beérkezett vétivből ugy látta, hogy alperesnek nem volt kellő ideje arra, hogy a tárgyaláson megjelenjen.

A polgári perrendtartás törvényjavaslata már most magát az igazolás intézményét is tovább fejleszti 456. §-ában, midőn elrendeli, hogy az igazolást a bíróság akkor sem. tagadhatja meg, ha a mulasztó fél csak valószinüvé is tudja tenni azt, hogy mulasztása vétlen volt. Az igazolás intézményének ezen fejlesztését magam részéről helyesnek tartom és a fentebb elmondottakból kitünőleg különben is körülbelül a bíróságok mai álláspontjának felel meg e szabály. Ennél tovább menni azonban nemcsak hogy felesleges, hanem káros is. Ha az alperesnek megadjuk a lehetőséget arra, hogy a makacssági itéleteket minden indokolás nélkül ellentmondással megtámadják, ugy ezen intézményt sürün fogják igénybe venni és ezzel egyrészt a perek lefolytatása még az eddiginél is hosszabb időt fog igénybe venni, másrészt a bíróságok munkája tetemesen meg fog növekedni, mert minden ellentmondással megtámadott ügygyel már az első érdemleges tárgyalás előtt négyszer annyi munka lesz, mint eddig.

Már a rendes mindennapos ügyekben is nagy késedelmet fog okozni az ellentmondás intézménye.

A nem helyben lakó alperest 30 napnál rövidebb időre nem szokták bíróságaink az első tárgyalásra megidézni. Ha további 30 napot számitunk az itélet kézbesitéséig és további 15 napot az ellentmondás benyujtására szánt időre, további 30 napot a második perfelvételi határnapig és végül 30 napot a második itélet kézbesitéséig, ugy minden kétségen kivül áll, hogy még ha a mai állapotok nem is rosszabbodnak, 4½ hónapig fog tartani, mig alperes az ellentmondással meg nem támadható második itéletet meg fogja kapni.* Pedig a járásbirósági értékhatárnak 2500 K-ra való felemelése mellett egészen biztosra vehetjük, hogy a mai járásbirósági állapotok nem fognak javulni, hanem további visszaesés fog a per tartamára vonatkozólag bekövetkezni. De még az esetben is, ha a legideálisabb állapotokat tételezzük fel a jövőre nézve és a 30—30 napos időközöket a felére szállitjuk le, akkor is felperes minden erőmegfeszitése mellett sem tud 2½ hónap előtt alperesnek itéletet kézbesittetni.

Pedig az én eddigi számitásom csak a mindennapos sablonos ügyekre vonatkozik és figyelmen kivül hagytam a kézbesitési nehézségeket, melyekkel oly gyakran kell megküzdenünk. Képzeljük el, milyen megalázó lesz a magyar hitelezők helyzete a horvátországi, boszniai és pláne külföldi alperesekkel szemben, akiknek eddig sem tudtunk (a legjobb esetben) félévnél korábban itéletet kézbesittetni. A félévből most majd legalább egy év lesz, ha a horvát, boszniai, vagy külföldi alperes minden indokolás nélkül ellentmondással fog élni.

Ugyanez áll az esetre, ha a kézbesités alperesek egyikére való tekintettel hirdetmény által történik, amikor is a per felvételéig terjedő időköz nemcsak nagyobb, hanem az eljárás még a hirdetésnek kétszeri közzététele folytán tetemesen drágább is lesz, mint eddig.

Ha ezt a perspektivát látjuk, csodálkozva kell kérdenünk, hogy ugyan mi indithatta a javaslatnak tudós, mindnyájunk által tisztelt és nagyrabecsült szerzőjét az ellentmondás intézményének meghonositására. Az indokolás kérdésemre válaszul a következőket mondja: «Az ellentmondás (opposition) a franczia szóbeli perből indul ki. A forgalmi akadályok, a közlekedési eszközök hiánya és a kezdetleges müveltségi viszonyok sokáig a legnagyobb enyheséget követelték a szük időre mért szóbeli tárgyalás elmulasztásának megbirálásában. A restitucció szigorúbb feltételei itt nem feleltek volna meg. A franczia jog ennélfogva kifejlesztette az ellentmondás intézményét. A makacssági itéletet csak ideiglenesnek egyszerü, intésnek tekinti . . . .»

A törvényjavaslat tehát a franczia jogból akarja az ellentmondás intézményét átültetni. Csakhogy a mi Franciaországban beválhatott és jó lehet, az nálunk egészen bizonyosan nem fog jónak bizonyulni. Maga az indokolás is reámutat arra, hogy a franczia jogban mi teszi szükségessé az ellentmondás intézményét: a szük időre mért szóbeli tárgyalás. Vagyis Franciaországban, különösen a békebiró előtti eljárásban az első tárgyalás határnapjáig az idő oly szükre van szabva, hogy ott egyrészt az ellentmondás intézményére szükség lehet, másrészt az intézmény ott bajt nem okozhat. A békebiró, akinek hatásköre különben is csak 600 frankig terjed, rendszerint még ugyanazon a héten hozza meg itéletét, amely héten felperes keresete benyujtatott, sőt ha felperes sürgősséget kér ügye számára bármely alapos

* Részlet az Ugyvédi Körben tartott előadásból.

* Köztudomásu, hogy a 30 napos időközök, melyeket számitásom alapjául felvettem, nem tulzottak, sőt ellenkezőleg pl. Budapesten ritka kivétellel csakis sürgetésekkel és postai kézbesités igénybevételével érhetők el.

okból, ugy az eljárás még gyorsabb és ugyszólván egyik napról a másikra nyer befejezést. Ez pedig szabály a franczia békebiró előtti eljárásban, nem pedig fehér holló, mint nálunk.

Ily gyors eljárásban igenis szükség lehet az ellentmondás intézményére, mert előfordulhat, hogy alperes nem kapta meg az idézést a tárgyalás előtt, vagy nem kellő időben, másrészt nem okozhat ott bajt az ellentmondás intézménye, mert semmi értelme sem volna annak, hogy alperes ellentmondással éljen, hiszen tehát nem nyerne több időt, mint legfeljebb pár napot. Nálunk azonban hónapok fognak kárba veszni az ellentmondás intézménye folytán és azért igen sürün fognak az alperesek ezen jogorvoslattal élni. Franczia országban pedig napokat nyernek csak vele az alperesek és azért ott nem is élnek vele ok nélkül, mert pár nap miatt nagyon kevés alperesnek áll érdekében a költségeket szaporitani.

Lényegileg ugyanez áll a tribunal előtti eljárásban is, ahol az eljárás nem a hónapokra terjedő perfelvételi határnap kitüzésével kezdődik, hanem az alperes hez intézett felhivással, hogy nyolcz nap alatt ügyvédet valljon. Ezen eljárásban sem nyerne tehát alperes sok időt az ellentmondással, hanem csak saját költségeit szaporitaná minden ok nélkül. Ha még ehhez hozzátesszük, hogy Franciaországban minden oly esetben, ahol felperes érdeke veszélyeztetve van, a végtelenül gyors lefolyásu référé eljárás vehető igénybe,* amelyben ellentmondásnak nincs is helye, meg van magyarázva, hogy miért nem árt az ellentmondás intézménye a franczia jogrendszernek, de nem látjuk magyarázatát annak, hogy minek kell a franczia rendszer ezen intézményét meghonositani nálunk.

Dr. Teller Miksa.

Más bíróság megbizása és biróküldés.

(BP. 404. §. első bek., 437. §. második bek. és 29. §.)

A Jogt. Közl. ez évi 42. számában: «A kir. Curia és az esküdtszék» czim alatt közölt czikkemben mellékesen szóvá tettem azt is, hogy a kir. Curia 4405/910. B. sz. a. hozott határozatával minden indokolás nélkül a szegedi esküdtbiróság helyett a budapesti esküdtbiróságot bizta meg az itélet megsemmisitése folytán elrendelt uj eljárással. Erre vonatkozó megjegyzéseim eredményéül azt az állitást koczkáztattam meg, hogy a Curia ez eljárásában bizonyos önkényesség van.

Czikkemre dr. Eisner Manó a Jogt. Közl. 43. számában reflektálva azt mondja, hogy a Curia szóban forgó rendelkezésének törvényes alapja van s hogy eszerint nem törvénykérdés az: vajjon a fenforgó esetben kivánatos és indokolt volt-e a Curiának törvényadta jogával élni. Erészben czikkiró ur is ugy vélekedik, hogy a delegálás inkább elkerülendő lett volna.

Minthogy ez érdekes kérdés lényegét mindegyikünk csak mellékesen érintette: czélszerünek látom itt azzal tüzetesebben foglalkozni és pedig annál inkább, mert ez ideig tudomásom szerint nálunk még nem fordult elő olyan bünügy, amelyben a kir. Curia nemcsak a biróküldés, hanem a más bíróság megbizásának jogát is gyakorolta volna. Ez eset tehát kiválóan alkalmas arra, hogy e két különálló jog gyakorlatának föltételeit és ezzel a más bíróság megbizása és a biróküldés közötti különbséget felismerjük.

A biróküldés a BP. 29. §-ában meghatározott föltételhez van kötve. Eszerint a biróküldés jogát csak a kir. Curia gyakorolhatja és pedig a felek valamelyikének inditványa, vagy a bíróság előterjesztése alapján és mindenkor a koronaügyész meghallgatásával. A törvény nem köti meg a Curiát abban, hogy az illetékes helyett a hasonló hatáskörü birósságok közül melyiket delegálja. Ebben tehát szabad keze van. Ellenben meg van kötve a biróküldés föltételei tekintetében, mert a törvény szerint ennek csak akkor van helye: 1. ha az illetékes bíróság kizárás okából nem járhat el; 2. ha az illetékes bíróságtól, illetőleg az esküdtektől részrehajlatlan eljárás és határozat nem várható; 3. ha a biróküldés a közbéke, vagy közbiztonság érdekében szükséges.

A dolog természetéből következik, hogy a biróküldés, amelyet külön kell kérni vagy inditványozni, mindenkor külön határozat tárgya és igy nem lehet kiegészitő része a perben hozott valamely határozatnak.

Igy pl. a Haverda-ügyben is a második főtárgyalás előtt kérték a felek a biróküldést, mely kérelem tárgyában a Curia 8628/909. sz. a. külön határozott.

Egészen eltérő föltételekhez van kötve a felsőbirósságokat megillető az a jog, hogy amennyiben az alsófoku bíróság itéletét az azt megelőző eljárással együtt megsemmisitik, az egyidejüleg elrendelt uj eljárással más birósságot bizhatnak meg.

Ez a jog a kir. táblát és a kir. Curiát egyaránt megilleti. Gyakorlásának módja pedig mindenkor az, hogy valamely perbeli határozattal van kapcsolatban s mintegy kiegészitő részéül szolgál annak a rendelkezésnek, melylyel a felsőbiróság az alsófoku bíróság itéletét és eljárását megsemmisiti.

Ezek a különbségek nyilvánvalók.

Nem ily egyszerü az a kérdés, hogy mily korlátok közt gyakorolható más bíróság megbizása, igy különösen, hogy mikor és minő terjedelemben illeti meg e jog a kir. táblát és a kir. Curiát.

A kir. táblát illetőleg minden kétséget eloszlat a BP. 404. §-ának világos rendelkezése. E §. első bekezdése szerint a kir. tábla abban az esetben, ha a törvényszék itéletét a 382. vagy 384. §. alapján megsemmisiti és uj eljárás szükségét látja: erre ugyanazt a törvényszéket utasitja, vagy ezzel «a kir. tábla területén lévő más törvényszéket biz meg».

Ebből két dolog nyilvánvaló. Egyik az, hogy a kir. tábla csak akkor bizhat meg az uj eljárással más birósságot, ha alaki semmiségi ok alapján semmisiti meg a törvényszék itéletét, a másik az, hogy csak a saját területén levő más törvényszéket bizhat meg az uj eljárással. Mindkét korlátozásnak megvan a természetes oka.

Ha a kir. tábla anyagi semmiségi ok esetén azt látja, hogy az eljárt bíróság nem ismert fel, vagy mellőzött olyan lényeges körülményt, amelynek megállapitása a büntetőtörvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása végett szükséges (437. §. ötödik bek.), ekkor módjában áll az általa tartandó főtárgyaláson a bizonyitás fölvételét részben vagy egészben megismételni, vagy uj bizonyitékokat fölvenni. Ily esetben tehát nem merülhet fel annak szükségessége, hogy a kir. tábla uj eljárásra utasitsa az eljárt törvényszéket, vagy ezzel más törvényszéket bizzon meg.

A dolog természetéből folyik az a korlátozás is, hogy a kir. tábla csak a saját területén lévő törvényszékek közt válogathat: mert hiszen törvényes hatásköre csupán e törvényszékekre terjed ki.

Hézagosnak látszik azonban a törvény annyiban, hogy nem jelöli meg az okokat és föltételeket, amelyek alapján a kir. tábla más birósságot bizhat meg az uj eljárással. A törvényhozó itt abból indul ki, hogy az esetek változó sokfélesége mellett, a részletes szabályozás legyőzhetetlen nehézségbe ütköznék. Ez okból engedett szabad kezet a semmis eljárás ki által leendő pótlása tekintetében a felebbviteli birósságnak; ami azonban nem jelenti azt, hogy ez a bíróság önkényesen, minden indokolás nélkül élhet e jogával. A határozatnak ugyanis minden rendelkezését és igy a más bíróság megbizását is indokolni kell. Hogy mi lehet a külön megbizás oka: ez iránt tájékozást nyujt a miniszteri indokolás, mely szerint különösen akkor van helyén más bíróság megbizása, ha a kir. tábla az első fokon eljárt törvényszéket nem tartja eléggé elfogulatlannak, vagy ha más bíróság eljárásától nagyobb vagy gyorsabb eredményt vár. (M. i. 630. lap.)

Igy áll a dolog a kir. táblát illetőleg.

A kir. Curia felülvizsgáló hatásköre egészen más lévén: ennek megfelelően más birósságnak az uj eljárással való megbizása is más esetekre vonatkozik és más föltételekhez van kötve.

Első különbség az, hogy a kir. Curia nemcsak alaki semmiségi ok alapján való megsemmisités, hanem anyagi semmiségi ok fenforgása esetén is más birósságot bizhat meg az uj eljárással. Az előbbiről a 437. §. második, az utóbbiról e §. ötödik bekezdése rendelkezik. Ezuttal bennünket elsősorban az előbbi érdekel.

A 437. §. második bekezdése szerint a kir. Curia a 404. §. első és harmadik—hetedik bekezdéseiben foglalt szabályok megfelelő alkalmazásával határoz, abban az esetben, ha az alsófoku itéletet a 384. §. alapján semmisiti meg, ha pedig a 427. §-ban

* 1904. évben a Tribunal de la Seine 39,000 pert intézett el; ugyanazon évben az ugyanazon Tribunal előtt 72,000 ügy nyert elintézést a référé eljárással.

foglalt semmiségi okok valamelyike forog fenn: ekkor a 404. §. első és harmadik bekezdése értelmében határoz. Minthogy itt a 404. §-nak csak első bekezdéséről van szó, mert ez rendelkezik más bíróság megbizásáról: ennélfogva az eldöntendő kérdés szempontjából közömbös, hogy a Curia a 384., avagy a 427. §. alapján semmisiti-e meg az alsófoku itéletet. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben csupán az esküdtbíróság, mig az előbbi esetben az esküdtbíróság és a törvényszék, illetőleg a kir. tábla itéletének megsemmisitéséről van szó.

Már most mit jelent e rendelkezés értelmében az, hogy a kir. Curia a «404. §. első bekezdésében foglalt szabályoknak megfelelő alkalmazásával», illetőleg a «404. §. első bekezdése értelmében határoz».

A megfelelő alkalmazás elsősorban abban áll, hogy a kir. Curia az eljárt esküdtbíróság helyett is más esküdtbíróságot bizhat meg az uj eljárással, holott a kir. tábla ezt nem teheti meg, mert az esküdtbíróság itéletének felülvizsgálata nem tartozik hatáskörébez. A Curia továbbá nemcsak az eljárt törvényszék helyett más törvényszéket, hanem az eljárt kir. tábla helyett más kir. táblát is megbizhat, holott a kir. tábla csak a törvényszékek között válogathat.

E különbségektől eltekintve, a további kérdés már most az, hogy, amennyiben a Curia valamely elsőfoku bíróságot helyettesit más bírósággal: kötve van-e a 404. §-nak ahhoz a rendelkezéséhez, hogy az uj eljárással csak az illető elsőfoku bíróságra nézve hatáskörrel biró kir. tábla területén levő más törvényszéket, vagy esküdtbíróságot bizhat meg. Vargha Ferencz a 437. §. második bekezdésének magyarázataként, hivatkozással a 404. §. első bekezdésének megfelelő alkalmazására, azt mondja: «ha a semmiségi panasz alapos, a Curia az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, megsemmisiti s ugyanazt a törvényszéket uj eljárásra utasitja, vagy *ezzel a kir. tábla területén lévő más törvényszéket biz meg.*» Ez Vargha szerint áll az esküdtbíróságra is.*

Részemről csatlakozom Vargha Ferencz véleményéhez, mert az a körülmény, hogy pl. valamelyik törvényszék nem eléggé elfogulatlan, még nem indokolja a bizalmatlanságot azzal a kir. táblával szemben, amelynek hatósága alá az illető törvényszék tartozik. Eszerint nincs törvényes ok arra, hogy a kir. Curia más kir. tábla területéről választott törvényszék megbizásával bizalmatlanságát fejezze ki az ügyre nézve illetékes kir. táblával szemben is, amely arra semmi okot sem szolgáltatott. Az tehát szerintem is kétségtelen, hogy amennyiben más törvényszék megbizásáról van szó, ezt a kir. Curia is csak az illető kir. tábla területén levő törvényszékek közül választhatja. De ha ez áll: ugy a következetesség azt hozza magával, hogy ugyanezen elvet alkalmazzuk az esküdtbíróságok helyettesitésénél is, habár ezek itéleteinek felülvizsgálása a kir. tábla hatáskörén kivül esik.

A biróküldésnél a törvény korlátozás nélkül megadja a Curiának azt a jogot, hogy: «az illetékes helyett hasonló hatáskörü más bíróságot küldjön ki» (29. §. első bek.). Más bíróság megbizásánál azonban, ha alaki semmiségi ok forog fenn, a 404. §. első bekezdése az irányadó, amely pedig csak az illető kir. tábla területén levő törvényszékek közötti választást engedi meg.

A kir. Curia eltért a törvény e rendelkezésétől, midőn a Haverda-ügyben eljárt szegedi esküdtbíróság helyett a budapesti törvényszéket, mint esküdtbíróságot bizta meg. Ezért állitottam és állitom, hogy a kir. Curiának ez eljárásában bizonyos önkényesség ismerhető föl. Fokozza pedig ezt a látszatot még az a körülmény is, hogy a kir. Curia sem a határozat rendelkező részében, sem annak indokolásában nem hivatkozott a BP. 437. §-ának 2-ik bekezdésére és ezzel kapcsolatban a 404. §-ra. Tehát még a törvényre való hivatkozással sem indokolta kérdéses rendelkezését. Pedig, mint láttuk, még külön megokolása is szükséges annak, ha a felsőbíróság az eljárt törvényszék, vagy más alsófoku bíróság helyett más bíróságot biz meg az uj eljárással.

Esetleg a megsemmisitő határozat érdemleges indokaiból is kitünhetik az, hogy miért vált szükségessé más bíróságot megbizni az uj eljárással. A Curia kérdéses határozatából azonban éppen az ellenkező tünik ki. Ebben arról van szó, hogy a törvényszék nem olvastatta fel Jánosi feljegyzéseit, és hogy nem hallgatott ki két tanut, akikre a vádló hivatkozott. Nos tehát! — mit tartozik ez az esküdtekre és igy az esküdtbíróságra, mint ilyenre. Hisz ehhez hasonló hibát, ha ugyan az, akárhány törvényszék elkövet, anélkül, hogy amiatt bárkinek eszébe jutna más bíróságra bizni az uj eljárást. Ami pedig az esküdteket illeti, ezek teljesen ártatlanok abban, hogy a törvényszék egy vagy más bizonyitékot fölvett-e vagy nem. És mégis a bizalmatlanság elsősorban velük szemben nyilatkozott meg. A tárgyalás után történtek erre talán nyujtanak is némi alapot. Ám a Curia ezekről egy árva szóval sem emlékezik meg. Ami határozatában olvasható, az egyenesen ellene mond annak a rendelkezésnek, melylyel az ügy további ellátását a budapesti esküdtbíróságra bizta.

Ez a határozat tehát erészben nem a törvény alkalmazását, hanem a kir. Curia souverain akaratának megnyilatkozását tartalmazza. Az ilyen eljárástól különösen a legfelső bíróságnak tartózkodnia kellene, mert ez a törvény iránti tisztelet meglazulását, s a jogbizonytalanság kezdetét jelenti.

Dr. Edvi Illés Károly.

* Balogh, Illés, Vargha: A BP. magyarázata, II. kötet, 159. l.

A perbeavatkozás jelenlegi jogunk és a Javaslat szerint.

A polgári törvénykezési eljárás megalkotásakor, 1868-ban a perbeavatkozás szabályai sem Magyarországon, sem a külföldön nem voltak még kikristályosodva és tiszta rendszerbe foglalva. A polgári törvénykezési eljárás forrásául szolgált német partikuláris perjogok, igy a porosz, a hannoverai, a középkori perjogokból átvették az interventió principalis és az interventió accessoria tanát, a római jogból pedig a nominatió auctoris intézményét. A polgári törvénykezési eljárás három szakaszában (72., 73. és 78. §.) tárgyalja ez intézmények közül a főbeavatkozást és a szavatos perbehivását. Az 1881. évi Novella 9. és 10. §-ában bővebben szabályozza a szavatos perbehivását, végül a sommás eljárásról szóló törvényünk 22. §-ában a német Zivilprozessordnung mintájára modern alapon fejti meg a főbeavatkozás kérdését. A mellékbeavatkozás intézménye jelenlegi jogunkban még nem nyert szabályozást.

Az 1877. évben megalkotott német polgári perrendtartás foglalja először rendszerbe a perbeavatkozás szabályait, egy külön czim alatt: Beteiligung Dritter am Rechtsstreite. A képviselőház előtt fekvő magyar Javaslat: «Harmadik személyek részvétele a perben» czim alatt 82—93. §-aiban teljesen a német perrendtartás mintájára szabályozza e kérdést.

Három intézmény foglaltatik össze e fejezetben: 1. a főbeavatkozás, 2. a mellékbeavatkozás, 3. a perbehivás és pedig ez utóbbinak három alakja u. m. a szavatosnak, a követelés igénylőjének és a birtokosnak perbehivása.

A főbeavatkozást már a sommás eljárásról szóló törvény a német perrendhez idomitotta. A Javaslat még a legutolsó különbségeket is eltünteti. Jelenleg a főbeavatkozási per az alappernek az elsőbiróság előtti eldöntéséig inditandó meg, uj jogunk szerint a per jogerejü eldöntéséig lesz megindithatő. Az ujitás helyes, mert egy önkényesen megállapitott időpontot korrigál. A főbeavatkozó esetleg csak a per felsőfoku tárgyalása közben szerez tudomást a perről és már praktikussági szempontból is módot kell adnunk a főbeavatkozónak, hogy igényét mindaddig érvényesithesse, amig a jogvita jogerősen nincs eldöntve a felek közt. Ezáltal materialiter helytelen itéletek előztetnek meg. Ugyanez a szempont kivánja, hogy a főbeavatkozásnak perujitás esetében is helyt adjunk, bár erről a Javaslat hallgat.

Ha a per már felsőbb instancziánál van, a főbeavatkozó keresetét az elsőfoku bíróságnál tartozik meginditani és az mint önálló per tárgyaltatik és a maga utján halad. A bíróságnak fakultativ joga lesz a főpert a főbeavatkozási per jogerejü eldöntéséig felfüggeszteni, sőt és itt a Javaslat eltér a német perrendtől a pereknek együttes tárgyalását is elrendelheti. Ez az utóbbi intézkedés, amely már a S. E.-ban is megvan és ott nem lel okot kifogásra, a Javaslatban meggondolásra int. A tábla és a Curia a főbeavatkozási pernek magához vonása által, annak instancziáit megröviditheti és kérdés, hogy ez megengedhető-e?

A két per külön tárgyalása és eldöntése által pedig egymással materialiter ellentétes itéletek keletkezhetnek, amelyek a végrehajtási eljárásban is komplikácziókat idézhetnek elő. Előfordulhat, hogy a főbeavatkozási per jogerősen eldöntetett és az alapper még folyik. Ez esetben az alapperben az exceptio rei

iudicatae segit. Viszont lehet, hogy az alapper már jogerős elintézést nyert és a főbeavatkozási per még folyik. Kérdés, hogyan gátolhatja meg a főbeavatkozó a főperbeli, reá hátrányos itélet végrehajtását, legalább biztositási intézkedésekkel. Jelen végrehajtási jogunk szerint ilyenek nem állanak rendelkezésére.

Kétségtelen, hogy a Javaslat intézkedéseinél szorosabb kontaktust kellene a két per között teremteni. Vagy ki kellene mondani az alapperbeli itéletben, hogy az csak a főbeavatkozási perben hozott itélet jogerejü eldöntése után és attól függően hajtható végre ; vagy kötelezővé kellene tenni az együttes tárgyalást és eldöntést. Esetleg a főper eldöntésének kötelező felfüggesztése is elég volna arra, hogy materialiter ellentétes itéletek ne keletkezzenek.

A mellékbeavatkozást jelenleg érvényben lévő perjogunk egyáltalán nem szabályozza. Ennek daczára is él a gyakorlatban és egyes törvényekben történik is reá hivatkozás. Igy a végrehajtási törvény 92., 119. és 161. §-aiban, a Csődtörvény 26. §-ában. E törvényhelyek a mellékbeavatkozó jogi érdekének precizirozására szolgálnak, különösen oly esetekben, ahol a beavatkozó és a fél közt jogi érdekközösség daczára materiális érdekellentétek állanak fenn. Igy a Végrehajtási törvény 92. §-ában meghatározta a jog, hogy az igényperben a végrehajtást szenvedő csak a végrehajtató mellett avatkozhatik be, holott materiális, — de jogilag természetesen el nem ismerhető — érdeke gyakran az igénylő melletti beavatkozását indokolná.

A javaslat 84. §-a a mellékbeavatkozást általánosságban megengedi jogi érdek alapján. A teoria és gyakorlat feladata lesz az általánosan hangzó jogi érdek fogalmának közelebbi meghatározása. A jogi érdek a pusztán materiális, nyerészkedési érdekkel áll szemben és azt fejezi ki, hogy a felek közti jogvita a beavatkozót jogi állásában érinti, a meghozandó itélet az ő jogállását módositja kedvező vagy kedvezőtlen irányban. Igaz, hogy az itélet ius facit inter partes, de csak mint jogi tétel. Egy harmadik személy joga és a saját jogom közt, oly szoros kapcsolat és feltételezési viszony lehet, hogy az ő jogának megálltával vagy megdőltével áll vagy dől meg az én jogom is. Például perli a hitelező a főadóst és én vagyok a kezes. Az itélet nem lesz ellenem végrehajtható és mégis ki tagadná, hogy jogi helyzetem a főadós elmarasztalása alapján kedvezőtlenebb lesz. Esetleg a birtokomban levő adatokkal meggátolhatom a főadós elmarasztalását és tárgytalanná tehetem az ellenem inditandó pert : ime a jogi érdek, amelynek alapján beavatkozhatom.

Gyakran a kapcsolat valamelyik peres fél joga és az én jogositványom közt oly erős, hogy a perben hozott kedvező itélet res iudicatát teremt reám nézve is, holott nem állottam perben. Ilyen eset a gyakran tárgyalt iskolapélda : A törvényes örökös megtámadja a végrendeleti örököst és én mint hagyományos szerepelek a végrendeletben. Ha az itélet kedvezőtlen az örökösre, ez nem teremt res iudicatát reám nézve, hiszen lehetséges, hogy éppen az én jogom kijátszására beszéltek össze a végrendeleti és törvényes örökös. Ha ellenben a végrendeleti örökös megnyeri a pert, ez kedvező res iudicatát biztosit nekem is, mert a törvényes örökös nem indithat külön pert ellenem a végrendelet hatálytalanitása iránt.

A Javaslat 85. §-a szerint «A mellékbeavatkozás a per bármely szakában a per jogerős eldöntéséig és felebbvitellel kapcsolatban is történhetik. E mondat utolsó része arra nyujt támpontot, hogy a mellékbeavatkozó a maga részéről önállóan élhet perorvoslattal és a mondat ezt a részét kihagyandónak vélem. Az itéletben való megnyugvás rendelkezés a perrel, amelyet a beavatkozó ellentétes cselekménynyel nem hatálytalanithat. A perorvoslat a félre hátrányos következményekkel is járhat s igy a 88. §. szerint sem engedhető meg a mellékbeavatkozónak.

A Javaslat 88. §-a a mellékbeavatkozó hatáskörét következőképpen határozza meg : «A mellékbeavatkozó jogositva van a fél érdekében a per állása szerint megtehető minden cselekményt véghezvinni ; a félre nézve azonban e cselekménynek csak annyiban van hatálya, amennyiben a fél cselekményével ellentétben nem áll.» Tehát a mellékbeavatkozó szerepe nem önálló, ő nem peres fél, pertárs, csak segitőtársa a félnek, causæ adesse. Kettős szerepe van tehát, előnyöket biztositani a félnek és tőle a hátrányokat elháritani. Az első a pervitelben való segédkezésben nyilvánul, az ellenfél állitásainak megerőtlenitésében, uj bizonyitó anyag feltárásában. Az utóbbi szerepénél fogva a mellékbeavatkozó a mulasztó fél helyett cselekedhetik, elháritván róla mulasztásának hátrányos következményeit. Ez ugyan nincs benn kifejezetten a törvényben, de a forrásul szolgált német perrendi doktrina és gyakorlat is elismeri. A mellékbeavatkozó sohasem fél s igy nem is bir a félnek fentartott rendelkezési jogokkal : nem köthet peregyezséget, esküt nem tehet, a pert nem teheti le, ellenben tanuként kihallgatható.

A 88. §. utolsó bekezdése szerint : «Ha a perben hozandó itélet jogereje a mellékbeavatkozónak az ellenfélhez való viszonyára is kiterjed, cselekményeire a 80. §. megfelelően alkalmazandó.» Ez azon eset, mikor a fél és a mellékbeavatkozó közt teljes jogközösség áll fenn a jogviszonyt illetőleg, ugy hogy az csak egységesen dönthető el mindkettejükre nézve. Ilyenkor pertársaság lett volna alakitandó és ha ez a felek mulasztása folytán elmaradt, mellékbeavatkozás utján pótolható. A mellékbeavatkozó szerepe ez esetben teljesen azonos a pertársával és a hivatkozott 80. §. helyett a 79. §. lett volna idézendő, mert ez a szakasz határozza meg a pertárs cselekményeinek hatályát. Az itélet a mellékbeavatkozó nevére is szól, aki a perről rendelkezik, egyezséget köthet, a pert leteheti, esküt tehet, tanuként ki nem hallgatható.

Az önkénytes perbeavatkozás után a Javaslat a peres fél felszólitására való beavatkozást, a perbehivást veszi szabályozás alá Jelen jogunk csak a szavatos perbehivását ismeri (1881 : LIX. tcz. 9—10. §-ok) azon személyét, akit az egyik fél pervesztés esetére felelősségre vonni jogosult. Ezen eseten kivül a Javaslat ismeri még a követelés igénylőjének és a birtokosnak perbehivását is.

Az első eset akkor fordul elő, ha az adóst egy oly követelésért perelnek be, amelyet a felperesen kivül más valaki is a maga részére igényel. Ilyenkor az alperes azáltal, hogy az igénylőt megnevezi és a követelés összegét birói letétbe helyezi, a perből kiszabadulhat, illetőleg abból végzésileg elbocsátandó.

Az utóbbi eset a római jogban már ismeretes nominatio auctoris. Akit valamely dologért, szolgalomért vagy más dologi jogért perelnek, amelyet egy harmadik nevében birlal, e birtokos megnevezésével a perbebocsátkozást megtagadhatja. Ha a birtokos megjelenik és nem tesz kifogást, az alperes a perből végzésileg elbocsáttatik. Ha pedig nem jelenik meg, vagy birtokosi minőségét kétségbe vonja, akkor «az alperes vele szemben jogositva van a kereseti követelésnek eleget tenni». Ez a rendelkezés meghatározza azt a joghátrányt, amely a perbehivottat éri, ha a perbehivásra nem reagál. Ez abban áll, hogy az alperes az ellene inditott perben nem köteles védekezni, sőt itéletet sem kell bevárnia, hanem teljesitheti a kereseti követelést, és a perbehivott ellen inditandó regresszusában a perbehivott ezen fizetésből nem támaszthat kifogásokat ellene. Megadatván neki a védekezés lehetősége, viselnie kell annak elmulasztásának következményeit is.

Ez az egy eset, amelyben a Javaslat a mellékbeavatkozásból a beavatkozó és a fél közt felmerült viszonyt tisztázza. Több kérdés marad nyitva, amelyek a jövőben bizonnyal sok vitára fognak alkalmat adni. Különösen két kérdés lett volna tisztázandó : 1. a megtörtént mellékbeavatkozás hatálya a fél és a mellékbeavatkozó közt utóbb felmerült jogvitában ; 2. a perbehivásra nem jelentkező perbehivott helyzete a később ellene inditott perben.

Az elsőre nézve a német perrendtartás tartalmaz intézkedést, az egyetlent, amelyet a czimből nem vett át a Javaslat. Ugyanis 68. §-ában kettős jogkövetkezményt állapit meg a beavatkozásból a mellékbeavatkozásra nézve. Elsőben is a mellékbeavatkozó nem hozhatja fel a fél ellen azt, hogy az ügy helytelenül döntetett el. Másodszor pedig szándékosság és vétkes mulasztás esetét kivéve nem hozhatja fel azt a kifogást, hogy a fél a pert helytelenül vitte. (Exceptio male gesti processus.)

Az első intézkedést nem tartanám átveendőnek, mert az itélet materiális jogerejét mintegy kiterjeszti egy oly félre, aki nem volt a perben peres fél. Ellenben reczipiálandó volna a második intézkedés, amely nem zárja ki a mellékbeavatkozó védekezését, csupán annak egy irányát korlátozza, nem engedvén meg annak állitását, hogy a fél a pert rosszul vitte. A mellékbeavatkozónak a Javaslat szerint igen tág és szabad cselekvési köre van, pótolhatja a fél hibáit, a helyes védekezés irányába terelheti a pert. Ennek szükségképpeni corollariuma az exceptio male gesti processus elvágása. Csak az esetben kell a kifogásnak helyt adni

ha a fél dolozusan vagy legalábbis vétkes gondatlanságból (culpa lata) nem érvényesitett oly támadó vagy védő eszközöket, amelyek egyedül neki, tehát a mellékbeavatkozónak nem állottak rendelkezésére.

Hasonlóképp volna az az eset is szabályozandó, mikor a perbehivott a perbehivásra nem reagál. Itt is az az eset áll elő, hogy valaki abból, hogy a neki felajánlott védekezést nem vette igénybe, nem származtathat előnyöket a maga részére. Különösen jogosult ez a rendelkezés a perbehivás esetében, mert hisz a perbehivott a tulajdonképpeni dominus litis, akinek a szükséges védelmi bizonyitó anyag a rendelkezésére áll, mig a peres fél legtöbbször védtelenül áll szemben ellenfelével.

Ezekhez képest a Javaslat 88. §-a után egy uj 88 *a* §. volna beiktatandó a következő szöveggel: «A mellékbeavatkozó a féllel szemben azt a kifogást, hogy a per hibásan vitetett, nem érvényesitheti, kivéve ha a fél valamely támadó vagy védő eszköz alkalmazását, amelynek használata egyedül neki állott módjában, szándékosan vagy vétkes gondatlanságból elmulasztotta».

És a 91. §. első bekezdése ennek megfelelő módositás után igy hangzanék: «Ha a perbehivott a perbehivóhoz csatlakozik, mellékbeavatkozóként szerepel. Ha pedig a perbehivott a perbehivásra nem jelentkezik, a perbehivóhoz való viszonyára nézve a 88/*a* §. irányadó».

Ezek az intézkedések a gyakorlati szükségnek megfelelően egészitenék ki a Javaslatnak egyébként kimeritő és systematikus intézkedéseit.

Dr. Lakatos Gyula,
budapesti ügyvéd.

Bányabiráskodásunk jövője.

A képviselőház igazságügyi bizottsága a mult napokban megkezdte a polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat tárgyalását.

Ez a hir nagy örömet keltett az egész országban, mert az érdekelt körök a magyar polgári perrendtartásnak megalkotását már régen sürgetik és türelmetlenül várják s ennélfogva az egész ország jogászvilága most, miután a javaslat tárgyalása az igazságügyi bizottságban megindult, annak törvényerőre emelkedését a közel jövőben már biztosra veszi.

De amikor a munka kitünőségét a legnagyobb készséggel elismerjük, ezzel éppenséggel nem akarjuk azt is mondani, hogy ez a törvényjavaslat az összes érdekkörök jogos igényeit minden irányban kielégiti.

S e tekintetben talán első helyen állanak bányászaink, mert a javaslat több tekintetben, de különösen a bányabiráskodásra vonatkozó rendelkezéseiben a bányászat jogos és indokolt kivánalmait csaknem egészen teljesittetlenül hagyta.

Hazánkban a bányaügyekben való biráskodás kezdettől fogva egészen az ujabb időkig mindig szakszerü volt.

S e tekintetben különösen ki kell emelnünk az 1861. évi ideiglenes törvénykezési szabályokat, amelyek a bányabiráskodást egyenesen a bányakapitányságokra bizták. Igaz ugyan, hogy ez a rendelkezés annyiban hibáztatandó volt, amennyiben bányaügyekben az igazságszolgáltatást közigazgatási hatóságra bizta. Ámde a szakszerüség szempontjából tekintve, a bányakapitányság valóban kifogástalan bányabiróság volt, amennyiben nemcsak szervezeténél, hanem a bányabirákul szereplő bányakapitány, előadó és ülnök szakképzettségénél fogva a szó legszorosabb értelmében szakbiróságot képezett.

Később a birói hatalom gyakorlásáról szóló 1869: IV .tcz.-ben az igazságszolgáltatást a közigazgatástól teljesen elkülönitvén, az elsőfolyamodásu biróságok életbeléptetéséről szóló 1871: XXXII. tcz. kimondotta, hogy bányaügyekben birói hatósággal egyes törvényszékek ruháztatnak fel, amelyeknek kijelölése és bányabirósági területkörüknek meghatározása a miniszteriumra bizatik.

Az elsőfolyamodásu biróságok rendezéséről szóló 1871: XXXI. tcz. pedig amellett, hogy a bányabirói hatósággal felruházott törvényszékeknek mint bányabiróságoknak a hatáskörét megszabta, azt a fontos rendelkezést is tartalmazta, hogy a bányaügyekben birói hatósággal felruházott törvényszékekhez oly itélőbirák is nevezendők ki, akik egyszersmind bányaszakértők.

Itt különös fontossággal bir reánk nézve az, hogy igazságügyi kormányunk 1871. évben elsőfolyamodásu biróságaink rendezése alkalmával jónak és helyesnek találta a bányaszakértőülnökök intézményét egészen elejteni.

Ezt az eljárást legalább is sajátságosnak kell nyilvánitanunk. Mert ha az országbirói értekezlet, mely a bányaügyekben való biráskodást a bányakapitányságokra bizta, emellett is még szükségesnek tartotta a bányaszakértő-ülnökök közremüködését, mennyivel inkább lett volna ezen intézményre szükségünk a bányaügyekben biráskodó törvényszéknél, ahol rendszerint csak egy biró van, aki bányászati szakismeretekkel bir és a bányajoghoz ért.

Igazságügyi kormányunk azonban 1891. évben még ennél is tovább ment, amennyiben a birói és ügyészi szervezet módositásáról szóló 1891: XVII. tcz. 59. §-ában kimondotta, hogy az 1871: XXXI. tcz. 8. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a bányaügyekben birói hatósággal felruházott törvényszékekhez oly itélőbirák is nevezendők ki, akik egyszersmind bányaszakértők, hatályon kivül helyeztetik.

Nem szorul különös magyarázatra, sőt mindenki előtt első tekintetre világos, hogy a törvény ezen rendelkezésével bányabiróságaink szakszerü jellege véglegesen meg lett szüntetve.

Ezekhez képest a ma érvényben levő jog szerint nálunk a bányaperekben való elsőfoku biráskodás nyolcz olyan törvényszék hatáskörébe tartozik, amelyhez bányaszakértő birák többé ki nem neveztetnek, amelyeknél a bányaszakértő-ülnökök intézménye nem létezik.

Ez tehát a mai stádium s ez volt a stádium akkor is, amikor a tárgyalás alatt álló javaslat évekkel ezelőtt megjelent volt.

Méltán kérdezhetjük tehát, hogy milyen reformot tartalmaz ez a javaslat bányabiróságaink jövő szervezetére vonatkozólag?

Sajnálattal kell konstatálnunk, hogy a javaslat e tekintetben semmiféle ujitást sem tartalmaz.

Meghagyja bányabiróságainkat mostani fogyatékos szervezetükben, mit sem törődik azzal, hogy bányabiróságainknál az egész vonalon a szakszerüség teljesen hiányzik; és mindössze csak annyiban tér el a mai jogállapottól, amennyiben az elsőfoku bányabiráskodást a törvényszékek s az azok székhelyén levő járásbiróságok között akarja megosztani.

A javaslat indokolásával egyetértőleg mi is készségesen elismerjük, hogy a bányaügyekben a régi kivételeknek és eltéréseknek ma már nincsen belső jogosultságuk, és hogy ennélfogva a bányaügyek ellátása, amennyire csak lehetséges, a közönséges eljárási jog uralma alá helyezendő, és kivételnek és eltérésnek csak annyiban legyen helye, amennyiben azt az ügyek különös természete megkivánja.

Ámde ezt az általánositást nem vihetjük odáig, hogy a bányabiróságok az egész vonalon és minden tekintetben, tehát ugy szervezetükre, mint a birák képzettségére nézve a szakszerüség jellegétől teljesen megfosztassanak.

Hiszen csaknem köztudomásu dolog, hogy bányászaink több helyen már hosszabb idő óta szinte fáznak a gondolattól, hogy valamely fontosabb vitás bányaügyüket a bíróság eldöntésére bizzák. Nemcsak azért, mert a birói gyakorlat bizonytalansága és össze-visszasága val az eljárási szabályok tekintetében valóságos kaoszt teremtett, hanem leginkább azért, mert a mai jogállapot szerint mi garancziájuk sincsen arra nézve, hogy ügyük szakavatott biró kezébe kerüljön.

Pedig most még találunk némely bányabiróságnál régi szakavatott és gyakorlott bányabirákat. De mi lesz akkor, ha derék öreg bányabiráink idővel majd kidőlnek?

Hiszen magában a javaslat indokolásában is különös nyomatékkal hangsulyozva találjuk, hogy bányaügyekben az elintézés, illetve az itélkezés szakszerüsége elengedhetetlenül szükséges követelményt képez.

De hogyan hozzon a biró bányaügyekben szakszerü itéletet, mikor ahhoz az alapfeltétel, t. i. a bányászat szakszerü ismerete és a bányajogban való alapos jártasság hiányzik?

A biróságoknak czélszerü területenkénti csoportositásától magában véve az elintézés szakszerüsége tekintetében alig várhatunk valamit.

Ami pedig a hosszabb idejü biráskodást illeti, ugy a bányatörvény különszerü szabályainak helyes alkalmazása mindenesetre bizonyos gyakorlottságot tételez föl, ámde ezt a gyakorlottságot a biró sohasem fogja megszerezni, aki a bányászati szakismeretek hiánya miatt a bányászatot nem ismeri s ez okból a

bányatörvény szabályait alaposan soha meg nem ismerheti. A bányászok érdekeinek szempontjából tehát a javaslatnak sarkalatos hibája abban áll, hogy a bányászat nagy hátrányára jövő bányabiróságainknál az egész vonalon minden irányban teljesen mellőzi a szakszerüség momentumát.

Ami a fontos kérdés helyes megoldását illeti, ugy én teljesen osztom azoknak a nézetét, akik bányabiráskodásunk jövőjét csak akkor látják biztositottnak, ha az egész országra nézve Budapesten egy országos bányatörvényszék létesittetik.

Az elsőfoku bányabiráskodás felosztását törvényszék és járásbiróság között feltétlenül helyesnek és elengedhetetlenül szükségesnek tartom. De hogy a bányabiráskodást és a gyakorlati bányászatot egymáshoz közelebb hozzuk, bizzuk meg a bányabiráskodással az elsőfoku bányahatóságok székhelyén levő járásbiróságokat.

Ha pedig ezeknek a száma a gyakorlatban elégtelennek bizonyulna, erre az esetre hatalmazzuk fel a miniszteriumot, hogy az egyes fontosabb bányavidékek székhelyein levők közül további egy vagy több járásbiróságot a bányabiráskodás hatáskörével felruházhasson.

A bányabiráskodás hatóságával felruházott összes járásbiróságokra nézve a felebbezési biráskodást a Budapesten létesitendő országos bányatörvényszék, a felülvizsgálati biráskodást pedig a budapesti királyi itélőbla, a budapesti országos bányatörvényszékre nézve pedig a felebbezési biráskodást a budapesti királyi itélőtábla, a felülvizsgálati biráskodást pedig a királyi curia gyakorolja.

Hogyha pedig bármi okból az országos bányatörvényszék létesitése akadályokba ütközik, akkor ruházzák fel a pestvidéki királyi törvényszéket az országos bányatörvényszék jellegével és hatóságával.

A tapasztalat azt bizonyitja, hogy nálunk aránylag véve kevés bányaper fordul elő. Ez oknál fogva csaknem biztosra vehetjük, hogy bányabirósságaink fentebb kontemplált szervezetükben teljesen be fognak válni és minden nehézség nélkül, sőt könnyü szerrel el fogják intézni az országban előforduló összes bányapereket.

Az általam kontemplált bányabirósági szervezet javaslásánál szemem előtt lebegnek a legutolsó bányatörvényjavaslatnak a bányahatóságok szervezéséről szóló rendelkezései.

Ott is a bányaügyek elsőfoku elintézése megoszlik a kerületi bányahatóságok és a Budapesten létesitendő országos főbányahatóság között; ámde az egész bánya-közigazgatás sulypontja mégis csak az országos főbányahatóságban fekszik.

A javasolt szervezet szintén azt fogja eredményezni, hogy az egész bányabiráskodás sulypontja az országos bányatörvényszékben fog feküdni.

Az országos bányatörvényszékkel a központi bányatelekkönyv intézményét is óhajtom összekapcsolni olyformán, hogy a vasutak és csatornák központi telekkönyvezésének mintájára az országos bányatörvényszék az egész országra nézve a központi bányatelekkönyvi hatóságot képezze, ahol a központi bányatelekkönyv vezettessék s ebben az ország összes bányabirtokai nyilvántartassanak.

De a javasolt bányabirósági szervezet legnagyobb és tulajdonképpeni előnye abban fog állani, hogy a bányabiráskodás terén egy határozott és egészséges birói gyakorlat fog kifejlődni s illetve megállapodni, s ennek folytán jogfejlődésünk e téren is alapos, egységes és egyöntetü irányt és alakulatot fog venni. És most eljutottam volna szerény fejtegetéseim legfontosabb pontjához, t. i. a bányaügyekben eljáró birák kvalifikációjának a kérdéséhez.

Erős meggyőződésem és határozottan állitom ugyanis, hogy bármely szervezet mellett is bányabirósságaink a gyakorlatban éppenséggel nem fognak beválni, ha törvényben nem gondoskodunk arról, hogy a bányaügyekben eljáró birák az elengedhetetlenül szükséges bányászati szakismeretekkel s illetőleg szakképzettséggel birjanak.

Ha az előzményeket vagyis az ez irránybani eddigi jogfejlődésünket tekintjük, akkor ez a kérdés mindenesetre nehéznek látszik. Ámde azért a kérdés elintézése még nem képez oly nehéz feladatot, hogy arra most, amikor perrendtartásunknak alapos és radikális reformálásáról van a szó, a helyes megoldási mód megtalálható nem volna.

Leghelyesebb volna persze, ha a törvényben kimondanók, hogy bányabirósságainknál bányaügyekben csak olyan itélőbiró járhat el, aki egyszersmind bányaszakértő.

De ha ez bármily okból törvénybe iktatható nem volna, akkor egyébként kell gondoskodnunk arról, hogy bányaügyeink a jövőben csakis és kizárólagosan bányaszakértő birák által intéztessenek el.

Nekem ez irányban egy külön közvetitő inditványom volna.

A legutolsó vagyis az 1903. évi bányatörvényjavaslat a bányahatósági szaktisztviselőkre nézve képzettségül a teljes bányászati szaktanfolyamnak bevégzésén és a bányászati államvizsga sikeres letételén kivül még a teljes jogi tanfolyamnak szabályszerü bevégzését és legalább a jog- és államtudományi államvizsgának sikeres letételét állapitja meg.

Vagyis megköveteli a bányatörvényjavaslat a bányahatósági szaktisztviselőktől a kettős képzettséget s ennek ellenében kimondja, hogy ezen szaktisztviselők nyugdijazásánál a bányászati szaktanfolyamnak a tanterv szerinti időtartama mint szolgálati idő számitásba vétetik.

Ha szükséges, hogy a bányahatósági szaktisztviselőtől a jogi szakképzettséget is megkivánjuk, akkor jóval szükségesebbnek tartom, hogy a bányabirótól a bányászati szakképzettséget is megköveteljük.

Ámde én e tekintetben gyakorlati és célszerüségi szempontoktól vezéreltetve, könnyiteni óhajtok a bányabirák helyzetén annyiban, amennyiben nem kivánnám tőlük a teljes bányászati szakképzettséget, hanem jóval kevesebbel akarom beérni.

A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy a bányatörvény alapos megértéséhez és szakavatott kezeléséhez nem okvetlenül szükséges a teljes bányamérnöki képesités, hanem erre elég, ha a biró egy év alatt elsajátitja azokat a bányászati szakismereteket, melyekre a gyakorlatban okvetlenül szüksége van s amelyek nélkül a bányatörvényt alaposan megérteni és szakavatottan képviselni nem lehet.

Inditványozom tehát, hogy a selmeczi bányaakadémián s esetleg a budapesti kir. müegyetemen is egy évi bányászati tanfolyam rendszeresittessék, amelyen a bányabirói képesitésre pályázó hallgató egy év alatt a nélkülözhetetlenül szükséges bányászati szakismereteket megszerezhesse.

Ezen a tanfolyamon az okvetlenül szükséges, vagyis a főbb tárgyak, mint pl. a bányamiveléstan vagy a bányaméréstan kimeritőbben, a kevésbbé szükséges tárgyak pedig, mint pl. az ásványtan vagy a geologia inkább csak enciklopedicze adassanak elő. A tanfolyamnak egyik főbb tárgya pedig a bányajog legyen, amely itt lehetőleg alaposan s a gyakorlati bányászat folytonos szem előtt tartásával mintegy szemléltető módon tanittassék.

Az év végén pedig tegyen a hallgató vizsgát, amelynek sikeres kiállása után aztán egy külön oklevélben a bányabiráskodásra képesitettnek nyilvánitandó.

A tanfolyam fő- és melléktárgyait, valamint annak tan- és vizsgálati rendjét is a minisztérium rendeletileg állapitsa meg. Erős a meggyőződésem, hogy ezen egyévi bányászati tanfolyam a gyakorlatban teljesen be fog válni, azért, mert mig egyrészt a bányabirói képesités megszerzése nem fog nagy nehézséggel és áldozattal járni, addig másrészt az ezen tanfolyamon szerzett bányászati szakképzettség mégis azt fogja eredményezni, hogy nálunk ezentul bányaügyekben csakis bányaszakképzett birák fognak eljárni.

Ezekután végre csak a bányaszakértő ülnökök intézményével kell még egész röviden foglalkoznom.

Ezen intézményre elengedhetetlenül nagy szükségünk van a törvényszéknél, ahol a fontosabb bányaügyek elsőfoku s a járásbirósságoknál megfelebbezett bányaügyek másodfoku elintézést nyernek.

De különösen akkor lesz nagy szükség a törvényszéknél a bányaszakértő ülnökök közremüködésére, ha az országos bányatörvényszéket nem létesitjük, hanem ezentul is a bányabiráskodás hatóságával egynehány törvényszéket felruháznak.

Azért inditványozom, hogy a létesitendő országos bányatörvényszéknél, vagy esetleg a bányabiráskodás hatóságával felruházott törvényszékeknél a bányaszakértő ülnökök intézménye okvetlenül rendszeresittessék.

Dr. Fehér Manó

Ellentétes kir. táblai határozatok.

I.

Perjogunk végre-valahára kodifikálva lesz. Az eljárási szabályok tömkelege megszünik s évek hosszu során át bizonyos jól eső nyugalom fog beállni e téren. A nyugalom tartama alatt majd lesz időnk megvitatni, hogy a birósági szervezet mi módon reformáltassék s hogyan lehetne a mostani hat fórumot csökkenteni.

Eközben is azonban nem szabad megfeledkeznünk a jogegységről, amely a jogbiztonságnak egyik lényeges alapja; czélszerünek tartom tehát, hogy az ellentétes elvi határozatok minél pontosabban köztudomásra hozassanak, különösen azok a határozatok, amelyek teljes-ülési curiai határozatokkal ellenkeznek.

Több ilyen határozatról van tudomásom; azok sorozatát megkezdem egyik kir. táblának határozatával.

Nagyon kevesen emlékeznek már a Polg. törv. rendtartás 378. §-ára, amely szerint: «a végrehajtási jog három év alatt évül el attól az időponttól számitva, amikor az itélet (peregyezség) végrehajthatóvá vált; de, ha végrehajtás a marasztalt kértére elhalasztatott, vagy alaphiány miatt nem foganatosittatott: a végrehajtás mindaddig megujitható, mig a per tárgya a polgári törvények szerint el nem évül».

Az ilyen ügyekben 1914 január 1-én lejár a polgári törvények szerinti elévülés is; addig azonban nem lesz értéktelen kimutatni a kir. táblának téves álláspontját.

A kir. tábla ugyanis kimondta, hogy az 1882 január 1. előtt, vagyis végrehajtási kódexünk életbelépte előtt három év alatt elévült az itélt dolog, holott a 378. §. szerint csupán a végrehajtási jog évült el.

Meglepő ezen téves határozat keletkezésének lehetősége. Ha egy alsóbirósánál esik meg, még nem nagy a baj; de amidőn végérvényesen döntő birósánál fordul elő, az már aggodalmas. Valamikor a semmitőszék döntött ily kérdésekben, meglehetős egységet teremtett is; sőt a fenforgó kérdésben kétszer is hozott teljes-ülési határozatot; mert ezelőtt 35 évvel is akadtak, akik ily téves magyarázatot akartak adni a 378. §-nak, amely magyarázat oda vezetett volna, hogy az itélt dolog ujra peressé tétessék; ami — természetesen — egyszerüen képtelenség.

Azok a könyvek, amelyekben a semmitőszék vonatkozó döntvényei közölve lettek, már nem forognak közkézen s olyanok, amelyek a §-ok mellett közölték a judikaturát, akkoriban tán nem voltak, de ha voltak volna is, azok a perrendtartás 378. §-ával egyetemben már lomtárba kerültek volna. Egy egész nemzedék tünt el azóta s igy alig emlékszik valaki a vonatkozó döntésekre.

A Dárday-féle döntvénytár (Franklin-Társulat Budapest) VII. folyamának 567. és VIII. folyamának 617. száma alatt van közölve ama két teljes-ülési semmitőszéki határozat, amelyek e kérdéssel foglalkoznak; lényeges tartalmuk a következően szól:

«A Polg. törv. rendtartás 378. §-ában szabályozott elévülés a végrehajtási végzésen alapuló jogra vonatkozik (az itélet vagy peregyezség alapján tehát) a végrehajtás mindaddig elrendelhető, mig az azokon alapuló jogok a polgári törvények szerint el nem évülnek».

A 378. §-nak az a további rendelkezése pedig, hogy halasztás vagy alap hiánya esetén a végrehajtás megujitható, tárgytalan lett a semmitőszék fenti határozatai, továbbá a végrehajtási törvény 23. §-ánál fogva, mely szerint a végrehajtási jog csak a polgári törvények szerint évül el, valamint a végrehajtási törvény 256. §-ának *a)* pontja szerint, melynél fogva a végrehajtási törvény (1881 : LX.) alkalmazandó mindazon esetekben, amelyekben a végrehajtás még nem foganatositttatott.

Dr. Imling (Végrehajtási törvény magyarázata czimü könyvében) a 23. §-nál említést tesz ugyan arról, hogy az 1882 január 1. előtti időben jogerőre emelkedett itélet alapján — ha a rendes elévülési idő le nem járt — a kielégitési végrehajtást el kell rendelni a perrendtartásnak a volt semmitőszék által megállapitott értelmezésénél és az uj végrehajtási törvény 23. §-ánál fogva; az 1879 január 1. előtt elrendelt végrehajtás foganatositására pedig az uj törvény 256. §-ának *a)* pontja szerint kiküldöttet kell rendelni; de nem közli a semmitőszék határozatát s igy aki nem ismeri a régi judikaturát, a perrendtartás 378. §-át pedig bővebb vizsgálat nélkül olvassa s ugy fogja fel, hogy aszerint az itélt dolog évül el, az a kommentárnak emlitett, különben teljesen megfelelő álláspontját nem érti meg; aki pedig megértené, valószinüleg nem olvasta, vagy nem is kereste a perrendtartás 378. §-ának értelmezését a végrehajtási törvény 23. §-ánál.

Ezekután afölött is kell elmélkednünk, hogy a kir. tábláknak ellentétes határozataival ugyanazon szempont alá esnek-e azoknak azon határozatai, amelyek a semmitőszék határozataival ellenkeznek? S hogyan kell azok tekintetében a jogegységet megóvni?

as.

Jogirodalom.

A magyar váltójog kézikönyve. Irta dr. Bedő Mór. Grill Károly kiadása.

Szerző nem csupán a törvényszöveget s a megfelelő joggyakorlatot közli, hanem a mü terjedelme és gyakorlati czélja által megvont keretben az egyes szakaszok rövid magyarázatát is adja, sőt kiemeli a vonatkozó helyeken azon ellentétes álláspontokat is, amelyeket a szakirodalomban megjelent müveikben neves váltójogászaink (Plósz S. Nagy Ferencz, König Vilmos) képviselnek. Megjelöli a szerző azon pontokat is, melyek tekintetében joggyakorlatunkban ingadozás, illetve a joggyakorlat s a törvény tételei között diszharmonia mutatkozik.

Szerző az ütköző pontokat oly élesen tudta a gyakorlati jogászok elé tárni, hogy azok nagyobb fáradság és hosszabb kutatás nélkül megtalálhatják az egész rendszerbeli rövid irodalmi és gyakorlati áttekintést.

Hogy ezen véleményem helytálló voltát illusztráljam, hivatkozom a kézikönyv 35. és 43. lapjaira, ahol szerző a szükséges tömörséggel fejtegeti, hogy a váltón a kibocsájtó nem zárhatja ki visszkereseti felelősségét a forgatóhoz hasonlóan, az ennek javára a váltótörvény 12. §-ában meghatározott módon s ugyanakkor szerző fentebb vázolt módszeréhez hiven pragmatikusan leszögezi Plósz álláspontját, mely szerint ha a kibocsájtó felelősségét mégis kizárta volna, ez a váltót érvénytelenné teszi, majd ezzel szemben Nagy Ferencz és König V.-nak joggyakorlatunknak megfelelő azt az álláspontját, hogy a váltón ez a korlátozás nem létezőnek tekintetik.

Kézikönyve további részeiben a szerző a szükséges tömörséggel mutat rá az utóforgatmány, meghatalmazási hátirat s az engedmény jogi kihatásainak különböző voltára, a váltótörvény 19. és 20. §-ai kapcsán a lát után bizonyos időre fizetendő váltók érvényesithetése végett az elfogadás, illetve keltezés végetti bemutatás kötelező formaságaira, s azok elmulasztásának jogi következményeire, a váltótörvény 21. és 22. §-ai kapcsán a váltó elfogadás, illetve a részelfogadás jogi kihatásaira.

A kézikönyv keretein tulmenő részletességgel foglalkozik a szerző a váltótörvény 24., 43. és 93. §-ai kapcsán a váltó utólagos telepitésének kérdésével.

Helyesen emeli ki a szerző a 93. §. magyarázatánál a 268. lapon, hogy a Curia konzekvens gyakorlata a váltótörvény 82. §-ára vonatkozással a váltó utólagos jogellenes telepitését csak akkor utalja a váltóhamisitás fogalmi körébe, amikor a váltóbirtokos a váltótörvény 3. §. 7. pontjának megfelelően az intézvényezett lakhelyére nézve már kitöltött váltót lát el utólag az ettől földrajzilag különböző más helylyel, mint fizetési helylyel és jelöl meg a fizetésre más személyt telepesként.

Az az eset ellenben, amint az a 275. lapon idézett 513/909. és 1182/99. sz. Curiai határozatokban, mint a Curia állandó gyakorlata jut kifejezésre, amikor a fizetési hely tekintetében kitöltetlen váltó jutott a váltóbirtokosnak a kezébe, a váltótörvény 93. §-ának a megállapodásellenes kitöltésre vonatkozó rendelkezésének a hatálya alá esik, amennyiben az óvásnak a visszkeresett elleni hatályosságára nézve csupán az a döntő, hogy a váltóbirtokos a váltó megszerzésekor a fizetési helynek megállapodás ellenes kitöltéséről tudott-e, vagy sem, tehát rosszhiszemü-e, vagy sem, mert utóbbi esetben, ha valamelyik előzője megállapodás ellenére látta is el utólag a váltót telepitéssel, ez ellenében, mint jóhiszemü váltóbirtokos ellen a váltótörvény 93. §-a értelmében joghatályos kifogásként nem érvényesithető. Állandó gyakorlata azonban a Curiának, hogy az a váltóbirtokos, aki a kitöltetlen váltót maga telepitette utólag, sohasem jóhiszemü.

Nagyon behatóan foglalkozik szerző a váltótörvénynek a

közbenjárásra vonatkozó X. fejezetével is, amennyiben kézikönyve kereteit meghaladó részletességgel mutat rá a névbecsülő és a szükségbeli utalványozott jogi helyzetének különbözőségére. Egy kérdésben azonban szerzővel egyet nem értek s ez az, hogy ő a váltótörvény 34. §-a szerinti három évi elévülés joghatályát a névbecsülő elfogadóra is azon az alapon, hogy a törvény elfogadó között nem disztingvál, kiterjedőnek vitatja. Igaz, hogy Plósz is váltójoga III. kiadás 435. lapján ezt az álláspontot foglalja el, de én annak figyelembe vétele mellett, hogy ezáltal a névbecsülő váltójogi felelőssége hosszabb tartamu lenne, mint a névbecsülté, visszásnak tartom, amint ezt Nagy F. váltójoga VI. kiadás 445. lap 7. jegyzetében bővebben is kifejti. Nézetem szerint ha a váltótörvény az elévülés kérdésénél a névbecsülési elfogadó tekintetében nem is disztingvál, ebben én hézagot nem találok, amikor a váltótörvény egész rendszerében erélyes különbséget von mindenütt az egyenes és visszkeresetileg kötelezett váltóadós között, ugy hogy a jogmagyarázati szabályok segélyül hivása mellett a kérdés megnyugvással megoldható.

Közli a váltótörvény 90. §-a kapcsán szerző a Curia 1752/907. számu azt a határozatát is, hogy gazdagodási keresetnek akkor van helye, ha a váltójogi igény valamennyi váltókötelezett ellen már elévült.

Igaz, hogy ennek kapcsán szerző azt az ellentétes álláspontot foglalja el, hogy a gazdagodási kereset már akkor is helyt foghat, ha a váltói igény csak relative, pl. a kibocsátó ellen enyészett el, de még az elfogadóval szemben épségben áll, én azonban szerző álláspontját, habár azt Staub is müve 222. és 224. lapjain az esetre, ha a váltóbirtokos igazolja, hogy az elfogadó irányában bár el nem évült váltóigénye behajthatlanná vált, támogatja, nem osztom, mert addig az időpontig, amig valamennyi váltókötelezett ellenében az elévülés be nem következett, kétségtelenül meg nem állapitható, hogy valamelyikük ellen a váltóigény az elévülés beállta előtt behajthatatlanná vált, mert az illető addig esetleg nem várt örökséghez, ajándékhoz stb. juthat, ami ezt a relativ suppositiót feldönti.

A 92. §. kommentálása kapcsán a jogirodalomban elfogadott két kategóriáju (in rem, in personam) kifogások mellé a szerző még egy harmadikat állit fel, a jóhiszem kérdésének teljes kiküszöbölésével, ennek a kifogásnak kizárólag az lévén az alapja, hogy a váltóadós és az éppen perrel speczialiter fellépő váltóbirtokos között, aki akárhányadik forgatmányos és jóhiszemü is lehet, valamely jogot megállapitó momentum (pactum, compensatio stb.) jött létre. Én azonban azt hiszem, hogy erre a harmadik kategóriára szükség nincsen, mert végeredményében ez is csak in personam ható kifogás, s legfeljebb ennek általában a jóhiszemüség, mint ügydöntő momentum által karakterizált alfajától különböző alfaj.

Nem hagyhatom végül megemlités nélkül azt sem, hogy a váltótörvény 31. §-ának szövegéből két teljes nyomtatott sor kimaradt, ami a §-nak a kézikönyvben közölt szövegét értelmetlenné teszi s nem kevésbbé bántó az 50. §. 3. bekezdésének szövegében előforduló sajtóhiba sem. *Fertsek Gyula.*

Különfélék.

— **A polgári perrendtartás kódexének irodalma.** A Franklin-társulat kiadásában a polgári perrendtartás törvényéről a jövő év elején két nagyszabásu munka jelenik meg. Az egyiknek szerzője *Gottl Ágost* curiai tanácselnök, aki a perrendtartás törvényének magyarázatát irta meg, a másiké *Magyary Géza* egyetemi tanár, aki perjogi kézikönyv alakjában dolgozta fel az uj törvényt. Mondanunk sem kell, hogy mindkét szerző a legnagyobb hivatottsággal bir a korszakos jelentőségü törvénymünek az életbe való bevezetésére.

— **A kereskedelmi bíráskodás és a perrendtartás** czimén a Magyar Jogászegylet teljes ülésében dr. Gallia Béla törvényszéki biró tartott előadást.

Kifejtette, hogy a jogélet speciálizálódásának következménye, hogy minden ügyszak egész élet munkásságát betöltő tudományággá szélesbedett. Az ügybiróságok létesitését tehát az a törekvés szülte, hogy minden ügy szakszerü, arra különösen kiképzett biró által intéztessék el, aki ismeri nemcsak magukat a jogszabályokat és az illető specziális jog tanulmányát, hanem a gyakorlati életviszonyokat is. Igy létesültek a kereskedelmi és váltótörvényszék, a bányabiróságok, a büntetőtörvényszék, a gyermekbiróságok, a szabadalmi és munkásbiztositási bíróság. A kereskedelmi biróságok ellen felhozott érvek nem állhatnak meg. A jogegyenlőségnek a kereskedelmi biróságokhoz semmi köze, mert a kereskedelmi jog nem a kereskedők joga, hanem uralmának mindenki alá van vetve és igy a kereskedelmi bíróság nem a kereskedők privilégiuma. A budapesti táblánál és a Curiánál, hol a kereskedelmi és váltóügyek száma legnagyobb, állandó kereskedelmi szaktanácsok szerveztettek s igy a felső biróságoknál sem kerülhető el a szakbiróság. E tanácsok kimagasló judicaturája pedig éppen azt bizonyitja, hogy szükség van ilyen szakbiróságra. Sőt czélszerü volna, ha a szakszerü elkülönités már a járásbiróságoknál is keresztülvitetnék. A szakbiróságok megszüntetésének azon oka, hogy ezáltal meddő hatásköri viták kerültetnek el, nem állhat meg, mert a hatásköri viták száma oly csekély, hogy ezért a kipróbált intézményt nem szabad eltörölni. A kereskedelmi ülnöki intézmény szükséges és hasznos, mert az eleven kereskedelmi életfelfogást viszi bele a judikaturába és az ülnökök egészséges gyakorlati észjárása ellenszere annak, hogy bürokratikus gondolkodás folytán a törvényalkalmazás és az igazság ellentétbe ne jusson. Helytelen a kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlése. Valamely bíróság fenmaradásának vagy megszünésének nem lehet a momentán közmegelégedés a kritériuma, hanem az, hogy van-e szükség rá. Már pedig e bíróságra, amelynek 32 bíróból és összesen 159 főből áll a személyzete, amelynek évi ügyforgalma 148.600 ügydarab, amely egy évben 2842 elsőfoku és 1820 felebbezési érdemleges itéletet hoz, 123 csődöt lát el, 753 egyéni, 696 társasczéget jegyez be, a kereskedelmi forgalom sikeres lebonyolithatása szempontjából szükség van. Egyrésze az első folyamodású ügyeknek a járásbirósági értékhatár felemelése folytán a járásbiróságokhoz kerül ugyan, de ezek visszatérnek felebbezés alakjában és ezért ezután is épp oly szükség lesz e bíróságra. A kereskedelmi és váltótörvényszéknek beolvasztása a budapesti törvényszékbe oly monstruózussá tenné ez utóbbi bíróságot, hogy annak helyes adminisztrácziója lehetetlenné válna. Az a terv pedig, hogy a beolvasztás után külön kereskedelmi szakosztály állittatnék fel, külön alelnökkel az élén, beismerése annak, hogy a kereskedelmi szakbíróságra szükség van. De az igy bifurkált törvényszék adminisztrácziója vagy csak a szakbirósági elintézés rovására történhetnék, vagy pedig az egész megszüntetés névleges volna, ami czéltalan intézkedés.

Az előadást valósággal tüntetésszerü helyeslés kisérte. Még emelkedettebb lett a hangulat, mikor az előadó álláspontjának támogatására *Nagy Ödön*, a kereskedelmi és váltótörvényszék volt elnöke szólalt fel, akinek beszédét a teljes-ülés lelkes ovácziával fogadta. Hasonlóképp nagy hatással szólottak ugyanebben az értelemben *Lévy Béla, Engel Aurél, Schwarz Gusztáv, Proszwimmer Béla, Csapó Ferencz, Teller Miksa és Misner István.*

Nagy Ferencz elnök konstatálta, hogy az összes jelenlevők teljesen egyetértenek az előadó fejtegetéseivel és a a teljes-ülés általános helyeslése közt jelentette ki, hogy a Magyar Jogászegylet ezen állásfoglalását a képviselőház tárgyalásai során képviselni fogja.

— **A kriminalitás csökkenésére** látszanak mutatni az ország közállapotáról szóló jelentések azon adatai, melyek szerint a jogerősen befejezett ügyek alapját képező feljelentések száma volt:

	1905	*1906*	*1907*	*1908*	*1909*
a kir. törvényszékeknél	77,933	81,048	76,473	80,581	79,100
a kir. járásbiróságoknál	305,804	316,484	306,695	317,641	305,806

Az országos fegyintézetekben, kerületi börtönökben és közvetitő-intézetekben letartóztatottak száma volt 1901-ben 5050 1908-ban 5973, 1909-ben 4935.

— **A büntetés végrehajtásának feltételes fölfüggesztését** 1909. évben járásbiróságaink 8565 esetben, az egy hónapon aluli szabadságvesztés és a főbüntetésként alkalmazott pénzbüntetések 9·2%-ában alkalmazták. Az egyes büncselekmé

nyek, melyeknél nagyobb számmal találkozunk feltételes elitéléssel, a következők: becsületsértés, könnyü testi sértés és lopás.

A törvényszékek előtt az arány jóval kisebb, mert mindössze 1296 törvényszéki itéletben alkalmaztatott a feltételes elitélés, ami az egy hónapon aluli szabadságvesztésbüntetések és a pénzbüntetések, mint főbüntetések 7·9%-ának felel meg. Leggyakoribb volt a feltételes elitélés gondatlanságból okozott emberölés és lopás miatt.

— **Az egyetem reformjához** czim alatt *Riedl Frigyes* egyetemi tanár a «Budapesti Szemle» október havi számában nagyérdekü tanulmányt tett közzé, melyet kivonatban ismertetünk. Kiinduló pontja, hogy egyetemünk czéljával elsősorban nem a kutató, hanem a derék tanár, jogász, pap vagy orvos kiképzését kell kitüznünk. Aki a tényleges viszonyokat ismeri, tudja, hogy nem abban rejlik a baj, hogy a tantermek szükek és nem képesek befogadni a hallgatókat, hanem, hogy nagyon is tágak, 600 beirt hallgató közül talán csak 100 jár előadásra, vagy még annyi sem. Ilyképp az egyetem a tanulás szabadságának elvének védőpajzsa alatt a hallgatók jelentékeny részére nézve puszta formalitás: csak a beiratkozást és az index aláirását veszik komolyan. Az egyetemi hallgatók indexében van egy rovat: «A tanár aláirásával bizonyitja a leczkék látogatását». E rovatba irják nevüket a tanárok, még oly hallgató indexébe is, ki egyszer sem volt előadásukon. A merev tanulási szabadság nem a mi viszonyaink közé való. Mindenképp komolylyá kell tenni az egyetemi polgár kötelességét. Lehetetlenné kell tenni azt a sok álhallgatót, ki csak indexével szerepel az egyetemen. Az egyetemi hallgatókat meg kell dolgoztatni és nem csupán vizsgálatokra kötelezni, hanem őket kényszeriteni, hogy valóban kiképezzék magukat. A mai előadási rendszer mellett is legyenek oly kötelező előadások, ahol a tanár felhi és a hallgató felelni köteles Minden egyetemi hallgató kényszeritve legyen félévenként egy-két ilyen gyakorlati kurzusban részt venni, azaz jelen lenni, minden órára készülni, felelni, dolgozni. Vizsgákra csak az legyen bocsátható, ki ilyen gyakorlati vagy szemináriumi kurzusokra nyolcz féléven át folyton járt, készült, a felhivásra sikerrel felelt és dolgozott.

— **A «szalonjogászok» ellen.** A napilapokban a mérnökök, egy orvosi lapban az orvosok szálltak az utóbbi időben sikra azok ellen az u. n. jogászok ellen, akik minden tudás, életismeret nélkül nálunk minden kérdésben dominálnak. A «Nyugat» legutóbbi száma a középiskolai tanárok érdekében irott czikkben többek közt ezeket irja: A Zsentrimagyarországnak legtipikusabb vonásai közé tartozott a tanárok megvetése, kigunyolása és elnyomása. Sajnos, minisztériumainknak különösen fogalmazó osztályaiban s a legfőbb törvényhozó testületben: a képviselőházban uralkodott ez a felfogás legjobban és éppen nagy hatáskörüknél fogva, hatott a legkártékonyabban. Ez a felfogás beczézte magát a Jogászmagyarország névvel és utját állta minden olyan törekvésnek, mely a szakemberektől indult ki. Igy jött összeütközésbe minden államhivatalnoki testület törekvése ezzel a «jogászvilággal», mely a maga államtudori vizsgájával és hazulról hozott uri fölényével képesnek hitte magát e szakkérdések megoldására. A tanárok mostani harcza tulajdonképpen tehát nem más, mint a szaktudás és magyar jogászkodás harcza. (Legkevésbbé se akarom megsérteni én a komoly, hogy ugy mondjam, szakjogász elemet, kik jogi doktorátussal, ügyvédi vagy birói diplomával birnak és a maguk szakjának megfelelő munkát végeznek.) Sorsunk, munkánk értéke felett olyan elem követeli magának a döntő itélet jogát, amelyik ehhez nem ért és nem is érthet s itélkezését legfeljebb tanulókorából maradt, könnyen érthető tanárellenszenvével tudja indokolni. Ez az, ami nyugtalanitja az ezertagu állami tanárságot, ez az, ami elkeseriti, mert látnia és tudnia kell, hogy közvetlen feletteseinek, akik végre is csak «szakemberek», az itélete a zsentri jogász szemével néző döntő faktorok előtt mit se ér.

— **Ügyvédi munka dijazása.** Mig a kir. Curia és a budapesti kir. tábla egyes tanácsainak dijmegállapitásai ellen igen sok alapos panasz emelhető, elismeréssel kell adóznunk a kir. Curia felülvizsgálati tanácsa iránt, mely példát mutat az ügyvédi munka megbecsülésében. Ide iktatunk nehány példát: Havi 300 K-ás nőtartás iránti perben a felülvizsgálati kérelemért megállapittatott 257 K 30 fill., válaszért 120 K, tárgyalásért 200—200 K (1910/162. G.); 170,000 K-ás perben a felülvizsgálati tárgyalásért és válaszért 920 K, a felülvizsgálati tárgyalásért és kérelemért 500—500 K munkadij. (1910/144. G.); 4096 K 50 filléres ügyben felülvizsgálati kérelemért 125 K, felülvizsgálati tárgyaláson való megjelenésért 80—80 K, (1910/152. G.); szolgálati viszony megszüntetése iránti perben felülvizsgálati kérelemért 110 K 90 fill., tárgyaláson való megjelenésért 80 K; felperesi képviselő helyettesének a tárgyaláson való megjelenéseért 41 K. (1910/129. G.)

— **Dolgozatok a közjegyzőség köréből** czim alatt *dr. Szécsi Ferencz* hatvani kir. közjegyző nyolcz, nagy tárgyszeretettel, élénken megirott dolgozatát adta ki. Ezek: A magyar közjegyzőség. (Történelmi visszapillantás.) A hitbizományi helyettesitès kérdéséhez. Örökösödési bizonyitvány és hagyatéki tárgyalás. A biróságok és a közjegyzői reform. A közjegyző-kérdéshez. Ügyvédek és közjegyzők. A hagyatéki ingatlanok becsértéke. Jogszolgáltatási világunikumok.

— **«Gyökeres Igazságügyi Reformok»** czimen Somlyódy István szegedi kir. járásbiró tollából érdekes és aktuális füzet jelent meg Szegeden az ottani Dugonits-Társaság támogatásával.

Szerző kifejti, hogy az általános polgári perrendtartás szervezeti reformok nélkül nem valósitható meg. Kimutatja, hogy a bajok főoka az, hogy sok a szobabiró, akik iskoláik elvégzése után mindjárt beléptek a hivatalokba és emiatt nem ismerik, nem ismerhetik az életet.

A gyökeres reformokra vonatkozó adatok sorát a jogi oktatás reformjával kezdi meg s javasolja, hogy kevesebb elméletet s több gyakorlati tudást kell az ifjakkal elsajátittatni. Sürgeti a doktorátus eltörlését, az ügyvédi és birói képesités egységesitését, továbbá azt, hogy a bióképzést nem a hivatalszobában kell elvégezni, hanem azt magára a gyakorlati életre kell rábizni és a birói foglalkozás előkészitő iskolájává az ügyvédi pályát kell megtenni.

Bőven és alaposan foglalkozik a szerző az ügyvédi és közjegyzői hatáskör kibővitésével. Nem az ügyvéd sok, hanem az ügyvédi foglalkozás hatásköre lett ugy törvényhozásilag, mint különféle társadalmi élősdiek által elszükitve, azért rámutat az ügyvédi foglalkozáson élősködő paraziták káros müködésére s javasolja, hogy ezektől törvényhozási intézkedésekkel kell az ügyvédeket és velök együtt a közönséget megmenteni. Sürgeti a kir. közjegyzők számának a szaporitását és hatáskörüknek a kibővitését.

Javasolja, hogy nyiltan és őszintén át kell térni az egyesbiráskodás rendszerére, amely szerint minden per, akár polgári, akár büntető per, az egyes birónál, tehát a járásbiróságoknál kezdődjék, az esküdtszéki perek kivételével. Igy még mindig megmaradhat a hármas folyamodású rendszer, t. i. Járásbiróság, Törvényszék és végső fokban a m. kir. Curia és igy szerző szerint a mai kir. táblákra, mint a javaslat szerint teljesen feleslegessé váló birósági szervekre szükség nem lenne s ezek létszámából a kir. járásbiróságok és törvényszékek lennének megerősitendők, kisebb részben pedig a kir. táblai birák átmenetileg a kir. Curiához, mint számfeletti birák lennének beosztandók.

Végül reámutat szerző a mai hivatalos magyar nyelv félszegségeire és banális érthetetlenségeire. Kimutatja azt is, hogy városon nevelkedett biró nem való a nép közé, mert egyik nem érti meg a másikat.

A könyv a szerző kiadásában, Szegeden jelent meg, ára 1 korona.

— **A magyar ügyvédség** czimü dolgozatában dr. báró *Horváth Emil* a numerus clausus behozatalát javasolja. Emellett kivánja, hogy a tényleges gyakorlat szigoru ellenőrzésével és elegendő számu nyilvános tárgyalásokon való kötelező részvétellel az ügyvédképzés gyakorlati irányra szorittassék.

— **A föld értékemelkedésének megadóztatásáról** *dr. Zerkovitz Zsigmond* budapesti ügyvéd 80 oldalra terjedő tanulmányt tett közzé. Szerző kifejti, hogy az értékemelkedési adó megvalósitása a városi beépitett és be nem épitett telkeknél szocziális szükséglet és az igazságos községi adópolitika követelménye. A megvalósitás módjára nézve javasolja, hogy mint állami u. n. közvetett értékemelkedési adó hozandó be. Az adó fizetendő a föld tulajdonjogának vagy használati jogának minden átruházásánál. Ha pedig a föld tulajdonjoga jogi személy, a földek időszakos becslésnek vetendők alá és ez esetben u. n. közvetett és áremelkedési adó vetendő ki. Az az értékemelkedés, mely

a föld értékének megfelelő tőke átlagos hozadékának megfelel, adózatlanul hagyandó.

— **Egy kishirdetés.** Egyik napilapban jelent meg a következő homályos szövegezésü, de azért érthető és az ügyvédi viszonyokra szerfelett jellemző apró hirdetés: «Ügyvéd kerestetik, ki egy en gros czég prima peres ügyeit behajtás végett elvállalná s ezen ügyekre czirka 60%-ig folyósitana. Ajánlatok «Évi ügyvéd 126» jeligére a kiadóba kéretnek».

— **Az 1868 : LIV. tcz. 242. §-ának értelme.** A szegedi kir. itélőtábla 1910. G. 275. számu határozatával — szakitva bíróságaink eddigi joggyakorlatával kimondotta, hogy az 1868. évi LIV. tcz. 242. §-ának 2. bekezdése — mely felmenti az eskütétel alól és fogadalomtételre szoritja mindazokat, kiknek vallásos nézetével ellenkezik az eskütétel — csak törvényesen elismert vallásfelekezet tagjaira alkalmazható.

Adott esetben felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárási szabály megsértése czimén feloldotta a nagybecskereki kir. törvényszék mint polgári felebbviteli bíróság itéletét azért, mert alperestől, aki nazarénus, és ki hitelveire való hivatkozással az eskütételt megtagadta, fogadalmat vett ki és nem esküt.

Kérdés már most az, hogy a tábla álláspontja miként egyeztethető össze

1. magának az 1868 : LIV. tcz. 242. §-a 2. bekezdésének szavaival, mely törvényesen elismert és el nem ismert felekezet között nem különböztet?

2. az 1895 : XLIII. tcz. 1. és 2. §-aival, melyek valláskülönbségre való tekintet nélkül mindenki részére egyforma politikai és polgári jogokat biztositanak és melyek kimondják, hogy hitelveivel ellenkező cselekedetre senki sem kényszeritheto?

3. azzal a ténynyel, hogy az elismert vallásfelekezetek hitelvei az esküt nem tilalmazzák és igy a hivatkozott 242. §. reájuk nem is vonatkoztatható?

A bünvádi perrendtartás 219. §-ában egészen más nézetet nyilvánit a törvényhozó. *S. L.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Jogerős itélet kiigazitása.** A «Deutsche Juristen-Zeitung» legutóbbi száma hosszabb fejtegetést hoz abból az alkalomból, hogy egy nyilván alaptalan keresetnek a felebbezési tárgyalás során a kihirdető elnök elnézése következtében a tanács már meghozott határozata ellenére hely adatott. A biróság — a berlini «Landgericht» első polgári tanácsáról van szó — az indokolásban kijelentette, hogy a felperesi igényt teljesen jogosulatlannak tartja és «csak elnézésből döntötte el a pert felperesre kedvezőleg». Minthogy ez ügyben felebbvitelnek nem volt helye, az itélet jogerőssé vált. A napi sajtó élesen birálta a jogerőnek ily természetellenes kiterjesztését, más oldalról nem hiányzottak az aggodalmaskodók sem, akik a kiigazitástól a jogerő elvét féltették.

— **A büntetőjog reformja Németországban.** Az uj büntetőtörvénykönyv alapvető tervezete kedvező fogadtatásra talált a német jogászkörökben és ez a tervezet fog a végleges törvénykönyv kidolgozásánál is alapul szolgálni. Az uj törvénykönyvet az anyagkritika teljes felhasználásával egy az 1911. évi tavaszán összeülő gyakorlati és elméleti jogászokból, a pszihiátria és börtönészet szakértőiből fogják összeválogatni.

— **Ahol nem szabad harangozni.** Wassens franczia község maire-je rendeletileg olyképpen szabályozta a harangozás ügyét, hogy «harangozni bármely indokból is október 1-től márczius 31-ig d. u. 5 órától fogva nem szabad, kivéve deczember 24-ének éjszakáját». Pire abbé Wassens-i plébános e rendeletet megtámadta. A «Laon»-i törvényszék a maire rendelete ellen a szabad vallásgyakorlat megsértése czimén emelt panaszt elutasitotta, a semmitőszék 1910 január 7-én helybenhagyta a törvényszék itéletét a következő indokok alapján. Az 1905. évi deczember 9-iki törvény biztositja a lelkiismeretszabadságot, és a szabad vallásgyakorlatot, de azon hozzáadással, hogy a közrend érdekében megállapitott megszoritásokkal, ezek megállapitása pedig a rendőri hatóságok jogkörébe tartozik. Ami a felebbezés második indokát illeti, nevezetesen, hogy a szabály egy emberemlékezet óta fennálló szokást sértett meg, ez a körülmény a maire rendeletének érvényességét nem érintheti, mert az talán éppen ez okból volt szükséges a község nyugalmának biztositására.

— **A szállodatulajdonos felelőssége.** A receptum cauponum, nautarum stb. már a római jogban is kivált a rokonfaju obligácziók közül. A német polgári törvénykönyv II. könyv 13. cz. az osztrák polgári törvénykönyv nov. hatodik cz. a magyar polgári törvénykönyv tervezet 1788. §-a mérföldmutatói a kártérítési jog fejlődésének a szubjektiv elvtől az objektiv elvig. De a franczia gyakorlat is ebben az irányban halad. Az, hogy a szállodatulajdonos különös felelősséggel van terhelve, teljesen el van fogadva a gyakorlatban. A franczia semmitőszék azonban már a butorozott szobák bérbeadóira is ugy látszik kiterjeszti ezt az elvet. A kérdéses esetben a butorozott szoba bérlője, aki egész nap nem tartózkodott odahaza, szobája kulcsát a tulajdonosra bizta, ez a kártérítési kötelezettséget megalapozó jogviszony. A semmitőszék szerint a kulcs átadásával a két fél egy különszerü szerződést kötött, melynél a vélelem amellett szól, hogy a lopás (a bérlő holmijait t. i. elvitték) csak a bérbeadó hibája folytán történhetett meg.

A Magyar Jogászegylet f. évi november hó 12-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek tárgya dr. Balogh Jenő egyetemi tanár következő czimü előadása: Biztonsági rendszabályok a schweiczi, osztrák és német Btk.-tervezetekben. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Praxissal biró, románul beszélő jelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Részletes információt kérek Dr. Neumann Manó ügyvéd, Vajdahunyad. (Hunyadmegye). 13881

Ügyvéd, gyakorlott, fővárosi ügyédi vagy közjegyzői irodában alkalmazást keres. Levél «Gyakorlott» jelige alatt a szerkesztőségbe kéretik. 13880

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt doktor juris, aki nagyobb, forgalmas vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13879

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 46. szám. Budapest, 1910 november 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A battonyai eset. — Az 1911. évi költségvetésből. — A megtorlás alkonya. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — Az ideiglenes nőtartás kérdéséhez. *Nagy Antal* békési kir. járásbirótól. — A kereskedelmi üzlet átvevőjének felelőssége. *Irneriustól.* — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A battonyai eset.

A battonyai eset szereplője biró ugyan, egyes részletei birói funkciókkal függnek ugyan össze, de ezen külső körülményektől eltekintve, magának az esetnek belső lényege és rugói nem érintik az igazságszolgáltatást és a leleplezett hibák nem a birói testület hibái.

Ennek a törvényszéki tárgyalásnak mikrokozmosában visszatükröződik számos vidéki kisváros egész társadalmi élete.

Akár ittasan kötekedő jegyző, vagy részegen szurkáló biró, akár hetvenkedő katonatiszt és lovagiaskodó szolgabiró a hőse az ily fajta kinos botránynak, eljárásuk nem arra a testületre vet világot, amelyhez a dráma hősei tartoznak, hanem arra a körre, arra a társadalmi milieu-re, melyben élnek és melynek életfelfogása, szokásai, ferdeségei tükröződnek vissza a közfeltünést keltett esetben.

Ezek az esetek nagyobbrészt a társas élet központjaiban: a kaszinóban és kávéházban játszódnak le, ahol megfordul mindenki és ahol leadják és felveszik a legutolsó ujságokat és a legfrissebb pletykákat.

Hiszen — mint a szegedi tárgyaláson hallottuk — ami a közjegyzői iroda zárt ajtai mögött történt, annak részletei a kaszinóban már másnap közszájon forogtak. Alig hagyta el a közjegyző titoktartási kötelezettséggel kipárnázott hivatalos szobáját a vagyonos özvegyasszony, máris ország-világ, azaz a helyi kaszinó minden tagja tudta, hogy a végrendelkező nő kire mit hagyományozott és megindult a rábeszélés hogy még ennek-annak is juttasson valamit.

Mondanunk sem kell, hogy a kaszinóban vigan folyik mindenféle kártyajáték, természetesen a «nemzeti csöndes» is. Ha vasutra ül a társaság, ott is épp oly buzgalommal forgatja a harminczkét levelü bibliát, mintha uri háznál vendégségben van, vagy vadászatra gyül össze a vidék intelligenciája. Magában véve nem volna ez sem olyan nagy bün, ha a tiltott szerencsejátékot üldözni hivatott járásbiró nem venne részt nyilvános helyen is a szerencsejátékban. Ha pedig nem játszik, akkor is némi anyagi előnyt iparkodik szerezni jelenlétéből: ugynevezett kibiczpénzt fogad el, amit bizony mások is megcselekesznek.

Persze a gyakori mulatozások után a munka nem megy oly könnyen, igy hát szóbeliség ide, közvetlenség oda, sommás törvény meg amoda, a biró rábizza a tárgyalást meg a tanuhallgatást a jegyzőre, ő pedig csak megesketi a tanukat és — kihirdeti az itéletet, amint ezt a szomszédban, a szolgabiró meg a rendőr uraméktól elleste.

A kaszinói mulatozások meg a kártyapartiek és vadászatok persze bizonyos érdekközösséget hoznak létre az ugyanazon társaságba tartozók közt és csak természetes, hogy a közjegyző, akinek fontos érdekei függnek a járásbirótól, ez utóbbit kisegiti pénzzavarából, sőt alkalmi ajándékokkal is megtiszteli.

Az igy lekötelezett hivatalos személy persze nehezen tud ellenállni azon kérelmeknek, amelyekkel a közjegyző hivatalos ügyekben is előáll.

A kéz kezet mos elve azután oda visz, hogy a járásbiró kieszközli egy-egy jobb hagyatéknak a közjegyzőhöz való juttatását, a közjegyző elleni per tárgyalásának elhalasztását.

A kölcsönös apró szivességek igy sodorják bele a birót szinte észrevétlenül a birói ethika szerint meg nem engedett szabálytalanságokba.

Ime, a szegedi tárgyalás nyujtotta kép, melyben — ismételjük — nem a biró, nem a birói testület tagja a dráma hőse, hanem a helyi társas élet egyik alakja. És mert ez a társas élet jórészt nem a könyvek vagy a tanulmányok, hanem a politika, kártya és kávéházi szórakozások jegyében zajlik le: természetes, hogy a feltünést keltő esetek rugói is ezek szoktak lenni.

Sajnos, a magyar tisztviselői kar egy része szintén nem tudja magát kivonni a társas élet ezen elfajulása alól.

Egyik oka ennek a magyar állami és községi tisztviselő rendkivüli rossz dijazása. Erre vezethető vissza, hogy a tisztviselői karnak egy része el van adósodva és igy akadnak olyanok, akiknek nincs meg az ellenálló képességük a baráti kölcsönök, meg az ugynevezett «alkalmi ajándékok» okozta helyzetekben.

Jellemző ezen ajándékok iránti felfogásra nézve, hogy politikai életünk egyik kimagasló vezérférfia még a büntetőtörvény vesztegetési szankcióival szemben is védelmébe vette az ajándékokat elfogadó tisztviselőket, a «helyi szokás» alapján megengedettnek mondva még konkrét ügyekben is az ajándékot elfogadó közigazgatási tisztviselő eljárását.

A közigazgatásban ilyen kérdésekben általán rendkivüli laza a felfogás és ehhez képest laza a felügyelet, az ellenőrzés is. És a minden gerendájában korhadt, megujitásra szoruló közigazgatásban otthonos dohos szellem — sajnos — itt-ott hatással van az igazságszolgáltatásra is. Ha kevésbbé kényes felfogással, a hivatali teendők hanyagabb elintézésével, a felekkel való ridegebb bánásmóddal, a pajtáskodás jeleivel találkozunk, sokszor kimutatható a községi és megyei közigazgatás szerveivel való állandó és szoros társadalmi érintkezés hatása.

Abban a mértékben javul e tekintetben az általános helyzet, amily mértékben a közigazgatásban is tért foglal a komoly munka és a szigorubb erkölcsi felfogás és ha egészséges állami életre törekszünk, erre kell súlyt helyezni és nem tüneteket gyógyitani. Ha egészséget akarunk, ne a szunyogokat öldössük, de a mocsarat csapoljuk le.

Az 1911. évi igazságügyi költségvetésből.

Az 1911. évi igazságügyi költségvetés indokolásának érdekesebb részleteit a következőkben emeljük ki:

Rendes kiadásokra: 1909. évre megszavaztatott 55.615,658 K, 1911. évre előirányoztatik 59.503,911 K, 1911. évre tehát több 3.888,253 K-val. Átmeneti kiadásokra: 1909. évre megszavaztatott 289,000 K, 1911. évre előirányoztatik 899,415 K, 1911. évre tehát több 610,415 K-val. Beruházásokra: 1909. évre megszavaztatott 1.362,116 K, 1911. évre előirányoztatik 2.383,316 K, 1911. évre tehát több 1.021,200 K-val, vagyis a rendkivüli kiadások 1.631,615 K-át tevő többletével együtt, az összes kiadás több 5.519,868 K-val.

Rendes bevételekre: 1909. évre megállapittatott 2.330.176 K, 1911. évre előirányoztatik 3.032,980 K, 1911. évre tehát több 702.804 K-val. Rendkivüli bevételekre: 1909. évre megállapittatott 59,116 K, 1911. évre előirányoztatik 2.421,632 K, 1911. évre tehát több 2.362,516 K-val. Az összes bevétel tehát több 3.065,320 K-val.

E szerint tehát az igazságügyi tárcza 1911. évi költségelőirányzata a több kiadás és bevétel egybevetésével az 1909. évi költségvetéssel szemben emelkedik 2.454,548 K-val.

Az 1909. évi költségvetés indokolásában hivatali elődöm kifejtette, hogy a VI. fizetési osztályba tartozó kir. táblai birói czimmel és jelleggel felruházott biráknak, illetve főügyész helyettesi czimmel és jelleggel felruházott ügyészeknek az 1908: VI. tcz. 1. §-ában 150-ben megállapitva volt együttes létszámát a törvényhozás ebbeli óhajának megfelelően megváltoztatni és azt a megfelelő számu VII. fizetési osztálybeli állások megszüntetése mellett 200-ra felemelni kivánja. Ebből a czélból 25 a VI. fizetési osztályba sorozott elsőfolyamodásu birói és ügyészi állásnak illetményeit ugyanannyi VII. fizetési osztálybeli birói, illetve ügyészi állás egyidejü megszüntetése mellett már az 1909. évi költségvetésben előirányozta és egyuttal bejelentette, hogy a még hátralevő 25 állásnak átszervezését az 1910. évi költségvetésbe fogja beállitani. Az 1910. évi költségvetési törvény meg nem alkottatván, e 25 állásnak átrendszeresitését a jelen költségvetési előirányzatba vettem fel. Ez állásokból, amelyekkel a VI. fizetési osztályba sorozott elsőfolyamodásu birói és ügyészi állásoknak együttes száma most már 200-ra emelkedik, a VII. fizetési osztályba sorozott birói és ügyészi állásoknak együttes száma pedig 950-re apad, a kir. törvényszékek és járásbiróságok cziménél 22 kir. táblai birói czimmel és jelleggel felruházott biró illetményeit vettem fel, mi által a VI. fizetési osztályba tartozó elsőfolyamodásu biráknak létszáma 162-ről 184-re emelkedik, a VII. fizetési osztályba tartozó biráknak létszáma pedig 917-ről 895-re csökken. (Ezenkivül felvétetett három főügyész helyettesi czimmel és jelleggel felruházott kir. ügyészi állás a kir. ügyészségek rovatánál).

Az 1908. évi VI. tcz. 7. §-a szerint azok a birósági jegyzők, akik a X. fizetési osztályban két évet eltöltöttek és a birákra nézve előirt jogi képesitést megszerezték, évi 400 K, a nyugdijba be nem számitható képesitési pótlékban részesülnek. Minthogy ugyanennek a törvénynek 6. §-a a XI. fizetési osztályba sorozva volt aljegyzői állásokat megszüntette és az 1907. évi deczember 31-ig kinevezett aljegyzőket az 1908. évi január hó 1-évei, az 1907. évi deczember hó 31-ike után a törvény hatályba léptéig kinevezett aljegyzőket pedig a törvény hatályba léptét követő hó, vagyis 1908. évi márczius hó 1-től kezdve mint jegyzőket a X. fizetési osztályba sorozta s az idézett törvényben előirt két év az 1910. év folyamán telt le: a képesitési pótlékban részesitendő jegyzőknek száma tetemesen emelkedett. Ezért a képesitési pótlékkal eddig ellátott 322 jegyző helyett ezuttal 750 jegyző részére kellett fejenként évi 400 K-t előirányoznom.

A kir. törvényszékeknek és kir. járásbiróságoknak ügyforgalma az utóbbi években meglepő mérvü emelkedést mutat. Amig a kir. járásbiróságokhoz az 1904. évben 521,088 sommás per és 1906-ban, amely évnek adatai a birói és ügyészi létszámokat megállapitó 1908. évi VI. tcz. előkészitésekor mint legujabbak állottak rendelkezésre, 555,675 ilyen per érkezett, addig az 1909. évben ezeknek a pereknek a száma már 623,842-re emelkedett. Ugyanez idő alatt a büntető-ügyeknek száma 335,560-ról, illetve 346,640-ről 365,088-ra, a telekkönyvi ügyeknek a száma pedig 1.218,317-ről, illetve 1.229,696-ról 1.371,258-ra növekedett a kir. járásbiróságoknál, amelyeknek összes ügyforgalma az örökösödési, végrehajtási, fizetési- meghagyási és egyéb polgári ügyekkel együtt 1904-ben 2.985,431 ügy, 1906-ban 3.067,050 ügy és 1909-ben 3.329,289 ügy volt.

Hasonlóan emelkedett a kir. törvényszékek ügyforgalma is. Ezeknél különösen a legnagyobb munkát adó polgári pereknek száma növekedett rohamosan: 1904-ben 111,188, 1906-ban 132,637 és 1909-ben már 153,410 ily per érkezett. A kir. törvényszékek összes ügyforgalma 1904-ben 733,267 ügyet, 1906-ban 776,200 ügyet és 1909-ben 876,130 ügyet tett ki.

A fenti számadatok szerint állandó jellegünek mutatkozó ügyforgalmi emelkedés által okozott nagyobb munkaszaporulatra való tekintettel és a telekkönyvi helyesbitési és átalakitási munkálatok további fejlesztésének szükségességét is szem előtt tartva, ezuttal személyzetszaporitásul 20 albirói és 25 jegyzői állást vettem fel, mely állásoknak rendszeresitése utján legalább a személyzetükkel arányban nem álló nagyobb munkateher feldolgozására hivatott birósági helyzetén kivánok segiteni.

Az elsőfolyamodásu birósági oknál a dijas joggyakornokokon kivül eddig nagyobb számban dijtalan joggyakornokok is alkalmaztattak, akik a megfelelő üresedések arányában rendszerint csak egy-két évi ingyenes szolgálat után voltak dijas joggyakornokokká kinevezhetők.

A tisztviselői létszámok rendezésének, illetőleg az előmeneteli viszonyok javitására irányuló törekvésnek folyománya, hogy a fizetésnélküli, illetőleg dijtalan állások megszüntetésével helyettük dijazott állások szerveztessenek, ami egyébként a törvényhozásban ismételten megnyilvánult óhajoknak is megfelel.

A jelen költségvetési előirányzatban 25 dijtalan joggyakornoki állásnak átszervezését vettem fel és a dijtalan állások helyébe rendszeresitendő 25 dijas joggyakornoki állásnak egyenként 1000 K segélydijára 25,000 K többletet irányoztam elő.

A jogtudor-joggyakornokok pótlékára az 1909. évi költségvetésben felvett hitel elégtelennek bizonyult, ezért azt, a dijas joggyakornoki állások számának szaporodását is figyelembe véve 10,000 K-val emelnem kellett.

Az 1908. évi XL. tcz. által felállitott országos ügyvédi gyám- és nyugdijintézet a munkaképtelenné vált ügyvédeknek, valamint az ügyvédek özvegyeinek és árváinak ellátására alakult és az ügyvédi karnak a törvény által szük korlátok között megszabott évi hozzájárulásaiból tartja fenn magát. Tekintettel ez intézetnek humanitárius czéljára és azokra a szolgálatokra, amelyeket az ügyvédi kar az ingyenes jogvédelem terén a köz javára teljesit, indokolt, hogy az intézet jövedelmeihez az állam is megfelelő segélyösszeggel hozzájáruljon. Erre a czélra az 1911. évre 10,000 K-t vettem fel.

A törvényszékeknél és járásbiróságoknál a birák és kezelők számára a «Birósági határozatok iratmintáinak gyüjteményé»-ből beszerzendő 4200 példány költségére 20,200 K-t, a biróságok rendelkezésére bocsátott Döntvénygyüjtemények ujabb köteteinek beszerzésére pedig 21,800 K-t, összesen tehát 42,000 K-t irányoztam elő.

Az első helyen jelzett munka elkészittetése és beszerzése a kir. biróságok ügyvitelének egyszerüsitése érdekében tett intézkedésekkel áll szoros kapcsolatban.

E munka ugyanis a kir. biróságoknál sürün előforduló határozatok mintáit foglalja gyüjteménybe oly czélból, hogy a kir. bíróság e gyüjteménybe felvett minta számának idézése utján rendelkezhetik fogalmazvány készitése nélkül. Ezáltal egyrészt a birák munkaterhe kevesbedik, másrészt a fogalmazványok részére eddig használt külön nyomtatványok is feleslegessé válnak s igy a jövőben a rendszeresitett nyomtatványok mennyisége, valamint azok előállitási költsége is kevesbedni fog.

A második helyen emlitett beszerzés azért szükséges, mert a biróságok a döntvénygyüjtemények régebbi köteteivel 1907. évben már elláttattak. Ezek a kötetek az 1904. évig terjedő anyagot tartalmazzák. Az azóta megjelent, de fedezet hiánya miatt be nem szerzett további kötetek nélkül a meglévő gyüjtemény csonka s részben elavult lenne, szükséges tehát e gyüjtemények kiegészitése, hogy a biróságok részére az ujabb joganyag is hozzáférhetővé tétessék.

A biróságok ügyforgalmának rendkivüli emelkedése természetszerüleg a vádhatóságokat sem hagyta érintetlenül. Etekintetben csupán arra kivánok rámutatni, hogy 1904. évben 82,884, 1906. évben 90,770, 1909. évben pedig már 103,246 ügy érkezett a kir. ügyészségekhez. Szükségesnek tartom tehát, hogy az itt

alkalmazott személyzetnek száma is legalább mérsékelten szaporittassék. E czélból két alügyészi állást kivánok rendszeresiteni.

A fiatalkoru terheltek bünügyeinek ellátásával külön e czélra kirendelt birák foglalkoznak, akiknek, hogy az 1908 : XXXVI. tcz. rendelkezései értelmében járhassanak el, nemcsak az éppen felmerült esetet, hanem a fiatalkoru előéletét, környezetét és általában életviszonyait is tanulmányozniok kell.

Minthogy maga a biró ezeknek a körülményeknek a kideritésével a felmerülő számos esetben nem foglalkozhatik : megfelelő segédszemélyeket, ugynevezett pártfogó tisztviselőket kell a birák rendelkezésére bocsátani, akik a birósági tárgyalás előtt megbizható módon elvégzik a birák részére szükséges környezettanulmányozást, tárgyalás után pedig a terheltek magaviseletének ellenőrzésével foglalkoznak. Egyelőre 14 ilyen pártfogó tisztviselőt szándékozom alkalmazni, amely czélból felvettem 16,400 K-t.

Emelnem kellett a Patronage-egyesületek támogatására felvett hitelt is 410,000 K-val. A BN. rendelkezése szerint ugyanis a javitónevelés czéljaira nemcsak állami, hanem arra alkalmasnak talált más intézetek is szolgálnak. (24. §.) Abból a czélból, hogy a gyermekvédelemmel foglalkozó társadalmi egyesületek a javitónevelés tekintetében reájuk háruló feladatoknak megfelelhessenek, az emlitett egyesületek állami támogatásra szorulnak. Minthogy az eddigi tárgyalások is meggyőztek arról, hogy az egyesületek intézeteiben való javitónevelés lényegesen kevesebb költségbe fog kerülni, mint az államintézetekben, az egyesületek részéről felajánlot intézeteket a javitónevelés czéljaira a lehető legnagyobb mértékben kivánom igénybe venni. Ezen hitel előirányzásánál figyelemmel kellett lennem továbbá arra is, hogy az állami gyermekmenhelyekben fékezhetetlennek bizonyult kiskoruak javitóneveléséről is gondoskodnom kell és hogy a javitónevelés egész kérdésének gondozása nem megosztva a belügyi tárczával, hanem kizárólag tárczám hatáskörébe utaltatván, arra kell törekednem, hogy az egyesületek javitónevelés czéljaira minél számosabb intézetet létesitsenek. Az évi segélyt az egyesületek részére az általuk gondozásba vett fiatalkoruak számához képest fogom folyósitani.

A BN. II. fejezetének végrehajtásával kapcsolatban nélkülözhetetlenül szükséges a kir. javitóintézetek befogadási képességének jelentékeny fejlesztése, mert enélkül a bíróilag javitónevelésre itélt fiatalkoruak megfelelő elhelyezést nem nyerhetnének. Uj javitóintézetek létesitését tekintettel, a felmerülő nagy költségekre, egyelőre mellőzöm, hanem a jelenlegi-javitóintézetek közül főleg az aszódi és kassai intézeteknek aránylag kevesebb költséggel járó átépitése, illetve átalakitása utján igyekszem a befogadó képességet annyira emelni, hogy a BN. alapján javitónevelésre itélt fiatalkoruak elhelyezhetők legyenek. Az átalakitási tervezetek szerint a kassai kir. javitóintézetben a növendéklétszám 420, az aszódiban pedig 200 fővel lesz emelhető. Ezenfelül a székesfehérvári kir. javitóintézetben minden átalakitás nélkül 30-al több növendék lesz elhelyezhető.

Az igazságügyi jogszabályok reformjának előkészitő munkálatai körében gyakran kell helyszini tanulmányok czéljából vagy a kormánynak a törvényelőkészitést érdeklő külföldi kongresszusokon és értekezleteken szükséges képviselete végett kiküldötteket rendelni. Az ily kiküldetésekkel járó költségek főként a perrendtartási reformtervezettel kapcsolatos ügyviteli reformra, tekintettel az előző évekhez képest előreláthatólag emelkedni fognak ; miért is a dologi kiadások hitelét 2000 K-val emeltem.

A megtorlás alkonya.

Kongresszusok tudományos «eredményei» rendszerint problematikus értéküek. Tudományos kérdéseket tanácskozásban megoldani alig lehet. Ötletek születhetnek ugyan a gondolatharcz és a szóvita hevében, de tudományos igazságok szavazás utján nem jönnek létre. Minden kongresszuson többen vannak a meghivottak, mint a hivatottak s egy büntetőjogi gyülekezetben Prins vagy Binding szavazata mégis csak más értéket képvisel, mint egy véletlenül odavetődött Kammergerichtsreferendar-é vagy egy czivilista ügyvédé. Ha ezeket előrebocsátva mégis nagyjelentőségünek tartom a *washingtoni VIII. börtönügyi kongresszusnak* a határozatát, amelyet a *határozatlan tartamu büntetés* kérdésében hozott, ugy ez inkább a hangulat értékelésének tulajdonitható, amelyet a határozat kifejez.

A kongresszus első szakosztályának első kérdése igy szólt : «Ha a határozatlan tartamu itéletek rendszere *összhangzásban áll* a büntető igazságszolgáltatás alapelveivel : *a)* A határozatlan tartamu itéletek a büntettesek mely kategóriáira mutatkoznak alkalmazandónak és mely kategóriákra nézve kell azok alkalmazását kizárni? *b)* Hogyan lehetséges az egyéni szabadság veszélyeztetése nélkül ily itéletet a maximalis és minimalis tartam megállapitásának mellőzésével alkalmazni? Ha a határozatlan tartamu itéletek rendszere *nem* egyeztethető össze a büntető igazságszolgáltatás alapelveivel : van e ok arra, hogy tekintettel az adott egyénre, a határozott büntetés járulékos megszoritó rendszabálylyal egészittessék ki s ha igen, mily esetekben s mily alakban?

A kérdés alternativ szövegezése nyilván elejébe kivánt vágni, annak a kudarcznak, amelyet az intézmény tiz év előtt a brüsszeli kongresszuson vallott. Módot kivántak nyujtani, hogy a megoldással a czélszerüség kecskéje is jóllakjék és a megtorlási káposzta is megmaradjon. Miután már oly konzervativ testület is elfogadta az «utólagos biztonsági fogságot», mint a 28. német jogászgyülés, semmi kétség nem lehetett, hogy a washingtoni kongresszus legalább a kérdés második részére igenlő választ fog adni.

Hogy a kongresszus az első alternativa mellé fog állni, attól kevesen féltek s még kevesebben — remélték. Mégis másként történt, bár a kongresszusra beérkezett 18 véleményből aligha lehetett ezt az eredményt megjósolni. Ezek közül csak hat rapport foglalt állást a határozatlan *büntetés* mellett s a hat közül négy véleményező amerikai volt, akiknek dolgozatában a nemzeti hiuság észrevehetően befolyásolta a tudományos meggyőződést.

Teljesen tárgyilagos és érthető volt tehát *Schermann* professzornak, a kongresszus előadójának az inditványa, amelyet Ugo Conti és dr. Friedmann Ernő véleményeinek konkluziójából akként állitott össze, hogy a határozatlan tartamu itéletet a büntető igazságszolgáltatás alapelveivel összeférhetetlennek mondja ki a szakosztály, ellenben mint «biztonsági rendszabályt» ajánlja a korlátolt beszámithatóságuak és a közveszélyesek ártalmatlanná tételére.

Az első szakosztályban, amelynek ülései iránt éppen a kongresszus európai tagjai tanusitották a legélénkebb érdeklődést, három napon át a legheve sebb szócsata folyt Schermann inditványa felett és a Washingtonban a kongresszus idejében uralkodó pokoli hőség szokatlanul ingerült hangot vitt bele a vitába. Bár mindannyian éreztük, hogy az elvi ellentét kiegyenlithetetlen, hogy a megtorlás és a társadalmi védelem antagonizmusában meggyőzésről alig lehet szó, a felszólalók többsége elvi érvekkel harczolt, sőt akadt egy naiv spanyol tudós (Silvela), aki Hegelnek a büntetésről adott definicziójával (Negation der Negation des Rechts) próbálta a szakosztályt a határozatlan büntetés ellen hangolni ! A kérdés tárgyalásának első napján az ellenzékkel, amelyet Ugo Conti bolognai tanár, a franczia delegátusok : Bosc, Constantin és Spach, továbbá Engelen zutphen-i (Hollandia) törvényszéki elnök képviseltek, főleg *Prins*, a szakosztály elnöke szállt szembe, aki az ellentéteket ugy akarta elsimitani, hogy egy elvi formula elfogadását ajánlotta. Javaslata, amely utóbb a kongresszusi határozat első pontja lett, igy szólt : I. A kongresszus a *határozatlan tartamu elitélés tudományos elvét* helyesli. Ezt az inditványt, amely a kérdés szövegében rejlő homályt sikeresen fentartotta, a szakosztály majdnem egyhangulag fogadta, mert az ellenzék a «biztonsági rendszabályt», az intézmény hivei pedig a büntetés határozatlanságát látták benne szentesitve. Hogy e kétértelmüség már a kérdésben megvolt, azt bizonyitja a franczia és az angol szöveg eltérése : a franczia «mesure accessoire»-ról, az angol «supplemental penalty»-ról beszél.

A vita második napján kezdődött a voltaképpeni nehézség. Prins-nek a gondolatmenete, amely egyébként a «Défense sociale»-jában is kifejezésre jut, a következő : Európában szerinte a határozatlan elitélés eszméje kapcsolatos a rövid tartamu szabadságvesztés büntetésekkel. Utóbbiak gyakoriságának oka abban rejlik, hogy a vádlottak közt nagy számmal fordulnak elő a csökkent beszámithatóságuak, akikre a bíróság a törvény teljes szigorát nem véli alkalmazhatónak. Minthogy azonban a csökkent be-

*

számithatóságu egyénekkel szemben a megtorlásnak háttérbe kell lépnie a gyógyitás mögött, ennélfogva a határozatlan tartamu elitélés sajátképeni alkalmazási területét a csökkent beszámithatóságuak képviselik. Ehhez a gondolatmenethez füzte Prins a második tézisét. II. *A határozatlan tartamu elitélést az erkölcsileg vagy szellemileg fogyatékos büntettesekre* (défectueux, soit mentalment, soit moralement) kell alkalmazni. Inditványának e része is határozattá vált, bárha többen hangsulyozták, hogy a gyógyitás határozatlanságának megállapitása végett igazán nincs szükség a kongresszus döntésére.

Prins a resolutió e két pontjával kimeritettnek vélte a kérdést. Ezzel a felfogással azonban szembeszállt *Gleispach* gróf prágai egyetemi tanár és e sorok irója. Álláspontunk az volt, hogy a büntetés határozatlansága a nevelő büntetés korollariuma. Alkalmazandó tehát akkor, ha a büntetés differenciált czéljaihoz képest a nevelő hatás lép homloktérbe, vagyis elsősorban, ha a büntetéssel a büntettnek az egyéniségben rejlő okaira kivánunk átalakitólag hatni. Minthogy az amerikai Reformatory rendszer, amelylyel kapcsolatban a határozatlan büntetés eszméje elterjedt, csupán a «peine éducatrice» behatóbbá tétele, a történeti szempont is a mi álláspontunk mellett szólt. Közös javaslatunk, amelyet *Gleispach* nyujtott be, a következő volt: *III. A határozatlan tartamu büntetést,* mint a nevelő büntetés lényeges alkotóelemét, továbbá *oly büntetésekre — kütönösen fiatalkoruakra — kell alkalmazni, akik javitásra szorulnak s akiknek büncselekménye túlnyomóan az egyénben rejlő okokra vezethető vissza.* Az intézmény behozatalának feltételei: *a)* hogy a bünösség és a büntetés kérdésében uralkodó felfogás ne álljon ellentétben a határozatlan elitélés gondolatával; *b)* hogy az elitélt egyéniesitő bánásmódban részesüljön; *c)* hogy a Parole Board összeállitásában minden külső befolyás kizárassék és pedig egy bizottság alakjában, amelynek legalább egy tagja biró, egy tagja a börtönigazgatás tisztviselője és egy tagja orvos. A határozatlan büntetés általános maximumát csak addig kivánatos megállapitani, amig az intézmény ujdonsága és a tapasztalatok hiánya szükségessé teszi».

Abban a vitában, amely az inditvány felett folyt, nemcsak az addigi ellenzékkel kellett megküzdenünk, hanem szembe állt velünk maga *Prins,* továbbá Dresselhuys, a németalföldi börtönök főfelügyelője, Castorkis görög delegátus, Lancis cubai törvényszéki elnök és a három japán kiküldött. Másrészt azonban tekintélyes segédcsapatot nyertünk *Khrouleff* orosz börtönügyi főfelügyelőben, Van der *Elst* hollandi kir. főügyészben, továbbá amerikai gondolat védelméről lévén szó, természetszerüleg hozzánk csatlakozott F. H. *Wines* az Uniónak legelső börtönügyi irója, *Wigmore* chicagói professzor és *Veditz,* a Yale University tanára. Nehezitette a vitát, hogy az első szakosztály francziául tanácskozott (a többi három angolul) s igy Gleispachnak német, az amerikaiaknak angol felszólalásait tolmácsolni kellett. A vita során Prins, aki sejtette, hogy kisebbségben marad, a vereség miatt észrevehetőleg megneheztelt és a vita negyedik napján, amikor szavazásra került a sor, távolmaradásával tüntetett. Részben ennek is tulajdonitható, hogy inditványunk 28 szavazatot nyert 17 ellen. A javaslat mellett szavazott, *Rickl* Gyula miniszteri tanácsos és *Finkey* Ferencz jogakadémiai tanár is. A kongresszus plénumában csupán Conti és ő is csak a zászló becsületéért szólalt fel a szakosztály határozata ellen, mig a gyülés elnöke, *Henderson,* a legmelegebb szavakkal méltatta a resolutiót amelyet a közgyülés nagy szavazattöbbséggel emelt kongresszusi határozattá.

Szükségesnek véltem e határozat történetét tárgyilagosan megörökiteni, nemcsak azért, hogy a határozat három részének diszharmóniája érthető legyen, hanem azért is, mert a washingtoni kongresszus döntésében egy nagy tudományos testület először foglalt nyiltan állást a határozatlan tartamu büntetés mellett s ezáltal a hagyományos büntetés fogalom ellen. Ennek jelentőségét tagadni alig lehet. A büntetés ma uralkodó fogalma: a büntett megtorlása, amivel a határozatlanság fogalmilag összeférhetetlen. Az a megoldás, amely a határozatlan büntetést a «biztonsági rendszabály» báránymezébe öltöztetve, mint utóbüntetést alkalmazza kétszeresen igazságtalan. Igazságtalan a társadalom iránt, amelylyel el akarja hitetni, hogy a határozatlan tartamu biztonsági rendszabály kevésbbé veszélyezteti a polgár egyéni szabadságát, de igazságtalan a büntettes iránt is, akinek büntettét büntetéssel, egyéniségét «biztonsági rendszabálylyal» torolja meg s igy a tett és a tettes képtelen különválasztása által a «non bis in idem» elvébe ütközik. Ezzel a felfogással helyezkedett szembe a kongresszus, amelynek határozata kifejezi azt a felfogást, hogy a büntetésnek, ha reális czélokat akarunk vele elérni, szükségképp fogalmi változásokon kell keresztülmennie. Nem a név, hanem a tartalom a döntő. Bátran nevezhetjük büntetésnek a határozatlan büntetést is, mint ahogy hadihajónak nevezzük a római triremist és a mai Dreadnought-ot egyaránt. Tartalmilag a határozatlan büntetés is *malum,* amelyet a tettes, mint az elkövetett büntett következményét szenvedi el. Hogy a büntetés «klasszikus» definiciója nem illik rá, az csak annak a szemében baj, aki a fogalommeghatározásban kriminálpolitikai vezérelvet lát.

E sorok fenhéjázó czimével szemben joggal emelhető az az ellenvetés, hogy a kongresszusi határozat radikalizmusát maga a határozat bénitja meg annak a feltételnek kimondásával, hogy a büntetés kérdésében uralkodó felfogás ne álljon ellentétben a határozatlan elitélés gondolatával. Holott ma nyilvánvalóan a megtorlás elve uralkodó a köztudatban. Készséggel elismerem, hogy a határozatnak nincs közvetlen gyakorlati hatása. Számol az «uralkodó ethikai értékitélettel», mert kénytelen vele. De egyszersmind kifejezi azt a gondolatot, hogy: «ime egy jogászokból álló nemzetközi gyülekezet szakitott a megtorlással, mint a társadalom védelmének egyetlen eszközével. Ha majdan a közfelfogásba is utat tör a belátás, hogy a megtorlás, mint a büntetés tartalmának zsinórmértéke, csak a *vélt* czélszerüséget szolgálja, az elmélet a belátás érvényesülésének nem fogja útját állni». Nem kétséges, hogy ez az igazság is utban van.

Magyarázatra szorul a határozat további két korlátozása is. Hogy a határozatlan büntetés individualizáló végrehajtását kivántuk, arra az amerikai tapasztalások szolgáltak okul. Az amit Elmirában és a többi Reformatory-ban láttunk, e tekintetben éppen nem kielégitő. Láttuk nagy tömegek fegyelmezését a fokozatos jutalmazás segélyével, de a nevelő büntetés alapfeltételét: homogén jellemü és előéletükben hasonló büntettesek kis csoportokban való egyesitését hiába kerestük. A határozat e része tehát a házigazdáink irányában kötelező udvariassággal kifejezi azt, hogy az intézmény amerikai megvalósitása az eszménytől még távol áll. Ami végül a Parole Board összeállitását illeti ez kompromisszum eredménye. Eredetileg *Gleispach* gróf a bíráknak kivánta a többséget biztositani, de ezt *Brockway* az Elmira első igazgatója és Amos *Butler* a National Prison Association elnöke kifogásolták, mert szerintük az amerikai közvélemény jobban megbizik az állandóan kinevezett börtöntisztviselőben, mint a politikai befolyás alatt álló birákban. Hogy az európai igényeknek az eredeti javaslat jobban megfelel, abban semmi kétség. A határozatlan tartamu büntetés gyakorlati megvalósitásának egyetlen komoly akadálya az egyéni szabadság biztositása. Részemről ugyan nem látom akadályát annak, hogy azokat a tisztviselőket, akiktől a büntetés végrehajtása során e szabadságot féltik, birói minősitéssel tegyük méltóvá a bizalomra, de az ellen sem emelhető kifogás, hogy a szabadlábra helyezés kérdésében a bíróság döntsön a börtönigazgatás szakértői véleménye alapján.

Vámbéry Rusztem.

Az ideiglenes nőtartás kérdéséhez.

A polgári perrendtartás javaslatának tárgyalása idején alkalomszerü rámutatni az ideiglenes nőtartás kérdésének egy olyan esetére, amely több okból reászolgál a figyelemre.

Az ideiglenes nőtartás intézménye a joggyakorlatban van lefektetve, azonban éppen e miatt nincs kellő biztonsággal megalapozva, nem annyira az igény jogosságának megállapitása tekintetében, hanem főképpen azért, mert a birói joggyakorlatnak nem lehet módjában megteremteni azokat a garancziákat, amelyek a megitélt igény érvényesithetését biztositják, mivel a joggyakorlatnak az eljárási törvényekkel szemben tere nincs is. A birói joggyakorlat a fennálló jogintézmények közé, a kinálkozó szálak továbbszövésével befüzi a magánjogi szabályozást, de az egységességet megtörni nem meri s nem meri a már megállapitott jogszabályt mellőzni, vagy módositani azért, hogy egy más társadalmi osztály sajátságos életviszonyaihoz hozzásimuljon. Igy a

joggyakorlat annyira egyoldaluvá válik, hogy a szabályok érvényesülésének bizonyos czenzusa van, az ezen alóli viszonyoknál pedig ugy, ahogy elleplezi tehetetlenségét.

Az a czenzus, amely alá sorozható esetekben az ideiglenes nőtartás iránti keresetek eredményre vezetnek, olyan mennyiségü vagyon létele, vagy egyéb olyan jövedelme a férjnek, amelyre a megitélt tartási összeg behajtása végett sikeresen lehet végrehajtást vezetni; egyáltalában az ideiglenes nőtartásnál annak kikényszeritheteése tekintetében a férj családjogi kötelezhetése mellett egyenrangu feltétel a teljesitő képesség s midőn a mostani szabályozás csak egy bizonyos vagyoni határon felül bir erővel, nyilván elhanyagolta a teljesitő képességet és pedig abban a tekintetben, hogy kisebb teljesitő képességü viszonyokhoz nem alkalmazkodott.

Igy az alább megemlitendő esetet bátran lehet jogilag szabályozatlannak állitani.

A napszámos férj ugyancsak vagyontalan napszámos feleségét az őszi munka bevégzése idején elüzvén, az asszony azon panaszszal jön a birósághoz, hogy bár férje egész évi munkájában közel egyenrangu résztvevő volt s télire elégséges élelmiszert, tüzelőanyagot együtt kerestek, mégis őt elüző férje abból neki semmit sem juttatott s vele eljött. tartásra szoruló gyermekeivel együtt minden segedelem nélkül megy a télnek, ezért azt kivánná, hogy a közösen szerzett készletet osztaná meg a biró közte és a férje közt. Ez a panasz ősz felé rendszerint tetemes számban jelentkezik, a biróság elé nem hozott esetek száma pedig, — melyekben a biróság iránti bizalom hiányzik — még sokkal nagyobb s el kell ismerni, hogy a bizalmatlanság indokolt, mert hiszen ezekben az esetekben csak papiros-igazságot lehet szolgáltatni.

Ugyanis az ideiglenes nőtartás intézménye nem a hasonló vagyoni viszonyokra van megalkotva. A legkedvezőbb esetet véve, mondjuk a biróságnál megitéltetik a tartás s az árvaszék szintén megállapitja a gyermektartás kötelezettségét, de mire a végrehajtásra kerülne a sor, alap már régen nincs. Hogy mennyire nincs tekintettel az igazságszolgáltatás az itt érintett viszonyokra, élénken rávilágit, hogy a tartásdijakat havi részletekben fizetendőknek rendeli, holott a kötelezetteknek sokkal könnyebb volna a birtokában levő készletből annyit átengedni, amennyi hosszabb időre elégséges, mint abból a mindenkori esedékesség előtt egy bizonyos mennyiséget áruba bocsátani. Mert nem szabad elfelejteni, hogy csak egy téli készletről van szó, amely a legtakarékosabb beosztás mellett elégséges csak s mindig megvan a veszély, hogy sokkal hamarább elfogy, mint elő volt irányozva. Ha pedig valami véletlen folytán az első részlet iránti végrehajtásig megmarad a férj birtokában valami lefoglalható mennyiség, azt a költségek ugy kimeritik, hogy nemcsak a feleség, hanem a férj is teljesen nincsetlenül marad.

Azonban rendszerint nem kerül ide a dolog, mert az igazságszolgáltatás a férj kötelezettségének megszüntetésére tekintetbe veszi azokat a társadalmi körülményeket, melyeket a nő igénye védelembe vételénél figyelmére méltatni elmulasztott. Ugyanis az állandó joggyakorlat szerint, ha az asszony férje háztartásában maga is hozzájárult munkájával az életszükségletek megszerzéséhez s ez viszonyaiknak megfelelt, nem igényelhet férjétől annak hibájából való különélés esetén sem tartást, ha munkájával fentarthatja magát. Hogy ezt a szabályt a napszámosnők tartási pereinél mindig lehet alkalmazni s hogy igy a keresetet el lehet utasitani, nem igen szorul bizonyitásra.

Itt is szembetünő az indokolatlan általánositás, mely a paraszt munkásnép közismert viszonyait teljesen figyelmen kivül hagyja, mert hiszen ezeknek az élete a periódikusan visszatérő munkaalkalmak és ezeknek hiánya egymásra következéséből áll, tehát egészen más a keresőképessége a nőnek a munkaalkalmak idején, mint azok hiányánál. Hogy ennek daczára mégsem érvényesül a birói itéletekben ezen viszonyok számbavétele, azt merev formalizmusnál egyébnek nevezni nem lehet.

Ha tartási igény alapján nem juthat hozzá a panaszt tévő nő a férjével közösen szerzett készlet őt jogosan megillető részéhez, ugy még kevésbbé veheti hasznát a közszerzemény megosztására vonatkozó jogszabályoknak, ahol még egy hosszadalmas és költséges eljárás minden terhe is közbe ékelődik s a fentiek alapján el lehet mondani, hogy nincs jogszabály, amelyhez a férjétől hibája nélkül elüzött napszámos asszony fordulhatna. Ezek után az orvoslás módszerén gondolkozva, szocziális követelménynek kell tekinteni, hogy az a törvényhozás különös figyelmére méltattassék, mert az ország lakosságának legnagyobb része, a vagyontalanok egymás közti viszonyairól van itt szó, azokról, akikre nézve a törvény rendszerint csak a vagyonosokhoz való viszonyaik szabályozásánál szokott jogszabályokat alkotni.

A szabályozás pedig magától adódik, ha a szóban levő viszonyok szemügyre vételnek.

A panaszt tevő asszony kivánsága az, hogy a férjével a téli szükségletek fedezésére megkeresett, természetben meglevő készlet közte és férje közt osztassék fel. Hogy ezen kivánság bensőleg jogos, első pillantásra szembetünik, mert a feleség arra nézve közszerző volt, tehát igazságos, hogy abban részesittessék. De még igazságosabb az igény a nőtartás kötelezettsége nézőpontjából.

Olyan emberekről van szó, akik, férj, ugy mint feleség, a munkaidőszak megfeszitett munkásságával alig szereznek évenként 5—600 K-nál többet s akiket egész életök munkássága csak kivételesen képesit arra, hogy egy kis lakást tulajdonul megszerezhessenek. Az egész évi keresmény nagy részét a nyári hónapok alatt fölélik s a téli hónapokra csak annyi marad, amivel nagyon takarékosan az ujabb munkaalkalmakat bevárni lehet. Ha tehát az a készlet, amelynek megosztását kivánja a panaszt tevő asszony, az ő és férje téli fölélésére takarittatott meg, az ő nem csekély közremüködésével, nem kell bizonyitgatni, hogy férjétől elüzetvén s épp akkor, mikor már megfelelő munkát sem kaphat, igazságosan kivánhatja a reá eső felerész kiadását. Ezzel biztosittatnék az asszony részére a férje háztartásában élvezetthez hasonló eltartás addig, mig arra rászorul, a munkaidőszak beálltával pedig már tartást ugy sem igényel, vagyis az ideiglenes nőtartás kérdése igy egészen az ő sajátos viszonyaik szerint oldatnék meg.

Tehát olyan jogszabályt kellene a birói gyakorlatnak konstruálni a tartási igényre nézve, amely a panasztevő asszony fenti igényét honorálná. De helyes volna tovább fejleszteni a viszonyok szegénységének figyelembe vételét és amit már a birói joggyakorlat nem tehet meg a fennálló intézményekkel szemben, törvényhozásilag különösen kellenék szabályozni egy bizonyos alacsony értékhatárig a közszerzői igény érvényesitését, oly módon, hogy a férj által elüzött nőnek lehető legyen válóperen kivül követelni a közszerzemény megosztását. Ha egy olcsó és könnyen kezelhető eljárás alkalmazása mellett ez megtörténnék, nagyon sok igazságtalanság megszünnék s ugyszólván a most csak irott malasztként tekinthető közszerzői igény életerőt nyerne. Nem kell indokolásul másra utalni, hogy amint a napszámosasszony napszámos férjét elhagyja, közöttük a családjogi vonatkozások, különösen pedig a nőnek férjével szemben az általános jogi elvek által elismert követelhetései megszakadnak s mindegyiknek további életmódjára tekintve, legfőbb érdeke, hogy csekély vagyoni kapcsolatuk lehető gyorsasággal s minél kisebb költséggel feloldassék s amint a fentebb ajánlott s a tartás iránt határozó jogszabály alkalmazásával az esetek tulnyomó nagy részében az asszony a közszerzemény reáeső részét is megkapja, tehát együttesen ez is rendeztetik, ugy az utóbbi szabályozás a közszerzői rész kiadásával az asszony tartási igényét is kielégiti, ugy, hogy semmi szüksége nem merül fel a kevés vagyon két perbeli költségekkel való megterhelésének.

Természetes, hogy a perrendtartás javaslata az anyagi szabályozást magában nem foglalhatja, ellenben a szükséges eljárási szabályozásról a perrendtartás és a szintén ujjáalkotásra szorult végrehajtási eljárás hivatott gondoskodni.

A legszükségesebb, ugyszólván gerincze a szóban forgó igények megóvásának olyan biztositási intézkedések kontemplálása, amelyek a férjet megakadályozzák az asszony által igényelhető rész felhasználásában vagy elidegenitésében. Ez bővebb indokolásra nem szorul s hogy a lehetősége idáig nem volt meg az ideiglenes nőtartási igény biztositásának, nehezen lehet megérteni, szemben a kötelmi tartozásokra vonatkozó biztositási végrehajtási szabályokkal. Hiszen a kötelezettség alapját általánosságban lehet olyan kétségtelennek tekinteni, mint egy okiratot, vagy igazolással megtámadott makacssági itéletet s ami pedig a megóvandó érdekek összehasonlitását illeti, a kötelmi tartozások teljesitését kisebb fontosságunak kell tekinteni a másik-

nál. A szóban levő vagyoni viszonyok mellett pedig annál kevésbbé lehet aggály, mert a tartási igénynek segélyére jön a közszerzői igény, hogy a nő igazát együtt bizonyitsák.

Miután pedig a per befejezte előtt is nagyon rá van utalva a nő a segélyre s tulnyomó valószinüség van arra, hogy a férj birtokában lefoglalt vagyon megilleti őt, mert a biztositási intézkedések csak ezen mennyiségre terjedhetnének ki, igazságos és szükséges volna lehetővé tenni, hogy a foglalással egyidejüleg egy meghatározott időre, talán két-négy hétre szükséges készlet a nőnek kiadassék s amennyiben a per hibáján kivül hosszu időre elnyulnék, ezt ismételni is lehetne, szükség esetében a felek meghallgatása után. Az eljárásnak soronkivüliséget s az elsőfoku itéletnek czélszerüen megszabott határok közt való felebbezésre tekintet nélküli végrehajthatóságát magától értetődőnek kell tekinteni.

Az itélet végrehajtását is a legkevesebb alakszerüséghez kell kötni s a sok költségtől megóvni, az esetek nagyobb részében elég lesz, ha az itéletben a biztositási intézkedésekkel a férj rendelkezése alól elvont dolgok az asszonynak átadottakul nyilvánittatnak.

Ha a közszerzeményi vagyon megosztása helyet foglalhatna bizonyos értékhatáron alól, azt hiszem, hogy minden tekintet a járásbiróság hatásköre mellett szólna, az eljárás gyorsasága, közvetlensége, a helyi viszonyok nagyobb ismerete, az ügyvédi kényszer hiánya, költség csekélyebb volta csak járásbirósági eljárás mellett érvényesülhetnek. Természetes, hogy a gyermekek elhelyezését is az eljárás keretébe kell vonni s ettől eltekintve is meg kellenék szüntetni azt az anomáliát, ami jelenleg is nagy sulylyal nehezedik a férj által elüzött nőre, midőn szintén elüzött gyermekei is tartást igényelhetnek, hogy saját ügyében a birósághoz, gyermekei érdekében pedig az árvaszékhez kénytelen fordulni s két eljárás nehézkességével és költségével megküzdeni.

A fentiekkel a kérdés összes vonatkozása nincs kimeritve, az előadottak azonban bizonyitják, hogy megérdemli szocziális fontosságánál fogva a törvényhozás figyelmét. *Nagy Antal,*
békési kir. járásbiró.

A kereskedelmi üzlet átvevőjének felelőssége.

Az 1875 : XXXVII. tcz. 20. §-ának uralma alatt sok támadás intéződött a jogrend és a jóhiszemü hitelező érdeke ellen. Az ok ismeretes. Az idéztem törvényszakasz ugyanis ugy intézkedik, hogy a kereskedelmi üzlet átvevője az üzleti kötelezettségekért csak abban az esetben felelős, ha az átvevő és átruházó között létesült megállapodásban ezeket a kötelezettségeket átvállalta. Utmutatás volt ez a rosszhiszemü adósok részére. Éltek is ezzel az utmutatással bőven. Évtizedeken át követelték a törvényszakasz intézkedésének módositását. E kivánatnak eleget is tettek az 1908 : LVII. tcz. megalkotásával. Ez a törvény hatályon kivül helyezi a KT. 20. §-át és kimondja, hogy aki kereskedelmi üzletet szerződés utján átvesz, az üzleti kötelezettségekért felel. A törvény függetleniti tehát a felek megállapodásától az átvevő felelősségét és rendeli, hogy átruházó mellett az átvevő is felel az üzletből származó minden kötelezettségért. A hitelező tehát csak azt tartozik igazolni, hogy üzletátruházás történt és ezt a tényt igazolva, követelési joga van az átruházó és az átvevő ellen. Ez utóbbi a felelősség alól csak ugy menekülhet, ha bebizonyitja, hogy valamely kötelezettséget nem ismert, vagy azt a rendes kereskedő gondosságával sem ismerhette meg. Ez önálló kifogás bizonyitásának terhe azonban az átvevőre hárul. Tapasztalati tény lévén, hogy a hitelezőket károsító üzletátruházások leggyakrabban házastársak, vagy a rokoni kötelékbe tartozók között történnek, a törvény az 1. §-ban kimondott határozatot a 2. §-ban azzal egészíti ki, hogy az ily felek között létrejött üzletátruházás esetén az átvevő az üzleti kötelezettségekért feltétlenül felelős. Ily átvevő nem hivatkozhat arra, hogy valamely kötelezettséget nem ismert, vagy azt a rendes kereskedő gondosságával nem ismerhette meg.

A törvény rendelkezései világosak. A forgalmi szabadság korszakában a törvény nem tilthatta el az üzleti átruházásokat, noha azokkal az utolsó évtizedekben sokan visszaéltek. A forgalomnak szüksége van üzleti átruházásokra. A megtörtént visszaélések nem okolnák meg a forgalom megbénitását. A törvény azonban gondoskodott arról, hogy a visszaéléseket, a hitelezőket károsító ügyleteket meghiusitsa, vagy legalább szük mederbe szoritsa. Ha üzletátruházás forog fenn, az átvevő az üzleti kötelezettségekért felel. Ámde mikor forog fenn üzletátruházás? Mi ennek a tényálladéka, amelyhez a törvény a tárgyalt következtetéseket füzi? A törvény erre nem felel. Belőle nem tudjuk meg az üzletátruházás tényálladékát. A törvény hallgatása jól megfontolt. A kereskedelmi élet oly gyorsan, oly proteusszerüen mozog, hogy a törvény által ma megállapitott és tegyük hozzá : helyesen megállapitott tényálladékon már holnap áttör és megsemmisiti a törvény legjobb intencióit. Helyesen cselekedett tehát a törvény, midőn az üzletátruházás fogalmi meghatározásától tartózkodott és ezt a tudományra bizta. A tudomány kell, hogy felfejtse az üzletátruházás fogalmát és azt a kereskedelmi élet változó alakulataihoz idomitsa. Igy lesz a tudomány jogforrás.

A törvény annak a kérdésnek eldöntését, hogy forog-e fenn üzletátruházás és különösen, hogy forog-e fenn ennek tényálladéka akkor, mikor az átruházás nem az egész üzleti vagyont öleli fel, a biróra bizza és neki csak azt az utasitást adja, hogy ezt a kérdést a fenforgó eset összes körülményeinek mérlegelése mellett szabad belátása és legjobb meggyőződése szerint döntse el. Midőn a törvény ezzel a nehéz feladattal terheli meg a birót, nem bocsátja őt el minden tájékoztatás nélkül. A törvény 3. §-ából kitünik, hogy a törvényhozó az üzletátruházás főkellékéül vagyonátruházást kiván. Vagyonátruházás nélkül nincs üzletátruházás, de nem minden vagyonátruházás minősül okvetetlenül üzletátruházássá. De kitünik a törvényből, hogy akarata szerint nem szükséges az egész vagyonnak átruházása, hogy az ügylet üzletátruházássá minősüljön, az üzleti vagyon egy részének átadása is megállapithatja az üzletátruházásnak tényálladékát.

A kereskedelmi üzlet vagyona a czégből, ingatlanokból, az áruraktárból és a követelésekből összegeződik. Ha ezek a vagyonalkatrészek szállnak a vevőre, az eset körülményei kétségtelenül az üzletátruházást adják meg. Előfordulhat azonban gyakran, hogy a felsorolt alkatrészek nem mindegyike, hanem azok közül csak egy-kettő, vagy csupán egy alkotja az átruházás tárgyát. A tulajdonos átruházza a vevőre a czéget, megtartván magának az ingatlant, az áruraktárt és a követeléseit. A czég az üzleti vagyon egy része, gyakran nagy értéket képviselő része. Forog-e fenn ebben az esetben üzletátruházás? Minő körülmények vizsgálása adhatja a biró kezébe a biztos utmutatót, hogy a helyes eredményre találjon? Nem kell mondanom, hogy fenforoghatnak esetek, amidőn a czég nem megy át a vevőre, hanem csupán az áruraktár és a követelések, vagy ezek sem együttesen, hanem csak az áruraktár, vagy csak a követelések. Forog-e fenn ily esetekben üzletátruházás? És minő eszközök állanak a biró rendelkezésére, hogy helyes tényálladékot megállapitson? Bizonyára minden esetnek megvannak a maga sajátosságai és minden egyes esetben feltalálhatók lesznek olyan körülmények, melyek a gondos birót vizsgálódásaiban támogatják. Ámde az egyes esetekben nyerhető segédeszközökön kivül a birónak van egy Ariadnefonala, mely őt minden utvesztőből kisegiti. Az 1908 : LVII. tcz. azért hozatott, mert az előbbi törvény uralma alatt a hitelező érdeke sérelmet szenvedett. A törvény czélja az volt, hogy a hitelező érdekeinek ezt a sérelmét meggyógyitsa. Az uj törvény uralma alatt nem szabad tehát olyan üzletátruházásnak megtörténnie, mely a jóhiszemü hitelező jogait a legcsekélyebb mértékben is megingatná. Midőn üzleti vagyonátruházás forog fenn és vita tárgya az, hogy a vagyonátruházás az üzletátruházás tényálladékát megadja-e, a biró elsősorban azt fogja vizsgálni, hogy a vagyonátruházással jár-e a hitelező jogainak veszélyeztetése. És ha a gondos vizsgálódás arra az eredményre vezet, hogy a vagyonátruházás ellentétben áll a hitelező jogaival, meg fogja állapitani az üzletátruházás tényálladékát és az átvevő felelősségét. Az 1908 : LVII. tcz.-nek ez a kiinduló pontia, ez volt a törvényhozó intenciója, ez fejeződik ki nyiltan a törvény szavaiban.
Irnerius.

Különfélék.

— **A polgári perrendtartás** törvényjavaslatának tárgyalása alkalmával két különös momentumot kellett sajnosan észlelnünk. Egyrészről azt a teljes részvétlenséget, amely e nagyjelentőségü törvénymü tárgyalása iránt a tulnyomó

nagy többség részéről megnyilatkozott, másrészről pedig egyes pártpolitikai állásfoglalásokat, amelyek a javaslatnak némely intézkedéseit nem tárgyilagos szemmel nézik, nem is azt tekintik, hogy benne mi a hasznos, hanem politikai tőkét kovácsolva politikai — és pedig nem jog-, hanem pártpolitikai — szempontból birálják a javaslatot.

Jól eső érzéssel vettük ezek között a velleitások között is tudomásul, hogy pártkülönbség nélkül számosan fejezték ki rokonszenvüket az igazságügyminiszter iránt, aki e harminczkét év óta készülő törvénymü megvalósitására a tetterős, erélyes lépést megtette, valamint a törvényjavaslat nagytudományu szerzője iránt. A magyar jogászság örömmel regisztrálja egy ellenzéki politikusnak azon szavait, hogy «bármennyire folyik is hosszu évek sora óta a politikai kútmérgezés munkája, nem rontotta még annyira meg a lelkeket, hogy ne éreznénk mindannyian őszinte és önzetlen örömet afölött, hogy a közélet egy jeles emberének megadatott elérnie, hogy azt a munkát, amelyben egy emberélet fáradozását, tapasztalatát, tudását fektette bele, sikerült nemzetének átszolgáltatnia».

— **A budapesti ügyvédi kör** több ülésben tárgyalta a polgári perrendtartás főbb intézkedéseit. Előadásokat tartottak egyes kérdésekről Oppler Emil, Balog Arnold, Teller Miksa, Nagy Dezső, Kelemen Frigyes Ottó, Sömjén Géza. A kör választmánya elhatározta, hogy feliratban fordul az igazságügyi kormányhoz. A feliratot Burián Béla alelnök vezetése alatt Nagy Dezső, Balog Arnold, Balog Sándor, Dushegyi Gyula és Lovrich Gyula választmányi tagokból álló küldöttség nyujtotta át az igazságügyminiszternek. A felirat állást foglal amellett, hogy a járásbirósági 1000 K-ás értékhatár fentartassék. Érvel a kereskedelmi birósági hatáskör megszüntetése és a kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlése ellen. Foglalkozik a könyvkivonati illetékesség korlátozásának kérdésével, amelyet a visszaélések megszüntetése tekintetében nem tart czélravezetőnek, a szolid kereskedelemre nézve pedig károsnak mond. Kifogásolja az ellenmondás perorvoslatát, mert az a perek elhuzására fog vezetni. A kereskedelmi meghatalmazottak helyett csupán a czégvezetőnek javasol képviseleti jogkört adni. Aggodalmát fejezi ki a királyi ügyésznek a házassági perekbe való beavatkozása miatt. Állást foglal a birságokat tartalmazó és a pervitelt korlátozó rendelkezésekkel, különösen pedig a 222. §-nak második bekezdésével szemben, amely a valótlan tényelőadásokat birsággal kivánja sujtani és az ügyvédnek még csak visszkereseti jogot sem ad ügyfele ellenében. A memorandum befejező része kéri, hogy a perköltség ne a fél, hanem az ügyvéd részére állapittassék meg és a költségnek egy összegben átalányszerü megállapitása helyett a költségjegyzékszerü részletes megállapitást kivánja.

Reméljük, hogy az igazságügyi kormány és a törvényhozás az ügyvédi kar jogos kivánságai elől nem fog elzárkózni; reméljük, hogy olyan intézkedéseket, amelyek egyenesen ügyvédellenes tendenciájuak, az ügyvédi kar tagjai nem fognak törvénybe iktatni segiteni. Elvárjuk az ügyvédképviselőktől, pártállásra való tekintet nélkül, hogy szavazataikkal nem fognak hozzájárulni olyan rendelkezésekhez, amelyek az ügyvédséget erkölcsileg sértik, vagy amelyek ezt a kart kárositják, anélkül, hogy a jogkereső közönségnek abból bárminemü jogos előnye volna.

— **A Magyar Jogászegylet** dr. Schwarz Gusztáv egyetemi tanár elnöklete alatt szombaton este teljes-ülést tartott, melyen dr. Baumgarten Nándor egyetemi magántanár beszámolt az utolsó hónapokban tartott nemzetközi kongresszusok tanácskozásairól és méltatta azoknak eredményeit. Utána dr. Balogh Jenő egyetemi tanár értekezett. «Biztonsági rendszabályok a schweizi, német és osztrák büntetőtörvénytervezetekben» czimen. Előadó statisztikai adatokat és szakköröktől eredő nyilatkozatokat sorolt öl annak igazolására, hogy a közveszélyes gonosztevők egész osztálya van minden államban, kiknek ártalmatlanná tétele a fennálló büntetőjog eszközeivel lehetetlen, ahol pedig a mai törvény alapján is kellő erélyt lehetne kifejteni, a gyakorlat nem élvezzel a felhatalmazással és másutt is, mint nálunk, a birák sablonos alacsony büntetési tételeket alkalmaznak. A reformtörvényjavaslatok szerzői a büntetési rendszabály elégtelenségét belátva, «biztonsági intézkedések» tételére jogositják fel a hatóságot és pedig a schweizi tervezet a büntetés helyébe állitja az 5—10 évi tartamu fogságot, a német tervezet külön intézetben végrehajtandó társadalom-védő intézkedést (Schutzstrafe) szervez, mig az osztrák tervezet a büntetés kiállása utánra teszi a legfölebb tiz évi tartamu biztonsági fogságot. Foglalkozott előadó azzal a kérdéssel, kikre lehessen az ily biztonsági intézkedést alkalmazni; elemezte ezirányban is az emlitett javaslatokat és azt a következtetést vonta le, hogy egyrészt a szervezetök abnormitása folytán, másrészt a többszörösen rovott előéletük alapján, harmadsorban pedig a szokásszerüen csavargó s munkakerülő életmódjuknál fogva közveszélyesek vonandók az ártalmatlanná czélzó intézkedések alá. Kivenné alóluk azonban a fiatalkoruakat, kiknél az átalakitás és a megmentés a feladat, valamint kivenné a politikai büncselekményeket elkövetőket. A biztonsági intézkedésekkel a büntetőjog elhagyja régi megszokott kereteit, tudniillik a megtorlás területét s a megelőzés szolgálatában áll. Az itélőbiróra ujabb nagy felelősséggel járó szélesebbkörü képzettséget igénylő, nehéz feladat nehezedik. Ez a fejlődés szükségképpeni a társadalom biztonságának s legfontosabb javak védelmének érdekében.

— **A gyorsirás az igazságszolgáltatásban.** A polgári perrendtartás javaslatába az igazságügyi bizottság a következő rendelkezést vette fel:

«A biróság a fél kérelmére elrendelheti a szóbeli tárgyalásnak, vagy egy részének gyorsirással való feljegyzését, ha a kérelmező fél a gyorsiró alkalmazásának költségét a kérelem előterjesztésekor a bíróságnál leteszi. A tárgyalást gyorsiró alkalmazása végett elhalasztani, vagy elnapolni nem szabad. Ha a biróság a gyorsirói feljegyzést elrendelte, a gyorsirót a kérelmező fel meghallgatásával az elnök rendeli ki. A gyorsiró müködésének megkezdése előtt esküt tesz arra, hogy a hallottakat hiven fogja feljegyezni és helyesen fogja közönséges irásba áttenni. A gyorsiróul alkalmazott birósági hivatalnok nem tesz ilyen esküt. A közönséges irásba való áttételt a feljegyzés befejezésétől 48 óra alatt át kell adni az elnöknek, aki azt az iratokhoz csatolja. Ha a gyorsirói feljegyzést nem valamennyi fél kérte, annak a költségét a kérelmező fél, vagy felek viselik akkor is, ha a perköltségben az ellenfél van marasztalva. A gyorsirói feljegyzést a biróság csakis az itéleti tényállás kiigazitásánál (408. §.) használhatja fel a körülményekhez képest. Az e §. alapján hozott végzés, vagy tett intézkedés ellen jogorvoslatnak nincs helye.»

Örvendünk, hogy a gyorsirás végre a polgári igazságszolgáltatásba is bevonul, de néhány megjegyzést kell tennünk az igazságügyi bizottság szövegére. Elsősorban is a költségek letételére nincs szükség olyankor, ha a gyorsiró ezt nem kivánja, vagy egyáltalán nem igényel dijazást. Megjegyzésünk van a kirendelés módjára nézve is. A fél irásban kéri a gyorsiró kirendelését. Meg kell-e hallgatni a másik felet a kirendelésre és a gyorsiró személyére nézve? Ezt a kérdést a javaslat szövege nem dönti el. Technikai szempontból kivihetetlennek tartjuk a javaslat azon rendelkezését, mely elrendeli, hogy a jegyzőkönyv 48 óra alatt az elnöknek átadandó. Nagyobb tárgyalásoknál (és gyorsirót csak nagyobb tárgyalásokra alkalmaznak) nyolcz napot kell adni a stenogramm áttételére. Fontos volna a hitelesség szempontjából, hogy a stenogramm minden egyes lapja az elnök által láttamoztassék és az iratokhoz csatoltassék, mert hiszen előfordulhat az az eset is, hogy a felek arra hivatkoznak, hogy a gyorsirási feljegyzések nem hiven tétettek át. *B.*

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** A bazini kir. járásbiróság mint telekkönyvi hatóság 2557/910. telelekkönyvi számu végzésében egy 17,147 K értékü ingatlanra vonatkozó árverési hirdetmény ellen beadott előterjesztés folytán elrendelt tárgyaláson való részvételért egy 14,000 K tőke és járuléka erejéig érdekelt hitelező képviselőjének munkadij fejében hét korona összeget állapitott meg. Miután a végzés az előterjesztésnek helyt adott, a fenti hitelező a végzés ellen felfolyamodással élt. Ezen felfolyamodás nagyrészben sikerre is vezetett, de a pozsonyi kir. tábla 2060 910. számu határozatában az ügyvédnek az alapos

kidolgozást igénylő felfolyamodasért mindössze 20 K 60 fillér összeget állapitott meg. A 20 K 60 fillérből lemegy 8 K 30 fillér bélyegköltségre, marad a szerkesztésre és példányonkénti két iv másolására 12 K.

Ilyen dijazásban részesül az érdemleges ügyvédi munka még oly esetben is, amikor ezrekre menő vagyoni érdek képviseletéről van szó. *Vidéki.*

— **A közjegyzői kinevezések** tárgyában a következő levelet kaptuk: A közjegyzői állások betöltését — sajnos — csaknem minden kormány politikai, vagy egyéb, az igazságügytől távol álló érdemek jutalmazására használta fel. Etekintetben a t. Szerkesztőség nem egyszer hozott fel konkrét adatokat is. Sajnos, a helyzet — ugy látszik — most sem változott. Mert bár egyik szakminiszter rendeletet bocsájtott ki a protektorok és a protekczió ellen, mégis megtörtént az, hogy egyik jobb közjegyzői állásra olyan közjegyző helyeztetett át, akit a kamara egyáltalán nem kandidált és aki fiatalember létére alig két éve, hogy közjegyző. Hogy pedig nem volt hiány kiváló, érdemes pályázókban, annak illusztrálására csak azt az egy adatot hozzuk fel, hogy a pályázók közt sok elsőrendü kvalifikáczióju, régi közjegyző volt, többek közt olyan is, aki 20 éves multra tekinthet vissza és tagja a közjegyzői fegyelmi bíróságnak. *Z.*

— **A birói szervezet kérdéséről** dr. Deák Albert kolozsvári ügyvéd az Erdélyrészi Muzeum-egyesület jog- és társadalom tudományi szakosztályában előadást tartott. Szerző az egyesbirói rendszer hive. Kifejti, hogy birói egyéniségekre, kiváló birákra van szükség, kik a társadalmat megérteni és vele érezni képesek, nem pedig birói automatákra.

— **Államterületi fenségjog** czim alatt Buza László sárospataki jogakadémiai tanár 180 oldalra terjedő monografiát adott ki, amelyben ismertetvén az államterület jogi helyzetére és a területi fenségjogra vonatkozó elméleteket és irodalmat, szól a terület jogi helyzetéről, a területátengedés jogi természetéről és a terület jogi tulajdonságairól. Végül foglalkozik Bosznia és Herczegovina jogi helyzetével.

— **A perrendjavaslat váltópere** czim alatt dr. Ujlaki József a budapesti ügyvédi körben tartott előadást, amely részletes kritikát tartalmaz a javaslatnak a váltói hatáskörre, a külön váltói eljárás elejtésére és a meghagyási eljárások vonatkozó álláspontjára.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az üzlettulajdonos felelőssége.** A német jogéletben a német polgári törvénykönyv 831. §-ának alkalmazása sok vitára ad alkalmat. E szakasz ugyanis az üzlettulajdonosnak az alkalmazottja által elkövetett károkozó cselekményekért való felelősségét a római jogi «culpa in eligendo» mintájára szabályozza azzal a különbséggel, hogy a tulajdonos köteles magát exculpálni, azaz bizonyitani, hogy alkalmazottja arravalóságában megbizhatott. Természetes, hogy ez a szabályozás a forgalom igényeit már ki nem elégitheti. Gyakori az eset hogy harmadik személy kárt szenved, a nélkül, hogy az üzlettulajdonost alkalmazottja megválasztása körül a legcsekélyebb hiba terhelné. Mig a német lapokban ujabban is találunk e megoldást helyeslő hangokat, addig a franczia gyakorlat és elmélet hajlandó áttérni a szocziálisabb biztositási elméletre, ami abban áll, hogy ahol a kifizetendő összeg az üzemi költségekbe beszámitható, ott az üzlettulajdonos egyéni felelősségétől egészen el kell tekinteni, mert az üzlet tulajdonosának, a termelőnek módjában van a kártéritési összeget költségvetésébe akár biztositás utján beállitani, és a fogyasztókra alig érezhető mennyiségben átháritani.

— **Adomány a homosexualitás tanulmányozására.** Mint a «Journal du droit international privé» irja, ezelőtt egy évvel 20 ezer frankot helyeztek el a párisi orvosi fakultásnál a homosexualitásról irandó munkák jutalmazására. A munkák czélja előre meg volt határozva: kimutatni, hogy ez az utját tévesztett ösztön betegség és hogy rettenetes szenvedéseket okoz azoknak, akik benne vannak. Az államtanács határozata szerint az alapitvány nem fogadtatott el.

— **Gyulékony anyag tartása.** A kötvény szerint a biztositó nem felel a tüzkárért, ha a káreset idején «gazolint raktároznak be, vagy tartanak (is stored or kept) a biztositott épületben.» A házban, a padláson egy régi gazolinfőző hever, csekély mennyiségü gazolinnal benne. Ez az anyag tüzet fog s a ház leég. Canada főtörvényszéke a kárkövetelést elutasitja, de a londoni titkos tanács megitéli. Nem lehet azt mondani, hogy a házban gazolint «tartottak», csak ugy, mintha p. o. benzin «tartása» lenne eltiltva, egy kis üveg, folttisztitásra szánt benzin jelenléte nem mentesitené a biztositót. A kötvénynek nem az az értelme, hogy a kismennyiségü gyulékony anyag meggyulladásából továterjedt tüz esetét vegye ki, hanem nagyobb mennyiségü gyulékony anyag tartását tiltja, ami a bármiféle okból támadt tüz gyors elharapódzásának nyujt tápot.

— **A chicagói biróságok gyorsasága.** Chicago egy elnökből és huszonhét bíróból álló birósága a legutóbbi évben 60,000 itéletet hozott polgári és 80,000-et a büntető ügyszakban. A perek elhuzását nem ismerik. A tettenkapott bünöst még aznap, legkésőbb másnap elitélik. A polgári pert azonnal eldöntik, mihelyt a bíróság a tényállást tisztázta. A chicagói törvényszék igy a polgári ügyek felével tehermentesitette a felsőbb birságokat és a büntettek számát 30%-kal leszállitotta oly városban, amelyben a népesség szünet nélkül és nem mindig a legkivánatosabb elemekből szaporodik.

A magyar Jogászegylet f. évi november hó 19-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: 1. Dr. Szladits Károly egyetemi magántanár: Kérdések a munkásbiztositási jog köréből. 2. Dr. Meszlény Artur egyetemi magántanár: A polgári perrendtartás szocziális szempontjai. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Praxissal biró, románul beszélő jelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Részletes információt kérek Dr. Neumann Manó ügyvéd, Vajdahunyad. (Hunyadmegye). 13881

Alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt doktor juris, aki nagyobb, forgalmas vidéki ügyvédi irodának teljesen önálló vezetésére képes, 200 K havi fizetés és a szokásos mellékjövedelmek mellett kerestetik. Ajánlatok az eddigi müködés és szerzett praxis tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 13879

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 47. szám. Budapest, 1910 november 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A perrendtartás vitája. — Alaptalan vádaskodás — Ujrafelvétel a BP. 450. §-ának 2. pontja alapján. *Biró Vilmos* kir. táblai birótól. — Néhány szó az ügyvédképzés reformjához. *Dr. Baross Gyula* országgyülési képviselőtől. — *Jogirodalom:* Dolgozatok a magánjog köréből. Irta dr. Kiss Albert egyetemi magántanár. *Dr. Schiller Bódog* kir. tör. ényszéki albirótól. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A perrendtartás vitája.

Már-már ugy látszott, hogy a pártpolitikai villongások áldozatául esik az a nagy törvénymü, amelyet az országnak nemcsak jogászi, de laikus közönsége is oly régen vár.

Ámde a hullámok elsimultak és ha semmi közbe nem jön, még ebben az évben beczikkelyezhető lesz a polgári peres eljárás kódexe a magyar Corpus Jurisba. Igaz öröm tölt el minden jogászt, ha évtizedes küzdelmek után megvalósulva látja a nagy perjogi reformot, Plósz Sándor korszakalkotó müvét.

A vita nem mozgott magas elvi szinvonalon, aminek kétségtelenül az az oka, hogy sok hozzászólásra hivatott képviselő a tárgyalás siettetése érdekében elállott a szótól és a felszólaltak is egész rövidre szabták mondanivalójukat.

Az alábbiakban az igazságügyminiszter zárószavával kivánunk foglalkozni, amely a vitában felvetett kérdéseket felölelte.

Ami a szervezeti kérdéseket illeti, örömmel fogadjuk a törvényszéki tanácselnöki intézmény felállitásának bejelentését, mert a polgári perrendtartás helyes életbeléptetésének egyik legfőbb garanciája, hogy rangra és korra való tekintet nélkül jelöltessenek ki azok, akik a tárgyalásokat vezetni fogják és nagyon örvendenénk, ha az igazságügyminiszter kijelentésének megfelelően ezek a tanácsvezetők «esetleg egészen fiatal egyénekből fognak kiválasztatni, akiknek főkvalifikácziójuk az lesz, hogy a törvényt tudják, a gyakorlatot ismerjék és kellő energiával birjanak.»

Evvel kapcsolatban a miniszter proklamálja azt elvet is, hogy a birói kinevezéseknél az anciennitás elvéről áttért a szelekczió elvére. Eddig ugyan a gyakorlatban kevéssé tapasztalhattuk, hogy az igazságügyi kormány kinevezéseiben a rangidősbség szempontjától eltekintett és csak a pályázók kiválóságát, rátermettségét nézte volna: de a miniszter kijelentését a jövőre szóló igéretnek veszszük és elvárjuk, hogy nemcsak a tömeges helyi előléptetéseknél, de főként a felsőbiráknak, valamint a bíróságok vezetőinek kinevezésénél *kizárólag és egyes-egyedül* ezt az elvet fogja az igazságügyi kormány követni.

Sajnosan nélkülözzük a miniszter beszédéből a joggyakornokok és jegyzők szelekcziójára vonatkozó programmpontot, pedig jól tudjuk, hogy ezeken a kinevezéseken fordul meg az egész birói kar kvalitása mindaddig, mig a bíróságok kiegészitése csakis joggyakornoki kinevezések utján történik.

Ami a birói karnak ügyvédek kinevezése által való felfrissitését illeti, az igazságügyminiszter ezt mint az ügyvédeknek «jogos kivánságát» fogja fel. A magunk részéről ezt a kivánságot éppen nem tartjuk olyannak, amely ügyvédségi érdekből fakad. Ha az igazságügyminiszter ur czéltudatosan, egyedül az igazságszolgáltatás érdekére tekintve csakugyan követi azt az elvet, amelyet beszédében proklamált, hogy «minden kormánynak kötelessége a jó erőket onnan venni, ahol kapja», akkor épppenséggel nem lehet az ügyvédségnek tett konczesszió gyanánt felfogni az ügyvédek kinevezését a birói karba és nem lehet azt mondani, amit ugyancsak a miniszter ur mondott, hogy a birák «bizonyos joggal hivatkoznak arra, hogy előmenetelükben az ügyvédeknek behozatala valami nagy akadály ne legyen».

Persze kiváló ügyvédeket joggyakornoki, vagy jegyzői állással kinálni nem lehet, — még a fiatalját sem — pedig az utolsó esztendőkben jegyzőinél magasabb tisztre nem történt kinevezés.

Ami az ügyvédi kérdést illeti, e tekintetben a miniszter sok jóakaratot árult el. Az ügyvédi rendtartás előkészitésére megadta a megbizást és reméli, hogy a törvény mihamarabb meg fog alkottatni.

Hogy azonban az ügyvédi rendtartás nem segit az ügyvédség bajain, azt az ügyvédi kérdést oly alaposan ismerő Székely Ferencz is nagyon jól tudja.

Sajnos, ahol az ügyvédség erkölcsi és anyagi érdekei forognak szóban, ott a miniszter nem sok biztatást adott.

Még a pártkörben állást foglalt az igazságügyi bizottság azon módositása ellen, amely eltörölte a házassági békéltetéseknél az ügyvéd jelenlétére vonatkozó tilalmat és visszaállitotta a természetes statuskvót. A miniszter azon érvei, amelyekkel az ügyvédeknek a békéltetésektől való kitiltását indokolta, az ügyvédséggel szemben sok respektust árultak ugyan el, de lényegben nem változtatnak a bizalmatlanság tényén.

Az Ügyvédi Kör felterjesztésének azon részére, amely kérte, hogy a dijak az ügyvédnek és ne a félnek állapittassanak meg, a miniszter kijelentette, hogy elismeri ugyan a jelenlegi jogállapot teremtette bajokat és tudomása is van azon visszaélésekről, amelyek az ügyvédek hátrányára elkövettetnek, azonban ezeken még sem segithet. Egyetlen érvet hozott csak fel e tekintetben és ez az, hogy a per birája nem ismeri az ügyvéd és a fél közötti jogviszonyt és azt, hogy kapott-e az ügyvéd előleget és mennyit.

Ámde ez az érv helyt nem áll, mert azt a miniszter is elismeri, hogy ma az ügyvédség terhére sok visszaélés történik, hogy az ügyvéd elveszti igen sokszor nemcsak a dijait, hanem az ügyre forditott készkiadásait is, mig ha az ügyvédi kör által javasolt módositás elfogadtatik, az ügyvédben sokkal több garanczia lesz a fél kijátszása ellen, már csak az ügyvédet fenyegető fegyelmi felelősségnél fogva is, mintha a fél lévén birtokban, továbbra is fenmarad az ügyvéd kijátszásának lehetősége.

Ami azt a kérelmet illeti, hogy az ügyvédi dijak téte-

lenként állapittassanak meg, az igazságügyminiszter ahhoz azért nem járult, mert ez a birónak sok idejét venné el.

Ez a miniszteri válasz jellemzi legjobban az ügyvédi kar érdekei iránti általános nagy szimpátiáknak értékét.

Mikor arról van szó, hogy az ügyvéd ingyen munkát végezzen, akkor a törvényhozás minden meggondolás és vita nélkül ráháritja ezt a nagy munkát a karra. A szegénységjogon perlekedők képviseletének kényszere, a bünvádi perrendtartás hivatalbóli és közvédelmi eseteinek tágkörü meghatározása, a karnak a patronage-mozgalmakba széles keretekben való bevonása: mint természetszerü nobile officziumok hárittattak az ügyvédi karra, mig ott, ahol az ügyvédeknek a közérdek minden sérelme nélkül jelentékeny érdekei vannak: a költségmegállapitási rendszernél a miniszter és képviselőház lekötelező udvariassággal és az ügyvédi kar iránti nagyrabecsülés kijelentésével megtagadja a jogos kivánságot csak azért, mert — némi munkatöbbletet jelent a bíróságokra nézve.

Az osztrák és német perrendtartásoknak az ügyvédi karra káros, sőt sokszor megalázó rendelkezéseit törvényjavaslatunk átvette, de vonakodik átvenni azokat a rendelkezéseket, amelyek az ügyvédekre előnyösek.

... És mindezek daczára az ügyvédi kar mégis ott áll az örvendezők élén és szivből óhajtja, hogy a polgári peres eljárás javaslata mielőbb törvénynyé váljék.

Alaptalan vádaskodás.

A képviselőház folyó évi november hó 18-án tartott ülésén Polónyi Géza volt igazságügyminiszter a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék elnöki állásában történt változás indokolásául a következőket mondotta:

«A váltótörvényszék szellemi nivója kétségtelenül oly magaslaton állott, hogy országszerte oly tekintélynek örvendett, amelyet mindnyájunknak csak örömére lehet konstatálni. A váltótörvényszék adminisztrativ részénél azonban oly természetü dolgok merültek fel, amelyek sürgősen szükségessé tették, hogy annak a váltótörvényszéknek élére egy minden tekintetben pártatlan és elfogulatlan oly ember kerüljön, aki speczialiter és főleg az adminisztráczió kérdésében tud majd rendet csinálni. Nem kivánok ebből a kérdésből ujabb polemiának kitéve lenni, azért méltóztassanak megengedni, hogy talán először életemben azt, amit mondok, tisztán és kizárólag immunitásom teljes fedezete alatt mondom, mert kivántatott, hogy elmondjam.

A váltótörvényszéken in specie a czégjegyzések kérdésében oly üzelmek történtek, természetesen az illető volt elnöknek, aki a nagy szellemi nivóval foglalkozott, minden tudomása nélkül, amelyek sürgős orvoslást igényeltek, amennyiben ott a czégjegyzések kérdése formaliter üzletszerüen kezeltetett.

Azonkivül a pereknek referálása tekintetében is igen sok birónál oly befolyások érvényesültek, amelyek a közérdek szempontjából éppen nem voltak kivánatosak. Sőt, hogy rámutassak, volt birája annak a törvényszéknek — és ezt a budapesti ügyvédi kar minden tagja tudja — aki például az elintézés előtt álló perekben, amint állást foglalt egyik vagy másik fél javára, felkereste az illető perben nyertességre számitó fél ügyvédét, akit előleg és kölcsönök czimén vett igénybe.» (Nagy mozgás.)

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék birói kara november hó 19-én az immunitás védelme alatt ellene intézett ezen támadásra testületileg válaszolt egy nyilatkozatban. A nyilatkozat rágalomnak minősiti azt az állitást, hogy ezen törvényszék birói karának bármely tagjánál bárminemü illetéktelen befolyások érvényesültek, hogy a birói kar bármely tagjának részéről vagy tudtával a czégjegyzések körül bárminemü visszaélések történtek volna, és hogy a törvényszék bármely birája a perek elintézésével kapcsolatban akár ügyvédtől, akár másoktól kölcsönt kért vagy kapott volna. «Nyilvánvaló rosszhiszemüség — ugymond a nyilatkozat — az utóbbi vádat az uj elnök kinevezésével kapcsolatban felhozni, holott az a biró, akiről az a soha be nem bizonyitott vád állittatott, még Szilágyi Dezső igazságügyminisztersége alatt, tehát 16 év előtt vonult nyugalomba».

A törvényszék birói kara egyben felhivta a volt igazságügyminisztert, hogy konkrét vádjait terjeszsze elő.

Polónyi Géza erre a napilapok november 20-iki számában válaszolt és kijelentette, hogy állitásai nem vonatkoztak az 1910-ik évi törvényszék birói tagjaira, hanem az 1906 ik évet megelőző állapotokra és amennyiben a czégjegyzési hivatalról volt szó, nem is vonatkozhattak birói személyre. Ami az állitólagos kölcsönöket illeti, arra nézve Polónyi Géza nyilatkozata a következőket mondja: «Azt pedig, hogy volt egy biró, akire az általam felsorolt állitások joggal voltak felhozhatók, maga a közzétett nyilatkozat oly szembeszökően igazolja, hogy még az időpontot is megjelöli, mikor lett az a biró nyugalmazva és igy többet bizonyit, mint amit én állitottam.»

A képviselőház november hó 21-iki ülésén az igazságügyminiszter, aki nov. 18-án csak rövid nyilatkozatban és nem kellő világossággal szólt e kérdésről, a következő kijelentést tette:

«Egy hirlapi közlemény nyomán egy kötelesség hárult rám. Én hivatalos értesitést nem kaptam, azonban elég nekem, hogy ez a közlemény közzététetett. A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék ugyanis egy nyilatkozatban panaszkodik, hogy tőlem nem nyert védelmet és elégtételt kér.

Én abban a felfogásban voltam, hogy mikor felszólaltam az elnök és implicite a birák védelme tárgyában, kötelességemnek eleget tettem, mert rámutattam arra, hogy azok a levegőben lévő hiresztelések nem is oly nagy dolgok és azok az esetek nem is történtek oly közeli időben, mint ahogy azt talán első hallásra gondolni lehetett. Én tehát azt gondoltam, hogy evvel eleget tettem az ő érzékenységüknek. Azonban ugy látom, hogy nem, és ez énnekem egyáltalán nem kellemetlen. Mert én, mondhatom, igen szeretem, ha a biró érzékeny, ha becsületére, reputácziójára ad valamit és azt egy pillanatig sem engedi homályba boritani. (Helyeslés.) Ennek következtében kötelességemnek érzem kijelenteni, hogy ugy tudom, hogy a mostani kereskedelmi és váltótörvényszék minden tagja kifogástalan és olyan szakképzett ember, akinek müködéséhez semmiféle gyanusitásnak vagy kifogásnak árnyéka sem fér. (Élénk helyeslés.) Ennek következtében még tartozom avval is, hogy kijelentsem, — mert hiszen a nyilvánosságnak akarok beszámolni — hogy ugy veszem ki e nyilatkozatból, mint hogyha ők valami fegyelmi eljárásnak megindítását kontemplálnák, hogy tisztázzák a helyzetet. Miután azonban abszolute semmi adat sincs arra, hogy itt valami fegyelmi vagy bünvádi eljárás alá tartozó eset forogna fenn, én nem vagyok és nem is lehetek abban a helyzetben, hogy a fegyelmi eljárást minden alap nélkül megindítsam. (Helyeslés.) Más kérdés az, hogy nem ugy gondolkoznak-e, hogy itt talán rágalmazás vagy becsületsértés forog fenn. E tekintetben nem akarok nyilatkozni, de azt hiszem, hogy az ő érdemeiknek és reputácziójuk tisztaságának elismerésével eleget tettem kötelességemnek.» (Helyeslés.)

Ugyanezen ülésen Polónyi Géza személyes megtámadtatás czimén a birák nyilatkozatával szemben lényegben a következőket adta elő: «Egy birói testület beszédemnek nyilvánvaló és pedig valószinüleg külső befolyás (?) okából eredő félreértésével olyan utra terelte a dolgot, amely abszolute nem felel meg az én szándékomnak. Én nem beszéltem, nem is beszélhettem a mostani törvényszék biráiról; amit elmondottam, azok vonatkoznak egy kinevezés indokolására, amely 1906-ban következett be; azok a dolgok tehát az előző állapotokra vonatkoztak és vonatkozhattak csak.»

Bármily kinos is, lehetetlen kitérnünk a Polónyi Géza által emelt vádkomplexumnak tárgyalása elől. A vádak oly általánosságban emeltettek, hogy a becsületére érzékeny birói kar azok mindegyikét jogosan vonatkoztathatta magára. Polónyi Géza nyilatkozatai után tisztázottnak tekinthető elsősorban, hogy a czéghivatalról állitott szabály-

talanságok egyáltalában nem vonatkozhattak a czégelőadó birákra, hanem a czéghivatal egy tisztviselőjére ; és itt csupán azt kell konstatálnunk, hogy az illető tisztviselő ellen a lefolytatott felügyeleti vizsgálat alapján sem Polónyi Géza minisztersége alatt, sem utóbb fegyelmi eljárás nem indittatott.

A másik két vád alól Polónyi Géza nem vette ki ujabb nyilatkozataiban sem a birákat, csak azt jelentette ki, hogy azok nem vonatkoznak az 1910. évi törvényszék birói karára, hanem az 1906. év előtti állapotokra. Már most, ami azt a képviselőházban és hirlapokban nagy felháborodást keltett vádat illeti, hogy volt biró, ki a perek elintézésével kapcsolatban kölcsönöket kért: utólag kiderült, hogy Polónyi Gézának ez az állitása nem egy 1906-ban, hanem 12 évvel azelőtt állitólag történt esetre vonatkozik.

A volt igazságügyminiszter tehát egy 1906-ban történt személyváltozás igazolására egy 1894-ben történt nyugdijazásra hivatkozott, olyan ravaszul beállitott mondatszerkezetben, amely minden tárgyilagos olvasó előtt a jelenlegi birói kar tagjait kompromittálni alkalmas. Teljesen igazolt volt ezért a birák felháborodása, hogy a minden gyanunak tért nyitó általánositásaival a volt miniszter a mostani és az 1906-iki birói kar hirnevét sem kimélte. Ezen erélyes nyilatkozat nélkül az emlitett kérdés sohasem nyert volna tisztázást.

De ha ez a két kérdés Polónyi Géza hirlapi és képviselőházi nyilatkozata által elintézettnek tekinthető is, egyáltalában nem igazolta Polónyi Géza a magyar igazságszolgáltatást sulyosan kompromittálni alkalmas azon kijelentését, hogy «*a pereknek referálása tekintetében is igen sok birónál oly befolyások érvényesültek, amelyek a közérdek szempontjából éppen nem voltak kivánatosak.*»

Teljesen mindegy az, hogy a nyilatkozat a jelenlegi, vagy az 1906. évet megelőző birói státusra vonatkozott-e, mert az 1906-iki birói karból jelenleg is 14 biró müködik ezen törvényszéknél és azon birói karból csak 9 vált ki 1906 óta, és pedig három elhalálozástól eltekintve, részint előléptetés utján, részint saját kérésre történt áthelyezés utján.

Mind az ott müködő, mind a törvényszéktől távozott vagy elhalt birák egytől-egyig a legkifogástalanabb jellemü, mindenki által nagyrabecsült férfiak. Nem is szólva azokról a tiszteletre méltó férfiakról, kik a volt elnök müködése alatti időben váltak ki a kereskedelmi és váltótörvényszék kebeléből, és pedig azok kivételével, kik a törvényszéknél teljesitett szolgálat közben elhaltak, valamennyien előlépés utján és tulnyomó nagy részük még ma is mint táblai vagy curiai biró, tanácselnök és törvényszéki elnök müködik.

Ha tehát Polónyi Géza a befolyásolhatóság sulyos vádját nem a mostani, hanem az 1906. év előtti birákra vonatkoztatta, meggyanusitotta mindezeket a köztiszteletben álló érdemes birákat, kikhez a gyanu árnyéka sem fér.

Konstatáljuk, hogy ezen vádak tekintetében a volt igazságügyminiszter egyetlenegy tényt, egyetlen bizonyitékot sem hozott fel; tehát egy egész birói testületet nemcsak a hazai jogkereső közönség előtt mindem alap nélkül meggyanusitott, hanem a magyar igazságszolgáltatás becsületét a külföld előtt is meghurczolta, pellengérre állitotta.

Mindezzel pedig azért kellett foglalkoznunk, mert éppen Magyarország volt igazságügyminisztere emelte ezen sulyos vádakat a legteljesebb nyilvánosság előtt, oly határozottsággal, mely már a vádló viselt magas közjogi állásánál fogva is az authenticitás látszatát hordta magán és alkalmas volt nemcsak a magyar, hanem a külföldi közvélemény előtt is a magyar birói kar korrupcziójának hitét kelteni.

Szinte lidércznyomás alól szabadultunk fel midőn a birói karra vonatkozó ezen vádak abszolut valótlansága nyilvánvalóvá lett.

Ujrafelvétel a BP. 450. §-ának 2. pontja alapján.

A törvényszék elitélte X-et a Btk. 333. §-ába ütköző 336. §-ának 7. és 3. pontja szerint minősülő lopás miatt a Btk. 92. §-a alkalmazásával a Btk. 20. §-ához képest három hónapi fogházra, nyomatékos enyhitő körülményül véve sulyositó körülmény hijján vádlott büntetlen előéletét és a 105 K okozott kár részben való megtérültét.

A kir. ügyész a vádlott ellenében foganatositott büntetés végrehajtása közben tudomására jut annak, hogy X nem büntetlen előéletü, sőt kétszer lopás büntette miatt egy évet és hat hónapot, és ismét hat hónapi börtönbüntetést, ezenfelül lopás vétsége miatt hat heti fogházbüntetéstis állott ki előzően ; ez alapon ujrafelvételt inditványozott a BP. 450. §-ának második bekezdése, illetve 449. §. 3. pontja alapján, mert ez uj adatok szerint vádlott oly cselekményben bünös, amelyre a Btk. 92. §-ának alkalmazása esetén sem szabható ki fogházbüntetés, hanem minimális hat hónapi börtön.

A törvényszék visszautasitotta az inditványt, tévesen azzal indokolva, hogy ő büntettet látott ugyan vádlott cselekményében, de a Btk. 92. §-át alkalmazta, ennek alkalmazása miatt azonban nincs ujrafelvételnek helye, tehát indokolásában a BP. 450. §-ának végső pontjában irt esetet vélte fenforogni, holott a kir. ügyész nem erre, hanem a BP. 450. §-ának második bekezdésére alapitotta inditványát.

A kir. tábla elutasitotta a kir. ügyész felfolyamodását, mert a BP. 449. §-ában vannak meghatározva az elitélt terhére megengedett ujrafelvételek, de a BP. 450. §-ában meghatározott korlátok között, ez utóbbi §. második bekezdésének értelme szerint pedig, «ha oly büntett látszik fenforogni, melyre a törvény *legkisebb büntetésül öt évi, vagy ennél hosszabb* tartamu fegyházat rendel és az elitéltet mégis oly büntettben mondották ki bünösnek, melyre a büntetőtörvények *öt évet meg nem haladó szabadságvesztés* büntetést szabnak.»

Vagyis vádlottra az elől ösmertetett cselekmény miatt a BP. 49. §-ának első tétele alapján *öt évi börtön mint maximum* volt volna szabható, holott az uj bizonyitékok szerint, mint többszörösen visszaesőre a BN. 49. §-a második bekezdésének 2. és 3. pontja szerint *tiz évig terjedhető fegyház volna ugyan szabható*, de minthogy a BP. 450. §-ának második bekezdése *minimumról* és nem *maximumról szól:* ennélfogva az elitélt terhére inditványozható ujrafelvételnek a BP. 449. és 450. §-aiban irt előfeltételei hiányzanak.

Hogy a kir. tábla a törvény szavai szerint járt el ezen visszautasitásnál, elösmerem, de ha tekintetbe vesszük azt, hogy a BP. 450. §-ának harmadik bekezdése szerint ujrafelvételnek van helye az esetben is, ha az elitélt vétségben vagy kihágásban mondatott ki bünösnek, pedig büntett forog fenn, tehát sokkal enyhébb természetü, kevésbbé sulyos dologért is meg van engedve a vádlott terhére az ujrafelvétel, ha tekintetbe veszszük, hogy a fenforgó cselekmény 1910. évben követtetett el, tehát arra a BN. 49. §-a második bekezdésének 2. vagy 3. pontja volt volna alkalmazandó, ennek alkalmazásánál pedig, fegyházról lévén szó, a Btk. 92. §-ának alkalmazásával sem lehetett reá hat hónapi börtönnél kisebb büntetést szabni, holott reá három hónapi fogház szabatott, ha tekintetbe veszszük, hogy a BN. életbelépte előtt a Btk. 340. §-a szerint a lopás büntettére maximumként öt évig terjedhető fegyház, most pedig a BN. 49. §-ának esetei egyrészében tiz évig terjedhető fegyház van szabva, melylyel szorosan összefügg az, hogy eszerint a börtönbüntetés minimuma hat hónap, a fegyházbüntetésé pedig két év, amelyen alól csak a Btk. 92. §-ának alkalmazásával lehet leszállni, ugy kétségtelennek kell elfogadni azt a nézetet, hogy ezt a körülményt a BN. alkotásánál a BP. rendelkezésével nem hozták összhangba és megtörténhetik, hogy egy közönséges lopás vagy kihágási esetben utólag felderült minősitő körülmény következtében megadatik az ujrafelvételi kérelem a vádlott terhére, addig a közönséges betörő, aki üzletszerüen lop, akinek multja kideritése néha sokkal több időbe kerül, mintsem a tárgyalásig azzal várni lehetne, megmenekül azzal a hazugsággal, hogy ő büntetlen előéletü — a minimális fogházbüntetéssel, mert hiszen a fenforgó esetben is a bíróság az ő illetékességi helyéről megkereste a szokásos bizonyitványt, de az előljáróság arról nem tudott, hogy büntetve volt már több-

ször, miután szülőföldjétől egészen távol eső helyeken szenvedte el előbbi büntetéseit.

Azt hiszem tehát, hogy a törvényhozás nem ezt akarta a BP. 450. §-a 2. pontjának megalkotásánál és szerintem a BP. 449. §-ának 3. pontja akként volna összhangba hozandó a BP. 450. §-ának 2. pontjával és a BN. 49. §-a második bekezdésének rendelkezéseivel, hogy hasonló eset fenforgása kizárassék, amit a kir. Curia a jogegység tárgyában hozandó határozata valószinüen teljesiteni is fog. *Biró Vilmos.*

Néhány szó az ügyvédképzés reformjához.

Az «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szóló előadói tervezet a szakkörökben méltán a legnagyobb hullámokat verte fel azzal a rendelkezésével, amely a birói tiszthez, valamint az ügyvédség önálló gyakorlatához szükséges előkészitő szolgálatot, illetőleg gyakorlatot az eddigihez képest meghosszabbitani szándékozik.

Nézetem szerint a kérdés két ágazatának megoldása más-más szempontok szerint kell, hogy történjék s különösen az ügyvédképzésnek — aránytalanul nagyobb szocziális jelentőségü — kérdése egészen más irányu megoldást igényel, mint amely irányban azt a javaslat keresi.

Ha a törvény a birói pályán is meg fogja hosszabbitani a kvalifikáló gyakorlatot, ez egyuttal annyit fog jelenteni, hogy a törvény a miniszter kezét is megköti, amennyiben a jelöltet — gyakorlati vizsga után — birává két évnél korábban ki nem nevezheti. És minthogy ez az igazságügyi adminisztrácziő dolgába vág, sőt ennek esetleg terhére válhatik: a birói állásra jogositó gyakorlatnak öt évre való felemelése inkább adminisztrativ kérdésnek látszik.

Másképpen áll ez az ügyvédségre jogositó gyakorlatnak meghosszabbitása tekintetében. És ha helyes, hogy az ügyvéd is gyakorlati tudását már az előkészület korában, a lehető legszélesebben megalapozza, semmi esetre sem szabad felednünk, hogy az ügyvédi pályára előkészitő gyakorlat — eredeti rendeltetése mellett — ma már olyan kereseti forrássá vált, amely az ügyvédnek és a jelöltnek egymás közötti viszonyát jelentékeny mértékben a vállalkozó és az alkalmazott viszonyává degradálta.

Amennyiben tehát az ügyvédségre jogositó gyakorlat *materiális* kérdés is: a gyakorlati idő meghosszabbitásának előre láthatólag az lesz a következménye, hogy 1. az ügyvédhelyettesek megszaporodása nagy mértékben fogja lenyomni az ügyvédjelöltek keresetét, hogy 2. maguk az ügyvédhelyettesek is szenvedni fognak az ügyvédjelöltek konkurrenciája miatt és végül 3. hogy a másik oldalon az ügyvéd két évvel később válik — kollegáinak előnyére — az ő konkurrensükké.

Számokban kifejezve ez körülbelül annyit jelent, hogy a tervezett sulyosbitás következtében — ha a konjunkturák egyébként nem változnak — két-három év mulva az ügyvédjelöltek keresete a megszaporodó ügyvédhelyettesek miatt ötven-hatvan százalékra — az ügyvédhelyettesek hetven-nyolczvan százalékra fog apadni; ellenben, hogy a gyakorló ügyvédek létszáma egészben véve csak kétannyival lesz kevesebb, mint ahány egy év lefolyása alatt átlag uj irodát nyit.

Amit ezenfelül a tervbe vett sulyosbitás még elérhet, hogy tudniillik az ügyvéd már pályája kezdetén nagyobb gyakorlati értéket fog képviselni, avagy hogy a kényszerü gyakorlat a kezdő ügyvédre szoruló közönségre megnyugtatólag fogna hatni: éppen olyan ideologus feltevések, mint az, hogy a szigoritás sokakat az ügyvédi pályától el fog riasztani. Legalább az utóbbi mellett az eddigi szigoritások nem igen bizonyitanak.

Az uj rendezésnek pozitivumaképpen tehát megmarad az, hogy általa az ügyvédség megélhetési viszonyai a gyakorló ügyvédek javára kedvezően befolyásoltatni fognak. Ami lényegében — hogy ugy mondjam — kapitalisztikus tendenczia, vagyis oda irányuló törekvés, hogy egy társadalmi osztálynak összjövedelme — a gyengébbek hátrányára — minél kevesebb egység között oszoljon meg.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ez a törekvés kapitalista szempontból helytelen, de azt, hogy nem igazságos és nem czélhoz vezető. Az ügyvéd, aki önállóságáért a jelenleginél nagyobb áldozatot hozott, pályája kezdetén ez által mit sem nyer, mert nem kevesebb nehézséggel kell megküzdenie, mint most. Ellenben megtörténhetik, hogy a sulyosbitás sokakat tényleg elriaszt az ügyvédi pályától, de ezeknek nagyobb része nem az lesz, akiket e pályától tényleg vissza kellene tartani, hanem az, aki megfontolni hajlandó, hogy mit cselekedjék. Végezetül, minthogy a szabad foglalkozásnál az alaki kvalifikácziónak minden sulyosbitása egyuttal további jogczim ahhoz, hogy a társadalom megadja érte a megfelelő ellenértéket, attól tartok, hogy az ügyvédség részéről a megélhetés nehézsége miatti panaszoknak sohasem lesz vége.

Nézetem szerint az ügyvédi kar átlagos szinvonalát emelni, az oda nem tartozókat az ügyvédi pályától visszatartani és végül az ügyvédség megélhetési viszonyain segiteni kielégitő módon csak egyképpen lehet, ha az ügyvédek létszámát — mint a közjegyzőkét — bizonyos, pl. a lakosság számához és a kereskedelmi és egyéb egybevágó forgalomhoz mért mennyiséghez kötjük.

Ez ugyan nem kapitalisztikus tendenczia, de bizonyára czélhoz fog vezetni.

Az állam és általában a társadalom oly sokszor és annyi oldalról avatkozik be a látszólag szabad foglalkozást képező ügyvédség exisztenciális és egyéb érdekeibe (külön ügyvédi vétkesség, fegyelmi eljárás, ügyvédi kamarák, kvalifikáczió, tisztességes magánélet, tisztességtelen mellékfoglalkozástól való eltiltás, zugirászat büntetése, stb.) úgy, hogy az ügyvédi foglalkozás voltaképpen nem is szabad foglalkozás és ő maga amolyan középlény a köztisztviselő és a magánszemély között. Én nem tudom megérteni, hogy ilyen körülmények között mi tarthatná vissza a törvényhozást attól, hogy az ügyvédség kérdését az általam emlitett radikális megoldás elé vigye. Hacsak nem az, hogy ez a megoldás nem elég liberális és nem elég demokratikus; de kérdem, vajjon ilyen-e a szabad foglalkozás előfeltételeinek bármiféle sulyosbitása?

Ugy tudom, hogy a zárt létszám ellen legnyomatékosabb kifogásként azt szokás felhozni, hogy az átmenet nehézsége a szerzett jogon épült exisztenciák nagy részét tönkretehetné. Azonban ez a kifogás is a következőkben röviden vázolt eljárás mellett tarthatatlannak bizonyul. Ugyanis ha a zárt létszám megállapitása és gyakorló ügyvédek által történő betöltése után kimondatnék: 1. hogy az ügyvédség gyakorlása azontul csak a kötött létszámba való felvétel mellett lehetséges és a jövőben csak annyi felvétel történhetik, ahány hely a kötött létszámban megüresedett; 2. hogy a kötött létszámba csak az vehető fel, aki bizonyos számu — a szükséghez képest megállapitandó — előző gyakorlatot kimutat; 3. hogy a *rendszeresitéskor* a létszámból kimaradt többi gyakorló ügyvéd az ügyvédséget mint számfeletti ügyvéd azontul is csorbittatlanul gyakorolhatja; 4. hogy azok, akik az ügyvédi vizsgát a jelen törvény életbeléptétől számitott egy év alatt, illetve az ügyvédségre képesitő gyakorlatnak a jelen törvény életbelépését megelőző megkezdésétől számitott három év alatt leteszik: az ügyvédséget, mint számfeletti ügyvédek a létszámba való felvétel nélkül is szabadon gyakorolhatják; 5. ha a kötött létszámba később számfeletti ügyvéd vétetnék fel, helye ügyvédsegéd által betöltendő és e hely is mint számfeletti kezelendő, ugy ezzel el lehet érni azt, hogy az ügyvédek létszáma az uj rendezés után három év mulva apadni kezd és apadni fog a törvényes létszám bekövetkezéséig, anélkül, hogy e miatt bárkinek szerzett jogán a legkisebb sérelem esnék.

Dr. Baross Gyula,
országgyülési képviselő

Jogirodalom.

Dolgozatok a magánjog köréből. Irta dr. Kiss Albert egyetemi magántanár. Kassa, 1910. Mildner Ferencz akadémiai könyvkereskedése.

Azoknak az értekezéseknek, melyeket Kiss Albert, a kassai kir. állami jogakadémia kitünő tanára, e kötetben egyesitett, mind számra s terjedelemre nagyobb, mind tudományos sulyra jelentékenyebb része a jogtörténet körébe tartozik. Ezek között a tanulmányok között szoros kapcsolat is van: ugyanannak az egy jogintézménynek, a birtokvédelemnek négy régi jogrendszerben volt szabályozását mutatják be. Már a tárgy megválasztásáért is hálásak lehetünk a szerzőnek. A dologi jognak a dogmatikusokra nézve legvonzóbb, mert legnehezebb fejezete, a birtokvédelem tana mint jogtörténeti probléma is a legérdekesebbek s leg-

fontosabbak közül való. Annak a czélnak, amely a birtokvédelem jelenségében megvalósul, kijegeczesedése természetszerüleg megvilágitja egész sorát az intézményeknek, amelyek közé emez beékelődik, amelyeket kiegészit s idővel helyettesit: kezdetlegesebb korszakokat illetőleg a birtokvédelem kérdése voltaképpen a tulajdon védelmének általános kérdésévé szélesül.

Az első tanulmány (57—87. l.) *a római jogbeli birtokvédelem keletkezését* adja elő. Szerzőnk világosan és tömören elénk állitja a két ellentétes tanitás lényegét s bizonyitékait; ő maga a Niebuhr s Savigny nevéhez füződő elmélettel szemben, amely szerint a birtokinterdiktumokat egyenest a tulajdoni kereset pótlásául hozta be a praetor az ager publicus possessorának védelmére, a jelenleg uralkodó felfogáshoz csatlakozik, amelynek Jhering a főképviselője és amely a birtoknak, mint önálló jogállapotnak legkoraibb elismerését a vindikaczionális perben látja, amidőn már nem a magistrátus határoz rövidesen, diszkréczionárius módon a pertárgy ideiglenes birtokáról, hanem e kérdés eldöntését külön eljárásra utalja. Karlowa példájára azonban szerzőnk tagadja ennek a birtokinterdiktumnak a «régibb vindicias dicere» intézményével, amelyet felvált, genetikai kapcsolatát és azzal a figyelemreméltó magyarázattal szolgál, hogy a praetor ehelyütt csupán a római jognak egy már régóta kifejlődött általános gondolatát értékesitette: alkalmazta az államban fennálló dologi rend interdiktális védelmének elvét. Ez az interdiktális védelem — Kiss Albert itt Sokolowski Pál fejtegetéseit követi — az állam beavatkozását jelentvén, az állami hatalom belső megerősitésével párhuzamosan a res sanctae, sacrae, religiosae és publicae körén tul idővel kiterjeszkedik oly magánjogi viszonyokra, amelyeknél a közérdek csak közvetve szerepel oltalmazandó objektum gyanánt; az ingatlanra vonatkozólag legelőbb létrehozza az interdictumot quod vi aut clam, majd az interdictumot de vi; ámde még ekkor is nem annyira az egyes birtokost, mint inkább az ingatlanok egyetemes státusát kivánja védeni.

A következő tanulmány *a birtokvédelemnek a kánonjogban való fejlődéséről* szól (88—99. l.) Szerző itt főképpen Brunsnak még mindig meg nem haladott kutatásaira támaszkodik. Ismerteti a Pseudo-Izidor hamisitotta kánonon (Redintegranda sunt) alapuló spolii excepciót, annak helyes kiemelésével, hogy ez az excepció a korai kánonjogban is egyszersmind visszahelyezési kereset gyanánt hatályosul ugyan, de mégis csupán a büntető perben a vád ellen perhalasztó kifogásul történt érvényesitésétől feltételezetten; megmutatja a spolii actiónak önállósulását Gratianusnál, majd e keresetnek, amely eredetileg csakis a püspöki javadalom birtokának védelmét czélozta, bármely dologi jog alanya javára szolgáló védelmi eszközzé általánosulását, nevezetesen a jogbirtok fogalmának a római joghoz képest rendkivüli tágulását, és kötelmi jog alapján az adóson kivül harmadik személyek ellen is possessorius és petitorius jogorvoslatok megadását; s utal arra, hogy a középkor végén az olasz jogban kifejlődött és csakhamar Németországban recipiált s a XIX. századig fennállott summariissimumnak, a rendes birtokpernek alapgondolata is a kánonjogi glosszátoroknál található. Külön felemlitjük annak nyomatékos hangsulyozását, hogy a birtokvédelem lehetőségének e nagymérvü kiterjesztése, a birtoknak a tulajdonjoggal szemben való előtérbe helyezése a legteljesebben megfelelt a középkor sajátos birtok- és jogszolgáltatási viszonyainak, «valódi szükséget elégitett ki».

A birtokvédelem a régi germán jogban felirásu dolgozatát (100—112. l.) a szerző szerényen előtanulmánynak nevezi a középkori magyar jogot tárgyazó értekezéséhez s felvételét azzal indokolja, hogy «hazai nyelvünkön a kérdés rendkivül gazdag külföldi irodalma eredményeinek ily terjedelmü összefoglalása is hiányzik». A közlést eléggé megokolja az, ami a szerzőt annak megirására késztette: a magyar jogról szóló tanulmány e nélkül homályos és hézagos maradt volna. Szerzőnk a gewere fogalmának meghatározása után sorra veszi a tettenérés esetén alkalmazott eljárást, a nyomon követést, az Anefangot, a XIII. századbeli szász jogforrásokban jelentkező ugynevezett schlichte Klage-t, végül az ingatlanokra vonatkozó dologi kereseteket. A valóban sikerült s szabatos «összefoglalás» nagyjában Brunnernek klasszikus tökéletességü előadását követi; az egyes eljárások és keresetek jogászi elemzésénél Huber Eugen és Meyer Herbert nyomán indul s magánjogi jelleget tulajdonit mind a Spurfolgenak, mind az Anefangnak. Rauch Károly königsbergi tanárnak 1908-ban megjelent munkáját, «Spurfolge und Anefang in ihren Wechselbeziehungen», szerzőnk nem ismeri; e könyv alkalmasint meggyőzte volna arról, hogy mind a két eljárás büntetőjogi jellegü, mert ennek éppenséggel nem mond ellent az, hogy az esetek nagy sokaságában — Schultze Alfréd szavai szerint — a bünvádi per czivilisztikus funkcziója érvényesülhetett, daczára annak, hogy a per elsődleges czélja el nem éretett: a tettes megbüntetéséhez nem vezethetett, — olyanformán, ahogyan a mi BP.-unk 187. §-a szerint a vizsgálóbiró sokszor van abban a helyzetben, hogy a nyomozás adatai alapján az ellopott dolgot a sértetteknek kiadja, habár a nyomozás a kir. ügyészségnek vádemelésre elégséges alapot nem nyujtott. Rauch, aki ennek a joganyagnak talán legmélyebben szántó, legalaposabb monografusa, egyébként a két eljárásnak számos részletére nézve is megdöntötte a közkeletü felfogást.

A jogtörténeti tanulmányok sorát berekeszti: *A birtokvédelem a magyar nemesi jogban az Árpádháztól a Hármaskönyv koráig.* (113—151. l.) Eredeti forrástanulmányokon alapuló, felette érdekes dolgozat, mely méltóan sorakozik Kiss Albert «Az elévülés a magyar anyagi magánjogban» czimü munkájának gazdag történeti része mellé. Szerzőnk az első, aki e kérdés vizsgálatánál figyelembe vette, sőt teljesen feldolgozta a mi megbecsülhetetlen Váradi Regestrumunk adatait és az egyéb XIII. századbeli okleveles emlékeket.

Szerinte Szent László király tudatosan reczipiálta a germánjogi nyomonkövetést — mint az ő törvényének (egykoru) rubruma nevezi: a furtivae rei investigatiót — és az Anefangkeresetet. A Váradi Regestrum hét esete bizonyitja, hogy a két eljárás még a XIII. század elején divott: a közvetlenül s egyenesen tolvajként megjelölt egyén ellen inditott büntető kereseten kivül, amilyenről a Regestrumnak száznál több esete tanuskodik, létezett a lopás vagy rablás, illetve a birtokos akarata ellenére való elveszés tárgyi tényálladékára alapitott, «elsősorban a dolog megtalálására irányuló» kereset; de ugyancsak a Váradi Regestrum mutatja, hogy a XIII. század első felében már kifejlődik a felperes tulajdonjoga alapján inditott, tisztán magánjogi természetü per. Azt határozottan tagadja szerzőnk, hogy ilyen — a római jogra emlékeztető — tulajdoni keresettel az egyház már Szent László kora óta élhetett volna. Erőszakkal elfoglalt ingatlannak visszakövetelésére nem szolgált possessorius per, hanem a germán jognak megfelelő, talán egyenesen onnan átvett tulajdoni kereset (a tulajdonjognak germán-középkori, lefokozott értelmében): a felperesnek a birtokban levő háboritóval szemben igazolni kellett az ingatlanokhoz való jogát. Büntető perut sem állott az ingatlan visszaszerzése végett a birtokától megfosztottnak rendelkezésére az Árpádkorban, ámbár ily bünvádi per csirái már a Váradi Regestrumban mutatkoznak. Csak, amikor a XIII. század végén kialakul a hatalmaskodás fogalma, amelynek a hatalmaskodási esetek differencziálódása után is «nagyobb» esete marad a nemesi birtok elfoglalása, érhet czélt a sértett e büntető keresettel éppugy, mintha igazi birtokkeresetet indithatott volna: ha bebizonyul a birtokháboritás ténye, a hatalmaskodás miatt vagylagosan fej- és jószágvesztésre itélt bitorlótól ennek egyéb vagyonával, illetve az e vagyonból őt (a sértettet) megillető hányadban in natura visszakapja a tulajdon elvesztett ingatlanát is.

Szerző fejtegetéseinek részleteit lehetetlen itt ismertetnem. De hangoztatnom kell, hogy bármily sok kérdést és bármenynyire komplex jogviszonyokat érint, egyetlen egy ponton sem hivja ki a birálatot holmi tájékozatlansággal, amilyet oly gyakran tapasztalunk — extra Hungariam et intra — más szakbeli kiváló jogászoknál is, kik alkalmilag a jogtörténet területére lépnek. Kiss Albert biztos kézzel illeszti be az intézményeknek, amelyekkel foglalkozik, rajzát a tárgyalt korszak egyetemes jogállapotának nagy képébe. Ez ugyan egymagában még nem jelenti azt, hogy a rajza tökéletes. Én sem értek egyet vele mindenben. E szük helyen csak röviden jelezhetem eltérő felfogásomat. Véleményem szerint a germánjogi nyomon követésnek és Anefangnak reczepcziójáról szólnunk nem lehet, aminthogy Szent László törvényhozásának, amely oly pompásan rendezte, tagadhatatlanul önállóan, külföldi minta hijján, az elvesztett dolgok közigazgatási kezelését (III. k. 13. és 20. fej.), abban a sokkal egyszerübb s ős idők óta szabályozásra szorult kérdésben külföldi példára semmi szüksége sem volt. Továbbá a hatalmaskodás miatti per sem helyettesitette a possessorius

védelmet, mivel nem zárta ki azt, hogy az ingatlan tulajdonjogának kérdése kifogásképpen, az alperes jogának pozitiv állításával felvettessék.

A tételes magánjogunk köréből való három dolgozatnak a jogtörténeti tanulmányokkal egy kötetbe foglalását némileg belső szempont is igazolja. A magyar magánjognak oly intézményeit tárgyazzák, amelynek gyökerei régi jogunk talajába nyulnak vissza és annak eszméi s tételei alapján kiépithetők. *Az osztályra bocsátásról* szóló értekezés (3—20. l.) meggyőző érvekkel fordul a kir. Curiának az ellen az ujabb gyakorlata ellen, hogy a szülőktől nyert ajándék betudását az örököstársak nem követelhetik és hogy a kötelesrész sérelme esetén osztályrabocsátásnak helye nincsen akkor sem, ha a hagyaték meghaladja a sérelmet nem szenvedett jogosultak kötelesrészeinek összegét. *A mostoha anya özvegyi joga a kir. Curia ujabb gyakorlatában* czimü dolgozat (21—23. l.), mint a rendi különbségek anachronisztikus feltámasztását és a legfelsőbb bíróságunk jogfejlesztő hivatásának félreismerését támadja azt a több mint harmincz évi gyakorlattal szakitó törvénymagyarázatot, hogy az 1840 : VIII. tcz. rendelkezése, mely szerint a mostoha anya özvegyi joga megszoritás esetén egy gyermekrész haszonélvezete, a nemesek, honoratiorok és városi polgárok özvegyeire nem alkalmazható. Igen figyelemreméltó a harmadik, legterjedelmesebb értekezés : *A kötelesrész ujabb birói gyakorlatunkban* (30—56. l.). Szerzőnk az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok anyaggyüjteményének felhasználásával bizonyitja, hogy az országbirói értekezlet a kötelesrészt természetben akarta kiadatni ; tanulságos példákon kimutatja a készpénzben való megállapitásnak fonákságát kivált oly esetekben, midőn az örökhagyó a jogosultat nem zárta ki az örökségből, hanem még a kötelesrésznél is többet juttatott neki, de ezt korlátozza, p. o. haszonélvezettel ; és behatóan méltatja a kir. Curiának azokat az ujabb itéleteit, amelyek szerint a végrendeletbe nem magyarázandó bele az ugynevezett cautela Socini, azaz, aki kötelesrészt követel, nem tartozik a végrendelet előnyeiről lemondani és kötelesrészét ilyenkor természetben igényelheti. A Tervezetnek a kir. Curia régibb praxisával egyező álláspontját a szerző természetesen elitéli, alárendelvén a törvényszerkesztés plaszticzitásának követelményét az «anyagi igazságnak».

Kiss Albert e dolgozatait nem tehetem le annak az őszinte kivánságnak kifejezése nélkül, hogy a szerzővel, aki kész is, képes is nagy elmélyedést és széleskörü kutatást igénylő feladatokra, minél gyakrabban találkozhassunk, mint a magyar magánjog történetének müvelőjével. *Dr. Schiller Bódog,*
kir. tvszéki albiró.

Különfélék.

— **A référé.** Mint lapunk 41. számában *Külföldi tapasztalatok* czimü czikkben emlitettük, e lapok szerkesztője több kiváló osztrák, német és franczia birót és ügyvédet kérdezett meg az illető országokban részben tervezett, részben már megvalósitott perjogi, szervezeti és ügyviteli reformokra nézve.

A részben élőszóval, nagyobbrészt irásban megadott válaszok egy részét idézett czikkünkben foglaltuk össze.

Alább közöljük a franczia référé-intézményről a szajnai (párisi) törvényszék alelnökétől érkezett választ, jövő számunkban pedig közzétesszük a bordeaux-i törvényszék alelnökének ugyanezen tárgyra vonatkozó nagyobb terjedelmü dolgozatát.

E közléseknek aktualitást ad nemcsak a polgári peres eljárás javaslatának tárgyalása, de az a körülmény is, hogy az 1911. év őszén tartandó Magyar Jogászgyülés is megvitatásra tüzte ki azt a kérdést, vajjon megvalósitandó e nálunk is ez a specziális eljárási mód?

A szajnai törvényszék alelnökének lapunk szerkesztőjéhez intézett levele igy szól:

A Seine-i törvényszék elnöke, akihez ön levelet intézett, hogy a référé-intézmény tekintetében felvilágositásokat nyerjen, engem bizott meg azon kellemes kötelesség teljesitésével, hogy az ön által levelében feltett különböző kérdésekre feleljek.

A référé-biráskodás a code de procedure civil kihirdetése óta óriási fejlődésen ment keresztül. Hogy erről számot adjak, elég azt emliteni, hogy maga a Seine-törvényszéknél a legutolsó igazságügyi esztendőben 20,783 volt a référé-meghagyások száma, amiből :

1. Huissiers (végrehajtó) jegyzőkönyveire hozott végzés 13,574.
2. Placet (idézés utáni) végzés 5517.
3. A hagyatéki leltározó közegek jegyzőkönyveire hozott végzés 1692.

A két első kategória jobb megértésére ime azon esetek, amelyek leggyakrabban szolgáltatnak alkalmat a référé-biró közreműködésére.

A) Référé a végrehajtók jegyzőkönyveire :

Ha a végrehajtó valamely végrehajtás folyamán valami vitás kérdést talál, köteles azt a bíróság elé terjeszteni, aki référé utján határoz.

Igy, ha valaki a lefoglalt tárgyak egészére, vagy egyes részeire tulajdoni igényt támaszt. Ha az igény komolynak látszik, az elnök a feleket megjelenésre kötelezi és ideiglenesen elrendeli az eljárás felfüggesztését. Ellenkező esetben hasonlag ideiglenesen elrendeli az eljárás folytatását, nem érintve egyébként az igénylő jogait.

B) Référé idéző-levél utján :

A vezérlő motivum a sürgős szükség (urgence). Sürgős szükség például megállapitani egy helyzetet, amely megváltozhat. Az összes szakértői szemlekérdések e csoportba esnek.

Sürgős szükség forog fenn például az adós részéről, hogy a nála jogtalanul letiltott érték felől ismét szabadon rendelkezhessék. Például : a letiltónak nem volt semmi (végrehajtási) jogczime, sem birói végzése. Az, akinél a letiltás foganatositttatott (a végrehajtást szenvedett állitólagos adósa) nem akarja magamaga elbirálni, vajjon jogos-e a kezéhez érkezett letiltás. Az elnök (référé) felhatalmazza, hogy fizethessen a letiltás ellenére is.

Sürgős szükség esetei továbbá: az ingatlan tulajdonosát visszahelyezni a birtokba, ha azt harmadik személy minden jogczim nélkül gyakorolja, ha a bérleti idő lejárt és a felmondás szabályszerüen megtörtént, ha a bérlő nem tesz eleget azon kötelességének, hogy a bérleményt megfelelő ingóságokkal lássa el, a bér biztositása végett. Az elnök mindezen esetekben elrendelheti a birtokos kilakoltatását ideiglenes érvénynyel.

Jogviták során bizonyos biztositási intézkedésekre is van sürgős szükség. A zárgondnok-nevezések, melyek szintén référéuton történnek, e kategóriába esnek.

Ime, uram, ez rövid átnézete azon ügyeknek, amelyek mindennaposak a référé-biró előtt, de azon ügyek száma, melyek ide tartoznak, felsorolhatatlan.

Azt hiszem, az elmondottak elegendők arra, hogy meggyőzzék önt ezen intézmény hasznosságáról, amely a peres feleknek alkalmat nyujt arra, hogy sürgős szükség esetén a hatóság beavatkozhassék az ügybe és határozatát közvetlenül végrehajthassa.

— **Pro domo.** Székely Ferencz igazságügyi miniszter a birói gyakorlat egyöntetüségéről szólván, többek közt a következőket mondotta :

A magánvállalkozás kezdte összegyüjteni és kiadni a judikaturát már ezelőtt harmincz esztendővel. Egyik kötet a másik után jön, a fejlődést azonban nem tüntetik fel. Szembehelyezik az ellenkező itéleteket, anélkül, hogy megjegyeznék, hogy az egyik itélet később hozatott és hogy jobb elveken nyugszik, mint a másik, hanem sine lege, sine judicio összehordják az egészet és azután, ha akár az ügyvéd, akár a magánfél megnézi a judikaturát, kiveheti belőle, amelyik neki tetszik, ha mindjárt harmincz évvel ezelőtt meghozott itélet is az. Erre azután hivatkozik és azután hiába beszélnek neki, hogy ez már meghaladott álláspont. Igy nem tud kijegeczesedni a helyes gyakorlat. Intézkedés tétetik, hogy valamint a kriminálisban curiai bizottság szedi össze az élő gyakorlatnak megfelelő judikaturát, épp ugy legyen ez a czivilis téren is a törvény életbeléptetése után.

A miniszter ur e tárgynál tévedett. Persze vannak különböző értékü gyüjtemények, de általánositani nem lehet.

A Jogtudományi Közlöny Döntvénytára a legrégibb birói határozattár. 1870-ben alapittatott, tehát épp most érte el fennállásának negyvenedik évfordulóját.

A közölt határozatok pedig igen is feltüntetik a jogfejlődést és érthetetlen tévedés a miniszter urnak az a kijelentése, hogy nem jegyeznénk meg, hogy «egyik itélet később hozatott», mert

minden birói határozatnál ott van az ügy száma mellett a döntés éve, hónapja és napja, ugy, hogy igenis pontosan kiderül, hogy melyik a 30 évvel ezelőtt meghozott határozat (?) és melyik tünteti fel a vigens joggyakorlatot. A régebbi és uj joggyakorlat közti eltéréseket az egyes esetek után jegyzetben mutatjuk ki.

Felesleges ugyan ezt itt ujból konstatálni és csak a miniszter ur beszédére való tekintettel tettünk említést a 40 éve kitünően bevált rendszerről.

— **A Magyar Jogászegylet** *dr. Nagy Ferencz* nyug. államtitkár, egyetemi tanár elnöklete alatt teljes-ülést tartott, melynek első tárgya *dr. Szladits Károly* egyetemi magántanár előadása volt *a munkásbiztositási jog egyes kérdéseiről.* Előadó foglalkozott a Curia régi kártalanitási joggyakorlatával, elemezte ezzel kapcsolatban a munkásbiztositó hivatal judikaturáját, birálólag kiemelt egyes elvi jelentőségü döntéseket, s annak az óhajának adott kifejezést, hogy a munkásbiztositásban rejlő nagy szociális érdekek a jogászkörök figyelmét s érdeklődését az eddiginél nagyobb mértékben kössék le. Utána *a polgári perrendtartás szocziális szempontjai* czimen *dr. Meszlény Artur* egyetemi magántanár tartott előadást. Előadó kifejezést adott annak az általános lehangoltságnak, melylyel a javaslat parlamenti letárgyalásának valószinü elhalasztását az ország közvéleménye fogadja. A perrendtartásban is érvényesülő azt az irányzatot, mely a felek rendelkező jogának megszoritásával az anyagi igazság kideritését teszi a per főfeladatává, a mai társadalomban érvényre jutott *szocziálizáló folyamatra* vezeti vissza, mely az egyént nem tekinti többé a maga dolgai fölött korlátlan urnak, hanem őt elsősorban mint a *társadalom szervét* kezeli, amely szerep a perben a féltől *az igazság kideritésében való közremüködést* követeli meg. Fokozza a javaslat a peren kivül álló egyéneknek e kötelességét is s különösen a *szakértőként* való közremüködést bizonyos feltételek mellett kötelezővé teszi. A fél rendelkező jogának korlátozása nyilvánul meg többek közt abban is, hogy a bíróság még az *egyezséget* is felülbirálja a közérdek szempontjából. A *szolgálati szerződésből* eredő munkabérkövetelések számára előadó nagyobb biztositékokat követel, jelesül, hogy azokat a törvény ne a járásbiróságok, hanem a törvényszékek hatáskörébe utalja, mindenesetre azonban vegye ki — 50 K értéken alul is — a községi (bagatell) biráskodás alól s biztositsa számukra az *előzetes végrehajthatóságot.* A *bagatell-biráskodás* rendezését a javaslatban nem tartja kielégitőnek, mert azt csak nagy általánosságban szabályozza, a részleteket miniszteri rendeletnek hagyta fenn. Utal e kérdés különös nehézségeire és elsőrendü szocziális jelentőségére s minél kevesebb formalizmust és minél nagyobb személyi garancziákat követel; a községi biráskodás mai szervezetét azonban teljesen elhibázottnak tartja. Az előadásokat a nagyszámu hallgatóság élénk figyelemmel kisérte és nagy tetszéssel fogadta és azok legközelebb az egyesület kiadványai sorában is meg fognak jelenni.

— **A battonyai esetről** dr. Simon Ákos kir. táblai biró urtól hosszabb levelet kaptunk, melyből az ügy lényegére vonatkozó következő részleteket közöljük:

Csekély kivétellel az egész sajtó ugy tüntetett fel engem a battonyai esetben, mint aki a birói tekintélyt és az azzal járó tisztességet a sárba tiportam volna. Pedig miért is mentetett fel a vádlott a rágalmazás vádja alól? A törvényszék itélete szerint azért, mert egyszer régen a vasuti kocsiban és egy más alkalommal vendéglőben, zárt uri körben kártyáztam és három kisebb, esetleg felügyeleti uton megtorolható hivatali szabálytalanságot követtem el. A többi, a tulajdonképpen rágalmazást képező számtalan tényállitás mind halomra dőlt, pedig a sértettnek e büntető perben nehéz és megkötött helyzete miatt nem juthatott nyilvánosságra a felettes hatóságaim által igazolható az a körülmény, hogy a birói pályán 29 éven keresztül mindenkor csak kitüntetésekkel elhalmozott, szeplőtlen és kifogástalan müködést fejtettem ki, Battonyán is általános tiszteletnek és megbecsülésnek voltam részese mindaddig, mig onnan el nem távoztam s mig az ott maradt főszolgabirónak — vádaskodása mentségéül — szüksége nem volt arra, hogy tervszerü összebeszéléssel és kiméletlen hajszával hivatali és magánéletemet utólagosan «botrányosnak» hirdettesse, hogy duhajkodásokban, léha mulatozásokban *soha,* s vadászaton is csupán *egyetlen egyszer* vettem részt.

Azt azonban már az itélet is feltünteti, hogy a battonyai kaszinónak ismételten egyhangulag megválasztott elnöke voltam s mikor az ott ért támadás miatt ez elnöki állásomról leköszöntem, a leköszönést «egyhangulag» el nem fogadták, hogy a közjegyzőnek soha, egyetlen hagyatékot sem juttattam; hogy őt semmiféle hivatali előnyben nem részesitettem, hogy ki nem eszközöltem *«a közjegyző elleni»* per tárgyalásának elhalasztását, hiszen ebben a felek által egyezkedési kisérletek czimén agyonhalasztott perben éppen a közjegyző volt *«a felperes»*; hogy az annyira szellőztetett kibiczpénzek és az ugynevezett alkalmi ajándékozások, nevetségességük és jelentéktelenségük folytán éppen semmi összeköttetésbe sem hozhatók az anyagi előny szerzési törekvéssel; hogy a szóbeliség és közvetlenség elvét meg nem sértettem, mert hiszen a nagyszámu sommás per felcsatolt iratai ból kitünik, hogy azokban a tárgyalási jegyzőkönyveket és az itéleteket saját magam irtam és a kérdezés tovább füzéséből kitünt volna, hogy az adminisztrativ teendőkkel való tulhalmozásom mellett az összes sommás pereket én tárgyaltam s néha a jegyző által utbaigazitásom és vezetésem mellett végzett segédkezésnél a feleknek és tanuknak minden szavát hallottam s a tárgyalást ehhez képest irányitottam.

— **A hatásköri jogszabályok és hatásköri határozatok tára** czimü gyüjtemény második kötete jelenik meg dr. Térfy Gyula miniszteri tanácsos szerkesztésében. E gyüjtemény közli a hatásköri bíróság felállitása óta az 1908—1909. években ezen bíróság által hozott valamennyi érdemleges határozatot, valamint más hatóságoknak, nevezetesen a rendes bíróságoknak, a közigazgatási bíróságnak, valamint a minisztereknek hatásköri határozatait is. E gyüjteményes munka ezentul minden év elején meg fog jelenni és folytatólag közli az előző évben alkotott jogszabályokat és hozott határozatokat. A most megjelent kötet ára 2 K 50 fill. (Franklin-Társulat kiadása).

— **A tévedés tana a büntetőjogban.** *Bernolák Nándor* kassai jogakadémiai tanártól ily czimü, 248 oldalra terjedő monografia jelent meg. A mü három részben tárgyalja a kérdést. Az első rész történelmi és összehasonlitó jogi áttekintést nyujt, a másodiknak czime: A büncselekmény lélektani vizsgálata, tekintettel a tudat elemek szerepére. A harmadik a tévedés pozitiv szerepéről szól és tételes jogunk reformját fejtegeti. Szerző konkluzióiból kiemeljük a következőket:

Szándékosnak tekintessék a bünösség, ha a tudat képzettartalma a büntetendő cselekmény összes természetes és törvényes alkotó elemeit felöleli s az elkövető tudja, hogy cselekménye jogszabályba, vagy erkölcsi, vallási, vagy társadalmi normába ütközik, vagy idegen jogot, vagy érdeket sért, vagy veszélyeztet.

Gondatlanság akkor állapittassék meg, ha az elkövető olyan jogsértő cselekményt követ el, amelynek alkotó elemeit és kötelességsértő jellegét ismerhetné, de vagy az egyiket, vagy a másikat kötelességellenesen nem ismeri.

A tévedés zárja ki a szándékos bünösséget, ha téves képzetek valódisága esetében a cselekmény belső természete miatt azt megállapitani nem lehetne.

A tévedés a fentebbi esetben zárja ki a gondatlanságot is, ha maga nem is kötelességsértésből ered.

A bünösség fokának megállapitásánál és a büntetés kiszabásánál mindig figyelemmel kell lenni a cselekvő tudatának képzettartalmára, ugyszintén azon képzetek hiányára is, amelyek meglétük esetében a cselekvő elhatározására és cselekményére befolyással lettek volna.

— **A telekkönyvi jog kézikönyve** czim alatt dr. Tatits Péter kir. járásbiró az egész telekkönyvi alaki és anyagi jogot felölelő kézikönyvet adott ki. A szerző a teljes anyaggyüjteményen és a joggyakorlat teljesnek mondható közlésén kivül számos helyen a telekkönyvi jog részletes feldolgozását adja. Etekintetben különösen kiemeljük a 63. és 148. §-ok kapcsán nyujtott fejtegetéseket. A hasznos kézikönyv a Grill-féle zsebkönyvek sorozatában jelent meg.

— **Római jogi dolgozatok.** Dr. Osváth Gyulától három dolgozat jelent meg egy füzetben. Czimeik: Miért tanuljuk a római jogot? Ki felelős a római jog szerint a házi állatok által okozott károkért? A római jog és a vadászat.

— **A perrendtartás nyelve.** A «Magyar Nyelvőr»-ben Várady Zsigmond és Simonyi Zsigmond Buzás Dezsőnek lapunkban ismertetett czikke kapcsán afelett folytatnak eszmecserét: vajjon a *«tól»* vagy az *«által»* használtassék-e a perrendtartási törvényben, ilyen vonatkozásban: «az elsőbiróságtól ho-

zott itélet megállapitja» ; Várady az «által», Simonyi a «tól» mellett van.

— **Kegyelmezések.** Az 1909. évben benyujtott 625 kegyelmi kérvény közül 460 utasittatott el. A legfelsőbb elhatározás alá felterjesztett kérvények közül hétnek nem adatott hely, 33 esetben egészen, 119 esetben részben elengedtetett, mig hat esetben pénzbüntetésre lett átváltoztatva a szabadságvesztésbüntetés.

— **A kir. koronaügyészség** 1909. évben az ügyészségek, vagy főügyészségek által használt semmiségi panaszok közül 177-et visszavont, 106-ot fentartott. Az jogegység érdekében 74 esetben használt a koronaügyészség perorvoslatot, 81 ugyanily perorvoslat iránti megkeresést, illetőleg kérvényt elutasitott.

— **Szegényeknek ingyen rendelés.** Többször felmerült a kamarák előtt az a kérdés, vajjon inkorrekt-é némely ügyvédnek azon eljárása, hogy akár körleveleikben, akár pedig czégtáblájukon és levélpapirjaikon közlik a jogkereső közönséggel, hogy szegényeknek bizonyos időben ingyen nyujtanak jogsegélyt.

Legutóbb is kezünkhöz jutott egy ily körlevél. Igy szembe kerül egyrészről az ingyenes jogvédelem szép eszméje, másrészről pedig meg van a lehetőség arra, hogy az ügyvéd igy próbál ügyeket és klienseket szerezni, ami különösen azért lehet jövedelmező, mert hiszen gyakran a szegényeknek ügye is «jó ügy», mert pernyertesség esetén a költségeket az ellenfél fizeti.

— **A községi jegyző «magánmunkálatai» és egyéb panamái.** Az *Est* czimü napilap az eredeti határozatok közlésével ismerteti H. Gy. m—i községi jegyző fegyelmi ügyét. A jegyző urat 300 K pénzbüntetésre itélték a következő ténymegállapitások alapján :

1. A községi jegyző olyan ügyletek után, melyekben a község mint egyik szerződő fél érdekelve volt, a másik féltől jutalékot elfogadott. Hozzáteszi a fegyelmi itélet, hogy nem igazoltatott, hogy a jutalékot előre kikötötte volna és hogy a jutalék elfogadásával a község érdekeinek megsértése járt volna. (? !)

2. Magánmunkálatok dija fejében a szabályrendeletben megengedett tételeknél többet vett fel, sőt egy esetben attól az egyéntől, akinek javára szegénysége miatt kórházi költség elengedése iránti kérvényt szerkesztett, akitől tehát szegénysége miatt szabályrendelet szerint semmi dijat nem követelhetett volna, a kérvény elküldését mindaddig : mig négy korona dij nem fizettetett, megtagadta.

3. A kisebb túlszámitásokat nem is tekintve, terheli a községi jegyzőt az, hogy katonai felszólamlásért egy esetben a felszámitott dijon túl, a kedvező eredmény után 180 K-t vett fel, mely a tanu szerint eredmény esetére köttetett ki.

4. Egy 140,000 K-ás községi birtokvételnél 2000 K proviziót kötött ki és kapott.

5. Egy más ügyletnél két waggon tüzifát kötött ki magának jutalékként.

6. Sulyosan inséges esztendő lévén, a község két waggon burgonyát vett szétosztásra. Ezen ügylet után is kapott a jegyző ur proviziót.

Ezen hivatalosan megállapitott tényállás mellett kérdjük a kir. ügyészséget, hol marad a vádemelés a sulyos hivatali bünczelekmények elkövetőjével szemben ?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német birodalmi balesetbiztositó-hivatal és a kártérités üzemi baleseteknél.** A balesetbiztositási jogban érdekes elvet fejez ki a következő két itélet, mely a hazai hatóságok figyelmét is megérdemli.

I. Egy autobus vezetője a kocsi mellett áll, várja az indulás idejét ; egy eltévedt revolvergolyó bal czombját találja. A pénztár és a választott bíróság elutasitják a kártérítési igényt, mert felperes a baleset pillanatában az üzemben volt ugyan elfoglalva, de a baleset nincs az üzemmel kapcsolatban ; a mindennapi életből származó veszély szülte azt. A birodalmi biztositó-hivatal döntése szerint «a balesetbiztositás védelme minden veszélyre szól, ami csak az üzemben előfordulhat. *Ide tartoznak a mindennapi élet veszélyei*» is, ezek az által válnak üzemi balesetekké, hogy az üzemben elfoglalt egyént ezen foglalatossága közben érik.

II. Ugyanezen indokból kártérités állapitott meg a hivatal egy gazdálkodó részére, aki egy kanczát vitt fedeztetni a szomszéd községbe és akit az uton egy ittas ember, anélkül, hogy az előbbi valami okot adott volna reá, meglőtt.

— **Az igazságügyi és közigazgatási tisztviselők előképzettsége.** Bajorországban egy hatvan paragrafusból álló rendeletben ujonnan szabályozták a közigazgatási és igazságügy tisztviselők előképzettségét. A rendelet nagy ujitásokat mutat. Elveti az igazságszolgáltatás és közigazgatás e részbeni elválasztását. Az előkészitő szolgálat és államvizsga mindkét állami szolgálatra képesit. Kötelező valamely német gimnázium, vagy felsőreáliskola elvégzése ; az egyetemi tanulmányok négy évig tartanak ; az első évet bölcsészeti tanulmányokkal is lehet tölteni. Az egyetemi fővizsga tárgyai : közjog, közigazgatási jog, nemzetgazdaságtan és nemzetgazdasági politika, pénzügytan. A harmadik félév végén van egy vizsga, amelynek tárgyai : római és német jogtörténet, a római magánjog alapelvei és a német magánjog alapelvei. Az előkészitő szolgálat három évig tart, ebből 12 hónap közigazgatási szolgálatban töltendő. A második vizsga eredményét olyképp állapitják meg, hogy az összes tantárgyakban elért eredményeket előbb külön feltüntetik, ezt összegezik, s akiknél az elnyert jegyek összege egy bizonyos meghatározott számon alul marad, azok csak alsóbb hivatalokra alkalmazhatók. A harmadik félév végén teendő vizsgát a rendelet azzal indokolja, hogy már a tanulmányi idő kezdetén» hozzá kell szoktatni a hallgatót az előadások szorgalmas látogatására és a hallottak alapos elsajátitására s hogy a jogi tanulmányokra meg nem érett egyének még idejekorán beláthassák, más pálya választásának szükségét.

— **Törvénytelen gyermek elismerésének megtámadása az elismerő által.** A franczia polgári törvénykönyv 339. §-a értelmében minden elismerés mindenki által megtámadható. Ezen az alapon hozta érdekes döntését a Seine-i tribunal a következő ügyben. 1892-ben augusztus 3-án a párisi második arrondissement előljárósága előtt, Naotoski Marumo egy 1887-ben született és az anyakönyvben Paul-Henri névvel (Legros Louise és ismeretlen apa gyermeke) megjelölt fiut magáénak ismert el. Ezt az elismerést Naotoski Marumo most egy a kiskoru Paul-Henri gyámja, Legros kisasszony és mostani férje, Péruse ellen intézett keresettel megtámadja kettős forrásból meritve bizonyitékait : 1. hogy ő 1889 febr. 10-e előtt sohasem volt Franciaországban, sőt Európában sem és Legros kisasszonynyal nem találkozott azelőtt sohasem ; 2. hogy a gyermeken végzendő embertani vizsgálatok kizárják annak japán embertől való származását. A bíróság először a kereset elfogadhatósága felett határozott és ugy döntött, hogy a code fent idézett szakasza az elismerőt magát is feljogositja saját elismerésének megtámadására, először mivel ő a legjobban informáltak egyike, de azért is, mert amiről szó van, közjogi viszony, melynek kideritésére minden eszköz felhasználandó. Ezen indokok alapján megengedi a bizonyitást, de csakis az első pont alattira nézve, a második pont alatti bizonyitását *elvből* kizárja.

— **A franczia egyetemek hallgatói.** A franczia közoktatásügyi miniszter jelentése szerint 1910 január 15-én a 16 franczia egyetem összes hallgatóinak száma 40,131 volt. Ebből a párisi egyetemre jutott 17,512.

A hallgatók legnagyobb része jogász, összevéve 16,915, ezután az orvostanhallgatók sorakoznak, 9721 számmal, köztük 1758 gyógyszerésztanhallgatóval.

A bölcsészeti szakon 12,650 hallgató van.

A párisi egyetemen a jogászok száma folyton emelkedik.

A nőhallgatók száma (40,131 összes szám mellett) 4830 ! Ezek közül a bölcsészeti szakon 2042 van.

Az orvostanhallgatónők száma 1074. A joghallgatók között csak 152 akad.

Az idegenek száma az összes franczia egyetemen 7038 volt, ezek közül 1797 nő.

Ügyész mellé felvétetik bankvállalathoz ügyvédjelölt, ki jól levelez. Országos Földhitel, Budapest, Erzsébet-körut 2. 13908

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 48 szám. Budapest, 1910 deczember 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ✦ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A polgári perrendtartás. *Dr. Fodor Ármin* kir. táblai bírótól. — A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban. *Dr. Angyal Pál* pécsi jogtanártól. — Névaláirás hitelesitésénél kell-e a közjegyzőnek az okirat tartalmát ismerni? *Dr. Szécsi Ferencz* hatvani kir. közjegyzőtől. — A czégjegyzés és a kereskedői tevékenység igazolása *Dr. Beck Salamon* budapesti ügyvédtől. — Fedezeti vételkényszer. *Dr. Mészáros Lajos* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki jegyzőtől. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári perrendtartás.

A képviselőház letárgyalta és egyes módositásokkal elfogadta a polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslatot. A közóhaj, hogy ez a törvényjavaslat mielőbb törvényerőre emelkedjék, legközelebb be fog teljesedni.

Hosszu évek óta ez az első nagy igazságügyi alkotás. Az utolsó a bünvádi perrendtartás volt, a melyet törvényhozásunk 1896-ban igtatott törvénybe.

A törvénykezési rendtartást szabályozó 1868 : LIV. tcz. tehát végre az összes kiegészitő és módositó törvényekkel együtt hatályon kivül fog lépni.

Mult év julius elsején volt e törvény életbelépésének 40-edik évfordulója.

Amikor négy év előtt a franczia Code de Procédure életbeléptének századik évfordulója volt, *Tissier* megemlékezvén erről az évfordulóról, ezeket irta róla: «Senki sem gondol arra, hogy megünnepelje ezt a századik évfordulót; ha megemlékszünk róla, ez csak azért történik, hogy csodálkozásunknak és sajnálatunknak adjunk kifejezést afölött, hogy egy ily tökéletlen, ily elsietve készült törvény, mely már alkotásakor elavult volt, oly soká ellen tudott állani az ellene intézett támadásoknak». (Tissier: Le centenaire du Code de Procédure et les projets de Réforme I. lap.)

Szószerint ugyanezt el lehet mondani 1868. évi törvénykezési rendtartásunkról.

Majdnem oly régiek, mint maga a törvénykezési rendtartás, azok a tervezgetések is, amelyek egy uj szóbeli peres eljárás alkotását tüzték czélul.

Határozott alakot azonban ezek a tervezgetések csak akkor öltöttek magukra, a megvalósulás iránya felé csak akkor találták el az utat, amikor Pauler Tivadar, a képviselőháznak 1880. évben hozott határozata alapján czélba vevén a polgári perrendtartás előkészitését, *Plósz Sándort* bizta meg a tervezet elkészitésével. A munkálatok, amelyek azóta a mai napig kisebb-nagyobb megszakitásokkal folyamatban voltak, Plósz Sándor nevéhez füződnek.

Ismételten ismertettem e munka alapelveit, irányát, rendszerét, fejlődésének egyes mozzanatait e lapok hasábjain. Nem akarok ez alkalommal ismétlésekbe bocsátkozni. Jogászközönségünk előtt nem mondhatnék el erről ujakat. Csak e munka fejlődésére akarok némi visszapillantást vetni.

Többször voltunk már abban a helyzetben, hogy e munka közeli törvényerőre emelkedését reméljük. 1885-ben készitette el Plósz Sándor az első tervezetet, amely azonban még csonka volt, amennyiben nem tartalmazta a bizonyitásról szóló részt. Szilágyi Dezső megbizásából a tervezet ujabb átdolgozáson ment keresztül és most már, mint teljes polgári perrendtartás indokolással együtt 1893-ban közzététetett. Amikor az első kész példányt Szilágyi Dezsőnek bemutattam, azt mondotta, hogy reményli, hogy a sommás eljárásról szóló törvény életbelépte után rövid idő mulva ezt is a törvényhozás elé terjesztheti. Sajnos, ez a remény nem teljesült. Csak 1902-ben tette le maga Plósz Sándor, mint miniszter, munkáját a képviselőház asztalára. A képviselőház igazságügyi bizottsága több hónapon keresztül tárgyalta a javaslatot és azt azzal mutatta be a képviselőháznak, hogy elfogadását «igazságügyi feladataink között legsürgősebbnek tekinti». Ilyképp mindenki azt remélte, hogy a polgári peres eljárás sokat hányatott reformja végre megvalósulásra jut. A politika bonyodalmai ekkor utját állották ennek. 1907-ben ismét beterjesztetett a javaslat, a képviselőház igazságügyi bizottsága tárgyalását meg is kezdte, e tárgyalások azonban ismeretlen okból félbeszakadtak. Ily előzmények után általános elismeréssel találkozott a kormánynak az az eljárása, hogy e reformmunkát legelső feladatai közé sorozta és annak keresztülvitelét a legnagyobb erélylyel siettette.

Ha végig tekintünk azon az uton, amelyet a polgári perrendtartás javaslata az 1885. évi tervezettől kiindulva legujabb alakjáig megtett, nem csekély változásokra találunk benne.

Ez alatt a negyed század alatt a felfogások a perjog törvényhozási szabályozásának iránya és alapelvei felől lényegesen megváltoztak. Az anyagi igazság követelményei a polgári perben mind erősebb hangsulyozásra találtak, a szociális és erkölcsi elem a perjogi törvényhozásokban is mindinkább előtérbe lép.

Plósznak egyik legnagyobb érdeme, hogy a polgári perrendtartás javaslata, a mellett, hogy megtartotta eredeti strukturáját minden átdolgozásnál mindinkább megtelt ezzel a szociális és erkölcsi elemmel, mely nélkül a perrendtartás reménytelen formalizmusba merülne.

Az 1885. évi tervezet már magában foglalta a pernek azt a strukturáját, amely Plósznak eredeti gondolatán, a pernek kettéosztásán a perfelvételi caesurával, alapszik. E mellett azonban ez a tervezet még erősen simul a német birodalmi perrendtartáshoz.

Lassanként lehullanak ezek a békók az átdolgozás alatt a javaslatról. Az osztrák perrendtartás, amely a perjogi törvényhozásnak uj irányt jelölt ki, tagadhatatlanul éreztette befolyását a mi javaslatunkra is. De ez a befolyás nem volt külső, hanem olykép érvényesült, hogy ugyanazok az eszmék, amelyek ott mértékadók voltak, lassanként kiforrtak Plósz Sándor gondolkozásában is.

Anélkül, hogy részletekbe akarnék bocsátkozni, csak a felülvizsgálat alapjának egészen uj kidolgozására mutatok rá, amelynek eszméje az 1902. évi javaslatnak tárgyalásánál az igazságügyi bizottságban vetődött fel. Alig merült fel ez az eszme, Plósz azt azonnal magáévá tette és az anyagi igazság érvényesülésének jobb módját látván benne, önállóan feldolgozta azt oly alakban, aminőben semmiféle más külföldi perrendtartásban nincs.

Hasonló példa, amelyet azért emlitek fel, mert az egész fejlődési folyamatra rendkivül jellemző, a hazugság tilalma a perben, amely az utolsó tárgyalásoknál az igazságügyi bizottságban került a javaslatba. Kivülről jött az inditvány és szükebb keretekben mozgott, mint a hogy azt most a 222. §. uj második bekezdése tartalmazza. Miután az beleillett az uj gondolatirányba, Plósz azt az inditvány keretén túlmenve felvette a törvényjavaslatba oly formában, hogy — bár el is térhetnek a nézetek e szabály gyakorlati jelentősége tekintetében — az kétségtelenül pregnánsan fejezi ki a per erkölcsi alapelvét. Ha már most azt látjuk, hogy Németországban azon vitatkoznak, hogy van-e a félnek joga hazudni a perben, ha azt látjuk, hogy az

osztrák perrendtartás 178. §-ában kötelességévé teszi ugyan a félnek az igazmondást, de csak egyes különös esetekben sujtja a rosszhiszemü eljárást birsággal és általánosságban csak a konok perlekedés esetében állapit meg kártalanitási kötelezettséget: nem zárkózhatunk el annak a körülménynek a jelentőségétől, hogy a magyar javaslat egy bátor lépéssel tulhaladta ezeket a törvényhozásokat, és szankcziót ad általánosságban is a hazugság tilalmának.

Nem akarok rátérni az egyes módositások méltatására, amelyeket a képviselőház a javaslaton tett. Talán nem minden oldalon keltettek azok teljes megnyugvást. A gyakorlat meg fogja mutatni, hogy miképp fognak azok hatni az egyes érdekkörökre. Mindenesetre, azonban elismerésre méltó jelenség volt, hogy a képviselőház összes pártjai, félretéve minden egyéb tekintetet, elismerték ennek a törvényhozási alkotásnak érdemeit és megtettek minden lehetőt, hogy az gyorsan tető alá jusson. És felemelő volt látni, mikép ünnepelte az egész képviselőház pártkülönbség nélkül azt a férfiut, aki egy munkával teljes életet szentelt annak a münek, amelyről a legkiválóbb német perjogász, *Wach* (Jogállam 1902. évi folyam 468. lap.), azt mondotta, hogy az oly kitünő és áldást igérő, hogy csak szerencsét kivánhat hozzá Magyarországnak. *Dr. Fodor Ármin.*

A büntetőnovella II. fejezete a gyakorlatban.*

XV. A büntetőnovellának a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó II. fejezete túlnyomóan a Btk., tehát az anyagi büntetőjog vonatkozó szabályait módositja; a büntető perjogon, illetve a bünvádi perrendtartásról rendelkező 1896: XXXIII. tcz.-ken közvetlenül csak a halaszthatatlanul szükségesnek mutatkozó változtatásokat eszközölte e reformtörvényünk (v. ö. a BN. 34. §-át, mely a BP. 360. §-ának első bekezdése helyébe lépett s a BN. 35. §-át, mely a BP. életbeléptetéséről szóló 1897. évi XXXIV. tcz. 18. §-ának utolsóelőtti bekezdése helyét foglalta el); a fiatalkoruak bünügyeiben követendő s a maiaktól teljesen eltérő alapokon felépitendő eljárás szabályozása a későbbi törvényhozásnak lett feladata. Az 1909. év végén kiadott rendeletek is csupán a BP. keretében megvalósitható reformeszméknek adtak életet anélkül, hogy — amit különben nem is tehettek volna — magán a bünvádi perrendtartásról rendelkező törvénykönyvön eszközöltek volna változtatást.

Az anyagjogi szabályoknak módosult volta azonban igen sok esetben semmiként vagy csak igen nehezen egyeztethető össze a BP. tételeivel; a gyakorlati élet százszámra sodorja a birót oly helyzetbe, amelyből alig, vagy többnyire csak az eljárási törvénykönyvön tett kisebb-nagyobb erőszak segitségével tud kibontakozni. Előfordul továbbá az is, hogy némelykor még tájékoztató vezéreszme után is hiába keresünk. Vegyük csak szemügyre az alábbi — már több helyütt homloktérbe került — eshetőséget.

A biróság előtt két vagy több fiatalkoru terhelt áll, kik az eljárás tárgyául szolgáló büntetendő cselekményt részességben követték el. A környezettanulmányok, a fiatalkoruak törvényes képviselőinek, közeli hozzátartozóinak, gondviselőinek, esetleg pártfogóinak meghallgatása nyomán megállapitott adatok azt a meggyőződést keltik az eljáró biróságban, hogy tekintettel arra a különbségre, mely a terhelt fiatalkoruak egyénisége, értelmi és erkölcsi fejlettségének foka, életviszonyai s az eset többi körülményei között mutatkozik, valamennyivel szemben ugyanannak az intézkedésnek alkalmazása nem foghat helyt, hanem hogy — egyszerüsitendő az esetet — az egyikkel szemben a dorgálás (vagy javitó-nevelés, vagy fogház, illetőleg államfogház) a másik irányában a próbára bocsátás mutatkozik kivánatosnak, tekintettel azok jövőbeli magaviseletére és erkölcsi fejlődésére.

Ma már nem vitás, hogy a dorgálás (továbbá a javitó-nevelés, a fogház s államfogház) itéletben, a próbára bocsátás végzésben mondandó ki (állandó gyakorlat; v. ö. egyébként dr. Pazár Zoltán: A BN. II. fejezetéhez, BJT. 59. köt. 202. l., és dr. Degré Miklós hasonló czimü czikkét a BJT. 59. köt. 226. lapján); annál vitásabb azonban, hogy a fentirt esetben egy vagy két s egyáltalán minő határozat hozassék. Az «itélet, illetve végzés», mint erről már szólottam (v. ö. Jogt. Közl. 1910. évf. 300. l.), perjogi képtelenség; visszamarad ennélfogva két lehetőség: 1. a dorgálást itéletben mondja ki, a próbára bocsátást pedig végzésileg rendeli el a biróság; mind 2. a két intézkedés tárgyában itéletet hoz a biróság.

Mind a két felfogás mellett igen nyomós argumentumok érvényesithetők.

A különtartás mellett szól a BN. szövege, mely mig egyfelől a 21. §-ban azt mondja, hogy: «a próbára bocsátás abban áll, hogy a biróság a fiatalkorut itélet hozatala nélkül ... feltételesen szabadlábon hagyja,» tehát itélethozatalt nem enged, addig másfelől a 19. §-ban oly kifejezést használ («az elitélthez ünnepélyes komoly intelmet intéz»), melyből nyilvánvaló az a — 20. §. szövege nyomán («a biróság a dorgálást az itélet kihirdetése után azonnal foganatositja») minden kétséget kizáró — tétel, hogy a dorgálás itélettel állapitandó meg.

Ugyan a különtartást támogatja az a megfontolás is, hogy csak igy tartható be az az alább megvilágositandó szabály, mely szerint mig a dorgálást (javitó-nevelést, fogház- vagy államfogházbüntetést) megállapitó itéletben a fiatalkoru bünösnek mondandó ki, addig a próbára bocsátásról szóló végzésben a bünösség kimondása nem foghat helyt. Technikai szempontból ugyan nincs akadálya annak, hogy ugyanazon itéletben az egyik fiatalkorut a bünösség kimondása mellett dorgálásra (javitó-nevelésre, fogházvagy államfogházbüntetésre) itélje a biróság, a másikat pedig a bünösség kimondásának mellőzésével próbára bocsássa, perjogilag azonban — bár nem semmiségi ok, de — törvénybe ütköző szabálytalanság a bünösség kimondásának mellőzése, mert a BP. 327. §-ának második bekezdése értelmében: «a vádlott elitélése esetében az itélet rendelkező részének még tartalmaznia kell: *a)* megjelölését annak a büncselekménynek, melyben a biróság vádlottat bünösnek találta».

A külön itélet s külön végzés ellen és illetőleg az egységes itélet mellett viszont nyomatékos érv a különtartással járó birói munkaszaporitás megtakaritásán s az egyszerübb elintézésen kivül a perorvoslatok körül különben beálló anomáliák elkerülésének szempontja. Az itélet ugyanis — ha pl. kir. törvényszék hozta — felebbezéssel a kir. táblához, s innét semmiségi panaszszal a kir. Curiához vihető fel; már a kir. törvényszék végzése ellen csak egyfoku felfolyamodásnak van helye a kir. táblához. Különtartás esetén ezekhez képest az enyhébb dorgálásra itélt akár a Curiáig viheti ügyét, a próbára bocsátott ellenben kénytelen beérni a kir. tábla utolsó foku döntésével. No de ez az anomália elvégre egyébként is fenforog, s ezen csak a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról rendelkező s ezidőszerint előkészités alatt álló uj törvény segithet. Az ugyanazon büntetendő cselekmény tárgyában két vagy több fiatalkoru terhelt ellen folyó eljárásban hozott s a dorgálást itélettel, a próbára bocsátást pedig végzéssel alkalmazó határozat azonban a perorvoslati stádiumban még sokkal sulyosabb bonyodalmakat s képtelenségeket idézhet fel. Beérem egynek a kiemelésével: a próbára bocsátott felfolyamodással él a kir. törvényszék végzése ellen s a kir. tábla, mely a felfolyamodást a BP. 379. §-a értelmében zárt ülésen intézi el, azt elutasitja, mi annyit jelent, hogy az elsőbiróság intézkedését helybenhagyja. Ugyanezen idő alatt az ugyanazon cselekmény miatt dorgálásra, (javitó-nevelésre, fogházra vagy államfogházra) itélt másik fiatalkoru felebbezése folytán hozott s a kir. törvényszék itéletét helybenhagyó kir. táblai itéletet a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontja alapján semmiségi panaszszal támadja meg a vádlott s a Curia az alsóbbfoku birósági itéleteinek megsemmisitésével kimondja, hogy a vád alapjául szolgáló tett büncselekmény tényálladékát nem állapitja meg. Igy aztán beáll az a képtelenség, hogy az egyik fiatalkoru a kir. tábla végzése alapján próbára bocsáttatik oly cselekmény miatt, mely a kir. Curiának a másik fiatalkoru ügyében hozott itélete szerint nem büncselekmény.

És mégis csak az a felfogás lehet nézetem szerint a helyes, mely a próbára bocsátást minden körülmények között végzésben elrendelendőnek vitatja. A már felhozottakon kivül még a büntetőnovella speciális volta s a próbára bocsátás intézményének történeti kifejlődése és alapeszméje is e nézet mellett szól.

A BN. a végzés kizárólagosságát s az itéletnek feltétlen meltőzését követeli, a BP. perorvoslati rendszerével viszont jobban összeegyeztethető a próbára bocsátásnak a fennforgó körülmények között itéletben való elrendelése. Az összeütközés nyilvánvaló, a döntésnek azonban a BN. szellemében s ennek javára kell

* Az előbbi közl. l. a 13., 24., 28., 32. és 36. számban.

megtörténnie, mert a BP. csak a törvénynyé válásáig érvényben volt anyagi büntetőjogi szabályokra való figyelemmel rendelkezhetett, s idegszálai utóbb csak azon ujabb anyagjogi matériára terjedhettek ki, melyek a keletkezésekor érvényben volt anyagjogi szabályok egységes törzsének utóhajtásaiként sarjadzottak ki. A BN. és illetőleg ennek második fejezete nem a klasszikus iskola törzsének hajtása, hanem egy különálló, speciális cserje, mely a társadalmi véderdőnek ma még csak egyedül álló része, mely azonban folyton szaporodó társaival rövidebb-hosszabb időn belül sokkal nagyobb szolgálatokat fog teljesiteni, mint a magasba tört büszke, de immár korhadásnak induló törzs. A Btk. és mellék-törvényei s a BN. között csak annyi a közös, hogy ugyanazon területen élnek; lényegük s szervezetük teljesen különböző; táplálékuk sem azonos, miért is a BP., mely még a klasszikus iskola termőföldjének éltető ereje, a BN. által csak annyiban s addig hasznositható, amennyiben s ameddig a BN. természetének megfelelő uj eljárás-szabályzatról a törvényhozás nem gondoskodik, de ezen az időn belül is csak oly mérvben és módon, mely a BN. reformeszméinek érvényesülését nem akadályozza. Lex specialis derogat generali.

De a próbára bocsátás intézményének történeti kifejlődése s alapeszméje (v. ö. idevágólag dr. Balogh Jenő: Fiatalkoruak és büntetőjog czimü munkájának 209—216. lapjait) is azt a nézetünket erősiti, hogy ez az intézkedés kizárólag végzésben rendelhető el. A BN. 21. §-ában leirt intézkedés mintájául szolgáló «Probation system» lényege mindenütt az, hogy a bíróság felfüggeszti, illetve mellőzi az itélethozatalt, s midőn felügyelet mellett próbára szabadlábon hagyja a terheltet, czélja nemcsak az, hogy a fiatalkorut a fogháztól vagy más büntetéstől távoltartsa, hanem hogy még az elitélés tényéhez füződő, sokszor igen sulyos erkölcsi s társadalmi következményektől is megmentse. A próbára bocsátásnak itéletben való elrendelése tehát a legélesebb ellentétben áll az intézmény alaptermészetével, miből folyólag még akkor is végzéssel rendelendő az el, amikor ugyanazon büntetendő cselekmény alkalmán az abban érdekelt másik fiatalkoru terhelt ellen marasztaló vagy felmentő itélet hozandó.

A fent emlitett képtelenséget jelentősen enyhiti az a körülmény, hogy miután a BN. 17. §-ában felsorolt intézkedések mindegyikénél, tehát a próbára bocsátásnál is az elkövetett cselekmény — melyet a másik fiatalkoru terhelt irányában a Curia nem minősitett büntetendőnek — mellett a fiatalkoru egyénisége, értelmi s erkölcsi fejlettségének foka, életviszonyai stb. is figyelembe veendők: valószinü, hogy annak a fiatalkorunak jövőbeli magaviseletét és erkölcsi fejlődését a próbára bocsátással kapcsolatos szigoru felügyelet nem fogja károsan befolyásolni. Ha az alkalmul szolgált cselekmény a Curia felfogása szerint nem is tartozik a büntetendők közé, a próbára bocsátást mindenesetre igazolják az első- és másodbiróság által egyértelmüen mérlegelt egyéb körülmények. A képtelenség, mely talán elő sem fog fordulni az uj eljárási törvénykönyv megalkotásáig, csak formai; érdemben semmiesetre sem válik kárára, legföljebb hasznára az illető fiatalkorunak.

XVI. Azt mondottuk fennebb a többek között, hogy a próbára bocsátást elrendelő végzésben a bünösség kimondása nem foghat helyt. Ugyanezt a nézetet vallja: dr. Kosztka Imre (v. ö. «A próbára bocsátásról» czimü czikkét a BJT. 59. köt. 273—275. l.) és dr. Balogh Jenő (v. ö. «Észrevételek a BN. II. fejezetének alkalmazásához» czimü fejtegetéseit a BJT. 60. köt. 132. l.) A gyakorlatban még nincs megállapodás, de félő, hogy a kir. Curiának 1910. évi junius 9-én hozott 4090. sz. itélete (v. ö. Büntetőjogi Döntvénytár, dr. Balogh Jenő szerkesztésében; IV. köt. 241—243. l. s a Jogt. Közl. 1910. évf. 32. számában a 270. lapon ut jegyzetet) annak a nézetnek elterjedését s meggyökeresedését fogja előmozditani, mely szerint a terhelt fiatalkoru a próbára bocsátást elrendelő végzésben bünösnek mondandó ki. A Curia ugyanis fent hivatkozott itéletében az alsófoku bíróság által fogházbüntetésre itélt vádlottnak próbára bocsátását tartván indokoltnak, az alsóbiróság itéletét a bünösség megállapitását tárgyazó rész kivételével semmisitette meg és rendelte el a próbára bocsátást.

Ugy vélem, nem szabad egy perczet sem késnünk, hogy e felfogás tarthatatlanságát kimutassuk s nem szabad engednünk, hogy a Curia tekintélye alatt a próbára bocsátás intézményének alapeszméjével homlokegyenest ellenkező gyakorlat fejlődjék ki az alsóbiróságok judikaturájában.

De hallgassuk meg először a kir. Curiát; mivel indokolja a nagy horderejü, ennek daczára azonban majdnem észrevétlenül kijelentett tételét? Semmivel! Az indokolásban idevágólag a rendelkező rész vonatkozó helyének egyszerü ismétlésével találkozunk: «Mindamellett az alsóbiróságok itéletét, még pedig ifj. L. I. vádlottra vonatkozóan a bünösség megállapitását tárgyazó rész kivételével .... meg kellett semmisiteni». Miért? nem tudjuk meg! Azt hiszem azok a papirra nem vetett okok vezették a Curiát, melyekkel Kosztka Imrének fent hivatkozott czikkében találkozunk. Vegyük sorra azokat.

1. A próbára bocsátás szigorubb intézkedés, mint a dorgálás; ez utóbbi azonban a fiatalkoru terhelt bünösségét kimondó itéletben rendelendő el, következésképp a próbára bocsátást elrendelő végzésben sem mellőzhető a bünösség kimondása. Ez az argumentum nem találó, amennyiben a próbára bocsátás és dorgálás nem quantitative, hanem qualitative különböznek egymástól; a próbára bocsátás nem több, nem sulyosabb vagy szigorubb, mint a dorgálás, hanem más.

Egyáltalán téves az a felfogás, mely a BN. 17. §-ának intézkedései között oly értelmü fokozati különbséget lát, mely az elkövetett büntetendő cselekmények sulya szerint igazodik. Csak ne csempészszük be a BN.-ba a klasszikus iskola elkopott czentiméterét! Az intézkedések megválogatásánál — mint többször emlitettem — a cselekmény sulya és természete nem elsősorban, hanem csak a többi körülménynyel együtt, azokkal egyenlő mértékben jön figyelembe. Aránylag sulyos cselekmény esetén is alkalmazható a dorgálás (kivéve a BN. 19. §-ában emlitett eseteket) s elég enyhe vétség esetén is kiszabható a fogház. — A mondottak kiegészitéséül még csak annyit, hogy a javitó nevelés a fiatalkoru szempontjából bizony-bizony sulyosabb, mint az esetek nagy számában egy-két hónapot alig meghaladó fogház s a sorban mégis megelőzi a fogházat.

De ha a próbára bocsátás inkább minőségileg, mint mennyiségileg különbözik a dorgálástól, akkor a csupán quantitativ differenciára alapitott következtetés nem állhat meg.

2. Miután az eljárás során érvényesitett magánjogi igény és bünügyi költségek felől is intézkedni kell a próbára bocsátást rendelő végzésben, e rendelkezéseknek előfeltétele pedig a marasztalt fél bünössége, következőleg a bünösség kimondandó. Ha szigoruan ragaszkodunk a BP. vonatkozó szabályaihoz (v. ö. BP. 480—482. §-ok stb.), ugy első pillanatra valóban oda jutunk, hogy a bünösség kimondását mellőző próbára bocsátást elrendelő végzésben sem a magánjogi igény, sem a bünügyi költségek felől a próbára bocsátottat terhelőleg intézkedni nem lehet, ámde nem szabad elfelednünk, hogy a Végr. Rend. 30. §-a kimondja egyfelől azt, hogy az eljárás során érvényesitett magánjogi igény és a felmerült bünügyi költségek felől a biróság a BP. rendelkezéseinek megfelelően abban a határozatában határoz, amelyben a BN. 16. és 17. §-aiban emlitett intézkedések valamelyikét elrendeli, de kijelenti másfelől azt is hogy a BN. 17. §-a értelmében dorgálást, próbára bocsátás és javitó nevelést megállapitó határozata bünügyi költségek szempontjából a büntető itélettel egy tekintet alá esik, már pedig a büntető itélet rendelkező részének tartalmaznia kell a BP. 327. §-ának 2. bekezdése *e)* pontja értelmében: «megfelelő intézkedést a bünvádi eljárás folyamán érvényesitett magánjogi igény tekintetében»; a BP. 480. s 482. §-aiból viszont kétségtelen, hogy a bünügyi költségek felől intézkedni kell ugy a vádlottat bünösnek kimondó, mint bünösnek ki nem mondó határozatban, tehát a felmentő itéletben, vagy az eljárást megszüntető végzésben is. Hogy azután a bünösség kimondásának mellőzésével hozott próbára bocsátást elrendelő végzésben kit kell a bünügyi költségek viselésére kötelezni, az más kérdés, melyről más alkalommal fogok szólani, ezuttal csak azt a tételt tartom szükségesnek az imént mondottak nyomán megállapitani, hogy a bünösség kimondásának mellőzése nem akadálya a bünügyi költségek tárgyában való rendelkezésnek.

3. A BN. alapeszméje a javitás és a megmentés, ámde javitani csak ugy lehet, ha rámutatunk a hibákra, a bünre, melyet a fiatalkoru elkövetett, tehát a birósági határozatban bizonyos komoly ünnepélyességgel mintegy le kell szögezni a fiatalkoru bünösségét. Ennek ellenében csak az a megjegyzésem, hogy a bünösség kifejezett megállapitása inkább akadályozza, mint elősegiti az erkölcsi s az ennél sokszor fontosabb társadalmi javulást. Akit egyszer bünösnek mondtak ki valamely büntetendő

*

cselekményben, attól a társadalom elfordul s hogy az ilyen elfordulás mily nehézségeket gördit a javulás elé, arról nem kell bővebben szólanom. A tények s azon körülmények egyszerü megállapitása, melyekből azt a következtetést vonta le a bíróság, hogy «terhelt egyéniség oly hajlamot árult el, mely könnyen erkölcsi sülyedést idézhetne elő, ha felügyelet nélkül marad» (Min. Ind.), mint nyomban kifejtem, helyén való, a bünösség kimondása azonban — legalább a javitás s megmentés biztositása szempontjából — nem szükséges, sőt nem is kivánatos.

4. Miután próbára bocsátást tulajdonképpen akkor lehet elrendelni, amikor egy nem fiatalkoruval szemben maraszta1ó itéletet kell hozni, azaz, amikor a fiatalkorut felmenteni nem lehet, következőleg a próbára bocsátásnál a fiatalkoru bünössége lényegileg a bíróság értelmi munkájában meg van állapitva. Ez igaz, de ebből — mint Kosztka Imre is igen helyesen megjegyzi — még nem következik a bünösség formai kimondásának kötelessége. Igaza van czikkirónak abban is, hogy a bünösség kimondásának «jelentősége pusztán ethikai, alkalmazását, vagy mellőzését pedig czélszerüségi okok döntik el» (v. ö. BJT. 59. k. 274. l.).

E czélszerüségi okok a bünösség kimondásának mellőzését parancsolják s magából a próbára bocsátás intézményének természetéből folynak. A próbára bocsátással ugyanis kettős czélt tüz ki a törvény: 1. hogy a szigoru szabályokhoz kötött felügyelet mellett feltételesen szabadlábon hagyott fiatalkoru megjavuljon, erkölcsileg és társadalmilag megerősittessék, 2. hogy vele szemben a hatályosabb s a közvetlen mentésre irányuló eszközök (javitó nevelés, fogház) már akkor is foganatba vehetők legyenek, ha az egy évi próbaidő alatt nem is követ el ujabb büntetendő cselekményt, hanem ha «iszákos, erkölcstelen, vagy csavargó életmódot folytat, vagy egyébként az erkölcsi züllés jeleit mutatja, vagy a felügyeleti szabályokat megszegi» (BN. 23. §.) E czélok közül az elsőnek megvalósitását rendkivüli módon megnehezíti a bünösség megállapitásának ténye. A biróilag bünösnek kimondott egyén ugyanis a társadalom szemében «mint büntetett előéletü szerepelne» (v. ö. Balogh id. czikkét a BJT. 60 köt. 132. l.) s ez az irányában táplált felfogás akkor sem szünnek meg, ha a fiatalkoru a próbaidő alatt kifogástalan magaviseletet tanusitott s a bíróság a BN. 23. §-ának második bekezdése értelmében ez okból az elkövetett cselekmény miatt ellene folyamatba tett eljárást megszüntette. Az ily erkölcsi megbélyegzés nemcsak a próbaidő alatt, hanem utóbb is nyomon kisérné a fiatalkorut s igen sok esetben a már-már jó utra tért Paulust ismét a Saulusok közé taszitaná. A BN. a próbára bocsátással épp ettől az erkölcsi megbélyegzéstől akarta megmenteni azt a fiatalkorut, kivel szemben a javitó-nevelés, vagy fogház alkalmazása nem szükséges; erre czéloz a 21. §-ban használt «itélet hozatala nélkül» kifejezés s ezt a gondolatot domboritja ki a 23. §. végbekezdése is. Végzésben tenni meg egy oly kijelentést, mely sokszor az egész életre szól, legalább is kevésbbé emberies; de a büntető perjog szabályaival meg homlokegyenest ellenkezik, amennyiben a BP. oly végzést, mely bünösséget állapit meg, nem ismer.

Azt a közjogi elvet, hogy a terheltnek bünösül való kimondása csak itéletben történhetik meg, a BP. az egész vonalon betartja. A büntető parancsban sem mondható ki a bünösség, pedig ebben büntetést is kiszab a bíróság. De a BN. 23. §-ának utolsó bekezdése is mellettünk szól, mert ha a próbaidő sikeres elteltének következménye az elkövetett cselekmény miatt folyamatba tett eljárás megszüntetése, ehhez a törvény kétségtelenül azt a jogi hatást akarta füzni, hogy a próbára bocsátott olyannak tekintessék, mint akit a vád tárgyává tett cselekmény büntetendő cselekményként nem terhel, ámde az előző bünösül való kimondás esetében ez a jogi hatás csak formailag állana be, már pedig a BN. teljességgel szakit minden formalizmussal.

Azt hiszem, ezek után nem lehet már kétséges, hogy a próbára bocsátást rendelő végzésben a bünösség megállapitása mellőzendő.

XVII. De van-e helye a próbára bocsátó végzésben tényállásmegállapitásnak? Más szavakkal: szabad-e a vád tárgyává tett büntetendő cselekményt a törvény szerint minősitve leirni? Pl. igy: «a zalaegerszegi kir. törvényszék P. E. . . . . vádlottat azért, mert Nagylengyelen 1910. évi márczius hó 26-án reggel, az ottani róm. kath. templomban elhelyezett, nyitva levő perselyből 18 fillér kegyes czélra szánt készpénzt jogtalan eltulajdonitási szándékkal elvett és ezáltal a Btk. 333. §-ába ütköző, a Btk 336. §-ának 1. pontja szerint minősülő lopás büntettét elkövette, a BN. 17. §-ának 2. pontja alapján a 21. §. értelmében egy évi időtartamra próbára bocsájtja, stb. (v. ö. Bjt. 60. köt. 203. l.).

Nézetem szerint nemcsak szabad, hanem kell. Kell pedig: 1. azért, mert a BN. 17. §-ában felsorolt valamennyi intézkedésnek, tehát a próbára bocsátásnak is előfeltétele valamely büntett vagy vétség elkövetése (bizonyitják ezt ugy a 17. §. kezdő szavai: «az ellen a fiatalkoru ellen, akinek a büntett vagy vétség elkövetésekor», továbbá a BN. 23. §-a, mely «ujabb büntetendő cselekmény»-ről tesz emlitést), de akkor ez az előfeltétel a végzésben megállapitandó; kell 2. az esetleges uj eljárásra való tekintettel a tettazonosság érdekében (v. ö. Kosztka id. czikkét; BJT. 59. köt. 275. l.). De hivatkozhatunk végül a büntetőparancs analogiájára is, melyben a bünösség kimondásának ugyan nincs helye s mégis tartalmaznia kell «a vád tárgyává tett büncselekmény megnevezését, valamint tárgy, hely és időszerint való megjelölését . . . . a bizonyitó adatok felsorolását. (v. ö. BP. 533. §.)»

Dr. Angyal Pál.

Névaláirás hitelesitésénél kell-e a közjegyzőnek az okirat tartalmát ismernie?

Törvényünk erészben kifejezett rendelkezést nem tartalmaz. A gyakorlat szerint a kir. közjegyzőnek nemcsak hogy nem kötelessége, de nincs is joga, hogy a felmutató beleegyezése nélkül, az okirat tartalmába betekintsen. (Kézjegy hitelesitésénél az 1886. évi VII. tcz. 27. §-a a közjegyző kötelességévé teszi az okirat felolvasását és megmagyarázását.)

Az 1874: XXXV. tcz. 59. §-a értelmében a közjegyzőnek ügyelni kell arra, hogy az ügylet, amelyben közremüködésre felkéretett, a törvénynyel ne ellenkezzék; másrészt olyan ügyletben, mely a büntető törvénynyel, a közrenddel, vagy az erkölcsiséggel ellenkezik, a közjegyzőnek részt vennie nem szabad, de ez a törvényszakasz világosan «ügylet»-ről szól, melynek a fogalma alá a névaláirás hitelesitése nem vonható.

Ámde az éppen emlitett megszoritás egyáltalában nem jelenti azt, hogy feladatkörének egyéb teendőinél a közjegyző ne tartozzék szem előtt tartani a törvény által kötelességévé tett ellenőrzést. A logika követelménye és a törvény szelleméből is folyik, hogy a közjegyző közreműködésének valamennyi esetében, tehát bármilyen ténykedésénél köteles figyelemmel lenni a törvény szabványaira és a közerkölcsiség tekinteteire. Ezt a kötelességét pedig a közjegyző pl. magánokiraton való névaláirás hitelesitésénél természetesen csak ugy teljesitheti, ha az okirat tartalmáról meggyőződést szerez.

Hogy ez nem lehet másként, azt már az 1874: XXXV. tcz. 49. §-ának az a rendelkezése is igazolja, hogy a közjegyző nem járhat el oly ügyekben, melyekben ő személyesen, vagy valamelyik hozzátartozója, gyámoltja, vagy gondnokoltja van érdekelve és amelyekben mint biró, ügyvéd, vagy megbizott közremüködött. Ez a törvényszakasz ugyanis már teljes általánosságban, minden megszoritás nélkül szól a közjegyző mindennemü eljárásáról és egész ügyköréről. Az ott emlitett érdekeltség kizáró esetéről pedig a közjegyző önként értetődőleg csak ugy értesülhet, ha a névaláirás hitelesitése végett eléje terjesztett okiratnak a tartalmát ismeri. Ettől eltekintve, fölösleges tán annak az ellenkező esetnek a visszásságára utalni, mely azáltal állhat elő, ha a közjegyző olyan, általa tartalmában nem ismert okiraton hitelesit névaláirást, melyben, mondjuk, király- vagy államellenes merényletre, avagy valamely turpis causa-ra vonatkozó megállapodás foglaltatik.

Nyilt ellentétben áll ezzel a felfogással a perenkivüli jogszolgáltatásról szóló porosz törvény 65. czikke, mely világosan kimondja, hogy:

«Névaláirás vagy kézjegy hitelesitésénél a biró vagy a közjegyző, az érdekeltek beleegyezése nélkül, nincs jogositva arra, hogy az okirat tartalmáról tudomást vegyen.»

Ellenben a mi fentebb kifejtett felfogásunk mellett szól és a kérdést a végső következtetésekig helyesen oldja meg a bajor közjegyzői törvény, melynek 35. czikkében kifejezetten ki van mondva, hogy:

«Névaláirás vagy kézjegy hitelesitésénél a közjegyzőnek az irat tartalmáról tudomást kell vennie.»

Ez az eddig érvényes joggal szemben uj és nagy horderejü rendelkezés mindenképpen üdvös és logikus jogrendőri intézke-

dést tartalmaz. Az okirat tartalmába való betekintés kötelességével a titoktartásra amugy is kötelezett közjegyzőt abba az ugyancsak törvényelőirta helyzetbe hozza, hogy az irat tartalmát helyességére s a törvényes kellékeknek való megfelelőségére nézve megvizsgálja, az érdekelteket erészben kellően kitanitsa és tévedésektől s megtévesztésektől megóvja.

Nem mindig szükséges, de legtöbbször a közönség érdekében nagyon jótékony gyámkodás ez az érdekeltek fölött, olyan intézkedés, mely a közjegyző közhivatalnoki jellegének és a megelőző jogvédelem jogbiztonságot óvó hivatásának teljesen megfelel és kivált nálunk, a hivatalos és nem hivatalos zugirászat Eldorádójában volna helyénlevő az avatatlan beavatkozások káros és veszedelmes garázdálkodásával szemben.

A bajor törvény által előirt hitelesitési módozat az okirat tartalmának érvényességére nincs befolyással ; a hitelesités által az okiratból nem lesz közokirat ; az mégis csak magánokirat marad, de lényeges kautélát jelent a közjegyzőnek az a törvényszabta kötelessége, hogy az okiratban foglalt jogügylet vagy nyilatkozat érvényességét hivatalból megvizsgálja, erre vonatkozó esetleges aggályait, kellő kitanitás mellett, a felekkel közölje, az aggályok eloszlatására törekedjék és ha ez sikerrel nem járna, mindennek megtörténtét a hitelesitési záradékban igazolja.

A fentebb idézett intézkedés kapcsán helyén valónak látjuk, hogy a bajor közjegyzői törvény 30. czikkére utaljunk, mely a következő, kivált nálunk nagyon figyelemreméltó rendelkezéseket tartalmazza :

«Olyan nyilatkozat tanusitása előtt, mely ingatlan tulajdonjogának átruházását, ingatlannak valamely joggal való megterhelését, avagy ilyen jognak tartalom vagy rangsorozat tekintetében való megváltoztatását tartalmazza és olyan szerződés tanusitása előtt, amelylyel az egyik fél az olyatén átruházásra, megterhelésre vagy változtatásra kötelezi magát, a közjegyző kötelessége, hogy a telekkönyvnek vagy egy legutóbbi időben kiállitott vagy helyesbitett telekkönyvi kivonatnak a betekintése utján meggyőződjék arról, vajjon a szándékolt ügylet a telekkönyv tartalmával megegyezik-e.»

Jellemző, hogy ez a szintén jogrendőri czélzatu czikk a törvényjavaslatban eredetileg nem foglaltatott, hanem az az igazságügyi bizottság inditványára, csak utólag vétetett fel a javaslatba és szavaztatott meg a törvényhozó kamara által.

Ha a kultura magas fokán álló és jogszolgáltatási tekintetben is mintaszerüen fejlett s rendezett Bajorországban szükségesnek mutatkozott az, hogy a szóban lévő jogrendőri ellenőrzés, mint novum, olyan kivételesen sürgető módon honositassék meg, mennyivel inkább szükséges volna azt nálunk életbe léptetni, ahol a jogélet rendezetlenségéből eredő visszásságok, különösen a zugirászat megdöbbentő elhatalmasodása mindjobban fenyegeti a jogbiztonságot.

A közjegyző fentvázolt ellenőrzési kötelességét csakis ügyvédi közbenjárás esetében lehetne megnyugvással mellőzni. Ellenben, a tett tapasztalatok alapján csakis az emlitett ellenőrzési kötelesség törvénybe iktatásával lehetne az éppen jogi téren leginkább elburjánzott, lappangó és nyilt kuruzslást — gyökeresebb intézkedésig — legalább egyelőre s némiképpen apasztani és veszedelmes hatásaiban ellensulyozni.

Ha igazságügyi kormányunk csakugyan szivén viseli jogrendszerünk modern kiépitését, ha tehát ujabb hatásos eszközzel akar segiteni bíróságainknak a községi jegyzők szabadalmazott zugirászkodása folytán is előálló túlterheltségén és telekkönyveinknek, elsősorban ugyancsak a jogi kuruzslásból eredő elhanyagolt s a ténylegés birtoklással semmiképp sem egyező állapotán, akkor, de lege ferenda, nem fogja figyelmen kivül hagyni a bajor törvény fentebb ismertetett, jogpolitikai tekintetben annyira helyes és a gyakorlatban is bevált intézkedéseit.

Dr. Szécsi Ferencz,
kir. közjegyző.

A czégjegyzés és a kereskedői tevékenység igazolása.

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék ujabban a czégjegyzéshez megkivánja, hogy a kereskedői tevékenység folytatása igazoltassék.

A czégbiróság ezen álláspontja ama reformmunkának egyik részlete, amelynek törekvése a czégjegyzékek nyilvánkönyvi természetének kiépitése és czélja, hogy a czégjegyzékben foglalt adatok a valódiságot tüntessék fel.

A czégbiróság ezen felfogása, amelynek alapjait dr. Nitsche Győző törvényszéki biró, a «Dolgozatok a czégjog köréből» czimü tanulmányaiban irodalmilag is kifejtette, elvileg helyes és a felfogás következetes keresztülvitele nézetünk szerint is kivánatos.

De ez az általános elvi állásfoglalás még nem dönti el véglegesen mindazon kérdéseket, amelyek vele kapcsolatba hozhatók, és igy teljes elismeréssel adózva Nitsche biró úr álláspontjának, amelyből egyszerü következésképpen folynék a czégbejegyzésnek a kereskedői tevékenység igazolásához kötése, e ponton meg kivánjuk törni az elvi állásfoglalás varázserejét és az elvi összefüggésektől elszakitottan a maga külön területén vizsgáljuk a kérdést.

Reformról lévén szó, az első kérdés, amit föl kell vetni, micsoda praktikus szükségek szólaltak meg a reform mellett. Nem igen tudunk róla, hogy az eddigi praxis visszaélésekre adott volna alkalmat, hogy sokan kihasználták volna a czégbejegyzést, anélkül, hogy tényleg kereskedelmi üzletet folytattak volna. A nuda firma, a kereskedői tevékenység nélküli czég, nem is alkalmas a visszaélésre. Mindazok az előnyök, amelyeket a kereskedelmi törvény ad meg a czégbejegyzésnek, oly természetüek, hogy azokat tényleg csak az veheti igénybe, aki kereskedői tevékenységet folytat.

Ha a czégjegyzéssel olyan előnyök volnának kapcsolatosak amelyeknek nincs a bejegyzésen tul semmi további kapcsolatuk a kereskedői tevékenységgel, akkor volna esetleg alap az aggodalomra, hogy sokan a czégbejegyzést csak ezen előnyök megszerzése végett eszközöltetik, anélkül, hogy kereskedői tevékenység folytatására gondolnának. Semmi visszaélésre a régi praxis alkalmat nem adott, semmi hátránynyal az nem járt ; pusztán az elméleti tisztaság kedvéért pedig kár reformokat létesiteni.

De a kereskedelmi törvény intézkedéseivel sem indokolható ez a reform. A törvény 16. §-a szerint a kereskedő tartozik czégét üzlete megkezdésével egyidejüleg bejegyeztetni ; a 87. §. harmadik bekezdése nyilvánvalóan lehetségesnek tartja, mert a társasági tagok egymás között ezt kiköthetik, hogy a társaság üzleti tevékenysége ne a czégjegyzés közzétételével, hanem egy későbbi időponttal vegye kezdetét ; vagyis e szakasz szerint a bejegyzés megelőzheti az üzleti tevékenység megkezdését. Ha a törvénynek az volna az alapgondolata, hogy csak a kereskedői tevékenység igazolása után legyen kérhető a czégbejegyzés, nem engedhetné meg ilyen kikötésnek érvényességét még a tagok között sem. E szakasz intézkedését megismétli a betéti társaságnál a törvény 138. §-ának második bekezdése.

De van ennek a reformnak olyan háttere is, amely már elméletileg is erősen kifogásolható. Ha a kereskedő az üzlet folytatását nem igazolja, czégét nem jegyzik be, és igy távol tartják a czégjegyzék «paradicsomától». A bejegyzés azonban nemcsak jogokat ad, hanem kötelezettségeket is ró a bejegyzett czégre. A bejegyzés kérésével nemcsak jogokat akar szerezni a kérvényező, de kötelezettségeket is vállal. Sőt a bejegyzés jogszerző hatálya csak feltételes, mig a kötelezettségek feltétlenül ráhárulnak a czégre. Igy a bejegyzett czég tulajdonosa köteles a neki küldött levelet megőrizni (kereskedelmi törvény 29. §.), nem vitathatja az eljárás 5. §-a szerint a kereskedelmi bíróság illetékességét azzal, hogy ő a bejegyzés ellenére sem kereskedő. Ellenben az ellenfélre a bejegyzés nem döntő erejü, az ellenfél a bejegyzés ellenére is hivatkozhatik arra, hogy a bejegyzett czég kereskedői tevékenységet nem folytat. A czégbejegyzés nem mindenkinek ad jogot, hanem csak annak, aki tényleg kereskedelmi tevékenységet folytat és igy bár éppen ezen kapcsoltság az alapja annak, hogy csak az a czég jegyeztessék be, amely a kereskedői tevékenységet igazolja, ezen előzetes igazolás hijján sincs semmi veszedelem. Igaz, hogy van abban valami, hogy a bíróság állapitsa meg, hogy folytat-e a kérelmező kereskedői tevékenységet és ezáltal az egyeseket megkimélje az utánjárástól, a czégjegyzék elleni bizonyitástól, de ennek az álláspontnak azután az a következménye is volna, hogy a czégbiróság bejegyzése mintegy itélt dolgot teremtsen, abban a kérdésben, hogy a kérelmező kereskedő-e. Idáig pedig senki se kiván menni. Ha pedig a bejegyzés ellenére is lehet vitatni a kereskedői minőséget, a bejegyzés feltételekhez

kötése nem indokolt, különösen, ha figyelembe veszszük, hogy a bejegyzéssel a czég feltétlen kötelezettséget is vállal.

Ez a reform abban a hibában szenved, hogy csak amaz általános elvi álláspont logikai lefejtése; a saját területén semmi gyökere. Gyakorlatilag semmi kényszerítő szükség kivánatossá nem tette, a törvényre pedig nem épithető.

Éppen, mert a reform ezen részlete a saját területén annyira gyökér nélkül van, a keresztülvitelben egészen elhalványul az elméleti szigoruság. A kereskedői tevékenység igazolására elég két üzleti levél, számla, amik semmit se bizonyitanak. Itt látszik meg, hogy az egész ujitás egy általános elv konzekvens érvényesitésének, nem pedig praktikus kivánalmaknak köszöni létét. A reform e része elméleti követelmény és nem a reális élet szükséglete. Éppen azért rövidesen formalitássá fog beszáradni az egész reform. *Dr. Beck Salamon.*

Fedezeti vételkényszer.

A római jog által megteremtett és kifejlesztett bonus et diligens paterfamilias intézményét betöltő ethikai felfogásnak méltó pendantja a modern kereskedelem által a kereskedelmi ügyekben követendő magatartás vezető gondolatául felállitott Treu und Glauben elve.

A tultengő, egészségtelen gazdasági tülekedésnek szabályozója ez!

Azt kellene hinnünk tehát, hogy a Treu und Glauben, valamint szelleme a kereskedelmi forgalomnak, ugy adott esetben a legextenzivebb módon érvényesül a birói gyakorlatban is.

Az alábbi eset azonban azt mutatja, hogy a birói gyakorlatban nem mindig érvényesül ez a felfogás.

A perbeli tényállás szerint a felperes faszenet, tehát a mindennapi kereskedelmi forgalom tárgyát képező árut rendelt az alperesnél; késedelmes lévén az alperes, a felperes a szállitásra több izben halasztást ad neki. Mégis, az alperes a halasztott határidő alatt sem tesz eleget szállitási kötelességének, ezért tehát a felperes perrel támadja meg, amelyben 1. a piaczi és a szerződési ár közti különbözetet, 2. ezt az árkülönbözetet meghaladó azt a nyereségét igényli, amelyet a megrendelt faszénnek kicsinyben való elárusitásával elérhetett volna. Nem vitás, hogy a felperes fedezeti vételt nem eszközölt.

E tényállás alapján a budapesti kir. tábla 601/v. 1910. számu itéletével a felperest a szerződési és a piaczi ár közti különbözetet meghaladó nagyobb kárigényével ily megokolással utasitja el: «a KT. 356. §-ának 2. pontjában foglalt rendelkezés nem zárja ki, hogy a piaczi vagy tőzsdei árral biró áruknál az árkülönbözetet esetleg meghaladó nagyobb kárát vevő a késedelmes eladótól akkor is követelhesse, ha az eladó által nem szállitott árut fedezeti vétel utján máshonnan be nem szerezte. Nem helyes tehát az az indok, hogy az árkülönbözetet meghaladó esetleg elérhetett nagyobb haszon elmaradása miatt támasztott kárigényével felperest az elsőbirói itélet amiatt utasitotta el, mert felperes nem bizonyitotta, hogy a szerződéses időben faszenet egyáltalán nem tudott beszerezni.»

Az eldöntendő kérdés tehát simpliciter ez: feltétele-e az árkülönbözetet meghaladó nagyobb kárigény megállapitásának a fedezeti vétel eszközlésének a kötelessége oly esetben, midőn az áru beszerzése akadályba nem ütközik?

Eltekintve attól, hogy a közölt táblai határozat tévesen hivatkozik a fixvételt szabályozó 356. §-ra, amely pedig a jelen eset alapjául szolgáló halasztó határidőre kötött adásvevési ügyletre nem alkalmazható; ugy véljük, hogy a kimondott jogszabály egyébként sem állja ki a tárgyilagos kritikát.

Ha vizsgáljuk ugyanis a KT. 356. §-át, azt találjuk, hogy e szakasz 2. pontja egy minimális és egy maximális kárigényt állapit meg a vevő részére. A minimális kárigény érvényesitésénél az a czél, hogy a vevő a lehető legegyszerübb bizonyitási eszköz segitségével: az árkülönbözetnek egyszerü és könnyü bizonyitásával hozzájusson a szenvedett hátránynyal felérő kárpótláshoz, ahhoz a plushoz, amelylyel a teljesités helyén és idején a piaczi ár a szerződési árt meghaladja. Ennek a kárnak a bizonyitásánál tehát a törvény kifejezett rendelkezése s az alapul szolgáló intenczió (könnyü bizonyithatóság) értelmében a nem szállitott áru tényleges megvétele nem is képzelhető, vagyis nyilvánvaló, hogy ez a minimális kártérités a fiktiv fedezeti vétel rendszerén épül fel.

Szakasztott más azonban a helyzet az árkülönbözetet meghaladó nagyobb kárkövetelés érvényesitésénél!

Amennyiben csak a törvény szövegét tekintjük, azt kell megállapitanunk, hogy ez sem szolgáltat alapot az idézett jogelv felállitására.

Abból a körülményből ugyanis, hogy a KT. 356. §-ának 2. pontja első mondatában szabályozott minimális kárigénynek — a törvény szövege szerint — nem feltétele a fedezeti vétel eszközlése, még nem következtethető, hogy a 2. pont 2. mondatában foglalt maximális kárigény ugyanazokat a szabályokat uralja. Ezuttal a törvénynek csakugyan az az értelme, amit mond: ennyi és nem több. A törvény szavaiból: «Emellett azonban nincs kizárva, hogy a vevő igazolható nagyobb kára megtéritését is követelhesse», csak azért, mert helyileg összefüggésben vannak az első mondattal, arra következtetést vonni, hogy a második mondatra nézve is állanak az első mondat szabályai nem lehet. A második mondatban egyszerüen szabályozva van az első mondatban foglalt ugynevezett minimális kárkövetelést meghaladó nagyobb kárigény lehetősége, de nincs megszabva (mint az első mondatban) egyuttal a bizonyitás módja, a kárkövetelés mértéke is. Ha pedig törvényes rendelkezés a nagyobb kárigény kereteit, bizonyitásának a módját nem állapitja meg' ugy a KT. 1. §-a értelmében a kár nagyságának mértékére és bizonyitására nézve az általános magánjog szabályai alkalmazandók. Ime: magára a törvény szövegére tehát nem alapitható az a felfogás, hogy az árkülönbözetet meghaladó nagyobb kár akkor is követelhető, ha a vevő az eladó által nem szállitott árut fedezeti vétel utján nem szerezte be; a törvényre hivatkozással eszerint, konstruálható meg az a szabály, hogy a maximális kárra, az érvényesités feltételeire, a kár mértékére nézve nem az általános magánjog, hanem a minimális kárpótlásra vonatkozó első mondat rendelkezései volnának alkalmazandók.

Az általános magánjogi kártéritési szabályok szerint pedig, ha a kárositott hozzájárulhatott volna a kártétel elháritásához, akkor a kárt a kárositóval közösen viseli, vagyis: kötelessége a kárositottnak a kár enyhitésére a maga részéről is közremüködnie. De levezethető ebből a jogszabályból az a következtetés is, hogy amennyiben a kárositotton állott a kártétel következményeinek elháritása. ezt azonban kárositott elmulasztotta, ugy a kár megtéritése nem követelhető.

Igy állván a kérdés az általános magánjog szempontjából mennyivel inkább alkalmazandók ezek a szabályok a Treu und Glauben elvén sarkalló kereskedelmi ügyekben!

És nincs is ugyszólván modern német iró, aki az árkülönbözetet meghaladó nagyobb kárkövetelés kérdését nem ebben az összefüggésben tárgyalná.

Igy Staub: (Excurs zu §. 374. Anm. 62.) «Anderseits darf der Käufer eine sich ihm darbietende Deckungsgelengenheit nicht ablehnen»; igy Staub—Pisko (359. old.) szerint a nagyobb kár érvényesitésének a feltétele az, hogy a vevő «muss dartun, dass er sich nicht decken konnte. Hasonlóképpen foglalnak állást Goldmann * (373. §. Anm. 228.), Lehmann Link, ** (376. old. Anm. 64.), Dühringer—Hachenburg ***) 160. old.

De az általános kártéritési szabályokra alapitott érvektől eltekintve, magával a Treu und Glauben elvében gyökerező ethikai felfogással sem volna összeegyeztethető, hogy pusztán a kárositott kényelme, hanyagsága kedvéért tegyük felelőssé a másik szerződő felet! Éppen azért, mert vevő az esetleges fedezeti vételt hivatalos közremüködés nélkül, kötött formák megtartása nélkül, a

* Es wird für die Schadensberechnung unter Umständen allerdings auch das Unterlassen eines Deckungskaufes, durch welchen der Schaden hätte gemindert werden konnen, in Betracht gezogen werden müssen.

** Eine Verpflichtung zum Deckungskauf hat er an sich nicht, doch wird zu folgern sein, dass er nicht geradezu die Gelegenheit dazu ablehnen darf.

*** Es liegt ein Selbstverschulden des Glaubigers darin, dass dieser es unterlassen hat, den Schaden zu vermindern. Dies liegt vor, sobald Treu und Glauben die Vornahme des Deckungskaufs erheischen. Unterlässt der Gläubige dasselbe, obwohl er weiss, dass er hiedurch den Schaden abwehrt oder doch mindert, so verstösst sein Verhalten gegen Treu und Glauben.

mindenkori tényállásnak és konjunkturáknak megfelelően eszközli, mert tehát a fedezeti vétel lefolytatására nézve semmiféle törvényes rendelkezés nincs, éppen ez okból kell a Treu und Glauben intencziójának fokozottabb mértékben érvényesülnie. Miért tegyük hát felelőssé csak a késedelmes eladót, ha a kárositott egy egyszerü telefonrendelés utján beszerezhette volna a megrendelt, de nem szállitott árut?

A kárositott közremüködési kötelességének a megállapitásával, még csak az a kérdés volna megoldandó, hogy a károsodás elhárítása körül mily foku és természetü közremüködés kivánható meg a kárositott részéről?

Questio facti ez s igy az eset körülményeihez képest határozandó meg a közremüködés foka és természete. Általánosságban, a rendes és gondos kereskedő magatartása veendő az összehasonlitás alapjául. Valami tüzetes, túlóvatos eljárást persze abban a tekintetben, hogy beszerezhető-e az áru egyáltalában, hogy hol és hogyan szerezhető be a legelőnyösöbben, nem kivánhatunk a kárositottól, hiszen az esetek nagy zömében a rendes kereskedő sem szokott ily módon eljárni.

Ha tehát a rendes kereskedelmi forgalomban előforduló áruról van szó, amely egyszerü megrendelés utján bárhol és bármikor megszerezhető, ugy előáll a kárositottnak ez a kötelessége: «darf er eine sich ihm darbietende Deckungsgelegenheit nicht versäumen».

Az eredmény, ezek szerint tehát, amelyre maga a KT., de a jogirodalom s különösen a Treu und Glauben alapján jutottunk, az, hogy a KT. 356. §-ának 2. pontja 2. mondatában szabályozott maximális kárkövetelés eredményes érvényesitésénél — amennyiben a rendes gondosságu kereskedő a megrendelt, de nem szállitott árut máshonnan beszerezhette volna — a kárositottnak az a kötelessége, hogy fedezeti vételt eszközöljön, megállapitandó s ehhez képest a perben a felperest terheli a bizonyitási kötelezettség, hogy a teljesités helyén és idejében az áru nem volt megszerezhető.

Dr. Mészáros Lajos,
kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki jegyző.

Különfélék.

— **Dr. Balogh Jenő** vallás- és közoktatásügyi államtitkári kinevezését a jogászvilág nagy örömmel fogadja. Nemcsak azért, mert e fáradhatatlan tudós eddigi sokoldalu tevékenysége nagyobb hatáskörben talál érvényesülésre, de azért is, mert Balogh Jenőtől uj pozicziójában a magyar jogélet is igen sokat várhat.

Balogh, amellett, hogy kiváló dogmatikus, korántsem szobatudós. Egyetemi előadásaiban az elméleti tanitást összekötötte a szemináriumi rendszerrel és a szabadságvesztés büntetési intézetek bemutatása által a szemléltető módszerrel is. Meg vagyunk róla győződve, hogy Balogh Jenő a legnagyobb szeretettel fogja felölelni a jogtanitás reformját abban az irányban, hogy jogi oktatásunk az élethez közelebb hozassék, modernebb alapokra fektettessék. Hisszük, hogy e reform során — különösen a gyakorlati tárgyak tanitásánál — a Balogh Jenő által oly nagy szeretettel felkarolt szemináriumi rendszernek nem kis szerep fog jutni.

Balogh Jenő széleskörü tapasztalatokat visz az államtitkári székbe a magyar patronage-ügyről is.

Hogy a fiatalkoruak patronage-ja a legszorosabb összefüggésben van az oktatással, főként pedig az elemi oktatás ügyével, azt mondanunk sem kell. A közoktatásügyi kormánynak a társadalom védelmére irányuló ezen rendkivüli jelentőségü actiókkal a legszorosabb kapcsolatot kell létesitenie és sokkal nagyobb részt kell venni azokban, mint eddig.

Ennek irányitására pedig nincs alkalmasabb férfiu, mint Balogh Jenő, a Btk. novellájának megvalósitója, aki a magyar patronage-ügynek ugyszólván megteremtője, lelke volt.

Hogy Balogh Jenő uj hatáskörében rendkivül sok teendői közt sem fogja elhanyagolni a jogtudományt, abban azok, akik az ő kiváló egyéniségét ismerik, nem kételkedhetnek. Mi is ebben a reményben üdvözöljük őt felelősségteljes, de szép pozicziójában.

— **A polgári perrendtartás vitája** semmi különösebb jelentőségü mozzanatot nem mutatott fel. Ugy az igazságügyminiszter, mint Plósz Sándor előadó, a lehető legrövidebbre szoritották nyilatkozataikat, a javaslat mielőbbi letárgyalása érdekében. Ugyanez a szempont dominálta a felszólalt képviselők beszédeit, valamint okozta azoknak hallgatását, kik hivatva lettek volna a vitában élénk részt venni, azonban ugyancsak a sürgős elintézés érdekében tartózkodtak a beszédtől.

Utólag is kifejezzük a jogászvilág hálaját mindazok iránt, akik a kódex előkészitésében és megalkotásában résztvettek. Plósz Sándoron kivül a legnagyobb elismeréssel tartozik a jogászság Székely Ferencz igazságügyminiszternek, aki a javaslatot magáévá téve, annak tárgyalását kieszközölte és czéltudatos erélyével keresztülvitte és ezzel sikerült megvalósitania azt, amit már annyi év óta pium desideriumnak tekintettünk. Elismerésünk illeti az igazságügyminiszterium két kiváló tagját: Térfi Gyula miniszteri tanácsost és Fodor Ármin kir. táblai birót is, akik mind a törvény készitőjének, mind a miniszternek a törvény megalkotásában és indokolása szerkesztésében igen nagy szolgálatot tettek.

— **Az ügyvédi szempontok a perrendtartás tárgyalásában** — mint már lapunk mult számában jeleztük — csaknem teljesen háttérbe szorultak. Az ügyvédi kényszer kérdése a kar tagjainak nagyrésze előtt nem volt valami kivánatos programmpont. Ezen egy ponton kapott az ügyvédség konczessiókat. Viszont a vereségek jellemzésére elég arra utalni, hogy a képviselőház elfogadta azt a rendezést, mely szerint az ügyvéd a házassági békéltetésnél jelen nem lehet és mellőzött minden olyan módositást, mely az ügyvédi kar jogos kivánságait az anyagi téren elégitette volna ki.

Sajátszerü jelenségként emlitjük meg, hogy azok, kik hivatva lettek volna az ügyvédség érdekeit képviselni, a részletes tárgyalás során a módositások proponálásától tartózkodtak, ugy hogy az ügyvédi kamaráknak és az ügyvédi körnek igen fontos javaslatai tekintetében pozitiv javaslat hijján az igazságügyminiszternek és az előadónak a részletes tárgyalásban nem is kellett elutasitó álláspontot elfoglalni.

Ámde nemcsak mellőztettek az ügyvédi érdekek, hanem még ezenfelül az ügyvédségnek az inzultusokból is kijutott. Egyik felszólaló (gyakorló ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara volt választmányi tagja) a következőket mondotta: «Ha a váltó hamis is, a biztositási végrehajtás ellen nincs segitség, ezt beadhatja és ez *majdnem mindig a skálaköltség érdekében történik. Amely perczben az ügyvédek számára nem lesz skálaköltség megállapitható, a biztositási végrehajtások száma nagyon meg fog apadni.*» Egy másik képviselő (volt ügyvéd) a következőképp szólott: «Nem tartom helyén való indokolásnak, hogy azért van szükség váltóügyekben ügyvédre, hogy a kitöltésben az ügyvéd a hitelező segitségére legyen, mert eltekintve attól, hogy a nagy többségben tiszteletre méltóan járnak közben az ügyvédek, de van a prakszisban *igen sok eset, hol a blanketták az ügyvédi tanács folytán való kitöltése nem egyéb, mint szerződésellenes megállapodásoknak a váltóba való foglalása.*»

Amikor az ügyvédnek a békéltetésnél való jelenlétéről volt szó, természetesen a most idézett két felszólaló itt is hallatta szavát, és pedig egészen természetes, hogy az ügyvédnek a békéltetésnél való jelenléte ellen. Ez alkalommal egyik képviselő (egyetemi tanár) ekképp fejezte ki az ügyvéd müködése fölötti elismerését. «Miért kellene az ügyvédnek a

békéltetésnél jelen lennie, neki ott szerepe, beavatkozása nincs. Más jelentősége megjelenésének nincs, *mint legfeljebb az, hogy eggyel több megjelenés révén valamivel több költséget fog felszámitani.*»

— **Brunner Henrik** hetvenedik születésnapját tisztelői és volt tanitványai 800 oldalra terjedő ünnepi kötetben ünneplik. A nagyértékü mü 28 kiváló historikus és jogász tollából került ki. A németek, osztrákok, francziák, olaszok, hollandusok és angolok között Magyarországot két jogtörténettudósunk képviseli: *Timon Ákos* és *Schiller Bódog*. Timon a magyar szent korona közjogi fogalmának fejlődését és jelentőségét dolgozta fel, mig Schiller «Az első magyar törvénykönyv és a német jog» czim alatt arról értekezik, hogy Szent István törvényeinek csak kevés német vonatkozása van, a tulnyomó nagy rész vagy az érvényben levő szokásjog kodifikácziója vagy öntudatos ujitás. Mindkét tanulmány mind tárgyánál, mind feldolgozásánál fogva méltóan képviseli az előkelő nemzetközi társaságban Magyarországot.

— **A budapesti ügyvédi kör** évi rendes közgyülése mély megilletődéssel fejezte ki részvétét a kör elhunyt elnöke: Szohner Lajos iránt, kinek érdemeit az uj elnök: Zsigmondy Jenő méltatta. Társelnökül Burián Béla, alelnökökül Gyöngyössy József és Szilágyi Artur Károly, titkárul Weigand József választattak meg, mindannyian kipróbált vezetői a kör szellemi életének.

A közgyülésen az évi jelentés kapcsán dr. Balog Arnold szóba hozta a polgári perrendtartás törvényhozási tárgyalását és a magyar ügyvédség örömének adott kifejezést *Plósz Sándor* korszakalkotó müvének törvénybe iktatása fölött. Másfelől sajnálatát fejezte ki szóló az ügyvédség jogos kivánságai elől való merev elzárkózás, valamint az ügyvédségnek több oldalról történt meggyanusitása miatt. Felszólaló szóba hozta Polónyi Géza volt igazságügyminiszternek a budapesti keresk. és váltótörvényszék birói kara ellen intézett támadásait is, amelyeket részletesen ismertetvén, a jelenlevők általános helyeslése közben mutatta ki azok teljes alaptalanságát. A volt miniszter azon hivatkozására, hogy a budapesti ügyvédi kar tagjai bizonyos visszaélésekről tudnak, a felszólaló felhivta a közgyülést, tegyen tanuságot arról, hogy e vádak alaptalanok és a törvényszék birói kara méltatlanul hurczoltatott meg. A közgyülés egyhangu tüntető manifesztácziója igazolta Polónyi Géza vádjainak abszolut valótlanságát.

— **Jogi könyvtár.** E czimen jelent meg Kudora Károlynak, a budapesti tud. egyetemi könyvtár első őrének könyvészeti munkája. A munka főleg a joghallgató ifjuságnak készült, mint a bevezetés mondja és olyképpen, «hogy minden előismeret nélkül el lehessen igazodni benne». Ennek e czélnak meg is felel; sőt tekintve a budapesti kir. tudományegyetemben uralkodó azt a sajnálatos állapotot, hogy szakkatalogus jóformán nincs, hogy az egyes könyvek beosztása, a czimlapok elkészitése igen sokszor hibás, az egyes könyvek megközelitése pedig igazán nehéz, örömmel üdvözölhetjük ezt a munkát, amely — bár egy-egy czimszónál erősen jogásziatlan kézre vall, — nagyban-egészben azért jól használható. A könyvek czimszavak szerint vannak rendezve. A mü ára 2 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Házasságkötés megtévesztés alapján.** 1885-ben felperes — akkor testőrhadnagy — elvette jelenlegi feleségét, abban a hiszemben, hogy az gróf V.-nek, aki akkor már második házasságában élt, első házasságából származott leánya. A leányt a gróf házában ismerte meg. A gróf a házasságkötés alkalmával hamis keresztlevéllel igazolta, hogy a leány első házasságából született gyermeke. A katonai hatóság részére is állitott ki megfelelő okiratot felperes vagyoni helyzetének biztositására, amely szerint halála után veje nagyobb összeget fog kapni az általa kezelt hitbizományi vagyonból. 1904-ben a gróf meghalt, ekkor az özvegye kijelentette, hogy a leány csak nevelt leánya a grófnak s hogy voltaképp egy asztalos-család gyermeke; a hitbizományi alaphoz tehát felperes nejének semmi joga sincs. Felperes erre a gróf örököseit perelte. Az elsőfok kötelezte alpereseket oly összeg fizetésére, amennyit felperes neje követelhetett volna az örökségből, ha tényleg leánya a grófnak. A német birodalmi legfőbb törvényszék a felebbezést elutasitja azzal, hogy felperes a kárára elkövetett csalásért nemcsak a szenvedett kárt, hanem az elmaradt hasznot is követelhetné.

— **A bajor ügyészség uj ügyviteli szabályzata és az irásbeliség.** 1910 november 3-án jelent meg az uj szabályzat, amely első részében a bajor ügyészség szervezetéről, vezetéséről, az ügyek beosztásáról rendelkezik. Ami az ügyek elintézését illeti, az uj szabályzat az irásmunkát jelentékenyen csökkenti és ugy rendelkezik, hogy az ügyészek minden elintézést a lehető legegyszerübb, leggyorsabb módon eszközöljenek, az irásbeliség csak a legszükségesebbre szoritkozzék. A IV. rész 33. §-a ugy rendelkezik, hogy az ügyész köteles minden ügyet a legnagyobb gyorsasággal elintézni, mert az a czél, hogy a bünre hamar következzék a büntetés és az illetékességnek hosszu megvitatása a ténykérdés megállapitását veszélyezteti.

— **Ötvenezer korona egy lábszárért.** Bratton Tamás egy vasutépitő-társaság szolgálatában állott. Egy anyagszállitóvonatnak a vezetését bizták reá a Snake Hill-i (Newyork-állam) vasutépitésnél. Miközben két kocsit összekapcsolt, egyik munkás megeresztette a fékezőt. A kocsi megindult és elgázolta Brattont. A kocsi annyira összetörte lábszárát, hogy azt amputálni kellett. Pört inditott a társaság ellen és 250,000 K kártéritést követelt. A napokban tárgyalta ügyét az esküdtszék White-Plansban és 50,000 K-át itélt meg neki elvesztett lábszáráért. (Munkásügyi Szemle).

A Magyar Jogászegylet közjogi és közigazgatási jogi bizottsága f. évi deczember hó 3-án (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart, melynek napirendje a következő: 1. Elnöki megnyitó. 2. Dr. Királyfi Árpád. A bosnyák-herczegoviniai tartományi illetőség és következményei. Vendégeket szivesen lát az egylet.

Alkalmazást keres, nagyobb forgalmu, főként kereskedelmi és büntetőjogi praxist nyujtó fővárosi ügyvédi irodában január 1-ére, két és fél évi gyakorlattal biró ügyvédjelölt. Czim: dr. Barcs Ernő, Kisvárda. 13913

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 49. szám. Budapest, 1910 deczember 9

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A référé. *Eugen Albert*, a bordeauxi törvényszék helyettes elnökétől. — A kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában statuált jogköre. *Bigner József*, dévai vezető kir. ügyésztől. — A gyermekkoru bünösök és a biróságok. *Moizer Imre* kir. albirótól. — *Jogirodalom:* Dr. Almási Antal: A dologi forgalom. Magániogi tanulmány. *Dr. Kiss Géza* nagyváradi jogakadémiai tanártól. — Különfélék. *Melléklet:* Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A référé.*

A référé-eljárás a polgári perrendi törvény 806—811. §-aiban van szabályozva. A franczia törvényhozás a référé-eljárás megteremtésével — helyesebben — mivel a régi franczia jog bizonyos formában már azelőtt is ismerte, felujitásával, azon kérdéseknek birói uton való megoldását czélozta, melyeket a halaszthatatlan sürgősség [1] jellemez, mikor is minden késedelem nagy károsodással jár.

Természetes tehát, hogy jelentékenyen eltér a rendes eljárás szabályaitól: vagy egyszerüsiti, vagy megszünteti ezeket, nevezetesen az idézési időközök itt nem alkalmaztatnak kötelezően, a polgári ügyész [2] jelenléte itt nem kivántatik meg; az érdekelt személyesen jelenhetik meg, személyesen védekezhetik, a nyomban hozandó «meghagyás» (ordonnance) azonnal végrehajtható, ha makacssági, nem lehet ellene ellenmondással [3] élni. Másrészt ennek a mondhatni, minden formalitás nélkül hozott birói határozatnak nincs végleges jellege. Ezért a référé-elnök mindig csak ideiglenes határozatot hoz, rendelkezései egyébként nem érintik a felek jogait és az érdemleges döntést. A 809. §. szerint az ő határozata nem praejudikál az ügy érdemére vonatkozó itéletnek.

Ebből következik az is, hogy az «ordonnance» a felsőbb biróságokhoz is megfellebbezhető, ha egyáltalán van fellebbezésnek helye, nincs «res iudicata» [4], a référé meghagyás «non facit ius inter partes», mint a római jogi közmondás tartja: «Res iudicata pro veritate habetur», ugy mint a birói itélet, vagy végzés.

Egy szóval és ez éppen az alapelve: a référé-meghagyás nem vet véget a jogvitának, a pert nem szünteti meg, de bizonyos kritikus helyzetek káros hatásait elháritja.

Bárha e meghagyásoknak csak ideiglenes jellegük van és nem prejudikálnak, gyakran mégis véget vetnek a pernek, a biró sokszor előre láthatja, hogy mi lenne méltányos és a törvény óhaja éppen az, — mint az indokolásból is kitünik, — hogy ritkán kerüljön olyan jogvita rendes tárgyalásra, mely fölött a référé-biró határozott. «A peres felek érdekében kivánatos, — mondotta az előadó — hogy a référé-itéletek végleges és teljes megoldásai legyenek ama nagyszámu pernek, melyek a törvény szavai szerint csak ideiglenesen vannak eldöntve. Az elnökök legyenek áthatva attól, mennyi jót tehetnek igy és méltányos itéletekkel a béke oltárává tehetik birói székiket.»

A référé-eljárás, mely polgári perrendünkben lakonikus rövidségü, de arra mégis elég tág szövegben van szabályozva, hogy kiterjeszthető legyen, nagy szolgálatokat tett és tesz ma is. Távol van attól, hogy elavuljon, köre épp az igazságszolgáltatás szükségletei és követelményei folytán, jelentékenyen terjeszkedik és alkalmazzák számtalan esetre; ezeket a törvény által előirt alkalmazási esetek első kategóriájába sorozzuk, mint látni fogjuk. A felek és a hatóságok a törvény szelleme szerint jártak midőn az eljárás alkalmazási terrenumát kiszélesitve, elérni kivánták azt a mindenekfelett kivánatos czélt, hogy a per születése pillanatában megszünjék. Az uj törvényeknél elég nagy számban adott helyet a törvényhozó, csakhogy a perek befejezését siettesse, a référé eljárásnak.

Az első kérdésre feleletül azt lehet tehát mondani, hogy az intézmény teljesen bevált.

A jogászközönség fájlalja, hogy csak a polgári birónak van hatalma ily egyszerü és czélirányos formában határozni. Nem akarják belátni, miért ne lehessen a felebbezési törvényszék, valamint a kereskedelmi törvényszék elnökének, a prefektura tanácsának és a békebiráknak ily hatáskörük.

Alább látni fogjuk, hogy az 1887 nov. 18-iki törvény oly ügyek elintézését bizta a békebirákra, melyek a törvényszéki elnökök hatáskörébe tartoztak előbb, akik référé utján járhatnak el; érdekes és nem normális, hogy az 1887. évi törvény a békebirák határozatainak felebbviteli fórumává tette a törvényszékek elnökeit.

Kereskedelmi ügyekben, nevezetesen a csődnél, a csődbiztos-birónak hasonló hatalma van, mint a référé-birónak, a csődválasztmány kérelmére elrendelheti a romlandó ingóságoknak, vagy amelyeknek megőrzése költséges, eladását, továbbá kérelmükre a vagyonbukott szükséges fehérneműjét, ruháit, értéktárgyait, butorait a tömegből kiadathatja, ugyszintén a könnyen romló tárgyakat, vagy amelyek nem szükségesek az üzlet folytatásához. (Kereskedelmi törvény 469—470.) Miért ne lehetne meg a kereskedelmi törvényszéki birónak más ügyeket illetőleg az a joga, ami a közönséges törvényszéki birónak megvan?

Kétségtelen, hogy ugy a kivételes biróságoknak, mint a közigazgatási biróságoknak, békebiráknak nincs hatalmuk határozataikat végrehajtani és megengedni nekik a référé-eljárást annyi lenne, mint felruházni őket e joggal. De meg kell jegyezni, hogy a polgári törvényszék elnöke nemcsak végrehajtási ügyekben, hanem más sürgősséget igénylő ügyekben is határoz référé eljárás szerint, másrészt miért lennének a kivételes biróságok illetéktelenek az itéleteik végrehajtásánál felmerült ügyekre nézve is, hiszen a référé csak ideiglenes rendelkezést jelent? A polgári biró azután érdemileg eljárhatna a perben és igy az elv, hogy a kivételes biróságoknak nincs végrehajtó hatalmuk, meg lenne mentve.[5]

A fentiekben feleltünk a t. szerkesztőség által feltett első és harmadik kérdésre. A référé rendszer teljesen bevált, csak a

* A forditást átnézte és néhány jegyzettel ellátta dr. Mandel Zoltán kir. bir. joggyakornok.

[1] A franczia jog megkülönböztet «célérité» és «urgence» között. Az előbbi csak az idézési határidők megröviditésére és a «sommás eljárás»-ra szolgáltat igényt, az utóbbi lévén sokkal sulyosabb: référére; Garsonnet: Traité de procédure VII. 271.

[2] A franczia perrendtartásban a közérdek védelmére nemcsak a büntető, hanem a polgári perben is közremüködik állami hatóság: a ministére public.

[3] Ez csak az általános ellentmondásra nézve áll; nevezetesen a mulasztó alperesre nézve; — hogy a harmadik személyek ellentmondása tierce opposition meg van-e engedve, vitás, — Garsonnet szerint igen; l. i. m. 308.

[4] Ennélfogva a référé kérelem megismételhető, a référé-meghagyás megváltoztatható l.; Garsonnet i. m. 307.

[5] Ez az elve a franczia államtudománynak Montesquieu óta sokat hangoztatott: «séparation des pouvoirs» elve; l. Garsonnet i. m. 257.

rendes törvényszékeknek van rá hatáskörük, de kivánatos lenne, hogy kiterjesztessék és a felebbviteli bíróságok, a kereskedelmiek, békebirák és prefektura-tanácsok is járhassanak el e módon.

A második kérdés igy hangzik: «mily ügyeknél alkalmazható ez eljárás?»

A code de procedure civile 806. §-a adja meg a feleletet e kérdésre: Minden sürgős esetben, vagy ha ideiglenesen kell határozni valamely végrehajtható okirat, illetőleg bírói határozat végrehajtására vonatkozólag.

Ez a §. tehát általánosságban két kategóriáját állapitja meg azon ügyeknek, melyeket a törvényszék elnöke référében intézhet el. 1. sürgősség, esetén és 2. ha valamely végrehajtási jogczim (pl. közokirat) illetőleg határozat végrehajtásáról van szó. Vizsgáljuk meg sorban a référé eljárás szerint elintézhető ügyeknek e két kategóriáját.

I. A «sürgősség» — mondja a törvényszöveg. Ez alapon a biró hatásköre igen tágkörü, mert nagyon sokszor lehet sürgős szükséget felhozni arra, hogy a biró határozzon egy kérdésben. A biró mint référé-biró tehát számtalan ügyben itélkezhet, de ismételjük, csak ideiglenesen, anélkül, hogy az ügy érdemleges eldöntésének prejudikálna.

A sürgősségi esetek két csoportra oszthatók: azokra, melyeket a törvényhozás maga is felsorolt és amelyeket nem, vagyis vannak oly ügyek is, melyek jellegüknél fogva kivánnak gyors megoldást és amelyeket a biró belátása szerint nyilvánithat sürgősnek vagy nem sürgősnek, anélkül, hogy a semmitőszék részéről határozata felülvizsgálható lenne, azaz, ha itélkezett a felett, hogy a dolog sürgős-e vagy sem, nem lehet a felebbezés elintézése után (ha a meghagyásnál [egyáltalán] helye volt felebbezésnek) a semmitőszék elé vinni a meghagyást, mert a cour de cassation csak jogkérdésben itél.

Néhány törvény által meghatározott sürgős ügy:

1. Ingókat foglaltak le és a polgári perrend 96. és következő §-ai értelmében zárgondnokot neveztek ki. A jegyzőkönyvben a 99. §. értelmében az árverés napját kitüzték. Valamely okból az árverés a kitüzött napon nem tartatott meg. A zárgondnoknak, kit az árverés megtartása, melynek napja a jegyzőkönyvben előre meg van meghatározva, felmentetett volna megbizásától, érdeke lehet, hogy megbizása megszünjék. Ha a végrehajtató, vagy a végrehajtást szenvedett nem egyeznek bele a felmentésbe, a référé-biró felmenti. A polgári perrend 606. §-ában áll ugyanis: «a végrehajtást szenvedő és a végrehajtató ellenében référé-uton lehet kérni a felmentést a foglalás helye szerint illetékes birótól.»

2. A végrehajtónak meghagyják, hogy valakinél, egy harmadik személynél, akinek a birtokában bizonyos ingóságok vannak, foglalja le ezen ingóságokat, ez megtiltja a végrehajtást foganatositó közegnek, hogy belépjen, ekkor référé-uton ad neki felhatalmazást a biró arra, hogy behatoljon. Ha az, akinél a lefoglalandó dolgok vannak, a foglalásnak ellenszegül, a kiküldött biró elé terjeszti az ügyet s a végrehajtást addigra felfüggesztik, a végrehajtást kérelmező azonban az ajtó elé őrizetet állittathat.

3. A közjegyzők és általában azok, akik az eredeti okiratokat őrizetben tartják, nem adhatnak másolatot azokról, amig az eredeti fogalmazvány nincs belajstromozva, vagy befejezve.[6]

De egy félnek érdeke lehet, hogy másolatot kapjon, még mielőtt belajstromoztatott volna az okirat, vagy nem lenne teljesen befejezett. A bíróhoz fordul kérvénynyel, hogy hatalmazza fel az illető közeget a kiadásra és ha az a meghagyás ellenére megtagadja, az ügy a référe-biró elé kerül: amint a 841., 842. és 843. §-ok rendelik: 841. §. A fél, aki egy még be nem lajstromozott vagy befejezetlenül maradt aktáról akar másolatot, az elsőfoku bíróságnál kérvényt nyujt be. 842. §. Ha az ordonnance ugy rendelkezik, hogy a másolat kiszolgáltatandó, erről a kiadott másolat alján emlités teendő. 843. §. A jegyző vagy irattáros vonakodása esetén az elsőfoku bíróság elnöke elé terjesztetik az ügy.

Elvileg ugy áll a dolog, hogy az eredeti okiratok megőrzésével megbizott hivatalok csak egy végrehajtási záradékkal ellátott kiadmányt szolgáltatnak ki, de előfordulhat, hogy a félnek egy második másolatra van szüksége, akár mert az első elveszett, akár mert az is le van kötve egy másik ügyben; mindez esetben a référé-elnök elrendelheti, hogy második kiadványt szolgáltassanak ki. A perrend 844. és 845. §-ai intézkednek erről.

«844. §. A fél, ki másodlatot vagy egy másolatot akar a letett okiratról, az elsőfoku bíróság elnökéhez kérvényt nyujt be és a nyert meghagyás alapján a jegyzőtől kérni fogja, hogy egy bizonyos napon és órában adja azt ki, az érdekelt feleket pedig hivja meg ehhez. E meghagyás a második kiadvány vagy másolat alján megjegyzendő, s kitüntetendő az összeg is, melynek erejéig végrehajtás vezethető s hogy esetleg a hitelezett összeg kiegyenlittetett vagy részben engedményeztetett. 845. §. Ha az érdekelt felek nem egyeznek bele, référé-eljárásnak van helye.»

5. Lehetséges, hogy valakinek oly ügyiratra van szüksége, melynél fél gyanánt nem is szerepel. A 846. §. különös eljárást állapit meg, hogy részére másodlat vagy másolat szolgáltattassék ki. Ha egyik érdekelt azt állitja, hogy a másolat nem egyezik az eredetivel, az elnök előtt référé-eljárásnak van helye. A 852. §. következőkben irja ezt le: «Felek összehasonlithatják a kiadmányt vagy másolatot az eredeti okirattal, melyet az irattáros felolvas. Ha azt állitják, nogy nem egyezőek, a jegyzőkönyvben kitüzendő napon az ügyet az elnök elé terjesztik, ez eszközli az összehasonlitást; e czélból az irattáros köteles az eredeti okiratot előterjeszteni.»

6. Azon különböző esetekben, midőn[7] pecsétek alkalmazásának vagy levételének van helye, viták merülhetnek fel; előfordulhat, hogy a hatósági közegnek, ki a pecsétek alkalmazásával vagy levételével meg van bizva, megtagadják a bebocsáttatást, lehet, hogy tiltakoznak az ellen, hogy a pecsétet valamely butorra, szobára alkalmazzák, vagy nem akarják, hogy levegyék. Mindezen esetekben a kiküldött megemliti ezt a jegyzőkönyvben és az elnöknek referál. A polgári perrend 921. és 922. §-ai intézkednek ez esetekről. «921. §. Ha az ajtó zárva van, ha a pecsétek alkalmazása akadályokba ütközik, a bíróság elnöke référé-uton határoz. E végett felfüggesztik a végrehajtást és a békebiró, ha szükség van reá, őrt állit, vagy zár alá veszi az ingókat, s azonnal jelentést tesz az elnöknek. De ha a késedelem veszélylyel jár, a békebiró ideiglenesen intézkedhetik, de jelentést kell tennie azonnal a bíróság elnökénél. 922. §. Minden esetben, midőn a békebiró a référé-elnöknek jelentésre köteles, akár a lepecsételés tárgyában, akár más tárgyban, a történteket és intézkedéseket a békebiró által felveendő jegyzőkönyvbe be kell vezetni, az elnök is a jegyzőkönyvre vezeti a meghagyásokat (végzéseket).»

7. Ha a hagyaték leltározása folyamán a felek között nézeteltérések keletkeznek, a közjegyző az ügyet a bíróság vezetője elé terjeszti. A perrendi törvény 944. §-a igy szól: «Ha a leltározás folyamán vitás kérdés merül fel, vagy ha a hagyaték igazgatására vonatkozólag a fél kérelmet terjeszt elő és a többi fél nem járul hozzá, a közjegyző a feleket az elsőfolyamodásu bíróság elnökéhez référére utasitja; ezek személyesen járhatnak el, ha abban a cantonban laknak, hol a bíróság székhelye van; ez esetben a jegyzőkönyvre irja az elnök rendelkezéseit.

8. Ha az adóst adósságok miatt letartóztatják, ami Franciaországban az 1867 julius 22. törvény hozatala óta, mely polgári ügyekben a személyfogságot eltörölte, nem fordul elő, de ami büntett, vétség vagy egyszerü kihágások után kiszabott pénzbüntetés vagy kártérités nem fizetése folytán előfordulhat, a letartóztatott adós követelheti, hogy az ügyet référé-eljárásra az elnök elé utalják.

9. Ha a hagyatékhoz tartozó ingóságoknak eladásáról van szó, ami különböző esetben is fordulhat elő, nevezetesen ha a felek osztozkodni akarnak vagy a hagyaték, illetve a vagyonközösség hitelezői fizetést követelnek és érdekükben áll a hagyaték elárverezése, référé-eljárásnak van helye. Ez az eset a polgári perrendtörvény 945., 946., 957., 948. §-aiban van szabályozva.

«945. §. Ha egy hagyatékhoz tartozó ingóságok elárverezésének van helye a polgári perrend törvény 826. §-ának rendelkezéséhez képest.[8]

[6] Franciaországban a fontosabb ügyletek közjegyző előtti irásba foglalása kötelező. A kiállitott okiratot lajstromba vezetik, «enregistrement», ugyanigy nevezik az ez alkalommal fizetendő illetéket is.

[7] Különösen hagyaték, csődeljárásnál és végrehajtásnál.

[8] 886. §. Minden örököstárs természetben követelheti részét az ingóságokból és ingatlanokból; de ha foglaltató vagy ellenmondó hitelezők vannak, vagy ha az örökösök többsége az eladatást szük-

946. §. Az eljárás valamely érdekelt fél kérelmére az elsőfolyamodásu bíróság elnökének elrendelésére és bírósági végrehajtó közbenjöttével történik.

947. §. A leltározásnál megjelenni jogosultak megidéztetnek és akik 50 km távolságon belül tartózkodnak vagy laknak, azoknak a határozat kézbesittetik.

948. §. Ha valami vitás kérdés merül fel, az elsőfolyamodásu bíróság elnöke référé utján határoz előzetesen.»

10. Egy 1887 nov. 15-iki törvény (lásd fentebb emlitve) a bíróság elnökét feljogositja, hogy a temetés körül keletkező vitás kérdések felett határozzon. E törény 4. §-a igy hangzik : «A temetés módjára vonatkozó vitában még aznap hozzon határozatot az elhalálozás helyének békebirája ; ezen határozat ellen a törvényszék elnökéhez felebbezésnek van helye, az 24 órán belül tartozik határozni.» A törvény meghozatala előtt a polgári perrendi törvény 806. §-a értelmében a törvényszéki elnök feladata volt a vitás temetkezési és gyászszertartási kérdésekben határozni, és a sürgősség tekintetbe vételével határozott is. A törvényhozás czélirányosabbnak gondolta a békebirót ruházni fel elsőfoku hatáskörrel, s tényleg a legtöbb esetben a békebiró rövidesebben hoz határozatot, közelebb van a felekhez, különösen, ha a vitás kérdés más kantonban merül fel, mint ahol a rendes bíróság székhelye van. Megjegyezhetjük, ez az egyetlen eset törvényhozásunkban, hogy a békebiró határozata elleni felebbezés felett a rendes bíróság elnöke référé-uton határoz.

11. Az 1905 márczius 31-iki törvény által módositott 1898 április 9-iki törvény szintén feljogositja az elnököt référé-eljárásra az ipari balesetek tekintetében. A 11. §. igy szól : «Ami a jelen törvényben meghatározott kártéritési eseteket illeti, a bíróság vezetője, ha a sérült még a vizsgálat befejezése előtt halt meg, az iratok áttétele után öt napon belül, különben pedig — a bármely fél által bemutatott halálesetfelvételi ivnek vagy a felek irásbeli oly megegyezésének, mely a munkaképtelenség állandóságát elismeri vagy a békebiró határozatának (előző §. 5. kikezdés) kézhez vételétől számitott 5 napon belül, vagy végül, ha semmi ilyen okiratot nem kapott, a 18. §-ban meghatározott elévülési idő befejezését megelőző 5 napon belül (amennyiben tudomása van az elévülésről), megidézi a sérültet vagy annak jogutódait, a vállalat tulajdonosát, ki képviseltetheti magát és ha biztositva volt a sérült, a biztositót. A felek beleegyezésével szakértőt rendelhet ki, ez 8 napon belül tartozik szakvéleményét előterjeszteni. Ha a felek megegyeznek, a kártalanitási összeget a jelen törvény szabályainak megfelelőleg az elnök meghagyása véglegesen megállapitja. Erről tartozik kiadványt adni, melyben semmiség terhe alatt meg kell jelölnie az alapul vett munkabért és a baleset folytán a bérben előállott csökkenést. Nézeteltérés esetén a felek a bíróság elé, rendes eljárásra utasittatnak ; az eljárás bármely fél kérelmére megindul, a bíróság ugy jár el, mint sommás ügyekben, a polgári törvénykezési törvény XXIV. czimének megfelelőleg. Itélete előzetesen végrehajtható. Ez esetben az elnök a rendes eljárásra utasitó, meg nem felebbezhető végzésében állandó járadék helyett megállapithat a munkabér felénél kisebb összegben ideiglenes tartást, ugyanezen határon belül a jogutódok részére is. Ezt a tartást a per folyamata alatt is lehet référé-uton megállapitani és meg lehet változtatni felebbezés kizárásával. Ezen járulékok nem engedményezhetők, le nem foglalhatók, épp ugy, mint a rendes uton megitélt kártalanitási járadék. Ha biztositva van a sérült s a référé-meghagyás vagy az itélet megállapitja a járadékot, a biztositó lép az üzemtulajdonos helyébe a IV. czim szerint, ugy hogy a sérült nem fordulhat egyáltalán az üzem tulajdonosa ellen.

12. Egy uj, 1907 julius 17-én kelt törvény a bíróság elnökének megadja a jogot, hogy végrehajtási letiltás esetén biztositékot fogadhasson el : Péter hitelezője Pálnak 1000 frank erejéig, Jakabnál letiltja adósának Pálnak Jakabbal szemben fennálló követelését, hogy 1000 frank követelésének kifizetése biztositva legyen ; a letiltás szabályaiból folyólag az esetleg 10,000 franknyi összeg most Jakabnál immobilizálva van ; ha a letiltás daczára, a Pálnak tartozott összegből, mely jóval meghaladja ennek Péterrel szemben fennálló adósságát, részben kifizeti Pált, például 1000 frankot ad neki, Péter kérelmére közvetlen adósként marasztalható az egész követelés erejéig és kötelezhető, hogy fizesse meg Péternek az egész összeget, amivel annak Pál tartozik és annak járulékait (kamatok, költségek). Látható, hogy ily esetben mennyire méltánytalan lehet a törvény alkalmazása a letiltás haszontalanul lekötötte 9/10-ét Jakab adósságának Pállal szemben. Ilyen a kereskedelmi és magánjogi ügyletekre igen akadályozó hatások elkerülése végett Pálnak ugyan joga lett volna a végrehajtás korlátozása czéljából a végrehajtatót beperelni a bíróságnál, de ez mégis csak per lett volna a maga hosszadalmasságával, nehézkességével. Ezen állapotot szünteti meg az 1907 jul. 17-iki törvény azzal a rendelkezéssel, hogy a végrehajtást szenvedett bármely ügyben, az ügy bármely stádiumában, a référé-eljárás utján kérelmezheti, hogy felhatalmaztassék a harmadiktól járó pénze felvételére, daczára a letiltásnak, azon feltétel alatt, hogy a letétpénztárba, vagy harmadik megbizott kezéhez a référé-biró által meghatározott összeget lefizeti, hogy a letiltó követelése biztositva legyen az esetre, ha a végrehajtást szenvedő elismerné a követelést, vagy jogerősen marasztaltatnék.[9]

Ez utóbbi példák mutatják, hogy magának a törvényhozásnak határozott tendenciája, a référé uton itélkező elnök hatáskörét növelni. (T. i. mivel az ujabb törvények szaporitják a référé törvényes eseteit.)

Ismertettük a törvényben meghatározott főbb eseteket, melyekben référé-eljárás alkalmazandó, vizsgálandók a többiek.

Törvény által meg nem határozott sürgősségi esetek.

Vannak ügyek, melyek sürgősségét a törvényszöveg maga konstatálja, ezek, hogy ugy mondjuk, törvényi sürgősségek. Oly törvényhozásnál, mely a référé-eljárást nem ismeri, nem találunk bizonynyal ily eseteket, mindazonáltal ezek vagy hasonló ügyek nyomban az elnök hatáskörébe és a référé-utra tartoznának, ha behoznák ezt az intézményt ; a törvényileg sürgősnek kimondott ügyek azon végtelen hosszu sorába lépnének, melyeknél a biró mérlegelésétől függ a sürgősség kimondása. Felsorolunk néhány ügyet, melynek sürgőssége nem vitás.

1. Lakbérleti szerződés tárgyában a bérbeadó és bérlő között mindenféle vita keletkezhet, a référé-biró hatáskörébe tartozik dönteni felettük. Igy vita támadhat a körül, hogy felmondás után a bérbeadó egy czédulát, vagy egy táblát függeszt ki (a lakás kiadása tekintetében). A bérbeadó vagy a bérlő az ügyet a référé biró elé terjeszti, ez levéteti vagy nem véteti le a czédulát, vagy czimtáblát, amint jogosnak látja, de határozata csak ideiglenes és a felek minden jogát épségben hagyja.[10]

A franczia törvény megköveteli, hogy a bérlő a kibérelt ingatlant megfelően bebutorozza, mert e butorokra a bérbeadót kiváltságos zálogjog illeti. (Polgári törvénykönyv 1754., 2102.) Ha nem teljesiti e kötelességét, mielőtt kilakoltatná, — amire joga van, a bérbeadó référé-eljárással biró elé idézheti a bérlőt, hogy kötelezze háza megfelelő bebutorozására.

A bérlők kilakoltatása, az ingatlanon végzendő javitási munkálatok szolgáltatnak a legtöbb alkalmat référé-meghagyások kibocsátására.

A bérlőnek felmondtak, bennmarad a felmondási idő lejárta után az ingatlanban, a bérbeadó référé eljárással perbe idézi, a biró kilakoltatatja, halasztást adhat, feljogosithatja benmaradásra a bérlőt, aszerint, amint szabályszerünek találja a felmondást, vagy ugy találja, hogy a bérlőnek lehetetlen azonnal kiüriteni a bérleményt.

A bérlők kilakoltatása számos vitára szolgáltatott alkalmat, kivánatos, hogy törvényhozásilag szabályoztassék, mint egyébként sok más kérdés is.

A bérbeadó kilakoltathatja-e a bérlőt, aki rongálja a bérleményt, aki nem fizeti a bért, aki a butorait elviszi ?

A franczia birósági gyakorlat különböztet a szerint, hogy a bérlet hiteles okiratba foglaltatott vagy sem ; első esetben egyszerü a dolog. A bérbeadó a szerződés alapján végrehajtást kér és a közokirat alapján kilakoltat.

Ha a végrehajtás folyamán vitás kérdések támadnak és a référé-biró elé terjesztik az ügyet, ez a végrehajtási jegyzőkönyvre vezeti végzését (a polgári törvénykezési rendtartás 806. §-ának második esete ez). Leggyakrabban a bér nem fizetése miatt kerül

ségesnek látja a hagyatéki adósságok és terhek kiegyenlitésére, az ingóságok nyilvános árverésen rendes módon adatnak el, az árverés a végrehajtási árverés módjára történik.

[9] Itt a szerző a Franciaországban gyakori előzetes végrehajtásoknál előforduló jogvitákat.

[10] Nem tévesztendő össze a felmondás érvényességét támadó perrel.

a sor kilakoltatásra; a szerződés fel van bontva, vitás a joggyakorlatban, hogy a référé-hatóság meghosszabbithatja-e a bérleti időt *halasztás* engedélyezésével.

Ha a bérleti szerződés csak magánokiratba foglaltatott, a bérbeadó nincs jogositva pusztán a szerződés alapján végrehajtást kérni, ez esetben a référé-bíróhoz kell fordulnia, ha a dolog sürgős. A biró elrendelheti a kilakoltatást, de halasztást is adhat, ami gyakran előfordul. *Nincs-e legtöbbször szerencsétlenekkel dolga, akik fedél nélkül lennének, ha a jog szigora alkalmaztatnék.* Közokirat vagy hitelesitett magánokirat hiányában, vagy ha azok tartama lejárt, azon esetben, ha a bérleményt elfoglaló nem fizet bért, vagy ingyenes lakó, a référé-biró kilakoltathat, de az első helyen érintett esetben csak akkor, ha a szerződés nem ujittatott meg hallgatagon, azaz uj hallgatólagos bérleti szerződés ujabb időtartammal nem vette kezdetét, ami a biró mérlegelésére van bizva.

A haszonbér, az alkalmazottak, a házmesterek elbocsátása stb., stb. tárgyában is sok alkalom nyilik a référé-eljárásra.

Ugy a bérbeadó, mint a bérlő kötelezve vannak javitásokra, ha nem végeztetik el, kártéritésnek van helye. A gyakorlatban akár a bérbeadó, akár a bérlő, a référé-hatóság elé idézteti a másikat és ugyanakkor a rendes bíróság elé is. Référé-eljárás utján szakértők kirendelését kérik, akik megállapitják, tényleg szükség van-e javitási munkálatokra és hogy vajjon a munkálatok elvégzése kárt okozott-e? A szakértő feladatát teljesitve, a bíróságnál benyujtja véleményét, melyet aztán a (rendes) bíróság előtt vitatnak meg. Ez az eljárásmód tagadhatatlan előnyökkel jár: Ha előbb a bíróságnál kellene tárgyalni, vitatkozni egy gyakran szükséges előleges intézkedés hasznossága felett, a per megoldása késleltetve volna, másrészt a bíróság, ha csak a felek meg nem egyeznének, kénytelen lenne három szakértőt nevezni ki (legalább a franczia törvény ezt követeli) és meg kellene esketni őket, ami késedelemmel és költséggel jár.

Az ingatlan bérleténél alkalmazott ezen eljárás ugyanily előnyökkel alkalmaztatik a házépités körüli munkabérszerződéseknél. Ha épitési hibák vannak, hiányok, a használt anyag rossz, a tulajdonos rájön a hibára, az anyag rossz minőségére, référeeljárás utján neveztet ki szakértőt, majd a rendes bíróság utján dönteti el a főkérdést: Például egy tulajdonos falat emeltet, mely megakasztja a közlekedést, gátolja a kilátást, a szomszéd a référébiró elé idézi, hogy megtiltassa a munkálat folytatását, a biró megteheti és ha nincs eléggé tisztában a kérdéssel, szakértőt nevezhet ki.

A válaszfalak szomszédsága, közössége különböző jogvitákra szolgáltat alkalmat, de nehéz volna ezeket mind elsorolni. Sürgősség esetén a référé-biró határoz felettük.

A válaszfal roskadozik, a szomszéd e miatt panaszt emel — référé-eljárás: szakértő neveztetik ki, megállapitja a fal állapotát, megvizsgálja, szükséges-e a javitás. A szomszéd a közfal mellet emeltet valamit, közelben ás, földet hány reá, uj épületeket támaszt neki, a référé-eljárás nyitva áll számára, hogy egyelőre megszüntesse a zavarást, mig a bíróság határoz a jogkérdésben.

Ha valamelyik bérlőt a másik bérlő lármája zavarja, mielőtt a felelősség megállapitása végett érdemben határoznának, référeeljárást indit meg, hogy ideiglenesen intézkedhessék. A référébiró határozza meg, vajjon abnormális-e a lárma, szükség esetén szakértővel állapitja meg, mindkét fél jogainak védelmére intézkedik; tovább mehet, meghagyhatja ideiglenesen a bérlőnek, hogy a nyugalmat zavaró munkálatokkal hagyjon fel. Itt is számtalan példa lenne felhozható.

3. Ágy és asztaltól való elválasztás (séparation des corps) vagy házasság felbontása esetén gyakran folyamodnak a référé-eljáráshoz. E két téren a bevezető eljárás référé-elnök előtt folytattatik le. A felbontást kérő házastárs még a tárgyalás kitüzése előtt az elnöktől kéri házastársa megidéztetését, előtte történik a békéltetési kisérlet; e két tárgyalásnál joga van a référé-elnöknek ideiglenesen intézkedni: a nőnek kijelölendő, lakás tárgyában a gyermek tartása és meglátogatása tárgyában, a szükséges butoroknak a nő kezéhez való kiadása kérdésében, a per folyama alatti tartás kérdésében. Mi természetesebb, mint hogy ha ez intézkedések tekintetében, az ügy későbbi szakában támadnak viták, a felek eléje jöhetnek és ilyenkor is référé-eljárással hozza határozatát; a gyermektartás, butorkiadás mindig sürgős jellegü, és e sürgősség hatalmazza fel az elnököt référé-eljárásra. Kétségkivül nagyon elővigyázatosnak kell lennie, ha már az ügy rendes bíróság előtt van,[11] de a sürgősség folytán mindig megvan a lehetőség, hogy határozzon.

4. Nagyon gyakran, számtalan esetben kell a référé-elnöknek zárgondnokot kineveznie, nevezetesen, ha egy ingatlan kezeléséről van szó, vagy ingóságokéról, melyek tulajdona vitás, ingatlan végrehajtásnál, mikor is gondoskodni kell a gyümölcsök beszedéséről, a termésről, bérekről, ha a végrehajtást szenvedő nem nyujt elég garancziát.

Ha a bér a bérlőnél le van tiltva, gyakran, csakhogy ne kelljen bért fizetnie, a bérlő fiktiv követelés fejében letiltatja magánál a bért. A bérbeadó référé elé idéztetheti a bérlőt, hogy rendeltessék ki egy zárgondnok, kinek kezéhez a bér fizetendő.

Ha az ingatlan tulajdonosának a munkavállalkozókkal vannak differencziái, ezek zárgondnokot neveztethetnek ki a bérek beszedésére.

Ha egy vevő nem fizeti meg a megvett ingatlan vételárát, az eladó, aki az adás-vételi szerződés felbontása iránt inditott keresetet, ideiglenes kezelő kirendelését kérheti, hogy a vevő esetleges visszaéléseit megakadályozza.

Ha a vevő megtagadja az áruk átvételét azon ürügy alatt, hogy nincsenek megrendelve, az eladó kérheti zárgondnok kinevezését, hogy annak kezéhez szolgáltassa ki.[12]

Ha a társak között támadnak nézeteltérések, (polgári törvénykönyv 1806. §.), a társaság igazgatása egy társ kérelmére zárgondnokra vagy kezelőre bizható.

A példák végtelenig folytathatók.

Másrészt érdekes lesz néhány példát arra is felhozni, mikor a référé-biró nem intézkedhetik hatáskörének tullépése nélkül. Elv, hogy a kérdés érdemi eldöntésének a référé határozat nem prejudikálhat. Alábbi esetekben pedig a référé-határozat evvel járna:

Valakinek kezéhez határozott rendeltetéssel többen pénzt tesznek le. Az elnök-référé egyik letevőt sem jogosithatja fel, hogy abból egy részt felvegyen.

Ha egy hagyatéki hitelező ellenzi a felosztást, az elnök nem rendelheti el, hogy az ellenzés daczára felosztassék a hagyaték; sem egy külön vagyon-rendszerben élő férjes nőt nem jogosithat fel a férj akarata ellenére ingói eladására; ez a férj jogainak megsértése lenne.

Zálogba adott tárgy eladását vagy visszaadását sem rendelheti el, mert ezzel közvetve a hitelező vagy adós kárára a jogkérdés érdemében hozna határozatot.

Nem mondhatja ki, hogy a bérlő albérletbe adhat, ez a bérbeadó jogait sértené. Nem rendelheti el, hogy egy harmadik kezéhez azon czélból elhelyezett tőke, hogy abból valamely intézmény részére járadék szolgáltassék ki, — a jogutódok kezéhez fizettessék ki az intézet megszünte folytán. Feltolná magát a jogkérdés birájává, hogy tudniillik kinek van ehhez az alapitványhoz joga; amit tehet, legfeljebb csak az, hogy zárgondnokot rendelhet ki.

Nem állapithatja meg az ingatlanon zálogjogot nyert hitelezők sorrendjét, nem változtathatja meg valamely járadék fizetési helyét, nem rendelheti el, hogy valamely szinházi előadás jövedelme a bejelentett ellenmondás ellenére a jogosultaknak kiadassék.

Nem itélhet meg végleges tartásdijat a feleség részére, ha a válóper már meg van inditva, de megteheti, ha a rendes bíróságnál még nincs a per folyamatba téve.

Nem rendelheti el, hogy a szakértő által elégtelennek nyilvánitott fal a szomszédok perlekedése esetén megosztassék, — a bíróság hatáskörébe tartozik e kérdés eldöntése, mivel végleges jellegü és jogkérdésbe vágó intézkedésről van szó. E néhány példa elegendő a törvénykezési rendtartá 809. §-ában lefektetett elv megvilágitására, amely szerint a référé-meghagyás az ügy érdemi elintézésébe nem nyul bele.

II. Az elnök référé utján határoz az itéletek és más végrehajtási jogczimek végrehajtását illető kérdésekben:

Jelentékeny hatalmat ad a référé-uton határozó elnök kezébe a törvény: valakinek végrehajtható szerződése, vagy birói

[11] Tehát a per folyamata alatt!

[12] Ennek megértéséhez tudni kell, hogy a franczia jog szerint a megvett dolog tulajdonjoga már a szerződés megkötésével átszáll, ha a szerződés bizonyos meghatározott formában jön létre.

határozata van, élni kiván vele ; végrehajthatja référé-meghagyás utján. Az elnök référé utján a végrehajtás folytatását eltilthatja, elrendelheti a végrehajtás felfüggesztését és itt nem a sürgősség lebegett a törvényhozó szeme előtt, mert hiszen többnyire sürgős a dolog annak, aki végrehajtással él, siet annak előnyeit elérni és akit végrehajtanak, annak is sürgős a végrehajtás felfüggesztése.

Vitatták, joga van-e a référé-elnöknek a felebbvitelre tekintet nélkül végrehajthatónak nyilvánitott, vagy jogerős itélet végrehajtásának megakadályozására. Mondották, hogy ha a référé-elnöknek megadatnék, ez nagy hatalmával a jogerőt döntené meg és a bíróság határozatai felett állana.

Kétségtelenül van némi igazság ebben az ellenvetésben, de alapjában véve a référé-meghagyást kimondó elnök magát a végrehajtás alapjául szolgáló jogczimet lerontja-e?... Semmiképp ; csak késleltetheti a végrehajthatóságot, de nem csökkenti a jogot magát. Másképp dönteni a polgári perrend 806. §-a kitételeinek félreértése lenne, amely §. feljogositja a référé-elnököt döntésre végrehajtási kérdésekben.

Bárha az elnök a jog alapja felett nem dönthet, mégis, hogy a kérelmezett felfüggesztés tárgyában határozhasson, elrendelje-e a felfüggesztést, vagy a végrehajtó meghallgatása után a további eljárást rendelje el, a felek kölcsönös előterjesztésit mérlegelnie kell. Például: Van egy itélet, — állitják, hatályát vesztette — vagy mert fizettek, vagy mert az adósság megszünt, — az elnök eltiltja a további lépéseket, megakadályozza az eljárás folytatását, ha az állitást alaposnak találja, de nem mondhatja ki, hogy a megitélt jog megszünt, épp ugy amint, ha a végrehajtás folytatását elrendeli, nem dönti el a kérdést, fennáll-e vajjon az. A felek szabadságában áll rendes pert inditani, a rendes bíróság dönti el megszünt-e vagy sem a jog, és ha megszünt, a végrehajtott adósnak kártéritést itélhet meg.

Egy példa meg fogja értetni a dolgot. *A.* végrehajtást kér adósa *D.* ellen egy itélet alapján, mely *D.*-t 10,000 frank megfizetésére kötelezte ; *D.* azt állitja, hogy az eljárás és itélet semmis, vagy hogy már nem tartozik. Az elnök kinél, *D.* a végrehajtás felfüggesztését kérte, kutatni fogja, a végrehajtási jogczim megáll-e? Igenlő esetben elrendeli a végrehajtás folytatását, ellenkező esetben felfüggeszti. Ha *D.* azt állitja, azért nem tartozik, mert fizetett, a biró vizsgálni fogja, a fizetés a peresitett követelésre vonatkozik-e ; ha igen, felfüggeszti a végrehajtást, ha nem, feljogosit az eljárás folytatására. Ha joga is van a végrehajtási jogczim mérlegelésére, nincs joga értelmezésükre, amennyiben homályosak — hogy ez alapon állapitsa meg valamely peres fél álláspontjának helyességét. Mihelyt kételyei vannak a jog terjedelme tekintetében, a bíróság elé kell terjesztenie, mert a végrehajtási jogczim értelmezése már érdemi határozat volna. Gyakran megesik, hogy mihelyt a hitelező végrehajtat, az adós kéri a jogalap semmisségét kimondani,[13] csakhogy halasztást nyerjen, in ultima analysi halasztást akar. Elrendelheti-e, teheti-e ezt a référé-biró? Igen ritkán kerül szóba a kérdés ; ha az adós semmiségre hivatkozik, érthető, hogy az elnök jogosult a felfüggesztést elrendelni ; de ha a jogczim nincs vitatva, az eljárás folytatásának elrendelésével nem sérti-e meg a «res iudicatát»? A joggyakorlatban ez a kérdés igen kevéssé van megvitatva, csak jelzésére szoritkozunk. Szükséges lett volna, hogy a törvényhozás preczizirozza a megoldást, az uj törvényhozásoknak pótolni kell ezt a hiányt, ha a référé-intézményt be akarnák hozni.

III. Néhány példa arra, hogy a référé-birónak mikor nincs hatásköre (végrehajtási ügyekben.) Ha a référé-eljárás általában ki is terjed az itéletek és (más) jogczimeknek végrehajtását illető kérdésekben, megszünik hatásköre, ha közigazgatási végrehajtásról van szó ; pl. adókról és közvetett adókról ; a département-prefektusok által közmunka járulékok, mint pl. kövezési dij fejében követelt összegek, vagy szegényadók végrehajtásánál, a tanfelügyelők által elrendelt végrehajtásoknál.

Nincs hatásköre ha a békebiró vagy kereskedelmi bíróságok hatáskörébe tartozik a dolog. Ez legalább az általánosan elfogadott, de még vitás nézet. Jó lenne, ha vagy meg lenne a hatásköre állapitva precziz szövegben, vagy hogy ha a békebirák vagy kereskedelmi birósági elnökök is fel lennének a référé-biró hatalmával ruházva saját hatáskörükben.[14] Nincs megegyezés abban a kérdésben sem, megadassék-e a polgári bíróság elnökének a jog, közigazgatási ügyekből felmerülő viták eldöntésére. Uralkodó felfogás szerint nincs hatásköre. Ugyanaz a megjegyzésünk, mint fentebb, a törvényhozásnak kell eldönteni a kérdést.

A référé-biró illetékességére nézve a végrehajtás során felmerülő esetek kapcsán, a végrehajtás foganatositásának a helye irányadó. A kérdés a megfelebbezett référé-meghagyások végrehajtásánál merülhet fel. A perrendi törvény 472. §-a szerint ugyanis a helybenhagyó határozatot az elsőfoku határozatot meghozó bíróság, a megváltoztatót a másodfoku hajtja végre. Viszont a másodfoku bíróságnak, mint tudjuk, nincs référé-hatósága. Ennél fogva, bár az ügy a végrehajtás foganatositására illetékes référébíróság elé kerülne, a felebbezési bíróság székhelyén lévő référébíróság elé kerül. Ez azonban vitás.

A référé-törvénykezési eljárás.

Már utaltunk arra, hogy a référé-uton elintézett ügyeknél az eljárás gyors és egyszerü. Lényegesen eltér a törvény rendes szabályaitól. A perrendi törvény két eljárásmódot állapitott meg, az ügy természetéhez képest; a kevéssé komplikált vagy sürgős ügyekre a «sommás» eljárást, a komolyabb vizsgálatot igénylőkre, a «rendeset» ; bármint legyen is a dolog, még a sommás ügyek elintézésénél is vannak bizonyos betartandó határidők. Azonban a référé-biró elé vitt ügyek azonnal tárgyalhatók, a végrehajtási vagy más jegyzőkönyveken előterjesztett kérelemre ; ha igen sürgős az ügy, a felek másnapra is megidézhetők, olyan napokon is, midőn nincs tárgyalás, sőt az elnök lakására is idézhetők. A törvénykezési rendtartás 807. és 808. §-ai igy intézkednek :

807. §. «A beadott kérelemre az elsőfolyamodásu bíróság elnöke vagy helyettese tárgyalást tüz ki a bíróság által megjelölt napra és órára.»

808. §. «De ha az ügy igen sürgős, az elnök vagy helyettese megengedheti még ünnepnapokra is az idézést, vagy a bíróság helyiségébe vagy lakására ; ez esetben az idézés csak birói rendeletre bocsátható ki és a kézbesitéssel birósági végrehajtó bizatik meg.»

A référé-biró előtt a felek személyesen jelenhetnek meg, ügyvédi képviselet nem kötelező, cselekvőképtelenek meghallgathatók, anélkül, hogy férjes nőnél pl. a férj, kiskorunál a gyám, gondnokság alá helyezettnél a gondnok vagy gyámhatóság, vagy nagykorusitottnál a közgyám felhatalmazása lenne szükséges. A polgári ügyész (ministère public) jelenléte nem kötelező a référé-tárgyaláson, az elnök mindig nélküle határoz. Előleges intézkedéseket tehet, szakértői szemlét rendelhet. Meghagyásai jogorvoslatra tekintet nélkül végrehajthatóak, biztositék nélkül, ha makacsságiak, szükség esetén azonnal. Az itélet hozatalát követő nyolcz napi határidő letelte előtt is lehet felebbezéssel élni, de legkésőbb a meghagyás kézbesitésétől vagy kihirdetésétől számitott 15 napon belül.[15]

E szabályok az alábbi §-okból következnek :

«809. §. A référé-meghagyások az ügy végleges elintézésének nem prejudikálnak, azonnal végrehajthatók biztositék nélkül, ha az itélőbiró nem is rendelte volna ezt el. Nincs «ellentmondás»-nak helye. Az esetben, ha a törvény megengedi a felebbezést, ezzel lehet itt is élni, a meghagyás hozatalától számitott nyolcz napi határidő előtt is, de visszautasitandó, ha az itélet tudomásul vétele után 15 napon tul nyujtatik be ; a felebbezés sommásan és a rendes eljárás mellőzésével intéztetik el.»

811. §. Feltétlen szükség esetén a biró elrendelheti meghagyása azonnali végrehajtását.

Az elnök egy vagy más okból megtagadhatja a référé-uton való határozat hozatalát, a birósági szervezetről szóló, 1808 márczius

[13] Semmiségi perrel.

[14] Garsonnet szerint a rendes törvényszék elnöke a kereskedelmi és békebirói hatáskörbe tartozó ügyekben is bir référé-hatáskörrel. L. im. 266. old.

[15] Garsonnet több különbséget is sorol fel. Im. 290. old. Nincs a franczia perrend szerint egyébként kötelező előzetes békéltetés, az idézés szóbeli kérelemre is történhetik, a felek meghallgatása nem feltétlenül nyilvános, az elmaradás következményeit nem veszik oly szigoruan, — az elnök a mulasztó felet ujra idézheti; a référé-meghagyást gyakran nem helyezik iratlárba, hanem kiadják a félnek végrehajtás végett, a felebbezési határidő semmi módon meg nem hosszabbitható.

30-iki rendelet 60. §-a értelmében, ekkor az ügyet tanács elé terjesztheti. Határozata akkor is ideiglenes és nem prejudikálhatja véglegesnek. A felek nem idéztetnek meg külön, az elnök tárgyalásra utasitása elegendő a birói eljárás megindítására.

Statisztika. Csak 1871 óta teljesek a statisztika adatai. Ez idő előtt a kanczellária által közzétett táblázatok, melyek a polgári igazságszolgáltatásról szóló évi jelentéseknek egy fejezetét alkották, a référé meghagyásoknak csak egy faját tartották számon, azokat amelyeket az idézésre ugynevezett «placet»-re bocsátottak ki, teljesen figyelmen kivül hagyva az itélet végrehajtása körül támadó kérdéseket, az ugynevezett jegyzőkönyvi meghagyásokat. Ollivier Emil az igazságszolgáltatásról szóló 1870. évi jelentés előszavában ezeket mondja: «Ami a référé-meghagyásokat illeti, meg kell jegyeznünk, hogy 1869-ig egyes bíróságoknál csak a «placet-référéket» tartották számon, egy 1866 nov. 24-iki körrendelet hagyta meg, hogy a jegyzőkönyvi référét is számon tartsák». 1882-ben Humbert igazságügyminiszter már azt mondta, a birói határozatok $^1/_{10}$-ét référé-uton hozzák. Számuk gyorsan emelkedik, 1861—1865-ből 18,180-ról, 1866—70-ben 25,239-re, mivel a statisztika addig nem tartotta számon, csak a «placet» référéket, figyelmen kivül hagyván a jegyzőkönyv felettieket. Utóbbiak különösen a Seine-i tribunal területén gyakoriak (Párisban) 1876—1886-ban átlag 11,423, mig egész Franciaországban 14,660, az egésznek tehát több, mint $^2/_3$-a.

Az évi jelentésekből konstatálható hogy nagy városok bíróságai hozzák Páris után a legtöbb référé-meghagyást.

Alanti statisztikai táblázatban öt-öt évi időtartamot veszünk tekintetbe, 1870-től, az 1906. évit külön hozzuk, ez az utolsó jelentés, melyet az igazságügyminiszterium kibocsátott, az 1907-es még nem jelent meg.

A meghagyások száma.

Időszak	Placet	Jegyzőkönyvi	Összesen	Évi átlag Placet	Évi átlag Jegyzőkönyvi	Összesen
1871—1875	68,450	55,721	124,171	13,690	11,140	24,820
1876—1880	61,648	73,279	134,327	12,209	14,625	26 865
1881—1885	78,546	83,777	162,323	15,709	16,755	32,464
1886—1890	73,245	100,578	173,823	14,649	20,115	34,764
1891—1895	74,209	101,330	175,658	14,841	20,266	35,107
1896—1900	74,679	109,956	181,635	14,935	21,391	36'327
1901—1905	79,592	126,619	205,611	15.918	25,201	41,122
1906	15,550	24,326	39,886			

Bordeaux, 1910 julius 25.

Eugen Albert,
a bordeauxi törvényszék helyettes elnöke,
doktor juris.
Az «Institut Française» laureatusa.

A kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában statuált jogköre.

A nagy gonddal s körültekintéssel ugy a hazai büntető perjognak történelmi fejlődéséből merithető tanulságok, mint az ujabbkori törvényhozás és tudomány vivmányait egyaránt értékesitőleg megalkotott bünvádi perrendünk, amint a 10 éves gyakorlat mutatta, habár elsőrangu alkotást képez — mégis több oly hézaggal bir — melyek egynémelyike teljesen tisztázottnak még ma sem tekinthető, mint pl., hogy csak egyet emlitsek, a dr. Rácz Béla jogtanár egyik fejtegetésében a BP. 333. §-a rendelkezéséről igen elmésen megindokolt kérdése, sőt vetődnek fel mindujabban még oly kérdések is, melyek a jogirodalom terén nemcsak, hogy megvitatva, de sőt felvetve sem voltak. Tudomásom szerint ilyen még meg nem vitatott, de vitára teljesen alkalmas kérdést képez, hogy a kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában körvonalazott jogköre meddig terjedhet s hogy különösen jogositva van-e a kir. ügyész a nyomozást megszüntetni a gyanusitottal szemben a beszámitást kizáró ok alapján s nevezetesen ha igen, a beszámitást kizáró okok mindegyike, vagy azoknak csak egy része s ez utóbbi esetben mely része alapján, s hogy ily esetben a BP. 101. §-ának melyik pontja alá volna szubszumálandó az ily irányu intézkedés. E kérdés a gyakorlatban ingadozó, ami kitünik abból is, hogy egyik kir. főügyészség az e tekintetben felmerült ellentétes felfogások folytán az igazságügyminiszterhez felterjesztést is intézett.

Az összes ujabbkori törvényhozások a vádrendszer fejlesztését tekintették a haladás utjának, ez elvből kifolyólag mondta ki a képviselőház igazságügyi bizottsága is a bünvádi perrendről szóló törvényjavaslat tárgyában tett jelentésében: «A bizottság tagjainak egyértelmü nézetéhez képest jogfejlődésünknek jelenlegi fokán csak az a törvényhozási munkálat állhatja ki mind a gyakorlat tüzpróbáját, mind a tudományos birálatot, mely a vádrendszerre van fektetve; ez alapon mondja ki a bünvádi perrendtartás, hogy bünvádi ügyben birói eljárás csak vád alapján eszközölhető s e szabály alól kivételt csak a perrend 95., 106. és 525. §-ai engednek. Ezekre tekintettel nem vitatható tehát, hogy a vád ura a kir. ügyész, ki még a bíróságnak is itélkezése körében a tettazonosság elvénél fogva bizonyos határt szab, amennyiben a BP. 325. §-ának rendelkezésénél fogva a vád tárgyává tett cselekmény határait tul nem lépheti, csak a minősités kérdésében van korlátlan intézkedési jogköre, nem vitatható tehát, hogy a kir. ügyész, mint a vád, természetszerüen ugy a nyomozat ura is. Ezen alapelvet nem dönti meg amaz érvelés sem, melyet igen gyakran különösen a védelem szeret hangoztatni, hogy az ügyfél-egyenlőség elvénél fogva a kir. ügyész a gyanusitottal szemben egyenlő jogkörü még a nyomozat során is, mely elvnek különben kifejezést adott dr. Knörr Ferencz is egy értekezésében, azt állitván, hogy az ügyészség bár más vonatkozásban hatóság, de a bünperben s főként a gyanusitottal szemben ügyfél. Ez a felfogás azonban véleményem szerint téves, ezzel azonban legkevésbbé akarom a bünvádi perrendünk ama vezérelvét nullifikálni, mely a kir. ügyészség vádmonopoliumát nem fogadta el, ugy azt sem akarom letagadni, hogy egyenlő jogok illetik a vádlót s terheltet inditványaik, bizonyitási czéljaik s a perorvoslatok használata tekintetében, csupán csak azt vélem nem vitathatónak a fentebb jelzett hasonló felfogással szemben, hogy a kir. ügyész a bünvádi eljárás megindításakor, ugy a nyomozat során is mint hatóság jár el s hatósági jellege megmarad a vádlottal szemben mindvégig; ügyfél minősége csak az esetben, abban a pillanatban kezdődik, midőn érdemi inditványával a bírósághoz fordul, midőn a birói eljárást provokálja akár a BP. 103. §-a, akár a 254. §-a, akár a BP. 469—472. §-a alapján, de mindekkor is csak a bírósággal szemben. Ezt az álláspontot támogatja és megerősiti a m. kir. igazságügyminiszternek 1900. évi április hó 25-én, 2100. I. M. E. szám alatt kiadott körirata is, amely szerint: «Habár a BP. 13. §-a a kir. ügyészséget is a felek megjelölése alá foglalja s mint ügyfelet szembe állitja a terhelttel, habár továbbá a BP. szerint a kir. ügyészségnek főfeladata a bünvádi eljárásban a közvádat képviselni, mindazonáltal helytelen lenne ebből azt a következtetést vonni, mintha a törvényhozás a közvádlót az ügyvédnek egyoldalu perjogi hatáskörére kivánta volna szoritani».

S e felfogás, hogy mennyire tartható alappal biró, kitünik ez a BP. 92. §-a rendelkezéséből is, mely szerint a kir. ügyész köteles a hozzáérkezett feljelentéseket és magáninditványokat haladék nélkül megvizsgálni s törvényszerüen eljárni, tehát e törvényszakasz szerint a kir. ügyész tulajdonképp a feljelentés első birája, amit igazol az erre vonatkozó miniszteri indokolás is, amely kimondja, hogy a BP. 92. §-a a legalitás elvének folyománya, ha a kir. ügyészek kötelezvék a bün üldözésére kötelességükké kell tenni azt is, hogy e hivatásukat körültekintéssel s kellő alapossággal gyakorolják. A feljelentés beadása, vagy a magáninditvány előterjesztése nem jelenti mindig az eljárás megindítását, mert ha ezt jelentené, ha a kir. ügyész köteles volna minden feljelentés alapján az eljárást folyamatba tenni, akkor a közvádlók a denunciánsok vak eszközeivé törpülnének. Hogy a legalitás elvét igy egy jogállam törvényhozása sem fogadta el, s nem is fogadhatja el, az kétségtelen. Amidőn a törvény feláll itja azt a szabályt, hogy a feljelentések a kir. ügyészségnél konczentrálandók s midőn az ügyészségeket a feljelentések s inditványok haladéktalan megvizsgálására kötelezi, ezzel azt fejezi ki, hogy csak az olyan feljelentés, vagy inditvány szolgálhat a további eljárás alapjául, melyet a kir. ügyészség beható vizsgálat után alaposnak talált.

Hasonló szellemben intézkedik a német bünvádi perrend is, mert ennek 158. §-a analóg a fentebb kifejtettekkel, amidőn akként rendelkezik: «Sobald die Staatsanwaltschaft durch eine Anzeige oder auf anderem Wege von dem Verdacht einer strafbaren Handlung Kenntnis erhält, hat sie behufs Entschliessung darüber, ob die öffentliche Klage zu erheben sei, den Sachverhalt zu erforschen.

Die Staatsanwaltschaft hat nicht blos die zur Belastung sondern auch die zur Entlastung dienenden Umstände zu ermitteln und für die Erhebung derjenigen Beweise Sorge zu tragen, deren Verlust zu besorgen stecht.»

Ezen értelemben nyilatkozik a BP. indokolása a 161. lapon, ahol azt a kijelentést teszi, hogy az elsőfoku eljárás alatt az ügydöntő határozatig a kir. ügyész a vádnak feltétlen ura.

Mindezekből következtetőleg megállapithatónak látszik, hogy a kir. ügyész a nyomozás felett feltétlenül rendelkezvén, azt bármely esetben s-tehát ha a nyomozat adatai a beszámithatóság fenforgását kizárják, akár gyógyithatlan elmezavar, öntudatlanság, ellenállhatatlan erő, fenyegetés, jogos védelem, végszükség, ignorantia facti és belátás hiánya Btk. 76., 77. 79., 80., 82. és BN. 15. §-ai esetében a nyomozatot megszüntetheti pedig a BP. 101. §-ának 1. pontja alapján, amint ezt tudomásom szerint több ügyészség is ekként vitte át a gyakorlatba. Ő lévén a vád ura, minek bocsássa itélkezés alá azt a vádat, amelyet ő maga sem talál létezésre jogosultnak, minek szorgalmazza ama gyanusitott bünössége megállapitását, melynek beszámithatóságát maga is kizártnak tartja s elkövesse azt az inkonzekvenciát hogy akkor, midőn teljesen meg van győződve arról, hogy a gyanusitott nem büntethető, ennek daczára vádiratot nyujtson be ellene s következően tehát kérje az elitéltetését.

E felfogás azonban csak első látszatra tünik fel ekként elfogadhatónak, mert ha a törvény rendelkezéseit, annak intenczióit figyelembe vesszük, más eredményre kell hogy jussunk. Ugyanis a BP. 101. §-a taxative felsorolja azon eseteket, midőn a kir. ügyész a nyomozatot megszüntetheti, azonban a beszámithatóság kérdése ezen felsorolt esetek egyikébe sem szorithatő be, mert az 1. pont arra vonatkozik, hogy büncselekmény nem forog fenn, holott a beszámithatóság kizárásánál a büncselekmény fennforog, az elkövetve lett, csak a beszámithatóság kizárása folytán nem büntethető. Ha tehát a törvényhozás a kir. ügyészt felhatalmazni óhajtotta volna, hogy a BP. 101. §-ának 1. pontja alapján a nyomozást a beszámithatóság kizárása folytán is megszüntetheti, az esetben a BP. 101. §-a 1. pontjának rendelkezését akként szövegezte volna, «ha büntető cselekmény nem forog fenn». A BP. 101. §-ának másik két pontja pedig jelen kérdésre éppen nem alkalmazható, miután azok egészen más eshetőségre vonatkoznak. E felfogás helyességét mi sem bizonyitja jobban, mint a BP. 364. §-ának 3. pontjában irt rendelkezés, amely még a törvényszék vádtanácsának is csak azt a jogot adja meg, hogy a beszámitást kizáró ok folytán csak gyógyithatlan elmezavar és a Btk. 83. §-a s illetve a BN. 15. §-a esetében szüntetheti meg az eljárást, a beszámitást kizáró többi ok fenforgása esetében a kérdés eldöntését már az itélőbiróságra ruházza át, miután a beszámitást kizáró többi okok fenforgása csak sok és szövevényes és ténybeli mozzanat elbirálása mellett állapithatók meg; már pedig nem képzelhető el, hogy a törvényhozás a kir. ügyésznek nagyobb jogot kivánt volna biztositani, mint a vádtanácsnak.

A felhozottakra tekintettel véleményem tehát oda konkludál, hogy a kir. ügyész a nyomozatot a beszámitást kizáró okok közül csak 12 évet be nem töltött (gyermek) gyanusitottal szemben szüntetheti meg és pedig a BN. 15. §-ának felhivásával és ez esetben is csak azért, mert e tekintetben e törvény egyenes rendelkezést tartalmaz, mig a beszámitást kizáró egyéb okok fenforgása esetében a kir. ügyész köteles a birói eljárást szorgalmazni s birósági határozatot provokálni.

Bigner József,
dévai vezető kir. ügyész.

A gyermekkoru bünösök és a biróságok.

A bünügyi statisztika adatai bizonyitják, hogy a büncselekmények száma sokkal nagyobb arányban növekszik, mint a népesség. Nem czélom most ennek az okait kutatni, fejtegetni, megtették ezt már arra hivatottak.

Köztudomásu az is, hogy ugy az államnak, mint a társadalomnak az az érdeke, hogy a büncselekmények száma minél kisebb legyen; hogy minél kevesebbszer kelljen «a büntetőjognak kierőszakolni azt, amit a vallás, az erkölcstan, a jogérzet és a magánjogi kényszereszközök elérni képesek nem voltak»; hogy ennélfogva az igazságügyi politikának az a feladata, hogy a büncselekmények számát apassza.

Mindezt csak azért hozom fel, hogy reá mutassak arra, mikép ennek a feladatának igyekezett is megfelelni törvényhozásunk akkor, mikor a BN. 15. §-ában feljogositotta a hatóságokat arra, hogy az eléje kerülő gyermek büntetteseket a házi fegyelem gyakorlására jogositott egyénnek, vagy az iskolai hatóságnak átadhatják, vagy ha a gyermek eddigi környezetében erkölcsi romlásnak van kitéve, züllésnek indult, a gyámhatóságot értesithetik, sőt ha a gyermek érdekében halaszthatlanul szükséges, a gyermeket menhelybe is szállithatják.

Bár kevés esetben kerül 12 éven aluli gyermek a biróságok elé, mert laikusok előtt is eléggé ismert dolog az, hogy ellene bünvádi eljárás nem inditható, mégis nyilik elég alkalom a BN. 15. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazására.

Ilyen esetek, ha csak a bünvádi eljárás folyamán tünik ki, hogy a gyermek még nincs, vagy a cselekmény elkövetésekor még nem volt 12 éves, mikor a szülőt jelentik fel gondatlanságért gyermeke hibája folytán.

Ujabban azonban, talán éppen a BN. hatása alatt már a csendőrség és a rendőrség is jelenti a 12 éven aluliak büncselekményeit is.

Ilyen feljelentésre természetesen az a törvényes intézkedés, hogy a bíróság a bünvádi eljárás megindítását megtagadja. Ez legrövidebb s igy a legkényelmesebb is.

Azonban a fiatalkoruak birája csak akkor teljesiti lelkiismeretesen kötelességét és intézkedése csak akkor felel meg a törvény szellemének, ha a BN. 15. §-ának második és harmadik bekezdésében foglalt rendelkezésekre is figyelemmel lesz és pedig nem azzal a felfogással, hogy az ott előirt rendelkezéseket *megteheti*, hanem hogy *meg is kell tennie.*

Azt vetik ellene ennek a novella ellenségei, hogy nincs gyakorlati haszna, mert mire a házi fegyelemre jogositott a birósági végzést megkapja, ha szándékában volt, már ugyis gyakorolta házi fegyelmi jogát (elverte a gyerekét), szintigy a tanitó is. Ha pedig még nem tette, a birósági végzésre sem fogja tenni.

Igen ám, de sok esetben csak éppen a birósági végzésből tudja meg a szülő és a tanitó, hogy gyermeke, tanitványa büncselekményt követett el. Vagy ha tudja is, nem veszi annyira komolyan a gyermek botlásának jelentőségét, mintha látja, hogy a bíróság is foglalkozott vele s ha még hozzá arra is figyelmeztetik a szülőt, hogy gyermeke ujabb botlása az atyai vagy gyámi hatalma elvonását is eredményezheti.

Ily esetben a szülő gyermekét, a tanitó tanitványát megfeddi és lehet, hogy ez a feddés egész életére a gyermek még érzékeny lelkébe vésődve, tartózkodni fog ujabb büncselekményektől, mig ha ez elmaradt volna, számtalan ujabb botlása követné az elsőt.

Fontos az árvaszék értesitése is; mert ez hivatott a szükséges intézkedések megtételére, ha a gyermek környezetében romlásnak van kitéve, vagy züllésnek indult.

Annak a fontosságát pedig, hogy züllött, elhagyott gyermek büntettes azonnal menhelybe szállittassék, azt hiszem indokolni nem kell.

Ebből a felfogásból kiindulva a z—gi kir. járásbiróság mindazokban az esetekben, melyekben a bünvádi eljárás megindítását a BN. 15. §-a alapján megtagadja, ha a feljelentett gyermek iskolaköteles, az iskolai hatóságot, ha pedig még nem iskolaköteles, a házi fegyelem gyakorlására jogositottat, azonfelül az illetékes árvaszéket is értesiti, illetve a gyermeket iskolai megfenyitése, vagy házi fenyiték alkalmazása czéljából nevezetteknek a feljelentés adatainak közlése mellett átadja és figyelmezteti a szülőt arra is, hogy gyermeke feletti felügyelet elmulasztása atyai vagy gyámi hatalma megvonását is eredményezheti.

Ezek után természetesen a szülőkön, az árvaszéken és tanitón mulik, hogy a bíróság ne hiába való munkát végzett légyen.

Feltételezi a bíróság intézkedése, hogy a szülő ismeri kötelességét gyermekével szemben; az árvaszéki előadó a formaságok félretételével sürgősen intézkedik; a tanitó pedig hivatása magaslatán állva, megtalálja azt a fenyitési módot, mely a gyermek lelkületének legjobban megfelel.

Erős a meggyőződésem, hogy ha a biróságok minden esetben ily módon intézkednek s a többi hivatott tényezők a bíróság fél munkáját kiegészitik, a most feltünő nemzedéket, és vele a társadalmat sok büncselekménytől óvják meg s igy a törvény-

hozó is eléri célját: a büncselekmények száma csökkenni fog. Azonban a társadalomnak is segédkezni kell a hatóságoknak munkájukban és nem szabad a novella intézkedéseit álhumanizmusnak, hanem oly intézkedéseknek tekinteni, mely a büncselekmények apasztását célozza és sok esetben maguknak a szülőknek a mulasztását pótolja.

Hogy azonban ezt elérjük, szükséges a novella II. fejezetének minél szélesebb körben ismertetése és népszerüvé tétele.

Moizer Imre,
albiró.

Jogirodalom.

Dr. Almási Antal, A dologi forgalom. Magánjogi tanulmány. Budapest, 1910. A magyar jogászegylet könyvkiadó-vállalata. III. évfolyam, II. kötet.

I. Szerző e legujabb nagyszabásu tanulmányában legfőként a «dologi ügylet elméletét» akarja megalapozni, egyfelől vizsgálat tárgyává tevén azt a kérdést, vajjon vannak-e a dologi forgalom ügyleteinek olyan általános, de mégis sajátságos elveik, melyek azokat a többi ügyletfajoktól megkülönböztetik, másfelől pedig a dologi ügylet ugynevezett jogi konstrukciójának megállapitására törekedvén.

Ezzel a tendenciával megy végig mindazokon a jogi kérdéseken, melyek egyáltalán fölmerülhetnek akkor, ha a vagyonnak valamilyen része megengedett módon az egyik vagyonkörből a másikba megy át. Ehhez képest azután beható vizsgálat alá kerülnek: *a*) a dologi forgalom *személyei,* ugy a (dologi) jogképesség (15—52. o.), valamint a cselekvési képesség szempontjából (52—66. o.), *b)* a dologi forgalom *tárgyai*, különös tekintettel arra a kérdésre, hogy a dolgok tulajdonságai körül mi tartozik a dologi jogba és mi nem, majd a tulajdon terjedelmének problémájára (66—115. o.), *c)* a dologi forgalom *cselekvényei* (116—128. o.), *d)* a dologi *akaratkijelentés* (128—170. o.), továbbá *e)* a «rendes» (170—280. o.), *f)* a «kivételes» (281—368. o.) és *g)* a «hibás» *dologi ügylet* (368—393. o.), végül *h)* a dologi ügylet *joghatásai* (393—414. o.).

Ilyen módon a dologi jog igen nagyfontosságu és érdekes részletkérdéseit kell szerzőnek fejtegetnie és ő e feladat teljesitésével igen derekas, értékes munkát végzett. Az a kiváló kritikai szellem, mely az ő eddigi munkáit előnyösen jellemezte, most is érvényesül; szerző sehol sem elégszik meg az uralkodó elmélet által jól kitaposott nyomok kényelmes követésével, hanem uj irányokat keres, melyeknek jelzésével és nem egyszer kijelölésével a figyelemre és további vizsgálatra méltó eszméknek egész sorozatát veti föl és vitatja meg. Viszont: szerző dicséretére kell fölhoznunk azt is, hogy az az eredetiség mely az egész munkán tagadhatatlanul végig vonul, a tudomány meglévő helyes eredményeinek kellő méltánylását nem zárta ki. Igy különösen sokat nyer az egyes kérdések megvilágitása és ezzel az egész munka azáltal, hogy szerző *Grosschmidnek* nagybecsü kutatásait a legtöbb helyen nagy alapossággal és teljes hozzáértéssel igyekezett kiaknázni. (V. ö. pl. 44., 51. s k. o., 110., 128., 132., 253., 263., 275. s k. o., 286., 298. s k. o., 319. s k. o., 360. s k. o., 368. s k. o.)

A jelen reczenció rendelkezésére álló tér természetesen tulságosan szük ahhoz, hogy az egyes részletek tárgyalásánál felszinre kerülő értékes eszméket egyenkint és érdemükhöz képest behatóan méltassam.* Az illető problémákkal a jövőben foglalkozó monografikus irodalom feladata lesz azoknak értékesitése. De a joggyakorlat, valamint a jövő törvényhozás is számos nagybecsü adalékot nyer Almási müvében ugy, hogy az itt általánosságban közölt eredmények e munkát jogirodalmunk különös nyereségévé teszik, egészen függetlenül attól, hogy maga a kereszttülvinni szándékolt *elméleti alapgondolat* és az arra épitett tudományos *konstrukczió* minő elbirálásban fog részesülni.

II. Miben áll a «dologi ügylet problémája»? Mindenekelőtt különbséget kell tennünk a *jogczimes* és *abstrakt* ügylet között. *a)* Ami az előbbit illeti, itt arra az álláspontra helyezkedik a törvényhozó, hogy a dolog tulajdonának átruházásához az erre irányuló *érvényes szerződésen* alapuló tradiczió szükséges. (V. ö. magyar polgári törvénykönyv tervezet 625. §.) Igen természetes tehát, hogy mindaz, ami az *érvényes szerződés* jogérvényes létrejöttére vonatkozik, föltétlenül a *kötelmi jog* szférájába tartozik; az illető «érvényes» szerződés a kötelmi jogban nyert szabályozást; annak minden egyes alkotó eleme onnan magyarázandó stb. A szerződés létrejöttének általános föltételét pedig eo ipso a kötelmi jog általános szabályai szerint kell megitélni. Ez oly természetes és annyira kizár minden más megitélést, hogy alig is volna ezzel ellentétes álláspont elképzelhető. Épp oly természetes továbbá az is, hogy a *tradiczió* ebben az esetben nem más, mint a szóban forgó «érvényes szerződésnek» az adós részéről bekövetkező törvényszerü *teljesitése.* Hogy azután ez az aktus, mint szoluczió, a kötelem teljesitése szempontjából nézve, a *kötelmi joghoz* tartozik, mint tradiczió pedig az illető rész tulajdonának átszállása szempontjából fogva föl, a *dologjogba* ez megint oly tiszta dolog, hogy ennek tüzetesebb igazolására minden behatóbb elemzést bátran mellőzhetünk.

b) A voltaképpeni «problémát» az absztrakt dologi ügylet veti föl.

Ez a rendszer* a szerződéses dologjogszerzésnek hatályát — tudvalevőleg — nem teszi az illető dologi jogváltozás kauzájától függővé; elegendő a «megegyezés» és átadás; fölmerül tehát a kérdés: mi ezeknek az aktusoknak a jogi természete és minő kategóriák közé sorolandók? A német BGB. «Einigung»-ja az ottani irodalomban a törvény megjelenése idejében élénk vita tárgya volt. Az irók tulnyomó többsége — támaszkodva az első tervezetben szándékolt legális konstrukczióra («Dinglicher Vertrag») — *szerződésnek* (természetesen specziális dologi értelemben) minősitette a «megegyezést» (V. ö. *Planck*, III. k. [1902.] 73. o., *Staudinger-Kober*, III. k. [1896.] 31. o., *Dernburg* Bürg. Recht, III. [3. kiad., 1904.] fej. 1—133. o., stb.), mig ezzel szemben főleg *Bruck* (Die Einigung im Sachenrecht des BGB. 1900., 7. s k. o.) és *Eccius* (Einigung und dinglicher Vertrag im Sachenrechte, Gruchot's Beiträge XLVII. 51. s k. o.), meggyőzően mutatták ki, hogy magának a megegyezésnek szerződésszerü jelleget tulajdonitani nem lehet, hanem hogy a megegyezés és tradiczió (illetőleg bekebelezés) *együttesen* hozzák létre a dologi jogot, mert *mindkettő materiális előföltétele* e jog létrejöttének.

A törvényrendelkezés ez utóbbi helyes elemzése itt is fölöslegessé tesz minden további konstruktiv kisérletet. Az intézmény megértéséhez és az alkalmazandó szabályok helyes felfogásához elegendő, ha meg van állapitva, hogy ugy a megegyezés, mint a tradiczió specziális — a szerződési jogtól *teljesen független* — dologjogi fogalmak, melyek minden vonatkozásukban a dologjogi elvek szerint birálandók el.

Hogy mennyire hálátlan és gyakorlatiatlan munka e fogalmak jogi konstrukciójával ezt tulmenőleg foglalkozni, azt eléggé

* *A szerzetesi professzio* jogi hatályának kérdésénél (25. s k. o.) az uralkodó elmélet ellen irányitott támadást nem tartom igazoltnak, mert az *általános* jogképesség szempontjából ugy a joggyakorlat (v. ö. Győri tábla 15. sz. hat. 1896 nov. 11.), valamint iróink is (*Kolosváry* B. Magánj. I. 152. o. *Lányi* Bertalan: A tulajdonjog, 23. s k. o.) szem előtt tartják az egyházi jogi és tételes magánjogi jogszabály között teendő különbséget. (V. ö. erre nézve *Nolter*, A szerzetesi professzió egyházi és világi jog szerint, Budapest 1908., 171. s k. o., kül 179. o.) Nézeteltérés tehát, mint látom, inkább csak a szerzetesek *öröklési* képességének megvitatása kérdésében van szerzőnk és a hazai elmélet között: szerző ugyanis az *ünnepélyes* professzió (csakis erről lehet szó!) megszoritó hatályát itt is tagadja tételes magánjogunk szempontjából. Ezt az álláspontot azonban nem fogadhatjuk el: a szerzetesek (öröklési) jogképességét megszoritó jogszabályok (l. ezekre nézve a m. kir. Curia 63. sz. t. ü. döntvényét) nem tekinthetők elavultaknak, mert azok — mint *Lányi*, Tulajdonjog 25. o. 4. j. igen helyesen rámutatott — egészen más törvényhozási alapgondolaton nyugszanak, mint az u. n. holtkézi törvények. A szerzetesek szerzésképtelensége — ugyanis — tulnyomóan kánonjogi kérdés; mely a holtkézi törvények közjogi és politikai legis ratiójával nem függ össze. Azt sem lehet mondani hogy «a szerzetések jogképességét a szerzetekétől nem választották kellően széjjel»; *Lányi* (i. h.) expressis verbis kiemeli, hogy «ez (a kánonjogi) szempont irányadó az egyes szerzetes szerzőképességéne» korlátozása tekintetében akkor is, ha maga a szerzet, melyhez tartozik, szerződéses.» *Almási* felfogása tehát csak mint egészen egyoldaló leguleus nézet állhatna meg, ami azonban itt — a dolog természeténél fogva — nem elegendő.

* V. ö. német BGB. 872., 929. §§.

mutatja *Ortlieb* példája (Einigung und dinglicher Vertrag. Eine Studie zum Sachenrecht des BGB., Berlin, 1904) ; ez az iró nem elégedett meg a tudomány most emlitett eredményével, hanem eredeti, bár ugyancsak a *Kuntze*-féle Gesamtact-ra * emlékeztető elmélettel állott elő, «fölfedezvén», hogy az «Einigung» nem más, mint «egy egységes jogi aktus egyik része». Az «egységet» alkotó szerződés *egyik* eleme — e szerint — a felek megegyezése s a *másik* pedig a — telekkönyvi bekebelezés. Hogy miként képzelhető el józanul ily furcsa szerződés, az — ugy látszik — nem okozott gondot e szerzőnek, ki egyébként e konstruktiv szörnyszülöttet egészen a l'art pour l'art elve szerint alkotá meg, amennyiben egyetlen kérdésben sem tud mást mondani, mint amit már az uralkodó elmélet is megállapitott. (L. e müről irt birálatomat, Grünhut's Zeitschr. XXXIII. k. 277. s k. o.)

Az utóbbi évek irodalmának helyes érzékére vall, hogy a konstruktiv kérdés fölött végleg napirendre tért.

III. Lássuk most már a mi szerzőnk álláspontját, melynek a mai tudomány állásából való megitéléséhez az előbbi irodalmi áttekintést előre kellett bocsátanom.

Szerző abból indul ki, hogy a «dologi forgalom jelenségeit kizárólag saját tengelyükből kell magyarázni» ; hogy pedig ezt megtehessük, a dologi ügylet kötelmi és dologi elemeit kell különválasztanunk. Hogy ezt véghez vigye, vizsgálja ő is a «dologi szerződés alkotó elemeinek összetételi módozatát.»

Megállapitván pedig, hogy a dologi szerződés alkotó részeit tevő két szembenálló nyilatkozat merőben kreativ természetü, azaz mindegyik nyilatkozó a maga dologjogi szférájában marad (ellentétben a transzlativ jellegü, azaz a másik fél hatalmi körébe átnyuló család- és kötelmi jogi nyilatkozattal): arra az eredményre jut, hogy amikor az elidegenitő a maga dologi jogáról lemond *kettős tevékenységet* fejt ki : egyfelől *dologjogit,* a most emlitett értelemben, másfelől pedig «kötelmet is teljesit». «Dologjogi szempontból» — ugymond — «a dologi ügylet merőben egyoldalu, a dologi szerződés nem ajánlat és elfogadás találkozásából, hanem dologjoggal való felhagyást és dologjog szerzését tárgyazó két egyoldalu reális akaratnyilvánitás egymásutániságából áll». (198.) A dologi szerződés két dologi ügylet mesterséges kapcsolata, tudniillik az elidegenitő joglemondó és a jogutód megszerző ügyletének összetétele. (199.) Ezek alapján a dologi szerződés tulajdonképpen két egyoldalu dologi ügyletnek a joglemondás és a jogszerzés dologi ügyleteinek mesterséges kapcsolata, melyet a gyakorlati szükség létesitett : az egység «nem fogalmi, hanem czélszerüségi.» A dologi szerződés «mindkét alkateleme reális, merőben kreativ és végleges hatályu nyilatkozat, melynek elseje : az elidegenités közlésre szoruló czimzett ügylet, másodika pedig erre támaszkodó, hivatkozó akaratnyilvánitás.» (201., 215. o.)

Nyilvánvaló mindezekből, hogy a dologjog «megegyezés»-ét (Einigung) szerzőnk egyáltalán *nem ismeri el,* sőt más helyen kifejezetten meg is mondja, hogy a megegyezés mint dologi ügylet nem létezik, hanem az csakis mint *kötelmi* ügylet fogható föl minden esetben, kivétel nélkül. (143.) Önálló dologi megegyezés — ugymond — egyáltalán nincs, amit az absztrakt dologi ügylet teoriája annak tart, az «merőben kütelmi jelenség» (i. h.).

IV. Nem nehéz belátni, hogy ez a felfogás az absztrakt dologi ügylet rendszerével [tehát pl. a német BGB. 873. és 929. §-aival. vagy a Főelőadm. CVII. sz. elvi kérdésének megoldásával (IV. k. 151. o.)] ** nem egyeztethető össze.

Ha ugyanis a törvényhozás arra az álláspontra helyezkedik, hogy a tulajdonátruházás mindenféle szerződéstől *független megegyezés* — és átadás — alapján következik be, akkor az emlitett két aktusnak ezt a törvényhozási megitélését a tudománynak is respektálnia kell. Ha a német BGB. a megegyezésen és átadáson alapuló jogczimmentes dologi ügyletet léptette életbe, akkor abból az elmélet se csinálhat «kötelmi szerződést». A német irodalom egészen önkényt értetődőnek tartja, hogy az ily föltevés már csak ezért is homlokegyenest ellenkeznék a törvénynyel, mert az «Einigung» nem a kötelmi, hanem a dologjogba helyeztetett. *(Planck,* i. h., *Bruck,* i. h., *Eccius* i. h.) Annál inkább ellenkeznek a törvénynyel azok a *következmények,* melyek az ily álláspontból folynak. Igy pl. az az álláspont, mely *Almási* nézetének szükségképpeni folyománya, hogy t. i. a 873. §. Einigung-ja pl. az ingatlan tulajdon megszerzőjének *igényt* ad az elidegenitővel szemben a bekebelézési engedély megadása iránt : oly tétel, mely a törvény szellemével kétségtelenül ellenkezik (V. ö. erre nézve az id. irókon felül még : *Neumann* Kommentar I. 434. o., valamint *Koffka,* Die rechtliche Bedeutung der Gebundenheit der Beteiligten an die Einigung, stb., Festgabe für Wilke, Berlin, 1900. 167. s k. o.)

Igy állván pedig a dolog, a jogczimmentes ügyletre nézve nem lehet más megoldást találni, mint hogy a megegyezés *önálló dologi ügylet,* mely a tradiczióval együtt dologjogátszállást eredményez. Absztrakt dologszolgáltatási kötelemről, ugy, amint szerzőnk vitatja, az ily törvényhozási álláspont esetén de lege lata *nem lehet szó.*

Mindaz tehát, amit szerzőnk a kötelmi ügylettel való összefüggésre nézve kifejt, csupán a *jogczimes* ügyletre nézve állitható csakis itt tekinthető a dologi nyilatkozat egyuttal kötelmi teljesitésnek és csakis itt van az átszállás alapjául szolgáló megegyezésnek tisztán kötelmi hatálya, amint ezt, mint magától értetődő tételt fentebb megállapitottuk.

Szerző ezt maga is érzi, midőn más helyen arra az eredményre jut, hogy álláspontja helyessége mellett *minden dologi szerződés jogczimes* (197. o.)

De épp az a baj, hogy de lege lata nem mindenütt és minden szerződés jogczimes, hanem a megegyezés (és tradicció)* oly önálló dologi aktussá is tehető, mely a kötelmi jogtól teljesen függetlenül eredményezi a jogátszállás hatályát.

És ez az állásfoglalás ebből a szempontból nézve sem pusztán terminologiai jelentőségü, mint azt szerző föltüntetni igyekszik (197—198. o.). Elvont dologi szerződésnél — ily törvényhozási szabályozás mellett — nem beszélhetünk «a vele rendesen egyidejüleg létesült kötelmi szerződésről», mint valami egészen magától értetődő essentialeről, mert hiszen a törvény épp ettől elvontan ismeri el az ügyletet.

Igy hát magának a szerzőnek nézetét fejezzük ki más oldaláról, midőn konstatáljuk, hogy : miután nem minden dologi szerződés jogczimes, ennélfogva theoriája a jogczimmentes ügylet jogi konstrukcziója szempontjából nem állhat meg. Egész érvelése tehát, melylyel theoriáját támogatja és propagálja, voltaképpen konvertálódik a jogczimes ügylet elméleti apologiájává — de lege ferenda.

Bármily álláspontot foglaljon el már most valaki e *törvényhozási* problémával szemben : annyi bizonyos, hogy *Almási* fejtegetéseiben igen értékes adatokat és irányeszméket fog találni. És e sokat vitatott és még több viszontagságon keresztül ment elvi kérdés ** ezutáni sorsának intézői bizonyára erélyesen rácáfolnak majd szerzőnek — nem ugyan érveire, hanem inkább — *rezignációjára,* melylyel könyvének egy más helyén, eddigi kritikai megjegyzéseinek «hatástalanságát» elpanaszolja ! (176. o.)

Bár azt hiszszük, hogy szerző e panasza talán már a multra nézve is kissé tulzott, mégis reméljük — és pedig nem is annyira a szerző, mint inkább a müben érintett számos fontos probléma és részletkérdés érdekében — hogy a jelen müvében kifejtettek *fokozottabb* mértékben fognak meghallgatást és értékükhöz méltó elismerést s érvényesitést elérni. Sajnos, hogy ezuttal

* *Kuntze* «Gesamtakt»-ja (Festgabe für Müller, Leipzig, 1892.) *csakis* abban a vonatkozásában tekinthető tudományos eredménynek, mely *több egyénnek* egységes joghatály elérésére irányuló *összemüködését* konstruálta egységes jogi aktusként ; ezen az alapon oldható meg pl. a *viszonos közös végrendelet* jogi konstrukcziója, l. ezirányu kisérletemet (Jogállam IV. 121. s k. o. és Archiv für Bürg. Recht XXV. 175. s k. o.), és hozzá a hazai irodalomban *Kolosváry,* Magánj. (II. 647—648.), a német irodalomban P. *Meyer* (Das gemeinschaftliche Testament, Marburg, 1908., 34. o.) és *Staudinger,* (Comment. 3. kiad. V. k. 614. o.) — Ellenben a szövegben érintett vonatkozásában a «Gesamtakt»-tal való operálás (melylyel szerzőnk s rokonszenvezni látszik, 119. o., 146. o. 2. j.) alig más, mint «Begriffsjurisprudenz».

** Annál kevésbbé állhat meg ez az álláspont ama törvényhozási megoldás szempontjából, mely szerint pl. az ingó dolog *kizárólag megegyezés alapján* megy át a másik fél dologjogi körébe. L. ennek a megoldásnak meggyőző támogatását *Schwarz* G.: A magánjogi törvénykönyvről (Budapest, 1909 17. s k. o.) cz. müben.

* Sőt : *csak* a megegyezés is ! L. az előző jegyzetet.

** A Tervezet elvben a jogczimes ügylet mellett foglalt állást, a főelőadmány — ezzel szemben — az abstrakt dologi ügyletet fogadta el. A Tervezet «főkérdéseire» vonatkozó legutóbbi bizottsági tárgyalások rendjén (II. Dologjog, Budapest, 1910. 18. s k. o.) ujból a jogczimmentesség mellett döntött a többség.

e részletek meritumát nem érinthetjük és ezt illetőleg csupán általános jellemzésre szoritkozhatunk ismételten és nyomatékkal hangsulyozván, hogy szerző — *függetlenül* magának a dologi ügylet általa adott konstrukciójának helyességétől, avagy de lege ferenda elfoglalt álláspontjának mikénti megitélésétől — ezeknél *hasznosabb* és *becsesebb* munkát végzett: kutató szelleme a nagyfontosságu problémák hosszu sorozatát vetette föl, éles judiciuma a bonyolult részletkérdések nagy számát fejtette ki és — ami talán a legértékesebb — a joganyag uralásán és átértésén alapuló összefoglaló képessége a *dologjogi dogmatika rendszertanának kiépitéséhez* igen figyelemreméltó utmutatást adott. Reméljük, hogy a hazai szakirodalom mindezt hathatósan fogja értékesiteni. *Dr. Kiss Géza.*

Különfélék.

— **A kir. Curia hátralékai.** Legfőbb birószágunkhoz a folyó év első 11 hónapjában 434-gyel több ügy érkezett, mint a mult év megfelelő időszakában. Az előző évi hátralékok figyelembevételével 87-tel volt kevesebb az elintézendő, mint a mult év megfelelő szakában. Ennek ellenére a hátralék mégis nőtt 805 tel (2335-ről 3140-re), aminek az az oka, hogy 892 vel kevesebb ügy intéztetett el, mint az előző évben. Az elintézések kevesbedésének magyarázatául szolgál az a körülmény, hogy mig 1909-ben csak 217 képviselőválasztási ügy érkezett, addig a folyó évben 1105 ily ügy köti le már hónapok óta 16 biró teljes müködését, ugy hogy 867-tel több képviselőválasztási ügy intéztetett el, ellenben 933-mal kevesebb polgári és 459-czel kevesebb büntető ügy adatott elő, mint az 1909. év első 11 hónapjában.

Mivel pedig a képviselőválasztási biráskodás előrelátható an a jövő év első felében a most müködő két tanácsot még mindig csaknem teljesen leköti, előrelátható, hogy az eddiginél is nagyobb visszaesés fog mutatkozni a kir. Curia elintézéseiben.

Ily körülmények között elsőrendü fontosságu volna a birói szervezeti novella javaslatában foglalt azon reformnak sürgős megvalósitása, amely szerint a kir. curiai tanácsok biráinak száma hétről ötre szállittassék le. Mivel azonban a politikai viszonyok nem olyanok, hogy a szervezeti novella javaslatának tárgyalása a közel jövőre várható volna: alig marad más hátra, mint hogy a *polgári perrendtartás törvényjavaslatának főrendiházi tárgyalásánál a záró határozatok fejezetébe felvétessék olyan rendelkezés, mely szerint a törvény 55. §-a a kihirdetés után azonnal életbelép.*

E szakasz szerint a kir. Curia tanácsa az elnökön kivül négy bíróból, a kir. tábla felebbezési tanácsa az elnökön kivül négy bíróból, a felülvizsgálati tanács pedig az elnökön kivül két bíróból alakul.

Megjegyezzük, hogy a kir. táblák ügyforgalmát is lényegesen meg fogja zavarni az a körülmény, hogy a képviselőválasztási biráskodási ügyekben a kir. Curia az elrendelt vizsgálatok vezetésével kir. táblai birákat szokott megbizni, ami ezen vizsgálatok igen nagy anyagánál és hosszadalmasságánál fogva ugyancsak hosszu időre köti le a kiküldött táblai birák egész munkásságát.

A javaslatba hozott módositás mind legfőbb birószágunknak, mind pedig a kir. tábláknak ügyforgalmára nézve jelentős könnyebbitést valósitana meg.

— **Tömeges előléptetések.** Mint az Országos birói és ügyészi egyesület köréből értesülünk, az üresedésben levő VIII., VII. és VI. osztályu, körülbelül száz birói állás betöltése még deczember hó folyamán megtörténik.

Legutóbb május hóban voltak tömeges helyi előléptetések és a birói kar méltán megkivánhatja, hogy ezek a kinevezések ezentúl ne ily késedelmesen történjenek.

— **A Magyar Jogászegylet** közjogi és közigazgatási bizottsága deczember 3-án tartotta első ülését *Concha Győző* egyetemi tanár elnöklete alatt. Az elnök megnyitójában kifejtette azokat a gondolatokat, melyek a bizottság müködésének vezetésében irányitani fogják. Mig a közigazgatási jogi tárgyak megválasztásánál a jogi élet követelményeit tekinti irányadóknak, addig a közjogi tárgyak megválasztásánál kerülendőnek tartja a gyakorlatilag sürgős kérdéseket, vagyis azokat, melyek a közjogi viszony alanyai közt már kitört s napirenden való összeütközésre vonatkoznak; ezekben az előkészités és a birálat hivatása vár a bizottságra. A közjogi munkálkodásnak a rendszerezésre, a közigazgatásinak az elemezésre kell irányulnia. Különleges feladatként a szent korona közjogi rendszere és a szerződési közjogi rendszer ellentéteinek kiegyenlitését és annak a régi kontroverziának eldöntését jelölte meg, melyet a német tudomány régi alkotmányunk rendi alapjellegére nézve máig állandóan fentart. Ezután dr. *Királyfi Árpád* megtartotta előadását a bosnyák tartományi illetőségről s ennek következményeiről. Fejtegette a bosnyák-herczegovinai tartományi illetőség szerepét és jelentőségét az okkupáczió tartama alatt, majd vizsgálta, hogy mennyiben állott be változás a tartományi illetőség fogalmában az annexió következtében. Lényegére nézve, vagyis az Ausztriával és Magyarországgal szemben való alattvaló viszony szempontjából, a tartományi illetőség ugyan az annexió által sem változott, azonban az annexió az által, hogy megszüntette a bosnyákok és herczegovinaiak eddigi török állampolgári minőségét, a boszniai tartományi illetőséget teljesen önálló honossági kötelékké tette. A bosnyák alkotmány pedig, amidőn a tartományi illetőséget az állampolgárság egész tartalmi teljességével is felruházta és egyuttal formaszerü, szervezett jogintézményként illesztette az alkotmány alapintézményei közé, mintegy elösmerte a külön bosnyák honosságot. Rámutatott a különleges állampolgári jogviszony konstruálásának közjogi veszélyességére. Ismertette a tartományi illetőség szabályozásának forrásait. Vizsgálta, hogy a bosnyák jog milyen köteléknek tekinti a tartományi illetőséget és kifejtette, hogy a tartományi illetőség fogalmának határozatlan jogi természeténél fogva minő következményekre vezet magánjogi, büntetőjogi és közjogi téren egyaránt és különösen az által, hogy lehetővé teszi a tartományi illetőségnek a magyar és osztrák állampolgársággal egy személyben való halmozódását, minő összeütközésekbe viheti a boszniai illetőségü személyeket védkötelezettségük, a kiadatás és házassági viszonyaik tekintetében. Előadó arra az eredményre jutott, hogy a bosnyák tartományi illetőség, bármennyire megtöltessék is az állampolgárság jogi tartalmával és bármennyire önálló jogviszonyként szabályoztassék is, annak a szerepnek, melyet az egyén jogállásának meghatározásában az állampolgárság van hivatva betölteni, nem lesz képes megfelelni.

Az előadást érdekes vita követte, melyben az elnökön kivül *Polner Ödön* miniszteri tanácsos, *Harmos Gábor* közigazgatási biró és *dr. Arányi István* vettek részt. A vitát legközelebb folytatják.

— **A patriarchális igazságszolgáltatás.** A perrendtartás vitája során *Haller* orsz. képviselő a következőket hozta fel: Egy anomáliát akarok itt szóbahozni. A járásbiróságokhoz a legnagyobb munkaidőben, pl. aratáskor, vagy máskor megidéznek 30—40 alperest, néha 20—30 kilométernyi távolságról; az illetők megjelennek, várnak 9-től 12 óráig és akkor megtudják, hogy a biró nem tárgyal. Ebből az illetőknek káruk származik, munkát mulasztanak; nem is szólva arról, hogy az ilyen dolog csökkenti az emberekben a biró iránt való tiszteletet és azt a hitet kelti fel, hogy a birószág nekik szándékosan kárt okoz. Üdvös volna, ha a törvényhozás felhivná az igazságügyminiszter ur figyelmét arra, hogy nem lehetne-e valamiképpen segiteni ezen a bajon, talán ugy, hogy amikor a biró nem tárgyalhat, rendelkezzék a járásbirószág vezetője az iránt, hogy ezeket a pereket más biró tárgyalja le. Továbbá nem-e lehetne a felett is gondolkozni, hogy a legnagyobb nyári időben, pl. amikor a mezőgazdasági osztály a legjobban el van foglalva a maga dolgával és a legnagyobb szocziális kár éri, ha a munkától elvonjuk, julius 15-től augusztus 15-ig, ne volnának megtartandók a tárgyalások azon perekben, amelyek ellenük irányulnak. Lehetne talán a birói szabadságolást ugy beosztani, hogy ez mind erre az időre essék és igy ezen károk elmaradnának. Figyelmébe volna ajánlandó a vezető birónak, hogy tekintettel azokra a károkra, amelyeket a mulasztó biró elkövet, sokkal rigorozusabban vegyék a mulasz-

tást, mint eddig. *Nagyon gyakran előfordul, hogy a soros biró vadászat, vagy más mulatság miatt fáradtnak érzi magát és ez okból nem jelenik meg a tárgyaláson.* Véleményem szerint amikor az idő olyan drága és mindenkinek minden perczet fel kell használnia, nem elegendő a birónak ilyen fáradtsága, hogy igy károkat okozzon a peres feleknek. Nézetem szerint, ha az a vezető biró ilyen esetben jelentést tenne az igazságügyminiszternek, jobban meggondolná az a soros biró, hogy mikor éljen ilyen kifogással, ha megtudja, hogy a felsőbb hatóság ezt figyelemmel kiséri.

Székely Ferencz igazságügyminiszter: A tárgyalás elnapolása esetében, ha az illető biró beteg, vagy történetesen akadályozva van, mindig az történik, hogy ha csak lehet, egy másik biró helyettesiti. De ha mindegyik el van foglalva, megesik, hogy ilyen igazolt alkalmakkor el kell napolni a tárgyalást. Ezen nem lehet segiteni. A szünet beosztása tényleg különben is ugy történik, hogy nyáron a birák egy része szabadságra megy és ennek következtében a felek közül kevesebbet idéznek meg. Csak arra akarok válaszolni, amit a képviselő ur mondott, hogy igenis, ha a vezetőbiró visszaélést követ el, akkor büntetik. Ha alárendelt követi el, a vezető birónak, nem ugyan a miniszternek kell jelentést tennie, hanem az elnöknek és ha vadászat vagy más mulatság miatt hagyja el hivatalát, meg is kapja a megtorlást. *Hogy én hogy tudjak intézkedni az ügyviteli szabályokkal és a birák kinevezésével, ezt nem tudom belátni. Odáig nem terjed ki a hatásköröm, hogy minden egyes vadászati ügybe beavatkozzam.*

A magunk részéről azt hisszük, hogy ha a felügyeleti hatóságok a felügyeleti jogot erélyesen gyakorolják és a konkrét panaszokat *komolyan* elintézik, nem pedig rövidesen eltemetik, az ily mind gyakrabban hallható panaszok kiküszöbölhetők volnának.

— **Törvényhozóink ismeretei.** Tisztelt Szerkesztő ur! Hogy országgyülési képviselőink mennyire ismerik a birói gyakorlatot, arra nézve adalékul szolgálhat egyik (egyébként képzett) ügyvéd képviselő beszédének következő részlete:

«Valljuk be, hogy praxisban ugy áll a dolog, hogy váltóperben Magyarországon az alperesen ugyan nem segit senki. Minden váltóperben *mindig (?)* szerepel egy harmadik, aki *ritkán (?)* jóhiszemü, össze van paklizva a váltó birtokosával. (Helyeslések.) Én legalább állithatom, hogy ügyvédi pályámon, mint alperes, váltópert még sohasem nyertem meg. És ez nem is abban leli az okát, hogy a váltóper bonyolult volna, hanem a mai váltóeljárásban, amelyben valósággal lehetetlen, jogi és fizikai képtelenség, hogy egy harmadik rosszhiszemü birtokossal szemben, egyáltalán a pert meg lehessen nyerni.»

A törvényhozó ügyvéd ur általánositását ugyancsak megköszönik szolid pénzintézeteink és nagy ipari vállalataink, melyeknek szolidságához még talán a felszólaló képviselő ur szava sem férhet, amelyeknek váltópereiben éppenséggel nem mindig (!) szerepel az a bizonyos harmadik személy, aki ritkán (!) jóhiszemü.

De a t. kollega ur az ujabb birói gyakorlatot sem ismeri, mert ha csak a «Hiteljogi Döntvénytár»-at olvasgatná, akkor tudná, hogy biróságinak tág teret engednek az alperesek kifogásainak és a kölcsön le nem olvasásának kifogásától egészen az áru rossz minőségéig csaknem minden bizonyitást elrendelnek. Az pedig, hogy a felperes váltóbirtokos nem jóhiszemü harmadik személy, szintén gyakran tétetett eredményes bizonyitás tárgyává és biróságinak előbbi formalisztikus gyakorlatukkal ezen kérdésben is szakitottak. *X. Y.*

— **A Budapesti Ügyvédi Kör** ujonnan alakitott választmánya megtartotta dr. Zsigmondy Jenő elnöklete alatt alakuló ülését.

Elhatározta a választmány, hogy körkérdéssel fordul az ügyvédi karhoz az ügyvédek hivatali időbeosztásának módositása, illetve annak egyhuzamossá tétele tárgyában. A beérkezendő válaszok fogják e kérdésben a kör további actióját irányitani.

Határozatba ment, hogy a kör mozgalmat indit az iránt, hogy az összes fővárosi biróságinak automata-telefonokkal láttassanak el.

Elhatározta továbbá a választmány, hogy miután az uj polgári perrendtartás életbeléptetéséről rendelkező törvényjavaslat annak az 1904-ik évben közreadott hivatalos tervezete alapján már készülőben van s igy ez az ország jogászi közvéleményét már a legközelebbi jövőben foglalkoztatni fogja, az ügyvédi kör e javaslat felett közvetlenül a karácsonyi ünnepek után felolvasó és vitaestélyeket rendez.

Külön vitaestélyen fogja a kör tárgyalni a központi járásbiróság készülőben lévő tervezetét is, hogy tagjainak módot nyujtson az épitendő járásbiróság elhelyezésénél és berendezésénél az ügyvédség szempontjából figyelembevételt igénylő tekintetekre a miniszter figyelmét felhivni.

Elhatározta a választmány, hogy a váltójog nemzetközi egységesitése tárgyában felkérést intéz dr. Sichermann Bernát kassai ügyvédhez, hogy e kérdést felolvasásban ismertesse. Sichermann részt vett a nemzetközi kongresszuson s a kérdés minden fázisát behatóan ismeri.

— **A III. Országos Patronage Kongresszus** 1911. szeptember első felében tartatik meg; napirendjére a következő három kérdés tüzetett ki:

1. Mely feltételek mellett hagyható a segélyre szoruló gyermek a szülő, nagyszülő vagy rokon családjában? Ha igen, szükséges lenne-e az állami gyermekvédelmi törvényeket illetőleg az állami gyermekvédelmi szabályzatot e szempontból s mily irányban módositani?

2. Miként mozdithatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szocziális megerősitését a próbaidő alatt?

3. Melyek legyenek a hivatásszerü büntettesek irányában kifejthető patronage tevékenység keretei? Nevezetesen van-e egyáltalán helye patronage munkának a hivatásszerü büntettesek ügyeiben az eljárás előkészitő szakában és ha igen, ez a pártfogó tevékenység a társadalmi jellegü patronage tevékenység utján vagy inkább hivatalnokok által végeztessék-e?

Előadók: az első kérdésre: Ruffy Pál; a 2. kérdésre Angyal Pál; a 3. kérdésre: Finkey Ferencz.

— **A budapesti büntetőjárásbiróság aktáiból.** Érdekes világot vet büntetőbiróságainknak a kereskedők eminens nagy érdekei iránt való érzékére s azon jóindulatra, melyet ezek iránt tanusitani szoktak, a következő eset:

Egy közismert budapesti czég ügyvédje utján a budapesti büntető járásbiróságnál feljelentést tett egy kereskedő ellen, aki áruit oly dobozokban hozza forgalomba, melyek az emlitett czég teljes czégszövegét tüntetik föl. A beadvány folytán a biróság megidézi az ügyvédet és igyekszik őt meggyőzni, hogy nincs oly törvényünk, melynek alapján az adott esetben az illető kereskedő ellen eljárni lehetne, mert törvényeink csak a belajstromozott védjegyet, de a czéget, mint olyant nem védik. Hosszas kapaczitáczió után végre kijelenti a biró, hogy az ügy tárgyalására határnapot fog kitüzni.

A följelentés az iktatóba érkezett 1910 október 10-én, az ellenjegyző ügyvédet október 13-ára idézte meg a biróság, terminus a mai napig sincs kitüzve.

— **A miskolczi jogászkör** a mult héten rendkivüli közgyülést tartott, melyen elhatározták, hogy az egyesület tagsági diját 6 K-ra emelik fel, mely összegből 5 K a Magyar Jogászegyletet, 1 K pedig a jogászkört illeti. A jogászkör tagjai mintegy hetvenen testületileg jelentkeznek a Magyar Jogászegylet tagjai közé való felvétel végett, azok pedig, akik ezután jelentkeznek a Jogászkörbe leendő felvételre, uj belépési nyilatkozatot fognak kiállitani, melyekben az illetők ugy a Magyar Jogászegylet, mint a Jogászkör tagjai sorába való felvételüket kérik. A közgyülésen a Magyar Jogászegylet is képviseltette magát.

— **Az ujabb irásvizsgálat módszereiről.** Fischhof Gyula, a nyitrai kir. törvényszék hites szakértője, ki az igazságügyminisztérium pártolása mellett, Páris, Berlin és Münchenben tanulmányokat végzett, nov. 25-én az Országos Birói és Ügyészi Egyesületben az ujabb irásvizsgálati módszerekről vetitett képekkel kisért előadást tartott.

Előadásában az érdekes grafológiai fejtegetések után kiemeli, hogy az okmányhamisitások kideritésénél leginkább az ujabb módszerü mikrofotográfiai módszerrel lehet czélt érni. A mikrofotográfia maga természetesen nem uj, de annak e téren való s a bemutatott sokféle variáczióban használható módszere e téren óriási haladást jelent, legtöbbnyire kétségtelen és a tettesre egyenesen félelmetes bizonyitékot képez. Előadásából különösen a következő érdekesebb esetek érdemelnek különösebb figyelmet: Egy ügyben 87 okmányt kellett megvizsgálnia. A 87 utalvány közül szabad szemmel nem lehetett a valódiakat és a postamester által hamisitottakat megkülönböztetni. A fénykép-

felvételekkel egészen pontosan megállapitotta, hogy melyek a hamisak és ez a vádlott későbbi beismerő vallomásával teljesen egyező volt. Más esetben a kivakaró vagy vegyi uton eltávolitott szövegrész maradványait, melyek szabad szemmel egyáltalában láthatók nem voltak, mikrofotográfiai felvétellel sikerült olvashatókká tenni. Egy izben egy okmányba utólag irt sornál ugy konstatálta az előadó a különbséget, hogy a papir behajtott részénél eszközölt mikrofotográfiai felvételnél kitünt, hogy a behajtott, illetve törött papirrész medrébe egy kis tinta befolyt az átirásnál s ennélfogva ellentétben a többi sorral, kétségtelenné vált, hogy ez a sor már csak az okmány behajtása után került oda. Az irógéppel irott névtelen leveleket mikrofotográfiai uton sok esetben ki lehet nyomozni. A tinta-különbségeket ily felvételekkel szintén pontosan meg lehet állapitani. A vakarással és radirozással való hamisitásoknál az illető laprészt a hamisitó rendszerint hüvelyk- és mutatóujjával leszoritja. Ezért ilyenkor elsősorban az ujjnyomatokat kell kutatni mikroszkoppal, ha ez csak csekély mértékben is észlelhető, jódfüstöléssel láthatóvá lehet tenni. Természetes, hogy a mikrofotográfiai eljárásnál a legnagyobb óvatossággal kell eljárni, mert kellő előtanulmány nélkül nehéz czélt érni. Az előadó ezenkivül még a külföldi ily szervezetekről is érdekes adatokat ismertetett.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Egy becsületsértés is alapul szolgálhat a házasság felbontására.** Ha a sértés egy hosszabb időn keresztül tartó érzelemnek a megnyilatkozása s a sértő nyilatkozat csak kifejezésre juttatta a már régen lappangó megvetést, akkor már az első becsületsértést is — ha magában véve nem is olyan sulyos — a hitvestársi kötelmek sulyos megsértésének lehet tekinteni. (Német birodalmi törvényszék 1910 május.)

— **Kolera mint üzemi baleset.** Egy tutajos meghalt kolerában; mikor a hátramaradottjai járadékot kértek, nemcsak a Berufsgenossenschaft, hanem a választott bíróság is elutasitotta őket. A birodalmi biztositási hivatal azonban még tovább kutatott és azután a hátramaradottaknak megszavazta a járadékot, mennyiben egyebek közt kifejtette, hogy J. tanár véleményével megegyezőleg feltehető, hogy a tutajos Bromberg táján egy tutajon a fertőzött vizzel való érintkezés által betegedett meg kolerában és hogy a kórokozó anyagoknak a tutajos testébe való egyszeri felvétele elegendő volt a halálos betegségnek az előidézésére. A károsító eset üzemi balesetnek tekintendő, mivel szorosra szabott időközben történt. Mig a tutajos a vizen tartózkodik, addig folyvást az üzemben van, miután szakadatlanul körül van véve ama veszélyektől, amelyek az ő üzemére jellegzetesek. Ilyen körülmények között akkor sem válik ki az üzemből, ha testi szükségleteinek kielégitésére törekszik. Ha pedig kártalanitási kötelezettséggel járó üzemi balesetről van szó, akkor a Berufsgenossenschaftot el kell itélni, hogy az elhunyt tutajos hátramaradottjainak járadékot fizessen. (Munkásügyi Szemle).

— **A Référé-biró hatásköre.** A «Société l'Union Immobilière (ingatlantulajdonosok szövetsége) Párisban référé-uton szakértői szemlét kért annak a megállapitására, hogy a párisi Metropolitain földalatti vasut, a tulajdonát képező két ház nyugalmát a folytonos zakatolással éz dübörgéssel rendellenesen zavarja. Alperesi vasuttársaság szavatosul perbe vonta Páris városát; mert a vonalvezetési munkálatok a község előljáróságainak felügyelete mellett készültek. A felebbezési bíróság a szakértői szemlét elrendelő végzést csak Páris községet illetőleg helyezi hatályon kivül, a Cour de cassation az egészet. Mert a polgári biró csak az olyan eseteket birálhatja el, hol a kártéritési jogczim a rendkivüli rendellenesség, ellenben az üzem rendes használatával járó károk miatt, ha az üzem valami közhatósági munkával van kapcsolatban, csak a közigazgatási bíróság illetékes, *ilyen esetben pedig a biró, mint référé-biró sem járhat el.*

— **Aki a felesége nevét bitorolja.** Francziaországban egy 1893-ból származó törvényből folyó gyakorlat szerint, meg van engedve, hogy a férfiak a névhasonlósággal járó kellemetlenségek elkerülésére, feleségük családi nevét a sajátjuk mellé illeszthessék. Igy tett Walirand Méens is, nevezvén magát Méens de Verton-nak. A felesége hozzátartozói, különösen apósa rossz szemmel nézte Méens eljárását és hosszas perpatvarkodás után keresetet inditott ellene. A Rouen-i felebbezési bíróság a kereset értelmében határozott, kimondván, hogy a gyakorlat csak a polgári életben és nem jogi jelentőségü aktusoknál engedi meg a feleség nevének használatát, hogy ez is csak a nő és hozzátartozói beleegyezésével történhetik s hogy ezen indokoknál fogva Méenst nemcsak Francziaország területére nézve, hanem a külföldre szóló hatálylyal eltiltja a de Verton név használatától.

— **Az uralkodó személye a parlamenti vitában.** Az angol alsóház november 18-iki ülésén Asquith-hez interpellácziót intéztek atekintetben, hogy mily tanácsot szándékozik a királynak adni a ház feloszlatására nézve. Az első miniszter a választ azzal tagadja meg, hogy a király miniszterei által tett intézkedésekről vélelmezni kell, hogy a király hozzájárulását birják s hogy a ház szabályai tiltják a király személyének a vitába való bevonását. A «Law Times» ehhez megjegyzi, hogy az alkotmányjogi szabály nem olyan egyszerü, aminőnek az első miniszter feltünteti. Disraeli, mint első miniszter 1876-ban a szabályt pontosabban igy formulázta: Ellenkezik a házszabálylyal a királynő nevének azzal a czélzattal való felhasználása, vagy emlitése, hogy ezzel a Ház elhatározása befolyásoltassék; ha azonban tényekről van szó s ezek a Ház elhatározását nem befolyásolhatják, ugy a Ház beleegyezésével a királynő személye is szóvá tehető.

A Magyar Jogászegylet folyó évi deczember hó 10-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart. Napirend: 1. Ifj. Dombováry Géza: Hérics-Tóth János, a magyar bon juge. 2. Dr. Lengyel Aurél: A schweiczi büntetőtörvénytervezet egyes szocziális szempontjai. — Vendégeket szivesen lát az egylet.

Gyakorlott, lehetőleg tót nyelvben is jártas ügyvédjelöltet keresek minél előbbi, lehetőleg azonnali belépésre. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Hertsko Jenő losonczi ügyvéd. 13920

Alkalmazást keres, nagyobb forgalmu, főként kereskedelmi és büntetőjogi praxist nyujtó fővárosi ügyvédi irodában január 1-ére, két és fél évi gyakorlattal biró ügyvédjelölt. Czim: dr. Barcs Ernő, Kisvárda. 13918

Nagy praxisu, ügyes, fiatal ügyvéd ajánlkozik fővárosi irodába irodavezetőnek, vagy szerény feltételekkel társnak. Leveleket «Megbizható helyettes» czimmel a kiadóhivatal továbbit. 13921

A Franklin-Társulat kiadásában legközelebb megjelenik:

POLGÁRI PERRENDTARTÁS MAGYARÁZATOKKAL

Szerkeszti **Gottl Ágost** curiai tanácselnök.

A szerző neve, ki évek óta a kir. Curia felülvizsgálati tanácsát vezeti s az uj perrendtartás alkotásában tevékeny részt vett, biztositéka annak, hogy e könyv hasznos szolgálatokat fog tenni a jogászközönségnek. Nagy gonddal összeállitott tárgymutatójában feltalálhatók a külön jogorvoslatot kizáró végzések, valamint a felfolyamodással megtámadható és meg nem támadható végzések.

Előfizetési ára 20 K **Bolti ára magasabb lesz.**

MAGYAR POLGÁRI PERJOG

Szerkeszti **Magyary Géza dr.** egyetemi tanár.

E müvet az anyag kimeritő, rendszeres feldolgozása jellemzi. A fősulyt arra fekteti, hogy az olvasó könnyen érthető módon biztos áttekintést nyerjen a perjog nehezebb kérdéséről is.

Előfizetési ára 20 K **Bolti ára magasabb lesz.**

A POLGÁRI PERRENDTARTÁS ZSEBKÖNYV

(A Franklin-Társulat zsebkiadásai) alakjában.

Ismerteti és magyarázatokkal ellátta **Lánczy Jenő dr.**

Előfizetési ára 4 K 80 fill. **Bolti ára magasabb lesz.**

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 50. szám. Budapest, 1910 deczember 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A jogi oktatás reformja. — Próbára bocsátás visszavonása. (BN. 23. §. 1. bek.) *Dr. Degré Miklós* zalaegerszegi kir. törvényszéki elnöktől. — A perrendtartás a parlamentben. *Dr. Lakatos Gyula* budapesti ügyvédtől. — A sikkasztás kérdése az eladási bizománynál. *Dr. Darvai Jánostól.* — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogi oktatás reformja.

Balogh Jenő, az uj közoktatásügyi államtitkár programmbeszédében a következőket mondotta:

«A felső oktatás ügyeivel szándékozom elsősorban és legbehatóbban foglalkozni. Különösen ami a jogi oktatás reformját illeti, tervem az, hogy különválasztassék a gyökeres reform, amelynek előmunkálatai már évek hosszu sora óta folynak, a legszükségesebb javitások megtételétől. Főleg visszásnak tartom azt, hogy a közigazgatási tisztviselők, akik a rendőri büntető biráskodás terén, a gyámügyi igazgatásban és más tereken itélkezésre és jogszabályok alkalmazására vannak hivatva, a jogtudományi és államtudományi államvizsgák bifurkácziója révén ma nem tesznek tanuságot jogi tudományukról. Jelenleg megtörténhetik, hogy egy szolgabiró vagy egy minisztériumi hivatalnok évtizedeken át igazságot szolgáltat és itélkező tevékenységet fejt ki, habár magánjogot, büntetőjogot, büntető perjogot, stb. csak hallgatott — vagy névleg hallgatott — de azokból soha vizsgálatokat nem tett. Óhajtásom, hogy ezt az állapotot hónapokon belül megszüntethessük. Az 1883 : I. tcz.-ben szervezett közigazgatási szakvizsgálatot is okvetlenül életbe kell már léptetni.

Nagy nemzeti veszedelemnek tartom, hogy az egyetemeken s némely jogakadémiákon a hallgatóságnak, különösen a joghallgatóknak jelentékeny része éveken keresztül, különösen az ötödik félévtől a nyolczadikig nemcsak előadásokra nem jár, hanem egyáltalában nem foglalkozik komoly munkával. Ezeken az állapotokon is változtatnunk kell.»

Balogh Jenő évek óta az első a közoktatásügyet vezető államférfiak közül, aki férfiasan rámutat a bajok forrására és aki orvoslást is helyez kilátásba.

Az orvoslás időbeli rendje tekintetében elfoglalt állásfoglalását a magyar jogászság teljes bizalommal fogadja.*

Meg vagyunk róla győződve, hogy az uj államtitkár a jogi oktatás és vizsgálatok végleges rendezését, kapcsolatban az igazságügyminisztériumban a birói és ügyvédi szervezet reformjának előkészitésével, nagy lépéssel fogja előre vinni.

Addig is, amig a gyökeres reform lehetővé válik, helyes lesz a parcziális módositások megvalósitása.

A joghallgatók leczkelátogatási kényszere nemcsak a jogi oktatás érdekében fontos, de fontos azért is, mert éppen a mai rendszer vonz felső iskoláinkba annyi oda nem való elemet. Hogy egy kiváló tudósunk, Riedl Frigyes szavaival** fejezzük ki magunkat: «lehetetlenné kell tenni azt a sok álhallgatót, aki csak indexével szerepel az egyetemen. Az egyetemi hallgatókat meg kell dolgoztatni és nem csupán vizsgálatokra kötelezni, hanem őket kényszeriteni, hogy valóban kiképezzék magukat.»

Ami áll a Riedl által szem előtt tartott bölcsészeti szakra, még sokkal inkább találó a jog- és államtudományi karokra, amelyeken a tényleges hallgatók és a beiratkozottak közt az aránytalanság még kirivóbb.

Ámde ahhoz, hogy a leczkelátogatási kényszer megvalósittassék, szükséges, hogy a jogi főiskolákon, főleg pedig az egyetemeken is legalább részleges reformok valósittassanak meg.

És e tekintetben nagy sulyt helyeznénk egyrészt a budapesti és kolozsvári jogi fakultások közti ismeretes és lapunkban is annyiszor szóvá tett aránytalanságok megszüntetésére, másrészt az oktatás gyakorlatiabbá tételére.

Az elsőre nézve nem kell sok érvet vesztegetni. Tarthatatlan az az állapot, hogy mig a joghallgatók száma 1909-ben Budapesten 3278, Kolozsvárott pedig 1362 volt, addig Budapesten 2697, Kolozsvárott 3171 szigorlat tartatott és Budapesten 387 doktori diploma állittatott ki, Kolozsvárott pedig 780.

A másik, ugyancsak adminisztrativ uton megtehető intézkedés az összes gyakorlati tárgyakból a szemináriumok kötelezővé tétele. E tekintetben Balogh Jenőnek csupán a saját büntetőjogi szemináriumát kell mintául venni, mert ezen, Fayer László által alapitott és Balogh Jenő által az ő szellemében mintaszerüen vezetett szeminárium mély tudományos munkálkodásra adott sok jeles tehetségnek alkalmat.

Kiválóan előmozditaná a szemináriumok eredményeit, ha minden tanár mellett egy-egy, a gyakorlati élettel állandó kontaktusban levő fiatal adjunktus segédkeznék és vinne bele a szemináriumi oktatásba gyakorlati szellemet.

Rendkivül fontosnak tartjuk Balogh Jenő programmjának azon részét, amely a közigazgatási minősitésnek jogászibbá tételét tervezi.

Habár a magunk részéről amellett vagyunk, hogy a közigazgatási szolgálatra való minősitést egyenlősiteni kellene a birói és ügyvédi minősitéssel: mint részleges, sürgős jellegü intézkedést szivesen üdvözöljük azt a tervet, hogy az államtudományi államvizsga, valamint az államtudományi doktorátus tárgyai közé felvétessék a magánjog, a büntetőjog és bünvádi eljárás, amely szaktárgyak alapos ismerete a közigazgatásban nélkülözhetetlen. Hogyan itélkezzék a szolgabiró vagy a miniszteri tisztviselő a kihágási ügyekben, ha az anyagi büntetőjognak elemeivel sincs tisztában; lehetséges-e, hogy nyomozást folytasson a rendőrkapitány, aki előtt a büntetőeljárás egészen terra-incognita; miféle gyámhatósági müködést fejthet ki az az árvaszéki ülnök, aki a családi és örökjogot nem ismeri és a szakminiszterium azon tisztviselője, aki mindezen ügyekben legfelsőbb fórumként van hivatva dönteni?

Balogh Jenőnek ezen kezdeményezése tehát a közigazgatásnak lényeges javitását jelenti és a magyar jogászság örömmel üdvözöl és támogat minden törekvést, amely a mi, — sajnos — alacsony szinvonalon álló közigazgatásunk javitására alkalmas.

Teljes bizalommal vagyunk eltelve Balogh Jenő müködése iránt, mert meg vagyunk róla győződve, hogy a magyar jogi oktatás ügyét és ezzel a magyar igazságszolgáltatás és közigazgatás fontos érdekeit is nagy lépéssel fogja előbbre vinni.

* A könnyen megvalósitható reformok sürgős keresztülvitelét sürgetik a Jogt Közl. 14. és 21. számaiban Kiss Albert és Finkey Ferencz jogakadémiai tanárok.

** Riedl: Az egyetem reformjához. («Budapesti Szemle» 1910. októberi füzetében.)

Próbára bocsátás visszavonása.

(BN. 23. §. 1. bek.)

I. Angyal Pál meggyőzött arról, hogy a bíróság a BN. 23. §-ának első bekezdése alapján megindult eljárás során a próbára bocsátottat felmentheti a próbára bocsátás alapjául szolgált büntetendő cselekmény vádja alól. (A N. B. E. magyar csoportjának f. évi okt. 27-iki ülésén tartott felolvasás.) Lehetséges ugyanis, hogy eme folytatólagos tárgyalás során derül ki vádlott ártatlansága (pl. igazol alibit, vagy beszámitást kizáró okot.) A biró nem lehet elzárva attól, hogy ily esetben felmentő itéletet hozzon.

Ha azonban a tételt el is fogadjuk, még mindig forognak fenn vitás kérdések, melyeket egyelőre a gyakorlat lesz hivatva megoldani.

Ilyen kérdés nevezetesen, hogy a BN. 23. §-ának első bekezdése alapján megtartott ujabb tárgyalásra vonatkozólag kell-e alkalmazni azt a perjogi szabályt, mely szerint a tárgyalás ismétlendő, ha a biró, illetve tanácstagok személyében változás történt, vagy ha az előző tárgyalás óta egy havi, vagy ezt meghaladó idő mult el. (BP. 335. §. 3. bek.)

A törvény e tekintetben kifejezett rendelkezést nem tartalmaz. A gyakorlati szakférfiakban meg van a hajlandóság, hogy a próbára bocsátásban a bünösség tekintetében prejudiciumot lássanak s igy közelfekvő, hogy a gyakorlat nemlegesen fogja a jelzett kérdést megoldani.

Nézetem szerint a megtartott ujabb tárgyaláson a bíróságnak nem szabad annak konstatálására szoritkoznia, megtörtént-e a próbára bocsátás és fenforognak-e a BN. 23. §-ának első bekezdésében körülirt feltételek. Mérlegelnie kell vádlott egész egyéniségét, személyi és környezeti viszonyait s a terhére rótt büncselekményt. Utóbbit egyrészt mint a vádlott egyéniségének egy szimptomáját, másrészt azért is, mert ha fogházbüntetés szabatnék ki, annak tartama arányban kell, hogy legyen a büncselekmény sulyával.

Ezeket a ténykörülményeket csakis az a biró teheti mérlegelés tárgyává, ki a tárgyalás alkalmával jelen volt. Azért ha a biró személyében, illetőleg a tanács tagjaiban változás történt: ugy a BN. 23. §-ának első pontja alapján megtartott tárgyalás alkalmával a próbára bocsátás elrendelését megelőző s annak alapjául szolgáló tárgyalás feltétlenül ismétlendő. Ha pedig a bíróság ezt elmulasztja, azzal semmiségi okot követ el. (BP. 384. §. 3. bek.)

Ha a tanácstagok személyében változás nem történt: az eset körülményei szerint mérlegelendő, reprodukálni kell-e az egész tárgyalást. Amennyiben az ujabb tárgyalás egy hónapon belül tartatik meg: szó sem férhet hozzá, hogy a reprodukczió nem szükséges. De nézetem szerint nem feltétlenül szükséges akkor sem, ha az előző tárgyalás berekesztése óta egy hétnél hosszabb idő mult el, mert a törvény nem tartja fenn kifejezetten a jelzett (BP. 335. §. 3. bek.) rendelkezést a próbára bocsátás hatályon kivül helyezése fölött tartott tárgyalásra; másrészt pedig a büntető novella, mint későbbi törvény érinti a büntető perrendnek, mint régebbi törvénynek fenti rendelkezését. Ha aránylag hosszabb idő mult el s az ügy egyes mozzanatai a tanácstagok emlékezetében elhomályosultak: a tárgyalás reprodukálandó. Ellenkező esetben elégséges lehet, ha pl. vádirat helyett a próbára bocsátást rendelő végzés olvastatik fel, illetőleg lesz ismertetve, ismételtetik vádlott kihallgatása, kihallgattatik a pártfogó, azután a BN. 23. §-ának első bekezdése szerinti adatokra vonatkozó bizonyitás vétetik fel.

II. A BN. 23. §-ának első bekezdésében körülirt intézkedések alkalmazásba veendők akkor is, «ha a fiatalkoru a próbaidő alatt ujabb büntetendő cselekményt követ el.»

Egy esetben a próbára bocsátás ezen az alapon helyeztetett hatályon kivül, a biró azonban csak a próbára bocsátás alapjául szolgált büncselekményben mondotta ki vádlottat bünösnek, ellenben azt, hogy a próbaidő alatt ujabb büncselekményt követett el, csak az itélet indokolásában állapitotta meg.

Indokoltatott ez a nézet azzal, hogy az itéletileg tett intézkedés alapja az előbbi büncselekmény, ellenben a próbaidő alatt elkövetett büncselekmény csak szimptómája annak, hogy vádlott a próbára bocsátásra érdemetlennek mutatkozott és kelléke annak, hogy a próbára bocsátás hatályon kivül helyeztessék.

Ez a felfogás megáll akkor, ha az ujabban elkövetett büncselekmény (pl. magánvád, vagy magáninditvány hiánya miatt) vád tárgyává téve nincsen. A magánvád vagy magáninditvány hiánya nem lehet akadálya annak, hogy a próbára bocsátott ellen az eljárás ujból folyamatba tétessék s a próbára bocsátás alapjául szolgáló büncselekmény miatt ellene szigorubb intézkedés tétessék. Ily esetben az intézkedés alapja az előbbi büncselekmény; az ujabb büncselekmény ellenben csak jelenség, melyből vádlott egyéni tulajdonságaira következtetés vonható. Ilyen esetben nemcsak nem szükséges vádlottat az ujabb büncselekményben bünösnek kimondani, de nem is szabad.

Ha ellenben a próbaidő alatt elkövetett büncselekmény miatt vád van emelve, ugy az itélet rendelkező részének erre a vádra ki kell terjeszkednie, mert másképp ez a vád tárgyát ki nem meriti (BP. 384. §. 11. bek.) és mert vádlott másképp annak lehet kitéve, hogy ugyanezen büncselekmény miatt ujabb eljárás tétetik ellene folyamatba.

III. Merülnek fel kontroverziák az esküdtszéki eljárásban is.

Visszásság már magában véve az, hogy a legfontosabb kérdés, az t. i., hogy a fiatalkoru vádlott ellenében mily intézkedés vétessék alkalmazásba, az esküdtek döntése elől el van vonva, ellenben a minősités kérdésében, mely alárendeltebb jelentőséggel bir, az esküdtek döntenek.

Menjünk azonban tovább.

Az ügyek e csoportjában természetesen próbára bocsátás csak akkor rendelhető el, ha az esküdtek a bünösségre nézve hozzájuk intézett kérdésre igennel felelnek.

De micsoda jogorvoslatnak van helye az esküdtek eme határozata alapján elrendelt próbára bocsátás ellen? Micsoda jogorvoslattal érvényesittessenek a tárgyalás során bejelentett semmiségi okok, avagy micsoda jogorvoslat áll a kir. ügyész rendelkezésére, ha azt akarja elérni, hogy próbára bocsátás helyett fogházbüntetés vagy javitó nevelés alkalmaztassék?

Semmiségi panasz nem lehet a jogorvoslati eszköz, mert a próbára bocsátás végzéssel rendeltetik el, semmiségi panasznak pedig csak itélet ellen van helye (1907 : XVIII. tcz. 2. §.). Tehát csak felfolyamodásnak lehet helye az itélő táblához. Igy az itélő tábla vizsgálná, hogy fenforog-e valamely semmiségi ok és vizsgálná, nem kell-e próbára bocsátás helyett javitónevelést, vagy fegyházbüntetést elrendelni. Eltekintve attól, hogy ezek szerint az ügy felülvizsgálása el van vonva attól a fórumtól, hova az ügyek e csoportját a törvény utalja: e felfolyamodás keretében volna kénytelen az itélőtábla oly intézkedéseket tenni, melyeknek eszköze csakis a felebbezés vagy semmiségi panasz lehet.

Az eljárási törvényben ezt a kérdést mulhatlanul szabályozni kell, feltéve, hogy a fiatalkoruak büntető ügyeire nézve az esküdtszéki hatáskör egyáltalában fentartatik.

De miképp alakul a helyzet, ha esküdtszéki hatáskörbe tartozó büncselekmény miatt folyamatba tett ügyben kell a próbára bocsátást visszavonni?

Ha elfogadjuk a tételt, hogy a BN. 23. § ának első bekezdése alapján megindult eljárás során felmentő itélet is hozható: nyilvánvaló, hogy az uj eljárás során ujabb mérlegelés tárgyává teendő a bünösség kérdése. Ez természetesen ama fórum hatáskörébe tartozik, mely a bünösség kérdésében dönteni hivatva van. Esküdtszéki ügyben az esküdtek hatáskörébe. Az ujabb tárgyalást tehát ismét esküdtek közremüködése mellett kell megtartani.

Itt azután felmerül a kérdés, hogy az uj tárgyaláson mire nézve intéztessék kérdés az esküdtekhez. A bünösségre feltétlenül. Kissé különös, hogy e kérdés, melyben az esküdtek döntöttek, ujabb döntés tárgyává tétessék: de ha az uj eljárás során felmentésnek is lehet helye: e kérdés feltevését nem lehet mellőzni.

Más kérdés azután, hogy az esküdtek hatáskörébe tartozik-e annak eldöntése is, fenforog-e a BN. 23. §-ában körülirt valamelyik ok, mely miatt a próbára bocsátás hatályon kivül helyezhető.

Minthogy a kérdés eldöntésétől függ az, hogy vádlott ellenében lehet-e javitónevelést vagy fogház- és államfogházbüntetést alkalmazni, avagy fenn kell-e tartani a próbára bocsátást: ez a kérdés oly szorosan összefügg a bünösség kérdésével, hogy ismét csak ama testület által döntendő el, mely a bünösség kérdését van hivatva eldönteni.

Azért nézetem szerint ebben az irányban is kérdést kell intézni az esküdtekhez.

IV. A zalaegerszegi kir. törvényszék területén ezideig két esetről tudok, amikor a próbára bocsátás hatályon kivül helyeztetett. Nevezetesen:

1. Egy becsületsértéssel vádolt 15 éves leányt a kir. törvényszék mint felebbezési bíróság próbára bocsátott, mert «környezetében erkölcsi romlásnak, züllésnek kitéve nincsen, hozzátartozói azonban összeférhetlen természetüek.» «Innen van, hogy a fiatalkoru, ki örökös perpatvar között él, a helyes viselkedés megválasztására, koránál fogva sokszor képtelen.»

A próbaidő alatt ujból becsületsértés vétségét s ezenfelül sikkasztás vétségét követte el, a felügyeleti szabályokat pedig megszegte.

A zalaegerszegi kir. járásbiróság e tények megállapitása után javitónevelést rendelt el s a kir. törvényszék ezt az itéletet helybenhagyta.

2. Lopás miatt vádolt, életének 17. évét meghaladott fiatal embert a kir. törvényszék próbára bocsátotta s neki többek között meghagyta, hogy engedély nélkül lakhelyéről el ne távozzék s a kirendelt pártfogónál legalább havonta kétszer jelentkezzék.

Vádlott azonban anélkül, hogy csak egyetlen egyszer is jelentkezett volna pártfogójánál, tartózkodási helyéről eltávozott.

Megtartott tárgyalás után a kir. törvényszék 15 napi fogházbüntetést szabott ki.

Az indokolás többek között a következőket tartalmazza: «Miután vádlott magatartásával a próbára bocsátás kedvezményére méltatlannak bizonyult: ellenében a BN. 23. §-ának első bekezdése értelmében kellett intézkedni.

Vádlott környezetében erkölcsi züllés veszélyének kitéve nincsen s igy őt környezetéből eltávolitani nem szükséges: miért is javitónevelés elrendelésének szüksége fenn nem forog.

Másrészt azonban vádlottnak az a ténye, hogy a bíróságtól nyert utasitást egyáltalában semmibe nem vette, nagyobb foku makacsság és rosszakarat fenforgására enged következtetni. Ezért vele szemben szigorubb intézkedést kellett alkalmazni és pedig annál inkább, mert időközben életének 18. évét betöltötte.»

Dr. Degré Miklós,
zalaegerszegi kir. törvényszéki elnök.

A perrendtartás a parlamentben.

A magyar képviselőház 1910. évi november 28-án tartott ülésében a polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslatot harmadik olvasásában is elfogadta és előre látható lévén, hogy a főrendiház ezt lényeges változtatás nélkül fogja elfogadni, immár mondhatjuk, hogy készen áll előttünk a nagy mü.

Köztudomásu, hogy mily szerepe van az uj perrendtartás létrehozásában Plósz Sándornak, hogy mennyire magán viseli az a törvény, amely mint az ország akarata készült generációk számára, az ő egyéniségének jegyét. És mégis meg kell látnunk az immár országos határozattá vált javaslatban azt is, ami abban nem a Plósz Sándoré. Figyelemmel kell kisérnünk és tanulmányoznunk kell azokat a módositásokat és toldásokat, amelyek az eredeti tervezeten tétettek, mert éppen ezekben nyilvánul meg a kollektiv akarat, az a nyomás, amelyet a társadalom hivatalos és nem hivatalos elemei a törvénytervező munkájára gyakoroltak.

Ha a perrendi törvényjavaslatot ebből a genetikus szempontból nézzük, szóval ha a biografiáját akarjuk megirni attól a perctől kezdve, hogy elhagyta Plósz Sándor iróasztalát, mind a mai napig, sok érdekes tanulságot állapithatunk meg a közületi akarat megnyilvánulásának módjára és irányára nézve.

Előrelátható volt, hogy a parlamenti tárgyalás nem fog a törvényjavaslatnak jogászi konstrukcziói körül forogni, de mégis szembeötlő az a tény, hogy ugy az igazságügyi bizottságban, mint a plénumban alig akadt felszólaló, aki a javaslatot, mint jogi müvet, mint egy hatalmas perjogi reformot tárgyalta és birálta volna. Mintha meg sem látta volna azokat a nagy átalakulásokat, amelyeket a javaslat hozott, a kötetre menő beszédek egyre ugyanazon pontok körül forogtak és ha a szükséges bevezetéseket és méltatásokat zárjelbe teszszük, akkor három-négy pont marad, ami körül a diskusszió forgott, u. m. a járásbirósági értékhatár, a könyvkivonati illetékesség, az ügyvédi képviselet, az ügyészi beavatkozás a házassági perbe. Különösen a könyvkivonati illetékesség mágnese vonzott mindenkit. Mintha nem is egy óriási jelentőségü jogi mü megbirálása, hanem agrár vagy merkantil érdekek megvédése volna a főszempont. A javaslat által megvalósitott szóbeliség különös természetéről, a felebbviteli rendszer teljes átalakitásáról, a javaslat által inaugurált különös eljárásmódokról, szervezeti átalakulásokról alig esett biráló szó. Lehetetlen volt észre nem venni, hogy a vita szegényes és nem adaequat azzal a nagy müvel, amelynek birálata kérdésben forgott.

Kevéssé optimisztikus szinben kell látnunk a magyar parlamentarizmust, mint a közakarat valódi kifejezőjét, ha arra a kérdésre gondolunk, amelyben ugyszólván egyértelmüen nyilatkozott meg az ország közvéleménye a parlamentben és a parlamenten kivül egyaránt és a mely mégsem tudott utat törni magának. Értem a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlését. Egy hang sem hangzott el ezen eltörlés mellett. Az egész szaksajtó, a legtiszteletreméltóbb jogászi testületek: a magyar jogászegylet, az ügyvédi kör, a budapesti ügyvédi kamara nyilatkozatai, a parlamentben a leghivatottabbak ajkairól elhangzott beszédek kivétel nélkül oda konkludáltak, hogy az országnak ez az első szakbirósága, amely oly nagybecsü, irányitó judikaturát teremtett, amely kereskedelmi életünk czentralizácziója folytán oly fontos szerepet töltött be, és amely iránt oly nagy bizalommal viseltetik az egész ország közönsége: okvetlenül fentartandó. Az eltörlése mellett felhozott érvek igazán csekély sulyuak voltak és igazán formalisztikus természetüek.

A jogszolgáltatás egysége dogmájának áldoztak fel egy valódi, reális értéket.

A javaslat egyik hibájául kell felrónunk az unifikáczióra való tulságos törekvést és az ezzel járó bizonyos dogmatizmust. A szóbeliség behozatalával, amely erősen demokratizálja a jogszolgáltatást, együtt kellett volna jönnie a népies elem bevitelének az igazságszolgáltatásba. A legkevésbbé alkalmas időpont volt a mostani a kereskedelmi ülnöki intézmény eltörlésére. Eddig nem láttuk sok hasznukat, mert az irásbeli referádák korszakában nem érvényesülhettek. Most a szóbeli eljárás korában az üzleti élet gyorsan változó, liberális felfogását, a ius aequumot vihették volna a biró poros aktái közé és most felmondanak nekik. Gyönyörü dolog, különösen tudományos szempontból a legkisebb detailokig konzekvens megszerkesztése egy törvénynek, az idea egységének keresztülvitele az összes részletintézkedésekben, ámde a mindennapi élet nem idomulhat a jogi abstrakcziókhoz, már pedig a törvények a mindennapi élet számára készülnek. A legszebb jog nem mindig a legjobb jog. Logikailag ugy fejezhetném ki magam, hogy a javaslat rendszere deduktiv, már pedig az élet jobban kedvez az induktiv, empirisztikus jogalkotásnak, amelynek mintája az angol jog. Az első fokon általánossá lehetett volna tenni a kereskedelmi szaktanácsokat. Hisz az európai modern törvényhozások mind ismernek szakbiróságokat. A javaslat főforrásául szolgált német Zivilprocessordnungban a Kammern für Zivilsachen mellett ott vannak a Kammern für Handelssachen, kereskedelmi ülnökökkel, még pedig kettővel.

A javaslat hetedik czimében szabályozza a bányabiráskodást, Azaz, hogy ugy szabályozza, hogy nem szabályozza, mert pusztán a bányabirósági hatáskört szabályozta, az eljárást és szervezetet pedig nem. Ha pedig nincs külön szervezet, sem külön eljárás, akkor minek egyáltalán a külön bányabiróság? A bányabirósági tanácsokban bányaszakértők alkalmazásával lehetett és kellett volna ezen ügyek különös természetét elismerni.

A javaslat teljesen elejtette a birói szervezetben a szakszerüség elvét. Az ország és parlament közvéleményével szemben elejtette a kereskedelmi és váltótörvényszéket. Van tehát most egy közvélemény, amely ellentétben van a képviselőház határozatában megnyilvánult közakarattal és van egy formailag teljesen korrekt országos akarat, amely ellentétben van a közvéleménynyel. És ezt az egészet parlamentárizmusnak hivják.

Még ezenkivül is van egy-két kérdés, amelyben az ország közvéleménye a sajtóban és a parlamentben, habár nem oly egyértelmüen megnyilvánult, de mindenesetre elég erősen arra, hogy egy finomabban és érzékenyebben reagáló parlamentben az országos akarat kialakulásában nyomot hagyhatott volna.

Csaknem általános volt az aggály a szakkörökben és a felszólaló képviselők soraiban is az egyes-birói hatáskör radikális kiterjesztése ellen. Ennek hatása alatt már az igazságügyi bizottság a járásbirósági értékhatárt az eredeti javaslat 3000 K-jával szemben 2500 K-ban állapitotta meg. Ehhez a miniszter is hozzájárult és keresztül is ment, Haller István 1500 K-ás értékhatárt

*

javasló módositásával szemben. Franciaországban 600 frank, Németországban 600 márka, Ausztriában 1000 K az értékhatár. Helyesen hozták fel, hogy épp a mi szegényes üzleti viszonyainknál fogva még sokkal magasabb az a határ, mintha ugyanez a számszerinti összeg lenne más országokban. Az a kifejezett aggodalom, amely a Curia revizionális jogkörét féltette ettől a rendelkezéstől, alaptalan, mert már az 1907-es novella óta a Curia revizionális jogköre 2500 K-nál kezdődik. Helyesen hivták fel a miniszter figyelmét — aki ez irányban kötelező igéretet is tett — a jogegység védelmére a táblák ellentétes és a Curia gyakorlatával ellenkező döntéseivel szemben. A döntvényjog egységes szabályozására lesz szükség, amint ez bünügyekre nézve már az 1907 : XVIII. tcz.-ben megtörtént és a cziviljogban, tekintettel az anyagi jog hiányosságára, még sokkal nagyobb fontosságu.

Az értékhatár felemelése ellen felhozott legnyomósabb érv — és ezt maga Plósz Sándor is elismerte válaszában — abban áll, hogy az elsőfoku itélkezés óriási sulypontja a járásbiróságokra megy át és a törvényszékek mint elsőfoku biróságok — csak az ügyek 6—7%-ában itélvén — elveszitik jelentőségüket. Az elsőfoku jogszolgáltatás helyes irányitásának garancziáit — hasztalan minden szóbeszéd — sokkal inkább megtalálták a multban és megtalálták volna különösen a jövőben a szóbelileg tárgyaló törvényszékeknél, mint a járásbiróságoknál. Már a dolog természeténél fogva joggyakorlat initiálására alkalmasabb a tanács, mint az egyesbiró és 64 törvényszék feltétlenül alkalmasabb, mint 385 járásbiróság.

A törvényszék eddigi döntő szerepéről, mint az elsőfoku perek rendes bírósága lecsuszott és az elsőfoku joggyakorlat kezdeményezése és irányitása a járásbiróságok kezébe fog kerülni. Nemcsak az értékhatár felemelése, hanem a járásbirósági hatáskörnek a javaslatban kontemplált egyébkénti kiterjesztése is csak erősiti ezt az irányzatot.

Már pedig ezzel egyáltalán lecsusztak a törvényszékek arról a térről, hogy a joggyakorlatra döntő befolyást gyakoroljanak. Mert a joggyakorlat fejlődésére döntő befolyást az első fokban és az utolsó fokban itélőbiróságok gyakorolnak. A középső instancziák befolyása nem lényeges. Már most mit látunk igazságügyi törvényhozásunk legutóbbi multjában? Hogy 1907-ben a Curia tehermentesitésének jelszava alatt nagy sebet ejtett a Curia legfőbb birósági jellegén és jelenleg a törvényszék tehermentesitésének jegyében megszünteti annak elsőbirósági jelentőségét. Legfontosabb bíróságaink voltak annakelőtte a törvényszék és a Curia, a jövőben lesznek a járásbiróságok és a táblák. Vajjon tudatos-e ez az irányzat és ha igen, megfelel-e a jogegység jelszavát zászlójára tüző politikai irányzatnak?

Örömmel vettük tudomásul, hogy a miniszter igéretet tett arra, hogy a járásbiróságnál tapasztaltabb és idősebb birákat fog alkalmazni és a fiatalabb birákat és albirákat lehetőség szerint törvényszéki tanácsokba fogja beosztani. Ez feltétlenül szükséges ellensulyozása a járásbirósági hatáskör radikális kiterjesztésének.

Több felszólaló kivánta a parlamentben — és a sajtóban is hallatszottak ily hangok — az ellentmondás jogorvoslatának elhagyását, mint amely a perek elhuzásának biztos és kényelmes eszköze. E kivánság a mi viszonyaink közt kétségtelenül jogos volt. A külföldi jogok, különösen a franczia jog rendszerében ez a jogorvoslat azzal az indokolással szerepel, hogy a fél az idő rövidsége miatt nem jelenhetvén meg a tárgyaláson, sem ügyvédet nem vallhatván, módot kell neki nyujtani, hogy ezt a mulasztását simán és nehézség nélkül korrigálhassa. Ez a nehézség fennállhat talán Franciaországban, de hogy Magyarországon valaki az idő rövidsége miatt ne járhasson el ügyében, azt senki se fogja mondhatni. Ez a jogorvoslat csak azoknak fog használni, akik azt jogos ok nélkül, a per elhuzása czéljából fogják használni. A jogos igényeket az igazolásnak már eddig is nagyon liberálisan kezelt és a javaslatban még jobban kiterjesztett jogintézménye teljesen kielégitette.

Nem volt keresztülvihető az ügyvédeknek az a feltétlenül jogosult kivánsága sem, hogy a perköltségek ne a fél, hanem az ügyvéd részére állapittassanak meg. Azt hozták fel ellene, hogy nem lehet tudni, hogy az ügyvéd már mennyi előleget kapott. De ha az esetek átlagát nem tekintjük, csak el kell ismernünk, hogy több garanczia van az ügyvéd személyében arra, hogy a perköltségeket és az előleget nem fogja együtt zsebrevágni, mint az ügyvédre nézve gyakran teljesen ismeretlen és vagyontalan fél személyében arra, hogy az ügyvédet ki ne játssza. Ez az eset az életben nagyon gyakran előfordul és éppen ez inditotta az ügyvédeket ezen óhajuk előterjesztésére. Már a javaslat is ügyvédellenes irányzatu volt. De annak demokratizáló tendencziáit tekintve az legalább érthető, ha nem is helyeselhető. A parlamenti tárgyaláson szintén érezhető volt ez az animozitás az ügyvédek ellen, amely azok legméltányosabb igényeinek kielégitését is megnehezitette. Ezen atmoszféra nyomása alatt maguk az ügyvédek sem mertek elég energikusan érdekeik védelmére kelni, talán hamis szégyenből, vagy félelemből, nehogy «haza beszélni» látszassanak. Pedig a perrendtartás kérdése az ügyvédnek vitális életkérdés. Hol érvényesitse jogos érdekeit, ha itt nem? És bizony a tárgyalás közben többször jogos indok nélkül elnyomták az ügyvédség érdekeit.

Mindezeket a parlamentben és sajtóban megnyilvánult, de keresztülvihetetlennek bizonyult legitim óhajtásokat azért soroltuk fel, hogy velük illusztráljuk, hogy nagy organizatorius és szakszerü javaslatok tárgyalására a parlament tulajdonképpen nem alkalmas fórum. Bármily magas szinvonalú kormányforma is a parlamentarizmus, amely iránt a legnagyobb tisztelettel kell mindnyájunknak adóznia, de a szigoru többségi elv és a párturalom lehetetlenné teszik, hogy minden egyes részletkérdésben a «legjobb» érvényesüljön. A parlamenti párturalomra is áll, hogy : naturam expellas furca, tamen usque recurret. Azért mégis mikor szavazásra került a dolog, beözönlöttek a folyosóról a képviselő urak, akik az egész megelőző tárgyalásból mit sem hallottak és szavaztak — pártok szerint. De vajjon mily feleletet kapunk, ha magunk előtt felvetjük a kérdést, vajjon a 443 képviselő közül 300 mennyit értett a szőnyegen forgó kérdésekhez? És mégis az utolsónak a szava annyit nyomott, mint az elsőé. Az ilyen nehéz javaslatok tárgyalása olyanforma testületben lehetne megfelelő, amilyen — legalább Werbőczy szerint — a régi magyar országgyülés lehetett, amelyről meg van irva a Hármaskönyvben (Trip. III. 2.): «Si populus in duas divideretur partes ; tunc constitutio sanioris et potioris partis valet. Sanior autem et potior pars illa dicitur ; in qua dignitate et scientia fuerint praestantiores atque notabiliores».

A következő néhány sorban az eddig tárgyalt, keresztül nem vitt óhajokkal szemben azokat a változtatásokat soroljuk fel, amelyek az eredeti javaslaton a parlamenti tárgyalás folyamán tétettek, amelyek tehát a javaslat egyes részleteivel ellentétes és hatályossá vált közakaratot állitják az olvasó szeme elé.

Az 1. §-ban a parlament, mint már emlitettük, az igazságügyi bizottsággal egyezően a 3000 K-ás járásbirósági értékhatárt 2500 K-ra szállitotta le.

A 23. §-ban a bécsi illetékesség elkerülése végett katonai hatóság helyébe belföldi katonai hatóság tétetett.

A 29. §. egy uj második bekezdést nyert : «Részletügyletekből származó követelésre nézve az illetékesség a jelen törvény hatályosságának területén lakó vevővel szemben e szakasz alapján meg nem állapitható».

A 31. §. egészen uj szabályozást nyert következőképpen : «Kereskedő és iparos üzlete körében kötött ügyleteiből eredő követelését az előtt a biróság előtt is perelheti, amelynek területén a vele szerződő fél az ügylet kötésekor lakott, vagy a 26. §-nak megfelelően tartózkodott, ha okirattal igazolja, hogy attól az időponttól számitva, mikor alperes a biróság területéről elköltözött, vagy a 26. §-nak megfelelően tartózkodását megszüntette, a kereset beadásáig egy év még nem telt el.

Bejegyzett kereskedő üzleti körében történt eladásából származó követelését a megrendeléstől számitott két éven belül telepe helyének birósága előtt is perelheti, ha a követelés alapjául szolgáló megrendelést és az áru tényleges átvételét okirattal igazolja.

Iparos üzlete körében történt eladásból származó követelését üzlete helyének birósága előtt ugyanezen feltételek mellett perelheti, ha az alperes felperessel ugyanazon törvényszék területén, vagy a felperes üzletének helyén levő törvényszék területén lakik.

Részletügyletből származó követelésre a második és harmadik bekezdés a jelen törvény hatályosságának területén lakó alperessel szemben nem alkalmazható.

Meghatalmazással kötött ügyleteknél a megrendelő meghatalmazását okirattal kell igazolni.»

E körül a két szakasz körül forgott a parlamenti és sajtóbeli

vitának háromnegyedrésze. A fenti szövegezés a pártok, helyesebben az agrár és merkantil érdekcsoportok kompromisszumának tekinthető. A szövegezés szerencsésnek mondható, mert bizonyos szükebb körben biztositja az eddigi privilégiumot a legitim kereskedelem számára.

A 32. §. egy uj második bekezdést kapott: «Azon felperes, aki nyilvánvalóan jobb tudomása ellenére e szakasz alapján nem kereskedőt von perbe, 100 K-tól 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő».

A 48. §. után egy uj harmadik bekezdés: «Részletügyletből eredő követelésre nézve az illetékesség a jelen törvény hatályosságának területén lakó vevővel szemben okiratban sem köthető ki, ha az áru teljes vételára 500 K-át meg nem halad.»

A 94. szakasznál hosszu vita után váltóperekben 200 K-án alul is elfogadták az ügyvédi kényszert.

A 99. §-t oly értelemben módositották, hogy a kötelező ügyvédi képviselet eseteiben sem utasitják el az első izben ügyvéd nélkül megjelent felet, hanem a tárgyalást költségére elhalasztják és ügyvédvallásra kötelezik.

A 100. §. utolsó bekezdésében «hiteles» forditás helyett egyszerüt tettek.

A 222. §. egy uj második bekezdést nyert: «Azt a felet vagy képviselőt, aki jobb tudomása ellenére az ügyre vonatkozó oly tényt állit, amely nyilvánvalóan valótlan, az ügyre vonatkozó tényt nyilvánvalóan alaptalanul tagad, vagy nyilvánvalólag alaptalanul hivatkozik valamely bizonyitékra, a bíróság 600 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti.» Az igazmondás perrendi dekretálása; mint az előadó — talán nem minden irónia nélkül — megjegyezte: Hazudni pénzbüntetés terhe alatt tilos. Ilyen intézkedést a világ egy kódexe sem ismer és nem is indokolható, mert csupán felesleges zaklatásokra vezet.

A 306. §-nál nagy vita után elhagyták a tanu vallásának megkérdezését. Egy félórára az egyházpolitikai harcz falanxait láttuk felvonulni, a fegyverek megcsördültek és aztán minden elcsöndesült.

Az 583. §-nál a bányabíróságok közé a járásbíróságok is felvétettek.

Az 584. §-nál a sommás visszahelyezési keresetek a járásbíróságok körébe utaltattak és az 587. §-hoz hozzáfüzték, hogy a sommás visszahelyezési kereset a jog iránti keresettel össze nem köthető. Mindkét intézkedés a bányaügyekre vonatkozik.

A 644. §-nál Sághy Gyula inditványára hosszu vita után korlátozták az ügyész szerepét a házassági perben, amennyiben semmiségi perektől eltekintve csak az iratmegtekintés jogát hagyták meg neki. Az ügyész beavatkozása a semmiségi perektől eltekintve, egészen megszüntetendő lett volna, mert áldatlan és tultengő hatósági beavatkozásra vezethet. A hivatalból való eljárás és nyomozó bizonyitás teljesen kielégithetik az államnak a házasság fentartására irányuló állitólagos érdekét.

Ezek azok a változtatások, amelyeket a magyar képviselőház a perrendtartás javaslatán tett. Nem sokat módositott az egész alkotás fiziognomiáján, inkább részletmunka volt, egyes kiálló csúcsok, szögletek letompitása, amelyekben egyes érdekek vagy érdekkörök megüthették volna magukat. Jogászi münek szebb volt az eredeti javaslat, egységesebb és konzekvensebb. De igy közelebb áll az élethez és kevesebb rázkódással fog járni az átalakulás.

Dr. Lakatos Gyula,
budapesti ügyvéd.

A sikkasztás kérdése az eladási bizománynál.

A kereskedelmi törvény II. rész III. czime értelmében eladási bizomány az olyan megbizás, melyet *kereskedőnek* adnak és arra irányul, hogy *a megbizott a saját nevében* adja el a megbizó áruit és a beszedett vételárt esetleges járulékaival (kötbér, kamat stb.) az utóbbinak szolgáltassa ki.

A sikkasztás szempontjából három kérdés merül fel:

1. Tulajdonosa-e a bizományos a rábizott áruknak?

Ha a bizományos tulajdonosa az áruknak, sikkasztásról nem lehet szó, mert a sikkasztás csak idegen dolgon követhető el. (A Btk. 359. §., mely ezen szabály alól kivételt allapit meg a hatóság által zár alá vett saját dologra nézve, a bizományos sikkasztásának kérdésében nem játszik szerepet.)

2. Jogtalan-e a limitón aluli és jogositatlan-e a hitelbe eladás?

3. Végre belejátszik az a kérdés, hogy mennyiben zárja ki a sikkasztást a bizományos *belépési joga?*

A megbizó a bizományosnak az árukat átadja. Azonban ezt az átadást a felek expressis verbis kifejezett szándéka nélkül nem lehet tulajdonátruházási szándékkal párosuló, jogilag vett átadásnak (traditio) tekinteni.

Az áru a bizományossal szerződő harmadik személy tulajdonába mehet, anélkül, hogy a bizományos tulajdonosa lenne a dolognak, mert a bizományos kereskedő, a bizományi árukat üzlete köreben adja el és a jóhiszemü vevő a KT. 299. §-a alapján megszerzi a tulajdonjogot.

Tehát a bizományi ügylet czélja megvalósitható tulajdonátruházás nélkül és igy a tulajdonátruházásra irányuló akarat feltételezésének nincs értelme.

De nem is szabad ezt az akaratot feltételezni, mert a megbizó és a bizományos között megbizás (mandátum) forog fenn, az áruk átadása is ezen ügylet alapján történik, már pedig jogszabály, hogy kétes esetekben a megbizást a *megbizó érdekében* kell magyarázni és a megbizó érdekével homlokegyenest ellenkezik a tulajdonátruházási szándék feltételezése, amennyiben, ha az áruk tulajdonjoga a bizományost illeti, ha ez csődbe kerül, a megbizót visszakövetelési jog nem illeti.

Végre tételes jogszabály is felhozható a bizományos tulajdonjoga ellen.

A bizományos tulajdonjogára vonatkozólag a KT.-ben nincs szabály és ilyen a kereskedelmi szokásjog által sem képződött, tehát a KT. 1. §-a értelmében ezen kérdésben az általános magánjog dönt, viszont az osztrák polgári törvénykönyv 1086. §-a szerint eladási bizománynál a megbizott a bizományba vett ingók tulajdonjogát nem szerzi meg.

Arra az eredményre jutottunk, hogy a bizományos nem lesz az eladás végett rábizott áruk tulajdonosa, azaz az áruk feletti tulajdonjog nem zárja ki a sikkasztást. Ez hazai joggyakorlatunknak is álláspontja.

«Bizományi eladás végett átvett sorsjegyek megtartása az ár kifizetése nélkül sikkasztást képez» (Curia B. J. T. XLIX. 347.) «A bizományos sikkasztásban bünös, ha sem az árut, sem azok eladási árát felhivásra azonnal kiadni nem tudja». Curia B. J. T. VII. 377. XIV. 276., XVI. 391.)

Ha a bizományos az eladás végett rábizott árut elzálogositja, vagy feldolgozza, a legnagyobb visszaélést követi el és a sikkasztás tényálladéka fenforog.

Azonban látszólag a limitó-áron aluli eladás, vagy a hitelbe eladás is ellenkezik a megbizó rendelkezésével.

A KT. 370., 371. §-ai második bekezdésének, a 372. §. első és második bekezdésének és a 378. §. második bekezdésének eseteiben maga a törvény jogositja fel a bizományost (a megbizó érdekében) a limitó-áron aluli eladásra, de a törvény minden esetben felhatalmazza a bizományost a limitó áron aluli eladásra, mert a KT. 370. §-a szerint a megbizó részére kötöttnek köteles elismerni a limito-áron aluli eladást, ha a bizományos a különbözetet felajánlja.

A jogositatlan hitelezést a KT. (375. §. második bek.) expressis verbis jogositatlan eladásnak nevezi és bár a Btk. 338. §-a az idegen ingó «jogositatlan elidegenitését» minősiti sikkasztásnak, a hitelbe eladást sikkasztásnak tekinteni nem lehet, mert a jogositatlan hitelezés esetében a KT. a bizományos magánjogi felelősségét (del credere) a megbizó utólagos jóváhagyásának megtagadásától teszi függővé.

A büntetőjogi felelősséget egy a tettestől és cselekményétől független jövőbeli ténytől függővé tenni nem lehet, mert ez nem büntetőjogból számüzött dolus subsequens alkalmazása lenne.

A megbizónak hitelezés általi durva, rosszhiszemü kijátszása nem a sikkasztás, hanem más büntetőjogi kategoriába esik.

A bizományos belépési jogának gyakorlása kizárja a sikkasztást, ha a megbizó az áruk tulajdonosa, mert a bizományos a belépési jog gyakorlása által vevő és az áruk tulajdonosa lesz. (Mutatio causae possessionis.)

De figyelembe kell venni, hogy 1. belépési joga a bizományosnak csak a KT. 381. §-ának első bekezdésében meghatározott árukra nézve van és 2. a belépési jogot a megbizó előre kizárhatja, illetve a megbizás visszavonása által (KT. 382. §.) meghiusithatja.

Dr. Darvai János.

Különfélék.

— **A budapesti ügyvédi kamara rendkivüli közgyülést tart.** Ezen közgyülésnek két tárgya lesz. Az egyik: a budapesti kir. büntetőtörvényszék elnökének körirata a sajtóvétségek nyomozása tárgyában, a másik a rendőri letartóztatások iránti határozati javaslat.

Az első tárgy tekintetében osztozunk Edvi Illés Károly azon aggályában, hogy a törvényszék elnöke a saját felügyeleti hatáskörében nincs jogositva a törvény értelmezésére nézve a bíróságot kitanitani, még kevésbbé van jogositva a biráknak utasitásokat adni. Amikor tehát az elnök «felkéri» a vizsgálóbirákat, hogy a köriratában foglalt állásponthoz képest járjanak el és amikor ezen köriratát «miheztartás» végett megküldi a vádtanács elnökének is, akkor — bármily jóindulatu intenczió vezeti is az elnököt és még ha érdemben helyes volna is a körirat — tullépi hatáskörét és belenyul a független bíróság intézkedési jogkörébe.

Ami a rendőri letartóztatásokat illeti, ezek tekintetében — sajnos — sok igazságot tartalmaz a kamarai közgyülés elé terjesztett határozati javaslat, mert rendőrségünk éppen a legkényesebb esetekben, amikor legnagyobb óvatosság volna ajánlatos, a legkönnyebben nyul ezen veszélyes eszközhöz, teljesen önkényesen magyarázva a bünvádi perrendtartásnak az előzetes letartóztatásról szóló rendelkezéseit. Életeket, vagyonokat tesz igy tönkre a rendőrség, anélkül, hogy eljárása ellen perorvoslat volna és anélkül, hogy az önkényes törvénymagyarázatért valamely fórum felelősségre vonhatná. A rendőrség feje és a belügyminiszter azok, akik megfelelőképp utasithatják a rendőrség tisztviselőit a személyes szabadság garancziáinak respektálására.

— **A budapesti és marosvásárhelyi felsőbirák hivatali helyiségei.** Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület két évvel ezelőtt a kormányhoz előterjesztéssel járult, amelyben rámutatott arra az anomáliára, hogy az ország összes köztisztviselői közül csakis a m. kir. Curia, a budapesti és a marosvásárhelyi kir. itélőtábla biráinak nincsenek hivatali helyiségeik az illető bíróság épületében. Ennek az a következése, hogy a hivatali iratokat lakásukra kell vitetniök, azokat otthon kell földolgozniok és ismét a hivatalba visszavitetniök, saját költségükön külön dolgozószobát kell tartaniok, azt fütetniök és világittatniok kell, otthon kell fogadniok a hivatalos ügyekben való látogatásokat, nem használhatják kellőképpen a bíróság könyvtárát stb. Az egyesület annak idején azt a biztatást nyerte az akkori miniszterelnöktől, hogy ez a képtelen és példátlan helyzet két éven belül meg fog szünni, ha pedig ez nem volna lehetséges, ugy a szóban forgó birák az államtól megfelelő kárpótlásban fognak részesülni. Eddigelé azonban egyik irányban sem történt intézkedés és az 1911. évi igazságügyi költségvetés sem szól erről a kérdésről, amelyet pedig mind közérdekből, mind az emlitett birák valóban jogos magánérdekéből sürgősen meg kell oldani. Értesülésünk szerint különben a kérdés az igazságügyi költségvetés országgyülési tárgyalásánál is szóba fog kerülni és remélhető, hogy az igazságügyminiszter, aki közvetlen tapasztalatból ismeri ezeket az állapotokat, nem fog késni azok sürgős javitásával.

— **A jogászi továbbképzés** tárgyában a Magyar Jogászegylet választmánya elé legközelebb inditvány fog terjesztetni, amely szerint a Jogászegylet az Országos Birói és Ügyészi Egyesülettel, valamint a Budapesti Ügyvédi Körrel karöltve létesitsék 1911. év folyamán a továbbképző intézményt birák, ügyészek és ügyvédek részére.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén ifj. Dombováry Géza ügyvéd emlékbeszédet mondott néhai Hérich-Tóth János felett. Hérich-Tóth János egyike volt a legélesebb eszü, legnemesebben gondolkodó magyar főbiráknak. Telve életösmerettel, érző szivvel szolgálta egy emberöltőn át az igazságot A magas szárnyalásu és a nagy biró müködését részletesen méltató beszédet az elhunyt hozzátartozói is meghallgatták. Utána dr. Lengyel Aurél értekezett a büntetőjog szocziális vonatkozásairól és jellemezte e szempontból a schweizi büntetőkódex tervezetét.

— **Az uj perrendtartás.** Legutóbb jeleztük már, hogy az uj perrendtartást a Franklin-Társulat kétféle kiadásban bocsátja közre. Az egyik *Gottl Ágost* kir. curiai tanácselnök müve s szerzőjének neve, — aki évek óta a kir. Curia felülvizsgálati tanácsát vezeti és az uj perrendtartás megalkotásában tevékeny részt vett, — elegendő biztositéka annak, hogy a mü hasznos segédkönyve lesz a jogászközönségnek. Az első kötet, mely a perrendtartást közli, karácsonyra fog megjelenni. A második kötet az életbeléptetési törvényt és a miniszteri rendeleteket fogja adni. Nagyon gondos tárgymutató is készül hozzá, amelyben csoportosan összeállitva feltalálhatók a külön jogorvoslatot kizáró végzések, valamint a felfolyamodással megtámadható és meg nem támadható végzések. Mellékelve lesz hozzá a járásbirósági eljárásra vonatkozó 1893 : XVIII. tcz. szakaszainak az uj megfelelő szakaszokkal való kimutatásszerü összeállitása. A könyv czime: «*Polgári perrendtartás magyarázatokkal*». A másik mü a «*Magyar polgári perjog*» czimet fogja viselni s szerzője *dr. Magyary* Géza egyetemi tanár. Főjellemvonása az anyag kimeritő, rendszeres feldolgozása s igy kiváló használhatósága fontos segédkönyvévé fogja tenni minden jogásznak. A szerző arra fekteti benne a fősulyt, hogy az olvasó könnyen megérthető módon biztos áttekintést nyerjen a perjog nehezebb kérdéseiről. Ezeken kivül meg fog jelenni a polgári perrendtartás egy harmadik kiadásban is, a magyar törvények zsebkiadásai formátumában, dr. *Lánczi* Jenőtől «*A polgári perrendtartás zsebkönyve*» czimmel. Ez a zsebkönyv a mindennapi szükségletet igyekszik kielégiteni és olyan kézikönyvet ad a biró, az ügyvéd, stb. kezébe, mely nemcsak terjedelménél, hanem alakjánál fogva is alkalmas arra, hogy a biró, az ügyvéd a tárgyalásokra magával vigye. Bevezetése, mintegy dióhéjban az egész nagy törvény tömör ismertetését nyujtja. A törvény szövegének egyes szakaszai rövid, világos jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázatokkal vannak ellátva, melyek rövidre fogva adják a miniszteri indokolás és az előmunkálatok anyagát, amennyiben az egyes szakaszok megértéséhez szükséges. A könyv végén pontos tárgymutató van.

— **Timon Ákos** *Magyar alkotmány- és jogtörténete*, amely az 1902. év őszén látott először napvilágot, immár *negyedik* kiadásban fekszik előttünk. (Budapest, Hornyánszky Viktor 1910. XII., 807. lap.) E siker örvendetes bizonyitéka a nagy mü kivánatos hatásának. Az uj kiadás is az előzőhöz képest jelentékenyen bővült mind a szövegben, mind a jegyzetekben. Kivált a szent korona elméletéről szóló fejezetet egészitette ki s mélyitette a szerző. Timonnak kiváló érdeme, hogy ezt az elméletet és azt a meggyőződést, hogy a magyar államjog emez ősi konstrukcziója legszilárdabb alapja a magyar állam egységének, a magyar alkotmányosságnak és állami függetlenségünknek, az utolsó két évtizedben teljes erővel belevitte a köztudatba. Annál hevesebb támadásokat intéznek az ő tanitása ellen, amióta könyvének német forditása a külfölddel is megismertette e tant, az osztrák czentralizmus tudományos képviselői, főképpen Tezner, Steinacker és Luschin. E támadások visszautasitásaképpen Timon a Brunner Henrik hetvenedik születése napja alkalmával közzétett nagyszerü Festschrifthez (amelyről ehelyütt már megemlékeztünk) éppen a szent korona közjogi fogalmát és a magyar alkotmányban való jelentőségét konczentrikusan megvilágitó s bizonyitó alapos tanulmánynyal járult hozzá; az ünnepies alkalomra való tekintettel azonban az osztrák irókkal való ki-

fejezett polemiát itt a lehetőség szerint mellőzte. A nagyérdekü kérdésnek ezt a szubjektiv élü megvitatását, az osztrák állitások czáfolatát a kézikönyve negyedik kiadásában nyujtja. Az izléses kiállitásu, testes kötet ára 20 K.

— **Az orvos a biró előtt.** Dr. Schächter Miksa egyetemi tanárnak a magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV. vándorgyülésén tartott ily czimü előadása megérdemli, hogy ne haladjunk el mellette szó nélkül. Szerző gondolatmenetéből kiemeljük a következőket:

A legsajátságosabb veszedelmek egyike, melyek az orvos munkáját fenyegetik: a birálat, melyben e munka részesül s tetőfokát e veszedelem akkor éri el, amidőn a birálat váddá sürüsödik és a biró itélkezése elé viszi az orvos müködését.

Nagy speciális irodalom fejlődött az orvosi felelősség fogalmának megállapitása körül és ma már nem csupán azzal foglalkoznak jogtudósok és orvosok egyaránt, hogy miben és mikor állapitható meg az orvos hibája, hanem azzal is, hogy egyáltalában milyen jogra hivatkozhatik az orvos, amidőn betegén azért, hogy segitsen, sebet ejt és hogy ezt a testi sértések milyen osztályába sorozzák. És hogy ez nem meddő okoskodás, bizonyitja az a tény, hogy mindinkább terjed az a szokás, hogy betegeikkel reverzálist iratnak alá, melyben magukat esetleges pörökkel szemben akarják megvédeni. Sőt Amerikából már Európába is átterjedt az, hogy ily pörök ellen biztositó társaságoknál biztositják magukat. Angliában nagy «Defence Union» foglalkozik az orvosok ily védelmével és Németországban hasonló orvosegyesület 10,000 taggal, 1908-ban nem kevesebb, mint 354.000 márkát fizetett ki azon kártérítések fejében, melyeket tagjai ellen német bíróságok itéltek meg.

Valóságos uj iparággá fejlődik a kártérítési pörök ezen fajtája, annál inkább, mert még a szegény embernek is módjában van az ugynevezett szegényjog igénybevételével és emberbarát-ügyvédek segitségével minden különösebb költség nélkül is a hanyag, lelkiismeretlen, tudatlan orvost pörölni.

Viszont Angliában egy-egy, az orvosi közvélemény szerint ártatlanul elitélt orvos érdekében mindannyiszor gyüjtést rendeznek kartársai, ekképp akarván demonstrálni, hogy ha a biró jónak látta is a törvény betüje értelmében elmarasztalni az orvost, eljárásában kartársai elitélni valót nem találnak.

És abban, hogy az orvosi elfogulatlan közvélemény máskép látja az orvos müködését és esetleges hibáit, mint az egyes orvosszakértő és a biró, ebben a tényben rejlik oka annak, hogy általános az óhaj, miszerint az orvosok ellen irányuló panaszok fölött ne egyes orvosszakértők, hanem mindig orvosokból álló testület mondjon véleményt.

Ezért mint vivmányról, melylyel a külföld igazságszolgáltatását is megelőztük, szólhatunk arról, hogy Magyarországon a törvényes gyakorlat már husz év óta egy szakértő testület, az igazságügyi orvosi tanács elé utalja az orvosok összes ugynevezett mühibapöreit.

Tiz év alatt Magyarország összes, körülbelül 5000 orvosa csak 48 esetben követett el olyan cselekedetet, melynek vádolása a bíróság elé talált utat. E 48 eset közül 28-ban az igazságügyi orvosi tanács a vádat orvosilag alaptalannak találta, husz esetben a tanács a vádolt orvosok eljárását helytelennek, kifogásolhatónak, tehát több-kevesebb megtorlásra érdemesnek mondotta.

E husz eset közül egyben a vádolt orvos, még mielőtt ítéletre került volna a sor, meghalt; egy másik esetben itélet előtt megszökött. Egy esetben a bíróság az emberölés vétségének vádja alól fölmentette az orvost, de közegészség elleni kihágás miatt pénzbirságra itélte. És ugyancsak pénzbirságra itélt még egyet, az egyetlent, akit elmarasztalt; a többit pedig, tehát husz közül tizenhatot, a tanács véleménye ellenére is fölmentették.

Igazság-e az, ami ebben a feltünő ellentétben, ezekben az enyhe birói itéletekben nyilatkozik?

Az orvos felelősségének megállapitása szükséges a beteg ember érdekében, szükséges az igazságszolgáltatás érdekében, de szükséges az orvosi rendnek, az orvosi hivatás nemes feladatának érdekében is. Nem lehet mindent az orvos felkiismeretére és ugynevezett meggyőződésére bizni, mint ahogy azt több felmentő itélet indokolása teszi.

De nem áll az orvosi hivatásnak érdekében az sem, hogy felelősségre való képességét oly csekély mértékkel mérjék, mint aminő a tulenyhe itéletben jut kifejezésre.

— **Jogászegylet** alakul Debreczenben is. A Márk Endre kamaraelnök által kezdeményezett alakulás élén állanak a kir. tábla, a főügyészség, az elsőfolyamodásu bíróság és ügyészség, a jogakadémia, az ügyvédi kar, a városi és megyei magisztrátus kiválóságai. A jogi élet ezen helyes irányu müködését örömmel regisztráljuk.

— **Az elmebetegügyi törvény tervezetét** készitette el még 1902-ben az akkori belügyminiszter megbizása folytán dr. br. *Babarczi Schwartzer Ottó*. A tervezet, melyet szerzője most közzétett, szól az elmebetegek elhelyezéséről, az elmegyógyintézetekről, az elmegyógyintézetbe való befogadás és felvételről, az elmegyógyintézetből való elbocsátásról, az elmebetegek és elmegyógyintézetek felügyeletéről, a felügyeleti hatóságokról, az elmebetegek nyilvántartásáról, az elmegyógyintézetbe önként belépőkről, a bünvádi eljárás allatt álló elmebetegekről.

— **A vizsgálati fogság.** A járásbíróságok előtt jogerős befejezést nyert ügyekben 1480, a törvényszékek által elintézett ügyekben pedig 8301 egyén volt 1909-ben előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban. Azoknak az előzetesen letartóztatott vagy vizsgálati fogságot szenvedett egyéneknek száma, kik ellen az eljárás elitélés nélkül ért véget, a kir. járásbíróságoknál 147, a törvényszékeknél 2093 volt.

— **Bevezető a polgári perrendtartásba.** E czimen a Magyar Jogászegylet könyvkiadó-vállalata kiadásában közvetlenül a perrendtartás törvénybe iktatása után dr. Meszlény Artur egyetemi magántanár, törvényszéki biró tollából kézikönyv fog megjelenni, mely rövid és tömör, de rendszeres feldolgozásban tartalmazza az uj törvény terjedelmes anyagát. A mü tisztán azt a gyakorlati czélt szolgálja, hogy már a törvény életbelépése előtt és alkalmazásának mindjárt legelső idejében is oly vezérfonal álljon rendelkezésre, mely az egyszerü kommentárral szemben támasztható igényeken tulmenőleg, módot nyujt a törvény szellemének és belsőbb összefüggéseinek tüzetesebb megismerésére. Mindenütt kiemeli a szerző, mennyiben idéz elő változást a törvény az eddigi joggal szemben s melyek azok a különösen birói gyakorlat által kifejlesztett jogelvek, amelyek az uj törvény alatt is megtartják érvényüket. A müvet kimeritő betürendes és szakaszok szerinti tárgymutató egészíti ki.

— **Az anyagi balesetkártalanitási jog módositása** czimü füzetben *dr. Alapy Viktor* vrh. pénztári fogalmazó az anyagi balesetkártalanitási jog azon intézkedésére mutat rá, amelyek a gyakorlati életből szerzett tanulságok figyelembevételével változtatást igényelnek.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az ügyész jogállása Bajorországban.** Már röviden jeleztük lapunk e rovatában, hogy a bajor ügyészség tevékenységét október 19-ike óta uj rendelet szabályozza; a kérdés megérdemli, hogy bővebben foglalkozzunk vele.

Az egész rendeletnek alapeszméje, hogy az ügyész a büntetőjogszolgáltatásnak abszolut objektiv módon gondolkozó és cselekvő szerve legyen. Az ügyész ne legyen többé vádló, hanem biró, a vád az itélethez hasonlóan szigoru ténybeli alapokon nyugodjék és nem következtetéseken.

E gondolatokat tükrözik vissza a következő rendelkezések: «Az eljárás megindításától annak végéig az ügyész kötelessége az igazság kideritése. Ha tudomást szerez egy büntetendő cselekményről, köteles gyorsan és határozottan közremüködni az iránt, hogy a bünös a megérdemelt büntetést minél gyorsabban megkapja. De köteles a terhelő és enyhitő körülményeket egy mértékkel mérlegelni. Köteles a bizonyitást mindkét irányban egyformán előmozditani; a tett inditó okait kutatni. Ha a beszámithatóság tekintetében aggály merül fel, szakértői vizsgálatot kezdeményezni. Az ügyész csak akkor emeljen vádat, ha az ügy teljesen meg van világitva és a vádlott elitélése várható. Ha az ügy bonyolult és szakértői vizsgálatot igényel, ez iránt nemcsak akkor köteles inditványt tenni, ha az a terhelő körülmények megvilágitására szükséges, hanem ellenkező esetben is.

A vádinditvány benyujtása után is tovább kell folytatni a bizonyitásfelvételt. A főtárgyaláson is minden előterjesztését és inditványát a legteljesebb elfogulatlanság és tárgyilagosság hassa

át. Fiatalkoruak ügyeiben különös gondossággal kell törekedni az ügyésznek annak megállapitására, vajjon a terhelt tudatában lehetett e cselekedete bünösségének. Vizsgálati fogság fiatalkoruval szemben csak kivételesen alkalmazandó.

A jogorvoslatokra csak tárgyi indokok szolgáljanak alapul. *Tilos csak azért jelenteni be perorvoslatot, mert a vádlott is bejelentett;* az indokolás miatt felebbezni nem szabad.»

— **Betörés elleni biztositás.** A kötvény szerint a biztositó nem felel, ha a lopást, rablást, vagy betörést (burglary, ami Angliában sui generis cselekmény) a biztositott alkalmazottja «követi el.» A biztositott portása a tetteseket az épületbe bebocsátja, mire ezek a pénzszekrényt felfeszitik. A biró a biztositó elleni keresetet elutasitja. Nem állhat meg az az álláspont, hogy a betörésnek nem az alkalmazott volt a tettese, tehát nem alkalmazott követte el. Az adott esetben a cselekményt az alkalmazott bünsegélye nélkül el sem lehetett volna azon módon követni, tehát a kár és az alkalmazott vétkessége közt okozati összefüggés van.

— **Hitoktatás—történettanitás.** A franczia «Cour de cassation» 1911 jul. 7-iki itélete. Tekintve, hogy a perbeli adatokból és különösen vádlott beismeréséből megállapitható, hogy Carries abbé februárban és márcziusban, Vinay községben 10—12 éves gyermekek előtt a vallástani órák alatt, az általános történet. de különösen Franciaország történetéből választott tárgyakról beszélt; biztatta a tanitványait, hogy ne tanulják azt a történelemkönyvet, amit az iskolában tanitanak, mert az egyház azt eltiltotta, tekintve, hogy nemcsak a gyermekek kérdezősködéseire felelt, hanem maga kezdett történelmi tárgyu beszélgetéseket s a vallástani óráknak egy részét következetesen erre szentelte, tekintve, hogy vádlott nem elégedett meg egyes esetek elmondásával, tekintve, hogy a történelem, különösen a franczia történelem az elemi oktatás főtárgya, s ezt csak az tanithatja, aki az 1882 márcz. 28-iki törvény értelmében szabad iskolát nyithat, tekintve, hogy vádlott nem mentheti magát azzal, hogy az általa elmesélt történetek vallási szempontból is tekinthetők, helybenhagyja az elsőbiróság marasztaló itéletét. (A kérdéses esetben a szülők által saját kezdeményezésükre felállitott vallástanfolyamról van szó.)

— **Vonatkésés, kártérités.** A franczia legfőbb semmitőszék 1910 junius 29-i itélete szerint olyan kikötés, mely szerint a vasuttársaság a vonatok késéséből, vagy más forgalmi akadályból származó késésért felelősséget nem vállal, — megáll. Ez azonban nem zárja ki, hogy a vasuttársaság sulyos gondatlansága esetén kártéritésben marasztalható ne legyen.

—

A Magyar Jogászegylet folyó évi deczember hó 17-én (szombaton) d. u. hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utcza 10. sz. a.) teljes-ülést tart. Napirend: 1 Dr. Nemere Béla: Jogok harcza. 2. Dr. Balog Arnold: Birói szervezeti reformok. –

—

A Magyar Jogászegylet 1910. évi deczember hó 18-án (vasárnap) délelőtt 11 órakor tartja a budapesti ügyvédi kamara diszermében (V., Szemere-utcza 10.) XXXI. rendes közgyülését, melyen le fogjuk leplezni egyesületünk tiszteletbeli elnökének: dr. Vavrik Béla curiai másodelnök urnak egyesületünk által megfestetett arczképét.

A közgyülés alapszabályszerü tárgyai: 1. Az igazgató-választmány évi jelentése. 2. A számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról 3. Három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyülés elé terjesztendő számadások megvizsgálására. 4. A legközelebbi év költségvetésének megállapitása. 5. Alapszabályok módositása. 6. Esetleges inditványok.

Az igazgató-választmány az alapszabályok 7. §-ához második bekezdés gyanánt a következő toldást javasolja: Ha a jogtudomány müvelésére alakult valamely vidéki egyesület tagjai testületileg kérik az egyesület rendes tagjai sorába való megválasztásukat, az igazgató-választmány az évi tagsági dijat mérsékelheti.»

Alkalmazást keres, nagyobb forgalmu, főként kereskedelmi és büntetőjogi praxist nyujtó fővárosi ügyvédi irodában január 1-ére, két és fél évi gyakorlattal biró ügyvédjelölt. Czim: dr. Barcs Ernő, Kisvárda. 18918

«A **Magyar Törvények**» (A Franklin-Társulat zsebkiadásai) gyüjteményében legujabban megjelent:

A KERESKEDELMI TÖRVÉNY

1875: XXXVII. törvényczikk) és a reá vonatkozó joganyag (Törvények, rendeletek, az uj vasuti üzletszabályzat, joggyakorlat.)

Összeállitotta **Nyári Jenő dr.**

Ára kötve 3 K 60 fill.

Kapható: **Lampel R. könyvkereskedése** (Wodianer F. és Fiai) r. t.-nál Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 21. szám és minden könyvkereskedésben.

A Franklin-Társulat kiadásában legközelebb megjelenik:

POLGÁRI PERRENDTARTÁS

MAGYARÁZATOKKAL

Irta **Gottl Ágost** curiai tanácselnök.

A szerző neve, ki évek óta a kir. Curia felülvizsgálati tanácsát vezeti s az uj perrendtartás alkotásában tevékeny részt vett, biztositéka annak, hogy e könyv hasznos szolgálatokat fog tenni a jogászközönségnek. Nagy gonddal összeállitott tárgymutatójában feltalálhatók a külön jogorvoslatot kizáró végzések, valamint a felfolyamodással megtámadható és meg nem támadható végzések.

Előfizetési ára 20 K **Bolti ára magasabb lesz.**

MAGYAR POLGÁRI PERJOG

Irta **Magyary Géza dr.** egyetemi tanár.

E müvet az anyag kimeritő, rendszeres feldolgozása jellemzi. A fősulyt arra fekteti, hogy az olvasó könnyen érthető módon biztos áttekintést nyerjen a perjog nehezebb kérdéséről is.

Előfizetési ára 20 K **Bolti ára magasabb lesz.**

A POLGÁRI PERRENDTARTÁS ZSEBKÖNYVE

(A Franklin-Társulat zsebkiadásai) alakjában.

Ismerteti és magyarázza **Lánczi Jenő dr.**

Előfizetési ára 4 K 80 fill. **Bolti ára magasabb lesz.**

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 51. szám. Budapest, 1910 deczember 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: Az itélkezés lélektanához. *Dr. Staud Lajos* curiai birótól. — A büntetőjog átalakulása és a biztonsági rendszabályok. *Dr. Balogh Jenő* vallás- és közoktatásügyi államtitkártól. — Harminczkétéves elévülés és az uj perrendtartás *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvédtől. — Az igazságügyi költségvetés. *Dr. Márkus Dezső* kir. curiai kisegitő birótól. — Harmadik személy javára kötött szerződés és az életbiztositás. *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási birótól. — Nyitott kocsin szállitás veszélye. *Dr. Gallia Béla* kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki birótól. — A jogkérdés a kir. Curián. *Dr. Lengyel Aurél* kir. aljárásbirótól. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Az itélkezés lélektanához.

(Vázlat és kisérlet.)

«Sedulo curavi humanas actiones non ridere, non lugere, neque detestari, sed intelligere.»
Spinoza.

Ha csak érdekes volna — pedig szinte izgatóan érdekes! — akkor is hálás, érdemes foglalkozni az itélkezés elhanyagolt lélektanával; minthogy azonban szellemi és anyagi javakra kiterjedő hatásában nagy, sokszor végzetes jelentőségü: azért szükségszerünek jelentkezik megismerni és amennyiben az lehetséges: megvilágitani a jogéletben «azt az egészen sajátos lelki állapotot, melyben a biró megállapodásra jut s az ügyet eldönti».[1] Ettől a lelki állapottól függ az a bizonyos mérlegelés, amelyből az itélet ered, maga ez a lelki állapot azonban már eredmény, melynek számos és ami fő: bonyolult előzménye és tényezője van. Már maga az itélettel eldöntendő ügy is az ő objektiv minőségében és egyfelől az emberhez mint egyénhez, másfelől a társadalomhoz, a társadalmi élethez való viszonyában támaszt nagy nehézséget a szóban forgó lelki állapot felismerésénél, annál nagyobb lesz azonban ez a nehézség akkor, amikor az ügy belemerül a lélek mélységeibe, azokba a rejtelmes áramlatokba, amelyeket a lélek érzelmi, értelmi s akarati funkcziói hoznak mozgásba. Mintha ilyenkor elveszne az ügy és buvárra volna szükség, aki felszinre hozza a mélyből, a láthatatlanból. Ki vagy mi végzi a buvár szerepét? mi az a láthatatlan mélység s ebből mit és miként hozza fel a buvár azt, amire neki magának van szüksége? Erre felelni annyi, mint kivánni, hogy a lélek lásson önmagába, hogy önmaga helyezze vizsgáló, áruló górcső alá a saját inponderabiliáit s röntgensugaraknak tegye ki azt, ami benne szétfolyó, meg nem fogható és meg nem rögzithető. Erre a kérdésre felelni, helyesebben: a feleletet megkisérelni, majdnem lehetetlen. A modern psychologia minden erőlködésére, minden buzgalmára van szükség s emellett is az idevágó kisérlettől visszatarthat már az a nagy lelki jelenség, az a jelentőségteljes nagy lelki valóság: hogy cselekvésünknek valódi indoka öntudatunkban ugyszólván soha sem áll tisztán,[2] továbbá az a fontos tapasztalat, hogy minden cselekvésünkben az öntudatlannak felette nagy, az észnek, a tudatosnak csak csekély része van.[3] Igy állván a dolgok, tanácsos-e a lélektani alakulatoknak: a képzetek, érzelmek, affektusok, akarati folyamatok összefüggésének, vagyis[4] a tudatnak átkutathatatlan szövevényeibe behatolni akarni akkor, amikor Ariadnénk: a bonczoló ész bármilyen hü és éles is legyen, nem egészen biztos és nem is eléggé hosszu fonállal láthat el?

Ezek a kérdések nagyon jogosultak, megriadni tőlük azonban még sem szabad. Mert ha azok el is árulják a kutatás tényezőinél fenforgó nagy nehézségeket, gyöngeség volna, ha ezeket megkerülni akarnók. Ez ámitáshoz vezetne, ez pedig mindig hátrányosabb, veszedelmesebb és alacsonyabb, mint maga a tévedés, amelynek utóvégre is mindig ki vagyunk téve, de amely nélkül nem volt és nem lesz haladás soha, lévén a mai haladás, igazság nem más, mint feltüntetése és bizonyitása annak, hogy a mult igazságai tévedések voltak.

Nekem a vezető eszmém az, hogy manapság, amikor a kodifikátori körökben lelkemnek nagy örömére nyiltan és meggyőződésem szerint helyesen is elismerik: «mindenesetre szükséges, hogy a kodifikátor is figyelemmel legyen a jogintézményekben rejlő misztikus kapcsolatokra, melyek sokkal nagyobb jelentőségü tényezők, mint a logikai szempontból felhozható érvek,[5]» annak a kiemelésének és hangsulyozásának is ütött az órája, hogy a birónak, ennek a törvényhozóval versenyző jogalkotónak a lelkében müködő misztikus erőkkel és ez erők kapcsolatával is kell mindig számolni. Mert vannak ilyen erők. Megnyilvánulnak azok az egyes biró itélkezésében és talán szembetünőbben, de minden esetben nagyobb területen: a társas biróság együttes funkcziójánál. Megnyilvánulnak az igazságos és a nem igazságos itéleteknél egyaránt s én e megnyilvánulást nem mindig fejtem meg az objektiv igazság alapján. Mindig áll ugyanis az, hogy: tudva vagy nem tudva: minden dolognak a mértéke az ember, az Én. Ezért van az, hogy az igazság is: mindig az Én. Amilyen az Én, a biró, rendszerint olyan az igazság is, amelyet oszt. De néha jobb az Én-nél, máskor meg rosszabb az Én-nél. Min alapul ez? mitől füg tehát az itélet s az ebben megnyilvánuló igazság?

A mai lélektan, vagyis a mai igazság zárókövéül lehet tekinteni, hogy a tudatélet őselemei: az érzés és az akarat és hogy a gondolkodás ezekből fejlődik ki. Amint Jerusalem[6] mondja: Die moderne Psychologie lehrt, dass Fühlen und Wollen die ursprünglichen Betätigungsweisen des Bewustseins sind und dass erst aus diesen die Denktätigkeit sich entwickelt». Ez a kulcsa annak, hogy: «der Satz früher ist als das Wort, der Schluss früher als die Prämis-

[1] Tarde: Összehasonlitó tanulmányok 105. l.
[2] U. o. 112. l.
[3] Bon: Psychologie der Massen. VIII. lapon.
[4] Wundt: Grundriss der Psychologie. 244. l.
[5] A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének főkérdéseire vonatkozó bizottsági tárgyalások I. 9. lap.
[6] Einleitung in die Philosophie. 137. l.

sen»,[7] vagyis hogy a biró előbb itél és csak azután szedi össze az indokait. A biró gondolkodása is rendszerint, talán elsősorban intuitiv, amint azt maga Unger is, aki az akarat primatusával szemben foglal állást (Erst erkennen, dann wollen) kénytelen bevallani: Auch ich schöpfe, wenn mir ein Rechtsfall zur Entscheidung vorgelegt wird, mein Urteil zunächst und unmittelbar aus meinem Rechtsgefühl und suche erst hinterher nach der gesetzlichen Begründung und Rechtfertigung meines «Vorurteils»; es findet also zunächst ein instinktives Erkennen und Urteilen, und hierauf erst ein reflektirendes statt.» Én ugyanazt tartom, hogy az érzés az intuitiónak csak egyik tényezője és hogy ennélfogva az intuitio más, mint az érzésnek az a konkretizált formája, amely a jogérzés kategóriája alatt jelenik meg; mindazonáltal tárgyunk szempontjából Unger jogérzése és a fentebb említett intuitio egy eredményt tüntet fel, hogy ugy mondjam: ugyanazt fejezi ki.

Maga az intuitio alatt azt az intellektuális megérzést, intellektuális szimpatiát (együttérzést) nevezzük, melylyel valamely tárgy — az én szempontomból és tárgyamra nézve valamely peres ügy — belsejébe helyezzük magunkat, hogy megtaláljuk benne azt, ami abban lényeg, vagyis ami abban való, tehát igaz.[8]

Az intuitiv gondolkozás pedig az, amely közvetetlenül, elemzés nélkül az egészre irányul. Hasonlit a látáshoz, amely egyszerre körülfogja az egészet, közvetetlen és biztos. Mondhatjuk belső látásnak.[9] Amikor az itélet egyszerre fogamzik meg a lélekben és a pillanat adja meg azt, amit keresünk és amikor a multnak felhalmozódott gondolatismeret és érzés világánál hirtelen meglátjuk azt, amire felelnünk és cselekednünk kell, és valami «intellektuális kopogtatással» érezzük meg a szivünk verését.[10] Nem zárja ki az elemzést, de ez csak követni szokta az intuitiót. «Az intuitiótól, mondja Bergson, eljuthatunk az elemzéshez, de nem az elemzéstől az intuitióhoz.» Az intuitio azonban az itélkezésnél nemcsak ki nem zárja, de szükségessé is teszi az elemzést, mert ez a próbája annak, hogy az intuitio idejében ébren voltak-e, kellően funktionáltak-e a lélek összes erői? s az intuitio nem-e hamis rezgése a lélek hurjainak?

Első sorban tehát az intuitio az, amitől az itélkezés belső processusa függ. Ennél az intuitio ereje és minősége határoz, ez adja meg az alaphangot; a többi csak kiséret. Hogy azután az intuitio miként lép a külvilágba s ennél aztán, hogy hová ragadhatja a birót, kitünik abból az őszinte meglepetésből, hogy ne mondjam: igaz bámulatból, melyet olykor, sőt elég sokszor előidéz a birói indokolások gyöngeségének és elég gyakori hamisságának a felismerése akkor, amikor az indokokat az élő esettől eltekintve olvassuk. Igaza van a mi mélységes, a mi nagy Grosschmidünknek, hogy: «nincsen a világon félrevezetőbb, mint maguk az eldöntések és indokolásuk», «az itéletek indokolásai tele vannak olyan tételeknek a hangoztatásával, amelyeket, ha rá kerül a sor, eszük ágában sincs az illető uraknak alkalmazni».[11] Eltünik, hiányzik talán ilyenkor a logika? Igen, ha a logikát a szavakban, a mondatokban, a külsőben keressük. De nem akkor, ha a dolgok, az élet belső logikáját tartjuk szem előtt. Ebből a szempontból csak az történik ilyenkor, hogy nem vagyunk képesek ezt a belső logikát felismerni, kifejezésre juttatni, vagy hogy sok esetben nincs erőnk képességünknek ezt a hiányát bevallani és nincs bátorságunk őszintéknek lenni. A képességnek ezt a hiányát azonban még a legnagyobb, a legerősebb tehetségnél is észleljük, nincs tehát ok arra, hogy a gyöngébbek restelkedjenek miatta. Az emberi képességek általános korlátoltságával van ez összeköttetésben. Nem szabad ugyanis feledni, hogy még a legcsekélyebb eredménynek összes præmissáit, a megelőző összes tényezőket, külső és belső elemeit és e tényezők összefüggését felismerni s a logika szempontjából ellenőrizni képesek nem vagyunk és hogy sok dolog érthetetlenségének is egyedül az az oka, hogy az összes előzményeket, a dolog belső és külső premissáit nem tudjuk és nem tudhatjuk.[12] Ha tehát a logika alatt a bekövetkezetteknek, mint az előzményekből származó eredménynek a szükségképeniségét értjük, az őszinte birónál ne egyhamar, tehát akkor se tételezzük fel annak hiányát, ha különben olykor el is találja dobni a sulykot a szavakban, a mondatszerkezetben s a mondatok összefüggésében s meg kell nyugodni ebben már csak amiatt az elég gyakori tapasztalat miatt is, hogy épp a legigazságosabb, már legalább is ilyenekül elismert itéleteket jellemzi ez a logikai anomalia.

A birói functiónál tehát az intuitio felette jelentős. Ez azonban csak egy agens és latens képesség, amelynek kell, hogy gyökere kiinduló pontja legyen, s amelynek lenditő, ható erejét nevelni, befolyásolni kell is, lehet is. Szinezete, ereje, hangulata, árnyalata és hatása attól függ, hogy miben gyökerezik és miből táplálkozik? Az intuitio talaja tehát és az erre ható befolyások azok, amelyek mint ifj. Seneca a fatumra mondja: Ducunt volentem fata, nolentem trahunt (107. levelében), a birót pedig itéletében irányitják. Ebből áll a biró habitusa, amelyben megjelenik, s amelyet el nem titkolhat épp úgy, mint nem titkolhatjuk el a szegénységet, a szeretetet, még akkor sem, amikor erre törekszünk. Kitör belőlünk, és elárulja magát s minket is!

Azoknak a hatóerőknek az egymással szemben való értékelését illetően, amelyek a biró itélkezésére a lelki processus szempontjából befolyást gyakorolnak, tapasztalatom szerint az ethikai erőket a pusztán intellektuális erőknél magasabbrendüeknek kell tartani. Már a régiek is a «pectus iurisconsultum facit» elvét tartották. Emellett azonban a jó itélkezés szempontjából az értelem és a tudomány befolyása is jelentékeny sőt nélkülözhetetlen, mert ezek nélkül az ethikai erők hatása olykor a veszélyességig fokozódhatik, főleg azon a téren, amelyen az alaki jognak kell irányadóul szolgálni. A jelzett tényezők osztályozása különben teljesen meddő, mert az eszmény csak az lehet, hogy az ethikai és az intellektuális erők összhangban legyenek; csak ez az összhang biztosithatja az itélkezés helyességét, a meggyőződés megingathatlanságát, bátorságát, nyiltságát, szóval lelki függetlenségünket, ezt a szines, gyönyörü illuziót, amelyre életünknek olyan nagy szüksége van és amelyet ha általában lehet valahogy, ugy csak nehezen, sokszor vércsze és keservesen lehet elérni, de mégis el kell érni, meg kell valósitani! És ha mégis az emlitett hatóerők osztályozásáról szó lehet és szónak kell lenni, ugy ez csak abból a szempontból foghat helyet, hogy a társas biró itélkezésére több tényező gyakorol befolyást, mint az egyes biróéra.

A társas biró itélkezésének a processusa ugyanis bonyolultabb, mint az egyes biróé. Ezt a társak befolyása hozza magával s a tömegek lélektana legalább fővonásaiban s tisztultabb, eszményibb, helyesebben: mérsékeltebb, emberibb alakjában a társas bíróságoknál is érvényesül. Tudták ezt már a régiek is, amikor a tapasztalatból

[7] Mauthner: Spinoza. S. 33.

[8] L. Bergson: Bevezetés a metafizikába.

[9] L. Alexander Bernát: A tapintatról szóló finom megjegyzéseit. (Budapesti Hirlap 1909. évi 305. számában.)

[10] B. Eisler szerint: Intuitive Erkenntnis: die unmittelbare Erfassung des Wesens der Dinge, des Allgemeinen im Einzelnen.

[11] Jogszabálytan: 824, illetve 796. lapján. A 800 lapon azt «anzágolás»-nak is nevezi, valljuk be, hogy alig találóan.

[12] És épp ezért, amilyen mély, épp olyan igaz is: Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani.

azt a tételt szürték le: senatores boni viri, senatus autem mala bestia. Különösen három tényező gyakorolhat befolyást a társas biró itélkezésére: 1. a felelősség megoszlásának érzete, 2. az emberrel veleszületett ellenmondás és 3. az egymásra hatás, a szuggerálás. Mind a három hivatlanul jelenik meg s akaratlanul is érvényesül és csak a legerősebbek tudnak az első és a harmadik helyen nevezettnek ellenállani és csak kevesen a második helyen nevezettből előnyt, hasznot meriteni. Az ellenmondásnak ugyanis nagy a hivatása: Der Gegensatz ist das treibende Prinzip des Fortschrittes, der Widerspruch ist ein unentbehrliches Element der Entwicklung,... ohne Kampf mit dem Gegensatz wird jeder geistige Gehalt matt und unwirksam... der Gegensatz wirkt erregend, herausfordernd, Kräfte weckend» mondja a csendes, de mély bölcselő: Paulsen. Azonban minden jelentősége attól függ, hogy miként, milyen alakban és tartalomban nyilvánul meg, jelesül sub specie boni ac veritatis testesül-e meg, vagy nem? Lehetnek ugyanis, akik ellenmondanak csak azért, hogy ellenmondjanak és megzavarjanak. Ilyenkor — főleg gyengébb vezetés mellett — fordulhat elő az a müvelet, amelyet ahhoz az esethez lehetne hasonlitani, amidőn egy kába követ dob a kutba és tizenkét bölcsnek kell összeállni, hogy azt nagy fáradsággal kiemeljék. Sok értelmi és erkölcsi érték pusztulhat el ilyenkor s rendszerint az ügy szokta kárát vallani, mert ilyenkor kaphat lábra az a nisus, amelyen egyik, vagy másik már nem annyira az igazságnak, mint inkább a saját véleményének a győzelmét keresi. És ilyenkor történhetik meg, hogy eszme és gondolat helyett: téveszme, vagy tetszetős, de üres szólam vergődhetik többségre. Sokat tanulmányoztam az ellenmondás lélektanát, az ellenmondás jótékony és kártékony hatását. Ennek leszürődő eredménye az, hogy a jóindulatu, vagyis az az ellenmondás, amely egyedül és tisztán magának az ügynek a szempontjából és főleg a hang, tartalom és modor tekintetében olyan tónusban nyilvánul, hogy abból annak a megbecsülése csendül ki, akinek és aminek ellenmondunk: mindig, tehát akkor is jó és áldásos eredményhez vezet, ha az tévedésen nyugszik; holott a másik: a rosszindulatu, akkor is fullánkot hagy hátra — hol magában az ügyben, hol másutt — ha az különben alaposnak bizonyult. Hiába emberek vagyunk még a kurulis székben is, csak emberek: és bizony emberi minőségünk értékét igen sokszor már abból az intencióból s abból a modorból is meg lehet állapitani, amely ellenmondásainkban megnyilatkozik. Le ton fait la musique.

Az nem szorul fejtegetésre, hogy a felelősség megoszlásának érzete mennyiben befolyásolja az itélkező lelki processusát; elég megpenditeni, hogy a szellem éberségének a csökkenése és főleg a felelősség átháritására irányuló hajlamnak a kifejlődése járhat vele, ez pedig a birói jellem leszállitásához és meghamisitásához vezet. — Ami végül az egymásra hatást, a suggerálást illeti, ez annyiban jelentékenyebb tényezője lehet az itélkezés lelki folyamatának, mert főleg erre áll az, hogy észrevétlenül, akaratlanul, orvul támad és ragadja magával a suggerálható társat s ennélfogva nemcsak nagyobb lelki ellenállást, hanem a léleknek intensivebb jelenlétét, éberségét igényli. Számos változata lehet, sokféleképpen nyilvánulhat meg. Már a társnak — mindegy: elnök avagy biró — puszta jelenléte is suggerálhat, annál inkább a társ rangfokozati különbsége, befolyásossága vagy hatalmi állása s ebből eredő lelki nyomás. Ez a suggerálásnak és a suggerálhatóságnak a legdrastikusabb, legalacsonyabb — és hála a jó égnek: a birói karban tudtommal alig előforduló — módja, mely nemcsak bünhöz: a birói eskü megszegéséhez, hanem az egyén személyiségének meggyalázásához, a birói tiszt s ezzel annak a társadalomnak a megsértéséhez vezethet, amelynek képviseletében és érdekében a biró funktionál. Suggerálhat azonban a társnak intellektuális fölénye, néha a társ elméjének ridegsége és szárazsága, máskor szivének melegsége vagy annak felismerése, hogy a társ lelke az igazságban a haladás, a tudomány, a humanitás iránt érzett lelkesedésben önzetlenül olvad fel. Néha a határozottság máskor az ingadozás, néha a bátorság, máskor a félénkség huzza le a mérleg serpenyőjét. Mindezek már finomabb szerkezetü faktorok, lehetnek azonban kézzelfoghatóbbak, durvábbak is. Igy: az erősebb hang, mit a vita hevessége vált ki, olykor félénkség, határozatlanság, néha gestus máskor élcz, vagy ötlet. Mert ugy van az, hogy amint vannak, kik a szivhez és az észhez csak durva eszközökkel, csak ugy tudnak férkőzni, hogy sebet ütnek egyikén vagy mindkettején, ugy vannak olyanok is, akik szeretettel, jóindulattal és finom müvészettel nyitogatják a szivnek és az észnek zárait. Imponderabiliák ezek mind; lelki életünk azonban ezekből áll s az itélkezés folyamatában is többé-kevésbé érvényesülhetnek. Ebből a szempontból a legfőbb dolog, hogy megőriztessék a lélek függetlensége és szabadsága, mely abból áll, hogy ugy magunk, mint mindenki más lehetőleg távol tartsuk lelkünktől azt, ami lényét, egyediségét megtéveszthetí vagy esetleg veszélyezteti s ami alkalmas arra, hogy eltéritse attól az iránytól, amelyet saját erkölcsi, érzelmi és intellektuális képességeinek a lendületével köteles magának megszabni. Erészben annak, hogy társakkal itélkezik a biró, külön jelentősége van az itélkezés lelki processusa szempontjából, azzal tehát, mint külön — jóllehet csak esetleges — tényezővel kell számolni. Ezen tényező mellett vannak azok a tényezők, amelyek ugy a társas-, mint az egyesbiró itélkezésében is irányitólag funktionálnak.

És ezek a lényegesek, ezek a döntők, ezek az egyetemesek. Ezekről egy másik alkalommal.

Dr. Staud Lajos.

A büntetőjog átalakulása és a biztonsági rendszabályok.*

A büntetőjog, valamint ennek tudományos müvelése és gyakorlati alkalmazása napjainkban több tekintetben jelentős, sőt korszakos átalakuláson megy át.

A büntetőjog két irányban is túlterjeszkedett, eddig elméletileg nagyon következetesen megvont keretein és amint *Liszt* magát kifejezte — «kinőtt önmagából».

A fiatalkoruak uj büntetőjogának megalkotása utján hatalmas és a nemzet erejére, jövőjére nagy jelentőségü, szociálpolitikai tevékenységet kell végezni a büntető törvénykezés termeiben: a támogatásra szorulók, az erkölcsi veszedelemben levők pártfogásba vételének munkáját, megmentésük megkisérlését.

A másik irányban, t. i. a biztonsági rendszabályok felvételével, mely a norvég, az angol és számos amerikai törvényhozásban már megtörtént, a legközelebb megalkotandó európai törvénykönyvekben pedig előreláthatólag meg fog történni, a törvényhozások a többszörösen visszaeső, hivatásszerü büntetteseket határozatlan tartamban fogva akarják tartani és ezuton a dorbézoló és munkakerülő egyének munkára nevelését, illetőleg munkára szoritását kivánják megkisérelni.

Nem a megtorlásra, a régi értelemben vett büntetésre helyezik a sulyt, hanem a társadalmat biztositó vagy *a közbiztonságot védő* rendszabály, illetőleg a büntetendő cselekmények vagy legalább ujabb büntetendő cselekmény megelőzése lép előtérbe.

A büntetőjog átalakul a társadalmi védelem jogává és az ebben az irányban kifejtett tevékenység telitve lesz a közbiztonsági rendészet és a megelőző rendőri munkásság elemeivel.

Bizonyos, hogy szükség van a büntetőjognak ily kibővitésére és átalakulására. Ennek szükségét egyformán érzik a rendőrség és a bíróság gyakorlati szakférfiai éppugy, mint a törvényelőkészitők. Érzik nemcsak egy államban, hanem Európaszerte, ami különösen Anglia, Franciaország, a Németbirodalom, Ausztria és Schweiz hivatott szakférfiainak nyilatkozataiból nyilvánvaló.

Ez igazság felismeréséből két következmény folyik:

1. A közveszélyes büntettesekkel szemben alkalmazható biz-

* Részletek a szerző nagyobb tanulmányából.

tonsági rendszabályok a *közveszélyesség tartamára*, tehát *határozatlan* tartamra alkalmazhatók és igy a határozatlan tartamu elitélésnek évtizedek óta sokat tárgyalt intézménye, amelylyel legutóbb az 1910 október elején tartott washingtoni VIII. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszus is foglalkozott, a vele összefüggő összes mellékkérdésekkel együtt, legközelebb tüzetes vizsgálódás tárgya lesz az európai irodalomban és törvényelőkészitő munkálatokban.

2. A másik következmény az, hogy átalakul és kibővül a büntetőbiró hatásköre, ennélfogva természetesen változnia kell a büntetőbirói kiképzésnek is.

A mai büntetőbiró teljesen eleget tesz feladatának, ha azt vizsgálja, vajjon a vádlott elkövette-e a terhére rótt tettet, miképp minősül ez a cselekmény és milyen büntetés mutatkozik igazságosnak?

A változott hatáskörben a büntetőbirónak közelebbről meg kell ismernie a terhelt egyéniségét és alkalmasnak kell lennie arra, hogy az eléje került vádlottakat megfelelő osztályozásban, az esetet pedig egyénies elbánásban részesitse.

Egy példa világosan fog bizonyitani.

Az osztrák büntetőtörvénykönyv tervezetének indokolása közli több szokásszerü büntettes előéletének hivatalos adatait. Az indokolás 77–78. lapjain lenyomatták egy 1855-ben született egyén büntetőlapjának másolatát, amelyből a következő adatok tünnek ki:

Az illető 15 éves korától fogva 1907-ig *21 izben* itéltetett el, 16-szor lopásokat követett el, 5-ször pedig más vagyon elleni büncselekményt. 37 év alatt hosszabb tartamban (3, 5, 3, 4, 4, 8, 2½, 6 évre) kiszabott szabadságvesztésbüntetése összesen 35½ évet tesz ki. Ezen nyolcz hosszabb tartamu büntetéssel szemben áll azonban 13 rövid tartamu büntetés és pedig ugy, hogy a 4., 5., 6., 8., 10., 12., 16., 17. és 19. elitélésnél nehány napi, még a 19. elitélésnél is 14 napra terjedő szabadságvesztésbüntetést szabtak ki.

Ilyen büntető lapokat Magyarországon is tuczatszámra lehet találni.

Az ilyen itélkezés a mai tételes jog mellett következetes és törvényes lehet ugyan, de bizonyára *nem czélravezető*.

Az uj alapelvek alkalmazásával a biróság majd nemcsak azt fogja vizsgálni, hogy a 19-ik lopás elkövetésénél ennyi korona értékü ingó dolgot vett el a tettes, hanem a vádlottnak *egész egyéniségét*, életviszonyait, munkakerülését, veszélyességét.

Ennélfogva a birónak a rá váró uj hatáskörhöz kriminologiai alapvető ismereteket is kell szereznie, a birói hatáskört, valamint az eljárás szabályait pedig akként kell megállapitani, hogy a biróság az uj jogszabályok alkalmazásával a társadalmat hathatósabban megvédhesse, mint az eddigi jogszabályok alkalmazásával tehette.

Ezt az uj széles hatáskört többen félő aggodalommal nézik.

A legnagyobb tisztelettel vizsgálom meg ezeket az aggodalmakat.

Elvi álláspontom két irányban gyökeresen eltér a hazánkban ma még tulnyomóan uralkodó felfogástól. Mindamellett azt hiszem, hogy nem vagyok következetlen.

A kriminalitás növekedését és azokat a sulyos társadalmi és közbiztonsági bajokat, amelyekből a büncselekmények számának szaporodása következik, Magyarországon sem lehetne a büntetések szigoritásával, sem a testi büntetések visszaállitásával, sem a halálbüntetés gyakoribb alkalmazásával elháritani.

Ma is azt vallom, ami a büntető novella első tervezetének szerkesztésekor, nyolcz év előtt meggyőződésem volt, hogy államnak és társadalomnak vállvetett munkával minden tőle telhetőt meg kell tennie az elhagyott, gyenge, erkölcsi veszedelemben levő, a züllés vagy a büncselekmények utján járó tagjainak pártfogásba vételére, valamint a kezdő büntettesek lehető kimélése végett.

Ebben az irányban a büntető novellában keresztülvitt alapgondolatokat ma is fentartom. Csak a tájékozatlan vagy az elfogult mondhatja, hogy hazánkban e téren semmi sem történik. Sokan dolgoznak s habár óriási munka vár még reánk, ez a munka legalább *megindult*.

Másrészről azonban éppen olyan nyiltan jelentem ki azt is, hogy a mélyre sülyedt, megrögzött, fékezhetlen, hivatásszerü büntettesekkel szemben a régi jogrendszereknél hathatósabb, erélyesebb és hosszabb tartamban való védekezésre van szükség. A biztonsági rendszabályok kodifikációjánál pedig részemről nem a hivatásszerü büntettesek, a közveszélyes, sokszoros visszaesők, a munkakerülő csavargók, az üzletszerü betörők, zsebtolvajok, orgazdák egyéni érdeke, hanem *kizárólag a társadalom* munkás, tisztességes és törvénytisztelő tulnyomó nagy részének *jogos érdeke* lehet csak irányadó.

Amint már évezredek előtt Aristoteles megirta: a legnagyobb igazságtalanság volna a nem egyenlőkkel egyformán elbánni. De nemcsak a legnagyobb igazságtalanság, hanem a legnagyobb oktalanság is lenne, ha ugyanazt a jogszabályt alkalmaznák a nyomor folytán elkövetett alkalmi büncselekményre, mint az évtizedeken át betörésekből élő üzletszerü tolvaj büntettére.

Az egyéni szabadság jelszava alatt senkinek, még a törvényhozásnak sem szabad feláldoznia az összesség érdekeit nehány száz vagy ezer munkakerülő csavargó érdekének.

Abból a czélból, hogy a politikai üldözésnek még *lehetősége* se merüljön fel, a biztonsági rendszabály alkalmazását kizárnám az összes politikai jellegü büntetendő cselekményeknél és minden olyan egyénnél, aki politikai motivumból, habár sulyos természetü büntettet követett el, pl. az anarchistáknál is.

De azt nem lehet komolyan vitatni, hogy a betörők, a kasszafurók, az üzletszerü orgazdák és hasonló hivatásszerü büntetteseknek politikai üldözése komoly lehetőség volna.

Hátra volna még hazai viszonyaink vizsgálata.

Ha van aggodalmam, akkor ez inkább arra irányul, hogy biróságaink legalább egyelőre megszokván a XIX. század jogfejlődésének irányát és az enyhe büntetési tételeket, *nem eléggé* fognak élni a nyert uj felhatalmazással és nem mindenkor alkalmazzák majd a biztonsági rendszabályokat, amikor azokra törvényes alap és az összesség érdekében szükség is volna.

Ellenben több mint egy negyedszázad óta igazságügyi és egyéb közszolgálatban közelebbről vizsgálva hazai viszonyainkat, arra a meggyőződésre jutottam, hogy a magyar biróságok és ügyészségek tagjai a politikai szabadságnak, valamint az állam és társadalom részéről egyformán megbecsülendő egyéni jogoknak tiszteletben tartásában növekedtek fel, ezeket mindenkoron respektálták is és igy az uj jogszabályok alkalmazása megnyugvással lesz reájuk bizható. *Dr. Balogh Jenő.*

Harminczkétéves elévülés és az uj perrendtartás.

Az volna a legvégzetesebb tévedés, ha azt hinnők, hogy az uj perrendtartás egy csapásra véget fog vetni összes jogszolgáltatási mizeriáinknak. Sőt ellenkezőleg, talán nem tulzott az a felfogás, mely az itélkezés gyorsasága szempontjából — legalább ami az átlagos eredményeket illeti — egyelőre valami nevezetes fordulatot nem vár. Tulajdonképpen az uj törvény csak uj keretet teremt. Sok más feladat lesz még megvalósitandó, mig az uj alakulat tartalmat és életet nyer. A szervezeti kérdésektől eltekintve, lehetetlen, hogy kielégitő állapotokat teremtsünk mindaddig, mig az anyagi jog szabályozatlan volta a feleket homályos jogi helyzetek és a biróságot csak nehezen eloszlatható kételyek elé állitja.

Az egész anyagi jog kodifikációja azonban egyelőre el nem érhető, sőt meggondolandó volna, ha ez lehetséges volna, vajjon czélszerü lenne-e az egész anyagi kodexet a perjogi reformmal együtt életbe léptetni. De nélkülözhetetlennek tartjuk, hogy egy az anyagi kodifikáció körébe eső részletkérdés sürgősen szabályoztassék. Értjük ez alatt az elévülést.

Legnagyobb bajaink egyike, hogy nálunk az elévülés 32 év és hogy egyes jogterületektől eltekintve, nem állanak itt rendelkezésünkre korszerü szabályok. Azt talán bizonyitani sem kell, hogy jogi, erkölcsi és gazdasági szempontból, valamint a mai életviszonyok között egyenesen képtelen állapotokat teremt ez a középkori viszonylatokba illő elévülési idő. Ma, midőn a jogviszonyok a forgalmi élet eszközeinek fejlettsége folytán rövid perczek vagy legfelebb órák alatt keletkeznek, maga a jog csak oly időhatárok közt évül el, melyek az emberi életkor jogilag számbavehető részét messze meghaladják. Ha konzekvencziáiban nem volna olyan komoly a dolog, majdnem komikusnak volna mondható, hogy valaki 32 év alatt teljesitést követelhessen. Emlékszem egy esetre, amikor felperes egy özvegy asszony ellen az átadás

tényének bizonyitása mellett keresetet inditott azon az alapon, hogy férjének 28 év előtt egy téli bundát adott kölcsön. De hisz nem kell ilyen szélső pontokon fekvő és talán ritkább esetekre hivatkozni. A jogbizonytalanság a mai elévülés mellett olyannyira sulyos, hogy anyagi jogi szempontból valóban felesleges minden argumentáczió.

Nem is erre, hanem inkább a perjogi szükségre kivánok ma utalni. Ha azt akarjuk, hogy a biróságok gyors és értékes munkát végezzenek, elsősorban arra kell törekednünk, hogy minden haszontalan feladattól mentesitsük őket. Nem szabad megengedni, hogy a felek perlekedési mániából, bosszuból vagy más megvetendő indokból rég eltemetett avagy talán nem is létezett jogviszonyokat hurczoljanak a biróságok elé és igy megakadályozzák a birót ott segiteni, ahol gyors és igazi jogsegélyre van szükség. Az ilyen kiásott ügyek emellett a legnehezebbek közé tartoznak. A bizonyitás rendkivüli terhes munkát ró a biróra. Hova lettek a tanuk 32 év alatt? Ki birja ellenőrizni az okiratok valódiságát. Az ilyen elmosódott tényállásból az igazságot kihámozni valóban nem lehet könnyü. De a legkényelmetlenebb helyzet abban rejlik, hogy a biró nem dekretálhat rövid elévülési időket ; bárhol hivatkozhatik szokásokra, jogelvekre vagy analogiákra, de itt nem áll rendelkezésére jogfejlesztő eszköz. Végig kell tehát szenvedni az egész perjogi torturát, mig azután a biró, hogy az anyagi igazságot mégis érvényre juttassa, forszirozott mérlegelés vagy különben nem igen helytálló jogelvek segitségével véget vet a jogvitának. Csak gondoljunk itt azokra az itéletekre, melyek a tartási igényeket a multra gazdasági okokra való hivatkozással kizárják. Ilyen kerülő utakon kénytelen a bíróság szurrogatumokat teremteni, mert egyszerü és a jogviszonyoknak megfelelő elévülési szabályok nem teszik lehetetlenné ezeket a pereket. Mindez természetesen ártalmára van a jogbiztonságnak és a jogérzetnek. Emellett ezek a teljesen meddő perek nem csekély mérvben abszorbeálják a biróságoknak különben is elégtelen munkaerejét.

Amikor dr. Székely Ferencz igazságügyminiszter ur hivatalba lépése alkalmával fogadta a budapesti ügyvédi kamarát, jelezte, hogy be nem várva a nagy időt igénylő törvényalkotásokat, kirivó igazságügyi bajainkat kisebb törvényekkel fogja orvosolni. Itt valóban helyén volna egy ilyen specziális törvény. Sőt nézetünk szerint az ide vonatkozó szabályok teljesen beillenének a perrendtartáshoz készülő életbeléptetési törvénybe. Nem volna annak semmi czélja, hogy itt az elévülési intézmény elméleti alapjával foglalkozzunk. De annyi kétségtelen, hogy ennek az intézménynek számos perjogi vonatkozásai vannak. Sőt vannak törvények, melyek az elévülési materiát a keresetek elévülésének szempontjából fogják fel. Tulajdonképpen azt sem lehetne állitani, hogy az elévülési szabályok ajánlott beillesztésével idegen joganyag kerül reláczióba a perrendtartással,

Ami pedig magát ezt a részleges kodifikácziót illeti, ugy ez ma különösebb nehézségbe már nem ütközik. Magánjogi kodifikácziónk teljes anyaga elkészült. Az elévülési intézmény szempontjából áttekintheljük már az összes jogviszonyokat. Sőt a tervezet 1326—1359. §-ai minden tekintetben alapul elfogadhatók volnának. A tiz éves elévülés mint általános szabály elég konzervativ. Talán kibővitésre szorul a három éves csoport és talán kifogásolható volna, hogy a jogerős itéleteken alapuló követelések a tervezet szerint csak 20 év alatt évülnek el. De mindez itt alárendelt jelentőségü részletkérdés. Az azonban elvitázhatlan, hogy az elévülés ma már éppen ugy szabályozható tövényhozásilag, mintha a kodifikáczió egészen napirenden volna.

Használja fel tehát az igazságügyi kormányzat a perrendtartás életbeléptetésének alkalmát. Ez jelentékeny mérvben tehermentesiteni fogja biróságainkat és hatalmas lépés lesz a jogbiztonság felé vezető uton. *Dr. König Vilmos.*

Az igazságügyi költségvetés.

Az igazságügyi miniszterium 1911. évi költségvetése — amelylyel ezuttal inkább az ismertetés, mint a birálat szempontjából foglalkozunk — az 1909. évre megállapitott költségvetéssel szemben — 1910-ben tudvalevően nem volt költségvetés — kerek összegben hatodfélmillió koronás kiadástöbbletet tüntet föl. 1909-ben ugyanis az összes kiadások főösszege 57.266,774 k volt, 1911-re pedig 62.786,642 K van előirányozva. A sajátképpen való bevételek kerek összegben 700,000 K-val emelkedtek : 2.142,710 K-ról 2.845,514 K-ra. A többlet a letartóztatási intézetek jövedelméből (568,675—622,000 K) és a büntetéspénzek orsz. alapjának nagyobb bevételeiből (1.316,478 — 1.966,607 K) kerül ki.

A kiadás többletének javarésze az előmenetellel kapcsolatos, továbbá a nyugdijak természetszerü emelkedésével (1909 : 6.330,000, 1911 : 6.830,000 K, tehát + félmillió K), dologi kiadásokkal és csak kis rész jut egészen uj kiadásokra, nevezetesen személyiekre. S bármennyire sajnálni való ez a körülmény, mert hiszen nem kell több szót vesztegetni arra, hogy biráink és ügyészeink javadalmazása mennyire nincs arányban hivatásukkal, inkompatibilitásukkal, igazi függetlenségükkel, még kevésbbé pedig az igazi életviszonyokkal : egyelőre ugy látszik kénytelenek vagyunk belenyugodni a pénzügyi okokkal indokolt kényszerhelyzetbe. Annál inkább kell azonban ragaszkodnunk ahhoz az évtizedes követelésünkhöz, hogy a birósági és ügyészségi szervezet gyökeres változtatása révén tegye a kormány lehetségessé a javadalmazásnak minden fokon emelését. Végre is be kell látni, hogy a birói és ügyészi státust függetleniteni kell a többi tisztviselőétől és különleges rendeltetéséhez, képzettségéhez és közjogi helyzetéhez illő javadalmazást kell neki biztositani.

A költségvetésben tallózva, mindjárt a központi igazgatásnál érdekes adatokra bukkanunk. A miniszterium fogalmazó személyzetének egész létszáma ugyanis, a minisztert és a két valóságos államtitkárt is beleértve, 36, a berendelt biráké és ügyészeké pedig 41. Sokszor foglalkoztunk már ezzel a kérdéssel és azért most beérjük annak az eszmének ujból fölvetésével, hogy a berendelést kellene a VI. fizetési osztályig szabálylyá tenni, ámde ugy, hogy a berendeltek (a kodifikáczió különböző czéljaira alkalmazottak kivételével) három négy évenként váltakozzanak, ujabb tapasztalatokat hozva magukkal a gyakorlati életből.

Az igazságügyminiszterium számvevőségi személyzetét deczentralizáczió helyett ujból szaporitják — ugy látszik tehát, hogy a tábláknak számvevőséggel ellátása megint nem kerül napirendre.

A kir. törvényszékek és járásbiróságok fejezetéből mint közérdeküt emeljük ki, hogy 200-ra szaporitják a VI. fizetési osztályba sorozott elsőfoku birák, illetve ügyészek számát (184 biró, 16 ügyész), a VII. fizetési osztály létszáma pedig 950-re csökken (895 biró, 55 ügyész). Az albirói állás megszüntetése helyett számukat 20-szal növelik, a jegyzői állások számát pedig 25-tel szaporitják és ugyanannyival emelkedik a dijas joggyakornokok száma. A képesitési pótlékkal eddig ellátott 322 jegyző helyett 1911-ben 750 részesül majd e 400 K-ás pótlékban, mig a jogtudor-joggyakornokok pótlékára 10,000 K-val nagyobb összeg lett előirányozva. A költségvetés elismeri a nagyobb szaporitás szükségét, tekintettel az elsőfoku biróságok ügyforgalmának óriás emelkedésére, de hát — nincs pénz. A kir. ügyészségnél két uj alügyészi állást rendszeresit a költségvetés, holott az ügyforgalom öt év óta 20,000 ügygyel emelkedett. A birósági szervezet remélhető ujjáalkotása küszöbén nem akarjuk kutatni, elégséges-e a szaporitásnak ez a módja és mértéke — bizonyos jóindulatot lehetetlen megtagadnunk az igazságügyi kormánytól.

A személyi ügyek után térjünk át a törvénykezés egyéb kérdéseire a költségvetés képében.

1910-ben még három járásbiróság kap telekkönyvi hatóságot: Magyarcséke, Petrozsény, Puj, ugy, hogy már csak 10 olyan járásbiróság lesz törvényszéki székhelyen kivül, amelynek nincs telekkönyve.

Törvénykezési épületet (és fogházat) kapnak, Balassagyarmat, Besztercze, Pestvidék, Trencsén, Zombor. Uj járásbirósági épületet (a legtöbb esetben fogházat is) kapnak : Alsóvereczke, Békéscsaba, Balázsfalva, Csepreg, Gödölló, Gyergyószentmiklós, Gyöngyös, Igló, Keszthely, Kőhalom, Marosillye, Máriaradna, Mezőcsát, Mócs, Nagyenyed, Nagysomkut, Nezsider, Németbogsán, Nyárádszereda, Sásd, Sümeg, Szinérváralja, Székelyhid, Tasnád, Varannó, Abaujszántón pedig kibővités lesz. Ezekre az épitkezésekre csak az a megjegyzésünk, hogy jó lesz számolni az uj perrendtartás rendelkezéseivel és figyelemmel lenni a járásbiróságok és ennek következtében a törvényszékek felebbezési hatáskörének bővülésére s általában a szóbeliség követelésére. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy az ügyvédek részére mindenütt megfelelő, kényelmes helyiségeket épitsenek, ahol azt az időt tölthessék, amelyben várakozniok kell, mig egy-egy hosszabb szóbeli tárgyalás véget ér. Hogy a telefonnal nem szabad fukarkodni birósági épületben, arról talán nem is kell már beszélnünk. De

arról kell beszélnünk, hogy ezek az épületek olyanok is legyenek, amelyek a legnagyobb czélszerüség mellett, mindenütt a magyar állam méltóságát és igazságügyi fenségjogát már külsejükkel is kifejezésre juttassák. Ezt luxus nélkül is el lehet érni, azzal a nemes egyszerüséggel, amely legjobban, mindenütt, mindenkinek tiszteletet parancsol.

A rabmunkajövedelem csekélységére (150,000 + 500,000 = 650,000 K) már többször rámutattunk, azért csak ismételjük, hogy ezt a jövedelmet fokozni kell. mert az állam nem engedheti meg, hogy az ő költségén és rovásán, a letartóztatottak keserves munkájával és azoknak emlitésre méltó haszna nélkül gazdagodjanak egyes iparosok és versenyezzenek iparostársaikkal az állam nyujtotta olyan előnyökkel, amilyenekkel más iparos sohasem rendelkezhetik. Az az 50,000 K-ás többlet, amelyet a jövő évi költségvetés ezen a czimen előirányoz, kevés. Itt csak okos, kommercziális házi kezelés segit, de a javitó-intézet luxusa nélkül. Patronage-egyesületek támogatására 460,000 K-t irányoz elő a költségvetés, 410,000 K-val többet, mint eddigelé. Ezt az aránytalan emelkedést azzal okolja meg a miniszter, hogy az egész javitó-nevelés most az igazságügyi tárcza terhére megy, arra kell tehát törekedni, hogy a gyermekvédelemmel foglalkozó egyesületek a javitó-nevelés czéljaira minél számosabb intézetet létesitsenek.

Ez a czél és törekvés sokkal nemesebb és üdvösebb, semhogy ellene egyetlen ellenvetés volna tehető. De jó lesz vigyázni, hogy a nálunk szokásos szalmatüz ne aludjék el nagyon rövid időn belül és hogy a patronage-al foglalkozó egyesületek ne sülyedjenek a közönséges jótékonykodó egyesületek gyakran meddő tevékenységére. Amellett arra is kell ügyelni, hogy a patronage ne szoritkozzék csak a fiatalkoruakra, bármily óriás horderejü ezeknek az ügye. Ámde vetélkedik vele fontosságban a kiszabadult rabok ügye, ezzel kevesebbet törődnek, mint szükségképpen kellene. A visszaesést nem lehet csökkenteni monografiákkal, dogmatikával, vagy szigoru büntető tételekkel, ehhez az állam és a társadalom czéltudatos tetterejére van szükség. A visszaesés megelőzése egyenlő jelentőségü a fiatalkoruak javitásával és nevelésével. *Dr. Márkus Dezső.*

Harmadik személy javára kötött szerződés és az életbiztositás.

Mai nap, midőn az életbiztositási szerződések minden kulturállamban annyira el vannak terjedve, hogy a szerződések tárgyát milliárdok képezik és milliókra megy azoknak a száma, kik ily szerződést kötnek, sokan nem is sejtik, hogy mily nagy küzdelmet és elkeseredett harczot kellett ennek a közgazdaságilag annyira fontos és jótékony jogintézménynek vivnia, amig a mai poziczióját nyerte. Csaknem hihetetlennek kell tartani azt, hogy az életbiztositási szerződés, mint biztositási szerződés szabályozásának megtörténte csak néhány évtizedre terjedő multra tekint vissza. Ma már mosolylyal hajlandó talán mindenki fogadni azt, hogy az életbiztositást sokáig vonakodtak egyáltalában a biztositás jogkörébe tartozónak tekinteni, sőt egyik kulturállamban, a mely a biztositási jog terén annak fejlesztése érdekében később nagy érdemeket szerzett, tudniillik Francziaországban, az életbiztositási szerződést egyenesen a jó erkölcsökbe ütközőnek tekintették.

Habár az életbiztositási jogintézménynek igen érdekes és igazán tanulságos történetét e helyen megirni nem czélom, a történetből annyit mégis röviden ismertetni kell, amiből önként folyik annak a magyarázata, hogy e téren még ma is ugy az irodalomban, mint a judikaturában, de a törvényhozási intézkedésekben is sok ingadozás, határozatlanság és homályos meg helytelen fogalmak észlelhetők. Mintha az egész vonalon mindent elkövettek volna avégett, hogy a helyes nézetnek és felfogásnak kialakulását megnehezitsék!

Igy pl. megemlitésre méltó, hogy még 1801-ben Portális, a «Code Civil»-nek egyik szerkesztője igy nyilatkozott: «Franczia-országban ily ügyletek (életbiztositás) mindig tiltott ügyletek voltak. Az embernek nincs ára, az élete ne képezze a kereskedésnek és halála ne a nyerészkedési vágynak tárgyát. Az ily szerződések gyalázatosak és sok veszélyt rejtenek magukban».[1]

Hogy az ily felfogások az életbiztositási jogintézmény fejlesztésére alkalmasak nem voltak, az nyilvánvaló.

De már egyenesen lesujtó, midőn azt látjuk, hogy jóval később oly tekintély, mint Thöl, azt mondja, hogy az életbiztositási szerződés nem is biztositási szerződés, hanem koczkázatos kölcsönszerződés (aleatorischer Darlehensvertrag).

Mások pedig az életbiztositási szerződést az adásvevési szerződés egyik nemének tekintették és sokszor a legfurcsább konstrukcziókhoz folyamodtak.[2]

E nagy nehézségeket, melyekkel a jogintézménynek küzdenie kellett, két körülmény még fokozta.

Az egyik az volt, hogy a római jogra e jogi fogalom konstrukcziójánál hivatkozni nem lehetett, mert amit a római jog a biztositási jog köréből ismert, az egyéb volt.

A másik körülmény pedig az, hogy egy másik jogintézmény, tudniillik a harmadik személy javára kötött szerződés, mely az életbiztositási jogintézmény fejlesztésére nagy kihatással volt, maga is csak nagynehezen tudott érvényesülni.

Ezt a két jogintézményt, tudniillik a harmadik személy javára kötött szerződést és az életbiztositási szerződést egymástól elválasztani nem lehet és az életbiztositási szerződés jogi természetét, alapelveit, előfeltételeit, jogalapját és czélját különösen a kedvezményezett szempontjából helyesen felfogni és konstruálni csak akkor fogjuk, ha a harmadik személy javára kötött szerződéssel tisztában vagyunk.

Ez utóbbira nézve a római jogból csak keveset tanulhatunk, mert habár nem mondható, hogy a római jogban ismeretlen volt, azt mégis mindig csak kivételképp kezelték, mert a római jogban a vezérelv mindig az volt: nemo alteri stipulari potest E főszabály alól voltak ugyan kivételek, például a donatio sub modo és még két-három eset, ezek azonban az életbiztositási jogintézmény fejlesztésére befolyással nem voltak, különösen azért, mivel a római jog idegenkedett attól, hogy annak a harmadiknak közvetlen követelési jogot adjon.

Midőn a germán jog fejlődésnek indult, a harmadik személy javára kötött szerződés is számos alakban elismerve lett, de ujból elhomályosodott akkor, mikor a római jog terjedésével a belföldi jogokat abszorbeálta, ugy hogy a harmadik személy javára kötött szerződés érvényét ujból kétségbe kezdték vonni.

De ha a római jogból folyó felfogások terjedése a harmadik személy javára szóló szerződés tanának fejlesztését hátráltatták is, fejlődése azért meg nem állott soha és tény, hogy azok a jogászi érvek, melyeket éles elmével, nagy elméleti apparátussal és mesterkélt konstrukczióval a harmadik személy javára kötött szerződés ellen felhoztak, a nép meggyőződését megváltoztatni nem tudták, a nép által megértve sohasem lettek, ez továbbra is szivósan ragaszkodott ahhoz a szerződési alakzathoz, amig végre a jogászjoggal szemben kivivta ennek a jogintézménynek az elismerését. Szükségképpeni folyománya ez az általános jogérzetnek és forgalmi szükségletnek, amig azután a tudomány és a törvényhozás ugyszólva mint «hinkender Bote» is szabályozták. Itt is ugy történt, amint azt Ihering más esetre vonatkozólag mondotta: «Durch das römische Recht über dasselbe hinaus».

A harmadik személy javára kötött szerződésnek, mint önálló jogintézménynek elismerése után is azonban a helyes konstrukczió ingadozott, amennyiben azt hol megbizásra, hol vélelmezett megbizásra, hol megbizás nélküli ügyvitelre, hol utólagos jóváhagyásra, stb. vezették vissza.

E szerződés szabályozása kérdésénél végül eljutottak ahhoz az egyedüli helyes álláspontho, hogy a harmadik személy javára kötött szerződés elfogadandó azon az igen természetes alapon,[3] hogy minden igéret ugy teljesitendő, amint azt tették. Ennélfogva és a szerződési szabadságnál fogva a szerződő felek megállapodhatnak abban is, hogy az igéretet tevő fél ne teljesitsen az igéretvevő részére, hanem az az által kijelölt vagy kijelölendő oly harmadik személy részére, ki a szerződéskötésben részt sem vett.

Ha a szerződő felek ily értelemben állapodnak meg, mi jogi akadálya lehet annak, hogy a harmadik fél tényleg meg is szerezze a neki szánt előnyt?

Jogi alapokra fektetett akadály nincs. Természetes azonban, hogy a harmadik személynek helyzete teljesen attól függ, hogy

[1] Rüdiger, Rechtslehre vom Lebensversicherungsvertrag, 39. lap.

[2] Lewis, Lehrbuch des Versicherungsrechtes, 304 lap.

[3] Rüdiger, id. m. 272. l.

a két szerződő fél miben állapodott meg, függ a két fél közt létrejött szerződés tartalmától.[4]

A harmadik személy javára kötött szerződés tanának fontossága sehol sem lép annyira előtérbe, mint az életbiztositási szerződésnél, mely utóbbi keletkezésének és fennállásának okát abban az erkölcsi alapban találja: másokról gondoskodni. Ennek az erkölcsi kötelezettségnek megfelelni, ez a szép hivatása és a czélja az életbiztositásnak. Hogy ennek az ember jogérvényes alakban megfelelhessen, arról a törvényhozó tartozik gondoskodni. Midőn e jogot szabályozták, csakis jogi formába öntötték azt, ami már régóta létezett. A törvényhozó elismerte a forgalmi életnek jognemző erejét: «Anerkennung eines im Volke wurzelnden und in den neuen wirtschaftlichen Einrichtungen, sowie in dem Abschluss besonderer Rechtsgeschäfte zutage tretenden Rechtsbewusstseins, jener ewig fliessenden Rechtsquelle, die gebieterisch die Anerkennung derjenigen Rechtsgeschäfte fordert, die das Verkehrsbedürfniss erzeugt hat».[5]

Hasonlóképp nyilatkozik dr. Zeller.[6] «Die Frage nach der Gültigkeit der Verträge zu Gunsten Dritter im heutigen Civilrechte, so streitig die Theorie jener Verträge an sich ist, wird doch allgemein bezüglich der Lebensversicherung anerkannt. Auch auf diesem Gebiete hat das Bedürfniss des Lebens und des Verkehrs einen Sieg über das starre romanistische Princip der Rechtswissenschaft errungen.»

A harmadik személy javára kötött szerződést tehát egyenesen élet- és forgalomszükségletnek nevezik.

Ezért szükséges, hogy az életbiztositási szerződést igazi harmadik személy javára kötött szerződésnek tekintsük és az arra vonatkozó összes jogelveket alkalmazzuk, az életbiztositási szerződés különleges természetében rejlő némi eltéréssel.

A tudományban ma már ellentmondás nélkül elfogadott jogtétel az, hogy a harmadik személy a neki szánt jogot ipso jure, nem pedig az igéretvevő jogán szerzi meg, még pedig anélkül, hogy azt külön kellene elfogadni.

Fontossággal bir az a kérdés, hogy a harmadik személy mely időpontban szerzi meg azt a jogot; de főfontosságunak tartom azt a kérdést, hogy mely időpontig vonható vissza az a jog az igérettevő részéről?

E kérdéssel sem irodalmunkban, sem pedig judikaturánkban behatóbban nem foglalkoztak és megállapodott álláspont eddig még nem alakult ki.

E kérdés tekintetében elsősorban természetesen mérvadó a két szerződő fél közt létesült szerződés tartalma. Ennek megfelelően lehet a harmadiknak joga azonnal hatályos, vagy lehet feltételes, vagy pedig időmeghatározáshoz kötött jog, lehet visszavonható, visszavonhatlan stb. Mindig döntő lesz a szerződők akarata, mert itt feltétlenül érvényesül az az elv, hogy a harmadik nem birhat sem minőségileg más, sem mennyiségileg több joggal, mint az igéretvevő.

A harmadik személy joga, helyzete a felek megállapodásának tartalmától függvén, természetes, hogy ha pl. a felek közt létrejött szerződés érvénytelen, a harmadik nem szerzett semmit. Ha a szerződés nem érvénytelen ugyan, hanem megtámadható, ez kihat a harmadikra is, mert sikeres megtámadás folytán a szerződés joghatályát veszitvén, hatálytalanná válik a harmadiknak is a joga.

Mi áll azonban akkor, ha a szerződő felek közt létrejött megállapodás mit sem tartalmaz arra nézve, hogy a harmadiknak szánt jog mikor vegye kezdetét, mikortól kezdve legyen visszavonhatlan?

Az kétségtelen, hogy a harmadiknak szánt jog már keletkezésénél és természeténél fogva visszavonható, módositható jog. Az igéretvevő azt a jogot akár egészben, akár részben visszavonhatja, vagyis az igéretvevőnek a rendelkezési szabadsága a főszabály.

Ez áll az életbiztositásnál is. A kedvezményezett megszerzi ugyan közvetlenül és minden hozzájárulás nélkül, már a felek közti szerződés létrejöttekor a neki szánt jogot; de ez nem jelenti azt, hogy az igéretvevő (biztositott) a rendelkezési joga alapján másképp ne rendelkezhessék. Joggyakorlat és elmélet egyaránt elismerik azt, hogy a biztositott a biztositási összeget felemelheti, leszállithatja a biztositóval kötendő uj megállapodás utján, kijelölhet más kedvezményezettet, a kötvényt zálogba adhatja, engedmény utján másra ruházhatja stb., mindehhez nincs beleszólása a kedvezményezettnek. Ez helyes is, mert megfelel az élet felfogásának és életszükségletnek.

Vannak ugyan, kik ezzel szemben azt mondják, hogyha az igéretvevőnek ily nagy rendelkezési szabadsága van a harmadik féllel szemben, az a harmadik fél által szerzett jog annyi, mint semmi. Az ily nézet teljes félreismerése a szőnyegen forgó jogi helyzetnek. Mert ha pl. a biztositott, ki halála esetére volt biztositva, semmi intézkedést nem tesz halála bekövetkeztéig, akkor a kedvezményezett, a biztositott halála után nyomban érvényesitheti jogát, melyet már korábban szerzett; vagyis az a jog a biztositott halálával nem keletkezik, hanem akkor érvényesithetővé válik, mely érvényesités csak akkor nem állana be, ha a biztositott másképp rendelkezett volna. Ezt a rendelkezési jogot respektálni kell és azt a jogot a harmadiknak szánt előny kedvéért egészen megszüntetni, vagy talán a kedvezményezettnek beleegyezésétől függővé tenni, ellenkeznék éppen a harmadik személy javára kötött szerződés és az életbiztositás erkölcsi alapjával.

Dr. Schuster Rudolf,
kir közigazgatási biró.

(Bef. köv.)

[4] Beck, Tanulmányok a bizt. jogból, 170. l s k.

[5] Rüdiger, id. m. 280. l.

[6] Zeller, Die Lebensversicherung zu Gunsten Dritter; Zeitschrift für Versicherungsrecht, II. köt. 1896.

Nyitott kocsin szállitás veszélye.

A kereskedelmi jog sokkal sulyosabb felelősséget ró a fuvarozóra, mint a bizományosra és a szállitmányozóra. A fuvarozót terhelő ezen sulyos felelősség enyhitésére a vaspályavállalatoknak már a KT. 425. §-a megengedte, hogy bizonyos veszélyekből eredő károk miatti felelősségüket szerződésileg kizárják; az 1892: XXV. tcz.-be iktatott berni nemzetközi egyezmény és az ennek felhatalmazása alapján kibocsátott vasuti üzl. szab. pedig e mentességeket külön kikötés nélkül is, törvényerővel állapitotta meg.

E mentességek elseje a nyitott kocsin szállitás veszélye. A vasut nem felelős oly áruknál, melyek az üzl. szab. vagy a dijszabás határozmánya, vagy a feladóval történt megállapodás szerint nyitott kocsin szállittatnak: azon kárért, mely a fuvarozás ezen módjával járó veszélyből keletkezett (üzl. szab. 77. §. (1.) 1. pont). Ehhez ugyanezen szakasz (2.) pontja azt a szabályt füzi, hogy ha a bekövetkezett kár az eset körülményeihez képest ezen veszélyből eredhetett, az ellenkező bizonyitásáig azt kell vélelmezni, hogy a kár tényleg az illető veszélyből keletkezett.

A nyitott kocsin való szállitással járó typikus veszély az átnedvesedés és az árunak a mozdonyszikra által való meggyujtása. Az előbbi nem okoz sok nehézséget. Annál kényesebb kérdés a másik. Mihelyt a nyitott kocsiban szállitott áru meggyullad, előáll a kérdés, hogy az eset körülményeihez képest keletkezhetett-e a kár a mozdonyszikra gyujtásából. Ha e lehetőség fennforog: előáll a vélelem, hogy a kár tényleg a mozdonyszikra gyujtása által keletkezett; amiből pedig az következik, hogy a vasut e kárért nem felelős. Aki ennek daczára kártéritést, követel, azt kell bizonyitania, hogy a tüzkárt nem a mozdonyszikra okozta, hanem valamely olyan körülmény, mely nincs a nyitott kocsin való szállitással járó veszélylyel kapcsolatban; vagy pedig azt kell bizonyitania, hogy a kárt a vasut vétkessége okozta.

A leggyakrabban azzal szokás a vasut vétkességére mutatni, hogy a nyitott kocsi a mozdonyhoz túlságosan közel soroztatott, és ezzel a mozdonyszikra gyujtásának túlságosan kitétetett. A magyar birói gyakorlat e kifogással szemben nagyon szükkeblü. Abból indul ki, hogy a vasut csak akkor volna a nyitott kocsinak a mozdonyhoz közel sorozása miatt vétkességgel terhelhető, ha őt a távolabbi sorozásra valami szabály kötelezné. Nincs oly szabály, — mondják a biróságok — hogy a nem tüzveszélyes áruval megrakott nyitott kocsik a mozdonytól milyen távolságra és a fedett kocsik után volnának sorozandók, és igy helyesen követi a vasut a sorozásnak azt az általános szabályát, hogy az ugyanazon állomáson visszahagyandó kocsik a vonatnál egy csoportban legyenek és a vonat elejétől azon sorrendben állittassanak be, melyben utközben az állomások egymást követik. Ez okból nem tekintette a Curia vétkesnek a vasutat azért, hogy a nyitott kocsiban elhelyezett panorámás kocsit a mozdonytól második helyre sorozta. (Curia 222/v. 1908. Hitel-

jogi Dtár II. 141.) Legutóbb pedig azt állapitotta meg a kir. Curia, hogy nincs oly kezelési szabály, mely a száraz lenkóróval és hasonló anyagokkal megrakott nyitott kocsiknak mikénti sorozását és tolatását szabályozná, és ez okból mellőzte a vasut vétkességének megállapitását abban az esetben, midőn a vasut közegei a száraz lenkóróval megrakott nyitott kocsit közvetlenül a mozdony előrészéhez csatolva tolatták és az áru e tolatás közben gyulladt ki. (Curia 3334 v. 1910. Hiteljogi Dtár IV. 191. sz.)

A mentességnek ilyen széleskörü értelmezése méltán kelthet aggodalmat. A 15,400 1904. sz. kereskedelemügyi miniszteri rendelet tartalmazza arra nézve a szabályt, hogy a tüzveszélyes árukkal megrakott nyitott vasuti kocsik a vonat második felébe sorozandók. Ez a szabály nyilván a mozdonyszikra által való gyujtástól akarja óvni az árut. Tüzveszélyes áru alatt tehát a vasut felelősségének és a kocsik sorozásának szempontjából nem az öngyulladás veszélyének kitett árut kell érteni, mert gyakran előfordul, hogy az öngyulladó árut a mozdonyszikra könnyen meg sem gyujtja, hanem azt az árut, mely külső tüznek behatása alatt anyagánál fogva könnyen tüzet fog. Ilyen például a száraz szalma, papir, és ilyen a száraz lenkóró is. Az utóbb emlitett esetben nézetem szerint a vasut egyenesen a miniszteri rendeletben megállapitott szabály ellen cselekedett és igy vétkessége nyilvánvaló.

De ettől az esettől el is tekintve, általában abból kell kiindulni, hogy a vasut a reá bizott áruk kezelésében külön szabály nélkül is gondosságra van kötelezve. Ha a vasut tudja, már pedig a dolog természeténél fogva tudnia kell, hogy a mozdonyszikra könnyen meggyujthatja a nyitott kocsin szállitott árut, nem szabad az üzl. szab. 77. (1.) 1. pontjában megállapitott mentességére támaszkodva ezen áruk sorsát csak a jó Istenre biznia; hanem a rendes családapa gondossága követeli, hogy a nyitott kocsin szállitott árukat a mozdonyhoz tulságosan közel történt csatolással ne tegye ki nagyobb veszélynek, mint amilyennel reájuk nézve a vasuti szállitás amugy is össze van kötve. A vasut tehát az áruval megrakott nyitott kocsikat, ha azokra a szikrától való gyulladás lehetősége fennforog, még ha nem is tüzveszélyesek, a rendes családapa gondosságából, de a józan észből is folyó kötelességénél fogva távolabbra tartozik a mozdonytól csatolni, hogy ezzel is csökkentse reájuk nézve a szállitás veszélyét. Nem lehet döntő az a szempont, hogy a kocsik lecsatolása és az egyes állomásokon visszahagyása ekként a vasutnak nagyobb munkát okozna; mert az a kényelmi szempont végtére mégsem szolgálhat okul arra, hogy az áru az elkerülhetetlen veszélynél nagyobbnak tétessék ki. A német birói gyakorlat ily esetben megállapitja a vasut vétkességét. (R.O.H. XV. 83., R.G. XXXIV. 46.)

Indokolt ez különösen Magyarországon, ahol a mozdony füstje a szikrák egész tüzcsóváját ontja. Több perben megállapitották a szakértők, hogy a magyar vasutak gőzmozdonyainak fütésére használt barna szénből jóval több el nem égett széndarab jut a füsttel a levegőbe, ahol ez nagy szikraként tovább ég és gyujt, mint a fekete (kő) szénből vagy anthraczitból. Ahol pedig a vasut akár üzemének olcsóbbá tétele végett, akár azért, mert a jobb szénhez nehezebben jut, olyan olcsó szenet használ, mely tulságosan sok szikrát szór: ott legalább is meg kell állapitani a vasutnak azt a kötelességét, hogy e nagymennyiségü szikra gyujtó hatása elől a nyitott kocsikon szállitott árukat a mozdonytól minél távolabbra csatolás által a lehetőségig megóvja. És ha ezt elmulasztja, vétkességét ott is meg kellene állapitani, ahol az áru nem esik a szorosan vett tüzveszélyesség fogalma alá, hanem anyagánál vagy csomagolásánál fogva meggyulladhat.

Álláspontom támogatására felhozom, hogy a német birói gyakorlat szigorubb, mert megállapitja a vasut vétkességét akkor is, ha az áru azért gyulladt meg, mivel a mozdonyból a szén abszolute rossz minősége miatt tulságos sok szikra szórodott. (R.O.H. XV. 83., R.G. XXXIV. 46.) *Gallia Béla.*

A jogkérdés a kir. Curián.

Tiz évi curiai joggyakorlat anyagának ismerete mellett nem lehet kétely az iránt, hogy a kir. Curia egyre távolodik a bünvádi perrendtartás mézes hónapjaiban követett méltán ostorozott merev formalizmustól, hogy jelesül engedékenyebb a felülvizsgálat körének meghatározása tekintetében s logikusabban és finomabban különiti el a történeti eseményt s a jogszabályt.

Azt ugyan ma is megkivánja a kir. Curia, hogy a főtárgyalás során bejelentett semmiségi panaszokat a felek az itélet elleni perorvoslatnak bejelentésekor fentartsák. (V. ö. *Büntetőjogi Döntvénytár uj folyam* IV. k., 146. sz.)

A törvényhely szabatos felhivása (szakasz, pont, alpont, tétel megjelölése) tekintetében korábban tanusitott szigora azonban jelentékenyen alább hagyott.

Ma már állandó gyakorlatképpen regisztrálható, hogy a kir. Curia nemcsak a helytelen törvénytételre utalással bejelentett semmiségi panaszt fogadja el, ha különben a bejelentés tartalma a panasz mibenállását kellőleg megvilágositja (p. o. *u. o.* III. k., 3. sz.; IV. k. 64. sz.), de elfogadja a §-ra és pontra nem is hivatkozó panaszt is és maga vizsgálja meg, vajjon a bejelentés tartalma szerint nem fedi-e valamely semmiségi ok tényállását (p. o. *u. o.* III. k., 56., 204. sz.) Igy oly esetben, mikor az alsóbiróság a Btk. 92. §-át nem alkalmazta, a büntetés sulyos volta czimén bejelentett semmiségi panasznak azt az értelmet tulajdonitotta, hogy azt a fél a BP. 385. §-ának harmadik pontja alapján kivánta érvényesiteni *(u. o.* IV. k., 17. sz.). Sőt eltérve attól az elvtől, melyet a *Büntetőjogi Döntvénytár régi folyam* III. k., 134. sz. alatt közölt határozat fejtett ki tüzetesen, hogy nevezetesen a panaszbejelentésnek annyi adatot kell tartalmaznia, mely felmenti a bíróságot attól, hogy adat nélkül kutassa, mi a bejelentő szándéka, a kir. Curia ma már rendszeresen vizsgálja és kikeresi, mi volt a perbeli előterjesztés és hivatalból iparkodik megállapitani a bejelentő szándékát. (Lásd *u. o. uj folyam* III. kötet 3. szám.)

Ha a törvényhely meg van jelölve, a vádlott semmiségi panasza csak az esetben utasittatik vissza, ha a bejelentésből s ennek a bünper rendén használt védekezés adataival s az alsófok által megállapitott tényekkel való egybevetése mellett sem ismerhető fel az érvényesiteni kivánt sérelem mibenállása (v. ö. *uj folyam* III. k., 50., 95., 119., 141. sz. IV. k. 44., 49. sz.). Oly esetben, mikor fiatalkoru személy volt a vádlott, a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontjára utalással bejelentett panaszt a kir. Curia azon a czimen használtnak tekintette, hogy a vádlottban nem volt meg a büntethetőséghez szükséges erkölcsi s értelmi fejlettség *(u. o.* 51. sz. I.), egy oly esetben pedig, mikor az izgatással vádolt személy a BP. 385. §-ának 1. *a)* pontjára hivatkozással azért élt semmiségi panaszszal, mert nem követett el büncselekményt, mikor a vádlott az elsőfoku főtárgyaláson a nyilatkozatot megtagadta s a táblai főtárgyaláson sem szólalt föl, a kir. Curia a vizsgálati vallomásból és jelesül akképp értelmezte, hogy a vádlott az inkriminált kitételeket nem tartja izgatásnak *(u. o.* 82. sz.).

És amint szélesbedett ekképp a felülvizsgálat alá vett kérdések köre, épp ugy mélyebbé is vált a revizió.

Valamikor a kir. Curia álláspontját legtalálóbban a *Büntetőjogi Döntvénytár régi folyam* III. k., 77. sz. a. közölt határozat fejezte ki; eszerint *tény* mindaz, ami a büntetendő cselekménynek törvény szerint alkotó eleme és mint ilyen bizonyitás tárgyává tehető. Igy persze más volt a felülvizsgálat jellege, mint ma, amikor megközeliti, sőt teljes merészségében magáévá is teszi a kir. Curia a *Vargha Ferencz* által 1904-ben kifejtett azt a felfogást, hogy «mindaz, ami a cselekmény tényálladéka: *jogkérdés*». (A semmiségi panasz, 99. l.)

Akkoron a kir. Curia felül nem vizsgálhatónak tartotta, hogy a vádlott nem volt beszámithatatlanul részeg *(Büntetőjogi Döntvénytár régi folyam* IV. k., 83. sz.), hogy a vádlott szándékosan bántalmazta a sértettet *(u. o.* II. k., 80. sz.), hogy a vádlott a reá nézve idegen ingó dolgokat jogtalan eltulajdonitási szándékkal vitte el *(u. o.* II. k., 128. sz.), hogy a vádlott által a polgári ügyben a per lényeges körülményére vonatkozó s esküvel megerősitett vallomás nem hamis *(u. o.* II. k., 92. sz.), hogy vádlott bizonyos tárgyakat ellopott (!) (idézi: *Fayer:* A bünvádi perrendtartás vezérfonala IV. kiadás, 584. l.). A revizionális munka sekély volt.

De már 1901-ből ösmerünk curiai határozatot, amely a teljes részegséggel védekező vádlottal szemben a beszámithatatlanság hiányát a kir. tábla által valókul elfogadott ama tényekből vont okszerü következtetés utján állapitotta meg, hogy vádlott a tett elkövetésekor a kocsi bakjáról leugrott, rendesen járt, beszélt, nem tántorgott, a rendőrt megleste, bevárta s megtámadta *(Büntelőjogi Döntvénytár* II. k., 177. sz.). Az 1903. évből való, az alsófokkal szemben hozott az a felmentő itélet, melynek indoka,

hogy a Curia a kir. tábla által megállapitott körülményekből nem azt a következtetést vonta le, hogy a vádlott a sértett lakásába jogtalan eltulajdonitási szándékkal hatolt volna be *(Büntetőjogi Döntvénytár* IV. k., 76. sz.). Az 1904. évből számos határozatot közölt a Büntetőjogi Döntvénytár, melyek értelmében azt, hogy a vádlott magatartásában felösmerhető-e a büntetőjogi gondatlanság, a Curia állapitja meg.

A kir. Curia joggyakorlata abban az irányban fejlődik, hogy csupán az érzékelésünk alá eshető jelenségek és események egyenkint, természeti különvalóságukban birnak a «tények» jellegével, minden egyéb: jogkérdés.

A közzététel sorrendjében az idézett esetgyüjtemény 1910. évi folyamából (IV. kötet) idézzük a következő határozatokat:

A Curia dönti el, valjon szerző-e a sajtótörvény értelmében az, aki «átdolgozóképen» jelentkezik (szakbirósági ügy) (4., 157. sz.); valjon a vádlott terhére rótt tett lopás kisérlete-e avagy még csak előkészületi cselekmény jellegével bir (8. sz.); valjon a végrehajtó hivatali hatáskörében vette kézhez az elsikkasztott pénzt (11. sz.); valjon a sajtórendőri vétségért inkriminált közlemény «politikai tárgy körül forog-e» (12., sz.); valjon fegyverkezelés körül tanusitott gondatlanság esetén a fegyver a büncselekmény elkövetésére szolgáltnak tekinthető-e (12., 177. sz.); valjon «megszerez»-e a Btk. 370. §-a értelmében az a nő, aki a férje által hazahozott élelmiczikket elfogyasztotta (19. sz.); valjon a vádlott a sértett nevét jó-vagy rosszhiszemüen irta alá a váltóra (21., 88. sz.); valjon a vádbeli magzatelhajtás nyereményvágyból követtetett-e el (26. sz.); valjon a vádlott felbujtói vagy bünsegédi cselekvőséget fejtett-e ki (u. o.); valjon egység vagy többség-e több embernek egységes gondatlanság folytán való megölése (27. sz.) vagy megsebzése (29. sz.); valjon vádlott mulasztásos magatartása büntetőjogi gondatlanság szankcziója alá esik-e (28., 196. sz.); valjon a tettes szándéka egy vagy több jogsértés elkövetésére irányult-e (31. sz.); valjon a vádbeli tényállitás meggyalázó-e (34. sz,); valjon ravasz fondorlat jellegével bir-e vádlott cselekvősége (35. sz.); mikor kezd elévülni a delictum collectivum (38. sz.); miben áll a közokirathamisitási jogsérelem (39. sz.); mikor kell felhatalmazás a biró megsértésének megtorlásához (44. sz.); valjon a birói intézkedés a terhelt ellen volt-e «irányozva» (47. sz.); valjon egység vagy többség esete-e a halálos eredménynyel járt magzatelhajtó műtét (48., 80. sz.); valjon erőszakos volt-e a vádbeli nemi érintkezés (50. sz.); valjon a fiatalkoru vádlottban megvolt-e a büntethetőséghez szükséges erkölcsi s értelmi fejlettség (51. sz.); valjon üzletszerü-e a vádbeli kerités (58. sz.); valjon a csalárd bukás büntettével vádoltban megvolt-e a hitelezők kárositására irányuló czélzat (68. sz.); valjon megilleti-e a tanárt a tanitvány testi megfenyitésének joga (73. sz.); hogy mily tételek veendők számitásba csalárd bukás esetén a vagyoni állapot meghatározásánál (79., 102. sz.); valjon a vádlott fizetésképtelen volt-e inkriminált cselekvésekor (u. o. és 160. sz.); valjon gyülöletre izgatók-e a vádbeli állitások és kifejezések (82., 90. sz.); valjon meggyalázó-e a törvénytelen származással való gyanusitás (83. sz.); valjon a vádlottban megvolt-e a pénzhamisitási tudat és akarat (85. sz.); hogy mi állapitja meg a tettestársi és mi a részességi közreműködést (88. sz.); valjon a jelenlevők együttessége «gyülekezet»-et alkot-e (90. sz.); hogy mi a fegyver a Btk. 337. §-a szempontjából (92. sz.); valjon a személyes szabadság vétségével terhelt községi biróban megvolt-e a jogtalanság tudata (94. sz.); valjon az orgazdasággal terheltben megvolt-e a tárgyak lopott eredetének tudata (96. sz.); hogy ki tettes és ki segéd az uzsora vétségében (101. sz.); valjon a vádlott szándékosan működött-e közre abban, hogy a hasonló nevü sértett jogaira vonatkozóan valótlan adatok kerüljenek a telekkönyvbe (109. sz.); valjon a magáninditvány visszavontnak tekinthető-e (115. sz.); valjon sikkasztás vádja esetén a vitás pénzösszeg eltulajdonitása jogtalan volt-e (132. sz.); valjon a vádbeli testi sértés jogtalan támadás elháritására irányult-e (135. sz.); hogy mikép számitandó ki szövetkezeti uzsora vádja esetén a szolgáltatás és ellenszolgáltatás aránya (138. sz.); valjon a használt fenyegetés alkalmas eszköze-e a zsarolásnak (140., 159. sz.); valjon a sértett nyilatkozata magáninditvány jellegével bir-e (143. sz.); hogy melyek a vádlott védekezési szabadságának korlátai (144. sz.); hogy ki a sértett a házi jog ellen elkövetett büntetendő cselekmény esetében (145., 150. sz.); hogy árura felvett kölcsön el nem könyvelése hamis könyvvezetés-e (160. sz.); hogy mikor van a hatósági közeg hivatali eljárásban (161. sz.); hogy a postatakarékpénztári könyvecske meghamisitása közvagy magánokirathamisitás-e (164., 178. sz.); hogy mikor forog fenn reábirás a BN. 44. §-a értelmében (168. sz.).

Indokolatlan általánositás, hogy a kir. Curia nem foglalkozik a *bünügyekkel*, s a felülvizsgálat tisztán formalisztikus.

Dr. Lengyel Aurél.

Különfélék.

— **Az igazságügyi költségvetés a pénzügyi bizottságban.** A napilapok hézagos tudósitásai szerint a bizottsági tárgyaláson szóba hozták a perrendtartás életbeléptetésére vonatkozó munkálatokon, a magánjogi törvénykönyv előkészitésén, a patronage-ügyön, az ügyvédi rendtartás, a szövetkezeti és sajtótörvény sürgetésén kivül a birói kinevezési politikát és a jegyzők helyzetét is.

Az elől emlitett kérdésekben a felszólalók nézetei és az igazságügyminiszter megnyugtató kijelentései teljesen fedik egymást, ezekhez nincs észrevételünk. Az utóbbi két kérdésben *Székely* igazságügyminiszter a következőket mondotta: A biróképzés szinvonalának emelése, daczára az utóbbi időben észlelhető előnyös haladásnak, még mindig szükséges. Örömmel látja azonban, hogy a fiatal szukreszczenczia igen jó anyaggal szolgál. A birói kar kiválasztása az ügyvédek köréből azért is nehézségekbe ütközik, mert a birói állások dotácziója semmiképpen sincs arányban az ügyvédi pályán müködő jó és jobb erők évi keresetével. *A birói kinevezéseknél nem barátja az automatikus előlépésnek, mert ennek szigoru keresztülvitelét az ügyvitel kárára valónak tartja, hanem a kiválasztási rendszert kivánja követni, mert ezzel érhető el leginkább az, hogy mig egyrészt a kinevezés alá kerülő állásokra a legmegfelelőbbek kerüljenek, addig másrészt a kiválasztás nagyobb szorgalomra is buzdit.*

A kinevezéseknél nem mellőzi teljesen azokat, akik soron vannak, de mégis kénytelen szelekcziót is alkalmazni, mert azt feltétlenül biztositani kell, hogy a birói állások, főleg a magasabb polczokon, kifogástalan kvalitásu egyénekkel legyenek betöltve.

Az ügyvédi és birói vizsga egységesitésének kérdésében folynak a tárgyalások. *A törvényszéki jegyzők* helyzetét illetőleg azok oly előnyös helyzetbe jutottak az aljegyzői állások megszünésével, hogy jogos panaszra nem lehet okuk.

A miniszteri kijelentésekre nem hallgathatunk el néhány megjegyzést.

A birókiválasztás kérdése mindaddig nincs megoldva, mig a birói kar kizárólag a kir. táblák elnökei által minden rendszer nélkül kinevezett joggyakornokokból álló zárt testület. Ezt «bióválasztásnak» mondani nem lehet. Ami az ügyvédek kinevezését illeti, arra nézve az utóbbi kormányok alatt határozott visszaesés mutatkozik. Miért volna ma, mikor az ügyvédi pálya annyira tultömött, kevesebb kinevezésre alkalmas ügyvéd, mint Szilágyi Dezső idején? Biztositathatjuk az igazságügyi kormányt, hogy akad számos *kiváló* fiatal ügyvéd, aki birói (persze nem joggyakornoki és jegyzői) állásra szivesen pályázna, ha tudná, hogy a pályázatok az ügyvédekre nem kilátástalanok. Persze, az utóbbi évtizedben köztudomásu lévén, hogy minden pályázat sikertelen, kevesebb a jelentkezők száma, mint ennek előtte.

A miniszter ur kijelentéséből azt a reményt meritheti-jük, hogy a szelekczió elve ezentul az eddiginél nagyobb mértékben érvényesül a birói, különösen pedig a felsőbirói kinevezéseknél. A rendszerváltozást szivből üdvözöljük. Ellenben érthetetlen előttünk az, amit a miniszter ur a jegyzőkről mondott. Legyenek megelégedve a jegyzők azzal, hogy 10 évi szolgálat után bejutnak a X. osztályba, ahol 36—38 éves korukig kell várakozniok az albirói állásra?

Avagy oly megelégedést keltők a Magyar Jogászegylet legutóbbi ülésén ismertetett azon adatok, mely szerint 116 budapesti jegyző közül 92 haladta tul a 30 évet, sőt 23 a 35 évet is. A 116 közül 40 nős, 21 családapa. Hogy pedig ezek nem csupa érdemetlenség miatt elmaradt jegyzők, azt bizonyitja az is, hogy köztük 12 olyan van, aki kitüntetéssel tette le a birói, illetőleg ügyvédi vizsgát. Az utóbbiak közt is csak egy van, aki négy évnél rövidebb ideje, kettő ellenben hat éve, egy hét éve, kettő nyolcz, három kilencz, három tiz éve szolgálja az államot.

Azok a jegyzők, akik alkalmatlanok a birói tiszt betöltésére, egyáltalán soha ne neveztessenek ki bíróvá, de megfelelő módon segiteni kell azon a torlódáson, mely a jegyzői kar jobbjainak előléptetését megakasztja.

— **Birósági épületek.** A krajczároskodás az igazságügyi igazgatásnak mindig elsőrangu érdeme volt, — persze kizárólag a pénzügyminiszterek szemében. Mert, hogy a birróságok szinvonala szempontjából milyen károkat jelent a zsugoriság, azt semmiféle számvevőség kiszámitani nem képes. A birróságok elhelyezése tekintetében a konzervativ irányban világrekordot értünk el. Birróságaink nagy része régi, alkalmatlan épületekben van elhelyezve, amelyeknek gyakran dohos, sötét helyiségeiben semmi sem emlékeztet az államhatalom tekintélyére, még Ő Felségének a falakon itt-ott hivatalból függő képe is alig-alig látszik ki a piszokból és füstből. Nem is kell a vidékre menni, hogy ilyesmihez szerencsénk legyen. Itt a fővárosban is sok birói szoba van, melynek megvan még korábbi konyhajellege, csak éppen hogy a tüzhelyet vitték ki belőle. A felek részére sehol egy várakozó-szoba; ott a nyitott folyosó, meg a lépcső, ahol gyakran százával szorongnak. Az irattár egy elhagyott istálló a maga gondosan megőrzött specziális szagával és penészedésnek indult ügyirataival.

Belső berendezés tekintetében se növeljük birróságaink tekintélyét. Festékevesztett puhafabutor, nem ritkán téglával alátámasztva, vagy léczczel megerősitve a végelgyengülés ellen. De mindez legalább összhangban áll az általános piszokkal, mely ugy az épületeket, mint azok összes helyiségeit jótékonyan beboritja. A szobák, mintha sohasem lettek volna kifestve. A kegyes félhomály mindezt szürkének mutatja, mert az ablakok tisztogatása és alapos tisztogatás és porolás évenkint egyszer, legfőlebb kétszer van engedélyezve; természetes tehát, hogy az év háromnegyed részében az ablakon keresztül csak szürve jő be a világosság, a padlón vastag rétegben terül el a piszok, nem is szólva a külső folyosókról meg a lépcsőkről, amelyeket szivarvég, papir- és zsinegfoszlányok lepnek el.

Micsoda tekintélyt ad a külföldi birróságoknak az a kinos tisztaság, amely ott honol! Mily tisztelet veszi körül a hivatalában mindenkor elkülönitett magaslaton müködő birót, milyen körültekintő gondossággal rendezik be ott a tanácstermeket, a tanácskozó és dolgozó szobákat, a birák kiszolgálását, a birróságtól elkülönitett pénzkezelést.

Kivétel a fővárosi birróságok közt a VIII—X. ker. kir. járásbirróság, mely ügyesen átalakitott bérházban székel és igen egyszerü, de felette praktikus belső berendezése által valósággal elüt a többi fővárosi járásbirróságtól. Minden birónak külön tárgyaló, külön dolgozó szobája van, a tárgyalóasztal emelvényen van elhelyezve, minden tárgyaló-terem előtt tágas előszobák, egy szóval ezen birróság berendezése olyan, amilyennek kell lenni az igazságszolgáltatás hajlékának. Utánzása kivánatos.

— **Az előzetes letartóztatások és vizsgálati fogság** pszichologiájához. A következő levelet kaptuk: Tisztelt Szerkesztő Ur. A személyes szabadság oltalmára irányuló actió annyiban egyoldalu, amennyiben az csak rendőrségi túlzásokra és túlkapásokra vonatkozik. Hiszen a rendőrség esetleges tévedése 24 óra, legfeljebb 48 óra multán a királyi ügyészség és a vizsgálóbiró felülvizsgálata alá kerül. Az a hiba azonban, amit a királyi ügyészség és a vizsgálóbiró az előzetes letartóztatásnak 15 napra való elrendelésével követ el, valósággal prejudicziális jellegü a per egész sorsára nézve. Akit a királyi ügyészség inditványára a vizsgálóbiró 15 napig már előzetes letartóztatásban tartott, azt a királyi ügyészség hajlandó oly feltételek és körülmények közt is megvádolni, amily körülmények közt a szabadlábon levő terhelt ellen vádat nem emelne, hiszen ugyanazon gyanuokok alapján inditványozta az előzetes letartóztatást, mint amelyek alapján most a vádemelés kérdésében kell határoznia. Ha pedig az előzetes letartóztatás további 15 napra meghosszabbittatott, valósággal önmegtagadás volna elállnia a vád képviseletétől és kinyilatkoztatnia azt, hogy nem terheli nyomatékos gyanu azt, aki 30 napon keresztül inditványára birói rendelet alapján fogva tartatott. Beavatottak tudják, hogy ennek daczára hányszor nyer foglyos ügy nyomozást megszüntető határozattal befejezést és hányszor derül ki az előzetes letartóztatás törvényszerü tartamának utolsó napján, hogy az ügy járásbirósági hatáskörbe tartozik, hogy tehát a preventiv fogság a legsulyosabb esetben is legfeljebb 8 napig tarthatott volna. Ösmerünk eseteket, mikor a 30 napos előzetes letartóztatás letellett, anélkül, hogy a királyi ügyészség bárminő nyomozási cselekményt végzett vagy végeztetett volna. Ilyenkor, hogy a vádiratnak benyujtása és annak a terhelt részére való kézbesitése még a terheltnek törvényszerü fogságban léte alatt megtörténhessék, a királyi ügyészség vizsgálatot inditványoz, oly vizsgálatot, melynek egyes-egyedüli czélja a vizsgálati fogság elrendelése. A törvény világosan megmondja, hogy a vizsgálat feladata azoknak az adatoknak birói kideritése és megállapitása, amelyek alapján eldönthető, van-e helye főtárgyalás elrendelésének, avagy az eljárás megszüntetendő? És ennek daczára a vizsgálóbiró meghoz és a vádtanács helyben hagy vizsgálatot rendelő oly végzéseket, amelyek pusztán azt czélozzák, hogy a terheltnek itélet előtti letartóztatása meg ne szünjék. Az ilyen vizsgálati fogság a BP. 159. §-a szerint hónapokig tarthat, meghosszabbitható, sőt bizonyos esetekben nincs is végső áthághatatlan határa. A számitás nyilvánvalóan az, hogy majd a kiszabott büntetésbe méltányosan be fogja tudni a birróság az elszenvedett előzetes letartóztatást, illetve vizsgálati fogságot. Hogy ez mennyire kihat a büntetés mértékének meghatározására, sőt — valljuk meg — nem egyszer a bünösség kimondására is, az nem kétes azok előtt, akik a hivatalnoki pszichológiát ismerik és akik azokkal a jogszabályokkal, amelyek az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság alaptalansága esetén való kártalanitás megadása után az eljárt birák vagyoni felelősségét kimondják, tisztában vannak. Ha már most a vádirat benyujtása után a vádtanács kitüzte a kifogásolási tárgyalás határnapját, ami szintén nincs határidőhöz kötve és azután vádhatározatot hozott, vagy ha a törvényszék főtárgyalást rendelt el, aminek szintén nem kell záros határidő alatt megtörténnie, még mindig a főtárgyalás elnökétől függ a rabos ügy főtárgyalási határidejének megállapitása. Szives figyelmébe ajánljuk a felügyeleti vizsgálatot teljesitő királyi táblai elnök uraknak annak kutatását, mi az átlagos kitüzési határidő a rabos ügyekben és hányszor fordul elő, hogy a főtárgyalás elrendelése előtt szenvedett előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság tartama még mindig rövidebb, mint az az idő, ami a főtárgyalás elrendelésétől annak megtartásáig eltellett.

Az a mozgalom, amely véget kiván vetni a könnyelmü rendőri letartóztatásoknak, kivánatos, hogy kiegészitést nyerjen azzal a törekvéssel, amely a birói rendeletre történő letartóztatásban tartásoknak a megröviditésére irányul. *K.*

— **A magyar Jogászegylet** folyó hó 18-án tartotta 31. rendes közgyülését, melyet ünnepélyes jellegüvé tett az egyesület tiszteletbeli elnökének, *Vavrik Béla* arczképének leleplezése. Vavrik Bélát, aki egy évtizeden keresztül az egyesület elnöke volt és akinek vezetése alatt hazánknak ez az egyetlen központi jogtudományi egyesülete intenziv fejlődésnek és virágzásnak indult, az egyesület nevében Nagy Ferencz elnök, a birói kar részéről Zsitvay Leó, az ügyvédi kamara nevében pedig Szivák Imre üdvözölték, mire Vavrik Béla emelkedett szellemü, eszmékben gazdag beszédben köszönte meg az ünneplést.

A Magyar Jogászegylet utolsó munkaévében kiszélesbitett tevékenységi körben változatlan buzgalommal folytatta a jogtudomány müvelésére és jogi életünk fejlesztésére irányuló munkásságát. Teljes ülésein és bizottsági tárgyalásain fontos törvény-

hozási és tudományos kérdésekkel foglalkozott, a birói gyakorlat egyes részeit rendszeres kritikai méltatásban részesitette, ismertette a főbb külföldi törvényjavaslatokat és nagyobb irodalmi eseményeket. Jelentékenyen megnagyobbitotta az egyesület külföldi folyóirattárát, amivel a létesitendő könyvtár alapját vetette meg. A Jogászegylet 1905 óta, még Fayer László kezdeményezésére évenként 600 K-ás pályadijat tüz ki olyképpen, hogy a pályázatra bocsátott tételek előre meghatározott rend szerint, a jogtudomány minden ágát felölelik ; az idei magánjogi pályadijat az örökösödési jog körébe vágó munkájával dr. Beck Salamon budapesti ügyvéd nyerte el. A folyó évben fejezi be az egyesület által létesitett könyvkiadóvállalat első cziklusát, melynek előfizetői 12 K évi dij mellett és 3 év alatt 11, a jog minden ágát felölelő, munkát vettek kézhez a bolti árnál jelentékenyen olcsóbban. 1911 őszre egybehivta a Magyar Jogászegylet az Országos Jogászgyülést, ezzel uj életre keltve azt az intézményt, amely jogéletünk nagy kárára már 15 év óta szüneteit.

A közgyülés helyesléssel fogadta az elnöknek azt az előterjesztését, mely egy jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam szervezésére vonatkozik. A vidéki jogászközönséggel való szorosabb kapcsolat létesitése érdekében a Jogászegylet állandó összeköttetést tervez a vidéki egyesületekkel, az ezentul alakitandó jogászkörök pedig mint a Jogászegylet fiókegyesületei fognak megszervezteini. A nagyobb vidéki városok jogászegyesületei sorra fordulnak a Jogászegylethez azzal a kéréssel, hogy a Jogászegylet tartson ott felolvasásokat. A választmány legközelebb határoz ezen felolvasó ülések helye és időpontja tekintetében. Legjobban mutatja az egyesület fejlődésének arányát az egyesület tagjainak szaporodása. Tiz évvel azelőtt a tagok száma alig haladta meg az ezret, ma pedig több mint 1800 tagja van az egyesületnek.

— **A Magyar Jogászegylet** folyó hó 17-én *Nagy Ferencz* elnöklete alatt tartott ülésén *dr. Balog Arnold* egyes birói szervezeti reformkérdésekről szólott. Vázolta jogászképzésünk elmaradottságát, a jövő birói nemzedék gyakorlati kiképzésének elhanyagolt voltát. A külföldi példák ismertetése után javaslatokat tett az előkészitő szolgálat intenzivebbé tételére, valamint továbbképző tanfolyamok felállitására. Inditványozza, hogy a Magyar Jogászegylet az Országos Birói és Ügyészi Egyesülettel és a Budapesti Ügyvédi Körrel karöltve létesitsen továbbképző intézményt.

Előadó ezután a kinevezési rendszerről szól ; kivánja, hogy a birói, ügyvédi és közigazgatási kvalifikáczió egységesittessék és mindenki tartozzék mind a három szakban előkészitő szolgálatot teljesiteni. Vázolja és adatokkal kimutatja a kinevezési politika hibáit. Részletesen ismerteti a jegyzők helyzetét, melynek orvoslása sürgős. Szükséges, hogy a birói testület részére az előkészitő szolgálat és a vizsgák eredményéhez képest a legkiválóbbak nyeressenek meg. Ha ez megvalósittatik, helyes felügyeleti rendszer mellett hive az elsőfokon az automatikus előléptetésnek, feltéve, hogy a törvényszékeknél a tanácsvezetők nem rangidősbség szerint jelöltetnek ki. A birák minősitésére nézve elvül állitaná fel, hogy csak azok minősitsenek, akik a biró érdemleges müködését ismerik és csak azon tulajdonságokról, amelyekről meggyőződni alkalmuk van. Minden biró itélkezéséről a felsőbiróságok vezessenek minden birói határozat felülbirálása kapcsán jegyzékeket és azok szolgáljanak zsinórmértékül a kinevezésnél. Végül állást foglal a birák teljes anyagi függetlensége mellett, amelyet minél jobban kellene biztositani.

Nagy Ferencz elnök hosszabb beszédben fejtegette, hogy menynyire helyes az előadó által képviselt eszméknek diszkusszió tárgyává tétele. A kinevezési rendszernek egyetlen vezérelve legyen: minél kiválóbb birákat megnyerni az igazságszolgáltatásnak. A maga részéről szintén helyteleniti, hogy a bíróság zárt testületté vált és kivánatosnak jelzi az ügyvédi karból való kiegészitést. Szükségesnek tartja, hogy a közigazgatási tisztviselők jogi képzése fokoztassék.

Az előadást megelőzte *dr. Nemere Béla* bemutatása «*Jogok harcza*» czim alatt. Ma a világgazdaság képe teljesen visszájára fordult. Ma egész gazdasági életünk egynéhány hitelforrásra vezethető vissza. Jogi kisérő jelensége e változásnak a részvénytársasági kisebbségek és többségek közötti harcz. A külföldön már mutatkozik az a törekvés, hogy, bár a törvény erőszakos magyarázata árán a megtévesztett, kijátszott részvényesnek kereseti jogot adjanak közvetlenül a társaság ellen. Idevágó kritikai megjegyzésekkel fejezte be az előadó fejtegetéseit.

— **A budapesti ügyvédi kamarának** a budapesti büntetőtörvényszék elnöke részéről a sajtóügyekben teljesitett nyomozások iránt kibocsátott rendelet és a rendőri letartóztatások tárgyában tartott rendkívüli közgyülése magas szinvonalon mozgott. Baracs Marcel, Pollák Illés, Kégl János, Nagy Dezső, Besnyő Béla és Vázsonyi Vilmos felszólalásai nemcsak tartalmasak, de formájuknál fogva is méltók voltak az ország első kamarájához, amit más közgyülésekkel szemben örömmel konstatálunk.

— **A Büntetőjogi Döntvénytár** szerkesztését *Balogh Jenőnek* államtitkárrá történt kineveztetése folytán *Vargha Ferencz* kir. koronaügyészhelyettes vette át, aki mellett a szerkesztésben közremüködik *dr. Lengyel Aurél* kir. aljárásbiró.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A budapesti V. ker. kir. járásbiróság az 1908 junius 12-én beadott felfolyamodást 1909 november hó 10-én terjesztette fel. (NB. A felfolyamodás helyén való nem lévén, visszautasitandó lett volna amiként az a m. kir. Curiánál meg is történt.) Ugyanazon ügyben a junius hó 4-én beadott kérvény (irat kiadását kérő) julius hó 4-én intéztetett el és október hó 23-án kézbesittetett. (1906. V. VI. 2291.)

— **Vidéken hivatalból foganatositott végrehajtások** alkalmával a végrehajtató ügyvédje mindenkor a végrehajtási eljárást elintéző végzésben utasittatik, hogy a felvett jegyzőkönyvet három nap alatt leletezés terhe mellett bélyegezze fel. Ennek következtében naponként a leletek egész tömege vétetik fel az ügyvédek ellen. Némely járásbirósághoz ugyanis hiába küldi el a végrehajtató a bélyegre szükséges pénzt, mert az visszautalványozza azzal, hogy nem járhat el az ügyvéd megbizottjaként ; ha pedig a végrehajtónak küldi el a bélyegpénzt, legjobb esetben elkésetten fog a bélyeg a jegyzőkönyvre kerülni. Nem lehetne-e rövidke rendelettel az ügyvédeken ugy segiteni, hogy a csődfelszámolási jegyzőkönyvekre alkalmazandó bélyegek módjára a végrehajtató a végrehajtási jegyzőkönyvre járó bélyeget már a végrehajtási kérvénye mellett nyujthassa be?

— **Biró részt vehet-e politikai párt megalakitásában?** A kir. Curia a fegyelmi eljárás elrendelését mellőzi. *Indokok:* Sz. Gy. a fegyelmi eljárás megindítását amiatt kérte, mert panaszlottak a trencsénmegyei nemzeti munkapárt alakuló közgyülésének egybehivására vonatkozóan kibocsátott és közzétett felhivást aláirták, miáltal az 1869 : IV. tcz. 11. § a s az 1899 : XV. tcz. 167. §-ában foglalt tilalom ellenére cselekedvén, fegyelmi vétséget követtek el.

A panaszban emlitett törvényhelyek ugyanis, amelyek a biró politikai cselekvésének körét korlátozzák, a legszorosabban magyarázandók.

Ebből a szempontból tekintve, a panaszlottak ama cselekményéből, amely terhükre egyedül felhozatott, hogy egy a jövőben szervezendő politikai párt alakitására vonatkozó felhivást aláirtak, még nem állapitható meg az, hogy pusztán ezen cselekményükkel az 1869 : IV. tcz. 11. §-ának tiltó rendelkezéseit megszegték volna, mert e §. a birót attól tiltja el, hogy valamely politikai vagy munkás egyletnek, illetve gyülekezetnek tagja legyen, vagy ily egylet gyüléseiben részt vegyen, avagy azok müködésébe befolyjon ; egy még szervezendő párt alakitására vonatkozó felhivás aláirása azonban, valamely a fentiek szerint tiltott cselekmény elkövetésének nem tekinthető.

De nem meriti ki panaszlottak e cselekménye az 1899 : XV. tcz. 167. §-ában megkivánt s a 168. §-ában foglaltak szerint fegyelmi eljárást maga után vonó cselekvőséget sem, mert ez a törvény az országgyülési képviselőválasztások feletti biráskodásról szólván, annak VI. czime, amely a vegyes és átmeneti intézkedéseket tartalmazza, szintén csak az országgyülési képviselőválasztásokkal hozható kapcsolatba. Az idézett tcz. 167. §-ának az a rendelkezése, hogy közhivatalnok nem vehet részt politikai pártgyülések összehivásában, nyilvánvalóan oly pártgyülések összehivására vonatkozik, amelyek a már kitüzött választások előtt kialakult pártok müködésének a választásokra való előkészitését czélozzák ; panaszlottak azonban oly időben irták alá a felhivást, amikor az országgyülés még feloszlatva nem volt és akkor is egy még csak szervezendő párt megalakitására irányuló czélzat-

tal. Mindezek alapján a kir. Curia kisebb fegyelmi tanácsa panaszlottak ellen a fegyelmi eljárás megindítását mellőzendőnek találta. (1910 decz. 5. 216/910. K. fegy. sz. a.)

— **Dr. Márkus Dezső** úr fölkért a következő sorok közreadására: Hozzám intézett számos kérdésre ezen az úton válaszolva, közlöm, hogy «Felsőbíróságaink elvi határozatai» czimü gyüjteményes munkámból az én szerkesztésemben összesen tizenöt kötet jelent meg. Az utolsó (XV.) kötet az 1903—1904. évi joggyakorlat földolgozását tartalmazza. A gyüjtemény szerkesztésétől az 1905. év elején visszaléptem és azóta a fönti czimen Grill Károly czég kiadásában tovább megjelenő gyüjtemény szerkesztésében sem közvetetlenül, sem közvetve semmiféle részem nincs. Kitünő tisztelettel *dr. Márkus Dezső.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bismarck mint assessor.** Bismarck gondolatai és visszaemlékezéseiben megemlékezik assessor korából egy békéltetési tárgyalásról. A férj kérte a válást a feleség házasságtörése okából. Az asszony sirva jelentette ki, hogy a vádból egy szó sem igaz; ő ellenzi a válást, noha férje őt folyton üti-veri. A békéltetés erre a következőképp folyt le:

A biró: «De hát jó asszony, maga miért oly ostoba? hiszen ha most haza megy, akkor férje ismét elveri és addig üti, mig nem birja ki az együttmaradást. Mondja tehát egyszerüen, hogy beleegyezik a válásba, akkor rövid uton megszabadul ettől a részeg ficzkótól.»

A nő: Én tisztességes nő vagyok és nem tudom magamra venni azt a gyalázatot, hogy elvált asszony legyek.

Az egész tárgyaláson szó sem volt békéltetési kisérletről, mert hiszen a biró belátta, hogy itt éppen az ártatlan félnek volna érdeke a házasság felbontása, miért is őt rábeszélte a válásra, de mint fentebb láttuk — sikertelenül.

A biró erre Bismarckhoz fordult a következő szavakkal: Mivel ezzel az asszonynyal nem lehet józanul beszélni, tessék irni a jegyzőkönyvet: «miután a biró a felek békéltetését megkisérlette és a kibékülés érdekében az erkölcsből és vallásból meritett érvek eredménytelenek maradtak, az ügy érdemben letárgyaltatott.»

Bismarck ezt az anekdótát a jegyzőkönyvek hüségére és hitelességére nézve hozza fel bizonyitékul. Tanulságos azonban ez az eset, a békéltetések értékének jellemzésére is.

— **A német birodalmi törvényszék kártérítési gyakorlatából.** 1. Három hónapon keresztül állott egy leégett ház romja a város egyik főforgalmu utczáján, elzáratlanul, lebontatlanul. A rom összeomlott, egy járókelőt megsértett, *a kárért a község felelős.*

2. Az épitési vállalkozó gondatlanul járt el akkor is, midőn egy, bár gondosan kiválasztott és kiképzett pallérra hagyja az egész épitkezés vezetését, ha veszélyes munkáknál személyesen nem adja meg a kellő útmutatásokat.

3. Egy jogot sértő jogerős birói határozatnak tudatosan jogellenes kieszközlése kártérítési igényre szolgálhat alapul.

— **Eltiltás sértő nyilatkozattól.** A német birodalmi törvényszék azt az érdekes kijelentést tette, hogy valamely sértő nyilatkozat abbanhagyására inditott kereset előfeltétele a megismétlés veszélye.

— **Nőtartás.** Az asszony, aki házassága alatt dolgozott, különösebb ok nélkül nem követelheti, hogy elválása után volt férje neki oly tartásdijat fizessen, amelyből munka nélkül megélhessen, hanem a tartásdij megállapitásánál figyelembe veendő az asszony keresete is. (Német kir. törvényszék.)

— **Kártérités a helytelen tanok okozta kárért.** Norizot tanitót egy tanitványa szülője beperelte kártérités iránt azzal, hogy a tanitó gyermeke erkölcseinek megrontásával neki kárt okozott. A dijoni bíróság egy elvetett hatásköri kifogás után a tanitót 200 frank kártérítésre itélte. Az indokolásból a következő részleteket emeljük ki: «Alperes előadásai alkalmasak voltak arra, hogy a gyermekekben a nemzeti hadsereg iránti tisztelet, a hazaszeretet érzelmét kiöljék, hogy a gyermekek lelkében káros benyomásokat keltsenek; a tanitó ezen viselkedése a szülő nevelési jogának sulyos megsértése.

— **Az egyetemi oktatás reformjához.** A Journal de droit international-ban a franczia jogi szaklapok egyik legkiválóbbjában érdekes czikk jelent meg a jogi oktatás egyes kérdéseiről, különösen az amerikai és német egyetemek tanrendszerére tekintettel. A «Harward» egyetemen minden kollégium tárgya egyes eseteknek feldolgozása a tanár vezetésével. Az egyes esetekből maguk a hallgatók vonják le azután az általános szabályt. Különösen Anies tanár az, aki nagy sikereket ért el ezzel a módszerrel a trösztök jogának előadásában és Scale a nemzetközi magánjog tanitásában. A franczia czikkiró (Félicien Cattier brüsszeli egyetemi tanár) nagy elragadtatással beszél a német egyetemek egyik-másikán legjobban alkalmazott e tanitási módról. Igy Jenában, és Münsterben háromfajú előadás is van a hallgatók ismereteinek kimélyitésére. A «conversatorium» — egyszerű beszélgetés formában tartott előadás — czélja a hallgatóság érdeklődését felkelteni a tárgy iránt és megértetni velük az elvont jogszabálynak az egyes esetre való alkalmazási módját. A «Praktikum»-ok, a magyarországi egyetemeken is ismert órák, csakhogy sokkal komolyabb kötelességeket rónak a hallgatókra. *Vizsgálatot csak azok tehetnek, akik a praktikumokon részt vettek.* Az elméleti előadásokra nézve igy nyilatkozik a czikkiró: «Hagyjuk a terméketlen elméleti fejtegetéseket. Hozzuk be a konverzatoriumokat, szaporitsuk a praktikumokat és támogassuk szigorú szankcióval, zárjuk ki a vizsgálatokból azon hallgatókat, akik nem vettek részt a gyakorlatokban!»

A vizsgák rendszerére nézve megjegyzi, hogy «*a szóbeli vizsga a jogi karon valóságos non-sens*». Nézete szerint egy pár tisztán elméleti tantárgy kivételével a vizsgálatoknak nem szabad tisztán szóbelieknek lenni. A magán-, kereskedelmi, büntető jogi és perrendi tantárgyaknál kettős vizsgát ajánl: szóbelit annak megállapitására, hogy a jelölt képes-e egy tárgyról rendszeres fejtegetést adni, irásbelit, amely konkrét esetek megoldását tartalmazná. Az oxfordi és londoni egyetemeken még az elméleti irányu vizsgáknál is, a kérdések fele: gyakorlati esetek megoldása.

— **Plakátragasztási jog.** Francziaországban az 1902 jan. 27-iki törvény szerint választási plakátot középületekre bárki jogositva van felragasztani és azt a hatóságoknak nincs joguk eltávolitani. Egy esetben a maire meghagyására egy tanitó leszakitott egy középületre felragasztott plakátot. A plakátfelragasztók magánjogi kártérítést követeltek a községtől. A Cour de cassation azon az alapon utasitotta el keresetüket, hogy a plakát nem volt választási plakát.

— **Honoratior a bitófán.** Dr. Crippen kivégzése alkalmából az angol jogi lapok feleleventik azokat az eseteket, amikben honoratiort végeztek ki. A legkülönösebb dr. Dodd-nak szomoru esete, aki a XVIII. század végén királyi káplán volt. A szerencsétlen nagyon költekező életet élt s egy izben okirathamisitásra vetemedett. A bíróság halálra itélte, mert «kereskedőállamban aminő Nagybritannia, az okirathamisitás a legveszedelmesebb büntett.» Dr. Dodd kivégzése előtt elitélt társaihoz megható prédikácziót intézett a Newgate fegyház kápolnájában.

— **Az angol alsóház elnöke**, a speaker, méltóságát a parlament feloszlatása után is megtartja, az uj elnök megválasztásáig. Dijazása évi 120.000 K és hivatalos lakás a Westminister palotában.

— **Üzemi baleset.** A felperes özvegy férje, aki tengerész volt, szabadságot kapott, hogy bevásárlások czéljából partraszállhasson. Visszatértében a hajó oldalához támasztott létra, az egyedüli közlekedő út, megingott és az ember a tengerbe fult. Az elsőbiró helyet adott a kártérítő keresetnek. A felebbezési törvényszék, egy lordbiró különvéleményével szemben, ezt az itéletet megváltoztatta. A lordok házának birósága négy szavazattal kettő ellenében üzemi baleset fennforgását állapitja meg. A baleset a szolgálatból ered, ha az alkalmazott a szolgálat ideje alatt olyan cselekményeket végez, amik avégből váltak szükségessé, hogy a szolgálatot elláthassa. Ha a szolgálat folytonos, amilyen a hajósé, a szolgálat megszakitása után a munkahelyre való visszatérés a szolgálatból ered, ha a megszakitás jogos volt.

Ügyvéd nagyforgalmu irodába szerény feltételekkel társul ajánlkozik, czim a kiadóban.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvenötödik évfolyam. 52. szám. Budapest, 1910 deczember 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-utcza 8.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utcza 4.

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ✦ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. — A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők

Tartalom: A sürgősségi eljárás *Dr. Fodor Ármin* kir. táblai bírótól. — A törvényszékek helyzete a polgári perrendtartás életbelépletése után. *Dr. Félix Antal*, szolnoki kir. törvényszéki elnöktől. — Harmadik személy javára kötött szerződés és az életbiztositás. *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási birótól. — A kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában statuált jogköre. *Dr. Benedek Márton* debreczeni ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A sürgősségi eljárás.

Az 1911. évre összehivott magyar jogászgyülés, amely majdnem másfél évtized óta szünetel és amelyet a Magyar Jogászegylet most uj életre kelteni kiván, foglalkozni fog azzal a kérdéssel, vajjon kivánatos volna-e nálunk törvényszéki ügyekben a franczia référé-hez hasonló sürgősségi eljárásnak törvényhozási szabályozása.

Nemrég vesztettük el azt a férfiut, akinek neve összeforrt ezzel a reformtörekvéssel: *Emmer Kornélt.* Ő volt az, aki 1887-ben a magyar jogászegyletben «A référé-rendszer és magyar alkalmazása» czimmel előadást tartott, amelyben a franczia référé-eljárást nálunk is követendő mintakép állitotta oda. És amikor Pauler Tivadar igazságügyminiszter Plósz Sándoron kivül őt is megbizta azzal, hogy a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvei alapján a polgári perrendtartásról törvénytervezetet készitsen elő, az általa készitett tervezetbe a sürgősségi eljárást is felvette.

A «Jogtudományi Közlöny» abból az alkalomból, hogy ezt a kérdést a magyar jogászgyülés napirendjére tüzték, megszólaltatta egyes franczia törvényszékek elnökeit. Nyilatkozott a seine-i (párisi) tribunal elnöke is, akinek a legnagyobb référé-birásкodása van. Teljes képét adja az egész intézménynek *Eugen Albert*, a bordeaux-i törvényszék elnökének a «Jogtudományi Közlöny» ez idei 49. számában megjelent kimeritő tanulmánya. Miután ilyképen a közfigyelmet ujból felhivták erre az intézményre, legyen szabad elmondanom róla véleményemet magyar szempontból.

Kétségtelen, hogy a polgári eljárásban szükség van arra, hogy bizonyos sürgős elintézést igénylő kérdések elintézése végett a rendes eljárástól eltérő kivételes eljárási szabályok nyerjenek alkalmazást. A franczia référé-eljárás ennek a feladatnak kitünően felelt meg. Mindnyájan, akik közvetlenül láttuk ezt az eljárást, megerősithetjük erészben Emmer Kornél tapasztalatait. A franczia elnököknek a «Jogtudományi Közlöny»-ben közzétett nyilatkozatai erészben nem mondanak ujat. A franczia irók egyértelmüleg nélkülözhetlennek mondják ezt az eljárást.

Amikor azonban ennek az eljárásnak átültetéséről hazai jogunkba van szó, nem szabad felednünk két körülményt.

Az egyik körülmény az, hogy a référé-eljárás a franczia jog talajából nőtt ki, a franczia peres eljárás szervezetével a legszorosabb összefüggésben van és nagy gyakorlati fontosságát főkép ennek az eljárásnak egyes fogyatékosságai idézték elő. Nem hiszem, hogy bárki is átültetni kivánná hozzánk a franczia peres eljárást ezekkel a fogyatékosságaival együtt. Az éppen most elfogadott polgári perrendtartásunk lényegesen eltér a franczia per rendszerétől. Ebbe a peres eljárásba a référé-eljárás nem ültethető egyszerüen át és ha azt átültetnők, gyakorlati eredményeiben más volna, mint Franciaországban.

A másik körülmény az, hogy a référé-eljárás szószólói ugy tüntetik fel a dolgot, mintha a sürgős intézkedések szabályozása csakis a franczia és az azt követő peres eljárásokban léteznék. Igaz ugyan, hogy a référé-eljárás mint ilyen a maga eredeti formájában franczia intézmény. A német birodalmi perrendtartás és az osztrák végrehajtási eljárás azonban a végrehajtási jog körében ideiglenes intézkedések (einstweilige Verfügung) czime alatt oly eljárási szabályokat tartalmaznak, amelyeknek czélja ugyanaz, mint a référé-eljárásé. És az ezekben az utóbbiakban foglalt szabályozás törvényalkotási szempontból sokkal tökéletesebb, mint a franczia Code de procédure-nek az a hat czikke, amely a référé-eljárást szabályozza. Ha tehát mintát keresünk, azt erészben jobban találhatjuk meg a német és osztrák uj törvényekben, mint a régi és sok tekintetben elavult franczia perrendtartásban.

Legyen szabad ezt a két körülményt, amelyet kiemeltem, bővebben kifejteni.

I.

Azoknak, akik a franczia Code de procédure történetét és a franczia jogszolgáltatást ismerik, nem mondok ujat azzal, hogy a franczia polgári peres eljárás ma már teljesen elavult. Az 1806. évi Code de procédure csekély módositásokkal ismételte mindazt, amit az 1667. évi Ordonance a peres eljárás tekintetében tartalmazott. Amikor tehát a Code de procédure-t megalkották, már majdnem másfél évszázadnak moha fedte szabályait. Ezóta ujabb száz év mult el, társadalmi és gazdasági viszonyaink teljesen megváltoztak és csakis természetes, hogy ez a szabályozás ezeknek a viszonyoknak többé nem felel meg. Mikor nemrég a Code de procédure életbelépésének századik évfordulóját ünnepelték, az egyik franczia iró, *Tissier* a következő szavakkal fejezte ki e tekintetben a közhangulatot: «Senki sem gondol arra, hogy ezt a századik évfordulót megünnepeljük; és valóban igaz, hogy nincs okunk arra, hogy efölött örömünket fejezzük ki. Ha ezt az évfordulót kiemeljük, ez csak azért történik, hogy csodálkozásunkat és sajnálatunkat fejezzük ki, hogy ez az alkotás, amely annyira tökéletlen, oly elhamarkodva készült és már születésénél is elavult volt, oly soká ellenállhatott a támadásoknak.» [1]

Meg is kisérlették nem egyszer ennek a peres eljárásnak a reformját. Ezek a kisérletek azonban mindig meddők voltak. Az avoué-k, akik állásaikat drága pénzen megvásárolták, az eljárás reformja esetére az államtól kárpótlást követelnek és eddig mindig meg tudták akadályozni, hogy ennek az avult peres eljárásnak, amely jövedelmeik forrása, reformját napirendre tüzzék. A 17. század óta a franczia peres eljárás reformja főkép a békebirói hatáskör és eljárás kiépitésére szoritkozik.

Ennek az elavult, hosszadalmas, nehézkes és költséges eljárásnak az volt az eredménye, hogy legalább a sürgős elintézést igénylő kérdések részére szellentyükép megalkotott référé-eljárás oly fontosságot nyert Franciaországban.

Különösen áll ez Párisra nézve. A Code de procédure megalkotása előtt ez az eljárás egyáltalában csak Párisra volt korlátolva. A Code de procédure 1806-ban kiterjesztette ezt az eljárást az egész országra, de a gyakorlati szükség és a történeti hagyomány főkép Párisban fejlesztették ezt az intézményt azzá, amivé az lett. *Eugen Albert*-nek, a bordeauxi törvényszék elnöké-

[1] Különösen hangzik emellett, ha olvassuk Emmer Kornél következő nyilatkozatát: «Valóban, hol van Európában perrendtartás mely nemzetét annyira és oly sokáig kielégitette, mint a Code de procédure?» (A référé-rendszer 15. lap.)

nek a «Jogtudományi Közlöny»-ben közzétett, idézett tanulmánya szerint a párisi törvényszék elnökének référé-ügyei Franciaország összes ily ügyeinek több mint két harmadát teszik. «A szajnai tribunal elnöke — mondja *Raymond Bordeaux* ismert könyvében a polgári peres eljárás bölcseletéről — a Chatelet polgári helytartójának helyébe lépvén, majdnem kizárólag van elfoglalva a référé-itélkezéssel, elnöki széke külön jogszolgáltatássá látszik fejlődni.» És ezekhez a körülményekhez hozzájárult az, hogy a XIX. század első felében majdnem három évtizedig Debelleyme személyében oly elnök állott a párisi törvényszék élén, aki élete feladatának tekintette ennek az intézménynek fejlesztését és kiváló személyes tulajdonságaival ezt el is érte. A franczia jogi irók az ő nevéhez füzik ennek az intézménynek nagy mértékü fejlődését. *Garsonnet* azt mondja róla, hogy ő a référé-itélkezés gyakorlásában eltörülhetlen emléket hagyott maga után. *Bazot* pedig egyenesen azt mondja, hogy a référé az ő személyes müve, kitünő tulajdonságainak diadala.

Mindezek oly tényezők, amelyek Franciaországban és különösen Párisban nagy fontosságra emelték a référé-eljárást.

Nálunk azonban a viszonyok mások.

Uj peres eljárás életbelépésének küszöbén állunk. Ez az uj eljárás a törvényszékek előtt is biztositja a legnagyobb gyorsaságot és lehetővé teszi, hogy a sürgős perek a legrövidebb idő alatt elintéztessenek. A polgári perrendtartás 142. §-a szerint a törvényszéki eljárásban a keresetlevélre az elnök kitüzi a perfelvételi tárgyalás határnapját. Miután az irásbeli előkészités csak a perfelvételi tárgyalás után következik, a perfelvételi időköz nagyon rövid lehet. A polgári perrendtartás 145. §-a értelmében a perfelvételi időköz a törvényszéki eljárásban rendszerint, ha a kézbesités alperes részére a bíróság székhelyén történik, legalább 8 nap és ha belföldön egyebütt történik, legalább 15 nap. Sürgős esetben azonban az elnök az ellenfél meghallgatása nélkül rövidebb perfelvételi időközt is szabhat. Nincs tehát még az sem kizárva, hogy nagy sürgősség esetében másnapra tüzze ki a perfelvételi tárgyalást. Igaz ugyan, hogy rendszerint a perfelvételi tárgyalás után ujabb határnapon kellő előkészités mellett következik az érdemleges tárgyalás, a polgári perrendtartás 191. §-a értelmében azonban a bíróság, ha a felek kölcsönösen beleegyeznek, — sürgős esetben pedig az egyik fél kérelmére is — az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon is megtarthatja.

A polgári perrendtartás ezenkivül bizonyos ügyek részére gyorsabb eljárásokat szabályoz. Igy például a sommás visszahelyezési perekben; ilyen a meghagyásos eljárás váltó, kereskedelmi utalvány, kötelező jegy és csekk alapján, valamint a bérleti viszonyok megszüntetését tárgyazó eljárás.

A polgári perrendtartás 674. §-a értelmében házassági perekben a kereset megindítása, vagy az előzetes békéltetés kérése után a gyermekek elhelyezése és tartása, valamint a nőnek tartása és a szükséges tárgyaknak ez utóbbi részére kiadása iránt a legszükségesebb intézkedéseket sürgős esetekben az elnök, vagy az elnök által kirendelt biró is megteheti.

Nem akarom ezzel azt mondani, hogy a polgári perrendtartásnak e rendelkezései feleslegessé tennék azt, hogy a bírónak ezeken kivül megadassék a mód arra, hogy bizonyos ideiglenes intézkedéseket sürgősen megtehessen. Ellenkezőleg, én a végrehajtási eljárás egyik legfontosabb részének tartom azt, mely ezt a kérdést szabályozza. A megalkotandó uj végrehajtási törvénynek feltétlenül ki kell terjednie erre a kérdésre is.

Amire a fentiekben rámutatni akartam, csak az, hogy az eljárásnak az a neme, amely Franciaországban a référé-eljárás neve alatt vert gyökeret, nagy fontosságát ott különleges körülményeknek köszönheti. Ezek a körülmények nálunk nincsenek meg, ennélfogva az eredmények is mások volnának, mint amott.

II.

Említettem, hogy azok a rendelkezések, amelyeket a német birodalmi perrendtartás és az osztrák végrehajtási eljárás ideiglenes intézkedések (einstweilige Verfügung) elnevezés alatt szabályoz, szintén a sürgősségi eljárás bizonyos nemét képezik. Sőt a német birodalmi perrendtartás törvényjavaslatának indokolása kifejezetten mondja is, hogy erre vonatkozó szabályai közelednek a franczia jognak a référé-eljárásra vonatkozó szabályaihoz. (Indokolás a 746—752. §§-hoz.)

Hasonlitsuk össze tehát ezeket a szabályokat a franczia référé-eljárás szabályaival.

A Code de procédure 806—811. czikkei, amelyek a référé-eljárást szabályozzák, nagyon halvány képét adják ennek az eljárásnak.

Legfontosabb a 806. czikk, amely a référé-eljárás alkalmazásának feltételeit irja elő és igy szól: «A sürgősség minden esetében, vagy amidőn valamely végrehajtható okirat, vagy itélet végrehajtására vonatkozó nehézségek felől ideiglenesen határozni kell, a következő módon szabályozott eljárás lesz követendő.»

Erre a szabályra *Locré* azt mondja, hogy ez oly egyszerü, hogy alkalmazásában senki sem csalatkozhatik.

A gyakorlat ellenkezőjét mutatta. A référé eljárás alkalmazhatóságának köre körül a vitás kérdéseknek egész halmaza gyült össze.

Hogy csak egyet emlitsek, máig is vitás, hogy a référé-eljárásnak csak a rendes törvényszéki ügyekben van-e helye, vagy pedig a békebiró és a kereskedelmi bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben is.[1]

Egyes irók ezt a homályt a szabályozás előnyének tekintik. A Code de procédure e fejezetének szerzője, *Réal* maga azt mondja: «Mi elveket állapitunk meg, az elnök vagy az őt helyettesitő biró itélőtehetségére és jellemére bizzuk a többit.» Emmer Kornél hivatkozik a párisi 1868. évi javaslatnak indokolására, amely azt mondja: «A Code-nak az anyagot szabályozó rendelkezései fölötte egyszerüek. Kell-e a jogszolgáltatás e módját részletesebben szabályozni, kell-e tüzetesebben meghatározni a tárgyakat, melyek ez alá az eljárás alá tartoznak? A bizottság e kérdésekkel behatóan foglalkozott és nem késett felismerni, hogy a Code szabályai lényegileg kielégitők.» Ámbár úgy látszik, hogy Emmer szintén ezen a nézeten volt, saját javaslatában szükségesnek tartotta 15 pontban részletesen felsorolni azokat a kérdéseket, amelyek az általa tervezett sürgősségi eljárásban elintézhetők. Nem akarok ezzel a felsorolással behatóan foglalkozni (hiszen nem Emmer tervezetét akarom birálni), hanem áttérek a német és az osztrák törvényhozásokra.

A német birodalmi perrendtartás az ideiglenes intézkedéseknek két nemét ismeri. Először is a per tárgyára vonatkozólag ideiglenes intézkedéseknek van helye, ha attól lehet tartani, hogy a fennálló állapot megváltoztatása valamelyik félre nézve a jog érvényesitését meghiusithatja, vagy tetemesen megnehezitheti (935. §.). A ideiglenes intézkedéseknek ez a faja hasonlit a mi zárlatunkhoz. A référé-eljáráshoz közelebb áll azonban az ideiglenes intézkedéseknek másik neme, amelynek helye van a vitás jogviszonyra vonatkozólag az ideiglenes állapot rendezése végett, amennyiben ez különösen állandó jogviszonyoknál lényeges hátrányoknak kikerülése, vagy fenyegető erőszak megakadályozása végett, vagy más okokból szükségesnek mutatkozik, (940. §.) A legszabadabb birói belátás tárgya tehát, hogy mily feltételek mellett rendelhetők el ezek az ideiglenes intézkedések, valamint az is, hogy a czél elérésére mily eszközök vehetők igénybe; csakis példakép vannak a feltételek között említve a lényeges hátrányok kikerülése és a fenyegető veszély megakadályozása. A német kommentárok számtalan esetet sorolnak fel, amikor a bíróságok ily ideiglenes intézkedésnek helyt adtak. Igy pl. a folyónak piszkos vizek bevezetése által megzavarása miatt; — a vadászati jog gyakorlatában való zavarás miatt; — amiatt, hogy a kereskedelmi társaság egy tagja az üzletvezetéstől és a társaság képviseletétől eltiltassék; — amiatt, hogy valakinek megtiltassék az, hogy a kérelmező elleni követelését nyilvános árverésen eladja, mert ezáltal a kérelmező hitele kárt szenved; — amiatt, hogy az épités folytatása eltiltassék, mert az épitményhez való jog vitás; — valamely vitás élelmezési kötelezettség ideiglenes szabályozása miatt stb., stb.

Ami az eljárást illeti, a német birodalmi perrendtartás szerint az ideiglenes intézkedés a főper bíróságának hatáskörébe tartozik. Rendszerint szóbeli tárgyalás után kell azt itélettel elrendelni, csak sürgős esetekben rendelhető el az szóbeli tárgyalás nélkül végzéssel és ebben az esetben a bíróság helyett az elnök is elrendelheti azt. (937. és 940. §.) Sürgős esetekben a járás-

[1] L. Eugen Albert, a bordeauxi törvényszék elnökének czikkét a Jogtudományi Közlöny 49. számában 425. lap.

bíróság, amelynek kerületében a per tárgya van, szintén elrendelhet ideiglenes intézkedést, ebben az esetben azonban meg kell szabnia egy határidőt, amelyen belül az ellenfelet az ideiglenes intézkedés jogszerűségének tárgyalása végett a főügy bírósága elé meg kell idézni. (492. §.)

Részletesen szabályozza az ideiglenes intézkedéseket az 1896. évi osztrák végrehajtási eljárás. Eszerint *a per megindítása előtt, valamint annak folyamában és a végrehajtási eljárás alatt* a bíróság a fél jogainak biztositása végett kérelemre ideiglenes intézkedéseket tehet. (378. §.). Az osztrák végrehajtási eljárás is, éppugy mint a német birodalmi perrendtartás, a biztositási intézkedéseknek két faját ismeri. Az első a pénzkövetelések biztositásával foglalkozik (379. §.), a második másnemü igények biztositását czélozza (381. §). Részletesen szabályozza az osztrák végrehajtási eljárás azokat a biztositási eszközöket, amelyeket a bíróság e czélból alkalmazhat; ilyenek: 1. ingó dolog birói letétbe helyezésének elrendelése; 2. ingó vagy ingatlan dolgok, valamint jogok kezelésének elrendelése; 3. a veszélyeztetett félnek felhatalmazása, hogy az ellenfélnek az ő birtokában levő dolgait az ügy jogerős elintézéseig visszatartsa; 4. a kérelmező fél ellenfeléhez intézett oly meghagyás, hogy a peres tárgyak fenntartására, vagy a jelenlegi állapot fenntartására szükséges cselekményeket megtegye; 5. az ellenfélnek eltiltása attól, hogy a peres tárgyra vonatkozólag káros cselekményeket kövessen el, vagy bizonyos változtatásokat tegyen; 6. ingatlanokra, vagy telekkönyvezett jogokra vonatkozólag az elidegenités, terhelés, vagy elzálogositás megtiltása; 7. a kérelmező fél ellenfelének eltiltása attól, hogy harmadik személy elleni követelése felett rendelkezzék; ide tartozik végül 8. a férj részéről nejének és gyermekeinek nyujtandó tartás ideiglenes meghatározása, külön lakás megengedése, stb. (382. §).

Az osztrák végrehajtási eljárás szerint ezek az ideiglenes intézkedések a per megindítása előtt, vagy jogerejü befejezése után, de a végrehajtás megkezdése előtt a járásbiróságok hatáskörébe tartoznak. A per, valamint a végrehajtási eljárás folyamán ezek az intézkedések rendszerint a per, vagy a végrehajtás bíróságának hatáskörébe tartoznak, és ha ez törvényszék, különösen sürgős esetekben a tanács elnöke is elrendelheti az ideiglenes intézkedést (387., 388. §.).

Nagy részletességgel szabályozza az osztrák végrehajtási eljárás az ideiglenes intézkedések elrendelése körüli eljárást, az elrendelés elleni ellentmondást (Widerspruch), valamint az elrendelt intézkedések megszüntetését és korlátozását. E részletek közül csak azt emelem ki, hogy az ideiglenes intézkedés foganatositása nem történhetik meg többé, ha attól a naptól, amelyen az elrendelő határozatot a kérelmező féllel közölték, több mint egy hónap telt el (396. §.).

Ha már most a német birodalmi perrendnek és különösen az osztrák végrehajtási eljárásnak rendelkezéseit összehasonlitjuk a franczia Code de procédure ama czikkeivel, amelyek a référé-eljárást szabályozzák, azt találjuk, hogy az előbbiek törvényalkotási szempontból sokkal tökéletesebbek, törvénykezésünk rendszerébe jobban beleillenek és viszonyainknak jobban felelnek meg, mint a Code de procédure idézett czikkei.

Távolról sem akarom ezzel azt mondani, hogy egyszerüen, kritika és változtatás nélkül átvegyük a német és az osztrák törvények rendelkezéseit. Igy elsősorban megfontolandónak vélem, hogy nem volna-e helyesebb az ideiglenes intézkedés megtételét minden esetben a kir. törvényszéknél a tanácselnökre vagy az általa megbizott bíróra bizni. Más részletkérdések is megfontolandók volnának még itt.

Lényegtelennek tartom azt a kérdést, hogy ezeknek az ideiglenes intézkedéseknek szabályozása a perrendtartásban, vagy a végrehajtási törvényben történjék-e. Uj polgári perendtartásunk azáltal, hogy ezen intézkedéseket nem vette fel, a végrehajtási eljárás körébe utalta azokat, ami nézetem szerint helyes is.

Mindezek után a jogászgyülés elé tüzött kérdésre nézetem szerint csak az a válasz adható, hogy kétségtelenül szükség van arra, hogy szabályoztassék egy oly eljárás, amelynek segélyével a bíróság a szükséges ideiglenes intézkedéseket sürgősen megtehesse, hogy azonban ennek az eljárásnak a szabályozása nem volna kielégitő, ha az a franczia référé-eljárásnak egyszerüen utánzása volna.

Dr Fodor Ármin.

A törvényszékek helyzete a polgári perrendtartás életbeléptetése után.

A polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat tárgyalása során ugy a kormány, mint a törvényhozás tagjai részéről számos oly kijelentés történt, mely tanuságot tesz arról, mennyire érzi minden illetékes faktor, hogy Plósznak eme kiváló alkotása csak akkor lesz tényleg áldást hozó, és csak akkor fogja a várt eredményt megteremteni, ha szabályainak gyakorlati megvalósitása teljesen megfelelő és a helyzet magaslatán álló közegek kezébe kerül.

Az e tárgyban elhangzott általános kijelentések mellett azonban különlegesen leginkább csak a járásbiróságok megerősitéséről beszéltek, nyilván ama aggályok eloszlatása czéljából, melyek a járásbirósági hatáskörnek nagymérvü kiterjesztése tekintetében némely oldalról felmerültek.

Ellenben a törvényszékek várható szinvonaláról és arról, hogy mennyiben lesznek ezek képesek a reájuk váró feladatoknak megfelelni, kevés szó esett.

Pedig nézetem szerint a reform sikere nem csekély részben ennek a kérdésnek helyes rendezésétől is függ.

Mert eltekintve attól, hogy az uj perrendtartás életbeléptetése után is a legfontosabb ügyek elsőfoku elintézése a törvényszékek hatáskörében marad, nagy sulylyal esik latba, hogy a törvényszékek másodfoku biráskodási hatásköre igen nagy mérvben ki lesz terjesztve és pedig oly ügykörökre is, melyekben a törvényszékek eddig másodfoku biráskodást egyáltalán nem gyakoroltak (pl. a váltóperek), amihez még az is járul, hogy a törvényjavaslat 521. §-a értelmében ama perek értékhatára is kitolatott, melyekben a törvényszékek végérvényesen határoznak.

Ezek a tények okvetlenül megkivánják, hogy a törvényszékek szinvonala ne szállittassék le, sőt az eddigi állapothoz képest, amennyire csak lehetséges, emeltessék és a járásbiróságok szellemi szintjének emelése ne történjék a törvényszékek rovására.

Hisz talán nem igényel bővebb érvelést az a kivánalom, hogy a másodfok ne legyen gyengébb, mint az első, melynek munkáját felülbirálni hivatott.

A felülbirálatnak csak akkor lehet becse, ha oly fórum által történik, mely tényleg képes az elsőfokon eljárt egyének esetleges tévedését korrigálni.

Tudom, hogy az igazságügyi kormányzatnak nem kicsinylendő nehézségekkel fog kelleni megküzdeni, hogy ugy a járásbiróságokat, mint a törvényszékeket megfelelő erőkkel lássa el, még sem zárkózhatom el annak kijelentése elől, hogy elhibázott lenne az olyan rendszer, mely a járásbiróságok érdekében a törvényszékeket fosztaná meg jelesebb erőiktől.

Kisebb bajnak találnám, ha az elsőfok gyengébb volna, mintha a másodfok bizonyulna képtelennek fontos feladatainak kifogástalan teljesitésére.

A képviselőház igazságügyi bizottságának tárgyalásai során hallomás szerint felhozatott s felmerült aggályokkal szemben, hogy ha a törvényszékek megfelelő tanácsvezetőkkel lesznek ellátva, ez elégséges garantia lesz e törvényszékek tanácsainak helyes fungálására.

Teljes mérvben méltányolva a tanácsvezetők befolyásának horderejét, még sem gondolom, hogy az ilyen megoldás kellő megnyugvást kelthessen.

A tanácsvezető sok tekintetben irányitólag hathat, véleménye ha képzettségével birótársainak osztatlan elismerését kivivta döntő sulylyal is eshet a latba, de a tanács két másik tagjának személye még sem közömbös az ügyek helyes elintézése szempontjából.

Ha ez nem igy lenne, akkor felesleges a társasbirósági rendszer fentartása, mert ha a szervezet egy ember dominálo befolyására van alapitva, ugy már pénzügyi szempontból is előnyösebb, ha egész őszintén kimondjuk, hogy a törvényszéknél is, akár első-, akár másodfokban járnak el, a biráskodás egyesbiró által gyakoroltassék.

Mig azon az álláspónton vagyunk, hogy a társasbirósági rendszerre szükség van, ennek konzekvencziáját is le kell vonnunk és nem szabad oly szurrogátummal megelégedni, mely mellett a tanácsvezető két társa csak staffázsul szolgál, a kik se nem szoroznak, se nem osztanak.

A jelzett vélemény támogatásául felhozatott az is, hogy a ren-

★

des perekben való itélkezés most is sok törvényszéknél jóformán egyes biráskodás jellegével bir, mert hiszen az előadó rendszerint szuverénül birálja el az ügyet.

Ahol ez igy van, rosszul van igy, és épp az ilyen helytelenségek kiküszöbölése egyik czélja a szóbeli eljárásnak, amikor is az ügy tárgyalásában az egész tanács részt vesz és ahol a tényállás megállapitására szükséges adatok a bíróság minden tagja előtt domborodnak ki.

Tudással és perczipiáló képességgel felvértezett igazi birákra van tehát szükségük a törvényszékeknek is, és keservesen boszszulná meg magát az oly rendezés, a mely azért, hogy kimutassa, hogy a járásbiróságok hatáskörének kiterjesztése nem járt a némely oldalról hangoztatott veszélylyel, kevesebb sulyt fektetne a törvényszékek biráinak szigoru megválogatására és a tanácsvezetők személyében elég garantiát látna.

Nevezzük nevén a gyermeket. A törvényszékek az ügyek igen kiterjedt mezején a kir. táblák helyébe lépnek, főleg ha a hagyatéki, a telekkönyvi és a végrehajtási ügyekben is a törvényszékek lesznek a másodfoku biráskodás gyakorlói, ami hallomás szerint szintén tervbe van véve.

Hogy mily fontos agendákkal járnak pedig ezek a most említett functiók is, és milyen szövevényes és mélyreható, nemcsak elméleti, de különösen gyakorlati ismereteket is előfeltételező teendők hárulnak ennek következtében a törvényszékekre, azt e lap olvasói előtt nem kell taglalni.

Nagy, igen nagy tehát a bizalom, melyben az illetékes faktorok a törvényszékeket részesitik, de ez a bizalom csak akkor lesz megokolt, ha egyuttal gond fordittatik arra, hogy a törvényszékek a szükséges előfeltételekkel rendelkezzenek is. Nem elégséges a törvényszékeket a táblák helyébe állitani, azokat erre képesekké is kell tenni.

Nem tudom ugyan, vajjon a jelenleg az igazságügy szolgálatában álló személyzet keretén belül elégséges számban állanak-e majd rendelkezésére egészen megfelelő erők, de ha nem, ugy a hiány az ügyvédi karból bizonyára pótolható, miként ez a szóbeliségre fektetett uj perrendtartás életbeléptetése alkalmával Ausztriában is a legjobb sikerrel történt. Csak bizonyos érzékenykedésekre és a költségre való tekintetek által ne engedje magát az igazságügyi kormányzat üdvös intentióiban megzavartatni.

Legyen szabad a kifejtettek kiegészitéséül még ama meggyőződésemnek is kifejezést adnom, hogy a helyes judikatura szempontjából kivánatos a nagyobb létszámu törvényszékek csonkitatlan fentartása, illetve ahol ez lehetséges, kisebb törvényszékek megszüntetése mellett nagyobbaknak létesitése.

A jogtudománynak a szocziális élet haladásával karöltve járó fejlődésével a jogszolgáltatás terén is csak a speciális szaktudás az, mely az igényeknek megfelelhet.

Az ugynevezett birósági «omnibusok» kora körülbelül lejárt, mert a tudnivaló anyag növekedésével mindig nyilvánvalóbbá lesz, hogy az «ex omnibus aliquid» = ex toto nihil.

Teljes elismeréssel kell adóznunk azoknak a kisebb törvényszékeknek, a melyek a törvényhozás által létesitett ujabb intézmények gyakorlati megvalósitására nagyobb fennakadás nélkül képesek voltak és elismerésünk csak hatványozódni fog, ha az uj polgári perrendtartással és az azzal kapcsolatban reájuk háramlandó feladatok szakszerü ellátására ezentul is képesek lesznek.

De mégis azt hiszem, hogy kivánatos lenne, ha a szakszerü biráskodás lehetőleg intézményesen nyerne biztositást, aminek előfeltétele, hogy ahol csak lehetséges, szaktanácsok szerveztessenek. Ez pedig csak nagyobb törvényszékek kebelében történhetik meg. Ebből az elvi álláspontból indulva ki, azt hiszem, nem szolgálna az ügy előnyére, ha az itt-ott máris felbukkanó partikularistikus tendentiák győzni tudnának és egyes nagyobb törvényszékek kisebbekké forgácsoltatnának szét.

Nézetem szerint is teljesen indokolt, hogy minél több helyen állittassék fel járásbiróság ; ezzel eléretik, hogy a közönség könnyen juthat a járásbirósági hatáskör kiterjesztése folytán az ügyek tulnyomó részére illetékes elsőbirósághoz ; a mindennapi élet szükségletének tehát ezzel elég van téve.

Ellenben az a magasabb czél, hogy a törvényszékek elsőfoku elbirálása alatt maradó fontosabb ügyekben és a másodfoku ügyekben a biráskodás lehető szakszerü ellátásban részesüljön, nem áldozható fel annak, hogy a közönségnek néhány órai utja megtakarittassék.

Ez a kérdés tehát szintén a legnagyobb óvatosságot igényli és nem kétlem, hogy az illetékes faktorok nem hallgatva tetszetős szólamokra, csak oly esetekben fogják magukat arra elhatározni, hogy egyes nagyobb területü törvényszékek területének megcsonkitása mellett kisebb törvényszékeket létesitsenek, ha objektive meggyőződnek, hogy a jelenlegi állapot fentartása a közönséget valóban tulságos nehézségekkel és hátrányokkal sujtja.

Dr. Félix Antal,
a szolnoki kir. törvényszék elnöke.

Harmadik személy javára kötött szerződés és az életbiztositás.*

Ha már az eddigiek szerint el is fogadható, hogy a harmadiknak szánt jog az igéretvevő által rendesen visszavonható, megoldásra vár az a kérdés, hogy ez a visszavonhatási jog meddig tartson, vagyis az igéretvevőnek rendelkezési joga meddig terjed? Ez a rendelkezési jog mikor és mi által szünik meg?

Természetes, hogy a kérdés megfejtésénél az a jogi helyzet tartandó szem előtt, mikor a szerződő felek erre az időpontra nézve semmi megállapodásra nem léptek, mivel különben ez a megállapodás képezi egyszersmind a megoldásnak alapját.

A rendelkezési jog megszünésére nézve két nézet van, mely egymástól lényegesen eltér.

Az egyik nézet a német polgári törvénykönyvben (328. §.) van kifejezésre juttatva és abban kulminál, hogy a törvény azt az időpontot, melyben az igéretvevőnek rendelkezési joga megszünik, ne határozza meg. Minden egyes esetben a fenforgó körülményekből és nevezetesen a szerződés czéljából állapitandó meg, hogy a harmadik személy a jogot megszerzi-e, még pedig azonnal, vagy csak bizonyos feltételek mellett, vajjon a harmadiknak jogát meg lehessen-e szüntetni és módositani?

Ennek a rendszernek a hátránya a határozatlanság, mivel igy a harmadik jogának megszerzési időpontja, illetőleg az igeretvevő rendelkezési jogának tartama igen bizonytalan és igen helyesen jegyzi meg a Tervezet,[7] hogy ily módon ez a fontos kérdés a törvényben tulajdonképpen eldöntve nincs.

Mindenesetre helyesebb az a rendszer, mely szerint magában a törvényben jelölik meg azt az időpontot, melyben az igéretvevőnek rendelkezési joga megszünik.

Több törvényhozás (Allgem. Landrecht I. 74. s köv. §-ok ; Szász polgári törvénykönyv 853. §., Code civil 1121. §.) ugy rendelkezik, hogy az igéretvevő rendelkezési jogának megszünésére mérvadó az az időpont, melyben a harmadik a hozzájárulást kifejezetten kijelenti.

Ez azonban szintén nem helyeselhető. Ily kifejezett hozzájárulás a harmadik személy javára kötött szerződés jogi természetével össze nem egyeztethető és felesleges is, amint erre Beck is[8] helyesen rámutat. Ugyancsak erre nézve mondja Rüdiger,[9] hogy ha a harmadiknak szánt jog mint visszavonhatlan van megállapitva, akkor a hozzájárulás által a helyzet ugy sem változik, ha pedig visszavonható jogként van kontemplálva, akkor a hozzájárulás által is csak ily jogot szerezne és ezért ily hozzájárulás «ist eine völlig gleichgültige, rechtlich unerhebliche und nutzlose Handlung.»

Leghelyesebbnek vélem azt a rendszert, mely szerint az igéretvevőnek rendelkezési joga megszünik akkor, mikor az igéretvevő a harmadikat a szerződés létrejöttéről és a neki szánt jogról értesitette.

Ez az elmélet, melyet — ellentétben a hozzájárulási elmélettel — értesitési elméletnek neveznek, azzal a kétségbevonhatlan előnynyel bir, hogy az a fontos időpont, melyen tul a harmadiknak szánt jog visszavonhatlanná válik, fixirozva van. Nem kell a gyakran nagyon kétes értékü interpretaczionális szabályokhoz folyamodni, aminek eredménye többnyire hipotézis, valószinüség.

Ez az értesitési elmélet különben nem uj. Egyik legrégibb magánjogi kodifikáczió már ismeri, tudniillik az osztrák polgári törvénykönyv. Ez az 1019. §-ában ugyanis ugy rendelkezik, hogy ha a megbizott elfogadta azt a megbizást, hogy egy harmadik

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.
[7] Terv. Ind. III. köt. 202. l.
[8] Beck. id. m. 170. s köv. l.
[9] Rüdiger id. m. 282–283. l.

személy javára eszközöljön egy teljesitést, a harmadik, mihelyt őt erről a szerződő felek bármelyike értesitette, közvetlen kereseti jogot nyer mindkettő ellen és ez a jog az értesitéstől kezdve visszavonhatlan.[10]

Ime ily világosan és határozottan intézkedik egy élő jog a mi megfejtendő kérdésünkben.

Az osztrák polgári törvénykönyv szerint is a harmadiknak hozzájárulása felesleges. Az értesitésre való hallgatás elfogadás, mert csak az ő javára tett rendelkezésről, minden ellenkötelezettség nélkül van szó. «Jeder lässt sich eben gerne Rechte erteilen» mondja Savigny.[11]

Igaz ugyan, hogy az osztrák polgári törvénykönyv szük téren tárgyalja ezt a kérdést, tudniillik csak a megbizási viszonyra vonatkozólag (habár a gyakorlat kiterjesztőleg magyarázza a §-t) de az álláspont, melyből e kérdést tárgyalja, feltétlenül helyes és azt mutatja, hogy ez az értesitési elmélet már több, mint száz évvel ezelőtt ment át egy annak idején mintául szolgált törvénykönyvbe. És mégis ma még mit látunk? Azt látjuk, hogy e kérdésben még ma is, az irodalomban és a judikaturában homály van, tapogatódzás az után a fix időpont után, melytől kezdve a harmadik joga már visszavonhatlan.

Annál örvendetesebb, hogy ugyanez az elvi álláspont jut kifejezésre a Tervezetben is (1029. §.), mely szerint az igéretvevőnek rendelkezési joga megszünik, mihelyt a harmadikat értesitette.

Vajjon helyes-e az is, hogy a Tervezet szerint suly van fektetve arra, hogy az értesitést csak az igéretvevő eszközölje és nem a másik szerződő fél is — itt külön tárgyalni nem óhajtom, mivel messzire vezető részletkérdést képez, azonban annyit meg lehet jegyezni, hogy az osztrák polgári törvénykönyvtől való ez az eltérés helyesnek mutatkozik, mivel az igéretvevő az, kinek rendelkezési jogáról szó van és igy az értesités is helyesen csak ő tőle indulhat ki.

A fődolog az, hogy szabálynak tekintjük az értesitési elmélet elfogadása mellett azt, hogy a kedvezményezett értesitése képezi azt az időpontot, melytől kezdve és azt a módot, melynél fogva a harmadikat az ő javára megállapitott jog visszavonhatatlanul illeti meg.

Magától értetődik és az értesitési elmélettel ellentétben nem áll az, hogy az igéretvevőnek viszavonhatási joga az értesités daczára nem szünik akkor, ha a harmadik a neki szánt előnyt kifejezetten viszautasitja, vagy pedig az értesités a visszavonhatás fentartásával történt, a mihez az igéretvevőnek feltétlenül megvan a joga, mert mihelyt tőle függ az értesités egyáltalában, természetes, hogy azt az értesitést feltételesen vagy korlátoltan is teheti. Mihelyt azonban feltétlenül megteszi, az értesités megtörténte a rendelkezési jogot megszünteti.

Ugyanezek az elvek alkalmazandók az életbiztositási szerződésre is, ahol tehát a dolog igy áll: A kedvezményezettnek szánt előnyre nézve mérvadó a két szerződő fél közt létesült megállapodás tartalma. A harmadik a jogot közvetlenül, minden hozzájárulás nélkül szerzi meg, korlátolva csak azok által a korlátok által, melyeket a szerződő felek közti megállapodás magában foglal. A harmadiknak joga keletkezik, mihelyt a két fél a szerződést megköti.[12] Az igéretvevő (a biztositott) rendesen szabadon rendelkezik a jog felett, azon változtathat, más kedvezményezettet nevezhet stb. mindaddig, amig saját ténye folytán e rendelkezési jog meg nem szünik, ez pedig bekövetkezik nyomban és ipso jure, mihelyt a harmadikat a szerződésről és a neki szánt előnyről értesitette.

Ezeket a szabályokat igen megszivlelendőknek és követhetőknek tartom, mivel világosak, határozottak és az összes érdekelteknek jogait megfelelően védik az életfelfogásnak és az életbiztositás etikai czéljának is megfelelnek.

Ezzel a kérdéssel szoros kapcsolatban áll az a további kérdés, vajjon mikép alakul a helyzet akkor, ha a harmadik az igéretvevő (biztositott) előtt meghal?

Ezt a kérdést a biztositási jogban egyik legnehezebb kérdésnek tartom. A jogirodalomban megállapodás még nem létesült.

A német polgári törvénykönyv 331. §-a szerint akkor, ha a harmadik részére a teljesités csak az igéretvevő (biztositott) halála után eszközlendő, kétség esetén azt kell vélelmezni, hogy a harmadik a neki szánt jogot csak az igéretvevőnek halálával szerzi meg. Ebből kifolyólag a német polgári törvénykönyv azt a további szabályt állitja fel, hogy ha a harmadik előbb hal el, a neki szánt jog, miután azt meg sem szerezte, nem származik át az örököseire, hanem visszaszáll az igéretvevőre.

Ez a jogszabály azon a magában véve helyes megfontoláson alapul, hogy az igéretvevő annak a harmadiknak akart bizonyos előnyt biztositani, mely szándék meghiusul, mihelyt a harmadik halála folytán nem juthat abba a helyzetbe, hogy a neki szánt előnyt élvezhesse. A harmadiknak szánt előny megállapitásánál személyi motivumok vezették az igéretvevőt, mely motivumok a harmadik személy örököseinél már nem forognak fenn, mert ezek az örökösök — például végrendeleti örökösödés esetén — egész idegenek lehetnek.

Kétségtelen, hogy ez az okoskodás sok alappal bir.

Ennek daczára a német polgári törvénykönyvnek erre vonatkozó rendelkezését nem tartom elfogadhatónak és követendőnek.

Mert a helyes kiindulási pontnak mindig annak a csaknem általánosan elfogadott jogtételnek kell maradni, hogy a harmadik személy az ő javára megállapitott jogot a szerződő felek megállapodásának létrejöttének időpontjában szerzi meg. Ez a jog tehát már ettől az időponttól kezdve rá nézve szerzett jog, melyet az igéretvevőnek halálakor nem megszerezni, hanem érvényesiteni kell.

Ezt a szerzett jogot a harmadiktól másképen, mint az igéretvevőnek rendelkezésével elvonni nem lehet és azt is csak addig, amig ez a rendelkezési jog — a fent ismertetett elvek szerint — meg nem szünt. Nem lehetséges azonban az, hogy a harmadik által megszerzett jog halál folytán elenyészszék, mert ennek a jognak is, épugy mint más vagyonjognak, át kell szállani az örökösökre, nem lévén személyhez kötött jog (Personalrecht).[13]

Természetes, hogy az igéretvevő kikötheti, hogy a harmadiknak szánt jog annak örököseire át ne szálljon. Ha pedig ily kikötés nem történt, nincs jogi akadálya annak, sőt jogi követelmény, hogy ez a jog a harmadiknak örököseire átszálljon.

Igaz, hogy a mi kereskedelmi törvényünknek 505. §-ának 2. pontja szerint az életbiztositási szerződés hatályát veszti (!), ha a kijelölt kedvezményezett meghal. Ez csak a «kijelölt» kedvezményezettre vonatkozik ugyan, de ily alakban sem tartható fenn semmiképen, mivel a már megszerzett jog nem semmisülhet meg a halál folytán és főkép nem befolyásolhatja az a halál a másik két fél közt létrejött szerződés hatályát.[14]

E törvényes rendelkezés keletkezésénél komoly aggályok merültek fel ellene,[15] mert felhozták, hogy az nem lehet helyes, hogy a kedvezményezett halála folytán a szerződés megszünjék; a kedvezményezettnek élete semmiféle viszonyban nem áll a biztositás veszélyével, a kedvezményezett a szerződés folytán oly vagyonjogi előnyt szerez, mely halálával örököseire átszáll. Kár, hogy ez a felfogás akkor érvényesülni nem tudott.

De ha már a kereskedelmi törvényünket megalkotók a harmadik által szerzett jogot nem akarták az örökösökre átháritani, mondták volna ki legalább azt, amit a német polgári törvénykönyv kimond, hogy t. i. a kedvezményezettnek előbbi halála esetén ez a jog visszaszáll az igéretvevőre. Azt azonban, amit a kereskedelmi törvényünk 505. §-ának 2. pontja tartalmaz, hogy a kedvezményezett halála az életbiztositási szerződést szünteti meg, igazán csakis minden helyes jogszabálynak, különösen a harmadik személy javára kötött szerződés tanának durva megsértésével és félreértésével lehetett kimondani, amiért is az jogilag majdnem érthetetlen.

Erre az igen fontos kérdésre nézve az 1910. évi január 1-én életbelépett német birodalmi biztositási törvény (Versicherungsvertragsgesetz) nem tartalmaz semmit. Ezzel a biztositási jog terén megjelent legujabbi kodifikáczióval más alkalommal foglalkozhatunk, itt csak azt emelem ki, hogy ez a törvény ugy amint van, a biztositási jog kodifikáczijának tulajdonképpen nem tekinthető. Az indokolásból is kitünik, hogy a biztositási jogot az általános magánjog egy speciális részének tekintik és csak annyiban szabályozták, amennyiben ez már a polgári törvény-

[10] Pfaff—Krainz, System des österr. Privatrechtes II. kiad. I. k. 136. §.

[11] Savigny, System, IV. 151. l.

[12] Beck «Jogállam» IX. évf. I. füzet 33. l.

[13] Unger, System, I. köt. 64. §.

[14] Igy Beck is a fent idézett értekezésben.

[15] Értekezl. jegyzőkönyv 451—452. l.

könyvben nem volt szabályozva. Innét van, hogy az uj német biztositási törvény a mi kérdésünkre nézve nem tartalmaz semmit, mivel az erre vonatkozó szabályok a polgári törvénykönyvben már megvannak. Ez aligha szerencsés kodifikációja a biztositási jognak.

A fent már ismertetett, nézetem szerint helyes felfogás, mely szerint a kedvezményezett halála esetén a biztositási szerződés nemcsak meg nem szünik, hanem a szerzett jog a harmadiknak örököseire, ellenkező kikötés hiányában átszáll, csak ugynevezett tőkebiztositás esetén áll, mivel életjáradékbiztositásnál a helyzet megváltozik, mivel itt már a biztositónak eminens érdeke füződik ahhoz, hogy ki az a harmadik, kinek részére az életjáradék kiszolgáltatandó.

Fent már láttuk, hogy a biztositottnak rendelkezési joga megszünik a harmadiknak értesitésével.

Czélszerü azonban, hogy nemcsak ily értesités folytán, hanem más tények folytán is megszünjék akkor, ha ily konkludens tényekből a rendelkezési jogról való lemondásra lehet következtetni.

Ily konkludens tény pl. a biztositási kötvénynek a harmadik részére való átadása, amint ezt a Tervezet is (1030. §. második bekezdés) igy szabályozza, melynek erre vonatkozó rendelkezéseit egyáltalában jobbaknak tartom, mint a német polgári törvénykönyvét.

Ha a biztositott a kötvényt a harmadiknak átadja, azzal az életben tapasztalható közfelfogás szerint kijelentette, hogy a kedvezményezett tekintetében rendelkezési jogot gyakorolni többé nem óhajt, erről lemondottnak tekintendő, miáltal a harmadiknak a joga visszavonhatlanná vált.

A jelen sorok rendén felhozott ujabbkori felfogásnak teljesen megfelelően döntött a kir. Curia a közelmultban (442 910. v. sz. alatt) a következő esetben: A biztositott látván, hogy a dijakat nem lesz képes továbbra fizetni, átruházta és átadta a bemutatóra kiálllitott életbiztositási kötvényt. Ennek megtörténte után azonban a biztositó-társulattal megegyezik, hogy a szerződést közös megegyezéssel megszüntetik, a társulat a befizetett dijat visszafizette a biztositottnak; a biztositó és a biztositott tehát a szerződést stornirozták. Még mielőtt a kedvezményezett abba a helyzetbe került, hogy a következő biztositási dijat befizethesse, a biztositott meghalt.

A társulat a biztositási összegnek a kedvezményezett részére leendő kifizetését abból az indokból tagadta meg, hogy a biztositási szerződés a biztositottnak halálakor a stornirozás folytán már nem volt többé hatályban. A biztositó azonban el lett marasztalva, mivel az ügylet stornirozásakor a kedvezményezett a neki szánt jogot már megszerezte, a biztositott pedig a kötvény átadása folytán a rendelkezési jogról lemondottnak tekintendő, és ezért a stornirozás a harmadik által szerzett visszavonhatlan jogára kihatással nincs.

Ily döntés megfelel az élet közfelfogásának, az igazságérzetnek és az ujabbkori jogfelfogás magaslatán áll.

Igy tehát a harmadik személy javára kötött szerződés tanát helyes elvekre fektetve az életbiztositási szerződéseknél alkalmazni kell és ha a fent vázolt irányelveket szem előtt tartjuk, kétségtelen, hogy judikaturánk, amint a fent ismertetett eset is mutatja, addig is, amig törvényhozásunk valahára reá ér ezt a nemcsak jogilag, hanem közgazdaságilag is fontos jogintézményt szabályozni, helyes irányban fogja jogfejlesztő hatását érvényesiteni.

Dr. Schuster Rudolf.

A kir. ügyésznek a BP. 101. §-ában statuált jogköre.

A «Jogtudományi Közlöny» 49. számában hasonló czim alatt Bigner Gyula fejtegeti ezt a kérdést. A közvádló jogállására vonatkozó fejtegetés után a czikk irója oda konkludál: «hogy a kir. ügyész a nyomozatot a beszámitást kizáró okok közül csak a 12 évet be nem töltött gyanusitottal szemben szüntetheti meg és pedig a BN. 15. §-ának felhivásával és ez esetben is csak azért, mert etekintetben a törvény egyenes rendelkezést tartalmaz, mig a beszámitást kizáró egyéb okok fenforgása esetében a kir. ügyész köteles a birói eljárást szorgalmazni és birósági határozatot provokálni.»

A kérdés első részével nem kivánok foglalkozni, mert nézetem szerint az ügyész jogállása a konkluzió szempontjából fontossággal nem bir.

A kérdés érdemi részét illetően a BP. 101. §-ának 1. pontja szerint a nyomozás megszüntetendő, ha büncselekmény nem forog fenn. Büncselekményről csak akkor beszélhetünk, ha valaki olyan jogellenes cselekményt követ el, melyet a büntetőtörvények büntetéssel sujtanak. A büncselekménynek tehát kettős kritériuma van: *a)* az alapul szolgáló cselekmény, *b)* azon jogi előfeltételek fenforgása, amelyek mellett a tettes a cselekmény miatt büntetéssel sujtható.

Büncselekményt csak szándékosan, vagy gondatlanságból lehet elkövetni.

Elméleti szempontból a szándékosság és a gondatlanság egyaránt visszavezethetők egy közös alapforrásra, az emberi akarásra. Az öntudat, a szándék keletkezése és az elhatározás, mint akarás a gondatlanság fogalmának megállapitásánál is döntő fontossággal bir. A szándékosságnál ugyanis feltétlenül szükséges, hogy a cselekmény a tettes szabad elhatározó képességére, mint okra, visszavezethető legyen. Viszont a kötelező gondosságot is csak attól követelhetjük meg, aki akaratának szabad elhatározó képességével rendelkezik és a jog által kivánt magatartást tanusitani képes. (Tenni vagy abbanhagyni valamit.)

Ha a tettes akaratának szabad elhatározó képességével nem bir, ha belső pszichikai okok miatt az akarás lelki proczesszusa végbe nem mehet, akkor büncselekményről nem beszélünk. Lehet szó közönséges értelemben vett cselekményről, amelynél azonban hiányzik a cselekmény jogilag fontos előfeltétele: az akaratszabadság.

Ebben van a különbség a beszámitást kizáró és a büntethetőséget megszüntető okok között. Ez utóbbiaknál ugyanis már büncselekményről beszélünk, azonban a tettes a személyében és az elkövetés körülményeiben rejlő okokból nem büntettetik.

Mindezeknél fogva nézetem szerint helyes az az álláspont, hogy az esetben, ha beszámitást kizáró ok forog fenn, a kir. ügyész a nyomozást a BP. 101. §. 1. pontja alapján megszünteti.

Nem osztom azt a nézetet sem, hogy a vádtanács az eljárás megszüntetésénél, illetve a vádirat elutasitásánál csak a gyógyithatatlan elmezavart akczeptálhatná, mint beszámithatóságot kizáró okot. Még helytelenebbnek tartom azt, ha e tekintetben a BP. 264. §-ának 3. pontjára történik hivatkozás.

A vádtanácsnak ugyanis módjában van a beszámithatóságot kizáró okokat vizsgálni és amennyiben ilyet fenforogni lát, az eljárást a 264. §. 1. pontja alapján megszünteti. A 264. §. 3. pontja nyilvánvalóan arra az esetre vonatkozik, amikor a terhelt az eljárás folyama alatt, illetve a vádtanács üléséig gyógyithatatlan elmezavarba esik. Ellenkező felfogás mellett felmerülhetne az a kérdés, hogy miért nem használja a törvény a «büncselekmény elkövetésekor» kitételt ezen pontban az elmezavar mint beszámithatóságot kizáró ok előtt, és miért teszi azt ugyanezen pont második részében, amikor a terhelt életkorának megállapitásánál a büncselekmény elkövetésének időpontját tekinti irányadónak?

Felfogásomat támogatja a BP. 257. §-ának második bekezdése is, amikor megengedi, hogy a terhelt a vádirat elleni kifogásában érvényesitheti a beszámitást kizáró okokat is. A törvény tehát a beszámitást kizáró okok között különbséget nem tesz, még kevésbé redukálja a terhelt kifogásolási jogát a gyógyithatatlan elmezavarra, mint beszámitást kizáró okra. A 264. §. 3. pontjára azonban mégis szükség volt. Az esetben ugyanis, ha a beszámithatóságot kizáró ok a cselekmény elkövetésekor már fenforgott, akkor a vádtanács a 264. §. 1. pontja alapján szünteti meg az eljárást. A dolog természeténél fogva pedig csak a gyógyithatatlan elmezavar lehet olyan későbbi ok, amely miatt az eljárás megszüntethető. (Fayer: Büntetőjog kézikönyve 76. §-ánal) Ekkor operál a vádtanács a 264. §. 3. pontjával. Ezért tartom helyesnek a kecskeméti törvényszék vádtanácsának és a budapesti táblának a végzését, melylyel a jogos védelem fenforgása miatt a 246. §. 1. pontja alapján az eljárást megszüntették. (BJT. LI. 51. Finkey: 364. l.) Nem osztom Finkey nézetét, a mikor ezen határozatokat helyteleneknek nyilvánitja.

Egyébként ugyancsak ezen felfogás helyességét támogatja a BP. 358. §-a is, amikor ugy rendelkezik, hogy a beszámithatóságot kizáró okokra nézve akként szerkesztendő az esküdtekhez intézendő kérdés, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja a fenforgásukat. Tekintet nélkül tehát arra, hogy a beszámitható-

ságot kizáró okot a főkérdésbe foglalják-e, vagy pedig mellékkérdést intéznek az esküdtekhez, a beszámitást kizáró ok fenforgásának megállapitása csak akkor lehetséges. ha az esküdtek a főkérdésre «nem»-mel felelnek. Ellenkező esetben a BP. 427. §-ának 6. pontjában foglalt semmiségi ok áll elő. (Grecsák: Döntvénytár 196.)

Ha tehát a beszámitást kizáró ok fenforgása esetén büncselekményről lehetne beszélni, akkor az adott körülmények között ellentmondásról nem volna szó. Ha pedig ilyen esetben a tett nem állapitja meg a büncselekmény fogalmát, akkor helyesen jár el a kir. ügyész, amikor a nyomozást a BP. 101. §-ának 1. pontja alapján megszünteti és helyesen jár el a vádtanács is, amikor ugyancsak ilyen esetben a 264. §. 1. pontja alapján a vádirat elutasitásával az eljárást megszünteti.

Egészen más kérdés, hogy helyes dolog-e az, ha a kir. ügyész rendszeresen él ezzel a jogával. A beszámitást kizáró ok fenforgása ugyanis legtöbbször bizonyitékok által állapitható meg. A nyomozat során beszerzett bizonyitékok azonban nem mindig alkalmasak arra, hogy a beszámitást kizáró ok fenforgása kétségtelenül megállapitható legyen. Nem akarok ez alkalommal a nyomozás jogi és gyakorlati jelentőségére kitérni, csupán egy körülményt hozok fel. De lege ferenda vitatható az, hogy a tanu meghiteltetése a bizonyitó erő szempontjából fontos-e? De lege lata azonban ugy áll a dolog, hogy a tanuvallomások értékére befolyással van az is, hogy a vallomás az eskü szentsége alatt történt. Nem a vallomás mérlegelését, hanem a tanu felelősségét értem. Ilyen eskü alatti vallomás pedig a legritkább esetben áll az ügyész rendelkezésére. Ha tehát a beszámitást kizáró ok fenforgása tekintetében aggály mutatkozhatik, akkor helyesen teszi a kir. ügyész és helyesen teszi a vádtanács is, ha a kérdés tisztázását a főtárgyalásra hagyja.

Dr. Benedek Márton,
debreczeni ügyvéd.

Különfélék.

— **A jogi oktatás részleges reformja tárgyában** a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban január hó első felében szükebbkörü tanácskozmány tartatik, melynek napirendjére a következő kérdések vannak kitüzve:

1. Mily intézkedések tehetők rendeleti uton avégből, hogy a közigazgatási tisztviselők és miniszteriumi hivatalnokok a magánjogból, polgári törvénykezésből, büntető jogból és büntető perjogból, stb. már jogi tanulmányaik alatt alaposabb ismereteket szerezzenek?

2. Kivánatos e az egyetemi tanfolyam alatt, különösen a VI. félév végén, illetőleg a VII. elején a jogtudományi államvizsgálat megkivánása?

3. Mely tárgyakra terjeszkedjék ki ez az államvizsgálat és miképpen szerveztessék a vizsgáló bizottság?

4. Mily intézkedések mutatkoznak czélravezetőknek a jogtudományi államvizsgálat jelenlegi szinvonalának emelésére?

5. Kivánatos-e a VII., illetve a VIII. félév végén megkivánni az államtudományi államvizsgálat letételét is?

6. Kivánatos-e az államvizsgálatokon a kültagok részvételét fentartani?

7. Szükséges-e intézkedéseket tenni az 1889: XXVI. tcz. végrehajtása tárgyában 28,300/1889. szám alatt kiadott szabályzat és az abban megállapitott tanulmányi rend módositására? Különösen kivánatos lenne-e az itt megállapitott tantárgyakat a jogakadémiákra nézve ujabban beosztani?

8. A jogakadémiákon miképpen kellene biztositani a büntető perjog előadását?

9. Mily alapelvek szerint kellene életbeléptetni az 1883: I. tcz. 23. §-ában szervezett külön gyakorlati közigazgatási vizsgálatot?

— **Az itélkezés lélektanához.** Legyen szabad azokhoz a mélyenjáró fejtegetésekhez, amelyek ez alatt a czim alatt a «Jogtudományi Közlöny» mult számában dr. Staud Lajos curiai biró ur tollából megjelentek, egy-két megjegyzést füzni. Nem polemizálni akarok a tartalmas czikkel, melyet mindenki, aki a mai jogtudománynak a természettudományok, a lélektan és a szociologia által való megtermékenyitésétől valamit vár — igaz gyönyörüséggel olvasott, csak alkalmat veszek ahhoz, hogy a czikk kapcsán ugyanezzel a problémával, t. i. az itélkezés lélektanával összefüggő egy-két szempontra reámutassak.

Azt mondja a czikk tisztelt szerzője Bergsont idézve, hogy intuicióval bele kell magunkat helyeznünk az eldöntendő ügybe, ami nyilván azt jelenti, hogy nem kivülről kell nézni és elemezni az eldöntendő ügyet, hanem egy lelki aktussal magunknak kell a peres ügy szereplőivé változnunk és a pert átélni, mint valamely személyes élményt. Henri Bergson intuitiv metafizikájának, amely különben ma a külföldi filozófiai irodalom állandó témája, (jelen sorok irója a «Pester Lloyd» ez évi husvéti számában és a «Huszadik század»-ban foglalkozott vele) ismétlem, ennek az intuitiv filozofiának az itélkezésre, az itélkezés lélektanára való átvitele, miként azt dr. Staud Lajos ur teszi, nézetem szerint merész és határozottan zseniális gondolat.

Nem lesz fölösleges azonban reámutatni arra, hogy ez az intuiczió nemcsak az itélkező egyén erkölcsi és értelmi álláspontjától függ, illetve arra is reámutatni, hogy utóbbiban a korszak társadalmi miliője tükröződik vissza.

A biró álláspontja — tehát a joggyakorlat — folytonos változáson megy át és ezeknek a változásoknak az összefüggését a birót környező társadalmi viszonyok változásával ki lehet mutatni. Az az iskola, amelyet (némi félreértéssel) történelmi materializmusnak neveznek, azt tanitja, hogy a társadalomban élő egyének uralkodó eszméi csak reflexei a korszak uralkodó gazdasági viszonyainak és amint ezek a gazdasági viszonyok megváltoznak, megváltoznak az embereknek a jogról, az erkölcsről és — jelen esetben csak ez érdekel bennünket — az igazságról vallott nézeteik is. Az egyéni intuiczió időnként mást és mást fog tehát igazságnak érezni, de erről a változásról saját magának felvilágositást adni nem képes, egyszerüen azért, mert a változást előidéző okok, t. i. a társadalmi folyamatok, kivül esnek az egyéni tudat határain. Aki tehát számot akar adni erről a változásról, ennek a változásnak a törvényszerüségéről, annak a társadalom életét kell tanulmányozni, amivel azt akarom mondani, hogy az itélkezés lélektana elsősorban nem lélektani, hanem szociologiai probléma. Hogy gondolkodásunk mennyire magán viseli a társadalom bélyegét, erre nézve szabadjon megemlitenem, hogy Emil Durckheim, Franciaország vezető szociologusa, megpróbálta kimutatni, hogy még a logika elemi osztályozásai is társadalmi eredetüek; Menger Antal, a bécsi egyetem nagynevü rektora pedig élete végén egy szociális logika — szemben a mai egyéni logikával — megszerkesztését tüzte ki tudományos munkásságának czéljául.

Igy nézve az igazságosztást, az emberek nem fognak csodálkozni azon, hogy a joggyakorlat folyton változik. A jogászok egy része — talán a nagyobbik része — ma is azt hiszi, hogy ez a változás annak tulajdonitható, hogy a biróság reájött arra, hogy eddig nem jól értelmezte a törvényt, tehát meg kellett változtatni a joggyakorlatot. Egy mélyebb elemzés azonban meggyőzhet mindenkit arról, hogy az esetek tulnyomó részében nem erről van szó, hanem a szociális környezetben előzőleg végbement változások idézték elő a joggyakorlat változását. Nem akarom itt példák felhozásával szaporitani a szót, csak még a czikk egy passzusára legyen szabad egy megjegyzést tennem. A czikk, idézve a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére vonatkozó bizottsági tárgyalásokat, ezt irja: «mindenesetre szükséges, hogy a kodifikátor is figyelemmel legyen a jogintézményekben rejlő misztikus kapcsolatokra, melyek sokkal nagyobb jelentőségü tényezők, mint a logikai szempontból felhozható érvek.»

Azt hiszem, ez a miszticizmus csak azért és onnét van, mert a jogtudomány még nem jutott el a természettudományok biztosságához. Volt idő, mikor a természettünemények is misztikusak voltak, mint ma ez a jogintézményekről a fenti sorokban állittatik. Mig Galilei fel nem fedezte a mozgás alaptörvényét, addig a mozgás is misztikus tünemény volt. Aristoteles előtt a mozgás telve van miszticizmussal, mert nem ismerve azt a törvényt, hogy a mozgás megmarad: állandó és titkos erőt kellett felvennie, mik a testet mozgásban tartják. Hát még milyen misztikusak a természettünemények a gondolkodás kezdetén, a fetisizmus idején! Meggyőződésem szerint a társadalmi tudományok, tehát a jogtudomány is alig van ma pozitivebb fokon, mint a fizika volt Aristoteles idején. Ha majd azonban a szociologia és ezt megelőzőleg a lélektan — az egyéni és a kollektiv pszichologia — pozitiv tudomány lesz, akkor a jogtudomány is a termé-

szettudomány rangjára emelkedik és eltünik belőle a miszticizmus. Addig azonban az itélkezés lélektanára vonatkozó tanulmányok csak előkészitő lépések lesznek, amelyek természetesen — ha olyan mélységig nyulnak, mint dr. Staud Lajos ur czikke — mindég nagy érdeklődésre és figyelemre tarthatnak igényt.

Dr. Lánczi Jenő.

— **Joga van-e a birónak a kezelőhivatalnok által felvett lelet törlésére?** M. biró az iktató által felvett három darab hivatali leletet az iktató ellenzése daczára összetépett s ezzel megsemmisitett. A biró ezt azért tette, mert a leleteket alaptalanoknak találta s mert a panaszos figyelmeztetés daczára is ragaszkodott a lelet felvételének helyességéhez. A lelet törlését azonban a biró a hivatalos ügydarabokra, aláirásával ellátva rávezette. A kolozsvári kir. tábla a Curia által helybenhagyott határozatával a fegyelmi eljárás megindítását mellőzte a következő indokolással: Az 1894 : XXVI. tcz. 30. §-a értelmében az itélőbirónak a kezelő hivatalnokok által felveendő leletek kérdésében rendelkezési joga van s miután a törvényszéki kezelőtisztviselők, mint ilyenek, a törvényszék biráival szemben alárendeltségi viszonyban vannak, kétségtelen, hogy az itélőbiró a leletfelvételek körül — természetesen saját felelősségére — a kezelő tisztviselőnek utasitást adhat s ezen utasitással szemben a kezelő tisztviselő, éppen alárendeltségi viszonyánál fogva ellenvetést vagy kifogást nem tehet, annál kevésbbé, mert az itélőbiró általi felelősség mentesiti őt a saját felelősségének terhe alól.

Ha tehát M. biró a felvett leletet alaptalannak találta s a lelet törlését sajátkezü aláirásával az ügydarabon ki is tüntette, e cselekménye egymagában a fegyelmi vétség jelenségeit egyáltalán nem mutatja. De nem képez fegyelmi vétséget az az eljárása sem, hogy a felvett s neki láttamozás végett bemutatott leletiveket, a leletfelvételnek nézete szerinti helytelensége okából széttépve megsemmisitette s ily módon szerzett érvényt rendelkezésének, mert ezen ténykedése egyrészt a lelet véleménye szerinti alaptalanságának, másrészt panaszos meg nem engedhető viselkedésének a következménye. (Kir. Curia 209/909. sz. a. K. fegy.)

— **A postai kézbesités** a modern jog kedvencz kézbesitési módja és elvben teljes joggal, mert a postának van erre a legnagyobb hivatottsága és a legjobb berendezkedése. Nálunk azonban még ez is csütörtököt mond. Nem ritkán 10—15 napig is várakozni kell a tértivevényre és érdekes, hogy ez a visszás állapot Budapestre is áll, ugy, hogy nem ritkán történik, hogy helybeli tértivevényre 8—10 napig is várni kell. Segiteni itt azért nehéz, mert a felettes hatóságok nagyon meg vannak győződve postaintézményeink tökéletességéről. *G. S.*

— **A kereskedelmi törvény** és a reá vonatkozó joganyag jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában. A zsebkiadást *dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd látta el utalásokkal. Feldolgozza ez az 500 oldalra terjedő kötet a keresk. törvény keretében a vonatkozással biró egyéb törvényeket és az összes miniszteri rendeleteket (kereskedelmi eljárás, kereskedelmi vétségek fölötti eljárás, stb.), valamint felsőbiróságainknak és a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszéknek gyakorlatát. A rendkivül szabatosan és szakszerűen készült munka czéljának minden tekintetben kiválóan megfelel. (Ára 3 K 60 f.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Gyujtogatás honvágyból. Csökkent beszámithatóság.** Genovéva R. felsőstájerországi parasztleány, 1890-ben született; beteg anyját hosszu időn keresztül ápolta; maga a leány kissé gyermekes külsejü, éretlen. Nyolcz osztályt járt, tanitói, szülei, ismerősei erkölcsös, derék, okos leánynak ismerték. 1908 deczemberében beállott cselédnek, otthon tovább nem tarthatták, ekkor hagyta el először a szülői házat. Gazdájánál jól bántak vele. De csak nem volt nyugta, haza akart menni, nem eresztették. 1909 január 4-én az egyik szobában tüz ütött ki, eloltották. A tüz elalvása után kérte, ereszszék haza, mert fél a tüztől, de nem lett a dologból semmi; 8-adikán ujra füstszagot érzett a háznép, maga Genovéva figyelmeztette rá őket; a gyujtogató mindkét esetben ő volt. Január 10-én szó nélkül hazaszökött. A biróság gyujtogatás miatt fogta vád alá; a kihallgatások alkalmával többek között igy vallott: «Ellenállhatatlan belső kényszer ösztönzött erre a cselekedetre. Ahogy a tüzet meggyujtottam, mindjárt megkönnyebbültem. De utána mindig sajnáltam a dolgot és mindig magam szóltam a házbelieknek». A két elmeszakértő, aki a vádlottat megvizsgálta, ugy nyilatkozott, hogy «vádlott szellemileg teljesen normális, — mindazonáltal a felhozott indok — a honvágy egész hihető; bár vádlott a tett elkövetésénél teljes öntudattal cselekedett, mindazonáltal csökkent beszámithatósággal állunk szemben.» Az esküdtszék vádlottat felmentette.

— **Angol törvényjavaslat a szerzői jogról.** Az angol kormány abból a czélból, hogy Nagybritanniának a berlini egyezményhez való hozzájárulását előkészitse, a szerzői jog egységes kodifikációját és reformját tárgyazó javaslatot dolgoztatott ki. Mig az 1905. évi ausztráliai Copyright tet a szellemi alkotás különböző nemeire vonatkozó szerzői jogokat külön-külön fejezetben szabályozza (képzőmüvészet, szinmüvek, nyilvános felolvasások, stb.), az angol javaslat egységes szabályozást kisérel meg, bár felöleli a müépités, némajátékok és tánczmüvek, mozgóképek, mechanikai zenélőkészülékek jogát is. A Tervezet szerint a szerzői jog nem csupán a közzététellel veszi kezdetét, hanem már a mü megalkotásától kezdve s ugyanakkor már lajstromozható. Ha a müvet a brit tartományokon és a minisztertanácsi rendeletben felsorolandó államokon kivül teszik először közzé, a védelem megszünik. A lajstromozás a szerző nevére és személyi adataira, a mü czimére és a befejezés időpontjára vonatkozik. Közzététel alatt eddig Angliában a szinmü előadását és a képzőmü kiállitását is értették. A tervezet szerint a közzétételt példányoknak a nagyközönség részére való kibocsátása állapitja meg. Nagy hibája a Tervezetnek, hogy a lajstromozás alkalmával nem kivánja meg egy példány letételét; a puszta czimből az azonosságot nehezen lehet majd megállapitani. A lajstromozás fakultativ vélelmet állapit meg a szerzőség mellett.

Végzett ügyvédjelölt, ki németül is tud, alkalmazást keres fővárosi ügyvédi irodában, melyet később esetleg átvenne. Ajánlatot «Ügyvédjelölt» kiadóhivatal.

A nagykanizsai királyi közjegyző azonnali belépésre királyi közjegyzőjelöltet keres. 13933

Azonnali belépésre keresek vidéki praxissal biró, tót nyelvben is jártas ügyvédjelöltet. Dr. Füredi, Vágujhely. 13934

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.